كلام الله

ALLAH'IN KELÂMI

(NÜZÛL SIRALI)
(Meâl-Tefsir)

Kur'ân-ı Kerîm ve Meâli

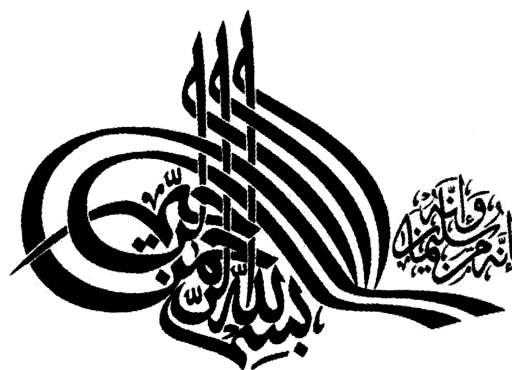
Hazırlayan
Mehmet TÜRK

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم
بسم الله الرحمن الرحيم

اِنَّهُ لَقُرْاٰنٌ كَر۪يمٌۙ ﴿٧٧﴾ ف۪ي كِتَابٍ مَكْنُونٍۙ
﴿٧٨﴾ لَا يَمَسُّهُٓ اِلَّا الْمُطَهَّرُونَۜ ﴿٧٩﴾
تَنْز۪يلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَم۪ينَ ﴿٨٠﴾

(Bu kitap), çok şerefli bir Kur'ân'dır. (Ve) korunmuş bir kitaptadır. Ona, ancak temizlenenler dokunabilir. Çünkü o, âlemlerin Rabbi (Allah) tarafından indirilmiştir.

(Vakıa: 77-80)

KİTAP DÜNYASI YAYINLARI / Yayın No: 66
1. Baskı, Kasım - 2011 / KONYA

Arapça tertip ve dizgi
Mehmet Türk

Türkçe dizgi - sayfa düzeni
Mehmet Türk

Kapak Tasarımı
Rûmî

Baskı - Cilt
Sebat Ofset Matbaacılık
F. Çakmak Mah. Yayın Cd. No:2
Karatay / KONYA
Tel: +90 332 342 01 53
sebat@sebat.com
KTB S. No: 16198
Basım Tarihi: Kasım - 2011

ISBN: 978-605-5959-98-2

KİTAP DÜNYASI YAYINLARI
Merkez: Gazi Alemşah Mah. Mimar Muzaffer Cd. No: 26
Meram - KONYA
Tel: 0 332 353 48 11 / Faks: 0 332 352 70 90

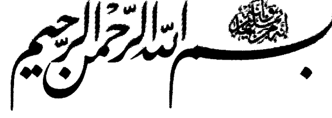
Şube: Alayköşkü Cad. Küçük Sk. Civan Han No: 6 / D:4
Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel: 0 212 514 93 05

www.kitapdunyasi.com.tr
rumiyayincilik@yahoo.com
mustafacaliskan.konya@hotmail.com

Mehmet TÜRK

1954 yılında Konya'da dünyaya geldi. İlk tahsilini Sedirler ilkokulunda, Orta tahsilini ise 1973 yılında Konya İmam-Hatip Okulunda tamamladı. 1977 yılında Konya Yüksek İslâm Enstitüsünü bitirdi. Sırasıyla Antalya-Korkuteli Lisesi Din Dersi öğretmenliği, Isparta-Yalvaç ve Şarkîkaraağaç İmam-Hatip Lisesi ve Kırşehir-Mucur İmam-Hatip lisesi Müdürlüğü yaptı. Konya Lisesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliğinden emekli oldu. Halen Konya'da "Eğitim Dayanışma ve Araştırma Vakfında" (EDAV) Arapça, Fıkıh ve Tefsir dersleri Hocalığı yapmaktadır. Yazarın "Allah'ın Kelâmı" isimli bir "Meâli" ve "Arapça Sarf ve Nahiv" adlı basılmış eserleri vardır.

Bu çalışmamı sevgili babam, annem, kayın pederim ve kayın valideme ithaf ediyor ve kendilerine Allah'tan rahmet diliyorum.

TAKDİM

Hamd, en güzel isimlerin sahibi, kâinatın mutlak hâkimi, her şeyi her an yaratıp durmakta ve her şeyden her an haberdâr olmakta olan Allah'a, salât ve selâm O'nun âlemlere rahmet olarak gönderdiği Rasûlü Hz. Muhammed'e, tertemiz ailesine ve tüm arkadaşlarına olsun.

Allah'ın lütf ve inâyetiyle kaleme almaya çalıştığım bu meâl-tefsirin, Türkçe olarak yazılan bir eser olması hasebiyle bu alandaki bir açığı kapatacağını umuyorum. Zira elimizdeki meâllerin pek çoğu ya çok kısa veya birbirine çok yakın ifadelerle kaleme alındığı için Allah'ın kelamının anlaşılmasında bazı sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Bu eser, bu tür sıkıntıların giderilmesine bir miktar katkıda bulunabilmek amacıyla ortaya konulmuştur. Eser meâl ve tefsir arası bir üslupla ele alınmıştır. Bunun sebebi de genellikle meâllerin çok kısa olup ayetlerin tam olarak anlaşılamaması, tefsirlerin de çok uzun, dillerinin ağır veya tercüme olmasıdır. Bu konularda daha kolay anlaşılacağı ümidiyle yazılan bu mealin bazı özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

1- Bütün ayetler tek tek ele alınarak yeniden tercüme edilmiş ve hiç bir mealden aktarma yoluna gidilmemiştir.
2- Yeni neslin daha kolay anlayabilmesi için dil, genelde sade tutulmaya çalışılmış, ancak Türkçeye tercümesi mümkün olmayan kelimeler aynen alınmıştır.
3- Tercümede "dedi ki, de ki, dediler ki" gibi ifadeler Türkçe gramerine uygun olarak cümlelerin sonuna "dedi, de, dediler" şeklinde alınmış, bağlaçlar ve bağlı cümleler Türkçe gramerine uygun şekilde tercüme edilmeye çalışılmıştır.
4- Anlam yönüyle bir birine bağlı olan ayetler ancak gerektiği yerlerde birleştirilmiştir.
5- Arapçadaki bazı mecâzların eğer Türkçede karşılığı varsa bulunmaya çalışılmış ve bunların mecâzî anlamları Türkçedeki mecâzî anlamlarıyla verilmeye çalışılmıştır.
6- Sürekli zamir olarak verilen ifadeler parantezlerle açılmıştır. Bu sebeple parantezler mutlaka okunmalı ve metnin dışında gibi görülmemelidir.
7- Allah'a ait olan zamirlerin, her ne kadar Türkçe dilbilgisi kurallarına aykırı olsa da hürmeten ilk harfi büyük yazılmıştır.

8- Tercümenin daha iyi anlaşılması için ara ara parantez içi izahlar yapılmıştır. Parantezler çıkarıldığı zaman metnin aslının elde edileceği tarzda bir uygulama yapılmamıştır. Bu sebeple parantezlerin mutlaka mealle birlikte okunması gerekmektedir.
9- Bu çalışmada "Hak Dini Kur'an Dili, Kurtubî, Taberî, Celaleyn, İbnu Kesir, Keşşaf, Fî Zılal'il Kur'an, Tefhîm'ül Kur'an tefsirleri ve Suyûtî ve Vâhidî'nin esbab-ı nüzulleri" kaynak olarak kullanılmıştır.
10- Bu meâl, daha önce EDAV Yayınları arasında çıkan ve aynı isimle basılmış olan Metin, meâl ve **dört bin dip notuyla** önemli bir **"Meâl-Tefsir"** durumundaki eserin nüzul sırasına göre tertip edilmiş şeklidir.
11- Nüzul sırasına göre hemen hemen bir ilk olan Arapça metni tertib edilirken Hz Osman (r.a) Efendimizden gelen rivayet esas alınmıştır.
12- Bu tertibin amacı; Kur'an'a yeni bir şekil vermek, genel tertibe muhalefet etmek veya bir işgüzarlık yapmak asla değildir.
13- Bu tertibin asıl amacı Kur'an'ı nüzul sırasına göre okumak isteyenlerin asıl metni kolay bulmalarını sağlamaktır.
14- Tefsir usulü veya ilgili kaynaklardaki Kur'an'ın tertibi ile alakalı tartışmaların hiç biri bu tertibin yapılmasında etkili değildir ve bu tertib asla bir sû-i niyyet mahsulü de değildir.

Bu eserin hazırlanmasında her türlü sıkıntıya sabırla tahammül eden eşim ve çocuklarım, çok önemli bir paya sahiptirler ve inşallah ecirlerini, Allah verecektir.

Bana bu çalışmamda tenkit, tashih, teklif ve tasnif yoluyla her türlü katkıda bulunan ve manen destek veren (Eğitim Dayanışma ve Araştırma Vakfı) "EDAV" ilmî çalışma grubu" niteliğinde olan tüm öğrencilerime özellikle teşekkür ederim.

Ve hamd sadece Âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur...

الحمد لله رب العالمين

Mehmet Türk
29 Ramazan 1432
29 Ağustos 2011
Konya
mehemmetturk@msn.com
GSM. 0 532 599 09 34

ALFABETİK SIRAYA GÖRE SÛRELER

Sıra no	Sûre adı	Ayet sayısı	Cüz	Sayfa
	A			
8	A'lâ	19	1	11
39	A'râf	206	3	44
24	Abese	42	1	22
14	Âdiyât	11	1	15
66	Ahkâf	35	14	454
90	Ahzâb	73	23	445
1	Alak	19	1	1
89	Âlu İmrân	200	21	429
85	Ankebût	69	18	366
13	Asr	1	30	15
	B			
87	Bakara	286	19	375
35	Beled	20	2	34
100	Beyyine	8	26	516
27	Bürûc	22	2	24
	C			
65	Câsiye	37	14	279
40	Cin	28	4	69
110	Cum'a	11	28	553
	D			
11	Duhâ	11	1	14
64	Duhân	59	14	276
	E			
55	En'âm	165	10	201
73	Enbiyâ	112	17	325
88	Enfâl	75	21	420
	F			
43	Fâtır	45	4	85
5	Fatiha	7	1	0
10	Fecr	30	1	12
20	Felâk	5	1	18
111	Fetih	29	28	554

Sıra no	Sûre adı	Ayet sayısı	Cüz	Sayfa
19	Fil	5	1	17
42	Furkân	77	4	77
61	Fussilet	54	13	258
	Ğ			
68	Ğâşiye	26	15	291
	H			
103	Hac	78	27	530
94	Hadîd	29	25	494
78	Hâkka	52	18	350
101	Haşr	24	26	517
54	Hicr	99	10	195
106	Hucurât	18	27	544
52	Hûd	123	9	169
32	Hümeze	9	2	29
	İ			
72	İbrahim	52	16	319
22	İhlâs	4	1	18
82	İnfitâr	19	18	358
98	İnsan	31	26	511
83	İnşikâk	25	18	359
12	İnşirâh	8	1	14
50	İsrâ	111	7	143
	K			
25	Kadr	5	2	23
34	Kâf	45	2	31
18	Kâfirûn	6	1	17
2	Kalem	52	1	2
37	Kamer	55	2	35
30	Kâri'a	11	2	26
49	Kasas	88	7	132
69	Kehf	110	15	292
15	Kevser	3	1	16
31	Kıyâme	40	2	27
29	Kureyş	4	2	26

ALFABETİK SIRAYA GÖRE SÛRELER

Sıra no	Sûre adı	Ayet sayısı	Cüz	Sayfa
	L			
9	Leyl	21	1	11
57	Lokman	34	11	230
	M			
17	Mâ'ûn	7	1	16
112	Mâide	120	28	559
79	Me'âric	44	18	353
44	Meryem	98	5	91
95	Muhammed	38	25	498
86	Mutaffifîn	36	19	374
60	Mü'min	85	13	249
74	Mü'minûn	118	17	334
105	Mücâdele	22	28	541
4	Müddessir	56	1	7
77	Mülk	30	17	348
91	Mümtehine	13	23	463
104	Münâfikûn	11	27	539
33	Mürselât	50	2	29
3	Müzzemmil	20	1	5
	N			
70	Nahl	128	15	303
21	Nâs	6	1	18
114	Nasr	3	30	600
81	Nâzi'ât	46	18	357
80	Nebe'	40	18	355
23	Necm	62	1	19
48	Neml	93	6	123
92	Nisâ	176	23	466
71	Nûh	28	16	317
102	Nûr	64	26	520
	R			
96	Ra'd	43	25	502
97	Rahmân	78	25	508
84	Rûm	60	18	360
	S			
38	Sâd	88	2	38
109	Saff	14	28	551
56	Sâffât	182	11	222
58	Sebe'	54	11	234
75	Secde	30	17	342
	Ş			
26	Şems	15	2	24
47	Şu'arâ	227	6	112
62	Şûrâ	53	13	264
	T			
45	Tâ-Hâ	135	5	98
107	Tahrîm	12	27	547
99	Talâk	12	26	514
36	Târık	17	2	35
6	Tebbet	5	1	9
108	Teğâbun	18	27	549
16	Tekâsür	8	1	16
7	Tekvîr	29	1	9
113	Tevbe	129	29	580
28	Tîn	8	2	26
76	Tûr	49	17	345
	V			
46	Vâkı'a	96	6	108
	Y			
41	Yâsîn	83	4	71
51	Yûnus	109	8	156
53	Yûsuf	111	9	182
	Z			
67	Zâriyât	60	14	288
93	Zilzâl	8	25	493
63	Zuhruf	89	14	270
59	Zümer	75	12	240

İNİŞ SIRASINA GÖRE SURELER (*Hz. Osman Mushaf'ına Göre*)

Sıra no	Sûre adı	Ayet sayısı	Cüz	Sayfa
1	Alak	19	1	1
2	**Kalem**	**52**	**1**	**2**
3	Müzzemmil	20	1	5
4	**Müddessir**	**56**	**1**	**7**
5	Fatiha	7	1	0
6	**Tebbet**	**5**	**1**	**9**
7	Tekvîr	29	1	9
8	**A'lâ**	**19**	**1**	**11**
9	Leyl	21	1	11
10	**Fecr**	**30**	**1**	**12**
11	Duhâ	11	1	14
12	**İnşirâh**	**8**	**1**	**14**
13	Asr	3	1	15
14	**Âdiyât**	**11**	**1**	**15**
15	Kevser	3	1	16
16	**Tekâsür**	**8**	**1**	**16**
17	Mâ'ûn	7	1	16
18	**Kâfirûn**	**6**	**1**	**17**
19	Fil	5	1	17
20	**Felâk**	**5**	**1**	**18**
21	Nâs	6	1	18
22	**İhlâs**	**4**	**1**	**18**
23	Necm	62	1	19
24	**Abese**	**42**	**2**	**22**
25	Kadr	5	2	23
26	**Şems**	**15**	**2**	**24**
27	Bürûc	22	2	24
28	**Tîn**	**8**	**2**	**26**
29	Kureyş	4	2	26
30	Kâri'a	11	2	26
31	**Kıyâme**	**40**	**2**	**27**
32	Hümeze	9	2	29
33	**Mürselât**	**50**	**2**	**29**
34	Kâf	45	2	31
35	**Beled**	**20**	**2**	**34**
36	Târık	17	2	35
37	**Kamer**	**55**	**2**	**35**
38	Sâd	88	2	38
39	**A'râf**	**206**	**3**	**44**
40	Cin	28	4	69
41	**Yâsîn**	**83**	**4**	**71**
42	Furkân	77	4	77
43	**Fâtır**	**45**	**5**	**85**
44	Meryem	98	5	91
45	**Tâ Hâ**	**135**	**5**	**98**
46	Vâkı'a	96	6	108
47	**Şu'arâ**	**227**	**6**	**112**
48	Neml	93	7	123
49	**Kasas**	**88**	**7**	**132**
50	İsrâ	111	8	143
51	**Yûnus**	**109**	**8**	**156**
52	Hûd	123	9	169
53	**Yûsuf**	**111**	**10**	**182**
54	Hicr	99	10	195
55	**En'âm**	**165**	**11**	**201**
56	Sâffât	182	12	222
57	**Lokman**	**34**	**12**	**230**
58	Sebe'	54	12	234

İNİŞ SIRASINA GÖRE SURELER (*Hz. Osman Mushaf'ına Göre*)

Sıra no	Sûre adı	Ayet sayısı	Cüz	Sayfa	Sıra no	Sûre adı	Ayet sayısı	Cüz	Sayfa
59	Zümer	75	12	240	87	Bakara	286	19	375
60	Mü'min	85	13	249	88	Enfâl	75	21	420
61	Fussilet	54	13	258	89	Âlu İmrân	200	22	429
62	Şûrâ	53	14	264	90	Ahzâb	73	23	454
63	Zuhruf	89	14	270	91	Mümtehine	13	24	463
64	Duhân	59	14	276	92	Nisâ	176	24	466
65	Câsiye	37	14	279	93	Zilzâl	8	25	493
66	Ahkâf	35	15	283	94	Hadîd	29	25	494
67	Zâriyât	60	15	288	95	Muhammed	38	25	498
68	Ğâşiye	26	15	291	96	Ra'd	43	26	502
69	Kehf	110	15	292	97	Rahmân	78	26	508
70	Nahl	128	16	303	98	İnsan	31	26	511
71	Nûh	28	16	317	99	Talâk	12	26	514
72	İbrahim	52	16	319	100	Beyyine	8	26	516
73	Enbiyâ	112	17	325	101	Haşr	24	26	517
74	Mü'minûn	118	17	334	102	Nûr	64	26	520
75	Secde	30	18	342	103	Hacc	78	27	530
76	Tûr	49	18	345	104	Münâfikûn	11	27	539
77	Mülk	30	18	348	105	Mücâdele	22	28	541
78	Hâkka	52	18	350	106	Hucurât	18	28	544
79	Me'âric	44	18	353	107	Tahrîm	12	28	547
80	Nebe'	40	18	355	108	Teğâbun	18	28	549
81	Nâzi'ât	46	18	357	109	Saff	14	28	551
82	İnfitâr	19	18	358	110	Cum'a	11	28	553
83	İnşikâk	25	18	359	111	Fetih	29	28	554
84	Rûm	60	18	360	112	Mâide	120	28	559
85	Ankebût	69	19	366	113	Tevbe	129	29	580
86	Mutaffifîn	36	19	374	114	Nasr	3	30	600

KAVRAMLAR

A

Adalet: Her şeyi yerli yerince yapmak, hakkı yerine koymaktır ve zulmün zıddıdır. Yani adalet, nizâm-ı âlemdir. Şüphesiz esas hak; Allah'ın hakkı olan ilâhlık hakkıdır. Bu da Allah'a asla eş koşmamaktır. Yani Allah'a canımızın istediği gibi değil, Allah'ın istediği gibi inanmaktır. (Nahl: 90)

Âd Kavmi: Eski bir Arap kavmi olan bu toplumun yaşadığı belde, Yemen ile Umman arasındaki, Ahkâf'tır. Âd Kavmi; haksız yere büyüklük taslayan, güçlü-kuvvetli, muhteşem sarayların süslediği "İrem" diye anılan büyük bir şehirleri olan, heykellere tapan, zorba, zalim, yeryüzünde kendilerinden daha güçlü bir şeyin bulunmadığına inanan bir toplum idi. Bu toplumun liderinin Şeddâd olduğu rivâyet edilir. Bu topluma Hûd (a.s.) peygamber olarak gönderilmiş fakat bunlar, Hûd (a.s.)'ın peygamberliğini kabul etmemişler ve sonunda da üzerlerine doğru gelen ve yağmur bulutu zannettikleri bir azapla helak olmuşlardır. Hûd (a.s.) ve beraberinde bulunan mü'minleri Allah bu azaptan korumuştur. Bk. (Ahkâf: 24-28, Kamer: 18-20) (A'râf /65)

Ağlâl: Baskı, ceza, eziyet ve esaret sebebiyle, boyuna takılan veya eli boyna bağlıyan bağ, demir toka ve lâle demektir. (Yâsîn/8)

Ahbâr: Yahûdî âlimleri, din adamları, hahamlar demektir. Yahûdîler, bu kelimeyi Yahûdîliği insanlara öğreten, Yahûdî şeriatını bilen ve aralarında çıkan anlaşmazlıkları çözümleyen din adamları anlamında kullanmışlardır. (Mâide/44)

Ahfâ: Bir kimsenin içinde gizlediği, meydana gelecek fakat henüz meydana gelmemiş bulunan şeyler demektir. (Tâ-Hâ/7)

Ahkâf: Uzun ve yüksek kum yığını demek olan "hıkf"ın çoğuludur ve "eğri büğrü kum tepeleri" demektir. Âd toplumunun yaşadığı bölgenin adıdır. Burası Yemen'de Umman ile Mehre arasında, Hadramut'a doğru kumluk bir bölgedir. (Ahkâf/21)

Âil: İhtiyaç sahibi yoksul veya çok çoluk çocuk sahibi yoksul, anlamlarına gelir. (Duhâ/8)

Âlem: Kâinatta Allah'tan başka mevcut olan her şey demektir. (Kurtubî) (رَبِّ الْعَالَمِينَ) Allah'ın sıfatlarındandır. Bu ayette (عَالَمٌ) kelimesinin çoğulu (عَوَالِمُ) şeklinde değil de akıllılara mahsus olan cemi müzekker salim şeklinde kullanılarak akıllılara dikkat çekilmiştir. Buradan kâinatta insan ve cinler gibi başka akıl ve irade sahibi varlıkların bulunabileceğini de anlamak mümkündür. (Fâtiha/2)

Allah: (اَللّٰهُ) ismi, türemiş bir isim olmayıp özel isimdir. O, ilâh kabul edildiği için Allah değil, Allah olduğu için ma'bud'dur. Eğer bir şeye tapılırsa o şey, o zaman ilâh olur, ama tapınma bittiği an onun ilâhlığı da biter. Hâlbuki insanlar, Allah'ı ma'bud tanısın veya tanımasın O, zatından ma'buddur. Ona her şey ibadet ve kulluğa borçludur. (Fâtiha/1)

Allah'ın günleri: Araplar, harp gibi büyük tarihî olaylara "eyyam" derler. Meselâ Arapların büyük tarihî olaylarına mecâzen "Eyyam-ı Arap" denilir. "Eyyam'ullah" da "Allah'ın mü'minler'e yardım, sevap ve mükâfat, kâfirlere azab, için tayin ettiği zaman" demektir ki, bu da ahiret hayatıdır. (Câsiye/14)

Allah sever gibi sevmek: İlâhlıkta sevgi, son derece önemli bir esastır. Mâbut, en çok sevilendir, böyle son derece sevilen şeyler ise mabut edinilmiş olur. Sevginin hükmü ise itaattir. Bunun için de son derece itaat, ancak mabuda edilir. Müfessirlerin büyük çoğunluğu, bu "edinilen ilâhları"; insanların Allah'a karşı günâh işleme hususunda itaat ettikleri "efendileri, reisleri ve büyükleri" diye açıklamışlardır. İşte bu insanlar, onları Allah gibi severler, onlara mabut muamelesi yaparlar ve onlara itaat etmek için Allah'a isyan ederler. İşte bunlara, Allah'ın sevdiği kullarını ve Peygamberleri mabut derecesine çıkaranlar da dâhildir. Bunun için Allah'ın velîlerini, Peygamberlerini, melekleri severken iyi düşünmeli ve bunları, Allah'ı sever gibi sevmekten kaçınmalıdır. Zîrâ "Allah için" sevmekle "Allah sever gibi" sevmek arasındaki farkı bilmek gerekir. Allah'ı sevenler, Allah'ın sevgili kullarını da severler, lâkin Allah gibi değil, Allah için severler. Üzülerek söylemek gerekirse, "vahdet-i vücud" adı altında gizlenen bir "ateist felsefe" vardır ki, din ve ahlâk namı na en büyük zarar, hep bundan çıkagelmiştir.

Ve her nerede bir şirk varsa, bu felsefeyle az çok bir alâkası vardır. İslâm dininde emrolunan tevhit, (لا إله إلا الله) "Allah'tan başka ilâh yoktur" yani tevhid-i ülûhiyettir. Bu kelime-i tevhid, ateist "vahdet-i vücut" felsefesinde, (لاموجود إلا هو) şeklini alır ve "her mevcut O'dur" mânâsıyla tefsir edilir hattâ (همه أوست) "her şey O'dur" diyerek her şeyin dışında Allah'ı görecek yerde her şeyde ve hattâ her şeyi, Allah görmek isterler. Bunun neticesinde de Allah'ı sevmekle, birilerini Allah gibi sevmeyi birbirine karıştırırlar. Sonuç olarak, reislerini ve büyüklerini Allah sever gibi sevenler ve onların emirlerine itaat ederek Allaha isyan edenler, bunları Allah'a eş kabul etmiş olurlar ki putperestliğin esası, işte bu tarz sevgidedir. (Özetle Elmalılı) (Bakara/165)

Amel-i Salih: İyi ve faydalı işler demektir. Bir iş, Allah'ın ve Rasûlü'nün koyduğu ölçülere uyduğu müddetçe iyi ve faydalıdır. İslâm Dininde Allah ve Rasûlünden başkalarının iyi ve kötü belirleme hakkı yoktur. Zaten belirleseler de bu, onların iyi ve kötüleridir. Müslümanları asla bağlamaz. (Ankebût/7)

A'râb; Arab'ın çoğulu değil, a'râbî'nin çoğuludur. Yani a'râb, bir köy veya kasabada ikamet etmeyip badiyede dolaşan göçebelere verilen isimdir. Arab ismi ise; köy veya kasabalarda yaşayanlar için kullanılır. (Fetih/11, Hucurât/14)

A'rabî: Arab'a veya Arap diyarının diline ait demektir. (Yûsuf/2)

A'raf: "Arf" kelimesinin çoğuludur. Arf; yüksek yer demektir. Buna göre A'raf: Cennet ile Cehennem arasında üzerinde bazı kimselerin bulunacağı yüksek ve şerefli bir yer demektir. Hasan-ı Basrî: "Cennetliklerle cehennemlikleri simalarından tanıyan bir takım kimselerin bulunduğu yer demektir. Belki de şimdi aramızda olanları vardır." demiştir. Yani bunlar; peygamberler, şehitler, hayırlı kimseler, âlimler veya insan suretinde görünen melekler gibi dereceleri yüksek bir takım kimselerdir. Ve onlar, Cennetlik olup da henüz Cennete girmemiş ama girme ümidinde bulunan kimselere, cennete gireceklerini müjdeleyeceklerdir. Belki de şefâatin fiili uygulaması bu olacaktır. En doğrusunu ise Allah bilir. (A'râf /46)

Arafat: Zilhicce'nin 9. günü hacıların vakfe yaptıkları, Mekke'ye 20 km. uzaklıkta "Cebel'ür-Rahme" (Rahmet Dağı) ve etrafındaki bölgedir. Zilhicce'nin 9. gününe, hacıların Arafat'a çıkmalarından dolayı "yevm'ül Arafat" (Arafat günü) denilir. Ramazan bayramı öncesine, "arafa günü" denilmesi yanlıştır. Peygamberimiz, Arafat'ta: "Hacc Arafat'tır, kim Müzdelife gecesi fecrin doğmasından önce vakfeye yetişirse, haccı idrak etmiş olur..." buyurmuştur. (Tirmizî, Ebü Dâvud, Nesâî, İbn-i Mâce) (Bakara/198)

Ârız: Bir yanı görünen, ufku örten, dağ, afet ve engel demek olup, mecâzen, "ufku kaplayan bulut" anlamında kullanılır. (Ahkâf/24)

Arîm: Önüne geçilmez sel, Arîm denilen settin seli veya Arîm deresinin seli anlamlarına gelir. Arîm Setti ise; Sebe' ülkesinde yetmiş kadar çayın aktığı, sellerin toplandığı, zift ile kaplı sulama için kullanılan bir barajdır. Bu setti yaptıran hakkındaki rivâyetler o kadar çoktur ki bunları bir araya getirmek mümkün değildir. (Sebe'/16)

Arş: Tavan, tavana nispetle çatı, kubbe, balkon, çadır ve çardak anlamlarına gelir. Arş, kralların tahtı anlamında da kullanılır. Kinâye olarak da arş; tahtın ayrılmaz özelliği olan mülk ve saltanat demektir. Kürsü ile arş, aynı anlamda da kullanılmıştır. İslâmi terim olarak arş; bütün âlemi kuşatan, sınırlarını insan aklının kavrayamadığı, gökler, cennet, sidre ve kürsünün üzerinde olduğu tasavvur edilen âlem demektir. (Mü'minûn/116)

Arz-ı Mukaddes: Temiz ve mübarek topraklar demektir. Bu topraklar için; Sina dağı ve etrafı veya Şam, Filistin ve Ürdün'ün bir kısmı ya da Şam toprakları denilmiştir. Yahûdîler bunun, Nil nehriyle Fırat nehri arasındaki topraklar olduğu kanaatindedirler. Aslında ayetteki vaat edilen topraklar, o şartlar altında ve Allah'ın dinine sadık kaldıkları müddetçe geçerlidir. İslâm dininin kendisinden önceki dinleri kaldırması sebebiyle, bu hüküm artık geçersizdir. Vaat edilen topraklar, İslâm Diniyle birlikte genişletilmiş ve bu topraklara Müslümanlar varis kılınmıştır. Bu topraklar ise, yeryüzünün tamamıdır. Bundan, İslâm'ın emrettiği "cihadın bölgesel olmayıp, evrensel" olduğu ve bunun da hiçbir mazeretle savsaklanamayacağı anlaşılmaktadır. Bk. (Bakara: 193, Âlu İmran: 19, 85, Maide:3, Ahzab:27,Fatır: 39, Enfal: 39) (Mâide/21)

Ashâb'ül Uhdûd: İslâm'dan önce, Allah'a inananları, ateş dolu hendeklere atarak cezalandıran kâfir bir topluluktur. Ashâb'ül Uhdûd'un kimler olduğu ve ne zaman nerede yaşadığı hakkında birçok rivâyet varsa da bu rivâyetlerden herhangi birinin doğruluğu kesin değildir. Bu olayın sadece Kur'an'da anlatıldığı kadarıyla bilinmesi en doğrusudur. (Bürûc/ 4-8)

Asr: Lügatte: zaman, gündüz ve gece, öğleden sonra güneşin kızarmasına kadar olan ikindi vakti, hapsetmek, menetmek, vergi vermek, sıkıp suyunu çıkarmak ve içinde bulunulan zaman, asır, yani yüz senelik bir zaman dilimi anlamlarına gelir. Asr kelimesi (Asr: 1)'de ise: İkindi namazı, ikindi vakti, zaman, yüz yıllık zaman dilimi veya Muhammed (a.s.)'ın yaşadığı asr-ı saadet anlamlarına gelebilir. Bunlardan en belirgini ise asr-ı saadettir. Allah bu ayetle: "Ey Muhammed! Her mânâsıyla asra ve özellikle tüm zamanların ikindisi demek olan son asra, yani senin asrın olan, ahir zamana yemin olsun." demek istemiş olabilir. En doğrusunu Allah bilir. (Asr/1)

Avret: Tehlike ve meşakkat yeri, anlamına gelir. Yani bir kişinin başkalarının önünde açmak istemediği ve açmasının sakıncalı olduğu yerleridir. Bu, kadınlar için el ve yüzlerinin dışında tüm vücutları, erkekler için diz kapağıyla göbek arasıdır. (Nûr/58)

Âzer: Hz. İbrahim (a.s.)'ın babasıdır. Bazı rivâyetlerde amcası olduğu söylenmişse de buna müfessirlerce itibar edilmemiştir. Zaten ayetin metni de buna manidir. Âzer, putlara tapan bir kâfirdir. Hakkında söylenilen şeylerin tamamına yakını, Yahûdî kaynaklı olduğu ve bu kaynakların da İslâm nazarında hiçbir önemi olmadığı için bu rivâyetlere itibar edilmemiştir. (En'âm/74)

Âzife Günü: Yaklaşmakta olan felâket, ölüm saati, ölümü aratan kıyamet saati yahut hesap görülüp ceza kesilip de cehenneme girilmek üzere olunan saat demektir. (Mü'min /18) Ayrıca Âzife: yaklaşan, yaklaşacak olan, yaklaşmakta bulanan demek olup kıyametin isimlerindendir. (Necm/57)

Azraîl: Ölüm meleğidir. Bu meleğin; Azrail olduğu rivâyet edilmekte ise de bu isim, Kur'an'da ve ciddi kaynaklarda geçmemektedir. Kur'an'daki ölüm meleği ise, (Enfal: 50, En'am: 61 ve Nahl: 32)'de çoğul olarak ifâde edilmiştir. Bu ayetlere göre; ölüm melekleri vardır, bunların ismi Azrail ise, Azrail; bir melek adı olmayıp, Allah'ın insanların rûhlarını almakla görevlendirdiği bir melek grubunun adıdır. Yani ölüm meleği tek değil, pek çoktur. Ayrıca Naziat ve Naşidat meleklerinin de ölümle ilgili melekler olma ihtimali vardır. Bk. (Naziat: 1-2) (En'âm/61)

B

Bağy: Allah'ın koyduğu kurallara karşı gelmek ve tecavüz etmek, demektir. (Nahl/90)

Ba'l: Bir put veya kral ismidir. Bu putun, yirmi arşın boyunda, altından ve dört yüzlü olduğu söyleniyor. Hâlen Şam civarında "Ba'lebek" adında bir kasaba vardır. (Sâffât/125-126)

Basiret: Kalbin görmesine sebep olan idrak kuvveti, feraset, kalp gözüyle meydana gelen tam anlayış, delil ve idrak kabiliyeti demektir. (En'âm/104)

Bâtıl: Boşa giden, hükmü ve temeli olmayan şey demektir. Allah'ın koyduğu kurallar dışındaki tüm kurallar boş, hükümsüz ve temelsiz, yani bâtıldır. (İsrâ/81)

Bedir: Mekke ile Medine arasında bir kuyu suyunun ismidir. Bu kuyu ve dibindeki suya, ay gibi parlak ve yuvarlak olduğundan dolayı Bedir ismi verilmiştir. Daha sonra o bölge ve vadi, Bedir adıyla anılmaya başlanmıştır. (Âlu İmrân/123)

Bekke: Müfessirlerin büyük çoğunluğuna göre, Mekke demektir. Kurtubî, Râzî ve Zemahşeri gibi bazı önemli müfessirler; Mekke'nin, beldenin ismi, Bekke'nin de Kâbe'nin bulunduğu yer, anlamına geldiğini ifâde etmişlerdir. Bazıları da; Arapların zaman zaman "mim" harfini "be" harfi ile telaffuz ettiklerini örnek vererek Mekke ile Bekke'nin aynı şey olduğunu söylemişlerdir. Bekke'nin "kalabalık" kökünden, Mekke'nin ise, "suyu az olmak" kökünden türediği de rivâyet edilmiştir. En doğrusunu ise Allah bilir. (Âlu İmrân/96)

Berae: Bildirge, ültimatom, ferman ve resmî tebliğ, demektir. Tevbe suresinin (1-37. ayetler arası) olan ilk bölümü, Hicret'in 9. senesinin Zilkade ayında nazil olmuştur. Hz. Peygamber (a.s.), Hz. Ebû Bekir (r.a) başkanlığında

(Kâbe'ye giden hacılara, surenin bu bölümünü duyurmak üzere Hz. Ali (r.a)'i gönderdi ve bu sure, hacca gelen tüm insanlara duyuruldu. Bu surede ferman buyrulan, "anlaşmaların bozulması hususu" (Enfal 58)'de zikredilen yasaya göre yapıldı. Çünkü İslâm'a göre; anlaşmanın sona erdiği ilan edilmeden, insanlarla savaşmak ihanettir. Bu resmi tebliğ: "ülkenin artık bir İslâm Devleti olduğunun, müşriklerin devlet olarak tanınmadığının ve fiilen kanun dışı duruma düştüklerinin" resmen ilanı ve bunun nasıl yapılacağının yasasıdır. Bundan sonra müşrikler; ya Müslüman olmak ya savaşıp yok olmak, ya da ülkeyi terk etmek zorunda kalmışlardı. Tevbe suresinin başında "besmele" olmamasının sebebi, Enfal suresinin devamı olduğundan dolayıdır, diyenler varsa da bunlar, çok kuvvetli rivâyetler değildir ve bu sure başlı başına, ayrı bir suredir. Bu surenin başında "besmele"nin nazil olduğunu, yazdırıldığını ve okunmasının câiz olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak "besmele çekilmemesi", sadece surenin başlangıcı için geçerlidir. Bölümlerinde "besmele çekilmesi" diğer surelerde olduğu gibi, câizdir. (Elmalılı) Bu konuda Râzî: "Peygamber (a.s.) surenin başında "besmele'yi" yazdırmamıştır. Bu yüzden ashâbı da surenin başına "besmele" yazmamış ve tabiin de bu konuda onları takip etmiştir." der. (Tevbe/1)

Berzah: İki şey arasında bulunan ayırıcı çizgi, demektir. Coğrafyada; iki deniz arasında bulunan kara parçasına denilir. Burada ise; Dünya hayatı ile ahiret hayatı arasına Allah tarafından konulan, bir engel veya süre anlamınadır. (Mü'minûn/100)

Besmele: şekil olarak (بِسْمِ), (اَللّٰهِ),(اَلرَّحْمٰنِ) ve (اَلرَّحِيمِ) olmak üzere dört kelimeden ibârettir. Ancak (بِسْمِ) kelimesindeki (ب) hem kendisi bir kelimedir, hem de mahzuf müteallakı olan bir fiil ve failiyle birlikte üç kelime hükmündedir. (ب)'dan sonra gelen (اِسْمِ) kelimesinin başındaki hemze, vasıl hemzesi olmasına rağmen besmele'ye mahsus olarak hazf olunup söylendiği gibi yazılır. Besmele'nin (ب)'sını en az bir elif kadar uzun yazmak hattatların bir nüktesi olarak süregelmiştir. Besmelenin anlamı, başındaki(ب)'nın lâmiye ve beyâniyye olarak düşünülmesi durumun-da; "Rahmân, Rahîm olan Allah'ın adıyla" şeklinde olmaktadır. Ancak "olan" ifâdesi sanki Allah önceleri böyle değilmiş de daha sonra rahman ve rahim olmuş gibi bir anlam ifâde edebileceği için kullanılması çok hoş düşmemektedir. Hele hele "esirgeyici bağışlayıcı tanrı adiyle" gibi bir tercüme, besmelenin o derin muhtevasını tamamen ortadan kaldırmaktadır. Esasen besmeleyi tercü-me etmeye kalkışmayıp asli ifâdesiyle söylemek ve yapılan izahlar ve tefsirlerle de mefhumunu tasavvur etmek en doğru olarak görünmektedir. Bir Müslüman yapacağı bir işe başlarken besmele çekmekle; "ben bu işi kendim için değil, Allah adına, O'nun emriyle ve ancak onun için yapıyorum" demiş ve o konudaki tavrını açıkça ortaya koymuş olur. Bir de her işe besmele ile başlanması (Alak: 1.) ayetle emredilmiştir. Ancak bunu, yapılacak kötü işler için de besmele çekmeli şeklinde değil "besmele çekilemeyecek bir işi yapmamalı" şeklinde anlamak daha doğrudur. (Fâtiha/1)

Be's: Güç, harp, sıkıntı ve azap anlamlarına gelir. (Haşr:14) de kastedilen anlamı ise;

a- Onların cesaretleri kendi aralarında savaştıklarında şiddetlidir. Yoksa Allah için cihad eden Müslümanların karşısında daima hezimete mahkûmdur.

b- Onların güçlerinin şiddeti, kendi aralarında cesaret taslayarak, tehdit savururlarken sadece laftan ibâret olarak vardır.

c- Onlar, birbirlerini asla sevmez, kendi aralarında boğuşurlar. Şeklinde düşünülebilir. (Haşr/14)

Beyt-i Atîk: Kâbe demektir. Kâbe'ye, "Beyt-i Atîk" denilmesi hakkındaki görüşler şunlardır:

1- Atîk: antika, eski manâsına gelir ve evvel zamandan kalma eski demektir. Zira Kâbe yeryüzündeki en mabettir.

2- Atîk: yeni ve muteber manâsına gelir. Buna göre; Beyt-i Atîk, şerefli, muteber ev demektir.

3- Atîk: azat edilmiş ve hür anlamına gelir. Zira Allah onu kâfirlerden kurtardı ve ona kâfirlerin girmesini bile haram etti. (Hac/29)

Beyyine: Gayet açık ve aşikâr olan ve bir davayı açık bir surette ispat eden açık delil ve hüküm demektir. Bunlar, Peygamberlerin mûcizeleri ve getirdikleri kitaplardır. (Bakara/87)

Bıtane: elbisenin astarı demektir. Mecâzen "bir kimsenin tüm sırlarına vakıf olan yakın

dostu ve sırdaşı" anlamında da kullanılır. (Âlu İmrân/118)

Birr: İhsan, geniş hayır, en mükemmel hayır, hayra ulaşan ve kastedilmiş bulunan fayda demektir. Ancak müfessirler bu kelimeye; cennet, salih amel, dinin şerefi, takva ve sevap anlamları vermişlerdir. (Âlu İmrân/92) Birr: geniş iyilik, bol bol iyilik etmek demektir. Tabiî ki bu iyiliğin Allah'ın iyi dediği şeyler olması gerekir. (Bakara/44)

Burç: bakanların gözüne çarpacak kadar yüksek köşk, şehir surlarının, kalelerin yüksek yerleri demektir. Gökyüzündeki yıldız takımlarından her birine burç denilir ve bunlar on iki tanedir. Batlamyus'a göre kırk sekiz adet burç vardır, hatta daha da fazladır. Fal için kullanılan on iki burç ise tamamen itibarîdir. Bu ayette Allah, burçların fal yönünü değil, yaratılış yönünü bize örnek olarak vermektedir. Burçları fal için kullanmak ise haramdır. (Furkân/61, Bürûc/1, Hicr/16)

Bükra: Erken demek olup, sabahtan öğleye kadar olan vakittir.

Asîl: öğleden akşama kadar olan zaman demektir. İkisi birden: "sabahtan akşama kadar" demek olup, bundan sabah, öğle ve ikindi namazları da anlaşılabilir. (İnsan/25)

Büyü (sihir): Ne olursa olsun, sebebi gizli olan ince şey demektir. Büyünün terim anlamı ise; sebebi gizli olmakla beraber gerçeğin zıddına şarlatanlık ve hilekârlık yoluyla yapılan her hangi bir kötü şey demektir. Büyüde esrarengiz bir şekilde hakkı bâtıl, bâtılı hak, hakikati hayal, hayali hakikat diye göstermek olduğu için sebebini herkesin bilemeyeceği her hangi bir gerçek şey bile insanları kandırmak için kullanılırsa büyü olur. Ayrıca büyü: "İnsana yönelik olarak gizli güçlerin aracılığıyla belli bir gayeye ulaşmak için uygulanan ve etkili olduğu kabul edilen eylemdir." diye de tanımlanabilir. İmansızlık ve ahlâksızlık büyünün esasıdır. Büyücüler, ilimden, sanayiden, edebiyattan, felsefeden de istifâde edebilirler. İslâm, büyüyü reddetmiş, haram saymış ve buna inananları, kâfir kabul etmiştir. (Bakara, 102-103) Kurtubî; "Sihir, hile ile bir şeyi örtmektir. Çünkü sihirbazlar hile ile bir takım şeyler yaparak, bazı şeyleri olduğundan farklı gösterir. Serabın uzaktan su görünmesi gibi, sihir de gerçek dışıdır" demektedir. Peygamberimiz (a.s.) da; "Bir düğüme üfüren sihir yapmış olur. Sihir yapan da şirke girer." (Nesâî) "Her kim falcıya, gaipten haber verene ve sihirbaza giderek onlardan bir şey sorar, söylediklerine inanır ve tasdik ederse kâfir olur." (Tirmîzî, İbn-i Mace) buyurmuşlardır. Ehl-i sünnet âlimlerinin çoğunluğu büyünün varlığının ve tesirinin bulunduğu ve sihri öğretme ve öğrenmenin haram olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Peygamberimize sihir yapılmasıyla ilgili birçok rivâyet varsa da bu konu tartışmalıdır. Bu rivâyetlere göre, Peygamberimize sihir yapıldığına ve onun ondan biraz etkilendiğine itikat etmek, câiz olabilirse de vacip değildir. Ayrıca sünnette bulunan rukye (Kur'an okuyarak tedavi); içerisine büyü katılarak, tükürüklü veya tükürüksüz, vücuda veya ağza üfürme gibi bazı sufi ekollerinde bulunan şekliyle haramdır. (Tâ-Hâ/58) (Felâk/4)

C

Cebbâr: a- Eksiklikleri tamamlayan, işleri düzelten, dertlere derman veren, yoksulları zengin eden, perişanlıkları yoluna koyup düzelten demektir. **b-** Dilediğini zorla yaptıran, halkı iradesine mecbur eden, dilediğini zorla yaptırmağa kadir olan, hükmüne karşı gelinemeyen demektir. (Haşr/23)

Cebrâil-Cibrîl: "cibr" ve "il" kelimelerinden oluşan İbranîce bir kelimedir. İbranîcede "cibr" kul , "il" de Allah'ın isimlerinden biri olmakla; Abdullah gibi "Allah'ın kulu" demektir. Terim olarak ise: Peygamberlere vahiy getiren meleğin ismidir ve "karşısında hiçbir kuvvetin durmasına imkân olmayan, her yönüyle her meleğin, her kuvvetin, her rûhun üzerinde bulunan bir melek" anlamını ifâde etmektedir. Bu meleğe; "rûh, rûhullah, rûh'ül emin ve rûh'ül kudüs" de denilmiştir. Arapçada; cebreîl, cebreil, cebril, cibrîl, cebraiyl, cebrâîl, cebral, cebrin şeklinde de telaffuz edilmektedir. Batı dillerindeki gabriyel, gabraiyl, gabril isimlerinin aslı da buraya dayanmaktadır. (Bakara/97)

Celâ; Bir kimsenin veya toplumun yerinden yurdundan her hangi bir sebeple tedirgin edilerek uzaklaşması veya uzaklaştırılması, demektir. (Haşr/3)

Cennet: Kök itibarıyla "örtmek" fiilinden, "mastar-ı binâ-i merre" (bir defa oluş bildiren

mastar)'dır ve "bir örtüş" demektir. (cin: herkese görünmeyen gizli yaratık, cinnet: aklın kaybolması gibi...) Ayrıca Cennet: "zemini görünmez, gayet girift ağaçlarla örtülü bahçe veya dünya gözüyle görülemeyip bilinemeyen, sevap kazananların ahirette mükâfat olarak girecekleri yer" demektir. (Bakara/25)

Cibt: sözlükte: "kendisinde hayır bulunmayan bayağı şey, put, kâhin, alçak, sihir, şeytan" demektir. Terim olarak ise; "Allah'tan başka ilâh edinilen canlı ve cansız ilahlar, putlar ve Allah'ın hâkimiyetine karşı çıkan her türlü İslâm dışı şahsiyet, düşünce, hukuk, devlet ve hâkimiyet anlayışı" anlamında kullanılmıştır. Kur'an'da sadece bu ayette zikredilen cibt kelimesi Tağut kelimesiyle hemen hemen aynı anlamda, hatta biri diğerinin yerine de kullanılmıştır. (Nisâ/51)

Cihâd: Kelime anlamı; çalışmak, uğraşmak, gayret etmek demektir. Terim olarak ise; İslâm'ın yükselmesi, korunması ve yayılması için ilmî, fikrî ve fiilî çalışmada bulunmak, gayret etmek ve bu yolda gerekirse Allah tarafından verilmiş olan bedenî, malî ve zihnî kuvvetleri Allah yolunda kullanmak suretiyle sıcak ve soğuk savaşa girmek demektir. Cihad, " hoşunuza giden bir iş olmasa da savaş, size farz kılındı." (Bakara: 216).emriyle farz kılınmıştır. Bu cihad, fiilî cihaddır. Buna "kıtâl" de denilir. Bu cihadın boyutu, "fitne tamamen ortadan kalkıp, Allah'ın dini (yeryüzüne) egemen oluncaya kadar, (kâfirlerle) savaşmak şeklindedir." (Bakara: 193). Bu savaş, "kendilerine kitap verilenlerden, Allah'a ve âhiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Peygamberinin haram kıldığını haram kabul etmeyen ve hak din olan (İslâm'ı) din edinmeyen kimselerle; zelil olup, himâye altına girmelerinin karşılığı olarak cizye verecek hale gelinceye kadar" (Tevbe: 29) sürecektir ve "onların Müslümanlarla topyekûn savaştıkları gibi Müslümanlar da onlarla topyekûn savaş" içerisinde olacaktır. (Tevbe: 36) Peygamber (a.s) da: "Ben, bütün insanlar 'Allah'tan başka ilâh yoktur' deyinceye kadar onlarla savaşmakla görevlendirildim..." buyurmuştur. (Müslim, Buhârî) "En faziletli ibadet olan cihad" ibadeti, (Tecrîd-î Sarîh), Müslümanlar içerisinden bir grup, Müslümanların din, yurt, mal, namus ve haysiyetlerini kâfirlere karşı koruyabiliyorsa o gruba, yok fert fert gücü yeten her Müslüman'ın kâfirlere karşı koyma gereği varsa o zaman da tüm Müslümanlara farz olur. Cihâdın gayesi, intikam, öldürme, yağma ve zulüm değil, yeryüzünden fitneyi kaldırmak ve hakkı yüceltmektir. "Vâdedilen toprak" hükmü İsrail oğulları için kaldırılmış ve Müslümanlar için genişletilmiştir. Ve bu topraklara Müslümanlar vâris kılınmıştır. Bu topraklar ise, "yeryüzünün tamamıdır." (Enfâl: 39) Yeryüzü de Müslümanlar için mescid kılındığından, kâfirlerin orada ancak "korkarak dolaşmaları" gerekir. (Bakara: 114) Bu da ancak sürekli cihadla mümkündür. Müslümanlar, kâfirleri; önce İslâm'a davet ederler. Kabul ederlerse savaşmazlar, şayet İslâm'ı kabul etmezlerse İslâm devletine cizye vermelerini isterler. Bunu da kabul etmezlerse o zaman savaşırlar. Sivil halka, o belde savaş beldesi olarak ilan edilip duyurulmadan savaş açılmaz. Barış ise ancak İslam devleti için uygun olduğu zaman yapılır. Müslümanların kâfirlere karşı yumuşak davranmaları, eziyetlerine katlanmaları, sadece öğüt vererek İslâm'a davet yolunu takip etmeleri ile emrolundukları ayetler, (İsra: 125) İslâm'ın ilk devrelerine aittir. Çünkü o zaman Müslümanların kâfirlere karşı koyacak güçleri yoktu. Bu dönemde sadece "davet cihadına" müsaade edilmişti. Müslümanların adedi ve kuvveti kâfirleri yenecek seviyeye gelince de "kıtal cihadı" (savaş) emredildi. (Hacc: 39, Bakara: 190). Her ne kadar Peygamberimizin, "Hakiki mücahid nefsine karşı cihad açan kimsedir" (Tirmizî) buyurduğu nefs'e karşı yapılan cihad, en güç cihad ise de sofilerin yaptığı gibi fiilî cihadı neredeyse terk edip, hayatın tamamını buna adamak ve kaynağı kendilerinden menkul şekillerle Müslümanları oyalamak, kitap ve sünnetten dayanağı olmayan bir yöntemdir. İlim ile yapılacak cihadda en büyük silah, Allah'ın kitabıdır. Rabbimiz, peygamberimize Medine döneminde henüz elinde, Kur'an'dan başka silâh yokken, büyük cihadı, "O halde, (sakın) kâfirlere boyun eğme ve bu (Kur'an) ile onlara karşı olanca gücünle büyük bir savaş ver!" (Furkan: 52) şeklinde emretmiştir. Mal ile cihad ise, Allah'ın insana ihsan etmiş bulunduğu mal ve servetin yine Allah yolunda harcanması demektir. Yani Müslümanların, İslâm'ın yücelmesi, hakkın galip gelmesi için her türlü mal, servet ve paralarını bu yolda fedâ etmeleri mal ile cihaddır. Bu hususta Rabbimiz: "Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmamak ve hep iyilik yapmak için (mallarınızı,) Allah yolunda harcayın. Şüphesiz Allah, iyilik yapanları sever.

(Bakara: 195) buyurmuştur. Çağımızda birileri her ne kadar savaşsız bir dünya özlemindeyseler de bu, hiç bir zaman, savaş gerçeğini değiştirmemiştir. Hatta bu, sadece Müslümanları avutma ve kanlarını dökme aracı olarak kullanılmıştır. Müslümanların, kanlarının daha az dökülmesini sağlamak için cihada sıkı sarılmaları, kâfirlerin kendilerine saldırmalarını engelleyecek savaş gücüne sahip olmaları ve bunu her an hazır durumda bulundurmaları en önemli görevleridir. Bugün için asıl önemli görevleri ise, bu emirlere iman edecek ve bunları tereddütsüz uygulayacak imana sahip nesiller yetiştirmeleridir. İhlâs ve samimiyetle yapıldığı zaman, sonunda cennetin garanti olduğu tek ibadet; cihad edip Allah'ın emaneti olan mal, beden ve rûhu, Onun yolunda harcamak yani şehadettir. "Ey îman edenler! Size, sizi acı bir azaptan kurtaracak bir ticaretin yolunu, göstereyim mi? (İşte o,) Allah'a ve Onun Elçisi'ne îman ederek, mallarınızla ve canlarınızla, Allah yolunda cihad etmenizdir. Eğer bilirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır. (Böyle yapın ki Allah da) sizin günâhlarınızı bağışlasın ve sizi, zemîninden ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerindeki güzel konaklara yerleştirsin. İşte en büyük kurtuluş, budur. (Saff:10-12) Selâm olsun o mübârek kullara...

Cilbâb: Baştan ayağa kadar vücudu örten çarşaf, başörtüsü ve peçe gibi dış giysinin adıdır. Cilbâb ile tesettür; kaşlarına kadar başını örttükten sonra büküp yüzünü de örtmek ve yalnız bir gözü açık bırakmak veya alnın üzerinden sıkıca sardıktan sonra burnun üzerinden dolayıp gözlerinin ikisi de açık kalsa bile yüzün büyük çoğunluğunu ve göğsü tamamen örtmektir. (Elmalılı) Hz. Aişe: "Ensar kadınlarına Allah rahmet etsin. Bu ayet nazil olduğu zaman Peygamberimizin arkasında öyle namaz kıldılar ki sanki başlarında kargalar varmış gibiydi." demiştir. Bu ayetten her ne kadar yüzü tamamen örtmenin farz olduğu anlaşılmamakta ise de peçe yapmanın yasak olduğu da anlaşılamaz. Müslüman kadınlar, fitne durumuna göre peçe yapabilirler. Bu, daha efdal olanıdır. (Ahzâb/59)

Cinn (cânn): Cinnî kelimesinin çoğuludur. Kelimenin kök anlamı bir şeyi örtmek, gizlemek demektir. Aynı kökten; cünne; kalkan, cenin; henüz doğmamış çocuk, kabir, cenan; kalp, cennet; zemini örtmüş bağ-bahçe, cünun; delilik, anlamlarına gelir ve hepsinde de bir gizlilik anlamı vardır. Araplar, cinler ile Allah arasında bir soy yakınlığı bulunduğunu söylerler. Onları, Allah'ın ortakları mertebesine çıkarırlar, onları dev, peri, şeytan, şeklinde isimlendirirlerdi ve onlardan yardım dilerlerdi. Cinnin varlığı Kitap ve sünnet ile sabittir ve inkârı, küfrü gerektirir. Cinler, insanlar gibi yeryüzünde bulunurlar. Mü'minleri ve kâfirleri vardır. Cinler insanlar gibi sorumlu olup, onlara da peygamberler gönderilmiştir. (En'âm:130, Ahkâf: 29-32) Peygamberimiz, cin'lerin davetine icabet buyurmuş, onları görmüş ve irşat etmiştir. (Müslim) Hz. Peygamber, ashâbıyla "Batn-ı Nahle'de" sabah namazını kıldırmış, bir grup cin gelip Kur'an dinlemiş ve Müslüman olmuştur.(Buhârî ve Müslim) İbn-i Mes'ud (r.a.): "Bir gece, Hz. Peygamber (a.s.) ile beraberdik. Derken aramızdan kayboldu. Vadilerde, dağlarda aradık bulamadık. O geceyi, hep endişe içinde geçirdik. Nihayet sabah olunca bir baktık ki Hîra tarafından geliyor. 'Ya Rasûlallah, sizi kaybettik, aradık bulamadık. Bu yüzden bütün gecemiz endişe içinde geçti.' deyince; 'Bana, cinlerden bir davetçi geldi. Onunla beraber gittim. Onlara Kur'an okudum' buyurdu." (Kurtubî) Cinler, ğaybı bilemezler, (Sebe: 14) Allah'ın peygamberlerine bildirdiği şeyleri de öğrenemezler. (Şuarâ: 212), İnsanlardan önce ve ateşten yaratılmışlardır, (Hicr: 27) fakat boyutları farklı olduğu için görülemezler, erkek ve dişi olanları vardır, evlenirler, çoğalırlar, yerler, içerler, ihtiyarı, genci vardır. Cinler de insanlar gibi Allah'ın emir ve yasaklarına uymak zorundadır. (Zariyat: 56) Cinlerin yaratılışları, türlü şekillere girmeye, ağır işler görmeye elverişlidir. (Neml: 12, 39) İlk şeytanlaşan varlık olan İblis de cinlerdendir. (Bakara: 24) Felsefecilerin çoğu, özellikle İbn-i Sina, Farabî ve Mu'tezile cinlerin varlığını kabul etmezler. Peygamberimiz onlara İslâm'ı öğretmiştir. (Müslim, Ebû Davûd) Cinler, bizden tamamen farklı yaratıklardır. Onları, büyü gibi kötü işlerde kullanmak, haramdır. Onların iç hallerini, ancak Allah bilir. Bize buna sadece îman etmek, düşer. (Cin/1)

Cizye: Hayat ve hürriyetlerinin himayesi karşılığında kendilerine kitap verilen Yahûdî ve Hıristiyanlarla ehl-i kitap olma ihtimali bulunan Mecûsîlerden alınan vergidir. (Tevbe/29)

Cûdî: Musul civarında bir dağın adıdır. Ayrıca bu kelime; bir cins isim olarak, normal "dağ" anlamına da gelir. (Hûd/44)

Cuma: Cuma günü mutlaka cemaatle kılınması gereken namaz ve bu namazın kılındığı gün anlamlarına gelir. Cuma'nın şartlarından olan zikir, hutbe ve namazdır. Peygamberimiz, ömründe Cuma namazını hutbesiz kılmamış olduğu için hutbe, Cuma'nın şartlarından birisidir. Bu ayete göre hutbenin farzı; vakit ve zikir ("el-hamdü li'llah" diyecek kadar bile olsa, Allah'ı anmak) olmak üzere ikidir. Hutbe, terki asla câiz olmayan bir rükündür. Hutbenin kısaltılması, namazın uzatılması sünnettir. Hutbeyi uzatmak mekrûhtur. İmam hutbede iken, namaz kılınmaz ve boş konuşulmaz. Namazda haram olan şeyler, hutbede de haramdır. Harple fethedilmiş beldelerde hatip, kılıç takınır. Cuma namazının kılınma süresi içerisinde tüm işleri bırakıp, vakit geçirmeksizin hutbeye yetişmek farzdır. Hutbe ve namaza telâş ile koşarak gitmeyi, peygamberimiz yasaklamıştır. İlk Cuma Namazı, Hz. Peygamber Medine'ye gelmezden ve Cuma ayeti nazil olmazdan önce, Medine'deki Müslümanlar tarafından Arûbe gününde, Es'ad b. Zürare'nin (bazı rivâyetlere göre Mus'ab b. Umeyr'in) imametinde kırk kişilik bir cemaatle iki rekât olarak kılınmıştır. Peygamberimiz Mekke'de iken farz kılınmasına rağmen Mekke'nin şartları uygun olmadığı için Mekke'deki Müslümanlar, Cuma namazını kılmamışlardır. Peygamberimiz ilk Cuma namazını Kuba'dan Medine'ye gelirken Ranûna vadisinde kılmıştır.

Cuma'nın, farzıyetinin şartları:

1- Hür olmak, **2-** Erkek olmak, (Kadınlara farz değildir. Ancak kadınlar, dilerlerse kılabilirler. Kadınlara Cuma Namazının farz olmaması, yasak anlamına gelmez.) **3-** İkamet, **4-** Sıhhat, **5-** Yürümeğe gücü yetmek, **6-** Emniyet'tir.

Edasının şartları:

1-Tam teşekküllü şehir, (Köylerde Cuma Namazı farz olmaz.) **2-** Müslümanların kendilerinden olan devlet başkanının veya vekilinin onun izniyle kıldırması, **3-** Vakit, **4-** Hutbe, **5-** Cemaat, (En az üç, en çok kırk erkek) **6-** İzn-i âmmdır. (Yani caminin tüm Müslümanlara açık olması'dır.) Aslında bu ayet, Cuma namazının önemini bildiren bir ayettir. Bu ayet ininceye kadar, iki yıldan fazla Cuma namazı kılınmıştır. Buna göre Cumanın farziyeti, sünnetle sabittir. Geniş bilgi için Bk. (Elmalılı) Bu ayet Peygamberimiz Cuma hutbesinde iken onu ayakta bırakarak, Suriye'den gelen kervanın yanına giden Müslümanlar hakkında indirilmiştir. (Buhârî, Müslim, Tirmîzî) (Cum'a/9)

Cumartesi yasağı: Hz. Mûsa (a.s.), Yahûdîlere Cuma gününü ibâdete tahsis etmelerini emretti ama Yahûdîlerin pek azı buna razı oldu. Bunun üzerine Allah Cumartesi günü onlara balık avını yasakladı. Çoğunluk buna da itaat etmeyince Allah da onları maymuna çevirdi. Bk. (Bakara: 65 Nisa: 47, 154, A'raf: 163) Cumartesi yasağı'nın İbrahim (a.s.)'ın dini ile hiçbir ilgisi olmayıp, onda ihtilâf eden İsrâil Oğulları'nın dini ile ilgilidir. (Nahl/124)

Cüded: Cüdde'nin çoğuludur. Bir rengi diğer renkten ayıran yol gibi çizgiler, merkebin sırtındaki alacalı çizgiler, cadde demektir. (Fâtır/27)

Ç

Çağ: Yüz yıl veya uzun zaman dilimi demektir. Kur'an'a göre **çağlar** üçe ayrılır. **İlk çağ**; Hz. Âdem'den, Firavun'un helakine kadar olan dönemdir. **Orta çağ**; Hz. Mûsa'dan, Hz. Muhammed (a.s.)'a kadar olan dönemdir. Peygamberimizin hicretinden, kıyamete kadar olan dönem ise **son çağ**'dır. Bk. (Kasas: 43, Ayrıca Elmalılı Sh. 3739) (Tâ-Hâ/52, Kasas/43)

D

Dâbbe: Yeryüzünde debelenen, hareket eden daha ziyade haşere türünden canlılar için kullanılan bir kelimedir. Dört ayaklı hayvanlar ve insanlar için de kullanılabilir. (Neml: 82)'de "dâbbe" kelimesinin nekra kullanılmasından dolayı, bunun bildiğimiz dâbbelerden başka bir dâbbe olduğunu da anlamak mümkündür. Hz. Ali: "bu kuyruğu olan bir dâbbe değil, sakalı olan bir dâbbedir" demiştir. "Dâbbe." kıyametin kopmasına yakın, ortaya çıkacağı bildirilen ve kıyametin büyük alâmetlerinden olan bir yaratıktır. Bu konudaki rivâyetler mütevâtir olmadığından, kıyamet gibi tamamen gaybî olan bir meselede delil olamazlar. Bunun için, "Dâbbe" ile ilgili teferruatı bir yana bırakıp, Cenâb-ı Allah'ın bize bununla ilgili olarak Kur'ân-ı Kerim'de bildirdikleriyle yetinmemiz, işin iç yüzünü ve mahiyetini O'na havale edip, bunun kıyamete yakın bir zamanda çıkacağına îman etmemiz en doğru yoldur. Ayrıca Neml: 82. ayetten dâbbe'nin kıyamet koptuktan sonra çıkacağı da anlaşılabilir. En doğrusunu ise Allah bilir.

(Neml/82) (Sebe':14)'deki (دَابَّةُ الْأَرْضِ) ifâdesiyle (Neml: 82)'deki (دَابَّةً مِنَ الْأَرْضِ) ifâdesi birbirine karıştırıldığından olsa gerek, kıyamet alametleri arasına bir de "Dâbbet'ül Arz" kavramı sokulmuştur. Buradaki Dâbbet'ül Arz, "ağaç kurdu" anlamındadır. Öteki ise, Dâbbet'ül Arz değil "dâbbe" yani "yaratık" demektir. Kıyametten sonra çıkma ihtimali daha kuvvetlidir. (Sebe'/14)

Dâire: Dünyanın başında dönüp dolaşan musibet, sıkıntı, bela ve felaket demektir. (Mâide/52)

Dehir: Âlemin yaratıldıktan yok olmasına kadar geçen süre, az veya çok müddet demektir. Mecâzen helak, bela ve musibet anlamlarında da kullanılır. (Câsiye/24)

Dem: kan demektir. Müfessirlerin çoğunluğuna göre, Firavun toplumunun içecekleri sular, kan olmuş, Nil Nehri kan olarak akmıştır. Zeyd b. Eslem de bu, burun kanaması idi demiştir. (A'râf /133) Ayrıca dem: hayvanın damarlarındaki kan demek olup, damardan çıktıktan sonra yenilmesi haram olduğu gibi leş de damarlarından kan çıkmadığı için haram olmuş olabilir. (Mâide/3)

Din: kelime olarak, ceza-mükâfat, hesap, kaza, siyaset, itaat, âdet, hal, millet ve şeriat anlamlarına gelen bir mastardır. Terim olarak ise din: "akıllıların kendi istekleriyle seçtikleri ve kendilerini iyiliğe götüren manevî bir yol ve kanun," demektir. Gerçek dinde; itaat edilen bir rab ve o rabbin ortaya koyduğu, uyulduğu zaman mükâfat, uyulmadığı zaman ise cezanın olduğu kuralların bulunması ve o rabbe itaat eden kulların olması, gerekir. (Kafirûn:6.) ayette Allah'ın kâfirlerin dinlerinden, "din" olarak bahsetmesinden, bunların da din olduğu, fakat hak din olmadığı anlaşılmaktadır. Buna göre iradeli olarak yapılan her türlü tapınma veya kabul edilen her türlü sistem, düşünce tarzı, birer dindir. (Kapitalizm, Marksizm, Demokrasi, Budizm, Hinduizm, Sofizm v.s gibi...) (Âlu İmrân/19) Ayrıca din: Kişinin kendi iradesiyle seçtiği, iyiliğine veya kötülüğüne göre, sonunda iyi veya kötü bir sonuca varacağına inanarak tuttuğu yoldur ve Allah'ın gönderdiği dinler dışında, doğru din yoktur. O din de tevhit, yani bütün peygamberlere gönderilen, "İslâm Dini"dir. (Şûrâ/13)

Din günü: Din, kelime olarak, ceza, mükâfat, hesap, kaza, siyaset, itaat, âdet, hal, millet ve şeriat anlamlarına gelir. Bu kelimenin doğrudan kıyamet anlamı yoktur. Ancak din kelimesinin ceza ve hesap anlamları dikkate alınırsa "din günü"nün karşılığı, "ceza-mükâfat ve hesap günü" demek olur. Buna göre, "din günü," her işin karşılığının verileceği son gün ve gelecekte mükâfat ve cezanın dağıtılacağı vakit demektir. **Yevm** kelimesi ise Arapçada , "belirli bir zaman dilimi" demek olup gün, ay, yıl, devir gibi bildiğimiz veya bilmediğimiz zaman ölçülerinden herhangi biri olabilir. (Bugün Dünya, yarın Ahiret gibi.) (Fâtiha/4)

Dua: Küçüğün büyükten, âcizin güçlüden, ihtiyaç ve arzusunu sözle, davranışla ve hal diliyle talep ve ricası demektir. Dua'nın ihlâs ve ciddiyet içerisinde, çalım satmadan, saygısızlık etmeden, bağırıp çağırmadan, gösteriş yapmadan ve şikâyet etmeden sadece Allah'a, gönülden ve yalvararak yapılması gerekir. Duada lâyık olmayan ve günâh olan şeyleri talep etmek, duâda tecavüzdür. Bk. (Bakara: 186) (A'râf /55)

E

Ebter: Güdük, arkası ve nesli kesik, adı-sanı kalmayacak olan demektir. Ebter, örfte kuyruk kesilmesi demek olduğu için kuyruğu kesik hayvana ebter denilir. Kuyruk arkada olduğu için arkası olmayan, yani zürriyeti olmayan, kendinden sonra eseri kalmayan, hakir ve zelil kimselere de istiâre yoluyla ebter denilmiştir. (Kevser/3)

Ebû Leheb: Peygamberimizin amcası olan Ebû Leheb'in asıl adı, Abdulmuttalib b. Haşim'dir. Kâfirliğindeki ısrarından dolayı kendisine; "alev babası" anlamına gelen "Ebû Leheb" lâkabı takılmıştır. Kendisi, Hz. Peygamber'e ve Müslümanlara eziyetler eder, karısı Ümmü Cemil de Peygamber Efendimizin geçeceği yollara diken ve pislik atardı. Peygamberimiz "Ve (önce) akrabalarının en yakınlarını uyar." (Şuarâ: 214) veya "(Ey Muhammed) öyleyse sen emrolunduğun şeyi açıkça ilan et ve müşriklerden uzak dur." (Hicr:94) ayeti nazil olunca Safa tepesine çıkarak Mekkelileri uyarmıştı. Bu sırada Ebû Leheb yerden bir çakıl alarak Hz. Peygamber'e fırlatmış ve: "kahrolasıca (tebben lek)! Bizi bunun için mi topladın?" demişti.

Bunun üzerine bu sure nazil oldu. (Buharî, Tirmizî) Mekke müşrikleri arasında Kur'anda ismi zikredilerek lânet edilen tek kişi, Ebû Leheb'tir. Bedir hezimeti kendisine haber verilince son derece üzülmüş, yedi gün sonra da Mekke'de ölmüştür. Ölümünde oğulları dahi cesedine yanaşamamışlar, ceset kokuşuncaya kadar ortada kaldıktan sonra bir çukura atmışlardır. Tebbet Suresinde zikredilen Ebû Leheb'se de kastedilen kıyamete kadar gelecek olan tüm Ebû Leheb zihniyetlilerdir. (Tebbet/1)

Ehille: Hilâl'in çoğuludur ve kök itibarıyla; ay ilk defa görünmek, sevinmek ve bağırmak anlamına gelir. Henüz doğmamış olan aya, hilâl denilmediği gibi iki günlükten sonraki aya da hilal denilmez. Yani hilal; ayın ilk ve son doğduğu iki güne verilen isimdir. Bunun arasındaki sürede aya, kamer denilir. (Bakara/189)

Ehl-i Beyt: Ev halkı demektir. Ahzab Suresi 33. ayette kastedilen ise Peygamberin ev halkı'dır. Ayetteki hitap, Peygamberin eşlerine olduğu için ehl-i beyt'ten de öncelikle onlar, anlaşılmaktadır. Fakat (عَنْكُمْ) ve (وَيُطَهِّرَكُمْ)'de (كُمْ) zamiri kullanılmıştır. Arapçada cemi müzekkerler, hem erkeğe hem de kadına şamildir. Demek ki ehl-i beyt denilince; Peygamberin eşleri, kızları, oğulları ve aileye mensup erkekler, anlaşılmaktadır. Hz. Hasan ve Hüseyin, Hz. Ali, Peygamberin torunları ve damadı olduğundan, onlar da ehl-i beyt'tendir. Buna göre Peygamberimizin diğer kızlarının, damatlarının ve onların çocuklarının da ehl-i beyt'ten olması gerekir ve zaten de öyledir. Fakat Şianın; ayetin esas konusunu oluşturan, Peygamberimizin hanımlarını dahi hesaba katmayarak ehl-i beyt'in Ali, Hasan, Hüseyin ve Fatıma'dan ibâret olduğunda ısrar etmeleri tuhaflıktan da ötedir. Ayette hakkında işaret dahi bulunmayan Selman-ı Farisi'nin bile ehl-i beyt'ten sayılıp, Peygamberimizin hanımlarının dışarıda bırakılmasının iyi niyetle îzâhı mümkün değildir. Bu, olsa olsa ya kasıt ya tarihi bir kin veya bâtıl bir itikattır. Hele hele Şia'daki ehl-i beyt'in masumiyeti inancının, Kur'anla îzâhı hiçbir şekilde mümkün değildir. Ayrıca (Hud: 73)'te de ehl-i beyt kavramı Hz. İbrahim'in aile fertleri için kullanılmıştır. (Ahzâb/33)

Ehl-i Kitap: Kendilerine peygamberler vasıtasıyla kitap gönderilen geçmiş ümmetler demektir. Peygamber Efendimizin yaşadığı dönemde ve Arap yarımadasında ehl-i kitaptan anlaşılan, o bölgede yaşayan Yahudiler ve Hıristiyanlar idi. Bu sebeple de Kur'an kimin kastedildiğinin anlaşılması için bu Yahudi ve Hıristiyan toplumlardan önceleri ehl-i kitap olarak bahsetmiştir. Ancak daha sonra gelen ayetlerle bunların içerisinden bir kısım özellikleri taşıyanların ehl-i kitap sayılmayıp kâfir oldukları açıkça beyan edilmiştir. Kur'an'a göre Allah'a inanıp kendilerine gönderilen peygamberlere, peygamber olarak îman edenler, gerçek ehl-i kitaptır. Aslında Allah, Yahudilik ve Hıristiyanlık adı altında bir din göndermemiştir. Zira Allah'ın peygamberleri ile gönderdiği dinlerin genel adı, Kur'an'a göre İslâm Dini'dir. Yahudilik ve Hıristiyanlık ise daha sonra insanların keyiflerine göre tanımladıkları dinlerin adıdır. Yahudiler ve Hıristiyanlar aşağıdaki sebeplerden dolayı ehl-i kitaplıktan ayrılmışlardır

1- Yahudiler, Üzeyr'i, (Tevbe: 30) Hıristiyanlar da Hz İsa (a.s.)'ı Allah'ın oğlu, (Maide 17) olarak kabul etmişler ve böylece kâfir olmuşlardır.

2- Hıristiyanlar, Allah'ın dışında ayrıca hahamlarını, rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih'i kendilerine Rabler edinerek kâfir olmuşlardır. (Tevbe: 31)

3- Yahudiler ve Hıristiyanlar Allah'a oğullar isnat ederek şirk koşmuşlardır. (Beyyine: 1-3)

4- Yahûdîler, "Allah, insanlara hiçbir şey göndermemiştir." diyerek, Allah'ı lâyıkıyla tam olarak tanımlayamayarak ve gerçek Tevrat'ı "basit kâğıt parçalarına dönüştürerek", kendi kitaplarını dahi inkâr etmişlerdir. (Maide: 91)

5- Hıristiyanlar, "Allah, ancak Meryem'in oğlu Mesih'tir" diyerek de kesinlikle kâfir olmuşlardır. (Maide: 17) Esasen bu sayılanları Kur'an'a göre daha da artırmak mümkündür. Ancak bunların kâfir oldukları kanaatine varmak için bu sayılanlardan bir tanesini bile dikkate almak yeterli olduğundan daha fazlasını söylemeye gerek yoktur. Ayrıca Hıristiyanlar bir de teslis/üçleme inancı ortaya koymuşlardır. "Allah, üçün üçüncüsüdür" diyen Hıristiyanlar, "ilâh üçtür fakat Allah birdir ve üçün biridir." demek isterler. Bunlar; "Allah, ancak Meryem'in oğlu Mesih'tir" diyenlerden başkalarıdır. Bundan dolayı, Maide72. âyet Yâkûbiler, 73. âyet de Melkâni ve Nasturiler hakkındadır. Hıristiyanlar, Allah "üçün üçüncüsüdür" derken; Allah üçtür demeyip, ilâh üçtür derler ve Allah'ı bu üçün üçüncüsü kabul ederler. Yani üç ilâhın

üçünü de söylemeden "Allah" demiş olmazlar. Buna göre, baba, oğul ve kutsal rûhtan her biri bir ilâhtır ve bunların üçü de ilâhlıkta eşittir. Ancak üçüne birden ilâh olarak inandıkları sürece Allah'a inanmış olurlar. Bu ise; "ilâhlar üçtür, Allah ise bunların içinde üçün üçüncüsüdür" demektir. Bundan dolayı Hıristiyanlar, ilâh üçtür dedikleri halde; (لا إله إلا الله) da derler ve bununla "Mesih'ten başka ilâh yoktur" demeyi kastederler. Bu izahtan sonra kısacası bu iki tip Hıristiyanların her ikisi de bu ifâdeleri kullandıkları sürece kesinlikle kâfirdirler ve ehl-i kitap olarak kabul edilmeleri ve ehl-i kitap muamelesi görmeleri imkânsızdır. Eğer birileri hala, Yahûdî ve Hıristiyanlar için "aynı Allah'a inanıyoruz" yaklaşımında bulunuyorlarsa, bunların öncelikle kendi ilâh sistemlerini, kesinlikle gözden geçirmeleri ve yeniden îman etmeleri gerekir. Allah, Tevbe 29'da "(Ey îman edenler!) Kendilerine kitap verilenlerden, Allah'a ve âhiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Peygamberinin haram kıldığını haram kabul etmeyen ve hak din olan (İslâm'ı,) din edinmeyen kimselerle; zelil olup, himaye altına girmelerinin karşılığı olarak cizye verecek hale gelinceye kadar, savaşın." Maide: 51'de de, "Ey îman edenler! Yahûdîleri ve Hıristiyanları sakın dost edinmeyin. Onlar, ancak kendi kendilerinin dostlarıdırlar. Sizden her kim, onları dost edinirse işte o, onlardan olur. Şüphesiz Allah, zalim bir toplumu, asla dosdoğru yola ulaştırmaz." buyurarak bizim ehl-i kitap olduklarını zanneden bu kâfirlerle ilişkilerimizin nasıl olacağını açıkça belirlemiştir. Buna göre Müslüman erkeklerin Yahudi ve Hıristiyan kadınlarıyla evlenmeleri de câiz değildir. Bu ancak gerçekten Hz. Mûsa ve Hz. İsa'ya peygamber olarak îman eden gerçek ehl-i kitap için söz konusudur. İslâm, kendi velâyeti altındaki gayr-ı müslimlere karşı hoşgörülü davranılmasını ister. Fakat onlarla işbirliği ve diyalog anlamında bir dostluk kurulmasını yasaklar. Kâfirlere ve ateistlere karşı, dini yayma amacıyla kitap ehli olduğunu iddia eden kâfirlerle ittifak edilebileceğini zannetmek, ne kadar korkunç bir bilgisizliktir. Şunu unutmayalım ki; Filistin'i Yahûdîlere verenler, Habeşistan, Somali, Eritre, Cezâyir, Yugoslavya, Çin, Türkistan, Hindistan, Çeçenistan, Afganistan, Irak ve tüm dünyada Müslümanların başına belâ olanlar, onların kanlarını dökenler, hep bu kendilerinin kitap ehli olduğunu iddiâ eden kâfirler değil midir? Kim bunlarla dost olmak arzusuyla yanıp tutuşuyorsa, mutlaka âhirette Allah'ın huzuruna, onlarla birlikte varacaktır. Sonuç olarak, gerçekten kendisinin kitap ehli olduğunu iddiâ eden Yahûdîler ve Hıristiyanlar, eğer cennete girmek istiyorlarsa; tıpkı Müslümanlar gibi Hz. Mûsa ve Hz. İsa'nın Allah'ın kulu ve elçisi olduklarına ve son dinin İslâm, son Peygamberin de Muhammed (a.s.) olduğuna îman etmek mecburiyetindedirler. (Nisâ: 159, 162)

Ekinne: kimsenin bilmediği garip, bilinmeyen ve kat kat örtüler demektir. (En'am: 25)

Emânî: Ümniye'nin çoğuludur. İnsanın kendi gönlünden saplandığı ve sürekli olarak arkasından koştuğu, hayal ve asılsız kuruntular (ideal) demektir. Bunun felsefedeki adı ise; "idealizm'dir." (Nisâ/123)

En'am: Ehlî hayvanlardan deve, sığır, koyun ve keçi demektir. At, katır, eşek gibi tek tırnaklı hayvanlar buna dâhil değildirler. (بهيمة الأنعام) ise ya "en'am denilen behimeler" ya da "en'am gibi olan behimeler" yani, bunlara benzeyen, ceylân geyik gibi av hayvanları demektir.

Konu ile ilgili olarak Bk. (En'am: 139,142,144, Nahl: 5-8, Hac: 28,30,134, Mü'minun: 21, Zümer: 6,66,80, Mü'min: 79) (Mâide/1)

Ergenlik çağı: Erkekler için ihtilâm olmak, kız çocukları için ise ay halidir. Bu, kızlar için 9–12 yaş, erkekler için ise 12–15 yaş arası olabilir. Fizyolojik belirtiler olmazsa kızlar 17, erkekler de 18 yaşında ergen olmuş sayılırlar. (Nûr/59)

Erîke: gelin odasına döşenen süslü koltuk demektir. (Yâsîn/56)

Esâtir: Öncekilerin yazdıkları şeyler, hurafeler, uydurma ve saçma masallar, destanlar demektir. Yunanlılar buna "Mitoloji" derler. Kâfirler böyle demekle; "Kur'an ilâhî, bir kitap değil, bunun kaynağı eskiden yazılmış olan kitaplardır, Muhammed bunu eski kitaplardan alıp yazdırıyor. Öyleyse bu bir mûcize olmayıp, boş satırlardan, hurafelerden ve masallardan ibârettir." demek istiyorlar. Esatir: (سَطَرَ) dan türetilen çoğul bir isimdir. Tekili; üstur veya üsture'dir. (أساطير الأولين) ise "öncekilerin yazdıkları şeyler" yani hurafeler, uydurma, saçma, masallar demektir. Bu günkü kâfirlerin de İslâm'a karşı yegâne sözleri; hurafe demekten

başka bir şey değildir. Hatta bazıları da "bu dine hurafeler karışmış bunları ıslah etmeli" diyerek dindarlık kisvesi altında dinsizlik yapmaktadırlar. Bk. (En'am: 25, Enfal: 31, Nahl: 24, Furkan: 5, Neml: 68, Ahkaf: 17, Kalem: 15, Mutaffifin:13)(En'âm/25,Enfâl/31,Mü'minûn/83)

Evlâtlık: (Ahzab: 4)'e göre İslâm'da evlâtlık diye bir müessesenin olmadığı, bunun müşriklerin bâtıl bir inancı olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Onlar hakkında oğul hükümleri uygulanamaz. Yani; onun boşadığı bir kadınla evlenmek haram olmaz. (Ahzâb/4)

Evtâd: Veted'in çoğulu olup kazıklar demektir. Firavun için kullanılan "kazıklar sahibi" ifâdesi ise;

a- Askerinin ve konakladıkları yerlerde çaktıkları çadır kazıklarının çokluğu,

b- İnsanları kazığa çakarak işkence ettiği,

c- Kuvvetli mülk ve adamlara sahip olması

d- Mısır'daki dağ gibi piramitlere sahip olmasından kinâyedir. (Sâd/12)

Evvâb: Dönülmesi gereken yere dönen, çok tesbih eden, çok doğru ve azimli demektir. (Sâd/17)

Eyke: Sık, birbirine karışmış ağaç demektir. Eyke'liler de Medyen'liler gibi Şuayb (a.s.)'ın gönderildiği bir kavimdir ki; yerleri ağaçlık olduğundan bu isimle anılmışlardır. (Hicr/78)

Ezlâm: İranlıların ve Rumların kumar oynadıkları tavla zarları ile Arapların ok gibi olan zarları demektir. Câhiliyye Arapları önemli bir işe teşebbüs edecekleri zaman torbaya koydukları üç zar ile kısmet çekerlerdi. Zarın birine "yap", diğerine "yapma" diye yazarlar ve birini de boş bırakırlardı. Torbaya elini sokar, eline gelen zara göre hareket eder, boş zar çıkarsa çekme işini tekrar yaparlardı. (Mâide/3)

F

Fahşâ: Zina, adam öldürmek, hırsızlık gibi her türlü günâhlar, Allah'ın yasakladığı aşırı çirkinlikler ve arzular demektir. (Nahl/90)

Fâhişe: Haddini aşmış, pek çirkin, aşırı edepsizlik, arzu ve istek demektir. "el fâhişe" olarak, zinâ anlamında kullanılır. (Nisâ/15)

Fâsık: Yoldan çıkan, adil olmayan ve dini emirlere uymayan demektir. Fâsık İslâmi terim olarak: Büyük günâh işleyerek veya küçük günâhlarda ısrar ederek, Allah'a itaatten çıkan kimse demektir. Fâsıklık:

1- Günâhı çirkin görmekle birlikte farkına varmadan işlemek,

2- Üzerine düşerek ahmakça günâh işlemek,

3- Günâhın çirkinliğini inkâr ederek yapmak, şekillerinde olabilir. Ehl-i sünnet'e göre ilk iki grup Müslüman kabul edilir, üçüncü grup ise kâfir sayılır. Hariciler her üçünün de kâfir olacağı kanaatindedirler. Ancak bu ayette bahsedilen fasıkların kâfirliklerinde şüphe yoktur. Zira bunlar; yukarıda bahsedilen üç özelliği de taşıyan kimselerdir. Bu fasıklar; şahıslar olduğu gibi zihniyetler ve bugünkü haber kaynakları da olabilir. (Hucurât/6) (Bakara/27)

Felâh: Arzu edilen şeye ulaşmak veya sonsuz hayır, İflâh ise; sonsuz hayra ulaşmak demektir. (Mü'minûn/1)

Ferş: Kelime anlamıyla döşek demektir. En'am Suresi 142. ayette kastedilen anlamı ise; döşek gibi yere döşenen, yatırılıp kesilen veya yünlerinden, kıllarından döşekler, sergiler, ayakkabılar yapılan veya yeryüzüne serilip yayılan hayvanlar demektir. (En'âm/142)

Fetih: Önünü açmak, yol göstermek, anlaşmazlığı hükme bağlamak, kapalılığı gidermek demektir. Bazı müfessirler (Fetih:1)'deki fethi, "Mekke'nin fethini vaat" diye anlamışlarsa da müfessirlerin büyük bir çoğunluğu bu fethin Hudeybiye anlaşması olduğu kanaatindedir ve bunu şu şekilde îzâh ederler;

a- Peygamber Efendimiz Hudeybiye'ye harp için değil, umre niyetiyle hareket etmiş, fakat çarpışmayı müşrikler düşünmüşlerdi. Şiddetli bir savaş olmasa da iki taraf arasında ok ve mancınık atılmış, Müslümanlar müşrikleri yenmiş ve müşrikler anlaşma istemek zorunda kalmışlardı.

b- Bu anlaşma ile Müslümanlar, bir Devlet olarak mevcudiyetlerini düşmanlarına resmen kabul ettirmişlerdir. Yani, "Akabe Biatleriyle" kurulan İslâm Devleti, bu anlaşma ile resmen tanınmıştır. Bu da bundan sonra başlayacak bir fetih zincirinin başlangıcı olmuştur. (Fetih/1)

Fetil: Hurma çekirdeğinin ortasındaki ince iplik gibi çizgi demek olup, "azlık ve önemsizlikten" mesel olarak kullanılır. (Nisâ/77)

Fevahiş: Çirkinliği açık ve aşırı olan veya aşırı arzular ve düşkünlükler şeklinde olan günâhlardır. (Şûrâ/37)

Feveran: Kuvvet ve şiddetle kaynamak, su fışkırmak demektir. (Hûd/40)

Fey': Zahmet çekilmeden, fiili olarak savaşılmadan elde edilen savaş ganimeti demektir. Fey' ganimet gibi, beşte biri İslâm Devletine alınıp kalanı gaziler arasında paylaşılmaz. Fey' Allah'ın hakkıdır ve Allah da bunu Peygamberine vermiştir. Fedek arazisi de bu şekildedir. Hz. Ömer (r.a): "Beni Nadîr'in malları, Allah'ın Rasûlüne tahsis ettiği fey' idi ve Peygamberimizin özel malı idi. Peygamberimiz ondan ailesinin bir senelik nafakasına harcar, kalanını da silâh ve hayvan alarak Allah yolunda savaş için hazırlardı." buyurmuştur. (Buharî, Müslim, Ebû Davud, Tirmizî, Nesâî) Fey'in, "Allah'a ve Rasûlüne" ait olması, bu servetin "bütün icraatını Allah ve Rasûlü adına yapan" İslâm Devletine ait olmasından bir kinâye olabilir. Zaten ayetin devamında, bu malların taksiminde tek yetkili Peygamber (a.s.) kılındığına göre, daha sonra bu yetki dört halifenin de uyguladığı gibi tamamen Müslümanların halifelerine aittir. (Haşr/6)

Fısk: Doğruluk ve itaatten çıkış, yani kavli ve fiili îmanın gereklerine uymamak demektir. (Hucurât/7)

Fıtrat: Hakkı kabul ve idrak kabiliyeti, fıtrata sarılmak da; hakkın emirleri doğrultusunda yaşamak demektir. Buna göre dinîn iki kaynağı vardır: Biri fıtrat, diğeri ise kesb'tir. Fıtrat, ilâhîdir ve Allah'ın insanın rûhuna yerleştirdiği ve insana hep hakkı tavsiye eden yaratılışıdır. Bu hakka yönelme duygusu her insanın gönlünde gizli bir şekilde vardır. Kâfirler bile başı daralınca bu duygularına sarılırlar ama bunu belli etmezler. Kesb, ise gönülde bulunan bu duygunun istikametinde gidip, hakkı aramak ve bulmaktır. İşte bu çabanın karşılığı, ahirette cennet, dünyada ise Allah'ın fıtrata uygun emirlerini yaşama huzuru ve rahatlığıdır. Çünkü Allah'ın ortaya koyduğu dinler, insanın fıtratına en uygun dinlerdir. Bu dinlerde ise Allah insanın fıtratını değiştirmedikçe asla değişme olmaz. Ancak ahirette bir değişme olabilir. Zira ahirette Allah, insanı yepyeni bir fıtratla yaratacaktır. Sonuç olarak; dinsizlik fıtrata aykırı bir sapkınlık olduğu gibi Allah'tan başkasına tapmak da öyledir. Fıtrat dini, demek Allah dini demektir. O da, hanîflik, yani İslâm Dinidir. Fakat insanların pek çoğu bunu bilmezler de dini fıtratta değil, âdette ararlar veya boş arzularına uyarak, Allah'ın dinlerini değiştirmeye kalkarlar. (Rûm/30)

Fitne: Altın ve gümüş gibi herhangi bir madeni iyisini kötüsünden ayırt etmek için ateşe sokmak demektir. Bu kelime mecâzen, sıkıntıya sokmak, sınamak, imtihan etmek, azdırmak, çok beğenmek gibi anlamlarda da kullanılır. Savaş ve adam öldürmek kötüdür, ama fitne, bundan daha da kötüdür. Çünkü savaşın sıkıntısı çabuk geçer, ama fitneninki devam eder. Bu sebeple fitneyi ortadan kaldırmak Müslümanlar için bir savaş sebebidir. (Zâriyat: 13) ayetiyle (En'am: 128) arasında bağlantı kuran Muhammed Esed ve bazı müfessirler cehennemin ebedi olmayacağı görüşünü ortaya atmışlarsa da (Hud:107–108) de cennet ve cehennem hayatı için aynı ifâdeler kullanılmıştır. Ayrıca (En'am: 128) de zaten cehennem hayatının ebediliği ifâde edilmektedir. Ancak sonundaki "Allah aksini dilemedikçe" istisnası, Allah neyi dilerse onun olacağının ifâdesidir. Bk. (Enfal: 39) (Bakara/191) (Zâriyât/13)

Fitye: Genç, delikanlı, yiğit mânâsına olan fetânın cemi kılletidir (azlık çoğulu). Buna göre Ashâb-ı Kehf'in sayısı üçten az, dokuzdan çok olamaz. Zaten bu kıssanın mûcize olan yönü, bunların isimleri ve sayıları değildir. Ayrıca bu olayın Hıristiyanlıkla bağlantısından bahsedil mekteyse de çok daha önce olma ihtimali daha kuvvetlidir. (Kehf/10)

Furkan: Ayırmak, ayırt etmek anlamında mastardır. Önemli davaları halleden kesin delil ve mûcizelere "Furkan" denilir. Bu manâ ile Kur'an'ın bir ismi de "el-Furkan" dır. "Hak ile bâtılı ayırt eden" demektir. (Furkan: 1) Ancak Allah, Enbiya: 48'de Tevrat için de bu ifâdeyi kullanmıştır. (Furkân/1) (Âlu İmrân/4)

Fücur: Doğrudan ayrılmak, hak yoldan çıkmak, edepsizlik etmek demektir. (Şems/8) **Fütur:** Yarık ve çatlak demek olan fatr kelimesinin, çoğuludur. Mülk: 3'te düzensizlik, intizamsızlık ve uyumsuzluk anlamında kullanılmıştır. (Mülk/3)

G

Gıybet: Bir kimsenin arkasından hoşlanmayacağı bir şeyi söylemektir. Peygamber (a.s.): "gıybet kardeşini hoşlanmayacağı bir şey ile anmandır. Eğer söylediğin onda varsa gıybet etmiş olursun, yoksa ona iftira etmiş olursun"

buyurdu. (Müslim, Tirmizî, Nesâî) Ancak; kötülüğe engel olmak, sakındırmak ve tarif için arkadan konuşulursa gıybet olmaz. (Hucurât/12)

Ğ

Ğayb: Hakkında vahiy bilgisi olmadan, asla bilinemeyecek bilgilerdir. Ğaybı ancak Allah bilir, (Yunus: 20, Hud: 123, Ra'd: 9, Sebe': 3, Cin: 26-27) Peygamberler de ancak Allah bildirirse bilir. (Âlu İmran: 179, En'am: 50, A'raf: 188) Allah ve Peygamberlerinin dışında cinler de dâhil ğaybı hiç kimse bilemez. (Sebe:14, Hud: 31) Ğaybî bilgiler üç gruba ayrılır;

a- Hakkında hiçbir tarihi veri bulunmayan, geçmişe ait olaylar. Hz. Yusuf (a.s.) kıssası gibi.

b- Gelecekte olacak şeylere ait, bilgiler. Yarın ne olacağı gibi.

c- Kıyamet ve sonrasına ait, bilgiler. Cennet ve cehennemle ilgili bilgiler gibi. (Hûd/31) (Bakara/3)

Ğâsık lügatte: şiddetli karanlık, dolan, kararan, dolgun, akan, dökülen, soğuk demektir. Gecenin karanlığının hücum edip gökyüzünün iyice kararmasına "ğasak" denilir. (Felâk/3)

Ğulûl: Ganimetten gizli bir şey aşırmak, emanete ihanet etmek demektir. Bu fiil, devlet mallarını kötüye kullanmak anlamında da kullanılır. (Âlu İmrân/161)

H

Hakîm: Hikmetli, hikmet söyleyen, hikmet sahibi ve muhkem anlamlarına gelir ki Kur'an hakkında hepsi geçerlidir. (Yâsîn/1)

Hâkka: Meydana gelmesi şüphesiz olan, bütün sevap ve günâhın belirleneceği ve mağlup olunan gün, yani kıyamet günü demektir. (Hâkka/1)

Halîl: Bir kimsenin sırlarını bilen, sevgisi gönlünün derinliklerine işleyen dostu demektir. Allah'ın Hz. İbrahim'i dost edinmesi; iki insan arasındaki ahbaplık şeklinde düşünülemez. Bu olsa olsa Allah'ın Hz. İbrahim'i şereflendirmesinden ve onu bir kısım sırlara vâkıf kılmasından mecâz olabilir. (Nisâ/125)

Halîm: Hiddetten uzak, yumuşak huylu ve son derece sabırlı demektir. (Nisâ/12)

Halvet-i sahîha: Kadın ve erkeğin, kimsenin izinsiz giremeyeceği bir mekânda, yalnız kalması demektir. Halvet-i sahîha olan bir kadın, zifafa girmiş sayılır ve iffetinden şüphe edilir. Bu, onların iffetsiz oldukları anlamına gelmez. (Ahzâb/49)

Hamd: Korkudan değil, kulluktan dolayı yapılan şükür ve ibâdet demektir. Yûnus/10)

Hamîd: Mahmûd'tan geniş anlamlıdır. Hamîd; başkaları tarafından övülse de övülmese de sürekli olarak övgüye layık olan demektir. (İbrahim/2)

Hamîm: Yakın dost, kaynar su ve soğuk su anlamlarına gelir. (Hakka:35)'te ilk anlamında kullanılmıştır. (Hâkka/35)

Hamr: Kök anlamıyla örtmek mânâsına mastardır. Aklı bürüyüp örtmesi sebebiyle, çiğ üzüm şırasından, hurma, buğday, arpa ve darıdan yapılan ve içeni sarhoş eden içkiye denilir ki bunun Türkçe karşılığı şaraptır. Bu, özel anlamıdır. Ancak hamr, bir de genel olarak aklı örten şey anlamında kullanılır ki, bu durumda aklı örten içki ve uyuşturucu madde çeşitlerinin tamamımı buna dâhil olur. (Mâide/90)

Hanif: lügatte sapıklıktan hak yola, çarpıklıktan doğruluğa, eğriyi bırakıp doğruya giden demektir. Bu anlam İbrahim (a.s.)'ın dinine isim olmuştur ki başka dinlerden, bâtıl mabutlardan çekinip yalnız bir Allaha eğilen, müvahhid demektir. **Fıtrat**; hakkı kabul ve idrak kabiliyeti, fıtrata sarılmak da hakkın emirleri doğrultusunda yaşamak demektir. Buna göre dinîn iki kaynağı vardır: Biri fıtrat, diğeri ise kesb'tir. Fıtrat, ilâhîdir ve Allah'ın insanın rûhuna yerleştirdiği ve insana hep hakkı tavsiye eden yaratılışıdır. Bu hakka yönelme duygusu her insanın gönlünde gizli bir şekilde vardır. Kâfirler bile başı daralınca bu duygularına sarılırlar ama bunu belli etmezler. **Kesb**, ise gönülde bulunan bu duygunun istikametinde gidip, hakkı aramak, bulmak ve onun emirleri doğrultusunda yaşamaktır. İşte bu çabanın karşılığı, ahirette cennet, dünyada ise Allah'ın fıtrata uygun emirlerini yaşama huzuru ve rahatlığıdır. Çünkü Allah'ın ortaya koyduğu dinler, insanın fıtratına en uygun dinlerdir. Bu dinlerde, Allah insanın fıtratını değiştirmedikçe asla değişme olmaz. Ancak ahirette bir değişme olabilir. Zira ahirette Allah, insanı yepyeni bir fıtratla yaratacaktır. Sonuç olarak; dinsizlik ve

Allah'tan başkasına tapmak fıtrata aykırı bir sapkınlıktır. Fıtrat dini demek, Allah dini demektir. O da hanîflik, yani İslâm Dinidir. Fakat insanların pek çoğu bunu bilmezler de dini fıtratta değil, âdette ararlar veya boş arzularına uyarak, Allah'ın dinlerini değiştirmeye kalkarlar. (Rûm/30)

Haram aylar: Hz. İbrahim ve İsmail (a.s.) zamanından beri Arapların hürmetine riayet ettikleri aylardır. Bu dört ayın üçü; birbiri ardınca gelen, Zilkade, Zilhicce, Muharrem ayları, biri de; Receb ayıdır. Bu aylarda savaş yapılmazdı hatta bir adam, babasının katiline bile rastlasa saldırmaz, kötü söz bile söylemezdi. Konuyla ilgili olarak bk. (Bakara: 194, 217, Maide: 2, Tevbe: 36) (Mâide/2)

Hars kelimesi; aslında yeri sürüp tohum atmak, ekilen tarla ve onda yetişen ekin demektir. İstiare yoluyla, ileride kazanmak için yapılan çalışmalar ve bu çalışmaların sonunda elde edilen kazanç için de kullanılır. (Bakara: 223)'te ise kadının kadınlık uzvu bir tarlaya, erkeğin nutfesi tohuma, doğacak çocuk da bitecek ürüne benzetilerek istiâre yapılmış ve kadınlara yaklaşma yeri, îzâh edilmiştir. Bu ayete göre kadınlara varılacak yer, aynı olmak kaydıyla, varış şekli serbest bırakılmıştır. (Bakara/223) (Şûrâ/20)

Hasım: Mastar olup tekil, çoğul, erkek ve dişi için kullanılabilir. Arapçada karşılıklı davalılar anlamında da kullanılır. (Sa'd: 21) de bahsi geçen davalıların, insan şeklinde gelen iki melek oldukları hakkında rivâyetler vardır. (Sâd/21)

Hâsiün: husû'den etken sıfat fiildir. O da; köpeği azarlayıp kovmak, göz dumanlanıp kamaşmak, uyuşup feri kaçmak ve bitkinleşmek anlamlarına gelir. (Mülk/4)

Hasûr: Gücü varken Dünya şehvetlerinden nefsini son derece korumuş, iffetli, zahit, bir hata yapmamış, gönlünden bir kötülük arzusu dahi geçirmemiş kimse demektir. (Âlu İmrân/39)

Havariyyun: Havarî'nin çoğuludur, beyaz ve beyazlık anlamına gelir. Mecâzen "halis ve temiz dost" anlamında kullanılmış ve özellikle Peygamberlerin davetine yardımcı olanlara da iyi niyet ve temizliklerinden dolayı "havarî" denilmiştir. Fakat bu kelime daha çok İsa (a.s.)'ın en seçkin yardımcıları olan kimseler hakkında kullanılmıştır ve bunlar on iki kişiden ibârettir. Hz. İsa bu şahısları Allah'ın dinini insanlara duyurmaları için çeşitli beldelere göndermiştir. Bunların isimleri ve haklarındaki bilgiler Hıristiyan kaynaklarına dayandığı için bahse değer görülmemiştir. Sonradan havariler içerisine dâhil edilen Pavlos, aslında havariyyundan değildir. Bazı âlimler de Peygamberimizin havarilerinin: Hz. Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Hamza, Ca'fer, Ebû Ubeyde b. Cerrah, Osman b. Maz'un, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebî Vakkas, Talha b. Ubeydillah ve Zübeyr b. Avam (r.a) olduklarını ifâde etmişlerdir. (Mâide/111)

Hebâ: Pencereden güneşin ışığı vurunca uçuşan toz demektir. **Mensur**: Saçılmış demektir. (هَبَاءً مَنْثُورًا) ifâdesinde bir istiâre-i temsiliyye vardır. Yani; kâfirlerin ahiretteki durumları, isyan etmiş ve hükümetleri tarafından bütün tutamakları parçalanarak, dağıtılıp yok edilmiş bir toplumun haline benzetilmiştir. (Furkân/23)

Hevâ: Nefsin kendiliğinden meylettiği arzusu ve keyfi demektir. (Furkan: 43)

Hicâb: İki şey arasına giren veya birini diğerinden ayıran, gizleyen şey demektir. Bu; perde, cam, örtü, pencere, duvar v.s. olabilir. (Ahzab: 53)'te zahiri mânâsıyla perde anlamında kullanıldığı açık olmakla birlikte, mecâzen peygamberin hanımlarına gösterilmesi gereken saygı ve terbiye anlamına da gelebilir. Ahzab: 33. ayetle, evlerde kadınların bulundukları bölümün, erkeklerin girip çıkacağı bölümlerden ayrılması (harem) farz kılınmıştır. O zamana kadar Araplarda böyle bir gelenek yoktu. (Ahzâb/53)

Hicr'liler: Hicr denilen yerde helâk edilen Semud kavmidir ve kendilerine Salih (a.s.) Peygamber olarak gönderilmiştir. (Hicr/80)

Hidâyet: ulaşılmak istenen şeye lütuf ve güzellikle delâlet etmek, yol göstermek demektir. Bu da yolu sadece göstermek (irşat) veya yola götürmek ve hatta yolun sonuna kadar götürmek (tevfik) suretlerinden biriyle tahakkuk edebilir. Hidayet hayırlı şeyler için geçerlidir. Meselâ hırsıza yol göstermeğe, hidayet denilmez ve her istenen şeye rehberlik etmek değil, hayır ve keyfiyetinde letafet bulunan şeyler için bir rehberliktir. Türkçe karşılığını tam olarak

ifâde pek mümkün olamamaktadır. Zira “göster” diye tercüme edildiğinde götürmek kalmakta, “götür” diye tercüme edilince de letafeti ifâde edilememektedir. Allah kullarına hidayetini;

a- Onlara akıl ve irade ihsan ederek,

b- Peygamberler ve kitaplar göndererek,

c- Vahiy, ilham veya sadık rüya gibi fevkalâde yollarla göndermek, suretiyle ihsan eder. Hidayetin zıddı dalâlettir. Dalâlette bulunanların hidayet istemesi, hidayetin meydana gelmesini istemek, hidayette bulunanların hidayet istemesi ise hidayette sebat veya hidayet mertebelerinin artırılmasını istemek, demektir. (Fâtiha/6)

Hikmet: lügatte anlayış, adalet, veciz söz ve felsefe anlamına gelir. Terim anlamı ise: Yanlışlığı asla düşünülemeyen mutlak doğru önermeler demektir. Bu önermeler, ancak vahiyle ortaya konulur. Kâinattaki yegâne hikmet ise Allah tarafından peygamberlere gönderilen ilâhi kitaplardır. Bu da şu anda sadece Kur’an’dır. Hikmet ayrıca; sağlam bilgi, güzel ahlâk, kötülüğe engel ve iyiliğe sebep olan şey, nasihat olan her hangi bir söz, nübüvvet, şeriat, din, kitap ve Kur’an anlamlarına gelir. Hikmet; Kur'an’da dört farklı anlamda kullanılır:

1- Nasihat, (Bakara: 231),

2- ilim ve anlayış, (Lokman: 12) ,

3- Peygamberlik (Nisa: 54),

4- Kur'an. (Nahl: 125) Hikmet; Allah’ın âlemde koyduğu kanunları keşfederek ondan bir takım ilmî sonuçlar çıkarma kabiliyeti anlamına da gelir. Bk. (Hud: 1, Şuara: 21, Yasin: 2, Lokman: 12) (Bakara/269)

Hubük: Habîke ve hibak’ın çoğuludur. Habîke: dikkatle, sağlam ve sanatlı, yol yol dokunmuş güzel kumaş demektir. Hibak ise: rüzgârın deniz veya kumda meydana getirdiği yol demektir. (Zâriyât/7)

Hulle: Yeni ve güzel elbise ve kadın anlamına gelir. Terim olarak ise; üç talakla boşanmış olan bir kadının, eski kocasına yeniden dönebilmesi için, iddetini bekledikten sonra diğer bir erkekle usulüne göre evlenip, ölüm veya boşanma ile bu ikinci evliliğin sona ermesi ve kadının eski kocasına helâl hâle gelmesi işlemi demektir. Bu ikinci evliliğin kesinlikle anlaşmalı bir evlik olmaması gerekir. (Bakara/230)

Hulüm: Hiçbir anlamı olmayan birtakım boş hayallerden ibâret olup şeytanî bir yalandan başka bir şey değildir. İslâm Âlimlerine, göre rüya üç kısımdır:

a- Allah tarafından doğrudan doğruya veya bir melek vasıtası ile meydana gelen ilâhi telkinler ki; asıl rüyâ budur.

b- Nefsin kendinden kendine meydana gelen telkinidir ki; yaşanmış olayların hayalinden başka bir kıymeti yoktur.

c- Şeytanî bir tesir sebebiyle olanıdır ki; hayalden başka bir şey değildir. (Yûsuf/44)

Huneyn: Mekke ile Tâif arasında bir vadinin ismidir ki Müslümanlarla Hevâzin ve Sakîf kabileleri arasındaki savaş burada olmuştur. Huneyn savaşı, H. 8. yılın Şevval ayında Mekke’nin fethinden sonra meydana gelmiştir. Hevâzin’in asker sayısı dört bin kadarken, İslâm ordusunun on iki bin savaşçısı bulunuyordu. Bu, Müslümanların o güne kadar ulaşabildiği en büyük sayısal güç idi. Hatta bazı Müslümanlar bununla övünmeye ve “bu ordunun karşısında kim durabilir ki” demeye bile başlamışlardı. Fakat bu sayıya rağmen, İslâm ordusu önce ok yağmuruna tutuldu ve öncü kuvvetler dağıldı. Arkasından da bu kaçış gerideki hatlara da sirayet ederek genel bir panik başladı. Buna rağmen Hz. Peygamber (a.s.) ve bir kaç ashâbı, bütün metanetleriyle yerlerinde durdu ve panik halindeki orduyu toparlayıp bu savaşı kazandı. Daha sonra Peygamberimiz, Huneyn’de alınan esirlerin ve ganimetlerin Cirâne de muhafazasını emrederek Tâif üzerine yürüdü. On sekiz günlük Tâif muhasarasını kaldırdıktan sonra Cirane’ye döndü. Bu seferde elde edilen ganimetler; altı bin esir, yirmi dört bin deve, kırk binden fazla davar ve dört bin okka kadar altın ve gümüş para idi. (Tevbe/25)

Hûri: (حُورٌ)kelimesi hem(حَوْرَاءُ) kelime-sinin hem de (أَحْوَرُ) kelimesinin çoğulu olup, hem erkek hem de dişi için kullanılır. Dişi için kullanıldığında “güzel gözlü, beyaz tenli ve kusursuz kadın” anlamına geldiği gibi, erkek için kullanıldığında da “güzel gözlü, beyaz tenli ve kusursuz erkek” anlamına gelir. Bu sebeple de bu kelimenin “eş” anlamında tercüme edilmesi daha doğru olur. Ayrıca Cennette Hûri adı altında özel bir kadın türünün olup olmadığı, müfessirler tarafından tartışma konusu edilmişse de (Saffat: 48-49 ve Vakıa: 35-37)’ye göre bu kadınların, cennette yeniden yaratılarak bu hale getirilen Müslüman hanımlar olması daha kuvvetlidir. (Duhân/54)

Hurûf'ül-Mukattaa: Bazı surelerin başındaki harflerden oluşan ayetlere "hurûf'ül-mukattaa" denir ve bular, 29 surenin başında bulunur. Bunlardan; (الم، المص، طسم، طه، يس، حم، حم عسق، كهيعص) ayet olup, (الر، طس، ق، ن، ص) ayet değil, ayetlerin birer bölümüdür. Bu harfler yazılırken birer kelime gibi yazıldıkları halde, okunurken "elif lam mim" şeklinde üç kelime olarak alfabe harfleri gibi okunur. Genelde müfessirler bu ayetleri Müteşabih ayetlerden (Âlu İmran: 7) kabul etmişlerdir. Bazıları bu ayetlerin bir kısım anlamları olacağı kanaatiyle bunlara, anlam vermeye çalışmışlarsa da verdikleri anlam müfessir sayısına ulaşacak kadar muhteliftir. Bunların anlamları olmadığı için i'rabtan mahalleri de yoktur. Kanaatimizce bunların Allah'ın katında mutlak anlamları bulunmasına rağmen, bunu bizim bilmediğimiz ve bunlara anlam veremeyeceğimiz şeklindedir. Bir kısım kötü niyetlilerin bunlara anlamlar vererek istismar ettiği de düşünülürse bunlar hakkında "en doğrusunu Allah bilir" demekle yetinmek, en doğrusudur. (Bakara/1)

Huşû: Korkmak, boyun eğmek, sükûn ve iltifatı terk etmek anlamlarına gelir. Terim olarak ise: Allah'ın azameti karşısında kişinin kendi küçüklüğünü göstererek, Allah'ın emirlerine boyun eğerek, saygı hissi duyması demektir. Namazdaki şeklî huşu ise: gözlerinin önüne yani secde yerine bakıp, sağa-sola, şuna-buna iltifat etmemektir. (Mü'minûn/2)

Hutame: Önüne geleni kırıp geçirmek, yalayıp yutmak demektir. Cehennem anlamında kullanılır. (Hümeze/4)

Hülû' (Mühalâ'a): Kadının bir fidye karşılığında kocasını boşanmaya razı ederek boşanması, demektir. Eğer karı ile koca aralarında anlaşamaz da konu mahkemeye götürülür ve mahkeme onların birlikte olamayacaklarına kanaat getirirse, kadının ödemesi için bir fidye miktarı belirler. Koca bunu kabul edip, karısını boşamak zorundadır. Bu fidye, kocanın karısına verdiği mihri aşamaz ve bu durumda koca, eşiyle tekrar birleşme hakkına sahip olamaz. Çünkü bu hak, karısı tarafından satın alınmıştır. Bu durumdaki kadının iddeti, boşanmadaki iddet gibidir. (Bakara/229)

Hümeze: Hemz; El ile çimdiklemek, dürtmek, kakmak, vurmak demektir. Hümeze; çimdikçi, çekiştirici, vurucu, kırıcı, atıcı, ısırıcı anlamlarına gelir. Örfteki anlamı ise; geriden geriye hafife alarak ve alay ederek, şunun bunun namusu ve haysiyeti ile oynayıp incitmeyi, gıybet ederek ayıplamayı âdet edinen demektir. **Lümeze** de; mızrak saplar gibi ayıplamak ve kaş göz kırparak işaret ederek eğlence suretiyle birini diğerine göstermek demektir. Yani hümeze el ile yüze karşı ve sözlü olarak lümeze ise dil ile arkadan, gizlice ve kaş-göz ederek insanları inciten, namus ve haysiyetleriyle oynayan kimse demektir. (Hümeze/1)

Hüsnâ: Daha güzel veya en güzel mânâsına sıfat olduğu halde mevsufunun hazfiyle isim olarak kullanılmıştır. Aslında, referans gösterilmediği sürece soyut anlamda güzellik ve çirkinlik yoktur ve bunlar, izafi (göreceli) kavramlardır. Her inanca veya felsefi düşünceye göre güzellik vardır ve bunlar, başka başkadır. Müslümanlara göre gerçek olan güzellik, Allah'ın güzel dediği şeylerdir ve bu da İslâm Dini ve onun ortaya koyduğu hayat nizâmıdır. Çünkü bunu Allah, diğerlerini ise, ne oldukları belli olmayan kullar söylemektedir. (Leyl/6)

I

Istıfa: Bir şeyin en safını, temizini seçip almaktır. (Âlu İmran: 33)'deki ıstıfa ise; Allah'ın saf ve temiz vücut vermesi, yarattıklarının içerisinden en saf ve temizini seçmesi anlamında kullanılmıştır. (Âlu İmrân/33)

İ

İbadet: Niyete göre yapılmasında sevap olan, Allah'a yakınlık ifâde eden şekil, zaman ve türü Allah tarafından belirlenen kulluğu ifâde etme fiilidir. Bir kulluğun ibâdet olabilmesi için Allah tarafından belirlenmesi şart olduğundan, tüm fırka ve tasavvuf ekollerinin kitap ve sünnete dayanmayan ve yapılması ile ilgili delili ancak kendi hevalarından menkul olan ayinleri, ibâdet değil, olsa olsa boşu boşuna yapılmış ne olduğu belirsiz gayretlerdir. İbadette esas olan, kulun yaklaşmak istediği zatı tanıyarak yapmasıdır ve bu zat da Allah'tan başkası asla olamaz. İbadetlerin başı olan îman'da sadece kalp ile tasdik yetmez, bunun hiç olmazsa dil ile ikrar ve o şahsın hayatına hâkimiyetle görülmesi gerekir. Niyetsiz ibâdet yapılamaz. Nitekim ibâdet niyeti olmaksızın

namaz kılmak, boşuna yatıp kalkmaktan, niyetsiz oruç tutmak da aç kalmaktan başka bir şey değildir. Ayrıca bir Müslüman'ın ibâdetler arası tercih, terfi ve öncelik hakkı yoktur. Zira Allah'ın ibâdet olarak emrettiği her yaşayış biçimi aynı derecede önemlidir. (Fâtiha/5)

İblis: Hayırdan pişmanlık duyup, mahzun olmak demektir. Bundan dolayı "iblis" kelimesi ilk şeytanlaşan varlığın ismi olmayıp, sıfatı olabilir. (Tıpkı, Ebû Cehil ve Ebû Leheb gibi...) (Bakara/34)

İddet: İslâm hukukunda evliliğin ölüm, boşanma veya fesih sebeplerinden birisiyle sona ermesi halinde, yeniden evlenebilmek için kadının beklemek zorunda olduğu süredir. İslâm'da kadının iddet süreleri, boşanma sebebine göre şöyledir:

1- Kocası ölen kadının iddeti, dört ay on gündür. (Bakara: 234)

2- Hamile kadının iddeti, doğuma kadardır. (Talâk: 4) (Eğer hamilelik evlilik dışı meydana gelmiş ve kadın suç ortağı erkekle evlenmek isterse, beklemeksizin evlenebilirler.)

3- Boşanan kadınların iddeti, üç hayız (kurû') süresidir. (Bakara: 228).

4- Hayız görmeyen küçüklerle, hayızdan kesilen yaşlıların iddeti, üç aydır: (Talâk: 4).

5- Cariyelerin talâkı iki talâk, iddeti ise, iki hayızdır. (Ebû Davud, Tirmîzî)

6- Nikâhlanıp da henüz zifafa girmeden boşananlar için iddet yoktur. (Ahzab: 49) (Ahzâb/49) (Talâk/1)

İhsan: Yardım, cömertlik, iyilik, lütuf, bağışlamak, bir şeyi güzel yapmak ve birisine iyilik etmek demektir. Terim olarak ise; Allah'ı görür gibi kulluk etmektir. "Her ne kadar biz O'nu göremiyorsak da O bizi görmektedir." Bk. (Tecrid-i Sarih, Yunus: 26) Buna göre;

a- İhsan: Allah'a sanki O'nu görüyor gibi ibâdet etmektir.

b- İhsan: İnsanlara sınırlarını Allah'ın belirlediği şekilde iyilik yapmak demektir. Yani; "kendisi için sevdiğini, Müslüman kardeşi için de sevmek" hadîsini uygulamaktır. (Nahl/90)

İhzar: Huzura getirmek, mahkemeye rızasıyla gelmeyen kimseyi tutup cebren hâkimin huzuruna çıkarmak demektir. Yani herkes ölmekle yok olup gitmeyecek, hesaba çekilmek ve yaptıklarının karşılığını görmek için Allah'ın huzuruna getirilecektir. (Yâsîn/32)

İkame: Sözlük anlamı olarak, kaldırıp dikmek, düzeltip doğrultmak, devam etmek veya ihtimam ile icra etmek anlamlarına gelir. Kur'an'da namaz için (صلى) fiili yerine genellikle (أقام) fiili kullanılmıştır. Esas itibariyle (صلى) fiili, "duâ etmek" anlamına gelmektedir. Namaz için "ikame"nin kullanılması, namazın, "dinin direği olarak sürekli ayakta tutulmasını" vurgulamak için olabilir. En doğrusunu Allah bilir. Ayrıca (الصلوة) kelimesinin belirli (ma'rife) olarak kullanılması; "başka namaz değil, sadece Allah'ın emrettiği namaz" anlamını ifâde eder ve namaz kelimesi Kur'an'da (الصلوة) şeklinde (و)'lı olarak yazılır. (Bakara/3)

İkrah: Kelime anlamı olarak, zorlamak, beğenmemek ve tiksinmek anlamlarına gelir. Bakara: 256'daki (فِي الدِّينِ) ikraha müteallik olmayıp, haberdir. Buna göre ayetin anlamı: "ikrah türü hiçbir şey, İslâm'da mevcut değildir." Şeklinde olur. Bu ayeti, sadece, "dinde, dine zorlama yoktur ama dünyaya veya başka şeylere zorlama olabilir" şeklinde anlamak, yanlış olup, "Belki âlemde ikrah bulunabilir ama dinde, dinin hükümlerinde, zorlama olmaz" şeklinde anlamak daha doğrudur. Yani ikrah ile yapılan ibâdetlerde, dinin vaat ettiği sevap bulunmaz ve bunlara da ibâdet denilemez. Bir de ikrahı "hoşlanmamak" anlamında anlamaya çalışırsak o zaman bu ayetin anlamı, "dinde hoşlanılmayacak bir şey yoktur." şeklinde de olabilir. Bu da İslâm'ın esasına aykırı olmaz. (Bakara/256)

İ'lâ: Kelime olarak; yemin etmek anlamına gelir. Terim olarak ise; ehil olan kocanın, nikâhlısı olan kadınla temasta bulunmayacağına dair, Allah adına yemin etmesi, demektir. Peygamberimiz (a.s.)'ın hanımlarına "i'lâ" yaptığı bilinmektedir. (Buhârî, Müslim, Nesâî, Tirmîzî) Hanefilere göre; bir koca, karısına: "Vallahi seninle temasta bulunmayacağım" derse, i'lâ yapmış olur. Şayet dört ay içerisinde eşine dönerse, yemini bozulduğu için keffaret vermesi gerekir ve nikâhları devam eder. Yok, eğer karısına bu süre içerisinde dönmezse, eşler birbirlerinden boşanmış olurlar. Bu ayetle, cahiliye döneminde bir veya iki yıl olan i'lâ süresi, dört aya indirilmiştir. (Bakara/224)

İlhad: Kelime anlamı olarak ölüyü lâhde (mezara) koymak, sapmak, incitmek demek olup, doğruluktan eğrilmek, haktan bâtıla sapmak anlamına gelir. Ayetlerde ilhad ise, doğru mânâ vermeyip istikametten ayrılarak eğrisine çekmek, yalanlamak, yanlış tevil etmek ve tahrif etmek demektir. (Fussilet/40)

İlham: Bir şeyi, bir defada yutturmak, bir mânâyı gönle yerleştirmek demektir. Peygamberler dışındakilere Allah'ın zaman zaman gönderdiği ve din adına bir hüküm ifâde etmeyen, bir tür vahiydir. Arıya vahiy ise Allah'ın onu gizli bir şekilde terbiye ederek ona, o his ve sanatı mükemmel bir şekilde öğretmesi, demektir. Bütün varlıklardaki, bugün "içgüdü" denilen şey de aslında, Allah'ın arıya vahyi gibi, o varlığa bir vahyidir. (Nahl: 68) "Bir nefse fücurunu ve takvasını ilham" demek; fücurun, nefse zarar vermek, takvanın, nefsi korumak olduğunu duyurmak ve fücur olan işlerden sakınmak, takva ve hayır olan işleri yaparak korunmak lâzım geldiğini telkin etmek demektir. İşte bu ilham, fıtrî olarak her nefis için geçerlidir ve insan, aklıyla bunları her zaman bilemez. Bunlar ya vahiyle veya uzun tecrübelerle bilinir. (Bk. Elmalılı) Allah'ın, Peygamberlerle bunları bize kolayca öğretmesi, bizim için büyük bir lütuftur. Her ne kadar mutasavvıflarca bu ayet "nefs-i mülhimeye" delil olarak gösterilirse de böyle bir nefis tasnifi tamamen keyfidir. (Şems/8)

İlyasîn: İlyas demektir. Bazı kıraatlerde (إِلْيَاسِينَ)okunduğu için (إِلْ يَاسِينَ) şeklinde yazılır. İlyas (a.s.)'ın babasının adı Yasin olduğundan dolayı Âlu Yasin (Yasin'in soyu) de denilmiştir. Ancak İlyas isminin kurallı çoğulu da olabilir. Bir de Yasin, peygamberimizin isimlerinden olduğundan bununla Ümmet-i Muhammed'in kastedildiği de söylenmektedir. Ayrıca bu isim tevriye ile hem İlyas (a.s.)'a hem de Ümmet-i Muhammed'e hitap şeklinde düşünülebilirse de İlyaslar şeklinde anlaşılması, daha doğrudur. (Sâffât/130)

İmam: Hidayet veya sapıklıkta öne geçirilip arkasına düşülerek kendisine uyulan kimse, önder demektir. Herhangi bir Peygamber, kitap, din, mezhep, reis veya kumandan için de bu ifâde kullanılabilir. (Furkan: 74)'deki imam; kitap anlamına da gelebilir. Bk. (Yasin: 12) (Furkân/74)

İnâbe: Hakka yönelmek ve tövbe etmek, hayır nöbetine girmek demektir. Geniş bilgi için Bk. (Elmalılı Sh: 2983) (Ra'd/27)

İnfak: Malın elden çıkarılması, harcanıp sarf edilmesi demektir. Dini terim olarak ise; Allah'ın verdiği mal, ilim, sıhhat ve evlât gibi her türlü nimetten, sadece Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla, ihtiyacı olanlara, karşılıksız vermek demektir. (İbrahim/31)

İrem: Genelde, Âd'ın oğlu Şeddâd tarafından, Cennete karşılık olarak direkler üzerine inşa edildiğine inanılan, bağ ve bahçeleriyle ünlü bir şehir olarak bilinir. Kur'an, İrem'in ne olduğunu açıkça belirtmez. Sahih hadislerde de bu konu ile ilgili bir bilgi yoktur. Rivâyetlere göre İrem: Âd kavminden bir kabile adı, Âd'ın dedesinin adı, bir belde adı, Şeddâd'ın yaptırdığı şehir, Yemen'de bir kasabadır. Bu rivâyetlerin sıhhat derecesi olmadığından en doğrusunu Allah bilir. (Fecr/7)

İshan: Kalınlaştırmak demektir. Terim olarak ise; harpte düşmanın kuvvetlerini iyice vurarak, ordusunu kımıldayamayacak derecede yenmek anlamına gelir. Buna göre (Enfal: 67.) ayet: "Hiç bir Peygamberin bulunduğu yerde küfrü tamamen ortadan kaldırıp, İslâm'ı hâkim kılacak şekilde Allah düşmanlarını yok edinceye kadar, onların askerlerini esir alması ve onlarla uğraşması doğru değildir." şeklinde anlaşılır. Hele o esirlerin mal karşılığı serbest bırakılması ise, hiç doğru değildir. Hanefiler bunu câiz görmemişlerdir. Zira bunda "düşmana para ile asker kazandırmak vardır." demişlerdir. Ancak şartlar oluşursa o zaman esir alınabilir. (Enfâl/67)

İslâm: silm, selm ve selâmet kökünden türeyen İf'al babından mastardır. Bu babtaki anlamları ise: boyun eğmek, itaat etmek, sulh yapmak, İslâm'a girmek, Müslüman olmak, Allah'a teslim olmak, bütün kalbiyle bağlanmak, terk etmek, tam olarak korumak demektir. Terim olarak İslâm: Allah'ın peygamberleri vasıtasıyla tüm insanlara, inanmaları ve itaat etmeleri için gönderdiği hak dinler demektir. Kur'an'a göre bütün peygamberlere gelen hak dinlerin ortak ismi İslâm'dır. Bu dinden başka bir din aramak ya Allah'ın üzerine çıkmaya çalışmak veya Allah'ın dışında birisine iradesini teslim etmek demektir ki, bunun her ikisi de dinsizlik ve küfürdür. Bu sebeple Yahûdîlik ve

Hıristiyanlığın, Allah'ın katında hiçbir itibarı yoktur. Ehl-i kitaptan olmanın da ahirette hiçbir faydası olmayacaktır. (Âlu İmrân/19)

İsraf: Kelime anlamı, her hangi bir şeyde sınırı aşmak demektir. Terim olarak ise, insanın yaptığı her hangi bir işte veya malını harcamada sınırı aşması demektir. Bu sınırın; Allah ve Rasûlü tarafından belirlenmesi gerekir. Buna göre; ölmeyecek kadar yemek bir zarûret, doyacak kadar yemek ise ihtiyaçtır. (Furkân/67) (Zümer/53)

İsrâil: Hz. Yakub'un lâkabı veya diğer adıdır. Bk. (Âlu İmran: 93, Meryem: 58) İsrâil kelimesi, İbranice bir kelime olup; "Abdullah" yani "Allah'ın kulu" anlamına gelir. (Bakara/40)

İstiâne: yardım dilemek ve talepli veya talepsiz istenileni vermek demektir. (وَاِيَّاكَ نَسْتَع۪ينُ) demek, ister genel, ister özel olsun istiâne denilen işi biz ancak Sana yaparız demektir. Bu ayette fiillerin çoğul, zamirlerin tekil olması, ibâdetlerin tek başına değil de cemaat halinde yapılmasına işaret olarak düşünülebilir. Bu şüphesiz böyledir, fakat cemaatle ibâdet etmek için cemaatin teşekkül etmesi gerekir. Cemaat, kuru bir kalabalık olmayıp, aynı rûhla hareket eden bir birliktelik manzumesi demektir. Bu sebeple de cemaatle ibâdetten önce birlikte ibâdet yapılabilecek bir cemaatin oluşturulması için çalışmak temel bir ibâdettir. İslâm cemaatinin teşekkülü de Fatiha Suresinin nüzulünden sonradır. Yani bu ayeti okuyan her Müslüman Allah'a; "Ya Rab! Biz yekvücut bir cemaat olarak sadece ve sadece sana ibâdet eder ve yalnız senden yardım bekleriz." diye söz vermiş olmaktadır. Bir birinden habersiz kalabalık niteliğindeki toplulukların cemaatle ibâdetten dolayı beklentilerinin ahirette tersine tepme ihtimalini göz ardı etmemek gerekir. (Fâtiha/5)

İstifta: Gençleştirip kuvvetlendirmek kökünden alınmıştır. Sanki bir kimsenin sıkıntısını halledenin onu dinçleştirmiş olacağı düşüncesiyle; mecâzen "bir konuda sıkıntıyı giderici hüküm verme" anlamında kullanılmıştır. Fevte verenin; o konuda bilgili, yetkili ve iyi niyetli olması gerekir. Yani Müslüman, ihsan sahibi ve dini hükümleri kurallarına göre bilen âlimler, fetva verebilirler. (Nisâ/127)

İstirca': Bakara:156. ayetin (اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّٓا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ) bölümünü söylemeye istirca' denilir. Peygamber Efendimiz: "Unutmayın ki Allah, kendisine bir sıkıntı isabet edip de Allah'ın kendisine emrettiği şekilde 'Biz, Allah için varız ve yine O'na döneceğiz, Ey Allah'ım beni bu sıkıntıdan kurtar ve bana bunun yerine bundan daha hayırlısını ver.' diyen her Müslüman'a, ondan daha hayırlısını mutlaka verir." buyurmuştur. (Müslim) (Bakara/156)

İ'vicâc: Eğri, çarpık, yamuk, çelişkisi olmayan, yalanı ve yanlışı bulunmayan demektir. Bk. (Âlu İmran: 99, A'raf: 45, 86, Hud: 19, İbrahim: 3, Tâhâ: 107, 108, Nisa: 82, Zümer: 28) (Kehf/1)

İstiva etmek: Bir düze olmak, karar kılmak veya kararını bulmak, yüksek olmak, üstün olmak, hükmü altına almak anlamlarına gelir. Arş: bir binanın veya yerin tavanı demektir. Arş, aynı zamanda meliklerin üzerinde oturdukları taht anlamında kullanılır. Bundan kinâye olarak da mülk ve saltanat anlamlarına gelir. Arşı istiva etmek ise: Yarattığı kâinatın her türlü idaresini hükmü altına alarak hükmünü ve saltanatını icraya başlamak demektir.(A'râf /54) Yûnus/3)

İ'tikâf: Kelime anlamı olarak, bir yerde nefsini hapsederek durup beklemek demektir. Dini terim olarak ise: bir mescitte i'tikâf niyeti ile beklemektir. Teferruatı için fıkıh kitaplarına bakılabilir. (Bakara/187)

İzzet: İnsanın kendi nefsinin hakikatini tanıması ve onu basit şeyler için hakarete düşürmeyip kıymetli tutmasıdır. Kibir ise; insanın kendisini bilmemesi ve kendisini bulunduğu seviyenin üzerinde görmesidir. İzzetin zıddı zillet, kibrin zıddı tevazu'dur. Hz. Hasan'a (r.a) birisi: "Ey Hasan! İnsanlar sende biraz kibir var zannediyorlar" deyince, Hz. Hasan: "o kibir değil, izzettir." demiş, bu ayeti okumuştur. (Elmalılı) Konu ile ilgili olarak Bk. (Nisa: 139, Yunus: 65, Fatır: 10) (Münâfikûn/8)

K

Kadir Gecesi: Kadir, güç yetirmek, hüküm, kaza, takdir, şeref, azamet, anlamlarına gelir. Kadir gecesinin zamanı tam olarak belli değildir. Şa'ban ayının yarı gecesi olan "berat" gecesidir diyenler varsa da kuvvetli olanı, Ramazan ayının son on gününün tek gecelerinden birisi olmasıdır. Zira (Bakara: 185)'de

"Kur'an'ın Ramazan ayında" indirildiği, (Duhan: 1-3)'te de "Kur'an'ın mübarek bir gecede" indirildiği bildirilmektedir. Bu üç suredeki ifâdeler birleştirilirse; "Kur'an Ramazanda, mübarek bir gece olan Kadir gecesinde indirilmeye başlanmıştır." Bu, sünnetle de sabittir. Kadir gecesinin bin aydan hayırlı olmasındaki bin ay, 83 sene 4 ay yapar ki, bu da uzunca bir insan ömrüdür. Kadir gecesi Kur'an'ın indirildiği gece olduğuna göre, bu gecede dünyaya Kur'an'ın indirildiği gibi, gönlüne Kur'anı yerleştiren Müslüman da ömrünü kurtarmış olur veya ibâdetle geçirmiş gibi olur. Bu gecenin, bir kısım ayinlerin yapıldığı tören gecesi değil Kur'an gecesi olması gerekir. Bu bin ayın, zalim Emevi saltanatına işaret olduğunu bile söyleyenler olmuştur. Bu da böyle gecelerin, basit emeller uğruna nasıl yağmalandığına bir örnektir. Kadir Gecesi, bazı müfessirlere göre: Kur'an'ın nazil olduğu veya sabahında Bedir zaferinin vuku bulduğu bir gecedir. O bir defa olmuş geçmiştir. Her sene Ramazanda olacak olan, onun şeref ve hatırasıdır demişlerdir. Ancak Kur'an'ın ilk nazil olduğu kadir gecesinin yegâne kadir gecesi olması tartışmasız doğrudur. Aslında geceye gündüzü de dâhildir. Eğer bu gecenin gündüzünden de istifâde edilirse, zamanın değişmesiyle bazı yerlerde bu gecenin kaçırılması diye bir şey söz konusu olamaz. Peygamber efendimiz bu gece de: "Ey Allah'ım! Sen affedicisin, affı seversin, beni de affet." şeklinde duâ ederdi. (Tirmizî, Nesâî, İbn-i Mâce) (Kadr/1-5)

Kahhar: "Gücüne karşı durulamayan", demektir. (İbrahim/48)

Kâhin: Gelecek zamanda olacak şeylerden haber alıp vermeğe uğraşan, sırları bildiği iddiasında bulunan ve geçmiş gizli olayları zan ile haber verdiğini iddia eden kimse demektir. Peygamber Efendimiz: "her kim gelecekten haber verene veya kâhine gider de onun dediğine inanırsa o, Allah'ın Elçisine indirileni inkâr etmiş olur. (Başka bir rivâyette de " onun kırk gün namazı kabul edilmez.") buyurmuştur. (Müslim, Ebû Dâvût, Tirmîzî, İbn-i Mace) Remil, cifir, her türlü falcılık, metapisişizm, bakıcılık, ispiritizm, pisişizm, medyumluk, ebced hesabıyla geçmiş veya gelecekten haber vermek, keşifte bulunmak, kâhinliğin çeşitlerindendir. Bunlarla uğraşmamak ve bunlarla uğraşanlara asla itibar etmemek, dinin bir gereğidir. (Hâkka/42)

Kâria: gülle ve tokmak gibi baştan çarpan şiddetli bela demektir. (Ra'd/31)

Karz-ı hasen: malın en iyisini seçip, sadece Allah rızası için ihlâsla Allah'ın istediği yerlere vermektir. (Hadîd/11)

Kavvam: Kaim kelimesinin mubâlağasıdır. Kaim ise; bir kimsenin işine bakan ve o işi koruyan, dikkatle gözeten, muhafaza eden, kâhya, müdür ve muhafız anlamlarına gelir. Bu ifâde; erkeğin kadına hâkimiyetini göstermekle birlikte onlara hizmetle beraber bir hâkimiyet ifâde etmektedir. Yani Allah, bir taraftan erkeğin üstünlüğünü ifâde ederken, diğer taraftan da kadının kıymet ve faziletini işaret etmektedir. (Elmalılı) Nisa: 34. ayet, miras ayetlerinin devamı olduğu için o ayetlerle bağlantı kurulursa; "(Erkekler mirastan kadınların iki katı pay alırlar. Çünkü) Allah'ın, insanları birbirinden üstün kılması ve erkeklerin mallarını (aile fertleri için) harcamaları sebebiyle erkekler, kadınlar üzerine koruyucu ve yöneticidirler. (İşte bu, Allah'ın bir hüküm ve hikmetidir.)" şeklinde de anlaşılabilir. (Nisâ/34)

Kazif: İffetli kadınlara zina iftirasında bulunmak demektir ve cezası 80 değnek ve ebedi olarak şahitliklerinin kabul edilmemesidir. Namuslu erkeklere yapılan zina iftiraları da bu ayet kapsamına girer. (Nûr/4)

Kebair: Kur'an'da ve sünnette hakkında ceza bulunan veya açıkça yasaklanan büyük günâhlar demektir. (Şûrâ/37)

Kehf: Geniş mağara demektir. (Kehf/9)

Kelâle: Baba, anne ve çocukların dışındaki akrabalık demektir. Çocuğu, annesi ve babası bulunmayan murise (miras bırakan) de ölüye nispetle çocuk, anne ve baba konumunda bulunmayan varise de kelâle denilir. (Nisâ/12)

Kenûd: Çok nankör ve çok küfreden anlamına gelir. Bu kelime; verimsiz arazi, kocasına nankörlük eden kadın, cimri, inadına asi, günâhkâr ve kölesini çok döven kimse için kullanılır. (Âdiyât/6)

Kesb: Gönülde bulunan duygu istikametinde gidip, hakkı aramak ve bulmaktır. Bu çabanın karşılığı ise, ahirette cennet, dünyada ise Allah'ın fıtrata uygun emirlerini yaşama huzuru ve rahatlığıdır. Çünkü Allah'ın ortaya koyduğu

dinler insanın fıtratına en uygun dinlerdir. Bu dinlerde, Allah insanın fıtratını değiştirmedikçe asla değişme olmaz. Ancak ahirette bir değişme olabilir. Zira ahirette Allah, insanı yepyeni bir fıtratla yaratacaktır. Sonuç olarak; dinsizlik fıtrata aykırı bir sapkınlık olduğu gibi Allah'tan başkasına tapmak da öyledir. Fıtrat dini, demek Allah dini demektir. O da, hanîflik, yani İslâm Dinidir. Fakat insanların pek çoğu bunu bilmezler de dini fıtratta değil, âdette ararlar veya boş arzularına uyarak, Allah'ın dinlerini değiştirmeye kalkarlar. (Rûm/30)

Kevser: Lügatte son derece çok olan, pek çok, gayet çok şey, Cennetin bütün ırmaklarının kendisinden çıktığı nehir, anlamlarına gelir. Tefsirlerde ise Kevser'e; Cennette bir nehrin veya havuzun ismi, peygamberlikle şereflendirilme, Peygamberimizin ümmetinin âlimleri, ümmetinin çokluğu ve Hz. Peygamberin çocuklarının çokluğu anlamları verilmiştir. Bu anlamların hepsinin birden anlaşılması da mümkün olduğu için bu kelime mealde tercüme edilmemiştir. En doğrusunu ise Allah bilir. (Kevser/1)

Kıssîs: Bir şeyi gece istemek ve araştırmak kökünden türetilmiştir. Din ilimlerini araştıran, ibâdete düşkün, Hıristiyan âlimi demektir. (Mâide/82)

Kıtmîr: Hurma ile çekirdeğinin arasındaki ince zar veya çekirdeğin arkasındaki ince çıkıntı demektir. Mecâzen hakir ve basit şeyler için kullanılır. (Fâtır/13)

Kummel: Henüz yumurtadan yeni çıkmış ve kanatlanmamış çekirge yavrusu, gayet küçük karınca, buğday güvesi, buğday biti, siyah ve küçük haşere, kurt, kene, bit ve pire gibi haşere demektir. (A'râf /133)

Kunut: Namazda ilave duâ etmek için kıyamı uzatmak demektir. Her namazda iftitah tekbirinden sonra ilk yapılan iş ayakta durmak olduğu için her namaz esasen bir kunuttur. Fakat vitir namazı gibi bazı namazlarda kıyam esnasında bir tekbir ile ilave duâ için kıyamı uzatmağa da "kunut" denilir ki terim anlamıyla kunut budur. Bakara 238. ayet indirildikten sonra sahabeden her hangi birisi namaza durduğu vakit, sağa sola bakmaktan ve dünyalık bir iş yapmaktan sakınırdı. (Bakara/238)

Kureyş; Araplar içerisinde Adnân, Mudar, Kinâne, Nadr soyundan gelen meşhur ve büyük bir kabilenin ismidir. Kureyş'in kelime anlamı ile ilgili olarak, birçok şey söylenmişse de özel isim olması sebebiyle bunlara gerek görülmemiştir. (Kureyş/1)

Küfür: Sözlük anlamı, örtmek demektir. Çiftçiler tohumu toprağa atıp örttükleri için onlara da "kâfir" denilmiştir. Ancak Hadid: 20'de tevriye de düşünülebilir. Bu durumda kâfirler de kastedilmiş olabilir. Bu onların, hayvanî bir hayata meyillerinin olduğuna bir işarettir. (Hadîd/20)

Kürsi: üzerine tek kişinin oturduğu iskemle, sandalye ve meliklerin üzerinde oturdukları taht, anlamına gelir. Bundan kinâye olarak da mülk ve saltanat anlamlarına gelir. Bakara: 255'deki anlamı ise, "Allah'ın hükümranlığı, ilmi, otoritesi azameti ve hâkimiyeti" demektir. (Bakara/255)

L

Lağv: kelime anlamı olarak, "faydasız, zararlı ve terk edilmesi mutlaka gereken boş şeyler, itibar edilemeyecek kadar önemsiz söz" demektir. Yemin-i lâğv ise; bir yalan kastı bulunmaksızın kanaate göre yapılan yemindir. Bu yeminlerden dolayı keffaret gerekmez. Bk. (Maide: 89) "Yemin-i mün'akide" denilen yeminlerle ilgili olarak Bk. (Maide: 89 ve dipnotları.) (Bakara/225)

Latîf: Lütuf mastarından, nasıl yapıldığı gizli olan en ince şeyleri yapan ve mahlûkatının muhtaç olduğu şeyleri ihsan eyleyen yani lütufkâr, letâfet mastarından en ince, en gizli işleri bütün inceliğiyle bilen, anlamlarına gelir. (Mülk/14)

Ledün: Nezdimizde veya tarafımızda anlamına gelen bir zarftır. Terim olarak: Allah tarafından vahiy yoluyla verilen ilim demektir. Şüphesiz bütün Peygamberlerin ilmi, Allah tarafından vahiy yoluyla öğretildiği için ledünnîdir ve bu ilim gayretle elde edilemez. Mutasavvıflar, Hz. Mûsa ve Hızır kıssasına kendi görüşlerinin delili olarak sarılırlar ve bazılarının bu ilme sahip olduklarını iddia ederler. Bunun şer'i bir dayanağı yoktur. Sonuçta her peygambere Allah'ın gönderdiği vahiyler ledünnî ilmin ta kendisidir. Bizim ledünnî bilgimiz de Kur'an'dır.

Bunun dışındaki ledünnî olduğu iddia edilen bilgiler tamamen uydurmadır. (Kehf/65)

Lehv'ül-Hadis: Lâf eğlencesi ve eğlenceli söz demektir. İnsanı oyalayan, işinden alıkoyan sözler, asılsız hikâyeler, masallar, romanlar, efsaneler, güldürücü laflar, gevezelikler, müzik gibi insanı oyalayıcı sesler bunun kapsamına girer. Ayrıca bu ifâdenin kapsamına; felsefî laf cambazlıkları, uyduruk metafizik hikâyeleri ve aslı satarı olmayan bilimsellik palavraları da girer. (Lokman/6)

Levh: Ana maddesi ne olursa olsun tahta gibi yassı olan şey demektir. **Düsür**: Disâr'ın çoğulu olup, çivi, geminin tahtalarının birbirine bağlandığı perçin veya halat demektir. Zat'il-elvah ve düsür; ise gemi demektir. (Kamer/13)

Liân: Eşlerine (zina suçu) atan ve kendileri dışında şahitleri bulunmayan kadın veya erkeğin, kendisinin kesinlikle doğru söylediğine dair Allah adına dört kere yemin ederek şahitlik etmesi ve beşinci (yemini) de, "eğer yalan söylüyorsa, Allah'ın lanetinin kesinlikle kendisi üzerine olmasını kabul etmesi." şeklindeki boşanmadır. Buna, İslâm Hukukunda "Liân" denilir. Aynı hüküm hem erkekler hem de kadınlar için aynen uygulanır. Bu uygulama hâkim huzurunda yapılır. Bu uygulamadan sonra eşler, birbirlerinden boşanmış olurlar. İşleri Allah'a kaldığı için ikisine de zina ve kazif cezası uygulanmaz ve iffetlerinden de şüphe edilmez. (Nûr/10)

Lokman b. Baûrâ: Âzer soyundan olup Eyyûb (a.s.)'ın teyzesinin oğludur. Davud (a.s.)'a yetişmiş ve ondan ilim öğrenmiştir. Bazıları bu şahsın nebi olduğunu söylerler ise de âlimlerin çoğuna göre nebi değildir. (Lokman/12)

M

Mâun: Zekât, hediye, ihsan ve konu komşu arasında emanet olarak verilip alınan, kapkacak gibi aletler demektir. (Mâ'ûn/7)

Makâm-ı İbrahim: İbrahim (a.s.)'ın Kâbe'yi inşa ederken veyahut insanları hacca davet ederken üzerine çıktığı taşın bulunduğu yerdir. Bu yer, bugün de aynı isimle anılmaktadır. (Bakara/125)

Mâlik: kelimesi (مُلْكٌ) mastarından ism-i fail, (مِلْكٌ) mastarından ise sıfat-ı müşebbehe, olarak (مَالِكٌ) veya (مَلِكٌ) şekillerinde okunabilir. Meliklik her şeyin genel menfaati için tedbir, emir ve yasaklama, ceza ve mükâfat hukuku koyarak akıllı varlıklar üzerinde tasarruf, güç ve yetkisi demektir. Mâliklik ise, mal hükmünde olan şeyler ve bunların üzerindeki fertlerin kişisel menfaati için tasarruf ve yönetim yetkisi demektir. İşte bu iki yetkinin de tamamı "Âlemlerin Rabbi Allah'a" aittir. Fatiha 4. ayet Allah, din gününün maliki de diğer günlerin maliki değil mi? şeklinde düşünülmemelidir. Dünya günlerinde Allah adına veya Allah'a karşı malikler veya kendilerinin malik olduğunun zannedenler olabilir. Ancak din günü olan o hesap gününde bunların hiç birini düşünmek mümkün değildir. Artık imtihan bitmiş ve Allah'ın yegâne malik olduğunu, inanan ve inanmayan herkes kabul etmiş ve kabul etmek zorunda kalmıştır. Konuyla ilgili olarak Bk. (En'am: 73, İsra: 111, Tâ Hâ: 114, Hac: 56, Mü'minûn: 116, Furkan: 2, Fatır: 13, Zümer: 6, Mü'min: 16, Haşr: 23, Cuma: 1, Mülk: 1, İnfitar: 19) (Fâtiha/4)

Medyen: Hz. İbrahim (a.s.) soyundan gelen Medyen'in neslinden bir kavim olup Şab denizi civarında onun kurduğu "Medyen" şehrinde yaşamışlardır. Bunlara Şuayb (a.s.) Peygamber olarak gönderilmiştir. Bu kavmin en büyük özelliği ölçüyü, tartıyı eksik tutmalarıdır ve onlar da helak edilmişlerdir.(Ankebût/36,A'râf /85)

Mefaz: Mimli mastar veya ismi mekân olarak; korkulardan kurtulup murada ermek, büyük kurtuluş yahut büyük bir kurtuluş yeri, yani cennet demektir. (Nebe'/31)

Mekr: Karanlık, gizli, hissedilmeyecek hile ile başkasına zarar vermeye çalışmak demektir. (Âlu İmrân/54)

Mele': İstişare, bir kavmin ileri gelenleri, cemaat, heyet, huy anlamlarına gelir. Bu kelime sosyal hayatta; sosyete, kabine, parlamento, bürokrat, ordu ve her hangi bir cemaatin kodamanları anlamına gelmektedir. Biz genel de "ileri gelen adamları" şeklinde tercüme etmeyi uygun gördük. (A'râf /103)

Melek: Güçlü, kuvvet sahibi, elçi, gönderilen demektir. Melekler; Allah'a ibâdetle meşgul olan rûhanî, nuranî, varlıklardır. Allah'ın kendilerine verdiği her emri aynen yerine getirirler ve asla itaatsizlik etmezler. (Bakara/30)

Menâkib: Omuz anlamına gelen menkib'in çoğuludur. Mülk: 15'te omuz kelimesinin ikil değil de çoğul kullanılmasından, bunun normal omuz olmadığı anlaşılmaktadır. Bununla kastedilen ya dağlar ve tepeler ya yollar ve yeryüzünün etrafı ya da mecâzen, uysallıkta ve itaatte aşırılıktır. (Mülk/15)

Menn: Lügatte; bazı çöl bitkileri tarafından salgılanan tatlı, sakızımsı bir yiyecek demektir. Genelde Türkçeye "kudret helvası" diye tercüme edilmiştir. İsrâil oğullarına gönderilen bu nimet hakkında çok fazla rivâyetler varsa da bunlar arasında tutarlılık yoktur. Sonuçta menn; Allah'ın Hz. Mûsa ve kavmine çölde ihsan ettiği ve ne olduğunu en iyi kendisinin bildiği tatlı bir yemektir. Bk. (A'raf: 160, Ta Ha: 80) (A'râf /160, Bakara/57)

Menâsik: Mensek kelimesinin çoğulu olup kök anlamı, "kendisini ibâdete vermek ve kurban kesmek" demektir. Bu kelime; zaman, mekân ismi ve mimli mastar olduğu için: "ibâdet zamanı, ibâdet yeri ve ibâdet etmek" anlamlarına gelir. Burada bu üç anlam da uygun düşmektedir. Zaten bir ibâdet için bunların tümü gerekli olduğundan bu kelimenin kullanımı, fevkalade bir îcâz örneğidir. (Bakara/128)

Mesânî: Bükülmek, kıvrılmak, katlanmak, tekrar edilmek suretiyle ikilenen ikişer, ikili, mükerrer, bükülü, büklümlü, kıvrımlı ve cilveli mânâlarına gelir. Buradaki (سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي) Hz. Muhammed (a.s.)'a ait yedi mûcizeye işaret olabilir. Ayrıca Kur'an'ın muhtevası olan; emir, nehiy, müjdeler, uyarılar, darb-ı meseller, nimetler, geçmiş ümmetlerin kıssaları da düşünülebilir. Bazıları da bunun tekrar tekrar okunan Fatiha Suresi olduğu kanaatindedir. En doğrusunu ise Allah bilir. (Hicr/87)

Mescid-i Aksâ: Kudüs'teki "Beyt'ül-Makdis" tir ve Hz. Süleyman (a.s.) tarafından yaptırılmıştır. Bu hadislerle sabittir. (İsrâ/1)

Mescid-i Dırâr: Medine'deki münafıkların bir bölümü, İslâm'a karşı yıkıcı çalışmalarını örgütleyebilmek için, din maskesi altında görünmeye karar verdiler. Arkalarına rahip Ebû Amir'i ve dolayısıyla da Bizans'ı almak, Ebû Amir'in ajanlarının yolcu ve dilenci gibi gözükerek, hiç şüphe uyandırmadan kalabilecekleri bir karargâh olarak da kullanmak amacıyla bir mescit yaptırdılar. Sonra da Hz. Peygamber'e gelerek; açılış merasimi olarak namaz kıldırmasını istediler. Fakat Rasûlüllah; Konuyu Tebük seferi dönüşünde düşüneceğini belirterek bu teklifi bir süre erteledi. Daha sonra seferden dönüş esnasında, Medine yakınındaki Zi Evan denilen yerde bu ayetin inmesiyle Hz. Peygamber, şehre girmeden bu mescidin yıkılmasını ve yerinin de çöplük yapılmasın emretti. İslâm Devleti içerisinde, Müslümanların devlet Başkanının izni olmadan, İslâm'a alternatif politikalar üretmek için yapılan veya İslâm'ı ve Müslümanları kontrol altında tutmak, İslâm'ı kendi sistemlerine uydurmak ve zararsız hale getirmek, için kurulan her mescit, "mescid-i dırar" konumundadır. Bu mescitlere Müslümanların itibar etmemeleri, hatta yıkmaları, bu ayetlerle emredilmektedir. (Tevbe/107)

Mescid-i Haram: Mekke'deki Kâbe'dir. Kâbe'den Kur'an'da bu şekilde 15 defa bahsedilir. (İsrâ/1)

Mesel: Bir şeyin benzeri demektir. Daha önce yaşanan bir hâdise ve bir tecrübeden dolayı söylenen ve "atasözü" diye dilden dile dolaşan güzel sözlere, (darb-ı mesellere) de mesel denilmiştir. (Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer... gibi.) Edebiyatta bir hakikati diğer bir hakikate veya bir hayale veya meşhur bir mesele benzeterek temsili bir şekilde ifâde etmeğe "temsil" denilir ki, teşbih, istiâre, hakikat ve mecâz kısımlarına ayrılır. Bunlara "darb-ı mesel" de denilir. Ayrıca; hayret edilecek tuhaf ve ibretli bir hikâyeye de mesel denilir. Bir şey üzerine mesel söylemeye de temsil denilir. (Furkân/33) (Bakara/17)

Meş'ar'ül Haram: Müzdelife'de Kuzah adı verilen bir tepedir. Önceleri burada ocaklar, mumlar ve büyük kandiller yakılırdı. Şimdi ise üzerine bu isimle anılan büyük bir mescid yapılmıştır. Bakara 198. ayet Meş'ar'ül Haram'ın yanındaki Müzdelifede vakfeyi emretmektedir. Müzdelife'de kılınan akşam ve yatsı namazları burada yapılması istenen zikrin en güzel uygulamasıdır. Burada sabah namazı vaktine kadar durup, sabah namazını kılmak ise sünnettir. (Bakara/198)

Metrabe: Kelime anlamı olarak, "topraklanmak" demektir. Ancak bu kelime kinâye olarak, "açlığın şiddetinden toprak yalayan fakir", anlamında kullanılmaktadır. (Kurtubî) (Beled/16)

Mev'ûde: Küçükken diri diri toprağa gömülüp öldürülen kız çocuğu demektir. Câhiliyye Arapları bu işi; kızları yüzünden başlarına bir ar gelmesinden korktukları, onları besleyememe korkusu veya Melekleri Allah'ın kızları kabul ettiklerinden dolayı kızlarının melekleşmeleri için yaparlardı. Bu adet yaygın olmakla birlikte bunu yapmayanlar da vardı. Bu ayetin kapsamına; kürtaj ve kasten çocuk düşürmek gibi çocukları hangi suretle olursa olsun öldürmek de dâhildir. Hatta Peygamberimiz, doğum kontrolünün de "gizli çocuk öldürme" olduğunu ifâde buyurmuştur. (Ebû Davud, Tirmizî, Nesâî, İbn-i Mace) (81/8)

Meymene: Sağ, sağ taraf veya bereket anlamlarına gelir. Sağ taraf, hürmet mevkii olduğu için, ashâb-ı meymene, şerefli ve bereketli kimseler demektir. Yoksa "sağcılar" demek değildir. "Sağcılık" ve "solculuk" birer felsefi terim olduğu için İslâm'la hiçbir ilgisi bulunmayan kelimelerdir. Felsefi terim olarak sağcılar, mevcut sistemin adamları, solcular ise, mevcut sisteme karşı olanlar demektir. Bu terimlere bugün tam tersi anlam yüklenerek, Müslümanlar senelerce avutulmuştur. Hiçbir Müslüman kendisini İslâm dışı sistemler içerisinde asla sağcı olarak niteleyemez. (Vâkı'a/8)

Meyte: Kendiliğinden ölen, usulüne uygun veya besmele çekilmeden kesilen hayvan demektir. (Mâide/3)

Meysir: Kök itibarıyla "kolay olmak" fiilinden mastardır. Kumarda zahmetsizce mal kazanmak veya kaybetmek esas olması sebebiyle mecâzen kumar anlamında kullanılır. Cahiliyye Arapları kumarı ya tavla, zar ve satranç gibi oyunlarla ya da piyango şeklinde oynarlardı. Ayrıca zar yerine kullandıkları on tane okları vardı ve bunları piyango şeklinde kullanırlardı. Bu sebeple bütün şans oyunları kumar hükmündedir. Hattâ bir hadîste çocukların aşık ve ceviz oynamaları bile kumar olarak nitelendirilmiştir. (Mâide/90)

Mısr: Hem özel isim, hem de cins isim olur. Cins isim olarak, kasaba veya şehir, özel isim olarak ise, Yahûdîlerin kaçtıkları ve senelerce köle olarak bulundukları belde, yani, "Mısır" demektir. (Bakara/61)

Mihir: Evlenme sırasında erkek tarafından kadına ödenen, dinen alt ve üst sınırı belirlenmeyen, tarafların anlaşacakları bir miktar mal veya para, demektir. Peygamberimiz (a.s.), mihirsiz hiç bir evliliğe müsaade etmemiştir. Mihir, kadının hakkıdır. Mihir, evlilik hayatı süresince veya kocasını kaybetmesi veya boşanması hâlinde, yeni bir hayat programı hazırlayıncaya kadar kadın için bir yedek akçe, niteliğindedir. (Ahzab: 49)'daki durumda erkek, kadına eğer mihir belirlenmişse mihrin yarısını, belirlenmemişse makul bir miktar mal verir. Hür kadınla evlenmekle, cariye ile evlenmek arasında ki en önemli fark; cariye ile evlenirken mihrin olmamasıdır. Zira cariyenin satın alınma bedeli ve evlilik sonucunda hürriyetine kavuşma ihtimali hür kadının mihrine denktir, hatta daha da fazladır. Cariye ile evlenmede de nikâh şarttır. Peygamberimizin Marie ile evliliği bunun en güzel örneğidir. Bk. (Bakara: 236-237, Maide: 5, Ahzab: 28-29, 49-50) (Nisâ/4) (Ahzâb/49)

Mihrab: Mescitlerin ön tarafında imamın duracağı yer demektir. Zikri cüz, irade-i kül yoluyla mecâzen, mescitlere ve en şerefli, en ileri mevkilere de mihrab denilir. (Âlu İmrân/37)

Millet: Takip edilen yol veya metot demektir. Buna göre, eğer takip edilen bir yol varsa bu, eğri de olsa doğru da olsa bir dindir. Her ne kadar din, şeriat ve millet; esasen aynı anlama gelirse de aralarındaki incelik şöyledir. Takip edilen yolun inanç boyutuna din, yaşayış boyutuna şeriat, sosyal boyutuna da millet denilebilir. Buna göre millet, sosyal bir toplumun etrafında toplandığı, toplumsal olarak tabi olup gönülden bağlı bulunduğu ve uyduğu yol ve metot demektir. Yani, İslâm bir millet olduğu gibi, küfür de bir millettir. İslâm'ın dışında da Yahûdîlik, Hıristiyanlık, sosyalistlik, kapitalistlik, putperestlik, Budistlik gibi çeşitli milletler vardır. Her millet, ancak kendi sistematiği içerisinde belli oranda tutarlı olabilir. Her ne kadar "küfür tek milletse" de onlar bile kendi içlerinde senteze ve diyaloga kapalıdır. Buna göre bir Müslüman sadece Müslüman olabilir. Hem Müslüman hem de başka bir sistemdenim diyenler ise yeni bir din uydurmuşlardır. O da küfür dinleri içerisinde bir din olarak yerini alır. (Bakara/120)

Minhac: Açık yol yani hayat biçimi, metot demektir. Yani bütün şir'aları kapsayan genel bir cadde ve ilâhi metot anlamında kullanılır. Her ümmete Peygamberleri tarafından getirilen

hükümler birer şir'a, îman esasları gibi bütün peygamberlerin getirdiği ana din ilkeleri ve esas ilâhi metot ise minhac'tır. Buna göre; Hz. Mûsa'dan Hz. Hz. İsa'ya kadar olan ümmetlerin şeriatı Tevrat'ta, Hz. İsa'dan Hz. Muhammed'e kadar olan ümmetlerin şeriatı İncil'de Hz. Muhammed'den kıyamete kadar gelecek ümmetlerin şeriatı da Kur'an'dadır. Ve bütün bu şeriatların ortak inanç esasları ve metotları da yine Kur'an'dadır. Yani Kur'an, bütün dinlerin ve kitapların tüm hükümlerini ihtiva eden ve her ümmetin hayat tarzına rehber olacak şeriatlarını kapsayan gerçek minhac'tır. (Mâide/48)

Mirra: Akıl, kuvvet, sağlamlık demektir. Zû mirra ise, sağlam yapılı, güzel manzaralı, akıllı ve metanet sahibi anlamlarına gelir. (Necm/6)

Mufassal: Bölüm bölüm yapılmış ve belirli gruplara ayrılmış demektir. (Hûd/1)

Muharrer: İyice azadedilmiş, halis ve hür yapılmış demektir ki mabet hizmetçisi veya Dünyadan uzak, anlamlarında da kullanılmıştır. (Âlu İmrân/35)

Muhkem: Kelime anlamı olarak, her yönüyle eksikliklerden uzak, bozulma ihtimali olmayan, gayet sağlam, muntazam ve hikmetli kılınmış, demektir. Terim olarak ise: Ayet ve hadislerde bulunan ve anlamı, açık olan lafızlar demektir. Fıkıh Usulünde anlamı açık olan lafızlar; zâhir, nass, müfesser ve muhkem olmak üzere dörttür. Bu sıralamada muhkem; anlamı en açık olan lafızdır. Bunun zıddı ise; anlamı kapalı ve yorum isteyen kelimeler demek olan, müteşabih'tir. Kur'ân'da zamanın değişmesi ile değişmeyen, muamelatla ilgili temel hükümler, îman esasları, ahlâk ve fazilet esasları, zulmü, yalanı, ana-babaya karşı gelmeyi yasaklayan ve benzeri hükümler, genelde muhkemdir. (Âlu İmrân/7) (Hûd/1)

Muhlas: Sırf Allah'a itaat için seçilmiş, lekesiz anlamına gelir. Bu kelime bazı kıraatlerde muhlis diye de okunur. Muhlis; dini yalnız Allah'a has kılan, ihlâslı demektir. (Yûsuf/24) (Sâffât/40)

Muhsin: İyilik yapan, güzel hareket eden, her ne kadar Allah'ı görmese de Allah'ın kendisini gördüğünü hiç aklından çıkarmadan Allah'ın iyi dediği şeyleri yapan kişi demektir. Çünkü Allah'ın iyi olarak belirlediği şeyler dışında mutlak iyi yoktur. Diğer iyiler göreceli iyilerdir. (Âlu İmrân/134), (Yûsuf/22)

Mukarrabûn: "Mukarrab" kelimesinin çoğuludur. Bunlar, Kur'an'da Allah'ın kendilerinden övgüyle bahsettiği kimselerdir ve kısaca, "Allah'ın katında yakınlığa, en yüksek mertebe ve makama erdirilmiş iyi kullardır." şeklinde tanımlanabilir. Bu kullar azîmet ile amel ederek cenneti kazanan kimselerdir. Bu sebeple de "normal Müslümanların iyi gördükleri şeyler mukarrabûn için kötüdür." (حَسَنَاتُ الْأَبْرَارِ سَيِّئَاتُ الْمُقَرَّبِينَ) denilmiştir. Vakıa:10. ve 11. ayette bahsedilen sabikûn'un, mukarrabûn olduğu ifâde edilerek her ikisi de aynı anlamda kullanılmıştır. Yani mukarrabun, Allah'ın huzurunda bütün mertebelerin ilerisinde bulunan sabikûndur. Bu iyi kullar Cennette Tesnîm'den içeceklerdir. **Tesnîm**, Cennet nehirlerinin en efdali olduğu gibi mukarrabûn da Cennet ehli'nin en efdalidir. Bu kelime, Nisa: 172, Mutaffifin: 21. ayetlerde ise Allah'ın katında yakınlığa ve yüksek mertebelere sahip melekler anlamında kullanılmıştır. (Mutaffifîn/27)

Mutaffifîn: mutaffif'in çoğuludur. Mutaffif: "alırken fazla, verirken eksik ölçen" demektir. Yani, ölçüp tartarken bir şeyler çalan kimselere mutaffifîn denilir. (Mutaffifîn/1)

Mutmain olmak: Gönül ıstırabının sükûn bulması, yatışması demektir. Allah'ı zikir etmeyen kâfir veya gafil kalpler hiç bir zaman ıstırabdan kurtulamaz, huzur bulamaz ve çarpınır dururlar. (Ra'd/28)

Mübâhele: "Hangi taraf yalancı ise, ona Allah lânet etsin" diye karşılıklı lânetleşmek demektir. Necran temsilcilerini Peygamber Efendimiz, mübaheleye davet etti, onlar da buna yanaşmadılar ve İslâm zimmetini kabul ederek memleketlerine döndüler. (Âlu İmrân/61)

Mübâşeret: Tenini tenine dokundurmak demektir ki, eşler arası cinsel ilişkiden kinâyedir. Bakara 187. ayetteki emir, mutlak anlamda olmayıp, mubahlığını beyan anlamındadır. (Bakara/187)

Mübîn: (أَبَانَ)'den etken sıfat fiildir. Açık, kendisini açıklamaya kendisi kâfi gelen demektir, açıklayıcı, ayırt edici, lisanı gayet güzel, muradını yerine göre dilediği gibi anlatan anlamlarına gelir. (Yûsuf/1)

Müheymin: Bir şey üzerine koruyucu ve kollayıcı olan demektir. Kur'an, Hz. Mûsa ve Hz. İsa'ya gönderilen gerçek Tevrat ve İncil'in hükümlerini koruyan ve Yahûdî ve Hıristiyanların Tevrat ve İncil olduklarını söyledikleri kitapların doğrularını söyleyen bir kitaptır. Buna göre şu andaki bu kitapların bir hükmü yoktur. İnanılması ve kendisiyle hükmedilmesi gereken tek kitap Kur'an-ı Kerim'dir. (Mâide/48)

Mükâ': Islık, dudakla veya elle üflemek ve öttürmek suretiyle ıslık çalmak demektir. Üfleyerek çalınan düdük seslerine de bu isim verilir. (Enfâl/35)

Münker: Dinde de örfte de iyi tanınmayan şey demektir. Yani; hakkı olmayan şeyi istemek, başkalarının haklarına tecavüz etmektir ki adaletin zıddı, yani zulümdür. (Nahl/90)

Mürîb: Gocundurucu olan demektir. (İbrahim/9)

Müstekarr: Mimli mastar, zaman ve mekân ismidir. Bu yüzden Yasin: 38. ayetteki "müstekarr" kelimesi bir kaç mânâya gelebilir.

a- Güneş kör bir tesadüf ile değil kendisi için takdir edilmiş muntazam bir kanun ile hareket eder.

b- Kendi âleminde bir denge meydana getirmek için hareket eder.

c- Duracağı vakte, yani Allah tarafından belirlenen süreye kadar döner.

d- Kendi çevresinde döner, yahut kendisi için Allah'ın tahsis ettiği yörüngede döner. (Yâsîn/38)

Müstekbir: Büyük oldu, büyüdü, büyüklük tasladı anlamındaki (كَبُرَ) fiilinin istif'al babından etken sıfat fiilidir. Cahiliyye toplumlarında toplumun azınlığını meydana getiren, ezen, hor gören, sömüren, büyüktük taslayan ekâbir sınıfını demektir. Lügat anlamından da anlaşılacağı üzere müstekbir, kendisi büyük olmayıp bilakis zayıf, âciz bir varlık olduğu halde kendisini başkalarından üstün gören, kendisini Allah'tan müstağni sayarak Allah'ın emirlerine itaat etmeyen kimsedir. Allah'a karşı gelerek müstekbir olan ilk kişi, İblis'dir. Allah her peygamberi gönderdiğinde bu davete ilk karşı çıkanlar bu, toplumun güya seçkinleri, önderleri ve mevki sahipleri durumunda olan müstekbirler olmuştur. Müstekbirler kendilerinde bulunan iyi özelliklere değil; kuvvet, makam, mevki, sermaye gibi dünya hayatında sahip oldukları geçici şeylere güvenirler. Müstekbirler, halkı çeşitli hile ve baskılarla hak yoldan döndüremeyince en son aşama olarak da davetçileri ve inanmış halkı yok etmek, her türlü işkencelerle ortadan kaldırmak için çalışırlar. İmtiyazlarını korumak için bütün hak ve şuurlu davetlere karşı amansız bir mücadeleye girişirler. Çünkü bu mücadele onların ölüm kalım mücadelesidir. İslâm dışı toplumlarda toplum, sistematikleri farklı olsa da baskı altına alınan ve ezilen büyük çoğunluk ve onlara baskı yapan ve ezen küçük azınlıktan oluşur. Bu toplumlarda kişilerin liyakatleri ve kabiliyetleri hiç önemli değildir. Hiç liyakatleri olmasa da hâkimiyeti elinde bulunduranlar daima yetenekli kişiler olarak kabul ettirilmeye çalışılmıştır. "Müstekbir" kelimesi Kur'an-ı Kerim'de "müstez'af" kelimesinin karşıtı olarak kullanılır. Her iki kelime de "istif'al babından" geldiği için bu kelimelerin anlamı içerisinde, "aslında öyle olmadıkları halde öyle görünme" içeriği yatır. Yani müstekbirler büyüklüğü hak etmedikleri halde büyük sayılanlar, müstez'aflar da ezilmeyi hak etmedikleri halde ezilenler, sömürülenler." demektir. Müstekbirler, Hz. Âdem (a.s.)'den bu yana hak dinlerin, haklı davasının ilk çilekeşleriyle alay etmişler, onları küçük görmüşler ve sömürü aracı olarak kullandıkları kendi sözde kutsallarını ve kutsallaştırdıkları sistemlerini bu kimselere kabul ettirmek için tüm güçleriyle zulmetmişlerdir ve hâlâ da zulmetmeye devam etmektedirler. Genelde Peygamberlere ilk inananlar müstez'aflardır. Allah'ın peygamberleri ile gönderdiği hak nizamların temel amaçlarından birisi de bu müstekbirlerle mücadele yöntemlerinin en güzelini göstermektir. Zira Allah'ın koyduğu kurallarla yapılmayan mücadelelerin sonunda mutlaka yeni müstekbirler ortaya çıkmış yani zulüm, zalimlerle mazlumlar arasında el değiştirmiştir. Asrımız, müstaz'aflara ezilmişliklerinin de unutturulduğu çağdaş ve teknik bir zulüm asrı haline getirildiği için öncelikle bu insanlara ezildiklerini, daha sonra da uyanmaları gerektiğini hatırlatma ve müstekbirlere başkaldırıya hazırlama çağdır. Eğer müstaz'aflar Allah yolunda gerçekten mücadele ederlerse Allah onları yeryüzüne önderler yapacağını ve müstekbirlerin de cezasını vereceğini Kitabında îman eden kullarına va'detmektedir. (Sebe'/32)

Müstez'af: Zayıf buldu, zayıf gördü, zillete duçar etti anlamındaki (ضَعُفَ) fiilinin istif'al babından etken sıfat fiilidir. Cahiliyye toplumlarında toplumun çoğunluğunu meydana getiren, ezilen, hor görülen, güçsüz bırakılmış halk tabakası demektir. İslâm dışı toplumlarda toplum, sistematikleri farklı olsa da baskı altına alınan ve ezilen büyük çoğunluk ve onlara baskı yapan ve ezen küçük azınlıktan oluşur. Bu toplumlarda kişilerin liyakatleri ve kabiliyetleri hiç önemli değildir. Hiç liyakatleri olmasa da hâkimiyeti elinde bulunduranlar daima yetenekli kişiler olarak kabul ettirilmeye çalışılmıştır. "Mustez'af" kelimesi Kur'an-ı Kerim'de "müstekbirler" (büyüklük taslayanlar) kelimesinin karşıtı olarak kullanılır. Her iki kelime de "istif'al babından" geldiği için bu kelimelerin anlamı içerisinde, "aslında öyle olmadıkları halde öyle görünme" içeriği yatır. Yani müstekbirler büyüklüğü hak etmedikleri halde büyük sayılanlar, müstez'aflar da ezilmeyi hak etmedikleri halde ezilenler, sömürülenler." demektir. Genelde Peygamberlere ilk inananlar müstez'aflardır ve Hz. Âdem (a.s.)'den bu yana hak dinlerin, haklı davasının ilk çilekeşleri bunlardır. Müstekbirler ise bu inananlarla devamlı alay etmişler, onları küçük görmüşler ve sömürü aracı olarak kullandıkları kendi sözde kutsallarını ve kutsallaştırdıkları sistemlerini bu kimselere kabul ettirmek için tüm güçleriyle zulmetmişlerdir ve hâlâ da zulmetmeye devam etmektedirler. Allah'ın peygamberleri ile gönderdiği hak nizâmların temel amaçlarından birisi de bu müstekbirlerle mücadele yöntemlerinin en güzelini göstermektir. Zira Allah'ın koyduğu kurallarla yapılmayan mücadelelerin sonunda mutlaka yeni müstekbirler ortaya çıkmış yani zulüm, zalimlerle mazlumlar arasında el değiştirmiştir. Asrımız, müstez'aflara ezilmişliklerinin de unutturulduğu çağdaş ve teknik bir zulüm asrı haline getirildiği için öncelikle bu insanlara ezildiklerini, daha sonra da uyanmaları gerektiğini hatırlatma ve zulme başkaldırıya hazırlama çağdır. Eğer bu müstez'aflar Allah yolunda gerçekten mücadele ederlerse Allah onları yeryüzüne önderler yapacağını Kitabında îman eden kullarına va'detmektedir. (Kasas/5)

Müşâvere: Bir iş hakkında işaret almak demektir. Kök itibariyle arı kovanından bal almak veya satılık bir hayvanı denemek için binip koşturmak anlamına gelir. Âlu İmran: 159'daki emrin hususiliği umumiliğine mani olmadığı için emir tüm Müslümanlar için geçerlidir. Buna göre Müslümanların önderlerinin, hakkında vahiy bulunmayan konularda, onların görüşlerini almaları ve işlerini onlara danışarak yapmaları vaciptir. Bk. (Şûrâ: 38 ve dipnotu.) Peygamber Efendimiz, ashâbıyla istişare etmeye çok önem verirdi. Bedir, Uhud ve Hudeybiye'de istişare ettiği gibi ifk olayında bile Hz. Ali ve Üsame ile Hz. Aişe hakkında istişare etmiştir. Hz. Ali'den rivâyet edilen bir hadiste Peygamberimize bu ayetteki (عَزْمٌ) kelimesi hakkında sorulunca: "O, görüş sahibi olan insanlara danışmak ve o konuda onlara uymaktır." buyurmuşlardır. (İbnü Kesir) Bu konu ile ilgili benzer rivâyetler, Ebû Dâvût, Tirmîzî, Nesâi ve İbn-i Mace'de de mevcuttur. Buradan da istişare edilecek kimselerin, olur olmaz kimseler olmayacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca demokrasideki seçim ve meclisi, şûrâ ile karıştırmamak gerekir. Zira demokrasideki meclisin görevi, yasamadır. İslâm'da yasama yetkisi ise sadece Allah'a ve Peygambere aittir. (Âlu İmrân/159)

Müşriklik: Manevi bir pislikten başka bir şey değildir. Hasan-ı Basrî: "Bir müşrikle musafaha eden abdest alsın." demiştir. Yani müşrikler, bir insan olmak itibariyle değil, sadece müşrik olmaları sebebiyle pislik gibi tiksinilecek bir haldedirler. Müşriklerin Kâbe'ye ve Harem hududuna girmeleri yasaklanmıştır. Bu yasak o günden beri, kesintisiz uygulana gelmiştir. Hanefilere göre bu yasağa, diğer mescitler dâhil değildir. Çünkü peygamberimiz, Medine'de Mescid-i Nebevi'de müşrik Sakîf ve Necran heyetlerini kabul buyurmuştur. Hazreti Ali (r.a) Tevbe suresini ilân ederken: "bu seneden sonra müşrikler haccetmeyecek" diye tebliğ etmiştir. (Tevbe/28)

Mü'tefike: Bütün müfessirlerce, Lût toplumunun helak edilen şehirleri, "Sodom ve Gomore" diye tefsir edilmiştir. Ancak bu ifâdeden; altı üstüne gelerek helak edilen tüm beldeleri de anlamak mümkündür. (Tevbe/70) (Necm/53)

Müteşâbih: Kur'an-ı Kerim'de anlamı kapalı, birçok anlama gelebilen, tefsirinde güçlük çekilen veya anlaşılamayan ayet veya kelimelerdir. Bunların hangi anlama geldikleri ancak, başka ek bilgilerle anlaşılabilir. Müteşabihler çeşitlidir.

Bunlardan huruf'ül-mukatta'a dediğimiz(الم) gibi ayetlerin anlaşılması mümkün değildir. Hakkında ek bilgi bulunmayan; "O gün Rabbinin Arşı'nı bunların da üzerinde bulunan sekiz (taşıyıcı) taşır." (Hakka: 17) "Onun üzerinde on dokuz vardır." (Müddessir: 30) gibi ayetlerin de anlaşılması sıkıntılıdır. Ancak bazıları ayetlerdeki macâz, istiâre ve kinâye gibi sanatları anlayışlarına göre müteşâbih olarak görebilmektedir. (Bk. Fetih: 10 ve dipnotu.) Sonuç olarak; Kur'an'da müteşâbih âyetler vardır fakat bunların sayısı onları anlayanlara göre değişebilir. Yani herkesin kendi müteşâbihleri olabilir. Her şeyin doğrusunu ise Allah bilir. (Geniş bilgi için Bk. Elmalılı) (Âlu İmrân/7)

N

Na'ce: Dişi koyun, dişi sülün demektir. İstiâre olarak kadın anlamında da kullanılır. Sadece bu istiâreli anlamından hareket edip, birçok müfessirin, hatta Mevdûdî'nin bile, (Bk. Sâd: 25 ve dipnotu) Hz. Davut'un 99 karısı olduğunu ve başka birisinin karısına da göz diktiğini söylemeleri hayret vericidir. Bu sebeple Yahûdî uydurmalarının, Müslümanlar üzerinde bu kadar etkin olmasının ve birçok tefsire girmesinin, iyi niyetle alâkası olmadığı açıkça anlaşılmaktadır. (Sâd/23)

Nafaka; iddet bekleyen kadına, kocası tarafından iddeti süresince verilmesi gereken geçimlik maldır. Boşanmış bir kadının iddetini tamamladıktan sonra, çocuğunu emzirmesi halinde kocanın boşadığı karısına, emzireme süresi boyunca nafaka vermesi gerekir. (Talak: 6) Kız ve erkek çocukların her türlü nafakaları ise babalarına aittir. Bakara: 236 ve 237. ayetlerde belirtilen kadınlar, boşandıklarında nafaka söz konusu değildir. Vefat iddeti bekleyen kadına da nafaka gerekmez. Çünkü koca vefat edince karısı, ona mirasçı olur ve mirastan payını alır. (Bakara/241)

Nâsıye: Alındaki saç, yani perçem demektir. Alına, alnın üstüne, başın ön tarafına da nâsiye, denilir. Alak: 15-16'da sürüklenecek nâsıye'den kastedilen, kinâye olarak o şahsın kendisidir. Zira yalanı söyleyen alın değil, o şahıstır. (Alak/15-16)

Necd: Tümsek yer, sînede tümsekliği veya süt yolu olması sebebiyle meme ve mecâzî olarak, hayır ve şer olmak üzere iki yol, anlamlarına gelir. (Beled/10)

Necm: Yıldız, köksüz ot, Ülker Yıldızı anlamlarına gelir. Necm kelimesiyle mecâzen; Peygamberimiz veya Kur'an'ın indirilen miktarı da kastedilmiş olabilir. (Necm/1)

Necm-i sâkıb: Delen yıldız demek olup, ışığının kuvvetinden dolayı karanlığı deliyor gibi görünen parlak yıldız demektir. Necm-i sâkıb, yüksek yıldız veya sabahyıldızı anlamına da gelir. Bu ifâdeyle; karanlıkları sabahyıldızı gibi nûruyla delerek insanlara yol gösteren ve onları küfür karanlıklarından kurtaran Kur'an veya Peygamber de istiâre yoluyla kastedilmiş olabilir. (Târık/2-3)

Nefis: Şahıs ve rûh anlamlarına geldiği gibi ölümsüz olan rûh, anlamına da gelmektedir. Çünkü tatmak, hayat eseridir ve ölümün tadını alanın da ölümsüz olması gerekir. Yoksa zevk, tasavvur olunamaz. Buna göre (Âlu İmran: 185.) ayet; "her nefis, bedeninin ölümünü tadacaktır." şeklinde de anlaşılabilir. Bu da; rûhun, bedenin ölümüyle ölmeyeceğini ifâde eder. Bundan da ölümün, sadece bedene mahsus olduğunu, rûhun yok olmayacağını anlamak mümkündür. Ayrıca bu ayetten, insanlarla birlikte cinlerin ve meleklerin de öleceği anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili olarak Bk. (Enbiya: 35, Ankebût: 57) (Âlu İmrân/185)

Nesî': Lügatte; tehir etmek, geri bırakmak demektir. Terim anlamı ise; kameri aylardan "haram ayları" ertelemektir. On iki kameri ay, şunlardır: Muharrem, Safer, Rabî'ul-evvel, Rabî'ul-âhir, Cumâd'el-ûlâ, Cumâd'el-uhrâ, Recep, Şa'ban, Ramazan, Şevvâl, Zilka'de, Zilhicce. Bu ayların toplamı "kameri yılı" meydana getirir. Kameri yıl, yaklaşık olarak 355 gündür. Bundan dolayı, kameri aylar, her yıl on gün önce başlar. İslâm'da ve önceki dinlerde ibâdetlerde kameri yıl ve aylar esas alınmıştır. Arap toplumu, bu on iki aydan Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep aylarını haram kabul eder, bu aylarda, savaş yapmazlardı. Ancak Araplar, haccı dört mevsimden işlerine gelen bir mevsimde yapmak ve haram ayların süresini kısaltmak için bu ayların sırasını değiştirmişlerdi ve bu uygulama H. 8. yılda bu ayet indirilinceye kadar da devam etmişti. Hz. Peygamber, (a.s.) Veda Haccında bu ayet uyarınca nesî'yi geçersiz ilân edip; "Zaman, Allahın gökleri ve yeri yarattığı gündeki haline tekrar

döndü" buyurmuştur. (Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Ahmed b. Hanbel) (Tevbe/37)

Nesih: sözlük anlamı olarak değiştirmek, bir şeyi diğerinin yerine getirmek ve yok etmek anlamına gelir. Dini terim olarak ise: "her hangi bir dini hükmün daha sonra gelen diğer bir dini hükümle kaldırılması veya değiştirilmesidir." Bu şekilde kendisinden önceki hükmü kaldıran hükme, "nâsih", hükmü kaldırılana da "mensûh" denilir. Neshin câiz olup olmadığı, meydana gelip gelmediği ve bunun "İslâm Şeriatı"nda olup olmadığı konusunda İslâm âlimleri arasında farklı görüşler vardır. (Konunun teferruatı için, "Tefsir Usulü" ve "Fıkıh Usulü" kaynaklarına bakılabilir.) Ancak Bakara: 106. ayetteki (مِنْ اٰيَةٍ) ifâdesinden ve (Nahl: 101) den; Kur'an'da nesih olduğu, (Nisa: 160-161, Yunus: 15, A'lâ: 6-7) ayetlerinden de Allah'ın gönderdiği tüm dinlerde olabileceği, anlaşılmaktadır. İslâm âlimlerinin çoğunluğu, neshin câiz olduğu kanaatindedirler. Bunlara göre Kur'an-ı Kerim, kendisinden önce indirilmiş kitapları neshettiği gibi İslâmi hükümlerin, tedricen indirilmesinden dolayı bazı ayetlerin hükümleri de sonradan kaldırılmış veya değiştirilmiştir. Zaten bütün dinlerin temel hükümlerinde ve îman esaslarında nesih söz konusu değil, sadece "emir ve yasaklarda" söz konusudur. Bu değiştirmeler de; Müslümanların, dinî görevlerini daha kolaylaştırmak ve pratik bir şekle sokmak maksadıyla meydana gelmiştir. Zaten bu ayette de "öncekinden daha hayırlısını veya benzerini" ifâdesi, önceki hükmün hayırsız olmadığı, sonraki hükmün daha hayırlı veya benzer olduğu açıkça ifâde edilmektedir. Nesih konusunda ittifak halinde olan İslâm âlimleri nâsih ve mensûh hakkında ihtilâf etmişlerdir. İmam Şafiî'nin de içlerinde bulunduğu bir grup müctehid, bir Kur'an ayetini, ancak başka bir Kur'an ayetinin neshedebileceği görüşündedirler. Neshedildiği halde metni Kur'an-ı Kerim'de bulunan ayetlerin hükmü geçersizdir. Ancak bu ayetler, yeni Müslüman olanlar veya ortaya çıkacak yeni durumlar için "Müslümanların kendilerinden olan devlet başkanları" tarafından tedric amacıyla geçici olarak kullanılabilir. Kur'an-ı Kerim'de neshin câiz olmadığını ilk ileri süren, Mutezile âlimlerinden olan el-Isfahânî'dir. Yenilerden de bazıları, tatmin edici îzâh yapamasalar da neshe karşı çıkmışlardır. Bilhassa Muhammed Esed'in, bu konuda İslâm'ın nezaket sınırlarını oldukça aşarak neshi kabul edenlere hakarete varan sözler söylemesi hiç de hoş olmamıştır. En doğrusunu Allah bilir. Konuyla ilgili olarak Bk. (Nisa: 160-161, Nahl: 101) (Bakara/106)

Nur: Fiziki dünyada duyularımızla algılanan ışık demek değildir. Nur, "ilâhi bilgi" anlamına da gelir. Zira Allah'ın nuru olmadan cehalet karanlığından kurtulmak mümkün değildir. (Nûr/35)

Nusub: Tapınmak veya kendisine kutsallık verilerek hürmet edilmek üzere kabul edilen ve kullanılan şekilli ve şekilsiz putlar veya putlaştırılan eşyalardır. Bu özellikleri taşıyan semboller, bayraklar, rozetler hatta haç bile buna dâhildir. (Hatimi Taî'nin oğlu Adiy'den: Rasûlullah'a geldim boynumda altından bir haç vardı - Adiy o zaman, henüz Müslüman olmamıştı-Rasûlullah, Berâe suresini okuyordu. Bana: "Ey Adiy, şu boynundaki putu at" buyurdu.) (Tirmîzî) Bk. (Tevbe: 31) (Mâide/3)

Nüşûz: Lügatte tümseklik anlamına gelir. Mecâzen kadının kocasına kafa tutup isyankâr bir tavır alarak itaat etmemesi anlamında kullanılır. "Çirkeflik" tabiri bunu karşılayacağı düşüncesiyle Türkçeye bu şekilde tercüme edilmiştir. (Nisâ/34)

O

Orta namaz: Bu namazın, hangi namaz olduğu konusu, oldukça ihtilaflı bir konudur ve bunun tam olarak bilinmesi de mümkün değildir. Orta namazın; sabah, öğle, ikindi, akşam, yatsı namazı veya beş vakit namazın tamamı olduğuna dair pek çok rivâyet vardır. Rivâyetlerde ağırlıklı olarak bu namazın, öğle veya ikindi namazı olması ihtimali, daha kuvvetli görünmektedir. Ancak orta namazın net olarak belirtilmemesinin sebebi; bütün namazlara itinayı temin için olabilir. (Bakara/238)

Ö

Örf: insanların diğerine karşı uygulamasını tanıdığı, güzelliğini kabul ettiği ve tiksinmediği şey demektir. Örf ile emretmek demek, her örfe uymak, vaciptir anlamına gelmez. İslâm'a göre halk arasında yaygın bulunan her âdet, örf değildir ve bunların pek çoğu haddi zatında bâtıl ve çirkin şeylerdir. Aslında Peygamberlerin gönderiliş gayelerinin başında, insanları bu

bâtıl adetlerden kurtarmak gelir. Buna göre uyulması gereken örf'ün; ya yaratılıştan güzel olması ya da Allah ve Elçisi tarafından güzel olduğu belirtilmiş olması gerekir. (A'râf /199)

R

Rab: terbiye anlamına bir mastar olduğu halde mübalâğa kastı ile "terbiye edici" anlamında kullanılmıştır. Mübalâğa anlamından dolayı rab, sade mürebbi anlamında değil, terbiyenin bütün gereklerine sahip kuvvetli ve en mükemmel terbiye edici demektir. Bu sebeple "sahip ve malik" anlamına dahi gelir. Meselâ ev sahibine "rabb'üd-dar" sermaye sahibine ise "rabb'ül-mal" denilir. Rab kelimesi, Allah'tan başkası için tek başına kullanılamaz. Terbiye ancak bir kısım kurallarla yapılır. Allah âlemlerin rabbi olarak akıllılara peygamberleri ve onların getirdiği kitaplarıyla, akılsız varlıklara da sünnetüllah dediğimiz kurallarla terbiye vermiştir. Bu sebeple Allah'a ve peygamberlerine inanan kimselerin Allah'tan başka kanun koyucu tanımaması gerekir. Zaten âlemlerde kanun koyma hak ve yetkisi sadece "Âlemlerin Rabbi" Allah'a aittir. Allah'a karşı veya Allah'la beraber kanun koymaya kalkışmak, Allah'ın âlemlerin yegâne rabbi olduğunu inkâr etmek demektir. (Fâtiha/2)

Rabbâniyyûn: Rabb'e ait olan kimseler demektir ve Rabbânî kelimesinin çoğuludur. Rabbanilerin; derin ilim sahipleri, hikmet ve takva sahibi âlimler, idareciler, kendisinde ilim ile basiretli bir yöneticiliği toplamış kimseler, helâli, haramı, emirleri ve yasakları bilen kimseler olduğu söylenmiştir. Rabbâniyyûn, Hıristiyan âlimleri; ahbâr ise Yahûdî âlimleri anlamına da gelir. (Kurtubî) (Mâide/44)

Râbıta: kelimesinin kökü olan (ربط) fiili sözlükte; bağlamak, sağlam yürekli olmak, birlik olmak, pekiştirmek anlamlarına gelir. Kur'an'da "râbıta" kelimesi geçmemekle birlikte, (ربط) kökünün türevleri beş yerde geçmektedir. (Âlu İmran: 200, Enfâl: 11, 60, Kehf: 14, Kasas: 10) Müfessirlerin tamamına yakını râbıta'yı; atlarla saf bağlayıp düşmana karşı durmak, hudutlardaki karakolları beklemek, nöbet tutmak ve bir namazdan sonra diğer namazı beklemek şekline anlamışlardır. (Taberî, Kurtubî, Râzî) Peygamberimiz (s.a): "Allah'ın kendisiyle hataları affedip bağışlayacağı, dereceleri yükselteceği bir şeyi size söyleyeyim mi? Abdest üstüne abdest almak, camide cemaatle namaz kılmaya devam etmek ve her namazdan sonra diğer namazı beklemek. İşte ribat budur! İşte ribat budur! İşte ribat budur!" (Müslim, Tirmîzî, Nesâî, Muvatta) "Kim bir günlük nöbet tutarsa, bir aylık oruç ve ibâdetten daha fazla sevap kazanır." buyurmuştur. (Nesâî, Tirmizî, İbn-i Mace) Bu ayet ve hadislerden, râbıta'nın; bir cihad terimi olduğu, İslâm düşmanlarına karşı silahlanma, cihad için hazırlıklı olma, hudut karakollarında nöbet bekleme ve bu duygulara sıkı sıkıya bağlı olma demek olduğu anlaşılmaktadır. Mutasavvıflara göre rabıta; müridin şeyhini düşünerek kalbinden dünyalıkları çıkarması, şeyhi vasıtası ile Hz. Peygamber (s.a)'e ve Allah'a kalbini bağlaması demektir ve şöyle yapılır: Mürid doğrudan doğruya Allah'ı düşünür, Allah ile manevi bir bağ kurar ve hep O'nunla beraber olduğunu tasavvur eder. Bu şekilde bir bağ kuramazsa, bağlı bulunduğu mürşidini düşünür. Onun bağlı bulunduğu şeyhler silsilesi ile Hz. Muhammed (s.a)'e ulaşır. O'nun vasıtası ile de Allah'a ulaşır(!) ve O'nunla manevi bir bağ kurar. Tasavvuftaki rabıta, dolaylı yoldan Allah'a gitmek ve aracılar vasıtasıyla O'nunla manevi bağ kurmaktır. Rabıtanın bu şekildeki uygulaması, tarikatların Hicri 7. yüzyıldan sonraki dönemlerde uydurdukları bir bid'attir. Sûfîler, râbıtayı bir delile dayandırabilmek amacıyla; "sadıklarla birlikte olun" (Tevbe: 119) ayetini ve "kişi sevdiğiyle beraberdir" (Buharî, Müslim, Tirmizî) hadisini fütursuzca istismar etmişlerdir. Sonuç olarak; Kur'an'da ve sünnette mutasavvıfların uygulamasını destekleyecek hiç bir delil ve uygulama yoktur. Ayet ve hadislerde dile getirilen "Allah yolunda cihad etmeyi" gözüne kestiremeyenler, sonuçta râbıta kelimesinin içini boşaltarak, onu şirkle karışık bir meskenete çevirmekten başka bir şey yapmamışlardır. (Âlu İmrân/200)

Racîm: Taşlanmış demektir. Mecâz anlamıyla öldüren, ğayba taş atan, kovan, lanetlenmiş, yalan söyleyen ve çirkin söz atan anlamlarına da gelir. (Hicr/17)

Rahmân (الرحمن): Allah'a ait bir sıfattır. Hem mevsuflu, hem mevsufsuz olarak tek başına özel isim olarak kullanılabilen bir sıfat-ı müşebbehedir ve "pek merhametli, çok rahmet sahibi" anlamlarına gelir. Gramer itibarıyla bu sıfat kimde bulunursa ona "rahman" demek

mümkün ise de bu şekilde hiç kullanılmamıştır. "Rahman", sadece Allah'a ait bir sıfattır. Bu kelime Türkçeye; "yarlığayıcı, esirgeyici, acıyıcı" diye tercüme edilmişse de bu tercümeler, anlamı tam karşılamamaktadır. Sonuç olarak rahman kelimesi, "pek merhametli, hayır iradesi ve nimeti sonsuz" diye eksik bir şekilde tefsir olunabilirse de asla tercüme olunamaz. (Fâtiha/1) Rahmân: Yarattıklarına kazanmaları için hiç bir çalışmayı şart koşmadan, yaratılışlarından ilâhi rahmet veren demektir. Bu rahmet, mü'mine de kâfire de çalışana da çalışmayana da verilir. (İnsana verilen vücut, rızık ve akıl gibi.) (Haşr/22)

Rahîm (الرّحِيم) : Rahman'la aynı kökten olup, bu kelime, "çok merhamet edici" anlamında mubâlağalı ism-i fâildir. Allah'ın sıfatlarından biri olup mevsufsuz kullanılamaz. Yani rahman gibi özel isim değildir, Allah'tan başkası için de kullanılabilir. Rahman ve rahim arasındaki anlam farkıyla ilgili olarak birçok görüş ortaya konmuştur. Bunlar kısaca; "Rahman ezele rahîm geleceğe, rahman dünyaya, rahim, ahirete aittir. Allah hem mü'minlerin, hem kâfirlerin rahmanı yalnız mü'minlerin rahimi'dir." şeklindedir. Ancak Rahman kelimesinin sıfat-ı müşebbehe olarak sübut, Rahim kelimesinin mubâlağalı ism-i fail olarak hudûs ifâde ettiği düşünülürse; Allah'ın rahman sıfatının ezeli ve Allah'ın zatıyla kaim olduğunu, Rahim sıfatının ise Allah'ın yeni oluşan durumlara karşı merhamet etmesi gereken hallerde ortaya çıktığını anlamak mümkündür. Tabii ki bu da; ancak O'na inanan ve O'nun istediği gibi yaşayan kulları için mümkündür. Yani Allah, tüm kullarına genel anlamda rahman sıfatıyla merhamet eder, iyi kullarına ise iyiliklerinin mükâfatı olarak rahim sıfatıyla merhamet eder. Bu, hem dünya hem de ahiret için geçerlidir. Bu sebeple rahim sıfatının sadece ahiret için geçerli olduğunu düşünmek çok doğru olmayabilir. (Fâtiha/1) Rahîm: Yarattıklarına kazanmaları şartı ile kazançları karşılığında ilâhi rahmet veren demektir. (Ahirette Müslümanlara verilen, cennet ve nimetleri gibi.) Demek ki Allah'ın rahîm sıfatı; îmanlı ile îmansızı, iyi ile kötüyü, ayırt ederek iyilere mükâfat, Allah'ın rahmet sıfatını kötüye kullanan kötülere de ceza veren, ayırt edici bir sıfattır. (Haşr/22)

Rak: Okuyucu, nefes edici, tıbbi veya rûhanî hekim demekse de daha ziyade rûhanî olan okuyucu için kullanılır. İşte o an, îmanlının îmansızdan tam ayrıldığı hatta ateistlerin bile, bir şeylere inanmaya başladığı zamandır. (Kıyâme/27)

Rakabe; Boyun demek olup zikr'ül cüz iradet'ül kül yoluyla mecâzen hürriyetini kaybetmiş esir veya köle demektir. (Beled/13)

Rakîm: Taş, maden gibi şeylerden yapılan yazılı levha, kitabe demektir. Rivâyetlere göre Rakîm, Ashâb-ı Kehf'in sığındığı mağaranın bulunduğu dağın etrafındaki vadinin adıdır veya Ashâb-ı Kehf'in yazıp mağaranın girişine bıraktığı bir kitabedir.(Kehf/9)

Ramazan: Kelime anlamı itibariyle, güz mevsiminin evvelinde yağıp yeryüzünü tozdan kurtaran yağmur veya kızgın yerde yalınayak yürüyerek yanmak, demektir. Bazıları Ramazan'ın Allah'ın isimlerinden birisi olduğunu ve tek olarak değil de "Şehr-i Ramazan" olarak söylenmesi gerektiğini söylemişlerse de bu rivâyetler, zayıftır. (Kurtubî) Peygamberimiz, "Ramazan" kelimesini tek olarak kullanmıştır. (Müslim) Kur'an'ın, Ramazan ayında, Duhan: 1-3'te mübarek bir gecede ve Kadir: 1'de ise "Kadir Gecesinde" indirildiği ifâde edilmektedir. Bu üç ayetten; "Kur'an Ramazan ayının mübarek bir gecesi olan "kadir gecesi"nde indirilmeye başlanmıştır." anlamı çıkar. (Bakara/184, 185)

Rayb: Şüphe, kuşku, zan, töhmet ve çelişki demektir. (Bakara/2)

Refref: Yatakların üzerine serilen çarşaf, minder, yaygı, döşeme, yastık, perde ve döşeme yapılan kumaş, perdelerin saçakları ve dalları aşağı sarkan ağaç anlamlarına gelir. (Rahmân/76)

Rekz: Üzengi tepmek, kanat çırpmak yere vurmak demektir. Allah, Eyyub (a.s.)'ın duâsına cevap olan mûcizesini verirken bile ona, önce böyle bir hareket emretmiştir. Yani Allah, kullarından bir hareket olmadığı müddetçe onlara lütufta bulunmamaktadır. Sünnetullah böyledir. (Sâd/42)

Ress: Örülmedik kuyu maden ve kalıntı demektir. Fakat Ress halkının kimler olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Bunlar hakkında Semud halkından, Azerbaycan kuyusuna kadar pek çok rivâyet varsa da bu rivâyetleri birleştirmek mümkün olamamaktadır.

Ama bunların peygamberlerini yalanlayan ve helak edilen bir toplum olduğu kesindir. En doğrusunu Allah bilir. Bk.(Kaf: 12) (Furkân/38)

Ribâ (faiz): Artma, fazlalaşma, çoğalma, gelişme anlamına gelen, bir mastardır. Dini terim olarak; cins ve miktarı aynı ve alınıp satılması, dinen helâl olan iki mal, biri diğeriyle karşılıklı olarak değiştirildiğinde bir taraf için kabul edilen fazlalığa riba denir. "Riba" kelimesi yerineTürkçede daha çok "faiz" veya "nema" kelimesi kullanılmaktadır. Tıpkı "mescit" yerine "cami" kelimesinin kullanıldığı gibi. Câhiliyye döneminde asıl borca, "re'sül-mâl" (ana mal) fazlalığa ise, "ribâ" adı verilirdi. Bugünkü faiz işlemleri, nitelik bakımından câhiliyye döneminde uygulanandan başka bir şey değildir. Bir şeyin nitelikleri değişmedikçe adının değişmesi, bu konudaki hükmün değişmesini gerektirmez. Faiz hakkında inen ilk ayet, "faizin malı artırmayacağını" bildiren (Rum: 39.) ayettir. Nisa: 160-161. âyetlerde ise; "Tevrat'ta Yahûdîlere de faizin yasaklandığı" belirtilmiştir. Daha sonra nazil olan Âlu İmran: 130. ayette de "faizi yemek yani almak haram" kılınmıştır. Peygamber Efendimiz: "Altın altınla, gümüş gümüşle, buğday buğdayla, arpa arpayla, hurma hurmayla ve tuz tuzla misli misline, birbirine eşit ve peşin olarak değiştirilirler. Ama bunların cinsleri ayrı olursa peşin olarak, istediğiniz gibi satış yapın. Her kim bu şekil değiştirmede fazla verir veya alırsa kesinlikle ribâ yapmış olur." buyurmuştur. (Tirmizî) Veda hutbesinde de faizin kaldırıldığı açıkça ifâde edilmiştir. İmam Ebû Yusuf, altın ve gümüş dışındaki madenî ve kâğıt paralarda enflasyon farkını faiz olarak kabul etmemiştir. Esasen kâğıt para denilen "banknotlar", İslâm hukukuna göre para olmayıp esas para olan altın veya gümüş karşılığında verilen, senetlerdir. İslâm dışı ekonomilerin bir ürünü olan faiz için İslâm Hukukundan çözüm yolu aramak, onların bu pisliğini İslâm'a temizletmeye kalkışmak, anlamına gelir. Onun için de bugünkü faiz türlerinin İslâm'a göre durumunun tartışmasına girilmemiştir. Faizin haramlığına inandığı halde faizi terk etmeyenler, tıpkı zekâtı inkâr veya vermekten çekinenler gibi ya mürted veya İslâm devletine isyan etmiş olurlar. Hariçteki kâfirlere ilân-ı harp, her zaman zarurî olmadığı halde bunlara, her zaman için vacip kılınmıştır. Buna göre; faizden sakınmak, kâfirler de dâhil, "İslâm Devleti" uyruğunda bulunanların hepsine farz-ı ayın olduğu gibi bu faiz uygulamasını kaldırmak da önemli bir toplumsal farzdır. (Özetle-Elmalılı) İslâm dışı yönetimler altında yaşayan Müslümanların görevi, çeşitli bahaneler uydurarak faizli sistemlere uyum sağlamak değil, Allah'ın kendileri için uygun gördüğü sistemi kurmak veya onun için çalışmaktır. (Bakara/275) (Bakara/279)

Rifd: Bağışta bulunmak, eğerin altına keçe koymak, yardım etmek demektir. Hud: 99'da rifd kelimesinin azap anlamında kullanılması gayet beliğ bir istiâredir. (Hûd/99)

Ruhbanlık: Büyük bir korku hissiyle çekilip, Dünya zevklerini terk ederek, züht ve riyazat ile ibâdette aşırılığa kaçmak demektir. Yani Hıristiyan veya diğer dinlere mensup rahiplerin, Allah adına uydurdukları bir yaşayış biçimidir. Allah'ın emretmediği ve birilerinin Allah adına uydurduğu her türlü aşırılığa kaçan ibâdet türleri Müslümanlık adına bile olsa, ruhbanlığa girer. (Hadîd/27)

Rûh'ul-Emin: Allah'ın güvendiği ve güvenle vahyini Peygamberlerine gönderdiği rûh, yani; Cebrâîl demektir. (Şu'arâ/193)

Rûh'ul Kudüs: Hiç bir şaibesi olmayan, pâk, mukaddes, tertemiz rûh, bereket rûhu yahut kutsal rûh demektir ki, bu da Cebrâîl'dir. Ruh'ul-Kudüs:

1- Ruhullah (Allah'ın Ruhu), **2-** İncil,

3- Cebrâîl, yani Cebrâîl'in, Ruh'ül Emin gibi diğer bir ismi anlamlarına gelmektedir. Ancak müfessirlerin büyük çoğunluğu üçüncü anlamı tercih etmişlerdir. Özellikle Hz. İsa'nın "Ruh'ul-Kudüs'le desteklenmesi" ifâdesi ise, Hz. Meryem'e onu müjdeleyenin ve onu terbiye edenin Cebrâîl olmasına bir işaret olabilir. Bk. (Bakara: 87, 253 Maide: 110, Nahl: 102) (Bakara/87)

Rücûm: Mecâzen, "zanna dayanarak rasgele konuşmak, tahmin yürütmek" anlamlarında kullanılır. Mülk: 5'te kastedilen ise; medyumlar, astrologlar, falcılar veya peygamberler dışında gökten kendilerine bilgi geldiğini iddia eden sahtekâr, şeytan rûhlu kimseler olabilir. En doğrusunu ise Allah bilir. (Mülk/5)

Rüşt: Hak yolunda metanet ederek dosdoğru gitmektir. (Hucurât/9)

Rüya: Soyut bir hâdise olmayıp onda tabir edilebilecek hakikî bir mânâ ve meal gizlidir. İslâm Âlimlerine, göre rüya üç kısımdır:

a- Allah tarafından doğrudan doğruya veya bir Melek vasıtası ile meydana gelen ilâhî telkinler ki; asıl rüya budur.
b- Nefsin kendisinden kendisine gelen telkinidir ki; yaşanmış olayların hayalinden başka bir kıymeti yoktur.
c- Şeytanî bir tesir sebebiyle olanıdır ki; hayalden başka bir şey değildir. Geniş bilgi için Bk: (Elmalı: Sh. 2863) (Yûsuf/44)

S

Sabır: Acıya ve sıkıntıya katlanmak, onu geçirmek için sebat etmek ve direnç göstermek demektir. Bu da ya; elem ve külfete sabır şeklinde olur. (İbadet, cihad ve güzel amellerin meşakkatlerine tahammül ve direnç gibi.) Ya da; lezzet ve şehvetlere karşı sabır ve bunların zararlarından sakınma şeklinde olur. (Bakara/45) (Asr/3)

Sabiî: Lügatte; dininden çıkıp başka bir dine giren demektir. Bu mânâ itibariyle Sabii; "İslâm dışındaki bütün dinler" anlamına gelir. Ancak Arap örfüne göre Sabii;
a- Meleklere tapanlar,
b- Yıldızlara tapanlar,
c- Aslı hak olan bozulmuş bir dine inananlar,
d- Putlara tapanlar, demektir.
Konu ile ilgili olarak Bk.(Bakara:62, Hacc:17, Geniş açıklama için Elmalılı) Maide: 69'da (وَالصَّابِؤُونَ)kelimesi vav ile merfu' ve (اَلنَّصَارَى)'dan önce zikrolunmuştur. Bu da (كَافِرُونَ–كَافِرِينَ) gibi bir i'rab farkından ibârettir ki kelimenin esas anlamında bir fark yoktur. Sabiîn ne ise, sabiûn da odur. İkisi de sabiîler demektir. (Elmalılı) Maide: 69'daki (وَالصَّابِؤُونَ) kelimesinin merfu olması ile ilgili pek çok i'rab yapılmışsa da bunlardan en ma'kulü Sibeveyh'in i'rabıdır. Sibeveyh,(وَالصَّابِؤُونَ وَالنَّصَارَى) kelimelerinin parantez cümlesi gibi araya alınmış bir mübteda olduğunu ve bu ayetin takdirinin (...عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ وَالصَّابِؤُونَ وَالنَّصَارَى كَذَالِكَ) şeklinde olduğunu söylemiştir. (Kurtubî) En doğrusunu ise Allah bilir. Her ne kadar kâfirlere karşı yufka yürekli olanlar, bu ifâdelerden; Yahûdî, Hıristiyan ve Sabiîlerin de Allah'a ve âhiret gününe inandıkları sürece cennete girecekleri kanaatine varmışlarsa da ayetin devamındaki "Salih Amel" kavramını görmek istememişlerdir. (Mâide/69, Bakara/62)

Sadaka: Kök itibariyle; doğru söylemek, tasdik etmek, Allah rızası için vermek, dost olmak, olgunlaştırmak ve mihir vermek anlamlarına gelir. Terim olarak ise; bir Müslüman'ın malından sadece Allah için ihtiyacı olanlara temlik edilmek üzere verdikleridir. Sadakanın; ihtiyaç, temlik ve Allah için olmak üzere üç şartı vardır. Sadaka, farz ve nâfile olmak üzere iki kısımdır. Bir Müslüman'ın, çoluk çocuğunun nafakasını temin etmesi de bir sadakadır. Farz olanına zekât denilir. Müfessirlerin çoğunluğuna göre, nâfile olan sadakaların gizli olarak verilmesi, gösteriş ihtimalini ortadan kaldırması sebebiyle daha sevaptır. Ancak Zekât, farz olan sadaka olduğu için açıktan verilmesi daha doğrudur. Tevbe: 60'da kastedilen sadaka ise zekâttır. Sadaka; zenginin fakirlere bir lütfu değil fakirlerin zenginlerin zimmetine geçmiş bir hakkı yani bir borcun iadesi demektir. Sadaka, Allah'ın hakkıdır. Bundan dolayı sadaka, ancak Allah için verilir. Peygamberimizin ailesinden olan fakirlerin zekât almaları ise haramdır.

Fakir: kazancı ailesinin ihtiyacına yetmeyen ve çok az bir mala sahip olan kimse demektir. **Miskîn**: Çok daha düşkün, fakirliği açıkça belli olan, âciz ve zelil kimse demektir. Zekât Memurları: İslâm Devletinde zekât toplama işinde çalışan tahsildarlar, kâtipler, toplanan zekâttan bu hizmetlerinin ücretini alabilirler. Bu ücretler, bunlar için sadaka olmaz, ücret olur. **Müellefe-i Kulûb**: Kalpleri İslâm'a ısınanlar demektir. Bunlar; Müslümanlara yardımcı olan kâfirler, İslâm'a girme ihtimali bulunan kâfirler ve İslâm'a yeni girmiş bulunan kimselerdir ki bunlara fakir olmasalar bile kalpleri iyice İslâm'a ısınıp, îmanları kuvvetleninceye kadar, zekât verilir. Fakat bu uygulama İslâm devlet başkanının yetkisi altındadır. Uygun görürse Hz. Ömer gibi kaldırabilir. Allah yolunda yapılan hizmetler; cihad, hac, Allah için ilim öğrenme olabilirse de İslâmi örfte bu, cihad ibâdetidir. Ve bu anlamda da bütün müfessirler ve fakihler ittifak etmişlerdir. Tevbe: 60. ayete göre; Allah'ın farz kıldığı sadaka, bu sekiz sınıfın dışındakilere verilemez. Sünnetteki uygulama da bu zekât ibâdetinin tıpkı Cuma ve Bayram namazları ve Hac ibâdeti gibi, İslâm Devleti ve başkanı tarafından organize edilmesini ve herkesin keyfine bırakılmamasını gerektirmektedir. Bk. (Bakara: 276, Tevbe: 60 ve dipnotları, 79, 104) (Bakara/271) (Tevbe/60)

Safâ: Kaygan taş, sert kaya demektir. Kâbe'nin güney-doğu tarafındaki küçük bir tepenin ismidir. **Merve**: ise küçük ve yumuşakça taş demek olup Kâbe'nin kuzey-doğu tarafındaki küçük bir tepedir. İbrahim (a.s.), Allah'ın emriyle hacc ibâdetini yaparken Safa ve Merve tepeleri arasında tavaf etmiştir. Ancak, daha sonra, insanlar putlara tapınmaya başlayınca Safa tepesinin üzerine İsaf, Merve tepesinin üzerine de Nâile adında iki put dikmişlerdir. Peygamberimiz Müslümanlara "İslâmî Hacc'ı" öğretirken bu iki tepe arasında sa'y etmiş ve yanındakilere de sa'y etmelerini emretmiştir. (Bakara/158)

Saffât: Dizilip saf olanlar, saf dizenler anlamına gelir. Saf ise, çeşitli şeyleri düz bir hat üzerinde sırayla dizmek veya dizilen sıra demektir. Bu ifâdeyle; melekler, yıldızlar, namaza duran ve küfre karşı Allah yolunda cihad için toplanan Müslümanlar, kastedilmiş olabilir. (Sâffât/1)

Sağ ellerinizin sahip olduğu: Meşru şekilde kazandığınız mülkleriniz, demektir. Bu ifâde Arapçada çoğunlukla köleler için kullanılır. Nisa: 3'te konu kadınlar olduğu için kastedilen cariyelerdir. (Nisâ/3)

Salât kelimesi; Allah için rahmet, melekler için istiğfar ve duâ, mü'minler için hürmet anlamına gelir. (Ahzab: 56)'ya göre Peygambere ismi zikrolundukça salâvat getirmek farzdır. Peygamber (a.s.): "Allah benim için iki Melek görevlendirmiştir. Benim ismim bir Müslüman'ın yanında anılıp da bana salâvat getirince o iki melek ona: Allah seni bağışlasın. der. Allah ve diğer melekler de: âmin derler. Benim ismim bir Müslüman'ın yanında anılıp da bana salâvat getirmezse o iki melek ona: Allah seni bağışlamasın. der. Allah ve diğer melekler de: âmin derler." buyurmuştur. (Kurtubî) Namazda tahiyyattaki "salli ve barik" duâlarını okumak Hanefilere göre sünnet, Şafiilere göre, vaciptir. (Ahzâb/43, 56)

Salihât: Saliha'nın çoğuludur. Salih; aslında iyi, faydalı, sağlam, hayırlı anlamında bir sıfat olup, "Allah'ın emrettiği doğrultuda yapılan veya yapılması gereken iyi ibâdet" anlamında isim olarak kullanılmıştır.(اَلَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) ifâdesinde, îmanla amel ayrı olarak ifâde edilmişse de hitap, hem îman eden ve hem de amel-i salih yapanadır. Buradan amelle îmanın ayrılmaz birer ikili olduğu, amelsiz îmanın da îmansız amelin de bir işe yaramayacağı anlaşılmaktadır. Tıpkı bedenle rûhun beraberce bir işe yaradığı gibi îmanla amelin de ancak bir arada bulunursa bir işe yaracağını bilmek gerekmektedir. Salih amel ise: Allah'a ve âhiret'e İmandan sonra, Allah'ın indirdiği hükümlere göre, güzel yaşayışta bulunmaktır. Bu da; diğer kitaplar bozulduğuna göre sadece Kur'an'a uymakla mümkündür. (Bilgi için Bk. Elmalılı) (Bakara/25) (Mâide/69)

Samed: Lügatte sadece kendisine yönelinen ve teveccüh edilen demektir. Bu anlamı ile bir kavmin efendisine, en şerefli ulusuna, "samed'ül-kavm" denilir. Bir de hiç boşluğu olmayan, eksiksiz, gediksiz, nüfuz edilmez şeye de samed denir ki; bu da: som, yekpare, bütün, içi dolu, kaplama olmayan, halis anlamlarına gelir. Buna göre samed: hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, hiç ayıbı ve eksikliği bulunmayan, azametin de kâmil olan, kendisinin kimseye muhtaç olmayıp, herkesin kendisine muhtaç olduğu en mükemmel zat yani Allah demektir. (112/2)

Sâmirî: Hz. Mûsa'nın kavmine Mısır'dan katılan ve Hz Mûsa Sina dağında iken buzağı yapıp insanları ona tapmaya çağıran bir şahıs. Bu buzağı heykelinin bir kısım yerlerindeki delikler, rüzgâra doğru döndürülünce bazı sesler çıkarıyor, İsrâil oğulları da aslında böğürmediği halde bunu böğürüyor zannediyorlardı. Bk. (A'raf: 148) (Tâ-Hâ/85)

Sayılı Günler: "Eyyam-ı Teşrik" denilen Zilhiccenin 9-13. günleri, yani kendisinde "teşrik tekbirleri"nin getirildiği arafat ve bayram günlerdir. Hacc ile ilgili olarak bir de; "bilinen günler" vardır ki bu günler de; Kurban Bayramının ilk 3 günü yani kendisinde kurban kesilen günlerdir. Bu üç güne "eyyam-ı nahir" de denilir. Konu ile ilgili olarak Bk. (Hacc: 28) Bu eyyam-ı teşrik denilen günlerde telbiye ve teşrik tekbirleri getirerek Allah'ın adını bol bol anmak gerekir. (Bakara/203)

Sebe': Aslında Sebe' b. Yeşcüb b. Ya'rub b. Kahtan adında bir adamın adıdır. Daha sonra, Yemen bölgesinde Belkıs tarafından yönetilen ve Hz. Süleyman'a iltihak eden bir devlete ve bu devletin bulunduğu yere isim olarak verilmiştir. Rivâyetlere göre bu devlet ve arazisi son derece mamur imiş ve güneşe taparlarmış. (Neml/22)

Sefh: Esasen kan ve su karışımı sıvıları döküp akıtmak demektir. Müsafehe ise; sadece suyunu boşaltmak, yani sadece keyfini yetirmek anlamını ifâde eder. Bundan dolayı da zinaya sifah denilir. (Nisâ/25)

Sefihlik: Budalalık, hafiflik, fikirsizlik, temkinsizlik, görüş ve düşüncede boş şeylere tabi olmak, akıl ile değil de zevk ile hareket etmek demektir. (Bakara/13)

Sekîne: sükûnet, vakar, sebat ve güven duygusu demektir. Hafifliğin ve telâşın zıddı olup, nefisteki telâş ve heyecanın kesilmesiyle meydana gelen kalp oturması, gönül rahatlığı, huzur ve sükûn hali demektir. Kendisiyle insana güven duygusu gelen her hangi bir ayet veya bir alâmete de sekîne denilir. Meselâ bir ordu için sancak bir sekînedir. (Bakara/248) (Fetih/4)

Sekal: Yük ve ağırlık demektir. Sekalan: yeryüzünde bulunan insan ve cinlerin bir unvanıdır. İnsanlar ve cinlere bu unvan; yeryüzünde diğer varlıklara göre ağırlıkları, kıymetleri önemleri sebebiyle verilmiştir. Yeryüzünde teklif ile muhatap olan sadece bu iki varlık bulunduğundan dolayı da bu şekilde isimlendirilmişlerdir. (Rahmân/31)

Selam: Bütün kötülüklerden uzak bir güven duygusu, teslimiyet demektir. Yûnus/10)

Selsebil: İlk defa Kur'an'da kullanılan bir kelime olup, sürekli akan ve içimi boğaza dokunmayan, gayet kolay, tatlı ve suyu istenilen yere götürülebilen içecek demektir. (İnsan/18)

Selva: Lügatte; bıldırcın kuşu veya mahrumiyetten sonra insanı doyuran mutlu eden şey demektir. İsrâil oğullarına gönderilen bu nimet hakkında ki rivâyetler çok fazladır ve bunlar arasında da tutarlılık yoktur. Sonuçta selva; Allah'ın Hz. Mûsa ve kavmine çölde ihsan ettiği ve ne olduğunu en iyi kendisinin bildiği etli ve yağlı yemektir. (Bakara/57, A'râf /160)

Sema: Yüksek demek olup, yeryüzünde duran kimselerin yukarısında bulunan âlemlerin ismidir. Yedi gök ifâdesi, göğün yedi tane olduğunu ifâde ederse de çokluktan kinâye olarak da anlaşılabilir. Yani, gökler yedi ile sınırlı olmadığı gibi, yer de yedi ile sınırlı değildir. Bir de Talak: 12. ayetin; Asya, Avrupa, K. Amerika, G. Amerika, Afrika, Avustralya ve Antarktika olmak üzere yedi kıtaya da işaret ettiği, düşünülebilir. (Talâk/12)

Semûd Kavmi: Salih (a.s.)'ın peygamber olarak gönderildiği, Hicaz ile Suriye arasında Vadi'l-Kura'da yaşamış olan eski bir Arap kabilesidir. Semûd kavmi, Ad kavminden sonra Allah'a isyan edip, küfre saparak, putlara tapmaya başlamış, ancak peygamberleri Salih (a.s.)'a kavmin ezilenlerinden az bir topluluk îman etmişti. Bu toplum, dünyevî makam ve zenginliklerinden dolayı kendilerinin, diğer insanlardan üstün olduklarını zannediyorlardı. Salih (a.s.) dan bir mûcize istediler. Allah onlara mûcize olarak kayanın içerisinden yarattığı bir deveyi gönderdi ve içme suyunun mûcize deve ile insanlar arasında nöbetleşe kullanılacağını bildirdi. (Kamer: 28) Sonunda deveyi öldürdüler. Bunun üzerine de Allah, onları helak etti. Salih (a.s.) ve beraberinde bulunan mü'minleri Allah bu azaptan korudu. (A'râf /73)

Semûm; Gözeneklere işleyen, zehirli, sıcak, rüzgâr demektir. Ayrıca Semûm, cehennemin isimlerinden de biridir. (Tûr/27)

Sıddîk: Allah ve Resulünü tasdik eden ve bu tasdikinde de en ileri seviyeye ulaşan kimse demektir. (Hadîd/19)

Sır: Bir kimsenin kendi kendisine veya başkasına gizlice söylediği şeyler demektir. (Tâ-Hâ/7)

Sırat: lügatte cadde, işlek büyük yol anlamına gelir. (اَلصِّرَاطُ) kelimesinin aslı (اَلسِّرَاطُ)'dır. Kureyş lehçesinde (ص) harfi ile yazıldığı için Hz. Osman mushafında da (اَلصِّرَاطُ) şeklinde yazılmıştır. "Sırat-ı müstakîm", hiçbir yerinde eğim ve eğrilik bulunmayan dümdüz ve dosdoğru yol demektir. Fatiha: 6'da, temsili istiâre yoluyla asıl kastedilen anlamı, "hakkın yolu, hakkın rızasına götüren yol ve İslâm Dini"dir. (Fâtiha/6)

Sıyâm: Savm, kelimesinin çoğulu olup lügatte, nefsi meylettiği şeylerden tutmak, demektir. Terim anlamı ise: oruç tutma şartlarına sahip olan bir Müslüman'ın, imsak vaktinden akşam vaktine kadar yemek, içmek ve eşine yaklaşmaktan ibâdet niyetiyle nefsini tutması, şeklinde yapılan bir ibâdettir. Hicri takvimin, 9. ayı olan Ramazan ayında, ister 30 gün isterse 29 gün olsun, bir ay olarak tutulur. Hasta ve seferi

olanlara, o günlerde oruç tutmak veya tutmamak farz değildir. Bu bir ruhsattır. Dilerse bu ruhsatı kullanarak oruç tutmayıp, daha sonra kaza edebilir. Orucun fidyesi, bir fakiri bir gün doyurmak veya doyuracak miktarda parasını vermektir. Eğer, fidye, bir fakiri doyurma miktarından daha fazla verilirse yahut hem fidye verip hem de oruç tutulursa bu daha hayırlıdır. Orucu farz kılan ve şeklini belirleyen ayetler gelmeden önce Müslümanlar, biraz da ehl-i kitap olduğunu söyleyenlerden etkilenerek, farklı uygulamalar yapıyorlardı. Yani bir kısmı, iftardan sonra ancak yatsı namazını kılıncaya veya yatıp uyuyuncaya kadar yiyip içiyor ve eşleriyle beraber oluyordu. Bir kısmı da oruçlu olduğu günlerin gecelerinde, eşleriyle beraber olmuyordu. (Özetle, Tirmîzî) Orucun farzları; vakit, niyet ve imsaktir. (Bakara/183, 184, 187)

Sidretü'l-Münteha: Varılacak yolun en sonu, Cennet'ül-Me'va ise; içerisinde kalınacak cennet demektir. Bunlar hakkında çeşitli rivâyetler varsa da özel isim olabileceği düşüncesiyle tercüme edilmemiştir. (Necm/14)

Sirkat: Başkasının koruma altında bulunan ve değeri olan bir malını gizlice almaktır. Örfte alınması adet olan şeylerin, habersizce alınması hırsızlık değildir. Hırsızlığın, cezayı gerektirebilmesi için çalınan malın değerli denilebilecek bir miktar olması ve sahibi tarafından, korunması gerekir. Bazı kıraatlerde "sağ el" ifâdesi geçtiği için, hırsızın önce sağ eli kesilir. Bu konuda icma' vardır. Hırsızlığa devam ederse; sırasıyla sol ayak, sol el ve en son sağ ayak kesilir. Konunun teferruatı fıkıh kitaplarında mevcuttur. (Mâide/38)

Siyab: Sevb kelimesinin çoğulu olup, elbise, giyilerek vücudu örten giysi demektir. Bir kimseyi yakından bürüyen çevresinden kinâye veya mecâz olarak da kullanılır. (Müddessir/4)

Sur: Bazılarına göre (و) harfinin fethalı okunmasıyla suret'in çoğulu suverdir. Sur'a üfürmek, suretlere rûh üfürmek şeklinde anlaşılmışsa da bu çok doğru değildir. Müfessirlerin çoğunluğuna göre sur; büyük boru gibi bir şeydir ki İsrafil isimli melek tarafından üç defa üfürülecektir. Birincisinde; göklerde ve yerde kim varsa Allah'ın diledikleri dışında herkes dehşetinden sarsılacaktır. İkincisinde; Allah'ın diledikleri dışında herkes ölecektir. Üçüncüsünde ise; herkes kabirlerden kalkıp mahşere toplanacaklardır. Bk. (Zümer: 68) (Mü'minûn/101)

Suht: Bir şeyin kökünü kazımak demektir. Bereketi olmaması ve sahibini perişan ettiğinden dolayı mecâzen haram mal, rüşvet ve gayrı meşru kazanç için kullanılır. (Mâide/42)

Sulb: Sırttan kuyruk sokumuna kadar olan ve içerisinden sinirlerin geçtiği omurga, yani bel demektir. (Târık/7)

Suva': Lügatte sa' denilen bir kile, yani ölçek anlamına gelmekle birlikte, su içecek bir çeşit tas ve maşrapa mânâlarına da gelir. (Yûsuf/70)

Sübat: Rahatlık, uyku ve ölüm anlamına gelir. Nitekim ölüye de hayatı kesildiği için mesbut denilir. Sübat bir de; sübe'nin çoğulu olup; ondan fazla kişiden meydana gelen süvari topluluğu, takımı, mangası anlamına da gelir. (Nisâ/71)

Ş

Şâkile: Tabiat, âdet, din, yaratılış, niyet, hâl, mizaç, seciye ve cibilliyet gibi anlamlara gelir. Yani herkes kendi hâl ve mizacına uygun olan yolda hareket eder. Yani herkes kendi işine gelen yol tutmakla hak yol tutmuş olmaz. Bir din veya mezhep birilerinin mizacına uygun gelmekle de hak olmaz. (İsrâ/84)

Şefâat: Yüce birinin huzurunda bir başkası için rica ve yalvarma ile yardımını istemek demektir. Şefâat, herkesten önce Allah'ın kendi elindedir ve O'nun izniyle olur. Yani şefâat edecekleri Allah kendisi belirler. Şefâat izni olanlar da kendi dilediklerine değil, Allah'ın dilediklerine şefâat edebilirler. Geniş açıklama için Bk. (Elmalılı. Sh. 850) Mu'tezile, Bakara: 254'e dayanarak ahirette büyük günâh işleyenlere şefâatin olmayacağı kanaatine varmışlardır. Ehl-i Sünnete göre; buradaki şefâatin kabul olunmaması özellikle kâfirler hakkındadır ve hitap, küfürde ısrar edenlere mahsustur. Veya buradaki şefâat; "iltimas, adamını bulma" anlamındadır. Bu sebeple de kendiliklerinden şefâat edebilirler düşüncesiyle peygamberler ve velilere tapınmamalı ancak Allah'a kul olunmalıdır. Çünkü O, istediğine istediği zaman şefâat ettirir. Şefâatin tamamı Allah'ın elinde olup şefâat edecekleri de şefâat edilecekleri de Allah belirleyecektir. Bunun bilgisi

Allah'ın katında olduğuna ve kimsenin de Allah'ın ilmini kuşatamayacağına göre; bu dünyada kimse kimsenin şefâat hakkına sahip olacağını iddia edemez. Kimse de birileri için "Allah şefâatinden mahrum etmesin" gibi laflar edemez. Bk. (Bakara: 48, 254 A'raf: 46, Meryem: 87, Zümer: 44 ve dipnotları.) A'rafta bulunacak olan Allah'ın sevgili kulları, Cennetlik olup da henüz Cennete girmemiş ama girme ümidinde bulunan kimselere, cennete gireceklerini müjdeleyeceklerdir. Belki de şefâatin fiili uygulaması bu olacaktır. En doğrusunu ise Allah bilir. (Bakara/48, 254, 255) (A'râf /46) (Meryem/87) (Zümer/44)

Şehit: Allah yolunda can veren mücahitler ki Cennetlik olduklarına daha dünyada şahadet edilmiş kimseler, demektir. (Hadîd/19)

Şerh-i Sadr: Şerh; eti açıp genişletmek, gizli olanı ortaya çıkarmak, îzâh etmek demektir. Sadr: her şeyin ön ve baş tarafı, insanın gövdesinin belinden başına doğru olan ön ve üst kısmı, sine, göğüs veya bağır demektir. Şerh-i sadr: göğsü, açıp genişletmek demek olduğu halde, kinâye olarak; kalbe ferahlık vermek, gönlünü açmak ve nefsi herhangi bir fiil veya söze açmak anlamında daha çok kullanılır. Şerh-i Sadr konusunda iki görüş vardır:

1- Peygamberimizin çocukluğunda ve peygamberliği esnasında veya mirac gecesinde göğsü yarılıp, kalbi çıkarılıp, yıkanarak tekrar yerine konulduktan sonra îman ve hikmet ile doldurulmasıdır ki; bu ihtilaflıdır. Müfessirlerin bir kısmı, bu rivâyetleri makul görmeyerek reddetmiştir. Buharî, Müslim, Tirmizî ve Nesâî'de zikredilen mirac hadisindeki olayın ise, uyku ile uyanıklık arası bir olay olduğu ifâde edilmiştir.

2- Peygamberimizin gönlünün bütün önemli olaylara açılması, telâş etmemesi, muzdarip olmaması, şaşırmaması, bütün mü'minlere şefkatle davranması anlamındadır ki; bu kelime (En'am: 125, Nahl: 106, Zümer: 22 ve Tâ hâ: 22)'de de hep bu ve benzeri anlamda kullanılmıştır. (İnşirâh/1)

Şerîat: İnsanların ırmaklardan su almaya vardıkları yer, açık ve geniş yol demektir. Din şeriatı da istiâre olarak Allah'ın bir toplum için gerekli olan hukuk sistemini göstermek için, kullarına peygamberleri aracılığıyla gönderdiği ve onları hakka götüren yol, yani din, anlamında kullanılır. Çünkü insanlar Allah'ın emirlerine ve rahmetine ancak onunla ulaşırlar. Bazı Müslüman görünmek zorunda olanların; sadece Allah'ın indirdikleriyle hükmetmemek için İslâm'la şeriatın ayrı şeyler olduğunu söylemeleri ise tenkit edilmeye bile değmeyecek kadar basit hezeyanlardır. (Câsiye/18)

Şeytan: Azgınlıkta, şerde son derece yüze çıkmış, haktan uzak, yanlış ve bâtıl olan şey demektir. Şeytan insan, hayvan ve tüm yaratıklar ve düşünce tarzlarından pis, azgın, sapkın ve inatçı olanları için kullanılan bir cins isimdir. Yani şeytanlık, tıpkı Müslümanlık gibi bir sıfattır. Şeytanlaşan ilk varlık ise cinlerden olan iblis'tir. Bu sebeple İblis'in özelliklerini taşıyan tüm akıllı varlıklara ve düşünce sistemlerine de şeytan denilir. Yarı ilâh haline dönüştürülmüş şeytan diye özel bir varlık söz konusu değildir. (Bakara/14)

Şia: Bir kimsenin arkasında, izinde giden taraftarları demektir. (Sâffât/83)

Şiâr: Sözlük anlamı olarak, nişane, sembol, arma, parola demektir ve çoğulu şeâir'dir. Allah'ın, İslâm'ın ibâdet amaçlı sembolü olarak belirlediği her şey, İslâm'ın şiarındandır. Konuyla ilgili olarak Bk: (Bakara: 158, Hac: 36) (Mâide/2)

Şihâb: Ateş alevi demektir. Parıltılarından dolayı yıldızlara ve süngüye de şihâb denilir. Özellikle gökyüzünde yıldız kayıyor gibi görünen parıltıya da şihâb denilmiştir Bk. (Hicr: 17-18 ve dipnotları.) (Hicr/18) (Sâffât/10)

Şi'ra: Gökyüzünün parlak iki yıldızının adıdır ve ikisine birden "şi'rayan" denilirdi. Cahiliye döneminde bazıları o iki yıldıza ibâdet ederlerdi. (Necm/49)

Şir'a: Sözlükte, bir ırmak veya her hangi bir su kaynağından su içmek veya almak için gidilen yol demektir. Bu da istiâre yoluyla Allah'ın bir toplum için gerekli olan hukuk sistemini göstermek için, kullarına peygamberleri aracılığıyla gönderdiği ve onları hakka götüren yol, yani din, anlamında kullanılır. Şir'a, şeriat şeklinde de kullanılmış olup aynı kökten geldikleri için ikisinin anlam yönüyle birbirinden farkı yoktur. Tasavvuf erbabı; şir'anın dinin genel hükümleri, yani şeriat, minhacın ise; şeriatın da üzerinde olan, dinin en mükemmel yaşayış biçimi olan tarikatlar olduğunu söylemişlerse de bu hükümlerin hangi zevata vahyedildiğini söyleyememişler, bunun zımnen anlaşılmasını

kişilerin anlayışına bırakmışlardır. Bu ise en kibar ifâdeyle; tamamen mesnetsiz ve keyfi bir yorumdan başka bir şey değildir. Bazı Müslüman görünmek zorunda olanların da; sadece Allah'ın indirdikleriyle hükmetmemek için İslâm'la şeriatın ayrı şeyler olduğunu söylemeleri ise tenkit edilmeye bile değmeyecek kadar basit hezeyanlardır. (Mâide/48)

Şûrâ: İslâm'da sosyal olayların çözümünde esastır. Ancak, İslâm tarihinde ve fıkıhta, maalesef bu temel prensibe sahabe döneminden sonra gerekli önem verilmemiştir. Bunun müsebbibi de Peygamberimizin "ısırıcı melikler" olarak nitelediği krallar ve bunlardan korkan âlimlerdir. Daha sonra bazıları da demokrasideki seçim ve meclisi, şûrâ ile ya karıştırmışlar ya da bunları Müslümanlara şûrâ diye yutturmaya kalkışmışlar ve bu konulara eserlerinde yer vermekten bile çekinmişlerdir. (Şûrâ:38)'de şûrâ'dan sonra infaktan bahsedilmesi, sanki şûrâ ile verilen kararların uygulanması için lâzım olan masrafların infakla temin edilmesini veya Müslümanların infaklarını dahi aralarında istişare ederek yapmalarını ima etmektedir. (Şûrâ/38)

Şükür: Kişinin, Allah'ın kendisine verdiği nimetler karşısında kulluk görevlerini, Allah'ın istediği şekilde yerine getirmesi demektir. (Furkân/62)

T

Tabut: Sandık demektir. Bakara: 248. ayette zikredilen sandıkla ilgili rivâyetlerin tamamına yakını, israiliyyat kaynaklı olduğu için güvenilmesi ve rivâyet edilmesi çok doğru değildir. Ancak İbn-i Abbas'tan gelen bir rivâyete göre, içerisinde, "Tevrat'ın saklandığı bir sandık", olduğu düşünülebilir. Bakara: 248. ayette zikredilen, sekîne, Hz. Mûsa ve Harun ailelerinin geride bıraktıkları şeyler ve sandık; ne oldukları tam olarak bilinmeyen, Allah'ın o dönemde Tâlût'un hükümdarlığını ispat mahiyetinde gönderdiği birer mûcizedir. Konuyla ilgili rivâyet ve bilgilerin hemen hemen tümü, Yahûdî kaynaklıdır. Ancak müfessirlerin olaya açıklık getireceğiz diye dipnotlarını ve îzâhlarını Tevrat olduğu iddia edilen kitaptaki ne olduğu belli olmayan rivâyetlerle doldurmaları ve Mevdudi gibi saygın birisinin de: "Kitab-ı Mukaddes Tabut'un ayrıntıları konusunda Kur'an'dan farklıdır, fakat buna rağmen ondan çok şeyler öğrenmemiz mümkündür." demesi hayret vericidir. En doğrusunu Allah bilir. (Bakara/248)

Tağut: Kelime olarak azan, azgın, azman, azdırıcı demektir. Terim olarak ise: Allah'a karşı zorla veya gönül rızası ile tapınılan, rab kabul edilen veya edilmeyen insan, şeytan, put ve her türlü düşünce ve sistem demektir. Tağut'un açığı da gizlisi de görünürü de görünmezi de olabilir. Aslında putlar, asıl tağutlar değil, tağutların temsilcileridir. Bu sebeple de putların veya putlaştırılanların arkasına gizlenen asıl tağutları (derin güçleri) görmek gerekir. Bu güçler, bazen Hz. İsa ve Üzeyr (a.s.) gibilerinin bile arkasına gizlenebilirler. Tağutlara küfretmek demek; onları hiç tanımamak ve Allah'a îmandan önce, onları inkâr etmek, demektir. Bakara: 257'de "kâfirlerin dostlarının" çoğul ve "tağut" kelimesinin tekil olarak kullanılması, kâfirlerin dostlarının genel isminin veya kâfirlerin tüm dostlarının, "tağut" olduğuna bir işarettir. Konuyla ilgili olarak Bk. (Nisa: 60,76, Maide: 60, Nahl: 36, Zümer: 17,18) Görülüyor ki Allah'a, îman etmeyen kâfirler, tağutları inkâr bile etmiş olsalar, yine tağutlara boyun eğmekten kurtulamayacaklardır. Çünkü insanın toplumdan uzak ve kuralsız yaşaması mümkün olmadığı için, Allah'ın emirlerini dinlemeyenler, sonuçta mutlaka tağutların emirlerine mahkûm olacaklardır. (Elmalılı) (Bakara/257)

Takdis: Allah için kalbini temizlemek, Allah'ı yüceltmek, mübarek kılmak ve bir şeyi pisliklerden temizlemek demektir. (Bakara/30)

Takvâ: Nefsi korkulacak şeylerden korumak, demektir. Dinde ise; Âhirette zarar verecek şeyden veya cehennemde sonsuz kalmaya sebep olan şirkten sakınmaktır. Takvâ: fücûr'un zıddı olarak, nefsi kurtarmak edepsizlikten korunmak demektir. Takvâ: Zarar verecek şeylerden sakınıp kendisini iyice korumak demektir. Böylece takvâ, kuvvetli bir himâyeye girerek korunmak, kendisini iyi sakınıp korumaktır. Ayrıca takvâ, korkmak, sakınmak anlamlarında da kullanılır. En kuvvetli koruma ise ancak Allahın korumasıdır. Şeriatta takvâ: insanın kendisini Allahın koruması altına koyarak, ahirette zarar verecek şeylerden iyice korunması demektir. Takvâyı sadece soyut perhizkârlıktan ibâret zannetmek yanlıştır. Takvanın üç aşaması vardır.

a- Cehennem azabından korunmak için şirkten uzaklaşıp, îman etmek.

b- Büyük günâhları işlemekten, küçük günâhlarda ısrardan kaçınıp farzları yerine getirmek.

c- Kalbini Allah'tan meşgul edecek her şeyden temizlemek ve bütün varlığıyla Allah'a yönelmek. (Tevbe/108) (Hucurât/13) (Şems/8)

Takvâ elbisesi: Allahtan hakkıyla sakınarak, hayâ duygusu ve Allah korkusu ile giyinmek, demektir. A'raf: 26'ya göre; örtünme duygusu fıtridir ve Âdem'le Havvâ'nın yaratıldığı günden beri de vardır. Yani "ilkel insanların çıplaklığı" gibi bir "ilkel düşünce" İslâm'a tamamen aykırıdır. Bir de elbisenin, bir övünme veya karşı cinsi çıplaklıkla değil de giyinmiş gibi görünerek cezbetme aracı olarak kullanılması da söz konusudur. Bu sebeple Rabbimiz takvâ elbisesinin daha hayırlı olduğunu belirtmiştir. (A'râf /26)

Talâk: Lügatte; bağı koparmak, bağlantıyı kaldırıp salıvermek demektir. Terim olarak ise: Nikâh ile sabit olan evlilik bağını koparmak, nikâhı ortadan kaldırmak demektir. Talâk hoş olmasa da câizdir. Ancak, ihtiyaç ve zarûret halinde başvurulması gereken bir çaredir. Boşama hakkı erkeğindir. Nikâh akdinde şart koşulursa, talâk hakkı kadına veya üçüncü bir şahsa da devredilebilir. Talâk'ın çeşitleri şunlardır;

a- Sünnî Talâk: Kur'an ve sünnete uygun olan boşama biçimidir. (Bu talâkın üç şartı vardır. Bunlar; eşin hayızlı bulunmaması, hayızdan sonra temasın olmaması ve boşanmanın bir talâkla yapılmasıdır.)

b- Bid'î Talâk: Kadını hayızlı iken veya birden fazla boşamaktır ki; dinen haramdır. (Ama buna rağmen boşama geçerlidir.)

c- Ric'î Talâk: Yeni bir nikâh akdi yapılmadan erkeğin eşiyle normal aile hayatına dönmesine imkân veren boşama şeklidir.

d- Bâin Talâk: Yeni bir nikâh akdedilmeden erkeğin normal evlilik hayatına dönüşüne imkân vermeyen boşama şeklidir.

e- Muhâlaa: Evliliği sürdürmek istemeyen kadının kocasına bir bedel ödeyerek evlilik bağından kurtulmasıdır. (Bakara: 229)

f- Hakim Kararıyla Boşanma: Kadının mahkemeye başvurarak evliliğe son verdirmesidir.

g- Liân: Birbirlerine zina isnadında bulunan eşlerin, hakim kararıyla boşanmasıdır. (Nur: 4–9) (Talâk/1)

Tâlût: İsrâil oğullarından bir grubun, peygamberlerinden; "kendilerine bir hükümdar tayin etmesi için Allah'a duâ etmesini" istemesi üzerine Allah'ın kendilerine tayin ettiği hükümdarın ismidir. Tâlût isminin Arapçada, uzunluk (طول) kelimesiyle ilgisi düşünülürse; "kudret ve uzunlukta mubâlağa" anlamını içerir. Buna göre Tâlût, özel isim olabileceği gibi bir sıfat veya lakap da olabilir. Bu şahsın, ismi ile ilgili olarak Süryânî ve İbrânî dillerinde bir kısım kelimeler kullanılmışsa da bunlar, buraya alınmaya değerde görülmemiştir. Konu ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 246-251) (Bakara/247)

Târık: Bir ses işitilecek şekilde şiddetle vurmak, çarpmak demektir. Ayrıca târık mecâzen; yola giden yolcu, gece gelip kapı çalan ziyaretçi, geceleyin ortaya çıkıp göze çarpan her şey, hatta hayâlî suretler anlamlarına geldiği gibi, bir de, sabaha karşı doğan sabahyıldızına da bu isim verilmiştir. (Târık/1)

Tasdiye: Ses çıkartmak, alkış tutmak veya eğlenip oynamak gibi her hangi bir maksatla el vurmak, demektir. (Enfâl/35)

Tebâreke: Tefâul babından di'li geçmiş zamandır, çekimi yoktur ve Allah'tan başkası için kullanılmaz. Yani hem zatı, hem sıfatı hem de fiillerinde mükemmel, ulu ve yüksek olan demektir. Türkçe karşılığı tam olmamakla beraber; "yüce, çok yüce, pek çok bereket sahibi veya ne kutlu" diye tercüme edilebilir. (Furkân/1)

Tecessüs: Nabız yoklamak, dikkat ve gayretle haber araştırmak anlamlarına gelir. Terim anlamı ise bir kimsenin ayıbını araştırmak, casusluk yapmak demektir. (Hucurât/12)

Tedbir: Bir işin sonunu görerek ona göre gereğini yapmak demektir. Allah'ın tedbiri ise hikmetine göre irade buyurmasıdır. (Secde/5)

Tefâvüt: Çelişki gibi iki şey arasındaki uyumsuzluk, perişanlık, başkalık ve nizâmsızlık demektir. (Mülk/3)

Teğabün: karşılıklı olarak aldatma veya aldanmanın ortaya çıkması demektir. Teğâbün günü ise, kimin aldatıp, kimin aldandığı, kâr ve zararın belli olacağı gün yani hesap günü olan kıyamet günü demektir. (Teğâbun/9)

Teğayyüz: Öfkelenmek, **Zefîr** ise, bir kişiyi içeri almak için sömürmek demektir. Burada öfkelenmek, sömürmek gibi görmek fiili de cehenneme nispet edilmiştir. Bu ise cehennem ateşinin bir idrak sahibi olduğuna işarettir. Bunu birçokları mecâzî olarak anlamışlarsa da Kaf: 30'da (O gün cehenneme, "doldun mu?" deriz. O da: "Daha var mı?" der.) ifâdesinden cehennemin idrak sahibi olduğu daha net anlaşılmaktadır. (Furkân/12)

Teheccüd Namazı: Gece yarısından sonra kılınan nâfile bir namazdır. Peygamberimiz için farz, bizim için nâfiledir. (İsrâ/79)

Tehılle: Helâl etmek, çözmek, çözülmek, helâl kılmak demektir. Yeminin helâl kılınması;

a- yaptığı yemine uymakla,

b- İnşaallah kaydıyla istisna etmekle

c- yeminin ısrarında bir günâh bulunduğu taktirde bozup, keffaret vermekle olur. (Tahrîm/2)

Telâk Günü: Kavuşma günü, kıyamet günü demektir. Zira o gün rûhlar ve cisimler, göktekiler ve yerdekiler, yapılan işler ve bunları yaptıranlar, kendilerine tapılanlar ve bunlara tapanlar, birbirlerine kavuşacaklar veya birbirleriyle çatışacaklardır. (Mü'min /15)

Tennûr: Lügatte kapalı ocak, fırın, tandır demektir. Tennûr; kaynak anlamına da gelir. Feverân ise, kuvvet ve şiddetle kaynamak, su fışkırmak demektir. Hud: 40. ayetteki "Tandır kaynamaya başlayınca" ifâdesi; "(geminin) buhar kazanları kaynamaya, yeryüzü su fışkırtmaya, (geminin) güç kaynağı çalışmaya, (mûcize olarak Hz. Nuh'un özel) tandırı kaynamaya, şafak sökmeye, iş kızışmaya" başladı şekillerinde anlaşılabilirse de bizce en uygunu, "geminin güç kaynağı çalışmaya başlayınca..." şeklinde olanıdır. Zira bu gemi, Allah'ın kontrolü altında yapılan mükemmel bir gemidir. Teknolojisi bugün bilinmiyor olabilir. (Hûd/40)

Tenzil: İndirmek demektir ve çokluk ifâde eder. Onun için toptan indirmeye inzal, birçok defalarda indirmeye tenzil denilir. (Furkân/1, Âlu İmrân/3)

Terâib: Terîbe'nin çoğuludur. Göğüs kemikleri, yani; iki meme ile boyun arası veya göğsün sağ ve sol tarafından dörder kaburga kemikleri demektir. (Târık/7)

Tertîl: Bir şeyi güzelce dizmek, tertiplemek ve sözü kusursuzca açıklamak demektir. Kıraatte tertîl; Kur'an'ı, acele etmeden, harfleri ve harekeleri açık bir şekilde, mânâ ve hikmetini düşünerek okumaktır. (Kurtubî) Kıraatten maksat ise; Kur'an'ı anlamak, düşünmek, içindekileri öğrenmek ve onu yaşamaktır. Tertil; Kur'an'ı tecvid kurallarına göre en güzel şekilde okumak anlamına da gelir. Ancak tecvitle Kur'an okumayı sadece "ayın çatlatmaktan ve musikiye dönüştürmekten" ibâret hale getirmek ise, Kur'an'ın cahilce okunması demektir. (Müzzemmil/4)

Tesbih: Allah'ı tenzih etmek, yani zâtına olan îmanı dil ile ikrar ve amel yönüyle lâyık olmayan her türlü şâibeden uzak tutmak anlamına gelir. Kelimenin aslı; suda çok iyi yüzerek uzaklara gitmek demektir. İsrâ: 1. ayetteki (سُبْحَانَ) kelimesi ise fiili mahzuf mutlak mef'uldür, (أُسَبِّحُ اللهَ سُبْحَانَ) demektir ki; "Allah'ı bütün noksan sıfatlardan tenzih ederim" anlamına gelir. (İsrâ/1)

Tesnîm: Yukarı yükseltmek, terfi' etmek anlamında mastardır. Cennet kaynaklarından bir çeşme, Cennet içeceklerinin en yükseğidir. Mutaffifin: 27-28. ayetlerden, Allah'a en çok yaklaştırılan kulların tesnimi sürekli içeceği, bu derecede olmayanların ise, bu içeceği sadece ikram edildiği zaman içeceği, anlaşılmaktadır.(Mutaffifîn/28)

Tesrib: İşkembeden iç yığını sıyırmak demek olup, mecâzen azarlama ve hesaba çekme, anlamında kullanılır. (Yûsuf/92)

Tevbe: Lügatte, geri dönmek, pişman olmak demektir. İslâmî terim olarak ise; yaptığı günâhı bırakıp Allah'a yönelmek, kabahatten kabahat olduğu için pişmanlık duyarak vazgeçmektir. Bir kimsenin herhangi bir kötülükten, vicdanında onun çirkinliğini hissederek değil de bedenine veya malına zarar verdiği korkusuyla vazgeçmesi tevbe değildir. Yani tevbe; yaptığı kabahatin bir menfaatini bile görse, onun gerçekten çirkinliğini duyup, tiksinerek vazgeçmektir. **Nasuh** ise; halis, temiz veya çok ıslah edici, hiç bir eksik bırakmayacak şekilde eksiklikleri düzeltip onarıcı demektir. Buna göre **Nasuh tevbe**, kabahatlerden başka bir sebeple değil, sadece Allah'ın rızasına ters oldukları için vicdanında pişmanlık duyarak ve yaptığına

son derece üzülerek ve bir daha o çirkinliği yapmamağa karar vererek vazgeçmek ve kendisini buna alıştırıp, hiç bir sebep ve engel, karşısında o kabahate tekrar dönmemeğe karar vermekle olur. Hz. Ali (r.a) bir bedevinin: "Ey Allah'ım senden af diliyorum ve sana tevbe ediyorum." dediğini işitince o bedeviye: "Ey adam! Böyle tevbe yalancıların tevbesidir. Gerçek tevbe; geçmiş günâhlara pişman olmak, yapmadığı farzları iade, bütün zulümleri ret, hasımlarla helâlleşmek, işlediği günâha bir daha dönmemeğe azmetmek, nefsi kötülüklerde büyüttüğü gibi Allaha itaatte eritmek ve ona kötülüklerin tadını tattırdığı gibi itaatin de acısını tattırmaktır." buyurmuştur. (Tahrîm/8)

Tevekkül: Lügatte âcizliğini ortaya koymak ve başkasına güvenmek anlamına gelir. Dini terim olarak ise Tevekkül; kulun sebepleri yerine getirdikten sonra, Allah'a karşı âcizliğini ortaya koyup, sadece Ona güvenmesidir. (İbrahim/11)

Te'vil: Bir şeyin sonu nereye varacaksa oraya vardırmak demektir. Bir ifâdenin varacağı mânâyı seçip, açıklamaya te'vil denir. Eğer te'vil, bir ifâdeye ihtimal dâhilinde bile olmayan bir anlamı yüklemek veya muhtemel olan anlamlar arasından çok uzak olanını tercih etmek şeklinde yapılırsa, bâtıl olur. A'raf: 53. ayette te'vil, kelime anlamıyla kullanılmıştır. Yani bu ayetteki te'vil, "o kâfirler, bu kitaba îman etmezler de bakalım sonu nereye varacak diye sonunu gözetirler. Ahirete inanmak için kıyametin kopmasını veya ahiretin gelmesini, beklerler." şeklinde anlaşılabilir. (A'râf /53)

Tezekkür: Kişinin, Allah'ın rahmet, hikmet ve sanatını düşünerek, kendisinin âcizliğini ve Allah'ın kudretini anlaması demektir. (Furkân/62)

Tezkiye: Temizlenmek, büyütmek ve temize çıkarmak anlamlarına gelir. Nefsi tezkiye ise: onu kirletecek küfür, cehâlet ve ahlâksızlıktan temizleyerek, îman, irfan ve güzel ahlâkla terbiye edip, çevresine îman ve ameliyle örnek olmak demektir. Yoksa onun, son derece feyizlendiğini sanarak temize çıkarmak ve övmek değildir. (Bk. Necm: 32) (Şems/9)

Tıbâk: Kelimesi mutabakat anlamında mastar veya "tabak" yahut "tabaka"nın çoğuludur. Mülk: 3. ayetteki tıbâk kelimesi "yedi" kelimesinden hal'dir. Birinci anlamıyla; birbirine uyumlu, uygun, ahenkli, aralarında sıkı nizâmı ve ilişkisi olan demektir. İkinci anlamıyla tabaka tabaka, kat kat demektir. Ancak müfessirlerin çoğunluğu birinci anlamı tercih etmişlerdir. (Mülk/3)

Tûbâ: Cennette bir ağacın ismidir. Lügat anlamı itibariyle müennes ismi tafdîl olarak; "en güzel kokulu" anlamına gelir. Bir de gizli (حاصِل) kelimesinin haberi olarak kullanılan zarf olur ve "ne mutlu!" anlamına gelir. (Ra'd/29)

Tûfan: Dönen her şey için kullanılır. Ancak daha çok şiddetli su ve yağmur için kullanılır. Nitekim toplu ölüm, kolera, çiçek hastalığı ve salgına da tufan denilir. A'raf: 133. ayetteki "tûfan" ise, kesintisiz bir hafta devam eden yağmur sonucunda Nil nehrinin taşmasıyla Mısırlılara evlerinin içinde bile zarar veren, fakat İsrâil oğullarına zararı dokunmayan, su tûfanıdır. (A'râf /133)

Tuvâ: Bazılarına göre bir vâdi adıdır, bazılarına göre de kelime anlamıyla o an için mukaddes hale getirilen "gizlenmiş" bir vâdidir. (Nâzi'ât/16)

U

Urcûn: Hurma salkımının dip çöpü demektir. Eskisi, daha ince, daha eğri ve daha renkli olur. (Yâsîn/39)

Usbe: Sıkı, birbirine bağlı, on-on beş kişiden oluşan insan topluluğu demektir. Yusuf (a.s.)'ın kardeşleri, "Oysaki biz, daha çoğuz..." sözleriyle çoğunluğun her zaman haklı ve doğru olduğu yanlışlığını, ta o zaman yapmışlardı. (Yûsuf/8)

Ü

Ümmet: Herhangi bir insan grubuna uyan veya uyması istenen insan topluluğudur. Yani; bir önderin etrafında güçlü bir birlik içerisinde toplanan, belirli bir gaye için düzenli bir şekilde çalışan ve sonuçta da çeşitli insan sınıfları ve grupları üzerine hâkim olan insan toplumu demektir. Cemaatlere göre ümmet, kişilere göre önder gibidir. Buna göre ümmet, hâkim bir milletin fertlerinden oluşan, sosyal bir toplumdur. Müslümanlara ümmet denilebilmesi için bu

şartların yerine getirilmesi gerekir. Ümmet kelimesi: topluluk (Kasas:23), hayırlı adam (Nahl:120), din (Zuhruf: 22), zaman (Hud: 8) ve anne anlamlarına gelir. (Bakara/213, Âlu İmrân/104, 11/8)

Ümmî: Kelime olarak üç anlama gelir:

a- Anadan doğduğu hal üzere bulunan yani, okuması yazması, tahsili olmayan Araplar,

b- Ümmete mensup,

c- Ümm'ül-Kurâ'ya mensup, yani "Mekkeli" demektir. Müfessirlerin hemen hemen tamamı, birinci anlamı tercih etmişlerdir. Yani, kitapsız Arap müşriklerine ve onlar gibi kitabı olmayan tüm insanlara ümmî denilmiştir. Aynı konu için Bk. (Bakara: 110, Âlu İmran: 20, A'raf: 157-158, Cuma: 2) (Bakara/78, Âlu İmrân/20)

Ümm'ül-Kura: Bütün şehirlerin anası, merkezi demek olup, Mekke'nin diğer bir ismidir. Bu sebeple Mekke cihânın merkezidir ve tüm insanlığın kıblesidir. Yeryüzündeki ilk yerleşim yeri ve ilk mescidin yapıldığı yer de Mekke'dir ve tüm insanlık Hz. Âdem'den çoğalarak dünyaya Mekke'den yayılmıştır. (Âlu İmran: 96) Bugün de Mekke için Asımet'ül Mukaddese (Kutsal Başkent) denilmektedir. Fakat Müslümanlar, "Ortalıkta fitne kalmayıp, Allah'ın dini (yeryüzüne) egemen oluncaya kadar" savaşmakla emrolunduk-larına (Bakara: 193) göre; Mekke'ye Asımet'ül Âlem (Cihânın Başkenti) denilse daha uygun olabilir. Bk. (En'âm/92) (Şûrâ/7)

Ümniyye: İnsanın hayalinde kurarak arzu ettiği şeydir. Fransızcası "ideal"dir. Yani; insanın saplandığı ve arkasından koştuğu, hayal, asılsız kuruntu demektir. Bunun felsefedeki adı ise; "idealizm"dir. Bazılarının dediği gibi Peygamberler; önce hayal âleminde düşünüp sonra bu düşüncelerini din olarak ortaya atan idealistler değildir. Onların söyledikleri tamamen Allah tarafından gönderilen vahiydir. (Hac/52)

Üsve: Uyulacak, arkasından gidilecek, örnek alınacak şey demektir. (Ahzâb/21)

Üzeyr: Yahûdîlerin inancına göre; Yahûdîler, Tevrât'ı terk edip, Peygamberleri öldürmeye başlayınca, Tevrât'ı bilen kalmamış. Yehova da Tevrât'ı onların kalplerinden silmiş, nihayet Üzeyr, Yehova'ya niyaz etmiş, o da ona, Tevrât'ı ezberletmiş. Üzeyr de Tevrât'ı ezberden tekrar yazmış. Bunun üzerine de Yahûdîler, "bu olsa olsa Allah'ın oğlu olur." demişler. Yahûdîlere göre bir Peygamber olan Üzeyr'in adı, Kur'an-ı Kerim'de sadece Tevbe suresi: 9. ayette geçmektedir. Kanaatimizce Üzeyr, Peygamber değildir. Çünkü kitap ve sünnette Peygamberliği ile ilgili olarak ciddi bir bilgi yoktur. Peygamberimiz, (a.s.) "Tubba bir mel'un mudur, değil midir, bilmiyorum. Üzeyr bir nebi midir, değil midir, bilmiyorum" buyurmuştur. (Ebû Dâvût) (Tevbe/30)

V

Vahdet-i Vücut: Esas itibariyle Panteist felsefeden İslâm düşünce sistemi içerisine tasavvufi yaklaşımla uyarlanarak sokulan ve İslâm düşüncesiyle hiçbir ilgisi bulunmayan ateist bir düşünce sistemidir. Bu düşünce sistemi, Allah'ı her şeyin dışında görecek yerde, Allah'ın yarattığı her şeyde ve hatta her şeyi, Allah olarak görür. İslâm dininde emrolunan tevhit(لا إله إلا الله) "Allah'tan başka ilâh yoktur" yani tevhid-i ülûhiyettir. Bu kelime-i tevhid, ateist vahdet-i vücut felsefesinde, (لا موجود إلا هو) şeklini alır ve "her mevcut O'dur" mânâsıyla tefsir edilir. Bunlar, bunun neticesinde de Allah'ı sevmekle, birilerini Allah gibi sevmeyi birbirine karıştırırlar. Sonuç olarak, reislerini ve büyüklerini Allah sever gibi sevenler ve onların emirlerine itaat ederek Allaha isyan edenler, bunları Allah'a eş kabul etmiş olurlar ki putperestliğin esası, işte bu tarz sevgidedir. (Özetle Elmalılı) Kur'an'daki bazı ayetleri de kendilerinin bu yanlış düşüncelerine delil olarak görmeye ve göstermeye çalışırlar. Buna birkaç örnek verirsek;

1- "(Ey İman edenler!) O gün (Bedir'de,) onları siz, öldürmediniz, Allah öldürdü. (Ey Muhammed!) Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı." (Enfal: 17) ayetinden bir kısım sûfî ekoller, vahdet-i vücut felsefesine delil bulmaya çalışmışlarsa da bu doğru değildir. Bu ayetin, sapkın vahdet-i vücut felsefesiyle bir ilişkisi asla düşünülemez. Zira bu savaşta mücahitler oturup, onların yerine Allah savaşmamış, bilhassa Allah'ın Elçisi ve sahabe bilfiil savaşın içerisinde bulunmuş, ölmüş ve öldürmüşlerdir. Ayrıca bir de savaşanların bizzat Allah olduğunu düşünme gibi bir hakiki şirk noktasına varılmış olur ki bu da vahdet-i vücut felsefesinin gerçekten şirk olduğunu ortaya koyar. Ancak onların bu savaş esnasındaki fiillerini Allah yaratmış ve onlara yardım etmiştir.

Zaten bunu yapacak tek güç de O'dur. Bu da O'nun vahdaniyetinin ispatıdır. Sonuç olarak bu savaşta; ölen de öldüren de, atan da atılan da vardır. Bunlar, bizatihi Allah değildir. Fakat bunların hepsine, hâkim olan, hükmeden ve tesir eden Allah'tır.

2- "(Buna rağmen) onlar, Allah'ın kullarından bir kısmını, O'nun bir parçası saydılar." (Zuhruf: 15) ayetinden;

a- "Allah'ı kullarından bir parça kabul eden" hulûl teorisinin bâtıl olduğu,

b- Allah'a çocuk isnat etmenin küfür olduğu,

c- Müşriklerin her puta bir hisse vererek onları Allah'ın bir parçası haline getirmelerinin şirk olduğu,

d- Maddeyi Allah'la özdeşleştirme durumuna getiren vahdet-i vücut felsefesinin küfür olduğu anlaşılmaktadır.

3- "(O Allah) Kendinden (bir nimet olarak) göklerde ve yerdekilerin tümüne sizin için boyun eğdirdi." (Casiye 13) ayetindeki (جَمِيعاً مِنْهُ) ifâdesindeki (مِنْ) harf-i cerrini bazı sofiler ve Hıristiyanlar "ba'ziyyet bildirir" şeklinde anlayarak; Hıristiyanlar; "Hz. İsa'nın Allah'ın bir cüz'ü olduğuna", vahdet-i vücutçu sofiler de kendi sapkın "vahdet-i vücut düşüncelerine" delil gibi göstermeye çalışmışlardır. Aslında (مِنْهُ) ifâdesi (سَخَّرَ) fiilinin (تَسْخِيرًا كَائِناً مِنْهُ) şeklinde takdiriyle mutlak mef'ulü olur. Yani boyun eğdirme insanların ve varlıkların sebebiyle değil "bizzat Allah'ın insanlara bir lütfundan" dolayıdır. Yoksa bu ayeti, "göklerde ve yerde kendinden bir parça olan bütün varlıkları" şeklinde anlamak mümkün değildir.

4- "Gerçekten insanı Biz, yarattık ve onun gönlünden ne geçirdiğini de Biz, biliriz. Çünkü Biz, ona şahdamarından daha yakınız." (Kaf: 16) ayetindeki, Allah'ın insana "şahdamarından daha yakın olması" demek; Allah'ın onun halini, "ona şahdamarından yakın olandan daha iyi bilmesi" demektir. Burada kişisel yakınlık ile ilmi yakınlığa mecâz yapılmıştır. Zira Allah, mekândan münezzeh olduğu için, Onda mekânî yakınlık var sayılırsa; mekânın bir kısmını O'nun kapsamasının dışında ve mekânı Ondan daha geniş farz etmiş oluruz. Bazıları da bu ayetten kişisel yakınlık anlayıp; vahdet-i vücut felsefelerine dayanak aramaya çalışmışlardır. Şunu iyi bilmek gerekir ki; fiil, failin aynısı olamaz. Allah'ın olmayan hiç bir şey yoktur, fakat Allah'ın olmak, (hâşâ) Allah olmak, değildir. Her şey, O'nun varlığına delildir. Yani, var olurken O'nun kendisinden önce var olduğunu ispat etmeyen hiçbir şey yoktur. Bu yüzden Vahdet-i Vücut felsefecileri gibi, her görüneni O zannetmemelidir. (Bk. Bakara: 186) (Bakara/165) (Enfâl/17) (Zuhruf /15) (Câsiye/3) (Kâf/16) (Hadîd/3)

Vahiy: Lügatte, gizli konuşmak, işaret etmek, ilham etmek, îmâ etmek, fısıldamak ve elçi göndermek anlamlarına gelir. Terim olarak ise, Allah'ın vasıtasız olarak veya değişik vasıtalarla emirlerini peygamberlerine bildirmesi demektir. Vahiy üç çeşittir:

a- Doğrudan doğruya vahiy. (Bu vahiy, Peygamberlere ve Hz. Mûsa'nın annesinde olduğu gibi diğer insanlara da yakaza halinde veya rüyada gelebilir. Bu tür vahiy gıyaben ve vasıtasızdır.)

b- Perde arkasından gelen vahiy. (Hz. Mûsa'ya doğrudan işittirmek şeklinde, Peygamberimize de bazen çan sesi şeklinde geldiği gibi.)

c- Melek vasıtası ile gelen vahiy. (Peygamberlere gelen vahiyler genellikle bu şekilde olur ve vahiy meleği de genellikle Cebrâîl'dir. Cebrâîl bazen insan veya başka şekillerde de gelebilir.) Peygamberlerden başkalarına gelen vahye genellikle ilham denilir ve bu ilhamlar, başkaları için de kendileri için de asla ilim sebebi ve din olamaz. (Şûrâ/51)

Vasiyyet: Lügatte tavsiye anlamına gelen bir isimdir. Terim olarak, bir kimsenin yaşarken veya ölümü halinde bulunamaması sebebiyle diğer kimselerden bir şey yapmasını istemesi demektir. Her ne kadar Bakara: 180, 181. ayetlerinde vârise vasiyyet emredilmişse de daha sonra inen miras ayetlerinin işareti ve bu hususta peygamberimizin hadisleriyle, bu ayetin hükmü nesh edilmiştir. Selef âlimlerinin çoğunluğuna göre, buradaki nesih akrabaların tamamı için değil, sadece vâris olanları için geçerlidir. Yani vârise vasiyyet câiz değildir. Zira peygamber Efendimiz: "Vârise vasiyyet diğer vârisler müsaade etmedikçe câiz olmaz." (Kurtubî), "Bundan sonra vârise vasiyyet yoktur" (Tirmîzî) ve "Şunu iyi bilin ki Allah, mirastan her hak sahibine hakkını verdi, artık bundan sonra vârise vasiyyet yoktur." (İbnü Kesir) buyurmuşlardır. Varis dışındakilere vasiyyet ise, malın üçte birinden fazla olamaz. (Konuyla ilgili teferruatlı bilgi için Bk. Elmalılı ve Fıkıh kitapları.) Vakıflar, ölüm sonrasına kaldığı için,

vasiyyet hükmündedir. Hatta İmam Ebû Hanife, vakfı vasiyyet olarak kabul eder. Bunun için de, "kim bu vasiyyeti işittikten sonra onu değiştirirse" hükmünün, vakıflara da şamil olduğu kanaatindedir. Buna göre; vakıfların vakfiyesini değiştirenler ve vakıfları yok edenler, bu günâhlarının cezasını mutlaka çekeceklerdir. Bakara: 180. ayete göre, vasiyyet esnasında şahit bulunması şart değildir ve vasiyyet edilen şahsın meşru olan vasiyyeti, mutlaka yerine getirmesi gerekir. Ancak varisler vasiyyeti inkâr ederler ve vasiyyet olunan da bunu ispat edemezse vebâli vârislere aittir. (Bakara/180, 181)

Vedûd: Çok sevgili, çok sevimli ve ihsanı çok demektir. Etken ve edilgen sıfat fiil anlamında kullanılır. (Bürûc/14)

Veli: Sözlük anlamı itibariyle, dost, arkadaş, yardımcı, birinin işini üstlenen, yönetici, anlamlarına gelir ve çoğulu evliya'dır. Veli kelimesi, Kur'ân'da hem Allah hem de diğer varlıklar için genelde, "dost" anlamında kullanılmıştır. Allah'ın dostlarını yani velilerini ise, yalnız Allah bilir. Onlar, Allah'ın dışında hiçbir şeyden korkmazlar ve basit dünya sıkıntılarına aldırmazlar. Mutasavvıfların yaptıkları veli tanımının, Kur'ân'daki tanımlamalarla bir alakası olmayıp tamamen keyfî ve mesnetsizdir. Onlara göre veliler kısaca; Allah'ı dost edinen ve O'nun tarafından dost edinilerek korunan kişi olarak tanımlanır. Allah, velileri bütün kötülüklerden korur, bütün duâlarını kabul eder, onlara "kerâmet" gibi olağanüstü güçler verir. Veliler, Allah adına evrenin düzenini sağlar ve yönetir, yağmurun yağması, otların bitmesi bile onlar sebebiyle olur. Ahirette müritlerini sırattan geçirirler hatta isterlerse cehenneme girmelerine bile engel olurlar. Eğer gerek görürlerse, dünya işlerine de karışarak, Amerika'dan, Avustralya'ya kadar her tarafta düzenlemeler yaparlar fakat İslâm âlemine yapılan saldırılara bir türlü el atmazlar. Yaşadığı dönemlerdeki rejimlere "toplum mühendisliği" yapan İbn-i Arabî'ye göre veliler; Ricâl'ul-Ğayb, Ricâl'ullah, Merdân-ı Huda, Abdal, Ebrâr, Evtâd, Kutub ve Gavs diye de adlandırılırlar. Ayrıca mutasavvıfların büyük bir bölümü ve halk arasında, velilerin öldükten sonra "yatır" makamına ulaşıp, kerâmetlerini devam ettirdiklerine de inanılmaktadır. Bu söylenen sözlerin tamamı, İslâm'ın temel iki kaynağı olan Kitap ve Sünnetle bir ilgisi olmayan hatta sonu şirke kadar uzanan asılsız ve keyfi yorumlardır. Unutulmamalıdır ki Müslümanların velileri, Allah ve Onun peygamberi olan Hz. Muhammed (a.s.) ve Müslümanlardır. Allah'ın veli kulları ise baştan sona Kur'an'da tanımlamaları yapılan gerçek Müslümanlardır. Her şeyin en doğrusunu ancak Allah bilir. Yûnus/62)

Velâyet: Başkası üzerinde ister istemez sözünü geçirmektir. Sözlük mânâsı sevgi ve yardım demektir. (Kehf/44)

Vesile: Kendisiyle arzu edilen bir amaca insanı yaklaştıran sebep, yaklaşma sebebi demektir. Allah'a yaklaşma sebebi ise; Allah'a kulluk etmek, O'nun râzı olacağı ibâdetleri yapmaktır. Biz Müslüman'ız, Allah bizi sadece îmanımızdan dolayı sever deyip de yatmamalı, Allah'tan korkup, kötü ahlâktan ve amelden sakınmalı, yalnız bununla da kalmayıp, sebeplere sarılarak, Allah'ın emirlerini yerine getirmelidir. (Mâide/35)

Vesvese: Fısıltı ve fiskos gibi gizli ses anlamına gelir. Buna göre vesvese: nefsin veya şeytanın insanın gönlüne düşürdüğü hayırsız, düşünce ve duygular demektir. Vesvâs ise: çok vesveseci, vesvese kaynağı demektir.

Hannâs: geri çekilerek veya sinerek fırsat bulunca dönen sinsi(اَلْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ) ise; kısaca şeytanlık yapan yani şeytan demektir. (Nâs/4-6)

Veyl: "Vay, yazık, vay haline, yazıklar olsun" demektir. Bir de veyl "helâk oldu veya olsun" mânâsına beddua olarak da kullanılır. Ayrıca "veyl" cehennemde bir vadinin veya kapının da ismidir. (Mutaffifîn/1)

Vird: Getirilen su, suya gelen topluluk, su hissesi demektir. Kur'an'da cehenneme vird denilmesi gayet beliğ bir istiâredir. (Hûd/89)

Vizr: Ağırlık, ağır yük, ağır günâh, vebâl ve günâhın cezasının ağırlığı demektir. Herkes kendi günâhından sorumludur ve kendi günâhının cezasını çeker. Günâhı ağır basan birisi, bir başkasını günâhını yüklenmesi için çağırsa, bu yakını, dostu, hocası, şeyhi bile olsa bu mümkün değildir. Ancak bir kimse, birisini kötülüğe sevk ederse bu durumda birisi aldandığının cezasını, diğeri de aldattığının cezasını çekecektir. Buna göre; "günâhım falancanın

boynuna" diyerek günâh işlemenin veya birisine "şu işi yap günâhın benim boynuma" demenin doğrulukla hiçbir ilgisi yoktur. (Fâtır/18)

Y

Yaktîn: Bal kabağı cinsinden gövdesiz, çabuk yetişen, çok çatallanıp uzayan ve yaprakları büyük olduğundan gölgelik yapabilen bir ağaç türü demektir. (Sâffât/146)

Ye'cûc ve Me'cûc: Aslı ve nesebi belirsiz, dinsiz, yeryüzünü ifsat edecek olan bir toplum demektir. Kıyâmetin alametlerindendir. (Kehf/94)

Yemin: Sağ el demektir. "Sağ ellerinizin sahip olduğu" ise; meşru şekilde kazandığınız mülkleriniz demektir. Bu ifâde Arapçada çoğunlukla köle ve cariyeler için kullanılır. (Nisâ/3)

Yemin-i mün'akide: Bir şeyi yapmak veya yapmamak için edilen yemindir. Meselâ "vallahi yarın oruç tutacağım, bundan sonra et yemeyeceğim..." gibi yeminler, böyledir. Bu yeminler, birer akit oldukları için mutlaka yerine getirilmeleri gerekir. Ancak yeminle yapılacağına veya yapılmayacağına söz verilen şey, haram bir şeyse kefaretinin verilip o haramın işlenmemesi, yok helâl olan bir şeyse verilen sözde durulması en uygunudur. (Mâide/89)

Yetim: Esasen "küçükken babası ölen çocuk" demektir. Fakat yetim kelimesi, istiâre olarak; tek ve benzersiz veya pek nadir bulunan kıymetli şey, anlamına gelir. Son derece kıymetli inciye de "dürr-i yetim" denilir. (Duhâ/3)

Yevm: Güneşin doğmasıyla batması arasındaki süre, yani bir gün demektir. Fakat henüz yeryüzü ve güneşin bulunmadığı bir dönemde gün düşünülemeyeceğinden, A'raf: 54. ayette vakit anlamına kullanıldığı açıktır. Bunun miktarı ise bilinen günden daha kısa veya uzun olabilir. Allah'ın evreni altı zaman diliminde yaratması, bir hamlede yaratmaya gücünün yetmediğinden değil, böyle yapmayı kendi iradesine daha uygun gördüğünden dolayıdır. (A'râf /54)

Z

Zarar: Bir kimsede bulunan hastalık, körlük veya topallık gibi sakatlık, âcizlik eksiklik demektir. (Nisâ/95)

Zariyat: Kırıp ufalayan, savuran, toz duman edip götüren kuvvetler demektir. Bunlar; toprağı savuran rüzgârlar, volkanlar, barut ve dinamit gibi şiddetli patlayıcı her şey olabilir. Bu kelime, "doğurgan kadın" anlamına da gelmektedir. (Zâriyât/1)

Zakkum: Tihâme bölgesinde yetişen küçük yapraklı acı ve kötü kokulu bir ağacın ismi olup, meyvesi cehennemliklere ilk ikram olarak sunulacaktır. (Sâffât/62)

Zecr: Azarlayarak bir şeyi defetmek, sevk etmek ve yasaklamak demektir. Saffat: 2 deki ifâdeyle; bulutları sevk eden melekler, Müslümanları tehlikelerden koruyan mücâhid orduları veya Müslümanları ve bu orduları sevk ve idare eden önderler, kastedilmiş olabilir. (Sâffât/2)

Zelûl: Uysal, istenildiği gibi kolaylıkla çekip götürülmeye müsâit bulunan şey demektir. Yani bu uysallık, hakir ve hor mânâsına değil, kolaylık, yumuşaklık, uygunluk mânâsınadır. Bir şey zelûl olmakla beraber şerefli de olabilir. Nitekim tevâzu bir şereftir. (Mülk/15)

Zerre: Bir şeyin en küçük parçası (mikrop veya molekül) demektir. Zerreden daha küçüğü ise atom, elektron veya bölünemeyen en küçük parçadır. (Sebe'/3)

Zevc: Cinsinden bir diğeri ile beraber bulunan demektir. Böyle olunca eş, ikisinin değil, ikiden birinin diğerine göre ismidir. Zevc, "çift" değil, "eş" yani bir çiftin her bir tekidir. Meselâ sekiz çift denilince on altı eş anlaşılır. Ama sekiz eş, denilince ikisi koyun, ikisi keçi, ikisi deve, ikisi sığır cinsinden olmak üzere erkek ve dişi dört çift anlaşılır. (En'âm/143)

Zıhar: Bir erkeğin eşine "senin sırtın bana anamın sırtı gibi olsun veya sen bana anamın sırtı gibisin" demesidir. Bu mecâzen; "anam bana nasıl haram ise sen de bana öyle haramsın" demektir. Araplar böyle denilen bir kadını ana gibi kabul ederler, hemen ayrılırlar ve bir daha onunla tekrar evlenmezlerdi. Ahzab: 4. ayette onlara ana gibi demekle, hakikaten ana olmayacakları ve bu âdetin yanlışlığı, anlatılmaktadır. Ensardan Evs b. Samit, bir gün eşi

Havle binti Sa'lebe'ye öfkelenip, "sen bana, anamın sırtı gibisin" der. Sonra da söylediğine pişman olup, eşini çağırır. Kadın; "canım elinde olan rabbime yemin ederim ki sen, o sözü söyledikten sonra Allah ve Rasûlü hükmünü verinceye kadar sen benim yanıma gelemezsin!" der ve hemen Rasûlüllah'ın huzuruna varıp, "Ey Allah'ın Rasûlü! Evs, beni anası gibi kıldı, kimsesiz bıraktı, benim durumum ne olacak." diye sorar. Peygamberimiz: "O sana haramdır." der. Kadın, "ama o beni boşamadı." deyince, Peygamberimiz tekrar: "O sana haramdır." der. Kadın bunun üzerine: "Allah'ım yalnızlığımın şiddetinden ve bana zor gelecek olan ayrılmamın acısından, Sana sığınırım, küçük çocuklarım var..." diye ağlamaya başlar. Bu olay üzerine Ahzab suresinin ilk ayetleri indirilmiştir. Hz. Ömer, bu kadın yanına geldiği zaman ona ikram eder ve "Allah onu dinledi" derdi. (Buhârî-Ebû Dâvût-Vahidi) Bu şekilde bir ifâde kullanan erkeklerin eşine yaklaşmadan önce, kefaret olarak ya bir köle azat etmeleri ya da peş peşe iki ay oruç tutmaları gerekir. Eğer buna da güçleri yetmezse, altmış fakiri doyururlar. Eğer eşler kefaret verilmeden önce beraber olurlarsa, aralarındaki nikâh devam ettiği için bu bir zina olmazsa da haram olur. (Ahzâb/4)

Zikir: Anmak, hatırlamak ve ezberlemek anlamına gelir. Terim olarak ise Allah'ı, kendisinin belirlediği usûl ve ifâdelerle anmak ve hatırlamak demektir. Zikir üç çeşittir:

a- Dil ile yapılan zikir: (Allah'ı isimleriyle anmak, hamd ve tesbih etmek, kitabını okumak, duâ etmektir.)

b- Kalp ile yapılan zikir: (Allah'ı gönülden anmaktır.)

c- Beden ile yapılan zikir: (Bedenin uzuvlarından her birini Allah'ın emrettiği şeyler için kullanıp, yasakladığı şeyleri yapmaktan korumaktır.) Tasavvuf ekollerinin kendilerine göre yaptıkları zikir tanımlama ve çeşitleri ile ilgili olarak, sahih hadis kaynaklarında herhangi bir rivâyet bulunmamaktadır. Genellikle bu rivâyetlerin kaynağı, kendilerinden menkuldür. Peygamberimizin uygulamalarında Allah, sıfatlarıyla ve kelime-i tevhit'le zikredilmiş ve bunun sayısı da yüzü geçmemiştir. Sadece "Allah" ve "hû" lafızlarıyla zikir uygulaması yoktur ve câiz değildir. (Bakara/152)

Zulle günü: Birçok müfessir tarafından rivâyet olunduğuna göre; Allah Şuayb (a.s.)'ın toplumuna yedi gün, yedi gece şiddetli bir sıcaklık vermiş, bunun üzerine sahraya çıkmışlar. Bir bulut güneşe gölge olmuş, bunlar da onun gölgesine sığınmışlar. Fakat o gölgelik bir ateş halinde üzerlerine inmiş ve hepsini yemiş bitirmiş. Bu olaydan dolayı bu güne zulle günü ismi verilmiştir. (Bu olayın tefsirlerde muteber bir kaynağı belirtilmemiştir.) (Şu'arâ/189)

Zulüm: Bir şeyi layık olduğu yerden başka bir yere koymak demektir. Allah'ın hakkını, Allah'tan başkasına vermek ve Allah'ın şerefli kıldığı insanı, Allah'ın yarattığı varlıklara ibâdet ettirerek alçaltmak, en büyük zulümdür. Çünkü bu, ilâhlığı asla layık olmadığı bir yere koymak demektir. Zira Allah'tan başkasının mabut olmasına hiç bir şekilde imkân ve ihtimal yoktur. (Lokman/13)

Zü'l Karneyn: karn; boynuz, asır, şakak, erkeklerin perçemi ve bir toplumun başında olan efendisi anlamlarına gelir. Zü: sahip demektir. Bu şahıs hakkında çok çeşitli rivâyetler varsa da Kur'an'dan anlaşılacağı üzere "yeryüzünün doğusuna ve batısına sahip olan cihangir" bir kul olması en uygunudur. Ama yine de en doğrusu bu şahıs, Allah'ın hakkında bize bu kadar bilgi verdiği, salih bir kuludur. (Kehf/83)

İNDEKS

(A)

Abdest, 92/43, 112/6

Açlık, 87/155, 112/3, 113/120, 70/112, 68/7, 35/14, 29/4"

Adak, 87/270, 89/35, 44/26, 103/27-29, 90/23, 98/5-7

Adalet-adil olmak, 87/282, 89/18, 21, 92/3, 58, 127, 129, 135, 112/8, 42,95, 106, 55/115, 152, 39/29, 159, 181, 88/58, 51/4, 47, 54, 70/76, 90, 103/25, 90/5, 38/26, 62/15, 106/9, 94/25, 91/8, 99/2

Adam öldürmek, 92/29-30, 92-93, 112/32, 55/151, 50/33, 42/68-69

Adaş, 44/7, 65

Âdem (a.s), 87/30-38, 89/33-34, 92/1, 112/27, 55/98, 39/11-12, 19-25, 189, 54/26, 28-35, 50/61, 69/50, 44/58, 45/115-123, 38/71-72, 59/6

Âdem'in (a.s) iki oğlu, 112/27-32

Âdem ve eşinin cennetten indirilmesi, 87/35-39, 39/19-27, 45/115-123

Âdemoğulları, 39/26, 27, 31, 35, 50/70

Adım, 87/168, 208, 250, 92/94, 101, 55/142, 102/21

Affetmek (Bağışlamak), 87/51-52, 58, 157, 163, 173, 175, 178, 182, 187, 192, 199, 218, 225, 226, 235, 237, 263, 286, 89/16, 17, 31, 89, 129, 134-136, 147, 152, 155, 157, 159, 193, 92/23, 25, 43, 48, 64, 96-100, 106, 110, 116, 129, 137, 149, 152, 153, 168, 112/3, 9, 13, 15, 18, 34, 39, 40, 74, 95, 98, 101, 118, 55/54, 145, 165, 39/23, 149, 151, 153, 155, 161, 167, 169, 88/4, 29, 33, 38, 69, 70, 74, 113/5, 27, 66, 80, 91, 99, 102, 113, 114, 118, 51/107, 52/3, 11, 41, 47, 52, 61, 90, 99, 53/29, 53, 88, 92, 97, 98, 96/6, 72/10, 36, 41, 54/49, 70/18, 110, 115, 119, 50/25, 44, 69/55, 58, 44/47, 45/73, 82, 103/50, 60, 74/109, 118, 102/5, 22, 26, 33, 62, 42/6, 70, 47/51, 82, 86, 48/11, 46, 49/16, 90/5, 24, 35, 50, 59, 71, 73, 58/2, 15, 43/7, 28, 30, 34, 41, 41/11, 27, 38/66, 59/5, 53, 60/3, 42, 43, 61/32, 62/5, 23, 25, 30, 34, 37, 40, 43, 65/14, 66/8, 31, 111/2, 14, 106/5, 14, 94/28, 105/2, 12, 101/10, 91/4, 5, 7, 12, 109/12, 104/5, 108/14, 17, 77/1, 8, 77/2, 12, 71/4, 7, 10, 28, 3/20, 4/56, 27/14,

Ağaç, 87/35, 55/99, 39/19, 20, 22, 72/24, 26, 70/10, 68, 50/60, 45/18, 120, 103/18, 74/20, 102/35, 48/60, 49/30, 57/27, 58/16, 56/62, 41/80, 56/146, 64/43, 111/18, 34/10, 97/6, 46/29, 52, 72, 101/5, 24/30

Ağaç kurdu, 58/14

Ağıl, 37/31

Ağlamak, 113/82, 53/16, 50/109, 58 64/29, 23/43, 60

Ahali, 113/70, 51/24

Ahiret, 87/4, 8, 62, 86, 94, 102, 114, 126, 130, 177, 200, 201, 220, 228, 232, 264, 89/22, 45, 56, 77, 85, 114, 145, 148, 152, 176, 92/38, 39, 59, 74, 77, 134, 136, 162, 112/5, 41, 69, 55/32, 92, 113, 150, 39/45, 147, 156, 169, 88/67, 113/18, 19, 29, 38, 44, 45, 69, 74, 99, 51/64, 52/16, 19, 22, 103, 53/37, 57, 101, 96/26, 34, 72/3, 27, 70/22, 30, 41, 60, 107, 109, 122, 50/10, 19, 21, 45, 72, 104, 45/127, 103/11, 15, 74/10, 33, 74, 102/2, 14, 19, 23, 48/3, 4, 5, 66, 49/77, 83, 85/20, 27, 36, 64, 84/7, 16, 57/4, 90/21, 29, 57, 58/1, 8, 21, 59/9, 26, 45, 60/39, 43, 61/7, 16, 31, 62/20, 63/35, 23/27, 94/20, 105/22, 101/3, 91/6, 13, 99/2, 2/33, 4/53, 31/20, 21, 25, 8/16, 17

Âhiret hayatının ebediliği, 87/25, 39, 80-82, 161-162, 166-167, 217, 257, 275, 89/14-15, 86-88, 106-107, 116, 136, 196-198, 92/13-14, 57, 93, 122, 168-169, 112/36-37, 80, 83-85, 119, 55/128, 39/36, 42, 113/17, 20-22, 62-63, 68, 72, 86-89, 100, 51/26-27, 50-52, 52/23, 105-108, 96/5, 72/23, 54/45-48, 69/107-108, 45/74-76, 99-101, 73/101-102, 74/8-11, 101-103, 42/15-16, 75-76, 85/58, 75/13-14, 90/64-65, 59/71-73, 60/73-76, 61/27-28, 63/68-71, 74, 65/34-35, 66/13-14, 95/15, 111/4-5, 34/31-34, 94/12, 105/17, 22, 101/15-17, 108/9-10, 99/11, 40/23

Ahiret yurdu, 85/64, 60/39

Ahid, 87/27, 40, 63, 80, 83, 84, 93, 100,

124, 125, 177, 89/76, 77, 81, 187, 92/21, 90, 112/1, 7, 12-14, 70, 55/152, 39/102, 134, 169, 88/56, 88/72, 113/7, 75, 111, 96/20, 25, 70/91, 95, 50/34, 44/78, 87, 45/115, 74/8, 90/23, 63/49, 111/10, 79/32

Ahmed (a.s), 109/6

Aile, 87/49, 196, 248, 89/11, 33, 92/35, 54, 92, 112/89, 39/83, 130, 141, 88/52, 54, 52/40, 45, 46, 81, 53/6, 25, 62, 65, 88,93, 72/6, 54/59, 61, 65, 44/16, 45/10, 29, 73/76, 84, 74/27, 47/169, 170, 48/7, 49, 56, 57, 49/8, 12, 29, 85/32, 33, 58/13, 41/50, 56/76, 134, 38/43, 60/28, 111/11, 12, 67/26, 76/26, 37/34, 41

Ailede kadın, 87/223

Ailede erkek, 87/187, 228, 92/34, 45/132, 77/6

Aişe'ye (r.a.) iftira, 102/11-26

Akıl, 87/13, 179, 197, 269, 282, 89/7, 190, 92/5, 112/58, 100, 55/140, 39/66, 67, 88/22, 51/42, 100, 52/78, 87, 53/111, 96/19, 72/52, 85/63, 84/24, 56/47, 38/29, 43, 59/9, 18, 21, 60/54, 65/5, 46/19, 99/10, 10/5

Aklı kullanmak, 87/44, 73, 76, 164, 170-171, 241-242, 89/65, 118, 112/103, 55/32, 151, 39/169, 51/16, 52/51, 53/1-2, 109, 96/4, 70/12, 67, 73/10, 66-67, 103/46, 74/80, 102/61, 42/44, 47/28, 49/60, 85/35, 43, 84/24, 28, 41/62, 68, 56/137-138, 59/43, 60/67, 63/1-3, 106/4, 94/17, 101/14, 77/10

Akrabalık bağları, 87/83, 177, 215, 92/1, 36, 113/23-24, 70/90, 50/26, 102/22, 84/38, 90/6, 95/22

Akrabalar, 87/27, 180, 215, 92/1, 7-8, 11, 33, 135, 112/106, 55/151, 152, 88/41, 75, 113/8, 10, 113, 96/25, 38, 50/23-26, 47/214, 85/8, 33, 90/6, 43/18, 101/7, 91/3, 108/14, 15

Alak, 103/5, 74/14, 60/67, 31/38, 1/2

Alay, 87/14, 15, 67, 92/140, 112/57, 58, 55/5, 68, 113/64, 65, 52/8, 96/32, 54/11, 54/95, 70/34, 50/51, 69/56, 106, 73/36, 74/110, 42/41, 47/6, 84/10, 41/30, 56/12, 14, 38/63, 59/48, 56, 60/83, 63/7, 65/9, 65/33, 65/35, 66/26, 32/1

Alay etmek, 87/212, 55/10, 113/79, 52/38, 73/41, 106/11

Âlemler, 5/1, 87/47, 122, 131, 251, 89/33, 42, 97, 108, 112/20, 28, 115, 55/45, 71, 86, 90, 162, 39/54, 61, 67, 80, 104, 121, 140, 51/10, 37, 53/104, 73/71, 107, 42/1, 47/16, 23, 47, 77, 98, 164, 180, 192, 48/8, 44, 49/30, 85/6, 10, 15, 28, 75/2, 56/79, 87, 182, 38/87, 59/75, 60/64, 65, 66, 61/9, 63/46, 64/32, 65/16, 36, 46/80, 101/16, 2/52, 78/43, 7/27, 29, 86/6

Alev, 112/10, 64, 50/97, 44/4, 103/51, 56/10, 97/35, 78/31, 33/31, 83/12, 9/14, 6/3

Alçak gönüllülük, 112/54, 50/24, 103/34, 42/63

Aldatmak-aldatılmak, 87/9, 89/185, 196, 92/142, 55/112, 130, 39/22, 51, 85, 88/49, 62, 50/64, 57/33, 43/5, 40, 60/4, 65/35, 94/14, 82/6, 86/1-3

Alım-satım, 87/275, 282, 89/77, 177, 187, 199, 92/74, 112/44, 113/9, 53/19-21, 72/31, 102/36-37

Alın, 52/56, 56/103, 97/41, 1/16,

Âlimler, 89/7, 18, 92/162, 112/44, 63, 39/109, 112, 113/31, 34, 51/79, 54/53, 50/107, 103/54, 47/34, 197, 49/80, 85/43, 84/22, 43/28, 59/9, 67/28, 105/11

Allah çocuk edinmemiştir, 87/116-117, 92/171, 55/100-101, 51/68-69, 50/111, 69/2-4, 44/34-35, 88-92, 73/26, 74/91-92, 42/1-2, 56/149-152, 59/4, 63/81-82, 40/3, 22/1-4

Allah eş edinmemiştir, 55/101, 40/3

Allah korkusu, 87/40, 41, 74, 150, 194,196, 197, 203, 212, 223, 231, 233, 89/102, 175, 200, 92/1, 112/8, 11, 35, 44, 57, 88, 93, 96, 108, 55/72, 39/35, 65, 88/2, 29, 34, 69, 51/6, 96/21, 35, 54/45, 70/30, 50-52, 128, 45/113, 73/28, 31, 49, 90, 103/1, 74/1-2, 52, 57, 84/31, 57/33, 90/35, 39, 43/18, 28, 41/11, 59/20, 23, 61, 73, 106/10, 12, 34/33, 94/16, 101/7, 16, 18, 108/16, 99/1-2, 4, 5, 10, 77/12, 4/56, 81/26, 40, 8/10, 100/8

Allah sevgisi, 87/165, 89/31-32

Allah yolunda harcamak (İnfak), 87/3, 177, 215, 219, 254, 261-262, 267, 270, 272-274, 276, 89/16-17, 92, 133-134, 92/39, 114, 88/2-3, 60, 113/34-35, 99, 103-104, 120-121, 96/22, 72/31, 103/34-35, 49/51-54, 77, 75/15-16, 58/39, 43/29, 62/36-38, 95/36-38, 67/15-19, 94/7, 10-11, 101/9, 109/10-12, 104/10-11, 108/15-17, 79/19-25, 4/38-44, 98/5-9, 35/11-16, 9/17-18

Allah'ın kâinattaki kanunu, 50/77, 90/38,60-62, 43/43, 60/83-85, 111/22-23

Allah yolunda savaş, 87/190-195, 216, 92/71-76, 84, 88/17, 38-40, 64-66, 113/5, 12-15, 29, 36, 41, 91, 122-123

Allah yolundan alıkoymak, 92/167, 39/44-45, 86, 113/34, 52/18-19, 72/3, 70/88, 103/25

Allah'a yaklaşmak, 46/10-26, 88-89, 86/18-21, 27-28, 12/7-8, 1/13-19

Allah'a derinden saygı (Huşû'), 87/45-46, 89/199, 50/107-109, 73/90, 74/1-2, 90/35, 94/16-17, 101/21

Allah'a ibadet, 87/21, 92/36, 112/72, 117, 55/102, 39/29, 59, 65, 73, 85, 113/30-31, 51/3, 52/1-2, 50, 61, 84, 123, 96/36-37, 44/36, 65, 45/13-14, 73/25, 103/77, 74/23, 31-32, 48/45, 91-92, 85/16-17, 36, 41/20-22, 60-61, 59/2-3, 11,14, 17, 65-66, 61/13-14, 63/64, 66/21, 67/56-57, 23/59-62, 71/2-4, 29/1-4

Allah'a iman, 87/186, 89/179, 193, 92/59, 65, 170-171, 173, 175, 112/111, 39/158, 51/106, 102/2, 66/31, 111/8-9, 94/7-8, 109/10-12, 108/7-9, 11

Allah'a isyan edenlerin cezası, 89/112, 92/14, 55/15-16, 52/59-60, 64-65, 90/36, 59/13, 40/22-24

Allah'a karşı gelmekten sakınanların mükâfatı, 87/189, 194, 212, 89/15-17, 133-136, 172,179, 196-198, 200, 112/27, 55/32, 39/35, 128, 156-157, 113/4, 7, 36, 123, 51/62-63, 52/49, 53/57, 90-91, 109, 96/35, 54/45-48, 70/30-32, 44/59-63, 71-72, 83-86, 102/52, 42/15-16, 38/49-54, 59/19-20, 33-35, 61, 73-74, 63/33-35, 67-73, 64/51-57, 95/15, 34/31-35, 67/15-19, 76/17-20, 37/54-55, 2/34, 78/48, 33/41-44, 80/31-36, 9/5-7, 14-21

Allah'a karşı gelmekten sakınanların nitelikleri, 87/1-5, 65-66, 177, 89/113-115, 133-134, 39/156-157, 201-202, 44/59-63, 102/34, 38/28, 9/14-21

Allah'a karşı gelmekten sakınmaya teşvik, 87/21, 63, 103, 179, 183, 187, 194, 197, 223, 89/75-76, 120, 125, 172, 179, 186, 92/77, 128-129, 112/8, 65, 93, 55/32, 51, 69, 39/26, 35, 63, 65, 96, 128, 156, 164, 169, 171, 88/29, 113/36, 44, 108-109, 123, 51/6, 31, 52/49, 53/90, 109, 70/52, 128, 45/113, 103/37, 74/23, 31-32, 86-87, 102/52, 47/106-107, 124-126, 142-144, 161-163, 49/83, 56/123-124, 59/27-28, 95/36, 106/3, 13, 105/9, 99/2-5, 4/54-56

Allah'a ortak koşmak (Şirk), 92/36, 55/14, 56, 151, 39/33, 51/89, 105-106, 53/38, 96/36, 70/51, 73, 74, 50/22, 39-40, 111, 69/110, 103/26, 31, 47/213, 49/88, 84/13, 57/13, 60/66, 62/6, 67/51, 40/18

Allah'a ortak koşanlar (Müşrikler), 87/165, 92/48, 116-121, 123, 112/72, 55/40-41, 56, 63-64, 88, 100, 106, 136-140, 148-150, 39/189-190, 113/3, 7-11, 17, 28, 33, 113-114, 51/ 104, 52/101, 109, 113, 53/103-108, 96/33-34, 72/30, 54/95-96, 70/26-27, 35, 53-57, 73-74, 86-88, 50/22, 39-43, 69/14-15, 52, 44/81-82, 73/24, 29, 103/31, 73-74, 74/117, 48/60-64, 85/25, 84/30-35, 42, 90/72-73, 56/149-164, 59/2-3, 8, 65, 60/69-76, 61/4-13, 62/6, 9, 13, 21, 63/15-25, 66/5, 111/6, 23/19-23, 109/9

Allah'a ortak koşmaktan sakındırma, 92/48, 116-117, 112/72, 53/38, 103/31, 59/65, 63/45, 40/1-2, 19-20

Allah'ı ananların nitelikleri, 89/191-194, 90/35

Allah'ı anmağa teşvik, 96/28, 103/34-35, 102/36-37, 85/45, 90/21, 8/14-15

Allah'ı hakem kabul etmek, 55/114, 39/87, 51/109, 53/80, 103/68-69, 102/47-51, 48/78, 90/36, 58/26, 59/3, 46, 91/10

Allah'ı tesbih etmek, 87/30-32, 116, 89/41, 112/116, 55/100, 39/143, 206, 113/31, 51/9-10, 96/12-13, 54/97-98, 70/1, 3, 57, 50/1, 42-44, 90-93, 107-108, 44/10-11, 45/130, 73/19-20, 22, 26, 87, 74/91-92, 115-116, 102/15-16, 36-37, 41, 42/17-18, 58, 48/7-8, 63, 49/68, 84/17, 40, 75/15, 90/41-42, 58/40-41, 41/36, 83, 56/158-159, 180, 59/4, 67, 75, 60/7, 55, 62/5, 63/12-14, 82, 111/8-9, 34/39-40, 76/43, 48-49, 46/71-74, 95-96, 94/1, 101/1, 23-24, 109/1, 110/1, 108/1, 2/28-29, 78/51-52, 98/26, 8/1, 114/1-3

Allah'ın adaleti, 87/281, 89/25, 108, 117, 161, 182, 92/40, 49, 77, 124, 55/160, 88/50-51, 60, 113/70, 51/4, 44, 47, 54, 52/100-101, 111, 117, 70/33, 111, 118, 50/71, 69/49, 44/60-61, 45/112, 73/47, 103/10, 74/62, 47/208-209, 49/59, 85/39-40, 84/9, 58/25-26, 41/54, 59/69, 75, 60/17, 20, 30-31, 61/46, 65/22, 66/19, 34/29, 93/6-8

Allah'ın ayetlerini menfaat aracı yapmak, 87/41, 79, 174, 89/77, 187, 112/44, 113/8-9, 70/95

Allah'ın bağışlamasını dilemek, 87/198-199, 285-286, 89/159, 193, 92/106, 39/155, 52/52-53, 61, 90, 53/29, 96-98, 72/41, 102/62, 38/34-35, 60/7, 61/6, 95/19, 111/11, 101/10, 91/5, 77/8, 71/9-10, 26-28

Allah'ın benzeri yoktur, 44/65, 62/11, 22/1-4

Allah'ın birliği, 87/133, 163, 255, 89/2, 6, 18, 62-64, 92/87, 171, 112/72, 73, 55/3, 19, 102, 106, 39/59, 65, 73, 85, 140, 158, 113/31,

51/90, 52/14, 50, 61, 84, 96/16, 30, 72/52, 70/2, 22, 51, 50/42, 46, 111, 69/26, 50, 45/8, 14, 98, 73/22, 25, 87, 108, 103/34, 74/23, 32, 91, 116, 42/1-2, 47/213, 48/26, 60-64, 49/70-72, 88, 85/46, 58/27, 43/3, 56/1-4, 38/65, 59/4, 6, 60/1-3, 61-66, 61/6, 63/84, 64/8, 67/51, 101/22, 23, 91/4, 108/13, 3/9, 22/1

Allah'ın birliğinin delilleri, 55/40-41, 46, 70/1-18, 73/22, 74/71, 48/59-64, 60/61-65

Allah'ın dilemesi, 87/90, 105, 142, 212-213, 220, 255, 269, 272, 89/13, 26, 37, 40, 72-73, 129, 92/48-49, 116, 132-133, 112/17-18, 40, 48, 54, 64, 55/35, 39-41, 80, 83, 106-107, 111-112, 133, 137, 148, 39/88-89, 155-156, 175-176, 188, 113/14-15, 26-28, 51/25, 49, 99, 107, 52/32-33, 105-108, 118-119, 53/56, 99,110, 96/12-13, 26-27,31, 38-39, 72/4, 11, 19-20, 27, 70/1-2, 9, 35, 93, 50/54, 86, 69/23-24, 103/18, 74/23-24, 102/21, 43, 45-46, 42/10, 48/87, 49/56, 82, 85/20-21, 62, 84/2-5, 37, 48, 54, 75/13, 90/23-24, 58/9, 36, 39, 43/1, 8, 15-17, 22, 41/41-43, 47, 65-67, 59/23, 52, 68, 60/14-15, 62/7-8, 12-13, 19, 27, 29, 32-33, 49, 52-53, 63/19-20, 60, 95/4, 29-30, 111/14, 27, 23/26, 46/63-70, 94/21, 28-29, 101/6, 110/2-4, 4/31, 54-56, 98/28-31, 24/17-23, 7/27-29, 82/6-8, 8/6-7

Allah'ın dostları, 51/62-64

Allah'ın emrine uymak, 87/186, 89/32, 130-132, 92/13, 59, 69-70, 80, 88/1, 20-21, 24, 113/71, 102/52, 54, 56, 90/33, 70-71, 62/36-39, 47, 66/31-32, 111/17, 106/14, 105/13, 108/15-16

Allah'ın hikmeti, 87/250-251, 269, 50/39

Allah'ın ilmi, 87/29-33, 76-77, 94-96, 139-140, 215-216, 220, 231, 233, 235, 255, 270-271, 273, 282-283, 89/5, 29, 62-63, 65-66, 92, 115, 119, 92/32, 39, 45, 63, 69-70, 127, 166-167, 112/7, 61, 97, 99, 109, 55/3, 53, 58-60, 73, 80, 101, 116-117, 119, 124, 39/7, 89, 187, 88/75, 113/16, 42, 44, 47, 78, 94, 101, 105, 115, 51/18, 36, 40, 61, 52/5-6, 13-14, 31, 91-92, 110-112, 53/19, 50, 74-77, 96/8-10, 42, 72/38, 54/24, 70/18-19, 22-23, 27-28, 70, 74, 91, 125, 50/25, 47, 54-55, 84-85, 69/22, 25-26, 44/70, 45/7, 51-52, 98, 103-104, 109-110, 73/4, 26-28, 51, 81, 110, 103/67-68, 70, 75-76, 74/17, 51, 91-92, 102/19, 27-30, 35, 41, 53, 63-64, 42/5-6, 58-59, 47/186-188, 48/24-25, 74-75, 88, 93, 49/56, 69, 85, 85/1-3, 10-11, 42, 45, 52, 62, 84/54, 57/16, 23, 27, 29, 34, 75/5-6, 90/2, 9, 18-19, 40, 51, 54, 63, 58/2-3, 10-11, 43/8, 11, 14, 38, 45, 41/16-17, 76-77, 79, 59/7, 46, 69-70, 60/7, 15-16, 19, 61/22, 53-54, 62/12, 24-25, 27, 49-50, 66/8, 22-23, 95/19, 25-26, 30, 111/11, 18-19, 24, 26-27, 106/1, 13, 16, 18, 34/16, 45, 23/29-32, 94/3-6, 22, 25, 105/3, 5-7, 11-13, 101/18, 91/1-3, 10, 110/6-8, 108/2-4, 11, 17-18, 99/12, 77/3, 77/13-14, 19, 2/5-7, 78/48-49, 40/25-28, 4/31, 81/42-44, 83/10-13, 23, 8/6-7, 14/9-11

Allah'ın indirdiği ile hükmetmek, 92/105, 112/44-50

Allah'ın insanlara yakınlığı, 87/186, 92/126, 55/103, 88/47, 34/16, 46/83, 84, 85, 105/7

Allah'ın insanları doğru yola iletmesi, 87/272, 92/174-176, 55/161, 39/42-43, 51/35, 96/31, 70/9, 69/23-24, 44/58, 103/23-24, 42/31, 47/75-78, 85/69, 90/4, 111/1-3, 20, 108/11, 98/2-3, 8/1-3, 35/7-10, 9/12

Allah'ın iradesi, 87/185, 253, 89/108, 176, 92/27-28, 112/1, 6, 41, 49, 55/125, 51/107, 52/34, 105-107, 96/10-11, 103/14-16, 49/4-6, 90/17, 33, 41/20-24, 82, 59/4, 37, 67/56-57, 4/31, 27/12-16

Allah'ın isimleri, 39/180, 50/110, 45/8, 101/22-24

Allah'ın İslam Dinini tamamlaması, 87/150, 112/3, 6, 53/4-6, 70/81, 111/1-3

Allah'ın işitmesi, 89/181, 105/1

Allah'ın konuşması, 87/253, 92/164, 39/143-144, 45/9-48, 48/7-12, 49/29-35, 80/38

Allah'ın kudreti, 87/19-20, 106, 109, 148, 255, 259, 284, 89/26-27, 29, 165, 189-190, 92/132-133, 112/17, 19, 40, 120, 55/17, 37, 65, 95-99, 133-134, 88/41, 113/38-39, 51/34, 53, 52/4, 19-20, 32-33, 53/21, 96/12-13, 72/19-20, 70/45-46, 65-69, 77-81, 50/67-69, 99, 69/45, 44/8-9, 20-21, 45/51-54, 73/30-33, 103/5-6, 60-61, 65, 70, 74/95, 102/45, 42/45-54, 61-62, 47/7-8, 48/60-64, 49/71-73, 85/19-22, 84/20-25, 46, 50, 54, 57/16, 27-31, 75/27, 58/9, 15-19, 43/1, 12, 41, 44, 41/33-44, 71-73, 79-83, 59/5-6, 51, 60/79-81, 61/9-12, 37-39, 53, 62/9, 29-34, 49-50, 63/40-42, 66/31-33, 111/20-21, 67/58, 94/2, 101/6, 91/6-7, 108/1, 99/12, 77/8, 77/1, 2/17-20, 79/40-41, 71/13-20, 40/12, 31/3-4, 33/20-23, 81/27-33, 24/24-32, 68/17-20

Allah'ın lütfu, 87/250-251, 55/46, 39/10, 26, 69, 74, 86, 51/22, 35, 57-60, 67, 52/61, 53/38, 67-68, 72/32-34, 54/16-22, 70/18, 53, 65, 69, 72, 78-83, 42/45-50, 47/132-134, 48/63, 73,

85/67, 84/20-25, 57/20, 24, 27, 75/6-9, 43/3, 60/61, 62/10-11, 63/9-14, 26-29, 65/12-13, 106/7-8, 97/1-4, 110/2-4, 77/23, 98/2, 81/27-33, 24/17-20, 35/7-10

Allah'ın mahlûkatı üzerinde düşünmek, 87/164, 89/190, 39/185, 51/6, 67, 101, 53/105, 96/3-4, 70/10-13, 48, 65-69, 79, 73/30, 103/18, 63, 65, 102/41, 43-44, 42/45-46, 47/7-8, 48/86, 85/44, 84/8, 20-25, 37, 50, 57/20, 29, 31, 75/26-27, 43/27-28, 41/71-73, 59/21, 62/32-33, 65/3-6, 66/33, 34/6-11, 67/20-21, 46/71-73, 77/19, 36/5-7, 68/17-20

Allah'ın rahmeti, 87/63-64, 178, 89/157, 92/83, 95-96, 113, 55/12, 15-16, 54, 39/148-149, 51/11, 57-58, 52/43, 47, 62-63, 72-73, 118-119, 53/91-92, 50/8, 50, 86-87, 69/15-16, 44/1-3, 20-21, 49, 53, 73/83-84, 107, 74/74-75, 109, 118, 102/10, 14, 20-21, 49/46, 86, 84/46, 50, 43/2, 41/41-44, 60/7, 62/28, 47-48, 63/31-32, 64/1-6, 42, 77/28, 35/11-18

Allah'ın rahmetine hak kazananlar, 89/47, 39/55-56, 156-157, 113/20-21, 99, 52/58, 66, 94, 53/56, 69/65, 73/74-75, 85-86, 85/20-21, 51, 90/43, 60/8-9, 65/29-30, 95/7-8, 111/25, 94/28, 98/30-31

Allah'ın rahmetini dilemek, 87/286, 89/8, 39/155, 50/23-24, 69/9-10, 74/108-111, 117-118

Allah'ın rızası, 87/207, 265, 272, 89/15, 162, 174, 114, 112/2, 16, 113/72, 100, 109, 96/22, 69/28, 45/84, 109, 73/28, 48/19, 59/7, 111/29, 94/20, 27, 91/1, 10/28, 9/20

Allah'ın sevdiği kimseler, 87/195, 222, 89/76, 134, 146-148, 159, 112/13, 42, 54, 93, 113/108, 106/9, 91/8, 109/4

Allah'ın sevmediği kimseler, 87/190, 204-205, 89/32, 57, 140, 92/36, 107, 112/64, 87, 55/141, 39/55, 70/23, 103/38, 49/76-77, 84/44-45, 57/18, 62/40, 94/22-23

Allah'ın sözü doğrudur, 92/87, 122, 55/73, 115, 146, 39/4-7, 52/120, 90/4, 58/23

Allah'ın şahitliği, 89/81, 98, 92/79, 166, 112/117, 55/19, 113/107, 51/28-29, 46, 52/54, 96/43, 50/96, 73/78, 85/52, 90/55, 58/47, 61/53, 66/8, 111/28, 104/1, 27/4-9

Allah'ın taraftarları, 112/56, 105/22

Allah'ın va'di doğrudur, 89/9, 152, 194, 92/87, 122, 55/133-134, 39/44, 113/111, 51/4, 55, 52/45, 96/31, 72/47, 50/107-108, 69/21, 98, 44/59-61, 73/7-9, 95-97, 104, 103/47, 42/15-16, 49/12-13, 84/1-6, 58-60, 57/8-9, 33, 75/12-13, 90/22, 43/5, 41/51-52, 59/19-20, 60/53-55, 77, 65/31-32, 66/15-17, 111/27, 67/1-6, 76/1-10, 46/88-96

Allah'ın varlığının delilleri, 39/26, 51/31-36, 72/10, 73/30-33, 103/5-6, 61-62, 74/48-49, 85/61, 84/20-25, 46, 57/29-31, 41/33-44, 71-73, 59/21, 38, 61/9-13, 37-39, 53, 62/29, 32, 65/3, 6, 68/17-22

Allah'ın yaratması, 89/26-27, 55/14, 73, 95, 101, 39/54, 51/3, 31, 96/16, 73/30, 102/45, 42/1-2, 54, 84/17-19, 75/6-7, 56/94-96, 59/62, 60/61-62, 62/49, 67/49, 37/49-50, 8/1-4

Allah'ın, mülkünde tasarrufu, 87/26, 247, 253, 255, 272, 89/6, 13, 26, 37, 40, 72-74, 129, 112/1, 48, 54, 117-118, 55/17-18, 35, 39, 83, 88, 106-107, 111-112, 133, 137, 148-149, 39/88-89, 100, 128, 155-156, 175-176, 188, 113/105-106, 116, 51/3, 25, 99-100, 107, 53/56, 74, 76, 100, 96/13, 26-27, 31, 38-39, 41, 72/4, 10-11, 27

Allah'tan başka tapınılan şeyler, 92/116-120, 112/76, 55/71, 39/189-198, 51/18, 34-36, 66, 52/100-101, 109, 53/39-40, 96/14, 16, 33, 72/35-36, 70/17, 20-21, 72-76, 50/56-57, 67, 69/52, 44/41-42, 81-82, 45/87-89, 97, 73/43, 61-67, 98-100, 103/11-13, 62, 71, 73, 42/3, 55, 47/69-73, 91-93, 49/64, 85/17, 84/12-13, 28, 40, 57/10-11, 29-30, 58/22, 43/13-14,40, 41/23, 74-75, 56/91-96, 123-125, 59/38, 43, 60/20, 41-43, 73-74, 61/47-48, 62/21, 63/86, 66/4-6, 28, 23/19-23

Allah'tan korkmak (Haşyet), 87/150, 92/77, 112/3, 44, 113/12-13, 18, 90/37-39, 43/18, 37, 41/10-11, 59/23, 34/32-33, 77/12, 79/27, 81/26, 8/9-10

Allah'tan korkanların nitelikleri, 112/94, 51/15, 72/12-14, 70/49-50, 103/34-35, 74/57, 61, 102/36-37, 59/11-14, 34/45, 97/46, 76, 98/6-10, 81/40-41

Allah'tan korkmaya teşvik, 39/59, 88/48, 51/15, 52/25-26, 61-63, 84, 102-103, 50/56-57, 74/57-60, 90/21, 59/14-16, 62/31-35, 66/21, 91/6, 79/19, 28

Altın, 89/14, 91, 113/34, 50/93, 43/33, 63/53, 71

Amca, 102/61, 90/50

Amel defteri, 50/13, 59/69, 4/52, 7/10, 86/7-9

Amel terazisi, 39/8-9, 73/47, 74/102-103, 30/6-9

Anahtar, 55/59, 102/61, 49/76, 59/63, 62/12

Anne babaya ne zaman itaat edilmez? 85/8, 57/15

Anne-babaya iyilik, 87/83, 180, 215, 92/36, 55/151, 96/19-21, 25, 50/23-25, 85/8, 57/14-15, 66/15, 95/22-23

Anlaşmazlık, 87/113, 176, 213, 89/55, 105, 92/59, 157, 112/48, 55/164, 88/42, 51/19, 93, 52/110, 61/45, 52/118, 59/46, 80/3

Antlaşma, 113/1-4

Antlaşmalar ne zaman bozulabilir? 88/55-58, 113/12-13

Arabuluculuk, 87/180-182, 224, 92/34-35, 114, 129, 88/1, 106/9-10

A'raf, 39/46-48

Arafat, 87/198, 199

Arapça, 53/2, 96/37, 70/103, 45/113, 47/195, 198, 59/28, 61/3, 62/7, 63/3, 66/12,

Arazi, 102/39

Arı, 70/68, 69

Arim seli, 58/16

Arkadaş, 92/36, 38,69, 112/86, 55/71, 39/36, 184, 113/40, 113, 53/39, 41, 96/5, 69/34, 37, 76, 58/46, 67/59, 37/29

Armağan, 89/38, 55/84, 53/72, 72/39, 44/5, 19, 49, 50, 53, 73/72, 90, 74/72, 42/74, 48/35, 36, 85/27, 56/100, 38/30, 35, 62/49, 111/25

Arş (kürsü), 39/54, 113/129, 51/3, 52/7, 96/2, 50/42, 45/5, 73/22, 74/86-87, 116, 42/59, 48/26, 75/4, 59/75, 60/7, 15, 63/82, 94/4, 78/16-17, 32, 7/20, 27/15

Arz, 92/97, 39/128, 52/64, 96/41, 72/14, 73/105, 85/56, 57/10, 59/10

Ashab-ı Kehf, 69/9-26

Ashab-ı Meş'eme, 46/9

Ashab-ı Meymene, 46/8

Ashab-ı Uhdud, 27/4-8

Ashab-ı Yemin, 46/27, 38

Asker, 51/90, 44/75, 49/6, 8, 39, 40, 41/75

Aslan, 4/50-51

Asma, 55/141

Astar, 97/54

Aşiret, 113/24, 106/13, 105/22, 79/13

Aşırılık, 89/147

At, 89/14,88/60, 70/8, 38/31, 38/33, 101/6, 14/1-6

Atalar, 87/133, 170, 200, 112/104, 55/91, 148, 39/28, 70, 95, 173, 78, 52/62, 87, 109, 53/6, 38, 40, 70/35, 69/5, 73/44, 3, 54, 74/24, 68, 83, 42/18, 47/26, 74, 76, 48/67, 68, 49/36, 57/21, 56/17, 69, 126, 63/22-24, 29, 64/8, 36, 65/25, 23/23, 46/48

Atlas, 69/31, 64/53, 97/54, 98/21

Av, 112/1, 2, 4, 94-96

Avcı, 112/4

Avlanmak, 112/1-2, 4, 94-96, 70/14

Avuç, 87/249, 96/14, 69/42, 45/96, 59/67

Ayakkabı, 45/12

Ay, 55/96, 39/54, 51/5, 96/2, 72/33, 70/12, 73/33, 42/61, 57/29, 30, 43/13, 41/39, (41/40, 59/5, 61/37, 97/5, 71/16,

Ayağın kayması, 87/209, 70/94

Ay hali, 87/222

Ay ve güneş, 55/96, 39/54, 51/5, 96/2, 37/1-2

Ayet, 87/41, 129, 134, 231, 252, 89/4, 7, 19, 58, 70, 98, 101, 108, 113, 118, 164, 199, 92/140, 155, 112/44, 75, 55/4, 93, 98, 124, 126, 130, 157, 158, 39/32, 35, 37, 58, 126, 174, 88/2, 52, 54, 113/9, 11, 65, 51/1, 5, 17, 24, 71, 95, 101, 52/1, 53/1, 96/1-2, 54/1, 70/104-105, 50/59, 69/56-57, 105-106, 44/58, 73/5, 103/16, 52, 74/66, 105, 102/1, 18, 34, 46, 58-59, 61, 42/73, 47/2, 48/1, 49/2, 87, 85/23, 49-50, 84/10, 28, 57/2, 75/22, 90/34, 41/46, 59/59, 71, 60/4, 35, 56, 69, 61/3, 44, 65/6, 8, 11, 31, 35, 66/26-27, 94/9, 17, 105/5, 10/2, 5, 108/10, 99/11, 2/15, 4/16, 80/28, 86/13, 35/19

Ayetleri alaya almak, 87/14-15, 67, 231, 92/140, 113/65

Azap, 87/80, 89/23-24, 112/117-118, 55/40-41, 65, 39/155-156, 51/48-53, 52/8, 84, 105-107, 72/44, 70/45-47, 45/124-127, 103/49, 47/200-207, 48/71-72, 85/53-55, 75/18-21, 58/34-35, 42, 56/176-177, 59/24-26, 47-48, 61/43, 76/7-16, 37/9-42, 94/20, 79/1-3, 40/22-25, 3/11-14, 86/15-17, 27/12, 100/6

Azer, 55/74

Azgınlar, 87/213, 55/146, 39/146, 175-176, 51/90, 54/42, 44, 50/60, 69/80, 44/20, 28, 59, 69, 45/45, 81, 103/3, 60, 42/21, 47/91-103, 224, 49/18, 76, 56/7, 27-32, 38/55-64, 60/75, 65/17, 67/52-55, 76/32, 23/50-52, 77/21, 2/30-31, 78/6, 40/6, 80/21-30, 81/37-39, 10/11, 26/11, 1/6-7

Azık, 87/197

Aziz, 53/30, 51

(B)

Babil, 87/102

Bağırsak, 55/146, 95/15

Bağışlanma dilemek, 87/199, 89/39, 135, 159, 92/62, 64, 106, 110, 112/74, 88/33, 113/80, 113, 52/3, 52, 61, 90, 53/29, 97-98,

69/55, 44/47, 102/62, 48/46, 38/24, 60/7
Bahçe, 87/265, 266, 55/99, 141, 50/91, 74/19, 42/8, 47/57, 134, 147, 48/60, 84/15, 58/15, 16, 41/34, 62/22, 64/25, 34/9, 2/17, 80/16, 80/32, 24/30
Bakır, 69/96, 58/12
Bakla, 87/61
Bakire, 46/36, 77/5
Bal, 70/68, 69, 95/15
Balçık, 52/82, 54/26, 28, 33, 74, 19/4
Balık, 39/163, 69/61, 63, 73/87, 56/142, 2/48
Barış, 87/208, 228, 92/90, 91, 128, 55/127, 88/61, 51/25, 95/35, 34/34,
Baskı ve işkence, 87/191, 193, 217, 88/39
Başak ve Başak rüyası, 87/261, 53/43-49
Başa kakmak, 87/262, 264, 47/18, 19, 22, 106/17, 4/6
Batıl, 87/42, 185, 89/71, 88/8, 41, 96/17, 70/72, 50/81, 69/56, 73/18, 103/62, 85/52, 67, 57/30, 58/26, 49, 38/27, 60/5, 61/42, 24, 64/40, 95/3
Batıl inançlar, 87/189, 112/103
Batılcılar, 39/172-173, 85/48, 60/78, 65/27
Baygınlık, 90/19, 95/20
Bebek, 103/5, 60/67
Bedbaht, 52/105, 26/12, 9/15
Bedeviler, 113/90, 97-99, 101, 120-121, 90/20, 111/11, 111/16, 106/14
Bedir Savaşı, 89/13, 121-128, 173, 174, 88/5-12, 19, 41-44, 49, 64-67, 71, 101/14-15
Bekçi, 59/71, 73, 60/49, 77/8
Bekke, 89/96
Bencil, 92/128, 90/19, 101/9, 108/16, 79/19
Bereket, 39/137, 52/48, 73, 50/1, 73/71, 81, 58/18, 56/113, 61/10
Besmele ayeti, 48/29-30
Beşik, 89/46, 112/110, 44/29, 45/53, 63/10
Beyaz, 87/187, 43/27
Beyin, 73/18
Beyinsiz, 87/142, 39/155, 40/4
Beyt, 112/2, 97, 88/35, 72/37, 103/29, 33, 90/33
Bıçak, 53/31
Bıkkınlık, 43/35, 61/38, 49
Bıldırcın, 87/57, 39/160, 45/80
Biat, 111/10, 18, 91/12
Bilgi, 87/4, 32, 118, 247, 89/66, 75, 92/157, 112/50, 107, 109, 55/75, 100, 140, 144, 39/52, 113/78, 51/89, 52/46, 47, 53/76, 96/2, 70/25, 50/36, 69/5, 91, 45/52, 110, 103/3, 8, 71, 102/15, 47/24, 112, 48/3, 66, 82, 84, 49/78, 85/8, 84/29, 60, 57/4, 6, 15, 34, 75/12, 4, 90/63, 43/11, 38/69, 59/49, 60/42, 63/20, 64/7, 65/4, 20, 24, 32, 111/25, 67/11, 20, 76/36, 23/28, 46/95, 77/26, 4/31, 81/43, 16/5,
Bilezik, 69/31, 103/23, 43/33, 63/53, 98/21
Bina, 87/22, 113/109, 110, 69/21, 56/97, 38/37, 59/20, 60/36, 64, 34/6, 67/47, 109/4, 80/12, 81/27, 26/5
Binek, 87/239, 41/72
Birlik-beraberlik, 87/43, 89/103-105, 88/46, 62/13, 109/4
Bitkiler, 87/22, 61, 164, 89/37, 55/95, 99, 141, 39/57-58, 51/24, 96/3-4, 72/32, 54/19, 70/10-11, 65, 67, 69/45, 45/53, 103/5, 63, 74/19-20, 42/48-49, 47/7, 48/60, 85/63, 84/19, 24, 50, 57/10, 75/27, 43/9, 27, 41/33-36, 59/21, 61/39, 47, 63/11, 65/5, 34/7-11, 97/6, 11-12, 46/63-65, 71-73, 94/17, 71/17, 80/15-16, 81/31, 24/27-32, 8/4-5, 28/4
Boğaz, 72/17, 70/66, 46/83, 3/13
Boğazlamak, 87/49, 112/3, 72/6, 103/36, 48/21, 49/4, 56/102
Borç-Borçlanma, 87/280, 282-283, 92/11, 12, 112/12, 113/60, 42/65, 76/40, 46/66, 94/11, 18, 108/17, 2/46, 3/20,
Boş söz, 74/3, 42/72, 49/55, 46/25, 4/45
Boşa çıkmak, 87/143, 217, 89/22, 171, 195, 112/5, 53, 55/88, 39/147, 88/18, 113/17, 69, 52/16, 53/90, 69/104, 105, 90/19, 43/10, 59/65, 60/25, 95/9, 28, 32, 106/2, 1052
Boşamak, 87/227-232, 236-237, 241, 92/20, 21, 35, 90/28, 28, 49, 52, 99/1-7, 77/5
Boş vakit geçirmemek, 12/7
Bozguna uğratmak, 88/36, 48, 66, 71, 72/15, 48/34, 38/11, 95/4, 37/45
Bozgunculuk, 87/27, 30, 59, 60, 205, 220, 112/33, 64, 39/56, 74, 85, 86, 103, 127, 142, 88/73, 51/40, 81, 91, 52/85, 116, 53/73, 96/25, 70/88, 50/4, 16, 69/94, 47/4, 152, 183, 48/14, 48, 49/77, 83, 85/36, 38/28, 62/40-42
Bozgunculuk çıkaranlar, 112/64, 51/81, 96/25, 48/14, 49/4, 85/30, 38/28
Böbürlenmek, 92/36, 113/25, 52/10, 50/37, 57/18, 37/25, 37/26, 94/23
Bulut, 87/57, 164, 210, 39/57, 160, 96/12, 102/40, 43, 42/25, 48/88, 84/48, 43/9, 66/24, 67/1-5, 76/44, 46/69, 80/14-16
Burçlar, 39/46, 48, 54/16-18 42/61, 27/1
Buzağıya tapınma, 87/51, 54, 92, 93, 92/153, 39/148, 152, 45/88-91
Büyü-Büyücü, 87/102, 112/110, 55/7, 39/109, 116, 51/2, 7, 79, 81, 52/7, 54/15, 50/47, 101, 45/57, 58, 63, 66, 69, 70, 73, 42/8,

47/34, 41, 46, 49, 153, 48/13, 49/36, 58/43, 56/15, 60/24, 63/30, 49, 66/7, 67/39, 52, 76/15, 37/2, 109/6, 4/24, 20/1-4

Büyüklük taslamak, 87/34, 87, 92/36, 172, 173, 112/82, 55/93, 39/13, 36, 40, 48, 75, 76, 88, 133, 146, 206, 113/25, 51/75, 83, 52/10, 72/21, 70/22, 50/4, 37, 73/19, 74/46, 67, 48/14, 49/4, 39, 83, 85/39, 57/7, 18, 75/15, 58/31, 32, 33, 43/43, 38/74, 75, 59/60, 60/27, 35, 47, 48, 60, 61/15, 38, 64/19, 65/8, 31, 66/10, 20, 37/25, 26, 94/23, 104/5, 71/7, 4/23, 16/1, 16/2

(C)

Cahillerden yüz çevirmek, 92/81, 55/106, 39/199, 54/94, 49/55, 75/30, 56/174, 63/89, 67/54, 23/29, 37/6, 3/10

Cahillik, 87/67, 92/17, 55/35, 54, 111, 39/138, 199, 52/29, 46, 53/33, 89, 70/119, 42/63, 49/55, 90/72, 59/64, 66/23, 106/6, 67/11

Cahiliye, 89/154, 112/50, 90/33, 111/26

Calut, 87/249-251

Cariyeler, 87/221, 92/3, 25, 36, 70/71, 74/6, 102/32-33, 58, 90/50, 52, 55, 79/30, 35/13

Cebrail, 87/87, 97-98, 253, 70/102, 44/17, 19, 47/193, 23/6-13, 77/4, 79/4, 80/38, 7/19-21

Cehennem-Ateş, 87/17, 24, 39, 80, 81, 126, 167, 174, 175, 201, 221, 257, 266, 275, 89/10, 16, 24, 106, 116, 131, 151, 183, 185, 191, 192, 92/10, 14, 30, 55, 56, 145, 112/10, 29, 37, 64, 72, 86, 55/27, 30, 128, 39/12, 36, 38, 39,-41, 44, 47, 48, 50, 51, 88/14, 36, 37, 113/17, 35, 63, 68, 81, 109, 113, 51/8, 27, 52/16, 17, 98, 52/106, 113, 96/5, 17, 35, 72/16, 17, 30, 44, 50, 54/18, 27, 43, 44, 70/28, 29, 62, 50/18, 69/29, 53, 96, 99, 100, 102, 44/75, 86, 45/10, 73/39, 69, 103/4, 17, 19, 22, 51, 72, 74/102-108, 102/35, 57, 42/11-15, 19, 48/7, 8, 90, 49/29, 38, 41, 85/24, 25, 84/16, 57/21, 75/20, 90/64, 66, 58/12, 24, 42, 60, 71, 72, 43/6, 36, 37, 41/80, 56/55, 64, 8, 97, 163, 38/27, 59, 61, 76, 59/8, 16, 19, 60/6, 41, 43, 46, 47, 49, 72, 76, 61/19, 24, 28, 40, 62/7, 65/34, 66/20, 34, 95/12, 15, 111/13, 67/13, 76/13, 14, 16, 37/48, 97/14, 15, 35, 43, 44, 46/56, 71, 94, 94/13, 15, 105/17, 101/3, 17, 20, 108/10, 77/7, 9-10, 77/5, 8-11, 79/15-18 71/25, 40/23, 3/12, 4/26-31, 42, 98/4, 33/29-33, 80/21, 30, 7/12, 82/14, 83/12, 27/5, 8/12, 68/1-7, 35/19, 20, 9/14, 15, 100/6, 14/2, 30/8-11, 16/5-7, 32/1-9, 6/3-5

Cehennemden sakınmak, 87/24, 89/131, 192

Cehennemlikler, 87/39, 80-81, 119, 217, 257, 275, 89/10, 116, 92/56, 112/86, 113/113, 51/27, 52/105-107, 119, 96/5, 25, 103/19-22, 51, 74/103-108,112-115, 42/11-14, 75/20-21, 43/36-37, 41/59-64, 56/62-68, 38/55-64, 59/8, 14-16, 19, 60/6, 43, 45-50, 70-76, 61/19-25, 62/20, 64/43-50, 95/15-16, 34/24-30, 76/11-16, 46/41-56, 94/19, 108/10, 77/6-11, 78/25-37, 79/11-18, 80/21-30, 27/10, 8/11-13, 68/1-7, 30/8-11

Cenin, 23/32,

Cennet, 87/25, 89/15, 107, 133, 136, 195-198, 92/13, 57, 122, 112/12, 65, 84-85, 119, 39/42- 44, 46, 47, 49, 50, 88/4, 113/21, 22, 72, 89, 100, 51/9, 10, 52/23, 108, 96/23, 24, 29, 35, 72/23, 54/45-48, 70/30-32, 69/31, 107, 108, 44/60-63, 45/76, 117, 121, 73/102, 103, 103/14, 23, 24, 42/10, 15, 16, 24, 75, 76, 85/58, 84/15, 44, 57/8, 9, 75/19, 43/33-35, 41/56-58, 56/42-57, 60, 61, 38/50-54, 59/20, 73, 74, 60/8, 40, 61/30, 62/22, 63/70-73, 64/51-56, 95/12, 15, 111/5, 17, 34/31, 34, 35, 67/15, 16, 76/17, 18-27, 23/15, 97/46-77, 46/10-40, 88-91, 94/12, 21, 105/22, 109/12, 108/9, 77/8, 11, 78/19-24, 7/13, 86/23, 32, 27/11, 68/8-16, 10/27-30, 100/7, 8

Cennetlikler, 87/25, 89/107, 92/57, 39/42-49, 113/20-22, 51/9-10, 16, 52/108, 96/19-24, 72/23, 50/71, 69/30-31, 44/60-63, 103/23-24, 42/75-76, 49/83, 43/32-35, 41/55-59, 56/40-61, 38/49-54, 61/30-32, 62/20, 63/67-73, 64/51-57, 66/13-14, 34/31-35, 67/15-19, 76/17-28, 46/10-40, 101/20, 2/34-35, 78/19-24, 4/38-41, 98/5-22, 33/41-44, 80/31-36, 81/40-41, 86/22-28, 34-35,68/8-16, 30/6-7

Cennetlikler-cehennemlikler, 39/44-53, 96/18, 56/22-74, 62/20, 64/40-57, 101/20

Ceset, 112/31, 51/92, 73/8, 38/34,

Ceza, 87/66, 85, 191, 196, 211, 89/87, 92/25, 93, 123, 157, 112/29, 33, 38, 60, 95, 98, 55/138, 139, 146, 160, 39/40, 41, 111, 147, 152, 180, 113/26, 82, 95, 51/13, 52, 53/25, 74, 75, 96/6, 13, 96/13, 72/51, 50/8, 63, 98, 69/106, 44/59, 45/97, 127, 73/29, 61, 74/41, 102/2, 8, 11, 25, 42/68, 48/90, 58/17, 33, 43/36, 56/39, 60/3, 5, 22, 40, 61/27, 28, 65/14, 66/20, 25, 67/6, 12, 76/16, 23/31, 46/56, 86, 101/4, 7, 17, 77/7, 4/46, 80/26

Cezanın suça denkliği, 70/126
Cihad, 87/190, 194, 216, 218, 246, 89/ 142, 157, 195, 200, 92/71, 74-77, 84, 89, 95, 101, 102, 104, 112/35, 88/15, 16, 39, 45, 60, 65, 66, 67, 113/14, 16, 19, 20, 24, 25-26, 26, 29, 38, 39, 41, 42, 46, 47, 73, 81-83, 86-88, 103/39, 40, 78, 42/52, 85/69, 95/4, 7, 20, 35, 111/16, 17, 22, 25, 106/9, 91/8, 9, 11, 109/4, 10-12, 77/9
Cihad edenlerin nitelikleri, 87/218, 92/95-96, 88/72-75, 113/20-22, 70/110, 85/6, 69
Cimrilik ve cimriler, 87/195, 89/180, 92/37, 128, 113/34-35, 75-79, 50/29, 100, 42/67, 95/37-38, 23/34, 94/24, 108/16, 79/18, 2/17-33, 78/34, 7/24, 10/18, 9/8-16, 17/3
Cinler, 55/100, 112, 128, 130, 39/38, 179, 52/119, 54/27, 50/88, 69/50, 48/17, 39, 58/14, 41, 56/158, 61/25, 29, 66/18, 29-32, 67/56-58, 97/33, 37-39, 97/15, 56, 74, 40/1-19, 21/5, 6
Cinsi sapıklar, 47/165, 166, 167, 48/54, 55, 85/29
Cizye, 113/29
Cömertlik, 50/29, 9/5, 17-18
Cudi, 52/44
Cuma namazı, 110/9-11
Cumartesi, 87/65, 92/47, 154, 39/163, 70/24
Cünüplük, 92/43, 112/6

(Ç)

Çalışmak, 92/32, 49/77, 23/39-41, 9/4
Çamur, 89/49, 112/110, 55/2, 39/12, 54/26, 28, 33, 50/61, 69/86, 74/12, 49/38, 75/7, 56/11, 38/71, 76, 67/33, 97/14
Çanak, 58/13
Çekici, 87/212, 89/14, 55/43, 122, 88/48, 113/37, 51/88, 52/15, 69/46, 90/32, 43/8, 56/6, 60/37, 63/35, 95/14, 111/12
Çekirge, 39/133, 37/7
Çekiştirmek, 106/12, 32/1
Çerağ, 102/35, 90/46,
Çıplaklık, 45/118, 56/145, 95/37, 2/49
Çift, 55/143, 52/40, 96/3, 54/87, 45/53, 103/5, 74/27, 47/7, 57/10, 11, 41/36, 38/58, 59/6, 62/11, 50, 63/12, 34/7, 67/49, 23/45, 97/52, 31/39, 80/8, 10/3
Çocuklar, 87/49, 128-129, 146, 233, 246, 266, 89/10, 14, 38, 47, 116, 92/9, 11, 12, 75, 98, 127, 171, 176, 112/18, 55/20, 101, 39/127, 189, 190, 88/28, 113/24, 55, 69, 51/68, 70/57, 72, 50/3, 6, 64, 111, 69/4, 39, 46, 74, 80, 82, 44/7, 12, 19-21, 29, 35, 77, 88, 91, 92, 73/26, 91, 74/55, 56, 91, 102/31, 59, 19, 67, 96/38, 72/6, 35, 37, 40, 42/2, 74, 47/18, 88, 133, 49/4, 57/33, 90/4, 5, 58/37, 56/100, 101, 149, 153, 59/4, 60/25, 63/17, 81, 66/15, 67/28, 94/20, 105/17, 22, 91/3, 104/9, 108/14-15, 77/6, 2/14, 71/12, 21, 40/3, 3/17, 4/13, 24/36
Çocukları öldürmenin haram kılınması, 55/137, 140, 151, 50/31, 91/12
Çok kadınla evlilik, 92/3, 129
Çöl, 53/100, 90/20

(D)

Dâbbet-ül arz, 48/82
Dağlar, 87/260, 39/74, 143, 171, 52/42, 43, 96/3, 31, 72/46, 54/19, 82, 70/15-16, 68,81, 50/37, 69/47, 96, 44/90, 45/105-107, 73/31, 78-79, 103/18, 43, 102/43, 47/63, 149, 48/61, 88, 57/10, 90/72, 58/10, 43/27, 38/18, 61/9-10, 62/32, 34/6-7, 76/1-7, 10, 97/24, 46/5, 101/21, 78/14, 79/9, 3/14, 33/10, 25-27, 80/6-8, 81/30, 32, 7/1-3, 68/17-21, 28/2, 30/5
Dalga, 51/22, 52/42, 43, 102/40, 57/32
Dalgıç, 73/82, 38/37
Dallar, 45/71, 46/28
Damar, 78/46
Damga,89/112, 92/155, 39/100, 101, 52/83, 2/16,
Damla, 70/4, 69/37, 103/5, 74/13, 14, 43/11, 41/77, 60/67, 23/46, 31/37, 98/2, 24/19,
Darlık, 89/134, 53/88, 99/6,
Davar, 92/119, 45/18, 43/28, 59/6, 60/79, 62/11
Davet, 52/62, 53/31, 108, 96/36, 72/10, 49/25, 62/15, 66/31, 32, 2/43, 71/5-8
Davud (a.s), 87/249-251, 92/163, 112/78, 55/84, 50/55, 73/78-80, 105, 48/15, 58/10-13, 38/17-30
Değnek, 102/2, 102/4
Delil, 87/150, 248, 89/73, 151, 92/91, 144, 153, 165, 55/81, 83, 149, 39/33, 71, 88/42, 113/70, 51/13, 68, 52/17, 96, 53/24, 35, 40, 72/9-11, 70/44, 69/15, 45/72, 103/71, 74/45, 42/45, 47/197, 48/21, 85/39, 84/9, 35, 56/156, 60/23, 35, 56, 62/15, 16, 19, 25, 64/19, 65/25, 67/38, 76/38, 23/23, 100/1, 2
Delilik, 39/184, 74/70, 47/27, 58/8, 46, 64/14, 67/39, 37/9, 2/51, 7/22
Demir, 50/50, 69/96, 103/21, 58/10, 60/71, 94/25, 98/4

Deniz avı, 112/96

Denizler, 87/50, 164, 112/96, 55/59, 63, 97, 39/138, 163, 51/22, 90, 72/32, 70/14, 50/66, 67, 70, 69/60, 61, 63, 79, 109, 45/77, 97, 73/82, 103/65, 102/40, 42/53, 47/63, 48/61, 63, 84/41, 57/27, 31, 43/12, 62/32, 64/24, 65/12, 67/1-7, 40, 76/6, 97/19-24, 7/6, 82/3

Deri, 92/56, 70/80, 103/20, 59/23, 61/20, 22, 76/3, 79/16

Deve, 55/144, 39/40, 73, 77, 52/64, 53/65, 72, 50/59, 103/36, 47/155, 37/27, 101/6, 33/33, 7/4, 17, 26/13

Dırar Mescidi, 113/107-110

Dikili taşlar, 112/3, 90

Dilek, 92/1, 113/99, 70/84, 103/52, 84/57, 65/35, 23/24

Diller, 84/22

Dilsiz, 87/18, 171, 55/39, 88/22, 70/76, 50/97

Din, 87/120, 130, 256, 89/19, 83, 85, 92/46, 145, 171, 112/3, 54, 57, 55/70, 137, 159, 39/51, 88/39, 72, 113/11, 12, 29, 33, 51/22, 53/76, 103/78, 102/2, 55, 85/65, 84/30, 32, 43, 57/32, 90/5, 59/2, 3, 60/65, 62/21, 111/28, 67/6, 91/8, 9, 109/9, 82/9, 28/7, 100/5, 17/1, 114/2,

Din günü, 5/3, 46/56, 79/26, 82/15, 17, 18, 86/11

Din Kardeşliği, 113/11, 90/5

Dinde zorlama, 87/256

Dinden dönenler (Mürtedler), 87/217, 112/54, 70/105-106

Dinden dönme (İrtidat), 87/217, 92/137, 112/54, 70/106-109, 95/25

Dini Allah'a has kılmak, 92/145-146, 39/29, 59/2-3, 11-14, 60/13-14, 65, 100/4-5

Dirhem, 53/20

Dişi, 87/178, 92/11, 117, 176, 55/143, 144, 39/73, 77, 96/8, 50/40, 59, 47/155, 48/18, 43/11, 56/150, 60/40, 61/47, 62/49, 50, 63/19, 106/13, 23/21, 27, 45, 37/27, 31/39, 9/3

Doğru kimseler, 112/119, 55/143, 113/119, 48/64, 49/48-49, 90/7-8, 23-24, 35, 106/15, 101/7-8, 77/23-24

Doğru yola erdirilen kimseler, 87/213, 103/16, 54, 102/35, 46, 49/56, 59/17-18, 23, 62/13, 52

Doğru yolu tutmak (Hidayet), 5/6-7, 87/53, 150, 89/103, 55/117, 39/158, 70/15, 45/82, 74/49, 75/3

Doğru yolu tutanların nitelikleri, 87/155-157, 55/125, 39/128, 113/18, 69/17, 48/91-92, 41/20-21, 59/37, 41, 95/17

Doğruluk (Sıdk), 87/23, 94, 111, 112/119, 113/119, 50/80, 48/64, 49/48-49, 90/8, 24, 70-71, 66/16, 95/5, 37/55, 77/23-24

Doğu-batı, 87/115, 142, 177, 258, 39/137, 44/16, 102/35, 47/28, 56/5, 63/38, 97/17, 79/40, 3/9

Doğum, 44/23

Domuz, 87/173, 112/3, 60, 55/145, 70/115

Dost, 87/120, 254, 89/175, 92/25, 45, 76, 119, 125, 139, 173, 112/5, 51, 55-57, 80, 81, 55/121, 128, 39/27, 88/73, 96/37, 72/31, 50/73, 69/44, 102/61, 42/28, 47/101, 90/5, 6, 60/18, 61/34, 63/36, 67, 64/41, 111/22, 94/15, 105/22, 91/9, 78/35, 79/10

Dönüş Allah'adır, 87/28, 45-46, 223, 245, 285, 89/28, 54-55, 83, 112/18, 48, 105, 55/36, 60-62, 108, 164, 39/123-125, 113/94, 105, 51/4, 22-23, 30, 46, 55-56, 69-70, 52/4, 29, 34, 88, 96/30, 36, 44/40, 73/35, 92-95, 103/48, 74/60, 115, 102/64, 47/49-50, 49/38-39, 70, 88, 85/16-17, 21-22, 57, 84/11, 57/14-15, 22-23, 75/10-11, 43/18, 41/20-22, 31-32, 53, 82-83, 59/7, 43-44, 60/43, 77, 61/19-21, 62/10, 14-15, 63/12-14, 84-85, 65/15, 34/43, 23/39-42, 91/4, 110/6-8, 108/3, 31/26-30, 68/25-26, 1/6-8

Dua ayetleri, 5/6-7, 87/126-129, 200-201, 250, 285-286, 89/8-9, 15-17, 26-27, 35, 38, 52-53, 146-147, 191-194, 92/75, 112/24-25, 82-83, 114, 39/22-23, 47, 88-89, 125-126, 151, 155-156, 51/84-85, 88-89, 52/45-47, 53/32-34, 101, 72/35-41, 44, 50/24, 80, 69/9-10, 44/1-10, 45/25-35, 113-114, 73/112, 74/26, 28-29, 38-39, 93-94, 97-98, 117-118, 47/83-89, 117-118, 168-169, 48/18-19, 49/15-17, 20-24, 85/30, 58/18-19, 56/99-100, 38/34-35, 59/46, 60/7-9, 64/10-12, 66/15, 101/10, 91/4-5,77/8,11,71/26-28

Dua etmek, 87/127, 87/186, 89/38, 92/32, 55/52, 63-64, 39/29, 55, 56, 134, 180, 189, 88/35, 113/99, 103, 51/10, 12, 22, 89, 53/34, 85-86, 96/14, 72/39, 40, 50/11, 69/28, 44/4, 48, 73/84, 88, 90, 102/41, 42/77, 47/72, 48/62, 84/33, 75/15, 16, 90/43, 43/14, 59/8, 49, 60/14, 49, 50, 60, 65, 61/51, 63/49, 64/22, 23, 76/28, 37/10, 97/29, 40/19, 20

Dudak, 35/9

Dul, 77/5

Duman, 61/11, 64/10, 11, 67/1, 97/35, 46/6, 43, 14/4

Duvar, 69/29, 77, 82, 38/21, 101/14

Dünya hayatı, 89/185, 92/77, 55/32, 51/24, 96/26, 69/7-8, 45, 85/64, 60/38-39, 95/36, 94/20

Dünya hayatını tercih edenler, 89/145, 92/134, 52/15-16, 50/18, 49/79-82, 62/20, 23/29, 81/36-39

Düşmana karşı hazırlıklı olmak, 89/139, 92/104, 88/60, 95/34-35

Düşünmek, 87/219, 89/190-191, 55/50, 39/176, 51/24, 96/3, 70/11, 44, 68-69, 84/8, 21, 59/42, 65/13, 101/21

(E)

Ebrar, 82/13, 86/18, 22

Ebû Leheb ve Karısı, 6/1-5

Ecel, 89/145, 55/2, 39/34, 185, 51/11, 49, 96/38, 54/4-5, 70/61, 50/99, 74/43, 85/53, 58/29-30, 43/11, 45, 59/5, 42, 60/67, 62/14, 66/3, 104/10-11, 71/1-4

Eğlence, 55/70, 39/51, 98, 47/128, 57/6, 56/14, 110/11

Efsane, 88/31, 58/19

Ejderha, 39/107, 47/32

Ekmek, 53/36

Ekin, 87/71, 205, 89/14, 117, 55/136, 138, 141, 52/100, 53/47, 96/4, 72/37, 70/11, 69/32, 73/15, 78, 47/148, 84/51, 75/27, 59/21, 62/20, 64/26, 111/29, 94/20, 19/5

Elbise, 39/26, 27, 70/80, 81, 112, 69/31, 103/19, 23, 102/60, 42/47, 90/59, 43/33, 64/53, 4/4, 98/21

Elyesa' (a.s), 55/86, 38/48

Emanet, 87/283, 89/75, 161, 92/58, 55/98, 88/27, 74/8, 90/72-73, 79/32

Emanete hıyanet, 88/27

Emanete riayet, 87/283, 89/75, 92/58, 74/8, 79/32, 79/33

Emel, 54/3, 95/25

Emir, 89/152, 186, 112/52, 39/54, 84/4, 64/5, 65/17, 18, 99/12, 82/19

Emir sahipleri, 92/59, 92/83,

Emzirmek, 87/233, 92/23, 103/2, 49/7, 12, 99/6

Ensar, 113/100, 117, 101/9

Erzak, 53/59, 63, 65, 70

Eser, 84/50, 41/12, 60/21, 82

Esirler, 87/85, 88/67-71, 95/4-6

Eşek, 70/8, 57/19, 4/50, 51

Eşine yaklaşmamaya yemin etmek, 87/226-227

Eşler arasında sevgi, 39/189, 84/21

Eşleri ölen kadınlar, 87/234-235, 240

Eşya, 39/85, 148, 52/85, 53/17, 79, 45/87, 47/183, 43/12

Et, 87/173, 112/3, 55/145, 70/115, 103/37, 41/72, 106/12, 46/21

Evlat edinme, 90/4-5, 37

Evlatlar, 87/233, 89/10, 92/11-12, 55/140, 151, 88/28, 113/24, 55, 69, 85, 52/40-46, 72/35, 37, 40, 70/72, 50/6, 31, 69/39, 46, 44/77, 42/74, 47/88, 133, 58/35-37, 62/49-50, 76/21, 94/20, 91/3, 12, 104/9, 108/14-15, 99/6, 71/12, 21, 24/34-36

Evlenilmesi haram olan kadınlar, 87/221, 92/22-25, 91/10

Evlilik, 87/221, 230, 232, 235, 92/3, 6, 19,22,25, 34, 35, 127-129, 112/5, 102/3, 32, 33, 60, 90/37, 49, 50, 52, 53, 91/10

Eyke halkı, 54/78-79, 47/176, 38/13, 34/14

Eyyûb (a.s), 92/163, 55/84, 73/83-84, 38/41-44

(F)

Facir, 38/28, 24/42, 82/14, 86/7

Faiz, 87/275-281, 89/130, 92/160-161, 84/39

Fakirlik-fakirler, 87/177, 184, 215, 236, 268, 273, 89/181, 92/6, 8, 36, 135, 112/89, 95, 55/151, 113/28, 60, 50/26, 31, 69/79, 103/28, 36, 102/22, 32, 84/38, 43/15, 95/38, 67/19, 46/67, 101/7, 8, 2/24, 27, 78/34, 79/25, 4/44, 10/18, 35/16, 11/8, 10, 17/3,

Fal okları, 112/3, 90

Fasıklar, 87/26-27, 99, 89/81-83, 110, 112/24-26, 47, 49, 59, 81, 108, 55/49, 39/101-102, 145, 113/8, 24, 53, 67, 80, 84, 96, 51/33, 73/74, 102/4-5, 55, 48/12, 49/32, 85/34, 75/18, 20, 63/54, 66/20, 35, 106/6, 11, 67/46, 94/16, 26, 27, 101/5, 19, 109/5, 104/6

Fecir, 87/187, 50/78, 10/1, 25/5

Fetih, 87/89, 92/141, 112/52, 88/19, 72/15, 75/28, 29, 111/1, 18, 27, 94/10, 109/13, 114/1

Fetva, 92/127, 92/176, 53/41, 53/46

Fey', 101/6, 7

Fıtrat, 84/30

Fidye, 87/48, 85, 123, 184, 196, 229, 89/91, 112/36, 55/70, 51/54, 96/18, 56/107, 59/47, 95/4, 94/15, 79/11

Fil sahipleri (Ashab-ı Fil), 19/1

Firavun'un karısı, 49/9, 77/11

Firavun'un ailesi, 89/11, 39/130, 88/50-54,

72/6, 49/7-8, 60/28, 45-46

Firavun, 87/49-50, 89/11, 39/103-137, 88/52, 54, 51/75-92, 52/96-99, 72/6, 50/101-103, 45/20-24, 34-42, 49, 53-58, 47/10, 11, 18, 19, 48/12, 49/3-6, 8-9, 32, 38-40, 85/39, 38/12, 60/23-37, 45, 46, 63/46-55, 64/17, 25-31, 34/12, 13, 67/39, 40, 77/11, 78/9, 3/15-16, 81/17, 20-25, 10/10

Fitne, 87/102, 191, 193, 217, 89/7, 92/91, 112/41, 71, 55/23, 88/25, 28, 39, 73, 113/47-49, 51/85, 50/73, 45/90, 103/11, 102/63, 85/10, 90/14, 56/63, 162, 59/49, 67/14, 37/27, 94/14, 91/5, 108/15, 2/6, 4/31

Fuhuş, 92/15,16,24,25, 112/5, 53/24, 102/33

(G)

Gafiller, 39/136, 146, 172-173, 179, 51/7-8, 70/108, 69/28, 73/1, 84/7, 41/6

Gaflet, 39/205, 51/90-92

Ganimetler, 89/161, 88/1, 41, 67-69, 101/6-8, 91/11, 111/19, 111/21, 101/6-8

Gayr-i Müslimlere benzemek, 89/105, 156, 88/21, 47, 90/69, 94/16, 101/19

Gazaba uğratılanlar, 5/7, 92/93, 112/59-60, 88/15-16, 102/9, 111/6

Gebelik, 39/189, 96/8, 44/22, 103/2, 57/14, 43/11, 61/47, 66/15, 99/4, 6, 7/4

Gece ibadeti, 42/63-64, 75/15-16, 59/9, 67/17-18, 3/1-4, 20, 98/26

Gece-Gündüz, 87/51, 164,187, 274, 89/27, 113, 190, 92/108, 55/1, 60, 76, 96, 39/4 54, 97, 142, 51/5, 6, 24, 27, 50, 67, 52/81, 114, 96/3, 10, 33, 72/32-33, 54/65, 70/12, 50/1, 12, 78, 79, 44/10, 45/77, 130, 73/20, 33, 42, 103/60-61, 74/67, 80, 102/44, 42/47, 62, 64, 47/52, 48/49, 86, 49/71-73, 57/29-30, 58/18, 33, 43/13, 41/37, 40, 56/138, 59/5, 9, 60/61, 61/37, 38, 64/3, 4, 23, 65/5, 34/40, 67/17, 76/49, 94/6, 78/7, 71/5, 3/2, 6, 20, 4/33, 98/26, 80/10-11, 81/29, 7/17, 83/17, 10/1-5, 26/1-4, 9/1-2, 11/1-3, 25/1-3, 20/3

Gece ve gündüz uyumak, 55/60, 42/47, 84/23, 80/9-10

Gece ve gündüzün faydaları, 51/6, 67, 50/12, 42/47,62, 48/86, 49/71-73, 60/61, 3/6-7

Geçim, 87/241, 39/10, 54/20, 45/124, 59/29, 80/11

Geçmiş milletlerin başına gelen ibretlik olaylar, 87/65-66, 214, 89/10-13, 137-138, 55/6, 10-11, 42, 45, 39/4-7, 86, 94-103, 134-137, 145, 163, 166, 172-174, 88/50-54, 113/69-70, 51/13-14, 38-39, 73, 90-92, 101-102, 52/44, 58-60, 66-68, 81-83, 89, 94-103, 120, 53/7, 109-111, 96/6, 41, 72/5, 9-17, 54/71-84, 70/26, 112-113, 50/17, 69/59, 44/74, 45/128, 73/11-15, 44, 105-106, 103/42-48, 74/29-30, 44, 42/35-40, 47/65-67, 99-102, 119-121, 139, 157-158, 170-174, 189-190, 48/13-14, 50-58, 69, 49/39-40, 58, 78-81, 85/14-15, 24-25, 33-40, 58/15-19, 45, 43/25-26, 42-44, 41/28-31, 56/79-82, 132-138, 176-177, 38/3, 41-43, 59/25-26, 60/5, 21-45, 82-85, 61/13-18, 63/6-8, 23-25, 54-56, 64/17-29, 37, 66/26-28, 95/13, 34/12-14, 36-37, 67/31-46, 23/50-56, 37/9-42, 51, 101/2, 14-15, 91/4-7, 108/5-6, 99/8-10, 77/18, 2/17-33, 78/4-12, 71/22-25, 3/15-16, 33/16-18, 81/15-26, 27/10, 10/6-14, 26/11-15, 19/1-5

Gemiler, 87/164, 39/64, 51/22, 73, 52/37, 38, 72/32, 70/14, 50/66, 69/71, 79, 103/65, 74/21-22, 27, 28, 47/119, 85/15, 65, 84/46, 57/31, 43/12, 41/41-44, 56/140, 60/79-81, 62/32-34, 63/12, 65/12, 37/13, 97/24-25, 78/11

Genç, 53/3, 69/10, 13, 60, 62, 46/17

Gırtlak, 60/18

Gıybet etmek, 106/12, 32/1

Gökler ve yeryüzü, 87/22, 29, 116-117, 164, 55/1, 14, 73, 79, 101, 39/54, 51/3, 6, 52/7, 53/101, 96/2-3, 72/10, 19, 32, 54/19-22, 85, 70/3, 50/99, 69/7-8, 51, 45/1-6, 51-53, 73/16, 30-32, 103/65, 74/17, 102/35, 42/58-59, 48/60-61, 85/44, 61, 84/22, 25, 57/10, 25, 75/5, 58/9, 43/1, 41, 41/81, 38/27, 59/5, 38, 46, 60/57, 64, 61/9-12, 62/10-11, 29, 63/9-10, 64/38-39, 65/3, 22, 66/3-4, 33, 34/6-8, 38, 67/7-8, 20-22, 47-48, 76/5-7, 97/5-7, 10-12, 94/4, 108/3-4, 99/12, 77/1-5, 15, 71/15-20, 80/6-7, 12-13, 81/27-31, 7/11, 82/1-5, 83/1-6, 27/1, 36/1, 68/18-21, 26/5-6, 93/1-6

Gösteriş yapmak, 92/36-38, 88/47, 17/4-7

Gusül (Boy abdesti), 92/43, 112/6

Gül, 97/37

Gülmek, 113/82, 52/71, 74/110, 48/19, 63/47, 57, 23/42-43, 57, 59, 60, 62, 24/39, 86/29, 34

Gümüş, 89/14, 113/34, 63/33, 98/15, 16, 21

Güneş, 87/258, 55/78, 96, 39/54, 51/5, 53/4, 96/2, 72/33, 70/12, 50/78, 69/17, 86, 90, 45/119, 130, 73/33, 103/18, 42/45, 47/60, 48/24, 85/61, 57/29, 43/13, 41/38, 40, 59/5, 61/37, 34/39, 97/5, 71/16, 31/9, 98/13, 7/1,

26/1
Güneş ve Ay, 51/5, 96/2, 72/32-33, 73/33, 42/45-46, 85/61, 57/29-30, 43/13, 41/37-40, 59/5, 61/37, 71/15-16, 26/1-3
Güve, 39/133
Güvence, 92/21
Güvende olmak, 39/97-99, 53/107, 48/89, 49/31, 57, 61/40
Güvenlik, 87/125, 126, 196, 239, 89/97,154, 92/91, 103, 55/81, 82, 113/6, 26, 40, 53/99, 72/35, 54/46, 82, 70/80, 112, 102/55, 47/146, 58/18, 37, 64/51, 55, 111/4, 18, 26, 27, 29/4
Güvenmek, 87/283, 89/73, 53/11, 64
Giyim, 73/80, 72/50, 70/14
Gölge, 87/57, 210, 92/57, 39/160, 171, 96/15, 35, 70/48, 81, 42/45, 47/189, 49/24, 57/32, 43/21, 41/56, 46/30, 43, 98/14, 33/30, 31, 41
Gömlek, 53/18, 25-28, 93
Gösteriş yapmak, 87/264, 92/38, 142, 88/47, 17/4-6
Göz aydınlığı, 44/26, 42/74, 75/17, 90/51
Göz dikmek, 54/88, 45/131
Göz kayması, 90/10, 38/63
Göz-kaş işareti ile ayıplamak, 32/1

(Ğ)

Ğayb, 87/3, 89/44, 179, 55/50, 59, 73, 113/94, 52/123, 53/102, 96/9, 44/61, 73/49, 74/92, 75/6, 58/53, 43/18, 41/11, 34/33, 76/41, 101/22, 110/8, 77/12, 7/24
Ğayb bilgisi, 87/33, 112/109, 39/188, 51/20, 52/31, 49, 70/77, 69/25-26, 48/65, 75, 58/3, 14, 48, 43/38, 59/46, 61/47, 63/84-85, 106/18, 23/35, 94/25, 108/18, 77/25-26, 2/47, 40/26-28

(H)

Haber, 92/83, 90/60, 95/31, 106/6
Hacc, 87/158, 189, 196-200, 203, 112/1-2, 95, 97, 113/3, 19, 103/26-37
Haddi aşanlar, 87/190, 112/87, 51/74, 45/125-127, 73/7-9, 47/150-152, 41/18-19, 63/5, 67/31-34
Haddi aşmak, 87/178, 190, 194, 231, 89/112, 112/2, 87, 39/55
Hainler, 92/105-107, 53/50-52, 103/38
Hak-Batıl, 87/42, 39/118, 50/81, 69/56, 103/62, 57/30, 58/49, 60/5, 62/24
Hakem, 92/35, 65, 112/43, 55/114
Hakkın üstünlüğü, 39/117-118, 88/7-8, 50/81, 73/17-18, 58/48-49, 62/24
Haksız iktisab, 87/188, 92/29-31, 160-161, 113/34
Haman, 49/5-8, 38, 85/39, 60/23-24, 36-37
Hamd, 5/2, 55/1, 44-45, 39/42-43, 51/9-10, 72/39, 54/97-99, 70/75, 50/50-52, 110-111, 74/26-28, 48/15, 59, 93, 49/70, 85/63, 84/17-18, 57/25, 58/1, 43/1, 34, 56/180-182, 59/29, 73-75, 60/7, 53-55, 65, 62/5, 65/36, 76/48-49, 108/1, 114/1-3
Hanif, 87/135, 89/67, 95, 92/125, 55/79, 161, 70/120, 123, 103/31, 84/30, 100/5
Harac, 74/72
Haram aylar, 87/194, 217, 112/2, 97, 113/36
Haram yiyecekler, 87/172-173, 112/1-3, 96, 55/121, 145, 70/115-117
Hardal tanesi, 73/47, 57/16
Harun (a.s), 87/248, 92/163, 55/84, 39/121-122, 142, 150, 51/75, 87, 44/51-53, 45/24-32, 42-48, 69-70, 90-94, 73/48, 74/45-48, 42/35-36, 47/10-13, 43-48, 49/33-35, 56/114-122
Harut ve Marut, 87/102
Haşr, 87/203, 89/12, 157-158, 92/172, 112/96, 55/38, 71-72, 128, 88/24, 36, 51/28, 45, 54/24-25, 50/97, 69/47, 44/66-68, 83-86, 45/102, 74/79, 42/17, 33-34, 48/83, 58/25-26, 40, 56/20-22, 61/19, 62/14-15, 66/5-6, 34/43-44, 105/9, 77/42
Havuz, 58/13
Hayâsızlık, 87/158, 169, 189, 196-200, 203, 268, 92/15-16, 22, 24-25, 112/1, 2, 96, 39/28, 33, 80, 53/24, 70/90, 50/32, 103/25, 27, 91/12
Hayır (iyilik), 87/110, 148, 177, 189, 195, 197, 215, 216, 271, 89/26, 113-115, 134, 92/79, 114, 127, 149, 112/48, 51/107, 52/114, 70/128, 73/35, 72-73, 89, 103/77, 74/57-61, 3/20
Hayırda yarış, 87/148, 112/48, 74/57-61, 43/32, 94/21
Hayvanlar, 87/164, 171, 89/14, 112/1-5, 55/38, 136, 139, 142, 146, 39/179, 51/24, 70/5-8, 10, 66, 68-69, 80, 103/18, 28, 30, 34, 36-37, 65, 74/21-22, 27, 102/41, 45, 42/44, 49, 47/119, 133, 57/10, 75/27, 43/27-28, 41/71-73, 59/6, 60/79-81, 62/11, 29, 63/12-14, 65/3-4, 12-13, 95/12, 37/29, 77/19, 81/27-33, 24/24-32, 7/1-6, 68/17-21, 14/1-6
Hazine, 55/50, 52/12, 31, 53/55, 54/21, 22,

50/100, 42/8, 47/58, 49/76, 38/9, 76/37, 104/7, 40/26

Helal yemek, 87/168, 172-173, 112/1, 3-5, 87-88, 93, 55/118-119, 138, 142, 145, 88/69, 70/114-115, 103/30

Helal yiyecekler, 87/168, 172, 112/1-2, 4-5, 87-88, 96, 55/118-119, 142-145, 39/32, 70/114

Helalinden yemek, 87/168, 172, 55/118-119, 142, 39/160, 88/67-69, 70/114, 103/30, 74/51, 58/15

Hendek Savaşı, 90/9-27

Hesap, 87/284, 39/6, 96/40, 72/51, 73/1, 47, 74/117, 102/39, 47/112-113, 85/12-13, 90/7-8, 38-39, 67/5-6, 97/31-32, 99/8, 80/27, 82/15, 17, 83/8, 68/26, 16/8, 17/1-3

Heva, 87/120, 145, 92/135, 112/48, 49, 77, 55/56, 119, 150, 39/176, 96/37, 45/16, 74/71, 49/50, 84/29, 62/15, 65/18, 23, 95/14, 16, 23/3, 23, 37/3, 81/40

Heykel, 39/148, 45/88, 73/52, 58/13

Hırsız-Hırsızlık, 112/38, 53/70, 73, 77, 81, 91/12

Hıyanet, 89/161, 92/105, 107, 112/13, 88/27, 58, 71, 53/52, 103/38, 60/19, 77/10

Hıristiyanlar, 87/62, 111, 113, 116, 120, 135, 140, 89/55, 67, 112/14, 17, 18, 47, 72, 51, 69, 82, 113/30, 31, 103/17, 94/27

Hortum, 2/16

Hoş görmek, 92/4, 112/13, 54/85, 102/22, 108/14

Hıristiyanlar, 87/62, 111, 113, 120, 135, 140, 112/14, 18, 51, 69, 82, 113/30, 103/17

Hicr Halkı, 54/80-84

Hicret, 87/218, 89/195, 92/89, 97-100, 88/72, 74, 75, 113/20, 40, 70/41, 110, 103/58, 102/22, 85/26, 56, 90/50, 101/9, 91/10

Hidayet, 87/185, 113/24, 65/23, 23/30

Hikmet, 87/32, 129, 151, 209, 220, 231, 240, 251, 260, 89/6, 48, 58, 62, 81, 126, 164, 92/11, 17, 24, 26, 54, 56, 92, 104, 111, 113, 130, 158, 165, 170, 112/38, 110, 55/18, 73, 83, 89, 128, 88/10, 49, 63, 67, 71, 113/15, 40, 60, 71, 97, 106, 110, 51/1, 52/1, 53/6, 83, 100, 72/4, 54/25, 70/60, 125, 50/39, 44/12, 103/52, 102/10, 18, 58, 59, 47/21, 83, 48/6, 9, 49/14, 43, 85/26, 42, 84/27, 57/2, 9, 12, 27, 90/1, 34, 58/1, 27, 43/2, 41/2, 38/20, 59/1, 60/8, 61/42, 62/51, 63/4, 63, 84, 64/4, 65/2, 37, 66/2, 111/4, 7, 19, 106/8, 34/8, 67/30, 37/5, 94/1, 101/1, 91/5, 10, 109/1, 110/2, 3, 5, 108/18, 77/2, 98/30,

Homoseksüellik, 39/80-81, 48/54, 85/28-29

Hoş görmek, 87/109, 112/13, 102/22, 63/87-89, 108/14

Hud (a.s), 39/65-72, 52/50-60, 89, 42/38, 47/123-140, 85/38, 60/30-31, 61/13-16, 66/21-26, 34/12-13, 67/41-42, 23/50-52, 37/18-22, 78/4-8, 10/6-8

Hudeybiye, 111/1, 3, 10-28, 91/12

Huneyn Gazvesi, 113/25, 27

Hurma, 87/266, 92/49, 77, 55/99, 141, 96/4, 70/11, 67, 50/71, 91, 69/32, 44/23, 25, 45/71, 74/19, 47/148, 41/34, 39, 34/10, 37/20, 97/11, 101/5, 78/7, 24/29

Huri, 64/54, 76/20, 97/72, 46/22

Huşu, 87/45, 50/106, 107, 109, 61/39

Hüdhüd, 48/20-29

Hüküm Allah'ındır, 53/39-40, 67, 96/41, 49/70, 88, 84/1-5, 60/11-12

Hükümdar, 87/247, 248, 53/43, 50, 54, 72, 76, 45/114, 48/34

(I)

Irz, 73/91, 74/5, 102/30, 31, 90/35, 77/12, 79/29

Islah, 87/11, 220, 92/16, 146, 55/54, 39/142, 52/88, 117, 70/119, 49/19, 90/71, 62/40

Islık çalmak, 88/35

Issız, 87/259, 44/22, 103/31

Işık, 55/78, 102/35

(İ)

İbadeti Allah'a has kılmak, 5/5, 87/172, 55/162, 39/70, 53/40, 70/114, 50/23, 85/56, 59/14-15, 65-66, 61/37-38, 63/26-27, 21/1-3

İblis, 87/34, 39/11, 54/31, 32, 50/61, 69/50, 45/116, 47/95, 58/20, 38/74, 75

İbrahim(a.s), 87/124-127, 130, 132-133, 135-136, 140, 260, 89/65, 67-68, 84, 95, 97, 92/54, 125, 163, 55/74-75, 83, 161, 113/70, 114, 52/69, 74-76, 53/6, 38, 72/35, 54/51, 70/120, 123, 44/41, 46, 58, 73/51, 60, 62, 69, 103/26, 43, 78, 47/69, 85/16, 31, 90/7, 56/83, 104, 109, 38/45, 62/13, 63/26, 67/24, 23/37, 94/26, 91/4, 8/19

İbrahim ailesi, 89/33-34, 92/54-55

İbrahim (a.s)'ın karısı, 52/69-73, 67/24-30

İbrahim (a.s)'ın soyu, 87/127-128, 89/33-

34, 92/54, 55/84-90, 44/58, 73/72-73, 85/27, 56/112-113, 94/26

İçki, 87/219, 92/43, 112/90-91, 51/4, 70/67, 69/29, 56/67

İddet, 87/228, 231-235, 240, 90/49, 99/1-7

İdris (a.s), 44/56-57, 73/85-86

İffet, 87/273, 92/25, 112/5, 74/1-7, 102/33, 90/35, 79/19-31

İftira, 89/24, 94, 92/20, 48, 112, 55/21, 93, 137, 138, 140, 144, 39/37, 89, 51/17, 59, 60, 69, 52/18, 70/101, 69/15, 102/4, 12, 16, 23, 42/4, 85/68, 90/58, 91/12

İftiracılar, 39/152, 52/50, 70/56, 87, 105, 116, 49/75, 85/12-13, 66/27-28

İhanet, 87/52, 187, 89/161, 92/107, 112/13, 88/27, 58, 71, 77/10, 10/16

İhlâs, 44/51, 38/46

İhlâslı kimselerin nitelikleri, 53/23-24, 54/39-42, 50/64-65, 38/82-83

İhram, 112/1, 2, 95, 96

İhtiyar, 87/266, 89/40, 52/72, 72/39, 54/54, 70/70, 103/5, 44/4, 49/23, 84/54

İktidar, 69/84, 95, 103/41, 102/31, 55, 49/6

İlyas (a.s), 55/85, 56/123-132

İlim, 87/120, 145, 89/7,18, 19, 61, 92/162, 55/80-81, 97-98, 104-105, 119, 143, 148, 39/7, 32, 89, 51/5, 55, 93, 53/22, 68, 70/27, 38, 43, 50/85, 107, 69/65, 44/43, 45/98, 73/7, 74, 79, 103/54, 74/84-85, 88-89, 48/15, 42, 50-52, 49/14, 57, 80, 85/49, 64, 84/1-7, 22, 30, 56, 57/25, 58/6, 28, 36, 59/25-26, 49-50, 60/7, 57, 83, 61/1-3, 62/14, 63/61, 64/32, 38-39, 65/17, 23, 25-26, 32-34, 66/4, 23, 95/16, 76/45-47, 23/30, 105/11, 109/10-11, 110/9, 2/33, 71/1-4

İlimde derinleşenler, 89/7, 92/162

İman (Ye's halinde) iman, 92/18, 55/158, 51/90-92, 47/200-203, 75/28-30, 58/51-52, 60/82-85, 64/10-16

İman-Salih amel ilişkisi, 87/25, 62, 82, 277, 92/57, 124, 172-173, 112/9, 69, 93, 39/42, 51/4, 96/29, 72/23, 69/30, 88, 107, 44/59-60, 96, 45/82, 103/14, 23, 49-50, 56, 102/55, 47/227, 85/7, 9, 58, 84/44-45, 57/7, 75/18-19, 58/4, 37, 43/7, 38/24, 28, 60/40, 58, 61/8, 62/22-23, 26, 65/21, 30, 95/2, 12, 111/29, 108/9, 99/11, 83/25, 27/11, 28/4-6, 13/1-3

İmran ailesi, 89/33-34, 77/12

İmran'ın karısı, 89/33-37

İmtihan, 87/49, 155, 249, 89/186, 39/141, 163, 168, 88/17, 51/30, 72/6, 70/92, 73/35, 85/2, 3, 90/11, 106, 38/24, 34, 64/33, 95/31, 106/3, 91/10

İnci, 70/14, 103/23, 102/35, 43/33, 76/24, 97/22, 46/23, 98/19

İncil, 89/3, 48, 65, 92/47, 112/46, 47, 66, 68, 110, 39/157, 113/111, 111/29, 94/27

İncir, 28/1

İnek, 87/67, 68, 69, 70, 71, 55/144, 53/43-46

İnfak, akara/3, 195, 215, 219, 254, 261, 262, 264, 265, 267, 270, 272, 273, 274, 89/17, 92, 134, 92/38, 39, 112/64, 88/3, 60, 113/53, 54, 91, 92, 98, 99, 121, 96/22, 72/31, 70/75, 103/35, 49/54, 75/16, 58/39, 43/29, 41/47, 62/38, 95/38, 94/7, 10, 104/7, 10, 108/16

İnkâr edenler (Kâfirler), 87/6, 8, 23-24, 26, 29, 61, 89-90, 98, 102, 104, 121, 126, 161-162, 191, 211-212, 253-254, 257, 264, 276, 89/1-4, 12-13, 19, 21-22, 32, 56, 86-91, 96-98, 106, 112, 116, 126-128, 130-131, 140-141, 151, 156, 162, 176-178, 195-196, 92/18, 36, 39, 41-42, 44-46, 56, 101-102, 115, 131, 136-137, 140, 150-151, 160-161, 167-170, 112/3, 5, 10, 17, 36-37, 44, 67, 72-73, 78, 81, 86, 101-104, 114-115, 55/1-10, 25-30, 39, 70, 89, 116, 122, 125, 130, 132, 155-159, 39/27-30, 36-41, 50-53, 64, 71-72, 77-78, 90-93, 96, 101-102, 146-147, 175-178, 182-185, 88/7, 12-14, 17-19, 22-23, 30-40, 47, 50-59, 65, 73, 113/1, 3, 12-13, 17, 25-26, 32, 37, 49, 62-63, 68, 73, 90, 124-125, 51/4, 7-8, 45, 69-70, 73, 100-102, 52/5, 15, 17, 22, 59-60, 66-68, 74-76, 105-107, 53/37, 87, 96/5-6, 12-14, 18, 30-35, 42, 72/2-3, 7-9, 13-20, 28-30, 70/26-28, 33-34, 38-39, 60, 63, 71, 84, 88, 104-109, 112-113, 50/8-10, 60, 67, 69, 72, 89, 97-98, 69/32-44, 56, 100-106, 44/37-40, 68-70, 73, 77-84, 45/47-48, 60-61, 99-101, 133-135, 73/1-3, 36-46, 77, 90-100, 103/3-4, 8-10, 19-22, 25, 42-44, 46-47, 55, 57, 72, 74/24, 33, 44-48, 52-56, 63-77, 117, 102/55, 57, 42/11-14, 32-44, 50, 55, 60, 77, 47/139, 157-158, 170-174, 189-190, 48/4-5, 40-43, 50, 52, 57-58, 60-62, 65, 82-85, 49/38-42, 46-48, 81-82, 85/23-24, 47, 55, 84/16, 44-45, 58, 60, 57/6-7, 12, 23-24, 32, 75/28-29, 90/7-8, 25, 64-28, 58/5, 31-38, 43-46, 43/6-7, 25-26, 36-40, 41/1-10, 28-32, 59, 70, 56/11-15, 81-82, 127-128, 133, 136, 167, 170, 174-179, 38/1-14, 27, 84-85, 59/2-3, 7-8, 22, 32, 55, 59, 63, 66-67, 71-72, 60/4-6, 10-14, 49-50, 69-76, 82-85, 61/13-14, 26-29, 44, 50-54, 62/16, 26, 35, 63/6-8, 24-25, 29-42, 57-62, 79-80, 87-89, 64/40, 50, 65/7-11, 18-19, 31-35, 66/1-11, 20, 31-32, 34, 95/1-3, 7-9, 12, 32, 34, 111/13, 22-26, 34/1-11, 20-30, 67/7-9, 52-

53, 59-60, 23/27-28, 59-62, 37/1-14, 91/1-2, 13, 109/5, 7-8, 108/5-6, 10, 99/8-10, 77/6-11, 20-21, 27-30, 79/1-3, 36-44, 71/26-27, 40/15-17, 4/31, 31/20-36, 98/4, 27-28, 80/40, 24/40-42, 86/34-36, 83/20-24, 27/17-20, 36/15-17, 8/9-17, 68/21-26, 10/15-26, 35/19-20, 11/1-6

İnkâr edenlerden yüz çevirmek, 55/70, 91, 54/1-3, 74/52-54, 75/28-30, 56/174-179, 63/82-83, 67/52-54, 76/45, 23/27-30, 37/4-6, 79/40-42, 4/11-17

İnkâr edenlere mühlet tanınması, 89/178, 55/110, 112, 137, 158, 39/180, 186, 51/11, 19, 102, 96/32, 72/10, 54/2-3, 70/61, 69/58, 45/128-129, 73/108-111, 103/42-44, 74/54-56, 85/65-66, 43/45, 59/8, 61/45, 62/14, 21, 63/83, 79/40-42, 36/15-17

İnkâr edenlerin kıyamet günü dünyaya dönme arzuları, 55/27, 72/44, 74/99-100, 47/96-102, 75/12, 43/36-37, 59/55-59, 60/10-11, 62/44

İnsan hayatının devreleri, 87/28, 39/24-25, 70/70, 103/66, 84/11, 40, 41/68, 65/25-26

İnsan ve nitelikleri, 87/204-207, 92/27-28, 39/181, 51/19, 52/118-119, 53/53, 72/34, 50/11, 67, 100, 69/54, 73/37, 84/8, 36, 57/6, 20, 62/48, 63/15, 79/19-23, 98/2-3, 24/17-19, 82/6-7, 10/15-20, 35/4, 1/6-7, 14/1-8, 13/1-3

İnsan ve tabiat, 39/22-25, 45/55, 74/79, 77/24, 71/17-20, 33/25-27

İnsanın Rablerine karşı düşmanlığı, 70/4, 41/77

İnsanın yaratılışı, 89/6, 59, 92/1, 55/2, 98, 39/11, 189, 51/4, 54/26-27, 70/70, 69/37, 51, 73/37, 103/5, 47/75-78, 84/20, 40, 57/28, 41/20-22, 77-79, 56/11, 59/6, 60/57, 64, 61/21, 47, 62/11, 63/87, 65/3-4, 106/13, 34/16, 67/56, 23/42-46, 97/1-4, 14-15, 46/57-59, 108/2-3, 77/22-24, 79/19-22, 36-39, 98/28, 80/6-8, 82/6-8, 36/5-8, 35/1-10, 26/7-9, 9/1-4, 28/1-5, 1/1-2

İnsanın yaratılış evreleri, 87/28, 70/70, 78, 69/37, 103/5, 74/12-16, 84/20, 54, 75/5-9, 43/11, 41/68, 59/6, 60/67, 66/15, 71/13-14, 31/36-39, 98/1-2, 33/20-23, 24/17-20

İnsanın yeryüzünde halife oluşu, 87/30, 55/165, 51/13-14, 73, 52/56-57, 48/62, 43/39

İnşallah, 87/70, 69/69, 49/27, 56/102

İntihar, 92/29-30

İntikam, 89/4, 39/126, 136, 113/74, 72/47, 54/79, 84/47, 75/22, 59/37, 63/25, 41, 55, 64/16, 95/4, 37/10, 27/8

İpek, 69/31, 103/23, 43/33, 64/53, 98/12, 21

İrem, 10/7

İrin, 72/16, 38/57, 78/36, 80/25

İsa'nın (a.s) babasız olarak doğması, 89/45-47, 59-63, 44/16-30

İsa'nın (a.s)havarileri, 89/52-53, 112/12-13, 111-113, 94/27, 109/14

İsa'nın (a.s) Hz. Muhammed'in (a.s) geleceğini müjdelemesi, 109/6

İsa'nın(a.s) mucizeleri, 89/45-51, 112/110

İsa'nın (a.s)nitelikleri, 89/48-50, 92/171-173, 55/85, 44/27-35, 73/91, 74/50, 63/57-59

İsa'nın(a.s) tevhide çağırması, 112/17, 72-75, 116-118, 113/30-31, 44/34-40, 90/7, 41/32, 62/13, 63/63-64, 109/6

İsa'ya (a.s) İncil'in ve mucizelerin verilmesi, 87/87, 253, 89/45-51, 112/46-47, 110, 44/29-30, 94/27, 109/6

İshak (a.s), 87/133, 136, 140, 89/84, 92/163, 55/84, 52/71, 53/6, 38, 72/39, 54/51-53, 44/49-50, 73/72, 85/27, 56/112-113, 38/45-47, 67/24-28

İslam, 87/208, 89/19, 85, 112/3, 113/74, 55/125, 59/22, 95/7, 106/14, 94/14, 109/7, 110/11, 99/6

İslam bütün peygamberlerin dinidir, 87/132-133, 89/81-83

İslam'a teşvik, 87/208, 89/102, 92/125, 55/14, 71, 162-163, 51/71-72, 52/13-14, 70/81, 73/108, 103/34, 48/81, 91, 59/11-12, 54, 60/66, 61/6, 33, 63/68-70, 66/15-16, 106/14

İslam ümmetinin nitelikleri, 87/142-143, 89/110, 113/122, 103/78, 43/31-32

İsmail (a.s), 87/125, 127, 133, 136, 140, 89/84, 92/163, 55/86, 72/39, 44/54-55, 73/85-86, 56/99-107, 38/48

İsra ve Mirac, 50/1, 60, 23/1-18

İsraf, 92/6, 55/141, 39/31, 50/26-30, 42/67, 47/150-152

İsrail, 89/93, 44/58

İsrail oğulları: Allah'ı görmek istemeleri, 87/55-56, 92/153

İsrail oğulları: Allah'ın İsrail oğullarına lütfu, 87/47, 49-56, 122, 112/20, 39/138-140, 51/93, 45/47, 80-82, 60/53-54, 64/30-33, 65/16

İsrail oğulları: Allah'ın İsrail oğullarından istedikleri, 87/40-48, 54, 61, 63-64, 72-73, 122-123, 112/20, 39/161-162, 72/5-9, 50/2, 75/24

İsrail oğulları: Buzağıyı ilah edinmeleri, 87/51-52, 54, 92-93, 92/153, 39/148-155, 45/83, 93

İsrail oğulları: Cebrail'e düşmanlıkları,

87/97-98

İsrail oğulları: Cumartesi yasağına uymamaları, 87/65-66, 92/47, 154, 39/163, 70/124

İsrail oğulları: Hayata aşırı düşkünlükleri, 87/94-96, 110/6-8

İsrail oğulları: Helal şeyleri kendilerine haram kılmaları, 89/93-95, 92/160-161, 55/143-144

İsrail oğulları: İsrail oğulları ve Firavun, 87/49-50, 39/117-128, 134-137, 141, 88/53-54, 51/90-92, 72/6, 50/103-104, 45/77-80, 47/52-68, 49/38-40, 63/54-56, 64/22-31

İsrail oğulları: nitelikleri, 87/76, 100, 89/21-24, 75, 78, 92/44-46, 49-55, 112/21-24, 41-43, 60-64, 78, 81, 55/91, 70/118, 105/8, 101/11-15, 110/5

İsrail oğulları: İsyan etmeleri ve cezalandırılmaları, 87/58-60, 63-66, 83-86, 92-93, 101, 211, 89/112, 92/45-46, 153-162, 112/12-14, 20-26, 32, 43, 49-50, 70-71, 78, 81, 55/146-147, 39/152, 155, 161-169, 171, 175-178, 70/118, 50/4-8, 45/83-97, 103/42-44, 109/5

İsrail oğulları: Mukaddes topraklara girmeleri, 87/58-59, 92/154, 112/20-26, 39/161-162

İsrail oğulları: Musa (a.s)'a eziyetleri, 90/69, 109/5

İsrail oğulları: Hz. Peygamber'i yalanlamaları, 87/87-88, 89/184, 112/70-71, 55/57-58

İsrail oğulları: Peygamberleri (a.s) öldürmeleri, 87/61, 87, 91, 89/112, 181-183, 92/154-155

İsrail oğulları: Sığır kesmeleri olayı, 87/67-74

İsrail oğulları: Tevrat'ı ihmal etmeleri, 92/13, 66, 68

İsrail oğulları: Tevrat'ı tahrif etmeleri, 87/75, 78-79, 89/78, 92/44-46, 112/13, 41, 39/169- 170

İsrail oğulları: Tevrat'ın bazı hükümlerini gizlemeleri, 87/76-77, 146, 159-160, 174, 176, 89/77, 92/15, 55/91

İsrail oğulları: Tîh'te dolaşmaları, 87/57, 112/24-26, 39/160, 50/101-104

İstikamet (Ayrıca bak. Doğruluk), 5/6, 8, 89/51, 100-101, 92/66-68, 174-175, 112/15-16, 55/126, 153, 161, 51/88-89, 52/56, 112, 72/1, 54/41-48, 70/9, 67, 44/23-24, 54, 62/14-15, 64/6, 30-32, 66/13-14, 7/27-28

İstişare, 87/233, 89/159, 62/38

İşkence, 87/49, 39/141, 72/6, 12, 70/110, 85/10, 27/10

İyi kimseler, 89/196-198, 98/5-22, 82/13, 86/18-28

İyilik etmek (İhsan), 87/112, 195, 89/172, 92/128, 112/93, 39/35, 53/22, 70/90, 128, 69/30, 49/14, 85/69, 56/78-80, 108-110, 119-121, 129-131, 67/15-16

İyilik edenlerin mükâfatları, 87/195, 89/133-134, 148, 112/84-85, 93, 55/84, 39/56, 113/91, 120, 51/26, 52/114-115, 53/22, 56, 90, 70/30, 128, 103/37, 49/14, 85/69, 57/1-5, 22, 90/29, 56/80, 104-105, 119-121, 129-131, 59/10, 33-35, 66/12, 67/15-16, 23/31-32, 33/41-44

İyiliğin mükâfatı, 92/40, 55/160, 48/49, 49/84, 62/22-23

İyiliği emredip kötülükten men etmek, 89/104, 113-114, 113/71, 112, 57/17

İzzet ve şeref, 92/139, 51/65, 43/10, 56/180-182, 38/82, 104/8

(K)

Ka'be, 87/125, 127, 89/96-97, 112/97, 113/19, 72/37, 50/1, 103/25-26, 29, 32-33, 76/1-8, 29/1-4

Kabile, 92/90, 106/13

Kabir, 113/84, 103/7, 43/22, 91/13, 16/2

Kabuk, 50/46, 61/25, 63/36

Kaburga, 36/7

Kadeh, 56/45, 76/23, 46/18, 98/5, 17, 80/34

Kader, 89/145, 154, 55/2, 35, 59, 39/34, 88/68, 113/51, 51/19, 49, 107, 52/6, 8, 37, 56, 107, 108, 110, 96/11, 31, 32, 38, 39, 54/4, 70/53, 61, 50/58, 45/40, 129, 74/43, 102/43, 48/74, 75, 85/53, 57/34, 75/5, 90/38, 58/3, 30, 43/11, 45, 61/45, 47, 62/14, 95/19, 111/11, 37/49, 51, 52, 53, 94/22, 23, 101/3, 108/11, 99/3, 71/4, 40/25, 28, 27/22

Kadın hakları, 87/228-229, 233, 237, 92/19-21, 127, 55/139, 70/58-59, 63/17, 99/6, 7/8-9

Kadının boşanmak için bedel vermesi, 87/229

Kadınlar, 87/49, 187, 222-232, 235-237, 89/14, 42, 92/1, 3-4, 7, 11, 19, 22, 24, 32, 34, 43, 75, 98, 127, 129, 176, 112/6, 39/81, 102/31, 60, 48/55

Kadınların giyimi, 102/31, 60, 90/59

Kadınların mahremleri, 90/55, 102/31

Kâğıt, 55/7, 91

Kadir gecesi, 92/1-6, 25/1-5
Kafile, 53/10, 70, 94
Kâfirler, 87/19, 24, 34, 89, 90, 98, 104, 105, 161, 191, 217, 250, 254, 264, 276, 286, 89/13, 28, 32, 91, 131, 147, 92/37, 101, 102, 139, 140, 141, 144, 151, 161, 112/44, 54, 57, 67, 68, 102, 55/28, 122, 39/37, 88/15, 18, 19, 65, 113/32, 37, 40, 68, 69, 73, 120, 125, 51/86, 52/42, 48, 53/87, 70/27, 50/8, 69/102, 44/83, 42/52, 55, 49/86, 84/14, 45, 90/1, 8, 48, 64, 43/39, 41/70, 56/2, 63, 38/4, 74, 59/3, 32, 59, 71, 60/6, 14, 25, 50, 74, 85, 61/50, 62/26, 63/24, 30, 95/10, 11, 111/13, 22, 29, 34/2, 37/8, 10, 43, 94/20, 105/4, 5, 91/10, 11, 13, 109/8, 108/2, 77/9, 77/20, 28, 78/50, 79/2, 71/26, 27, 4/9, 10, 31, 98/4, 80/40, 24/42, 86/34, 36, 36/17, 18/1
Kâfirleri dost edinmek, 89/28, 92/89, 144, 112/51, 57, 113/23-24, 105/22, 91/8-9, 13
Kahkaha, 63/57
Kâhin, 76/29, 78/42
Kâinatın yaratılışı, 55/101, 39/54, 51/3, 5, 52/7, 72/19, 54/85, 70/3, 73/30, 42/59, 85/44, 84/8, 75/4, 59/5, 61/11, 64/39, 66/3, 61/12, 34/38, 94/4, 99/12
Kale, 90/26, 58/13, 101/2
Kalem, 89/44, 57/27, 2/1-2, 1/3-5
Kalp, 39/43, 51/57, 96/28, 74/78, 75/9, 90/4
Kalpleri ısındırılacaklar, 113/60
Kâlû belâ, 39/172, 173
Kamçı, 103/21, 10/13
Kan, 112/3
Kanat, 54/88, 47/215, 49/32, 43/1, 77/19
Karargâh, 42/66, 76, 90/33
Kardeşlik-kardeşler, 87/178, 220, 89/103, 156, 168, 92/11, 12, 23, 176, 112/25, 30, 31, 55/87, 39/38, 65, 73, 85, 111, 142, 150, 151, 202, 113/11, 23, 24, 51/87, 52/50, 61, 84, 53/5, 7, 8, 58, 59, 63-65, 69, 70, 76, 77, 87, 89-100, 102, 54/47, 50/27, 44/28, 53, 45/30, 40, 42, 74/45, 102/31, 61, 42/35, 47/36, 106, 124, 142, 161, 48/45, 49/11, 12, 34, 35, 85/36, 90/5, 18, 55, 38/23, 66/21, 106/10, 12, 34/13, 105/22, 101/9-11, 79/12, 24/34
Karga, 112/31
Karın, 87/174, 89/35, 70/66, 78, 102/45, 56/144
Karınca, 48/18-19
Karun, 49/76-83, 85/39, 60/23-24
Kasaba, 69/77, 42/51
Kasırga, 87/266, 50/68, 61/16, 37/19, 34, 78/6
Katır, 70/8
Kâtip, 87/282, 283, 24/15
Kavga, 87/197, 49/15
Kaya, 69/63, 57/16, 23/34, 10/9
Kaynak, 92/130, 56/45, 59/21, 37/12, 98/6, 86/28, 68/5, 68/12
Kazanç, 87/14-16, 78-79, 200-202, 225, 264, 267, 281, 89/25, 155, 92/32, 88, 110-112, 55/3, 70, 120, 128-129, 164, 39/38-39, 96, 113/81-82, 95, 51/7-8, 27, 50-52, 52/85-86, 96/33, 42, 72/18, 49-51, 54/80-84, 69/58, 57/34, 90/58, 43/45, 41/63-65, 59/24, 47-51, 60/17, 82, 61/17, 62/22, 30, 32-34, 65/7-10, 14, 22, 86/10-14, 6/1-3
Kazık, 38/12, 80/7, 10/10
Kaş, 4/22, 86/30, 32/1
Keçi, 55/143
Kefaret, 112/45, 89, 95
Kefil, 53/72, 70/91
Kemik, 87/259, 55/146, 50/49, 98, 44/4, 73/100, 74/14, 35, 82, 41/78, 56/16, 53, 46/47, 31/3, 26, 81/11, 36/7
Kent halkı kıssası, 41/13-54
Kevser, 15/1-3
Kıble, 87/142-145, 150
Kıblenin değişmesi, 87/143
Kıbleye yönelmek, 87/144, 149-150
Kısas, 87/178-179, 194, 70/126, 42/68-69
Kısır, 89/40, 44/5, 8, 62/50, 67/29
Kıskanmak, 87/90, 109, 213, 89/19, 92/54, 128, 112/27-31, 111/15, 7/24, 20/1-5
Kıtalar, 96/4
Kıvılcım, 33/32
Kıyamet gününe hazırlanmak, 87/109, 72/31, 50/71-72, 84/43, 62/47, 46/83-96, 101/18, 78/13-37, 81/34-41, 24/33-42, 83/1-12, 16/1-8
Kıyametin alametleri, 55/158, 37/1-2, 97/37
Kıyamet gününün nitelikleri, 87/48, 113, 123, 165-167, 254, 281, 89/9, 25, 30, 55-57, 105-107, 185, 92/41-42, 87, 141, 159, 112/109-120, 55/12, 22-24, 27-30, 40-41, 93-94, 128-132, 39/8-9, 37-39, 51/28-30, 45, 47, 93, 52/59-60, 84, 102-108, 72/21-23, 31, 40-51, 54/36-38, 70/24-29, 77, 84-89, 92, 111, 124, 50/13-14, 49-52, 71-72, 97, 69/47-49, 52-53, 99-101, 44/37-40, 68-72, 81-87, 93-95, 45/99-112, 123-127, 73/39-40, 47, 95-104, 103/1-2, 17, 55-59, 68-69, 74/16, 76-77, 101-115, 102/23-25, 36-37, 42/17-31, 33-34, 47/87-103, 48/82-85, 87-88, 49/62-67, 74-75, 85/12-13, 25, 54-55, 84/12-16, 43-45, 55-57,

57/33, 75/12-14, 23-25, 28-30, 90/64-68, 58/23-26, 31-33, 40-42, 51-54, 43/14, 41/48-67, 56/20-34, 38/77-81, 59/24, 30-31, 47-48, 60-61, 67-75, 60/10-12, 15-20, 32-33, 44-46, 51-52, 69-76, 82-85, 61/29, 47-48, 62/7-8, 15, 22, 44-47, 63/37-39, 67-68, 65/16-17, 26-35, 66/35, 34/20-35, 41-44, 67/12-14, 76/7-20, 45-46, 23/57-58, 37/1-8, 46-48, 97/37-45, 46/1-7, 47-56, 94/12-15, 105/5-7, 17-18, 91/3, 108/9, 77/7-8, 77/25-28, 2/42-43, 78/1-4, 13-37, 79/1-14, 42-44, 3/11-14, 17-18, 4/8-10, 31/3-15, 20-25, 98/4-22, 33/8-15,35-40, 80/17-20, 37-40, 81/6-14, 34-41, 24/33-42, 7/1-14, 82/1-5, 17-19, 86/1-12, 34-36, 83/1-19, 36/8-10, 68/1-16, 10/21-30, 93/1-8, 14/9-11, 30/1-11

Kıyamet gününün vakti, 39/187-188, 54/85, 50/99, 69/21, 103/7, 85/5, 57/34, 58/29-30, 38/15-16, 78-81, 60/59, 61/47, 62/17-18, 63/61-66, 85, 65/32, 95/18, 33/1-7, 81/42-46

Kıyam etmek, 69/14, 103/26, 47/218, 58/46

Kız, 89/36, 92/12, 23, 176, 55/100, 52/78, 79, 54/71, 70/57, 58, 44/28, 45/40, 102/31, 61, 49/11, 27, 90/50, 55, 59, 56/153, 63/16, 76/39, 77/12, 80/33, 7/8

Kibirlenmek, 50/37-38, 57/18, 60/69-76

Kibirlenenler, 92/36-39, 172-173, 55/93, 39/36, 40, 48, 75-79, 132-133, 146, 51/75, 70/22-23, 29, 85/39, 57/7, 18, 56/34-36, 59/59-60, 72, 60/27, 35, 56, 60, 69-76, 61/37-38, 65/7-8, 31, 66/20, 104/55, 71/7

Kibirlenenlerin nitelikleri, 92/36-37, 113/25-26, 52/9-11, 57/18, 94/22-24

Kilise, 103/40

Kin, 89/118, 112/14, 64, 101/10, 91/4

Kin tutmak, 89/118, 112/8, 14, 64, 91, 60/35, 91/4

Kitap Ehli, 87/62, 105, 111, 113, 120, 135-141, 145-146, 89/19-25, 64-73, 78, 98-101, 110-115, 92/153, 159, 171, 112/12-19, 41-53, 57-69, 72-77, 82-85, 103/17, 85/46-47, 94/29, 101/2, 11, 100/1-6

Kitaplar, 87/4, 41, 78, 79, 136, 285, 89/84, 92/136, 96/36, 85/46, 47, 43/25, 94/26

Kitapları sağ tarafından verilenler, 50/71, 46/27, 40, 90-91, 78/19-24, 4/38-40, 83/7-9, 35/17-18

Koca, 87/228, 230, 232, 92/35, 128, 52/72, 102/31

Kocakarı, 47/171

Kocamışlık, 52/72

Komşu, 92/36

Korkaklık, 89/156, 92/72, 73, 88/15, 16, 113/44, 49, 56, 57

Korku namazı, 87/238-239, 92/102-103

Koyun, 55/143, 146, 38/23, 24

Köle, 87/177, 178, 221, 92/92, 112/89, 113/60, 102/32, 47/22, 105/3, 35/12, 13

Köle azat etmek, 87/177, 92/92, 112/89, 113/60, 102/33, 105/3, 35/11-16

Köpek, 39/176, 69/18, 22

Kötülüğün cezası, 55/160, 48/90, 49/84, 84/41, 60/40, 62/40-41

Kötülük işleyenlerin cezası, 92/18, 53/25, 48/90, 49/84, 43/10, 61/46, 65/15, 21, 23/31

Kötülüklerin örtülmesi, 112/65, 88/29, 111/4-5, 108/9, 99/4-5, 77/8

Kulak, 87/7, 19, 92/119, 112/41, 42, 45, 55/25, 39/179, 195, 113/61, 51/31, 54/18, 70/108, 50/36, 46, 69/11, 57, 103/46, 74/78, 47/223, 57/7, 75/9, 61/5, 16, 44, 66/29, 34/37, 41, 37/19, 77/23, 71/7

Kumar, 87/219, 112/90-91

Kur'an, 87/23-24, 185, 55/19, 51/15, 37-38, 52/13-14, 53/2-3, 54/9, 87, 70/98, 50/9, 41, 45-46, 82, 89, 106, 69/54, 45/2-3, 48/1-6, 76, 42/32, 84/58, 75/2, 38/1

Kur'an'a sarılmak, 89/103, 92/145-146, 55/50-51, 57-106, 153, 155, 39/3, 51/109, 103/78, 63/44, 65/18, 41/10-11

Kur'an'ın isimleri, 87/2, 159, 185, 89/3-4, 7, 92/105, 113, 39/2, 51/1, 54/6, 9, 70/44, 64, 73/50, 42/1, 41/69, 38/87, 59/23, 62/52, 46/81,

Kurbağa, 39/133

Kurban, 87/196, 89/183, 112/2, 27, 95, 97, 103/36-37, 56/103, 107, 15/2

Kureyş, 29/1-4

Kuş-kuşlar, 87/260, 89/49, 112/110, 55/38, 53/36, 41, 70/79, 50/13, 73/79, 103/31, 102/41, 48/16, 17, 20, 58/10, 38/19, 77/19, 19/3

Kuşluk vakti, 39/98, 45/59, 81/46, 11/1

Kurt, 53/14, 17

Kurtuluşa ermek, 87/189, 89/130, 200, 112/35, 90, 100, 39/69, 88/45, 103/77, 102/31, 110/10

Kurtuluşa erenler, 87/1-5, 89/104, 185, 39/8, 157, 113/20-22, 88, 74/101-102, 109-111, 102/51-52, 49/65-67, 84/38, 57/1-5, 105/22, 101/9, 20, 108/16, 8/14-15, 26/7-9

Kurtuluşa eremeyecek olanlar, 55/21, 135, 51/17, 69, 77, 53/23, 70/116, 45/69, 74/117, 49/37, 82, 26/9-10

Kutsal topraklar, 112/21

Kuyu, 53/10, 15, 103/45

(L)

Lakap takmak, 106/11
Lanet, 87/88, 89, 159, 161, 89/61, 87, 92/46, 47, 52, 93, 118, 155, 112/13, 60, 64, 78, 39/38, 44, 113/68, 52/18, 60, 99, 96/25, 54/35, 50/60, 102/7, 102/23, 49/42, 85/25, 90/57, 61, 64, 68, 78, 60/52, 95/23, 111/6
Lanete uğratılanlar, 87/88, 162, 89/86-88, 92/44-47, 51-52, 93, 116-118, 112/13, 60, 78, 39/44, 113/68, 52/18, 59-60, 96-99, 96/25, 54/34-35, 102/7, 23, 90/57, 60, 61, 64-68, 60/51-52, 95/22-23, 111/6
Lat (Put), 23/19-20
Leş, 87/173, 112/3, 55/145
Levha, 39/145, 150, 154
Levh-i Mahfuz, 55/38, 59, 88/67-69, 51/61, 52/6, 96/39, 45/51-52, 103/70, 48/38-40, 84/55-56, 90/6, 58/3, 43/11, 41/12, 63/1-4, 34/1-4, 94/22, 24/13-16, 27/19-22
Lokman (a.s), 57/12-19
Lût (a.s), 55/86, 39/80-84, 51/74, 52/69-70, 74, 77-83, 89, 54/57-77, 73/71, 74-75, 42/40, 47/160-175, 48/54-58, 85/26, 28-35, 56/133-138, 38/12-14, 34/12-14, 67/31-37, 23/50-55, 37/33-40, 77/10, 78/9-10
Lut (a.s)'ın karısı, 39/82-83, 52/81, 54/57-60, 47/167-172, 48/56-57, 85/31-33, 56/133-135, 77/10
Lut (a.s) ailesi, 54/57-62, 48/56, 37/33-35

(M)

Mağara, 113/40, 57, 69/10, 11, 16, 17, 25
Madenler, 96/17, 70/12-13, 84/9, 58/12, 94/25, 79/8
Mahrem olanlar, 92/23, 24
Mal sevgisi, 10/15-20, 14/6-8
Manastır, 103/40
Maymun, 87/65, 112/60, 39/166
Maşallah, 69/39
Medine, 113/101, 120, 90/13, 60, 101/9, 104/8
Meyden, 45/40, 49/22-23, 45
Mehir, 87/229, 237, 92/4, 20-21, 24-25
Mekke, 55/92, 113/40, 72/35, 37, 48/91, 49/57, 85/67, 111/24, 35/1-2, 28/1-4
Mekke'nin Fethi, 111/1-29, 109/10-13, 114/1-3
Melekler ve Meleklerin nitelikleri, 87/30, 31, 34, 98, 102, 126, 161, 177, 210, 248, 285, 89/18, 39, 42, 45, 80, 87, 124, 125, 92/97, 136, 166, 172, 172, 55/8, 9, 50, 61, 75, 93, 111, 158, 39/11, 20, 206, 88/9, 12, 50, 52/12, 31, 53/31, 96/12, 13, 23, 54/7, 8, 28, 30, 61-64, 70/2, 28, 32, 33, 49, 50, 50/40, 61, 92, 95, 69/50, 44/9, 64, 45/116, 73/19, 20, 26-29, 103, 103/75, 74/24, 88, 42/7, 21, 22, 25, 75/11, 90/43, 56, 58/40, 43/1, 41/83, 56/1-4, 8, 150, 158-199, 38/67-69, 71, 73, 59/75, 60/7-9, 61/14, 30, 38, 62/4-5, 63/19, 53, 60, 95/27, 34/23, 24, 23/26, 27, 77/3-4, 6, 78/17, 79/1-5, 4/31, 33/1-7, 80/38, 10/22, 25/4
Menat (Put), 23/19-20
Mercan, 70/14, 97/22, 58
Mercimek, 87/61
Merdiven, 55/35, 63/33, 76/38
Merhamet, 89/132, 159, 92/110, 55/12, 39/149, 53/92, 70/7, 47, 50/8, 24, 54, 66, 69/81, 44/13, 73/83, 103/65, 74/75, 109, 118, 47/9, 85/21, 84/21, 111/29, 94/27, 35/12-17
Merve, 87/158
Meryem, 87/87, 253, 89/33-38, 42-47, 92/155-157, 171, 112/17, 46, 72, 75, 113/31, 44/16-35, 73/91, 74/50, 90/7, 63/57, 94/27, 109/6, 14, 77/12,
Mescid, 87/114, 187, 39/29, 31, 113/17, 18, 107-110, 107, 108, 50/1, 7, 69/21, 44/11, 103/39, 40, 102/36-38, 111/25, 27, 40/18
Mescid-i Aksa, 50/1, 7-8
Mescid-i Haram, 87/125, 144, 149-150, 158, 191, 196, 217, 112/2, 88/34, 35, 113/7, 19, 28, 50/1, 103/25, 26, 29, 33,
Mescitleri imar edenler, 113/17-18, 28, 108
Mesken, 113/72, 49/58, 66/25
Mesih, 89/45, 92/157, 171, 172, 112/17, 72, 75, 113/30, 31
Mevla, 87/286, 89/150, 55/62, 88/40, 113/51, 51/30, 103/78, 77/2, 4
Mısır, 87/61, 51/87, 53/21, 99, 63/51
Mikail (a.s), 87/98
Minnet, 87/264, 106/17
Miras, 92/2, 7-14, 19, 33, 176, 112/106108, 88/75
Misak, 87/63, 83-84, 93
Mucize, 39/132, 133, 45/22, 23, 81/20
Muhacirler ve Ensar, 87/218, 89/194-195, 88/72-75, 113/20-22, 100, 117, 120-121, 70/41-42, 110-111, 103/58-59, 90/6, 94/7-9, 91/10

Muhammed (a.s): Hz. Muhammed'e Kur'an-ı Kerim'in indirilmesi, 87/99, 136, 159, 89/1-3, 7, 92/105, 113, 166, 174, 112/48, 55/19, 92, 114, 155, 39/1-2, 196, 53/1-3, 96/1, 37, 72/1, 54/9, 87, 70/1-2, 43-44, 64, 89, 102, 50/105-106, 69/1, 45/1-4, 99, 113, 73/50, 103/16, 102/1, 46, 42/1, 48/6, 85/47, 51, 75/1-2, 41/1-5, 38/29, 59/1-2, 23, 41, 60/1-2, 61/41-42, 62/7, 17, 52, 63/27, 30, 64/1-3, 65/1-2, 66/1-2, 46/77-80, 94/9, 99/10, 78/40-43, 3/5, 98/23, 25/1

Muhammed (a.s): Vahy esnasında Kur'an'ı acele okumaktan men edilmesi, 45/113-114, 31/16-19, 8/6-7

Muhammed (a.s): İnkârcıların, vahyin inmesine hayretle bakmaları, 51/1-2, 38/4-5

Muhammed (a.s): Allah'ın Hz. Muhammed'e gaybı bildirmesi, 89/44, 39/101, 113/94, 52/49, 100, 53/102, 69/13, 45/99, 49/44-46, 84/1-6, 38/21-22

Muhammed (a.s): Hz. Muhammed'in haber verdiği gaybî haberler, 112/27-31, 69/9-27, 83-99, 23/1-2, 109/6

Muhammed (a.s): Kâfirlerin Hz. Muhammed'e karşı tutumları, 88/30, 50/73-77, 73/36, 42/41-42

Muhammed (a.s): Allah'ın Hz. Muhammed'i uyarması, 87/106-107, 92/105-113, 88/67-69, 113/43, 51/42-44, 99, 90/37, 77/1-5, 24/1-10

Muhammed (a.s): Peygamber'le konuşma adabı, 87/104, 89/44-46, 102/63, 106/3-8, 105/8

Muhammed (a.s): Hz. Muhammed'in peygamberliğinin evrenselliği, 39/158, 113/33, 58/28, 111/28, 109/9

Muhammed (a.s):Hz. Muhammed'e tabi olmak, 39/158, 88/20, 57/15, 63/61

Muhkem ve Müteşabih ayetler, 89/7

Muhsin, 57/3

Musa (a.s), 87/51, 53-55, 60-61, 67, 87, 92, 108, 136, 246, 248, 89/84, 92/153, 164, 112/20, 22, 24-25, 55/84, 91, 154, 39/103-104, 115, 117, 122, 127-128, 131, 134, 138, 142-144, 148, 150, 154-155, 159-160, 51/75, 77, 80-81, 83-84, 45/9, 11, 17, 19, 36, 40, 49, 57, 61, 65, 67, 70, 77, 83, 86, 88, 91, 73/48, 103/44, 74/45, 49, 42/35, 47/10, 43, 45, 48, 52, 61, 63, 65, 48/7, 9-10, 49/3, 7, 10, 15, 18-20, 29-31, 36-37, 43-44, 48, 76, 85/39, 90/7, 69, 56/114, 120, 60/23, 26-27, 53, 61/45, 62/13, 63/46, 66/12, 30, 67/38, 23/36, 81/15, 8/19

Musa'nın (a.s) annesi ve kız kardeşi, 45/37-41, 49/7, 9-13

Musibet, 87/156, 89/165, 92/62, 72, 112/49, 106, 39/100, 113/50, 103/35, 49/47, 62/30, 94/22, 108/11

Muttaki, 87/2, 177, 89/115, 133, 92/77, 112/46, 39/128, 113/4, 7, 38/28, 49, 59/33, 57, 63/35, 67, 64/51, 65/19, 34/31, 67/15, 76/17, 37/54, 2/34, 78/48, 33/41, 80/31

Müminlerin azarlanması, 87/75, 89/142-144, 165, 92/88, 97-99, 113/16, 38, 120, 70/71, 94/16, 109/2-3

Müminlerin imtihan edilmesi, 87/155, 89/140-152, 165-167, 179, 186, 112/48, 94, 39/141, 88/17, 51/13-14, 52/7, 70/92, 69/7, 73/35, 74/30, 42/20, 48/47, 85/1, 3, 90/11, 59/49, 95/4, 31, 106/3, 77/1-2, 40/16-17

Müminlerin mükâfatları, 87/25, 62, 82, 256-257, 277, 89/57, 122, 145-146, 152-174, 112/65-66, 88/74, 113/44, 88-89, 111-112, 51/9-10, 52/23, 108, 96/29, 72/31, 50/9, 69/30-31, 107-108, 103/23-24, 49-50, 85/7, 58-59, 84/14-15, 57/8, 90/43-44, 56/34-49, 61/8, 65/28-30, 111/-5, 29, 94/7, 11-12, 19, 21, 109/14-10, 99/8-11, 27/11, 10/27-30, 11/7-8, 28/4-6, 13/1-3

Müminlerin nitelikleri, 112/55, 88/2-4, 74, 113/13, 18, 20, 71-72, 72/31, 50/9, 45/82, 74/1-11, 102/62, 90/36, 62/36-39, 95/2-3, 111/29, 106/15, 105/22, 109/10-14, 35/11-18, 13/1-3

Münafıklar, 87/8-20, 204-206, 89/154, 167-168, 176-177, 92/60-68, 72-73, 81-83, 88-91, 138-143, 145-147, 112/41, 52-53, 88/21, 49, 113/42-43, 45-59, 61-70, 73-87, 90, 93-96, 101-110, 124-127, 52/5, 103/53, 102/47-50, 53-54, 85/10, 90/12-20, 24, 60-62, 72-73, 95/16-30, 111/6, 11-12, 15-17, 94/13-15, 105/8, 14-20, 101/11-17, 104/1-8, 4/31

Münafıklara itaat etmemek, 92/81, 113/95, 90/1, 48

Münafıkları dost edinmek, 92/88-89

Mürekkep, 69/109

Mütekebbir, 60/27, 35, 76, 64/31, 101/23

(N)

Nadîr oğulları, 101/1-17

Nafaka, 87/215, 270, 272-273, 92/8, 113/121, 99/6-7

Namaz kılanların mükâfatı, 87/277, 92/122, 74/1-11, 43/29-30, 79/22-35, 8/14-15
Namaz kılınması emri, 87/110, 238-239, 92/77, 55/72, 52/114, 72/31, 54/98, 50/78-79, 44/31, 45/14, 132, 73/73, 103/77-78, 85/45, 84/31, 57/17, 90/33, 105/13, 110/9-10, 3/20, 98/25-26, 11/5, 1/19, 15/2
Namaz kılmaya teşvik, 87/1-3, 45, 153, 177, 277, 92/162, 112/12, 55, 55/162, 39/170, 88/2-3, 113/5, 11, 18, 54, 71, 112, 96/22, 72/37, 44/31, 55, 59, 103/35, 41, 74/1-11, 102/36-37, 48/1-3, 57/1-5, 79/22-23, 34-35, 4/38-47
Namaz vakitleri, 50/78-79, 84/17-18, 34/39-40, 98/24-25
Namaza dair bazı hükümler, 87/238, 92/43, 101-103, 113/84, 103/26
Nar, 55/99, 141
Nasib, 87/200, 202, 53/56, 90/25, 38/35, 62/20
Nefis, 87/54, 57, 87, 90, 102, 109, 130, 187, 207, 231, 286, 89/25, 30, 69, 117, 135, 145, 161, 185, 92/1, 29, 63, 64, 97, 107, 110, 111, 113, 128, 112/30, 32, 52, 70, 80, 105, 55/12, 26, 70, 98, 130, 152, 164, 39/9, 23, 160, 172, 177, 189, 192, 113/42, 70, 118, 120, 51/15, 30, 44, 54, 108, 52/31, 101, 53/18, 30, 32, 51, 53, 68, 83, 96/11, 33, 42, 72/45, 51, 70/28, 33, 72, 89, 111, 118, 50/14, 15, 69/35, 51, 73/35, 43, 47, 102, 45/96, 74/103, 102/12, 42/3, 21, 48/92, 49/16, 85/6, 40, 57, 84/8, 9, 21, 28, 75/13, 17, 90/6, 37, 58/19, 50, 43/8, 18, 32, 41/36, 56/113, 59/6, 70, 60/10, 17, 61/31, 53, 62/11, 45, 63/71, 65/22, 95/38, 106/11, 34/16, 21, 67/21, 23/23, 94/22, 101/9, 19, 108/16, 99/1, 7, 3/20, 4/38, 31/2, 14, 81/40, 7/7, 14, 82/5, 19, 36/4, 10/27, 26/7
Nefis arzusuna uyanlar, 92/135, 45/15-16, 42/43, 49/48-51, 84/29, 38/26, 65/23, 95/14, 16
Nebi, 103/52
Nehirler, 55/6, 96/3, 72/32, 70/15, 48/61, 41/34, 63/51, 37/54
Nesh, 87/106, 70/101
Nesil, 55/6, 51/13, 52/100,102, 116, 44/58, 59, 74, 98, 45/51, 128, 74/42, 42/38, 49/43, 45, 78, 75/26, 41/31, 66/17, 34/36
Nesr (Put), 71/23
Neş'e, 3/6, 86/29, 30, 31
Nikâh, 87/221, 230, 232, 235, 237, 92/3, 4, 6, 19-28, 34, 35, 128-130, 112/5, 102/3, 32, 33, 49/27, 90/36-38, 50-53, 91/10, 11, 108/14, 77/10, 79/19-31
Nimetler ve sıkıntılar karşısında insanın tutumu, 39/94-95, 51/12, 21-23, 52/9-11, 70/53-55, 50/11, 67-69, 83-84, 103/11-13, 74/73-77, 85/64-66, 84/33-36, 48-51, 57/31-32, 59/8, 49-52, 61/49-52, 62/47-48, 79/19-23, 10/15-20
Nimetleri inkâr, 72/34, 103/66, 49/57, 84/33-34, 51, 57/20, 62/48, 24/17-32, 14/1-7
Niyet, 87/225
Nöbet, 89/200
Nuh (a.s), 89/33-34, 92/163, 55/84, 39/59-64, 69-70, 51/71-74, 52/25-49, 72/9, 50/2-3, 17, 44/58, 73/76-77, 103/42, 85/14-15, 90/7, 56/75-83, 38/12-14, 60/5, 30-31, 62/13, 34/12, 67/46, 23/52, 37/11-17, 94/26, 77/10, 78/11-12, 71/1-28
Nuh (a.s)Tufanı, 78/11-12

(O)

Odalar, 42/75
Odun, 73/98, 40/15, 6/4
Oklar, 112/3, 90
Ordu, 87/249, 250, 88/41, 54, 113/26, 40, 45/78, 47/60, 95, 48/17, 18, 37, 90/9, 41/28, 56/173, 38/11, 64/24, 111/4, 7, 67/40, 77/20, 27/17
Organların şahitliği, 102/23-24, 41/63-65, 61/19-23, 31/14-15
Orta-orta ümmet, 87/143, 113/42, 96/10, 19, 32, 43/32, 56/55, 38/22, 14/5, 96/39, 42/67
Oruç, 87/183-185, 187, 196, 92/92, 112/89, 95, 44/26, 90/35, 105/4, 77/5
Oturma adabı, 105/11
Otlak, 24/31

(Ö)

Öç almak, 112/95, 50/69, 47/227, 37/44
Öfkelenmek, 89/119, 120, 134, 39/150, 154, 113/15, 70/58, 45/86, 73/87, 103/15, 42/12, 47/55, 168, 90/25, 59/45, 60/ 35, 63/55, 111/26, 29, 77/8
Öğle, 102/58, 84/18
Öğüt almak (Tezekkür), 87/221, 55/80, 126, 152, 39/3, 26, 57, 130, 88/57, 51/3, 52/24, 30, 72/25, 70/17, 90, 50/41, 73/84, 74/85, 102/1, 27, 42/62, 49/43, 46, 51, 75/4, 56/152-155,

59/21, 27, 60/58, 64/58, 65/23, 34/36-37, 67/49, 37/15-17, 21-22, 32, 40, 51, 46/62, 78/40-42, 3/19, 24/11-12

Öksüz, 69/82

Ölçek, 53/60, 63, 65, 88

Ölçü-tartı, 112/32, 55/152, 39/81, 85, 51/12, 83, 52/84-85, 53/59, 54/19, 50/33, 35, 45/127, 73/9, 47, 42/2, 47/151, 181-183, 41/19, 59/53, 60/28, 34, 43, 75, 62/17, 63/5, 64/31, 67/34, 97/7-9, 94/25, 99/3, 4/18, 19, 20, 98/16, 24/19, 86/1

Ölçü ve tartıda hile yapanlar, 86/1-6

Ölçü ve tartıyı tam tutma, 55/152, 39/85, 52/84, 85, 50/35, 47/181, 182, 97/8, 9, 86/1, 2

Öldükten sonra dirilmek, 87/55-56, 258-260, 92/87, 55/12, 29, 36, 61-62, 133, 154, 39/29, 57, 51/45-46, 52/7, 96/2, 5, 70/38-40, 50/49-52, 97-99, 69/21, 99, 44/66-67, 103/5-7, 74/15-16, 31-38, 81-83, 42/3, 40, 48/65-73, 49/39, 85/19-20, 84/11, 16, 19, 25, 48-50, 56, 57/28, 75/10-11, 58/3, 7-9, 43/9, 41/12, 31-32, 48-53, 77-83, 56/15-19, 61/39, 63/9-11, 64/34-37, 65/24-26, 66/17-19, 33, 34/3-11, 15, 41-42, 23/45-47, 46/47-50, 105/5-6, 17-18, 108/7, 77/15, 40/7, 31/1-6, 36-40, 80/1-17, 81/1-14, 24/17-22, 7/1-14, 82/1-9, 86/1-6, 83/1-6, 36/5-10, 93/1-6, 14/6-11

Örnekleme (darb-ı mesel), 87/26, 72/44-45, 70/75-76, 112-113, 69/32-44, 103/73-74, 42/37-39, 84/28, 58-59, 41/13, 78, 59/27-29, 63/57-58, 77/10-12, 4/31

Örtünme, 102/31, 60, 90/33, 53-55, 59

Ölmek, 89/102, 145, 156, 158, 92/159, 55/145, 72/17, 44/23, 42/58, 59/42

Ölüm, 87/19, 56, 94, 95, 133, 164, 180, 243, 259, 89/143, 145, 156-158, 168, 185, 92/15, 18, 78, 100, 112/106, 55/61, 93, 162, 88/6, 52/7, 72/15-17, 54/97-99, 70/65, 50/75, 73/8, 34, 35, 74/12-15, 99, 85/57, 63, 84/19, 24, 50, 57/34, 75/11, 90/16, 19, 58/14, 43/9, 15-17, 56/59, 59/30-31, 42, 64/35, 54-56, 65/5, 21, 95/20, 34/11, 19, 23/42-44, 46/17, 60-61, 83-87, 94/17, 110/6-8, 104/10, 77/1-2, 4/47, 31/26-29, 24/17-21, 16/1-2

Ölüm baygınlığı, 90/19, 95/20, 21, 34/19

Önder, 113/12, 52/17, 98, 96/7, 73/73, 42/74, 49/5, 41, 75/24

Örf, 87/178, 233, 236, 92/6, 25

Örümcek, 85/41

Övgü, 72/1, 50/44, 52, 111

Övülmek, 87/267, 89/188, 52/73, 72/8, 50/79, 103/24, 64, 58/6, 61/42

(P)

Papaz, 112/82

Parmak, 87/19, 89/119, 88/12, 71/7, 31/4

Pazar, 42/7, 20

Perde, 87/7, 50/45, 69/57, 101, 44/17, 57/19, 90/53, 58/54, 38/32, 61/5, 62/51, 65/23, 86/15

Peygamber (a.s)'ın hanımları, 90/6, 28-34, 77/1-5

Peygambere (a.s) tabi olmak, 89/31, 90/21

Peygamberlerin gönderilmelerinin hikmetleri, 87/151, 89/20, 164, 92/64, 79-80, 105, 164-165, 112/15, 19, 92, 98-99, 55/19, 48-49, 91, 39/1-2, 60-63, 66-69, 76-79, 182-184, 188, 113/33, 51/1-2, 52/1-2, 12, 25, 88, 96/7, 30, 40, 72/1, 5, 44, 54/88-89, 70/1-2, 35, 43-44, 64, 82-83, 50/59, 105, 69/56, 44/97, 73/107, 103/49-51, 78, 102/54, 42/56, 47/105-107, 114-115, 123-125, 141-143, 160-162, 176-178, 192-194, 48/91-92, 49/46-47, 85/18, 50, 75/1-3, 90/45-47, 58/28, 46, 43/23-24, 41/1-6, 10-11, 15-17, 70, 38/65-70, 59/41, 60/15, 18, 62/6-7, 47-48, 52, 63/63, 66/9, 23, 111/8-9, 28, 34/28, 45, 67/50-51, 76/29, 94/8, 91/6, 110/2-3, 108/12, 99/8-11, 77/24-26, 71/1-3, 40/22-23, 81/42-45, 8/8-10, 68/21-23

Peygamberler birer insandır, 89/144, 96/38, 72/10-11, 50/90-94, 69/110, 73/3-8, 74/23-24, 32-34, 45-47, 42/20, 41/13-15, 61/6

Peygamberler günahtan korunmuşlardır, 89/38-39, 161, 112/67, 53/23-24, 33-34, 50/73-77, 38/45-47

Peygamberleri hatırlamak, 38/17, 45, 48

Peygamberler tebliğ görevi için ücret istemezler, 55/90, 51/71-72, 52/29, 50-51, 53/103-104, 74/72, 42/57, 47/105-109, 123-127, 141-145, 160-164, 176-180, 58/47, 41/20-21, 38/86, 62/22-23

Peygamberlere itaat, 89/32, 50-51, 132, 92/13, 59, 69, 80, 112/92, 88/1, 20-21, 45-46, 113/71, 102/52, 54, 56, 47/105-110, 123-131, 141-150, 160-162, 176-179, 90/33, 70-71, 63/63-64, 66/30-31, 95/33, 111/17, 106/14, 105/12-13, 108/12, 71/1-4

Peygamberleri alaya almak, 55/10, 113/65, 96/32, 54/11, 73/41, 41/30, 63/7

Peygamberlerin Allah tarafından korunması, 112/67, 54/95-96, 45/65-69, 73/69-71, 85/24, 32-34, 56/97-98, 114-115, 139-147

Peygamberlerin bir kısmı diğerlerinden üstün kılınmıştır, 87/253, 50/55,

Peygamberlerin gönderilmesi, 87/87, 101, 119, 129, 151, 92/79, 170, 112/15-16, 19, 32, 55/130, 39/35, 42-43, 52-53, 59, 61, 65-67, 104, 113/33, 128-129, 51/74, 52/96-97, 53/109, 96/30, 38, 72/5, 54/10-11, 70/1-2, 36, 43-44, 63, 113, 73/7-8, 25, 107, 103/52, 74/23, 31-32, 42-46, 49/44-45, 84/47, 90/45, 41/1-4, 13-17, 56/71-73, 123-124, 133-135, 139-148, 60/23-24, 78, 61/13-14, 62/51, 63/6-7, 26-29, 45, 64/3-5, 10-13, 111/8, 67/38-39, 94/25-27, 109/6, 9, 110/2-4, 99/8-11, 71/1, 3/15-16

Peygamberlerin ilahi lütfa nail olmaları, 92/113, 166, 55/161, 113/40, 52/48, 58, 66, 94, 53/5-6, 15, 21-22, 24, 33-34, 37-38, 54-56, 90, 99-101, 110, 72/13-14, 50/74-75, 86-87, 44/49-57, 45/25-41, 73/51, 68-90, 74/26-30, 39-41, 47/20-21, 117-120, 168-173, 48/16, 38-40, 49/7-14, 23-25, 30-31, 85, 85/14-15, 24, 27, 31-34, 56/75-81, 99-122, 129-135, 139-148, 38/17-20, 34-43, 45-47, 59/36, 40, 111/26, 37/33-35, 8/6-8, 11/1-8, 12/1-4, 15/1-3

Peygamberlerin ilahi yardıma nail olmaları, 55/34, 113/40, 51/103, 52/58, 66, 94, 53/110, 73/69-71, 74-77, 85/14-15, 24, 31-33, 56/97-98, 114-117, 171-173, 60/51, 111/1-3, 37/9-14, 33-35, 105/21, 101/6

Peygamberlerin imtihan edilmesi, 87/124, 45/40, 56/101-106, 38/34-40

Peygamberlerle Allah arasında geçen diyaloglar, 87/124, 260, 89/40-41, 39/143-144, 44/7-10, 45/9-48, 83-85, 47/10-17, 49/29-35

Peygamberlerle melekler arasında geçen diyaloglar, 52/69-83, 54/51-65, 72-76, 85/31-35

Pınar, 87/60, 39/160, 54/45, 50/90, 47/57, 134, 147, 41/34, 64/25, 52, 67/15, 97/50, 66, 98/18, 33/41

Pislik, 112/90, 55/125, 88/11, 113/28, 95, 51/100, 103/30, 4/5

Pişmanlık, 112/31, 52, 39/149, 51/54, 74/40, 47/157, 58/33, 106/6

Plan, 39/123, 53/76, 36/15, 19/2

Pota, 64/45

Putlar, 55/74, 39/138, 72/35, 36, 73/57, 103/30, 31, 62, 47/71, 85/17, 25, 23/19, 20

(R)

Rahimler, 87/228, 55/143, 144, 103/5, 57/34

Rahip, 112/82, 113/31, 34

Ramazan, 87/185

Rehber, 60/54, 66/12

Rehin, 87/283

Renk, 87/69, 70/13, 70/69, 84/22, 43/27, 43/28, 59/21, 79/9, 30/5

Res Halkı, 42/37-39, 34/12-14

Rızık, 87/57, 172, 212, 254, 89/27, 37, 112/88, 114, 55/142, 151, 39/160, 51/31, 59, 52/6, 88, 96/26, 54/20, 70/71-72, 114, 50/30-31, 70, 45/131-132, 102/38, 48/64, 49/57, 82, 85/17, 60, 62, 84/37, 40, 58/24, 36, 39, 43/3, 41/47, 60/64, 62/12, 19, 27, 67/22-23, 56-58, 99/2-3, 77/21

Rızık talep etmek, 72/37, 85/16-17, 84/23, 46, 65/12, 110/9-10, 77/15, 3/7, 20

Risalet, 39/62, 68, 79, 93, 144, 90/39, 40/28

Riya, 87/264, 92/38, 142, 88/47, 17/6

Ruh, 54/29, 70/2, 50/85, 75/9, 38/72, 62/52, 77/12

Ruhbanlık, 94/27

Ruhu'l-Kudüs (Cebrail), 87/87, 253, 112/110, 70/102, 44/16-19, 73/91, 47/193, 75/9, 38/72, 59/42, 60/15, 77/12, 79/4, 80/36-38

Rumlar, 84/2-4

Rüku, 87/43, 125, 89/43, 112/55, 103/26, 77, 38/24, 111/29, 33/48

Rüşd, 73/51

Rüşvet, 87/188

Rüya, 53/4, 5, 36-37, 41, 43-49, 100, 50/60, 56/105, 111/27

Rüzgâr, 87/164, 89/117, 39/57, 51/22, 72/18, 54/22, 69/45, 73/81, 103/31, 42/48, 48/63, 84/46, 48-51, 90/9, 58/12, 43/9, 38/36, 62/33, 65/3-5, 66/24, 67/1-5, 33/1-7

Rab (Allah), 5/2, 87/105, 139, 89/51, 112/28, 112, 117, 55/45, 71, 102, 161-162, 164, 39/61, 67-68, 104, 121-122, 134, 172-174, 203, 51/3, 10, 32-33, 37, 94, 52/34, 56-57, 61, 66, 83, 88, 90, 118-119, 53/6, 24, 37, 53, 98, 100-101, 96/6, 16, 18, 27, 30, 72/39, 54/25, 28, 86, 98-99, 70/7, 24, 30, 33, 47, 55, 102, 119, 125, 50/25, 46, 57, 65-66, 102, 69/14, 22-24, 38, 58, 87, 44/1-4, 39, 46-48, 64-65, 45/12, 51-52, 67-70, 83-84, 90, 73/1-4, 55, 89, 92, 112, 103/1, 67, 77, 74/52, 57-59, 86, 93-94, 116, 42/74-75, 77, 47/9, 23-28, 47-48, 68, 77, 104, 109, 122, 127, 140, 145, 159, 164, 175, 180, 188, 191-192, 48/8, 26, 40, 73-74, 78, 93, 49/16-17, 21-22, 30, 33, 37, 53, 63, 68-69, 87, 85/26, 30, 57/33, 75/2-3, 25, 90/2,

58/19, 23, 26, 48, 50, 43/13, 18, 37, 41/16, 25, 27, 56/5, 84, 126, 180, 182, 38/9, 35, 41, 66, 71, 59/6, 10, 31, 54-55, 69, 73, 60/7-8, 11, 27-28, 55, 60, 62-66, 61/9, 14, 23, 30, 38, 43, 62/5, 10, 15-16, 22, 63/46, 64, 82, 64/6-7, 20, 22, 57, 65/17, 30, 36, 66/13, 34, 67/30, 76/7, 48, 23/55, 97/13, 16, 18, 21, 46/74, 96, 94/8, 21, 101/16, 77/5, 11-12, 2/2, 7, 19, 29, 32, 48-50, 78/43, 52, 79/27-28, 40, 40/2-3, 10, 13, 17, 20, 25, 28, 3/8-9, 20, 4/3, 7, 31/12, 30, 98/24-25, 29, 80/36-38, 81/16, 40, 44, 7/29, 82/6, 86/6, 15, 83/6, 15, 27/12, 8/1, 15, 9/19, 11/3, 11, 12/8, 1/1, 3, 8, 25/4, 100/8, 93/5, 14/6, 11, 19/1, 29/3, 15/2, 114/3, 20/1, 21/1

(S)

Saat, 55/31, 40, 39/34, 187, 113/117, 51/45, 49, 52/114, 54/85, 70/61, 77, 69/19, 44/75, 73/49, 103/1, 42/11, 84/55, 57/34, 59/9, 66/35, 37/1, 46

Saba melikesi, 48/22-44

Sabır, 87/45, 89/16-17, 124-125, 200, 92/25, 39/87, 127, 137, 88/46, 66, 51/109, 52/9-11, 114-115, 53/18, 83, 90, 96/22-24, 72/5, 70/41-42, 126-127, 69/66-69, 44/64-65, 45/129-130, 103/34-35, 74/108-111, 42/75, 84/60, 57/17, 31, 75/23-24, 58/19, 56/102, 38/17, 62/33, 43, 106/4-5, 35/17, 13/1-3

Sabiiler, 87/62, 112/69, 103/17

Sabredenlerin nitelikleri, 87/153, 155-157, 249-250, 89/146, 88/46, 66, 52/9-11, 72/5, 70/96, 110, 126, 49/80, 85/58-59, 90/35, 59/10, 61/35, 62/32-33

Sadaka, 87/196, 263-264, 271, 276, 280, 92/92, 114, 112/45, 113/58, 60, 75, 79, 103, 104, 90/23, 24, 35, 95/21, 94/18, 105/12, 13, 104/10

Sadaka verenlerin nitelikleri, 87/262, 274, 113/99, 53/88, 90/35, 94/18, 9/5-10, 17-18

Safa ve Merve, 87/158

Safha, 50/106, 98/23

Safra, 112/112-115

Sağanak, 87/264, 87/265

Sağduyu, 45/54, 128

Sağır, 87/18, 171, 112/71, 55/39, 88/22, 52/24, 50/97, 73/45, 42/73, 48/80, 84/52, 63/40, 95/23

Sahife, 73/104, 43/25, 23/36, 4/52, 24/13, 7/10, 8/18, 19, 100/2

Sahte peygamberler, 55/93

Salât-ü Selam, 90/56

Salih (a.s), 39/74, 113/72-79, 52/89, 72/9, 103/42, 42/38-39, 48/45-53, 85/38, 38/12-14, 60/30-31, 61/13-14, 17, 34/12-14, 67/43-45, 23/50-52, 37/23-32, 78/4-6, 27/17-20, 10/6-14, 26/11-15

Salih ameller, 92/124, 112/93, 52/9-11, 70/97, 50/9, 69/1-3, 46, 110, 45/74-76, 82, 112, 73/94, 74/51, 42/68-71, 47/224-227, 49/67, 79-80, 84/44-45, 75/18-19, 58/10-11, 37, 43/10, 37, 60/40, 61/33, 46, 65/15, 66/15, 108/9, 99/8-11

Samiri, 45/85-98

Sanat, 47/129, 48/88

Sapıklar, 89/90, 92/88, 136, 142-143, 55/125, 140, 39/30, 178, 186, 113/115, 96/33, 54/55-56, 70/37, 50/48, 97-98, 69/17, 51, 44/75, 103/3-4, 74/103-107, 48/92, 49/49-50, 84/29, 41/22-24, 56/71-74, 38/26, 59/22-23, 36, 41, 60/32-35, 73-74, 61/52, 62/44, 65/23, 66/5, 46/51-55, 92, 94

Saptırıcılar, 55/118-119, 144, 69/51, 103/8-10, 57/6-7, 59/8

Saray, 103/45, 33/32

Sarhoşluk, 92/43, 54/72, 70/67, 103/2, 34/19

Sarımsak, 87/61

Sarp, 4/17, 35/11, 12

Savaş esirleri, 88/67-71

Savaşılması yasak olan yerler, 87/191, 217

Savaşta başarılı olmanın etkenleri, 89/13, 88/45-47, 103/38-40, 95/34-35

Savaşta namaz, 92/101-103

Savaştan istisna edilenler, 102/61, 111/17

Savaştan kaçanların nitelikleri, 89/153, 155, 88/15-16, 113/38-39, 93, 90/13-17, 111/16

Savaştan kaçmak, 88/15-16, 45

Saygı, 89/45, 199, 112/2, 96/21, 73/90, 74/57, 48/91, 84/28, 90/35, 111/9, 94/16, 101/21

Sebe' halkı, 58/15-21

Secde ayetleri, 39/206, 96/15, 70/49, 50/107, 44/58, 103/18, 42/60, 48/25, 75/15, 38/24, 61/37, 23/62, 83/21, 1/19

Sedir, 58/16

Sefer, 113/42, 58/19

Seher, 89/17, 67/18, 37/34

Sel, 96/17, 58/12, 16

Selam, 92/86, 94, 51/9-10, 96/22-24, 72/23, 70/28, 32, 44/46-47, 45/45-47, 102/27, 61, 42/75, 48/59, 49/55, 90/43-44, 41/55-58,

56/78-80, 108-110, 119-121, 129-131, 180-182, 59/73, 63/87-89, 67/24-25, 46/25-26, 90-91
Selef, 63/56
Selsebil, 98/18
Semavi dinler temelde birdir, 87/132-133, 136, 89/1-4, 48, 92/26, 163-166, 39/157, 73/25, 92, 74/51-52, 85/46, 59/65, 61/43, 62/1-3, 13, 63/45, 66/11-12, 21, 109/6, 8/14-19
Semud Kavmi, 39/73, 113/70, 52/63, 68, 95, 50/59, 103/42, 42/38, 48/45, 85/38, 60/30-31, 34/14, 23/50-51, 78/1-7, 26/11
Servet, 55/6, 39/48, 74, 113/86, 101/7, 2/27, 79/18, 3/11, 16/1
Sevap, 87/103, 89/145, 148, 92/134, 69/31, 44, 46, 44/76, 49/80, 41/65, 111/18
Sevgi, 87/165, 177, 112/82, 53/8, 30, 44/13, 96, 45/39, 85/25, 84/21, 38/32, 62/23, 46/37, 105/22, 91/1, 7, 110/6, 98/8, 14/8
Sevinç, 89/170, 113/50, 42/22, 84/15, 32, 41/55, 63/70, 64/27, 76/18, 98/11, 24/39, 83/9, 13
Sığınma talebi, 113/6
Sığır, 87/67, 68, 70, 55/144, 146
Sır, 89/118, 113/16, 63/80, 36/9
Sırat-ı Müstakim, 5/6-7, 89/51, 101-102, 92/66-68, 174-175, 112/15-16, 55/126, 153, 161, 52/56, 72/1, 54/41, 70/9, 44/36, 103/23-24, 67, 74/73-74, 58/6, 41/1-4, 60-61, 62/52-53, 63/43-44, 61-64, 111/1-3, 20
Sırça, 102/35
Sırdaş, 89/118
Siccin, 86/7, 8
Sidretü'l-Münteha, 23/14, 16
Sihir ve sihirbazlar, 87/101-102, 39/104-122, 130-132, 51/75, 82, 45/56-73, 47/29-51, 183-189, 62/46-50, 20/1-5
Sima, 95/30, 97/41
Sinek, 103/73
Siper, 69/90, 102/63, 105/16, 104/2
Sivrisinek, 87/26
Soğan, 87/61
Soğuk, 89/11, 92/57, 73/69, 38/42, 98/13
Sofra, 112/112, 112/114
Sohbet adabı, 87/104, 92/44-46, 114, 106/1-5, 11-12
Sol, 39/17, 70/48, 69/17, 18, 58/15, 34/17, 78/25, 79/37, 35/19
Sonsuzluk, 39/36, 42, 69/35, 57, 45/120
Sorumluluk eylem ilişkisi, 87/132-134, 139-141, 286, 92/85, 110-112, 55/52, 104, 164, 51/41, 108, 52/35, 72/49-51, 50/7, 15-21, 69/29, 45/11-16, 102/11, 48/91-92, 85/5-6, 84/44, 58/25, 50, 43/18, 39, 59/7, 41, 61/46, 62/15, 30, 65/15, 76/21, 23/33-42, 10/21-26, 18/1-6
Soy, 87/124, 128, 89/36, 38, 55/84, 87, 133, 96/23, 72/40, 50/62, 69/50, 44/58, 74/101, 42/74, 85/27, 75/8, 41/41, 56/77, 113, 158, 60/8, 66/15, 111/26, 76/21, 94/26
Söz ve iş birliği, 87/44, 109/2-3
Su, 87/21-22, 60, 72-74, 164, 55/99, 39/57, 159-160, 88/11, 96/4, 54/22, 70/10, 65, 69/39-41, 45/51-54, 73/30, 103/5, 74/17-18, 102/39, 45, 42/48-49, 54, 48/60, 49/23, 85/63, 84/24, 57/10, 75/27, 43/27, 59/21, 63/11, 46/68-70, 77/30, 78/9-12, 33/20-23, 25-27, 80/14-16, 81/30-31, 24/24-27, 36/5-7
Suçlular (Mücrimler), 55/54-55, 123-124, 147, 39/40-41, 83-84, 133, 88/8, 113/66, 51/13, 17, 50-51, 75, 82, 52/52, 116, 53/110, 72/49-51, 54/12-15, 69/49, 53, 44/85-86, 45/74, 102-104, 42/21-22, 31, 47/99, 200-207, 48/69, 49/78, 84/47, 55, 75/12-14, 22, 41/59, 56/22-39, 63/74-80, 64/22, 37, 65/31, 66/24-26, 67/31-33, 37/47-48, 97/41-44, 4/38-53, 33/16-18, 46-50, 86/29-33
Sulamak, 87/71, 42/49
Sulb, 92/23
Sur, 55/73, 69/99, 45/101-102, 74/101, 48/87, 41/51, 59/68, 34/20, 78/13, 80/18
Sure, 87/23, 113/64, 86, 124, 127, 51/38, 102/1, 95/20
Suret, 89/6, 39/11, 84/24, 60/64, 63/56, 101/24, 108/3, 82/8
Sur'un üflenmesi, 69/99, 45/101-102, 74/101, 48/87, 41/51, 59/68, 34/19-21, 78/13-15, 4/8-10, 80/17-18
Susuzluk, 113/120, 42/53, 43/12
Suva, 71/23
Süleyman (a.s), 87/102, 92/163, 55/84, 73/78-79, 81-82, 58/12-14, 48/15-44, 38/34-40
Sünnet, 89/137, 92/26, 39/185, 88/38, 54/13, 50/77, 69/55, 90/38, 62, 43/43, 60/85, 111/23
Sürgün, 88/30, 103/40, 101/2, 3
Süt, 70/66, 66/15, 95/15
Sütanalar, 87/233, 92/23, 49/12
Süt emme, 87/233, 57/14, 66/15, 99/6-7
Sütun, 87/127, 10/7, 32/9
Süva' (Put), 87/282-283, 89/135
Şahitliğin gerekliliği, 87/282-283, 92/135, 112/106-108, 55/152, 90/70-71, 99/2, 79/33

(Ş)

Şafak vakti, 83/16
Şahitlikten kaçınmamak, 87/139-140, 282-283, 112/106
Şarap, 53/36, 41, 38/51, 95/15, 86/25
Şaibe, 112/103
Şair, 73/5, 47/224, 56/36, 76/30, 78/41
Şefaat, 87/48, 254, 255, 92/85, 55/51, 70, 39/53, 51/3, 18, 44/85-87, 45/109, 73/26-28, 47/96-101, 84/12-13, 58/23, 41/23, 59/43-44, 60/18, 63/86, 23/24-26, 4/38-48, 80/38
Şefaatin kabul şartları, 87/255, 44/81-87, 45/109, 73/26-28, 103/47, 75/4, 58/23, 63/86, 23/26
Şefkat, 87/143, 207, 89/30, 113/128, 70/7, 47, 103/65, 94/9, 27, 101/10
Şehitlik, 87/154, 89/157, 169, 170, 171, 92/69, 74, 113/52, 103/58, 95/4
Şehvet, 89/14, 92/27, 39/81, 44/59, 48/55
Şeriat, 112/48, 62/13, 62/21, 65/18
Şeytan, 92/116-120, 112/90-91, 55/112, 142, 39/22, 27, 88/48, 53/5, 54/31-40, 70/98-99, 50/27, 53, 61-64, 69/50-51, 103/52-53, 74/97-98, 42/29, 47/221-223, 49/15, 58/20, 43/6, 41/60, 63/36, 101/16, 21/1-6
Şeytana uymanın yasaklanması, 87/168-169, 208, 55/142, 102/21, 63/62, 103/3-4, 57/21
Şeytanın dostları, 43/176, 92/76, 119-121, 55/121, 39/27, 30, 70/63, 98-100, 69/50, 44/45, 103/3-4
Şeytanın insanlara karşı tutumu, 89/175, 55/112, 142, 39/22, 27, 88/48, 53/5, 72/22, 54/34-35, 70/98-100, 50/27, 53, 61-64, 69/50, 44/44, 83, 103/52-53, 74/97-98, 42/29, 47/221-223, 49/15, 58/20, 41/60, 38/74-82, 63/36-38, 101/16, 77/5, 21/1-6
Şeytanın taraftarları, 43/6, 105/14-19
Şımarıklar, 52/9-11, 116, 96/26, 50/16, 73/11-15, 74/33-41, 58/34-36, 60/69-76, 82-83, 63/23-25, 46/41-50
Şiar, 112/2, 103/32
Şifa, 113/14, 51/57, 70/69, 50/82, 47/75-80, 61/44,
Şihab, 40/8, 9
Şiir ve şairler, 47/224-227, 41/69
Şimşek, 87/19, 20, 96/12-13, 102/43, 84/24
Şirk, 87/96, 89/186, 92/48, 116, 55/19, 22, 41, 64, 78, 80, 81, 88, 107, 148, 39/33, 173, 190-192, 113/17, 31, 51/18, 28, 34, 35, 66, 52/54, 53/38, 106, 1109/3, 35, 54, 86, 103/17, 63, 85/65, 84/33, 40, 57/13, 14, 15, 43/14, 59/65, 67, 60/42, 73, 84, 76/43, 101/23
Şuayb (a.s), 39/85-93, 113/70, 52/84-95, 54/78-79, 103/42-44, 47/176-191, 85/36-37, 38/12-14, 34/12-14
Şura, 87/233, 89/159, 62/38
Şükretmek, 87/51-52, 55-56, 151-152, 172, 185, 243, 89/123, 144-145, 92/147, 112/6, 89, 39/10, 58, 143-144, 88/26, 51/59-60, 53/37-38, 72/5, 7, 37, 70/14, 78, 114, 73/79-80, 103/36, 74/78, 48/30-40, 49/73, 85/16-17, 84/46, 57/12-14, 31, 43/12, 41/33-35, 71-73, 59/7, 65-66, 60/60-61, 62/32-33, 65/12, 66/15, 37/33-35, 46/68-70, 77/23
Şükredenlerin nitelikleri, 89/144-145, 39/58, 72/5, 7, 42/62, 48/38-40, 57/12, 31, 58/18-19, 59/7, 62/32-33, 37/33-35

(T)

Tabut, 87/248
Tağut, 87/256-257, 92/51, 60, 76, 112/60, 70/36, 59/17
Taht, 53/100, 54/47, 69/31, 48/23, 38, 41, 42, 41/56, 56/44, 38/34, 76/20, 46/15, 98/13, 86/23, 35, 68/13
Tahta, 37/13
Taklit, 87/170, 73/51-67, 57/21
Taklitçiler, 87/170, 39/173-174, 57/20-21, 56/68-70, 63/19-25
Takva, 87/41, 66, 194, 196-197, 203, 223, 231, 233, 237, 278, 282, 89/50-51, 102, 123-125, 200, 92/1, 131, 112/2, 4, 7-8, 11, 35, 57, 88, 100, 108, 112, 55/72, 155, 39/26, 88/1, 69, 113/36, 44, 108, 119, 123, 52/49, 78, 53/57, 96/35, 54/45, 67-69, 70/2, 30, 31, 52, 44/13, 18, 63, 72, 85, 97, 45/132, 73/48, 103/1, 32, 37, 74/52, 102/34, 42/15, 74, 47/90, 106-110, 124-126, 130-132, 142-144, 150, 161-163, 177-179, 183-184, 49/83, 85/16, 84/30-31, 57/33, 90/1, 55, 70-71, 59/10, 16, 61, 63/63, 95/15, 17, 111/26, 106/1, 3, 10, 13, 94/28, 105/9, 101/18, 91/11, 108/15-16, 99/1-5, 71/3-4, 4/56, 1/12
Takvim, 113/36
Talut, 87/246-252
Taş, 87/24, 60, 74, 112/3, 90, 88/32, 52/82, 54/74, 50/50, 68, 69/22, 85/40, 67/33, 37/34, 77/17, 19/4

Taşkınlık, 87/15, 173, 92/171, 112/64, 51/11, 23, 45/45, 74/75, 66/8, 67/53, 97/8, 80/22, 81/37

Tavaf, 87/125, 158, 103/26, 29

Tavan, 70/26, 73/32, 63/33, 76/5

Tebliğ, 89/20, 104, 110, 114, 159, 112/67, 92, 99, 39/62, 68, 79, 93, 113/71, 112, 52/57, 96/40, 70/35-37, 82, 125, 50/53, 45/43-44, 103/41, 85/18, 57/17, 90/39, 41/17, 61/30-35, 62/48, 66/23, 35, 108/12, 40/23, 28, 24/1-12

Tebuk seferi, 113/38, 39, 81, 83, 113/90-93, 102, 117, 118

Tecavüz, 87/178, 229, 55/146, 38/24, 62/14, 39, 42, 65/17, 106/9

Tedbirli olmak, 92/71, 94, 102, 112/92, 113/ 50, 122, 53/100

Tekbir, 50/111, 103/37, 4/3

Temsil etmek, 39/150

Temizlik, 112/6, 88/11, 113/107-108, 43/18, 4/1-4,

Terazi, 73/47, 47/182

Tevazu, 92/36, 172-173, 70/23, 29, 50/37-38, 42/63, 57/18-19, 75/15

Tevbe edenlerin nitelikleri, 87/54, 159-160, 222, 89/86-90, 92/16-18, 145-146, 112/38-39, 55/54, 39/143, 153, 155-156, 113/10-11, 117-118, 52/1-3, 52, 110-112, 70/119, 50/25, 44/58-63, 45/82, 120-122, 102/4-5, 42/68-71, 49/65-67, 90/23-24, 72-73, 58/9, 59/17-18, 60/7, 9, 13, 62/10, 13, 66/15-16, 106/11, 34/31-32, 105/12-13, 91/4, 77/8

Tevbe, 87/54, 187, 112/33-34, 70-71, 73-74, 39/143, 113/3, 14-15, 25-27, 73-74, 101-106, 52/1-3, 61, 89-90, 45/82, 102/31, 49/65, 67, 84/30-31, 38/21-24, 59/53, 62/25, 77/3-4, 8, 80/38-39

Tevbenin kabul şartları, 87/159-160, 89/86-89, 92/16-17, 145-146, 112/34, 38-39, 55/54, 39/153, 113/5, 7-11, 70/119, 44/58-60, 45/82, 102/4-5, 42/68-71, 49/65-67, 59/53-54

Tevbesi kabul edilmeyenler, 89/90, 92/18

Tevekkül, 89/121-122,159-160, 92/81, 112/11,23, 39/88-89, 113/51, 129, 51/71, 84-85, 52/53-56, 87-88, 123, 53/67, 96/30, 72/10-12, 70/41-42, 42/58, 47/217-220, 48/78-79, 85/58-59, 90/2-3, 48, 59/38, 62/10, 36, 105/9-10, 91/4, 108/13, 99/2-3

Tevekkül edenler, 89/121-122, 159-160, 92/11, 113/51, 51/84-85, 52/87-88, 53/67, 70/41-42, 85/58-59, 59/38, 62/36, 105/9-10, 108/13, 99/2-3

Tevrat, 87/41, 89, 89/3, 48, 50, 65, 93, 92/47, 112/43-46, 48, 66, 68, 110, 39/157, 113/111, 73/105, 49/49, 111/29, 109/6, 110/5

Teyemmüm, 92/43, 112/6

Tırnak, 55/146, 38/31

Ticaret, 87/14-16, 282, 92/29, 113/24, 53/19, 102/36-37, 43/29-30,109/10,110/11

Tomurcuk, 92/124, 47/148, 56/65, 34/10, 80/33

Topal, 102/61, 111/17

Toprak, 87/264, 89/59, 92/43, 112/6, 39/110, 127, 96/5, 72/13, 70/59, 50/49, 98, 104, 69/8, 37, 40, 45/6, 103/5, 74/35, 82, 48/67, 84/9, 20, 75/27, 43/11, 41/33, 56/16, 53, 38/31, 60/67, 34/3, 23/32, 46/47, 80/40, 7/8,

Topuk, 87/143, 89/144, 149, 112/6, 55/71, 88/48, 74/66

Torun, 87/136, 140, 89/84, 92/163, 70/72

Toz, 42/23, 67/1, 46/6, 24/40, 14/4

Traş etmek, 111/27, 87/196

Tuğyan, 112/68, 55/110, 39/186

Tur, 87/63, 93, 92/154, 44/52, 45/80, 74/20, 49/29, 44, 46, 76/1

Tuva vadisi, 45/12, 81/16

Tuz, 42/53, 43/12, 46/70

Tübba' Kavmi, 64/37, 34/14

Tünel, 55/35

(U)

Ucuz, 53/20, 70/95

Uğursuz, 39/131, 48/47, 41/18, 41/19, 61/16, 37/19

Uhut savaşı, 89/121-122, 137-179, 109/4

Ufuk, 23/7, 7/23

Ulu'l-emre itaat, 92/59, 112/33-34

Umre, 87/158, 87/196

Usta, 47/149, 38/37

Uşak, 92/118, 53/30

Uyku, 87/255, 88/43, 69/11, 18, 42/47, 41/52, 59/42, 80/9

Uzlaşma, 92/128, 88/1, 106/9-10

Uzza (Put), 23/19-20

(Ü)

Ümitsizlik, 53/87, 54/55, 50/83, 84/ 36, 59/53

Ümitsizliğe düşmenin yasaklanması,

53/87, 54/51-56, 59/53
Ümmet, 87/128, 134, 141, 143, 213, 89/110, 92/41, 112/48, 66, 55/38, 42, 108, 39/34, 38, 181, 51/19, 47, 49, 52/48, 118, 96/30, 54/5, 70/36, 63, 84, 89, 92, 93, 120, 73/92, 103/34, 67, 74/43, 44,52, 48/83, 49/75, 85/18, 43/24, 42, 60/5, 61/25, 62/8, 63/22, 23, 33, 65/28, 66/18
Ümmi, 87/78, 89/20, 75, 39/157-158, 110/2
Üstünlük, 50/21, 48/16, 89/139, 106/13
Üşenme, 87/282
Üvey, 92/23
Üzeyir (a.s), 113/30
Üzüm, 87/266, 55/99, 96/4, 70/11, 67, 50/91, 69/32, 74/19, 41/34, 80/32, 24/28

(V)

Vadi, 88/42, 113/121, 96/31, 72/37, 45/12, 103/27, 47/225, 48/18, 49/30, 81/16, 10/9
Vahşi hayvan, 7/5
Vahy, 89/44, 92/163, 112/111, 55/19, 50, 93, 106, 145, 39/116-117, 88/12, 51/2, 15, 87, 109, 52/12, 36, 37, 49, 53/3, 15, 109, 96/30, 72/13, 70/43, 50/39, 73, 86, 69/27, 110, 44/11, 45/13, 38, 48, 77, 114, 73/7, 45, 73, 108, 74/27, 47/52, 63, 49/7, 85/45, 90/2, 43/31, 38/70, 61/6, 12, 62/3, 7, 13, 51-52, 63/43, 66/9, 23/4, 10, 40/1, 93/5
Varlık-Zenginlik, 55/1, 55/150, 51/66, 53/31, 50/16, 102/22, 97/10, 46/45
Vâris, 87/178, 54/23, 44/40, 63, 73/105, 74/10, 11, 49/58
Vasiyet, 87/132, 180-182, 240, 92/11, 12, 112/106, 44/31, 62/13, 67/53
Vebal, 112/95, 108/5
Vedd (Put), 71/23
Vefat, 60/34
Vehm, 47/225
Vekil, 89/173, 92/81, 109, 132, 171, 55/66, 89, 102, 107, 108, 52/12, 53/66, 50/2, 54, 65, 68, 86, 42/43, 49/28, 75/11, 90/3, 48, 59/41, 62, 62/6, 3/9
Velayet, 88/72, 69/44
Veli, 87/107, 178, 257, 282, 89/28, 68, 92/25, 45, 75, 89, 123, 144, 55/14, 51, 70, 127, 39/3, 30, 155, 196, 88/72, 73, 113/23, 71, 116, 51/62, 52/20, 113, 53/101, 96/11, 16, 70/63, 100, 50/33, 97, 69/17, 26, 50, 102, 44/45, 103/4, 42/18, 48/49, 85/22, 41, 90/17, 65, 58/41, 59/3, 61/31, 62/6, 8, 9, 28, 31, 44, 46, 65/10, 19, 66/32, 95/11, 111/22, 94/15, 105/14, 91/1, 13, 110/6
Vergi, 69/94
Verilen Söze bağlı kalmak, 87/40, 80, 112/1, 89/75-76, 55/152, 88/72-73, 113/1-4, 7, 111, 96/19-20, 70/91-92, 50/34, 74/1-11, 90/13-15, 79/32
Verim, 96/4, 103/55,
Vesvese, 92/119, 120, 39/20, 201, 45/120, 34/16, 21/4, 5
Vezir, 53/52, 78, 88
Vicdan, 73/64, 48/14

(Y)

Yabancı, 67/25
Yağ, 74/20, 55/146
Yağmur, 87/ 19, 21-22, 164, 264, 265, 92/102, 55/6, 99, 39/57, 88/11, 53/49, 96/17, 72/32, 54/22, 70/10, 65, 45/51-53, 103/5, 63, 74/18, 102/43, 42/40, 48, 47/173, 48/58, 60, 63, 85/63, 84/24, 46, 48, 57/10, 34, 75/27, 43/27, 59/21, 60/13, 61/39, 62/28, 63/9-11, 65/3-5, 34/9-11, 66/24, 46/68-70, 94/20, 71/11, 80/14-16, 24/24-32
Yahudi bilginleri (Ahbar), 112/44, 62-63, 82, 113/31, 34
Yahudilerle Hıristiyanlar arasındaki ihtilaf, 87/113
Yahya (a.s), 87/132-133, 136, 140, 89/ 38, 39, 84, 92/163, 55/84, 85, 52/71, 53/4, 11, 16-17, 38, 61, 63, 68, 78, 93-94, 97, 100, 44/6, 7, 12-15, 49-50, 58, 73/72, 90, 85/27, 38/45-47
Yakîn, 54/99, 4/47, 16/7
Yakub (a.s), 87/132-133, 136, 140, 89/84, 92/163, 55/84, 52/71, 53/4, 11, 16-17, 38, 61, 63, 68, 78, 93-94, 97, 100, 44/6, 49-50, 58, 73/72, 73, 85/27, 38/45-47
Yakub (a.s) ailesi, 53/4-6, 44/1-6
Yakut, 97/58
Yalan söyleyenler, 89/61, 93-94, 92/48-50, 55/21, 93, 144, 51/17, 59-60, 69-70, 52/18, 93, 70/38-39, 104-105, 116-117, 69/15, 74/90, 102/13, 85/68, 59/2-3, 32, 60, 60/28, 65/7-10, 105/18, 101/11-12, 109/7, 104/1, 78/44-47, 40/4-5
Yalancı şahitlikten kaçınmak, 92/135, 42/72
Yalanlayanlar, 89/10-11, 137, 112/10, 86, 55/11, 21, 39, 49, 148, 157, 39/36-41, 64, 72, 92, 96, 136, 146-147, 176-177, 182-186,

88/53-54, 51/17, 45, 73, 70/36, 113, 103/57, 74/33, 47-48, 42/11, 25-39, 77, 48/83-85, 85/36-37, 68, 84/10, 16, 58/45, 56/127-128, 59/25-26, 32, 54-60, 62/139, 189, 63/24-25, 34/5, 76/11-16, 37/9-35, 41-42, 97/13-77, 46/51-56, 92-95, 94/19, 110/5, 108/10, 2/8-9, 3/11-14, 4/38-46, 31/30-36, 33/15-49, 80/26-28, 82/9-12, 86/10-17, 9/8-16, 1/9-19, 17/1-3

Yalanlayanlara mühlet verilmesi, 39/182-183, 2/44-45, 3/11

Yalvarmak, 87/61, 68, 69, 70, 55/42, 43, 63, 108, 39/55, 94, 151, 205, 70/53, 47/213, 85/65, 57/32, 75/12, 60/26

Yamaç, 88/42

Yaprak, 55/59, 39/22, 45/18, 45/121, 56/146, 97/12

Yaratıkların Allah'ı tesbih etmesi, 87/116, 61/37-38

Yaratıkların Allah'ın emrine boyun eğmesi, 89/83, 52/56, 96/15, 44/93-94, 103/18, 84/26, 97/5-6

Yardımlaşmak, 112/2, 62/39

Yasak, 87/65, 92/31, 39/157, 52/88, 42/22, 46/33

Yastık, 97/76, 68/15

Yatak, 87/206, 89/12, 197, 92/34, 97, 115, 39/41, 88/16, 113/73, 51/12, 96/8, 75/16, 38/56, 23/46, 97/54

Yatsı, 102/58

Yaya, 87/239, 50/64, 103/27

Yaygara, 50/64, 61/26

Yaygı, 71/19, 68/16

Yazıcı, 73/94, 34/17, 82/11

Yaşlanmak, 60/67

Yaşlı, 53/78, 50/23, 44/4, 8, 84/54, 56/135, 67/29

Ye'cûc-Me'cûc, 69/94, 73/96

Ye'uk (Put), 71/23

Yeğus (Put), 71/23

Yemek, 87/61, 188, 89/130, 92/2, 6, 29, 161, 112/5, 75, 96, 113, 55/121, 53/13, 36, 37, 70/5, 14, 69/62, 77, 73/8, 74/19, 21, 33, 102/61, 42/7, 8, 20, 75/27, 90/53, 58/14, 41/33, 35, 56/91, 60/79, 64/44, 95/12, 106/12, 67/27, 28, 78/34, 36, 37, 3/13, 98/8

Yemin, 87/224-226, 89/77, 130, 92/33, 62, 112/53, 89, 106-108, 55/109, 39/21, 49, 113/12, 13, 42, 56, 62, 96, 107, 70/38, 91-96, 102/6, 53, 90/4, 43/42, 46/75, 76, 105/14-18, 104/1-2, 77/1-2, 2/1-12,39, 78/38, 79/40, 4/39, 7/15, 83/16, 10/5, 35/1

Yemini bozmak, 70/91, 92

Yemin kefareti, 112/89

Yemiş, 96/35, 72/25, 69/33, 74/19, 58/16

Yesrib, 90/13

Yeşil, 55/99, 53/43, 53/46, 69/31, 41/80, 97/76, 98/21

Yetimler, 87/83, 177, 215, 220, 92/2-6, 8-10, 36, 127, 55/152, 88/41, 50/34, 101/7, 98/8, 10/17, 35/14-16, 11/6, 9, 17/2

Yılan, 45/20, 48/10, 49/31

Yıldırım, 87/19, 55, 92/153, 96/13, 61/13, 17, 67/44

Yıldızlar, 55/97, 39/54, 70/12, 15-16, 56/6-7, 23/1-2, 97/5-6, 7/1-3, 82/1-3

Yıldızların faydaları, 55/97, 70/15-16, 56/6-7

Yiyecek, 87/233, 259, 89/37, 93, 183, 112/66, 55/145, 53/17, 41, 69/19, 56/66, 63/73, 46/52, 68/6

Yol kesenler, 112/33-34

Yolcu, 87/184, 87/283, 92/43, 112/6, 106, 88/41, 53/10, 19, 84/38, 29/2

Yolcu namazı, 92/101

Yonca, 24/28

Yontmak, 39/74, 54/82, 47/149, 56/95

Yunus (a.s), 92/163, 55/85-87, 51/98, 73/87-88, 56/123-148, 2/48-50

Yusuf (a.s), 55/84, 53/3-104, 60/34

Yuva, 73/97, 48/18,

Yuvarlanmak, 87/74, 113/109

Yün, 70/80, 79/9, 30/5

Yürek acısı, 88/36

Yürüyüş, 45/77, 47/52, 57/19, 64/23, 76/10

(Z)

Zaaf, 87/282, 88/66, 84/54, 58/31, 32, 33

Zafer, 89/123, 126, 88/67, 113/14, 52, 47/227, 85/10, 90/25, 56/172, 59/61, 95/4, 111/3, 24, 109/13

Zakkum, 56/62-66, 64/43-46, 46/52, 53

Zamanın izafiliği, 79/4, 75/5, 103/47

Zan, 87/78, 89/154, 92/157, 55/94, 116, 136, 138, 148, 51/35-36, 60, 66, 102/12, 90/10, 58/20, 56/87, 38/27, 61/23, 63/20, 65/24, 32, 111/6, 12, 106/12, 67/10, 23/19-30

Zebaniler, 64/47-49, 4/31, 1/18

Zebur, 89/184, 92/163, 50/55, 73/105

Zekât, 87/43, 83, 110, 177, 277, 92/77, 162, 112/11-12, 55, 55/141, 39/156, 113/5-11, 18, 60, 71, 44/31, 54-55, 73/73, 103/41, 78, 74/1-4, 102/56, 48/1-3, 84/38-39, 57/1-4, 90/33,

61/6-7, 105/13, 79/19-25, 3/20, 100/4-5
Zekâtın verileceği verler, 113/60, 84/38
Zekeriyya (a.s), 89/35-41, 55/85, 44/1-11, 73/89-90
Zekeriyya'nın (a.s) karısı, 44/1-8, 73/89-90
Zencefil, 98/17
Zerre, 92/40, 51/61, 42/23, 58/3, 22, 93/7, 8
Zevce, 90/6
Zeyd, 90/37
Zeytin, 55/99, 141, 70/11, 102/35, 24/29, 28/1
Zıhar, 90/4, 105/1-4
Zırh, 58/11
Zikir, 87/152, 198, 200, 203, 230, 89/41, 191, 112/4, 39/63, 205, 88/45, 96/28, 70/43, 69/23-24, 45/99, 73/7, 42, 50, 84, 105, 42/29, 85/45, 90/41,56/3, 168, 38/1, 8, 87, 60/54, 61/41, 63/44, 34/8, 110/9-10, 99/10, 3/8, 98/24-25, 7/27
Zillet, 89/112, 39/152, 51/26, 27, 62/45, 37/7, 105/20, 2/43, 79/44, 81/9, 68/2
Zina, 92/15-19, 25-26, 50/32, 74/1-7, 102/2-9, 42/68-69, 90/30, 91/12, 99/1, 79/19-31
Zina isnadında bulunmak, 102/4-10, 23-25
Zindan, 53/25, 32-42, 100
Ziyana uğrayanlar, 87/26-27, 121, 89/85, 92/119-121, 112/5, 52-53, 55/12, 20, 31, 140, 39/9, 53, 92, 99, 178, 88/36-37, 113/69, 51/45, 95, 52/21-22, 47, 70/108-109, 69/103-106, 103/11-13, 74/103-115, 48/4-5, 85/52, 59/14-16, 63, 65, 61/22-25, 62/45, 66/17-18, 105/19, 104/9, 13/1-3
Ziyaret adabı, 102/27-29, 58-59, 61, 90/5
Ziynet, 39/31, 39/32
Zorba, 112/22, 51/83, 52/59, 72/15, 70/90, 69/79, 44/14, 32, 47/130, 49/19, 60/35, 34/36, 45, 2/13
Zorluk-zorlama, 87/256, 45/2, 103/78
Zulmedenler (Zalimler), 87/59, 114, 140, 145, 165, 229, 254, 258, 270, 89/57, 93-94, 117, 126-128, 140, 151, 192, 92/10, 97-99, 168, 112/29, 45, 51, 72, 55/21, 33, 42-45, 47, 52, 93-94, 128-129, 135, 144, 157, 39/4-5, 9, 37, 41, 44-45, 148, 165, 88/54, 113/19, 23, 70, 109, 51/13, 17, 39, 54, 106, 52/18-22, 37, 44, 67-68, 82-83, 94-95, 100-102, 116, 53/23, 74-75, 72/13, 22, 27, 42-46, 70/28, 85, 112-113, 50/82, 99, 69/15, 29, 35, 50-51, 57-59, 87, 44/38, 72, 45/111, 73/3, 11-15, 29, 103/25, 48, 53, 71, 74/27, 41, 102/47-50, 42/7-9, 19, 27-29, 37, 47/227, 48/10-11, 44, 50-52, 83-85, 49/37, 40-42, 50, 59, 85/14, 31-33, 49, 68, 84/9, 29, 57, 57/10-11, 75/22, 58/19, 31-33, 42, 43/37, 40, 56/22-39, 59/24, 32, 47-48, 51, 60/18, 51-52, 62/7-9, 21-22, 40-46, 63/39, 63-66, 74-76, 65/18-19, 66/10, 12, 106/11, 67/59, 76/47, 23/50-52, 101/17, 91/9, 109/7-8, 110/5, 99/1, 2/29, 98/30-31
Zülkarneyn, 69/33-98
Zülkifl (a.s), 73/85-86, 38/48
Zürriyet, 89/34, 39/172, 51/83

Edebi Sanatlar

Meseller:

87/17,19, 20, 155, 171, 261, 264, 265, 266, 89/117, 55/122, 39/58, 176, 179, 113/109, 51/22, 24, 27, 52/24, 96/14, 72/18, 24, 25, 26, 54/18,70/75,76,92,50/82,69/45, 73/45, 103/31, 102/35, 39, 40, 48/80, 85/41, 84/28, 90/4, 59/29, 67, 60/7, 61/39, 111/29, 110/5, 104/4

Mecâzlar:

87/19, 138, 89/37, 144, 92/158, 112/2, 64, 66, 78, 6/60, 39/149, 154, 51/26, 52/5, 40, 56, 70, 71, 98, 99, 102, 53/4, 31, 96/17, 72/9, Nahl /94, 50/13, 24, 29, 69/11, 42, 74/71, 42/23, 61, 47/215, 225, 49/9, 66, 90/57, 43/19, 20, 21, 43, 41/8, 18, 41, 56/64, 65, 88, 89, 90, 59/60, 63, 40/10, 11, 61/13, 62/12, 45, 63/38, 64/10, 11, 20, 29, 65/8, 18, 111/10, 67/16, 23/1, 8 9, 37/11, 97/37, 41, 46/81, 94/11, 101/21, 91/12, 110/9, 2/16, 42, 78/45, 46, 71/7, 40/16, 17, 3/1, 4/1, 4, 49, 50, 51, 98/10, 26, 27, 80/10, 11, 12, 13, 40, 7/4, 11, 36/3, 11/6, 30/8, 9, 15/3

Kinâyeler:

87/155, 189, 89/133, 144, 55/160, 72/5, 44/4, 45/94, 103/36, 42/27, 75/5, 38/75, 61/5, 12, 78/11, 12, 32, 80/12, 36/6, 7, 10/10, 35/14, 15, 16, 26/3, 12/1, 1/15, 16

Tevriyeler:

52/106, 46/75, 94/20

Diğer sanatlar:

96/16, 45/9, 18, 58/15, 60/58, 81/15

Farklı Anlam Verilebilen Ayetler:

87/2, 3, 6, 25, 26, 34, 83, 85, 96, 102, 108, 121, 155, 156, 157, 158, 168, 196, 216, 232, 233, 237, 247, 249, 253, 260, 272, 275, 279, 283, 89/23, 36, 48, 72, 73, 79, 90, 150, 166, 167, 169, 170, 181, 92/19, 24, 29, 42, 47, 117, 135, 141, 112/11, 25, 26, 27, 38, 52, 55, 88, 111, 55/98, 123, 136, 144, 39/32, 44, 45, 75, 80, 95, 145, 150, 160, 172, 88/44, 57, 9/7, 36, 67, 81, 82, 113, 118, 126, 113/25, 93, 52/7, 19, 34, 42, 43, 46, 52, 56, 65, 67, 71, 73, 77, 78, 85, 87, 91, 106, 53/3, 4, 10, 13, 21, 23, 31, 40, 65, 72, 81, 83, 93, 108, 96/11, 14, 2, 29, 31, 38, 72/9, 17, 19, 24, 43, 46, 54/2, 41, 70, 70/1, 40, 41, 47, 56, 69, 71, 86, 89, 96, 114, 116, 50/1, 8, 16, 38, 46, 55, 62, 69/8, 24, 30, 47, 48, 51, 80, 44/5, 26, 34, 38, 45/2,3, 7, 27, 39, 47, 53, 60, 78, 80, 92, 93, 96, 135, 73/10, 16, 30, 71, 82, 91, 95, 103/5, 9, 16, 19, 34, 36, 67, 73, 74/4, 5, 27, 41 44, 64, 71, 79, 100, 113, 102/35, 56, 61, 42/3, 4, 21, 22, 27, 30, 40, 43, 50, 59, 71, 74, 77, 47/10, 11, 15, 25, 50, 53, 55, 166, 183, 193, 208, 218, 48/20, 61, 82, 90, 49/17, 24, 32, 45, 46, 50, 66, 68, 70, 77, 78, 6, 7, 19, 20, 25, 28, 36, 37, 38, 39, 45, 66, 84/10, 25, 41, 57/10, 75/2, 3, 13, 16, 90/18, 22, 38, 39, 56, 63, 58/9, 18, 45, 48, 43/18, 27, 41/3, 5, 6, 7, 20, 35, 45, 66, 56/26, 27, 28, 54, 99, 100, 102, 113, 117, 118, 38/7, 8, 23, 49, 59/3, 5, 9, 35, 36, 49, 55, 60/53, 54, 60, 61/9, 10, 11, 12, 14, 42, 44, 47, 62/5, 11, 17, 34, 35, 40, 47, 63/5, 11, 15, 17, 18, 33, 34, 35, 36, 38, 40, 41, 44, 64/23, 24, 65/13, 66/9, 10, 95/6, 19, 20, 21, 22, 31, 35, 37, 111/16, 29, 106/10, 11, 12, 34/15, 36, 67/40, 42, 47, 76/25, 26, 33, 23/6, 7, 61, 37/54, 97/2, 6, 9, 24, 46, 46/34, 94/13, 101/21, 91/2, 110/5, 99/12, 2/2, 16, 79/15, 16, 29, 30, 71/13, 27, 40/6, 4/6, 11, 12, 3, 4, 31/11, 12, 16, 17, 18, 19, 98/1, 33/15, 30, 31, 80/40, 81/1, 2, 3, 4, 5, 24/20, 7/6, 7, 82/3, 8, 86/1, 34, 35, 36, 83/3, 8, 10/1, 2, 4, 25, 26, 35/10, 26/2, 15, 9/3, 28/7, 1/11,12,1,2,3, 4, 5, 16/1, 2, 32/8, 9, 17/7, 22/3,

Aynen tekrar edilen ayetler:

(87/134, 141), (87/47, 122), (87/162, 89/88), (87/5, 57/5), (89/51, 44/36), (89/182, 113/51), (112/10, 86), (55/4, 41/46), (55/10, 73/41), (55/15, 59/13), (39/78, 91), (39/183, 2/45), (39/187, 81/42), (39/107, 47/32), (39/108, 47/33), (39/112, 47/37), (39/121, 122, 47/47, 48), (39/81, 48/55), (39/78, 91, 85/37), (113/33, 109/9), (113/73, 77/9), (51/48, 73/38, 48/71, 58/29, 41/48, 77/25), (54/34, 38/77), (54/36, 38/79), (54/37, 38/80), (54/38, 38/81), (54/40, 38/83), (50/48, 42/9), (74/5, 6, 79/29, 30), (74/7, 79/31), (74/8, 79/32), (74/9, 79/33), (47/2, 49/2), (47/8, 67, 103, 121, 174, 190), (47/9, 68, 104, 122, 140, 159, 175, 191), (47/107, 125, 143, 162, 178), (47/108, 110, 126, 131, 144, 150, 163, 179), (47/109, 127, 145, 164, 180), (47/173, 48/58), (47/204, 56/176), (48/3, 57/4), (49/62, 74), (56/121, 131, 33/44), (56/154, 2/36), (59/1, 65/2, 66/2), (63/2, 64/2), (63/83, 79/42), (76/40, 41, 2/46, 47), (37/16, 21, 30), (37/17, 22, 32, 40), (97/13, 16, 18, 21, 23, 25, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 57, 59, 61, 63, 65, 67, 69, 71, 73, 75, 77), (46/74, 96, 78/52), (3/19, 98/29), (33/15, 19, 24, 28, 34, 37, 40, 45, 47, 49, 86/10), (81/15, 45/9), (81/42, 39/187), (83/25, 28/6), (83/25, 28/6)

SÛRELERİN ÖZELLİKLERİ

1- Alak Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 19 âyettir. İlk beş âyeti, Kur'an'ın ilk inen âyetleridir. Alak, insanın yaratılış safhalarından olan aşılanmış yumurtayı ifade eder. Bu sûreye "İkra' sûresi" de denir.

2- Kalem Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 52 âyettir. "Nûn" sûresi diye de anılır. Adını ilk âyetindeki kalem, kelimesinden alır.

3- Müzzemmil Sûresi: Mekke'de inmiştir. 10-11, 20. âyetlerin Medine'de indiği rivayet edilmiştir. 20 âyettir. Sûre, adını, ilk âyetindeki "el-müzzemmil" kelimesinden almıştır.

4- Müddessir Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 56 âyettir. Sûre, adını ilk âyetindeki "müddessir" kelimesinden almıştır. Peygamberimize hitap eden ilk âyet, Müzzemmil sûresinden önce inmiştir.

5- Fâtiha Sûresi: Müddesir sûresinden sonra Mekke'de inmiştir. 7 âyettir. Kur'an'ın ilk sûresi olduğu için açış yapan, açan anlamına "Fâtiha" denilmiştir. Diğer adları; el-Hamd, Ümm'ül Kur'an, Ümm'ül-Kitâb, el-Vâfiye, Seb'u'l-Mesânî, el-Kenz ve el-Esâs'tır. Peygamberimiz "Fâtiha'yı okumayanın namazı olmaz" buyurmuştur. Fâtiha'yı, namazların her rekâtında okumak vacib'tir. Manası itibariyle Fâtiha, en büyük dua'dır.

6- Tebbet Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 5 âyettir. Ebu Leheb hakkında inmiştir. Bu sûre, "Mesed sûresi" diye de anılır.

7- Tekvîr Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 29 âyettir. Adını Sûrenin başındaki "küvvirat" kelimesinden almıştır.

8- A'lâ Sûresi: Allah'ın "Yüce" anlamındaki adıyla başladığı için "el-A'lâ" denilen bu sûre 19 (on dokuz) âyet olup, Mekke'de inen ilk sûrelerdendir.

9- Leyl Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 21 âyettir. Geceye yeminle başladığı için Leyl adını almıştır.

10- Fecr Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 30 âyettir. Adını, ilk âyette geçen "Fecr" kelimesinden alır.

11- Duhâ Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 11 âyettir. Sûre, adını ilk ayette geçen Duhâ kelimesinden alır.

12- İnşirâh Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 8 âyettir. Sûre, adını ilk ayetteki "İnşirâh" kelimesinden alır.

13- Asr Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 3 âyettir. Sûre, adını ilk ayette geçen "Asr" kelimesinden alır.

14- Âdiyât Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 11 âyettir. Sûre, adını ilk ayette geçen "Âdiyât" kelimesinden alır.

15- Kevser Sûresi: Mekke'de inen bu sûre 3 âyettir. Sûre, adını ilk ayette geçen "Kevser" kelimesinden alır.

16- Tekâsür Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 8 âyettir. Sûre, adını ilk ayetteki "Tekâsür" kelimesinden alır.

17- Mâûn Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 7 âyettir. Sûre, adını son ayette geçen "Mâûn" kelimesinden alır.

18- Kâfirûn Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 6 âyettir. Kâfirlerden söz ettiği için bu adı almıştır.

19- Fîl Sûresi: Kâbe'yi yıkmak isteyen Ebrehe'nin fillerle hücumunu konu edindiği için bu adı almıştır. Kâfirûn sûresinden sonra Mekke'de inmiştir, 5 (beş) âyettir.

20- Felak Sûresi: Medine'de inmiştir, 5 âyettir. Bundan sonra gelen Nâs sûresiyle birlikte ikisine "muavvizeteyn" de denir.

21- Nâs Sûresi: Medine'de inmiştir ve 6 âyettir. Sûre, adını içerisinde beş defa geçen "Nâs" kelimesinden alır.

22- İhlâs Sûresi: Mekke'de inmiştir, 4 âyettir. İslâm'ın tevhid akîdesinin en özlü ve anlamlı ifade edildiği sûredir.

23- Necm Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 62 âyettir. Yalnız 32. âyeti Medine'de inmiştir.

24- Abese Sûresi: Mekke'de inmiştir, 42 âyettir. Adını, "yüzünü ekşitti, buruşturdu" anlamına gelen ilk kelimesinden almıştır.

25- Kadr Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 5 âyettir. Kadir gecesinden söz ettiği için bu adı almıştır.

26- Şems Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 15 âyettir. Adını, sûrenin ilk kelimesi olan ve "güneş" anlamına gelen "şems"ten alır.

27- Bürûc Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 22 âyettir. **Adını** içerisinde geçen burç kelimesinin çoğulu olan "Bürûc", kelimesinden alır.

28- Tîn Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 8 âyettir. **Sûre**, adını ilk ayette geçen "Tîn" kelimesinden alır.

29- Kureyş Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 4 âyettir. Kureyş'e cahiliye devrinde verilen bazı imtiyazlardan bahsettiği için bu adı almıştır.

30- Kâria Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 11 âyettir. Sûre, adını ilk ayetteki "Kâria" kelimesinden alır.

31- Kıyâme Sûresi: Mekke'de nâzil olan bu sûre, 40 **âyettir**. Adını, ilk âyetinde geçen "elkıyâme" kelimesinden almıştır.

32- Hümeze Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 9 âyettir. Sûre adını içerisinde geçen Hümeze kelimesinden **alır**.

33- Mürselât Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 50 âyettir. "Gönderilenler" anlamına gelen "elmürselât" **kelimesi** ile başladığı için sûre bu adı almıştır.

34- Kaf Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 45 âyettir. "Kaf" harfi ile başladığı için bu adı almıştır.

35- Beled Sûresi: Mekke'de inmiştir 20 âyettir. Adını, ilk âyette geçen, Mekke'yi anlatan ve "şehir" anlamına gelen "beled" kelimesinden almaktadır.

36- Târık Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 17 âyettir. Adını, 1. âyette geçen "Târık" kelimesinden alır.

37- Kamer Sûresi: Mekke'de inmiştir, 55 âyettir ve ayın yarılması mucizesi anlatıldığı için bu adı almıştır.

38- Sâd Sûresi: Kamer **sûresinden** sonra Mekke'de inmiştir ve 88 âyettir. İsmini birinci âyette yer alan Sâd harfinden alır.

39- A'râf Sûresi: Mekke'de inmiş olup, 206 âyettir. 46, 48. âyetlerde cennet ve cehennem ehli arasındaki yüksek bir yerde (A'râf'ta) bulunandan söz edildiği için sûreye bu ad verilmiştir.

40- Cinn Sûresi: Mekke'de **inmiştir**: 28 âyettir. Cinlerin Kur'an dinleyip hidayete geldikleri anlatıldığından, sûre bu ismi almıştır.

41- Yâsîn Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 83 âyettir. Sûre, ismini iki harften ibaret olan ilk âyetten almıştır. Yâsîn, Kur'an'ın kalbi kabul edilmiş ve Müslümanlar arasında ayrı bir önem kazanmıştır.

42- Furkan Sûresi: 77 âyettir ve Mekke'de inmiştir. 68,69, ve 70. âyetlerin Medine'de indiği rivayeti de vardır. Sûre, adını ilk âyetinde geçen "el-furkan" **kelimesinden** alır. "Furkan", hakkı bâtıldan ayırt eden demektir ve Kur'an-ı Kerim'in isimlerindendir.

43- Fâtır Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 45 âyettir.

44- Meryem Sûresi: 98 âyet olup Mekke'de inmiştir. Bazı tefsircilere göre 58. âyet, bazılarına göre de 71. âyet Medine'de inmiştir. Bu sûre özellikle Hz. Meryem'den ve Hz. İsa'yı dünyaya getirmesinden bahsetmesi sebebiyle "Meryem" adını almıştır.

45- Tâ-Hâ Sûresi: 135 âyet olup Mekke'de inmiştir. Sûre ismini, **başındaki** Tâ-Hâ harflerinden almıştır. Hz. Ömer'in bu sûre vesilesiyle Müslüman olduğu rivâyet edilmiştir.

46- Vâkıa Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 96 âyettir. Adını ilk âyetinde geçen ve kıyamet olayını ifade eden "vâkıa" kelimesinden almıştır.

47- Şuarâ Sûresi: Mekke'de nâzil olan bu sûre, 227 âyettir. 224, 225, 226, 227. âyetleri Medine'de inmiştir. Şuarâ, şairler demektir; 224. âyetinde şairlerden **söz** edildiği için, sûre bu ismi almıştır.

48- Neml Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 93 âyettir. Neml, karınca demektir. 18. âyetinde, Süleyman (a.s)'ın **ordusuna** yol veren karıncalardan söz edildiği için sûre bu ismi almıştır.

49- Kasas Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 88 âyettir. 85. âyetinin hicret **esnasında** Mekke ile Medine arasında, 52 ilâ 55. âyetlerinin ise Medine'de nâzil olduğu rivayet edilmiştir. Kasas, olaylar, kıssalar demektir. İsmini 25. âyetinden almıştır.

50- İsrâ Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 111 âyettir. Ancak 26, 32, 33 ve 57. âyetlerle 73 ilâ 80. âyetlerin Medine'de **indiği** rivayet edilmektedir. "İsrâ" kelimesi, geceleyin yürümek anlamına gelir. Hz. Peygamber'in Mi'rac mucizesinin Mekke'den Kudüs'e kadar olan kısmı bu sûrede anlatıldığından, sûreye "İsrâ" adı verilmiştir.

51- Yûnus Sûresi: 109 âyet olup 40, 94, 95 ve 96. âyetler Medine'de, diğerleri Mekke'de inmiştir. 98. âyette Hz. Yunus'un kavminden bahsedildiği için sûreye bu ad verilmiştir.

52- Hûd Sûresi: 123 âyet olup 12, 17, 114. âyetler Medine'de, diğerleri Mekke'de inmiştir. 50-60. âyetlerde Hûd (a.s.)'ın hayatından bahsedildiği için sûreye bu isim verilmiştir. Yunus sûresinden sonra inmiş ve devamı niteliğindedir.

53- Yûsuf Sûresi: 111 âyet olup 1, 2 ve 3. âyetler Medine'de, diğerleri Mekke'de inmiştir. Sûrenin başından sonuna kadar Yusuf Peygamber'den bahsedildiği için bu adı almıştır.

54- Hicr Sûresi: 99 âyet olup 87'si Medine'de, diğerleri Mekke'de inmiştir. Hicr, bir yer adıdır. 80-84. âyetlerde Hicr'den bahsedildiği için sûreye bu ad verilmiştir.

55- En'âm Sûresi: 165 âyettir. 91, 92, 93, 151, 152 ve 153. âyetler Medine'de diğerleri Mekke'de inmiştir. Sûrenin bazı âyetlerinde Arapların, kurban edilen hayvanlarla ilgili birtakım gelenekleri kınandığı için sûreye En'âm sûresi denmiştir. En'âm; koyun, keçi, deve, sığır ve manda cinslerini ifade eden bir kelimedir.

56- Sâffât Sûresi: Adını, saf tutmuş meleklere işaret eden ilk âyetten alan ve kâinattaki güçlerden söz eden bu sûre, Mekke'de inmiştir, 182 âyettir.

57- Lokman Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 34 âyettir. 27, 28 ve 29. âyetlerinin Medine'de indiği de rivayet edilmiştir. Hz. Lokman'ın kıssasını anlattığı için bu adı almıştır.

58- Sebe' Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 54 âyettir. Yalnız 6. âyeti Medine'de inmiştir. Sûre adını, Yemen'de bir bölge veya kabile ismi olan Sebe' kelimesinin geçtiği 15. âyetten alır.

59- Zümer Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 75 âyettir. Yalnız 53-55. âyetler Medine'de inmiştir. Adını, 71 ve 73. âyetlerde geçen mü'min ve kâfirlerin oluşturduğu topluluklar anlamına gelen "zümer" kelimesinden almıştır.

60- Mü'min Sûresi: "**Ğâfir**" adını da taşıyan bu sûre 85 âyettir. 56-57. âyetleri Medine'de inmiştir. Adını, Firavun ailesinden inanan bir kişinin vasıflarının sayıldığı 28-45. âyetlerden alır.

61- Fussılet Sûresi: Adını, 3. âyette geçen "fussılet" kelimesinden almıştır. Hâ-Mîm ve Mesâbih adları ile de anılır. Mekke'de inmiştir ve 54 âyettir.

62- Şûrâ Sûresi: Mekke'de nâzil olan bu sûre, 53 âyettir. Yalnız 23-26. âyetleri Medine'de inmiştir. Adını 38. âyette geçen ve Müslümanların, işlerini aralarında danışma ile yapmaları gereğini bildiren "Şurâ" kelimesinden almıştır.

63- Zuhruf Sûresi: Mekke'de inen bu sûre 89 âyettir. Zuhruf, altın ve mücevher anlamına gelir. Sûrede bunlardan söz edildiği ve Allah'ın insana sahip olduğu altın ve mücevherle değil, inanç ve davranışlarına göre değer verdiği anlatıldığı için sûre bu adla anılmıştır.

64- Duhân Sûresi: Mekke'de inen bu sûre 59 âyettir. Adını, onuncu âyette geçen ve duman manasına gelen "duhan" kelimesinden almıştır.

65- Câsiye Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 37 âyettir. Adını, 28. âyette geçen câsiye kelimesinden almıştır. Bu sûreye "şerîat/dehr" sûresi de denilmiştir.

66- Ahkâf Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 35 âyettir. Bu sûrede Âd kavminin yaşadığı bölgede rüzgârların meydana getirdiği "ahkaf" denilen kum tepelerinden söz edildiğinden Ahkaf adını almıştır;

67- Zâriyât Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 60 âyettir. İlk âyette geçen ve "rüzgârlar" anlamına gelen "zâriyât" kelimesi, sûrenin adı olmuştur.

68- Ğâşiye Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 26 âyettir. Adını, ilk âyetteki "ğâşiye" kelimesinden alır.

69- Kehf Sûresi: 110 âyettir. Mekke'de inmiştir. Ancak, 28. âyetin Medine'de indiği rivayeti vardır. Sûre bu adı, içinde bahsedilen ve "mağara arkadaşları" (Ashâb-ı Kehf'ten) almıştır.

70- Nahl Sûresi: 128 âyet olup, son üç âyeti Medine'de, diğerleri Mekke'de inmiştir. 68. âyette bal arısı anlamına gelen "nahl" kelimesinden dolayı sûreye bu ad verilmiştir.

71- Nûh Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 28 âyettir. Hz. Nuh'un ilâhî elçi olarak gönderilişi ve mücadeleleri anlatıldığından sûre bu ismi almıştır.

72- İbrâhim Sûresi: 52 âyet olup 28 ve 29. âyetler Medine'de, diğerleri Mekke'de inmiştir. 35-41. âyetler Hz. İbrahim'in duasını ihtiva ettiği için sûreye bu ad verilmiştir.

73- Enbiyâ Sûresi: 112 âyettir ve Mekke'de inmiştir. Başka konular yanında bilhassa peygamberler ve onların kavimleriyle olan münasebetlerinden bahsettiği için Enbiyâ sûresi adını almıştır.

74- Mü'minûn Sûresi: 118 âyet olup Mekke'de inmiştir. Özellikle ilk âyetlerinde kurtuluşa eren müminlerin özelliklerinden bahsedildiği için sûre “el-Mü'minûn” adını almıştır.

75- Secde Sûresi: Adını 15. âyette geçen secde kelimesinden alan bu sûre Mekke'de inmiştir, 30 âyettir. 18, 19 ve 20. âyetlerinin Medine'de nâzil olduğu da rivayet edilmiştir.

76- Tûr Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 49 âyettir. Adını, birinci âyette geçen ve üzerinde Hz. Musa'ya Tevrat'ın indiği, böylece onun ilâhi hitaba mazhar olduğu “Tûr-i Sînâ”dan almıştır.

77- Mülk Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 30 âyettir. Adını, birinci âyetinde geçen “mülk” kelimesinden almıştır. Ayrıca Tebâreke, Münciye, Mücâdele, Mâni'a, Vâkiye adları ile de anılır.

78- Hâkka Sûresi: Mekke'de nâzil olan bu sûre 52 âyettir. Adını ilk âyetteki “el-hâkka” kelimesinden almıştır.

79- Meâric Sûresi: Mekke'de nâzil olan bu sûre, 44 âyettir. Adını, üçüncü âyetindeki “el-meâric” kelimesinden almıştır.

80- Nebe' Sûresi: İlk Mekkî sûrelerden olup 40 âyettir. Nebe', haber demektir. Kıyamet haberlerini ihtiva ettiği için bu ad verilmiştir.

81- Nâzi'ât Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 46 âyettir. Adını, “nâziât” kelimesinden alır.

82- İnfitâr Sûresi: Mekke'de inmiştir, 19 âyettir. Göğün yarılmasından söz ederek başladığı için bu adı almıştır.

83- İnşikak Sûresi: Mekke'de inmiş 25 âyettir. Göğün yarılmasından söz ettiği için bu adı almıştır.

84- Rûm Sûresi: 17. âyeti hariç, sûrenin tamamı Mekke'de inmiştir ve 60 âyettir. İranlılarla yapılan savaşta yenilen Rumların tekrar galip gelecekleri anlatıldığından, sûreye bu isim verilmiştir.

85- Ankebût Sûresi: Mekke'de nâzil olan bu sûre 69 âyettir. Ankebût, örümcek demektir. 41. âyetinde kâfirlerin işleri örümcek ağına benzetildiği için sûre bu ismi almıştır.

86- Mutaffifîn Sûresi: Mekke'de inmiştir ve 36 âyettir. Ölçü ve tartılarında hile yapanları kötüleyerek başladığı için bu adı almıştır.

87- Bakara Sûresi: Medine'de inmiştir. 286 âyettir. Kur'an'ın en uzun sûresidir. Adını, 67-71. âyetlerde Yahudilere kesmeleri emredilen sığır kıssasından alır.

88- Enfâl Sûresi: 75 âyettir. 30 ilâ 36. âyetler Mekke'de, diğerleri Medine'de inmiştir. Enfâl, İslâmı savunmak için yapılan savaşlarda elde edilen ganimet malları demektir. Sûrenin 1. âyetinde savaştan elde edilen ganimetlerin Allah ve Resûlüne ait olduğu ifade edildiği için sûreye bu ad verilmiştir.

89- Âlu İmrân Sûresi: Medine'de inmiştir. 200 âyettir. 34-37. âyetlerde Hz. Meryem'in mensub olduğu İmrân ailesinden söz edildiği için sûre bu adı almıştır.

90- Ahzâb Sûresi: Medine'de inmiştir ve 73 âyettir. Ahzâb, hizb'in çoğuludur. Topluluk, gurup, bölük, parti, her gün mutad olarak devam edilen dua gibi anlamlara gelir. Bu sûrede, Müslümanlara karşı savaşmak üzere birleşen Arap kabilelerinden bahsedildiği için, bu isim verilmiştir.

91- Mümtehıne Sûresi: Medine'de inmiştir ve 13 âyettir. Adını 10. âyette geçen “imtehınû” kelimesinden alır.

92- Nisâ Sûresi: Hicretten sonra Medine'de inmiştir, 176 âyettir. Bu sûrede kadınlardan ve kadınların hukukî durumlarından bahsedildiği için adına "Nisâ" denilmiştir.

93- Zilzâl Sûresi: Medine'de inmiştir ve 8 âyettir. Sarsıntı demek olan “zilzâl”, sûrenin ilk âyetinde geçer.

94- Hadîd Sûresi: Medine'de inmiştir ve 29 âyettir. Bu sûrede demirin önemine işaret eden “hadid” kelimesi bu sureye ad olarak verilmiştir.

95- Muhammed Sûresi: Medine'de inmiştir, 38 âyettir. Adını Peygamberimizin isminden alan bu sûreye aynı zamanda “Kıtâl” sûresi de denilmiştir.

96- Ra'd Sûresi: 43 âyet olup Mekke'de mi, Medine'de mi indiği hakkında ihtilaf vardır. Sûrenin muhtevasına göre Mekke'de indiğini söyleyenlerin görüşü daha kuvvetlidir. Sûrenin

13. âyetinde gök gürültüsü manasına gelen "er-Ra'd" kelimesi zikredildiği için sûreye bu ad verilmiştir.

97- Rahmân Sûresi: Mekke'de mi, Medine'de mi indiği hakkında ihtilaf vardır. Sûrenin muhtevasına göre Mekke'de indiğini söyleyenlerin görüşü daha kuvvetlidir ve 78 âyettir. İlk kelime olan "rahmân" sûreye ad olmuştur.

98- İnsân Sûresi: Mekke'de veya Medine'de nâzil olduğuna dair rivayetler vardır ve 31 âyettir. Adını ilk âyetinde geçen "insân" kelimesinden almıştır. "Hel etâke, Dehr, Ebrâr, Emşâc" isimleri ile de anılır.

99- Talâk Sûresi: Medine'de inmiştir ve 12 âyettir. Talâk, boşama anlamına gelir. Sûre boşama konusunu ihtiva ettiği için bu ismi almıştır;

100- Beyyine Sûresi: Medine'de inmiştir ve 8 âyettir. Açık delil anlamına gelen ve birinci âyette geçen "beyine" kelimesi sûreye ad olmuştur.

101- Haşr Sûresi: Medine'de inmiştir ve 24 âyettir. 2-7. âyetlerinde Yahudi kabilelerinden Nadîr oğullarının sürülmeleri hakkında bilgi verdiği için bu adı almıştır.

102- Nûr Sûresi: 64 âyetten olan sûrenin tamamı Medine'de inmiştir. "Nûr âyeti" diye bilinen 35. âyette Allah'ın, göklerin ve yerin nûru olduğundan bahsedildiği için "Nûr sûresi" adını almıştır.

103- Hacc Sûresi: 78 âyettir ve Müfessirlerin çoğunluğuna göre 19. âyetten itibaren 6 âyet Medine'de, diğerleri Mekke'de inmiştir. Bu sûrede, hac farizasından bahsedildiği için sûreye "Hac sûresi" denilmiştir.

104- Münâfikûn Sûresi: Medine'de inmiştir, 11 âyettir. Münafıklardan söz ettiği için bu adı almıştır.

105- Mücâdele Sûresi: Medine'de inmiştir ve 22 âyettir. Adını, ilk âyetinde geçen "tecâdilü" kelimesinden alır.

106- Hucurât Sûresi: Medine'de inmiştir ve 18 âyettir. Bu sûre adını, dördüncü âyetteki "odalar" anlamına gelen "hucurât" kelimesinden alır.

107- Tahrîm Sûresi: Medine'de inmiştir ve 12 âyettir. Adını Hz. Peygamber'in bazı yiyecekleri kendisine yasakladığını anlatan birinci âyetten alır.

108- Teğâbün Sûresi: Medine'de inmiştir, 18 âyettir. Adını 9. âyette geçen ve aldanma, kâr-zarar manasına gelen "teğâbün" kelimesinden alır.

109- Saff Sûresi: Medine'de inmiştir, 4 âyettir. Adını müminlerin saf tutarak Allah yolunda savaştıklarını bildiren 4. âyetinden almıştır;

110- Cum'a Sûresi: Medine'de inmiştir ve 11 âyettir. Adını 9. âyette geçen "cum'a" kelimesinden alır.

111- Fetih Sûresi: İçinde İslâm'ın elde edeceği fetih, başarı ve zaferden bahsedildiği için Fetih adını alan bu sûre hicretin altıncı yılında Hudeybiye antlaşması dönüşünde Mekke ile Medine arasında inmiş ve 29 âyettir.

112- Mâide Sûresi: Üçüncü âyetin dışında sûrenin bütünü Medine'de, inmiştir. 120 âyettir. Hz. Ömer'den rivayet edildiğine göre "Bugün Ben, sizin dininizi en mükemmel haline erdirdim" ifadesinin yer aldığı âyet, vedâ haccında, cuma günü, Arafat günü akşamı inmiştir. (Buhârî, Müslim) Mâide, sofra demektir. 112 ve 114. âyetlerde, Hz. İsa zamanında, gökten indirilmesi istenen bir sofradan bahsedildiği için sûreye bu isim verilmiştir.

113- Tevbe Sûresi: 129 âyettir. 128 ve 129. âyetler Mekke'de, diğerleri Medine'de inmiştir. 104. âyet tevbe ile ilgili olduğu için sûreye bu isim verilmiştir. Bu sûreye ayrıca, Berâe sûresi de denilmiştir. Bu sûrenin Enfâl sûresi'nin devamı veya başlı başına bir sûre olup olmadığında ihtilâf olduğu için başında Besmele yazılmamıştır.

114- Nasr Sûresi: Medine'de inmiştir ve 3 âyettir. Sûrede Allah'ın Hz. Peygamber'e yardım ederek fetihlere kavuşturduğu ifade edildiği için bu adı almıştır.

HATİM DUASI

Hamd âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur. En güzel sonuç Allah'tan hakkıyla sakınanlara aittir ve düşmanlık sadece zalimleredir. Allah'ın salâtı ve selâmı Peygamberimiz Muhammed'e, ailesine ve tüm arkadaşlarının üzerine olsun. Ey Rabbimiz! (Senin rızan için) yaptıklarımızı kabul buyur. Çünkü Sen gerçekten işiten ve her şeyi en iyi bilensin. Ey Sahibimiz! Bizim tevbelerimizi kabul buyur. Çünkü Sen tevbeleri kabul eden ve merhametli olansın. (Ey Rabbimiz!) Bize dosdoğru yolu göster, Kur'an'la ve âlemlere rahmet olarak gönderdiğin Peygamberinle hak ve dosdoğru olan yolunda bizleri başarılı kıl. Ey ikram edenlerin en ikramlısı ve merhamet edenlerin en merhametlisi (Rabbimiz!) lütfunla bizim günahlarımızı bağışla. Ey Allah'ım! Bizi Kur'an ziynetiyle beze, Kurân'ın şerefiyle şereflendir ve bize Kur'an elbisesi giydir. Ey Allah'ım! Kurân'ı bize dünyada yoldaş, dosdoğru yolunda nur, bütün hayırlı işlerde yol gösterici ve önder kıl. Ey lütuf ve ihsan sahibi Allah'ım! Bize Kur'an'ın hidayetiyle yol göster ve bizim derecelerimizi Kur'an'ın hükümleriyle yükselt. Ey Allah'ım! Kalplerimizi temizle, ayıplarımızı ört, hastalarımıza şifa ver, yüzlerimizi ağart, derecelerimizi yükselt, babalarımıza ve analarımıza merhamet buyur. Dinimizi ve dünyamızı ıslah et, düşmanlarımızın oyunlarını boz, ailelerimizi ve mallarımızı her türlü âfat, hastalık ve belâlardan koru, ayaklarımızı (hak yolunda) sabit kıl ve kâfirlere karşı bize yardım et. Ey Allah'ım! Okuduğumuz Kur'an'ın sevabını efendimiz Muhammed sallallahu aleyhi vesellem'in rûhuna, tüm peygamber ve nebilerin (salavat'ullahi ve selamihi aleyhim'in) ruhlarına ve babalarımızın, analarımızın erkek ve kız kardeşlerimizin, çocuklarımızın, akrabalarımızın, dostlarımızın, üzerimizde hakkı olanların, yaşayan ve ölmüş bulunan erkek ve kadın tüm mü'min ve Müslümanların ruhlarına ulaştır. Ey merhamet edenlerin en merhametlisi Allah'ım! Lütfunla dualarımızı kabul buyur. Allah'ın selamı tüm peygamberlerin üzerine olsun.

Ve hamd âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.

دُعَاءُ خَتْمِ الْقُرْاٰنِ الْكَرِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ۝ وَ لَا عُدْوَانَ اِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ۝ وَ الصَّلَاةُ وَ السَّلَامُ عَلَى رَسُولِنَا مُحَمَّدٍ وَ اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ ۝ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝ وَ تُبْ عَلَيْنَا يَا مَوْلَانَا اِنَّكَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۝ وَاهْدِنَا وَ وَفِّقْنَا بِالْقُرْاٰنِ وَبِمَنْ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ اِلَى الْحَقِّ وَ اِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ ۝ وَ اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا بِفَضْلِكَ يَا اَكْرَمَ الْاَكْرَمِينَ وَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ ۝ اَللّٰهُمَّ زَيِّنَّا بِزِينَةِ الْقُرْاٰنِ وَ شَرِّفْنَا بِشَرَافَةِ الْقُرْاٰنِ وَ اَلْبِسْنَا بِخِلْعَةِ الْقُرْاٰنِ ۝ اَللّٰهُمَّ اجْعَلِ الْقُرْاٰنَ لَنَا فِى الدُّنْيَا قَرِينًا وَ عَلَى صِرَاطِكَ الْمُسْتَقِيمِ نُورًا وَ اِلَى الْخَيْرَاتِ كُلِّهَا دَلِيلًا وَ اِمَامًا ۝ اَللّٰهُمَّ اهْدِنَا بِهِدَايَةِ الْقُرْاٰنِ وَ ارْفَعْ دَرَجَتَنَا بِاَحْكَامِ الْقُرْاٰنِ يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْاِحْسَانِ ۝ اَللّٰهُمَّ طَهِّرْ قُلُوبَنَا وَاسْتُرْ عُيُوبَنَا وَاشْفِ مَرْضَانَا وَبَيِّضْ وُجُوهَنَا وَارْفَعْ دَرَجَتَنَا وَارْحَمْ اٰبَاءَنَا وَاُمَّهَاتِنَا ۝ وَاَصْلِحْ دِينَنَا وَدُنْيَانَا وَشَتِّتْ شَمِلَ اَعْدَائِنَا وَ احْفَظْ اَهْلَنَا وَ اَمْوَالَنَا مِنْ جَمِيعِ الْاٰفَاتِ وَ الْاَمْرَاضِ وَ الْبَلَايَا ۝ وَ ثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ۝ اَللّٰهُمَّ بَلِّغْ ثَوَابَ مَا قَرَأْنَاهُ اِلَى رُوحِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ اِلَى اَرْوَاحِ جَمِيعِ الْاَنْبِيَاءِ وَ الْمُرْسَلِينَ صَلَوَاتُ اللّٰهِ وَ سَلَامُهُ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِينَ ۝ وَاِلَى اَرْوَاحِ اٰبَائِنَا وَاُمَّهَاتِنَا وَاِخْوَانِنَا وَاِخَوَاتِنَا وَاَوْلَادِنَا وَاَقْرِبَائِنَا وَاَحِبَّائِنَا وَلِمَنْ كَانَ لَهُ حَقٌّ عَلَيْنَا ۝ وَلِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ اَلْاَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَ الْاَمْوَاتِ ۝ اَللّٰهُمَّ اسْتَجِبْ دُعَائَنَا بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

ARA DURAK İŞARETLERİ (SECÂVEND) VE ÖZELLİKLERİ

(م) **Vakf-ı Lâzım:** Mutlaka durulması şer'an gerekmediği halde kendisinden sonraki ifadelerin öncekine karışma ihtimalini gidermek için durulması mutlaka gereken durak demektir.

(ط) **Vakf-ı Mutlak:** Durma gereklilik ve ihtimali dahi düşünülmeksizin mutlaka durulması gereken durak demektir.

(ج) **Vakf-ı Caiz:** Durulması da geçilmesi de aynı seviyede uygun olup durulması biraz daha güzel olan durak demektir.

(ص) **Vakf-ı Murahhas:** Geçilmesi daha uygun olmakla birlikte nefes yetmediği zaman durulabilen ve geriye dönmeksizin durulduğu yerden devam edilebilen durak demektir.

(ع) **Vakf'ur-Rükû':** Ayette anlatılan kıssa veya konunun tamamlandığını gösteren durak demektir. Eğer Kur'an'ı okuyan kimse namazda okuyorsa bu durak işaretinin bulunduğu yerde rükuya varması daha uygundur.

(ز) Geçmenin durmaktan daha uygun olduğu ve eğer durulursa her ne kadar geriden almak gerekmezse de geriden almanın daha güzel olacağı durak demektir.

(لا) Ayetin anlamı tamamlanmadığı için durmanın uygun olmadığı durak demektir. Nefes yetmediği için durulmak zorunda kalınırsa o kelimeyi geriden almak gerekir.

(ق) Geçmenin de durmanın da uygun olduğu durak demektir. Kıraat âlimlerinin çoğunluğu geçmenin daha uygun olduğu kanaatindedirler.

(قف) Kelime olarak "dur" anlamına gelir. Anlam yönüyle durmanın geçmekten daha güzel ve uygun olduğu durak demektir.

(ۛ ۛ) **Vukûf-ı Müânaka:** Bu üç noktalı duraklar birbirlerine yakın olur. Bu duraklardan her ikisinde de durulmayıp ancak birinde durulur. Yani birincide durulmuşsa ikincide geçilir veya birincide geçilmişse ikincide durulur.

(مد) Bu, durak işareti olmayıp altına yazıldığı harfin bir elif miktarı uzatılması gerektiğini ifade eder.

(قصر) Bu da durak işareti olmayıp altına yazıldı med harfinin bir elif miktarı uzatılmaması gerektiğini ifade eder.

سُورَةُ مَكِّيَّةٌ الْفَاتِحَة
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ ﴿١﴾
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَم۪ينَ ﴿٢﴾
اَلرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ ﴿٣﴾ مَالِكِ يَوْمِ
الدّ۪ينِ ﴿٤﴾ اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ اِيَّاكَ
نَسْتَع۪ينُ ﴿٥﴾ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ
الْمُسْتَق۪يمَ ﴿٦﴾ صِرَاطَ الَّذ۪ينَ
اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ
عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّٓالّ۪ينَ ﴿٧﴾

5- FÂTİHA SÛRESİ

1- Rahmân[1] Rahîm[2] Allah'ın[3] adıyla.[4]

2-3-4- Hamd,[5] bütün âlemlerin[6] Rabbi,[7] Rahmân, Rahîm (ve) din gününün[8] tek sahibi[9] Allah'a mahsustur.

5- (Ey Allah'ım!) Biz (başkalarına değil) ancak[10] sana kulluk ve ibadet[11] eder, ancak senden yardım dileriz.[12]

6- (Ey Allah'ım!) bizi o dosdoğru yoluna[13] hidayet[14] et.

7- O kendilerine nimet verdiğin kimselerin[15] yoluna;[16] o gazaba uğramışların ve o sapmışların[17] yoluna değil.[18]

---

[1] **Rahmân** (الرَّحْمٰن): Allah'a ait bir sıfattır. Hem mevsuflu, hem mevsufsuz olarak tek başına özel isim olarak kullanılabilen bir sıfat-ı müşebbehedir ve "pek merhametli, çok rahmet sahibi" anlamlarına gelir. Gramer itibarıyla bu sıfat kimde bulunursa ona "rahmân" demek mümkün ise de bu şekilde hiç kullanılmamıştır. "Rahmân", sadece Allah'a ait bir sıfattır. Bu kelime Türkçeye; "yarlıgayıcı, esirgeyici, acıyıcı" diye tercüme edilmişse de bu tercümeler, anlamı tam karşılamamaktadır. Sonuç olarak rahmân kelimesi, "pek merhametli, hayır iradesi ve nimeti sonsuz" diye eksik bir şekilde tefsir olunabilirse de asla tercüme olunamaz.

[2] **Rahîm** (الرَّح۪يم): Rahmân'la aynı kökten olup, bu kelime, "çok merhamet edici" anlamında mubalağalı ism-i fâildir. Allah'ın sıfatlarından biri olup mevsufsuz kullanılamaz. Yani "rahmân" gibi özel isim değildir, Allah'tan başkası için de kullanılabilir.

Rahmân ve rahîm arasındaki anlam farkıyla ilgili olarak birçok görüş ortaya konmuştur. Bunlar kısaca; "Rahmân ezele rahîm geleceğe, rahmân dünyaya, rahîm ahirete aittir. Allah hem mü'minlerin hem kâfirlerin Rahmânı yalnız mü'minlerin Rahîmi'dir." şeklindedir. Ancak Rahmân kelimesinin sıfat-ı müşebbehe olarak "sübut", Rahîm kelimesinin mubalağalı ism-i fail olarak "hudûs" ifade ettiği düşünülürse; Allah'ın rahmân sıfatının ezeli ve Allah'ın zatıyla kaim olduğunu, Rahîm sıfatının ise Allah'ın yeni oluşan durumlara karşı merhamet etmesi gereken hallerde ortaya çıktığını anlamak mümkündür. Tabii ki bu da; ancak Ona inanan ve Onun istediği gibi yaşayan kulları için mümkündür. Yani Allah, tüm kullarına genel anlamda rahmân sıfatıyla merhamet eder, iyi kullarına ise iyiliklerinin mükâfatı olarak rahîm sıfatıyla mükâfat olarak merhamet eder. Bu, hem dünya hem de ahiret için geçerlidir. Bu sebeple rahîm sıfatının sadece ahiret için geçerli olduğunu düşünmek çok doğru olmayabilir.

[3] **Allah** (اللّٰهِ) ismi, türemiş bir isim olmayıp özel isimdir. O, ilah kabul edildiği için Allah değil, Allah olduğu için ma'bud'dur. Eğer bir şeye tapılırsa o şey, o zaman ilah olur, ama tapınma bittiği an onun ilahlığı da biter. Hâlbuki insanlar, Allah'ı ma'bud tanısın veya tanımasın O, zatından ma'buddur. Ona her şey ibadet ve kulluğa borçludur.

[4] "**Besmele**" şekil olarak (بِسْمِ), (اللّٰهِ), (الرَّحْمٰنِ) ve (الرَّحِيمِ) olmak üzere dört kelimeden ibarettir. Ancak (بِسْمِ) kelimesindeki (بِ) hem kendisi bir kelimedir, hem de mahzuf müteallakı olan bir fiil ve failiyle birlikte üç kelime hükmündedir.(بِ)'dan sonra gelen(اِسْمِ) keli-mesinin başındaki hemze, vasıl hemzesi olmasına rağmen besmele'ye mahsus olarak hazf olunup söylendiği gibi yazılır. Besmele'nin (بِ)'sını en az bir elif kadar uzun yazmak hattatların bir nüktesi olarak süregelmiştir. Besmelenin anlamı, başındaki (بِ)'nın lâmiye ve beyâniyye olarak düşünülmesi durumunda; "Rahmân, Rahîm olan Allah'ın adıyla" şeklinde olmaktadır. Ancak "olan" ifadesi sanki Allah önceleri böyle değilmiş de daha sonra rahmân ve rahîm olmuş gibi bir anlam ifade edebileceği için kullanılması çok hoş düşmemektedir. Hele hele "esirgeyici bağışlayıcı tanrı adıyla" gibi bir tercüme, besmelenin o derin muhtevasını tamamen ortadan kaldırmaktadır. Esasen besmeleyi tercüme etmeye kalkışmayıp asli ifadesiyle söylemek ve yapılan izahlar ve tefsirlerle de mefhumunu tasavvur etmek en doğrusu olarak görünmektedir. Bir Müslüman bir işe başlarken besmele çekmekle; "ben bu işi kendim için değil, Allah namına, Onun emriyle ve ancak onun için yapıyorum" demiş ve o konudaki tavrını ve direncini açıkça ortaya koymuş olur. Bir de her işe besmele ile başlanması Alak: 1. ayetle emredilmiştir. Ancak bunu, yapılacak kötü işler için de besmele çekilmeli şeklinde değil, "besmele çekilemeyecek yani, Allah adına ve rızasına uygun olmayacak bir iş yapılmamalı" şeklinde anlamak daha doğrudur.

[5] **Hamd:** Bir ihsan veya bir iyiliğin sahibine karşı yapılan ve can-u gönülden hürmet ifade eden en güzel bir şekilde anmadır. Bu anmanın içerisinde kısmen övgü, kısmen de şükür vardır. Aslında bu kelimenin anlamını tam olarak karşılayan Türkçe bir kelime yoktur. Bu sebeple de bu kelime tercüme edilmemiştir. Övmek kelimesi de hamd'i tam olarak ifade edememektedir. Zira övmek, hayatı ve iradesi olana da olmayana da yapılabilir. Meselâ güzel bir inci ve güzel bir at övülebilir ama bunlara hamd edilemez.

[6] **Âlem:** Kâinatta Allah'tan başka mevcut olan her şey demektir. (Kurtubî) (رَبِّ الْعَالَمِينَ) Allah'ın sıfatlarındandır. Bu ayette (عَالَمٌ) kelimesinin çoğulu, (عَوَالِمُ) şeklinde değil de akıllılara mahsus olan cemi müzekker salim şeklinde kullanılarak akıllılara dikkat çekilmiştir. Buradan kâinatta insan ve cinler gibi başka akıl ve irade sahibi varlıkların bulunabileceğini de anlamak mümkündür. Bu sebepten dolayı tercümeye "bütün" kelimesi ilave edilmiştir.

[7] **Rab:** terbiye anlamına bir mastar olduğu halde mübalâğa kastı ile "terbiye edici" anlamında kullanılmıştır. Mübalâğa anlamından dolayı rab, sade mürebbi anlamında değil, terbiyenin bütün gereklerine sahip kuvvetli ve en mükemmel terbiye edici demektir. Bu sebeple "sahip ve malik" anlamına dahi gelir. Meselâ

ev sahibine "rabb'üd-dar" sermaye sahibine ise "rabb'ül-mal" denilir. Rab kelimesi, Allah'tan başkası için tek başına kullanılamaz. Terbiye ancak bir kısım kurallarla yapılır. Allah âlemlerin rabbi olarak akıllılara peygamberleri ve onların getirdiği kitaplarıyla, akılsız varlıklara da sünnetüllah dediğimiz kurallarla terbiye vermiştir. Bu sebeple Allah'a ve peygamberlere inanan kimselerin Allah'tan başka kanun koyucu tanımaması gerekir. Âlemlerde kanun koyma hak ve yetkisi sadece "Âlemlerin Rabbi" Allah'a aittir. Allah'a karşı veya Allah'la beraber kanun koymaya kalkışmak, Allah'ın âlemlerin yegâne rabbi olduğunu inkâr etmek demektir.

[8] **Din:** kelime olarak, ceza-mükâfat, hesap, kaza, siyaset, itaat, âdet, hal, millet ve şeriat anlamlarına gelir. Bu kelimenin doğrudan kıyamet anlamı yoktur. Ancak din kelimesinin ceza ve hesap anlamları dikkate alınırsa "din günü"nün karşılığı, "ceza-mükâfat ve hesap günü" demek olur. Buna göre, "din günü," her işin karşılığının verileceği son gün ve gelecekte mükâfat ve cezanın dağıtılacağı vakit demektir. **Yevm** kelimesi ise Arapçada , "belirli bir zaman dilimi" demek olup gün, ay, devir gibi bildiğimiz veya bilmediğimiz zaman ölçülerinden herhangi biri olabilir. (Bugün Dünya, yarın Ahiret gibi.)

[9] **Malik:** kelimesi (مُلْكٌ) mastarından ism-i fail ve (مِلْكٌ) mastarından ise sıfat-ı müşebbehe, olarak (مَالِكٌ) veya (مَلِكٌ) şekillerinde okunabilir. Meliklik her şeyin genel menfaati için tedbir, emir ve yasaklama, ceza ve mükâfat hukuku koyarak akıllı varlıklar üzerinde tasarruf, güç ve yetkisi demektir. Mâliklik ise, mal hükmünde olan şeyler ve bunların üzerindeki fertlerin kişisel menfaati için tasarruf ve yönetim yetkisi demektir. İşte bu iki yetkinin de tamamı "Âlemlerin Rabbi Allah'a" aittir. Bu ayet "Allah, din gününün maliki de diğer günlerin maliki değil mi?" şeklinde düşünülmemelidir. Dünya günlerinde Allah adına veya Allah'a karşı malikler veya kendilerinin malik olduğunu zannedenler olabilir. Ancak din günü olan o hesap gününde bunların hiç birini düşünmek mümkün değildir. Artık imtihan bitmiş ve Allah'ın yegâne malik olduğunu, inanan ve inanmayan herkes kabul etmiş ve kabul etmek zorunda kalmıştır. Konuyla ilgili Bk. (En'am: 73, İsra: 111, Tâ Hâ: 114, Hac:56, Mü'minûn: 116, Furkan: 2, Fatır: 13, Zümer: 6, Mü'min:16, Haşr:23, Cuma: 1, Mülk: 1,İnfitar: 19)

[10] Yukarıdaki tercümeye "(başkasına değil) ancak" ifadesi, mef'ulün fiilden önce gelmesinin, kasr ve tahsis ifade etmesinden dolayı ilave edilmiştir.

[11] **İbadet:** niyete göre yapılmasında sevap olan, Allah'a yakınlık ifade eden şekil, zaman ve türü Allah tarafından belirlenen kulluğu ifade etme fiilidir. Bir kulluğun ibadet olabilmesi için Allah ve Rasûlü tarafından belirlenmesi şart olduğundan, tüm fırka ve tasavvuf ekollerinin kitap ve sünnete dayanmayan ve yapılması ile ilgili delili ancak kendi hevâlarından menkul olan ayinleri ibadet değil, olsa olsa boşu boşuna yapılmış ne olduğu belirsiz gayretlerdir. İbadette esas olan, kulun yaklaşmak istediği zatı tanıyarak yapmasıdır ve bu zat da Allah'tan başkası asla olamaz. İbadetlerin başı olan îmanda sadece kalp ile tasdik yetmez, bunun hiç olmazsa dil ile ikrar ve o şahsın hayatına hâkimiyetle görülmesi gerekir. Niyetsiz ibadet yapılamaz. Nitekim ibadet niyeti olmaksızın namaz kılmak, boşuna yatıp kalkmaktan, niyetsiz oruç tutmak da aç kalmaktan başka bir şey değildir. Ayrıca Müslüman'ın ibadetler arası tercih ve öncelik hakkı yoktur. Allah'ın ibadet olarak emrettiği her yaşayış biçimi aynı derecede önemlidir.

[12] **İstiâne:** yardım dilemek ve talepli veya talepsiz olarak o istenileni vermek demektir. (وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ) demek, ister genel, isterse özel olsun istiâne denilen işi biz ancak Sana yaparız demektir. Bu ayette fiillerin çoğul, zamirlerin tekil olması, ibadetlerin tek başına değil de cemaat halinde yapılmasına işaret olarak düşünülebilir. Bu şüphe-siz böyledir, fakat cemaatle ibadet etmek için cemaatin teşekkül etmesi gerekir. Cemaat, kuru bir kalabalık olmayıp, aynı ruhla hareket eden bir birliktelik manzumesi demektir. Bu sebeple de cemaatle ibadetten önce birlikte ibadet yapılabilecek bir cemaatin oluşturulması için çalışmak temel bir ibadettir. İslam cemaatinin teşekkülü de Fatiha Sûresinin nüzulünden sonradır. Yani bu ayeti okuyan her Müslüman Allah'a; "Ya Rab! Biz yekvücut bir cemaat olarak sadece ve sadece sana ibadet eder ve yalnız senden yardım bekleriz." diye söz vermiş olmaktadır. Bir birinden habersiz bir kalabalık niteliğindeki toplulukların cemaatle

ibadetten dolayı beklentilerinin ahirette tersine tepme ihtimalini göz ardı etmemek gerekir.

[13] **Sırat:** lügatte cadde, işlek büyük yol anlamına gelir. Sırat kelimesi burada belirli (ma'rife) olduğu için bu tercümeye, "yoluna" şeklinde yansıtılmıştır.(الصِّرَاطَ) kelimesinin aslı (السِّرَاطَ)dır. Kureyş lehçesinde (ص) harfi ile yazıldığı için Hz. Osman Mushaf'ında da (الصِّرَاطَ) şeklinde yazılmıştır. "Sırat-ı müstakîm", hiçbir yerinde eğim ve eğrilik bulunmayan dümdüz ve dosdoğru yol demektir. Burada temsili istiâre yoluyla asıl kastedilen anlamı, "hakkın yolu, hakkın rızasına götüren yol yani İslâm Dini"dir.

[14] **Hidâyet:** ulaşılmak istenen şeye lütuf ve güzellikle delâlet etmek, yol göstermek demektir. Bu da yolu sadece göstermek (irşat) veya yola götürmek ve hatta yolun sonuna kadar götürmek (tevfik) sûretlerinden biriyle tahakkuk edebilir. Hidayet hayırlı şeyler için geçerlidir. Meselâ hırsıza yol göstermeğe, hidayet denilmez ve her istenen şeye rehberlik etmek değil, hayır ve keyfiyetinde letafet bulunan şeyler için bir rehberliktir. Türkçe karşılığını tam olarak ifade pek mümkün olamamaktadır. Zira "göster" diye tercüme edildiğinde götürmek kalmakta, "götür" diye tercüme edilince de letafeti ifade edilememektedir. Allah kullarına hidayetini;

a- Onlara akıl ve irade ihsan ederek,

b- Peygamberler ve kitaplar göndererek,

c- Vahiy, ilham veya sadık rüya gibi fevkalâde yollarla göndermek, sûretiyle ihsan eder.

Hidayetin zıddı dalâlettir. Dalâlette bulunanların hidayet istemesi, hidayetin meydana gelmesini istemek, hidayette bulunanların hidayet istemesi ise hidayette sebat veya içerisinde bulundukları hidayet mertebelerinin artırılmasını istemek demektir.

[15] Bunlar, tüm insanlık tarihi boyunca tam manasıyla nîmetlendirilen peygamberler, sıddîkler, şehitler, sâlihler ve bunlara tabi ve Arkadaş olan imanlı kimselerdir. Bizim ümmetimizden ise öncelikle peygamber efendimiz ve sünneti ile ashabı ve ashabının takip ettiği yoludur.

[16] Buradaki sırat, birinci sırattan bedeldir (bedel-i kül veya ba'z olabilir.) Kendisinden sonra gelen muzafün ileyhi ve sıfatlarıyla bu yoldan kastedilen; "bizim tüm davranış ve düşüncelerimizin oluşumuna esas teşkil ederek bizi doğruca ve selâmetle hayırlı muratlarımıza götürecek ilmî, amelî, açık, kapsamlı ve Allah'ın gönderdiği hak bir kanun'dur."

[17] Efendimiz: "Yahudiler gazaba uğrayanlar, Hıristiyanlar ise sapmışlardır." buyurmuştur. (Tirmizî) Bu hadiste gazaba uğrayanlar Yahudilerdir denilmemektedir. Bu ve benzeri hadislerden Yahudilerin ve Hıristiyanların Fatiha Sûresindeki "gazaba uğrayanlar ve sapmışlar" için birer örnek olduklarını unutmamak gerekir. Zira Yahudiler, Dünya sevgisi ile Tevrat'ın hükümlerini tahrif edip Hakkın yolundan bile bile ayrılıp, Zekeriyya, Yahya, İsa (a.s)'a haksızlıklar yaparak Allah'ın gazabını ve halkın nefretini kazanmışlardı. Hıristiyanlar ise, Tevhit inancını terk edip teslis (üçleme/baba, oğul ve kutsal ruh) inancına saplanmışlardı. Buna göre onların yapısında ve mantığında olan tüm kâfir, münafık ve müşriklerin buna dâhil olduklarını ve aynı mantığa doğru giden ve kendilerinin Müslüman olduklarını ifade edenlerin de dâhil olacaklarını bilmek gerekir.

[18] Fatiha sûresinin sonunda "Âmin" demek sünnettir ve bu kelime Kur'an'ın bir parçası değildir. "Âmin", Arapçada "kabul et" anlamında bir isim fiildir. Peygamber Efendimiz: "imam (وَلَا الضَّالِّينَ) dediği zaman hepiniz "âmin" deyin. Çünkü melekler âmin derler. Âmin demesi, meleklerin âminine isabet edenin geçmiş günahları affedilir." buyurmuştur. (Buharî, Müslim) Buna göre hem namazı tek başına kılanın, hem imamın ve hem de cemaatin sesli olarak "âmin" demesi sünnet ile sabittir.

Not: Fatiha sûresinin dipnotları Elmalılı Tefsirinden özetlenerek alınmıştır.

1- ALÂK SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2- (Ey Muhammed!)[1] Yaratan Rabbinin adıyla oku![2] Ki O insanı pıhtılaşmış bir kandan yarattı.

3-4- Oku![3] O cömertliğinin sonu olmayan Rabbin, kalemle (yazmayı da)[4] öğretendir.

5- İnsana bilmediklerini de ancak O öğretti.

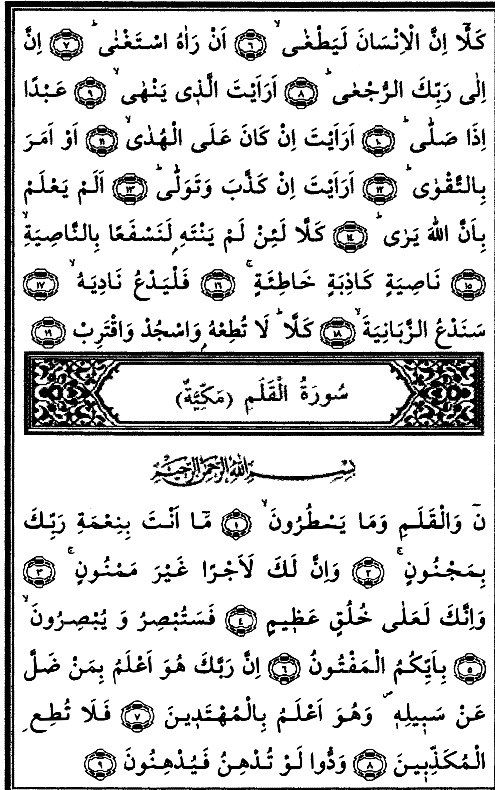
---

[1] Bu sûrenin ilk beş âyeti, Efendimize inen ilk ayetlerdir. Hz. Peygambere, Hıra mağarasında iken, Cebrâil gelip şiddetli bir şekilde sıkıp, "oku!" der. Peygamberimiz, "ben okuma bilmem" der. Bu olay, üç defa tekrar eder. Sonra Cebrâil, bu beş âyeti indirir.

[2] Yani; okumaya başla. Gerçi sen, bu zamana kadar okumadın, (Ankebut: 48) kitabın ve îmanın esasını bilmezdin, (Şura: 52) şimdi yaratan rabbinin ismiyle başlayarak, oku! Bu emir, Hz. Peygamberi okuma bilmezken okur yapmış, ilk görevinin Allah'ı tanıtmak ve onun ismiyle okumaya başlamak olduğunu bildirmiştir. Okumak için mutlaka yazı şart değildir. Okumanın en üst seviyesi de ezbere okumaktır. İşte önce hiç kitap okumamış, yazı yazmamış olan ümmî Peygambere, bu emir ile bir mûcize olarak okunacak bir kitap verilmeye başlanmış, yazmadan okuyacak, okutacak bir okuma kudreti ihsan buyurmuştur ve buna besmele ile başlanması da emredilmiştir.

[3] "Oku" emrinin tekrarı te'kid için düşünülürse; "tekrar tekrar oku", yeni bir emir olarak düşünülürse; "başkalarına tebliğ veya öğretmek için oku" anlamına gelebilir.

[4] Yani Peygamberine kalemsiz öğrettiği gibi, başkalarına kalemle öğreten de odur. Buradan ayrıca Peygamberler dışındakilerin, ancak kalemle yani vasıtayla öğreneceklerine, bir ihtar vardır. Tüm sahabe ilmi, vasıtalı öğrenmiş ve onlara ilim vehbî olarak verilmemiştir.

6-7-8- Hayır! Doğrusu insan (ne zaman) kendisini kendisine yeterli görse, mutlaka azgınlık eder. Hâlbuki dönüş mutlaka Rabbinedir.

9-10- Baksana! Şu Namaz kıldığı zaman, (Allah'ın) kulu'nu engelleyene...[1]

11-12- Ne dersin? Ya o (namaz kılan) kul, gerçekten dosdoğru yolda ise veya Allah'a karşı hata etmekten sakınmayı emrediyorsa?[2]

13- Ne dersin? Ya da bu (adam), hakkı yalanlıyor ve ona sırtını dönüyorsa?

14- O (adam, yaptıklarını) Allah'ın gördüğünü hiç bilmiyor mu?

---

[1] Müfessirlerin ittifakıyla buradaki namaz kılan kul, Peygamberimiz, onu engelleyen de Ebû Cehil'dir. O, "Peygamberimizi namaz kılarken görürse boynunu çiğneyip, yüzünü sürteceğine" dâir putları üzerine yemin eder ve dediğini yapmak için, Efendimiz namaz kılarken yanına varır. Fakat aniden arkasına dönüp korkarak çekilir ve: "onunla benim aramda ateşten bir hendek ve bir takım kanatlar vardı." der. Efendimiz de: "eğer bana yaklaşsaydı melekler onu parçalardı" buyurur. (Ahmed, Müslim, Nese'î)

[2] Bu âyet, "Ey Muhammed! Ne dersin o (adam,) azgınlık etmeyip de Allah'a karşı hata etmekten sakınsaydı (olmaz mıydı?)" şeklinde de anlaşılabilir.

15-16- Hayır, (gerçek onun zannettiği gibi değil.) Eğer o, (bu davranışından) vazgeçmezse, yemin olsun ki Biz onu, perçeminden, hem de o yalancı ve günâhkâr perçeminden[3] tutup (cehenneme) sürükleyeceğiz.[4]

17-18- Bizim Zebanileri çağıracağımız zaman o da taraftarlarını toplasın bakalım!

19- Hayır! Sakın ona boyun eğme, sadece (Allah'a) secde et ve yaklaş. (secde)

2- KALEM SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Nûn.[5] O bildiğin[6] kalem'e ve onunla yaza gelen ve yazmaya devam edecek olan[7] (meleklere)[8] yemin olsun.

2- (Ey Muhammed!) Rabbinin nîmeti sayesinde sen, mecnun[9] değilsin.[10]

3- Şüphesiz sana, bitip tükenmeyen bir mükâfat vardır.

4- Ve sen, kesinlikle çok büyük bir ahlâk üzeresin.

5-6- Kimin mecnun olduğunu, yakında sen de göreceksin, onlar da görecekler.

7- Senin Rabbin, kimin kendi yolundan saptığını kesinlikle daha iyi bilir, kimin de dosdoğru yolda olduğunu, çok daha iyi bilir.

8- O halde sakın yalancılara itaat etme.

9- Onlar senin (onlara) yağcılık yapmanı, böylece kendilerinin de (sana) yağcılık yapmalarını arzu ediyorlar.

---

[3] **Nâsıye:** alındaki saç, perçem demektir. Alına, alnın üstüne, başın ön tarafına da nâsiye, denilir. Burada kastedilen, kinâye olarak o şahsın kendisidir.

[4] (لَنَسْفَعًا)'in sonundaki tenvin, te'kid içindir. Nun-i te'kid-i muhaffefe'nin farklı yazılış şekli de olabilir.

[5] (ن) "nun" kelime olarak her ne kadar; "büyük balık, mürekkep hokkası, kılıcın ağzı" anlamlarına gelirse de burada kelime olarak yazılmadığı için, hurûf'ül-mukattaa'dan kabul edilerek tercüme edilmemiştir.

[6] Kalem kelimesi ma'rife (belirli) olduğu için bu ilave yapılmıştır.

[7] (يَسْطُرُونَ) muzari olduğu ve muzari de devamlılık, şimdiki ve gelecek zaman ifâde ettiği için tercüme bu şekilde yapılmıştır.

[8] Bu ilave, kalem tekil, (يَسْطُرُونَ) fiili çoğul olduğu ve öznenin de akil ve çoğul olması gerektiği için yapılmıştır.

[9] "Mecnun" kelimesi her ne kadar çoğunlukla "deli" diye tercüme edilmişse de bu, anlamı tam karşılamamaktadır. Kelimenin esas anlamı, "cinlenmiş" demektir. Bu sebeple de tercüme edilmemiştir.

[10] Bu âyet "(Ey Muhammed!) Rabbinin nîmetlerine yemin olsun ki sen, mecnun değilsin." şeklinde tercüme edilebilir.

وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ ﴿١٠﴾ هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ
﴿١١﴾ مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ اَثِيمٍ ﴿١٢﴾ عُتُلٍّ بَعْدَ ذٰلِكَ
زَنِيمٍ ﴿١٣﴾ اَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ ﴿١٤﴾ اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ
اٰيَاتُنَا قَالَ اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ ﴿١٥﴾ سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ
﴿١٦﴾ اِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا اَصْحَابَ الْجَنَّةِ اِذْ اَقْسَمُوا
لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾ وَلَا يَسْتَثْنُونَ ﴿١٨﴾ فَطَافَ
عَلَيْهَا طَٓائِفٌ مِنْ رَبِّكَ وَهُمْ نَٓائِمُونَ ﴿١٩﴾ فَاَصْبَحَتْ
كَالصَّرِيمِ ﴿٢٠﴾ فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ ﴿٢١﴾ اَنِ اغْدُوا
عَلٰى حَرْثِكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ ﴿٢٢﴾ فَانْطَلَقُوا وَهُمْ
يَتَخَافَتُونَ ﴿٢٣﴾ اَنْ لَا يَدْخُلَنَّهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مِسْكِينٌ
﴿٢٤﴾ وَغَدَوْا عَلٰى حَرْدٍ قَادِرِينَ ﴿٢٥﴾ فَلَمَّا رَاَوْهَا قَالُوا اِنَّا
لَضَٓالُّونَ ﴿٢٦﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٢٧﴾ قَالَ اَوْسَطُهُمْ
اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ ﴿٢٨﴾ قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَٓا
اِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٩﴾ فَاَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ
يَتَلَاوَمُونَ ﴿٣٠﴾ قَالُوا يَا وَيْلَنَٓا اِنَّا كُنَّا طَاغِينَ ﴿٣١﴾ عَسٰى
رَبُّنَٓا اَنْ يُبْدِلَنَا خَيْرًا مِنْهَٓا اِنَّٓا اِلٰى رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿٣٢﴾

10-11-12-13- (Ey Muhammed!) Şu boş yere yemin eden, aşağılık, (herkesi) kötüleyip duran, boşboğazlık yapan, iyilik düşmanı, saldırgan, günâhkâr, saygısız, sonra bir de soysuzların[1] hiçbirine itaat etme.

14-15- (Bir de) o,[2] servete ve oğullara sahip olduğu için kendisine âyetlerimiz okunduğu zaman: "(Bunlar) eskilerin masallarıdır." diyene (itaat etme.)

16- Yakında Biz, onun burnunu sürteceğiz.[3]

17- Biz bunları da (vaktiyle) bahçe sahiplerini denediğimiz gibi deneyeceğiz. Hani onlar, bir sabah erkenden bahçeyi mutlaka devşireceklerine dâir yemin etmişlerdi.

18- (Ve bu konuda) hiç bir istisna[4] da yapmıyorlardı.

19- Fakat onlar uyuyorlarken Rabbin tarafından bir afet, o (bahçeyi) kuşatıverdi.

20- Ve o (bahçe) kapkara kesiliverdi.

21-22- Sabahleyin de birbirlerine: "Eğer ürününüzü devşirecekseniz erken davranın." diye seslendiler

23-24- Derken, kendi aralarında: "Sakın bugün aranıza bir yoksul sokulmasın!" diye fısıldaşarak (bahçelerine) gittiler.

25- (Sanki yoksulları) engellemeğe güçleri yetecekmiş gibi, erkenden gittiler.

26- Ama o (bahçeyi o halde) görünce (önce): "Biz herhalde yanlış gelmişiz." dediler.

27- (Sonra da): "Hayır, biz tam tersine (bütün servetimizden) yoksun bırakıldık." dediler.

28- (İçlerinden) aklı başında olan birisi: "Ben size (Allah'ı) anmanız gerekmez miydi? dememiş miydim?" dedi.

29- (En sonunda): "Ey Rabbimiz! Sen ne kadar da yücesin! Gerçekten bizler zâlimlerden olduk." dediler.

30- Hemen birbirlerini kınamağa başladılar.

31-32- (Ve): "Yazıklar olsun bize! Gerçekten biz, azgın kimselermişiz. Belki Rabbimiz, bize onun yerine daha hayırlısını verir. Artık biz (bundan sonra) sadece Rabbimizin rızasını kazanmaya çalışacağız." dediler.

---

[1] Bazı müfessirler, bunlarla belirli bir şahsın kastedilip edilmediğini araştırmışlarsa da; bu özellikleri taşıyan her şahsın kastedildiği, baştaki (كُلَّ) ifâdesinden açıkça anlaşılmaktadır.

[2] Bu şahıs; Ahnes b. Şüreyk veya Esved b. Abdi Yeğus olabilir. (Esbâb-ı Nüzûl-Suyûtî)

[3] Kelime anlamıyla, "onun burnuna damga vuracağız." Şeklinde tercüme edilebilir. Mealdeki anlam, mecâzîdir.

[4] Yani; inşaallah, Allah izin verirse, sağ salim sabaha çıkarsak, gibi bir şart koymuyorlardı.

كَذٰلِكَ الْعَذَابُ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَكْبَرُ لَوْ كَانُوا
يَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾ اِنَّ لِلْمُتَّقٖينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتِ النَّعٖيمِ
﴿٣٤﴾ اَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمٖينَ كَالْمُجْرِمٖينَ ﴿٣٥﴾ مَا لَكُمْ
كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾ اَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فٖيهِ تَدْرُسُونَ
﴿٣٧﴾ اِنَّ لَكُمْ فٖيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ ﴿٣٨﴾ اَمْ لَكُمْ اَيْمَانٌ
عَلَيْنَا بَالِغَةٌ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ اِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ
﴿٣٩﴾ سَلْهُمْ اَيُّهُمْ بِذٰلِكَ زَعٖيمٌ ﴿٤٠﴾ اَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ
فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ اِنْ كَانُوا صَادِقٖينَ ﴿٤١﴾ يَوْمَ يُكْشَفُ
عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ اِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطٖيعُونَ ﴿٤٢﴾
خَاشِعَةً اَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ
اِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ ﴿٤٣﴾ فَذَرْنٖي وَمَنْ يُكَذِّبُ
بِهٰذَا الْحَدٖيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ
﴿٤٤﴾ وَاُمْلٖي لَهُمْ اِنَّ كَيْدٖي مَتٖينٌ ﴿٤٥﴾ اَمْ تَسْئَلُهُمْ
اَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴿٤٦﴾ اَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ
فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤٧﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ
كَصَاحِبِ الْحُوتِ اِذْ نَادٰى وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾

33- İşte (dünya) azabı böyledir.[1] Ah bir bilseler! Âhiret azabı, kesinlikle çok daha büyüktür.

34- Şüphesiz (Allah'a) karşı hata etmekten sakınanlar için, Rableri katında nîmetleri bol cennetler vardır.

35- Biz hiç Müslümanları, günâhkârlarla bir tutar mıyız?

36- Şimdi size ne oluyor da nasıl böyle (yanlış) hükümler veriyorsunuz![2]

37-38- Yoksa okuyup durduğunuz size özel, bir kitabınız var da (orada): "Siz bu âlemde neyi beğenirseniz o mutlaka sizin olacak" diye mi? (yazıyor.)

39- Yoksa Biz size; "siz ne derseniz o kesinlikle öyle olacak" diye kıyamet gününe kadar sürecek bir söz mü verdik?

40- (Ey Muhammed!) Onlara; bu (iddiayı) onlardan hangisinin savunabileceğini bir sor.

41- Yoksa (bu konuda) kendilerinin ortakları mı var? Eğer doğru söylüyorlarsa, çağırsınlar ortaklarını (da bir görelim.)

42- Gerçeklerin bütün çıplaklığıyla ortaya konulacağı[3] (kıyamet) günü onlar, secdeye davet edilirler, ama onların buna güçleri yetmez.

43- (İşte o an) onların bakışları yere saplanır ve kendilerini de bir alçaklık sarar. Hâlbuki onlar, sapasağlam iken de (Allah'a) secdeye davet edilmişlerdi.[4]

44- Artık şu (Allah'ın) sözünü yalanlayanları sen Bana bırak. Biz onları bilmeyecekleri yönden derece derece azaba yaklaştırırız.[5]

45- Ben, (şimdilik) onlara süre tanıyorum. Şüphesiz Benim (karşı) tuzağım, çok sağlamdır.[6]

46- (Ey Muhammed!) Yoksa onlar, senin kendilerinden bir ücret isteyeceğinden, böylece de onları ağır bir borç altına sokacağından mı (korkuyorlar?)

47- Yoksa ğayb (bilgisi) onların yanında da kendileri (oradan istediklerini) mi yazıyorlar?[7]

48- O halde Rabbinin hükmüne sabret ve öfkeye kapılıp (Rabbine) seslenen balık sahibi (Yûnus) gibi olma![8]

---

1 Anlama kabiliyeti olanları daha dünyada uyandırır ve hayra ermelerine sebep olur.

2 Aynı âyet için Bk. (Saffat: 154)

3 "Baldırların açılması" mecâzen; "gizli bir gerçeğin ortaya çıkması, bir işin şiddetinden dolayı büyümesi ve yapılan işlerin açığa çıkması" anlamında kullanıldığı için tercüme yukarıdaki şekilde yapılmıştır,

4 Vaktiyle dünyada iken secde etmeleri kendilerine teklif olunuyordu da onu reddediyorlar, secdeye yanaşmıyorlardı. Böyle davranmakla kendilerini Müslümanlardan daha akıllı zannediyorlardı.

5 Onlara iyi olacağını zannettikleri servetler vererek, hissettirmeden derece derece azap uçurumuna çeker, bilemeyecekleri bir yönden oraya yuvarlarız.

6 Aynı âyet için Bk. (A'raf: 183)

7 Bu iki âyet için Bk. (Tûr: 40, 41)

8 Yûnus Kavmi hakkında bilgi için Bk. (Enbiyâ: 87–88, Saffat: 139–148, Yûnus: 98)

49- Eğer Rabbinin nîmeti ona yetişmeseydi,[1] o yerilerek ıssız bir yere atılırdı.

50- Fakat Rabbi onu seçti ve inandığını yaşayan kullarından kıldı.

51- (Ey Muhammed!) O kâfirler, zikir olan (Kur'an'ı) her duyduklarında, ellerinden gelse seni gözleriyle yok edecekler. (Bir de): "O, kesinlikle mecnundur." diyorlar.

52- Oysa o (Kur'an, akıllılar) âlemine bir öğüt ve hatırlatmadan başka bir şey değildir.[2]

3- MÜZZEMMİL SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Ey (Peygamberlik görevi)[3] yüklenen kişi![4]

2-3-4- Gece biraz ilerleyip yarıya gelince; bundan biraz önce veya biraz sonra (namaza) kalk.[5] Ve Kur'an'ı da en güzel bir şekilde oku.[6]

---

[1] Yani tevbesi kabul edilmeseydi.

[2] Yani onun dışında âlemlere öğüt verilecek, uyarıda bulunulacak başka bir kitap veya söz yoktur. Ayrıca bu son iki âyet, "nazar duâsı" değil, Allah'ın âyetleridir.

[3] (الْمُزَّمِّلُ) kelimesinin aslı (الْمُتَزَمِّلُ)'dür. Örtüsüne bürünen örtünen, gizlenen, yük yüklenen demektir. Bu kelimenin; kinâye olarak, kaçınmak, rahata meyletmek gibi anlamları da vardır. Ancak bu kelime, kişinin o andaki durumuna iltifat için yapılan bir hitâp da olabilir. Tıpkı Hz. Ali'ye; toprak üzerinde uyumuş ve vücuduna toprak yapışmış bir halde iken, Peygamberimizin: "kalk ey toprak babası" dediği gibi. (الْمُزَّمِّلُ) mecâzen "Peygamberlik görevini yüklenen" anlamına da gelir. (Kurtubî, Elmalılı) Bu anlam daha uygun olduğu için tercih edilmiştir.

[4] Yani, "Ey Muhammed!"

[5] Bu âyet (نِصْفَهُ) kelimesi (الَّيْلَ) kelimesinden bedel kabul edilerek (Kurtubî) tercüme edilmiştir. Yani burada kastedilen; "gecenin üçte biri, yarısı veya üçte ikisinde namaza kalk!" demektir. Ayrıca buradan Peygamberimizin, rûhi bir eğitime tabi tutulduğu da anlaşılmaktadır.

[6] **Tertîl:** bir şeyi güzelce dizmek, tertiplemek ve sözü kusursuzca açıklamak demektir. Kıraatte tertîl; Kur'an'ı, acele etmeden, harfleri ve harekeleri açık bir şekilde, mana ve hikmetini düşünerek okumaktır. (Kurtubî) Kıraatten maksat ise; Kur'an'ı anlamak, düşünmek, içerisindekileri öğrenmek ve onu yaşamaktır. Tertil; Kur'an'ı tecvid kurallarına göre en güzel şekilde okumak anlamına da gelir. Ancak tecvitle Kur'an okumayı, sadece "ayın çatlatmaktan ve musikiye dönüştürmekten" ibaret hale getirmek ise, Kur'an'ın cahilce okunması demektir.

لَوْلَا اَنْ تَدَارَكَهُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهِ لَنُبِذَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ
﴿٤٩﴾ فَاجْتَبٰيهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٥٠﴾ وَاِنْ يَكَادُ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِاَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ
وَيَقُولُونَ اِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴿٥١﴾ وَمَا هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

سُورَةُ الْمُزَّمِّلِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا اَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ ﴿١﴾ قُمِ الَّيْلَ اِلَّا قَلِيلًا ﴿٢﴾ نِصْفَهُ اَوِ
انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا ﴿٣﴾ اَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْاٰنَ تَرْتِيلًا
﴿٤﴾ اِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ﴿٥﴾ اِنَّ نَاشِئَةَ الَّيْلِ
هِيَ اَشَدُّ وَطْـًٔا وَاَقْوَمُ قِيلًا ﴿٦﴾ اِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ
سَبْحًا طَوِيلًا ﴿٧﴾ وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ اِلَيْهِ تَبْتِيلًا
﴿٨﴾ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ
وَكِيلًا ﴿٩﴾ وَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ
هَجْرًا جَمِيلًا ﴿١٠﴾ وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ اُولِي النَّعْمَةِ
وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا ﴿١١﴾ اِنَّ لَدَيْنَا اَنْكَالًا وَجَحِيمًا ﴿١٢﴾

5- Çünkü Biz, sana çok mübârek[7] bir söz indireceğiz.

6- Doğrusu gece (ibâdetinin) neşesi çok daha samimî, okunanı anlama bakımından çok daha etkilidir.

7- Çünkü gündüz vakti, seni uzun süre meşgul eden, (pek çok) şey vardır.

8-9- (Ey Muhammed!) Rabbinin adını sürekli an ve bütün varlığınla, doğunun da batının da Rabbi ve tek ilâh kendisi olan, O (Allah'a) yönel ve (yalnız) Onun himâyesine sığın.

10- O (müşriklerin) söylediklerine sabret ve onların yanlarından güzellikle ayrıl.

11- O yalanlayıcı ve zevkine düşkün kimseleri, Bana bırak ve onlara biraz süre tanı.

12- Çünkü Bizim yanımızda (onlar hazırlanmış) boyunduruklar ve cehennem ateşi vardır.

---

[7] Ağır söz mecâzen mübârek söz demektir.(Kurtubî)

وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا اَلِيمًا ﴿١٣﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ الْاَرْضُ
وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلًا ﴿١٤﴾ اِنَّا اَرْسَلْنَا
اِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا اَرْسَلْنَا اِلٰى فِرْعَوْنَ
رَسُولًا ﴿١٥﴾ فَعَصٰى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَاَخَذْنَاهُ اَخْذًا
وَبِيلًا ﴿١٦﴾ فَكَيْفَ تَتَّقُونَ اِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ
الْوِلْدَانَ شِيبًا ﴿١٧﴾ اَلسَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ كَانَ وَعْدُهُ
مَفْعُولًا ﴿١٨﴾ اِنَّ هٰذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهِ
سَبِيلًا ﴿١٩﴾ اِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ اَنَّكَ تَقُومُ اَدْنٰى مِنْ ثُلُثَيِ
الَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلُثَهُ وَطَٓائِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللّٰهُ يُقَدِّرُ
الَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ اَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَؤُا
مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْاٰنِ عَلِمَ اَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضٰى
وَاٰخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْاَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ
وَاٰخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ فَاقْرَؤُا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ
وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَقْرِضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا
وَمَا تُقَدِّمُوا لِاَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللّٰهِ هُوَ خَيْرًا
وَاَعْظَمَ اَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٠﴾

13- (Onlara ayrıca) boğaza tıkanıp kalan bir yiyecek ve acı veren bir azap da vardır.

14- O (kıyamet günü) yeryüzü ve dağlar sarsılır ve (ayrıca) dağlar, akıp giden kum yığınına döner.[1]

15- (Ey insanlar!) şüphesiz Biz, tıpkı Firavuna Peygamber gönderdiğimiz gibi, size de şâhitlik yapacak[2] bir Peygamber, gönderdik.

16- Fakat o (Firavun) Peygambere isyan etti. Biz de onu, hemen fecî bir şekilde helâk ettik.

17-18- Eğer (Peygamberi) inkâr ederseniz, göklerin paramparça olacağı, çocukları bile ihtiyarlatan o (kıyamet) gününden, kendinizi nasıl kurtaracaksınız? (Şunun unutmayın ki;) Allah'ın verdiği söz, kesinlikle gerçekleşir.

19- İşte (bütün) bunlar, kesinlikle bir öğüttür. Artık kim (îman etmek) isterse Rabbine ancak (bunlarla) yol bulabilir.[3]

20- (Ey Muhammed!) Gerçekten Rabbin, senin ve senin beraberinde bulunanlardan bir topluluğun, gecenin üçte ikisine yakınında, yarısında ve üçte birinde (namaza) kalktığını kesinlikle bilmektedir. Geceyi de gündüzü de yaratan Allah sizin (bu ibâdet sürecine) daha fazla dayanamayacağınızı bildiği için, bunu size hafifletti. Öyleyse Kur'an'dan (bundan sonra) kolayınıza geleni[4] okuyun.[5] O, içinizden hastaların olacağını, bir kısmınızın Allah'ın lütfundan bir kâr aramak üzere yeryüzünde yol tepeceklerini, diğer bir kısmınızın da Allah yolunda savaşacaklarını bilmektedir. O halde, o (Kur'an)'dan kolayınıza geleni okuyun. Namazı dosdoğru ve devamlı kılın, zekâtı verin ve Allah'a güzel bir borç takdim edin. Kendiniz için (dünyada iken) iyilik olarak ne yaparsanız, Allah katında onun daha hayırlısını ve mükâfatça daha büyük olanını bulursunuz. Öyleyse, Allah'tan af dileyin, çünkü Allah çok bağışlayandır, pek esirgeyendir.[6]

---

[1] (مَهِيل) kelimesinin aslı (مَهْيُول)'dür.

[2] İnanırsanız îmanınıza, inkâr ederseniz inkârınıza... Ancak (عَلٰى)harf-i cerrinden dolayı bu kısım; "aleyhinize şâhitlik yapacak" şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Aynı âyet için Bk. (İnsan: 29)

[4] Bu âyetten namazda kıraatin farz olduğu anlaşılmaktadır. Bunun en az miktarı; Ebû Hanife'ye göre, üç kısa âyet, ya da uzun bir âyet olmalıdır.

[5] Bu ifâde; **a-** namazda Kur'an'dan kolayınıza geleni, **b-** gece Kur'an okurken kolayınıza geleni, **c-** Namazda veya namaz haricinde sizi yormayacak, kadar Kur'an okuyun, şekillerinde de anlaşılabilir.

[6] Bu âyetin daha sonra Medîne'de nâzil olup bu sûrenin 3, 4 ve 5. âyetlerindeki emri hafiflettiğinde ve değiştirdiğinde ittifak vardır.

4- MÜDDESSİR SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Ey o (yalnızlığa) bürünen[1] kişi![2]

2-3-4-5- Kalk ve hemen (insanları) uyar.[3] Sadece Rabbini yücelt. Ve yakınlarını, (kötülükten) temizle.[4] Bütün pisliklerden uzaklaş.

6- (Yaptıklarını) çok görerek başa kakma.[5]

7- Ve Rabbinin (rızası) için sabret!

8- Sûr'a üfürüldüğü zaman var ya,

9-10- İşte o gün, gerçekten kâfirler için, hiç de kolay olmayan, zor bir gündür.

11-12-13-14- Bırakın Bana! O kendi ellerimle yarattığım,[6] kendisine bolca servet ve gözünün önünde duran oğullar verdiğim ve önüne imkân ve fırsatlar serdiğim adamı.[7]

15- (Buna rağmen) hâlâ verdiğimden daha da fazlasını istiyor.

16- Bunu, asla (ummasın)! Çünkü o, Bizim âyetlerimize, hep karşı çıktı.

17- Ben de onu, sarp bir yokuşa süreceğim.

18- Zirâ o, düşündü, ölçtü-biçti,

19- (Ama) kahrolası! Nasıl da ölçtü-biçti?

20- Yine o kahrolası! Ne de ölçtü-biçti ya!

21- Arkasından (etrafına) bakındı,

22- Sonra kaşlarını dürdü ve suratın astı.

23- Daha sonra böbürlenerek sırtını döndü.

24-25- Ve hemen (hiç düşünmeden): "Bu, sadece aldatıcı bir büyüdür ve bu, bir insan sözünden başka bir şey değildir." dedi.[8]

سُورَةُ الْمُدَّثِّرِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَٓا اَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ فَاَنْذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ﴿٣﴾
وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ﴿٤﴾ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ﴿٥﴾ وَلَا تَمْنُنْ
تَسْتَكْثِرُ ﴿٦﴾ وَ لِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴿٧﴾ فَاِذَا نُقِرَ فِى
النَّاقُورِ ﴿٨﴾ فَذٰلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ﴿٩﴾ عَلَى
الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ﴿١٠﴾ ذَرْنِى وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا
﴿١١﴾ وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ﴿١٢﴾ وَبَنِينَ شُهُودًا ﴿١٣﴾
وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا ﴿١٤﴾ ثُمَّ يَطْمَعُ اَنْ اَزِيدَ ﴿١٥﴾ كَلَّا اِنَّهُ
كَانَ لِاٰيَاتِنَا عَنِيدًا ﴿١٦﴾ سَاُرْهِقُهُ صَعُودًا ﴿١٧﴾ اِنَّهُ فَكَّرَ
وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾ فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ
﴿٢٠﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَ بَسَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ اَدْبَرَ
وَاسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ اِنْ هٰذَٓا اِلَّا سِحْرٌ يُؤْثَرُ ﴿٢٤﴾ اِنْ
هٰذَٓا اِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ﴿٢٥﴾ سَاُصْلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٦﴾ وَمَٓا اَدْرٰيكَ
مَا سَقَرُ ﴿٢٧﴾ لَا تُبْقِى وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾ لَوَّاحَةٌ لِلْبَشَرِ ﴿٢٩﴾

26- Ben onu, (âhirette) Sekar'a atacağım.[9]

27- O Sekar'ın gerçekliğini sana (Allah'tan başka) kim bildirebilir ki?

28-29- O, her şeyi yakan, insanın yakasını asla bırakmayan ve derilerini kavuran (bir cehennem)dir.

---

[1] (اَلْمُدَّثِّرُ) kelimesinin aslı (اَلْمُتَدَثِّرُ)'dur ve "örtüsüne bürünen örtünen demektir. Bu kelimenin; kinâye olarak, "üstün sıfatlara bürünmek" anlamı da vardır. (اَلْمُدَّثِّرُ) kelimesi, mecâzen "toplumdan uzaklaşan, yalnız kalmak isteyen" anlamına da gelebilir. Bu anlam, daha uygun olduğu için tercih edilmiştir.

[2] Yani, "Ey Muhammed!"

[3] Yani; "ey o kendisine bildirilen gerçekleri halkından gizlemeğe çalışan Muhammed! Bürünmek, zamanı geçti, uyanmak, hakikati açıklamak, ağır yükler yüklenerek azimle çalışmak zamanı geldi." (Elmalılı)

[4] **Siyab:** Bir kimseyi yakından bürüyen çevresinden kinâye veya mecâzdır. (Kurtubî) Bu dikkate alınırsa âyetin anlamı; "öncelikle seni elbiselerin gibi saran yakınlarının, küfür pisliklerini temizle." şeklinde olur ki bu da (Şuara: 214) de emredilene uygun düşer. Bu sebeple yukarıdaki tercüme tercih edilmiştir.

[5] Bu âyet, "(yaptığın iyilikleri) kazanç elde etmek için yapma!" şeklinde de tercüme edilebilir.

[6] Bu âyet, "Bırakın bana, o (doğduğunda) kimsesiz olarak yarattığım..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[7] Bu adam; Velid b. Muğiyre'dir. Bunun malları, Tâif'te bahçeleri, on oğlu olduğu rivâyet edilmiştir.

[8] 18-25. âyetlerin bahsettiği olay, özetle şöyledir: Velîd b. Muğîre Peygamberimizin yanına gelip, Kur'an dinler, kalkar kabîlesine varır ve: "Muhammed'den bir söz işittim, ne insan, ne de cin sözüne benziyor. O çok tatlı, çok güzel ve daha güzelinin söylenmesi imkânsız bir sözdür." deyince, Kureyş: "Velîd sapıttı, bu gidişle bütün Kureyş de sapıtacak." derler. Bunu duyan Ebû Cehil, onun yanına varıp: "Sen, Muhammed'den bir menfaat elde etmek için onun yanına gidiyormuşsun." deyince Velîd: "Kureyş bilir ki ben, onlardan çok zenginim." der. Ebû Cehil de: "o halde onun hakkında bir söz söyle de kavmin, senin onu inkâr ettiğini anlasınlar." der. Velîd: "siz Muhammed'e deli diyorsunuz, onu birini boğarken, kâhin diyorsunuz, onu kehanetle uğraşırken, şair diyorsunuz, onu hiç şiir söylerken gördünüz mü?" der ve daha sonra hiç düşünmeden: "Bu, sadece aldatıcı bir büyüdür ve bu, bir insan sözünden başka bir şey değildir." der. (Vâhidî, Kurtubî)

[9] Bu âyet, 17. âyetten bedel-i iştimaldir. Aradaki âyetlerse, mu'tarızadır.

عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ﴿٣٠﴾ وَمَا جَعَلْنَا اَصْحَابَ النَّارِ اِلَّا
مَلٰئِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ اِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا
لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ الَّذِينَ اٰمَنُوا
اِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ
وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا
اَرَادَ اللّٰهُ بِهٰذَا مَثَلًا كَذٰلِكَ يُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي
مَنْ يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ اِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ اِلَّا
ذِكْرٰى لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾ كَلَّا وَالْقَمَرِ ﴿٣٢﴾ وَاللَّيْلِ اِذْ اَدْبَرَ ﴿٣٣﴾
وَالصُّبْحِ اِذَا اَسْفَرَ ﴿٣٤﴾ اِنَّهَا لَاِحْدَى الْكُبَرِ ﴿٣٥﴾ نَذِيرًا
لِلْبَشَرِ ﴿٣٦﴾ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ اَنْ يَتَقَدَّمَ اَوْ يَتَاَخَّرَ ﴿٣٧﴾
كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ ﴿٣٨﴾ اِلَّا اَصْحَابَ الْيَمِينِ
﴿٣٩﴾ فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٤٠﴾ عَنِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾
مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرَ ﴿٤٢﴾ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ
﴿٤٣﴾ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ ﴿٤٤﴾ وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ
الْخَائِضِينَ ﴿٤٥﴾ وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٤٦﴾ حَتّٰى
اَتٰينَا الْيَقِينُ ﴿٤٧﴾ فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ ﴿٤٨﴾

30- Onun üzerinde on dokuz[1] vardır.

31- Biz cehennemin görevlilerini sadece meleklerden kıldık. Biz onların sayısını sadece kâfirler için bir imtihan (vesilesi) yaptık ki böylece kendilerine kitap verilenler iyice inansın, îman edenler îmanlarını artırsın, bir de kendilerine kitap verilenler ve îman edenler, şüpheye düşmesin, kalplerinde hastalık bulunanlar ve kâfirler de: "Allah bu misalle ne demek istiyor?" desinler. İşte Allah böylece dilediğini şaşırtır, dilediğini de hak yola yöneltir. Rabbinin ordularını, kendisinden başka kimse bilemez. Bütün bunlar, insanlık için ancak bir öğüttür.

32-33-34- (Ama onlar) asla (öğüt almazlar.) Aya, döndüğü zaman geceye ve ağardığı zaman sabaha, yemin olsun ki,

35-36-37- Gerçekten o (cehennem) sizden öne geçmek veya geride kalmak isteyen insanlar için, büyük uyarılardan birisidir.

38-39- Sağ taraftakilerin dışında, herkes(in karşılığı) kendi kazandığına bağlıdır.

40-41-42- Onlar, cennetlerdedir ve günâhkârlara: "Sizi şu cehenneme sürükleyen nedir?" diye sorarlar.

43-44- Onlar da: "Biz namaz kılmazdık, yoksula yedirmezdik." derler.

45-46-47- (Bir de): "Ölüm bize gelinceye kadar, (bâtıla) dalanlarla beraber (kendimizden geçer) biz de dalar giderdik, din gününü de yalanlardık." derler.

48- Artık onlara, şefâat edenlerin de bir yararı olmaz.

---

[1] Bu on dokuzun, ma'dudu belirtilmediği için ne olduğunu tam anlamak imkânsızdır. Ancak, bunların cehennemin koruyucusu melekler olduğunu bir sonraki âyetten anlamak mümkünse de buna sadece îman etmek gerekir. Bu âyetle ilgili yorum yapanların rezilliklerini göz önüne alarak izah yerine, îmanı tercih etmek en uygunudur.

49-50-51- Buna rağmen, o (kâfirlere) ne oluyor da; aslandan ürküp kaçan yaban eşekleri gibi, (haktan) yüz çeviriyorlar?

52- Bir de onlardan her biri, kendisine okunmaya hazır kutsal sayfalar inmesini istiyor.

53-54- Asla! (Böyle olmaz.) Onlar, âhiretten de korkmuyorlar. Hayır! (Şunu iyi bilsinler ki) o (Kur'ân), elbette bir öğüttür.

55- Dileyen, (düşünüp) ondan öğüt alır.

56- Allah dilemedikçe, o (kâfirler ondan) öğüt almazlar. Gerçekten, sakınılmaya lâyık olan da bağışlamaya ehil olan da Odur.

6- TEBBET SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Ebû Leheb[1] (elleri kırılıp) helâk olsun, zâten helâk oldu da.

فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾ كَأَنَّهُمْ
حُمُرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ ﴿٥٠﴾ فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ ﴿٥١﴾ بَلْ
يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَى صُحُفًا مُنَشَّرَةً ﴿٥٢﴾
كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ ﴿٥٣﴾ كَلَّا إِنَّهُ تَذْكِرَةٌ
﴿٥٤﴾ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ ﴿٥٥﴾ وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ
اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ ﴿٥٦﴾

سُورَةُ تَبَّتْ (مَكِّيَّة)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ﴿١﴾ مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا
كَسَبَ ﴿٢﴾ سَيَصْلَى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ﴿٣﴾ وَامْرَأَتُهُ
حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ﴿٤﴾ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ ﴿٥﴾

سُورَةُ التَّكْوِيرِ (مَكِّيَّة)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ﴿٢﴾

2-3- Ona (dünyada) malı da kazancı da bir yarar sağlamadığı gibi o, (âhirette de) gâyet alevli bir ateşe girecek.

4- Karısı da (onun ateşine) odun taşıyacak.

5- Hem de gerdanında (ziynet yerine) bükülmüş, sağlam bir halatla...

7- TEKVÎR SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Güneş söndürüldüğü zaman,

2- Yıldızlar (yere) döküldüğü zaman,

---

[1] **Ebû Leheb:** Adı, Abd'ül-Uzza b. Abdulmuttalib'tir. Küfründeki ısrarından dolayı kendisine; "alev babası" anlamındaki "Ebû Leheb" lâkabı takılmıştır. Kendisi, Peygamberimize ve Müslümanlara eziyet eder, karısı Ardiya (Ümmü Cemil) de Peygamberimizin yoluna diken atardı. Peygamberimiz; "akrabalarının en yakınlarını uyar." (Şuarâ: 214) ve "öyleyse sen emrolunduğun şeyi açıkça ilan et ve müşriklerden uzak dur." (Hicr: 94) âyeti inince Safâ tepesine çıkarak Mekkelileri uyarmıştı. Bu sırada Ebû Leheb, yerden bir çakıl alarak Hz. Peygamber'e fırlatmış ve "Kahrolasıca (tebben lek)! Bizi bunun için mi topladın?" demişti. Bunun üzerine bu sûre nâzil oldu. (Buharî, Tirmizî) Müşrikler arasında Kur'an'da ismi zikredilerek lânet edilen tek kişi, Ebû Leheb'tir. Bedir hezimeti kendisine haber verilince üzüntüsünden, yedi gün sonra ölmüştür. Cesedine oğulları dahi yanaşamamışlar, ceset kokuşuncaya kadar ortada kaldıktan sonra bir çukura atmışlardır. Burada zikredilen Ebû Leheb'se de kastedilen kıyamete kadar gelecek Ebû Leheb zihniyetlilerdir.

وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ﴿٤﴾ وَإِذَا
الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ﴿٥﴾ وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ﴿٦﴾ وَإِذَا
النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ﴿٧﴾ وَإِذَا الْمَوْؤُدَةُ سُئِلَتْ ﴿٨﴾ بِأَيِّ
ذَنْبٍ قُتِلَتْ ﴿٩﴾ وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا السَّمَاءُ
كُشِطَتْ ﴿١١﴾ وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ﴿١٢﴾ وَإِذَا الْجَنَّةُ
أُزْلِفَتْ ﴿١٣﴾ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا أَحْضَرَتْ ﴿١٤﴾ فَلَا أُقْسِمُ
بِالْخُنَّسِ ﴿١٥﴾ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ ﴿١٦﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ
﴿١٧﴾ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ ﴿١٨﴾ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ
﴿١٩﴾ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ﴿٢٠﴾ مُطَاعٍ ثَمَّ
أَمِينٍ ﴿٢١﴾ وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ رَآهُ
بِالْأُفُقِ الْمُبِينِ ﴿٢٣﴾ وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ﴿٢٤﴾
وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ﴿٢٥﴾ فَأَيْنَ تَذْهَبُونَ ﴿٢٦﴾
إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٢٧﴾ لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ
﴿٢٨﴾ وَمَا تَشَاؤُنَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾

سُورَةُ الْأَعْلَى (مَكِّيَّةٌ)

3- Dağlar yürütüldüğü zaman,

4- En nefis malların bile yüzüne bakılmadığı zaman,[1]

5- Vahşi hayvanların (yuvalarından fırlayıp) bir araya toplandığı zaman,

6- Denizler kaynatıldığı zaman,[2]

7- Herkes (inancında ve yaşayışında benzerleriyle) eşleştirildiği zaman,[3]

8-9- Diri diri toprağa gömülen kıza,[4] "hangi suçtan dolayı öldürüldüğü" sorulduğu[5] zaman,

[1] Yukarıdaki anlam mecâzîdir. Âyetin kelime anlamı, "on aylık gebe develer başıboş bırakıldığı zaman." şeklindedir.

[2] Bu âyet, "denizler akıtılarak yeryüzünün her tarafını kapladığı zaman." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Bu âyet, "ruhların bedenlerle birleştirildiği zaman." şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] **Mev'ûde:** küçükken diri diri toprağa gömülüp öldürülen kız çocuğu demektir. Câhiliyye Arapları bu işi; kızları yüzünden başlarına bir ar gelmesinden korktukları, onları besleyememe korkusu veya Melekleri Allah'ın kızları kabul ettiklerinden dolayı kızlarının melekleşmeleri için yaparlardı. Bu adet yaygın olmakla birlikte bunu yapmayanlar da vardı. Bu âyetin kapsamına; kürtaj ve kasten çocuk düşürmek gibi

10-11- (Yapılanların yazıldığı) defterler, açıldığı zaman, gök sıyrılıp açıldığı zaman,[6]

12- Cehennem tutuşturulduğu zaman,

13- Ve cennet yaklaştırıldığı zaman, (var ya!)

14- (İşte o an) herkes, (âhiret için) ne hazırladığını anlar.

15-16-17-18- Hayır! (başka söze lüzum yok!) (gündüzleri gözden kaybolan) yıldızlara, yörüngelerinde yüzen gezegenlere, kararmağa başladığı zaman geceye, ağarmağa başladığı zaman sabaha yemin ederim ki,

19- Kesinlikle o (Kur'an), şerefli bir elçi (olan Cebrâil'in, Allah'tan getirdiği) sözdür.

20- O elçi (Cebrâil) çok güçlüdür ve Arş'ın sahibinin yanında çok itibarlıdır.

21- (Ve) o, orada (kendisine) itaat edilen, güvenilen (bir elçi)dir.[7]

22- (Ey Kâfirler!) Arkadaşınız (Muhammed) de kesinlikle mecnun[8] değildir.

23- Yemin olsun o (Peygamber), Cebrâil'i apaçık ufukta gördü.[9]

24-25- O, ğayb bilgilerini kıskançlık yapıp da (sizden) esirgemez. O (Kur'an) lânetlenmiş şeytanın sözü değildir.

26- (Ey Kâfirler!) Siz (bu gerçekleri bırakıp da) nereye gidiyorsunuz?

27-28- O (Kur'an) içinizden dosdoğru yolda gitmek isteyenler için, (akıllılar) âlemine bir öğüt ve hatırlatmadan başka bir şey değildir.

29- Âlemlerin Rabbi olan Allah dilemedikçe, siz dileyemezsiniz.[10]

çocukları hangi şekilde olursa olsun öldürmek dâhildir. Hattâ Peygamberimiz, doğum kontrolünün de "gizli çocuk öldürme" olduğunu ifâde buyurmuştur. (Ebu Davud, Tirmizî, İbn-i Mace)

[5] Burada; cinâyetin sebebinin doğrudan doğruya caniye sorulmayıp da masum çocuğa sorulması, o işi yapan katilin vicdanını sızlatacak, hamisiz gördüğü mazlumun karşısında mağlûbiyetini duyuracak ve haksızlığını tam manasıyla tanıtarak, Hakkın huzurunda hiç bir müdafaaya kadir olamayacak şekilde bir ihtar vardır. (Elmalılı)

[6] Bu âyet, mecâzen; "gerçekler bütün çıplaklığıyla ortaya çıktığı zaman." şeklinde de tercüme edilebilir.

[7] Yani Cebrâil'e, Allah'ın huzurundaki melekler itaat eder ve emrini dinlerler. O vahiy ve elçilik görevinde gâyet emniyetli, hatası ve ihâneti olmayan bir elçidir.

[8] Mecnun kelimesi her ne kadar çoğunlukla "deli" diye tercüme edilmişse de bu, anlamı tam karşılamamaktadır. Bu sebeple de tercüme edilmemiştir.

[9] Konuyla ilgili olarak Bk. (Necm: 5-18)

[10] Peygamber (a.s): "Kim kıyamet gününe, gözüyle görüyor gibi bakmak isterse, tekvir, infitar ve şems sûrelerini okusun." buyurmuştur. (Muvatta, Tirmizî)

8- A'LÂ SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- (Ey Muhammed!) Yüce Rabbinin adını (sürekli olarak) an.[1]

2- Her şeyi yaratan ve şekil veren, Odur.[2]

3- Her şeyi (dilediği gibi) takdir eden de yoluna koyan da Odur.

4-5- Bitki örtüsünü çıkaran, sonra da onu kapkara çör-çöp haline getiren de Odur.

6-7- (Bundan böyle) Biz sana, Kur'ân'ı (ezberden) okutacağız ve sen de Allah dilemedikçe, asla unutmayacaksın.[3] Çünkü O, açığı da, gizliyi de bilir.

8- (Ey Muhammed!) Zâten kolay olan bu (dini,) sana daha da kolaylaştıracağız.

9- Eğer öğüt vermenin (insanlara) bir fayda vereceğini görüyorsan, o zaman öğüt ver.[4]

10-11- (Allah'tan) korkan kimse öğüt alacak, inkârında inat eden de ondan kaçacaktır.

12-13- (İşte böyleleri) cehennem ateşine atılacak sonra, ne ölüp oradan (kurtulacak), ne de (rahat bir şekilde) yaşayacaktır.

14-15- Zekâtını veren, Rabbinin adını anarak namaz kılan da gerçekten umduğu hayra ulaşacaktır.[5]

---

[1] Yani, Rabbinin nîmetleriyle karşılaştığın veya karşılaşmadığın zaman, bunların sahibinin Rabbin olduğunu hiç unutma. Burada isimden kastedilen, o ismin sahibi, yani Allah'ın zatıdır. Bazıları isim, zatın aynısıdır demişlerse de bu doğru değildir. Çünkü zatını tanımadığımız birçok ismi bilir, hattâ zatı bile olmayan isimlerden (öcü gibi...) korkarız veya severiz. Her ne kadar isimle kastedilen, zatın kendisi ise de isim zatın kendisi değildir. Bu sebeple de Allah'ın sadece isimlerini dil ile tesbih, çoğu zaman insanı Allah'ın zatını anmaktan uzaklaştırmaktadır. Asıl tesbih, fiilî tesbihtir. O da; "kalben itikat, fiilen de onu ifâde eden yaşayış ile ibâdetlerdir. Yani esas zikir, Allah'ın tüm emir ve yasaklarını yaşamak ve bunların yaşanması yolunda azimle çalışmaktır."

[2] Bu âyet ve devamı, öncesine sıfat olarak değil, başlangıç cümlesi olarak tercüme edilmiştir.

[3] Yani, bu unutmama hali, senin için başka bir mûcize olacak. Allah'ın unutturmak istediğini tamamen unutturmasına ise, **nesih** denir. Ancak Peygamberimizin Kur'an okurken birkaç defa hatırlayamadığı yerler olmuştur. Sorulduğunda da hatırlayamadığını söylemiş ve tekrar okumuştur.

[4] Bu âyetten, zarar vereceği açıkça belli olduğu taktirde, nasihat etmenin vacip olmadığı, fayda verme ihtimâli bulunursa, istifâde edecekleri dikkate alarak, nasihatın vacip olduğu anlaşılmaktadır.

[5] **Felah**: arzu edilen şeye ulaşmak veya sonsuz hayır, **İflah**; sonsuz hayra, cennete ulaşmak demektir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْاَعْلٰىۙ ﴿١﴾ اَلَّذ۪ي خَلَقَ فَسَوّٰىۖ ﴿٢﴾
وَالَّذ۪ي قَدَّرَ فَهَدٰىۖ ﴿٣﴾ وَالَّذ۪ٓي اَخْرَجَ الْمَرْعٰىۖ ﴿٤﴾
فَجَعَلَهُ غُثَٓاءً اَحْوٰىۜ ﴿٥﴾ سَنُقْرِئُكَ فَلَا تَنْسٰىۙ ﴿٦﴾ اِلَّا
مَا شَٓاءَ اللّٰهُۜ اِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفٰىۜ ﴿٧﴾ وَنُيَسِّرُكَ
لِلْيُسْرٰىۚ ﴿٨﴾ فَذَكِّرْ اِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرٰىۜ ﴿٩﴾ سَيَذَّكَّرُ مَنْ
يَخْشٰىۙ ﴿١٠﴾ وَيَتَجَنَّبُهَا الْاَشْقَىۙ ﴿١١﴾ اَلَّذ۪ي يَصْلَى النَّارَ
الْكُبْرٰىۚ ﴿١٢﴾ ثُمَّ لَا يَمُوتُ ف۪يهَا وَلَا يَحْيٰىۜ ﴿١٣﴾ قَدْ اَفْلَحَ
مَنْ تَزَكّٰىۙ ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّه۪ فَصَلّٰىۜ ﴿١٥﴾ بَلْ تُؤْثِرُونَ
الْحَيٰوةَ الدُّنْيَاۘ ﴿١٦﴾ وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ وَاَبْقٰىۜ ﴿١٧﴾ اِنَّ هٰذَا
لَفِي الصُّحُفِ الْاُو۫لٰىۙ ﴿١٨﴾ صُحُفِ اِبْرٰه۪يمَ وَمُوسٰى ﴿١٩﴾

سُورَةُ الَّيْلِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰىۙ ﴿١﴾ وَالنَّهَارِ اِذَا تَجَلّٰىۙ ﴿٢﴾ وَمَا
خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْاُنْثٰىۙ ﴿٣﴾ اِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتّٰىۜ ﴿٤﴾

16-17- (Ey insanlar!) Hem daha hayırlı, hem de daha sürekli olan âhireti değil de dünya hayatını tercih ediyorsunuz.

18-19- Şüphesiz bu (hükümler) kesinlikle İbrahim ve Mûsa'nın sahifeleri olan ilk kitaplarda da bildirilmiştir.

9- LEYL SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- (Yeryüzünü), karanlığa boğan geceye,

2-3- (Onun gizlediklerini) ortaya çıkaran gündüze, erkeğin ve dişinin yaratılışına[6] yemin olsun ki,

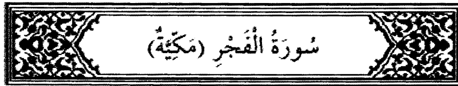
4- Gerçekten sizin hedefleriniz de (aynen bunlar gibi) birbirine zıttır.[7]

---

[6] Buradaki (مَا) da mastariye olarak tercüme edilmiştir. Tercüme mevsule olarak edilirse, "yaratana" şeklinde olur. (Bk. Nisâ: 3, 22, Beled: 3, Şems: 5-7)

[7] Tıpkı gecenin gündüze, erkeğin dişiye göre zıt olduğu gibi, sizin hedefleriniz, inançlarınız ve çalışmalarınız da birbirine zıttır. Bu zıtlık, Âdem (a.s)'la başlayan îman küfür mücadelesinden beri böyledir ve kıyamete kadar da böyle devam edecektir.

فَاَمَّا مَنْ اَعْطٰى وَاتَّقٰى ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنٰى ﴿٦﴾
فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرٰى ﴿٧﴾ وَاَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنٰى ﴿٨﴾
وَكَذَّبَ بِالْحُسْنٰى ﴿٩﴾ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرٰى ﴿١٠﴾ وَمَا
يُغْنٖى عَنْهُ مَالُهُ اِذَا تَرَدّٰى ﴿١١﴾ اِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدٰى ﴿١٢﴾
وَاِنَّ لَنَا لَلْاٰخِرَةَ وَالْاُولٰى ﴿١٣﴾ فَاَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظّٰى
﴿١٤﴾ لَا يَصْلٰيهَا اِلَّا الْاَشْقٰى ﴿١٥﴾ اَلَّذٖى كَذَّبَ وَتَوَلّٰى
﴿١٦﴾ وَسَيُجَنَّبُهَا الْاَتْقٰى ﴿١٧﴾ اَلَّذٖى يُؤْتٖى مَالَهُ يَتَزَكّٰى
﴿١٨﴾ وَمَا لِاَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزٰى ﴿١٩﴾ اِلَّا ابْتِغَاءَ
وَجْهِ رَبِّهِ الْاَعْلٰى ﴿٢٠﴾ وَلَسَوْفَ يَرْضٰى ﴿٢١﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

وَالْفَجْرِ ﴿١﴾ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ﴿٢﴾ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ﴿٣﴾
وَالَّيْلِ اِذَا يَسْرِ ﴿٤﴾ هَلْ فٖى ذٰلِكَ قَسَمٌ لِذٖى حِجْرٍ
﴿٥﴾ اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ﴿٦﴾ اِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ
﴿٧﴾ اَلَّتٖى لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِى الْبِلَادِ ﴿٨﴾

5- (İşte bunlardan) kim, malını verir ve (Allah'a) karşı hata etmekten sakınırsa,

6- Ve en güzel din olan (İslâm'a)[1] inanırsa,

7- Biz ona, zâten kolay olan dini, daha da kolaylaştırırız.[2]

8- Kim de cimrilik eder ve kendi kendine yeterli olduğunu zannederse,

9- Ve en güzel din olan (İslâm)a inanmazsa,

10- Biz ona da zor olan (kâfirliği) daha da kolaylaştırırız.

11- (Cehennem) çukuruna yuvarlandığında malı mülkü ona, hiçbir fayda vermeyecektir.

---

[1] **Hüsna:** daha güzel veya en güzel manasına sıfat olduğu halde mevsufunun hazfiyle isim olarak kullanılmıştır. Aslında referans gösterilmediği sürece soyut anlamda bir güzellik ve çirkinlik yoktur ve bunlar izafi (göreceli) kavramlardır. Her inanca veya her felsefi düşünceye göre güzellik vardır ve bunlar başka başkadır. Müslümanlara göre gerçek olan güzellik, Allah'ın güzel dediği şeylerdir ve bu da İslâm Dini ve onun ortaya koyduğu hayat nizamıdır. Çünkü bunu Allah, diğerlerini ise, ne oldukları belli olmayan kullar söylemektedir. Bu sebeple tercüme, "en güzel din olan (İslâm'a)" şeklinde yapılmıştır.

[2] Bk. (A'la: 8)

12-13- Doğru yolu ancak Biz gösteririz. Şüphesiz her şeyin sonu da önü de Bize aittir.[3]

14- (Ey insanlar!) Ben sizi, alev alev yanan bir ateşe karşı uyardım.

15-16- İşte ona, sadece (hakkı) yalanlayıp, arkasını dönerek, inkârında inat edenler girer.

17-18- Ve Allah yolunda malını verip (günâhlarından) temizlenerek, hakkıyla korunan ise, ondan uzaklaştırılacaktır.

19- Çünkü o, yaptığı iyiliği, birisinden bir karşılık bekleyerek yapmaz.

20- Onu sadece yüce Rabbinin rızasını kazanmak için yapar.

21- Elbette o, yakında (Allah'ın vereceği nîmetle) hoşnut olacaktır.

10- FECR SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3-4- Şafağa,[4] on geceye,[5] çifte ve teke[6] ve geçip gitmekte olan geceye yemin olsun.[7]

5- Bütün bunlar, tam akıl sahibi birisi için, yemine (değer şeyler) değil midir?[8]

6- Rabbinin Âd toplumuna ne yaptığını bilmiyor musun?

7-8- (Hani şu,) ülkeler içerisinde benzeri yaratılmamış, sütunlu İrem'e![9]

---

[3] Yani, hidâyet vermek, doğru yolu göstermek, hak ve bâtılı bildirmek, Peygamber ve kitap göndermek, kalplere iyi ve kötüyü ilham etmek sadece Allah'a aittir. Bunu siz, kendiliğinizden asla yapamazsınız.

[4] Bu şafak, Mekke'de doğmakta olan, "İslâm güneşinin aydınlanan şafağına" bir işaret de olabilir.

[5] Bu on gecenin, zilhicce'nin ilk on gecesi, ramazan'ın son on gecesi veya muharrem'in ilk on gecesi olduğu hakkında rivâyetler varsa da gece kelimesinin belirsiz (nekra) olması sebebiyle bu geceleri veya tümünü anlamakla birlikte, Allah'ın bize mahiyetini bildirmediği bir başka on gece de anlaşılabilir.

[6] Bununla ilgili olarak da çok fazla rivâyet mevcuttur. Rivâyetlerin hemen hemen hepsi de yoruma dayalı rivâyetler olduğu için, burada zikredilmesine gerek görülmemiştir. Allah'ın yarattığı "tek ve çift olan şeylerin" tamamını anlamak mümkün ise de en doğrusunu Allah bilir.

[7] Bu dört âyeti: "İslâm'ın aydınlanan şafağına, azalmakta olan sıkıntılı gecelere, bu yolda birer ikişer yürüyen kimselere ve tükenmek üzere olan küfür karanlıklarına yemin olsun!" diye anlamak mümkünse de en doğrusunu Allah bilir.

[8] Buradaki soru, inkaridir. Yani, "elbette yemine değer şeyler vardır." demektir.

[9] **İrem:** Âd'ın oğlu Şeddâd tarafından, Cennete karşılık, direkler üzerine inşa edildiğine inanılan, bahçeleriyle ünlü bir şehir olarak bilinir. Kur'an, İrem'in ne olduğunu açıkça belirtmez. Sahih hadislerde de bu konu ile ilgili bir bilgi yoktur. Rivâyetlere göre İrem: bir kabîle adı, Âd'ın dedesinin adı, Şeddâd'ın Yemen'de yaptırdığı bir şehirdir. En doğrusunu Allah bilir.

9- O, vadide[1] kayaları oyarak, (evler yapan) Semûd toplumuna!

10- Ve kazıklar sahibi[2] Firavun'a![3]

11- Ki onlar, o memleketlerde azıtmışlardı.

12- Oralarda aşırı bozgunculuk yapmışlardı.

13- Rabbin de onların her birine farklı azap kamçısı yağdırdı.

14- Elbette Rabbin, (kullarını her an) gözetlemektedir.

15- Fakat insan ne zaman Rabbi onu denemek için ikramda bulunup, nîmet verse; "Rabbim bana ikram etti."[4] der.

16- Ne zaman da denemek için rızkını daraltsa hemen; "Rabbim beni küçük düşürdü." der.

17- Hayır! (Sakın böyle yapmayın!) Doğrusu siz, yetime ikram etmiyorsunuz.

18-19- Birbirinizi yoksulu doyurmaya teşvik etmiyorsunuz. Fakat mirası, nereden geldiğine bakmadan yiyorsunuz.

20- Malı yığmayı da aşırı seviyorsunuz.

21- Hayır! (Sakın böyle de yapmayın!) Yeryüzü birbiri ardınca sarsılıp darmadağın edildiği zaman,

22-23- Rabbinin emri gelip, melekler sıra sıra dizildiği ve cehennemin getirildiği o gün (var ya) işte o gün insan, (neyin peşinde koştuğunu)[5] çok iyi anlar. Fakat bu anlamanın ona hiçbir yararı olmaz.

24- Ve o: "Keşke (dünya) hayatımda (iyi şeyler yapıp da önceden)[6] gönderseydim." der.

25-26- Artık o gün Allah'ın edeceği azabı kimse edemediği gibi, Onun vuracağı bağı da kimse vuramaz.[7]

وَثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ﴿٩﴾ وَفِرْعَوْنَ ذِى
الْأَوْتَادِ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ طَغَوْا فِى الْبِلَادِ ﴿١١﴾ فَأَكْثَرُوا فِيهَا
الْفَسَادَ ﴿١٢﴾ فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ﴿١٣﴾
إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ﴿١٤﴾ فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَيهُ
رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّى أَكْرَمَنِ ﴿١٥﴾ وَأَمَّا
إِذَا مَا ابْتَلَيهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّى أَهَانَنِ ﴿١٦﴾
كَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ﴿١٧﴾ وَلَا تَحَاضُّونَ عَلَى
طَعَامِ الْمِسْكِينِ ﴿١٨﴾ وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ أَكْلًا لَمًّا
﴿١٩﴾ وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٢٠﴾ كَلَّا إِذَا دُكَّتِ
الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ﴿٢١﴾ وَجَاءَ رَبُّكَ وَ الْمَلَكُ صَفًّا
صَفًّا ﴿٢٢﴾ وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ
الْإِنْسَانُ وَأَنَّى لَهُ الذِّكْرَى ﴿٢٣﴾ يَقُولُ يَا لَيْتَنِى قَدَّمْتُ
لِحَيَاتِى ﴿٢٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ ﴿٢٥﴾ وَلَا
يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ ﴿٢٦﴾ يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ
﴿٢٧﴾ ارْجِعِى إِلَى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً ﴿٢٨﴾ فَادْخُلِى
فِى عِبَادِى ﴿٢٩﴾ وَ ادْخُلِى جَنَّتِى ﴿٣٠﴾

27- (O gün Allah cennetliklere): "Ey, Rabbine itaat edip huzura eren kişi!"

28- "Sen Rabbine (Ondan) hoşnut, O da senden hoşnut olarak, dön."

29- "Gir Benim halis kullarımın arasına."

30- "Haydi gir Benim Cennetime." buyurur.[8]

---

[1] Bu vadinin "vad'il-kurâ" olduğu söylenmektedir.

[2] "Kazıklar sahibi" ifâdesi; **a-** Askerinin ve çadır kazıklarının çokluğu, **b-** İnsanları kazığa çakarak işkence ettiği, **c-** Güçlü kuvvetli olması **d-** Dağ gibi piramitlere sahip olmasından kinâyedir. Bk. (Sâd: 12)

[3] Bu beş âyette Allah; **kapitalizmin** temsilcisi olarak Âd'ı, **sanatın** temsilcisi olarak Semûd'u ve **despotizmin** temsilcisi olarak da Firavun'u ve bunların, Allah'ın gücü karşısında nasıl yok edildiğini temsili olarak örnek vermektedir.

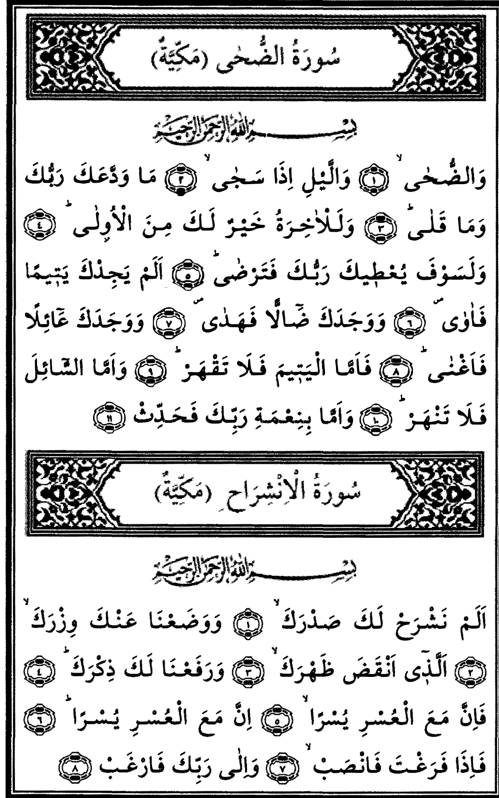
[4] Rabbim bana ikram etti deyip sevinir. Kendisini Allah'ın sevgili kullarından görür. Başına büyük felâketlerin gelebileceğini, asıl ikramın âhirette olduğunu unutur ve zevk ve sefaya dalar gider.

[5] Bu parantezdeki ifâde için Bk. (Naziat: 35)

[6] Bu hayat, âhiret hayatı değil, dünya hayatıdır. Zîrâ kâfirlerin âhiretteki durumuna, hayat denilemez. Buradaki (لِ) harfi cerri de (فِى) anlamındadır. (Kurtubî)

[7] Yukarıdaki tercüme; (عَذَابَهُ) ve (وَثَاقَهُ)'nun zamirleri lafzatullah'a gönderilerek yapılmıştır. Bu zamirlerin, o kimseye de gönderilmesi mümkündür. O zaman tercüme; "Artık o gün, o kimsenin kendisine edeceği azabı kimse edemediği gibi, kendisine vuracağı bağı da kimse vuramaz." şeklinde olur.

[8] Bu son dört âyetteki ifâdelerin, geleceğe yönelik olması açıktır. **Bundan** da "mutmein nefsin" dünyada mümkün olmayıp, sadece âhirete has olduğu anlaşılmaktadır. Mutasavvıfların tasnif ettikleri nefis mertebeleri ve en son mertebe olarak kabul ettikleri "nefs-i mutmeinne" diye bir nefis mertebesi dayanaksızdır. Kur'an'da bahsedilen mutmein nefis; dünyada Allah'ın emir ve yasaklarına tam inanan, bu îmanını yaşayışıyla ispat eden ve Rabbinin huzuruna varınca **da** cennete gireceğini yakinen anlayan halis kullardır. Allah'ın hiçbir kulunun dünyada iken cennete gireceği garantili değildir. Hz. Ömer'in dediği gibi, "Allah'ın va'di şarta bağlıdır."

11- DUHÂ SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2- O kuşluk vaktine ve sakinleştiği zaman geceye yemin olsun ki,

3-4- (Ey Muhammed!) Rabbin seni terk etmediği gibi sana darılmadı da.[1] Hem senin her sonun, bir öncesinden mutlaka iyi olacaktır.[2]

5- Rabbin sana (lütfundan) öyle verecek öyle verecek ki sen, (bunlardan) hoşnut olacaksın.

6- (Ey Muhammed!) O Allah seni, benzersiz bir şekilde yaratıp[3] himâye etmedi mi?

7- Seni, ne yapacağını bilmez bir durumda bulup,[4] hak yola iletmedi mi?

8- Seni yoksul[5] bulup zengin etmedi mi?

9-10-11- Öyleyse sakın yetimi hor görme, isteyeni de azarlama.[6] Ve Rabbinin nîmetini (minnet ve şükranla) anlat da anlat.[7]

12- İNŞİRAH SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- (Ey Muhammed!) Biz, senin gönlünü açıp genişletmedik mi?[8]

2-3- O, senin (Peygamberlik görevinin) belini büken yükünü, üzerinden kaldırmadık mı?

4- Ve senin şânını yüceltmedik mi?

5- Elbette (bildiğiniz) her zorlukla beraber, (bilemeyeceğiniz)[9] bir kolaylık vardır.

6- Evet, (bildiğiniz) her zorlukla beraber, (bilemeyeceğiniz) bir kolaylık vardır.

7- Öyleyse, bir işi bitirince, diğeriyle yorul.

8- Ve sadece Rabbinin (rızasına) yönel.

---

[1] Tebbet Sûresi nâzil olunca Ebû Leheb'in karısına, "Muhammed (a.s) seni hicvetti" denildi. Bunun üzerine bu karı, Peygamberimize geldi ve: "Ey Muhammed! Beni niye hicvettin?" dedi. Efendimiz de; "vallahi seni ben hicvetmedim Allah hicvetti." buyurdu. Efendimiz bir süre bekledi, fakat vahiy inmedi. Derken o karı geldi ve "sahibini görmüyorum, her halde seni terk etmiş..." dedi. Bu olay üzerine bu sûre indirildi. (Elmalılı)

[2] Ey Muhammed! Senin bulunduğun her halinin sonrası, öncesine göre daha hayırlı olacaktır. Yani sen, sürekli olarak hayırdan, daha hayırlısına yükseleceksin. Eğer bu âyet, "senin için âhiret, dünyadan daha hayırlıdır" diye anlaşılırsa; "ölmek senin için daha hayırlıdır." demek olur ki, bu Peygamberi, vefata davet demektir.

[3] **Yetim,** esasen; "küçükken babası ölen çocuk," istiâre olarak ise; benzersiz ve nadir bulunan kıymetli şey demektir. Son derece kıymetli inciye de "dürr-i yetim" denilir. Yukarıda tercüme bu anlamın daha uygun olduğu düşünülerek yapılmıştır. Bu âyetin anlamı; "O seni yetim iken bulup, barındırmadı mı?" diye de yapılabilir.

[4] Yani; takip edilmesi gereken, soyut akıl ile bulunması mümkün olmayan, Hak din ve şeriatının ne olması gerektiğini ve Dünyayı saran bu buhranın içerisinden nasıl çıkılıp da Hakk'a ulaşılacağını, bilmiyordun

[5] **Âil;** ihtiyaç sahibi, yoksul, çok çocuk sahibi yoksul, demektir. Zâten Peygamber efendimize babasından, bir deve ile bir cariyeden başka miras kalmamıştı.

[6] (السَّائِل), "dilenci ve soru soran," anlamına gelir. Azarlama emri; kovmamayı gerektirdiği için, dilenciyi, yumuşak bir dille reddetmenin bir sakıncası yoktur.

[7] Bu sûreden itibaren Nas sûresinin sonuna kadar her sûrenin bitiminde "tekbir" almak sünnettir.

[8] **Şerh:** eti açıp genişletmek, gizli olanı ortaya çıkarmak demektir. **Sadr:** insanın gövdesinin belinden başına doğru olan ön ve üst kısmı veya bağır demektir. **Şerh-i sadr:** göğsü açıp genişletmek demek olduğu halde, kinâye olarak; kalbe ferahlık vermek ve nefsi herhangi bir fiil veya söze açmak anlamında daha çok kullanıldığı için, bu kinâyeli anlam tercih edilmiştir. **Şerh-i Sadr** konusunda iki görüş vardır: **1-** Peygamberimizin çocukluğunda, Peygamberliği esnasında veya mirac gecesinde göğsü yarılıp, kalbi çıkarılıp, yıkanarak tekrar yerine konduktan sonra îman ve hikmet ile doldurulmasıdır ki; bu ihtilâflıdır. Müfessirlerin bir kısmı, bu rivâyetleri reddetmiştir. Buhârî, Müslim, Tirmizî ve Neseî'de zikredilen mirac hadisindeki olayın ise, uyku ile uyanıklık arası olduğu ifâde edilmiştir. **2-** Peygamberimizin gönlünün bütün önemli olaylara açılması, telâş etmemesi, bütün mü'minlere şefkatle davranması anlamındadır.

[9] Parantezler, (الْعُسْرِ) kelimesinin ma'rife, (يُسْرًا) kelimesinin nekra olmasından dolayı ilave edilmiştir.

13- ASR SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Şu asra yemin olsun ki,[1]

2- Tüm insanlar,[2] kesinlikle büyük bir ziyan içerisindedir.[3]

3- Ancak, (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlar, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve birbirlerine sabrı tavsiye edenler, bunun dışındadır.[4]

14- ÂDİYÂT SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3-4-5- O harıl harıl ses çıkararak, kıvılcımlar saçarak koşan, sabahleyin erkenden akın edip, tozu dumana katarak toplulukların ortasına dalan (at)lara yemin olsun ki;[5]

---

[1] **Asr** lügatte: gündüz-gece, öğleden sonra, ikindi vakti, içerisinde bulunulan zaman, yüz senelik zaman dilimi anlamlarına gelir. Asr burada: İkindi namazı, ikindi vakti, yüz yıl, Muhammed (a.s)'ın yaşadığı asr-ı saadet anlamlarına gelebilir. Bunlardan en belirgini asr-ı saadettir. Allah bu âyetle: "Ey Muhammed! Her manasıyla asra ve özellikle tüm zamanların ikindisi olan senin asrına, ahir zamana yemin olsun." demek istemiş olabilir.

[2] İnsan, cins isim olduğu için çoğul olarak tercüme edilmiştir.

[3] Çünkü insanın sermayesi ömrüdür, o ise her saat tükenmekte ve her nefes geçtikçe âhiret yaklaşmaktadır. Razi, buz satan birisinin; "sermayesi eriyen bu şahsa merhamet edin!" diye bağırdığını duyunca; "Ben bu sözden sonra, Asr sûresini daha iyi anladım" demiştir.

[4] **Sabır:** acıya ve sıkıntıya katlanmak, sebat etmek, direnç göstermek demektir. Bu da ya; elem ve külfete sabır şeklinde yani ibâdet ve cihadın meşakkatlerine tahammül şeklinde olur. Ya da; lezzet ve şehvetler ve bunların zararlarından sakınma şeklinde olur.

[5] Yukarıdaki sıfatlar, savaş atlarına uygun sıfatlar olduğu için parantez içerisine "at" ilavesi yapılmıştır. Bu âyetler günümüz teknolojisine uyarlanarak, "O harıl harıl ses çıkararak, görünmeden akın edip, tozu dumana katarak toplulukların ortasına ateş saçarak dalıp-giden (savaş araç)larına (veya savaşçılara) yemin olsun ki;" şeklinde de anlaşılabilir. Her ne kadar Mevdudi bunu, "müşrik Arapların adetlerinden olan gece baskınlarına işaret" olarak anlamışsa da bunların, Allah yolunda cihad eden Müslümanlar olması daha uygundur. Çünkü bunlara yemin edilmektedir. Kâfirler, üzerlerine yemin edilmeye layık kimseler olmadığı gibi, bu tür yemin Kur'an'ın üslubundan da değildir.

سُورَةُ الْعَصْرِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالْعَصْرِۙ ﴿١﴾ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَف۪ي خُسْرٍۙ ﴿٢﴾ اِلَّا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾

سُورَةُ الْعَادِيَاتِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًاۙ ﴿١﴾ فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًاۙ ﴿٢﴾ فَالْمُغ۪يرَاتِ
صُبْحًاۙ ﴿٣﴾ فَاَثَرْنَ بِه۪ نَقْعًاۙ ﴿٤﴾ فَوَسَطْنَ بِه۪ جَمْعًاۙ
﴿٥﴾ اِنَّ الْاِنْسَانَ لِرَبِّه۪ لَكَنُودٌۚ ﴿٦﴾ وَاِنَّهُ عَلٰى ذٰلِكَ
لَشَه۪يدٌۚ ﴿٧﴾ وَاِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَد۪يدٌ ﴿٨﴾ اَفَلَا
يَعْلَمُ اِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِۙ ﴿٩﴾ وَحُصِّلَ مَا فِي
الصُّدُورِۙ ﴿١٠﴾ اِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَخَب۪يرٌ ﴿١١﴾

سُورَةُ الْكَوْثَرِ (مَكِّيَّةٌ)

6- Şüphesiz insan, Rabbine karşı çok nankördür.[6]

7- Ve kendisi de bunu çok iyi bilir.

8- (Ayrıca) o, dünya malına da çok düşkündür.

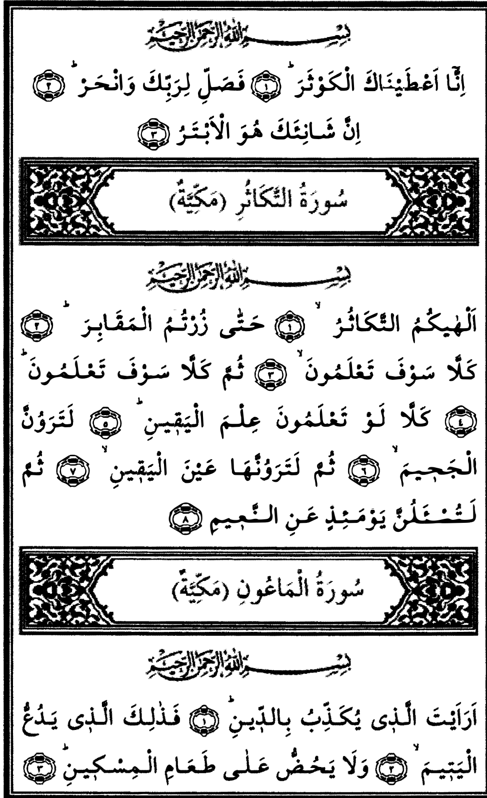
9-10- O bilmiyor mu ki, kabirlerin içerisindekiler, dışarıya çıkarılıp gönüllerde gizlenenler ortaya döküldüğü, zaman,[7] var ya!

11- İşte o gün Rableri, onların bütün yaptıklarını (kendilerine) tek tek haber verecektir.

---

[6] **Kenûd:** çok nankör ve çok küfreden anlamına gelir. Bu kelime; verimsiz arazi, kocasına nankörlük eden kadın, cimri, inadına asi, günâhkâr ve kölesini çok döven kimse için de kullanılır.

[7] (بُعْثِرَ) kelimesi Arapçada; "bir şeyi kısaca ifâde etmek" için kullanılan türdendir ve "dirilme zamanı gelip kabirlerin içerisindekilerin dışarıya çıkarılması" demektir. Tıpkı hamdele'nin; (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ), havkale'nin; ise (لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ) demek olduğu gibi. (Elmalılı) Konuyla ilgili olarak Bk. (İnfitar: 4)

15- KEVSER SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2- (Ey Muhammed!) Şüphesiz Biz sana Kevser'i[1] verdik. Öyleyse sadece Rabb'in için namaz kıl ve kurban kes.[2]

3- Sana buğz eden var ya işte asıl sonu kesik olan,[3] odur.

---

[1] **Kevser:** lügatte son derece çok olan, gâyet çok şey, Cennetin bütün ırmaklarının kendisinden çıktığı nehir, anlamlarına gelir. Tefsirlerde Kevser'e; Cennette bir nehrin veya havuzun ismi, Peygamberlikle şereflendirilme, Peygamberimizin ümmetinin çokluğu ve Hz. Peygamberin çocuklarının çokluğu anlamları verilmiştir. Bu anlamların hepsinin birden anlaşılması da mümkün olduğu için bu kelime meâlde tercüme edilmemiştir.

[2] Bu sûre Mekki olduğu için, buradaki namazın, bayram namazı, kurbanın da kurban bayramındaki kurban olması pek mümkün görülmemiştir. Ancak bu âyetteki emir, Peygamberimiz için vücub ifâde eder. Hanefilere göre kurban ve bayram namazları vacib, diğerlerine göre sünnettir.

[3] **Ebter:** Arkası ve nesli kesik, adı-sanı kalmayacak olan demektir. Kuyruğu kesik hayvana da ebter denilir. Kuyruk arkada olduğu için arkası olmayan, yani zürriyeti olmayan, kendisinden sonra eseri kalmayan kimselere de istiâre yoluyla "ebter" denilmiştir.

16- TEKÂSÜR SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2- Aranızdaki çokluk yarışı,[4] sizleri, (ölüp) kabre girinceye kadar oyaladı.[5]

3- Sakın böyle olmayın! İleride bileceksiniz.[6]

4- Sonra doğrusu! İleride (daha da iyi) bileceksiniz.[7]

5-6- Doğrusu! Keşke cehennemi kesinlikle göreceğinize (dünyadayken) kesin bir bilgi ile tam olarak inansaydınız.

7- Yemin olsun ki daha sonra, cehennemi (âhirette) gözlerinizle göreceksiniz.

8- Sonra da yemin olsun ki o gün, (size verilen) bütün nîmetlerden[8] mutlaka hesaba çekileceksiniz.

17- MÂÛN SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Baksana! Şu dini yalanlayana!

2- İşte şu, öksüzü kovup azarlayana!

3- Ve yoksula hakkı olan yiyeceği vermeye önayak olmayana.[9]

---

[4] **Tekâsür:** Çokluk gururu, iddiâsı, yarışı, gösterişi, çokluk sevdası veya çoklukla övünmek demektir.

[5] Bu âyet, "aranızdaki çokluk yarışı, sizlere kabre gireceğinizi bile unutturdu" veya "aranızdaki çokluk yarışı, sizi (öyle) oyaladı ki, kabirlerdeki (ölülerinizle) bile övünmeye başladınız." diye tercüme edilebilir.

[6] İlerde kabre girince; böyle yapmakla ne büyük gaflette bulunduğunuzu veya bulunduğunuz halin sonunun ne kadar kötü olduğunu, anlayacaksınız. Bu anlayış, ya kişi ölünce veya birisini kabre koyarken olabilir.

[7] Bu da; ya kişi ölünce veya âhirette dirilince olabilir.

[8] Bir gece Peygamber Efendimiz dışarıya çıktığında, Ebû Bekir ve Ömer (r.a)'ya rastladı ve onlara: "sizi bu saatte evlerinizden çıkaran nedir?" diye sordu. Onlar da: "açlık, Ey Allah'ın Rasûlü!" dediler. Peygamberimiz de: "nefsim kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki beni de sizi dışarıya çıkaran çıkardı." dedi. Sonra: "haydi kalkın" buyurdu. Beraberce Ensar'dan bir zatın evine gittiler, fakat o, evinde yoktu. Eşi: "buyurun" dedi. Peygamberimiz: "falanca nerede?" deyince kadın: "bize tatlı su getirmeye gitti" dedi. Derken o şahıs geldi, Peygamberi ve iki arkadaşını evinde görünce: "bu gün benden daha iyi misafiri olan kimse yok" dedi. Gidip bir hurma dalı getirerek, "buyurun" dedi ve hemen bıçağa sarılınca Efendimiz: "sakın sağmal bir hayvan kesme" buyurdu. O, onlara bir koyun kesti. O koyundan ve o hurmadan beraberce yediler, tatlı sudan içtiler ve doydular. Peygamberimiz, Ebû Bekir ve Ömer'e: "nefsim kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, kıyamet günü bu nîmetlerden kesinlikle hesaba çekileceksiniz." buyurdu. (Müslim, Tirmizî, Ebû Davûd, Neseî, İbn-i Mace)

[9] Burada (طَعَام) kelimesinin kullanılması; aç olan bir fakirin, kudreti olanların malında hakkı bulunduğuna bir işarettir. Zîrâ (Zariyat: 19)'da: "Onların mallarında da isteyen ve isteyemeyen yoksullar için bir hak vardır." buyrulmaktadır.

4- Vay o namaz kılanların haline!

5-6- Ki onlar; kıldıkları namazlarından[1] gafildirler.[2] Ve onu gösteriş için yaparlar.

7- Ve onlar, kimseye en ufak bir şey[3] bile vermezler.[4]

18- KÂFİRÛN SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- (Ey Muhammed!): "Siz ey şu (asla inanmayacak olan)[5] kâfirler!" de.

2- "Ben (Allah'a), sizin taptığınız gibi asla tapmayacağım."

3- "Siz de (Allah'a), benim taptığım gibi tapacak değilsiniz."

4- "(Yine) ben (Allah'a, şimdi de) sizin taptığınız gibi tapmıyorum."

5- "Zâten siz de (Allah'a), benim taptığım gibi tapmıyorsunuz."[6]

6- "(Öyleyse) sizin dininiz size, benim dinim de banadır." (de.)[7]

---

[1] Burada kınanan, namazlarında sehiv değil, namazlarından sehivdir. Çünkü namazda yanılmak insanlık icabıdır. Bu da sehiv secdeleriyle telafi edilir.

[2] Namazdan sehiv; namazın öneminden gaflet edip onu gereği gibi ciddîye almamak, terkine üzülmemek, gösteriş için kılmak, yani "kendisini kötülüklerden ve aşırı arzulardan uzaklaştıracak" şekilde namaz kılmamak demektir.

[3] **Mâun:** zekât, hediye, konu-komşu arasında emanete verilip alınan, kap-kacak gibi âletler demektir.

[4] Bu âyet, "ve onlar, kimseye zekâtı da vermezler." şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] Buradaki "kâfir" kelimesi belirli olduğu için bu ilave yapılmıştır. Sûrenin tamamına göre; kâfirlerle daha sonra savaşın emredilmesiyle, buradaki hükümlerin nesh edildiğini düşünmeye gerek kalmamıştır. Çünkü bunlar, asla inanmayacakları Allah tarafından kesinlikle bilinen malum kâfirlerdir. Buradaki emir, cihad telkin eder. Sûrenin devamında, "sizin dininiz size, benim dinim de banadır" demek, bir tavır koymak hattâ kâfirlere açıkça kafa tutmaktır. Allah burada; "Ey Allah'tan başkasına tapan ve asla îmana gelmeyecekleri Allah tarafından bilinen kâfirler!" demektedir.

[6] Bu dört âyetteki (مَا)'lar mevsule değil de masta-riyye ve kendilerinden sonraki fiillerle beraber mutlak mef'ul olarak tercüme edilmiştir. Eğer bunlar mevsule olarak tercüme edilirse, akılsızlara delalet etmeleri sebebiyle Allah için kullanılması uygun düşmemektedir. Bir de muhâtap olan kâfirler zâten Allah'a inanıyorlardı. Ancak bunların ibâdet şekilleri ve Allah'ı tanımlamaları yanlıştı. İşte bu sûre, bu yanlışı beyan için gönderilmiştir.

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ
﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُنَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

سُورَةُ الْكَافِرُونَ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ﴿١﴾ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾
وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَا
عَبَدْتُمْ ﴿٤﴾ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴿٥﴾ لَكُمْ
دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴿٦﴾

سُورَةُ الْفِيلِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ﴿١﴾ أَلَمْ
يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ﴿٢﴾ وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ
طَيْرًا أَبَابِيلَ ﴿٣﴾ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٤﴾
فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ ﴿٥﴾

19- FÎL SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- (Ey Muhammed!) Rabbinin fil sahiplerine[8] ne yaptığını bilmiyor musun?

2- Onların tuzaklarını boşa çıkarmadı mı?

3-4- O, onların üzerlerine pişirilmiş taşlar atan sürülerle (özel) kuşlar gönderdi.[9]

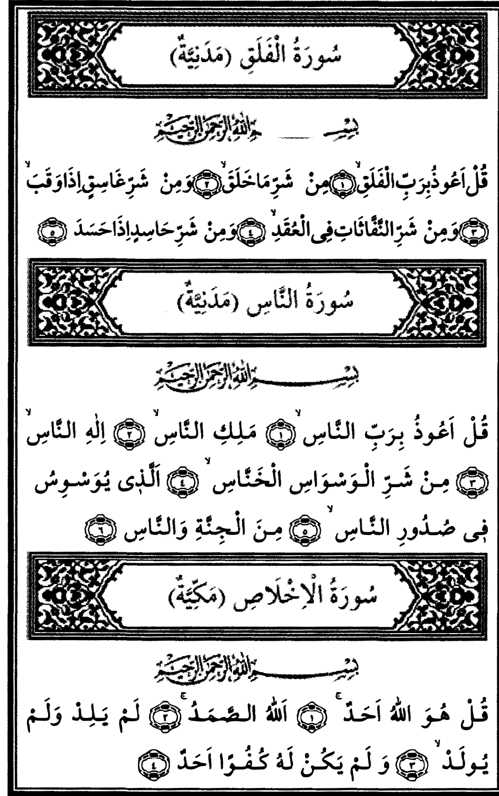
5- Ve onları, kurt yemiş taze ekin gibi yaptı.

---

[7] Bu ifâdenin bir benzeri de (Kasas: 55)'teki "bizim işlerimiz bize, sizin işleriniz size." ifâdesidir.

[8] Yemen valisi Ebrehe, San'a şehrine hacıları çekmek için Kâbe'nin benzeri bir tapınak yaptırdı. Fakat Kinâne kabîlesinden birkaç kişi bu tapınağa girerek pisledi. Buna kızan Ebrehe fillerle donatılmış büyük bir ordu hazırladı. Bu orduya Ashâb'ul Fil (fil sahipleri) denilmiştir. Tam Kâbe'ye saldıracağı sırada Allah, bu ordunun üzerine taşlar atan kuşlar gönderdi ve bu muhteşem orduyu helâk etti. Bu olay, Peygamber (a.s)'in doğduğu yılda meydana gelmiştir.

[9] "Özel" ilavesi, kuşların nekra yani bildiğimiz kuşlardan olmamasından dolayı yapılmıştır. Abduh ve bazıları, bu kuşları mikrop, taşları ise hastalık olarak anlamışlarsa da bunlar, keyfi yorumlardır. Reddiyesi için Bk. (Elmalılı)

20- FELÂK SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- (Ey Muhammed!) De ki: "Ben karanlığı yarıp çıkan sabahın, Rabbine sığınırım,"

2- "Yarattığı her şeyin şerrinden,"

3-4- "Karanlığı çöktüğü[1] zaman gecenin şerrinden ve büyücülük yaparak düğümlere üfleyen kimselerin[2] şerrinden,"[3]

5- "Ve kıskançlık yaptığında kıskancın şerrinden!"

21- NÂS SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3- (Ey Muhammed!) De ki: "Ben, bütün insanların hem hâkimi, bütün insanların hem de ilâhı olan tüm insanların Rabbine sığınırım,"

4-5-6- "O, cinlerden ve insanlardan olan ve insanların gönüllerine vesvese veren, sinsi vesveseci (şeytanın) şerrinden."[4]

22- İHLÂS SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- (Ey Muhammed!) De ki; "O Allah[5] daima tektir."[6]

2-O Allah hiç eksiği olmayan[7] mükemmeldir.[8]

3- O doğurmadığı gibi doğurulmamıştır da.[9]

4- Hiç bir şey de Ona denk olamaz.[10]

---

1 **Ğâsık**: şiddetli karanlık, dolan, kararan, dolgun, akan, dökülen, soğuk demektir. Gecenin karanlığının hücum edip gökyüzünün iyice kararmasına "ğasak" denilir.

2 "Kimse" ifâdesi, "üfleyiciler" sıfatının dişi çoğul olması sebebiyle, mevsufunun hem dişi hem de erkek için kullanılan "nefis" olduğu düşünülerek ilave edilmiştir.

3 **Büyü:** İnsana yönelik olarak gizli güçlerin aracılığıyla belli bir gayeye ulaşmak için uygulanan eylemdir. İslâm, büyüyü haram saymış ve buna inananları, kâfir kabul etmiştir. (Bakara: 102-103) Kurtubî; "Sihir, hile ile bir şeyi örtmektir. Çünkü sihirbazlar hile ile bir takım şeyler yaparak, bazı şeyleri olduğundan farklı gösterir. Serabın uzaktan su görünmesi gibi, sihir de gerçek dışıdır" demektedir. Peygamberimiz (a.s) da; "Düğüme üfüren sihir yapmış olur. Sihir yapan da şirke girer." (Nesâî) "Her kim falcıya ve gaipten haber verene giderek bir şey sorar, söylediklerine inanır ve tasdik ederse kâfir olur." (Tirmîzî, İbn-i Mace) buyurmuşlardır. Ehl-i sünnet âlimleri, sihrin varlığının ve tesirinin bulunduğu ve sihri öğretme ve öğrenmenin haram olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Peygamberimize sihir yapılmasıyla ilgili rivâyetler tartışmalıdır. Buna itikat, câiz olabilirse de vacip değildir. Ayrıca sünnetteki **rukye,** (Kur'an okuyarak tedavi); sûfî ekollerindeki, içerisine büyü katılarak vücuda/ağza üfürme şekliyle haramdır.

4 **Vesvese**: fiskos gibi gizli ses anlamına gelir. Buna göre vesvese: nefsin veya şeytanın insanın gönlüne düşürdüğü hayırsız düşünce ve duygular **vesvâs**: çok vesveseci, vesvese kaynağı demektir. **Hannâs:** sinerek fırsat bulunca dönen yani, sinsi (الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ) şeytanlık yapan yani şeytan demektir.

5 Yani; "O benim bahsettiğim Allah, O herkesin bildiği Allah, O her şeyi yaratan Allah" demektir.

6 (أَحَدٌ);"zatında adet kabul etmeyen, hiç iki olma ihtimâli olmayan hakikî bir, hep bir, kendinden başkası hiç olan bir," demektir. "Vâhid" ile "ehad" eş anlamlı değildir. Vahid, "başkası da düşünülebilen bir" anlamına gelir.

7 **Samed:** sadece kendisine yönelinen demektir. Bir de hiç boşluğu olmayan, nüfuz edilmez şeye de samed denir ki; bu da: yekpare, halis anlamlarına gelir. Buna göre samed: "hiçbir şeye ihtiyacı olmayan, eksikliği bulunmayan, kâmil olan, kimseye muhtaç olmayıp, herkesin kendisine muhtaç olduğu mükemmel zat" demektir.

8 Burada (الصَّمَدُ)marife olduğu için, anlamda kasr vardır. Bu durumda âyetin anlamı: "samed denilince kastettiğiniz hakikat, tamamen Allaha mahsustur", olur.

9 O Allah, baba veya anne olmadığı gibi, başkasından doğup, çocuk da olmamıştır. Çünkü doğuran fani ve muhtaç olacağı gibi, doğan da ezelî ve varlığı kendisinden olamaz. Bu ifâde bir de; "O, vücutça başkasından doğmadığı gibi fikir yönünden de başkasından etkilenmez, emir altına alınamaz." diye de anlaşılabilir.

10 Bu sûre; İslâm'ın temel akidesini beyan eden, Hıristiyanlığın bütün inanç sistemini eleştiren ve ona mukabil tevhit sisteminin ana ölçülerini koyan bir sûredir. Hadislerdeki pek çok rivâyette Peygamberimiz, bu sûrenin Kur'an'ın üçte birine eşit olduğunu belirtmişlerdir. (Buharî, Müslim, Ebû Davud, Neseî, Tirmizî, İbn Mace)

23- NECM SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Battığı zaman yıldıza[1] yemin olsun ki,

2- Arkadaşınız (Muhammed), sapmadı ve asla bâtıl bir şeye de inanmadı.

3- O, istek ve arzusuna göre konuşmaz.

4- Onun (söyledikleri) vahiyden başka bir şey değildir.[2]

5- O (Peygambere, Kur'an'ı) melekeleri çok güçlü olan (Cebrail,)[3] öğretti.

6-7- (Ki o) üstün bir akıl sahibidir.[4] (Cebrail Muhammed'e) gerçek şekliyle tüm ufku kaplamış bir şekilde göründü.[5]

8-9- Sonra (yanına) geldi ve (ona) yayın iki ucu kadar, hattâ daha da fazla yaklaştı.[6]

10-11- O anda (Cebrail, Allah'ın) kuluna gönderdiği her vahyi vahyetti. Gözünün gördüğünü de gönlü yalanlamadı.

12- (Ey kâfirler!) Onun (Cebrail'i) görüp durduğundan şüphe mi ediyorsunuz?

---

[1] **Necm:** yıldız, köksüz ot, Ülker Yıldızı anlamlarına gelir. Necm kelimesiyle mecâzen; Kur'an'ın indirilen miktarı veya Peygamberimiz de kastedilmiş olabilir.

[2] Bazıları, bu âyete göre Efendimizin ictihat edemeyeceği kanaatine varmışlarsa da (Tevbe: 43) onun ictihat edebileceğine; ancak isabet edemezse, vahiyle düzeltileceğine işarettir. Buradaki "Onun (söyledikleri)" ifâdesinin "Kur'an" olması daha uygundur.

[3] Bazı müfessirler, Efendimize Kur'an'ı öğretenin Allah'ın kendisi olduğunu ifâde etmişlerdir. (Kurtubî) Ancak Hz. Aişe'nin, "Cebrail olduğunu" ifâde etmesinden dolayı tercüme bu şekilde yapılmıştır.

[4] **Mirra**, akıl ve sağlamlık demektir. **Zû mirra** ise, kuvvetli ve metanet sahibi anlamlarına gelir.

[5] Bu âyet, "(Ki o,) mükemmel bir güzelliğe sahiptir. (İşte arkadaşınız) Peygamberliğe (böyle) yükseldi." şeklinde de tercüme edilebilir.

[6] Araplar, bir konuda anlaşacakları zaman iki yayı birbirinin üzerine koyarak uçlarını birleştirir, sonra ikisini beraber çekip bir ok atarlardı. Bu onların her konuda ahitleştiklerini ifâde ederdi. Bu manevi bir yakınlığı ifâde ettiğinden, temsili olarak düşünülürse âyet, "...ve (onunla) her konuda mükemmel bir şekilde anlaştı." şeklinde de anlaşılabilir.

سُورَةُ النَّجْمِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالنَّجْمِ اِذَا هَوٰىۙ ﴿١﴾ مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوٰىۚ
﴿٢﴾ وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰىۜ ﴿٣﴾ اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ
يُوحٰىۙ ﴿٤﴾ عَلَّمَهُ شَد۪يدُ الْقُوٰىۙ ﴿٥﴾ ذُو مِرَّةٍۜ فَاسْتَوٰىۙ
﴿٦﴾ وَهُوَ بِالْاُفُقِ الْاَعْلٰىۜ ﴿٧﴾ ثُمَّ دَنَا فَتَدَلّٰىۙ ﴿٨﴾
فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ اَوْ اَدْنٰىۚ ﴿٩﴾ فَاَوْحٰٓى اِلٰى
عَبْدِه۪ مَٓا اَوْحٰىۜ ﴿١٠﴾ مَا كَذَبَ الْفُؤٰادُ مَا رَاٰى ﴿١١﴾
اَفَتُمَارُونَهُ عَلٰى مَا يَرٰى ﴿١٢﴾ وَلَقَدْ رَاٰهُ نَزْلَةً اُخْرٰىۙ
﴿١٣﴾ عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى ﴿١٤﴾ عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوٰىۜ
﴿١٥﴾ اِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشٰىۙ ﴿١٦﴾ مَا زَاغَ الْبَصَرُ
وَمَا طَغٰى ﴿١٧﴾ لَقَدْ رَاٰى مِنْ اٰيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرٰى ﴿١٨﴾
اَفَرَاَيْتُمُ اللَّاتَ وَالْعُزّٰىۙ ﴿١٩﴾ وَمَنٰوةَ الثَّالِثَةَ
الْاُخْرٰى ﴿٢٠﴾ اَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْاُنْثٰى ﴿٢١﴾ تِلْكَ
اِذًا قِسْمَةٌ ض۪يزٰى ﴿٢٢﴾

13-14-15- Yemin olsun (Muhammed, Cebrail'i miraçtan) inerken yakınında Cennet'ül-Me'va'nın bulunduğu Sidret'ül-Münteha'nın yanında,[7] bir defa daha gördü.

16- (O esnada Allah'ın nuru,) Sidre'yi kuşattı.

17- (Peygamberin) gözü, görme sınırını aşmadı,[8] o da (gördüklerinden dolayı) sarsılmadı.

18- Yemin olsun o, (o esnada) Rabbinin en büyük âyetlerini gördü.

19-20- Siz Lât'ın, Uzza'nın ve onların gerisindeki üçüncü put olan Menât'ın[9] ne olduğunu biliyor musunuz?

21- (Demek) erkekler sizin kızlar Allah'ın mı?

22- İşte bu, çok insafsızca bir taksimdir.

---

[7] **Sidretü'l-Münteha**; varılacak yolun en sonu, **Cennet'ül-Me'va**; içinde kalınacak cennet demektir. Bunlarla ilgili çeşitli rivâyetler varsa da özel isim olabileceği düşüncesiyle tercüme edilmemiştir.

[8] Onun gözü görme sınırını aşıp Allah'ı görmedi, Allah'ın kendisine göstermek istediği ayetlerini gördü.

[9] Lat, Menat, Hübel ve Uzza, Mekkeli müşriklerin taptıkları putlardan büyüklerinin isimleridir.

إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللّٰهُ
بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ
وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمُ الْهُدٰى ﴿٢٣﴾ أَمْ لِلْإِنْسَانِ مَا تَمَنّٰى
﴿٢٤﴾ فَلِلّٰهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولٰى ﴿٢٥﴾ وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِي
السَّمٰوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ
اللّٰهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضٰى ﴿٢٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
لَيُسَمُّونَ الْمَلٰئِكَةَ تَسْمِيَةَ الْأُنْثٰى ﴿٢٧﴾ وَمَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ
إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا
﴿٢٨﴾ فَأَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلّٰى عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيٰوةَ
الدُّنْيَا ﴿٢٩﴾ ذٰلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ
بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدٰى ﴿٣٠﴾ وَلِلّٰهِ
مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسَاؤُا بِمَا
عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنٰى ﴿٣١﴾ الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ
كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ
هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجِنَّةٌ فِي
بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقٰى ﴿٣٢﴾

23- Bu (putlar) sizin ve atalarınızın keyfine göre uydurduğu ve Allah'ın haklarında hiç bir delil indirmediği, isimlerden başka bir şey değildir. O (müşrikler,) kendilerine Rableri tarafından bir yol gösterici geldiği halde sadece zanlarına ve nefislerinin arzularına uyuyorlar.

24- Yoksa insan, her arzu ettiği şeye sahip olacağını mı (zannediyor?)

25- Hâlbuki her şeyin sonu da önü de Allah'a aittir.

26- Allah dileyip de râzı olduğuna izin vermedikçe, göklerde bulunan hiç bir meleğin şefâati kimseye fayda veremez.

27- Âhirete inanmayanlar, meleklere dişilerin adlarını takıyorlar.[1]

28- Oysa onların bu konuda bildikleri hiçbir şey yoktur ve onlar, (ancak) zanlarının ardına düşüyorlar. Hâlbuki zan, Hak'tan hiçbir şeyin yerini tutmaz.

29- Sen Bizi anmaktan yüz çeviren ve dünya hayatından başka bir şey istemeyen kimselere, yüz verme.

30- Zâten onların, ilimden yana varabildikleri bilgi (sınırı) budur. Şüphesiz Rabbin, yolundan sapanı çok iyi bildiği gibi hak yola geleni de çok iyi bilir.

31- Göklerde ve yerde her ne varsa şüphesiz hepsi Allah'ındır. Ve Allah, kötülük yapanları yaptıkları ile cezâlandıracak, güzel davrananları da daha güzeliyle ödüllendirecektir.

32- Küçük kusurları dışında, büyük günâhlardan[2] ve hayâsızlıklardan[3] kaçınanlara gelince şunu iyi bil ki Rabbin, affı geniş olandır. O, topraktan yarattığında da annelerinizin karınlarında bulunduğunuzda da sizi, en iyi bilendir. O halde, kendinizi temize çıkarmayın.[4] Çünkü O, Kendisi'ne karşı hata etmekten sakınanı çok iyi bilir.

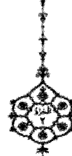
---

[1] Melekleri Allah'ın kızları kabul ediyorlar ve bu yüzden de onların putlarını, kadın şeklinde yapıp tapıyorlar.

[2] **Kebâir**: Kur'an'da ve sünnette hakkında cezâ bulunan veya açıkça yasaklanan günâhlardır.

[3] **Fevâhiş**: Çirkinliği açık ve aşırı olan arzular ve düşkünlükler şeklinde olan günâhlardır.

[4] Kendinizi günâhsız, kusursuz ve tertemiz kabul ederek övmeyin, farkında olmadığınız çok kusurunuz bulunabilir.

أَفَرَأَيْتَ الَّذِى تَوَلّٰى ﴿٣٣﴾ وَاَعْطٰى قَلِيلًا وَاَكْدٰى ﴿٣٤﴾
اَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرٰى ﴿٣٥﴾ اَمْ لَمْ يُنَبَّاْ بِمَا
فِى صُحُفِ مُوسٰى ﴿٣٦﴾ وَاِبْرٰهِيمَ الَّذِى وَفّٰى ﴿٣٧﴾
اَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرٰى ﴿٣٨﴾ وَاَنْ لَيْسَ لِلْاِنْسَانِ اِلَّا
مَا سَعٰى ﴿٣٩﴾ وَاَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرٰى ﴿٤٠﴾ ثُمَّ
يُجْزٰيهُ الْجَزَاءَ الْاَوْفٰى ﴿٤١﴾ وَاَنَّ اِلٰى رَبِّكَ الْمُنْتَهٰى
﴿٤٢﴾ وَاَنَّهُ هُوَ اَضْحَكَ وَاَبْكٰى ﴿٤٣﴾ وَاَنَّهُ هُوَ اَمَاتَ
وَاَحْيَا ﴿٤٤﴾ وَاَنَّهُ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْاُنْثٰى
﴿٤٥﴾ مِنْ نُطْفَةٍ اِذَا تُمْنٰى ﴿٤٦﴾ وَاَنَّ عَلَيْهِ النَّشْاَةَ
الْاُخْرٰى ﴿٤٧﴾ وَاَنَّهُ هُوَ اَغْنٰى وَاَقْنٰى ﴿٤٨﴾ وَاَنَّهُ هُوَ
رَبُّ الشِّعْرٰى ﴿٤٩﴾ وَاَنَّهُ اَهْلَكَ عَادًا الْاُولٰى ﴿٥٠﴾
وَثَمُودَا فَمَا اَبْقٰى ﴿٥١﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ اِنَّهُمْ
كَانُوا هُمْ اَظْلَمَ وَاَطْغٰى ﴿٥٢﴾ وَالْمُؤْتَفِكَةَ اَهْوٰى
﴿٥٣﴾ فَغَشّٰيهَا مَا غَشّٰى ﴿٥٤﴾ فَبِاَىِّ اٰلَاءِ رَبِّكَ تَتَمَارٰى
﴿٥٥﴾ هٰذَا نَذِيرٌ مِنَ النُّذُرِ الْاُولٰى ﴿٥٦﴾ اَزِفَتِ الْاٰزِفَةُ
﴿٥٧﴾ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللّٰهِ كَاشِفَةٌ ﴿٥٨﴾

33-34- (Allah'ın dininden) dönen ve malından biraz verip, sonra (vermemekte) direnen kimseyi gördün mü?[1]

35- Yoksa ğaybın[2] bilgisi yanında da o, (her şeyi) biliyor mu?

36-37- Yoksa Mûsa'nın ve vefakâr İbrahim'in sahifelerinde olanlar, kendisine bildirilmedi mi?

38- Doğrusu hiçbir günâhkâr, bir başkasının günâhını yüklenemez.[3]

39- Ve insana kendi çalışmasının (karşılığından) başka bir şey yoktur.

40- Şüphesiz onun çalışmasının (karşılığı) da ileride (âhirette) görülecektir.

41- Sonra ona karşılığı, tam verilecektir.

42- Elbette eninde sonunda varış, Rabbinedir.

43- Doğrusu, güldüren de ağlatan da O'dur,

44- Öldüren de dirilten de O'dur.

45-46- Bütün çiftleri, erkek ve dişi (olmak üzere ana rahmine) atılan bir damla sudan O, yaratmıştır.

47- Şüphesiz (âhiretteki) tekrar diriltme de O'na aittir.

48- Doğrusu (insanı) zengin eden de ona sermaye veren de O'dur.

49- (Onların taptıkları) Şi'râ[4] (yıldızı)nın Rabbi de O'dur.

50- Eski Âd toplumunu da helâk eden, (O'dur.)

[1] Velid b. Muğiyre, Peygamberimizin meclisine gelip, davetini dinlemiş ve İslâm'a yaklaşır gibi olmuş, Peygamberimiz de Müslüman olacağı hakkında ümitlenmişti. Daha sonra müşriklerden birisi, onu ayıplayıp, "atalarının dinini terk mi ediyorsun? Dinine dön, eğer âhiret hakkında bir korkun varsa onu bana bir miktar mal vermen şartıyla ben, üzerime alırım." demiş ve Velid de ona uyarak Müslüman olmaktan vazgeçmişti. Sonra da bu adam vereceği malın bir kısmını verip, kalanını vermemişti. Bu âyet, bu olaya işaret etmektedir.

[2] Ğayb için Bk. (Hûd: 31)

[3] Bk. (En'am.164, İsrâ:15, Zümer: 7 Fatır:18)

[4] **Şi'ra:** gökyüzünün parlak iki yıldızının adıdır ve ikisine birden "şi'rayan" denilirdi. Cahiliye döneminde bazıları o iki yıldıza ibâdet ederlerdi.

51- (Hatta) Semûd toplumunu da tamamen (helâk eden, kesinlikle O'dur.)

52- Daha da önce, onlardan daha zâlim ve daha azgın olan, Nûh kavmini de (helâk eden, kesinlikle O'dur.)

53-54- Altı üstüne gelen beldeleri[5] de onlara uygun gördüğü musîbeti vererek yerin dibine, O geçirdi.

55- (Ey insanoğlu!) Sen, Rabbinin hangi nîmetlerinden şüphe duyuyorsun?

56- Bu (Peygamber[6] de) önceki uyarıcılardan bir uyarıcıdır.

57- Kıyamet[7](in kopması) çok yaklaşmıştır.

58- Onun (ne zaman geleceğini) Allah'tan başka bilecek kimse yoktur.

[5] **Mü'tefike:** Bütün müfessirlerce, Lût toplumunun helâk edilen şehirleri, diye tefsir edilmiştir. Ancak bu âyetten altı üstüne gelerek helâk edilen tüm beldeleri de anlamak mümkündür.

[6] Bu, Peygamber (a.s) olabileceği gibi, uyarı veya Kur'an da olabilir.

[7] **Âzife:** yaklaşan, yaklaşacak olan, yaklaşmakta bulanan demek olup kıyametin isimlerindendir.

أَفَمِنْ هٰذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ﴿٥٩﴾ وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ
﴿٦٠﴾ وَاَنْتُمْ سَامِدُونَ ﴿٦١﴾ فَاسْجُدُوا لِلّٰهِ وَاعْبُدُوا ﴿٦٢﴾

سُورَةُ عَبَسَ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

عَبَسَ وَتَوَلّٰى ﴿١﴾ اَنْ جَاءَهُ الْاَعْمٰى ﴿٢﴾ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ
يَزَّكّٰى ﴿٣﴾ اَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرٰى ﴿٤﴾ اَمَّا مَنِ اسْتَغْنٰى
﴿٥﴾ فَاَنْتَ لَهُ تَصَدّٰى ﴿٦﴾ وَمَا عَلَيْكَ اَلَّا يَزَّكّٰى ﴿٧﴾ وَاَمَّا
مَنْ جَاءَكَ يَسْعٰى ﴿٨﴾ وَهُوَ يَخْشٰى ﴿٩﴾ فَاَنْتَ عَنْهُ تَلَهّٰى
﴿١٠﴾ كَلَّا اِنَّهَا تَذْكِرَةٌ ﴿١١﴾ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ ﴿١٢﴾ فِي صُحُفٍ
مُكَرَّمَةٍ ﴿١٣﴾ مَرْفُوعَةٍ مُطَهَّرَةٍ ﴿١٤﴾ بِاَيْدِي سَفَرَةٍ ﴿١٥﴾
كِرَامٍ بَرَرَةٍ ﴿١٦﴾ قُتِلَ الْاِنْسَانُ مَا اَكْفَرَهُ ﴿١٧﴾ مِنْ اَيِّ
شَيْءٍ خَلَقَهُ ﴿١٨﴾ مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ ﴿١٩﴾ ثُمَّ
السَّبِيلَ يَسَّرَهُ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ اَمَاتَهُ فَاَقْبَرَهُ ﴿٢١﴾ ثُمَّ اِذَا شَاءَ
اَنْشَرَهُ ﴿٢٢﴾ كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَا اَمَرَهُ ﴿٢٣﴾ فَلْيَنْظُرِ
الْاِنْسَانُ اِلٰى طَعَامِهِ ﴿٢٤﴾ اَنَّا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ﴿٢٥﴾

59-60- Şimdi size bu söylenilenler garip mi geliyor da, (bu yüzden) gülüyor ve ağlamıyorsunuz?

61- Ve şuursuzca çalıp oynuyorsunuz.[1]

62- Haydi hemen, Allah'a secde edin ve (sadece O'na) ibâdet edin. secde

24- ABESE SURESİ
Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2- (Peygamber), kör adamın kendisine gelmesinden hoşlanmadı ve yüzünü çevirdi.[2]

3- Nereden biliyorsun! Belki o, (günâhlarından) temizlenecek,

4- Yahut öğüt alacak da o öğüt kendisine fayda verecek.

5- Fakat (senin öğüdüne) tenezzül etmeyen[3] kimseye gelince,

6- Sen, ona yönelip (öğüt vermeye) çalışıyorsun.

7- Oysa onun temizlenmemesinden sen sorumlu değilsin.

8-9- Fakat Allah'tan korkarak sana koşup gelen kimseye[4] gelince,

10- Sen ona aldırış etmiyorsun.

11- Hayır! Sakın öyle yapma! (Şunu iyi bil ki) o (Kur'ân), elbette bir öğüttür.

12- Dileyen ondan (düşünüp) öğüt alır.

13-14-15-16- İşte o (Kur'an) kutsal, şânı yükseltilmiş,[5] tertemiz, (levh-i mahfuz) sahifelerinde, değerli ve dürüstlük sembolü kâtiplerin elleriyle (yazılmış olan, bir öğüt)tür.

17- Şu kahrolası insan, ne kadar da nankör![6]

18- (Allah) onu, hangi şeyden yarattı? (biliyor mu?)

19- (Tabiî ki) bir damla sudan yaratıp (ana karnında) onu bir düzene soktu.

20- Sonra onun kolayca doğmasını sağladı.[7]

21- Sonra da onu vefat ettirip, (cesedini) kabre gömdürdü.[8]

22- Daha sonra, dilediği zaman da ona yeniden hayat verecektir.

23- Hayır! (doğrusu birçok insan), hâlâ O (Allah'ın) emirlerini tamamıyla yerine getirmedi.

24- (Şu kahrolası insan), bir de yediklerinin (nasıl yetiştiğine) bir baksın!

25- Şüphesiz Biz (bunu), bol bol yağmur yağdırarak,

---

[1] Bu âyet, "Ve şuursuzca baş kaldırıyorsunuz." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Hz. Aişe'den: Abese suresi, Hz. Hatice'nin dayısının oğlu, âmâ Abdullah b. Ümmi Mektûm hakkında nâzil oldu. Abdullah, Peygamberimize gelerek; "Ey Allah'ın Rasûlü! Beni irşat et!" deyip duruyordu. Peygamberimizin yanında ise, müşriklerin büyüklerinden, Utbe b. Rabî'a, Ebû Cehil ve Ümeyye b. Halef vardı. Peygamberimiz âmâ'ya aldırmadı, yüzünü buruşturup döndü ve ötekilere yöneldi. Peygamberimiz sözünü bitirip kalkacağı esnada Abese suresi nâzil oldu. (Tirmizî bu rivâyet garîb ve hasen demiştir. Buhârî'de bu olaya dâir bir rivâyet zikredilmemiştir.) Bir de bu âyetten Peygamberlerin de hata edebilecekleri anlaşılmaktadır. Peygamberimizin buna benzer hataları için Bk. (En'am: 52, Kehf: 23, Tahrim: 1, Tevbe: 113, Kasas: 56.)

[3] Bu kimseler; Utbe b. Rabî'a, Ebû Cehil ve Ümeyye b. Halef'tir.

[4] Bu şahıs da; Abdullah b. Ümmi Mektûm'dur.

[5] Yani yüksek tutulmuş, el üstünde tutulması lâzım gelen ve yükseltilmiş ifâdesinden, Kur'an'ın yüksek yerlere konması ve okunurken belden yukarı tutulması gerektiği, anlaşılabilir.

[6] Bu âyet, Utbe b. Ebi Leheb'in; "yıldızların Rabbini inkâr ediyorum." demesi üzerine nâzil olmuştur.

[7] Bu âyet, "Sonra ona hayatı, (gönderdiği kurallarla) kolaylaştırdı." şeklinde de tercüme edilebilir.

[8] Ölüsünün açıkta bırakılmayıp kabre gömülmesini de emretti. Yani insanın dirisini de, ölüsünü de hürmete layık gördü ki bu da bir nîmettir. (Elmalılı)

26- Sonra da yeri (bununla) kabartarak[1] (yaparız.)

27-28-29-30-31-32- Böylece Biz, sizin ve hayvanlarınızın yaşaması için, (yeryüzünde) tohumlar, üzümler, sebzeler, zeytinler, hurmalar, sık ağaçlı bahçeler, meyveler ve çayırlar, bitiririz.

33- O, kulakları sağır eden (kıyamet) gürültüsü geldiğinde,

34-35-36- İşte o gün, belirli[2] kişiler, kardeşinden, annesinden ve babasından, eşinden ve çocuklarından dahi kaçar.

37- O gün, onlardan her birisinin işi başından aşkındır.

38-39- Ama o gün bir kısım yüzler,[3] aydınlıktır, gülerler ve sevinirler.

40-41- Ve o gün, bir kısım yüzler de vardır ki; onlar, toz-toprak içerisinde ve kapkara kesilmişlerdir.

42- İşte onlar, günâhkâr kâfirlerin ta kendisidir.

25- KADR SURESİ
Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1- Biz o (Kur'ân)'nı, Kadir Gecesinde[4] indirdik.

2- Bu Kadir Gecesinin tam gerçekliğini sana (Allah'tan başka) kim bildirebilir ki?

3- O Kadir Gecesi, bin aydan daha hayırlıdır.[5]

---

[1] Toprağı; yağmurla, bu suyun donup çözülmesiyle veya tohumların çatlayıp çıkmasıyla kabartarak...

[2] Bu ilave, (الْمَرْءُ) kelimesi ma'rife (belirli) olduğu için yapılmıştır. Zîrâ o gün, sadece Allah'ın huzuruna çıkmaya yüzü olmayanlar birbirinden kaçacak, Allah'ın has kulları, sevinç ve huzur içerisinde olacaklardır. (Hakka: 19-24, İnşikak: 9-12) Bu birbirinden kaçacak kimselerin, "kâfirler ve günâhkârlar" olduğu, surenin son âyetinde ve (Mearic: 11-13) de belirtilmiştir.

[3] Allah'a ve Peygamberlerine îman edip, görevlerini eksiksiz yapan Müslümanların yüzleri...

[4] **Kadir;** güç yetirmek, hüküm, takdir, şeref, azamet, anlamlarına gelir. Kadir gecesinin zamanı tam olarak belli değildir. Şaban ayının yarı gecesi olan "berat" gecesidir diyenler varsa da kuvvetli olanı, Ramazan ayının son on gününün tek gecelerinden birisi olmasıdır. Zîrâ (Bakara: 185)'de "Kur'an'ın Ramazan ayında" indirildiği, (Duhan: 1-3)'te de "Kur'an'ın mübârek bir gecede" indirildiği bildirilmektedir. Bu üç suredeki ifâdeler birleştirilirse; "Kur'an Ramazan ayında, mübârek bir gece olan Kadir gecesinde indirilmeye başlanmıştır." Bu sünnetle de sâbittir.

ثُمَّ شَقَقْنَا الْاَرْضَ شَقًّا ﴿٢٦﴾ فَاَنْبَتْنَا ف۪يهَا حَبًّا ﴿٢٧﴾
وَعِنَبًا وَقَضْبًا ﴿٢٨﴾ وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ﴿٢٩﴾ وَحَدَٓائِقَ
غُلْبًا ﴿٣٠﴾ وَفَاكِهَةً وَاَبًّا ﴿٣١﴾ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ
﴿٣٢﴾ فَاِذَا جَٓاءَتِ الصَّٓاخَّةُ ﴿٣٣﴾ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ
اَخ۪يهِ ﴿٣٤﴾ وَاُمِّه۪ وَاَب۪يهِ ﴿٣٥﴾ وَصَاحِبَتِه۪ وَبَن۪يهِ ﴿٣٦﴾
لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَاْنٌ يُغْن۪يهِ ﴿٣٧﴾ وُجُوهٌ
يَوْمَئِذٍ مُسْفِرَةٌ ﴿٣٨﴾ ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ ﴿٣٩﴾ وَوُجُوهٌ
يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ﴿٤٠﴾ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ ﴿٤١﴾ اُو۬لٰٓئِكَ
هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ ﴿٤٢﴾

سُورَةُ الْقَدْرِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِنَّٓا اَنْزَلْنَاهُ ف۪ي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿١﴾ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا لَيْلَةُ
الْقَدْرِ ﴿٢﴾ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾ تَنَزَّلُ
الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ ف۪يهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ اَمْرٍ ﴿٤﴾
سَلَامٌ هِيَ حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ﴿٥﴾

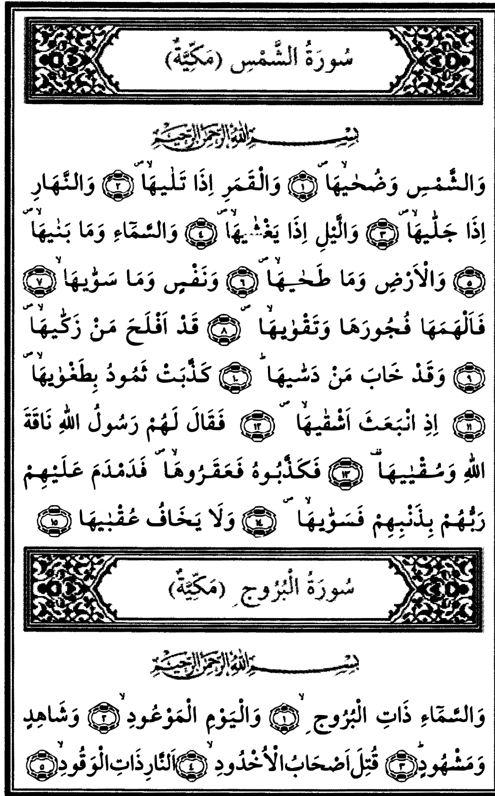
4- (O gece) melekler ve Ruh (Cebrâil) Rablerinin izniyle, (yapılacak) her iş için inerler.

5- O gece, sabah oluncaya kadar, her an bir kurtuluş (vesilesidir).[6]

---

[5] Bu bin ay seksen üç sene dört ay yapar ki, bu da uzunca bir insan ömrüdür. Kadir gecesi Kur'an'ın indirildiği gece olduğuna göre, bu gecede dünyaya Kur'an'ın indirildiği gibi, gönlüne Kur'anı yerleştiren Müslüman da ömrünü kurtarmış olur veya ibâdetle geçirmiş gibi olur. Bu gecenin bir kısım ayinlerin yapıldığı tören gecesi değil, Kur'an gecesi olması gerekir.

[6] **Kadir Gecesi**, bazı müfessirlere göre: "Kur'an'ın nâzil olduğu veya sabahında Bedir zaferinin vuku bulduğu bir gecedir. O bir defa olmuş geçmiştir. Her sene Ramazanda olacak olan, onun şeref ve hatırasıdır" demişlerdir. Ancak Kur'an'ın ilk nâzil olduğu kadir gecesinin yegâne kadir gecesi olması tartışmasız doğrudur. Aslında geceye gündüzü de dâhildir. Eğer bu gecenin gündüzünden de istifâde edilirse, zamanın değişmesiyle bazı yerlerde bu gecenin kaçırılması diye bir şey söz konusu olamaz. Peygamber efendimiz bu gece de: "Ey Allah'ım! Sen affedicisin, affı seversin, beni de affet." şeklinde duâ ederdi. (Tirmizî, Nese'î, İbn-i Mâce)

26- ŞEMS SURESİ

Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2- Güneş'e ve onun kuşluk vaktindeki aydınlığına,o aydınlığı (geceleyin) yansıtan aya,[1]

3- Karanlığın (gizlediklerini)[2] açıp ortaya çıkaran gündüze,

4- Onu karanlığa boğmaya başlayan geceye,

5- Gökyüzüne ve onun yaratılışına,

6- Yeryüzüne ve onun düzenlenişine,

7- İnsana ve onun biçimlendirilmesine,[3]

8- Sonra da onun gönlüne, kötülük ve iyilik yapma kabiliyetini verene yemin olsun ki,[4]

9-10- Gönlünü (kötülüklerden) temizleyen[5] kimse, kesinlikle muradına erecektir. Ve onu kirleten kimse de kesinlikle perişan olacaktır.

11-12- Semûd (toplumu), içlerinden en azgını ileri atılınca, ta baştan (ona engel olmayarak) Hakk'ı yalanlamıştı.

13- Allah'ın Rasûlü (Salih) de onlara: "Allah'ın devesini ve onun su nöbetini gözetin."demişti.

14- Fakat onlar, onu yalanlayıp deveyi öldürünce Rableri de onların günâhlarını başlarına hiç birini ayırt etmeden geçiriverdi.

15- Allah, yaptığı işin sonucundan asla korkmaz.[6]

27- BURUC SURESİ

Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1- O burçlara[7] sahip gökyüzüne,

2- O söz verilen, (kıyamet) gününe,

3- (O kıyamet gününe) şâhitlik edene ve edilene yemin olsun.

4-5- Kahrolsun o tutuşturulan alevli ateşle doldurulmuş, hendek[8] sahipleri.[9]

---

[1] Bu âyet, "o (güneşi) takip eden aya," şeklinde de tercüme edilebilir. Konu ile ilgili olarak Bk.(Yûnus: 5)

[2] (جَلّٰيهَا)'nın sonundaki zamir, karanlıktan kinâyedir. Üçüncü şahıs zamiri, mercii çok bilinen bir şeyse, mercii önceden zikredilmeden kullanılabilir. (Taberî)

[3] Bu üç âyetteki(مَا)'lar mastariyye olarak tercüme edilmiştir. Ayrıca bu (مَا)'lar, mevsule olarak (مَنْ) anlamında da kullanılabilir. (Bk. Nisâ: 3, 22, Beled: 3) O zaman tercüme; "yaratana, düzenleyene ve biçimlendirene," şeklinde olur.

[4] **İlham:** bir şeyi, bir defada yutturmak, bir manayı gönüle yerleştirmek demektir. **Fücur** ise; hak yoldan çıkmak, edepsizlik etmek demektir. **Takva** da: bunun zıddı olarak, nefsi kurtarmak edepsizlikten korunmak demektir. "Bir nefse fücurunu ve takvasını ilham etmek" demek; fücurun, nefse zarar vermek, takvanın, nefsi korumak olduğunu duyurmak ve fücur olan işlerden sakınmak, takva olan işleri yaparak korunmak lâzım geldiğini ilham etmek demektir. İşte bu ilham, fıtrî olarak her nefis için geçerlidir ve insan, aklıyla bunları bilemez. Bunlar ancak vahiyle bilinir. (Elmalılı) Allah'ın, Peygamberlerle bunları bize öğretmesi, bize bir lütuftur. Mutasavvıflarca bu âyet "nefs-i mülhimeye" delil olarak gösterilirse de böyle bir nefis tasnifi tamamen keyfidir.

[5] **Tezkiye:** temizlenmek, büyütmek ve temize çıkarmak demektir. Nefsi tezkiye ise: onu kirletecek küfür ve ahlaksızlıktan temizleyerek, güzel ahlâkla terbiye edip, çevresine îman/ameliyle örnek olmaktır. Bk.(Necm: 32)

[6] Bu âyet; "(Salih) ise, o helâkin sonucundan asla korkmuyordu." şeklinde de tercüme edilebilir. Bk. (A'raf: 73, Hûd: 64, Şuara: 155)

[7] **Burç**: bakanların gözüne çarpacak kadar yüksek köşk, şehir surlarının, kalelerin yüksek yerleri demektir (Bk. Nisâ: 78). Gökyüzündeki yıldız takımlarından her birine de burç denilir ve bunlar on iki tanedir. Fal için kullanılan on iki burç ise tamamen itibarîdir. Bu âyette Allah, burçların fal yönüne değil, yaratılış yönüne yemin etmektedir. Burçları fal için kullanmak ise haramdır. Bk. (Hicr:16, Furkan: 61)

[8] **Uhdûd:** yerdeki hendek, yarık veya kamçıyla dövülen kimselerin bedenlerindeki yara izi, demektir.

[9] **Ashâb'ül Uhdûd:** Allah'a inananları, ateş dolu hendeklere atarak cezâlandıran kâfir bir topluluktur. Bunların kimler olduğu ve ne zaman nerede yaşadığı hakkında birçok rivâyet varsa da bu rivâyetlerin doğruluğu kesin değildir. Bu olayın sadece Kur'an'da anlatıldığı kadarıyla bilinmesi en doğrusudur.

6-7- Bir zamanlar onlar, o (ateşin) çevresine oturmuşlar ve Müslümanlara yaptıklarını[1] seyrediyorlardı.

8-9- O (kâfirler,) onlardan sadece yüceliğinin sonu olmayan, her türlü övgüye layık olan göklerin ve yerin hâkimiyeti kendisine ait olan Allah'a îman ettikleri için, intikam alıyorlardı. Ve (şunu iyi bilin ki) Allah, (yaptığınız) her şeyi görüp durmaktadır.

10- Şüphesiz inanan erkek ve kadınlara işkence yapıp, sonra tevbe etmeyenlere, hem cehennem azabı hem de yakıcı bir azap vardır.

11- Şüphesiz (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri[2] yaşayanlar için ise, zemîninden ırmaklar akan cennetler[3] vardır. İşte en büyük kurtuluş da budur.

12- Şüphesiz Rabbinin intikamı çok şiddetlidir.

13- (Her şeyi) başlangıçta yaratan da sonra onu (âhirette) tekrar yaratacak olan da o (Allah)'tır.

---

[1] Yani, hem Müslümanları ateşe atıyorlar, hem de oturup onları seyrediyorlardı.

[2] **Salihat**, kelimesi saliha'nın çoğuludur. Salih; aslında iyi, faydalı, sağlam, hayırlı anlamında bir sıfat olup, "Allah'ın emrettiği doğrultuda yapılan veya yapılması gereken ibâdet" anlamında isimdir. Bu ifâdede îmanla amel, ayrı ayrı ifâde edilmişse de hitâp, hem îman eden ve hem de amel-i salih yapanadır. Buradan, amelle îmanın ayrılmaz birer ikili olduğu, tıpkı, bedenle rûhun beraberce bir işe yaradığı gibi amelsiz îmanın da îmansız amelin de bir işe yaramayacağı anlaşılmaktadır. Yukarıdaki ifâde, bu düşünceyle bu meâlin tamamında böyle tercüme edilmiştir.

[3] **Cennet:** Kök itibarıyla "örtmek" fiilinden, "mastar-ı binâ-i merre" (bir defa oluş bildiren mastar)'dır ve "bir örtüş" demektir. (**cin**: herkese görünmeyen gizli yaratık, **cinnet**: aklın kaybolması gibi...) Ayrıca Cennet: "zemini görünmez, gâyet girift ağaçlarla örtülü bahçe veya dünya gözüyle görülemeyip bilinemeyen, sevap kazananların âhirette mükâfat olarak girecekleri yer," demektir.

اِذْهُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ ﴿٦﴾ وَهُمْ عَلٰى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ
شُهُودٌ ﴿٧﴾ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ اِلَّٓا اَنْ يُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ الْعَزِيزِ
الْحَمِيدِ ﴿٨﴾ اَلَّذ۪ي لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاللّٰهُ
عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَه۪يدٌ ﴿٩﴾ اِنَّ الَّذ۪ينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِن۪ينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ
عَذَابُ الْحَر۪يقِ ﴿١٠﴾ اِنَّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ذٰلِكَ الْفَوْزُ
الْكَب۪يرُ ﴿١١﴾ اِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَد۪يدٌ ﴿١٢﴾ اِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ
وَيُع۪يدُ ﴿١٣﴾ وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ﴿١٤﴾ ذُو الْعَرْشِ
الْمَج۪يدُ ﴿١٥﴾ فَعَّالٌ لِمَا يُر۪يدُ ﴿١٦﴾ هَلْ اَتٰيكَ حَد۪يثُ
الْجُنُودِ ﴿١٧﴾ فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ﴿١٨﴾ بَلِ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا
ف۪ي تَكْذ۪يبٍ ﴿١٩﴾ وَاللّٰهُ مِنْ وَرَٓائِهِمْ مُح۪يطٌ ﴿٢٠﴾ بَلْ
هُوَ قُرْاٰنٌ مَج۪يدٌ ﴿٢١﴾ ف۪ي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ﴿٢٢﴾

سُورَةُ التّ۪ينِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

14- Ve O, çok bağışlayan (ve kullarını) çok sevendir.[4]

15- Bütün kâinat mülkünün sahibidir, şânı yücedir.

16- Dilediği her şeyi eksiksiz yapandır.

17-18- Sana o, Firavun ve Semud'un ordularının haberi geldi mi?

19- Doğrusu, (bunlar anlatıldığı halde) kâfirler, hâlâ inkâr edip duruyorlar.[5]

20- Oysa Allah, onları arkalarından (ilmiyle) kuşatmıştır.

21-22- Hayır! (kâfirler yalanlasalar bile) o, Levh-i Mahfuz'dan indirilen çok şerefli bir Kur'ân'dır.

---

[4] **Vedud:** Çok sevgili ve ihsanı çok demektir. Etken ve edilgen sıfat fiil anlamında kullanılır.

[5] Buradaki (بَلْ) çağdaş kâfirlerin halini beyana intikal içindir. Yani, kâfirler, hâlâ Allah'ın kudretine ve Kur'an'ın doğruluğuna inanmıyorlar! (Elmalılı)

وَالتّ۪ينِ وَالزَّيْتُونِۙ ﴿١﴾ وَطُورِ س۪ين۪ينَۙ ﴿٢﴾ وَهٰذَا الْبَلَدِ
الْاَم۪ينِۙ ﴿٣﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ ف۪ٓي اَحْسَنِ تَقْو۪يمٍۘ ﴿٤﴾
ثُمَّ رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِل۪ينَۙ ﴿٥﴾ اِلَّا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ اَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍۜ ﴿٦﴾ فَمَا يُكَذِّبُكَ
بَعْدُ بِالدّ۪ينِۜ ﴿٧﴾ اَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَحْكَمِ الْحَاكِم۪ينَ ﴿٨﴾

سُورَةُ قُرَيْشٍ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

لِا۪يلَافِ قُرَيْشٍۙ ﴿١﴾ ا۪يلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَٓاءِ وَالصَّيْفِۚ
﴿٢﴾ فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هٰذَا الْبَيْتِۙ ﴿٣﴾ اَلَّذ۪ٓي اَطْعَمَهُمْ
مِنْ جُوعٍ وَاٰمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ﴿٤﴾

سُورَةُ الْقَارِعَةِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلْقَارِعَةُۙ ﴿١﴾ مَا الْقَارِعَةُۚ ﴿٢﴾ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا الْقَارِعَةُۜ
﴿٣﴾ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِۙ ﴿٤﴾

28- TİN SURESİ

Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3- İncir'e, Zeytin'e,[1] Sina dağına[2] ve şu güvenli beldeye[3] yemin olsun ki,

4- Biz insanı en güzel bir biçimde yarattık.

5- Sonra da onu aşağıların en aşağısı kıldık.

6- Şüphesiz (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlar bunun dışındadır ve onlara, hesapsız bir mükâfat vardır.[4]

7- (Ey Muhammed!) artık bundan sonra, din hakkında sana kim yalan söyletebilir?[5]

8- Hüküm verenlerin, en iyi hüküm vereni, Allah değil mi?

29- KUREYŞ SURESİ

Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2- Bizim kendilerine kış ve yaz seferlerinde[6] (verdiğimiz nîmetlere) karşılık Kureyş'in[7] şu yaptığına bir bakın.[8]

3-4- Hâlbuki onların, kendilerini aç iken doyuran ve korku içerisindeyken güven veren, şu Kâbe'nin Rabbine hemen kulluk etmeleri gerekir.

30- KARİ'A SURESİ

Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2- O çok şiddetli bir belâ,[9] (var ya!) Nedir o çok şiddetli belâ?

3- Bu "Karia"nın tam gerçekliğini sana (Allah'tan başka) kim bildirebilir ki?

4- İşte o gün insanlar, (ateş etrafında) çırpınıp yayılan pervaneler gibi olacaklar.

---

[1] İncir ve zeytinden kastedilen, incir ve zeytin yemişleri veya ağaçları olabileceği gibi, bu meyvelerin yetiştiği beldeler de olabilir. Bu isimlerin Şam ve Kudüs civarında birer dağ adı veya Şam ve Kudüs mescidleri olabileceği de rivâyet edilmiştir.

[2] (س۪ين۪ينَ)'in ağaçlı, güzel anlamı varsa da bununla kastedilenin Sina dağı olduğu hakkındaki rivâyetler oldukça kuvvetlidir. Bu üç bölge Hz. Mûsa ve Hz. İsa'nın yaşadığı kutsal topraklardır.

[3] Yani Peygamberimizin yaşadığı Mekke bölgesi...

[4] Aynı âyet için Bk. (İnşikak: 25) benzeri için (Fussilet: 8)

[5] Bu âyet; "(Ey insanoğlu!) artık bundan sonra, sana dini ne yalanlatabilir?" şeklinde de tercüme edilebilir.

[6] Kureyş, kazancını yazları Şam'a, kışları Yemen'e düzenledikleri seferlerle getirdikleri malları, Kâbe'yi ziyarete gelenlere satarak elde ederdi. Allah'ın onlara verdiği bu nîmet, halen devam etmektedir.

[7] **Kureyş;** Araplar içerisinde Adnan, Mudar, Kinane, Nadr soyundan gelen meşhur ve büyük bir kabîlenin ismidir. Kureyş'in kelime anlamı ile ilgili olarak, birçok şey söylenmişse de özel isim olması sebebiyle bunlara gerek görülmemiştir.

[8] Buradaki (ا۪يلَافِ) kelimesi; nîmet, sevmek kolaylık, anlaşma anlamlarına gelir. (لِا۪يلَافِ)'tan önceki "lam" taaccüp ifâde ettiği için yukarıdaki tercüme daha uygun görülmüştür.

[9] **Kâria**: gülle ve tokmak gibi baştan çarpan şiddetli belâ demektir. Bk. (Ra'd: 31)

وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ ۝٥ فَأَمَّا مَنْ
ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ۝٦ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ۝٧
وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ۝٨ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ۝٩ وَمَا
أَدْرَاكَ مَا هِيَهْ ۝١٠ نَارٌ حَامِيَةٌ ۝١١

سُورَةُ الْقِيَامَةِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ ۝١ وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ
۝٢ أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَلَّنْ نَجْمَعَ عِظَامَهُ ۝٣ بَلَىٰ
قَادِرِينَ عَلَىٰ أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ ۝٤ بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ
لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ ۝٥ يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ ۝٦ فَإِذَا
بَرِقَ الْبَصَرُ ۝٧ وَخَسَفَ الْقَمَرُ ۝٨ وَجُمِعَ الشَّمْسُ
وَالْقَمَرُ ۝٩ يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفَرُّ ۝١٠
كَلَّا لَا وَزَرَ ۝١١ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ۝١٢ يُنَبَّؤُا
الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ۝١٣ بَلِ الْإِنْسَانُ
عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ۝١٤ وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ ۝١٥

5- Dağlar ise, (etrafa) atılmış rengârenk yünler gibi olacak.

6-7- Artık (o gün), kimin (sevap) tartısı ağır basarsa o, cennette hoşnut kalacağı bir hayat içerisinde yaşayacak.

8-9- (O gün) kimin de (sevap) tartısı hafif gelirse, onun (kucağına sığınacağı) anası,[1] hâviye'dir.

10- Bu "haviye"nin tam gerçekliğini sana (Allah'tan başka) kim bildirebilir ki?

11- O, (cehennem çukurundaki) çok şiddetli bir ateştir.

31- KIYAMET SURESİ
Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1- Hayır! (artık başka söze lüzum yok!) kıyamet gününe yemin ederim ki,

2- Ve yine hayır! (kaybettikleri için) pişmanlık duyan nefse yemin ederim ki,

3- İnsan, kendisinin kemiklerini asla bir araya getiremeyeceğimizi mi zannediyor?[2]

4- Evet, Bizim gücümüz, parmak uçlarına varıncaya kadar, onu yeniden yaratmaya yeter.

5- Fakat o insan, sürekli olarak (Rabbine karşı) terbiyesizliğini sürdürmek ister.

6- (Bir de kalkar): "Kıyamet günü de ne zamanmış?" diye sorar.

7-8-9- Ama, gözlerin kamaştığı, ayın karardığı, güneşin ve ayın bir araya toplandığı zaman var ya!

10- İşte o gün, o insan: "Kaçacak bir delik yok mu? der.

11-12- (Ona) "Hayır! Herhangi bir sığınak yok. Bugün sığınılacak tek yer, ancak Rabbinin huzurudur." (denilir.)[3]

13- O gün insana, (dünya hayatında) yaptığı ve yapmadığı her şey bildirilir.

14-15- Aslında insanoğlu, (her ne kadar) mazeretlerini ortaya atsa da kendi kendisinin ne olduğunu, çok iyi bilir.[4]

---

[1] Bu ifâdede kâfirlerin cehennem ateşine atılmaları, çocuğun anasına sığınmasına benzetilerek nezih bir istihza yapılmaktadır.

[2] Adiy b. Ebî Rabî'a, Peygamberimize: "Ey Muhammed! O kıyamet gününün ne zaman ve nasıl olacağını bana anlat." der. Peygamberimiz anlatınca da Adiy: "Ey Muhammed! Ben, onu gözümle görsem yine tasdik etmem ve sana inanmam. Yani Allah şu çürümüş kemikleri mi toplayacak?" der. Bu âyetin iniş sebebi bu olaydır. (Kurtubî-Vâhidî)

[3] 12. âyet: "Bugün sığınılacak yeri belirlemek, ancak Rabbine aittir." şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] Burada insanın, hakikati anlatılmaktadır. Zîrâ insan, ne yaptığını bilmeyecek bir bedenden ibaret değil, kendisini, kendi vicdanında duyan bir varlıktır. Bu sebeple gerçekten insan olan, kendisinde olup biten, her şeyi duyar. Her ne kadar yaptıkları hakkında, başkalarına karşı kendisini mazur göstermek için mazeretler ortaya atmaya kalkarsa da aslında ne yaptığını, mazeretlerinin doğru olup olmadığını, kendi vicdanında bilir. Bu durumda insanın hakikati, başkasına karşı görünen şekli değil, onun kendi vicdanında duyduğu ne ise odur. Âhirette Allah'ın huzurunda göreceği de ondan ibarettir. Böyleleri, halkın gözünde doğru da sayılsa, Hakkın nazarında yalancıdır. Halka iyi görünmekle, kendi vicdanında bilip durduğu hakikati değiştiremeyeceği gibi, Hak nazarındaki durumunu hiç değiştiremez. (Elmalılı)

لَا تُحَرِّكْ بِهٖ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهٖ ﴿١٦﴾ اِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ
وَقُرْاٰنَهُ ﴿١٧﴾ فَاِذَا قَرَاْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْاٰنَهُ ﴿١٨﴾ ثُمَّ اِنَّ عَلَيْنَا
بَيَانَهُ ﴿١٩﴾ كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ﴿٢٠﴾ وَتَذَرُونَ
الْاٰخِرَةَ ﴿٢١﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ ﴿٢٢﴾ اِلٰى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ
﴿٢٣﴾ وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾ تَظُنُّ اَنْ يُفْعَلَ بِهَا
فَاقِرَةٌ ﴿٢٥﴾ كَلَّا اِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ﴿٢٦﴾ وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ
﴿٢٧﴾ وَظَنَّ اَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾ وَالْتَفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ
﴿٢٩﴾ اِلٰى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ ﴿٣٠﴾ فَلَا صَدَّقَ وَلَا
صَلّٰى ﴿٣١﴾ وَلٰكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلّٰى ﴿٣٢﴾ ثُمَّ ذَهَبَ اِلٰى اَهْلِهٖ
يَتَمَطّٰى ﴿٣٣﴾ اَوْلٰى لَكَ فَاَوْلٰى ﴿٣٤﴾ ثُمَّ اَوْلٰى لَكَ
فَاَوْلٰى ﴿٣٥﴾ اَيَحْسَبُ الْاِنْسَانُ اَنْ يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾ اَلَمْ
يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنٰى ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ
فَسَوّٰى ﴿٣٨﴾ فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْاُنْثٰى
﴿٣٩﴾ اَلَيْسَ ذٰلِكَ بِقَادِرٍ عَلٰى اَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتٰى ﴿٤٠﴾

سُورَةُ الْهُمَزَةِ (مَكِّيَّةٌ)

16- (Ey Muhammed!) O (Kur'an'ı, Cebrâil sana okurken, unutmamak için) acele edip, dilini onunla beraber hareket ettirip durma.[1]

17- Şüphesiz onu, (Kur'an halinde) toplayarak okutmak, Bize aittir.

18- Şu halde Biz, onu okuduğumuz zaman, sen, sadece onun okunuşunu takip et.

19- Sonra onu açıklamak, şüphesiz Bize aittir.[2]

20- Hayır! (Böyle olmaz.) Çünkü siz, geçici dünya arzularını seviyorsunuz.

21- Ve âhireti (bir kenara) bırakıyorsunuz.

22-23- İşte o gün, öyle pırıl pırıl yüzler vardır ki onlar, Rablerine bakarlar (ve bakmaya doyamazlar.)[3]

24-25- O gün, öyle yüzler de vardır ki, burnunun sürtüleceğini anlayıp, somurtur kalırlar.

26-27- Hayır! (dikkat edin!) Can, köprücük kemiğine gelip dayanınca ve "bir kurtarıcı[4] yok mu?" denilmeye başlanılınca,

28-29- (Kâfir, sevdiklerinden) ayrılma vaktinin geldiğini anlar ve (ölüm korkusundan) eli ayağına dolaşır.

30- (İşte o gün,) gidilecek tek yer, Rabbinin huzurudur.

31-32- Hani o adam,[5] (dünyada) sadaka vermediği, namaz kılmadığı gibi bir de inkar edip, (hakka) arkasını dönüyordu.

33- Sonra da övünerek, çalım satarak, evine (keyif çatmaya) gidiyordu.

34- (Ey böyle kimse!) Sana (böyle bir azap) lâyıktır, oh olsun sana!

35- Zâten sen, buna layıksın, yazıklar olsun sana.[6]

36- İnsan, kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanıyor?

37- (Bir zamanlar) o, (ana rahmine) akıtılan bir damla su, değil miydi?

38- Sonra o, pıhtılaşmış kan oldu, derken (Allah, ona) rûh verip yarattı ve bir şekil verdi.

39- Ondan da erkek ve dişi olmak üzere iki eşi, var etti.

40- Öyleyse (bunları yapan Allah'ın,) ölüleri diriltmeye hiç gücü yetmez mi?[7]

---

[1] Kur'an nâzil olurken Peygamberimiz, duyduklarını unutmamak için dilini ve dudaklarını hareket ettirirdi. Bunun üzerine Allah, bu âyeti indirdi. (Tirmizî)

[2] Bu dört âyeti: "(Ey İnsanoğlu!) O (mazeretleri uydurmak için) acele edip, sakın dilini bile oynatma. Şüphesiz o bildiklerini derleyip toplayan, Biziz. Sen sadece, Bizim okuduğumuzu takip et. Yaptıklarının açıklamasını yapmak da senin değil Bizim işimizdir." şeklinde anlamak da mümkündür.

[3] Ehl-i sünnet âlimlerine göre bu âyet, Müslümanların âhirette Allah'ı göreceklerinin delilidir.

[4] **Rak:** okuyucu, nefes edici, tıbbi veya rûhanî hekim demekse de daha ziyade rûhanî olan okuyucu için kullanılır. İşte o an, îmanlının îmansızdan tam ayrıldığı hattâ ateistlerin bile, bir şeylere inanmaya başladığı zamandır. Ayrıca burada (مَنْ) ile (رَاقٍ) arsında sekte vardır. Eğer sekte yapılmaz da idğamlı olarak okunursa (مَرَّاقٍ) olur. O da "çorbacı" anlamına gelir.

[5] Bu adam Ebû Cehil'dir. Tabiî ki onun kıyamete kadar ki takipçileri de bu hitâba muhâtaptır.

[6] (اَوْلٰى)kelimesi dört defa zikredildiği için bu kelimeye verilebilecek dört ayrı anlam ayrı ayrı verilmiştir. Bir de 31 ve 32. âyetlerde böylelerinin dört kötü özelliği için, bu ifâde dört defa söylenmiş olabilir.

[7] Bu sure okunduğu zaman, sonunda (بَلٰى) "Evet öyledir Rabbim" denilmesi sünnettir. (Ebu Davud)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ
وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍۙ ﴿١﴾ اَلَّذ۪ي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُۙ ﴿٢﴾
يَحْسَبُ اَنَّ مَالَهُٓ اَخْلَدَهُۚ ﴿٣﴾ كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِۘ ﴿٤﴾ وَمَٓا
اَدْرٰيكَ مَا الْحُطَمَةُۜ ﴿٥﴾ نَارُ اللّٰهِ الْمُوقَدَةُۙ ﴿٦﴾ اَلَّت۪ي تَطَّلِعُ عَلَى
الْاَفْـِٔدَةِۜ ﴿٧﴾ اِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌۙ ﴿٨﴾ ف۪ي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ ﴿٩﴾

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ
وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًاۙ ﴿١﴾ فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًاۙ ﴿٢﴾
وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًاۙ ﴿٣﴾ فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًاۙ ﴿٤﴾ فَالْمُلْقِيَاتِ
ذِكْرًاۙ ﴿٥﴾ عُذْرًا اَوْ نُذْرًاۙ ﴿٦﴾ اِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌۜ ﴿٧﴾
فَاِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْۙ ﴿٨﴾ وَاِذَا السَّمَٓاءُ فُرِجَتْۙ ﴿٩﴾ وَاِذَا
الْجِبَالُ نُسِفَتْۙ ﴿١٠﴾ وَاِذَا الرُّسُلُ اُقِّتَتْۜ ﴿١١﴾ لِاَيِّ يَوْمٍ
اُجِّلَتْۜ ﴿١٢﴾ لِيَوْمِ الْفَصْلِۚ ﴿١٣﴾ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِۜ
﴿١٤﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّب۪ينَ ﴿١٥﴾ اَلَمْ نُهْلِكِ الْاَوَّل۪ينَۜ ﴿١٦﴾
ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ الْاٰخِر۪ينَ ﴿١٧﴾ كَذٰلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِم۪ينَ ﴿١٨﴾

32- HÜMEZE SURESİ

Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1- İnsanları arkadan diliyle çekiştiren,[1] kaş-göz hareketleriyle alay etmeyi âdet haline getirenlere yazıklar olsun!

2-3- Onlar, sadece mal toplayıp onu tekrar tekrar sayarlar ve malının kendisini ebedîleştireceğini sanırlar.[2]

4- Hayır, (bu onların zannettikleri gibi değildir.) Yemin olsun ki, onlar hutame'ye[3] atılacaktır.

5- Bu hutame'nin tam gerçekliğini sana (Allah'tan başka) kim bildirebilir ki?

6-7- O, kalplerin içine dahi işleyecek olan, Allah'ın (emriyle) yakılmış bir ateştir.

8-9- O (cehennemin) kapıları, onların üzerine bir daha açılmamak üzere, kapatılacaktır.[4]

33- MÜRSELÂT SURESİ

Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3-4-5-6-7- Birbiri ardınca gönderilen (melek)lere, her şeyi kökünden koparan (fırtına)lara, gerçekleri yayan (Kur'an âyet)lerine, hak ile bâtılı ayıran, gerek mazur kılmak, gerekse uyarmak için öğüt veren (Peygamber)lere yemin olsun ki; size söz verilen kıyamet, kesinlikle kopacaktır.[5]

8-9-10-11- Yıldızların söndüğü, göğün yarıldığı, dağların toz duman olup savrulduğu ve Peygamberlerin (şâhitlik için) bir araya getirildiği zaman, var ya; (işte kıyamet, o gündür.)

12-13- (Bunlar,) hangi güne ertelenmiş olabilir ki? (Olsa olsa, haklıyı haksızdan) ayırma gününe…

14- Bu ayırma gününün tam gerçekliğini sana (Allah'tan başka) kim, bildirebilir ki?

15- O gün, (Peygamberlerini) yalanlayanların vay haline![6]

16- Biz, önceki (kâfirleri) helâk etmedik mi?[7]

17- Sonra arkadan gelenleri de onların peşine takacağız.

18- İşte Biz, günâhkârlara böyle yaparız.

---

[1] **Hemz:** El ile çimdiklemek, dürtmek, hümeze; çimdikçi, çekiştirici, kırıcı, ısırıcı anlamlarına gelir. Örfteki anlamı ise; geriden geriye hafife alarak, alay ederek, şunun bunun haysiyeti ile oynayıp incitmeyi, gıybet ederek ayıplamayı âdet edinen demektir. **Lümeze** de; kaş göz kırparak işaret ederek eğlence suretiyle birini diğerine göstermek demektir. Yani hümeze el ile yüze karşı ve sözlü olarak, lümeze ise dil ile arkadan ve gizlice insanları inciten ve haysiyetleriyle oynayan kimse demektir.

[2] Bu âyetteki ism-i mevsulün, (كُلّ)'den bedel olması ve 8. âyetteki (عَلَيْهِمْ)'deki çoğul zamirinin de buraya gönderilmesi sebebiyle tercüme çoğul yapılmıştır.

[3] **Hutame:** önüne geleni kırıp geçirmek, yalayıp yutmak demektir. Cehennem anlamında kullanılır.

[4] Bu âyet; "O (cehennemin) kapıları, onlar cehenneme kalaslar gibi atıldıktan sonra üzerlerine, kapatılacaktır." Şeklinde de anlaşılabilir.

[5] İlk beş âyette sayılan sıfatların, mevsufları zikredilmediği için bunların ne olduğunu tam olarak bilmek, mümkün değildir. Ancak yukarıda, parantez içlerinde bu sıfatlardan hareket edilerek bunların ihtimâl dâhilinde olan mevsufları, birer örnek olarak belirtilmeye çalışılmıştır. Bunların tamamının, melek isimleri olmaları da mümkündür. Her şeyin en doğrusunu ise ancak, Allah bilir.

[6] **Veyl:** "vay, yazık, vay haline, yazıklar olsun" demektir. Bir de veyl, "helâk oldu veya olsun" manasına beddua olarak da kullanılır. Ayrıca "veyl," cehennemde bir vadinin veya kapının da ismidir. Bu âyet ayrıca, "O gün, cehennem sadece (Peygamberlerini) yalanlayanlara aittir." şeklinde de tercüme edilebilir.

[7] Burada soru inkaridir. Yani "tabiî ki helâk ettik" demektir.

وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾ أَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَاءٍ مَهِينٍ
﴿٢٠﴾ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ﴿٢١﴾ إِلَى قَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴿٢٢﴾
فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ ﴿٢٣﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾
أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ﴿٢٥﴾ أَحْيَاءً وَأَمْوَاتًا ﴿٢٦﴾
وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتًا
﴿٢٧﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٨﴾ انْطَلِقُوا إِلَى مَا كُنْتُمْ
بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٩﴾ انْطَلِقُوا إِلَى ظِلٍّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ
﴿٣٠﴾ لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ ﴿٣١﴾ إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ
كَالْقَصْرِ ﴿٣٢﴾ كَأَنَّهُ جِمَالَتٌ صُفْرٌ ﴿٣٣﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٤﴾ هَذَا يَوْمُ لَا يَنْطِقُونَ ﴿٣٥﴾ وَلَا يُؤْذَنُ
لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ ﴿٣٦﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾ هَذَا
يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ
كَيْدٌ فَكِيدُونِ ﴿٣٩﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٠﴾ إِنَّ
الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ ﴿٤١﴾ وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ
﴿٤٢﴾ كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ إِنَّا كَذَلِكَ
نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٤﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٥﴾

19- O gün, (Peygamberlerini) yalanlayanların vay haline!

20- (Ey kâfirler!) Biz sizi, bayağı bir sudan yaratmadık mı?

21-22- Sonra Biz onu, belirli bir vakte kadar sağlam bir karargâha yerleştirdik.

23- Buna gücümüz yettiğine göre, demek ki Biz, ne mükemmel bir güce sahibiz.

24- O gün, (Bizi) yalanlayanların vay haline!

25-26- Biz yeryüzünü dirilere ve ölülere bir toplanma yeri kılmadık mı?

27- Ve orada yüksek dağlar yaratarak, size tatlı bir su içirtmedik mi?

28- O gün, (Bizi) yalanlayanların vay haline!

29- (Ey kâfirler!) yalanlayıp durduğunuz azaba doğru gidin.

30-31- (Hem de cehennemin) üç kola ayrılmış (dumanının) serinletmeyen ve ateşten de korumayan gölgesine gidin.[1]

32- Gerçekten o, (anda cehennem) her biri saraylar kadar büyük olan kıvılcımlar saçar.

33- O kıvılcımların her biri, sanki sapsarı erkek deve sürüleri[2] gibidir.

34- O gün, (bunları) yalanlayanların vay haline!

35- O gün, onların konuşamayacakları bir gündür.

36- Ve o gün, onlara mazeret uydurmaları için izin de verilmez.

37- O gün, (kıyameti) yalanlayanların vay haline!

38- (Allah o gün onlara): "İşte bugün, sizi ve öncekileri bir araya topladığımız (mü'min'i kâfirden) ayırt etme günüdür."

39- "Eğer (kurtulmak için kuracağınız) bir tuzağınız varsa, haydi Bana dilediğiniz tuzağı kurun (da bakalım.)" (der.)

40- O gün, (âhireti) yalanlayanların vay haline!

41- Şüphesiz Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar, o gün, kesinlikle gölgeler altındaki tahtlara[3] kurulurlar ve pınar başlarında otururlar.

42- Ve onlar, arzuladıkları türlü meyveler arasındadırlar.

43- (Onlara): "(Dünyada) yaptıklarınızın karşılığı olarak afiyetle yiyin, için." (denilir.)

44- Gerçekten Biz, iyilik yapanları işte böyle ödüllendiririz.[4]

45- O gün, yalanlayanların vay haline!

---

[1] 30 ve 31. âyetteki hitâbı Hıristiyanlar için düşünürsek tercüme; "(Ey Hıristiyanlar!) siz de üçe (ayırdığınız ilâhlarınızın) serinletmeyen ve ateşten de korumayan gölgesine gidin." şeklinde de anlaşılabilir.

[2] (جمال) kelimesi, "kalın gemi halatı" anlamına da gelir.

[3] **Erîke**: gelin odasına döşenen süslü koltuk demektir.

[4] Aynı âyet için Bk. (Saffat: 121, 131)

46- (Ey kâfirler! Siz de) yiyin ve biraz (dünyada) safâ sürün bakalım! Çünkü siz, zâten günâhkârlarsınız.[1]

47- O gün, (âhireti) yalanlayanların vay haline!

48- Onlar, kendilerine: “Allah'ın huzurunda eğilin!” denildiği zaman eğilmezlerdi.

49- O gün, (Allah’ı) yalanlayanların vay haline!

50- Onlar, bun(a inanmadık)tan sonra hangi söze inanacaklar ki?

34- KÂF SURESİ

Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1- Kâf.[2] Şu şerefli Kur'an'a yemin olsun ki;

2-3- Kâfirler, kendi aralarından bir uyarıcının gelmesini yadırgadılar da: “Bu gerçekten yadırganacak bir şey. Yani biz öleceğiz, toprak olacağız (sonra da dirileceğiz) ha![3] Bu, gerçekleşme ihtimâli olmayan bir dönüştür.” dediler.

4- Biz, toprağın onlardan neleri eksilttiğini kesinlikle biliriz[4] ve Bizim yanımızda o bilgileri koruyan bir de kitap, vardır.

---

[1] Bu ifâdeler, öleceği kesin olan hastadan perhizi kaldırmaya benzemektedir. Yani, bu âyette kâfirlere: “dünyada ne yaparsanız yapın. Dilediğiniz gibi yaşayın. Nasıl olsa dönüp dolaşıp varacağınız yer cehennemdir.” denilmek istenmektedir.

[2] Bazı sûrelerin başındaki bu âyetlere, “hurûf'ül-mukattaa” denir ve bunlar 29 sûrenin başında bulunur. Bunlardan; (الم، المص، طسم، طه، يس، حم، حم عسق، كهيعص) âyet olup, (الر، طس، ق، ن، ص) âyet değil, âyetlerin birer bölümüdür. Bu harfler, birer kelime gibi yazıldıkları halde, “elif lam mim” şeklinde üç kelime olarak alfabe harfleri gibi okunur. Genelde müfessirler, bu âyetleri Müteşabih âyetlerden (Âlu İmrân: 7) kabul etmişlerdir. Bazıları da bu âyetlerin bir kısım anlamları olacağı düşüncesiyle bunlara, anlam vermeye çalışmışlarsa da verdikleri anlam, müfessir sayısına ulaşacak kadar muhteliftir. Bunların anlamları olmadığı için i'rabtan mahalleri de yoktur. Kanaatimiz; bunların Allah’ın katında mutlak anlamları bulunmasına rağmen, bunu “bizim bilemeyeceğimiz ve anlam veremeyeceğimiz” şeklindedir. Bazılarının, bunlara anlamlar vererek istismar ettiği de düşünülürse, bunlar için “doğrusunu Allah bilir” demek, daha doğrudur. Bundan dolayı bu mealde, “Hurûf'ül Mukattaa’lara” anlam verilmemiştir.

[3] Yani, “Muhammed, bizi âhirette tekrar dirilmekle ve cezâlandırılmakla mı korkutuyor?” demek istediler.

[4] Yani Allah, yeryüzünde çürüyüp yok olduğu zannedilen her şeyi en ince teferruatına kadar bilir.

كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَليلاً اِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ ﴿٤٦﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ
لِلْمُكَذِّبينَ ﴿٤٧﴾ وَاِذَا قيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ﴿٤٨﴾ وَيْلٌ
يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبينَ ﴿٤٩﴾ فَبِاَيِّ حَديثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٠﴾

سُورَةُ قٓ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحيمِ

قٓ وَالْقُرْاٰنِ الْمَجيدِ ﴿١﴾ بَلْ عَجِبُوا اَنْ جَٓاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ
فَقَالَ الْكَافِرُونَ هٰذَا شَيْءٌ عَجيبٌ ﴿٢﴾ ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا
ذٰلِكَ رَجْعٌ بَعيدٌ ﴿٣﴾ قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْاَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا
كِتَابٌ حَفيظٌ ﴿٤﴾ بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَٓاءَهُمْ فَهُمْ فٖي اَمْرٍ
مَريجٍ ﴿٥﴾ اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَٓاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا
وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ﴿٦﴾ وَالْاَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَاَلْقَيْنَا فيهَا
رَوَاسِيَ وَاَنْبَتْنَا فيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهيجٍ ﴿٧﴾ تَبْصِرَةً وَذِكْرٰى
لِكُلِّ عَبْدٍ مُنيبٍ ﴿٨﴾ وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً مُبَارَكًا فَاَنْبَتْنَا
بِهٖ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصيدِ ﴿٩﴾ وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ
نَضيدٌ ﴿١٠﴾ رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَاَحْيَيْنَا بِهٖ بَلْدَةً مَيْتًا كَذٰلِكَ الْخُرُوجُ ﴿١١﴾

5- Buna rağmen onlar, gerçek[5] kendilerine gelince onu yalanladılar. Şimdi onlar, karmakarışık bir sarsıntı içerisindedirler.

6- Bizim üzerlerindeki göğü, kusursuz bir şekilde nasıl bina ettiğimize ve onu, nasıl süslediğimize hiç bakmıyorlar mı?

7- (Ve onlar, bir de) yeryüzünü (nasıl) döşediğimize, ona sâbit dağlar koyduğumuza ve orada her güzel bitkiden çifter[6] çifter yetiştirdiğimize (hiç bakmıyorlar mı?)

8- (İşte bütün bunları) Biz, (Bize) gönülden yönelen her kul için, bir mûcize olarak yarattık.

9-10-11- Biz, gökten kendisiyle (Allah’ın) kullarına rızık olmak üzere bahçeler, biçilecek taneli (ekinler,) salkım salkım meyve yüklü tomurcukları olan uzun hurma ağaçları yetiştirdiğimiz, bereketli bir su indirdik. Ve o su ile de ölü olan yeryüzünü dirilttik. İşte (ölümden sonraki) dirilip çıkış da aynen böyledir.

---

[5] Buradaki hak; Kur’an, İslam veya Hz. Muhammed (a.s) olabilir.

[6] Bu ifâde bitkilerdeki erkek ve dişi organlar arasındaki döllenmeye de işaret olabilir.

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَاَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ ﴿١٢﴾
وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَاِخْوَانُ لُوطٍ ﴿١٣﴾ وَاَصْحَابُ الْاَيْكَةِ
وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدِ ﴿١٤﴾ اَفَعَيِينَا
بِالْخَلْقِ الْاَوَّلِ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٥﴾ وَلَقَدْ
خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ اَقْرَبُ
اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ ﴿١٦﴾ اِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ
وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ ﴿١٧﴾ مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ اِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ
عَتِيدٌ ﴿١٨﴾ وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذٰلِكَ مَا كُنْتَ
مِنْهُ تَحِيدُ ﴿١٩﴾ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ ذٰلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ ﴿٢٠﴾
وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ ﴿٢١﴾ لَقَدْ كُنْتَ فِي
غَفْلَةٍ مِنْ هٰذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَاءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ
﴿٢٢﴾ وَقَالَ قَرِينُهُ هٰذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ ﴿٢٣﴾ اَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ
كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٢٤﴾ مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُرِيبٍ ﴿٢٥﴾ اَلَّذِي
جَعَلَ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ فَاَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ ﴿٢٦﴾
قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا اَطْغَيْتُهُ وَلٰكِنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿٢٧﴾
قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ اِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ ﴿٢٨﴾

12-13-14- Onlardan önce, Nûh toplumu, Ress, Semud, Âd ve Firavun halkı, Lût'un kardeşleri,[1] Eyke'liler ve Tübba'[2] toplumu da yalanladılar. Hattâ bunların tamamı (kendilerine gönderilen) Peygamberleri de yalanladılar ve (sonunda) Benim cezâmı hak ettiler.

15- Yoksa onlar, Bizim ilk yaratılışta gücümüzün tükendiğini mi (zannediyorlar)?[3] Özellikle onlar, yeniden yaratılış hakkında içerisinden çıkamadıkları bir düşünce karmaşasına giriyorlar.[4]

16- Gerçekten insanı Biz, yarattık ve onun gönlünden ne geçirdiğini[5] de Biz, biliriz. Çünkü Biz, ona şahdamarından daha yakınız.[6]

17- (Bir de) Onun sağında ve solunda oturan (yaptıklarını yazmakla görevli) iki melek, vardır.

18- İnsanın yanında ağzından çıkan her şeyi (yazan) hazır bir gözetleyici, vardır.

19- Ölüm sarhoşluğu gerçekten gelince, (insana): "İşte bu, senin kendisinden hep kaçıp durduğun şeydir!" denilir.

20- Sonra sura üfürülür. İşte bu da geleceği vâdedilen (kıyamet) günüdür.

21- (O gün,) her insan, yanında kendisini sevk eden bir (melek) ve bir de şâhit ile gelir.

22- (O gün her bir kâfire): "Sen, bu günü hiç umursamıyordun. İşte Biz de senin (gözündeki) perdeyi kaldırdık. Artık bugün görüşün, oldukça keskindir." denilir.

23- Yanındaki (melek) de ona: "İşte şu yanımdaki de (yaptıklarınla ilgili) hazır (bilgiler)" der.

24-25- (Allah iki meleğe): "Haydi bütün inatçı, hayra engel olan, saldırgan, şüpheci kâfirleri, atın cehenneme." der.

26- (Ve devamla). "Şu, Allah'la beraber başka ilâhlar edineni, en şiddetli azabın içine atın." der.

27- Onun arkadaşı[7] olan (şeytan) da: "Ey Rabbimiz! Ben, onu azdırmadım. Zâten o, derin bir sapıklık içerisindeydi." der.

28- (Allah onlara): "Benim huzurumda çekişip durmayın. Ben size daha önce uyarı göndermiştim...

---

[1] Lût (a.s)'ın kavmi için, ona akrabalıklarından dolayı "kardeşleri" ifâdesi kullanılmıştır. Bu da gerek akrabalık, gerekse hısımlık yönünden yakınlığın, bir toplumu îman etmedikçe kurtaramayacağının izahı için olabilir.

[2] Tübba' toplumu hakkında bilgi için, Bk. (Duhan: 37)

[3] Yani ilk yaratışla gücümüz tükenmiş de Yahûdîlerin uyduruk tanrısı yahova gibi ilerisini yaratmaktan âciz duruma mı düşmüşüz?

[4] Âyetin son bölümü; "Doğrusu onlar, yeniden yaratma hususunda şüphe içerisindedirler." şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] **Nefsin vesvesesi** demek; "bir kimsenin gönlünden geçirdiği gizli duyguları, kararları gibi bütün gizli düşünceleri" demektir. Hattâ bunlar, Hafaza Meleklerinin bile bilemeyeceği derecede insanın gönlüne gelen düşüncelerdir. İşte Allah, bunların hepsini bilir. Yani bu düşünceler, sonradan her türlü iradeli kabahatleri üzerine yıkmak üzere icat edilen, **nefis** diye ayrı bir varlığın fısıltıları değildir. Çünkü bir bedende birden fazla varlığın bulunması, İslam dışı bir düşünce tarzıdır. Âyetin bu bölümü; "gerçekten Biz, yarattığımız insanın, gönlünden ne geçirdiğini dahi biliriz." şeklinde de anlaşılabilir.

[6] Allah'ın insana, "şahdamarından daha yakın olması" demek; Allah'ın onun halini, ona şahdamarından yakın olandan daha iyi bilmesi demektir. Burada kişisel yakınlık ile ilmi yakınlığa mecâz yapılmıştır. Zîrâ Allah, mekândan münezzeh olduğu için, Onda mekânî yakınlık var sayılırsa; mekânın bir kısmını O'nun kapsamasını ve mekânı Ondan daha geniş farz etmiş oluruz. Bazıları da bu âyetten kişisel yakınlık anlayıp; vahdet-i vücut felsefelerine dayanak aramaya çalışmışlardır. Şunu iyi bilmek gerekir ki; fiil failin aynısı olamaz. Allah'ın olmayan hiç bir şey yoktur, fakat Allah'ın olmak, (hâşâ) Allah olmak, değildir. (Daha geniş bilgi için Bk. Elmalılı: 4505-4513) Bk. (Bakara: 186)

[7] Yani, Dünyada ona musallat olup, âhirette beraber cehenneme gönderildikleri şeytanlaşmış arkadaşı.

مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَىَّ وَمَا اَنَا بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ ﴿٢٩﴾ يَوْمَ
نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَاْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ ﴿٣٠﴾
وَاُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ ﴿٣١﴾ هٰذَا مَا تُوعَدُونَ
لِكُلِّ اَوَّابٍ حَفِيظٍ ﴿٣٢﴾ مَنْ خَشِىَ الرَّحْمٰنَ بِالْغَيْبِ
وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ ﴿٣٣﴾ اُدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ذٰلِكَ يَوْمُ
الْخُلُودِ ﴿٣٤﴾ لَهُمْ مَا يَشَاؤُنَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ﴿٣٥﴾
وَكَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ اَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا
فَنَقَّبُوا فِى الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَحِيصٍ ﴿٣٦﴾ اِنَّ فِى ذٰلِكَ
لَذِكْرٰى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ اَوْ اَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ
﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِى
سِتَّةِ اَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ ﴿٣٨﴾ فَاصْبِرْ عَلٰى مَا
يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ
الْغُرُوبِ ﴿٣٩﴾ وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاَدْبَارَ السُّجُودِ ﴿٤٠﴾
وَاسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِ مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ ﴿٤١﴾ يَوْمَ
يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذٰلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ ﴿٤٢﴾ اِنَّا
نَحْنُ نُحْيِى وَنُمِيتُ وَ اِلَيْنَا الْمَصِيرُ ﴿٤٣﴾

29- ...Benim katımda verilen söz, kesinlikle değiştirilmez ve Ben, kullara asla zulmetmem." der.

30- İşte o gün Biz, cehenneme: "Doldun mu?" deriz, o da: "Daha fazlası var mı?" der.

31- Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar için, zâten uzakta olmayan cennet, (o gün onlara daha da) yaklaştırılır.

32- İşte bu, içinizden Allah'a gönülden yönelen ve O'nun emirlerine riâyet edenlere vâdedilen (cennettir).

33-34- Görmediği halde Rahman (olan Allah)'a saygılarından dolayı tir tir titreyenler ve sadece O'na yönelen bir kalple (huzuruna) gelenlere ise: "Oraya kendinizden emin bir şekilde, esenlikle girin. İşte bu, ebedî yaşamanın başladığı gündür." denilir.

35- Orada onlar için diledikleri her şey ve katımızdan daha fazlası da vardır.

36- Biz, onlardan önce, kendilerinden kuvvet bakımından daha üstün ve yeryüzünü delik deşik eden nice nesilleri, helâk ettik. (Bu helâkten) hiç kurtuluş var mı?[1]

37- Şüphesiz bu (Kitap)ta, vicdanı olan ya da uyanık bir zihinle kulak veren kimse için gerçekten öğüt alınacak bir ders (zikir) vardır.

38- Yemin olsun Biz, gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunanları, Bize bir yorgunluk dokunmadan altı zaman diliminde yarattık.

39- (Ey Muhammed!) Sen, onların söylediklerine karşı sabırlı ol, güneşin doğuşundan önce ve batışından önce Rabbini hamd ile (sürekli olarak) an.

40- Gecenin bir bölümünde[2] ve secdelerin ardından, O'nu hamd ile (sürekli olarak) an.[3]

41- (Ey insanoğlu!), çağırıcı (İsrafil'in,) yakın bir yerden[4] çağırıda bulunacağı[5] güne kulak ver.

42- O gün (herkes,) bu sesi gerçekten işitecektir. İşte bu (gün), (kabirlerden) çıkış günüdür.

43- Şüphesiz, yaşatan da öldüren de kesinlikle Biziz. Ve dönüş de ancak Bize'dir.

---

[1] Bu âyet; "(Ey Muhammed!) Biz, onlardan önce kendilerinden kuvvet bakımından daha üstün nice nesilleri helâk ettik. Ve onlar şehirlerde kaçacak delik aradılar. (Bu helâkten) hiç kurtuluş var mı?" şeklinde de tercüme edilebilir.

---

[2] Yani akşam ve yatsı namazları ile...(Kurtubî)

[3] Bazı müfessirler, bu bölümün akşam namazının son sünnetine işaret olduğunu söylemişlerdir. (Kurtubî)

[4] Yani; herkesin işiteceği bir şekilde...

[5] İsrâfîl'in; "Ey çürümüş kemikler, kopmuş mafsallar, didilmiş etler, dağılmış saçlar, Allah size toplanmanızı emrediyor." diye bağıracağı kıyamet günü. (Elmalılı)

يَوْمَ تَشَقَّقُ الْاَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا
يَسِيرٌ ﴿٤٤﴾ نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِجَبَّارٍ فَذَكِّرْ بِالْقُرْاٰنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ ﴿٤٥﴾

سُورَةُ الْبَلَدِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

لَٓا اُقْسِمُ بِهٰذَا الْبَلَدِ ﴿١﴾ وَاَنْتَ حِلٌّ بِهٰذَا الْبَلَدِ ﴿٢﴾ وَوَالِدٍ
وَمَا وَلَدَ ﴿٣﴾ لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِي كَبَدٍ ﴿٤﴾ اَيَحْسَبُ اَنْ
لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ اَحَدٌ ﴿٥﴾ يَقُولُ اَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًا ﴿٦﴾ اَيَحْسَبُ
اَنْ لَمْ يَرَهُٓ اَحَدٌ ﴿٧﴾ اَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ﴿٨﴾ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ
﴿٩﴾ وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ ﴿١٠﴾ فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ ﴿١١﴾ وَمَٓا اَدْرٰيكَ
مَا الْعَقَبَةُ ﴿١٢﴾ فَكُّ رَقَبَةٍ ﴿١٣﴾ اَوْ اِطْعَامٌ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ
﴿١٤﴾ يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ ﴿١٥﴾ اَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ ﴿١٦﴾ ثُمَّ كَانَ
مِنَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ
﴿١٧﴾ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ﴿١٨﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِنَا
هُمْ اَصْحَابُ الْمَشْـَٔمَةِ ﴿١٩﴾ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُؤْصَدَةٌ ﴿٢٠﴾

44- O gün yer yarılır, insanlar (kabirlerinden) çabucak çıkarlar. İşte bu, Bize göre çok kolay[1] olan toplanma günüdür.

45- (Ey Muhammed!) Biz, onların ne dediklerini çok iyi biliyoruz. Sen, onların üzerinde bir zorlayıcı da değilsin. Öyleyse Benim tehdidimden korkanlara, Kur'ân ile nasîhat et.

35- BELED SURESİ
Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1-2- Hayır! (artık başka söze lüzum yok!) Şu beldeye, şu senin içerisinde oturduğun, beldeye[2] yemin ederim.

3- Ve yemin olsun babaya ve çocuğuna.[3]

4- Gerçekten Biz insanı, sıkıntılarla (mücadele etmesi için) yarattık.

5- (O insan), kendisine karşı kimsenin, asla güç yetiremeyeceğini mi sanıyor?

6- Ve: "Ben, yığınla mal yok ettim." diyor.[4]

7- (Yoksa) kendisini bir gören olmadığını mı zannediyor?

8-9- Biz o (insana) iki göz, bir dil ve iki dudak vermedik mi?

10- Biz ona, (hak ve bâtıl olmak üzere) iki yol[5] göstermedik mi?

11- Fakat o, çetin yokuşa göğüs geremedi.

12- Bu çetin yokuşun tam gerçekliğini sana (Allah'tan başka) kim bildirebilir ki?

13- O, köle azat etmek,[6]

14-15-16- Veya bir kıtlık gününde yakınında olan bir yetimi veya açlıktan kıvranan[7] yoksulu doyurmak,

17- Sonra da îman ederek birbirlerine sabrı tavsiye edenlerden ve birbirlerine merhameti öğütleyenlerden olmaktır.

18- İşte bunlar, defterleri sağ tarafından verilen (şerefli) kimselerdir.

19- Âyetlerimizi inkâr edenler ise, defterleri sol taraflarından verilen (uğursuz) kimselerdir.

20- İşte onlara, (kapıları) üzerlerine kilitlenecek bir (cehennem) ateşi vardır!

---

[1] Bu haşr, ancak Bize kolaydır. Başkalarının kesinlikle yapabileceği bir şey değildir.

[2] Bu beldenin Mekke olduğunda müfessirlerin icma'ı vardır. Ayrıca Mekke'nin isimlerinden birisi de El-Beled'tir.

[3] Bu baba ve çocuğu; Âdem ve zürriyeti, İbrahim ve oğlu İsmail ve Muhammed, Hz. Peygamber ve ümmeti veya her baba ve oğlu olabilir. En doğrusunu ise Allah bilir.

[4] Burada "sarf" yerine "ihlak" fiilinin kullanılması, onların harcamalarının boşa gittiğine işaret olabilir.

[5] **Necd:** tümsek yer, sînede tümsekliği veya süt yolu olması sebebiyle meme ve mecâzen, hayır ve şer olmak üzere iki yol, anlamlarına gelir. Bu âyet, "Biz o (insana anasının) iki memesini hediye, etmedik mi?" diye de tercüme edilebilir.

[6] **Rakabe;** boyun demek olup mecâzen hürriyetini kaybetmiş esir veya köle demektir.

[7] **Metrabe:** kelime anlamı olarak, "topraklanmak" demektir. Ancak bu kelime kinâye olarak, "açlığın şiddetinden toprak yalayan fakir", anlamında kullanılmaktadır. (Kurtubî-Taberî)

36- TÂRIK SURESİ

Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1- O gökyüzüne ve târık'a,[1] yemin olsun.

2- -Bu târık'ın tam gerçekliğini sana (Allah'tan başka) kim bildirebilir ki?

3- O,[2] (karanlığı delen) parlak ve yüksek bir yıldızdır.-

4- Üzerinde kendisini görüp gözeten bir koruyucu bulunmayan hiç kimse yoktur.[3]

5- (Şu insan), neden yaratıldığına bir baksın!

6-7- O, (erkeğin ve kadının) beli[4] ile göğüsleri[5] arasından,[6] aniden boşalan (canlı)[7] bir sudan yaratılmıştır.

8-9-10- Şüphesiz Allah'ın gücü, bütün gizliliklerin ortaya döküleceği (mahşer) günü, insanı tekrar yaratmağa elbette yeter. (İşte o gün), insanın gücü de yardımcısı da yoktur.

11-12- Yağmur yağdıran göğe ve (onunla) yarılıp çatlayan yeryüzüne yemin olsun ki,

13-14- Şüphesiz o (Kur'an, hak ve bâtılı) ayırt edici bir sözdür ve o asla bir şaka değildir.

15-16- O (kâfirler) tuzak kuruyorlarsa, Ben de onların tuzaklarına karşılık veririm.

---

[1] **Târık:** bir ses işitilecek şekilde vurmak, çarpmak demektir. Ayrıca târık mecâzen; yolcu, gece gelip kapı çalan ziyaretçi, geceleyin ortaya çıkan şey, hayalî suretler anlamlarına geldiği gibi, bir de, sabaha karşı doğan sabahyıldızına da bu isim verilmiştir.

[2] **Necm-i sâkıb:** delen yıldız demek olup, ışığının kuvvetinden dolayı karanlığı deliyor gibi görünen parlak yıldız demektir, yüksek yıldız veya sabahyıldızı anlamına da gelir. Bu ifâdeyle; karanlıkları sabahyıldızı gibi nuruyla delerek insanlara yol gösteren ve onları küfürden kurtaran Kur'an veya Peygamber istiâre yoluyla kastedilmiş olabilir.

[3] (لمّا) istisna edatı olarak tercüme edilmiştir.

[4] **Sulb:** sırttan kuyruk sokumuna kadar olan ve içerisinden sinirlerin geçtiği omurga, yani bel demektir.

[5] **Terâib:** terîbe'nin çoğuludur. Göğüs kemikleri, yani; iki meme ile boyun arası veya göğsün sağ ve sol tarafından dörder kaburga kemikleri demektir.

[6] Sulb ile terâib bedenin arka ve önden iki cephesidir ki, bunların arası tenasül âletlerinin bulunduğu yerdir. Buna göre sulb ile terâib arası, bedenin genel duruşuna göre ortasında bulunan tenasül âletlerinden kinâye olur. Buna göre âyetin kastedilen anlamı, "O, (erkeğin ve kadının) tenasül uzuvlarından, aniden boşalan (canlı) bir sudan yaratılmıştır." şeklinde olabilir. Aynı zamanda sulb erkeğe, terâib kadına, işaret olarak düşünülürse "araları" da ikisinin bir araya gelmelerinden kinâye olur. Buna göre de âyetin kastedilen anlamı, "O, erkeğin ve kadının bir araya gelmesiyle, aniden boşalan (canlı) bir sudan yaratılmıştır." şeklinde olabilir. Bk. (Elmalılı, sh: 5703-5726)

[7] Genelde "atılan" şeklinde edilgen sıfat fiil olarak tercüme edilen (دافق) kelimesi, esas anlamıyla; etken sıfat fiil (ism-i fail) olarak tercüme edilmiştir.

سُورَةُ الطَّارِقِ (مَكِّيَّة)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالسَّمَٓاءِ وَالطَّارِقِۙ ﴿١﴾ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا الطَّارِقُۙ ﴿٢﴾ اَلنَّجْمُ
الثَّاقِبُۙ ﴿٣﴾ اِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌۜ ﴿٤﴾ فَلْيَنْظُرِ
الْاِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَۜ ﴿٥﴾ خُلِقَ مِنْ مَٓاءٍ دَافِقٍۙ ﴿٦﴾ يَخْرُجُ مِنْ
بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَٓائِبِۜ ﴿٧﴾ اِنَّهُ عَلٰى رَجْعِه۪ لَقَادِرٌۜ ﴿٨﴾ يَوْمَ
تُبْلَى السَّرَٓائِرُۙ ﴿٩﴾ فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍۜ ﴿١٠﴾ وَالسَّمَٓاءِ
ذَاتِ الرَّجْعِۙ ﴿١١﴾ وَالْاَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِۙ ﴿١٢﴾ اِنَّهُ لَقَوْلٌ
فَصْلٌۙ ﴿١٣﴾ وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِۜ ﴿١٤﴾ اِنَّهُمْ يَك۪يدُونَ كَيْدًاۙ ﴿١٥﴾
وَاَك۪يدُ كَيْدًاۚ ﴿١٦﴾ فَمَهِّلِ الْكَافِر۪ينَ اَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًا ﴿١٧﴾

سُورَةُ الْقَمَرِ (مَكِّيَّة)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ﴿١﴾ وَاِنْ يَرَوْا اٰيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا
سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ ﴿٢﴾ وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا اَهْوَٓاءَهُمْ وَكُلُّ اَمْرٍ مُسْتَقِرٌّ ﴿٣﴾

17- Onun için sen kâfirlere mühlet ver ve onlara biraz zaman tanı.

37- KAMER SURESİ

Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1- Kıyamet(in vakti) yaklaştı ve ay da yarıldı.[8]

2- O (kâfirler,) bir mûcize görünce, ondan yüz çevirir ve: "(Bu,) güçlü bir büyüdür." derler.

3- Yalanlarlar ve kendi arzularının peşine düşerler. Oysa (sonunda) her iş yerini bulacaktır.

---

[8] Sahabe, tabiîn ve daha sonra gelen müfessirlerin büyük çoğunluğu, bu mûcizenin gerçekleştiği hakkında müttefiktirler. Sahabeden Hz. Ali, İbn-i Mes'ud, İbn-i Abbas, Enes, İbn-i Ömer (r.a) bu hadiseyi nakletmişlerdir. Buhârî, Müslim ve Tirmizî başta olmak üzere pek çok sahih kaynakta, "ayın yarıldığı" ile ilgili sahih rivâyetler mevcuttur. Muhiddîn-i Arabî'nin, "ayın yarılması mûcizesinin nazarlarda meydana geldiğini" söylemesi, şüphecilerin düşüncelerine uygun ise de "Allah'ın her şeye kadir ve Kur'an'ın tüm ifâdelerinin tam bir hakikat olduğuna" îman edenlerin, îmanına uygun değildir. Bazılarının bu olayın kıyamette olacağını söylemeleri ise, bu âyeti takip eden âyete de ters düşmektedir ve bu görüşler, îmandan ziyade inkâra hevesli olanları, memnun edecek tevillerden başka bir şey değildir.

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْاَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ﴿٤﴾ حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ
فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ ﴿٥﴾ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ اِلٰى شَيْءٍ
نُكُرٍ ﴿٦﴾ خُشَّعًا اَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْاَجْدَاثِ كَاَنَّهُمْ
جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ ﴿٧﴾ مُهْطِعِينَ اِلَى الدَّاعِ يَقُولُ الْكَافِرُونَ
هٰذَا يَوْمٌ عَسِرٌ ﴿٨﴾ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا
وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ ﴿٩﴾ فَدَعَا رَبَّهُ اَنّ۪ي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ
﴿١٠﴾ فَفَتَحْنَا اَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ ﴿١١﴾ وَفَجَّرْنَا
الْاَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلٰى اَمْرٍ قَدْ قُدِرَ ﴿١٢﴾ وَحَمَلْنَاهُ
عَلٰى ذَاتِ اَلْوَاحٍ وَدُسُرٍ ﴿١٣﴾ تَجْر۪ي بِاَعْيُنِنَا جَزَاءً لِمَنْ
كَانَ كُفِرَ ﴿١٤﴾ وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا اٰيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿١٥﴾
فَكَيْفَ كَانَ عَذَاب۪ي وَنُذُرِ ﴿١٦﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ
فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿١٧﴾ كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَاب۪ي
وَنُذُرِ ﴿١٨﴾ اِنَّا اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ ر۪يحًا صَرْصَرًا ف۪ي يَوْمِ نَحْسٍ
مُسْتَمِرٍّ ﴿١٩﴾ تَنْزِعُ النَّاسَ كَاَنَّهُمْ اَعْجَازُ نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ
﴿٢٠﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَاب۪ي وَنُذُرِ ﴿٢١﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ
لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿٢٢﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ﴿٢٣﴾

4- Yemin olsun onlara, (kendilerini şirkten) caydıracak nice haberler, gelmiştir.

5- (Ki bu haberlerin her biri,) en mükemmel mutlak doğru(lar)dır. Fakat bu uyarılar, (onlara) hiç fayda vermiyor.

6- Öyleyse (Ey Muhammed!) Sen, onlarla mücadele etmeyi bırak. O, çağırıcının[1] benzeri görülmemiş, bir şeye çağıracağı gün var ya!

7- (İşte o gün) onlar, etrafa yayılmış çekirgeler gibi perişan bakışlarla kabirlerden çıkarlar.

8- Kâfirler, gönülleri bomboş ve gözleri belermiş bir şekilde çağırana doğru koşarlarken: "Bu, çok zorlu bir gün!" diyecekler.

9- Kendilerinden önceki Nûh toplumu da (Peygamberlerini) yalanladı. Onlar, kulumuzu yalanlamakla kalmayıp bir de: "Delidir." dediler. (İşte o, böyle) engellendi.

10- Sonunda Rabbine: "Gerçekten ben yenildim, intikamımı al." diye duâ etti.

11- Biz de onların üzerine gök yarılmışçasına akan, bir su gönderdik.[2]

12- Yeryüzünü de kaynaklar halinde fışkırttık. Derken (her iki) su, önceden belirlenmiş bir iş için birleşti.

13-14- Ve Biz, kendisine nankörlük edilen Nûh'u, (tahta) levhalar ve çivilerle yapılmış ve gözetimimiz altında yol alan bir gemi[3] üzerinde taşıdık;

15- Yemin olsun Biz bunu,[4] bir ibret olarak bıraktık. Fakat düşünen mi var?[5]

16- Benim azabım ve uyarılarım nasılmış? (Bir görün bakalım!)

17- Yemin olsun ki Biz, Kur'an'ı düşünülmesi için kolaylaştırdık. Fakat düşünen var mı?

18- Âd (toplumu) da yalanlamıştı. Benim azabım ve uyarılarım nasılmış? (Bir görün bakalım!)

19- Biz, o uğursuzluğu devam eden günde, onların üzerlerine soğuk ve gürültülü bir fırtına gönderdik.

20- O (rüzgâr,) insanları sökülmüş hurma kütükleri gibi savuruyordu.

21- Benim azabım ve uyarılarım nasılmış? (Bir görün bakalım!)

22- Yemin olsun ki Biz, Kur'an'ı düşünülmesi için kolaylaştırdık. Fakat düşünen var mı?

23- Semûd (toplumu) da uyarıları yalanladı.

---

[1] Bu çağırıcının İsrâfil olması, çok kuvvetlidir.

[2] Bulutlardan suyun sel gibi akışının; gökyüzünün kapılarının açılıp, gök kubbenin yarılması manzarasına benzetilmesi bir istiâre-i temsilîyye olduğu için tercüme yukarıdaki şekilde yapılmıştır. Eğer bu dikkate alınmazsa tercüme, "Biz de boşalan bir su ile göğün kapılarını açtık." şeklinde olur.

[3] **Levh:** Ana maddesi ne olursa olsun tahta gibi yassı olan şey demektir. **Düsür:** disâr'ın çoğulu olup, çivi, geminin tahtalarının birbirine bağlandığı ip, perçin veya halat demektir. Zat'il-elvah ve düsür; ise gemi demektir. Burada tarif için sıfat isim yerine kullanılmıştır. Bu sebeple tercüme yukarıdaki şekilde yapılmıştır.

[4] "Bu" ifâdesi; her ne kadar "Hz. Nûh'un gemisinin Cudî dağındaki enkazı" şeklinde anlaşılabilirse de; bunu, "gemilerin Hz. Nûh'u hatırlatacak birer ibret" olduğu şeklinde anlamak daha doğru olabilir. Çünkü bunda ibret sahası daha geniştir.

[5] (مُدَّكِرٍ)'in aslı (مُذْتَكِرٍ)'dir.

فَقَالُوا اَبَشَرًا مِنَّا وَاحِدًا نَتَّبِعُهُۙ اِنَّا اِذًا لَفٖى ضَلَالٍ وَسُعُرٍ
﴿٢٤﴾ ءَاُلْقِىَ الذِّكْرُ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ اَشِرٌ ﴿٢٥﴾
سَيَعْلَمُونَ غَدًا مَنِ الْكَذَّابُ الْاَشِرُ ﴿٢٦﴾ اِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةِ
فِتْنَةً لَهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْۘ ﴿٢٧﴾ وَنَبِّئْهُمْ اَنَّ الْمَٓاءَ قِسْمَةٌ
بَيْنَهُمْۚ كُلُّ شِرْبٍ مُحْتَضَرٌ ﴿٢٨﴾ فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطٰى
فَعَقَرَ ﴿٢٩﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابٖى وَنُذُرِ ﴿٣٠﴾ اِنَّٓا اَرْسَلْنَا
عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشٖيمِ الْمُحْتَظِرِ ﴿٣١﴾ وَلَقَدْ
يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿٣٢﴾ كَذَّبَتْ قَوْمُ
لُوطٍ بِالنُّذُرِ ﴿٣٣﴾ اِنَّٓا اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا اِلَّٓا اٰلَ لُوطٍۜ
نَجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍۙ ﴿٣٤﴾ نِعْمَةً مِنْ عِنْدِنَاۜ كَذٰلِكَ نَجْزٖى مَنْ
شَكَرَ ﴿٣٥﴾ وَلَقَدْ اَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنُّذُرِ ﴿٣٦﴾
وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنْ ضَيْفِهٖ فَطَمَسْنَٓا اَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابٖى
وَنُذُرِ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ صَبَّحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُسْتَقِرٌّۚ ﴿٣٨﴾
فَذُوقُوا عَذَابٖى وَنُذُرِ ﴿٣٩﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ
مِنْ مُدَّكِرٍ ۟ ﴿٤٠﴾ وَلَقَدْ جَٓاءَ اٰلَ فِرْعَوْنَ النُّذُرُۚ ﴿٤١﴾ كَذَّبُوا
بِاٰيَاتِنَا كُلِّهَا فَاَخَذْنَاهُمْ اَخْذَ عَزٖيزٍ مُقْتَدِرٍ ﴿٤٢﴾

24-25- Ve: "İçimizden (bizim gibi, hem de) yalnız bir insana mı uyacağız?[1] O zaman biz, tam bir sapkınlık ve çılgınlık yapmış oluruz. (Bizler dururken) vahiy ona mı indirildi? Hayır, o şımarık bir yalancıdır." dediler.

26- Onlar, yarın (gerçek) yalancı ve şımarığın kim olduğunu, öğrenecekler.

27- (Ey Salih!): Gerçekten, onlara imtihan için o deveyi gönderen, Biziz. Sen, onları biraz gözetle ve sabret.

28- Ve onlara: "Suyun, kendileriyle (deve arasında) pay edildiğini ve su alış sırası (kiminse, suyu) onun kullanmasını," haber ver.

29- (Bunun üzerine onlar,) arkadaşlarından (birisini) çağırdılar. O da (bıçağını) kapıp (deveyi) öldürdü.

30- Benim azabım ve uyarılarım nasılmış? (Bir görün bakalım!)[2]

31- Biz de onların üzerine, (azap olarak) bir çığlık gönderiverdik. Sonunda onlar, ağıldaki çalı çırpı kırıntılarına döndüler.

32- Yemin olsun ki Biz Kur'an'ı düşünülmesi için kolaylaştırdık. Fakat düşünen var mı?[3]

33- Lût (toplumu) da uyarıları yalanladı.

34-35- Biz de onların üzerine taş yağdıran bir kasırga gönderdik. (Bu azaptan) sadece Lût'un ailesini, katımızdan bir nîmet olarak, seher vakti kurtardık. İşte Biz, şükreden kimseyi böyle mükâfatlandırırız.

36- Oysa (Lût) onları, şiddetli azabımız konusunda uyarmıştı. Onlar da, bu uyarıları kavga ve şüphe ile karşılamışlardı.

---

[1] Genelde insanlar, kendi içlerinden çıkan önemli kimseleri, hele bir de tek başlarına iseler kabullenememektedirler. Tıpkı Semûd toplumu gibi.

[2] Aynı âyet için Bk. (Kamer: 16, 21)

[3] Aynı âyet için Bk. (Kamer: 17, 22, 40)

37- (Bir de) onlar, onun konuklarından istifâde etmeye kalkıştılar. Biz de onların gözlerini kör ettik. Ve: "Benim azabım ve uyarılarım nasılmış? Tadın bakalım!" (dedik.)

38- Yemin olsun onları bir sabah vakti erkenden, yakalarını bir daha bırakmayacak olan bir azap yakalayıverdi.

39- (Ve onlara): "Benim azabım ve uyarılarım nasılmış? Tadın bakalım!" (dedik.)

40- Yemin olsun ki, Biz Kur'an'ı düşünülmesi için kolaylaştırdık. Fakat düşünen var mı?[4]

41- Şüphesiz Firavun ailesine de uyarılar geldi.

42- Onlar da âyetlerimizin tümünü yalanladılar. Biz de onları, çok kuvvetli ve kudretli birine yaraşır bir şekilde, yakaladık.

---

[4] Aynı âyet için Bk. (Kamer: 17, 22, 32)

اَكُفَّارُكُمْ خَيْرٌ مِنْ اُولٰٓئِكُمْ اَمْ لَكُمْ بَرَٓاءَةٌ فِى الزُّبُرِ ﴿٤٣﴾
اَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرٌ ﴿٤٤﴾ سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ
وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ ﴿٤٥﴾ بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ اَدْهٰى
وَاَمَرُّ ﴿٤٦﴾ اِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِى ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٤٧﴾ يَوْمَ
يُسْحَبُونَ فِى النَّارِ عَلٰى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿٤٨﴾
اِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾ وَمَٓا اَمْرُنَٓا اِلَّا وَاحِدَةٌ
كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ﴿٥٠﴾ وَلَقَدْ اَهْلَكْنَٓا اَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ
مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿٥١﴾ وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِى الزُّبُرِ ﴿٥٢﴾ وَكُلُّ
صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ ﴿٥٣﴾ اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِى جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ
﴿٥٤﴾ فِى مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ ﴿٥٥﴾

سُورَةُ ص (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

صٓ وَالْقُرْاٰنِ ذِى الذِّكْرِ ﴿١﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِى
عِزَّةٍ وَشِقَاقٍ ﴿٢﴾ كَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ
فَنَادَوْا وَلَاتَ حِينَ مَنَاصٍ ﴿٣﴾

43- (Ey Mekkeliler!) Yoksa sizin kâfirleriniz bunlardan daha mı hayırlı? Yahut kutsal Kitaplarda, sizin için bir kurtuluş müjdesi mi var?

44- Yoksa onlar: "Biz, birbiriyle yardımlaşan yenilmez bir topluluğuz." mu diyorlar?[1]

45- Yakında o topluluk, bozguna uğratılacak ve onlar, arkalarını dönüp kaçacaklar.[2]

46- Daha doğrusu onlar, asıl azaba kıyamet günü çarptırılacaklardır. Kıyamet günü ise çok daha korkunç ve çok daha beterdir.

47- Şüphesiz (o gün) günâhkârlar, şaşkınlık ve çılgın (ateş) içerisindedir.

48- (Ve onlara,) yüz üstü cehennem ateşine sürüklenecekleri gün: "Cehennemin okşayışını[3] tadın (bakalım!)" (denilecek).

49- Şüphesiz Biz, her şeyi bir ölçüye göre yarattık.

50- Bizim emrimiz, bir göz kırpması gibi anidir.[4]

51- Yemin olsun Biz, sizin gibi pek çoğunu helâk ettik. Fakat hiç düşünen var mı?

52- Onların yaptıkları her şey, amel defterlerinde (yazılı)dır.

53- (Hem de) küçük, büyük ne varsa hepsi satır satır (yazılmıştır.)

54- Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar, kesinlikle cennetlerde ve nehir başlarındadırlar.[5]

55- (Ve onlar), çok kudretli, mülkünün sonu olmayan, (Allah)ın yanında sadıklara özel olan makamdadırlar.

38- SÂD SURESİ

Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1- Sâd. Şu şerefli Kur'an'a yemin olsun ki;

2- O kâfirler, (boş) bir gurur ve ayrılık içerisindedirler.

3- Bizim, kendilerinden önce helâk ettiğimiz nice nesiller, (o helâk esnasında) feryat ettiler ama (artık) kurtulma zamanı çoktan geçmişti.

---

[1] Bu ifâde, ileride gelecek insanların toplumsal güçlerine ve maddi imkânlarına güveneceklerine veya materyalist bir mantıkla, "çoğunluğun kendilerinde olduğuna göre doğrunun da kendileri olduğuna" inanarak, bunu insanlara bir zulüm aracı olarak kullanacaklarına işaret olabilir.

[2] Bu âyet Bedir gününden önce Mekke'de indirilmiştir. Ebû Hüreyre (r.a)'den, o da Ömer b. Hattab (r.a)'den: "Bir gün Peygamberimize: 'Ey Allah'ın Rasûlü! Hangi topluluk bozulacak.' dedim. Sonunda Bedir günü oldu ve Kureyş'in ordusu bozuldu. Peygamberimize baktım arkalarından kılıcını çekmiş ve bu âyeti okuyordu." (Taberî - İbnü Kesir)

[3] Bu ifâdede, çok zarif bir istihza vardır.

[4] Yani; Bizim bütün işimiz, bir kelimeden veya bir göz kırpmasından ibarettir. Onun için dünyadaki bu düzen nasıl bozulacak, kıyamet nasıl kopacak, günâhkârlar cehenneme nasıl atılacak diye tereddüde gerek yoktur. Biz, sadece "Ol!" deyince bunların hepsi oluverir.

[5] (نَهَر), (اَنْهَار)'un çoğulu olarak alınırsa âyetin tercümesi "Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar, kesinlikle cennetlerde ve nurlar içerisindedir." şeklinde olur. (Kurtubî)

وَعَجِبُوا اَنْ جَٓاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْۘ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هٰذَا سَاحِرٌ
كَذَّابٌۚ ﴿٤﴾ اَجَعَلَ الْاٰلِهَةَ اِلٰهًا وَاحِدًاۚ اِنَّ هٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ
﴿٥﴾ وَانْطَلَقَ الْمَلَاُ مِنْهُمْ اَنِ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلٰٓى اٰلِهَتِكُمْۚ
اِنَّ هٰذَا لَشَيْءٌ يُرَادُۚ ﴿٦﴾ مَا سَمِعْنَا بِهٰذَا فِي الْمِلَّةِ الْاٰخِرَةِۚ
اِنْ هٰذَٓا اِلَّا اخْتِلَاقٌۚ ﴿٧﴾ ءَاُنْزِلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ مِنْ بَيْنِنَاۜ بَلْ
هُمْ فِي شَكٍّ مِنْ ذِكْرِيۚ بَلْ لَمَّا يَذُوقُوا عَذَابِۜ ﴿٨﴾ اَمْ
عِنْدَهُمْ خَزَٓائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ الْعَزِيزِ الْوَهَّابِۚ ﴿٩﴾ اَمْ لَهُمْ
مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَاۗ فَلْيَرْتَقُوا فِي الْاَسْبَابِ
﴿١٠﴾ جُنْدٌ مَا هُنَالِكَ مَهْزُومٌ مِنَ الْاَحْزَابِ ﴿١١﴾ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ
قَوْمُ نُوحٍ وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ ذُو الْاَوْتَادِۙ ﴿١٢﴾ وَثَمُودُ وَقَوْمُ لُوطٍ
وَاَصْحَابُ لْـَٔيْكَةِۜ اُولٰٓئِكَ الْاَحْزَابُ ﴿١٣﴾ اِنْ كُلٌّ اِلَّا كَذَّبَ
الرُّسُلَ فَحَقَّ عِقَابِۚ ﴿١٤﴾ وَمَا يَنْظُرُ هٰٓؤُلَٓاءِ اِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً
مَا لَهَا مِنْ فَوَاقٍ ﴿١٥﴾ وَقَالُوا رَبَّنَا عَجِّلْ لَنَا قِطَّنَا قَبْلَ يَوْمِ
الْحِسَابِ ﴿١٦﴾ اِصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُونَ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا دَاوُدَ
ذَا الْاَيْدِۚ اِنَّهُٓ اَوَّابٌ ﴿١٧﴾ اِنَّا سَخَّرْنَا الْجِبَالَ مَعَهُ يُسَبِّحْنَ
بِالْعَشِيِّ وَالْاِشْرَاقِۙ ﴿١٨﴾ وَالطَّيْرَ مَحْشُورَةًۜ كُلٌّ لَهُٓ اَوَّابٌ ﴿١٩﴾

4-5- Kâfirler, kendilerine içlerinden bir uyarıcının gelmiş olmasına şaşırdılar ve: "Bu (adam,) yalancıdır (ve) büyücüdür. (Yani şimdi de) pek çok ilâhı, bir tek ilâh mı yapıyor?[1] Bu, kesinlikle tuhaflıktan da öte bir şey." dediler.

6- Onların ileri gelenlerinden bir grup öne atılarak:[2] "İlâhlarınızın yolunda yürüyün ve (onlara bağlılıkta) kararlı olun, çünkü asıl yapmanız gereken şey, budur." (dedi.)

7-8- (Ve devamla): "Biz, böyle bir şeyi son dinde[3] bile duymadık. Bu, tamamen uydurmadan başka bir şey değildir. Hem bu zikir içimizden (başka kimse kalmadı da) ona mı indirildi?" dediler. Doğrusu, onlar esas benim zikrim (olan Kur'an'dan) şüphe ediyorlar ve onlar henüz Benim azabımı tatmadılar.

9- Yoksa o (kâfirler) çok şerefli ve lütuf sahibi Rabbinin hazinelerinin, kendilerinin yanında olduğunu mu (zannediyorlar)?[4]

10- Yoksa kendilerini göklerin, yerin ve bu ikisi arasında bulunanların sahibi mi (zannediyorlar)? Eğer öyleyse, bir yolunu bulup, göğe yükselsinler (de bir bakalım).

11- Onlar, burada,[5] derme çatma ve hezimete mahkûm[6] bir ordu döküntüsüdürler.

12- Onlardan önce, Nûh, Âd ve kazıklar sahibi[7] Firavun'un toplumları da (Peygamberlerini) yalanladılar.

13- Semûd, Lût kavmi ile Eyke'liler de bu gruplardandı.

14- İşte bunların tamamı, Peygamberleri yalanladılar ve Benim cezâmı hak ettiler.

15- Bu (kâfirler de) asla dönüşü olmayan bir çığlıktan başka bir şey beklemiyorlar.

16- (Bir de kalkmış): "Ey Rabbimiz! Hesap gününden önce, bize (azaptan) payımızı çabuklaştırıver." diyorlar.

17- Onların söylediklerine karşı sabret ve bizim güçlü kulumuz Dâvût'u hatırla. Çünkü o, çok doğru (ve azimli)[8] birisiydi.

18-19- Doğrusu biz dağları ve toplanıp gelen kuşları akşam ve kuşluk vakti onun ile birlikte (Allah'ı) tesbih etsinler diye ona boyun eğdirdik, hepsi birlikte (Allah'ı) bolca tesbih ederlerdi.

---

[1] Yani; "Allah'tan başka ilâh yoktur diyerek, ilâhlarımızın ilâhlığını yok sayıp, ilâhlığı sadece Allah'a has kılıyor." dediler.

[2] Bunlar Peygamberimizin amcası Ebû Talib'e ölmek üzereyken gelip, küfründe devam etmesini isteyen; Ebû Cehil, Utbe, As b. Vail ve Ebû Muayt'tır. (Tirmîzî-Kurtubî)

[3] Burada son dinden kastedilen büyük ihtimâlle Hıristiyanlıktır. Ancak; diğer dinlerin de anlaşılma ihtimâli vardır. O zaman bu âyetin tercümesi "Biz böyle bir şeyi, daha önceki hiç bir dinde duymadık." şeklinde de olabilir.

[4] İlâhî kitabın kime gönderileceğine karar yetkisinin, kendilerinde olduğunu mu zannediyorlar?

[5] Yani, göklerde... (Taberî) "Burada" ifâdesi "Bedir Savaşına" bir işaret de olabilir. (Kurtubî)

[6] Bu ifâde, Kureyş'in Bedir'deki hezimetine işaret olabileceği gibi, başarılı olacak bir ordunun, muntazam bir milletten çıkacağına da işarettir.

[7] **Evtâd**: Veted'in çoğulu olup kazıklar demektir. "Kazıklar sahibi" ifâdesi ise Firavunların; **a-** Askerinin ve konakladıkları yerlerde çaktıkları çadır kazıklarının çokluğu, **b-** İnsanları kazığa çakarak işkence ettikleri, **c-** Kuvvetli mülk ve adamlara sahip olmaları **d-** Mısır'daki dağ gibi piramitlere sahip olmalarından kinâyedir.

[8] **Evvab**: Dönülmesi gereken yere dönen, çok tesbih eden, çok doğru ve azimli demektir.

وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ وَاٰتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصْلَ الْخِطَابِ ﴿٢٠﴾ وَهَلْ
اَتٰيكَ نَبَؤُا الْخَصْمِ اِذْ تَسَوَّرُوا الْمِحْرَابَ ﴿٢١﴾ اِذْ دَخَلُوا
عَلٰى دَاوُ۫دَ فَفَزِعَ مِنْهُمْ قَالُوا لَا تَخَفْ خَصْمَانِ بَغٰى بَعْضُنَا
عَلٰى بَعْضٍ فَاحْكُمْ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَلَا تُشْطِطْ وَاهْدِنَا اِلٰى
سَوَٓاءِ الصِّرَاطِ ﴿٢٢﴾ اِنَّ هٰذَٓا اَخ۪ي لَهُ تِسْعٌ وَتِسْعُونَ نَعْجَةً
وَلِيَ نَعْجَةٌ وَاحِدَةٌ فَقَالَ اَكْفِلْنِيهَا وَعَزَّنِي فِي الْخِطَابِ
﴿٢٣﴾ قَالَ لَقَدْ ظَلَمَكَ بِسُؤَالِ نَعْجَتِكَ اِلٰى نِعَاجِه۪ وَاِنَّ
كَث۪يرًا مِنَ الْخُلَطَٓاءِ لَيَبْغ۪ي بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ اِلَّا الَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَقَل۪يلٌ مَا هُمْ وَظَنَّ دَاوُ۫دُ اَنَّمَا
فَتَنَّاهُ فَاسْتَغْفَرَ رَبَّهُ وَخَرَّ رَاكِعًا وَاَنَابَ ﴿٢٤﴾ فَغَفَرْنَا لَهُ
ذٰلِكَ وَاِنَّ لَهُ عِنْدَنَا لَزُلْفٰى وَحُسْنَ مَاٰبٍ ﴿٢٥﴾ يَا دَاوُ۫دُ اِنَّا
جَعَلْنَاكَ خَل۪يفَةً فِي الْاَرْضِ فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ
وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰى فَيُضِلَّكَ عَنْ سَب۪يلِ اللّٰهِ اِنَّ الَّذ۪ينَ يَضِلُّونَ
عَنْ سَب۪يلِ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَد۪يدٌ بِمَا نَسُوا يَوْمَ الْحِسَابِ
﴿٢٦﴾ وَمَا خَلَقْنَا السَّمَٓاءَ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَاطِلًا
ذٰلِكَ ظَنُّ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنَ النَّارِ ﴿٢٧﴾

20- Onun hükümranlığını güçlendirmiş, ona hikmet ve davaları çözme kabiliyeti vermiştik.

21- Sana o davalıların[1] haberi geldi mi? Hani onlar, duvardan aşarak mihraba ulaşmışlardı.

22- (Davalılar,) Dâvût'un yanına girince o, onlardan korktu. Onlar da: "Korkma! Biz, biri diğerine haksızlık eden iki davalıyız. Şimdi sen, aramızda adaletle hükmet, kararında adaletsizlik yapma ve bizi hak yola ilet." dediler.

23- (Onlardan birisi): "Bu benim kardeşimdir. Onun doksan dokuz dişi koyunu,[2] benimse bir dişi koyunum var. Buna rağmen "onu da bana ver" diyor ve ben, onunla baş edemedim."[3] dedi.

24- (Davut): "Bu adam senin bir koyununu, kendi koyunlarına katmak istemekle sana kesinlikle zulmetmiştir. Doğrusu, çok az olmasına rağmen gerçekten (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlar dışında, ortak iş yapanların[4] çoğu, genellikle birbirlerinin hakkına tecavüz ederler." dedi. Ve Dâvût, o anda gerçekten Bizim kendisini imtihan ettiğimizi anladı, Rabbinden af diledi, eğilerek yere kapandı[5] ve (Allah'a) gönülden yöneldi.[6] (secde)

25- Biz de imtihanı ondan kaldırdık. Bu (olayın aslı) böyledir. Şüphesiz onun, yanımızda yüksek bir makamı ve (âhirette) güzel bir geleceği vardır.

26- Ey Dâvût! Gerçek şu ki Biz, seni yeryüzünde halîfe kıldık. Öyleyse insanlar arasında Allah'ın kanunları ile hükmet ve keyfi kanunlara uyma. Zîrâ onlar, seni Allah'ın yolundan saptırır. Şüphesiz Allah'ın yolundan sapanlara, hesap gününü unutmalarından dolayı şiddetli bir azap vardır.

27- Biz gökyüzünü, yeryüzünü ve bu ikisinin arasındakileri kâfirlerin zannettikleri gibi tesadüfen yaratmadık. Vay o cehenneme girecek kâfirlerin haline!

---

[1] **Hasım**: Mastar olup Arapçada tekil, çoğul, erkek ve dişi için kullanılabilir. Bu davalıların, insan şeklinde gelen iki melek oldukları da rivâyet edilmiştir.

[2] **Na'ce**: Dişi koyun, dişi sülün demektir. İstiare olarak kadın anlamında da kullanılır. Sadece bu istiâreli anlamından hareket edip, birçok müfessirin, hattâ Mevdudi'nin bile, (Bk. Sâd: 25 ve dipnotu) Hz. Dâvut'un 99 karısı olduğunu ve başka birisinin karısına da göz diktiğini söylemeleri hayret vericidir. Bu sebeple Yahûdî uydurmalarının, Müslümanlar üzerinde bu kadar etkin olmasının ve birçok tefsire girmesinin, iyi niyetle alâkası olmadığı açıkça anlaşılmaktadır.

[3] Âyetin son bölümü "...beni tartışmada yendi." şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] Huleta'yı, bir toplumda yaşayan insanlar, kardeşler, dostlar ve yoldaşlar şeklinde anlamak da mümkündür.

[5] Buradaki, "rükû etti" ifâdesini müfessirlerin büyük çoğunluğu, "secde etti" şeklinde anlamışlardır. İfadenin orijinalinden hareketle İmam Ebû Hanife, namazda ve namaz dışında bu âyeti işiten bir kimsenin secde yerine rükû edebileceği kanaatindedirler.

[6] Dâvut (a.s), bazı tefsirlerin Yahûdî kaynaklarından rivâyet ettikleri gibi; bu yargı işinde taraflardan birini dinlemeyerek hata falan işlememiştir. Hz. Dâvut imtihan edildiğini anlayınca, imtihanı kazandığı için kendisine lütufta bulunan Rabbine secde etmiştir ki bir Peygambere de bu yakışır. Hattâ Hz. Ali, "her kim Dâvut olayını hikâyecilerin anlattığı şekilde anlatırsa ona yüz altmış değnek vururum." buyurmuştur. (Elmalılı)

اَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ
فِي الْاَرْضِۘ اَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ ﴿٢٨﴾ كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ
اِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا اٰيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ اُولُوا الْاَلْبَابِ ﴿٢٩﴾
وَوَهَبْنَا لِدَاوُۥدَ سُلَيْمٰنَۜ نِعْمَ الْعَبْدُۜ اِنَّهُۥ اَوَّابٌۜ ﴿٣٠﴾ اِذْ
عُرِضَ عَلَيْهِ بِالْعَشِيِّ الصَّافِنَاتُ الْجِيَادُۙ ﴿٣١﴾ فَقَالَ اِنِّي
اَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّيۚ حَتّٰى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ
﴿٣٢﴾ رُدُّوهَا عَلَيَّۜ فَطَفِقَ مَسْحًا بِالسُّوقِ وَالْاَعْنَاقِ ﴿٣٣﴾
وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمٰنَ وَاَلْقَيْنَا عَلٰى كُرْسِيِّهِ جَسَدًا ثُمَّ اَنَابَ
﴿٣٤﴾ قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِاَحَدٍ
مِنْ بَعْدِيۚ اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٣٥﴾ فَسَخَّرْنَا لَهُ الرِّيحَ
تَجْرِي بِاَمْرِهِ رُخَاءً حَيْثُ اَصَابَۙ ﴿٣٦﴾ وَالشَّيَاطِينَ كُلَّ
بَنَّاءٍ وَغَوَّاصٍۙ ﴿٣٧﴾ وَاٰخَرِينَ مُقَرَّنِينَ فِي الْاَصْفَادِ ﴿٣٨﴾
هٰذَا عَطَاؤُنَا فَامْنُنْ اَوْ اَمْسِكْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٩﴾ وَاِنَّ لَهُ
عِنْدَنَا لَزُلْفٰى وَحُسْنَ مَاٰبٍ ﴿٤٠﴾ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا اَيُّوبَۢ اِذْ
نَادٰى رَبَّهُۥ اَنِّي مَسَّنِيَ الشَّيْطَانُ بِنُصْبٍ وَعَذَابٍ ﴿٤١﴾
اُرْكُضْ بِرِجْلِكَۚ هٰذَا مُغْتَسَلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ ﴿٤٢﴾

28- Yoksa Biz, (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanları, yeryüzünde bozgunculuk çıkaranlarla (hiç) bir mi tutarız? Ya da Allah'tan hak kıyla sakınanları, hak yoldan sapanlarla (hiç) bir mi tutarız?

29- (Ey Muhammed! Bu Kur'an,) sana, temiz akıl sahipleri, âyetlerini iyice düşünsünler ve öğüt alsınlar diye indirdiğimiz, mübârek bir kitaptır.

30- Biz Dâvût'a da Süleyman'ı hediye ettik. O, ne güzel bir kuldu. Çünkü o, çok doğru (ve azimli) birisiydi.

31- Hani ona bir gün, akşama doğru, harika endamlı, soylu koşu atları sunulmuştu.

32- (Süleyman,) atlar koşarak gözden kayboluncaya kadar (onları seyretti ve): "Gerçekten ben, iyi atı[1] bana Rabbimi(in gücünü) hatırlattığından dolayı severim." dedi.

33- (Ve devamla): "Onları bana geri getirin." (dedi) ve (atların) bacaklarını ve boyunlarını okşamaya başladı.[2]

34-35- Yemin olsun Biz, Süleyman'ı tahtının üstüne bir ceset bırakarak (bir şekilde) imtihan ettik.[3] Sonra o, (Rabbine) hakkıyla yönelerek: "Ey Rabbim! Beni bağışla ve bana benden sonra hiç kimseye nasip olmayan bir hükümdarlık ver. Şüphesiz tek karşılıksız veren, sensin." dedi.

36-37-38- Bunun üzerine Biz, emriyle dilediği yöne yumuşakça esen rüzgârı, yapı ustası ve dalgıçlık yapan şeytanları ve diğerlerini, (ihanet etmemeleri için) demir halkalarla bağlı olarak, onun emrine verdik.

39- (Ve ona Ey Süleyman!): "işte bütün bunlar, senin başkalarına hesapsızca verip vermemeyi, kendine bıraktığımız ihsanımızdır." (dedik.)

40- Şüphesiz onun da yanımızda yüksek bir makamı ve (âhirette) güzel bir geleceği vardır.

41- Rabbine: "Doğrusu şeytan, bana bir yorgunluk ve azap dokundurdu." diye seslenen Eyyub kulumuzu da hatırla.

42- (Bunun üzerine) Biz ona: "Ayağınla yere vur.[4] İşte sana, yıkanacak ve içecek soğuk su." diye vahyettik.

[1] Araplar iyi ata mecâzen "hayr" dedikleri için bu şekilde tercüme edilmiştir. (Kurtubî)

[2] Birçok tefsirde, Hz. Süleyman ve atları ile ilgili yakışıksız rivâyetler vardır. Bu rivâyetlerin sağlam bir kaynağı olmadığından dolayı, buraya almaya değerde görülmemiş ve bu sebepble de tercüme yukarıdaki gibi yapılmıştır. Bk. (Râzî)

[3] Bu imtihan konusunda Yahûdî kaynaklı birçok rivâyet vardır. Fakat bu rivâyetlerin bir araya getirilmesi ve Allah'ın Peygamberi ile uygun düşürülmesi mümkün değildir. Bu rivâyetlerin sağlıklı bir temeli olmadığı için, sağlıklı bir şey söylemek de zordur. Bu konuda Seyyid Kutub: "sağlam temellere dayanmak isteyen birisi Kur'an'da işaret edilen bu olay hakkında kesin bir şey söyleyemez. Burada söylenebilecek en son söz: Allah diğer Peygamberlerini yönlendirmek, yol göstermek için bir takım sınavlardan geçirdiği gibi, elçisi olan Hz. Süleyman'ı da yönetim ve otorite konusundaki uygulamaları ile ilgili olarak, bir sınavdan geçirmiştir." demiştir. En doğrusunu ise Allah bilir.

[4] **Rekz**: Üzengi tepmek, kanat çırpmak yere vurmak demektir. Allah, Eyyub (a.s)'ın duasına cevap olan mûcizesini verirken bile ona, önce böyle bir hareket emretmiştir. Yani Allah, kullarından bir hareket olmadığı müddetçe onlara lütufta bulunmamaktadır. Sünnetullah böyledir.

وَوَهَبْنَا لَهُ اَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنَّا وَذِكْرٰى لِاُولِى
الْاَلْبَابِ ﴿٤٣﴾ وَخُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِبْ بِهِ وَلَا تَحْنَثْ
اِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِعْمَ الْعَبْدُ اِنَّهُ اَوَّابٌ ﴿٤٤﴾ وَاذْكُرْ عِبَادَنَا
اِبْرٰهِيمَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ اُولِى الْاَيْدٖى وَالْاَبْصَارِ ﴿٤٥﴾
اِنَّا اَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ ﴿٤٦﴾ وَاِنَّهُمْ عِنْدَنَا
لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْاَخْيَارِ ﴿٤٧﴾ وَاذْكُرْ اِسْمٰعِيلَ وَالْيَسَعَ
وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ الْاَخْيَارِ ﴿٤٨﴾ هٰذَا ذِكْرٌ وَاِنَّ لِلْمُتَّقِينَ
لَحُسْنَ مَاٰبٍ ﴿٤٩﴾ جَنَّاتِ عَدْنٍ مُفَتَّحَةً لَهُمُ الْاَبْوَابُ
﴿٥٠﴾ مُتَّكِـٔينَ فِيهَا يَدْعُونَ فِيهَا بِفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ وَشَرَابٍ ﴿٥١﴾
وَعِنْدَهُمْ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ اَتْرَابٌ ﴿٥٢﴾ هٰذَا مَا تُوعَدُونَ
لِيَوْمِ الْحِسَابِ ﴿٥٣﴾ اِنَّ هٰذَا لَرِزْقُنَا مَا لَهُ مِنْ نَفَادٍ ﴿٥٤﴾
هٰذَا وَاِنَّ لِلطَّاغِينَ لَشَرَّ مَاٰبٍ ﴿٥٥﴾ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا
فَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿٥٦﴾ هٰذَا فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَغَسَّاقٌ
﴿٥٧﴾ وَاٰخَرُ مِنْ شَكْلِهٖٓ اَزْوَاجٌ ﴿٥٨﴾ هٰذَا فَوْجٌ مُقْتَحِمٌ
مَعَكُمْ لَا مَرْحَبًا بِهِمْ اِنَّهُمْ صَالُوا النَّارِ ﴿٥٩﴾ قَالُوا بَلْ
اَنْتُمْ لَا مَرْحَبًا بِكُمْ اَنْتُمْ قَدَّمْتُمُوهُ لَنَا فَبِئْسَ الْقَرَارُ ﴿٦٠﴾

43- Katımızdan bir rahmet ve akıl sahipleri için ibret alınacak bir örnek olmak üzere ona ailesini ve onlarla birlikte bir katını daha verdik.[1]

44- Ve ona: "Eline bir deste (sap) al ve onunla (eşine) vur ve sakın yeminini bozma."[2] (dedik.) Gerçekten Biz, onu çok sabırlı bulduk. O, ne güzel kuldu. Çünkü o, çok doğru (ve azimli) birisiydi.

45- Güçlü ve basiretli kullarımız İbrahim, İshak ve Yakup'u da hatırla.

46- Gerçekten Biz, onları âhiret yurdunu düşünen, (Bize) gönülden bağlı kullar yaptık.

47- Çünkü onlar, Bizim katımızda seçkin ve hayırlı kimselerdir.

48- Hepsi de hayırlı kimselerden olan, İsmail'i, Elyesa'yı ve Zü'l-Kifl'i[3] de hatırla.

49- Bütün bunlar, (o hayırlı kimseleri dünyada) bir hatırlamadır. Şüphesiz (Allah'tan) hakkıyla sakınanlar için, (âhirette de) varılacak güzel bir yer vardır.[4]

50- (Orası da) bütün kapıları kendilerine açılacak olan, Adn cennetleridir.

51- Onlar, orada (tahtlar üzerine) kurulup oturarak bol bol meyve ve içecek isteyeceklerdir.

52- Ve yanlarında da güzel gözleri eşlerinden başkasını görmeyen ve hep aynı yaşta kalan eşleri olacaktır.

53- İşte, hesap günü için size verilen söz, budur.

54- Şüphesiz bu, Bizim bitip tükenmek bilmeyen rızkımızdır.

55- Bütün bunlar, (o hayırlı kimseler içindir.) Şüphesiz azgınlar için de varılacak kötü bir yer vardır.

56- (Orası da) onların girecekleri, yatakların en kötüsü olan cehennemdir.

57- İşte bu (da azgınlar içindir.) Tatsınlar onun kaynar suyunu ve irinini.

58- Ve onlara aynı türden, çifter çifter başka (azaplar da) vardır.

59- O (azgınlar) peşlerinden gelenler için: "Onlar asla rahat yüzü görmesin. Çünkü onlar, cehennemliklerdir." derler.

60- (Azgınlara uyanlar da): "Esas, siz rahat yüzü görmeyin. Çünkü bunu başımıza getiren sizsiniz. (Meğer burası) ne kötü bir yermiş." derler.

---

[1] Bk. (Enbiyâ: 83, 84)

[2] Rivâyetlere göre; Hz. Eyyub hasta iken, hanımını bir miktar sopa vurarak döveceğine yemin etmiş, ancak sağlığına kavuşunca, ettiği yeminden pişmanlık duymuştur. Allah da bu sorunu âyetteki gibi halletmiştir. Bu âyetten anlaşılan bazı kurallar da şunlardır: **a-** Hanefi ve Şafiilere göre, bir kimse hizmetçisine 100 sopa vurmaya yemin etse, 100 sopayı birleştirerek hizmetçinin vücuduna değmiş olması şartıyla vursa yemini yerine gelir. **b-** Yemin eden bir kimsenin, ettiği yemin doğru bir sebebe dayanmıyorsa bile yerine iyi bir iş yapmalıdır. **c-** Bazı âlimler de bu âyeti, "hile-i şer'iyye"ye delil kabul etmişlerdir. Ancak, hile-i şer'iyye kişinin yapacağı bir kötülüğü yok etmesi şartıyla câizdir. Aksi takdirde haramdır.

[3] Elyesa ve Zü'l-Kifl hakkında, tefsirlerde geçen rivâyetlerin tamamı Yahûdî kaynaklı olduğu için biz bunların hiç birisine itibar etmeyerek, "bu iki zat, Allah'ın haklarında bize bilgi vermediği iki Peygamberidir" demekle yetiniyoruz. En doğrusunu Allah bilir.

[4] Bu âyet, "Şüphesiz bu (Kur'an) bir zikirdir. (Allah'tan) hakkıyla sakınanlar için, (âhirette) elbette varılacak güzel bir yer vardır." şeklinde de tercüme edilebilir.

قَالُوا رَبَّنَا مَنْ قَدَّمَ لَنَا هٰذَا فَزِدْهُ عَذَابًا ضِعْفًا فِي النَّارِ ﴿٦١﴾
وَقَالُوا مَا لَنَا لَا نَرٰى رِجَالًا كُنَّا نَعُدُّهُمْ مِنَ الْأَشْرَارِ ﴿٦٢﴾
أَتَّخَذْنَاهُمْ سِخْرِيًّا أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمُ الْأَبْصَارُ ﴿٦٣﴾ إِنَّ ذٰلِكَ
لَحَقٌّ تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ ﴿٦٤﴾ قُلْ إِنَّمَا أَنَا مُنْذِرٌ وَمَا مِنْ
إِلٰهٍ إِلَّا اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٦٥﴾ رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَزِيزُ الْغَفَّارُ ﴿٦٦﴾ قُلْ هُوَ نَبَؤٌا عَظِيمٌ ﴿٦٧﴾ أَنْتُمْ
عَنْهُ مُعْرِضُونَ ﴿٦٨﴾ مَا كَانَ لِيَ مِنْ عِلْمٍ بِالْمَلَإِ الْأَعْلٰى إِذْ
يَخْتَصِمُونَ ﴿٦٩﴾ إِنْ يُوحٰى إِلَيَّ إِلَّا أَنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٧٠﴾
إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِنْ طِينٍ ﴿٧١﴾ فَإِذَا
سَوَّيْتُهُ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٧٢﴾
فَسَجَدَ الْمَلٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٧٣﴾ إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ
وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٧٤﴾ قَالَ يَٓا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ
لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْعَالِينَ ﴿٧٥﴾ قَالَ
أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ ﴿٧٦﴾ قَالَ
فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٧٧﴾ وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلٰى يَوْمِ
الدِّينِ ﴿٧٨﴾ قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلٰى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٧٩﴾

61- (Ve devamla): "Ey Rabbimiz! Bunu bizim başımıza kim getirdiyse, onun cehennemdeki azabını kat kat arttır." (derler.)

62-63- Ve: "Bize ne oluyor da (dünyada) kötülerden saydığımız, kendileriyle alay ettiğimiz adamları, (burada) göremiyoruz. Yoksa onları gözden mi kaçırdık?" derler.

64- Cehennemdekilerin birbiriyle böyle tartışmaları kesin olan bir gerçektir.

65-66- (Ey Muhammed!): "Ben, ancak bir uyarıcıyım, tek ve mükemmel güç sahibi olan Allah'tan başka ilâh yoktur. O, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan her şeyin Rabbidir, çok şereflidir, bağışlayandır." de.

67-68- (Bir de) onlara: "Bu (Kur'an), büyük bir haberdir, ama siz ondan, yüz çeviriyorsunuz." de.

69- (Ve devamla): "Yüce melekler topluluğunun, (insanın yaratılışı ile ilgili) tartışmaları hakkında, benim bir bilgim yoktur."

70- "Bana sadece, benim ancak apaçık bir uyarıcı olduğum vahyedilmektedir." (de.)

71-72- Bir zamanlar Rabbin meleklere: "Gerçekten Ben, çamurdan bir insan yaratacağım. Onu biçimlendirip[1] ona rûhumdan[2] üflediğim zaman derhâl ona secdeye kapanın!" demişti.[3]

73- Meleklerin hepsi ona topluca secde etti.

74- Yalnız iblis secde etmedi. O, büyüklük tasladı ve kâfirlerden oldu.

75- (Allah): "Ey iblis! Seni, ellerimle yarattığıma[4] secde etmekten alıkoyan şey nedir? Büyüklük mü taslıyorsun, yoksa kendini yücelerden mi zannediyorsun?" dedi.

76- İblis de: "Ben, ondan daha üstünüm. Çünkü beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın." dedi.

77- (Allah, iblise): "Öyleyse derhâl o (cennet)ten çık, çünkü sen kovuldun."[5]

78- "Ve şüphesiz, kıyamete kadar lânet senin üzerine olsun." buyurdu.

79- (İblis): "Ey Rabbim, öyleyse o (insanların) dirileceği güne kadar[6] bana süre tanı." dedi.[7]

---

[1] Biçimlendirme yaratmaktan sonra olduğuna göre, demek ki insan çamurdan yaratıldıktan sonra, bir de insan şeklini almak ve insanlık seviyesine gelmek için bir süre de biçimlendirilmeye tabi tutulmuştur.

[2] Yani bu, "kendi rûhumun bir kısım özelliklerini taşıyan bir rûh verdiğim zaman" demektir. Yoksa kendi rûhumdan bir parça demek değildir. Ayrıca bu ifâde insana şeref için de olabilir.

[3] Âdem (a.s)'ın yaratılışıyla ilgili Bk. (Bakara: 30, Hicr: 28)

[4] Burada "iki elin" ayrı ayrı birer anlamı olmayıp, yaratmaktan kinâyedir. Veya bu ifâde Allah'ın kudreti ile tevil edilebilir, ikil olması ise tekit içindir. Buradan, Allah'ın Âdem'i hiç bir sebep araya girmeksizin, doğrudan doğruya kudreti ile yarattığı da anlaşılır.

[5] Aynı âyet için Bk. (Hicr: 34)

[6] Yani iblis; bu ifâdeyle dünyada ölmeden âhirete ulaşma hesabı yaptı. Ama Allah buna izin vermedi.

[7] Aynı âyet için Bk. (Hicr: 36)

قَالَ فَاِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿٨٠﴾ اِلٰى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ
﴿٨١﴾ قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَاُغْوِيَنَّهُمْ اَجْمَعِينَ ﴿٨٢﴾ اِلَّا عِبَادَكَ
مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ﴿٨٣﴾ قَالَ فَالْحَقُّ وَالْحَقَّ اَقُولُ ﴿٨٤﴾
لَاَمْلَئَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكَ وَمِمَّنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ اَجْمَعِينَ ﴿٨٥﴾ قُلْ
مَٓا اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ وَمَٓا اَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ ﴿٨٦﴾ اِنْ
هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٨٧﴾ وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَاَهُ بَعْدَ حِينٍ ﴿٨٨﴾

سُورَةُ الْاَعْرَافِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

الٓمٓصٓ ﴿١﴾ كِتَابٌ اُنْزِلَ اِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ ف۪ي صَدْرِكَ حَرَجٌ
مِنْهُ لِتُنْذِرَ بِه۪ وَذِكْرٰى لِلْمُؤْمِن۪ينَ ﴿٢﴾ اِتَّبِعُوا مَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ
مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُون۪ه۪ٓ اَوْلِيَٓاءَ قَل۪يلًا مَا تَذَكَّرُونَ
﴿٣﴾ وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ اَهْلَكْنَاهَا فَجَٓاءَهَا بَاْسُنَا بَيَاتًا اَوْ هُمْ
قَٓائِلُونَ ﴿٤﴾ فَمَا كَانَ دَعْوٰيهُمْ اِذْ جَٓاءَهُمْ بَاْسُنَٓا اِلَّٓا اَنْ قَالُٓوا
اِنَّا كُنَّا ظَالِم۪ينَ ﴿٥﴾ فَلَنَسْـَٔلَنَّ الَّذ۪ينَ اُرْسِلَ اِلَيْهِمْ وَلَنَسْـَٔلَنَّ
الْمُرْسَل۪ينَ ﴿٦﴾ فَلَنَقُصَّنَّ عَلَيْهِمْ بِعِلْمٍ وَمَا كُنَّا غَٓائِب۪ينَ ﴿٧﴾

80- (Allah, iblise): "Öyleyse, sen (kendisine) süre tanınanlardansın." buyurdu.[1]

81- (Ve devamla): "Bilinen gün gelene kadar."[2] buyurdu.[3]

82- (İblis, Allah'a): "Senin şerefine yemin ederim ki ben, onların tümünü kesinlikle azdıracağım."

83- "Ancak onlardan has kulların bunun dışındadır." dedi.[4]

84-85- (Allah): "İşte bu (sözün) doğrudur. Ben de en doğrusunu söylüyorum. Yemin olsun ki cehennemi, mutlaka seninle ve insanlardan sana uyanların tümüyle, tamamen dolduracağım." dedi.[5]

86- (Ey Muhammed! Onlara): "Ben, sizden bu (Kur'an'a) karşılık bir ücret istemiyorum ve ben, kendiliğimden bir şey iddiâ edenlerden[6] de değilim." de.

87- O (Kur'an, akıllılar) âlemine[7] bir öğüt ve hatırlatmadan başka bir şey değildir.

88- Gerçekten onun verdiği haberlerin doğruluğunu bir süre sonra çok iyi öğreneceksiniz.

39- A'RAF SURESİ

Rahman Rahîm olan Allah'ın adıyla

1- Elif, lâm, mîm, sâd.

2- (Ey Muhammed!) Bu, senin göğsüne bir sıkıntı vermeden, kendisiyle (insanları) uyarman ve inananlara öğüt vermen için, sana indirilen bir Kitap'tır.

3- (Ey insanlar!) Rabbinizden, size indirilen (bu kitaba) uyun ve bunsuz bir takım dostlara uymayın.[8] Ne kadar da kıt düşünüyorsunuz!

4- Biz, (halkı zâlim olan) nice ülkeleri helâk ettik. Bizim azabımız onlara, ya gece uyurlarken[9] ya da gündüz uyurlarken,[10] ansızın geliverdi.

5- Azabımız onlara gelince onlar: "gerçekten biz zâlimlerden olduk." demekten başka bir şey söyleyemediler.

6- Kendilerine Peygamber gönderilenleri mutlaka (âhirette) hesaba çekeceğimiz gibi, gönderilen Peygamberleri de mutlaka hesaba çekeceğiz.[11]

7- O (kâfirlere tüm yaptıklarını,) bilgimize dayanarak kesinlikle tek tek anlatacağız. Çünkü Biz, onlardan hiçbir zaman uzak değiliz.

---

1 Aynı âyet için Bk. (Hicr: 37)

2 77-81. âyetlerdeki benzer ifâdeler için Bk. (Hicr: 34-38)

3 Aynı âyet için Bk. (Hicr: 38)

4 Aynı âyet için Bk. (Hicr: 40)

5 Bk. (A'raf: 18, Hûd: 119, Secde: 13)

6 Mütekellifler; kendilerinin üzerinde olan kimselerle yarışan, yetişemeyeceği şeye el uzatan ve bilmediği şeyi söyleyen kimselerdir.

7 Buna göre aklı olanların, bu Kur'an'ı sürekli hatırlarında tutarak, gerektiği şekilde îman etmesi gerekir. Aklı olmayan mahlûkatın uyarıdan anlamadığı gibi, akılları nefsanî arzularına mağlûp olup, düşünme kabiliyetini kaybetmiş olanlar da bu uyarılara önem vermediklerinden, insanların pek çoğu, îman etmezler.

8 Yani edindiğiniz bir takım dostlarınızın, önderlerinizin, otoritelerinizin kendi sözlerine tabi oluvermeyin. Onlara uymak için öncelikle, onların bu kitaba uyup uymadıklarına dikkat edin. Rabbinizi bırakıp da başkalarının izinden gitmeyin.

9 Lût (a.s) kavmi gibi...

10 Şuayb (a.s) kavmi gibi...

11 Maide: 105 de belirtildiği gibi, bütün Peygamberlere de "ümmetlerinin kendilerine ne cevap verdikleri" sorulacak ve Peygamberler "ümmetlerine şâhit" tutulacaklardır. Yoksa buradaki, "Peygamberlerin sorgulanması," kâfirlerin sorgulanması gibi algılanmamalıdır.

وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَاُولٰٓئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨﴾ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَاُولٰٓئِكَ
الَّذِينَ خَسِرُوٓا اَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِاٰيَاتِنَا يَظْلِمُونَ ﴿٩﴾
وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْاَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ
قَلِيلًا مَا تَشْكُرُونَ ﴿١٠﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ
ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوٓا اِلَّٓا اِبْلِيسَ
لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ﴿١١﴾ قَالَ مَا مَنَعَكَ اَلَّا تَسْجُدَ
اِذْ اَمَرْتُكَ قَالَ اَنَا۬ خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ
مِنْ طِينٍ ﴿١٢﴾ قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ اَنْ تَتَكَبَّرَ
فِيهَا فَاخْرُجْ اِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ﴿١٣﴾ قَالَ اَنْظِرْنِي
اِلٰى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٤﴾ قَالَ اِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ﴿١٥﴾
قَالَ فَبِمَا اَغْوَيْتَنِي لَاَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ
﴿١٦﴾ ثُمَّ لَاٰتِيَنَّهُمْ مِنْ بَيْنِ اَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ
اَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَٓائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ اَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ
﴿١٧﴾ قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْؤُ۫مًا مَدْحُورًا لَمَنْ تَبِعَكَ
مِنْهُمْ لَاَمْلَئَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ اَجْمَعِينَ ﴿١٨﴾

8- O gün, (insanların yaptıklarını tartacak) terazi haktır ve kimin (sevap) tartısı ağır basarsa, onlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.[1]

9- Kimin de (tartmaya değer) bir iyiliği yoksa,[2] işte onlar, âyetlerimize zulümleri sebebiyle kendi kendilerine yazık eden, kimselerdir.

10- (Ey İnsanlar!) Doğrusu, sizi yeryüzüne yerleştirmemize ve size orada çeşitli geçim kaynakları vermemize karşılık, Bize ne kadar da az şükrediyorsunuz?

11- Gerçekten de sizi Biz, yarattık, sonra size biçim verdik, sonra da meleklere: "Âdem'e[3] secde edin!"[4] dedik. İblisin dışında herkes[5] secde etti.Sadece o secde edenlerden olmadı.

12- (Allah): "(Ey iblis!) Sana (secde etmeni) emrettiğim zaman, seni (Âdem'e) secde etmekten alıkoyan nedir?"[6] deyince, (İblis): "Ben, ondan daha hayırlıyım, zîrâ Sen, beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın."[7] dedi.[8]

13- (Allah): "Öyleyse derhal oradan in, orada büyüklük taslamak senin haddine düşmez. Çık dışarı, çünkü sen aşağılıklardansın." buyurdu.[9]

14- (İblis): "(Ey Rabbim!) O, (insanların) dirileceği güne kadar[10] bana süre tanı." dedi.

15- (Allah, iblise): "Öyleyse sen, (kendisine) süre tanınanlardansın." buyurdu.[11]

16-17- (İblis: "Ey Rabbim!) Beni azdırman[12] sebebiyle, yemin ederim ki ben de onları (saptırmak) için senin dosdoğru yolunun üstüne oturacağım. Sonra önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından onlara sokulacağım ve Sen, onların çoğunu şükredenlerden, bulamayacaksın." dedi.

18- (Allah): "Haydi, alçalmış ve kovulmuş olarak oradan defol git. Yemin olsun ki onlardan kim, sana uyarsa, sizin tamamınızı cehenneme dolduracağım." buyurdu.

---

[1] Aynı konu için Bk. (Mü'minun: 102, Kâria: 6-7)

[2] Buradaki, "terazisi hafif gelmek" demek, terazisinin sevap tarafında bir şeyin bulunmaması demektir. Aynı konu için Bk. (Mü'minun: 103, Kâria: 8)

[3] Bu secde emri, Hz. Âdem'in şahsında tüm insan cinsine, yani tüm insanlığadır.

[4] Âdem'in Meleklere değil de Meleklerin Âdem'e secde etmesinin istenmesi, Allah'ın insana verdiği en büyük şereftir. Bu şereften sonra, insanların Allah'tan başkasına, bilhassa meleklere ve cinlere, hele hele kendileri gibi bir insana veya cansız putlara tapmaları, çok büyük bir zillet ve nankörlüktür.

[5] İblis isimli cinin dışında, o anda kâinatta bulunan tüm akıllı varlıklar, melekler ve diğer cinler, yani herkes...

[6] Her ne kadar secde emri verilirken, sadece melekler zikrediliyorsa da (Bakara: 34, Hicr: 28-32, İsrâ: 61, Kehf: 50) Bu ve (Hicr: 32)'den, iblise de Âdem'e secde etmesinin emredildiği anlaşılmaktadır.

[7] İblis bu ifâdesiyle; kendisinin ortaya attığı, (ateşin topraktan daha hayırlı olduğu) yanlış bir yargıyı, yine kendi bâtıl tezine (kendisinin insandan daha üstün olduğu) delil getirme gibi bir şeytanlık yapmaktadır. İşte bu, ilk ırkçı düşüncedir. Böylece iblis, akılcıların ve ırkçıların fikir babası olmuştur. Bu ana kadar iblisin, Allah'a isyan etmemesinin sebebi de; o güne kadar hiç imtihan edilmediği olabilir.

[8] İblisin aynı ifâdeleri için, Bk. (Sâd: 76)

[9] Cennetten, meleklerin arasından, o bulunduğun makamdan veya Allah'ın huzurundan...

[10] İblis; bu ifâdeyle ölmeden âhirete ulaşma hesabı yaptı. Bu âyetten, ayrıca iblisin Allah'ı ve âhireti inkâr etmediği anlaşılmaktadır. Demek ki iblisin küfrü, Allah'ı ve Âhireti inkâr değil, Allah'a itaatsizlik ve Allah ile münakaşaya kalkışmaktır. Yani iblis, Allah'ı ve âhireti bilen, fakat inanmayan kâfirlerin, sembolüdür. Bk. (Hicr: 36, Sâd: 79)

[11] Aynı ifâdeler için Bk. (Hicr: 37, Sâd: 80) Buradaki ifâdeden, iblisin bu isteğinin kabul edildiği anlaşılmalıdır. Zîrâ iblis, "kıyametin kopma gününe veya Allah'ın ona verdiği ömrün sonuna" kadar yaşayacaktır.(Hicr: 38) Yani İblis ölecek ve kıyamette hesap için diriltilecektir. Bk: (Rahman: 26)

[12] Yani sen çamurdan yarattığın Âdem'i hafife alıp secde etmediğimden dolayı benim azgınlığıma hükmettin veya benim Âdem'e secde etmem mümkün değil bunu Sen, benden isteyerek benim azmama sebep oldun.

وَيَٓا اٰدَمُ اسْكُنْ اَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ
شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ
١٩ فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُرِيَ
عَنْهُمَا مِنْ سَوْاٰتِهِمَا وَقَالَ مَا نَهٰيكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هٰذِهِ
الشَّجَرَةِ اِلَّٓا اَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنِ اَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ
٢٠ وَقَاسَمَهُمَٓا اِنّ۪ي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ٢١ فَدَلّٰيهُمَا
بِغُرُورٍ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْاٰتُهُمَا وَطَفِقَا
يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادٰيهُمَا رَبُّهُمَٓا اَلَمْ
اَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكُمَا الشَّجَرَةِ وَاَقُلْ لَكُمَٓا اِنَّ الشَّيْطَانَ
لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ ٢٢ قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَٓا اَنْفُسَنَا وَاِنْ لَمْ
تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ٢٣ قَالَ
اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْاَرْضِ مُسْتَقَرٌّ
وَمَتَاعٌ اِلٰى ح۪ينٍ ٢٤ قَالَ ف۪يهَا تَحْيَوْنَ وَف۪يهَا تَمُوتُونَ
وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ ٢٥ يَا بَن۪ٓي اٰدَمَ قَدْ اَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ
لِبَاسًا يُوَار۪ي سَوْاٰتِكُمْ وَر۪يشًا وَلِبَاسُ التَّقْوٰى ذٰلِكَ
خَيْرٌ ذٰلِكَ مِنْ اٰيَاتِ اللّٰهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ٢٦

19- (Sonra Allah): "Ey Âdem! Sen ve eşin cennette yerleşin ve dilediğiniz yerinden yiyin. Ancak şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zâlimlerden olursunuz." buyurdu.

20-21- Bunun üzerine şeytan, o ikisinin, kendilerine örtülmüş olan avret yerlerini meydana çıkarmak için[1] o ikisine[2] de vesvese verdi ve: "Rabbiniz, size bu ağacı, sadece sizin birer melek olmamanız, ya da ebedî yaşayanlardan olmamanız için yasakladı." dedi ve: "Doğrusu ben, sizin iyiliğinizi istiyorum." diye yemin etti.

22- Böylece (şeytan,) o ikisini de kandırdı. İkisi birden o ağacın (meyvesinden) tadınca, avret yerleri kendilerine görünüverdi. Hemen üzerlerini, cennet yapraklarıyla örtmeğe başladılar. Ve Rableri onlara: "Ben ikinize de o ağaca (yaklaşmayı) yasaklamadım mı? Ve şeytanın, ikinize de apaçık bir düşman olduğunu söylemedim mi?" diye seslendi.[3]

23- (O ikisi birden): "Ey Rabbimiz! Biz, ikimiz de kendimize yazık ettik. Eğer Sen, bizi bağışlamaz ve bize rahmet etmezsen, işte o zaman biz, kesinlikle perişan oluruz." dediler.[4]

24- (Allah da): "(Ey âdem ve eşi) Haydi oradan (şeytan ile) siz, birbirinize düşman olarak[5] yeryüzünde belirli bir süreye kadar barınmak ve geçinmek üzere inin." buyurdu.

25- Ve "Orada yaşayacak, orada ölecek ve tekrar diriltilerek oradan çıkarılacaksınız!"[6] buyurdu.

26- Ey Âdemoğulları! Bir de size, (maddi olarak) avret yerlerinizi örtecek ve size güzellik kazandıracak elbise, indirdik. Ancak bundan daha hayırlısı, (manevi olarak) Allah'tan hakkıyla sakınma elbisesidir.[7] İşte bütün bunlar, Allah'ın öğüt alsınlar diye (indirdiği) âyetlerindendir.

---

1 Bu ifâdeden; Hz. Âdem'le Hz. Havva'nın cennette çıplak dolaşmadıkları ve avret yerlerini, cennette kendilerinden başka insan olmadığı halde bile örttükleri açıkça anlaşılmaktadır. Bk. (Tâ Hâ: 118) Bir kısım tefsircilerin, (Muhammed Esed gibi) Hıristiyanlık ve ilkellik kültürüyle, "Hz. Âdem ve Havva'nın cennette çıplak olduklarını, ilkelliklerinden bunun farkında bile olmadıklarını" ifâde etmeleri, nezaketsizliğin çok ötesine geçmektedir.

2 Bu âyet; şeytanın önce Havva'yı kandırdığı, sonra onu kullanarak Hz. Âdem'i yoldan çıkarttığı kanaatini yalanlar. Şeytan, ikisini birden kandırmıştır.

3 Aynı konu için Bk. (Tâ Hâ: 121)

4 Âdem (a.s) aslında nasıl tevbe edileceğini de bilmiyordu. (Bakara: 37.) âyette onun, nasıl ve hangi ifâdelerle tevbe etmeyi de Allah'tan öğrendiğini görüyoruz. Yani tüm bilgiler, ilâhi kaynaklı olduğu gibi tevbe bilgisi de ilâhi kaynaklıdır. Bunu aklın tek başına bilmesi mümkün değildir. Tıpkı Âdem'in oğlunun, kardeşini toprağa gömmeyi akıl edememesi gibi. Bk. (Maide: 31)

5 Buradaki düşmanlık; bazılarınca Âdem ile Havva'nın düşmanlığı olarak anlaşılmışsa da esasen inananları temsilen Âdem ve eşi ile kâfirleri temsilen şeytanın düşmanlığıdır. Böylece, îman küfür mücadelesi o andan itibaren başlamıştır ve Allah'ın belirlediği süreye kadar da devam edecektir. "Haydi, inin" ifâdesi, Hz. Âdem ve Havva'nın isyanlarına karşılık bir cezâ olarak anlaşılmamalıdır. Çünkü Allah, Âdem ile Havva'nın tevbelerini kabul etmiş ve günâhlarını bağışladığını açıkça bildirmiştir. Bk. (Bakara: 37-38)

6 Bu âyetten, haşrin bu dünyada olacağı ve haşir'den sonra insanların yeryüzünden çıkartılacağı anlaşılabilir. Bk. (İbrahim: 48, Rum: 25)

7 **Takva elbisesi**: Allahtan hakkıyla sakınarak, hayâ duygusu ve Allah korkusu ile giyinmek, demektir. Bu âyete göre; örtünme duygusu fıtridir ve Âdem'le Havva'nın yaratıldığı günden beri de vardır. Yani "ilkel insanların çıplaklığı" gibi bir "ilkel düşünce" İslam'a tamamen aykırıdır. Bir de elbisenin, bir övünme veya karşı cinsi çıplaklıkla değil de giyinmiş gibi görünerek cezp etme aracı olarak kullanılması da söz konusudur. Bu sebeple de Rabbimiz, takva elbisesinin daha hayırlı olduğunu belirtmiştir.

يَا بَنِى اٰدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَٓا اَخْرَجَ اَبَوَيْكُمْ مِنَ
الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْاٰتِهِمَاۜ اِنَّهُ يَرٰيكُمْ
هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَاتَرَوْنَهُمْۜ اِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ اَوْلِيَٓاءَ
لِلَّذِينَ لَايُؤْمِنُونَ ﴿٢٧﴾ وَاِذَافَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَاعَلَيْهَٓا
اٰبَٓاءَنَا وَ اللّٰهُ اَمَرَنَا بِهَاۜ قُلْ اِنَّ اللّٰهَ لَايَاْمُرُ بِالْفَحْشَٓاءِۜ اَتَقُولُونَ
عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾ قُلْ اَمَرَ رَبِّى بِالْقِسْطِۜ وَاَقِيمُوا
وُجُوهَكُمْ عِنْدَكُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَۜ كَمَا
بَدَاَكُمْ تَعُودُونَۜ ﴿٢٩﴾ فَرِيقًاهَدٰى وَفَرِيقًاحَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُۜ
اِنَّهُمُ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ اَوْلِيَٓاءَمِنْ دُونِ اللّٰهِ وَيَحْسَبُونَ اَنَّهُمْ
مُهْتَدُونَ ﴿٣٠﴾ يَابَنِى اٰدَمَ خُذُوازِينَتَكُمْ عِنْدَكُلِّ مَسْجِدٍوَكُلُوا
وَاشْرَبُوا وَلَاتُسْرِفُواۚ اِنَّهُ لَايُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿٣١﴾ قُلْ مَنْ حَرَّمَ
زِينَةَ اللّٰهِ الَّتِى اَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِۜ قُلْ هِىَ
لِلَّذِينَ اٰمَنُوا فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاخَالِصَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ كَذٰلِكَ
نُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾ قُلْ اِنَّمَاحَرَّمَ رَبِّىَ الْفَوَاحِشَ
مَاظَهَرَمِنْهَا وَمَابَطَنَ وَالْاِثْمَ وَالْبَغْىَ بِغَيْرِالْحَقِّ وَاَنْ تُشْرِكُوا
بِاللّٰهِ مَالَمْ يُنَزِّلْ بِهٖ سُلْطَانًا وَاَنْ تَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ مَالَاتَعْلَمُونَ ﴿٣٣﴾

27- Ey Âdemoğulları! Şeytan, ana-babanızın avret yerlerini, kendilerine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkmalarına sebep olduğu gibi, sakın sizi de aldatmasın. Çünkü o (iblis,) ve onun yolundan gidenler, sizin onları göremeyeceğiniz yerlerden size sinsice yaklaşırlar.[1] Biz, şeytanları inanmayanların dostları kıldık.

28- O (îmansızlar,) bir edepsizlik yaptıklarında: "Biz, babalarımızı bu yolda bulduk, Allah da bize, böyle emretti." derler. (Ey Muhammed!) onlara: "Allah, asla kötülüğü emretmez. Allah'a karşı, bilemeyeceğiniz bir şeyi mi söylüyorsunuz?" de.

29-30- Ve onlara: "Rabbim, bana adaletli olmayı emretti. Her secde ettiğinizde[2] yüzlerinizi sadece O'na çevirin ve dini sadece Allah'a has kılarak yalvarın. İlkin O, sizi nasıl yarattıysa sonunda; ya (Allah'ın) dosdoğru yola ilettiği bir topluluk olarak, ya da; Allah'ı bırakıp da şeytanları dost edinmeleri ve kendilerinin doğru yolda olduklarını zannetmeleri sebebiyle sapıklığı hak eden bir topluluk olarak, yine O'na döneceksiniz." de.

31- Ey Âdemoğulları! Bütün mescidlere girerken güzel giysilerinizi giyin,[3] yiyin, için, fakat israf etmeyin. Çünkü Allah, israf edenleri sevmez.[4]

32- (Ey Muhammed!): "Allah'ın, kulları için yarattığı güzel giysileri ve tertemiz rızıkları kim haram edebilir ki?"[5] de. Ve yine: "Onlar, dünya hayatında (esasen) inananların hakkıdır. Kıyamet gününde ise sadece onların olacaktır." de. İşte Biz, bilen bir toplum için âyetleri böyle açıklarız.

33- "Rabbim, açık ve gizli bütün namussuzlukları,[6] günâhları, haksız yere isyan ve saldırıyı, hakkında hiçbir delil indirmediği bir şeyi Allah'a eş koşmanızı ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri söylemenizi kesinlikle haram kılmıştır." de.

---

[1] Yani; o cin ve insan şeytanları, size göremeyeceğiniz taraftan, sinsice, "örtünüz ve sakalınız bir teferruattır, varsa vebali bana aittir" diyerek türlü yollarla size yaklaşırlar ve kandırmaya çalışırlar.

[2] Mescid kelimesi; "secde, secde zamanı ve secde edilen yer" anlamlarına geldiği için her üç anlamı da anlamak, daha doğru olabilir.

[3] Bu âyetten; dışarıya çıkarken olduğu gibi namazda ve tavafta setr-i avretin (örtülmesi gereken yerleri örtmenin) farz olduğu anlaşılmaktadır. Ancak örtünmede, tıpkı yeme ve içmede olduğu gibi israf etmek, yani örtüyü bir cazibe ve övünme aracı haline getirmek haramdır.

[4] Cahiliye Arapları Kâbe'yi çıplak olarak tavaf ederler ve: "içerisinde Allah'a isyan ettiğimiz elbiselerimizle tavaf etmeyiz." derlerdi. İbn-i Abbas'tan: kadınlar Kâbe'yi çıplak olarak tavaf ederlerken, "kim bana tavaf için bir elbise verecek" derlerdi. Sonra onunla avret yerlerini örter ve: "Bu gün onun bir kısmı veya tamamı görünüyorsa da görüneni asla helal etmem" şeklinde şiir söylerdi. (Müslim) Ayrıca Araplar, hac zamanında etli yemek yemezler, hafif yiyeceklerle yetinirlerdi. (Kurtubî) Bu âyetin indiriliş sebebi, bu olaylardır.

[5] Buradaki soru inkari olduğu için, âyetin asıl anlamı: "Allah'ın yarattığı güzel giysileri ve tertemiz rızıkları kimse haram kılamaz." şeklinde olabilir. Bu âyet, giyecek ve yitecekte asıl olanın mubah olmasını ifâde etmektedir. Yani, hakkında haramlığına dâir kitap ve sünnette bir hüküm bulunmayan şey, esasen helaldir.

[6] Konuyla ilgili olarak Bk. (En'am: 151)

وَلِكُلِّ اُمَّةٍ اَجَلٌ فَاِذَا جَٓاءَ اَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً
وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٤﴾ يَا بَنٖٓى اٰدَمَ اِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ
يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ اٰيَاتٖى فَمَنِ اتَّقٰى وَاَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٥﴾ وَالَّذٖينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا
وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَٓا اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فٖيهَا خَالِدُونَ
﴿٣٦﴾ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ
بِاٰيَاتِهٖ اُولٰٓئِكَ يَنَالُهُمْ نَصٖيبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ حَتّٰٓى اِذَا
جَٓاءَتْهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ قَالُٓوا اَيْنَ مَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ
مِنْ دُونِ اللّٰهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ اَنَّهُمْ
كَانُوا كَافِرٖينَ ﴿٣٧﴾ قَالَ ادْخُلُوا فٖٓى اُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ
قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ فِى النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ اُمَّةٌ
لَعَنَتْ اُخْتَهَا حَتّٰٓى اِذَا ادَّارَكُوا فٖيهَا جَمٖيعًا قَالَتْ
اُخْرٰيهُمْ لِاُولٰيهُمْ رَبَّنَا هٰٓؤُلَٓاءِ اَضَلُّونَا فَاٰتِهِمْ عَذَابًا
ضِعْفًا مِنَ النَّارِ قَالَ لِكُلٍّ ضِعْفٌ وَلٰكِنْ لَا تَعْلَمُونَ
﴿٣٨﴾ وَقَالَتْ اُولٰيهُمْ لِاُخْرٰيهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا
مِنْ فَضْلٍ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٣٩﴾

34- Her ümmet için verilen bir süre vardır. Süreleri dolunca onlar, (o süreyi) bir an bile kısaltamadıkları gibi, uzatamazlar da.[1]

35- Ey Âdemoğulları! Size içinizden Peygamberler gelip âyetlerimi açıkladıklarında, kim Allah'tan hakkıyla sakınır ve kendisini düzeltirse, işte onlar için bir korku yoktur ve onlar, mahzun da olmayacaklardır.

36- Bizim âyetlerimizi yalanlayanlara ve onlara karşı büyüklük taslayanlara gelince, işte bunlar, cehennemliktirler ve onlar, orada ebedî kalacaklardır.

37- Yalanlarını Allah'a yakıştırandan[2] veya O'nun âyetlerini yalanlayandan[3] daha zâlim kim olabilir? Onlara, kendileri için takdir edilen nasipleri mutlaka ulaşır. Sonunda meleklerimiz canlarını almaya gelince onlara: "Allah'tan başka o, kendilerine yalvardıklarınız nerede?" derler. Onlar da: "Onlar, bizden (uzaklaşıp) kayboldular." derler ve kendi aleyhlerine, kendilerinin kâfir olduklarına şâhitlik ederler.

38- Allah, onlara: "Sizden önce gelip geçmiş olan cin ve insan topluluklarıyla birlikte, siz de cehenneme girin!" diyecek. Her topluluk cehenneme girdikçe, kendi yandaşlarına lânet edecek. Sonunda hepsi, orada birbirine kavuşunca, sonrakiler, öncekiler hakkında: "Ey Rabbimiz! İşte şunlar, bizi dosdoğru yoldan saptırdılar. Onlara cehennem ateşinden katmerli bir azap ver." diyecekler. Allah da: "(Zâten burada) herkesin azabı katmerlidir, fakat siz, bunu bilemezsiniz." buyuracak.

39- Öncekiler de sonrakilere: "Sizin bizden fazla bir üstünlüğünüz yok. Öyleyse yaptıklarınızın karşılığı olan şu azabı tadın bakalım." (diyecekler.)

---

[1] Aynı ifâde için Bk. (Yûnus: 49, Nahl: 61)

[2] Allah'ın âyetlerini bozan, keyfine göre anlayan, Allah demediği halde dedi diyen beyinsizlerden...

[3] Allah'ın âyetlerini saklayan, beğenmeyen, inkâr eden, alternatif âyetler ve tanrılar arayandan...

40- Bizim âyetlerimizi yalanlayanlara ve onlara karşı büyüklük taslayanlara, göğün kapıları açılmayacak[1] ve deve iğne deliğinden geçinceye kadar[2] da onlar, cennete giremeyecekler. İşte Biz, günâhkârları böyle cezâlandırırız.

41- Onların (altlarına) cehennemde (ateşten) bir yatak ve üstlerine de (ateşten) bir örtü vardır. İşte Biz, zâlimleri böyle cezâlandırırız.

42- (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlara gelince -ki Biz, kimseye gücünün yeteceğinden fazlasını yüklemeyiz- işte onlar, cennetliklerdir ve onlar, orada ebedî olarak kalacaklardır.

43- Biz, orada onların gönüllerindeki kinleri söker atarız.[3] Onlar, zemîninden ırmaklar akan (cennette): "Bize bu (cennetin) yollarını gösteren Allah'a hamdolsun. Eğer Allah, bize bunun yolunu göstermeseydi, biz, bu yolu asla bulamazdık. Rabbimizin Peygamberleri bize gerçekten doğru şeyler getirmişler." derler. Ve orada onlara: "İşte (dünyada) yaptıklarınıza karşılık hak ettiğiniz cennet, burasıdır." diye seslenilir.

44-45- Cennettekiler, cehennemdekilere: "Biz, Rabbimizin bize vâdettiklerini gerçekleşmiş olarak bulduk. Siz de Rabbinizin size vâdettiklerini gerçekleşmiş olarak buldunuz mu?" diye seslenecekler. Onlar da: "evet" diyecekler. Bunun üzerine, aralarından birisi: "Allah'ın lâneti, âhireti inkâr etmek için Allah'ın yolundan ayrılan ve onu yamultmak isteyen zâlimlerin üzerine olsun!" diye bağıracak.[4]

---

[1] Yani mecâzen, onların yaptığı hiçbir iş ve duâ Allah'ın huzuruna yükselemeyecek ve asla kabul görmeyecek. Bk. (Fatır: 10 ve dipnotu)

[2] (الْجَمَلُ)kelimesi "deve" anlamına geldiği gibi, "urgan ve halat" anlamına da gelir. Bazı müfessirler, halatın ipliğe benzerliğini ve iğneye deveden daha uygun düştüğünü düşünerek, "halat"ı tercih etmişlerse de müfessirlerin çoğunluğu "deve" anlamını daha uygun görmüşlerdir. Bu ifâde, "bir şeyin olmasının, asla mümkün olmadığını" belirtmek için kullanılan bir "darb-ı mesel"dir. Bunun Türkçedeki tam karşılığı ise; "balık kavağa çıkıncaya kadar" darb-ı meselidir. Bu sebeple de darb-ı mesellerde, bir benzeşmenin bulunması şart değil, ifâde ettiği anlam, önemlidir. Sonuç olarak, aslında her iki tercüme de "kâfirlerin cennete girmelerinin imkânsızlığını" ifâde etmektedir.

[3] Aynı ifâde için Bk. (Hicr: 47)

[4] 45. âyet; "İşte bu (zâlimler), âhireti inkâr ederek Allah'ın yolundan ayrılan ve onu eğriltmek isteyen, kimselerdir." şeklinde de tercüme edilebilir.

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ اَبْوَابُ
السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتّٰى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ
وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ ﴿٤٠﴾ لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ
فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٤١﴾ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ
الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٢﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ
مِنْ غِلٍّ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْاَنْهَارُ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي
هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا اَنْ هَدٰينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَاءَتْ
رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَنُودُوا اَنْ تِلْكُمُ الْجَنَّةُ اُورِثْتُمُوهَا بِمَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ وَنَادٰى اَصْحَابُ الْجَنَّةِ اَصْحَابَ النَّارِ
اَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ
رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَاَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ اَنْ لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى
الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾ اَلَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ وَيَبْغُونَهَا
عِوَجًا وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ كَافِرُونَ ﴿٤٥﴾ وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى
الْاَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمٰيهُمْ وَنَادَوْا اَصْحَابَ
الْجَنَّةِ اَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ ﴿٤٦﴾

46- Ve onların aralarında bir perde vardır.[5] A'raf[6] üzerinde de herkesi simalarından tanıyan kimseler vardır. Bunlar, cennete gireceklerini umdukları halde, henüz oraya girmemiş olan cennetliklere: "Allah'ın selâmı üzerinize olsun." diye seslenirler.

---

[5] Hesap günü, cennetliklerle cehennemlikler arasında (Hadid: 13) de belirtilen bir perde veya sur olacaktır.

[6] **A'raf:** "arf" kelimesinin çoğuludur. Arf ise; yüksek yer demektir. Buna göre A'raf: Cennet ile Cehennem arasında üzerinde bazı kimselerin bulunacağı yüksek ve şerefli bir yer, demektir. Hasan-ı Basrî: "Cennetliklerle cehennemlikleri simalarından tanıyan bir takım kimselerin bulunduğu yer demektir. Belki de şimdi aramızda olanları vardır." demiştir. Yani bunlar; Peygamberler, şehitler, âlimler veya insan suretinde görünen melekler gibi dereceleri yüksek bir takım kimselerdir. Ve onlar, Cennetlik olup da henüz Cennete girmemiş ama girme ümidinde bulunan kimselere, cennete gireceklerini müjdeleyeceklerdir. Belki de şefâatin fiili uygulaması bu olacaktır. En doğrusunu ise Allah bilir.

وَاِذَا صُرِفَتْ اَبْصَارُهُمْ تِلْقَاۤءَ اَصْحَابِ النَّارِۙ قَالُوا رَبَّنَا
لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾ وَنَادٰۤى اَصْحَابُ
الْاَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمٰيهُمْ قَالُوا مَۤا اَغْنٰى
عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٨﴾ اَهٰۤؤُلَۤاءِ الَّذِينَ
اَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللّٰهُ بِرَحْمَةٍۜ اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ
عَلَيْكُمْ وَلَۤا اَنْتُمْ تَحْزَنُونَ ﴿٤٩﴾ وَنَادٰۤى اَصْحَابُ النَّارِ
اَصْحَابَ الْجَنَّةِ اَنْ اَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَۤاءِ اَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ
اللّٰهُۜ قَالُوۤا اِنَّ اللّٰهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَۙ ﴿٥٠﴾ اَلَّذِينَ
اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَاۚ
فَالْيَوْمَ نَنْسٰيهُمْ كَمَا نَسُوا لِقَۤاءَ يَوْمِهِمْ هٰذَاۙ وَمَا كَانُوا
بِاٰيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿٥١﴾ وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ
عَلٰى عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ
اِلَّا تَأْوِيلَهُۜ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلُهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ
قَدْ جَۤاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّۚ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَۤاءَ
فَيَشْفَعُوا لَنَۤا اَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُۜ قَدْ
خَسِرُوۤا اَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٥٣﴾

47- Gözleri cehennemliklerin tarafına çevrilince de: "Ey Rabbimiz! Bizi zâlimler topluluğu ile beraber bulundurma!" derler.

48- A'raf'takiler, simalarından (cehennemlik olduklarını) tanıdıkları kimselere: "(dünyada) topladıklarınız ve büyüklük taslamanız, (bugün) size hiç bir yarar sağlamadı." diye seslenecekler.

49- Ve: "(cennetlikleri göstererek) Allah'ın, kendilerini rahmete erdirmeyeceğine dâir yemin ettikleriniz bunlar mıydı?" deyip, (ardından cennetliklere dönerek): "Girin cennete, artık bugün sizin için bir korku yoktur ve siz, mahzun da olmayacaksınız." diyecekler.

50-51- Cehennemdekiler, cennettekilere: "Bize biraz su veya Allah'ın size verdiği rızktan verin." diye seslenecekler. Cennettekiler de: "Allah, bunları dinlerini bir eğlence ve oyalanma edinen ve dünya hayatı kendilerini aldatan kâfirlere, haram kıldı." diyecekler. İşte onların, bu günleriyle karşılaşacaklarını unutup âyetlerimizi inatla inkâr ettikleri gibi Biz de bugün onları (cehennemde) unutacağız.[1]

52- Gerçekten Biz, onlara inanan bir toplum için eksiksiz bir bilgi üzere açıkladığımız, yol gösterici ve rahmet olan bir Kitap, gönderdik.

53- (Kâfirler,) o (kitabın) sonunun nereye varacağını mı gözetliyorlar?[2] Onun verdiği haberlerin uygulanacağı (kıyamet) gününü daha önce unutanlar: "Meğer Rabbimizin Peygamberlerinin getirdikleri, gerçekten doğru imiş. Keşke şimdi bizim şefâatçilerimiz olsa da bize şefâat etseler yahut (Dünyaya) geri gönderilsek de (daha önce) yaptıklarımızın tam tersini yapsak."[3] diyecekler. Artık o gün, onlar, kendilerine yazık etmişler ve (Allah'a eş diye) uydura geldikleri şeyler de kendilerinden, kaybolup gitmişlerdir.

---

[1] Bu, unutma, onların cehennemde unutulmuş gibi bırakılması veya orada ebedî kalacakları anlamınadır, yoksa Allah, unutmaz.

[2] **Te'vil:** bir şeyin sonu nereye varacaksa oraya vardırmak demektir. Bir ifâdenin varacağı anlamı seçip, açıklamaya te'vil denir. Eğer te'vil, bir ifâdeye ihtimâl dâhilinde olmayan bir anlamı yüklemek veya muhtemel olan anlamlar arasından uzak olanını tercih etmek şeklinde yapılırsa, bâtıl olur. Bu âyette te'vil, kelime anlamıyla kullanılmıştır. Yani o kâfirler, bu kitaba îman etmezler de bakalım sonu nereye varacak diye, sonunu gözetirler. Âhirete inanmak için de kıyametin kopmasını, beklerler.

[3] Buradaki soru harfi, "temenni" bildirdiği için tercüme bu şekilde yapılmıştır. (Kurtubî)

إِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ف۪ي سِتَّةِ
اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ
حَث۪يثًاۙ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِاَمْرِه۪ؕ
اَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْاَمْرُؕ تَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَم۪ينَ ﴿٥٤﴾
اُدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةًؕ اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَد۪ينَۚ
﴿٥٥﴾ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْاَرْضِ بَعْدَ اِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ
خَوْفًا وَطَمَعًاؕ اِنَّ رَحْمَتَ اللّٰهِ قَر۪يبٌ مِنَ الْمُحْسِن۪ينَ
﴿٥٦﴾ وَهُوَ الَّذ۪ي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِه۪ؕ
حَتّٰى اِذَا اَقَلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَيِّتٍ فَاَنْزَلْنَا
بِهِ الْمَٓاءَ فَاَخْرَجْنَا بِه۪ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِؕ كَذٰلِكَ نُخْرِجُ
الْمَوْتٰى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٥٧﴾ وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ
نَبَاتُهُ بِاِذْنِ رَبِّه۪ۚ وَالَّذ۪ي خَبُثَ لَا يَخْرُجُ اِلَّا نَكِدًاؕ كَذٰلِكَ
نُصَرِّفُ الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ۟ ﴿٥٨﴾ لَقَدْ اَرْسَلْنَا
نُوحًا اِلٰى قَوْمِه۪ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ
اِلٰهٍ غَيْرُهُؕ اِنّ۪ي اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظ۪يمٍ ﴿٥٩﴾
قَالَ الْمَلَاُ مِنْ قَوْمِه۪ٓ اِنَّا لَنَرٰيكَ ف۪ي ضَلَالٍ مُب۪ينٍ ﴿٦٠﴾

54- Muhakkak ki sizin Rabbiniz; gökleri ve yeri altı zaman diliminde[1] yaratan, sonra kâinatın (arşın) yönetimini hâkimiyeti altına alarak,[2] geceyi, durmadan kendisini kovalayan gündüze bürüyen, (koyduğu kurallarla) güneşi, ayı ve tüm yıldızları emrine boyun eğdiren, O Allah'tır. Şunu iyi bilin ki; yaratma da yürütme de O'nundur. Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın şânı, çok yücedir.

55- Rabbinize yalvararak ve gizlice duâ edin.[3] Çünkü Allah, sınırı aşanları sevmez.

56- Yeryüzünde (Allah'ın) düzeni kurulduktan sonra, bozgunculuk yapmayın. O'na, korkarak ve rahmetini umarak duâ edin. Muhakkak ki Allah'ın rahmeti, iyilik edenlere çok yakındır.

57- Rüzgârları, rahmetinin önünde bir müjdeci olarak gönderen (de) O (Allah)'tır. O rüzgârlar, yoğunluğu kendilerinden daha ağır olan bulutu yüklenince, onu ölü bir memlekete gönderir, sonra onunla yağmur yağdırarak her çeşit ürünü yine onunla yetiştiririz. İşte Biz, ölüleri de (kabirlerinden) böyle çıkartırız. Umulur ki düşünüp öğüt alırsınız.

58- Rabbinin izniyle, güzel memleketin bitkisi, (güzel) çıkar; kötü olandan ise sadece faydasız bitki çıkar. İşte Biz, şükreden bir toplum için âyetleri böyle açıklarız.

59- Yemin olsun Biz, Nûh'u kendi toplumuna (Peygamber olarak) gönderdik. O, (toplumuna): "Ey Kavmim! (Sadece) Allah'a kulluk edin. Sizin için O'ndan başka bir ilâh, yoktur. Gerçekten ben, sizin büyük bir günün azabına uğramanızdan korkuyorum." dedi.

60- Kavminin ileri gelenleri de: "Biz seni apaçık bir sapkınlık içerisinde görüyoruz." dediler.

---

[1] **Yevm:** kelimesi güneşin doğmasıyla batması arasındaki süre, yani bir gün demektir. Fakat henüz yeryüzü ve güneşin bulunmadığı bir dönemde, gün düşünülemeyeceğinden, burada vakit anlamına kullanıldığı açıktır. Bunun miktarı ise bilinen günden daha kısa veya uzun olabilir. Allah'ın evreni altı zaman diliminde yaratması, bir hamlede yaratmaya gücünün yetmediğinden değil, böyle yapmayı kendi iradesine daha uygun gördüğündendir.

[2] **İstiva;** karar kılmak veya kararını bulmak, yüksek olmak, üstün olmak, hükmü altına almak anlamlarına gelir. **Arş:** bir binanın veya yerin tavanı demektir. Arş, aynı zamanda meliklerin üzerinde oturdukları taht anlamında kullanılır. Bundan kinâye olarak da mülk ve saltanat anlamlarına gelir. **Arşı istivâ etmek** ise: Yarattığı kâinatın her türlü idaresini hükmü altına alarak hükmünü ve saltanatını icraya başlamak demektir. (Özetle-Elmalılı)

[3] **Duâ:** küçüğün büyükten, âcizin güçlüden, ihtiyaç ve arzusunu sözle, davranışla ve hal diliyle talep ve ricâsı demektir. Duâ'nın ihlâs ve ciddiyet içerisinde, çalım satmadan, saygısızlık etmeden, bağırıp çağırmadan, gösteriş yapmadan ve şikâyet etmeden sadece Allah'a, gönülden ve yalvararak yapılması gerekir. Duâda lâyık olmayan ve günâh olan şeyleri talep etmek, duâya tecavüz ve onu kötüye kullanmaktır. Bk. (Bakara: 186)

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلٰكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٦١﴾ أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ
مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٢﴾ أَوَعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ
مِنْ رَبِّكُمْ عَلٰى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا وَلَعَلَّكُمْ
تُرْحَمُونَ ﴿٦٣﴾ فَكَذَّبُوهُ فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ
وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ ﴿٦٤﴾
وَإِلٰى عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ
مِنْ إِلٰهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٦٥﴾ قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا
مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ
﴿٦٦﴾ قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلٰكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿٦٧﴾ أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ
أَمِينٌ ﴿٦٨﴾ أَوَعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلٰى رَجُلٍ
مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ
نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَصْطَةً فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللّٰهِ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿٦٩﴾ قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللّٰهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ
يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧٠﴾

61- (Nûh, onlara): "Ey kavmim! Bende herhangi bir sapkınlık yok. Ben âlemlerin Rabbi tarafından gönderilen bir Peygamberim." dedi.

62- (Ve devamla): "Ben Rabbimin gönderdiği (gerçekleri) size duyuruyor, öğüt veriyor ve ben, sizin bilmediklerinizi Allah'tan (gelen vahiy ile) biliyorum."

63- "(Allah'tan) hakkıyla sakınıp, rahmete kavuşmanızı sağlamak üzere, içinizden sizi uyaracak bir erkek vasıtasıyla, size Rabbinizden bir kitap gelmesine mi şaşıyorsunuz?" dedi.

64- Biz de o'nu ve onunla beraber gemide bulunanları, kurtardık. Âyetlerimizi yalanlayanları da suda boğduk. Çünkü onlar, gerçekleri görmeyen bir toplum idiler.

65- Âd (toplumuna[1] da) kardeşleri Hûd'u (gönderdik. O, toplumuna): "Ey kavmim! (Yalnız) Allah'a kul olun, sizin için O'ndan başka bir ilâh yoktur. Hâlâ sakınmayacak mısınız?" dedi.

66- Kavminin ileri gelen kâfirleri: "Biz, seni bir cehalet içerisinde görüyoruz ve gerçekten senin yalancı olduğun kanaatindeyiz." dediler.

67- (Hûd ise): "Ey kavmim! Bende bir cehalet yok, ben âlemlerin Rabbi tarafından gönderilen bir Peygamberim." dedi.

68- (Ve devamla): "Ben size Rabbimin gönderdiği (gerçekleri) duyuruyorum ve ben, sizin için güvenilir bir öğüt vericiyim."

69- "İçinizden, sizi uyaracak bir erkek vasıtasıyla, size Rabbinizden bir kitap gelmesine mi şaşıyorsunuz? (Allah'ın) sizi, Nûh toplumundan sonra, onların yerine halîfeler yaptığını ve yaratılışta sizi onlardan daha güçlü-kuvvetli kıldığını unutmayın. Kurtuluşunuzu umabilmek için, Allah'ın nîmetlerini çokça anın." (dedi.)

70- (Onlar da): "Demek sen bize, tek Allah'a kulluk etmemizi ve atalarımızın taptıkları şeyleri bırakmamızı (söylemek) için mi geldin? Eğer doğru söylüyorsan (haydi) bize vâdettiğini (azabı,) getir de (görelim.)" dediler.

---

[1] **Âd Kavmi:** eski bir Arap kavmi olan bu toplumun yaşadığı, Yemen ile Umman arasındaki beldenin ismi, Ahkâf'tır. Âd Kavmi; yeryüzünde haksız yere büyüklük taslayan, güçlü, kuvvetli, muhteşem sarayların süslediği, "İrem" diye anılan büyük bir şehirleri olan, heykellere tapan, zorba, zâlim, "yeryüzünde kendilerinden daha güçlü bir şeyin bulunmadığına" inanan bir toplum idi. Bu toplumun liderinin Şeddâd olduğu rivâyet edilir. Bu topluma Hûd, (a.s) Peygamber olarak gönderilmiş fakat bunlar, Hûd (a.s)'ı kabul etmemişler ve sonuç olarak da; üzerlerine doğru gelen ve yağmur bulutu zannettikleri bir azapla helâk olmuşlardır. Bk. (Ahkâf: 24-28, Hûd (a.s.) ve beraberinde bulunan mü'minleri Allah bu azaptan korumuştur. Bk. (Kamer: 18-20)

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رِجْسٌ وَغَضَبٌ اَتُجَادِلُونَنِى
فِى اَسْمَاءٍ سَمَّيْتُمُوهَا اَنْتُمْ وَاٰبَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللّٰهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ
فَانْتَظِرُوا اِنِّى مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿٧١﴾ فَاَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ
مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَمَا كَانُوا
مُؤْمِنِينَ ﴿٧٢﴾ وَاِلٰى ثَمُودَ اَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا
اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ هٰذِهِ نَاقَةُ
اللّٰهِ لَكُمْ اٰيَةً فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِى اَرْضِ اللّٰهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ
فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ وَاذْكُرُوا اِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ
عَادٍ وَبَوَّاَكُمْ فِى الْاَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا
وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا فَاذْكُرُوا اٰلَاءَ اللّٰهِ وَلَا تَعْثَوْا فِى الْاَرْضِ
مُفْسِدِينَ ﴿٧٤﴾ قَالَ الْمَلَاُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ
اسْتُضْعِفُوا لِمَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ اَتَعْلَمُونَ اَنَّ صَالِحًا مُرْسَلٌ مِنْ
رَبِّهِ قَالُوا اِنَّا بِمَا اُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٧٥﴾ قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا
اِنَّا بِالَّذِى اٰمَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ ﴿٧٦﴾ فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ اَمْرِ
رَبِّهِمْ وَقَالُوا يَا صَالِحُ ائْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا اِنْ كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ
﴿٧٧﴾ فَاَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَاَصْبَحُوا فِى دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٧٨﴾

71- (Hûd): "Artık siz, Rabbinizden bir azabı ve bir öfkeyi hak ettiniz. Siz benimle; Allah'ın kendileri hakkında hiç bir delil indirmediği, sizin ve atalarınızın uydurduğu birtakım kuru isimler hakkında mı tartışıyorsunuz? Bekleyin bakalım, ben de sizinle beraber (başınıza gelecekleri) bekleyenlerdenim." dedi.

72- (Sonunda) onu ve onunla beraber olanları, rahmetimizle kurtardık ve âyetlerimize îman etmeyerek yalanlayanların da kökünü kazıdık.

73- Semûd (toplumuna[1] da) kardeşleri Salih'i (gönderdik. O, toplumuna): "Ey kavmim! (Yalnız) Allah'a kul olun, sizin için O'ndan başka bir ilâh yoktur. Size Rabbinizden apaçık bir mûcize geldi. İşte, Allah'ın (yarattığı) şu deve, sizin için bir mûcizedir. Onu, serbest bırakın, Allah'ın arzında (dilediği gibi) yesin ve (sakın) ona kötülük niyetiyle dokunmayın. (Eğer onu öldürürseniz,) sizi acıklı bir azap helâk ediverir."[2] dedi.

74- (Allah'ın) sizi, Âd (toplumundan) sonra, onların yerine halîfeler yaptığını ve sizi, düzlüklerine saraylar yaptığınız, dağlarına da evler yonttuğunuz yeryüzüne yerleştirdiğini, unutmayın. Allah'ın nîmetlerini çokça anın ve yeryüzünde bozguncular olarak, fesat çıkartmayın." (dedi.)

75- Toplumunun büyüklük taslayan ileri gelenleri, ezilenlerden îman etmiş olanlarına:[3] "Siz, Salih'in Rabbi tarafından gönderildiğini gerçekten biliyor musunuz?" dediler. (Onlar da): "(Evet) doğrusu biz, onunla gönderilenlere îman ediyoruz!" dediler.

76- Büyüklük taslayanlar: "Biz de sizin inandığınızı inkâr ediyoruz." dediler.

77- Hemen dişi deveyi boğazlayarak, Rablerinin emrinden dışarı çıktılar ve: "Ey Salih, eğer gerçekten sen, Peygamberlerdensen (haydi) bizi tehdit edip durduğun (şu azabı) getir de (görelim.)" dediler.

78- Bunun üzerine, onları büyük bir sarsıntı hemen yakalayıverdi ve oldukları yerde, diz üstü çöke kaldılar.[4]

---

[1] **Semûd Kavmi:** Salih (a.s)'ın Peygamber olarak gönderildiği, Hicaz ile Suriye arasında Vadi'l-Kura'da yaşamış olan, eski bir Arap kabîlesidir. Semûd kavmi, Âd kavminden sonra Allah'a isyan edip, küfre sapıp, putlara tapmaya başlamış, ancak Peygamberleri Salih (a.s)'a kavmin ezilenlerinden az bir topluluk îman etmişti. Bu toplum, dünyevî makam ve zenginliklerinden dolayı kendilerinin, diğer insanlardan üstün olduklarını zannediyorlardı. Salih (a.s) dan bir mûcize istediler. Allah, onlara mûcize olarak kayanın içerisinden yarattığı bir deveyi gönderdi ve içme suyunun mûcize deve ile insanlar arasında nöbetleşe kullanılacağını, bildirdi. (Kamer: 28) Sonunda deveyi öldürdüler. Bunun üzerine de Allah, onları helâk etti, Salih (a.s.) ve beraberindeki mü'minleri bu azaptan korudu.

[2] Bk. (Hûd: 64, Şuara: 155, Şems: 13)

[3] Bu toplumda sadece Müslümanlar değil, diğer insanlar da eziliyordu. Ancak Müslümanlar, ileri gelen adamlardan değil bu ezilen insanlardandı. Bu anlamı vurgulamak için tercüme yukarıdaki şekilde yapılmıştır. Ancak, "îman etmiş olanlar," Müslümanlardan bedel olarak düşünülürse; âyetin anlamı "kavminin büyüklük taslayan ileri gelenleri, ezilenlere, yani îman etmiş olanlara" şeklinde olur. Konu ile ilgili olarak Bk. (Kasas: 5 ve dipnotu)

[4] Âyetin bu bölümü: "...birbiri üzerine yığılarak ölüverdiler..." şeklinde de tercüme edilebilir. Aynı âyet için Bk. (A'raf: 91)

فَتَوَلّٰى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبّ۪ي وَنَصَحْتُ
لَكُمْ وَلٰكِنْ لَا تُحِبُّونَ النَّاصِح۪ينَ ﴿٧٩﴾ وَلُوطًا اِذْ قَالَ لِقَوْمِه۪ٓ
اَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ اَحَدٍ مِنَ الْعَالَم۪ينَ ﴿٨٠﴾
اِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَٓاءِۜ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ
مُسْرِفُونَ ﴿٨١﴾ وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِه۪ٓ اِلَّٓا اَنْ قَالُٓوا اَخْرِجُوهُمْ
مِنْ قَرْيَتِكُمْۚ اِنَّهُمْ اُنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ ﴿٨٢﴾ فَاَنْجَيْنَاهُ وَاَهْلَهُٓ اِلَّا
امْرَاَتَهُۘ كَانَتْ مِنَ الْغَابِر۪ينَ ﴿٨٣﴾ وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًاۜ فَانْظُرْ
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِم۪ينَ ﴿٨٤﴾ وَاِلٰى مَدْيَنَ اَخَاهُمْ شُعَيْبًاۜ
قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُۜ قَدْ جَٓاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ
مِنْ رَبِّكُمْ فَاَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْم۪يزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ اَشْيَٓاءَهُمْ
وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْاَرْضِ بَعْدَ اِصْلَاحِهَاۜ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ
كُنْتُمْ مُؤْمِن۪ينَۚ ﴿٨٥﴾ وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ
عَنْ سَب۪يلِ اللّٰهِ مَنْ اٰمَنَ بِه۪ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًاۚ وَاذْكُرُٓوا اِذْ كُنْتُمْ
قَل۪يلًا فَكَثَّرَكُمْۖ وَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِد۪ينَ ﴿٨٦﴾
وَاِنْ كَانَ طَٓائِفَةٌ مِنْكُمْ اٰمَنُوا بِالَّذ۪ٓي اُرْسِلْتُ بِه۪ وَطَٓائِفَةٌ لَمْ
يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتّٰى يَحْكُمَ اللّٰهُ بَيْنَنَاۚ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِم۪ينَ ﴿٨٧﴾

79- (Salih) de: "Ey kavmim! And olsun ki ben, size Rabbimin gönderdiği (gerçekleri) duyurdum ve öğüt verdim. Meğer siz, öğüt verenleri sevmiyormuşsunuz." diyerek dönüp gitti.

80- Lût'u da (kendi kavmine gönderdik). O, toplumuna: "Siz, gerçekten sizden önce (akıllılar) âleminden hiç kimsenin, sizden daha ileriye gitmediği bu çirkin işi hâlâ yapacak mısınız?" [1] dedi.

81- (Ve devamla): "Siz, kadınları bırakıp, şehvetle erkeklere ilişmeye, ısrarla devam edecek misiniz? Doğrusu siz, beyinsiz bir toplumsunuz!" (dedi.)[2]

82- (Bunun üzerine) toplumunun tek cevabı: "Onları memleketinizden çıkarın, çünkü onlar, pek temiz kimselerdir!" demeleri oldu.

83- Bunun üzerine Biz, geride (helâk olacaklar içerisinde) kalan karısı dışında, onu ve ailesini kurtardık.

84- Ve üzerlerine çok şiddetli bir (azap) yağmuru yağdırdık. Günâhkârların sonunun nasıl olduğuna bir bak.

85- Medyen[3] (halkına da) kardeşleri Şuayb'ı (gönderdik.) O da (kavmine): "Ey kavmim! (Yalnız) Allah'a kul olun, sizin için O'ndan başka (ibâdet edilecek) bir ilâh yoktur. Size Rabbinizden apaçık bir delil geldi. Ölçüyü ve tartıyı tam yapın, insanların eşyalarını eksik vermeyin, yeryüzünde (Allah'ın) düzeni kurulduktan sonra, bozgunculuk yapmayın. Eğer inanıyorsanız, böylesi sizin için daha hayırlıdır." dedi.

86- (Ve devamla): "Ve her yolun başına oturarak, Ona inananları tehdit edip Allah'ın yolundan çevirmeğe ve o (dosdoğru yolu) eğri göstermeye çalışmayın. Sayıca azken, Allah'ın sizi çoğalttığını unutmayın ve bozguncuların sonunun nasıl olduğuna da bir bakın."

87- "Eğer içinizden bir grup benimle gönderilene inanır, bir grup da inanmazsa, Allah aramızda hükmedinceye kadar sabredin. O, hüküm verenlerin en hayırlısıdır." dedi.

[1] Âyetin bu bölümü: "gerçekten siz, sizden önce âlemlerde hiç kimsenin yapmadığı çirkin bir işi..." şeklinde de tercüme edilebilir. Bk. (Neml: 54-58, Ankebut: 28–35)

[2] Küçük farkla aynı âyet için Bk. (Neml: 55)

[3] **Medyen**: Hz. İbrahim (a.s) soyundan gelen Medyen'in neslinden bir kavim olup, Şab denizi civarında, onun kurduğu "Medyen" şehrinde yaşamışlardır. Bunlara Şuayb, (a.s) Peygamber olarak gönderilmiştir. Bu kavmin en büyük özelliği ölçüyü, tartıyı eksik tutmalarıdır ve onlar da helâk edilmişlerdir. Aynı konu için Bk. (Hûd: 84-95, Ankebut: 36-38)

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ
وَالَّذِينَ اٰمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا اَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ
اَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ (88) قَدِ افْتَرَيْنَا عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اِنْ عُدْنَا
فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ اِذْ نَجّٰينَا اللّٰهُ مِنْهَا وَمَا يَكُونُ لَنَا اَنْ نَعُودَ
فِيهَا اِلَّا اَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى
اللّٰهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَاَنْتَ خَيْرُ
الْفَاتِحِينَ (89) وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ
لَئِنِ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا اِنَّكُمْ اِذًا لَخَاسِرُونَ (90) فَاَخَذَتْهُمُ
الرَّجْفَةُ فَاَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ (91) اَلَّذِينَ كَذَّبُوا
شُعَيْبًا كَاَنْ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا اَلَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ
الْخَاسِرِينَ (92) فَتَوَلّٰى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ
رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ فَكَيْفَ اٰسٰى عَلٰى قَوْمٍ
كَافِرِينَ (93) وَمَا اَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَبِيٍّ اِلَّا اَخَذْنَا
اَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ (94) ثُمَّ بَدَّلْنَا
مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتّٰى عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ اٰبَاءَنَا
الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ فَاَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ (95)

88- Kavminin büyüklük taslayan ileri gelenleri: "Ey Şuayb! Ya bizim dinimize dönersiniz ya da seni ve seninle beraber îman edenleri, ülkemizden kesinlikle çıkaracağız." dediler. (Şuayb): "Biz, istemezsek de mi?" dedi.

89- (Ve devamla): "Doğrusu Allah, bizi o (kâfirlikten) kurtardıktan sonra tekrar sizin dininize dönersek, Allah'a karşı yalan uydurmuş oluruz. Allah dilemedikçe bizim o (küfre) geri dönmemiz mümkün değildir. Çünkü Rabbimizin ilmi, her şeyi kuşatmıştır. Biz, sadece Allah'a güveniriz. Ey Rabbimiz! Toplumumuzla aramızdaki (anlaşmazlığı) hak olan kurallarınla çöz. Çünkü anlaşmazlıkları en iyi çözüme bağlayan sensin." dedi.

90- Toplumunun ileri gelen kâfirleri: "Eğer siz, Şuayb'a uyarsanız işte siz, esas o zaman perişan olursunuz." dediler.

91- Bunun üzerine, büyük bir sarsıntı onları hemen yakalayıverdi ve oldukları yerde, diz üstü çöke kaldılar.[1]

92- Şuayb'ı yalanlayanlar, sanki orada hiç yaşamamış gibi oldular. Ve yine Şuayb'ı yalanlayanlar, ancak kendileri perişan oldular.[2]

93- (Şu'ayb) da: "Ey kavmim! And olsun ki ben, size Rabbimin gönderdiği (gerçekleri) duyurdum ve öğüt verdim, artık kâfir bir kavme nasıl acırım?"[3] diyerek, dönüp gitti.

94- Biz, Peygamber gönderdiğimiz her ülkenin halkını (kibirlerini atıp) hakka boyun eğsinler diye, mutlaka yoksulluk ve sıkıntı ile denedik.

95- Sonra onlara, bu sıkıntıların yerine bolluk verdik. Bu sefer de (hayvanlar gibi) bol bol yediler[4] ve: "Atalarımıza da (zaman zaman) böyle darlık ve bolluk dokunurdu." dediler. Biz de onları, kendileri farkında bile olmadan,[5] ansızın helâk ediverdik.

[1] Âyetin bu bölümü: "...birbiri üzerine yığılarak ölüverdiler..." şeklinde de tercüme edilebilir. Aynı âyet için Bk. (A'raf: 78)

[2] 90. âyette "perişan olacaklarını" söyledikleri Müslümanlar değil de esas kendileri perişan oldular.

[3] Bu âyetten, helâk edilen kâfir toplumlara acımanın yasak olduğu anlaşılmaktadır. Hümanistlik adına, bu kâfirlere acıma hastalığı, Müslümanların, Müslümanlara acımasını bile unutturup, Filistin'dekiler yerine İsrâil'dekilere acıma şaşkınlığına kadar düşürmüştür.

[4] (عَفَى) hayvanın otlağı yakından otlaması, uzağa gitmeğe lüzum görmeden, yakından bol bol yemesi demektir. Buna göre bu âyette: "Biz, onlara bu sıkıntıların yerine bolluk verince, hayvan gibi bol bol yakından yediler, otladılar ve nefislerini her türlü sorumluluktan muaf tuttular, nîmet kendilerini şımarttı, darlığı ve Allah'ı unuttular." denilmek istenmektedir.

[5] Âyetin bu bölümü: "Biz de kendilerini, hayallerine bile gelemeyecek bir şekilde, helâk ediverdik." şeklinde de tercüme edilebilir.

وَلَوْاَنَّ اَهْلَ الْقُرٰۤى اٰمَنُواوَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِنَ
السَّمَۤاءِوَالْاَرْضِ وَلٰكِنْ كَذَّبُوافَاَخَذْنَاهُمْ بِمَاكَانُوا يَكْسِبُونَ
﴿٩٦﴾ اَفَاَمِنَ اَهْلُ الْقُرٰۤى اَنْ يَاْتِيَهُمْ بَاْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَۤائِمُونَۜ
﴿٩٧﴾ اَوَ اَمِنَ اَهْلُ الْقُرٰۤى اَنْ يَاْتِيَهُمْ بَاْسُنَا ضُحًى وَهُمْ
يَلْعَبُونَ ﴿٩٨﴾ اَفَاَمِنُوا مَكْرَ اللّٰهِۚ فَلَا يَاْمَنُ مَكْرَ اللّٰهِ اِلَّا الْقَوْمُ
الْخَاسِرُونَۚ ﴿٩٩﴾ اَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذٖينَ يَرِثُونَ الْاَرْضَ مِنْ بَعْدِ
اَهْلِهَۤا اَنْ لَوْ نَشَۤاءُ اَصَبْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْۚ وَنَطْبَعُ عَلٰى قُلُوبِهِمْ
فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾ تِلْكَ الْقُرٰى نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ
اَنْبَۤائِهَاۚ وَلَقَدْ جَۤاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِۚ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا
بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُۜ كَذٰلِكَ يَطْبَعُ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوبِ الْكَافِرٖينَ
﴿١٠١﴾ وَمَا وَجَدْنَا لِاَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍۚ وَاِنْ وَجَدْنَۤا اَكْثَرَهُمْ
لَفَاسِقٖينَ﴿١٠٢﴾ثُمَّ بَعَثْنَامِنْ بَعْدِهِمْ مُوسٰى بِاٰيَاتِنَۤا اِلٰى فِرْعَوْنَ
وَمَلَائِهٖ فَظَلَمُوا بِهَاۚ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدٖينَ
﴿١٠٣﴾ وَقَالَ مُوسٰى يَافِرْعَوْنُ اِنّٖى رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمٖينَۚ
﴿١٠٤﴾ حَقٖيقٌ عَلٰۤى اَنْ لَۤا اَقُولَ عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّۜ قَدْ
جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاَرْسِلْ مَعِىَ بَنٖۤى اِسْرَۤائٖيلَۜ ﴿١٠٥﴾

96- Oysa (helâk edilen) bu ülkelerin halkları, îman edip (Allah‘tan) hakkıyla sakınsalardı, elbette onlara gökten ve yerden bolluklar yağdırırdık. Fakat onlar, yalanladılar, Biz de onları kazandıkları sebebiyle helâk ettik.

97- Acaba (helâk edilen) bu ülkelerin halkları, geceleyin uyurlarken kendilerine helâkin gelmesinden, hiç emin olabilirler mi?

98- Veya (helâk edilen) bu ülkelerin halkları, güpegündüz oyalanıp duruyorlarken kendilerine helâkin gelmesinden, hiç emin olabilirler mi?

99- Onlar, Allah'ın tuzağından[1] (kurtulacaklarına) hiç emin olabilirler mi? Hüsrana uğrayacak topluluktan başkası, Allâh'ın tuzağın(a yakalanmayacağın)dan emin olamaz.[2]

100- Önceki sahiplerinden sonra bu topraklara yerleşenler, istersek kendilerini de günâhları sebebiyle helâk edeceğimizi ve onların rûhu bile duymadan kalplerini mühürleyeceğimizi hâlâ kavrayamadılar mı?

101- (Ey Muhammed!) Sana, başlarına gelen olayları anlattığımız şu ülkelerin halkları, Peygamberlerinin getirdiği apaçık mûcizeleri önceden yalanlamaya şartlandıkları için inanmadılar, böylece de Allah, o kâfirlerin kalplerini mühürledi.

102- Biz, oların çoğunda, (kendilerine gönderilenlere) sahip çıkma (diye bir şey) bulamadığımız gibi, pek çoğunu, o (kendilerine gönderilenleri) kesinlikle bozar bulduk.

103- Sonra onların ardından Mûsa'yı, Firavun'a ve onun ileri gelenlerine[3] (Peygamber olarak) mûcizelerimizle gönderdik. Onlar da tuttular, o mûcizeleri inkâr ettiler. Bak, işte o bozguncuların sonu nasıl oldu!

104- Mûsa: “Ey Firavun! Gerçekten ben, âlemlerin Rabbi tarafından gönderilen bir Peygamberim.” dedi.

105- (Ve devamla): “Benim, Allah'a karşı ilk görevim, sadece mutlak doğruları söylememdir. Gerçekten ben, size Rabbinizden bir mûcize getirdim, hemen İsrâil oğullarını benimle gönder.” (dedi)

---

[1] “Allah’ın tuzak kurması” demek, “onların hile ve tuzaklarını bozmak” demektir.

[2] Yani onlar, Allah’ın kendileri için bir karşı tuzak kuracağına inanmayarak veya zâten hüsrana uğradıklarından, tekrar bir diğer helâkin gelmesine gerek olmadığı için.

[3] **Mele':** istişare, bir kavmin ileri gelenleri, cemaat, heyet, huy anlamlarına gelir. Bu kelime sosyal hayatta; sosyete, kabine, parlamento, bürokrat, ordu ve her hangi bir cemaatin kodamanları, anlamına gelmektedir. Biz, bu kelimeyi genelde “ileri gelenler” şeklinde tercüme etmeyi uygun gördük.

قَالَ اِنْ كُنْتَ جِئْتَ بِاٰيَةٍ فَأْتِ بِهَٓا اِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِق۪ينَ
﴿١٠٦﴾ فَاَلْقٰى عَصَاهُ فَاِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُب۪ينٌ ﴿١٠٧﴾ وَنَزَعَ
يَدَهُ فَاِذَا هِيَ بَيْضَٓاءُ لِلنَّاظِر۪ينَ ﴿١٠٨﴾ قَالَ الْمَلَاُ مِنْ قَوْمِ
فِرْعَوْنَ اِنَّ هٰذَا لَسَاحِرٌ عَل۪يمٌ ﴿١٠٩﴾ يُر۪يدُ اَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ
اَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿١١٠﴾ قَالُٓوا اَرْجِهْ وَاَخَاهُ وَاَرْسِلْ فِي
الْمَدَٓائِنِ حَاشِر۪ينَ ﴿١١١﴾ يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَاحِرٍ عَل۪يمٍ ﴿١١٢﴾ وَجَٓاءَ
السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُٓوا اِنَّ لَنَا لَاَجْرًا اِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِب۪ينَ
﴿١١٣﴾ قَالَ نَعَمْ وَاِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّب۪ينَ ﴿١١٤﴾ قَالُوا يَا مُوسٰٓى
اِمَّٓا اَنْ تُلْقِيَ وَاِمَّٓا اَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْق۪ينَ ﴿١١٥﴾ قَالُوا يَا
مُوسٰٓى اِمَّٓا اَنْ تُلْقِيَ وَاِمَّٓا اَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْق۪ينَ ﴿١١٥﴾ قَالَ
اَلْقُوا فَلَمَّٓا اَلْقَوْا سَحَرُٓوا اَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ
وَجَٓاؤُ۫ بِسِحْرٍ عَظ۪يمٍ ﴿١١٦﴾ وَاَوْحَيْنَٓا اِلٰى مُوسٰٓى اَنْ اَلْقِ
عَصَاكَ فَاِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١١٧﴾ فَوَقَعَ الْحَقُّ
وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٨﴾ فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا
صَاغِر۪ينَ ﴿١١٩﴾ وَاُلْقِيَ السَّحَرَةُ سَاجِد۪ينَ ﴿١٢٠﴾ قَالُٓوا
اٰمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَم۪ينَ ﴿١٢١﴾ رَبِّ مُوسٰى وَهٰرُونَ ﴿١٢٢﴾

106- (Firavun): "Eğer bir mûcize getirdiysen ve gerçekten de doğru söylüyorsan, haydi onu göster bakalım." dedi.

107- (Bunun üzerine Mûsa,) âsâsını bıraktı. Bir de baktılar ki âsâ, gerçek bir yılan (oluvermiş.)[1]

108- (Sonra) elini (koynundan) çıkardı. Bir de baktılar ki o da seyredenlere bembeyaz (görünüverdi.)[2]

109- Firavun toplumundan ileri gelen adamlar: "Bu, gerçekten çok bilgili bir büyücüdür!" dediler.

110- (Firavun): "O, sizi yurdunuzdan çıkarmak istiyor, ne (yapmamı) tavsiye edersiniz?" (dedi.)

111-112- Onlar da: "Onu ve kardeşini oyala ve şehirlere toplayıcılar gönder de sana bütün hünerli büyücüleri, (toplayıp) getirsinler." dediler.[3]

113- O büyücüler, Firavun'a geldiler: "Eğer üstün gelirsek, bize bir mükâfat var (mı)?" dediler.[4]

114- Firavun: "Evet, siz kesinlikle, benim en yakınlarımdan olacaksınız." dedi.

115- (Büyücüler): "Ey Mûsa! Ya sen maharetini ortaya koy, ya da biz koyalım." dediler.

[1] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 32)
[2] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 33)
[3] 112. âyetin aynısı için Bk. (Şuara: 37)
[4] Yukarıdaki ifâde ses tonuyla soru şeklinde olduğu için soru eki parantez içerisinde yazılmıştır.

116- Mûsa: "(Maharetinizi önce) siz, ortaya koyun!" dedi. Onlar, (maharetlerini) ortaya koyunca, herkesin gözlerini büyülediler ve onları ürküttüler. Doğrusu çok büyük bir sihir ortaya koydular.

117- Biz de Mûsa'ya, "âsâsını yere bırakmasını" vahyettik. Sonra bir de ne görsünler, (Mûsa'nın âsâsı) onların meydana getirdikleri düzmece şeyleri, yutuyor!

118- Böylece hak yerini buldu ve onların bütün marifetleri boşa çıktı.

119- (Firavun ve toplumu,) orada yenildiler ve küçük düşüp (rezil oldu)lar.

120- (Bunu görünce) büyücüler, hemen secdeye kapandılar.[5]

121-122- Ve: "Biz, âlemlerin Rabbine, (yani) Mûsa ve Hârûn'un Rabbine îman ettik." dediler.[6]

[5] Bir harf farkıyla aynı âyet için Bk. (Şuara: 46)
[6] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 47-48)

قَالَ فِرْعَوْنُ اٰمَنْتُمْ بِهٖ قَبْلَ اَنْ اٰذَنَ لَكُمْۚ اِنَّ هٰذَا لَمَكْرٌ مَكَرْ
تُمُوهُ فِي الْمَدٖينَةِ لِتُخْرِجُوا مِنْهَٓا اَهْلَهَاۚ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ
(١٢٣) لَاُقَطِّعَنَّ اَيْدِيَكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ ثُمَّ لَاُصَلِّبَنَّكُمْ
اَجْمَعٖينَ (١٢٤) قَالُٓوا اِنَّٓا اِلٰى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَۚ (١٢٥) وَمَا تَنْقِمُ
مِنَّٓا اِلَّٓا اَنْ اٰمَنَّا بِاٰيَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَٓاءَتْنَاۜ رَبَّنَٓا اَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا
وَتَوَفَّنَا مُسْلِمٖينَ (١٢٦) وَقَالَ الْمَلَاُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ اَتَذَرُ
مُوسٰى وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْاَرْضِ وَيَذَرَكَ وَاٰلِهَتَكَۜ قَالَ
سَنُقَتِّلُ اَبْنَٓاءَهُمْ وَنَسْتَحْيٖ نِسَٓاءَهُمْۚ وَاِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ
(١٢٧) قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهِ اسْتَعٖينُوا بِاللّٰهِ وَاصْبِرُواۚ اِنَّ الْاَرْضَ
لِلّٰهِۙ يُورِثُهَا مَنْ يَشَٓاءُ مِنْ عِبَادِهٖۜ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقٖينَ (١٢٨)
قَالُٓوا اُوذٖينَا مِنْ قَبْلِ اَنْ تَأْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَاۜ قَالَ عَسٰى
رَبُّكُمْ اَنْ يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرَ
كَيْفَ تَعْمَلُونَ (١٢٩) وَلَقَدْ اَخَذْنَٓا اٰلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنٖينَ وَنَقْصٍ
مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ (١٣٠) فَاِذَا جَٓاءَتْهُمُ الْحَسَنَةُ
قَالُوا لَنَا هٰذِهٖۚ وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسٰى وَمَنْ
مَعَهُۜ اَلَٓا اِنَّمَا طَٓائِرُهُمْ عِنْدَ اللّٰهِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (١٣١)

123- (Firavun, büyücülere): "Ben size izin vermeden siz, o (Mûsa'ya) inandınız ha?[1] Kesinlikle bu, halkı buradan (Mûsa ile birlikte) çıkarmak amacıyla, şehirde planladığınız bir tuzaktır. Öyleyse (size yapacağımı yakında) anlayacaksınız." dedi.

124- (Ve): "Yemin olsun, sizin hepinizin ellerini ve ayaklarını çaprazlama kestireceğim ve hepinizi astıracağım!" (dedi.)

125- (Büyücüler) de: "şüphesiz biz, (nasıl olsa) Rabbimize döneceğiz!" dediler.[2]

126- "(Ey Firavun): Sen, sadece Rabbimizin âyetleri gelince, onlara inandığımızdan dolayı bizden intikam alıyorsun." (dediler. Sonra da): "Ey Rabbimiz! Bizim üzerimize sabır yağdır ve bizim canımızı Müslümanlar olarak al." (diye duâ ettiler.)

127- Firavun toplumunun, ileri gelenleri: (Ey Firavun! Sen büyücüleri öldürüp de) yeryüzünde fesat çıkarsınlar, seni ve ilâhlarını terk etsinler diye Mûsa'yı ve toplumunu (sağ) mı bırakacaksın?" dediler. (Firavun da): "Onların oğullarını öldüreceğiz, kadınlarını sağ bırakacağız[3] ve elbette biz, onları ezecek üstünlükteyiz." dedi.

128- Mûsa, toplumuna: "Allah'tan yardım isteyin ve sabırlı olun. Yeryüzü Allah'ındır. O, orayı ancak dilediği kullarına, miras bırakır. Ve (o mutlu) gelecek, (Allah'tan) hakkıyla sakınanlarındır." dedi.

129- Onlar da: "(Ey Mûsa! zâten) bize sen gelmeden önce de geldikten sonra da hep işkence edildi."[4] dediler. Mûsa da: "Umulur ki Rabbiniz, düşmanlarınızı helâk edip, sizin de nasıl hareket edeceğinize bakmak için sizi, yeryüzünde hâkim kılar." dedi.

130- Gerçekten Biz, Firavun sülâlesini, düşünüp ibret alsınlar diye senelerce kıtlık ve gelir noksanlığı içinde tutup-kıvrandırdık.

131- Fakat onlar, kendilerine bir iyilik geldiği zaman: "Bu, bizim hakkımızdır." dediler, başlarına bir kötülük gelince de bunu, Mûsa ile yanındakilerin uğursuzluğuna yordular. Şunu iyi bilin ki onların bütün uğursuzluğu, Allah katındandır, fakat onların çoğu bunu bilmiyorlar.

---

[1] Firavun'un bu ifâdesinden; Firavunlar ve benzerlerinin, insanların nelere inanacaklarını belirlemeye kadar onlara zulmettikleri ve bunun, onların genel mantığı olduğu anlaşılmaktadır. Bunun mefhum-i muhalifini alırsak, insanlara böyle davrananların da; firavun mantıklı kimseler olduğu anlaşılır. Bk. (Tâ Hâ: 71, Şuara: 49)

[2] Bu iki âyetin yakın benzeri için Bk. (Şuara: 49,50)

[3] "Kadınlarını sağ bırakacağız" ifâdesi; **a-** "Kadınlarını öldürmeyeceğiz, **b-** Kadınlarının iffetlerine dokunacağız, **c-** "Hamile kadınlarının hayâlarına dokunarak karınlarındaki çocuklarını öldüreceğiz" şeklinde de anlaşılabilir. Aynı konu için Bk. (İbrahim: 6, Kasas: 4)

[4] İsrâil oğullarının bu sözü; "biz şimdiye kadar senden bir fayda görmediğimiz gibi, hep zarar gördük" şeklinde bir şikâyeti îmâ veya "Firavunun zulmünden dolayı şiddetli bir üzüntü ve bir kurtuluş arzusu" da olabilir.

وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِه۪ مِنْ اٰيَةٍ لِتَسْحَرَنَا بِهَاۙ فَمَا نَحْنُ لَكَ
بِمُؤْمِن۪ينَ ﴿١٣٢﴾ فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ
وَالضَّفَادِعَ وَالدَّمَ اٰيَاتٍ مُفَصَّلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا
مُجْرِم۪ينَ ﴿١٣٣﴾ وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا يَا مُوسَى
ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَۚ لَئِنْ كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ
لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪يلَۚ ﴿١٣٤﴾ فَلَمَّا
كَشَفْنَا عَنْهُمُ الرِّجْزَ اِلٰٓى اَجَلٍ هُمْ بَالِغُوهُ اِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ
﴿١٣٥﴾ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَاَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ بِاَنَّهُمْ كَذَّبُوا
بِاٰيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِل۪ينَ ﴿١٣٦﴾ وَاَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذ۪ينَ
كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْاَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّت۪ي بَارَكْنَا
ف۪يهَاۜ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنٰى عَلٰى بَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪يلَ
بِمَا صَبَرُواۜ وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا
يَعْرِشُونَ ﴿١٣٧﴾ وَجَاوَزْنَا بِبَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪يلَ الْبَحْرَ فَاَتَوْا عَلٰى
قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلٰٓى اَصْنَامٍ لَهُمْۚ قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَٓا
اِلٰهًا كَمَا لَهُمْ اٰلِهَةٌۜ قَالَ اِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿١٣٨﴾ اِنَّ
هٰٓؤُ۬لَٓاءِ مُتَبَّرٌ مَا هُمْ ف۪يهِ وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٩﴾

132- (Ve Mûsa'ya): "(Ey Mûsa!) Sen, bizim gözümüzü boyamak için hangi mûcizeyi getirirsen getir, biz, sana asla inanmayacağız." dediler.

133- Biz de her biri (kudretimizin) birer işareti olarak onlara; tûfân,[1] çekirge, haşereler,[2] kurbağalar ve kan[3] mûcizeleri gönderdik. Fakat böbürlendiler ve (Hakk'a inanmayarak) günâhkâr bir toplum, oldular.[4]

134- (Firavun toplumu,) başlarına her ne zaman bir azap gelse: "Ey Mûsa! Sana verdiği Peygamberlik makamına dayanarak, Rabbine bizim için duâ et. Böylece eğer bu azabı başımızdan savarsan, yemin olsun sana îman edeceğiz ve İsrâil oğulları'nı seninle birlikte göndereceğiz." dediler.

135- Onlardan azabı ulaşacakları belirli bir süreye kadar kaldırınca da hemen yeminlerini bozdular.

136- Biz de onlardan, âyetlerimizi inkâr etmeleri ve onlara ilgisiz kalmaları sebebiyle hepsini denizde boğarak, intikam aldık.

137- Ve o güne kadar ezilmekte olan toplumu da yeryüzünün, (hayırlı ve) şerefli kıldığımız toprakların doğusuna ve batısına hâkim kıldık. Ve böylece onların sabırlarına karşılık Rabbinin, İsrâil oğullarına verdiği o güzel söz, gerçekleşti. Biz de Firavun ve toplumunun ortaya koydukları medeniyetleri ve diktikleri binaları yerle bir ettik.

138-139- Ve İsrâil oğullarını denizden geçirdik. Yolda, kendilerine ait bir takım putlara tapan bir topluma, rastladılar. Bunun üzerine: "Ey Mûsa! Bu adamların putları gibi, sen de bize bir put yap!" dediler. Mûsa da onlara: "Doğrusu siz, beyinsiz bir toplumsunuz. Bunların uydukları şu sapık din, yok olmaya mahkûmdur ve onların bütün yaptıkları da bâtıldır."[5] (dedi.)

[1] **Tufan:** dönen her şey için kullanılır. Ancak daha çok şiddetli su ve yağmur için kullanılır. Nitekim toplu ölüm, kıran, kolera, çiçek hastalığı ve salgına da tûfân denilir. Bu âyetteki tûfân ise, kesintisiz bir hafta devam eden yağmur sonucunda Nil nehrinin taşmasıyla Mısırlılara evlerinin içerisinde bile zarar veren, fakat İsrâil oğullarına zararı dokunmayan, su tûfânıdır.

[2] **Kummel:** henüz yumurtadan yeni çıkmış ve kanatlanmamış çekirge yavrusu, gâyet küçük karınca, buğday güvesi, buğday biti, siyah ve küçük haşere, kurt, kene, bit ve pire gibi haşere, demektir.

[3] **Dem:** kan demektir. Müfessirlerin çoğunluğuna göre, Firavun toplumunun içecekleri sular, kan olmuş, Nil Nehri kan olarak akmıştır. Zeyd b. Eslem de "bu, burun kanaması idi" demiştir.

[4] Hz. Mûsa'nın Firavun ve toplumuna gösterdiği bu mûcizeler ile ilgili olarak Kur'an'da bir izah bulunmamaktadır. Genelde bunlarla ilgili rivâyetler, Yahûdî kaynaklı olduğu için bunların burada zikredilmemesinin daha doğru olacağı kanaatiyle alınmamıştır. En doğrusunu ise Allah bilir. Bk. (Hûd: 96, İsrâ: 101, Neml: 12, Mü'min: 23-24)

[5] Bu kıssada esas vurgulanmak istenen konu: İsrâil Oğullarının firavundan kurtulduktan sonra, meylettikleri ilk küfürdür. Bu küfür meyli de çok enteresandır. Zîrâ onların; yıllarca Firavunun zulmünden Allah'ın izniyle kendilerini kurtaran bir peygamber başlarındayken, "denizden geçme mûcizesinin" üzerinden fazla bir zaman geçmemişken, böyle bir istekte bulunmaları, gerçekten son derece dikkat çekici bir beyinsizlik örneğidir.

قَالَ اَغَيْرَ اللّٰهِ اَبْغٖيكُمْ اِلٰهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمٖينَ
﴿١٤٠﴾ وَ اِذْ اَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُٓوءَ
الْعَذَابِ يُقَتِّلُونَ اَبْنَٓاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَٓاءَكُمْ وَفٖى
ذٰلِكُمْ بَلَٓاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظٖيمٌ ﴿١٤١﴾ وَوَاعَدْنَا مُوسٰى
ثَلٰثٖينَ لَيْلَةً وَاَتْمَمْنَاهَا بِعَشْرٍ فَتَمَّ مٖيقَاتُ رَبِّهٖٓ اَرْبَعٖينَ
لَيْلَةً وَقَالَ مُوسٰى لِاَخٖيهِ هٰرُونَ اخْلُفْنٖى فٖى قَوْمٖى
وَاَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبٖيلَ الْمُفْسِدٖينَ ﴿١٤٢﴾ وَلَمَّا جَٓاءَ مُوسٰى
لِمٖيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ اَرِنٖٓى اَنْظُرْ اِلَيْكَ قَالَ
لَنْ تَرٰينٖى وَلٰكِنِ انْظُرْ اِلَى الْجَبَلِ فَاِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ
فَسَوْفَ تَرٰينٖى فَلَمَّا تَجَلّٰى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ
مُوسٰى صَعِقًا فَلَمَّٓا اَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ اِلَيْكَ
وَاَنَا اَوَّلُ الْمُؤْمِنٖينَ ﴿١٤٣﴾ قَالَ يَا مُوسٰٓى اِنّٖى اصْطَفَيْتُكَ
عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتٖى وَبِكَلَامٖى فَخُذْ مَٓا اٰتَيْتُكَ وَكُنْ
مِنَ الشَّاكِرٖينَ ﴿١٤٤﴾ وَكَتَبْنَا لَهُ فِى الْاَلْوَاحِ مِنْ كُلِّ شَیْءٍ
مَوْعِظَةً وَتَفْصٖيلًا لِكُلِّ شَیْءٍ فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَاْمُرْ
قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِاَحْسَنِهَا سَاُورٖيكُمْ دَارَ الْفَاسِقٖينَ ﴿١٤٥﴾

140- (Mûsa devamla): "Sizi, âlemlere üstün kılan Allah'ı bırakıp da size, O'ndan başka bir ilâh mı arayayım?" dedi.

141- (Ey İsrâil oğulları!) Biz, sizi Firavun sülâlesinin elinden kurtardığımız zaman, onlar, size oğullarınızı öldürerek, kadınlarınızı sağ bırakarak en dayanılmaz işkenceleri yapıyorlardı. İşte bunda sizin için Rabbiniz tarafından büyük bir imtihan vardı.[1]

142- Ve sonra Biz, Mûsa ile otuz geceliğine sözleştik, süreye bir on gece daha ekledik[2] ve böylece Rabbinin belirlediği buluşma süresi, kırk geceye ulaştı.[3] (Bunun üzerine) Mûsa, kardeşi Hârûn'a: "Kavmim içerisinde benim yerime geç, kötülükleri düzelt ve sakın bozguncuların yolundan gitme!" dedi.

143- Mûsa, belirlediğimiz vakitte (belirlediğimiz yere) gelip de Rabbi onunla konuşunca (Mûsa): "Ey Rabbim! Bana görün de sana bir bakayım!" dedi. (Allah): "Sen, Beni asla göremeyeceksin. Fakat dağa bak, eğer o, yerinde durabilirse, sen de Beni görürsün." buyurdu. Daha sonra Rabbi dağa tecelli edince onu darmadağın ediverdi. Mûsa da bayılıp yere düştü. Sonra ayılıp kendine gelince: "(Ey Rabbim!) Seni bütün eksikliklerden uzak tutarım. Sana tevbe ettim ve ben, buna[4] inananların ilkiyim!" dedi.

144- Allah: "Ey Mûsa! Sana Peygamberlik vererek ve seninle konuşarak seni, insanlar üzerine seçkin kıldım. Sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol." buyurdu.

145- Bu levhalarda, (Mûsa'ya) her konuya ilişkin öğüt, her konuda ayrıntılı açıklama yazdık. (Ve Mûsa'ya): "Bunlara, sımsıkı sarıl ve toplumuna da onların en güzeline sarılmalarını emret.[5] Size yakında o yoldan çıkmışların yurtlarının ne hale geldiğini göstereceğim." (dedik.)

---

[1] Konu ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 49, İbrahim: 6)

[2] Bu olay, Bakara: 51'de; "Mûsa ile kırk geceliğine sözleştik." şeklindedir. Bu âyet, o âyetteki kırk gecenin açıklaması niteliğindedir. Bir de gece ifâdesi; İslam'da günün gece ile başlamasından dolayı kullanılmış olabilir. Ayrıca gece'ye o gecenin gündüzü de dâhildir. Bunlar, göz önüne alınırsa, âyetin tercümesi "ve sonra Biz, Mûsa ile kırk günlüğüne sözleştik," şeklinde olabilir.

[3] Bazı Hint dinlerinde ve sûfî ekollerindeki "**kırk bekleme**" geleneği, bu olaydan alınmış ve "hâşâ Peygamberlik stajı" gibi algılanılarak kötüye kullanılmıştır. Bu kırk gün içerisinde Hz. Mûsa'nın "**çile**" ve "**riyazatla**" ile meşgul olduğu kanaati sağlam rivâyetlere dayanmamaktadır, âyetlerde konuyla ilgili bir açıklama yoktur. Hz. Mûsa'nın Sina Dağında, bu kırk gün zarfında ne yaptığını en iyi Allah bilir. Ben de bilirim diyenler, kesinlikle yalan söyler.

[4] Yani: "Sen, Beni asla göremeyeceksin. Fakat dağa bak, eğer o yerinde durabilirse, sen de Beni görürsün." sözüne…

[5] Yani, aslında o levhalarda yazılanların hepsi güzeldir. Ancak burada; "onların müteşâbih olanlarını kendi veya birilerinin keyfine göre dünyalık kazançlar elde etmek için yamultup da onlara uyacaklarına, o sözlerin en güzeli olan muhkemlerini yaşasınlar." denilmek istenmektedir. Konuyla ilgili olarak Bk. (Zümer: 18) Ayrıca âyetin bu bölümü; "Bunlara sımsıkı sarıl ve toplumuna da onlara en güzel biçimde uymalarını emret." şeklinde de anlaşılabilir.

سَاَصْرِفُ عَنْ اٰيَاتِيَ الَّذٖينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ
الْحَقِّ وَاِنْ يَرَوْا كُلَّ اٰيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَاِنْ يَرَوْا
سَبٖيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبٖيلًا وَاِنْ يَرَوْا سَبٖيلَ
الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبٖيلًا ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا
وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلٖينَ ﴿١٤٦﴾ وَالَّذٖينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا
وَلِقَاءِ الْاٰخِرَةِ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ هَلْ يُجْزَوْنَ اِلَّا مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٧﴾ وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسٰى مِنْ بَعْدِهٖ مِنْ
حُلِيِّهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُوَارٌ اَلَمْ يَرَوْا اَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ
وَلَا يَهْدٖيهِمْ سَبٖيلًا اِتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمٖينَ ﴿١٤٨﴾
وَلَمَّا سُقِطَ فٖي اَيْدٖيهِمْ وَرَاَوْا اَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا
لَئِنْ لَمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرٖينَ
﴿١٤٩﴾ وَلَمَّا رَجَعَ مُوسٰى اِلٰى قَوْمِهٖ غَضْبَانَ اَسِفًا قَالَ
بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونٖي مِنْ بَعْدٖي اَعَجِلْتُمْ اَمْرَ رَبِّكُمْ
وَاَلْقَى الْاَلْوَاحَ وَاَخَذَ بِرَاْسِ اَخٖيهِ يَجُرُّهُ اِلَيْهِ قَالَ ابْنَ
اُمَّ اِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونٖي وَكَادُوا يَقْتُلُونَنٖي فَلَا تُشْمِتْ
بِيَ الْاَعْدَاءَ وَلَا تَجْعَلْنٖي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمٖينَ ﴿١٥٠﴾

146- Yeryüzünde haksız yere büyüklük taslayanları, âyetlerimi (anlamaktan) uzaklaştıracağım. Onlar, bütün mucizelerimizi görseler, asla îman etmezler ve en doğru yolu görseler, yine de o yola girmezler. Fakat sapkınlık yolunu görürlerse, hemen o yola saparlar. Bu, onların âyetlerimizi yalanlamalarından ve onlara karşı, ilgisiz kalmalarından dolayıdır.

147- Âyetlerimizi ve âhirete kavuşacaklarını yalanlayanların tüm yaptıkları, boşa gidecektir. (Sanki) onlar, yaptıklarından başka bir şeyle mi cezâlandırılacaklar(ını bekliyorlar)dı?[1]

148- (Sina Dağına giden) Mûsa'nın ardından toplumu, ziynet eşyalarından (yapılmış,) böğürme sesi verebilen[2] bir buzağı heykelini, (ilâh) edindiler. Sanki onlar, onun kendileriyle konuşamadığını ve kendilerine bir yol da gösteremediğini bilmiyorlar mıydı? İşte onlar, bu heykeli ilâh edinerek, zâlimlerden oldular.

149- Yaptıklarından dolayı gönüllerine pişmanlık düşünce de[3] kendilerinin sapıtmış olduklarını anladılar ve: "Eğer Rabbimiz bize acımaz ve bizi bağışlamazsa, (işte o zaman) biz, kesinlikle perişan oluruz." dediler.

150- Mûsa, toplumuna öfkeli ve üzüntülü olarak döndüğünde (onlara): "Siz, benim arkamdan ne kötü işler yaptınız! Rabbinizin emirlerini, ne de çabuk terk ettiniz?"[4] dedi. Elindeki levhaları bırakıp kardeşi Hârûn'u başından tutarak kendisine doğru çekmeye başladı.[5] Hârûn: "Ey anamın oğlu! Bu toplum, beni güçsüz buldu ve neredeyse beni öldüreceklerdi. Sen de (böyle yaparak) düşmanları bana güldürme ve beni bu zâlim toplumla da bir tutma." dedi.

---

[1] Yani, dünyada ne yaptılar da âhirette ne bekliyorlar?

[2] Bu buzağı heykelinin, bir kısım yerlerindeki delikler, rüzgâra doğru döndürülünce bazı sesler çıkıyor, İsrâil oğulları da aslında böğürmediği halde bunu böğürüyor zannediyorlardı. Bk. (Tâ Hâ: 88)

[3] Arapçada; "ellerinin üzerine düşürülmek" istiâre, kinâye veya temsil yoluyla; "şiddetli pişmanlığı" ifâde eden bir tabirdir. Yani bu ifâde; bir insan, bir şeye pişman olup âciz kaldığı zaman, "gönlüne pişmanlık düşürüldü" anlamında kullanılır.

[4] Âyetin bu bölümü; "Siz, benim arkamdan ne kötü işler yaptınız! Rabbinizin emrini (beklemeyip) acele mi ettiniz?" şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] Konuyla ilgili olarak (Tâ Hâ: 94.) âyetteki ifâdeler dikkate alınırsa âyetin bu bölümü, "(Mûsa,) elindeki levhaları bırakıp kardeşi Hârûn'un sakalından ve saçından tutarak kendisine doğru çekmeye başladı." şeklinde de anlaşılabilir.

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِأَخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ
أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٥١﴾ إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ
غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَذِلَّةٌ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَكَذٰلِكَ
نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ ﴿١٥٢﴾ وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ
تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَاٰمَنُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿١٥٣﴾ وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ
الْأَلْوَاحَ وَفِي نُسْخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ
يَرْهَبُونَ ﴿١٥٤﴾ وَاخْتَارَ مُوسٰى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا
لِمِيقَاتِنَا فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ
أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِيَّايَ أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ
مِنَّا إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَاءُ وَتَهْدِي
مَنْ تَشَاءُ أَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ
الْغَافِرِينَ ﴿١٥٥﴾ وَاكْتُبْ لَنَا فِي هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي
الْآخِرَةِ إِنَّا هُدْنَا إِلَيْكَ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ
وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ
وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٦﴾

151- Mûsa: "Ey Rabbim! Beni ve kardeşimi bağışla ve bizi, rahmetinin içine al. Sen, merhametlilerin en merhametlisisin." dedi.

152- Şüphesiz o, buzağıyı ilâh edinenlere, Rablerinden bir gazap, dünya hayatında da bir zillet ulaşacaktır. İşte Biz, iftiracıları işte böyle cezâlandırırız.

153- O, kötü işleri yapıp da daha sonra arkasından tevbe ve îman edenler, şunu iyi bilsinler ki Rabbin, bu (tevbeden) sonra yine de affedici ve merhamet edicidir.

154- Mûsa'nın öfkesi geçince[1] Rablerinden hakkıyla korkanlar için, (üzerinde) dosdoğru yolu gösterici ve rahmet yazılı olan levhaları aldı.

155- Mûsa, toplumundan yetmiş erkek seçerek, belirlediğimiz vakitte belirlediğimiz yere gelince[2], bunları bir sarsıntı yakaladı.[3] İşte o zaman Mûsa: "Ey Rabbim! Dileseydin bunları da, beni de daha önce helâk ederdin. Şimdi bizi, içimizdeki o beyinsizlerin yaptıkları yüzünden helâk mi edeceksin? Bu, sadece senin kendisiyle dilediğini şaşırttığın, dilediğine de yol gösterdiğin bir imtihanındır. Bizim tek sahibimiz sensin. Bizi affet ve bize merhamet et. Çünkü Sen, bağışlayanların en hayırlısısın." dedi.

156- (ve devamla): "Ve bize, hem bu dünyada, hem de âhirette iyilik yapmayı nasip et. Biz, gerçekten Sana yöneldik." dedi. Bunun üzerine Allah: "Ben, kimi dilersem, azabımı ona isabet ettiririm.[4] Rahmetime gelince o, her şeyi kuşatmıştır.[5] (Fakat ileride onu,) sadece Benden hakkıyla sakınanlara, zekâtı verenlere ve âyetlerimize inananlara (ayrıca) nasip edeceğim." buyurdu.

---

1 Bu bölümün kelime kelime anlamı, "Mûsa'dan gazap, susunca" şeklindedir. Ancak bu ifâdede istiâre vardır. Yani, "Mûsa'nın üzerindeki hâkim olan gazap geçince" demektir ki yukarıdaki tercüme bu durum dikkate alınarak yapılmıştır.

2 Bu ifâde, (ميقات) kelimesinin hem zaman, hem de mekân ismi olasından dolayıdır.

3 Bu miykat, İsrâil oğullarının buzağı heykeli yapıp ona tapınmalarından sonra meydana gelmiştir. Rivâyetlere göre; Allah, Hz. Mûsa'ya İsrâil Oğullarından seçilen bir takım kimselerin gelip heykele tapınmalarından dolayı af dilemelerini ve diğerlerinin de tevbelerinin kabulünü niyaz etmelerini emreder. Hz. Mûsa da yetmiş kişi seçer. Hz. Mûsa, bunlarla beraber Sina Dağına doğru yola çıkar ve dağa yaklaştıklarında ortalığı bir sis kaplar. Mûsa da onlarla beraber sisin içerisine girer, hepsi secdeye kapanırlar. Allah, Hz. Mûsa'ya dilediği gibi vahyeder, onlarda bunu duyarlar. Sis açılınca, Mûsa'ya: "Biz Allah'ı açıkça görmedikçe sana kesinlikle inanmayız." derler. (Özetle: Kurtubî, Taberî, İbnü Kesir, Elmalılı)

4 "Azabın isabetinin" geniş zamanla ifâde edilmesi; Rahmetin asıl olup, azabın asıl olmadığını ve azabın, ancak hak edilirse verileceğini göstermektedir.

5 Allah'ın rahmetinin "kuşatmasının" di'li geçmiş zamanla ifâde edilmesi, Rahmetin asıl olduğunu, Dünyada Müslüman-kâfir, ayırımı yapmadan herkesi kapsadığını ve kapsayacağını göstermektedir. Çünkü her şey, yaratılışından itibaren, mutlaka Allah'ın rahmetinden nasibini hiçbir ayırım yapılmadan almıştır. Zîrâ Allah'ın, onu yaratmaya layık görmesi, sıhhat ve rızık vermesi, yaşatmaya devam ettirmesi, îman-küfür noktasında serbest bırakması ve hemen helâk edivermemesi gibi şeyler, hep Allah'ın Rahman sıfatının bir tecellisi olan rahmetidir. Ancak Allah, dilediği kullarına rahmetini artırdığı gibi, dilediklerine de azap edebilir. Allah, âyetin sonundaki ve devamındaki özellikleri taşıyan kullarına ise, âhirette Rahim sıfatının tecellisi olarak mutlaka rahmetini ayrıca vereceğinin sözünü vermektedir. Aynı konu ile ilgili olarak Bk. (En'am:12, 54)

اَلَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْاُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ
مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرٰيةِ وَالْاِنْجِيلِ يَاْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ
وَيَنْهٰيهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ
الْخَبَٓائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ اِصْرَهُمْ وَالْاَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ
عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ اٰمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا
النُّورَ الَّذِٓي اُنْزِلَ مَعَهُٓ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (١٥٧) قُلْ
يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اِنِّي رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ
مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ
فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ
وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ (١٥٨) وَمِنْ قَوْمِ مُوسٰٓى
اُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ (١٥٩) وَقَطَّعْنَاهُمُ اثْنَتَيْ
عَشْرَةَ اَسْبَاطًا اُمَمًا وَاَوْحَيْنَٓا اِلٰى مُوسٰٓى اِذِ اسْتَسْقٰيهُ قَوْمُهُٓ
اَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ
عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ
وَاَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوٰى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا
رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلٰكِنْ كَانُٓوا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ (١٦٠)

157- Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmî Peygamber'e[1] uyanlar (var ya) işte o Peygamber, onlara iyiliği emreder, onları kötülükten alıkoyar, onlara temiz şeyleri helâl, çirkin şeyleri haram kılar, (sırtlarındaki) yüklerini indirir ve üzerlerindeki zincirlerinden kurtarır. İşte o Peygamber'e inanan, onu destekleyen, ona yardım eden ve onunla birlikte indirilen nura[2] uyanlar var ya işte esas kurtuluşa erenler, onlardır.[3]

158- (Ey Muhammed!); "Ey insanlar! Doğrusu ben, göklerin ve yerin sahibi, kendisinden başka ilâh olmayan, her şeyi hem yaşatan hem de öldüren Allah'ın, hepinize birden gönderdiği bir Peygamberiyim. Öyleyse gelin, Allah'a ve kendisi de Allah'a ve Allah'ın bütün sözlerine îman etmiş bulunan ümmi[4] Peygamberine, îman edin. En doğru yola ulaşabilmek için, o Peygambere uyun." de.

159- Mûsa'nın kavmi içerisinde, (insanları) hak yola ulaştıran ve adaletle hükmeden bir topluluk da vardı.

160- (Bundan sonra) Biz, o (İsrail oğullarını) birer toplum olarak, on iki kabîleye ayırdık. Kavmi kendisinden su bulmasını isteyince de Mûsa'ya: "Âsanı taşa vur!" diye vahyettik. O (taştan) derhal on iki pınar, akmaya başladı. Her kabîlenin, hangi pınardan su içeceği belirlenmişti. Sonra onların üzerlerine bulutla gölge yaptık ve bir de onlara, "size verdiğimiz rızıkların, temizlerinden yiyin" diye (katımızdan) tatlı ve etli yiyecekler[5] indirdik.[6] Böylece onlar, Bize zulmetmediler, (bunun tersini yaparak) esasen kendilerine zulmediyorlardı.[7] (bunun tersini yaparak) esasen kendilerine zulmediyorlardı.

[1] Bu, "ümmi peygamber", Hz. Muhammed (a.s)'dır. **Ümmî**: kelimesi üç anlama gelir: **a-** Anadan doğduğu hal üzere bulunan yani, okuması yazması, tahsili olmayan Araplar, **b-** Ümmete mensup, **c-** Ümm'ül-Kurâ'ya mensup, yani "Mekkeli" demektir. Müfessirlerin hemen hemen tamamı, birinci anlamı tercih etmişlerdir. Bk. (Cuma: 2)

[2] Yani, onunla beraber indirilen Kur'an nuruna ve onun nurlu yaşayışı olan, sünnetine…

[3] Bu ve bundan sonraki âyet, Hz. Mûsa kıssası ortasında Muhammed ümmeti için bir hatırlatma niteliğinde olduğu gibi, Yahûdîler için de İslâm'a davet ve onları İslâm'a imrendirme, özelliğine de sahiptir.

[4] **Ümmî**: kelimesi üç anlama gelir: **a-** Anadan doğduğu hal üzere bulunan yani, okuması yazması, tahsili olmayan Araplar, **b-** Ümmete mensup, **c-** Ümm'ül-Kurâ'ya mensup, yani "Mekkeli" demektir. Müfessirlerin hemen hemen tamamı, birinci anlamı tercih etmişlerdir. Yani, kitapsız Arap müşriklerine ve onlar gibi kitabı olmayan tüm insanlara demektir. Bk. (A'raf: 158, Cuma: 2)

[5] **Menn**: bazı çöl bitkileri tarafından salgılanan tatlı, sakızımsı bir yiyecek demektir. Genelde "kudret helvası" diye tercüme edilen menn; Allah'ın Hz. Mûsa ve kavmine çölde ihsan ettiği ve ne olduğunu en iyi kendisinin bildiği tatlı bir yemektir. **Selva:** bıldırcın kuşu veya mahrumiyetten sonra insanı doyuran şey demek olan selva; Allah'ın Hz. Mûsa ve kavmine çölde ihsan ettiği ve ne olduğunu en iyi kendisinin bildiği etli ve yağlı yemektir. Bk. (Bakara: 57, Tâ Hâ: 80)

[6] Âyetin bu bölümü "üzerlerine de (katımızdan) kudret helvası ve bıldırcın eti indirdik." şeklinde de tercüme edilebilir.

[7] Konu ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 57, 60-61)

وَاِذْ قٖيلَ لَهُمُ اسْكُنُوا هٰذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ
وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَغْفِرْ لَكُمْ خَطٖيٓـَٔاتِكُمْ
سَنَزٖيدُ الْمُحْسِنٖينَ ﴿١٦١﴾ فَبَدَّلَ الَّذٖينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا
غَيْرَ الَّذٖي قٖيلَ لَهُمْ فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنَ السَّمَٓاءِ بِمَا
كَانُوا يَظْلِمُونَ ﴿١٦٢﴾ وَسْـَٔلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتٖي كَانَتْ
حَاضِرَةَ الْبَحْرِ اِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ اِذْ تَأْتٖيهِمْ حٖيتَانُهُمْ
يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتٖيهِمْ كَذٰلِكَ
نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٣﴾ وَاِذْ قَالَتْ اُمَّةٌ مِنْهُمْ
لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا اللّٰهُ مُهْلِكُهُمْ اَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا
شَدٖيدًا قَالُوا مَعْذِرَةً اِلٰى رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٦٤﴾
فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهٖٓ اَنْجَيْنَا الَّذٖينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّٓوءِ
وَاَخَذْنَا الَّذٖينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَـٖٔيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ
﴿١٦٥﴾ فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا
قِرَدَةً خَاسِـٖٔينَ ﴿١٦٦﴾ وَاِذْ تَاَذَّنَ رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ
اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُٓوءَ الْعَذَابِ اِنَّ رَبَّكَ
لَسَرٖيعُ الْعِقَابِ وَاِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحٖيمٌ ﴿١٦٧﴾

161- Ve onlara: "Şu şehre,[1] yerleşin ve dilediğiniz yerinden yiyin, günâhlarımızı bağışla! deyin ve kapıdan da secde ederek girin ki, günâhlarınızı affedelim. Sonra Biz, iyilik edenlere nîmetlerimizi daha da arttıracağız." dedik.[2]

162- İçlerinden bir kısım zâlimler, o sözü kendilerine söylenenin dışında başka bir sözle değiştirdiler.[3] Biz de zâlim olmalarından dolayı, hemen üzerlerine gökten iğrenç bir azap gönderdik.[4]

163- Bir de onlara, o deniz kıyısındaki cumartesi yasağını çiğneyen şehir halkının başına gelenleri, sor. Onlara (avlanmanın yasak olduğu) cumartesi günü balıkları, açıktan açığa geliyor, (avın) yasak olmadığı günlerde ise gelmiyorlardı. Biz, onları yoldan çıkmaları sebebiyle işte böyle, imtihan ediyorduk.[5]

164- Onların içlerinden bir topluluk:[6] "Allah'ın kesinlikle helâk edeceği yahut çok şiddetli bir şekilde cezâlandıracağı bir topluma niçin öğüt verip duruyorsunuz?" deyince, o (öğüt verenler): "Rabbiniz tarafından sorumlu tutulmayalım, bir de belki onlar, günâhlardan hakkıyla sakınırlar diye."[7] dediler.

165- Onlar, kendilerine yapılan nasihatleri unutunca, o (insanları) kötülükten sakındıranları kurtardık, o zâlimleri de yoldan çıkmaları sebebiyle şiddetli bir azapla helâk ettik.[8]

166- Onlar, kendilerine yasaklanan şeyleri küstahça yapmaya devam edince, Biz de onlara: "Birer aşağılık maymun olun!" dedik.[9]

167- Rabbin, onlara: "kıyamet gününe kadar, kendilerine azabın en kötüsünü yapacak kimseleri, üzerlerine göndereceğini" de bildirmişti. Doğrusu Rabbin, cezâyı çok çabuk verendir ve çok affedici ve merhamet edicidir.

---

[1] Tefsirlerde bu şehrin: Beyt'ül Makdis, Eriha, Şam, Remle, Ürdün ve Filistin olduğu rivâyetleri vardır.

[2] Konu ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 58, Nisâ: 154)

[3] Bu zâlimler, Allah'ın kendilerini affetmesi için söylemeleri gereken, "günâhlarımızı bağışla!" sözünü, "bize kırmızı buğday ver!" anlamına gelen bir sözle değiştirdiler ve şehre secde ederek girmeleri gerekirken de sırf Allah'a muhalefet olsun diye, arka üstü sürünerek girdiler. (İbnü Kesir)

[4] Konu ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 59)

[5] Konu ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 65-66)

[6] Bunlar; cumartesi yasağına uyan, Allah'tan bu zâlimlere bir belâ geleceği kanaatine varıp nasîhatten vazgeçen, seslerini kesen, uzlete çekilen, nasîhate devam edenlere de iyilik olsun diye: "niçin kendinizi boşuna yoruyor, onlarla uğraşıp duruyorsunuz" diyerek, zâlimleri kendi hallerine bırakmayı bir maharet zanneden, mistik mantıklı kimselerdi.

[7] Allah'ın bu has kulları, tebliğlerini iki şey için yapıyorlardı. Birincisi, sırf Allaha karşı bir mazeret elde etmeleri, insanları "iyilikle emretme ve kötülüğü yasaklama" görevi hususunda, Allah'ın huzurunda hesap verememe durumuna düşmemeleri ve bu görevin yaşadıkları sürece kendilerine bir farz olduğunu bildikleri için. İkincisi ise; asla ümitsizliğe düşmeden, insanlar ne kadar günâhkâr olurlarsa olsunlar, onların tevbe ihtimâlinin olduğunu ümit ettikleri için. Bu âyete göre bir Müslüman'ın, "iyilikle emretme ve kötülüğü yasaklama" görevini ihmâl etmemesi, bunu yapmadığı zaman kötülüklerin yayılmasına katkıda bulunduğunu asla unutmaması, Allah'ın huzuruna mazeretsiz bir şekilde vardığı zaman durumunun hiç de iyi olmayacağının şuurunda olması gerekmektedir. Zâten sonuç, 165. âyette bildirilmiştir.

[8] 164. âyette bahsedilen iyiler, mükâfatla ödüllendirilmiş, kötüler de helâkle cezâlandırılmışlardır. Ancak ortada kalanların durumundan hiç bahsedilmemiş veya bunların durumları bahse değer bulunmamıştır.

[9] Bazı müfessirler, bu "birer aşağılık maymun olun!" ifâdesini "maymun karakterli olun" şekillerinde anlamaya çalışmışlarsa da müfessirlerin çoğunluğunun kanaatine ve ibarenin zahirine göre bu ifâde, gerçek anlamında kullanılmıştır. Onlardan bir kısmı, gerçekten maymuna dönüşmüştür. Yani bu rezalet, Yahûdîlerin soyunda gerçek olarak vardır. Evrim teorisi, "Yahûdîlerin soylarındaki bu pisliğe tüm insanlığı ortak etmek için" uydurulmuştur.

وَقَطَّعْنَاهُمْ فِي الْاَرْضِ اُمَمًا مِنْهُمُ الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ
دُونَ ذٰلِكَ وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿١٦٨﴾ فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ
يَأْخُذُونَ عَرَضَ هٰذَا الْاَدْنٰى وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَاِنْ
يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ يَأْخُذُوهُ اَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ
الْكِتَابِ اَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ
وَالدَّارُ الْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦٩﴾
وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ اِنَّا لَا نُضِيعُ
اَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٧٠﴾ وَاِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَاَنَّهُ
ظُلَّةٌ وَظَنُّوا اَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا اٰتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ
وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧١﴾ وَاِذْ اَخَذَ رَبُّكَ
مِنْ بَنِي اٰدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَاَشْهَدَهُمْ عَلٰى
اَنْفُسِهِمْ اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلٰى شَهِدْنَا اَنْ تَقُولُوا
يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِنَّا كُنَّا عَنْ هٰذَا غَافِلِينَ ﴿١٧٢﴾ اَوْ تَقُولُوا
اِنَّمَا اَشْرَكَ اٰبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ
اَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٣﴾

168- Ve Biz, onları yeryüzünde içlerinden iyileri de iyi olmayanları da bulunan gruplara ayırdık. Dosdoğru yola dönerler diye, onları, iyiliklerle de kötülükler de imtihan ettik.

169- Onların ardından Kitap'a vâris olup da şu geçici dünya malını alan, yine onun gibi bir mal gelse onu da alacak olan, "nasıl olsa sonunda affedileceğiz," diyen nesiller geldi. Onlardan, Allah'a karşı haktan başka bir şey söylemeyeceklerine dâir o kitabın hükmü üzere söz, alınmamış mıydı? Ve o kitaptan, "âhiret yurdunun Allah'tan hakkıyla sakınanlar için daha hayırlı olduğunu" okuyup öğrenmemişler miydi? Siz, hiç (gerçekleri) idrak etmeye çalışmaz mısınız?"

170- Kitaba sımsıkı sarılıp, namazı dosdoğru ve devamlı kılanlara[1] gelince Biz, o haksızlıkları düzeltenlerin, yaptıklarının karşılığını boşa götürmeyiz.

171- Hani bir zamanlar Biz, o dağı bir gölgelik gibi onların üzerlerine çekmiştik, onlar da onu tepelerine düşecek sanmışlardı. (O zaman) Biz, onlara: "Eğer Allah'tan hakkıyla sakınmak istiyorsanız, size verdiğimiz (kitaba) sımsıkı sarılın ve içerisindekini hatırınızdan çıkarmayın." dedik.[2]

172- Kıyamet günü: "Bizim bundan haberimiz yoktu." demeyesiniz diye; Rabbin, Âdemoğullarının bellerinden zürriyetlerini çıkardı, onları kendilerine şâhit[3] tuttu ve: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?"[4] dedi. (Onlar da): "Evet! Sen bizim Rabbimizsin,[5] (biz buna) şâhit olduk," dediler.[6]

173- (Biz bunu) bir de: "Vaktiyle atalarımız şirk koşmuşlar, biz ise onlardan sonra gelen bir nesiliz. Şimdi o bâtıl yola sapanların yaptıkları yüzünden bizi mi helâk edeceksin?" demeyesiniz diye (yaptık).

---

1 Bk. (Bakara: 3 ve dipnotu.)

2 Bk. (Bakara: 63,93 Nisâ: 154)

3 Yani, kendilerini bile duyamayan o şuursuz zürriyetlere, şuurunun başlangıcını, her birine şâhitlik fıtratını, kendi nefsinde hakkı duymak ve duyurmak, itiraf ve şehadet etmek yaratılışını, insanlık rûhunu verip, hepsini vahdaniyetine şâhit kıldı. (Elmalılı)

4 Bu soru şekli, "inkari" olduğu için anlamı: "Ben, elbette sizin Rabbinizim! Öyle değil mi?" demektir.

5 (بَلٰى) Arapçada olumsuz soruya, olumlu cevap için kullanıldığından; tercüme bu şekilde yapılmıştır.

6 Müfessirlerin birçoğu, buradaki söz alma olayı, bir istiâredir demişlerse de olayın fiilen meydana gelmiş olması âyetin zahirine göre daha kuvvetlidir. Allah'ın Âdemoğullarından bu sözü alma olayının meydana geldiği zaman hakkında üç görüş vardır.
1- Allah, rûhlar âleminde bütün insanları toplamış, onlara insan şeklini ve konuşma kabiliyetini verdikten sonra kendilerini şâhit tutarak onlardan söz almış ve: "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" diye sormuş. Onlar da: "Evet Sen bizim Rabbimizsin." diye karşılık vermişler. Bu görüş, müfessirlerin çoğunluğunca pek benimsenmemiş ve bu konu ile ilgili hadisler, zayıf görülmüştür. **2-** Bu söz alma olayının zamanı, kişinin bulûğ zamanıdır. Zîrâ bir zürriyetin nefsine şâhitliği, kendisinden zürriyet çıkmağa başladığını gördüğü, bulûğ zamanında meydana gelir. Bu görüş için de; "bulûğ zamanının, bu söz alma olayının sözleşme zamanı olmayıp, uygulama zamanı olması daha uygundur." denilmiştir. **3-** Müfessirlerin çoğunluğu; bu söz alma olayının, zürriyetin babanın sulbünden çıkıp, ana karnına düşmesiyle başladığı ve yaratılışı tamamlanıp rûh verilerek insan olma özelliğini kazandığı zaman meydana geldiği ve bulûğ çağında da sözün uygulamasının başladığı, kanaatindedirler. Bundan dolayı da; Usul-i fıkıhta her ferdin şahsiyeti ve hukukî ehliyeti, bu söz alma olayı ile başlar ve bulûğ ile tamamlanır.

وَكَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٧٤﴾ وَاتْلُ
عَلَيْهِمْ نَبَاَ الَّذٖٓي اٰتَيْنَاهُ اٰيَاتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاَتْبَعَهُ
الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْغَاوٖينَ ﴿١٧٥﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ
بِهَا وَلٰكِنَّهُٓ اَخْلَدَ اِلَى الْاَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوٰيهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ
الْكَلْبِ اِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ اَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ ذٰلِكَ
مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذٖينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ
يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٦﴾ سَٓاءَ مَثَلًا الْقَوْمُ الَّذٖينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا
وَاَنْفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلِمُونَ ﴿١٧٧﴾ مَنْ يَهْدِ اللّٰهُ فَهُوَ الْمُهْتَدٖي
وَمَنْ يُضْلِلْ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٨﴾ وَلَقَدْ ذَرَاْنَا
لِجَهَنَّمَ كَثٖيرًا مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ
بِهَا وَلَهُمْ اَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ اٰذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ
بِهَا اُولٰٓئِكَ كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ
﴿١٧٩﴾ وَلِلّٰهِ الْاَسْمَٓاءُ الْحُسْنٰى فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذٖينَ
يُلْحِدُونَ فٖٓي اَسْمَٓائِهٖ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨٠﴾
وَمِمَّنْ خَلَقْنَٓا اُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهٖ يَعْدِلُونَ ﴿١٨١﴾ وَالَّذٖينَ
كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٢﴾

174- işte Biz, âyetleri (o kâfirler) hakka dönsünler diye, böyle açık açık anlatırız.

175- (Ey Muhammed!) Onlara, şu, "kendisine verdiğimiz âyetlerimizden uzaklaşan, sonunda şeytanın kendisine uydurduğu ve böylece azgınlardan olan kişinin"[1] olayını da anlat.

176- Dileseydik elbette onu, bu âyetlerle yüceltirdik. Fakat o, dünyaya meyletti ve nefsinin kötü arzularına uydu. Artık onun durumu, üzerine varsan da dilini uzatıp soluyan, bıraksan da dilini uzatıp soluyan bir köpek gibidir. Âyetlerimizi inkâr eden bir toplumun durumu da aynen böyledir. Biraz düşünmeleri için bu olayı, onlara anlat.

177- Kendi kendilerine zulmederek âyetlerimizi yalanlayan bir toplum, ne kötü bir örnektir.

178- Allah, kime yol gösterirse, işte o, hak yolu bulmuştur, kimi de saptırırsa, onlar gerçekten hüsrana uğrayanlardır.

179- Yemin olsun ki Biz, cinlerden ve insanlardan; kalpleri olup onunla (gerçekleri) anlamayan, gözleri olup onlarla görmeyen, kulakları olup onlarla işitmeyen birçoğunu, cehennem için yarattık. İşte bunlar, hayvanlar gibidirler. Hatta daha da aşağıdırlar. İşte asıl gafiller onlardır.

180- Ve en güzel isimler, Allah'a aittir. Artık Ona, (yalnız) o güzel isimleriyle duâ edin. Onun isimlerini saptıranları[2] terk edin. Onlar, yaptıklarının cezâsını ileride mutlaka çekeceklerdir.

181- Bizim yarattıklarımızdan, (insanları) hak yola ulaştıran ve adaletle hükmeden bir topluluk da vardı.

182- Âyetlerimizi yalanlayanlara gelince Biz, onları bilmeyecekleri yönlerden derece derece azaba yaklaştırırız.[3]

---

[1] Bu şahısın, Bel'âm b. Bâûrâ, Ümeyye b. Ebi's-Salt veya Seyf b. er-Râhib olduğu rivâyet edilmiştir. Aslında burada şahsın ismi değil, Allah'ın dinini keyfine göre tanımlayarak bozmaya çalışma özelliği önemlidir.

[2] Yani Onun isimlerini canlarının istediği gibi yorumlayanları, bir kısım isimlerini kabul etmeyenleri, Allah'a ait olan sıfatları Allah'ın dışında başka varlıklara verenleri veya şunu bunu ilâh, mabut, yaratıcı, rızık verici ve koruyucu kabul edenleri terk edin

[3] Onlara haklarında iyi olacağını zannettikleri servetler, zevkler vererek, hissettirmeden o kâfirleri derece derece azap uçurumuna çeker, bilemeyecekleri bir yönden onları oraya yuvarlarız.

وَاُمْلٖى لَهُمْ اِنَّ كَيْدٖى مَتٖينٌ ﴿١٨٣﴾ اَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا
بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جِنَّةٍ اِنْ هُوَ اِلَّا نَذٖيرٌ مُبٖينٌ ﴿١٨٤﴾ اَوَلَمْ
يَنْظُرُوا فٖى مَلَكُوتِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللّٰهُ
مِنْ شَیْءٍ وَاَنْ عَسٰٓى اَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ اَجَلُهُمْ فَبِاَىِّ
حَدٖيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٥﴾ مَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَلَا هَادِىَ لَهُ
وَيَذَرُهُمْ فٖى طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٨٦﴾ يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ
السَّاعَةِ اَيَّانَ مُرْسٰيهَا قُلْ اِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبّٖى لَا يُجَلّٖيهَا
لِوَقْتِهَٓا اِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَا تَأْتٖيكُمْ
اِلَّا بَغْتَةً يَسْـَٔلُونَكَ كَاَنَّكَ حَفِىٌّ عَنْهَا قُلْ اِنَّمَا عِلْمُهَا
عِنْدَ اللّٰهِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٧﴾ قُلْ لَٓا اَمْلِكُ
لِنَفْسٖى نَفْعًا وَلَا ضَرًّا اِلَّا مَا شَٓاءَ اللّٰهُ وَلَوْ كُنْتُ اَعْلَمُ
الْغَيْبَ لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِىَ السُّٓوءُ اِنْ اَنَا
اِلَّا نَذٖيرٌ وَبَشٖيرٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٨﴾ هُوَ الَّذٖى خَلَقَكُمْ
مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ اِلَيْهَا فَلَمَّا
تَغَشّٰيهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفٖيفًا فَمَرَّتْ بِهٖ فَلَمَّٓا اَثْقَلَتْ دَعَوَا
اللّٰهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ اٰتَيْتَنَا صَالِحًا لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرٖينَ ﴿١٨٩﴾

183- Ben, (şimdilik) onlara süre tanıyorum. Şüphesiz Benim (karşı) tuzağım, çok sağlamdır.[1]

184- Onlar, arkadaşlarında herhangi bir delilik olmayıp, onun sadece apaçık bir uyarıcı olduğunu hiç düşünmüyorlar mı?

185- Onlar, Allah'ın göklerde ve yerdeki hükümranlığını, Allah'ın yarattığı her hangi bir şeyi ve ecellerinin gerçekten yaklaşmış olabileceğini[2] hiç düşünmüyorlar mı? Onlar, bun(a inanmadık)tan sonra hangi söze inanacaklar ki?

186- Allah, kimi saptırırsa, artık onun için hiç bir yol gösterici yoktur. O, onları kendi hâllerine bırakır, (onlar da) azgınlıklarında (ısrarla) kalmaya devam ederler.

187- (Ey Muhammed!) Sana kıyametin ne zaman kopacağını soruyorlar.[3] (Sen onlara): "onun bilgisi sadece Rabbimin katındadır. Onu tam vaktinde koparacak olan, Ondan başkası değildir. Ağırlığına göklerin de yerin de dayanamayacağı o (kıyamet,) size ansızın gelecektir." de. Bir de sanki sen, onu çok iyi biliyormuşsun gibi sana soruyorlar. (Sen, onlara yine): "Onun bilgisi sadece Allah'ın katındadır. Fakat insanların çoğu bu (gerçeği) bilmezler."[4] de.

188- (Ey Muhammed!): "Ben, Allah dilemedikçe kendime zarar da fayda da verme gücüne sahip değilim. Eğer ben, ğaybı[5] bilseydim; daha çok iyilik elde ederdim ve başıma da hiçbir kötülük gelmezdi. Ben, sadece mü'minler toplumuna müjde veren ve onları uyaran bir Peygamberim."[6] de.

189- Sizi tek bir nefisten[7] yaratan, sonra da onun eşini, sükûnet bulsun diye[8] kendi cinsinden kılan,[9] Allah'tır. O nefis, eşine sarılıp ve eşi hafif bir yük yüklenip,[10] onu bir süre taşıdıktan sonra, yükü ağırlaşınca, ikisi birlikte: "Ey Rabbimiz! Eğer bize sağlıklı bir çocuk verirsen, kesinlikle Sana şükredenlerden olacağız." diye, Allah'a duâ ederler.

---

1 Aynı âyet için Bk. (Kalem: 45)

2 Yani kıyametin her an kopabileceğini veya her an ölebileceklerini...

3 Aynı ifâde için Bk. (Naziat: 42)

4 Yani, bunu insanların bilebileceği şeylerden zannederler, tahminler yürütürler, bilimsel gerçek adı altında aslı astarı olmayan safsatalar söylerler. Bazıları da bunu, kendinden menkul kerâmetlerine âlet ederler, saf Müslümanları kandırmak için tarihler verirler. Peygamberlerin dahi bilmediği bir konuyu, bildiklerini söyleyerek, küfürlerine küfür eklerler.

5 **Ğayb:** Hakkında vahiy bilgisi olmadan, asla bilinemeyecek bilgilerdir. Üç gruba ayrılır;
a- Hakkında hiçbir tarihi veri bulunmayan, geçmişe ait olaylar. Hz. Yûsuf (a.s) kıssası gibi. **b-** Gelecekte olacak şeylere ait, bilgiler. Yarın ne olacağı gibi. **c-** Kıyamet ve sonrasına ait, bilgiler. Cennet ve cehennemle ilgili bilgiler gibi.

6 Yani o zaman bana hiç bir sıkıntı, zarar dokunmazdı ve benim bir beşer değil de ilâh olmam gerekirdi.

7 Yani bu nefis, Âdem (a.s) olabileceği gibi her insanın babası da olabilir.

8 Bu ifâdeye göre, evlenen çiftlerin aralarında ısınma, meyil ve sükûnet kalmayıp, yerini kin ve nefret aldığı zaman, boşanmak meşru olur.

9 Yani, Âdem'in eşini başka türden değil, kendisi gibi insan cinsinden kıldı. Konuyla ilgili olarak daha geniş bilgi için Bk. (Nisâ: 1, En'am: 98, Zümer: 6)

10 Yani hamile kalınca...

ع
فَلَمَّا اٰتٰيهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَٓاءَ فٖيمَا اٰتٰيهُمَا
فَتَعَالَى اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٩٠﴾ اَيُشْرِكُونَ مَا لَايَخْلُقُ شَيْـًٔا
وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿١٩١﴾ وَلَايَسْتَطٖيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَٓا اَنْفُسَهُمْ
يَنْصُرُونَ ﴿١٩٢﴾ وَاِنْ تَدْعُوهُمْ اِلَى الْهُدٰى لَا يَتَّبِعُوكُمْ
سَوَٓاءٌ عَلَيْكُمْ اَدَعَوْتُمُوهُمْ اَمْ اَنْتُمْ صَامِتُونَ ﴿١٩٣﴾ اِنَّ الَّذٖينَ
تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ عِبَادٌ اَمْثَالُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجٖيبُوا
لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقٖينَ ﴿١٩٤﴾ اَلَهُمْ اَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا اَمْ
لَهُمْ اَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا اَمْ لَهُمْ اَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا اَمْ
لَهُمْ اٰذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلِ ادْعُوا شُرَكَٓاءَكُمْ ثُمَّ كٖيدُونِ
فَلَا تُنْظِرُونِ ﴿١٩٥﴾ اِنَّ وَلِيِّيَ اللّٰهُ الَّذٖى نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ
يَتَوَلَّى الصَّالِحٖينَ ﴿١٩٦﴾ وَالَّذٖينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهٖ لَا
يَسْتَطٖيعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَٓا اَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٩٧﴾ وَاِنْ
تَدْعُوهُمْ اِلَى الْهُدٰى لَا يَسْمَعُوا وَتَرٰيهُمْ يَنْظُرُونَ
اِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٩٨﴾ خُذِ الْعَفْوَ وَاْمُرْ بِالْعُرْفِ
وَاَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلٖينَ ﴿١٩٩﴾ وَاِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ
نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ اِنَّهُ سَمٖيعٌ عَلٖيمٌ ﴿٢٠٠﴾

190- Fakat Allah, kendilerine sağlıklı bir çocuk verince, her ikisi de tutup Allah'ın verdiği çocuk hakkında ona ortak koşmaya başlarlar.[1] Şunu iyi bilsinler ki Allah, onların ortak koştukları şeylerden çok yücedir.

191- Onlar, Allah'ı bırakıp da hiçbir şey yaratamayan ve kendileri yaratılıp durmakta olan putları mı (Allah'a) eş koşuyorlar?

192- Oysa (o putlar,) onlara yardım edemedikleri gibi, kendilerine bile yardım edemezler.

193- Hatta siz, onları hak yola çağırsanız, size uyamazlar bile. Onları çağırsanız da çağırmasanız da hiç fark etmez.

194- (Ey kâfirler!) Sizin, Allah'ın dışında, taptıklarınızın tamamı, tıpkı sizin gibi kullardır. Eğer iddiânızda doğru iseniz, haydi onları çağırın da size cevap versinler bakalım.

195- Sanki o (putların) yürüyecek ayakları, tutacak elleri, görecek gözleri veya işitecek kulakları mı var? O kâfirlere: "Haydi! O, (Allah'a) ortak koştuklarınızı çağırın, sonra da istediğiniz tuzağı kurun ve (elinizden geliyorsa) bana hiç göz açtırmayın." de.

196- Ve onlara: "Zira benim yardımcım, o kitabı indiren Allah'tır. Ve O, inandığını yaşayan kullarına daima yardım eder."

197- "Sizin, Allah'ın dışında taptıklarınızın tamamı, size yardım edemedikleri gibi kendilerine bile yardım edemezler."

198- "Hatta siz, onları hak yola çağırsanız, sizi duyamazlar bile. Onları, sana bakar gibi görürsün, ama onlar, asla görmezler." (de.)

199- Sen, yine de affa sarıl,[2] iyiliği emret[3] ve cahillerden uzak dur.

200- Eğer şeytandan gelen kötü bir düşünce seni dürtecek olursa, hemen Allah'a sığın. Çünkü O, hakkıyla işitendir, eksiksiz bilendir.[4]

---

[1] Yani onu yaratanın, Allah olduğunu unutup, çocuklarının sünnetullaha vesile olan bir kısım dünyevi tedbirlerle meydana geldiğini söylemeye başladılar. Veya çocuklarını şeytanların kulu, güneşin oğlu, bir anlık zevkin mahsulü veya aslî günâh, zannettiler. Allah'a kul, Peygamberlerine ümmet olarak yetiştireceklerine, tağutlara köle yaptılar. Doğuncaya kadar onlara gösterdikleri ihtimamı ve Allah'a teslimiyeti, onlar doğduktan sonra, unuttular.

[2] Bu, "affa sarıl" ifâdesi; "**a-** insanlarla ilişkilerinde onlara kolaylık göster, kendilerine zor gelecek şeyleri isteme, **b-** insanların günâhına kusuruna bakma, **c-** vergi alacağın zaman halka zorluk vermeyecek şekilde ve havaici asliyelerinin fazlasından al", diye de anlaşılabilir.

[3] **Örf:** insanların, diğerine karşı uygulamasını tanıdığı güzelliğini kabul ettiği ve tiksinmediği şey, demektir. Örf ile emretmek demek, her örfe uymak, vaciptir anlamına gelmez. İslâm'a göre, halk arasında yaygın bulunan her âdet, örf değildir ve bunların pek çoğu haddi zatında, bâtıl şeylerdir. Aslında Peygamberlerin gönderiliş gayelerinin başında, insanları bu bâtıl adetlerden kurtarmak gelir. Buna göre uyulması gereken örf'ün; ya yaratılıştan güzel olması, ya da Allah ve Elçisi tarafından güzel olduğunun belirtilmiş olması gerekir.

[4] Aynı ifâdeler için Bk. (Fussilet: 36)

201- Çünkü Allah'tan hakkıyla sakınanlar kendilerine şeytandan bir kuruntu geldiği zaman, Allah'ı hatırlarlar ve hemen bunun farkına varırlar.

202- Şeytanların kardeşleri olan (kâfirlere) gelince, (şeytanlar,) onları sapkınlığa sürükler, sonra da yakalarını bir daha bırakmazlar.

203- Sen, onlara bir âyet getirmediğin zaman: "Kendin bir âyet uydursaydın ya!" derler. O zaman sen de onlara: "Ben ancak bana vahyolunana tâbi olurum. Bu Kur'an, (insanların) gözünü gönlünü açan, Rabbinizden gelen bir nur, inanan bir toplum için en doğru yol gösterici ve rahmettir." de.

204- (Ey insanlar!) Eğer Allah'ın rahmetine ulaşmak istiyorsanız, Kur'ân okunduğu zaman, hemen sesinizi kesip ona dikkatle kulak verin.[1]

205- Rabbini, içinden, yalvararak ve gizlice, yüksek olmayan bir sesle sabah akşam sürekli an ve sakın gafillerden olma!

206- Zîrâ Rabbinin katında olan (melekler), Ona büyüklük taslamadan kulluk eder, Onu tesbih eder ve sadece Ona, secde ederler. (secde)

40- CİN SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2- (Ey Muhammed!): "Gerçekten bana, cinlerden[2] bir grubun beni dinleyip de: 'Doğrusu

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا
فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ ﴿٢٠١﴾ وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّونَهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ
لَا يُقْصِرُونَ ﴿٢٠٢﴾ وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بِآيَةٍ قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا
قُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يُوحَى إِلَيَّ مِنْ رَبِّي هَذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ
وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠٣﴾ وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ
فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٢٠٤﴾ وَاذْكُرْ رَبَّكَ
فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ
وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ ﴿٢٠٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ
لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ ﴿٢٠٦﴾

سُورَةُ الْجِنِّ (مَكِّيَّة)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا
قُرْآنًا عَجَبًا ﴿١﴾ يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ
بِرَبِّنَا أَحَدًا ﴿٢﴾ وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا
وَلَدًا ﴿٣﴾ وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ﴿٤﴾

biz, benzeri görülmedik güzellikte ve en doğru yola ileten bir Kur'an dinledik ve biz, ona îman ettik. (Artık) Rabbimize hiç kimseyi asla ortak koşmayacağız.' dedikleri, vahyolundu." de.

3- (Cinler sonra şöyle dediler): "Elbette, bizim Rabbimizin şânı, bütün yüceliklerden çok daha yücedir. O eş de çocuk da edinmemiştir."

4- "Doğrusu şu bizim beyinsiz (iblis,) Allah hakkında bir sürü saçma şeyler söylüyordu."

---

[1] Bu âyet, bize öncelikle; Kur'an'ı Allah'ın kitabına layık bir hürmet ile dinlememizin gerektiğini söylemektedir. Bu âyet, namaz, Cuma ve bayram hutbeleri hakkında nâzil olmuştur. Hanefilere göre namazda imam, Kur'an-ı ister açıktan ve ister içerisinden okusun, cemaatin bir şey okumaması gerekir. Maliki ve Hanbelîlere göre, imam açıktan okuduğu zaman, cemaatin okumaması, içerisinden okuduğu zamanlarda ise Fatiha sûresini okuması gerekir. Şafii'ye göre, imam ister sessiz, ister açıktan okusun, cemaatin Fatiha'yı okuması gerekir.

[2] **Cinn (cânn):** kelimesi "cinnî" kelimesinin çoğuludur. Kelimenin kök anlamı; bir şeyi örtmek gizlemek demektir. Araplar, cinler ile Allah arasında bir soy yakınlığı bulunduğunu söylerler. Onları, Allah'ın ortakları mertebesine çıkarıp, dev, peri, şeytan, şeklinde isimlendirirler ve onlardan yardım dilerlerdi. Cinnin varlığı Kitap ve sünnet ile sâbittir ve inkârı, küfürdür. Cinler, insanlar gibi yeryüzünde bulunurlar. Mü'minleri ve kâfirleri vardır. Cinler de insanlar gibi sorumlu olup, onlara da Peygamberler gönderilmiştir. (En'âm: 130, Ahkâf: 29-32) Peygamberimiz, cin'lerin davetine icabet etmiş, onları görmüş ve irşat etmiştir. (Müslim) Hz. Peygamber, ashâbıyla "Batn-ı Nahle'de" sabah namazını kıldırmış, bir grup cin gelip Kur'an dinlemiş ve Müslüman olmuştur. (Buhârî, Müslim) İbn-i Mes'ud: "Bir gece, Hz. Peygamber (a.s) ile beraberdik. Derken aramızdan kayboldu. Onu aradık bulamadık. O geceyi, endişe içerisinde geçirdik. Sabah baktık ki o, Hîra tarafından geliyor. 'Ya Rasûlallah sizi aradık bulamadık. Bu yüzden bütün gecemiz endişe içerisinde geçti.' deyince; 'Bana, cinlerden bir davetçi geldi. Onunla beraber gittim. Onlara Kur'an okudum' buyurdu." (Kurtubî) Cinler, ğaybı bilemezler, (Sebe: 14) Allah'ın Peygamberlerine bildirdiği şeyleri de öğrenemezler. (Şuarâ: 212), İnsanlardan önce ve ateşten yaratılmışlardır, (Hicr: 27) fakat boyutları farklı olduğu için görülemezler, erkek ve dişileri vardır, evlenirler, çoğalırlar, yerler, içerler. Cinler de insanlar gibi Allah'ın emir ve yasaklarına uymak zorundadır. (Zariyat: 56) Cinlerin yaratılışları, türlü şekillere girmeye elverişlidir. (Neml: 12,39) Peygamberimiz onlara İslâm'ı öğretmiştir. (Müslim, Ebû Davûd) İlk şeytanlaşan varlık olan İblis de cinlerdendir. (Bakara: 24) Felsefeciler ve Mu'tezile cinlerin varlığını kabul etmez. Cinleri büyü gibi kötü işlerde kullanmak, haramdır. Onların iç hallerini, en iyi Allah bilir. Bize buna sadece îman etmek, düşer.

وَاَنَّا ظَنَنَّا اَنْ لَنْ تَقُولَ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا ﴿٥﴾
وَاَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِنَ الْاِنْسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِنَ الْجِنِّ
فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ﴿٦﴾ وَاَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ اَنْ لَنْ يَبْعَثَ
اللّٰهُ اَحَدًا ﴿٧﴾ وَاَنَّا لَمَسْنَا السَّمَٓاءَ فَوَجَدْنَاهَا مُلِئَتْ حَرَسًا
شَدِيدًا وَشُهُبًا ﴿٨﴾ وَاَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ
فَمَنْ يَسْتَمِعِ الْاٰنَ يَجِدْ لَهُ شِهَابًا رَصَدًا ﴿٩﴾ وَاَنَّا لَا نَدْرٓي
اَشَرٌّ اُرِيدَ بِمَنْ فِي الْاَرْضِ اَمْ اَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١٠﴾
وَاَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذٰلِكَ كُنَّا طَرَٓائِقَ قِدَدًا ﴿١١﴾
وَاَنَّا ظَنَنَّا اَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللّٰهَ فِي الْاَرْضِ وَلَنْ نُعْجِزَهُ هَرَبًا
﴿١٢﴾ وَاَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدٰٓى اٰمَنَّا بِهِ فَمَنْ يُؤْمِنْ بِرَبِّهِ
فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا ﴿١٣﴾ وَاَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ
وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَنْ اَسْلَمَ فَاُو۬لٰٓئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا ﴿١٤﴾
وَاَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ﴿١٥﴾ وَاَنْ لَوِ اسْتَقَامُوا
عَلَى الطَّرِيقَةِ لَاَسْقَيْنَاهُمْ مَٓاءً غَدَقًا ﴿١٦﴾ لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ
وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ﴿١٧﴾
وَاَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلّٰهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللّٰهِ اَحَدًا ﴿١٨﴾

5- "Biz de; insanların ve cinlerin, Allah'a karşı kesinlikle yalan söylemeyeceklerini sanırdık.[1]

6- "Hattâ bazı insanlar, cinler(in (şerrin)den yine (kendileri gibi) bazı adamlara sığınarak, o (adamların) azgınlıklarını artırırlardı."[2]

7- "(Ey Cinler!) Doğrusu o (insanlar da) sizin zannettiğiniz gibi Allah'ın kimseyi (Peygamber olarak) göndermeyeceğini zannetmişlerdi."

8- "Doğrusu biz (cinler,) göğü yokladık, fakat onu güçlü koruyucular ve parlak bir ateşle doldurulmuş bulduk."

9- "Hâlbuki (daha önce) biz, onun (haber) dinleyebileceğimiz bir yerinde otururduk. Fakat şimdi kim dinlemek isterse, (karşısında) kendisini gözetleyen parlak bir ateş buluyor."

10- "Bununla yeryüzündekilere kötülük mü (yapılmak) istendi, yoksa Rableri, onları en doğruya iletmek mi diledi, bilmiyoruz?"

[1] Meğer o beyinsiz iblise, boşu boşuna uymuşuz.

[2] Bu âyet "insanlardan bazı kimseler, cinlerden bazı kimselere sığınarak, onların azgınlıklarını artırırlardı." şeklinde anlaşılırsa da yukarıdaki anlam daha doğru olabilir.

11- "Gerçekten biz, kimimiz iyi kişiler, kimimiz de bunların aşağısında olmak üzere türlü yollar tutmuştuk."

12- "Artık biz, yeryüzünde Allah'ı âciz bırakamayacağımızı ve kaçmakla da Ondan kurtulamayacağımızı iyice anladık."

13- "Doğrusu biz, Peygamberi dinler dinlemez, ona îman ettik. Artık kim, Rabbine îman ederse, o hakkının yenmesinden de haksızlığa uğramasından da korkmaz."

14- "Ve elbette bizden, Müslüman olanlar olduğu gibi, dosdoğru yoldan sapanlar da var. Onlardan Müslüman olanlar, en doğru yolu bulanlardır."

15- "(Dosdoğru yoldan) sapanlar ise, cehenneme odun olmuşlardır."

16-17- Eğer (insanlar ve cinler,)[3] dosdoğru yola girmiş olsalardı, (bu konuda) Biz, kendilerini denemek için, onlara tükenmez nîmetler[4] verirdik. Kim de Rabbinin zikrinden yüz çevirirse, (Rabbin) onu gittikçe şiddeti artan bir azaba sürükler.

18- Şüphesiz mescidler,[5] (yalnız) Allah'a aittir. Öyleyse orada, Allah ile birlikte başka bir kimseye, kulluk etmeyin.[6]

[3] Bu âyete kadar olan ifâdeler, cinlerin sözleridir. Bu âyetten itibaren söz Allah'a aittir. Parantez de bu sebeple ilave edilmiştir.

[4] "Bol yağmur", "sınırsız ve tükenmeyen nîmetten" mecâz olduğu için, tercümede bu mecâzî anlam tercih edilmiştir.

[5] Bu sûre nâzil olduğu zaman, Müslümanlara ait mescidler yapılmadığı için, buradaki mescidler ifâdesi; ya Mescid-i Haram'dır ya da yeryüzünde Allah'a ibâdet için yapılan tüm ibâdethanelerdir. Bazı müfessirler bunun, namazda secde edilen organlar veya yeryüzünün tamamı olduğunu da anlamışlardır.

[6] Tarih boyunca ve günümüzde ibâdet yerlerinin, hâkim güçler tarafından kontrol edilmesi, buraların Allah'a aidiyetini zedelemekte, hattâ o güçleri, mescidlerin hâkimi haline getirmektedir. İbadethanelerini kaybedenler, dinlerini de kaybetmiş veya dinlerini hâkim güçlerin emrine sokmuş, demektir.

19- Allah'ın kulu (Muhammed,) Allah'a kulluk için kalktığında, o (müşrikler,) neredeyse onun çevresinde (onu yıldırmak için) bütünleştiler.[1]

20- (Ey Muhammed!): "Ben gerçekten, sadece Rabbime kulluk ederim ve Ona hiç kimseyi asla ortak koşmam." de.

21- (Ve onlara): "Doğrusu ben, size, zarar da veremem, fayda da sağlayamam." de.

22-23- (Bir de onlara): "Eğer Allah'ın benimle gönderdiklerini sizlere duyurmazsam,[2] kesinlikle bana Allah'tan (gelecek bir azaptan,) beni kimse kurtaramaz ve kesinlikle ben, Onun dışında sığınacak (bir makam da) bulamam. (Şunu iyi bilin ki,) Allah'a ve Onun Elçisine isyan edenlere, içerisinden hiç çıkmayıp, sürekli kalacakları cehennem ateşi vardır." de.

24- (O kâfirler), kimin yardımcısının daha zayıf ve daha az olduğunu, kendilerine vâdedilen (cehennemi) görünce anlayacaklar.

25- (Ey Muhammed! Onlara): "Ben, size vâdedilen (azap) yakın mıdır, yoksa Rabbim onun için uzun bir süre koymuş mudur? Bilemem." de.

26-27- Çünkü ğaybı ancak O, bilir ve Peygamberlerinden seçtikleri dışında, ğaybını kimseye açıklamaz. Çünkü O, elçisinin önüne ve arkasına koruyucular koyar.

28- O, bunu (Peygamberlerinin, insanlara) duyurduklarının, Rableri tarafından gönderildiğini bilmeleri için yapar. Çünkü O (Allah, zâten) onların söylediklerini (bilgisiyle) kuşatmış ve her şeyi tek tek kaydetmiştir.

---

[1] Bu, kâfirlerin genel karakteristik özelliğidir. Zâten hep böyle yaparlar. Onları bu halde görenler, kendilerini güçlü sansınlar diye yapay bir birlik ve beraberlik örneği gösterirler. Mearic: 36-37'de de bu psikolojik baskı türünün bir başka şekli, örnek olarak verilmektedir. Günümüzde ise bu taktik, yapay ittifaklar halinde devletler çapında bile yapılmaktadır.

[2] Buradaki (اِلَّا) , (اِنْ) ve (لَا)'dan oluşan (اِلَّا)'dır. Tercüme bu durum dikkate alınarak yapılmıştır. (Kurtubî)

وَاَنَّهُ لَمَّاقَامَ عَبْدُ اللّٰهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًاۜ ﴿١٩﴾
قُلْ اِنَّمَا اَدْعُوارَبّ۪ى وَلَٓااُشْرِكُ بِه۪ٓ اَحَدًا ﴿٢٠﴾ قُلْ اِنّ۪ى لَٓااَمْلِكُ
لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ﴿٢١﴾ قُلْ اِنّ۪ى لَنْ يُج۪يرَن۪ى مِنَ اللّٰهِ اَحَدٌ
وَلَنْ اَجِدَ مِنْ دُونِه۪ مُلْتَحَدًاۙ ﴿٢٢﴾ اِلَّابَلَاغًامِنَ اللّٰهِ وَرِسَالَاتِه۪ۜ
وَمَنْ يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَاِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِد۪ينَ ف۪يهَٓا
اَبَدًاۜ ﴿٢٣﴾ حَتّٰٓى اِذَا رَاَوْا مَايُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ اَضْعَفُ
نَاصِرًا وَاَقَلُّ عَدَدًا ﴿٢٤﴾ قُلْ اِنْ اَدْر۪ٓى اَقَر۪يبٌ مَاتُوعَدُونَ اَمْ
يَجْعَلُ لَهُ رَبّ۪ٓى اَمَدًا ﴿٢٥﴾ عَالِمُ الْغَيْبِ فَلَا يُظْهِرُ عَلٰى غَيْبِه۪ٓ
اَحَدًاۙ ﴿٢٦﴾ اِلَّامَنِ ارْتَضٰى مِنْ رَسُولٍ فَاِنَّهُ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ
يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِه۪ رَصَدًاۙ ﴿٢٧﴾ لِيَعْلَمَ اَنْ قَدْ اَبْلَغُوا رِسَالَاتِ
رَبِّهِمْ وَاَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَاَحْصٰى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ﴿٢٨﴾

سُورَةُ يٰسٓ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يٰسٓ ﴿١﴾ وَالْقُرْاٰنِ الْحَك۪يمِۙ ﴿٢﴾ اِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَل۪ينَۙ ﴿٣﴾
عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَق۪يمٍۜ ﴿٤﴾ تَنْز۪يلَ الْعَز۪يزِ الرَّح۪يمِۙ ﴿٥﴾

41- YÂSÎN SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Yâ Sîn.

2- Hikmetli[3] (tartışmasız tek doğru) Kur'an'a yemin olsun ki;

3- (Ey Muhammed!) Sen, kesinlikle (Allah'ın gönderdiği) Peygamberlerden (birisi)sin.

4- (Sen, tam) hak yol üzerindesin.[4]

5- (Sen,) çok güçlü ve çok merhametli olan (Allah)'ın gönderdiği bir elçisin.[5]

---

[3] **Hikmet:** Yanlışlığı asla düşünülemeyen mutlak doğru önerme demektir ki Allah'tan başkası böyle bir sözü söyleyemez. **Hakîm;** hikmetli, hikmet söyleyen, hikmet sahibi ve muhkem anlamlarına gelir ki Kur'an için hepsi geçerlidir.

[4] 3. ve 4. âyetler; "Kesinlikle Sen, tam hak yol üzere (gönderilen) Peygamberlerden (birisi)sin." diye de tercüme edilebilir.

[5] Bu âyet: "(Bu Kur'an) üstün ve çok merhametli Allah tarafından indirilmiştir." diye de tercüme edilebilir. Fakat bu anlam zayıftır. (اَنْزَلَ) fiili Talâk: 10'da da "göndermek" anlamında kullanılmıştır.

لِتُنْذِرَ قَوْمًا مَٓا اُنْذِرَ اٰبَٓاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ (٦) لَقَدْ حَقَّ
الْقَوْلُ عَلٰٓى اَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (٧) اِنَّا جَعَلْنَا فٖٓي
اَعْنَاقِهِمْ اَغْلَالًا فَهِيَ اِلَى الْاَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ (٨)
وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ اَيْدٖيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَاَغْشَيْنَاهُمْ
فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ (٩) وَسَوَٓاءٌ عَلَيْهِمْ ءَاَنْذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ
لَا يُؤْمِنُونَ (١٠) اِنَّمَا تُنْذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذِّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمٰنَ
بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَاَجْرٍ كَرٖيمٍ (١١) اِنَّا نَحْنُ نُحْيِ
الْمَوْتٰى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَاٰثَارَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ اَحْصَيْنَاهُ
فٖٓي اِمَامٍ مُبٖينٍ (١٢) وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا اَصْحَابَ الْقَرْيَةِ اِذْ
جَٓاءَهَا الْمُرْسَلُونَ (١٣) اِذْ اَرْسَلْنَٓا اِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا
فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُٓوا اِنَّٓا اِلَيْكُمْ مُرْسَلُونَ (١٤) قَالُوا مَٓا اَنْتُمْ
اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَٓا اَنْزَلَ الرَّحْمٰنُ مِنْ شَيْءٍ اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا
تَكْذِبُونَ (١٥) قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ اِنَّٓا اِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ (١٦)
وَمَا عَلَيْنَٓا اِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبٖينُ (١٧) قَالُٓوا اِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِنْ لَمْ
تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُمْ مِنَّا عَذَابٌ اَلٖيمٌ (١٨) قَالُوا
طَٓائِرُكُمْ مَعَكُمْ اَئِنْ ذُكِّرْتُمْ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ مُسْرِفُونَ (١٩)

6-7- (Ve Sen,) babaları uyarıldığı halde, kendileri bundan gafil kalmış bir topluluğu, uyarmak için (gönderildin).[1] Yemin olsun, onların çoğu hakkındaki, "artık onlar inanmayacaklar"[2] sözü doğru çıkmıştır.[3]

8- Gerçekten Biz o (inanmayan)ların boyunlarına, çenelerine kadar (dayanan) demir halkalar[4] geçirdik de;[5] bu yüzden başları yukarı, gözleri aşağı, somurtup dururlar.

9- Biz, onların önlerinden ve arkalarından birer set çekerek (basiretlerini) örtüverdik de onlar (bu yüzden Hakkı) görmezler.

10- Sen, onları uyarsan da uyarmasan da fark etmez; artık onlar, asla inanmayacaklar.

11- Sen, ancak Kur'an'a uyan ve görmeden, Rahman olan (Allah')a (karşı) saygı duyan kimseyi, uyarırsın. İşte o kimseyi, bir bağışlanma ve üstün bir mükâfatla (cennetle) müjdele.

12- Şüphesiz ölüleri (âhirette) sadece Biz, diriltiriz ve onların hayatta yaptıklarını da arkalarında bıraktıklarını da sadece Biz, yazarız. Ve zâten Biz, o her şeyi, (bunları) açıklayan ana kitap (olan levh-i mahfuz'a önceden) kaydettik.

13- Sen o (kâfirlere), kendilerine elçiler gelen şehir halkının örneğini ver.

14- Biz, (onlara) iki elçi gönderdik. Fakat onlar ikisini de yalanladılar. Biz de (o iki elçiyi) bir üçüncüyle güçlendirdik. Ve (o üç elçi): "Şüphesiz biz, size gönderilmiş elçileriz." deyince;[6]

15- (Onlar da): "Siz, bizim gibi bir beşerden başka bir şey değilsiniz, Rahman (olan Allah) (sizinle) herhangi bir şey indirmedi. Siz, sadece yalan söylüyorsunuz" dediler.

16- (O elçiler): "Bizim, gerçekten size gönderilmiş elçiler olduğumuzu Rabbimiz biliyor."

17- "Bizim görevimiz (Rabbimizin dinini size) açık bir şekilde duyurmaktan başka bir şey değildir." dediler.

18- Onlar: "Doğrusu biz, sizin yüzünüzden uğursuzluğa uğradık,[7] eğer (bu söylediklerinize) bir son vermezseniz, sizi kesinlikle taşlayarak öldüreceğiz ve mutlaka bizden size, çok acıklı bir işkence de gelecektir." dediler.

19- (O elçiler): "Uğursuzluğunuz, sizin kendinizdedir. (Siz) uyarıldığınızdan dolayı mı (uğursuzluğa uğradığınızı zannediyorsunuz?) Hayır, bilakis siz, ölçüyü kaçıran bir toplum olduğunuz için (uğursuzluğa uğradınız.)" dediler.

---

[1] Bu âyet : "Babaları uyarılmadığı için kendileri gaflet içerisinde kalmış bir toplumu uyarman için (seni gönderdik)" şeklinde de tercüme edilebilir. Bu tercümede (مَا) nafiye, yukarıdaki tercümede ise ism-i mevsul olarak alınmıştır. Bunun sebebi ise mananın "Biz bir Peygamber göndermedikçe kimseye azap etmeyiz." (İsra: 15, En'am: 131) âyetine ters düşmemesi içindir.

[2] Bk. (Bakara: 6)

[3] Bu âyet : "... Onların pek çoğunun üzerine azap sözü hak olmuştur. (Yani azabı hak etmişlerdir.) Çünkü onlar, îman etmeyecekler." diye tercüme edilebilir.

[4] **Ağlâl**: Baskı, cezâ, eziyet ve esaret sebebiyle, boyuna takılan eli boyuna bağlıyan bağ, demir toka ve lâle demektir.

[5] Bu bölümde istiâre vardır. Bu halkalar; toplumsal baskılar, bâtıl felsefî inançlar gibi küfrü hoş gösterip Müslümanları îmandan uzaklaştıran fena alışkanlıkları, nefislerin alıştırılarak; bunların toplumsal yaşayış biçimi haline getirilmesini temsil edebilir. Hatta bu halkalar; kravat, fötr şapka gibi bir rejimin şiarı haline gelen ve insanları o rejimlerle özdeşleştiren sembolleri bile hatırlatır gibi görünmektedir.

[6] Bu kıssa, Hz. Mûsa ve Hz. İsa'dan sonra, onların dinlerinin doğrusunu söyleyerek takviye eden Hz. Muhammed (a.s)'ın durumunu, hatırlatmaktadır.

[7] (تَطَيَّرْنَا)"uğursuzluğa uğramak" anlamında kullanılan mecâzî bir ifâde olduğu için tercüme yukarıdaki şekilde yapılmıştır. Cahiliyye Arapları, bir iş yapacakları zaman Kâbe civarında bir kuş uçururlardı. Eğer kuş, sağ tarafa doğru uçarsa, o işin hayırlı, sol tarafa doğru uçarsa hayırsız olduğuna inanırlardı. Bu bâtıl inanç, "başına kuş konmak, şâns kuşu" ifâdeleriyle günümüze kadar gelmiştir. Bk. (A'raf: 131, İsrâ: 13, Neml: 47, Yasin: 19)

وَجَٓاءَ مِنْ اَقْصَا الْمَدٖينَةِ رَجُلٌ يَسْعٰى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا
الْمُرْسَلٖينَ ﴿٢٠﴾ اِتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْـَٔلُكُمْ اَجْرًا وَهُمْ مُهْتَدُونَ
﴿٢١﴾ وَمَا لِيَ لَٓا اَعْبُدُ الَّذٖي فَطَرَنٖي وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ
﴿٢٢﴾ ءَاَتَّخِذُ مِنْ دُونِهٖٓ اٰلِهَةً اِنْ يُرِدْنِ الرَّحْمٰنُ بِضُرٍّ لَا تُغْنِ
عَنّٖي شَفَاعَتُهُمْ شَيْـًٔا وَلَا يُنْقِذُونِ ﴿٢٣﴾ اِنّٖٓي اِذًا لَفٖي ضَلَالٍ
مُبٖينٍ ﴿٢٤﴾ اِنّٖٓي اٰمَنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمَعُونِ ﴿٢٥﴾ قٖيلَ ادْخُلِ
الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمٖي يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾ بِمَا غَفَرَ لٖي رَبّٖي
وَجَعَلَنٖي مِنَ الْمُكْرَمٖينَ ﴿٢٧﴾ وَمَٓا اَنْزَلْنَا عَلٰى قَوْمِهٖ مِنْ
بَعْدِهٖ مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَٓاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلٖينَ ﴿٢٨﴾ اِنْ كَانَتْ
اِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَاِذَا هُمْ خَامِدُونَ ﴿٢٩﴾ يَا حَسْرَةً عَلَى
الْعِبَادِ مَا يَأْتٖيهِمْ مِنْ رَسُولٍ اِلَّا كَانُوا بِهٖ يَسْتَهْزِؤُ۫نَ ﴿٣٠﴾
اَلَمْ يَرَوْا كَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ اَنَّهُمْ اِلَيْهِمْ لَا
يَرْجِعُونَ ﴿٣١﴾ وَاِنْ كُلٌّ لَمَّا جَمٖيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٣٢﴾
وَاٰيَةٌ لَهُمُ الْاَرْضُ الْمَيْتَةُ اَحْيَيْنَاهَا وَاَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا
فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ﴿٣٣﴾ وَجَعَلْنَا فٖيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخٖيلٍ
وَاَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فٖيهَا مِنَ الْعُيُونِ ﴿٣٤﴾

20- Şehrin en saygın kimselerinden[1] bir adam koşarak geldi ve: "Ey kavmim! Elçilere uyun." dedi. (Ve şöyle devam etti:)

21- "Sizden ücret istemeyen hak yolu bulmuş şu kimselere uyun."

22- "Hem ben, beni yaratana niçin kulluk etmeyecekmişim? (Sonunda) zâten siz de Ona döndürüleceksiniz."

23- "Ben, Ondan başka ilâhlar edinir miyim hiç? Eğer Rahman (olan Allah,) bana bir zarar dileyecek olsa, o ilâhlar şefâatleriyle bana bir fayda sağlayamadıkları gibi, beni (o zarardan) kurtaramazlar bile."

24- "İşte o zaman, ben gerçekten tam bir sapkınlık içine düşmüş olurum."

25- "(Ey Peygamberler!) Şüphesiz ben, sizin Rabbinize îman ettim, işte beni duyun."

26- (Âhirette)[2] Ona: "Cennete gir" denildi. O da: "Keşke benim kavmim de bir bilseydi",

27- "Rabbimin beni bağışladığını ve beni (cennette) ağırlananlardan kıldığını." dedi[3]

28- Kendisin(in ölümün)den sonra, kavminin üzerine (onları helâk etmek için) gökten bir ordu indirmedik; indirecek de değildik.[4]

29- (Onların helâkine) yalnızca bir tek çığlık (yetti) ve onlar, anında sönüverdiler.

---

[1] Âyetin bu bölümü: "Şehrin ta öteki ucundan bir adam..." diye de tercüme edilebilir.

[2] Bu âyetten, bu şahsın o toplum tarafından şehit edildiği ve Allah'ın bildiği bir şekilde âhirete göçtüğü anlaşılmaktadır.

[3] Yukarıda geçen Peygamberler ve ona destek veren kişinin kıssası, cennete götüren yolu net bir şekilde belirlemektedir. Onun için bu kıssanın kabirlerdeki ölülerden ziyade, cihad'tan uzaklaşarak rûhen ölü olan kimselere okunması, daha faydalı olur.

[4] Onları helâk etmek için gökten bir ordu göndermeye değmezdi ve bu Allah'ın usulünden de değildi.

30- Kendilerine bir Peygamber gelir gelmez, derhâl onunla alay eden kullara yazıklar olsun!

31- (O alay edenler,) kendilerinden önce nice milletleri helâk ettiğimizi ve onların, bir daha kendilerine[5] dönmediklerini hiç görmediler mi?

32- Çünkü onların hepsi, (canları istese de istemese de) huzurumuza toplanıp (âhirette hesaba çekilmek üzere) getirilmişlerdir.[6]

33- (Buna inanmayanlara yağmurlarla) dirilttiğimiz, yedikleri (şeylerin tohum) tanelerini çıkarttığımız ölü toprak, en büyük bir mûcizedir.

34- Biz, o (ölü toprakta) içlerinden pınarlar fışkırttığımız, hurma ve üzüm bahçeleri de yarattık.

---

[5] Dünyaya bir daha dönmediklerini...

[6] **İhzar:** huzura getirmek, mahkemeye rızasıyla gelmeyen kimseyi tutup cebren hâkimin huzuruna getirmek demektir. Yani herkes ölmekle yok olup gitmeyecek, hesaba çekilmek ve yaptıklarının karşılığını görmek için Allah'ın huzuruna getirilecektir.

لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِۙ وَمَا عَمِلَتْهُ اَيْد۪يهِمْۜ اَفَلَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٥﴾
سُبْحَانَ الَّذ۪ي خَلَقَ الْاَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُنْبِتُ الْاَرْضُ
وَمِنْ اَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾ وَاٰيَةٌ لَهُمُ الَّيْلُۚ
نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَاِذَا هُمْ مُظْلِمُونَۙ ﴿٣٧﴾ وَالشَّمْسُ
تَجْر۪ي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَاۜ ذٰلِكَ تَقْد۪يرُ الْعَز۪يزِ الْعَل۪يمِۜ ﴿٣٨﴾
وَالْقَمَرَ قَدَّرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتّٰى عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَد۪يمِ ﴿٣٩﴾
لَا الشَّمْسُ يَنْبَغ۪ي لَهَٓا اَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا الَّيْلُ سَابِقُ
النَّهَارِۜ وَكُلٌّ ف۪ي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٤٠﴾ وَاٰيَةٌ لَهُمْ اَنَّا حَمَلْنَا
ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِۙ ﴿٤١﴾ وَخَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِه۪
مَا يَرْكَبُونَ ﴿٤٢﴾ وَاِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَر۪يخَ لَهُمْ وَلَا
هُمْ يُنْقَذُونَۙ ﴿٤٣﴾ اِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعاً اِلٰى ح۪ينٍ ﴿٤٤﴾
وَاِذَا ق۪يلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ اَيْد۪يكُمْ وَمَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ
تُرْحَمُونَ ﴿٤٥﴾ وَمَا تَأْت۪يهِمْ مِنْ اٰيَةٍ مِنْ اٰيَاتِ رَبِّهِمْ اِلَّا كَانُوا
عَنْهَا مُعْرِض۪ينَ ﴿٤٦﴾ وَاِذَا ق۪يلَ لَهُمْ اَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُۙ
قَالَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا لِلَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اَنُطْعِمُ مَنْ لَوْ يَشَٓاءُ اللّٰهُ
اَطْعَمَهُۗ اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا ف۪ي ضَلَالٍ مُب۪ينٍ ﴿٤٧﴾

35- O (toprağın) ürünlerinden ve (o mahsullerden) kendi elleriyle yaptıklarından[1] yesinler diye... Hâlâ şükretmeyecekler mi?

36- (İşte böylece,) yerde bitenlerden, (erkek ve kadın olarak) kendilerinden ve daha bilmedikleri nice şeylerden bütün çiftleri[2] yaratan (Allah, çok) yücedir.

37- (Eğer anlarlarsa,) gündüzü içerisinden soyup-çıkarınca, karanlıklara gömüldükleri gece de onlar için bir mûcizedir.

38- Güneş de kendisi için (tespit edilmiş) olan bir yörüngede[3] (kendi etrafında) dönerek akıp gider.[4] Bu, üstün ve güçlü olan, her şeyi bilen (Allah')ın koyduğu bir kanundur.

39- Ay'a gelince, Biz ona da sonunda eski bir hurma dalı[5] gibi olduğu birtakım uğrak yerleri takdir ettik.

40- Kesinlikle güneş aya erişemez, gece de gündüzün önüne geçemez (ve böylece) her birbir yörüngede yüzüp gider.

41- Onların soylarını, yüklü bir gemide[6] taşımamız da kendileri için (ayrıca bir) mûcizedir.

42- Ve Biz, kendilerine binmeleri için bunun benzeri (daha nice) binitler de yarattık.

43- Eğer dilersek onları batırıveririz de onların imdadına kimse yetişemez ve kimse de onları (yok olmaktan) kurtaramaz.

44- Ancak Bizden bir rahmet gelirse veya (tarafımızca belirlenmiş, dünyadan) yararlandırma süresi (dolmamışsa) o zaman başka...

45- Onlara: "Önceden yaptığınız ve halen yapmakta olduğunuz[7] işlerinizde (Allah'tan) korkup sakının, belki o zaman esirgenirsiniz." denildiğinde (aldırmazlar.)

46- O (kâfirlere), Rablerinin âyetlerinden bir âyet gelmeye görsün, mutlaka ondan yüz çevirirler.[8]

47- Ve o (kâfirlere): "Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden Allah yolunda harcayın." denilince o kâfirler, îman edenlere; "Allah'ın dilediği zaman doyurabileceği kimseleri, (şimdi) biz mi doyuracağız? Gerçekten siz, apaçık bir şaşkınlık içerisindesiniz"[9] dediler.

---

[1] Buradaki (مَا) nafiye olarak alınırsa bu âyet o zaman; "Onun, kendi elleriyle yapamayacakları ürünlerinden yesinler diye..." şeklinde tercüme edilebilir.

[2] Allah'ın yarattığı her şey çifttir. Cisim ve rûh, madde ve kuvvet, yer ve gök, karanlık ve aydınlık, dünya ve âhiret, erkek ve kadın... gibi. Çifti veya bir eşi bulunan her şey bizzat Allah tarafından yaratılmış olup, bu yaratıkların hiç birisi, Allah'a eş olamaz. (Bk. Ra'd: 3, Zariyat: 49)

[3] **Müstekarr:** Edilgen sıfat fiil, (ism-i mef'ul) mimli mastar, zaman ve mekân ismidir. Bu yüzden bir kaç anlama gelebilir. **a-** Güneş kör bir tesadüf ile değil kendisi için takdir edilmiş muntazam bir kanun ile hareket eder. **b-** Kendi âleminde bir denge meydana getirmek için hareket eder. **c-** Duracağı vakte, yani Allah tarafından belirlenen süreye kadar döner. **d-** Kendi çevresinde döner, yahut kendisi için Allah'ın tahsis ettiği yörüngede döner.

[4] (جَرْي) fiili hem kendi etrafında dönmek, hem de akıp gitmek anlamına geldiği için bu, tercümeye yansıtılmıştır.

[5] **Urcûn**: Hurma salkımının dip çöpü demektir. Eskisi, daha ince, eğri ve daha renkli olur.

[6] "Yüklü gemi" denilince öncelikle, "Hz. Nûh'un gemisi" hatıra gelir. Fakat burada, "yüklü gemi," hâmile kadınların rahimlerinden mecâz, beliğ bir istiâredir. Babanın sulbünden bir tûfân ile atılan zürriyetler, anaların rahimlerinde Hz. Nûh'un gemisi gibi bir kurtuluş gemisi bulur. (Elmalılı)

[7] Bu bölüm, "işlediğiniz ve işleyeceğiniz günâhlar için Allah'tan korkup sakının" diye tercüme edilebilir.

[8] Çünkü asla îman etmeye niyetli değildirler. Aynı âyet için Bk. (En'am: 4)

[9] Bu âyet; Mekke'de bir takım zındıkların, Müslümanlar sadaka için teşvik olunduklarında, "Allah, fakir edecek biz besleyeceğiz öyle mi?"demeleri üzerine indirilmiştir.

48- Ve (bir de): "Eğer doğru söylüyorsanız (şu tehdit edip durduğunuz) azap ne zaman gerçekleşecek."[1] diyorlar.

49- Onlar, beraberce (Müslümanlara) düşmanlık yaparlarken, sadece kendilerini tek çığlıkla (yok edecek) helâkin gelmesini bekliyorlar.

50- (İşte o zaman) artık ne bir vasiyette bulunabilirler, ne de evlerine dönebilirler.[2]

51- (Onlar, kıyamet günü) sur'a üfürülünce; bir de bakarlar ki kabirlerinden (diriltilip) Rablerine doğru (dalgalar halinde) akın ediyorlar.

52- (İşte o zaman): "Vay bizim halimize, kabirlerimizden bizi kim kaldırdı?"[3] derler. (Onlara): "Bu Rahman (olan Allah)'ın vâdettiği şeydir, Peygamberler, (size) doğru söylemişlerdi." denilir.

53- O (kıyamet,) bir tek çığlıktan başka bir şey değildir; bir de bakarlar ki; hepsi huzurumuzda toplanmışlardır.

54- İşte bu (kıyamet) günü, hiç kimseye asla zulmedilmez ve size de yaptıklarınızın karşılığı, tam olarak verilir.

55- Bugün cennettekiler, bol bol kazanç sağlayan[4] bir meşguliyet içerisindedirler.

56- Onlar ve eşleri gölgeler altındaki tahtlara[5] kurulurlar.

57- Orada onlara meyveler ve istedikleri[6] her şey vardır.

---

[1] Kâfirlerin bu sözleri azaba gerçekten inandıklarından değil, azabı inkârlarından dolayıdır. Aynı âyet için Bk. (Yûnus: 48, Enbiyâ: 38, Neml: 71, Sebe': 29, Mülk: 25)

[2] Yani o anda helâk olarak, ölüp giderler.

[3] Bu âyetten kâfirlerin kabir azabının, kıyamet dehşetinden çok daha hafif olacağı anlaşılabilir.

[4] (فَاكِهُونَ) kelimesi, cennettekilerin soyut zevklerle değil de kendilerine fayda verecek ciddi şeylerle meşgul olacaklarına, işarettir. (Elmalılı)

[5] **Erîke**: gelin odasına döşenen süslü koltuk demektir.

[6] Dünyada iddiâ ettikleri her şeyi orada bulurlar. Yani davalarının haklı olduğunu orada görürüler.

وَيَقُولُونَ مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٨﴾ مَا
يَنْظُرُونَ اِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ﴿٤٩﴾
فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً وَلَٓا اِلٰٓى اَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ﴿٥٠﴾
وَنُفِخَ فِى الصُّورِ فَاِذَا هُمْ مِنَ الْاَجْدَاثِ اِلٰى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ
﴿٥١﴾ قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا هٰذَا مَا وَعَدَ
الرَّحْمٰنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ﴿٥٢﴾ اِنْ كَانَتْ اِلَّا صَيْحَةً
وَاحِدَةً فَاِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ﴿٥٣﴾ فَالْيَوْمَ لَا
تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْـًٔا وَلَا تُجْزَوْنَ اِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ
﴿٥٤﴾ اِنَّ اَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِى شُغُلٍ فَاكِهُونَ ﴿٥٥﴾ هُمْ
وَاَزْوَاجُهُمْ فِى ظِلَالٍ عَلَى الْاَرَٓائِكِ مُتَّكِؤُنَ ﴿٥٦﴾ لَهُمْ فِيهَا
فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدَّعُونَ ﴿٥٧﴾ سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبٍّ رَحِيمٍ
﴿٥٨﴾ وَامْتَازُوا الْيَوْمَ اَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٩﴾ اَلَمْ اَعْهَدْ اِلَيْكُمْ
يَا بَنٓى اٰدَمَ اَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٦٠﴾
وَاَنِ اعْبُدُونِى هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾ وَلَقَدْ اَضَلَّ مِنْكُمْ
جِبِلًّا كَثِيرًا اَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ﴿٦٢﴾ هٰذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِى
كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٦٣﴾ اِصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٦٤﴾

58- Bir de çok merhametli olan Rabb'tan onlara sözlü "Selâm"[7] (vardır).

59- (Âhirette günâhkârlara Allah): "Ey günâhkârlar! Bugün siz (şöyle) bir yana ayrılın (bakalım.)" der. (ve devam ederek:)

60- "Ey Âdemoğulları! Ben size (Peygamberlerim aracılığı ile) şeytana kulluk etmeyin, çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır demedim mi?"

61- (Ayrıca) "sadece Bana kulluk edin, hak yol budur."

62- "Yemin olsun o, sizden birçok insan kuşağını saptırdı. Siz aklınızı hiç kullanmıyor muydunuz?"

63- "İşte, size vâdedilen cehennemdir burası..."

64- "İnkâr etmenize karşılık olmak üzere, bugün buraya girin (bakalım)." (diye buyurur.)

---

[7] Rableri onlara "selamün aleyküm" der. Böylece kendisine onları muhatap kabul ederek, onların selama layık kullar oldukları ve cennette güven içerisinde yaşayacakları müjdesini vermiş olur.

اَلْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلٰٓى اَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَٓا اَيْد۪يهِمْ وَتَشْهَدُ
اَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٦٥﴾ وَلَوْ نَشَٓاءُ لَطَمَسْنَا عَلٰٓى
اَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَاَنّٰى يُبْصِرُونَ ﴿٦٦﴾ وَلَوْ نَشَٓاءُ
لَمَسَخْنَاهُمْ عَلٰى مَكَانَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ
﴿٦٧﴾ وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ اَفَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٨﴾ وَمَا
عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغ۪ي لَهُ اِنْ هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْاٰنٌ مُب۪ينٌ
﴿٦٩﴾ لِيُنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِر۪ينَ ﴿٧٠﴾
اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ اَيْد۪ينَٓا اَنْعَامًا فَهُمْ
لَهَا مَالِكُونَ ﴿٧١﴾ وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا
يَاْكُلُونَ ﴿٧٢﴾ وَلَهُمْ ف۪يهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبُ اَفَلَا يَشْكُرُونَ
﴿٧٣﴾ وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ اٰلِهَةً لَعَلَّهُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٧٤﴾
لَا يَسْتَط۪يعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُحْضَرُونَ ﴿٧٥﴾
فَلَا يَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ اِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ
﴿٧٦﴾ اَوَلَمْ يَرَ الْاِنْسَانُ اَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَاِذَا هُوَ
خَص۪يمٌ مُب۪ينٌ ﴿٧٧﴾ وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ
قَالَ مَنْ يُحْيِ الْعِظَامَ وَهِيَ رَم۪يمٌ ﴿٧٨﴾

65- (İşte) bu (kıyamet) günü Biz, onların ağızlarını mühürleriz de (dünyada) yaptıklarını Bize elleri anlatır, ayakları da şahitlik eder.[1]

66- Eğer dileseydik, gözlerini kör ederdik, böylece onlar da îmana gelmek için yarışırlardı, fakat (yollarını) bir türlü göremezlerdi.[2]

67- Eğer (yine) dileseydik, onları oldukları yerde bir başka kalıba sokardık.[3] Böylece ne ileri gidebilir, ne de geri dönebilirlerdi.[4]

68- Kimin ömrünü (yaşlandırarak) uzatırsak, onu yaratılışta (ihtiyarlatarak) tersine çeviririz.[5] (Kâfirler bunu) hâlâ anlayamayacaklar mı?

69- Biz, o (Peygambere) şiir öğretmedik. (Zâten) onun buna ihtiyacı da yok. Ona (indirilen,) apaçık (Allah kelâmı olan) bir öğüt ve Kur'an'dan başka bir şey değildir.

70- (Bu Kur'an,) diri olanları (aklı, duygusu olanları) gafletten uyandırmak ve inkâr edenlere[6] azabın hak olması için (indirilmiştir).

71- (O kâfirler,) bizzat ellerimizle,[7] kendileri için yarattığımız ve kendilerinin de sahipleri bulundukları, nice hayvanları görmüyorlar mı?

72- Biz, kendilerine, o (hayvanların) bir kısmını binekler, bir kısmını da yiyecek olarak boyun eğdirdik.

73- O (hayvanlarda,) kendileri için daha nice yararlanılacak (şeyler) ve (süt gibi) nice içecekler vardır. Onlar hâlâ şükretmeyecekler mi?

74- (Şükretmedikleri gibi, tuttular bir de) Yardım göreceklerini umarak, Allah'tan başka ilâhlar edindiler.[8]

75- Hâlbuki o ilâhlar, onlara yardım edemezler, aksine onlar, o ilâhlar için hazırlanmış askerlerdir.[9]

76- Onların sözleri, seni hüzünlendirmesin. Gerçekten Biz, onların sakladıklarını da açığa vurduklarını da biliyoruz.

77- İnsan, Bizim kendisini bir damla sudan yarattığımızı bilmiyor mu? da şimdi Bize açıktan açığa düşman kesiliyor.

78- Kendi yaratılışını unutup, "şu çürümüş kemikleri kim diriltecek?"[10] diyerek Bize bir de örnek vermeye kalkıyor.

---

1 Yani onlara asla zulmedilmez.

2 Bu âyet, "Eğer dileseydik, hak yoldan saptırırdık, böylece onlar hidâyete ulaşmak için yarışırlardı, fakat bir türlü (hak yolu) bulamazlardı" şeklinde de tercüme edilebilir.

3 Geçmiş ümmetlerde olduğu gibi taşa, domuza, maymuna çevirirdik...

4 Şu anda böyle yapılmıyorsa bu, yapılamayacağından değil, cezâların âhirette verileceğindendir.

5 Yani ihtiyarlayınca kuvveti zayıflar, çocuklaşır. Buna gücü yeten Allah'ın, diğerine gücü yetmez mi? hiç...

6 Bu âyetle Kur'an'a inananlar diri, kâfirler ise ölü olarak nitelendirilebilir.

7 Yani başka bir sanatkârın müdahalesi olmayıp, doğrudan doğruya kendimizin yarattığı...

8 Aslında o ilâhların kendilerine yardım etmeyeceklerini bildikleri halde, ilâhlar edinmelerinin ve o ilahlarını sıkı sıkıya korur gibi görünmelerinin esas sebebi; kendi hayatlarına karışan bir ilâh, istemediklerinden ve o ilahları bir sömürü aracı olarak kullanmalarından dolayıdır.

9 Onlar, o sözde ilâhlara yardım için kullanılırlar. Yani ilâhları onların yardımına muhtaç, âciz ve hayâl mahsulü varlıklardır.

10 Übeyy b. Half, Hz. Peygamber (s.a)'in huzuruna çürümüş bir kemikle gelip, onu eliyle ufalayarak, "Ey Muhammed Allah'ın bunu böyle çürüdükten sonra dirilteceğini mi zannediyorsun?" der. Hz. Peygamber (s.a): "Evet Allah, seni öldürür, sonra diriltir ve cehenneme de kor" buyurur. Bu âyet, bu olay üzerine nâzil olur.

79- (Ey Muhammed! O kâfirlere): "Onları, (her şeyi) ilk defa yaratan (Allah) diriltecek. Çünkü O, yaratmanın her türlüsünü en iyi bilendir,"

80- "(Hatta) O, size yeşil ağaçtan sürekli yakıp durduğunuz ateşi de yaratandır,"[1]

81- "Gökleri ve yeri yaratanın, onların bir benzerini yaratmağa gücü yetmez mi? Elbette yeter! (Çünkü) O, (her şeyi) mükemmel yaratandır, bilendir,"

82- "(Eğer O Allah) bir şeyi yaratmak isterse Onun işi, ona sadece: 'ol' demesidir;[2] o da hemen oluverir,"

83- "Her şeyin hükümranlığı (ve mülkü) elinde bulunan (Allah'ın) şânı, yücedir ve (hepiniz) sonunda Ona döndürüleceksiniz." de.

42- FURKAN SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Âlemlere uyarıcı olsun diye kulu (Muhammed'e) Furkan'ı[3] indiren,[4] Allah'ın şânı çok yücedir.[5]

---

[1] Bu ağaç, **merh** ile **afar** denilen iki ağaçtır. İkisi de yemyeşil suları damlarken merh, afara sürtülerek ateş çıkarılır ve bununla ikisi de yakılır. Ayrıca bu âyette, yemyeşil ağaçlardan elde edilen oduna da işaret vardır.

[2] Yani; Allah'ın yaratmak için hiçbir şeye ihtiyacı yoktur ve yaratmak, Allah'a hiçbir güçlük de vermez.

[3] **Furkan**: Ayırmak, ayırt etmek anlamında mastardır. Önemli davaları halleden kesin delil ve mûcizelere Furkan denilir. Bu manâ ile Kur'an'ın bir ismi de "el-Furkan" dır. "Hak ile bâtılı ayırt eden" demektir.

[4] **Tenzil**: indirmek demektir ve çokluk ifâde eder. Onun için toptan indirmeye **inzal**, birçok defalarda (tedricen) indirmeye **tenzil** denilir.

[5] **Tebareke** (تَبَارَكَ): Tefâul babından di'li geçmiş zamandır, çekimi yoktur ve Allah'tan başkası için kullanılmaz. Yani hem zatı, hem sıfatı hem de fiillerinde mükemmel, ulu ve yüksek olan demektir.

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ
عَلِيمٌ ﴿٧٩﴾ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ
نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقِدُونَ ﴿٨٠﴾ أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَى
وَهُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ ﴿٨١﴾ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ
يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٨٢﴾ فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ
مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

سُورَةُ الْفُرْقَانِ (مَكِّيَّة)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ
نَذِيرًا ﴿١﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَمْ يَتَّخِذْ
وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ
فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا ﴿٢﴾ وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَا يَخْلُقُونَ
شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا
وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا ﴿٣﴾

2- Göklerin ve yerin hâkimiyeti Onundur. O hiç çocuk edinmemiştir, hâkimiyetinde Ona ortak (hiçbir şey) yoktur ve her şeyi O, yaratmış ve yarattıklarını mükemmel bir şekilde düzene koymuştur.[6]

3- (Kâfirler,) O (Allah'ı) bırakıp, hiçbir şey yaratamayan, kendileri yaratılmış olan,[7] kendilerine zarar da fayda da veremeyen, öldürmeye, hayat vermeye ve ölüleri tekrar diriltmeye güçleri yetmeyen (şeyleri) ilâhlar edindiler.

---

de mükemmel, ulu ve yüksek olan demektir. Türkçe karşılığı tam olmamakla beraber; "yüce, çok yüce, pek çok bereket sahibi veya ne kutlu" diye tercüme edilebilir.

[6] Yani, her şeyin bir sınırı vardır ve hiç bir şey, bu sınırı aşamaz. Bu yüzden hiç bir şey, kulluk sınırını aşıp, O'na ortak olmaya imkân bulamaz.

[7] (وَهُمْ يُخْلَقُونَ)'deki (خَلَقَ) fiili, yaratmak anlamına geldiği gibi, "yalan uydurmak" anlamına da gelir. Bk. (Ankebut: 17) Bu anlamla tercüme edilirse, âyetin bu bölümünün tercümesi: "yahut ilâh diye yalan yere uydurulup duruyorlar" şeklinde de olabilir.

وَقَالَ الَّذٖينَ كَفَرُوا اِنْ هٰذَٓا اِلَّٓا اِفْكٌ افْتَرٰيهُ وَاَعَانَهُ عَلَيْهِ
قَوْمٌ اٰخَرُونَۚ فَقَدْ جَٓاؤُ۫ ظُلْمًا وَزُورًاۚ ﴿٤﴾ وَقَالُٓوا اَسَاطٖيرُ
الْاَوَّلٖينَ اكْتَتَبَهَا فَهِيَ تُمْلٰى عَلَيْهِ بُكْرَةً وَاَصٖيلًا ﴿٥﴾
قُلْ اَنْزَلَهُ الَّذٖى يَعْلَمُ السِّرَّ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ
اِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحٖيمًا ﴿٦﴾ وَقَالُوا مَالِ هٰذَا الرَّسُولِ
يَاْكُلُ الطَّعَامَ وَيَمْشٖى فِى الْاَسْوَاقِۜ لَوْلَٓا اُنْزِلَ اِلَيْهِ
مَلَكٌ فَيَكُونَ مَعَهُ نَذٖيرًاۙ ﴿٧﴾ اَوْ يُلْقٰٓى اِلَيْهِ كَنْزٌ اَوْ
تَكُونُ لَهُ جَنَّةٌ يَاْكُلُ مِنْهَاۜ وَقَالَ الظَّالِمُونَ اِنْ تَتَّبِعُونَ
اِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ﴿٨﴾ اُنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْاَمْثَالَ
فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطٖيعُونَ سَبٖيلًا ﴿٩﴾ تَبَارَكَ الَّذٖٓى اِنْ
شَٓاءَ جَعَلَ لَكَ خَيْرًا مِنْ ذٰلِكَ جَنَّاتٍ تَجْرٖى مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُۙ وَيَجْعَلْ لَكَ قُصُورًا ﴿١٠﴾ بَلْ كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ
وَاَعْتَدْنَا لِمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ سَعٖيرًاۚ ﴿١١﴾ اِذَا رَاَتْهُمْ مِنْ
مَكَانٍ بَعٖيدٍ سَمِعُوا لَهَا تَغَيُّظًا وَزَفٖيرًا ﴿١٢﴾ وَاِذَٓا اُلْقُوا
مِنْهَا مَكَانًا ضَيِّقًا مُقَرَّنٖينَ دَعَوْا هُنَالِكَ ثُبُورًاۜ ﴿١٣﴾
لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ ثُبُورًا وَاحِدًا وَادْعُوا ثُبُورًا كَثٖيرًا ﴿١٤﴾

4- Kâfirler: “Bu (Kur'an,) o (Muhammed'in) uydurduğu bir yalandır ve ona başka birileri bu hususta yardım etmiştir.”[1] diyerek, (esas kendileri) haksız ve asılsız bir söz uydurdular.[2]

5- (Yine) o (kâfirler): “(Bu Kur'an,) onun başka birine yazdırıp da kendisine sabah-akşam okunan, saçma sapan masallardır.” dediler.

6- (Ey Muhammed!) Onlara: “Onu göklerin ve yerin bütün sırlarını bilen (Allah) indirdi. Şüphesiz O, çok bağışlayıcıdır, pek merhametlidir.” de.

7- Onlar (bir de): “Bu ne biçim[3] Peygamber; (bizler gibi) yemek yiyor, çarşılarda dolaşıyor. Ona, kendisiyle birlikte uyarıcı olarak bir melek indirilse, olmaz mıydı?” dediler.

8- (Ve devamla): “Veya ona bir hazine verilse yahut (ürünlerini) yiyeceği bir bahçesi olsa olmaz mıydı?” (dediler.) (Ayrıca) o zâlimler (Müslümanlara): “Siz, sadece büyülenmiş bir adama uyuyorsunuz!” dediler.[4]

9- (Ey Muhammed!) Bak seni, nelerle mukayese ederek nasıl da sapkınlığa düştüler, artık onlar, hak yolu asla bulamazlar.[5]

10- Dilerse sana bunlardan çok daha iyi olan, zemîninden ırmaklar akan cennetleri verecek ve sana saraylar ihsan edecek olan Allah'ın şânı, çok yücedir.

11- Onlar, (aslında seni değil) kıyamet gününü yalanlıyorlar. Biz ise, kıyameti inkâr edenlere çok şiddetli bir ateş hazırladık.

12- (Cehennemin alevli ateşi) uzak bir mesafeden onları görünce, (kâfirler) onun öfkelenişini ve homurtusunu işitirler.[6]

13- Ve (cehennemin) dar bir yerine, birbirlerine bağlı olarak atıldıkları zaman da oracıkta yok oluvermeyi isterler.

14- (O gün onlara): “Bugün (sadece) bir defa yok olmayı istemeyin, (aksine) defalarca yok olmayı isteyin!” denilir.

---

[1] Bk. (Nahl: 103 ve dipnotu)

[2] Bu âyetin son bölümü, “haksız ve asılsız söz uyduran birileri, bu hususta ona yardım etmiştir” şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Buradaki (مَالِ هٰذَا)'nın aslında (مَالِهٰذَا) şeklinde yazılması gerekir. Fakat ilk nüsha Kur'an'da ayrı yazılmış olduğu için böyle yazılmaya devam edilmiştir.

[4] Bir gün Kureyş'in önde gelenleri Peygamberimize: “Ey Muhammed! Sen eğer bu sözle mal istiyorsan sana mal verelim eğer şeref istiyorsan seni reisimiz yapalım” dediler. Peygamberimiz (s.v): “Bende dediklerinizden hiç biri yok, ben size getirdiğimi mallarınızı almak, şerefli olmak ve reis olmak için getirmedim. Allah beni size bir Peygamber olarak gönderdi ve bana bir kitap indirdi. Ben de size Rabbimin emirlerini tebliğ ettim. Eğer siz, getirdiğimi kabul ederseniz o sizin dünya ve âhirette nasibinizdir ve eğer onu reddederseniz Allah, benimle sizin aranızda hükmünü verinceye kadar ben Allah'ın emrine sabrederim.” dedi. Onlar da: “Ey Muhammed! Eğer tekliflerimizi kabul etmeyeceksen o zaman kendin için Rabbinden sana inanacak ve seni bizden koruyacak bir melek iste. Bir de sana bahçeler, altından gümüşten köşkler yapsın da seni çalışmadan kurtarsın, çünkü sen de bizim gibi çarşılarda dolaşıyorsun…” dediler. Peygamberimiz (s.v): “Hayır, ben size onun için gönderilmedim, Allah beni bir müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdi.” dedi. Bu âyetler indirildi. (Elmalılı, Taberi)

[5] Aynı âyet için Bk. (İsra: 48)

[6] **Teğayyüz**: öfkelenmek, **Zefir**: bir kişiyi içeri almak için sömürmek demektir. Burada öfkelenmek, sömürmek gibi görmek fiili de cehenneme nispet edilmiştir. Bu ise cehennem ateşinin bir idrak sahibi olduğuna işarettir. Bunu birçokları mecâzî olarak anlamışlarsa da (Kaf: 30)'da, “İşte o gün Biz cehenneme: “Doldun mu?” deriz, o da: “Daha fazlası var mı?” der.” ifâdesinden cehennemin idrak sahibi olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

قُلْ اَذٰلِكَ خَيْرٌ اَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ الَّت۪ي وُعِدَ الْمُتَّقُونَۜ كَانَتْ
لَهُمْ جَزَٓاءً وَمَص۪يرًا ﴿١٥﴾ لَهُمْ ف۪يهَا مَا يَشَٓاؤُ۫نَ خَالِد۪ينَۜ
كَانَ عَلٰى رَبِّكَ وَعْدًا مَسْؤُ۫لًا ﴿١٦﴾ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ وَمَا
يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ فَيَقُولُ ءَاَنْتُمْ اَضْلَلْتُمْ عِبَاد۪ي هٰٓؤُ۬لَٓاءِ
اَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّب۪يلَۜ ﴿١٧﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا كَانَ يَنْبَغ۪ي لَنَٓا
اَنْ نَتَّخِذَ مِنْ دُونِكَ مِنْ اَوْلِيَٓاءَ وَلٰكِنْ مَتَّعْتَهُمْ وَاٰبَٓاءَهُمْ
حَتّٰى نَسُوا الذِّكْرَۚ وَكَانُوا قَوْمًا بُورًا ﴿١٨﴾ فَقَدْ كَذَّبُوكُمْ
بِمَا تَقُولُونَۙ فَمَا تَسْتَط۪يعُونَ صَرْفًا وَلَا نَصْرًاۚ وَمَنْ يَظْلِمْ
مِنْكُمْ نُذِقْهُ عَذَابًا كَب۪يرًا ﴿١٩﴾ وَمَٓا اَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنَ الْمُرْسَل۪ينَ
اِلَّٓا اِنَّهُمْ لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَيَمْشُونَ فِي الْاَسْوَاقِۜ وَجَعَلْنَا
بَعْضَكُمْ لِبَعْضٍ فِتْنَةًۜ اَتَصْبِرُونَۚ وَكَانَ رَبُّكَ بَص۪يرًا
﴿٢٠﴾ وَقَالَ الَّذ۪ينَ لَا يَرْجُونَ لِقَٓاءَنَا لَوْلَٓا اُنْزِلَ عَلَيْنَا
الْمَلٰٓئِكَةُ اَوْ نَرٰى رَبَّنَاۜ لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا ف۪ٓي اَنْفُسِهِمْ
وَعَتَوْ عُتُوًّا كَب۪يرًا ﴿٢١﴾ يَوْمَ يَرَوْنَ الْمَلٰٓئِكَةَ لَا بُشْرٰى
يَوْمَئِذٍ لِلْمُجْرِم۪ينَ وَيَقُولُونَ حِجْرًا مَحْجُورًا ﴿٢٢﴾ وَقَدِمْنَٓا
اِلٰى مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَٓاءً مَنْثُورًا ﴿٢٣﴾

15- (Ey Muhammed! Onlara): "Bu mu daha iyi,[1] yoksa takva sahiplerine bir mükâfat ve bir barınak olarak vâdedilen sonsuzluk cenneti mi? (daha iyi)" de.

16- Onlara o (cennette) sonsuz kalmak üzere diledikleri her şey vardır. İşte bu, Rabbinin (her zaman) istenmeye değer bir vaadidir.

17- O gün Rabbin, onları ve Allah'tan başka taptıkları şeyleri bir araya getirir ve (onlara): "Benim şu kullarımı, siz mi yoldan çıkarttınız, yoksa kendileri mi yoldan çıktılar?" der.

18- Onlar da: "(Ey Rabbimiz!) Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız, Senin dışında başka dostlar edinmek bize yakışmaz. Fakat Sen, onlara ve atalarına (dünyada) nîmetler verdin de sonunda (Seni) anmayı unuttular ve helâki hak eden bir toplum oldular." derler.

19- (Bunun üzerine ötekilere): "işte bakın, (ilâhlarınız,) sizin söylediklerinizi yalanlıyorlar. Artık (bundan sonra azabı) da uzaklaştıramazsınız, (kendinize) yardım edecek birini de bulamazsınız. Sizden kim de (dünyada) zulmetmişse ona büyük bir azap tattıracağız."(denilir.)

20- (Ey Muhammed!) Bizim senden önce gönderdiğimiz bütün Peygamberler de kesinlikle (senin gibi) yemek yerler ve çarşılarda dolaşırlardı.[2] (Ey insanlar!) Acaba karşılaştığınız sıkıntılara katlanabilecek misiniz diye sizi birbirinize imtihan (vesilesi) kıldık. (Zira) Rabbin her şeyi hakkıyla görendir.

21- Bize kavuşacaklarını ummayanlar:[3] "Bize ya melekler indirilmeliydi ya da Rabbimizi görmeliydik." dediler. Yemin olsun ki onlar, kendilerini büyüksündüler ve azgınlıkta da son derece ileri gittiler.

22- Melekleri görecekleri gün (var ya) işte o gün; günâhkârlara hiçbir müjdeli haber yoktur ve (onlar meleklere):[4] "Aman bizim yanımıza yanaşmayın, ötelere gidin." derler.

23- Onların (dünyada) yaptıkları bütün işleri ele alırız ve onu havada uçuşan toza dönüştürürüz.[5]

---

[1] "Bu mu daha iyi" ifâdesi cehennemde iyilik olacağı anlamına gelmez. Burada; kâfirlerin iyi zannettikleri şeyler hakkındaki kanaatleriyle, zarif bir istihza, söz konusu olabilir.

[2] Yani, bütün Peygamberler, toplumlarından ayrı, üst bir yaşayış tarzı ortaya koymazlar, firavunlar ve krallar gibi toplumlarını hakir görmezlerdi. Onlar, yaşayış biçimi açısından normal mütevazı birer insanlardı.

[3] Yani, Allah'ın huzuruna çıkmaya yüzü olmayan, Allah'ın karşısına çıkacaklarını, azabını görecekleri ni ümit etmeyen, âhirete inanmayan, Allah'tan korkmayanlar, şeklinde de ifâde edilebilir.

[4] (حِجْرًا مَحْجُورًا)'nın meleklere ait olduğu düşünülürse âyetin tercümesi, "(Melekler onlara): size iyi haber yasaktır, yasak, derler." şeklinde olabilir.

[5] **Heba**: Pencereden güneş ışığı vurunca uçuşan toz, **Mensur**: saçılmış demektir. Burada bir istiâre-i temsiliyye vardır. Yani; kâfirlerin âhiretteki durumları, isyan etmiş ve hükümetleri tarafından bütün tutamakları parçalanarak, dağıtılıp yok edilmiş bir toplumun haline benzetilmiştir. Yani o kâfirlerin akrabayı gözetmek, fakirlere yardım etmek, insanlığa yararlı bir iş yapmak gibi bazı iyilikleri varsa bile, kâfirlikleri yüzünden hepsi boşa gitmiştir ve hiç birinin faydasını göremeyecekler.

اصحاب الجنة يومئذ خير مستقرا واحسن مقيلا
﴿٢٤﴾ ويوم تشقق السماء بالغمام ونزل الملئكة تنزيلا
﴿٢٥﴾ الملك يومئذ الحق للرحمن وكان يوما على
الكافرين عسيرا ﴿٢٦﴾ ويوم يعض الظالم على يديه
يقول يا ليتني اتخذت مع الرسول سبيلا ﴿٢٧﴾ يا ويلتى
ليتني لم اتخذ فلانا خليلا ﴿٢٨﴾ لقد اضلني عن
الذكر بعد اذ جاءني وكان الشيطان للانسان خذولا
﴿٢٩﴾ وقال الرسول يا رب ان قومي اتخذوا هذا القرآن
مهجورا ﴿٣٠﴾ وكذلك جعلنا لكل نبي عدوا من
المجرمين وكفى بربك هاديا ونصيرا ﴿٣١﴾ وقال
الذين كفروا لولا نزل عليه القرآن جملة واحدة
كذلك لنثبت به فؤادك ورتلناه ترتيلا ﴿٣٢﴾ ولا
يأتونك بمثل الا جئناك بالحق واحسن تفسيرا ﴿٣٣﴾
الذين يحشرون على وجوههم الى جهنم اولئك
شر مكانا واضل سبيلا ﴿٣٤﴾ ولقد آتينا موسى الكتاب
وجعلنا معه اخاه هرون وزيرا ﴿٣٥﴾

24- O gün, cennetliklerin kalacakları yer, çok hayırlı ve dinlenecekleri yer, pek güzeldir.

25- O gün gökyüzü (beyaz) bulutlarla (beraber)[1] yarılacak ve melekler bölük bölük indirileceklerdir.

26- İşte o gün, mutlak hükümranlık, çok merhametli olan (Allah)'ındır ve o (gün), kâfirler için pek zor bir gündür.

27- O gün, o zâlim[2] (pişmanlıktan) ellerini ısırarak:[3] "Keşke o Peygamberin gittiği yoldan gitseydim."[4] der.

28- (Ve devamla) "yazıklar olsun bana! Keşke ben, falancayı[5] dost edinmeseydim!"

29- "Bana zikir,[6] geldikten sonra o (şeytan), beni ondan alıkoydu." (der.) Zâten şeytan, insanı (hep) yüzüstü bırakır.

30- (O gün) Peygamber (de): "Ey Rabbim! Doğrusu benim toplumum, bu Kur'an'ı terk etmişti."[7] der.

31- (Ey Muhammed!) İşte Biz, her Peygamberin karşısına hep böyle günâhkâr bir düşman çıkardık. Sana hak yolu gösterici ve yardımcı olarak Rabbin yeter.

32- Kâfirler: "Kur'an ona bir defada indirilse olmaz mıydı?" dediler. Biz onu, senin kalbine iyice yerleştirmek için böyle yaptık ve onu (sana) en güzel bir şekilde okuduk.

33- Biz, sana onların getirdikleri bütün temsillerin,[8] hemen en doğrusunu ve en güzel açıklamasını getirdik.

34- Yüzükoyun cehenneme toplanacak olan kimseler (var ya) işte onlar, yerleri en kötü, yolları en sapkın olanlardır.

35- Yemin olsun Biz, Mûsa'ya Kitap'ı verdik, kardeşi Hârûn'u da ona yardımcı yaptık.

---

[1] (Celâleyn)

[2] O zâlim; Ukbe b. Ebi Muayt'tır. (Celâleyn, Kurtubî, Taberî)

[3] "El ısırmak," hiddet ve hasretle pişmanlıktan kinâyedir.

[4] Âyetin son bölümü; "keşke o Peygamberle birlikte bir yol tutsaydım!" şeklinde tercüme edilebilir. Yukarıdaki meâl Türkçeye daha uygun olduğu için tercih edilmiştir.

[5] **Falan:** Arapçada özel isimlerden kinâyedir. Ancak, bu şahsın da Übey b. Half olduğu rivâyet edilmektedir. (Celâleyn, Kurtubî, Taberî)

[6] Yani, Kur'an'ın mesajı...

[7] **Mehcur** tutmak iki anlama gelir. Birincisi; terk edip uzak durmak, onunla amel etmemektir. İkincisi ise; hakkında hezeyan etmek, saçmalamak demektir. Buna göre bu âyet, "(O gün) Peygamber (de): 'Ey Rabbim! Doğrusu benim toplumum, bu Kur'an hakkında saçmalamıştı.' der." şeklinde de tercüme edilebilir.

[8] **Mesel:** Bir şeyin benzeri, bir olay veya tecrübe sebebiyle söylenmiş dilden dile dolaşan sözler, atasözleri demektir. Bunlara **"darb-ı mesel"** denilir. Ayrıca; hayret edilecek tuhaf ve ibretli bir hikâyeye de mesel denilir. Birşey üzerine mesel söylemeye de **temsil** denilir.

36- (Ve o ikisine): "Âyetlerimizi yalanlayan topluma gidin." dedik. Sonunda, onları da (inkârları sebebiyle) toptan yok ettik.

37- Nûh toplumu da (öyle); onlar Peygamberleri[1] yalanlayınca (Biz de) onları, suda boğduk ve kendilerini insanlar için bir ibret yaptık. Ve Biz, zâlimler için (âhirette de) acıklı bir azap hazırladık.

38- Ad, Semûd ve Ress[2] halkını ve bunlar arasında (gelip geçen) daha birçok kuşakları da (inkârları sebebiyle) helâk ettik.

39- Onların her birine (uyarmak için) (öncekilerden) örnekler getirdik ve (inkârları sebebiyle onların da) hepsini kırdık geçirdik.

40- Yemin olsun (Mekkeliler, sürekli) yakınından geçtikleri, felâket yağmuruna tutulmuş olan[3] o beldeyi[4] hiç görmüyorlar mı? Hayır, onlar öldükten sonra dirilmeyi ummuyorlar.

41. (Ey Muhammed! Onlar,) seni her gördüklerinde: "Allah'ın Peygamber olarak gönderdiği (adam) bu mu?" diyerek, sürekli seninle alay ediyorlar.

42- (Ve devamla): "Eğer ilâhlarımıza (îmanda) direnmeseydik, neredeyse bizi ilâhlarımızdan uzaklaştıracaktı" diyorlar. Onlar, azabı görünce kimin yolunun daha sapkın olduğunu (esas o zaman) anlayacaklar.

43- O, ilâhını, keyfine[5] göre tanımlayan adamı gördün mü?[6] (Ey Muhammed!) Şimdi sen, onun üzerine koruyucu mu olacaksın?

فَقُلْنَا اذْهَبَا اِلَى الْقَوْمِ الَّذ۪ينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَاۜ فَدَمَّرْنَاهُمْ
تَدْم۪يراًۜ ﴿٣٦﴾ وَقَوْمَ نُوحٍ لَمَّا كَذَّبُوا الرُّسُلَ اَغْرَقْنَاهُمْ
وَجَعَلْنَاهُمْ لِلنَّاسِ اٰيَةًۜ وَاَعْتَدْنَا لِلظَّالِم۪ينَ عَذَاباً
اَل۪يماًۚ ﴿٣٧﴾ وَعَاداً وَثَمُودَا۬ وَاَصْحَابَ الرَّسِّ وَقُرُوناً
بَيْنَ ذٰلِكَ كَث۪يراً ﴿٣٨﴾ وَكُلاًّ ضَرَبْنَا لَهُ الْاَمْثَالَۘ وَكُلاًّ
تَبَّرْنَا تَتْب۪يراً ﴿٣٩﴾ وَلَقَدْ اَتَوْا عَلَى الْقَرْيَةِ الَّت۪ٓي اُمْطِرَتْ
مَطَرَ السَّوْءِۜ اَفَلَمْ يَكُونُوا يَرَوْنَهَاۚ بَلْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ
نُشُوراً ﴿٤٠﴾ وَاِذَا رَاَوْكَ اِنْ يَتَّخِذُونَكَ اِلَّا هُزُواًۜ اَهٰذَا
الَّذ۪ي بَعَثَ اللّٰهُ رَسُولاً ﴿٤١﴾ اِنْ كَادَ لَيُضِلُّنَا عَنْ اٰلِهَتِنَا
لَوْلَٓا اَنْ صَبَرْنَا عَلَيْهَاۜ وَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ح۪ينَ يَرَوْنَ
الْعَذَابَ مَنْ اَضَلُّ سَب۪يلاً ﴿٤٢﴾ اَرَاَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهُ
هَوٰيهُۜ اَفَاَنْتَ تَكُونُ عَلَيْهِ وَك۪يلاًۙ ﴿٤٣﴾ اَمْ تَحْسَبُ
اَنَّ اَكْثَرَهُمْ يَسْمَعُونَ اَوْ يَعْقِلُونَۜ اِنْ هُمْ اِلَّا
كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ سَب۪يلاًۚ ﴿٤٤﴾ اَلَمْ تَرَ اِلٰى
رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّۚ وَلَوْ شَٓاءَ لَجَعَلَهُ سَاكِناًۚ
ثُمَّ جَعَلْنَا الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَل۪يلاًۙ ﴿٤٥﴾

44- (Ey Muhammed!) Yoksa sen, onların çoğunun gerçekten söz dinleyeceğini yahut aklını kullanacağını mı sanıyorsun? Gerçekte onlar hayvanlar gibidirler, hatta yolca daha da sapkındırlar.

45- Bakmaz mısın Rabbine? Gölgeyi[7] nasıl da uzattı? Eğer dileseydi elbette onu olduğu gibi bırakırdı. Sonra Biz, güneşi ona yol gösterici kıldık.

---

[1] Peygamberlerin çoğul kullanılmasının sebepleri; **1-** Nûh (a.s) ve ondan evvelki Peygamberleri inkâr etmeleri, **2-** Yalnız Nûh'u (a.s) inkâr, bütün Peygamberleri inkâr anlamına geldiği, **3-** Peygamberlik müessesesini toptan inkâr etmeleri, **4-** Nûh'un (a.s) gönderdiği elçileri inkâr etmeleri, olabilir.

[2] **Ress:** Örülmedik kuyu, maden ve kalıntı demektir. Fakat Ress halkının kimler olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Bunlar hakkında, Semûd halkından, Azerbaycan kuyusuna kadar, pek çok rivâyet varsa da bu rivâyetleri birleştirmek mümkün olamamaktadır. Ama bunların Peygamberlerini yalanlayan ve helâk edilen bir toplum olduğu kesindir. En doğrusunu ise Allah bilir. Bk. (Kaf: 12)

[3] Âyetin bu bölümü: "üzerlerine taş yağdırılarak helâk edilen..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] Bu belde; Hz. Lût'un (a.s) kavminin helâk edildiği; "ölü deniz" (Lut Gölü) yakınındaki Sodom ve Gomore şehirleridir.

[5] **Heva**: nefsin kendiliğinden meylettiği arzusu ve keyfi demektir. Bu bölümün "arzularını ilâh edinen" şeklinde tercüme edilmeyip de yukarıdaki şekilde tercüme edilmesi daha doğrudur.

[6] Yani bunlar; canlarının istediğinden başka kendilerine ilâh kabul etmeyen kimselerdir. Bunlar; dini, insanın sadece keyif ve zevkinden ibaret görüp, gönülleri neyi isterse, ona taparlar. Hattâ ona tapıyor görünüp diğer insanların da tapmalarını sağlayarak onları baskıları altında tutarlar ve sömürürler. Bk. (Câsiye: 23)

[7] Kur'an'da karanlık nurun, gölge ise sıcaklığın zıddı olarak verilir. Bu sebeple gölge, şu anlamlarda da kullanılabilir: **1-** Herhangi bir cismin gölgesi. **2-** Güneş doğana kadarki, sabah namazı vakti. **3-** Dünyanın üzerinde bulunan koruyucu gök kubbe. **4-** Allah'ın âlemin üzerindeki koruma gücü.

ثُمَّ قَبَضْنَاهُ اِلَيْنَا قَبْضًا يَسِيرًا ﴿٤٦﴾ وَهُوَ الَّذٖى جَعَلَ
لَكُمُ الَّيْلَ لِبَاسًا وَالنَّوْمَ سُبَاتًا وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا
﴿٤٧﴾ وَهُوَ الَّذٖى اَرْسَلَ الرِّيَاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَىْ رَحْمَتِهٖ
وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً طَهُورًا ﴿٤٨﴾ لِنُحْيِىَ بِهٖ بَلْدَةً
مَيْتًا وَنُسْقِيَهُ مِمَّا خَلَقْنَا اَنْعَامًا وَاَنَاسِىَّ كَثٖيرًا ﴿٤٩﴾
وَلَقَدْ صَرَّفْنَاهُ بَيْنَهُمْ لِيَذَّكَّرُوا فَاَبٰى اَكْثَرُ النَّاسِ اِلَّا
كُفُورًا ﴿٥٠﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فٖى كُلِّ قَرْيَةٍ نَذٖيرًا
﴿٥١﴾ فَلَا تُطِعِ الْكَافِرٖينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهٖ جِهَادًا كَبٖيرًا
﴿٥٢﴾ وَهُوَ الَّذٖى مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهٰذَا
مِلْحٌ اُجَاجٌ وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَحْجُورًا
﴿٥٣﴾ وَهُوَ الَّذٖى خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا
وَصِهْرًا وَكَانَ رَبُّكَ قَدٖيرًا ﴿٥٤﴾ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ
اللّٰهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَضُرُّهُمْ وَكَانَ الْكَافِرُ
عَلٰى رَبِّهٖ ظَهٖيرًا ﴿٥٥﴾ وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذٖيرًا
﴿٥٦﴾ قُلْ مَا اَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ اِلَّا مَنْ شَاءَ اَنْ
يَتَّخِذَ اِلٰى رَبِّهٖ سَبٖيلًا ﴿٥٧﴾

46- Sonra onu yavaş yavaş (kısaltarak) Kendimize çektik.

47- Sizin için geceyi (bir çeşit) ölüm, uykuyu dinlenme (hali)[1] kılan, gündüzü de yeni bir diriliş yapan, O (Allah)'tır.

48- Rüzgârları, rahmetinin önünde bir müjdeci[2] olarak gönderen (de) O (Allah)'tır. Ve (böylece) Biz, gökten tertemiz su indirdik.

49- Biz (o rahmeti), ölü toprağı diriltmek, yarattığımız nice hayvanları ve insanları sulamak için (indirdik.)

50- Yemin olsun Biz, bu (Kur'an'ı),[3] insanların öğüt almaları için, (tekrar tekrar) anlattık ama yine de insanların çoğu inkârdan başkasına yanaşmadılar.

51- Eğer dileseydik, elbette her köye bir Peygamber gönderirdik.

52- O halde, (sakın) kâfirlere boyun eğme ve bu (Kur'an) ile onlara karşı olanca gücünle büyük bir savaş ver![4]

53- Birinin suyu tatlı ve içilir, diğerinin suyu tuzlu ve acı olan iki denizi iç içe bırakan ve aralarına (birbirine) karışmamaları için bir engel ve aşılmaz bir sınır koyan,[5] O (Allah)'tır.

54- Bu sudan bir insan yaratıp, ona soy sop veren, O (Allah)'tır. (Çünkü) Rabbinin gücü, her şeye yeter.

55- (Fakat o kâfirler), Allah'ı bırakıp kendilerine fayda da zarar da veremeyen şeylere kulluk ediyorlar. Zâten kâfir de Rabbine sırtını dönen (kişi)dir.

56- (Ey Muhammed!) Biz, seni sadece bir müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik.

57- (İnsanlara): "Buna karşılık ben, sizden bir ücret değil, Rabbine giden hak yolu tutmak isteyen kimseler olmanızı istiyorum." de.

---

[1] **Sübat**: Rahatlık, dinlenme, uyku ve ölüm anlamına gelir. Nitekim ölüye de hayatı kesildiği için "mesbut" denilir. Yukarıdaki tercümenin tercih edilme sebebi ise, âyetin devamında **nüşûr** (yeniden hayata kalkış) gelmesinden dolayıdır. Yani; geceleyin rahat yatağına yatıp hareketlerine son vererek ölmüş (gibi) olanlar, sabahleyin dirilip, yeni bir hayata atılırlar. Bk. (En'am: 60)

[2] **Rahmet**: burada yağmur anlamınadır. Bu âyet; sanki insanları gaflet uykusundan uyandıran ve ilâhi rahmetten önce esen müjdeci ihtilâf rüzgârlarına işaret ediyor. Zîrâ Peygamberimiz, "ümmetimin ihtilâfında geniş bir rahmet vardır" buyurmuştur. Ancak bu rüzgârların fırtına olmamasına dikkat edilmelidir.

[3] (صَرَّفْنَاهُ) daki zamiri suya göndermek de mümkündür. Buna göre bu âyetin tercümesi; "ibret alsınlar diye o (suyu) aralarında evirip çevirmekteyiz..." de olabilir.

[4] Bu sûre, henüz savaş emri verilmezden önce indirilmiştir. O esnada Peygamber (a.s)'ın elinde, Kur'an'dan başka silâh yokken, büyük cihadla emrolunmuştur. Demek ki böyle dönemlerde Müslümanların en büyük silâhı, Kur'an'dır.

[5] Denizde ve karada, tatlı suyla acı suyun yan yana bulunması pek çok yerde görülmektedir. Bu iki denizi; bulutlarla, denizler ve mü'minlerle, kâfirler şeklinde anlamak da mümkündür. (Rahman: 19, 20, Neml: 61)

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ وَكَفَى
بِهِ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا ﴿٥٨﴾ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى
الْعَرْشِ الرَّحْمَنُ فَاسْأَلْ بِهِ خَبِيرًا ﴿٥٩﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ
اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ قَالُوا وَمَا الرَّحْمَنُ أَنَسْجُدُ لِمَا تَأْمُرُنَا
وَزَادَهُمْ نُفُورًا ﴿٦٠﴾ تَبَارَكَ الَّذِي جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا
وَجَعَلَ فِيهَا سِرَاجًا وَقَمَرًا مُنِيرًا ﴿٦١﴾ وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ
اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ خِلْفَةً لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يَذَّكَّرَ أَوْ أَرَادَ شُكُورًا
﴿٦٢﴾ وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا
وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴿٦٣﴾ وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ
لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا ﴿٦٤﴾ وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ
عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٦٥﴾ إِنَّهَا سَاءَتْ
مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٦٦﴾ وَالَّذِينَ إِذَا أَنْفَقُوا لَمْ يُسْرِفُوا وَلَمْ
يَقْتُرُوا وَكَانَ بَيْنَ ذَلِكَ قَوَامًا ﴿٦٧﴾ وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ
مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا
بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٦٨﴾

58- (Ey Muhammed!) yalnız o ölmez diri (olan Allah'a) güvenip dayan. Onu hamd ile (sürekli olarak) an. Kullarının günâhlarını (hiç kimse bilmese de) Onun bilmesi yeter.

59- Gökleri ve yeri altı zaman diliminde yaratan, sonra kâinatın (arşın) yönetimini[1] hâkimiyeti altına alan, Rahman (olan Allah)'tır. Her ne isteyeceksen, O her şeyi bilenden iste.[2]

60- Onlara: "Rahman (olan Allah)'a secde edin!" denilince; "Rahman da neymiş! Sen bize emrediyorsun diye, secde mi edeceğiz yani?" derler ve bu emir onların (sadece) nefretini arttırır. (secde)

61- Gökyüzünde burçları[3] yaratan ve orada bir ışık kaynağı[4] (güneş) ve bir aydınlatıcı (ay) yaratan Allah'ın şânı çok yücedir.[5]

62- İbret almak veya şükretmek[6] isteyenler için gece ile gündüzü birbiri ardınca değiştirip duran da O (Allah)'tır.

63- Rahman (olan Allah)'ın has kulları; yeryüzünde tevazu ile yürüyen ve kendini bilmez kimseler onlara sataştığında da "selâm!" deyip (onlara çatmağa tenezzül etmeyerek) geçen, kimselerdir.

64- Ve onlar; gecelerini Rablerine secde ederek ve namaz kılarak geçirirler.[7]

65- Ve onlar: "Ey Rabbimiz! Cehennemin asla gelip geçici olmayan azabını bizden uzaklaştır." derler.

66- (Ve devamla) "Orası cidden ne kötü bir yerleşme ve ikamet yeridir!" (derler.)

67- (O kullar), harcama yaparlarken saçıp savurmaz[8] ve cimrilik de etmez, ikisi arasında orta bir yol tutarlar.

68- (Bunlar,) Allah ile beraber başka bir ilâha yalvarmayan, haksız yere Allah'ın haram kıldığı cana kıymayan ve zina etmeyen (kimselerdir.) Kim de bunları yaparsa o, (günâhının) cezâsını bulur.

---

[1] **İstiva etmek**: Yarattığı kâinatın her türlü idaresini hükmü altına alarak hükmünü ve saltanatını icraya başlamak demektir.

[2] Bu âyetin son bölümü, "Her ne soracaksan o her şeyi bilenden sor." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] **Burç**: Bakanların gözüne çarpacak kadar yüksek köşk, şehir surlarının, kalelerin yüksek yerleri demektir. Gökyüzündeki yıldız takımlarından her birine burç denilir ve bunlar on iki tanedir. Batlamyus'a göre kırk sekiz adet burç vardır, hattâ daha da fazladır. Fal için kullanılan on iki burç ise tamamen itibarîdir. Bu âyette Allah, burçların fal yönünü değil, yaratılış yönünü bize örnek olarak vermektedir. Burçları fal için kullanmak ise haramdır. Bk. (Hicr: 16, Büruc: 1)

[4] "Işık kaynağı" ifâdesi, "gökyüzü" karinesiyle anlaşılan bir mecâz-ı mürsel olarak, "güneş" demektir.

[5] Bk. (Yûnus: 5, Nûh: 16)

[6] **Tezekkür**: Kişinin, Allah'ın rahmet, hikmet ve sanatını düşünerek, kendisinin âcizliğini ve Allah'ın kudretini anlaması demektir. **Şükür**: Kişinin, Allah'ın kendisine verdiği nîmetler karşısında kulluk görevlerini Allah'ın istediği şekilde yerine getirmektir.

[7] Yani yatışları, kalkışları hep Allah için olur.

[8] **İsraf**: her hangi bir şeyde sınırı aşmak demektir. Bu sınırın; Allah ve Rasûlü tarafından belirlenmesi gerekir. Buna göre; ölmeyecek kadar yemek bir zaruret, doyacak kadar yemek ise ihtiyaçtır.

يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَيَخْلُدْ فِيه۪ مُهَانًا
﴿٦٩﴾ اِلَّا مَنْ تَابَ وَاٰمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَاُو۬لٰٓئِكَ
يُبَدِّلُ اللّٰهُ سَيِّـَٔاتِهِمْ حَسَنَاتٍۜ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَح۪يمًا
﴿٧٠﴾ وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَاِنَّهُ يَتُوبُ اِلَى اللّٰهِ
مَتَابًا ﴿٧١﴾ وَالَّذ۪ينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَۙ وَاِذَا مَرُّوا
بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا ﴿٧٢﴾ وَالَّذ۪ينَ اِذَا ذُكِّرُوا بِاٰيَاتِ
رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا ﴿٧٣﴾ وَالَّذ۪ينَ
يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ اَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ
اَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّق۪ينَ اِمَامًا ﴿٧٤﴾ اُو۬لٰٓئِكَ يُجْزَوْنَ
الْغُرْفَةَ بِمَا صَبَرُوا وَيُلَقَّوْنَ ف۪يهَا تَحِيَّةً وَسَلَامًاۙ
﴿٧٥﴾ خَالِد۪ينَ ف۪يهَاۜ حَسُنَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا ﴿٧٦﴾
قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبّ۪ي لَوْلَا دُعَٓاؤُ۬كُمْۚ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ
فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا ﴿٧٧﴾

سُورَةُ فَاطِرٍ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

69- (Böyle kimsenin) kıyamet günü azabı kat kat arttırılır ve o[1] (azabın) içerisinde, rezil bir durumda sürekli kalır.

70- Ancak tevbe eden, inanan ve (inandığı) iyi işleri yaşayanlar, bunun dışındadır. Allah, onların yaptıkları kötülükleri iyiliklere çevirir. (Zira) Allah, çok bağışlayıcıdır, pek de merhamet edicidir.[2]

71- (Zâten) tevbe eden ve (inandığı) iyi işleri yaşayan kimse, şüphesiz (böyle davranarak), Allah'a gerçekten tevbe etmiş olur.[3]

---

[1] "O" zamirinin kıyamet gününe gönderilmesi de mümkündür, ama azaba gönderilmesi daha uygundur. Ayrıca bu âyet, azabın değil, cehennem ateşinin ebedî olduğunu savunanlara da bir cevap niteliğindedir. Yani kıyamet hayatı, cehennem ateşi ve azap ebedîdir.

[2] Bu ve önceki iki âyetin, Medenî olduğu hakkında rivâyetler vardır.

[3] Yani gerçek tevbe böyle yapılır. Bu âyet; "Kim tevbe edip (inandığı) iyi işleri yaşarsa, şüphesiz o, tevbesi kabul edilmiş olarak Allah'a döner" şeklinde de tercüme edilebilir.

72- (O kullar), yalana şahit olmazlar,[4] boş sözlerle[5] karşılaştıklarında ise vakar ile (oradan) geçip giderler.[6]

73- (O kullar), kendilerine Rablerinin âyetleri hatırlatılınca, onlara sağır ve kör gibi (şuursuzca) üşüşmezler.[7]

74- (Ve o kullar): "Ey Rabbimiz! Bize eşlerimizden ve çocuklarımızdan gözümüzü aydınlatacak (nesiller) bağışla[8] ve bizi takva sahiplerine öncü[9] kıl!" derler.

75- İşte onlara, sabırları sebebiyle (cennette) en yüksek makam verilecek ve onlar, orada hürmet ve selamla karşılanacaklardır.

76- Onlar orada sürekli kalacaklardır. Orası ne güzel bir yerleşme ve ikamet yeridir.

77- (Ey Muhammed!): "(Ey insanlar!) sizin kulluğunuz olmadığı sürece, Rabbim size hiç değer vermez,[10] Onu yalan saydığınız sürece de azap, sizin yakanızı asla bırakmaz!" de.

---

[4] Yani; yalan yere şâhitlik etmedikleri gibi yalan söylenen yerlerde de durmazlar.

[5] **Lâğv**: faydasız, zararlı ve terk edilmesi mutlaka gereken boş şeyler demektir.

[6] Bunun uygulaması için Bk. (Kasas: 55)

[7] Yani dinlememezlik etmezler veya anlatılan mesajı körü körüne değil de can kulağıyla dinlerler.

[8] Âyetin bu bölümü; "Ey Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve çocuklar bağışla" şeklinde tercüme edilebilir.

[9] İmam; öncü, kendisine uyulan kimse demektir. Yalnız muttaki olmak değil, "muttakilerin imamı olmak arzusu" ne büyük bir hedeftir. Buna göre mü'minlerin kendilerine, böyle büyük hedefler çizmesi gerekir.

[10] Yukarıdaki tercümede, (مَا) olumsuzluk harfi (nafiye) olarak düşünülmüştür. (Celâleyn) Ancak Bu (مَا)'nın soru (istifhamiye) harfi olarak düşünülmesi de mümkündür. Bu durumda âyetin bu bölümünün tercümesi, "(Ey insanlar!) Eğer sizin kulluğunuz olmasaydı, Rabbim size hiç değer verir miydi?" şeklinde olabilir.

43- FÂTIR SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Hamd, gökleri ve yeri (yoktan) yaratan,[1] melekleri ikişer üçer ve dörder kanatlı[2] elçiler kılan, Allah'a aittir. O, yaratmada dilediği artırmayı yapar.[3] Şüphesiz Allah'ın gücü, her şeye yeter.

2- Allah, insanlara rahmetinden neyi açarsa, onu tutacak olmadığı gibi neyi de kısarsa, onu Ondan sonra salıverecek de yoktur. O, çok güçlüdür, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

3- Ey insanlar! Allah'ın size ihsan ettiği nîmetini (sürekli) anın. Size gökten ve yerden rızık veren Allah'tan başka bir yaratıcı, olabilir mi? Zâten Ondan başka ilâh yoktur. Öyleyse siz, (Hak'tan) nasıl da saptırılıyorsunuz?

4- (Ey Muhammed!) Eğer onlar seni yalanlıyorlarsa, senden önceki Peygamberler de yalanlanmıştı. (Üzülme, sonunda) bütün işler Allah'a döndürülür.

5- Ey insanlar! Şüphesiz Allah'ın verdiği söz gerçektir. O halde sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve sakın o aldatıcı (şeytan)lar, sizi Allah adına[4] aldatmasın.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ جَاعِلِ الْمَلٰٓئِكَةِ
رُسُلًا اُو۬لٖٓي اَجْنِحَةٍ مَثْنٰى وَثُلٰثَ وَرُبَاعَ يَزٖيدُ فِي الْخَلْقِ
مَا يَشَٓاءُ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ ﴿١﴾ مَا يَفْتَحِ اللّٰهُ لِلنَّاسِ
مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا وَمَا يُمْسِكْ فَلَا مُرْسِلَ لَهُ مِنْ
بَعْدِهٖ وَهُوَ الْعَزٖيزُ الْحَكٖيمُ ﴿٢﴾ يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اذْكُرُوا نِعْمَتَ
اللّٰهِ عَلَيْكُمْ هَلْ مِنْ خَالِقٍ غَيْرُ اللّٰهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَٓاءِ
وَالْاَرْضِ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَاَنّٰى تُؤْفَكُونَ ﴿٣﴾ وَاِنْ يُكَذِّبُوكَ
فَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ ﴿٤﴾
يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيٰوةُ
الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ ﴿٥﴾ اِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ
عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا اِنَّمَا يَدْعُوا حِزْبَهُ لِيَكُونُوا مِنْ
اَصْحَابِ السَّعٖيرِ ﴿٦﴾ اَلَّذٖينَ كَفَرُوا لَهُمْ عَذَابٌ شَدٖيدٌ
وَالَّذٖينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَاَجْرٌ كَبٖيرٌ
﴿٧﴾ اَفَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُٓوءُ عَمَلِهٖ فَرَاٰهُ حَسَنًا فَاِنَّ اللّٰهَ يُضِلُّ
مَنْ يَشَٓاءُ وَيَهْدٖي مَنْ يَشَٓاءُ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ
حَسَرَاتٍ اِنَّ اللّٰهَ عَلٖيمٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٨﴾

6- Gerçekten şeytan, sizin düşmanınızdır. Öyleyse siz de ona düşman olun. Zâten o, kendi taraftarlarını çağırsa çağırsa, çılgın alevli cehennem halkından olmağa çağırır.

7- Kâfirlere çok şiddetli bir azap, (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlara ise, af ve çok büyük bir mükâfat vardır.

8- (Bu af ve mükâfat onlara değil de) yaptığı kötülükler (kendi nefisleri tarafından), kendisine süslü kılınıp, onu güzel görene mi (olacak)?[5] Allah, dilediğini şaşırtır, dilediğini de hak yola yöneltir. O halde, onlara üzülerek kendini helâk etme. Allah, onların ne yaptıklarını çok iyi bilir.[6]

---

[1] (فَاطِرِ) kelimesi yukarıda sıfat olarak tercüme edilmiştir. Mübteda olarak; "Hamd, Allah'a aittir. O gökleri ve yeri yaratandır..." şeklinde de tercüme edilebilir. (Kurtubî)

[2] Bu rakamlar, çokluktan kinâyedir. Meleklerin daha fazla kanatları olabilir. İbn-i Mes'ud'un rivâyetine göre Efendimiz Cebrâil'i altı yüz kanatla görmüştür. (Müslim)

[3] Yaratmada dilediği kadar artırır. Yani isterse, meleklerin kanatlarını daha fazla yarattığı gibi, diğer yarattıklarında da dilediği ziyadeyi yapabilir. Bu yüzden Allah'ın yaratma gücünün sınırı yoktur. Yani evreni yaratıp bir süre sonra istirahata çekilmemiştir.

[4] Yani; Allah'ın affına güvendirerek, Allah'ı kendi kafalarına göre tanımlayarak, Allah adına konuşarak, başka yolları Allah'ın yolu diye göstererek, Allah'ın adını kullanarak...

[5] Bu soru inkâr içindir. Yani bu ifâde, "tabiî ki olmayacak" anlamınadır.

[6] Peygamberimiz, "Ey Allahım! Dinini Ömer b. Hattab ve Ebû Cehil b. Hişam ile şereflendir". demiş, Allah da Hz. Ömer'i îmanla şereflendirmiş, Ebû Cehil'i ise küfür bataklığında bırakmıştı. Bu âyet, bu olaydan sonra nâzil olmuştur. (Esbâb-ı Nüzûl-Suyûtî)

وَاللّٰهُ الَّذٖٓى اَرْسَلَ الرِّيَاحَ فَتُثٖيرُ سَحَابًا فَسُقْنَاهُ اِلٰى
بَلَدٍ مَيِّتٍ فَاَحْيَيْنَا بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذٰلِكَ
النُّشُورُ ﴿٩﴾ مَنْ كَانَ يُرٖيدُ الْعِزَّةَ فَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ جَمٖيعًا
اِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ
وَالَّذٖينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّـَٔاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدٖيدٌ وَمَكْرُ
اُولٰٓئِكَ هُوَ يَبُورُ ﴿١٠﴾ وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ
نُطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ اَزْوَاجًا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ اُنْثٰى وَلَا
تَضَعُ اِلَّا بِعِلْمِهٖ وَمَا يُعَمَّرُ مِنْ مُعَمَّرٍ وَلَا يُنْقَصُ
مِنْ عُمُرِهٖٓ اِلَّا فٖى كِتَابٍ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسٖيرٌ ﴿١١﴾ وَمَا
يَسْتَوِى الْبَحْرَانِ هٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَٓائِغٌ شَرَابُهُ وَهٰذَا
مِلْحٌ اُجَاجٌ وَمِنْ كُلٍّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ
حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ فٖيهِ مَوَاخِرَ لِتَبْتَغُوا
مِنْ فَضْلِهٖ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾ يُولِجُ الَّيْلَ فِى
النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
كُلٌّ يَجْرٖى لِاَجَلٍ مُسَمًّى ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ
وَالَّذٖينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهٖ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمٖيرٍ ﴿١٣﴾

9- Rüzgârları gönderip, bulutları hareket ettiren, sadece Allah'tır. Sonra Biz, onu ölü arazilere sürükler ve o araziyi ölümünden sonra o (bulutla) diriltiriz. İşte (ölümden sonraki) diriliş de aynen böyle olacaktır.

10- Kim şerefli olmak istiyorsa, (şunu iyi bilsin ki) bütün şerefler Allah'a aittir.[1] Bütün güzel sözler[2] Ona yükselir, (îman edilen) iyi işleri yaşamak da o (güzel sözleri) yükseltir.[3] Sinsice kötülükleri tasarlayanlara ise, çok şiddetli bir azap vardır ve onların tasarladıkları kötülükler, (bir gün) mutlaka bozulur.

11- Allah, sizi önce topraktan, sonra bir damla sudan yarattı. Sonra da sizi birbirinize eşler kıldı. Hiçbir dişi, Onun bilgisi olmadan hamile de olamaz, doğum da yapamaz. Bir canlıya ömür verilmesi de onun ömründen azaltılması da mutlaka bir kitapta[4] (yazılı)dır. Gerçekten bu, Allah'a göre çok kolaydır.

12- Suyu tatlı, susuzluğu kesen ve içimi kolay olan denizle, suyu tuzlu ve acı olan iki deniz asla bir değildir. Ama her birinden de taze et yersiniz ve takınacağınız süs eşyaları (olan inciler) çıkarırsınız. (Bir de) gemilerin onda (Allah'ın) lütfun-dan rızık aramanız için (dalgaları) yararak yüzdüğünü görürsün. (Şimdi) belki şükredersiniz.

13- Gerçekten Allah, her an geceyi gündüze, gündüzü de geceye sokup duruyor. Her biri belirlenmiş bir süreye kadar dönen güneşi de ayı da (kendisine) boyun eğdirmiştir. İşte sizin Rabbiniz, bütün kâinatın sahibi olan, bu Allah'tır. Onu bırakıp da kendilerine taptıklarınız ise, bir çekirdek zarı[5] kadar basit şeylere bile sahip değildirler.

---

[1] Şeref dünyada da âhirette de tamamıyla Allah'a aittir. Onun için şeref isteyen, şuna buna tapmakla kendisini alçaltmamalı, hepsini bir kenara bırakıp sadece Allah'a kul olmalı. Bk. (Yûnus: 65, Nisâ: 139, Münâfıkun: 8)

[2] Güzel sözler; başta kelime-i tevhit, olmak üzere tesbih, tekbir, Allah'ı zikir, dua, istiğfar, Kur'an okumak gibi kelimelerin hepsini kapsar.

[3] Bu âyete göre söylenen her türlü güzel söz, zikir, dua ve nutukların Allah huzurunda kabul görmesi ancak bunları tasdik ettirecek sâlih ameller ile olur. Peygamberimiz; "Bir kul güzel bir söz söylerse melek onu Rahman'a arz eder, fakat o kulun amel-i sâlihi yoksa kabul olunmaz." buyurmuştur. Yine bir hadiste: "Allah bir sözü amelsiz kabul buyurmaz ve sözü de ameli de niyetsiz kabul buyurmaz, sözü, ameli, niyeti de ancak sünnete isabet ediyorsa kabul eder." buyurulmuştur. (Kurtubî) Sonuç olarak Allah'ın huzurunda şerefe ulaşmak, hem güzel söz, hem de yaşama ile olur. Yoksa gurur, miskinlik, şeytanlık ve sadece laf ile değil.

[4] Yani, "levh-i mahfuz"da…

[5] **Kıtmîr**: Hurma ile çekirdeğinin arasındaki ince zar veya çekirdeğin arkasındaki ince çıkıntı demektir. Mecâzen hakir ve basit şeyler için kullanılır.

إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَٓاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا
لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ
خَبِيرٍ ﴿١٤﴾ يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اَنْتُمُ الْفُقَرَٓاءُ اِلَى اللّٰهِ وَاللّٰهُ هُوَ
الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿١٥﴾ اِنْ يَشَاْ يُذْهِبْكُمْ وَيَاْتِ بِخَلْقٍ
جَدِيدٍ ﴿١٦﴾ وَمَا ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ بِعَزِيزٍ ﴿١٧﴾ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ
وِزْرَ اُخْرٰى وَاِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ اِلٰى حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ
شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبٰى اِنَّمَا تُنْذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ
بِالْغَيْبِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَمَنْ تَزَكّٰى فَاِنَّمَا يَتَزَكّٰى لِنَفْسِهِ
وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾ وَمَا يَسْتَوِي الْاَعْمٰى وَالْبَصِيرُ ﴿١٩﴾
وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ ﴿٢٠﴾ وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ ﴿٢١﴾
وَمَا يَسْتَوِي الْاَحْيَٓاءُ وَلَا الْاَمْوَاتُ اِنَّ اللّٰهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَٓاءُ
وَمَٓا اَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَنْ فِي الْقُبُورِ ﴿٢٢﴾ اِنْ اَنْتَ اِلَّا نَذِيرٌ
﴿٢٣﴾ اِنَّٓا اَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَاِنْ مِنْ اُمَّةٍ اِلَّا
خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿٢٤﴾ وَاِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِهِمْ جَٓاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالزُّبُرِ وَبِالْكِتَابِ
الْمُنِيرِ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ اَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٢٦﴾

14- Onlara duâ etseniz, duânızı işitmezler, işitseler de size cevap veremezler. Kıyamet günü ise sizin (kendilerini Allah'a) ortak koşmanızı reddederler. Hiç kimse, seni her şeyi bilen (Allah) gibi (gerçeklerden) haberdar edemez.[1]

15- Ey insanlar! Siz, Allah'a muhtaçsınız, Allah ise hiç bir şeye ihtiyacı olmayan, övülmeye layık olandır.

16- Eğer isterse, sizi yok eder ve (yerinize hiç görülmedik) yeni bir âlem yaratır.

17- Bu, Allah'a göre hiç de güç değildir.

18- Hiçbir günâhkâr, bir başkasının günâhını yüklenemez. Eğer (günâh) yükü ağır olan birisi (bir başkasını) onu taşımaya çağırsa bu, akrabası bile olsa onun yükünden bir şey yüklenemez.[2] (Ey Muhammed!) Sen, sadece Rablerini görmedikleri halde, Ondan sevgiye dayalı bir korku ile korkanları, namazı dosdoğru ve devamlı kılanları uyarabilirsin. Kim de (günâhlarından) temizlenirse, kendisi için temizlenmiş olur. Sonunda dönüş Allah'adır.

19-20-21- Körle gören, karanlıklarla aydınlık, serin gölge ile yakıcı sıcaklık asla bir değildir.[3]

---

[1] Yani Allah'tan başka hiç kimse Peygamberlik veremez veya âhiretten haber veremez.

[2] **Vizr**: Ağırlık, ağır yük, ağır günâh, vebal ve günâhın cezâsının ağırlığı demektir. Herkes kendi günâhından sorumludur ve kendi günâhının cezâsını çeker. Günâhı ağır basan birisi, bir başkasını günâhını yüklenmesi için çağırsa, bu yakını, dostu, hocası, şeyhi bile olsa bu mümkün değildir. Ancak bir kimse, birisini kötülüğe sevk ederse bu durumda birisi aldandığının cezâsını, diğeri de aldattığının cezâsını çekecektir. Buna göre; "günâhım falancanın boynuna" diyerek günâh işlemenin veya birisine, "şu işi yap günâhın benim boynuma" demenin doğrulukla hiçbir ilgisi yoktur. Bk. (En'am:164, İsrâ:15, Zümer: 7, Necm: 38) Âyetin bu bölümü "Hiç bir günâhkâr bir başkasının günâhını çekemez..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Bu âyet mecâzen; "kâfirle Müslüman, bâtıllarla hak, cennet ile cehennem asla bir değildir" anlamına gelebilir. Karanlığın çoğul olması bâtılın çok çeşitli olmasına, aydınlığın tekil olması da hakkın tek olmasına işarettir.

22- Dirilerle ölüler de asla bir değildir. Gerçekten Allah, dilediğine işittirir, sen ise kabirlerdekilere işittiremezsin.

23- (Zira) sen, sadece bir uyarıcısın.

24- Şüphesiz Biz, seni hak ile müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Bütün ümmetlerin içerisinden mutlaka bir uyarıcı (Peygamber) gelip geçmiştir.[4]

25- Eğer (Mekkeli kâfirler) seni yalanlıyorlarsa, (üzülme) onlardan öncekiler de kendilerine apaçık mûcizeler, sahifeler ve aydınlatıcı kitaplar getiren Peygamberlerini yalanladılar.

26- Sonra Ben de o kâfirleri helâk ettim. (Böylece) Benim de (onları) inkârım nasıl olurmuş? (gördüler).

---

[4] Arap toplumundan da mutlaka Peygamber geçmiştir. İslâmî ikinci çağda geçmese de birinci çağda mutlaka geçmiştir. Bk. (İsra: 15, Yasin: 6, Secde: 3 Kasas: 46 ve dipnotları)

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللّٰهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ ثَمَرَاتٍ
مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهَا وَمِنَ الْجِبَالِ جُدَدٌ بِيضٌ وَحُمْرٌ مُخْتَلِفٌ
أَلْوَانُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ ﴿٢٧﴾ وَمِنَ النَّاسِ وَالدَّوَابِّ
وَالْأَنْعَامِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ كَذٰلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ
عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿٢٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ
يَتْلُونَ كِتَابَ اللّٰهِ وَأَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَنْ تَبُورَ ﴿٢٩﴾ لِيُوَفِّيَهُمْ
أُجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُمْ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٠﴾
وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ هُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا
لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ إِنَّ اللّٰهَ بِعِبَادِهِ لَخَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿٣١﴾ ثُمَّ
أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا فَمِنْهُمْ
ظَالِمٌ لِنَفْسِهِ وَمِنْهُمْ مُقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌ بِالْخَيْرَاتِ
بِإِذْنِ اللّٰهِ ذٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٣٢﴾ جَنَّاتُ عَدْنٍ
يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا
وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٣٣﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَذْهَبَ
عَنَّا الْحَزَنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٤﴾

27- Allah'ın gökten su indirdiğini, sonra da onunla, çok çeşitli meyveler yetiştirdiğini görmüyor musun?[1] Dağlarda da beyaz, kırmızı, alacalı ve simsiyah yol yol çizgiler[2] (yarattık).

28- (Aynen) bunlar gibi, insanları, hayvanları ve davarları da renk renk (yarattık.) Allah'tan ancak âlim kulları, (hakkıyla) korkar.[3] Şüphesiz Allah, çok şerefli bir affedicidir.[4]

29- Asla zarar etmeyecek bir kazanç olan (cenneti,) ancak Allah'ın Kitabını okuyanlar, namazı dosdoğru ve devamlı kılanlar ve kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli ve açık olarak verenler, umabilir.

30- Çünkü (Allah,) onların mükâfatlarını eksiksiz öder ve kendi lütfundan onlara daha da fazlasını verir. Şüphesiz O, hem çok bağışlayandır, hem de şükrün karşılığını hemen verendir.

31- Sana vahyettiğimiz şu kitap, kendisinden önceki kitaplardan (elde olanları) doğrultucu, tek gerçektir.[5] Allah, kullarından kesinlikle haberdardır, hakkıyla görendir.

32- Sonra bu Kitabı, kullarımızdan seçtiklerimize[6] miras olarak bıraktık. Artık onlardan kimisi (onu yaşamayarak) kendi nefsine zulmeder, kimisi orta yoldadır, kimisi de Allah'ın izniyle hayırlarda öne geçmek için yarışır.[7] İşte en büyük üstünlük, budur.

33- (Onların mükâfatı), içerisine girecekleri Adn cennetleridir. Onlar, orada altın bilezikler ve inciler takınırlar, onların oradaki elbiseleri de ipektir.

34- (Onlar, orada): "Bizden hüznü gideren Allah'a hamdolsun. Şüphesiz Rabbimiz, hem çok bağışlayandır, hem de şükrün karşılığını anında verendir." derler.

---

1 Âyetin bu bölümü metne sadık kalınarak: "Allah'ın gökten su indirdiğini, Bizim onunla, renkleri değişik meyveler yetiştirdiğimizi görmüyor musun?" şeklindedir. Burada 3. şahıstan, 1. şahsa geçiş vardır. Bu Türkçede çok iyi anlaşılamayacağı için yukarıdaki tercüme tercih edilmiştir.

2 **Cüded**: Cüdde'nin çoğuludur. Bir rengi diğer renkten ayıran yol gibi çizgiler, merkebin sırtındaki alacalı çizgiler, cadde, yol demektir.

3 Çünkü bir şeye saygı ve hürmet, ancak onu bilmekle olur ve saygının derecesi, o bilginin derecesiyle orantılıdır. Yani bir kulun, Allah'ını tanıması ne kadar fazlaysa, Ona olan saygısı da o kadar mükemmel olur. Onun için Peygamberimiz: "Sizin içinizde Allah'tan en çok korkan ve sakınan benim" buyurmuştur. İlmin önemi de sadece bilmekle değil, o bildiklerini hayatına uygulamakladır. Esas ilim, "Allah'ı ve Allah'ın dinini" bilmektir. "Bilimsellik" adına bir kısım teori bile olma haysiyeti olmayan şeyler uydurup, bunları bilim diye insanlara yutturmak değildir.

4 Allah, yalnız affedici ve merhametli değil, aynı zamanda azizdir de. Yani hiç bir şeye mağlûp olmayan, hiç bir baskı altına alınma ihtimâli bulunmayan, dilediğini dilediği anda helâk eden çok kuvvetli, çok azametli bir affedicidir. Onun için Allah'ı bilmeyenler, her türlü kötülüğü rahatlıkla yaparlar. Onu bir kul ne kadar iyi bilirse, Ona karşı o kadar çok saygılı, o kadar çok hürmetkâr olur.

5 Şu anda elimizde bulunan Zebûr, Tevrât ve İnciller, Peygamberlerine gelen kitaplar değil, sonradan uydurulmuş kitaplardır. Bunlar için ancak, "**Zebur, Tevrât ve İncil olduğu iddiâ edilen kitaplar**" demek mümkündür. Bunların içerisinde bir kısım hakikatlerin bulunması da hiç önemli değildir. Zîrâ bunların içerisinde bulunması gereken hakikatler, zâten Kur'an'la tekrar gönderilmiştir. "Doğrultucu" ifâdesini "onaylayan" anlamında anlamamak gerekir. Zîrâ Kur'an bozulan bu kitapların doğrusunu söylemek üzere gönderilmiştir. Hattâ bu kitaplar, "Hak kitap" olarak kalsaydı Kur'an'ın gönderilmesine ihtiyaç bile olmazdı. Kim, gerçek Zebûr, Tevrât ve İncil'i okumak isterse ona, Kur'an yeter.

6 Yani, Kur'an'ı seçilmiş ümmet olan Muhammed ümmetine miras olarak bıraktık.

7 İşte Kur'an'a asıl vâris olanlar, bu önder şahsiyetlerdir. Öyleyse sadece Muhammed ümmeti olmak yetmez, onlardan olmaya çalışmak gerekir.

الَّذٖٓى اَحَلَّنَا دَارَ الْمُقَامَةِ مِنْ فَضْلِهٖۚ لَا يَمَسُّنَا فٖيهَا
نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فٖيهَا لُغُوبٌ ﴿٣٥﴾ وَالَّذٖينَ كَفَرُوا
لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَۚ لَا يُقْضٰى عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا وَلَا يُخَفَّفُ
عَنْهُمْ مِنْ عَذَابِهَاۜ كَذٰلِكَ نَجْزٖى كُلَّ كَفُورٍۚ ﴿٣٦﴾
وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فٖيهَاۚ رَبَّنَٓا اَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا
غَيْرَ الَّذٖى كُنَّا نَعْمَلُۜ اَوَلَمْ نُعَمِّرْكُمْ مَا يَتَذَكَّرُ فٖيهِ مَنْ
تَذَكَّرَ وَجَٓاءَكُمُ النَّذٖيرُۜ فَذُوقُوا فَمَا لِلظَّالِمٖينَ مِنْ
نَصٖيرٍۚ ﴿٣٧﴾ اِنَّ اللّٰهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ اِنَّهُ
عَلٖيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٣٨﴾ هُوَ الَّذٖى جَعَلَكُمْ
خَلَٓائِفَ فِى الْاَرْضِۜ فَمَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُۜ وَلَا
يَزٖيدُ الْكَافِرٖينَ كُفْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ اِلَّا مَقْتًاۚ وَلَا
يَزٖيدُ الْكَافِرٖينَ كُفْرُهُمْ اِلَّا خَسَارًا ﴿٣٩﴾ قُلْ اَرَاَيْتُمْ
شُرَكَٓاءَكُمُ الَّذٖينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِۜ اَرُونٖى مَاذَا
خَلَقُوا مِنَ الْاَرْضِ اَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِى السَّمٰوَاتِۚ اَمْ
اٰتَيْنَاهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلٰى بَيِّنَتٍ مِنْهُۚ بَلْ اِنْ يَعِدُ
الظَّالِمُونَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا اِلَّا غُرُورًا ﴿٤٠﴾

35- (Ve devamla) "(Rabbimiz) bizi, kendi lütfu olarak asla yorgunluk dokunmayan ve bıkkınlık gelmeyen ebedî kalınacak bir yurda yerleştirdi." (derler.)

36- Kâfirlere gelince, onlar için de; hayatlarına son verilip öldürülmedikleri gibi, azabının da kendilerine hafifletilmediği cehennem ateşi vardır. İşte Biz, bütün kâfirleri, hep böyle cezâlandırırız.

37- Onlar, orada: "Ey Rabbimiz! Bizi buradan çıkart da (dünyada) yaptıklarımızın tersine iyi işler yapalım." diye feryat ederler. (O zaman onlara): "Size orada, düşünüp anlayacak kimsenin düşüneceği kadar bir ömür vermedik mi?[1] Ve size uyarıcı da gelmişti. Öyleyse (azabınızı) tadın bakalım. Artık burada, zâlimler için bir yardımcı yoktur." denilir.

38- Şüphesiz, göklerin ve yerin gizli bilgilerini, sadece Allah bilir. O, gönüllerin içerisinde ne varsa, onu da hakkıyla bilir.

39- Sizi yeryüzünde halîfeler kılan[2] Odur. Kâfirin küfrü ise sadece kendisine zarar verir. Kâfirlere küfürleri Rableri katında gazaptan başka bir şey arttırmaz ve kâfirlerin kâfirlikleri, sadece sapkınlıklarını arttırır.

40- (Ey Muhammed!): "Siz, Allah'a ortak koşarak taptıklarınızı hiç gördünüz mü? Gösterin bana! Onlar yeryüzündeki neyi yarattılar? Ya da onların göklerde bir ortaklıkları mı var? Yahut Biz, onlara bir kitap verdik de onlar, ondaki bir delile mi dayanıyorlar?" de. Asla (böyle bir şey yoktur.) O zâlimler, birbirlerine aldatmadan başka bir şey vâdetmiyorlar.

---

[1] Ergenlik yaşına girdikten sonra vefat eden herkes için bu süre tahakkuk etmiş olur ve bundan sonra kâfirler için bir mazeret kalmaz.

[2] Yani, Allah size, yeryüzünde hilâfet verdi, gönderdiği ilâhî kanunlarını uygulama görevini de size yükledi. Bu âyet, Muhammed ümmetine geleceğin iktidarını ve cihan hâkimiyetini vâdeden ğayb haberlerindendir. Zâten daha sonra bu, Müslümanlara görev olarak da verilmiştir. Bk. (Bakara: 193, Enfâl: 39, Ahzab: 27)

إِنَّ اللّٰهَ يُمْسِكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ اَنْ تَزُولَا ۚ وَلَئِنْ
زَالَتَا اِنْ اَمْسَكَهُمَا مِنْ اَحَدٍ مِنْ بَعْدِهٖ ۜ اِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا
غَفُورًا ﴿٤١﴾ وَاَقْسَمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ اَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَٓاءَهُمْ
نَذِيرٌ لَيَكُونُنَّ اَهْدٰى مِنْ اِحْدَى الْاُمَمِ ۚ فَلَمَّا جَٓاءَهُمْ
نَذِيرٌ مَا زَادَهُمْ اِلَّا نُفُورًا ۙ ﴿٤٢﴾ اِسْتِكْبَارًا فِي الْاَرْضِ
وَمَكْرَ السَّيِّئِ ۜ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ اِلَّا بِاَهْلِهٖ ۜ
فَهَلْ يَنْظُرُونَ اِلَّا سُنَّتَ الْاَوَّلِينَ ۚ فَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ
اللّٰهِ تَبْدِيلًا ۚ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللّٰهِ تَحْوِيلًا ﴿٤٣﴾ اَوَلَمْ
يَسِيرُوا فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ وَكَانُوا اَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۜ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُعْجِزَهُ
مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمٰوَاتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ ۜ اِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا
قَدِيرًا ﴿٤٤﴾ وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللّٰهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ
عَلٰى ظَهْرِهَا مِنْ دَٓابَّةٍ وَلٰكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ اِلٰٓى اَجَلٍ مُسَمًّى ۚ
فَاِذَا جَٓاءَ اَجَلُهُمْ فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِعِبَادِهٖ بَصِيرًا ﴿٤٥﴾

سُورَةُ مَرْيَمَ (مَكِّيَّةٌ)

41- Şüphesiz Allah, gökleri ve yeri, düzenleri bozulmasın diye tutuyor. Yemin olsun, eğer onların düzeni bozulursa, onları Allahtan başka kimse tutamaz. Şüphesiz O, (kullarına karşı) çok yumuşaktır,[1] pek affedicidir.

42- (Mekkeli müşrikler bundan önce) eğer kendilerine bir Peygamber gelirse, önceki ümmetlerden daha çok hak yolda olacaklarına dâir Allah'a yemin üstüne yemin etmişlerdi ama kendilerine uyarıcı (olarak Muhammed) gelince, bu onların sadece haktan uzaklaşmalarını arttırdı.

43- (Hem de bunu) yeryüzünde büyüklük taslayarak ve kötü tuzaklar hazırlayarak (yaptılar). Hâlbuki bütün kötü tuzaklar, sadece sahibine döner.[2] (Bir de) onlar kendilerine, öncekilere uygulanandan başka bir şey uygulanmasını mı bekliyorlar? Sen, Allah'ın sünnetinde kesinlikle bir değişiklik bulamadığın gibi, Allah'ın sünnetinde kesinlikle bir sapma da bulamazsın.

44- O (kâfirler,) yeryüzünde gezip dolaşıp da kendilerinden öncekilerin sonlarının ne olduğunu hiç görmüyorlar mı? Hâlbuki onlar, kendilerinden daha güçlü idiler. Göklerde de yerde de Allah'ı âciz bırakabilecek hiç bir şey yoktur. Şüphesiz O, her şeyi hakkıyla bilendir, her şeye güç yetirendir.

45- Eğer Allah, kazandıkları (günâhlar) dolayısıyla insanları (hemen) cezâlandıracak olsaydı, (yerin) üzerinde hiçbir canlı yaratık bırakmazdı. Fakat Allah onları, belirli bir vakte kadar erteler, o vakit gelince de (gerekeni yapar). Şüphesiz Allah, kullarını hakkıyla görendir.

---

[1] Kullarının dünyada yaptıklarına karşı, cezâ vermek için hiç acele etmez.

[2] Bu ifâde mecâzî bir ifâde olup, Türkçe karşılığı "hâlbuki kişi kazdığı kuyuya kendi düşer." şeklinde olabilir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

كٓهٰيٰعٓصٓ ﴿١﴾ ذِكْرُ رَحْمَةِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكَرِيَّاۚ ﴿٢﴾ اِذْ نَادٰى
رَبَّهُ نِدَٓاءً خَفِيًّا ﴿٣﴾ قَالَ رَبِّ اِنّ۪ي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنّ۪ي وَاشْتَعَلَ
الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ اَكُنْ بِدُعَٓائِكَ رَبِّ شَقِيًّا ﴿٤﴾ وَاِنّ۪ي خِفْتُ
الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَٓاء۪ي وَكَانَتِ امْرَاَت۪ي عَاقِرًا فَهَبْ ل۪ي مِنْ
لَدُنْكَ وَلِيًّاۙ ﴿٥﴾ يَرِثُن۪ي وَيَرِثُ مِنْ اٰلِ يَعْقُوبَۗ وَاجْعَلْهُ رَبِّ
رَضِيًّا ﴿٦﴾ يَا زَكَرِيَّٓا اِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍۨ اسْمُهُ يَحْيٰىۙ لَمْ
نَجْعَلْ لَهُ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا ﴿٧﴾ قَالَ رَبِّ اَنّٰى يَكُونُ ل۪ي غُلَامٌ
وَكَانَتِ امْرَاَت۪ي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ﴿٨﴾ قَالَ
كَذٰلِكَۚ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ
وَلَمْ تَكُ شَيْـًٔا ﴿٩﴾ قَالَ رَبِّ اجْعَلْ ل۪ٓي اٰيَةًۜ قَالَ اٰيَتُكَ
اَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلٰثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ﴿١٠﴾ فَخَرَجَ عَلٰى
قَوْمِه۪ مِنَ الْمِحْرَابِ فَاَوْحٰٓى اِلَيْهِمْ اَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً
وَعَشِيًّا ﴿١١﴾ يَا يَحْيٰى خُذِ الْكِتَابَ بِقُوَّةٍۜ وَاٰتَيْنَاهُ
الْحُكْمَ صَبِيًّاۙ ﴿١٢﴾ وَحَنَانًا مِنْ لَدُنَّا وَزَكٰوةًۜ وَكَانَ تَقِيًّاۙ
﴿١٣﴾ وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٤﴾

44- MERYEM SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Kâf, Hâ, Yâ, Ayn, Sâd.

2-3- (İşte bunlar,) Rabbinin, kulu Zekeriyya'ya rahmetinin zikridir. Bir zamanlar o (Zekeriya,) Rabbine gizlice yalvararak,[1]

4- "Ey Rabbim! Şüphesiz benim gücüm kuvvetim kalmadı, saçım başım ağardı ve ey Rabbim! Şimdiye kadar sana duâ edip de duâmın kabul edilmediği hiç olmadı."[2] dedi.[3]

5- "(Ey Rabbim!) Gerçekten ben, eşim kısır olduğu için, benden sonra (yerimi dolduracak) yakınlarımın (olmayışın)dan dolayı endişeliyim.[4] Bana katından bir oğul bağışla." (dedi.)

6- (Ve devamla): "Ey Rabbim! O (oğul) bana da mirasçı[5] olsun, Yâkûb oğullarına da mirasçı olsun. Ey Rabbim! Onu râzı olduğun (kullarından) kıl." dedi.

7- (Allah): "Ey Zekeriya! Seni, adını daha önce kimseye vermediğimiz Yahya[6] adında bir erkek çocukla müjdeliyoruz." buyurdu.[7]

8- (Zekeriya da): "Ey Rabbim! Eşim kısır olduğu, ben de ihtiyarlığın son sınırına vardığım halde, benim oğlum nasıl olabilir?" dedi.[8]

9- (Ona gelen melek): "(Ey Zekeriya!) Orası öyle ama Rabbin: 'bu, Benim için daha önce tıpkı seni yoktan yarattığım gibi çok kolaydır.' buyurdu." dedi.[9]

10- (Zekeriya): "Ey Rabbim! (Çocuğum olacağına dâir) bana bir mûcize ver."[10] dedi. (Allah da) Senin mûcizen, sapasağlam olduğun halde (üç gün) üç gece insanlarla konuşamamandır." buyurdu.[11]

11- Hemen (Zekeriya,) mescidden kavminin karşısına çıkarak onlara: "Sabah akşam (sürekli olarak) O (Allah'ın) şânını yüceltmeleri."[12] işaretle bildirdi.

12- (Yahya büyüyünce) ona: "Ey Yahya! Kitap'a sımsıkı sarıl!" (dedik) ve henüz çocukken (katımızdan) ona (ilim ve) hikmet verdik.[13]

13- (Ayrıca) tarafımızdan ona bir yumuşak kalplilik ve temizlik de (verdik). (Çünkü) o, çok takva sahibi idi.

14- O, anne ve babasına itaatkâr bir kimse idi ve isyankâr (bir) zorba değildi.

---

[1] Bk. (Âlu İmrân: 39–42)

[2] Bu âyet; "Ey Rabbim, benim kemiklerim yıprandı, yaşlılık alevi başımı sardı, ey Rabbim! Sana duâ etmekle, hiçbir zaman bedbaht olmadım." şeklinde de tercüme edilebilir. "Kemiklerin yıpranması ve ihtiyarlık alevinin başı sarması" yaşlılık ve düşkünlükten "kinâye" olduğu için yukarıdaki tercüme tercih edilmiştir.

[3] Hz. Zekeriyya'nın bu dusı için Bk. (Âlu İmrân: 40)

[4] Âyetin bu bölümü; "benden sonra (yerimi dolduracak) yakınlarımın (iyi hareket etmeyeceklerinden) endişeliyim." diye tercüme edilebilir. Bk.(Enbiyâ: 89)

[5] O oğlun mirasçı olması; mal yönünden değil, Hz. Zekeriyya (a.s)'ın mesajı yönündendir. Zîrâ Peygamberlerin mal yönünden vârisi, olmaz.

[6] Bu çocuğa Yahya adı; çocuk sahibi olma yönünden ölmüş bir anne ve babadan dünyaya geldiği için verilmiş olabilir. Çünkü Yahya ismi "diri olmak" fiilinden türetilmiştir. En doğrusunu Allah bilir.

[7] Hz. Zekeriyya'nın duâsına verilen başka bir cevapla ilgili olarak. Bk. (Âlu İmrân: 39)

[8] Hz. Zekeriyya'nın bu duâsı için Bk. (Âlu İmrân: 38)

[9] Benzer ifâdeler için Bk. (Âlu İmrân: 40)

[10] Hz. Zekeriyya (a.s)'ın bu ifâdesi, Hz. İbrahim'in (Bakara: 260)'daki, "Bir zamanlar İbrahim: "Ey Rabbim! Ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster." dedi. (Allah da ona:) "Yoksa buna inanmıyor musun?"[10] buyurdu..." ifâdesine benzemektedir.

[11] Bk. (Âlu İmrân: 41)

[12] **Tesbih:** Allah'ı tenzih etmek, yani zatını inanç yönüyle dil ile ikrar, amel yönüyle lâyık olmayan her türlü şaibeden uzak tutmak anlamına gelir.

[13] Hz. Yahya daha çocukken ona, "gel oynayalım" denilince o, "Ben oynamak için yaratılmadım" diye cevap verdi. Ayrıca zâten onun Peygamber olacağı daha doğmadan Hz. Zekeriyya'ya bildirilmişti. (Kurtubî) Bk. (Âlu İmrân: 39)

وَسَلَامٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا
﴿١٥﴾ وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ اِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ اَهْلِهَا
مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿١٦﴾ فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَاَرْسَلْنَا
اِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾ قَالَتْ اِنّ۪ٓي اَعُوذُ
بِالرَّحْمٰنِ مِنْكَ اِنْ كُنْتَ تَقِيًّا ﴿١٨﴾ قَالَ اِنَّمَٓا اَنَا رَسُولُ
رَبِّكِ لِاَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا ﴿١٩﴾ قَالَتْ اَنّٰى يَكُونُ
ل۪ي غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْن۪ي بَشَرٌ وَلَمْ اَكُ بَغِيًّا ﴿٢٠﴾ قَالَ
كَذٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَلِنَجْعَلَهُٓ اٰيَةً لِلنَّاسِ
وَرَحْمَةً مِنَّا وَكَانَ اَمْرًا مَقْضِيًّا ﴿٢١﴾ فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ
بِه۪ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٢﴾ فَاَجَٓاءَهَا الْمَخَاضُ اِلٰى جِذْعِ
النَّخْلَةِ قَالَتْ يَا لَيْتَن۪ي مِتُّ قَبْلَ هٰذَا وَكُنْتُ نَسْيًا
مَنْسِيًّا ﴿٢٣﴾ فَنَادٰيهَا مِنْ تَحْتِهَٓا اَلَّا تَحْزَن۪ي قَدْ جَعَلَ
رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾ وَهُزّ۪ٓي اِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ
تُسَاقِطْ عَلَيْكِ رُطَبًا جَنِيًّا ﴿٢٥﴾ فَكُل۪ي وَاشْرَب۪ي وَقَرّ۪ي
عَيْنًا فَاِمَّا تَرَيِنَّ مِنَ الْبَشَرِ اَحَدًا فَقُول۪ٓي اِنّ۪ي نَذَرْتُ
لِلرَّحْمٰنِ صَوْمًا فَلَنْ اُكَلِّمَ الْيَوْمَ اِنْسِيًّا ﴿٢٦﴾

15- Hem doğduğu gün, hem öldüğü gün hem de diri olarak kabirden kaldırılacağı gün, Allah'ın selamı onun üzerine olsun.[1]

16- (Ey Muhammed! İnsanlara) Kitap'taki Meryem (kıssasın)ı (da) anlat. Hani o, ailesinden ayrılarak (evinin veya mescidin) doğu tarafında bir yere çekilince...

17- ...Onlarla arasına bir perde çekti. Bu sırada ona rûhumuz[2] (olan Cebrâil)'i gönderdik. O, ona normal bir insan şeklinde göründü.

18- (Meryem ona): "Gerçekten ben, senden Rahman (olan Allah)'a sığınırım. Eğer (Allah'tan) korkan birisi isen (bana sakın dokunma)." dedi.

19- (Cebrâil): "Ben, Rabbinin sana tertemiz bir oğul armağan ettiğini (müjdelemek) için gönderdiği elçiden başka bir şey değilim." dedi.

[1] Aynı ifâdeleri 33. âyette Hz. Îsâ (a.s), kendisi için kullanmıştır.

[2] Bu rûhun Hz. Îsâ (a.s)'ın rûhu olduğu hakkında rivâyetler varsa da âyetin devamının mefhumuna uymamaktadır. Bu rûhun, Cebrâil olması daha kuvvetlidir.

20- (Meryem ona): "Bana bir insan dokunmadığı ve iffetsiz de olmadığım halde benim çocuğum nasıl olabilir?" dedi.

21- (Cebrâil): "Allah: 'Bu (babasız çocuk verme işi), onu insanlara bir mûcize ve rahmet kılacağımız için Bana göre çok kolaydır. Hem de bu, önceden alınmış bir karardır.' buyurdu." dedi.

22-(Meryem) ona gebe kaldı[3] ve o, (karnındaki çocukla) uzak bir yere çekildi.

23- (Sonunda) doğum sancısı onu bir hurma ağacının dibine gitmeye mecbur etti. (Orada): "keşke ben bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim." dedi.

24-25- (Bulunduğu yerin) aşağısından (melek) ona: "(Ey Meryem) tasalanma! Rabbin senin alt yanında bir akarsu[4] yarattı. Hurma (ağacının) dalını kendine doğru salla[5] da üzerine taze hurma dökülsün." dedi.

26- (Melek ona, Ey Meryem!): "Artık ye, iç (ve çocuğundan dolayı) sevin.[6] Eğer herhangi bir insan görürsen: 'Ben Rahman (olan Allah)'a oruç adadım, bugün hiç bir insanla asla konuşmayacağım.' de." (dedi.)

[3] Hz. Meryem'in, Hz. İsa'ya hamile kalmasında Cebrâil'in hiçbir maddî etkisi yoktur. Cebrâil, Hz. Meryem'e sadece bir oğlu olacağını müjdelemek için Allah tarafından elçi olarak gönderilmiştir. Hz. İsa, Allah'ın olması için emrettiği bir emir kelimesinden yani "ol" demesinden ve Allah'ın kendi rûhundan bizzat kendisinin üfleyerek yaratmasından başka bir şey değildir. Hz. Yahya (a.s)'ın yaratılışı da aynıdır. Bk. (Tahrim: 12, Enbiyâ: 91, Âlu İmrân: 39, 45, Nisâ: 71) Ayrıca Bk. (Elmalılı: sh. 1101)

[4] Kimileri bunu, doğum suyu anlamışlarsa da bu yanlıştır. Bk. (Mü'minun: 50)

[5] Bu sünnetullahtır. Allah'ın rızk vermesi için en azından hurma dalını sallamak gibi bir sebebi işlemek gerekir.

[6] Bu bölüm; "(Ey Meryem:) artık ye, iç, gözün aydın olsun..." şeklinde de tercüme edilebilir.

فَاَتَتْ بِهٖ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُۜ قَالُوا يَا مَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْـًٔا
فَرِيًّا ﴿٢٧﴾ يَٓا اُخْتَ هٰرُونَ مَا كَانَ اَبُوكِ امْرَاَ سَوْءٍ وَمَا
كَانَتْ اُمُّكِ بَغِيًّاۚ ﴿٢٨﴾ فَاَشَارَتْ اِلَيْهِۜ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ
مَنْ كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾ قَالَ اِنّ۪ي عَبْدُ اللّٰهِۜ اٰتٰينِيَ
الْكِتَابَ وَجَعَلَن۪ي نَبِيًّاۙ ﴿٣٠﴾ وَجَعَلَن۪ي مُبَارَكًا اَيْنَ مَا كُنْتُۖ
وَاَوْصَان۪ي بِالصَّلٰوةِ وَالزَّكٰوةِ مَا دُمْتُ حَيًّاۖ ﴿٣١﴾ وَبَرًّا
بِوَالِدَت۪يۘ وَلَمْ يَجْعَلْن۪ي جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿٣٢﴾ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ
يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ اَمُوتُ وَيَوْمَ اُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾ ذٰلِكَ
عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَۚ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذ۪ي ف۪يهِ يَمْتَرُونَ ﴿٣٤﴾
مَا كَانَ لِلّٰهِ اَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍۙ سُبْحَانَهُۜ اِذَا قَضٰٓى اَمْرًا
فَاِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُۜ ﴿٣٥﴾ وَاِنَّ اللّٰهَ رَبّ۪ي وَرَبُّكُمْ
فَاعْبُدُوهُۜ هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَق۪يمٌ ﴿٣٦﴾ فَاخْتَلَفَ الْاَحْزَابُ
مِنْ بَيْنِهِمْۚ فَوَيْلٌ لِلَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنْ مَشْهَدِ يَوْمٍ عَظ۪يمٍ
﴿٣٧﴾ اَسْمِعْ بِهِمْ وَاَبْصِرْۙ يَوْمَ يَاْتُونَنَا لٰكِنِ الظَّالِمُونَ
الْيَوْمَ ف۪ي ضَلَالٍ مُب۪ينٍ ﴿٣٨﴾ وَاَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ اِذْ
قُضِيَ الْاَمْرُۢ وَهُمْ ف۪ي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٩﴾

27- Sonunda çocuğunu, (kucağına) alarak kavmine getirdi. (İnsanlar ona): "Ey Meryem! Hakikaten sen acayip bir şey yaptın!" dediler.

28- (Ve devamla): "Ey Hârûn'un kız kardeşi![1] Senin baban, kötü bir insan değildi; annen de iffetsiz (bir kadın) değildi." (dediler.)

29- Bunun üzerine (Meryem onlara çocukla konuşmalarını) işaret etti. (Onlar da): "Biz beşikteki bir çocukla nasıl konuşabiliriz?" dediler.

30- (İsa): "Şüphesiz ben Allah'ın kuluyum. (Allah) Bana Kitabı verdi ve beni Peygamber kıldı." dedi.[2]

31- "Nerede olursam (olayım) O (Allah), beni mübârek kıldı ve yaşadığım müddetçe de namaz kılmamı ve zekât vermemi emretti."

32- "Beni anneme itaatkâr kıldı ve beni isyankâr bir zorba, kılmadı."

33- "Hem doğduğum gün, hem öleceğim gün hem de diri olarak kabirden kaldırılacağım gün Allah'ın selamı benim üzerimedir."[3] (dedi.)

34- İşte; hakkında (Yahûdîlerle Hıristiyanların) çekişip durdukları Meryem oğlu İsa'ya dâir Allah'ın sözü, budur.[4]

35- Allah'ın çocuk edinmesi asla olamaz. Onun şânı çok yücedir. Bir işin olmasına karar verirse, ona sadece "ol" der, (o da) hemen oluverir.

36- (Bir de İsa): "(Şüphesiz) Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse sadece Ona kulluk edin. İşte hak yol budur." (dedi.)[5]

37- Ne var ki (Yahûdî ve Hıristiyan) grupları kendi aralarında ayrılığa düştüler.[6] Vay o büyük günü görecek kâfirlerin haline!

38- Onlar, Bizim huzurumuza gelince (başlarına gelecekleri) ne güzel işitir, ne de güzel görürler![7] Fakat bugün o zâlimler, tam bir sapkınlık içerisindedirler.

39- (Ey Muhammed!) Hâlâ inanmayarak gaflet içerisinde bulunanları, (insanların) pişmanlık duyacağı ve her işin bitmiş olacağı (kıyamet) günü ile uyar.

---

[1] "Hârûn'un kız kardeşi" sözü, ya Meryem'in Hârûn adında bir kardeşi olduğunu ya da onun Hz. Hârûn ailesine mensup olduğunu ifâde eder. İkincisi, Arapçaya daha uygundur.

[2] Hz. Îsâ (a.s) bu sözleri beşikteyken söylemiştir. Konu ile ilgili olarak Bk. (Âlu İmrân: 46, Mâide: 110)

[3] Aynı ifâdeleri 15. âyette Allah, Hz. Yahya (a.s) için kullanmıştır.

[4] Yani Hz. Îsâ (a.s) Allah'ın oğlu da değil, Yûsuf en-Neccar'ın oğlu da değildir. Bu âyetlerde belirtildiği gibi Allah'ın kulu ve elçisidir. Ayrıca âyetin son bölümü; "...Meryem oğlu İsa'ya dâir en doğru söz, budur." şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] Aynı âyet için Bk. (Âlu İmrân: 51 az farkla, Zuhruf: 64)

[6] Sonra Yahûdî ve Hıristiyanlar kendi aralarında anlaşmazlık çıkardılar. Hz. Îsâ için, kimi Allah'ın oğludur, kimi Allah'ın kendisidir, kimi yere indi sonra göğe çıktı, kimi üçün üçüncüsüdür, kimi de Allah'ın kulu ve Peygamberidir dediler.

[7] Âyetin bu bölümü; meâllerde genellikle "...Bizim huzurumuza gelince neler işitir, neler görürler!" şeklinde de tercüme edilmiştir. Ancak bu fiillerin "teaccüb fiilleri" olması sebebiyle, yukarıdaki tercüme daha uygundur.

إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ
٤٠ وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا
٤١ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا
يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ٤٢ يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ
جَاءَنِي مِنَ الْعِلْمِ مَا لَمْ يَأْتِكَ فَاتَّبِعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا
سَوِيًّا ٤٣ يَا أَبَتِ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ
كَانَ لِلرَّحْمَٰنِ عَصِيًّا ٤٤ يَا أَبَتِ إِنِّي أَخَافُ أَنْ
يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِنَ الرَّحْمَٰنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا
٤٥ قَالَ أَرَاغِبٌ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِي يَا إِبْرَاهِيمُ لَئِنْ لَمْ
تَنْتَهِ لَأَرْجُمَنَّكَ وَاهْجُرْنِي مَلِيًّا ٤٦ قَالَ سَلَامٌ
عَلَيْكَ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا ٤٧
وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُو رَبِّي
عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ٤٨ فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ
وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ٤٩ وَوَهَبْنَا لَهُمْ مِنْ رَحْمَتِنَا
وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ٥٠

40- Şüphesiz, yeryüzüne ve onun üzerindekilere ancak Biz vâris oluruz[1] ve sonunda onlar, ancak Bize döndürülürler.

41- (İnsanlara) Kitap'taki İbrahim (kıssasın)'ı (da) anlat. Gerçekten o, dosdoğru bir (insan ve) bir Peygamberdi.

42- Bir zamanlar (İbrahim) babasına:[2] "Ey babacığım! İşitmeyen, görmeyen ve sana hiçbir faydası olmayan şeylere niçin tapıyorsun?" dedi.

43- (Devamla): "Ey babacığım! Gerçekten bana, sana gelmeyen bir ilim geldi. Hemen bana uy da seni hak yola ulaştırayım."

44- "Ey babacığım! Şeytana kulluk etme, şüphesiz şeytan, Rahman (olan Allah)'a baş kaldırmıştır."

45- "Ey babacığım! (Doğrusu ben,) senin Rahman (olan Allah)'tan gelecek bir azaba çarptırılarak, şeytanın dostu olacağından korkuyorum." (dedi.)

[1] Yani; her şey yok olur, sadece Biz kalırız.

[2] İbrahim (a.s)'ın babasının adı, Âzer idi. Bk. (En'am: 74)

46- (Babası:) "Ey İbrahim! Sen benim ilâhlarımdan yüz mü çeviriyorsun? Eğer (bu söylediklerine) bir son vermezsen, seni kesinlikle taşlayarak öldürürüm[3] derhâl benim yanımdan uzaklaş." dedi.

47- (Bunun üzerine İbrahim de:) "Selâm sana,[4] senin için Rabbimden af dileyeceğim, çünkü O, bana karşı pek ikram sahibidir."dedi.

48- (Ve devamla) "Sizden de Allah'ın dışında taptıklarınızdan da ayrılıyor ve (sadece) Rabbime (kulluğa) dönüyorum. Umarım, (senin için) Rabbime duâ ettiğimden dolayı da hata etmemişimdir." (dedi.)

49- (İbrahim) onlardan ve Allah'ın dışında taptıklarından ayrılınca ona İshak'ı ve (oğlu) Yâkûb'u armağan ettik ve her birini de Peygamber yaptık.

50- Onlara rahmetimizden bağışta bulunduk ve onların her dilde üstün bir şekilde anılmalarını sağladık.[5]

[3] Aynı ifâdelerle Hz. Nûh, Hz. Lût ve diğer Peygamberler (a.s) de karşılaşmışlardı. Kâfirlerin bu metodu hiç değişmemiştir. Düşünüp, konuşup anlaşacaklarına, hak yolda olanları ya döverler ya da kovarlar. Bk. (Şuara: 116, 167, Yasin: 18)

[4] Buradaki selam ifâdesi hakkında farklı görüşler vardır: **1-** Hz. İbrahim, babasına gerçekten selam vermiş ve onun için duâ edeceğini söylemiş (Bk. Mümtehine: 4, Şuara: 86) ama bunda hata (zelle) etmiştir. Çünkü (Tevbe: 114)'de, "İbrahim'in babası için (Allah'tan) af dilemesi de sadece ona verdiği bir sözden dolayı idi. Fakat onun, bir Allah düşmanı olduğu kendisine belli olunca, o işten vazgeçti... **2-** Hz. İbrahim babasına gerçekten selam vermemiş ve ondan kurtulmak için (Furkan: 63)'deki, "Rahman (olan Allah'ın)'ın has kulları; yeryüzünde tevazu ile yürüyen ve kendini bilmez kimseler onlara sataştığında "selam!" deyip geçen, kimselerdir." hükmünü uygulamıştır. Sonuç olarak, Müslüman olmayanlara mü'minlerin de Peygamberlerin de istiğfar etmesi ve selam vermesi câiz değildir.

[5] **Lisan-ı sıdk**: Dünyada kıyamete kadar eseri baki kalacak güzel bir nam, demektir. Onun için her ümmet, Hz. İbrahim'i seve gelmiştir. Bk. (Şuara: 84)

وَاذْكُرْ فِى الْكِتَابِ مُوسٰى اِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ
رَسُولًا نَبِيًّا ﴿٥١﴾ وَ نَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْاَيْمَنِ
وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا ﴿٥٢﴾ وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَحْمَتِنَا اَخَاهُ هٰرُونَ
نَبِيًّا ﴿٥٣﴾ وَاذْكُرْ فِى الْكِتَابِ اِسْمٰعِيلَ اِنَّهُ كَانَ صَادِقَ
الْوَعْدِ وَ كَانَ رَسُولًا نَبِيًّا ﴿٥٤﴾ وَكَانَ يَاْمُرُ اَهْلَهُ
بِالصَّلٰوةِ وَالزَّكٰوةِ وَ كَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾
وَاذْكُرْ فِى الْكِتَابِ اِدْرِيسَ اِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا ﴿٥٦﴾
وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾ اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ اَنْعَمَ اللّٰهُ
عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّنَ مِنْ ذُرِّيَّةِ اٰدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ
نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَّةِ اِبْرٰهِيمَ وَاِسْرَٓائِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا
وَاجْتَبَيْنَا اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيَاتُ الرَّحْمٰنِ خَرُّوا سُجَّدًا
وَبُكِيًّا ﴿٥٨﴾ فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ اَضَاعُوا
الصَّلٰوةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ غَيًّا ﴿٥٩﴾
اِلَّا مَنْ تَابَ وَاٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَاُولٰٓئِكَ يَدْخُلُونَ
الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْـًٔا ﴿٦٠﴾ جَنَّاتِ عَدْنٍ الَّتِى
وَعَدَ الرَّحْمٰنُ عِبَادَهُ بِالْغَيْبِ اِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَاْتِيًّا ﴿٦١﴾

51- (Ey Muhammed! İnsanlara) Kitap'taki Mûsa (kıssasın)ı (da) anlat. Çünkü o, tarafımızdan seçilerek gönderilmiş bir Peygamberdi.

52- Ona, dağ[1] tarafından (yani), sağ yanından seslendik ve onu (kendisiyle) vasıtasız olarak konuşmak üzere kendimize yakınlaştırdık.

53- Ve ona, merhametimizden dolayı kardeşi Hârûn'u da bir Peygamber[2] olarak armağan ettik.

54- (İnsanlara) Kitap'taki İsmail (kıssasın)ı (da) anlat. Çünkü o, sözüne sadık ve tarafımızdan seçilerek gönderilmiş bir Peygamberdi.

55- O, halkına namaz kılmayı ve zekât vermeyi emrederdi ve o, Rabbinin rızasını kazanmış bir (kişi) idi.

56- (İnsanlara) Kitap'taki İdris (kıssasın)ı (da) anlat. Gerçekten o, dosdoğru bir (insan ve) bir Peygamberdi.

57- Biz, onu yüce bir makama eriştirdik.

[1] Bu dağ, “Sina Dağı”dır. Bk. (Mü'minun: 20, Tin: 2)

[2] Allah, Hz Hârûn (a.s)'ı Hz. Mûsa (a.s) istedikten sonra Peygamber yapmıştır. Bk. (Tâ Hâ: 29)

58- İşte bütün bunlar; kendilerine Allah'ın nîmet verdiği, Âdem'in ve Nûh ile birlikte (gemide) taşıdıklarımızın soyundan, İbrahim ve İsrâil'in soyundan, hak yola ulaştırdığımız ve seçtiğimiz Peygamberlerdendir. Onlara Rahman (olan Allah)'ın âyetleri okunduğunda onlar, derhal ağlayarak ve secde ederek yere kapanırlar. (secde)

59- Ama onların ardından, namazı bırakan, her türlü aşırı arzuya uyan bir nesil geldi. Onlar da eninde-sonunda belâlarını bulacaklar.

60- Ancak tevbe eden, inanan ve (inandığı) iyi işleri yaşayanlar bunun dışındadır ve onlar, hiçbir haksızlığa uğratılmadan cennete gireceklerdir.

61- (Hem de) Rahman'ın kullarına gıyaben[3] söz verdiği Adn cennetlerine... Şüphesiz, Onun verdiği söz, kesinlikle yerine gelecektir.

[3] Somut olarak göstermeden vâdettiği...

لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا اِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً
وَعَشِيًّا ﴿٦٢﴾ تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ
كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٣﴾ وَمَا نَتَنَزَّلُ اِلَّا بِاَمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا بَيْنَ اَيْدِينَا
وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذٰلِكَ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴿٦٤﴾ رَبُّ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ
لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾ وَيَقُولُ الْاِنْسَانُ ءَاِذَا
مَا مِتُّ لَسَوْفَ اُخْرَجُ حَيًّا ﴿٦٦﴾ اَوَلَا يَذْكُرُ الْاِنْسَانُ اَنَّا
خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْـًٔا ﴿٦٧﴾ فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ
وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴿٦٨﴾ ثُمَّ
لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ اَيُّهُمْ اَشَدُّ عَلَى الرَّحْمٰنِ عِتِيًّا ﴿٦٩﴾
ثُمَّ لَنَحْنُ اَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ اَوْلٰى بِهَا صِلِيًّا ﴿٧٠﴾ وَاِنْ مِنْكُمْ
اِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلٰى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا ﴿٧١﴾ ثُمَّ نُنَجِّي
الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ﴿٧٢﴾ وَاِذَا تُتْلٰى
عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ اٰمَنُوا اَيُّ
الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَاَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾ وَكَمْ اَهْلَكْنَا
قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ اَحْسَنُ اَثَاثًا وَرِءْيًا ﴿٧٤﴾

62- (Onlar,) orada selamın dışında hiç boş söz işitmezler ve sabah akşam orada onların rızıkları da hazırdır.

63- İşte bu, kullarımızdan Allah'a karşı gelmekten sakınanları mirasçı kılacağımız cennettir.

64- (Cebrâil): "(Ey Muhammed!) Biz (elçiler,) ancak Rabbinin emriyle ineriz. Önümüzde, ardımızda ve bunlar arasında olan her şey Onundur ve senin Rabbin kesinlikle unutkan değildir."[1] (dedi.)

65- (O,) göklerin, yerin ve ikisi arasındaki her şeyin Rabbidir. Şu halde sadece Ona kulluk et ve Ona kullukta sabırlı ol. Hiç Onun bir benzeri olduğunu biliyor musun?[2]

66- İnsan: "Şimdi ben öldükten sonra, gerçekten (kabrimden) diri olarak çıkarılacak mıyım?" diyor.

67- (Peki; bu) insan, daha önce hiç bir şey değilken, gerçekten onu Bizim yarattığımızı, (hiç) düşünmüyor mu?

68- Rabbine yemin olsun ki Biz, onları da şeytanları da mutlaka (âhirette) toplayacağız, sonra onları cehennemin çevresinde diz üstü çökerterek hazır bulunduracağız.

69- Sonra, her toplumdan Rahman (olan Allah)'a karşı en çok asi olanlar hangileri ise onları çekip ayıracağız.[3]

70- Sonra, (cehenneme) girmeye kimlerin daha layık olduğunu ise, ancak Biz biliriz.

71- Sizden o (cehenneme) uğramayacak hiç kimse kalmayacaktır[4] ve bu, Rabbinin kesinleşmiş bir hükmüdür.

72- Sonra, Allah'a karşı gelmekten sakınanları kurtarırız ve zâlimleri de diz üstü çökerterek orada bırakırız.

73- Kendilerine apaçık olan âyetlerimiz okunduğunda o kâfirler, îman edenlere: "İki gruptan[5] hangisinin makamı daha iyi, topluluğu daha güzeldir?" dediler.

74- Oysa Biz, onlardan önce daha varlıklı ve daha gösterişli nice nesilleri helâk ettik.

---

[1] Bu âyet, Peygamberimizin; "Ey Cebrâil! Bizi ziyaret ettiğinden daha çok ziyaret etmene engel olan şey nedir?" demesi üzerine indirilmiştir.

[2] Yani; Onun benzeri asla yoktur.

[3] Cezâ vermeye onlardan başlayacağız. Yani dünyada onların yaptığı gibi cezâ vermeye önce zayıflardan başlayıp, güçlüleri kayırmayacağız. Buradan İslâm cezâ hukukunda cezânın; en çok suçludan, az suçluya doğru verileceği anlaşılabilir.

[4] Birçok âyet ve sahih hadislerde, gerçek mü'minlerin hiçbir şekilde cehenneme girmeyecekleri açıkça ifâde edildiğine göre, her insan cehennemi görecek, fakat bir sonra ki âyette de açıklandığı gibi, iyi Müslümanlar girmeyecek, günâhkârların ve kâfirlerin ayıklanıp cehenneme atılışına şâhit olacaklardır.

[5] Mekkeli müşriklerin toplantı yeri olan Dar'ün-Nedve ve Müslümanların toplantı yeri olan Dar'ül-Erkam'dan... Veya Müslümanlarla, müşriklerden...

قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمٰنُ مَدًّا
حَتّٰى اِذَا رَاَوْا مَا يُوعَدُونَ اِمَّا الْعَذَابَ وَاِمَّا السَّاعَةَ
فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ مَكَانًا وَاَضْعَفُ جُنْدًا ﴿٧٥﴾
وَيَزِيدُ اللّٰهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ
خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ مَرَدًّا ﴿٧٦﴾ اَفَرَاَيْتَ الَّذِي
كَفَرَ بِاٰيَاتِنَا وَقَالَ لَاُوتَيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٧٧﴾ اَطَّلَعَ الْغَيْبَ
اَمِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمٰنِ عَهْدًا ﴿٧٨﴾ كَلَّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ
وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ﴿٧٩﴾ وَنَرِثُهُ مَا يَقُولُ وَيَاْتِينَا
فَرْدًا ﴿٨٠﴾ وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ اٰلِهَةً لِيَكُونُوا لَهُمْ
عِزًّا ﴿٨١﴾ كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ
ضِدًّا ﴿٨٢﴾ اَلَمْ تَرَ اَنَّا اَرْسَلْنَا الشَّيَاطِينَ عَلَى الْكَافِرِينَ
تَؤُزُّهُمْ اَزًّا ﴿٨٣﴾ فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ اِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ
عَدًّا ﴿٨٤﴾ يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ اِلَى الرَّحْمٰنِ وَفْدًا ﴿٨٥﴾
وَنَسُوقُ الْمُجْرِمِينَ اِلٰى جَهَنَّمَ وِرْدًا ﴿٨٦﴾ لَا يَمْلِكُونَ
الشَّفَاعَةَ اِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمٰنِ عَهْدًا ﴿٨٧﴾ وَقَالُوا
اتَّخَذَ الرَّحْمٰنُ وَلَدًا ﴿٨٨﴾ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا اِدًّا ﴿٨٩﴾

75- (Ey Muhammed! Onlara): "Rahman (olan Allah), sapkınlık içerisindekilere ne kadar geniş imkân verirse versin, sonunda onlar vâdedilen azabı ya da kıyameti görünce; mevki ve makamı daha kötü ve askeri daha zayıf olanın kim olduğunu öğrenecekler." de.

76- Allah, hak yola gidenlerin hidâyetini artırır. Baki kalan hayırlı işler ise, Rabbinin katında sevap bakımından daha hayırlı, sonuç bakımından daha iyidir.[1]

77- Ayetlerimizi inkâr eden ve: "Elbette bana mal ve çocuklar verilecektir." diyen (adamı) gördün mü?

78- O (adam) bilinmeyen geleceği[2] mi biliyor, yoksa Rahman (olan Allah)'ın katından bir söz mü aldı?

79- Kesinlikle hayır! Biz, onun söylediklerini (tek tek) yazacağız ve azabını da uzattıkça uzatacağız.

80- O adamın sözünü ettiği (malı ve çocukları, sonunda) Bize kalacak ve kendisi huzurumuza tek başına gelecektir.

81- (O müşrikler, sadece) kendilerine şeref kazandırsın diye, Allah'tan başka ilâhlar edindiler.

82- Hayır! (Böyle olmayacak. O yalancı ilâhlar,) onların kulluklarını inkâr edecekler ve onlara düşman olacaklardır.

83- Kâfirlerin üzerine onları sürekli kışkırtan şeytanlar gönderdiğimizi bilmiyor musun?

[1] Konuyla ilgili olarak Bk. (Kehf: 46)
[2] Ğayb için Bk. (Hûd: 31)

84- Onlara karşı (azap konusunda) acele etme. Zîrâ Biz, onların (ecel) günlerini tek tek sayıyoruz.

85- Allah'a karşı hata etmekten sakınanları (binekler üzerinde) ikram ile Rahman'ın huzuruna götürdüğümüz gün,

86- Günâhkârları da susamış (sürüler) halinde cehenneme süreceğimiz gün,

87- Rahman'ın yetki verdiği kimseler dışında hiç kimse bir başkasına şefâat,[3] edemez.

88- (Bir de o kâfirler): "Rahman çocuk edindi." dediler.

89- Yemin olsun, siz çok çirkin bir iddiâ ileri sürdünüz.

[3] **Şefâat**: Yüce birinin huzurunda bir başkası için ricâ ve yalvarma ile yardımını istemek demektir. Şefâat, herkesten önce Allah'ın kendi elindedir. Ve Onun izniyle olur. Yani şefâat edecekleri Allah kendisi belirler. Şefâat izni olanlar da kendi dilediklerine değil, Allah'ın dilediklerine şefâat edebilirler. Geniş açıklama için Bk. (Elmalılı. Sh. 850)

تَكَادُ السَّمٰوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْاَرْضُ وَتَخِرُّ
الْجِبَالُ هَدًّا ﴿٩٠﴾ اَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمٰنِ وَلَدًا ﴿٩١﴾ وَمَا
يَنْبَغِي لِلرَّحْمٰنِ اَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٢﴾ اِنْ كُلُّ مَنْ فِي
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اِلَّا اٰتِي الرَّحْمٰنِ عَبْدًا ﴿٩٣﴾ لَقَدْ
اَحْصٰيهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٤﴾ وَكُلُّهُمْ اٰتِيهِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
فَرْدًا ﴿٩٥﴾ اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ
لَهُمُ الرَّحْمٰنُ وُدًّا ﴿٩٦﴾ فَاِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ
الْمُتَّقِينَ وَتُنْذِرَ بِهِ قَوْمًا لُدًّا ﴿٩٧﴾ وَكَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ
قَرْنٍ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُمْ مِنْ اَحَدٍ اَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿٩٨﴾

سُورَةُ طٰهٰ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

طٰهٰ ﴿١﴾ مَا اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْاٰنَ لِتَشْقٰى ﴿٢﴾ اِلَّا تَذْكِرَةً
لِمَنْ يَخْشٰى ﴿٣﴾ تَنْزِيلًا مِمَّنْ خَلَقَ الْاَرْضَ وَالسَّمٰوَاتِ
الْعُلٰى ﴿٤﴾ اَلرَّحْمٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوٰى ﴿٥﴾ لَهُ مَا فِي
السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرٰى ﴿٦﴾

90-91- (Onların) Rahman'a çocuk isnadında bulunmaları yüzünden neredeyse, gökler çatlayacak, yer yarılacak, dağlar yıkılıp düşecekti.

92- Rahman (olan Allah)'a çocuk edinmek asla yaraşmaz.

93- (Zira) göklerde ve yerdekilerin tümü Rahman (olan Allah)'ın huzuruna, ancak ve ancak birer kul olarak gelecektir.

94- Yemin olsun (Allah,) onların tümünü (bilgisiyle) kuşatmış, onları (ve yaptıklarını) tek tek saymıştır.

95- Ve onların tamamı, kıyamet günü O (Allah'ın huzuru)na, yapayalnız gelecekler.[1]

96- (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlar için Rahman (olan Allah, gönüllerde) bir sevgi yaratacaktır.

[1] Onların o gün yanlarında dünyadaki malları, çocukları, dostları, çeteleri, derin güçleri, putları, putlaştırıp arkasına saklanarak entrikalar çevirdikleri uluları, makam ve mevkileri olmayacaktır.

97- (Ey Muhammed!) Biz, bu (Kur'an'ı) Allah'a karşı gelmekten sakınanları müjdelemen ve ona şiddetle karşı çıkan bir topluluğu da uyarman için senin dilinle (indirerek) kolaylaştırdık.

98- (Ve) Bizim, onlardan önce helâk ettiğimiz nesillerin herhangi birinden (şimdi bir varlık) hissediyor veya onlara ait cılız bir ses işitiyor musun?

45- TÂ-HÂ SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Tâ, Hâ.[2]

2- (Ey Muhammed!) Biz, bu Kur'an'ı sana, güçlük çekesin[3] diye indirmedik.

3- (Biz, onu) sadece Allah'tan hakkıyla korkanlara bir öğüt olsun diye indirdik.[4]

4- (Zira bu Kur'an,) yeri ve yüksek gökleri yaratan (Allah) tarafından, peyderpey indirildi.

5- Rahman (olan Allah), kâinatın yönetimini[5] hâkimiyeti altına aldı.

6- Göklerde, yerde, bu ikisinin arasında ve nemli toprağın altında olanların tümü, Onundur.

[2] **Tâ Hâ** ifâdesinin Nabatî, Suriye ve Yemen lehçelerinde "**ey adam**" anlamında kullanıldığı hakkında rivâyetler varsa da biz yine de hurûf'ül-mukattaa'dan olma ihtimâliyle tercüme etmedik.

[3] Bu âyetin, Peygamberimizin teheccüd namazını tek ayak üzere kılması üzerine indirildiğine dâir rivâyetler varsa da bunlar çok kuvvetli değildir. Ancak; bu âyetten İslâm Dini'nin insanlara güçlük çıkartmak için indirilmiş bir din olmadığı anlaşılmaktadır.

[4] Bu iki âyet: "(Ey Muhammed!) Biz bu Kur'an'ı sana, sadece Allah'tan hakkıyla korkanlara bir öğüt olsun diye indirdik, yoksa (insanlara) güçlük çıkartasın diye değil." şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] **İstivâ etmek**: Yarattığı kâinatın her türlü idaresini hükmü altına alarak hükmünü ve saltanatını icraya başlamak demektir.

وَاِنْ تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ فَاِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَاَخْفٰى ﴿٧﴾ اَللّٰهُ لَٓا
اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَهُ الْاَسْمَٓاءُ الْحُسْنٰى ﴿٨﴾ وَهَلْ اَتٰيكَ حَدٖيثُ
مُوسٰى ﴿٩﴾ اِذْ رَاٰ نَارًا فَقَالَ لِاَهْلِهِ امْكُثُٓوا اِنّٖٓي اٰنَسْتُ
نَارًا لَعَلّٖٓي اٰتٖيكُمْ مِنْهَا بِقَبَسٍ اَوْ اَجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى
﴿١٠﴾ فَلَمَّٓا اَتٰيهَا نُودِيَ يَا مُوسٰى ﴿١١﴾ اِنّٖٓي اَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ
نَعْلَيْكَ اِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٢﴾ وَاَنَا اخْتَرْتُكَ
فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحٰى ﴿١٣﴾ اِنَّنٖٓي اَنَا اللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّٓا اَنَا
فَاعْبُدْنٖي وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ لِذِكْرٖي ﴿١٤﴾ اِنَّ السَّاعَةَ اٰتِيَةٌ
اَكَادُ اُخْفٖيهَا لِتُجْزٰى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعٰى ﴿١٥﴾ فَلَا
يَصُدَّنَّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوٰيهُ فَتَرْدٰى
﴿١٦﴾ وَمَا تِلْكَ بِيَمٖينِكَ يَا مُوسٰى ﴿١٧﴾ قَالَ هِيَ عَصَايَ
اَتَوَكَّؤُا عَلَيْهَا وَاَهُشُّ بِهَا عَلٰى غَنَمٖي وَلِيَ فٖيهَا مَاٰرِبُ
اُخْرٰى ﴿١٨﴾ قَالَ اَلْقِهَا يَا مُوسٰى ﴿١٩﴾ فَاَلْقٰيهَا فَاِذَا هِيَ
حَيَّةٌ تَسْعٰى ﴿٢٠﴾ قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعٖيدُهَا سٖيرَتَهَا
الْاُولٰى ﴿٢١﴾ وَاضْمُمْ يَدَكَ اِلٰى جَنَاحِكَ تَخْرُجْ بَيْضَٓاءَ مِنْ
غَيْرِ سُٓوءٍ اٰيَةً اُخْرٰى ﴿٢٢﴾ لِنُرِيَكَ مِنْ اٰيَاتِنَا الْكُبْرٰى ﴿٢٣﴾

7- (Ey Muhammed!) Sözü (ister gizle) ister açığa vur. Çünkü O, gizliyi de gizlinin gizlisini[1] de bilir.[2]

8- O, kendisinden başka ilâh olmayan Allah'tır ve en güzel isimler Ona aittir.

9- (Ey Muhammed!) Sana Mûsa'nın haberi geldi mi?[3]

10- (Mûsa,) ateşi görünce ailesine: "Siz, (burada) durun! Ben bir ateş gördüm, belki ondan size bir kor parçası getiririm veya ateşin yanında bir yol gösterici bulurum." demişti.[4]

11- (Mûsa) ateşin yanına varınca (ona): "Ey Mûsa!" diye seslenildi.

12- (Ve devamla): "Gerçekten Ben, senin Rabbinim. Hemen ayakkabılarını çıkar. Çünkü sen, kutsal Tuvâ[5] vadisindesin."

13- "Ve seni Ben, (Peygamber) seçtim. Derhâl sana vahyolunan sözleri (hakkıyla) dinle." (diye seslenildi.)

14- (Allah Mûsa'ya): "Gerçekten Ben, Allah'ım (ve) Ben'den başka ilâh yoktur; şu halde Bana ibâdet et ve Beni (en doğru şekilde) anmak için namazı dosdoğru ve devamlı kıl."

15- "Çünkü herkesin yaptığının karşılığını görmesi için zamanını gizli tuttuğum kıyamet, muhakkak gelecektir."

16- "Sakın kıyamete inanmayıp nefsinin arzularına uyan kimse(ler), seni ona îman etmekten alıkoymasın, sonra helâk olursun."

17- (Allah): "Ey Mûsa! Şu sağ elindeki şey nedir?" (buyurdu.)

18- (Mûsa): "O, benim kendisine dayandığım, koyunlarıma (ağaçlardan) yaprak silkelediğim[6] ve kendisiyle diğer birçok ihtiyacımı da giderdiğim âsâmdır." dedi.

19- (Allah): "Ey Mûsa! Onu (yere) bırak." dedi.

20- (Mûsa,) onu (yere) bırakınca; (bir de ne görsün) o koşan bir yılan (oluverdi).

21- (Allah): "Onu (eline) al ve korkma, zîrâ Biz onu tekrar önceki durumuna çevireceğiz." dedi.

22- (Ve devamla): "Bir başka mûcize olarak da elini koltuğunun altına sok, kusursuz bir şekilde, bembeyaz olarak çıksın."

23- "(Bütün bunları,) sana en büyük mûcizelerimizden (bir kısmını) gösterelim diye (emrediyoruz.)"

---

[1] **Sır**: Bir kimsenin kendi kendisine veya başkasına gizlice söylediği, **ahfâ**: bir kimsenin içerisinde gizlediği, olacak fakat henüz olmamış bulunan şeyler demektir.

[2] Ayrıca (أَخْفَى) fiil olarak düşünülürse âyetin bu bölümü; "...Çünkü O, (kullarının) gizlediklerini bilir, kendi (sırlarını ise) gizlemiştir." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Bu soruda meâni bilginlerine göre ispat ve icab vardır ve "o bilgi sana kesinlikle geldi" demektir. **Hadis** ise; insana yakaza halinde veya uykuda vahiy veya işitme yoluyla gelen söz demektir. Aynı âyet için Bk. (Naziat: 15)

[4] Aynı konu için Bk. (Neml: 7, Kasas: 29)

[5] **Tuvâ**: Bazılarına göre bir vadi adıdır, bazılarına göre de kelime anlamıyla o an için mukaddes hale getirilen "gizlenmiş" bir vadidir. Bk. (Naziat: 16)

[6] Âyetin Arapçasının (وَأَهُشُّ بِهَا) bölümü sesli okunduğu zaman ağaçtan silkelenen yaprakların yere düşerken çıkardığı sese benzemektedir.

اِذْهَبْ اِلٰى فِرْعَوْنَ اِنَّهُ طَغٰى (٢٤) قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِى
صَدْرِى (٢٥) وَيَسِّرْ لِى اَمْرِى (٢٦) وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ
لِسَانِى (٢٧) يَفْقَهُوا قَوْلِى (٢٨) وَاجْعَلْ لِى وَزِيرًا مِنْ
اَهْلِى (٢٩) هٰرُونَ اَخِى (٣٠) اُشْدُدْ بِهٖ اَزْرِى (٣١) وَاَشْرِكْهُ
فِى اَمْرِى (٣٢) كَىْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا (٣٣) وَنَذْكُرَكَ كَثِيرًا
(٣٤) اِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيرًا (٣٥) قَالَ قَدْ اُوتِيتَ سُؤْلَكَ
يَا مُوسٰى (٣٦) وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً اُخْرٰى (٣٧) اِذْ
اَوْحَيْنَا اِلٰى اُمِّكَ مَا يُوحٰى (٣٨) اَنِ اقْذِفِيهِ فِى التَّابُوتِ
فَاقْذِفِيهِ فِى الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ
لِى وَعَدُوٌّ لَهُ وَاَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِنِّى وَلِتُصْنَعَ
عَلٰى عَيْنِى (٣٩) اِذْ تَمْشِى اُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ اَدُلُّكُمْ
عَلٰى مَنْ يَكْفُلُهُ فَرَجَعْنَاكَ اِلٰى اُمِّكَ كَىْ تَقَرَّ عَيْنُهَا
وَلَا تَحْزَنَ وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَنَّاكَ
فُتُونًا فَلَبِثْتَ سِنِينَ فِى اَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلٰى قَدَرٍ
يَا مُوسٰى (٤٠) وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِى (٤١) اِذْهَبْ اَنْتَ
وَاَخُوكَ بِاٰيَاتِى وَلَا تَنِيَا فِى ذِكْرِى (٤٢)

24- "(Şimdi) sen, Firavun'a git. Çünkü o, gerçekten azıttı." buyurdu.

25- (Mûsa): "Ey Rabbim! Benim göğsüme genişlik ver,"[1]

26- "Bana işimi kolaylaştır,"

27- "Dilimdeki anlatım bozukluğunu gider,"[2]

28- "Ki sözümü iyi anlasınlar,"

29-30- "Ailemden birisini, kardeşim Hârûn'u bana yardımcı kıl,"

31-32- "Onunla arkamı kuvvetlendir ve onu işimde bana ortak kıl,"

33- "Böylece Seni daha çok tesbih edelim."

34- "Ve Senin adını daha çok analım."

35- "Şüphesiz Sen, bizi (her an) görüp duruyorsun." dedi.

[1] Göğsümü îman ve Peygamberlik nuruyla nurlandır.

[2] Bu âyet: "Dilimden düğümü çöz," şeklinde de tercüme edilebilir. Bu âyetle ilgili olarak bazı tefsirlerdeki; Hz. Mûsa'nın çocukken, Firavunun tacını başından alması ile ilgili anlatılanların tamamı uydurma ve Yahûdî kaynaklı rivâyetlerdir.

36- (Allah): "Ey Mûsa! İstediklerin sana verilmiştir." buyurdu.

37- Ve devamla: "Yemin olsun, Biz sana (daha önce) bir defa daha lütufta bulunmuştuk."

38- "Bir zamanlar, annene vahyedilmesi gerekenleri (şöyle) vahyetmiştik:"

39- "(Ey Mûsa'nın annesi!): O (çocuğu)nu tahta sandığın içerisine koy ve derhal denize[3] bırak da su onu sahile çıkarsın. Onu (orada) Benim de düşmanım, onun da düşmanı olan birisi[4] alacaktır." (Sonra Allah: "Ey Mûsa!) Gözetimim altında yetiştirilmen için sana kendimden bir de sevgi verdim."[5] (buyurdu.)

40- (Devamla): "Ey Mûsa! Bir zamanlar kız kardeşin takip ederek seni (bulanlara): 'Ona iyi bakacak birisini size buluvereyim mi?' diyordu. (Biz de) derhal seni, sevinsin ve üzülmesin diye annene kavuşturduk. (Bir de) sen, bir insanı öldürünce,[6] (o zaman da) Biz seni sıkıntıdan kurtardık ve seni (bir kısım şeylerle) imtihan ettik. Medyen halkı arasında da yıllarca kaldın. Sonra da (Peygamberlik görevini yüklenecek) bir yaşa geldin."

41- "Seni kendime Peygamber olarak seçtim."

42- "Sen ve kardeşin, (size verdiğim) mûcizelerimle (insanlara) gidin ve Beni (onlara) anlatma hususunda (sakın) gevşek davranmayın."

[3] Burası; Nil nehrinin denize ulaştığı yer olabilir.

[4] Bu biri de firavun'dur.

[5] Âyetin son bölümü "gözümün önünde yetiştirilmen için, sana kendimden bir de sevgi verdim." şeklinde tercüme edilebilir. Ancak; esas anlamı tam anlaşılmayıp Allah'a göz isnadı yapılabilir korkusuyla bu ifâde yerine mecâzî anlamı tercih edilmiştir.

[6] Bk. (Kasas: 15)

اِذْهَبَا اِلٰى فِرْعَوْنَ اِنَّهُ طَغٰى ﴿٤٣﴾ فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَيِّنًا
لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ اَوْ يَخْشٰى ﴿٤٤﴾ قَالَا رَبَّنَا اِنَّنَا نَخَافُ اَنْ
يَفْرُطَ عَلَيْنَا اَوْ اَنْ يَطْغٰى ﴿٤٥﴾ قَالَ لَا تَخَافَا اِنَّنِى
مَعَكُمَا اَسْمَعُ وَاَرٰى ﴿٤٦﴾ فَأْتِيَاهُ فَقُولَا اِنَّا رَسُولَا
رَبِّكَ فَاَرْسِلْ مَعَنَا بَنِى اِسْرَآئِيلَ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ قَدْ جِئْنَاكَ
بِاٰيَةٍ مِنْ رَبِّكَ وَالسَّلَامُ عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى ﴿٤٧﴾ اِنَّا
قَدْ اُوحِىَ اِلَيْنَا اَنَّ الْعَذَابَ عَلٰى مَنْ كَذَّبَ وَتَوَلّٰى ﴿٤٨﴾
قَالَ فَمَنْ رَبُّكُمَا يَا مُوسٰى ﴿٤٩﴾ قَالَ رَبُّنَا الَّذِى اَعْطٰى
كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدٰى ﴿٥٠﴾ قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ
الْاُولٰى ﴿٥١﴾ قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّى فِى كِتَابٍ لَا يَضِلُّ
رَبِّى وَلَا يَنْسٰى ﴿٥٢﴾ اَلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ مَهْدًا
وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاَخْرَجْنَا
بِهِ اَزْوَاجًا مِنْ نَبَاتٍ شَتّٰى ﴿٥٣﴾ كُلُوا وَارْعَوْا اَنْعَامَكُمْ
اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِاُولِى النُّهٰى ﴿٥٤﴾ مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ
وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً اُخْرٰى ﴿٥٥﴾
وَلَقَدْ اَرَيْنَاهُ اٰيَاتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَاَبٰى ﴿٥٦﴾

43- "İkiniz (birden)[1] Firavun'a gidin. Çünkü o, gerçekten azıttı."

44- "Ona yumuşak söz söyleyin,[2] belki o, aklını başına alır veya korkar." buyurdu.

45- (O ikisi): "Ey Rabbimiz! Biz gerçekten onun bize karşı aşırı derecede (kötü) davranmasından yahut zulmetmesinden korkuyoruz." dediler.

46- (Allah): "Siz sakın korkmayın, çünkü Ben, sizinle birlikteyim, her şeyi işitir ve her şeyi görürüm." buyurdu.

47- (Ve devamla): "Haydi ona gidin ve 'Biz senin Rabbinin iki elçisiyiz, İsrâil oğullarını bizimle birlikte gönder ve onlara işkence etme. Sana Rabbinden mûcizelerle geldik. (Allah'ın azabından) ancak Onun gösterdiği yola uyanlar kurtulur.'[3] deyin."

48- "-'Bize: (Allah'ın) azabının, kesinlikle (Onu) yalanlayıp îman etmeyenlere ait olduğu vahyolundu.' deyin." buyurdu.

49- (Bunun üzerine Firavun onlara): "Ey Mûsa! Sizin Rabbiniz kim?" dedi.

50- (Mûsa): "Bizim Rabbimiz, her şeye (uygun) yaratılışını veren sonra da yolunu gösterendir!" dedi.

51- (Firavun da): "İlk çağlardaki kuşakların durumu nedir?" diye sordu.

52- (Mûsa): "Bunun bilgisi,[4] Rabbimin katındaki bir kitaptadır.[5] Benim Rabbim, şaşmaz ve unutmaz." dedi.

53- (Ve devamla): "Yeryüzünü sizin için bir döşek yapan, oradan sizin için yollar açan ve gökten su indiren Odur." (dedi.) (Ey insanlar!) Biz bu suyla çok çeşitli bitkiler çıkardık.[6]

54- Hem kendiniz yiyin hem de hayvanlarınızı otlatın. Şüphesiz bunda, sağlıklı akıl sahipleri için mûcizeler vardır.

55- (Ey insanlar!) Sizi o (yeryüzünden) yarattık,[7] yine oraya döndüreceğiz ve bir kez daha sizi oradan çıkaracağız.[8]

56- Yemin olsun, Biz o (Firavuna) mûcizelerimizin tümünü gösterdik; fakat o, (hepsini) yalanladı ve (inkârda) diretti.

---

[1] Allah, Hz. Mûsa'ya 24. âyette dua etmeden önce firavuna tek olarak gitmesini emretmişti. Duâdan sonra ise bu âyette, Hz. Hârûn'la beraber gitmesini istemektedir. Bu bir çelişki değildir. Zîrâ o esnada Hz. Hârûn Peygamber değildi.

[2] Bu âyetten, tebliğ yapan kimsenin insanlara karşı yumuşak ifâdeler kullanması gerektiği, anlaşılmaktadır. Ancak bu, inancından taviz vermesi anlamına gelmez. Zîrâ 42. âyette gevşeklik gösterilmesi yasaklanmaktadır. 47. ve 48. âyetlerde de tebliğin hangi ifâdelerle yapılacağı açıkça belirtilmektedir. Bu emrin uygulanma şekli ile ilgili olarak Bk. (Naziat: 18-19)

[3] Âyetin son bölümü: "selam hak yolda gidenleredir" şeklinde tercüme edilebilir.

[4] Kur'an'a göre **çağlar** üçe ayrılır: **İlk çağ:** Hz. Âdem'den, Firavun'un helâkine kadar olan dönemdir. **İkinci çağ:** Hz. Mûsa'dan, Hz. Muhammed (a.s)'a kadar olan dönemdir. Peygamberimizin hicretinden, kıyamete kadar olan dönem ise **son çağ**'dır. Bk. (Kasas: 43, 45 ve dipnotu. Elmalılı Sh. 3739)

[5] Yani Levh-i Mahfuz'dadır. Bu dönemin bilgisini ancak Allah bilir. Biz ise, Allah'ın bildirdiği kadarını biliriz. Bu döneme ait Kur'an dışı bilgilerin tamamı uydurmadır.

[6] Âyetin son bölümü, "Biz o su ile çeşitli bitkilerden çiftler çıkardık." şeklinde tercüme edilebilir. Konu ile ilgili olarak Bk. (Nahl: 15, Enbiyâ: 31, Zuhruf: 10)

[7] Bu ifâdeden, Hz. Âdem (a.s)'ın yeryüzünde yaratıldığını anlamak mümkün olduğu gibi (Celâleyn, İbnü Kesir) insanların yeryüzünün gıdalarından süzülerek yaratıldığını anlamak da mümkündür.

[8] Bu ifâdeden de Âhiret hayatının, cennet ve cehennemin yeryüzünde olmayacağını anlamak mümkündür. En doğrusunu ise Allah bilir.

قَالَ اَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ اَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَا مُوسٰى
(٥٧) فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِثْلِهٖ فَاجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ
مَوْعِدًا لَا نُخْلِفُهُ نَحْنُ وَلَٓا اَنْتَ مَكَانًا سُوًى (٥٨) قَالَ
مَوْعِدُكُمْ يَوْمُ الزِّينَةِ وَاَنْ يُحْشَرَ النَّاسُ ضُحًى (٥٩)
فَتَوَلّٰى فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُ ثُمَّ اَتٰى (٦٠) قَالَ لَهُمْ مُوسٰى
وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُمْ بِعَذَابٍ وَقَدْ
خَابَ مَنِ افْتَرٰى (٦١) فَتَنَازَعُوا اَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ وَاَسَرُّوا
النَّجْوٰى (٦٢) قَالُوا اِنْ هٰذَانِ لَسَاحِرَانِ يُرِيدَانِ اَنْ
يُخْرِجَاكُمْ مِنْ اَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ
الْمُثْلٰى (٦٣) فَاَجْمِعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ ائْتُوا صَفًّا وَقَدْ اَفْلَحَ
الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلٰى (٦٤) قَالُوا يَا مُوسٰى اِمَّا اَنْ تُلْقِيَ وَاِمَّا
اَنْ نَكُونَ اَوَّلَ مَنْ اَلْقٰى (٦٥) قَالَ بَلْ اَلْقُوا فَاِذَا حِبَالُهُمْ
وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ اِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ اَنَّهَا تَسْعٰى (٦٦)
فَاَوْجَسَ فٖى نَفْسِهٖ خٖيفَةً مُوسٰى (٦٧) قُلْنَا لَا تَخَفْ اِنَّكَ
اَنْتَ الْاَعْلٰى (٦٨) وَاَلْقِ مَا فٖى يَمٖينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا اِنَّمَا
صَنَعُوا كَيْدُ سَاحِرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ اَتٰى (٦٩)

57- (Firavun): "Ey Mûsa! Sen büyücülüğünle bizi, yurdumuzdan çıkarmaya mı geldin?" dedi.

58- "Madem öyle, biz de sana, buna benzer bir büyü[1] getireceğiz. Şimdi sen, seninle bizim aramızda, senin de bizim de itiraz edemeyeceğimiz uygun bir zaman ve yer[2] belirle." dedi.

59- (Mûsa): "Buluşmamız, bayram günü, kuşluk vaktinde insanların toplanma zamanı olsun." dedi.

60- Bunun üzerine Firavun, dönüp gitti ve hemen büyücülerini[3] toparlayıp (geri) geldi.

61- Mûsa, (Firavun ve büyücülere): "Yazıklar olsun size! Yalanlarınızı Allah'a yakıştırmayın. (Sonra) O, bir azap (göndererek) kökünüzü kurutur ve yalancılar kesinlikle perişan olur." dedi.

62- Bunun üzerine (büyücüler,) kendi aralarında fısıldaşarak durumlarını tartıştılar.

63- (Sonunda büyücüler Firavuna): "Bunlar, kesinlikle sihirleriyle sizi yurdunuzdan sürüp çıkarmak ve şerefli dininizi yok etmek isteyen iki büyücüdür." dediler.

64- (Ve devamla): "Haydi, bütün maharetlerinizi toparlayın, sonra da sırayla gelin. Bugün kim üstün gelirse, o kazanacaktır." (dediler.)

65- (Büyücüler): "Ey Mûsa! Maharetini ya sen ortaya koy, ya da önce biz koyalım." dediler.

66- (Mûsa): "Hayır, maharetinizi (önce) siz ortaya koyun." dedi. Sonra bir de ne görsün! Onların ipleri ve değnekleri, yaptıkları büyüden dolayı kendisine gerçekten yürüyorlarmış gibi geldi.

67- Mûsa birdenbire, içerisinde bir korku hissetti.[4]

68- (Biz ona): "Korkma! Şüphesiz, üstün gelecek (birisi varsa,) o da sensin." dedik.

69- (Ve devamla): "(Ey Mûsa!) Sağ elindeki (âsâ)nı yere at da onların yaptıklarını yutuversin. Çünkü onların yaptıkları sadece bir büyücü hilesidir. Büyücü(ler), ne yaparsa yapsın asla iflah olmaz." dedik.

---

[1] **Büyü** (**sihir**): Ne olursa olsun, sebebi gizli olan ince şey demektir. Büyünün terim anlamı ise; sebebi gizli olmakla beraber gerçeğin zıddına şarlatanlık ve hilekârlık yoluyla yapılan her hangi bir kötü şey demektir. Büyüde esrarengiz bir şekilde hakkı bâtıl, bâtılı hak, hakikati hayal, hayali hakikat diye göstermek olduğu için sebebini herkesin bilemeyeceği her hangi bir gerçek şey bile insanları kandırmak için kullanılırsa, sihir olur. Îmansızlık, ahlâksızlık sihrin esasıdır. Büyücüler, ilimden, sanayiden, edebiyattan, felsefeden de istifâde edebilirler.

[2] (مَوْعِدْ) kelimesi ism-i zaman ve ism-i mekân olduğu için bu şekilde tercüme edilmiştir.

[3] Bu âyet, "Bunun üzerine Firavun, dönüp gitti ve hilelerini hazırlayıp (geri) geldi." şeklinde tercüme edilebilir.

[4] Hz. Mûsa (a.s)'ın korkusunun sebebi, büyücülerin yaptıkları büyünün kendi mûcizesine benzemesinden ve insanların bu yüzden kendisine inanmaması tehlikesinden, olabilir.

ثُمَّ لَنَحْنُ اَعْلَمُ بِالَّذ۪ينَ هُمْ اَوْلٰى بِهَا صِلِيًّا ﴿٧٠﴾ وَاِنْ مِنْكُمْ
اِلَّا وَارِدُهَاۚ كَانَ عَلٰى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّاۚ ﴿٧١﴾ ثُمَّ نُنَجِّي
الَّذ۪ينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِم۪ينَ ف۪يهَا جِثِيًّا ﴿٧٢﴾ وَاِذَا تُتْلٰى
عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا لِلَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اَيُّ
الْفَر۪يقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَاَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾ وَكَمْ اَهْلَكْنَا
قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ اَحْسَنُ اَثَاثًا وَرِءْيًا ﴿٧٤﴾ قُلْ مَنْ كَانَ
فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمٰنُ مَدًّاۚ حَتّٰى اِذَا رَاَوْا مَا
يُوعَدُونَ اِمَّا الْعَذَابَ وَاِمَّا السَّاعَةَۜ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ
شَرٌّ مَكَانًا وَاَضْعَفُ جُنْدًا ﴿٧٥﴾ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْر۪ي مِنْ
تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَاۜ وَذٰلِكَ جَزٰٓؤُا مَنْ تَزَكّٰىۙ
﴿٧٦﴾ وَلَقَدْ اَوْحَيْنَٓا اِلٰى مُوسٰٓى اَنْ اَسْرِ بِعِبَاد۪ي فَاضْرِبْ
لَهُمْ طَر۪يقًا فِي الْبَحْرِ يَبَسًاۙ لَا تَخَافُ دَرَكًا وَلَا تَخْشٰى
﴿٧٧﴾ فَاَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِه۪ فَغَشِيَهُمْ مِنَ الْيَمِّ مَا
غَشِيَهُمْۜ ﴿٧٨﴾ وَاَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدٰى ﴿٧٩﴾ يَا
بَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪يلَ قَدْ اَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ عَدُوِّكُمْ وَوَاعَدْنَاكُمْ جَانِبَ
الطُّورِ الْاَيْمَنَ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوٰى ﴿٨٠﴾

70- Bunun üzerine büyücüler, secdeye kapanarak; "Hârûn ve Mûsa'nın Rabbine îman ettik." dediler.

71- (Firavun, büyücülere): "Ben size izin vermeden siz, ona (Mûsa'ya) inandınız ha?[1] Demek ki size büyüyü öğreten büyüğünüz oymuş.[2] O halde ben de hangimizin azabı daha şiddetli ve daha sürekliymiş öğrenmeniz için sizin ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim ve sizi hurma dallarına asacağım." dedi.

72- (Büyücüler): "Seni, bize gelen apaçık mûcizelere ve bizi yaratana asla tercih etmeyeceğiz. (Bizim hakkımızda) ne hüküm vereceksen ver. Sen ancak bu dünya hayatında hükmünü geçirebilirsin." dediler.

73- (Ve devamla): "Biz, Rabbimize günâhlarımızı ve sihir dolayısıyla bizi kendisine karşı zorladığın (suçlarımızı) bağışlaması için îman ettik. Allah, (senden) daha hayırlı ve (azap verme bakımından) daha devamlıdır." (dediler.)

74- Gerçek şu ki, kim Rabbine günâhkâr olarak gelirse, şüphesiz onun için cehennem vardır. O, orada, ne ölür (kurtulur), ne de (rahat bir şekilde) yaşar.

75- Kim de Ona inanıp (inandığı) iyi işleri yaşayarak Ona gelirse, işte onlar için de yüksek dereceler vardır.

76- (O dereceler de) içlerinde sonsuz kalacakları, zemîninden ırmaklar akan Adn cennetleridir. İşte (günâhlardan) arınmışların mükâfatı da budur.

77- Yemin olsun, Biz Mûsa'ya: "(İnanan) kullarımı geceleyin yürüyüşe geçirmesini, yetişilmekten korkmadan ve endişeye kapılmadan onlara denizde kuru bir yol açmasını." vahyettik.

78- Firavun (da) ordularıyla onların peşine düştü. (Sonunda) deniz, onları bir anda yutuverdi.[3]

79- Firavun, kendi toplumunu saptırdı ve onları hak yola iletmedi.

80- Ey İsrâil oğulları! Yemin olsun (işte böylece) sizi, düşmanınızdan kurtardık ve sizden dağı sağınıza alarak gitmenizi istedik, üzerinize de (katımızdan) tatlı ve etli yiyecekler[4] indirdik.[5]

---

[1] Firavun'un bu ifâdesinden; Firavunlar ve benzerlerinin, insanların nelere inanacaklarına kadar onlara zulmettikleri ve bunun, onların genel mantığı olduğu anlaşılmaktadır. Bunun mefhum-i muhalifini alırsak, insanlara böyle davrananların da; firavun mantıklı kimseler olduğu anlaşılır. Bk. (A'raf: 123, Tâ Hâ: 71)

[2] Aslında firavun, büyücülerin büyü yapmayı Hz. Mûsa'dan öğrenmediklerini biliyordu. Zîrâ Hz. Mûsa firavuna gelmeden, o büyücüler zâten büyü yapıyorlardı.

[3] Âyetin son bölümü, "denizden onları içine alan şey onları boğdu." şeklinde tercüme edilebilir.

[4] **Menn**: bazı çöl bitkileri tarafından salgılanan tatlı, sakızımsı bir yiyecek demektir. Genelde "kudret helvası" diye tercüme edilen menn; Allah'ın Hz. Mûsa ve kavmine çölde ihsan ettiği ve ne olduğunu en iyi kendisinin bildiği tatlı bir yemektir. **Selva:** bıldırcın kuşu veya mahrumiyetten sonra insanı doyuran şey demek olan selva; Allah'ın Hz. Mûsa ve kavmine çölde ihsan ettiği ve ne olduğunu en iyi kendisinin bildiği etli ve yağlı yemektir. Bk. (Bakara: 57, A'raf: 160)

[5] Âyetin son bölümü, "üzerinize de (katımızdan) kudret helvası ve bıldırcın eti indirdik." şeklinde de tercüme edilebilir.

كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ
عَلَيْكُمْ غَضَبِي وَمَنْ يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوٰى
﴿٨١﴾ وَاِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ وَاٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ
اهْتَدٰى ﴿٨٢﴾ وَمَا اَعْجَلَكَ عَنْ قَوْمِكَ يَا مُوسٰى ﴿٨٣﴾ قَالَ
هُمْ اُولَاءِ عَلٰى اَثَرِي وَعَجِلْتُ اِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضٰى ﴿٨٤﴾
قَالَ فَاِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَاَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ
﴿٨٥﴾ فَرَجَعَ مُوسٰى اِلٰى قَوْمِهِ غَضْبَانَ اَسِفًا قَالَ يَا قَوْمِ
اَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعْدًا حَسَنًا اَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ
اَمْ اَرَدْتُمْ اَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَاَخْلَفْتُمْ
مَوْعِدِي ﴿٨٦﴾ قَالُوا مَا اَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلْكِنَا وَلٰكِنَّا
حُمِّلْنَا اَوْزَارًا مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنَاهَا فَكَذٰلِكَ اَلْقَى
السَّامِرِيُّ ﴿٨٧﴾ فَاَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُوَارٌ فَقَالُوا
هٰذَا اِلٰهُكُمْ وَاِلٰهُ مُوسٰى فَنَسِيَ ﴿٨٨﴾ اَفَلَا يَرَوْنَ اَلَّا يَرْجِعُ
اِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٨٩﴾ وَلَقَدْ
قَالَ لَهُمْ هٰرُونُ مِنْ قَبْلُ يَا قَوْمِ اِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ وَاِنَّ رَبَّكُمُ
الرَّحْمٰنُ فَاتَّبِعُونِي وَاَطِيعُوا اَمْرِي ﴿٩٠﴾

81- (Ey İsrâil oğulları!) Size verdiğimiz rızıkların, temizlerinden yiyin ve bu konuda sakın azgınlık yapmayın. Yoksa üzerinize gazabım mutlaka iner. Benim gazabımın üzerine indiği kimse de kesinlikle boşa gider.

82- Gerçekten Ben, (günâhlarına) tevbe eden, inanan ve (inandığı) iyi işleri yaşayan sonra da hak yol üzere devam eden kimseyi kesinlikle bağışlarım.

83- Ey Mûsa! Seni toplumundan (bu kadar) çabuk ayrılıp (gelmeye) sevk eden şey[1] nedir?

84- (Mûsa): "Onlar benim peşimdeler. Ey Rabbim! Ben, benden râzı olasın diye sana gelmekte acele ettim." dedi.

85- (Allah): "(Ey Mûsa!) Biz senden sonra toplumunu imtihan ettik ve Sâmirî[2] onları saptırdı." buyurdu.

86- Bunun üzerine Mûsa, öfkeli ve üzüntülü olarak toplumuna döndü. (Onlara): "Ey kavmim! Rabbiniz size güzel bir vaatte bulunmadı mı? (Yoksa) size (verilen) süre pek uzun mu geldi? Yoksa Rabbinizden size bir gazabın inmesini mi istediniz de bana verdiğiniz sözden caydınız?" dedi.

87- (Onlar da:) "Biz, sana verdiğimiz sözden kendi isteğimizle dönmedik. Ancak o (firavun) toplumunun süs eşyalarından bir miktar almıştık, (sonra) onları (ateşe) attık, Sâmirî de (kendisindekileri ateşe) attı." dediler.

88- Böylece (Samiri ve adamları) onlara, böğürme sesi verebilen[3] bir buzağı heykeli yaparak: "İşte sizin de Mûsa'nın da ilâhı budur. Ama (Mûsa, onu) unuttu." dediler.

89- (Onlar,) onun kendilerine cevap bile veremediğini, zarar da fayda da sağlama gücünün olmadığını bilmiyorlar mı?

90- Gerçekten Hârûn, onlara daha önce: "Ey kavmim! Siz, bununla kesinlikle imtihan ediliyorsunuz. Şüphesiz sizin Rabbiniz çok merhametli olan (Allah)'tır. Şu halde bana uyun ve emrime itaat edin." demişti.

[1] Burada Allah, Hz. Mûsa'nın yeni Müslüman oldukları bir dönemde halkına rehberlikten geri durarak, onları yalnız bırakmaması gerektiğini ima etmektedir. Zîrâ Hz. Mûsa, Rabbini görme hevesiyle Sina dağına çabuk varabilmek için yolda onlardan ayrılmış ve buluşma yerine yalnız ulaşmıştı.

[2] **Sâmirî**: Hz. Mûsa'nın kavmine Mısır'dan katılan ve Hz. Mûsa, Sina dağında iken bir buzağı heykeli yapıp insanları ona tapmaya çağıran şahıstır.

[3] Bu buzağı heykelinin bir kısım yerlerindeki delikler, rüzgâra doğru döndürülünce bazı sesler çıkarıyor, İsrâil oğulları da aslında böğürmediği halde bunu böğürüyor zannediyorlardı. Bk. (A'raf: 148)

قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ عَاكِفٖينَ حَتّٰى يَرْجِعَ اِلَيْنَا مُوسٰى
﴿٩١﴾ قَالَ يَا هٰرُونُ مَا مَنَعَكَ اِذْ رَاَيْتَهُمْ ضَلُّوا ﴿٩٢﴾ اَلَّا
تَتَّبِعَنِ اَفَعَصَيْتَ اَمْرٖى ﴿٩٣﴾ قَالَ يَبْنَؤُمَّ لَا تَاْخُذْ
بِلِحْيَتٖى وَلَا بِرَاْسٖى اِنّٖى خَشٖيتُ اَنْ تَقُولَ فَرَّقْتَ بَيْنَ
بَنٖى اِسْرَاۤئٖيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلٖى ﴿٩٤﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكَ
يَا سَامِرِيُّ ﴿٩٥﴾ قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهٖ فَقَبَضْتُ
قَبْضَةً مِنْ اَثَرِ الرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذٰلِكَ سَوَّلَتْ لٖى نَفْسٖى
﴿٩٦﴾ قَالَ فَاذْهَبْ فَاِنَّ لَكَ فِى الْحَيٰوةِ اَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ
وَاِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَنْ تُخْلَفَهُ وَانْظُرْ اِلٰۤى اِلٰهِكَ الَّذٖى
ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِى الْيَمِّ
نَسْفًا ﴿٩٧﴾ اِنَّمَا اِلٰهُكُمُ اللّٰهُ الَّذٖى لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ وَسِعَ
كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾ كَذٰلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ اَنْبَاۤءِ
مَا قَدْ سَبَقَ وَقَدْ اٰتَيْنَاكَ مِنْ لَدُنَّا ذِكْرًا ﴿٩٩﴾ مَنْ اَعْرَضَ
عَنْهُ فَاِنَّهُ يَحْمِلُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وِزْرًا ﴿١٠٠﴾ خَالِدٖينَ فٖيهِ
وَسَاۤءَ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ حِمْلًا ﴿١٠١﴾ يَوْمَ يُنْفَخُ فِى
الصُّورِ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمٖينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿١٠٢﴾

91- (Onlar da Hârûn'a): "Mûsa bize dönüp gelinceye kadar, biz ona tapmaya kesinlikle devam edeceğiz." dediler.

92- (Mûsa gelince:) "Ey Hârûn! Onların saptıklarını gördüğün zaman seni (dediklerimi[1] yapmaktan) alıkoyan şey neydi?" dedi.

93- "Niçin benim yolumu takip etmedin, (yoksa) bana karşı mı geldin?"[2] (dedi.)

94- (Hârûn da): "Ey annemin oğlu! Sakalımı ve saçımı yolma.[3] Ben, senin: 'dediğime bakmadın da İsrâil oğulları arasına ayrılık soktun' demenden korktum." dedi.

95- (Mûsa Sâmirî'ye dönerek): "Ey Samiri! Senin esas maksadın nedir?" dedi.

96- (Samiri): "Ben, (senin dininde) o (İsrail oğullarının) görmedikleri bir takım şeyler gördüm ve elçi (Cebrâil)'in öğretilerinden bir kısmını aldım, (dininden) çıkartıp attım.[4] Bunu bana nefsim hoş gösterdi." dedi.[5]

97- (Mûsa da): "Derhal (buradan) git! Bundan böyle senin hayatta (hak ettiğin cezâ); 'aman bana dokunmayın'[6] diyerek (toplumun dışına) atılmandır. (Ayrıca) senin için asla kurtulamayacağın bir cezâ günü de var. İbadet edip durduğun şu ilâhına bir bak! Biz onu kesinlikle yakacağız, sonra parça parça edip denizde atacağız." dedi.

98- (Ve devamla): "Sizin tek ilâhınız; kendisinin dışında ilâh olmayan, bilgisiyle her şeyi kuşatan Allah'tır." (dedi.)

99- (Ey Muhammed işte böylece,) sana geçmiş toplumların haberlerinden bir bölümünü anlattık. Şüphesiz sana da kendi katımızdan bir zikir (olan Kur'an'ı) verdik.

100- Kim bundan yüz çevirirse, şüphesiz o, kıyamet günü büyük bir günâh yüklenecektir.

101- Onlar, o (yükün altı)nda sürekli kalacaklardır. Bu yük, kıyamet günü onlar için ne kötü bir yüktür!

102- İşte o günde, sûr'a üfürülür ve Biz, o zaman günâhkârları, (gözleri korkudan) gömgök bir halde (mahşerde) toplarız.

---

[1] Hz. Mûsa'nın Hârûn'a dedikleri için Bk. (A'raf: 142)

[2] 92 ve 93. âyet birlikte, "(Mûsa gelince:) 'Ey Hârûn! Onların saptıklarını gördüğün zaman seni, benim yolumu takip etmekten alıkoyan şey neydi? (Yoksa) bana karşı mı geldin?' dedi." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Türkçe de "başımı ve tutma", yerine "saçımı ve yolma" ifâdeleri kinâye olarak kullanıldığı için böyle tercüme edilmiştir. Bk. (A'raf: 150)

[4] Yani, Samiri: "Mûsa'nın dininde işime gelmeyen hükümler gördüm. Bunları beğenmediğim için onun dinini kendi düşüncelerime göre yorumlayıp bazı eklemeler ve eksiltmeler yaptım. Doğrudan doğruya inkâr etseydim belki buna muvaffak olamazdım." diyerek, ta o günden bugünkü toplum ve sistem mühendislerine sahtekârca bir yöntem öğretmiştir. Bu yöntemin ana ilkesi: "inkâr etme, gönlüne göre düzenle" mantığıdır.

[5] Bu âyet: "Ben onların görmedikleri bir şey gördüm: (Sana gelen) elçinin (Cebrâil'in) izinden bir avuç (toprak) aldım ve onu (erimiş madenin içine) attım. Bunu, bana nefsim hoş gösterdi. dedi." şeklinde de tercüme edilebilir. Ancak bu tercüme; Samiri gibi birisinin Cebrâil'i görmesinin mümkün olamayacağından dolayı, tercih edilmemiştir.

[6] Hz. Mûsa'nın dinindeki cezâlardan biri de; "suçlunun toplumdan soyutlanarak, boykot edilmesi ve insanın kendisinin de kovulmuşluğunu ilân ederek hiç kimsenin kendisine yaklaşmamasını, söylemesi cezâsı" idi.

يَتَخَافَتُونَ بَيْنَهُمْ اِنْ لَبِثْتُمْ اِلَّا عَشْرًا ﴿١٠٣﴾ نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا
يَقُولُونَ اِذْ يَقُولُ اَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً اِنْ لَبِثْتُمْ اِلَّا يَوْمًا ﴿١٠٤﴾
وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْجِبَالِ فَقُلْ يَنْسِفُهَا رَبّ۪ي نَسْفًا ﴿١٠٥﴾
فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾ لَا تَرٰى ف۪يهَا عِوَجًا وَلَٓا اَمْتًا ﴿١٠٧﴾
يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ الدَّاعِيَ لَا عِوَجَ لَهُ وَخَشَعَتِ الْاَصْوَاتُ
لِلرَّحْمٰنِ فَلَا تَسْمَعُ اِلَّا هَمْسًا ﴿١٠٨﴾ يَوْمَئِذٍ لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ
اِلَّا مَنْ اَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا ﴿١٠٩﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ
اَيْد۪يهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُح۪يطُونَ بِه۪ عِلْمًا ﴿١١٠﴾ وَعَنَتِ
الْوُجُوهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّومِ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ﴿١١١﴾
وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا
وَلَا هَضْمًا ﴿١١٢﴾ وَكَذٰلِكَ اَنْزَلْنَاهُ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا
ف۪يهِ مِنَ الْوَع۪يدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ اَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ﴿١١٣﴾
فَتَعَالَى اللّٰهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْاٰنِ مِنْ قَبْلِ اَنْ
يُقْضٰٓى اِلَيْكَ وَحْيُهُ وَقُلْ رَبِّ زِدْن۪ي عِلْمًا ﴿١١٤﴾ وَلَقَدْ
عَهِدْنَٓا اِلٰٓى اٰدَمَ مِنْ قَبْلُ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ عَزْمًا ﴿١١٥﴾ وَاِذْ
قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوا لِاٰدَمَ فَسَجَدُٓوا اِلَّٓا اِبْل۪يسَ اَبٰى ﴿١١٦﴾

103- (Ve o günâhkârlar,) kendi kendilerine: “(dünyada) on günden fazla kalmadınız.”[1] diye sayıklarlar.

104- (Hâlbuki) onların en akıllılarının: “(dünyada) bir günden fazla kalmadınız.” dediği zaman; ne demek istediklerini Biz daha iyi biliriz.

105- (Ey Muhammed!): Sana dağlar(ın kıyametteki durumunu) sorarlarsa, (onlara) derhal: “Rabbim, onları darmadağın edip savuracak.” de.[2]

106- (Ve devamla): “Yerlerini bomboş, dümdüz bir halde bırakacak,”

107- “O (alanda) hiçbir engebe ve tümsek göremeyeceksin,” (de.)

108- O gün (insanlar,) hiçbir tarafa sapmadan o davetçiye[3] uyarlar. Rahman (olan Allah)'a karşı sesler kısılır ve (o esnada) fısıltıdan başka bir şey de işitemezsin.

109- O gün, Rahman (olan Allah)'ın kendisine izin verdiği ve sözünden hoşlandığı kimseden başkasının şefâati, (hiç kimseye) bir fayda vermez.

110- O (Allah), onların yaptıklarını da yapacaklarını da bilir. Fakat onların bilgisi Onu asla kapsayamaz.

111- (Artık) bütün yüzler, diri ve bütün yarattıklarını gözetip duran (Allah)'a boyun eğmiştir ve (âhirete) kâfir olarak gelen de gerçekten perişan olmuştur.

112- (Âhirete) kim de (inandığı) iyi işleri yaşayıp Müslüman olarak (gelirse), haksızlıktan ve hakkının yeneceğinden asla korkmaz.

113- İşte böylece Biz, o (Kur'an'ı), Arapça bir Kur'an olarak indirdik ve sakınırlar yahut onlara bir ibret ve uyanış verir diye onda ikazları, tekrar tekrar açıkladık.

114- Gerçek hükümdar olan Allah, yüceler yücesidir. (Ey Muhammed!) Kur'an sana vahyedi-lirken, onun indirilişi bitmeden önce, (unutma korkusu ile) tekrarda acele edip durma[4] ve: “Ey Rabbim, ilmimi artır.” de.

115- Yemin olsun Biz, (ağaçtan yemeden) önce Âdem'den söz almıştık.[5] Fakat o, (bunu) unuttu. Ve Biz, onda bir kararlılık bulamadık.

116- Biz, meleklere: “Âdem'e secde edin.” deyince, iblis'in dışında (diğerleri) secde ettiler, o ise (Âdem'e secdeden) çekindi.[6]

---

[1] Yani dünya hayatının çok kısa olduğunu ifâde etmeye çalışırlar.

[2] Kur'an'da Peygamberimize(يَسْأَلُونَكَ) şeklinde sorulan sorudan sonra, “de” şeklinde söylemesi istenilen ifâdelerin buranın dışında başka bir yerde başında (ف) yoktur. Burada olmasının sebebi ise, sorunun henüz sorulmadığını ve cümlenin şart ifâde ettiğini göstermektedir ve cevap için kullanılmıştır. (Kurtubî) Tercüme de bu yüzden yukarıdaki gibi yapılmıştır.

[3] Bu davetçi İsrâfîl'dir.

[4] Peygamberimiz vahyi alırken Kur'an'ın âyetlerini, vahyin inişi sona ermeden tekrar ediyor ve onları unutmaktan korkuyordu. Bu ise onu, çok yoruyordu. Allah, onun kalbini rahatlatmak için bu âyeti indirmiştir. Konuyla ilgili Bk. (Kıyame: 16-19, A'la: 6)

[5] Bk. (Bakara: 35, A'raf: 19)

[6] Bk. (Bakara: 31, Sad: 74, Hicr: 15,31, A'raf: 11, İsrâ: 61, Kehf: 50)

فَقُلْنَا يَٓا اٰدَمُ اِنَّ هٰذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكُمَا
مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقٰى ﴿١١٧﴾ اِنَّ لَكَ اَلَّا تَجُوعَ ف۪يهَا وَلَا تَعْرٰى
﴿١١٨﴾ وَاَنَّكَ لَا تَظْمَؤُا ف۪يهَا وَلَا تَضْحٰى ﴿١١٩﴾ فَوَسْوَسَ
اِلَيْهِ الشَّيْطَانُ قَالَ يَٓا اٰدَمُ هَلْ اَدُلُّكَ عَلٰى شَجَرَةِ الْخُلْدِ
وَمُلْكٍ لَا يَبْلٰى ﴿١٢٠﴾ فَاَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْاٰتُهُمَا
وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَعَصٰٓى اٰدَمُ رَبَّهُ
فَغَوٰى ﴿١٢١﴾ ثُمَّ اجْتَبٰيهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدٰى ﴿١٢٢﴾ قَالَ
اهْبِطَا مِنْهَا جَم۪يعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ فَاِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ
مِنّ۪ي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقٰى ﴿١٢٣﴾
وَمَنْ اَعْرَضَ عَنْ ذِكْر۪ي فَاِنَّ لَهُ مَع۪يشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ
يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَعْمٰى ﴿١٢٤﴾ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَن۪ٓي اَعْمٰى
وَقَدْ كُنْتُ بَص۪يرًا ﴿١٢٥﴾ قَالَ كَذٰلِكَ اَتَتْكَ اٰيَاتُنَا فَنَس۪يتَهَا
وَكَذٰلِكَ الْيَوْمَ تُنْسٰى ﴿١٢٦﴾ وَكَذٰلِكَ نَجْز۪ي مَنْ اَسْرَفَ
وَلَمْ يُؤْمِنْ بِاٰيَاتِ رَبِّه۪ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَشَدُّ وَاَبْقٰى ﴿١٢٧﴾
اَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ
ف۪ي مَسَاكِنِهِمْ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِاُو۬لِي النُّهٰى ﴿١٢٨﴾

117- (Bunun üzerine): "Ey Âdem! Bu (iblis) gerçekten sana da eşine de düşmandır. Sakın o, sizi cennetten çıkarmasın, sonra sıkıntıya düşersin." dedik.

118- (Ve devamla): Sen (cennette) acıkmayacaksın ve çıplak[1] da kalmayacaksın."

119- "Ve sen, burada susamayacaksın ve (güneşten) yanmayacaksın da." (dedik.)

120- Sonunda şeytan, onun kalbine kötülük verip: "Ey Âdem! Sana sonsuzluk ağacını ve yok olmayacak bir saltanatı haber vereyim mi?" dedi.[2]

121- (Bunun üzerine) ikisi birden ondan yiyince, derhal ayıp yerleri kendilerine açılıverdi[3] ve hemen üzerlerini cennet yapraklarıyla örtmeye başladılar. Böylece Âdem, Rabbine karşı geldi ve yolunu şaşırdı.

122- Sonra Rabbi onu (kendisine Peygamber olarak) seçti, tevbesini kabul etti ve hak yolu gösterdi.

123- (Allah): "(Haydi) ikiniz de[4] oradan (cennetten) birbirinize düşman olarak birlikte (dünyaya) inin. Benden size bir yol gösterici geldiği zaman, kim Benim mesajıma uyarsa o, asla sapmaz ve sıkıntıya düşmez." dedi.

124- (Ve devamla): "Kim de Benim dinimden yüz çevirirse, artık onun için (dünyada) sıkıntılı bir hayat vardır ve Biz onu kıyamet günü huzurumuza kör olarak getireceğiz." (dedi)

125- (Ve onlar, o zaman): "Ey Rabbim! Ben gören biriyken, beni huzuruna niye kör olarak getirdin?" diyecekler.

126- (Allah da): "İşte öyle, sana âyetlerimiz geldiğinde sen onları unutmuştun. Bugün de sen unutuluyorsun." diyecek.[5]

127- İşte gaflete düşenleri ve Rabbinin âyetlerine inanmayanları Biz, böyle cezâlandırırız. Âhiretin azabı ise gerçekten çok şiddetli ve sonsuzdur.

128- (Mekkeli müşrikleri,) yurtlarında gezip durdukları, kendilerinden önce helâk ettiğimiz nice nesillerin (akıbeti,) hak yola yöneltmedi mi? Gerçekten bunlarda, akıl sahipleri için ibretler vardır.

---

[1] Hz. Âdem ve Hz. Havva cennette Hıristiyanların zannettikleri gibi çıplak değillerdi.

[2] Bu âyette şeytanın vesvese verdiği şahıs sadece Hz. Âdem'dir. Ancak A'raf sûresinde Hz. Âdem'e Hz. Havva ile beraber vesvese verdiği ifâde edilmektedir. Buradan şeytanın vesvesesinin bir defa olmadığı anlaşılmaktadır. Bk. (A'raf: 20)

[3] Bk. (A'raf: 22)

[4] Yani; ey Âdem ile eşi ve ey iblis, inananlar ve şeytanlar olarak. Bk. (A'raf: 24)

[5] Bu ifâdeden, Allah'ın, bu tip kimselerle âhirette zarif bir şekilde istihza edeceği anlaşılmaktadır.

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَاَجَلٌ مُسَمًّىۜ
﴿١٢٩﴾ فَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ
طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَاۚ وَمِنْ اٰنَٓائِ الَّيْلِ فَسَبِّحْ
وَاَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضٰى ﴿١٣٠﴾ وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ اِلٰى
مَا مَتَّعْنَا بِهٓ اَزْوَاجًا مِنْهُمْ زَهْرَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ
فِيهِۜ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَاَبْقٰى ﴿١٣١﴾ وَاْمُرْ اَهْلَكَ بِالصَّلٰوةِ
وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَاۜ لَا نَسْـَٔلُكَ رِزْقًاۜ نَحْنُ نَرْزُقُكَۜ وَالْعَاقِبَةُ
لِلتَّقْوٰى ﴿١٣٢﴾ وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِاٰيَةٍ مِنْ رَبِّهۜ اَوَلَمْ تَأْتِهِمْ
بَيِّنَةُ مَا فِي الصُّحُفِ الْاُولٰى ﴿١٣٣﴾ وَلَوْ اَنَّٓا اَهْلَكْنَاهُمْ بِعَذَابٍ
مِنْ قَبْلِه۪ لَقَالُوا رَبَّنَا لَوْلَٓا اَرْسَلْتَ اِلَيْنَا رَسُولًا فَنَتَّبِعَ اٰيَاتِكَ
مِنْ قَبْلِ اَنْ نَذِلَّ وَنَخْزٰى ﴿١٣٤﴾ قُلْ كُلٌّ مُتَرَبِّصٌ فَتَرَبَّصُواۚ
فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ اَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدٰى ﴿١٣٥﴾

سُورَةُ الْوَاقِعَةِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُۙ ﴿١﴾ لَيْسَ لِوَقْعَتِهَا كَاذِبَةٌۢ ﴿٢﴾

129- Eğer Rabbinin, (önceden) verilmiş bir sözü ve belirlenmiş bir süre olmasaydı, onlar derhal helâk edilirlerdi.[1]

130- (Ey Muhammed!) Sen, onların söylediklerine karşı sabırlı ol. Rabbinin rızasına erebilmek için güneşin doğuşundan önce de batışından önce de Rabbini hamd ile (sürekli olarak) an. Gecenin bir bölümü ile gündüzleri de Rabbini (sürekli olarak) an.[2]

131- O (kâfirlerden) bir kaçını, imtihan etmek için yararlandırdığımız dünya hayatının süslerine gözünü dikme. Senin Rabbinin rızkı, hem daha hayırlı, hem de daha süreklidir.

132- Ailene (ve ümmetine) namazı emret ve onda kararlı davran. Biz, senin geçim peşinde koşmanı da istemiyoruz. Zâten senin geçimini, Biz sağlıyoruz. En güzel sonuç, Allah'tan hakkıyla sakınanlarındır.

133- O (Mekkeli müşriklere) daha önce inen kutsal kitaplara (ilişkin) açıklamalar (bulunan Kur'an) gelmedi mi? de: "(Muhammed'in) bize kendi Rabbinden bir mûcize getirmesi gerekmez miydi?" dediler.

134- Eğer Biz, onları bu (Kur'an)'dan önce herhangi bir azapla helâk etseydik, (bu sefer de) kesinlikle: "Ey Rabbimiz! Ne olurdu, bize bir elçi gönderseydin de şu rezilliğe ve rüsvalığa düşmeden önce Senin âyetlerine uysaydık!" diyeceklerdi.

135- (Ey Muhammed! Sen de onlara): "Şimdi hepimiz bekleme dönemindeyiz. Biraz bekleyin bakalım, pek yakında hangimizin hak yolda olduğunu, hangimizin de doğru yönde ilerlediğini öğreneceksiniz." de.[3]

46- VÂKIA SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- O kıyamet kopunca,

2- Artık onun gerçekleşmesini yalanlayacak (kimse) yoktur.[4]

---

[1] **Lizam**: Âd ve Semûd toplumlarında olduğu gibi hemen Dünyada yapışan azap demektir.

[2] Bu âyette beş vakit namazın zamanları belirlenmiştir. Şöyle ki; güneşin doğuşundan önce; **sabah** namazı, batışından önce; **ikindi** namazı, gecenin bir bölümü; **akşam** ve **yatsı** namazları ve gündüzleri de; **öğle** namazı vaktine işarettir. Bu vakitler Peygamberimizin uygulamaları ile de sâbittir.

[3] Bu âyet, "Herkes gözetlemektedir. Gözetleyin bakalım. Hak yolun sahipleri kimdir, doğru yolda olan kimdir, pek yakında bileceksiniz!" diye de tercüme edilebilir.

[4] Yani, kıyamet kopmadan önce yalanlayanlar, o meydana gelince artık inkâr edemeyip, mecburen kabul edecektir.

خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ ﴿٣﴾ اِذَا رُجَّتِ الْاَرْضُ رَجًّا ﴿٤﴾ وَبُسَّتِ
الْجِبَالُ بَسًّا ﴿٥﴾ فَكَانَتْ هَبَٓاءً مُنْبَثًّا ﴿٦﴾ وَكُنْتُمْ
اَزْوَاجًا ثَلٰثَةً ﴿٧﴾ فَاَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَٓا اَصْحَابُ
الْمَيْمَنَةِ ﴿٨﴾ وَاَصْحَابُ الْمَشْـَٔمَةِ مَٓا اَصْحَابُ الْمَشْـَٔمَةِ
﴿٩﴾ وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ ﴿١٠﴾ اُولٰٓئِكَ الْمُقَرَّبُونَ
﴿١١﴾ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿١٢﴾ ثُلَّةٌ مِنَ الْاَوَّلِينَ ﴿١٣﴾
وَقَلِيلٌ مِنَ الْاٰخِرِينَ ﴿١٤﴾ عَلٰى سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ ﴿١٥﴾
مُتَّكِـِٔينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ ﴿١٦﴾ يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ
مُخَلَّدُونَ ﴿١٧﴾ بِاَكْوَابٍ وَاَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ
﴿١٨﴾ لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزِفُونَ ﴿١٩﴾ وَفَاكِهَةٍ
مِمَّا يَتَخَيَّرُونَ ﴿٢٠﴾ وَلَحْمِ طَيْرٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢١﴾
وَحُورٌ عِينٌ ﴿٢٢﴾ كَاَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ ﴿٢٣﴾ جَزَٓاءً
بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا
﴿٢٥﴾ اِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا ﴿٢٦﴾ وَاَصْحَابُ الْيَمِينِ مَٓا
اَصْحَابُ الْيَمِينِ ﴿٢٧﴾ فِي سِدْرٍ مَخْضُودٍ ﴿٢٨﴾ وَطَلْحٍ
مَنْضُودٍ ﴿٢٩﴾ وَظِلٍّ مَمْدُودٍ ﴿٣٠﴾ وَمَٓاءٍ مَسْكُوبٍ ﴿٣١﴾

3- O (kimini) alçaltır, (kimini) de yüceltir.

4-5-6- Yer, yerinden oynadığı, dağlar ufalanarak toz duman olup havada uçuştuğu zaman,

7- Sizler, üç sınıfa ayrılırsınız.

8- O sağ taraftakiler,[1] ne şerefli kimselerdir.[2]

9- O sol taraftakiler de ne uğursuz kimselerdir.

10- O en öndekiler ise gerçekten, (makamları) çok ileride olan kimselerdir.

11- İşte onlar, (Allah'a) en çok yaklaştırılanlardır.

12- Onlar, nîmetleri bol cennetlerdedirler.

13- (Onların) çoğu geçmiş (ümmet)lerden,[3]

14- Birazı da sonraki (ümmet)lerdendir.

15- (Onlar, cennette) mücevherlerle süslenmiş tahtlar üzerindedirler.

16- Üzerinde karşı karşıya kurulup otururlar.

17-18-19- Onların çevrelerinde, ölümsüz genç hizmetçiler (ellerinde) onların başlarını ağrıtmayan, sarhoş etmeyen ve tertemiz içeceklerle dolu sürahiler, ibrikler ve kadehlerle dolaşır.

20- (Onlara cennette,) arzuladıkları tüm meyveler,

21- Canlarının çektiği her türlü kuş eti,

22-23- Sanki (sedef içerisinde) saklı inciler gibi, güzel gözlü, beyaz tenli ve kusursuz eşler,

24- (Dünyada) yaptıklarına karşılık olarak, (sunulur.)

25- (Onlar,) orada boş söz işitmedikleri gibi günâha da girmezler.

26- Sadece selama karşılık, selam işitirler.

27- O sağ taraftakiler, ne şerefli kimselerdir.

28- (Onlar,) dikensiz kiraz (ağaçları),

29- Meyvelerle bezenmiş muz ağaçları,

30- Yok olmayan gölgeler,

31- Çağlayarak akan sular,

---

[1] **Meymene**: Sağ, sağ taraf veya bereket anlamlarına gelir. Sağ taraf, hürmet mevkii olduğu için, ashâb-ı meymene, şerefli ve bereketli kimseler demektir. Yoksa "sağcılar" demek değildir. "Sağcılık" ve "solculuk" birer felsefi terim olduğu için İslâm'la bir ilgisi bulunmayan kelimelerdir. Felsefi terim olarak sağcılar, mevcut sistemin adamları, solcular ise, mevcut sisteme karşı olanlar demektir. Bu terimlere bugün tam tersi bir anlam yüklenerek, Müslümanlar senelerce avutulmuştur. Hiçbir Müslüman kendisini İslâm dışı sistemler içerisinde asla "sağcı" olarak niteleyemez.

[2] Bunlar; Allah'a inanıp, inandığı işleri yaşarken arada hata yapıp, daha sonra tevbe ederek durumlarını düzelten ve böylece cennete girmeye hak kazanan, Müslümanlardır. (Razi) Bunlar, sabikûn kadar olmasa da sonuç itibarıyla cennete giren, iyi kullardır.

[3] Sabikun'un çoğunluğunun geçmiş ümmetlerden olması, o ümmetlerin Muhammed ümmetinden fazla olmasından dolayıdır.

وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ ﴿٣٢﴾ لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ﴿٣٣﴾
وَفُرُشٍ مَرْفُوعَةٍ ﴿٣٤﴾ اِنَّا اَنْشَاْنَاهُنَّ اِنْشَاءً ﴿٣٥﴾ فَجَعَلْنَا
هُنَّ اَبْكَارًا ﴿٣٦﴾ عُرُبًا اَتْرَابًا ﴿٣٧﴾ لِاَصْحَابِ الْيَمِينِ
﴿٣٨﴾ ثُلَّةٌ مِنَ الْاَوَّلِينَ ﴿٣٩﴾ وَثُلَّةٌ مِنَ الْاٰخِرِينَ ﴿٤٠﴾
وَاَصْحَابُ الشِّمَالِ مَا اَصْحَابُ الشِّمَالِ ﴿٤١﴾ فِي سَمُومٍ
وَحَمِيمٍ ﴿٤٢﴾ وَظِلٍّ مِنْ يَحْمُومٍ ﴿٤٣﴾ لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ
﴿٤٤﴾ اِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذٰلِكَ مُتْرَفِينَ ﴿٤٥﴾ وَكَانُوا
يُصِرُّونَ عَلَى الْحِنْثِ الْعَظِيمِ ﴿٤٦﴾ وَكَانُوا يَقُولُونَ
اَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٤٧﴾ اَوَ
اٰبَاؤُنَا الْاَوَّلُونَ ﴿٤٨﴾ قُلْ اِنَّ الْاَوَّلِينَ وَالْاٰخِرِينَ ﴿٤٩﴾
لَمَجْمُوعُونَ اِلٰى مِيقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ﴿٥٠﴾ ثُمَّ اِنَّكُمْ
اَيُّهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ ﴿٥١﴾ لَاٰكِلُونَ مِنْ شَجَرٍ مِنْ
زَقُّومٍ ﴿٥٢﴾ فَمَالِؤُنَ مِنْهَا الْبُطُونَ ﴿٥٣﴾ فَشَارِبُونَ
عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ﴿٥٤﴾ فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ ﴿٥٥﴾
هٰذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ﴿٥٦﴾ نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا
تُصَدِّقُونَ ﴿٥٧﴾ اَفَرَاَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ ﴿٥٨﴾

32-33- Bitmeyen ve (yenmesi) yasaklanmayan çok çeşitli meyveler,

34- Ve şereflendirilmiş eşlerle (birliktedirler).[1]

35- Biz (o eşleri,) baştan aşağı en mükemmel şekilde yaratacağız.[2]

36-37- (Hem de) onları cilveli, birbirine denk ve gepegenç kılacağız.

38- (İşte bütün bunlar,) o sağ taraftaki, şerefli kimseler içindir.

39-(Bunların) birçoğu geçmiş (ümmet)lerden,

40- Birçoğu da sonrakilerdendir.[3]

41- O sol taraftakiler, ne uğursuz kimselerdir.

42- (Onlar,) kavurucu bir sıcaklık ve kaynar su,

43-44- Kapkara, boğucu bir dumandan (meydana gelen) ve asla serinletmeyen ve rahatlatmayan bir gölge (içerisindedirler.)

45- Çünkü onlar, bundan önce keyiflerine düşkün kimselerdendiler.

46- Onlar, büyük günâhlarda ısrar ederlerdi.

47-48- Ve: "sahi biz veya geçmiş atalarımız, ölüp de toprak ve kemik yığını haline gelmişken, gerçekten yeniden diriltileceğiz öyle mi?"[4] derlerdi.

49- (Ey Muhammed! Onlara:) "(Evet) hem öncekiler, hem de sonrakiler." de.

50- (Onların tümü,) belirli bir günün, belirli bir vaktinde mutlaka toplanacaklardır.

51- Sonra gerçekten siz, ey sapkın yalancılar!

52- Şüphesiz siz de zakkum[5] ağacından yiyeceksiniz.

53- Karınlar(ınız) onunla doldurulacak,

54- Üstüne de kaynar sudan içeceksiniz.

55- (Hem de) susuzluk hastalığına tutulmuş kanmak bilmeyen, develer[6] gibi içeceksiniz.

56- İşte onlara din gününde sunulacak ilk ziyafet, böyle olacak.

57- (Ey kâfirler!) Sizi, Biz yarattık. Hâlâ (gerçekleri) kabul etmeyecek misiniz?

58- Siz, (rahimlere) döktüğünüz birkaç damla suyu hiç düşündünüz mü?

---

[1] Arapçada, "yatak ve elbise" (Bakara: 187) kelimeleri mecâzen; kadın için erkek eş, erkek için kadın eş anlamında kullanıldığı ve devam eden âyetin de bu anlama uygun olması sebebiyle, tercüme bu şekilde yapılmıştır. Kurtubî, Zemahşeri, Razi, Beyzavi) Ayrıca bu âyet, "ve (onlar,) yükseltilmiş döşekler üzerindedirler." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Peygamberimiz, bu âyetle ilgili olarak, "bunlar, yeniden yaratılan kadınlar, dünyada ihtiyarlamış kadınlardır." buyurmuştur. (Tirmizî)

[3] Yani ashâb-ı yemin, sabikun gibi olmayıp, hem geçmiş hem de sonraki ümmetlerden çokça bulunacaktır. 13 ve 14. âyetlerdeki ifâde sahabenin gücüne gidince 39 ve 40. âyetler indi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz: "Ben, sizin cennettekilerin üçte biri veya yarısı, belki de dörtte üçü olacağınızı umuyorum." buyurdu. (Ahmed b. Hanbel, Kurtubî) Ancak sabikun için 24. âyette buyrulan "yaptıklarına karşılık olarak..." ifâdesi, ashâb-ı yemin için kullanılmamıştır. Buradan sabikun'un cenneti kendi kazançlarıyla, ashâb-ı yemin'in ise, Allah'ın affı ve sabikun'a tabi olmaları ile hak edecekleri anlaşılabilir.

[4] Buradaki soru inkâr içindir. Yani kesinlikle diriltilmeyeceğiz anlamınadır.

[5] **Zakkum**: Tihâme bölgesinde yetişen küçük yapraklı, acı ve kötü kokulu bir ağacın ismi olup, meyvesi cehennemliklere ilk ikram olarak sunulacaktır.

[6] (شُرْبَ الْهِيمِ) ifâdesi bazı tefsir ve meâllerde "susuz" diye tercüme edilmişse de bu ifâde aslında, "susuzluk hastalığına yakalanmış develer" için kullanılır. Yani burada denilmek istenen; "kâfirler cehennemdeki kaynar sudan doyuncaya kadar değil, çatlayıncaya kadar içecekler fakat asla doymayacaklar." dır.

59- Ondan (sizi,) sizler mi yaratıyorsunuz, yoksa yaratıcı, Biz miyiz?

60-61- Aranızda ölümü takdir eden, Biziz ve (sizi yok edip) yerinize benzerlerinizi getirme veya sizi asla bilemeyeceğiniz bir şekilde yeniden yaratma konusunda, Bizim önümüze kimse geçemez.

62- İlk yaratılışınızın nasıl olduğunu bildiğiniz halde, bunu bari düşünseniz olmaz mı?

63- Ektiğiniz (tohumu) hiç düşündünüz mü?

64- Onu sizler mi yeşertiyorsunuz, yoksa yeşerten, Biz miyiz?

65-66-67- Eğer dilersek onu kesinlikle bir çör çöp yapardık ve siz de: "Eyvah! Mahvolduk, daha doğrusu biz çok zarardayız!" diye, geveler dururdunuz.

68- İçtiğiniz suyu da hiç düşündünüz mü?

69- Onu, sizler mi buluttan indiriyorsunuz, yoksa indiren, Biz miyiz?

70- Eğer dilersek onu da tuzlu (ve acı) yapardık. Buna şükretseniz olmaz mı?

71- Yaktığınız ateşi, hiç düşündünüz mü?

72- Onun ağacını sizler mi yarattınız, yoksa onu yaratan, Biz miyiz?

73- Biz onu hem bir ibret hem de ihtiyacı olanların faydalanması için yarattık.

74- O halde (Ey Muhammed!) Yüce Rabbinin adını (sürekli olarak) an.[1]

75-76- Hayır! (artık başka söze lüzum yok). Bu Kitabın âyetlerinin yerleştiği gönüllere[2] yemin ederim. Şüphesiz -bilirseniz- bu, kesinlikle büyük bir yemindir.

77- Çünkü o, çok şerefli[3] bir Kur'ân'dır.

78- (Ve o) korunmuş bir kitaptadır.[4]

79- Ona, ancak temizlenenler dokunabilir.[5]

ءَاَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُٓ اَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ ﴿٥٩﴾ نَحْنُ قَدَّرْنَا
بَيْنَكُمُ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٦٠﴾ عَلٰٓى اَنْ نُبَدِّلَ
اَمْثَالَكُمْ وَنُنْشِئَكُمْ فِى مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾ وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ
النَّشْاَةَ الْاُولٰى فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾ اَفَرَاَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ
﴿٦٣﴾ ءَاَنْتُمْ تَزْرَعُونَهُٓ اَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ﴿٦٤﴾ لَوْ نَشَٓاءُ
لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ ﴿٦٥﴾ اِنَّا لَمُغْرَمُونَ ﴿٦٦﴾
بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٦٧﴾ اَفَرَاَيْتُمُ الْمَٓاءَ الَّذِى تَشْرَبُونَ
﴿٦٨﴾ ءَاَنْتُمْ اَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ اَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ ﴿٦٩﴾
لَوْ نَشَٓاءُ جَعَلْنَاهُ اُجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ﴿٧٠﴾ اَفَرَاَيْتُمُ
النَّارَ الَّتِى تُورُونَ ﴿٧١﴾ ءَاَنْتُمْ اَنْشَاْتُمْ شَجَرَتَهَٓا اَمْ نَحْنُ
الْمُنْشِؤُنَ ﴿٧٢﴾ نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكِرَةً وَمَتَاعًا لِلْمُقْوِينَ
﴿٧٣﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾ فَلَٓا اُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ
النُّجُومِ ﴿٧٥﴾ وَاِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ ﴿٧٦﴾ اِنَّهُ لَقُرْاٰنٌ
كَرِيمٌ ﴿٧٧﴾ فِى كِتَابٍ مَكْنُونٍ ﴿٧٨﴾ لَا يَمَسُّهُٓ اِلَّا الْمُطَهَّرُونَ
﴿٧٩﴾ تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾ اَفَبِهٰذَا الْحَدِيثِ اَنْتُمْ
مُدْهِنُونَ ﴿٨١﴾ وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ اَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ ﴿٨٢﴾

80-81- Çünkü o, âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir. Şimdi siz, bu sözü mü kirletmeğe[6] kalkışıyorsunuz?

82- "Ve siz Kur'an'ı, sadece kendi çıkarınızı düşündüğünüz için mi yalanlıyorsunuz?

---

[1] Yani, Rabbinin her türlü nîmetiyle karşılaştığın veya karşılaşmadığın zaman, bunların sahibi ve hâkiminin yüce Rabbin olduğunu hiç unutma. Aynı âyet için Bk. (Vakıa: 74, Hakka: 52)

[2] Nücum kelimesinin, "yıldızlar" diye tercüme edilmesi âyetin devamına pek uygun düşmemektedir. Burada nücum kelimesinde tevriye olması daha kuvvetlidir. O zaman bu kelime; "Kur'an'ın peyderpey indirilen âyetleri" şeklinde tercüme edilebilir. Nücum'un mevki'leri ise; Meleklerin, Peygamberin hafızası, hafızların gönülleri, âyetlerin yazıldıkları sahifeler veya âyetlerin manaları şeklinde tercüme edilebilir. En doğrusunu ise Allah bilir.

[3] **Kerîm:** çok faydalı, feyizli, gâyet güzel, hoş, hürmete layık ve Allah katında şerefli anlamlarına gelir.

[4] Yani, Allah katında korunan Levh-i Mahfuz'da.

[5] Yani Kur'an'ın vahyolunmasına, değil şeytanların müdahale etmesi, temiz olan meleklerden başkası dahi onun yanına yaklaşamaz. Bazı müfessirler, bu âyeti; "Temiz olanlardan başkası ona dokunmasın." veya; "Temiz olanlardan başkası ona dokunamaz." şeklinde tercüme etmişlerdir. Ancak bu yorumlar, âyetin öncesi ve sonrası ile uygun düşmemektedir. Dolayısı ile bu âyetten, "Kur'an'a abdestsiz dokunmak yasaktır" şeklinde fıkhi bir hüküm çıkarmak doğru değildir. Ancak, dünyada bu kitaba, ancak îman edenlerin, temiz olarak dokunmaları daha güzel olur. Bu konu ile ilgili bazı rivâyetler şu şekildedir: **a-** Hz. Ali (r.a): "cünüplüğün dışında hiçbir şey, Hz. Peygamber'i Kur'an okumaktan alıkoymazdı." (Ebu Davud, Tirmîzî, Nesâî) **b-** Hz. Peygamber'in Herakliyus'a gönderdiği mektupta; "Ey Ehl-i Kitap, sizinle bizim aramızdaki ortak bir kelimeye gelin..." âyeti yazılı idi. (Buhari) İbn-i Hazm, "Fakihlerin Kur'an'a abdestsiz dokunmak ve okumak hakkında ileri sürdükleri delillerin hiç biri, ne Kur'an'da ne de Sünnet'te sâbit değildir" demiştir.

[6] (مُدْهِنُونَ) kelimesi kelime anlamıyla, "yağ mı süreceksiniz?" şeklinde tercüme edilir. Ancak kelimenin mecâzen kullanıldığı anlam; "hürmetsizlik ve inkâr etmek ve bir şeyi kirletmeğe kalkışmak." demektir.

فَلَوْلَا اِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَۙ ﴿٨٣﴾ وَاَنْتُمْ ح۪ينَئِذٍ تَنْظُرُونَۙ
﴿٨٤﴾ وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلٰكِنْ لَا تُبْصِرُونَ ﴿٨٥﴾
فَلَوْلَا اِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَد۪ين۪ينَۙ ﴿٨٦﴾ تَرْجِعُونَهَا اِنْ
كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ ﴿٨٧﴾ فَاَمَّا اِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّب۪ينَۙ ﴿٨٨﴾
فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتُ نَع۪يمٍ ﴿٨٩﴾ وَاَمَّا اِنْ كَانَ مِنْ
اَصْحَابِ الْيَم۪ينِۙ ﴿٩٠﴾ فَسَلَامٌ لَكَ مِنْ اَصْحَابِ الْيَم۪ينِ
﴿٩١﴾ وَاَمَّا اِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّب۪ينَ الضَّٓالّ۪ينَۙ ﴿٩٢﴾ فَنُزُلٌ
مِنْ حَم۪يمٍۙ ﴿٩٣﴾ وَتَصْلِيَةُ جَح۪يمٍ ﴿٩٤﴾ اِنَّ هٰذَا لَهُوَ
حَقُّ الْيَق۪ينِۚ ﴿٩٥﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظ۪يمِ ﴿٩٦﴾

سُورَةُ الشُّعَرَٓاءِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

طٰسٓمٓ ﴿١﴾ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ الْمُب۪ينِ ﴿٢﴾ لَعَلَّكَ بَاخِعٌ
نَفْسَكَ اَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِن۪ينَ ﴿٣﴾ اِنْ نَشَأْ نُنَزِّلْ عَلَيْهِمْ مِنَ
السَّمَٓاءِ اٰيَةً فَظَلَّتْ اَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِع۪ينَ ﴿٤﴾ وَمَا يَأْت۪يهِمْ
مِنْ ذِكْرٍ مِنَ الرَّحْمٰنِ مُحْدَثٍ اِلَّا كَانُوا عَنْهُ مُعْرِض۪ينَ ﴿٥﴾

83-84- Canın boğaza dayandığı ve sizin de (can çekişene) bakakaldığınız an var ya!

85- (İşte o an) Biz, ona sizden daha yakınız. Fakat siz, bunu asla bilemezsiniz!

86-87- Eğer siz, hesaplaşma yurduna gitmeyecekseniz ve eğer bu sözünüzde de samimi iseniz, haydi o (çıkmakta olan canı) geri çevirin bakalım!

88- Eğer o (ölen kişi,) (Allah'a) en çok yaklaştırılanlardan ise,

89- Ona (âhirette) rahatlık, güzel bir rızık ve nîmetlerle donatılmış cennet vardır.

90- Ve eğer o (kişi,) sağ taraftakilerden ise,

91- Ona da: "Ey sağ taraftakilerden (olan kişi!) Sana selam olsun!" denilir.

92- Ve eğer o (kişi,) yalancı sapkınlardan ise,

93- Ona da kaynar sudan bir ziyafet sunulacaktır.

94- Ve (sonunda da) cehenneme atılacaktır.

95- Şüphesiz (âhirette) yaşanacak kesin gerçek, işte budur.

96- O halde (Ey Muhammed!) Yüce Rabbinin adını (sürekli olarak) an.[1]

47- ŞUARÂ SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Tâ. Sin. Mim.

2- İşte bunlar, sana (hakkı bâtıldan) ayırt edici Kitap'ın âyetleridir.[2]

3- (Ey Muhammed!) Sen, O (Mekkeli müşrikler) inanmıyorlar diye neredeyse kendini mahvedeceksin, (öyle mi?)[3]

4- Eğer Biz dileseydik, o (müşriklerin) üzerine gökten bir mûcize indirirdik, onlar da o (mûcizeye) toptan boyun eğerlerdi.

5- Onlar, kendilerine Rahman (olan Allah)'tan gelen, her yeni uyarıdan mutlaka yüz çevirdiler.

---

[1] Aynı âyet için Bk. (Vakıa: 74, Hakka: 52)
[2] Aynı âyet için Bk. (Kasas: 2)
[3] Bk. (Kehf: 6, Fâtır: 8)

6- Üstelik (bir de onu,) yalanladılar. Fakat hafife aldıkları şeylerin haberleri, onlara çok yakında gelecektir.

7- Onlar, yeryüzünde Bizim, ne kadar (güzel ve) yararlı, bitki (ve canlı) türleri yarattığımızı görmediler mi?[1]

8- Şüphesiz bunda, (insanlar için) bir ibret vardır; ama onların çoğu, (hâlâ) inanmadılar.[2]

9- Şüphesiz senin Rabbin, O, çok şerefli, pek merhametli olan (Allah)'tır.[3]

10- Bir zamanlar Rabbin, Mûsa'ya: "O zâlimler topluluğuna git." diye seslendi.

11- "-(Yani) Firavun'un toplumuna.- Onlar, (kötülüklerden) hâlâ sakınmayacaklar mı?" (diye seslendi.)[4]

12- Mûsa: "Ey Rabbim! Doğrusu, beni yalanlamalarından korkuyorum." dedi.

13- (Ve devamla): "(Sonra) içim daralır, dilim dönmez, onun için Hârûn'a da elçilik ver."[5]

14- "(Bir de ben,) onlara göre suçluyum.[6] (Bundan dolayı) beni öldürmelerinden korkuyorum." (dedi.)

15- Allah: "(Seni) asla (öldüremezler!) İkiniz birden mûcizelerimizi (onlara) götürün. Şüphesiz, Biz sizinle beraberiz, (olan her şeyi) işitiyoruz."[7] buyurdu.

16- (Ve devamla Allah): "Haydi ikiniz Firavun'a gidip; 'gerçekten biz, âlemlerin Rabbi olan Allah)'ın elçisiyiz' deyin" (buyurdu.)

17- (Bir de): "İsrail oğullarını bizimle beraber gönder. (deyin)" (buyurdu.)

18- (Bunun üzerine Firavun Mûsa'ya): "Çocukken seni himâyemize alıp biz büyütmedik mi? Hayatının birçok yıllarını aramızda geçirmedin mi?" dedi.

19- (Ve devamla): "Sonunda yapacağını yaptın.[8] Sen nankörün birisisin!" (dedi.)

20- (Mûsa): "Ama ben, o (adam öldürme) işi-

[1] Buradaki(أَنْبَتْنَا) fiili bitki ve tüm canlılar için kullanılabilen bir fiil olduğu için tercüme bu şekilde yapılmıştır.
[2] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 67, 103, 121, 174, 190)
[3] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 68, 104, 122, 140, 159, 175, 191)
[4] Bu iki âyet; "Bir zamanlar Rabbin, Mûsa'ya: -O zâlimler topluluğu olan, Firavun'un toplumuna git. Onlar (kötülüklerden) hâlâ sakınmayacaklar mı?- (diye seslendi.)" şeklinde de tercüme edilebilir.
[5] Bk. (Tâ Hâ: 29, Kasas: 34)
[6] Yani ben, onlardan bir adamı öldürmüştüm. Konuyla ilgili olarak Bk. (Kasas: 15)
[7] Bu âyet; "Allah: Hayır, ikiniz (onlara) mûcizelerimizle gidin, şüphesiz Biz, sizinle birlikteyiz (ve her şeyi) işitiyoruz." şeklinde de tercüme edilebilir.
[8] Yani o Kıpti adamı öldürdün. Bk. (Kasas: 19)

فَقَدْ كَذَّبُوا فَسَيَأْتِيهِمْ اَنْبَٓاؤُا مَا كَانُوا بِهٖ يَسْتَهْزِؤُنَ ﴿٦﴾
اَوَلَمْ يَرَوْا اِلَى الْاَرْضِ كَمْ اَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ
كَرِيمٍ ﴿٧﴾ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةًۜ وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ
﴿٨﴾ وَاِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٩﴾ وَاِذْ نَادٰى رَبُّكَ
مُوسٰٓى اَنِ ائْتِ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَۙ ﴿١٠﴾ قَوْمَ فِرْعَوْنَۜ اَلَا
يَتَّقُونَ ﴿١١﴾ قَالَ رَبِّ اِنّٓى اَخَافُ اَنْ يُكَذِّبُونِۜ ﴿١٢﴾ وَيَضِيقُ
صَدْرِى وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِى فَاَرْسِلْ اِلٰى هٰرُونَ ﴿١٣﴾ وَلَهُمْ
عَلَيَّ ذَنْبٌ فَاَخَافُ اَنْ يَقْتُلُونِۚ ﴿١٤﴾ قَالَ كَلَّاۚ فَاذْهَبَا بِاٰيَاتِنَٓا
اِنَّا مَعَكُمْ مُسْتَمِعُونَ ﴿١٥﴾ فَاْتِيَا فِرْعَوْنَ فَقُولَٓا اِنَّا رَسُولُ
رَبِّ الْعَالَمِينَۙ ﴿١٦﴾ اَنْ اَرْسِلْ مَعَنَا بَنٓى اِسْرَٓائِيلَۜ ﴿١٧﴾ قَالَ
اَلَمْ نُرَبِّكَ فِينَا وَلِيدًا وَلَبِثْتَ فِينَا مِنْ عُمُرِكَ سِنِينَ ﴿١٨﴾
وَفَعَلْتَ فَعْلَتَكَ الَّتِى فَعَلْتَ وَاَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾
قَالَ فَعَلْتُهَٓا اِذًا وَاَنَا مِنَ الضَّٓالِّينَۜ ﴿٢٠﴾ فَفَرَرْتُ مِنْكُمْ لَمَّا
خِفْتُكُمْ فَوَهَبَ لِى رَبِّى حُكْمًا وَجَعَلَنِى مِنَ الْمُرْسَلِينَ
﴿٢١﴾ وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنُّهَا عَلَيَّ اَنْ عَبَّدْتَ بَنٓى اِسْرَٓائِيلَۜ
﴿٢٢﴾ قَالَ فِرْعَوْنُ وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٣﴾

ni bilmeyerek yaptım." dedi.

21- (Ve devamla): "Sizden korktuğum için de kaçtım. Sonra Rabbim bana hikmet[9] verdi[10] ve beni Peygamberlerden kıldı."

22- "(Yani) o nîmet diye başıma kaktığın da İsrâil oğullarını köleleştirmen midir?"[11] (dedi.)

23- Firavun: "Âlemlerin Rabbi dediğin (de) nedir?" dedi.

[9] **Hikmet**: Yanlışlığı asla düşünülemeyen mutlak doğru önermeler demektir. Bu önermeler de ancak vahiyle ortaya konulur. Kâinattaki yegâne hikmet ise Allah tarafından Peygamberlere gönderilen ilâhî kitaplardır. Bu da şu anda sadece Kur'an'dır. Hikmet ayrıca; sağlam bilgi, güzel ahlak, kötülüğe engel ve iyiliğe sebep olan şey, nasîhat olan her hangi bir söz, nübüvvet, şeriat, din, kitap, anlayış, adalet, veciz söz, felsefe ve Kur'an anlamlarına gelir. Hikmet; Kur'an'da dört farklı anlamda kullanılır: **1-** Nasîhat, (Bakara: 231) **2-** İlim ve anlayış, (Lokman: 12) **3-** Peygamberlik (Nisâ: 54) **4-** Kur'an. (Nahl: 125)
[10] (فَوَهَبَ) ifâdesinden Peygamberliğin, kazançla değil, Allah'ın lütfuyla olduğu, anlaşılmaktadır.
[11] Bu âyet soru cümlesi olarak tercüme edilmezse, Hz Mûsa'nın Firavunun yaptıklarını nîmet olarak kabul ettiği anlaşılır. Bu sebeple âyet, soru cümlesi olarak tercüme edilmiştir. (Kurtubî)

قَالَ رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا اِنْ كُنْتُمْ
مُوقِنِينَ ﴿٢٤﴾ قَالَ لِمَنْ حَوْلَهُ اَلَا تَسْتَمِعُونَ ﴿٢٥﴾ قَالَ
رَبُّكُمْ وَرَبُّ اٰبَائِكُمُ الْاَوَّلِينَ ﴿٢٦﴾ قَالَ اِنَّ رَسُولَكُمُ
الَّذِي اُرْسِلَ اِلَيْكُمْ لَمَجْنُونٌ ﴿٢٧﴾ قَالَ رَبُّ الْمَشْرِقِ
وَالْمَغْرِبِ وَمَا بَيْنَهُمَا اِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٨﴾ قَالَ لَئِنِ
اتَّخَذْتَ اِلٰهًا غَيْرِي لَاَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ ﴿٢٩﴾
قَالَ اَوَلَوْ جِئْتُكَ بِشَيْءٍ مُبِينٍ ﴿٣٠﴾ قَالَ فَأْتِ بِهِ اِنْ كُنْتَ
مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٣١﴾ فَاَلْقٰى عَصَاهُ فَاِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ
﴿٣٢﴾ وَنَزَعَ يَدَهُ فَاِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ ﴿٣٣﴾ قَالَ
لِلْمَلَاِ حَوْلَهُ اِنَّ هٰذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾ يُرِيدُ اَنْ يُخْرِجَكُمْ
مِنْ اَرْضِكُمْ بِسِحْرِهِ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿٣٥﴾ قَالُوا اَرْجِهْ وَاَخَاهُ
وَابْعَثْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ﴿٣٦﴾ يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَحَّارٍ
عَلِيمٍ ﴿٣٧﴾ فَجُمِعَ السَّحَرَةُ لِمِيقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ ﴿٣٨﴾
وَقِيلَ لِلنَّاسِ هَلْ اَنْتُمْ مُجْتَمِعُونَ ﴿٣٩﴾ لَعَلَّنَا نَتَّبِعُ السَّحَرَةَ
اِنْ كَانُوا هُمُ الْغَالِبِينَ ﴿٤٠﴾ فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالُوا
لِفِرْعَوْنَ اَئِنَّ لَنَا لَاَجْرًا اِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ﴿٤١﴾

24- (Mûsa): "Eğer gerçekten inanmak istiyorsanız O, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan her şeyin, Rabbidir." dedi.

25- (Firavun) çevresindekilere: "Onun dediklerini duyuyor musunuz?"[1] (dedi.)

26- (Mûsa): "O, sizin de Rabbiniz, daha önceki atalarınızın da Rabbidir." dedi.

27- (Firavun etrafındakilere): "Size gönderilen bu elçiniz, kesinlikle delidir." dedi.

28- (Mûsa): "Eğer düşünme yeteneğiniz varsa O, doğunun, batının ve ikisinin arasında bulunan her şeyin Rabbidir." dedi.

29- (Firavun): "Eğer benden başkasını ilâh edinirsen, seni hapse attırırım!" dedi.

30- (Mûsa): "Sana (doğruluğumu ispat eden) apaçık bir şey getirsem de mi?" dedi.

31- (Firavun): "Eğer doğru söyleyenlerden isen, haydi getir onu!" dedi.

32- (Bunun üzerine Mûsa) âsâsını bıraktı. Bir de baktılar ki; âsâ gerçek bir yılan (oluvermiş.)[2]

33- (Sonra) elini (koynundan) çıkardı. Bir de baktılar ki; o da seyredenlere bembeyaz görünüverdi.[3]

34- (Firavun), çevresindeki ileri gelenlere: "Bu, gerçekten çok bilgili bir büyücüdür!" dedi.

35- (Ve devamla): "Sizi büyüsüyle yurdunuzdan çıkarmak istiyor, ne (yapmamı) tavsiye edersiniz?" (dedi.)

36-37- (Firavunun çevresindekiler de): "Onu ve kardeşini oyala ve şehirlere toplayıcılar gönder de sana bütün hünerli büyücüleri, (toplayıp) getirsinler." dediler.[4]

38- Böylece büyücüler, belirli bir günün belirlenen vaktinde bir araya getirildi.

39- Halka: "Siz de toplanır mısınız?" denildi.

40- (Firavun'un adamları:) "Umarız büyücüler üstün gelir, biz de onlara uyarız." (dediler.)

41- Büyücüler de gelir gelmez, Firavuna: "Eğer üstün gelirsek, bize bir mükâfat var mı?" dediler.

---

[1] Bu âyet: "(Firavun) çevresindekilere: -bakın ben ne soruyorum o nasıl cevap veriyor- dedi." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Aynı âyet için Bk. (A'raf: 107)

[3] Aynı âyet için Bk. (A'raf: 108)

[4] 37. âyetin aynısı için Bk. (A'raf: 112)

قَالَ نَعَمْ وَاِنَّكُمْ اِذًا لَمِنَ الْمُقَرَّب۪ينَ ﴿٤٢﴾ قَالَ لَهُمْ مُوسٰى
اَلْقُوا مَٓا اَنْتُمْ مُلْقُونَ ﴿٤٣﴾ فَاَلْقَوْا حِبَالَهُمْ وَعِصِيَّهُمْ
وَقَالُوا بِعِزَّةِ فِرْعَوْنَ اِنَّا لَنَحْنُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾ فَاَلْقٰى
مُوسٰى عَصَاهُ فَاِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿٤٥﴾ فَاُلْقِيَ
السَّحَرَةُ سَاجِد۪ينَ ﴿٤٦﴾ قَالُٓوا اٰمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَم۪ينَ
﴿٤٧﴾ رَبِّ مُوسٰى وَهٰرُونَ ﴿٤٨﴾ قَالَ اٰمَنْتُمْ لَهُ قَبْلَ اَنْ
اٰذَنَ لَكُمْ اِنَّهُ لَكَب۪يرُكُمُ الَّذ۪ي عَلَّمَكُمُ السِّحْرَ فَلَسَوْفَ
تَعْلَمُونَ لَاُقَطِّعَنَّ اَيْدِيَكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ
وَلَاُصَلِّبَنَّكُمْ اَجْمَع۪ينَ ﴿٤٩﴾ قَالُوا لَا ضَيْرَ اِنَّٓا اِلٰى رَبِّنَا
مُنْقَلِبُونَ ﴿٥٠﴾ اِنَّا نَطْمَعُ اَنْ يَغْفِرَ لَنَا رَبُّنَا خَطَايَانَٓا اَنْ
كُنَّٓا اَوَّلَ الْمُؤْمِن۪ينَ ﴿٥١﴾ وَاَوْحَيْنَٓا اِلٰى مُوسٰٓى اَنْ اَسْرِ
بِعِبَاد۪ٓي اِنَّكُمْ مُتَّبَعُونَ ﴿٥٢﴾ فَاَرْسَلَ فِرْعَوْنُ فِي
الْمَدَٓائِنِ حَاشِر۪ينَ ﴿٥٣﴾ اِنَّ هٰٓؤُلَٓاءِ لَشِرْذِمَةٌ قَل۪يلُونَ ﴿٥٤﴾
وَاِنَّهُمْ لَنَا لَغَٓائِظُونَ ﴿٥٥﴾ وَ اِنَّا لَجَم۪يعٌ حَاذِرُونَ ﴿٥٦﴾
فَاَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٧﴾ وَكُنُوزٍ وَمَقَامٍ
كَر۪يمٍ ﴿٥٨﴾ كَذٰلِكَ وَاَوْرَثْنَاهَا بَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪يلَ ﴿٥٩﴾

42- Firavun: "Evet, hem siz o vakit kesinlikle, benim en yakınlarımdan olacaksınız." dedi.

43- Mûsa onlara: "Ne atacaksanız atın bakalım!" dedi.

44- Hemen iplerini ve değneklerini (yere) attılar ve: "Firavunun şerefine! Şüphesiz biz, kesinlikle üstün geleceğiz." dediler.

45- Sonra Mûsa âsâsını (yere) atınca bir de ne görsünler, onların meydana getirdikleri düzmece şeyleri, yutuyor!

46- (Bunu görünce) büyücüler derhal secdeye kapandılar.

47-48- Ve: "Biz âlemlerin Rabbine (yani) Mûsa ve Hârûn'un Rabbine îman ettik." dediler.[1]

49- (Firavun, büyücülere): "Ben size izin vermeden siz, o (Mûsa'ya) inandınız ha?[2] Demek ki, size büyüyü öğreten büyüğünüz oymuş.[3] Öyleyse (size yapacağımı yakında) anlayacaksınız. Yemin olsun, sizin hepinizin ellerini ve ayaklarını çaprazlama kestireceğim ve hepinizi astıracağım!" dedi.

50- (Büyücüler): "(Sen bize) zarar veremezsin,[4] şüphesiz biz (nasıl olsa) Rabbimize döneceğiz!" dediler.

51- (Ve devamla:) "Biz, îman edenlerin ilki olduğumuz için de Rabbimizin bizim hatalarımızı bağışlayacağını, umuyoruz." (dediler.)

52- Biz Mûsa'ya; kesinlikle takip edilecekleri için (inanan) kullarımı geceleyin yürüyüşe geçirmesini vahyettik.

53- Firavun, şehirlere (kendi propagandasını yapan) adamlar yolladı.[5]

54- (Onlar insanlara): "(Ey ahâli!) Bu (İsrail oğulları), çok küçük bir topluluktur."

55- "(Fakat) bizi çok kızdırdılar."[6]

56- "Biz ise, uyanık bir toplumuz." (dediler.)

57- (Sonunda) Biz de onları, bahçelerden ve pınarlardan, çıkardık.

58- (Onları) hazinelerden ve yüksek makamlardan (uzaklaştırdık).

59- Böylece, (zamanla) bunlara İsrail oğullarını mirasçı yaptık.[7]

---

[1] Aynı âyet için Bk. (A'raf: 121-122)

[2] Firavun'un bu ifâdesinden; Firavunlar ve benzerlerinin, insanların nelere inanacaklarına kadar onlara zulmettikleri ve bunun, onların genel mantığı olduğu anlaşılmaktadır. Bunun mefhum-i muhalifini alırsak, insanlara böyle davrananların da; firavun mantıklı kimseler olduğu anlaşılır. Bk. (A'raf: 123, Tâ Hâ: 71)

[3] Aslında firavun, büyücülerin büyü yapmayı Hz. Mûsa'dan öğrenmediklerini biliyordu. Zîrâ Hz. Mûsa firavuna gelip bu mucizeyi götermeden önce, o büyücüler zâten büyü yapıyorlardı.

[4] Âyetin bu bölümü, "(bizim bu işte bir) zararımız yok." şeklinde de anlaşılabilir.

[5] Bu âyet, "Firavun, şehirlere (asker) toplayan adamlar gönderdi." şeklinde de anlaşılabilir.

[6] Bu âyet, "fakat bizim hakkımızda çok kin ve nefret besliyorlar." şeklinde de anlaşılabilir.

[7] 57-59. âyetler yukarıdan beri anlatılan Mûsa (a.s) kıssasının arasına giren bir parantez cümlesi durumundadır. Yani Allah, "Firavun ve toplumunun ellerinden aldığımız bu şeylere zamanla İsrail oğullarını, varis kıldık." Buyurmaktadır. Ayrıca 57. ve 58. âyetler firavunun sözleri 59. âyet de parantez cümlesi olarak düşünülebilir.

فَاَتْبَعُوهُمْ مُشْرِق۪ينَ ﴿٦٠﴾ فَلَمَّا تَرَٓاءَ الْجَمْعَانِ قَالَ
اَصْحَابُ مُوسٰٓى اِنَّا لَمُدْرَكُونَۚ ﴿٦١﴾ قَالَ كَلَّاۚ اِنَّ مَعِيَ
رَبّ۪ي سَيَهْد۪ينِ ﴿٦٢﴾ فَاَوْحَيْنَٓا اِلٰى مُوسٰٓى اَنِ اضْرِبْ
بِعَصَاكَ الْبَحْرَۜ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظ۪يمِۚ
﴿٦٣﴾ وَاَزْلَفْنَا ثَمَّ الْاٰخَر۪ينَۚ ﴿٦٤﴾ وَاَنْجَيْنَا مُوسٰى وَمَنْ
مَعَهُٓ اَجْمَع۪ينَۚ ﴿٦٥﴾ ثُمَّ اَغْرَقْنَا الْاٰخَر۪ينَۜ ﴿٦٦﴾ اِنَّ ف۪ي
ذٰلِكَ لَاٰيَةًۜ وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُؤْمِن۪ينَ ﴿٦٧﴾ وَاِنَّ رَبَّكَ
لَهُوَ الْعَز۪يزُ الرَّح۪يمُ ﴿٦٨﴾ وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَاَ اِبْرٰه۪يمَۢ ﴿٦٩﴾
اِذْ قَالَ لِاَب۪يهِ وَقَوْمِه۪ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٧٠﴾ قَالُوا نَعْبُدُ اَصْنَامًا
فَنَظَلُّ لَهَا عَاكِف۪ينَ ﴿٧١﴾ قَالَ هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ اِذْ تَدْعُونَۙ
﴿٧٢﴾ اَوْ يَنْفَعُونَكُمْ اَوْ يَضُرُّونَ ﴿٧٣﴾ قَالُوا بَلْ وَجَدْنَٓا
اٰبَٓاءَنَا كَذٰلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٧٤﴾ قَالَ اَفَرَاَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَۙ
﴿٧٥﴾ اَنْتُمْ وَاٰبَٓاؤُ۬كُمُ الْاَقْدَمُونَ ﴿٧٦﴾ فَاِنَّهُمْ عَدُوٌّ ل۪ٓي اِلَّا
رَبَّ الْعَالَم۪ينَۙ ﴿٧٧﴾ اَلَّذ۪ي خَلَقَن۪ي فَهُوَ يَهْد۪ينِۙ ﴿٧٨﴾
وَالَّذ۪ي هُوَ يُطْعِمُن۪ي وَيَسْق۪ينِۙ ﴿٧٩﴾ وَاِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ
يَشْف۪ينِۙ ﴿٨٠﴾ وَالَّذ۪ي يُم۪يتُن۪ي ثُمَّ يُحْي۪ينِۙ ﴿٨١﴾

60- (Ve sonunda Firavun ve adamları) gün doğumunda onların ardına düştüler.

61- İki topluluk birbirini görünce, Mûsa'nın arkadaşları: "İşte (şimdi) yakalandık!" dediler.

62- Mûsa: "Asla! Şüphesiz Rabbim benimle beraberdir ve bana kesinlikle bir yol gösterecektir." dedi.

63- Bunun üzerine Biz, Mûsa'ya: "Âsân ile denize vur!" diye vahyettik. (O da değneğini vurunca) deniz hemen yarıldı ve her parçası, kocaman bir dağ gibi oldu.

64- Ötekilerini de oraya yaklaştırdık. [1]

65- Mûsa'yı ve beraberinde bulunanların hepsini kurtardık.

66- (Onlardan) sonra ötekilerini de suda boğduk.

67- Şüphesiz bunda, (insanlar için) bir ibret vardır; ama onların çoğu (hâlâ) inanmadılar.

68- (Ey Muhammed!) Şüphesiz senin Rabbin, O, çok şerefli (ve) pek merhamet sahibi olan (Allah)'tır.

69- (Ey Muhammed!) Onlara İbrahim'in kıssasını da naklet.

70- Bir zamanlar o, babasına ve toplumuna: "Siz neye tapıyorsunuz?" demişti.

71- (Onlar da): "Biz putlara tapıyoruz ve onlara tapmaya da devam edeceğiz." dediler.

72- (İbrahim): "(Peki) duâ ettiğiniz zaman onlar sizi hiç işitiyorlar mı?" dedi.

73- (Ve devamla): "Yahut size fayda ya da zarar verebiliyorlar mı?" (dedi.)

74- (Onlar): "Hayır, ama biz atalarımızı böyle yapar bulduk." dediler.

75-76- İbrahim: "Hem siz, hem de eski atalarınız nelere kulluk ettiğinizi hiç düşündünüz mü?" dedi.

77- (Ve devamla): "(Şunu iyi bilin ki) âlemlerin Rabbi olan (Allah) dışındaki taptıklarınız, benim düşmanımdır."

78- "Beni yaratan ve bana hak yolu gösteren, O (Allah)'tır."

79- "Beni yediren ve içiren, O (Allah)'tır."

80- "Hastalandığımda bana şifa veren de O (Allah)'tır."

81- "Beni (dünyada) öldürecek, (âhirette) diriltecek olan da O (Allah)'tır."

---

[1] Mûsa ve arkadaşlarının ardından, Firavun ve adamlarını da denizde açılan yollara, girdirdik.

وَالَّذِىٓ اَطْمَعُ اَنْ يَغْفِرَ لِى خَطِيٓـَٔتِى يَوْمَ الدِّينِ ﴿٨٢﴾
رَبِّ هَبْ لِى حُكْمًا وَاَلْحِقْنِى بِالصَّالِحِينَ ﴿٨٣﴾ وَاجْعَلْ
لِى لِسَانَ صِدْقٍ فِى الْاٰخِرِينَ ﴿٨٤﴾ وَاجْعَلْنِى مِنْ وَرَثَةِ
جَنَّةِ النَّعِيمِ ﴿٨٥﴾ وَاغْفِرْ لِاَبِىٓ اِنَّهُ كَانَ مِنَ الضَّٓالِّينَ
﴿٨٦﴾ وَلَا تُخْزِنِى يَوْمَ يُبْعَثُونَ ﴿٨٧﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ
وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾ اِلَّا مَنْ اَتَى اللّٰهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾ وَاُزْلِفَتِ
الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٩٠﴾ وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِلْغَاوِينَ ﴿٩١﴾
وَقِيلَ لَهُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٩٢﴾ مِنْ دُونِ اللّٰهِ هَلْ
يَنْصُرُونَكُمْ اَوْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٩٣﴾ فَكُبْكِبُوا فِيهَا هُمْ
وَالْغَاوُنَ ﴿٩٤﴾ وَجُنُودُ اِبْلِيسَ اَجْمَعُونَ ﴿٩٥﴾ قَالُوا وَهُمْ
فِيهَا يَخْتَصِمُونَ ﴿٩٦﴾ تَاللّٰهِ اِنْ كُنَّا لَفِى ضَلَالٍ مُبِينٍ
﴿٩٧﴾ اِذْ نُسَوِّيكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٩٨﴾ وَمَٓا اَضَلَّنَٓا اِلَّا
الْمُجْرِمُونَ ﴿٩٩﴾ فَمَا لَنَا مِنْ شَافِعِينَ ﴿١٠٠﴾ وَلَا صَدِيقٍ
حَمِيمٍ ﴿١٠١﴾ فَلَوْ اَنَّ لَنَا كَرَّةً فَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٢﴾ اِنَّ
فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةً وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾ وَاِنَّ رَبَّكَ
لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٤﴾ كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٥﴾

82- "Ve din günü günâhlarımı bağışlamasını umduğum da O (Allah)'tır." dedi.

83- (İbrahim Allah'a yönelerek): "Ey Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyi kullar arasına kat."

84- "Bana, benden sonrakiler içerisinde, güzel bir şekilde anılmak[1] nasip eyle!"

85- "Beni nîmetlerle donatılmış cennetin mirasçılarından kıl."

86- "Babamı da bağışla, çünkü o yolunu şaşıranlardandır."[2]

87- "(İnsanların) dirilecekleri gün, beni utandırma."

88- "O gün ki; ne mal fayda verir, ne de oğullar!"

89- "Ancak Allah'a, (şirkten ve küfürden) arınmış bir gönülle gelenler hariç." (diye duâ etti.)

90- (O gün) cennet, Allah'tan hakkıyla sakınanlara yaklaştırılır.

91- Cehennem de sapkınlar için sergilenir.

92- Ve Onlara: "(Hani) nerede o kulluk ettikleriniz?" denilir.

93- "(Yani) Allah'ı bir yana bırakarak (kulluk ettiğiniz o ilâhlar) şimdi size yardım edebiliyorlar mı, ya da kendilerini (bari) kurtarabiliyorlar mı?" (denilir.)

94-95- O (ilahlaştırılanlar), sapkınlar ve iblisin askerleri, topluca o (cehenneme) tepe takla, üst üste, atılırlar.

96- Orada (hepsi) birbirleriyle çekişerek, şöyle derler:

97- "Vallahi, gerçekten de biz, apaçık bir sapkınlık içerisindeydik."

98- "(Ey ilâhlarımız!) Çünkü biz, sizi âlemlerin Rabbine eşit tutuyorduk."

99- "Bizi bu günâhkârlardan başkası saptırmadı."

100- "Şimdi bizim ne bir arka çıkanımız var."

101- "Ne de bir candan dostumuz".

102- "Keşke (dünyaya) bir daha dönebilsek de Müslümanlardan olabilsek!"

103- Şüphesiz bu (İbrahim kıssasında, insanlar için) bir ibret vardır ama onların çoğu, (hâlâ) inanmadılar.

104- Şüphesiz senin Rabbin, O çok şerefli, pek merhametli olan (Allah)'tır.

105- Nûh toplumu da Peygamberleri yalanladılar.

---

[1] **Lisan-ı sıdk**: Dünyada kıyamete kadar eseri bâki kalacak güzel bir nâm demektir. Onun için her ümmet, Hz. İbrahim'i seve gelmiştir. Ayrıca bu ifâdeden; "çocuklarımdan benim dinimi yenileyecek, benim gibi dosdoğru bir şekilde tevhide davet edecek biri olan Muhammed (a.s)'ı nasip eyle." de anlaşılabilir. Bk. (Meryem: 50)

[2] Hz. İbrahim (a.s), babasına onun için dua edeceğini söylemiş (Bk. Mümtahine: 4, Meryem: 47) ama bunda hata etmiştir. Çünkü (Tevbe: 114)'de, "İbrahim'in babası için (Allah'tan) af dilemesi de sadece ona verdiği bir sözden dolayı idi. Fakat onun bir Allah düşmanı olduğu kendisine belli olunca, o işten vazgeçti..." buyuruluyor.

اِذْ قَالَ لَهُمْ اَخُوهُمْ نُوحٌ اَلَا تَتَّقُونَ ﴿١٠٦﴾ اِنِّى لَكُمْ رَسُولٌ
اَمِينٌ ﴿١٠٧﴾ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُونِ ﴿١٠٨﴾ وَمَٓا اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ
مِنْ اَجْرٍ اِنْ اَجْرِىَ اِلَّا عَلٰى رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٩﴾ فَاتَّقُوا اللّٰهَ
وَاَطِيعُونِ ﴿١١٠﴾ قَالُٓوا اَنُؤْمِنُ لَكَ وَاتَّبَعَكَ الْاَرْذَلُونَ ﴿١١١﴾
قَالَ وَمَا عِلْمِى بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٢﴾ اِنْ حِسَابُهُمْ اِلَّا
عَلٰى رَبِّى لَوْ تَشْعُرُونَ ﴿١١٣﴾ وَمَٓا اَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٤﴾
اِنْ اَنَا اِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿١١٥﴾ قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ يَا نُوحُ لَتَكُونَنَّ
مِنَ الْمَرْجُومِينَ ﴿١١٦﴾ قَالَ رَبِّ اِنَّ قَوْمِى كَذَّبُونِ ﴿١١٧﴾
فَافْتَحْ بَيْنِى وَبَيْنَهُمْ فَتْحًا وَنَجِّنِى وَمَنْ مَعِىَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
﴿١١٨﴾ فَاَنْجَيْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ﴿١١٩﴾ ثُمَّ
اَغْرَقْنَا بَعْدُ الْبَاقِينَ ﴿١٢٠﴾ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةً وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿١٢١﴾ وَاِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٢﴾ كَذَّبَتْ
عَادٌ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٢٣﴾ اِذْ قَالَ لَهُمْ اَخُوهُمْ هُودٌ اَلَا تَتَّقُونَ
﴿١٢٤﴾ اِنِّى لَكُمْ رَسُولٌ اَمِينٌ ﴿١٢٥﴾ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُونِ
﴿١٢٦﴾ وَمَٓا اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍ اِنْ اَجْرِىَ اِلَّا عَلٰى رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿١٢٧﴾ اَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ اٰيَةً تَعْبَثُونَ ﴿١٢٨﴾

106- Kardeşleri Nûh, onlara: "(Allah'tan) hakkıyla sakınmayacak mısınız?" dedi.

107- (Ve devamla): "Ben, size (gönderilen) güvenilir bir Peygamberim." [1]

108- "(Allah'tan) hakkıyla sakının ve bana itaat edin." [2]

109- "Buna karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım, ancak âlemlerin Rabbi olan (Allah)'a aittir."[3]

110- "(Allah'tan) hakkıyla sakının ve bana itaat edin." (dedi.)[4]

111- Onlar da: "Sana aşağılık kimseler uyup dururken, biz hiç sana îman eder miyiz?" dediler.

112- Nûh: "Onların yaptıkları hakkında benim bir bilgim yoktur." dedi.

113- (Ve devamla): "Eğer anlarsanız onların hesabı ancak Rabbime aittir."

114- "Hem ben, îman edenleri kovamam."

115- "Ben ancak, apaçık bir uyarıcıyım." (dedi)

116- (İnanmayanlar da): "Ey Nûh! Eğer bu işten vazgeçmezsen, seni kesinlikle taşlayarak öldürürüz."[5] dediler.

117- (Nuh): "Ey Rabbim! Toplumum beni yalanladı." dedi.

118- (Ve devamla): "Artık benimle onların arasını nasıl ayırt edeceksen et de beni ve beraberimdeki mü'minleri kurtar!" (dedi.)

119- (Bunun üzerine) Biz, onu ve beraberindekileri, o dolu gemide (taşıyarak) kurtardık.

120- Sonra da o (geminin) dışında kalanları suda boğduk.

121- Şüphesiz bu (Nuh kıssasında, insanlar için) bir ibret vardır ama onların çoğu, (hâlâ) inanmadılar.

122- Şüphesiz senin Rabbin O, çok şerefli, pek merhametli olan (Allah)'tır.

123- Âd (toplumu) da Peygamberleri yalanladı.

124- Kardeşleri Hûd onlara: "(Allah'tan) hakkıyla sakınmayacak mısınız?" dedi.

125- (Ve devamla): "Ben, size (gönderilen) güvenilir bir Peygamberim." [6]

126- "(Allah'tan) hakkıyla sakının ve bana itaat edin."[7]

127- "Buna karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım, ancak âlemlerin Rabbi olan (Allah)'a aittir." (dedi.)[8]

128- (Ve devamla): "Siz her tepeye bir anıt[9] dikerek, hep böyle boş şeylerle mi uğraşıyorsunuz?"[10]

---

[1] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 125, 143, 162, 178)

[2] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 110, 126, 131, 144, 150, 163, 179)

[3] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 127, 145, 164, 180)

[4] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 108, 126, 131, 144, 150, 163, 179)

[5] Bk. (Şuara:167, Yasin: 18, Meryem: 46)

[6] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 107, 143, 162, 178)

[7] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 108, 110, 131, 144, 150, 163, 179)

[8] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 109, 145, 164, 180)

[9] Buradaki âyet: alamet, büyük saray, yüksek köşk ve anıt gibi sıra dışı bina anlamınadır.

[10] Bu âyet ayrıca "Siz her yol üzerine, (gelip geçenleri yanıltmak için) bir işaret yapıp da hep böyle boş şeylerle mi uğraşıyorsunuz?" şeklinde anlaşılabilir.

129- "(Dünyada) ebedî kalacağınızı umarak bir takım sanayiler[1] mi kuruyorsunuz."

130- "(Bir toplumu) yakaladığınız zaman da üzerlerine zorbalar gibi çullanıyorsunuz?"

131- "(Allah'tan) hakkıyla sakının ve bana itaat edin."[2]

132- "Düşünebileceğiniz her şeyi size bol bol veren, Allah'tan hakkıyla sakının."

133- "O (Allah,) size bol bol davarlar ve oğullar verdi."

134- "Bahçeler ve pınarlar da. (verdi.)"

135- "Doğrusu ben, o büyük günün size çatacak olan azabından, sizin adınıza korkuyorum." (dedi.)

136- (Onlar da): "(Ey Hûd!) Sen bize öğüt versen de vermesen de bizim için fark etmez." dediler.

137- (Ve devamla) "bu, önceki (toplumların) uydurmalarından başka bir şey değildir."

138- "Ve biz, (bu yüzden) azaba uğratılacak da değiliz." (dediler.)

139- (Hemen) onu yalanladılar ve Biz de onları derhâl helâk ettik. Şüphesiz bu (Hûd kıssasında, insanlar için) bir ibret vardır ama onların çoğu, (hâlâ) inanmadılar.

140- Şüphesiz senin Rabbin, O çok şerefli, pek merhametli olan (Allah)'tır.

141- Semûd (toplumu) da Peygamberleri yalanladılar.

142- Kardeşleri Salih onlara: "(Allah'tan) hakkıyla sakınmayacak mısınız?" dedi.

143- (Ve devamla): "Ben, size (gönderilen) güvenilir bir Peygamberim."[3]

وَتَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلُدُونَۚ ١٢٩ وَاِذَا بَطَشْتُمْ
بَطَشْتُمْ جَبَّارٖينَۚ ١٣٠ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطٖيعُونِۚ ١٣١ وَاتَّقُوا
الَّذٖٓي اَمَدَّكُمْ بِمَا تَعْلَمُونَۚ ١٣٢ اَمَدَّكُمْ بِاَنْعَامٍ وَبَنٖينَۙ
١٣٣ وَجَنَّاتٍ وَعُيُونٍۚ ١٣٤ اِنّٖٓي اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ
يَوْمٍ عَظٖيمٍۜ ١٣٥ قَالُوا سَوَٓاءٌ عَلَيْنَٓا اَوَعَظْتَ اَمْ لَمْ
تَكُنْ مِنَ الْوَاعِظٖينَۙ ١٣٦ اِنْ هٰذَٓا اِلَّا خُلُقُ الْاَوَّلٖينَۙ
١٣٧ وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبٖينَۚ ١٣٨ فَكَذَّبُوهُ فَاَهْلَكْنَاهُمْۜ
اِنَّ فٖي ذٰلِكَ لَاٰيَةًۜ وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنٖينَ ١٣٩
وَاِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزٖيزُ الرَّحٖيمُۚ ١٤٠ كَذَّبَتْ ثَمُودُ
الْمُرْسَلٖينَۚ ١٤١ اِذْ قَالَ لَهُمْ اَخُوهُمْ صَالِحٌ اَلَا
تَتَّقُونَۚ ١٤٢ اِنّٖي لَكُمْ رَسُولٌ اَمٖينٌۙ ١٤٣ فَاتَّقُوا
اللّٰهَ وَاَطٖيعُونِۚ ١٤٤ وَمَٓا اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍۚ
اِنْ اَجْرِيَ اِلَّا عَلٰى رَبِّ الْعَالَمٖينَۜ ١٤٥ اَتُتْرَكُونَ فٖي
مَا هٰهُنَٓا اٰمِنٖينَۙ ١٤٦ فٖي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍۙ ١٤٧ وَزُرُوعٍ
وَنَخْلٍ طَلْعُهَا هَضٖيمٌۚ ١٤٨ وَتَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ
بُيُوتًا فَارِهٖينَۚ ١٤٩ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطٖيعُونِۚ ١٥٠

144- "(Allah'tan) hakkıyla sakının ve bana itaat edin."[4]

145- "Buna karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım, ancak âlemlerin Rabbi olan (Allah)'a aittir." (dedi.)[5]

146- (Ve devamla): "(Sanki) siz, bu (bulunduğunuz) yerde güven içerisinde bırakılacak mısınız?"

147- "(Yani,) bahçelerde ve pınarlarda,"

148- "Ekinlerin ve salkımları olgunlaşmış hurmalıkların arasında?"

149- "Ve siz, (bir de) dağlardan ustaca evler yontuyorsunuz."

150- "(Allah'tan) hakkıyla sakının ve bana itaat edin."[6]

---

[1] (مَصَانِعَ) kelimesi; sanat evleri ve fabrikalar anlamına gelir. Demek ki o zaman da sanayinin bir ifratı varmış ve toplumun yararı, ahlâkı gözetilmeyerek sırf maddî menfaatler için insanlara sanayi ile zulüm yapılıyormuş. Buradan zararlı olan sanayinin uygun olmadığı anlaşılabilir.

[2] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 108, 110, 126, 144, 150, 163, 179)

[3] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 107, 125, 162, 178)

[4] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 108, 110, 126, 131, 150, 163, 179)

[5] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 109, 127, 164, 180)

[6] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 108, 110, 126, 131, 144, 163, 179)

وَلَا تُطِيعُوٓا اَمْرَ الْمُسْرِفِينَۙ ﴿١٥١﴾ اَلَّذِينَ يُفْسِدُونَ
فِى الْاَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿١٥٢﴾ قَالُوٓا اِنَّمَٓا اَنْتَ مِنَ
الْمُسَحَّرِينَۚ ﴿١٥٣﴾ مَٓا اَنْتَ اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَاۚ فَاْتِ بِاٰيَةٍ اِنْ
كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٥٤﴾ قَالَ هٰذِه۪ نَاقَةٌ لَهَا شِرْبٌ وَلَكُمْ
شِرْبُ يَوْمٍ مَعْلُومٍۚ ﴿١٥٥﴾ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُٓوءٍ فَيَاْخُذَكُمْ
عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥٦﴾ فَعَقَرُوهَا فَاَصْبَحُوا نَادِمِينَۙ
﴿١٥٧﴾ فَاَخَذَهُمُ الْعَذَابُۜ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةًۜ وَمَا كَانَ
اَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٥٨﴾ وَاِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ
﴿١٥٩﴾ كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍۨ الْمُرْسَلِينَۚ ﴿١٦٠﴾ اِذْ قَالَ لَهُمْ
اَخُوهُمْ لُوطٌ اَلَا تَتَّقُونَۚ ﴿١٦١﴾ اِنّ۪ى لَكُمْ رَسُولٌ اَم۪ينٌۙ
﴿١٦٢﴾ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَط۪يعُونِۚ ﴿١٦٣﴾ وَمَٓا اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ
مِنْ اَجْرٍۚ اِنْ اَجْرِيَ اِلَّا عَلٰى رَبِّ الْعَالَم۪ينَۜ ﴿١٦٤﴾ اَتَاْتُونَ
الذُّكْرَانَ مِنَ الْعَالَم۪ينَۙ ﴿١٦٥﴾ وَتَذَرُونَ مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ
اَزْوَاجِكُمْۜ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ عَادُونَ ﴿١٦٦﴾ قَالُوا لَئِنْ لَمْ تَنْتَهِ
يَا لُوطُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمُخْرَج۪ينَ ﴿١٦٧﴾ قَالَ اِنّ۪ى لِعَمَلِكُمْ مِنَ
الْقَال۪ينَۜ ﴿١٦٨﴾ رَبِّ نَجِّن۪ى وَاَهْل۪ى مِمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٩﴾

151-152- "O, yeryüzünde bozgunculuk yapıp (hiçbir bozukluğu) düzeltmeyerek haddi aşanların[1] emrine uymayın." (dedi.)

153- (Onlar da): "Sen, kesinlikle büyülenmişsin!" (dediler.)

154- (Ve devamla): "Sen ancak bizim gibi bir insansın. Eğer doğru söyleyenlerden isen, (haydi) bize bir mûcize getir." (dediler.)

155- (Salih): "İşte (o mûcize) bu dişi devedir.[2] Su içme hakkı belirli bir gün onun ve belirli bir gün de sizindir." dedi.

156- "Sakın ona bir kötülük yapmayın, yoksa sizi büyük bir günün azabı, yok eder." (dedi.)

157- (Buna rağmen) o (deveyi) öldürdüler ve hemen pişman oldular.

158- (Bunun üzerine) azap onları derhal yok etti. Şüphesiz bu (Salih kıssasında, insanlar için) bir ibret vardır, ama onların çoğu, (hâlâ) inanmadılar.

159- Şüphesiz senin Rabbin O, çok şerefli, pek merhametli olan (Allah)'tır.

160- Lût (toplumu) da Peygamberleri yalanladılar.

161- Kardeşleri Lût onlara: "(Allah'tan) hakkıyla sakınmayacak mısınız?" dedi.

162- (Ve devamla): "Ben, size (gönderilen) güvenilir bir Peygamberim."[3]

163- "(Allah'tan) hakkıyla sakının ve bana itaat edin."[4]

164- "Buna karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım, ancak âlemlerin Rabbi olan (Allah)'a aittir."[5]

165- "Siz, insanlardan erkeklere mi yaklaşıyorsunuz."

166- "(Hem de) Rabbinizin sizler için eşlerinizde yarattığını bırakarak![6] Doğrusu siz, insanlıktan çıkmış bir toplumsunuz." (dedi.)

167- (Onlar da): "Ey Lût! Eğer sen (bu davadan) vazgeçmezsen, (şunu iyi bil ki) kovulanlardan olacaksın!" dediler.

168- (Lût): "(Doğrusu) ben, sizin bu işinizden nefret ediyorum." dedi.

169- (Ve devamla): "Ey Rabbim! Beni ve ailemi, onların yaptıklarından kurtar." dedi.

---

[1] "Haddi aşanlar" konumuna düşmek için sadece bozgunculuk yapmak şart değildir. Yani birileri, "ben bozgunculuk yapmıyorum ve kimsenin işine de karışmıyorum" diyerek kendisini kurtaramaz. Zîrâ bu âyete göre, bozuk düzenleri ıslah etmeyen ve bu hususta bir çaba sarf etmeyenlerin de "haddi aşanlardan" olduğu açıkça belirtilmektedir.

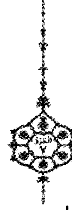
[2] Bk. (A'raf: 73, Hûd: 64, Şems: 13)

[3] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 107, 125, 143, 178)

[4] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 108, 110, 126, 131, 144, 150, 179)

[5] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 109, 127, 145, 180)

[6] Âyetin bu bölümü: "Rabbinizin, sizin için yarattığı eşlerinizi bırakarak..." şeklinde de tercüme edilebilir.

170- Biz de onu ve ailesinin hepsini kurtardık.

171- Ancak geride kalan yaşlı karı(sı bunun) dışında (kaldı).

172- Sonra geride kalanların hepsini helâk ettik.

173- Ve üzerlerine çok şiddetli bir (azap) yağmuru yağdırdık. (Uyarılanların) yağmuru gerçekten ne kötü bir yağmurdur![1]

174- Şüphesiz bu (Lût kıssasında, insanlar için) bir ibret vardır ama onların çoğu, (hâlâ) inanmadılar.

175- Şüphesiz senin Rabbin O, çok şerefli, pek merhametli olan (Allah)'tır.

176- Eyke[2] (toplumu) de Peygamberleri yalanladılar.

177- Şuayb, onlara: "(Allah'tan) hakkıyla sakınmayacak mısınız?" dedi.

178- (Ve devamla): "Ben, size (gönderilen) güvenilir bir Peygamberim."[3]

179- "(Allah'tan) hakkıyla sakının ve bana itaat edin."[4]

180- "Buna karşılık sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim mükâfatım, ancak âlemlerin Rabbi olan (Allah)'a aittir."[5]

181- "Ölçüyü tam yapın ve eksik tartanlardan olmayın."

182- "Ve dosdoğru terazi[6] ile tartın."

183- "Ve İnsanların mallarına haksızlık etmeyin[7] ve yeryüzünde bozguncular olarak fesat çıkartmayın."

---

[1] Aynı âyet için Bk. (Neml: 58)

[2] **Eyke**: Sık, birbirine karışmış ağaç demektir. Eyke'liler de Medyen'liler gibi Şuayb (a.s)'ın gönderildiği bir kavimdir ki; yerleri ağaçlık olduğundan bu isimle anılmışlardır. Bk. (Hicr: 77-79)

[3] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 107, 125, 143, 162)

[4] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 108, 110, 126, 131, 144, 150, 163)

[5] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 109, 127, 145, 164)

[6] **Kıstas**: mizan, terazi, kantar, çeki gibi tartı âleti demektir ki aslı Rumcadır. (Elmalılı)

[7] Âyetin bu bölümü: "...mallarından dolayı insanları hafife almayın..." şeklinde de tercüme edilebilir.

فَنَجَّيْنَاهُ وَاَهْلَهُٓ اَجْمَعِينَۙ ﴿١٧٠﴾ اِلَّا عَجُوزًا فِى الْغَابِرِينَۚ
﴿١٧١﴾ ثُمَّ دَمَّرْنَا الْاٰخَرِينَۚ ﴿١٧٢﴾ وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًاۚ
فَسَٓاءَ مَطَرُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٣﴾ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةًۜ وَمَا كَانَ
اَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٤﴾ وَاِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ
﴿١٧٥﴾ كَذَّبَ اَصْحَابُ الْاَيْكَةِ الْمُرْسَلِينَۚ ﴿١٧٦﴾ اِذْ قَالَ
لَهُمْ شُعَيْبٌ اَلَا تَتَّقُونَۚ ﴿١٧٧﴾ اِنِّى لَكُمْ رَسُولٌ اَمِينٌۙ
﴿١٧٨﴾ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُونِۚ ﴿١٧٩﴾ وَمَٓا اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ
اَجْرٍۚ اِنْ اَجْرِىَ اِلَّا عَلٰى رَبِّ الْعَالَمِينَۜ ﴿١٨٠﴾ اَوْفُوا الْكَيْلَ
وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُخْسِرِينَۚ ﴿١٨١﴾ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ
الْمُسْتَقِيمِۚ ﴿١٨٢﴾ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ اَشْيَٓاءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا
فِى الْاَرْضِ مُفْسِدِينَۚ ﴿١٨٣﴾ وَاتَّقُوا الَّذِى خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ
الْاَوَّلِينَۜ ﴿١٨٤﴾ قَالُٓوا اِنَّمَٓا اَنْتَ مِنَ الْمُسَحَّرِينَۙ ﴿١٨٥﴾ وَمَٓا
اَنْتَ اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَاِنْ نَظُنُّكَ لَمِنَ الْكَاذِبِينَۚ ﴿١٨٦﴾
فَاَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسَفًا مِنَ السَّمَٓاءِ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَۜ
﴿١٨٧﴾ قَالَ رَبِّٓى اَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨٨﴾ فَكَذَّبُوهُ فَاَخَذَهُمْ
عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِۜ اِنَّهُ كَانَ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٨٩﴾

184- "Sizi ve önceki nesilleri yaratan (Allah)'tan hakkıyla sakının." (dedi.)

185- (Onlar da): "Sen, kesinlikle büyülenmişsin!" (dediler.)

186- (Ve devamla): "Sen ancak bizim gibi bir insansın. Şunu iyi bil ki biz, senin kesinlikle yalancılardan biri olduğunu zannediyoruz."

187- "Eğer doğru söyleyenlerden isen (haydi,) göğü tepemize parça parça düşür de (görelim." dediler.)

188- Şuayb: "Rabbim, sizin yaptıklarınızı çok iyi bilir." dedi.

189- Onlar, onu yalanladılar, gölge gününün[8] azabı da kendilerini yok etti. Gerçekten o, çok büyük bir günün azabı idi![9]

---

[8] **Zulle günü:** Birçok müfessirin rivâyetine göre; Allah Şuayb (a.s)'ın toplumuna yedi gün, yedi gece şiddetli bir sıcaklık vermiş, bunun üzerine çöle çıkmışlar. Bir bulut güneşe gölge olmuş, bunlar da onun gölgesine sığınmışlar. Fakat o bulut, bir ateş halinde üzerlerine inmiş ve hepsini yemiş bitirmiş. (Bu olayın muteber bir kaynağı belirtilmemiştir.)

[9] Bk. (Hûd: 67, 68)

اِنَّ فٖى ذٰلِكَ لَاٰيَةً وَمَا كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنٖينَ ﴿١٩٠﴾ وَاِنَّ
رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزٖيزُ الرَّحٖيمُ ﴿١٩١﴾ وَاِنَّهُ لَتَنْزٖيلُ رَبِّ الْعَالَمٖينَ
﴿١٩٢﴾ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْاَمٖينُ ﴿١٩٣﴾ عَلٰى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ
الْمُنْذِرٖينَ ﴿١٩٤﴾ بِلِسَانٍ عَرَبِىٍّ مُبٖينٍ ﴿١٩٥﴾ وَاِنَّهُ لَفٖى زُبُرِ
الْاَوَّلٖينَ ﴿١٩٦﴾ اَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ اٰيَةً اَنْ يَعْلَمَهُ عُلَمٰٓؤُا بَنٖى
اِسْرَٓائٖيلَ ﴿١٩٧﴾ وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلٰى بَعْضِ الْاَعْجَمٖينَ ﴿١٩٨﴾
فَقَرَاَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهٖ مُؤْمِنٖينَ ﴿١٩٩﴾ كَذٰلِكَ سَلَكْنَاهُ
فٖى قُلُوبِ الْمُجْرِمٖينَ ﴿٢٠٠﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِهٖ حَتّٰى يَرَوُا
الْعَذَابَ الْاَلٖيمَ ﴿٢٠١﴾ فَيَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠٢﴾
فَيَقُولُوا هَلْ نَحْنُ مُنْظَرُونَ ﴿٢٠٣﴾ اَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ
﴿٢٠٤﴾ اَفَرَاَيْتَ اِنْ مَتَّعْنَاهُمْ سِنٖينَ ﴿٢٠٥﴾ ثُمَّ جَٓاءَهُمْ مَا كَانُوا
يُوعَدُونَ ﴿٢٠٦﴾ مَٓا اَغْنٰى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يُمَتَّعُونَ ﴿٢٠٧﴾
وَمَٓا اَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ اِلَّا لَهَا مُنْذِرُونَ ﴿٢٠٨﴾ ذِكْرٰى وَمَا كُنَّا
ظَالِمٖينَ ﴿٢٠٩﴾ وَمَا تَنَزَّلَتْ بِهِ الشَّيَاطٖينُ ﴿٢١٠﴾ وَمَا يَنْبَغٖى
لَهُمْ وَمَا يَسْتَطٖيعُونَ ﴿٢١١﴾ اِنَّهُمْ عَنِ السَّمْعِ لَمَعْزُولُونَ
﴿٢١٢﴾ فَلَا تَدْعُ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ فَتَكُونَ مِنَ الْمُعَذَّبٖينَ ﴿٢١٣﴾

190- Şüphesiz bu (Şuayb kıssasında, insanlar için) bir ibret vardır ama onların çoğu, (hâlâ) inanmadılar.

191- Şüphesiz senin Rabbin, O, çok şerefli, pek merhametli olan (Allah)'tır.

192- Şüphesiz bu (Kur'an,) âlemlerin Rabbi tarafından indirildi.

193- Onu Rûhu'l-Emin[1] (Cebrâil) indirdi.[2]

194- Uyarıcılardan olasın diye, (onu) senin gönlüne (indirdi.)

195- (Hem de) apaçık,[3] Arapça bir dille.

196- Şüphesiz o (Kur'an'ın zikri), daha önceki (Peygamber)lerin kitaplarında da vardır.[4]

197- İsrâil oğulları (arasındaki birçok) bilginin onu bilmesi de onlar[5] için bir delil değil midir?

198- Eğer Biz, onu Arap olmayan birisine indirseydik de,

199- Bunu onlara o okusaydı, (onlar) yine de ona inanmazlardı.

200- İşte bu böyledir. (Ayrıca) Biz o (Kur'an'ı), günâhkârların kalplerine soktuk.[6]

201- (Fakat) onlar, acıklı azabı görünceye kadar ona (açıkça) îman etmezler.

202- Hâlbuki bu (azap) onlara, kendileri farkında olmadan, ansızın geliverir.

203- O zaman onlar: "(İman etmemiz için) bize bir süre tanınır mı (acaba)?" derler.

204- (Onlar) azabımızın çabucak gelmesini (hâlâ) istiyorlar mı?

205- Diyelim ki Biz, onları yıllarca yaşatsak,

206- Sonra da tehdit edilmekte oldukları (azap) başlarına gelse!

207- Kendilerine verilen nîmetlerin onlara hiçbir faydası olmayacaktır.

208- Biz, uyarmadığımız hiçbir memleketi, asla helâk etmedik.[7]

209- (Onlar) mutlaka uyarıldılar ve Biz asla zulmetmedik.[8]

210- Ve o (Kur'an'ı) şeytanlar indirmedi.

211- Ve bu, onların harcı değildir ve buna onların güçleri de yetmez.[9]

212- Çünkü onların vahyi işitmeleri de kesinlikle engellenmiştir.[10]

213- (Ey Muhammed!) Sakın Allah ile beraber başka bir ilâha dua etme! Sonra azap edilenlerden olursun!

---

[1] **Rûhu'l-Emin:** Allah'ın güvendiği ve güvenle vahyini Peygamberlere gönderdiği rûh yani; Cebrâil demektir.

[2] Bu âyet: "O Kur'an'la (güvenilen) vahiy indi." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] **Mübîn**: anlattığını açık ve güzel bir şekilde ifâde eden demektir. Arapça, aslında geniş bir dil olmakla beraber Kur'an, onu en yüksek bir noktaya getirmiştir. Bu sebeple Kur'an'ı anlamamakta Arapların bir özrü yoktur.

[4] Yani; önceki kitaplarda da Kur'an'ın ismi geçmiştir. Ayrıca; (إِنَّهُ)'daki zamirin Peygamberimize veya Kur'an'ın içeriğine gönderilmesi de mümkündür. Bk. (A'raf: 157, Saf: 6)

[5] Bunlar; Yahûdîler de Mekkeli müşrikler de olabilir.

[6] Yani anlamını anlarlar, güzelliğini bilirler, benzerinin yapılamayacağına inanırlar ve önceki kitaplarda adının geçtiğini bilirler.

[7] Bu âyetten bütün toplumlara Peygamber gönderildiği veya Peygamber gönderilmeyen toplum varsa sorumluluklarının olmayacağı anlaşılmaktadır. Bk. (İsra:15, Hicr:4, Tâ Hâ: 134, Kasas: 59, En'am: 131)

[8] Bu iki âyet, "Biz Peygamberlerle uyarmadığımız bir memleketi, helâk ederek asla zulmetmeyiz." şeklinde tercüme edilebilir.

[9] Bir kısım kâfirler Peygamberliği, kehanet gibi düşünerek, Kur'an'ı cin ve şeytan sözü gibi göstermek istemektedirler. Bu âyet, onlara bir cevaptır.

[10] Onlar, vahyi ve melekleri dinleyemezler, Peygamberler gibi vahiy alamazlar, miraca çıkamazlar. Yani şeytanların zannettiğiniz kadar güçleri yoktur. Bk. (Saffat:8)

وَاَنْذِرْ عَش۪يرَتَكَ الْاَقْرَب۪ينَۙ ﴿٢١٤﴾ وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِمَنِ
اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِن۪ينَۚ ﴿٢١٥﴾ فَاِنْ عَصَوْكَ فَقُلْ اِنّ۪ي بَر۪ٓيءٌ
مِمَّا تَعْمَلُونَۚ ﴿٢١٦﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَز۪يزِ الرَّح۪يمِۙ ﴿٢١٧﴾
اَلَّذ۪ي يَرٰيكَ ح۪ينَ تَقُومُۙ ﴿٢١٨﴾ وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِد۪ينَ
﴿٢١٩﴾ اِنَّهُ هُوَ السَّم۪يعُ الْعَل۪يمُ ﴿٢٢٠﴾ هَلْ اُنَبِّئُكُمْ عَلٰى
مَنْ تَنَزَّلُ الشَّيَاط۪ينُۜ ﴿٢٢١﴾ تَنَزَّلُ عَلٰى كُلِّ اَفَّاكٍ اَث۪يمٍۙ ﴿٢٢٢﴾
يُلْقُونَ السَّمْعَ وَاَكْثَرُهُمْ كَاذِبُونَۜ ﴿٢٢٣﴾ وَالشُّعَرَٓاءُ يَتَّبِعُهُمُ
الْغَاوُ۫نَۜ ﴿٢٢٤﴾ اَلَمْ تَرَ اَنَّهُمْ ف۪ي كُلِّ وَادٍ يَه۪يمُونَۙ ﴿٢٢٥﴾
وَاَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَۙ ﴿٢٢٦﴾ اِلَّا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللّٰهَ كَث۪يراً وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ
مَا ظُلِمُوا وَسَيَعْلَمُ الَّذ۪ينَ ظَلَمُٓوا اَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ ﴿٢٢٧﴾

سُورَةُ النَّمْلِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

طٰسٓ تِلْكَ اٰيَاتُ الْقُرْاٰنِ وَكِتَابٍ مُب۪ينٍۙ ﴿١﴾ هُدًى
وَبُشْرٰى لِلْمُؤْمِن۪ينَۙ ﴿٢﴾

214- Ve (Önce) akrabalarının en yakınlarını uyar.

215- Ve sana uyan mü'minlere kanadını ger.[1]

216- Şâyet sana karşı gelirlerse: "Ben, kesinlikle sizin yaptıklarınızdan uzağım." de.

217- Sen, O çok şerefli, pek merhametli olan (Allah)'a tevekkül et.

218- (Zira) O (Allah), nerede olursan ol seni görür.[2]

219- Ve senin secde eden (mü'min)ler arasında dolaşmanı da (görür).

220- Çünkü (her şeyi) hakkıyla işiten (ve) bilen, O (Allah)'tır.

221- (Ey insanlar!) Şeytanların kime indiğini size haber vereyim mi?

222- Onlar, günâhtan korkmayan sahtekârlara[3] inerler.

223- Onlar da çoğu yalancı olan[4] (şeytanlara) kulak verirler.

224- Şairler(e gelince), onlara da hep azgınlar uyar.[5]

225- Onların vadilerde şaşkın şaşkın dolaştıklarını görmedin mi?[6]

226- Ve onlar, yapmayacakları şeyleri söylerler.

227- Ancak (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlar, Allah'ı çok ananlar ve haksızlığa uğratıldıklarında kendilerini savunanlar bunu dışındadır.[7] Zâlimler, nasıl bir devrime uğrayıp devrileceklerini pek yakında bilecekler![8]

48- NEML SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Tâ. Sîn. (Ey Muhammed!) İşte bunlar sana, Kur'an'ın ve (hakkı bâtıldan) ayırt edici kitabın âyetleridir.

2- İman edenlere hak yolu göstermek ve (cenneti) müjdelemek için (indirilmiştir.)

---

[1] Kanat indirmek; tevazu, merhamet ve şefkatten istiâredir.

[2] Bu âyet: "(Zira) O (Allah), kıyam ettiğin zaman seni görür." şeklinde de tercüme edilebilir. Yani namaza, teheccüde, cihada, tebliğe gibi.

[3] **Effâk**: çok yalancı, iftiracı, sahtekâr, **Esîm**: günâhtan korkmayan, vebal yüklenici şerli kimse demektir.

[4] Şeytan ve kâhin sözlerinin çok azı rast gelse de hemen hemen tamamı yalandır.

[5] Bugünün medyası, tıpkı o günün şairlerinin, gündemi elinde tutmaları sebebiyle onlara çok benzemektedir.

[6] Burada mecâz vardır. Yani onlar her telden çalar, her şeyi bilir, her şeyden anlar ama hiçbir şey bilmediklerini bilmezler demektir.

[7] Abdullah b. Revaha, Hassan b. Sâbit, Kâ'b b. Malik ve Kâ'b b. Züheyr gibi mü'min şairler.

[8] Bu cümle; İslâm dininin âlemde zâlimlere karşı yapacağı hak ve adalet devriminin önemine ve geleceğine işaret etmektedir.

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ
هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٣﴾ اِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ زَيَّنَّا
لَهُمْ اَعْمَالَهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ ﴿٤﴾ اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ لَهُمْ
سُٓوءُ الْعَذَابِ وَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ هُمُ الْاَخْسَرُونَ ﴿٥﴾
وَاِنَّكَ لَتُلَقَّى الْقُرْاٰنَ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ عَلِيمٍ ﴿٦﴾ اِذْ قَالَ
مُوسٰى لِاَهْلِهِٓ اِنّ۪ٓي اٰنَسْتُ نَارًاۜ سَاٰتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ اَوْ
اٰتِيكُمْ بِشِهَابٍ قَبَسٍ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٧﴾ فَلَمَّا جَٓاءَهَا
نُودِيَ اَنْ بُورِكَ مَنْ فِي النَّارِ وَمَنْ حَوْلَهَاۜ وَسُبْحَانَ اللّٰهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٨﴾ يَا مُوسٰٓى اِنَّهُٓ اَنَا اللّٰهُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُۙ
﴿٩﴾ وَاَلْقِ عَصَاكَۜ فَلَمَّا رَاٰهَا تَهْتَزُّ كَاَنَّهَا جَٓانٌّ وَلّٰى
مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْۜ يَا مُوسٰى لَا تَخَفْ اِنّ۪ي لَا يَخَافُ
لَدَيَّ الْمُرْسَلُونَ ﴿١٠﴾ اِلَّا مَنْ ظَلَمَ ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا بَعْدَ
سُٓوءٍ فَاِنّ۪ي غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١﴾ وَاَدْخِلْ يَدَكَ فِي جَيْبِكَ
تَخْرُجْ بَيْضَٓاءَ مِنْ غَيْرِ سُٓوءٍ فِي تِسْعِ اٰيَاتٍ اِلٰى فِرْعَوْنَ
وَقَوْمِهِۜ اِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿١٢﴾ فَلَمَّا جَٓاءَتْهُمْ
اٰيَاتُنَا مُبْصِرَةً قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿١٣﴾

3- O (Mü'minler) âhirete gönülden inanarak namazı dosdoğru ve devamlı kılar ve zekâtı verirler.[1]

4- Şüphesiz Biz, âhirete inanmayanların işlerini kendilerine süslü gösterdik de onlar bu yüzden, bocalayıp duruyorlar.

5- İşte bunlar, azabın en kötüsüne lâyık kimselerdir ve âhirette en çok rezil olacaklar da onlardır.

6- (Ey Muhammed!) Şüphesiz bu (Kur'an) sana, hüküm (ve hikmet) sahibi olan, her şeyi bilen (Allah) tarafından verilmektedir.

7- (Bir zamanlar) Mûsa, ailesine: "Gerçekten ben bir ateş gördüm. (Gidip) size oradan ya bir haber getireceğim ya da ısınabileceğiniz bir kor parçası getireceğim."[2] demişti.

[1] Demek ki, îmandan sonra âhirete gönülden inanarak bu iki ibâdeti de kesinlikle yerine getirmek gerekmektedir. Namazı ve zekâtı kaybedenler bu müjdeyi de kaybetmiş olurlar. Hz. Ebû Bekir, bunları yerine getirmeyenlerle bu yüzden savaşmıştır. Aynı âyet için Bk. (Lokman: 4)

[2] Aynı konu için Bk. (Kasas: 29, Tâ Hâ: 10)

8- (Mûsa) oraya varınca: "(Ey Mûsa!) Bu ateşin yanında[3] bulunan (sen) ve çevresindekiler mübârek kılınmıştır. Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın şânı, çok yücedir." diye seslenildi.[4]

9- (Ve devamla): "Ey Mûsa! Gerçekten, çok şerefli (ve) pek merhametli olan Allah, Benim Ben!"

10- "Âsânı yere at!" (diye seslenildi.) Mûsa, (âsâyı atıp) onun yılan gibi hareket ettiğini görünce dönüp arkasına bakmadan kaçtı. (Allah da ona): "Ey Mûsa! Korkma; (onu o hale getiren) Benim. (Sonra, Benim) huzurumda Peygamberler asla korkmaz."[5] (dedi.)

11- (Ve devamla): "Ancak, zâlimler bunun dışındadır. Ama sonra, işlediği kötülüğün yerine iyilik yaparak (tevbe eder)se şunu iyi bilsin ki Ben, çok bağışlayıcıyım, pek merhamet sahibiyim."

12- "(Ey Mûsa!) Firavun'a ve kavmine (göstereceğin) dokuz mûcizeden[6] (biri) olmak üzere; elini koynuna sok da kusursuz bir şekilde, bembeyaz olarak çıksın. Çünkü onlar hak yoldan çıkan bir toplumdur." (dedi.)

13- Mûcizelerimiz onlara bütün açıklığıyla gelince: "Bu, apaçık bir büyüdür." dediler.

[3] (فِي) Harf-i cerri burada (مَعَ) anlamında tercüme edilmiştir. Eğer "içerisinde" şeklinde tercüme edilirse bu sefer; "ateşin içerisindekinin kim?" olduğu sorusu akla gelir ki bununla ilgili yorumlar Kur'an'ın temel mantığına ters düşmektedir.

[4] Tabiî ki burada seslenen; Allah'tır.

[5] "Benim huzurumda Peygamberler asla korkmaz." İfadesindeki "korku," Allah korkusu değil, dünya korkularıdır. Zîrâ Peygamberler, Allah'tan en çok korkan kullardır. "Allah'tan ancak âlim kulları, (hakkıyla) korkar." (Fâtır: 28) âyetini en iyi yaşayanlar Peygamberlerdir.

[6] Hz. Mûsa'ya verilen dokuz mûcize için Bk. (A'raf: 133, Hûd: 96, İsrâ: 101, Mü'min: 23-24)

وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَٓا اَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّاۜ
فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدٖينَ ﴿١٤﴾ وَلَقَدْ اٰتَيْنَا
دَاوُ۫دَ وَسُلَيْمٰنَ عِلْمًاۚ وَقَالَا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذٖى فَضَّلَنَا
عَلٰى كَثٖيرٍ مِنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنٖينَ ﴿١٥﴾ وَوَرِثَ سُلَيْمٰنُ
دَاوُ۫دَ وَقَالَ يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ عُلِّمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَاُو۫تٖينَا
مِنْ كُلِّ شَيْءٍۜ اِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْفَضْلُ الْمُبٖينُ ﴿١٦﴾ وَحُشِرَ
لِسُلَيْمٰنَ جُنُودُهُ مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ وَالطَّيْرِ فَهُمْ
يُوزَعُونَ ﴿١٧﴾ حَتّٰٓى اِذَٓا اَتَوْا عَلٰى وَادِ النَّمْلِۙ قَالَتْ
نَمْلَةٌ يَٓا اَيُّهَا النَّمْلُ ادْخُلُوا مَسَاكِنَكُمْۚ لَا يَحْطِمَنَّكُمْ
سُلَيْمٰنُ وَجُنُودُهُ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٨﴾ فَتَبَسَّمَ ضَاحِكًا
مِنْ قَوْلِهَا وَقَالَ رَبِّ اَوْزِعْنٖٓى اَنْ اَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتٖٓى
اَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلٰى وَالِدَيَّ وَاَنْ اَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضٰيهُ
وَاَدْخِلْنٖى بِرَحْمَتِكَ فٖى عِبَادِكَ الصَّالِحٖينَ ﴿١٩﴾ وَتَفَقَّدَ
الطَّيْرَ فَقَالَ مَا لِيَ لَٓا اَرَى الْهُدْهُدَۘ اَمْ كَانَ مِنَ الْغَٓائِبٖينَ
﴿٢٠﴾ لَاُعَذِّبَنَّهُ عَذَابًا شَدٖيدًا اَوْ لَاَا۫ذْبَحَنَّهُٓ اَوْ لَيَأْتِيَنّٖى
بِسُلْطَانٍ مُبٖينٍ ﴿٢١﴾

14- Vicdanları kabul ettiği halde, sırf zulüm ve kibirlerinden dolayı onları inadına inkâr ettiler. (Ey Muhammed!) Bozguncuların sonunun nasıl olduğuna bir bak.

15- Yemin olsun Biz, Dâvût'a ve Süleyman'a (da) bir ilim[1] verdik. (Bunun üzerine) onlar: "Bizi, mü'min kullarının birçoğundan üstün kılan Allah'a hamd olsun."[2] dediler.

16- Süleyman, Dâvût'un yerine geçti ve: "Ey insanlar! Bize kuşdili öğretildi ve bize her şeyden[3] (bolca) verildi. Kesinlikle bu, apaçık bir lütuftur." dedi.

17- (Allah tarafından)[4] Süleyman'a, cinlerden, insanlardan ve kuşlardan oluşan ve harp nizamında yürüyen ordular toplandı.

18- (Sonunda) karıncalarla (dolu bir) vadiye geldikleri zaman, karıncalardan biri: "Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin. Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezip geçmesin!" dedi.

19- (Süleyman) onun bu sözünden dolayı gülercesine tebessüm etti ve: "Ey Rabbim! Gerek bana, gerekse anne ve babama verdiğin nîmete şükretmemi ve beğeneceğin iyi işleri yapmamı bana nasip eyle ve beni rahmetinle inandığını yaşayan kulların arasına kat." dedi.

20- (Süleyman) kuşları[5] denetledi ve: "Ben hüdhüdü[6] göremiyor muyum, yoksa o kayıplara mı karıştı?" dedi.[7]

21- (Ve devamla): "(Karşıma) inandırıcı bir mazeretle çıkmadığı takdirde onu ya şiddetli bir cezâya çarptıracağım ya da onun boynunu vuracağım!"[8] (dedi.)

---

[1] Burada ilim kelimesinin (nekra) belirsiz olarak zikredilmesi; onun daha önce bilinen ilimlerden olmayıp, tamamen Allah tarafından gönderilen vahiy bilgisi olduğuna, işarettir.

[2] Çünkü onlara verilen ilim, böyle demelerini gerektiriyordu. Ayrıca; Allah, ilim verdiklerinin derecelerini böyle yükseltir. Bk. (Mücadele: 11)

[3] "Her şey" yerine, "her şeyden" denilmesi çokluktan kinâyedir. Bu ifâdeyle ayrıca devlette servetin önemine de bir işaret vardır.

[4] (حُشِرَ) fiili meçhul kullanıldığı için tercüme bu şekilde yapılmıştır ve burada esas fâil, Allah'tır.

[5] Âyetin bu bölümü; "(Süleyman) hava kuvvetlerini denetledi..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[6] **Hüdhüd**: güzel ses ve nağme ile öten bir kuştur. Bu kuşa, "çavuş kuşu" veya "ibibik" de denilir.

[7] Bu âyete göre, devletin bütün kuvvetlerini ve işlerini en ince noktasına kadar denetlemesi devlet adamının ana görevidir.

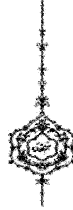
[8] Bu ifâdelerden; devlet adamının emri altındakilere karşı gerektiğinde kararlı, tavizsiz ama adaletli olması gerektiği anlaşılmaktadır.

فَمَكَثَ غَيْرَ بَعِيدٍ فَقَالَ اَحَطْتُ بِمَا لَمْ تُحِطْ بِهٖ وَجِئْتُكَ
مِنْ سَبَاٍ بِنَبَاٍ يَقِينٍ ﴿٢٢﴾ اِنّ۪ي وَجَدْتُ امْرَاَةً تَمْلِكُهُمْ
وَاُوت۪يَتْ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ وَلَهَا عَرْشٌ عَظ۪يمٌ ﴿٢٣﴾ وَجَدْتُهَا
وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَزَيَّنَ لَهُمُ
الشَّيْطَانُ اَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّب۪يلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَۙ
﴿٢٤﴾ اَلَّا يَسْجُدُوا لِلّٰهِ الَّذ۪ي يُخْرِجُ الْخَبْءَ فِي السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿٢٥﴾ اَللّٰهُ لَٓا
اِلٰهَ اِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظ۪يمِ ﴿٢٦﴾ قَالَ سَنَنْظُرُ
اَصَدَقْتَ اَمْ كُنْتَ مِنَ الْكَاذِب۪ينَ ﴿٢٧﴾ اِذْهَبْ بِكِتَاب۪ي
هٰذَا فَاَلْقِهْ اِلَيْهِمْ ثُمَّ تَوَلَّ عَنْهُمْ فَانْظُرْ مَاذَا يَرْجِعُونَ
﴿٢٨﴾ قَالَتْ يَٓا اَيُّهَا الْمَلَؤُا اِنّ۪ٓي اُلْقِيَ اِلَيَّ كِتَابٌ كَر۪يمٌ ﴿٢٩﴾
اِنَّهُ مِنْ سُلَيْمٰنَ وَاِنَّهُ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِۙ ﴿٣٠﴾
اَلَّا تَعْلُوا عَلَيَّ وَاْتُون۪ي مُسْلِم۪ينَ ﴿٣١﴾ قَالَتْ يَٓا اَيُّهَا
الْمَلَؤُا اَفْتُون۪ي ف۪ٓي اَمْر۪يۚ مَا كُنْتُ قَاطِعَةً اَمْرًا حَتّٰى
تَشْهَدُونِ ﴿٣٢﴾ قَالُوا نَحْنُ اُو۬لُوا قُوَّةٍ وَاُو۬لُوا بَاْسٍ شَد۪يدٍ
وَالْاَمْرُ اِلَيْكِ فَانْظُر۪ي مَاذَا تَأْمُر۪ينَ ﴿٣٣﴾

22- Çok geçmeden (hüdhüd) gelip:"Ben senin bilmediğin bir şeyi öğrendim ve sana Sebe'den[1] çok önemli bir haber getirdim."[2] dedi.

23- (Ve): "Gerçekten ben, o (Sebe'lileri) yöneten, kendisine her türlü imkân verilmiş ve büyük bir de tahtı olan bir kadın buldum."

24- "Şeytanın, kendilerine yaptıklarını süslü göstererek (Allah'ın) yolundan alıkoyduğu için hak yolu bulamamaları sebebiyle onu ve kavmini, Allah'ı bırakıp güneşe secde eder bir halde buldum."

25- "(Şeytan bunu,) göklerde ve yerde gizlenen her şeyi açığa çıkaran, gizlediğinizi ve açıkladığınızı bilen Allah'a secde etmesinler. (diye yapmış.)". (secde)

26- "(Hâlbuki) büyük Arş'ın Rabbi olan Allah'tan başka ilâh yoktur." (dedi.)

27- (Süleyman hüdhüd'e): "Göreceğiz bakalım, doğru mu söylüyorsun yoksa yalancının birisi misin?" dedi.

28- (Ve devamla): "Şu mektubumu götür, onlara ver. Sonra (bir kenara) çekil de ne sonuca varacaklarına bir bak." (dedi.)

29- (Melike, mektubu alınca): "Ey ileri gelenler! Bana, çok önemli bir mektup gönderildi" dedi.

30- (Ve devamla): "Mektup (hem) Süleyman'dan (geliyor, hem de) Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla (başlıyor)."[3]

31- "(Ve devamında) bana karşı büyüklük taslamayın, (kendi isteğinizle) boyun eğerek bana gelin, diyor." (dedi.)[4]

32- (Sonra Melike): "Ey ileri gelenler! Bana bu işim hakkında bir fikir verin. Ben sizinle istişâre etmeden, herhangi bir işi kestirip atmam." dedi.

33- Onlar da; "Biz, güçlü, kuvvetli, savaşçı kimseleriz, karar ise sana aittir.[5] Vereceğin emri de sen düşün."[6] dediler.

---

[1] **Sebe'**: aslında Sebe' b. Yeşcüb b. Ya'rub adında bir adamın adıdır. Daha sonra, Yemen tarafında Belkıs tarafından yönetilen ve Hz. Süleyman'a iltihak eden bir devlete ve bu devletin bulunduğu yere isim olarak verilmiştir. Rivâyetlere göre bu devlet ve arazisi son derece ma'mûr imiş ve güneşe taparlarmış.

[2] Burada kuşun bir keşif uçağı gibi düşünülmesi de mümkündür.

[3] Bu âyetten, bütün resmi ve özel yazılara besmele ile başlamanın gerektiği anlaşılmaktadır.

[4] Bu âyetten, bir beldeye savaş açmadan önce, mutlaka bir tebliğin yapılması ve o beldenin uyarılması gerektiği, anlaşılmaktadır.

[5] İleri gelenlerin bu ifâdelerinden, onların savaşmaya pek de istekli olmadıkları, anlaşılmaktadır.

[6] Bu âyetten de devlet başkanının ordunun emrinde değil, ordunun devlet başkanının emrinde olması gerektiği, anlaşılmaktadır.

قَالَتْ اِنَّ الْمُلُوكَ اِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً اَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا
اَعِزَّةَ اَهْلِهَا اَذِلَّةً ۚ وَكَذٰلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿٣٤﴾ وَاِنّ۪ي مُرْسِلَةٌ
اِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ فَنَاظِرَةٌ بِمَ يَرْجِعُ الْمُرْسَلُونَ ﴿٣٥﴾ فَلَمَّا
جَٓاءَ سُلَيْمٰنَ قَالَ اَتُمِدُّونَنِ بِمَالٍ فَمَٓا اٰتٰينِيَ اللّٰهُ خَيْرٌ
مِمَّٓا اٰتٰيكُمْ ۚ بَلْ اَنْتُمْ بِهَدِيَّتِكُمْ تَفْرَحُونَ ﴿٣٦﴾ اِرْجِعْ
اِلَيْهِمْ فَلَنَأْتِيَنَّهُمْ بِجُنُودٍ لَا قِبَلَ لَهُمْ بِهَا وَلَنُخْرِجَنَّهُمْ
مِنْهَٓا اَذِلَّةً وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٣٧﴾ قَالَ يَٓا اَيُّهَا الْمَلَؤُا اَيُّكُمْ
يَأْت۪ينِي بِعَرْشِهَا قَبْلَ اَنْ يَأْتُون۪ي مُسْلِم۪ينَ ﴿٣٨﴾ قَالَ عِفْر۪يتٌ
مِنَ الْجِنِّ اَنَا اٰت۪يكَ بِه۪ قَبْلَ اَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ ۚ وَاِنّ۪ي عَلَيْهِ
لَقَوِيٌّ اَم۪ينٌ ﴿٣٩﴾ قَالَ الَّذ۪ي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ اَنَا
اٰت۪يكَ بِه۪ قَبْلَ اَنْ يَرْتَدَّ اِلَيْكَ طَرْفُكَ ۚ فَلَمَّا رَاٰهُ مُسْتَقِرًّا عِنْدَهُ
قَالَ هٰذَا مِنْ فَضْلِ رَبّ۪ي لِيَبْلُوَن۪ٓي ءَاَشْكُرُ اَمْ اَكْفُرُ ۚ وَمَنْ
شَكَرَ فَاِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِه۪ ۚ وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ رَبّ۪ي غَنِيٌّ كَر۪يمٌ ﴿٤٠﴾
قَالَ نَكِّرُوا لَهَا عَرْشَهَا نَنْظُرْ اَتَهْتَد۪ٓي اَمْ تَكُونُ مِنَ الَّذ۪ينَ
لَا يَهْتَدُونَ ﴿٤١﴾ فَلَمَّا جَٓاءَتْ ق۪يلَ اَهٰكَذَا عَرْشُكِ ۚ قَالَتْ
كَاَنَّهُ هُوَ ۚ وَاُوت۪ينَا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهَا وَكُنَّا مُسْلِم۪ينَ ﴿٤٢﴾

34- (Melike): "Krallar, bir ülkeye girince, kesinlikle orayı perişan ederler ve halkının şereflilerini, alçaltırlar. (Herhalde) onlar da böyle yaparlar." dedi.

35- (Ve devamla): "Ben, (şimdi) onlara bir hediye gönderecek ve elçilerin nasıl bir sonuçla döneceklerini bekleyeceğim." dedi.

36- (Elçiler,) Süleyman'a gelince (Süleyman onlara): "Siz beni bu mallarla, satın almak mı istiyorsunuz? (Hâlbuki) Allah'ın bana verdiği (Peygamberlik), size verdiği (mal)dan daha hayırlıdır. Bu hediyelerinizle (ancak) sizler sevinirsiniz." dedi.[1]

37- (Ve devamla): "(Ey elçiler!) Onlara (hediyelerinizle) geri gidin. Şunu iyi bilsinler ki onlara asla karşı koyamayacakları ordularla gelir ve onları rezil ve rüsva ederek oradan çıkarırız!" (dedi.)

38- (Sonra Süleyman yanındakilere): "Ey ileri gelenler! Onlar, bana teslim olmuş (Müslüman)lar olarak gelmeden önce, hanginiz o (melikenin) tahtını bana getirebilir?" dedi.

39- Cinlerden bilgiç birisi de:[2] "Sen makamından kalkmadan, ben onu sana getiririm ve gerçekten bu konuda ben, güvenilir bir güce sahibim." dedi.

40- Yanında kitaptan bir ilim[3] bulunan (Süleyman[4]) da: "Sen gözünü açıp kapamadan, ben, onu sana getiririm," dedi. (Süleyman) o (tahtı) yanında durur vaziyette görünce: "Bu,[5] şükür mü, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak üzere Rabbimin (verdiği) bir lütuftur. Kim şükrederse ancak kendisi için şükretmiş olur. Nankörlük edene gelince Rabbimin hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, O, çok cömerttir." dedi.

41- (Ve devamla): "Onun tahtını bilemeyeceği bir hale getirin. Bakalım tanıyacak mı, yoksa tanıyamayacak mı?" dedi.

42- (Melike) gelince: "Senin tahtın da böyle miydi?" denildi. O da: "Sanki bu o! Zâten bize, o (taht mûcizesinden) önce (Süleyman hakkında) bilgi verilmiş ve biz de Müslüman olmuştuk."[6] dedi.

---

[1] Böylece Hz. Süleyman hediyelerini reddetti.

[2] **İfrit**: kelime olarak pis, çetin, kuvvetli anlamına gelir. Buradaki anlamı ise; şer ve pislikte son derece güçlü, şeytanlıkta ileri giden, tuttuğunu deviren, kuvvetli, becerikli ele avuca sığmayan bilgiç kimse demektir.

[3] Yani vahiy bilgisi…

[4] Kur'an'ın metnine göre, "yanında kitaptan bir ilim bulunan" bu zat, Hz. Süleyman (a.s)'dır. Zîrâ yukarıda (15 ve 16.) âyetlerde buyrulduğuna göre, Hz. Süleyman'a "ilim, saltanat ve kuşdili" gibi bir takım özellikler verilmiştir. Bir de Hz. Süleyman'ın yanında "kitaptan bir ilim bulunan yani peygamber olan" başka birisinin olması veya peygamber olmayan birisine vahiy gelmesi mümkün değildir. Zâten bu konuda muteber bir bilgi de yoktur. En doğrusunu Allah bilir. (Razi, Elmalılı)

[5] Melikenin tahtının anında yanına geliverme mucizesi.

[6] Âyetin son bölümündeki ifâdeler, Hz. Süleyman'a veya toplumuna da ait olabilir denilmişse de Meli-ke'ye ait olması daha uygundur.

وَصَدَّهَا مَا كَانَتْ تَعْبُدُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ ۜ اِنَّهَا كَانَتْ مِنْ قَوْمٍ
كَافِر۪ينَ ﴿٤٣﴾ ق۪يلَ لَهَا ادْخُلِي الصَّرْحَ ۚ فَلَمَّا رَاَتْهُ حَسِبَتْهُ
لُجَّةً وَكَشَفَتْ عَنْ سَاقَيْهَا ۜ قَالَ اِنَّهُ صَرْحٌ مُمَرَّدٌ مِنْ
قَوَار۪يرَ ۜ قَالَتْ رَبِّ اِنّ۪ي ظَلَمْتُ نَفْس۪ي وَاَسْلَمْتُ مَعَ
سُلَيْمٰنَ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَم۪ينَ ﴿٤٤﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا اِلٰى ثَمُودَ
اَخَاهُمْ صَالِحًا اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ فَاِذَا هُمْ فَر۪يقَانِ يَخْتَصِمُونَ
﴿٤٥﴾ قَالَ يَا قَوْمِ لِمَ تَسْتَعْجِلُونَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ ۚ
لَوْلَا تَسْتَغْفِرُونَ اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٤٦﴾ قَالُوا اطَّيَّرْنَا
بِكَ وَبِمَنْ مَعَكَ ۜ قَالَ طَٓائِرُكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ
تُفْتَنُونَ ﴿٤٧﴾ وَكَانَ فِي الْمَد۪ينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي
الْاَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ ﴿٤٨﴾ قَالُوا تَقَاسَمُوا بِاللّٰهِ لَنُبَيِّتَنَّهُ
وَاَهْلَهُ ثُمَّ لَنَقُولَنَّ لِوَلِيِّه۪ مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ اَهْلِه۪ وَاِنَّا لَصَادِقُونَ
﴿٤٩﴾ وَمَكَرُوا مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٠﴾
فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ ۙ اَنَّا دَمَّرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ
اَجْمَع۪ينَ ﴿٥١﴾ فَتِلْكَ بُيُوتُهُمْ خَاوِيَةً بِمَا ظَلَمُوا ۜ اِنَّ
ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥٢﴾

43- Onu, Allah'tan başka taptığı şeyler (Müslüman olmaktan) alıkoymuştu. Çünkü o kâfir bir toplumdandı.

44- O (melikeye): "Köşke gir!" denildi. O, o (köşkü) görünce (zeminini) su zannetti ve (ıslanmaması için)[1] eteğini yukarı çekti. (Bunun üzerine Süleyman): "(Eteğini indir) o, camdan yapılmış, şeffaf bir köşktür." dedi. (Melike de): "Ey Rabbim! Ben gerçekten kendime zulmetmişim. Ben, Süleyman'la beraber âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum." dedi.

45- Yemin olsun ki Biz, Semûd kavmine kardeşleri Salih'i: "(Sadece) Allah'a kulluk edin!" (demesi için) gönderdik. Bir de ne görsün birbirine düşman iki zümre[2] oluverdiler.

46- (Salih): "Ey kavmim! İyilik dururken niçin kötülüğe koşuyorsunuz? Merhamet olunasınız diye Allah'tan af dileseniz olmaz mı?" dedi.

47- (Onlar da): "Biz, zâten sen ve seninle birlikte olanlar yüzünden, uğursuzluğa uğradık." dediler. (Salih de onlara): "Size uğursuzluk (dediğiniz şeyler), Allah'tan gelmektedir. Doğrusu siz, imtihana çekilen bir topluluksunuz." dedi.

48- O (Hicr)[3] şehrinde, yeryüzünde bozgunculuk yapıp (asla) iyilik yapmayan dokuz kişilik bir çete vardı.

49- Allah adına yemin ederek, birbirlerine: "Bir gece onu ve ailesini öldürelim, sonra da akrabalarına, 'biz, onun ailesinin öldürüldüğünde orada değildik, (inanın ki) doğru söylüyoruz,' diyelim." dediler.

50- Onlar, bir tuzak kurdular. Biz de onlar farkında olmadan, (onlara) bir tuzak kurduk.[4]

51- Tuzaklarının sonunun nasıl olduğuna bir bak! Şüphesiz Biz, onları da topluluklarını da tamamen helâk ettik.

52- İşte onların, zâlimlikleri yüzünden çökmüş evleri! Anlayan bir toplum için elbette bunda bir ibret vardır.

[1] Bu parantez bazı tefsirlerde Hz. Süleyman'ın melike ile ilgili bir kısım düşüncelerinden dolayı böyle bir şey yaptığı saçmalıklarına mahal bırakmamak için ilave edilmiştir. Doğrusu da böyledir. Çünkü o tip rivâyetlerin hiçbir dayanağı yoktur.

[2] Mü'minler ve kâfirler olarak.

[3] Salih (a.s) Hicr denilen yerde helâk edilen Semûd kavmine Peygamber olarak gönderildiği için bu parantez ilave edilmiştir. Bk. (Hicr: 80)

[4] "Allah'ın tuzak kurması" demek, "onların hile ve tuzaklarını bozmak" demektir.

وَاَنْجَيْنَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٣﴾ وَلُوطًا اِذْ
قَالَ لِقَوْمِه۪ٓ اَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ وَاَنْتُمْ تُبْصِرُونَ ﴿٥٤﴾
اَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَٓاءِۜ بَلْ اَنْتُمْ
قَوْمٌ تَجْهَلُونَ ﴿٥٥﴾ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِه۪ٓ اِلَّٓا اَنْ قَالُٓوا
اَخْرِجُٓوا اٰلَ لُوطٍ مِنْ قَرْيَتِكُمْۚ اِنَّهُمْ اُنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ
﴿٥٦﴾ فَاَنْجَيْنَاهُ وَاَهْلَهُٓ اِلَّا امْرَاَتَهُۘ قَدَّرْنَاهَا مِنَ الْغَابِر۪ينَ
﴿٥٧﴾ وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًاۚ فَسَٓاءَ مَطَرُ الْمُنْذَر۪ينَ
﴿٥٨﴾ قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلٰى عِبَادِهِ الَّذ۪ينَ اصْطَفٰىۜ
آٰللّٰهُ خَيْرٌ اَمَّا يُشْرِكُونَۜ ﴿٥٩﴾ اَمَّنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ
وَاَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءًۚ فَاَنْبَتْنَا بِه۪ حَدَٓائِقَ ذَاتَ
بَهْجَةٍۚ مَا كَانَ لَكُمْ اَنْ تُنْبِتُوا شَجَرَهَاۜ ءَاِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِۜ بَلْ
هُمْ قَوْمٌ يَعْدِلُونَۜ ﴿٦٠﴾ اَمَّنْ جَعَلَ الْاَرْضَ قَرَارًا وَجَعَلَ
خِلَالَهَٓا اَنْهَارًا وَجَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَ وَجَعَلَ بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ
حَاجِزًاۜ ءَاِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِۜ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَۜ ﴿٦١﴾ اَمَّنْ
يُج۪يبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّٓوءَ وَيَجْعَلُكُمْ
خُلَفَٓاءَ الْاَرْضِۜ ءَاِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِۜ قَل۪يلًا مَا تَذَكَّرُونَۜ ﴿٦٢﴾

53- (O toplumdan) îman edip, Allah'tan hakkıyla sakınanları (helâk olmaktan) kurtardık.

54- Lût'u da (kendi toplumuna gönderdik.) O, toplumuna: "Siz göz göre göre hâlâ bu çirkin işi yapacak mısınız?" dedi.[1]

55- (Ve devamla): "Siz, kadınları bırakıp, şehvetle erkeklere ilişmeye, ısrarla devam edecek misiniz? Doğrusu siz, beyinsiz bir toplumsunuz!" (dedi.)[2]

56- (Bunun üzerine) toplumunun tek cevabı: "Lût ailesini memleketinizden çıkarın, çünkü onlar, sadece temizlik taslayan kimselerdir." demeleri oldu.

57- Bunun üzerine Biz, geride (helâk olacaklar içerisinde) kalmasını uygun gördüğümüz karısı dışında, onu ve ailesini kurtardık.

58- Ve üzerlerine çok şiddetli bir (azap) yağmuru yağdırdık. Uyarılanların yağmuru gerçekten ne kötü bir yağmurdur![3]

59- (Ey Muhammed!): "Hamd olsun Allah'a ve selâm olsun seçkin kıldığı kullarına. Hayırlı (olan) Allah mı, yoksa (müşriklerin Ona) ortak koştukları mı?"[4] de.

60- O gökleri ve yeryüzünü yaratan ve size gökten su indiren (Allah'a,) hiç (ortak koşulur) mu?[5] Biz o suyla, bir ağacını bile yetiştiremeyeceğiniz güzelim bahçeleri yetiştirdik. Hiç Allah'la beraber bir ilâh olur mu? Doğrusu onlar sapkın bir toplumdur.

61- Yeryüzünü oturmaya elverişli kılan, aralarından nehirler akıtan, orada sâbit dağlar yaratan, iki deniz arasına engel koyan[6] (Allah'a,) hiç (ortak koşulur) mu? Hiç Allah'la beraber bir ilâh olur mu? Doğrusu onların çoğu bilmiyorlar.

62- Duâ ettiği zaman darda kalmışın duâsını kabul edip[7] sıkıntısını gideren, sizi yeryüzünün halîfeleri[8] kılan (Allah'a,) hiç (ortak koşulur) mu? Hiç Allah'la beraber bir ilâh olur mu? Ne kadar da kıt düşünüyorsunuz!

---

[1] Konuyla ilgili olarak Bk. (A'raf: 80–84, Ankebut: 28-35)

[2] Âyetin çok yakın benzeri için Bk. (A'raf: 81)

[3] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 173)

[4] Bu soru inkaridir. Yani tabiî ki, "Allah en hayırlı olandır" demektir.

[5] Buradaki (مَنْ) ism-i mevsul ve mübteda, haberi de mahzuf (يُشْرِكُ بِه) fiili olarak tercüme edilmiştir. (Elmalılı)

[6] Bu ifâdeyi; "denizde ve karada, tatlı suyla acı suyun arasına engel koyup birbirine karıştırmayan, bulutlarla denizler ve mü'minlerle kâfirler arasına birbirlerine karışmamaları için engeller koyan" veya "iki deniz arasına kara parçaları koyup birbirlerine karışmalarını engelleyen," şeklinde anlamak da mümkündür. (Rahman: 19, 20, Furkan: 53)

[7] Bu âyeti, darda kalma halinde, Allah'ın duaları kabul edeceğine dâir bir vaadi şeklinde anlamak mümkündür.

[8] Bu âyeti; Allah'ın mü'minlere önceden, geleceğin iktidarını vadeden büyük bir müjdesi olarak anlamak da mümkündür. Bir de (خُلَفَٓاءَ) kelimesinden önceki fiilin di'li geçmiş zaman değil de şimdiki zaman olarak kullanılması; Muhammed ümmetinin yeryüzünün halîfeleri kılınmaya başlandığına işaret olabilir.

اَمَّنْ يَهْدِيكُمْ فِى ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَنْ يُرْسِلُ الرِّيَاحَ
بُشْرًا بَيْنَ يَدَىْ رَحْمَتِهٖ ءَاِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ تَعَالَى اللّٰهُ عَمَّا
يُشْرِكُونَ ﴿٦٣﴾ اَمَّنْ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَمَنْ
يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ ءَاِلٰهٌ مَعَ اللّٰهِ قُلْ هَاتُوا
بُرْهَانَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦٤﴾ قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِى
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ الْغَيْبَ اِلَّا اللّٰهُ وَمَا يَشْعُرُونَ اَيَّانَ
يُبْعَثُونَ ﴿٦٥﴾ بَلِ ادَّارَكَ عِلْمُهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ بَلْ هُمْ
فِى شَكٍّ مِنْهَا بَلْ هُمْ مِنْهَا عَمُونَ ﴿٦٦﴾ وَقَالَ الَّذِينَ
كَفَرُوا ءَاِذَا كُنَّا تُرَابًا وَاٰبَاؤُنَا اَئِنَّا لَمُخْرَجُونَ ﴿٦٧﴾ لَقَدْ
وُعِدْنَا هٰذَا نَحْنُ وَاٰبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ اِنْ هٰذَا اِلَّا اَسَاطِيرُ
الْاَوَّلِينَ ﴿٦٨﴾ قُلْ سِيرُوا فِى الْاَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٦٩﴾ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَ لَا
تَكُنْ فِى ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ﴿٧٠﴾ وَ يَقُولُونَ مَتٰى
هٰذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٧١﴾ قُلْ عَسٰى اَنْ يَكُونَ
رَدِفَ لَكُمْ بَعْضُ الَّذِى تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٧٢﴾ وَاِنَّ رَبَّكَ
لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾

63- Karanın ve denizin karanlıklarında size yol gösteren, rahmeti (olan yağmurun) önünde rüzgârları müjdeci olarak gönderen (Allah'a,) hiç (ortak koşulur) mu? Hiç Allah'la beraber bir ilâh olur mu? Allah, onların ortak koştukları şeylerden çok yücedir.

64- Yaratılışı ilk defa başlatan, sonra da onu aralıksız devam ettiren ve size hem gökten hem yerden rızık veren (Allah'a) hiç (ortak koşulur) mu? Hiç Allah'la beraber bir ilâh olur mu? (Ey Muhammed! Böylelerine): "Eğer doğru söylüyorsanız getirin (o zaman) delilinizi!" de.

65- "Göklerde ve yerdeki son derece gizli bilgileri,[1] Allah'tan başka kimse bilemez ve onlar, ne zaman diriltileceklerini de bilmezler." de.

66- Fakat âhiret hakkında bilgiler, onlara (Peygamberler vasıtasıyla) ardı ardına gelmektedir ama onlar, bu hususta hâlâ şüphe içerisindedirler. Daha doğrusu onlar, âhiretten yana kördürler.

[1] Yani; ğaybı. Ğayb için Bk. (Hûd: 31)

67- Kâfirler: "Biz ve atalarımız, toprak olduktan sonra, gerçekten (mezarlarımızdan) çıkarılacak mıyız?" dediler.

68- (Ve devamla): "Yemin olsun biz de daha önceki atalarımız da bununla tehdit edilmiştik. Bu kesinlikle eskilerin masallarından[2] başka bir şey değildir." (dediler.)

69- (Ey Muhammed! Onlara): "Yeryüzünde gezin de günâhkârların sonunun nasıl olduğunu, bir görün!" de.

70- O (kâfirler) için üzülme ve onların kurdukları tuzaklardan dolayı da sıkıntıya düşme.

71- O (Kâfirler bir de): "Eğer doğru söylüyorsanız (şu tehdit edip durduğunuz) azap ne zaman gerçekleşecek."[3] diyorlar.

72- (Sen de onlara): "Acele ettiğiniz azabın bir kısmının, çok yakında[4] başınıza çullanacağını umuyorum." de.

73- Şüphesiz Rabbin, insanlara karşı sınırsız lütuf sahibidir; fakat insanların çoğu hâlâ şükretmiyorlar.

[2] Bk. (Mü'minun: 83)

[3] Kâfirlerin bu sözleri azaba gerçekten inandıklarından değil, bilakis azabı inkârlarından dolayıdır. Aynı âyet için Bk. (Yûnus: 48, Enbiyâ: 38, Neml: 71, Sebe': 29, Yasin: 48, Mülk: 25)

[4] O acele ettikleri azabın bir kısmı, nitekim Bedir'de başlarına gelmiştir.

وَاِنَّ رَبَّكَ لَيَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٤﴾ وَمَا
مِنْ غَٓائِبَةٍ فِى السَّمَٓاءِ وَالْاَرْضِ اِلَّا فى كِتَابٍ مُبينٍ ﴿٧٥﴾
اِنَّ هٰذَا الْقُرْاٰنَ يَقُصُّ عَلٰى بَنٓى اِسْرَٓائيلَ اَكْثَرَ الَّذى هُمْ
فيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٦﴾ وَاِنَّهُ لَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنينَ ﴿٧٧﴾
اِنَّ رَبَّكَ يَقْضى بَيْنَهُمْ بِحُكْمِه۪ وَهُوَ الْعَزيزُ الْعَليمُ ﴿٧٨﴾
فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ اِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ الْمُبينِ ﴿٧٩﴾ اِنَّكَ
لَا تُسْمِعُ الْمَوْتٰى وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَٓاءَ اِذَا وَلَّوْا
مُدْبِرينَ ﴿٨٠﴾ وَمَٓا اَنْتَ بِهَادِى الْعُمْىِ عَنْ ضَلَالَتِهِمْ
اِنْ تُسْمِعُ اِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِاٰيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨١﴾ وَاِذَا
وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ اَخْرَجْنَا لَهُمْ دَٓابَّةً مِنَ الْاَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ
اَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِاٰيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ ﴿٨٢﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُ مِنْ
كُلِّ اُمَّةٍ فَوْجًا مِمَّنْ يُكَذِّبُ بِاٰيَاتِنَا فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿٨٣﴾
حَتّٰٓى اِذَا جَٓاؤُ۫ قَالَ اَكَذَّبْتُمْ بِاٰيَاتى وَلَمْ تُحيطُوا بِهَا عِلْمًا اَمَّا
ذَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾ وَوَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ بِمَا ظَلَمُوا فَهُمْ
لَا يَنْطِقُونَ ﴿٨٥﴾ اَلَمْ يَرَوْا اَنَّا جَعَلْنَا الَّيْلَ لِيَسْكُنُوا فيهِ
وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا اِنَّ فى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٨٦﴾

74- Rabbin elbette onların gönüllerinin gizlediklerini de açığa vurduklarını da çok iyi bilir.

75- Gökte ve yerde, apaçık[1] kitap (olan levh-i mahfuzda) bulunmayan, son derece gizlenmiş hiçbir sır yoktur.

76- Şüphesiz bu Kur'an, İsrâil oğullarına, hakkında ayrılığa düştükleri pek çok şeyin (doğrusunu) anlatmaktadır.

77- Ve o (Kur'an), mü'minler için gerçekten bir hidâyet kaynağı ve bir rahmettir.

78- Şüphesiz Rabbin, onların arasında kendi yasalarıyla[2] hükmedecektir. O, çok şereflidir, her şeyi bilendir.

79- (Ey Muhammed!) O halde sen, sadece Allah'a tevekkül et. Çünkü sen, apaçık bir hakikat üzeresin.

80- Bil ki sen (hakka) daveti, ölülere[3] işittiremediğin gibi, arkalarını dönüp giden sağırlara da duyuramazsın.

81- Sen körleri de saptıkları yoldan çevirip hak yola getiremezsin. Sen (hakkı) ancak (gönülden) teslim olarak âyetlerimize îman edenlere duyurabilirsin.[4]

82- O sözün başlarına geleceği (yani kıyametin kopacağı) zaman, onlara yerden insanların âyetlerimize gerçekten îman etmediklerini söyleyen canlı bir yaratık[5] çıkarırız.

83- O gün, âyetlerimizi yalanlayan ümmetleri bölük bölük toplarız ve onlar hemen, (hesap yerine) düzenli bir şekilde sevk edilir.

84- Sonunda, (Allah'ın huzuruna) geldikleri zaman (Allah): "Siz, Benim âyetlerimi anlamaya çalışmadan yalanladınız öyle mi? (Öyle) değilse (bugüne yarar) ne iş yaptınız?" der.

85- Yaptıkları zulümden dolayı, söylenenler başlarına gelince,[6] artık onlar, söyleyecek söz bulamazlar.

86- Dinlenmeleri için geceyi (karanlık) ve (çalışmaları için) gündüzü aydınlık kıldığımızı görmüyorlar mı? İnanan bir toplum için bunda, elbette birçok ibretler vardır.

---

[1] **Mübîn**: açık yahut açıklayıcı demektir. Kitab-ı mübin ise; Allaha açık veya her şeyin bilgisinin bulunduğu "levh-i mahfuz" veya "Allah'ın ilmi" demektir. Bk. (En'am: 59, Yûnus: 61, Hûd: 6, Sebe': 3)

[2] (بِحُكْمِه۪)'deki hüküm; isimdir ve "Allah'ın kanunları yani Kur'an anlamınadır. Buna göre; bu âyetten, insanlar arasında Allah'ın kitaplarıyla hükmetmek gerektiği anlaşılmaktadır. Zâten daha sonra, Yahûdîler ve Hıristiyanlar fiilen İslâm'ın emri altına girmişler ve aralarında Kur'an'la hükmedilmiştir.

[3] **Mevta**'dan kastedilen "hakkı duymayan kâfirler"dir. Allah'ın âyetlerinden hiç etkilenmedikleri için duygusuzlukları yönüyle ölülere benzetilmişlerdir. Nitekim devamındaki sağırlar ve körler de böyledir. Bk. (Rum: 52)

[4] Bk. (Rum: 53)

[5] **Dâbbe**: Yeryüzünde debelenen, hareket eden daha ziyade haşere türünden canlılar için kullanılan bir kelimedir. Dört ayaklı hayvanlar ve insanlar için de kullanılabilir. Bu âyette "dâbbe" kelimesinin nekra kullanılmasından dolayı, bunun bildiğimiz dâbbelerden başka bir dâbbe olduğunu da anlamak mümkündür. "Dâbbe," kıyametin kopmasına yakın, ortaya çıkacağı bildirilen ve kıyametin alâmetlerinden olan bir yaratıktır. Bu konudaki rivâyetler mütevâtir olmadığından, kıyamet gibi gaybî bir konuda delil olamazlar. Bunun için, "Dâbbe" ile ilgili teferruatı bir yana bırakıp, Allah'ın Kur'ân'da bildirdikleriyle yetinmek, işin iç yüzünü Ona havâle edip, bunun kıyamete yakın bir zamanda çıkacağına îman etmek en doğrusudur. Ayrıca bu âyetten dâbbe'nin kıyamet koptuktan sonra çıkacağı da anlaşılabilir. Ancak burada esas üzerinde durulması gereken husus âyette de belirtildiği gibi "dâbbe"nin insanlara, "Allah'ın âyetlerine gerçekten îman etmediklerini" söylemesi ve onları uyarıp hakka davet etmesidir. En doğrusunu Allah bilir.

[6] Yani cehenneme girdiklerinde...

وَيَوْمَ يُنْفَخُ فِى الصُّورِ فَفَزِعَ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَمَنْ فِى
الْاَرْضِ اِلَّا مَنْ شَٓاءَ اللّٰهُ وَكُلٌّ اَتَوْهُ دَاخِرِينَ ﴿٨٧﴾ وَتَرَى
الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِىَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنْعَ اللّٰهِ
الَّذ۪ٓى اَتْقَنَ كُلَّ شَىْءٍ اِنَّهُ خَب۪يرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ ﴿٨٨﴾ مَنْ جَٓاءَ
بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ مِنْهَا وَهُمْ مِنْ فَزَعٍ يَوْمَئِذٍ اٰمِنُونَ ﴿٨٩﴾
وَمَنْ جَٓاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَكُبَّتْ وُجُوهُهُمْ فِى النَّارِ هَلْ تُجْزَوْنَ
اِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٠﴾ اِنَّمَا اُمِرْتُ اَنْ اَعْبُدَ رَبَّ هٰذِهِ الْبَلْدَةِ
الَّذ۪ى حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَىْءٍ وَاُمِرْتُ اَنْ اَكُونَ مِنَ الْمُسْلِم۪ينَ
﴿٩١﴾ وَاَنْ اَتْلُوَا الْقُرْاٰنَ فَمَنِ اهْتَدٰى فَاِنَّمَا يَهْتَد۪ى لِنَفْسِه۪
وَمَنْ ضَلَّ فَقُلْ اِنَّمَا اَنَا مِنَ الْمُنْذِر۪ينَ ﴿٩٢﴾ وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ
سَيُر۪يكُمْ اٰيَاتِه۪ فَتَعْرِفُونَهَا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

سُورَةُ الْقَصَصِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

طٰسٓمٓ ﴿١﴾ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ الْمُب۪ينِ ﴿٢﴾ نَتْلُوا عَلَيْكَ
مِنْ نَبَاِ مُوسٰى وَفِرْعَوْنَ بِالْحَقِّ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣﴾

87- Sur'a üfürüldüğü gün, göklerde ve yerde Allah'ın dilediklerinin dışındakilerin tamamı dehşete kapılır ve herkes, Onun huzuruna boyun eğerek gelir.

88- Sen, (aslında) bulutların yürüdüğü gibi yürümekte olan dağları görürsün de onları yerinde duruyor sanırsın. İşte bu, her şeyi yerli yerince yapan Allah'ın bir sanatıdır. O (Allah), sizin yaptıklarınızdan kesinlikle haberdardır.

89- Kim (âhirete) bir iyilik getirirse, ona ondan daha hayırlısı verilir ve onlar o günün dehşetli korkusundan da emin olurlar.

90- Kim (de âhirete) kötülük getirirse onların yüzleri ateşte pişirilir ve onlara: "Yaptıklarınızın karşılığını görmeyeceğinizi mi (zannediyordunuz.)?" (denilir.)[1]

[1] Bu âyetin son bölümü: "yaptıklarınızdan başka bir şeyle mi cezâlandırılıyorsunuz? (denilir)." şeklinde de tercüme edilebilir.

91-92- (Ey Muhammed! Onlara): "Ben ancak, güvenli kıldığı bu şehrin (Mekke'nin) ve her şeyin Rabbi (olan Allah'a) kulluk etmekle, emrolundum ve ben Müslümanlardan olmakla ve Kur'an'ı okumakla da emrolundum." de. Artık kim hak yola gelirse, ancak kendi lehine hak yola gelir ve kim de sapıtırsa ona: "Ben sadece uyarıcılardan birisiyim" de.

93- (Ve onlara): "Hamd olsun Allah'a ki O çok yakında âyetlerini size gösterecek, siz de onları görünce tanıyacaksınız."[2] de. (Şunu bil ki) senin Rabbin, yaptıklarınızdan asla habersiz değildir.

49- KASAS SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Tâ. Sîn. Mîm.

2- İşte bunlar sana, (hakkı bâtıldan) ayırt edici kitabın âyetleridir.

3- Îman eden bir kavim için Mûsa ile Firavun'un haberlerinden bir kısmını sana, en doğru şekliyle okuyacağız.

[2] Yani; Allah, Kur'an'da Müslümanlara vâdettiği yardım ve başarıları çok yakında fiilen size gösterecek, siz de şimdi görmek istemediğiniz hakikatleri o zaman tanıyacaksınız. Ama bunun size bir yararı olmayacak.

4- Gerçekten Firavun, ülkesinde azmış ve halkını çeşitli sınıflara ayırmıştı. Onlardan bir grubu eziyor, oğullarını öldürüyor, kadınlarını sağ bırakıyordu. Çünkü o, bozguncülardan idi.

5-6- Biz de o ülkede ezilenlere[1] lütufta bulunmak, onları önderler yapmak ve (Firavunların topraklarına) vâris kılmak ve onları oraya yerleştirmek, Firavun'a, Hâmân'a ve ordularına, (İsrail oğullarından) korktukları şeyi, kendilerine göstermek, istiyorduk.

7- Mûsa'nın annesine: "Onu emzir, ona (bir zarar geleceğinden) korktuğun zaman da derhal denize bırak, sakın korkma ve üzülme. Çünkü onu sana geri verecek de onu Peygamberlerden birisi yapacak da Biziz." diye vahyettik.

8- (Sonunda) Firavun'un ailesi onu, ileride kendilerine bir düşman ve başlarına dert olmak

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضْعِفُ
طَائِفَةً مِنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ
الْمُفْسِدِينَ ﴿٤﴾ وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي
الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴿٥﴾ وَنُمَكِّنَ
لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُمْ
مَا كَانُوا يَحْذَرُونَ ﴿٦﴾ وَأَوْحَيْنَا إِلَى أُمِّ مُوسَى أَنْ أَرْضِعِيهِ
فَإِذَا خِفْتِ عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا
رَادُّوهُ إِلَيْكِ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧﴾ فَالْتَقَطَهُ آلُ فِرْعَوْنَ
لِيَكُونَ لَهُمْ عَدُوًّا وَحَزَنًا إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا
كَانُوا خَاطِئِينَ ﴿٨﴾ وَقَالَتِ امْرَأَتُ فِرْعَوْنَ قُرَّتُ عَيْنٍ
لِي وَلَكَ لَا تَقْتُلُوهُ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَهُمْ
لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾ وَأَصْبَحَ فُؤَادُ أُمِّ مُوسَى فَارِغًا إِنْ كَادَتْ
لَتُبْدِي بِهِ لَوْلَا أَنْ رَبَطْنَا عَلَى قَلْبِهَا لِتَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
﴿١٠﴾ وَقَالَتْ لِأُخْتِهِ قُصِّيهِ فَبَصُرَتْ بِهِ عَنْ جُنُبٍ وَهُمْ
لَا يَشْعُرُونَ ﴿١١﴾ وَحَرَّمْنَا عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلُ فَقَالَتْ هَلْ
أَدُلُّكُمْ عَلَى أَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُونَهُ لَكُمْ وَهُمْ لَهُ نَاصِحُونَ ﴿١٢﴾

üzere yitik olarak bulup aldı. Şüphesiz Firavun, Hâmân ve orduları hep cânî kimseler idi.

9- Firavun'un karısı (kocasına): "(Bu) benim de senin de gözünü aydınlatacak[2] (bir çocuk), sakın onu öldürmeyin, belki bize faydası dokunur ya da onu evlât ediniriz," dedi. Hâlbuki onlar, (başlarına geleceklerin) farkında değillerdi.

10- Mûsa'nın anasının yüreği, bomboş olarak sabahladı.[3] Eğer Biz, (sözümüze) inananlardan olması için onun kalbini pekiştirmemiş[4] olsaydık, neredeyse işi açığa vuracaktı.

11- Annesi, (Mûsa'nın) ablasına: "Onu takip et." dedi. O da, onlara fark ettirmeden uzaktan kardeşini gözetledi.

12- Biz, onun (annesinden) önce sütanneleri (emmesine) müsaade etmedik. (Bunun üzerine ablası): "Size onun bakımını üstlenecek ve onu eğitecek bir aile göstereyim mi?" dedi.

---

[1] **Müstaz'af:** Zayıf buldu, zayıf gördü, zillete duçar etti anlamındaki (ضَعُفَ) fiilinin istif'al babından etken sıfat fiilidir. Cahiliyye toplumlarında toplumun çoğunluğunu meydana getiren, ezilen, hor görülen, güçsüz bırakılmış halk tabakası demektir. İslâm dışı toplumlarda toplum, sistematikleri farklı olsa da baskı altına alınan ve ezilen büyük çoğunluk ve onlara baskı yapan ve ezen küçük azınlıktan oluşur. Bu toplumlarda kişilerin liyakatleri ve kabiliyetleri hiç önemli değildir. Hiç liyakatleri olmasa da hâkimiyeti elinde bulunduranlar daima yetenekli kişiler olarak kabul ettirilmeye çalışılmıştır. Mustaz'af kelimesi Kur'an-ı Kerim'de "müstekbirler" (büyüklük taslayanlar) kelimesinin karşıtı olarak kullanılır. Her iki kelime de "istif'al babından" geldiği için bu kelimelerin anlamı içerisinde, "aslında öyle olmadıkları halde öyle görünme" içeriği yatır. Yani müstekbirler büyüklüğü hak etmedikleri halde büyük sayılanlar, müstez'aflar da ezilmeyi hak etmedikleri halde ezilenler, sömürülenler." demektir. Peygamberlere ilk inananlar müs-tez'aflardır ve Hz. Âdem (a.s)'den bu yana hak dinlerin, haklı davasının ilk çilekeşleri bunlardır. Müstekbirler ise bu inananlarla devamlı alay etmişler, onları küçük görmüşler ve sömürü aracı olarak kullandıkları kendi sözde kutsallarını ve kutsallaştırdıkları sistemlerini bu kimselere kabul ettirmek için tüm güçleriyle zulmetmişlerdir ve hâlâ da zulmetmeye devam etmektedirler. Allah'ın peygamberleri ile gönderdiği hak nizamların temel amaçlarından birisi de bu müstekbirlerle mücadele yöntemlerinin en güzelini göstermektir. Allah'ın koyduğu kurallarla yapılmayan mücadelelerin sonunda mutlaka yeni müstekbirler ortaya çıkmış yani zulüm, zalimlerle mazlumlar arasında el değiştirmiştir. Asrımız, müstaz'aflara ezilmişliklerinin de unutturulduğu çağdaş ve teknik bir zulüm asrı haline getirildiği için öncelikle bu insanlara ezildiklerini, daha sonra da uyanmaları gerektiğini hatırlatma ve zulme başkaldırıya hazırlama çağdır. Eğer bu müstaz'aflar Allah yolunda gerçekten mücadele ederlerse Allah onları yeryüzüne önderler yapacağını Kitabında va'detmektedir.

[2] (قُرَّتُ عَيْنٍ) mecâzî bir ifâde olup; neşe kaynağı, göz bebeği, göz nûru, göz aydınlığı gibi anlamlara gelir.

[3] Yani; meraktan çıldıracak oldu, gönlü acıyla dolup taşarak sabahladı, hayretten ve dehşetten gönlüne hiç bir şey girmiyordu.

[4] Konu ile ilgili olarak Bk. (Âlu İmrân: 200)

فَرَدَدْنَاهُ اِلٰٓى اُمِّه۪ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ وَلِتَعْلَمَ اَنَّ
وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾ وَلَمَّا
بَلَغَ اَشُدَّهُ وَاسْتَوٰٓى اٰتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذٰلِكَ نَجْزِي
الْمُحْسِن۪ينَ ﴿١٤﴾ وَدَخَلَ الْمَد۪ينَةَ عَلٰى ح۪ينِ غَفْلَةٍ مِنْ
اَهْلِهَا فَوَجَدَ ف۪يهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هٰذَا مِنْ ش۪يعَتِه۪
وَهٰذَا مِنْ عَدُوِّه۪ فَاسْتَغَاثَهُ الَّذ۪ي مِنْ ش۪يعَتِه۪ عَلَى الَّذ۪ي
مِنْ عَدُوِّه۪ فَوَكَزَهُ مُوسٰى فَقَضٰى عَلَيْهِ قَالَ هٰذَا مِنْ
عَمَلِ الشَّيْطَانِ اِنَّهُ عَدُوٌّ مُضِلٌّ مُب۪ينٌ ﴿١٥﴾ قَالَ رَبِّ
اِنّ۪ي ظَلَمْتُ نَفْس۪ي فَاغْفِرْ ل۪ي فَغَفَرَ لَهُ اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ
الرَّح۪يمُ ﴿١٦﴾ قَالَ رَبِّ بِمَٓا اَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَلَنْ اَكُونَ ظَه۪يرًا
لِلْمُجْرِم۪ينَ ﴿١٧﴾ فَاَصْبَحَ فِي الْمَد۪ينَةِ خَٓائِفًا يَتَرَقَّبُ
فَاِذَا الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ بِالْاَمْسِ يَسْتَصْرِخُهُ قَالَ لَهُ مُوسٰٓى
اِنَّكَ لَغَوِيٌّ مُب۪ينٌ ﴿١٨﴾ فَلَمَّٓا اَنْ اَرَادَ اَنْ يَبْطِشَ بِالَّذ۪ي
هُوَ عَدُوٌّ لَهُمَا قَالَ يَا مُوسٰٓى اَتُر۪يدُ اَنْ تَقْتُلَن۪ي كَمَا
قَتَلْتَ نَفْسًا بِالْاَمْسِ اِنْ تُر۪يدُ اِلَّٓا اَنْ تَكُونَ جَبَّارًا فِي
الْاَرْضِ وَمَا تُر۪يدُ اَنْ تَكُونَ مِنَ الْمُصْلِح۪ينَ ﴿١٩﴾

13- Böylece Biz, onu anasına,[1] gözü aydın olsun, üzülmesin ve Allah'ın verdiği sözün gerçek olduğunu bilsin diye, geri verdik. Fakat (insanların) çoğu, bunu hâlâ bilmiyorlar.

14- (Mûsa) olgunluk çağına erip dengini bulunca, kendisine hâkimiyet ve (vahiy) ilmi verdik. İşte Biz, iyilik yapanları[2] böyle ödüllendiririz.

15- Mûsa, halkının (kendisinden) habersiz olduğu bir sırada şehre inince orada, birisi kendi tarafından,[3] diğeri düşman tarafından[4] olan iki adamın birbiriyle kavga ettiğini gördü. Kendi tarafından olan adam, düşmanına karşı ondan yardım istedi. Mûsa da ötekinin çenesine bir yumruk vurup[5] öldürdü.[6] (Mûsa bunun üzerine): "Bu şeytanın işidir. O, gerçekten apaçık, saptırıcı bir düşmandır." dedi.

16- Mûsa: "Ey Rabbim! Doğrusu ben, kendime zulmettim. Beni bağışla" dedi. Allah da onu bağışladı. Çünkü çok bağışlayıcı, gerçekten merhametli olan ancak, O (Allah)'tır.

17- (Mûsa): "Ey Rabbim! Bana bu lütfundan dolayı, artık suçlulara asla destekçi olmayacağım."[7] dedi.[8]

18- (Mûsa) şehirde korku içerisinde çevreyi gözetleyerek sabahladı. Bir de ne görsün, dün kendisinden yardım isteyen adam, feryat ederek yine kendisinden yardım istiyor. (Bunun üzerine) Mûsa ona: "Sen kesinlikle, azgının birisin." dedi.

19- Mûsa, ikisinin de düşmanı olan (Firavun taraftarı bir) adamı yakalamak isteyince, öteki[9] adam: "Ey Mûsa! Dünkü adamı öldürdüğün gibi, (şimdi) de beni mi öldürmek istiyorsun? Herhalde sen, haksızlıkları düzeltmek değil, bu memlekette tam bir zorba olmak istiyorsun!" dedi.

---

1 Bu vahiy nübüvvet vahyi değil, o şahsın özel durumuyla ilgili bir vahiydir. Buna ilham veya rüya demek de mümkündür. İlham; bütün insanlar için din ortaya koyamaz, ancak sahibini bağlar. Bu bir kerâmet sayılabilir. Benzeri bir ilham da Hz. Meryem'e gelmiştir. Bk. (Meryem: 18-26)

2 **Muhsin**: İyilik yapan, güzel hareket eden, her ne kadar Allah'ı görmese de Allah'ın kendisini gördüğünü hiç aklından çıkarmadan Allah'ın iyi dediği şeyleri yapan kişi demektir.

3 Yani; İsrâil oğullarından...

4 Yani; Firavun'un halkından...

5 (وكز) fiili; tokat vurmak, çenesine yumruk atmak, burnunu kırmak anlamlarına gelir.

6 Bk. (Tâ Hâ: 40)

7 Bu âyete göre; bir Müslüman, zâlim bir ferde, zümreye veya iktidardaki bir hükümete destek olmaktan kesinlikle kaçınmalıdır. Birisi, Ata b. Ebi Rebah'a: "Benim kardeşim Emevî hâkimiyetinde olan Kûfe'nin vali kâtibi, gerçi halkın meseleleriyle ilgili kararları o vermiyor ama kararlar onun kalemiyle neşrediliyor. Bu hizmeti sürdürmek zorunda, çünkü bu onun tek gelir kaynağıdır." deyince Ata, bu âyeti okudu ve: "kardeşin kalemini elinden atsın. Rızkı veren Allah'tır." dedi.

8 (بِمَا)daki (بِ) kasem manası verilerek tercüme edildiğinde Allah'tan başka şeyler için yemin edilmiş olmaktadır. Bu da bir beşere câiz olmadığı için (بِ)'ye ı'vaz manası verilmiştir. Ayrıca bu âyeti "(Mûsa): -Ey Rabbim! Bana lütfettiğin bu nîmete (şükürler olsun), artık (bundan sonra) suçlulara asla arka çıkmayacağım- dedi" şeklinde tercüme etmek de mümkündür.

9 Yani Hz. Musa'dan yardım isteyen İsrail oğulları soyundan olan adam...

وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ اَقْصَى الْمَدِينَةِ يَسْعٰى قَالَ يَا مُوسٰى اِنَّ
الْمَلَاَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ اِنّ۪ي لَكَ مِنَ النَّاصِح۪ينَ
(٢٠) فَخَرَجَ مِنْهَا خَٓائِفًا يَتَرَقَّبُ قَالَ رَبِّ نَجِّن۪ي مِنَ الْقَوْمِ
الظَّالِم۪ينَ (٢١) وَلَمَّا تَوَجَّهَ تِلْقَٓاءَ مَدْيَنَ قَالَ عَسٰى رَبّ۪ٓي
اَنْ يَهْدِيَن۪ي سَوَٓاءَ السَّب۪يلِ (٢٢) وَلَمَّا وَرَدَ مَٓاءَ مَدْيَنَ وَجَدَ
عَلَيْهِ اُمَّةً مِنَ النَّاسِ يَسْقُونَ وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمُ امْرَاَتَيْنِ
تَذُودَانِ قَالَ مَا خَطْبُكُمَا قَالَتَا لَا نَسْق۪ي حَتّٰى يُصْدِرَ الرِّعَٓاءُ
وَاَبُونَا شَيْخٌ كَب۪يرٌ (٢٣) فَسَقٰى لَهُمَا ثُمَّ تَوَلّٰٓى اِلَى الظِّلِّ فَقَالَ
رَبِّ اِنّ۪ي لِمَٓا اَنْزَلْتَ اِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَق۪يرٌ (٢٤) فَجَٓاءَتْهُ اِحْدٰيهُمَا
تَمْش۪ي عَلَى اسْتِحْيَٓاءٍ قَالَتْ اِنَّ اَب۪ي يَدْعُوكَ لِيَجْزِيَكَ اَجْرَ
مَا سَقَيْتَ لَنَا فَلَمَّا جَٓاءَهُ وَقَصَّ عَلَيْهِ الْقَصَصَ قَالَ لَا تَخَفْ
نَجَوْتَ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِم۪ينَ (٢٥) قَالَتْ اِحْدٰيهُمَا يَٓا اَبَتِ
اسْتَأْجِرْهُ اِنَّ خَيْرَ مَنِ اسْتَأْجَرْتَ الْقَوِيُّ الْاَم۪ينُ (٢٦) قَالَ
اِنّ۪ٓي اُر۪يدُ اَنْ اُنْكِحَكَ اِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلٰٓى اَنْ تَأْجُرَن۪ي
ثَمَانِيَ حِجَجٍ فَاِنْ اَتْمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَٓا اُر۪يدُ اَنْ
اَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُن۪ٓي اِنْ شَٓاءَ اللّٰهُ مِنَ الصَّالِح۪ينَ (٢٧)

20- Şehrin en ileri gelenlerinden[1] bir adam geldi ve: "Ey Mûsa! (Firavun'un) ileri gelenleri, seni öldürmek için aralarında görüşüyorlar. Derhal (buradan) uzaklaş. Doğrusu ben, senin iyiliğini isteyenlerdenim." dedi.

21- (Mûsa,) korku içerisinde (çevreyi) gözetleyerek orayı terk ederken: "Ey Rabbim! Beni bu zâlimler topluluğundan kurtar." dedi.

22- Medyen'e doğru yönelince de: "Ümit ederim ki Rabb'im, beni hak yola iletir." dedi.

23- (Mûsa), Medyen suyuna varınca, orada (hayvanlarını) sulayan bir insan topluluğu buldu. Onların gerisinde de (hayvanlarını) uzakta tutmaya çalışan iki kız gördü. Onlara: "Sizin derdiniz ne?" dedi. (Onlar da): "Babamız[2] çok yaşlı olunca çobanlar (hayvanlarını) sulayıp çekilmeden biz (hayvanlarımızı) sulayamıyoruz." dediler.

24- (Mûsa,) hemen onların (hayvanlarını) suladı. Sonra gölgeye çekildi ve: "Ey Rabbim! Doğrusu bana indireceğin her hayra, muhtacım"[3] dedi.

25- Derken, o iki kızdan biri edepli (ve hayâlı) bir şekilde yürüyerek[4] ona geldi: "Babam, bizim (hayvanlarımızı) sulamanın karşılığını ödemek için seni çağırıyor." dedi. Mûsa, (babalarının) yanına varıp başından geçenleri anlatınca o: "Kork- ma! Artık o zâlim toplumdan kurtuldun." dedi.

26- O iki kızdan birisi : "Ey Babacığım! O (adamı) ücretle (çoban) tut. Çünkü ücretle çalıştıracağın en iyi kimse, budur. Zîrâ hem güçlü hem de güvenilir (bir adam.)" dedi.

27- (Kızların babası, Mûsa'ya): "Bana sekiz yıl çalışmana karşılık şu kızlarımdan birisini seninle evlendirmek istiyorum. Eğer istersen on yıla da tamamlayabilirsin ve ben (bu hususta) sana baskı yapmak da istemem. (Sonra) inşaallah beni dürüst davranan bir kimse olarak bulacaksın." dedi.

---

[1] Âyetin bu bölümü: "Şehrin ta öteki ucundan bir adam…" diye de tercüme edilebilir. Bk. (Yâsin: 20)

[2] Bu kızların babalarının Hz. Şuayb (a.s) veya onun oğlu olduğu rivâyet edilmektedir. Bu rivâyetler kesin olmadığı için tercüme metninde Hz. Şuayb'ın ismi zikredilmemiştir.

[3] Âyetin son bölümü, "Ey Rabbim! (başıma) getirdiğin hayırlı işlerden dolayı (şimdi de) fakir düştüm (yardımına muhtacım.)" şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] Burada; Müslüman bir kadının yabancı erkeklerin yanına gelişinde takınacağı tavır ve onunla konuşma tarzı ortaya konmaktadır. Bilhassa edebin yürüyüşte olması çok daha önemlidir. Hayâsız bir yürüyüşün, bir erkek için çok şey ifâde ettiği, bilinmelidir.

قَالَ ذٰلِكَ بَيْنِى وَبَيْنَكَ اَيَّمَا الْاَجَلَيْنِ قَضَيْتُ فَلَا عُدْوَانَ
عَلَىَّ وَاللّٰهُ عَلٰى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ ﴿٢٨﴾ فَلَمَّا قَضٰى مُوسَى
الْاَجَلَ وَسَارَ بِاَهْلِهٖٓ اٰنَسَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ نَارًا قَالَ لِاَهْلِهِ
امْكُثُوٓا اِنّٓى اٰنَسْتُ نَارًا لَعَلّٓى اٰتِيكُمْ مِنْهَا بِخَبَرٍ اَوْ جَذْوَةٍ
مِنَ النَّارِ لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ ﴿٢٩﴾ فَلَمَّٓا اَتٰيهَا نُودِىَ مِنْ شَاطِئِ
الْوَادِ الْاَيْمَنِ فِى الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ مِنَ الشَّجَرَةِ اَنْ يَا مُوسٰٓى
اِنّٓى اَنَا اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٠﴾ وَاَنْ اَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَاٰهَا
تَهْتَزُّ كَاَنَّهَا جَٓانٌّ وَلّٰى مُدْبِرًا وَلَمْ يُعَقِّبْ يَا مُوسٰٓى اَقْبِلْ
وَلَا تَخَفْ اِنَّكَ مِنَ الْاٰمِنِينَ ﴿٣١﴾ اُسْلُكْ يَدَكَ فِى جَيْبِكَ
تَخْرُجْ بَيْضَٓاءَ مِنْ غَيْرِ سُٓوءٍ وَاضْمُمْ اِلَيْكَ جَنَاحَكَ مِنَ
الرَّهْبِ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِنْ رَبِّكَ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَمَلَا۬ئِهٖ اِنَّهُمْ
كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ رَبِّ اِنّٓى قَتَلْتُ مِنْهُمْ نَفْسًا
فَاَخَافُ اَنْ يَقْتُلُونِ ﴿٣٣﴾ وَاَخِى هٰرُونُ هُوَ اَفْصَحُ مِنّٓى لِسَانًا
فَاَرْسِلْهُ مَعِىَ رِدْءًا يُصَدِّقُنٓى اِنّٓى اَخَافُ اَنْ يُكَذِّبُونِ ﴿٣٤﴾
قَالَ سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِاَخِيكَ وَنَجْعَلُ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا
يَصِلُونَ اِلَيْكُمَا بِاٰيَاتِنَا اَنْتُمَا وَمَنِ اتَّبَعَكُمَا الْغَالِبُونَ ﴿٣٥﴾

28- (Mûsa): "(Tamam) bu, seninle benim aramda (bir anlaşma)dır. (Ama) bu iki süreden hangisini doldurursam doldurayım, bana karşı bir düşmanlık olmasın. Bu konuştuğumuz şeylere de Allah vekîldir." dedi.[1]

29- (Sonunda) Mûsa, süreyi doldurup ailesiyle yola çıkınca, dağ tarafında bir ateş gördü. Ailesine: "Siz (burada) durun! Gerçekten ben bir ateş gördüm, (gidip) size oradan ya bir haber ya da ısınabileceğiniz bir kor parçası getireyim." dedi.[2]

30- Oraya gelince, o kutsal yerdeki vadinin sağ kıyısında (bulunan) ağaç tarafından kendisine: "Ey Mûsa! Gerçekten, âlemlerin Rabbi olan Allah, Benim Ben!" diye seslenildi

31- Ve: "Âsânı yere at!" (denildi). Mûsa (âsâyı atıp) onun yılan gibi hareket ettiğini görünce, dönüp arkasına bakmadan kaçtı. (Allah da ona): "Ey Mûsa! Beri gel, korkma! Çünkü sen, güven içerisinde olanlardansın." (buyurdu).[3]

32- "Elini koynuna sok da kusursuz bir şekilde, bembeyaz olarak çıksın. (Daha sonra) korkmadan ellerini[4] (tekrar kendi haline) bırak.[5] İşte bu ikisi, Firavun ve ileri gelenlerine karşı Rabbin tarafından sana (verilen) iki mûcizedir. Çünkü onlar, gerçekten hak yoldan ayrılan bir toplumdur." (dedi.)

33- (Mûsa): "Ey Rabbim! Ben onlardan birisini öldürdüğüm için onların da beni öldürmelerinden korkuyorum." (dedi.)

34- (Ve devamla): "Konuşması benden daha düzgün olan kardeşim Hârûn'u da beni destekleyen bir yardımcı olmak üzere, benimle birlikte, Peygamber olarak gönder. Zîrâ ben, onların beni yalanlamalarından korkuyorum." dedi.

35- Allah: "Kardeşini de (Peygamber yaparak), senin gücüne güç katacağız ve mûcizelerimizle, onların size asla erişemeyecekleri bir kudret vereceğiz. Böylece siz ve size uyanlar, daima üstün geleceksiniz." dedi.

---

[1] Kıssanın devamından; Hz. Mûsa'nın o kızlardan birisiyle evlendiği ve orada belirledikleri süre kadar kaldığı anlaşılmaktadır.

[2] Aynı konu için Bk. (Neml: 7, Tâ Hâ: 10)

[3] Bk. (Neml: 10 ve dipnotu)

[4] İnsan için kanat el demek olduğu için tercüme bu şekilde yapılmıştır.

[5] Yani bembeyaz görünen ellerin tekrar eski haline dönsün. Ayrıca âyetin bu bölümü "elini (göğsünün üzerine koy ki) senden her türlü korku gitsin." şeklinde de tercüme edilebilir. (Kurtubî)

36- Mûsa, onlara apaçık mûcizelerimizi getirince onlar: “Bu, tamamen uydurulmuş büyüden başka bir şey değildir ve biz daha önce atalarımızdan böyle bir şey işitmedik.” dediler.

37- Mûsa: “Kendi katından, hak yola götüren bilgileri kimin getirdiğini ve hayırlı sonucun kime nasip olacağını, en güzel Rabbim bilir. Zâlimler ise, asla kurtuluşa eremez.” dedi.

38- Firavun: “Ey ileri gelenler! Sizin için benden başka bir ilâh tanımıyorum. Ey Hâmân![1] Haydi, benim için şu çamur (halindeki kerpiçler) üzerine ateş yak[2] ve hemen bana bir kule yap ki; çıkar da belki Mûsa'nın ilâhını görürüm.[3] Ama ben, onun kesinlikle yalancı bir kimse olduğuna inanıyorum.” dedi.[4]

39- O ve orduları, haklı bir sebebe dayanmadan, gerçekten Bize döndürülmeyeceklerini zannettiler ve yeryüzünde büyüklük tasladılar.[5]

40- Biz de onu ve ordularını, denizde boğarak helâk ettik. O zâlimlerin sonunun nasıl olduğuna bir bak.

41- (Bir de) onları, (insanları) cehenneme çağıran önderler kıldık. Kıyamet gününde onlar, asla yardım görmeyecekler.

فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسٰى بِاٰيَاتِنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هٰذَا اِلَّا سِحْرٌ
مُفْتَرًى وَمَا سَمِعْنَا بِهٰذَا فِى اٰبَائِنَا الْاَوَّلِينَ ٣٦ وَقَالَ
مُوسٰى رَبِّى اَعْلَمُ بِمَنْ جَاءَ بِالْهُدٰى مِنْ عِنْدِهِ وَمَنْ تَكُونُ
لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ اِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ٣٧ وَقَالَ فِرْعَوْنُ
يَا اَيُّهَا الْمَلَاُ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرِى فَاَوْقِدْ لِى
يَا هَامَانُ عَلَى الطِّينِ فَاجْعَلْ لِى صَرْحًا لَعَلِّى اَطَّلِعُ
اِلٰى اِلٰهِ مُوسٰى وَاِنِّى لَاَظُنُّهُ مِنَ الْكَاذِبِينَ ٣٨ وَاسْتَكْبَرَ
هُوَ وَجُنُودُهُ فِى الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَظَنُّوا اَنَّهُمْ اِلَيْنَا
لَا يُرْجَعُونَ ٣٩ فَاَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِى الْيَمِّ
فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ٤٠ وَجَعَلْنَاهُمْ اَئِمَّةً
يَدْعُونَ اِلَى النَّارِ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ لَا يُنْصَرُونَ ٤١ وَاَتْبَعْنَاهُمْ
فِى هٰذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ هُمْ مِنَ الْمَقْبُوحِينَ
٤٢ وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا اَهْلَكْنَا
الْقُرُونَ الْاُولٰى بَصَائِرَ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ
يَتَذَكَّرُونَ ٤٣ وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الْغَرْبِىِّ اِذْ قَضَيْنَا
اِلٰى مُوسَى الْاَمْرَ وَمَا كُنْتَ مِنَ الشَّاهِدِينَ ٤٤

42- Bu dünyada onların peşine bir lânet taktık.[6] Onlar, kıyamet gününde de nefret edilenler arasında (yer alacaklar)dır.

43- Gerçek şu ki, önceki (günâhkâr) nesilleri[7] helâk ettikten sonra, insanlar öğüt alsınlar diye Biz Mûsa'ya, gönül gözlerini aydınlatan, hak yolu gösteren ve rahmet olan Kitab'ı (Tevrât'ı) verdik.

44- (Ey Muhammed! Sonra) sen, Mûsa'ya (Peygamberlik) emrimizi bildirirken, (o vâdînin) batı tarafında bulunmadığın gibi, (o olayı) görenlerden de değildin.[8]

---

[1] **Hâmân**: Bu konudaki âyetlerden anlaşıldığına göre; Firavun'un emri altında, geniş yetkilerle donatılmış, güçlü ve üst düzey bir kimsedir. Bu yüzden, Hâmân'ın Firavun'un vezirlerinden veya komutanlarından birisi olma ihtimâli vardır. Ayrıca Hâmân kelimesi, Hâmân'ın özel isim mi, yoksa işgal ettiği makamın ismi mi olduğu da kesin değildir.

[2] Yani kerpiçleri pişirerek tuğla imal et.

[3] Aslında Firavun, bu sözleriyle Hz. Mûsa'yı hafife almak istiyordu. Bir de kendi saçmalıklarını deneyle ispat etmek için, güya bilimselliğe yani deneye sığınmaya çalışıyordu. Bugün de bilimsellikle aslı astarı olmayan, teori bile olma haysiyetine sahip bulunmayan birçok şeyi kendi saçmalıklarına delil gibi göstererek Allah'ın nurunu söndürmeye çalışanlar, belki de onu örnek alıyorlar. Ama Firavun'un sonunu düşünüp ibret almaya hiç yanaşmıyorlar.

[4] Yani, fikrini önceden belirtti. Kuleyi yapıp Mûsa'nın ilâhını (hâşâ) görse bile inanmayacağını hemen ifâde etti. Hatta bu kuleyi sadece, “Musa'nın Allah'ını inkâr ettiğini” halkına ispat etmek için bir deney gibi kullanmak istedi. Firavun'un kulesinden Allah'ın görülmesi nasıl mümkün değilse, bugünkü bilimsellik adına dikilen teori kulelerinden de Allah'ı görmek mümkün değildir ve bu teori kulelerinin asıl amacının Firavun'un amacından bir farkı yoktur.

[5] Bu âyet, “O ve orduları, sadece kinlerinden dolayı, gerçekten Bize döndürülmeyeceklerini zannederek yeryüzünde büyüklük tasladılar.” şeklinde de anlaşılabilir.

[6] Yani; daima lânetle anılacaklardır.

[7] Kur'an'a göre çağlar üçe ayrılır. **İlk çağ**; Hz. Âdem'den, Firavun'un helâkine kadar olan dönemdir. **İkinci çağ**; Hz. Mûsa'dan, Hz. Muhammed (a.s)'a kadar olan dönemdir. Peygamberimizin hicretinden, kıyamete kadar olan dönem ise **son çağ**'dır. Bk. (Tâ Hâ: 51–52, Ayrıca Elmalılı Sh. 3739)

[8] Yani bu bilgiler sana tamamen vahiy yoluyla bildirildi. Yoksa sen bunları, nasıl bilecektin?

وَلٰكِنَّٓا اَنْشَاْنَا قُرُونًا فَتَطَاوَلَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُۚ وَمَا كُنْتَ
ثَاوِيًا فٖٓي اَهْلِ مَدْيَنَ تَتْلُوا عَلَيْهِمْ اٰيَاتِنَاۙ وَلٰكِنَّا كُنَّا
مُرْسِلٖينَ ﴿٤٥﴾ وَمَا كُنْتَ بِجَانِبِ الطُّورِ اِذْ نَادَيْنَا وَلٰكِنْ
رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ لِتُنْذِرَ قَوْمًا مَٓا اَتٰيهُمْ مِنْ نَذٖيرٍ مِنْ
قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٤٦﴾ وَلَوْلَٓا اَنْ تُصٖيبَهُمْ مُصٖيبَةٌ
بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدٖيهِمْ فَيَقُولُوا رَبَّنَا لَوْلَٓا اَرْسَلْتَ اِلَيْنَا
رَسُولًا فَنَتَّبِعَ اٰيَاتِكَ وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنٖينَ ﴿٤٧﴾ فَلَمَّا
جَٓاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا لَوْلَٓا اُوتِيَ مِثْلَ مَٓا
اُوتِيَ مُوسٰىۜ اَوَلَمْ يَكْفُرُوا بِمَٓا اُوتِيَ مُوسٰى مِنْ قَبْلُۚ
قَالُوا سِحْرَانِ تَظَاهَرَا وَقَالُٓوا اِنَّا بِكُلٍّ كَافِرُونَ ﴿٤٨﴾
قُلْ فَأْتُوا بِكِتَابٍ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ هُوَ اَهْدٰى مِنْهُمَٓا اَتَّبِعْهُ
اِنْ كُنْتُمْ صَادِقٖينَ ﴿٤٩﴾ فَاِنْ لَمْ يَسْتَجٖيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ
اَنَّمَا يَتَّبِعُونَ اَهْوَٓاءَهُمْۜ وَمَنْ اَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوٰيهُ
بِغَيْرِ هُدًى مِنَ اللّٰهِۜ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمٖينَ
﴿٥٠﴾ وَلَقَدْ وَصَّلْنَا لَهُمُ الْقَوْلَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَۜ ﴿٥١﴾
اَلَّذٖينَ اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِهٖ هُمْ بِهٖ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

45- (Daha sonra) Biz, ömürlerini tamamlayan[1] nice nesiller yarattık. (Bir de) sen, Medyenliler arasında kalarak âyetlerimizi onlardan okuyup öğrenmiş de değilsin,[2] aksine (onları sana) gönderen, kesinlikle Biziz.

46- (Mûsa'ya) seslendiğimizde, sen o dağın yanında da değildin. (Ey Muhammed!) sen, düşünüp öğüt alsınlar diye, senden önce de kendilerine uyarıcı (Peygamber) gönderilen[3] bir toplumu, (tekrar) uyarmak için[4] Rabbinden bir rahmet olarak, gönderildin.

47- (Ey Muhammed! Biz seni,) kendi yaptıklarından dolayı başlarına bir musîbet gelince; "Ey Rabbimiz! Bize bir Peygamber göndersen, biz de senin âyetlerine derhâl inananlardan olsaydık olmaz mıydı?" diyememeleri için (gönderdik).

48- Fakat onlara katımızdan o hak (Peygamber)[5] gelince: "Mûsa'ya verilen (mûcizeler) gibi ona da verilse olmaz mıydı?" dediler. Ama daha önce, Mûsa'ya verilen (mûcizeleri) de "birbirini destekleyen iki büyü!" deyip "kesinlikle biz, hiçbirine inanmıyoruz." diyerek, inkâr etmemişler miydi?

49- (Onlara): "Eğer doğru sözlü kimselerseniz, Allah katından bu ikisinden[6] daha doğru bir kitap getirin, ben de ona uyayım!" de.

50- Eğer sana uymuyorlarsa, bil ki onlar, (o zaman) sadece kendi heveslerine uyuyorlar. Allah'tan gelen bir yol göstericiyi terk edip, sadece kendi hevesine uyandan daha sapkın kim olabilir![7] Elbette Allah, zâlim bir toplumu asla hak yola ulaştırmaz.

51- Yemin olsun ki Biz, belki düşünüp (inanırlar) diye, onlara (Kur'an) âyetlerini ardı ardına gönderdik.

52- (Fakat onlar, duruyor da) Kur'an'dan önce kendilerine kitap verdiklerimiz, ona inanıyorlar.[8]

---

[1] **İlk** ve **ikinci çağ**dakiler zamanla kocadılar, birçok bid'at ve ihtilâflarla dinlerini bozdular. Allah da hayata yeni bir rûh vermek için, yeni bir kitap, yeni bir Peygamberle dinini yenilemek istedi ve bu sebeple sana vahiy gönderip, bunları bildirdi. Yani Tevrât'ın, **ikinci çağı** aydınlatmak için gönderildiği gibi, Kur'an da **son çağı** aydınlatmak üzere gönderilmiştir. Ayrıca âyetin bu bölümü "Fakat Biz (Mûsa'dan sonra) nice nesiller yarattık da onların üzerinden uzun zamanlar geçti." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Yani, Mûsa Medyen'e gidip orada, bir bilgi edinmiş olabilir. Fakat ey Muhammed! Sen öyle de değilsin, bulunduğun yerde senin kimseden bir şey okuyup öğrenmediğini, herkes bilir.

[3] Bu toplumun babalarına, Hz. İsmail (a.s) daha önce Peygamber olarak gönderilmişti.

[4] Âyetin bu bölümü: "senden önce kendilerine uyarıcı (Peygamber) gönderilmeyen bir toplumu" şeklinde de tercüme edilebilir. Bu tercümede (ما) nafiye, yukarıdaki tercümede ise ism-i mevsul olarak alınmıştır. Bunun sebebi ise mananın "Biz Peygamber göndermedikçe kimseye azap etmeyiz." (İsra: 15, Fâtır: 24) âyetlerine ters düşmemesi içindir. Bk. (Yasin: 6, Secde: 3) Ancak, İslâmi çağlardan **ikinci çağda** Araplara Peygamber gelmemiştir. Zîrâ Hz. İsmail **ilk çağ** peygamberlerindendir. Böyle düşünülürse dipnottaki tercüme de Kur'an'a ters düşmeyebilir.

[5] Bu hak; Kur'an da olabilir.

[6] Tevrât ve Kur'an-ı Kerim'den…

[7] Bu âyet, "Eğer sana cevap veremezlerse, bil ki onlar, kendi heveslerine uyuyorlar. Allah'tan bir yol gösterici olmadan, sadece kendi hevesine uyandan daha sapkın kim olabilir?" şeklinde de tercüme edilebilir.

[8] Bu âyet; İslâm'a îman eden Yahûdîlerden on kişi, Hıristiyanlardan da kırk kişi hakkında nâzil olmuştur. Fakat âyet ehl-i kitaptan bütün îman edenlere şamildir.

وَاِذَا يُتْلٰى عَلَيْهِمْ قَالُٓوا اٰمَنَّا بِهٖٓ اِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّنَٓا اِنَّا كُنَّا
مِنْ قَبْلِهٖ مُسْلِمٖينَ ﴿٥٣﴾ اُو۬لٰٓئِكَ يُؤْتَوْنَ اَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ
بِمَا صَبَرُوا وَيَدْرَؤُ۫نَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
يُنْفِقُونَ ﴿٥٤﴾ وَاِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ اَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا
لَنَٓا اَعْمَالُنَا وَلَكُمْ اَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْتَغِي
الْجَاهِلٖينَ ﴿٥٥﴾ اِنَّكَ لَا تَهْدٖي مَنْ اَحْبَبْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ
يَهْدٖي مَنْ يَشَٓاءُ وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدٖينَ ﴿٥٦﴾ وَقَالُٓوا اِنْ
نَتَّبِعِ الْهُدٰى مَعَكَ نُتَخَطَّفْ مِنْ اَرْضِنَا اَوَلَمْ نُمَكِّنْ لَهُمْ
حَرَمًا اٰمِنًا يُجْبٰٓى اِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا
وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٧﴾ وَكَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ
بَطِرَتْ مَعٖيشَتَهَا فَتِلْكَ مَسَاكِنُهُمْ لَمْ تُسْكَنْ مِنْ بَعْدِهِمْ
اِلَّا قَلٖيلًا وَكُنَّا نَحْنُ الْوَارِثٖينَ ﴿٥٨﴾ وَمَا كَانَ رَبُّكَ مُهْلِكَ
الْقُرٰى حَتّٰى يَبْعَثَ فٖٓي اُمِّهَا رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْهِمْ
اٰيَاتِنَا وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرٰٓى اِلَّا وَاَهْلُهَا ظَالِمُونَ
﴿٥٩﴾ وَمَٓا اُوتٖيتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
وَزٖينَتُهَا وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ وَاَبْقٰى اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٠﴾

53- Kendilerine (Kur'an) okununca: "Biz, ona îman ettik. Çünkü o, Rabbimizden gelen bir gerçektir. Aslında biz, daha önceden de Müslüman idik." diyenler var ya!

54- İşte onlara, sabretmelerinden, kötülüğü iyilikle savmalarından ve kendilerine verdiğimiz rızıktan (Allah için) harcamalarından dolayı, iki defa mükâfat verilecektir.

55- Onlar, boş söz işittikleri zaman ondan yüz çevirirler ve: "Bizim işlerimiz bize, sizin işleriniz size. Selam olsun size. Bizim cahillerle bir işimiz yoktur." derler.

56- Sen, sevdiğin kimseyi hak yola ulaştıramazsın.[1] Ancak kimin hak yola ulaştırılacağını en iyi bilen Allah, dilediğini hak yola ulaştırır.[2]

57- (Onlar): "Biz seninle beraber hak yola uyarsak, (o zaman) yurdumuzdan kovuluruz." dediler. Onları, kendi katımızdan bir rızık olarak, her şeyin kazancının toplanıp getirildiği, güvenli, dokunulmaz bir yere (Mekke'ye) Biz yerleştirmedik mi? Fakat onların pek çoğu bunu bilmiyorlar.

[1] Bu âyet, Ebû Talib hakkında indirilmiştir. Ebû Talib son nefesini vermek üzere iken bile Peygamberimiz onu: "Allah'tan başka ilâh olmadığına" îman etmeye çağırmış ama Ebû Talib: "Ben Abdülmuttalib'in dini üzereyim" diyerek îman etmekten kaçınmıştı. Bunun üzerine Peygamberimiz; "Allah'a yemin olsun ki, engellenmediğim sürece senin için af dileyeceğim" demişti. Bu olay üzerine bu âyet ve "Cehennemlik oldukları iyice belli olduktan sonra, Peygambere de îman edenlere de akraba bile olsalar müşrikler için (Allah'tan) af dilemek yoktur." (Tevbe:113) âyeti nâzil oldu. (Müslim) Ayrıca bu konu ile ilgili olarak Bk. (Tevbe: 80, İbrahim: 4) Bu âyetlerin Peygamberimizin annesi için dua etmesi üzerine indirildiği de rivâyet edilmektedir. Yani; Peygamberimizin annesi de amcası da Müslüman değildir ve cehennemdedir. Bk. (En'am: 52, Kehf: 23, Tahrim: 1, Tevbe: 113, Abese: 1-4)

[2] Bu âyet ve bir önceki dipnotta geçen âyetlere göre; Peygamberlerin konumu net bir şekilde belirlenmektedir. Yani Peygamberler bile, sevdiği bir kimseye annesi de olsa amcası da olsa hidâyet veremez ve onu cennete koyamaz. Bu iş tamamen Allah'a mahsustur.

58- (Hâlbuki) Biz, refahından dolayı şımarmış nice memleketi helâk ettik. İşte onların, kendilerinden sonra, ancak çok az kimsenin oturulabildiği yerleri! (Oralarda) baki kalan sadece Biz olduk.

59- Rabbin, ana merkezine,[3] kendilerine âyetlerimizi okuyan bir Peygamber göndermediği, hiçbir memleketi, asla helâk etmez. Zâten Biz, sadece halkı zâlim olan memleketleri, helâk ederiz.

60- Size verilenler, dünya hayatının gelip geçici bir kazancı ve süsüdür. Allah'ın katında olanlar ise hem daha hayırlı, hem de daha süreklidir. Bunu hâla anlamayacak mısınız?

[3] Peygamberlerin en büyük kente gönderilmesi, mesajın hiç kimsenin mazeret ileri sürmesine fırsat vermeyecek şekilde her tarafa yayılabilmesi içindir. Ayrıca son Peygamberin; "şehirlerin anası" ve "dünyanın başkenti" olan Mekke'de Peygamber olarak görevlendirilmesi, çok önemlidir. Zîrâ İslâmiyet bu başkentten tüm dünyaya çok kısa sürede yayılmıştır.

أَفَمَنْ وَعَدْنَاهُ وَعْدًا حَسَنًا فَهُوَ لَاقِيهِ كَمَنْ مَتَّعْنَاهُ مَتَاعَ
الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مِنَ الْمُحْضَرِينَ ﴿٦١﴾ وَيَوْمَ
يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٦٢﴾ قَالَ
الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ رَبَّنَا هٰؤُلَاءِ الَّذِينَ أَغْوَيْنَا أَغْوَيْنَاهُمْ
كَمَا غَوَيْنَا تَبَرَّأْنَا إِلَيْكَ مَا كَانُوا إِيَّانَا يَعْبُدُونَ ﴿٦٣﴾ وَقِيلَ
ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَرَأَوُا الْعَذَابَ
لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا يَهْتَدُونَ ﴿٦٤﴾ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا
أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٥﴾ فَعَمِيَتْ عَلَيْهِمُ الْأَنْبَاءُ يَوْمَئِذٍ
فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ ﴿٦٦﴾ فَأَمَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا
فَعَسٰى أَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُفْلِحِينَ ﴿٦٧﴾ وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا
يَشَاءُ وَيَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَتَعَالٰى
عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٨﴾ وَرَبُّكَ يَعْلَمُ مَا تُكِنُّ صُدُورُهُمْ
وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٦٩﴾ وَهُوَ اللّٰهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْحَمْدُ فِي
الْأُولٰى وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٧٠﴾ قُلْ
أَرَأَيْتُمْ إِنْ جَعَلَ اللّٰهُ عَلَيْكُمُ اللَّيْلَ سَرْمَدًا إِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ
مَنْ إِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ يَأْتِيكُمْ بِضِيَاءٍ أَفَلَا تَسْمَعُونَ ﴿٧١﴾

61- Kendisine vâdettiğimiz en güzel (nîmetlere) kavuşacak olan kimse, hiç dünya hayatında kendisine geçici bir kazanç verdiğimiz, sonra da kıyamet günü (azap için) huzurumuza getirilecek kimse gibi olur mu?

62- O gün (Allah,) onlara seslenip: "Sizin Benim ortağım olduğunu iddiâ ettikleriniz, hani şimdi nerede? diyecek.[1]

63- (O gün) helâk olmayı hak edenler: "Ey Rabbimiz! İşte şunlar bizim azdırdığımız kimseler, biz nasıl azmışsak onları da öylece azdırdık.[2] Şimdi de onlardan uzak olduğumuzu sana arz ediyoruz. Zâten onlar, aslında yalnız bize tapmıyorlardı." derler.

64- (O gün) onlara: "(Allah'ın) ortağı olduğunu iddiâ ettiklerinize yalvarın (da sizi kurtarsınlar bakalım!)" denilecek. Onlar da yalvaracaklar fakat (o putlar) kendilerine cevap vermeyecekler ve (karşılarında sadece) azabı görecekler. Keşke onlar (vaktiyle) hak yolu bulsalardı!

65- Ve o gün (Allah) onlara seslenip: "Peygamberlere ne cevap verdiniz?" diyecek.

66- Artık o gün, hiçbir söz gelip onların ağızlarını bulamayacağı gibi[3] birbirlerine de bir şey soramayacaklar.

67- Fakat tevbe eden, inanan ve (inandığı) iyi işleri yaşayan kimseye gelince o, kurtulanlardan olmayı umabilir.

68- Rabbin, neyi dilerse onu yaratır ve kulları için en iyi olanı seçer.[4] Onların seçim hakkı yoktur. Allah bütün eksikliklerden uzak ve onların kendisine ortak koştuklarından çok yücedir.

69- Rabbin elbette onların gönüllerinin gizlediklerini de açığa vurduklarını da çok iyi bilir.

70- O, kendisinden başka ilâh olmayan tek Allah'tır. Önünde de sonunda da hamd Ona mahsustur.[5] Hüküm (ve hâkimiyet) de Onundur ve hepiniz sonunda Ona döndürüleceksiniz.

71- (Ey Muhammed! Onlara): "Hiç düşündünüz mü? Eğer Allah geceyi üzerinize ta kıyamet gününe kadar sürekli kılsaydı, Allah'tan başka hangi ilâh, size bir ışık getirebilirdi? Hâlâ (bu gerçeklere) kulak vermeyecek misiniz?" de.

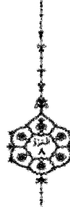
[1] Aynı âyet için Bk. (Kasas: 74)

[2] Yani; bizden öncekiler bizi nasıl yoldan çıkardılarsa, biz de atalarımızdan devraldığımız şekilde, onları yoldan çıkardık.

[3] Bu âyet "o gün haberler, onlara karşı kör olur" veya "onların söyleyecek sözleri kalmadığı gibi" şeklinde de tercüme edilebilir. Bu ifâde mecâzen "sözler sanki kör olmuştur, hiçbir söz gelip onların ağızlarını bulamaz, cevap verecek bir tek kelime bulamazlar" gibi anlamlara gelir. Yukarıdaki tercüme, bu anlamlar dikkate alınarak yapılmıştır.

[4] Yani dilediğini yaratır ve onlardan dilediğini seçer, beğenir, Peygamberlikle görevlendirir, şefâat yetkisi verir, ama bu yaptıkları hep kullarının iyiliğinedir. Bu âyetin ilk bölümü "Rabbin, dilediğini yaratır ve seçer. Onların seçim hakkı yoktur." şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] Âyetin bu bölümü "...Dünyada da âhirette de hamd Ona mahsustur..." şeklinde de tercüme edilebilir.

قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ جَعَلَ اللّٰهُ عَلَيْكُمُ النَّهَارَ سَرْمَدًا اِلٰى يَوْمِ
الْقِيٰمَةِ مَنْ اِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ يَأْتِيكُمْ بِلَيْلٍ تَسْكُنُونَ فِيهِ
اَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٧٢﴾ وَمِنْ رَحْمَتِهِ جَعَلَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ
لِتَسْكُنُوا فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٣﴾
وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ اَيْنَ شُرَكَٓائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ
﴿٧٤﴾ وَنَزَعْنَا مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ شَهِيدًا فَقُلْنَا هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ
فَعَلِمُٓوا اَنَّ الْحَقَّ لِلّٰهِ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ
﴿٧٥﴾ اِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسٰى فَبَغٰى عَلَيْهِمْ
وَاٰتَيْنَاهُ مِنَ الْكُنُوزِ مَٓا اِنَّ مَفَاتِحَهُ لَتَنُٓوءُ بِالْعُصْبَةِ اُولِي
الْقُوَّةِ اِذْ قَالَ لَهُ قَوْمُهُ لَا تَفْرَحْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْفَرِحِينَ
﴿٧٦﴾ وَابْتَغِ فِيمَٓا اٰتٰيكَ اللّٰهُ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ
مِنَ الدُّنْيَا وَاَحْسِنْ كَمَٓا اَحْسَنَ اللّٰهُ اِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفَسَادَ
فِي الْاَرْضِ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ ﴿٧٧﴾ قَالَ اِنَّمَٓا
اُوتِيتُهُ عَلٰى عِلْمٍ عِنْدِي اَوَلَمْ يَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَهْلَكَ
مِنْ قَبْلِهِ مِنَ الْقُرُونِ مَنْ هُوَ اَشَدُّ مِنْهُ قُوَّةً وَاَكْثَرُ
جَمْعًا وَلَا يُسْـَٔلُ عَنْ ذُنُوبِهِمُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٧٨﴾

72- (Bir de onlara): "Hiç düşündünüz mü? Eğer Allah gündüzü üzerinize ta kıyamet gününe kadar sürekli kılsaydı, Allah'tan başka hangi ilâh, size istirahat edeceğiniz geceyi geri getirebilirdi? Hâlâ (bu gerçekleri) görmeyecek misiniz?" de.

73- Allah, şükretmeniz için rahmetinden dolayı, geceyi ve gündüzü, (birisinde) dinlenmeniz, (diğerinde de) Onun lütfundan (rızkınızı) aramanız için yarattı.

74- O gün (Allah,) onlara seslenip: "Sizin Benim ortağım olduğunu iddiâ ettikleriniz hani şimdi nerede?" diyecek.[1]

75- Biz (o gün,) her ümmete kendilerinin içerisinden (Peygamberlerini) şahit getirerek; "(haydi) kesin delilinizi getirin (bakalım)!" deriz. İşte o zaman, değişmez doğruların Allah'a ait olduğunu ve uydurdukları şeylerin de kendilerini terk ettiğini çok iyi anlarlar.

76- Kârûn,[2] Mûsa'nın toplumundan, onlara karşı azgınlık eden[3] ve anahtarlarını ancak güçlü kuvvetli bir topluluğun taşıyabildiği hazineler verdiğimiz birisi, idi. (Bir ara) kavmi ona: "Şımarma! Çünkü Allah şımaranları sevmez." dedi.

77- (Ve devamla): "Allah'ın sana verdiği (bu servet) içerisinde âhiret yurdunu ara ve dünyada (âhiretin için) çalışmayı sakın unutma![4] Allah sana nasıl iyilik ettiyse, sen de (insanlara) öyle iyilik et ve yeryüzünde sakın bozgunculuk yapma. Zîrâ Allah, bozguncuları asla sevmez." dedi.

78- Kârûn ise: "Bu (servet) bana, ancak bendeki bilgi[5] sayesinde verildi." dedi. O, Allah'ın kendisinden önceki nesillerden, daha güçlü ve daha çok serveti olan kimseleri helâk ettiğini ve günâhkârların günâhının kendilerinden sorulmadığını bilmiyor muydu?[6]

---

[1] Aynı âyet için Bk. (Kasas: 62)

[2] Firavun, siyasî zulüm ve baskıda nasıl bayraklaşmışsa, Kârûn da diğer zulümleriyle birlikte özellikle malî zulüm ve baskıda sembol bir kapitalisttir.

[3] Zekâtını vermeyerek, büyüklük taslayarak, hazinelerinin ve neslinin çokluğuyla övünerek Mûsa'ya isyan etti. (Kurtubi)

[4] Âyetin bu bölümüm; "Allah'ın sana verdiği (bu servet) içerisinde âhiret yurdunu ara ve dünyadan da nasibini unutma!" şeklinde de tercüme edilebilir. Dünyadan nasibi; bazıları helâl dünya rızkı ve meşru dünya zevki şeklinde anlamışlarsa da bu pek doğru değildir. Asıl dünya nasibi; âhiret için vermek ve âhirete kalacak işlerdir. Aslında dünya nasiplerinin sonuncusu ve bizimle gideni sadece bir kefendir. Bunun da asla unutulmaması gerekir. Bu konuda hep hadis diye söylenen "hiç ölmeyecekmiş gibi dünya, yarın ölecekmiş gibi âhiret için çalış" sözü, İbn-i Ömer'e aittir. (Kurtubî)

[5] Bu âyet, "ben bu serveti kendi ticari bilgilerim sayesinde elde ettim." şeklinde de tercüme edilebilir.

[6] Yani bunların günâhları o kadar belirgindir ki, onları tek tek hesaba çekmeye lüzum yoktur. Onlar, toptan cezâlandırılırlar.

فَخَرَجَ عَلٰى قَوْمِه۪ فٖي زٖينَتِه۪ۜ قَالَ الَّذٖينَ يُرٖيدُونَ الْحَيٰوةَ
الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَٓا اُو۫تِيَ قَارُونُۙ اِنَّهُ لَذُو حَظٍّ
عَظٖيمٍ ﴿٧٩﴾ وَقَالَ الَّذٖينَ اُو۫تُوا الْعِلْمَ وَيْلَكُمْ ثَوَابُ
اللّٰهِ خَيْرٌ لِمَنْ اٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًاۚ وَلَا يُلَقّٰيهَٓا اِلَّا
الصَّابِرُونَ ﴿٨٠﴾ فَخَسَفْنَا بِه۪ وَبِدَارِهِ الْاَرْضَ فَمَا كَانَ
لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللّٰهِۗ وَمَا كَانَ مِنَ
الْمُنْتَصِرٖينَ ﴿٨١﴾ وَاَصْبَحَ الَّذٖينَ تَمَنَّوْا مَكَانَهُ بِالْاَمْسِ
يَقُولُونَ وَيْكَاَنَّ اللّٰهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَٓاءُ مِنْ
عِبَادِه۪ وَيَقْدِرُۚ لَوْلَٓا اَنْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَيْنَا لَخَسَفَ بِنَاۜ
وَيْكَاَنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَۚ ﴿٨٢﴾ تِلْكَ الدَّارُ الْاٰخِرَةُ
نَجْعَلُهَا لِلَّذٖينَ لَا يُرٖيدُونَ عُلُوًّا فِي الْاَرْضِ وَلَا فَسَادًاۜ
وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقٖينَ ﴿٨٣﴾ مَنْ جَٓاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ خَيْرٌ
مِنْهَاۚ وَمَنْ جَٓاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى الَّذٖينَ عَمِلُوا
السَّيِّـَٔاتِ اِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٤﴾ اِنَّ الَّذٖي فَرَضَ
عَلَيْكَ الْقُرْاٰنَ لَرَٓادُّكَ اِلٰى مَعَادٍۜ قُلْ رَبّٖٓي اَعْلَمُ مَنْ
جَٓاءَ بِالْهُدٰى وَمَنْ هُوَ فٖي ضَلَالٍ مُبٖينٍ ﴿٨٥﴾

79- (Bir gün) Kârûn, görkemli bir şekilde toplumunun karşısına çıktı. Sadece dünya hayatını isteyenler: "Keşke bizim de Kârûn'a verilen kadar servetimiz olsaydı. Doğrusu o, çok şânslı bir adam!" dediler.

80- Kendilerine ilim verilenler ise: "Yazıklar olsun size! İman edip (inandığı) iyi işleri yaşayanlar için Allah'ın vereceği mükâfat, çok daha hayırlıdır. O (mükâfata) da ancak sabredenler kavuşur." dediler.

81- Sonunda Biz, onu da sarayını da yerin dibine geçirdik. Onun Allah'ın dışında kendisine yardım edebilecek kimsesi olmadığı gibi o, kendisini (bile) kurtarabileceklerden değildi.

82- Daha dün, onun yerinde olmayı isteyenler: "Vay be! Demek ki, kullarından dilediğine rızkı bol veren de az veren de Allah imiş! Eğer Allah, bize iyilikte bulunmuş olmasaydı, bizi de yerin dibine geçiriverirdi. Vay be! Demek ki, kâfirler kesinlikle iflâh olmazmış!" demeye başladılar.

83- İşte Biz, âhiret yurdu (olan cenneti), yeryüzünde büyüklük taslamak ve kargaşa çıkarmak istemeyen (kimse)lere veririz. Ve (o mutlu) gelecek, (Allah'tan) hakkıyla sakınanlarındır.[1]

84- Kim (âhirete) iyilik getirirse, ona ondan daha hayırlısı verilir. Kim de (âhirete) kötülük getirirse, o kötülükleri işleyenlere, ancak yaptıkları kadar cezâ verilir.[2]

85- (Ey Muhammed!) Sana Kur'an'ı indiren Allah, elbette seni, ayrıldığın yer (olan Mekke'ye) tekrar döndürecektir. Sen, (onlara): "Kimin hak yolda olduğunu ve kimin de apaçık bir sapkınlık içerisinde bulunduğunu en iyi bilen Rabbim'dir." de.

---

[1] Hatim-i Taî'nin oğlu Adiy, Peygamberimizin huzuruna geldiğinde kendisine serilen bir yer minderine oturdu. Bunun üzerine Peygamberimiz, "ben şahadet ederim ki sen, yeryüzünde kargaşa çıkarmak ve büyüklük taslamak arzu etmiyorsun." buyurdu. Bunun üzerine Adiy, derhal Müslüman oldu. Halîfe Ömer b. Abdülaziz vefatına kadar bu âyeti tekrar tekrar okur dururdu. (Elmalılı)

[2] Bk. (En'am: 160)

86- Hem sen, sana kitap vahyolunacağına ancak Rabbinden bir rahmetle ulaşacağını, umuyordun. Öyleyse sakın kâfirlere, kuvvet verme![1]

87- Sana (Kur'an) indirildikten sonra onlar seni, Allah'ın âyetlerinden sakın alıkoymasın. Sen, sadece Rabbine davet et ve aslâ müşriklerden olma!

88- Sakın Allah ile birlikte başka bir ilâha dua etme! Zîrâ tek ilâh, Odur. Onun zâtından başka her şey kesinlikle yok olacaktır. Hüküm koyma (ve hâkimiyet) Onundur ve siz, sonunda ancak Ona döndürüleceksiniz.

50- İSRÂ SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Bir kısım mûcizelerimizi göstermek için[2] kulu (Muhammed'i,) bir gece Mescid-i Haram'dan,[3] çevresini (hayırlı ve) şerefli kıldığımız Mescid-i Aksa'ya[4] götüren[5] O (Allah'ın) şânı çok yücedir.[6] Gerçekten O (Allah,) her şeyi işitendir, görendir.

وَمَا كُنْتَ تَرْجُوا اَنْ يُلْقٰى اِلَيْكَ الْكِتَابُ اِلَّا رَحْمَةً
مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ ظَهِيرًا لِلْكَافِرِينَ (٨٦) وَ لَا
يَصُدُّنَّكَ عَنْ اٰيَاتِ اللّٰهِ بَعْدَ اِذْ اُنْزِلَتْ اِلَيْكَ وَادْعُ اِلٰى
رَبِّكَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ (٨٧) وَلَا تَدْعُ مَعَ
اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا
وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ (٨٨)

سُورَةُ الْاِسْرَاءِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

سُبْحَانَ الَّذٖٓى اَسْرٰى بِعَبْدِهٖ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
اِلَى الْمَسْجِدِ الْاَقْصَى الَّذٖى بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ
اٰيَاتِنَا اِنَّهُ هُوَ السَّمٖيعُ الْبَصٖيرُ (١) وَاٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ
وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنٖٓى اِسْرَٓائٖيلَ اَلَّا تَتَّخِذُوا مِنْ دُونٖى
وَكٖيلًا (٢) ذُرِّيَّةَ مَنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ اِنَّهُ كَانَ عَبْدًا
شَكُورًا (٣) وَقَضَيْنَٓا اِلٰى بَنٖٓى اِسْرَٓائٖيلَ فِى الْكِتَابِ
لَتُفْسِدُنَّ فِى الْاَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبٖيرًا (٤)

2- Biz, Mûsa'ya kitap verdik ve o (kitabı) İsrâil oğullarına; "Benden başka rab edinmeyin" diye, hak yol rehberi kıldık.

3- (Ey) Nûh ile birlikte (gemide) taşıdıklarımızın çocukları! Şüphesiz o (Nûh,) çok şükreden bir kuldu.

4- O kitapta[7] İsrâil oğullarına; "muhakkak siz, yeryüzünde iki defa kargaşa çıkaracak[8] ve çok fazla kibirleneceksiniz." diye hükmettik.

---

[1] Bu ve yukarıdaki âyet, Peygamberimiz hicret ederken Cuhfe'ye gelince, Mekke'yi arzulamaya başlaması üzerine nazil olmuştur. (Esbab-ı Nüzul-Suyuti)

[2] Bu ifâdeden Allah'ın Muhammed (a.s)'a hadislerde belirtilen bir kısım mûcizeleri göstermesi anlaşılır. Ayrıca Necm:18'de de: "Yemin olsun o (Muhammed,) Rabbinin en büyük mûcizelerinden bir kısmını gördü." buyrulmaktadır.

[3] **Mescid-i Haram;** Mekke'deki Kâbe'dir. Kur'an'da Kâbe'den Mescid-i Haram şekilde 15 defa daha bahsedilir.

[4] **Mescid-i Aksa;** Kudüs'teki "Beyt'ül-Makdis" tir, Süleyman (a.s) tarafından yaptırılmıştır. Bu hadislerle sâbittir.

[5] Mirac'ın Mescid-i Haram'dan, Mescid-i Aksa'ya kadar olan bölümünü inkâr, bu âyete göre küfrü gerektirir.

[6] **Tesbih:** Allah'ı tenzih etmek, yani zatını inanç, dil ile ikrar ve amel yönüyle lâyık olmayan her türlü şaibeden uzak tutmak demektir. Kelimenin aslı; suda iyi yüzerek uzaklara gitmek demektir. Buradaki (سُبْحَانَ) kelimesi ise fiili mahzuf mutlak mef'uldür. Yani (اُسَبِّحُ اللّٰهَ سُبْحَانًا) demektir ki; "Allah'ı bütün noksan sıfatlardan tenzih ederim" anlamına gelir.

[7] Yani Yahûdîlerin uydurup Tevrât diye kabul ettirmeye çalıştıkları kitapta değil, Hz. Mûsa (a.s)'a verilen gerçek Tevrât'ta. Bu kitabın "Levh-i Mahfuz" olduğu hakkında da rivâyetler vardır. (Kurtubî)

[8] Tevrât'ın hükümlerine muhalefet ederek...

فَاِذَا جَٓاءَ وَعْدُ اُو۫لٰيهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ عِبَادًا لَنَٓا اُو۫لٖى
بَأْسٍ شَدٖيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَفْعُولًا
(٥) ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ عَلَيْهِمْ وَ اَمْدَدْنَاكُمْ بِاَمْوَالٍ
وَبَنٖينَ وَجَعَلْنَاكُمْ اَكْثَرَ نَفٖيرًا (٦) اِنْ اَحْسَنْتُمْ اَحْسَنْتُمْ
لِاَنْفُسِكُمْ وَاِنْ اَسَأْتُمْ فَلَهَا فَاِذَا جَٓاءَ وَعْدُ الْاٰخِرَةِ لِيَسُٓؤُا
وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ اَوَّلَ مَرَّةٍ
وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا تَتْبٖيرًا (٧) عَسٰى رَبُّكُمْ اَنْ يَرْحَمَكُمْ
وَ اِنْ عُدْتُمْ عُدْنَا وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرٖينَ حَصٖيرًا
(٨) اِنَّ هٰذَا الْقُرْاٰنَ يَهْدٖى لِلَّتٖى هِىَ اَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ
الْمُؤْمِنٖينَ الَّذٖينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ اَنَّ لَهُمْ اَجْرًا
كَبٖيرًا (٩) وَاَنَّ الَّذٖينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ اَعْتَدْنَا لَهُمْ
عَذَابًا اَلٖيمًا (١٠) وَيَدْعُ الْاِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَٓاءَهُ بِالْخَيْرِ
وَكَانَ الْاِنْسَانُ عَجُولًا (١١) وَجَعَلْنَا الَّيْلَ وَالنَّهَارَ اٰيَتَيْنِ
فَمَحَوْنَٓا اٰيَةَ الَّيْلِ وَجَعَلْنَٓا اٰيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِتَبْتَغُوا
فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنٖينَ وَالْحِسَابَ
وَكُلَّ شَیْءٍ فَصَّلْنَاهُ تَفْصٖيلًا (١٢)

5- Nitekim o iki (kargaşa)dan ilkinin zamanı gelince, üzerinize oldukça güçlü ve acımasız kullarımızı[1] gönderdik de onlar (sizi) evlerin aralarına kadar girip araştırdılar. Bu gerçekleşmiş bir sözdü.[2]

6- (Ey İsrâil oğulları) bundan sonra sizi, onlara tekrar üstün duruma getirdik, mallar ve oğullarla size yardım ederek, sayınızı artırdık.

7- Eğer iyilik yaparsanız, kendinize iyilik yapmış olursunuz ve eğer kötülük yaparsanız, yine kendinize kötülük yapmış olursunuz. Son cezâlandırma zamanı gelince, (sizi cezâlandırmak için göndereceğimiz kullarımız da) sizi rezil etsinler, ilkin girdikleri gibi Mescid-i Aksa'ya girsinler ve ele geçirdikleri her şeyi mahvetsinler.[3]

8- (Ey İsrâil oğulları!) Rabbinizin size merhamet etmesi yakındır.[4] Fakat siz, (kargaşaya) dönerseniz Biz de (sizi cezâlandırmaya) döneriz. Ve Biz, cehennemi kâfirler için (ebedi) zindan kıldık.

9- Şüphesiz bu Kur'an, insanları en doğru yola iletir ve (Kur'an'da emredilen) iyi işleri yapan Müslümanlara gerçekten büyük bir mükâfat olduğunu, müjdeler;

10- Ve âhirete inanmayanlara da acı bir azap hazırladığımızı... (müjdeler.)

11- İnsan, hayrı istiyormuşçasına, şerri ister. Çünkü insan, pek acelecidir.[5]

12- Biz, gece (ayı) ve gündüz (güneşi)[6] iki mûcize kıldık. Ardından gecenin mûcizesi (olan ayı) söndürdük[7] ve Rabbinizin nîmetlerini araştırmanız, yılların sayısını ve (vakitlerin) hesabını öğrenmeniz için gündüzün mûcizesi (olan güneşi) aydınlatıcı kıldık.[8] Biz, her şeyi (işte böyle) mükemmel bir şekilde açıkladık.[9]

---

1 Burada "kullarımız" kelimesinin ma'rife olarak (عِبَادَنَا) buyrulmayıp, nekre olarak (عِبَادًا لَنَا) şeklinde buyrulması bunların, Allah'ın îmanlı kulları olmadığına işarettir. Müslüman iken azan bir topluma, kâfir bir toplumun musallat edilmesi ve onlar eliyle cezâlandırılmaları ne korkunç bir şeydir. Peygamberler ve Peygamber vârisleriyle ıslah olmayan toplumları bekleyen sonuç budur.

2 Bu ifâdeden; bu olayın Kur'an inmeden önce olduğu, anlaşılmaktadır.

3 Her ne kadar Mevdûdî ve benzerleri bu olayları kitab-ı mukaddes olduğu varsayılan kitaptaki rivâyetlerle fazlasıyla abartmışlarsa da âyetin metnine göre bu ikinci helâkin İsrâil oğullarına daha gelmediği anlaşılabilir. Bu son bölüm, aslında tüm Müslümanlara bir emirdir. Eğer Müslümanlar bu emri yerine getirmezlerse; Allah bunu önceki gibi başka kulları vasıtasıyla da olsa mutlaka yapacaktır. Ama Müslümanlar, bu şerefi kaçırmış olacaklardır.

4 Yani; âlemlere rahmet olan son Peygamberine îman ederek o cezâlandırmalardan kurtulma ümidiniz, yakındır. Ayrıca, âyetin bu bölümü: "Rabbiniz size belki (tekrar) merhamet eder," şeklinde de anlaşılabilir.

5 Yani insan, âhireti dünyada görmek ister. Onun için insanların birçoğu, en büyük mükâfatların bulunduğu âhireti bırakır da acelesinden dünyalıkları ister.

6 Bu iki parantez, âyetin son bölümünde bu mûcizelerin açıklanmasından dolayı ilave edilmiştir.

7 Ay da ilk yaratıldığında güneş gibi ışık kaynağı iken, onu tıpkı dünya gibi söndürdük. Şimdi, sadece güneşten aldığı ışığı yansıtmaktadır.

8 Konu ilgili olarak Bk. (Yûnus: 5)

9 Yani; yaratılış âleminde her şeyi ayırt edip, güneş ile gösterdiğimiz gibi, Kur'an'la da din ve dünyanıza, hayır ve şerrinize ait her şeyi geniş bir şekilde açıkladık. Bu sebeple Kur'an, güneş gibidir. Onun karşısında geçmiş kitaplar ise söndürülmüş ay gibidir. (Elmalılı)

13- Biz, her insanın sorumluluğunu kendisine verdik.[1] (Bir de) kıyamet günü onun önüne (dünyada tüm yaptıklarının) apaçık yazıldığı bir kitap çıkarırız.

14- (Ve ona): "Şu kendi kitabını oku (bakalım.) Bugün hesap görücü olarak sen kendine yetersin."[2] (deriz.)

15- Kim hak yola gelirse, ancak kendi lehine hak yola gelir ve kim de sapıtırsa ancak kendi aleyhine sapıtır. Hiçbir günâhkâr, bir başkasının günâhını yüklenemez.[3] Biz, bir Peygamber göndermedikçe de kimseye azap etmeyiz.[4]

16- Biz, bir ülkeyi helâk etmek istersek, oranın en şerlilerini onlara lider yaparız,[5] onlar da orada bozgunculuk yaparlar. Böylece o ülke helâk olmayı hak eder, Biz de orayı hemen helâk ederiz.

17- Biz, Nûh'tan sonra da nice toplumları helâk ettik. Kullarının günâhlarını bilici ve görücü olarak Rabbin yeter.

---

[1] Her insanın "kuşunu boynuna taktık" demek; mecâzen, "kaderini, nasibini, sorumluluğunu kendi zimmetine verdik veya vebalini kendi nefsine bağladık" demektir.

[2] Yani; "kendi hesabını kendin yap" deriz.

[3] **Vizr**: Ağır yük, günâh ve günâhın cezâsının ağırlığı demektir. Herkes kendi günâhından sorumludur. Günâhı ağır basan birisi, bir başkasını, günâhını yüklenmesi için çağırsa bu, yakını, hocası, şeyhi bile olsa mümkün değildir. Ancak bir kimse, birisini kötülüğe sevk ederse bu durumda birisi aldandığının cezâsını, diğeri de aldattığının cezâsını çekecektir. Bk. (En'am:164, Zümer:7, Necm:38, Fâtır:18)

[4] Bir topluma Peygamber gönderilince hak tebliğ edilmiş olur. Fakat onu kabul edip etmemek, kendi iradelerine bağlıdır. Bu âyetten bütün toplumlara Peygamber gönderildiği veya Peygamber gönderilmeyen toplum varsa sorumluluklarının olmayacağı anlaşılmaktadır. Bk. (Kasas: 46, Secde: 3, Fâtır: 24)

[5] Bu bölüm: "o ülkenin şımarmış elebaşlarına (iyilikle) emrederiz" diye de tercüme edilebilir. Bk. (En'am: 123)

وَكُلَّ اِنْسَانٍ اَلْزَمْنَاهُ طَٓائِرَهُ فٖى عُنُقِهٖۜ وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ
الْقِيٰمَةِ كِتَابًا يَلْقٰيهُ مَنْشُورًا ﴿١٣﴾ اِقْرَاْ كِتَابَكَۜ كَفٰى
بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسٖيبًاۜ ﴿١٤﴾ مَنِ اهْتَدٰى فَاِنَّمَا
يَهْتَدٖى لِنَفْسِهٖۚ وَمَنْ ضَلَّ فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَاۜ وَلَا تَزِرُ
وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرٰىۜ وَمَا كُنَّا مُعَذِّبٖينَ حَتّٰى نَبْعَثَ رَسُولًا
﴿١٥﴾ وَاِذَٓا اَرَدْنَٓا اَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً اَمَرْنَا مُتْرَفٖيهَا فَفَسَقُوا
فٖيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمٖيرًا ﴿١٦﴾ وَكَمْ
اَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍۜ وَكَفٰى بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ
عِبَادِهٖ خَبٖيرًا بَصٖيرًا ﴿١٧﴾ مَنْ كَانَ يُرٖيدُ الْعَاجِلَةَ
عَجَّلْنَا لَهُ فٖيهَا مَا نَشَٓاءُ لِمَنْ نُرٖيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ
جَهَنَّمَۚ يَصْلٰيهَا مَذْمُومًا مَدْحُورًا ﴿١٨﴾ وَمَنْ اَرَادَ
الْاٰخِرَةَ وَسَعٰى لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاُو۬لٰٓئِكَ كَانَ
سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ﴿١٩﴾ كُلًّا نُمِدُّ هٰٓؤُلَٓاءِ وَهٰٓؤُلَٓاءِ مِنْ
عَطَٓاءِ رَبِّكَۜ وَمَا كَانَ عَطَٓاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ﴿٢٠﴾
اُنْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍۜ وَلَلْاٰخِرَةُ
اَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَاَكْبَرُ تَفْضٖيلًا ﴿٢١﴾

18- Kim, geçici dünya arzularını isterse, orada dilediğimiz kadarını, istediğimiz kimselere hemen veririz,[6] sonra da onu kınanmış ve kovulmuş olarak gideceği yer olan cehenneme sokarız.

19- Kim de âhireti ister ve tam inanmış olarak orası için gerekli çalışmayı yaparsa, işte böylelerinin çabaları da takdir edilir.

20- Hepsine, (yani) onlara da ötekilere de[7] Rabbinin ihsanından bol bol veririz. Hiç kimse, Rabbinin ihsanından asla mahrum edilmez.[8]

21- (Dünyada) onları birbirlerinden nasıl üstün kıldığımıza bir bak. Âhiret, kesinlikle hem dereceler bakımından daha büyüktür, hem de üstünlük bakımından daha büyüktür.

---

[6] Bk. (Hûd: 15, Şura: 20)

[7] Dünyayı da âhireti de isteyenlerin hepsine.

[8] Buna göre dünya için çalışanlara, dünyalıkları verilirken, âhiret için çalışanlar mahrum bırakılıyor zannedilmemelidir. Bu arada dünya için çalışanlara verilen dünyalıkların âhiretteki hesabı da unutulmamalıdır.

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَخْذُولًا
﴿٢٢﴾ وَقَضٰى رَبُّكَ اَلَّا تَعْبُدُٓوا اِلَّٓا اِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا
اِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ اَحَدُهُمَٓا اَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ
لَهُمَٓا اُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾
وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا
كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾ رَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ اِنْ
تَكُونُوا صَالِحِينَ فَاِنَّهُ كَانَ لِلْاَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿٢٥﴾ وَاٰتِ
ذَا الْقُرْبٰى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا
﴿٢٦﴾ اِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُٓوا اِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ
لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿٢٧﴾ وَاِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمُ ابْتِغَٓاءَ رَحْمَةٍ مِنْ
رَبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيْسُورًا ﴿٢٨﴾ وَلَا تَجْعَلْ
يَدَكَ مَغْلُولَةً اِلٰى عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ
مَلُومًا مَحْسُورًا ﴿٢٩﴾ اِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ
يَشَٓاءُ وَيَقْدِرُ اِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿٣٠﴾ وَلَا
تَقْتُلُٓوا اَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ اِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَاِيَّاكُمْ
اِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْـًٔا كَبِيرًا ﴿٣١﴾

22- Allah ile birlikte başka bir ilâh edinme, yoksa horlanmış ve koruyucusuz bırakılmış olarak, kala kalırsın.

23- Rabbin, ancak kendisine kulluk etmenizi, anneye ve babaya iyi davranmanızı emretti. Eğer onlardan birisi veya ikisi birden senin yanında yaşlılığa ulaşırsa, sakın onlara, "öf" bile deme, onları azarlama ve onlara güzel söz söyle.

24- Onlara merhamet ederek alçak gönüllülükle kanat ger[1] ve: "Ey Rabbim! Onlar, beni küçükken nasıl (merhametle) terbiye ettilerse Sen de onlara merhamet et." diye (dua et).

25- Eğer siz (gerçekten onlara) iyilik yapıyorsanız, gönüllerinizdekileri Rabbiniz çok iyi bilir. Şüphesiz O, (hatalarından) dönenleri çok bağışlayıcıdır.

26- Akrabaya, yoksula ve yolda kalmışa[2] hakkını[3] ver ve sakın saçıp savurma.[4]

27- Çünkü saçıp savuranlar, şeytanların kardeşleridir ve şeytan ise Rabbine karşı son derece nankördür.

28- Eğer Rabbinden ummakta olduğun bir rahmeti beklediğinden dolayı, onlardan yüz çevirmek mecburiyetinde kalırsan, hiç olmazsa onlara yumuşak söz söyle.

29- Sakın cimri olma, tamamen de saçıp savurma.[5] Bu sefer de hem kınanır hem de (ortada) kalakalırsın.[6]

30- Şüphesiz senin Rabbin, rızkı dilediğine bol bol verdiği gibi dilediğine de daraltır. Gerçekten O, kullarının (halini) hakkıyla bilendir, görendir.

31- Sakın fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. (Zira) onlara da size de rızkı Biz veririz.[7] Şüphesiz onları öldürmek, çok büyük bir günâhtır.

---

[1] "Alçak gönüllülükle kanat germek," anne ve babaya şefkatli ve merhametli davranmaktan istiâredir.

[2] "Yol çocuğu," "yolda kalmış kimse" demektir.

[3] Bu hak; maddi yardımlar, ziyaret ve her türlü hayırlı yardım ve iyilik, demektir.

[4] İsrâf da etme.

[5] Âyetin bu bölümünün kelime anlamı, "(Ey Muhammed!) Elini boynuna asıp bağlama ve elini büsbütün de yayma." şeklindedir. "Elini boynuna asıp bağlamak" cimri olmaktan, "elini büsbütün yaymak" da saçıp savurmaktan mecâz olduğu için yukarıda bu anlamlar tercih edilmiştir.

[6] Peygamber (a.s)'dan bir çocuk, bir şeyler ister; o da yanında gömleğinden başka bir şeyi bulunmadığı için gömleğini çıkarıp o çocuğa verir. Bu âyet bu olay üzerine nâzil olur. (Vâhidî)

[7] Konuyla ilgili olarak Bk. (En'am: 151)

وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنٰٓى اِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةًۜ وَسَٓاءَ سَب۪يلًا ﴿٣٢﴾
وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّت۪ي حَرَّمَ اللّٰهُ اِلَّا بِالْحَقِّۜ وَمَنْ قُتِلَ
مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّه۪ سُلْطَانًا فَلَا يُسْرِفْ فِي
الْقَتْلِۜ اِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا ﴿٣٣﴾ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَت۪يمِ اِلَّا
بِالَّت۪ي هِيَ اَحْسَنُ حَتّٰى يَبْلُغَ اَشُدَّهُۖ وَاَوْفُوا بِالْعَهْدِۚ اِنَّ
الْعَهْدَ كَانَ مَسْؤُ۫لًا ﴿٣٤﴾ وَاَوْفُوا الْكَيْلَ اِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا
بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَق۪يمِۜ ذٰلِكَ خَيْرٌ وَاَحْسَنُ تَأْو۪يلًا ﴿٣٥﴾
وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِه۪ عِلْمٌۜ اِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ
وَالْفُؤَادَ كُلُّ اُو۬لٰٓئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْؤُ۫لًا ﴿٣٦﴾ وَلَا تَمْشِ
فِي الْاَرْضِ مَرَحًاۚ اِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْاَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ
الْجِبَالَ طُولًا ﴿٣٧﴾ كُلُّ ذٰلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ
مَكْرُوهًا ﴿٣٨﴾ ذٰلِكَ مِمَّٓا اَوْحٰٓى اِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ
الْحِكْمَةِۜ وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ فَتُلْقٰى ف۪ي
جَهَنَّمَ مَلُومًا مَدْحُورًا ﴿٣٩﴾ اَفَاَصْفٰيكُمْ رَبُّكُمْ
بِالْبَن۪ينَ وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ اِنَاثًاۜ اِنَّكُمْ لَتَقُولُونَ
قَوْلًا عَظ۪يمًا ﴿٤٠﴾

32- Sakın zinaya yaklaşmayın,[1] şüphesiz o, iğrenç bir hayâsızlık ve çok kötü bir yoldur.

33- Allah'ın, haksız yere[2] öldürülmesini haram kıldığı bir kimseyi[3] öldürmeyin. Kim de haksız yere öldürülürse, Biz onun mirasçısına (öldürülenin hakkını arama) yetkisi[4] verdik. O da öldürmede (kısas) sınırlarını aşmasın.[5] Gerçekten o (mirasçı, kısas yasasıyla) yardım[6] görmüştür.

34- Ergenlik çağına erişinceye kadar, yetimin malına sadece en güzel şekilde[7] yaklaşın. Sözünüzde durun, çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir.

35- (Bir şeyi) ölçerken tam ölçün ve doğru teraziyle tartın. Böyle yapmak, sonuç bakımından daha hayırlı ve daha güzeldir.[8]

36- Bilmediğin şeyin ardına düşme, çünkü: kulak, göz ve kalp(lerin sahipleri), tüm (yaptıklarından) mutlaka sorumludur.

37- Yeryüzünde böbürlenerek yürüme.[9] Çünkü sen, (dolaşarak) yeryüzünü de bitiremezsin, (kibirlenerek) dağlara da ulaşamazsın.

38- Bütün bu sayılanların, kötü olanları, Rabbinin hoşlanmadığı şeylerdir.[10]

39- (İşte) bunlar, Rabbinin sana mutlak doğrular olarak vahyettiği şeylerdendir. (Sakın) Allah'la beraber başka bir ilâh edinme,[11] (sonra) kınanmış ve kovulmuş bir halde cehenneme atılırsın.

40- Rabbiniz, oğulları size ayırdı da (Kendisi) meleklerden kızlar mı edindi? Gerçekten siz, (vebâli) çok büyük bir söz söylüyorsunuz.

---

[1] "Zinaya yaklaşmayın," ifâdesi zinaya sebep olabilecek şeylerin de haram olduğunu kapsar.

[2] İslâm hukukuna göre; kasten adam öldürenler, Müslümanlarla savaşanlar, İslâm devletini yıkmaya çalışanlar, zina yapan evli kadın veya erkekler ve mürtedler, "haklı olarak öldürme" sınırına girer ve bu işi, sadece devlet yapar. Bk. (En'am: 151)

[3] Buna kişinin kendi canı da dâhildir. Yani Bu âyete göre intihar etmek da haramdır.

[4] İslâm hukukuna göre; bir cinâyet işlendiğinde yetkili olan devlet değil, öldürülen kişinin vârisleridir. Öldürülenin vârisi, katili affetme veya ondan öldürülenin hayatına karşılık diyet alma yetkisine sahiptir. Buna devlet karışamaz.

[5] Katilden başkalarını öldürmek, katili işkence ile öldürmek, cesedini tahrip etmek ve diyet aldıktan sonra öldürmek haramdır.

[6] Öldürülenin velîsi kısası uygulama yetkisine sahip değildir. Bu yetkiye sadece İslâm devleti sahiptir. Devlet, mirasçılara hukuku uygulamak sûretiyle yardım eder.

[7] Onların malıyla onlar için ticaret yapmak, harcanan mesai için makul bir ücret almak ve beraberce yiyip içmek gibi. Bk. (Bakara: 220, Nisâ: 2, 3, 6, 10, En'am: 152)

[8] Âyetin bu bölümü; "Bu, (dünya hayatı bakımından) daha hayırlıdır ve (âhiretteki) sonuç bakımından da daha güzeldir." şeklinde de anlaşılabilir.

---

[9] Konuyla ilgili olarak Bk. (lokman: 18)

[10] Bu âyetteki, (سَيِّئُهُ) kelimesinin bazı kıraatlerde (سَيِّئَةً) şeklinde de okunduğu dikkate alınırsa bu âyet, "Rabbinin katında bunların hepsi beğenilmeyen kötü şeylerdir." şeklinde tercüme edilebilir.

[11] Yani Allah'a îman ettiğini ifade ettiğin halde, Allah'ın emrettiklerini terk ederek, yasakladıklarını yaparak...

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِى هٰذَا الْقُرْاٰنِ لِيَذَّكَّرُوا وَمَا يَزِيدُهُمْ
اِلَّا نُفُورًا ﴿٤١﴾ قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُٓ اٰلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ
اِذًا لَابْتَغَوْا اِلٰى ذِى الْعَرْشِ سَبِيلًا ﴿٤٢﴾ سُبْحَانَهُ
وَتَعَالٰى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا ﴿٤٣﴾ تُسَبِّحُ لَهُ
السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَاِنْ مِنْ شَیْءٍ
اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ وَلٰكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ اِنَّهُ
كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤٤﴾ وَاِذَا قَرَاْتَ الْقُرْاٰنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ
وَبَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ حِجَابًا مَسْتُورًا ﴿٤٥﴾
وَجَعَلْنَا عَلٰى قُلُوبِهِمْ اَكِنَّةً اَنْ يَفْقَهُوهُ وَفٖٓى اٰذَانِهِمْ
وَقْرًا وَاِذَا ذَكَرْتَ رَبَّكَ فِى الْقُرْاٰنِ وَحْدَهُ وَلَّوْا عَلٰٓى
اَدْبَارِهِمْ نُفُورًا ﴿٤٦﴾ نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَسْتَمِعُونَ بِهٖٓ اِذْ
يَسْتَمِعُونَ اِلَيْكَ وَاِذْ هُمْ نَجْوٰٓى اِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ
اِنْ تَتَّبِعُونَ اِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا ﴿٤٧﴾ اُنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا
لَكَ الْاَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٤٨﴾ وَقَالُوٓا
ءَاِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا
﴿٤٩﴾ قُلْ كُونُوا حِجَارَةً اَوْ حَدِيدًا ﴿٥٠﴾

41- Yemin olsun Biz, onların akıllarını başlarına toplamaları için bu Kur'an'da, birçok açıklamalar yaptık ama bu, onların sadece nefretlerini artırdı.[1]

42- (Ey Muhammed!): "Eğer (müşriklerin) söyledikleri gibi O (Allah'la) beraber başka ilâhlar olsaydı,[2] o zaman o (ilâhlar,) arşın sahibiyle kesinlikle boy ölçüşmeye kalkarlardı." de.

43- O (Allah'ın) şânı yücedir ve O, (müşriklerin) yakıştırmalarından çok büyük ve çok yücedir.

44- Yedi gök, yer ve bunların içerisindeki herkes Onu tesbih[3] ederler. (Esasen) Onu tesbih etmeyen hiç bir şey yoktur. Fakat siz, onların tesbihlerini anlayamazsınız. Şüphesiz. O, (kullarına karşı) çok yumuşaktır,[4] pek affedicidir

45- (Ey Muhammed!) Sen Kur'an okurken (Biz,) seninle âhirete inanmayanlar arasına görünmez bir perde çekeriz.[5]

46- Ve o (Kur'an'ı) anlamamaları için Biz onların kalplerine bir kapalılık, kulaklarına da bir ağırlık veririz.[6] Ve sen, Kur'an'da sadece Rabbini andığın zaman onlar, derhal (sana) sırt dönüp gerisin geriye giderler.[7]

47- Biz, onların seni dinledikleri zaman neye kulak verdiklerini ve o zâlimlerin kendi aralarında fısıldaşırlarken de: "siz büyülenmiş bir adamdan başkasına uymuyorsunuz." dediklerini çok iyi biliyoruz.

48- Bak, seni nelerle mukayese ederek, nasıl da sapkınlığa düştüler. Artık onlar, hak yolu asla bulamazlar.[8]

49- (Kâfirler bir de): "(Ne yani) biz (kabirlerimizde) kemik haline geldikten ve toprak olup ufalandıktan sonra, diriltilerek yaradılışın yeni bir aşamasına mı geçeceğiz?" dediler.

50- (Ey Muhammed! O kâfirlere): "İster taş (gibi dayanıklı), ister demir (gibi sert) olun," de.

---

[1] Bk. (Furkan: 60, Fâtır: 42)

[2] Bu âyet, anlam yönüyle 22. âyeti açıklamaktadır.

[3] Onun bütün noksanlıklardan uzak olduğunu, yaşayış ve kendilerine yüklenen sorumlulukları eksiksiz yerine getirerek ifâde ederler.

[4] Kullarının dünyada yaptıklarına karşı, cezâ vermek için hiç acele etmez.

[5] Bu âyet; Peygamberimiz (a.s) Kureyşli müşriklere Kur'an okurken, onların "(Ey Muhammed!) bizi çağırdığın şeye karşı kalbimiz kapalıdır, kulaklarımızda bir ağırlık ve seninle bizim aramızda da bir perde vardır.)" (Fussilet: 5) demeleri üzerine, indirilmiştir.

[6] Bu bölümün, "onlar Kur'an'ı işitmezler ve anlamazlar" şeklinde değil de; "onların kulaklarına söz gitmez ve işittiklerinden faydalanmazlar." şeklinde anlaşılması daha uygundur. (Kurtubî)

[7] Âyetin bu bölümü: "ve sen Kur'ân'da sadece Rabbini andığın zaman, onlar nefret ederek arkalarını dönüp kaçarlar." şeklinde de tercüme edilebilir.

[8] Bk. (Furkan: 9)

51- "Veya gözünüzde büyüttüğünüz bir yaratık (olun.)"[1] (de). (Bir de) "Bizi kim tekrar diriltecek?" diyecekler. (Sen de): "Sizi ilk defa yaratan." de. O zaman da sana alaylı bir şekilde başlarını sallayarak: "Peki o ne zaman?" diyecekler. (Sen de onlara): "Belki de pek yakında." de.

52- O (kıyamet) gün(ü Allah) sizi çağırınca; kendisine hamd ederek çağrısına uyarsınız ve (kabirlerinizde[2]) çok kısa bir süre kaldığınızı sanırsınız.[3]

53- (Ey Muhammed! İnanan) kullarıma: "Konuşurken en güzel (sözleri) söylemelerini." söyle.[4] (Yoksa) şeytan aralarını kesinlikle bozar. Şüphesiz şeytan, insan için pek açık bir düşmandır.

54- (Ey insanlar!) Şüphesiz Rabbiniz sizi çok iyi bilir; dilerse size merhamet eder, dilerse de sizi cezâlandırır.[5] (Ey Muhammed!) Biz, seni onların üzerine bir vekil[6] olarak göndermedik.

55- Şüphesiz Rabbin, göklerde ve yerde olan herkesi çok iyi bilir. Yemin olsun Biz, Peygamberlerin her birine, birbirinden üstün özellikler verdik[7] ve Dâvût'a da Zebûr'u verdik.[8]

اَوْ خَلْقًا مِمَّا يَكْبُرُ ف۪ي صُدُورِكُمْ فَسَيَقُولُونَ مَنْ
يُع۪يدُنَا قُلِ الَّذ۪ي فَطَرَكُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ فَسَيُنْغِضُونَ اِلَيْكَ
رُؤُ۫سَهُمْ وَيَقُولُونَ مَتٰى هُوَ قُلْ عَسٰٓى اَنْ يَكُونَ قَر۪يبًا
(51) يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَج۪يبُونَ بِحَمْدِه۪ وَتَظُنُّونَ اِنْ
لَبِثْتُمْ اِلَّا قَل۪يلًا (52) وَقُلْ لِعِبَاد۪ي يَقُولُوا الَّت۪ي هِيَ
اَحْسَنُ اِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَغُ بَيْنَهُمْ اِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ
لِلْاِنْسَانِ عَدُوًّا مُب۪ينًا (53) رَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِكُمْ اِنْ يَشَأْ
يَرْحَمْكُمْ اَوْ اِنْ يَشَأْ يُعَذِّبْكُمْ وَمَٓا اَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ
وَك۪يلًا (54) وَرَبُّكَ اَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلَقَدْ
فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيّ۪ينَ عَلٰى بَعْضٍ وَاٰتَيْنَا دَاوُ۫دَ زَبُورًا (55)
قُلِ ادْعُوا الَّذ۪ينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِه۪ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ
الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْو۪يلًا (56) اُو۬لٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ يَدْعُونَ
يَبْتَغُونَ اِلٰى رَبِّهِمُ الْوَس۪يلَةَ اَيُّهُمْ اَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ
وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا (57) وَاِنْ
مِنْ قَرْيَةٍ اِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ اَوْ مُعَذِّبُوهَا
عَذَابًا شَد۪يدًا كَانَ ذٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا (58)

56- (O kâfirlere): "Siz Allah'tan başka (ilâh) olduğunu zannettiklerinize duâ edin durun bakalım. (Ama onların gücü,) sizin sıkıntınızı gidermeye ve onu (yararınıza) dönüştürmeye asla yetmez." de.

57- Onların taptıkları (putlar da) hangi yol daha yakındır diye, Rablerine (yaklaşmak için) vesile ararlar. Onun rahmetini umar ve azabından korkarlar. Şüphesiz senin Rabbinin azabı, çok korkunçtur.

58- Bizim o (ana) kitapta,[9] kıyamet gününden önce helâk edeceğimizi veya çok şiddetli bir şekilde cezâlandıracağımızı yazmadığımız hiç bir ülke yoktur.

---

[1] Yani taş da olsanız, demir de olsanız hattâ hafızalarınızın almadığı başka bir yaratık da olsanız Allah, âhirette sizi mutlaka diriltecektir.

[2] Veya dünyada...

[3] Bk. (Yasin: 25)

[4] Bk. (En'am: 108)

[5] Burada hitâp, Müslümanlara da kâfirlere de olabilir. Allah, dilerse Müslümanları kâfirlerin şerrinden koruyarak, kâfirleri de îman nasip ederek mükâfatlandırır. Dilerse Müslümanları onlara kâfirleri musallat ederek, kâfirleri de kendilerine îman nasip etmeyerek cezâlandırır. Bu konuda kimseye de hesap vermek zorunda değildir. (Kurtubî)

[6] Biz, seni onların hidâyete ulaşmaları için bir kefil olarak göndermedik.

[7] Âyetin bu bölümü: "Gerçekten Biz, Peygamberlerin kimini kiminden üstün kıldık." şeklinde de tercüme edilebilir. Aynı ifâdeler için Bk. (Bakara: 253)

[8] Burada bilhassa Dâvut (a.s) ve Zebûr'un zikredilmesinin sebebi: **a-** Kureyş, Peygambere karşı mücadele için Yahûdîlere müracaat edince, Yahûdîlerin "Mûsa'dan sonra Peygamber, Tevrât'tan sonra kitap yoktur" demelerine bir cevaptır. **b-** Aynı zamanda büyük bir melik de olan Dâvut (a.s)'ın mülkü değil de Zebûr'un zikredilmesi, üstünlüğün mal ve mülk ile değil, ilim ve din ile olduğunu gösterir. **c- Zebûr**'da Peygamberimiz (a.s)'ın adı ve onun ümmeti'nin en hayırlı ümmet olduğu yazılmıştır. Konu ile ilgili olarak Bk. (Nisâ: 163)

[9] O, "ana kitap," Levh-i Mahfuz'dur.

وَمَا مَنَعَنَٓا اَنْ نُرْسِلَ بِالْاٰيَاتِ اِلَّٓا اَنْ كَذَّبَ بِهَا الْاَوَّلُونَۜ
وَاٰتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَاۜ وَمَا نُرْسِلُ
بِالْاٰيَاتِ اِلَّا تَخْوِيفًا (٥٩) وَاِذْ قُلْنَا لَكَ اِنَّ رَبَّكَ اَحَاطَ
بِالنَّاسِۜ وَمَا جَعَلْنَا الرُّءْيَا الَّت۪ٓي اَرَيْنَاكَ اِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ
وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْاٰنِۜ وَنُخَوِّفُهُمْۙ فَمَا
يَز۪يدُهُمْ اِلَّا طُغْيَانًا كَب۪يرًا (٦٠) وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوا
لِاٰدَمَ فَسَجَدُٓوا اِلَّٓا اِبْل۪يسَۜ قَالَ ءَاَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ
ط۪ينًاۚ (٦١) قَالَ اَرَاَيْتَكَ هٰذَا الَّذ۪ي كَرَّمْتَ عَلَيَّۘ لَئِنْ
اَخَّرْتَنِ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَاَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُٓ اِلَّا قَل۪يلًا
(٦٢) قَالَ اذْهَبْ فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ فَاِنَّ جَهَنَّمَ جَزَٓاؤُ۬كُمْ
جَزَٓاءً مَوْفُورًا (٦٣) وَاسْتَفْزِزْ مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ
وَاَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكْهُمْ فِي الْاَمْوَالِ
وَالْاَوْلَادِ وَعِدْهُمْۜ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ اِلَّا غُرُورًا (٦٤)
اِنَّ عِبَاد۪ي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌۜ وَكَفٰى بِرَبِّكَ
وَك۪يلًا (٦٥) رَبُّكُمُ الَّذ۪ي يُزْج۪ي لَكُمُ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ
لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِه۪ۜ اِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَح۪يمًا (٦٦)

59- Bizi, mûcizeleri (hemen) göndermekten alıkoyan (tek şey), önceki (ümmet)lerin (mûcizeleri) yalanlamaları (ve bu yüzden azaba çarptırılmaları)dır.[1] Semûd (toplumuna) dişi deveyi açık bir mûcize olarak verdik de onlar, onunla (onu boğazlayarak kendilerine) zulmettiler. Oysa Biz, (somut) mûcizeleri sadece insanları korkutmak için göndeririz.[2]

60- (Ey Muhammed!) Bir zamanlar Sana: "Rabbin insanları çepeçevre kuşatmıştır." demiştik. Biz, (mirac'da) sana gösterdiklerimizi ve Kur'an'da lanetlenen (zakkum) ağacını,[3] insanlara sadece bir imtihan (aracı) yaptık. Biz onları sürekli korkutuyoruz fakat (bu,) onlardaki büyük azgınlığı artırmaktan başka bir şeye yaramıyor.

61- Biz, meleklere: "Âdem'e secde edin." deyince, İblis'in dışındakiler secde ettiler. O da: "Çamurdan yarattığın kimseye ben (hiç) secde eder miyim?"[4] dedi.

62- (Ve devamla): "Şu benden şerefli kıldığın (insan)ı da görüyor musun?[5] Yemin ederim ki, eğer beni kıyamete kadar yaşatırsan, pek azı hariç, onun soyundan gelenleri kendime bağlayacağım!" dedi.

63- (Allah): "Defol git. Onlardan kim sana uyarsa şüphesiz sizin cezânız, (yaptıklarınızın) tam karşılığı olarak cehennemdir..." buyurdu.

64- (Ve devamla): "...Onlardan gücünün yettiklerini davetinle ayart, atlı ve yaya (adam)larınla onlara yüklen,[6] onların mallarına ve çocuklarına ortak ol ve (hatta) onlara (her türlü) vaatlerde bulun..." -zâten şeytan, onlara aldatmadan başka bir şey vâdetmez ki...-

65- (Ve devamla): "...doğrusu Benim (has) kullarım[7] üzerinde, senin hiçbir hâkimiyetin olamaz.[8] Onlara vekil olarak Rabbin yeter." (buyurdu.)

66- Lütfundan nasibinizi arayasınız diye denizde gemileri, sizin için yürüten de Rabbinizdir. Gerçekten O, size karşı son derece merhametlidir.

---

[1] Zîrâ bu mûcizeleri yalanlayanlar, kesinlikle helâk edilirler.

[2] Bu âyetin iniş sebebi: Mekkelilerin Peygamberimizden Safa tepesinin altın yapılmasını ve Mekke civarındaki dağların kaldırılmasını istemeleridir. Peygamberimiz, bunu Allah'tan isteyince; Allah: "istersen yaparım ve eğer inkâr ederlerse önceki kavimler gibi onları da helâk ederim." buyurdu. Bunun üzerine Peygamberimiz; "istemem yarabbi!" dedi ve bu âyet nâzil oldu. (Ahmed, Neseî, Taberanî)

[3] Rivâyete göre Ebû Cehil: "Muhammed sizi taşları bile yakan ateşle korkutuyor, sonra da o ateşte ağaç biter diyor." der ve cariyesine emredip hurma ve kaymak hazırlatır arkadaşlarına da: "Haydi zıkkımlanın." diyerek alay eder. Zakkum ağacı ile ilgili olarak; Bk.(Saffat:62–66, Duhân: 43–46, Vakıa: 52–53)

[4] Buradaki soru inkâr içindir. Yani "asla secde etmem" demektir.

[5] Âyetin bu bölümü: "Şu benden üstün kıldığına da bir bak!" şeklinde de tercüme edilebilir. İblis bununla insanı hakir gördüğünü Allah'a karşı saygısız bir şekilde ifâde etti. Ayrıca (اَرَاَيْتَكَ)'nin sonundaki (كَ) ikinci şahsı tekid için gelmiştir.

[6] "Atlıların ve adamlarınla onlara yüklen" demek; "bütün gücünle yüklen" demektir.

[7] (عِبَاد۪ي)'deki (ي) Allah'ın has kullarını şereflendirmek içindir.

[8] Bk. (İbrahim: 22, Hicr: 42)

وَاِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِى الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ اِلَّٓا اِيَّاهُۚ
فَلَمَّا نَجّٰيكُمْ اِلَى الْبَرِّ اَعْرَضْتُمْۜ وَكَانَ الْاِنْسَانُ كَفُورًا ﴿٦٧﴾
اَفَاَمِنْتُمْ اَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ اَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ
حَاصِبًا ثُمَّ لَاتَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًاۙ ﴿٦٨﴾ اَمْ اَمِنْتُمْ اَنْ يُعِيدَكُمْ
فِيهِ تَارَةً اُخْرٰى فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ فَيُغْرِقَكُمْ
بِمَا كَفَرْتُمْۙ ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا بِهٖ تَبِيعًا ﴿٦٩﴾ وَلَقَدْ
كَرَّمْنَا بَنٖٓى اٰدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ
الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلٰى كَثٖيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضٖيلًاۚ ﴿٧٠﴾
يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ اُنَاسٍ بِاِمَامِهِمْۚ فَمَنْ اُوتِىَ كِتَابَهُ بِيَمٖينِهٖ
فَاُولٰٓئِكَ يَقْرَؤُنَ كِتَابَهُمْ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتٖيلًا ﴿٧١﴾ وَمَنْ
كَانَ فٖى هٰذِهٖٓ اَعْمٰى فَهُوَ فِى الْاٰخِرَةِ اَعْمٰى وَاَضَلُّ
سَبٖيلًا ﴿٧٢﴾ وَ اِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذٖٓى اَوْحَيْنَٓا
اِلَيْكَ لِتَفْتَرِىَ عَلَيْنَا غَيْرَهُۗ وَاِذًا لَاتَّخَذُوكَ خَلٖيلًا ﴿٧٣﴾
وَلَوْ لَٓا اَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ اِلَيْهِمْ شَيْـًٔا قَلٖيلًاۗ
﴿٧٤﴾ اِذًا لَاَذَقْنَاكَ ضِعْفَ الْحَيٰوةِ وَضِعْفَ الْمَمَاتِ ثُمَّ
لَا تَجِدُ لَكَ عَلَيْنَا نَصٖيرًا ﴿٧٥﴾

67- Denizde size bir tehlike dokunduğu zaman, kulluk yaptıklarınızın tamamı kaybolur ve sadece O (Allah), kalır. Fakat O, sizi kurtarıp karaya çıkarınca, (yine) yüz çevirirsiniz. Gerçekten insan, pek nankördür.

68- (Peki) O'nun, sizi karada yerin dibine geçirmeyeceğinden yahut başınıza taş yağdırmayacağından emin misiniz? Sonra kendinize (sizi azaptan kurtaracak) bir koruyucu da bulamazsınız.

69- Veya (Allah'ın) sizi bir kere daha o (denize) döndürüp, üzerinize kasırga göndererek, inkâr etmeniz sebebiyle sizi suda boğmayacağından, çok mu eminsiniz? Sonra Bize karşı siz, (kendinize) arka çıkacak kimse de bulamazsınız.

70- Yemin olsun, Biz Âdemoğlunu şerefli kıldık, onları karada ve denizde (çeşitli araçlarla) taşıdık, temiz şeylerle rızıklandırdık ve onu yarattıklarımızdan pek çoğuna da üstün kıldık.[1]

71- Bütün insanları imamlarıyla[2] çağıracağımız o (kıyamet) günü, kitabı sağ eline verilenler, kitaplarını okurlar. Ve onlar, kıl kadar bile haksızlığa uğratılmazlar.

72- Kim de şu (dünya)da kör(lük etti)[3] ise, O, âhirette de kördür ve en sapık yoldadır.

73- (Ey Muhammed!) O (müşrikler), Bizim sana vahyettiğimizin dışında, Bize karşı başka şeyler uydurursan seni dost edineceklerini (bile söyleyerek,) seni deniyorlar.

74- Eğer Biz, sana (hak yolda) direnme gücü vermemiş olsaydık, yemin olsun sen de onlara birazcık eğilim gösterecektin.

75- İşte o zaman Biz sana, hayatın da ölümün de (acısını) katlayarak tattırırdık da sonra Bize karşı kendine bir yardımcı dahi bulamazdın.

[1] Bu âyet; 61. âyetteki iblisin Allah'a karşı insanı hafife alan ifâdesine, cevaptır.

[2] **İmam**: Hidâyet veya sapıklıkta öne geçirilip arkasına düşülerek kendisine uyulan kimse, önder demektir. Herhangi bir Peygamber, kitap, din, mezhep, reis veya kumandan için de bu ifâde kullanılabilir. Bu âyetteki imam; kitap anlamına da gelebilir. Bk. (Yasin: 12)

[3] Bu körlük; maddi şeyleri görememe değil, doğru bir imam edinememe ve hakkı görememedir.

وَ اِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّونَكَ مِنَ الْاَرْضِ لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا
وَ اِذًا لَا يَلْبَثُونَ خِلَافَكَ اِلَّا قَلِيلًا ﴿٧٦﴾ سُنَّةَ مَنْ قَدْ
اَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا
﴿٧٧﴾ اَقِمِ الصَّلٰوةَ لِدُلُوكِ الشَّمْسِ اِلٰى غَسَقِ الَّيْلِ
وَقُرْاٰنَ الْفَجْرِ اِنَّ قُرْاٰنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا ﴿٧٨﴾
وَمِنَ الَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهٖ نَافِلَةً لَكَ عَسٰٓى اَنْ يَبْعَثَكَ
رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا ﴿٧٩﴾ وَقُلْ رَبِّ اَدْخِلْنِى مُدْخَلَ
صِدْقٍ وَاَخْرِجْنِى مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَلْ لِى مِنْ لَدُنْكَ
سُلْطَانًا نَصِيرًا ﴿٨٠﴾ وَقُلْ جَٓاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ
اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا ﴿٨١﴾ وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْاٰنِ مَا هُوَ
شِفَٓاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ لَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ اِلَّا
خَسَارًا ﴿٨٢﴾ وَ اِذَٓا اَنْعَمْنَا عَلَى الْاِنْسَانِ اَعْرَضَ وَنَاٰ
بِجَانِبِهٖ وَاِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَؤُسًا ﴿٨٣﴾ قُلْ كُلٌّ
يَعْمَلُ عَلٰى شَاكِلَتِهٖ فَرَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ اَهْدٰى
سَبِيلًا ﴿٨٤﴾ وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ
اَمْرِ رَبِّى وَمَٓا اُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ اِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٥﴾

76- (Yahûdîler,) neredeyse seni (bu) yerden[1] çıkarmak için rahatsız edeceklerdi. O zaman kendileri de senden sonra (orada) fazla kalamazlardı.[2]

77- (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz elçilerimize uyguladığımız kanun (gereği bu,) böyledir. Bizim kanunlarımızda asla bir değişiklik bulamazsın.

78- Güneşin batıya yönelmesinden gecenin kararmasına kadar (olan) namazları ve sabah namazını kıl. Çünkü sabah namazı şâhitlidir.

79- Gecenin bir kısmında da (uyanıp) sadece sana mahsus, fazladan (bir ibâdet olmak üzere) teheccüd namazı[3] kıl. (Böylece) Rabbinin, seni, övgüye değer bir makama göndereceğini umabilirsin.[4]

80- Ve (o namazda): “Ey Rabbim! Beni girilecek en doğru yere girdir ve çıkarılacak en doğru yere çıkart ve bana yardımcı olarak kendi katından bir kuvvet ver.” diye (dua et.)

81- (Ve devamla): “Hak geldi, bâtıl[5] yok oldu, şüphesiz bâtıl, yok olmaya mahkûmdur.”[6] diye (dua et.)

82- Biz, Kur'ân'da mü'minlere, ancak (gönüllere) şifa[7] ve rahmet olan şeyler, indiriyoruz.[8] Ama bunlar, sadece zâlimlerin kayıplarını artırır.

83- Biz, insana bir nîmet verdiğimiz zaman yüz çevirip yan çizer(ek Bizden) uzaklaşır, fakat kendisine bir şer dokunduğu zaman da hemen karamsarlığa kapılır.[9]

84- (Ey Muhammed! Onlara): “Herkes kendi bulunduğu (hal ve) niyetine göre[10] davranır. Rabbiniz, kesinlikle kimin hak yolda olduğunu daha iyi bilir.” de.

85- Ve sana rûh hakkında soru soruyorlar. (Sen de onlara): “Ruh, sadece Rabbimin bildiği bir şeydir ve (bu konuda) size çok az bir bilgi verilmiştir.” de.

---

1 Yani; Medîne’den.

2 Bu âyet Medîne Yahûdîlerinin Peygamberimize “Şam’ın Peygamberler şehri olduğunu ve eğer oraya giderse kendisine inanacaklarını,” söylemeleri üzerine indirilmiştir.

3 **Teheccüd namazı**; gece yarısından sonra kılınan nafile bir namazdır. Peygamberimiz için farz, bizim için nafiledir.

4 73-79. Âyetlerin Medeni olduğu rivâyet olunmaktadır.

5 **Bâtıl:** Boşa giden, hükmü ve temeli olmayan şey demektir. Allah’ın koyduğu kurallar dışındaki tüm kurallar boş, hükümsüz ve temelsiz, yani bâtıldır.

6 Daha sonra Mekke fetholunduğunda Peygamberimiz Kâbe’den putları atarken, bu âyeti okuyarak bu âyetin doğruluğunu ilân etmiştir.

7 Kim gönlündeki hastalıkları Kur’an’la tedavi etmezse, Allah ona başka bir yoldan asla şifa vermez.

8 Burada Dünya, türlü hastalıklarla dolu bir hastaneye, Peygamber bir doktora, Kur'an da şifa veren ilaca benzetilmiştir. Ayrıca maddi hastalıklar için Kur’an okunarak tedavi ile ilgili Peygamberimizden ve sahabeden gelen, önemli rivâyetler de vardır.

9 Bk. (Fussilet: 44, 51)

10 **Şâkile**: tabiat, âdet, din, yaratılış, niyet, hâl, mizaç, meşrep ve cibilliyet gibi anlamlara gelir. Yani herkes kendi mizaç ve meşrebine uygun şekilde hareket eder. Ama herkes kendi işine gelen yolu tutmakla asla hak yolu tutmuş olmaz. Bir din, mezhep veya meşrep de birilerinin mizacına uygun gelmekle hak olmaz.

وَلَئِنْ شِئْنَا لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذٖٓى اَوْحَيْنَٓا اِلَيْكَ ثُمَّ لَا تَجِدُ
لَكَ بِهٖ عَلَيْنَا وَكٖيلًاۙ ﴿٨٦﴾ اِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَۜ اِنَّ فَضْلَهُ
كَانَ عَلَيْكَ كَبٖيرًا ﴿٨٧﴾ قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ
عَلٰٓى اَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ
بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهٖيرًا ﴿٨٨﴾ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فٖى
هٰذَا الْقُرْاٰنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍۘ فَاَبٰٓى اَكْثَرُ النَّاسِ اِلَّا كُفُورًا
﴿٨٩﴾ وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتّٰى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْاَرْضِ
يَنْبُوعًاۙ ﴿٩٠﴾ اَوْ تَكُونَ لَكَ جَنَّةٌ مِنْ نَخٖيلٍ وَعِنَبٍ فَتُفَجِّرَ
الْاَنْهَارَ خِلَالَهَا تَفْجٖيرًاۙ ﴿٩١﴾ اَوْ تُسْقِطَ السَّمَٓاءَ كَمَا زَعَمْتَ
عَلَيْنَا كِسَفًا اَوْ تَأْتِىَ بِاللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ قَبٖيلًاۙ ﴿٩٢﴾ اَوْ يَكُونَ
لَكَ بَيْتٌ مِنْ زُخْرُفٍ اَوْ تَرْقٰى فِى السَّمَٓاءِۜ وَلَنْ نُؤْمِنَ
لِرُقِيِّكَ حَتّٰى تُنَزِّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا نَقْرَؤُهُۜ قُلْ سُبْحَانَ رَبّٖى
هَلْ كُنْتُ اِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ﴿٩٣﴾ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ اَنْ
يُؤْمِنُٓوا اِذْ جَٓاءَهُمُ الْهُدٰٓى اِلَّٓا اَنْ قَالُٓوا اَبَعَثَ اللّٰهُ بَشَرًا
رَسُولًا ﴿٩٤﴾ قُلْ لَوْ كَانَ فِى الْاَرْضِ مَلٰٓئِكَةٌ يَمْشُونَ
مُطْمَئِنّٖينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَٓاءِ مَلَكًا رَسُولًا ﴿٩٥﴾

86- Eğer dilersek sana vahiyle verdiğimiz bilgileri de ortadan kaldırırız. Sonra da sen, Bize karşı hiçbir koruyucu bulamazsın.

87- (Vahyin senden alınmaması) ancak Rabbinden bir rahmet iledir. Şüphesiz O'nun sana olan lütfu pek büyüktür.

88- (Ey Muhammed! Kâfirlere): "Eğer bütün insan ve cin (toplulukları), birbirlerine destek vererek bu Kur'an'ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar bile, onun bir benzerini asla meydana getiremezler." [1] de.

89- Yemin olsun Biz, bu Kur'an'da insanlara her çeşit misali türlü biçimlerde açıkladık ama insanların pek çoğu inkârda ısrar ettiler.

90- Ve. "Bize yerden bir pınar fışkırtıncaya kadar sana asla inanmayacağız." dediler.

91- (devamla): "Yahut senin hurmalıkların ve bağların olup, aralarından şarıl şarıl ırmaklar akıtmalısın."

92- "Veya iddiâ ettiğin gibi, göğü tepemize parça parça düşürmeli, ya da Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmelisin."

93- "Yahut senin altından bir evin olmalı veya göğe yükselmelisin. (Oradan) bize okuyabileceğimiz bir kitap indirmedikçe, senin göğe yükselişine de asla inanmayacağız." dediler. (Sen de onlara): "Rabbimi tenzih ederim, (size göre yoksa) ben, beşer olan bir elçiden başka bir şey miyim?" de.

94- Kendilerine hak yol kılavuzu geldiği zaman, insanları ona inanmaktan alıkoyan tek şey, onların: "Allah bir insanı mı Peygamber olarak gönderdi?" demeleridir.

95- (Ey Muhammed! Onlara): "Eğer yeryüzüne yerleşip dolaşanlar (insan değil de) melekler olsaydı, Biz de onlara gökten elçi olarak elbette melek gönderirdik." de.

---

[1] Bu âyet; Yahûdîlerden bir grubun Peygamberimize: "Ey Muhammed! Bize şu getirdiğin Allah katından mıdır? ... Bu senin getirdiğin gibisini biz de getiririz." demeleri üzerine indirilmiştir. Bk. (Bakara: 23, Yûnus: 38, Hûd: 13, Tur: 34)

قُلْ كَفٰى بِاللّٰهِ شَه۪يدًا بَيْن۪ي وَبَيْنَكُمْۜ اِنَّهُ كَانَ بِعِبَادِه۪ خَب۪يرًا
بَص۪يرًا ﴿٩٦﴾ وَمَنْ يَهْدِ اللّٰهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِۚ وَمَنْ يُضْلِلْ فَلَنْ
تَجِدَ لَهُمْ اَوْلِيَٓاءَ مِنْ دُونِه۪ۜ وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَلٰى
وُجُوهِهِمْ عُمْيًا وَبُكْمًا وَصُمًّاۜ مَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُۜ كُلَّمَا خَبَتْ
زِدْنَاهُمْ سَع۪يرًا ﴿٩٧﴾ ذٰلِكَ جَزَٓاؤُ۬هُمْ بِاَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاٰيَاتِنَا
وَقَالُٓوا ءَاِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا
جَد۪يدًا ﴿٩٨﴾ اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضَ قَادِرٌ عَلٰٓى اَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ وَجَعَلَ لَهُمْ اَجَلًا
لَا رَيْبَ ف۪يهِۜ فَاَبَى الظَّالِمُونَ اِلَّا كُفُورًا ﴿٩٩﴾ قُلْ لَوْ
اَنْتُمْ تَمْلِكُونَ خَزَٓائِنَ رَحْمَةِ رَبّ۪ٓي اِذًا لَاَمْسَكْتُمْ خَشْيَةَ
الْاِنْفَاقِۜ وَكَانَ الْاِنْسَانُ قَتُورًا ﴿١٠٠﴾ وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسٰى
تِسْعَ اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَسْـَٔلْ بَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪يلَ اِذْ جَٓاءَهُمْ فَقَالَ
لَهُ فِرْعَوْنُ اِنّ۪ي لَاَظُنُّكَ يَا مُوسٰى مَسْحُورًا ﴿١٠١﴾ قَالَ
لَقَدْ عَلِمْتَ مَٓا اَنْزَلَ هٰٓؤُ۬لَٓاءِ اِلَّا رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
بَصَٓائِرَۚ وَاِنّ۪ي لَاَظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا ﴿١٠٢﴾ فَاَرَادَ اَنْ
يَسْتَفِزَّهُمْ مِنَ الْاَرْضِ فَاَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَم۪يعًاۙ ﴿١٠٣﴾

96- "Benimle sizin aranızda şâhit olarak Allah yeter. Şüphesiz O, kullarından hakkıyla haberdardır, eksiksiz görendir." de.

97- Allah kime yol gösterirse, işte o, hak yolu bulmuştur, kimi de saptırırsa artık onlara Allah'tan başka (koruyucu) dostlar bulamazsın. Ve Biz, o (kâfirleri) kıyamet günü yüzleri üstü sürünerek, kör, dilsiz ve sağır oldukları halde, bir araya toplayacağız. Onların barınma yerleri ise ateşi sönmeye yüz tuttuğu an alevini (sürekli) artıracağımız cehennemdir.

98- Şüphesiz bu, onların âyetlerimizi inkâr etmelerinin ve: "Biz kemik haline geldikten ve toprak olup ufalandıktan sonra diriltilerek yaradılışın yeni bir aşamasına mı geçeceğiz?" demelerinin cezâsıdır.[1]

99- (O kâfirler) gökleri ve yeri yaratan Allah'ın, kendilerinin benzerini yaratmaya gücünün yeteceğini ve onlara şüphe götürmeyen bir süre (ecel) tayin ettiğini bilmiyorlar mı? Buna rağmen zâlimler, (hâlâ) kâfirlikte direnip duruyorlar.

100- (Ey Muhammed! Onlara): "Eğer siz Rabbimin rahmet hazinelerine sahip olsaydınız, o zaman da tükenir korkusuyla (kimseye bir şey) vermezdiniz." de. Doğrusu insan çok cimridir.

101- Yemin olsun Biz, Mûsa'ya apaçık dokuz mûcize[2] vermiştik. (Ey Muhammed! Onlara bir de Mûsa) İsrâil oğullarına (tebliğe) geldiğinde, Firavun'un o'na: "Ey Mûsa! Gerçekten ben senin büyülendiğini zannediyorum." dediğini sor.

102- (Mûsa da ona): "Yemin olsun ki bu (mûcizeleri,) göklerin ve yerin Rabbinin, açık belgeler olarak indirdiğini, sen de biliyorsun. Ey Firavun! Doğrusu ben (de) senin aklının kıt olduğu kanaatindeyim." dedi.

103- (Bunun üzerine Firavun,) onları o yerden[3] sürüp çıkarmak istedi. Biz de onu ve beraberindekileri toptan (denizde)[4] boğuverdik.

---

[1] Bu âyet, 49. âyetteki kâfirlere ait ifâdelere cevap niteliğindedir.

[2] Burada bahsedilen dokuz mûcize: "âsâ, yed-i beyzâ, tûfân, çekirge, haşere, kurbağa, suların kan olması, mal noksanlığı ve can noksanlığı" mûcizeleridir. Konu ile ilgili olarak Bk. (A'raf: 133, Hûd: 96, Neml: 12, Mü'min: 23-24)

[3] Mısırdan...

[4] Kızıldeniz'de...

وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ اسْكُنُوا الْأَرْضَ فَإِذَا
جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ﴿١٠٤﴾ وَبِالْحَقِّ
أَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا
﴿١٠٥﴾ وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ
وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا ﴿١٠٦﴾ قُلْ آمِنُوا بِهِ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ
الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ
لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا ﴿١٠٧﴾ وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ
وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا ﴿١٠٨﴾ وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ
وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا ﴿١٠٩﴾ قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَٰنَ
أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ
وَلَا تُخَافِتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ﴿١١٠﴾ وَقُلِ الْحَمْدُ
لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ
وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِّرْهُ تَكْبِيرًا ﴿١١١﴾

سُورَةُ يُونُسَ (مَكِّيَّة)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

104- Ve ondan sonra da İsrâil oğullarına: "O yerde[1] oturun, kıyamet (günü) gelince hepinizi toplayıp bir araya getireceğiz." dedik.

105- Biz, o (Kur'an'ı) hak olarak indirdik ve o da (sana) hak olarak ulaştı.[2] Seni de sadece bir müjdeci ve uyarıcı[3] olarak gönderdik.

106- Biz, O Kur'an'ı, insanlara sindire sindire[4] okuyasın diye (bölümlere) ayırdık ve parça parça indirdik.

107- (Ey Muhammed! Kâfirlere): "(Siz) O'na ister inanın, ister inanmayın.[5] O, (Kur'an) bundan önce kendilerine (vahiy) bilgisi verilenlere okunduğunda onlar, yüzleri üstü secdeye kapanırlar." de.

108- Ve onlar: "Bizim Rabbimiz, ne kadar da yücedir. Gerçekten Rabbimizin va'di kesinlikle gerçekleşmiş bulunuyor." derler.[6]

109- Ağlayarak yüzleri üstü (secdeye) kapanırlar ve (Kur'an da) onların gönüllerindeki saygıyı artırır.

110- (Ey Muhammed! Onlara): "(İster) Allah, diye duâ edin, (ister) Rahman diye duâ edin. Hangisi ile çağırırsanız (çağırın) sonunda en güzel isimler O'nundur." de. (Sen de) Namaz kılarken sesini çok yükseltme, gizli de okuma, bu ikisi arasında bir yol tut.[7]

111- (Ey Muhammed!): "Hamd, çocuk edinmeyen, hükümranlığında ortağı bulunmayan, düşkün olmayıp yardımcıya da ihtiyaç duymayan Allah'a mahsustur." de ve O'nu noksanlıklardan yücelt de yücelt.

---

[1] Şam ve Mısır'da...

[2] Yani bozulmadan, indirdiğimiz gibi hak ile indi. Nazmı da hak, manası da hak, inişi de hak, indiği de haktır. Hak bir hikmet ile hakikaten hak bir Peygambere, inmiştir. Onun haber verdikleri muhakkak olacaktır.

[3] Yani; Ey Muhammed! Sen, îman ve itaat edenlere sevabı, kâfir ve asilere cezâyı haber vereceksin. Yoksa herkesin istediğini yapacak, kâfirleri zorla îmana getirip kurtaracak değilsin.

[4] Hz. Ömer (r.a): "Kur'an'ı beşer âyet, beşer âyet öğrenin. Zîrâ Cebrâil onu çoğunlukla beşer âyet, beşer âyet indirirdi." demiştir. (Alûsî)

[5] Kur'an'ın hak olmasında, sizin gibilerin inanıp inanmamasının hiç önemi yoktur. Yani, sizin inanmanız onun mükemmelliğini artırmaz, inanmamanız da ona asla eksiklik vermez.

[6] Bu âyetten secdede Allah'ı tesbih etmenin câiz olduğu anlaşılmaktadır

[7] Peygamberimiz (s.a) bir gün Mekke'de: "Ya Allah ya rahman" diye duâ edince müşrikler: "Muhammed bir ilâha davet ediyordu, hâlbuki kendisi iki ilâha duâ ediyor." derler. Bunun üzerine cevaben bu âyet nâzil olmuştur. Allah'a isimlerinin hepsiyle duâ câizdir. Çünkü bu isimler, başka başka ilâhların ismi değil, hepsi birden Allah'ın sıfatlarıdır. Sıfatın çokluğu, zatın çokluğunu gerektirmez.

الٓرٰ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ﴿١﴾ اَكَانَ لِلنَّاسِ
عَجَبًا اَنْ اَوْحَيْنَٓا اِلٰى رَجُلٍ مِنْهُمْ اَنْ اَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ
الَّذِينَ اٰمَنُٓوا اَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ
اِنَّ هٰذَا لَسَاحِرٌ مُبِينٌ ﴿٢﴾ اِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى
الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الْاَمْرَ مَا مِنْ شَف۪يعٍ اِلَّا مِنْ بَعْدِ اِذْنِه۪
ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ اَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣﴾ اِلَيْهِ
مَرْجِعُكُمْ جَم۪يعًا وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا اِنَّهُ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ
ثُمَّ يُع۪يدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
بِالْقِسْطِ وَالَّذ۪ينَ كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَم۪يمٍ وَعَذَابٌ
اَل۪يمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٤﴾ هُوَ الَّذ۪ي جَعَلَ الشَّمْسَ
ضِيَٓاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَّرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّن۪ينَ
وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللّٰهُ ذٰلِكَ اِلَّا بِالْحَقِّ يُفَصِّلُ
الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٥﴾ اِنَّ ف۪ي اخْتِلَافِ الَّيْلِ
وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللّٰهُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَتَّقُونَ ﴿٦﴾

51- YÛNUS SÛRESİ

Rahman, Rahim Allah'ın adıyla

1- Elif, Lâm, Ra. İşte bu (âyetler), tartışmasız tek doğru (hikmetli) olan kitabın, âyetleridir.

2- Bizim insanlara, insanları uyarması ve îman edenlere de Rab'leri katında özel itibarları[1] olduğunu müjdelemesi için kendilerinden bir erkeğe[2] vahyetmemiz, şaşılacak bir şey mi de kâfirler "şüphesiz (bu adam) apaçık bir büyücüdür", dediler.[3]

3- Muhakkak ki; sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı zaman diliminde yaratan, sonra kâinatın (arşın) yönetimini[4] hâkimiyeti altına alarak, her işi idare edip duran, izni olmaksızın (kendisinden başka) hiçbir şefâatçi olmayan, Allah'tır. İşte sizin Rabbiniz bu Allah'tır. O halde Ona hemen kulluk edin. Siz hâlâ bunu idrak etmeyecek misiniz?

4- Allah'ın kesin bir vaadi olarak hepinizin dönüşü Onadır. Şüphesiz, O (Allah), mahlûkatı önce yaratır, sonra da (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanları adaletle ödüllendirmek ve kâfirleri de inkâr etmeleri sebebiyle kaynar sudan bir içecek ve pek acıklı bir azapla cezâlandırmak[5] için (âhirette) tekrar yaratır.

5- Güneşi bir ışık kaynağı[6], ayı da bir nur kılan ve (aya) senelerin sayısını ve hesabı bilmeniz için[7] safhalar veren, o (Allah)'tır. Allah bunları ancak hak (değişmeyen ölçü) ile yarattı. (İşte Allah,) bilip anlamak isteyen bir topluluk için âyetlerini böyle ayrıntılı olarak açıklar.

6- Şüphesiz gece ile gündüzün birbirini takip etmesinde ve Allah'ın göklerde ve yerde yaratmış olduğu şeylerde, (günâha girmekten) sakınan bir toplum için elbette alınacak ibretler vardır.

---

[1] **Kadem-i Sıdk:** Kadem kelimesi "kıdem"' ile eş anlamlıdır ve bir işte öne geçmek, başkalarının önüne geçmek, iyilik yönüyle derece ve rütbe sahibi olmak anlamlarına gelir. "Falanın hayırda bir kademi vardır" demek bir mertebesi vardır demektir. Kadem-i sıdk'ı müfessirlerin çoğunluğu; amel-i salih, yüksek makam şeklinde anlamışlardır. Fakat âyetin devamından ve Kat'ade'den gelen rivayete göre Kadem-i sıdk'tan kastedilen, Hz. Muhammed (a.s)'ın şefaati olduğu açıktır. Yani Kadem-i sıdk; Efendimizin Allah katındaki yakınlığı, şefaat makamı ve muttakilerin cennetlerde Allah katında bulunan "mak'adı sıdk"a (Kamer: 55) girmeleri için önlerine düşen delil olmasını ifâde eden bir özel isimdir. Yani Allah'ın bu Kitabı vahyettiği Muhammed'in (a.s) Allah katında öyle yüksek bir makamı vardır ki huzur-ı ilâhîde Müslümanlar için şefaat edecek ve önlerine düşüp cennetlere ulaşmalarına rehberlik edecektir. (Elmalılı)

[2] Buradan; kadınlardan Peygamber gönderilmeyeceği anlaşılmaktadır. Bu sebeple de bu ifâdeyi "adam ve insan" şeklinde hümanist kaygılarla tercüme etmek doğru değildir. Kâfirler Melekleri de hep kadın olarak hayal ediyorlardı. Melekleri ve Peygamberleri gönderen, Allah olduğuna göre, onları nasıl isterse, öyle gönderir. Zâten Allah, Cebrâil'i, Efendimize ve Hz. Meryem'e, bazı melekleri de Hz. İbrahim ve Hz. Lût'a erkek şeklinde gönderdiği gibi Peygamberleri de hep erkek olarak göndermiştir. Allah'ın gönderdiği tüm Peygamberlerin erkek oldukları ile ilgili olarak Bk. (Nahl:43, Yûsuf: 109, Enbiyâ: 7)

[3] Tarih boyunca kâfirler vahye, büyü; vahyi duyuranlara ise, büyücü veya meczup demişlerdir. Zîrâ onlar her olağanüstü şeyi büyü zannederler.

[4] **İstiva etmek**: Yarattığı kâinatın her türlü idaresini hükmü altına alarak, hükmünü ve saltanatını icraya başlamak demektir. (Elmalılı)

[5] Allah zulüm etmez. Kâfirlere verilen azap onların Allah'ı inkâr etmeleri sebebiyle verilen bir karşılıktır.

[6] (ضِيَاءً) Hararetli ışık, (نُورٌ)ise başkasının ışığından alınan ışık demektir. Güneşin ışık kaynağı, ayın ise yansıtıcılığına işaret olabilir.

[7] Bk. (Bakara: 189, İsrâ: 12)

اِنَّ الَّذ۪ينَ لَا يَرْجُونَ لِقَٓاءَنَا وَرَضُوا بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
وَاطْمَاَنُّوا بِهَا وَالَّذ۪ينَ هُمْ عَنْ اٰيَاتِنَا غَافِلُونَۙ ﴿٧﴾
اُو۬لٰٓئِكَ مَأْوٰيهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨﴾ اِنَّ الَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَهْد۪يهِمْ رَبُّهُمْ بِا۪يمَانِهِمْۚ
تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهِمُ الْاَنْهَارُ ف۪ي جَنَّاتِ النَّع۪يمِ ﴿٩﴾ دَعْوٰيهُمْ
ف۪يهَا سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ ف۪يهَا سَلَامٌۚ وَاٰخِرُ
دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَم۪ينَ ﴿١٠﴾ وَلَوْ يُعَجِّلُ
اللّٰهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقُضِيَ اِلَيْهِمْ
اَجَلُهُمْۜ فَنَذَرُ الَّذ۪ينَ لَا يَرْجُونَ لِقَٓاءَنَا ف۪ي طُغْيَانِهِمْ
يَعْمَهُونَ ﴿١١﴾ وَاِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنْبِه۪ٓ
اَوْ قَاعِدًا اَوْ قَٓائِمًاۚ فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ مَرَّ كَاَنْ لَمْ
يَدْعُنَٓا اِلٰى ضُرٍّ مَسَّهُۜ كَذٰلِكَ زُيِّنَ لِلْمُسْرِف۪ينَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٢﴾ وَلَقَدْ اَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا
ظَلَمُواۙ وَجَٓاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُواۜ
كَذٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِم۪ينَ ﴿١٣﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلَٓائِفَ
فِي الْاَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

7- Bize kavuşacaklarını ummayan, dünya hayatından memnun olan ve onunla yetinenler[1] var ya; işte onlar kesinlikle Bizim âyetlerimizden gafidirler.

8- İşte onların varacakları yer, kendi (elleriyle) kazandıkları (günâhlar) sebebiyle cehennemdir.

9- (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlara gelince; Rab'leri onlara, îmanları sebebiyle nîmetlerle dolu cennetlerde altlarından ırmaklar akan (yerlere ulaşmanın) yollarını gösterir.[2]

10- Onların da, oradaki bütün duâları: "Ey Allah'ım! Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız", birbirlerine iltifatları: "selâm"[3], duâlarının sonu da: "hamd[4] âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur" demeleridir.

11- Eğer, insanların hayra ulaşmakta acele ettikleri gibi, Allah da onlara şerri vermekte acele etseydi, elbette onların ecelleri bitirilmiş olurdu. Bu yüzden Bize kavuşacaklarını ummayanları, kendi azgınlıkları içerisinde şaşkın bir halde bırakırız.[5]

[1] Ona kanıp da ilerisini düşünmeyenler...
[2] Mü'minler, yattıkları yerde değil, ancak îman ve yaşayışları sebebiyle hidâyete ulaşırlar...
[3] **Selam**: bütün kötülüklerden uzak bir güven duygusu, teslimiyet demektir.
[4] **Hamd**: korkudan değil, kulluktan dolayı yapılan şükür ve ibâdet demektir.
[5] Azgınlara azgınlıkları içerisinde bocalamak bir azaptır.

12- İnsana bir sıkıntı dokununca yatarken veya otururken yahut da ayakta iken[6] Bize yalvarır durur. Fakat Biz ondan o sıkıntıyı kaldırınca, sanki başına gelen bir sıkıntıdan dolayı Bize hiç yalvarmamış gibi geçer gider. İşte haddi aşanlara yaptıkları şeyler (kendi nefisleri tarafından), böyle süslü gösterilir.

13- Biz, Peygamberleri açık delillerle geldiği halde îman etmeyip zulümlerine devam eden, sizden önceki nice nesilleri, helâk ettik. İşte Biz, günâhkâr toplumları böyle cezâlandırırız.

14- Sonra da nasıl kullukta bulunacağınızı görmek için sizi yeryüzünde onların yerine getirdik.[7]

[6] Yani her halinde, her zaman veya işi gücü duâ etmek olur.
[7] Eğer siz de onlar gibi olursanız, aynı şekilde siz de helâk edilirsiniz. Bk. (Mâide: 54)

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ
لِقَٓاءَنَا ائْتِ بِقُرْاٰنٍ غَيْرِ هٰذَٓا اَوْ بَدِّلْهُ قُلْ مَا يَكُونُ لٖٓي اَنْ
اُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَٓائِ نَفْسٖي اِنْ اَتَّبِعُ اِلَّا مَا يُوحٰٓى اِلَيَّ اِنّٖٓي
اَخَافُ اِنْ عَصَيْتُ رَبّٖي عَذَابَ يَوْمٍ عَظٖيمٍ ﴿١٥﴾ قُلْ لَوْ شَٓاءَ
اللّٰهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَٓا اَدْرٰيكُمْ بِهٖ فَقَدْ لَبِثْتُ فٖيكُمْ عُمُرًا
مِنْ قَبْلِهٖ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦﴾ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى
اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ بِاٰيَاتِهٖ اِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ ﴿١٧﴾
وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ
هٰٓؤُلَٓاءِ شُفَعَٓاؤُنَا عِنْدَ اللّٰهِ قُلْ اَتُنَبِّؤُنَ اللّٰهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي
السَّمٰوَاتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ
﴿١٨﴾ وَمَا كَانَ النَّاسُ اِلَّٓا اُمَّةً وَاحِدَةً فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ
سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فٖيمَا فٖيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٩﴾
وَيَقُولُونَ لَوْلَٓا اُنْزِلَ عَلَيْهِ اٰيَةٌ مِنْ رَبِّهٖ فَقُلْ اِنَّمَا الْغَيْبُ لِلّٰهِ
فَانْتَظِرُوا اِنّٖي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرٖينَ ﴿٢٠﴾ وَاِذَٓا اَذَقْنَا
النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَّٓاءَ مَسَّتْهُمْ اِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فٖٓي اٰيَاتِنَا
قُلِ اللّٰهُ اَسْرَعُ مَكْرًا اِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ ﴿٢١﴾

15- Bizim açık âyetlerimiz okunduğu zaman, Bize kavuşacaklarını ummayanlar (sana):[1] "Ya bundan başka bir Kur'an getir ya da bu (Kur'an'ı) değiştir."[2] dediler. Sen de onlara: "Onu kendi keyfime göre değiştirmem mümkün değil, ben ancak bana vahyolunana tâbi olurum ve ben Rabbime isyan edersem büyük günün (âhiretin) azabından korkarım." de.

16- (Ey Muhammed bir de onlara:) "Eğer Allah dileseydi ben onu size okuyamazdım[3] ve (Allah da) onu size bildirmezdi. Sonra ben, O (Kur'an) gelmeden önce yıllardır sizin aranızda yaşadım.[4] Siz hiç (gerçekleri) idrak etmeye çalışmaz mısınız?" de.

17- Yalanlarını Allah'a yakıştırandan[5] veya Onun âyetlerini yalanlayandan[6] daha zâlim kim olabilir? İşte böyle günâhkârlar, asla kurtuluşa eremezler.

18- Ve o (zâlimler,) Allah'ı bırakıp da kendilerine zarar da, fayda da veremeyecek olan (şey)'lere kulluk eder ve: "bunlar, Allah'ın katında bizim şefâatçilerimizdir"[7] derler. (Sen de onlara:) "göklerde ve yerde olup da Allah'ın bilmediği bir şeyi mi Ona haber veriyorsunuz?" de. Hâlbuki Allah, onların (Kendisine) ortak koştuklarından uzaktır ve yücedir.

19- (Vaktiyle) insanlar sadece tek bir ümmetti, fakat (sonraları) anlaşmazlığa düştüler. Eğer Rabbinden önceden verilen bir söz bulunmasaydı,[8] aralarında anlaşmazlığa düştükleri şey konusunda onların işleri derhal bitirilirdi.[9]

20- Ve o (zâlimler): "O (Muhammed)'e Rabbinden açık bir mûcize indirilse olmaz mı?" diyorlar. Sen de (onlara): "ğaybı bilmek ancak Allah'a aittir.[10] Artık siz(e Allah ne yapacak[11]) bekleyin bakalım, ben de sizinle beraber (başınıza gelecekleri) bekleyenlerdenim." de.

21- İnsanlara dokunan bir sıkıntıdan sonra, bir rahmet (bolluk ve bereket) tattırdığımız zaman, bir de bakarsın ki hemen Bizim âyetlerimiz hakkında (mazeret ve yorumlar icat ederek) hile yapmaya kalkarlar. (Sen onlara): "Allah (sizin gibilere karşı, sizden) daha çabuk tuzak kurar."[12] de. Şüphesiz Bizim elçilerimiz (olan melekler), sizin yaptığınız hilelerin hepsini tek tek yazarlar.[13]

---

1 Ve ya "Bizim huzurumuza çıkmaya yüzü olmayanlar"

2 Ya bize uymayan bu Kur'an'ı yok et ya da Kur'an'ı bize uydur. Yani bize, bizim canımızın istediği gibi bir din getir…

3 Allah dilemedikçe benim böyle bir Kur'an getirmem mümkün değil.

4 Daha önce aranızda kırk yıl yaşadım. O zaman ben böyle bir Kur'an'ı niçin okumuyordum?

5 Allah'ın âyetlerini bozan, keyfine göre anlayan, Allah demediği halde, dedi diyen beyinsizlerden…

6 Allah'ın âyetlerini saklayan, beğenmeyen, inkâr eden, alternatif âyetler ve tanrılar arayandan…

7 O zâlimler; **a-** Allah'a putlarla beraber inanırlar, **b-** Putların veya putlaştırılan varlıkların Allah'ın katında imtiyazları var zannederler, **c-** Putlardan veya putlaştırılanlardan boşu boşuna şefâat umarlar. Bk. (Yûnus: 3)

8 Allah her ümmete bir süre takdir etmiştir ve bu süre kesinlikle değişmez. Bk. (Yûnus: 49)

9 Yani, onlara azap iner ve derhal helâk edilirlerdi.

10 Peygamberler kendiliklerinden mûcize getiremezler ve ğaybı bilemezler. Bk. (Hûd: 31)

11 Elmalılı: Sh. 2696

12 Allah'ın tuzağı/hile yapması, insanlarınki gibi olmayıp onların hile/tuzaklarını bozma şeklinde olur.

13 Ebû Süfyân Mekke'de yedi sene süren kuraklıktan kurtulmak için Peygamberimize: "Ey Muhammed! Bize duâ et, eğer yağmurlar yağar ve bolluk olursa seni tasdik ederiz." demişti. Peygamberimiz de duâ etmiş ve kuraklık geçmişti. Ama onlar, yine îman etmemişlerdi.

هُوَ الَّذٖى يُسَيِّرُكُمْ فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتّٰٓى اِذَا كُنْتُمْ فِى
الْفُلْكِ وَجَرَيْنَ بِهِمْ بِرٖيحٍ طَيِّبَةٍ وَفَرِحُوا بِهَا جَٓاءَتْهَا
رٖيحٌ عَاصِفٌ وَجَٓاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّٓوا اَنَّهُمْ
اُحٖيطَ بِهِمْ دَعَوُا اللّٰهَ مُخْلِصٖينَ لَهُ الدّٖينَ لَئِنْ اَنْجَيْتَنَا مِنْ
هٰذِهٖ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرٖينَ ﴿٢٢﴾ فَلَمَّٓا اَنْجٰيهُمْ اِذَا هُمْ
يَبْغُونَ فِى الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّمَا بَغْيُكُمْ
عَلٰٓى اَنْفُسِكُمْ مَتَاعَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ثُمَّ اِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ
فَنُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾ اِنَّمَا مَثَلُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
كَمَٓاءٍ اَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَٓاءِ فَاخْتَلَطَ بِهٖ نَبَاتُ الْاَرْضِ مِمَّا
يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْاَنْعَامُ حَتّٰٓى اِذَٓا اَخَذَتِ الْاَرْضُ زُخْرُفَهَا
وَازَّيَّنَتْ وَظَنَّ اَهْلُهَٓا اَنَّهُمْ قَادِرُونَ عَلَيْهَٓا اَتٰيهَٓا اَمْرُنَا لَيْلًا
اَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصٖيدًا كَاَنْ لَمْ تَغْنَ بِالْاَمْسِ كَذٰلِكَ
نُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾ وَاللّٰهُ يَدْعُٓوا اِلٰى
دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدٖى مَنْ يَشَٓاءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقٖيمٍ ﴿٢٥﴾
لِلَّذٖينَ اَحْسَنُوا الْحُسْنٰى وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ
وَلَا ذِلَّةٌ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فٖيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٦﴾

22- Sizi karada da denizde de yürüten, O (Allah)'tır. Yolcularıyla beraber tatlı bir rüzgâr ile akıp gitmekte olan bir gemide bulunduğunuzu düşünün. Onlar, tam bununla ferahlanırlarken, şiddetli bir kasırga çıksa, her taraftan dalgalar hücuma başlasa ve kendilerinin bununla tamamen kuşatılmış olduklarını anlasalar; (işte o zaman) dini sadece Allah'a has kılarak[1] duâ etmeye başlarlar. Ve (Allah'a): "Eğer Sen bizi bundan kurtarırsan biz kesinlikle Sana şükredenlerden olacağız." derler.

23- Fakat Allah onları kurtarınca bir de bakarsınız ki; onlar hemen yeryüzünde hiç hakları olmadığı halde azgınlıkta bulunmaya başlarlar.[2] Ey insanlar! Şüphesiz; sizin (yaptığınız) taşkınlıklar, sizin aleyhinizedir -ve o taşkınlıklar, dünya hayatının gelip geçici bir kazancıdır.- Sonra dönüşünüz Bize olacaktır. Biz de yaptıklarınızı size (âhirette) elbette tek tek haber vereceğiz.

24- Şüphesiz, dünya hayatının durumu; Bizim gökten indirdiğimiz ve kendisiyle; insanların ve hayvanların yiyeceği olan yeryüzünün bitkilerinin (serpilerek) birbirine karıştığı bir su, gibidir. Yeryüzü, bu su ile ziynetini takınıp süslendiği ve bahçe sahiplerinin onları tam devşireceklerini zannettikleri sırada, (Bizim helâk) emrimiz ona geceleyin veya güpegündüz geliverir de onu sanki bir gün evvel hiç yokmuş gibi kökünden biçilmiş bir hale çeviriveririz. İşte Biz, âyetleri düşünen bir topluma böyle açık açık anlatırız.

---

1 Allah'tan başka tüm ilâhlarını bırakırlar ve yaratılışlarındaki tek Allah inancını dilleriyle söylemeye başlarlar.

2 Allah'a karşı nankörlük ederler, sanki gemide duâ eden onlar değilmiş gibi davranırlar.

25- Allah, selâmet yurduna[3] davet eder ve dilediğini[4] hak yola ulaştırır.[5]

26- Allah'ı görüyormuş gibi ibâdet edenler [6] için daha güzeli ve bir de fazlası vardır ve onların yüzleri kararmadığı[7] gibi onlar zelil de olmazlar. İşte cennetlikler bunlardır ve onlar, orada sonsuz kalacaklardır.

---

3 Güvenlik yurduna, Cennete, İslâm hükümlerinin uygulandığı yere (Dar'ül İslâm'a)…

4 Âyetin bu bölümü "...ve dileyeni doğru yola ulaştırır " şeklinde de tercüme edilebilir.

5 Doğru yol olan İslâm'ı bulmadan Allah kimseye bu yolda ilerlemeyi nasip etmez…

6 **İhsan**: Kelime olarak; yardım cömertlik, iyilik, lütuf, bağışlamak, güzel yapmak gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise; Allah'ı görür gibi kulluk etmektir. "Her ne kadar biz Onu göremiyorsak da O bizi görmektedir." (Tecrid-i Sarih)

7 "Yüzü kararmak", mecâzen mahcup ve rezil olmak" demektir. Yani onlar, orada asla mahcup olmazlar.

وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا وَتَرْهَقُهُمْ
ذِلَّةٌ مَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ
قِطَعًا مِنَ اللَّيْلِ مُظْلِمًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٢٧﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ
أَشْرَكُوا مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَاؤُكُمْ فَزَيَّلْنَا بَيْنَهُمْ وَقَالَ
شُرَكَاؤُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِيَّانَا تَعْبُدُونَ ﴿٢٨﴾ فَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا
بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ ﴿٢٩﴾ هُنَالِكَ
تَبْلُو كُلُّ نَفْسٍ مَا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَيهُمُ الْحَقِّ
وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٣٠﴾ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ
السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ
الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ
الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾ فَذَلِكُمُ اللَّهُ
رَبُّكُمُ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ
﴿٣٢﴾ كَذَلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ
لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾ قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ
يُعِيدُهُ قُلِ اللَّهُ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ ﴿٣٤﴾

27- Kötülükleri yüklenenlere ise kötülükleri kadar cezâ verilir[1] ve onları bir de zillet kaplar. Onları Allah'ın azabından kurtaracak bir şey de yoktur. Onların yüzlerini sanki karanlık geceden bir parça bürümüştür. İşte cehennemlikler (de) bunlardır ve onlar orada sonsuz kalacaklardır.

28- Ve o gün (cehennemliklerin) hepsini mahşerde toplar sonra Allah'a şirk koşanlara; "siz de, Bana koştuğunuz ortaklar da yerlerinizde durun (bakalım)" deriz ve böylece aralarını ayırırız.[2] Ve onların Allah'a ortak koştukları (putları onlara): "Siz, sadece bizlere tapmıyordunuz...

29- ...şimdi Allah bizimle sizin aranızda şâhit olsun ki, kesinlikle biz, sizin bize tapınmanızdan habersizdik" derler.

[1] Bk. (En'am: 160)

[2] Aralarındaki kul-ilâh ilişkisi biter, birbirlerine düşman olur veya her iki taraf da birbirlerinin sahtekârlıklarını anlarlar...

30- İşte (âhirette) herkes, dünyada yapmış olduğuyla hesaba çekilir ve gerçek sahipleri olan Allah'a döndürülür. (Dünyada) uydurdukları şeyler[3] de kendilerini terk eder.

31- Onlara: "size gökten ve yerden kim rızık[4] veriyor, gerçek işitme ve görme gücüne sahip olan kimdir, ölüden diriyi diriden de ölüyü[5] kim çıkarıyor ve kâinatın bütün işlerini kim düzenleyip duruyor?" diye sorsan, derhal: "Allah" diyeceklerdir. Sen de (onlara): "O halde siz, (Allah'tan hâlâ) korkmayacak mısınız?" de.

32- İşte sizin hak olan Rabbiniz, O Allah'tır. Artık hak'tan sonrası sapıklık değil de nedir? Bak nasıl da (hak'tan) çevriliyorsunuz?[6]

33- Böylece Rabbinin (ezeli ve ebedî ilmiyle bildiği) fasıklar[7] hakkındaki: "Onlar, asla inanmayacaklar." sözü gerçekleşmiş oldu.[8]

34- (Ey Muhammed müşriklere): "Sizin Allah'a ortak koştuklarınızın içinde yoktan yaratan, sonra onu (dirilterek) tekrar yaratan birisi var mıdır?" de. (Ve onlara): "(her şeyi) yoktan yaratan, sonra onu (dirilterek) tekrar yaratan sadece Allah'tır. Siz, nasıl da saptırılıyorsunuz." de.[9]

[3] Şefâatçilerimiz diye uydurdukları ilâhlar, uyduruk fikirler, düşünceler sistem ve kurumlar...

[4] Yağmurla rızık verildiği gibi vahiyle gelen din de bir rızıktır...

[5] Ölülerden canlılar, canlılardan ölüler çıkartacağı gibi, dinsiz toplumlardan dindar, dindar toplumlardan da dinsiz toplumlar çıkartır.

[6] Kendi iradenizle bile dönemiyorsunuz da başkalarının tavsiyeleriyle döndürülüyorsunuz...

[7] **Fasık:** Büyük günâh işleyerek veya küçük günâhlarda ısrar ederek, Allah'a itaatten çıkan kimse, demektir. Fasıklık: **1-** Günâhı çirkin görmekle birlikte farkına varmadan işlemek, **2-** Üzerine düşerek ahmakça günâh işlemek, **3-** Günâhın çirkinliğini inkâr ederek yapmak, şekillerinde olabilir. Ehl-i sünnet'e göre ilk iki grup, Müslüman kabul edilir, üçüncü grup ise kâfir sayılır. Hariciler her üçünün de kâfir olacağı kanaatindedirler. Ancak bu âyette bahsedilen fasıkların, kâfirliklerinde şüphe yoktur. Zîrâ bunlar; bahsedilen üç özelliği de taşıyan kimselerdir.

[8] Çünkü onlar, Allah'ın bu sözünden dolayı değil kendi cüz'i iradeleriyle inanmamışlardır. Allah burada bize; sadece kendi ezelî ve ebedî ilmiyle onların îman etmeyeceklerini bildiğini, haber vermektedir.

[9] İslâm'da tenasüh / reenkarnasyon / öldükten sonra dünyada tekrar dirilme inancı yoktur.

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَٓائِكُمْ مَنْ يَهْد۪ٓي اِلَى الْحَقِّؕ قُلِ اللّٰهُ يَهْد۪ي
لِلْحَقِّؕ اَفَمَنْ يَهْد۪ٓي اِلَى الْحَقِّ اَحَقُّ اَنْ يُتَّبَعَ اَمَّنْ لَا يَهِدّ۪ٓي
اِلَّٓا اَنْ يُهْدٰىۚ فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٥﴾ وَمَا يَتَّبِعُ
اَكْثَرُهُمْ اِلَّا ظَنًّاؕ اِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْن۪ي مِنَ الْحَقِّ شَيْـٔاًؕ اِنَّ اللّٰهَ
عَل۪يمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾ وَمَا كَانَ هٰذَا الْقُرْاٰنُ اَنْ يُفْتَرٰى مِنْ
دُونِ اللّٰهِ وَلٰكِنْ تَصْد۪يقَ الَّذ۪ي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْص۪يلَ الْكِتَابِ
لَا رَيْبَ ف۪يهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَم۪ينَ ﴿٣٧﴾ اَمْ يَقُولُونَ افْتَرٰيهُؕ قُلْ
فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِه۪ وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اِنْ
كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ ﴿٣٨﴾ بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُح۪يطُوا بِعِلْمِه۪ وَلَمَّا
يَأْتِهِمْ تَأْو۪يلُهُؕ كَذٰلِكَ كَذَّبَ الَّذ۪ينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَانْظُرْ كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِم۪ينَ ﴿٣٩﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِه۪ وَمِنْهُمْ مَنْ
لَا يُؤْمِنُ بِه۪ؕ وَرَبُّكَ اَعْلَمُ بِالْمُفْسِد۪ينَ ﴿٤٠﴾ وَاِنْ كَذَّبُوكَ
فَقُلْ ل۪ي عَمَل۪ي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْۚ اَنْتُمْ بَر۪يٓؤُ۫نَ مِمَّٓا اَعْمَلُ وَاَنَا۬
بَر۪ٓيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٤١﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ اِلَيْكَؕ اَفَاَنْتَ
تُسْمِعُ الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٢﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ
اِلَيْكَؕ اَفَاَنْتَ تَهْدِي الْعُمْيَ وَلَوْ كَانُوا لَا يُبْصِرُونَ ﴿٤٣﴾

35- (Yine onlara): "Sizin Allah'a ortak koştuklarınızdan Hakka (giden) yolu gösterebilecek birisi var mıdır?" de. (Ve onlara): "Hakka ulaştırmak için en doğru yolu, ancak Allah gösterir.[1] Hakka (giden) doğru yolu gösteren (Peygamber) mi uyulmaya daha lâyıktır, yoksa kendilerine doğru yol gösterilmedikçe asla doğruyu bulamayacak kadar âciz olanlar mı?[2] Şimdi size ne oluyor da nasıl böyle hükümler veriyorsunuz?" de.

36- Onların birçoğu zandan başka bir şeye uymaz,[3] hâlbuki zan, Hak'tan hiçbir şeyin yerini tutmaz. Muhakkak ki, onların ne yaptıklarını Allah çok iyi bilir.

37- Ve bu Kur'an, Allah'tan başka birisi tarafından uydurulan (bir kitap) değildir.[4] O, kendisinden önceki kitapların doğrusunu söyleyici[5] ve (diğer) kitapların[6] geniş bir açıklamasıdır. Onun, âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından indirildiğinde hiçbir şüphe yoktur.

38- Yoksa Onu (Muhammed) uydurdu mu diyorlar? (Sen onlara): "Eğer siz, doğru söylüyorsanız Allah'tan başka çağırabileceğiniz kim varsa hepsini toplayın ve Kur'an sûrelerinin benzeri bir sûre getirin bakalım." de.[7]

39- Bilakis onlar, kendilerinden öncekilerin yalanladıkları gibi bilgisini kavrayamadıkları ve daha açıklaması bile kendilerine ulaşmamış olan bir şeyi (Kur'an'ı) yalanladılar. O (kitapları yalanlayan) zâlimlerin sonunun nasıl olduğuna bir bak...[8]

40- Ve onların içinden ona îman edecekler de îman etmeyecekler de vardır.[9] Ve bozguncuları en iyi Rabbin bilir.

41- Ve eğer seni yalanlarlarsa (onlara): "Benim (Allah için) yaptıklarım bana, sizin (küfür için) yaptıklarınız da sizedir. Siz, benim yaptıklarımdan, ben de sizin yaptıklarınızdan uzağım." de.

42- Ve onların içinde senin sözlerine kulak vermek isteyenler de vardır.[10] Akıllarını dahi kullanamayan sağırlara, sen mi işittireceksin?

43- Ve onların içinde sana bakanlar da vardır. Basireti kapalı körlere doğru yolu sen mi göstereceksin.

---

[1] Allah'tan başka kimse, kimseyi Hakka (mutlak doğruya) iletemez. Peygamberler de ancak Allah'ın hakkı bulmak için gösterdiği doğru yola davet eder. Bilginin ana kaynağı Allah'tır ve Allah'ın bilgisi dışındakiler bilgi değildir.

[2] Kaynağını vahiyden almadıkça hiç kimse doğruyu bulamaz ve bulduramaz. Akıl ise vahiy bilgisi olmadıkça doğruyu keşfedemez

[3] İslâm dışındaki düşünce sistemleri ve bunların İslâm hakkındaki kanaatleri zandan başka bir şey değildir.

[4] Bu Kur'an insan aklının eseri olamaz ve insan aklı da böyle bir Kur'an uydurmaya kâfi gelemez. Bu Kur'an kesinlikle Allah tarafından gönderilen bir kitaptır.

[5] Kur'an, bugün Hz. Dâvut, Mûsa ve Îsâ (s.a.v)'e isnat edilen ve uydurma Zebûr, Tevrât ve İncil denilen kitapları asla onaylamaz; onlarda olması gereken doğru âyetleri açıklar ve onların aslını onaylar.

[6] Kitap kelimesi, cins isim olduğu için çoğul olarak tercüme edilmiştir.

[7] Bk. (Bakara: 23, Hûd: 13, İsrâ: 88, Tûr: 34)

[8] Zâten bunlar, akıllarının ermediği her şeyi tıpkı önceki kâfirler gibi yalanlarlar.

[9] Yani onların hepsini potansiyel suçlu görme, inanacakların da olduğunu düşünerek ipleri koparma...

[10] Sana kulak verenlerle öncelikle ilgilen, o sağırlarla uğraşmayı bırak...

اِنَّ اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْـًٔا وَلٰكِنَّ النَّاسَ اَنْفُسَهُمْ
يَظْلِمُونَ ﴿٤٤﴾ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ كَاَنْ لَمْ يَلْبَثُوا اِلَّا سَاعَةً
مِنَ النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ
اللّٰهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿٤٥﴾ وَاِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِى
نَعِدُهُمْ اَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَاِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللّٰهُ شَهِيدٌ عَلٰى
مَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٦﴾ وَلِكُلِّ اُمَّةٍ رَسُولٌ فَاِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ
قُضِىَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٤٧﴾ وَيَقُولُونَ
مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٨﴾ قُلْ لَا اَمْلِكُ
لِنَفْسِى ضَرًّا وَلَا نَفْعًا اِلَّا مَا شَاءَ اللّٰهُ لِكُلِّ اُمَّةٍ اَجَلٌ
اِذَا جَاءَ اَجَلُهُمْ فَلَا يَسْتَاْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ
﴿٤٩﴾ قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ اَتٰيكُمْ عَذَابُهُ بَيَاتًا اَوْ نَهَارًا مَاذَا
يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٠﴾ اَثُمَّ اِذَا مَا وَقَعَ اٰمَنْتُمْ بِهِ
آٰلْـٰٔنَ وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥١﴾ ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ
ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ هَلْ تُجْزَوْنَ اِلَّا بِمَا كُنْتُمْ
تَكْسِبُونَ ﴿٥٢﴾ وَيَسْتَنْبِـُٔونَكَ اَحَقٌّ هُوَ قُلْ اِى وَ رَبِّى
اِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا اَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥٣﴾

44- Allah insanlara asla hiç bir şekilde zulmetmez.[1] Fakat insanlar, (yaptıklarıyla) kendi kendilerine zulmederler.

45- Allah, onları mahşerde toplayınca onlara (dünya hayatı); sanki birbirleriyle görüşüp tanıştıkları bir günün, bir anı kadar gelecek. Allah'a kavuşacaklarını yalanlayarak doğru yolu bulamayanlar, işte o gün perişan olacaklardır.

46- (Ey Muhammed!) Onlara vâdettiğimiz azabın bir kısmını sana göstersek veya göstermeden senin rûhunu alsak, ne fark eder. Zâten onların dönüşü Bizedir. Sonra Allah, onların yaptıklarını görüp durmaktadır.[2]

47- Her ümmet için bir Peygamber gönderilmiştir ve Peygamberleri geldikten sonra, onlara asla zulmedilmeksizin aralarında adaletle hükmedilir.[3]

48- (Kâfirler bir de): "Eğer doğru söylüyorsanız (şu tehdit edip durduğunuz) azap ne zaman gerçekleşecek."[4] diyorlar.

49- (Ey Muhammed!) Sen onlara: "Ben, - Allah dilemedikçe- kendime zarar da fayda da verme gücüne sahip değilim. Her ümmet için verilen bir süre vardır. Süreleri dolunca onlar, (o süreyi) bir an bile kısaltamadıkları gibi, uzatamazlar da." de.

50- (Onlara bir de): "Allah'ın azabı size geceleyin veya güpegündüz geliverse (ne yapacağınızı) hiç düşündünüz mü? Bu günâhkârlar, kendilerine azabın bir an önce gelmesini niçin isterler ki?" de.

51- "Siz, o gelmesini dört gözle beklediğiniz azap başınıza geldikten sonra mı îman edeceksiniz,[5] (yoksa) şimdi mi?" (de.)

52- Sonra o zâlimlere (âhirette): "Şimdi sonsuz azabı tadın bakalım. (Nasıl?) yaptıklarınızın karşılığını tam görüyorsunuz değil mi?" denilecek.

53- Ve senden bu azabın gerçekten olup-olmayacağı hakkında haber almak istiyorlar. Sen onlara: "Evet, Rabbime yemin ederim ki o azap, sizin önlemeye gücünüzün yetmeyeceği bir gerçektir." de.

---

[1] Allah'ın azabı zulüm değil, kendi kazançlarıyla azabı hak edenlere verdiği bir cezâdır...

[2] Onlar o azabı elbette er-geç göreceklerdir. Senin görüp-görmemen o kadar önemli değil...

[3] Bk. (İsra: 15)

[4] Kâfirlerin bu sözleri azaba gerçekten inandıklarından değil, bilakis azabı inkârlarından dolayıdır. Aynı âyet için Bk. (Enbiyâ: 38, Neml: 71, Sebe': 29, Yasin: 48, Mülk: 25)

[5] Bu îman, bir işe yaramaz ve sizi asla kurtarmaz. Gelin zamanında inanın.

54- Şâyet, yeryüzünde bulunan her şey, zulmeden her bir kişinin olsaydı, onlar azabı gördüklerinde pişmanlıklarını ortaya koyar, (kendilerini kurtarmak için) onu fidye olarak verirlerdi. Ama onlara, aralarında asla zulmedilmeksizin adaletle hüküm verilecektir.

55- (Ey zâlimler!) Şunu iyi bilin ki; göklerde ve yerde her ne varsa şüphesiz hepsi Allah'ındır. Ve yine iyi bilin ki; şüphesiz Allah'ın verdiği söz gerçektir, fakat onların pek çoğu bunu, bilmeyecekler.

56- Dirilten de Odur, öldüren de Odur ve sonunda hepiniz, Ona döndürüleceksiniz.

57- Ey insanlar! (Bu Kur'an'da) kesinlikle size Rabbinizden bir öğüt, gönüllerdeki (dert ve sıkıntılara) bir şifa[1] ve Müslümanlar için bir hidâyet ve bir rahmet gelmiştir.

58- (Ey Muhammed!: "Tüm insanlar,) sadece Allah'ın lütfu ve rahmeti ile (yani) yalnız onunla ferahlansınlar, zîrâ o (Kur'an), onların topladıkları (dünyalıklardan) daha hayırlıdır." de.

59- (Ve onlara): "Allah'ın size indirdiği rızıklardan bir kısmını haram, bir kısmını da helâl[2] kıldığınızın farkında mısınız, yoksa bu hususta size Allah mı izin verdi veya siz, Allah'a iftira mı ediyorsunuz?" de.[3]

60- Yalan(lar)ını Allah'a yakıştıranlar kıyamet gününü ne zannediyorlar ki! Şüphesiz Allah insanlara karşı elbette lütuf sahibidir, fakat onların çoğu Ona, şükretmeyecekler.

61- Ve Sen ne iş yaparsan yap, Kur'ân'dan ne okursan oku ve (ey insanlar!) siz de ne yaparsanız yapın, o işe başlar başlamaz Biz, sizi görürüz. Ve Rabbinden yerde de gökte de zerre ağırlığınca hiç bir şey gizli kalmaz, hatta ondan daha küçük ve daha büyük ne var ne yok hepsi apaçık kitapta (Levh-i Mahfuz) yazılıdır.[4]

62- Şunu iyi bilin ki, Allah'ın dostları[5] için bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır.

وَلَوْ اَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِى الْاَرْضِ لَافْتَدَتْ بِهۜ
وَاَسَرُّوا النَّدَامَةَ لَمَّا رَاَوُا الْعَذَابَۚ وَقُضِىَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ
وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٥٤﴾ اَلَٓا اِنَّ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ
اَلَٓا اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾ هُوَ
يُحْيٖ وَيُمٖيتُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٥٦﴾ يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَٓاءَتْكُمْ
مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَٓاءٌ لِمَا فِى الصُّدُورِۙ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ
لِلْمُؤْمِنٖينَ ﴿٥٧﴾ قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهٖ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُواۜ
هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٥٨﴾ قُلْ اَرَاَيْتُمْ مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ لَكُمْ مِنْ
رِزْقٍ فَجَعَلْتُمْ مِنْهُ حَرَامًا وَحَلَالًاۜ قُلْ آٰللّٰهُ اَذِنَ لَكُمْ اَمْ عَلَى
اللّٰهِ تَفْتَرُونَ ﴿٥٩﴾ وَمَا ظَنُّ الَّذٖينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ
يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ اِنَّ اللّٰهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ
لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦٠﴾ وَمَا تَكُونُ فٖى شَاْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْاٰنٍ
وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ اِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا اِذْ تُفٖيضُونَ
فٖيهِۜ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِى الْاَرْضِ وَلَا
فِى السَّمَٓاءِ وَلَٓا اَصْغَرَ مِنْ ذٰلِكَ وَلَٓا اَكْبَرَ اِلَّا فٖى كِتَابٍ مُبٖينٍ
﴿٦١﴾ اَلَٓا اِنَّ اَوْلِيَٓاءَ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

---

[1] Gerçek öğüt, doğru yolu gösterici ve gönül dertlerinin şifası Kur'an'dadır. Buna göre insanlara öğüt, sadece Kur'an'la yapılır.

[2] Allah adına -Peygamberler hariç- hiç kimse helal ve haram koyma hakkına sahip değildir. Bk. (Haşr: 7) "(Ey îman edenler!) Peygamber size ne getirdiyse onu alın ve size neyi yasakladıysa ondan sakının."

[3] Türkçesinde cümlenin akışına pek uygun düşmediği için ikinci (قُلْ) ifâdesi tercümeye dâhil edilmemiştir.

[4] (كِتَابٍ مُبِينٍ) levh-i mahfuz yani "Allah'ın bilgisindeki her şeyin yazılı olduğu kitap" demektir. Kur'an da oradan indirilmiştir. Bk. (En'am: 59, Hûd: 6, Neml: 75, Sebe': 3)

[5] **Velî:** sözlükte dost, arkadaş, yardımcı, birinin işini üstlenen, yönetici, anlamlarına gelir ve çoğulu **evliya**'dır. Velî kelimesi, Kur'ân'da hem Allah hem de diğer varlıklar için genelde, "dost" anlamında kullanılmıştır. Allah'ın dostlarını yani velîlerini, yalnız Allah bilir. Onlar, Allah'ın dışında hiçbir şeyden korkmazlar ve dünya sıkıntılarına aldırmazlar. Mutasavvıfların yaptığı velî tanımının, Kur'ân'daki tanımlamalarla bir alakası olmayıp tamamen keyfi ve dayanaksızdır. Onlara göre velîler kısaca; Allah'ı dost edinen ve Onun tarafından dost edinilerek korunan kişi olarak tanımlanır. Allah, velîleri bütün kötülüklerden korur, bütün duâlarını kabul eder, onlara "kerâmet" gibi olağanüstü güçler verir. Velîler, Allah adına evrenin düzenini sağlar ve yönetir, yağmurun yağması bile onlar sebebiyle olur. Âhirette müritlerini sırattan geçirirler, isterlerse cehenneme girmelerine engel bile olurlar. Eğer gerek görürlerse, dünya işlerine de karışarak, Amerika'dan, Avustralya'ya kadar her tarafta düzenlemeler yaparlar fakat İslâm âlemine yapılan saldırılara bir türlü el atmazlar. İbn-i Arabî'ye göre velîler; Ricâl'ul-Ğayb, Ricâl'ullah, Ebrar, Kutub ve Gavs diye de adlandırılırlar. Ayrıca mutasavvıfların büyük bir bölümü ve halk arasında, velîlerin öldükten sonra "yatır" makamına ulaşıp, kerâmetlerini devam ettirdiklerine de inanılmaktadır. Bu söylenen sözlerin tamamı, İslâm'ın temel iki kaynağı olan Kitap ve Sünnetle bir ilgisi olmayan asılsız keyfi yorumlardır. Unutulmamalıdır ki Müslümanların velîleri, Allah ve Onun Peygamberi Muhammed (a.s) ve Müslümanlardır. Allah'ın velî kulları ise baştan sona Kur'an'da tanımlamaları yapılan gerçek Müslümanlardır. En doğrusunu Allah bilir.

اَلَّذٖينَ اٰمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾ لَهُمُ الْبُشْرٰى فِى الْحَيٰوةِ
الدُّنْيَا وَفِى الْاٰخِرَةِ لَا تَبْدٖيلَ لِكَلِمَاتِ اللّٰهِ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ
الْعَظٖيمُ ﴿٦٤﴾ وَلَا يَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ اِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَمٖيعًا هُوَ
السَّمٖيعُ الْعَلٖيمُ ﴿٦٥﴾ اَلَٓا اِنَّ لِلّٰهِ مَنْ فِى السَّمٰوَاتِ وَمَنْ
فِى الْاَرْضِ وَمَا يَتَّبِعُ الَّذٖينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ شُرَكَٓاءَ
اِنْ يَتَّبِعُونَ اِلَّا الظَّنَّ وَاِنْ هُمْ اِلَّا يَخْرُصُونَ ﴿٦٦﴾ هُوَ الَّذٖى
جَعَلَ لَكُمُ الَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فٖيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا اِنَّ فٖى ذٰلِكَ
لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٦٧﴾ قَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ
هُوَ الْغَنِىُّ لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ اِنْ عِنْدَكُمْ
مِنْ سُلْطَانٍ بِهٰذَا اَتَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾ قُلْ
اِنَّ الَّذٖينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿٦٩﴾ مَتَاعٌ
فِى الدُّنْيَا ثُمَّ اِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ نُذٖيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدٖيدَ بِمَا
كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾ وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَاَ نُوحٍ اِذْ قَالَ لِقَوْمِهٖ
يَا قَوْمِ اِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكُمْ مَقَامٖى وَتَذْكٖيرٖى بِاٰيَاتِ اللّٰهِ
فَعَلَى اللّٰهِ تَوَكَّلْتُ فَاَجْمِعُٓوا اَمْرَكُمْ وَشُرَكَٓاءَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ
اَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ اقْضُٓوا اِلَىَّ وَلَا تُنْظِرُونِ ﴿٧١﴾

63- Onlar, (Allah'a gerçekten) inanan ve Ondan (hakkıyla) sakınan kimselerdir.

64- Onlara dünya ve âhiret hayatında tam bir (kurtuluş) müjdesi vardır. Allah'ın kelimelerinde asla değişme olmaz.[1] İşte en büyük kurtuluş budur.

65- O (kâfirlerin) sözleri, seni sakın üzmesin. Şüphesiz (şan ve) şeref, tamamen hakkıyla işiten ve bilen Allah'a, aittir.

66- Şunu iyi bilin ki, göklerde ve yerde kim varsa tamamı, Allah'a aittir. Allah'tan başkasına tapanlar aslında Allah'a ortak koştukları ortaklarının ardına değil (ancak) zanlarının ardına düşüyorlar[2] ve böylece de yalan söylemekten[3] başka bir şey yapmıyorlar.

67- Geceyi dinlenmeniz, gündüzü de (görmeniz için) aydınlık olarak yaratan, sadece O (Allah) tır. Şüphesiz bunda (Hakk'a) kulak veren bir topluluk için, mûcizeler vardır.

68- (Bir de o kâfirler): "hâşâ Allah (kendisine) çocuk edindi."[4] dediler. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi Onun olduğu için; Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. (Sonra) bu iddiânız hususunda sizin hiçbir deliliniz de yok ki! Allah'a karşı bilemeyeceğiniz bir şeyi mi söylüyorsunuz?

69- (Ey Muhammed onlara): "Allah'a karşı yalan söyleyerek iftirada bulunanlar asla kurtuluşa eremezler." de.

70- Onlar, dünyada dünyalıklardan bir süre faydalansınlar bakalım, sonunda onların dönüşleri, nasıl olsa Bizedir. Sonra Biz de onlara, inkâr etmekte oldukları şeylerden dolayı şiddetli azabı tattırırız.

71- Ve onlara Nûh'un şu olayını da anlat; hani Nûh kavmine: "Ey kavmim! Eğer benim (aranızda) duruşum ve Allah'ın âyetleriyle size öğüt verişim zorunuza gidiyorsa (şunu iyi bilin ki); ben (üzerime düşeni yaptıktan sonra) işimi Allah'a havâle ettim. Artık siz de Allah'a ortak koştuklarınızla beraber toplanıp (bana) yapacağınız şeyleri kararlaştırın da (sonra) işiniz başınıza dert açmasın. Daha sonra da elinizden geleni ardınıza koymayın, hatta gücünüz yeterse bana göz bile açtırmayın." demişti...

---

[1] Allah'ın âyetleri asla değişmez, zâten değişen şeyler de âyet olamaz.

[2] (وَمَا يَتَّبِعُ)'ya "neyin peşine düşüyorlar?" anlamı da verilebilir.

[3] Onların Allah'a ortak koştukları şeyler yalan, tehditleri boş ve isnatları birer hiçtir...

[4] Yaratma ile doğurmayı, bile bile birbirine karıştırarak Allah'tan doğduğunu iddiâ ettikleri ilâhlar uydurup onlara taptılar, melekleri, Mesih'i ve Üzeyr'i Allah'ın oğlu ilan ettiler veya onlara oğul şerefi vererek Allah'lık makamına ortak ettiler. Bk. (Bakara: 116, Enbiyâ: 26)

فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَاَلْتُكُمْ مِنْ اَجْرٍ اِنْ اَجْرِيَ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ
وَاُمِرْتُ اَنْ اَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٧٢﴾ فَكَذَّبُوهُ فَنَجَّيْنَاهُ
وَمَنْ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَٓائِفَ وَاَغْرَقْنَا الَّذِينَ
كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِينَ ﴿٧٣﴾ ثُمَّ
بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رُسُلًا اِلٰى قَوْمِهِمْ فَجَٓاؤُ۫هُمْ بِالْبَيِّنَاتِ
فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ كَذٰلِكَ نَطْبَعُ عَلٰى
قُلُوبِ الْمُعْتَدِينَ ﴿٧٤﴾ ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسٰى وَهٰرُونَ
اِلٰى فِرْعَوْنَ وَمَلَا۬ئِهِ بِاٰيَاتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ
﴿٧٥﴾ فَلَمَّا جَٓاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُٓوا اِنَّ هٰذَا لَسِحْرٌ
مُبِينٌ ﴿٧٦﴾ قَالَ مُوسٰٓى اَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَٓاءَكُمْ اَسِحْرٌ
هٰذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ ﴿٧٧﴾ قَالُٓوا اَجِئْتَنَا لِتَلْفِتَنَا عَمَّا
وَجَدْنَا عَلَيْهِ اٰبَٓاءَنَا وَتَكُونَ لَكُمَا الْكِبْرِيَٓاءُ فِي الْاَرْضِ وَمَا
نَحْنُ لَكُمَا بِمُؤْمِنِينَ ﴿٧٨﴾ وَقَالَ فِرْعَوْنُ ائْتُونِي بِكُلِّ سَاحِرٍ
عَلِيمٍ ﴿٧٩﴾ فَلَمَّا جَٓاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسٰٓى اَلْقُوا مَٓا
اَنْتُمْ مُلْقُونَ ﴿٨٠﴾ فَلَمَّا اَلْقَوْا قَالَ مُوسٰى مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرُ
اِنَّ اللّٰهَ سَيُبْطِلُهُ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨١﴾

72- (Ve Nûh kavmine ilaveten): “Benim davetimden yüz çevirirseniz çevirin, zâten ben sizden bir ücret de istemedim. Benim mükâfatım ancak Allah’a aittir. Ve ben Müslümanlardan olmakla emrolundum.” demişti.

73- Kavmi yine Onu yalanladı. Biz de Onu ve onunla beraber gemide bulunanları, kurtardık ve onları (yeryüzüne sahip çıkacak) halîfeler[1] kıldık. Âyetlerimizi yalanlayanları da suda boğduk.[2] Uyarıldıkları (halde îman etmeyenlerin) sonunun ne olduğuna bir bak!

74- (Nûh’tan) sonra (onların soylarından) gelen toplumlarına da Peygamberler gönderdik.[3] O Peygamberler de onlara mûcizeler getirdiler. Ama öncekilerin yalanladıkları şeylere, bunlar da îman etmediler. İşte bu yüzden Biz, böyle haddi aşanların kalplerini, mühürleriz.

75- Sonra O (Peygamberlerin) ardından Mûsa ve Hârûn'u, Firavun ve onun toplumunun ileri gelenlerine mûcizelerimizle gönderdik. Fakat böbürlendiler ve (Hakk’a inanmayarak) günâhkâr bir toplum oldular.

76- Onlara bizim katımızdan değişmez gerçekler gelince, “kesinlikle bu apaçık bir büyüdür” deyip çıktılar.

77- Mûsa da onlara: “size hakk geldiği zaman siz hep böyle mi dersiniz? Bunun hiç büyüye (benzer bir yanı) var mı? Hem büyücüler asla kurtuluşa eremezler.” dedi.

78- Onlar da (Mûsa’ya) : “Sen babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeyden, (atalarımızın inanç ve geleneklerinden) bizi uzaklaştırmak ve ikiniz birden (Mûsa ve Hârûn olarak) yeryüzünün uluları olmak için mi bize geldin?[4] Biz, sizin ikinize de kesinlikle inanmayacağız.” dediler.

79- Ve Firavun: “Bana bütün usta büyücüleri toplayın getirin” dedi.[5]

80- Büyücüler gelince Mûsa onlara: “Haydi hünerlerinizi gösterin bakalım.” dedi.

81- Onlar hünerlerini ortaya koyunca Mûsa onlara: “sizin yaptığınız kesinlikle büyüden başka bir şey değildir. Allah, onu mutlaka boşa çıkaracaktır. Çünkü Allah, bozguncuların işini asla başarıya ulaştırmaz ...”

---

1 Buradaki “halife”, sadece devlet başkanı anlamında değil, yeryüzünde “Allah’ın emir ve yasaklarına muhâtap olacak olan insan veya yeryüzüne sahip çıkacak kişi” demektir. Tıpkı Hz. Âdem (a.s) gibi. Bk. (Bakara: 30)

2 O gün suda boğulan kâfirlerin yolunda gidenler bugün de küfür bataklığında boğulmaya devam etmektedirler.

3 Nûh (a.s)’dan sonra da pek çok Peygamber geldi. Yani Peygamber gelmeyen kavim kalmadı.

4 Ellerindeki saltanatı ve rantları kaçırmamak ve müstekbirliklerini sürdürmek için böyle derler.

5 Bütün Firavunlar, Peygamberlere verilen mûcizelerin etkisini kırmak, ona büyü diyerek inandırıcılığını ve ağırlığını büyü dercesine düşürmek ve mûcizeyi bu şekilde gizlemek isterler. Ve ona büyü ile karşı koyacaklarını zannederler. Bugünkü kâfirler ise yarışmaya bile cesaret edecek kadar fikirlerine güvenmeyip, zorbalık yaparlar veya dinin kavramlarını kendi düşünceleri doğrultusunda tanımlayarak yeni bir batıl din icat ederler.

وَيُحِقُّ اللّٰهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿٨٢﴾ فَمَٓا
اٰمَنَ لِمُوسٰٓى اِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِنْ قَوْمِهِ عَلٰى خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ
وَمَلَا۬ئِهِمْ اَنْ يَفْتِنَهُمْ وَاِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْاَرْضِ وَاِنَّهُ
لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ ﴿٨٣﴾ وَقَالَ مُوسٰى يَا قَوْمِ اِنْ كُنْتُمْ اٰمَنْتُمْ
بِاللّٰهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُٓوا اِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ ﴿٨٤﴾ فَقَالُوا عَلَى اللّٰهِ
تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٨٥﴾ وَنَجِّنَا
بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٨٦﴾ وَاَوْحَيْنَٓا اِلٰى مُوسٰى
وَاَخِيهِ اَنْ تَبَوَّاٰ لِقَوْمِكُمَا بِمِصْرَ بُيُوتًا وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً
وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٧﴾ وَقَالَ مُوسٰى رَبَّنَٓا
اِنَّكَ اٰتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَاَهُ زِينَةً وَاَمْوَالًا فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
رَبَّنَا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلٰٓى اَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ
عَلٰى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتّٰى يَرَوُا الْعَذَابَ الْاَلِيمَ ﴿٨٨﴾ قَالَ
قَدْ اُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَٓانِّ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا
يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾ وَجَاوَزْنَا بِبَنِٓي اِسْرَٓائِيلَ الْبَحْرَ فَاَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ
وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدْوًا حَتّٰٓى اِذَٓا اَدْرَكَهُ الْغَرَقُ قَالَ اٰمَنْتُ اَنَّهُ
لَٓا اِلٰهَ اِلَّا الَّذٖٓي اٰمَنَتْ بِهٖ بَنُٓوا اِسْرَٓائِيلَ وَاَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٩٠﴾

82- "...ve Allah günâhkârlar hoşlanmasalar da mutlak doğruyu, sözleriyle ortaya çıkarır." dedi.[1]

83- Firavun ve onun ileri gelenlerinin; kendilerine belâ olacakları korkusuyla Mûsa'ya (Firavun'un kavminden[2]), küçük bir gurup dışında kimse îman etmedi. Çünkü Firavun, kesinlikle yeryüzünde diktatörlük taslayan ve haddi aşanlardan (birisi) idi.

84- Mûsa da (kavmine): "Ey kavmim! Eğer gerçekten Allah'a îman etmişseniz (ve) Müslüman olmuşsanız, yalnız O'na güvenin." dedi.

85- Onlar da: "Biz Allah'a güvendik. Ey Rabbimiz! Bizi zâlimler topluluğu için (onları bize musallat ederek) imtihan konusu kılma..."

86- "...ve rahmetinle bizi, o kâfir toplumun şerrinden kurtar." diye söz verdiler.

87- Ve Biz Mûsa ile kardeşine: "Mısır'da kavminiz için evler hazırlayın,[3] evlerinizi namaz kılınacak yerler yapın,[4] namazı dosdoğru[5] ve devamlı kılın[6] ve îman edenlere müjdeleyin."[7] diye vahyettik.

88- Mûsa da: "Ey Rabbimiz! Şüphesiz Sen, Firavun'a ve onun çevresindekilere dünya hayatında ziynet ve mallar verdin. Ama Ey Rabbimiz! Sonuçta onlar, (bunlarla insanları) Senin yolundan saptırıyorlar. Ey Rabbimiz! Onların mallarını mahvet ve kalplerini şiddetle mühürle ki; onlar acıklı azabı görünceye kadar îman etmesinler." diye duâ etti.[8]

89- (Allah) "ikinizin de duâsı kabul olunmuştur. Artık hak yoldan şaşmayın ve (eğriyi doğruyu) bilmeyenlerin yoluna sakın gitmeyin." buyurdu.

90- Ve İsrâil oğullarını denizden geçirince Firavun ve askerleri, azgınlık yapmak ve saldırmak üzere onların arkalarına düşmüşlerdi. Nihâyet (Firavun) boğulmakla yüz yüze kalınca: "Ben İsrâil oğullarının îman ettiğinden başka ilâh olmadığına kesinlikle îman ettim ve artık ben de Müslümanlardanım." dedi.

---

[1] Bu ifâdelerden; bâtılın ancak Allah'ın kelimeleri olan Kur'an ile boşa çıkarılacağı ve bâtıl düşüncelerin bir başka bâtıl düşünceyle yok edilemeyeceği açıkça anlaşılmaktadır. Zîrâ bâtıl, zâten yok olmaya mahkûmdur. Bk. (İsra: 81)

[2] Hz. Mûsa'ya inananların, sadece kendi kavminden olduğu kanaatinde olanlar da vardır. (Kurtubî, İbnü Kesir) Cümlenin gelişine göre bu daha doğrudur. Ancak, Hz. Mûsa'ya bu esnada, kavminin pek çoğunun îman ettiği, âyetin devamından anlaşıldığı için, yukarıdaki meâl tercih edilmiştir.

[3] Evlerinizi karargâh edinip teşkilâtlandırarak ev çalışması yapın veya teşkilatlanmaya evlerinizden başlayarak öncelikle çoluk çocuğunuzu ve yakınlarınızı eğitin. (Dar'ül-Erkam gibi.)

[4] Eğitime evinizden başlayarak, evlerinizi mescid yapın veya evlerinize kapanarak Firavun'a köleliği boykot edin.

[5] **İkame:** sözlükte kaldırıp dikmek, düzeltip doğrultmak, devam etmek veya ihtimam ile icra etmek anlamlarına gelir. Kur'an'da namaz için(صلى)fiili yerine genellikle (أقام)fiili kullanılmıştır. Esasen(صلى)fiili, "dua etmek" anlamına gelmektedir. Namaz için "ikame"nin kullanılması, namazın, "dinin direği olarak sürekli ayakta tutulmasını" vurgulamak için olabilir. Ayrıca (الصَّلٰوة) kelimesinin belirli olarak kullanılması; "başka namaz değil, sadece Allah'ın emrettiği namaz" anlamını ifade eder ve namaz kelimesi Kur'an'da (الصَّلٰوة) şeklinde (و)'lı olarak yazılır.

[6] Namazı hayatınıza hâkim kılarak, namazla Firavun'a karşı boykot edin.

[7] Mü'minlere Allah'tan bir rahmetin geleceği müjdesini verin.

[8] Allah Hz. Mûsa'nın bu duâsını kabul buyurdu da Firavun, ancak boğulurken îman etmeyi akıl edebildi. Ama o da bir işe yaramadı.

91- Daha önce (Allah'a) isyan ederken ve bozgunculuk yaparken değil de şimdi mi (aklın başına geldi?)

92- Artık bugün sadece senin cesedini, senden sonra geleceklere bir ibret olması için (bozulmaktan) kurtaracağız. Ama şüphesiz insanlardan birçoğu, Bizim âyetlerimizden (ibret alamayacak kadar) gafildir.[1]

93- Ve (arkasından) İsrâil oğullarını son derece güzel bir yere yerleştirdik ve onlara tertemiz şeylerden rızklar verdik de onlar, kendilerine (vahiy yoluyla) ilim gelince hemen aralarında ayrılığa düştüler.[2] Şüphesiz Rabbin, onların aralarında anlaşmazlığa düştükleri şeyler hakkında ki hükmünü, kıyamet günü verecektir.

94- (Ey Muhammed!)[3] Eğer, sana indirdiğimiz şeylerden bir şüphen varsa senden önce kitap okumakta olanlara da sor.[4] Yemin olsun ki, sana Rabbinden hak gelmiştir. Artık sakın şüphe edenlerden olma.

95- Ve sakın Allah'ın âyetlerini yalanlayanlardan da olma. Sonra ziyana uğrayanlardan olursun.

96- Haklarında Rabbinin (ezeli ve ebedî ilmiyle bilerek söylediği;) "artık onlar îman etmezler" sözü kesinleşenler var ya!

97- İşte onlara; acıklı azapla karşılaşacakları zamana kadar, ne tür mûcize getirirsen getir, (onlar asla îman etmezler.)

98- Keşke Bize îman edince Bizim, onlardan dünya hayatında rezillik azabını kaldırdığımız

آٰلْـٰٔنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلُ وَكُنْتَ مِنَ الْمُفْسِد۪ينَ (٩١) فَالْيَوْمَ
نُنَجّ۪يكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلْفَكَ اٰيَةً ۜ وَاِنَّ كَث۪يرًا مِنَ
النَّاسِ عَنْ اٰيَاتِنَا لَغَافِلُونَ (٩٢) وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪يلَ مُبَوَّاَ
صِدْقٍ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ ۚ فَمَا اخْتَلَفُوا حَتّٰى جَٓاءَهُمُ
الْعِلْمُ ۜ اِنَّ رَبَّكَ يَقْض۪ي بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ف۪يمَا كَانُوا ف۪يهِ
يَخْتَلِفُونَ (٩٣) فَاِنْ كُنْتَ ف۪ي شَكٍّ مِمَّٓا اَنْزَلْنَٓا اِلَيْكَ فَسْـَٔلِ
الَّذ۪ينَ يَقْرَؤُ۫نَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ ۚ لَقَدْ جَٓاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ
فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَر۪ينَ (٩٤) وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذ۪ينَ كَذَّبُوا
بِاٰيَاتِ اللّٰهِ فَتَكُونَ مِنَ الْخَاسِر۪ينَ (٩٥) اِنَّ الَّذ۪ينَ حَقَّتْ
عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ (٩٦) وَلَوْ جَٓاءَتْهُمْ كُلُّ اٰيَةٍ
حَتّٰى يَرَوُا الْعَذَابَ الْاَل۪يمَ (٩٧) فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ اٰمَنَتْ
فَنَفَعَهَٓا ا۪يمَانُهَٓا اِلَّا قَوْمَ يُونُسَ ۜ لَمَّٓا اٰمَنُوا كَشَفْنَا عَنْهُمْ عَذَابَ
الْخِزْيِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَمَتَّعْنَاهُمْ اِلٰى ح۪ينٍ (٩٨) وَلَوْ
شَٓاءَ رَبُّكَ لَاٰمَنَ مَنْ فِي الْاَرْضِ كُلُّهُمْ جَم۪يعًا ۜ اَفَاَنْتَ تُكْرِهُ
النَّاسَ حَتّٰى يَكُونُوا مُؤْمِن۪ينَ (٩٩) وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ اَنْ تُؤْمِنَ
اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ ۜ وَيَجْعَلُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذ۪ينَ لَا يَعْقِلُونَ (١٠٠)

ve kendilerini belirli bir süreye kadar (dünyadan) faydalandırdığımız Yûnus kavmi[5] dışında, îman edip de îmanlarının kendilerine fayda verdiği başka şehirler de olsaydı.

99- Ve eğer Rabbin dileseydi elbette yeryüzündekilerin hepsi (Allah'a) toptan îman ederlerdi.[6] O halde sen, inanmaları için insanları zorlayacak mısın?[7]

100- Hiçbir kimsenin Allah'ın izni olmaksızın îman etmesi mümkün değildir[8]. Ve (Allah dilerse akıllarını kullanarak) îman etmeyen kimseleri pislik (şirk/küfür/azap) içerisinde bırakıverir.

---

[1] Bu ceset daha sonra bulunmuş olmasına rağmen, bugünküler bundan hâlâ ibret alamamaktadırlar.

[2] Çünkü onlar daha önce cahillikte ve küfürde ittifak halinde idiler. Zîrâ bu ittifak dünyalık menfaatleri için gerekliydi. Ayrıca âyetin bu bölümü "Ve (arkasından) İsrâil oğullarını son derece güzel bir yere yerleştirdik ve onlara tertemiz şeylerden rızklar verdik de onlar, (vahiy) ilminin gerisinde kalınca hemen aralarında ayrılığa düştüler." şeklinde anlaşılabilir.

[3] Bu iki âyetteki hitâp, Peygamber (a.s)'ın şahsında tüm insanlaradır.

[4] Konuyla ilgili olarak Bk. (Nahl: 43, Enbiyâ: 7)

[5] Yûnus Kavmi hakkında bilgi için Bk. (Enbiyâ: 87–88, Saffat: 139–148, Kalem: 48–50). Hz. Yûnus'un tebliğdeki hatası kavmi için mazeret olmuştur. Ve Hz. Yûnus da bu hatasından dolayı tevbe etmiştir.

[6] Böyle olsaydı insanlardan irade ve akıl kalkar, imtihanın özelliği biter, belki insanoğlu yaratılmazdı.

[7] İnsanların inanıp inanmaması davetçinin işi değildir ve herkesin Müslüman veya kâfir olma hakkı vardır.

[8] Akıllarını/iradelerini kullanarak Allah'a îmanı tercih etmek insanlara, îmanı gönüllere tam olarak yerleştirmek ise Allah'a aittir

قُلِ انْظُرُوا مَاذَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا تُغْنِي الْاٰيَاتُ
وَالنُّذُرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠١﴾ فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ اِلَّا مِثْلَ
اَيَّامِ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ قُلْ فَانْتَظِرُوا اِنِّي مَعَكُمْ مِنَ
الْمُنْتَظِرِينَ ﴿١٠٢﴾ ثُمَّ نُنَجِّي رُسُلَنَا وَالَّذِينَ اٰمَنُوا كَذٰلِكَ
حَقًّا عَلَيْنَا نُنْجِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾ قُلْ يَا اَيُّهَا النَّاسُ اِنْ كُنْتُمْ
فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي فَلَا اَعْبُدُ الَّذِينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ
اللّٰهِ وَلٰكِنْ اَعْبُدُ اللّٰهَ الَّذِي يَتَوَفّٰيكُمْ وَاُمِرْتُ اَنْ اَكُونَ مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٤﴾ وَاَنْ اَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَنَّ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٥﴾ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ
وَلَا يَضُرُّكَ فَاِنْ فَعَلْتَ فَاِنَّكَ اِذًا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٦﴾
وَاِنْ يَمْسَسْكَ اللّٰهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ اِلَّا هُوَ وَاِنْ يُرِدْكَ
بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ
الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٧﴾ قُلْ يَا اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الْحَقُّ مِنْ
رَبِّكُمْ فَمَنِ اهْتَدٰى فَاِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَاِنَّمَا
يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا اَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٨﴾ وَاتَّبِعْ مَا يُوحٰى
اِلَيْكَ وَاصْبِرْ حَتّٰى يَحْكُمَ اللّٰهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿١٠٩﴾

101- (Ey Muhammed insanlara) "Bakınız! Göklerde ve yerde olanlara... (onlar size bir şeyler söylemiyor mu?)" de. Fakat inanmayan bir topluma, mûcizeler ve uyarıcılar (asla) fayda vermez.

102- Galiba onlar, kendilerinden öncekilerin (başlarına belâlar getiren) günlerinin benzeri dışında, başka bir şey bekliyorlar. Sen de (onlara); "bekleyin bakalım, ben de sizinle beraber (başınıza gelecekleri) bekleyenlerdenim." de.

103- Sonunda (nasıl olsa) Biz Peygamberlerimizi ve îman edenleri kurtarırız. Zâten inananları böylece kurtarmamız bizim üzerimize bir borçtur.

104- (Ey Muhammed) "Ey insanlar! Eğer siz benim dinimden şüphe ediyorsanız, (haberiniz olsun ki) ben Allah'ı bırakıp da (Onun yerine) taptığınız şeylere asla tapmam ve sadece sizin canlarınızı alma gücüne sahip olan Allah'a, ibâdet ederim ve zâten ben de Ona îman etmekle emrolundum[1]." de.

[1] Allah'a kul olmak Peygamberlerin ilk görevidir ve o konuda onlar ayrıcalıklı değillerdir

105- Ve şunu iyi bil ki sen, (diğer bütün dinleri inkâr ederek) yüzünü sadece İslâmiyet'e dönmekle ve asla Allah'a ortak koşmamakla emrolundun.

106- Ve sakın Allah'ı bırakıp da sana fayda da zarar da veremeyecek olanlara, ibâdet etme. Şâyet onlara ibâdet edecek olursan işte o zaman zâlimlerden olursun.

107- Ve eğer Allah sana bir zarar dokundurursa artık Ondan başka onu bir giderecek ve eğer sana bir hayır dilerse de Onun lütfuna engel olabilecek hiçbir şey yoktur. (Allah) kullarından dilediğini (lütfuna) eriştirir, bağışlayan ve esirgeyen sadece Odur.

108- (Ey Muhammed!) "Ey insanlar! Muhakkak ki, Rabbiniz tarafından size (değişmeyen gerçek doğrular olan) hak gelmiştir. Artık bundan sonra her kim bu doğru yolu kabul ederse kendisini doğrultmuş, her kim de sapkınlığa düşerse kendi kendine sapkınlığa düşmüş olur. Ve ben de artık sizin üzerinize bir vekil değilim."de.

109- Sen sadece sana vahyolunana uy ve Allah hükmünü verinceye kadar sabret. Zîrâ O, hükmedenlerin en hayırlısıdır.

52- HÛD SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın Adıyla

1- Elif, Lâm, Râ, (İşte bu,) hüküm (ve hikmet) sahibi olan, her şeyden haberdar bulunan (Allah) tarafından, âyetleri hikmetli[1] kılınıp sonra da açıklanan[2] bir kitaptır.[3]

2- (Ey Muhammed!) o (kâfirlere): "Allah'tan başkasına ibâdet etmeyin, gerçekten ben, onun adına sizi uyaran ve müjdeleyen (bir Peygamber)im..."

3- "Ve Rabbinizden af dileyin; sonra da Ona tevbe edin.[4] O da sizi, (Kendisi tarafından) belirlenmiş olan ömürlerinizin sonuna kadar, güzel bir şekilde, hayattan istifâde ettirsin ve (Ona) kulluğu fazlasıyla yapan herkese de mükâfatını versin. Eğer (kulluktan) yüz çevirirseniz gerçekten ben, sizin için, büyük günün (âhiretin) azabından korkarım..."

4- "(Sonunda) dönüşünüz, O her şeye gücü yeten Allah'adır." (de.)

5- Aman dikkat edin; gerçekten o (kâfirler), o (Peygamber)den gizlenmek için sırtlarını dönüyorlar[5]. (Yine) Haberiniz olsun onlar, örtüle-

---

[1] **Hikmet**: lügatte anlayış, adalet, veciz söz ve felsefe anlamına gelir. Terim anlamı ise; yanlışlığı asla düşünülemeyen mutlak doğru önermeler, demektir. Bu önermeler ise ancak vahiyle ortaya konulur. Kâinattaki yegâne hikmet, Allah tarafından Peygamberlere gönderilen ilâhi kitaplardır. Bu da şu anda sadece Kur'an'dır. Hikmet ayrıca; sağlam bilgi, güzel ahlak, kötülüğe engel ve iyiliğe sebep olan şey, nasîhat olan her hangi bir söz, nübüvvet, şeriat, din, kitap, anlayış, adalet, veciz söz, felsefe ve Kur'an anlamlarına gelir. **Muhkem** ise: her yönüyle eksikliklerden uzak, bozulma ihtimâli olmayan, gâyet sağlam, muntazam ve hikmetli kılınmış, demektir. Hikmet; Kur'an'da dört farklı anlamda kullanılır: **1-** Nasîhat, (Bakara: 231) **2-** ilim ve anlayış, (Lokman:12) **3-** Peygamberlik (Nisâ: 54) **4-** Kur'an. (Nahl: 125) Bk. (Bakara: 269, Şuara: 21, Yasin: 2)

[2] **Mufassal**: bölüm bölüm yapılmış ve belirli gruplara ayrılmış demektir.

[3] Yani Kur'an; **a-** Kelimeleri muhkem bir nazımla dizilip, âyet âyet bölümlere ayrıldığı gibi, âyetleri de tevhit, nübüvvet, ahkâm, nasîhat ve kıssalar gibi bölük bölük kılınmış, sûre sûre bölünmüş, bir kitaptır. **b- Âyet**leri hem muhkem hem mufassaldır. Yani muhkemliği mufassallığına, mufassallığı da muhkemliğine mâni değildir.

[4] Af dilendiği zaman, mutlaka tevbe edilmesi de gerekir. Zîrâ tevbe etmek, affedilmeyi gerektirmediği gibi, kuru kuruya af dilemek de bir mana ifâde etmez. 11. âyette kimlerin affedileceği açıkça belirlenmiştir. İtaat ve kullukla pekiştirilmeyen af dileme şeklindeki tevbe, yalancıların tevbesidir.

[5] "Göğüs bükmek", Arapçada mecâzen; sırtını dönmek, haktan yan çizip kaçınmak ve dıştan iyi görünüp içerisinden münâfıklık etmek demektir.

سُورَةُ هُودٍ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

الۤرٰ كِتَابٌ اُحْكِمَتْ اٰيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَك۪يمٍ خَب۪يرٍۙ
(١) اَلَّا تَعْبُدُٓوا اِلَّا اللّٰهَۜ اِنَّن۪ي لَكُمْ مِنْهُ نَذ۪يرٌ وَبَش۪يرٌۙ (٢)
وَاَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُٓوا اِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا اِلٰٓى
اَجَلٍ مُسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذ۪ي فَضْلٍ فَضْلَهُۜ وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنّ۪ٓي
اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَب۪يرٍ (٣) اِلَى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْۚ
وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ (٤) اَلَٓا اِنَّهُمْ يَثْنُونَ صُدُورَهُمْ
لِيَسْتَخْفُوا مِنْهُۜ اَلَا ح۪ينَ يَسْتَغْشُونَ ثِيَابَهُمْۙ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ
وَمَا يُعْلِنُونَۚ اِنَّهُ عَل۪يمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ (٥) وَمَا مِنْ دَٓابَّةٍ فِي
الْاَرْضِ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَاۜ
كُلٌّ ف۪ي كِتَابٍ مُب۪ينٍ (٦) وَهُوَ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضَ ف۪ي سِتَّةِ اَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَٓاءِ لِيَبْلُوَكُمْ
اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًاۜ وَلَئِنْ قُلْتَ اِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ
الْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُٓوا اِنْ هٰذَٓا اِلَّا سِحْرٌ مُب۪ينٌ (٧)

rine büründükleri zaman[6], (Allah) onların gizlediklerini de açığa vurduklarını da bilir. Çünkü O, gönüllerin özündekileri kesinlikle bilendir.

6- Yeryüzünde, rızkı Allah'a ait olmayan hiç bir canlı[7] yoktur. (Allah) onun dünya hayatını da âhiret hayatını da[8] bilir. (Bunların) tümü, apaçık bir kitap (olan levh-i mahfuz)da[9] (yazılı)dır.

7- Arş'ı su üzerinde iken, hanginizin daha iyi işler yapacağını denemek için gökleri ve yeri altı zaman diliminde yaratan, O (Allah) tır.[10] Gerçekten o kâfirlere: "siz, ölümden sonra mutlaka diriltileceksiniz" dersen, onlar da (sana): "Bu, açıkça bir büyüden başka bir şey değildir." diyecekler.

---

[6] Mecâzen, "kararlarını içlerinde sakladıkları" zaman...

[7] Bu canlı kelimesinin içerisine insan da dâhildir.

[8] Bu bölüm: "(Allah) onun emanet bırakıldığı yeri de durduğu yeri de bilir." şeklinde de tercüme edilebilir.

[9] Konuyla ilgili olarak Bk. (En'am: 59, Yûnus: 61, Neml: 75, Sebe': 3)

[10] Âyetin bu bölümü: "Gücü sıvı (haldeki âlem) üzerinde iken, gökleri ve yeri altı günde yaratan O (Allah'tır.)" şeklinde de tercüme edilebilir.

وَلَئِنْ اَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ اِلٰٓى اُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ لَيَقُولُنَّ
مَا يَحْبِسُهُۜ اَلَا يَوْمَ يَأْت۪يهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ
مَا كَانُوا بِه۪ يَسْتَهْزِؤُ۫نَ ﴿٨﴾ وَلَئِنْ اَذَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً
ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُۚ اِنَّهُ لَيَؤُ۫سٌ كَفُورٌ ﴿٩﴾ وَلَئِنْ اَذَقْنَاهُ نَعْمَٓاءَ
بَعْدَ ضَرَّٓاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّـَٔاتُ عَنّ۪يۜ اِنَّهُ لَفَرِحٌ
فَخُورٌۙ ﴿١٠﴾ اِلَّا الَّذ۪ينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِۜ اُو۬لٰٓئِكَ
لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَاَجْرٌ كَب۪يرٌ ﴿١١﴾ فَلَعَلَّكَ تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحٰٓى
اِلَيْكَ وَضَٓائِقٌ بِه۪ صَدْرُكَ اَنْ يَقُولُوا لَوْلَٓا اُنْزِلَ عَلَيْهِ كَنْزٌ
اَوْ جَٓاءَ مَعَهُ مَلَكٌۜ اِنَّمَٓا اَنْتَ نَذ۪يرٌۜ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَك۪يلٌۜ
﴿١٢﴾ اَمْ يَقُولُونَ افْتَرٰيهُۜ قُلْ فَأْتُوا بِعَشْرِ سُوَرٍ مِثْلِه۪ مُفْتَرَيَاتٍ
وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ ﴿١٣﴾
فَاِلَّمْ يَسْتَج۪يبُوا لَكُمْ فَاعْلَمُٓوا اَنَّمَٓا اُنْزِلَ بِعِلْمِ اللّٰهِ وَاَنْ لَٓا
اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ فَهَلْ اَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٤﴾ مَنْ كَانَ يُر۪يدُ الْحَيٰوةَ
الدُّنْيَا وَز۪ينَتَهَا نُوَفِّ اِلَيْهِمْ اَعْمَالَهُمْ ف۪يهَا وَهُمْ ف۪يهَا
لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾ اُو۬لٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ اِلَّا
النَّارُۘ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا ف۪يهَا وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

8- Yemin olsun, eğer onlardan azabı bir süreye[1] kadar ertelesek, (bu defa da) kesinlikle: "Onu alıkoyan (sebep) nedir?" diyecekler. Şunu iyi bilin ki; o (azap) onlara geldiği gün, (bir daha) asla geri çevrilmez ve alaya aldıkları o şey de onları, çepeçevre kuşatı(veri)r.

9- Yemin olsun, eğer şu insana[2] tarafımızdan bir rahmet tattırıp[3], sonra bunu kendisinden çekip alsak o, mutlaka nankörlük ederek, umudunu keser.

10- Ve (yine) yemin olsun ki; kendisine dokunan bir sıkıntıdan sonra, ona bir nîmet tattırırsak, (o zaman da) kesinlikle: "kötülükler benden gidiverdi"[4] der ve mutlaka böbürlenerek şımarır.

---

[1] (اُمَّةٍ) **Ümmet** kelimesi: topluluk (Kasas: 23), hayırlı adam (Nahl:120), din (Zuhruf: 22), zaman (Hûd: 8) ve anne anlamlarına gelir.

[2] Bu insanın; Velid b. Muğiyre veya Abdullah b. Ebî Ümeyyet'ül-Mahzûmî olduğu rivâyet edilir.

[3] Geleceği hakkında bütün ümidini keser, Allah yine verir, bugün vermedi ise dün verdi demez, şükretmez, tevbe ve istiğfar hatırına gelmez.

[4] Bir daha başına hiç sıkıntı gelmeyecek, zanneder.

11- Sabreden ve (inandığı) iyi işleri yaşayanlar bunun dışındadır. Gerçek af ve en büyük mükâfat da bunlarındır.

12- (Ey Muhammed! Yoksa) şimdi o (kâfirlerin): "o (Peygambere) bir hazine indirilse veya onunla birlikte bir melek gelse olmaz mıydı?" demeleri sebebiyle sıkılıp da sana vahyolunandan bir kısmını, (insanlara duyurmayı) terk mi edeceksin?[5] Sen, sadece bir uyarıcısın ve Allah da her şeye vekildir.[6]

13- Yahut (bir de): "O (Kur'an'ı) kendisi uydurdu" mu diyorlar? (Ey Muhammed onlara); "eğer doğru söylüyorsanız, haydi siz, Allah'tan başka çağırabileceğiniz kim varsa (hepsini yardıma) çağırarak, onun benzeri on sûre uydurup getirin (bakalım)."[7] de.

14- (Ey inananlar) eğer (onlar) size cevap veremezlerse, o (Kur'an'ın), Allah'ın ilmiyle indirildiğini ve tek ilâhın, O (Allah) olduğunu (iyice) bilin. (Nasıl, şimdi) siz, tam olarak inandınız mı?[8]

15- Kim, sadece dünya hayatını ve onun güzelliklerini isterse, onlara yaptıklarını(n karşılığını,) dünyada tam olarak veririz.[9]

16- İşte bunlara, âhirette ateşten başka bir şey yoktur, onların dünyada bütün yaptıkları boşa gitmiştir ve yapmakta oldukları şeyler de boşa gitmektedir.[10]

---

[5] Buradaki soru gizli ve inkârîdir. Yani; "asla terk edemezsin..." demektir.

[6] Her hususta O'na tevekkül ve itimat et, o seni korur ve dilerse hazine de melek de gönderir.

[7] Bu, çok önemli bir meydan okumadır. Zîrâ Allah'tan başka hiçbir düşünce ve sistem koyucu, bu kadar net bir şekilde kendi sistemini tartışmaya açamaz, hattâ açma cesaretinde bile bulunamaz. Bu da Kur'an'ın tam bir hikmet olduğunun ispatıdır. Bu meydan okumaya gerek o günkü, gerek bugünkü kâfirlerden, tarih boyunca bir cevap gelmemiştir ve gelemeyecektir. Hattâ bu meydan okuma Kur'an'ın tamamından, bir sûreye kadar indirilmesine rağmen... Konuyla ilgili olarak Bk. (Bakara: 23, Yûnus: 38, İsrâ: 88, Tûr: 34)

[8] Ey îman edenler; Kur'an'ın, insan aklının ve anlayışının üzerinde, Allah'ın ilmiyle indirilmiş bir mûcize ve ilâhi bir kitap olduğuna îmanınız, kuvvetlendi değil mi?

[9] Zîrâ Allah olmanın şânı, kullarının istediklerinin karşılığını çalıştıklarından aşağı olmamak üzere vermektir. Onun için; gayesi sırf dünya olanların yaptıklarının karşılığı bu dünyada fazlasıyla verilir. Bunu; "onların hepsinin bütün arzuları yerine getirilir" şeklinde anlamamalıdır. Konuyla ilgili olarak Bk. (İsra: 18, Şura: 20)

[10] Allah'tan başkası fâni olduğundan dolayı, sadece Allah için yapılmayan her amel, bâtıldır.

اَفَمَنْ كَانَ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّه۪ وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ وَمِنْ
قَبْلِه۪ كِتَابُ مُوسٰٓى اِمَامًا وَرَحْمَةً اُو۬لٰٓئِكَ يُؤْمِنُونَ بِه۪ وَمَنْ
يَكْفُرْ بِه۪ مِنَ الْاَحْزَابِ فَالنَّارُ مَوْعِدُهُ فَلَا تَكُ ف۪ى مِرْيَةٍ مِنْهُ
اِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٧﴾ وَمَنْ
اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اُو۬لٰٓئِكَ يُعْرَضُونَ عَلٰى
رَبِّهِمْ وَيَقُولُ الْاَشْهَادُ هٰٓؤُ۬لَٓاءِ الَّذ۪ينَ كَذَبُوا عَلٰى رَبِّهِمْ اَلَا
لَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الظَّالِم۪ينَ ﴿١٨﴾ اَلَّذ۪ينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَب۪يلِ اللّٰهِ
وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿١٩﴾ اُو۬لٰٓئِكَ
لَمْ يَكُونُوا مُعْجِز۪ينَ فِى الْاَرْضِ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ
اللّٰهِ مِنْ اَوْلِيَٓاءَ يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ مَا كَانُوا يَسْتَط۪يعُونَ
السَّمْعَ وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ ﴿٢٠﴾ اُو۬لٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ خَسِرُٓوا
اَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢١﴾ لَا جَرَمَ اَنَّهُمْ
فِى الْاٰخِرَةِ هُمُ الْاَخْسَرُونَ ﴿٢٢﴾ اِنَّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ وَاَخْبَتُٓوا اِلٰى رَبِّهِمْ اُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ
هُمْ ف۪يهَا خَالِدُونَ ﴿٢٣﴾ مَثَلُ الْفَر۪يقَيْنِ كَالْاَعْمٰى وَالْاَصَمِّ
وَالْبَص۪يرِ وَالسَّم۪يعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا اَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾

17- Rabbi tarafından bir önder ve rahmet olarak gönderilen, Allah'tan bir şâhit (olarak Kur'an)'ın[1] ve Mûsa'nın kitabının kendisinden bahsettiği ve apaçık bir mûcize üzere bulunan (Peygamber[2] dünya hayatını isteyenlerle,) hiç aynı olur mu? Çünkü onlar o (Peygambere îman ederler. Her kim de onu inkâr ederse, varacağı yer cehennemdir. Sakın Rabbinden bir hak olan bu (Kur'an)dan, şüphe etme.[3] Fakat insanların çoğu (bunu anlayıp da) îman etmiyorlar.

18- Yalanlarını Allah'a yakıştırandan daha zâlim kim olabilir? İşte bunlar, Rablerinin huzuruna getirilince, (bunların zulümlerine) şâhit olanlar; "Rablerine karşı yalan söyleyenler işte bunlardır" diyecekler. Şunu iyi bilin ki; Allah'ın lâneti zâlimlerin üzerinedir.

19- İşte bu (zâlimler), âhireti inkâr etmek için Allah'ın yolundan ayrılan ve onu yamultmak isteyen kimselerdir.[4]

20- Bu (zâlimler, Allah'ı) yeryüzünde asla âciz bırakamadılar. (Aslında) bunların Allah'tan başka (gerçek) dostları da yoktur.[5] (Sonunda) bunların azabı, (hakkı) işitmek ve görmek istememeleri sebebiyle, kat kat arttırılacaktır.

21- (İşte şu; kâfirlikleri sebebiyle) kendilerine yazık eden ve yalan olarak uydurdukları (düzmece tanrıları da) kendilerinden uzaklaşanlar var ya...

22- Şüphesiz, âhirette en çok rezil olacaklar, işte bunlardır.

23- Cennete; sadece (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayan ve rablerine karşı alçak gönüllü olanlar girecektir ve onlar, oradan asla çıkarılmayacaklardır.

24- (İşte) bu iki grubun misali; hem kör hem de sağır kimseyle[6], hem gören hem de işiten kimse[7] gibidir. Hiç bunlar birbirlerine eşit olur mu? (Ey kâfirler, bunları) hâlâ idrak etmeyecek misiniz?

---

[1] Veya Cebrâil'in... (Kurtubi)

[2] Yani Hz. Muhammed (a.s)... (Kurtubi, Celâleyn)

[3] Burada hitâp Peygamberimizin üzerinden Kur'an'a inanan her Müslüman'adır. Zîrâ inanılan şeyden asla şüphe etmemek gerekir.

[4] Bu âyet; "İşte bu (zâlimler), Allah yolundan ayrılan ve onu eğriltmek isteyen kimselerdir. Âhireti inkâr edenler de onlardır." şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] İşte bunlar; bu gerçekleri bir türlü anlayıp da Allah'ı âciz bırakmaya ve Allah'tan başka dostlar aramaya çalışmayı terk etmemişlerdir. Sonuç ise âyetin sonunda belirtilmiştir.

[6] Kâfirler; hem kör hem de sağır kimseye benzetilerek, bunların, hiçbir işe yaramayan kimseler olduğu, vurgulanmıştır.

[7] Bu benzetmede, aynı zamanda mükemmel bir tezat sanatı da vardır.

لَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوحًا اِلٰى قَوْمِه۪ٓ اِنّ۪ي لَكُمْ نَذ۪يرٌ مُب۪ينٌۙ (٢٥) اَنْ
لَا تَعْبُدُٓوا اِلَّا اللّٰهَۜ اِنّ۪ٓي اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ اَل۪يمٍ
(٢٦) فَقَالَ الْمَلَاُ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِه۪ مَا نَرٰيكَ اِلَّا بَشَرًا
مِثْلَنَا وَمَا نَرٰيكَ اتَّبَعَكَ اِلَّا الَّذ۪ينَ هُمْ اَرَاذِلُنَا بَادِيَ الرَّأْيِۚ
وَمَا نَرٰى لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِب۪ينَ (٢٧)
قَالَ يَا قَوْمِ اَرَاَيْتُمْ اِنْ كُنْتُ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبّ۪ي وَاٰتٰين۪ي
رَحْمَةً مِنْ عِنْدِه۪ فَعُمِّيَتْ عَلَيْكُمْۜ اَنُلْزِمُكُمُوهَا وَاَنْتُمْ
لَهَا كَارِهُونَ (٢٨) وَيَا قَوْمِ لَٓا اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًاۜ اِنْ
اَجْرِيَ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ وَمَٓا اَنَا۬ بِطَارِدِ الَّذ۪ينَ اٰمَنُواۜ اِنَّهُمْ
مُلَاقُوا رَبِّهِمْ وَلٰكِنّ۪ٓي اَرٰيكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ (٢٩) وَيَا
قَوْمِ مَنْ يَنْصُرُن۪ي مِنَ اللّٰهِ اِنْ طَرَدْتُهُمْۜ اَفَلَا تَذَكَّرُونَ
(٣٠) وَلَٓا اَقُولُ لَكُمْ عِنْد۪ي خَزَٓائِنُ اللّٰهِ وَلَٓا اَعْلَمُ الْغَيْبَ
وَلَٓا اَقُولُ اِنّ۪ي مَلَكٌ وَلَٓا اَقُولُ لِلَّذ۪ينَ تَزْدَر۪ٓي اَعْيُنُكُمْ
لَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللّٰهُ خَيْرًاۜ اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا ف۪ٓي اَنْفُسِهِمْۚ اِنّ۪ٓي
اِذًا لَمِنَ الظَّالِم۪ينَ (٣١) قَالُوا يَا نُوحُ قَدْ جَادَلْتَنَا فَاَكْثَرْتَ
جِدَالَنَا فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَٓا اِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِق۪ينَ (٣٢)

25- Yemin olsun, Nûh'u kavmine gönderince (Nûh onlara): "Ben, kesinlikle sizin için açıklayıcı[1] bir uyarıcıyım..."

26- "Allah'tan başkasına ibâdet etmeyin[2], Ben size (gelecek olan) acı bir günün azabından, korkuyorum. " (dedi).

27- Kavminin, ileri gelen kâfirleri (Nûh'a): "Biz seni, sadece bizim gibi bir insan olarak görüyoruz, (hatta) sana sadece bizim, ayak takımı rezil insanlarımızdan başkasının uyduğunu görmüyoruz ve sizin bizden fazla bir meziyetinizi de göremiyoruz. Bilakis sizin yalancı olduğunuza inanıyoruz." dediler.

28- (Nûh da onlara): "Ey kavmim! Ne dersiniz? Ya ben, Rabbimden apaçık bir mûcize üzereysem ve Rabbim bana kendi katından bir rahmet[3] vermiş de siz, bunu anlayamıyorsanız (ne olacak?) Yani şimdi biz, sizi buna zorla mı inandıracağız?" dedi.

29- (Ve Nûh onlara): "Ey kavmim! Ben sizden buna karşılık bir mal istemiyorum, (zâten) benim mükâfatım, tamamen Allah'a aittir. Ve ben, îman ederek gerçekten Rablerine kavuşan (kimseleri yanımdan) kovamam. Ancak ben, sizi cahil bir topluluk olarak görüyorum."

30- "Ey kavmim! Eğer ben onları kovarsam, Allah'tan (gelecek azaba karşı) bana kim yardım edecek? Siz hâlâ bunu idrak etmeyecek misiniz?"

31- "Ben size, Allah'ın hazineleri benim yanımdadır demiyorum, ben ğaybı[4] da bilmiyorum, ben meleğim de demiyorum ve sizin kendinize göre, hor gördüğünüz kimselere, "Allah kesinlikle onlara bir hayır vermeyecek" de demiyorum. Onların gönüllerinde olanı Allah, daha iyi bilir. (Eğer bunun tersini yaparsam) işte esas o zaman, zâlimlerden olurum." dedi.[5]

32- (Toplumu, Hz. Nûh'a): "Ey Nûh! Gerçekten sen, bizimle çok uğraştın ve bu yaptığın mücadelede de çok ileri gittin. Eğer doğru söylüyorsan (haydi) bize vâdettiğin (azabı) getir de (görelim.)" dediler.

---

[1] Azabın sebeplerini ve azaptan kurtuluşun yolunu açıklayan...

[2] Allah'ın emirlerini terk edip onların emirlerine uyarak veya onların emirlerine öncelik verip Allah'ın emirlerini geri plana iterek...

[3] Kitap, Peygamberlik, mûcize olarak...

[4] **Ğayb:** Hakkında vahiy bilgisi olmadan, asla bilinemeyecek bilgilerdir. Üç gruba ayrılır; **a-** Hakkında hiçbir tarihi veri bulunmayan, geçmişe ait olaylar. Hz. Yûsuf (a.s) kıssası gibi. **b-** Gelecekte olacak şeylere ait, bilgiler. **c-** Kıyamet ve sonrasına ait, bilgiler.

[5] İşte Hz Nûh, böylece tavrını net bir şekilde ortaya koydu ve tavır koyma konusunda, bizlere yol gösterdi. Hz. Nûh'un farklı bir tavrı için Bk. (Yûnus: 71)

33- (Nûh da onlara): "Eğer dilerse, size o (azabı), sadece Allah getirir[1] ve siz (O'nu) asla engelleyemezsiniz."

34- "Eğer Allah sizi helâk etmeyi[2] dilemişse, ben size öğüt vermek istesem de benim öğüdümün size bir faydası olmaz. İşte Rabbiniz, O (Allah'tır) ve (sonunda) O'na döndürüleceksiniz." dedi.

35- Yoksa onlar: "Bu (Kur'an'ı, Muhammed) kendisi uydurdu" mu diyorlar? (Sen onlara): "Eğer onu ben uydurduysam, günâhım bana aittir. Ama ben, sizin işlediğiniz suçlardan uzağım." de.[3]

36- Nûh'a: "(Şimdiye kadar) îman edenlerin dışında, artık (bundan sonra) sana kimse kesinlikle inanmayacak. Sakın onların yaptıkları şeylerden dolayı üzülme..."

37- (Ey Nûh!): "...Bizim gözetimimiz altında ve vahyimizle[4] o gemiyi[5] yap. Zâlimler(e mühlet vermem) konusunda da Bana bir şey söyleme. Çünkü onlar, boğularak helâk olacaklardır." diye vahyedildi.

38- (Nûh) gemiyi yaparken, toplumunun ileri gelenleri kendisine her uğradıklarında, onunla alay ediyordu. O (da): "Eğer bizimle alay ederseniz, pek yakında sizin alay ettiğiniz gibi (aynen) biz de sizlerle alay edeceğiz..."

39- "(Artık) siz, aşağılatıcı azabın kime geleceğini ve (âhirette) sürekli azabın kimin üzerine çökeceğini, yakında öğreneceksiniz." dedi.

40- Sonunda emrimiz gelince ve tandır[6] kaynamaya[7] başlayınca[8], (Nûh'a): "çifti olan[9] her

قَالَ اِنَّمَا يَأْتِيكُمْ بِهِ اللّٰهُ اِنْ شَٓاءَ وَمَٓا اَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٣٣﴾
وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحٖٓي اِنْ اَرَدْتُ اَنْ اَنْصَحَ لَكُمْ اِنْ كَانَ اللّٰهُ
يُرٖيدُ اَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٣٤﴾ اَمْ يَقُولُونَ
افْتَرٰيهُ قُلْ اِنِ افْتَرَيْتُهُ فَعَلَيَّ اِجْرَامٖي وَاَنَا۬ بَرٖٓيءٌ مِمَّا تُجْرِمُونَ
﴿٣٥﴾ وَاُوحِيَ اِلٰى نُوحٍ اَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ اِلَّا مَنْ قَدْ
اٰمَنَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾ وَاصْنَعِ الْفُلْكَ
بِاَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا وَلَا تُخَاطِبْنٖي فِي الَّذٖينَ ظَلَمُوا اِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ
﴿٣٧﴾ وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَاٌ مِنْ قَوْمِهٖ سَخِرُوا
مِنْهُ قَالَ اِنْ تَسْخَرُوا مِنَّا فَاِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ
﴿٣٨﴾ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتٖيهِ عَذَابٌ يُخْزٖيهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ
عَذَابٌ مُقٖيمٌ ﴿٣٩﴾ حَتّٰٓى اِذَا جَٓاءَ اَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا
احْمِلْ فٖيهَا مِنْ كُلٍّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَاَهْلَكَ اِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ
الْقَوْلُ وَمَنْ اٰمَنَ وَمَٓا اٰمَنَ مَعَهُٓ اِلَّا قَلٖيلٌ ﴿٤٠﴾ وَقَالَ ارْكَبُوا
فٖيهَا بِسْمِ اللّٰهِ مَجْرٰيهَا وَمُرْسٰيهَا اِنَّ رَبّٖي لَغَفُورٌ رَحٖيمٌ ﴿٤١﴾
وَهِيَ تَجْرٖي بِهِمْ فٖي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادٰى نُوحٌ ابْنَهُ وَكَانَ
فٖي مَعْزِلٍ يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرٖينَ ﴿٤٢﴾

şeyden ikişer (tane) ve (küfründen dolayı) helâki kesinleşmiş olanlar dışında, aileni ve îman edenleri ona yükle." dedik. -Zâten onunla birlikte (Allah'a) çok az kimse, îman etmişti.-

41- (Nûh): "O (gemiye) binin. Onun yüzmesi de, durması da Allah'ın adıyladır. Şüphesiz, benim Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir." dedi.

42- (Gemi), onları dağlar gibi dalgalar arasında (sağ salim) götürüyordu. Nûh, (Allah'ın dininden) uzaklaşan oğluna: "Ey yavrucuğum! (Gel gemiye) bizimle birlikte bin ve sakın kâfirlerle beraber olma."[10] (diye) seslendi.

---

[1] Yani ben getiremem ve benim, Allah'ın izni olmadan size azap veya mûcize getirme gücüm, yoktur...

[2] Âyetin bu bölümü: "Eğer Allah sizi azdırmayı dilemişse..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Bu âyet, Hz Nûh kıssasının arasına yerleştirilmiş bir, açıklama cümlesidir. Yani bu anlatılanların bir vahiy mahsulü olduğunu Ve Hz. Muhammed (a.s)'ın bunları kendi kafasından uydurmadığını ifâde etmek maksadıyla, araya yerleştirilmiştir.

[4] Bu ifâdeden; Peygamberlerin, Allah'tan aldıkları bilgi ile insanlara gemi yapımına kadar her türlü bilgi ve sanatı, öğrettiği anlaşılmaktadır. Yani buna göre, bilginin kaynağı akıl değil, vahiydir.

[5] Buradaki "gemi" kelimesinin belirli (ma'rife) olmasından, Hz. Nûh'un önceden o gemiden haberi olduğunu veya Hz. Nûh'a geminin yapısı veya yapılacağı hakkında önceden vahiyle bilgi verildiği anlaşılabilir. Bk. (Mü'minun: 27)

[6] (التَّنُّورُ)**Tennur**: lügatte kapalı ocak, fırın, tandır demektir. Tennur; kaynak anlamına da gelir.

[7] **Feveran**: kuvvetle kaynamak, su fışkırmak demektir.

[8] "Tandır kaynamaya" ifâdesi mecâzen; "(geminin) buhar kazanları kaynamaya, yeryüzü su fışkırtmaya, (geminin) güç kaynağı çalışmaya, (mûcize olarak Hz. Nûh'un özel) tandırı kaynamaya, şafak sökmeye, iş kızışmaya" başladı şekillerinde anlaşılabilirse de, bizce en uygunu "geminin güç kaynağı çalışmaya başlayınca..." şeklinde olanıdır. Zîrâ bu gemi Allah'ın kontrolü altında yapılan mükemmel bir gemidir. Teknolojisi bugün bilinmiyor olabilir.

[9] Erkeği dişisi olan varlıklardan.

[10] Bazı müfessirler, Hz. Nûh'un, oğlunun o zamana kadar Müslüman olmadığını bilmediği ve bu sebeple oğluna bu şekilde hitâp ettiğini rivâyet etmektelerse de bu görüş çok kuvvetli delillere dayanmamaktadır.

قَالَ سَاٰو۪ٓي اِلٰى جَبَلٍ يَعْصِمُن۪ي مِنَ الْمَٓاءِۜ قَالَ لَا عَاصِمَ
الْيَوْمَ مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ اِلَّا مَنْ رَحِمَۚ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ
مِنَ الْمُغْرَق۪ينَ ﴿٤٣﴾ وَق۪يلَ يَٓا اَرْضُ ابْلَع۪ي مَٓاءَكِ وَيَا سَمَٓاءُ
اَقْلِع۪ي وَغ۪يضَ الْمَٓاءُ وَقُضِيَ الْاَمْرُ وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ
وَق۪يلَ بُعْداً لِلْقَوْمِ الظَّالِم۪ينَ ﴿٤٤﴾ وَنَادٰى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ
رَبِّ اِنَّ ابْن۪ي مِنْ اَهْل۪ي وَاِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَاَنْتَ اَحْكَمُ
الْحَاكِم۪ينَ ﴿٤٥﴾ قَالَ يَا نُوحُ اِنَّهُ لَيْسَ مِنْ اَهْلِكَۚ اِنَّهُ عَمَلٌ
غَيْرُ صَالِحٍۘ فَلَا تَسْـَٔلْنِ مَا لَيْسَ لَكَ بِه۪ عِلْمٌۜ اِنّ۪ٓي اَعِظُكَ
اَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِل۪ينَ ﴿٤٦﴾ قَالَ رَبِّ اِنّ۪ٓي اَعُوذُ بِكَ اَنْ
اَسْـَٔلَكَ مَا لَيْسَ ل۪ي بِه۪ عِلْمٌۜ وَاِلَّا تَغْفِرْ ل۪ي وَتَرْحَمْن۪ٓي اَكُنْ
مِنَ الْخَاسِر۪ينَ ﴿٤٧﴾ ق۪يلَ يَا نُوحُ اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ
عَلَيْكَ وَعَلٰٓى اُمَمٍ مِمَّنْ مَعَكَۜ وَاُمَمٌ سَنُمَتِّعُهُمْ ثُمَّ يَمَسُّهُمْ
مِنَّا عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿٤٨﴾ تِلْكَ مِنْ اَنْبَٓاءِ الْغَيْبِ نُوح۪يهَٓا اِلَيْكَۚ
مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَٓا اَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هٰذَاۚ فَاصْبِرْۚ اِنَّ
الْعَاقِبَةَ لِلْمُتَّق۪ينَ ﴿٤٩﴾ وَاِلٰى عَادٍ اَخَاهُمْ هُوداًۜ قَالَ يَا قَوْمِ
اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُۜ اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا مُفْتَرُونَ ﴿٥٠﴾

43- (Oğlu): "Ben bir dağa sığınırım, o da beni sudan korur." deyince; (Nûh): "Bugün (Allah'ın) merhamet ettiğinden başkasını[1], Allah'ın bu helâkinden koruyacak kimse yoktur."[2] dedi. Ve ikisinin arasına dalga girdi, böylece o da hemen boğuluverdi.

44- (Allah tarafından): "Ey yer, suyunu yut ve ey gök, sen de yağmuru kes." denildi. Su çekildi, (böylece Nûh toplumunun) helâk işi tamamlandı. (Gemi de) Cûdi[3] üstünde durdu ve: "O zâlimler topluluğu (böylece) defolup gitti!" denildi.

45- Nûh, Rabbine seslenerek: "Ey Rabbim! Şüphesiz oğlum benim ailemdendir (ama) Senin va'din de haktır. Ve Sen, hüküm verenlerin, en iyi hüküm verenisin." dedi.

46- (Allah): "Ey Nûh! O (oğlun) kesinlikle senin ailenden değildir.[4] Çünkü o, (Allah'ın emrine) uygun olmayan iş (yapmış)tır.[5] Sakın hakkında bilgin olmayan şeyi Benden isteme. Gerçekten Ben, sana cahillerden olmayasın diye öğüt veriyorum." diye buyurdu.

47- (Nûh): "Ey Rabbim! Bilgim olmayan şey (hakkında) Senden bir şey istemekten Sana sığınırım Ve eğer Sen, beni bağışlamaz ve bana rahmet etmezsen, (işte ben o zaman) perişan olurum."[6] dedi.

48- (Allah tarafından Nûh'a): "Ey Nûh! Sana ve seninle birlikte olan ümmetler üzerine Bizden (verilecek) bir güven ve bereketlerle (gemiden) in. (İleride sizden nice inkârcı) ümmetler de olacak ki[7] onları (dünyadan) yararlandıracağız, sonra da onlara (âhirette) Bizden acıklı bir azap dokunacaktır." denildi

49- (Ey Muhammed!) İşte bunlar; sana vahiyle bildirdiğimiz, senin ve kavminin daha önceden bilmediği, ğayb'a[8] ait haberlerdendir. (Öyleyse sen de Nûh gibi) sabret, çünkü (en güzel) sonuç, Allah'tan hakkıyla sakınanlarındır.

50- Âd (toplumuna da) kardeşleri Hûd'u (gönderdik). (O, toplumuna): "Ey kavmim! (Sadece) Allah'a kul olun, sizin için O'ndan başka (ibâdet edilecek hiç) bir ilâh yoktur. (Diğerlerini) sadece siz uyduruyorsunuz." dedi.

---

[1] Bu ifâdeden tûfânın genel olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Hz. Nûh'un gönderildiği yerde tûfânın umumiyeti kesin, diğer yerler için kesin değil, muhtemeldir.

[2] Âyetin bu bölümü: "Bugün Allah'ın azabından, merhamet sahibi Allah'tan başka koruyacak kimse yoktur..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] **Cûdî**: Musul civarında bir dağın adıdır. Ayrıca bu kelime; bir cins isim olarak, normal dağ anlamına da gelir.

[4] Bu âyete göre; kâfir olan çocuk, eş ve akrabalar bir Müslüman'ın ailesinden sayılmaz.

[5] Yani o kâfirlerdendir. Ayrıca âyetin bu bölümü: "Çünkü o, (Allah'ın emrine) uygun olmayan (bir) iş yaptı..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[6] Böylece Hz. Nûh, oğlunun affını istemekle, yaptığı hatadan dolayı tevbe etmiş oldu.

[7] Bu âyetteki; "sana ve seninle birlikte olan ümmetler" ifâdesinden: tûfândan sonraki insanların, sadece Hz. Nûh'un üç oğlunun soyundan ibaret olmadığı, anlaşılmaktadır. Hz. Nûh'un yanında bulunan diğer Mü'minlerin soyları da Allah'tan gelen berekete, ulaşmışlardır. Zîrâ onlar da Hz. Nûh'un ehline dâhildir. Bu konu ile ilgili olan tarihi rivâyetler, mutlak bir hakikat değil, sadece rivâyettir.

[8] Bk. (Hûd: 31 ve dipnotu.)

51- (Hûd devamla:) “Ey kavmim! Ben bunun karşılığında sizden hiç bir ücret, istemiyorum. Benim ücretim, sadece beni yaratana aittir. (Bunu hâlâ) anlamayacak mısınız?”

52- “Ey kavmim! Rabbinizden af dileyin,[1] sonra O'na tevbe edin[2]. O da üzerinize gökten bol bol (yağmur) yağdırarak gücünüze güç katsın[3]. (Gelin) günâhkârlar olarak dönüp gitmeyin.” (dedi.)

53- (Toplumu da Hûd'a): “Ey Hûd! Sen, bize apaçık bir mûcize getirmedin ve biz de sadece, senin sözüne (itibar ederek) ilâhlarımızı terk edecek ve (hemen) sana îman edecek değiliz.” dediler.

54- (Ve devamla): “Biz, sana ancak, tanrılarımızdan bazısı, seni(n aklına) fenalık getirterek, (delirtmiş) deriz” (dediler). (Nûh da onlara): “Allah şahidim olsun, siz de şâhit olun ki ben, kesinlikle sizin (Allah'a) şirk koştuklarınızdan, uzağım...”

55- “...(Yani) O (Allah'ın) dışındakilerden. Haydi, hepiniz toplanıp, bana dilediğiniz tuzağı kurun ve bana hiç fırsat da vermeyin...”[4]

56- “Ben gerçekten benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a (hakkıyla) tevekkül ettim. O'nun, idare ve yönetimini elinde tutmadığı[5] hiç bir canlı yoktur. Şüphesiz benim Rabbim, kesinlikle hak yol üzeredir.”[6]

يَا قَوْمِ لَٓا اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ اَجْرًاۜ اِنْ اَجْرِيَ اِلَّا عَلَى الَّذ۪ي
فَطَرَن۪يۜ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٥١﴾ وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ
تُوبُٓوا اِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَٓاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً
اِلٰى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِم۪ينَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا يَا هُودُ
مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِك۪ٓي اٰلِهَتِنَا عَنْ قَوْلِكَ
وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِن۪ينَ ﴿٥٣﴾ اِنْ نَقُولُ اِلَّا اعْتَرٰيكَ بَعْضُ
اٰلِهَتِنَا بِسُٓوءٍۜ قَالَ اِنّ۪ٓي اُشْهِدُ اللّٰهَ وَاشْهَدُٓوا اَنّ۪ي بَر۪ٓيءٌ
مِمَّا تُشْرِكُونَۙ ﴿٥٤﴾ مِنْ دُونِه۪ فَك۪يدُون۪ي جَم۪يعًا ثُمَّ لَا
تُنْظِرُونِ ﴿٥٥﴾ اِنّ۪ي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ رَبّ۪ي وَرَبِّكُمْۜ مَا
مِنْ دَٓابَّةٍ اِلَّا هُوَ اٰخِذٌ بِنَاصِيَتِهَاۜ اِنَّ رَبّ۪ي عَلٰى صِرَاطٍ
مُسْتَق۪يمٍ ﴿٥٦﴾ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ مَٓا اُرْسِلْتُ
بِه۪ٓ اِلَيْكُمْۜ وَيَسْتَخْلِفُ رَبّ۪ي قَوْمًا غَيْرَكُمْۚ وَلَا تَضُرُّونَهُ
شَيْـًٔاۜ اِنَّ رَبّ۪ي عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ حَف۪يظٌ ﴿٥٧﴾ وَلَمَّا جَٓاءَ
اَمْرُنَا نَجَّيْنَا هُودًا وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّاۚ
وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَل۪يظٍ ﴿٥٨﴾ وَتِلْكَ عَادٌ جَحَدُوا
بِاٰيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا رُسُلَهُ وَاتَّبَعُٓوا اَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَن۪يدٍ ﴿٥٩﴾

57- “Siz (ne kadar) yüz çevirirseniz çevirin, ben, (işte) size kendisiyle gönderildiğim mesajı duyurdum[7]. (Eğer) Rabbim (dilerse) sizin yerinize başka bir toplumu geçirir ve siz de O'na hiç bir şekilde zarar veremezsiniz. Çünkü Rabbim, her şeyi hakkıyla koruyandır.”[8] dedi.

58- (Helâk) emrimiz gelince, Hûd'u ve onunla birlikte îman edenleri katımızdan bir rahmetle (bu helâkten) kurtardık. (Hatta) onları, çok daha şiddetli (olan âhiret) azabından da kurtardık.

59- İşte (bunlar), Rablerinin âyetlerini bile bile inkâr eden, O (Allah'ın) tüm Peygamberlerine[9] isyan eden ve haktan uzak her zorbanın emrine uyup arkasından giden, Âd (kavmi)dir,

1 Ona karşı günâhkârlığınızı itiraf ederek, onun gerçek Rabbiniz olduğunu, dil ile ifâde edin.

2 Tevbe ederek, hatalarınızı bir daha yapmayacağınıza dâir Allah'a söz verin ve inandıklarınızı hayatınızda uygulamaya başlayın.

3 Âyetin bu bölümü: “O da üzerinize göğün (feyiz ve bereketini vahiyle) bolca indirerek, gücünüze (îman) gücü katsın...” şeklinde de anlaşılabilir.

4 Yani; elinizden geleni ardınıza koymayın, ne yapabilecekseniz, onu hemen yapın...

5 Âyetin bu bölümünün kelime anlamı: “Hiç bir canlı yoktur ki; O, onun perçemini tutmuş olmasın…” şeklindedir. Yani “bir varlığın perçeminden tutmak” demek; onları dilediği gibi yönetmek, hiç birisini kaçırmamak, hiç kımıldatmamak, emri altına almak demektir. Yukarıdaki meâlde bu ifâdenin mecâzî anlamı tercih edilmiştir.

6 “Şüphesiz benim rabbim, hak yol üzeredir” demek; “benim rabbim doğruluğun hâmîsi, doğruların yardımcısıdır. Her şeye gücü yettiği halde haktan sapmaz, zulüm etmez...” demektir.

7 Yani ben, bana düşen görevi yerine getirdim.

8 Yaptığınız hiçbir şey ondan gizli kalmaz ve ona hiç bir zarar gelmeksizin cezânızı bulursunuz.

9 Allah'ın bir Peygamberini bile inkâr etmek, tüm Peygamberlerini inkâr etmek demektir. Onun için tüm Peygamberler, bizim de Peygamberlerimizdir.

وَاُتْبِعُوا فٖى هٰذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَلَٓا اِنَّ عَادًا
كَفَرُوا رَبَّهُمْ اَلَا بُعْدًا لِعَادٍ قَوْمِ هُودٍ ﴿٦٠﴾ وَاِلٰى ثَمُودَ اَخَاهُمْ
صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ هُوَ
اَنْشَاَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فٖيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تُوبُوا
اِلَيْهِ اِنَّ رَبّٖى قَرٖيبٌ مُجٖيبٌ ﴿٦١﴾ قَالُوا يَا صَالِحُ قَدْ كُنْتَ فٖينَا
مَرْجُوًّا قَبْلَ هٰذَا اَتَنْهٰينَا اَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ اٰبَاؤُنَا وَاِنَّنَا لَفٖى
شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَا اِلَيْهِ مُرٖيبٍ ﴿٦٢﴾ قَالَ يَا قَوْمِ اَرَاَيْتُمْ اِنْ كُنْتُ
عَلٰى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبّٖى وَاٰتٰينٖى مِنْهُ رَحْمَةً فَمَنْ يَنْصُرُنٖى مِنَ اللّٰهِ
اِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزٖيدُونَنٖى غَيْرَ تَخْسٖيرٍ ﴿٦٣﴾ وَيَا قَوْمِ هٰذِهٖ
نَاقَةُ اللّٰهِ لَكُمْ اٰيَةً فَذَرُوهَا تَاْكُلْ فٖٓى اَرْضِ اللّٰهِ وَلَا تَمَسُّوهَا
بِسُٓوءٍ فَيَاْخُذَكُمْ عَذَابٌ قَرٖيبٌ ﴿٦٤﴾ فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا
فٖى دَارِكُمْ ثَلٰثَةَ اَيَّامٍ ذٰلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ ﴿٦٥﴾ فَلَمَّا
جَٓاءَ اَمْرُنَا نَجَّيْنَا صَالِحًا وَالَّذٖينَ اٰمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِنْ
خِزْيِ يَوْمِئِذٍ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزٖيزُ ﴿٦٦﴾ وَاَخَذَ الَّذٖينَ
ظَلَمُوا الصَّيْحَةُ فَاَصْبَحُوا فٖى دِيَارِهِمْ جَاثِمٖينَ ﴿٦٧﴾ كَاَنْ
لَمْ يَغْنَوْا فٖيهَا اَلَٓا اِنَّ ثَمُودَا۬ كَفَرُوا رَبَّهُمْ اَلَا بُعْدًا لِثَمُودَ ﴿٦٨﴾

60- Onlar, hem bu dünyada, hem de kıyamet gününde lânete tabi tutuldular. Şunu iyi bilin ki; gerçekten Âd (kavmi), Rablerini inkâr ettiler. İşte, Hûd'un kavmi Âd, (böylece) defolup gitti.

61- Semûd (toplumuna da) kardeşleri Salih'i (gönderdik). (O da toplumuna): "Ey kavmim! (Sadece) Allah'a kul olun, sizin için O'ndan başka (ibâdet edilecek hiç) bir ilâh yoktur. Sizi yer(in toprağın)dan yaratan ve sizi orada yaşatan O'dur. Öyleyse Ondan af dileyin, sonra O'na tevbe edin. Şüphesiz benim Rabbim, (kullarına) çok yakındır, (duaları) kabul edendir." dedi.

62- (Toplumu da Salih'e): "Ey Salih! Bundan önce sen içimizde, hakkında ümit beslenen birisiydin. (Yani şimdi) sen bize, atalarımızın taptıklarına tapmayı mı yasaklıyorsun? Doğrusu biz, senin bizi davet ettiğin şeyden çok ciddi bir şüphe içerisindeyiz." dediler.

63- (Salih de onlara): "Ey kavmim! Ya ben, Rabbimden apaçık bir mûcize üzereysem ve bana katından bir rahmet vermişse, (buna) ne diyeceksiniz? (Ya bir de) bu durumda ben O'na isyan edecek olursam, Allah'a karşı bana kim yardım edebilir? İşte bu durumda siz, bana zarardan başka hiç bir şey veremezsiniz..."

64- "...Ey kavmim! İşte Allah'ın (yarattığı) şu deve, size bir mûcizedir. Onu, Allah'ın arzında (dilediği gibi) yemesi için serbest bırakın ve (sakın) ona kötülük (vermek niyetiy)le dokunmayın. (Eğer onu öldürürseniz,) derhal sizi bir azap, helâk ediverir."[1] dedi.

65- Onlar, o (deveyi) öldürünce, (Salih onlara): "Her biriniz yurdunuzda üç gün daha misafir olun[2] (bakalım). İşte bu, asla yalan çıkmayacak bir tehdittir." dedi.

66- (Helâk) emrimiz gelince, Bizden bir rahmetle Salih'i ve onunla birlikte îman edenleri helâkten ve o günün rezilliğinden kurtardık. Doğrusu gerçekten çok güçlü ve pek şerefli olan, sadece senin Rabbindir.

67- O zâlimleri, korkunç bir ses yakalar yakalamaz onlar, oldukları yerde diz üstü çöke kaldılar.[3]

68- Sanki onlar orada, hiç yaşamamış gibi oldular. Şunu iyi bilin ki; Semûd (kavmi) Rablerini inkâr etmişlerdi. İşte, Semûd kavmi (de böylece) defolup gitti.

---

[1] Bk. (A'raf: 73, Şuara: 155, Şems: 13)

[2] Âyetin bu bölümü: "Yurdunuzda üç gün daha yaşayın..." şeklinde de tercüme edilebilir. Bazı âlimler "üç gün" ifâdesinden misafirlik anlamışlardır. Zîrâ misafirliğin hakkı üç gündür. Bu yüzden yukarıdaki tercüme tercih edilmiştir.

[3] Yani onlar, memleketlerinde yere yüzüstü çakılarak, helâk oldular. Âyetin bu bölümü: "...birbiri üzerine yığılarak ölüverdiler..." şeklinde de tercüme edilebilir. Konuyla ilgili olarak Bk. (A'raf: 78, 91, Hûd:94, Ankebut:37)

69- Yemin olsun ki; elçilerimiz (olan melekler) İbrahim'e müjde ile gelince:[1] Allah'ın selamı üzerine olsun"[2] dediler. O da: "Allah'ın selamı sizin üzerinize de olsun" dedi ve (onlara) gecikmeden bir buzağı kebabı getirdi.

70- (İbrahim, meleklerin) kebabı yemediklerini görünce,[3] onların durumlarını yadırgadı ve içerisinden onlara karşı bir korku duydu. (Melekler İbrahim'e): "Sen korkma! Biz, Lût topluluna gönderildik." dediler.

71- (Bu esnada İbrahim'in) ayakta duran karısı, ay hali görmeye başladı[4] ve Biz de o (kadı)na İshak'ı, İshak'ın arkasından da Yâkûb'u müjdeledik.

72- (İbrahim'in karısı): "Vay başıma gelene! Şimdi ben bir kocakarı, şu kocam da bir ihtiyarken doğuracağım öyle mi? Cidden bu, çok acayip bir şey!" dedi.

73- (Melekler: "Ey kadın! Sen,) Allah'ın emrinden dolayı hayret mi ediyorsun? (Hâlbuki) ey ev halkı! Allah'ın rahmeti ve bereketleri sizin üzerinizdedir.[5] Şüphesiz O (Allah), övülmeye en lâyık olandır, çok cömerttir." dediler.

74-75- İbrahim'den korku gidip kendisine müjde gelince, Lût kavmi(nin akıbeti) hakkında bizimle mücadele etmeye[6] başladı. Gerçekten İbrahim, çok yumuşak huylu, çok yufka yürekli ve (Allah'a) gönülden yönelen birisiydi.

---

[1] Bu kıssada helâk olan toplum, Lût kavmidir. Lût (a.s), İbrahim (a.s)'ın soyundan amcasının oğludur ve onun şeriatı üzere gönderilmiş bir Peygamberdir. Olay, Hz. İbrahim'i de ilgilendireceğinden, öncelikle ümmeti hakkında korkmaması için ona, haber verilmiştir.

[2] Buradaki (سَلَامًا) fiili mahzuf mutlak mef'ul olduğu için bu şekilde tercüme edilmiştir.

[3] Âyetin bu bölümünün kelime anlamı: "(İbrahim, meleklerin) ellerini ona uzatmadıklarını görünce" şeklindedir. Yukarıda, bunun mecâzî anlamı tercih edilmiştir.

[4] (ضَحِكَتْ) fiili, Arapçada mecâzen "hayız görmek" anlamına da gelir. Esasen Hz. İbrahim'in eşinin önce gülüp, sonra çocukla müjdelenmesi âyetin zahirine pek uymadığı düşüncesiyle yukarıda mecâzî anlam tercih edilmiştir. (Kurtubî, Taberî) Ancak bu fiile "gülmek" anlamı da verilebilir. (Celâleyn) Bu durumda âyetin anlamı; "(Bunun üzerine İbrahim'in) ayakta duran karısı(nın, yüzü) güldü. Biz de o (kadı)na İshak'ı, İshak'ın arkasından da Yâkûb'u müjdeledik." şeklinde olur.

[5] Bu bölüm, "Ey ev halkı! Allah'ın rahmeti ve bereketleri sizin üzerinize olsun." diye tercüme edilebilir.

[6] Bu mücadele; çekişme anlamında olmayıp, Lût kavmine gelecek azabın kaldırılması veya içlerindeki Müslümanların da onlarla beraber helâk edilmemeleri hakkında, Allah'a yalvarması anlamındadır. Ancak, bu mücadelenin Hz. İbrahim'le melekler arasında düşünülmesi daha uygundur. Bk. (Ankebut: 31-32)

وَلَقَدْ جَٓاءَتْ رُسُلُنَٓا اِبْرٰهِيمَ بِالْبُشْرٰى قَالُوا سَلَامًا قَالَ
سَلَامٌ فَمَا لَبِثَ اَنْ جَٓاءَ بِعِجْلٍ حَنٖيذٍ ﴿٦٩﴾ فَلَمَّا رَآٰ اَيْدِيَهُمْ
لَا تَصِلُ اِلَيْهِ نَكِرَهُمْ وَاَوْجَسَ مِنْهُمْ خٖيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ
اِنَّٓا اُرْسِلْنَٓا اِلٰى قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٠﴾ وَامْرَاَتُهُ قَٓائِمَةٌ فَضَحِكَتْ
فَبَشَّرْنَاهَا بِاِسْحٰقَ وَمِنْ وَرَٓاءِ اِسْحٰقَ يَعْقُوبَ ﴿٧١﴾ قَالَتْ
يَا وَيْلَتٰٓى ءَاَلِدُ وَاَنَا۬ عَجُوزٌ وَهٰذَا بَعْلٖى شَيْخًا اِنَّ هٰذَا
لَشَیْءٌ عَجٖيبٌ ﴿٧٢﴾ قَالُٓوا اَتَعْجَبٖينَ مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ رَحْمَتُ
اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ اَهْلَ الْبَيْتِ اِنَّهُ حَمٖيدٌ مَجٖيدٌ ﴿٧٣﴾
فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ اِبْرٰهٖيمَ الرَّوْعُ وَجَٓاءَتْهُ الْبُشْرٰى يُجَادِلُنَا
فٖى قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٤﴾ اِنَّ اِبْرٰهٖيمَ لَحَلٖيمٌ اَوَّاهٌ مُنٖيبٌ ﴿٧٥﴾
يَٓا اِبْرٰهٖيمُ اَعْرِضْ عَنْ هٰذَا اِنَّهُ قَدْ جَٓاءَ اَمْرُ رَبِّكَ وَاِنَّهُمْ
اٰتٖيهِمْ عَذَابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ ﴿٧٦﴾ وَلَمَّا جَٓاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا
سٖٓیءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالَ هٰذَا يَوْمٌ عَصٖيبٌ ﴿٧٧﴾
وَجَٓاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ اِلَيْهِ وَ مِنْ قَبْلُ كَانُوا يَعْمَلُونَ
السَّيِّـَٔاتِ قَالَ يَا قَوْمِ هٰٓؤُلَٓاءِ بَنَاتٖى هُنَّ اَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا
اللّٰهَ وَلَا تُخْزُونِ فٖى ضَيْفٖى اَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشٖيدٌ ﴿٧٨﴾

76- (Melekler İbrahim'e): "Ey İbrahim! Bu (mücadele)den vazgeç çünkü gerçekten, Rabbinin emri kesinleşmiştir ve onlara asla geri çevrilmeyecek bir azap[7] gelecektir." dediler.

77- Elçilerimiz Lût'a gelince, onlardan dolayı kaygılandı, eli ayağı dolaştı[8] ve: "İşte bu, korkunç bir gün." dedi.

78- Kavmi ona, hırslarından koşarak geldiler.[9] - Onlar, (zâten bundan) önce de (aynı) pislikleri yapıyorlardı.- (Lût): "Ey kavmim! (Bari) şu (ümmetimin) kızları(nı[10] nikâhlayın). Bunlar, sizin için çok daha temizdir. Allah'tan korkun ve beni misafir(ler)imin önünde rezil etmeyin. Sizin içinizde hiç aklı başında bir adam yok mu?" dedi.

---

[7] Zîrâ Allah bir kavmi helâk etmeye karar vermişse, bundan asla vazgeçmez. Ancak, Yûnus (a.s)'ın, kızarak kavmini Allah'ın emri gelmeden, terk etmesi sebebiyle Yûnus (a.s)'ın kavmi bunun dışındadır.

[8] Âyetin bu bölümü: "...onlardan dolayı kaygılandı, gücü kuvveti kesildi..." şeklinde tercüme edilebilir.

[9] Bu bölüm: "Kavmi ona, hırslarından titreyerek (kudurmuş gibi) geldiler." diye anlaşılabilir. (Kurtubî)

[10] Yani; Lût (a.s); "onlardan istediklerinizi nikâhlayın, böylece günâha, bulaşmazsınız" dedi. "Kızlarım" tabiriyle kastedilen, Hz. Lût'un kendi kızları değil, kavminin kızlarıdır. Zîrâ bir Peygamber ümmetinin babası gibidir.

قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ مَا لَنَا فِي بَنَاتِكَ مِنْ حَقٍّ وَاِنَّكَ لَتَعْلَمُ
مَا نُرِيدُ ﴿٧٩﴾ قَالَ لَوْ اَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةً اَوْ اٰوِي اِلٰى رُكْنٍ
شَدِيدٍ ﴿٨٠﴾ قَالُوا يَا لُوطُ اِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصِلُوا اِلَيْكَ
فَاَسْرِ بِاَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِنَ الَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ اَحَدٌ اِلَّا
امْرَاَتَكَ اِنَّهُ مُصِيبُهَا مَا اَصَابَهُمْ اِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ
اَلَيْسَ الصُّبْحُ بِقَرِيبٍ ﴿٨١﴾ فَلَمَّا جَاءَ اَمْرُنَا جَعَلْنَا عَالِيَهَا
سَافِلَهَا وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ ﴿٨٢﴾
مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ ﴿٨٣﴾
وَاِلٰى مَدْيَنَ اَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ
مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ اِنِّي اَرٰيكُمْ
بِخَيْرٍ وَاِنِّي اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُحِيطٍ ﴿٨٤﴾ وَيَا
قَوْمِ اَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ
اَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْاَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٨٥﴾ بَقِيَّتُ اللّٰهِ
خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ وَمَا اَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ ﴿٨٦﴾
قَالُوا يَا شُعَيْبُ اَصَلٰوتُكَ تَأْمُرُكَ اَنْ نَتْرُكَ مَا يَعْبُدُ اٰبَاؤُنَا اَوْ
اَنْ نَفْعَلَ فِي اَمْوَالِنَا مَا نَشٰؤُا اِنَّكَ لَاَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ ﴿٨٧﴾

79- (Onlar): "Bizim, kesinlikle senin (ve ümmetinin) kızlarına karşı bir ilgi ve arzumuzun olmadığını, sen de bilirsin. Hatta sen, bizim ne istediğimizi[1] de çok iyi biliyorsun." dediler.

80- (Bunun üzerine Lût): "Keşke size karşı koyacak gücüm olsaydı ya da sağlam bir yere sığınabilseydim."[2] dedi.

81- (Elçiler): "Ey Lût! (Korkma,) biz Rabbinin elçileriyiz, onlar sana kesinlikle zarar veremeyecekler. Sen, gecenin karanlığında, ailenle birlikte yola çık. Sakın, karın dışında hiç biriniz arkasına dönüp bakmasın. Çünkü onların başına gelecek (helâk) onun da başına gelecektir. Onlara va'dolunan (azabın vakti) sabahleyindir. Zâten sabah da yakın değil mi?" dediler.

82- (Helâk) emrimiz(in vakti) gelince, (o memleketin) üstünü altına çevirdik ve üzerine pişirilerek istiflenmiş (çok özel) taşları (yağmur gibi) yağdırdık.

83- (Hem de bu taşlar,) Rabbinin katında, damgalanmıştır[3] ve bu taşlar, zâlimlerden hiç de uzak değildir.[4]

84- Medyen[5] (halkına da) kardeşleri Şuayb'ı (gönderdik.) O (toplumuna): "Ey kavmim! (Sadece) Allah'a kul olun. Sizin için O'ndan başka (ibâdet edilecek) bir ilâh yoktur. Ölçü ve tartıda eksiklik yapmayın. Ben, sizi bir hayır (ve bolluk) içerisinde görüyorum. Gerçekten ben, hepinizi çepeçevre kuşatacak[6] bir günün azabından korkuyorum..." dedi.

85- (Ve devamla) "...Ey kavmim! Ölçüyü ve tartıyı adaletli yapın. İnsanların mallarına haksızlık etmeyin[7] ve yeryüzünde bozguncular olarak fesat çıkartmayın..."

86- "...Eğer mü'minseniz, Allah'ın size bıraktığı[8] (helal kazanç) sizin için daha hayırlıdır. Ben, sizin üzerinizde bir gözetleyici değilim." (dedi.)

87- (Toplumu Şuayb'e): "Ey Şuayb! Bizim, atalarımızın taptıklarını bırakmamızı yahut mallarımız hakkında istediğimiz gibi davranmayı terk etmemizi; senin namazın mı emrediyor?[9] Oysa gerçekten sen, çok yumuşak huylu, akıllı (bir adam)sın." dediler.[10]

---

[1] Onlar Hz. Lût'un kızlarını değil, pislik yapmak için yakışıklı erkek şeklinde gelen melekleri istiyorlar, ama onların, kendilerinin helâki için gönderilen melekler olduklarını bilmiyorlardı.

[2] Hz. Lût'un bir an için yanındaki melekleri ve Allah'ın gücünü unutup da böyle demesi, onun da bir beşer olduğunu ve o anda ne kadar zor bir durumda bulunduğunu, göstermektedir.

[3] "Damgalanmış", Allah'ın katında damgalanarak istif edilmiş, kime ve nereye isabet edeceği takdir olunmuş, taşlar demektir. Yani böyle olaylara tesadüfen meydana gelmiş bir doğal olay, deyip geçmemelidir. Çünkü hakikatte tesadüf yok, Allah'ın tasarrufu vardır.

[4] Yani bu taşlar, sadece Lût kavmine has olmayıp, her dönemdeki zâlimlere de ulaşabilir.

[5] **Medyen**: Hz. İbrahim (a.s) soyundan gelen Medyen'in neslinden bir kavim olup Şab denizi civarında, onun kurduğu "Medyen" şehrinde yaşamışlardır. Bk. (A'raf: 85-93, Ankebut: 36-38)

[6] Yani bu halde gider, noksan ölçü ve tartı ile haksızlıkta devam ederseniz, elinizdeki hayrı ve bereketi kaybettikten başka; bir de size öyle bir gün gelir ki, azabı hepinizi kuşatır, hiç biriniz kurtulamazsınız.

[7] Âyetin bu bölümü: "…mallarından dolayı insanları hafife almayın…" şeklinde de tercüme edilebilir.

[8] Haram olan şeyleri terk ettikten sonra, Allah'ın size ihsan ettiği temiz ve helâl kazanç, size daha hayırlıdır.

[9] Âyetin bu bölümü: "…senin okudukların mı emrediyor…" şeklinde de tercüme edilebilir. (İbnü Kesir)

[10] Çünkü onlara göre akıllı adam; ancak kendileri gibi düşünen ve davranan insandır.

قَالَ يَا قَوْمِ اَرَاَيْتُمْ اِنْ كُنْتُ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبّ۪ي وَرَزَقَن۪ي
مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًاۜ وَمَٓا اُر۪يدُ اَنْ اُخَالِفَكُمْ اِلٰى مَٓا اَنْهٰيكُمْ
عَنْهُۜ اِنْ اُر۪يدُ اِلَّا الْاِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُۜ وَمَا تَوْف۪يق۪ٓي اِلَّا
بِاللّٰهِۜ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَاِلَيْهِ اُن۪يبُ ﴿٨٨﴾ وَيَا قَوْمِ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ
شِقَاق۪ٓي اَنْ يُص۪يبَكُمْ مِثْلُ مَٓا اَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ اَوْ قَوْمَ
هُودٍ اَوْ قَوْمَ صَالِحٍۜ وَمَا قَوْمُ لُوطٍ مِنْكُمْ بِبَع۪يدٍ ﴿٨٩﴾
وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُٓوا اِلَيْهِۜ اِنَّ رَبّ۪ي رَح۪يمٌ وَدُودٌ
﴿٩٠﴾ قَالُوا يَا شُعَيْبُ مَا نَفْقَهُ كَث۪يرًا مِمَّا تَقُولُ وَاِنَّا
لَنَرٰيكَ ف۪ينَا ضَع۪يفًاۚ وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَۘ وَمَٓا اَنْتَ
عَلَيْنَا بِعَز۪يزٍ ﴿٩١﴾ قَالَ يَا قَوْمِ اَرَهْط۪ٓي اَعَزُّ عَلَيْكُمْ مِنَ
اللّٰهِۜ وَاتَّخَذْتُمُوهُ وَرَٓاءَكُمْ ظِهْرِيًّاۜ اِنَّ رَبّ۪ي بِمَا تَعْمَلُونَ
مُح۪يطٌ ﴿٩٢﴾ وَيَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلٰى مَكَانَتِكُمْ اِنّ۪ي عَامِلٌۜ
سَوْفَ تَعْلَمُونَۙ مَنْ يَأْت۪يهِ عَذَابٌ يُخْز۪يهِ وَمَنْ هُوَ كَاذِبٌۜ
وَارْتَقِبُٓوا اِنّ۪ي مَعَكُمْ رَق۪يبٌ ﴿٩٣﴾ وَلَمَّا جَٓاءَ اَمْرُنَا نَجَّيْنَا
شُعَيْبًا وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَاَخَذَتِ الَّذ۪ينَ
ظَلَمُوا الصَّيْحَةُ فَاَصْبَحُوا ف۪ي دِيَارِهِمْ جَاثِم۪ينَۙ ﴿٩٤﴾

88- (Şuayb): "Ey kavmim! Ya ben, Rabbimden apaçık bir delil üzere isem ya da O, bana kendi katından güzel bir rızık[1] vermişse, buna ne diyeceksiniz? Aslında ben, (Allah'ın) emriyle size yasakladığım şeyleri, kendim de yapmak istemiyorum.[2] Ben, sadece gücüm oranında (sizi) ıslah etmek istiyorum. Benim başarım ancak Allah('ın yardımı) iledir.[3] Ben, (sadece) O'na tevekkül ettim ve O'na yöneldim." dedi.

89- (Ve devamla): "Ey kavmim! Bana karşı olan düşmanlığınız, (sakın) Nûh kavminin ya da Hûd kavminin veya Salih kavminin başlarına gelen felaketlerin aynısını, size de isabet ettirmesin. Üstelik Lût kavmi size pek uzak da değil..."[4]

90- "...Ve Rabbinizden af dileyin; sonra da O'na tevbe edin. Gerçekten benim Rabbim, çok bağışlayandır, çok sevgilidir." dedi.

91- (Kavmi de Şuayb'e): "Ey Şuayb! Biz, senin dediklerinin hiç birini anlamadık,[5] Aslında biz seni içimizde, (söylediklerini yapmaktan) âciz birisi olarak görüyoruz. Eğer senin akrabaların olmasaydı, biz seni taşa tutardık. Zâten senin bize gücün de yetmez."[6] dediler.

---

[1] Yani, kendi hazinesinden bana güzel bir mal veya nübüvvet ve hikmet nasip etmişse?

[2] Yani; Allah'a karşı siz günâha girmeyin de ben gireyim, siz aldatmayın da ben aldatayım, halkın mallarını siz yemeyin de ben yiyeyim, siz istediğiniz gibi eğlenmeyin de ben eğleneyim diye arkanızdan entrika yapmıyorum.

[3] Yani ben, Allah'ın yardımı olmazsa bu işleri kendi başıma başaramam.

[4] Yani; Lût kavminin başına gelenler, zaman olarak size uzak değil, çok yakın zamandadır. Veya kâfirlik ve fesatlık yönüyle, Lût kavmi size çok yakındır.

[5] Çünkü kulak vermiyor, dikkatle dinlemiyor ve vahye önem vermiyorlardı. Daha doğrusu açık olan bu sözlere, inanmak istemiyorlardı.

[6] Âyetin bu bölümü: "...senin bizim yanımızda hiçbir üstünlüğün yoktur..." şeklinde de tercüme edilebilir.

92- (Şuayb): "Ey kavmim! Sizin yanınızda benim akrabalarım, Allah'tan daha mı üstündür de (beni öldürmekten,) çekindiniz.[7] Şüphesiz benim Rabbim, yaptıklarınızı (ve yapacaklarınızı ilmiyle) kuşatandır."[8] dedi.

93- (Ve devamla): "Ey kavmim! Siz ne yaparsanız yapın; kesinlikle, ben de (görevimi) yapacağım. Pek yakında, rezil edici azabın kime geleceğini ve esas yalancının kim olduğunu, anlayacaksınız. Siz bekleye durun, ben de sizinle birlikte bekleyeceğim." (dedi.)

94- (Helâk) emrimiz gelince, tarafımızdan bir rahmetle Şuayb'ı ve onunla birlikte îman edenleri kurtardık ve o zâlimleri korkunç bir ses yakaladı ve onlar yurtlarında yere yüzüstü çakılarak, helâk oldular.

---

[7] Âyetin bu bölümü: "...Allah'a sırt çevirip, O'nu unuttunuz..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[8] Yani, her ne yapacaksanız onu kesinlikle, bilir.

كَاَنْ لَمْ يَغْنَوْا فٖيهَا اَلَا بُعْدًا لِمَدْيَنَ كَمَا بَعِدَتْ ثَمُودُ ﴿٩٥﴾
وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰى بِاٰيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبٖينٍ ﴿٩٦﴾ اِلٰى فِرْعَوْنَ
وَمَلَا۬ئِهٖ فَاتَّبَعُوا اَمْرَ فِرْعَوْنَ وَمَا اَمْرُ فِرْعَوْنَ بِرَشٖيدٍ ﴿٩٧﴾
يَقْدُمُ قَوْمَهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فَاَوْرَدَهُمُ النَّارَ وَبِئْسَ الْوِرْدُ الْمَوْرُودُ
﴿٩٨﴾ وَاُتْبِعُوا فٖى هٰذِهٖ لَعْنَةً وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ بِئْسَ الرِّفْدُ الْمَرْفُودُ
﴿٩٩﴾ ذٰلِكَ مِنْ اَنْبَاۤءِ الْقُرٰى نَقُصُّهُ عَلَيْكَ مِنْهَا قَاۤئِمٌ وَحَصٖيدٌ
﴿١٠٠﴾ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلٰكِنْ ظَلَمُوا اَنْفُسَهُمْ فَمَا اَغْنَتْ عَنْهُمْ
اٰلِهَتُهُمُ الَّتٖى يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ شَیْءٍ لَمَّا جَاۤءَ اَمْرُ
رَبِّكَ وَمَا زَادُوهُمْ غَيْرَ تَتْبٖيبٍ ﴿١٠١﴾ وَكَذٰلِكَ اَخْذُ رَبِّكَ اِذَا
اَخَذَ الْقُرٰى وَهِیَ ظَالِمَةٌ اِنَّ اَخْذَهُ اَلٖيمٌ شَدٖيدٌ ﴿١٠٢﴾ اِنَّ فٖى
ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِمَنْ خَافَ عَذَابَ الْاٰخِرَةِ ذٰلِكَ يَوْمٌ مَجْمُوعٌ
لَهُ النَّاسُ وَذٰلِكَ يَوْمٌ مَشْهُودٌ ﴿١٠٣﴾ وَمَا نُؤَخِّرُهُ اِلَّا لِاَجَلٍ
مَعْدُودٍ ﴿١٠٤﴾ يَوْمَ يَاْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ اِلَّا بِاِذْنِهٖ فَمِنْهُمْ
شَقِیٌّ وَسَعٖيدٌ ﴿١٠٥﴾ فَاَمَّا الَّذٖينَ شَقُوا فَفِى النَّارِ لَهُمْ فٖيهَا
زَفٖيرٌ وَشَهٖيقٌ ﴿١٠٦﴾ خَالِدٖينَ فٖيهَا مَا دَامَتِ السَّمٰوَاتُ
وَالْاَرْضُ اِلَّا مَا شَاۤءَ رَبُّكَ اِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِمَا يُرٖيدُ ﴿١٠٧﴾

95- Sanki onlar orada hiç yaşamamışlar gibi oldu. Bakın işte, Semûd (kavmi nasıl) defolup gittiyse, Medyen (halkı da öylece) defoldu gitti.

96- Yemin olsun, Mûsa'yı (da) âyetlerimizle[1] ve apaçık bir mûcizeyle[2] gönderdik.

97- Firavun'a ve Firavun'un (kanunlarıyla koyduğu) emirlere uyan, ileri gelenlerine. Oysa Firavun'un emirleri[3], kesinlikle doğru değildi.

98- O (Firavun), kıyamet günü kavminin önüne düşer ve onları cehenneme götürür. (En sonunda) vardıkları yer (olan cehennem), ne kötü bir yerdir.[4]

99- Onlar, bu (dünyada) da kıyamet gününde de lânete tabi tutulurlar. (Bunlara) bahşiş (olarak verilen lânet), ne kötü bir bahşiştir.[5]

100- (Ey Muhammed!) Sana bu anlattıklarımız; kimi ayakta kalmış, kimi de yok olup gitmiş, (geçmiş) medeniyetlerin haberleridir.

101- Biz onlara zulmetmedik, ancak onlar, kendi kendilerine zulmettiler. Rabbinin emri gelince; Allah'ı bırakıp taptıkları ilâhları onlara hiç bir fayda sağlayamadı, hatta belâya uğramalarını arttırmaktan başka bir işe de yaramadı.

102- O zâlim memleketleri,[6] Rabbin yakalarsa, işte böyle yakalar. Gerçekten O'nun yakalaması, pek acıklı ve çok şiddetlidir.

103- İşte bütün bunlarda, âhiret azabından korkanlar için, kesinlikle ibret(ler) vardır. O, hem bütün insanların toplanacağı bir gündür ve hem de (herkesin yaptıklarıyla) yüzleştirileceği bir gündür.

104- Ancak Biz onu, sadece belirli bir süreye kadar erteliyoruz.

105- O (kıyamet) günü gelince;[7] O'nun izni olmaksızın, kimse konuşamaz.[8] Artık (o gün) o (insanların) kimisi sefil, kimisi de bahtiyardır.

106- Sefillere gelince, onlar cehennemdedirler. Onlar, orada içlerini çekerek hıçkıra hıçkıra ağlayacaklardır.[9]

107- Onlar, Rabbinin dilemesi dışında[10] gökler ve yer devam ettiği müddetçe[11], orada sürekli kalacaklardır. Şüphesiz Rabbin, dilediği her şeyi yapar.

---

[1] Buradaki âyetlerden maksat, Tevrât değil A'raf ve Neml sûresinde bahsedilen dokuz mûcizedir. Bunlar da; değneğinin yılana dönmesi, elinin beyazlaşması, tûfân, çekirge, haşere, kurbağa, mal ve can noksanlığı, suların kan olması ve denizin yarılmasıdır. Konu ile ilgili olarak Bk. (A'raf:133, İsrâ:101, Neml:12, Mü'min:23-24)

[2] Apaçık mûcize ise; âsâ ve yed-i beyzâ'dır.

[3] (اَمْرُ) kelimesi cins isim olduğu için çoğul olarak tercüme edilmiştir.

[4] **Vird:** Getirilen su, suya gelen topluluk, su hissesi demektir. Burada cehenneme vird denilmesi gâyet beliğ bir istiâredir.

[5] **Rifd:** bağışta bulunmak, eğerin altına keçe koymak, yardım etmek demektir. Burada, rifd kelimesinin lânet anlamında kullanılması gâyet beliğ bir istiâredir.

[6] Burada; "zikr'ül mahal iradet'ül hal" yoluyla mecâz vardır. Yani memleketlerin söylenmesine rağmen kastedilen, o ülkelerin halklarıdır. Buna göre âyet "O halkı zâlim olan memleketleri" şeklinde anlaşılmalıdır.

[7] (يَوْمَ يَاْتِ) ibaresi (يَوْمَ يَاْتِ يَوْمُ الْقِيَامَةِ) takdirindedir ve "kıyamet günü geldiği gün" demektir.

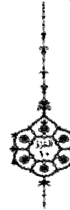
[8] Konuyla ilgili olarak Bk. (Nebe': 38)

[9] Âyetin bu bölümü için tevriye düşünülürse meâli: "...Onlar orada eşekler gibi anırarak bağrışacaklardır..." şeklinde anlaşılabilir. Çünkü: eşeğin anırmasının başlangıcına zefîr, sonuna şehîk denilir.

[10] Yani eğer; Rabbin dilerse cehennemde ebedî kalmayanlar veya daha başka şekilde azap edilecek olanlar bulunabilir. Buradan kâfirlerin cehennemden çıkabileceklerini anlamak doğru değildir. Bu ifâdeler Allah'ın gücünün sınırsızlığına işaret etmektedir. Zîrâ Allah, verdiği sözden asla caymaz.

[11] Buradaki gökler ve yerden maksat, "Yerin başka bir yere, göklerin de (başka göklere) dönüştürüldüğü gün" (İbrahim: 48) âyetine göre; âhiretin gökleri ve yeri demektir. Bu gökler ve yer de aynen âhiret gibi sonsuz olacaktır.

وَاَمَّا الَّذٖينَ سُعِدُوا فَفِى الْجَنَّةِ خَالِدٖينَ فٖيهَا مَا دَامَتِ
السَّمٰوَاتُ وَ الْاَرْضُ اِلَّا مَا شَٓاءَ رَبُّكَۜ عَطَٓاءً غَيْرَ مَجْذُوذٍ
(١٠٨) فَلَا تَكُ فٖى مِرْيَةٍ مِمَّا يَعْبُدُ هٰٓؤُلَٓاءِۜ مَا يَعْبُدُونَ اِلَّا
كَمَا يَعْبُدُ اٰبَٓاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُۜ وَاِنَّا لَمُوَفُّوهُمْ نَصٖيبَهُمْ غَيْرَ
مَنْقُوصٍ (١٠٩) وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتُلِفَ فٖيهِۜ وَلَوْ
لَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَقُضِىَ بَيْنَهُمْۜ وَاِنَّهُمْ لَفٖى شَكٍّ
مِنْهُ مُرٖيبٍ (١١٠) وَاِنَّ كُلًّا لَمَّا لَيُوَفِّيَنَّهُمْ رَبُّكَ اَعْمَالَهُمْۜ
اِنَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ خَبٖيرٌ (١١١) فَاسْتَقِمْ كَمَا اُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ
مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْاۜ اِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصٖيرٌ (١١٢) وَلَا تَرْكَنُوا
اِلَى الَّذٖينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُۙ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ
مِنْ اَوْلِيَٓاءَ ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ (١١٣) وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ طَرَفَىِ النَّهَارِ
وَزُلَفًا مِنَ الَّيْلِۜ اِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّـَٔاتِۜ ذٰلِكَ ذِكْرٰى
لِلذَّاكِرٖينَ (١١٤) وَاصْبِرْ فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يُضٖيعُ اَجْرَ الْمُحْسِنٖينَ
(١١٥) فَلَوْ لَا كَانَ مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ اُولُوا بَقِيَّةٍ يَنْهَوْنَ
عَنِ الْفَسَادِ فِى الْاَرْضِ اِلَّا قَلٖيلًا مِمَّنْ اَنْجَيْنَا مِنْهُمْ
وَاتَّبَعَ الَّذٖينَ ظَلَمُوا مَٓا اُتْرِفُوا فٖيهِ وَكَانُوا مُجْرِمٖينَ (١١٦)

108- Bahtiyar olanlara gelince, artık onlar cennettedirler. (Onlar) Rabbinin dilemesi dışında, gökler ve yer devam ettiği müddetçe[1], ardı arkası kesilmeyen bir ihsan olarak, orada ebedî kalacaklardır.

109- Onların taptıkları şeyler(in boş şeyler olduğu) hakkında, hiç şüphen olmasın. Çünkü onlar da daha önceki ataları nasıl ibâdet ediyorsa, aynen öyle ibâdet ediyorlar. Şüphesiz Biz, onlara hak ettiklerinin karşılığını, kesinlikle eksiksiz olarak vereceğiz.[2]

110- Yemin olsun ki Biz, Mûsa'ya kitabı verdik, fakat bu kitap hakkında da görüş ayrılığına düşüldü. Eğer Rabbinin önceden verilmiş bir sözü[3] olmasaydı, onların hesabı (dünyada) görülürdü. Onlar, (şimdi) bu (Kur'an)dan da çok ciddî bir şüphe içerisindeler.[4]

111- Şüphesiz Rabbin, onların tamamına (yaptıklarının) karşılığını eksiksiz olarak verecektir. Çünkü O, onların yaptıklarından kesinlikle haberdardır.

112- (Ey Muhammed!) Sen, seninle birlikte tevbe (edip îman) edenlerle beraber, Allah'ın koyduğu sınırları aşmadan, emrolunduğun gibi dosdoğru ol.[5] Çünkü O, yaptıklarınızı hakkıyla görendir.

113- (Ey îman edenler!) Sakın zâlimlere meyletmeyin,[6] (eğer onlara meylederseniz) cehennem ateşi, size dokunur. (Unutmayın ki) sizin, Allah'tan başka dostlarınız olmadığına göre sonra (O'ndan da) yardım göremezsiniz.[7]

114- Gündüzün iki tarafında (öğle ve ikindi vakitlerinde) ve gecenin bölümlerinde[8] (akşam, yatsı ve sabah vakitlerinde) namazı, hakkını vererek kıl. Çünkü iyilikler,[9] kötülükleri[10] giderir. İşte bu, öğüt alanlara bir hatırlatmadır.

115- Ve sabret. Gerçekten Allah, iyilik yapanların mükâfatını asla boşa götürmez.

116- Sizden önceki toplumlardan yeryüzünde bozgunculuğu önleyecek fazilet sahibi kişiler, bulunsa olmaz mıydı? (Ama öyle olmadı) onlardan Bizim kurtardığımız pek azı dışında, zâlimlerin tamamı, şımardılar ve günâhkâr oldular.

---

[1] Yukarıdaki cehennem için yapılan izahlar, cennet için de aynen geçerlidir.

[2] Yani, onların hakkını da avucuna vereceğiz. Böylece belâlarını bulacaklar.

[3] Cezâ ve mükâfatın âhirette olacağına dâir.

[4] Yani sûrenin başında 13. âyette geçtiği gibi "O (Kur'an'ı) kendisi uydurdu" diye, iftiraya başladılar.

[5] Yani 12. âyette geçtiği üzere vahyolunan emir, ne kadar ağır olursa olsun tebliğini de uygulamasını da hiç bir sıkıntı karşısında terk etme. Emrolunduğun gibi dosdoğru olmaya, seninle birlikte îman edenlerle beraber, devam et. İbn-i Abbas: "Kur'an'ın tamamında Rasûlüllah (s.a.)'e bu âyetten daha şiddetli bir âyet nâzil olmamıştır. Ve onun içindir ki Rasûlüllah (s.a.): 'Hûd sûresi beni kocalttı' buyurmuştur." Konuyla ilgili olarak, Bk. (Şura: 42 ve Elmalılı: Sh.2829)

[6] Onlara uymak bir tarafa, onlara meyil bile etmeyin, şirin görünmeye çalışmayın, yaptıkları zulümler karşısında sessiz kalmayın...

[7] Ortada kalakalırsınız. Cehenneme girmekten kendinizi kurtaramazsınız.

[8] (زُلَفٌ) kelimesi, (زُلْفَةٌ) kelimesinin çoğuludur ve Arapçada çoğulun en az, üç olması gerekir. Bu sebeple de gece namazları akşam, yatsı ve sabah olmak üzere üç vakittir.

[9] Beş vakit namaz, yapılan tüm ibâdetler ve Allah'ın yapılmasını emrettiği tüm davranışlar.

[10] Yani küçük günâhlar, hatalar.

وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرٰى بِظُلْمٍ وَاَهْلُهَا مُصْلِحُونَ
﴿١١٧﴾ وَلَوْ شَٓاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ اُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ
مُخْتَلِفِينَۙ ﴿١١٨﴾ اِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَۜ وَلِذٰلِكَ خَلَقَهُمْۜ وَتَمَّتْ
كَلِمَةُ رَبِّكَ لَاَمْلَئَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِينَ ﴿١١٩﴾
وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ اَنْبَٓاءِ الرُّسُلِ مَا نُثَبِّتُ بِهٖ فُؤَادَكَۚ
وَجَٓاءَكَ فِي هٰذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرٰى لِلْمُؤْمِنِينَ
﴿١٢٠﴾ وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ اعْمَلُوا عَلٰى مَكَانَتِكُمْۜ
اِنَّا عَامِلُونَۙ ﴿١٢١﴾ وَانْتَظِرُواۚ اِنَّا مُنْتَظِرُونَ ﴿١٢٢﴾ وَلِلّٰهِ
غَيْبُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاِلَيْهِ يُرْجَعُ الْاَمْرُ كُلُّهُ فَاعْبُدْهُ
وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِۜ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٢٣﴾

سُورَةُ يُوسُفَ (مَكِّيَّة)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

الٓرٰ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ الْمُب۪ينِ ﴿١﴾ اِنَّٓا اَنْزَلْنَاهُ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢﴾ نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ اَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَٓا
اَوْحَيْنَٓا اِلَيْكَ هٰذَا الْقُرْاٰنَۗ وَاِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهٖ لَمِنَ الْغَافِل۪ينَ ﴿٣﴾

117- Senin Rabbin, halkı hak yolda olan kimseler iken o ülkeleri, sadece zulüm olsun diye kesinlikle helâk etmez.

118- Eğer Rabbin dileseydi, kesinlikle insanları tek bir ümmet kılardı.[1] (Buna rağmen) onlar, anlaşmazlığı hâlâ sürdürüp duruyorlar.

119- (Ancak) Rabbinin rahmet ettikleri (bunun) dışındadır ve (zâten Allah,) onları bunun için yaratmıştır. Böylece Rabbinin: "cehennemi cinler ve insanlarla tamamen dolduracağım," sözü gerçekleşmiştir.

120- (Ey Muhammed!): Biz, sana Peygamberlerin haberlerinden -kalbini kendisiyle sağlamlaştıracak- doğru haberler aktarıyoruz. Bu (Kur'an'da) sana mutlak doğrular, mü'minlere bir öğüt ve hatırlatma gelmiştir.

121- İnanmayanlara: "siz yerinizde (sayarak, ne yapacaksanız) yapın! Biz de (yapacağımızı) kesinlikle yapacağız..."

122- "...Siz bekleyin (bakalım), biz de bekleyip göreceğiz." de.

123- Göklerin ve yerin ğayb (bilgileri) Allah'a aittir. Bütün işler (sonunda) O'na döndürülür; öyleyse sen, sadece O'na kulluk ve tevekkül et. Senin Rabbin, yaptıklarınızdan asla habersiz değildir.

53- YÛSUF SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Elif, Lâm, Râ. İşte bunlar, (hakkı bâtıldan) ayırt edici[2] Kitap'ın âyetleridir.

2- Gerçekten Biz onu, anlayasınız diye Arapça[3] bir Kur'an olarak indirdik.

3- Biz, bu Kur'an'ı sana vahyederek[4] daha önce hakkında hiçbir şey bilmediğin en güzel kıssayı,[5] anlatıyoruz.

---

[1] Demek ki, Allah hepsinin bir ümmet olmasını dilememiş, insanların geneline tevhidi emretmekle beraber ihtilâfa imkân bırakmış, onlar da çeşitli zevkler ve iradelerle Hakk'a muhalefet edip duruyorlar. Eğer Allah hepsinin bir ümmet olmasını dileseydi o zaman irade ortadan kalkardı.

[2] **Mübîn**: (بان)'den etken sıfat fiildir. Açık, kendisini açıklamaya kendisi kâfi gelen demektir, açıklayıcı, ayırt edici, lisanı gâyet güzel, muradını yerine göre dilediği gibi anlatan anlamlarına gelir.

[3] **Arabî**: Arab veya arap diyarının diline ait demektir.

[4] Bu sûrenin indiriliş sebebi:
a- Yahûdî âlimlerinin, Mekkeli müşriklerin reislerine "Muhammed'e İsrâil oğullarının Mısır'a gidiş sebebini sorun bakalım ne diyecek" diye telkin etmeleri ve onların da sormalarıdır. **b-** Muhammed b. İshak'a göre; Allah bu sûrede, Rasûlüllah'a kavminin yaptığı ezâlar üzerine, Hz. Yûsuf'a kardeşlerinin yaptığı haset ve eziyetlere karşılık Allah'ın ikram ve ihsanını anlatarak Peygamberini teselli etmiştir.

[5] Âyetin bu bölümü, "kıssaların en güzelini" diye de tercüme edilebilir. Kıssa kelimesinin hikâye ile tercüme edilmemesinin sebebi hikâyenin; "olmuş veya olması muhtemel olaylar," kıssa'nın ise; "yaşanmış olayların aktarılması" demek olduğundan dolayıdır. Yani Yûsuf kıssası, hikâye değildir.

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَٓا اَبَتِ اِنِّى رَاَيْتُ اَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا
وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ رَاَيْتُهُمْ لِى سَاجِدِينَ (4) قَالَ يَا بُنَىَّ
لَا تَقْصُصْ رُءْيَاكَ عَلٰٓى اِخْوَتِكَ فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًاۜ اِنَّ
الشَّيْطَانَ لِلْاِنْسَانِ عَدُوٌّ مُبِينٌ (5) وَكَذٰلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ
وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْاَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلٰٓى
اٰلِ يَعْقُوبَ كَمَٓا اَتَمَّهَا عَلٰٓى اَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ اِبْرٰهِيمَ وَاِسْحٰقَۜ
اِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ (6) لَقَدْ كَانَ فِى يُوسُفَ وَاِخْوَتِهِٓ
اٰيَاتٌ لِلسَّٓائِلِينَ (7) اِذْ قَالُوا لَيُوسُفُ وَاَخُوهُ اَحَبُّ اِلٰٓى
اَبِينَا مِنَّا وَنَحْنُ عُصْبَةٌۜ اِنَّ اَبَانَا لَفِى ضَلَالٍ مُبِينٍ (8) اقْتُلُوا
يُوسُفَ اَوِ اطْرَحُوهُ اَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ اَبِيكُمْ وَتَكُونُوا
مِنْ بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ (9) قَالَ قَٓائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا
يُوسُفَ وَاَلْقُوهُ فِى غَيَابَتِ الْجُبِّ يَلْتَقِطْهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ اِنْ
كُنْتُمْ فَاعِلِينَ (10) قَالُوا يَٓا اَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلٰى يُوسُفَ
وَاِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ (11) اَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعْ وَيَلْعَبْ
وَ اِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ (12) قَالَ اِنِّى لَيَحْزُنُنِٓى اَنْ تَذْهَبُوا
بِهِ وَاَخَافُ اَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَاَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ (13)

4- Yûsuf babasına: "Ey Babacığım, gerçekten ben (rüyamda[1]) on bir yıldızla[2], güneşi ve ayı[3] gördüm. (Bir de) onların bana secde ettiklerini[4] gördüm." deyince;

5- (Babası Yâkûb da): "Ey Yavrucuğum! Rüyanı kardeşlerine (sakın) anlatma, yoksa onlar, sana hemen bir tuzak kurarlar. Çünkü şeytan, insan için apaçık bir düşmandır."

6- "(Rüyanda gördüğün) gibi, Rabbin seni seçkin kılacak, sana olayların açıklanmasına dâir (ilimler) öğretecek ve daha önce ataların İbrahim ve İshak'a nîmetini (Peygamberlik vererek) tamamladığı gibi, sana da Yâkûb ailesine de nîmetini, (sana Peygamberlik vererek) tamamlayacaktır. Şüphesiz Rabbin, her şeyi bilen, hüküm ve hikmet sahibidir." dedi.

7- Yûsuf ve kardeşlerinin (kıssalarında) isteyenler için ibretler[5] vardır.

8- (Yûsuf'un kardeşleri): "Yemin olsun ki Yûsuf ve kardeşi[6] babamıza bizden daha sevgilidir. Oysaki biz, daha çoğuz[7] ve gerçekten babamız, tam bir hata içerisindedir." dediler.

9- (İçlerinden biri): "Yûsuf'u öldürün veya onu bir yere bırakın ki, babanız sadece sizi sevsin. Sonra da (tevbe eder) salih bir topluluk olursunuz."[8] dedi.

10- İçlerinden (başka) bir sözcü: "Eğer (Yûsuf'a bir şey) yapmak istiyorsanız, Yûsuf'u öldürmeyip, bir yolcu kafilesinin alıp götürmesi için, onu bir kuyunun dibine bırakın."[9] dedi.

11- (Aralarında bu karara vardıktan sonra) "Ey Babamız! Biz Yûsuf'un iyiliğini istediğimiz halde, sen onu niçin bize emanet etmeye güvenmiyorsun." dediler.

12-13- "Sen onu yarın bizimle gönder, gönlünce yesin-içsin, oynasın. Biz onu, kesinlikle koruruz." (dediler. Yâkûb): "Ben gerçekten onu götürmenize dayanamam,[10] (ayrıca) sizin haberiniz yokken onu bir kurdun yemesinden de korkarım." dedi.[11]

---

1 Peygamberlerin rüyası vahiydir.

2 Yahûdîler, Peygamberimize bu on bir yıldızın isimlerini sorarlar. Cebrâil de vahiyle bildirince, Peygamber (a.s) isimlerini sayar, bunun üzerine Yahûdîler: "Muhammed doğru söyledi." derler. (İbnü Kesîr, Taberî)

3 Müfessirler, "on bir yıldız Hz. Yûsuf'un kardeşleri, ay ve güneş de babası ve annesi'dir" demişlerdir.

4 Burada (سَاجِدِينَ) kelimesinin akıllılar için kullanılan bir kelime olmasından dolayı yıldız, güneş ve ayın gerçek anlamında değil de mecâzî anlamda kullanıldığı net olarak anlaşılmaktadır. Ayrıca âyetin bu bölümü, "benim için Allah'a secde ettiklerini gördüm." şeklinde de tercüme edilebilir.

5 Yani, İsrâil Oğullarının Mısır'a niçin gittiklerini soranlara, ibret almak isteyenlere, Mekke müşriklerine ve onlara telkinlerde bulunan Yahûdî bilginlerine, Muhammed (a.s)'ın Peygamberliğini anlatacak alâmetler vardır.

6 Hepsi kardeş oldukları halde, "Yûsuf'un kardeşi" demelerinden; bu on bir kardeşin analarının ayrı olduğu anlaşılmaktadır. Hz. Yûsuf'u ve öz kardeşi Bünyamin'i kendi kardeşlerinden saymayarak aralarında böyle konuşmuşlardır.

7 **Usbe** (عُصْبَةٌ): Sıkı, birbirine bağlı, on-on beş kişiden oluşan insan topluluğu demektir. Yûsuf (a.s)'ın kardeşleri, "Oysaki biz, daha çoğuz..." sözleriyle çoğunluğun daha haklı ve doğru olduğu yanlışlığını, ta o zaman yapmışlardı.

8 "Sonra da (tevbe eder) salih bir topluluk olursunuz." diyerek; Allah'ı kandıracaklarını zannediyorlardı. Tıpkı, "gençliğimizde her türlü yanlışlığı yapar, yaşlanınca ibâdete başlar ve âhiretimizi kurtarırız." diyenler gibi...

9 Âyetin bu bölümü, "içlerinden biri: Yûsuf'u öldürmeyin, onu bir kuyunun dibine bırakın. Böyle yaparsanız yolcu kafilelerinden onu bulup alan olur, dedi." diye de tercüme edilebilir.

10 Âyetin bu bölümü, "Ben gerçekten, o'nun ayrılığına dayanamam." diye tercüme edilebilir.

11 Hz. Yâkûb, böyle söyleyerek; onların Hz. Yûsuf'u kuyuya attıktan sonra uyduracakları bahaneyi, akıllarına sokmuş oldu.

قَالُوا لَئِنْ اَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ اِنَّٓا اِذًا لَخَاسِرُونَ
﴿١٤﴾ فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهٖ وَاَجْمَعُٓوا اَنْ يَجْعَلُوهُ فٖى غَيَابَتِ
الْجُبِّۚ وَاَوْحَيْنَٓا اِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِاَمْرِهِمْ هٰذَا وَهُمْ لَا
يَشْعُرُونَ ﴿١٥﴾ وَجَٓاؤُٓ اَبَاهُمْ عِشَٓاءً يَبْكُونَۜ ﴿١٦﴾ قَالُوا
يَٓا اَبَانَٓا اِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا
فَاَكَلَهُ الذِّئْبُۚ وَمَٓا اَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقٖينَ
﴿١٧﴾ وَجَٓاؤُ عَلٰى قَمٖيصِهٖ بِدَمٍ كَذِبٍۜ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ
لَكُمْ اَنْفُسُكُمْ اَمْرًاۜ فَصَبْرٌ جَمٖيلٌۜ وَاللّٰهُ الْمُسْتَعَانُ
عَلٰى مَا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾ وَجَٓاءَتْ سَيَّارَةٌ فَاَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ
فَاَدْلٰى دَلْوَهُۜ قَالَ يَا بُشْرٰى هٰذَا غُلَامٌۜ وَاَسَرُّوهُ بِضَاعَةًۜ
وَاللّٰهُ عَلٖيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾ وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ
مَعْدُودَةٍۚ وَكَانُوا فٖيهِ مِنَ الزَّاهِدٖينَ ﴿٢٠﴾ وَقَالَ الَّذٖى
اشْتَرٰيهُ مِنْ مِصْرَ لِامْرَاَتِهٖٓ اَكْرِمٖى مَثْوٰيهُ عَسٰٓى اَنْ يَنْفَعَنَٓا
اَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًاۜ وَكَذٰلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِى الْاَرْضِ
وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَاْوٖيلِ الْاَحَادٖيثِۜ وَاللّٰهُ غَالِبٌ عَلٰٓى اَمْرِهٖ
وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢١﴾

14- (Hz. Yûsuf'un kardeşleri): "Gerçekten, biz, bu kadar büyük bir toplulukken onu kurt yerse, işte esas o zaman, tamamen beceriksiz kimseleriz, demektir." dediler.

15- (Kardeşleri,) onu götürüp kuyunun dibine atmaya karar verdikleri zaman, Biz de (Yûsuf'a): "sen, onlara bu yaptıklarını hiç beklemedikleri bir sırada mutlaka haber vereceksin." diye vahyettik.

16- (Kardeşleri,) akşam sonu[1] babalarına ağlayarak geldiler.

17- Ve: "Ey Babamız! Biz (kendi aramızda) yarışmaya gidince, Yûsuf'u da eşyalarımızın yanında bırakmıştık. O esnada onu bir kurt yemiş. Ama biz doğruyu söylesek bile zâten sen bize inanmazsın."[2] dediler.

[1] Yatsı vakti…

[2] "…biz doğruyu söylesek bile sen bize inanmazsın" demekle; zâten doğruyu söylemediklerini ve babalarının yanında güvenilirliklerinin olmadığını, baştan ifâde ettiler.

18- Ve (Yûsuf'un) gömleğinin üzerine, yalandan bir kan (sürerek) getirdiler. (Hz. Yâkûb): "Hayır, tam tersine nefisleriniz sizi (aldatarak), kötü bir işi güzel gösterdi, artık (bana düşen) güzel bir sabırdır, sizin bu yaptıklarınıza karşı yardım istenecek olan da sadece Allah'tır." dedi.

19- (Bir süre sonra kuyunun civarına) bir kervan geldi ve sucularını (kuyuya) gönderdiler. O da kovasını (kuyuya) sarkıtınca: "Hey! Müjde! Bu(rada) bir çocuk (var)." dedi. Ve onu bir ticaret malı olarak esir aldılar. Oysa Allah, onların (ne) yapacaklarını çok iyi biliyordu.

20- Onlar, Yûsuf'u önemsemedikleri için ucuz bir fiyatla, birkaç dirheme sattılar.

21- Mısır'da onu satın alan kişi, karısına: "(Bu çocuğa) iyi bak, belki bize bir yararı dokunur, belki de onu evlât ediniriz." dedi. Böylece Biz, Yûsuf'u, kendisine olayların açıklanmasına dâir (ilimler) öğretelim[3] diye, oraya yerleştirdik. Allah, ne yapacağını çok iyi bilir, fakat insanların çoğu bunu bilmezler.

[3] Âyetin bu bölümü, "Yûsuf'u oraya, kendisine rüya yorumuna dâir ilimler öğretelim diye yerleştirdik…" şeklinde de tercüme edilebilir.

22- Olgunluk çağına erişince, kendisine hâkimiyet ve vahiy ilmi verdik. İşte Biz, iyilik yapanları[1] böyle ödüllendiririz.

23- Onun evinde kalmakta olduğu kadın, ona meyletti[2] ve kapıları sımsıkı kapatarak: "Haydi beri gel!" dedi. (Bunun üzerine Yûsuf da): "Bana (lütfuyla) en güzel şekilde yardım eden Rabbim olan Allah'a sığınırım, çünkü zâlimler asla kurtuluşa eremez."[3] diye cevap verdi.

24- Gerçekten kadın, onu arzulamıştı. Eğer Rabbinin (zinayı yasaklayan) hükümlerini göz ardı etseydi (Yûsuf) da o (kadını) arzulamıştı.[4] Böylece onu kötülük ve fuhuştan biz koruduk, çünkü o, seçilmiş[5] kullarımızdandı.

25- İkisi birden kapıya doğru koştular. Kadın onun gömleğini arka tarafından (çekip) uzunlamasına yırttı. Kapının yanında kadının kocasıyla karşılaştıklarında, (kadın kocasına): "Senin karına kötülük yapmak isteyenin cezâsı, hapse atılmaktan veya çok ağır bir işkenceden başka ne olabilir." dedi.

---

[1] **Muhsin**: İyilik yapan, güzel hareket eden, her ne kadar Allah'ı görmese de Allah'ın kendisini gördüğünü hiç aklından çıkarmadan Allah'ın iyi dediği şeyleri yapan kişi demektir. Çünkü Allah'ın iyi olarak belirlediği şeyler dışında mutlak iyi yoktur. Diğer iyiler göreceli iyilerdir.

[2] (رَاوَدَ) fiilinin sözlük anlamı, "aldatmak, tuzağa düşürmek, zina teklif etmek, yaltaklanmak ve meyletmek" demektir.

[3] Âyetin bu bölümü; "...Allah'a sığınırım! Muhakkak ki, (kocan), benim efendimdir. O bana çok güzel baktı. Doğrusu zâlimler asla kurtuluşa eremez" şeklinde de tercüme edilebilir. Ancak yukarıdaki tercüme; bir Peygamberin, Allah adına değil de, efendisinin iyi davranmasından dolayı kötülükten kaçmasının, doğru olmayacağından dolayı, tercih edilmiştir.

[4] Yûsuf (a.s), kadına meyletmedi ama bu, onun erkeklik hissinin eksikliğinden zannedilmemeli. Öyle olsaydı Yûsuf (a.s)'ın iffetinin bir manası olmazdı. Bu başka bir sebepten değil, tamamen Allah'a olan saygısındandı. Eğer bu iş helâl olsaydı o da azmetmiş gitmişti. Ama o, bir Peygamberdi ve Allah, onu bu konudaki hükmünü bildirerek korumuştu. Âyetin (وَهَمَّ بِهَا) bölümünü Suyûti; "o kadını kovmaya, dövmeye yöneldi" diye izah etmiştir.

[5] **Muhlas**: Sırf Allah'a itaat için seçilmiş, lekesiz anlamına gelir. Bu kelime bazı kıraatlerde muhlis diye de okunur. **Muhlis** ise; dini yalnız Allah'a has kılan, ihlâslı demektir.

وَلَمَّا بَلَغَ اَشُدَّهُ اٰتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذٰلِكَ نَجْزِى
الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٢﴾ وَرَاوَدَتْهُ الَّتِى هُوَ فِى بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ
وَغَلَّقَتِ الْاَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ مَعَاذَ اللّٰهِ اِنَّهُ
رَبِّى اَحْسَنَ مَثْوَاىَ اِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَلَقَدْ هَمَّتْ
بِهِ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا اَنْ رَاٰ بُرْهَانَ رَبِّهِ كَذٰلِكَ لِنَصْرِفَ عَنْهُ
السُّوٓءَ وَالْفَحْشَاءَ اِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ ﴿٢٤﴾ وَاسْتَبَقَا
الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ وَاَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَى الْبَابِ
قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ اَرَادَ بِاَهْلِكَ سُوٓءًا اِلَّا اَنْ يُسْجَنَ اَوْ
عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٢٥﴾ قَالَ هِىَ رَاوَدَتْنِى عَنْ نَفْسِى وَشَهِدَ شَاهِدٌ
مِنْ اَهْلِهَا اِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ
مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٦﴾ وَاِنْ كَانَ قَمِيصُهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ
وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٧﴾ فَلَمَّا رَاٰ قَمِيصَهُ قُدَّ مِنْ دُبُرٍ قَالَ
اِنَّهُ مِنْ كَيْدِكُنَّ اِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ يُوسُفُ اَعْرِضْ
عَنْ هٰذَا وَاسْتَغْفِرِى لِذَنْبِكِ اِنَّكِ كُنْتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ
﴿٢٩﴾ وَقَالَ نِسْوَةٌ فِى الْمَدِينَةِ امْرَاَتُ الْعَزِيزِ تُرَاوِدُ فَتٰيهَا
عَنْ نَفْسِهِ قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا اِنَّا لَنَرٰيهَا فِى ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣٠﴾

26- (Bunun üzerine Yûsuf): "Esas o bana meyletti." dedi. (Bu esnada) kadının yakınlarından[6] birisi: "(Bakın,) eğer onun gömleği, ön tarafından yırtılmışsa kadın doğru söylemiş, erkek yalan söylemiştir,

27- Yok, eğer onun gömleği arka tarafından yırtılmışsa, kadın yalan söylemiş, erkek doğru söylemiştir." şeklinde kanaat belirtti.

28- (Kadının kocası,) onun gömleğinin arka tarafından yırtıldığını görünce: "Doğrusu bu, siz (kadınların) hilelerinden (bir hile)dir. Sizin iftiranız da gerçekten çok büyüktür,"

29- "Ey Yûsuf! Sen bu olaydan kimseye bahsetme. (Ey kadın!) Sen de günâhından dolayı (Allah'tan) af dile, çünkü sen, günâhkârlardan oldun." dedi.

30- O şehirdeki kadınlar: "Vezir'in karısı kendi uşağına yaltaklanıyormuş, hatta uşağının sevgisi onun gönlüne yerleşmiş. Biz, doğrusu onu apaçık bir sapıklık içerisinde görüyoruz." dediler.

---

[6] Bu şahsın kimliği ile ilgili çeşitli rivâyetler varsa da, bu rivâyetler çok kuvvetli rivâyetler değildir.

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ اَرْسَلَتْ اِلَيْهِنَّ وَاَعْتَدَتْ لَهُنَّ
مُتَّكَاً وَاٰتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ سِكّ۪ينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّۚ
فَلَمَّا رَاَيْنَهُٓ اَكْبَرْنَهُ وَقَطَّعْنَ اَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلّٰهِ مَا هٰذَا
بَشَرًاۜ اِنْ هٰذَٓا اِلَّا مَلَكٌ كَر۪يمٌ ﴿٣١﴾ قَالَتْ فَذٰلِكُنَّ الَّذ۪ي لُمْتُنَّن۪ي
ف۪يهِۜ وَلَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِه۪ فَاسْتَعْصَمَۜ وَلَئِنْ لَمْ يَفْعَلْ
مَٓا اٰمُرُهُ لَيُسْجَنَنَّ وَلَيَكُونًا مِنَ الصَّاغِر۪ينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ رَبِّ
السِّجْنُ اَحَبُّ اِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونَن۪ٓي اِلَيْهِۚ وَاِلَّا تَصْرِفْ عَنّ۪ي
كَيْدَهُنَّ اَصْبُ اِلَيْهِنَّ وَاَكُنْ مِنَ الْجَاهِل۪ينَ ﴿٣٣﴾ فَاسْتَجَابَ
لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّۜ اِنَّهُ هُوَ السَّم۪يعُ الْعَل۪يمُ ﴿٣٤﴾
ثُمَّ بَدَا لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَاَوُا الْاٰيَاتِ لَيَسْجُنُنَّهُ حَتّٰى ح۪ينٍ
﴿٣٥﴾ وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانِۜ قَالَ اَحَدُهُمَٓا اِنّ۪ٓي اَرٰين۪ٓي
اَعْصِرُ خَمْرًاۚ وَقَالَ الْاٰخَرُ اِنّ۪ٓي اَرٰين۪ٓي اَحْمِلُ فَوْقَ رَاْس۪ي
خُبْزًا تَاْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُۜ نَبِّئْنَا بِتَاْو۪يلِه۪ۚ اِنَّا نَرٰيكَ مِنَ الْمُحْسِن۪ينَ
﴿٣٦﴾ قَالَ لَا يَاْت۪يكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِه۪ٓ اِلَّا نَبَّاْتُكُمَا بِتَاْو۪يلِه۪
قَبْلَ اَنْ يَاْتِيَكُمَاۜ ذٰلِكُمَا مِمَّا عَلَّمَن۪ي رَبّ۪يۜ اِنّ۪ي تَرَكْتُ مِلَّةَ
قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٧﴾

31- Onların dedikodularını işitince, (kadın) onlara (davetçiler) yolladı ve (onlar gelince önlerine) meyve sofrası[1] hazırlayıp her birinin eline birer bıçak verdi. (Yûsuf'a da:) "Onların (karşısına) çık." dedi. Kadınlar onu görünce (gözlerinde o kadar) büyüttüler ki, (şaşkınlıklarından, meyvelerin yerine) ellerini kestiler ve: "Allah'a sığınırız. Bu, bir insan olamaz, olsa olsa üstün bir melek olur." dediler.

32-Kadın: "İşte (bakın!) beni hakkında kınadığınız, benim de kendisinden istifâde etmek isteyince (iffetli davranarak) kendisini koruyan (adam,) budur. Eğer o, benim kendisine emrettiğimi yapmazsa, kesinlikle zindana atılacak ve perişan olacak." dedi.

33- (Yûsuf): "Ey Rabbim! Zindan, bana bunların beni çağırdıkları şeyden, daha sevimlidir. Eğer onların kurdukları tuzağı benden uzaklaştırmazsan, o zaman o kadınların sevdasına düşer ve (neticede de) cahillerden olurum." dedi.

34- Rabbi, onun duâsını hemen kabul buyurdu[2] ve onların kurdukları tuzakları ondan uzaklaştırdı. Çünkü O, hakkıyla işitendir, eksiksiz bilendir.

35- Sonra bu kadar delili gördükleri halde, yine de Yûsuf'u bir süre için zindana atma düşüncesi, onlarda ağır bastı.[3]

36- Yûsuf'la beraber zindana iki genç daha girmişti. Onlardan biri (Yûsuf'a): "Ben (rüyamda) kendimi şarap sıkıyorken gördüm." dedi. Ötekisi de: "Ben de kendimi, başımın üstünde kuşların yediği bir ekmek taşıyorken gördüm." dedi. (İkisi birden): "(Ey Yûsuf!) Bu rüyayı bize yorumla, çünkü biz seni, kesinlikle iyi bir kimse olarak görüyoruz." dediler.

37- (Yûsuf, o iki gence): "Yiyeceğiniz yemek, daha size gelmeden önce, Rabbimin bana öğrettiği ilim sayesinde; bunun ne olduğunu (ben size) derhâl haber veririm. Doğrusu ben, Allah'a îman etmeyen, âhireti de kesinlikle inkâr eden bir topluluğun dinini, terk ettim." dedi.

---

[1] Âyetin bu bölümü, "onların dedikodularını işitince, (kadın) onlara (davetçiler) yolladı ve onlar için dayanacak yastıklar hazırladı…" şeklinde de tercüme edilebilir. (مُتَّكَاً) kelimesi mecâzen, "mükellef bir ziyafet" anlamında kullanıldığı için yukarıda bu anlam tercih edilmiştir.

[2] İşte Allah, kendisine gerçekten yapılan duâları, anında böylece kabul buyurur. Önemli olan duâyı önce fiili, sonra da sözlü olarak ve yalnız Allah'a has kılarak yapabilmektir. Bk. (Bakara: 186)

[3] Çünkü derin güçler böyle istemişti. Bu mantık hâlâ devam etmekte ve birçok masum Yûsuflar, hâlâ zindanlarda çürümektedir.

38- (Ve devamla): "Ben atalarım İbrahim, İshak ve Yâkûb'un dinine uydum. Bizim Allah'a hiç bir şeyi denk tutmamız kesinlikle olamaz. (Çünkü) bu (din), bize ve insanlara Allah'tan gelen bir lütuftur.[1] Fakat insanlardan çoğu, (bu lütfa) şükretmezler,"

39- "Ey zindan arkadaşlarım! Birbirinden ayrı (birçok) rabler mi, yoksa kahhar (her şeye hâkim) olan bir tek Allah mı, daha hayırlıdır?"[2]

40- "Sizin Allah'ı bırakıp da kendilerine taptıklarınız, Allah'ın kendileri hakkında hiç bir delil indirmediği, sizin ve atalarınızın uydurduğu birtakım kuru isimlerden başka bir şey değildir.[3] Hâkimiyet, sadece Allah'a aittir ve O, asla kendisinden başkasına kulluk etmemenizi emretmiştir. İşte dosdoğru olan hak din, budur. Fakat insanların çoğu bunu bilmiyorlar."

41- "Ey zindan arkadaşlarım! (Gelelim rüyanızın yorumuna); ikinizden biri,[4] efendisine şarap içirecek, diğeri[5] ise asılacak ve kuşlar onun başından (beynini) yiyecek ve sonunda da hakkında yorumunu istediğiniz rüyanızın (sonucu) böyle gerçekleştirilecektir." dedi.

42- (Yûsuf,) onlardan (hapisten) kurtulacağını, bildiği kişiye: "(Hapisten çıkınca) efendinin yanında beni(m durumumu) an."[6] dedi. Fakat şeytan, (o adama durumu) efendisine hatırlatmayı unutturunca, (Yûsuf) zindanda senelerce[7] kaldı.

43- (Bu arada) Hükümdar: "Ben, (rüyamda) yedi zayıf (ineğin) yediği, yedi besili inek ve yedi yeşil başak ve diğer (yedi) kuru (başak)ları gördüm, Ey ileri gelen (bilginler!) Eğer rüya yorumundan anlıyorsanız, benim bu rüyam (hakkında) bana bir bilgi verin (bakalım)." dedi.

44- (İleri gelen bilginler): "Bu anlamsız düşleri[8] ha? Biz böyle düşlerin[9] yorumunu bilemeyiz." dediler.

وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ اٰبَٓائٖٓي اِبْرٰهٖيمَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَۜ مَا كَانَ
لَنَٓا اَنْ نُشْرِكَ بِاللّٰهِ مِنْ شَيْءٍۜ ذٰلِكَ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ عَلَيْنَا
وَعَلَى النَّاسِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٨﴾ يَا
صَاحِبَيِ السِّجْنِ ءَاَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ اَمِ اللّٰهُ الْوَاحِدُ
الْقَهَّارُۜ ﴿٣٩﴾ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهٖٓ اِلَّٓا اَسْمَٓاءً سَمَّيْتُمُوهَٓا
اَنْتُمْ وَاٰبَٓاؤُ۬كُمْ مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍۜ اِنِ الْحُكْمُ
اِلَّا لِلّٰهِۜ اَمَرَ اَلَّا تَعْبُدُٓوا اِلَّٓا اِيَّاهُۜ ذٰلِكَ الدّٖينُ الْقَيِّمُ وَلٰكِنَّ
اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾ يَا صَاحِبَيِ السِّجْنِ اَمَّٓا اَحَدُكُمَا
فَيَسْقٖي رَبَّهُ خَمْرًاۚ وَاَمَّا الْاٰخَرُ فَيُصْلَبُ فَتَاْكُلُ الطَّيْرُ
مِنْ رَاْسِهٖۜ قُضِيَ الْاَمْرُ الَّذٖي فٖيهِ تَسْتَفْتِيَانِۜ ﴿٤١﴾ وَقَالَ
لِلَّذٖي ظَنَّ اَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا اذْكُرْنٖي عِنْدَ رَبِّكَۘ فَاَنْسٰيهُ
الشَّيْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهٖ فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنٖينَ ﴿٤٢﴾
وَقَالَ الْمَلِكُ اِنّٖٓي اَرٰى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَاْكُلُهُنَّ سَبْعٌ
عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنْبُلَاتٍ خُضْرٍ وَاُخَرَ يَابِسَاتٍۜ يَٓا اَيُّهَا
الْمَلَاُ اَفْتُونٖي فٖي رُءْيَايَ اِنْ كُنْتُمْ لِلرُّءْيَا تَعْبُرُونَ ﴿٤٣﴾ قَالُٓوا
اَضْغَاثُ اَحْلَامٍۚ وَمَا نَحْنُ بِتَاْوٖيلِ الْاَحْلَامِ بِعَالِمٖينَ ﴿٤٤﴾

---

[1] Allah'ın insanlara Peygamberler vasıtasıyla din göndermesi çok büyük bir lütuftur. Yoksa insanlar sadece kendi akıllarıyla Hakk'ı bulamazlar. Ayrıca o dönemde Allah Peygamberlik lütfunu İsrâil oğullarına vermişti. Bu da onlara Allah'ın özel bir lütfu idi ve bu, şükrü gerektiriyordu.

[2] Buradaki istifham takrîrî'dir. Yani, "Tabii ki kahhar olan tek Allah, daha hayırlıdır!" demektir.

[3] Âyetin bu bölümü; "Siz, sadece Allah'ı bırakarak, Allah'ın kendileri hakkında hiç bir delil indirmediği, sizin ve atalarınızın uydurduğu birtakım kuru isimlere tapıyorsunuz..." diye de tercüme edilebilir.

[4] Rüyasında kendisini, şarap sıkarken gören...

[5] Rüyasında kendisini, başının üstünde kuşların yediği bir ekmek taşıyorken, gören...

[6] Benim suçsuz yere, hapiste bulunduğumu ve beni serbest bırakmasını, hatırlat.

[7] Üçle yedi yıl arası bir süre.

[8] (أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ) Yaşı kurusuna karışmış ot demetleri gibi, yenisi eskisine karışmış bir yığın uyku hayalleri, gerçekte hiç bir manası olmayan eski yeni bir takım vehimler ve hayallerin birbirine karışmasından meydana gelen manasız hâdiseler demektir. (Elmalılı)

[9] **Rüya**: Soyut bir hâdise olmayıp onda tabir edilebilecek hakiki bir mana ve meâl gizlidir. **Hulüm**: Hiçbir anlamı olmayan birtakım boş hayallerden ibaret olup şeytanî bir yalandan başka bir şey değildir. İslâm Âlimlerine, göre rüya üç kısımdır: **a-** Allah tarafından doğrudan doğruya veya bir Melek vasıtası ile meydana gelen ilâhî telkinler ki; asıl rüya budur. **b-** Nefsin kendisinden kendisine gelen telkinidir ki; yaşanmış olayların hayalinden başka bir kıymeti yoktur. **c-** Şeytanî bir tesir sebebiyle olanıdır ki; hayalden başka bir şey değildir. Geniş bilgi için Bk: (Elmalı: Sh. 2863)

وَقَالَ الَّذِى نَجَا مِنْهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ اُمَّةٍ اَنَا اُنَبِّئُكُمْ
بِتَاْوِيلِهِ فَاَرْسِلُونِ ﴿٤٥﴾ يُوسُفُ اَيُّهَا الصِّدِّيقُ اَفْتِنَا فِى
سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَاْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ سُنْبُلَاتٍ
خُضْرٍ وَاُخَرَ يَابِسَاتٍ لَعَلِّى اَرْجِعُ اِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ
يَعْلَمُونَ ﴿٤٦﴾ قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَاَبًا فَمَا حَصَدْتُمْ
فَذَرُوهُ فِى سُنْبُلِهِ اِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تَاْكُلُونَ ﴿٤٧﴾ ثُمَّ يَاْتِى
مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَاْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ اِلَّا
قَلِيلًا مِمَّا تُحْصِنُونَ ﴿٤٨﴾ ثُمَّ يَاْتِى مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ عَامٌ
فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ وَفِيهِ يَعْصِرُونَ ﴿٤٩﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ
ائْتُونِى بِهِ فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ قَالَ ارْجِعْ اِلَى رَبِّكَ
فَسْـَٔلْهُ مَا بَالُ النِّسْوَةِ الّٰتِى قَطَّعْنَ اَيْدِيَهُنَّ اِنَّ رَبِّى بِكَيْدِهِنَّ
عَلِيمٌ ﴿٥٠﴾ قَالَ مَا خَطْبُكُنَّ اِذْ رَاوَدْتُنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ
قُلْنَ حَاشَ لِلّٰهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ مِنْ سُوٓءٍ قَالَتِ امْرَاَتُ
الْعَزِيزِ الْـٰٔنَ حَصْحَصَ الْحَقُّ اَنَا رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ
وَاِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٥١﴾ ذٰلِكَ لِيَعْلَمَ اَنِّى لَمْ اَخُنْهُ
بِالْغَيْبِ وَاَنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِى كَيْدَ الْخَائِنِينَ ﴿٥٢﴾

45- (Daha önce zindandan) çıkan adam, bir süre sonra (Yûsuf'u) hatırladı ve: "ben bunun yorumunu size haber veririm, hemen beni (zindana) götürün." dedi.

46- (Zindana varınca): "Ey Yûsuf! Ey dosdoğru (insan!) Yedi zayıf (ineğin) yediği, yedi besili inek ve yedi yeşil başak ve diğer (yedi) kuru (başak) (şeklindeki bir rüyayı) bize yorumla. Ben insanların yanına (senin bu yorumunla) varınca, belki onlar (senin kıymetini) anlarlar" dedi.

47- (Yûsuf o adama): "Siz yedi yıl, ekinlerinizi, önceleri (ektiğiniz) gibi sürekli olarak ekin, bir miktar yiyeceğinizi yiyin, (kalanını ise) biriktirin." dedi.

48- (Ve devamla): "Sonra bu (bereketli yılların) arkasından, yedi yıl devam edecek bir kıtlık dönemi gelecek ve sakladığınız az bir miktar dışında, daha önceki (yıllarda) biriktirdiklerinizi silip süpürecek."

49- "Sonra bunun arkasından da, insanların bol yağmura kavuşturulacağı ve (yiyecek ve içeceğin) bol olacağı bir yıl gelecek." dedi.

50- Hükümdar: "Onu bana getirin." dedi. (Hükümdarın) elçisi gelince (Yûsuf ona): "Efendine git de ona; ellerini kesen o kadınların esas maksatları neydi? diye, bir soruver. Şüphesiz, benim Rabbim, onların tuzaklarını çok iyi bilir."[1] dedi.

51- (Vezir Yûsuf'u yanına çağırarak o kadınlara): "Yûsuf'a yaltaklandığınızda sizin esas maksadınız neydi?" dedi. Onlar da: "Hâşâ! Allah'tan korkarız, biz ondan kötülük olarak hiçbir şey görmedik." dediler. Vezir'in karısı da: "İşte şu anda gerçek anlaşıldı; ben ona yaltaklandım, o ise gerçekten doğruyu söylüyordu." dedi.

52- (Yûsuf da): "Bu (aklanmamı istemem,) benim, yokluğunda (vezire) ihanet etmediğimi ve gerçekten Allah'ın hainlerin tuzaklarını başarıya ulaştırmadığını kendisinin de öğrenmesi içindi,"[2]

---

[1] Hz. Yûsuf (a.s) gerçeği Allah'ın bildiğini bildiği halde, bir de halk nazarında masumiyetini ispat etmek ve zindandan masum olarak çıkmak için hükümdarın tahkikat yaptırmasını istemiştir.

[2] Bu ifâdelerin vezirin karısına ait olduğunu söyleyen müfessirler varsa da Hz. Yûsuf'a ait olması, daha uygundur. Zîrâ vezirin yokluğunda karısı ona ihânet etmek istemiştir. Hz. Yûsuf ise ihânet etmemiştir. Bk. (Taberî, Kurtubî, Celâleyn)

وَمَٓا اُبَرِّئُ نَفْسٖيۚ اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّٓوءِ اِلَّا مَا رَحِمَ
رَبّٖيۜ اِنَّ رَبّٖي غَفُورٌ رَحٖيمٌ ﴿٥٣﴾ وَقَالَ الْمَلِكُ ائْتُونٖي بِهٖٓ
اَسْتَخْلِصْهُ لِنَفْسٖيۚ فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ اِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكٖينٌ
اَمٖينٌ ﴿٥٤﴾ قَالَ اجْعَلْنٖي عَلٰى خَزَٓائِنِ الْاَرْضِۚ اِنّٖي حَفٖيظٌ
عَلٖيمٌ ﴿٥٥﴾ وَكَذٰلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْاَرْضِۚ يَتَبَوَّاُ
مِنْهَا حَيْثُ يَشَٓاءُۜ نُصٖيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ نَشَٓاءُ وَلَا نُضٖيعُ
اَجْرَ الْمُحْسِنٖينَ ﴿٥٦﴾ وَلَاَجْرُ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذٖينَ اٰمَنُوا
وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٥٧﴾ وَجَٓاءَ اِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ
فَعَرَفَهُمْ وَهُمْ لَهُ مُنْكِرُونَ ﴿٥٨﴾ وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ
قَالَ ائْتُونٖي بِاَخٍ لَكُمْ مِنْ اَبٖيكُمْۚ اَلَا تَرَوْنَ اَنّٖٓي اُوفِي
الْكَيْلَ وَاَنَا۬ خَيْرُ الْمُنْزِلٖينَ ﴿٥٩﴾ فَاِنْ لَمْ تَأْتُونٖي بِهٖ فَلَا
كَيْلَ لَكُمْ عِنْدٖي وَلَا تَقْرَبُونِ ﴿٦٠﴾ قَالُوا سَنُرَاوِدُ عَنْهُ اَبَاهُ
وَاِنَّا لَفَاعِلُونَ ﴿٦١﴾ وَقَالَ لِفِتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ فٖي
رِحَالِهِمْ لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَٓا اِذَا انْقَلَبُٓوا اِلٰٓى اَهْلِهِمْ لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿٦٢﴾ فَلَمَّا رَجَعُٓوا اِلٰٓى اَبٖيهِمْ قَالُوا يَٓا اَبَانَا مُنِعَ مِنَّا
الْكَيْلُ فَاَرْسِلْ مَعَنَٓا اَخَانَا نَكْتَلْ وَاِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٦٣﴾

53- “Ben, yine de nefsimi temize çıkarmıyorum[1], çünkü Rabbimin rahmet etmesi dışında nefis, kesinlikle kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim, gerçekten çok bağışlayıp çok esirgeyendir.” dedi.

54- Hükümdar: “Onu bana getirin, kendime müşavir yapayım.” dedi ve onunla konuşunca da: “Sen artık bugünden itibaren yanımızda mevki sahibi, güvenilir (bir kimse)sin.” dedi.

55- (Yûsuf da): “Beni (bu) ülkenin hazineleri üzerine (yönetici) yap. Çünkü ben, iyi bir koruyucuyum, (yönetim işini de) iyi bilirim.”[2] dedi.

56- İşte böylece Biz, orada Yûsuf'a iktidar verdik. Öyle ki, o (Mısır'da) dilediği gibi hareket ederdi. Biz, rahmetimizi kime dilersek ona nasip ederiz ve iyilik yapanların karşılığını boşa götürmeyiz.[3]

57- İman edenler ve Allah’a karşı hata etmekten sakınanlar için ise, âhiret mükâfatı, çok daha hayırlıdır.

58- (Kıtlık yılları başlayıp da) Yûsuf'un kardeşleri (erzak istemek için) onun huzuruna girince,[4] onlar onu tanımadıkları halde o, onları hemen tanıdı[5].

59- (Yûsuf,) onların erzaklarını hazırlayınca: “(Bir dahaki gelişinizde) bana babanızdan olan kardeşinizi[6] de getirin. Benim (size) ölçüyü tam tuttuğumu ve misafir ağırlayanların en iyisi olduğumu görüyorsunuz değil mi?”

60- “Eğer onu bana getirmezseniz, benden size bir ölçek bile (erzak) olmadığı gibi, (bir daha) benim semtime de uğramayın.” dedi.

61- (Yûsuf'un kardeşleri): “Onu (getirmek için) babasını ikna etmeye çalışacağız ve biz bunu kesinlikle yaparız.” dediler.

62- (Yûsuf) uşaklarına: “onların (erzak) bedellerini, yüklerinin içine koyun. Ailelerine döndüklerinde farkına varırlar da belki tekrar gelirler.” dedi.

63- (Yûsuf'un kardeşleri,) babalarına döndüklerinde: “Ey babamız! (Eğer kardeşimizi bizimle göndermezsen) bize bir ölçek bile erzak verilmeyecek. (Ne olur) onu bizimle gönder de erzak alalım. Biz onu kesinlikle koruruz.” dediler.

---

[1] Nefsi temize çıkarmak, Allah tarafından yasaklanmıştır. Zîrâ (Necm: 32.) âyette: “...kendinizi temize çıkarmayın. Çünkü O (Allah), sakınanı daha iyi bilir...” buyurulmuştur.

[2] Bu âyetten adil davranacağını ve Allah’ın kanunlarını uygulayabileceğini bilen bir kimsenin yöneticilik talep etmesinin ve kabiliyeti olduğunu söylemesinin câiz olduğuna, delil vardır. Kabiliyeti olmayanları yöneticiliğe getirmek ise haramdır.

[3] Ya sevap, ya da mülk ve saltanat vererek...

[4] Buradan kıtlık yıllarının geldiği ve Hz. Yûsuf (a.s)’ın kardeşlerinin diğer insanlar gibi erzak temini için Mısır’a geldikleri olayın anlatılış seyrinden anlaşılmaktadır.

[5] Böylece yukarıdaki 15. âyette belirtilen: "Sen, onlara bu yaptıklarını hiç beklemedikleri bir sırada mutlaka haber vereceksin." müjdesi tahakkuk etmeye başladı.

[6] Kardeş kelimesinin marife kullanılmayıp nekre olarak kullanılmasında; Hz. Yûsuf'un, öz kardeşi Bünyamin'i tanımıyormuş gibi davrandığı veya onun, onların değil, esas kendisinin kardeşi olduğunu imaya işaret vardır.

قَالَ هَلْ اٰمَنُكُمْ عَلَيْهِ اِلَّا كَمَٓا اَمِنْتُكُمْ عَلٰٓى اَخ۪يهِ مِنْ
قَبْلُۜ فَاللّٰهُ خَيْرٌ حَافِظاًۖ وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّاحِم۪ينَ ﴿٦٤﴾
وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ رُدَّتْ اِلَيْهِمْۜ
قَالُوا يَٓا اَبَانَا مَا نَبْغ۪يۜ هٰذِه۪ بِضَاعَتُنَا رُدَّتْ اِلَيْنَاۚ وَنَم۪يرُ
اَهْلَنَا وَنَحْفَظُ اَخَانَا وَنَزْدَادُ كَيْلَ بَع۪يرٍۜ ذٰلِكَ كَيْلٌ يَس۪يرٌ
﴿٦٥﴾ قَالَ لَنْ اُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتّٰى تُؤْتُونِ مَوْثِقاً مِنَ اللّٰهِ
لَتَأْتُنَّن۪ي بِه۪ٓ اِلَّٓا اَنْ يُحَاطَ بِكُمْۚ فَلَمَّٓا اٰتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ
اللّٰهُ عَلٰى مَا نَقُولُ وَك۪يلٌ ﴿٦٦﴾ وَقَالَ يَا بَنِيَّ لَا تَدْخُلُوا
مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ اَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍۜ وَمَٓا اُغْن۪ي
عَنْكُمْ مِنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍۜ اِنِ الْحُكْمُ اِلَّا لِلّٰهِۜ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُۚ
وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٦٧﴾ وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ
حَيْثُ اَمَرَهُمْ اَبُوهُمْۜ مَا كَانَ يُغْن۪ي عَنْهُمْ مِنَ اللّٰهِ مِنْ
شَيْءٍ اِلَّا حَاجَةً ف۪ي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضٰيهَاۜ وَاِنَّهُ لَذُو
عِلْمٍ لِمَا عَلَّمْنَاهُ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَۚ ﴿٦٨﴾
وَلَمَّا دَخَلُوا عَلٰى يُوسُفَ اٰوٰٓى اِلَيْهِ اَخَاهُ قَالَ اِنّ۪ٓي اَنَا
اَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٩﴾

64- (Yâkûb): "Ben hiç, onu size bundan önce kardeşini emanet ettiğim gibi, (güvenerek), emâ-net edebilir miyim? En hayırlı koruyucu Allah'tır ve O, merhamet edenlerin en merhametlisidir." dedi.

65- Yüklerini açıp da erzak bedellerinin, kendilerine geri verildiğini gördüklerinde: "Ey babamız! Daha ne istiyoruz, işte (bak) erzak için verdiklerimiz bile bize geri verilmiş. (Biz, bununla) ailemize tekrar erzak getiririz, kardeşimizi korur, bir deve yükü de fazla alırız. Bu (aldığımız, zâten bize) yetmez." dediler[1].

66- (Yâkûb): "Yapacak hiç bir şeyiniz kalmaması hariç,[2] onu bana mutlaka geri getireceğinize dâir, Allah adına bana kesin bir söz vermedikçe, onu sizinle asla gönderemem." dedi. Onlar ona (geri getireceklerine dâir) kesin söz verince de (Yâkûb): "Şu konuştuklarımıza Allah vekildir." dedi.[3]

67- Ve (Yâkûb): "Ey çocuklarım! (Mısır'a) aynı kapıdan değil de ayrı ayrı kapılardan girin. Zîrâ ben, size Allah'tan (gelecek) hiç bir şeye engel olamam.[4] (Çünkü) hüküm, sadece Allah-'a aittir. Ben Ona tevekkül ettim. Tevekkül edenler de yalnız ve yalnız Ona tevekkül etsinler." dedi.

68- (Onların Mısır'a) babalarının kendilerine emrettiği yerden girmeleri, Yâkûb'un gönlünün arzusunu yerine getirmekten[5] başka, onlara Allah'tan gelebilecek hiçbir şeyi, gideremedi.[6] Aslında o, kendisine öğrettiğimizden dolayı bunu (çok iyi) biliyordu.[7] Fakat insanların çoğu (bunu) bilmiyorlar.

69- Yûsuf'un yanına girdikleri zaman; o, kardeşini bağrına bastı (ve kardeşine): "Senin gerçek kardeşin benim, sakın onların yaptıklarına üzülme." dedi.

---

[1] Âyetin son bölümü; "...zâten bu aldığımız pek az bir zahiredir dediler" şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Yani hepiniz her yönden mağlup olmuş, yapacak hiç bir çareniz kalmamış, helâk olacak, takatiniz yetmeyecek bir vazıyete gelmiş olmanız hariç demektir.

[3] Hz. Yâkûb (a.s) "Allah, sözlerimize karşı vekil" demiş, şâhit veya kefil dememiştir. Demek ki maksadı yalnız şahadet değil, icradır. Yani "Allah'ın tevfiki olmadan biz bu sözleri, yerine getiremeyiz, başarıyı ondan bekleriz." demek istemiştir.

[4] Hz. Yâkûb (a.s), bir Peygamber olduğu halde, çocuklarının başına gelebilecek hiçbir şeye engel olamayacağını net bir şekilde söylemiştir. Hâlbuki bugün, bu işi yapacağını iddiâ edenler ve bunlara inanan cahiller, demek ki kendilerini Peygamberlerden daha ileride görmektedirler.

[5] Hz. Yâkûb çocuklarına böyle söylemekle; nefsinde tedbirsizlikle bir kusur yapma ihtimâlini bertaraf etmiş oldu. Zâten o tedbirin de sonuç itibariyle, teselliden başka hiç bir faydası da olmadı.

[6] Yani Allah neyi takdir ettiyse o oldu.

[7] Zâten Hz. Yâkûb; tedbirin takdire engel olamayacağını biliyordu. Ama o, görevini yapıyordu.

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ جَعَلَ السِّقَايَةَ فِي رَحْلِ اَخِيهِ ثُمَّ
اَذَّنَ مُؤَذِّنٌ اَيَّتُهَا الْعِيرُ اِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ ﴿٧٠﴾ قَالُوا وَاَقْبَلُوا
عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقِدُونَ ﴿٧١﴾ قَالُوا نَفْقِدُ صُوَاعَ الْمَلِكِ
وَلِمَنْ جَٓاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَاَنَا بِهِ زَعِيمٌ ﴿٧٢﴾ قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ
عَلِمْتُمْ مَا جِئْنَا لِنُفْسِدَ فِي الْاَرْضِ وَمَا كُنَّا سَارِقِينَ ﴿٧٣﴾
قَالُوا فَمَا جَزَٓاؤُهُٓ اِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ﴿٧٤﴾ قَالُوا جَزَٓاؤُهُ مَنْ
وُجِدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ جَزَٓاؤُهُ كَذٰلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٧٥﴾
فَبَدَاَ بِاَوْعِيَتِهِمْ قَبْلَ وِعَٓاءِ اَخِيهِ ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وِعَٓاءِ
اَخِيهِ كَذٰلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ اَخَاهُ فِي دِينِ
الْمَلِكِ اِلَّٓا اَنْ يَشَٓاءَ اللّٰهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَٓاءُ وَفَوْقَ
كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴿٧٦﴾ قَالُٓوا اِنْ يَسْرِقْ فَقَدْ سَرَقَ
اَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ فَاَسَرَّهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا
لَهُمْ قَالَ اَنْتُمْ شَرٌّ مَكَانًا وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ ﴿٧٧﴾
قَالُوا يَٓا اَيُّهَا الْعَزِيزُ اِنَّ لَهُٓ اَبًا شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ اَحَدَنَا
مَكَانَهُ اِنَّا نَرٰيكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٧٨﴾ قَالَ مَعَاذَ اللّٰهِ اَنْ
نَأْخُذَ اِلَّا مَنْ وَجَدْنَا مَتَاعَنَا عِنْدَهُٓ اِنَّٓا اِذًا لَظَالِمُونَ ﴿٧٩﴾

70- (Yûsuf,) onların yüklerini yükletirken, kardeşinin yükü içerisine bir su kabı[1] koydu. Sonra (kafile yola koyulunca Yûsuf'un adamlarından) biri (arkalarından): "Ey kafile! Siz, gerçekten hırsızlık yaptınız." diye bağırdı.

71- Onlar, (Yûsuf'un) adamlarına dönerek: "Neyi kaybettiniz?" dediler.

72- (O adamlar): "Hükümdarın su kabını kaybettik, onu kim getirirse, (ona armağan olarak) bir deve yükü (erzak), vardır." dediler. (Birisi de): "Ben de bu (armağa)na kefilim."[2] dedi.

73- (Yûsuf'un kardeşleri): "Hayret vallahi! Siz, bizim buraya kargaşa çıkarmak amacıyla gelmediğimizi ve hırsız da olmadığımızı, kesinlikle biliyorsunuz." dediler.

74- (Yûsuf'un adamları): "Eğer yalan söylüyorsanız (sizin dininize göre hırsızlığın) cezâsı nedir?" dediler.

75- (Yûsuf'un kardeşleri): "(Çalınan mal,) kimin yükünde bulunursa, cezâsının karşılığı kendisidir. İşte biz, suçluları böyle cezâlandırırız."[3] dediler.

76- (Yûsuf,) kardeşinin eşyasından önce onların eşyalarını (aramaya) başladı, sonra da o (su kabını) kardeşinin eşyalarının arasından çıkardı. İşte Yûsuf için böyle bir planlamayı, Biz düzenledik. (Yoksa Yûsuf) hükümdarın dinine[4] göre, -Allah'ın dilemesi hariç- (böyle bir sebeple) kardeşini (yanında) alıkoyamazdı[5]. (İşte) Biz, kimi dilersek, onu kat kat yükseltiriz. Şüphesiz her ilim sahibinin üzerinde (her şeyi) daha iyi bilen, (Allah) vardır.

---

[1] **Suva'** ; lügatte sa' denilen bir kile, yani ölçek anlamına gelmekle birlikte, su içecek bir çeşit tas ve maşrapa anlamlarına da gelir.

[2] Âyetin bu bölümü; "(O adamlar): 'Hükümdarın koruyucusu olduğum su kabını kaybettik, onu kim getirirse, (ona armağan olarak) bir deve yükü (erzak), vardır.' dediler." diye de tercüme edilebilir.

[3] Yani hırsızlık yapanlara böyle cezâ veririz. Hz. Yâkûb (a.s)'ın dininde hırsızlığın cezâsı, hırsızın kendisini, çaldığı malın sahibine köle yapmaktı. Bazı rivâyetlere göre bunun süresi, bir sene idi.

[4] O dönemde Mısırdaki geçerli beşerî, yani kral tarafından konulan kanunlara göre.

[5] Çünkü kralın kanunlarına göre hırsızlığın cezâsı; hırsızı dövmek ve çaldığı şeyi, iki katıyla ödetmekti.

77- (Yûsuf'un kardeşleri): "Eğer hırsızlığı (Bünyamin) yapmışsa, bundan önce onun kardeşi (Yûsuf) da hırsızlık yapmıştı."[6] dediler. Yûsuf, bu (ithamı) içine attı,[7] bunu onlara belli etmedi ve: "Siz daha kötü bir konumdasınız, sizin (bize) isnat ettiklerinizi en iyi Allah bilir." dedi.

78- (Yûsuf'un kardeşleri): "Ey Vezir! Hakikaten, bunun çok yaşlı bir babası var. Bari onun yerine bizden birisini tutukla. Gerçekten biz, seni iyi bir kimse olarak biliyoruz." dediler.

79- (Yûsuf): "Eşyamızı yanında bulduğumuz kimsenin dışında, birisini alıkoymamızdan Allah'a sığınırız. (Eğer böyle yaparsak) işte o zaman biz, kesinlikle zâlimlerden oluruz." dedi.

---

[6] Bir rivâyete göre; Yûsuf'un anasının babası, bir puta taparmış. Yûsuf, çocukken anasının emriyle o putu gizlice çalmış ve kırmış. (Taberî) Her şeyden önce bu itham, suçun şahsîliği prensibine terstir.

[7] Yûsuf bunu nefsinde gizledi, yani bu sözden dolayı üzüldü ama sabretti, onların kusurlarına bakmadı.

فَلَمَّا اسْتَيْـَٔسُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّاۜ قَالَ كَبِيرُهُمْ اَلَمْ تَعْلَمُوا
اَنَّ اَبَاكُمْ قَدْ اَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللّٰهِ وَمِنْ قَبْلُ مَا فَرَّطْتُمْ
ف۪ي يُوسُفَ فَلَنْ اَبْرَحَ الْاَرْضَ حَتّٰى يَأْذَنَ ل۪ٓي اَب۪ٓي اَوْ
يَحْكُمَ اللّٰهُ ل۪ي وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِم۪ينَ ﴿٨٠﴾ اِرْجِعُٓوا اِلٰٓى
اَب۪يكُمْ فَقُولُوا يَٓا اَبَانَٓا اِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَٓا اِلَّا بِمَا
عَلِمْنَا وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظ۪ينَ ﴿٨١﴾ وَسْـَٔلِ الْقَرْيَةَ الَّت۪ي
كُنَّا ف۪يهَا وَالْع۪يرَ الَّت۪ٓي اَقْبَلْنَا ف۪يهَاۜ وَاِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٨٢﴾
قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ اَنْفُسُكُمْ اَمْرًاۜ فَصَبْرٌ جَم۪يلٌۜ عَسَى اللّٰهُ
اَنْ يَأْتِيَن۪ي بِهِمْ جَم۪يعًاۜ اِنَّهُ هُوَ الْعَل۪يمُ الْحَك۪يمُ ﴿٨٣﴾ وَتَوَلّٰى
عَنْهُمْ وَقَالَ يَٓا اَسَفٰى عَلٰى يُوسُفَ وَابْيَضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ
الْحُزْنِ فَهُوَ كَظ۪يمٌ ﴿٨٤﴾ قَالُوا تَاللّٰهِ تَفْتَؤُا تَذْكُرُ يُوسُفَ
حَتّٰى تَكُونَ حَرَضًا اَوْ تَكُونَ مِنَ الْهَالِك۪ينَ ﴿٨٥﴾ قَالَ
اِنَّمَٓا اَشْكُوا بَثّ۪ي وَحُزْن۪ٓي اِلَى اللّٰهِ وَاَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا
تَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾ يَا بَنِيَّ اذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَاَخ۪يهِ
وَلَا تَا۬يْـَٔسُوا مِنْ رَوْحِ اللّٰهِۜ اِنَّهُ لَا يَا۬يْـَٔسُ مِنْ رَوْحِ اللّٰهِ اِلَّا
الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٧﴾

80- Ondan umutlarını kesince, (durumu) kendi aralarında görüşmek üzere bir kenara çekildiler. Onların en büyüğü: "Babanızın sizden, Allah adına kesin bir söz aldığını ve daha önce Yûsuf konusunda hatâ ettiğimizi bilmiyor musunuz? Artık ben, babam beni affedinceye veya Allah hakkımda bir hüküm verinceye kadar buradan kesinlikle ayrılamam, zîrâ O (Allah), hüküm verenlerin en hayırlısıdır." dedi.

81- (Yûsuf): "Dönün ve babanıza; 'Ey babamız! Senin oğlun, gerçekten hırsızlık etti. Biz, kesinlikle gördüğümüzü söylüyoruz, bunun böyle olacağını da bilemezdik ki...[1]

82- ...(istersen) hem içerisinde bulunduğumuz şehre hem de geldiğimiz kervana sor. Biz gerçekten doğru söylüyoruz,' deyin." dedi.

83- (Yâkûb bunu duyunca): "Hayır, bilakis bu iş, sizin de hoşunuza gitti.[2] Bundan sonra (bana düşen,) pek yakında Allah, onları bana getirinceye kadar güzelce sabretmektir, çünkü O, bilenin, hüküm (ve hikmet) sahibi olanın tâ kendisidir." dedi.

84- Ve onlardan tamamen uzaklaştı ve: "Ah Yûsuf'um ah!" diyerek üzüntüden ve derdini içine atmaktan dolayı, gözlerine ak düştü.

85- (Onu bu halde görenler): "Hayret vallahi! Sen, sürekli Yûsuf'u anıp durmaktan, sonunda ya çok kötü hastalanacaksın ya da öleceksin." dediler.[3]

86- (Yâkûb): "Ben, bu dayanılmaz derdimi ve hüznümü sadece Allah'a şikâyet ediyorum. Sonra ben, Allah tarafından (verilen bir bilgi ile) sizin bilmediğiniz (birçok) şeyi de biliyorum." dedi.

87- (Yâkûb): "Ey oğullarım! Gidin Yûsuf ile kardeşini iyice bir araştırın ve Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin.[4] Çünkü kâfirlerden başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez." dedi.

[1] Âyetin bu bölümü; "biz ancak bildiğimize şâhitlik ediyoruz, yoksa biz ğaybın bekçileri değiliz" diye de tercüme edilebilir.

[2] Âyetin bu bölümü; "Hayır, sizi nefisleriniz aldatıp bir işe sürüklemiş" diye de tercüme edilebilir.

[3] Hz. Yâkûb gibi sabrı çok iyi bilen bir Peygambere; "böyle boşu boşuna kendine yazık ediyorsun" gibi nasîhate kalkıştılar. Gerçi bu sözler, kötü bir niyetle söylenmiyordu ama Hz. Yâkûb gibi büyük ve içli bir zata karşı biraz da haddi aşmak oluyordu.

[4] Hz Yâkûb (a.s), Hz. Yûsuf (a.s)'ın öldüğüne inanmadığı için, "ölüp gitmiş Yûsuf hiç bulunur mu demeyin de Allah'ın rahmetini umarak istekli arayın. İnşallah bulursunuz ve hayırlı bir haber getirirsiniz." demek istiyordu. Çünkü o, "ben Allah tarafından (verilen bir bilgi ile) sizin bilmediğiniz (birçok) şeyi de biliyorum." sözünü boşa söylememişti.

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَٓا اَيُّهَا الْعَزِيزُ مَسَّنَا وَاَهْلَنَا الضُّرُّ
وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُزْجٰيةٍ فَاَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَاۜ
اِنَّ اللّٰهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ﴿٨٨﴾ قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُمْ
بِيُوسُفَ وَاَخِيهِ اِذْ اَنْتُمْ جَاهِلُونَ ﴿٨٩﴾ قَالُٓوا ءَاِنَّكَ لَاَنْتَ
يُوسُفُۜ قَالَ اَنَا يُوسُفُ وَهٰذَٓا اَخِيۘ قَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَيْنَاۜ اِنَّهُ
مَنْ يَتَّقِ وَيَصْبِرْ فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يُضِيعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٠﴾
قَالُوا تَاللّٰهِ لَقَدْ اٰثَرَكَ اللّٰهُ عَلَيْنَا وَاِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ ﴿٩١﴾
قَالَ لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَۜ يَغْفِرُ اللّٰهُ لَكُمْۘ وَهُوَ اَرْحَمُ
الرَّاحِمِينَ ﴿٩٢﴾ اِذْهَبُوا بِقَمِيصِي هٰذَا فَاَلْقُوهُ عَلٰى وَجْهِ
اَبِي يَاْتِ بَصِيرًاۚ وَاْتُونِي بِاَهْلِكُمْ اَجْمَعِينَ ﴿٩٣﴾ وَلَمَّا
فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ اَبُوهُمْ اِنِّي لَاَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَٓا اَنْ
تُفَنِّدُونِ ﴿٩٤﴾ قَالُوا تَاللّٰهِ اِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ ﴿٩٥﴾
فَلَمَّٓا اَنْ جَٓاءَ الْبَشِيرُ اَلْقٰيهُ عَلٰى وَجْهِهِ فَارْتَدَّ بَصِيرًاۚ
قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ اِنِّٓي اَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾
قَالُوا يَٓا اَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَٓا اِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ ﴿٩٧﴾
قَالَ سَوْفَ اَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّيۜ اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٩٨﴾

88- (Yûsuf'un kardeşleri Mısır'a gidip Yûsuf'un) huzuruna girdikleri zaman: "Ey Vezir! Biz ve çoluk çocuğumuz çok sıkıntı içerisindeyiz, az bir sermaye ile de geldik ama bize biraz ihsanda bulunarak erzakımızı tam ver. Şüphesiz ki Allah, tasaddukta bulunanları mükâfatlandırır." dediler.

89- (Yûsuf kardeşlerine): "Siz, cahilliğiniz yüzünden Yûsuf'a ve kardeşine neler yaptığınızı hatırlıyor musunuz?"[1] dedi.

90- (Yûsuf'un kardeşleri): "Yoksa sen, sahiden Yûsuf musun?" dediler. O da: "(Evet) ben Yûsuf'um, bu da kardeşimdir. Doğrusu Allah, bize iyilikte bulundu. Gerçek şu ki, kim fenalıklardan sakınır ve (sıkıntılara) sabrederse, kesinlikle Allah, iyilikte bulunanların karşılığını boşa çıkarmaz." dedi.

91- (Yûsuf'un kardeşleri): "Vallahi! Allah, seni gerçekten bize üstün kıldı ve biz de hakikaten (o zaman) hata etmiştik." dediler.

92- (Yûsuf kardeşlerine): "Bugün size karşı sorgulama[2] yoktur. Sizi Allah bağışlasın. Çünkü O, merhametlilerin en merhametlisidir,"

93- "Şu gömleğimi götürüp, babamın yüzüne koyarsanız, (babam) görerek (buraya) gelir.[3] (İşte o zaman) siz, bütün ailenizi bana getirin." dedi.

94- Kafile (Mısır'dan) ayrılır ayrılmaz, babaları (Yâkûb, etrafındakilere): "Eğer bana bunak demezseniz, ben kesinlikle Yûsuf'un kokusunu alıyorum." dedi.

95- (Etrafındakiler): "Hayret vallahi! Sen hâlâ o eski şaşkınlığında duruyorsun." dediler.[4]

---

[1] Allah'ın Hz. Yûsuf (a.s)'a: "Biz de (Yûsuf'a): sen, onlara bu yaptıklarını hiç beklemedikleri bir sırada mutlaka haber vereceksin diye vahyettik" şeklinde, (Yûsuf: 15.) âyetteki verdiği söz, böylece tecelli etmiş oldu.

[2] **Tesrib:** İşkembeden iç yığını sıyırmak demek olup, mecâzen azarlama ve hesaba çekme, anlamında kullanılır.

[3] Bu bölüm; "Alın şu gömleğimi götürün de babamın yüzüne sürün, gözü açılır." diye de tercüme edilebilir.

[4] Çünkü onların hepsi Yûsuf (a.s)'ın öldüğünü zannediyorlardı.

96- Müjdeci gelip o (gömleği), Yâkûb'un yüzüne sürüp de gözü görmeye başlayınca (Yâkûb): "Ben, Allah tarafından (verilen bir bilgi ile,) sizin bilmediğiniz (birçok) şeyi biliyorum demedim mi?"[5] dedi.

97- (Çocukları da): "Ey babamız! Bizim günâhlarımızın bağışlanmasını (Allah'tan) dile, çünkü biz gerçekten suçluyduk." dediler.

98- (Yâkûb): "sizin bağışlanmanız için ileride[6] Rabbimden af dileyeceğim, çünkü en iyi bağışlayıp esirgeyen sadece Odur." dedi.

---

[5] Hz. Yâkûb (a.s)'ın 86. âyette söylediği bu söz, mûcize olarak gerçekleşmiş oldu.

[6] Hz. Yâkûb (a.s) Yûsuf'la onları helâlleştirinceye veya Yûsuf'un, onları affettiğini anlayıncaya kadar, onlar için Allah'tan af dilemeyi tehir etmişti. Çünkü Allah'ın bağışlamasının şartı, mazlumun affına bağlıdır.

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلٰى يُوسُفَ اٰوٰى اِلَيْهِ اَبَوَيْهِ وَقَالَ ادْخُلُوا
مِصْرَ اِنْ شَٓاءَ اللّٰهُ اٰمِن۪ينَ ﴿٩٩﴾ وَرَفَعَ اَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ
وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًاۚ وَقَالَ يَٓا اَبَتِ هٰذَا تَأْو۪يلُ رُءْيَايَ مِنْ قَبْلُ
قَدْ جَعَلَهَا رَبّ۪ي حَقًّاۜ وَقَدْ اَحْسَنَ ب۪ٓي اِذْ اَخْرَجَن۪ي مِنَ السِّجْنِ
وَجَٓاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ اَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْن۪ي وَبَيْنَ
اِخْوَت۪يۜ اِنَّ رَبّ۪ي لَط۪يفٌ لِمَا يَشَٓاءُۜ اِنَّهُ هُوَ الْعَل۪يمُ الْحَك۪يمُ
﴿١٠٠﴾ رَبِّ قَدْ اٰتَيْتَن۪ي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَن۪ي مِنْ تَأْو۪يلِ
الْاَحَاد۪يثِۚ فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اَنْتَ وَلِيّ۪ي فِي الدُّنْيَا
وَالْاٰخِرَةِۚ تَوَفَّن۪ي مُسْلِمًا وَاَلْحِقْن۪ي بِالصَّالِح۪ينَ ﴿١٠١﴾ ذٰلِكَ
مِنْ اَنْبَٓاءِ الْغَيْبِ نُوح۪يهِ اِلَيْكَۚ وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ اِذْ اَجْمَعُٓوا
اَمْرَهُمْ وَهُمْ يَمْكُرُونَ ﴿١٠٢﴾ وَمَٓا اَكْثَرُ النَّاسِ وَلَوْ حَرَصْتَ
بِمُؤْمِن۪ينَ ﴿١٠٣﴾ وَمَا تَسْـَٔلُهُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍۜ اِنْ هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ
لِلْعَالَم۪ينَ ﴿١٠٤﴾ وَكَاَيِّنْ مِنْ اٰيَةٍ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ ﴿١٠٥﴾ وَمَا يُؤْمِنُ اَكْثَرُهُمْ
بِاللّٰهِ اِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٦﴾ اَفَاَمِنُٓوا اَنْ تَأْتِيَهُمْ غَاشِيَةٌ مِنْ
عَذَابِ اللّٰهِ اَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٠٧﴾

99- Sonunda onlar, Yûsuf'un yanına girince; (Yûsuf,) anne ve babasını bağrına bastı ve "Allah'ın dilemesiyle Mısır'a güvenlik içerisinde giriniz." dedi.

100- Babasını ve annesini tahta çıkartıp oturtunca: (hepsi) onun için (şükür) secdesine kapandılar.[1] (Yûsuf babasına): "Ey Babacığım! İşte bu, daha önceki gördüğüm rüyamın yorumudur. Doğrusu Rabbim, o (rüyayı) gerçekleştirdi. Şeytan, benimle kardeşlerimin arasını açtıktan sonra, (O Allah,) çölden sizi getirip, beni zindandan çıkararak, Bana ihsanda bulundu. Şüphesiz benim Rabbim, dilediği işi pek ince düzenler. Çünkü O, hakkıyla bilen, hüküm ve hikmet sahibidir." dedi.

101- (Ve): "Ey Rabbim! Sen bana hükümranlık nasip ettin, olayların açıklanmasına[2] dâir (ilimler) öğrettin. Ey göklerin ve yerin yaratıcısı! Dünyada da, âhirette de benim sahibim, sensin. Beni, Müslüman olarak vefat ettir ve beni, iyi (kullarının) arasına kat." (diye, duâ etti.)

102- (Ey Muhammed!) İşte bu (kıssa,) senin yanlarında olmadığın halde sana tuzak kurarak, yapacakları işe topluca karar verdiklerinde, Bizim, sana vahiyle bildirdiğimiz ğayb'a[3] ait haberlerdendir.

103- İnsanların pek çoğu, sen ne kadar arzu etsen de (bu kıssaya) inanmazlar.[4]

104- Hâlbuki sen, (akıllılar) âlemine[5] sadece bir öğüt ve hatırlatmadan başka bir şey olmayan bu (Kur'an'a) karşılık, onlardan bir ücret de istemiyorsun.

105- Göklerde ve yerde (insanlardan pek çoğunun), sırt çevirerek üzerinden geçip gittikleri, nice mûcizeler[6] vardır.

106- Onların pek çoğu, Allah'a şirk koşmadan[7] îman etmezler.

107- Şimdi bunlar, kendilerine Allah'ın azabından bir kuşatmanın gelmesinden veya hiç haberleri yokken kıyametin ansızın gelivermesinden, güven içerisindeler mi?

---

[1] Yani anne, baba ve kardeşleri, Yûsuf için Allah'a şükür etmek üzere, secdeye kapandılar. Bazı rivâyetlerde, "o zamanın âdeti olduğu üzere Yûsuf'a karşı resmi karşılamayı yerine getirmek üzere, secde vazıyetinde yerlere kapandılar" deniliyorsa da bir Peygamberin bunu asla yaptırtmayacağından dolayı, bu doğru değildir. Gerçi bu mana ilk bakışta Hz. Yûsuf'un ilk rüyasına uygun gibi görülebilir, ama o rüyadaki secdede de kulluk değil, onun üstünlüğünü kabullenme, vardır. Meleklerin, Hz. Âdem'e secdesi gibi...

[2] Te'vil için bk. (A'raf: 53)

[3] **Ğayb:** Hakkında vahiy bilgisi olmadan, asla bilinemeyecek bilgilerdir. Üç gruba ayrılır; **a-** Hakkında hiçbir tarihi veri bulunmayan geçmiş, olaylar. Hz. Yûsuf (a.s) kıssası gibi. **b-** Gelecekte olacak şeylere ait, bilgiler. Yarın ne olacağı gibi. **c-** Kıyamet ve sonrasına ait, bilgiler. Cennet ve cehennemle ilgili bilgiler gibi.

[4] İnsanların pek çoğu vahye, bu güzel kıssaya ve bu kıssa ile verilmek istenen şeylere îman etmez, bir roman veya bir hikâye gibi dinler geçerler.

[5] Buna göre aklı olanların, bu Kur'an'ı sürekli hatırlarında tutarak, gerektiği şekilde îman etmesi gerekir. Aklı olmayan mahlûkatın uyarıdan anlamadığı gibi, akılları nefsanî arzularına mağlup olup, düşünme kabiliyetini kaybetmiş olanlar da bu uyarılara önem vermediklerinden, insanların pek çoğu, îman etmezler.

[6] Allah'ın varlığına, birliğine ve kudretine delâlet eden nice deliller, gözlerine çarpar, fenleri ve felsefeleri bunların etrafında dolaşır da onlar bu delilleri görmek istemez, başka maksatlar peşinde, koşarlar.

[7] Halis tevhit ile îman etmez, Allah'tan başkasına da ilâhlık payesi verir ve onlara da taparlar. Allah'a ait sıfatların bir kısmını, başka varlık ve insanlara da verirler. Artık o varlık ve insanlar, onların Allah'la beraber taptıkları, fayda ve zarar verebileceklerine inandıkları ek ilâhları olur da müşrik olduklarının farkına bile varmazlar. Bir de Müslümanız diye dolaşırlar. Allah'ın kendilerine verdiği nîmetleri başkalarına izafe ederler. Yani dinlerinin geneline inanır, tafsilatında şirk koşarlar. (Elmalılı)

108- (Ey Muhammed!) onlara: "İşte benim yolum budur. Ben ve bana uyanlar, ne dediğimizi bilerek ve Allah'ın şânını yücelterek, Allah'a davet ederiz.[1] Ve ben, kesinlikle Allah'a ortak koşanlardan değilim." de.

109- Bizim senden önce, kendilerine vahyederek elçi olarak gönderdiklerimiz de (senin gibi) o memleketin halkından olan erkeklerdi.[2] (Bu inkârcılar,) hiç yeryüzünde dolaşıp, kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğunu görmüyorlar mı? Elbette âhiret yurdu (olan cennet), Allah'tan çok sakınanlar için, daha hayırlıdır. Siz, (buna) hâlâ akıl erdirmeyecek misiniz?

110- Peygamberlere yardımımız hep tam umutlarını kesip de kendilerinin gerçekten yalanlandıklarını sandıklarında gelmiştir. Ve Biz, kimi dilediysek o kurtulmuştur. Bizim azabımıza karşı günâhkârlar topluluğu, (bir başkası tarafından) asla korunamaz.

111- Yemin olsun ki; o (Peygamberlerin) kıssalarında akıl sahipleri için ibretler vardır. (Bu Kur'an,) uydurulmuş bir söz değil, bilakis kendinden önceki (bozulan) kitapların doğrusunu söyleyen, îman edenler için her şeyi açıklayıcı, bir rehber ve (getirdikleriyle) bir rahmettir.[3]

---

[1] Âyetin bu bölümü, "İşte benim yolum budur; basiret üzere Allah'a davet ediyorum. Ben ve bana uyanlar (işte böyleyiz.)" diye de tercüme edilebilir.

[2] Ayetin bu bölümü, "Bizim senden önce, kendilerine vahyederek elçi olarak gönderdiklerimiz de (senin gibi) medenî erkeklerdi" şeklinde de anlaşılabilir.

[3] Yani Kur'an içerisindekilerle daima mutlak doğruyu gösterir ve onun içerisindekiler Allah'ın insanlara ihsan ettiği bir lütuftur. Eğer Allah Kur'an'ı göndermeseydi, insanlığın hali o zaman nice olurdu...

قُلْ هٰذِهِ سَبِيلِي اَدْعُوا اِلَى اللّٰهِ عَلٰى بَصِيرَةٍ اَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي
وَسُبْحَانَ اللّٰهِ وَمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٨﴾ وَمَا اَرْسَلْنَا مِنْ
قَبْلِكَ اِلَّا رِجَالًا نُوحِي اِلَيْهِمْ مِنْ اَهْلِ الْقُرٰى اَفَلَمْ يَسِيرُوا
فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
وَلَدَارُ الْاٰخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠٩﴾ حَتّٰى
اِذَا اسْتَيْـَٔسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا اَنَّهُمْ قَدْ كُذِبُوا جَٓاءَهُمْ نَصْرُنَا
فَنُجِّيَ مَنْ نَشَٓاءُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ
﴿١١٠﴾ لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِاُولِي الْاَلْبَابِ مَا
كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرٰى وَلٰكِنْ تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ
وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١١١﴾

سُورَةُ الْحِجْرِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

الٓرٰ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْاٰنٍ مُبِينٍ ﴿١﴾ رُبَمَا يَوَدُّ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ ﴿٢﴾ ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا
وَيَتَمَتَّعُوا وَيُلْهِهِمُ الْاَمَلُ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾

54- HİCR SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Elif, Lâm, Râ. İşte bunlar sana, kitabın ve (hakkı bâtıldan) ayırt edici[4] Kur'an'ın âyetleridir.

2- Öyle bir zaman gelir ki kâfirler: "Keşke Müslüman olsaydık." diye arzu ederler.[5]

3- Bırak onları; yesinler, eğlensinler ve (boş) ümitler onları oyalayadursun. İleride (bunların sonunun nereye varacağını) bilecekler.

---

[4] **Mübîn**: (أَبَانَ)'den etken sıfat fiildir. Açık, kendini açıklamaya kendisi kâfi gelen açıklayıcı, lisanı gâyet güzel, muradını yerine göre dilediği gibi anlatan demektir.

[5] Bu âyet: "Öyle bir zaman gelir ki kâfirler, Müslüman olmayı (çok) arzu ederler." şeklinde de tercüme edilebilir. Kâfirlerin bu arzusu; Müslümanların cennete girdiklerini gördüklerinde, ölüm sırasında, kıyamet gününde veya her üç durumda da olacaktır.

وَمَٓا اَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ اِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَعْلُومٌ ﴿٤﴾ مَا تَسْبِقُ مِنْ
اُمَّةٍ اَجَلَهَا وَمَا يَسْتَاْخِرُونَ ﴿٥﴾ وَقَالُوا يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ي نُزِّلَ عَلَيْهِ
الذِّكْرُ اِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٦﴾ لَوْ مَا تَاْت۪ينَا بِالْمَلٰٓئِكَةِ اِنْ كُنْتَ مِنَ
الصَّادِق۪ينَ ﴿٧﴾ مَا نُنَزِّلُ الْمَلٰٓئِكَةَ اِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُٓوا اِذًا
مُنْظَر۪ينَ ﴿٨﴾ اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَاِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ ﴿٩﴾
وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ ف۪ي شِيَعِ الْاَوَّل۪ينَ ﴿١٠﴾ وَمَا يَاْت۪يهِمْ
مِنْ رَسُولٍ اِلَّا كَانُوا بِه۪ يَسْتَهْزِؤُ۫نَ ﴿١١﴾ كَذٰلِكَ نَسْلُكُهُ
ف۪ي قُلُوبِ الْمُجْرِم۪ينَ ﴿١٢﴾ لَا يُؤْمِنُونَ بِه۪ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ
الْاَوَّل۪ينَ ﴿١٣﴾ وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَابًا مِنَ السَّمَٓاءِ فَظَلُّوا ف۪يهِ
يَعْرُجُونَ ﴿١٤﴾ لَقَالُٓوا اِنَّمَا سُكِّرَتْ اَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ
مَسْحُورُونَ ﴿١٥﴾ وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَٓاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا
لِلنَّاظِر۪ينَ ﴿١٦﴾ وَحَفِظْنَاهَا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَج۪يمٍ ﴿١٧﴾ اِلَّا مَنِ
اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَاَتْبَعَهُ شِهَابٌ مُب۪ينٌ ﴿١٨﴾ وَالْاَرْضَ مَدَدْنَاهَا
وَاَلْقَيْنَا ف۪يهَا رَوَاسِيَ وَاَنْبَتْنَا ف۪يهَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ ﴿١٩﴾
وَجَعَلْنَا لَكُمْ ف۪يهَا مَعَايِشَ وَمَنْ لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِق۪ينَ ﴿٢٠﴾ وَاِنْ
مِنْ شَيْءٍ اِلَّا عِنْدَنَا خَزَٓائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُٓ اِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ ﴿٢١﴾

4- Biz, hiç bir ülkeyi (Bizce) bilinen bir yazgısı olmaksızın helak etmedik.

5- Hiç bir ümmet, ecelini ne öne alabilir, ne de erteleyebilir.

6- O (kâfirler): "Ey kendisine kitap indirilen, sen kesinlikle mecnunsun."[1] dediler.

7- (Ve devamla): "Eğer doğrulardansan, (haydi) bize melekleri getirsene!" dediler.

8- Biz melekleri, ancak (îman etmeyerek azabı) hak edenler için indiririz. O zaman da onlara asla göz açtırılmaz.

9- Şüphesiz, zikir (olan Kur'an'ı) kesinlikle Biz indirdik ve elbette onu (her türlü tehlikeden) yine, Biz koruyacağız.[2]

---

[1] **Mecnun** kelimesi her ne kadar çoğunlukla "deli" diye tercüme edilmişse de bu, anlamı tam karşılamamaktadır. Kelimenin esas anlamı "cinlenmiş" demektir. Kâfirler bu sözü Peygamberler için; deli, cinlenmiş yani "cinler tarafından yardım edilen, cinlerden hizmetçisi bulunan" anlamında kullanmışlardır. Bu sebeple bu kelime tercüme edilmemiştir.

[2] Allah'ın Kur'an'ı koruması: **a-** Allah'ın, insanları Kur'an'a ilave ve eksiltme yapma işinden âciz bırakması, **b-** Allah'ın hiç kimseye Kur'an'a saldırabilecek güç vermemesi, **c-** Allah'ın Kur'an'ı Müslümanlar arasında yayıp, hafız kullarını bununla görevlendirmesi ve daha

10- Yemin olsun Biz, senden önce gelip-geçen topluluklar içerisinden de (elçiler) gönderdik.

11- Ama onlar, kendilerine gelen her Peygamberle, kesinlikle alay ediyorlardı.

12-13- Böylece Biz de o (alaycılığı), günâhkâr (kâfirlerin) ahlâkı haline getiriyorduk. O (kâfirler) kendilerinden öncekilerin başlarına gelenleri bildikleri halde, (Kur'an)'a inanmazlar.

14- Hatta onların üzerlerine gökten bir kapı açsak ve onlar oradan yukarı yükselseler,

15- (O zaman):"kesinlikle gözlerimizi boyadılar, belki de biz büyülenmiş bir topluluğuz." derler.

16- Yemin olsun (bir de) Biz, gökte burçlar[3] yarattık ve o (göğü) seyredenler için süsledik.[4]

17- Ve onu bütün[5] lânetlenmiş[6] şeytanlardan koruduk.[7]

18- Ancak kulak hırsızlığı yapan olursa, onu da parlak bir ateş[8] izler.[9]

19- Yeryüzünü de enine boyuna döşedik, onda sâbit dağlar yarattık ve orada her türlü ürünü ölçülü bir şekilde yetiştirdik.

20- Ve orada sizlere de sizin doyurmak zorunda olmadığınız kimselere de rızıklar yarattık.

21- Kesinlikle her şeyin hazineleri Bizim katımızdadır ve onun miktarını belirleyerek, sadece Biz indiririz.

---

bizim bilemeyeceğimiz nice yöntemler yaratması şekillerinde olabilir.

[3] **Burç**: bakanların gözüne çarpacak kadar yüksek köşk, şehir surlarının, kalelerin yüksek yerleri demektir. Gökyüzündeki yıldız takımlarından her birine burç denilir ve bunlar on iki tanedir. Batlamyus'a göre kırk sekiz burç vardır. Fal için kullanılan on iki burç ise tamamen itibarîdir. Bu âyette Allah, burçların fal yönünü değil, yaratılış yönünü bize örnek olarak vermektedir. Burçları fal için kullanmak haramdır. Bk. (Furkan:61, Büruc:1)

[4] Bk. (Mülk: 5, Fussilet: 12)

[5] Buradaki (كُلِّ) kelimesi hem şeytan, hem de racîm kelimelerini kapsar ve "her tür şeytanların, her tür atmalarından" demektir.

[6] **Racîm**: taşlanmış demektir. Mecâz manasıyla öldüren, ğayba taş atan, lanetlenmiş, yalan söyleyen ve çirkin söz atan anlamlarına da gelir.

[7] Yani hiç bir şeytan göğe çıkamaz ve orada şeytanlık yapamaz. Oraya hâkim olup, oranın düzenini bozamaz.

[8] **Şihâb**: Ateş alevi demektir. Parıltılarından dolayı yıldızlara ve süngüye de şihâb denilir. Özellikle gökyüzünde yıldız kayıyor gibi görünen parıltıya da şihâb denilmiştir. Bk. (Saffat: 6-10)

[9] 9. âyette "Kur'an'ın", bu âyette de "semanın" korunacağı ifâdelerinden aralarında bir teşbih düşünülebilir. Buna göre; Kur'an sema gibidir, yıldızlar ve burçlar gibi âyet ve sûrelerle süslenmiştir. Ve bu Kur'an her tür şeytan ve şeytanî fikirlerden korunmuştur. Bu şeytanlar ona normal bakamazlar ve ondan istifâde edemezler. Olsa olsa göz ucuyla bakar, yalan yanlış bilgilerle şeytanlık yapmak isterler. Bunları da şihâb gibi nebiler, âlimler yok eder veya cehennem onları yakar.

وَاَرْسَلْنَا الرِّيَاحَ لَوَاقِحَ فَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً فَاَسْقَيْنَاكُمُوهُ
وَمَٓا اَنْتُمْ لَهُ بِخَازِن۪ينَ ﴿٢٢﴾ وَاِنَّا لَنَحْنُ نُحْي۪ وَنُم۪يتُ
وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ﴿٢٣﴾ وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِم۪ينَ مِنْكُمْ
وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِر۪ينَ ﴿٢٤﴾ وَاِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ
اِنَّهُ حَك۪يمٌ عَل۪يمٌ ﴿٢٥﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ
مِنْ حَمَاٍ مَسْنُونٍ ﴿٢٦﴾ وَالْجَٓانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ
نَارِ السَّمُومِ ﴿٢٧﴾ وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنّ۪ي خَالِقٌ
بَشَرًا مِنْ صَلْصَالٍ مِنْ حَمَاٍ مَسْنُونٍ ﴿٢٨﴾ فَاِذَا سَوَّيْتُهُ
وَنَفَخْتُ ف۪يهِ مِنْ رُوح۪ي فَقَعُوا لَهُ سَاجِد۪ينَ ﴿٢٩﴾ فَسَجَدَ
الْمَلٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ اَجْمَعُونَ ﴿٣٠﴾ اِلَّٓا اِبْل۪يسَ اَبٰٓى اَنْ يَكُونَ
مَعَ السَّاجِد۪ينَ ﴿٣١﴾ قَالَ يَٓا اِبْل۪يسُ مَا لَكَ اَلَّا تَكُونَ مَعَ
السَّاجِد۪ينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ لَمْ اَكُنْ لِاَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُ مِنْ
صَلْصَالٍ مِنْ حَمَاٍ مَسْنُونٍ ﴿٣٣﴾ قَالَ فَاخْرُجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ
رَج۪يمٌ ﴿٣٤﴾ وَاِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ اِلٰى يَوْمِ الدّ۪ينِ ﴿٣٥﴾ قَالَ
رَبِّ فَاَنْظِرْن۪ٓي اِلٰى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٣٦﴾ قَالَ فَاِنَّكَ مِنَ
الْمُنْظَر۪ينَ ﴿٣٧﴾ اِلٰى يَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ ﴿٣٨﴾

22- Ve rüzgârları aşılayıcı olarak gönderip, (bulutları aşılayarak) gökten su indirdik ve sizleri onunla suladık. (Böyle yapmasaydık) siz o (suyu) koruyamazdınız.

23- Şüphesiz, yaşatan da öldüren de kesinlikle Biziz ve bâkî kalan[1] da sadece Biziz.

24- Yemin olsun Biz, (her konuda) sizden ileri gidenleri de geride kalanları da biliriz.

25- Ve (kıyamette) onları, sadece senin Rabbin toplayacaktır. Gerçekten O, hüküm (ve hikmet) sahibidir, (her şeyi) hakkıyla bilendir.

26- Yemin olsun, Biz (ilk) insanı kuru çamurdan şekil verilmiş bir balçıktan yarattık.

27- Ve cinleri de (insanlardan) önce kavurucu ateşten yarattık.

28- Rabbin meleklere: "Ben, kuru çamurdan şekil verilmiş balçıktan bir beşer yaratacağım..."[2]

29- "...Ona biçim verdiğimde ve ona rûhumdan üfürdüğümde hemen ona secde edin." deyince;

30- Hemen bütün melekler, hep birden secde etti,

31- Ancak İblis, secde edenlerle birlikte (secde etmekten) kaçındı.

32- (Allah, iblise): "Ey İblis! Seni secde eden (melek)lerle beraber olmaktan alıkoyan şey nedir?" buyurdu.

33- (İblis): "Ben kuru çamurdan, şekil verilmiş balçıktan yarattığın beşere secde edemem." dedi.

34- (Allah, iblise): "Öyleyse derhal o (cennet)ten çık, çünkü sen kovuldun..."[3]

35- "...ve şüphesiz, kıyamete kadar lânet senin üzerine olsun." buyurdu.

36- (İblis): "Ey Rabbim! Öyleyse o (insanların) dirileceği güne kadar[4] bana süre tanı." dedi.

37- (Allah, iblise): "Öyleyse, sen (kendisine) süre tanınanlardansın." buyurdu.

38- (Ve devamla): "Bilinen gün[5] gelene kadar." buyurdu.

---

1 (اَلْوَارِثُ) Allah'ın isimlerinden olup, ebedi olan demektir.

2 Âdem (a.s)'ın yaratılışıyla ilgili olarak Bk. (Bakara: 30, Sâd: 71-72)

3 Aynı âyet için Bk. (Sâd: 77)

4 Yani iblis; bu ifâdeyle dünyada ölmeden âhirete ulaşma hesabı yaptı. Ama Allah buna izin vermedi.

5 "Bilinen gün"den; kıyametin kopma günü veya Allah'ın iblise takdir ettiği ömrün sonu, anlaşılabilir. İblis de ölecek, hesap için diriltilecektir. Bk: (Rahman: 26)

قَالَ رَبِّ بِمَآ اَغْوَيْتَنِى لَاُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِى الْاَرْضِ وَلَاُغْوِيَنَّهُمْ
اَجْمَعِينَۙ ﴿٣٩﴾ اِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾ قَالَ
هٰذَا صِرَاطٌ عَلَىَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤١﴾ اِنَّ عِبَادِى لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ
سُلْطَانٌ اِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ ﴿٤٢﴾ وَ اِنَّ جَهَنَّمَ
لَمَوْعِدُهُمْ اَجْمَعِينَۙ ﴿٤٣﴾ لَهَا سَبْعَةُ اَبْوَابٍۜ لِكُلِّ بَابٍ
مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ ﴿٤٤﴾ اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِى جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ
﴿٤٥﴾ اُدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ اٰمِنِينَ ﴿٤٦﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِى صُدُورِهِمْ
مِنْ غِلٍّ اِخْوَانًا عَلٰى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٤٧﴾ لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا
نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٨﴾ نَبِّئْ عِبَادِى اَنِّى اَنَا
الْغَفُورُ الرَّحِيمُۙ ﴿٤٩﴾ وَ اَنَّ عَذَابِى هُوَ الْعَذَابُ الْاَلِيمُ
﴿٥٠﴾ وَنَبِّئْهُمْ عَنْ ضَيْفِ اِبْرٰهِيمَۘ ﴿٥١﴾ اِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ
فَقَالُوا سَلَامًاۜ قَالَ اِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا لَا تَوْجَلْ
اِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ﴿٥٣﴾ قَالَ اَبَشَّرْتُمُونِى عَلٰى اَنْ
مَسَّنِىَ الْكِبَرُ فَبِمَ تُبَشِّرُونَ ﴿٥٤﴾ قَالُوا بَشَّرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلَا
تَكُنْ مِنَ الْقَانِطِينَ ﴿٥٥﴾ قَالَ وَمَنْ يَقْنَطُ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ اِلَّا
الضَّالُّونَ ﴿٥٦﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ اَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٥٧﴾

39- (İblis): "Ey Rabbim! Beni azdırman[1] sebebiyle, ben de yeryüzünü onlara, çekici göstereceğim ve kesinlikle onların tümünü azdıracağım..."

40- "...Ancak onlardan has kulların bunun dışındadır."[2] dedi.

41- (Allah, iblise): "İşte benim (doğruluğunu) garanti ettiğim hak yol, şudur;"[3]

42- "...(zâten), kesinlikle azgınlardan sana uyanlar dışında senin, Benim has kullarım üzerinde hiç bir hâkimiyetin yoktur..."[4]

43- "...Ve şüphesiz, onların tümünün buluşma yeri cehennemdir." buyurdu.

44- O (cehennem)in yedi tabakası[5] ve her bir tabakasında da o (şeytana uyanlardan) yerleştirilmiş gruplar vardır.

45- Allah'tan hakkıyla sakınanlar, kesinlikle cennetlerde ve pınar başlarındadırlar.[6]

46- (Onlara): "Oraya kendinizden emin bir şekilde, esenlikle girin." denilir.

47- Onlar, kardeşler olarak tahtlar üzerinde yüz yüze muhabbet ederlerken, (Biz de onların) gönüllerindeki kinleri söker atarız.

48- Onlara, orada hiç bir yorgunluk dokunmayacak ve onlar, oradan kesinlikle çıkarılmayacaklardır.

49- (Ey Muhammed!): "Kullarıma, gerçek bağışlayanın, merhamet edenin Ben olduğumu..." haber ver,

50- "...ve azabımın da; kesinlikle en acıklı azap olduğunu (da haber ver.)"

51- (Bir de) Onlara İbrahim'in misafirlerinden bahset.

52- (O misafir melekler, İbrahim'in) yanına girince: "Allah'ın selâmı üzerine olsun."[7] dediler. O da: "Biz, sizden gerçekten korkuyoruz." dedi.

53- (Melekler): "Korkma, biz sana bilgin bir oğlun[8] (olacağını) müjdeliyoruz." dediler.

54- (İbrahim): "Beni ihtiyarlığımda (bir oğulla) mı müjdeliyorsunuz? Beni ne ile müjdelediğinizin (farkında mısınız?)" dedi.

55- (Melekler): "Seni kesinlikle doğru bir şeyle müjdeledik, öyleyse sakın umut kesenlerden olma." dediler.

56- (İbrahim): "Rabbinin rahmetinden, sapıtanlardan başka kim umut keser ki?" dedi. [9]

57- (Ve devamla): "Ey elçiler! O halde sizin asıl göreviniz nedir?" dedi.

---

[1] Yani sen çamurdan yarattığın Âdem'i hafife alıp secde etmediğimden dolayı benim azgın olduğuma hükmettin veya benim Âdem'e secde etmem mümkün değilken bunu Sen, benden isteyerek azmama sebep oldun.

[2] Yani ben onları azdıramam.

[3] Bu âyet: "İşte bana ulaşan dosdoğru yol budur." şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] Allah'ın has kullarının bazen şeytana uymaları şeytanın hâkimiyetinden değil, onların istekleriyle ona uymalarındandır. Hz. Âdem'in şeytana uyması gibi...

[5] Âyetin metnindeki "kapı" ifadesi "tabaka" anlamındadır. (Celâleyn, Kurtubî, Taberî)

[6] 43. âyet nâzil olunca Selmân-ı Farisi korkudan aklı ermez bir şekilde üç gün kayboldu ve Peygamberimize getirilince Peygamberimiz ona durumunun ne olduğunu sordu. O da: "Seni hak üzere gönderen Allah'a yemin ederim ki bu âyet benim yüreğimi parçaladı." deyince bu âyet indi. (Suyûtî)

[7] Buradaki (سَلَامًا), fiili mahzuf, mutlak mef'ul olduğu için bu şekilde, tercüme edilmiştir.

[8] Bu çocuk İshak (a.s) dır.

[9] Bu kıssanın ayrıntılı bölümü için; Bk.(Hûd:69-76)

قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُجْرِمِينَ ﴿٥٨﴾ إِلَّا آلَ لُوطٍ إِنَّا
لَمُنَجُّوهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٩﴾ إِلَّا امْرَأَتَهُ قَدَّرْنَا إِنَّهَا لَمِنَ الْغَابِرِينَ
﴿٦٠﴾ فَلَمَّا جَاءَ آلَ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ ﴿٦١﴾ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ
مُنْكَرُونَ ﴿٦٢﴾ قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ بِمَا كَانُوا فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٦٣﴾
وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿٦٤﴾ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ
مِنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ أَدْبَارَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا
حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ﴿٦٥﴾ وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَؤُلَاءِ
مَقْطُوعٌ مُصْبِحِينَ ﴿٦٦﴾ وَجَاءَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٦٧﴾
قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَفْضَحُونِ ﴿٦٨﴾ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا
تُخْزُونِ ﴿٦٩﴾ قَالُوا أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٧٠﴾ قَالَ هَؤُلَاءِ
بَنَاتِي إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿٧١﴾ لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ
يَعْمَهُونَ ﴿٧٢﴾ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِقِينَ ﴿٧٣﴾ فَجَعَلْنَا
عَالِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾ إِنَّ
فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِلْمُتَوَسِّمِينَ ﴿٧٥﴾ وَإِنَّهَا لَبِسَبِيلٍ مُقِيمٍ ﴿٧٦﴾
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾ وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ
لَظَالِمِينَ ﴿٧٨﴾ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لَبِإِمَامٍ مُبِينٍ ﴿٧٩﴾

58- (Melekler): “Gerçekten biz, suçlu bir toplumu cezâlandırmak için gönderildik.” dediler.

59- (Ve devamla): “Ancak Lût ailesi bunun dışındadır. Biz onların tamamını kesinlikle (azaptan) kurtaracağız...” dediler.

60- Ama karısı (bunun) dışındadır. Çünkü: onun helâk edilenlerle birlikte (yok edilmesini), uygun gördük.

61- Elçiler Lût ailesine gelince;

62- (Lût): “Siz gerçekten tanınmayan bir topluluksunuz.” dedi.

63- (Melekler): “Bilakis biz, sana onların şüphe edip durdukları (azabı) haber vermeye geldik...”

64- “...Biz sana Hakk(ın emrin)i getirdik ve şüphesiz biz doğru söylüyoruz...”

65- “...derhal gecenin karanlığında, ailenle birlikte yola çık, onları arkalarından takip et, hiç biriniz de (sakın) arkasına dönüp bakmasın ve sadece size emredilen yere gidin.” dediler.

66- Ve (Lût’a): “Sabaha karşı mutlaka onların[1] ardı kesilmiş olacaktır.” emrini vahyettik.

67- (Melekler Lût’a gelince) şehrin[2] halkı birbirlerini müjdeleyerek geldi(ler).

68- (Lût onlara): “Bunlar benim misafirimdir, sakın beni (onlara) rezil etmeyin” dedi.

69- (Ve devamla): “Allah'tan korkun ve beni küçük düşürmeyin.” (dedi.)

70- (Şehrin halkı): “Biz sana misafir kabul etmeyi yasaklamamış mıydık?” dediler.[3]

71- (Lût): “Eğer (bir şey) yapmak istiyorsanız, işte şu (ümmetimin)[4] kızları(nı nikâhlayın).” dedi.

72- (Ey Muhammed!) Ömrüne yemin ederim ki, gerçekten onlar, sarhoşlukları içerisinde ne halt[5] ettiklerini bilmiyorlardı.

[1] Lût kavminin.
[2] Bu şehir Sodom şehridir.
[3] Bu âyet: “Biz sana âleme (karışmayı) yasaklamadık mı?” şeklinde de tercüme edilebilir.
[4] Bu parantez ümmetinin çocukları, aynı zamanda o peygamberin de çocukları sayıldığı için ilave edilmiştir.
[5] Elmalılı

73- Tan yeri ağarırken onları o korkunç ses yakalayıverdi.[6]

74- Anında (o memleketin) üstünü altına çevirdik ve üzerine pişirilmiş taşları (yağmur gibi) yağdırdık.

75- Elbette, bunda feraset sahipleri için ibretler vardır.

76- O (helâk olan şehir) gerçekten yol(unuzun) üstünde (hâlâ) durmaktadır.

77- Elbette, bunda gerçekten îman edenlere ibret(ler) vardır.[7]

78- Eyke’liler[8] de gerçekten zâlimlerdendi.

79- Bundan dolayı Biz de onlardan intikam aldık. (Helâk edilen) her iki şehir de açıkça (gözler) ön(ün)dedir.[9]

[6] Bk. (Hûd: 82, 83 ve dipnotu)
[7] Bu kıssanın ayrıntısı için; Bk. (Hûd: 77-83)
[8] **Eyke**: sık, birbirine karışmış ağaç demektir. Eyke’liler de Medyen’liler gibi Şuayb (a.s)’ın peygamber olarak gönderildiği bir kavimdir ki; yerleri ağaçlık olduğundan bu isimle anılmışlardır.
[9] Bu kıssanın ayrıntısı için; Bk. (Şuara: 176-189)

وَلَقَدْ كَذَّبَ اَصْحَابُ الْحِجْرِ الْمُرْسَل۪ينَۙ ﴿٨٠﴾ وَاٰتَيْنَاهُمْ
اٰيَاتِنَا فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِض۪ينَۙ ﴿٨١﴾ وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ
بُيُوتًا اٰمِن۪ينَ ﴿٨٢﴾ فَاَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُصْبِح۪ينَۙ ﴿٨٣﴾ فَمَٓا
اَغْنٰى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَۜ ﴿٨٤﴾ وَمَا خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَٓا اِلَّا بِالْحَقِّۜ وَاِنَّ السَّاعَةَ لَاٰتِيَةٌ فَاصْفَحِ
الصَّفْحَ الْجَم۪يلَ ﴿٨٥﴾ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَل۪يمُ ﴿٨٦﴾ وَلَقَدْ
اٰتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَان۪ي وَالْقُرْاٰنَ الْعَظ۪يمَ ﴿٨٧﴾ لَا تَمُدَّنَّ
عَيْنَيْكَ اِلٰى مَا مَتَّعْنَا بِه۪ٓ اَزْوَاجًا مِنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ
وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِن۪ينَ ﴿٨٨﴾ وَقُلْ اِنّ۪ٓي اَنَا النَّذ۪يرُ
الْمُب۪ينُۚ ﴿٨٩﴾ كَمَٓا اَنْزَلْنَا عَلَى الْمُقْتَسِم۪ينَۙ ﴿٩٠﴾ اَلَّذ۪ينَ جَعَلُوا
الْقُرْاٰنَ عِض۪ينَ ﴿٩١﴾ فَوَرَبِّكَ لَنَسْـَٔلَنَّهُمْ اَجْمَع۪ينَۙ ﴿٩٢﴾ عَمَّا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾ فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَاَعْرِضْ عَنِ
الْمُشْرِك۪ينَ ﴿٩٤﴾ اِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِء۪ينَۙ ﴿٩٥﴾ اَلَّذ۪ينَ يَجْعَلُونَ
مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَۚ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾ وَلَقَدْ نَعْلَمُ اَنَّكَ
يَض۪يقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَۙ ﴿٩٧﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ
مِنَ السَّاجِد۪ينَۙ ﴿٩٨﴾ وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتّٰى يَأْتِيَكَ الْيَق۪ينُ ﴿٩٩﴾

80- Yemin olsun, (daha önce) Hicrliler[1] de (kendilerine gönderilen) Peygamberleri yalanladılar.

81- Biz onlara âyetlerimizi gönderir göndermez onlar, ondan yüz çevirdiler.

82- Onlar, dağlardan güvenli evler yontuyorlardı.[2]

83- Derken, onları sabahleyin dayanılmaz bir çığlık yakalayıverdi.

84- (Buna rağmen) kazandıkları şeyler, onlara hiçbir fayda vermedi.

85- Biz, gökleri, yeri ve her ikisinin arasındakileri şaşmaz (kural)larla yarattık. Şüphesiz kıyametin vakti de yaklaşmaktadır. (Ey Muhammed!) Şimdi sen (onlara) yumuşak davran ve güzel muamele et.

86- Çünkü Rabbin, her şeyi hakkıyla bilerek en mükemmel (şekilde) yaratandır.

87- (Ey Muhammed!) Yemin olsun, sana yedi mûcizeyi[3] ve şu büyük Kur'an'ı verdik.

88- Sakın o (kâfirlerden) bazılarına bol bol verdiğimiz dünya nîmetlerine gözünü dikme ve bundan dolayı da üzülme. Sen sadece Mü'minlere, (şefkat) kanadını ger.

89- Ve: "Şüphesiz ben, apaçık bir uyarıcıyım." de.

90- Tıpkı (kitaplarını işlerine geldiği şekilde) kısımlara ayıranlara indirdiğimiz (uyarıcılar) gibi.

91- O Kur'an'ı (da işlerine geldiği şekilde) kısımlara ayıranlara gelince,

92- Rabbine yemin olsun ki onların tümüne (bunun) hesabını soracağız.

93- (Yani) yapıp durdukları şeylerin.

94- (Ey Muhammed!) öyleyse sen emrolunduğun şeyi açıkça ilan et ve müşriklerden uzak dur.

95- Şüphesiz alay edenlere karşı Biz sana yeteriz.

96- Ki onlar, Allah ile beraber başka ilâhlar ediniyorlar. Ama onlar, (bunun ne demek olduğunu) yakında öğrenecekler.

97- Yemin olsun, onların söyledikleri şeylerden dolayı senin göğsünün daraldığını Biz, çok iyi biliyoruz.

98- Sen Rabbini hamd ile (sürekli olarak) an ve (Ona) secde edenlerden ol.

99- Ve sana ölüm gelinceye[4] kadar Rabbine kulluğa (devam) et.

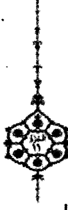
---

[1] **Hicrliler**: Hicr denilen yerde helâk edilen Semûd kavmidir ve kendilerine Salih (a.s) Peygamber olarak gönderilmiştir.

[2] Böylece güven içerisinde olacaklarına inanıyorlardı. Yani sanatlarının ve kuvvetlerinin kendilerini helâkten koruyacağına inanıyorlardı.

[3] **Mesânî**: bükülmek, kıvrılmak, katlanmak, tekrar edilmek sûretiyle ikilenen, ikişer, mükerrer, bükülü, büklüm, büklümlü, kıvrımlı ve cilveli anlamlarına gelir. Buradaki (سَبْعًا مِنَ الْمَثَان۪ي) Hz. Muhammed (a.s)'a ait yedi mûcizeye işaret olabilir. Ayrıca Kur'an'ın muhtevası olan; emir, nehiy, müjdeler, uyarılar, darb-ı meseller, nîmetler, geçmiş ümmetlerin kıssaları da düşünülebilir. Bazıları da bunun tekrar tekrar okunan Fatiha Sûresi olduğu kanaatindedir. En doğrusunu ise Allah bilir.

[4] Yani sürekli olarak...

55- EN'AM SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Hamd, gökleri ve yeri (yoktan) yaratan, karanlıkları ve aydınlığı[1] var eden Allah'a aittir. Böyleyken kâfirler, hâlâ Rablerine (başkalarını) denk tutuyorlar.

2- Sizi çamurdan yaratan, sonra size bir yaşama süresi takdir eden, Odur. (Asıl kâinat için) belirlenen ömrün[2] bilgisi ise Onun katındadır. Sonra siz, (kalkıp) bir de şüphe ediyorsunuz.

3- O, göklerde ve yeryüzünde (tek) olan, sizin gizlinizi, açığınızı ve yaptığınız her şeyi bilen, Allah'tır.

4- O (kâfirlere,) Rablerinin âyetlerinden bir âyet gelmeye görsün, mutlaka ondan yüz çevirirler.[3]

5- Buna rağmen onlar, gerçek[4] kendilerine gelince hemen onu yalanladılar. Fakat hafife aldıkları şeylerin haberleri, onlara çok yakında gelecektir.

---

[1] Burada karanlığın çoğul, aydınlığı tekil olması bu ifâdenin mecâzî olabileceğini çağrıştırmaktadır. Zîrâ karanlığın küfrün yerine kullanılması, küfrün çokluğuna, nurun îman yerine kullanılması ise hakkın tekliğine işaret olabilir. Bu ifâde, Kur'an'da pek çok yerde bu anlamda kullanılmıştır. Bk. (Bakara: 257, Mâide: 16, Ra'd: 16, İbrahim:1,5, Ahzab:43, Fâtır: 20, Hadid: 9, Talak: 1)

[2] Bununla kastedilen öncelikle insanoğlunun babası olan Hz. Âdem'in çamurdan yaratılmasıdır.Bu ifâdeden bir de; çamurdan bitkilerin, bitkilerden meninin, meniden de insanın yaratılması anlaşılabilir. Buradaki ecel hakkında müfessirler; "**a-** birinci ecel, önceki vefat edenlerin, ikinci ecel ise henüz yaşamakta olanların ecelidir. **b-** Birinci ecel, herkesin geçen ömrü, ikinci ecel ise kalan ömrüdür." demişlerdir.

[3] Çünkü asla îman etmeye niyetli değildirler. Aynı âyet için Bk. (Yasin: 46)

[4] Buradaki hak; Kur'an, İslâm veya Hz. Muhammed (a.s) olabilir.

سُورَةُ الْاَنْعَامِ (مَكِّيَّة)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذٖى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضَ وَ جَعَلَ
الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ ثُمَّ الَّذٖينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١﴾
هُوَ الَّذٖى خَلَقَكُمْ مِنْ طٖينٍ ثُمَّ قَضٰى اَجَلًا وَاَجَلٌ مُسَمًّى
عِنْدَهُ ثُمَّ اَنْتُمْ تَمْتَرُونَ ﴿٢﴾ وَهُوَ اللّٰهُ فِى السَّمٰوَاتِ وَفِى
الْاَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ ﴿٣﴾
وَمَا تَأْتٖيهِمْ مِنْ اٰيَةٍ مِنْ اٰيَاتِ رَبِّهِمْ اِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضٖينَ
﴿٤﴾ فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَسَوْفَ يَأْتٖيهِمْ اَنْبٰٓؤُا
مَا كَانُوا بِهٖ يَسْتَهْزِؤُنَ ﴿٥﴾ اَلَمْ يَرَوْا كَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ
مِنْ قَرْنٍ مَكَّنَّاهُمْ فِى الْاَرْضِ مَا لَمْ نُمَكِّنْ لَكُمْ وَاَرْسَلْنَا
السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْاَنْهَارَ تَجْرٖى مِنْ تَحْتِهِمْ
فَاَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَاَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قَرْنًا اٰخَرٖينَ
﴿٦﴾ وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فٖى قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ بِاَيْدٖيهِمْ
لَقَالَ الَّذٖينَ كَفَرُوا اِنْ هٰذَا اِلَّا سِحْرٌ مُبٖينٌ ﴿٧﴾

6- (O kâfirler,) onlardan önce yeryüzünde size vermediğimiz bütün imkânları kendilerine verdiğimiz, üzerlerine gökten bolca yağmur indirdiğimiz ve altlarından ırmaklar akıttığımız, nice milletleri, günâhları sebebiyle helâk ettiğimizi ve onların ardından da başka milletler yarattığımızı hiç bilmiyorlar mı?

7- Eğer sana kâğıda yazılmış, (somut) bir kitap indirseydik, onlar da ona elleriyle dokunsalardı, yine de o kâfirler: "Bu kesinlikle apaçık bir büyüden başka bir şey değildir!" derlerdi.[5]

---

[5] Bu âyet, Mekkeli müşriklerin, Peygamber efendimize: "Ey Muhammed! Allah'a yemin olsun ki sen, bize onun Allah'ın katından geldiğine ve senin Onun elçisi olduğuna şâhitlik eden dört melek eşliğinde Allah'ın katından bir kitap getirmedikçe biz, sana asla îman etmeyiz." demeleri üzerine nâzil olmuştur. (Vâhidî) Müşriklerin bu tür istekleri için Bk. (İsra: 90, 93) Peygamberin doğruluğuna inanmayan ve inanmak istemeyen kâfirler, Peygamberliği, bir büyü, bir göz boyayıcılık, olarak göstermek istedikleri için, Kur'an karşısında ilk söz olarak hep; "bu apaçık bir büyüdür." demişlerdir.

وَقَالُوا لَوْلَٓا اُنْزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ اَنْزَلْنَا مَلَكًا لَقُضِيَ الْاَمْرُ
ثُمَّ لَا يُنْظَرُونَ ﴿٨﴾ وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا
عَلَيْهِمْ مَا يَلْبِسُونَ ﴿٩﴾ وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ
فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤُنَ ﴿١٠﴾ قُلْ
سِيرُوا فِي الْاَرْضِ ثُمَّ انْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ
﴿١١﴾ قُلْ لِمَنْ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ قُلْ لِلّٰهِ كَتَبَ عَلٰى
نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ
اَلَّذِينَ خَسِرُوا اَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾ وَلَهُ مَا سَكَنَ
فِي الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٣﴾ قُلْ اَغَيْرَ اللّٰهِ
اَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ
قُلْ اِنِّي اُمِرْتُ اَنْ اَكُونَ اَوَّلَ مَنْ اَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿١٤﴾ قُلْ اِنِّي اَخَافُ اِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ
يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾ مَنْ يُصْرَفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ وَذٰلِكَ
الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿١٦﴾ وَاِنْ يَمْسَسْكَ اللّٰهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ
لَهُ اِلَّا هُوَ وَاِنْ يَمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
﴿١٧﴾ وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١٨﴾

8- (Bir de o kâfirler): "Ona bir melek indirilse olmaz mıydı?" dediler. Eğer ona bir melek indirseydik, onların işleri bitirilir, sonra kendilerine bir süre bile verilmezdi.[1]

9- Eğer Biz, o Peygamberi, (insan değil de) bir melek kılsaydık, yine de onu bir erkek şeklinde[2] gönderirdik. O zaman da onları (kendi kendilerine) düştükleri şüpheye Biz, düşürmüş olurduk.

10- Yemin olsun ki, senden önceki Peygamberlerle de mutlaka alay edildi, (ama sonunda) alay ettikleri şeyler, alay edenlerin kendilerini kuşatıverdi.[3]

11- (Sen onlara): "Yeryüzünde gezin-dolaşın da yalanlayanların sonunun nasıl olduğunu, bir görün!" de.

12- (Ve bir de): "Göklerde ve yerde olanlar kimindir?" diye sor ve hemen: "Tabiî ki Allah'ındır." de. O, (öncelikle) rahmet etmeyi kendi kendine ilke edindi.[4] O, sizi, geleceğinde asla şüphe olmayan kıyamet günü, kesinlikle bir araya getirecektir. Ama buna, ancak kendilerine yazık edenler inanmazlar.

13- Gece ve gündüzde barınan her şey Onundur. Ve O, hakkıyla işitendir, eksiksiz bilendir.

14- (Ey Muhammed!): "Gökleri ve yeri yoktan yaratan, herkesi yedirdiği halde, kendisi yedirilmeyen Allah dururken, başka birisini mi dost edineceğim?" de. Bir de onlara: "Bana Müslüman olanların ilki olmam emredildi ve sakın müşriklerden olma! denildi." de.

15- Ve: "Ben, Rabbime isyan edersem büyük gün (olan âhiretin) azabından korkarım" de.[5]

16- O gün kimin azabı giderilirse, şüphesiz Allah, ona rahmet etmiştir. İşte apaçık kurtuluş da budur.

17- Ve eğer Allah, sana bir zarar dokundurursa artık Ondan başka onu giderecek hiçbir şey yoktur ve eğer sana bir hayır dilerse de Onun gücü, kesinlikle her şeye yeter.

18- Kulları üzerinde kesin otorite sahibi olan Odur. O, hüküm (ve hikmet) sahibidir, her şeyden haberi olandır.

---

[1] Azap, o kadar ani gelirdi ki gözlerini bile açmaya fırsat bulamazlardı.

[2] Buradan; Meleklerin kadın şeklinde gönderilmeyeceği anlaşılmaktadır. Peygamberler de kadınlardan olmayacağına göre, bu ifâdeyi "adam ve insan" şeklinde hümanist kaygılarla tercüme etmek doğru değildir. Kâfirler, Melekleri hep kadın olarak hayal ediyorlardı. Böylece kâfirlerin bu tezleri de çürütülmüştür. Ayrıca melekleri gönderen, Allah olduğuna göre, onları nasıl isterse, öyle gönderir ve melekleri hep erkek şeklinde göndermiştir. Tıpkı Cebrâil'in, Hz. Peygambere ve Hz. Meryem'e, bazı meleklerin de Hz. İbrahim'e, Hz. Lût'a geldiği gibi.

[3] Aynı âyet için Bk (Enbiyâ: 41)

[4] Aynı konu ile ilgili olarak Bk. (En'am: 54, A'raf: 156)

[5] Aynı âyet için Bk. (Zümer: 13)

قُلْ اَيُّ شَيْءٍ اَكْبَرُ شَهَادَةً قُلِ اللّٰهُ شَه۪يدٌ بَيْن۪ي وَبَيْنَكُمْ وَاُوحِيَ
اِلَيَّ هٰذَا الْقُرْاٰنُ لِاُنْذِرَكُمْ بِه۪ وَمَنْ بَلَغَ اَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُونَ اَنَّ
مَعَ اللّٰهِ اٰلِهَةً اُخْرٰى قُلْ لَٓا اَشْهَدُ قُلْ اِنَّمَا هُوَ اِلٰهٌ وَاحِدٌ وَاِنَّن۪ي
بَر۪ٓيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ ﴿١٩﴾ اَلَّذ۪ينَ اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ
كَمَا يَعْرِفُونَ اَبْنَٓاءَهُمْ اَلَّذ۪ينَ خَسِرُٓوا اَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ
﴿٢٠﴾ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ بِاٰيَاتِه۪
اِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢١﴾ وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَم۪يعًا ثُمَّ نَقُولُ
لِلَّذ۪ينَ اَشْرَكُٓوا اَيْنَ شُرَكَٓاؤُ۬كُمُ الَّذ۪ينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ
لَمْ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ اِلَّٓا اَنْ قَالُوا وَاللّٰهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِك۪ينَ ﴿٢٣﴾
اُنْظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ
﴿٢٤﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ اِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلٰى قُلُوبِهِمْ اَكِنَّةً اَنْ
يَفْقَهُوهُ وَف۪ٓي اٰذَانِهِمْ وَقْرًا وَاِنْ يَرَوْا كُلَّ اٰيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا حَتّٰٓى
اِذَا جَٓاؤُ۫كَ يُجَادِلُونَكَ يَقُولُ الَّذ۪ينَ كَفَرُٓوا اِنْ هٰذَٓا اِلَّٓا اَسَاط۪يرُ
الْاَوَّل۪ينَ ﴿٢٥﴾ وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْـَٔوْنَ عَنْهُ وَاِنْ يُهْلِكُونَ اِلَّٓا
اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾ وَلَوْ تَرٰٓى اِذْ وُقِفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا
يَا لَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبَ بِاٰيَاتِ رَبِّنَا وَنَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِن۪ينَ ﴿٢٧﴾

19- (Ey Muhammed! Onlara): "En büyük şâhit kimdir?" diye sor ve hemen: "Benimle sizin aranızda Allah şâhittir ki, bu Kur'an bana, kendisiyle sizi ve sizden sonra ulaştığı herkesi[1] uyarmam için vahyolunmuştur. Siz de gerçekten, Allah'la beraber başka ilâhlar olduğuna şâhitlik edebilir misiniz?" de. Ve sonra da: "Ben, buna asla şâhitlik etmem. Tek ilâh, ancak ve ancak O (Allah)'tır. Ben ise, sizin ortak koştuğunuz şeylerden kesinlikle uzağım." de.

20- Kendilerine kitap verdiklerimiz,[2] o (Peygamberi,) kendi oğullarını bildikleri gibi bilirler.[3] Ama buna, ancak kendilerine yazık edenler, inanmazlar.

21- Yalanlarını Allah'a yakıştırandan[4] veya Onun âyetlerini yalanlayandan[5] daha zalim kim olabilir? İşte böyle zalimler, asla kurtuluşa eremezler.

22- Ve o gün Biz, (cehennemliklerin) hepsini mahşerde toplayıp, sonra Allah'a şirk koşanlara; "sizin (Benim ortağım olduğunu) iddia ettiğiniz ortaklarınız hani şimdi nerede?" deriz.

23- Sonra, (o gün onların): "Rabbimiz olan Allah'a yemin ederiz ki biz, müşriklerden değildik." demekten başka bir çareleri olmayacak.

24- Onların kendilerine karşı nasıl yalan söylediklerine ve uydurdukları şeylerin de kendilerini terk ettiğine bir bak.

25- Onların içerisinden bir kısmı, seni dinler (gibi yaparlar) fakat Biz, onların kalplerine, o (âyetleri) hakkıyla kavrayıp anlamalarını engelleyen bir kapalılık,[6] kulaklarına da bir ağırlık verdik. Bu yüzden o kâfirler, senden ne kadar mûcize görürlerse görsünler, inanmadıkları gibi, senin yanına geldiklerinde de: "Bu Kur'an, kesinlikle eskilerin masallarından[7] başka bir şey değildir." diyerek seninle tartışırlar.

26- Onlar, hem insanları Kur'an'dan uzak tutarak, hem de kendileri ondan uzak durarak, aslında farkına varmadan kendilerini mahvediyorlar.

27- Sen, cehennemin önünde durdurulduklarında: "Ah ne olurdu, keşke biz, dünyaya bir daha döndürülsek de Rabbimizin âyetlerini yalanlamayıp inananlardan olsaydık." dediklerinde, onların hallerini bir görsen!

---

[1] Bu ifâdeden; Kur'an'ın ve hükümlerinin sadece o döneme ait olmayıp, tüm zamanlara hitâp ettiği anlaşılmaktadır.

[2] Yani kendilerini Yahûdî ve Hıristiyan olarak tanımlayanlar...

[3] Âyetin bu bölümü için Bk. (Bakara: 146)

[4] Allah'ın âyetlerini bozan, keyfine göre anlayan, Allah demediği halde dedi diyen beyinsizlerden...

[5] Allah'ın âyetlerini saklayan, beğenmeyen, inkâr eden, alternatif âyetler ve tanrılar, arayandan...

[6] **Ekinne:** kimsenin bilmediği garib bilinmeyen ve kat kat örtüler demektir.

[7] **Esatir**: öncekilerin yazdıkları şeyler, hurafeler, uydurma masallar, destanlar demektir. Yunanlılar buna "Mitoloji" derler. Kâfirler böyle demekle; "Kur'an ilâhî, bir kitap değil, bunun kaynağı eskiden yazılmış olan kitaplardır, Muhammed bunu eski kitaplardan yazdırıyor.
Öyleyse bu bir mûcize olmayıp, boş satırlardan, hurafelerden ve masallardan ibarettir." demek istiyorlar. Bu günkü kâfirlerin de İslâm'a karşı yegâne sözleri; hurafe demekten başka bir şey değildir. Hattâ bazıları da "bu dine hurafeler karışmış bunları ıslah etmeli" diyerek dindarlık kisvesi altında, dinsizlik yapmaktadırlar.

بَلْ بَدَا لَهُمْ مَا كَانُوا يُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا
نُهُوا عَنْهُ وَاِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٢٨﴾ وَقَالُوا اِنْ هِيَ اِلَّا حَيَاتُنَا
الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِينَ ﴿٢٩﴾ وَلَوْ تَرٰى اِذْ وُقِفُوا عَلٰى
رَبِّهِمْ قَالَ اَلَيْسَ هٰذَا بِالْحَقِّ قَالُوا بَلٰى وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا
الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٠﴾ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِلِقَاءِ
اللّٰهِ حَتّٰى اِذَا جَاءَتْهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَا حَسْرَتَنَا عَلٰى مَا
فَرَّطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ اَوْزَارَهُمْ عَلٰى ظُهُورِهِمْ اَلَا سَاءَ
مَا يَزِرُونَ ﴿٣١﴾ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا اِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَلَلدَّارُ
الْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٣٢﴾ قَدْ نَعْلَمُ اِنَّهُ
لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَاِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ وَلٰكِنَّ الظَّالِمِينَ
بِاٰيَاتِ اللّٰهِ يَجْحَدُونَ ﴿٣٣﴾ وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ
فَصَبَرُوا عَلٰى مَا كُذِّبُوا وَاُوذُوا حَتّٰى اَتٰيهُمْ نَصْرُنَا وَلَا
مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللّٰهِ وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبَاِ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٤﴾
وَاِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ اِعْرَاضُهُمْ فَاِنِ اسْتَطَعْتَ اَنْ تَبْتَغِيَ
نَفَقًا فِي الْاَرْضِ اَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِاٰيَةٍ وَلَوْ شَاءَ
اللّٰهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدٰى فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٣٥﴾

28- Doğrusu (onların böyle demeleri,) daha önce gizledikleri (kötülükleri) yüzlerine vurulduğundan dolayıdır. Yok, eğer onlar, (dünyaya) geri gönderilselerdi, yine men edildikleri şeyi yapmağa dönerlerdi. Çünkü onlar, gerçekten yalancıdırlar.

29- (Onlar, daha önce de): "(Bizim için) dünya hayatımızdan başka (gerçek) yoktur ve biz, bir daha asla diriltilmeyeceğiz." demişlerdi.[1]

30- Sen, onları Rablerinin huzuruna getirildikleri zaman bir görsen! Rableri onlara: "Nasıl! Bu (yeniden dirilme,) gerçek değil miymiş?" diyecek. Onlar: "Evet! Rabbimize yemin olsun ki (gerçekmiş!)" diyecekler. (Allah da:) "Öyleyse inkârınızın karşılığı olan şu azabı, tadın bakalım." diyecek.

31- Allah'a kavuşacaklarını yalanlayarak, işte o gün perişan olacaklar ve kıyamet günü kendilerine ansızın gelince de günâhlarını sırtlarına yüklenerek: "Allah'a karşı (kullukta) yaptığımız kusurlardan dolayı yazıklar olsun (bize)." diyecekler. Şunu iyi bilin ki onların yüklendikleri, ne kötü (yüktür.)

32- Bu dünya hayatı, yalnızca bir oyalanmadan ve eğlenceden başka bir şey değildir. Âhiret yurduna gelince, Allah'tan hakkıyla sakınanlar için o, daha hayırlıdır. Bunu hâla anlamayacak mısınız?

33- (Ey Muhammed!) Onların söylediklerinin, seni gerçekten üzdüğünü elbette biliyoruz. Aslında o zalimler, seni yalanlamıyorlar, Allah'ın âyetlerini inkâr ediyorlar.[2]

34- Senden önceki Peygamberler de yalanlanmıştı. Onlar, kendilerine yardımımız gelene kadar, yalanlanmalarına ve eziyet olunmalarına sabrettiler. Allah'ın sözlerini değiştirecek hiç kimse yoktur. Şüphesiz bu Peygamberlerle ilgili bir kısım haberler, sana gelmişti.

35- (Ey Muhammed!) Onların sırt çevirmeleri, sana ağır geldiyse, eğer elinden geliyorsa yerin (derinliklerine) inen bir tünel ya da seni göğe çıkaracak bir merdiven bul da onlara bir mûcize getir. Eğer Allah dileseydi, elbette onları dosdoğru yolda bir araya getirirdi. O halde, sakın cahillerden olma.

[1] Bk. (Mü'minun: 37, Casiye: 24)

[2] Ebû Cehil, Peygamberimize: "Ey Muhammed! Biz seni yalancılıkla itham etmiyoruz. Sen, bizim yanımızda doğru söyleyenlerdensin. Biz, ancak senin getirdiklerini inkâr ediyoruz." demiş. (Tirmîzî) Hâris b. Âmir de: Ey Muhammed! Vallahi sen, bize hiç yalan söylemedin ve fakat biz, sana uyarsak yerimizden olacağız. Bundan dolayı sana îman etmiyoruz." demiş. Bu âyet bu olaylar sebebiyle nâzil olmuştur. (Taberî)

اِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتٰى يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ ثُمَّ اِلَيْهِ
يُرْجَعُونَ ﴿٣٦﴾ وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ اٰيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ اِنَّ اللّٰهَ
قَادِرٌ عَلٰٓى اَنْ يُنَزِّلَ اٰيَةً وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾ وَمَا
مِنْ دَٓابَّةٍ فِي الْاَرْضِ وَلَا طَٓائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ اِلَّٓا اُمَمٌ اَمْثَالُكُمْ
مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ اِلٰى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ
﴿٣٨﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا صُمٌّ وَبُكْمٌ فِي الظُّلُمَاتِ مَنْ يَشَاِ
اللّٰهُ يُضْلِلْهُ وَمَنْ يَشَاْ يَجْعَلْهُ عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٩﴾ قُلْ
اَرَاَيْتَكُمْ اِنْ اَتٰيكُمْ عَذَابُ اللّٰهِ اَوْ اَتَتْكُمُ السَّاعَةُ اَغَيْرَ اللّٰهِ
تَدْعُونَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٠﴾ بَلْ اِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ
مَا تَدْعُونَ اِلَيْهِ اِنْ شَٓاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ ﴿٤١﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَٓا
اِلٰٓى اُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَاَخَذْنَاهُمْ بِالْبَأْسَٓاءِ وَالضَّرَّٓاءِ لَعَلَّهُمْ
يَتَضَرَّعُونَ ﴿٤٢﴾ فَلَوْلَٓا اِذْ جَٓاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلٰكِنْ قَسَتْ
قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ فَلَمَّا
نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ اَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتّٰٓى اِذَا
فَرِحُوا بِمَٓا اُو۫تُٓوا اَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَاِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿٤٤﴾ فَقُطِعَ
دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٥﴾

36- Ancak dinleyenler, (daveti) kabul ederler. (Bu) ölüleri ise, sadece Allah, diriltebilir. En sonunda da onların hepsi, O (Allah)'ın huzuruna döner.

37- (O kâfirler): "Ona, Rabbinden bir mûcize indirilse olmaz mı?" dediler. (Ey Muhammed!) Onlara: "Allah'ın böyle bir mûcize indirmeye, kesinlikle gücü yeter. Fakat onların çoğu, bunu bilmiyorlar." de.

38- Yeryüzünde yürüyen bütün canlılar ve iki kanadıyla uçan bütün kuşlar da kesinlikle sizin gibi birer ümmettir. Biz, kitapta (levh-i mahfuzda) hiçbir şeyi eksik bırakmadık. En sonunda bunların hepsi, Rablerinin huzurunda bir araya getirilirler.

39- Âyetlerimizi yalanlayanlar, (küfür) karanlıkları içerisinde (bocalayan) sağırlar ve dilsizlerdir. Allah kimi dilerse şaşırtır, kimi de dilerse doğru yola iletir.

40- (Ey Muhammed!) Onlara: "Eğer siz, doğru kimselerseniz, söyleyin bakayım! Allah'ın azabı size (ansızın) geliverse yahut kıyamet kopuverse, Allah'ı bırakır da başkasına mı yalvarırsınız?"[1] de.

41- Hayır, aksine sadece Ona yalvarırsınız. O da dilerse, kaldırılmasını istediğiniz belâyı giderir. Siz de o zaman, Ona ortak koştuğunuz şeyleri unutursunuz.

42- Şüphesiz Biz, senden önceki ümmetlere de (Peygamberler) gönderdik. Sadece Bize yalvarsınlar diye, onları darlık ve sıkıntı ile yakalayıp, cezâlandırdık.

43- Kendilerine azabımız geldiğinde bari yalvarsalar, olmaz mıydı? Fakat onların kalpleri (gittikçe) katılaştı ve şeytan da onlara yaptıklarını güzel gösterdi.

44- Onlar, kendilerine yapılan uyarıları unutunca, onlara her şeyin kapılarını açtık. Sonunda tam kendilerine verilenlerle şımardıkları zaman, onları ansızın helâk ediverdik. İşte o anda tüm ümitlerini yitirerek şaşırıp kaldılar.

45- Böylece, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun ki bu zalimlerin kökü, kesildi.

[1] Yani, vicdanlarınızın derinliklerine inerek kendinizi iyice yoklayın bakayım, böyle bir felâket karşısında bulunduğunuz zaman bütün ümitleriniz silinir, tamamen ümitsizliğe mi kapılırsınız? Yoksa yine bir kurtuluş ümidi besler, derinden derine Allah'a mı sığınırsınız? (Özetle-Elmalılı)

قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ اَخَذَ اللّٰهُ سَمْعَكُمْ وَاَبْصَارَكُمْ وَخَتَمَ عَلٰى
قُلُوبِكُمْ مَنْ اِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ يَأْتِيكُمْ بِهِ اُنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ
الْاٰيَاتِ ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُونَ ﴿٤٦﴾ قُلْ اَرَاَيْتَكُمْ اِنْ اَتٰيكُمْ عَذَابُ
اللّٰهِ بَغْتَةً اَوْ جَهْرَةً هَلْ يُهْلَكُ اِلَّا الْقَوْمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٧﴾ وَمَا
نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ اِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ فَمَنْ اٰمَنَ وَاَصْلَحَ
فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٤٨﴾ وَالَّذِينَ كَذَّبُوا
بِاٰيَاتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٤٩﴾ قُلْ لَا اَقُولُ
لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللّٰهِ وَلَا اَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا اَقُولُ لَكُمْ اِنِّي
مَلَكٌ اِنْ اَتَّبِعُ اِلَّا مَا يُوحٰى اِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْاَعْمٰى
وَالْبَصِيرُ اَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾ وَاَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ
اَنْ يُحْشَرُوا اِلٰى رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ
لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٥١﴾ وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ
وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ
وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ
الظَّالِمِينَ ﴿٥٢﴾ وَكَذٰلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لِيَقُولُوا اَهٰؤُلَاءِ
مَنَّ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا اَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ﴿٥٣﴾

46- (Ey Muhammed!) Onlara: "Söyleyin bakalım, eğer Allah kulaklarınızı sağır, gözlerinizi kör etse ve kalplerinize de mühür vursa, Allah'tan başka hangi ilâh bunları size geri verebilir?" de. Bak! Biz âyetlerimizi nasıl açıklıyoruz, onlar da bundan nasıl yüz çeviriyorlar?

47- (Bir de) onlara: "Söyleyin bakalım, size Allah'ın azabı ansızın veya açıkça gelse, hiç zalimler toplumundan başkası helâk edilir mi?" de.

48- Biz, Peygamberleri sadece müjdeleyiciler ve korkutucular olarak göndeririz. Artık kim îman edip kendisini düzeltirse, işte onlar için bir korku yoktur ve onlar, mahzun da olmayacaklardır.

49- Âyetlerimizi yalanlayanlara ise yoldan çıkmaları sebebiyle azap dokunacaktır.

50- (Ey Muhammed!) Onlara: "Ben, size Allah'ın hazineleri benim yanımdadır demiyorum, ben ğaybı[1] da bilmiyorum, ben meleğim de demiyorum ve ben ancak bana vahyolunana uyuyorum." de. Bir de onlara: "görmeyenle gören, hiç eşit olur mu? Siz, bunu hiç düşünmüyor musunuz?" de.[2]

51- Rablerinin huzurunda toplanmaktan korkanları; orada kendileri için Allah'tan başka bir dost ve bir şefâatçi olmadığı konusunda uyar.[3] Böylece belki Allah'tan hakkıyla sakınırlar.[4]

52- Sen, sabah akşam Rablerine, sadece Onun rızasını kazanmak isteyerek dua edenleri, huzurundan kovma. Onların hesabından sana bir sorumluluk, senin hesabından da onlara bir sorumluluk yok ki, onları kovup da zalimlerden olasın.[5]

53- Biz, o (kâfirleri): "Allah'ın aramızdan ihsanına lâyık gördükleri de bunlar mı?" desinler diye, birbirleriyle işte böyle imtihan ettik. Doğrusu şükredenleri en iyi bilen, Allah değil midir?

---

[1] **Ğayb:** Hakkında vahiy bilgisi olmadan, asla bilinemeyecek bilgilerdir. Üç gruba ayrılır; **a-** Hakkında hiçbir tarihi veri bulunmayan, geçmişe ait olaylar. Hz. Yûsuf (a.s) kıssası gibi. **b-** Gelecekte olacak şeylere ait, bilgiler. Yarın ne olacağı gibi. **c-** Kıyamet ve sonrasına ait, bilgiler. Cennet ve cehennemle ilgili bilgiler gibi.

[2] Bu âyet 37. âyetteki soruya cevap niteliğindedir.

[3] Gerçi âhireti inkâr edenleri yahut âhirete inanmakla beraber Allah'ın azabından kendilerini kurtaracak velîleri, şefâatçileri, babaları, dedeleri, pirleri bulunduğuna inananları uyarmak mümkün değilse de; sen yine onlara bir hatırlat. Belki akıllarını başlarına toparlar ve Allah'tan hakkıyla sakınmasını öğrenirler.

[4] Bu âyet; kendilerinin Allah'ın oğulları olduklarını ve âhirette babalarının kendilerini koruyacağına inanan Yahûdî ve Hıristiyanlara, putlarının Allah'la aralarında şefâatçi olacağını zanneden müşriklere ve Allah'ın belirlediği kimselerin yine Allah'ın belirleyeceği kimselere şefâati dışında kendilerine bir kısım şefâatçi ilâhlar icat edip, bunlarla avunanlara verilecek en güzel cevaptır.

[5] Kureyşin ileri gelenleri, Peygamber Efendimizin yanında, Suhayb, Bilâl, Ammar ve Selmân gibi fakir Müslümanlar varken yanına gelince: "Ey Muhammed! Sen kavminden vazgeçtin de bunlara mı râzı oldun? Biz, bunların arkasından mı gideceğiz? Eğer bunları yanından kovarsan, biz de senin meclisine gelir konuşur, belki sana tabi oluruz." derler. Efendimiz: "Ben Müslümanları kovamam." buyurunca da: "O zaman biz geldiğimizde bunları gönder, biz gittikten sonra istersen yanında oturt." derler. Hz. Ömer de: "Ey Allah'ın Rasûlü böyle yapsan da ne yapacaklarına bir baksak." der. Bu, müşriklere haber verilir ve onlar da bunun yazıyla kayıt altına alınmasını isterler. Peygamberimiz de bunu yazdırmak üzere Hz. Ali'yi çağırtınca, bu âyet iner. (Elmalılı, Vâhidî)

وَاِذَا جَٓاءَكَ الَّذ۪ينَ يُؤْمِنُونَ بِاٰيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ
رَبُّكُمْ عَلٰى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَۙ اَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُٓوءًا
بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِه۪ وَاَصْلَحَ فَاَنَّهُ غَفُورٌ رَح۪يمٌ ﴿٥٤﴾
وَكَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ وَلِتَسْتَب۪ينَ سَب۪يلُ الْمُجْرِم۪ينَ ﴿٥٥﴾
قُلْ اِنّ۪ي نُه۪يتُ اَنْ اَعْبُدَ الَّذ۪ينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِۜ قُلْ
لَٓا اَتَّبِعُ اَهْوَٓاءَكُمْۙ قَدْ ضَلَلْتُ اِذًا وَمَٓا اَنَا۬ مِنَ الْمُهْتَد۪ينَ
﴿٥٦﴾ قُلْ اِنّ۪ي عَلٰى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبّ۪ي وَكَذَّبْتُمْ بِه۪ۜ مَا عِنْد۪ي
مَا تَسْتَعْجِلُونَ بِه۪ۜ اِنِ الْحُكْمُ اِلَّا لِلّٰهِۜ يَقُصُّ الْحَقَّ وَهُوَ
خَيْرُ الْفَاصِل۪ينَ ﴿٥٧﴾ قُلْ لَوْ اَنَّ عِنْد۪ي مَا تَسْتَعْجِلُونَ
بِه۪ لَقُضِيَ الْاَمْرُ بَيْن۪ي وَبَيْنَكُمْۜ وَ اللّٰهُ اَعْلَمُ بِالظَّالِم۪ينَ
﴿٥٨﴾ وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَٓا اِلَّا هُوَۜ وَيَعْلَمُ
مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِۜ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ اِلَّا يَعْلَمُهَا
وَلَا حَبَّةٍ ف۪ي ظُلُمَاتِ الْاَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ اِلَّا
ف۪ي كِتَابٍ مُب۪ينٍ ﴿٥٩﴾ وَهُوَ الَّذ۪ي يَتَوَفّٰيكُمْ بِالَّيْلِ وَيَعْلَمُ
مَا جَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ ف۪يهِ لِيُقْضٰٓى اَجَلٌ مُسَمًّىۚ
ثُمَّ اِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٦٠﴾

54- (Ey Muhammed!) Âyetlerimize inananlar, sana geldikleri zaman onlara: "Allah'ın selamı üzerinize olsun. O, (öncelikle) rahmet etmeyi kendi kendine ilke edindi.[1] Her kim de bilmeyerek kötülük yapar, sonra da tövbe eder ve durumunu düzeltirse şüphesiz O (Allah,) çok bağışlayandır ve pek esirgeyendir." de.

55- İşte Biz, âyetlerimizi günâhkârların yolu açıkça belli olsun diye, böyle ayrıntılı bir biçimde açıklıyoruz.

56- (Ey Muhammed!): "Ben, sizin Allah'tan başka taptıklarınıza kulluk etmekten kesinlikle men edildim." de. Bir de onlara: "Ben, sizin arzularınıza asla uymayacağım. (Eğer uyarsam) işte esas o zaman, sapıtmış ve doğru yolu bulamayanlardan, olmuş olurum." de.

57- (Ve devamla): "Ben, Rabbimden (gelen) apaçık bir delile dayanıyorum ama siz, onu yalanlıyorsunuz. Sizin, acele gelmesini istediğiniz (azabı) getirmek benim elimde değil. Hüküm vermek, sadece Allah'a aittir. Ayırt edici hükmü verenlerin en hayırlısı olarak, hakkın takipçisi sadece O (Allah)'tır." de.

58- (Bir de onlara): "Sizin, acele gelmesini istediğiniz (azabı) getirmek eğer benim elimde olsaydı, benimle sizin aranızdaki iş çoktan bitirilirdi.[2] Allah, zalimleri çok iyi bilir." de.

59- Ğaybın anahtarları Onun katındadır ve onu ancak O (Allah,) bilir. O, karada ve denizde ne varsa hepsini bildiği gibi, yere düşen her yaprağı ve toprağın karanlıklarındaki her bir taneyi dahi kesinlikle bilir. Yaş ve kuru[3] ne varsa, hepsi mutlaka o apaçık kitap[4] (olan levh-i mahfuzda) yazılıdır.

60- Sizi geceleyin öldüren,[5] gündüz vakti de ne yaptığınızı[6] bilen, sonra eceliniz gelinceye kadar gündüzleri sizi uyandıran Odur. Sonunda dönüşünüz Ona olacaktır. O da yaptıklarınızı size (âhirette) tek tek haber verecektir.

---

[1] Konu ile ilgili olarak Bk. (En'am: 12, A'raf: 156)

[2] Yani ben, Allah gibi sabredemezdim ve hepinizi helâk ediverirdim veya Allah'tan sizin helâkinizi isterdim, O da sizi helâk ediverirdi.

[3] Yani mecâzen, "her şey" demektir.

[4] Bu kitap, levh-i mahfuz veya Allah'ın ezelî ve ebedî ilmi demektir. Bazıları bu kitabın, Kur'an-ı Kerim olduğunu zannetmişlerse de bu doğru değildir. Zîrâ Kur'an'da yaş-kuru her şey yoktur. Zâten Kur'an'ın kendisi de Allah'ın takdir buyurduğu kadarıyla levh-i mahfuz'dan indirilmiştir. Konuyla ilgili olarak Bk. (Yûnus: 61, Hûd: 6, Neml: 75, Sebe': 3)

[5] Bu ifâde mecâzen: "Sizi uykunuzda ölü gibi kendinizden geçiren." demektir.

[6] **Cerh:** lügatte bir şeye tesir edip zedelemek, ele geçirmek, kazanmak demektir.

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهٖ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةًۜ حَتّٰٓى اِذَا
جَٓاءَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ ﴿٦١﴾
ثُمَّ رُدُّٓوا اِلَى اللّٰهِ مَوْلٰيهُمُ الْحَقِّۜ اَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ اَسْرَعُ
الْحَاسِبِينَ ﴿٦٢﴾ قُلْ مَنْ يُنَجّ۪يكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ
تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةًۚ لَئِنْ اَنْجٰينَا مِنْ هٰذِهٖ لَنَكُونَنَّ
مِنَ الشَّاكِر۪ينَ ﴿٦٣﴾ قُلِ اللّٰهُ يُنَجّ۪يكُمْ مِنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ
ثُمَّ اَنْتُمْ تُشْرِكُونَ ﴿٦٤﴾ قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلٰٓى اَنْ يَبْعَثَ
عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ فَوْقِكُمْ اَوْ مِنْ تَحْتِ اَرْجُلِكُمْ اَوْ
يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَيُذ۪يقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍۜ اُنْظُرْ كَيْفَ
نُصَرِّفُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ﴿٦٥﴾ وَكَذَّبَ بِه۪ قَوْمُكَ
وَهُوَ الْحَقُّۜ قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَك۪يلٍۜ ﴿٦٦﴾ لِكُلِّ نَبَاٍ مُسْتَقَرٌّ
وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٦٧﴾ وَاِذَا رَاَيْتَ الَّذ۪ينَ يَخُوضُونَ ف۪ٓي
اٰيَاتِنَا فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتّٰى يَخُوضُوا ف۪ي حَد۪يثٍ غَيْرِه۪ۜ
وَاِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرٰى مَعَ
الْقَوْمِ الظَّالِم۪ينَ ﴿٦٨﴾ وَمَا عَلَى الَّذ۪ينَ يَتَّقُونَ مِنْ
حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلٰكِنْ ذِكْرٰى لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٦٩﴾

61- Kulları üzerinde kesin otorite sahibi olan, Odur. Ve O, size koruyucu (melekler)[1] gönderir. Sonunda sizden birinize ölüm vakti gelince; (ölüm) meleklerimiz,[2] (görevlerinde) hiç eksiklik yapmadan, onu vefat ettirirler.

62- Sonra da onlar, gerçek sahipleri olan Allah'a döndürülürler. Şunu iyi bilin ki hüküm (ve hâkimiyet,) kesinlikle Onundur ve O, hesap görenlerin en çabuğudur.

63- (Ey Muhammed!) Onlara: "Siz, 'bizi bu sıkıntıdan kurtarırsa elbette şükredenlerden olacağız' diye gönülden ve gizlice yalvardığınızda, sizi karanın ve denizin karanlıklarından (Allah'tan başka) kim kurtarabilir ki?" de.

64- (Onlara): "Sizi, bundan ve tüm sıkıntılardan Allah kurtarır ama siz, sonra kalkar, Ona (yine) ortak koşarsınız!" de.

65- (Bir de onlara): "O (Allah'ın) size üstünüzden veya ayaklarınızın altından azap göndermeye yahut sizi, gruplara ayırarak kiminizin acısını kiminize tattırmaya da gücü yeter." de. Bak! Biz, âyetlerimizi onlar iyice anlasınlar diye nasıl da açıklıyoruz?

66- Kavmin, gerçeğin ta kendisi olan o (Kur'ân'ı) yalanladı." Sen de onlara: "Ben artık sizin üzerinize bir vekil değilim." de.

67- (Size verilen) her haberin mutlaka bir gerçekleşme zamanı vardır. Siz bunu yakında anlayacaksınız.

68- Âyetlerimiz hakkında ileri geri konuşanları gördüğün zaman, derhal onlardan uzaklaş ki onlar, ondan başka bir söze dalsınlar. Eğer şeytan sana bunu unutturursa, hatırladıktan sonra sakın o zalimler topluluğuyla birlikte oturma.

69- Gerçi, Allah'tan hakkıyla sakınanlar, o zalimlerden asla sorumlu değildir. Fakat bu, onların sakınmaları için bir hatırlatmadır.

---

[1] Bu koruyucuların, melekler olduğuna dâir Bk. (Kaf: 17,18, İnfitar: 10-12)

[2] Burada ifâde edilen elçiler, ölüm melekleridir. Bu meleğin; "**Azraîl**" olduğu rivâyet edilmekte ise de bu isim, Kur'an'da ve ciddi kaynaklarda geçmemektedir. Kur'an'daki ölüm meleği, (Enfâl: 50, En'am: 61, A'raf: 37 ve Nahl: 32)'de çoğul olarak ifâde edilmiştir. Bu âyetlere göre; ölüm melekleri vardır, bunların ismi Azraîl ise, Azraîl; bir melek adı olmayıp, Allah'ın insanların rûhlarını almakla görevlendirdiği bir melek grubunun adıdır. Yani ölüm meleği tek değil, pek çoktur. Ayrıca **Naziat** ve **Naşidat** melekleri için: Bk. (Naziat: 1-2)

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ
الدُّنْيَا وَذَكِّرْ بِهِٓ اَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ
دُونِ اللّٰهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ وَاِنْ تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذْ
مِنْهَا اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ اُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ
حَمِيمٍ وَعَذَابٌ اَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾ قُلْ اَنَدْعُوا
مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلٰٓى اَعْقَابِنَا
بَعْدَ اِذْ هَدٰينَا اللّٰهُ كَالَّذِي اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ فِي الْاَرْضِ
حَيْرَانَ لَهُٓ اَصْحَابٌ يَدْعُونَهُٓ اِلَى الْهُدَى ائْتِنَا قُلْ اِنَّ هُدَى
اللّٰهِ هُوَ الْهُدٰى وَاُمِرْنَا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾ وَاَنْ
اَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاتَّقُوهُ وَهُوَ الَّذِٓي اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٧٢﴾
وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ وَيَوْمَ يَقُولُ
كُنْ فَيَكُونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي
الصُّورِ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ
﴿٧٣﴾ وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيمُ لِاَبِيهِ اٰزَرَ اَتَتَّخِذُ اَصْنَامًا اٰلِهَةً اِنِّٓي
اَرٰيكَ وَقَوْمَكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٧٤﴾ وَكَذٰلِكَ نُرِٓي اِبْرٰهِيمَ
مَلَكُوتَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ ﴿٧٥﴾

70- (Ey Muhammed!) Dinlerini bir oyalanma ve eğlence edinen ve dünya hayatı kendilerini aldatanları bırak! Ve (onlara); "hiç kimsenin kazandığı şey yüzünden kendisini helâke atmamasını, kendisinin Allah'tan başka bir dostu ve bir şefâatçisinin bulunmadığını, bütün varını yoğunu feda etse de o azaptan kurtulamayacağını," Kur'ân ile hatırlat. İşte onlar, kazandıkları yüzünden helâke uğratılan kimselerdir. Ve onlar için, inkârlarından dolayı kaynar sudan bir içecek ve acıklı bir azap vardır.

71- Onlara: "Yani şimdi biz, Allah'ı bırakıp, bize fayda da zarar da veremeyen şeylere yalvaralım da Allah bizi doğru yola ilettikten sonra, tekrar geriye mi dönelim? Tıpkı arkadaşları, "bize gel", diye (doğru yola) çağırdıkları halde, şeytanlar tarafından ayartılıp yeryüzünde şaşkın bir şekilde dolaşan avanak gibi mi olalım?" de. Bir de onlara: "Allah'ın gösterdiği yol, doğru yolun ta kendisidir ve biz, sadece âlemlerin Rabbi'ne teslim olmakla emrolunduk." de.

72- Bir de: "(Bize,) 'namazı dosdoğru ve devamlı kılın ve kıyamette huzurunda toplanacağınız O (Allah'tan) hakkıyla sakının' diye emredildi." de.

73- Gökleri ve yeri asla değişmeyen ölçülerle[1] yaratan, Odur. O, bir şeye "ol" dediği zaman o, hemen oluverir ve Onun bu sözü, mutlaka gerçekleşir. Sur'a üfürüldüğü gün, hükümranlık tamamen Ona aittir. O, görülmeyeni de görüleni de bilir. Ve O, hüküm (ve hikmet) sahibidir, her şeyden haberi olandır.

74- İbrahim, babası Âzer'e:[2] "Sen, putları kendine ilâhlar mı ediniyorsun? Doğrusu ben, seni ve toplumunu apaçık bir sapkınlık içerisinde görüyorum." demişti.

75- Böylece Biz, tam îman edenlerden olması için, İbrahim'e göklerin ve yerin hükümranlığını gösteriyorduk.

---

[1] **Hak**: gerçek, sünnet'ullah anlamınadır.

[2] **Âzer:** Hz. İbrahim (a.s)'ın babasıdır. Bazı rivâyetlerde amcası olduğu söylenmişse de buna müfessirlerce itibar edilmemiştir. Zâten âyetin metni de buna manidir. Âzer, putlara tapan bir kâfirdir. Hakkında söylenilen şeylerin tamama yakını, Yahûdî kaynaklı olduğu ve bu kaynakların da İslâm nazarında hiçbir önemi olmadığı için bu rivâyetlere burada yer verilmemiştir.

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ الَّيْلُ رَاٰ كَوْكَبًا قَالَ هٰذَا رَبّ۪ي فَلَمَّٓا
اَفَلَ قَالَ لَٓا اُحِبُّ الْاٰفِل۪ينَ ﴿٧٦﴾ فَلَمَّا رَاَ الْقَمَرَ بَازِغًا
قَالَ هٰذَا رَبّ۪ي فَلَمَّٓا اَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَمْ يَهْدِن۪ي رَبّ۪ي لَاَكُونَنَّ
مِنَ الْقَوْمِ الضَّٓالّ۪ينَ ﴿٧٧﴾ فَلَمَّا رَاَ الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ
هٰذَا رَبّ۪ي هٰذَٓا اَكْبَرُ فَلَمَّٓا اَفَلَتْ قَالَ يَا قَوْمِ اِنّ۪ي بَر۪ٓيءٌ
مِمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٧٨﴾ اِنّ۪ي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذ۪ي فَطَرَ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ حَن۪يفًا وَمَٓا اَنَا۬ مِنَ الْمُشْرِك۪ينَ ﴿٧٩﴾
وَحَٓاجَّهُ قَوْمُهُ قَالَ اَتُحَٓاجُّٓونّ۪ي فِي اللّٰهِ وَقَدْ هَدٰينِ وَلَٓا
اَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِه۪ٓ اِلَّٓا اَنْ يَشَٓاءَ رَبّ۪ي شَيْـٔاً وَسِعَ
رَبّ۪ي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا اَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٨٠﴾ وَكَيْفَ اَخَافُ
مَٓا اَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ اَنَّكُمْ اَشْرَكْتُمْ بِاللّٰهِ مَا لَمْ
يُنَزِّلْ بِه۪ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا فَاَيُّ الْفَر۪يقَيْنِ اَحَقُّ بِالْاَمْنِ
اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨١﴾ اَلَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُٓوا
ا۪يمَانَهُمْ بِظُلْمٍ اُو۬لٰٓئِكَ لَهُمُ الْاَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٨٢﴾
وَتِلْكَ حُجَّتُنَٓا اٰتَيْنَاهَٓا اِبْرٰه۪يمَ عَلٰى قَوْمِه۪ نَرْفَعُ
دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَٓاءُ اِنَّ رَبَّكَ حَك۪يمٌ عَل۪يمٌ ﴿٨٣﴾

76- Üzerine gecenin karanlığı çökünce, bir yıldız gördü ve (toplumuna): "Bu mu benim Rabb'im?"[1] dedi. Yıldız batınca da: "Ben batanları sevmem!" dedi.

77- (Sonra) ay'ı doğarken görünce: "Bu mu benim Rabb'im?" dedi. O batınca: "Eğer Rabbim beni dosdoğru yola iletmeseydi, şüphesiz (ben de sizin gibi) sapkınlardan biri olurdum." dedi.

78-79- (Daha sonra da) Güneş'i doğarken görünce: "Bu mu benim Rabb'im? (Bakın) bu daha büyük." dedi. O da batınca: "Ey kavmim! Ben kesinlikle sizin (Allah'a) ortak koştuklarınızdan, uzağım ve ben, bütün varlığımla yüzümü, gökleri ve yeri yoktan yaratan (Allah'a) çevirdim ve artık ben, asla Ona ortak koşanlardan değilim." dedi.

80- Toplumu onunla tartışmaya başlayınca (İbrahim,) onlara: "Beni doğru yola ulaştırdığı halde siz, Allah hakkında benimle tartışmaya mı kalkışıyorsunuz? Rabbimin dilediği şeyler haricinde ben, sizin Ona ortak koştuklarınızdan asla korkmuyorum. Çünkü benim Rabbim, bilgisiyle her şeyi kuşatmıştır. Siz, hâlâ bunu idrak etmeyecek misiniz?"

81- "Siz, haklarında size hiçbir hüküm indirmediği şeyleri, Allah'a ortak koşmaktan korkmuyorsunuz da ben, Ona ortak koştuğunuz şeylerden, nasıl korkacağım? Şimdi eğer biliyorsanız (söyleyin bakalım,) bu iki topluluktan hangisi güvenilmeye daha lâyıktır?" dedi.

82- Îman edip de bu îmanlarına, zulüm[2] karıştırmayanlar var ya, gerçekten güven içerisinde ve doğru yolda olanlar onlardır.

83- İşte bütün bunlar,[3] toplumuna karşı İbrahim'e verdiğimiz delillerimizdir. (İşte) Biz, kimi dilersek, onu böyle kat kat yükseltiriz. Şüphesiz Rabbin, hüküm (ve hikmet) sahibidir, her şeyi bilendir.

---

[1] Âyetin bu bölümü tefsirlerde ve meâllerin büyük çoğunluğunda; "işte bu benim Rabbim!" şeklinde tercüme edilmiş veya anlaşılmaya çalışılmıştır. Ancak bu âyetin bu şekilde anlaşılması doğru değildir. Çünkü: (Bakara: 135, En'am: 75, 79-81, 161, İbrahim: 35, Nahl: 123, Saffat: 84-96 ve dip notları) âyetleri incelenirse, Hz. İbrahim'in böyle bir şey söylemesinin imkânsız olduğu, anlaşılır. Birçok müfessirin, bu âyeti bu şekilde tercüme ettikten sonra, bir de bunu izah etmeye çalışması da oldukça anlamsız bir manzara olarak karşımıza çıkmaktadır. Âyetin bu bölümünün, "soru edatı hazf olunan ve soru şekli ses tonuyla verilen bir soru cümlesi" olarak tercüme edilmesi, en doğrusu olacağından yukarıdaki tercüme tarafımızca uygun görülmüştür. Bu şekildeki tercümeyi Elmalılı her ne kadar meâlinde vermemişse de tefsirinde tercih etmiş ve "bu, benim Rabbim ha!" şeklinde ifâde etmiştir. En doğrusunu ise Allah, bilir.

[2] Unutulmamalıdır ki en büyük "zulüm" şirktir. (Lokman: 13)

[3] Yani; 79. âyetten 81. âyete kadar olan âyetlerde belirtilen, Hz. İbrahim'e göklerin ve yerin hükümranlığının gösterilmesi, yıldız, ay ve güneş meselesi ve toplumuna karşı mücadelesidir.

وَوَهَبْنَا لَهُ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ
قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ وَسُلَيْمٰنَ وَاَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسٰى
وَهٰرُونَ وَكَذٰلِكَ نَجْزِى الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٤﴾ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيٰى
وَعِيسٰى وَاِلْيَاسَ كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٨٥﴾ وَ اِسْمٰعِيلَ
وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٨٦﴾
وَمِنْ اٰبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَاِخْوَانِهِمْ وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ
اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٨٧﴾ ذٰلِكَ هُدَى اللّٰهِ يَهْدِى بِهِ مَنْ يَشَاءُ
مِنْ عِبَادِهِ وَلَوْ اَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَاكَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٨٨﴾
اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ فَاِنْ يَكْفُرْ
بِهَا هٰٓؤُلَٓاءِ فَقَدْ وَكَّلْنَا بِهَا قَوْمًا لَيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ ﴿٨٩﴾
اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللّٰهُ فَبِهُدٰيهُمُ اقْتَدِهْ قُلْ لَٓا اَسْـَٔلُكُمْ عَلَيْهِ
اَجْرًا اِنْ هُوَ اِلَّا ذِكْرٰى لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٠﴾ وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ
قَدْرِهٖٓ اِذْ قَالُوا مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ عَلٰى بَشَرٍ مِنْ شَيْءٍ قُلْ مَنْ اَنْزَلَ
الْكِتَابَ الَّذِى جَٓاءَ بِهٖ مُوسٰى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ تَجْعَلُونَهُ
قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ كَثِيرًا وَعُلِّمْتُمْ مَالَمْ تَعْلَمُوٓا اَنْتُمْ
وَلَٓا اٰبَٓاؤُكُمْ قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِى خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ﴿٩١﴾

84- Biz ona, hepsine de doğru yolu gösterdiğimiz, İshak'ı ve Yâkûb'u da hediye ettik. Nitekim Biz, daha önce, Nûh'a ve o (İbrahim'in) soyundan gelen Dâvût'a, Süleyman'a, Eyyub'a, Yûsuf'a, Mûsa'ya ve Hârûn'a da doğru yolu göstermiştik. İşte Biz, iyilik yapanları[1] böyle ödüllendiririz.

85- Ve Zekeriyya, Yahya, Îsâ ve İlyas'ın hepsi de Bizim, inandığını yaşayan kullarımızdandı.

86- İsmail, Elyesa, Yûnus ve Lût'un da hepsini âlemlere Biz, üstün kıldık.

87- Bunların babalarından, çocuklarından ve kardeşlerinden bir kısmını seçtik ve en doğru yola ilettik.

88- İşte bu yol, Allah'ın kullarından dilediğini ulaştırdığı, dosdoğru yoludur. Eğer onlar da Allah'a ortak koşsalardı, onların da yaptıkları her şey, boşa giderdi.

89- İşte onlar, kendilerine kitap, hükümranlık ve Peygamberlik verdiğimiz kimselerdir. Eğer şu (kâfirler,) bütün bunları inkâr ederlerse, şüphesiz Biz, onların yerine bunları inkâr etmeyen bir toplum, getiririz.

90- (Ey Muhammed!) İşte o Peygamberler, Allah'ın kendilerini dosdoğru yola ulaştırdığı kimselerdir. Sen de onların yoluna uy. Ve insanlara: "Ben bu (tebliğ görevime) karşılık, sizden bir ücret istemiyorum. O (Kur'an,) âlemlere sadece bir hatırlatmadır." de.

91- O (Yahûdî kâfirler): "Allah, insanlara hiçbir şey göndermemiştir." demekle, Allah'ı tam olarak tanıyamadılar.[2] (Ey Muhammed!)onlara: "Mûsa'nın insanlara bir nur ve hidâyet kaynağı olarak getirdiği, sizin işinize gelen tarafını açıklayıp, çoğunu gizli tutarak (basit) kâğıt parçalarına dönüştürdüğünüz,[3] aslında sizin ve babalarınızın, bilmediğiniz birçok şeyi kendisinden öğrendiğiniz Kitabı size, kim gönderdi?" diye sor ve: "Allah'tır" de. Sonra da bırak onları, daldıkları saçmalıklarla oyalansın dursunlar.

---

[1] **Muhsin**: İyilik yapan, güzel hareket eden, her ne kadar Allah'ı görmese de Allah'ın kendisini gördüğünü hiç aklından çıkarmadan Allah'ın iyi dediği şeyleri yapan kişi demektir. Çünkü Allah'ın iyi olarak belirlediği şeyler dışında mutlak iyi yoktur. Diğer iyiler göreceli iyilerdir.

[2] Malik b. Sayf, şişman bir adam idi. Rasûlullah'ın yanında, konuşurken Rasûlullah kendisine: "Mûsa'ya Tevrât'ı indiren Allah'a yemin vererek soruyorum, Tevrât'ta Allah şişman âlimlere buğz eder diye yazdığını biliyorsun değil mi?" buyurdu. Bunun üzerine Malik b. Sayf kızdı ve: "Allah, insanlara hiçbir şey göndermemiştir." dedi. Bu sözünden dolayı Yahûdîler de bu adamı reislikten azledip yerine Kâb b. Eşref'i geçirdiler. Bu âyetin iniş sebebi bu olaydır. (Vâhidî)

[3] Bu âyet; o "basit kâğıt parçaları" haline getirilen, asıl Tevrât'ın günümüze kadar gelmiş halinin mükemmel bir tarifidir. Bu sebeple bugün, Yahûdîlerin elindeki kitap; Tevrât değil, Tevrât olduğu zannedilen veya Tevrât diye yutturulmaya çalışılan kâğıt parçalarıdır. Bu durumdaki Yahûdîler de "kitap ehli" değil, kendilerine "Yahûdî" adını veren kafirlerdir.

وَهٰذَا كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُصَدِّقُ الَّذٖى بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنْذِرَ
اُمَّ الْقُرٰى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذٖينَ يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهٖ
وَهُمْ عَلٰى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩٢﴾ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى
عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ قَالَ اُوحِىَ اِلَىَّ وَلَمْ يُوحَ اِلَيْهِ شَیْءٌ وَمَنْ قَالَ
سَاُنْزِلُ مِثْلَ مَا اَنْزَلَ اللّٰهُ وَلَوْ تَرٰى اِذِ الظَّالِمُونَ فٖى غَمَرَاتِ
الْمَوْتِ وَالْمَلٰٓئِكَةُ بَاسِطُٓوا اَيْدٖيهِمْ اَخْرِجُٓوا اَنْفُسَكُمْ اَلْيَوْمَ
تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ
وَكُنْتُمْ عَنْ اٰيَاتِهٖ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٩٣﴾ وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادٰى كَمَا
خَلَقْنَاكُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْنَاكُمْ وَرَٓاءَ ظُهُورِكُمْ وَمَا
نَرٰى مَعَكُمْ شُفَعَٓاءَكُمُ الَّذٖينَ زَعَمْتُمْ اَنَّهُمْ فٖيكُمْ شُرَكٰٓؤُا لَقَدْ
تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٩٤﴾ اِنَّ اللّٰهَ فَالِقُ
الْحَبِّ وَالنَّوٰى يُخْرِجُ الْحَیَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ
مِنَ الْحَیِّ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ فَاَنّٰى تُؤْفَكُونَ ﴿٩٥﴾ فَالِقُ الْاِصْبَاحِ
وَجَعَلَ الَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذٰلِكَ تَقْدٖيرُ
الْعَزٖيزِ الْعَلٖيمِ ﴿٩٦﴾ وَهُوَ الَّذٖى جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا
فٖى ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٩٧﴾

92- (Ey Muhammed!) Bu, sana onların ellerinde olanları doğrultucu ve şehirlerin anası (olan Mekke)[1] halkını ve onun çevresinde bulunanları uyarman için indirdiğimiz, mübârek bir kitaptır. İşte o âhiret gününe îman edenler, bu Kitaba îman ettikleri gibi namazlarına da devam ederler.

[1] **Ümm'ül-Kura:** Bütün şehirlerin anası, merkezi demek olup, Mekke'nin bir ismidir. Bu sebeple Mekke cihanın merkezidir ve tüm insanlığın kıblesidir. Yeryüzündeki ilk yerleşim yeri ve ilk mescidin yapıldığı yer de Mekke'dir ve tüm insanlık Hz. Âdem'den çoğalarak dünyaya Mekke'den yayılmıştır. Bk. (Âlu İmrân: 96) Bugün de Mekke için Asımet'ül Mukaddese (Kutsal Başkent) denilmektedir. Fakat Müslümanlar, "yeryüzünde bir fitne kalmayıp din yalnız Allah'ın oluncaya kadar savaşmakla" emrolunduklarına ve (Bakara: 193) göre; Mekke'ye Asımet'ül Âlem (Cihanın Başkenti) denilse daha uygun olabilir. Ayrıca uyarının Mekke'nin kendisine değil, orada yaşayanlara olacağı, mecâzen anlaşılmaktadır. Bk. (Şura: 7)

93- Yalanlarını Allah'a yakıştıran ve kendisine hiçbir şey indirilmediği halde: "Bana da vahiy indirildi." veya "Allah'ın indirdiği gibi ben de vahiy indirebilirim." diye iddiada bulunandan daha zalim kim olabilir? O zalimlerin, ölümün pençesine düşüp de melekler onlara ellerini uzatıp: "Haydi! Canlarınızı çıkarın bakalım! Bugün, Allah hakkında aslı astarı olmayan şeyler söylemeniz ve Onun âyetlerine karşı büyüklük taslamanızdan dolayı, alçaltıcı bir azapla cezâlandırılacaksınız." derken, onların halini bir görsen![2]

94- (Ve kıyamet günü Allah, onlara): "İşte (bugün) siz, huzurumuza ilk yarattığımız gibi size verdiğimiz her şeyi arkanızda bırakarak, yapayalnız geldiniz. Sizin, Bize ortak olduklarını sandığınız şefâatçilerinizi de yanınızda göremiyoruz! Demek ki sizin onlarla aranızdaki tüm bağlar, kesilmiş ve (şefâatçi) sandığınız şeyler de sizden kaybolup gitmişler!" (der.)

95- Şüphesiz ki, tohum tanelerini ve çekirdekleri çatlatan, ölüden diriyi çıkardığı gibi, diriden de ölüyü çıkaran, O Allah'tır. İşte Allah, budur. Siz, nasıl da saptırılıyorsunuz.

96- Karanlığı yarıp tanyerini ağartan, geceyi dinlenme zamanı yapan, Güneş'i ve Ay'ı da (bunların vakitlerini) hesaplamanız için yaratan, hep Odur. İşte bütün bunlar, üstün ve güçlü olan, her şeyi bilen (Allah)'ın koyduğu birer kanundur.

97- Kara ve denizin karanlıklarında, yolunuzu bulmanız için yıldızları size kılavuz olarak yaratan da Odur. Şüphesiz Biz, bilen bir toplum için âyetleri, işte böyle geniş bir şekilde açıkladık.

[2] Bu âyet; Peygamberliklerini iddiâ eden, Secah, Müseylemet'ül-Kezzab, Nadr b. Hâris ve Esved'ül-Ansi gibileri hakkında indirilmiştir.

98- Sizi önce tek bir nefisten[1] yaratan, sonra da size hem dünya hayatı hem de âhiret hayatı[2] veren, Odur. Şüphesiz Biz, anlayan bir toplum için âyetleri işte böyle geniş bir şekilde açıkladık.

99- Gökten suyu indiren de Odur. İşte Biz, her çeşit bitkiyi onunla yetiştiririz. O, her bitkiden yeşil sürgünler çıkarır, bu yeşil sürgünden de birbirine benzeyen ve benzemeyen, taneleri üst üste binmiş başaklar, hurma tomurcuğundan salkımlar halinde (hurmalar), üzüm bağları, zeytin ve nar çıkarırız. Bunların meyvelerine bir ham iken, bir de olgunlaşınca bakın. Şüphesiz bunlarda, îman eden toplumların alacakları birçok ibret vardır.

100- Onlar, Allah'a cinlerden[3] de ortaklar koştular. Hâlbuki onları da yaratan Odur. Bir de tuttular bilgisizce Ona, oğullar ve kızlar uydurdular.[4] Allah, onların kendisi hakkında uydurdukları sıfatlardan çok uzak ve pek yücedir.

101- O, göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır. Eşi olmadığı halde, nasıl olur da onun çocuğu olabilir? Her şeyi yaratan Odur ve O, her şeyi, çok iyi bilendir.

102- İşte sizin Rabbiniz, her şeyi yaratan ve tek ilâh olan O, Allah'tır. Öyleyse sadece O, her şeyi dilediği gibi yöneten Allah'a, kulluk edin.

103- Gözler, Onu kavrayamaz. O, ise bütün gözleri kavrar.[5] O, her şeyi inceden inceye bilen, her şeyden haberdar olandır.

وَهُوَ الَّذ۪ٓي اَنْشَاَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌۜ
قَدْ فَصَّلْنَا الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ ﴿٩٨﴾ وَهُوَ الَّذ۪ٓي اَنْزَلَ
مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءًۚ فَاَخْرَجْنَا بِه۪ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَاَخْرَجْنَا
مِنْهُ خَضِراً نُخْرِجُ مِنْهُ حَبّاً مُتَرَاكِباًۚ وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا
قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِنْ اَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهاً
وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍۜ اُنْظُرُٓوا اِلٰى ثَمَرِه۪ٓ اِذَٓا اَثْمَرَ وَيَنْعِه۪ۜ اِنَّ ف۪ي
ذٰلِكُمْ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٩٩﴾ وَجَعَلُوا لِلّٰهِ شُرَكَٓاءَ الْجِنَّ
وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا لَهُ بَن۪ينَ وَبَنَاتٍ بِغَيْرِ عِلْمٍۜ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى
عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٠٠﴾ بَد۪يعُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ اَنّٰى يَكُونُ
لَهُ وَلَدٌ وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌۜ وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍۚ وَهُوَ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَل۪يمٌ ﴿١٠١﴾ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْۚ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ خَالِقُ كُلِّ
شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَك۪يلٌ ﴿١٠٢﴾ لَا تُدْرِكُهُ
الْاَبْصَارُۘ وَهُوَ يُدْرِكُ الْاَبْصَارَۚ وَهُوَ اللَّط۪يفُ الْخَب۪يرُ ﴿١٠٣﴾
قَدْ جَٓاءَكُمْ بَصَٓائِرُ مِنْ رَبِّكُمْۚ فَمَنْ اَبْصَرَ فَلِنَفْسِه۪ۚ وَمَنْ
عَمِيَ فَعَلَيْهَاۜ وَمَٓا اَنَا۬ عَلَيْكُمْ بِحَف۪يظٍ ﴿١٠٤﴾ وَكَذٰلِكَ نُصَرِّفُ
الْاٰيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ وَلِنُبَيِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١٠٥﴾

104- (Ey Muhammed! Onlara): "Doğrusu Rabbiniz tarafından size, bir de idrak kabiliyeti[6] verilmiştir. Artık kim, bununla hakkı görürse faydası kendisine, kim de görmezse zararı kendisinedir. Artık ben, sizin üzerinizde bir gözetleyici değilim." (de.)

105- İşte Biz, âyetleri, (kâfirlerin) sana; "Sen, bunları bir yerden öğrenmişsin." demeleri (sebebiyle) ve bilen toplumlara da onu, iyice anlatmamız için böyle açıklarız.

---

[1] Yani bu nefis, Âdem (a.s) olabileceği gibi her insanın babası da olabilir.

[2] Bu bölüm: "Sizi önce tek bir nefisten yaratan sonra da size hem duracağınız yer hem de gönderileceğiniz yer veren, Odur." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Buradaki cinler ifâdesi, bütün gözle görülmesi mümkün olmayan varlıkları, temsilen kullanılmış olabilir. Çünkü bu kâfirler, sadece cinleri değil, melekleri, şeytanı, perileri, aklı, nefsi, maddeyi, kuvveti, rûhu, tabiatı, rûhaniyetleri, varlığı dahi olmayan iyi veya kötü rûhları, gizli güçleri, karanlığı ve aydınlığı bile kendilerine rab edindiler veya onları Allah'a denk gördüler.

[4] Müşrik Araplar ve Sâbiîler, melekleri Allah'ın kızları, Mecusiler, Hürmüz ve Ehrimeni, Yahûdîler, Üzeyr'i, Hıristiyanlar, Mesih'i, Allah'ın oğulları kabul ettiler. Hattâ bunlara ilâhlık pâyeleri verdiler. Bu noktadan bakıldığında, bunların kâfirlikte birbirlerinden hiç farkları yoktur.

[5] Bu âyete göre; Peygamberler de dâhil (A'raf: 143) hiç kimse dünyada ve dünya gözüyle, gerek uyanıkken, gerek uyurken, gerekse yakaza halinde veya bazı sûfî ekollerinin ne olduğunu kendilerinin de izah edemedikleri hallerde, Allah'ı görmesi veya müşahede etmesi mümkün değildir. Allah'ı mahiyetini Allah'ın bildiği şekilde görme, ancak kıyamette ve cennette olacaktır. (Kıyamet: 22-23) Aslında Allah'ı insanların hayal etmeleri bile mümkün değildir. Çünkü O, hiçbir şeye benzemez. (Şura: 11) Allah'ın bir insanla vahiy yoluyla, perde arkasından yahut bir elçi göndererek, konuşması, ancak Peygamberlere ve Allah'ın (Hz. Meryem ve Hz. Mûsa'nın annesi gibi) seçtiği kullarına mahsustur. (Şura: 51) Allah kullarına Peygamberleri vasıtasıyla bir şey bildirmedikçe kimse Onun ilminden hiçbir şeyi bilemez. (Bakara: 255) Necm sûresinde Peygamberimizin gördüğü ifâde edilen ise Allah değil, Cebrâil'dir.(Tekvir: 23)

[6] **Basiret:** kalbin görmesine sebep olan idrak kuvveti, feraset, kalp gözüyle meydana gelen tam anlayış, delil ve idrak kabiliyeti demektir.

اِتَّبِعْ مَٓا اُوحِيَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَۚ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ وَاَعْرِضْ
عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٦﴾ وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ مَٓا اَشْرَكُواۜ وَمَا جَعَلْنَاكَ
عَلَيْهِمْ حَفِيظاًۚ وَمَٓا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٧﴾ وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ
يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ فَيَسُبُّوا اللّٰهَ عَدْواً بِغَيْرِ عِلْمٍۜ كَذٰلِكَ زَيَّنَّا
لِكُلِّ اُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ اِلٰى رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٠٨﴾ وَاَقْسَمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ اَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَٓاءَتْهُمْ اٰيَةٌ
لَيُؤْمِنُنَّ بِهَاۜ قُلْ اِنَّمَا الْاٰيَاتُ عِنْدَ اللّٰهِ وَمَا يُشْعِرُكُمْۙ اَنَّهَٓا
اِذَا جَٓاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٩﴾ وَنُقَلِّبُ اَفْـِٔدَتَهُمْ وَاَبْصَارَهُمْ
كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهٖٓ اَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَذَرُهُمْ فٖي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ
﴿١١٠﴾ وَلَوْ اَنَّنَا نَزَّلْنَٓا اِلَيْهِمُ الْمَلٰٓئِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتٰى وَحَشَرْنَا
عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلاً مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُٓوا اِلَّٓا اَنْ يَشَٓاءَ اللّٰهُ
وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ ﴿١١١﴾ وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ
عَدُوّاً شَيَاطِينَ الْاِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحٖي بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ
زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُوراًۜ وَلَوْ شَٓاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ
وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١١٢﴾ وَلِتَصْغٰٓى اِلَيْهِ اَفْـِٔدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
بِالْاٰخِرَةِ وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ ﴿١١٣﴾

106- Sen, tek ilâh olan Rabbinden, sana vahyedilene uy ve müşriklerden de uzak dur.

107- Allah dileseydi onlar, Allah'a eş koşamazlardı.[1] Biz, seni onların üzerine bir bekçi yapmadık ve sen, artık onların üzerine bir vekil de değilsin.

108- (Ey îman edenler!) Allah'tan başkasına tapanlara sövüp, onların da bilgisizce hiddetlenip Allah'a sövmelerine sebep olmayın.[2] Biz, her ümmete kendiişlerini kendilerine süslü gösterdik. Sonunda onların dönüşleri, nasıl olsa Rablerinedir. O da onlara yaptıklarını, tek tek haber verecektir.

109- Müşrikler, kendilerine (istedikleri) bir mûcize gelse, ona mutlaka îman edeceklerine olanca güçleriyle yemin edip duruyorlar. (Ey Muhammed! Sen, onlara): "Mûcizeler getirmek sadece Allah'a aittir."[3] de. (Ey îman edenler!) Siz, onların mûcize geldiğinde de inanmayacaklarını bilmiyorsunuz.

110- Biz, onların gönüllerini ve gözlerini çeviririz de[4] onlar, tıpkı daha önce îman etmedikleri gibi, yine îman etmezler. Biz de onları, kendi hâllerine bırakırız, (onlar da) azgınlıklarında (ısrarla) kalmaya devam ederler.

111- Eğer Biz, onlara apaçık melekler indirseydik, ölüler kendileriyle konuşsaydı ve her şeyi getirip karşılarına koysaydık, Allah'ın diledikleri dışındakiler yine de inanmazlardı. Fakat onların çoğu, bunu bilmiyorlar.

112-113- İşte böylece Biz, her Peygambere, birbirlerini aldatmak için yaldızlı sözler söyleyen insan ve cin şeytanlarını,[5] düşman yaptık. Eğer Rabbin dileseydi onlar, bunu yapamazlardı.[6] Artık sen, onları âhirete inanmayanların kalplerini o yaldızlı sözlerle kandırmak, ondan hoşlanmalarını sağlamak ve yaptıkları kötülükleri yapmaya devam ettirmek için uydurdukları iftiraları ile baş başa bırak.

---

[1] Yani, Allah dileseydi, onları da zorla Müslüman yapardı. Ama Allah, böyle yapmaz. Çünkü bu, insanın yaratılış sebebi olan imtihana, uygun düşmez.

[2] Yani, onlara ve taptıklarına söverek, onların hissiyatlarına dokunup, karşılık olarak hiç de hak etmediği halde, Allah'ı kendi putlarına eş değerde görerek Allah'a sövmelerine sebep olmayın. Aslında onların taptıkları, muhâtap almaya değmeyecek kadar kıymetsiz şeylerdir. Böyle yaparak kâfirlere ve ilâhlarına değer vermeyin. "Onlara sövmemek" demek; onları eleştirmemek, onların tanrılarını çeşitli diyaloglar adına kutsamak ve Allah'la eş değerde görme basitliğini göstermek, anlamına gelmez.

[3] Mûcize getirmek, Peygamberlerin elinde olmayıp, Peygamberlerin elinde gerçekleşir ve onun takdiri tamamen, Allah'a mahsustur.

[4] Yani mecâzen; tereddüt içerisinde kalırlar.

[5] Peygamberimiz, Ebû Zerr'e: "Cin ve insan şeytanlarından Allah'a sığındın mı?" buyurunca, Ebû Zerr: "İnsanlardan da şeytanlar var mıdır?" der. O da: "Evet onlar, cin şeytanlarından daha şerlidir." buyurur. (Taberî)

[6] Yani; ya onlara o gücü vermezdi veya o gücü verdiği halde engel olur, yaptırmazdı.

114- (Ey Muhammed!) Onlara: "Allah, size ayrıntılı açıklamalar içeren kitabı indirmişken şimdi ben, kalkıp da Onun dışında başka bir hakem mi arayayım?"[1] de. Çünkü o kendilerine kitap verdiklerimiz, o Kitabın, gerçekten Rabbin tarafından, hak olarak indirildiğini bilirler. O halde sakın şüphe edenlerden, olma.

115- Rabbinin sözü hem doğrulukça, hem de adaletçe tamamlanmıştır. Onun sözlerini değiştirebilecek hiç kimse yoktur.[2] O, hakkıyla işitendir, eksiksiz bilendir.

116- Eğer sen, yeryüzündekilerin çoğunluğuna uyarsan[3] onlar, seni Allah'ın yolundan saptırırlar. Çünkü onlar sadece vehimlerine uymaktan ve yalan söylemekten başka bir şey yapmazlar.[4]

117- Şüphesiz Rabbin, kimin kendi yolundan saptığını çok iyi bildiği gibi, kimin de doğru yolda olduğunu çok iyi bilir.

118- Eğer Onun âyetlerine inanıyorsanız, sadece Allah'ın adı anılan şeylerden, yiyin.[5]

119-Allah size mecbur kalmanız dışında (yenilmesini) haram kıldığı şeyleri ayrıntılı bir biçimde açıklamışken size ne oluyor da üze-

اَفَغَيْرَ اللّٰهِ اَبْتَغٖى حَكَمًا وَهُوَ الَّذٖٓى اَنْزَلَ اِلَيْكُمُ الْكِتَابَ
مُفَصَّلًاۜ وَالَّذٖينَ اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ اَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِنْ
رَبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرٖينَ ﴿١١٤﴾ وَتَمَّتْ
كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًاۜ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهٖۚ وَهُوَ
السَّمٖيعُ الْعَلٖيمُ ﴿١١٥﴾ وَاِنْ تُطِعْ اَكْثَرَ مَنْ فِى الْاَرْضِ
يُضِلُّوكَ عَنْ سَبٖيلِ اللّٰهِۜ اِنْ يَتَّبِعُونَ اِلَّا الظَّنَّ وَاِنْ هُمْ اِلَّا
يَخْرُصُونَ ﴿١١٦﴾ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ اَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبٖيلِهٖۚ
وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدٖينَ ﴿١١٧﴾ فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللّٰهِ
عَلَيْهِ اِنْ كُنْتُمْ بِاٰيَاتِهٖ مُؤْمِنٖينَ ﴿١١٨﴾ وَمَا لَكُمْ اَلَّا تَاْكُلُوا
مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللّٰهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ
اِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ اِلَيْهِۜ وَاِنَّ كَثٖيرًا لَيُضِلُّونَ بِاَهْوَٓائِهِمْ
بِغَيْرِ عِلْمٍۜ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ اَعْلَمُ بِالْمُعْتَدٖينَ ﴿١١٩﴾ وَذَرُوا
ظَاهِرَ الْاِثْمِ وَبَاطِنَهُۜ اِنَّ الَّذٖينَ يَكْسِبُونَ الْاِثْمَ سَيُجْزَوْنَ
بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ﴿١٢٠﴾ وَلَا تَاْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ
اللّٰهِ عَلَيْهِ وَاِنَّهُ لَفِسْقٌۜ وَاِنَّ الشَّيَاطٖينَ لَيُوحُونَ اِلٰٓى اَوْلِيَٓائِهِمْ
لِيُجَادِلُوكُمْۚ وَاِنْ اَطَعْتُمُوهُمْ اِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ﴿١٢١﴾

çimde açıklamışken size ne oluyor da üze-rine Allah'ın ismi anılan şeylerden yemiyorsunuz? Onların birçoğu, bilgisizce kendi keyiflerine uyarak insanları hak yoldan saptırıyorlar. Şüphesiz senin Rabbin, haddi aşanları iyi bilir.

120- Günâhın açığını da gizlisini de terk edin! Günâh kazanan herkes, mutlaka yaptıklarıyla cezâlandırılacaktır.

121- Üzerlerine Allah'ın ismi anılmayan şeylerden yemeyin. Çünkü onu yemek, büyük günâhtır.[6] Gerçekten şeytanlar, dostlarına sizinle mücadele etmelerini, telkin ederler. (Ey îman edenler!) Eğer onlara uyarsanız, işte o zaman kesinlikle Allah'a ortak koşanlardan olursunuz.[7]

[1] Bu ifâdeden, Müslümanların hiçbir konuda Allah'ın kitabından başka bir şeyi veya birilerini aralarında hakem tayin etmeleri veya ihtilâfların çözümünü tağuti güçlere asla götürmemelerinin gerektiği anlaşılmaktadır.

[2] Hiç kimse, Onun hükümlerini kaldırıp, yerine daha doğru ve daha adaletli hükümler koyamadığı gibi, Onun hükümlerinin benzerini de getiremez. Öyleyse Onun hükümlerini bırakıp başka hükümler arama şaşkınlığına, düşülmemelidir.

[3] Bu ifâdelerden; çoğunluğun kanaatinin her zaman doğru olmayabileceği, net bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu güne kadar çoğunluğun kanaatinin doğru olduğunu ve toplumun tamamının bu kanaate uymasının gerektiğini savunan demokratlar, bugün demokrasinin, "azınlığın haklarının korunduğu bir sistem olduğu" yalanını söylemeye başlamışlardır. Aslında demokrasi, belli bir sınıfın, bu sözde ifâdelerle toplumu kandırdığı ve sömürdüğü bir başka sömürü sistemidir ve diyalogcular hoşlanmasa da İslâm'la taban tabana zıttır. İslâm'ın kendisine özgü, toplumların değişmesiyle değişmeyen değer yargıları vardır ve onları da Allah belirlemiştir. Çünkü İslâm'a göre sözün en doğrusu, Allah'ın sözüdür. İslâm, başka sistemlerle diyalogu ve sentezi asla kabul etmez. Allah'ın sözü üzerine söz söylemek veya onu başka sistemlerle takviyeye kalkışmak, küfürdür.

[4] Onlar, hükümlerinde ilme, hakka değil, sadece zanna ve vehimlere uyarlar. Ancak kendi ölçüleriyle ölçerler, keyiflerine göre hüküm verir ve sürekli yalan söylerler. Haklıyı haksız, haksızı haklı çıkarırlar, helâle haram, harama helâl derler.

[5] Bu ve devamı üç âyet, bazı insanların Peygamberimize gelip: "Allah'ın öldürdüğü haram oluyor da, bizim (keserek) öldürdüklerimiz nasıl helâl oluyor?" demeleri üzerine indirilmiştir. (Tirmîzî)

[6] Bu hüküm, yenilmesi, içilmesi adet olan her şey için geçerlidir. Yani yenilen ve içilen şeyler üzerine mutlaka, "besmele" çekilmesi gerekir veya üzerine "besmele" çekilemeyen şeyleri yemek ve içmek haramdır. Fakihlerin çoğunluğu, bu hükmün, kesilen hayvanlar için olduğu kanaatindedirler. Aynı konu için Bk. (Bakara:173,Mâide:3, En'am:118-119, 145)

[7] Bu ifâdeden, üzerine Allah'ın ismi zikredilmeyen şeylerden yemenin veya yenilecek şeyler üzerine Allah'ın, ismini anmamanın, sadece bir günâh olarak kalmayıp, şirk olacağı da anlaşılabilir.

اَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَاَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشٖى بِهٖ فِى النَّاسِ
كَمَنْ مَثَلُهُ فِى الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذٰلِكَ زُيِّنَ
لِلْكَافِرٖينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٢﴾ وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا فٖى كُلِّ
قَرْيَةٍ اَكَابِرَ مُجْرِمٖيهَا لِيَمْكُرُوا فٖيهَا وَمَا يَمْكُرُونَ اِلَّا بِاَنْفُسِهِمْ
وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢٣﴾ وَاِذَا جَاءَتْهُمْ اٰيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتّٰى
نُؤْتٰى مِثْلَ مَا اُوتِىَ رُسُلُ اللّٰهِ اَللّٰهُ اَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ
سَيُصٖيبُ الَّذٖينَ اَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللّٰهِ وَعَذَابٌ شَدٖيدٌ بِمَا
كَانُوا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٤﴾ فَمَنْ يُرِدِ اللّٰهُ اَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ
لِلْاِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ اَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَاَنَّمَا
يَصَّعَّدُ فِى السَّمَاءِ كَذٰلِكَ يَجْعَلُ اللّٰهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذٖينَ لَا
يُؤْمِنُونَ ﴿١٢٥﴾ وَهٰذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقٖيمًا قَدْ فَصَّلْنَا الْاٰيَاتِ
لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٢٦﴾ لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ
بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٧﴾ وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمٖيعًا يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ
قَدِ اسْتَكْثَرْتُمْ مِنَ الْاِنْسِ وَقَالَ اَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْاِنْسِ رَبَّنَا
اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَغْنَا اَجَلَنَا الَّذٖى اَجَّلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ
مَثْوٰيكُمْ خَالِدٖينَ فٖيهَا اِلَّا مَا شَاءَ اللّٰهُ اِنَّ رَبَّكَ حَكٖيمٌ عَلٖيمٌ ﴿١٢٨﴾

122- Hiç ölü iken dirilttiğimiz ve kendisine insanlar arasında yürüyebileceği bir nur verdiğimiz kimse, karanlıklar içerisinde kalıp oradan bir türlü çıkamayan kimse gibi olur mu?[1] İşte kâfirlere yaptıkları şeyler, (kendi nefisleri tarafından) böyle süslü gösterilir.

123- Tıpkı bunlar gibi, her (kâfir) memleketin en günâhkârlarını, (başlarına belâ olmaları için) oranın ileri gelenleri kıldık. Böylece onlar, farkına varmadan sadece kendilerini aldattılar.[2]

124- Onlara bir âyet gelince: "Allah'ın Peygamberlerine verilenin aynısı, bize de verilmedikçe asla îman etmeyeceğiz." dediler. (Ey kâfirler!) Allah, Peygamberlik görevini kime vereceğini, herkesten çok daha iyi bilir. Bu günâhkârlara, yaptıkları bu sahtekârlıklarından dolayı Allah tarafından bir rezillik ve çok şiddetli bir azap, ulaşacaktır.[3]

125- Allah kimi dosdoğru yola iletmek isterse, onun gönlünü İslâm'a açar.[4] Kimin de saptırılmasını isterse onun da gönlünü, sanki göğe çıkıyormuş gibi iyice daraltır. (Allah dilerse) îman etmeyen kimseleri işte böyle pislik[5] içerisinde bırakıverir.[6]

126- İşte Rabbinin dosdoğru yolu, budur. Şüphesiz Biz, düşünen bir toplum için âyetleri işte böyle geniş bir şekilde açıkladık.

127- Onlar için Rableri katında selâmet yurdu[7] vardır. Ve O (Allah,) yaptıkları (güzel) işler sebebiyle onların dostudur.

128- (Allah,) onların hepsini topladığı (mahşer) günü, (cinlere): "Ey cin topluluğu! İnsanlardan çok faydalandınız." deyince, cinlerin insanlardan olan dostları: "Ey Rabbimiz! Hayır, biz, birbirimizden faydalandık. En sonunda da bize verdiğin mühletin sonuna vardık." diyecekler. Allah da: "Artık sizin sonsuz ikametgâhınız, cehennemdir. Siz, Rabbinizin dilemesi dışında[8] orada ebedî olarak kalacaksınız." diyecek. Şüphesiz Rabbin, hüküm (ve hikmet) sahibidir, her şeyi bilendir.

---

[1] Bu âyetteki ifâdeler mecâzî olduğu için, âyetin anlamı: "Hiç kâfir iken kendisine îman nasip ettiğimiz ve kendisine insanlar arasında kararlılıkla yürüyebileceği bir îman feraseti verdiğimiz kimse, küfür karanlıkları içerisinde kalıp oradan bir türlü çıkamayan kimse gibi olur mu?" şeklinde düşünülebilir.

[2] Bu âyet; "Bunun gibi, her (kâfir) memleketin ileri gelenlerini orada hile yapan günâhkârlar kıldık. Oysa onlar, farkına varmadan yalnız kendilerine hile yaparlar." diye tercüme edilebilirse de yukarıdaki tercüme ehl-i sünnet itikadına daha uygun düşmektedir.Bk. (İsra: 16)

[3] Velid b. Muğiyre: "(Ey Muhammed!) Eğer Peygamberlik gerçek olsaydı, ben ona senden daha layık olurdum. Çünkü ben, senden hem daha büyüğüm hem de daha zenginim." demişti. Ebû Cehil ise: Allah'a yemin olsun ki ben, o Muhammed'e tıpkı ona vahiy geldiği gibi bana da vahiy gelmedikçe asla îman etmeyeceğim ve tabi de olmayacağım." demişti. Bu âyetin iniş sebebi bu ve benzeri olaylardır. (Kurtubî)

[4] Buradaki "gönlün açılması", kuvvet ve tahammülden, canlılık ve ferahtan kinâye'dir. Ayrıca "İslâm için gönlün açılması" ise; nefse hakkı severek kabule uygun bir kabiliyet ihsan etmekten, kinâyedir.

[5] Yani, şirk, küfür ve azap içerisinde bırakır.

[6] Yani sanki o göğe tırmanıyormuş gibi olur. Göğe tırmanmak ne kadar zahmetli ise, İslâm'ı kabul etmek ona o kadar güç ve imkânsız gelir. Ayrıca bu ifâde, göğe yükseldikçe hava basıncının düşmesine, göğsün daralmasına ve nefes almanın imkânsızlaşmasına da bir işaret, olabilir.

[7] Güvenlik yurduna, Cennete, İslâm hükümlerinin uygulandığı yere (yani, Dar'ül İslâm'a)…

[8] Yani eğer; Rabbin dilerse cehennemde ebedî kalmayanlar veya daha başka şekilde azap edilecek olanlar bulunabilir. Aslında kâfirler, cehennemde ebedî olarak kalacaklar ve oradan hiç çıkmayacaklardır. Ancak buradaki, "Rabbinizin dilemesi dışında" ifâdesi, "Allah dilediklerini cehennemden çıkarsa bile ona hesap soracak yoktur." anlamında, Allahın hükümranlığını ifâde etmek içindir. Bir de bu ifâdeden; "Kâfirlerin bazen, ateş azabından çıkarılıp soğuk azabına, atılacağı, daha sonra tekrar ateşe döndürüleceğini" anlamak da mümkündür. Bk. (Hûd: 107-108)

وَكَذٰلِكَ نُوَلِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ
﴿١٢٩﴾ يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ
يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ اٰيَاتِي وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا
قَالُوا شَهِدْنَا عَلٰى اَنْفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا
عَلٰى اَنْفُسِهِمْ اَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿١٣٠﴾ ذٰلِكَ اَنْ لَمْ يَكُنْ
رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرٰى بِظُلْمٍ وَاَهْلُهَا غَافِلُونَ ﴿١٣١﴾ وَلِكُلٍّ
دَرَجَاتٌ مِمَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٢﴾
وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ اِنْ يَشَاْ يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ
بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا اَنْشَاَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّةِ قَوْمٍ اٰخَرِينَ ﴿١٣٣﴾
اِنَّ مَا تُوعَدُونَ لَاٰتٍ وَمَا اَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿١٣٤﴾ قُلْ يَا
قَوْمِ اعْمَلُوا عَلٰى مَكَانَتِكُمْ اِنِّي عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ
مَنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ اِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ
﴿١٣٥﴾ وَجَعَلُوا لِلّٰهِ مِمَّا ذَرَاَ مِنَ الْحَرْثِ وَالْاَنْعَامِ نَصِيبًا
فَقَالُوا هٰذَا لِلّٰهِ بِزَعْمِهِمْ وَهٰذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا كَانَ
لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ اِلَى اللّٰهِ وَمَا كَانَ لِلّٰهِ فَهُوَ يَصِلُ
اِلٰى شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿١٣٦﴾

129- İşte böylece Biz, kazandıkları günâhlar sebebiyle, zalimleri birbirine dost yaparız.

130- (Mahşer günü Allah): "Ey cin ve insan topluluğu! Size kendi cinsinizden, âyetlerimi anlatan ve bugününüze kavuşacağınız hususunda sizi uyaran Peygamberler gelmedi mi?" deyince onlar: "Evet biz, kendi aleyhimize şahidiz." diyecekler ve sonunda, dünya hayatının kendilerini aldattığına ve kendilerinin gerçekten kâfir olduklarına şâhitlik edecekler.

131- İşte bütün bunlar, Rabbinin, halkı uyarılmadan hiçbir ülkeyi zalimce helâk edici olmamasındandır.[1]

132- Herkesin, (dünyada) yaptıklarına karşılık (Allah'ın katında) dereceleri vardır. Senin Rabbin, yaptıklarınızdan habersiz değildir.

133- Senin merhamet sahibi Rabbinin, hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Eğer O, dilerse tıpkı sizi başka bir kavmin soyundan yarattığı gibi helâk edip, arkanızdan yerinize dilediğini getirir.

134- (Ey insanlar!) Size vâdedilenler mutlaka gelecektir ve siz, bunu asla önleyemezsiniz.

135- (Ey Muhammed! Onlara): "Ey kavmim! Siz ne yaparsanız yapın; kesinlikle, ben de (görevimi) yapacağım. Yakında (dünya hayatının sonunda) hayırlı sonucun kime nasip olacağını, öğreneceksiniz. Zalimler ise asla kurtuluşa eremez." de.

136- (O müşrikler,) Allah'ın yarattığı ekin ve hayvan gelirlerinden keyiflerine göre Allah'a bir pay ayırarak: "Şu, Allah'a, şu da putlarımıza aittir." dediler. Fakat putları için olan payı, Allah yolunda harcamayıp, Allah'a ayrılan payı, putları için harcadılar.[2] (Eğer böyle zannediyorlarsa) Ne kadar yanlış hüküm veriyorlar.[3]

---

[1] Konu ile ilgili olarak Bk. (İsra: 15, Fâtır: 24)

[2] Yukarıya kastedilen anlam verilmiştir. Âyetin bu bölümü kelime anlamıyla: "Fakat ortakları için ayrılan, Allah'a ulaşmazken, Allah için ayrılan ortaklarına ulaşıyor." şeklinde ifâde edilebilir.

[3] Müşrik Araplar, zirâî mahsullerinden ve yetiştirdikleri hayvanlardan keyiflerine göre bir kısmını Allah için, bir kısmını da diğer putları için ayırırlardı. Allah için ayırdıklarını misafirlere ve fakirlere, putlar için ayırdıklarını da onlar için yapılan ayin ve kurbanlara harcarlardı. Eğer Allah için ayırdıkları daha iyi ve daha fazla olursa, onu da putlarına harcarlar ve: "Allah zengindir, bunlar fakirdir." derlerdi. Böyle yaparak, putlarını Allah'a tercih ederler ve putları için ayırdıklarını asla Allah için harcamazlardı. Bu âyet, bu davranışlarının yanlışlığını tenkit etmektedir.

وَكَذٰلِكَ زَيَّنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتْلَ اَوْلَادِهِمْ شُرَكَٓاؤُهُمْ
لِيُرْدُوهُمْ وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ مَا فَعَلُوهُ
فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٧﴾ وَقَالُوا هٰذِهِٓ اَنْعَامٌ وَحَرْثٌ حِجْرٌ
لَا يَطْعَمُهَٓا اِلَّا مَنْ نَشَٓاءُ بِزَعْمِهِمْ وَاَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا
وَاَنْعَامٌ لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهَا افْتِرَٓاءً عَلَيْهِ سَيَجْزِيهِمْ
بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٣٨﴾ وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هٰذِهِ الْاَنْعَامِ
خَالِصَةٌ لِذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلٰٓى اَزْوَاجِنَا وَاِنْ يَكُنْ مَيْتَةً
فَهُمْ فِيهِ شُرَكَٓاءُ سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ اِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ
﴿١٣٩﴾ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُٓوا اَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ
وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللّٰهُ افْتِرَٓاءً عَلَى اللّٰهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا
كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿١٤٠﴾ وَهُوَ الَّذِٓي اَنْشَاَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ
وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا اُكُلُهُ وَالزَّيْتُونَ
وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِٓ اِذَٓا اَثْمَرَ
وَاٰتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا تُسْرِفُوا اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ
﴿١٤١﴾ وَمِنَ الْاَنْعَامِ حَمُولَةً وَفَرْشًا كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ
وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿١٤٢﴾

137- Tıpkı bunun gibi, müşriklerden çoğuna Allah'a ortak koştukları (ilâhları), hem onları mahvetmek, hem de dinlerini bozmak için çocuklarını bile öldürmeyi güzel gösterdi. Eğer Allah dileseydi, onlar bunu yapamazlardı.[1] O halde sen onları, uydurdukları iftiraları ile baş başa bırak.

138- (O müşrikler,) keyiflerine göre: "Bunlar, (putlarımız için ayrılan) haram hayvanlar ve ekinlerdir ve bunları bizim dilediğimizden başkası yiyemez. Şunlar da sırtına binilmesi yasaklanmış hayvanlardır."[2] derler. Bir kısım hayvanları da (Allah'a) iftira ederek, üzerlerine Allah'ın adını anmadan boğazlarlar. İşte böyle uydurdukları iftiraları yüzünden Allah, onları mutlaka cezâlandıracaktır.

139- Bir de: "Bu hayvanların karınlarındaki (yavrular,) sadece erkeklerimize ait olup kadınlarımıza haramdır. Eğer (o yavrular,) ölü doğarsa o zaman hepsi ona ortaktır." dediler. Bu nitelemelerinden dolayı Allah, onların cezâsını verecektir. Şüphesiz (Allah,) hüküm (ve hikmet) sahibidir, her şeyi bilendir.

140- Bilgisizlikleri yüzünden çocuklarını beyinsizce öldürenler ve Allah'ın kendilerine verdiği rızkı, Allah'a iftira ederek haram kılanlar, kesinlikle perişan olacaklardır. İşte bunlar, kesinlikle sapıtan ve asla doğru yolu bulamayan, kimselerdir.

141- Asmalı ve asmasız çeşit çeşit bahçeleri, hurmaları, meyveleri farklı ürünleri, birbirine benzer ve birbirinden farklı zeytinleri, narları, yaratan, hep Odur. İşte bunların her biri meyve verince meyvesinden yiyin, hasat günü de (Allah'ın) hakkı (olan zekâtını) verin.[3] Fakat asla israf etmeyin, çünkü O, israf edenleri sevmez.

142- Kimi yük taşıyan ve kimi de yatırılıp kesilen[4] hayvanları yaratan da O Allah'tır. (Ey îman edenler!) Allah'ın size rızık olarak verdiği şeylerden yiyin ve sakın şeytanın peşinden gitmeyin. Çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır.

---

[1] Yani; ya onlara o gücü vermezdi veya o gücü verdiği halde engel olur, yaptırmazdı.

[2] Konu ile ilgili olarak Bk. (Mâide: 103)

[3] Burada bahsedilen hak; zekât, öşür ve öşrün yarısıdır. Bu hakkın verilmesi için mahsulün üzerinden bir yıl geçmesi (havl'ül hevelan) şart değildir. Bu zekât yani öşrün, mahsulün elde edilmesinden hemen sonra verilmesi gerekir. Aynı konu için Bk. (Zariyat: 19, Mearic: 25)

[4] **Ferş:** kelime anlamıyla döşek demektir. Burada kastedilen anlamı ise; döşek gibi yere döşenen, yatırılıp kesilen veya yünlerinden, kıllarından döşekler, sergiler, ayakkabılar yapılan veya yeryüzüne serilip yayılan demektir.

143- (Ey Muhammed! Onlara) - ikisi koyun, ikisi keçi olmak üzere sekiz eş[1] olan bu hayvanlardan-: "(Allah), bu hayvanların erkeklerini mi, dişilerini mi, yoksa dişilerin karınlarındaki yavruları mı haram kıldı?[2] Eğer doğru iseniz bana bilgiye dayanan bir şey söyleyin." de.

144- Ve -ikisi deve, ikisi sığır olmak üzere-: "(Allah), bu hayvanların erkeklerini mi, dişilerini mi, yoksa dişilerin karınlarındaki yavruları mı haram kıldı? Yoksa siz, Allah bunları size emrederken Onun yanında mıydınız?[3] Hiçbir bilgiye dayanmadan insanları dosdoğru yoldan çıkarmak için, yalanlarını Allah'a yakıştırandan daha zalim kim olabilir? Allah, zalim bir toplumu, asla dosdoğru yola ulaştırmaz." de.

145- (Ey Muhammed! Onlara): "Bana vahyolunan (Kitap)da, leş,[4] akıtılmış kan, gerçekten bir pislik olan[5] domuz eti ya da Allah'tan başkası adına apaçık bir günâh olarak kesilmiş hayvan dışında (bu haram dediklerinizi) yiyen kimse için yasaklayıcı (bir emir) ve mecbur kalan kimsenin de saldırmamak ve sınırı aşmamak şartıyla[6] (bunlardan yiyebileceği)nden başka bir hüküm bulamıyorum." de. Allah, çok bağışlayandır, pek esirgeyendir.[7]

146- (Daha önce de; Mûsa'nın dinini terk edip)[8] Yahûdî olanlara bütün tırnaklı hayvanları

ثَمَانِيَةَ اَزْوَاجٍ مِنَ الضَّاْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ قُلْ
آٰلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ اَمِ الْاُنْثَيَيْنِ اَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ اَرْحَامُ
الْاُنْثَيَيْنِ نَبِّؤُن۪ي بِعِلْمٍ اِنْ كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ ﴿١٤٣﴾ وَمِنَ
الْاِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ آٰلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ اَمِ
الْاُنْثَيَيْنِ اَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ اَرْحَامُ الْاُنْثَيَيْنِ اَمْ كُنْتُمْ
شُهَدَٓاءَ اِذْ وَصّٰيكُمُ اللّٰهُ بِهٰذَا فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى
عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الظَّالِم۪ينَ ﴿١٤٤﴾ قُلْ لَٓا اَجِدُ ف۪ي مَٓا اُوحِيَ اِلَيَّ
مُحَرَّمًا عَلٰى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُٓ اِلَّٓا اَنْ يَكُونَ مَيْتَةً اَوْ دَمًا
مَسْفُوحًا اَوْ لَحْمَ خِنْز۪يرٍ فَاِنَّهُ رِجْسٌ اَوْ فِسْقًا اُهِلَّ لِغَيْرِ
اللّٰهِ بِه۪ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَاِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ
رَح۪يمٌ ﴿١٤٥﴾ وَعَلَى الَّذ۪ينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذ۪ي ظُفُرٍ وَمِنَ
الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَٓا اِلَّا مَا حَمَلَتْ
ظُهُورُهُمَٓا اَوِ الْحَوَايَٓا اَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذٰلِكَ جَزَيْنَاهُمْ
بِبَغْيِهِمْ وَاِنَّا لَصَادِقُونَ ﴿١٤٦﴾ فَاِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو
رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِم۪ينَ ﴿١٤٧﴾

haram kıldık.[9] Ayrıca sığır ve davardan da sırt, bağırsak ve kemik yağları dışında kalan tüm içyağlarını[10] haram kıldık. İşte Biz, onları, azgınlıkları yüzünden böyle cezâlandırdık.[11] Şüphesiz Bizim bu söylediklerimiz, gerçekten doğrudur.

147- (Ey Muhammed!) Eğer o (Yahûdîler,) seni yalanlarlarsa sen, onlara: "Rabbiniz çok geniş bir rahmet sahibidir. (Fakat şunu da iyi bilin ki) Onun azabı, suçlu bir toplumdan asla geri kalmaz."[12] de.

---

[1] **Zevc:** cinsinden bir diğeri ile beraber bulunan demektir. Böyle olunca eş, ikisinin değil, ikiden birinin diğerine göre ismidir. Zevc, "çift" değil, "eş" yani bir çiftin her bir tekidir. Meselâ sekiz çift denilince on altı eş anlaşılır. Ama şekiz eş, denilince ikisi koyun, ikisi keçi, ikisi deve, ikisi sığır cinsinden olmak üzere erkek ve dişi dört çift anlaşılır. Buradaki (ثَمَانِيَةَ اَزْوَاجٍ) ifâdesi bir önceki âyetteki, "yük taşıyan ve yatırılıp kesilen hayvanlardan" bedeldir. Yani o hayvanlar, şekiz eştir.

[2] Yani Allah, bunların hiç birini haram kılmadı. Bunların erkeği de dişisi de helaldir.

[3] Bu bölüm: "Yoksa Allah size böyle tavsiye ederken, siz buna şâhit mi idiniz?" şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] Konunun teferruatı için Bk. (Mâide: 3)

[5] Yani yalnız zahiren pis olanlar değil, domuz eti gibi esasen pis olanlar da haramdır.

[6] Yani ölmeyecek kadar yemek haram değildir. Ancak bu sınır aşılırsa haram olur. Her ne kadar "zaruretler haramları mubah kılarsa" da "zaruretin miktarını aşmak" da haramdır.

[7] Aynı konu için Bk. (Bakara: 173, Mâide: 3, En'am: 118-119, 121)

[8] Hz. Mûsa'nın getirdiği dinin adı, Yahûdîlik olmadığı için tercüme bu şekilde yapılmıştır. Yani bugünkü Yahûdîliğin Hz Mûsa'nın diniyle bir ilişkisi yoktur. Bunu (هَادُوا) ifâdesinden anlamak mümkündür.

[9] Yani bunlara, sığır ve davar (koyun-keçi) dışında tüm tırnaklı hayvanların (ister geviş getirsin isterse getirmesin domuz, deve, at, eşek, kuşlar... gibi) etlerinin yenilmesi haram kılınmıştır.

[10] İç yağından kastedilen; Türkçede "don yağı" denilen yağlar ve böbrek yağıdır.

[11] Yani bu haram kılınanlar, esasen haram olan şeyler değildi. Biz bu haramları onlara, sadece azgınlıklarının bir cezâsı olarak verdik.

[12] Yani; onlara ne kadar mühlet verilirse verilsin, sonunda mutlaka bir azaba çarptırılırlar.

سَيَقُولُ الَّذِينَ اَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللّٰهُ مَا اَشْرَكْنَا وَلَا اٰبَاؤُنَا
وَلَا حَرَّمْنَا مِنْ شَيْءٍ كَذٰلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتّٰى
ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا اِنْ
تَتَّبِعُونَ اِلَّا الظَّنَّ وَاِنْ اَنْتُمْ اِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿١٤٨﴾ قُلْ فَلِلّٰهِ
الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدٰيكُمْ اَجْمَعِينَ ﴿١٤٩﴾ قُلْ هَلُمَّ
شُهَدَاءَكُمُ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ اَنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ هٰذَا فَاِنْ شَهِدُوا
فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا وَالَّذِينَ
لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٠﴾ قُلْ تَعَالَوْا
اَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ اَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْـًٔا وَبِالْوَالِدَيْنِ
اِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا اَوْلَادَكُمْ مِنْ اِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَاِيَّاهُمْ
وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا
النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللّٰهُ اِلَّا بِالْحَقِّ ذٰلِكُمْ وَصّٰيكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَ ﴿١٥١﴾ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ اِلَّا بِالَّتِي هِيَ اَحْسَنُ
حَتّٰى يَبْلُغَ اَشُدَّهُ وَاَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا نُكَلِّفُ
نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا وَاِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبٰى
وَبِعَهْدِ اللّٰهِ اَوْفُوا ذٰلِكُمْ وَصّٰيكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٢﴾

148- O, Allah'a ortak koşanlar da: "Eğer Allah dileseydi biz de atalarımız da (Allah'a) ortak koşmaz, hiçbir şeyi de haram kılmazdık." diyecekler.[1] (Ey Muhammed!) Onlardan öncekiler de Peygamberlerini tıpkı bu şekilde yalanlayıp sonunda azabımızı tatmışlardı. Sen, onlara: "Sizin yanınızda, bize gösterebileceğiniz bir bilgi var mı? Siz, sadece zanlarınızın ardına düşüyorsunuz ve böylece de yalan söylemekten başka bir şey yapmıyorsunuz." de.

149- Onlara: "En kesin ve üstün delil, Allah'ındır. Eğer (Allah) dileseydi, sizin hepinizi birden hak yola, ulaştırırdı." de.

150- Bir de onlara: "Haydi, Allah bunu yasak ettiğine dâir şâhitlik edebilecek şâhitlerinizi getirin (bakalım)." de. Eğer onlar, şâhitlik etmeye kalkarlarsa sakın sen onlarla beraber şâhitlik etme ve Rablerine (başkalarını) denk tutarak, âyetlerimi yalanlayanların ve âhirete inanmayanların arzularına uyma.

151- (Ve onlara): "(Ey kâfirler!) Gelin size Rabbinizin; 'Ona hiçbir şeyi ortak koşmamanızı, anaya ve babaya iyi davranmanızı, fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmemenizi, sizin de onların da rızkını Bizim verdiğimizi,[2] açık ve gizli bütün namussuzluklara[3] yaklaşmamanızı, Allah'ın haksız yere[4] öldürülmesini haram kıldığı bir kimseyi[5] öldürmemenizi,' emrettiğini anlatayım. Şunu iyi bilin ki (Allah) bütün bunları, akıl edesiniz diye size tavsiye etti." de.

152- (Ayrıca Rablerinin onlara; "Ergenlik çağına erişinceye kadar, yetimin malına sadece en güzel şekilde[6] yaklaşın, ölçü ve tartıyı doğru yapın. Biz kimseye gücünün yeteceğinden fazlasını asla yüklemeyiz. Söz söylerken, (söz konusu olan) akrabanız bile olsa, doğruyu konuşun ve Allah'a verdiğiniz sözü tutun. Şunu iyi bilin ki (Allah), bütün bunları, düşünesiniz diye size tavsiye etti." dediğini söyle.

---

[1] Bu âyette müşriklerin böyle söyleyecekleri gelecek zaman kipiyle belirtilmiş. Ancak aynı ifâdeler (Nahl: 35)'de di'li geçmiş zaman kipiyle ifâde edildiğine göre müşrikler, sonunda bunu da söylemişlerdir.

[2] Konuyla ilgili olarak Bk. (İsra: 31)

[3] **Fahşa**: Zina, adam öldürmek, hırsızlık ve her türlü günâh, Allah'ın yasakladığı aşırı çirkinlikler ve arzular, demektir. Buradaki açık fuhuş: müşriklerin babaları ölünce, onların karılarıyla evlenmeleri ve eşleriyle boşandıkları halde nikâhlı gibi yaşamaları, gizli fuhuş ise: gizlice yapılan zinadır denilmiştir. Kurtubî)

[4] İslâm hukukuna göre; kasten adam öldürenler, Müslümanlarla savaşanlar, İslâm devletini yıkmaya çalışanlar, zina yapan evli kadın veya erkekler ve mürtedler, "haklı olarak öldürme" sınırına girer ve bu işi, sadece devlet yapar. Bk. (İsra: 35)

[5] Buna kişinin kendi canı da dâhildir. Yani Bu âyete göre intihar etmek de haramdır.

[6] Onların malıyla, onlar için ticaret yapmak, harcanan mesai için makul bir ücret almak ve beraberce yiyip içmek gibi. Bk. (Bakara: 220, Nisâ: 2, 3, 6, 10, İsra: 34)

وَاَنَّ هٰذَا صِرَاطٖى مُسْتَق۪يمًا فَاتَّبِعُوهُۚ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ
بِكُمْ عَنْ سَب۪يلِه۪ۜ ذٰلِكُمْ وَصّٰيكُمْ بِه۪ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٥٣﴾ ثُمَّ
اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذ۪ٓي اَحْسَنَ وَتَفْص۪يلًا
لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لَعَلَّهُمْ بِلِقَٓاءِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٤﴾
وَهٰذَا كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَۙ
﴿١٥٥﴾ اَنْ تَقُولُٓوا اِنَّمَٓا اُنْزِلَ الْكِتَابُ عَلٰى طَٓائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَاۖ
وَاِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِل۪ينَۙ ﴿١٥٦﴾ اَوْ تَقُولُوا لَوْ اَنَّٓا اُنْزِلَ
عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّٓا اَهْدٰى مِنْهُمْۚ فَقَدْ جَٓاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ
وَهُدًى وَرَحْمَةٌۚ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَّبَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَصَدَفَ
عَنْهَاۜ سَنَجْزِي الَّذ۪ينَ يَصْدِفُونَ عَنْ اٰيَاتِنَا سُٓوءَ الْعَذَابِ بِمَا
كَانُوا يَصْدِفُونَ ﴿١٥٧﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ اِلَّٓا اَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ
اَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ اَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ اٰيَاتِ رَبِّكَۜ يَوْمَ يَأْت۪ي بَعْضُ
اٰيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا ا۪يمَانُهَا لَمْ تَكُنْ اٰمَنَتْ مِنْ قَبْلُ
اَوْ كَسَبَتْ ف۪ٓي ا۪يمَانِهَا خَيْرًاۜ قُلِ انْتَظِرُٓوا اِنَّا مُنْتَظِرُونَ ﴿١٥٨﴾
اِنَّ الَّذ۪ينَ فَرَّقُوا د۪ينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَسْتَ مِنْهُمْ ف۪ي شَيْءٍۜ
اِنَّمَٓا اَمْرُهُمْ اِلَى اللّٰهِ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿١٥٩﴾

153- (Bir de onlara): "(Ey kâfirler! Gelin size Rabbinizin); 'İşte benim dosdoğru yolum budur, sadece ona uyun. Sizi Onun yolundan ayıracak başka yollara uymayın.' dediğini (anlatayım.) Şunu iyi bilin ki (Allah), bütün bunları, kendisinden hakkıyla sakınasınız diye size tavsiye etti." de.[1]

154- Sonra Mûsa'ya Kitabı, (Allah'ın istediği gibi) güzel yaşayanlara, tastamam ve her şeyi ayrıntılı bir biçimde açıklayıcı, doğru yola iletici ve rahmet olmak üzere, Rablerinin huzuruna varacaklarına iyice inansınlar diye verdik.

155- (Ey kâfirler!) İşte bu (Kur'an,) Bizim indirdiğimiz mübârek bir kitaptır. Allah'ın rahmetine ulaşmak istiyorsanız, sadece buna uyun[2] ve Allah'tan hakkıyla sakının.

156- (Ey müşrikler! Biz bu Kitabı): "Bizden önceki iki ümmet (olan Yahûdî ve Hıristiyanlara) kitap indirildi ve biz, onların okuduklarından habersiz kaldık." demeyesiniz,[3] (diye indirdik.)

157- Yahut (Biz, bu Kitabı): "Eğer bize de kitap indirilseydi, biz, onlardan daha çok doğru yolda olurduk." demeyesiniz, (diye indirdik.) İşte size de Rabbinizden apaçık delil, en doğru yol gösterici ve bir rahmet (olan Kur'an) geldi. Allah'ın âyetleri hakkında yalan söyleyenden, onlardan yüz çevirenden daha zalim kim olabilir? Şunu iyi bilin ki âyetlerimizden yüz çevirenleri, bu yüz çevirmeleri sebebiyle azabın en kötüsüyle cezâlandıracağız.

158- (O kâfirler, inanmak için) kendilerine meleklerin gelmesini yahut Rabbinin gelmesini ve ya Rabbinin (kendilerini îmana mecbur edecek) bir kısım mûcizelerinin gelmesini mi bekliyorlar? Rabbinin bir kısım mûcizeleri geldiği gün, daha önceden îman etmemiş ya da îmanı doğrultusunda bir hayır kazanmamış olan kimseye, artık o günkü îmanı bir fayda vermez.[4] (Ey Muhammed!) onlara: "Biraz bekleyin (bakalım), biz de bekleyip göreceğiz." de.

159- Senin, o, dinlerini bölük pörçük, kendilerini de param parça edenlerle[5] hiçbir ilişkin yoktur. Artık onların işi Allah'a kalmıştır, zamanı gelince (Allah) onlara yaptıklarını haber verecektir.

---

[1] Bu ve bundan önceki iki âyette emredilenler, Allah'ın bütün Peygamberlere gönderilen ve asla hükmü kaldırılmayan (neshedilmeyen) evrensel emirleridir. Tevrât olduğu söylenen kitaptaki; ilaveleriyle ve Yahûdîliğe uyarlanmış haliyle bulunan "on emrin" aslı bunlardır.

[2] Bu âyetteki hitâp, kendilerine kitap verilen ve verilmeyen tüm kâfirlerin, ancak Kur'an'a uydukları zaman Allah'ın rahmetine kavuşabileceklerinin açık ifâdesidir. Ayrıca bu âyetten; Yahûdî ve Hıristiyanların, Tevrât ve İncil diye niteledikleri kitapların, Allah'ın kitabı olmakla hiçbir ilgilerinin olmadığı da açıkça anlaşılmaktadır.

[3] Bir kitabın bir topluma indirilmesi, indirildiği toplumun tekelinde olmasını ve onun hükümleriyle yalnız onların sorumlu tutulmasını gerektirmez. Bir de kitabın indiği duyulduktan sonra; "biz, bu kitabın dilini bilmiyoruz, okuyup anlayamıyoruz" şeklindeki mazeretler geçersizdir. Allah tarafından indirilen her kitaba; bir önceki kitaba inananların ve her toplumun, mutlaka inanması ve onunla yaşaması gerekir.

[4] Azap veya bir kısım mûcizeler açıkça görüldüğünde ve ölmek üzereyken yapılan îmanın, kabul edilmeyeceği, bir faydasının olmayacağı bu âyetten net bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu îmanın mutlaka yaşayışa dönüşmesinin ve o kimsenin îmanıyla bir hayır kazanmış olmasının gerektiği ve uygulamaya dönüşmeyen bir îmanın faydasının olmayacağı da âyette açıkça belirtilmiştir. Yani hayata geçirilmeyen bir îman, yok hükmündedir. Belki îman ettikten sonra, onu yaşamaya fırsatı olmayanlar, bunun dışında tutulabilir.

[5] Yani, bunlar: Dinin bir kısım emirlerini tanıyıp, bir kısmını tanımayarak parçalayan, dinlerini çeşitli emeller, mabutlar ve önderlerle çatallandıran veya din, insanın rûhuna aittir, hayatına karışmaz, din başka, devlet başkadır diyerek, dinlerini birçok işlerinden ayıranlardır. (Elmalılı)

مَنْ جَٓاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ اَمْثَالِهَاۚ وَمَنْ جَٓاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا
يُجْزٰٓى اِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦٠﴾ قُلْ اِنَّن۪ي هَدٰين۪ي
رَبّ۪ٓي اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَق۪يمٍۚ د۪ينًا قِيَمًا مِلَّةَ اِبْرٰه۪يمَ حَن۪يفًاۚ
وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِك۪ينَ ﴿١٦١﴾ قُلْ اِنَّ صَلَات۪ي وَنُسُك۪ي
وَمَحْيَايَ وَمَمَات۪ي لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَم۪ينَۙ ﴿١٦٢﴾ لَا شَر۪يكَ لَهُۚ
وَبِذٰلِكَ اُمِرْتُ وَاَنَا۬ اَوَّلُ الْمُسْلِم۪ينَ ﴿١٦٣﴾ قُلْ اَغَيْرَ اللّٰهِ اَبْغ۪ي
رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍۜ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ اِلَّا عَلَيْهَاۚ
وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرٰىۚ ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُمْ
بِمَا كُنْتُمْ ف۪يهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿١٦٤﴾ وَهُوَ الَّذ۪ي جَعَلَكُمْ خَلَٓائِفَ
الْاَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَبْلُوَكُمْ ف۪ي
مَٓا اٰتٰيكُمْۜ اِنَّ رَبَّكَ سَر۪يعُ الْعِقَابِۘ وَاِنَّهُ لَغَفُورٌ رَح۪يمٌ ﴿١٦٥﴾

سُورَةُ الصَّافَّاتِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَالصَّٓافَّاتِ صَفًّاۙ ﴿١﴾ فَالزَّاجِرَاتِ زَجْرًاۙ ﴿٢﴾ فَالتَّالِيَاتِ
ذِكْرًاۙ ﴿٣﴾ اِنَّ اِلٰهَكُمْ لَوَاحِدٌۜ ﴿٤﴾

160- Kim, (Allah'ın huzuruna) bir iyilikle varırsa kendisine (en az) on katı[1] (sevap) verilir. Kim de Allah'ın huzuruna bir kötülük ile varırsa onlar, haksızlığa uğratılmaksızın[2] sadece onun aynısıyla cezâlandırılır.

161- (Ey Muhammed!): "Rabbim, beni dosdoğru yola ve dosdoğru dine, Allah'ın birliğine inanan ve (hayatında) hiç müşriklerden olmayan İbrahim'in dinine iletti."[3] de.

162-163- Ve: "Benim namazım, ibâdetlerim, hayatım ve ölümüm, âlemlerin Rabbi olan ve ortağı bulunmayan Allah içindir. Ben, bununla emrolun-dum ve (böyle inanarak) Müslüman olanların ilki de benim." de.

164- (Ve): "Allah, her şeyin Rabbi iken ben, Onu bırakıp da başka bir Rab mi arayayım? Herkesin kazancının sorumluluğu kendisine aittir. Hiçbir günâhkâr, bir başkasının günâhını yüklenemez. Sonunda dönüşünüz, Ona olacaktır. O da yaptıklarınızı size (âhirette) tek tek haber verecektir."[4] de.

165- (Ey insanlar): Sizi, yeryüzünün halîfeleri kılan, verdikleriyle sizi denemek için, kiminizi kiminizden derecelerle üstün kılan Odur. Şüphesiz Rabbin, karşılığı çok çabuk verendir ve O gerçekten, çok bağışlayandır, pek merhamet edendir.

56- SAFFÂT SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3-4- Omuz omuza veren (Müslümanlara,)[5] (bunları) yönlendirip sevk eden (önder)lere[6] ve Allah'ın Kitabını dilinden düşürmeyenlere, yemin olsun ki, sizin ilâhınız gerçekten tektir.

---

[1] Bu on, ifâdesi çokluktan kinâye olarak da anlaşılabilir. O zaman bu bölüm: "Kim (Allah'ın huzuruna) bir iyilikle varırsa, kendisine kat kat (sevap) verilir." şeklinde tercüme edilebilir. Bk. (Bakara: 261, Neml: 89, Kasas: 84)

[2] Burada akla; "sadece Allah'ı inkâr için, sonsuz bir cezâ verilmesi zulüm olmaz mı?" sorusu gelebilir. Bunda bir zulüm yoktur. Çünkü hakkı bir anlık inkâr, ebedî olan Allah'ı sonsuz olarak inkâr, demektir. Yani, Allah'ın rahmetini ebedî olarak rettir. Böyle olunca, sonsuz Allah'a karşı yapılan, sonsuz inkârın karşılığının da sonsuz olması, adaletin gereğidir.

[3] İslâm'a göre; tek "İbrahimî Din", İslâm Dinidir. Zîrâ Allah'a oğullar ve eşler isnat eden ve Allah'ı arzularına göre tanımlayan dinler, "İbrahimî Din" olamaz.

[4] Bk. (İsrâ:15, Zümer:7, Necm: 38, Fâtır:18 ve dipnotu)

[5] **Saffat**: Dizilip saf olanlar, saf dizenler anlamına gelir. Saf ise, çeşitli şeyleri düz bir hat üzerinde sırayla dizmek veya dizilen sıra demektir. Bu ifâdeyle; melekler, yıldızlar, namaza duran ve küfre karşı Allah yolunda cihad için toplanan Müslümanlar, kastedilmiş olabilir.

[6] **Zecr**: Azarlayarak bir şeyi defetmek, sevk etmek ve yasaklamak demektir. Bu ifâdeyle; bulutları sevk eden melekler, Müslümanları tehlikelerden koruyan mücahit orduları veya Müslümanları ve bu orduları sevk ve idare eden önderler, kastedilmiş olabilir.

5- (O, aynı zamanda) hem göklerin, hem yerin, hem de ikisi arasında bulunan her şeyin Rabbi olduğu gibi doğuların[1] da Rabbi'dir.

6- Şüphesiz Biz, dünya göğünü yıldızların güzelliğiyle süsledik.

7- Ve onu, her türlü azgın şeytanın[2] şerrinden tamamen koruduk.

8-9- O (şeytanlar,) yüce (melekler) topluluğunu dinleyemezler[3] ve onlar, her yönden kovularak uzaklaştırılırlar. Bir de onlar için bitmeyen azap vardır.

10- Ancak söz hırsızlığı yapan olursa, onu da parlak bir ateş izler.[4]

11- (Ey Muhammed!) Kâfirlere: "Kendilerini (âhirette tekrar) yaratmamızın, yarattıklarımızın tamamını yaratmaktan daha mı zor?" olduğunu sor. Doğrusu Biz, onları cıvık bir çamurdan yarattık.

12- Fakat sen (buna) hayran kalırken, onlar alay ediyorlar.

13- Ve uyarıldıklarında hiç düşünmüyorlar.

14- Bir mûcize gördüklerinde de alay ediyorlar.

---

[1] Burada doğu'nun çoğul kullanılması; güneşin her gün aynı yerden doğmadığı anlamına geldiği gibi, Allah'ın kitabının okundukça, gönüllere güneş gibi doğacağına da bir işaret olabilir.

[2] Buradaki şeytanı, iblis gibi şeytan şeklinde anlamak mümkünse de haktan uzak, tüm şeytanlıklara sahip şahıslar, olarak anlamak da mümkündür. Bu şahıs hükmî şahsiyet de olabilir.

[3] Yani onlar, melekleri dinleyemez, Peygamberler gibi vahiy alamazlar, miraca çıkamazlar.

[4] **Şihâb**: Ateş alevi demektir. Yukarıdaki âyetler, semavî olarak vahyolan Kur'an'a ve Hz. Muhammed (a.s)'a yapılabilecek şeytanlıkların ve Peygambere karşı rekabete kalkışıp din uydurmağa çalışan dinsizlerin uğrayacakları maddî ve manevî hezimet ve perişanlıklarını temsili olarak anlatmaktır. Bk. (Hicr:17-18 ve dipnotları.)

رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَرَبُّ الْمَشَارِقِ ﴿٥﴾
اِنَّا زَيَّنَّا السَّمَٓاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ ﴿٦﴾ وَحِفْظًا مِنْ
كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ ﴿٧﴾ لَا يَسَّمَّعُونَ اِلَى الْمَلَاِ الْاَعْلٰى
وَيُقْذَفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ ﴿٨﴾ دُحُورًا وَلَهُمْ عَذَابٌ وَاصِبٌ
﴿٩﴾ اِلَّا مَنْ خَطِفَ الْخَطْفَةَ فَاَتْبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ ﴿١٠﴾
فَاسْتَفْتِهِمْ اَهُمْ اَشَدُّ خَلْقًا اَمْ مَنْ خَلَقْنَا اِنَّا خَلَقْنَاهُمْ
مِنْ طِينٍ لَازِبٍ ﴿١١﴾ بَلْ عَجِبْتَ وَيَسْخَرُونَ ﴿١٢﴾ وَاِذَا
ذُكِّرُوا لَا يَذْكُرُونَ ﴿١٣﴾ وَاِذَا رَاَوْا اٰيَةً يَسْتَسْخِرُونَ ﴿١٤﴾
وَقَالُوا اِنْ هٰذَٓا اِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾ ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا
وَعِظَامًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿١٦﴾ اَوَاٰبَاؤُنَا الْاَوَّلُونَ ﴿١٧﴾ قُلْ
نَعَمْ وَاَنْتُمْ دَاخِرُونَ ﴿١٨﴾ فَاِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَاِذَا
هُمْ يَنْظُرُونَ ﴿١٩﴾ وَقَالُوا يَا وَيْلَنَا هٰذَا يَوْمُ الدِّينِ ﴿٢٠﴾
هٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ الَّذٖى كُنْتُمْ بِهٖ تُكَذِّبُونَ ﴿٢١﴾ اُحْشُرُوا
الَّذٖينَ ظَلَمُوا وَاَزْوَاجَهُمْ وَمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٢٢﴾ مِنْ
دُونِ اللّٰهِ فَاهْدُوهُمْ اِلٰى صِرَاطِ الْجَحٖيمِ ﴿٢٣﴾ وَقِفُوهُمْ
اِنَّهُمْ مَسْؤُلُونَ ﴿٢٤﴾ مَا لَكُمْ لَا تَنَاصَرُونَ ﴿٢٥﴾

15-16-17- Ve onlar: "Bu, apaçık bir büyüden başka bir şey değildir. Yani biz ve ilk atalarımız öldükten, toprak ve kemik olduktan sonra gerçekten diriltilecek miyiz?" dediler.

18- (Sen de onlara): "Evet, hem de rezil bir durumda." de.

19- O (dirilme,) korkunç bir çığlıktan ibarettir ve o anda, onlar baka kalırlar.

20- Ve: "Yazıklar olsun bize! Bu, hesap günüdür." derler.

21- (O gün onlara): "İşte bu, sizin yalanlayıp durduğunuz (Müslüman'ı kâfirden) ayırt etme günüdür." (denilir.)

22-23- (Ve Allah): "Toplayın şu zâlimleri, aynı yoldaki kafadarlarını ve Allah'tan başka taptıklarını! Onları hemen cehennemin yoluna sürün!"

24- "Ve hesaba çekilmeleri için onları, orada bekletin!" buyurur.

25- (Bir de onlara): "Size ne oldu da birbirinizle (dünyadaki gibi) yardımlaşmıyorsunuz?" (denilir.)

بَلْ هُمُ الْيَوْمَ مُسْتَسْلِمُونَ ﴿٢٦﴾ وَاَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ
يَتَسَٓاءَلُونَ ﴿٢٧﴾ قَالُٓوا اِنَّكُمْ كُنْتُمْ تَاْتُونَنَا عَنِ الْيَمِينِ ﴿٢٨﴾
قَالُوا بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٢٩﴾ وَمَا كَانَ لَنَا عَلَيْكُمْ
مِنْ سُلْطَانٍ بَلْ كُنْتُمْ قَوْمًا طَاغِينَ ﴿٣٠﴾ فَحَقَّ عَلَيْنَا قَوْلُ
رَبِّنَا اِنَّا لَذَٓائِقُونَ ﴿٣١﴾ فَاَغْوَيْنَاكُمْ اِنَّا كُنَّا غَاوِينَ ﴿٣٢﴾
فَاِنَّهُمْ يَوْمَئِذٍ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٣﴾ اِنَّا كَذٰلِكَ
نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿٣٤﴾ اِنَّهُمْ كَانُٓوا اِذَا قِيلَ لَهُمْ لَٓا اِلٰهَ
اِلَّا اللّٰهُ يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٣٥﴾ وَيَقُولُونَ اَئِنَّا لَتَارِكُٓوا اٰلِهَتِنَا لِشَاعِرٍ
مَجْنُونٍ ﴿٣٦﴾ بَلْ جَٓاءَ بِالْحَقِّ وَصَدَّقَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٣٧﴾
اِنَّكُمْ لَذَٓائِقُوا الْعَذَابِ الْاَلِيمِ ﴿٣٨﴾ وَمَا تُجْزَوْنَ اِلَّا مَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٩﴾ اِلَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾ اُولٰٓئِكَ
لَهُمْ رِزْقٌ مَعْلُومٌ ﴿٤١﴾ فَوَاكِهُ وَهُمْ مُكْرَمُونَ ﴿٤٢﴾ فِي
جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٤٣﴾ عَلٰى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٤٤﴾ يُطَافُ
عَلَيْهِمْ بِكَاْسٍ مِنْ مَعِينٍ ﴿٤٥﴾ بَيْضَٓاءَ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ
﴿٤٦﴾ لَا فِيهَا غَوْلٌ وَلَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُونَ ﴿٤٧﴾ وَعِنْدَهُمْ
قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ عِينٌ ﴿٤٨﴾ كَاَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَكْنُونٌ ﴿٤٩﴾

26-27-28- O gün (aralarında yardımlaşmaları bir yana) onlar, zilletle boyun eğecekler ve dönüp birbirlerini sorumlu tutarak (ötekilere): "Gerçekten siz, (dünyada) bize hep haktan yana gibi görünürdünüz."[1] diyecekler.

29-30-31-32- (Diğerleri de:) "Hayır! (Aslında) siz zâten Müslüman bile değildiniz. (Sonra) bizim, sizin üzerinizde hâkimiyet kurma gücümüz de yoktu. Hatta siz, azgın bir toplum idiniz. Sonunda (hepimiz) Rabbimizin azabını hak ettik ve bu azabı mutlaka tadacağız. Biz, sizi azdırdık, çünkü biz de azgın kimselerdik." derler.

33- Şüphesiz o gün onlar, azapta ortaktırlar.

34- İşte Biz, günâhkârlara böyle yaparız.

35- Çünkü onlara: "Allah'tan başka ilâh yoktur." denildiği zaman, hep büyüklük taslarlardı.

36- Ve: "Biz, cinlenmiş bir şair için ilâhlarımızı terk mi edeceğiz?" derlerdi.

37- Tam tersine o (Muhammed,) hakkı getiren ve önceki Peygamberleri doğrulayan, (bir Peygamber)'dir.

38- (Ey kâfirler!) Siz ise, (âhirette) acıklı azabı tadıcılarsınız.

39- Ama sadece yaptıklarınızla cezâlandırılacaksınız.

40- Ancak Allah'ın seçilmiş[2] kulları (bu azabın) dışındadır.[3]

41-42-43-44- İşte onlara (âhirette,) bilinen bir rızık ve meyveler vardır ve onlar, nîmetlerle donatılmış cennetlerde karşılıklı tahtlar üzerinde, ikram görürler.

45-46-47- (Cennette onlara) berrak, içenlere lezzet veren, zararsız ve sarhoş etmeyen cennet içecekleriyle (doldurulmuş) kaseler, sunulur.

48-49- Ve yanlarında da güzel gözleri eşlerinden başkasını görmeyen, kusursuz[4] (hale getirilmiş) eşleri olacaktır.[5]

---

[1] Arapçada "sağdan gelmek" mecâzen; "sûret-i haktan görünmek, faydalı tavsiyede bulunmak ve bâtılı hak gibi göstermek için süslemek" anlamlarında kullanıldığından yukarıdaki tercüme daha uygun görülmüştür.

[2] **Muhlas**: Sırf Allah'a itaat için seçilmiş, lekesiz anlamına gelir. Bu kelime bazı kıraatlerde muhlis diye de okunur. **Muhlis** ise; dini yalnız Allah'a has kılan, ihlâslı demektir.

[3] Aynı âyet için Bk. (Saffat: 74, 128, 160)

[4] (بَيْضٌ مَكْنُونٌ)ifâdesi, "deve kuşunun yumurtalarını korumak için kuma gizlemesi" demektir. Bu ifâdeden anlaşıldığına göre Müslüman kadınlar ölüp toprağa gömüldükten sonra, tıpkı topraktan kusursuz ve çok güzel bir şekilde çıkan deve kuşu yumurtası gibi âhirette kusursuz tertemiz ve çok güzel bir şekilde cennette eşlerinin yanında olacaklardır. Bu mecâzî bir ifâde olduğu için yukarıdaki tercüme tercih edilmiştir.

[5] Bu eşler; Allah'ın cennette ikram edeceği başka eşler olabilirse de kusursuz bir halde yeniden yaratılmış, dünyadaki eşleri olması daha kuvvetlidir. Konuyla ilgili olarak Bk. (Vakıa: 35-37)

فَاَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ يَتَسَٓاءَلُونَ ﴿٥٠﴾ قَالَ قَٓائِلٌ مِنْهُمْ
اِنّ۪ي كَانَ ل۪ي قَر۪ينٌ ﴿٥١﴾ يَقُولُ اَئِنَّكَ لَمِنَ الْمُصَدِّق۪ينَ ﴿٥٢﴾
ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَاِنَّا لَمَد۪ينُونَ ﴿٥٣﴾ قَالَ هَلْ
اَنْتُمْ مُطَّلِعُونَ ﴿٥٤﴾ فَاطَّلَعَ فَرَاٰهُ ف۪ي سَوَٓاءِ الْجَح۪يمِ ﴿٥٥﴾
قَالَ تَاللّٰهِ اِنْ كِدْتَ لَتُرْد۪ينِ ﴿٥٦﴾ وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبّ۪ي لَكُنْتُ
مِنَ الْمُحْضَر۪ينَ ﴿٥٧﴾ اَفَمَا نَحْنُ بِمَيِّت۪ينَ ﴿٥٨﴾ اِلَّا مَوْتَتَنَا
الْاُو۫لٰى وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّب۪ينَ ﴿٥٩﴾ اِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ
﴿٦٠﴾ لِمِثْلِ هٰذَا فَلْيَعْمَلِ الْعَامِلُونَ ﴿٦١﴾ اَذٰلِكَ خَيْرٌ نُزُلًا
اَمْ شَجَرَةُ الزَّقُّومِ ﴿٦٢﴾ اِنَّا جَعَلْنَاهَا فِتْنَةً لِلظَّالِم۪ينَ ﴿٦٣﴾
اِنَّهَا شَجَرَةٌ تَخْرُجُ ف۪ٓي اَصْلِ الْجَح۪يمِ ﴿٦٤﴾ طَلْعُهَا كَاَنَّهُ
رُؤُ۫سُ الشَّيَاط۪ينِ ﴿٦٥﴾ فَاِنَّهُمْ لَاٰكِلُونَ مِنْهَا فَمَالِؤُ۫نَ مِنْهَا
الْبُطُونَ ﴿٦٦﴾ ثُمَّ اِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا لَشَوْبًا مِنْ حَم۪يمٍ ﴿٦٧﴾
ثُمَّ اِنَّ مَرْجِعَهُمْ لَاِلَى الْجَح۪يمِ ﴿٦٨﴾ اِنَّهُمْ اَلْفَوْا اٰبَٓاءَهُمْ
ضَٓالّ۪ينَ ﴿٦٩﴾ فَهُمْ عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ يُهْرَعُونَ ﴿٧٠﴾ وَلَقَدْ ضَلَّ
قَبْلَهُمْ اَكْثَرُ الْاَوَّل۪ينَ ﴿٧١﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا ف۪يهِمْ مُنْذِر۪ينَ
﴿٧٢﴾ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُنْذَر۪ينَ ﴿٧٣﴾

50- (Cennettekiler) o zaman, birbirlerine dönerek (dünyadaki hallerini) soracaklar.

51- İçlerinden birisi: "Benim (dünyada) bir arkadaşım vardı." diyecek.

52-53- (Ve devamla, o bana): "Sen gerçekten, bizim ölünce, toprak ve kemikler haline geldikten sonra, sorguya çekileceğimize inananlardan mısın?" derdi.

54- (Konuşan,[1] görevli meleklere): "Siz (onun şimdi) ne durumda olduğunu biliyor musunuz?" diye soracak.

55-56- Sonra bakıp onu cehennem ateşinin tam ortasında görünce, ona: "Allah'a, yemin ederim ki sen, neredeyse beni de helâk edecektin." diyecek.

57- (Ve devamla): "Eğer Rabbimin nîmeti olmasaydı, kesinlikle ben de (cehenneme) gireceklerden olacaktım."

58-59- "Şimdi (burada, ebedî kalacaklar biz miyiz?) Artık biz, ilk ölümümüzden başka bir daha ölmeyeceğiz ve asla azaba uğratılmayacağız."

60- "Şüphesiz, en büyük başarının ta kendisi işte budur." diyecek.

61- Bütün çalışanlar, işte böyle bir başarı için çalışsınlar.

62-63- Şimdi, (cennetliklere) ilk ikram olarak verdiğimiz bu nîmetler mi daha hayırlı, yoksa zâlimlere cezâ olarak verdiğimiz zakkum ağacı[2] mı?

64-65- Şüphesiz o (zakkum), cehennemin dibinde biten, tomurcukları, şeytanların başları gibi[3] olan bir ağaçtır.

66- O (kâfirler), ondan mutlaka yiyecekler ve karınlarını da onunla dolduracaklardır.

67- Sonra bunun üzerine onlara, kaynar su karıştırılmış bir içki, vardır.

68- Sonra onların dönüp dolaşıp gidecekleri yer, yine cehennemdir.

69-70- Çünkü onlar, babalarını sapkın kimseler olarak buldukları gibi kendileri de onların yolundan gitmeye can atıyorlar.

71-72- Yemin olsun, onlardan önceki nesillerin pek çoğu sapıtmış, Biz de onlara hep uyarıcılar göndermiştik.

73- Uyarıldıkları (halde uymayanların) sonunun ne olduğuna bir bak!

---

[1] Bu cümlenin öznesi Allah, melekler ve konuşan mü'min kişi olabilir. Fakat özne değişse de anlam değişmemektedir. Bu durumda bu âyet "(Allah/melekler): "Siz (onun şimdi) ne durumda olduğunu biliyor musunuz?" diye soracak." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] **Zakkum**: Tihâme bölgesinde yetişen küçük yapraklı acı ve kötü kokulu bir ağacın ismi olup, meyvesi cehennemliklere ilk ikram olarak sunulacaktır.

[3] "Sanki şeytanların başları gibi" ifâdesinde istiâre vardır. Bu istiâre: **a-** Son derece çirkin ve iğrenç, **b-** Çirkin suratlı korkunç yılan, **c-** Şeytan başı denilen çirkin görünümlü bir otun meyvesi anlamlarına gelebilir.

إِلَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿٧٤﴾ وَلَقَدْ نَادٰينَا نُوحٌ فَلَنِعْمَ
الْمُجِيبُونَ ﴿٧٥﴾ وَنَجَّيْنَاهُ وَاَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿٧٦﴾
وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ ﴿٧٧﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فِي الْاٰخِرِينَ
﴿٧٨﴾ سَلَامٌ عَلٰى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ ﴿٧٩﴾ اِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِي
الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٠﴾ اِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿٨١﴾ ثُمَّ اَغْرَقْنَا
الْاٰخَرِينَ ﴿٨٢﴾ وَاِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لَاِبْرٰهِيمَ ﴿٨٣﴾ اِذْ جَاءَ رَبَّهُ
بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٤﴾ اِذْ قَالَ لِاَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَاذَا تَعْبُدُونَ ﴿٨٥﴾
اَئِفْكًا اٰلِهَةً دُونَ اللّٰهِ تُرِيدُونَ ﴿٨٦﴾ فَمَا ظَنُّكُمْ بِرَبِّ الْعَالَمِينَ
﴿٨٧﴾ فَنَظَرَ نَظْرَةً فِي النُّجُومِ ﴿٨٨﴾ فَقَالَ اِنِّي سَقِيمٌ ﴿٨٩﴾
فَتَوَلَّوْا عَنْهُ مُدْبِرِينَ ﴿٩٠﴾ فَرَاغَ اِلٰى اٰلِهَتِهِمْ فَقَالَ اَلَا تَأْكُلُونَ
﴿٩١﴾ مَا لَكُمْ لَا تَنْطِقُونَ ﴿٩٢﴾ فَرَاغَ عَلَيْهِمْ ضَرْبًا بِالْيَمِينِ
﴿٩٣﴾ فَاَقْبَلُوا اِلَيْهِ يَزِفُّونَ ﴿٩٤﴾ قَالَ اَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ
﴿٩٥﴾ وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾ قَالُوا ابْنُوا لَهُ بُنْيَانًا
فَاَلْقُوهُ فِي الْجَحِيمِ ﴿٩٧﴾ فَاَرَادُوا بِهِ كَيْدًا فَجَعَلْنَاهُمُ
الْاَسْفَلِينَ ﴿٩٨﴾ وَقَالَ اِنِّي ذَاهِبٌ اِلٰى رَبِّي سَيَهْدِينِ ﴿٩٩﴾
رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠٠﴾ فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ ﴿١٠١﴾

74- Ancak Allah'ın seçilmiş kulları, (bu azabın) dışındadır.[1]

75- Yemin olsun Nûh, Bize duâ edince, Biz (onun duâsını) ne de güzel kabul ettik.

76-77- Onu ve ailesini, o büyük felâketten kurtardık. Ve (dünyada) sadece onun soyunu, kalıcı kıldık.

78-79- Sonra gelen (nesil)ler arasında ona, "tüm âlemlerde Nûh'a selâm olsun!" diye (şerefli bir övgü) bıraktık.

80- Gerçekten Biz, iyilik yapanları işte böyle ödüllendiririz.

81- Şüphesiz o, Bizim gerçekten inanan kullarımızdandı.[2]

82- Sonra diğerlerini suda boğarak helâk ettik.

83-84- Doğrusu İbrahim de onun izinden giden,[3] Rabbine tam teslim olmuş bir kalp getiren[4] (Peygamber)lerdendi.

85-86-87- Bir zamanlar o, babasına ve toplumuna: "Sizler nelere? (Yoksa) birtakım uydurma ilâhlara mı tapıyorsunuz? Yoksa Allah'tan başka ilâhlara irade (gücü) mü veriyorsunuz? Siz âlemlerin Rabbi'ni ne zannediyorsunuz?" demişti.

88-89-90- Sonra (onların bu halini) derin derin düşünüp:[5] "(Ben sizin bu halinizden) rahatsız oldum." deyince[6] (toplumu) ona derhâl sırt dönerek, terk etti.

91-92- Bunun üzerine (o,) onların ilâhlarının yanına gizlice varıp: "(Şu önünüzdekileri) yemiyor musunuz?[7] Neyiniz var? (Niye) konuşmuyorsunuz?" dedi.

93- (İbrahim) hemen üzerlerine yürüyüp bütün gücüyle vurarak (putları kırdı.)[8]

94-95-96- Çok geçmeden (halkı,) ona koşarak gelince (İbrahim, onlara): "Sizi de sizin yaptıklarınızı da yaratan Allah olduğu halde siz, ellerinizle yaptığınız bu şeylere mi tapıyorsunuz?" dedi.

97-98- (Kâfirler): "Onun için bir bina yapın ve onu derhâl ateşin içine atın." diyerek ona bir tuzak hazırlamak istediler. Ama Biz de sonunda, onları rezil ettik.

99-100- İbrahim: "Doğrusu ben, Rabbim uğrunda (sizi bırakıp) gidiyorum. O, beni en doğru yola ulaştırır. Ey Rabbim! Beni iyi kimselerle karşılaştır."[9] dedi.

101- Biz de ona yumuşak huylu bir çocuk (olan İsmail'i) vererek sevindirdik.

---

[1] Aynı âyet için Bk. (Saffat: 40, 128, 160)
[2] Aynı âyet için Bk. (Saffat: 111, 132)
[3] **Şia**: Bir kimsenin arkasında, izinde giden taraftarları demektir. Tüm Peygamberler gibi İbrahim (a.s) da îmanda ve Allah yolunda müşriklere karşı koyma hususunda, Hz. Nûh'un izince gitmiş bir Peygamberdir.
[4] Yani onun kalbinde Allah'a teslimiyetten başka bir şey yoktu.
[5] "Gözünü yıldızlara dikmek" demek bir şeyi derinlemesine düşünmekten mecâzdır. Zâten insan derin derin düşünürken genellikle başını yukarı kaldırır.(İbnü Kesir)
[6] Bu iki âyet En'am: 76-78. âyetlerle beraber düşünülürse daha iyi anlaşılır. Ayrıca bu âyetler, Hz. İbrahim'in yıldıza, aya ve güneşe önce, "bu benim rabbim" demediğinin, hikâye edilen törene katılmamak için yalan söylemediğinin delilidir. Bk: (En'am: 76-78)
[7] Bu ifâdeden; o kâfirlerin, putlarının önüne kurban veya çelenk gibi şeyler koydukları anlaşılmaktadır. Ayrıca Hz. İbrahim'in bu sözleri, o putların yemediklerini bilmediği anlamına gelmez. Burada ince bir alay vardır.
[8] Geniş bilgi için. Bk. (Enbiyâ: 52-58)
[9] 100. âyet, "Ey Rabbim! Bana iyilerden olacak (bir çocuk) ver, dedi." şeklinde de anlaşılabilir.

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَا بُنَيَّ اِنِّي اَرٰى فِي الْمَنَامِ
اَنِّي اَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرٰى قَالَ يَا اَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ
سَتَجِدُنِي اِنْ شَاءَ اللّٰهُ مِنَ الصَّابِرِينَ ﴿١٠٢﴾ فَلَمَّا اَسْلَمَا
وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ ﴿١٠٣﴾ وَنَادَيْنَاهُ اَنْ يَا اِبْرٰهِيمُ ﴿١٠٤﴾ قَدْ
صَدَّقْتَ الرُّؤْيَا اِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٠٥﴾ اِنَّ هٰذَا
لَهُوَ الْبَلٰٓؤُا الْمُبِينُ ﴿١٠٦﴾ وَفَدَيْنَاهُ بِذِبْحٍ عَظِيمٍ ﴿١٠٧﴾ وَتَرَكْنَا
عَلَيْهِ فِي الْاٰخِرِينَ ﴿١٠٨﴾ سَلَامٌ عَلٰى اِبْرٰهِيمَ ﴿١٠٩﴾ كَذٰلِكَ
نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٠﴾ اِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١١﴾
وَبَشَّرْنَاهُ بِاِسْحٰقَ نَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٢﴾ وَبَارَكْنَا عَلَيْهِ
وَعَلٰى اِسْحٰقَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِمَا مُحْسِنٌ وَظَالِمٌ لِنَفْسِهِ مُبِينٌ
﴿١١٣﴾ وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلٰى مُوسٰى وَهٰرُونَ ﴿١١٤﴾ وَنَجَّيْنَاهُمَا
وَقَوْمَهُمَا مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ ﴿١١٥﴾ وَنَصَرْنَاهُمْ فَكَانُوا هُمُ
الْغَالِبِينَ ﴿١١٦﴾ وَاٰتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ ﴿١١٧﴾ وَهَدَيْنَا
هُمَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿١١٨﴾ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْاٰخِرِينَ
﴿١١٩﴾ سَلَامٌ عَلٰى مُوسٰى وَهٰرُونَ ﴿١٢٠﴾ اِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِي
الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢١﴾ اِنَّهُمَا مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٢﴾

102- (İsmail) onu anlayabilecek çağa[1] ulaşıp da (İbrahim ona): "Ey oğlum! Gerçekten rüyamda ben, seni kurban ettiğimi görüyorum. Bir düşün, buna ne dersin?" deyince, (İsmail) de: "Ey Babacığım! Sana emredilen şeyi yap. İnşaallah beni, sabredenlerden bulacaksın." dedi.

103- Sonunda ikisi de aynı kanaate varınca[2] (babası, kurban etmek için) onu yere yatırdı.

104-105- Biz, ona: "Ey İbrahim! Gerçekten sen, rüyayı doğru anladın (ve uyguladın.) Şüphesiz Biz, iyilik yapanları, böyle ödüllendiririz." diye seslendik.

106- Doğrusu bu, onun için çok açık bir imtihandı.

107- Ve ona büyük bir kurbanlığı da fidye olarak[3] verdik.

108-109- Sonra gelen (nesil)ler arasında ona, "İbrahim'e selâm olsun!" diye (şerefli bir övgü) bıraktık.

110- Gerçekten Biz, iyilik yapanları işte böyle ödüllendiririz.

111- Şüphesiz o, Bizim gerçekten inanan kullarımızdandı.[4]

112- Bir de ona, inandığını yaşayan kimselerden olan İshak'ı Peygamber olarak, müjdeledik.

113- O (İsmail'e) de İshak'a da bereketler verdik.[5] İkisinin soyundan, iyi işler yapan da var, açıkça kendisine zulmeden[6] de vardır.

114- Yemin olsun Biz, Mûsa ve Hârûn'a da lütufta bulunduk.

115- Onları ve toplumlarını o büyük (kölelik) sıkıntısından kurtardık.

116- Onlara yardım ettik de sonunda üstün gelen, onlar oldu.

117-118- Ve o ikisine bilinen kitabı (Tevrât'ı) vererek onlara hak yolu gösterdik.[7]

119-120- Sonra gelen (nesil)ler arasında o ikisine, "Mûsa ve Hârûn'a selâm olsun!" diye (şerefli bir övgü) bıraktık.

121- Gerçekten Biz, iyilik yapanları işte böyle ödüllendiririz.[8]

122- Şüphesiz o ikisi, Bizim gerçekten inanan kullarımızdandı.

---

[1] Âyetin bu bölümü "(oğlu), yanında koşacak çağa gelince..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Yani Hz. İbrahim'le, Hz. İsmail bu rüya ile Allah'ın Hz. İbrahim'den oğlunu kurban etmesini istediği kanaatine vardılar. Yoksa Allah, Hz. İbrahim'den açıkça oğlunu kurban etmesini istememiştir.

[3] Yani; "İbrahim'e oğlunun yerine kesilmek üzere bir kurbanlık verdik." Zîrâ İbrahim (a.s) bir oğlu olursa Allah yolunda kurban edeceğini adamıştı. Adak yerine gelmeyince, bu fidye onun yerine getirilmesi için Allah tarafından gönderilmiş ve böylece adak da yerine getirilmiştir. Bu âyete dayanarak İmam Ebû Hanife: "Çocuğunu kurban etmeyi adayana bir koyun kesmek vacip olur." kanaatine varmıştır.

[4] Aynı âyet için Bk. (Saffat: 81, 132)

[5] Bu âyeti, "O (İsmail'i) de İshak'ı da mübârek kıldık..." şeklinde anlamak da mümkündür. Böyle anlaşıldığında, Yahûdîlerin sadece İshak (a.s)'ın mübârek olduğu iddiâları da çürütülmüş olmaktadır.

[6] Bir Peygamber soyundan nasıl zâlim çıkıyor dememeli. Çünkü ataların iyi olması çocuklarının da iyi olmasını gerektirmez. Onun için Nûh'un soyundan putperestler, İbrahim'in soyundan zâlimler çıkmıştır ve çıkmaya da devam edecektir.

[7] Bu iki âyet, "Ve o ikisine apaçık anlaşılan kitabı (Tevrât'ı) vererek onlara hak yolu gösterdik." şeklinde de tercüme edilebilir.

[8] Aynı âyet için Bk. (Saffat: 131, Mürselat: 44)

وَاِنَّ اِلْيَاسَ لَمِنَ الْمُرْسَل۪ينَۜ ﴿١٢٣﴾ اِذْ قَالَ لِقَوْمِه۪ٓ اَلَا تَتَّقُونَ
﴿١٢٤﴾ اَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ اَحْسَنَ الْخَالِق۪ينَۙ ﴿١٢٥﴾
اللّٰهَ رَبَّكُمْ وَرَبَّ اٰبَٓائِكُمُ الْاَوَّل۪ينَ ﴿١٢٦﴾ فَكَذَّبُوهُ فَاِنَّهُمْ
لَمُحْضَرُونَۙ ﴿١٢٧﴾ اِلَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَص۪ينَ ﴿١٢٨﴾ وَتَرَكْنَا
عَلَيْهِ فِي الْاٰخِر۪ينَ ﴿١٢٩﴾ سَلَامٌ عَلٰٓى اِلْ يَاس۪ينَ ﴿١٣٠﴾ اِنَّا
كَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِن۪ينَ ﴿١٣١﴾ اِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِن۪ينَ
﴿١٣٢﴾ وَاِنَّ لُوطًا لَمِنَ الْمُرْسَل۪ينَۜ ﴿١٣٣﴾ اِذْ نَجَّيْنَاهُ وَاَهْلَهُٓ
اَجْمَع۪ينَۙ ﴿١٣٤﴾ اِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِر۪ينَ ﴿١٣٥﴾ ثُمَّ دَمَّرْنَا
الْاٰخَر۪ينَ ﴿١٣٦﴾ وَاِنَّكُمْ لَتَمُرُّونَ عَلَيْهِمْ مُصْبِح۪ينَۙ ﴿١٣٧﴾
وَبِالَّيْلِۜ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٣٨﴾ وَاِنَّ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَل۪ينَۜ
﴿١٣٩﴾ اِذْ اَبَقَ اِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِۙ ﴿١٤٠﴾ فَسَاهَمَ فَكَانَ
مِنَ الْمُدْحَض۪ينَۚ ﴿١٤١﴾ فَالْتَقَمَهُ الْحُوتُ وَهُوَ مُل۪يمٌ ﴿١٤٢﴾
فَلَوْلَٓا اَنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُسَبِّح۪ينَۙ ﴿١٤٣﴾ لَلَبِثَ ف۪ي بَطْنِه۪ٓ اِلٰى
يَوْمِ يُبْعَثُونَۚ ﴿١٤٤﴾ فَنَبَذْنَاهُ بِالْعَرَٓاءِ وَهُوَ سَق۪يمٌۚ ﴿١٤٥﴾
وَاَنْبَتْنَا عَلَيْهِ شَجَرَةً مِنْ يَقْط۪ينٍۚ ﴿١٤٦﴾ وَاَرْسَلْنَاهُ اِلٰى مِائَةِ
اَلْفٍ اَوْ يَز۪يدُونَۚ ﴿١٤٧﴾ فَاٰمَنُوا فَمَتَّعْنَاهُمْ اِلٰى ح۪ينٍۜ ﴿١٤٨﴾

123- Gerçekten İlyas da, (Allah'ın gönderdiği) Peygamberlerdendi.

124- (O da) kendi toplumuna: "(Allah'tan) hakkıyla sakınmayacak mısınız?" dedi.

125-126- Ve devamla: "Siz yaratıcıların en güzeli, sizin ve sizden öncekilerin de Rabbi olan Allah'ı bırakıp da Ba'l (isimli puta)[1] mı tapıyorsunuz?" dedi.

127- Onların hepsi, o (İlyas'ı) yalanlamalarından dolayı (kıyamet günü) huzurumuza getirileceklerdir.

128- Ancak Allah'ın seçilmiş kulları (bu azabın) dışındadır.[2]

129-130- Sonra gelen (nesil)ler arasında ona, "İlyaslara[3] selâm olsun!" diye (şerefli bir övgü) bıraktık.

131- Gerçekten Biz, iyilik yapanları işte böyle ödüllendiririz.[4]

132- Şüphesiz o, Bizim gerçekten inanan kullarımızdandı.[5]

133- Gerçekten lût da (Allah'ın gönderdiği) Peygamberlerdendi.

134- Biz onu ve ailesinin hepsini kurtardık.

135- Ancak, geride kalan yaşlı karı(sı bunun) dışında (kaldı).

136- Sonra da geride kalanların hepsini helâk ettik.

137-138- Ve (Ey kâfirler!) Siz, gece gündüz onların (helâk edildikleri yerin) yanından gelip geçiyorsunuz da hâlâ (Allah'ın kudretini) anlamıyor musunuz?

139- Şüphesiz Yûnus da (Allah'ın gönderdiği) Peygamberlerdendi.

140-141- Bir zamanlar o, (toplumunu bırakıp) dolu bir gemiye kaçmış, kur'aya katılmış ve (kur'ayı) kaybedenlerden olmuştu.

142- (Yûnus,) kendisini kınayıp dururken onu bir balık yuttu.

143-144- Eğer o, (Allah'ı) tesbih edenlerden olmasaydı, tekrar diriltilecekleri güne kadar (balığın) karnında kalırdı.

145- Sonunda Biz, onu rahatsız bir durumdayken ıssız bir yere çıkarttık.

146- Ve üzerine, bal kabağı türünden bir ağaç[6] bitirdik.

147- Ve (tekrar) onu, mevcudu yüz bin olan veya (sayısı) daha da artan (toplumuna) Peygamber olarak gönderdik.

148- Sonunda ona îman ettiler, Biz de onları (uygun gördüğümüz) süreye kadar yaşattık.

---

[1] **Ba'l**: bir put veya kral ismidir. Bu putun, yirmi arşın boyunda, altından ve dört yüzlü olduğu söyleniyor. Hâlâ Şam civarında Ba'lebek adında bir kasaba da vardır.

[2] Aynı âyet için Bk. (Saffat: 40, 74, 160)

[3] **İlyasîn**: İlyas demektir. Bazı kıraatlerde (اِلْيَاس۪ينَ) okunduğu için (اِلْ يَاس۪ينَ) şeklinde yazılır. İlyas (a.s)'ın babasının adı Yasin olduğundan dolayı Âlu Yasin (Yasin'in soyu) da denilmiştir. Ancak İlyas isminin kurallı çoğulu da olabilir. Bir de Yasin, Peygamberimizin isimlerinden olduğundan, bununla Muhammed ümmetinin kastedildiği de söylenmektedir. Ayrıca bu isim tevriye ile hem İlyas (a.s)'a hem de ümmet-i Muhammed'e hitap şeklinde düşünülebilirse de **İlyaslar** şeklinde anlaşılması, daha doğrudur.

[4] Aynı âyet için Bk. (Saffat: 121, Mürselat: 44)

[5] Aynı âyet için Bk. (Saffat: 81, 111)

[6] **Yaktîn**: Bal kabağı cinsinden gövdesiz, çabuk yetişen, çok çatallanıp uzayan ve yaprakları büyük olduğundan gölgelik yapabilen bir ağaç türü demektir.

فَاسْتَفْتِهِمْ اَلِرَبِّكَ الْبَنَاتُ وَلَهُمُ الْبَنُونَۙ ﴿١٤٩﴾ اَمْ خَلَقْنَا
الْمَلٰٓئِكَةَ اِنَاثًا وَهُمْ شَاهِدُونَ ﴿١٥٠﴾ اَلَٓا اِنَّهُمْ مِنْ اِفْكِهِمْ
لَيَقُولُونَۙ ﴿١٥١﴾ وَلَدَ اللّٰهُۙ وَاِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٥٢﴾ اَصْطَفَى
الْبَنَاتِ عَلَى الْبَنِينَۜ ﴿١٥٣﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿١٥٤﴾
اَفَلَا تَذَكَّرُونَۚ ﴿١٥٥﴾ اَمْ لَكُمْ سُلْطَانٌ مُبِينٌۙ ﴿١٥٦﴾ فَأْتُوا
بِكِتَابِكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٥٧﴾ وَجَعَلُوا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِنَّةِ
نَسَبًاۜ وَلَقَدْ عَلِمَتِ الْجِنَّةُ اِنَّهُمْ لَمُحْضَرُونَۙ ﴿١٥٨﴾ سُبْحَانَ
اللّٰهِ عَمَّا يَصِفُونَۙ ﴿١٥٩﴾ اِلَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٦٠﴾
فَاِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَۙ ﴿١٦١﴾ مَٓا اَنْتُمْ عَلَيْهِ بِفَاتِنِينَۙ ﴿١٦٢﴾ اِلَّا
مَنْ هُوَ صَالِ الْجَحِيمِ ﴿١٦٣﴾ وَمَا مِنَّٓا اِلَّا لَهُ مَقَامٌ مَعْلُومٌ
﴿١٦٤﴾ وَاِنَّا لَنَحْنُ الصَّٓافُّونَۚ ﴿١٦٥﴾ وَاِنَّا لَنَحْنُ الْمُسَبِّحُونَ
﴿١٦٦﴾ وَاِنْ كَانُوا لَيَقُولُونَۙ ﴿١٦٧﴾ لَوْ اَنَّ عِنْدَنَا ذِكْرًا مِنَ
الْاَوَّلِينَۙ ﴿١٦٨﴾ لَكُنَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِينَ ﴿١٦٩﴾ فَكَفَرُوا
بِهٖ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿١٧٠﴾ وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا
الْمُرْسَلِينَۚ ﴿١٧١﴾ اِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ ﴿١٧٢﴾ وَاِنَّ جُنْدَنَا
لَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿١٧٣﴾ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتّٰى حِينٍۙ ﴿١٧٤﴾

149- (Ey Muhammed!) Şimdi sen o (kâfirlere), kız çocukların Rabbine, erkek çocukların da onlara mı? ait olduğunu sor.

150- Yoksa Biz, melekleri dişi olarak yaratırken, onlar şahitlik mi ediyorlardı.

151-152- Şunu iyi bilin ki onlar, sadece yalan söylemek için: "Allah doğurdu." diyorlar. İşte bunlar, yalancıların ta kendisidir.

153- (Yani Allah) kızları, oğullara tercih mi etmiş? (Asla böyle bir şey olamaz!)

154- Şimdi size ne oluyor da nasıl böyle (yanlış) hükümler veriyorsunuz![1]

155- Siz hiç idrak etmeyecek misiniz?

156- Yoksa sizin, açık bir deliliniz mi var?

157- Eğer doğru söylüyorsanız, getirin kitabınızı (da görelim).

158- Onlar, Allah ile cinler arasında da bir soy bağı uydurdular.[2] Oysa cinler de kesinlikle (kıyamet günü) huzurumuza getirileceklerini bilirler.

159- Allah, onların yakıştırdıkları bütün eksikliklerden çok yücedir.

160- Ancak Allah'ın seçilmiş kulları, (bu azabın) dışındadır.[3]

[1] Aynı âyet için Bk. (Kalem: 36)

[2] Yani soy bağı uydurarak cinlerin, Allah'ın ilâhlığına ortak olduklarına, insanları inandırmaya kadar gittiler. Aslında, "şeytanın Allah'ın kardeşi, meleklerin de Allah'ın kızları olduğu" kanaati Mecusîlerden alınmıştır. Bazı Müslümanlar da hâlâ ne olduğunu bile bilmedikleri rûhanîlerin, cinlerin, meleklerin ve bazı şeyhlerin Allah'a yakınlıkları olduğuna, onların aracılığı olmaksızın Allah'a yaklaşamayacaklarına ve şeytanın kötülük tanrısı gibi olağan üstü güçlerinin olduğuna inanarak, îmanlarına şirk bulaştırmaktadır. Aslında tamamen müşriklere ait bu inanç sistemine, genellikle Mecusîlikten İslâm'a dönmüş ve ertesi günü de şeyh olmuş gibi görünen, "kasıtlı toplum mühendislerince" İslâmî kılıf giydirilerek, Müslümanların inanç sistemi altüst edilmiştir.

[3] Aynı âyet için Bk. (Saffat: 40, 74, 128)

161-162-163- (Ey Kâfirler!) Siz de tapmakta olduklarınız da cehenneme gireceklerden başkasını, (Allah'a) karşı kandırıp, asla yoldan çıkaramazsınız.

164-165-166- (O cinler ve melekler): "Bizim her birimiz için belli bir makam vardır.[4] Biz de (Allah'ın huzurunda) kesinlikle saf tutarız ve Onu tesbih ederiz." derler.

167-168-169-170- Her ne kadar o (kâfirler, daha önce): "Eğer bizim yanımızda da öncekilerden kalan bir kitap bulunsaydı, bizler de Allah'ın iyi kullarından olurduk." dedilerse de (kitap gelince) onu hemen inkâr ettiler. Fakat pek yakında (inkârlarının sonucunu) anlayacaklar.

171-172-173- Yemin olsun Biz, Peygamber kullarımıza ta ezelden; "mutlaka yardım görecekleri ve Bizim ordularımızın da mutlaka galip geleceği hakkında" kesin söz verdik.

174- (Ey Muhammed!) Sen, onlara aldırma.

[4] Yani her birimizin Allah'ın katında bir kulluk makamımız vardır. Biz, haddimizi bilir ve bu makamı asla geçemeyiz.

وَاَبْصِرْهُمْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ ﴿١٧٥﴾ اَفَبِعَذَابِنَا يَسْتَعْجِلُونَ
﴿١٧٦﴾ فَاِذَا نَزَلَ بِسَاحَتِهِمْ فَسَٓاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ ﴿١٧٧﴾
وَتَوَلَّ عَنْهُمْ حَتّٰى حِينٍ ﴿١٧٨﴾ وَاَبْصِرْ فَسَوْفَ يُبْصِرُونَ
﴿١٧٩﴾ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿١٨٠﴾ وَسَلَامٌ
عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿١٨١﴾ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٨٢﴾

سُورَةُ لُقْمٰنَ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

الٓمٓ ﴿١﴾ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾ هُدًى وَرَحْمَةً
لِلْمُحْسِنِينَ ﴿٣﴾ اَلَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ
بِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾ اُولٰٓئِكَ عَلٰى هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَاُولٰٓئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْتَرِى لَهْوَ الْحَدِيثِ
لِيُضِلَّ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا اُولٰٓئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٦﴾ وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيَاتُنَا وَلّٰى مُسْتَكْبِرًا كَاَنْ
لَمْ يَسْمَعْهَا كَاَنَّ فٖى اُذُنَيْهِ وَقْرًا فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ اَلِيمٍ ﴿٧﴾ اِنَّ
الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتُ النَّعِيمِ ﴿٨﴾

175- Sen onları biraz gözetle. Onlar yakında (başlarına gelecekleri) göreceklerdir.

176- Bir de onlar, Bizim azabımızı mı acele istiyorlar?[1]

177- Fakat (azap) onların yurtlarına indiğinde uyarılanların sabahı ne kötü olur.

178- Sen, onlara bir süre aldırma.

179- Sen biraz gözetle. Onlar yakında (başlarına gelecekleri) görecekler.

180- Güçlü (ve şerefli) Rab olan senin Rabbin, onların yakıştırdıkları bütün eksikliklerden çok yücedir.

181- Bütün Peygamberlere selâm olsun.

182- Ve hamd sadece âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir.

57- LOKMAN SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Elif, Lâm, Mîm.

2-3- İşte bu (âyetler,) Allah'ın istediği gibi iyi olanlara[2] hak yolu gösteren ve bir rahmet olan, tartışmasız tek doğru (hikmetli) kitabın, âyetleridir.

4- O (Muhsinler,) âhirete gönülden inanarak namazı dosdoğru ve devamlı kılar ve zekâtı verirler.[3]

5- (Ey Muhammed!)[4] Onlar, Rab'lerinin gösterdiği hak yol üzerindedirler ve asıl kurtuluşa erenler de onlardır.[5]

6- İnsanlardan kimileri de hiç bir bilgiye dayanmaksızın, (diğer insanları) Allah'ın yolundan saptırmak ve onlarla alay etmek için boş sözleri[6] satın alırlar. İşte onlar için de (âhirette) alçaltıcı bir azap vardır.[7]

7- Âyetlerimiz okunduğunda, sanki kulaklarında bir ağırlık varmış da onları işitmiyormuş gibi büyüklük taslayarak yüz çeviren adamı,[8] acıklı bir azapla müjdele.

8- (Ancak, Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlara gelince, onlara (âhirette) nîmetleri bol cennetler vardır.

[1] Aynı âyet için Bk. (Şuara: 204)

[2] **Muhsin**: İyilik yapan, güzel hareket eden, her ne kadar Allah'ı görmese de Allah'ın kendisini gördüğünü hiç aklından çıkarmadan Allah'ın iyi dediği şeyleri yapan kişi demektir. Çünkü Allah'ın iyi olarak belirlediği şeyler dışında mutlak iyi yoktur. Diğer iyiler göreceli iyilerdir. Bk. (Yûsuf: 22, Kasas: 14)

[3] Aynı âyet için Bk. (Neml: 3)

[4] Bu parantez, (أُولٰٓئِكَ)'nin sonundaki ikinci şahıs zamiri olan (كَ)'nin hitap için olmasından dolayı eklenmiştir.

[5] Aynı âyet için Bk. (Bakara: 5)

[6] **Lehv'ül-Hadis**: Lâf eğlencesi ve eğlenceli söz demektir. İnsanı oyalayan, işinden alıkoyan sözler, asılsız hikâyeler, masallar, romanlar, efsaneler, gevezelikler, müzik, eğlence gibi insanı oyalayıcı sesler, felsefî laf cambazlıkları, uyduruk metafizik hikâyeler ve aslı astarı olmayan bilimsellik gevzelikleri bunun kapsamına girer.

[7] Bu âyet; Nadr b. Haris'in İran'a gidip oradan İranlıların hikâye ve efsane kitaplarını getirip, bunları Kureyş'e okuyarak; "Muhammed size Âd ve Semûd hikâyeleri söylüyor, ben size Rüstem, İsfendiyar ve Kisraların hikâyelerini anlatayım" demesi ve bu sûretle de birçoklarının Kur'an'ı dinlemesine engel olması üzerine indirilmiştir. Nadr b. Haris güzel bir şarkıcı cariye almış, birinin Müslüman olacağını işittiği zaman cariyesine: "haydi şu adama yedir, içir ve şarkı söyle" der, sonra da bu şekilde eğlendirdiği adama; "gördün mü bu, Muhammed'in çağırdığı, namazdan, oruçtan ve onunla birlikte savaşmaktan daha iyi değil mi?" dermiş. (Vâhidî)

[8] Bu adam; Nadr b. Haris'tir ama benzerleri de bu âyetin kapsamına girer.

خَالِدِينَ فِيهَا وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٩﴾ خَلَقَ
السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا وَاَلْقٰى فِي الْاَرْضِ رَوَاسِيَ اَنْ
تَمِيدَ بِكُمْ وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَٓابَّةٍ وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً
فَاَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ كَرِيمٍ ﴿١٠﴾ هٰذَا خَلْقُ اللّٰهِ فَاَرُونِي
مَاذَا خَلَقَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ بَلِ الظَّالِمُونَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ
﴿١١﴾ وَلَقَدْ اٰتَيْنَا لُقْمٰنَ الْحِكْمَةَ اَنِ اشْكُرْ لِلّٰهِ وَمَنْ يَشْكُرْ
فَاِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿١٢﴾ وَاِذْ
قَالَ لُقْمٰنُ لِابْنِهِ وَهُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللّٰهِ اِنَّ الشِّرْكَ
لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾ وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ اُمُّهُ وَهْنًا
عَلٰى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ اَنِ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ
اِلَيَّ الْمَصِيرُ ﴿١٤﴾ وَاِنْ جَاهَدَاكَ عَلٰى اَنْ تُشْرِكَ بِي مَا
لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا
مَعْرُوفًا وَاتَّبِعْ سَبِيلَ مَنْ اَنَابَ اِلَيَّ ثُمَّ اِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ
فَاُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ يَا بُنَيَّ اِنَّهَا اِنْ تَكُ
مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ فَتَكُنْ فِي صَخْرَةٍ اَوْ فِي السَّمٰوَاتِ
اَوْ فِي الْاَرْضِ يَأْتِ بِهَا اللّٰهُ اِنَّ اللّٰهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿١٦﴾

9- Onlar orada, Allah'ın verdiği söz gereğince ebedî olarak kalacaklardır. Çünkü O, çok güçlü ve mükemmel hüküm sahibidir.

10- Ve O (Allah,) görüp durduğunuz gökleri direksiz olarak[1] yaratmış, sizi sarsmasın diye, yeryüzüne dağları bırakmış ve orada her tür canlıyı çoğaltmıştır. Ve Biz, gökten suyu indirir, o (yeryüzünde) her türlü güzel bitkiden de çifter çifter yetiştiririz.

11- İşte bunlar, Allah'ın yaratmasıdır. Haydi, siz de Ondan başkasının, ne yarattığını bana gösterin bakalım! Hayır, (gösteremezler.) Çünkü o zâlimler, apaçık bir sapkınlık içerisindedir.

12- Yemin olsun Biz, Lokman'a:[2] "Allah'a şükret!" diye hikmet[3] verdik. Kim şükrederse ancak kendisi için şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse şüphesiz Allah, hiç bir şeye muhtaç olmayan ve daima övülmeye layık olandır.

13- Bir zamanlar Lokman, oğluna: "Ey yavrucuğum! Sakın Allah'a ortak koşma! Doğrusu şirk, çok büyük bir zulümdür."[4] diye öğüt vermişti.

14- Biz insana, anne ve babasına (iyi davranmasını) tavsiye ettik.[5] Zîrâ annesi onu, nice sıkıntılara katlanarak (karnında) taşıdı ve iki yıl da emzirdi.[6] (Ey İnsanoğlu!) Önce Bana, sonra da anne ve babana şükret, dönüş ancak Banadır.

15- Eğer, onların ikisi de hakkında bilgin olmayan bir şeyi, Bana eş koşman için sana baskı yaparlarsa, sakın onlara itaat etme. Dünyada onlara iyi davran ve Bana hakkıyla yönelenlerin yolundan git. Sonra dönüşünüz Bana'dır, Ben de size yapmakta olduklarınızı haber vereceğim.

16- (Lokman oğluna): "Ey yavrucuğum! (yaptıkların) gerçekten bir hardal tanesi ağırlığında olsa, bir kaya parçasının içerisinde ya da göklerde veya yerde de bulunsa, Allah onu getirir (âhirette karşına kor.) Şüphesiz Allah, çok lütfedicidir, her şeyden haberdardır." dedi.

---

[1] Âyetin bu bölümü: "...görünmez direklerle..." diye de tercüme edilebilir.

[2] **Lokman** hakkındaki bilgiler genellikle israiliyyat kökenli olduğu için buraya herhangi bir açıklama alınmaya değer görülmemiştir. Bazıları bu şahsın nebî olduğunu söylerler ise de âlimlerin çoğuna göre nebî değildir.

[3] **Hikmet**; Allah'ın âlemde koyduğu kanunları keşfederek, ondan sonuçlar çıkarma kabiliyeti ve vahiy bilgisi demektir.

[4] **Zulüm**: Bir şeyi layık olduğu yerden başka bir yere koymak demektir. Allah'ın hakkını, Allah'tan başkasına vermek ve Allah'ın şerefli kıldığı insanı, Allah'ın yarattığı varlıklara ibâdet ettirerek alçaltmak, en büyük zulümdür. Çünkü bu, ilâhlığı asla lâyık olmadığı bir yere koymak demektir. Zîrâ Allah'tan başkasının mabut olmasına hiç bir şekilde imkân ve ihtimâl yoktur.

[5] Bu iki âyet; Lokman'ın nasîhatini anlatma esnasında ara cümle olarak, Allah'ın kullarına tavsiyesini içeren sözleri olup, Lokman'a ait değildir. Sa'd b. Ebi Vakkas annesine itaatkâr bir kimse idi. Müslüman olunca annesi; "Ey Sa'd! Sen ne yaptın, eğer sen bu dini bırakmazsan yemin olsun ki ben yemem, içmem sonunda ölürüm, sen de benim yüzümden anasının katili diye anılırsın der ve iki gün iki gece yemez. Bunu gören Sa'd, "Ey anneciğim senin yüz tane canın olsa ve her gün bir tanesi çıksa ben dinimi asla terk etmem. Bundan sonra ister ye ister yeme." der. Bunun üzerine annesi yemeğini yer. Bu iki âyet; bu olay üzerine nâzil olmuştur. (Tirmîzî) Bk. (Bakara: 83, Nisâ: 36, En'am: 151, İsrâ: 23, Ahkaf: 15, Ankebut: 8)

[6] Bu âyetten emzirme müddetinin en fazla iki sene olduğu anlaşılmaktadır.

يَا بُنَيَّ اَقِمِ الصَّلٰوةَ وَاْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ
عَلٰى مَٓا اَصَابَكَۜ اِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُورِ ﴿١٧﴾ وَلَا تُصَعِّرْ
خَدَّكَ لِلنَّاسِ وَلَا تَمْشِ فِي الْاَرْضِ مَرَحًاۜ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ
كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾ وَاقْصِدْ فِي مَشْيِكَ وَاغْضُضْ
مِنْ صَوْتِكَۜ اِنَّ اَنْكَرَ الْاَصْوَاتِ لَصَوْتُ الْحَمِيرِ ﴿١٩﴾ اَلَمْ
تَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ
وَاَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةًۜ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ
فِي اللّٰهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنِيرٍ ﴿٢٠﴾ وَاِذَا قِيلَ
لَهُمُ اتَّبِعُوا مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ اٰبَٓاءَنَاۜ
اَوَلَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ يَدْعُوهُمْ اِلٰى عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿٢١﴾ وَمَنْ
يُسْلِمْ وَجْهَهُٓ اِلَى اللّٰهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ
الْوُثْقٰىۜ وَاِلَى اللّٰهِ عَاقِبَةُ الْاُمُورِ ﴿٢٢﴾ وَمَنْ كَفَرَ فَلَا يَحْزُنْكَ
كُفْرُهُۜ اِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ فَنُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُواۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ
بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٣﴾ نُمَتِّعُهُمْ قَلِيلًا ثُمَّ نَضْطَرُّهُمْ اِلٰى عَذَابٍ
غَلِيظٍ ﴿٢٤﴾ وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ
لَيَقُولُنَّ اللّٰهُۜ قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِۜ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٥﴾

17- (Ve devamla): "Ey yavrucuğum! Namazı dosdoğru ve devamlı kıl, iyiliği emret, kötülükten sakındır ve başına gelecek sıkıntılara sabret. Çünkü bunlar, kararlılık gerektiren işlerdendir."

18- "İnsanlara karşı büyüklük taslama ve yeryüzünde kasılarak yürüme. Çünkü Allah, kendini beğenip övünenlerin hiçbirisini sevmez."

19- "Yürüyüşünde ölçülü ol, sesini yükseltme. Çünkü seslerin en çirkini kesinlikle eşeklerin sesidir." (dedi.)

20- Allah'ın, göklerdeki ve yeryüzündeki her şeyi sizin emrinize verdiğini, bildiğiniz ve bilmediğiniz nîmetlerini önünüze serdiğini bilmiyor musunuz? (Buna rağmen) insanlardan birçoğu, bilgisizce, yol göstericisi ve aydınlatıcı bir kitabı olmadan, Allah hakkında tartışıyorlar.

21- Onlara; "Allah'ın indirdiklerine uyun." denildiğinde; "Hayır, biz sadece babalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız."[1] dediler. Şeytan, o (babalarını) alevli ateşin azabına çağırmış olsa da mı? (hâlâ babalarının izinde gidecekler.)

22- Kim, (inandığı) iyi işleri yaşayarak özünü Allah'a teslim ederse, artık o sağlam bir kulpa yapışmıştır.[2] Zâten bütün işlerin sonu, Allah'a varır.

23- Kim de kâfir olursa, sakın onun kâfirliği seni üzmesin. Sonunda onların dönüşü Bizedir ve Biz, yaptıklarını kendilerine haber vereceğiz. Çünkü Allah, gönüllerin özündekileri, kesinlikle bilendir.

24- Biz, onlara hayatın zevkini biraz yaşatır, sonra da onları ağır bir azaba sürükleriz.

25- Eğer o (kâfirlere): "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan kesinlikle: "Allah." derler. (Sen de onlara): "(Öyleyse) hamd Allah'a mahsustur." de. Ama onların pek çoğu, (bunu) bilmezler.

---

[1] Yani babalarımızın dinine inanır, onların yaptıklarını yapar, onların taptıklarına taparız derler. Bugün birçok Müslüman, dinlerine sokulan hurafe ve bidatleri terk konusunda, neredeyse aynı inadı göstermekte, bidatleri yaşamaya devam etmekte ve dini, kaynaklarından öğrenmeye yanaşmamaktadır. Bk. (Bakara: 170, Mâide: 104, A'raf: 28, Yûnus: 78, Enbiyâ: 53, Şuara: 74, Zuhruf: 22-23)

[2] Yani sarsılmayan sağlam bir dayanak elde etmiş olur.

26- Göklerde ve yerde olan her şey Allah'ındır. Şüphesiz, hiç bir şeye ihtiyacı olmayan, övülmeye layık olan, sadece Allah'tır.

27- Eğer yeryüzündeki tüm ağaçlar, kalem ve denizler de (mürekkep) olsa, sonra buna yedi misli deniz[1] daha eklense yine de Allah'ın kelimeleri (yazmakla) tükenmez.[2] Şüphesiz Allah çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibidir.[3]

28- Sizin yaratılmanız ve tekrar diriltilmeniz tek bir kişi(nin yaratılıp diriltilmesi) gibidir. Şüphesiz Allah, hakkıyla işitendir, mükemmel görendir.

29- (Ey kâfirler!) Gerçekten Allah'ın, geceyi gündüze ve gündüzü de geceye soktuğunu, her biri belirlenmiş bir süreye kadar dönen güneş ile aya (kendisine) boyun eğdirdiğini ve Allah'ın yaptıklarınızdan (tümüyle) haberdar olduğunu bilmiyor musun(uz)?

30- İşte (bütün bunlar gösteriyor ki) Allah, mutlak gerçeğin ta kendisidir ve (kâfirlerin) Onun dışında taptıkları (ilâhlar) ise bâtılın ta kendisidir. Şüphesiz, çok yüce (ve) büyük olan sadece Allah'tır.

31- Size (varlığının) delillerinden (bir kısmını) göstermesi için, Allah'ın nîmeti olarak, gemilerin denizde yüzdüğünü bilmiyor musun? Şüphesiz bunda, çok sabreden ve çok şükreden herkes için ibretler vardır.

---

[1] Âyetteki "deniz" kelimesi cins isim olduğu için çoğul olarak tercüme edilmiştir. Devamındaki "yedi deniz" ifadesi ise çokluktan kinaye olarak düşünülürse âyetin bu bölümünün tercümesi, "Eğer yeryüzündeki tüm ağaçlar, kalem ve denizler de (mürekkep) olsa, sonra buna birçok deniz daha eklense" şeklinde de olabilir.

[2] Çünkü Allah'ın kelimeleri sonsuz, denizler sonludur.

[3] Bk. (Kehf: 109)

لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ
(٢٦) وَلَوْ اَنَّمَا فِي الْاَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ اَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ
مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ اَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللّٰهِۜ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ
حَكِيمٌ (٢٧) مَا خَلْقُكُمْ وَلَا بَعْثُكُمْ اِلَّا كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍۜ
اِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ (٢٨) اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُولِجُ الَّيْلَ فِي
النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَۘ
كُلٌّ يَجْرِي اِلٰى اَجَلٍ مُسَمًّى وَاَنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ
(٢٩) ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْحَقُّ وَاَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ
الْبَاطِلُۙ وَاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ (٣٠) اَلَمْ تَرَ اَنَّ الْفُلْكَ
تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِنِعْمَتِ اللّٰهِ لِيُرِيَكُمْ مِنْ اٰيَاتِهِۜ اِنَّ فِي ذٰلِكَ
لَاٰيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ (٣١) وَاِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظُّلَلِ
دَعَوُا اللّٰهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَۚ فَلَمَّا نَجّٰيهُمْ اِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ
مُقْتَصِدٌۜ وَمَا يَجْحَدُ بِاٰيَاتِنَا اِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ (٣٢) يَا اَيُّهَا
النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لَا يَجْزِي وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ
وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنْ وَالِدِهِ شَيْـًٔاۜ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ فَلَا
تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَاٗ وَلَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ (٣٣)

32- Onları kara bulutlar gibi bir dalga sardığı zaman, dini yalnızca Allah'a has kılarak içtenlikle Allah'a yalvarırlar. Daha sonra onları karaya çıkarınca, onlardan sadece bir kısmı hak yolda kalır. Zâten Bizim âyetlerimizi hain, nankörlerden başkası da inkâr etmez.

33- Ey insanlar! Rabbinize (karşı günâha girmekten) sakının ve hiçbir babanın, çocuğunun cezâsını çekmeyeceği, hiçbir çocuğun da babasının cezâsını çekmeyeceği[4] günden çekinin. Şüphesiz Allah'ın verdiği söz, gerçektir. O halde sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve sakın o aldatıcı (şeytan)lar sizi, Allah adına[5] aldatmasın.

---

[4] Yani, hiç kimsenin, kimsenin borcunu ödemeyeceği kıyamet gününün azabından sakının.

[5] Yani; Allah'ın affına güvendirerek, Allah'ı kendi kafalarına göre tanımlayarak, Allah adına konuşarak, başka yolları Allah'ın yolu diye göstererek, Allah'ın adını kullanarak...

إِنَّ اللّٰهَ عِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَيُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَيَعْلَمُ مَا فِي
الْاَرْحَامِ وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَدْرِي
نَفْسٌ بِاَيِّ اَرْضٍ تَمُوتُ اِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿٣٤﴾

سُورَةُ سَبَاٍ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ
وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْاٰخِرَةِ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١﴾ يَعْلَمُ
مَا يَلِجُ فِي الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ
وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ ﴿٢﴾ وَقَالَ الَّذِينَ
كَفَرُوا لَا تَاْتِينَا السَّاعَةُ قُلْ بَلٰى وَرَبِّي لَتَاْتِيَنَّكُمْ عَالِمِ
الْغَيْبِ لَا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمٰوَاتِ وَلَا
فِي الْاَرْضِ وَلَا اَصْغَرُ مِنْ ذٰلِكَ وَلَا اَكْبَرُ اِلَّا فِي كِتَابٍ
مُبِينٍ ﴿٣﴾ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
اُولٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٤﴾ وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي
اٰيَاتِنَا مُعَاجِزِينَ اُولٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رِجْزٍ اَلِيمٌ ﴿٥﴾

34- Kıyametin bilgisine sahip olan, sadece Allah'tır.[1] Yağmuru O yağdırır, rahimlerde olanı[2] O bilir, hiç kimse, yarın ne kazanacağını bilemez ve hiç kimse de nerede öleceğini bilemez.[3] Şüphesiz Allah, her şeyi bilen, her şeyden haberdar olandır.[4]

58- SEBE' SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- (Dünyada) hamd, göklerde ve yerde olanların tamamı kendisine ait olan Allah'a aittir, âhirette de hamd, Ona olacaktır.[5] O, hüküm (ve hikmet) sahibidir, her şeyden haberi olandır.

2- O, yerin içine gireni de ondan çıkanı da gökten ineni de oraya yükseleni de bilir. O, pek merhamet edendir, çok bağışlayandır.

3- Kâfirler: "O kıyamet vakti bize gelmez." dediler. (Sen de onlara): "Hayır, ğaybı[6] (sadece kendisi) bilen[7] Rabbime yemin olsun ki, o (kıyamet) size muhakkak gelecektir. Göklerde ve yerde zerre kadar[8] bir şey bile Ondan saklı kalamaz ve bundan daha küçük veya daha büyük olan her şey, istisnasız, o apaçık kitapta (levh-i mahfuz'da[9] yazılı)dır." de.

4- (Allah'ın her şeyi bilip, yazması) Onun (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanları ödüllendirmesi içindir. Onlar için Allah'tan bir bağışlanma ve (âhirette) üstün bir rızık (olan cennet) vardır.

5- Âyetlerimizi hükümsüz bırakmak için yarışanlara gelince, onlar için de en iğrenç olanından acıklı bir azap vardır.

---

[1] Yani kıyametin ne zaman ve nasıl kopacağını sadece Allah bilir.

[2] Bu ifâde genellikle "doğacak çocuğun erkek mi, dişi mi olacağını Allah bilir" şeklinde anlaşılmıştır. Ancak âyetin metninde böyle bir şey yoktur ve bunlar birer yorumdur. Bu âyeti; "rahimlerde cereyan eden, insanın oluşum safhalarını ve bunu yaratma işini ancak Allah bilir" şeklinde anlamak daha doğru olur. En doğrusunu ise Allah bilir. Bk. (R'ad: 9)

[3] Bunlar gizli olan bilgilerdir ve bunları ancak Allah bilir. Bu bilgiler ise; kıyamet'in zamanı, yağmurun yağdırılması, rahimlerde olan, bir kimsenin yarın ne kazanacağı ve kimin nerede öleceğidir. Bunlara "muğayyebât-ı hamse" denilir. Bk. (Ra'd: 8-9) Ğayb için Bk. (Hûd: 31)

[4] Hâris b. Ömer adında bir adam, Peygamberimize gelerek: "Ey Muhammed! Kıyamet ne zaman kopacak? Beldelerimiz kuraklıktan mahvoldu. Yağmur ne zaman yağacak? Karımı gebe bıraktım ne doğuracak? Bu gün ne kazandığımı biliyorum, yarın ne kazanacağım? Nerede doğduğumu biliyorum, fakat nerede öleceğim? der ve bu âyet nâzil olur. (Vâhidî)

[5] Dünyada hamd, bir ibâdet, âhirette ise bir zevktir.

[6] Ğayb için Bk. (Hûd: 31)

[7] Geleceği haber verilen kıyametin ne zaman geleceğini, ölmüş, toprağa gömülmüş varlıkların ne zaman toplanacağını bilen...

[8] **Zerre**: bir şeyin en küçük parçası (mikrop veya molekül) demektir. Zerreden daha küçüğü ise atom, elektron veya bölünemeyen en küçük parçadır.

[9] Konuyla ilgili olarak Bk. (En'am: 59, Yûnus: 61, Hûd: 6, Neml: 75)

وَيَرَى الَّذِينَ اُوتُوا الْعِلْمَ الَّذِى اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ هُوَ
الْحَقَّ وَيَهْدِى اِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٦﴾ وَقَالَ
الَّذِينَ كَفَرُوا هَلْ نَدُلُّكُمْ عَلَى رَجُلٍ يُنَبِّئُكُمْ اِذَا مُزِّقْتُمْ كُلَّ
مُمَزَّقٍ اِنَّكُمْ لَفِى خَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿٧﴾ اَفْتَرَى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا
اَمْ بِهِ جِنَّةٌ بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ فِى الْعَذَابِ
وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ ﴿٨﴾ اَفَلَمْ يَرَوْا اِلَى مَا بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَمَا
خَلْفَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ اِنْ نَشَاْ نَخْسِفْ بِهِمُ الْاَرْضَ
اَوْ نُسْقِطْ عَلَيْهِمْ كِسَفًا مِنَ السَّمَاءِ اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِكُلِّ عَبْدٍ
مُنِيبٍ ﴿٩﴾ وَلَقَدْ اٰتَيْنَا دَاوُدَ مِنَّا فَضْلًا يَا جِبَالُ اَوِّبِى مَعَهُ وَالطَّيْرَ
وَاَلَنَّا لَهُ الْحَدِيدَ ﴿١٠﴾ اَنِ اعْمَلْ سَابِغَاتٍ وَقَدِّرْ فِى السَّرْدِ
وَاعْمَلُوا صَالِحًا اِنِّى بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١﴾ وَلِسُلَيْمَانَ
الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَاَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ الْقِطْرِ وَمِنَ
الْجِنِّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِاِذْنِ رَبِّهِ وَمَنْ يَزِغْ مِنْهُمْ عَنْ
اَمْرِنَا نُذِقْهُ مِنْ عَذَابِ السَّعِيرِ ﴿١٢﴾ يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ
مَحَارِيبَ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ
اِعْمَلُوا اٰلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِىَ الشَّكُورُ ﴿١٣﴾

6- Kendilerine ilim verilenler[1] ise, sana Rabbinden indirilenin, gerçeğin ta kendisi olduğunu ve o (Kur'an'ın); yüceliğinin sonu olmayan, her türlü övgüye layık olan (Allah'ın) yolunu gösterdiğini bilirler.

7- Kâfirler, (insanlara): "Size, siz darmadağın olup yok olduğunuz zaman, gerçekten yeniden yaratılacağınızı söyleyen bir adamı gösterelim mi?" dediler. [2]

8- (Ve devamla): "Bu (adam) kesinlikle ya yalanlarını Allah'a yakıştırıyor ya da bunda, biraz delilik var!" (diyorlar.) Hayır, tersine âhirete inanmayanlar, derin bir (vicdan) azabının ve uzak bir sapkınlığın içerisindedirler.

9- Onlar kendilerini her yandan kuşatan göğü ve yeri görmüyorlar mı?[3] Eğer Biz, dilersek onları yere batırırız, ya da göğü tepelerine parça parça indiririz. Şüphesiz bunda, (Allah'a) gönülden yönelen her kul için bir mûcize vardır.

10-11- Yemin olsun Biz, Dâvût'a tarafımızdan, "ey dağlar ve kuşlar, onunla birlikte (Beni anmak için) çınlayın" diyerek, lütufta[4] bulunduk. Ve: "Zırhlar yap ve (onları) düzenli bir biçime sok." diyerek, demiri de (Dâvût'un) emrine verdik.[5] (Ey îman edenler!) hepiniz, (îman ettiğiniz) iyi işleri yapın. Gerçekten Ben, bütün yaptıklarınızı hakkıyla görürüm.

12- Süleyman'ın emrine de sabahtan öğleye kadar bir aylık, öğleden akşama kadar da bir aylık mesafeye götüren (özel) bir rüzgâr verdik.[6] Erimiş bakır madenini de ona sel gibi akıttık.[7] Onun emri altında; Rabbinin izniyle çalışan ve Bizim emrimizden sapacak olsalar, kendilerine çılgın ateşin azabından tattırdığımız bir kısım cinler[8] de vardı.

13- Onlar ona dilediği şekilde köşkler, nakışlar, havuz gibi çanaklar ve sâbit kazanlar yaparlardı. "Ey Dâvût ailesi, şükrünüzü, (benim yolumda) çalışarak ifâde edin. Zîrâ kullarımdan hakkıyla şükredeni, çok azdır."

---

[1] Bunlar; Peygamberimizin ashâbı ve ümmetinden onların izi üzere giden âlimler veya ehl-i kitab'ın âlimlerinden olup da Müslüman olanlardır.

[2] Böyle söylemekle Kureyş kâfirleri Peygamberimizle akıllarınca alay etmek istiyorlardı.

[3] Âyetin bu bölümü: "Onlar gökten ve yerden önlerinde ve arkalarında bulunanı, görmüyorlar mı?" şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] Dâvut (a.s)'a dokuz adet lütuf verilmişti. Bunlar da; Peygamberlik (Nisâ:163), Zebûr (Nisâ:163), ilim (Neml: 15), kuvvet (Sad: 17), dağların emrine verilmesi (Sebe': 10), bağışlanma (Sad: 25), adaletle hüküm verme (Sad: 26), demircilik ve güzel sestir. (Sebe': 10)

[5] Hz. Dâvut'a demirin nasıl işleneceğini, zırhın nasıl yapılacağını, ona nasıl şekil vereceğini bizzat Allah öğretmiştir. Yoksa insanlar, bunu kendi akıllarıyla bilemezlerdi. Zâten Peygamberler, insanlara bu bilgileri de vermişlerdir. İslâm'a göre bilginin kaynağı, vahiydir.

[6] Süleyman (a.s)'ın emrine verilen rüzgâr, özel bir rüzgâr idi. Süleyman (a.s) bununla bizim mahiyetini bilemeyeceğimiz bir şekilde giderdi. Onun teknolojisini kıyamete kadar elde etmek mümkün değildir. Çünkü bu bir mûcizedir. Ama önemli olan tarafı bu saltanat da bir gün, şairin;

"Seyretti heva üzre denir taht-ı Süleyman,
Ol saltanatın yeller eser şimdi yerinde."

dediği gibi yok olup gitmiştir.

[7] Konu ile ilgili rivâyetler çok sıhhatli olmadığından bunun; Allah'ın ihsanı olan bir ilim ve sanatla akıtılmış olması şeklinde anlaşılması daha uygundur.

[8] (مِنَ الْجِنِّ) "Cinden" denilmekle; cinlerin tamamının değil, bir kısmının çalıştığı anlaşılmaktadır. Aslında cinler, insanın emrinde çalışan varlıklar değildir. Âyetteki "Rabbının izniyle" kaydı bunun da bir mûcize olduğunu göstermektedir. Yani cinler, ancak Allah'ın emriyle insanların emrinde çalıştığından dolayı, bugün emrinde cin çalıştığını veya cinlerden hüddamı bulunduğunu söyleyenler, mûcize gösteremeyeceklerine göre, yalan söylemektedirler.

فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلٰى مَوْتِه۪ٓ اِلَّا دَٓابَّةُ
الْاَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَاَتَهُۚ فَلَمَّا خَرَّ تَبَيَّنَتِ الْجِنُّ اَنْ لَوْ
كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُه۪ينِ ﴿١٤﴾
لَقَدْ كَانَ لِسَبَاٍ ف۪ي مَسْكَنِهِمْ اٰيَةٌۚ جَنَّتَانِ عَنْ يَم۪ينٍ وَشِمَالٍۜ
كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَاشْكُرُوا لَهُۜ بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ وَرَبٌّ غَفُورٌ
﴿١٥﴾ فَاَعْرَضُوا فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ سَيْلَ الْعَرِمِ وَبَدَّلْنَاهُمْ
بِجَنَّتَيْهِمْ جَنَّتَيْنِ ذَوَاتَيْ اُكُلٍ خَمْطٍ وَاَثْلٍ وَشَيْءٍ مِنْ
سِدْرٍ قَل۪يلٍ ﴿١٦﴾ ذٰلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِمَا كَفَرُواۜ وَهَلْ نُجَاز۪ٓي
اِلَّا الْكَفُورَ ﴿١٧﴾ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الْقُرَى الَّت۪ي بَارَكْنَا
ف۪يهَا قُرًى ظَاهِرَةً وَقَدَّرْنَا ف۪يهَا السَّيْرَۜ س۪يرُوا ف۪يهَا لَيَالِيَ
وَاَيَّامًا اٰمِن۪ينَ ﴿١٨﴾ فَقَالُوا رَبَّنَا بَاعِدْ بَيْنَ اَسْفَارِنَا وَظَلَمُٓوا
اَنْفُسَهُمْ فَجَعَلْنَاهُمْ اَحَاد۪يثَ وَمَزَّقْنَاهُمْ كُلَّ مُمَزَّقٍۜ اِنَّ ف۪ي
ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿١٩﴾ وَلَقَدْ صَدَّقَ عَلَيْهِمْ
اِبْل۪يسُ ظَنَّهُ فَاتَّبَعُوهُ اِلَّا فَر۪يقًا مِنَ الْمُؤْمِن۪ينَ ﴿٢٠﴾ وَمَا كَانَ
لَهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُلْطَانٍ اِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يُؤْمِنُ بِالْاٰخِرَةِ مِمَّنْ
هُوَ مِنْهَا ف۪ي شَكٍّۜ وَرَبُّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ حَف۪يظٌ ﴿٢١﴾

14- Sonunda o (Süleyman'ı) vefat ettirdiğimizde, onun ölümünü, o (cinlere) değneğini yiyen bir ağaç kurdundan[1] başkası haber veremedi. Artık o, yere düşünce anlaşıldı ki; eğer cinler ğaybı bilselerdi, o küçük düşürücü azap içerisinde kalmazlardı.[2]

15- Yemin olsun, Sebe'[3] halkının oturduğu, sağdan sola (her tarafı) çifter çifter bahçeli memleketlerinde de ibretler vardı. (Sanki o bahçeler onlara:) "Rabbinizin rızkından yiyin ve Ona güzel bir memleketiniz[4] ve bağışlayıcı bir Rabbiniz (olduğu için) şükredin." diyordu.[5]

16- Fakat onlar, (Haktan) yüz çevirince, Biz de onlara Arîm[6] selini gönderdik. Ve onların çifter çifter bahçelerini, acı meyveli, acı ılgınlı ve içerisinde birkaç dikenli kiraz ağacı olan çifter çifter bahçelere dönüştürdük.

17- Böylece kâfir olmalarından dolayı onları cezâlandırdık. Zâten Biz, hiç kâfirlerden başkasını cezâlandırır mıyız?

18- Biz, onların memleketiyle, kutsal kıldığımız (Mekke, Kudüs ve Şam) memleketleri arasında sırt sırta şehirler var etmiş,[7] onlara da düzenli gidiş geliş imkânı sağlamış ve onlara: "Oralarda geceler ve gündüzler boyunca güvenlik içerisinde gezip dolaşın."(demiştik).[8]

19- Ama onlar: "Ey Rabbimiz! Yolculuklarımızın arasını uzaklaştır."[9] diyerek kendi kendilerine zulmettiler. Biz de onları ibret kıssaları haline getirdik ve onları darmadağın ettik. Şüphesiz bunda, çok sabreden ve çok şükreden herkes için ibretler vardır.

20- Doğrusu îman edenlerin dışındakiler, İblise uyarak, onun (insanları saptıracağı) hakkındaki zannını doğrulamış oldular.[10]

21- Hâlbuki onun, onlara karşı bir hâkimiyet kurma gücü yoktu. Ancak Biz, (iblise bu imkânı) âhirete inananı, ondan şüphe edenden ayırt etmek için (verdik). Zîrâ senin Rabbin, her şeyi hakkıyla koruyandır.

---

[1] Buradaki (دَابَّةُ الْاَرْضِ) ifâdesiyle Neml Suresi: 82'deki (دَابَّةً مِنَ الْاَرْضِ) ifâdesi birbirine karıştırıldığından olsa gerek, kıyamet alametleri arasına bir de "Dabbet'ül Arz" kavramı sokulmuştur. Buradaki Dabbet'ül Arz, "ağaç kurdu" anlamındadır. Öteki ise, Dabbet'ül Arz değil "dabbe" yani "yaratık" demektir. Kıyametten sonra çıkma ihtimâli daha kuvvetlidir. Bk. (Neml: 82)

[2] Demek ki cinler, ğaybı bilmedikleri gibi gözlerinin önünde olan şeyleri de bilememektedirler.

[3] Bk. (Neml: 22)

[4] (بَلْدَةٌ طَيِّبَةٌ) ifadesinin ebcet hesabıyla İstanbul'un fethine işaret ettiğini söyleyen Molla Cami, herhalde ya bu beldenin Yemen'de olduğunu ya da Yemen'in nerede olduğunu bilmiyordu.

[5] Yukarıdaki tercüme; sözün faili açıkça belli olmadığı, bir kavme vahiy gelmeyeceği ve bir de burada intak sanatı olabileceği düşüncesiyle, tercih edilmiştir.

[6] **Arîm**: önüne geçilmez sel, Arîm denilen settin seli veya Arîm deresinin seli anlamlarına gelir. Arîm Setti ise; Sebe' ülkesinde yetmiş kadar çayın aktığı, sellerin toplandığı, zift ile kaplı, sulama için kullanılan bir barajdır. Bu setti yaptıran hakkındaki rivâyetler o kadar çok ki bunları birleştirmek mümkün değildir.

[7] Âyetin bu bölümü, "Biz onlarla, içlerinde bereketler verdiğimiz memleketler arasında sırt sırta şehirler var etmiş..." şeklinde de anlaşılabilir.

[8] Bu âyetten o dönemde, Yemen ile Şam arasının son derece ma'mûr şehirlerle dolu olduğu anlaşılmaktadır.

[9] Tıpkı İsrâil oğullarının, "Ey Mûsa, biz bir tür yemeğe artık sabredemeyeceğiz, bizim için Rabbine dua et de; bize yerin bitirdiği sebzesinden, kabağından, hıyarından, sarımsağından, mercimeğinden ve soğanından çıkarsın." (Bakara: 61) dedikleri gibi bunlar da Allah'ın verdiği nîmetlere nankörlük edip, kötüyü iyiye tercih etmek istediler.

[10] Zîrâ İblis Allah'a, "Sonra önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından onlara sokulacağım ve Sen, çoğunu şükredenlerden, bulamayacaksın." demişti. (A'raf: 17) Yani; gerçek Müslümanların dışındakiler, tamamen iblise uydular. Böylece de iblis bu saptırma işini kendi gücüyle yaptığını zannetti.

قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ
فِي السَّمٰوَاتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شِرْكٍ وَمَا لَهُ
مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ ﴿٢٢﴾ وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ اِلَّا لِمَنْ اَذِنَ لَهُ
حَتّٰى اِذَا فُزِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقَّ
وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾ قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
قُلِ اللّٰهُ وَاِنَّا اَوْ اِيَّاكُمْ لَعَلٰى هُدًى اَوْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٢٤﴾
قُلْ لَا تُسْـَٔلُونَ عَمَّا اَجْرَمْنَا وَلَا نُسْـَٔلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٥﴾ قُلْ
يَجْمَعُ بَيْنَنَا رَبُّنَا ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا بِالْحَقِّ وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ ﴿٢٦﴾
قُلْ اَرُونِيَ الَّذِينَ اَلْحَقْتُمْ بِهِ شُرَكَاءَ كَلَّا بَلْ هُوَ اللّٰهُ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ﴿٢٧﴾ وَمَا اَرْسَلْنَاكَ اِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا
وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٨﴾ وَيَقُولُونَ مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ
اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٩﴾ قُلْ لَكُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ لَا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ
سَاعَةً وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٠﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُؤْمِنَ بِهٰذَا
الْقُرْاٰنِ وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَوْ تَرٰى اِذِ الظَّالِمُونَ مَوْقُوفُونَ
عِنْدَ رَبِّهِمْ يَرْجِعُ بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ الْقَوْلَ يَقُولُ الَّذِينَ
اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لَوْلَا اَنْتُمْ لَكُنَّا مُؤْمِنِينَ ﴿٣١﴾

22- (Ey Muhammed! Onlara): "(Haydi) Allah'ı bırakıp da göklerde ve yerde zerre ağırlığınca bir şeye bile sahip olmayan, (ilâh) sandığınız şeyleri çağırın. Onların bu ikisinde (Allah'la) bir ortaklıkları olmadığı gibi, Onun da bunlardan bir destekçisi yoktur." de.

23- Onun huzurunda, kendisinin izin verdiği kimselerden başkasına, şefâat fayda vermez. Sonunda (şefâate) izin verilince onlar, (şefâatçilerine): "Rabbiniz (şefâatiniz hakkında) ne buyurdu?" derler, (Onlar da): "Doğru olanı" diye cevap verirler. Zîrâ O, çok yüce (ve) pek büyüktür.

24- (Ey Muhammed! Onlara): "Size göklerden ve yerden rızık veren kimdir?" diye sor ve: "Allah'tır" de. (Bir de onlara): "Gerçekten ya biz, ya da siz, ikimizden biri hak yolda veya diğeri apaçık bir sapkınlıktadır." de.

25- "(Öyleyse) bizim işlediğimiz suçtan siz sorulmayacaksınız, sizin yaptıklarınızdan da biz sorulmayacağız." de.

26- "Rabbimiz (kıyamet günü) hepimizi bir araya toplayacak, sonra da aramızda hükmedecektir. Çünkü O, en âdil hüküm veren, (her şeyi) hakkıyla bilendir."

27- "Ona (kâinatın yaratılışında) ortak olarak eklediklerinizi, (bu işi nasıl yapmışlar) bana bir gösterin bakalım.[1] (Bunu) asla (yapamazlar.) Zîrâ Allah, çok güçlü ve mükemmel hüküm sahibidir." (de)

28- (Ey Muhammed!) Biz seni, ancak bütün insanlara rahmetimizin müjdecisi, azabımızın habercisi olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bunu bilmiyorlar.[2]

29- (Bir de o kâfirler): "Eğer doğru söylüyorsanız (şu tehdit edip durduğunuz) azap ne zaman gerçekleşecek."[3] diyorlar.

30- (Onlara): "Size öyle bir gün belirlenmiştir ki, siz ondan bir saat geri de kalamazsınız, ileriye de geçemezsiniz." de.

31- Kâfirler sana: "Biz kesinlikle, bu Kur'an'a da bundan önceki indirilenlere de inanmayız." dediler. Sen o zâlimlerin, yakalanıp Rablerinin huzuruna durdurulduklarında, birbirlerine laf atarkenki hallerini bir görsen! Zayıflar, büyüklük taslayanlara: "Eğer sizler olmasaydınız, biz kesinlikle îman ederdik." derler.

---

1 Yani; onların Allah'la beraber kâinatı nasıl yarattıklarını, neyi yarattıklarını veya varsa yaratma güçlerinin ne olduğunu bana gösterin bakalım.

2 Peygamber (a.s) tüm akıllılar âlemine rahmet (Enbiyâ: 107) ve tüm insanlara Allah'ın rahmetinin müjdecisi, azabının korkutucusu olarak gönderilmiştir. Bk. (Furkan: 56, Fâtır: 24, Fetih: 8) Bütün bunlardan Peygamberimizin evrenselliği net bir şekilde anlaşılmaktadır.

3 Kâfirlerin bu sözleri azaba gerçekten inandıklarından değil, bilakis azabı inkârlarından dolayıdır. Aynı âyet için Bk. (Yûnus: 48, Enbiyâ: 38, Neml: 71, Yasin: 48, Mülk: 25)

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا أَنَحْنُ صَدَدْنَاكُمْ
عَنِ الْهُدَىٰ بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ بَلْ كُنْتُمْ مُجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾ وَقَالَ
الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
إِذْ تَأْمُرُونَنَا أَنْ نَكْفُرَ بِاللَّهِ وَنَجْعَلَ لَهُ أَنْدَادًا ۚ وَأَسَرُّوا
النَّدَامَةَ لَمَّا رَأَوُا الْعَذَابَ ۚ وَجَعَلْنَا الْأَغْلَالَ فِي أَعْنَاقِ
الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٣﴾ وَمَا
أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ
بِهِ كَافِرُونَ ﴿٣٤﴾ وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا
نَحْنُ بِمُعَذَّبِينَ ﴿٣٥﴾ قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ
وَيَقْدِرُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٦﴾ وَمَا أَمْوَالُكُمْ
وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَنْ آمَنَ
وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضِّعْفِ بِمَا عَمِلُوا
وَهُمْ فِي الْغُرُفَاتِ آمِنُونَ ﴿٣٧﴾ وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ فِي آيَاتِنَا
مُعَاجِزِينَ أُولَٰئِكَ فِي الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿٣٨﴾ قُلْ إِنَّ رَبِّي
يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ ۚ وَمَا أَنْفَقْتُمْ
مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ ۖ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٣٩﴾

32- Büyüklük taslayanlar[1] da zayıflara: "Size hak yol gösterildikten sonra, sizi ondan biz mi alıkoyduk? Hayır, (esas) suçlu sizsiniz." derler.

33- Zayıflar da büyüklük taslayanlara: "Hayır, (esas suçlu,) sizin gece ve gündüz (sürekli olarak) Allah'ı inkâr etmemizi ve Ona eşler koşmamızı bize emretmek için kurduğunuz tuzaklarınızdır." derler. Azabı gördüklerinde onlar, pişmanlıklarını bile ifâde edemezler. Biz de kâfirlerin boyunlarına halkalar geçiririz. (Sanki) onlar, yaptıklarından başka bir şeyle mi cezâlandırılacak-lar(ını bekliyorlar)dı?

34- Biz hangi ülkeye bir uyarıcı göndermişsek, oranın şımarmış elebaşları, ona mutlaka: "Gerçekten biz, sizinle gönderilen mesajları inkâr ediyoruz." dediler.

35- Ve: "Biz, mal ve çocuklar bakımından sizden daha güçlüyüz ve biz zâten azaba da uğratılmayacağız." dediler.

36- (Onlara): "Şüphesiz benim Rabbim, rızkı dilediğine bol bol verir, dilediğine daraltır. Fakat insanların pek çoğu bunu bilmiyorlar." de.

37- Bizim katımızda mallarınız ve çocuklarınız, sizi Bize asla yaklaştıramaz. Ancak, îman edip (inandığı) iyi işleri yapanlar bunun dışındadır. Onlara yaptıklarının kat kat fazlası mükâfat vardır ve onlar, (cennet) köşklerinde güven içerisinde yaşayacaklardır.

38- Bizim âyetlerimizi küçük düşürmek için uğraşanlara gelince, onlar da azapla yüz yüze bırakılacaklardır.

39- (Onlara da): "Şüphesiz benim Rabbim, rızkı kullarından dilediğine bol bol verir, dilediğine de daraltır. Siz Allah için ne harcarsanız, O (Allah), onun yerini (daima) doldurur. Çünkü O, rızık verenlerin en hayırlısıdır." de

---

[1] **Müstekbir:** Büyük oldu, büyüklük tasladı anlamındaki (كَبُرَ) fiilinden etken sıfat fiilidir. Cahiliyye toplumlarında toplumun azınlığını oluşturan, ezen, sömüren, büyüktük taslayan ekâbir sınıfı demektir. Müstekbir, büyük olmayıp bilakis zayıf ve aciz olduğu halde kendisini başkalarından üstün gören, kendisini Allah'tan müstağni sayarak Allah'ın emirlerine itaat etmeyen kimse demektir. Allah'a karşı gelerek müstekbir olan ilk varlık, İblis'tir. Allah her peygamberi gönderdiğinde davete ilk karşı çıkanlar, toplumun güya seçkinleri durumunda olan müstekbirler olmuştur. Müstekbirler kendilerindeki iyiliklere değil de dünya hayatında sahip oldukları kuvvet, mevki gibi şeylere güvenirler. Müstekbirler, halkı çeşitli hile ve baskılarla hak yoldan döndüremeyince davetçileri ve inanmış halkı türlü işkencelerle yok etmek için çalışırlar. İmtiyazlarını korumak için bütün hak ve şuurlu davetlere karşı amansız bir mücadeleye girişirler. İslâm dışı toplumlarda toplum, sistematikleri farklı olsa da baskı altına alınan ve ezilen büyük çoğunluk ve onlara baskı yapan ve ezen küçük azınlıktan oluşur. Bu toplumlarda kişilerin liyakatleri ve kabiliyetleri hiç önemli değildir. Hiç liyakatleri olmasa da hâkimiyeti elinde bulunduranlar daima yetenekli kişiler olarak kabul ettirilmeye çalışılmıştır. "Müstekbir" kelimesi Kur'an-ı Kerim'de "müstez'af" kelimesinin karşıtı olarak kullanılır. Her iki kelime de "istif'al babından" geldiği için bu kelimelerin anlamı içerisinde, "aslında öyle olmadıkları halde öyle görünme" içeriği yatar. Yani müstekbirler hak etmedikleri halde büyük sayılanlar," demektir. Müstekbirler, Hz. Âdem'den beri hak dinlerin, haklı davasının ilk çilekeşleriyle alay etmişler, onları küçük görmüşler ve sömürü aracı olarak kullandıkları kendi sözde kutsallarını ve kutsallaştırdıkları sistemlerini bunlara kabul ettirmek için tüm güçleriyle zulmetmişlerdir. Peygamberlere ilk inananlar genelde müstez'aflardır. Allah'ın peygamberleri ile gönderdiği hak dinlerin temel amaçlarından birisi de bu müstekbirlerle mücadele yöntemlerinin en güzelini göstermektir. Allah'ın koyduğu kurallarla yapılmayan mücadelelerin sonunda mutlaka yeni müstekbirler ortaya çıkmış, zulüm, zalimlerle mazlumlar arasında el değiştirmiştir. Asrımız, müstaz'aflara ezilmişliklerinin de unutturulduğu çağdaş bir zulüm asrı haline getirildiği için öncelikle bu insanlara ezildiklerini, daha sonra da uyanmaları gerektiğini hatırlatma ve buna hazırlama çağıdır. Eğer müstaz'aflar Allah yolunda gerçekten mücadele ederlerse Allah onları yeryüzüne önderler yapacağını ve müstekbirlerin de cezasını vereceğini Kitabında iman eden kullarına va'detmektedir.

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اَهٰٓؤُلَٓاءِ اِيَّاكُمْ
كَانُوا يَعْبُدُونَ ﴿٤٠﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ اَنْتَ وَلِيُّنَا مِنْ دُونِهِمْ
بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ اَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾ فَالْيَوْمَ
لَا يَمْلِكُ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا وَنَقُولُ لِلَّذِينَ
ظَلَمُوا ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿٤٢﴾
وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالُوا مَا هٰذَٓا اِلَّا رَجُلٌ يُرِيدُ
اَنْ يَصُدَّكُمْ عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ اٰبَٓاؤُكُمْ وَقَالُوا مَا هٰذَٓا اِلَّٓا اِفْكٌ
مُفْتَرًى وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَٓاءَهُمْ اِنْ هٰذَٓا
اِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٤٣﴾ وَمَٓا اٰتَيْنَاهُمْ مِنْ كُتُبٍ يَدْرُسُونَهَا
وَمَٓا اَرْسَلْنَٓا اِلَيْهِمْ قَبْلَكَ مِنْ نَذِيرٍ ﴿٤٤﴾ وَكَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِهِمْ وَمَا بَلَغُوا مِعْشَارَ مَٓا اٰتَيْنَاهُمْ فَكَذَّبُوا رُسُلِي فَكَيْفَ
كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٥﴾ قُلْ اِنَّمَٓا اَعِظُكُمْ بِوَاحِدَةٍ اَنْ تَقُومُوا لِلّٰهِ
مَثْنٰى وَفُرَادٰى ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ اِنْ هُوَ اِلَّا
نَذِيرٌ لَكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٤٦﴾ قُلْ مَا سَاَلْتُكُمْ مِنْ
اَجْرٍ فَهُوَ لَكُمْ اِنْ اَجْرِيَ اِلَّا عَلَى اللّٰهِ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ
شَهِيدٌ ﴿٤٧﴾ قُلْ اِنَّ رَبِّي يَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿٤٨﴾

40- Allah, o (mahşer) günü onların hepsini bir araya toplayacak, sonra da meleklere: "Size tapmakta olanlar bunlar mıydı?" diye soracak.[1]

41- (Melekler de): "Sen eksikliklerden yücesin, bizim sahibimiz onlar değil Sensin. Tam tersine onların çoğu cinlere îman edip, onlara tapıyorlardı." diyecekler.

42- Artık o gün, birbirinize fayda da zarar da vermeye gücünüz yetmeyecek ve Biz de o zâlimlere: "Yalanlayıp durduğunuz ateşin azabını tadın (bakalım)." diyeceğiz.

43- Âyetlerimiz onlara bütün açıklığıyla okunduğunda onlar: "Bu adam, kesinlikle sizi babalarınızın taptıkları şeylerden alıkoymak istiyor." dediler. Ve (devamla): "Bu, (Kur'an da) sadece uydurulmuş bir safsatadır." dediler. Kâfirler ise kendilerine gelen hak bilgi için: "Bu, apaçık bir büyüden başka bir şey değildir." dediler.

44- Hâlbuki Biz, onlara (bu konuda) başvuracakları kitaplar vermediğimiz gibi senden (hemen) önce[2] bir uyarıcı da göndermedik.

45- Kendilerine verdiklerimiz bunlardan on kat daha fazlasına ulaşan öncekiler de hem gerçekleri hem de Peygamberlerimi yalanladılar. (Sonunda) benim de (onları) inkârım nasıl olurmuş (gördüler).[3]

---

[1] Bu soru temsili bir sorudur. Zâten onların meleklere tapıp tapmadıklarını en iyi bilen Allah'tır. Bir de Allah, meleklere bu tapma işinden haberlerinin olup olmadığını, bilip bilmediklerini öğrenmek için bu soruyu sormuş olabilir.

[2] Yani İslâmi çağlardan ikinci çağda... Bk. (Tâ Hâ; 52, Kasas: 43, 45 ve dipnotları)

[3] Bu âyet, "Onlardan öncekiler de yalanlamışlardı. Hem bunlar, onlara verdiklerimizin onda birine ulaşamadılar. Peygamberlerimi yalanladılar. (Sonunda) Benim de (onları) inkârım nasıl olurmuş (gördüler.)" şeklinde de tercüme edilebilir.

46- (Ey Muhammed! Kâfirlere): "Size sadece Allah'ın huzurunda durup, birlikte ve teker teker, arkadaşınızın deli olmadığını ve sizi şiddetli bir azabın öncesinde uyardığını düşünmenizi tavsiye ediyorum." de.

47- "Ben sizden, sizin vereceğiniz herhangi bir ücret istemedim. Benim mükâfatım ancak Allah'a aittir. Doğrusu Allah, her şeyi görüp durmaktadır." de.

48- "Şüphesiz benim Rabbim hakkı (bâtılın yerine) koyar.[4] Çünkü O, kimsenin kavrayamadığı şeyleri en iyi bilendir.

---

[4] (قَذَفَ) fiili fırlatmak ve atmak demektir. Bu ifâde, "Hakkı, kullarından dilediğinin kalbine indirir, hakkı bâtılın tepesine indirerek onu parçalar veya her tarafa yayar." şeklinde de anlaşılabilir.

قُلْ جَٓاءَ الْحَقُّ وَمَا يُبْدِئُ الْبَاطِلُ وَمَا يُع۪يدُ ﴿٤٩﴾ قُلْ
اِنْ ضَلَلْتُ فَاِنَّمَٓا اَضِلُّ عَلٰى نَفْس۪ي وَاِنِ اهْتَدَيْتُ فَبِمَا
يُوح۪ٓي اِلَيَّ رَبّ۪ي اِنَّهُ سَم۪يعٌ قَر۪يبٌ ﴿٥٠﴾ وَلَوْ تَرٰٓى اِذْ فَزِعُوا
فَلَا فَوْتَ وَاُخِذُوا مِنْ مَكَانٍ قَر۪يبٍ ﴿٥١﴾ وَقَالُٓوا اٰمَنَّا
بِه۪ وَاَنّٰى لَهُمُ التَّنَاوُشُ مِنْ مَكَانٍ بَع۪يدٍ ﴿٥٢﴾ وَقَدْ
كَفَرُوا بِه۪ مِنْ قَبْلُ وَيَقْذِفُونَ بِالْغَيْبِ مِنْ مَكَانٍ بَع۪يدٍ
﴿٥٣﴾ وَح۪يلَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ كَمَا فُعِلَ بِاَشْيَاعِهِمْ
مِنْ قَبْلُ اِنَّهُمْ كَانُوا ف۪ي شَكٍّ مُر۪يبٍ ﴿٥٤﴾

سُورَةُ الزُّمَرِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

تَنْز۪يلُ الْكِتَابِ مِنَ اللّٰهِ الْعَز۪يزِ الْحَك۪يمِ ﴿١﴾ اِنَّٓا اَنْزَلْنَٓا اِلَيْكَ
الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا لَهُ الدّ۪ينَ ﴿٢﴾ اَلَا لِلّٰهِ
الدّ۪ينُ الْخَالِصُ وَالَّذ۪ينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِه۪ٓ اَوْلِيَٓاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ
اِلَّا لِيُقَرِّبُونَٓا اِلَى اللّٰهِ زُلْفٰى اِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ ف۪ي مَا هُمْ
ف۪يهِ يَخْتَلِفُونَ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْد۪ي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ ﴿٣﴾

49- "(Artık) Hak (olan İslâm Dini) geldi. (Bundan sonra) bâtıl, yeni bir şeyi ortaya çıkaramayacağı gibi hiçbir şeyi de geri getiremez." de.[1]

50- (Bir de onlara): "Eğer (haktan) saparsam, kendi hatamdan dolayı sapmış olurum.[2] Yok, eğer hak yolu bulursam, bu da Rabbimin bana vahyettiği (Kur'an) sayesindedir. Şüphesiz O, hakkıyla işitendir, (kullarına) çok yakındır." de.

51- Sen onları, (kıyamet günü) korkudan dehşete düştüklerinde bir görsen. Artık onlar (cehenneme) yakın bir yerde yakalandıkları için (azaptan) asla kurtulamazlar.

52- (İşte o zaman onlar): "Biz O (Allah'a) îman ettik" derler. Ancak onlar, o uzak yer (olan âhiretten[3] dünyaya dönüp de) îmana nasıl ulaşacaklar?

53- Oysa daha önce onlar, o (âhireti) inkâr ediyorlar ve uzaktan ğayba dil uzatıyorlardı.

54- Artık, kendilerinden önce yaşayan ve (âhiret hayatından) ciddi bir tereddüt içerisinde bulunan benzerlerine yapıldığı gibi, bunların da kendileriyle arzu ettikleri şeyler arasına bir perde çekilmiştir.

59- ZÜMER SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Bu Kitabın indirilmesi, O, çok güçlü, hüküm (ve hikmet) sahibi olan Allah'ın katındandır.[4]

2- (Ey Muhammed!) Şüphesiz Biz, bu Kitabı sana, gerçekleri açıklamak için indirdik. Öyleyse sen de dini içtenlikle Allah'a has kılarak, Ona ibâdet et.

3- Şunu iyi bilin ki; tek tertemiz din,[5] yalnızca Allah'a aittir. Onu bırakıp da kendilerine bir takım dostlar edinenler: "Biz, bunlara sadece bizi Allah'a daha fazla yaklaştırsınlar diye ibâdet ediyoruz." diyorlar. Şüphesiz Allah, onların anlaşmazlığa düştükleri şeyler hakkında aralarında hüküm verecektir. Gerçekten Allah, inkâr eden yalancı kimseyi, asla hak yola ulaştırmaz.

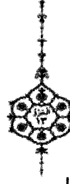
[1] Allah'ın bu müjdesi gerçekleşmiş ve bâtıl yeryüzünde yeni bir şey otaya koyamadığı gibi tekrar tekrar ısıtarak sofraya getirdiği eskiler de birer birer yok olmuştur ve yok olmaya da mahkûmdur.

[2] Bu ifâdeden Peygamberin de kendi kendine ictihat ile hareket ettiği takdirde hata edebileceğine veya Peygamberlerin de hata edebileceklerine işaret vardır.

[3] Dünya hayatı gelip geçtikten ve onlar burada yol yakınken îman etmedikleri halde, âhirete gidip yolu uzattıktan sonra nereden ve nasıl dünyaya dönüp de îmana ulaşacaklar! Bu asla mümkün değildir.

[4] Aynı âyet için Bk. (Casiye: 2, Ahkaf: 2)

[5] Halis din; hiç şirk karışmamış, temiz ve halis tevhit dini, tam manasıyla şüphesiz din, demektir. Bu ifâde; "halis ibâdet ancak Allah'a yapılır ve yapılmalıdır" şeklinde de anlaşılabilir.

لَوْ اَرَادَ اللّٰهُ اَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا لَاصْطَفٰى مِمَّا يَخْلُقُ مَا يَشَٓاءُۙ
سُبْحَانَهُۜ هُوَ اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿٤﴾ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّۚ يُكَوِّرُ الَّيْلَ عَلَى النَّهَارِ وَيُكَوِّرُ النَّهَارَ
عَلَى الَّيْلِ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَۜ كُلٌّ يَجْرٖي لِاَجَلٍ
مُسَمًّىۜ اَلَا هُوَ الْعَزٖيزُ الْغَفَّارُ ﴿٥﴾ خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ
وَاحِدَةٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَاَنْزَلَ لَكُمْ مِنَ الْاَنْعَامِ
ثَمَانِيَةَ اَزْوَاجٍۜ يَخْلُقُكُمْ فٖي بُطُونِ اُمَّهَاتِكُمْ خَلْقًا مِنْ
بَعْدِ خَلْقٍ فٖي ظُلُمَاتٍ ثَلٰثٍۜ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُۜ
لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ فَاَنّٰى تُصْرَفُونَ ﴿٦﴾ اِنْ تَكْفُرُوا فَاِنَّ اللّٰهَ
غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضٰى لِعِبَادِهِ الْكُفْرَۚ وَاِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ
لَكُمْۜ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرٰىۜ ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَۜ اِنَّهُ عَلٖيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ
﴿٧﴾ وَاِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنٖيبًا اِلَيْهِ ثُمَّ اِذَا
خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُٓوا اِلَيْهِ مِنْ قَبْلُ
وَجَعَلَ لِلّٰهِ اَنْدَادًا لِيُضِلَّ عَنْ سَبٖيلِهٖۜ قُلْ تَمَتَّعْ بِكُفْرِكَ
قَلٖيلًاۗ اِنَّكَ مِنْ اَصْحَابِ النَّارِ ﴿٨﴾

4- Eğer Allah, çocuk edinmek isteseydi, elbette yarattıklarından dilediğini seçerdi. Ama O, (böyle yakıştırmalardan) çok uzaktır. Çünkü O, tek ve mükemmel güç sahibi olan Allah'tır.

5- O, gökleri ve yeri, asla değişmeyen ölçülerle yarattı. Her an geceyi gündüzün üstüne örtüyor, gündüzü de gecenin üstüne örtüyor. Her biri belirli bir süreye kadar akıp gitmekte olan güneşi ve ayı da emri altına almıştır. Şunu iyi bil ki[1] O, çok şereflidir, bağışlayandır.

6- O, sizi tek bir nefisten[2] yarattı, sonra da onun eşini, kendi cinsinden kıldı[3] ve sizin için evcil hayvanlardan da sekiz çift[4] yarattı. O, her an sizi annelerinizin karınlarında, üç katlı karanlık[5] içerisinde, çeşitli safhalardan geçirerek yaratıyor. İşte sizin Rabbiniz, bütün kâinatın sahibi ve kendisinden başka ilâh olmayan, bu Allah'tır. Bak nasıl da (hak'tan) çevriliyorsunuz?[6]

7- Eğer inkâr ederseniz, şüphesiz Allah'ın, siz(in îmanınız)a ihtiyacı yoktur ve O, kullarının inkârından asla hoşnut olmaz. Eğer şükrederseniz, sizin için ancak ondan hoşnut olur. Hiçbir günâhkâr, bir başkasının günâhını yüklenemez.[7] Sonunda dönüşünüz, Rabbinizedir. Ve O, yaptıklarınızı size, tek tek haber verecektir. Şüphesiz O, gönüllerin içerisinde ne varsa, onu da hakkıyla bilir.

8- İnsana bir zarar dokunduğu zaman, Rabbine gönülden bağlanarak duâ eder, sonra da (Allah) ona kendisinden bir nîmet verince, daha önce Ona yalvardığını unutarak, (insanları) Onun yolundan saptırmak amacıyla Allah'a ortaklar koşmaya başlar.[8] (Ey Muhammed! O insana): "(Sonunda) kesinlikle cehennemliklerden olacaksın. Ama bu inkârınla (dünyada) bir süre keyif sür[9] bakalım" de.

---

[1] Âyetin son bölümü, yukarıda (ألا) istiftah (başlangıç) edatı olarak tercüme edilmiştir. Ancak baştaki hemze soru harfi olarak da anlaşılabilir. O zaman tercüme; "O, çok şerefli ve bağışlayan değil midir?" şeklinde olur.

[2] Yani Âdem (a.s)'dan.

[3] Yani, Âdem'in eşini başka türden değil, kendisi gibi insan cinsinden kıldı. Konuyla ilgili olarak daha geniş bilgi için Bk. (Nisâ: 1, En'am: 98, A'raf: 189)

[4] Yani, deve, sığır, koyun, keçi türünden birer erkek, birer dişi olmak üzere dört hayvan.

[5] Bu üç kat karanlık; ana karnı, rahmi ve zar olabilir.

[6] Kendi iradenizle bile dönemiyorsunuz da başkalarının tavsiyeleriyle döndürülüyorsunuz...

[7] Bk.(En'am:164, İsrâ:15, Necm:38,Fâtır:18 dipnotu)

[8] Şükredecek yerde, tutar da bu, şundan oldu, bundan oldu, benden oldu, senden oldu diyerek Allah'ın lütfunu başkalarına yamamaya kalkar.

[9] Buradaki emir tehdit içindir.

اَمَّنْ هُوَ قَانِتٌ اٰنَٓاءَ الَّيْلِ سَاجِدًا وَقَٓائِمًا يَحْذَرُ الْاٰخِرَةَ
وَيَرْجُوا رَحْمَةَ رَبِّهٖۜ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذ۪ينَ يَعْلَمُونَ
وَالَّذ۪ينَ لَا يَعْلَمُونَۜ اِنَّمَا يَتَذَكَّرُ اُو۬لُوا الْاَلْبَابِ ﴿٩﴾ قُلْ
يَا عِبَادِ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْۜ لِلَّذ۪ينَ اَحْسَنُوا ف۪ي هٰذِهِ
الدُّنْيَا حَسَنَةٌۜ وَاَرْضُ اللّٰهِ وَاسِعَةٌۜ اِنَّمَا يُوَفَّى الصَّابِرُونَ
اَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿١٠﴾ قُلْ اِنّ۪ٓي اُمِرْتُ اَنْ اَعْبُدَ اللّٰهَ
مُخْلِصًا لَهُ الدّ۪ينَۙ ﴿١١﴾ وَاُمِرْتُ لِاَنْ اَكُونَ اَوَّلَ الْمُسْلِم۪ينَ
﴿١٢﴾ قُلْ اِنّ۪ٓي اَخَافُ اِنْ عَصَيْتُ رَبّ۪ي عَذَابَ يَوْمٍ عَظ۪يمٍ
﴿١٣﴾ قُلِ اللّٰهَ اَعْبُدُ مُخْلِصًا لَهُ د۪ين۪يۙ ﴿١٤﴾ فَاعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ
مِنْ دُونِه۪ۜ قُلْ اِنَّ الْخَاسِر۪ينَ الَّذ۪ينَ خَسِرُٓوا اَنْفُسَهُمْ
وَاَهْل۪يهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ اَلَا ذٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُب۪ينُ
﴿١٥﴾ لَهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِنَ النَّارِ وَمِنْ تَحْتِهِمْ ظُلَلٌۜ ذٰلِكَ
يُخَوِّفُ اللّٰهُ بِه۪ عِبَادَهُۜ يَا عِبَادِ فَاتَّقُونِ ﴿١٦﴾ وَالَّذ۪ينَ اجْتَنَبُوا
الطَّاغُوتَ اَنْ يَعْبُدُوهَا وَاَنَابُٓوا اِلَى اللّٰهِ لَهُمُ الْبُشْرٰىۚ فَبَشِّرْ
عِبَادِۙ ﴿١٧﴾ اَلَّذ۪ينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ اَحْسَنَهُۜ
اُو۬لٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ هَدٰيهُمُ اللّٰهُ وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمْ اُو۬لُوا الْاَلْبَابِ ﴿١٨﴾

9- Yoksa (bu adam), hiç geceleri kalkıp da secde ederek, ayakta durarak (Rabbine) gönülden ibâdet eden, âhiretten sakınan ve Rabbinin rahmetini ümit eden gibi olur mu?[1] (Ey Muhammed! Onlara): "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?"[2] de. Şüphesiz bunu, ancak temiz akıl sahibi kimseler, idrak edebilirler.[3]

10- (Benim Onlara): "Ey Benim îman eden kullarım, Rabbinize karşı günâha girmekten sakının. Bu dünyada Allah'ı görüyormuş gibi ibâdet edenlere, iyilik vardır ve şüphesiz Allah'ın yeryüzü çok geniştir.[4] Ancak, hakkıyla sabredenlere mükâfatları hesapsızca ödenir." dediğimi de söyle.

11-12- (Ey Muhammed!): "Ben, sadece dini içtenlikle Allah'a has kılarak, kulluk etmekle emrolundum ve ben, Müslümanların ilki olmakla da emrolundum."[5] de.

13- Ve: "Ben, Rabbime isyan edersem büyük gün (olan âhiretin) azabından korkarım,"[6]

14- "Ben sadece dinimi, içtenlikle Allah'a has kılarak, ibâdet ederim." de.

15- -(Ey Kâfirler!) Siz de O (Allah'ın) dışında dilediğinize kulluk edin.- (Ey Muhammed! Kâfirlere): "Gerçekten kendilerine yazık edenler, kıyamet günü hem kendilerini, hem de yakınlarını perişan edeceklerdir. İşte bu, apaçık ziyanın ta kendisi değil midir?" de.

16- Onların üstlerinde ateşten tabakalar, altlarında da (ateşten) tabakalar vardır. İşte Allah, kullarını bununla korkutuyor. Ey Benim kullarım! Sadece hakkıyla Benden sakının.[7]

17-18- Tağut'a[8] kulluktan kaçınan ve Allah'a gönülden yönelenlere bir (kurtuluş) müjdesi vardır. Öyleyse hak sözü işiten ve onun en güzeline uyan[9] kullarıma müjde ver. Çünkü onlar, Allah'ın kendilerini hak yola eriştirdikleridir ve onlar, temiz akıl sahipleridir.[10]

---

[1] Bu âyetin başındaki hemze; nida harfi olarak alınırsa tercüme "Ey, geceleri kalkıp da secde ederek, ayakta durarak (Rabbine) gönülden ibâdet eden, âhiretten sakınan ve Rabbinin rahmetini ümit eden kimse: (Yani, Ey Muhammed! Onlara): "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" de. " şeklinde olur.

[2] Burada kastedilen; ne olduğu belirsiz, sadece Allah'ın varlığını reddetmek için uydurulmuş ve teori bile olamayacağı halde ilim diye yutturulmaya çalışılan bilgileri bilenler değil, Allah'ı, vahiy bilgisini ve Allah'ın sünnetullah'ını kavrama bilgisini bilenlerdir. Zîrâ bugün, bu bilgilere sahip olmayıp da kendisine bilginlik süsü verenler, bu bilgi dedikleri şeyleri, Allah'ı daha net inkâr etmek ve ettirmek için kullanmaktadırlar.

[3] Yani akıllarını "bilimsellik" putuyla kirletenler değil.

[4] Bk. (Ankebut: 56 ve dipnotu.)

[5] "Müslümanların ilki olmakla da emrolunmak." Bütün Peygamberlerin ana prensiplerinden birisidir. Çünkü bir Peygamberin kendi getirdiği dine öncelikle kendisinin îman etmesi gerekir. Çünkü Peygamberler kendi koydukları kuralları öncelikle kendileri çiğneyen sahtekârlardan, değildirler. Bu ifâdeden bir de; her Müslüman'ın emrolunduğu şeyi öncelikle kendisinin yapması prensibine sahip olması gerektiği anlaşılır. Yani bir Müslüman, "bu emredilenleri kimse yapmazsa ben yaparım" dememeli. Çünkü bu durumda, o işin yapılması asla mümkün olmaz.

[6] Aynı âyet için Bk. (En'am: 15)

[7] Benden başkasından sakın korkmayın. Bu âyetteki hitap; kâfirlere de mü'minlere de olabilir.

[8] Bk. (Bakara: 257, Nisâ: 60,76, Mâide: 60, Nahl: 36)

[9] Yani bunlar; Peygamberlerin getirdiği bütün sözleri dikkatle dinleyen, müteşabihlerini kendi veya birilerinin keyfine göre dünyalık kazançlar elde etmek için yamultmayıp, o sözün en güzeli olan muhkemlerini yaşayan kimselerdir.

[10] 17. âyet; cahiliye döneminde dahi, "Allah'tan başka ilâh yoktur" diyen, Zeyd b. Amr, Ebû Zer ve Selmân-ı Farisî (r.a) hakkında nâzil olmuştur. Hz. Ebû Bekir Müslüman olunca ona; Osman b. Affan, Abdurrahman b. Avf, Talha, Zübeyr ve Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a) gelip durumunu sorarlar, o da Hz. Muhammed (a.s)'a îman ettiğini söyler ve onlar da Müslüman olurlar. Bunun üzerine de 18. âyet nâzil olur. (Vahidî)

اَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ كَلِمَةُ الْعَذَابِ اَفَاَنْتَ تُنْقِذُ مَنْ فِى النَّارِ
(19) لٰكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ غُرَفٌ مِنْ فَوْقِهَا غُرَفٌ
مَبْنِيَّةٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَعْدَ اللّٰهِ لَا يُخْلِفُ
اللّٰهُ الْمِيعَادَ (20) اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً
فَسَلَكَهُ يَنَابِيعَ فِى الْاَرْضِ ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا مُخْتَلِفًا
اَلْوَانُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرٰيهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَجْعَلُهُ حُطَامًا اِنَّ
فِى ذٰلِكَ لَذِكْرٰى لِاُولِى الْاَلْبَابِ (21) اَفَمَنْ شَرَحَ
اللّٰهُ صَدْرَهُ لِلْاِسْلَامِ فَهُوَ عَلٰى نُورٍ مِنْ رَبِّهِ فَوَيْلٌ
لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللّٰهِ اُولٰئِكَ فِى ضَلَالٍ مُبِينٍ
(22) اَللّٰهُ نَزَّلَ اَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِىَ
تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ
جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ اِلٰى ذِكْرِ اللّٰهِ ذٰلِكَ هُدَى اللّٰهِ يَهْدِى
بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ (23)
اَفَمَنْ يَتَّقِى بِوَجْهِهِ سُوءَ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَقِيلَ
لِلظَّالِمِينَ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ (24) كَذَّبَ الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِهِمْ فَاَتٰيهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ (25)

19- Hakkında azap edilme ve cehenneme atılma hükmü verilmiş kimseyi sen mi kurtaracaksın?

20- Ancak Rablerine karşı gelmekten sakınanlara; zemîninden ırmaklar akan (cennette) üst üste yapılmış köşkler vardır. İşte bu, Allah'ın verdiği sözdür ve Allah, verdiği sözden asla caymaz.

21- Gerçekten Allah'ın, gökyüzünden su indirdiğini, onu yeryüzündeki kaynaklardan akıttığını, sonra onunla çeşitli renklerde bitkiler çıkarttığını sonra da onları kuruttuğunu bilmiyor musun? O zaman sen, onları sapsarı görürsün ve sonunda Allah onları, kurumuş kırıntılar haline getirir. Şüphesiz bunda, temiz akıl sahipleri için gerçekten öğüt alınacak bir ders vardır.

22- Allah'ın, göğsünü İslâm'a açtığı kimse, hiç Rabbinden bir nur üzere olmaz mı? Allah'ı anmaya karşı yürekleri katılaşmış olanlara da yazıklar olsun. Çünkü onlar, apaçık bir sapkınlık içerisindedirler.[1]

23- Allah, sözün en güzelini, uyumlu ve iki kutuplu[2] bir kitap olarak indirdi. Rablerinden hakkıyla korkanların bedenleri,[3] o (Kitabın etkisiyle önce) ürperir,[4] (daha sonra) Allah'ı anmaya başlayınca, bedenleri ve gönülleri yumuşar. İşte bu (Kur'an), Allah'ın dilediğini kendisiyle hak yola ulaştırdığı, hidâyet kaynağıdır. Allah, kimi de saptırırsa artık onun için bir yol gösterici yoktur.

24- Kıyamet günü zâlimlere: "(Dünyada) kazandıklarınızı, tadın bakalım" denilirken o (zâlimin) yüzünü kötü azaptan kim koruyabilir? [5]

25- Onlardan öncekiler de (Peygamberleri) yalanlayınca, onlara farkına varamadıkları bir yerden azap geliverdi.

---

[1] Bu âyet iki tip insanın karşılaştırması için indirilmiştir. Allah'ın, göğsünü İslâm'a açtığı kimseler; Hz. Hamza ve Hz. Ali, Allah'ı anmağa karşı yürekleri katılaşmış olanlar da; Ebû Leheb ve oğludur. (Vahidî)

[2] Yani Kur'an'daki hükümler, sürekli iki kutupludur. Emir ve yasaklar, hak ve bâtıl, cennet ve cehennem, aydınlık ve karanlık, cezâ ve mükâfat... gibi.

[3] Burada, "zikr'ül cüz iradet'ül kül" yoluyla mecâz vardır. Yani "deriler" söylenerek "vücudun tamamı" kastedilmiştir. Yukarıdaki tercüme bu düşünceyle yapılmıştır.

[4] Buradaki "ürperme," bazı sûfî ekollerinin anladığı gibi "cezbe"ye kapılmaya ve anlamsız hokkabazlıklara bir delil olarak görülmemelidir. Bk. (Enfâl: 2, Hac: 35)

[5] Bu soru inkâr içindir. Yani; "o kâfirlerin yüzünü cehennem azabından koruyacak kimse yoktur." demektir.

فَاَذَاقَهُمُ اللّٰهُ الْخِزْيَ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۚ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ
اَكْبَرُۢ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾ وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هٰذَا
الْقُرْاٰنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَۚ ﴿٢٧﴾ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا
غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٢٨﴾ ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا
رَجُلًا فِيهِ شُرَكَٓاءُ مُتَشَاكِسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍۜ هَلْ
يَسْتَوِيَانِ مَثَلًاۜ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِۚ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٩﴾
اِنَّكَ مَيِّتٌ وَاِنَّهُمْ مَيِّتُونَۘ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ اِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
عِنْدَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَۚ ﴿٣١﴾ فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ
عَلَى اللّٰهِ وَكَذَّبَ بِالصِّدْقِ اِذْ جَٓاءَهُۜ اَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ
مَثْوًى لِلْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾ وَالَّذِي جَٓاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ
بِهٖٓ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٣﴾ لَهُمْ مَا يَشَٓاؤُ۫نَ عِنْدَ رَبِّهِمْۜ
ذٰلِكَ جَزَٓاءُ الْمُحْسِنِينَۚ ﴿٣٤﴾ لِيُكَفِّرَ اللّٰهُ عَنْهُمْ اَسْوَاَ
الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ اَجْرَهُمْ بِاَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾ اَلَيْسَ اللّٰهُ بِكَافٍ عَبْدَهُۜ وَيُخَوِّفُونَكَ بِالَّذِينَ
مِنْ دُونِهٖۜ وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍۚ ﴿٣٦﴾ وَمَنْ يَهْدِ
اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّۜ اَلَيْسَ اللّٰهُ بِعَزِيزٍ ذِي انْتِقَامٍ ﴿٣٧﴾

26- Böylece Allah, onlara dünya hayatında rezilliği tattırdı. Âhiret azabı ise daha da büyüktür. Keşke bunu bir bilselerdi.

27- Şüphesiz Biz, bu Kur'an'da insanlara belki düşünüp (inanırlar) diye her türlü örneği getirdik.

28- Allah'tan hakkıyla sakınanlar için (bu kitabı) çelişkisiz, Arapça bir Kur'an olarak (indirdik).

29- Allah, (şimdi de size); kendisine birçok kimsenin ortaklaşa sahip olduğu ve bunların da onun hakkında geçinemedikleri bir (köle) adam ile sadece bir kişiye teslim olmuş bir adamı, örnek veriyor.[1] Hiç bu ikisinin durumu bir olur mu? Hamd Allah'adır. Fakat onların çoğu bunu bilmiyorlar.

30- (Ey Muhammed!) Muhakkak sen de öleceksin, onlar da ölecekler.

31- Sonra hepiniz, kıyamet günü Rabbinizin huzurunda kesinlikle hesaplaşacaksınız.

[1] Bu âyette; tek Allah'a inanan bir Müslüman'la, birçok ilâhı bulunan bir müşrikin asla bir olamayacağı temsili olarak anlatılmaktadır.

32- Allah hakkında yalan söyleyenden[2] ve kendisine gelen doğruyu (Kur'an'ı) yalanlayandan daha zâlim kim olabilir? Kâfirlere cehennemde yer mi yok?

33- Doğruyu getiren ve onu doğrulayanlara[3] gelince; işte onlar, Allah'tan hakkıyla sakınanlardır.

34- Onlar için, Rableri katında diledikleri her şey vardır. İşte, iyilik yapanların mükâfatı da budur.

35- Böylece Allah onların (geçmişte) yaptıklarının[4] en kötülerini bile örtecek ve onların mükâfatını (dünyadaki) en güzel ibâdetleri[5] sebebiyle, verecektir.[6]

36- (Ey Muhammed!) Allah, kuluna kâfi değil mi?[7] de seni Ondan başka şeylerle korkutuyorlar.[8] Allah kimi saptırırsa artık onun için bir yol gösterici yoktur.

37- Allah, kimi de hak yola ulaştırırsa, artık onu kimse şaşırtamaz. Gerçekten, daima üstün ve intikam sahibi olan, Allah değil midir?

[2] "Allah hakkında yalan söylemek;" Onun dışındaki kişi veya şeyleri Ona ortak koşmak, Allah'a insan özellikleri vermek veya bazı velîleri, azizleri yarı ilâh gibi görmek şeklinde olabildiği gibi, bir kötülük yaptıkları zaman; "bunu bize Allah emrediyor, Peygamber sağ olsaydı o da böyle yapardı…" tarzında keyfi sözler söylemek şeklinde de olabilir.

[3] Doğruyu getiren; Hz. Peygamber, onu doğrulayanlar ise; Müslümanlardır. "Doğrulayan," konusunda farklı rivâyetler varsa da (اُولٰٓئِكَ) çoğul olduğu için bunun "Müslümanlar" olması daha doğru olabilir.

[4] Yani Allah onların Müslüman olmadan önceki yaptıklarını örtecek, affedecek. Bu âyet halen Müslüman olanlar için ise; Allah, "gerçekten tevbe edip, yaşayışını Allah'ın istediği şekle soktuktan sonra, onların önceki yaptıklarını örtecek, affedecek" şeklinde anlaşılabilir.

[5] Yaptıkları kötülükleri aşan en güzel ibâdetleri, sebebiyle... (İbnü Kesir.)

[6] Âyetin son bölümü: "Biz, (âhirette) onların mükâfatını, yaptıklarından daha güzeli ile ödeyeceğiz." şeklinde de tercüme edilebilir. Bk. (Nahl: 96-97)

[7] Elbette kâfidir ve bu kul Hz. Peygamber (a.s)'dır. Ayrıca buradaki (عَبْدَهُ) kelimesi nekra olduğu için kulların tamamını ifâde edebilir. Bu durumda da tercüme, "Allah, kullarına yetmez mi?" olabilir.

[8] Bu korkutma işi tüm Müslümanlar için geçerlidir. Zîrâ kâfirler, Müslümanları daima; sahte ilâhlarla, ilâhlaştırılmış derin güçler ve kişilerle, sosyal statülerle, büyü ve efsunlarla kandırmaya çalışmaktadır. Fakat Müslümanlar bunlardan, ancak Allah'ın kendilerine kâfi geldiğini anladıkları an kurtulmuşlar ve kurtulacaklardır.

وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ
قُلْ اَفَرَاَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اِنْ اَرَادَنِىَ اللّٰهُ بِضُرٍّ هَلْ
هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّه۪ اَوْ اَرَادَن۪ى بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَاتُ
رَحْمَتِه۪ قُلْ حَسْبِىَ اللّٰهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾
قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلٰى مَكَانَتِكُمْ اِنّ۪ى عَامِلٌ فَسَوْفَ
تَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾ مَنْ يَأْت۪يهِ عَذَابٌ يُخْز۪يهِ وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ
مُق۪يمٌ ﴿٤٠﴾ اِنَّا اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنِ
اهْتَدٰى فَلِنَفْسِه۪ وَمَنْ ضَلَّ فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ
بِوَك۪يلٍ ﴿٤١﴾ اَللّٰهُ يَتَوَفَّى الْاَنْفُسَ ح۪ينَ مَوْتِهَا وَالَّت۪ى لَمْ تَمُتْ
ف۪ى مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّت۪ى قَضٰى عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ
الْاُخْرٰى اِلٰى اَجَلٍ مُسَمًّى اِنَّ ف۪ى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾ اَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ شُفَعَاءَ قُلْ اَوَلَوْ كَانُوا
لَا يَمْلِكُونَ شَيْـًٔا وَلَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٣﴾ قُلْ لِلّٰهِ الشَّفَاعَةُ جَم۪يعًا
لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٤٤﴾ وَاِذَا
ذُكِرَ اللّٰهُ وَحْدَهُ اشْمَاَزَّتْ قُلُوبُ الَّذ۪ينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ
وَاِذَا ذُكِرَ الَّذ۪ينَ مِنْ دُونِه۪ اِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٤٥﴾

38- Eğer o (kâfirlere): "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan, kesinlikle: "Allah" derler. (Öyleyse onlara): "Allah'ı bırakıp da tapmakta olduklarınızın neler olduğunu hiç düşündünüz mü? Allah bana bir zarar vermek istese, onlar Onun zararını önleyebilirler mi? Ya da Allah bana bir rahmet vermek istese, onlar Onun rahmetine engel olabilirler mi? Bana sadece Allah yeter. Öyleyse tevekkül edenler, sadece Allah'a tevekkül etsinler." de.

39-40- (Bir de onlara): "Ey kavmim! Siz ne yaparsanız yapın; kesinlikle ben de (görevimi) yapacağım. Pek yakında, rezil edici azabın kime geleceğini ve kalıcı azabın kimin üstüne ineceğini, anlayacaksınız." de.

41- Şüphesiz Biz, bu Kitabı sana insanlara gerçeklerin açıklayıcısı olarak, indirdik. Artık bundan sonra her kim, bu doğru yolu kabul ederse kendisini (doğrultmuş,) her kim de sapkınlığa düşerse kendi kendisine sapkınlığa düşmüş olur. Ve sen de artık onların üzerine bir vekil değilsin.

42- Ölüm vakti gelenlerin canlarını alan da ölüm vakti gelmeyenleri uykusunda (ölü gibi) yapan da Allah'tır. O, böylece ölümüne karar verilenlerin (ruhunu) alır, ötekileri ise belirli bir süreye (bir ecele) kadar erteler. Şüphesiz bunlarda, düşünen bir topluluk için ibretler vardır.

43- Yoksa onlar, Allah'tan başkasını şefâatçiler mi edindiler? (Ey Muhammed! Onlara): "O (şefâatçileriniz) hiçbir şeye gücü yetmeyen ve akıl da erdiremeyen kimseler ise de mi?" de.

44- (Onlara): "Şefâatin tamamı,[1] göklere ve yere hâkim olan, en sonunda kendisine döndürüleceğiniz, Allah'a aittir." de.

45- Allah, tek başına anıldığı zaman,[2] âhirete inanmayanların kalbi nefretle dolar ve Onun dışındakiler anılınca, yüzleri hemen gülüverir.[3]

---

[1] Şefâatin tamamı Allah'a aittir. Onun izni olmaksızın huzurunda kimse şefâat edemez, şefâat izni verilenler de ancak onun rızası ile şefâat edebilirler.

[2] Allah'la beraber, putları, derin güçleri, üstat ve pirleri anılmadığı yani, sadece Allah anıldığı zaman.

[3] Bu âyet; Peygamber (a.s)'ın, Mekkeli müşriklere Kâbe'nin yanında Necm sûresini okurken onların ilâhlarının ismi zikredilince sevinmeleri üzerine indirilmiştir. (Esbâb-ı Nüzûl-Suyûtî)

قُلِ اللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
اَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٤٦﴾
وَلَوْ اَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا مَا فِي الْاَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ
لَافْتَدَوْا بِهِ مِنْ سُٓوءِ الْعَذَابِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَبَدَا لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ
مَا لَمْ يَكُونُوا يَحْتَسِبُونَ ﴿٤٧﴾ وَبَدَا لَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا
وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤُنَ ﴿٤٨﴾ فَاِذَا مَسَّ الْاِنْسَانَ
ضُرٌّ دَعَانَا ثُمَّ اِذَا خَوَّلْنَاهُ نِعْمَةً مِنَّا قَالَ اِنَّمَا اُو۫تِيتُهُ عَلٰى
عِلْمٍ بَلْ هِيَ فِتْنَةٌ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٩﴾ قَدْ قَالَهَا
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَمَا اَغْنٰى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٥٠﴾
فَاَصَابَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا وَالَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْ هٰٓؤُلَٓاءِ
سَيُصِيبُهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا كَسَبُوا وَمَا هُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥١﴾ اَوَلَمْ
يَعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيَقْدِرُ اِنَّ فِي ذٰلِكَ
لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾ قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ اَسْرَفُوا عَلٰٓى
اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ
جَمِيعًا اِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾ وَاَنِيبُوا اِلٰى رَبِّكُمْ
وَاَسْلِمُوا لَهُ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ ﴿٥٤﴾

46- (Ey Muhammed!): "Ey gökleri ve yeri yaratan, görülmeyeni[1] de görüleni de bilen Allah'ım! Şüphesiz kullarının aralarında anlaşmazlığa düştükleri şeyler hakkında hüküm verecek, ancak Sensin." de.

47- Eğer o zâlimler, yeryüzünde olan her şeye ve hatta bununla birlikte bir katı daha fazlasına sahip olsalardı, kıyamet günü o kötü azaptan (kurtulmak) için gerçekten bunları fidye olarak verirlerdi. Zîrâ (o gün,) onların hiç hesaba katmadıkları şeyler, Allah tarafından karşılarına çıkarılıverir.

48- (Dünyada iken) yaptıkları işlerin kötülükleri[2] (o gün) karşılarına çıkar ve hafife aldıkları (azap,) kendilerini kuşatıverir.

49- İnsana bir zarar dokunduğu zaman, hemen Bize duâ eder, sonra (Biz,) tarafımızdan ona bir nîmet ihsan edince de: "Bu (nîmet,) bana ancak bendeki bilgi sayesinde verildi." [3] der. Hâlbuki bu bir imtihandır, ama onların çoğu bilmiyorlar.

50- Bunu, onlardan öncekiler de söylediler. Ama (buna rağmen) kazandıkları şeyler, onlara hiçbir fayda vermedi.

51- Yaptıkları işlerin kötülükleri, (dünyada) onların başlarına geldiği gibi, bu zâlimlerin yaptıkları işlerin kötülükleri, (ahirette de) başlarına gelecek ve onlar, (Allah'ı) asla aldatamayacaklar.

52- Onlar, Allah'ın rızkı dilediğine genişletip (dilediğine) de daralttığını bilmiyorlar mı? Şüphesiz bunda, îman eden bir toplum için gerçekten ibretler vardır.

53- (Ey Muhammed! Benim Onlara): "Ey Benim kendilerine karşı haddi aşan kullarım![4] Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günâhları bağışlar.[5] Çünkü çok bağışlayıcı, gerçekten merhametli olan, ancak O (Allah)'tır." dediğimi söyle.[6]

54- (Ey İnsanlar!) Onun için başınıza azap gelmeden önce (tövbe ederek) Rabbinize yönelin ve Ona teslim olun. Sonra kurtulamazsınız.

---

[1] Ğayb için Bk. (Hûd: 31)

[2] Yani kâfirliklerinin ve isyanlarının cezâsı...

[3] Âyetin bu bölümü: "bu nîmet bana, kendi bilgilerim sayesinde verildi." şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] **İsraf:** insanın yaptığı her hangi bir işte haddini aşmak veya malını harcamada haddi aşmak demektir.

[5] Bu âyette verilen ümit, günâha teşvik için değil en günâhkâr kimseleri bile bir an evvel tevbe etmeye teşvik içindir.

[6] Bu âyetin indiriliş sebebiyle ilgili rivâyetler: **1-** Hz. Hamza'nın katili Vahşî hakkında Medîne'de nâzil olmuştur. (Vâhidî) **2-** Ayyaş b. Ebî Rabîa ve Velîd b. Velîd ve bunlar gibi bir kaç kişi Müslüman olmuşlar, daha sonra da gördükleri işkenceler sebebiyle dinlerini terk etmişlerdi. Bu âyetler nâzil olunca, Hz. Ömer bu âyetleri yazıp onlara gönderdi. Onlar da Müslüman olup Mekke'ye hicret ettiler. (Vâhidî) **3-** İbn-i Abbas'tan rivâyet olunduğuna göre; Mekkeliler: "Muhammed putlara tapan, Allah ile beraber diğer bir ilâha dua eden ve Allah'ın haram kıldığı nefsi öldüren kimseler affedilmezler diyor. O halde biz, nasıl hicret eder ve Müslüman oluruz..." dediler ve bunun üzerine Allah, bu âyeti indirdi. (Buhari)

وَاتَّبِعُوا اَحْسَنَ مَا اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ
يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ بَغْتَةً وَاَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٥٥﴾ اَنْ تَقُولَ
نَفْسٌ يَا حَسْرَتٰى عَلٰى مَا فَرَّطْتُ فِى جَنْبِ اللّٰهِ وَاِنْ كُنْتُ
لَمِنَ السَّاخِرِينَ ﴿٥٦﴾ اَوْ تَقُولَ لَوْ اَنَّ اللّٰهَ هَدٰينِى لَكُنْتُ
مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٧﴾ اَوْ تَقُولَ حِينَ تَرَى الْعَذَابَ لَوْ اَنَّ
لِى كَرَّةً فَاَكُونَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٨﴾ بَلٰى قَدْ جَاءَتْكَ اٰيَاتِى
فَكَذَّبْتَ بِهَا وَاسْتَكْبَرْتَ وَكُنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٥٩﴾ وَيَوْمَ
الْقِيٰمَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللّٰهِ وُجُوهُهُمْ مُسْوَدَّةٌ
اَلَيْسَ فِى جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٦٠﴾ وَيُنَجِّى اللّٰهُ الَّذِينَ
اتَّقَوْا بِمَفَازَتِهِمْ لَا يَمَسُّهُمُ السُّوٓءُ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦١﴾
اَللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿٦٢﴾ لَهُ
مَقَالِيدُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِ
اُولٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٣﴾ قُلْ اَفَغَيْرَ اللّٰهِ تَأْمُرُونِّى اَعْبُدُ
اَيُّهَا الْجَاهِلُونَ ﴿٦٤﴾ وَلَقَدْ اُوحِىَ اِلَيْكَ وَاِلَى الَّذِينَ
مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ اَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ
مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٥﴾ بَلِ اللّٰهَ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٦﴾

55- Ansızın ve hiç farkına varmadığınız bir sırada azap size gelip çatmadan önce, Rabbinizden size indirilenin en güzeline[1] uyun.

56- (Zira o gün gelince) kişinin: "Allah'a karşı (kullukta) yaptığım kusurlardan ve (Allah'ın diniyle) alay ettiğimden dolayı yazıklar olsun (bana)." demesi,

57- Veya: "Gerçekten Allah, beni hak yola iletseydi, elbette Allah'tan hakkıyla sakınanlardan olurdum." demesi,

58- Yahut azabı gördüğü zaman: "Keşke benim için bir kez daha (dünyaya dönüş) olsaydı da iyilik yapanlardan olsaydım!" demesi, (ona hiçbir fayda vermeyecektir.)

59- (O zaman Allah, o kişiye): "Bilakis, âyetlerim sana gelmişti de sen, onları yalanlamış, büyüklük taslamış ve kâfirlerden olmuştun." diyecek.

60- Allah'a karşı yalan söyleyenlerin kıyamet günü, suratlarının kapkara kesildiğini[2] görürsün. Büyüklük taslayanlara cehennemde yer mi yok?

61- Allah, Rablerine karşı gelmekten sakınanları, (âhirette) kendi kazançları sebebiyle kurtuluşa erdirir. Artık onlara kötülük dokunmadığı gibi onlar, mahzun da olmazlar.

62- Allah, her şeyin yaratıcısıdır ve O, her şeyi dilediği gibi de yönetir.

63- Göklerde ve yerde bulunan her şey, Ona itaat eder.[3] Allah'ın âyetlerini inkâr edenler ise, gerçekten kendilerine yazık edenlerdir.

64- "Ey cahiller! Şimdi siz bana, Allah'tan başkasına mı kulluk etmemi emrediyorsunuz?" de.

65-66- (Ey Muhammed!) Yemin olsun, senden öncekilere olduğu gibi sana da: "Eğer (Allah'a) şirk koşarsan, şüphesiz senin bütün yaptığın boşa gider ve elbette sen kaybedenlerden olursun. Öyleyse, artık (sadece) Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol." diye vahyolundu.[4]

---

[1] Yani; Kur'an-ı Kerim'e. Zîrâ Kur'an Allah'ın indirdiği diğer kitapların hükmünü ortadan kaldırmıştır, en son ve en güzel kitaptır. Ayrıca bu âyetin son bölümü, "Rabbinizden size indirilen en güzel (kitap'a) uyun" şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] "Suratların kapkara kesilmesi" mecâzen; "son derece rezil, aşağılık ve kepaze olmak" demektir. Buna göre âyetin bu bölümü, "Allah'a karşı yalan söyleyenlerin, kıyamet günü son derece kepaze olduklarını görürsün." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Arapçada "birisine anahtarları vermek", mecâzen; "o ne emrederse onu yapmak demektir." Yukarıdaki tercüme bu mecâzî anlam esas alınarak yapılmıştır. Kelime anlamı olarak bu âyetin tercümesi "Göklerin ve yerin (sırlarının) anahtarları Onundur." şeklindedir. Bk. (Şura: 12)

[4] Bu âyette hitap, Hz. Peygamber'e olmakla birlikte, kastedilen ümmetidir.

وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِه۪ۗ وَالْاَرْضُ جَم۪يعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ
الْقِيٰمَةِ وَالسَّمٰوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَم۪ينِه۪ۜ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا
يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَصَعِقَ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ
وَمَنْ فِي الْاَرْضِ اِلَّا مَنْ شَٓاءَ اللّٰهُۜ ثُمَّ نُفِخَ ف۪يهِ اُخْرٰى
فَاِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ﴿٦٨﴾ وَاَشْرَقَتِ الْاَرْضُ بِنُورِ
رَبِّهَا وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَج۪يٓءَ بِالنَّبِيّ۪نَ وَالشُّهَدَٓاءِ وَقُضِيَ
بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٩﴾ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ
مَا عَمِلَتْ وَهُوَ اَعْلَمُ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٧٠﴾ وَس۪يقَ الَّذ۪ينَ
كَفَرُٓوا اِلٰى جَهَنَّمَ زُمَرًاۜ حَتّٰٓى اِذَا جَٓاؤُ۫هَا فُتِحَتْ اَبْوَابُهَا
وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَٓا اَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ
اٰيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَٓاءَ يَوْمِكُمْ هٰذَاۜ قَالُوا بَلٰى
وَلٰكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِر۪ينَ ﴿٧١﴾ ق۪يلَ
ادْخُلُٓوا اَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِد۪ينَ ف۪يهَاۚ فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّر۪ينَ
﴿٧٢﴾ وَس۪يقَ الَّذ۪ينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ اِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًاۜ حَتّٰٓى
اِذَا جَٓاؤُ۫هَا وَفُتِحَتْ اَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ
عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِد۪ينَ ﴿٧٣﴾

67- O (kâfirler), Allah'ı lâyıkıyla tam olarak tanıyamadılar.[1] Hâlbuki kıyamet günü bütün yer Onun avucunun içerisindedir. Gökler de kudretiyle dürülmüş olacaktır.[2] Allah, onların kendisine ortak koştukları şeylerden çok uzak ve pek yücedir.

68- (Kıyamet günü) sur'a üflenince,[3] Allah'ın diledikleri dışında göklerde ve yerde olanların hepsi ölecek, sonra ona bir daha üflenir üflenmez, hepsi dirilerek (Allah'ın emrini) bekleyecekler.

69- (O gün, mahşer) yeri, Rabbi'nin nuruyla[4] aydınlanacak, herkesin hesabı[5] (ortaya) dökülecek, Peygamberler ve şahitler getirilecek ve aralarında asla haksızlık yapılmaksızın adaletle hükmedilecektir.

70- Ve herkese yaptığının tam karşılığı verilecektir. Çünkü O (Allah,) onların yaptıklarını en iyi bilendir.

71- (O gün) kâfirler, cehenneme doğru bölük bölük sürülecek, sonunda cehenneme geldikleri zaman, kapıları açılacak ve onlara (cehennemin) bekçileri: "Size, içinizden Rabbinizin âyetlerini okuyan ve bugüne kavuşacağınızı (söyleyip) sizi uyaran Peygamberler gelmedi mi?" diyecekler. Onlar da: "Evet, geldi." diyecekler. Fakat kâfirler için azap emri, çoktan verilmiş olacaktır.

72- (Ve onlara): "İçerisinde ebedî kalacağınız cehennemin kapılarından girin, büyüklük taslayanların barınağı ne kötüdür." denilecek.

73- Rablerinden hakkıyla sakınanlar da cennete bölük bölük gönderilecek, sonunda cennete geldikleri zaman kapıları açılacak ve onlara (cennetin) bekçileri: "Allah'ın selâmı üzerinize olsun, hoş geldiniz. İçerisinde ebedî kalacağınız cennete girin." diyecekler.

---

[1] Yani, Allah'ı gereği gibi tanımak istemediler. Onu mutlaka ya ortaklar icat ederek veya Onun zatını ve sıfatlarını keyiflerine göre tanımlayarak tarif etmeye kalktılar. Bunu da asla iyi niyetle yapmadılar. Bk. (En'am: 91, Hacc: 74)

[2] Bu âyet bize, Allah'ın güç ve kudretinin yüceliğini, temsil yoluyla anlatmaktadır. Zîrâ kabza kelimesi, mecâzen bir sıkım veya bir avuç anlamlarına gelir. Burada bir tutam diye ifâde edilmesi, kıyametin Allah'ın kudretinin yanındaki basitliğini çok güzel ifâde etmektedir. Yemin ise; sağ demek olup; kuvvet anlamına kullanılır.

[3] **Sur**; büyük boru gibi bir şeydir ki, İsrâfil tarafından üç defa üfürülecektir. Birincisinde; göklerde ve yerde kim varsa Allah'ın diledikleri dışında herkes dehşetinden sarsılacak, ikincisinde; Allah'ın diledikleri dışında herkes ölecek, üçüncüsünde ise; herkes dirilip mahşere toplanacaklardır. Bk. (Mü'minun:101 ve dipnotu)

[4] Buradaki nur, Allah'ın adaletinin tecellisi veya Allah'ın Mahkeme-i Kübra'nın kurulacağı mahşer yerini aydınlatan nuru olabilir.

[5] Buradaki kitap, herkesin yaptıklarının yazıldığı defter, olduğu için yukarıdaki tercüme tercih edilmiştir.

74- (Onlar da): "Bize verdiği sözü yerine getiren ve dilediğimiz yerinde oturacağımız bu cennet yurduna bizi vâris kılan Allah'a, hamdolsun. (Meğer) inandığıyla yaşayanların mükâfatı, ne de güzelmiş." diyecekler.

75- (O gün sen,) meleklerin de Allah'ın arşının[1] çevresinde toplanıp, Rablerini hamd ile tesbih ettiklerini, herkesin arasında asla haksızlık yapılmaksızın adaletle hükmedileceğini ve (her taraftan): "Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir." denildiğini, göreceksin.

60- MÜ'MİN (ĞÂFİR) SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Hâ, Mîm.

2- Bu Kitabın indirilmesi, çok şerefli ve her şeyi bilen Allah tarafındandır.

3- (O Allah,) günâhı bağışlayan, tevbeyi kabul eden, azabı şiddetli, lütfu bol olandır. Kendisinden başka ilâh yoktur ve dönüş ancak Onadır.

4- Allah'ın âyetleri ile ancak kâfirler, bilgisizce tartışır. Öyleyse onların yeryüzünde (rahatça) gezip dolaşması sakın seni aldatmasın.

---

[1] Allah'ın mülk ve saltanatının veya bütün âlemi kuşatan, sınırlarını insan aklının kavrayamadığı, gökler, sidre ve kürsünün üzerinde olduğu tasavvur edilen âlemin çevresinde toplanıp...

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذٖى صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَاَوْرَثَنَا الْاَرْضَ نَتَبَوَّاُ
مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَٓاءُ فَنِعْمَ اَجْرُ الْعَامِلٖينَ ﴿٧٤﴾ وَتَرَى
الْمَلٰٓئِكَةَ حَٓافّٖينَ مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
وَقُضِىَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ وَقٖيلَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمٖينَ ﴿٧٥﴾

سُورَةُ الْمُؤْمِنِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

حٰمٓ ﴿١﴾ تَنْزٖيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزٖيزِ الْعَلٖيمِ ﴿٢﴾ غَافِرِ
الذَّنْبِ وَقَابِلِ التَّوْبِ شَدٖيدِ الْعِقَابِ ذِى الطَّوْلِ لَٓا
اِلٰهَ اِلَّا هُوَ اِلَيْهِ الْمَصٖيرُ ﴿٣﴾ مَا يُجَادِلُ فٖٓى اٰيَاتِ اللّٰهِ
اِلَّا الَّذٖينَ كَفَرُوا فَلَا يَغْرُرْكَ تَقَلُّبُهُمْ فِى الْبِلَادِ ﴿٤﴾
كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْاَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ
وَهَمَّتْ كُلُّ اُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَاْخُذُوهُ وَجَادَلُوا بِالْبَاطِلِ
لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ فَاَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ
﴿٥﴾ وَكَذٰلِكَ حَقَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذٖينَ كَفَرُوٓا
اَنَّهُمْ اَصْحَابُ النَّارِ ﴿٦﴾

5- Onlardan önce Nûh toplumu ve daha sonra gelen farklı toplumlar da (Peygamberlerini) yalanladılar. Hattâ her ümmet, kendi Peygamberini öldürmeğe (bile) yeltenip, hakkın yerine bâtılı hâkim kılmak için çalıştılar. Ben de onları helâk ediverdim. (Sonunda) Benim cezâlandırmam, nasılmış? (gürdüler.)

6- Böylece Rabbinin (ezelî ve ebedî ilmiyle bilip) kâfirler hakkındaki; "gerçekten onlar cehennemliktir" sözü, yerini buldu.[2]

---

[2] Çünkü onlar, Allah'ın bu sözünden dolayı değil, kendi cüz'i iradeleriyle inanmayarak cehennemi hak etmişlerdir. Allah ise, bunu önceden bilerek söylemiştir.

اَلَّذٖينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
وَيُؤْمِنُونَ بِهٖ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذٖينَ اٰمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ
شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذٖينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبٖيلَكَ
وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحٖيمِ ﴿٧﴾ رَبَّنَا وَاَدْخِلْهُمْ جَنَّاتِ عَدْنٍ
اِلَّتٖي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ اٰبَائِهِمْ وَاَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ
اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزٖيزُ الْحَكٖيمُ ﴿٨﴾ وَقِهِمُ السَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقِ
السَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمْتَهُ وَذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظٖيمُ ﴿٩﴾
اِنَّ الَّذٖينَ كَفَرُوا يُنَادَوْنَ لَمَقْتُ اللّٰهِ اَكْبَرُ مِنْ مَقْتِكُمْ اَنْفُسَكُمْ
اِذْ تُدْعَوْنَ اِلَى الْاٖيمَانِ فَتَكْفُرُونَ ﴿١٠﴾ قَالُوا رَبَّنَا اَمَتَّنَا اثْنَتَيْنِ
وَاَحْيَيْتَنَا اثْنَتَيْنِ فَاعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ اِلٰى خُرُوجٍ مِنْ
سَبٖيلٍ ﴿١١﴾ ذٰلِكُمْ بِاَنَّهُ اِذَا دُعِيَ اللّٰهُ وَحْدَهُ كَفَرْتُمْ وَاِنْ
يُشْرَكْ بِهٖ تُؤْمِنُوا فَالْحُكْمُ لِلّٰهِ الْعَلِيِّ الْكَبٖيرِ ﴿١٢﴾ هُوَ الَّذٖي
يُرٖيكُمْ اٰيَاتِهٖ وَيُنَزِّلُ لَكُمْ مِنَ السَّمَاءِ رِزْقًا وَمَا يَتَذَكَّرُ
اِلَّا مَنْ يُنٖيبُ ﴿١٣﴾ فَادْعُوا اللّٰهَ مُخْلِصٖينَ لَهُ الدّٖينَ وَلَوْ كَرِهَ
الْكَافِرُونَ ﴿١٤﴾ رَفٖيعُ الدَّرَجَاتِ ذُو الْعَرْشِ يُلْقِي الرُّوحَ
مِنْ اَمْرِهٖ عَلٰى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهٖ لِيُنْذِرَ يَوْمَ التَّلَاقِ ﴿١٥﴾

7- Allah'ın hükümranlığına tam teslim olanlar ve Onun katında bir değeri bulunanlar,[1] Rablerini hamd ile yüceltir. Ona hakkıyla inanır ve îman edenler için de: "Ey Rabbimiz! Sen rahmet ve ilminle her şeyi kuşatırsın, tevbe edenleri ve senin yolunda gidenleri affet ve onları cehennem azabından koru." diyerek af dilerler.

8- (Ve:) "Ey Rabbimiz! Onları da babalarından, eşlerinden ve soylarından iyi olanları da kendilerine vâdettiğin Adn cennetlerine girdir. Çok güçlü, hüküm (hikmet) sahibi olan ancak Sensin."

9- "Ve onları, bütün kötülüklerden koru. Sen, kimi kötülüklerden korursan, o gün onu gerçekten bağışlamışsındır. İşte en büyük kurtuluş budur." (diye duâ ederler.)

10- Şüphesiz o gün kâfirlere: "Siz, îmana çağırıldığınızda (gerçekleri) inkâr ederken, Allah'ın size olan öfkesi,[2] sizin (şimdi) kendi kendinize olan öfkenizden[3] çok daha büyüktü." denilecek.

11- Kâfirler de: "Ey Rabbimiz! (Korkumuzdan) öldük öldük dirildik,[4] artık günâhlarımızı da itiraf ettik. Şimdi bize (şu cehennemden), bir çıkış yolu var mı?" derler.

12- (Bunun üzerine onlara): "Siz zâten hep böylesiniz. Tek olan Allah'a çağırıldığı zaman (Allah'ı) inkâr eder, Ona şirk koşulunca da (putlara) inanırdınız. Artık (bugün) hüküm, çok yüce ve büyük olan Allah'ındır." denilecek.

13- Size mûcizelerini gösteren, sizin için gökten rızık indiren[5] hep Odur. Fakat bunları ancak Ona gönül verip düşünenler anlar.

14-15- Öyleyse, kâfirler hoşlanmasa da dini yalnız Allah'a has kılarak sadece Ona, gönülden yalvarın. Çünkü dereceleri yükselten, kâinatın tek hâkimi olan, kıyametin[6] (dehşetini) haber vermek için kullarından dilediğine emriyle melek (indirip, vahiy) gönderen sadece O (Allah'tır).

---

[1] Genellikle birçok tefsirde âyetin bu bölümü; "Arş'ı taşıyanlar ve onun çevresinde bulunanlar..." şeklinde tercüme edilmiştir. Ancak; Zemahşeri ve Beyzavi, "arşın taşınmasının" mecâzî olabileceğini ve "arşın sahibine yakın olmanın da" kinâye olabileceğini söylerler. Yukarıdaki tercüme bu mecâz ve kinâye esas alınarak yapılmıştır. Bu konuda Seyyid Kutub da özetle: "Biz, arşın nasıl bir şey olduğunu bilmiyoruz. Onu bir şeye benzeterek de tasvir edemeyiz. Taşıyıcı meleklerin onu nasıl taşıdıklarını da onun çevresinde görevli olanların, orada nasıl bir işlev gördüklerini de bilmiyoruz. Sûrenin akışına göre bu âyette; Allah katında yüksek derecelere sahip kulların, Ona îman edip ve Rablerini övdükten sonra yeryüzündeki inanmış insanlara duâ edişleri ifâde edilmektedir." demektedir. En doğrusunu Allah bilir.

[2] Bu öfkeyi, beşerî öfke anlamında anlamamak gerekir. Allah'ın öfkesi, mecâzen; "rahmetinden kovmak, nîmetlerine ulaştırmamak" anlamına gelebilir.

[3] Kıyamet günü kâfirler üç şeyden dolayı çok öfkelenecekler; **1-** Kıyameti, Cenneti ve Cehennemi gördükleri zaman bunları inkârda ısrar ettiklerinden dolayı kendilerine. **2-** Dünyada peşlerinden gidip de âhirette kendilerine hiçbir yararı olmayan putlaştırdıkları önderlerine. **3-** Cehenneme girdiklerinde şeytanları kendilerine, "bizim sizin üzerinizde bir saltanatımız yoktu, biz sizi davet ettik siz de bizi dinlediniz, artık kötüleyecekseniz kendinizi kötüleyin." demesine.

[4] Âyetin bu bölümü, (Bakara:28) esas alınıp kelime anlamıyla tercüme edilirse anlamı, "Ey Rabbimiz! Bizi iki kez öldürdün ve iki kez diriltin..." şeklinde olur. Ancak bu tercümedeki ölüş ve dirilişler tefsirlerde çok çeşitli şekillerde izah edildiğinden reenkarnasyoncular ve bazı sofi meşrepleri tarafından çok fazla istismar edilmektedir. Ancak (Mülk: 4)'de tesniyenin çokluk için kullanıldığı esas alınırsa, bu ifâdenin mecâz olduğu anlaşılmaktadır. Yukarıdaki tercüme de bu düşünceyle yapılmıştır ve bu tercüme âyetin çizdiği tablonun öncesine ve sonrasına daha uygun düşmektedir. En doğrusunu tabiî ki Allah bilir.

[5] Gerek yağdırdığı yağmurlarla yerden bitkiler yaratarak, gerekse Peygamberlerine ilâhî kitaplarla mükemmel hükümler göndererek.

[6] **Telâk Günü**: Kavuşma günü, kıyamet günü demektir. Zîrâ o gün rûhlar ve cisimler, göktekiler ve yerdekiler, yapılan işler ve bunları yaptıranlar, kendilerine tapılanlar ve bunlara tapanlar, birbirlerine kavuşacaklar veya birbirleriyle çatışacaklardır.

يَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ لَا يَخْفٰى عَلَى اللّٰهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِمَنِ الْمُلْكُ
الْيَوْمَ لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿١٦﴾ اَلْيَوْمَ تُجْزٰى كُلُّ نَفْسٍ
بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ اِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٧﴾
وَاَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْاٰزِفَةِ اِذِ الْقُلُوبُ لَدَى الْحَنَاجِرِ كَاظِمِينَ
مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ ﴿١٨﴾ يَعْلَمُ خَائِنَةَ
الْاَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ ﴿١٩﴾ وَاللّٰهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ
وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَقْضُونَ بِشَيْءٍ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ
السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٠﴾ اَوَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا هُمْ اَشَدَّ مِنْهُمْ
قُوَّةً وَاٰثَارًا فِي الْاَرْضِ فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُمْ
مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَاقٍ ﴿٢١﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَكَفَرُوا فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ اِنَّهُ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ
﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰى بِاٰيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٢٣﴾ اِلٰى
فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَقَارُونَ فَقَالُوا سَاحِرٌ كَذَّابٌ ﴿٢٤﴾ فَلَمَّا
جَاءَهُمْ بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا اقْتُلُوا اَبْنَاءَ الَّذِينَ اٰمَنُوا مَعَهُ
وَاسْتَحْيُوا نِسَاءَهُمْ وَمَا كَيْدُ الْكَافِرِينَ اِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿٢٥﴾

16- O gün onların, bütün foyalarının ortaya çıktığını ve hiç bir şeylerinin Allah'tan gizlenemeyeceğini (anladıkları) gündür. (İşte o gün) hükümranlık, tek ve her şeye istediği gibi hâkim olan Allah'tan başka kimin olabilir?

17- Bugün her insan, ancak kazandığının karşılığını görür. Bugün (kimseye) zulmedilmez. Şüphesiz Allah, hesabı çok çabuk görendir.

18- (Ey Muhammed!) Onları, yaklaşmakta[1] olan, yüreklerin gırtlaklara dayanıp yutkunup duracakları o (kıyamet) günü ile uyar. (O gün,) zâlimlerin koruyucusu da sözü dinlenecek bir şefâatçisi de olmayacaktır.

19- (Allah,) gözlerin art niyetli bakışlarını da gönüllerin gizlediği düşünceleri de bilir.

20- Allah, adaletle hükmeder. Oysa (kâfirlerin) Allah'ı bırakıp da yalvardıkları kimseler, hiç bir şeye hükmedemezler. Gerçekten O (Allah,) her şeyi işitendir, görendir.

21- O (kâfirler,) yeryüzünde gezip dolaşıp da kendilerinden öncekilerin sonlarının ne olduğunu hiç görmüyorlar mı? Hâlbuki onlar, kuvvet ve yeryüzündeki eserleri bakımından kendilerinden daha güçlü idiler. Fakat Allah, onları günâhları sebebiyle helâk ediverdi ve onları Allah'ın helâkinden (kurtaracak) bir koruyucu da olmadı.

22- Çünkü onlar, Peygamberleri kendilerine apaçık mûcizeler getirir getirmez (onları) inkâr ettiler. Allah da onları, helâk ediverdi. Şüphesiz O, çok güçlüdür, cezâsı çok şiddetli olandır.

23-24- Yemin olsun, Mûsa'yı (da) âyetlerimizle[2] ve apaçık bir mûcizeyle[3] Firavun'a, Hâmân'a ve Karun'a gönderdik. Fakat onlar: "Bu, yalancıdır (ve) büyücüdür." dediler.

25- Bunun üzerine (Mûsa,) kendilerine tarafımızdan gerçekleri[4] getirince: "Onunla birlikte îman edenlerin oğullarını öldürün, kadınlarını sağ bırakın." dediler. Kâfirlerin tuzağı (bile) sapkınlıktan başka (bir şey) değildir.

---

[1] **Âzife Günü**: yaklaşmakta olan felâket, ölüm saati, ölümü aratan o kıyamet saati yahut hesap görülüp cezâ kesilip de cehenneme girilmek üzere olunan saat demektir.

[2] Buradaki âyetlerden maksat Tevrât değil, A'raf ve Neml sûresinde bahsedilen dokuz mûcizedir. Bunlar da; "değneğinin yılana dönmesi, elinin beyazlaşması, tûfân, çekirge, haşere, kurbağa, mal ve can noksanlığı, suların kan olması ve denizin yarılmasıdır." Konu ile ilgili olarak Bk. (A'raf: 133, Hûd: 96, İsrâ: 101, Neml: 12)

[3] Apaçık mûcize ise; "âsâ ve yed-i beyzâ'dır."

[4] Yani gerçeklerle dolu olan Tevrât'ı...

وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِى اَقْتُلْ مُوسٰى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ اِنِّى
اَخَافُ اَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ اَوْ اَنْ يُظْهِرَ فِى الْاَرْضِ الْفَسَادَ
(٢٦) وَقَالَ مُوسٰى اِنِّى عُذْتُ بِرَبِّى وَرَبِّكُمْ مِنْ كُلِّ
مُتَكَبِّرٍ لَا يُؤْمِنُ بِيَوْمِ الْحِسَابِ (٢٧) وَقَالَ رَجُلٌ مُؤْمِنٌ
مِنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَكْتُمُ اِيمَانَهُ اَتَقْتُلُونَ رَجُلًا اَنْ يَقُولَ
رَبِّىَ اللّٰهُ وَقَدْ جَاۤءَكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ مِنْ رَبِّكُمْ وَ اِنْ يَكُ
كَاذِبًا فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ وَ اِنْ يَكُ صَادِقًا يُصِبْكُمْ بَعْضُ
الَّذِى يَعِدُكُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِى مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ كَذَّابٌ
(٢٨) يَا قَوْمِ لَكُمُ الْمُلْكُ الْيَوْمَ ظَاهِرِينَ فِى الْاَرْضِ فَمَنْ
يَنْصُرُنَا مِنْ بَأْسِ اللّٰهِ اِنْ جَاۤءَنَا قَالَ فِرْعَوْنُ مَۤا اُرِيكُمْ
اِلَّا مَۤا اَرٰى وَمَۤا اَهْدِيكُمْ اِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ (٢٩) وَقَالَ
الَّذِۤى اٰمَنَ يَا قَوْمِ اِنِّۤى اَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ يَوْمِ الْاَحْزَابِ
(٣٠) مِثْلَ دَاْبِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَ الَّذِينَ مِنْ
بَعْدِهِمْ وَمَا اللّٰهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعِبَادِ (٣١) وَيَا قَوْمِ اِنِّۤى اَخَافُ
عَلَيْكُمْ يَوْمَ التَّنَادِ (٣٢) يَوْمَ تُوَلُّونَ مُدْبِرِينَ مَا لَكُمْ
مِنَ اللّٰهِ مِنْ عَاصِمٍ وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ (٣٣)

26- Firavun: "Bırakın beni, Mûsa'yı öldüreyim de o (gitsin) Rabbine yalvara dursun. Zîrâ ben, onun dininizi değiştirmesinden ya da yeryüzünde bozgunculuk çıkarmasından korkuyorum." dedi.

27- Mûsa: "Gerçekten ben, hesap gününe inanmayan tüm büyüklük taslayanlardan, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz (olan Allah)'a sığınırım." dedi.

28- (Bunun üzerine) Firavun ailesinden, (o zamana kadar) îmanını gizleyen inanmış bir adam, şöyle dedi:[1] "Siz, Rabbim Allah'tır dediğinden dolayı, size Rabbinizden apaçık belgeler getiren bir adamı mı öldüreceksiniz? (Sonra) eğer o yalancı ise yalanı kendi zararınadır. Yok, eğer doğru söylüyorsa, (o zaman) sizi tehdit ettiği şeylerin bir kısmı başınıza gelebilir. Şüphesiz Allah, ölçüyü kaçıranı, çok yalan söyleyeni, hak yola asla ulaştırmaz."

29- "Ey kavmim! Buraların güçlüleri olarak bugün hâkimiyet sizdedir. Eğer Allah'tan bir azap gelirse, bize kim yardımcı olabilir?" dedi. (Bunun üzerine) Firavun da: "Ben, size sadece kendi görüşümü gösteriyor ve sizi en doğru yola yöneltiyorum." dedi.

30- Îman eden adam: "Ey kavmim! Ben geçmiş ümmetlerin (helâk edildiği) günler gibi bir günün, sizin de başınıza gelmesinden korkuyorum."

31- "Tıpkı, Nûh, Âd, Semûd ve onlardan sonra gelen toplumların durumu gibi. (Şunu iyi bilin ki), Allah, kullarına asla zulüm etmek istemez."

32- "Ve ey kavmim! Doğrusu ben, sizin için o herkesin feryat ederek arkasını dönüp kaçmak isteyeceği (kıyamet) gününden korkuyorum.

33- O gün sizi Allah'ın azabından kurtaracak kimse de yoktur, Allah kimi saptırırsa, artık onun için bir yol gösterici de yoktur."

---

[1] Bu âyete göre; bir kişi kalben Allah'a îman eder fakat bunu dili ile söylemezse mü'min'dir. Ancak îmanını açıklamadıkça Müslümanlar arasında mü'min işlemi göremez. Yine bir kimse de kalben inkâr ederse kâfir olur, bunu dili ile söylemezse, Allah katında münâfıktır. Eğer bir Müslüman'ın can korkusu söz konusu ise, îmanını gizlemesinde bir sakınca yoktur.

34- "Yemin olsun, size daha önce Yûsuf da apaçık deliller getirmişti. O zaman onun size getirdikleri hakkında da şüphe edip durmuştunuz. Sonunda o, vefat edince: "Allah, ondan sonra da kesinlikle bir Peygamber göndermeyecek."[1] demiştiniz.[2] Allah, ölçüyü kaçıran şüphecileri işte böyle saptırır."

35- "Ellerinde kendilerine gelen hiç bir delil bulunmaksızın, Allah'ın âyetleriyle mücadele edenler, Allah'ın huzurunda ve îman edenlerin yanında çok kötü (kimseler)dir. Allah, büyüklük taslayan her zorbanın kalbini de işte böyle mühürler." dedi.

36-37- (Bunun üzerine) Firavun: "Ey Hâmân, bana yüksek bir kule yap, yollara, göklerin yollarına ulaşırım da belki Mûsa'nın ilâhının ne olduğunu anlarım.[3] Çünkü ben, onun yalancı olduğu kanaatindeyim." dedi. Böylece Firavun'a yaptığı kötü işi, güzel göründü ve (bu yüzden) hak yoldan alıkonuldu. Firavun'un tuzağı hüsrandan başka (bir işe de) yaramadı.

---

1 Böylece, Hz. Yûsuf'un Peygamberliğini inkâr etmekle kalmayıp, ondan sonra gelecek Peygamberleri de inkâr edeceklerini söylemiş oldular. İnanmadıkları Allah'ın ne yapıp ne yapmayacağını da bilme ukalâlığını yaptılar.

2 Hz. Mûsa'nın Firavunu ile Hz. Yûsuf'un Firavunu aynı Firavun değildir. Hz. Yûsuf'un Firavunu Amâlika kabîlesinden, Hz. Mûsa'nın Firavunu ise kıbtîdir. (Kurtubî)

3 Aslında Firavun, bu sözleriyle Hz. Mûsa'yı hafife almak istiyor. Bir de kendi saçmalıklarını ispat etmek için, güya bilimselliğe, yani deneye sığınmaya çalışıyor ve bunu sadece halkı aldatmak için bir hile, olmak üzere yapıyordu. Bk. (Kasas: 38)

وَلَقَدْ جَٓاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَازِلْتُمْ فٖى شَكٍّ
مِمَّا جَٓاءَكُمْ بِهٖ حَتّٰٓى اِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللّٰهُ مِنْ بَعْدِهٖ
رَسُولًاۜ كَذٰلِكَ يُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ مُرْتَابٌۚ ﴿٣٤﴾ اَلَّذٖينَ
يُجَادِلُونَ فٖٓى اٰيَاتِ اللّٰهِ بِغَيْرِ سُلْطَانٍ اَتٰيهُمْۜ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللّٰهِ
وَعِنْدَ الَّذٖينَ اٰمَنُواۜ كَذٰلِكَ يَطْبَعُ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ قَلْبِ مُتَكَبِّرٍ
جَبَّارٍ ﴿٣٥﴾ وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَا هَامَانُ ابْنِ لٖى صَرْحًا لَعَلّٖٓى اَبْلُغُ
الْاَسْبَابَۙ ﴿٣٦﴾ اَسْبَابَ السَّمٰوَاتِ فَاَطَّلِعَ اِلٰٓى اِلٰهِ مُوسٰى
وَاِنّٖى لَاَظُنُّهُ كَاذِبًاۜ وَكَذٰلِكَ زُيِّنَ لِفِرْعَوْنَ سُٓوءُ عَمَلِهٖ وَصُدَّ
عَنِ السَّبٖيلِۜ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ اِلَّا فٖى تَبَابٍۚ ﴿٣٧﴾ وَقَالَ الَّذٖٓى
اٰمَنَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُونِ اَهْدِكُمْ سَبٖيلَ الرَّشَادِۚ ﴿٣٨﴾ يَا قَوْمِ اِنَّمَا
هٰذِهِ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا مَتَاعٌۘ وَاِنَّ الْاٰخِرَةَ هِيَ دَارُ الْقَرَارِ ﴿٣٩﴾
مَنْ عَمِلَ سَيِّئَةً فَلَا يُجْزٰٓى اِلَّا مِثْلَهَاۚ وَمَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ
ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاُولٰٓئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ يُرْزَقُونَ
فٖيهَا بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٤٠﴾ وَيَا قَوْمِ مَا لٖٓى اَدْعُوكُمْ اِلَى النَّجٰوةِ
وَتَدْعُونَنٖٓى اِلَى النَّارِۜ ﴿٤١﴾ تَدْعُونَنٖى لِاَكْفُرَ بِاللّٰهِ وَاُشْرِكَ
بِهٖ مَا لَيْسَ لٖى بِهٖ عِلْمٌۘ وَاَنَا اَدْعُوكُمْ اِلَى الْعَزٖيزِ الْغَفَّارِ ﴿٤٢﴾

38- Îman eden adam: "Ey kavmim! Siz bana uyun,[4] ben de sizi en doğru yola ulaştırayım."

39- "Ey kavmim! Gerçekten şu dünya hayatı, sadece gelip-geçici bir eğlencedir. Şüphesiz (asıl) ebedî olarak durulacak yurt, âhiret yurdudur."

40- "Kim bir kötülük işlerse, sadece tam karşılığıyla cezâlandırılır. Erkek veya kadın kim de îman etmiş olarak inandığı iyi işleri yaşarsa, onlar da içerisinde hesapsız olarak rızıklandırılmak üzere, cennete girer."

41- "Ey kavmim! Ben sizi kurtuluşa çağırırken, niçin siz beni ateşe çağırıyorsunuz?"

42- "Siz beni, Allah'ı inkâra ve hakkında hiç bilgim olmayan şeyleri Ona ortak koşmaya çağırıyorsunuz. Hâlbuki ben sizi, çok şerefli ve pek bağışlayan (Allah')a çağırıyorum."

---

4 Yani benim de inandığım, Hz. Mûsa'nın getirdiği şu hak dine uyun.

لَا جَرَمَ اَنَّمَا تَدْعُونَن۪ٓي اِلَيْهِ لَيْسَ لَهُ دَعْوَةٌ فِي الدُّنْيَا
وَلَا فِي الْاٰخِرَةِ وَاَنَّ مَرَدَّنَٓا اِلَى اللّٰهِ وَاَنَّ الْمُسْرِف۪ينَ هُمْ
اَصْحَابُ النَّارِ ﴿٤٣﴾ فَسَتَذْكُرُونَ مَٓا اَقُولُ لَكُمْۜ وَاُفَوِّضُ
اَمْر۪ٓي اِلَى اللّٰهِۜ اِنَّ اللّٰهَ بَص۪يرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٤٤﴾ فَوَقٰيهُ اللّٰهُ سَيِّـَٔاتِ
مَا مَكَرُوا وَحَاقَ بِاٰلِ فِرْعَوْنَ سُٓوءُ الْعَذَابِۚ ﴿٤٥﴾ اَلنَّارُ
يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّاۚ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ
اَدْخِلُٓوا اٰلَ فِرْعَوْنَ اَشَدَّ الْعَذَابِ ﴿٤٦﴾ وَاِذْ يَتَحَٓاجُّونَ فِي
النَّارِ فَيَقُولُ الضُّعَفٰٓؤُا لِلَّذ۪ينَ اسْتَكْبَرُٓوا اِنَّا كُنَّا لَكُمْ
تَبَعًا فَهَلْ اَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا نَص۪يبًا مِنَ النَّارِ ﴿٤٧﴾ قَالَ الَّذ۪ينَ
اسْتَكْبَرُٓوا اِنَّا كُلٌّ ف۪يهَٓا اِنَّ اللّٰهَ قَدْ حَكَمَ بَيْنَ الْعِبَادِ ﴿٤٨﴾
وَقَالَ الَّذ۪ينَ فِي النَّارِ لِخَزَنَةِ جَهَنَّمَ ادْعُوا رَبَّكُمْ يُخَفِّفْ
عَنَّا يَوْمًا مِنَ الْعَذَابِ ﴿٤٩﴾ قَالُٓوا اَوَلَمْ تَكُ تَأْت۪يكُمْ رُسُلُكُمْ
بِالْبَيِّنَاتِۜ قَالُوا بَلٰىۜ قَالُوا فَادْعُواۚ وَمَا دُعٰٓؤُا الْكَافِر۪ينَ اِلَّا
ف۪ي ضَلَالٍ ﴿٥٠﴾ اِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا فِي الْحَيٰوةِ
الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْاَشْهَادُ ﴿٥١﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِم۪ينَ
مَعْذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُٓوءُ الدَّارِ ﴿٥٢﴾

43- "Şurası bir gerçektir ki, sizin beni kendisine çağırdığınız şeyin, dünyada da âhirette de davete değer bir tarafı yoktur. Şüphesiz, bizim dönüşümüz Allah'adır. Haddi aşanların da hepsi cehennemliktir."

44- "Benim size söylediklerimi, pek yakında anlayacaksınız. Ben ise işimi Allah'a emanet ediyorum ve şüphesiz Allah, kullarını görür." dedi.

45- Sonunda Allah, onların kurdukları tuzaklardan onu korudu ve Firavun'un ailesine de azabın en kötüsü iniverdi.

46- Onlara (ruhlar âleminde) sürekli olarak[1] ateş ikram edilir.[2] Kıyamet kopunca da: "Firavun ailesini, azabın en şiddetlisine sokun" (denilir.)

47- Onlar, cehennemde karşılıklı tartışırlarken zayıflar, büyüklük taslayanlara: "Gerçekten biz, (dünyada) size uyuyorduk. Şimdi siz, bizden şu ateşin bir miktarını kaldırabiliyor musunuz?" derler.[3]

48- Büyüklük taslayanlar da: "Biz, zâten hepimiz o (ateşin) içerisindeyiz. Gerçekten Allah, kulları arasında vereceği hükmü verdi." derler.

49- Ateşin içerisinde azap görenler, cehennemin bekçilerine: "Ne olur, Rabbinize duâ edin de hiç değilse bir gün bari azabımızı hafifletsin!" diye yalvarırlar.

50- (Cehennemin bekçileri): "Size Peygamberleriniz apaçık belgeler getirmediler mi?" deyince, Onlar: "Evet (getirdiler)" derler. (Bekçiler de): "Öyle ise siz kendiniz duâ edin" derler. Kâfirlerin duâsı (bile), sapkınlıktan başka (bir şey) değildir.

51- Şüphesiz Biz, Peygamberlerimize ve îman edenlere, hem dünya hayatında, hem de tüm şâhitliklerin hakkıyla yapılacağı gün[4] (olan kıyamet günün)de elbette yardım edeceğiz.

52- Artık o gün, zâlimlere özür dilemeleri hiçbir fayda vermez. Onlar için sadece lânet ve yurdun en kötüsü (olan cehennem,) vardır.

---

1 Ateşin "sabah akşam arz olunması" demek mecâzen "sürekli azap görmeleri" demektir. Tercüme de buna göre yapılmıştır.

2 Âyetin bu bölümü, kâfirlerin kıyamete kadar kabir azabı içerisinde olacağının delilidir. Yani Firavun ve ailesi, dünyada kötü azap ile helâk oldukları gibi âhirete kadar da rûhlar âleminde sürekli azap göreceklerdir.

3 Buradan zayıfların, işin farkına ancak âhirette varmalarının bir şeyi değiştirmeyeceği anlaşılmaktadır.

4 Kıyamet günü insanlar hesaba çekildiklerinde, kendilerine Peygamberler, melekler, mü'minler ve bedenlerinin azaları şâhitlik yapacaktır.

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْهُدٰى وَاَوْرَثْنَا بَنٖٓى اِسْرَٓائٖيلَ الْكِتَابَ
﴿٥٣﴾ هُدًى وَذِكْرٰى لِاُولِى الْاَلْبَابِ ﴿٥٤﴾ فَاصْبِرْ اِنَّ وَعْدَ
اللّٰهِ حَقٌّ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ بِالْعَشِيِّ
وَالْاِبْكَارِ ﴿٥٥﴾ اِنَّ الَّذٖينَ يُجَادِلُونَ فٖٓى اٰيَاتِ اللّٰهِ بِغَيْرِ
سُلْطَانٍ اَتٰيهُمْ اِنْ فٖى صُدُورِهِمْ اِلَّا كِبْرٌ مَا هُمْ بِبَالِغٖيهِ
فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ اِنَّهُ هُوَ السَّمٖيعُ الْبَصٖيرُ ﴿٥٦﴾ لَخَلْقُ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ اَكْبَرُ مِنْ خَلْقِ النَّاسِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ
﴿٥٧﴾ وَمَا يَسْتَوِى الْاَعْمٰى وَالْبَصٖيرُ وَالَّذٖينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ وَلَا الْمُسٖٓىءُ قَلٖيلًا مَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾ اِنَّ السَّاعَةَ
لَاٰتِيَةٌ لَا رَيْبَ فٖيهَا وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٥٩﴾ وَقَالَ
رَبُّكُمُ ادْعُونٖٓى اَسْتَجِبْ لَكُمْ اِنَّ الَّذٖينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ
عِبَادَتٖى سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرٖينَ ﴿٦٠﴾ اَللّٰهُ الَّذٖى جَعَلَ
لَكُمُ الَّيْلَ لِتَسْكُنُوا فٖيهِ وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا اِنَّ اللّٰهَ لَذُو فَضْلٍ
عَلَى النَّاسِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦١﴾ ذٰلِكُمُ
اللّٰهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَیْءٍ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَاَنّٰى تُؤْفَكُونَ
﴿٦٢﴾ كَذٰلِكَ يُؤْفَكُ الَّذٖينَ كَانُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِ يَجْحَدُونَ ﴿٦٣﴾

53-54- Yemin olsun Biz, Mûsa'ya hidâyet kaynağı (olan Tevrât'ı) verdik[1] ve İsrâil oğullarını da akıl sahiplerine hak yolu gösterici ve bir zikir olan kitaba, varis kıldık.

55- (Ey Muhammed!) Sen, (biraz) sabret. Şüphesiz Allah'ın verdiği söz gerçektir. Günâhın için (Allah'tan) af dile[2] ve Rabbini hamd ile akşam ve sabah (sürekli olarak) an.

56- Şüphesiz, ellerinde kendilerine gelen bir delil bulunmaksızın, Allah'ın âyetleriyle mücadele edenlere gelince; onların içerisinde, asla tatmin olmayan küstahça bir kendini beğenmişlik duygusundan başka bir şey yoktur.[3] Sen hemen Allah'a sığın. Şüphesiz O (Allah,) her şeyi işitendir, görendir.[4]

57- Elbette göklerin ve yerin yaratılması, insanların yaratılmasından daha büyüktür. Ancak insanların çoğu bunu bilmiyorlar.[5]

58- Körle görenin bir olmadığı gibi, (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlarla, kötülük yapan da asla bir değildir.[6] Ne kadar da kıt düşünüyorsunuz!

59- Şüphesiz geleceğinden asla şüphe edilmeyen kıyametin vakti, yaklaşmaktadır. Fakat insanların çoğu, (hala ona) inanmıyorlar.

60- (Ey İnsanlar!) Rabbiniz: "Bana ibâdet ve kulluk edin ki size sevap vereyim.[7] Bana ibâdet etmeye tenezzül etmeyenler, aşağılanmış olarak cehenneme gireceklerdir." buyuruyor.

61- Geceyi dinlenmeniz, gündüzü de (görmeniz için) aydınlık olarak yaratan, sadece O (Allah) tır. Şüphesiz Allah, insanlara karşı elbette lütuf sahibidir, fakat insanların çoğu Ona şükretmiyorlar.

62- İşte sizin Rabbiniz, her şeyi yaratan ve kendisinden başka ilâh olmayan, bu Allah'tır. Bak (Hak'tan) nasıl da saptırılıyorsunuz?[8]

63- Allah'ın âyetlerini inatla inkâr edenler, (hak'tan) işte böyle döndürülür.

---

[1] Âyetin bu bölümü "Yemin olsun Biz Mûsa'yı, (Firavun'a karşı) başarılı kıldık." diye tercüme edilebilir.

[2] Bu âyete göre; Allah'tan af dilemek için günâhkâr olmak zorunlu değildir. Her Müslüman'ın günâh işlesin veya işlemesin Allah'tan sürekli olarak af dilemesi gerekir ve bu o Müslüman için bir şereftir, tıpkı Peygamber (a.s) gibi.

[3] Yani, onların gönüllerinde hakkı kabule tenezzül etmek istemeyen, ne şimdi ne de ileride sonucuna asla yetişemeyecekleri, kuru bir büyüklük duygusu ve kuruntusu vardır. Çünkü Allah'ın âyetlerinin üstüne asla çıkılamaz, Peygamberliğe çalışmakla yetişilemediği gibi, Allah'ın vermediği şerefe ve ancak Allah'ın verebileceği bir güce de asla ulaşılamaz.

[4] Bu âyet Yahûdîler hakkında indirilmiştir. (Esbâb-ı Nüzûl- Suyûtî)

[5] Yani insanların pek çoğu kendilerini veya eserlerini göklerden ve yerden büyükmüş gibi farz ederek gururlanırlar. Yahut insanların yaptığını Allah'ın yaptığından büyük zannederek, kibirlenirler.

[6] Bu âyette; kâfirler köre, Müslümanlar da gören kimseye benzetilmiştir. Bu karşılıklı benzetmede benzetmenin diziliş biçimi yönünden "leff-ü neşr-i müşevveş" sanatı vardır.

[7] Yukarıda "dua" kelimesi, "ibâdet ve kulluk" anlamında tercüme edilmiştir. Ancak, "dua" kelimesi "günâhları terk etmek" ve "istemek" anlamına da gelir. Duâya "istemek" anlamı verilirse tercüme; "Bana yalvarın, Ben de size karşılık vereyim." şeklinde olur. Ancak âyetin devamı duâ kelimesinin "ibâdet ve kulluk" ile "günâhları terk etmek" anlamında tercüme edilmesinin daha doğru olacağını işaret etmektedir. Ayrıca Numan b. Beşir (r.a): Peygamberimiz, "dua, ibâdetin ta kendisidir." dedi ve bu âyeti okudu şeklinde rivâyet etmiştir. (Kurtubî)

[8] Yani kendi iradenizle bile sapmıyorsunuz da başkalarının tavsiyeleriyle saptırılıyorsunuz.

اَللّٰهُ الَّذ۪ي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ قَرَاراً وَالسَّمَٓاءَ بِنَٓاءً وَصَوَّرَكُمْ
فَاَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِؕ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْۚ
فَتَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَم۪ينَ ﴿٦٤﴾ هُوَ الْحَيُّ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَادْعُوهُ
مُخْلِص۪ينَ لَهُ الدّ۪ينَؕ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَم۪ينَ ﴿٦٥﴾ قُلْ اِنّ۪ي
نُه۪يتُ اَنْ اَعْبُدَ الَّذ۪ينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ لَمَّا جَٓاءَنِيَ الْبَيِّنَاتُ
مِنْ رَبّ۪ي وَاُمِرْتُ اَنْ اُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَم۪ينَ ﴿٦٦﴾ هُوَ الَّذ۪ي
خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ
طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُٓوا اَشُدَّكُمْ ثُمَّ لِتَكُونُوا شُيُوخاًۚ وَمِنْكُمْ مَنْ
يُتَوَفّٰى مِنْ قَبْلُ وَلِتَبْلُغُٓوا اَجَلاً مُسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾
هُوَ الَّذ۪ي يُحْي۪ي وَيُم۪يتُۚ فَاِذَا قَضٰٓى اَمْراً فَاِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ
فَيَكُونُ ﴿٦٨﴾ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذ۪ينَ يُجَادِلُونَ ف۪ٓي اٰيَاتِ اللّٰهِؕ اَنّٰى
يُصْرَفُونَۚ ﴿٦٩﴾ اَلَّذ۪ينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ وَبِمَٓا اَرْسَلْنَا بِه۪ رُسُلَنَا
فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٧٠﴾ اِذِ الْاَغْلَالُ ف۪ٓي اَعْنَاقِهِمْ وَالسَّلَاسِلُؕ
يُسْحَبُونَۙ ﴿٧١﴾ فِي الْحَم۪يمِ ثُمَّ فِي النَّارِ يُسْجَرُونَۚ ﴿٧٢﴾ ثُمَّ ق۪يلَ
لَهُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْ تُشْرِكُونَۙ ﴿٧٣﴾ مِنْ دُونِ اللّٰهِؕ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا بَلْ
لَمْ نَكُنْ نَدْعُوا مِنْ قَبْلُ شَيْـٔاًؕ كَذٰلِكَ يُضِلُّ اللّٰهُ الْكَافِر۪ينَ ﴿٧٤﴾

64- Yeryüzünü oturmaya elverişli, gökyüzünü de koruyucu bir tavan[1] kılan, size şekil veren ve şeklinizi de çok güzel yapan ve sizi temiz şeylerle rızıklandıran, hep Allah'tır. İşte bu Allah, sizin (gerçek) Rabbinizdir. Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın şânı, ne yücedir.

65- O, hep diridir ve Ondan başka ilâh yoktur. Öyleyse, dini yalnız Ona has kılarak,[2] sadece Ona, gönülden yalvarın. Çünkü hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir.

66- (Ey Muhammed!): "Rabbimden bana apaçık mûcizeler geldiğinden dolayı, ben sizin Allah'tan başka taptıklarınıza kulluk etmekten men edildim ve sadece âlemlerin Rabbine teslim olmakla emrolundum." de.[3]

[1] Bu şekilde tercüme için, Bk. (Enbiyâ: 32)
[2] Allah'a eş koştuğunuz tüm put, velî, önder ve koruyucuları unutarak, sadece Allah'a yalvarın.
[3] Bu âyet, Velid b. Muğiyre ve Şeybe b. Rabîa'nın Peygamberimize gelerek, "sen şu söylediğin şeylerden vazgeç. Biz sana babalarımızın dinini tavsiye ediyoruz." demeleri üzerine indirilmiştir. (Esbâb-ı Nüzûl-Suyûtî)

67- Sizi (ilk önce) topraktan,[4] (Âdem'den) sonra da bir damla sudan, daha sonra da pıhtılaşmış kandan yaratan,[5] ardından olgunluk çağınıza erişmeniz ve en sonunda da yaşlanmanız için sizi bir bebek olarak dünyaya getiren, hep O (Allah)'tır. Sizden kiminiz (her ne kadar) daha önce vefat ettiriliyorsa da kiminiz de belirli bir süreye kadar belki aklınızı kullanırsınız diye yaşatılmaktadır.

68- Yaşatan da öldüren de Odur. Eğer O, bir işin olmasına karar verirse, ona sadece "ol" der, o da hemen oluverir.

69- Allah'ın âyetleriyle mücadele edenlerin (hak'tan) nasıl da çevrildiklerini görmüyor musun?

70- Kitabı ve Peygamberlerimizle gönderdiklerimizi yalanlayanlar, yakında (gerçeği) anlayacaklar.

71- (O gün) onlar, boyunlarına (ateşten) halkalar ve (ayaklarında) zincirler olduğu halde (cehenneme) sürüklenecekler.

72- Onlar, (önce) kaynar suyun içerisinde, sonra ateşte yakılacaklardır.

73-74- Sonra da onlara: "Sizin şirk koşarak, Allah'tan başka taptıklarınız, şimdi nerede?" denilecek. Onlar da: "Onlar, bizden (uzaklaşıp) kayboldular, meğer bizim önce (dünyadayken) taptıklarımız hiç bir şey değilmiş." derler. İşte Allah, kâfirleri böyle şaşırtır.

[4] Bu, Hz Âdem'in yaratılışıdır.
[5] Konu hakkında daha fazla bilgi için Bk. (Hacc: 5, Mü'minun: 12-16 ve dipnotları)

ذٰلِكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَفْرَحُونَ فِى الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا
كُنْتُمْ تَمْرَحُونَ ﴿٧٥﴾ اُدْخُلُٓوا اَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا
فَبِئْسَ مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٦﴾ فَاصْبِرْ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّۚ
فَاِمَّا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذِى نَعِدُهُمْ اَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَاِلَيْنَا يُرْجَعُونَ
﴿٧٧﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا
عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَۜ وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ
اَنْ يَأْتِىَ بِاٰيَةٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِۚ فَاِذَا جَٓاءَ اَمْرُ اللّٰهِ قُضِىَ بِالْحَقِّ
وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْمُبْطِلُونَۚ ﴿٧٨﴾ اَللّٰهُ الَّذِى جَعَلَ لَكُمُ
الْاَنْعَامَ لِتَرْكَبُوا مِنْهَا وَمِنْهَا تَأْكُلُونَۘ ﴿٧٩﴾ وَلَكُمْ فِيهَا
مَنَافِعُ وَلِتَبْلُغُوا عَلَيْهَا حَاجَةً فِى صُدُورِكُمْ وَعَلَيْهَا
وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَۜ ﴿٨٠﴾ وَيُرِيكُمْ اٰيَاتِهٖۗ فَاَىَّ اٰيَاتِ
اللّٰهِ تُنْكِرُونَ ﴿٨١﴾ اَفَلَمْ يَسِيرُوا فِى الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْۜ كَانُٓوا اَكْثَرَ مِنْهُمْ وَاَشَدَّ
قُوَّةً وَاٰثَارًا فِى الْاَرْضِ فَمَٓا اَغْنٰى عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ
﴿٨٢﴾ فَلَمَّا جَٓاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ
مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهٖ يَسْتَهْزِؤُنَ ﴿٨٣﴾

75- Bütün bunlar, sizin yeryüzünde haksız yere şımarmanız ve böbürlenmeniz sebebiyledir.

76- (Ve onlara): "İçerisinde ebedî kalacağınız cehennemin kapılarından girin, büyüklük taslayanların barınağı ne kötüdür." (denilecek.)

77- (Ey Muhammed!) Sabret, şüphesiz Allah'ın sana verdiği söz gerçektir. Onlara vâdettiğimiz (azabın) bir kısmını sana göstersek de senin hayatına son versek de (fark etmez,)[1] sonunda onlar, (nasıl olsa) bize döndürülecekler.

78- Yemin olsun Biz, senden önce de Peygamberler gönderdik. Onlardan kimini sana anlattık ve onlardan kimini de sana anlatmadık. Bütün Peygamberler, ancak Allah'ın izni ile mûcize getirirler. Allah'ın (helâk) emri gelince de (aralarında) adaletle hüküm verilir ve işte o zaman, bâtıl peşinde koşanlar perişan olurlar.

79- Kimisini binmeniz, kimisini de yemeniz için hayvanları sizin emrinize veren, Allah'tır.

80- Onlarda, sizin için gönüllerinizdeki arzulara, onlara binerek ulaşmanız gibi daha nice faydalar vardır. (Bir de) onlarla ve gemilerle (oradan oraya) taşınırsınız.

[1] Onlara yukarıdaki âyetlerde vâdettiğimiz azabı, sana göstersek de göstermesek de bunu hiç düşünmeden görevini yap. Çünkü senin üzerine vacip olan ancak tebliğdir.

81- (Artık Allah'ın) size, gösterdiği bu mûcizelerden hangi mûcizesini inkâr edebilirsiniz?

82- O (kâfirler), yeryüzünde gezip dolaşıp da kendilerinden öncekilerin sonlarının ne olduğunu, hiç görmüyorlar mı? Hâlbuki onlar, hem daha çok, hem de kuvvet ve yeryüzündeki eserleri bakımından kendilerinden daha güçlü idiler. (Buna rağmen) kazandıkları şeyler, onlara hiçbir fayda vermedi.

83- Peygamberleri kendilerine apaçık deliller getirdiği zaman onlar, ilim namına kendilerinde bulunana güvenip böbürlendiler, hafife aldıkları (azap da) kendilerini kuşatıverdi.[2]

[2] Yani Peygamberleri kendilerine apaçık delillerle gelince, onlar ilim namına kendilerinde bulunan, bilgilerine ve felsefelerine güvenerek Peygamberlerinin mûcizelerini, tanımak istemediler. Ama bir türlü onların başlarına gelenlerin kendi başlarına da gelebileceğini düşünmek bile istememektedirler. Bu tipler dün olduğu gibi bugün de bol miktarda mevcuttur.

فَلَمَّا رَاَوْا بَأْسَنَا قَالُوا اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَحْدَهُ وَكَفَرْنَا بِمَا كُنَّا بِهٖ
مُشْرِكِينَ ﴿٨٤﴾ فَلَمْ يَكُ يَنْفَعُهُمْ اِيمَانُهُمْ لَمَّا رَاَوْا بَأْسَنَا سُنَّتَ
اللّٰهِ الَّتِى قَدْ خَلَتْ فِى عِبَادِهٖ وَخَسِرَ هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ ﴿٨٥﴾

سُورَةُ فُصِّلَتْ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

حٰمٓ ﴿١﴾ تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ﴿٢﴾ كِتَابٌ فُصِّلَتْ
اٰيَاتُهُ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ بَشِيرًا وَنَذِيرًا فَاَعْرَضَ
اَكْثَرُهُمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٤﴾ وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِى اَكِنَّةٍ مِمَّا
تَدْعُونَا اِلَيْهِ وَفِى اٰذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ
فَاعْمَلْ اِنَّنَا عَامِلُونَ ﴿٥﴾ قُلْ اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحٰى اِلَىَّ
اَنَّمَا اِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا اِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَوَيْلٌ
لِلْمُشْرِكِينَ ﴿٦﴾ اَلَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ بِالْاٰخِرَةِ هُمْ
كَافِرُونَ ﴿٧﴾ اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ اَجْرٌ
غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٨﴾ قُلْ اَئِنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ بِالَّذِى خَلَقَ الْاَرْضَ
فِى يَوْمَيْنِ وَتَجْعَلُونَ لَهُ اَنْدَادًا ذٰلِكَ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٩﴾

84- Onlar, Bizim azabımızı görünce: "(Artık) biz, tek olan Allah'a îman ettik ve ortak koştuğumuz şeyleri de inkâr ettik." diyecekler.

85- Ama Bizim azabımıza kavuşunca, îmanları kendilerine bir yarar sağlamayacaktır. Allah'ın kulları arasında baştan beri yürürlükte olan yasası budur.[1] İşte o zaman kâfirler, tamamen perişan olacaklar.

61- FUSSİLET SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Hâ, Mîm.

2- (Bu Kitap,) Rahman ve Rahîm olan (Allah) tarafından indirilmiştir.

3- Bu, Arapça bir Kur'an olarak, anlayabilen bir toplum için âyetleri açıklanmış[2] bir kitaptır.

4- (Müslümanlara) müjde verici ve (kâfirleri) korkutucu olarak (indirilmiştir.) Ama o (kâfirlerin) çoğu, onu dinlemeden (haktan) yüz çevirdiler.

[1] Bu yasaya "Sünnetullah" denilir.

[2] **Mufassal**: bölümlere ve belirli gruplara ayrılmış demektir. Geniş bilgi için Bk. (Hûd: 1)

5- Ve (o kâfirler): "(Ey Muhammed!) Bizi kendisine davet ettiğin şeye karşı bizim kalplerimiz kapalı, kulaklarımız sağırdır.[3] Bizimle senin aranda da bir perde vardır. Artık sen (ne yapacaksan) yap! Biz de (yapacağımızı) kesinlikle yapacağız." dediler.[4]

6-7- (Sen onlara): "Şüphesiz ben, sadece sizin gibi bir beşerim. Ancak bana, 'sizin ilâhınızın tek bir ilâh olduğu,' vahyolunuyor. Öyleyse sadece Ona yönelin ve Ondan af dileyin. Zekâtı vermeyen, âhireti inkâr eden ve Ona ortak koşanların vay haline!" de.

8- (Ve devamla): "Şüphesiz îman edip (inandığı) iyi işleri yaşayanlar için, hesapsız bir mükâfat vardır."[5]

9- "Gerçekten siz, yeryüzünü iki zaman diliminde[6] yaratan (Allah)'ı inkâr ediyor ve Ona birtakım ortaklar mı koşuyorsunuz?[7] Hâlbuki O, âlemlerin Rabbidir." de.

[3] Bir kimsenin "kulaklarında ağırlık olması" demek "sağırlıktan ve duymak istememekten" kinâyedir. Yukarıdaki tercüme buna göre yapılmıştır.

[4] Bunu söyleyenler Ebû Cehil ile onunla beraber olan Kureyş'ten bir topluluktur. (Elmalılı)

[5] Bu âyetin benzeri için Bk. (İnşikak: 25, Tin: 6)

[6] "İki gün" ifâdesi; **1-** Yaratmak fiili için zarf tümleci olarak kabul edilirse anlamı: "Yeryüzünü iki zamanda yarattı" olur. Bu da; birisi yeryüzünün gökyüzünden ayrıldığı zaman, birisi de yeryüzünün düzenlendiği zamandır. **2-** Zarf-ı müstekar olarak kabul edilirse anlamı: "Yeryüzünü iki gün dönümlü olmak üzere yarattı" olur. Bu da bir seneyi ikiye bölen iki gün dönümü nöbetidir.

[7] Yani siz yaptığınız işin farkında mısınız? Veya kimi inkâr ettiğinizi biliyor musunuz?

وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ مِنْ فَوْقِهَا وَبَارَكَ فِيهَا وَقَدَّرَ فِيهَٓا
اَقْوَاتَهَا فٖى اَرْبَعَةِ اَيَّامٍؕ سَوَٓاءً لِلسَّٓائِلٖينَ ﴿١٠﴾ ثُمَّ اسْتَوٰٓى اِلَى
السَّمَٓاءِ وَهِيَ دُخَانٌ فَقَالَ لَهَا وَلِلْاَرْضِ ائْتِيَا طَوْعًا اَوْ كَرْهًاؕ
قَالَتَٓا اَتَيْنَا طَٓائِعٖينَ ﴿١١﴾ فَقَضٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ فٖى يَوْمَيْنِ
وَاَوْحٰى فٖى كُلِّ سَمَٓاءٍ اَمْرَهَاؕ وَزَيَّنَّا السَّمَٓاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابٖيحَۗ
وَحِفْظًاؕ ذٰلِكَ تَقْدٖيرُ الْعَزٖيزِ الْعَلٖيمِ ﴿١٢﴾ فَاِنْ اَعْرَضُوا فَقُلْ
اَنْذَرْتُكُمْ صَاعِقَةً مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ وَثَمُودَؕ ﴿١٣﴾ اِذْ جَٓاءَتْهُمُ
الرُّسُلُ مِنْ بَيْنِ اَيْدٖيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ اَلَّا تَعْبُدُٓوا اِلَّا اللّٰهَؕ
قَالُوا لَوْ شَٓاءَ رَبُّنَا لَاَنْزَلَ مَلٰٓئِكَةً فَاِنَّا بِمَٓا اُرْسِلْتُمْ بِهٖ كَافِرُونَ
﴿١٤﴾ فَاَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا
مَنْ اَشَدُّ مِنَّا قُوَّةًؕ اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ الَّذٖى خَلَقَهُمْ هُوَ اَشَدُّ
مِنْهُمْ قُوَّةًؕ وَكَانُوا بِاٰيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿١٥﴾ فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ
رٖيحًا صَرْصَرًا فٖٓى اَيَّامٍ نَحِسَاتٍ لِنُذٖيقَهُمْ عَذَابَ الْخِزْيِ
فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاؕ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَخْزٰى وَهُمْ لَا يُنْصَرُونَ
﴿١٦﴾ وَاَمَّا ثَمُودُ فَهَدَيْنَاهُمْ فَاسْتَحَبُّوا الْعَمٰى عَلَى الْهُدٰى
فَاَخَذَتْهُمْ صَاعِقَةُ الْعَذَابِ الْهُونِ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَۚ ﴿١٧﴾

10- (Allah) yeryüzünü üzerinden (dağlarla) sâbitledi, orada bereketler yarattı ve yine orada arayanlar için geçimliklerini eşit şekilde[1] dört zaman diliminde takdir etti.[2]

11- Sonra, (Allah) duman halinde olan göğe yönelip, ona ve yeryüzüne: "Yaratılışınıza uysa da uymasa da ikiniz birlikte birbirinizle uyum sağlayın." dedi. İkisi de derhâl: "Uyum sağladık." dediler.[3]

12- Böylelikle onları iki günde[4] yedi[5] gök olarak yarattı ve her göğe görevlerini ayrı ayrı vahyetti.[6] Biz dünyaya ait olan gökyüzünü de parlak kandillerle süsleyip koruma altına aldık.[7] İşte bütün bunlar, üstün ve güçlü olan, her şeyi bilen (Allah')ın koyduğu kanunlardır.

13- (Bunlara rağmen) onlar, yine de (haktan) yüz çevirirlerse (onlara):"Ben sizi Âd ve Semûd kavminin başına yıldırım[8] gibi düşen (helâke) benzer, bir helâke karşı uyarıyorum." de.

14- Onlara, "sadece Allah'a kulluk edin" diye ilerisini gerisini anlatan[9] Peygamberler gelince onlar: "Eğer Rabbimiz (Peygamber göndermek) isteseydi, kesinlikle bir melek gönderirdi. Gerçekten biz, sizinle gönderilen (mesajları) inkâr ediyoruz." dediler.

15- Âd (kavmin)e gelince, onlar da yeryüzünde haksız yere, "bizden daha güçlüsü var mı?" diyerek büyüklük tasladılar. Onlar, kendilerini yaratan Allah'ın kendilerinden daha güçlü olduğunu bilmiyorlar mıydı? Ama onlar, Bizim âyetlerimizi inatla inkâr ediyorlardı.

16- Böylece Biz de onlara, dünya hayatında rezillik azabını tattırmak için o uğursuz günlerde üzerlerine soğuk ve gürültülü bir fırtına, gönderdik. Onların âhiret azabı ise daha rezil olacak ve onlara yardım da edilmeyecektir.

17- Semûd (kavmin)e gelince Biz, onlara hak yolu gösterdik, fakat onlar körlüğü hak yola tercih ettiler. Böylece (dünyada) yaptıkları şeyler yüzünden onları alçaltıcı bir azabın yıldırımı, helâk ediverdi.

---

1 Bu âyete göre; yeryüzünde Allah'ın yarattığı ve insanların emeği karışmayan doğal kaynakların insanlar arasında eşit şekilde kullanılması gerekir. Yani yeryüzünün tüm doğal kaynaklarında insanların eşit şekilde hakları vardır. Bugün, bu kaynakların eşit paylaşılmamasının zulmünü en çok fakir ülkelerin insanları ve özellikle Müslümanlar çekmektedirler.

2 Ayrıca, "dört gün" ifâdesi (فيها)'dan hal olarak düşünülürse âyetin tercümesi "...ve yine orada arayanlar için geçimliklerini eşit dört mevsimde, takdir etti." şeklinde olabilir. Aslında bu anlam daha uygun görülmektedir. En doğrusunu ise Allah bilir.

3 Âyetin son bölümü, "İsteyerek veya istemeyerek (meydana) gelin" dedi. "İsteyerek (meydana) geldik." dediler. Şeklinde de tercüme edilebilir. Buradaki (ثمّ) zaman için değildir. Onun için gökyüzünün yaratılışı yeryüzünün yaratılışından öncedir.

4 Buradaki (فى يومين) ifâdesi zarf-ı müstekar olarak kabul edilirse, o zaman âyetin tercümesi, "Böylelikle onları (dünya ve âhiret olmak üzere) iki günlü ve yedi gök olarak yarattı ve her göğe görevlerini ayrı ayrı vahyetti" şeklinde olabilir.

5 Buradaki "yedi" rakamı çokluktan kinâye olup, "birçok" anlamına da gelebilir.

6 Buradaki vahiy; Allah'ın onlara görevlerini, yani sünnetullahı mükemmel bir şekilde öğretmesi, demektir. Tıpkı bal arısına öğrettiği gibi... Bk.(Nahl: 68)

7 Yani gökler, Bizim korumamız altındadır ve hiçbir güç, Bizim bilgimiz olmadan oraların güvenliğini bozamaz.

8 Yukarıdaki tercüme; "yıldırım" ifâdelerinin istiâre olması düşünülerek yapılmıştır.

9 Kelime anlamıyla tercüme edilirse anlam: "onların önlerinden ve arkalarından yani her taraflarından Peygamberler geldi." şeklinde olur. Ayrıca bu ifâdeyi, "her yönden çalıştılar uyardılar" şeklinde de anlamak mümkündür.

وَنَجَّيْنَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿١٨﴾ وَيَوْمَ يُحْشَرُ
اَعْدَٓاءُ اللّٰهِ اِلَى النَّارِ فَهُمْ يُوزَعُونَ ﴿١٩﴾ حَتّٰٓى اِذَا مَا جَٓاؤُ۫هَا
شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَاَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿٢٠﴾ وَقَالُوا لِجُلُودِهِمْ لِمَ شَهِدْتُمْ عَلَيْنَا قَالُٓوا
اَنْطَقَنَا اللّٰهُ الَّذٖٓى اَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ خَلَقَكُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ
وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢١﴾ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ اَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ
سَمْعُكُمْ وَلَٓا اَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلٰكِنْ ظَنَنْتُمْ اَنَّ
اللّٰهَ لَا يَعْلَمُ كَثٖيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٢٢﴾ وَذٰلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذٖى
ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ اَرْدٰيكُمْ فَاَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرٖينَ ﴿٢٣﴾
فَاِنْ يَصْبِرُوا فَالنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ وَاِنْ يَسْتَعْتِبُوا فَمَا هُمْ
مِنَ الْمُعْتَبٖينَ ﴿٢٤﴾ وَقَيَّضْنَا لَهُمْ قُرَنَٓاءَ فَزَيَّنُوا لَهُمْ مَا
بَيْنَ اَيْدٖيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فٖٓى اُمَمٍ قَدْ
خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرٖينَ
﴿٢٥﴾ وَقَالَ الَّذٖينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهٰذَا الْقُرْاٰنِ وَالْغَوْا
فٖيهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ ﴿٢٦﴾ فَلَنُذٖيقَنَّ الَّذٖينَ كَفَرُوا عَذَابًا
شَدٖيدًا وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ اَسْوَاَ الَّذٖى كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾

18- Biz de (Allah'a gerçekten) inanan ve Ondan (hakkıyla) sakınanları kurtardık.

19- O gün, Allah düşmanları cehennem ateşine sürülmek üzere hep bir araya, bölükler halinde toplanırlar.

20- Sonunda oraya geldikleri zaman, kulakları, gözleri ve derileri onların yaptıkları işler hakkında aleyhlerinde şâhitlik edecektir.

21- Onlar, kendi derilerine: "Niçin aleyhimizde şâhitlik ettiniz?" deyince (derileri): "Sizi ilk defa yaratan, kendisine döndürüleceğiniz ve her şeyi konuşturan Allah, (bugün) bizi de konuşturdu." diyecekler.

22- (Ve devamla): "Siz, (dünyada iken) kulaklarınız, gözleriniz ve derilerinizin aleyhinizde şâhitlik edeceğinden sakınmıyordunuz. Üstelik yaptıklarınızın birçoğunu Allah'ın bilmeyeceğini sanıyordunuz."

23- "Rabbiniz hakkındaki bu kanaatiniz var ya, işte sizi esas o, mahvetti ve böylece de ziyana uğrayanlardan oldunuz." (diyecekler.)

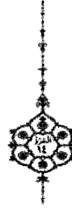
24- Eğer dayanabilirlerse, artık onların sonsuz ikametgâhı, cehennemdir. (Rablerini) râzı etmek isteseler bile, buna izin verilmeyecektir.

25- Biz, onlara birtakım dostlar musallat ettik. Onlar da yaptıkları ve yapacakları her şeyi kendilerine süslü gösterdiler. Böylece kendilerinden önce gelip geçmiş olan cin ve insan toplulukları hakkındaki azap sözü, onlar için de hak oldu. Doğrusu onların hepsi, kendilerine yazık etmiş oldular.

26- Kâfirler (birbirlerine): "Şu Kur'an'ı dinlemeyin ve o (okunurken) gürültü yapın. Belki onu bastırırsınız." dediler.

27- Artık o kâfirlere gerçekten şiddetli bir azap tattıracağız ve onları, yaptıklarının en kötüsüyle cezâlandıracağız.

ذٰلِكَ جَزَٓاءُ اَعْدَٓاءِ اللّٰهِ النَّارُ لَهُمْ فِيهَا دَارُ الْخُلْدِ جَزَٓاءً
بِمَا كَانُوا بِاٰيَاتِنَا يَجْحَدُونَ ﴿٢٨﴾ وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا رَبَّنَٓا
اَرِنَا الَّذَيْنِ اَضَلَّانَا مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ نَجْعَلْهُمَا تَحْتَ
اَقْدَامِنَا لِيَكُونَا مِنَ الْاَسْفَلِينَ ﴿٢٩﴾ اِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللّٰهُ
ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلٰٓئِكَةُ اَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا
وَاَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾ نَحْنُ اَوْلِيَٓاؤُكُمْ
فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِي الْاٰخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَشْتَهِٓي
اَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ﴿٣١﴾ نُزُلًا مِنْ غَفُورٍ رَحِيمٍ
﴿٣٢﴾ وَمَنْ اَحْسَنُ قَوْلًا مِمَّنْ دَعَٓا اِلَى اللّٰهِ وَعَمِلَ صَالِحًا
وَقَالَ اِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٣﴾ وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا
السَّيِّئَةُ اِدْفَعْ بِالَّتِي هِيَ اَحْسَنُ فَاِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ
عَدَاوَةٌ كَاَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَمَا يُلَقّٰيهَٓا اِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا
وَمَا يُلَقّٰيهَٓا اِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ﴿٣٥﴾ وَاِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ
نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ اِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٦﴾ وَمِنْ اٰيَاتِهِ الَّيْلُ
وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ
وَاسْجُدُوا لِلّٰهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿٣٧﴾

28- O Allah'ın düşmanlarının cezâsı da cehennemdir. Onlar, Bizim âyetlerimizi inkâr etmelerinin cezâsı olarak, orada sürekli kalacaklardır.

29- Kâfirler, (cehennemde): "Ey Rabbimiz! Cinlerden ve insanlardan bizi saptıranları bize göster, daha da rezil olmaları için onları ayaklarımızın altına alalım." diyecekler.

30- Şüphesiz, "bizim Rabbimiz Allah'tır" deyip, sonra da dosdoğru yolda sapmadan yürüyenlerin üzerine melekler, zaman zaman iner ve "korkmayın, hüzünlenmeyin ve size vâdedilen cennetle sevinin." derler.[1]

31-32- (Ve devamla:) "Sizin, dünya hayatında da âhirette de gerçek dostlarınız biziz. Orada çok bağışlayan ve çok merhametli olan (Allah)tan bir ikram olarak, sizin için canlarınızın arzu ettiği her şey ve istediklerinizin tamamı vardır."[2] (derler.)

33- (İnsanları) Allah'a çağıran, (inandığı) iyi işleri yaşayan ve: "Ben kesinlikle Müslümanlardanım." diyen kimseden daha güzel sözlü, kim olabilir?[3]

34- Nasıl ki iyilikle kötülük bir değilse,[4] o zaman sen de onu, en güzel bir biçimde uzaklaştır. İşte o zaman, seninle arasında düşmanlık bulunan kimsenin, sana sıcak bir dost oluverdiğini görürsün.

35- Bu (güzel haslet,) ancak sabredenlere verilir. Ve yine bu (güzel haslet,) ancak (îman ve yaşayışında) büyük ciddiyet[5] sahibi olanlara verilir.

36- Eğer şeytandan gelen kötü bir düşünce seni dürtecek olursa, hemen Allah'a sığın. Çünkü o, hakkıyla işitendir, eksiksiz bilendir.[6]

37- Gece ile gündüz, güneş ile ay Onun (kudretinin) delillerindendir. Siz eğer Ona ibâdet etmek istiyorsanız, sakın güneşe ve aya secde etmeyin, sadece bunları yaratan Allah'a, secde edin. secde

---

[1] Bu âyetle ilgili olarak; Hz. Ebû Bekir: "sözde dosdoğru oldukları gibi yaşayışta da dosdoğru oldular.", Hz. Ömer: "Allaha itaatte dosdoğru olup, tilkiler gibi hilekârlığa sapmadılar.", Hz. Osman: "Amelde ihlâslı oldular.", Hz. Ali: "Farzları eksiksiz yerine getirdiler.", Süfyân-ı Sevrî: "Dediklerine uygun amel ettiler." şeklinde izahlar yapmışlardır. (Elmalılı)

[2] Bu ifâdenin âyetlerin seyrine göre meleklere ait olması daha kuvvetli olmakla beraber, Allah'a ait olması da mümkündür.

[3] Allaha davet en güzel sözdür. Ancak böyle olması, davetin; "yalnız kuru bir lâftan ibaret kalmaması, davetçinin de Müslüman olması ve inandığını yaşaması" şartına bağlıdır.

[4] İyilik ile kötülük, bir olmadığı gibi her iyilik de her kötülük de bir olmaz.

[5] (حَظٍّ عَظِيمٍ): tefsirlerde ciddiyet, büyük pay, ilâhî nîmet, büyük nasip, bahtiyarlık ve cennet gibi anlamlarla tercüme edilmiştir. Bk. (Kasas:79)

[6] Bk. (A'raf: 200)

فَاِنِ اسْتَكْبَرُوا فَالَّذ۪ينَ عِنْدَ رَبِّكَ يُسَبِّحُونَ لَهُ بِالَّيْلِ
وَالنَّهَارِ وَهُمْ لَا يَسْأَمُونَ ﴿٣٨﴾ وَمِنْ اٰيَاتِه۪ٓ اَنَّكَ تَرَى
الْاَرْضَ خَاشِعَةً فَاِذَٓا اَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَٓاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْۜ اِنَّ
الَّذ۪ٓي اَحْيَاهَا لَمُحْيِ الْمَوْتٰىۜ اِنَّهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿٣٩﴾
اِنَّ الَّذ۪ينَ يُلْحِدُونَ ف۪ٓي اٰيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَاۜ اَفَمَنْ يُلْقٰى
فِي النَّارِ خَيْرٌ اَمْ مَنْ يَأْت۪ٓي اٰمِنًا يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ اِعْمَلُوا مَا شِئْتُمْۙ
اِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَص۪يرٌ ﴿٤٠﴾ اِنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا بِالذِّكْرِ لَمَّا
جَٓاءَهُمْۚ وَاِنَّهُ لَكِتَابٌ عَز۪يزٌۙ ﴿٤١﴾ لَا يَأْت۪يهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ
يَدَيْهِ وَلَا مِنْ خَلْفِه۪ۜ تَنْز۪يلٌ مِنْ حَك۪يمٍ حَم۪يدٍ ﴿٤٢﴾ مَا يُقَالُ
لَكَ اِلَّا مَا قَدْ ق۪يلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَۜ اِنَّ رَبَّكَ لَذُو مَغْفِرَةٍ
وَذُو عِقَابٍ اَل۪يمٍ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ جَعَلْنَاهُ قُرْاٰنًا اَعْجَمِيًّا لَقَالُوا
لَوْلَا فُصِّلَتْ اٰيَاتُهُۜ ءَاَعْجَمِيٌّ وَعَرَبِيٌّۜ قُلْ هُوَ لِلَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا هُدًى وَشِفَٓاءٌۜ وَالَّذ۪ينَ لَا يُؤْمِنُونَ ف۪ٓي اٰذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ
عَلَيْهِمْ عَمًىۜ اُو۬لٰٓئِكَ يُنَادَوْنَ مِنْ مَكَانٍ بَع۪يدٍ ﴿٤٤﴾ وَلَقَدْ
اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَاخْتُلِفَ ف۪يهِۜ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ
مِنْ رَبِّكَ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْۜ وَاِنَّهُمْ لَف۪ي شَكٍّ مِنْهُ مُر۪يبٍ ﴿٤٥﴾

38- Şâyet onlar büyüklük taslarlarsa, Rabbinin yanında bulunan (melekler,) Onu gece gündüz hiç usanmadan tesbih ederler.

39- Kupkuru gördüğün şu yeryüzünün, Biz ona su indirdiğimiz zaman harekete geçip, kabarması da Allah'ın (kudretinin) delillerindendir.[1] O (çorak toprağa) can veren (Allah), şüphesiz ölüleri de diriltir. Çünkü Onun, gücü her şeye yeter.

40- O, Bizim âyetlerimizi çarpıtanlar,[2] Bize asla gizli kalmazlar. Öyleyse kıyamet günü cehennemin içine atılan kimse mi daha hayırlıdır yoksa (huzurumuza) güvenle gelen kimse mi? Artık siz dilediğinizi yapın. Çünkü O (Allah,) yaptıklarınızı gerçekten hakkıyla görendir.[3]

41- Şüphesiz, kendilerine gelen Kur'an'ı inkâr edenler, (iyi bilsinler ki) o, çok şerefli bir Kitaptır.

42- Hiçbir bâtılın, ekleme yaparak veya eksilterek onu değiştirmeye gücü yetmez.[4] (Çünkü o,) hüküm (ve hikmet) sahibi, övülmeye en lâyık olan (Allah) tarafından indirilmiştir.

43- (Ey Muhammed!) Sana söylenenler, senden önceki Peygamberlere söylenenlerden başka bir şey değildir. Şüphesiz senin Rabbin, hem bağışlama sahibi, hem de acı bir azap sahibidir.

44- Eğer Biz, onu yabancı dilde bir Kur'an olarak indirseydik, bu defa da kesinlikle: "Onun âyetleri (anlayacağımız) bir dille açıklansa olmaz mıydı? Arap (bir Peygambere) yabancı dilde (bir Kur'an) olur mu?"[5] derlerdi. (Sen de onlara): "O, îman edenler için, hak yol rehberi ve gönüllerdeki (dert ve sıkıntılara) şifadır. Îman etmeyenlerin kulaklarında bir ağırlık vardır ve o (Kur'an), onlara anlaşılmaz gibi gelir. Çünkü onlar, (zâten) anlayışı kıt kimselerdir."[6] de.

45- Yemin olsun ki Biz, Mûsa'ya kitabı verdik, onda da anlaşmazlığa düşüldü. Eğer Rabbinin önceden verilmiş bir sözü[7] olmasaydı, onların hesabı (dünyada) görülürdü. Onlar, (şimdi) bu (Kur'an)dan da çok ciddî bir şüphe içerisindeler.

---

[1] Bu âyette; kuraklıktan perişan bir hale düşen yeryüzünün durumu, zillete düşmüş bir kimsenin boynunun bükülmüş haline, bir topluma Peygamber gönderilmesi de çorak bir araziye yağmur yağdırılmasına benzetilmiştir. İşte bu da Allah'ın (kudretinin) delillerindendir. Ya Allah, insanlara Peygamberlerle rahmet göndermeseydi, insanların hali ne olurdu?

[2] **İlhad**: kelime anlamı olarak ölüyü lâhde (mezara) koymak, sapmak, incitmek demek olup, doğruluktan eğrilmek, haktan bâtıla sapmak anlamına gelir. Âyetlerde ilhad ise; doğru mana vermeyip istikametten ayrılarak eğrisine çekmek, yalanlamak, yanlış tevil etmek ve tahrif etmek demektir.

[3] Bu âyet, Ammar b. Yasir ve Ebû Cehil hakkında indirilmiştir. (Esbâb-ı Nüzûl-Suyûtî)

[4] Âyetin bu bölümü "Kendisinden önce gelen hiçbir şey onu yalanlayamadığı gibi kendisinden sonra da onun hükmünü kaldıracak bir kitap gelmeyecektir." şeklinde de anlaşılabilir.

[5] Âyetin bu bölümü; "Araplara yabancı dille hitâp edilir mi?" şeklinde de anlaşılabilir.

[6] Âyetin son bölümü kelime anlamıyla "Sanki onlar uzak bir yerden çağrılıyorlar." şeklinde tercüme edilebilir. Ancak bu ifâde Arapça da mecâzen "anlayışı kıt" anlamında kullanıldığı için yukarıdaki tercüme daha uygun bulunmuştur.

[7] Cezâ ve mükâfatın âhirette olacağına dâir.

46- Kim, (inandığı) iyi işleri yaşarsa, kendisinin iyiliğinedir, kim de kötülük ederse, o da kendi zararınadır. Çünkü senin Rabbin, kesinlikle kullara zulmedici değildir.

47- Kıyametin zamanını ancak O bilir.[1] Onun bilgisi olmadan, hiç bir meyve kabuğunu yarıp çıkamaz, hiç bir dişi de gebe kalamaz ve doğuramaz. (Kıyamet) günü Allah onlara: "Şu Benim ortaklarım şimdi nerelerde?" diye seslenince onlar: "Senin ortağın olduğuna dâir bizden hiçbir şâhit olmadığını Sana arz ederiz." derler.

48- Böylece, önceden kendilerine taptıkları şeyler, onlardan uzaklaşacak ve onlar, (cehennemden) kurtuluş imkânının olmadığını da anlayacaklar.

49- İnsan, hayrı[2] istemekten asla bıkmaz. Fakat ona bir kötülük dokununca da endişeye kapılır ve ümidini kaybeder.

50- Fakat kendisine dokunan bir zarardan sonra, katımızdan ona bir rahmet tattırınca da: "Bunları ben kazandım. Ben, (zâten) kıyametin kopacağını da zannetmiyorum, eğer Rabbime döndürülürsem, muhakkak Onun katında benim için bunlardan daha da güzeli vardır."[3] der. Ama şunu iyi bilin ki; Biz, o kâfirlere yaptıklarını mutlaka haber vereceğiz ve onlara, ağır bir azap tattıracağız.

51- Biz, insana bir nîmet verdiğimizde yüz çevirir ve yan çizer(ek Bizden) uzaklaşır, ama kendisine bir şer dokunduğu zaman da ısrarla yalvarır.[4]

52- (Ey Muhammed! Onlara): "Siz Kur'an'ın gerçekten Allah tarafından gönderildiğini, sonra da sizin onu inkâr ettiğinizi hiç düşündünüz mü? (Haktan) çok uzak bir ayrılık içerisinde olandan daha sapkın kim olabilir?" de.

---

[1] Âyetin bu bölümü, "Kıyamet gününün bilgisi, ancak Ona havâle edilir" şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Yani, mal-mülk, sıhhat, şeref ve hükümranlık (Kurtubi)

[3] Yani, dünyadaki mallarının âhirette kendisine bir fayda vereceğini veya dünyadaki gibi âhirette de adamını bulup işini çıkıştıracağını zanneder. Konuyla ilgili olarak Bk. (Kehf: 36)

[4] Bk. (İsra:83)

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهٖ وَمَنْ اَسَٓاءَ فَعَلَيْهَاۜ وَمَا رَبُّكَ
بِظَلَّامٍ لِلْعَب۪يدِ ﴿٤٦﴾ اِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِۜ وَمَا تَخْرُجُ مِنْ
ثَمَرَاتٍ مِنْ اَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ اُنْثٰى وَلَا تَضَعُ اِلَّا
بِعِلْمِهٖۜ وَيَوْمَ يُنَاد۪يهِمْ اَيْنَ شُرَكَٓاء۪يۙ قَالُٓوا اٰذَنَّاكَۙ مَا مِنَّا مِنْ
شَه۪يدٍۚ ﴿٤٧﴾ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَدْعُونَ مِنْ قَبْلُ وَظَنُّوا
مَا لَهُمْ مِنْ مَح۪يصٍ ﴿٤٨﴾ لَا يَسْـَٔمُ الْاِنْسَانُ مِنْ دُعَٓاءِ الْخَيْرِۘ
وَاِنْ مَسَّهُ الشَّرُّ فَيَؤُ۫سٌ قَنُوطٌ ﴿٤٩﴾ وَلَئِنْ اَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِنَّا
مِنْ بَعْدِ ضَرَّٓاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هٰذَا ل۪يۙ وَمَٓا اَظُنُّ السَّاعَةَ قَٓائِمَةًۙ
وَلَئِنْ رُجِعْتُ اِلٰى رَبّ۪ٓي اِنَّ ل۪ي عِنْدَهُ لَلْحُسْنٰىۚ فَلَنُنَبِّئَنَّ
الَّذ۪ينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُواۘ وَلَنُذ۪يقَنَّهُمْ مِنْ عَذَابٍ غَل۪يظٍ ﴿٥٠﴾
وَاِذَٓا اَنْعَمْنَا عَلَى الْاِنْسَانِ اَعْرَضَ وَنَاٰ بِجَانِبِهٖۚ وَاِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ
فَذُو دُعَٓاءٍ عَر۪يضٍ ﴿٥١﴾ قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ ثُمَّ
كَفَرْتُمْ بِه۪ مَنْ اَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ ف۪ي شِقَاقٍ بَع۪يدٍ ﴿٥٢﴾ سَنُر۪يهِمْ
اٰيَاتِنَا فِي الْاٰفَاقِ وَف۪ٓي اَنْفُسِهِمْ حَتّٰى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُ الْحَقُّۜ
اَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ اَنَّهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَه۪يدٌ ﴿٥٣﴾ اَلَٓا اِنَّهُمْ
ف۪ي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَٓاءِ رَبِّهِمْۜ اَلَٓا اِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُح۪يطٌ ﴿٥٤﴾

53- Biz, gerçek olduğu kendilerine açıkça belli olsun diye, âyetlerimizi hem uçsuz bucaksız ufuklarda, hem de kendi gönüllerinde onlara göstereceğiz.[5] Doğrusu senin için Rabbinin her şeyi görüp durması yetmez mi?

54- Dikkatli olun! Gerçekten onlar, Rableri ile karşılaşacaklarından tam emin değiller. Şunu da iyi bilin ki gerçekten O, her şeyi (ilmiyle) kuşatandır.

---

[5] Yani kendilerinin bulunduğu Mekke sınırları dışında, Mekke sınırları içerisinde ve gönüllerinde Kur'an'ın gerçek olduğunu onlara göstereceğiz. İslâm'ın ileride dünyanın tamamına yayılacağını haber veren bu âyet, Kur'an'ın gerçekten, Allah kelâmı olduğunu açıkça ispat eden mûcizelerindendir. Bu âyetin Mekke'de indirildiği, bir de ondan sonra Peygamber (a.s)'a ve halîfelerine Allah'ın ihsan ettiği nîmetler düşünülürse, bunun ne büyük bir mûcize olduğu daha iyi anlaşılır.

سُورَةُ الشُّورٰى (مَكِّيَّة)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

حٰمٓ ﴿١﴾ عٓسٓقٓ ﴿٢﴾ كَذٰلِكَ يُوح۪ٓي اِلَيْكَ وَاِلَى الَّذ۪ينَ مِنْ
قَبْلِكَۙ اللّٰهُ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ ﴿٣﴾ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا
فِي الْاَرْضِۜ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظ۪يمُ ﴿٤﴾ تَكَادُ السَّمٰوَاتُ
يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ وَالْمَلٰٓئِكَةُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَنْ فِي الْاَرْضِۜ اَلَٓا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَفُورُ
الرَّح۪يمُ ﴿٥﴾ وَالَّذ۪ينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِه۪ٓ اَوْلِيَٓاءَ اللّٰهُ حَف۪يظٌ
عَلَيْهِمْۘ وَمَٓا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَك۪يلٍ ﴿٦﴾ وَكَذٰلِكَ اَوْحَيْنَٓا
اِلَيْكَ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لِتُنْذِرَ اُمَّ الْقُرٰى وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنْذِرَ
يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ ف۪يهِۜ فَر۪يقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَر۪يقٌ فِي
السَّع۪يرِ ﴿٧﴾ وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ لَجَعَلَهُمْ اُمَّةً وَاحِدَةً وَلٰكِنْ
يُدْخِلُ مَنْ يَشَٓاءُ ف۪ي رَحْمَتِه۪ۜ وَالظَّالِمُونَ مَا لَهُمْ مِنْ
وَلِيٍّ وَلَا نَص۪يرٍ ﴿٨﴾ اَمِ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِه۪ٓ اَوْلِيَٓاءَۚ فَاللّٰهُ هُوَ
الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِ الْمَوْتٰىۘ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿٩﴾

62- ŞÛRÂ SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Hâ, Mîm.

2- Ayn, Sîn, Kâf.

3- O, çok güçlü, hüküm (ve hikmet) sahibi olan Allah, sana ve senden öncekilere işte şöylece vahyediyor.

4- Göklerde ve yerde olanların tamamı O (Allah'a,) aittir. O, çok yücedir ve pek büyüktür.

5- Göklerin, üstlerinden parçalanması neredeyse çok yaklaştı.[1] Melekler de Rablerini hamd ile tesbih ederler ve yeryüzündekiler için af dilerler. Şunu iyi bilin ki çok bağışlayıcı, gerçekten merhametli olan, ancak O (Allah)'tır.

[1] Yani kıyametin kopmasına fazla bir zaman kalmadı. Âyetin bu bölümü, "Nerdeyse gökler, (Allah'ın yüceliğinden dolayı) üstlerinden çatlayacak gibi titreşiyor." şeklinde de tercüme edilebilir.

6- Onu bırakıp da kendilerine bir takım dostlar edinenlere gelince Allah, onları görüp durmaktadır. Sen de onların üzerine bir vekil değilsin.

7- Böylece Biz, sana şehirlerin anası (olan Mekke)[2] ve onun çevresinde bulunanları uyarman ve (insanların) bir bölümünün cennette, bir bölümünün de çılgın alevli cehennemde olacağı ve hakkında asla şüphe olmayan toplanma günüyle, onları korkutman için Arapça bir Kur'an vahyettik.

8- Eğer Allah dileseydi, kesinlikle onları tek bir ümmet kılardı. Ama O, ancak dilediğini rahmetine sokar. Zâlimlere gelince; onlar için Allah'tan başka dost da yardımcı da yoktur.

9- Yoksa onlar, Onu bırakıp da birtakım velîler[3] mi edindiler? Oysa asıl dost, Allah'tır. Ölüleri diriltecek olan da Odur. Çünkü Onun her şeye gücü yeter.

[2] **Ümm'ül-Kura:** Bütün şehirlerin anası, merkezi demek olup, Mekke'nin bir ismidir. Bu sebeple Mekke cihanın merkezidir ve tüm insanlığın kıblesidir. Yeryüzündeki ilk yerleşim yeri ve ilk mescidin yapıldığı yer de Mekke'dir ve tüm insanlık Hz. Âdem'den çoğalarak dünyaya Mekke'den yayılmıştır. Bk. (Âlu İmrân: 96) Bugün de Mekke için "Asımet'ül Mukaddese" (Kutsal Başkent) denilmektedir. Fakat Müslümanlar, "Ortalıkta fitne kalmayıp, Allah'ın dini (yeryüzüne) egemen oluncaya kadar" savaşmakla emrolunduklarına (Bakara: 193) göre; Mekke'ye Âsımet'ül Âlem (Cihanın Başkenti) denilse daha uygun olur. Ayrıca uyarının Mekke'nin kendisine değil, orada yaşayan halka olacağı, mecâzen anlaşılmaktadır. Bk. (En'am: 92)

[3] Burada ilâhlar denilmeyip de velîler denilmesi, özellikle gizli şirki işaret içindir. Ayrıca gösteriş yaparak Allah'a ibâdet edenler, bu ibâdetlerini, kendileri gibi insanları şeyh, önder, kurtarıcı ve vasıta edinip ilâhlaştıranlar, onları Allah'ın dışında velî edinmiş olurlar.

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبِّي
عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿١٠﴾ فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا
يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١١﴾ لَهُ
مَقَالِيدُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ
إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٢﴾ شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ
نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَ
عِيسَىٰ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ
مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ
يُنِيبُ ﴿١٣﴾ وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ
وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ أَجَلٍ مُسَمًّى لَقُضِيَ
بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ
مِنْهُ مُرِيبٍ ﴿١٤﴾ فَلِذَٰلِكَ فَادْعُ وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ
أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ آمَنْتُ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنْ كِتَابٍ وَأُمِرْتُ
لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ لَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ
لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ اللَّهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٥﴾

10- Hakkında anlaşmazlığa düştüğünüz her şeyin hükmü Allah'a aittir. (Onlara): İşte benim Rabbim olan Allah budur. Ben (sadece) Ona tevekkül ettim ve (sadece) Ona yöneldim." de.

11- O, gökleri ve yeri yaratan (Allah), size kendi cinsinizden eşler yarattığı gibi, hayvanlara da kendi cinslerinden eşler[1] yaratarak, hepinizi (dünyada) bu şekilde üretiyor. Onun benzeri, hiç bir şey yoktur ve gerçekten O (Allah,) her şeyi işitendir, görendir.

12- Göklerde ve yerde bulunan her şey Ona itaat eder.[2] O, (Allah) rızkı dilediğine genişletip (dilediğine) de daraltır. Çünkü O, her şeyi hakkıyla bilir.

13- Allah, Nûh'a (din olarak) ne emrettiyse, sana gönderdiklerimizle size de aynısını emretti.[3] Ayrıca, İbrahim'e, Mûsa'ya ve İsa'ya tavsiye ettiklerimizi: "Dosdoğru din tutun[4] ve onda ayrılığa düşmeyin."[5] diye, size de emretti. Allah, o (dine) dilediklerini seçer ve ona hakkıyla yöneleni de hak yola yöneltir.

14- O (kâfirler), kendilerine ilim geldikten sonra,[6] sadece aralarındaki çekememezlik yüzünden ayrılığa düştüler. Eğer Rabbinin, onların belirli bir süreye kadar yaşatılacaklarına dâir (önceden) verilmiş bir sözü olmasaydı onlar derhâl helâk edilirlerdi. Onlardan sonra kitaba vâris kılınanlar[7] da (şimdi) bu (Kur'an)dan çok ciddî bir şüphe içerisindeler.

15- İşte bunun için sen, (herkesi Hakka) davet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru olarak,[8] onların arzularına uyma. Ve onlara: "Ben Allah'ın indirdiği bütün Kitaplara inandım ve aranızda (Allah'ın emrettiği şekilde) adaleti gerçekleştirmekle emrolundum.[9] Allah, bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir. Bizim işlediklerimiz bize, sizin işledikleriniz de sizedir. Aramızda tartışmaya değer bir konu da yoktur.[10] Allah hepimizi (sonunda) bir araya toplayacaktır, dönüş de zâten Onadır." de.

---

[1] Bu âyet; bu şekilde anlaşılabildiği gibi, "sizin menfaatiniz için hayvanlardan da erkekli dişili çeşit çeşit eşler yaratmıştır." şeklinde de anlaşılabilir.

[2] Arapçada "birisine anahtarları vermek", mecâzen; "o ne emrederse onu yapmak demektir." Yukarıdaki tercüme bu mecâzî anlam esas alınarak yapılmıştır. Kelime anlamı olarak bu âyetin tercümesi "Göklerin ve yerin (sırlarının) anahtarları Onundur." şeklindedir. Bk. (Zümer: 63)

[3] Yani Hz. Âdem'den Hz. Muhammed (a.s)'a kadar gönderilen dinlerin ana hükümleri, amaçları ve metotları hep aynıdır. Zîrâ hepsini Allah, göndermiştir ve Allah'ın hükümleri insanların hükümleri gibi değişip durmaz. Çünkü Allah, asla yanılmaz ve neyin ne olduğunu ve olacağını eksiksiz bilir, hükümlerini ona göre gönderir.

[4] **Din**: Kişinin kendi iradesiyle seçtiği, iyiliğine veya kötülüğüne göre, sonunda iyi veya kötü bir sonuca varacağına inanarak tuttuğu yoldur ve Allah'ın gönderdiği dinler dışında, doğru din yoktur. O din de tevhit, yani bütün Peygamberlere gönderilen, İslâm dinidir.

[5] "Ayrılığa düşmeyin" demek; "çeşitli keyfi kurallara, ilâhlara, sizin gibi insanlar tarafından uydurulan sistemlere uyup da asıl dini unutmayın veya din konusunda birbirinize düşerek dağılmayın." demektir.

[6] Demek ki ilim, insanların ıslahı için yeterli olamamaktadır. Buradan kâfirlerin dinsiz ilim sevdalarının altında yatan şeyin, ne olduğu da anlaşılmaktadır.

[7] Yani; Peygamberimizin, kıyamete kadar sürecek olan Peygamberliği dönemindeki Hıristiyan ve Yahûdîler...

[8] Bk. (Hûd: 112 ve Elmalılı: Sh.2829)

[9] Demek ki dini doğrultmanın ilk işi, zulüm hükümlerini kaldırıp, yerine Allah'ın adaletli kurallarını koymaktır.

[10] Dinler arası diyalog adı altında başkalarıyla bizim dinimizin kuralları hakkında aramızda tartışmaya değer bir diyalogun asla olamayacağı, bu âyetten açıkça anlaşılmaktadır.

وَالَّذِينَ يُحَاجُّونَ فِي اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتُجِيبَ لَهُ حُجَّتُهُمْ
دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿١٦﴾
اَللّٰهُ الَّذِي أَنْزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ
السَّاعَةَ قَرِيبٌ ﴿١٧﴾ يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا وَالَّذِينَ
اٰمَنُوا مُشْفِقُونَ مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ
فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿١٨﴾ اَللّٰهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ
يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿١٩﴾ مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْاٰخِرَةِ
نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَا
لَهُ فِي الْاٰخِرَةِ مِنْ نَصِيبٍ ﴿٢٠﴾ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ
الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللّٰهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ
وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢١﴾ تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ
مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي
رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ لَهُمْ مَا يَشَاؤُنَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ
الْكَبِيرُ ﴿٢٢﴾ ذٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللّٰهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبٰى
وَمَنْ يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٢٣﴾

16- Kabul edilmesi istenen (yeni din geldik)ten sonra, Allah hakkında tartışanların delilleri, Rableri katında artık geçersizdir. Onların üzerinde bir gazap ve onlara çok şiddetli bir de azap vardır.

17- Şüphesiz, gerçekleri açıklamak için Kitabı ve dosdoğru kanunları indiren[1] Allah'tır. (Doğrusu) kıyametin kopma zamanı pek yakın bile olsa, bu sana bildirilmemiştir.[2]

18- O (kıyamet gününe) inanmayanlar, onun çabucak kopmasını isterler. İnananlar ise gerçek olduğunu bildikleri için, ondan içleri titreyerek sakınırlar. Şunu iyi bilin ki kıyamet günü hakkında tartışanlar, (haktan çok) uzak bir sapkınlık içerisindedirler.

19- Allah, kullarına karşı onları dilediği gibi rızıklandırarak, lütuf sahibi olandır. Doğrusu O, çok güçlü, pek şereflidir.

20- Kim âhiret kazancını[3] isterse Biz, onun kazancını arttırırız. Kim de dünya kazancını isterse ona da ondan bir şeyler, veririz. Fakat onun âhirette (ayrıca) bir kazancı olmaz.[4]

21- Yoksa onların, Allah'ın izin vermediği şeyleri kendilerine din yapan bir takım ortakları mı var?[5] Eğer (onlarla Allah'a ortak koştuklarının) aralarının açılacağı (kıyamet günü için önceden verilmiş bir) söz olmasaydı, onların hesabı (dünyada) görülürdü. Gerçekten zâlimler için acıklı bir azap vardır.

22- (O gün) sen, zâlimlerin (dünyada) yaptıklarının cezâsı tepelerine inerken, korkudan tir tir titrediklerini göreceksin. O gün, (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlar ise cennet bahçelerindedirler. Onlara Rableri katında diledikleri her şey vardır. İşte en büyük üstünlük, budur.

23- İşte Allah'ın, (kendisinin istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayan kullarına müjdelediği nîmet budur. (Ey Muhammed!): "Ben buna karşılık sizden akrabalık sevgisinden[6] başka bir karşılık beklemiyorum." de. Kim bir iyilik işlerse Biz, onun güzelliğini arttırırız. Şüphesiz Allah, hem çok bağışlayandır, hem de şükrün karşılığını hemen verendir.

---

[1] "Mizan" kelimesi sadece "terazi" olarak tercüme edildiği zaman, tam anlaşılmadığı için yukarıdaki tercüme daha uygun görülmüştür.

[2] Bu âyetin son bölümü, "(doğrusu) bu, sana bildirilmemiştir. Belki de kıyametin kopma zamanı pek yakındır." şeklinde tercüme edilebilir. Bk.(Ahzab: 63)

[3] **Hars:** kelimesi, aslında yeri sürüp tohum atmak, ekilen tarla ve onda yetişen ekin demektir. İstiare yoluyla, ileride kazanmak için yapılan çalışmalar ve bu çalışmaların sonunda elde edilen kazanç için de kullanılır. Yukarıdaki tercüme bu anlamıyla yapılmıştır.

[4] Zîrâ Allah olmanın şânı, kullarının istediklerini çalıştıklarından aşağı olmamak üzere vermektir. Onun için; gayesi sırf dünya olanların yaptıklarının karşılığı bu dünyada fazlasıyla verilir. Bunu, "onların hepsinin bütün arzuları yerine getirilir" şeklinde anlamamalıdır. Ayrıca bu âyet İsrâ: 15 ile neshedilmiştir diyenler varsa da haber içeren âyetlerde nesh olmayacağı için burada nesh düşünmek mümkün değildir. Aslında bu konudaki bu üç âyetin anlam yönüyle birbirlerinden çok farkları da yoktur. Bk. (Hûd: 15, İsrâ: 18)

[5] Yani, onların önünde müşriklik, İslâm dışı sistemlere uymak, âhireti inkâr, aslı astarı olmayan ibâdet ve inançlar, kutsal kişiler, günler, mekânlar icat etmek gibi Allah'ın meşru kılmadığı bir takım şeyleri emreden ve diledikleri gibi din yapan birileri mi var?

[6] Bu ifâdeyi üç şekilde anlamak mümkündür: **a-** Aramızdaki akrabalık hukukuna riâyet edin de söylediklerimi dinleyin, düşmanlık etmeyin. **b-** Benim akrabalarımı sevin. (Bazıları bunu, "Ali ve Fatıma evlâdını sevin" şeklinde de anlamışlardır.) **c-** Güzel amellerle Allaha yaklaşmayı sevin. (Aslında bu anlam âyetin üstüne ve altına göre daha uygundur.)

24- Yoksa onlar, (senin için): "yalanlarını Allah'a yakıştırıyor" mu diyorlar? Eğer Allah dilerse, senin kalbini de mühürler. Ama Allah, bâtılı yok edip, mutlak doğruyu, sözleriyle gerçekleştirir. Çünkü O, gönüllerin içerisinde ne varsa, onu hakkıyla bilir.

25- O (Allah,) kullarının tevbelerini kabul eden, günâhlarını affeden ve yaptığınız her şeyi bilendir.

26- O, (kendisinin istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanların duâlarını kabul eden ve onlara lütfundan daha da fazlasını verendir. Kâfirler için ise çok şiddetli bir azap vardır.

27- Eğer Allah, kullarına sınırsız rızık verseydi onlar, yeryüzünde mutlaka azarlardı. Fakat O, (rızkı) dilediğine belirli bir ölçüye göre indiriyor. Çünkü O, kullarından kesinlikle haberdardır, onları hakkıyla görendir.

28- İnsanlar, tam ümitlerini kestikten sonra yağmuru indiren ve rahmetini her tarafa yayan Odur. Övülmeye layık olan gerçek dost da Odur.

29- Göklerin, yerin ve onlarda ürettiği her canlının yaratılışı[1] da Onun mûcizelerindendir. O, istediği zaman onları toplama gücüne de sahiptir.

[1] Bu âyetten; göklerde de canlı varlıkların olduğu anlaşılmaktadır. Bazı müfessirler, "göklerdeki canlıların, "havada uçuşan kuşlar" olduğunu anlamışlarsa da birinci anlam, âyetin zahirine daha uygundur.

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا فَاِنْ يَشَاِ اللّٰهُ يَخْتِمْ
عَلٰى قَلْبِكَ وَيَمْحُ اللّٰهُ الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِه
اِنَّهُ عَل۪يمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٢٤﴾ وَهُوَ الَّذ۪ي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ
عَنْ عِبَادِه۪ وَيَعْفُوا عَنِ السَّيِّـَٔاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٥﴾
وَيَسْتَج۪يبُ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَز۪يدُهُمْ مِنْ
فَضْلِه۪ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَد۪يدٌ ﴿٢٦﴾ وَلَوْ بَسَطَ اللّٰهُ
الرِّزْقَ لِعِبَادِه۪ لَبَغَوْا فِي الْاَرْضِ وَلٰكِنْ يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَا يَشَٓاءُ
اِنَّهُ بِعِبَادِه۪ خَب۪يرٌ بَص۪يرٌ ﴿٢٧﴾ وَهُوَ الَّذ۪ي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ
مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَم۪يدُ
﴿٢٨﴾ وَمِنْ اٰيَاتِه۪ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَثَّ
ف۪يهِمَا مِنْ دَٓابَّةٍ وَهُوَ عَلٰى جَمْعِهِمْ اِذَا يَشَٓاءُ قَد۪يرٌ ﴿٢٩﴾
وَمَٓا اَصَابَكُمْ مِنْ مُص۪يبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ اَيْد۪يكُمْ وَيَعْفُوا
عَنْ كَث۪يرٍ ﴿٣٠﴾ وَمَٓا اَنْتُمْ بِمُعْجِز۪ينَ فِي الْاَرْضِ وَمَا لَكُمْ
مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَص۪يرٍ ﴿٣١﴾ وَمِنْ اٰيَاتِهِ الْجَوَارِ فِي
الْبَحْرِ كَالْاَعْلَامِ ﴿٣٢﴾ اِنْ يَشَأْ يُسْكِنِ الرّ۪يحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ
عَلٰى ظَهْرِه۪ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٣٣﴾

30- (Ey îman edenler!) Sizin başınıza gelen her musîbet kendi yaptıklarınız yüzündendir. O, yine de birçoğunu bağışlıyor.[2]

31- Siz yeryüzünde (Onu asla) âciz bırakamazsınız. (Zâten) sizin Allah'tan başka, dostunuz da yardımcınız da yoktur.

32- Denizde dağlar gibi gemilerin yürümesi de Onun (kudretinin) delillerindendir.

33- Eğer O, dilerse rüzgârı durdurur[3] onlar da onun üzerinde kalakalırlar. Şüphesiz bunda, çok sabreden ve çok şükreden herkes için ibretler vardır.

[2] Bu âyetteki hitâbın, kâfirler hakkında olduğu görüşleri varsa da âyetin son bölümündeki, "O, yine de birçoğunu bağışlıyor." ifâdesi, hitâbın îman edenler hakkında olmasının daha uygun olduğuna bir işaret olabilir. Yukarıdaki tercüme, bu kanaate dayanılarak yapılmıştır. Zîrâ Müslümanların hataları karşılığında dünyada başlarına gelen musîbetler, günâhlarına kefaret olup, bunlardan dolayı âhirette tekrar cezâ görmeyeceklerdir.

[3] Yani o gemileri hareket ettiren enerjiyi durduruverir, o enerjiye verdiği gücü alıverir.

اَوْ يُوبِقْهُنَّ بِمَا كَسَبُوا وَيَعْفُ عَنْ كَث۪يرٍ ﴿٣٤﴾ وَيَعْلَمَ
الَّذ۪ينَ يُجَادِلُونَ ف۪ٓي اٰيَاتِنَاۜ مَا لَهُمْ مِنْ مَح۪يصٍ ﴿٣٥﴾
فَمَٓا اُو۫ت۪يتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۚ وَمَا عِنْدَ
اللّٰهِ خَيْرٌ وَاَبْقٰى لِلَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَۚ ﴿٣٦﴾
وَالَّذ۪ينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَٓائِرَ الْاِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ وَاِذَا مَا غَضِبُوا
هُمْ يَغْفِرُونَۚ ﴿٣٧﴾ وَالَّذ۪ينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَاَقَامُوا
الصَّلٰوةَۖ وَاَمْرُهُمْ شُورٰى بَيْنَهُمْۖ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَۚ
﴿٣٨﴾ وَالَّذ۪ينَ اِذَٓا اَصَابَهُمُ الْبَغْيُ هُمْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾
وَجَزٰٓؤُ۬ا سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِثْلُهَاۚ فَمَنْ عَفَا وَاَصْلَحَ فَاَجْرُهُ
عَلَى اللّٰهِۜ اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِم۪ينَ ﴿٤٠﴾ وَلَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ
ظُلْمِه۪ فَاُو۬لٰٓئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِنْ سَب۪يلٍۜ ﴿٤١﴾ اِنَّمَا السَّب۪يلُ
عَلَى الَّذ۪ينَ يَظْلِمُونَ النَّاسَ وَيَبْغُونَ فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ
الْحَقِّۜ اُو۬لٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿٤٢﴾ وَلَمَنْ صَبَرَ
وَغَفَرَ اِنَّ ذٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْاُمُورِۚ ﴿٤٣﴾ وَمَنْ يُضْلِلِ
اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ وَلِيٍّ مِنْ بَعْدِه۪ۜ وَتَرَى الظَّالِم۪ينَ لَمَّا
رَاَوُا الْعَذَابَ يَقُولُونَ هَلْ اِلٰى مَرَدٍّ مِنْ سَب۪يلٍۚ ﴿٤٤﴾

34-35- (Allah,) dilerse (o gemileri) âyetlerimizle mücadele edenlerin, kendilerinin kaçacak bir yerleri olmadığını bilmeleri için, içerisindeki mallarıyla birlikte yok eder veya birçoğunu da (batmaktan) kurtarır.[1]

36- Size verilenler, dünya hayatının gelip geçici bir kazancıdır. Allah'ın katında olanlar ise (Allah'ın istediği gibi) îman eden ve Rablerine hakkıyla tevekkül edenler için hem daha hayırlı, hem de daha süreklidir.

37- (İşte bu kimseler,) büyük günâhlardan[2] ve hayâsızlıklardan[3] kaçınır ve öfkelendikleri zaman da bağışlarlar.

38- Rablerinin davetini kabul eder, namazı dosdoğru ve devamlı kılar, işlerini kendi aralarında birbirlerine danışarak (istişare ile) yaparlar[4] ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden de Allah yolunda harcarlar.[5]

39- Bir (zulüm ve) saldırıya uğradıkları zaman[6] da birbirleriyle yardımlaşırlar.

40- Kötülüğün cezâsı yine onun gibi bir kötülüktür.[7] Kim de affeder ve bağışlarsa, onun mükâfatı Allah'a aittir. Şüphesiz O, zâlimleri kesinlikle sevmez.

41- Zulme uğradıktan sonra kendisini savunanlara, cezâ vermek için bir yol yoktur.

42- Cezâ, ancak insanlara zulmeden ve yeryüzünde hakkın dışına çıkarak azgınlık edenleredir. Acıklı azap da onlar içindir.

43- Kim de sabreder ve bağışlarsa, şüphesiz bu kararlılık gerektiren bir iştir.

44- Allah, kimi saptırırsa artık bundan sonra onun için bir dost yoktur. (Ey Muhammed!) Âhirette o zâlimlerin azabı görür görmez, "(dünyaya) geri dönmeğe bir yol var mı?" dediklerini göreceksin.

[1] Bu iki âyet: "yahut yaptıkları (işler) sebebiyle onları helâk eder veya birçoğunu da affedip kurtarır. Âyetlerimizle mücadele edenler bilsinler ki kendileri için kaçacak bir yer yoktur." şeklinde de anlaşılabilir.

[2] **Kebâir**: Kur'an'da ve sünnette hakkında cezâ bulunan veya açıkça yasaklanan günâhlardır.

[3] **Fevâhiş**: Çirkinliği açık ve aşırı olan arzular ve düşkünlükler şeklinde olan günâhlardır.

[4] Yani; işlerini kendi aralarında zorbalıkla yapmazlar. Bu âyete göre; **şûra**, İslâm'da sosyal olayların çözümünde esastır. Ancak, İslâm tarihinde ve fıkıhta, maalesef bu temel prensibe sahabe döneminden sonra gerekli önem verilmemiştir. Bunun müsebbibi de Peygamberimizin, "ısırıcı melikler" olarak nitelediği krallar ve bunlardan korkan âlimlerdir. Daha sonra bazıları da demokrasideki seçim ve meclisi, şura ile ya karıştırmışlar ya da bunları Müslümanlara şura diye yutturmaya kalkışmışlar ve bu konulara eserlerinde yer vermekten bile çekinmişlerdir.

[5] Şûra'dan sonra infaktan bahsedilmesi, sanki şûra ile verilen kararların uygulanması için lâzım olan masrafların, infakla teminini veya Müslümanların infaklarını dahi aralarında istişare ederek yapmalarını ima etmektedir.

[6] Bu saldırı dâhili veya harici olabilir.

[7] Yani cezâlar, suçlunun hoşuna gitmeyecek bir fiil olmazsa, o cezâ değil zulme teşvik, suça uygun olmazsa da adaletsizlik olur. Ayrıca âyetin bu bölümü, "kötülüğü cezâlandırma usulü de (eğer ileri gidilirse) yine onun gibi bir kötülük (olabilir.)" şeklinde de anlaşılabilir.

وَتَرٰيهُمْ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا خَاشِعٖينَ مِنَ الذُّلِّ يَنْظُرُونَ
مِنْ طَرْفٍ خَفِيٍّۜ وَقَالَ الَّذٖينَ اٰمَنُوا اِنَّ الْخَاسِرٖينَ
الَّذٖينَ خَسِرُوا اَنْفُسَهُمْ وَاَهْلٖيهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ اَلَٓا اِنَّ
الظَّالِمٖينَ فٖى عَذَابٍ مُقٖيمٍ ﴿٤٥﴾ وَمَا كَانَ لَهُمْ مِنْ اَوْلِيَٓاءَ
يَنْصُرُونَهُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِۜ وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ
سَبٖيلٍۜ ﴿٤٦﴾ اِسْتَجٖيبُوا لِرَبِّكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَاْتِىَ يَوْمٌ لَا
مَرَدَّ لَهُ مِنَ اللّٰهِۜ مَا لَكُمْ مِنْ مَلْجَاٍ يَوْمَئِذٍ وَمَا لَكُمْ مِنْ
نَكٖيرٍ ﴿٤٧﴾ فَاِنْ اَعْرَضُوا فَمَٓا اَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفٖيظًاۜ اِنْ
عَلَيْكَ اِلَّا الْبَلَاغُۜ وَاِنَّٓا اِذَٓا اَذَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً
فَرِحَ بِهَاۜ وَ اِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدٖيهِمْ فَاِنَّ
الْاِنْسَانَ كَفُورٌ ﴿٤٨﴾ لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ يَخْلُقُ
مَا يَشَٓاءُۜ يَهَبُ لِمَنْ يَشَٓاءُ اِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَٓاءُ الذُّكُورَۙ
﴿٤٩﴾ اَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَاِنَاثًاۚ وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَٓاءُ عَقٖيمًاۜ
اِنَّهُ عَلٖيمٌ قَدٖيرٌ ﴿٥٠﴾ وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ اَنْ يُكَلِّمَهُ اللّٰهُ اِلَّا
وَحْيًا اَوْ مِنْ وَرَٓائِ حِجَابٍ اَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِىَ
بِاِذْنِهٖ مَا يَشَٓاءُۜ اِنَّهُ عَلِىٌّ حَكٖيمٌ ﴿٥١﴾

45- (Ayrıca) cehenneme atılırken onların, zilletten boyunlarını büküp, korkudan başlarını kaldırıp bakmaya cesaret bile edemediklerini göreceksin.[1] İnananlar da bunlara: "İşte asıl perişan olanlar, kıyamet günü hem kendilerini, hem de yakınlarını perişan edenlerdir." diyecekler. Şunu iyi bilin ki zâlimler, sürekli bir azap içerisindedirler.

46- Ve onların, Allah'ın dışında kendilerine yardım edecek bir dostları olmadığı gibi Allah kimi saptırırsa, artık onun (kurtuluşa çıkan) bir yolu da yoktur.

47- (Ey İnsanlar!) Allah'tan başkasının geri çeviremeyeceği gün gelmeden önce, Rabbinizin davetine uyun. Artık o (âhiret) günü, sizin için sığınılacak bir yer olmadığı gibi, (azabı) sizden giderecek birisi de yoktur.[2]

48- Şâyet onlar, sana sırt çevirecek olurlarsa, (şunu iyi bil ki) Biz, seni onların üzerine bir bekçi olarak göndermedik. Senin görevin, sadece duyurmaktır. Gerçek şu ki Biz, insanlara bir rahmet (bolluk, bereket) tattırdığımız zaman, onunla sevinirler. Kendi elleriyle yaptıkları sebebiyle onlara bir sıkıntı isabet ettiğinde ise, (görürsün ki) insan çok nankördür.

49- Göklerin ve yerin hâkimiyeti Allah'a aittir. Dilediğini yaratır. Dilediğine kız çocuğu verir, dilediğine de erkek çocuğu verir.

50- Veya (dilediğine) hem erkek hem de kız çocukları olmak üzere çift verir, dilediğini de kısır bırakır. Şüphesiz O, hakkıyla bilendir, her şeye güç yetirendir.

51- Allah'ın bir beşerle vahiy yoluyla veya perde arkasından yahut bir elçi göndererek izniyle ona dilediğini vahyetmesi[3] dışında konuşması mümkün değildir. O çok yücedir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

---

[1] Yukarıya mecâzî anlam verilmiştir. Bu âyetin kelime anlamı ise; "cehenneme atılırken onların zilletten başları öne eğilmiş, göz ucuyla gizli gizli etrafa baktıkların göreceksin." şeklindedir.

[2] Âyetin son bölümü "Artık o gün, sizin için sığınılacak bir yer olmadığı gibi, (günâhlarınızı) inkâr etmeğe imkân da yoktur" şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] **Vahiy** üç çeşittir: **a-** Doğrudan doğruya vahiy. (Bu vahiy, Peygamberlere ve Hz. Mûsa'nın annesinde olduğu gibi diğer insanlara da yakaza halinde veya rüyada gelebilir. Bu tür vahiy gıyaben ve vasıtasızdır.) **b-** Perde arkasından gelen vahiy. (Hz. Mûsa'ya doğrudan işittirmek şeklinde, Peygamberimize de bazen çan sesi şeklinde geldiği gibi.) **c-** Melek vasıtası ile gelen vahiy. (Peygamberlere gelen vahiyler genellikle bu şekilde olur ve vahiy meleği de genellikle Cebrail'dir. Cebrail bazen insan veya başka şekillerde de gelebilir.) Peygamberlerden başkalarına gelen vahye genellikle ilham denilir ve bu ilhamlar, başkaları için de kendileri için de asla ilim sebebi ve din, olamaz. Bu konu, bazı tasavvuf ekolleri tarafından çokça istismar edildiğinden buna dikkat etmek gerekir.

وَكَذٰلِكَ اَوْحَيْنَٓا اِلَيْكَ رُوحًا مِنْ اَمْرِنَاؕ مَا كُنْتَ تَدْرٖي مَا الْكِتَابُ
وَلَا الْاٖيمَانُ وَلٰكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدٖي بِهٖ مَنْ نَشَٓاءُ مِنْ عِبَادِنَاؕ
وَاِنَّكَ لَتَهْدٖٓي اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقٖيمٍۙ ﴿٥٢﴾ صِرَاطِ اللّٰهِ الَّذٖي لَهُ
مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِؕ اَلَٓا اِلَى اللّٰهِ تَصٖيرُ الْاُمُورُ ﴿٥٣﴾

سُورَةُ الزُّخْرُفِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

حٰمٓ ﴿١﴾ وَالْكِتَابِ الْمُبٖينِۙ ﴿٢﴾ اِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْاٰنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَۚ ﴿٣﴾ وَاِنَّهُ فٖٓي اُمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِيٌّ حَكٖيمٌ ﴿٤﴾ اَفَنَضْرِبُ
عَنْكُمُ الذِّكْرَ صَفْحًا اَنْ كُنْتُمْ قَوْمًا مُسْرِفٖينَ ﴿٥﴾ وَكَمْ اَرْسَلْنَا
مِنْ نَبِيٍّ فِي الْاَوَّلٖينَ ﴿٦﴾ وَمَا يَأْتٖيهِمْ مِنْ نَبِيٍّ اِلَّا كَانُوا بِهٖ
يَسْتَهْزِؤُ۫نَ ﴿٧﴾ فَاَهْلَكْنَٓا اَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَمَضٰى مَثَلُ الْاَوَّلٖينَ
﴿٨﴾ وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُولُنَّ
خَلَقَهُنَّ الْعَزٖيزُ الْعَلٖيمُۙ ﴿٩﴾ اَلَّذٖي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ مَهْدًا
وَجَعَلَ لَكُمْ فٖيهَا سُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَۚ ﴿١٠﴾ وَالَّذٖي نَزَّلَ مِنَ
السَّمَٓاءِ مَٓاءً بِقَدَرٍۚ فَاَنْشَرْنَا بِهٖ بَلْدَةً مَيْتًاۚ كَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ ﴿١١﴾

52- (Ey Muhammed!) Biz, sana da bu şekilde kendi emrimizle gönüllere can veren bir söz vahyettik. Sen, (bundan önce) kitabın da îmanın da ne olduğunu bilmezdin. Fakat Biz, o (kitabı) kendisiyle kullarımızdan dilediklerimizi hak yola ulaştırdığımız bir nur kıldık. Şüphesiz sen, (insanları) dosdoğru yola götürüyorsun.

53- (Hem de) göklerde ve yerde bulunanların tamamı kendisine ait olan Allah'ın yoluna. (Şunu iyi bilin ki) sonunda bütün işler, Allah'a döner.

63- ZUHRUF SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Hâ, Mîm.

2- (Hakkı bâtıldan) ayırt edici kitaba yemin olsun;[1]

3- Gerçekten Biz, onu anlayasınız diye Arapça[2] bir Kur'an, yaptık.

4- Şüphesiz o, katımızdaki ana kitapta (Levh-i Mahfuz'da) mevcut olan, çok yüce, hüküm (ve hikmet) dolu (bir kitap)tır.

5- (Ey Kâfirler!) Siz, ölçüyü kaçıran bir kavimsiniz diye, sizi uyarmaktan vaz mı geçelim?[3]

6- Zîrâ Biz, önceki (toplum)lara da nice Peygamberler gönderdik.

7- Onlar, kendilerine bir Peygamber gelir gelmez, derhâl onunla alay ettiler.

8- Biz de kuvvet bakımından o (Mekkeli müşriklerden)[4] daha üstün olan önceki (toplum)ları, örneği (diğer âyetlerde) geçtiği gibi, helâk ettik.

9- Eğer sen, o (kâfirlere): "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye sorsan, kesinlikle: "Onları, çok şerefli, her şeyi bilen (Allah) yarattı." derler.

10- Yeryüzünü sizin için bir döşek kılan ve (istediğiniz yere) gidebilmeniz için orada size (birtakım) yollar var eden, hep O (Allah)'tır.[5]

11- Gökten suyu belirli bir ölçüye göre indiren, O (Allah)'tır. Onunla ölü toprağa hayat verdiğimiz gibi, siz de (kabirlerinizden) çıkarılacaksınız.[6]

---

[1] Aynı âyet için Bk. (Duhân: 2)

[2] **A'rabî**: Araba veya Arap diyarının diline ait demektir.

[3] Yani; küfürde ileri gitmiş bir topluluk olduğunuz için Peygambere bir zararınız dokunur diye çekinip de sizi uyarmak için, bu kitabı indirmekten vaz geçeceğimizi mi zannediyorsunuz? Ayrıca bu âyet; "(Ey Kâfirler!) Siz, ölçüyü kaçıran bir kavimsiniz diye, sizi cezâlandırmaktan vaz mı geçelim?" şeklinde de anlaşılabilir. (Taberî)

[4] Burada Mekkeli müşriklere, "sizden" şeklinde değil de "onlardan" diye üçüncü şahıs olarak hitâp edilmesi, bu sonuca sadece Mekkeli müşriklerin uğratılacağı ve Müslümanların bunun dışında olduğunu haber vermek ve Müslümanlara itibar kazandırmak içindir.

[5] Konu ile ilgili Bk. (Nahl: 15, Tâ Hâ 53, Enbiyâ: 31)

[6] Âyetin son bölümü "Onunla ölü toprağa hayat verdiğimiz gibi siz de (bir rûh olan bu Kur'an ile yepyeni bir hayata) çıkarılacaksınız." şeklinde anlaşılabilir.

12-13-14- Bütün çiftleri[1] yaratan ve sizin için gemilerden ve hayvanlardan üzerlerine binmeniz, üzerlerine binince de Rabbinizin nîmetini anarak: "Bizim asla gücümüzün yetmeyeceği bu şeyleri, hizmetimize veren (Allah)'ın şânı çok yücedir.[2] Ve biz elbette, Rabbimize döneceğiz." demeniz için[3] binitler var eden de O (Allah)'tır.

15-16- (Buna rağmen) onlar, Allah'ın kullarından bir kısmını, Onun bir parçası saydılar.[4] Gerçekten insan, çok nankördür.[5] Yoksa O, yarattıklarından kızları kendisine aldı da oğulları size mi ayırdı? (zannediyorsunuz.)

17-18- Oysa o (müşriklerden) birisine, Rahman (olan Allah)'a yakıştırdıkları ve (kendileri tarafından) sadece (hayatın) süsü olarak büyütülen[6] (kız çocuğu) müjdelendiği zaman, içi hüzünle dolarak yüzü kapkara kesilir ve içerisinden çıkamayacağı bir bunalıma düşer.[7]

---

[1] Bk. (Ra'd: 3, Yasin: 36, Zariyat: 49)

[2] Eğer Allah, suya kaldırma kuvvetini, gemiye yüzme özelliğini, petrole enerjiyi, demire dayanma gücünü, yeryüzüne çekim, atmosfere kaldırma kuvvetini, bazı hayvanlara evcilleşme özelliğini vermeseydi, insanın bunları emrinin altına alması hiç mümkün olur muydu?

[3] Peygamberimiz, yolculuğa çıkarken ayağını hayvanının üzengisine koyduğu zaman, "besmele" çeker, bu âyeti okur ve üç defa tekbir alırdı.

[4] Bu âyetle; **a-** "Allah'ı kullarından bir parça kabul eden" hulûl teorisinin bâtıl olduğu, **b-** Allah'a çocuk isnat etmenin küfür olduğu, **c-** Müşriklerin her puta bir hisse vererek onları Allah'ın bir parçası haline getirmelerinin şirk olduğu, **d-** Maddeyi Allah'la özdeşleştirme durumuna getiren "vahdet-i vücut felsefesi"nin küfür olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca âyetin bu bölümü; "(Buna rağmen) onlar, Allah'ın (ilâhlığından) bir kısmını, bir kısım varlıklara yakıştırırlar." şeklinde de anlaşılabilir.

[5] Allah'a karşı nankörlük, apaçık bir küfürdür. Çünkü Halik'ı mahlûktan veya mahlûku Halik'tan bir parça yapmak yahut Halik'ın mahlûkunu tamamen Onun bir eseri olarak görmeyip Allah'a eş olarak görmek, apaçık bir küfürdür.

[6] Küfür ve şirk toplumlarında kadın, genellikle toplumun bir süs eşyası ve erkeklerin arzularının aracı olarak algılandığı için kız çocuklarından hep utanıla gelmiştir. Çünkü başkasının kızını bu tür amaçlarla kullanmayı bir zevk olarak görenler, bunun vahametini ancak kendi kız çocukları dünyaya gelince anlarlar. Utançlarından onları ya toprağa gömer ya da kendileri için bir kara leke olarak görürler. İşte bu âyet, böylelerinin ruh halini tasvir etmektedir.

[7] 18. âyet genelde, "Süs içerisinde yetiştirilip savaş edemeyecek olan (kız çocuğunu) mu istemiyorlar?" şeklinde tercüme edilmiştir. Ancak zamir uyumsuzluğu ve kız çocukları için yapılan isnadın Allah'a yakışmaması sebebiyle yukarıdaki gibi tercüme edilmesi daha uygundur. Bk. (Nahl: 58-59)

وَالَّذٖى خَلَقَ الْاَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْفُلْكِ وَالْاَنْعَامِ
مَا تَرْكَبُونَ (١٢) لِتَسْتَوُ۫ا عَلٰى ظُهُورِهٖ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ
رَبِّكُمْ اِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَانَ الَّذٖى سَخَّرَ لَنَا
هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنٖينَ (١٣) وَاِنَّٓا اِلٰى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ (١٤)
وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهٖ جُزْءًا اِنَّ الْاِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُبٖينٌ (١٥)
اَمِ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنَاتٍ وَاَصْفٰيكُمْ بِالْبَنٖينَ (١٦) وَاِذَا
بُشِّرَ اَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمٰنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا
وَهُوَ كَظٖيمٌ (١٧) اَوَمَنْ يُنَشَّؤُا فِى الْحِلْيَةِ وَهُوَ فِى الْخِصَامِ
غَيْرُ مُبٖينٍ (١٨) وَجَعَلُوا الْمَلٰٓئِكَةَ الَّذٖينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمٰنِ
اِنَاثًا اَشَهِدُوا خَلْقَهُمْ سَتُكْتَبُ شَهَادَتُهُمْ وَيُسْـَٔلُونَ (١٩)
وَقَالُوا لَوْ شَٓاءَ الرَّحْمٰنُ مَا عَبَدْنَاهُمْ مَا لَهُمْ بِذٰلِكَ مِنْ
عِلْمٍ اِنْ هُمْ اِلَّا يَخْرُصُونَ (٢٠) اَمْ اٰتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِنْ قَبْلِهٖ
فَهُمْ بِهٖ مُسْتَمْسِكُونَ (٢١) بَلْ قَالُٓوا اِنَّا وَجَدْنَٓا اٰبَٓاءَنَا عَلٰٓى
اُمَّةٍ وَاِنَّا عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ مُهْتَدُونَ (٢٢) وَكَذٰلِكَ مَٓا اَرْسَلْنَا
مِنْ قَبْلِكَ فٖى قَرْيَةٍ مِنْ نَذٖيرٍ اِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَٓا اِنَّا وَجَدْنَٓا
اٰبَٓاءَنَا عَلٰٓى اُمَّةٍ وَاِنَّا عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ مُقْتَدُونَ (٢٣)

19- Onlar, yaratılışlarına şâhit mi idiler de Rahmanın kulları olan melekleri dişi saydılar? Onların bu şâhitlikleri yazılacak ve (bunun hesabı,) mutlaka sorulacak.

20- (Kâfirler, hâlâ) bu konuda hiç bir bilgileri olmadığı halde: "Eğer Rahman (olan Allah) isteseydi, biz o (putlara) asla ibâdet etmezdik." dediler. Onlar, yalan söylemekten başka bir şey yapmıyorlar.

21- Yoksa Biz, bundan önce kendilerine bir Kitap verdik de onlar, hâlâ ona mı sarılıyorlar?

22- Hayır! Onlar, sadece: "Biz, atalarımızı bir din[8] üzerinde bulduk ve biz, ancak onların izinden giderek doğru yolu buluruz." diyorlar.

23- (Ey Muhammed!) Senden önce hangi ülkeye uyarıcı göndermişsek, tıpkı bunlar gibi oranın şımarmış elebaşları da mutlaka ona: "Biz, atalarımızı bir din üzerinde bulduk ve biz, ancak onların izinden gideriz." dediler.

---

[8] **Ümmet** kelimesi, arkasına düşülecek cemaat, din, inanç ve millet anlamlarına gelir.

قَالَ اَوَلَوْ جِئْتُكُمْ بِاَهْدٰى مِمَّا وَجَدْتُمْ عَلَيْهِ اٰبَاءَكُمْ قَالُوا
اِنَّا بِمَا اُرْسِلْتُمْ بِهٖ كَافِرُونَ ﴿٢٤﴾ فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَانْظُرْ كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٥﴾ وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيمُ لِاَبِيهِ وَقَوْمِهٖٓ
اِنَّنِى بَرَٓاءٌ مِمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٢٦﴾ اِلَّا الَّذِى فَطَرَنِى فَاِنَّهُ سَيَهْدِينِ
﴿٢٧﴾ وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِى عَقِبِهٖ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٨﴾
بَلْ مَتَّعْتُ هٰٓؤُلَٓاءِ وَاٰبَٓاءَهُمْ حَتّٰى جَٓاءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُولٌ
مُبِينٌ ﴿٢٩﴾ وَلَمَّا جَٓاءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ وَاِنَّا بِهٖ
كَافِرُونَ ﴿٣٠﴾ وَقَالُوا لَوْ لَا نُزِّلَ هٰذَا الْقُرْاٰنُ عَلٰى رَجُلٍ
مِنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيمٍ ﴿٣١﴾ اَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ
نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا
بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا سُخْرِيًّا
وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٣٢﴾ وَلَوْ لَٓا اَنْ يَكُونَ
النَّاسُ اُمَّةً وَاحِدَةً لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمٰنِ لِبُيُوتِهِمْ
سُقُفًا مِنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ﴿٣٣﴾ وَلِبُيُوتِهِمْ
اَبْوَابًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِؤُنَ ﴿٣٤﴾ وَزُخْرُفًا وَاِنْ كُلُّ ذٰلِكَ
لَمَّا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٥﴾

24- (Her bir uyarıcı da onlara): "Ben size, atalarınızı üzerinde bulduğunuz (dinden) daha doğrusunun getirmiş olsam da mı?" deyince, onlar: "İşin doğrusu biz, sizinle gönderilen (mesajları) inkâr ediyoruz."[1] dediler.

25- Bundan dolayı Biz de onlardan intikam aldık. O zâlimlerin sonunun nasıl olduğuna bir bak!

26-27- (Bir zamanlar) İbrahim, babasına ve toplumuna: "Beni yaratan (Allah) hariç şüphesiz ben, sizin taptıklarınızdan çok uzağım. Beni en doğru yola ancak O, ulaştırır." dedi.

28- Ve (İbrahim) bu sözü, hak yola dönsünler diye ardından gelecek (nesillere,) kalıcı bir kelime olarak bıraktı.

29- Ben, bunları[2] ve babalarını, kendilerine değişmez gerçekler ve (onu) açıklayan bir Peygamber gelinceye kadar yaşattım.

[1] Yani, "bizim o mesajın doğruluğunu düşünecek halimiz yok. Biz, körü körüne ve toptan inkâr ediyoruz." dediler.

[2] Yani Mekkeli müşrikleri...

30- Ancak kendilerine değişmez gerçekler gelince: "Bu, bir büyüdür ve biz, ona kesinlikle inanmıyoruz." dediler.

31- Ve (bir de): "Bu Kur'an, iki şehirden büyük bir adama[3] indirilse olmaz mıydı? dediler.

32- Yoksa Rabbinin rahmeti (olan Peygamberliği) onlar mı dağıtıyorlar? Biz, dünya hayatında geçim kaynaklarını aralarında paylaştırdığımız gibi, birbirlerine iş gördürsünler diye onların bir bölümünü diğerlerinden derecelerle de üstün kıldık. Senin Rabbinin rahmeti, onların topladıkları (dünyalıklardan) daha hayırlıdır.

33- Eğer bütün insanların (görünce tapıp Allah'ı) inkâr eden bir toplum haline geleceklerini (bilmeseydik,) Biz O Rahman (olan Allah)'ı inkâr edenlerin evlerinin tavanlarını ve üzerine çıkacakları merdivenlerini gümüşten yapardık.[4]

34- (Hatta) onların evlerinin kapılarını ve yaslanacakları koltukları da (gümüşten yapardık.)

35- Ve onlara (nice) ziynetler (de verirdik). İşte bütün bunlar, sadece dünya hayatının geçici kazançlarıdır. Âhiret ise, Rabbinin katında (Allah'a) karşı hata etmekten sakınanlar içindir.

[3] Yani Peygamberlik, Mekke'den Velîd b. Mugîre'ye veya Taif'ten Urve b. Mes'ud Es-Sekafî'ye indirilmeliydi dediler. Yani böylece, "Allah'a kimi Peygamber yapacağı hususunda," akıl vermeye kalktılar.

[4] 33-34-35.âyetler; "Eğer bütün insanların (görünce tapıp Allah'ı) inkâr eden bir toplum haline geleceklerini (bilmeseydik), Biz O Rahman (olan Allah)'ı inkâr edenlerin evlerinin tavanlarını, üzerine çıkacakları merdivenlerini, evlerinin kapılarını ve yaslanacakları koltukları gümüşten ve altından yapardık. İşte bütün bunlar, sadece dünya hayatının geçici kazançlarıdır. Âhiret ise, Rabbinin katında (Allah'a) karşı hata etmekten sakınanlar içindir." şeklinde de tercüme dilebilir.

36- Kim Rahman'ın zikri (olan Kur'an)'dan yüz çevirirse Biz, ona yanından ayrılmayan bir şeytanı musallat ederiz.[1]

37- Böylece bu (şeytanlaşmış) kişilikler, kendilerini hak yoldan alıkoyar, onlar da kendilerinin gerçekten hak yolda olduklarını sanırlar.

38- (Böyleleri,) sonunda Bizim huzurumuza gelince (kendi şeytanlaşmış kişiliklerine): "Keşke ikimiz birbirimize doğu ile batı[2] arası kadar uzak olsaydık. Meğer sen ne kötü dostmuşsun."[3] der.

39- (Ey Kâfirler!) Bugün (pişmanlık duymanız) size bir fayda sağlamayacaktır. Çünkü siz, birlikte zulmettiğiniz gibi yine birlikte azap göreceksiniz.

40- (Ey Muhammed!) Sen, sağırlara işittiremediğin gibi kör olanı ve apaçık bir sapkınlık içerisinde bulunanı da hak yola ulaştıramazsın.[4]

41- Biz, seni götürsek[5] bile, elbette onlardan intikamımızı mutlaka alırız.

42- Ya da (dilersek) onlara vâdettiğimiz (azabı) sana gösteririz. Çünkü onlara azap etmeye Bizim gücümüz, elbette yeter.

43- Şu halde sen, sana vahyedilene sarıl. Çünkü sen, gerçekten hak yol üzerindesin.

44- Şüphesiz o (Kur'an), senin ve toplumun için gerçekten (gündeminizi) oluşturacak (bir kitaptır)[6] ve siz, (âhirette) ondan hesaba çekileceksiniz.

وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمٰنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ
قَرِينٌ ﴿٣٦﴾ وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ
مُهْتَدُونَ ﴿٣٧﴾ حَتّٰى إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ
بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ ﴿٣٨﴾ وَلَنْ يَنْفَعَكُمُ الْيَوْمَ
إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٩﴾ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ
الصُّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْيَ وَمَنْ كَانَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٤٠﴾
فَإِمَّا نَذْهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ ﴿٤١﴾ أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِي
وَعَدْنَاهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِمْ مُقْتَدِرُونَ ﴿٤٢﴾ فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي
أُوحِيَ إِلَيْكَ إِنَّكَ عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٤٣﴾ وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ
لَكَ وَلِقَوْمِكَ وَسَوْفَ تُسْأَلُونَ ﴿٤٤﴾ وَسْئَلْ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ
قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمٰنِ اٰلِهَةً يُعْبَدُونَ
﴿٤٥﴾ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسٰى بِاٰيَاتِنَا إِلٰى فِرْعَوْنَ وَمَلَائِه۪ فَقَالَ
إِنِّي رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٦﴾ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِاٰيَاتِنَا إِذَا هُمْ
مِنْهَا يَضْحَكُونَ ﴿٤٧﴾ وَمَا نُرِيهِمْ مِنْ اٰيَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ
أُخْتِهَا وَأَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٤٨﴾ وَقَالُوا يَا
أَيُّهَ السَّاحِرُ ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ إِنَّنَا لَمُهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾

45- (Ey Muhammed!) Senden önce kendilerine Peygamberlerimizden gönderdiğimiz kimselere; "Biz, Rahman (olan Allah)'tan başka tapılacak ilâhlar (edinmelerini) emretmiş miyiz?" diye bir sor.

46- Yemin olsun Biz, Mûsa'yı Firavun'a ve onun ileri gelenlerine mûcizelerimizle gönderdik. O da: "Gerçekten ben, âlemlerin Rabbi (olan Allah)'ın elçisiyim." dedi.

47- Fakat (Mûsa,) onlara mûcizelerimizi getirince onlar başladılar, o mûcizelerimizle (alay edip) gülmeğe.

48- Biz, onlara (defalarca) birbirinden daha büyük mûcizeler gösterdik. Biz, onlara belki (hakka) dönerler diye, (zaman zaman) azap da ettik.

49- Ve onlar, (her seferinde): "Ey büyücü! (Allah'ın) sana verdiği söz hürmetine bizim için Rabbine duâ et. Gerçekten biz, hak yola döneceğiz." dediler.

---

[1] Bu âyet; "Kim Rahman'ın zikri (olan Kur'an)'a karşı kör olursa Biz, ona yanından ayrılmayan bir şeytanı musallat ederiz." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] "İki doğu" ifâdesi Arapçada; **a-** Mecâzen "doğu ile batı" anlamında kullanılır. (Tıpkı "İki Basra" denilince Basra ve Kufe'nin anlaşıldığı gibi.) **b-** Kelime anlamı olarak; kış doğusuyla yaz doğusu şeklinde de anlaşılabilir.

[3] Tırnak içerisindeki bölüm, "Keşke benimle senin aranda, doğu ile batı arası kadar uzaklık olsaydı. Meğer sen ne kötü dostmuşsun." şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] Bu âyetteki sorular, inkari olduğu için tercüme yukarıdaki şekilde yapılmıştır. Bu dikkate alınmazsa âyetin tercümesi; "(Ey Muhammed!) sağırlara sen mi işittireceksin yahut körleri ve apaçık bir sapkınlık içerisinde olanları hak yola sen mi ulaştıracaksın?" şeklinde olur.

[5] Müfessirlerce "götürsek" ifâdesi, "vefat ettirsek" veya "Mekke'den başka bir yere götürsek" diye anlaşılmıştır.

[6] Bu bölüm, "(Ey Muhammed!) Şüphesiz o (Kur'an), senin ve toplumun için sizden bahsederek sizi şereflendiren (bir kitaptır.)"şeklinde de tercüme edilebilir. Bk. (Enbiyâ: 10)

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ اِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ ﴿٥٠﴾ وَنَادٰى
فِرْعَوْنُ فٖى قَوْمِهٖ قَالَ يَا قَوْمِ اَلَيْسَ لٖى مُلْكُ مِصْرَ وَهٰذِهِ
الْاَنْهَارُ تَجْرٖى مِنْ تَحْتٖى اَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٥١﴾ اَمْ اَنَا خَيْرٌ
مِنْ هٰذَا الَّذٖى هُوَ مَهٖينٌ وَلَا يَكَادُ يُبٖينُ ﴿٥٢﴾ فَلَوْلَٓا اُلْقِىَ
عَلَيْهِ اَسْوِرَةٌ مِنْ ذَهَبٍ اَوْ جَٓاءَ مَعَهُ الْمَلٰٓئِكَةُ مُقْتَرِنٖينَ ﴿٥٣﴾
فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَاَطَاعُوهُ اِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقٖينَ ﴿٥٤﴾ فَلَمَّٓا
اٰسَفُونَا انْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَاَغْرَقْنَاهُمْ اَجْمَعٖينَ ﴿٥٥﴾ فَجَعَلْنَاهُمْ
سَلَفًا وَمَثَلًا لِلْاٰخِرٖينَ ﴿٥٦﴾ وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا
اِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ ﴿٥٧﴾ وَقَالُٓوا ءَاٰلِهَتُنَا خَيْرٌ اَمْ هُوَ
مَا ضَرَبُوهُ لَكَ اِلَّا جَدَلًا بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ ﴿٥٨﴾ اِنْ هُوَ
اِلَّا عَبْدٌ اَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِبَنٖٓى اِسْرَٓائٖيلَ ﴿٥٩﴾ وَلَوْ
نَشَٓاءُ لَجَعَلْنَا مِنْكُمْ مَلٰٓئِكَةً فِى الْاَرْضِ يَخْلُفُونَ ﴿٦٠﴾ وَاِنَّهُ
لَعِلْمٌ لِلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونِ هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقٖيمٌ
﴿٦١﴾ وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبٖينٌ ﴿٦٢﴾ وَلَمَّا
جَٓاءَ عٖيسٰى بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُمْ بِالْحِكْمَةِ وَلِاُبَيِّنَ
لَكُمْ بَعْضَ الَّذٖى تَخْتَلِفُونَ فٖيهِ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطٖيعُونِ ﴿٦٣﴾

50- Biz onlardan azabı kaldırınca da derhâl sözlerinden dönüverdiler.

51- Firavun, toplumuna: "Ey Kavmim! Mısır'ın hâkimiyetinin ve şu altımdan akan ırmakların, bana ait olduğunu görmüyor musunuz?"

52-53- "Yoksa ben, şu ne demek istediğini bile anlatamayan zavallıdan daha hayırlı değil miyim? (Sonra eğer Peygamberse,) ona niçin altın bilezikler verilmemiş veya kendisiyle birlikte melekler gönderilmemiş?" dedi.

54-55- (Firavun) böylece kavmini küçümsedi. Onlar da ona boyun eğdiler. Çünkü onlar, (zâten) hak yoldan çıkmış bir toplum idi. Sonunda onlar, Bizi gazaplandırınca Biz de hepsini suda boğarak onlardan intikam aldık.

56- Bu sûretle onları, sonradan gelecekler için geçmiş bir hatıra ve bir ibret örneği kıldık.

57- (Ey Muhammed!) Senin kavmin, kendilerine Meryem'in oğlu (İsa) örnek olarak verilince, bu (örnekten) dolayı gülüşüyorlar.[1]

58- Ve (bir de) sadece seninle tartışmış olmak için: "Bizim ilâhlarımız mı daha hayırlı, yoksa o mu?"[2] dediler. Doğrusu onlar, kavgacı bir toplumdur.

59- O (Meryem'in oğlu İsa), kendisine nîmet verip İsrâil oğullarına örnek kıldığımız bir kuldan başka bir şey değildir.

60- Eğer Biz dileseydik size bedel yeryüzünde sizin yerinizi tutacak melekler var ederdik.

61-62- Şüphesiz o (Kur'an),[3] kıyametin yaklaştığını gösteren bir bilgidir. Sakın o (kıyamet) hakkında şüpheye düşmeyip, sadece Benim (gönderdiğim dine) uyun. İşte en doğru yol, ancak budur. Sakın şeytan, sizi (Allah'ın) yolundan çevirmesin. Çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır.

63- İsa, (toplumuna) apaçık belgelerle gelince: "Ben size hakkında anlaşmazlığa düştüğünüz şeylerin bir kısmını açıklamak için[4] (Allah'ın kelâmı) İncil'i[5] getirdim. (Allah'a) karşı hata etmekten sakının ve bana itaat edin."

---

[1] 45. âyet indirilince, Mekkeli müşrikler: "Muhammed Hıristiyanların İsa'ya taptıkları gibi, bizim de kendisine tapmamızı istiyor herhâlde." diye gülüşmüşlerdi. Bunun üzerine de bu âyet indirilmiştir. (Kurtubî)

[2] Müşrikler, sûrenin başında geçtiği üzere Meleklere Allah'ın kızları diyorlar ve onları ilâh edinip adlarına putlar dikerek ibâdet ediyorlardı. Kendilerine Meryem'in oğlu İsa örnek olarak verilince; "bizim ilâh deyip ibâdet ettiğimiz Melekler Meryem'in oğlundan daha hayırlı değil mi, o ilâh oluyor da bizimkiler neye olmasın!" dediler.

[3] (وَاِنَّهُ)'daki "o" zamirinin kim olduğu müfessirlerce tartışma konusu olmuştur. Birçok müfessir; **a-** Bunun, Hz. İsa veya Hz. İsa'nın tekrar dünyaya gelişi olduğu kanaatine varmışlarsa da âyetin yukarısına bakıldığı zaman, bu kanaatin biraz zorlama olduğu anlaşılmaktadır. **b-** Bazıları da burada kastedilenin, Hz. İsa'nın babasız bir şekilde tıpkı Hz. Âdem gibi yaratılmasının kıyamete ve tekrar dirilişin mümkün olduğuna işaret olduğu kanaatindedir. Bu kanaatin âyetin yukarısı ve aşağısıyla bağlantısı mümkün olabilir. **c-** Kat'ade, Hasan Basri, Saîd b. Cübeyr gibi bir kısım zevata göre de buradaki "o" zamirinden kastedilen, Kur'an-ı Kerim'dir. Bu kanaatin daha doğru olduğu düşünülerek yukarıdaki tercümede bu kanaat, tercih edilmiştir. **d-** Bazıları da buradaki "o" zamirinden kastedilenin Peygamber Efendimiz olduğu görüşündedirler. **e-** Her ne kadar Kur'an'da Hz. İsa'nın tekrar dünyaya geleceğini ifâde eden net bir âyet yoksa da bu ve 63 ve 64. âyetlerden Hz. İsa'nın dünyaya tekrar geleceğini dolaylı olarak anlamak da mümkündür. En doğrusunu Allah bilir.

[4] "Hakkında anlaşmazlığa düştükleri şeyler," o güne kadar Tevrât'ın hükümlerinden bozdukları veya kaldırdıkları şeylerdir.

[5] **Hikmet**'in burada İncil olarak tercüme edilmesinin sebebi; Hz. İsa toplumu için gönderilen mutlak doğruların, gerçek İncil'de bulunmasından dolayıdır.

إِنَّ اللّٰهَ هُوَ رَبّ۪ي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُۜ هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَق۪يمٌ ﴿٦٤﴾
فَاخْتَلَفَ الْاَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْۚ فَوَيْلٌ لِلَّذ۪ينَ ظَلَمُوا مِنْ عَذَابِ
يَوْمٍ اَل۪يمٍ ﴿٦٥﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ اِلَّا السَّاعَةَ اَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ
لَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٦﴾ اَلْاَخِلَّٓاءُ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ اِلَّا
الْمُتَّق۪ينَۜ ﴿٦٧﴾ يَا عِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَٓا اَنْتُمْ تَحْزَنُونَۚ
﴿٦٨﴾ اَلَّذ۪ينَ اٰمَنُوا بِاٰيَاتِنَا وَكَانُوا مُسْلِم۪ينَۚ ﴿٦٩﴾ اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ
اَنْتُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُونَ ﴿٧٠﴾ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِنْ
ذَهَبٍ وَاَكْوَابٍۚ وَف۪يهَا مَا تَشْتَه۪يهِ الْاَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُۚ وَاَنْتُمْ
ف۪يهَا خَالِدُونَۚ ﴿٧١﴾ وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّت۪ٓي اُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٧٢﴾ لَكُمْ ف۪يهَا فَاكِهَةٌ كَث۪يرَةٌ مِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٧٣﴾ اِنَّ
الْمُجْرِم۪ينَ ف۪ي عَذَابِ جَهَنَّمَ خَالِدُونَۚ ﴿٧٤﴾ لَا يُفَتَّرُ عَنْهُمْ وَهُمْ
ف۪يهِ مُبْلِسُونَۚ ﴿٧٥﴾ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِم۪ينَ
﴿٧٦﴾ وَنَادَوْا يَا مَالِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَۜ قَالَ اِنَّكُمْ مَاكِثُونَ
﴿٧٧﴾ لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ
﴿٧٨﴾ اَمْ اَبْرَمُٓوا اَمْرًا فَاِنَّا مُبْرِمُونَۚ ﴿٧٩﴾ اَمْ يَحْسَبُونَ اَنَّا لَا
نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوٰيهُمْۜ بَلٰى وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨٠﴾

64- "Şüphesiz O Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir; öyleyse sadece Ona kulluk edin. İşte dosdoğru yol budur."[1] dedi.

65- Ne var ki, gruplar (Yahudi ve Hıristiyanlar) kendi aralarında ayrılığa düştüler.[2] Vay o acıklı günün azabını görecek kâfirlerin haline!

66- Onlar, farkında değillerken kıyamet gününün kendilerine ansızın gelmesinden başka bir şey mi bekliyorlar?

67- O gün, Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar dışındaki dostlar, birbirlerine düşman, kesilirler.

68-69- Ey Benim âyetlerime îman eden ve gerçekten Müslüman olan kullarım! Bugün sizin için bir korku yoktur ve siz, mahzun da olmayacaksınız.

70- Siz ve eşleriniz, sevinç içerisinde cennete girin.

71- (Cennette,) onların etrafında içleri canların çektiği ve gözlerin hoşlandığı (yiyecek ve içeceklerle) dolu altın tepsiler ve kâseler dolaştırılır. (Orada onlara): "Siz burada, ebedî kalacaksınız."

72-73- "(Dünyada) yaptıklarınıza karşılık hak ettiğiniz ve içerisinde yiyeceğiniz birçok meyveler bulunan cennet, işte burasıdır." (denilecek.)

74- Şüphesiz günâhkârlar, cehennem azabı içerisinde ebedî kalacaklardır.

75- Onların oradaki (azabı) hafifletilmeyeceği gibi onlar, orada ümitlerini yitirerek ne yapacaklarını şaşırıp kalacaklardır.

76- Biz, onlara zulmetmedik, onların (zâten) kendileri zâlim idi.

77- Onlar, (cehennem bekçisine:) "Ey Malik! Rabbine (söyle de) bizim işimizi bitiriversin."[3] diye bağrışacaklar. O da: "Siz, (burada ebedî olarak) böylece kalacaksınız." diyecek.

78- Yemin olsun Biz, size hep gerçekleri gönderdik. Fakat sizin birçoğunuz, (bu) gerçeklerden tiksindiniz.

79- Yoksa o (kâfirler,) (hakka karşı gelmek için) bir karara mı vardılar? Şüphesiz Biz de onlar (hakkında) bir karara vardık.[4]

80- Yoksa onlar, Bizim onların sırlarını ve aralarındaki gizli konuşmalarını işitmediğimizi mi sanıyorlar? Evet! Biz, işitiriz ve onların yanlarındaki elçilerimiz[5] de (her şeyi) yazar.

---

[1] Hz. İsa'nın bu sözleri beşikte iken söylediği bilinmektedir. Bk. (Meryem: 36, Âlu İmrân: 46, Mâide, 110)

[2] Hz. İsa ile ilgili söylenenler için Bk. (Meryem: 37)

[3] Yani, canımızı alıversin de bizi, bu azaptan kurtarıversin derler.

[4] Mukatil'den nakledildiğine göre bu âyet, Mekke müşriklerinin Dârünnedve'de Peygamberimize bir suikast yapmayı kararlaştırmaları sebebiyle nâzil olmuştur. (Elmalılı)

[5] Bu elçiler; hafaza ve kiramen kâtibîn Melekleridir.

قُلْ اِنْ كَانَ لِلرَّحْمٰنِ وَلَدٌ فَاَنَا اَوَّلُ الْعَابِدٖينَ ﴿٨١﴾ سُبْحَانَ
رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٨٢﴾
فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتّٰى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذٖى يُوعَدُونَ
﴿٨٣﴾ وَهُوَ الَّذٖى فِى السَّمَٓاءِ اِلٰهٌ وَفِى الْاَرْضِ اِلٰهٌ وَهُوَ الْحَكٖيمُ
الْعَلٖيمُ ﴿٨٤﴾ وَتَبَارَكَ الَّذٖى لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا
بَيْنَهُمَا وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٥﴾ وَلَا يَمْلِكُ
الَّذٖينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الشَّفَاعَةَ اِلَّا مَنْ شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ
يَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾ وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُ فَاَنّٰى
يُؤْفَكُونَ ﴿٨٧﴾ وَقٖيلِهٖ يَا رَبِّ اِنَّ هٰٓؤُلَٓاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ
﴿٨٨﴾ فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾

سُورَةُ الدُّخَانِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

حٰمٓ ﴿١﴾ وَالْكِتَابِ الْمُبٖينِ ﴿٢﴾ اِنَّٓا اَنْزَلْنَاهُ فٖى لَيْلَةٍ مُبَارَكَةٍ اِنَّا كُنَّا
مُنْذِرٖينَ ﴿٣﴾ فٖيهَا يُفْرَقُ كُلُّ اَمْرٍ حَكٖيمٍ ﴿٤﴾ اَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا اِنَّا
كُنَّا مُرْسِلٖينَ ﴿٥﴾ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ اِنَّهُ هُوَ السَّمٖيعُ الْعَلٖيمُ ﴿٦﴾

81- (Ey Muhammed! Onlara): "Eğer Rahman (olan Allah)'ın çocuğu olsaydı, ona tapanların ilki ben olurdum." de.

82- Göklerin, yerin ve (kâinata hâkimiyet makamı olan) Arşın Rabbi, (olan Allah), onların tanımlamalarından çok yücedir.

83- Sen onları bırak, kendilerine (azap) vâdedilen günlerine kavuşuncaya kadar, dalsınlar ve oynaya dursunlar (bakalım.)[1]

84- Göklerde ilâh olan da yerde ilâh olan da sadece Odur. Çünkü O, bilenin, hüküm (ve hikmet) sahibi olanın tâ kendisidir.

85- Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan her şeyin hâkimiyeti kendisine ait olan (Allah)'ın şânı, ne yücedir! Kıyametin bilgisine sahip olan,[2] sadece Allah'tır ve en sonunda hepiniz, Ona döndürüleceksiniz.

[1] Aynı âyet için Bk. (Mearic: 42)
[2] Yani kıyametin ne zaman ve nasıl olacağını sadece Allah, bilir.

86- Bilerek hakka şâhitlik edenlerin dışında (kâfirlerin) O (Allah)'ı bırakıp da yalvardıkları kimseler, asla şefâat edemezler.

87-88- Onlara, kendilerini kimin yarattığını sorsan, kesinlikle "Allah" diyecekler. O (Peygamberin): "Ey Rabbim, şüphesiz onlar îman etmeyen bir toplumdur." sözüne yemin olsun ki onlar, (Hak'tan) nasıl da saptırılıyorlar?[3]

89- Sen, onlara aldırış etme ve "selâm!" deyip geç.[4] Artık onlar, ileride (gerçekleri) anlayacaklar!

64- DUHÂN SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Hâ, Mîm.

2- (Hakkı bâtıldan) ayırt edici kitaba yemin olsun;[5]

3- Biz, o (Kur'an'ı) kendisiyle insanları uyarmak için gerçekten mübârek bir gecede[6] indirdik,

4-5-6- (Ki) her önemli işe,[7] tarafımızdan bir emirle o gecede hükmedilir. Rabbinden bir rahmet olarak Peygamberleri gönderen Biziz. İşte O (Allah,) hakkıyla işitendir, eksiksiz bilendir.

[3] Yani kendi iradeleriyle bile sapmıyor da başkalarının tavsiyeleriyle saptırılıyorlar.
[4] Bk. (Furkan: 63)
[5] Aynı âyet için Bk. (Zuhruf: 2)
[6] Bir kısım müfessirler, bu gecenin, Şaban ayının on beşinci gecesi olduğu kanaatinde iseler de müfessirlerin çoğunluğuna göre bu mübârek gece, Kadir gecesidir. Zîrâ Allah; "Biz, o (Kur'ân)'ı Kadir Gecesinde indirdik." buyurmaktadır. Kadir gecesi de Ramazan ayındadır. Konuyla ilgili olarak Bk. (Kadir: 1, Bakara: 185)
[7] (أَمْرٍ حَكِيمٍ) ifâdesi; "hikmetli ve önemli iş" yahut "sağlam olması lâzım gelen işler" demektir. Bu cümle başlangıç cümlesi olursa "herhangi bir gecede," geceye sıfat olursa, "Kadir gecesinde" şeklinde anlaşılabilir.

7- Eğer gerçekten inanmak istiyorsanız O, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan her şeyin Rabbidir.

8- Dirilten ve öldüren tek ilâh, Odur. O, sizin de Rabbinizdir, geçmiş atalarınızın da Rabbidir.

9- Ama onlar, bir şüphe içerisinde oyalanıp duruyorlar.

10-11- (Ey Muhammed!) Sen, göğün gözle görülecek ve insanları kuşatıverecek bir duman[1] çıkaracağı günü bekle. İşte bu, çok acıklı bir azaptır.

12- (Duman kendilerini kuşatınca): "Ey Rabbimiz! Şu azabı üzerimizden kaldır. Artık biz, îman ediyoruz."[2] (derler.)

13- Artık onlara öğüt, hiç fayda verir mi? Oysa onlara, (önceden) gerçeği açıklayan bir elçi gelmişti.

14- Sonra, ondan yüz çevirdiler ve: "Bu, (ya) öğretilmiş (ya da) delidir." dediler.

15- Biz sizden bu azabı yakında kaldıracağız ama siz yine (eski halinize) döneceksiniz.

16- Elbette Biz, asıl intikamı, en büyük yakalama günü olan (kıyamet gününde) alacağız.

17- Yemin olsun Biz, onlardan önce, Firavun'un toplumunu da denedik ve onlara çok değerli bir Peygamber (olan Mûsa,) gelmişti.

18- (Ve Mûsa): "Ey Allah'ın kulları! Bana uyun. Gerçekten ben, sizin için güvenilir bir Peygamberim."

19- "Sakın Allah'a karşı büyüklük de taslamayın. Çünkü ben size apaçık bir mûcize getiriyorum."

20- "Doğrusu ben, sizin bana hakaret etmenizden[3] benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan (Allah)'a sığındım."

رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا اِنْ كُنْتُمْ مُوقِنٖينَ ﴿٧﴾
لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ يُحْيٖي وَيُمٖيتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ اٰبَٓائِكُمُ الْاَوَّلٖينَ
﴿٨﴾ بَلْ هُمْ فٖي شَكٍّ يَلْعَبُونَ ﴿٩﴾ فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَٓاءُ
بِدُخَانٍ مُبٖينٍ ﴿١٠﴾ يَغْشَى النَّاسَ هٰذَا عَذَابٌ اَلٖيمٌ ﴿١١﴾ رَبَّنَا
اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ اِنَّا مُؤْمِنُونَ ﴿١٢﴾ اَنّٰى لَهُمُ الذِّكْرٰى
وَقَدْ جَٓاءَهُمْ رَسُولٌ مُبٖينٌ ﴿١٣﴾ ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّمٌ
مَجْنُونٌ ﴿١٤﴾ اِنَّا كَاشِفُوا الْعَذَابِ قَلٖيلًا اِنَّكُمْ عَٓائِدُونَ ﴿١٥﴾
يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرٰى اِنَّا مُنْتَقِمُونَ ﴿١٦﴾ وَلَقَدْ
فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَٓاءَهُمْ رَسُولٌ كَرٖيمٌ ﴿١٧﴾ اَنْ
اَدُّٓوا اِلَيَّ عِبَادَ اللّٰهِ اِنّٖي لَكُمْ رَسُولٌ اَمٖينٌ ﴿١٨﴾ وَاَنْ لَا تَعْلُوا
عَلَى اللّٰهِ اِنّٖٓي اٰتٖيكُمْ بِسُلْطَانٍ مُبٖينٍ ﴿١٩﴾ وَاِنّٖي عُذْتُ بِرَبّٖي
وَرَبِّكُمْ اَنْ تَرْجُمُونِ ﴿٢٠﴾ وَاِنْ لَمْ تُؤْمِنُوا لٖي فَاعْتَزِلُونِ
﴿٢١﴾ فَدَعَا رَبَّهُٓ اَنَّ هٰٓؤُلَٓاءِ قَوْمٌ مُجْرِمُونَ ﴿٢٢﴾ فَاَسْرِ بِعِبَادٖي
لَيْلًا اِنَّكُمْ مُتَّبَعُونَ ﴿٢٣﴾ وَاتْرُكِ الْبَحْرَ رَهْوًا اِنَّهُمْ جُنْدٌ
مُغْرَقُونَ ﴿٢٤﴾ كَمْ تَرَكُوا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٢٥﴾ وَزُرُوعٍ
وَمَقَامٍ كَرٖيمٍ ﴿٢٦﴾ وَنَعْمَةٍ كَانُوا فٖيهَا فَاكِهٖينَ ﴿٢٧﴾

21- "Eğer bana îman etmiyorsanız, bari yolumdan çekilin." (demişti).

22- Sonunda (Mûsa,) Rabbine "Bunların, gerçekten günâhkâr bir toplum olduklarını" şikâyet etti.

23-24- (Allah da:) "Kullarımı hemen geceleyin yola çıkart. Çünkü siz takip edileceksiniz. Sonra denizi geçerken acele etme.[4] Çünkü onlar, zâten suda boğulacak bir ordudur." buyurdu.

25-26-27- Onlar, nice bahçeleri ve pınarları, nice ekinleri ve (kendilerince) yüce makamları ve içerisinde safâ sürdükleri nice nîmetleri (arkalarında) bıraktılar.

---

[1] (دُخَانٍ مُبٖينٍ) Arapçada istiâre olarak, "açıkça görülen sıkıntı ve şer" anlamında kullanılan bir tabir olup, bunun Türkçe karşılığı "dumanlı hava" olabilir.

[2] Kureyş, Peygamber Efendimize isyanda ileri gidince Peygamberimiz, onların, "Yusuf'un seneleri gibi kıtlık seneleriyle cezâlandırılmaları" için beddua etti. Bunun üzerine müthiş bir kıtlık oldu, insanlar kemik hattâ leş, yemek zorunda kaldılar. Yağış, olmadığı için yer ile gök arasını kaplayan toz bulutlarını duman halinde görmeye ve "bu çok kötü bir azap" demeye başladılar. Ebû Süfyân bir kaç kişi ile beraber Peygamberimize gelip, "eğer onlar için duâ eder de Allah bu hali üzerlerinden kaldırırsa" kendisine îman edeceklerini söylediler. Peygamberimiz duâ etti ve bu kıtlık bitti. Ama onlar, yine kâfirliklerine devam ettiler. Bu olay üzerine de bu âyetler indirildi. (Buhari)

[3] Arapçada "taşa tutmak," mecâzen "hakaret etmek ve kovmak" anlamlarına da geldiği için yukarıdaki anlam tercih edilmiştir.

[4] Âyetin bu bölümü: "karşıya geçince denizi olduğu gibi açık bırak." şeklinde de anlaşılabilir. Ancak bu anlam denizin açılması mûcizesini sanki Hz. Mûsa gerçekleştiriyormuş gibi bir anlama geleceğinden tercih edilmemiştir.

كَذٰلِكَ وَاَوْرَثْنَاهَا قَوْمًا اٰخَرِينَ ﴿٢٨﴾ فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ
السَّمَٓاءُ وَالْاَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنْظَرِينَ ﴿٢٩﴾ وَلَقَدْ نَجَّيْنَا
بَنٖٓي اِسْرَٓائٖيلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهٖينِ ﴿٣٠﴾ مِنْ فِرْعَوْنَ اِنَّهُ كَانَ
عَالِيًا مِنَ الْمُسْرِفٖينَ ﴿٣١﴾ وَلَقَدِ اخْتَرْنَاهُمْ عَلٰى عِلْمٍ عَلَى
الْعَالَمٖينَ ﴿٣٢﴾ وَاٰتَيْنَاهُمْ مِنَ الْاٰيَاتِ مَا فٖيهِ بَلٰٓؤٌا مُبٖينٌ ﴿٣٣﴾
اِنَّ هٰٓؤُلَٓاءِ لَيَقُولُونَ ﴿٣٤﴾ اِنْ هِيَ اِلَّا مَوْتَتُنَا الْاُولٰى وَمَا
نَحْنُ بِمُنْشَرٖينَ ﴿٣٥﴾ فَاْتُوا بِاٰبَٓائِنَٓا اِنْ كُنْتُمْ صَادِقٖينَ ﴿٣٦﴾
اَهُمْ خَيْرٌ اَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذٖينَ مِنْ قَبْلِهِمْ اَهْلَكْنَاهُمْ اِنَّهُمْ
كَانُوا مُجْرِمٖينَ ﴿٣٧﴾ وَمَا خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا
بَيْنَهُمَا لَاعِبٖينَ ﴿٣٨﴾ مَا خَلَقْنَاهُمَٓا اِلَّا بِالْحَقِّ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾ اِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مٖيقَاتُهُمْ اَجْمَعٖينَ ﴿٤٠﴾
يَوْمَ لَا يُغْنٖي مَوْلًى عَنْ مَوْلًى شَيْـًٔا وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٤١﴾
اِلَّا مَنْ رَحِمَ اللّٰهُ اِنَّهُ هُوَ الْعَزٖيزُ الرَّحٖيمُ ﴿٤٢﴾ اِنَّ شَجَرَتَ
الزَّقُّومِ ﴿٤٣﴾ طَعَامُ الْاَثٖيمِ ﴿٤٤﴾ كَالْمُهْلِ يَغْلٖي فِي الْبُطُونِ
﴿٤٥﴾ كَغَلْيِ الْحَمٖيمِ ﴿٤٦﴾ خُذُوهُ فَاعْتِلُوهُ اِلٰى سَوَٓاءِ الْجَحٖيمِ
﴿٤٧﴾ ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَاْسِهٖ مِنْ عَذَابِ الْحَمٖيمِ ﴿٤٨﴾

28- Böylece Biz de bunları başka bir topluma miras olarak verdik.

29- Onlar için gökte de yerde de hiç ağlayan olmadı[1] ve onlara göz bile açtırılmadı.

30-31- İsrâil oğullarını o küçük düşürücü azaptan ve haddi aşan diktatörlerden (birisi) olan Firavun'dan kesinlikle Biz, kurtardık.

32- Biz, onları (kendi zamanlarında)[2] bilerek âlemlere üstün kıldık.

33- Ve Biz, onlara içerisinde apaçık bir imtihan bulunan mûcizeler verdik.

34- Şu (Mekke) kâfirleri de diyorlar ki:

35- "Bizim ilk ölümümüzden başka (gerçek olan) bir şey yoktur. Biz, asla tekrar diriltilecek de değiliz."

36- "Eğer (söyledikleriniz) doğru ise, şu halde atalarımızı diriltip, getirin bakalım."

37- Onlar mı daha hayırlı, yoksa günâhkâr oldukları için helâk ettiğimiz Tübba'[3] toplumu ve onlardan öncekiler mi?

38- Biz, gökleri, yeri ve ikisinin arasında bulunan şeyleri oyuncular(ın oyuncağı) olarak yaratmadık.[4]

39- Biz, o ikisini şaşmaz (kural)larla yarattık. Ancak o (kâfirlerin) çoğu, bunu bilmiyorlar.

40- Şüphesiz o (Müslüman'ı kâfirden) ayırma günü (olan âhiret,) onların hepsinin bir araya getirileceği vakitleridir.

41-42- O gün, Allah'ın merhamet ettikleri dışında hiçbir dost, dosta fayda veremeyecek ve hiç kimse de yardım göremeyecektir. Şüphesiz O (Allah,) çok şereflidir, pek merhametlidir.

43-44- Şüphesiz (cehennemde) günâhkârların yemeği, zakkum ağacıdır.

45-46- O, onların karınlarında tıpkı suyun kaynadığı şekilde, erimiş maden gibi kaynar.

47- (Allah, meleklere): "Onu tutun ve hemen cehennemin orta yerine sürükleyin,"

48- "Sonra da başına, kaynar su azabından dökün." (diye emreder.)

---

[1] Burada; "zikr'ül mahal iradet'ül hal" yoluyla mecâz vardır. "Göğün ve yerin ağlaması" demek; "göktekilerin ve yerdekilerin ağlaması" demektir. Yani, "onların helâkine ne melekler ağladı ne de insanlar ağladı. Hattâ belki onların helâkiyle sevindiler." anlamına gelir. Ayrıca; "birisinin ölümüne göğün ve yerin ağlaması," bu "ölümün büyüklüğünü" anlatmak için de kullanılır. Bu ifâde, bu toplumun helâkinin önemsiz bir şey olduğuna da bir işaret olabilir.

[2] "Kendi zamanlarında" ifâdesi hemen hemen bütün müfessirlerce benimsenmiştir. İsrâil oğullarının tüm zamanlarda âlemlere üstün kılınması Âlu İmrân: 110'a göre de mümkün değildir. Zîrâ Allah Muhammed ümmeti için "İnsanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmet sizsiniz..." buyurmaktadır.

[3] Hz. Aişe'ye göre, "Tübba' salih bir adamın ismi idi" Peygamber Efendimizden de: "Tübba'a sövmeyin, çünkü o, Müslüman olmuştu." buyurduğu rivâyet edilmiştir. Zâten âyette de Tübba' değil, toplumu kötülenmektedir. Bazılarına göre de; "Yemen krallarına, Tübba' denilirdi. Bu şahsın Müslüman olduğu, hattâ nebi bile olduğu hakkında muhtelif rivâyetler de mevcuttur. (Kurtubî) En doğrusunu ise Allah bilir.

[4] Çok yakın benzeri âyet için Bk. (Enbiyâ: 16)

ذُقْ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ﴿٤٩﴾ اِنَّ هٰذَا مَا كُنْتُمْ بِهٖ
تَمْتَرُونَ ﴿٥٠﴾ اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ اَمِينٍ ﴿٥١﴾ فِي جَنَّاتٍ
وَعُيُونٍ ﴿٥٢﴾ يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ وَاِسْتَبْرَقٍ مُتَقَابِلِينَ
﴿٥٣﴾ كَذٰلِكَ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ ﴿٥٤﴾ يَدْعُونَ فِيهَا
بِكُلِّ فَاكِهَةٍ اٰمِنِينَ ﴿٥٥﴾ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ اِلَّا
الْمَوْتَةَ الْاُولٰى وَوَقٰيهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٥٦﴾ فَضْلًا مِنْ
رَبِّكَ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٧﴾ فَاِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ
لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾ فَارْتَقِبْ اِنَّهُمْ مُرْتَقِبُونَ ﴿٥٩﴾

سُورَةُ الْجَاثِيَةِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

حٰمٓ ﴿١﴾ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾ اِنَّ فِي
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٣﴾ وَفِي خَلْقِكُمْ
وَمَا يَبُثُّ مِنْ دَابَّةٍ اٰيَاتٌ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ
وَالنَّهَارِ وَمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ رِزْقٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ
بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ اٰيَاتٌ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٥﴾

49- (Ona da): "(Şu azabı) tad bakalım! Hani sen, kendine göre çok şerefli ve onurluydun."

50- "İşte sizin inkâr edip durduğunuz (azap,) budur." (der.)

51- Allah'a karşı hata etmekten sakınanlara gelince onlar, güvenli bir yerdedirler.

52- (Onlar) cennetlerde ve pınar başlarındadırlar.

53- İnce ve kalın ipekten işlenmiş, yeşil elbiseler giyerek, karşılıklı otururlar.

54- Ayrıca Biz, onları güzel gözlü, beyaz tenli ve kusursuz eşlerle[1] evlendireceğiz.

55- Onlar, orada güven içerisinde (canlarının çektiği) her türlü meyveyi de isteyecekler.

56-57- Onlar, orada Rabbinden bir lütuf olarak ilk ölümün dışında başka bir ölüm tatmayacakları gibi (Allah,) onları cehennem azabından da koruyacaktır. İşte en büyük kurtuluş, budur.

58- (Ey Muhammed!) Biz, bu (Kur'an'ı) belki düşünüp (inanırlar) diye, senin dilinle (indirerek) kolaylaştırdık.

59- O halde sen, (onların başlarına gelecekleri) biraz bekle. Zâten onlar da beklemekteler.[2]

65- CÂSİYE SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Hâ, Mîm.

2- Bu Kitabın indirilmesi, O, çok güçlü, hüküm (ve hikmet) sahibi olan Allah'ın katındandır.[3]

3- Şüphesiz, inanalar için göklerde ve yerde (nice) mûcizeler vardır.

4- Sizin kendi yaratılışınızda ve (Allah'ın) yeryüzünde üretip durmakta olduğu canlılarda gönülden inanan bir toplum için mûcizeler vardır.

5- Gece ile gündüzün birbirini izlemesinde, Allah'ın gökten rızk(a sebep olarak yağmur) indirip onunla ölümünden sonra yeryüzünü diriltmesinde ve rüzgârları (değişik yönlerden) estirmesinde aklını kullanabilen bir toplum için mûcizeler, vardır.

---

[1] **Hûri**; (حُورٌ) kelimesi hem (حَوْرَاءُ) kelimesinin hem de (أَحْوَرُ) kelimesinin çoğulu olup, hem erkek hem de dişi için kullanılır. Dişi için kullanıldığında, "güzel gözlü, beyaz tenli ve kusursuz kadın" anlamına geldiği gibi, erkek için kullanıldığında da "güzel gözlü, beyaz tenli ve kusursuz erkek" anlamına gelir. Bu sebeple de bu kelimenin "eş" anlamında tercüme edilmesi daha doğru olur. Ayrıca Cennette Hûri adı altında özel bir kadın türünün olup olmadığı, müfessirler tarafından tartışma konusu edilmişse de (Saffat: 48-49 ve Vakıa: 35-37)'ye göre bu kadınların, cennette yeniden yaratılarak bu hale getirilen Müslüman hanımlar olması, daha kuvvetlidir.

[2] Yani yakında başlarına nelerin geleceğini onlar da pek yakında görecekler.

[3] Aynı âyet için Bk. (Zümer: 1, Ahkaf: 2)

تِلْكَ اٰيَاتُ اللّٰهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ فَبِاَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللّٰهِ
وَاٰيَاتِهِ يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾ وَيْلٌ لِكُلِّ اَفَّاكٍ اَثِيمٍ ﴿٧﴾ يَسْمَعُ اٰيَاتِ
اللّٰهِ تُتْلٰى عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَاَنْ لَمْ يَسْمَعْهَا فَبَشِّرْهُ
بِعَذَابٍ اَلِيمٍ ﴿٨﴾ وَاِذَا عَلِمَ مِنْ اٰيَاتِنَا شَيْـًٔا اتَّخَذَهَا هُزُوًا
اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٩﴾ مِنْ وَرَٓائِهِمْ جَهَنَّمُ وَلَا يُغْنِي
عَنْهُمْ مَا كَسَبُوا شَيْـًٔا وَلَا مَا اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَوْلِيَٓاءَ
وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠﴾ هٰذَا هُدًى وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِ
رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِنْ رِجْزٍ اَلِيمٌ ﴿١١﴾ اَللّٰهُ الَّذِي سَخَّرَ
لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلْكُ فِيهِ بِاَمْرِهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ
وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾ وَسَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمٰوَاتِ
وَمَا فِي الْاَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٣﴾ قُلْ لِلَّذِينَ اٰمَنُوا يَغْفِرُوا لِلَّذِينَ لَا يَرْجُونَ
اَيَّامَ اللّٰهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ مَنْ عَمِلَ
صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ اَسَاءَ فَعَلَيْهَا ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ
﴿١٥﴾ وَلَقَدْ اٰتَيْنَا بَنِٓي اِسْرَٓائِيلَ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ
وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

6- İşte bütün bunlar, Allah'ın sana, mutlak gerçekler olarak açıkladığımız âyetleridir. Artık o (kâfirler,) Allah'ın ve Onun âyetlerinin dışında hangi söze inanacaklar?[1]

7- Günâhtan korkmayan sahtekâr kimselerin tamamına birden, yazıklar olsun.

8- (Öyle kimse,) Allah'ın kendisine okunan âyetlerini işitir de büyüklük taslayarak onu hiç işitmemiş gibi (inkârında) direnir.[2] Artık sen onu acı bir azapla müjdele.

9- (Yine öyle kimse,) âyetlerimizden bir şey duyduğu zaman, hemen onunla alay eder.[3] İşte böyleleri için (âhirette,) alçaltıcı bir azap vardır.

10- Arkalarında cehennem (onları bekler.) Ve (onlara dünyadayken) yaptıkları şeyler ve Allah'ı bırakıp da edindikleri dostlar hiç bir yarar sağlamaz. İşte böyleleri için (âhirette,) çok büyük bir azap vardır.

11- (Gerçekten) en doğru yolu gösteren rehber bu (Kur'an)'dır. Rablerinin âyetlerini inkâr edenlere gelince, onlar için de en iğrenç olanından acıklı bir azap vardır.

12- Şükretmeniz için kendi emriyle gemiler yüzsün ve bu sayede Onun lütfundan nasibinizi arayasınız diye, denizleri sizin emrinize veren, Allah'tır.

13- (O Allah,) Kendinden[4] (bir nîmet olarak) göklerde ve yerdekilerin tümüne sizin için boyun eğdirdi. Şüphesiz bunda, düşünen bir topluluk için gerçekten mûcizeler vardır.

14- (Ey Muhammed!) Îman edenlere: "(Allah'ın) her topluma kazandıklarının karşılığını vermesi için Allah'ın (azap) günlerinden[5] korkmayanları (şimdilik) bağışlamalarını." söyle.

15- Kim, (inandığı) iyi işleri yaşarsa, kendisinin iyiliğinedir, kim de kötülük ederse, o da kendi zararınadır. Sonra hepiniz Rabbinize döndürüleceksiniz.

16- Yemin olsun Biz, İsrâil oğullarına Kitap, hükümranlık ve Peygamberlik verdik, onları en güzel nîmetlerle besledik ve onları (bu dönemlerinde) bütün toplumlara üstün kıldık.

---

1 Yani Allah'a ve âyetlerine inanmadıktan sonra o îmansızlar, hangi söze inanırlar ki.

2 **Israr** Arapçada mecâzen, "eşeğin kulaklarını dikip dayatması" anlamına gelir. Yani tıpkı, "eşeğin şuursuzca direndiği gibi direnir durur" demektir.

3 Bu âyet, (Duhân: 33-34.) âyetleri duyunca onunla alay eden Ebû Cehil'in durumuna işaret etmektedir.

4 (جَمِيعًا مِنْهُ) ifâdesindeki (مِنْ) harf-i cerrini bazı sofiler ve Hıristiyanlar "ba'ziyyet bildirir" şeklinde anlayarak; Hıristiyanlar; "Hz. İsa'nın Allah'ın bir cüz'ü olduğuna", vahdet-i vücutçu sofiler de kendi bâtıl "vahdet-i vücut düşüncelerine" delil gibi göstermeye çalışmışlardır. Aslında (مِنْهُ) ifâdesi (سَخَّرَ) fiilinin (تَسْخِيرًا كَائِنًا مِنْهُ) şeklinde takdiriyle mutlak mef'ulü olur. Yani boyun eğdirme, insanların ve varlıkların sebebiyle değil "bizzat Allah'ın insanlara bir lütfundan" dolayıdır. Yoksa bu âyeti, "göklerde ve yerde kendisinden bir parça olan bütün varlıkları" şeklinde anlamak mümkün değildir.

5 **Allah'ın günleri**: Araplar, harp gibi büyük tarihî olaylara "eyyam" derler. Meselâ Arapların büyük tarihî olaylarına mecâzen "Eyyam-ı Arap" denilir. "Eyyam'ullah" da "Allah'ın mü'minler'e yardımı, sevap ve mükâfatı, kâfirlere azabı, için tayin ettiği zaman" demektir ki, bu da âhiret hayatıdır.

وَاٰتَيْنَاهُمْ بَيِّنَاتٍ مِنَ الْاَمْرِ فَمَا اخْتَلَفُوا اِلَّا مِنْ بَعْدِ
مَا جَٓاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ اِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ
يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٧﴾ ثُمَّ جَعَلْنَاكَ
عَلٰى شَرِيعَةٍ مِنَ الْاَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَٓاءَ الَّذِينَ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨﴾ اِنَّهُمْ لَنْ يُغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا وَاِنَّ
الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَٓاءُ بَعْضٍ وَاللّٰهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ
﴿١٩﴾ هٰذَا بَصَٓائِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٢٠﴾
اَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّـَٔاتِ اَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ
اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَٓاءً مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ سَٓاءَ
مَا يَحْكُمُونَ ﴿٢١﴾ وَخَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ
وَلِتُجْزٰى كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٢﴾
اَفَرَاَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ اِلٰهَهُ هَوٰيهُ وَاَضَلَّهُ اللّٰهُ عَلٰى عِلْمٍ
وَخَتَمَ عَلٰى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلٰى بَصَرِهِ غِشَاوَةً
فَمَنْ يَهْدِيهِ مِنْ بَعْدِ اللّٰهِ اَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٣﴾ وَقَالُوا مَا هِيَ
اِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَٓا اِلَّا الدَّهْرُ
وَمَا لَهُمْ بِذٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ اِنْ هُمْ اِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٢٤﴾

17- Onlara bu (son Peygamber) konusunda[1] açık deliller verdik. Fakat onlar, kendilerine ilim geldikten sonra, sadece aralarındaki çekememezlik yüzünden ayrılığa düştüler. Şüphesiz Rabbin, kıyamet günü onların ayrılığa düştükleri her konuda aralarında adaletle hüküm verecektir.

18- Sonunda seni de buyruğumuzdan bir şeriat[2] sahibi kıldık. Sen, sadece ona uy ve sakın (hakkı) bilmeyenlerin arzularına uyma.

19- Çünkü onlar, Allah'tan (gelecek) hiç bir şeyi senden uzaklaştıramazlar. Şüphesiz bu zâlimler, sadece birbirlerinin dostudur. Allah ise, kendisinden hakkıyla sakınanların dostudur.

20- Bu (Kur'an,) insanların gözünü gönlünü açan bir nur, Allah'a gönülden inanan bir toplum için ise en doğru yol gösterici ve rahmettir.

21- Yoksa kötülükleri yapıp duran kimseler, kendilerini hayatlarında ve ölümlerinde (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlarla bir tutacağımızı mı zannediyorlar? (Eğer böyle zannediyorlarsa,) ne kadar yanlış hüküm veriyorlar.

22- Allah, gökleri ve yeri, her insanın ancak kazandığının karşılığını görmesi ve kimseye zulmedilmemesi için asla değişmeyen ölçülerle yarattı.

23- Şimdi sen, o ilâhını keyfine[3] göre tanımlayan,[4] Allah'ın (asla inanmayacağını) bildiği için saptırdığı, kulağını ve kalbini mühürlediği ve (gönül) gözüne de perde çektiği adamı görüyor musun?[5] Şimdi Allah'ın dışında kim, ona hak yolu gösterebilir? (Ey kâfirler!) Siz, hâlâ bunu idrak etmeyecek misiniz?

24- (Bir de onlar): "(Bizim için) dünya hayatımızdan başka (gerçek) yoktur. (Kimimiz) ölürüz, (kimimiz) yaşarız ve bizi ancak zaman[6] yok eder." dediler. Oysa onların bu konuda bildikleri bir şey yoktur ve onlar, sadece kanaatlerine göre hüküm veriyorlar.

---

[1] İbn-i Abbas; bu emrin Peygamber Efendimizin geleceği ve Tihame'den Yesribe hicret edeceği bilgisi olduğunu belirtmiştir. (Kurtubî) Ayrıca âyetin bu bölümü; "Onlara din konusunda açık deliller verdik." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] **Şeriat**: insanların ırmaklardan su almaya vardıkları yer, açık ve geniş yol demektir. "Din şeriatı" da istiâre olarak, "dinde hakka ulaştıran kaynak ve yol" manasınadır. Çünkü insanlar, Allah'ın emirlerine ve rahmetine ancak onunla ulaşırlar.

[3] **Heva**: nefsin kendiliğinden meylettiği arzusu ve keyfi demektir. Bu bölümün "arzularını ilâh edinen" şeklinde tercüme edilmeyip de yukarıdaki şekilde tercüme edilmesi daha doğrudur.

[4] Yani bunlar, canının istediğinden başka kendilerine ilâh kabul etmeyen kimselerdir. Bunlar; dini, insanın sadece keyif ve zevkinden ibaret görüp, gönülleri neyi isterse, ona taparlar. Hattâ ona tapıyor görünüp diğer insanların da tapmalarını sağlayarak onları baskıları altında tutarlar ve sömürürler. Bk. (Furkan: 43)

[5] Zîrâ boş arzular ve şehvet, gönül gözünü kör, kulağı sağır, kalbi hissiz eder ve o kimse, âlim de olsa ilmine rağmen hakkı duymaz olur. Nitekim filozofların, bilmeden filozoflar gibi yaşayanların, dünya hayatına düşkün din âlimlerinin ve temelsiz bilimlerini kendilerine din edinen sözde bilim adamlarının birçoğu, bugün bu durumdadır.

[6] **Dehir:** âlemin yaratıldıktan yok olmasına kadar geçen süre, az veya çok müddet demektir. Mecâzen helâk, belâ ve musîbet anlamlarında da kullanılır.

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ مَا كَانَ حُجَّتَهُمْ اِلَّا اَنْ
قَالُوا ائْتُوا بِاٰبَائِنَا اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلِ اللّٰهُ يُحْيِيكُمْ
ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ
وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٦﴾ وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ يَخْسَرُ الْمُبْطِلُونَ
﴿٢٧﴾ وَتَرٰى كُلَّ اُمَّةٍ جَاثِيَةً كُلُّ اُمَّةٍ تُدْعٰى اِلٰى كِتَابِهَا
اَلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾ هٰذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ
عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ اِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾
فَاَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ
فِي رَحْمَتِهِ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ ﴿٣٠﴾ وَاَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا
اَفَلَمْ تَكُنْ اٰيَاتِي تُتْلٰى عَلَيْكُمْ فَاسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنْتُمْ قَوْمًا
مُجْرِمِينَ ﴿٣١﴾ وَاِذَا قِيلَ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ لَا رَيْبَ
فِيهَا قُلْتُمْ مَا نَدْرِي مَا السَّاعَةُ اِنْ نَظُنُّ اِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ
بِمُسْتَيْقِنِينَ ﴿٣٢﴾ وَبَدَا لَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمْ
مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤُنَ ﴿٣٣﴾ وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنْسٰيكُمْ كَمَا نَسِيتُمْ
لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا وَمَأْوٰيكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٣٤﴾

25- Onlara âyetlerimiz bütün açıklığıyla okununca, (buna karşılık) onların tek delilleri: "eğer doğru söylüyorsanız atalarımızı diriltip getirin bakalım." demeleri olmuştur.

26- (Ey Muhammed! Onlara): "sizi (önce) dirilten, sonra da vefat ettiren, daha sonra da, geleceğinde asla şüphe olmayan kıyamet günü sizi bir araya getirecek olan hep Allah'tır. Fakat insanların pek çoğu bunu bilmezler." de.

27- Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'a aittir. Kıyametin kopacağı gün var ya! İşte o gün, bâtıl peşinde koşanlar, gerçekten perişan olurlar.

28- Sen o gün, her ümmeti itinalı bir şekilde toplanmış olarak görürsün. Sonra her ümmet, kendi kitabıyla (yüzleşmeye) çağrılır ve onlara: "Bugün yaptıklarınızla cezalandırılacaksınız!"

29- "İşte bu, sizinle ilgili her şeyi dosdoğru anlatan kitabımızdır. Gerçekten Biz, sizin yaptığınız her şeyi kesinlikle yazıyorduk." (denilir.)

30- Gerçekten (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlara gelince, Rableri onları cennetine koyar. İşte apaçık kurtuluş budur.

31- Kâfirlere ise: "Âyetlerim okunduğunda büyüklük taslayarak günâhkâr bir toplum olanlar, sizler değil miydiniz?"

32- "Ve size; -Allah'ın sözünün gerçek olduğu ve kıyametin geleceğinden de asla şüphe olmadığı- söylendiği zaman siz: 'kıyamet de neymiş, biz onun sadece boş bir laf olduğu kanaatindeyiz ve ona kesinlikle inanmıyoruz,' demiştiniz." (denilir.)

33- (Dünyada iken) yaptıkları işlerin kötülüğü,[1] (o gün) gözlerinin önüne serilir ve hafife aldıkları (azap,) kendilerini kuşatıverir.

34- Ve onlara: "Bu gününüzle karşılaşacağınızı unuttuğunuz gibi bugün Biz de sizi (cehennemde) unuttuk.[2] Artık sizin varacağınız yer ateştir ve hiç kimse, size yardım da etmeyecektir." denilir.

---

[1] Yani kâfirlik ve isyan adına yaptıkları ne kadar kötü ve pis iş varsa o gün gözlerinin önüne serilir.

[2] Bu, unutma, onların cehennemde unutulmuş gibi bırakılması veya orada ebedî kalacakları anlamınadır, yoksa Allah, asla unutmaz.

ذٰلِكُمْ بِاَنَّكُمُ اتَّخَذْتُمْ اٰيَاتِ اللّٰهِ هُزُوًا وَغَرَّتْكُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا
فَالْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٥﴾ فَلِلّٰهِ الْحَمْدُ
رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَرَبِّ الْاَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٦﴾ وَلَهُ
الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٧﴾

سُورَةُ الْاَحْقَافِ (مَكِّيَّة)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

حٰمٓ ﴿١﴾ تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللّٰهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿٢﴾ مَا
خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا اِلَّا بِالْحَقِّ
وَاَجَلٍ مُسَمًّى وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا اُنْذِرُوا مُعْرِضُونَ
﴿٣﴾ قُلْ اَرَاَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا
مِنَ الْاَرْضِ اَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمٰوَاتِ اِيتُونِي بِكِتَابٍ
مِنْ قَبْلِ هٰذَا اَوْ اَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤﴾ وَمَنْ
اَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ اِلٰى يَوْمِ
الْقِيٰمَةِ وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ ﴿٥﴾ وَاِذَا حُشِرَ النَّاسُ
كَانُوا لَهُمْ اَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٦﴾

35- Bunun sebebi: "Sizin, Allah'ın âyetleriyle alay etmeniz ve dünya hayatının da sizi aldatmasıdır." Artık bugün onlar, cehennemden çıkarılmayacaklar ve kendilerinden dilekleri de kabul edilmeyecektir.

36- Hamd, göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve âlemlerin Rabbi olan Allah'a, aittir.

37- Göklerde ve yerde bütün yücelikler, Ona aittir. Zîrâ O, çok güçlüdür, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

66- AHKÂF SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Hâ, Mîm.

2- Bu Kitabın indirilmesi, O, çok güçlü, hüküm (ve hikmet) sahibi olan Allah'ın katındandır.[1]

3- Biz, gökleri, yeri ve her ikisinin arasındakileri ancak şaşmaz (kural)larla ve belirli bir süre ile yarattık. Kâfirler ise, uyarıldıkları şeyden hâlâ yüz çeviriyorlar.

4- (Ey Muhammed! Onlara): "Siz, Allah'ı bırakıp da taptıklarınızın, (ne olduklarını) hiç biliyor musunuz? Gösterin bana! Yeryüzündeki neyi onlar yarattılar? Ya da onların göklerde bir ortaklıkları mı var? Eğer doğru söylüyorsanız, bu (Kur'an) dan önce size indirilmiş bir kitap veya (elinizde) bir bilgi kalıntısı varsa, getirin bana." de.

5- Allah'ı bırakıp da; kıyamet gününe kadar kendisine cevap veremeyecek ve kendilerine ibâdet edildiğinden haberi bile olmayan şeylere tapandan, daha sapkın kim olabilir?

6- Bütün insanlar, (âhirette) bir araya toplandığı zaman, (taptıkları ilâhları) onlara düşman kesilir ve onların (kendilerine) ibâdet etmelerini de inkâr ederler.

[1] Aynı âyet için Bk. (Mü'min: 2, Casiye: 2)

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ
لَمَّا جَٓاءَهُمْۙ هٰذَا سِحْرٌ مُبِينٌۜ ﴿٧﴾ اَمْ يَقُولُونَ افْتَرٰيهُۜ قُلْ
اِنِ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔاۜ هُوَ اَعْلَمُ بِمَا
تُفِيضُونَ فِيهِۜ كَفٰى بِهٖ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْۜ وَهُوَ الْغَفُورُ
الرَّحِيمُ ﴿٨﴾ قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ وَمَٓا اَدْرِي
مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْۜ اِنْ اَتَّبِعُ اِلَّا مَا يُوحٰٓى اِلَيَّ وَمَٓا
اَنَا۬ اِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٩﴾ قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ
وَكَفَرْتُمْ بِهٖ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنٖٓي اِسْرَٓائِيلَ عَلٰى مِثْلِهٖ
فَاٰمَنَ وَاسْتَكْبَرْتُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠﴾
وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ اٰمَنُوا لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَٓا
اِلَيْهِۜ وَاِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهٖ فَسَيَقُولُونَ هٰذَٓا اِفْكٌ قَدِيمٌ ﴿١١﴾
وَمِنْ قَبْلِهٖ كِتَابُ مُوسٰٓى اِمَامًا وَرَحْمَةًۜ وَهٰذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ
لِسَانًا عَرَبِيًّا لِيُنْذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُواۗ وَبُشْرٰى لِلْمُحْسِنِينَ
﴿١٢﴾ اِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللّٰهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَۚ ﴿١٣﴾ اُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ
خَالِدِينَ فِيهَاۚ جَزَٓاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

7- Kendilerine apaçık olan âyetlerimiz okunduğunda o kâfirler, kendilerine gelen bu gerçekler için: "Bu, apaçık bir büyüdür." dediler.

8- Yoksa (müşrikler de): "O (Kur'an'ı Muhammed) kendisi uydurdu." mu diyorlar? (Sen onlara): "Eğer onu ben uydursaydım, Allah'tan bana (gelecek cezâyı) savmaya sizin gücünüz yetmezdi. Hem sizin o (Kur'an) hakkında yapmakta olduklarınızı O, çok iyi bilir. Benimle sizin aranızda şâhit olarak da O, yeter. Zîrâ bağışlayan ve esirgeyen, sadece Odur." de.

9- "Ben peygamberliği ilk defa iddiâ eden birisi değilim,[1] (ileride) bana ve size ne yapılacağını da bilmiyorum. Ben ancak bana vahyolunana tâbi olurum ve ben, sadece apaçık bir uyarıcıdan başka bir şey değilim." de.

[1] Âyetin bu bölümü, "Ben hiç örneği görülmemiş, yeni türemiş bir peygamber değilim." şeklinde de tercüme edilebilir.

10- (Müşriklere de): "Ya inkâr edip durduğunuz bu (Kur'an), Allah katından ise, ya da İsrâil oğullarından (Tevrât'ta Onun özelliklerine) şâhit olan[2] her[3] kişi, o (kitabın)[4] benzerini görünce derhal îman etmişse ve siz de büyüklük taslamışsanız (durumunuzun ne olacağını) biliyor musunuz? Elbette Allah zâlim bir toplumu, hak yola ulaştırmaz." de.

11- Kâfirler, îman edenlere: "Eğer o (Kur'an) hayırlı bir şey olsaydı, (bu insanlar) ona inanmada bizi geçemezlerdi."[5] derler. Bir de onlar, onunla hakka eremedikleri için, "Bu, eski(lerin uydurduğu) bir yalandır" diyecekler.

12- (Nasıl ki) bundan önce, Mûsa'nın kitabı bir önder ve rahmet ise, bu (Kur'an) da zâlimleri uyarmak ve Allah'ın istediği gibi iyi olanları müjdelemek üzere, kendinden önceki kitaplardan (elde olanları) doğrultucu ve arapça bir kitaptır.

13- Şüphesiz, "bizim Rabbimiz Allah'tır" deyip, sonra da dosdoğru yolda sapmadan yürüyenler için bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır.

14- İşte onlar, cennetliklerdir ve yaptıklarına karşılık orada ebedî olarak kalacaklardır.

[2] İsrâil oğullarından şahadet ile îman eden şâhit hakkında Abdullah b. Selâm'dır denilmiştir. Ancak, bu sûre mekkîdir. Abdullah b. Selâm ise Medîne'de Müslüman olmuştur. Fakat bazı müfessirler sûre, mekkî olmakla beraber bu âyetin medenî olduğunu söylemişlerse de bu rivâyetler, daha zayıf görülmüştür. Bazıları da bunun Mûsa (a.s) olduğunu söylemişlerse de bir sonraki "O, îman etmiş ve siz kibir içerisindesiniz" cümlesi bu kanaatle uyum sağlamamaktadır. O zaman bu bölümü "Muhammed de Mûsa gibidir. İsrâil oğulları Tevrât'a ve Peygamberlerine îman ettiler, siz ise inkâr ettiniz." şeklinde anlamak daha doğru olabilir. Bk. (Tefhim'ül Kur'an-Mevdudi)

[3] (شَاهِدٌ) kelimesi cins isim olduğu için bu şekilde tercüme edilmiştir.

[4] (مِثْلِهٖ) deki zamir Kur'an'a veya Peygamber Efendimize gidebilir.

[5] Yani; "onlardan önce, biz inanırdık." dediler. Burada kastedilenler Bilal, Ammar, Suheyb ve Ebû Zer (r.a) gibi ilk Müslümanlardır.

15- Biz, insana anne ve babasına (iyi davranmasını) tavsiye ettik. Zîrâ annesi onu ne güçlüklerle (karnında) taşıdı ve ne güçlüklerle doğurdu. Onun taşınması ve sütten kesilmesi ise otuz aydır.[1] (İşte bu insan,) olgunluk çağına erip kırk yaşına ulaşınca: "Rabbim! Bana, anne ve babama verdiğin nîmete şükretmemi ve Senin râzı olacağın şekilde (inandığım) iyilikleri yaşamayı bana nasip et. Benim soyumdan gelenleri de iyi kimseler kıl. Ben gerçekten tevbe edip sana yöneldim ve ben gerçekten Müslümanlardanım." der.

16- İşte yaptıklarının iyisini kabul edeceğimiz ve günâhlarını bağışlayacağımız bu kimseler, cennetlikler arasındadırlar. İşte bu, onlara (dünyada) verilen dosdoğru bir sözdür.

17- (İnsanlardan bir kısmı da)[2] anne ve babasına: "Yuh olsun size, benden önce nice toplumlar gelip geçmiş (ve hiçbiri geri gelmemiş) iken siz, bana (öldükten sonra) tekrar diriltileceğimi mi söylüyorsunuz?" der. O ikisi ise, Allah'a sığınarak: "Yazıklar olsun sana, (gel) îman et, şüphesiz Allah'ın verdiği söz, gerçektir." (deyince) O: "Bu kesinlikle eskilerin masallarından başka bir şey değildir." der.

18- İşte bunlar, kendilerinden önce gelip geçmiş olan cin ve insan toplulukları hakkındaki azap sözü, kendileri için de hak olan kimselerdir. Doğrusu bunların hepsi, kendilerine yazık etmiş oldular.

19- Herkesin, (dünyada) yaptıklarının karşılığını tam almaları ve zulme uğramamaları için (Allah'ın katında) dereceleri vardır.

---

[1] Bu âyette belirtilen otuz ayın, iki senesi (Bakara: 233 ve Ankebut: 8)'e göre emzirme müddetidir. Geriye kalan altı ay ise hamilelik müddetinin en azıdır. Ancak bu âyetlerden şunlar da anlaşılabilir. **a-** İbn-i Abbas'a göre; çocuk altı ayda doğduysa yirmi dört ay, dokuz ayda doğduysa yirmi bir ay emzirilerek toplam süre otuz aya tamamlanır. **b-** Bir kadın, altı aydan öce sağlam bir çocuk doğurursa onun hakkında zaniye hükmü verilir. **c-** Bir kadın, altı ay veya daha fazla bir süre sonra sağlam bir çocuk doğurursa, hakkında sadece bu doğuma dayanarak zaniye ithamı yapılamaz. **d-** Eğer bir çocuk, başka bir kadının sütünü iki yaşından sonra emse, o kadın onun sütannesi olamaz.

[2] Bazı müfessirler, bu şahsın Ebû Bekir'in oğlu Abdurrahman olduğunu iddiâ etmişlerse de Hz. Âişe'ye göre Abdurrahman, bu âyet nâzil olmadan önce Müslüman olduğu için bu itham doğru değildir. (İbnü Kesir)

وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ اِحْسَانًاؕ حَمَلَتْهُ اُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ
كُرْهًاؕ وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلٰثُونَ شَهْرًاؕ حَتّٰٓى اِذَا بَلَغَ اَشُدَّهُ وَبَلَغَ
اَرْبَع۪ينَ سَنَةًۙ قَالَ رَبِّ اَوْزِعْن۪ٓي اَنْ اَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّت۪ٓي اَنْعَمْتَ
عَلَيَّ وَعَلٰى وَالِدَيَّ وَاَنْ اَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضٰيهُ وَاَصْلِحْ ل۪ي
ف۪ي ذُرِّيَّت۪يۚ اِنّ۪ي تُبْتُ اِلَيْكَ وَاِنّ۪ي مِنَ الْمُسْلِم۪ينَ ﴿١٥﴾ اُو۬لٰٓئِكَ
الَّذ۪ينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ اَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّـَٔاتِهِمْ
ف۪ٓي اَصْحَابِ الْجَنَّةِؕ وَعْدَ الصِّدْقِ الَّذ۪ي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿١٦﴾
وَالَّذ۪ي قَالَ لِوَالِدَيْهِ اُفٍّ لَكُمَٓا اَتَعِدَانِن۪ٓي اَنْ اُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ
الْقُرُونُ مِنْ قَبْل۪يۚ وَهُمَا يَسْتَغ۪يثَانِ اللّٰهَ وَيْلَكَ اٰمِنْ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ
حَقٌّۚ فَيَقُولُ مَا هٰذَٓا اِلَّٓا اَسَاط۪يرُ الْاَوَّل۪ينَ ﴿١٧﴾ اُو۬لٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ
حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ ف۪ٓي اُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ
وَالْاِنْسِؕ اِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِر۪ينَ ﴿١٨﴾ وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِمَّا عَمِلُواۚ
وَلِيُوَفِّيَهُمْ اَعْمَالَهُمْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٩﴾ وَيَوْمَ يُعْرَضُ
الَّذ۪ينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِؕ اَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ ف۪ي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا
وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَاۚ فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ
تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ ﴿٢٠﴾

20- Kâfirlere cehenneme atılacakları gün: "Siz, dünya hayatınızda sizin için güzel olan her şeyi harcadınız ve onlarla safâ sürdünüz. İşte bugün, yeryüzünde haksız yere büyüklük taslamanız ve Allah'ın kanunlarını çiğnemenizden dolayı, alçaltıcı bir azap ile cezâlandırılacaksınız." denilecek.[3]

---

[3] Hz. Ömer'e Şam'da, benzeri görülmedik bir yemek ikram edilince: "Bize bu var, fakat arpa ekmeğiyle bile karnını doyuramadan ölen Müslümanların fakirleri için ne var?" dedi. Halid b. Velid: "Onlara da Cennet var" deyince Ömer'in gözleri doldu ve: "Biz, bu dünya mallarıyla zevklenirken onlar, cennete gittiler, Cennette onlarla aramız ne kadar da uzak olur?" dedi. Bir gün Peygamberimiz, Ashâb-ı Suffe'nin yanlarına girdi. Onlar, elbiselerini deri ile yamıyorlardı. Onlara; "siz bu gün mü daha hayırlısınız? Yoksa her biriniz (cennette) sabah başka, akşam başka bir elbise giyeceğiniz, sofranıza tabakların birbiri ardınca gelip gideceği ve evinizin Kâbe gibi örtüleceği gün mü?" buyurdu. Onlar da: "Biz, bu gün daha hayırlıyız." dediler. Efendimiz: "Evet! Siz bu gün daha hayırlısınız." buyurdu. (Taberî-Kurtubî)

وَاذْكُرْ اَخَا عَادٍۜ اِذْ اَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْاَحْقَافِ وَقَدْ خَلَتِ
النُّذُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهٖٓ اَلَّا تَعْبُدُٓوا اِلَّا اللّٰهَۜ اِنّ۪ٓي
اَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظٖيمٍ ﴿٢١﴾ قَالُٓوا اَجِئْتَنَا لِتَأْفِكَنَا
عَنْ اٰلِهَتِنَاۚ فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَٓا اِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقٖينَ ﴿٢٢﴾ قَالَ
اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِۘ وَاُبَلِّغُكُمْ مَٓا اُرْسِلْتُ بِهٖ وَلٰكِنّ۪ٓي اَرٰيكُمْ
قَوْمًا تَجْهَلُونَ ﴿٢٣﴾ فَلَمَّا رَاَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ اَوْدِيَتِهِمْۙ
قَالُوا هٰذَا عَارِضٌ مُمْطِرُنَاۜ بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهٖۜ رٖيحٌ
فٖيهَا عَذَابٌ اَلٖيمٌۙ ﴿٢٤﴾ تُدَمِّرُ كُلَّ شَيْءٍ بِاَمْرِ رَبِّهَا فَاَصْبَحُوا
لَا يُرٰٓى اِلَّا مَسَاكِنُهُمْۜ كَذٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمٖينَ ﴿٢٥﴾
وَلَقَدْ مَكَّنَّاهُمْ فٖيمَٓا اِنْ مَكَّنَّاكُمْ فٖيهِ وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا
وَاَبْصَارًا وَاَفْـِٔدَةًۘ فَمَٓا اَغْنٰى عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَٓا اَبْصَارُهُمْ
وَلَٓا اَفْـِٔدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ اِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ
وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهٖ يَسْتَهْزِؤُ۫نَ ﴿٢٦﴾ وَلَقَدْ اَهْلَكْنَا مَا
حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرٰى وَصَرَّفْنَا الْاٰيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢٧﴾
فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ الَّذٖينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ قُرْبَانًا اٰلِهَةًۜ
بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْۚ وَذٰلِكَ اِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٨﴾

21- Âd toplumunun kendisinden önce ve sonra nice Peygamberler gelip geçen kardeşi (Hûd'u) hatırla. Hani o, Ahkaf[1] bölgesinde, toplumunu: "Allah'tan başkasına sakın kulluk etmeyin, gerçekten ben, sizin büyük bir günün azabına uğramanızdan korkuyorum." diyerek uyarmıştı.

22- Onlar da: "Sen, bizi ilâhlarımızdan vazgeçirmek için mi geldin? Eğer doğru söylüyorsan, haydi bizi tehdit ettiğin şeyi, getir (bakalım)." dediler.

23- (Hûd da): "O (azabın ne zaman geleceğini) ancak Allah bilir.[2] Ben size sadece benimle gönderileni tebliğ ediyor ve sizi cahil bir toplum olarak görüyorum." dedi.

24-25- Sonunda onlar, o (azabı) vadilerine doğru ufku kaplayarak gelen bir bulut[3] şeklinde görünce: "Bu ufku kaplayan, bize yağmur yağdıracak bir buluttur." dediler. (Hûd, onlara): "Hayır o, gelmesi için acele ettiğiniz; içerisinde acıklı azap bulunan ve Rabbinin emriyle her şeyi yok eden, bir rüzgârdır." dedi. Sonunda onların, (bomboş) evlerinden başka bir şey kalmadı. İşte Biz, günâhkâr toplumları böyle cezâlandırırız.[4]

26- Yemin olsun Biz, onlara size vermediğimiz imkânları vermiş ve onlara kulaklar, gözler ve gönüller, lutfetmiştik. Ancak onlara kulakları, gözleri ve gönülleri, Allah'ın âyetlerini inkâr etmeleri konusunda herhangi bir fayda vermedi. Sonunda da alay ettikleri o şey, onları çepeçevre kuşatıverdi.

27- Yemin olsun, çevrenizde bulunan ülkelerden (birçoğunu) helâk ettik ve (hak yola) dönsünler diye onlara âyetleri çeşitli şekillerde açıkladık.

28- Onlar bu durumda iken, Allah'ı bırakıp da Ona yakınlık (sağlamak) için edindikleri ilâhları,[5] onlara yardım etseler olmaz mıydı? Aksine onlar, (helâk anında) kendilerini yüzüstü bıraktılar. İşte bütün bunlar, onların uydurdukları yakıştırmalarıdır.

---

[1] **Ahkaf**: uzun ve yüksek kum yığını demek olan "hıkf" ın çoğuludur ve "eğri büğrü kum tepeleri" demektir. Âd toplumunun yaşadığı bölgenin adıdır. Burası Yemen'de Umman ile Mehre arasında, Hadramut'a doğru kumluk bir bölgedir.

[2] Âyetin bu bölümü "Ona (ait) bilgi yalnızca Allah katındadır." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] **Ârız**: bir yanı görünen, ufku örten, dağ, afet ve engel demek olup, mecâzen "ufku kaplayan bulut" anlamında kullanılır.

[4] Bk. (Hakka: 6-8)

[5] Burada kastedilen ilâhlar; özellikle ilâh kabul edilen putlardan ziyade, bir kısım insanların, kendilerini Allah'a yaklaştıracaklarını, âhirette şefâat edeceklerini ve kendilerini cennete koyacaklarını umdukları ve ilâh konumuna getirdikleri üstatları, önderleri ve pirleridir.

29- (Ey Muhammed!) Hani cinlerden[1] bir topluluğu[2] Kur'an dinlemek üzere sana göndermiştik. Onlar, onu dinlemeye geldiklerinde: "(birbirlerine) susun, dinleyin!" dediler ve (Kuran'ın okunması) bitirilince de her biri birer uyarıcı olarak, toplumlarına döndüler.

30- (Cinler, toplumlarına varınca): "Ey Kavmimiz, gerçekten biz, Mûsa'dan sonra indirilen, kendisinden önceki kitaplardan (elde olanları) doğrultucu, Hakka (giden) yolu gösteren ve dosdoğru yola ileten, bir kitap dinledik." dediler.

31- (Ve devamla): "Ey Kavmimiz, (Allah'ın) günâhlarınızdan bir bölümünü[3] bağışlaması ve sizi, acıklı bir azaptan koruması için, Allah'a davet eden (Muhammed'e) uyun ve ona îman edin..."[4]

32- "Kim Allah'a davet eden (Peygambere) uymazsa, artık o, yeryüzünde (Allah'ı asla) âciz bırakamaz ve onun, Ondan başka dostları da yoktur. Çünkü onlar, apaçık bir sapkınlık içerisindedir." (dediler.)

33- Onlar, gökleri ve yeri yaratan, onları yaratmaktan yorulmayan[5] (Allah)'ın, ölüleri diriltmeye gücünün yeteceğini bilmiyorlar mı? Hayır! Gerçekten Onun, gücü her şeye yeter.

[1] Bu olayın Batn-ı Nahle denilen bir yerde meydana geldiği ve burada anlatılan olayla, Cin sûresinde anlatılanın aynı olay olduğu hakkında rivâyetler bulunduğu için konu ile ilgili açıklama, Cin Sûresinde yapılacaktır. Bk. (Cin: 1-17)

[2] Arapçada **Nefer** kelimesi üçten ona ve ondan kırka kadar olan topluluklar için kullanılır.

[3] Burada (مِنْ) ba'zıyet ifâde ettiği için bağışlanacak günâhlar, Allah'a karşı işlenen günâhlardır. Zîrâ kulların hakları olan günâhlar, sadece îman ile bağışlanmaz. Ayrıca buradan, cinlerin de sevap ve günâh, cezâ ve mükâfat yönünden aynen insanlar gibi bir muameleye tabi tutulacağı da anlaşılmaktadır.

[4] Bu ifâdeden, Hz. Peygamberin hem insanlara hem de cinlere Peygamber olarak gönderildiği anlaşılmaktadır.

[5] Bu ifâde, Yahûdîlerin; "Allah, evreni altı günde yarattı, yedinci gün ise, dinlendi." demelerinin yanlışlığını ortaya koymaktadır.

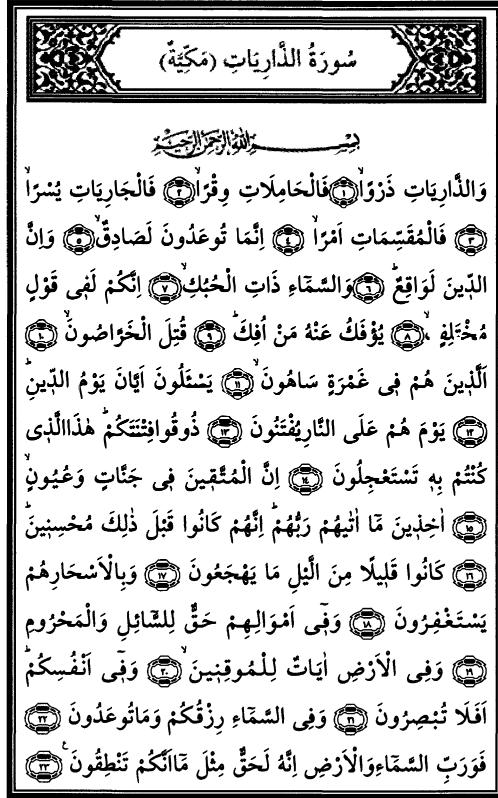
وَاِذْ صَرَفْنَٓا اِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْاٰنَۚ
فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُٓوا اَنْصِتُواۚ فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا اِلٰى قَوْمِهِمْ
مُنْذِرِينَ ﴿٢٩﴾ قَالُوا يَا قَوْمَنَٓا اِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا اُنْزِلَ مِنْ
بَعْدِ مُوسٰى مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ يَهْدٓى اِلَى الْحَقِّ
وَاِلٰى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٠﴾ يَا قَوْمَنَٓا اَجِيبُوا دَاعِيَ اللّٰهِ
وَاٰمِنُوا بِهٖ يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابٍ
اَلِيمٍ ﴿٣١﴾ وَمَنْ لَا يُجِبْ دَاعِيَ اللّٰهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي
الْاَرْضِ وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهٓ اَوْلِيَٓاءُۜ اُولٰٓئِكَ فٖى ضَلَالٍ
مُبِينٍ ﴿٣٢﴾ اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ الَّذٖى خَلَقَ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضَ وَلَمْ يَعْيَ بِخَلْقِهِنَّ بِقَادِرٍ عَلٰٓى اَنْ يُحْيِيَ
الْمَوْتٰىۜ بَلٰٓى اِنَّهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ ﴿٣٣﴾ وَيَوْمَ يُعْرَضُ
الَّذٖينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِۜ اَلَيْسَ هٰذَا بِالْحَقِّۜ قَالُوا بَلٰى
وَرَبِّنَاۜ قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٤﴾
فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ اُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلَا تَسْتَعْجِلْ
لَهُمْۜ كَاَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَۙ لَمْ يَلْبَثُٓوا اِلَّا سَاعَةً
مِنْ نَهَارٍۜ بَلَاغٌۚ فَهَلْ يُهْلَكُ اِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٣٥﴾

34- Kâfirlere cehenneme atılacakları gün: "Nasıl! Bu, gerçek değil miymiş?" denilince, Onlar: "Evet! Rabbimize yemin olsun ki (gerçekmiş!)" derler. (Allah da): "Öyleyse inkârınızın karşılığı olan şu azabı, tadın bakalım." der.

35- (Ey Muhammed!) Peygamberlerden[6] azim sahibi[7] olanların sabrettikleri gibi sen de sabret ve o (kâfirler) için acele etme. Onlar, tehdit edildikleri azabı gördükleri gün, onlara (dünya hayatı) bir günün bir anı kadar gelecek. (İşte bu âyetler birer), bildiridir! Hiç dosdoğru yoldan çıkan toplumlardan başkası, helâk edilir mi?

[6] Buradaki (مِنْ) beyâniyye olarak alınırsa, Peygamberlerin tamamının azim sahibi olduğu, ba'zıyye olarak alınırsa, Peygamberlerin içerisinden azim sahibi olanların da olmayanların da olduğu anlaşılabilir. Kur'an'da isimleri zikrolunan Peygamberlerin hepsinin ülül'azm Peygamberler olduğu şeklinde anlamak aslında daha doğru olabilir. Âyetten bunu anlamak mümkündür.

[7] **Ülül'azm**: azim, irade sahibi, sabır ve sebat ile çalışan demektir.

67- ZÂRİYÂT SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Esip savuran[1] (rüzgâr)lara,

2- Ağır yük taşıyan[2] (bulut)lara,

3- Kolayca akıp giden[3] (gemi)lere,

4- İş(ler)i taksim eden (melek)lere[4] yemin olsun ki,

5- O size vâdedilenler, kesinlikle doğrudur.

6- Şüphesiz hesap ve cezâ günü, mutlaka olacaktır.

7- Yollar ve yörüngelerle donatılmış[5] göğe, yemin olsun ki,

8- Siz, gerçekten çok çelişkili sözler söylüyorsunuz.[6]

9- İnkâr eden, ancak kendisini aldatır.

10-11- Kahrolsun o, şuursuzca cehalet bataklığında yüzen yalancılar!

12- Onlar bir de: "Hesap ve cezâ günü ne zamanmış?" diye soruyorlar!

13- O gün, onların cehennemde azap görecekleri gündür.[7]

14- (O gün) onlara: "Hemen gelmesini isteyip durduğunuz azabınızı tadın bakalım." denilir.

15-16- Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar, Rablerinin kendilerine verdiğini, hak edip alanlar olarak kesinlikle cennetlerde ve pınar başlarındadırlar. Çünkü onlar bundan önce (Allah'ı) görüyormuş gibi ibâdet eden kimselerdi.

17-18- Onlar, gecenin çok az bir kısmında uyurlar, seher vakitlerinde de (Allah'tan) bağışlanma dilerlerdi.

19- Onların mallarında da isteyen ve isteyemeyen yoksullar için bir hak vardır.[8]

20-21- Gerçekten inanmak isteyenler için yeryüzünde de kendinizde de nice işaretler, vardır. Hâlâ (bu gerçekleri) görmeyecek misiniz?

22- Sizin rızkınız da size vâdedilen her şey de göktedir.

23- Göğün ve yerin Rabbine yemin olsun ki, (size vâdedilenler,) sizin kendi aranızda konuştuklarınız kadar gerçektir.

---

[1] **Zariyat**; kırıp ufalayan, savuran, toz duman edip götüren kuvvetler demektir. Bunlar; toprağı savuran rüzgârlar, volkanlar, barut ve dinamit gibi şiddetli patlayıcı olan her şey olabilir. Yukarıdaki, "rüzgâr" açıklaması, Hz. Ali'den rivâyet olunan (İbnü Kesir) açıklama dikkate alınarak yapılmıştır. Bu kelime, "doğurgan kadın" anlamına da gelmektedir.

[2] Veya gebe kadınlara...

[3] Bu ifâdeden, bugün seri bir şekilde hareket ederek akıp giden tren, otomobil, gemi ve uçak gibi vasıtalar da anlaşılabilir.

[4] Yani bütün bunları varacakları yerlere yetiştirmek için Allah'ın emrini taksim eden, Cebrail, Mikail, İsrâfil ve Ölüm Melekleri gibi meleklere...

[5] **Hubük:** Habîke ve hibak'ın çoğuludur. **Habîke**: dikkatle, sağlam ve sanatlı, yol yol dokunmuş güzel kumaş demektir. **Hibak** ise: rüzgârın deniz veya kumda meydana getirdiği yol demektir.

[6] Yani; gökleri ve yeri yaratan, Allah der sonra da tutar başkalarına taparsınız, Peygambere büyücü, şair, mecnun gibi çelişkili sözler söylersiniz. Bir taraftan âhireti inkâr eder, bir taraftan da bize şefâat ederler diye putlara taparsınız.

[7] **Fitne**: altın ve gümüş gibi bir madeni iyisini kötüsünden ayırt etmek için ateşe sokmak demektir. Mecâzen, sıkıntıya sokmak, imtihan etmek, azdırmak, anlamlarında da kullanılır. Bu âyetle (En'am: 128) arasında bağlantı kuran Muhammed Esed ve bazı müfessirler cehennemin ebedî olmayacağı görüşünü ortaya atmışlarsa da (Hûd:107–108) de cennet ve cehennem hayatı için aynı ifâdeler kullanılmıştır. Ayrıca (En'am: 128) de zâten cehennem hayatının ebedîliği ifâde edilmektedir. Ancak sonundaki "Allah aksini dilemedikçe" istisnası, "Allah neyi dilerse ancak onun olacağının" ifâdesidir.

[8] Yani onlar, sadakalarını ve zekâtlarını verirlerdi.

هَلْ اَتٰيكَ حَد۪يثُ ضَيْفِ اِبْرٰه۪يمَ الْمُكْرَم۪ينَۢ ﴿٢٤﴾ اِذْ دَخَلُوا
عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًاۜ قَالَ سَلَامٌۚ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ ﴿٢٥﴾ فَرَاغَ اِلٰٓى
اَهْلِه۪ فَجَٓاءَ بِعِجْلٍ سَم۪ينٍۙ ﴿٢٦﴾ فَقَرَّبَهُٓ اِلَيْهِمْ قَالَ اَلَا تَأْكُلُونَ
﴿٢٧﴾ فَاَوْجَسَ مِنْهُمْ خ۪يفَةًۜ قَالُوا لَا تَخَفْۜ وَبَشَّرُوهُ بِغُلَامٍ
عَل۪يمٍ ﴿٢٨﴾ فَاَقْبَلَتِ امْرَاَتُهُ ف۪ي صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ
عَجُوزٌ عَق۪يمٌ ﴿٢٩﴾ قَالُوا كَذٰلِكِۙ قَالَ رَبُّكِۜ اِنَّهُ هُوَ الْحَك۪يمُ
الْعَل۪يمُ ﴿٣٠﴾ قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ اَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٣١﴾ قَالُٓوا
اِنَّٓا اُرْسِلْنَٓا اِلٰى قَوْمٍ مُجْرِم۪ينَۙ ﴿٣٢﴾ لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً
مِنْ ط۪ينٍۙ ﴿٣٣﴾ مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِف۪ينَ ﴿٣٤﴾ فَاَخْرَجْنَا
مَنْ كَانَ ف۪يهَا مِنَ الْمُؤْمِن۪ينَۚ ﴿٣٥﴾ فَمَا وَجَدْنَا ف۪يهَا غَيْرَ بَيْتٍ
مِنَ الْمُسْلِم۪ينَۚ ﴿٣٦﴾ وَتَرَكْنَا ف۪يهَٓا اٰيَةً لِلَّذ۪ينَ يَخَافُونَ
الْعَذَابَ الْاَل۪يمَۜ ﴿٣٧﴾ وَف۪ي مُوسٰٓى اِذْ اَرْسَلْنَاهُ اِلٰى فِرْعَوْنَ
بِسُلْطَانٍ مُب۪ينٍ ﴿٣٨﴾ فَتَوَلّٰى بِرُكْنِه۪ وَقَالَ سَاحِرٌ اَوْ مَجْنُونٌ
﴿٣٩﴾ فَاَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ وَهُوَ مُل۪يمٌۜ
﴿٤٠﴾ وَف۪ي عَادٍ اِذْ اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرّ۪يحَ الْعَق۪يمَۚ ﴿٤١﴾ مَا تَذَرُ
مِنْ شَيْءٍ اَتَتْ عَلَيْهِ اِلَّا جَعَلَتْهُ كَالرَّم۪يمِۜ ﴿٤٢﴾

24- Sana İbrahim'in şerefli misafirlerinin haberi geldi mi?

25- (Bir zamanlar melekler, İbrahim'in) yanına girince ona: "Allah'ın selâmı üzerine olsun" dediler. O da: "Allah'ın selâmı sizin de üzerinize olsun" dedi ve (içinden): "Bunlar, yabancı bir topluluk!" diye geçirdi.

26-27- Hemen sezdirmeden eşinin yanına gidip, çok geçmeden semiz bir buzağı (eti) getirdi ve önlerine koyarak; "yemez misiniz?" dedi.

28- Derken onlardan korkmaya başladı. Onlar da "korkma" dediler ve ona, bilgin bir erkek çocuk müjdelediler.

29- (Bunun üzerine) karısı çığlıklar atarak döndü, elini yüzüne kapatıp: "Kısır bir kocakarı (çocuk mu doğurur)? dedi.

30- Onlar da: "Orası öyle ama senin Rabbin, böyle buyurdu. Çünkü O, bilenin, hüküm (ve hikmet) sahibi olanın tâ kendisidir." dediler.

31- (İbrahim): "Ey elçiler! O halde sizin asıl göreviniz nedir?" dedi.

32-33-34- (Melekler de): "Gerçekten biz, suçlu bir toplumu,[1] üzerlerine pişirilmiş çamurdan, (her biri) haddi aşanlar için Rabbinin katında belirlenmiş, sert taşlar yağdırarak cezâlandırmak için gönderildik." dediler.

35- (Bu helâkten öce), oradaki mü'minleri çıkardık.

36- Fakat orada bir ev halkından[2] başka, Müslüman olan da bulamadık.[3]

37- Ve orada, acıklı azaptan korkanlar için (dillere destan) bir işaret[4] bıraktık.

38- Mûsa (kıssasında) da (ibretler vardır.) Biz, onu Firavun'a apaçık mûcizelerle gönderdik.

39- Fakat o (firavun,) bütün erkânıyla birlikte haktan yüz çevirdi ve: "(Bu adam) ya bir büyücüdür ya da bir delidir." dedi.

40- Biz de onu ve ordularını azgınlık yapıp dururken denizde boğarak helâk ettik.[5]

41- Âd (kavmi kıssasında) da (ibretler vardır). (Biz,) onların üzerine de köklerini kazıyan bir rüzgâr gönderdik.

42- (O rüzgâr,) üzerinden geçtiği her şeyi yok edip, külünü göğe savuruyordu.[6]

---

[1] Yani Lût (a.s)'ın toplumunu.

[2] O ev halkı, Hz. Lût'un ailesi idi ve karısından başka bütün ailesi, Müslüman oldukları için onunla birlikte Allah tarafından helâk olmaktan kurtarılmışlardı.

[3] Konuyla ilgili olarak Bk. (Hûd: 69-76)

[4] Bu işaret, onların helâk edilen beldelerinin harabeleri veya helâk olayının hikâyesi olabilir. Bk. (Ankebut: 35)

[5] Âyetin bu bölümü, " Biz de onu ve ordularını, denizde boğarak helâk ettik. Bu sırada o, kendisini kınayıp duruyordu." şeklinde de tercüme edilebilir.

[6] Bu âyet: "(O rüzgâr) üzerinden geçtiği hiçbir şeyi bırakmıyor, onu kül ediyordu." diye de tercüme edilebilir.

وَفِى ثَمُودَ اِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتّٰى حِينٍ ﴿٤٣﴾ فَعَتَوْا
عَنْ اَمْرِ رَبِّهِمْ فَاَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٤٤﴾
فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُنْتَصِرِينَ ﴿٤٥﴾ وَقَوْمَ
نُوحٍ مِنْ قَبْلُ اِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٤٦﴾ وَالسَّمَاءَ
بَنَيْنَاهَا بِاَيْدٍ وَاِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿٤٧﴾ وَالْاَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ
الْمَاهِدُونَ ﴿٤٨﴾ وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ
تَذَكَّرُونَ ﴿٤٩﴾ فَفِرُّوا اِلَى اللّٰهِ اِنّ۪ي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ
﴿٥٠﴾ وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ اِنّ۪ي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ
﴿٥١﴾ كَذٰلِكَ مَا اَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ اِلَّا قَالُوا
سَاحِرٌ اَوْ مَجْنُونٌ ﴿٥٢﴾ اَتَوَاصَوْا بِه۪ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ
﴿٥٣﴾ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَا اَنْتَ بِمَلُومٍ ﴿٥٤﴾ وَذَكِّرْ فَاِنَّ الذِّكْرٰى
تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٥﴾ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا
لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ مَا اُر۪يدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا اُر۪يدُ اَنْ يُطْعِمُونِ
﴿٥٧﴾ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَت۪ينُ ﴿٥٨﴾ فَاِنَّ لِلَّذ۪ينَ
ظَلَمُوا ذَنُوبًا مِثْلَ ذَنُوبِ اَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونِ
﴿٥٩﴾ فَوَيْلٌ لِلَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذ۪ي يُوعَدُونَ ﴿٦٠﴾

43- Semûd (kavmi kıssasında) da (ibretler vardır). Onlara da: "Belirli bir süreye kadar keyfinize bakın bakalım" denilmişti.

44- (Onlar da) Rablerinin emrine, (deveyi öldürerek) karşı gelince, yıldırım onları, göz göre göre[1] çarpıverdi.

45- Artık onlar, ayağa kalkamadıkları gibi, kendilerine yardımcı da bulamamışlardı.

46-Daha önce Nûh toplumunu da (helâk ettik). Çünkü onlar, hak yoldan çıkmış bir toplum idi.

47- Biz, kâinatı sadece kendi gücümüzle yarattık ve onu genişleten de Biziz.[2]

48- Yeryüzünü de Biz döşedik ve (hâlâ) ne de güzel döşüyoruz.

49- İbret alasınız diye Biz, her şeyi çift yarattık.[3]

50- (Ey Muhammed! Onlara:) "Sadece Allah'a sığının. Ben, size Onun tarafından (gönderilen) apaçık bir uyarıcıyım."

51- Allah ile birlikte sakın başka bir ilâh edinmeyin. Ben, size Onun tarafından (gönderilen) apaçık bir uyarıcıyım." (de.)

52- Bunlardan öncekiler de tıpkı bunlar gibi kendilerine gelen her Peygamber için, kesinlikle: "Ya büyücü ya da delidir." dediler.

53- Yoksa onlar, bunu birbirlerine vasiyet mi ettiler? Doğrusu onlar, azgın bir topluluktur.

54- Öyleyse (Ey Muhammed!) Sen onlarla mücadele etmeyi bırak. (Bu durumda) suçlu olan, artık sen değilsin.

55- Sen, öğüt vermeye devam et. Çünkü öğüt, ancak îman edenlere fayda verir.[4]

56- Ben, cinleri de insanları da ancak Bana kulluk etsinler diye yarattım.[5]

57- Ben, onlardan rızık istemediğim gibi, onların Beni, doyurmalarını da istemiyorum.[6]

58- Şüphesiz zâten rızkı verenin ta kendisi O, güç ve kuvvet sahibi olan Allah'tır.

59- Bu zâlimler de (geçmişteki) arkadaşlarının payı gibi (azaptan) paylarını kesinlikle alacaklar! O halde onu Benden, acele istemesinler!

60- Kendilerine (azap) vâdedilen günlerinden dolayı vay o kâfirlerin haline!

---

[1] Onlara helâk için üç gün süre verildiği, helâkin alâmetleri de görülmeğe başlandığı için helâk onlara göz göre göre gelmişti. Bk. (Hûd: 65)

[2] Bu âyet: "Biz gökyüzünü de sadece kendi gücümüzle yarattık ve onun yaratılması bizim gücümüzün üzerinde bir şey değildir." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Yani tek olan sadece Allah'tır. Onun dışındaki her şey zıddıyla, O ise zatıyla kaimdir. Allah, "şey" değildir. "Fütuhat-ı Mekkiyye"de, Muhiddin-i Arabî'nin ve bazı mutasavvıfların Allah'ı "şey" kabul etmeleri ise; sonu şirke çıkan bir yoldur.

[4] Yani, senin verdiğin öğütler; îman edenlerin unutmamasına, gaflete düşmemesine, îmanlarının kuvvetlenmesine, neş'elerinin artmasına ve bilmediklerini öğrenmelerine sebep olur.

[5] Yani; cinler de insanlar da ancak ibâdet ile yükümlü olmak üzere yaratılmıştır. Yoksa cinler ve insanlar, Allah tarafından salih kullar olarak yaratılmamıştır. Demek ki Allah'a kulluğun faydası, Allah'a değil, kullarınadır. Bazı müfessirler, cinlerin içerisine melekleri de dâhil etmişlerse de meleklerin irade yönüyle insanlar ve cinlerden farklı olduğu, birçok âyette açıkça belirtilmiştir.

[6] Yani Ben, Rableri olarak, onların diğer efendileri gibi, onların Beni beslemelerini ve Benim için çalışmalarını istemiyorum.

سُورَةُ الْغَاشِيَةِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

هَلْ اَتٰيكَ حَدٖيثُ الْغَاشِيَةِ ﴿١﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ
﴿٢﴾ عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ ﴿٣﴾ تَصْلٰى نَارًا حَامِيَةً ﴿٤﴾ تُسْقٰى
مِنْ عَيْنٍ اٰنِيَةٍ ﴿٥﴾ لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ اِلَّا مِنْ ضَرٖيعٍ ﴿٦﴾
لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنٖى مِنْ جُوعٍ ﴿٧﴾ وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ
﴿٨﴾ لِسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ﴿٩﴾ فٖى جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١٠﴾ لَا تَسْمَعُ
فٖيهَا لَاغِيَةً ﴿١١﴾ فٖيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾ فٖيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ
﴿١٣﴾ وَاَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾ وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾
وَزَرَابِيُّ مَبْثُوثَةٌ ﴿١٦﴾ اَفَلَا يَنْظُرُونَ اِلَى الْاِبِلِ كَيْفَ
خُلِقَتْ ﴿١٧﴾ وَاِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ﴿١٨﴾ وَ اِلَى
الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿١٩﴾ وَاِلَى الْاَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ
﴿٢٠﴾ فَذَكِّرْ اِنَّمَا اَنْتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾ لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيْطِرٍ
﴿٢٢﴾ اِلَّا مَنْ تَوَلّٰى وَكَفَرَ ﴿٢٣﴾ فَيُعَذِّبُهُ اللّٰهُ الْعَذَابَ الْاَكْبَرَ
﴿٢٤﴾ اِنَّ اِلَيْنَا اِيَابَهُمْ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ اِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ﴿٢٦﴾

68- ĞÂŞİYE SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- (Ey Muhammed!) Sana o, her şeyi kuşatacak olan (kıyamet)'in haberi geldi mi?

2- O gün kimi yüzler, zillete düşmüştür.

3-4- Çünkü onlar, (dünyada) boşu boşuna zahmet çekip yorulmuşlar ve (sonunda) kızışmış bir ateşe girmişlerdir.[1]

5- Onlara orada kaynar su pınarından içirilir.

6-7- Onların orada, asla beslemeyen ve doyurmayan, kuru ve zehir gibi bir dikenden başka, yiyecekleri de olmayacaktır.

8- O gün kimi yüzler de son derece mutludur.

9-10-11- Onlar da yaptıklarından memnun bir halde, içerisinde asla boş söz işitilmeyen, harika bir cennettedirler.

12-13-14-15-16- Orada, her tarafta akan pınarlar, (mücevherlerle) süslenmiş tahtlar, (her an içmeye) hazır kadehler, sıralanmış yastıklar, serilmiş yumuşak tüylü halılar, vardır.

17- (Şu insanlar) devenin nasıl yaratıldığına, hiç bakmıyorlar mı?

18-19-20- (Yine şu insanlar,) göğün nasıl yükseltildiğine, dağların nasıl dikildiğine, yeryüzünün nasıl düzenlendiğine? (hiç bakmıyorlar mı?)

21- (Ey Muhammed!) Sen öğüt ver, zîrâ senin görevin, sadece öğüt vermektir.

22- Çünkü sen, onların üzerinde bir zorlayıcı değilsin.

23- Ancak kim de (haktan) yüz çevirir ve kâfir olursa,

24- Allah onu, en büyük azap ile cezâlandıracaktır.

25- Onlar (ne yaparlarsa yapsınlar) şüphesiz sonunda dönüp dolaşıp Bize gelecekler.

26- Sonra da Bize mutlaka hesap verecekler.

---

1 Zîrâ bunlar, Dünyada, manastırlardaki Rahipler vari ibâdet etmişler, iyi yapıyoruz diye küfre hizmet etmişler, sonunda yaptıkları boşa gidip cehenneme girmişlerdir.

سُورَةُ الْكَهْفِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذ۪ٓي اَنْزَلَ عَلٰى عَبْدِهِ الْكِتَابَ وَلَمْ يَجْعَلْ
لَهُ عِوَجًا ﴿١﴾ قَيِّمًا لِيُنْذِرَ بَأْسًا شَد۪يدًا مِنْ لَدُنْهُ وَيُبَشِّرَ
الْمُؤْمِن۪ينَ الَّذ۪ينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ اَنَّ لَهُمْ اَجْرًا حَسَنًا
﴿٢﴾ مَاكِث۪ينَ ف۪يهِ اَبَدًا ﴿٣﴾ وَيُنْذِرَ الَّذ۪ينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ
وَلَدًا ﴿٤﴾ مَا لَهُمْ بِه۪ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِاٰبَٓائِهِمْ كَبُرَتْ كَلِمَةً
تَخْرُجُ مِنْ اَفْوَاهِهِمْ اِنْ يَقُولُونَ اِلَّا كَذِبًا ﴿٥﴾ فَلَعَلَّكَ
بَاخِعٌ نَفْسَكَ عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ اِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا بِهٰذَا الْحَد۪يثِ
اَسَفًا ﴿٦﴾ اِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْاَرْضِ ز۪ينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ
اَيُّهُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا ﴿٧﴾ وَاِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَع۪يدًا
جُرُزًا ﴿٨﴾ اَمْ حَسِبْتَ اَنَّ اَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّق۪يمِ
كَانُوا مِنْ اٰيَاتِنَا عَجَبًا ﴿٩﴾ اِذْ اَوَى الْفِتْيَةُ اِلَى الْكَهْفِ
فَقَالُوا رَبَّنَٓا اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا
﴿١٠﴾ فَضَرَبْنَا عَلٰٓى اٰذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ سِن۪ينَ عَدَدًا ﴿١١﴾

69- KEHF SURESİ
Rahman ve Rahîm Allah'ın adıyla

1- Hamd, kulu (Muhammed'e) bu Kitabı indiren ve onda birbirine ters düşen hiç bir ifâde kullanmayan Allah'a aittir.[1]

2- O, dosdoğru (bir Kitaptır) ve (Allah onu, insanları) kendi katından (gelecek) şiddetli bir azapla uyarmak ve (inandıkları) iyi işleri yapan mü'minlere güzel bir mükâfat olduğunu müjdelemek için, (indirdi.)

3- Ki onlar, orada (cennette) sürekli kalacaklardır.

4- (Allah o Kur'an'ı), "Allah çocuk edindi" diyenleri[2] (de) uyarmak için (indirdi.)

5- Bu söz hakkında, kendilerinin de babalarının da bildikleri hiçbir şey yoktur. Ağızlarından çıkan bu kelime, ne (kadar da) büyük oldu.[3] Onlar sadece yalan söylüyorlar.

6- (Ey Muhammed!) Sen (de); "ya onlar, bu Kur'an'a inanmazlar (da helâk olurlar)sa" (diye) arkalarından duyacağın üzüntü sebebi ile yoksa kendini mahvedecek misin?[4]

7- Şüphesiz Biz, insanların hangisinin daha güzel işler yapacağını denemek için yeryüzündeki her şeyi, dünyanın kendine has bir süsü[5] yaptık.

8- Ve gerçekten Biz, ondaki her şeyi (istersek) çorak bir toprak da yaparız.[6]

9- Yoksa sen, Bizim mûcizelerimizden Ashâb-ı Kehf ve Rakîmi[7] çok mu şaşırtıcı buldun?

10- O gençler,[8] mağaraya sığındıklarında: "Ey Rabbimiz! Bize katından bir rahmet ver ve bizi bu işimizde başarılı kıl." diye duâ ettiler.

11- Biz de hemen onları mağarada yıllarca sürecek, derin[9] bir uykuya, yatırdık.

---

[1] **İ'vicâc**: Eğri, çarpık, çelişkisi olmayan, yalanı ve yanlışı bulunmayan demektir. Bk. (Âlu İmrân: 99, A'raf: 45, 86, Hûd: 19, İbrahim: 3, Tâhâ: 107, 108, Nisâ: 82, Zümer: 28)

[2] Bunlar, melekler Allahın kızları diyen Yahûdîlerle, Îsâ Allahın oğlu diyen Hıristiyanlardır. Burada Allah'ın Yahûdî ve Hıristiyanlardan, "kitap ehli" olarak bahsetmeyip de en belirgin kâfirlik sıfatlarından bahsetmesi, bu durumdakilerin kitap ehli olmayıp, "kâfir" olduklarına bir delil olabilir.

[3] Boylarından büyük laf söylediler. Bu âyetteki; "Baba ve kelime" Hıristiyanlık kavramı olduğu için; bu kelimenin en fazla onların ağzında büyüdüğüne işaret olabilir.

[4] Sakın onlara üzülme, sana bu kitabı indiren Allah'a hamd ederek, görevini yapmaya devam et. Bk. (Şuara: 3, Fâtır: 8)

[5] Bu ifâdeden, dünyaya ait olan ziynetlerin, âhiret için geçerli olmayacağını anlamak mümkündür.

[6] Bu âyet, "gerçekten Biz, oradaki her şeyi, (sonunda) çorak bir toprak haline getireceğiz." şeklinde de anlaşılabilir.

[7] **Kehf**: Geniş mağara demektir. **Rakîm**: taş, maden ve saireden yazılı levha, kitabe demektir. Rivâyetlere göre Rakîm, mağaranın bulunduğu dağın etrafındaki vadinin adıdır veya Ashâb-ı Kehf'in yazıp mağaranın girişine bıraktığı bir kitabedir. (İbnü Kesîr)

[8] **Fitye**: Genç, delikanlı, yiğit anlamına olan fetâ'nın cemi kılletidir. Buna göre bunların sayısı üçten az, dokuzdan çok olamaz. Zâten bu kıssanın mûcize olan yönü, bunların isimleri ve sayıları değildir. Ayrıca bu olayın Hıristiyanlıkla bağlantısından bahsedilmekteyse de çok daha önce olma ihtimâli de kuvvetlidir. Aslında bu tür yorumlar, verilmek istenen mesajı gölgelediği için biz burada sadece âyetlerde anlatılanları aktaracağız ve rivâyetlere yer vermeyeceğiz.

[9] Âyetteki, "kulakları üzerine vurduk" ifâdesi mecâzen "sesleri dahi duymayacak kadar derin bir uykuya yatırdık" demektir.

ثُمَّ بَعَثْنَاهُمْ لِنَعْلَمَ اَيُّ الْحِزْبَيْنِ اَحْصٰى لِمَا لَبِثُوا اَمَداً
(12) نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ نَبَاَهُمْ بِالْحَقِّ اِنَّهُمْ فِتْيَةٌ اٰمَنُوا
بِرَبِّهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى (13) وَرَبَطْنَا عَلٰى قُلُوبِهِمْ اِذْ
قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ لَنْ نَدْعُوَا مِنْ
دُونِهِ اِلٰهاً لَقَدْ قُلْنَا اِذاً شَطَطاً (14) هٰؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا
مِنْ دُونِهِ اٰلِهَةً لَوْلَا يَأْتُونَ عَلَيْهِمْ بِسُلْطَانٍ بَيِّنٍ فَمَنْ
اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِباً (15) وَاِذِ اعْتَزَلْتُمُوهُمْ
وَمَا يَعْبُدُونَ اِلَّا اللّٰهَ فَأْوُا اِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ
مِنْ رَحْمَتِهِ وَيُهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ اَمْرِكُمْ مِرْفَقاً (16) وَتَرَى
الشَّمْسَ اِذَا طَلَعَتْ تَزَاوَرُ عَنْ كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ
وَاِذَا غَرَبَتْ تَقْرِضُهُمْ ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ
مِنْهُ ذٰلِكَ مِنْ اٰيَاتِ اللّٰهِ مَنْ يَهْدِ اللّٰهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ
يُضْلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيّاً مُرْشِداً (17) وَتَحْسَبُهُمْ اَيْقَاظاً
وَهُمْ رُقُودٌ وَنُقَلِّبُهُمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكَلْبُهُمْ
بَاسِطٌ ذِرَاعَيْهِ بِالْوَصِيدِ لَوِ اطَّلَعْتَ عَلَيْهِمْ لَوَلَّيْتَ
مِنْهُمْ فِرَاراً وَلَمُلِئْتَ مِنْهُمْ رُعْباً (18)

12- Daha sonra bu iki gruptan hangisinin, bekledikleri gayeyi daha iyi hesap ettiğini belirtmek[1] için onları (uykularından) uyandırdık.

13- Sana onların haberlerini en doğru şekilde, ancak Biz anlatırız. (Şöyle ki) gerçekten onlar, Rablerine îman eden ve Bizim de îmanlarını arttırdığımız gençlerdi.

14- Ve Biz, onların kalplerine metanet de verdik. [2] Onlar kıyam ettiklerinde: "Bizim Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbi'dir; biz Ondan başkasını ilâh kabul edip asla tapmayız, (eğer bunun tersini) söyleyecek olursak, işte o zaman, gerçekten saçmalamış oluruz." dediler.

15- (Ve devamla): "Şu bizim kavmimiz olacaklar (var ya); Ondan başkasını ilâhlar edindiler. Onların (ilâh olduklarına dâir) açık bir delil getirmeleri gerekmez miydi? Yalanlarını Allah'a yakıştırandan daha zâlim kim olabilir?" (dediler.)

16- (İçlerinden biri onlara): "Mademki siz, onlardan ve onların Allah'ın dışında[3] taptıklarından ayrıldınız, haydi hemen şu mağaraya sığının da Rabbiniz size rahmetini yaysın ve işinizde size bir kolaylık sağlasın." dedi.

17- (Eğer onlar mağarada iken bir baksaydın;) güneşin doğduğunda mağaralarının sağına yöneldiğini, batarken de onların sol tarafından geçtiğini ve onların da (mağaranın) geniş boşluğunda olduklarını[4] görürdün. İşte bu, Allah'ın mûcizelerindendir. Allah, kime yol gösterirse o, hak yolu bulmuştur, kimi de saptırırsa artık onlara, Allah'tan başka hak yolu gösteren dostlar bulamazsın.

18- (Hatta) Sen onları uyurlarken (görseydin) uyanık sanırdın. Biz, onları sağ ve sol taraflarına çeviriyorduk. Köpekleri de girişte ön ayaklarını uzatmış yatıyordu. Eğer sen onları görseydin, hemen geriye dönüp kaçardın ve onlardan çok korkardın.

---

[1] Bu iki grup, Mü'minler ve kâfirlerdir. Görüleceği üzere Ashâb-ı Kehf uyandıkları zaman yaptıklarında başarılı olduklarını gördüler ve ilâhi rahmete kavuştular.

[2] **Râbıta:** kelimesinin kökü olan (رَبَطَ)fiili sözlükte; bağlamak, sağlam yürekli olmak, pekiştirmek anlamlarına gelir. Kur'an'da "râbıta" kelimesi geçmemekle birlikte, (رَبَطَ) kökünün türevleri beş yerde geçmektedir. (Âlu İmrân: 200, Enfâl: 11, 60, Kehf: 14, Kasas: 10) Müfessirlerin tamamına yakını râbıta'yı; düşmana karşı durmak, nöbet tutmak ve bir namazdan sonra diğer namazı beklemek şekline anlamışlardır. (Kurtubî, Râzî) Peygamberimiz: "Allah'ın kendisiyle hataları affedip bağışlayacağı, dereceleri yükselteceği bir şeyi size söyleyeyim mi? Abdest üstüne abdest almak, camide cemaatle namaz kılmaya devam etmek ve her namazdan sonra diğer namazı beklemek. İşte ribat budur!" (Müslim-Tirmizi) "Kim bir günlük (nöbet tutarsa) bir aylık oruç ve ibadetten daha fazla sevap kazanır." buyurmuştur. (Tirmizî) Bu âyet ve hadislerden, râbıta'nın; "bir cihad terimi olduğu, İslâm düşmanlarına karşı silahlanma, cihad için hazırlıklı olma ve nöbet bekleme" anlamına geldiği anlaşılmaktadır. Mutasavvıflara göre râbıta; müridin şeyhini düşünerek kalbinden dünyalıkları çıkarması, şeyhi vasıtası ile Peygamber (s.a)'e ve Allah'a kalbini bağlaması demektir ve şöyle yapılır: Mürid doğrudan Allah'ı düşünür, Allah ile mânevî bir bağ kurar ve hep Onunla beraber olduğunu tasavvur eder. Bu şekilde bir bağ kuramazsa, bağlı bulunduğu mürşidini düşünür. Onun bağlı bulunduğu şeyhler silsilesi ile Hz. Muhammed (a.s)'a ve onun vasıtası ile de Allah'a ulaşır(!) ve Allah'la mânevî bir bağ kurar. Tasavvuftaki râbıta, dolaylı yoldan Allah'a gitmek ve aracılar vasıtasıyla Onunla bağ kurmaktır. Bu tür râbıta, sûfîlerin H. 7. asırdan sonra uydurdukları bir bid'attir. Sûfîler, râbıtayı bir delile dayandırmak amacıyla; "sadıklarla birlikte olun" (Tevbe: 119) âyetini ve "kişi sevdiğiyle beraberdir" (Buharî) hadisini istismar etmişlerdir. Sonuçta; Kur'an'da ve sünnette bu tür râbıtayı destekleyecek bir delil ve uygulama yoktur. Âyet ve hadislerde dile getirilen "Allah yolunda cihad'ı" gözüne kestiremeyenler, sonuçta râbıta'nın içini boşaltarak onu tamamen şirkle karışık bir meskenete çevirmişlerdir.

[3] Buradaki(لا), (سوى) veya (غير) anlamında kullanılmıştır.

[4] Üzerlerine gün bile değmez, değse değse batarken sol taraflarından gelir geçerdi. Demek ki mağaraları her yönüyle güvenli idi, kapısı, biraz kuzey batıya dönüktü.

وَكَذٰلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَتَسَاۤءَلُوا بَيْنَهُمْ قَالَ قَاۤئِلٌ مِنْهُمْ كَمْ
لَبِثْتُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا اَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ اَعْلَمُ
بِمَا لَبِثْتُمْ فَابْعَثُوا اَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ هٰذِهِ اِلَى الْمَدِينَةِ
فَلْيَنْظُرْ اَيُّهَا اَزْكٰى طَعَامًا فَلْيَأْتِكُمْ بِرِزْقٍ مِنْهُ وَلْيَتَلَطَّفْ
وَلَا يُشْعِرَنَّ بِكُمْ اَحَدًا ﴿١٩﴾ اِنَّهُمْ اِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ
يَرْجُمُوكُمْ اَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَنْ تُفْلِحُوا اِذًا اَبَدًا
﴿٢٠﴾ وَكَذٰلِكَ اَعْثَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا اَنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَاَنَّ
السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا اِذْ يَتَنَازَعُونَ بَيْنَهُمْ اَمْرَهُمْ فَقَالُوا
ابْنُوا عَلَيْهِمْ بُنْيَانًا رَبُّهُمْ اَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلٰى
اَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ مَسْجِدًا ﴿٢١﴾ سَيَقُولُونَ ثَلٰثَةٌ رَابِعُهُمْ
كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْمًا بِالْغَيْبِ
وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُلْ رَبِّي اَعْلَمُ بِعِدَّتِهِمْ
مَا يَعْلَمُهُمْ اِلَّا قَلِيلٌ فَلَا تُمَارِ فِيهِمْ اِلَّا مِرَاۤءً ظَاهِرًا وَلَا تَسْتَفْتِ
فِيهِمْ مِنْهُمْ اَحَدًا ﴿٢٢﴾ وَلَا تَقُولَنَّ لِشَيْءٍ اِنِّي فَاعِلٌ
ذٰلِكَ غَدًا ﴿٢٣﴾ اِلَّا اَنْ يَشَاۤءَ اللّٰهُ وَاذْكُرْ رَبَّكَ اِذَا نَسِيتَ
وَقُلْ عَسٰى اَنْ يَهْدِيَنِ رَبِّي لِاَقْرَبَ مِنْ هٰذَا رَشَدًا ﴿٢٤﴾

19- Böylece Biz, aralarında bir sorgulama yapmaları için onları uyandırdık. Onlardan biri: "Burada ne kadar kaldınız?" dedi. Bir kısmı: "Bir gün veya bir günden daha az kaldık." dediler. Bir kısmı da: "(Burada) ne kadar kaldığımızı en iyi Rabbiniz bilir, şimdi hemen birinizi şu gümüş paranızla şehre gönderin de en temiz yiyeceği arasın ve size o yiyecekten getirsin. Ancak çok dikkat ve nezaketle hareket etsin ve sakın sizi kimseye sezdirmesin." dediler.

20- (Ve devamla): "Çünkü onlar, sizi ellerine geçirirlerse muhakkak ya öldürürler, ya da kendi dinlerine döndürürler. İşte o zaman asla kurtuluşa eremezsiniz." (dediler.)[1]

[1] Yani; öldürürlerse şehit olur kurtulursunuz. Fakat onların dinine dönerseniz dünyada kurtulamayacağınız gibi âhirette de asla kurtulamazsınız. Burada şöyle bir soru akla gelebilir: "Böyle ölüm tehdidi altında olmaları, bir mazeret değil midir? Mesela; bunlar kalplerindeki îmanı bozmadan görünüşte dönmüş olsalardı sorumlu olurlar mıydı?" Cevap olarak şunlar düşünülebilir: **1-** Bunlar azimeti tercih eden kimseler olabilir. **2-** Bu söz henüz zorlama halinde değil, ikrah durumuna düşmekten sakınmak için söylenmiş olabilir. **3-** Küfre itaat ederek kalplerindeki îmanların sarsılma tehlikesinden sakındırmak için olabilir. (Elmalılı)

21- Böylece (sonunda) onları, Allah'ın sözünün gerçek olduğunu ve kıyametin geleceğinden asla şüphe olmadığını bilmeleri için, (şehir halkına) buldurduk. Bir de ne görelim (onlar), kendi aralarında onların durumunu tartışmaya başladılar. Bazıları: "Onların (anısına) üzerlerine bir (anıt) bina yapın." dediler. -Rableri bunları söyleyenleri çok iyi bilir.- Sözlerinde üstün gelen (mü'min)ler ise: "Biz, onların üzerine kesinlikle bir mescid yapacağız" dediler.

22- (İnsanlardan pek çoğu, onlar hakkında) ğayba taş atarak: "(Onlar,) üç (kişi) idiler, dördüncüleri köpekleri idi." diyecekler. Bazıları da: "Beş (kişi) idiler, altıncıları köpekleri idi." diyecekler. (Hatta) bazıları da: "(Onlar) yedi kişi idiler, sekizincileri köpekleri idi." diyecekler. (Sen de): "Onların sayısını en iyi Rabbim bilir."[2] de. Onların sayısını hakkıyla bilen çok azdır, öyleyse onlar hakkında (Kur'an'da) açıkça anlatılanların dışında tartışma ve bunlar hakkında onlardan kimseye de bir şey sorma.

23- (Ey Muhammed!) Hiç bir şey hakkında: "Ben, bunu yarın mutlaka yapacağım." deme.[3]

24- "Ancak, Allah dilerse (yapacağım.)" de. Unuttuğun zaman da Rabbini an. Ve "Rabbimin beni bundan daha yakın bir zamanda başarıya ulaştıracağını umuyorum." de.[4]

[2] Onların sayılarının bilinmesi çok önemli değildir. Zâten bunu doğru bilenler de çok azdır. Buna göre Ashâb-ı Kehf kıssasını yalnız Kur'an'ın açıkladığı gibi okumalı, şunun bunun lafına bakmamalıdır. Ama ne yazık ki Müslümanların pek çoğu, bu âyetlerden haberi olmadığı veya bu âyetleri birilerinin yorumlarıyla anlamak zorunda oldukları için olsa gerek, hâlâ bu tartışmaları sürdürmektedirler. Bu kıssa, bilhassa şia ve sûfî ekollerince o kadar çok istismar edilmiştir ki; insan, bu kıssayı Kur'an'dan okuduğu zaman sanki farklı bir olaydan bahsediliyor kanaatine varmaktadır.

[3] Bu âyetin iniş ve Peygamberimizin uyarılış sebebi şöyledir. Mekkeli müşrikler, Nadr b. Hâris ve Utbe b. Muayt'ı -Peygamberimize soru sormak amacıyla,- Medîne'deki Yahûdî bilginlerine bilgi almak üzere gönderirler. Yahûdî bilginleri de: "Ona Ashâb-ı Kehf'ten, Rûhtan ve Zül Karneyn'den sorun. Eğer size onlar hakkında bilgi verirse nebidir, Ona uyun, bilgi veremezse, ne isterseniz yapın." derler. Bunun üzerine bu adamlar, gelip bunları Peygamberimize sorarlar. Peygamberimiz de "inşaallah" demeyi unutarak; "sorduklarınıza yarın cevap veririm" der. Fakat bu hususta on beş gün vahiy gelmez. Hattâ Mekkeliler: "Muhammed bize yarına söz vermişti hâlbuki on beş gün oldu." demeye başlarlar. Sonunda Kehf sûresi iner. Efendimizin zelleleri için Bk. (En'am:52,Tahrim:1,Tevbe:113,Abese:1-4,Kasas:56)

[4] Âyetin bu bölümü: "Rabbimin, doğruya bundan daha yakın olan bir yola beni, ileteceğini umuyorum, de" veya "Rabbimin beni bundan (Ashâb-ı Kehf'ten) daha yakın bir zamanda başarıya ulaştıracağını umuyorum. de" şeklinde de tercüme edilebilir.

وَلَبِثُوا فٖي كَهْفِهِمْ ثَلٰثَ مِائَةٍ سِنٖينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا ﴿٢٥﴾ قُلِ
اللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا لَبِثُوا لَهُ غَيْبُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ اَبْصِرْ بِهٖ
وَاَسْمِعْ مَا لَهُمْ مِنْ دُونِهٖ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا يُشْرِكُ فٖي حُكْمِهٖٓ
اَحَدًا ﴿٢٦﴾ وَاتْلُ مَٓا اُوحِيَ اِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ
لِكَلِمَاتِهٖ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهٖ مُلْتَحَدًا ﴿٢٧﴾ وَاصْبِرْ نَفْسَكَ
مَعَ الَّذٖينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدٰوةِ وَالْعَشِيِّ يُرٖيدُونَ وَجْهَهُ
وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرٖيدُ زٖينَةَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ
اَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوٰيهُ وَكَانَ اَمْرُهُ فُرُطًا ﴿٢٨﴾
وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَٓاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَٓاءَ فَلْيَكْفُرْ
اِنَّٓا اَعْتَدْنَا لِلظَّالِمٖينَ نَارًا اَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَاِنْ يَسْتَغٖيثُوا
يُغَاثُوا بِمَٓاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَٓاءَتْ
مُرْتَفَقًا ﴿٢٩﴾ اِنَّ الَّذٖينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ اِنَّا لَا نُضٖيعُ
اَجْرَ مَنْ اَحْسَنَ عَمَلًا ﴿٣٠﴾ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرٖي
مِنْ تَحْتِهِمُ الْاَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فٖيهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ
وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَاِسْتَبْرَقٍ مُتَّكِـٖٔينَ
فٖيهَا عَلَى الْاَرَٓائِكِ نِعْمَ الثَّوَابُ وَحَسُنَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٣١﴾

25- (Bazıları yine ğayba taş atarak): "Onlar, mağaralarında üç yüz yıl kaldılar." (dediler, hatta) dokuz yıl da ilave ettiler.

26- (Ey Muhammed!): "Onların orada ne kadar kaldıklarını Allah, daha iyi bilir.[1] Göklerin ve yerin gizli bilgileri Ona aittir. Onun görmesi de işitmesi de çok mükemmeldir. Onun dışında onların bir yardımcısı da yoktur. Kendi hükmüne de kimseyi karıştırmaz." de.

27- Sen, Rabbinin sözlerini kimsenin değiştiremeyeceği Kitabından, sana vahyedileni oku ve (zâten) kesinlikle Onun dışında sığınacak (bir makam da) bulamazsın.

28- (Ey Muhammed!) Sen, sabah akşam Rablerine sadece Onun rızasını kazanmak isteyerek duâ edenlerle birlikte sabret. Dünya hayatının güzelliklerini isteyerek sakın onlardan gözlerini ayırma. Kalbini Bizi anmaktan gafil kıldığımız, nefsinin kötü arzularına uyan ve işi hep aşırılık olan kimse(ler)e itaat etme.

29- Ve: "Mutlak doğru (olan bu Kur'an,) Rabbinizdendir. Artık dileyen (ona) îman etsin, dileyen (de onu) inkâr etsin." de. Şüphesiz Biz, duvarları içerisindekileri çepeçevre kuşatacak olan cehennemi, zâlimler için hazırladık. Eğer onlar, orada feryat edip yardım isterlerse, onlara erimiş maden gibi yüzleri haşlayan bir su ile yardım edilir. O, ne kötü bir içecek ve (cehennem,) ne kötü bir makamdır.

30- (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlara gelince; gerçekten Biz, en güzel davranışta bulunan(lar)ın mükâfatını eksiksiz veririz.[2]

31- Onlara, altın bileziklerle süslenecekleri, ince ve kalın ipekten işlenmiş yeşil elbiseler giyecekleri, tahtlar üzerine kurulup oturacakları, zemîninden ırmaklar akan, Adn cennetleri vardır. İşte (bu da) ne güzel bir karşılık ve ne güzel bir makamdır.

---

[1] Ashâb-ı Kehf o mağarada üç yüz veya üç yüz dokuz yıl değil, ancak Allah'ın bildiği süre kadar kalmışlardır.

[2] Âyetin bu bölümü: "şüphesiz Biz, en güzel davranışta bulunan(lar)ın mükâfatını zayi etmeyiz." şeklinde de tercüme edilebilir.

وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلًا رَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِاَحَدِهِمَا جَنَّتَيْنِ
مِنْ اَعْنَابٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمَا زَرْعًا ﴿٣٢﴾
كِلْتَا الْجَنَّتَيْنِ اٰتَتْ اُكُلَهَا وَلَمْ تَظْلِمْ مِنْهُ شَيْـًٔا وَفَجَّرْنَا
خِلَالَهُمَا نَهَرًا ﴿٣٣﴾ وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِه۪ وَهُوَ
يُحَاوِرُهُ اَنَا اَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَاَعَزُّ نَفَرًا ﴿٣٤﴾ وَدَخَلَ جَنَّتَهُ
وَهُوَ ظَالِمٌ لِنَفْسِه۪ قَالَ مَا اَظُنُّ اَنْ تَب۪يدَ هٰذِه۪ اَبَدًا ﴿٣٥﴾ وَمَا
اَظُنُّ السَّاعَةَ قَٓائِمَةً وَلَئِنْ رُدِدْتُ اِلٰى رَبّ۪ي لَاَجِدَنَّ خَيْرًا
مِنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٣٦﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُٓ اَكَفَرْتَ بِالَّذ۪ي
خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ سَوّٰيكَ رَجُلًا ﴿٣٧﴾ لٰكِنَّا
هُوَ اللّٰهُ رَبّ۪ي وَلَٓا اُشْرِكُ بِرَبّ۪ٓي اَحَدًا ﴿٣٨﴾ وَلَوْلَٓا اِذْ دَخَلْتَ
جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَٓاءَ اللّٰهُ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ اِنْ تَرَنِ اَنَا اَقَلَّ
مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٣٩﴾ فَعَسٰى رَبّ۪ٓي اَنْ يُؤْتِيَنِ خَيْرًا مِنْ جَنَّتِكَ
وَيُرْسِلَ عَلَيْهَا حُسْبَانًا مِنَ السَّمَٓاءِ فَتُصْبِحَ صَع۪يدًا زَلَقًا ﴿٤٠﴾
اَوْ يُصْبِحَ مَٓاؤُ۬هَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَط۪يعَ لَهُ طَلَبًا ﴿٤١﴾ وَاُح۪يطَ
بِثَمَرِه۪ فَاَصْبَحَ يُقَلِّبُ كَفَّيْهِ عَلٰى مَٓا اَنْفَقَ ف۪يهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ
عَلٰى عُرُوشِهَا وَيَقُولُ يَا لَيْتَن۪ي لَمْ اُشْرِكْ بِرَبّ۪ٓي اَحَدًا ﴿٤٢﴾

32- Onlara, şu iki adamı örnek olarak ver. Bunlardan birisine iki üzüm bağı vermiş, her ikisinin (de etrafını) hurma ağaçlarıyla donatmış, aralarında da ekinler bitirmiştik.

33- Bu iki bağ da ürünlerini (verim bakımından) eksiksiz vermişti. Biz de onların arasından bir ırmak fışkırtmıştık.

34- Ve o adamın başka geliri de vardı. (İşte bu adam,) kendi aralarında konuşurlarken arkadaşına: "Ben, malca senden daha zenginim, insan sayısınca da senden daha güçlüyüm." demişti.

35- (Daha sonra) o kendi kendine zulmeden adam, bahçesine girerken: "Bu bahçenin batacağını hiç sanmıyorum." demişti.

36- (Hatta): "Ben kıyametin kopacağını da sanmıyorum, ama şâyet (kıyamet kopar da) Rabbimin huzuruna götürülürsem şüphesiz (orada) bundan daha hayırlı bir makamı da kesinlikle bulurum."[1] (demişti.)

[1] Yani, dünyadaki mallarının âhirette kendisine bir fayda vereceğini veya dünyadaki gibi âhirette de işini çıkıştıracağını zannetti.

37-38- (Yine) aralarında konuşurlarken arkadaşı ona (cevaben): "Seni önce topraktan sonra bir damla sudan yaratan, sonra da seni insan haline getiren (Allah)'ı inkâr mı ediyorsun? İşte O Allah, benim Rabbimdir ve ben, Rabbime kimseyi asla ortak koşmam."[2] demişti.

39- (Devamla): "Her ne kadar beni mal ve çocuk bakımından kendinden daha az (güçte) görüyorsan da bahçene girince, 'maşaallah, Allah'tan başka güç (ve kuvvet) sahibi yoktur' demen gerekmez miydi?"

40- "Rabbim bana da senin bahçenden daha hayırlısını verebilir[3] ve senin bahçeni de gökten gelen bir afete uğratarak, kupkuru bir toprak haline getirebilir."

41- "Yahut bahçenin suyu dibe çekilir de bir daha onu arayıp bulamazsın." (demişti.)

42- (Derken) o adamın serveti helâk ediliverdi. O (bağın) çardakları alt üst olmuş durumdayken (adam,) bahçesine yaptığı masraflara yanarak:[4] "Keşke Rabbime kimseyi ortak koşmasaydım." diyordu.

[2] Buradaki (لٰكِنَّا)'nın aslı(لٰكِنْ)ve (اَنَا) den oluşmuştur. Âyet (لٰكِنْ هُوَ اللّٰهُ رَبّ۪ي وَ اَنَا لَا اُشْرِكُ) takdirindedir.

[3] Dünyada veya âhirette...

[4] "Pişmanlıktan ellerini çırpmak" demek mecâzen, "yaptığı masraflara yanmak" anlamında olduğu için tercüme bu şekilde yapılmıştır.

وَلَمْ تَكُنْ لَهُ فِئَةٌ يَنْصُرُونَهُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَمَا كَانَ مُنْتَصِرًا
﴿٤٣﴾ هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ لِلّٰهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ عُقْبًا
﴿٤٤﴾ وَاضْرِبْ لَهُمْ مَثَلَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ اَنْزَلْنَاهُ مِنَ
السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْاَرْضِ فَاَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ
الرِّيَاحُ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتَدِرًا ﴿٤٥﴾ اَلْمَالُ
وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ
عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ اَمَلًا ﴿٤٦﴾ وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى
الْاَرْضَ بَارِزَةً وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ اَحَدًا ﴿٤٧﴾
وَعُرِضُوا عَلٰى رَبِّكَ صَفًّا لَقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ
اَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ زَعَمْتُمْ اَلَّنْ نَجْعَلَ لَكُمْ مَوْعِدًا ﴿٤٨﴾ وَوُضِعَ
الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا فِيهِ وَيَقُولُونَ يَا
وَيْلَتَنَا مَالِ هٰذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً اِلَّا
اَحْصٰيهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ اَحَدًا
﴿٤٩﴾ وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوا اِلَّا اِبْلِيسَ
كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ اَمْرِ رَبِّهِ اَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ
اَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ لَكُمْ عَدُوٌّ بِئْسَ لِلظَّالِمِينَ بَدَلًا ﴿٥٠﴾

43- O anda, kendisine Allah'tan başka yardım edecek adamları olmadığı gibi kendi kendisini bile kurtaracak güçte değildi.

44- İşte bu durumda, koruyuculuk ve egemenlik[1] mutlak doğru olan Allah'a aittir. Mükâfatlandırma bakımından en hayırlı olan da neticelendirme bakımından en hayırlı olan da Odur.

45- (Ey Muhammed!) Onlara, dünya hayatının; gökten indirdiğimiz yağmurla yeryüzünün yeşerip bitkilerinin birbirine (serpilerek) karışıp daha sonra da rüzgârın savurarak çör çöpe dönüştürmesine benzediğini ve Allah'ın, gücünün her şeyi yapmaya yettiğini örnek olarak ver.

46- Servet ve çocuklar, dünya hayatının (gelip-geçici) süsüdür.[2] Kalıcı olan, (Allah'ın istediği) iyi işler ise; Rabbinin katında hem sevap bakımından daha hayırlı, hem de ümit bağlama bakımından daha değerlidir.[3]

47- O, dağları yürüteceğimiz (kıyamet) günü, yeryüzünün içerisindekilerin yüze çıktığını ve Bizim, bir tanesini bile bırakmaksızın (tüm insanları) diriltip bir araya topladığımızı görürsün.[4]

48- (O gün;) onların hepsi, sırayla Rabbinin huzuruna çıkarılırlar ve onlara: "(işte sonunda) Bize, sizi ilk defa yarattığımız gibi geldiniz. Oysa siz, bir yere toplamak için Bizim size söz vermediğimizi iddiâ etmiştiniz." denir.[5]

---

[1] **Velâyet**: başkası üzerinde ister istemez sözünü geçirmektir. Sözlük manası sevgi ve yardım demektir.

[2] Bk. (Sebe': 37, Münâfıkun: 9, Teğabün: 14,15)

[3] Tercümesinde kulağı tırmalaması sebebiyle ikinci "daha hayırlı" ifâdesi, "daha değerlidir" şeklinde tercüme edilmiştir.

[4] Bu âyet, "Dağları yürüteceğimiz (kıyamet) günü, yeri dümdüz görürsün. Biz hiçbirini bırakmaksızın (tüm insanları) diriltip bir araya toplarız." şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] Bu âyetin son bölümü, "Oysa sizi bir süre (sonra) toplamak için söz vermediğimizi sanmıştınız denir." şeklinde de tercüme edilebilir.

49- Ve amel defter(ler)i[6] (önlerine) konur. (İşte o zaman) günâhkârların, onda olanlardan dolayı dehşete kapıldıklarını ve: "Vay başımıza gelenlere! Bu nasıl bir kitapmış (böyle)? Küçük büyük demeden (yaptıklarımızın) hepsini sayıp dökmüş." dediklerini görürsün. (İşte onlar,) böylece tüm yaptıklarını karşılarında tastamam hazır bulurlar. (Şunu iyi bil ki) Rabbin, hiç kimseye asla zulmetmez.

50- Biz, meleklere: "Âdem'e secde edin." deyince; cinlerden olan[7] ve Rabbinin emrinden dışarı çıkan İblis hariç, hepsi secde etmişti. (Ey insanlar!) Şimdi bu durumda siz, Beni bırakıp da düşmanınız olan şeytanı ve onun soyunu dostlar mı edineceksiniz? (İşte bu,) zâlimler için ne kötü bir tercihtir.

---

[6] Burada bahsedilen kitap, bütün insanlara âhirette verilecek olan dünyada yaptıklarının kaydedildiği kitaptır ve buna "amel defteri" de denilir.

[7] Şeytanların ilki olan iblisin melek olmayıp cinlerden olduğu burada net bir şekilde ifâde edilmektedir. İblis için Bk. (Bakara: 34, A'raf: 11, Hicr: 31, İsrâ: 61, Sa'd: 74-76)

مَٓا اَشْهَدْتُهُمْ خَلْقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلَا خَلْقَ اَنْفُسِهِمْۖ
وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلّ۪ينَ عَضُدًا ﴿٥١﴾ وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا
شُرَكَٓائِيَ الَّذ۪ينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَج۪يبُوا لَهُمْ
وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ مَوْبِقًا ﴿٥٢﴾ وَرَاَ الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّٓوا
اَنَّهُمْ مُوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ﴿٥٣﴾ وَلَقَدْ صَرَّفْنَا
ف۪ي هٰذَا الْقُرْاٰنِ لِلنَّاسِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍۜ وَكَانَ الْاِنْسَانُ اَكْثَرَ
شَيْءٍ جَدَلًا ﴿٥٤﴾ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ اَنْ يُؤْمِنُٓوا اِذْ جَٓاءَهُمُ
الْهُدٰى وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ اِلَّٓا اَنْ تَأْتِيَهُمْ سُنَّةُ الْاَوَّل۪ينَ اَوْ
يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ قُبُلًا ﴿٥٥﴾ وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَل۪ينَ اِلَّا مُبَشِّر۪ينَ
وَمُنْذِر۪ينَۚ وَيُجَادِلُ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ
الْحَقَّ وَاتَّخَذُٓوا اٰيَات۪ي وَمَٓا اُنْذِرُوا هُزُوًا ﴿٥٦﴾ وَمَنْ اَظْلَمُ
مِمَّنْ ذُكِّرَ بِاٰيَاتِ رَبِّه۪ فَاَعْرَضَ عَنْهَا وَنَسِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُۜ
اِنَّا جَعَلْنَا عَلٰى قُلُوبِهِمْ اَكِنَّةً اَنْ يَفْقَهُوهُ وَف۪ٓي اٰذَانِهِمْ وَقْرًاۜ
وَاِنْ تَدْعُهُمْ اِلَى الْهُدٰى فَلَنْ يَهْتَدُٓوا اِذًا اَبَدًا ﴿٥٧﴾ وَرَبُّكَ
الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِۜ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا كَسَبُوا لَعَجَّلَ لَهُمُ
الْعَذَابَۜ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِه۪ مَوْئِلًا ﴿٥٨﴾

51- Ben, göklerin ve yerin yaratılışında da kendi nefislerinin yaratılışında da o (iblis ve soyuna) danışmadım[1] ve Ben, (hak yoldan) saptırıcıları asla kendime yardımcı edinmedim.

52- O gün (Allah, müşriklere): "Benim ortaklarım olduğunu iddiâ ettiklerinizi çağırın (bakalım.)" deyince (müşrikler,) onları hemen çağırırlar ama onlar, kendilerine cevap (bile) veremezler. Biz de onların aralarına bir engel, koyarız.

53- Günâhkârlar, (cehennem) ateşi(ni) görünce; ona düşeceklerini hemen anlarlar, ama ondan kaçacak bir yer de bulamazlar.

54- Biz, bu Kur'an'da insanlara her türlü misali kesinlikle sayıp döktük. Fakat insan, tartışmaya her şeyden daha çok düşkündür.

55- Kendilerine hak din geldiği zaman insanları inanmaktan ve günâhlarının bağışlanmasını istemekten alıkoyan şey, sadece öncekilerin başına gelenlerin kendi başlarına da gelmesini yahut vâdedilen azabın ansızın gelmesini beklemeleridir.

56- Biz Peygamberleri, sadece müjdeleyiciler ve korkutucular olarak göndeririz. Kâfirler ise, hakkı bâtılla ortadan kaldırmak için mücadele ederler ve âyetlerimi ve uyarıldıkları şeyleri, alaya alırlar.

57- Kendisine Rabbinin âyetleri hatırlatılınca, onlara sırtını dönenden ve kendi elleriyle yaptıklarını unutandan daha zâlim kim olabilir? İşte Biz, onların kalplerine o (âyetleri) hakkıyla kavrayıp anlamalarını engelleyen bir kapalılık, kulaklarına da bir ağırlık veririz. (Ey Muhammed!) Sen onları hak yola ne kadar çağırırsan çağır, onlar ebe-diyyen hak yolu bulamazlar.[2]

58- Senin, bağışı bol olan Rabbin, merhamet sahibidir. Şâyet onları yaptıklarından dolayı (hemen) hesaba çekecek olsaydı, onlara azabı derhal verirdi. Ama onlara verilmiş belirli bir süre, vardır ki; (onun) zamanı gelince Allah'ın azabından asla (kaçıp) kurtulacak bir yer bulamazlar.

---

[1] Âyetin bu bölümü: "Ben, göklerin ve yerin yaratılışında da kendi nefislerinin yaratılışında da o (iblis ve soyunu) şâhit tutmadım" şeklinde de tercüme edilebilir. (Kurtubî)

[2] Belirli bir kâfir hakkındaki bu bilgi, sadece Allah'a aittir ve böyle bir ifâdeyi de sadece Allah söyleyebilir. Ancak, kıyamete kadar genel olarak kâfirler bulunacak ve onlar asla hak yolu da bulamayacaklardır.

59- (Eğer inanmıyorsanız) şu, zulümleri sebebiyle helâkleri için belirli bir süre tayin ederek helâk ettiğimiz ülkeler(e bir bakın).

60- (Bir zamanlar) Mûsa, hizmetçisine:[1] "Ben iki denizin birleştiği yere[2] ulaşıncaya kadar yıllarca yürümeye kararlıyım." demişti.

61- Böylece ikisi, iki denizin birleştiği yere ulaşınca (yanlarındaki) balıklarını[3] (bir kenarda) unuttular. (Balık da bu esnada dirildi,) denizde bir yol bularak kaybolup gitti.[4]

62- (Biraz) uzaklaştıklarında (Mûsa) hizmetçisine: "Azığımızı getir bakalım, gerçekten yolculuğumuzdan dolayı yorgun düştük." dedi.

63- (Hizmetçisi de:) "Biliyor musun? (Sahildeki) kayalığa vardığımızda ben balığı unutmuşum. Balığın denizde garip bir şekilde yol bularak, kayboluşunu (sana) hatırlatmamı kesinlikle (bana) şeytan unutturdu." dedi.

64- (Mûsa): "Bizim de aradığımız buydu." dedi ve hemen ikisi birden izlerini takip ederek geri döndüler.

65- Derken, (oraya varınca,) kendisine katımızdan bir rahmet ve tarafımızdan bir ilim[5] öğrettiğimiz kullarımızdan[6] bir kulu buldular.

وَتِلْكَ الْقُرٰٓى اَهْلَكْنَاهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ
مَوْعِدًا ﴿٥٩﴾ وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِفَتٰيهُ لَٓا اَبْرَحُ حَتّٰٓى اَبْلُغَ
مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ اَوْ اَمْضِيَ حُقُبًا ﴿٦٠﴾ فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ
بَيْنِهِمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا فَاتَّخَذَ سَب۪يلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ﴿٦١﴾
فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتٰيهُ اٰتِنَا غَدَٓاءَنَاۘ لَقَدْ لَق۪ينَا مِنْ سَفَرِنَا
هٰذَا نَصَبًا ﴿٦٢﴾ قَالَ اَرَاَيْتَ اِذْ اَوَيْنَٓا اِلَى الصَّخْرَةِ فَاِنّ۪ي
نَس۪يتُ الْحُوتَۘ وَمَٓا اَنْسَان۪يهُ اِلَّا الشَّيْطَانُ اَنْ اَذْكُرَهُۚ
وَاتَّخَذَ سَب۪يلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ﴿٦٣﴾ قَالَ ذٰلِكَ مَا كُنَّا
نَبْغِۗ فَارْتَدَّا عَلٰٓى اٰثَارِهِمَا قَصَصًاۙ ﴿٦٤﴾ فَوَجَدَا عَبْدًا
مِنْ عِبَادِنَٓا اٰتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا
عِلْمًا ﴿٦٥﴾ قَالَ لَهُ مُوسٰى هَلْ اَتَّبِعُكَ عَلٰٓى اَنْ تُعَلِّمَنِ
مِمَّا عُلِّمْتَ رُشْدًا ﴿٦٦﴾ قَالَ اِنَّكَ لَنْ تَسْتَط۪يعَ مَعِيَ
صَبْرًا ﴿٦٧﴾ وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلٰى مَا لَمْ تُحِطْ بِه۪ خُبْرًا
﴿٦٨﴾ قَالَ سَتَجِدُن۪ٓي اِنْ شَٓاءَ اللّٰهُ صَابِرًا وَلَٓا اَعْص۪ي لَكَ
اَمْرًا ﴿٦٩﴾ قَالَ فَاِنِ اتَّبَعْتَن۪ي فَلَا تَسْـَٔلْن۪ي عَنْ شَيْءٍ
حَتّٰٓى اُحْدِثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٧٠﴾

66- Mûsa ona: "Sana öğretilenden, bana öğreterek olgunlaşmamı sağlaman için peşinden gelebilir miyim?" dedi.

67- O da: "gerçekten sen, benimle beraberliğe asla sabredemezsin." dedi.[7]

68- (Devamla): "(Sırrını) kavrayamayacağın bir bilgiye nasıl dayanacaksın?" (dedi.)

69- (Mûsa): "İnşallah, beni sabırlı bulacaksın, hiçbir konuda sana karşı gelmeyeceğim." dedi. **70-** O da: "Eğer bana uyacaksan, ben sana onun sırrını anlatıncaya kadar hiç bir şey hakkında bana soru sorma." dedi.

---

[1] Yahûdîler, Hz. Mûsa'nın bu kıssasını kabul etmeyip bu Mûsa'nın Mûsa b. Mişa olduğunu söylerler. Buhârî, Müslim'de İbni Abbas (r.a)'dan rivâyet olan hadisten bu ismin Yahûdîlerin uydurması olduğu anlaşılmaktadır.

[2] İki denizin birleştiği yerden, boğaz anlaşılması kesindir. Ancak bu boğazın yeri hakkında Hazar Denizinden, İstanbul boğazına kadar pek çok rivâyet vardır. Burası hakkında, "Allah'ın Hz. Mûsa ile Hızır'ın buluşmaları için belirlediği, bizim bilmemizin önemli olmadığı bir yerdir." demek en doğrusudur.

[3] Yani aradıklarını bulmak için işaret olacak olan balık, hatırlarına gelmedi. Aşağıdaki âyetlerden anlaşılacağı üzere Mûsa(a.s) sormayı hizmetçisi de söylemeyi unuttu. Bu balık onların yiyecekleri olduğuna göre ölü idi.

[4] Bu olay, ölülerin dirilmesine örnek olacak bir mûcizedir. Balığın dirilerek denizde kaybolmasından, Hz. Mûsa'nın haberi olmadığına göre bu, aradıkları zatın bir mûcizesi olabilir.

[5] **Ledün**: Terim olarak: Allah tarafından vahiy yoluyla verilen ilim demektir. Şüphesiz bütün Peygamberlerin ilmi, Allah tarafından vahiy yoluyla öğretildiği için ledünnîdir ve bu ilim gayretle elde edilemez. Mutasavvıflar, bu kıssaya kendi görüşlerinin delili olarak sarılırlar ve bir kısım insanların bu ilme sahip olduğunu iddiâ ederler. Bunun şer'i bir dayanağı yoktur. Sonuçta her Peygambere Allah'ın gönderdiği vahiyler ledünni ilmin ta kendisidir. Bizim ledünni bilgimiz de Kur'an'dır. Bunun dışındaki ledünni olduğu iddiâ edilen bilgiler, kesinlikle uydurmadır.

[6] Müfessirlerin çoğu bu zatın "Hızır" olduğu kanaatindedirler. Mutasavvıfların, "Hızır'ın vefat etmediği ve bazen görüldüğüne" dâir görüşleri ise tamamen şeyhlerin kendilerinden menkul rivâyetleri olup, şer'i hiçbir delilleri yoktur. Zîrâ (Enbiyâ: 34.) âyete göre ölümsüz kimse yoktur. Ayrıca (Âlu İmrân: 185, Enbiyâ: 35 ve Ankebut: 57)'de de; "her nefsin ölümü mutlaka tadacağı" açıkça belirtilmektedir. İbn-i Kayyim El-Cevzî, "Hızır'ın hayatı hakkındaki hadislerin hepsi yalandır, sahih bir hadis bile yoktur." demiştir. Sonuçta buradaki şahıs, ister melek, ister cin, ister insan olsun, Allah'ın kendisine âyette belirtilen özellikleri verdiği bir kuludur. Bu konuda yapılan yorumlarsa bu kıssada verilmek istenen mesajı yok etmektedir. En doğrusunu Allah bilir.

[7] Tasavvuf ekollerinin bu âyete ve bu olaya dayanarak, bir şeyhe tabi olmanın lüzumuna dâir söyledikleri sözleri, Peygamberleri ve Peygamberlik müessesesini rencide edeceği düşüncesiyle tenkide bile değer görmediğimizden dolayı buraya almadık. Çünkü bu olay, bir mûcizedir ve mûcizeler ne oldukları belirsiz kimseler hakkında şer'i delil olamaz.

فَانْطَلَقَا حَتّٰٓى اِذَا رَكِبَا فِى السَّفٖينَةِ خَرَقَهَا قَالَ اَخَرَقْتَهَا
لِتُغْرِقَ اَهْلَهَا لَقَدْ جِئْتَ شَيْـًٔا اِمْرًا ﴿٧١﴾ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ اِنَّكَ
لَنْ تَسْتَطٖيعَ مَعِىَ صَبْرًا ﴿٧٢﴾ قَالَ لَا تُؤَاخِذْنٖى بِمَا نَسٖيتُ
وَلَا تُرْهِقْنٖى مِنْ اَمْرٖى عُسْرًا ﴿٧٣﴾ فَانْطَلَقَا حَتّٰٓى اِذَا لَقِيَا
غُلَامًا فَقَتَلَهُ قَالَ اَقَتَلْتَ نَفْسًا زَكِيَّةً بِغَيْرِ نَفْسٍ لَقَدْ جِئْتَ
شَيْـًٔا نُكْرًا ﴿٧٤﴾ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَكَ اِنَّكَ لَنْ تَسْتَطٖيعَ مَعِىَ
صَبْرًا ﴿٧٥﴾ قَالَ اِنْ سَاَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنٖى
قَدْ بَلَغْتَ مِنْ لَدُنّٖى عُذْرًا ﴿٧٦﴾ فَانْطَلَقَا حَتّٰٓى اِذَٓا اَتَيَٓا اَهْلَ
قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَٓا اَهْلَهَا فَاَبَوْا اَنْ يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فٖيهَا
جِدَارًا يُرٖيدُ اَنْ يَنْقَضَّ فَاَقَامَهُ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَاتَّخَذْتَ عَلَيْهِ
اَجْرًا ﴿٧٧﴾ قَالَ هٰذَا فِرَاقُ بَيْنٖى وَبَيْنِكَ سَاُنَبِّئُكَ بِتَاْوٖيلِ
مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٧٨﴾ اَمَّا السَّفٖينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَاكٖينَ
يَعْمَلُونَ فِى الْبَحْرِ فَاَرَدْتُ اَنْ اَعٖيبَهَا وَكَانَ وَرَٓاءَهُمْ مَلِكٌ
يَاْخُذُ كُلَّ سَفٖينَةٍ غَصْبًا ﴿٧٩﴾ وَاَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ اَبَوَاهُ
مُؤْمِنَيْنِ فَخَشٖينَٓا اَنْ يُرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا ﴿٨٠﴾ فَاَرَدْنَٓا
اَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِنْهُ زَكٰوةً وَاَقْرَبَ رُحْمًا ﴿٨١﴾

71- Böylece yola koyuldular. (Yolda) bir gemiye bindiklerinde, o (zat) gemiyi deldi. (Bunu gören Mûsa): "Gemiyi içerisindekileri boğmak için mi deldin? Gerçekten sen, çok kötü bir iş yaptın!" dedi.

72- O da: "(Daha önce) gerçekten ben sana, sen benimle beraberliğe asla sabredemezsin demedim mi?" dedi.

73- (Mûsa:) "Unuttuğumdan dolayı beni hesaba çekme ve bu yaptığımdan dolayı da beni sorumlu tutma." dedi.

74- Böylece (tekrar) yola koyuldular. (Yolda) bir erkek çocuğuyla karşılaştıklarında o (zat,) hemen o (çocuğu) öldürdü. (Bunu gören Mûsa): "(Şimdi de) kimseyi öldürmediği halde, masum bir çocuğu mu öldürdün? Gerçekten sen, çok kötü bir iş yaptın." dedi.

75- O da: "(Daha önce) gerçekten ben sana, sen benimle beraberliğe asla sabredemezsin demedim mi?" dedi.

76- (Mûsa): "Bundan sonra eğer sana bir şey daha soracak olursam, artık benimle arkadaşlık etme. Artık o zaman ben, seni mazur görürüm." dedi.

77- Böylece (tekrar) yola koyuldular. Sonunda bir şehir[1] halkının yanına varınca, onlardan yiyecek istediler. Fakat o şehir halkı, onları misafir etmek istemedi. O (şehirde) yıkılmaya yüz tutmuş bir duvar buldular. O (adam) hemen onu doğrulttu. (Mûsa da): "Eğer isteseydin, yaptığın bu işe karşılık bir ücret alabilirdin." dedi.

78- O da: "İşte bu, benimle senin aramızın ayrılma (zamanı)dır. (Ama ben) sana, (sırrına) sabredemediğin şeylerin iç yüzünü haber vereceğim." dedi.

79- (Devamla): "O gemi, denizde çalışan yoksul kimselere aitti. Onu arızalı yapmak istedim. (Çünkü) onların ilerisinde, (sağlam) gemileri zorbalıkla ele geçiren bir hükümdar vardı."

80- "O erkek çocuğa gelince, onun anne ve babası Müslüman kimselerdi. (Allah),[2] 'Biz o (çocuğun) onları azdırmasını ve inkâra sürüklemesini hoş görmedik'

81- 'Böylece, (biz de) Rablerinin onun yerine kendilerine, ondan daha temiz ve daha merhametlisini vermesini istedik.' (buyurdu." dedi.)

---

[1] Burada (قَرْيَةٍ)kelimesi nekra olarak zikredildiğinden bu şehrin neresi olduğunun önemli olmadığı anlaşılmaktadır. Bu şehir ile ilgili rivâyetler çoksa da sıhhatli değildir.

[2] Âyetin bu bölümü: "...çocuğun onları azdırmasından ve inkâra sürüklemesinden korkmuştuk" şeklinde de tercüme edilebilir. Bu ifâdelerin Allah'a ait olması daha uygun görüldüğü içi yukarıdaki meâl tercih edilmiştir.

82- “Duvara gelince o (duvar), şehirde babaları salih[1] iki öksüz çocuğundu ve onun altında onlara ait bir defîne vardı. Rabbin, onlara Rablerinden bir rahmet olarak erginlik çağına erişmelerini ve kendi defînelerini kendilerinin çıkartmalarını, diledi. Bütün bunları ben, kendi kafamdan yapmadım. İşte, senin sabır gösteremediğin şeylerin yorumu budur.” (dedi.)[2]

83- (Ey Muhammed!) Sana Zü'l-Karneyn[3] hakkında soruyorlar. (Sen onlara): “Size, ondan (da) bir hatıra anlatacağım.” de.

84-85- Gerçekten Biz, onu yeryüzünde iktidar sahibi yaptık ve ona (ulaşmak istediği) her şeyin bilgisini verdik. O, bir sebebe sarıldı.

86- (Sonunda) güneşin battığı yere ulaşınca (güneş) ona, kapkara (ve kızgın) bir suda batıyormuş gibi geldi ve orada[4] bir topluma rastladı. Biz de ona: “Ey Zü'l-Karneyn![5] Onlara azap da edebilirsin haklarında iyilik etme yolunu da seçebilirsin.”[6] dedik.

87- (Zü'l-Karneyn de) onlara: “(Sizden) kim zulmederse, onu (önce) biz (dünyada) cezâlandıracağız;[7] sonra o, Rabbine gönderilecek

---

[1] Babalarının iyi işlerinden dolayı çocuklarını Allah'ın dünyada faydalandırmasından, başkasının yaptığı salih amellerden bir başkasının faydalanacağının mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre yaşayanların duâ ve ibâdetlerinden ölülerin de faydalandırılacağı anlaşılabilir. Doğrusunu Allah bilir.

[2] Bu kıssadan, kaderin gizliliğini Peygamberlerin bile bilmediği ve bunun insan hayatındaki önemi çok iyi anlaşılmaktadır. Zîrâ kader bilinmiş olsaydı, buna Peygamberler bile dayanamazdı.

[3] **Zü'l Karneyn**: karn; boynuz, asır, şakak, erkeklerin perçemi ve bir toplumun başında olan efendisi anlamlarına gelir. Zü: sahip demektir. Bu şahıs hakkında çok çeşitli rivâyetler varsa da Kur'an'dan anlaşılacağı üzere, “yeryüzünün doğusuna ve batısına sahip olan cihangir” bir kul olması en uygunudur. Ama yine de en doğrusu bu şahıs, Allah'ın hakkında bize bu kadar bilgi verdiği, salih bir kuludur.

[4] “Güneşin battığı yer”, bakanların ufkun ötesinde güneşin battığını gördükleri yerdir. Bu ise bulunulan yere göre değişir. Ancak bizim, bu yeri belirlememiz çok güçtür. Buna gerek de yoktur. Çünkü Kur'an yer tespitinde bulunmuyor. En doğrusunu Allah bilir.

[5] Bu hitâptan Zü'l-Karneyn'in Peygamber veya Allah'ın sevdiği bir kulu olduğu anlaşılmaktadır.

[6] Allah, Zü'l-Karneyn'e bu toplum üzerinde her türlü tasarrufta bulunma yetkisini vererek, onu da bu şekilde imtihana tabi tutmuştur.

[7] Bu ifâdeden; bir topluma Allah adına hükmeden kimsenin, o topluma cezâ ve mükâfat verme yetkisinin olduğu anlaşılmaktadır.

وَاَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِى الْمَدِينَةِ وَكَانَ
تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ اَبُوهُمَا صَالِحًا فَاَرَادَ رَبُّكَ اَنْ يَبْلُغَا
اَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ وَمَا فَعَلْتُهُ
عَنْ اَمْرِى ذٰلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٨٢﴾
وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنْ ذِى الْقَرْنَيْنِ قُلْ سَاَتْلُوا عَلَيْكُمْ مِنْهُ
ذِكْرًا ﴿٨٣﴾ اِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِى الْاَرْضِ وَاٰتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ
سَبَبًا ﴿٨٤﴾ فَاَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٥﴾ حَتّٰى اِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ
وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِى عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَا ذَا
الْقَرْنَيْنِ اِمَّا اَنْ تُعَذِّبَ وَاِمَّا اَنْ تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا ﴿٨٦﴾ قَالَ
اَمَّا مَنْ ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ اِلٰى رَبِّهِ فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا
نُكْرًا ﴿٨٧﴾ وَاَمَّا مَنْ اٰمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُ جَزَٓاءً الْحُسْنٰى
وَسَنَقُولُ لَهُ مِنْ اَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٨﴾ ثُمَّ اَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٩﴾ حَتّٰى
اِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلٰى قَوْمٍ لَمْ نَجْعَلْ
لَهُمْ مِنْ دُونِهَا سِتْرًا ﴿٩٠﴾ كَذٰلِكَ وَقَدْ اَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ
خُبْرًا ﴿٩١﴾ ثُمَّ اَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٩٢﴾ حَتّٰى اِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ
وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿٩٣﴾

ve orada da Allah ona görülmemiş bir azap uygulayacak.” dedi.[8]

88- (Ve devamla): “Kim de inanır ve (inandığı) iyi işleri yaparsa, ona (âhirette) en güzel mükâfat vardır, (dünyada da) ona buyruğumuzdan kolay olanı[9] söyleyeceğiz.” (dedi.)

89- O, (yine) bir sebebe sarıldı.

90- (Sonunda) güneşin doğduğu yere ulaşınca güneşi, kendilerini ondan korumadığımız bir topluma doğarken buldu.[10]

91- İşte böylece Biz, onun yaptıklarının hepsini bütün ayrıntıları ile biliyorduk.

92- O, (yine) bir sebebe sarıldı.

93- (Sonunda) iki dağ arasına ulaşınca; orada neredeyse hiç söz anlamayan (ilkel) bir toplumla karşılaştı.

---

[8] Bu âyetin tamamından; bir topluma ön duyuru yapılmadan ve suç oluşmadan cezâ verilemeyeceği de anlaşılmaktadır.

[9] Onu zor işlere koşmayacağız, dışlamayacağız. Sadece Allah'ın emrettiklerini emredeceğiz.

[10] Yani, dümdüz bir araziye ulaşmıştı. Bu arazide tepe ya da orman gibi bir şey yoktu.

قَالُوا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ اِنَّ يَاْجُوجَ وَمَاْجُوجَ مُفْسِدُونَ فِى
الْاَرْضِ فَهَلْ نَجْعَلُ لَكَ خَرْجًا عَلٰٓى اَنْ تَجْعَلَ بَيْنَنَا
وَبَيْنَهُمْ سَدًّا ﴿٩٤﴾ قَالَ مَا مَكَّنّ۪ى ف۪يهِ رَبّ۪ى خَيْرٌ فَاَع۪ينُون۪ى
بِقُوَّةٍ اَجْعَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا ﴿٩٥﴾ اٰتُون۪ى زُبَرَ الْحَد۪يدِ
حَتّٰٓى اِذَا سَاوٰى بَيْنَ الصَّدَفَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتّٰٓى اِذَا
جَعَلَهُ نَارًا قَالَ اٰتُون۪ٓى اُفْرِغْ عَلَيْهِ قِطْرًا ﴿٩٦﴾ فَمَا اسْطَاعُٓوا
اَنْ يَظْهَرُوهُ وَمَا اسْتَطَاعُوا لَهُ نَقْبًا ﴿٩٧﴾ قَالَ هٰذَا رَحْمَةٌ
مِنْ رَبّ۪ى فَاِذَا جَٓاءَ وَعْدُ رَبّ۪ى جَعَلَهُ دَكَّٓاءَ وَكَانَ وَعْدُ رَبّ۪ى
حَقًّا ﴿٩٨﴾ وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ ف۪ى بَعْضٍ وَنُفِخَ
فِى الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا ﴿٩٩﴾ وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ
لِلْكَافِر۪ينَ عَرْضًا ﴿١٠٠﴾ اَلَّذ۪ينَ كَانَتْ اَعْيُنُهُمْ ف۪ى غِطَٓاءٍ
عَنْ ذِكْر۪ى وَكَانُوا لَا يَسْتَط۪يعُونَ سَمْعًا ﴿١٠١﴾ اَفَحَسِبَ
الَّذ۪ينَ كَفَرُٓوا اَنْ يَتَّخِذُوا عِبَاد۪ى مِنْ دُون۪ٓى اَوْلِيَٓاءَ اِنَّٓا
اَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِر۪ينَ نُزُلًا ﴿١٠٢﴾ قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ
بِالْاَخْسَر۪ينَ اَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾ اَلَّذ۪ينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِى الْحَيٰوةِ
الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ اَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾

94- (Onlar): "Ey Zü'l-Karneyn! Gerçekten Ye'cuc ve Me'cuc,[1] burada kargaşa çıkartıyorlar, sana bir miktar mal versek, onlar ile aramıza bir set yapar mısın?" dediler.

95- (Zü'l-Karneyn de) onlara: "Rabbimin bana verdiği iktidar, (sizin vereceğinizden) daha hayırlıdır. Haydi, siz bana gücünüzle yardım edin (de), sizinle onlar arasına çok sağlam bir set yapayım." dedi.

96- (Zü'l-Karneyn): "Bana demir kütleleri getirin" dedi. İki dağın arasını doldurunca, "(ateş yakıp) körükleyin." dedi. Onu kor haline getirince de: "Bana bir miktar erimiş bakır getirin de üzerine dökeyim." dedi.

97- Böylece, (Ye'cuc ve Me'cuc) o seddi asla aşamadılar ve kesinlikle de delemediler.

98- (Zü'l-Karneyn): "Bu, Rabbimden bir rahmettir. Rabbimin vadi (olan kıyamet)[2] geldiği zaman ancak O, bunu yerle bir eder ve Rabbimin va'di kesinlikle doğrudur."[3] dedi.

99- Biz o (kıyamet) günü, onları[4] bırakırız da dalgalar halinde birbirlerine girerler. Sûra üflenince de hepsini derhâl bir araya toplarız.

100- Ve o (kıyamet) günü, kâfirlere sadece cehennemi göstereceğiz.

101- Ki onlar, gözleri Beni hatırlatan şeylere perdeli olan ve (Kur'an'ı) dinlemeye dayanamayan (kâfir) kimselerdi.

102- Kâfirler, Beni bırakıp da Benim kullarımı[5] dost edindiklerini mi sandılar?[6] Gerçekten Biz, cehennemi bu kâfirlere bir konak olarak hazırladık.

103- (Ey Muhammed!): "Size (yaptıkları) işler bakımından en çok ziyana uğrayanları bildirelim mi?" de.

104- Onlar, kendilerinin iyi iş yaptıklarını sandıkları halde, dünya hayatındaki bütün çabaları boşa giden kimselerdir.

---

[1] **Ye'cûc ve Me'cûc**: Kıyametin alametlerinden olup, yeryüzünü ifsat edecek olan aslı ve nesebi belirsiz, dinsiz bir toplum demektir.

[2] Bk. (Enbiyâ: 96)

[3] Bu kıssanın çok kapalı bir şekilde anlatılmasının hikmeti tamamen Allah'a aittir. Ancak Peygamberimize bu kıssayı soranlar da bu anlatıma hiçbir itirazda bulunmamışlardır. Bu da onların bu konuda hiçbir şey bilmediklerini, açıkça göstermektedir. En doğrusunu Allah bilir. Ayrıca, birçok yerde olduğu gibi bu kıssa ile ilgili olarak mutasavvıflar birçok keşfi yorumlar yapmışlarsa da bu yorumlar keşfi değil keyfidir.

[4] Ye'cuc, Me'cuc, insan, cin ve tüm yaratıkları...

[5] Hz. İsa, Hz. Üzeyr ve meleklerimi...

[6] Yani onların dostluğundan faydalanıp cehennemden kurtulacaklarını mı zannediyorlar.

أُولٰٓئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَٓائِهٖ فَحَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ
فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَزْنًا ١٠٥ ذٰلِكَ جَزَٓاؤُهُمْ جَهَنَّمُ بِمَا
كَفَرُوا وَاتَّخَذُٓوا اٰيَاتٖى وَرُسُلٖى هُزُوًا ١٠٦ اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًاۙ ١٠٧
خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا ١٠٨ قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ
مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبّٖى لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ اَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبّٖى
وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهٖ مَدَدًا ١٠٩ قُلْ اِنَّمَٓا اَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحٰٓى
اِلَيَّ اَنَّمَٓا اِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌۚ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَٓاءَ رَبِّهٖ
فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهٖٓ اَحَدًا ١١٠

سُورَةُ النَّحْلِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَتٰٓى اَمْرُ اللّٰهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُۜ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ
١ يُنَزِّلُ الْمَلٰٓئِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ اَمْرِهٖ عَلٰى مَنْ يَشَٓاءُ مِنْ
عِبَادِهٖٓ اَنْ اَنْذِرُٓوا اَنَّهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّٓا اَنَا فَاتَّقُونِ ٢ خَلَقَ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّۜ تَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ ٣

105- İşte onlar, Rablerinin âyetlerini, Ona kavuşmayı inkâr eden ve (dünyada iyi diye) yaptıkları şeyler (âhirette) boşa giden kimselerdir. Artık kıyamet günü Biz, kendilerini hesaba çekerek bile, onlara değer vermeyeceğiz.

106- Onların kâfir olmalarının, âyetlerimi ve Peygamberlerimi alaya almalarının cezâsı, işte bu cehennemdir.

107- (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlara da Firdevs cennetlerini konak olarak hazırladık.

108- (Onlar,) orada ebedî kalacaklar ve oradan hiç ayrılmak istemeyecekler.

109- (Ey Muhammed! Onlara): "Rabbimin sözlerini yazmak için denizler[1] mürekkep olsa ve bir o kadarını da ilâve getirsek, Rabbimin sözleri bitmeden önce denizler tükenirdi."[2] de.

110- (Ve onlara): "Şüphesiz ben, sadece sizin gibi bir beşerim. Ancak bana 'sizin ilâhınızın tek bir ilâh olduğu', vahyolunuyor. Öyleyse kim Rabbine kavuşmayı arzu ediyorsa, derhal inandığı iyi işleri yapsın ve Rabbine ibâdette hiç kimseyi Ona eş koşmasın."[3] de.

[1] Âyetteki deniz kelimesi cins isim olduğu için çoğul olarak tercüme edilmiştir.
[2] Çünkü Allah'ın kelimeleri sonsuz, denizler sonludur.
[3] Yukarıda geçtiği üzere âyetlerine ve Ona kavuşmaya küfredenler gibi açık şirki de, riya yaparak veya Allah'ı bırakıp Onun kullarını velîler edinerek gizli şirki de yapmasın.

70- NAHL SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Allah'ın (kâfirlere helâk) emri (O, ne zaman dilerse o zaman) gelir,[4] onu (beklemekte) acele etmeyin.[5] Allah, onların kendisine ortak koştukları şeylerden çok uzak ve pek yücedir.

2- (Allah,) "tek ilâh Benim, Benden hakkıyla korkun" uyarısını (insanlara) söylesinler diye, kullarından dilediklerine,[6] kendi katından (bazı) melekleri, vahiy[7] ile indirir.

3- Gökleri ve yeri mutlak doğru (kural)larla yaratan (Allah,) onların şirk koştukları şeylerden çok yücedir.

[4] Burada (أَتَى) fiilinin di'li geçmiş zaman olmasına rağmen geniş zaman olarak tercümesi daha uygundur. (Kurtubî)
[5] Bu bölüm: "Allah'ın (yaşayışınızla ilgili) emri geliyor, onu (beklemekte) acele etmeyin (her emrin zamanını en iyi O bilir.)" diye tercüme edilebilir.
[6] Bu âyete göre nübüvvet, kesbî değil vehbîdir. Yani Peygamberlik, kişinin kendi kazancıyla değil, Allah'ın ihsanıyla olur.
[7] Buradaki "ruh" kelimesi "vahiy veya nübüvvet" anlamınadır. (Celâleyn, Kurtubî)

خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَاِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ ﴿٤﴾ وَالْاَنْعَامَ
خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعُ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿٥﴾ وَلَكُمْ
فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ ﴿٦﴾ وَتَحْمِلُ
اَثْقَالَكُمْ اِلٰى بَلَدٍ لَمْ تَكُونُوا بَالِغِيهِ اِلَّا بِشِقِّ الْاَنْفُسِ اِنَّ رَبَّكُمْ
لَرَؤُفٌ رَحِيمٌ ﴿٧﴾ وَالْخَيْلَ وَالْبِغَالَ وَالْحَمِيرَ لِتَرْكَبُوهَا
وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨﴾ وَعَلَى اللّٰهِ قَصْدُ السَّبِيلِ
وَمِنْهَا جَائِرٌ وَلَوْ شَاءَ لَهَدٰيكُمْ اَجْمَعِينَ ﴿٩﴾ هُوَ الَّذٖٓي اَنْزَلَ
مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ
﴿١٠﴾ يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالنَّخِيلَ وَالْاَعْنَابَ
وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ اِنَّ فٖي ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١١﴾
وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومُ
مُسَخَّرَاتٌ بِاَمْرِهٖ اِنَّ فٖي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٢﴾
وَمَا ذَرَاَ لَكُمْ فِي الْاَرْضِ مُخْتَلِفًا اَلْوَانُهُ اِنَّ فٖي ذٰلِكَ لَاٰيَةً
لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٣﴾ وَهُوَ الَّذٖي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ
لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ
مَوَاخِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهٖ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٤﴾

4- (Allah,) insanı bir damla sudan yarattı (o da) hemen (Allah'a) açıktan açığa düşman kesildi.

5- Ve sizin kendilerinden elbiseler diktiğiniz, faydalandığınız ve (etinden) yediğiniz hayvanları da (Allah) yarattı.

6- (O hayvanları) akşamları (evinize) getirdiğiniz, sabahları (otlağa) götürdüğünüz sırada, onlarda sizin için güzellik(ler) vardır.

7- (O hayvanlar,) meşakkat çekerek gideceğiniz memleketlere, sizin bedenlerinizi[1] (zahmetsizce) taşırlar. Şüphesiz Rabbiniz çok şefkatli, pek merhametlidir.

8- (Allah) atları, katırları ve eşekleri binek ve süs hayvanı olarak yarattı.[2] O sizin bilmediğiniz daha nice şeyler de yaratıyor.[3]

9- Hak yolu göstermek (sadece) Allah'a aittir. O (yolların) eğrisi de vardır. Eğer (Allah) dileseydi, sizin hepinizi birden hak yola, ulaştırırdı.

10- Hem içtiğiniz, hem de hayvanlarınızı otlattığınız bitkilerin kendisiyle yetiştiği suyu, gökten indiren de O (Allah)'tır.

11- (Allah o su ile) sizin için ekin(ler), zeytin(ler), hurmalıklar, üzümler ve türlü türlü meyveler yetiştirir. Şüphesiz bunda, düşünen bir topluluk için mûcize(ler) vardır.

12- (Allah) geceyi ve gündüzü, güneşi ve ayı sizin hizmetinize verdi. Bütün yıldızlar da Onun (koyduğu kurallarla) emrine boyun eğmişlerdir. Şüphesiz bunda, aklını kullanabilen bir topluluk için mûcizeler vardır.

13- (Allah'ın) yeryüzünde sizin için yarattığı rengârenk bitkilerde de düşünen bir toplum için gerçekten mûcize(ler) vardır.

14- Denizi de ondan taze et yemeniz ve takınacağınız süs eşyaları (olan inciler) çıkarmanız için, sizin emrinize veren O (Allah'tır). Gemilerin orada (Allah'ın) lütfundan rızık aramanız için (suları) yararak yüzdüğünü görüyorsun. (Şimdi) belki şükredersiniz.

---

1 (أَثْقَال) kelimesi "yük" anlamına geldiği gibi "beden" anlamına da gelir. Bk. (Zilzâl: 2) Bu sebeple burada "beden" anlamı tercih edilmiştir. "Yük" anlamı da verilebilir.

2 Bu sebeple bu hayvanların etini yemek haram kılınmıştır.

3 Allah'ın yaratması olup bitmiş bir şey değildir. Daha nice farklı şeyler yaratır ve yaratacaktır da... (Otomobiller, uçaklar, trenler v.s. gibi.)

وَاَلْقٰى فِى الْاَرْضِ رَوَاسِيَ اَنْ تَمٖيدَ بِكُمْ وَاَنْهَارًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ
تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾ وَعَلَامَاتٍ وَبِالنَّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ ﴿١٦﴾ اَفَمَنْ
يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ اَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾ وَاِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللّٰهِ
لَا تُحْصُوهَا اِنَّ اللّٰهَ لَغَفُورٌ رَحٖيمٌ ﴿١٨﴾ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ
وَمَا تُعْلِنُونَ ﴿١٩﴾ وَالَّذٖينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ لَا يَخْلُقُونَ
شَيْـًٔا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿٢٠﴾ اَمْوَاتٌ غَيْرُ اَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ اَيَّانَ
يُبْعَثُونَ ﴿٢١﴾ اِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌ فَالَّذٖينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ
قُلُوبُهُمْ مُنْكِرَةٌ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٢٢﴾ لَا جَرَمَ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ
مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرٖينَ ﴿٢٣﴾ وَاِذَا
قٖيلَ لَهُمْ مَاذَا اَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا اَسَاطٖيرُ الْاَوَّلٖينَ ﴿٢٤﴾ لِيَحْمِلُوا
اَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَمِنْ اَوْزَارِ الَّذٖينَ يُضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ
عِلْمٍ اَلَا سَاءَ مَا يَزِرُونَ ﴿٢٥﴾ قَدْ مَكَرَ الَّذٖينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَاَتَى اللّٰهُ
بُنْيَانَهُمْ مِنَ الْقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَاَتٰيهُمُ
الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾ ثُمَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يُخْزٖيهِمْ
وَيَقُولُ اَيْنَ شُرَكَاۤئِيَ الَّذٖينَ كُنْتُمْ تُشَاۤقُّونَ فٖيهِمْ قَالَ الَّذٖينَ
اُوتُوا الْعِلْمَ اِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ وَالسُّوۤءَ عَلَى الْكَافِرٖينَ ﴿٢٧﴾

15- (Ve yine Allah,) sizi sarsmaması için[1] yeryüzüne sâbit dağlar ve yolunuzu bulasınız diye de nehirler ve yollar yarattı.[2]

16- Ve (daha birçok) işaretler (yarattı. Hatta geceleyin) o (insanlar) o (yıldızlarla da) yol bulurlar.

17- Yaratan (Allah), hiç yaratamayan (şeyler) gibi olur mu? (Ey kâfirler!) Siz hâlâ bunu idrak etmeyecek misiniz?

18- Eğer Allah'ın nîmet(ler)ini saymak isteseniz, onu (asla) sayamazsınız. Gerçekten Allah, çok bağışlayandır, pek merhamet edendir.

19- Allah, gizlediklerinizi de açığa vurduklarınızı da bilir.

20- (Onların) Allah'ı bırakıp da taptıkları (putlar,) hiçbir şeyi yaratamazlar. Çünkü onların kendileri yaratılıp durmaktadır.

21- (Hatta onlar,) ne zaman dirileceklerinin bile farkında olmayan ölüdürler, (kendi kendilerine de) diri değildirler.[3]

22- (Ey insanlar!) Sizin ilâhınız, tek olan ilâhtır.[4] Âhirete inanmayanların kalpleri ise, kendilerini büyük gördüklerinden dolayı, inkârcıdır.

23- Şüphesiz ki Allah, onların gizlediklerini de açığa vurduklarını da bilir. Çünkü O, büyüklük taslayanları sevmez.

24- Onlara: "Rabbiniz (olan Allah) ne indirdi?" denildiğinde, onlar: "Eskilerin masalları." dediler.

25- (İşte bu yüzden) kıyamet gününde hem kendi günâhlarının hem de körü körüne saptırdıkları kimselerin günâhlarının[5] tümünü birden yüklenirler. Şunu iyi bilin ki; onların yüklendikleri ne kötü (yüktür.)

---

1 Buradaki (أَنْ تَمِيدَ) ifâdesi, (لِئَلَّا تَمِيدَ) takdirindedir. (Kurtubî)
2 Bk. (Enbiyâ: 31, Tâ Hâ: 53, Zuhruf: 10)
3 Canlı olabilmek için Allah'a muhtaçtırlar.
4 Yani Allah'tır.
5 (مِنْ أَوْزَارِ)'deki (مِنْ) azlık değil, cins bildiren (مِنْ)'dir. Zîrâ kim bir çığır açarsa onun sevabını da günâhını da aynen yüklenir. (Kurtubî)

26- Onlardan öncekiler[6] de (kendilerine göre) tuzaklar kurmuşlardı. (Sonunda) Allah(ın helâk) emri onların ummadıkları bir yerden, yani binalarının temellerinden gelince, üstlerindeki tavan(ları) tepelerine çöküverdi.[7]

27- Sonra (Allah), kıyamet günü onları rezil edecek ve: "Uğrunda (inananlara) düşman kesildiğiniz ortaklarım hani, (şimdi) nerede?" diyecek. Kendilerine ilim verilenler[8] de: "gerçekten bugün (tüm) rezillik ve kötülük (sadece) kâfirlere aittir." diyecekler.

---

6 Bunların; Nemrut ve kavmi oldukları hakkında rivâyetler vardır.
7 Böylece yok olup gittiler.
8 Bunlar melekler veya cennete girmeyi hak eden, Allah'ın has kulları olabilir.

اَلَّذِينَ تَتَوَفّٰيهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ ظَالِمٖٓي اَنْفُسِهِمْ فَاَلْقَوُا السَّلَمَ
مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُٓوءٍ بَلٰٓى اِنَّ اللّٰهَ عَلٖيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ
﴿٢٨﴾ فَادْخُلُٓوا اَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدٖينَ فٖيهَا فَلَبِئْسَ مَثْوَى
الْمُتَكَبِّرٖينَ ﴿٢٩﴾ وَقٖيلَ لِلَّذٖينَ اتَّقَوْا مَاذَٓا اَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا
خَيْرًا لِلَّذٖينَ اَحْسَنُوا فٖي هٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْاٰخِرَةِ
خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقٖينَ ﴿٣٠﴾ جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا
تَجْرٖي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ لَهُمْ فٖيهَا مَا يَشَٓاؤُ۫نَ كَذٰلِكَ
يَجْزِي اللّٰهُ الْمُتَّقٖينَ ﴿٣١﴾ اَلَّذٖينَ تَتَوَفّٰيهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ طَيِّبٖينَ
يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمُ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ
﴿٣٢﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ اِلَّٓا اَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ اَوْ يَأْتِيَ اَمْرُ رَبِّكَ
كَذٰلِكَ فَعَلَ الَّذٖينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّٰهُ وَلٰكِنْ كَانُٓوا
اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٣٣﴾ فَاَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ
بِهِمْ مَا كَانُوا بِهٖ يَسْتَهْزِؤُ۫نَ ﴿٣٤﴾ وَقَالَ الَّذٖينَ اَشْرَكُوا لَوْ
شَٓاءَ اللّٰهُ مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهٖ مِنْ شَيْءٍ نَحْنُ وَلَٓا اٰبَٓاؤُ۬نَا
وَلَا حَرَّمْنَا مِنْ دُونِهٖ مِنْ شَيْءٍ كَذٰلِكَ فَعَلَ الَّذٖينَ مِنْ
قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ اِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبٖينُ ﴿٣٥﴾

28- Melekler, (kâfir olmak sûretiyle) kendi kendilerine zulmedenlerin canlarını alırlarken, onlar: "(aslında) biz kötü bir şey yapmıyorduk" diyerek Müslüman olmak isteyecekler. (Melekler de onlara): "Asla! Kesinlikle Allah, sizin neler yaptığınızı çok iyi bilir..." (diyecekler.)

29- (...Ve devamla): "Derhâl içerisinde ebedî kalacağınız cehennemin kapılarından girin (bakalım). Büyüklük taslayanların barınağı ne kötüdür." (diyecekler.)

30- (Allah'tan hakkıyla) sakınanlara da: "Rabbiniz ne indirdi?" denilince, onlar: "İyilik" dediler. Bu dünyada Allah'ı görüyormuş gibi ibâdet edenlere iyilik vardır. Âhiret yurdu ise daha da hayırlıdır. (Allah'tan hakkıyla) sakınanların yurdu ne güzeldir.

31- (Onların) girecekleri yer, zemîninden ırmaklar akan, içerisinde diledikleri her şeyin bulunduğu, Adn cennetleridir. İşte Allah, (kendisinden hakkıyla) sakınanları böyle ödüllendirir.

32- Melekler, canlarını güzellikle aldıkları (mü'minlere ise): "Allah'ın selâmı üzerinize olsun, yaptığınız kulluğunuza karşılık olmak üzere, (buyurun) cennete girin." diyecekler.

33- (O Kâfirler,) kendilerine meleklerin (canlarını almak için) gelmesinden veya Rabbinin (helâk) emrinin ulaşmasından başka bir şey mi bekliyorlar? Zâten onlardan öncekiler de öyle yapmıştı. Allah onlara asla zulmetmedi, fakat onlar, (kâfirlik yaparak) kendi kendilerine zulmediyorlardı.

34- Böylece, yaptıkları şeylerin kötülükleri kendilerine dokundu ve hafife aldıkları (azap), kendilerini kuşatıverdi.

35- Müşrikler: "Eğer Allah dileseydi, biz de atalarımız da Onun dışında hiç bir şeye kulluk etmezdik ve (hatta) Onun (emri) dışında hiç bir şeyi de yasaklamazdık." dediler. Onlardan öncekiler de böyle yapmıştı. Şu halde Peygamberlere düşen, kesinlikle apaçık bir tebliğ değil mi?[1]

[1] Bu soru inkarîdir. Yani; "tabii ki öyle" demektir.

36- Yemin olsun ki Biz, her ümmete: "Sadece Allah'a kulluk edin ve tağuttan[1] kaçının." (diye uyaran) bir Peygamber gönderdik. Böylece o (ümmetlerden) kimine Allah hak yolu nasip etti, kimi de sapkınlığı hak etti.[2] Yeryüzünde dolaşın ve (Peygamberleri) yalanlayanların sonunun nasıl olduğunu görün.

37- (Ey Muhammed!) Sen, onların doğru yolu bulmalarını son derece istesen de kesinlikle Allah, sapkınlıkta bırakacağı kimseleri (dilemezse)[3] hak yola ulaştırmaz. Onların (âhirette kendilerini azaptan kurtaracak) yardımcıları da yoktur.

38- (Kâfirler) olanca güçleriyle: "Allah öleni asla diriltmez." diye yemin edip duruyorlar. Hayır! (Bilakis ölüleri diriltmek), Onun verdiği gerçek bir sözdür, ancak insanların birçoğu bunu bilmezler.

39- (Allah ölüleri); hakkında (mü'minlerle) ihtilâf ettikleri şeyi(n doğrusunu) onlara açıklamak ve kâfirlerin gerçek yalancılar olduklarını kendilerine bildirmek için (mutlaka diriltecektir.)

40- Zîrâ Biz, bir şeyi yapmak istediğimizde ona sadece "ol" deriz, o da hemen oluverir.[4]

41- Zulme uğratıldıktan sonra Allah yolunda hicret edenleri, şüphesiz dünyada güzel bir yere yerleştireceğiz; (onların) âhiret mükâfatları ise çok daha büyüktür.[5] (Ah o kâfirler) bunu bir bilselerdi![6]

---

[1] **Tağut**: kelime olarak azan, azgın, azman, azdırıcı demektir. Terim olarak ise: Allah'a karşı zorla veya gönül rızası ile tapınılan, rab kabul edilen veya edilmeyen insan, şeytan, put ve her türlü düşünce ve sistem demektir. Tağutun açığı da gizlisi de görünürü de görünmezi de olabilir. Aslında putlar asıl tağutlar değil, tağutların temsilcileridir. Bu sebeple de putların veya putlaştırılanların arkasına gizlenen asıl tağutları (derin güçleri) görmek gerekir. Bu güçler bazen Hz. Îsâ ve Üzeyr (a.s) gibilerinin bile arkasına gizlenebilirler. Tağutlara küfretmek demek; onları hiç tanımamak ve Allah'a îmandan önce, onları inkâr etmek, demektir. Bk. (Bakara: 257 ve dipnotu, Nisâ: 60, 76, Mâide: 60, Zümer: 17, 18)

[2] Bunları en doğru şekilde, sadece Allah bilir.

[3] Bk. (Hûd: 107)

[4] Bu âyet: "Biz bir şeyi dilediğimiz zaman, ona sözümüz sadece ol, dememizdir. O da hemen oluverir." şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] Bu âyet sahabeden Bilâl, Suheyb ve Ammar (r.a) gibiler hakkında nâzil olmuştur. (Vâhidî)

[6] Bu âyet: "Zulme uğratıldıktan sonra, Allah yolunda hicret edenleri, şüphesiz dünyada güzel bir yere yerleştireceğiz; eğer bilirlerse, (onların) âhiret mükâfatları çok daha büyüktür" şeklinde de tercüme edilebilir.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا ف۪ي كُلِّ اُمَّةٍ رَسُولًا اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ وَاجْتَنِبُوا
الطَّاغُوتَۚ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللّٰهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ
الضَّلَالَةُۜ فَس۪يرُوا فِي الْاَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الْمُكَذِّب۪ينَ ﴿٣٦﴾ اِنْ تَحْرِصْ عَلٰى هُدٰيهُمْ فَاِنَّ اللّٰهَ لَا
يَهْد۪ي مَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِر۪ينَ ﴿٣٧﴾ وَاَقْسَمُوا
بِاللّٰهِ جَهْدَ اَيْمَانِهِمْۙ لَا يَبْعَثُ اللّٰهُ مَنْ يَمُوتُۜ بَلٰى وَعْدًا
عَلَيْهِ حَقًّا وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَۙ ﴿٣٨﴾ لِيُبَيِّنَ
لَهُمُ الَّذ۪ي يَخْتَلِفُونَ ف۪يهِ وَلِيَعْلَمَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا اَنَّهُمْ
كَانُوا كَاذِب۪ينَ ﴿٣٩﴾ اِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ اِذَا اَرَدْنَاهُ اَنْ نَقُولَ
لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٠﴾ وَالَّذ۪ينَ هَاجَرُوا فِي اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ
مَا ظُلِمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةًۜ وَلَاَجْرُ الْاٰخِرَةِ
اَكْبَرُۢ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَۙ ﴿٤١﴾ اَلَّذ۪ينَ صَبَرُوا وَعَلٰى رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ﴿٤٢﴾ وَمَا اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ اِلَّا رِجَالًا نُوح۪ي
اِلَيْهِمْ فَسْـَٔلُوا اَهْلَ الذِّكْرِ اِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَۙ ﴿٤٣﴾
بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِۜ وَاَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ
مَا نُزِّلَ اِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٤﴾

42- (Çünkü) onlar sabreden ve Rablerine hakkıyla tevekkül edenlerdir.

43- (Ey Muhammed!) Biz, senden önce de ancak (senin gibi) kendilerine vahyettiğimiz erkek (kimse)leri[7], elçi olarak gönderdik. (Ey kâfirler!) Eğer bunu bilmiyorsanız, bilenlere[8] sorun.

44- (O Peygamberleri) açık mûcizeler ve yazılmış kitaplarla (gönderdik).[9] Sana da insanlara indirilen (emir ve yasakları,) belki düşünürler diye açıklaman için Kur'an'ı indirdik.

---

[7] Peygamberler hep erkeklerden gönderilmiştir. Allah Peygamberlik yükünü kadınlara yüklememiştir. Ama kadınlardan bazılarını muhâtap kabul ederek vahiy göndermiştir. Hz. Meryem ve Hz. Mûsa'nın annesi gibi... Bu tür vahiylere ilham denilebilir. Konuyla ilgili olarak Bk. (Mâide: 111, Yûsuf: 109, Nahl: 68, Kasas: 7, Şura: 47 ve dipnotları)

[8] Yani, Tevrât'ı ve İncil'i bilen Yahûdî ve Hıristiyanlara, Kur'an'ı bilenlere veya ilim sahibi kimselere... Konuyla ilgili olarak Bk. (Yûnus: 94, Enbiyâ: 7)

[9] Bu ifâdeden; kendilerine vahiy gönderilen kimselerin, Peygamber sayılabilmeleri için vahyin dışında ayrıca mûcize ve yazılı kitapların da gönderilmesi gerektiği anlaşılabilir.

اَفَاَمِنَ الَّذ۪ينَ مَكَرُوا السَّيِّـَٔاتِ اَنْ يَخْسِفَ اللّٰهُ بِهِمُ الْاَرْضَ
اَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَۙ ﴿٤٥﴾ اَوْ يَأْخُذَهُمْ
ف۪ي تَقَلُّبِهِمْ فَمَا هُمْ بِمُعْجِز۪ينَۙ ﴿٤٦﴾ اَوْ يَأْخُذَهُمْ عَلٰى
تَخَوُّفٍۜ فَاِنَّ رَبَّكُمْ لَرَؤُ۫فٌ رَح۪يمٌ ﴿٤٧﴾ اَوَلَمْ يَرَوْا اِلٰى مَا
خَلَقَ اللّٰهُ مِنْ شَيْءٍ يَتَفَيَّؤُا ظِلَالُهُ عَنِ الْيَم۪ينِ وَالشَّمَٓائِلِ
سُجَّدًا لِلّٰهِ وَهُمْ دَاخِرُونَ ﴿٤٨﴾ وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ
وَمَا فِي الْاَرْضِ مِنْ دَٓابَّةٍ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ
﴿٤٩﴾ يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ۩ ﴿٥٠﴾
وَقَالَ اللّٰهُ لَا تَتَّخِذُٓوا اِلٰهَيْنِ اثْنَيْنِۚ اِنَّمَا هُوَ اِلٰهٌ وَاحِدٌۚ فَاِيَّايَ
فَارْهَبُونِ ﴿٥١﴾ وَلَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَلَهُ الدّ۪ينُ
وَاصِبًاۜ اَفَغَيْرَ اللّٰهِ تَتَّقُونَ ﴿٥٢﴾ وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ
ثُمَّ اِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَاِلَيْهِ تَجْـَٔرُونَۚ ﴿٥٣﴾ ثُمَّ اِذَا كَشَفَ الضُّرَّ
عَنْكُمْ اِذَا فَر۪يقٌ مِنْكُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَۙ ﴿٥٤﴾ لِيَكْفُرُوا بِمَٓا
اٰتَيْنَاهُمْۜ فَتَمَتَّعُواۜ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾ وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا
يَعْلَمُونَ نَص۪يبًا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْۜ تَاللّٰهِ لَتُسْـَٔلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُونَ
﴿٥٦﴾ وَيَجْعَلُونَ لِلّٰهِ الْبَنَاتِ سُبْحَانَهُۙ وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ ﴿٥٧﴾

45- (Müslümanlara) sinsice iğrenç tuzaklar kuranlar, Allah'ın, kendilerini yerin dibine geçirmesinden veya bilemeyecekleri bir yerden kendilerine helâkin gelmesinden hiç emin olabilirler mi?

46- Yahut onlar, (rızık için) dolaşıp dururlarken (hiç helâkin) kendilerini yakalayıvermesinden... (eminler mi?) Ve onlar, (Allah'ı) asla âciz bırakamazlar.

47- Veya (hiç helâkin) onlara yurtlarına (başkalarının) saldırması şeklinde gelivermesinden (eminler mi?)[1] Şüphesiz Rabbin, gerçekten şefkatlidir, çok merhametlidir.

48- (Kâfirler,) çevrelerinde farkına bile varmadıkları, Allah'ın yarattığı, gölgeleri sağdan sola Allah'a secde ederek dönen varlıklara, hiç bakmıyorlar mı?

49- Göklerde bulunanlar, yeryüzünde canlı olan her şey ve melekler[2] asla büyüklük taslamadan, sadece Allah'a secde ederler. (Secde)

50- (O varlıkların tamamı, gücü) kendilerinin üzerinde olan Rablerinden korkarlar ve onlar, emrolundukları her şeyi eksiksiz yaparlar.

51- Allah, (kâfirlere): "(Sakın) iki ilâh (bile) edinmeyin,[3] çünkü O (Allah), ancak tek bir İlâhtır. Öyleyse, yalnız Benden korkun." buyurdu.

52- (Ey kâfirler!) Göklerde ve yerde bulunan her şey Onunken, din de sadece Ona aitken, (hâlâ) Allah'tan başkasından mı korkuyorsunuz?

53- Allah size bu kadar nîmet vermişken (Onu unutuyor), sonra size bir sıkıntı dokununca mı (Onu hatırlayıp) yalvarıyorsunuz.

54- Arkasından da (Allah) sizden sıkıntıyı kaldırınca, bir de bakarsınız ki içinizden bir kısmı, hemen Rablerine eş koşuyorlar.

55- (Onlar, bunu) kendilerine verdiğimiz (nîmetlere karşı) nankörlük etmek için (yaparlar). (Ey kâfirler! Dünya nîmetleri ile biraz) oyalanın (bakalım,) yakında gerçeği öğreneceksiniz.

56- (Müşrikler bir de) kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden, ne olduklarını bile bilmedikleri (putlarına) pay ayırıyorlar.[4] (Ey müşrikler!) Allah'a yemin o
lsun ki, Allah'a karşı uydurduklarınızdan dolayı mutlaka hesaba çekileceksiniz.

57- (Bir de beğenmedikleri) kızları,[5] şânı yüce olan Allah'a ait görüyorlar. Beğendikleri (erkek çocukları)nı ise kendileri (alıyorlar).

---

[1] Âyetin bu bölümü: "Veya (azabın) kendilerini korkuta korkuta (helâk etmesinden hiç emin olabilirler mi?)" şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Demek ki melekler de itaat hususunda insanlar gibi olmasa da sorumludurlar. Yerdeki canlılara dâhil olan insanlar, iradesiz işlerinde Allah'ın emrine uymamazlık yapamazlar, ancak iradeli davranışlarında serbesttirler.

[3] Âyetin bu bölüm, çokluktan kinaye olarak "(Sakın) ikişer ikişer (veya çifter çifter) ilâhlar edinmeyin," şeklinde de anlaşılabilir.

[4] Âyetin bu bölümü: "(Müşrikler) kendilerine rızık olarak verdiklerimizden o hiçbir şey bilmeyen (putlarına) pay ayırıyorlar." şeklinde de tercüme edilebilir. Bu konu için, Bk. (En'am: 136)

[5] Yani, zâten doğuştan boşa giden, hiçbir işe yaramadığına inandıkları kız çocuklarını, Allah'a ait görüyorlardı. Bugünkü Müslümanların, tıpkı onlar gibi işe yaramayan mallarını Allah'a ait görüyormuşçasına zekât ve sadaka olarak vermeleri de biraz buna benzemektedir. Bk. (Nahl: 62) Ayrıca Huza'a ve Kinâne kabîleleri, kendileri kız çocuklarını diri diri toprağa gömdükleri halde meleklere Allah'ın kızları diyorlardı. Hattâ müşriklerin putlarının çoğunluğu dişi idi. Bk. (Zuhruf: 19)

وَاِذَا بُشِّرَ اَحَدُهُمْ بِالْاُنْثٰى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ
٥٨ يَتَوَارٰى مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهٖ اَيُمْسِكُهُ عَلٰى
هُونٍ اَمْ يَدُسُّهُ فِى التُّرَابِ اَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ٥٩
لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ٦٠ وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللّٰهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِمْ
مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلٰكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ اِلٰى اَجَلٍ مُسَمًّى
فَاِذَا جَاءَ اَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ٦١
وَيَجْعَلُونَ لِلّٰهِ مَا يَكْرَهُونَ وَتَصِفُ اَلْسِنَتُهُمُ الْكَذِبَ اَنَّ
لَهُمُ الْحُسْنٰى لَا جَرَمَ اَنَّ لَهُمُ النَّارَ وَاَنَّهُمْ مُفْرَطُونَ ٦٢
تَاللّٰهِ لَقَدْ اَرْسَلْنَا اِلٰى اُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ فَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ
اَعْمَالَهُمْ فَهُوَ وَلِيُّهُمُ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ٦٣ وَمَا
اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ اِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِى اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى
وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ٦٤ وَاللّٰهُ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاَحْيَا
بِهِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ
٦٥ وَاِنَّ لَكُمْ فِى الْاَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِى
بُطُونِهِ مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ ٦٦

58- O (müşriklerden) birisine, kız çocuğu müjdelendiği zaman içi hüzünle dolarak yüzü kapkara kesilir...[1]

59- ...kendisine verilen müjdenin kötülüğünden dolayı insanlardan gizlenir. (Şimdi ne yapsın?) onu, utanarak yanında mı tutsun, yoksa toprağa gömerek öldürsün mü? Şunu iyi bilin ki, onların verdikleri hüküm çok kötüdür.

60- Âhirete inanmayanlar kötülük timsali,[2] Allah ise yücelik timsalidir. Çünkü O, çok güçlüdür, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

61- Eğer Allah, insanları zulümleri sebebiyle hesaba çekecek olsaydı, yeryüzünde hareket eden tek canlı bile bırakmazdı. Fakat O, onlara belirli bir sürenin sonuna kadar mühlet verir. Ecelleri gelince onlar, o (süreyi) bir an bile erteleyemedikleri gibi öne de alamazlar.

62- Onlar, beğenmedikleri şeyleri, Allah'a yakıştırıyorlar, dilleri de en güzel şeylerin kendilerinde olduğu yalanını, söyleyip duruyor. Şüphesiz cehennem, onlar içindir ve (cehenneme) ilk önce giren, kesinlikle onlar olacaktır.

63- Allah'a yemin olsun ki Biz, senden önceki ümmetlere (Peygamberler) gönderdik, şeytan ise onlara yaptıkları şeyleri süslü gösterdi. İşte o gün[3] de onların dostu, o (şeytandır) ve onlar için acıklı bir azap vardır.

64- (Ey Muhammed!) Biz, bu Kitap'ı, sadece hakkında anlaşmazlığa düştükleri şeyleri onlara açıklaman ve inananlara rahmet ve hidâyet olsun diye indirdik.

65- Allah, gökten suyu indirdi ve ölümünden sonra yeryüzünü onunla diriltti. İşte bunda (hakka) kulak veren[4] bir topluluk için gerçekten bir mûcize vardır.

66- Sizin için, karınlarındaki sindirilmiş gıdalar ile kan arasından, içimi kolay, halis bir süt (yaratarak) içirdiğimiz hayvanlarda da elbette (Allah'ın kudretine işaret eden) ibretler vardır.

---

[1] Bu mantık, ufak tefek farklılıklarıyla günümüzde bile devam etmektedir. Doğum evlerinde, doğum müjdesi alanların suratlarına bakıldığı zaman, pek çoğunda buna benzer durumları görmek mümkündür.

[2] Yani, kâfirlerde iyilik adına alınacak hiçbir iyi davranış, yoktur.

[3] Yani âhiretteki hesap veya cezâ günü.

[4] Burada, "hayat veren sudan" sonra, (يَسْمَعُونَ) "kulak veren" kelimesinin kullanılmasından, bu su ile Kur'an'ın kastedildiği anlaşılabilir. Bu konu için Bk. (Ra'd: 17)

وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخٖيلِ وَالْاَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا
وَرِزْقًا حَسَنًاۜ اِنَّ فٖي ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٦٧﴾ وَاَوْحٰى
رَبُّكَ اِلَى النَّحْلِ اَنِ اتَّخِذٖي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ
وَمِمَّا يَعْرِشُونَۙ ﴿٦٨﴾ ثُمَّ كُلٖي مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكٖي
سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًاۜ يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ اَلْوَانُهُ
فٖيهِ شِفَاۤءٌ لِلنَّاسِۜ اِنَّ فٖي ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٦٩﴾
وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفّٰيكُمْۜ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ اِلٰٓى اَرْذَلِ الْعُمُرِ
لِكَيْ لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْـًٔاۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلٖيمٌ قَدٖيرٌ ﴿٧٠﴾ وَاللّٰهُ
فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلٰى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِۚ فَمَا الَّذٖينَ فُضِّلُوا
بِرَٓادّٖي رِزْقِهِمْ عَلٰى مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فٖيهِ سَوَٓاءٌۜ
اَفَبِنِعْمَةِ اللّٰهِ يَجْحَدُونَ ﴿٧١﴾ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ
اَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ بَنٖينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ
مِنَ الطَّيِّبَاتِۜ اَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَتِ اللّٰهِ هُمْ يَكْفُرُونَۙ
﴿٧٢﴾ وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِنَ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ شَيْـًٔا وَلَا يَسْتَطٖيعُونَۚ ﴿٧٣﴾ فَلَا تَضْرِبُوا
لِلّٰهِ الْاَمْثَالَۜ اِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧٤﴾

67- Hurma ve üzüm ağaçlarının meyvelerinden de hem içki[1], hem de temiz gıdalar edinirsiniz. Şüphesiz bunda, aklını kullananlar için büyük bir ibret vardır.

68- Rabbin bal arısına: "Dağlarda, ağaçlarda ve (insanların) yaptıkları kovanlarda kendine (göz göz) evler edin." diye vahyetti[2]

69- (Ve devamla): "...sonra meyvelerin tümünden ye, böylece Rabbinin sana öğrettiği yöntemleri uygula."[3] (diye de vahyetti.) Onların karınlarında içerisinde insanlara şifa bulunan çeşitli renklerde içecek(ler), vardır. Şüphesiz bunda da düşünen bir topluluk için gerçekten mûcize(ler) vardır.

70- Allah, sizi (önce) yarattı, sonra da öldürüyor. Kiminiz de (birçok şeyi) bildikten sonra (hiçbir şey) bilmez hale gelsin diye, ömrün en kötü dönemi olan (yaşlılığa) ulaştırılıyor. Şüphesiz Allah, hakkıyla bilendir, her şeye güç yetirendir.

71- Allah, rızıkta sizi birbirinize üstün kıldığı halde, üstün kılınanlar, bu rızıklarını hiç köleleriyle paylaşıp, onlarla eşit oluyorlar mı (da putlarını, Allah'la eşit görüyorlar?)[4] Şimdi de Allah'ın nîmet(ler)ini, inkâr mı ediyorlar?[5]

72- (Ey kâfirler!) Allah, size kendi cinsinizden eşler yarattı, size eşlerinizden de çocuklar ve torunlar yarattı ve sizi güzel şeylerle rızıklandırdı. (Ey Muhammed!) Şimdi onlar, bâtıla inanıp da Allah'ın bu nîmet(ler)ini inkâr mı ediyorlar?

73- Onlar, Allah'ı bırakıp, kendilerine göklerden ve yerden bir rızık bile veremeyen ve buna asla gücü yetmeyen şeylere, tapıyorlar.

74- (Ey kâfirler!) Allah'a eşler yakıştırıp durmayın. Çünkü Allah, (her şeyi) bilir, siz (hiçbir şey) bilmezsiniz.

---

[1] Bu âyet, içki hakkında inen ilk âyettir. Bu âyette, şarap henüz haram edilmemekle beraber temiz gıdaların karşıtı olarak zikredilmiştir. Bu da şarabın ileride haram kılınacağının ilk işaretidir.

[2] Buradaki arıya vahiy, Allah'ın onu gizli bir şekilde terbiye ederek ona, o his ve sanatı öğretmesi, demektir. Bütün varlıklardaki, bugün "içgüdü" denilen şey aslında, Allah'ın arıya vahyi gibi, o varlıklara da birer vahyidir.

[3] Âyetin bu bölümü: "...Rabbinin sana (öğrettiği) yaylım yollarına gir..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] (Kurtubî, Celâleyn)

[5] Bu âyet, her ne kadar, "Allah, rızıkta sizi birbirinize üstün kıldığı halde, üstün kılınanlar, bu rızıklarını herkesin eşit geçim düzeyine kavuşması için emirleri altındaki yoksullarla paylaşmıyorlar. (Böyle yaparak) şimdi de Allah'ın nîmetlerini, inkâr mı ediyorlar?" şeklinde tercüme edilebilirse de bu tercümeyle bir kısım sosyalist mantıklı çağdaş yorumcular, garip ekonomik teoriler üretmeye ve sosyalistler de kendi küfür sistemlerine dayanak bulmaya çalışmışlardır. Âyetin bu şekildeki tercümesi kanaatimizce yanlıştır. Meâli, "(Allah) size kendi hayatınızdan bir örnek veriyor. (Mesela); Size verdiğimiz rızıklarda, hiç köleleriniz, eşit şekilde hak sahibi ve birbirinizden çekindiğiniz gibi onlardan da çekinmeye râzı olacağınız ortaklarınız gibi olabilir mi? (de putlarınızı, Allah'la denk görüyorsunuz.) İşte Biz, aklını kullanabilen bir toplum için âyetleri böyle açıklarız." şeklinde olan (Rum: 28.) âyet bu âyetin açıklaması niteliğinde olduğu için yukarıdaki tercüme daha doğrudur. Yani Allah, bu âyetle bizlere: "Siz, Allah'ın size verdiği kölelerinizi ve hizmetçilerinizi kendinize ortak etmezken, Allah'ın ilâhlık ve hükümranlığı hakkında nasıl olur da başkalarını Ona ortak koşarsınız?" demek istemektedir. Bk. (Tefhim'ül Kur'an)

ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلٰى شَيْءٍ وَمَنْ
رَزَقْنَاهُ مِنَّا رِزْقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا
هَلْ يَسْتَوُ۫نَ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾
وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا رَجُلَيْنِ اَحَدُهُمَا اَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلٰى
شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلٰى مَوْلٰيهُ اَيْنَمَا يُوَجِّهْهُ لَا يَاْتِ بِخَيْرٍ
هَلْ يَسْتَوٖي هُوَ وَمَنْ يَاْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلٰى صِرَاطٍ
مُسْتَقٖيمٍ ﴿٧٦﴾ وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا اَمْرُ
السَّاعَةِ اِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى
كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ ﴿٧٧﴾ وَاللّٰهُ اَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ اُمَّهَاتِكُمْ
لَا تَعْلَمُونَ شَيْـًٔا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ
وَالْاَفْـِٔدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾ اَلَمْ يَرَوْا اِلَى الطَّيْرِ
مُسَخَّرَاتٍ فٖي جَوِّ السَّمَاءِ مَا يُمْسِكُهُنَّ اِلَّا اللّٰهُ اِنَّ
فٖي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٧٩﴾ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ
مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ جُلُودِ الْاَنْعَامِ بُيُوتًا
تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ اِقَامَتِكُمْ وَمِنْ اَصْوَافِهَا
وَاَوْبَارِهَا وَاَشْعَارِهَا اَثَاثًا وَمَتَاعًا اِلٰى حٖينٍ ﴿٨٠﴾

75- Allah (bir de size); hiçbir şeye gücü yetmeyen ve başkasının kölesi olan kimse ile Bizim kendisine verdiğimiz güzel rızıklardan, gizli ve açık infak eden kimsenin eşit olmadıklarını,[1] örnek verdi.[2] Hamd Allah'adır. Fakat onların çoğu bunu bilmiyorlar.

76- (Yine) Allah size; dilsiz, beceriksiz, efendisine yük olan ve efendisi onu nereye gönderse bir hayır getiremeyen kimse ile hak yol üzere olup da adaletle emreden kimseyi, örnek verdi. (Bir düşünün) bu iki kişi, hiç eşit olabilir mi?[3]

77- Göklerin ve yerin gizli bilgileri, sadece Allah'a aittir. Kıyamet'in kopması da sadece göz açıp kapayıncaya kadarlık veya daha az bir süredir. Şüphesiz Allah'ın gücü, her şeye yeter.

78- Allah, sizi annelerinizin karnından, hiç bir şey bilmez halde iken çıkardı. Belki şükredersiniz diye, size kulaklar, gözler ve gönüller verdi.

79- Göğün boşluğunda (Allah'ın koyduğu) kurallara uyarak (uçuşan) kuşları görmüyorlar mı? Onları (o boşlukta) sadece Allah tutar. İşte, bütün bunlarda îman eden bir topluluk için mûcizeler vardır.

80- Size, evlerinizi dinlenme yeri kılan ve size yolculuk ve ikamet zamanlarınızda kolayca taşıyacağınız, (çadırdan) evler, (koyun) yününden, (deve) tüyünden ve (keçi) kılından bir süre kullanacağınız ev eşyası ve ticaret malları yaratan da Allah'tır.

---

1 (هَلْ يَسْتَوُونَ) Sorusu inkari olduğu için, (يَسْتَوُونَ) fiili olumsuz olarak tercüme edilmiştir. Burada (يَسْتَوُونَ) fiilinin ikil değil de çoğul kullanılması; bu mukayesenin, yalnız iki kişi arasında değil, iki sınıf arasında olduğuna işarettir. Yani, "köleler sınıfı ile hürler sınıfı hiç eşit olurlar mı? Elbette olmazlar" demektir.

2 Buradaki benzetmeye göre; Allah putları hiçbir şeye gücü yetmeyen ve başkasının kölesi olan kimselere benzetmiştir. Bununla da putların veya putlaştırılanların kendilerine değil, arkalarındaki "derin güçlere" dikkat çekilmektedir.

3 71, 75 ve 76. âyetlerde Allah, kendisine müşriklerin eş olarak gördükleri put veya putlaştırılanları; köle, güçsüz, dilsiz, beceriksiz, hiçbir işe yaramayan kimselere benzetmekte ve bunların, normal bir Müslüman'la bile eşit olamazken, kendisine nasıl eşit veya eş olabileceğini, sert bir şekilde sorgulamaktadır. Bunu anlayamayanların da akılsız kimseler olduğunu ifâde etmektedir.

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ
اَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمْ
بَأْسَكُمْ كَذٰلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُونَ ﴿٨١﴾
فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿٨٢﴾ يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ
اللّٰهِ ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا وَاَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٣﴾ وَيَوْمَ نَبْعَثُ
مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ
يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٨٤﴾ وَاِذَا رَاَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يُخَفَّفُ
عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٨٥﴾ وَاِذَا رَاَ الَّذِينَ اَشْرَكُوا
شُرَكَاءَهُمْ قَالُوا رَبَّنَا هٰؤُلَاءِ شُرَكَاؤُنَا الَّذِينَ كُنَّا نَدْعُوا
مِنْ دُونِكَ فَاَلْقَوْا اِلَيْهِمُ الْقَوْلَ اِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٨٦﴾
وَاَلْقَوْا اِلَى اللّٰهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَمَ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا
يَفْتَرُونَ ﴿٨٧﴾ اَلَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ زِدْنَاهُمْ
عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ ﴿٨٨﴾ وَيَوْمَ نَبْعَثُ
فِي كُلِّ اُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ اَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا
عَلٰى هٰؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ
وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرٰى لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٩﴾

81- Yarattığı şeylerde sizin için gölgeler var eden, dağlarda sizin için barınaklar yaratan, sizi sıcaktan koruyan elbiseler ve savaşta (zorluklara karşı) koruyan zırhlar var eden (de) Allah'tır.[1] İşte O, iyi birer Müslüman olmanız için üzerinizdeki nîmetini tamamlamıştır.

82- (Ey Muhammed!) Eğer o (kâfirler hâlâ) yüz çevirirlerse, sana düşen, sadece apaçık bir tebliğdir.

83- Onların çoğu (sadece) kâfirliklerinden dolayı, Allah'ın nîmetini, (hem) bilirler (hem) de sonra inkâr ederler.

84- Her ümmete (Peygamberlerini) şâhit[2] olarak göndereceğimiz o (kıyamet) günü, kâfirlerin (özür dilemelerine) izin verilmediği gibi onların dilekleri de asla kabul edilmeyecektir.

85- O zâlimler azap görürlerken, onların (azapları asla) hafifletilmeyecek ve onlara (tevbe[3] için) süre de tanınmayacaktır.

86- O müşrikler, (âhirette Allah'a) şirk koştukları (putları)nı görünce: "Ey Rabbimiz! İşte bunlar, Seni bırakıp da taptığımız ortaklarımızdır." diyecekler. (Putları da): "Siz gerçekten yalancılarsınız." diye onların sözlerini yüzlerine çarpacaklar.[4]

87- İşte o gün (müşrikler), Allah'a teslim (bayrağını) çekerler ve uydurma ilâhları tarafından da yüzüstü bırakılırlar.

88- Hem kâfir olup, hem de (insanları) Allah'ın yolundan alıkoyanlara, (diğerlerini de) bozduklarından dolayı, azap üstüne azap[5] ilâve ettik.

89- (Kıyamet) günü, her ümmete kendilerinin içerisinden (Peygamberlerini) şâhit getirdiğimizde, (Ey Muhammed!) seni de onların tamamına birden[6] şâhit olarak getireceğiz. Biz bu Kitabı sana, her şeyin açıklayıcısı[7], doğru yol rehberi, rahmet ve Müslümanlar için de bir müjde olarak indirdik.

---

[1] Bu iki âyetin tercümesinde "Allah" lafzı vurgu için sona alınmıştır.
[2] Bu konu için ayrıca Bk. (Nisâ: 41, Nahl: 89)
[3] Kurtubî, Taberî.
[4] Âyetin bu bölümü: "...Onlar da bunlara: 'Siz mutlaka yalancılarsınız' diye söz atacaklar." şeklinde de tercüme edilebilir.
[5] Kâfirlerin azaplarının ikiye katlanması; sadece kâfirlikleriyle kalmayıp, başkalarını da Allah yolundan alıkoymalarındandır.
[6] Âyetin bu bölümü: "... (Ey Muhammed!) seni de bunların aleyhine şâhit olarak getireceğiz... " şeklinde de tercüme edilebilir. Yukarıdaki tercüme; Hz. Muhammed (a.s)'ın son Peygamber olması sebebiyle, tüm ümmetlerin son durumuna vakıf olup tamamına birden şâhit olduğundan dolayı, tercih edilmiştir.
[7] Bu konu için ayrıca Bk. (En'am: 38)

إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ وَاِيتَٓائِ ذِي الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى
عَنِ الْفَحْشَٓاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾
وَاَوْفُوا بِعَهْدِ اللّٰهِ اِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا الْاَيْمَانَ بَعْدَ تَوْك۪يدِهَا
وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللّٰهَ عَلَيْكُمْ كَف۪يلًا اِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٩١﴾
وَلَا تَكُونُوا كَالَّت۪ي نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ اَنْكَاثًا تَتَّخِذُونَ
اَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ اَنْ تَكُونَ اُمَّةٌ هِيَ اَرْبٰى مِنْ اُمَّةٍ اِنَّمَا
يَبْلُوكُمُ اللّٰهُ بِه۪ وَلَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ مَا كُنْتُمْ ف۪يهِ تَخْتَلِفُونَ
﴿٩٢﴾ وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ لَجَعَلَكُمْ اُمَّةً وَاحِدَةً وَلٰكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَٓاءُ
وَيَهْد۪ي مَنْ يَشَٓاءُ وَلَتُسْـَٔلُنَّ عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾ وَلَا
تَتَّخِذُٓوا اَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا
السُّٓوءَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَب۪يلِ اللّٰهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظ۪يمٌ ﴿٩٤﴾
وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللّٰهِ ثَمَنًا قَل۪يلًا اِنَّمَا عِنْدَ اللّٰهِ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ
اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩٥﴾ مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ بَاقٍ
وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذ۪ينَ صَبَرُٓوا اَجْرَهُمْ بِاَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ
﴿٩٦﴾ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُ
حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ اَجْرَهُمْ بِاَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾

90- Şüphesiz Allah, adaleti[1], iyilik yapmayı[2], akrabaya vermeyi emreder; her türlü aşırılığı[3], gayr-ı meşru işleri[4] ve zorbalıkları[5] yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size (böyle) öğüt verir.

91- Allah'a söz verdiğinizde, verdiğiniz sözü tutun. Allah'ı üzerinize kefil kılarak pekiştirdikten sonra yeminleri(nizi sakın) bozmayın. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilir.

92- Bir toplum diğer bir toplumdan daha kuvvetlidir diye, (sakın) yeminlerinizi, aranızda sahtekârlıklarınıza âlet ederek (bozup da) ipini sağlamca büktükten sonra çözen kadın gibi[6] olmayın[7]. Allah, kesinlikle sizi bununla imtihan etmektedir. Kıyamet günü ise hakkında anlaşamadığınız şeyi(n doğrusunu) size mutlaka açıklayacaktır.

93- Eğer Allah dileseydi, kesinlikle sizi tek bir ümmet kılardı. Ancak Allah, dilediğini şaşırtır, dilediğini de hak yola yöneltir ve (şunu iyi bilin ki) yaptıklarınızdan dolayı mutlaka hesaba çekileceksiniz.

94- (Sakın) yeminlerinizi, aranızda sahtekârlıklarınıza âlet etmeyin. Sonra sapasağlam basan ayak kayar[8] ve böylece (insanları) Allah yolundan alıkoymanız sebebiyle (daha dünyada) cezâ(sını) tadarsınız. (Ayrıca) sizin için, (âhirette) çok büyük bir azap da vardır.

95- Allah adına verdiğiniz sözü, ucuza[9] satmayın. Eğer bilirseniz, sizin için en hayırlısı, sadece Allah'ın katında olan (sevap)'tır.

96- Sizin yanınızdaki (dünyalıklar) tükenir, Allah'ın katındaki (mükâfatlar) ise sonsuzdur (tükenmez). Biz, (âhirette) sabredenlerin mükâfatını, (dünyadaki) en güzel ibâdetleri[10] sebebiyle, vereceğiz.[11]

97- (Allah'ın istediği gibi) inanan erkek ve kadınlardan kim, (inandığı) iyi işleri yaşarsa, Biz onlara (dünyada) güzel bir hayat yaşatacağız ve onların (âhiretteki) mükâfatını (da dünyadaki) en güzel ibâdetleri sebebiyle, vereceğiz.

---

[1] **Adalet**: Her şeyi yerli yerince yapmak, hakkı yerine koymaktır ve zulmün zıddıdır. Yani adalet, nizam-ı âlemdir. Şüphesiz esas hak ise; Allah'ın hakkı olan ilâhlık hakkıdır. Bu da Allah'a asla eş koşmamak, yani Allah'a nefsimizin istediği gibi değil, Allah'ın istediği gibi inanmaktır.

[2] **İhsan:** Bir şeyi güzel yapmak ve birisine iyilik etmek demektir. Bu âyetten, bu iki mana da anlaşılır. Buna göre; **a-** İhsan: Allah'a sanki Onu görüyor gibi ibâdet etmektir. **b-** İhsan: İnsanlara sınırlarını Allah'ın belirlediği şekilde iyilik yapmak demektir. Yani; "kendisi için sevdiğini, Müslüman kardeşi için de sevmek" hadîsini uygulamaktır.

[3] **Fahşa**: Zina, adam öldürmek, hırsızlık gibi her türlü günâhlar, Allah'ın yasakladığı aşırı çirkinlikler ve arzular demektir.

[4] **Münker**: Dinde de örfte de iyi tanınmayan şey demektir. Yani; hakkı olmayan şeyi istemek, başkalarının haklarına tecavüz etmektir ki adaletin zıddı, yani zulümdür.

[5] **Bağy**: Allah'ın koyduğu kurallara karşı gelmek ve tecavüz etmek, demektir.

[6] Burada örnek olarak verilen kadının; Mekke'de yaşayan saf bir kadın olduğu hakkında rivâyetler varsa da bunun bir darb-ı mesel olduğu hakkındaki rivâyetler, daha kuvvetlidir. (Kurtubî)

[7] Yani; Allah'ın adını anarak yaptığınız yeminlerinizi sakın bozmayın.

[8] "Ayak kayması"; doğru yolda olan bir kimsenin, kötü yola düşmesinden istiâre olarak kullanılır.

[9] Yani; Allah adına verdiğiniz sözü, dünyalıklarla değişmeyin.

[10] Yaptıkları kötülükleri aşan en güzel ibâdetleri, sebebiyle... (İbnü Kesir)

[11] Âyetin son bölümü: "Biz, (âhirette) sabredenlerin mükâfatını, yaptıklarından daha güzeli ile ödeyeceğiz." şeklinde de tercüme edilebilir. Bk. (Zümer: 35)

فَاِذَا قَرَاْتَ الْقُرْاٰنَ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
﴿٩٨﴾ اِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ اٰمَنُوا وَ عَلٰى رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ﴿٩٩﴾ اِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُ وَالَّذِينَ
هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٠﴾ وَاِذَا بَدَّلْنَا اٰيَةً مَكَانَ اٰيَةٍ وَاللّٰهُ
اَعْلَمُ بِمَا يُنَزِّلُ قَالُوا اِنَّمَا اَنْتَ مُفْتَرٍ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ
﴿١٠١﴾ قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ لِيُثَبِّتَ
الَّذِينَ اٰمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرٰى لِلْمُسْلِمِينَ ﴿١٠٢﴾ وَلَقَدْ نَعْلَمُ
اَنَّهُمْ يَقُولُونَ اِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِسَانُ الَّذِى يُلْحِدُونَ
اِلَيْهِ اَعْجَمِىٌّ وَهٰذَا لِسَانٌ عَرَبِىٌّ مُبِينٌ ﴿١٠٣﴾ اِنَّ الَّذِينَ
لَا يُؤْمِنُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ لَا يَهْدِيهِمُ اللّٰهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ
﴿١٠٤﴾ اِنَّمَا يَفْتَرِى الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ
وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٠٥﴾ مَنْ كَفَرَ بِاللّٰهِ مِنْ بَعْدِ
اِيمَانِهِ اِلَّا مَنْ اُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْاِيمَانِ وَلٰكِنْ مَنْ
شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللّٰهِ وَلَهُمْ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٦﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَيٰوةَ
الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِ وَاَنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٠٧﴾

98- Kur'an okuduğun zaman,[1] (her türlü) kovulmuş şeytandan Allah'a sığın.[2]

99- Kesinlikle (şeytan)ın, (Allah'ın istediği gibi) îman edenler ve Rablerine hakkıyla tevekkül edenler üzerinde, hiç bir hâkimiyeti yoktur.[3]

100- Onun hâkimiyeti, sadece onu dost edinenlerle onu Allah'a ortak koşanlaradır.

101- Biz, bir âyetin yerine başka bir âyet getirdiğimiz zaman,[4] -Allah neyi indirdiğini çok iyi bilip dururken- (kâfirler sana): "Sen sadece uyduruyorsun" dediler. Asla (böyle değil), bilakis onların çoğu, (hiçbir şey) bilmiyorlar.[5]

102- (Ey Muhammed! O kâfirlere): "O (Kur'an)'ı Rabbinden mutlak doğru olmak üzere, inananları(n îmanını) pekiştirmek, Müslümanlara hak yolu göstermek ve (cenneti) müjdelemek için Rûh'ül Kudüs,[6] (olan Cebrâil) indirdi." de.

103- Yemin olsun ki Biz, onların: "Bu (Kur'an'ı) ona kesinlikle bir insan öğretiyor"[7] dediklerini de biliyoruz. Hâlbuki kastettikleri kimsenin dili yabancıdır, bu (Kur'an)'ın dili ise apaçık bir Arapçadır.[8]

104- Allah'ın âyetlerine inanmayanları Allah, hak yola ulaştırmaz ve (âhiretteki) çok acı azap onlar içindir.

105- Allah'ın âyetlerine inanmayanlar, sadece yalan söylüyorlar. Çünkü onlar, yalancıların[9] ta kendisidirler.

106- Kalbi îmanla dopdolu olduğu halde (Allah'ı inkâra) zorlanan(lar)[10] dışında, kim îmanından sonra Allah'ı inkâr edip, küfre göğüs açarsa, onlara (dünyada) Allah'tan bir gazap, (âhirette ise) çok büyük bir azap, vardır.[11]

107-Bu (azap) onların dünya hayatını âhirete tercih etmeleri ve Allah'ın da kâfirler topluluğunu asla hak yola ulaştırmaması, sebebiyledir.

---

[1] "Kur'an okuduğun zaman..." demek; "Kur'an okumak istediğin zaman..." demektir.

[2] Önce, her türlü şeytandan ve şeytani düşüncelerden zihnen uzaklaş ve sonra da bunu dilinle "Eûzü Besmele" çekerek, ifâde et. Kur'an okurken "Besmele" çekmek kalben vaciptir. Dil ile söylemek ise âlimlerin çoğunluğuna göre vacip değil, müstehab'tır.

[3] Yani; şeytan diye, olağanüstü güçlerle donatılmış, kendisinde tanrısal bir güç bulunan ve mü'minleri hâkimiyeti altına alabilecek bir varlık, yoktur.

[4] Bk. (Bakara: 106 ve dipnotları, Nisâ: 160-161)

[5] Bir âyetin, başka bir âyetle Allah tarafından değiştirilmesi; Allah'ın ilim ve hikmetindendir. Önceki kötü, sonraki iyi gibi anlaşılamaz. Her ikisi de iyidir. Bunu; Allah, önce birinci iyiyi, sonra da ikinci iyiyi uygulamamızı emretmiştir, şeklinde anlamak gerekir.

[6] **Rûh'ül Kudüs:** hiç bir şaibesi olmayan, pâk, mukaddes, tertemiz rûh yahut kutsal rûh demektir ki, bu da Cebrâil'dir. Bk. (Bakara: 87, 253, Mâide: 110)

[7] Kâfirler 101. âyette "Kur'an'ı Muhammed kendisi uyduruyor" diyorlardı, burada ise "birisi öğretiyor" diyorlar. Yani ne diyeceklerini bir türlü bilemiyorlar...

[8] Yani bir yabancı bu kadar güzel bir Arapçayı Hz. Muhammed'e nasıl öğretebilir? Bu âyetin iniş sebebi ile ilgili rivâyetlere göre: Mekke'de Cebrâ adında ehl-i kitap Rum bir köle varmış ve Rasûlullah (a.s), bazen onunla konuşurmuş, Kureyş müşrikleri buna kızar, "Kur'an'ı Muhammed'e bu Hıristiyan öğretiyor" diye alay ederlermiş. Bu tip yakıştırmalar, Cebra ve Yesâra adındaki iki Rum ve daha sonra Müslüman olan Âbisâ isimli birisi hakkında da yapılmıştır.

[9] Zîrâ kâfirlerin ortaya koyduğu din, kanun ve değerlerin tamamı, kendi kafalarından uydurdukları yalandan başka bir şey değildir. Onlar, bu yalanlarını her dönemde başka bir kılıfla insanlara yutturmaya çalışırlar.

[10] Bu zorlamanın; canına veya vücudundan bir uzvuna zarar verebilecek şekilde olması gerekir. Böyle bir durumda dil ile inkâr, bir ruhsattır. Azimet bunu da yapmamaktır.

[11] Bu âyet; Kureyş'in Ammar ve babası Yasir'le annesi Sümeyye'yi (r.a) dinlerini inkâra zorlamaları, inkâr etmeyen Sümeyye ve Yasir şehit edilince bunu gören Ammar'ın dil ile inkâr ettiğini söylemesi, üzerine inmiştir. Daha sonra Ammar (r.a), Peygamberimize gelerek durumu anlatmış ve O da: "eğer zorlamaya devam ederlerse, sen de dediğini tekrarla" buyurmuştur.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ
وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٠٨﴾ لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ
هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٠٩﴾ ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنْ
بَعْدِ مَا فُتِنُوا ثُمَّ جَاهَدُوا وَصَبَرُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا
لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٠﴾ يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا
وَتُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١١١﴾ وَضَرَبَ
اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ
كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ
وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١١٢﴾ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ
مِنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١١٣﴾ فَكُلُوا
مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ
إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١١٤﴾ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ
الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا
عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٥﴾ وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ
أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَٰذَا حَلَالٌ وَهَٰذَا حَرَامٌ لِتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ
الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿١١٦﴾

108- O (kâfirler), Allah'ın kalplerini, kulaklarını ve gözlerini mühürlediği kimselerdir ve onlar, gafillerin ta kendileridir.

109- Şüphesiz onlar, âhirette de ziyana uğrayanların ta kendileridir.

110- Sonra kesinlikle Rabbin, işkenceye uğratıldıktan sonra hicret edenlerin, ardından da cihad edip sabredenlerin, yanındadır. Şüphesiz Rabbin, tüm bu (olup bitenler)den sonra da (onlar hakkında) gerçekten affedicidir, merhametlidir.[1]

111- O (kıyamet) günü, herkes kendi derdine düşer, herkese (dünyada) yaptıklarının karşılığı tam olarak ödenir ve onlar asla haksızlığa uğratılmazlar.

112- Allah, güvenli, huzurlu ve rızkı her taraftan bol bol gelirken, Allah'ın nîmetlerine nankörlük eden,[2] Allah'ın da yaptıklarına karşılık, kendilerine açlık[3] ve korku[4] elbisesini giydirdiği bir şehri, (belki ibret alırsınız diye size) örnek verir.

113- Yemin olsun, onlara kendi içlerinden bir Peygamber gelmişti de onlar, onu yalanlayarak zulümlerine devam etmektelerken azaba[5] uğramışlardı.

114- O halde, (ey mü'minler!)[6] Eğer sadece Allah'a kulluk ediyorsanız; Allah'ın size verdiği rızıkları helal (ve) temiz[7] olarak yiyin ve Allah'ın nîmetine şükredin.

115- O, size leşi, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesilmiş[8] olan (hayvanların etini yemeyi) kesinlikle haram kıldı. Fakat kim de mecbur kalırsa, saldırmamak ve sınırı aşmamak şartıyla[9] (bunlardan yiyebilir). Zîrâ Allah, çok bağışlayandır, pek esirgeyendir.[10]

116- Allah adına yalan söylemiş olmamanız için dillerinizin uydurduğu yalana dayanarak,[11] "şu helal, bu da haramdır" demeyin.[12] Çünkü Allah adına yalan söyleyenler, asla iflah olmazlar.

---

1 106. âyetten sonra, "Elif, Lâm, Mîm. İnsanlar, sadece, "inandık" diyerek hiç imtihan edilmeden, bırakılacaklarını mı sandılar?" (Ankebut: 1,2) âyeti, ondan sonra da bu âyet, Ammar (r.a) ve Medîne'ye hicret edip sıkıntılara göğüs geren arkadaşları hakkında nâzil olmuştur.

2 İbn-i Abbas ve Katade'ye göre bu şehir Mekke'dir.

3 Yedi yıl süren kıtlık.

4 Peygamberimizin seriyyelerinin verdiği korku.

5 Kıtlık ve Peygamberimizin seriyyelerinin verdiği korku dolu yıllar şeklinde.

6 Bazı müfessirler hitâbın, Mekkeli müşriklere olduğunu söylemişlerse de 115. âyete göre Müslümanlara olması daha uygundur.

7 Âyetin bu bölümü: "...Allah'ın size verdiği helal (ve) temiz rızıkları yiyin..." şeklinde de tercüme edilebilir. Ancak helal ve temiz rızık haram yolla da elde edilebileceğinden dolayı, yukarıdaki tercüme daha uygun bulunmuştur.

8 Allah'tan başkası adına kesilen hayvanların, yenilmesi haramdır. Meselâ; falan türbede Allah için kurban kesmek câiz ve etinin yenilmesi helâl ise de falan türbe namına kesilen kurbanın etinin yenilmesi, haramdır.

9 Yani ölmeyecek kadar yemek haram değildir. Ancak bu sınır aşılırsa haram olur. Her ne kadar "zaruretler haramları mubah kılarsa" da "zaruretin miktarını aşmak" da haramdır.

10 Bk.(Bakara:173,Mâide:3,En'am:118-119,121,145)

11 Âyetin bu bölümü: "...dillerinizin yalana alışması sebebiyle..." şeklinde de tercüme edilebilir.

12 Yani kafanıza göre helaller ve haramlar icat edip, bunu da Allah'ın emriymiş gibi söylemeyin.

مَتَاعٌ قَلِيلٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿١١٧﴾ وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا
حَرَّمْنَا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوا
اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٨﴾ ثُمَّ اِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوٓءَ
بِجَهَالَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ وَاَصْلَحُوٓا اِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا
لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٩﴾ اِنَّ اِبْرٰهِيمَ كَانَ اُمَّةً قَانِتًا لِلّٰهِ حَنِيفًا وَلَمْ
يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٠﴾ شَاكِرًا لِاَنْعُمِهِ اِجْتَبٰيهُ وَهَدٰيهُ اِلٰى
صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٢١﴾ وَاٰتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَاِنَّهُ فِي
الْاٰخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٢٢﴾ ثُمَّ اَوْحَيْنَٓا اِلَيْكَ اَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ
اِبْرٰهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٣﴾ اِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ
عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ وَاِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٢٤﴾ اُدْعُ اِلٰى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ
وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ اَحْسَنُ اِنَّ رَبَّكَ
هُوَ اَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٥﴾
وَاِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُمْ بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ
لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ ﴿١٢٦﴾ وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ اِلَّا بِاللّٰهِ
وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ مِمَّا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٧﴾

117- (Onların dünyada kazandıkları) pek az bir faydalanmadır. Onlara (âhirette ise) çok acıklı bir azap vardır.

118- (Mûsa'nın dinini terk edip)[1] Yahûdî olanlara da daha önce sana aktardığımız[2] (yiyecekleri) haram kıldık. Biz, (bu yasakları koyarak) onlara asla zulmetmedik. Ancak onlar, (azgınlıkları sebebiyle) kendi kendilerine zulmediyorlardı.

119- Sonra gerçekten Rabbin, bilmeyerek kötülük yapan, sonra da bunun ardından tevbe eden ve durumunu düzeltenleri (bağışlar). Şüphesiz, Rabbin (tevbe edip ıslah olduktan) sonra (kullarını) çok bağışlayandır, pek esirgeyendir.

120- Şüphesiz İbrahim, sadece Allah'a yönelerek küfre savaş açan (başlı başına) bir ümmetti ve o, kesinlikle müşriklerden[3] değildi.

121- O, Allah'ın nîmetlerine şükredendi. (Çünkü Allah,) onu (peygamber olarak) seçti ve hak yola iletti.

122- Ve Biz ona dünyada bir güzellik[4] verdik. Şüphesiz o, âhirette de salihlerdendir.

123- Sonra da (Ey Muhammed!) sana: "Hakk'a yönelen ve asla müşriklerden olmayan İbrahim'in dinine, tabi ol." diye vahyettik.

124- Cumartesi (yasağı), sadece onda anlaşmazlığa düşen (Yahûdî)lere (farz) kılındı.[5] Şüphesiz Rabbin, kıyamet günü onların anlaşmazlığa düştükleri şeyler hakkında aralarında hükmedecektir.

125- (İnsanları) Rabbinin yoluna Kur'an'la[6] ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel bir biçimde mücadele et.[7] Şüphesiz Rabbin, yolundan sapanları çok iyi bildiği (gibi), hak yolda olanları da çok iyi bilir.

126- (Ey îman edenler!) Eğer (kâfirlere) cezâ verecekseniz, size verilen cezânın misliyle cezâ verin ve yemin olsun eğer sabrederseniz bu, sabredenler için daha hayırlıdır.[8]

127- (Ey Muhammed!) Sen de sabret; (zâten) senin sabrın ancak Allah içindir. O (şehitler)[9] için üzülme ve (kâfirlerin) kurdukları tuzaklardan dolayı da sıkıntıya düşme.

---

[1] Hz. Mûsa'nın getirdiği dinin adı, Yahûdîlik olmadığı için tercüme bu şekilde yapılmıştır. Yani bugünkü Yahûdîliğin Hz Mûsa'nın getirdiği dinle bir ilişkisi yoktur. Bunu (هادوا) ifâdesinden anlamak da mümkündür.

[2] (En'am: 146.) âyette belirtilen yiyecekleri.

[3] Yani; İbrahim (a.s), asla kendilerini İbrahim'in milletinden sayan, Kureyş ve diğer müşriklerin dinlerinden olmamıştı. Veya İbrahim (a.s), hayatı boyunca, asla müşrik olmamıştı.

[4] Hayırlı evlat, Peygamberlik ve Hz. Muhammed (a.s)'la birlikte anılıp duâ edilmek gibi...

[5] Cumartesi yasağı, İbrahim (a.s)'ın dininde değil, onda ihtilâf eden İsrâil oğulları'nın dinindedir. Olay şu şekildedir: Hz. Mûsa (a.s), Yahûdîlere Cuma gününü ibâdete tahsis etmelerini emretti ama Yahûdîlerin pek azı buna râzı oldu. Bunun üzerine Allah, Cumartesi günü onlara balık avını yasakladı. Çoğunluk buna da itaat etmeyince Allah da onları maymuna çevirdi. Bk. (Bakara: 65, Nisâ: 47,154, A'raf: 163)

[6] **Hikmet**'in burada Kur'an olarak tercüme edilmesinin sebebi; mutlak doğruların sadece Kur'an'da bulunmasından dolayıdır ve Kur'an zâten hikmetin ta kendisidir.

[7] Bu âyetin Kâfirlerle savaşmayı (kıtal) emreden âyet tarafından, nesh edildiği hakkında görüşler varsa da âyetin nâzil olduğu dönemdeki Mekke şartlarının bulunduğu her dönem için de geçerlidir.

[8] 126 ve 127. Âyetlerin Medeni olduğu ve Uhud şehitleri hakkında nâzil olduğu ile ilgili rivâyetler kuvvetlidir.

[9] Uhud'ta şehit olanlar için...

128- Şüphesiz Allah, kendisinden hakkıyla sakınanlarla ve gerçekten kendisini görüyor gibi ibâdet edenlerle beraberdir.

71- NÛH SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Şüphesiz Biz, Nûh'u toplumuna; "Kendilerine acı bir azap[1] gelmeden önce kavmini uyar!" diye (Peygamber olarak) gönderdik.

2- O da (toplumuna): "Ey Kavmim! Gerçekten ben, size (gönderilen) apaçık bir uyarıcıyım." dedi.

3- (Ve devamla): "Yani[2] Allah'a kulluk edin, Ona karşı hata etmekten sakının ve bana itaat edin." ki,

4- "(Allah,) günâhlarınızdan bir kısmını bağışlasın[3] ve size (belirlediği) süreye kadar ömür versin.[4] Eğer bilirseniz, Allah'ın belirlediği süre, kesinlikle ertelenmez."[5] dedi.

5- (Nuh Rabbine): "Ey Rabbim! Gerçekten ben kavmimi gece gündüz demedim (sürekli) davet ettim." dedi.

6- (Ve devamla): "Benim davetim ancak onların (îman etmekten) kaçışlarını artırdı."

7- "Doğrusu ben, Senin onları bağışlaman için ne kadar davet ettimse onlar, (davetimi

---

[1] Âhirette görecekleri azap yahut Tufan olabilir.

[2] Bu ilave, buradaki (أَنْ) tefsiriyye olduğu içindir.

[3] Yani, îman edinceye kadar işlemiş olduğunuz günâhlarınızı yahut Allah'a karşı işlediğiniz günâhlarınızı, affetsin. Zîrâ kul hakkının affı, hak sahibine aittir. O da ancak onlarla helâlleşmekle, affolunur.

[4] Yani îman ederseniz normal ecelinizle ölür, yok eğer etmezseniz helâk edilerek ölürsünüz. Böylece size normalde verilmesi gereken süre yerine, daha kısa bir süre takdir edilmesine, sebep olursunuz.

[5] Burada, bir taraftan "tehir etsin" deniliyor, bir taraftan da "gelince tehir olunmaz" deniliyor. Bu, bir çelişki gibi görünse de; gelince tehir olunmayanın gelmezden evvel tehir olunması mümkündür. Zîrâ gelen ecel değil, henüz gelmeyen ecel, tehir olunmaktadır.

إِنَّ اللّٰهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴿١٢٨﴾

سُورَةُ نُوحٍ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلٰى قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ
يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ
﴿٢﴾ أَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُونِ ﴿٣﴾ يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ
ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ إِلٰى أَجَلٍ مُسَمًّى إِنَّ أَجَلَ اللّٰهِ إِذَا جَاءَ
لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ
قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٥﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا ﴿٦﴾
وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ
وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصَرُّوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا ﴿٧﴾
ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ﴿٨﴾ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ
لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا
﴿١٠﴾ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ﴿١١﴾ وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ
وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾

duymamak için) parmaklarını[6] kulaklarına tıkadılar, örtülerini başlarına çektiler,[7] (küfürlerinde) direndiler ve çok fazla büyüklük tasladılar."

8- "Sonra ben, onlara açıktan açığa da davette bulundum."

9- "(Hatta) sonra (davetimi) onlara açıktan açığa, gizliden gizliye (defalarca) söyledim."

10- "Ve onlara: 'Rabbinizden af dileyin, çünkü O, çok bağışlayandır' dedim."

11- Hattâ onlara; "Allah da üzerinize gökten bol bol (yağmurlar) yağdırsın."[8]

12- "Mallarınızı ve oğullarınızı artırsın, size bahçeler ihsan etsin ve size ırmaklar versin."

---

[6] Aslında kulağa "parmak" değil, "parmak ucu" tıkanır. Burada parmaklar denmesi; istiâredir. Parmakların zikredilip, parmak ucunun kastedilmesiyle; "güçleri yetseydi parmaklarının tamamını kulaklarına sokacaklardı." denilmek istenmektedir. Bk. (Bakara: 19)

[7] Bu iki ifâde, düşmanlıktan ve dinlememekte ısrardan kinâyedir. (Kurtubî)

[8] Aynı ifâde için Bk. (Hûd: 52)

مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلّٰهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾ وَقَدْ خَلَقَكُمْ اَطْوَارًا
﴿١٤﴾ اَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللّٰهُ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ طِبَاقًا ﴿١٥﴾
وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا ﴿١٦﴾
وَاللّٰهُ اَنْبَتَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا
وَيُخْرِجُكُمْ اِخْرَاجًا ﴿١٨﴾ وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ بِسَاطًا
﴿١٩﴾ لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا ﴿٢٠﴾ قَالَ نُوحٌ رَبِّ
اِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ اِلَّا
خَسَارًا ﴿٢١﴾ وَمَكَرُوا مَكْرًا كُبَّارًا ﴿٢٢﴾ وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ
اٰلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ
وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾ وَقَدْ اَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ اِلَّا
ضَلَالًا ﴿٢٤﴾ مِمَّا خَطِيئَاتِهِمْ اُغْرِقُوا فَاُدْخِلُوا نَارًا فَلَمْ
يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَنْصَارًا ﴿٢٥﴾ وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ
لَا تَذَرْ عَلَى الْاَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا ﴿٢٦﴾ اِنَّكَ اِنْ
تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا اِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا ﴿٢٧﴾
رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا
وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ اِلَّا تَبَارًا ﴿٢٨﴾

13- "Size ne oluyor ki! Allah'ın büyüklüğünü kabul etmiyorsunuz!"[1]

14- "Oysa O, sizi türlü aşamalardan geçirerek yaratmıştır."[2]

15-16- "Siz, Allah'ın yedi göğü birbirleriyle uyumlu olarak nasıl yarattığını, ayı bunlar içerisinde bir nur kıldığını, güneşi de bir ışık kaynağı,[3] olarak yarattığını hiç görmüyor musunuz?"

17- "Sizi yerden ot (bitirir) gibi, (başkası değil,) Allah bitirmiştir."[4]

18- "Sonra sizi yine oraya döndürecek ve (âhirette diriltereк) oradan tekrar çıkaracaktır."

19-20- "Yeryüzünü, yollarında ve vadilerinde dolaşasınız diye sizin için (başkası değil,) Allah yaymıştır." (dedi.)

21-22- Nûh, (Rabbine yönelerek): "Ey Rabbim! Gerçekten onlar bana isyan edip, malı ve çocuğu, sadece küfürlerini artıran ve çok büyük tuzaklar kuran kimselere uydular." dedi.

23- "Ve: 'Sakın ilâhlarınızı bırakmayın, özellikle Vedd'i, Suva'ı, Yeğus'u, Ye'ûk'u ve Nesr'i[5] hiç bırakmayın.' dediler."

24- "Böylece onlar, gerçekten pek çok kimseyi saptırdılar. Sen de bu zâlimlerin sadece sapkınlıklarını artır." (diye yakardı.)

25- İşte bunlar, sadece bu hatalarından dolayı suda boğuldular, sonra da cehenneme sokuldular. Ve kendilerini Allah'a karşı koruyacak bir yardımcı da bulamadılar.[6]

26- Nûh: "Ey Rabbim! Yeryüzünde[7] kâfirlerden yurt sahibi bir kimse bırakma." dedi.

27- Ve: "Eğer Sen onları bırakırsan onlar, Senin kullarını saptırırlar ve sadece kötülük ve kâfirlik üretirler."[8]

28- "Ey Rabbim! Beni, anne ve babamı, inanarak evime gireni, inanan erkek ve inanan kadınları bağışla ve bu zâlimlerin sadece helâkini artır." (diye dua etti.)

---

[1] Yani siz, niçin Allah'tan korkmuyorsunuz ve Ona saygısızlık edip, putlara tapıyorsunuz. Bu âyet, "size ne oluyor da, Allah'ın size (Ona inanmanıza karşılık) vereceği vakarı kabul etmiyorsunuz!" şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Bk. (Mü'minun: 12-14, Hac: 5)

[3] (ضِيَاء) Hararetli ışık, (نُور) ise başkasının ışığından alınan ışık demektir. Güneşin ışık kaynağı, ayın ise yansıtıcılığına işaret olabilir. Bk. (Yûnus: 5, Furkan: 61)

[4] Bu ifâde iki şekilde anlaşılabilir: **a-** Babanız Âdem'i topraktan yarattı ve sizleri de ondan üreme yoluyla çoğalttı. **b-** Hepinizi topraktan meydana gelen gıdalarla oluşan, spermden yarattı.

[5] Bunlar, Lût toplumunun taptıkları putlarının isimleridir. Daha sonra müşrik Arapların da bu putlara taptıkları ve Abd'ül Vedd, Abd'ül Yeğûs gibi isimleri kullandıkları olmuştur. Tefsirlerde bunlarla ilgili birçok rivâyet varsa da; bâtılı tasvirin bir faydası olmayacağı düşüncesiyle, bu rivâyetlere yer verilmemiştir.

[6] Bu âyetin, Hz. Nûh'un duâsı arasında mu'tarıza olarak kullanılmasından, bu toplumun sonunun ne olacağının Hz. Nûh'a önceden haber verildiği anlaşılabilir.

[7] Arz, kelimesinin ma'rife olmasından dolayı, bu arzın yeryüzünün tamamı olması daha kuvvetlidir.

[8] Bu âyet, "eğer Sen onları bırakırsan onlar, Senin kullarını saptırırlar ve sadece ahlâksız ve kâfir (insanlar) doğururlar." şeklinde de tercüme edilebilir.

72- İBRAHİM SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Elif, Lâm, Râ. (İşte bu): sana, Rablerinin izniyle insanları, (küfür) karanlıklarından (îman) aydınlığına[1], şerefli ve (her türlü) övgüye layık[2] olan (Allah)ın yoluna çıkarman için, indirdiğimiz kitaptır.[3]

2- O, göklerde ve yerde bulunan her şeyin kendisine ait olduğu, Allah'tır. Çok şiddetli bir azaba çarptırılacak kâfirlerin, vay haline!

3- (Çünkü) onlar, dünya hayatını âhiret hayatından çok severler, (insanları) Allah'ın yolundan çevirirler ve onu çarpıtmak[4] isterler. İşte onlar, (haktan çok) uzak bir sapkınlık içerisindedirler.

4- Biz, (emirlerimizi) kendilerine açıkça anlatmaları için Peygamberlerin tamamını, kesinlikle kendi kavminin diliyle[5] gönderdik. Allah, dilediğini sapkınlık içerisinde bırakır, dilediğine de hak yolu gösterir. Zîrâ O, çok güçlüdür, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

5- Yemin olsun ki Biz Mûsa'yı: "kavmini (küfür) karanlıklarından (îman) aydınlığına çıkar

[1] Karanlığın çoğul olması küfür çeşitlerinin çokluğuna, nurun tekil olması ise hakkın tekliğine işarettir.

[2] **Hamîd**: Mahmûd'tan geniş anlamlıdır. **Hamîd**; başkaları tarafından övülse de övülmese de sürekli olarak övgüye layık olan demektir.

[3] Bu ifâdeden insanları Peygamberlerin değil, kitapları ve Peygamberleri vasıtasıyla, Allah'ın karanlıklardan aydınlıklara çıkardığı, net bir şekilde anlaşılmaktadır.

[4] Allah'ın dinini kendi keyiflerine göre tanımlarlar, doğruya eğri derler.

[5] Bu âyete göre; insanlara dini anlatan kişinin, onların anlayacağı bir dille anlatmak mecburiyeti vardır. Yani anlaşılmayan tebliğin, faydası yoktur. Ayrıca tebliğci dini anlatırken, (لِتُبَيِّنَ لَهُمْ) emrine göre; bir de beyan etmek yani açıklamak zorundadır.

سُورَةُ اِبْرٰهِيمَ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

الٓرٰ كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ
اِلَى النُّورِ بِاِذْنِ رَبِّهِمْ اِلٰى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿١﴾
اَللّٰهِ الَّذٖى لَهُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ وَوَيْلٌ
لِلْكَافِرٖينَ مِنْ عَذَابٍ شَدٖيدٍ ﴿٢﴾ اَلَّذٖينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ
الدُّنْيَا عَلَى الْاٰخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبٖيلِ اللّٰهِ وَيَبْغُونَهَا
عِوَجًا اُولٰٓئِكَ فٖى ضَلَالٍ بَعٖيدٍ ﴿٣﴾ وَمَٓا اَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ
اِلَّا بِلِسَانِ قَوْمِهٖ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ يَشَٓاءُ وَيَهْدٖى
مَنْ يَشَٓاءُ وَهُوَ الْعَزٖيزُ الْحَكٖيمُ ﴿٤﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسٰى
بِاٰيَاتِنَٓا اَنْ اَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ
بِاَيَّامِ اللّٰهِ اِنَّ فٖى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٥﴾ وَاِذْ
قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ اَنْجٰيكُمْ مِنْ
اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُٓوءَ الْعَذَابِ وَيُذَبِّحُونَ اَبْنَٓاءَكُمْ
وَيَسْتَحْيُونَ نِسَٓاءَكُمْ وَفٖى ذٰلِكُمْ بَلَٓاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظٖيمٌ ﴿٦﴾

ve Allah'ın günlerini[6] onlara hatırlat." diye mûcizelerimizle göndermiştik. Şüphesiz bunda, çokça sabredip şükreden[7] herkes için gerçekten mûcizeler vardır.

6- Hani Mûsa kavmine: "Oğullarınızı boğazlamak,[8] kadınlarınızı sağ bırakmak[9] sûretiyle size en dayanılmaz işkenceleri yapan Firavun ailesinin elinden, Allah'ın sizi kurtarma nîmetini ve bunda sizin için Rabbinizden gelen büyük bir imtihan olduğunu unutmayın." demişti.[10]

[6] "Allah'ın günlerinden" kast olunan: Allah'ın İsrâil oğullarına ihsan ettiği; onları firavundan kurtarmak, denizin yarılması, sofra indirilmesi gibi nîmetlerin ve Allah'ın onlara verdiği muhtelif cezâların yaşandığı günlerdir.

[7] (صَبَّارٍ شَكُورٍ) "çokça sabredip şükreden": mü'min'den kinâyedir. Demek ki mü'min böyle olur.

[8] Yani gaddarca nüfus planlaması yapıyorlardı.

[9] (وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ) "kadınlarınızı sağ bırakıp..." ifâdesi;

"**a-** Kadınlarınızı öldürmüyorlardı, **b-** Kadınlarınızın iffetlerine dokunuyorlardı, **c-** Hamile kadınlarınızın hayâlarına dokunarak karınlarındaki çocuklarını öldürüyorlardı" şeklinde de anlaşılabilir.

[10] Konu ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 49, A'raf: 141)

وَاِذْ تَاَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَاَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ
اِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴿٧﴾ وَقَالَ مُوسٰى اِنْ تَكْفُرُوا اَنْتُمْ
وَمَنْ فِي الْاَرْضِ جَمِيعًا فَاِنَّ اللّٰهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٨﴾ اَلَمْ
يَاْتِكُمْ نَبَؤُا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ
وَالَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ اِلَّا اللّٰهُ جَاۤءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا اَيْدِيَهُمْ فِي اَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا اِنَّا كَفَرْنَا
بِمَا اُرْسِلْتُمْ بِهِ وَاِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَا اِلَيْهِ مُرِيبٍ ﴿٩﴾
قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِي اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
يَدْعُوكُمْ لِيَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ اِلٰى اَجَلٍ
مُسَمًّى قَالُوا اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا تُرِيدُونَ اَنْ تَصُدُّونَا
عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ اٰبَاۤؤُنَا فَاْتُونَا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿١٠﴾ قَالَتْ
لَهُمْ رُسُلُهُمْ اِنْ نَحْنُ اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَمُنُّ
عَلٰى مَنْ يَشَاۤءُ مِنْ عِبَادِهِ وَمَا كَانَ لَنَا اَنْ نَاْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ
اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾ وَمَا لَنَا
اَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللّٰهِ وَقَدْ هَدٰينَا سُبُلَنَا وَلَنَصْبِرَنَّ عَلٰى
مَا اٰذَيْتُمُونَا وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٢﴾

7- (Bir de) Rabbiniz size: "Yemin olsun, eğer (kulluk ederek) şükrederseniz size (nîmetlerimi) gerçekten arttırırım[1], yok eğer nankörlük ederseniz, şüphesiz, Benim azabım çok şiddetlidir." diye ilan etmişti.

8- Mûsa da: "Eğer siz ve yeryüzündekilerin tamamı birden kâfir olsanız dahi (şunu iyi bilin ki) Allah, kesinlikle hiç birinize muhtaç değil, (bilakis her türlü) övgüye layıktır."[2] dedi.

9- (Sayılarını ve durumlarını) Allah'tan başkasının bilmediği, sizden önceki (kavim)lerden, Nûh, Âd ve Semûd kavimleri ile onlardan sonra gelenlerin haber(ler)i size gelmedi mi?[3] Onlara Peygamberleri, apaçık delillerle gelince, onlar ellerini ağızlarına götürüp[4] (öfkelerinden parmaklarını ısırdılar) ve: "Biz sizin kendisiyle gönderildiğiniz şeyleri kesinlikle inkâr ettik ve bizi davet ettiğiniz şeyden de gerçekten ürküyoruz."[5] dediler.

10- Peygamberleri de onlara: "Gökleri ve yeri yaratan, günâhlarınızı bağışlamak için (sizi hakka) davet eden ve size belirlediği süreye kadar ömür veren Allah hakkında mı şüphe (ediyorsunuz)?" dediler. O (kâfirler de Peygamberlerine): "Siz de ancak bizim gibi birer beşersiniz. (Eğer) siz, bizi babalarımızın taptığı putlara tapmaktan çevirmek istiyorsanız,[6] o zaman bize açık bir delil getirin." dediler.

11- Peygamberleri onlara: "Doğrusu biz, sadece sizin gibi bir insanız,[7] fakat Allah, kullarından dilediğini (Peygamberlik nîmeti ile) şereflendirir ve Allah'ın izni olmaksızın biz size asla bir âyet (bile) getiremeyiz. Öyleyse Mü'minler, sadece Allah'a tevekkül[8] etsinler..."

12- "...Bizi, yollarımızı doğrultan Allah'a tevekkül etmekten kimse engelleyemez ve biz, kesinlikle yaptığınız işkencelere[9] karşı direneceğiz. Öyleyse tevekkül edenler sadece Allah'a tevekkül etsinler."[10] dediler.

---

[1] Çünkü Allah'ın vadi şarta bağlıdır. Onun için Allah şükretmeyen kullarına nîmetlerini artırmaz.

[2] Yani sizin övmenize muhtaç değildir. Sizin kâfirliğiniz, Allah'ın övülmeye layık olmasını asla engellemez.

[3] Âyetin bu bölümü: "Sizden öncekilerden, Nûh, Âd ve Semûd kavimleri ile onlardan sonra gelip de (sayılarını ve durumlarını) Allah'tan başkasının bilmediklerinin haber(ler)i, size gelmedi mi?" diye de tercüme edilebilir.

[4] "Onlar ellerini ağızlarına götürdüler" ifâdesi mecâzen: "**a-** Öfkelerinden parmaklarını ısırdılar, **b-** Tüm güçleriyle Peygamberlerin ağızlarını kapatıp, susturmağa çalıştılar, **c-** Peygamberlerin kendilerine uzatılan ellerini ağızları ile reddettiler, yani öpecekleri yerde ısırdılar, **d-** Ellerini ağızlarına götürüp avaz avaz bağırdılar..." şeklinde de anlaşılabilir.

[5] **Mürîb** (مُرِيبٌ): Gocundurucu olan demektir. Buna göre âyet'in sonu... "gocunuyoruz, pireleniyoruz, ürküyoruz veya kuşkulanıyoruz..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[6] Yani biz atalar dinine inanıyoruz, atalarımız bizim rablerimiz ve putlarımızdır...

[7] Peygamberler, beden yapıları itibariyle normal birer insandırlar. Ancak tek farkları kendilerine vahiy gelmesidir. Bk. (Kehf: 110, Fussilet: 6)

[8] **Tevekkül**: lügatte âcizliğini ortaya koymak ve başkasına güvenmek anlamına gelir. Dini terim olarak ise Tevekkül: Kulun sebepleri yerine getirdikten sonra, Allah'a karşı âcizliğini ortaya koyup, sadece ona güvenmesidir.

[9] İşte böylece kâfirler fikir olarak iflas edip, yenileceklerini anlayınca; zulme ve tecavüze başlıyorlar. Peygamberler ise küfre rıza göstermeyeceklerini ve direneceklerini açıkça ifâde edip Allah'a tevekkül ediyorlar ve sonunda hep onlar kazanıyorlar. Kâfirler bugün bile dünyanın her yerinde hâlâ aynı yöntemi uyguluyorlar. Ama Müslümanlar, Peygamberleri gibi davranamıyorlar.

[10] Yani tavırlarını net bir şekilde ortaya koydular.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ اَرْضِنَا
اَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَاَوْحَى اِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ
الظَّالِمِينَ ﴿١٣﴾ وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ الْاَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَلِكَ
لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٤﴾ وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ
كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿١٥﴾ مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ وَيُسْقَى مِنْ مَاءٍ
صَدِيدٍ ﴿١٦﴾ يَتَجَرَّعُهُ وَلَا يَكَادُ يُسِيغُهُ وَيَأْتِيهِ الْمَوْتُ
مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ
﴿١٧﴾ مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ اَعْمَالُهُمْ كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ
بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى
شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ ﴿١٨﴾ اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ
خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ اِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ
وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٩﴾ وَمَا ذَلِكَ عَلَى اللّٰهِ بِعَزِيزٍ
﴿٢٠﴾ وَبَرَزُوا لِلّٰهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا
اِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَهَلْ اَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ
مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدٰينَا اللّٰهُ لَهَدَيْنَاكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْنَا
اَجَزِعْنَا اَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ ﴿٢١﴾

13- Kâfirler, Peygamberlerine: "Ya bizim dinimize tam olarak geri döneceksiniz ya da biz, sizi memleketimizden süreceğiz." deyince, Rableri Peygamberlere: "Biz de zâlimleri mutlaka helâk edeceğiz..."[1]

14- "Ve onlardan sonra sizi o memlekete, mutlaka yerleştireceğiz. İşte bu, azabımdan korkana ve tehdidimden çekinene (verdiğim söz)dür." diye vahyetti.[2]

15- (Peygamberler, Allah'tan) yardım istediler ve (sonunda) her inatçı zorba helâk olup gitti.

16- (Bu helâkin) ardından (onlara bir de) irinli su içirilecekleri cehennem, vardır.

17- (Her bir zorba o suyu) yutkunacak fakat kolay kolay yutamayacak ve ona ölümün bütün şartları oluşacak, ama bir türlü ölemeyecek. Ardından, daha da kuvvetli bir azap (gelecek).[3]

18- Rablerini inkâr edenlerin yaptıkları işler; fırtınalı bir günde rüzgârın savurduğu küle, benzer.[4] Kazançlarından hiç bir fayda elde edemezler. İşte (haktan) uzak(lara) sapmak böyledir!

19- Allah'ın, gökleri ve yeri asla değişmeyen ölçülerle[5] yarattığını görmüyor musun? (Ey insanlar!) Eğer (Allah) dilerse sizi yok eder ve yerinize yeni bir topluluk getirir.[6]

20- Bu, Allah için hiç de güç değildir.

21- (Kıyamette) o (kâfirlerin) tamamı Allah'ın huzuruna çıkınca zayıflar, büyüklük taslayan (önder)lerine: "Şüphesiz, biz size (dünyada) uyuyorduk; şimdi siz, bizden Allah'ın azabından herhangi bir şeye engel olabiliyor musunuz?" derler.[7] Onlar da: "Eğer Allah bize hak yolu gösterseydi[8] biz de sizlere doğru yolu gösterirdik. Şimdi sızlansak da sabretsek de (fark etmez,) bizim için kaçacak hiç bir yer yoktur." derler.

---

[1] Zâlimler, azıtıp tecavüze kalkıştıkları zaman davetin zamanı tamamlanmış olur. Artık onlara delil getirmenin bir manası kalmaz. Onlara yapılacak tek şey vardır, o da onların helâk edilmeleridir.

[2] Bu âyetlerde Peygamberimizin vereceği mücadele için bir yöntem belirtilirken, ayrıca hicret edeceğine ve sonunda da onu memleketinden çıkaranların yurduna sahip kılınacağına işaret vardır.

[3] Bu âyet: "Yutmaya çalışacak, ama kolay kolay yutamayacak, ona her taraftan ölüm gelecek, fakat ölemeyecek, arkasından da şiddetli bir azap (gelecek.)" şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] Burada teşbih-i temsili vardır. Yani benzetme yönü tek değildir. Benzetme yönü; değersiz olmak, boşa gitmek, dayanıksız... olmaktır. Yani kâfirlerin işleri; kül kadar değersiz, rüzgârla savrulacak kadar hafif, sevap terazisine koyacak kadar kıymeti olmayan işlerdir. Sonuç olarak kâfirlerin yaptığı işlerde hiç bir hayır yoktur.

[5] **Hak**: gerçek, sünnet'ullah anlamınadır.

[6] Âyetin bu bölümü; "...(Ey insanlar) eğer (Allah) dilerse sizi yok eder ve sizi yepyeni bir şekilde tekrar getirir." şeklinde de tercüme edilebilir. Bu, Allah bu güce sahiptir, anlamındadır. Buradan reenkarnasyon anlamak doğru değildir.

[7] Buradan müstaz'afların, meselenin farkına âhirette varmalarının hiçbir şeyi değiştirmeyeceği anlaşılıyor.

[8] Burada müstekbirlerin âhirette bile kibirlerine devam edeceklerine işaret vardır. Zîrâ bunların üstadı iblis de Hz. Âdem'e secde etmemesinin sebebini; "(Ey Rabbim!) beni azdırman sebebiyle, yemin ederim ki, ben de onları (saptırmak) için senin dosdoğru yolunun üstüne oturacağım. Sonra önlerinden, arkalarından, sağlarından, sollarından onlara sokulacağım ve Sen, onların çoğunu şükredenlerden, bulamayacaksın." (A'raf: 16, 17) diyerek kabahati Allah'a yıkmaya çalışmıştı.

وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللّٰهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ
وَوَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِيَ عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ
إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُومُونِي وَلُومُوا
أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنْتُمْ بِمُصْرِخِيَّ إِنِّي
كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ ﴿٢٢﴾ وَأُدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ
تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ ﴿٢٣﴾ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا
كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ
﴿٢٤﴾ تُؤْتِي أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْأَمْثَالَ
لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾ وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ كَشَجَرَةٍ
خَبِيثَةٍ اجْتُثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ ﴿٢٦﴾
يُثَبِّتُ اللّٰهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللّٰهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَاءُ ﴿٢٧﴾
أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ
دَارَ الْبَوَارِ ﴿٢٨﴾ جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَبِئْسَ الْقَرَارُ ﴿٢٩﴾

22- (Âhirette) hesap işi bitince, şeytan (kendisine uyanlara): "Allah, size kesinlikle mutlak doğruları vâdetti,[1] ben de size (hep bir şeyler) vâdettim ve hep sözümden caydım. (Aslında) benim kesinlikle sizi (günâha ve küfre) çağırmaktan başka, zorlayıcı bir gücüm de yoktu,[2] (ama) siz de bana hemen uyuverdiniz. Öyleyse siz beni kınayacağınıza, (oturun) kendinizi kınayın. (Bugün zâten) ben sizi kurtaramam, siz de beni kurtaramazsınız. Bundan önce beni (dünyada Allah'a) ortak koşmanızı[3] da (işte bugün) inkâr ettim. Gerçek şu ki, zâlimler acıklı azabı (tam) hak edenlerdir." dedi.

[1] Aslında iblis ve tüm şeytanlar Allah'ın mutlak doğruları emrettiğini biliyorlar. Ama bile bile inkâr ediyorlar.

[2] Bu âyetten, şeytanın müstez'aflar üzerinde, müstek- birler gibi otorite sahibi olmadığı ve müstekbirlerin şeytandan daha kötü oldukları anlaşılıyor.

[3] Esasında şeytanları kendileri değil, onlara uyanlar ilâhlaştırıyor.

23- (Bugün, Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlar ise, Rablerinin emriyle zemîninden ırmaklar akan ve içerisinde ebedî kalacakları cennetlere konulurlar. Onların orada birbirlerine olan temennileri (ise): "selâm"dır.

24- Allah'ın verdiği şu misale iyi bakın:[4] Güzel bir söz,[5] kökü (yerde) sâbit, dalı gökte olan güzel bir ağaç gibidir.

25- (İşte o ağaç,) Rabbinin izniyle her zaman meyvesini verir. Allah, insanlara belki düşünüp (inanırlar) diye (böyle) misaller verir.

26- Kötü söz[6] (ise), kökü yerden koparılmış, köksüz, kötü bir ağaç gibidir:[7]

27- Allah, dosdoğru söz vererek îman edenleri, dünya hayatında da âhiret hayatında da o sözlerinde kararlı kılar, zâlimleri de saptırır.[8] Ve Allah, ne dilerse onu yapar.[9]

28- Allah'ın nîmetini küfürle değişen ve kavimlerini helâk yurduna gönderenleri(n ne hale geldiğini) görmedin mi?[10]

29- (Sonunda onlar,) o cehenneme girerler. (Orası) ne kötü bir yerleşme (yeridir).

[4] Aslında bu bölümün; "Görmedin mi Allah nasıl bir benzetme yaptı." şeklinde tercüme edilmesi gerekirken; yukarıdaki tercüme, Türkçeye daha uygun olduğu kanaatiyle yapılmıştır.

[5] Kelime-i tevhit, Allah'ın kelamı ve bu doğrultuda söylenen sözler... olabilir.

[6] Küfür ifâde eden sözler, beşerî sistemler ve felsefi görüşler... olabilir. Çünkü bunların tamamı köksüzdür.

[7] Fayda verecek yerde zarar verir, hattâ hak yolda ilerlemek isteyenlere engel olur.

[8] Zihinlerini karıştırarak ne dediklerini bilmez hale getirir, çabalarını boşa çıkarır.

[9] Çünkü: hiç kimseye hesap vermek zorunda değildir.

[10] Bu âyet; Bedir savaşında Peygamberimizle savaşan Mekkeli müşrikler; hakkında nâzil olmuştur. (Taberî)

30- (O kâfirler, insanları) Allah'ın yolundan saptırmak için,[1] Allah'a eşler koştular.[2] (Sen onlara): "(Şimdilik) keyfinize bakın bakalım, (nasıl olsa) varacağınız yer kesinlikle cehennemdir." de.

31- (Ey Muhammed!) Benim îmanlı (has) kullarıma[3] söyle: "Fidye vererek ve adamını bularak kurtuluşun olmadığı o (hesap) günü gelmeden önce, namazlarını dosdoğru ve devamlı kılsınlar[4] ve rızık[5] olarak verdiklerimizden, gizli ve açık infak[6] etsinler."

32- Allah, gökleri ve yeri yaratan, gökten su indirip onunla size rızık olarak meyveler çıkaran, emriyle denizde yüzmelerini sağladığı gemileri ve ırmakları emrinize âmâde[7] kılandır.

33- (Ve yine Allah,) kendilerine verilen görevleri sürekli olarak yerine getiren Güneş ve Ayı, gece ve gündüzü de emrinize âmâde kılandır.

34- Ve (Allah,) size kendisinden istediğiniz her şeyden bir kısmını verdi. Eğer Allah'ın nîmet-(ler)ini saymaya kalkarsanız, onu sayamazsınız. Gerçekten (inanmayan) insan, (nefsine karşı) pek zâlim, (Allah'ın nîmetlerine karşı) pek nankördür.

35-36- (Bir zamanlar) İbrahim şöyle duâ etmişti: "Ey Rabbim! Bu (Mekke) şehri(ni) güvenli[8] kıl, beni ve çocuklarımı putlara tapmaktan uzaklaştır. Ey Rabbim! Gerçekten o (putlar,)

---

[1] Aslında Allah'ın dengi olmadığını bu kâfirler de bilir, ama sırf insanları saptırmak için Ona eşler uydururlar.
[2] Bunu sadece: "bu putlar, Allah'ın ortaklarıdır" şeklinde değil de çoğunlukla Allah'ın kendisine has sıfatlarını bir kısım insanlarda da var sayarak Allah'a, şirk koştular.
[3] Mü'minlere, "kullarım" diye hitâp hakkı Allah'a aittir. Bu yüzden mü'minlere "kullarım" diye hitâp edenler ve onları kul görenler, bir nevi ilâhlık taslıyor, demektir.
[4] Buradaki (يُقِيمُوا) muzâri olup önündeki (لِ), baştaki (قُلْ) emrinden dolayı düşmüştür, meczumdur ve (لِيُقِيمُوا) manasınadır. Yani bu sebeple emir manası verilerek tercüme edilmiştir.
[5] Allah'ın size rızık olarak verdiği; mal, ilim, sıhhat, evlat gibi her türlü nîmetten...
[6] **İnfak**: malın elden çıkarılması, harcanıp sarf edilmesi demektir. Dini terim olarak ise; Allah'ın verdiği mal, ilim, sıhhat ve evlat gibi her türlü nîmetten, sadece Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla, ihtiyacı olanlara, karşılıksız vermektir.
[7] (سَخَّرَ لَكُمْ) İfadesi; "sizin için kanunlara tabi kıldı" anlamınadır. Allah, bu ifâdesiyle; âyetlerde sayılan şeyleri, insanlığın hizmetine vermiştir. Yoksa bunların insanlara kulluk etmelerini emretmemiştir.
[8] Bu şehir Mekke'dir. Hz. İbrahim, Mekke'yi güvenli kılması için Allah'a duâ etmiş ve Allah da duâsını kabul etmiştir. Buna göre; Mekke'de insan kanı dökmek, hayvanlarını avlamak ve insanlara zulmetmek haramdır.

وَجَعَلُوا لِلّٰهِ اَنْدَادًا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهٖ قُلْ تَمَتَّعُوا فَاِنَّ
مَصِيرَكُمْ اِلَى النَّارِ ﴿٣٠﴾ قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ اٰمَنُوا يُقِيمُوا
الصَّلٰوةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِنْ قَبْلِ
اَنْ يَاْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خِلَالٌ ﴿٣١﴾ اَللّٰهُ الَّذِي خَلَقَ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاَخْرَجَ بِهٖ
مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ
فِي الْبَحْرِ بِاَمْرِهٖ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْاَنْهَارَ ﴿٣٢﴾ وَسَخَّرَ لَكُمُ
الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ
﴿٣٣﴾ وَاٰتٰيكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَاَلْتُمُوهُ وَاِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللّٰهِ
لَا تُحْصُوهَا اِنَّ الْاِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾ وَ اِذْ قَالَ
اِبْرٰهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا الْبَلَدَ اٰمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ اَنْ
نَعْبُدَ الْاَصْنَامَ ﴿٣٥﴾ رَبِّ اِنَّهُنَّ اَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ فَمَنْ
تَبِعَنِي فَاِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَاِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٦﴾
رَبَّنَا اِنِّي اَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ
بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلٰوةَ فَاجْعَلْ اَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ
تَهْوِي اِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ ﴿٣٧﴾

insanlardan birçoğunu yoldan çıkardılar. Artık kim bana uyarsa, o bendendir,[9] kim de bana isyan ederse, şüphesiz (yine de) sen, çok bağışlayansın, çok acıyansın."[10]

37- "Ey Rabbimiz, gerçekten ben, çocuklarımdan bir kısmını Senin kutsal evinin[11] yanında ekin bitmeyen bir vadiye yerleştirdim. Ey Rabbimiz! Onları namazı dosdoğru ve devamlı kıla(nla)r(dan) eyle, insanlardan onlara meyleden kalpler kıl[12] ve onları çeşitli meyvelerle rızıklandır. Umulur ki (Senin bu nîmetlerine) şükrederler."

---

[9] Yani benim dinimdendir.
[10] Bazı rivâyetlere göre Hz İbrahim bu sözü kendisine vahiy gelmeden önce söylemiştir. Çünkü Allah, tevbe edilmedikçe şirki asla affetmez.
[11] Bu ifâdeden, Kâbe'nin Hz. İbrahim'den önce yani Hz. Âdem zamanında yapıldığı, büyük ihtimâlle de Hz. Nûh tûfânıyla yıkıldığı anlaşılmaktadır. Zîrâ Hz. İbrahim yukarıdaki sözleri daha Kâbe'yi inşa etmeden önce söylüyor. Demek ki Hz. İbrahim Kâbe'nin yerini biliyordu. Zâten daha sonra Hz. İbrahim'in, Hz. İsmail'le beraber Kâbe'yi tekrar inşa ettiği, bilinmektedir.
[12] Yani insanların kalplerini onlara meylettir.

رَبَّنَا اِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفٖى وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفٰى عَلَى اللّٰهِ
مِنْ شَيْءٍ فِى الْاَرْضِ وَلَا فِى السَّمَاۤءِ ﴿٣٨﴾ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ
الَّذٖى وَهَبَ لٖى عَلَى الْكِبَرِ اِسْمٰعٖيلَ وَاِسْحٰقَ اِنَّ رَبّٖى
لَسَمٖيعُ الدُّعَاۤءِ ﴿٣٩﴾ رَبِّ اجْعَلْنٖى مُقٖيمَ الصَّلٰوةِ وَمِنْ
ذُرِّيَّتٖى رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاۤءِ ﴿٤٠﴾ رَبَّنَا اغْفِرْ لٖى وَلِوَالِدَيَّ
وَلِلْمُؤْمِنٖينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿٤١﴾ وَلَا تَحْسَبَنَّ اللّٰهَ
غَافِلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ اِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ
فٖيهِ الْاَبْصَارُ ﴿٤٢﴾ مُهْطِعٖينَ مُقْنِعٖى رُؤُسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ اِلَيْهِمْ
طَرْفُهُمْ وَاَفْـِٔدَتُهُمْ هَوَاۤءٌ ﴿٤٣﴾ وَاَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتٖيهِمُ
الْعَذَابُ فَيَقُولُ الَّذٖينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا اَخِّرْنَا اِلٰى اَجَلٍ قَرٖيبٍ
نُجِبْ دَعْوَتَكَ وَنَتَّبِعِ الرُّسُلَ اَوَلَمْ تَكُونُوا اَقْسَمْتُمْ مِنْ
قَبْلُ مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ ﴿٤٤﴾ وَسَكَنْتُمْ فٖى مَسَاكِنِ الَّذٖينَ
ظَلَمُوا اَنْفُسَهُمْ وَتَبَيَّنَ لَكُمْ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا
لَكُمُ الْاَمْثَالَ ﴿٤٥﴾ وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ وَعِنْدَ اللّٰهِ مَكْرُهُمْ
وَاِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ ﴿٤٦﴾ فَلَا تَحْسَبَنَّ
اللّٰهَ مُخْلِفَ وَعْدِهٖ رُسُلَهُ اِنَّ اللّٰهَ عَزٖيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴿٤٧﴾

38- “Ey Rabbimiz! Sen bizim gizli ve açık, yaptığımız her şeyi bilirsin. (Zâten) yerde ve gökte hiçbir şey, Allah’tan gizlenemez.”

39- “İhtiyarlığ(ım)a rağmen bana İsmail'i ve İshak'ı armağan eden Allah’a hamdolsun. Şüphesiz benim Rabbim, (kendisine yapılan) duâyı hakkıyla işitendir.”

40- “Ey Rabbim! Beni ve soyumdan gelenleri namazı dosdoğru kılanlardan eyle. Ey Rabbimiz! Duâmı kabul buyur.”

41- “Ey Rabbimiz! (Âhirette) hesabın yapılacağı gün, beni, anamı, babamı[1] ve tüm mü’minleri bağışla.”[2]

---

[1] Hz İbrahim, burada, müşrik olan babasına duâ edeceğine dâir daha önce söz verdiği için duâ etmiştir. (Bunun üzerine İbrahim de: “Selâm sana, senin için Rabbimden af dileyeceğim, çünkü O, bana karşı pek ikram sahibidir.”dedi.) (Meryem: 47)

[2] Hz. İbrahim, daha sonra babasının bir Allah düşmanı olduğunu anladı ve ondan uzaklaştı. “İbrahim’in babası için mağfiret dilemesi, sadece ona verdiği bir sözden dolayı idi. Fakat onun, bir Allah düşmanı olduğu, kendisine belli olunca ondan uzak

42- Zâlimlerin yaptıklarından Allah'ı sakın habersiz sanma. O, (sadece) onları, gözlerin belerip kalacağı bir güne erteliyor.

43- (İşte o gün) gönülleri bomboş bir şekilde, onların gözleri belerir kalır, başlarını dikerek, kendilerini (bile) görecek halleri olmadan kalakalırlar.[3]

44- (Ey Muhammed!) Azap kendilerine gelince, zâlimlerin: “Ey Rabbimiz! Bize biraz daha mühlet ver de Senin davetine uyalım ve Peygamberlere itaat edelim.” diyecekleri gün ile insanları uyar. (O gün onlara): “Siz, daha önce (dünyada), sonunuzun gelmeyeceğine yemin etmemiş miydiniz?” denilecek.[4]

45- Siz, kendilerine zulmedenlerin yaşadıkları yerlerde yaşadınız. Daha önce Bizim onlara ne yaptığımız size açıklanmıştı. Hatta Biz, onları(n akıbetini) size örnek de göstermiştik.[5]

46- Gerçekten kuracakları tuzak, dağları bile yerinden oynatacak kadar (büyük de) olsa, Allah tarafından bilinip dururken bir de onlar (kalkıp) tuzak kurmuşlar.[6]

47- Sakın Allah'ı, Peygamberlerine verdiği (yardım) sözünden döner sanma. Gerçekten Allah, daima üstündür, intikam sahibidir.

---

durdu. Gerçekten İbrahim, çok içli ve yumuşak huylu idi.” (Tevbe: 114)

[3] Bu âyet: “O gün, başlarını dikerek koşacaklar, gözleri kendilerine bile dönmeyecek ve gönülleri bomboş kalacaktır.” şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] Bu âyet: “Biz öldükten sonra asla diriltilmeyeceğiz” diyen Kureyşli müşriklere cevap olarak inmiştir. (Kurtubî)

[5] Siz o eski diktatör ve despotların yurtlarında yaşıyor ve onların başına gelenleri biliyorken, bundan hiç ibret almayıp aynı diktatörlükleri ve despotlukları, hâlâ niye yapıp duruyorsunuz.

[6] Bu âyet “(Kâfirler,) tuzaklarına karşılık, Allah katında (karşı) tuzak hazırlanmışken, bir de (kalkıp) tuzak kurmuşlar. Hâlbuki onların tuzaklarıyla (Allah’ın) dağlar (gibi kanunları) yerinden oynayacak değildir.” şeklinde de tercüme edilebilir.

48- Yerin başka bir yere[1], göklerin de (başka göklere) dönüştürüldüğü gün, o (kâfirler) tek ve kahhar[2] olan Allah'ın huzuruna çıka(rıla)caklardır.

49- O gün, günâhkârların zincirlerle birbirlerine bağlandıklarını, görürsün.

50- (Onların) giyimleri katrandandır, yüzlerini de ateş bürür.

51- (İşte) Allah, her nefsi kendi kazancıyla cezâlandırmak için (böyle yapar). Şüphesiz Allah, hesabı pek çabuk görür.

52- İşte bu (âyetler), kendisiyle insanlar uyarılsınlar, ancak Allah'ın tek ilâh olduğunu bilsinler ve anlama kabiliyeti olanlar da iyice düşünsünler[3] diye (indirilmiş) birer nasihattir.[4]

73- ENBİYÂ SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- İnsanların (âhirette) hesaplarının görülmesi yaklaştı ama onlar, hâlâ gaflet içerisinde (Allah'ın dininden) yüz çevirip duruyorlar.[5]

2- (O gafiller,) Rablerinden kendilerine gelen her yeni uyarıyı mutlaka oyun konusu yapıp alaya alarak[6] dinlerler.

---

[1] Âyetteki ikinci (الأرض) kelimesi ma'rife olduğu için birinci ile ikinci yeryüzü aynı yeryüzüdür. Buna göre birinci sur'a üfürüldükten sonra yeni bir yeryüzü yaratılmayıp, aynı yeryüzünün fiziksel değişime uğrayacağı anlaşılabilir. İkinci surda ise insanlar bu yeryüzünde dirilecek ve haşr dünyada olacaktır. (Mevdudi)

[2] **Kahhar:** "Gücüne karşı durulamayan", demektir.

[3] Yani; anlama kabiliyeti olanlar ne yaptıklarını ve ne yapacaklarını, şimdiye kadar hangi dinde amel ettiklerini ve bundan sonra da ne yolda hareket etmeleri gerektiğini düşünsünler, anlasınlar…

[4] Bu âyete göre; ancak Kur'an'la uyarılır, Kur'an'la öğüt verilir ve Allah, Kur'an'la tanıtılır.

[5] Bakalım bu vurdumduymazlıkları daha ne kadar sürecek…

[6] Zîrâ onların, Allah'ın sözlerinin karşısında yapabilecekleri tek şey de budur.

يَوْمَ تُبَدَّلُ الْاَرْضُ غَيْرَ الْاَرْضِ وَالسَّمٰوَاتُ وَبَرَزُوا لِلّٰهِ
الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿٤٨﴾ وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُقَرَّنِينَ
فِي الْاَصْفَادِ ﴿٤٩﴾ سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطِرَانٍ وَتَغْشٰى وُجُوهَهُمُ
النَّارُ ﴿٥٠﴾ لِيَجْزِيَ اللّٰهُ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ اِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ
الْحِسَابِ ﴿٥١﴾ هٰذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنْذَرُوا بِهِ وَلِيَعْلَمُوا
اَنَّمَا هُوَ اِلٰهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ اُولُوا الْاَلْبَابِ ﴿٥٢﴾

سُورَةُ الْاَنْبِيَاءِ (مَكِّيَّة)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِقْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُعْرِضُونَ ﴿١﴾
مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحْدَثٍ اِلَّا اسْتَمَعُوهُ وَهُمْ
يَلْعَبُونَ ﴿٢﴾ لَاهِيَةً قُلُوبُهُمْ وَاَسَرُّوا النَّجْوَى الَّذِينَ
ظَلَمُوا هَلْ هٰذَا اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ اَفَتَأْتُونَ السِّحْرَ وَاَنْتُمْ
تُبْصِرُونَ ﴿٣﴾ قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ فِي السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ
وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٤﴾ بَلْ قَالُوا اَضْغَاثُ اَحْلَامٍ بَلِ
افْتَرٰيهُ بَلْ هُوَ شَاعِرٌ فَلْيَأْتِنَا بِاٰيَةٍ كَمَا اُرْسِلَ الْاَوَّلُونَ ﴿٥﴾

3- Onların kalpleri oyun ve eğlencededir. O zâlimler: "Bu (Muhammed de) sizin gibi bir insan değil mi? Öyleyse siz, göz göre göre büyüye mi kapılıyorsunuz?" diye aralarında gizli gizli konuştular.

4- (Peygamber de onlara): "Benim Rabbim, gerçek işiten ve bilen olduğu için gökte ve yerde söylenen her sözü hakkıyla bilir." dedi.[7]

5- Buna mukabil onlar da: "(Muhammed'in söyledikleri) saçma sapan rüyalardır, belki de o, bu sözleri uydurmuştur, hatta o bir şairdir, (eğer böyle değilse, o Muhammed) önceki gönderilen (Peygamber)ler gibi bize bir mûcize getirsin bakalım." dediler.[8]

---

[7] Bunun üzerine gizli gizli konuşanlar hayret ettiler ve Efendimize: "Sen bunu nereden öğrendin." dediler.

[8] Tarih boyunca kâfirler Peygamberlere ve Allah'ın mesajını insanlara duyuranlara karşı hep böyle şeyler söylemişlerdir.

مَٓا اٰمَنَتْ قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْيَةٍ اَهْلَكْنَاهَاۚ اَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾
وَمَٓا اَرْسَلْنَا قَبْلَكَ اِلَّا رِجَالًا نُوحٓي اِلَيْهِمْ فَسْـَٔلُٓوا اَهْلَ
الذِّكْرِ اِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧﴾ وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا
لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ وَمَا كَانُوا خَالِدِينَ ﴿٨﴾ ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ
الْوَعْدَ فَاَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَٓاءُ وَاَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ ﴿٩﴾
لَقَدْ اَنْزَلْنَٓا اِلَيْكُمْ كِتَابًا فِيهِ ذِكْرُكُمْۜ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٠﴾
وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرْيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً وَاَنْشَاْنَا بَعْدَهَا قَوْمًا
اٰخَرِينَ ﴿١١﴾ فَلَمَّٓا اَحَسُّوا بَأْسَنَٓا اِذَا هُمْ مِنْهَا يَرْكُضُونَۜ ﴿١٢﴾
لَا تَرْكُضُوا وَارْجِعُٓوا اِلٰى مَٓا اُتْرِفْتُمْ فِيهِ وَمَسَاكِنِكُمْ لَعَلَّكُمْ
تُسْـَٔلُونَ ﴿١٣﴾ قَالُوا يَا وَيْلَنَٓا اِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿١٤﴾ فَمَا زَالَتْ
تِلْكَ دَعْوٰيهُمْ حَتّٰى جَعَلْنَاهُمْ حَصِيدًا خَامِدِينَ ﴿١٥﴾ وَمَا
خَلَقْنَا السَّمَٓاءَ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ ﴿١٦﴾ لَوْ اَرَدْنَٓا
اَنْ نَتَّخِذَ لَهْوًا لَاتَّخَذْنَاهُ مِنْ لَدُنَّٓاۗ اِنْ كُنَّا فَاعِلِينَ ﴿١٧﴾ بَلْ
نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَاِذَا هُوَ زَاهِقٌۜ وَلَكُمُ
الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ ﴿١٨﴾ وَلَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ
وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَۚ ﴿١٩﴾

6- (Ey Muhammed!) Kendilerinden önce helâk ettiğimiz hiç bir ülke (halkı) îman etmedi de; şimdi (bundan ders alarak) bunlar mı hemen îman ediverecekler?[1]

7- Biz, senden önce de kendilerine vahyettiğimiz erkekler[2] dışında Peygamberler göndermedik. (Ey kâfirler!) Eğer bilmiyorsanız, gidin kendilerine kitap verdiklerimize[3] sorun.

8- Biz o (Peygamberleri,) yemez (içmez) cesetler olarak yaratmadığımız gibi, onlar ölümsüz de değillerdi.

9- Sonra o (Peygamberlere) verdiğimiz sözü yerine getirerek, kendilerini ve dilediğimiz mü'minleri kurtardık ve (inkâr ederek) haddi aşanları da helâk ettik.

10- (Ey insanlar!) Muhakkak ki Biz, içerisinde (sizin gündeminizi) oluşturacak nasihatler bulunan bir Kitap indirdik.[4] Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?

11- Biz, halkı zulmeden[5] ülkelerden nicesini kırıp geçirdik ve onlardan sonra da başka topluluklar yarattık.

12- Onlar, Bizim azabımızı hissettikleri zaman hemen oralardan kaçmaya yelteniyorlardı.

13- (Melekler[6] de onlara): "Boşuna kaçmaya yeltenmeyin, içerisinde azdığınız refaha ve yurtlarınıza dönün. Çünkü siz, mutlaka hesaba çekileceksiniz." (dediler.)

14- Onlar da: "Yazıklar olsun bize! Biz, zâlimlerden olduk." dediler.

15- Biz onları, biçilmiş ekin, sönmüş ocak durumuna getirinceye kadar, onların bu feryatları devam edip durdu.

16- Biz göğü, yeri ve ikisinin arasında bulunan şeyleri, oyuncular(ın oyuncağı) olarak yaratmadık.[7]

17- Eğer Biz, eğlence edinmek isteseydik, bunu elbette (başkasına ihtiyaç duymadan) kendi kendimize yapardık. (Ama) Biz, böyle yapanlardan değiliz.

18- Tam tersine Biz, Hak ile vurarak, bâtılı yok ederiz.[8] Bir de bakarsınız ki bâtılın işi bitivermiş.[9] (Allah'ı keyfinize göre) tanımlamanızdan dolayı yazıklar olsun size.

19- Göklerde ve yerdeki kimseler, O (Allah'a) aittir ve Onun katındakiler,[10] büyüklük taslamadan Ona kulluk ederler ve (bundan dolayı) hiç yorulmazlar.

---

1 Mekkeliler Peygamber Efendimize îman etmek için Safa tepesini altın yapmasını istemişlerdi...

2 Peygamberler hep erkeklerden gönderilmiştir. Allah, Peygamberlik yükünü kadınlara yüklememiştir. Ama kadınlardan bazılarını muhatap alarak vahiy göndermiştir. Hz. Meryem ve Hz. Mûsa'nın annesi gibi... Bu tür vahiylere ilham denilir. Konuyla ilgili olarak Bk. (Mâide: 111, Yûsuf: 109, Nahl: 43, 68, Kasas: 7, Şura: 47 ve dipnotları)

3 Yahûdî ve Hıristiyanlara... Yani gönderilen Peygamberlerin hepsi de insandı; melek veya cin değildi. Konuyla ilgili olarak Bk. (Yûnus: 94, Nahl: 43)

4 Âyetin bu bölümü, "sizden bahsederek sizi şereflendiren bir kitap indirdik." şeklinde de tercüme edilebilir.

5 Buradaki zulüm Allah'a şirk koşmaktır. Zîrâ, "şirk en büyük zulümdür." Bk. (Lokman: 13)

6 (Celâleyn, Kurtubî)

7 Bu âyet, "Biz göğü, yeri ve ikisinin arasında bulunan şeyleri, gayesiz ve laf olsun diye yaratmadık." şeklinde de anlaşılabilir.

8 Burada haktan kastedilen, Kur'an ve Kur'an'daki hükümler, bâtılla kastedilen ise, tüm şeytanlar ve şeytani düşüncelerdir. (Kurtubî)

9 Bk. (İsra: 81)

10 Melekler veya ne olduklarını Allah'ın bildiği, ilâhî emre muhatap akıllı varlıklar.

20- Onlar, Allah'ı gece ve gündüz usanmaksızın, (Onda bulunmayan sıfatlardan soyutlayarak) anarlar.

21- Yoksa o (kâfirler), dünyadan birtakım ilâhlar edindiler de (ölüleri âhirette) o ilâhlar mı diriltecekler?

22- Eğer (yer ve göklerin) her ikisinde de Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, kesinlikle (yerin ve göğün her) ikisi de yok olurdu. (Kâinata hâkimiyet makamı olan) arşın (gerçek) Rabbi olan Allah, onların tanımlamalarından çok yücedir.

23- Allah'a, yaptıklarının hesabı asla sorulamaz, oysa o (ilâhlar, Allah tarafından) sorguya çekilirler.

24- Yoksa Allah'ı bırakıp da başka ilâhlar mı edindiler? (Ey Muhammed! Onlara): "(Haydi bu ilâhların gerçeklikleri hakkında) delilleriniz (varsa) getirin. İşte benimle birlikte olanların ve benden öncekilerin (Allah'ın gerçekliği ile ilgili) delilleri, bu Kur'an'dır." de. (Onlar asla delil getiremezler. Zîrâ) onların çoğu, Hakkı bilmiyorlar ve o (Kur'an'dan) yüz çeviriyorlar.

25- (Ey Muhammed!) Senden önce gönderdiğimiz her Peygambere mutlaka: "Benden başka ilâh yoktur, öyleyse yalnız Bana kulluk edin." diye vahyettik.

26- O (kâfirler): "Rahman (olan Allah, melekleri) çocuk edindi." dediler.[1] Hâşâ O, (bu yakıştırmadan) çok uzaktır. Aksine o (melekler, Allah'ın) ikramına layık görülmüş kullardır.

27- Onlar, sözle (bile olsa) Allah'ın önüne geçemezler ve (tüm işlerini) Onun emriyle yaparlar.

28- Allah, (meleklerin) yaptıklarını da yapacaklarını da bilir. Hatta onlar, kesinlikle Allah'ın râzı olduğu kimselerden başkasına şefâat da edemezler. Ve onların hepsi, Allah korkusundan dolayı (içleri titreyerek) Ondan sakınırlar.

29- Onların içlerinden herhangi birisi Allah'ı dışlayıp da: "Gerçekten ben de bir ilâhım." diyecek olsa, Biz tıpkı zâlimleri cezâlandırdığımız gibi onu da cehennemle cezâlandırırız.[2]

---

[1] Tıpkı Mekke'li müşriklerin melekleri Allah'ın kızları olarak nitelendirdikleri gibi Üzeyr ve İsa'yı (a.s) Yahûdî ve Hıristiyanlar da Allah'ın oğulları olarak kabul etmişler ve Allah'a böylece şirk koşmuşlardır.

[2] Onlardan, yani melekler, Hz. Îsâ ve Üzeyr'den hiç birisi, böyle bir şeyi yapmaya teşebbüs bile edemezler.

يُسَبِّحُونَ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ ﴿٢٠﴾ اَمِ اتَّخَذُوا اٰلِهَةً
مِنَ الْاَرْضِ هُمْ يُنْشِرُونَ ﴿٢١﴾ لَوْ كَانَ فِيهِمَا اٰلِهَةٌ اِلَّا
اللّٰهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٢﴾
لَا يُسْـَٔلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْـَٔلُونَ ﴿٢٣﴾ اَمِ اتَّخَذُوا مِنْ
دُونِهٖٓ اٰلِهَةً قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ هٰذَا ذِكْرُ مَنْ مَعِيَ وَذِكْرُ
مَنْ قَبْلِي بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ الْحَقَّ فَهُمْ مُعْرِضُونَ
﴿٢٤﴾ وَمَٓا اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ اِلَّا نُوحٖٓي اِلَيْهِ اَنَّهُ لَٓا
اِلٰهَ اِلَّٓا اَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾ وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمٰنُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ
بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ ﴿٢٦﴾ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِاَمْرِهٖ
يَعْمَلُونَ ﴿٢٧﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ
اِلَّا لِمَنِ ارْتَضٰى وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهٖ مُشْفِقُونَ ﴿٢٨﴾ وَمَنْ
يَقُلْ مِنْهُمْ اِنّٖي اِلٰهٌ مِنْ دُونِهٖ فَذٰلِكَ نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ كَذٰلِكَ
نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٢٩﴾ اَوَلَمْ يَرَ الَّذِينَ كَفَرُوٓا اَنَّ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضَ كَانَتَا رَتْقًا فَفَتَقْنَاهُمَا وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَٓاءِ كُلَّ شَيْءٍ
حَيٍّ اَفَلَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٠﴾ وَجَعَلْنَا فِي الْاَرْضِ رَوَاسِيَ اَنْ
تَم۪يدَ بِهِمْ وَجَعَلْنَا فِيهَا فِجَاجًا سُبُلًا لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣١﴾

30- Şu kâfirler, (başlangıçta) göklerle yer birbiriyle bitişik iken, Bizim o ikisini ayırdığımızı[3] ve her canlı şeyi sudan yarattığımızı[4] bilmiyorlar mı? (Bu böyle iken) onlar, hâlâ inanmayacaklar mı?

31- Biz, yeryüzü insanları sarsmasın diye dağları yarattık ve (istedikleri yere) gidebilmeleri için o dağların arasından (insanlara) geçitler ve yollar açtık.[5]

---

[3] Âyetin bu bölümü, "Göklerle yer deliksiz (yani yukarıdan yağmur yağmıyor, yerden ot bitmiyor) iken bizim o ikisini (yağmur ve otlarla) deldiğimizi..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] Bu âyetten canlı olan her şeyde suyun bulunduğu veya suya ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili spekülatif bir takım bilimsel izahlar yapılmakta ise de; âyetteki ifâde çok açıktır ve izaha, hele hikmetçilik mantığıyla yapılacak izahlara hiç de muhtaç değildir. Ayrıca İlk insan olan Âdem (a.s) da suya toprak karıştırılarak, yani çamurdan yaratılmıştır. "Bu sudan bir insan yaratıp, ona soy sop veren, O (Allah)'tır." Bk. (Furkan: 54)

[5] Konu ile ilgili olarak Bk.(Nahl:15, Tâ Hâ:53, Zuhruf:10)

وَجَعَلْنَا السَّمَٓاءَ سَقْفًا مَحْفُوظًاۚ وَهُمْ عَنْ اٰيَاتِهَا مُعْرِضُونَ
﴿٣٢﴾ وَهُوَ الَّذ۪ي خَلَقَ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَۜ
كُلٌّ ف۪ي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ ﴿٣٣﴾ وَمَا جَعَلْنَا لِبَشَرٍ مِنْ
قَبْلِكَ الْخُلْدَۜ اَفَائِنْ مِتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ ﴿٣٤﴾ كُلُّ
نَفْسٍ ذَٓائِقَةُ الْمَوْتِۜ وَنَبْلُوكُمْ بِالشَّرِّ وَالْخَيْرِ فِتْنَةًۜ
وَاِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٣٥﴾ وَاِذَا رَاٰكَ الَّذ۪ينَ كَفَرُٓوا اِنْ يَتَّخِذُونَكَ
اِلَّا هُزُوًاۜ اَهٰذَا الَّذ۪ي يَذْكُرُ اٰلِهَتَكُمْۚ وَهُمْ بِذِكْرِ الرَّحْمٰنِ
هُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٦﴾ خُلِقَ الْاِنْسَانُ مِنْ عَجَلٍۜ سَاُور۪يكُمْ
اٰيَات۪ي فَلَا تَسْتَعْجِلُونِ ﴿٣٧﴾ وَيَقُولُونَ مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ
اِنْ كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ ﴿٣٨﴾ لَوْ يَعْلَمُ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا ح۪ينَ
لَا يَكُفُّونَ عَنْ وُجُوهِهِمُ النَّارَ وَلَا عَنْ ظُهُورِهِمْ وَلَا هُمْ
يُنْصَرُونَ ﴿٣٩﴾ بَلْ تَأْت۪يهِمْ بَغْتَةً فَتَبْهَتُهُمْ فَلَا يَسْتَط۪يعُونَ
رَدَّهَا وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٤٠﴾ وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ
قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذ۪ينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِه۪ يَسْتَهْزِؤُ۫نَ
﴿٤١﴾ قُلْ مَنْ يَكْلَؤُكُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ مِنَ الرَّحْمٰنِۜ بَلْ
هُمْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٢﴾

32- Biz, gökyüzünü de (her türlü tehlikeden) korunmuş bir tavan (gibi) yaptık. Ama o kâfirler, (gökyüzünün Allah'ın kudretine işaret eden) âyetlerinden yüz çeviriyorlar.

33- Geceyi, gündüzü, güneşin ve ayın her birini bir boşlukta (dönerek) yüzer (bir şekilde) yaratan, O Allah'tır.

34- (Ey Muhammed!) Biz, senden önce hiç bir insana, ölümsüz bir hayat vermedik.[1] (Sanki) sen öleceksin de onlar sonsuza kadar mı yaşayacaklar?

35- Her canlı ölümü tadacaktır.[2] Biz sizi, (bu dünya'da) kötülükle de iyilikle de deneyerek imtihan etmekteyiz ve siz, (sonunda kesinlikle) Bize döndürüleceksiniz.

36- (Ey Muhammed!) Kâfirler, kendileri Rahman (olan Allah) hakkında ileri geri konuştukları halde, seni gördükleri zaman: "sizin ilâhlarınızı diline dolayan adam bu mu?" diye seninle alay ediyorlar.[3] (İşte) bunlar, (tam) kâfirlerdir.

37- İnsan aceleci bir (tabiatta) yaratılmıştır. Şimdilik çok aceleci olmayın (bakalım), yakında size âyetlerimi (yavaş yavaş) göstereceğim.

38- (Kâfirler bir de): "Eğer doğru söylüyorsanız (şu tehdit edip durduğunuz) azap ne zaman gerçekleşecek."[4] diyorlar.

39- O kâfirler, hem yüzlerinden hem de sırtlarından (saran) ateşi savamayacakları ve kendilerine yardım dahi edilmeyeceği zamanı eğer bir bilselerdi! (böyle demezlerdi.)

40- Oysa (azap) onlara o kadar ani gelir ki; (azabın dehşetinden) dona kalırlar. Artık o azabı geri çeviremeyecekleri gibi kendilerine bir süre bile verilmez.[5]

41- Yemin olsun ki senden önceki Peygamberlerle de mutlaka alay edildi, (ama sonunda) alay ettikleri şeyler alay edenlerin kendilerini kuşatıverdi.[6]

42- (Sen onlara): "(Peki) Rahman (olan Allah)'ın azabı size geceleyin veya gündüz vakti geliverse, sizi bundan kim koruyabilir? de. (Ama onlar,) tam tersine Rablerini anmaktan (yine de) yüz çevirirler.

---

[1] Bu âyetten, Hızır ve İlyas'ın (a.s) ölümsüz bir hayata sahip olmadıkları da anlaşılmaktadır. Bk. (Kehf: 65 ve dipnotu)

[2] Konuyla ilgili olarak Bk. (Âlu İmrân: 185 ve dipnotu, Ankebut: 57)

[3] Bu âyet, Ebû Cehil'in, Ebû Süfyân'ın yanında Peygamberimizle alay etmesi üzerine indirilmiştir.

[4] Kâfirlerin bu sözleri azaba gerçekten inandıklarından değil, bilakis azabı inkârlarından dolayıdır. Aynı âyet için Bk. (Yûnus: 48, Neml: 71, Sebe': 29, Yasin: 48, Mülk: 25)

[5] Azap o kadar ani gelir ki gözlerini bile açmaya fırsat bulamazlar.

[6] Aynı âyet için Bk. (En'am: 10)

43- Yoksa onların bir takım ilâhları var da kendilerini Bizden koruyacaklar (ha!).[1] Onların ilâhları kendilerini bile koruyamazlar ve (kâfirler o gün) Bizden de hiçbir yakınlık göremezler.

44- Evet Biz, onları ve atalarını dünyada ebedî kalacakları zannına kapılıncaya kadar barındırdık. Fakat şimdi, Bizim gerçekten yeryüzüne gelip onu uçlarından eksiltmekte[2] olduğumuzu gör-müyorlar mı? Üstün olan (Biz miyiz? Yoksa) onlar mı?

45- (Ey Muhammed! Kâfirlere): "Ben sizi sadece, vahiyle uyarıyorum." de. (Ama) o sağırlar, ne kadar uyarılsalar da (hak yola) çağrıyı asla işitmeyecekler![3]

46- Yemin olsun ki onlara, Rabbinin azabından ufacık bir esinti dokunuverse hemen: "Yazıklar olsun bize, gerçekten bizler zâlimlerdenmişiz." derler.

47- Biz ise, kıyamet gününde adaletin ta kendisi olan (hassas) teraziler kurarız da hiç bir insan, hiç bir şekilde haksızlığa uğratılmaz. (Hatta dünyada yaptıkları şeyler) bir hardal tanesi kadar bile olsa onu o (teraziye mutlaka) koyarız. (Zira) hesabı Bizden daha iyi gören yoktur ki!

48- Yemin olsun ki Mûsa ve Hârûn'a, Allah'tan sakınan (müttakiler) için hakkı bâtıldan ayıran, (hakka) ışık tutan ve (hakkı) hatırlatan (Tevrât'ı)[4] Biz verdik.

49- Rablerini görmedikleri halde Ondan (sevgiye dayalı bir korku ile) korkanlar var ya işte kıyamet vaktinden içleri titreyerek tam sakınanlar onlardır.

---

[1] Buradaki soru inkaridir. Yani, onların ilâhlarının olup olmadığını sormak için değil, olmadığını ispat için kullanılmıştır ve: "Tabii ki onların böyle ilâhları yoktur." anlamındadır.

[2] "Yerin uçlarından eksiltilmesi" ifâdesinden; **a-** kâfirlerin topraklarının Müslümanlara geçmesi, **b-** Erozyon, gel-git olayları **c-** Dünyanın kutuplarının basık olması anlaşılabilir.

[3] Burada kâfirler, sağırlara benzetilerek tıpkı sağırların sözü işitemeyecekleri gibi, şartlanmış kâfirlerin de hakkı asla işitmeyecekleri, beliğ bir şekilde ifâde edilmiştir.

[4] Bu özellikleri taşıyan Tevrât, Hz. Mûsa (a.s)'a Allah tarafından Sina Dağında verilen Tevrât'tır. Yoksa Yahûdîlerin Tevrât olduğunu varsaydıkları kitap değildir.

اَمْ لَهُمْ اٰلِهَةٌ تَمْنَعُهُمْ مِنْ دُونِنَاۜ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَ اَنْفُسِهِمْ
وَلَا هُمْ مِنَّا يُصْحَبُونَ ﴿٤٣﴾ بَلْ مَتَّعْنَا هٰٓؤُلَٓاءِ وَاٰبَٓاءَهُمْ حَتّٰى
طَالَ عَلَيْهِمُ الْعُمُرُۜ اَفَلَا يَرَوْنَ اَنَّا نَأْتِي الْاَرْضَ نَنْقُصُهَا مِنْ
اَطْرَافِهَاۜ اَفَهُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٤٤﴾ قُلْ اِنَّمَٓا اُنْذِرُكُمْ بِالْوَحْيِۘ
وَلَا يَسْمَعُ الصُّمُّ الدُّعَٓاءَ اِذَا مَا يُنْذَرُونَ ﴿٤٥﴾ وَلَئِنْ مَسَّتْهُمْ
نَفْحَةٌ مِنْ عَذَابِ رَبِّكَ لَيَقُولُنَّ يَا وَيْلَنَٓا اِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ
﴿٤٦﴾ وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ
شَيْـٔاًۜ وَاِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ اَتَيْنَا بِهَاۜ وَكَفٰى بِنَا
حَاسِبِينَ ﴿٤٧﴾ وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسٰى وَهٰرُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَٓاءً
وَذِكْرًا لِلْمُتَّقِينَۙ ﴿٤٨﴾ اَلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ وَهُمْ
مِنَ السَّاعَةِ مُشْفِقُونَ ﴿٤٩﴾ وَهٰذَا ذِكْرٌ مُبَارَكٌ اَنْزَلْنَاهُۜ اَفَاَنْتُمْ
لَهُ مُنْكِرُونَ ﴿٥٠﴾ وَلَقَدْ اٰتَيْنَٓا اِبْرٰهِيمَ رُشْدَهُ مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا
بِهِ عَالِمِينَۚ ﴿٥١﴾ اِذْ قَالَ لِاَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا هٰذِهِ التَّمَاثِيلُ الَّت۪ٓي
اَنْتُمْ لَهَا عَاكِفُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا وَجَدْنَٓا اٰبَٓاءَنَا لَهَا عَابِدِينَ
﴿٥٣﴾ قَالَ لَقَدْ كُنْتُمْ اَنْتُمْ وَاٰبَٓاؤُ۬كُمْ ف۪ي ضَلَالٍ مُب۪ينٍ ﴿٥٤﴾
قَالُٓوا اَجِئْتَنَا بِالْحَقِّ اَمْ اَنْتَ مِنَ اللَّاعِب۪ينَ ﴿٥٥﴾

50- Bu, (Kur'an da) Bizim (Muhammed'e) indirdiğimiz mübârek (faydalı) bir uyarıdır. (Ey müşrikler! Şimdi) siz, bu Kur'an'ı mı inkâr ediyorsunuz?[5]

51- Yemin olsun ki, (Peygamber olmadan) önce de İbrahim'e îman olgunluğu vermiştik ve Biz zâten onun buna (ehil olduğunu da) biliyorduk.

52- (İbrahim,) babasına ve toplumuna: "Şu sizin, tapınıp durduğunuz heykeller de neyin nesi?" deyince…

53- Onlar: "Biz atalarımızı sadece bunlara ibâdet eder bulduk." dediler.

54- (İbrahim onlara): "Yemin olsun ki siz de atalarınız da tam bir sapkınlık içerisindesiniz." dedi.

55- Onlar da: "Sen bize gerçeği mi getirdin, yoksa (bizimle) oyun mu oynuyorsun?" dediler.

---

[5] İsrâil oğulları için Mûsa ve İsa'ya Tevrât ve İncil'i indirmişsek size de Kur'an'ı indirdik. İnkâr sırası şimdi de size mi geldi.

قَالَ بَلْ رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ الَّذ۪ي فَطَرَهُنَّۘ
وَاَنَا۬ عَلٰى ذٰلِكُمْ مِنَ الشَّاهِد۪ينَ (56) وَتَاللّٰهِ لَاَك۪يدَنَّ اَصْنَامَكُمْ
بَعْدَ اَنْ تُوَلُّوا مُدْبِر۪ينَ (57) فَجَعَلَهُمْ جُذَاذاً اِلَّا كَب۪يراً لَهُمْ
لَعَلَّهُمْ اِلَيْهِ يَرْجِعُونَ (58) قَالُوا مَنْ فَعَلَ هٰذَا بِاٰلِهَتِنَا اِنَّهُ
لَمِنَ الظَّالِم۪ينَ (59) قَالُوا سَمِعْنَا فَتًى يَذْكُرُهُمْ يُقَالُ
لَهُ۫ اِبْرٰه۪يمُۜ (60) قَالُوا فَأْتُوا بِه۪ عَلٰٓى اَعْيُنِ النَّاسِ لَعَلَّهُمْ
يَشْهَدُونَ (61) قَالُٓوا ءَاَنْتَ فَعَلْتَ هٰذَا بِاٰلِهَتِنَا يَٓا اِبْرٰه۪يمُۜ
(62) قَالَ بَلْ فَعَلَهُۗ كَب۪يرُهُمْ هٰذَا فَسْـَٔلُوهُمْ اِنْ كَانُوا يَنْطِقُونَ
(63) فَرَجَعُٓوا اِلٰٓى اَنْفُسِهِمْ فَقَالُٓوا اِنَّكُمْ اَنْتُمُ الظَّالِمُونَۙ
(64) ثُمَّ نُكِسُوا عَلٰى رُؤُ۫سِهِمْۚ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا هٰٓؤُ۬لَٓاءِ
يَنْطِقُونَ (65) قَالَ اَفَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ
شَيْـٔاً وَلَا يَضُرُّكُمْۜ (66) اُفٍّ لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِۜ
اَفَلَا تَعْقِلُونَ (67) قَالُوا حَرِّقُوهُ وَانْصُرُٓوا اٰلِهَتَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ
فَاعِل۪ينَ (68) قُلْنَا يَا نَارُ كُون۪ي بَرْداً وَسَلَاماً عَلٰٓى اِبْرٰه۪يمَۙ
(69) وَاَرَادُوا بِه۪ كَيْداً فَجَعَلْنَاهُمُ الْاَخْسَر۪ينَۚ (70) وَنَجَّيْنَاهُ
وَلُوطاً اِلَى الْاَرْضِ الَّت۪ي بَارَكْنَا ف۪يهَا لِلْعَالَم۪ينَ (71)

56- (Bu defa İbrahim onlara): "Doğrusu şu ki, sizin gerçek Rabbiniz, göklerin ve yerin yaratıcısı olan Rab'dir ve ben de size rağmen O (Allah'a) îman ediyorum." dedi.

57- (İbrahim kendi kendine): "Allah'a yemin ederim ki siz arkanızı dönüp gittikten sonra, ben de sizin putlarınıza kesinlikle bir oyun oynayacağım." (dedi.)

58- (İbrahim hemen) putların tamamını paramparça etti ve hesabını sormaları için de o putların en büyüğünü alıkoydu.

59- (Bunun üzerine onlar): "Bizim ilâhlarımıza bunu kim yaptıysa kesinlikle o, zâlimlerdendir." dediler.

60- (İçlerinden bir kısmı): "İbrahim adında bir gencin bu (putlar hakkında) ileri-geri konuştuğunu işitmiştik." dediler.

61- (İçlerinden bir kısmı da) "Öyleyse, onu insanların gözünün önüne getirin de belki onun (bu putları kırdığını) bir gören bulunur." dediler.

62- (İbrahim'e): "Ey İbrahim! Bunu ilâhlarımıza sen mi yaptın?" diye sordular.

63- (O da): "Belki şu en büyükleri yapmıştır, eğer konuşabiliyorlarsa şu putlara bir soruverin." dedi.[1]

64- Bunun üzerine birbirlerine döndüler ve: "(şu putları korumadığınız için) gerçek zâlim sizlersiniz." dediler.[2]

65- Sonra, yine başa döndüler ve (İbrahim'e): "Yemin olsun ki bu (putların) konuşamayacaklarını sen de bilmektesin." dediler.

66- (İbrahim de onlara): "O halde, siz Allah'ı bırakıp da sizlere hiçbir şekilde fayda da zarar da veremeyen şeylere mi ibâdet ediyorsunuz?"

67- "Size de Allah'ın dışında taptıklarınıza da yazıklar olsun! Siz hiç akıllanmayacak mısınız." dedi.

68- (Onlardan bir kısmı): "Eğer siz bir iş yapacaksanız, (haydi) onu yakarak ilâhlarınıza yardımda bulunun."[3] dediler.

69- (Biz de): "Ey ateş, İbrahim'e karşı serin ve güvenilir ol." dedik.

70- (Onlar) İbrahim'e bir düzen (tuzak) kurmak istediler. Fakat Biz de onları rezil ve kepaze ettik.

71- Onu ve (yeğeni) Lût'u, âlemler için mübârek kıldığımız bir beldeye[4] çıkararak, kurtardık.[5]

---

[1] Burada Hz. İbrahim yalan söylememiş, kâfirleri zor durumda bırakmak için böyle söylemiştir. Bk. (Saffat: 85-96, En'am: 76-78)

[2] Kâfirlerin kendileri tarafından korunmaya muhtaç putlara tapmaları, onları tanrı kabul ettiklerinden değil işlerine geldiğindendir. Hâlâ aynı taktik uygulanmaktadır.

[3] Kâfirlerin menfaatleri uğruna yaptıkları zulümleri, daima uydurma ilâhları adına yaptıklarını söyleme gelenekleri, tarih boyunca hiç değişmemiş ve hâlâ da devam etmektedir. Böylece bu kâfirler, güya tanrılarına yardım ediyor görüntüsü vererek aslında hiç de inanmadıkları ilâhlarının sırtından geçiniyorlar ve bunu insanlar üzerinde bir baskı ve zulüm aracı olarak kullanıyorlar. İnsanlar, birilerini ilâhlaştıranların da ona tapınmayı emredenlerin de aynı kimseler olduğunun, İbrahim (a.s) gibi farkına varıp tavırlarını koyamıyorlar.

[4] Yani Şam bölgesine…

[5] Bu âyet, "İbrahim'i ve Lût'u kendilerini içerisinde âlemler için bereketli Peygamberler kıldığımız, Şam bölgesine çıkararak kurtardık." şeklinde de anlaşılabilir.

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ نَافِلَةً وَكُلًّا جَعَلْنَا صَالِحِينَ
﴿٧٢﴾ وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ
الْخَيْرَاتِ وَإِقَامَ الصَّلٰوةِ وَإِيتَاءَ الزَّكٰوةِ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ
﴿٧٣﴾ وَلُوطًا آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْقَرْيَةِ الَّتِي
كَانَتْ تَعْمَلُ الْخَبَائِثَ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَاسِقِينَ ﴿٧٤﴾
وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٧٥﴾ وَنُوحًا
إِذْ نَادٰى مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ فَنَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ
الْعَظِيمِ ﴿٧٦﴾ وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمَ سَوْءٍ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٧٧﴾ وَدَاوُۥدَ
وَسُلَيْمَانَ إِذْ يَحْكُمَانِ فِي الْحَرْثِ إِذْ نَفَشَتْ فِيهِ غَنَمُ
الْقَوْمِ وَكُنَّا لِحُكْمِهِمْ شَاهِدِينَ ﴿٧٨﴾ فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ
وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُۥدَ الْجِبَالَ
يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ ﴿٧٩﴾ وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ
لَبُوسٍ لَكُمْ لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ
﴿٨٠﴾ وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ إِلَى الْأَرْضِ
الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ ﴿٨١﴾

72- O (İbrahim'e) önce İshak'ı armağan ettik, sonra da Yâkûb'u verdik ve tümünü birden Peygamber yaptık.

73- Ve onları, Bizim emrimizle doğru yolu gösteren önderler kıldık. (Ayrıca) onlara hayırlı işler yapmayı, namaz kılmayı ve zekât vermeyi vah-yettik. Onlar, sadece Bize ibâdet ederlerdi.

74- Lût'a gelince ona da (insanlar arasında uygulayacağı) bir din ve (ilâhî) bir ilim verdik ve onu çirkin işler yapmakta olan şehirden de kurtardık. Şüphesiz o toplum, bozulmaya uğrayan kötü bir toplumdu.

75- Onu rahmetimize soktuk. Çünkü o, inandığını yaşayan kimselerdendi.

76- Nûh'a gelince, daha önce o, (Bize duâ ederek)[1] çağrıda bulunduğunda Biz, onun duâsını kabul ettik, onu ve inanarak ona tabi olanları, büyük bir sıkıntıdan kurtardık.[2]

77- Ve âyetlerimizi yalanlayan o kötü kavme karşı Biz Nûh'a yardım ettik ve hemen arkasından da onların tümünü suya batırıp boğduk.

78- Dâvût ve Süleyman, bir toplumun hayvanlarının içine girip yayıldığı ekin tarlaları hakkında hüküm[3] verirlerken de onların verdikleri bu hükümleri Biz, görüp duruyorduk.

79- Diğer tüm Peygamberlere, Peygamberlik ve ilim verdiğimiz gibi, böyle (âdil hüküm vermeyi de) Süleyman'a Biz öğrettik. Dâvût ile birlikte tesbih etsinler diye, dağları ve kuşları Dâvût'a boyun eğdirme işini yapan da Biziz Biz.

80- Ve ona, savaşın tehlikelerinden sizi koruması için, zırh yapma sanatını da (Biz) öğrettik (de ne oldu, bu nîmetlerin karşılığında) Allah'a şükredebiliyor musunuz sanki?

81- Ve Süleyman'ın (emrine) de içerisinde bereketler kıldığımız yere[4] onun emri ile fırtına gibi eserek akıp giden rüzgârı vermiştik. Biz, (yapacağımız) her şeyi hakkıyla biliriz.

---

[1] Nûh (a.s): "Ey Rabbim! Yeryüzünde kâfirlerden yurt sahibi bir kimse bırakma. Eğer Sen onları bırakırsan onlar, Senin kullarını saptırırlar ve sadece kötülük ve kâfirlik üretirler." diye dua etmişti. Hz. Nûh, bu duayı gemiye bindikten sonra yapmıştı. Bk. (Nûh: 26-27)

[2] Tufanda boğulmaktan gemi vasıtasıyla kurtardık.

[3] Bu olayla ilgili olarak Yahûdî kaynaklarında bir bilgi mevcut değildir. Zâten olsa da itibar etmeye değmez. Müslüman müfessirlerde bu konuda "Hz. Dâvut, verilen zararın koyun verilerek, Hz. Süleyman ise koyunların et, süt gibi gelirleriyle ödenmesine hükmetmişti." gibi çok çeşitli yorum yapmışlardır. Bu konuda en doğrusunu Allah bilir demek en uygunudur.

[4] Kaynaklarda bu yerin Şam bölgesi olduğu belirtilmektedir.

وَمِنَ الشَّيَاطِينِ مَنْ يَغُوصُونَ لَهُ وَيَعْمَلُونَ عَمَلًا دُونَ
ذٰلِكَۚ وَكُنَّا لَهُمْ حَافِظِينَۙ ﴿٨٢﴾ وَاَيُّوبَ اِذْ نَادٰى رَبَّهُٓ اَنّ۪ي
مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَۚ ﴿٨٣﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ
فَكَشَفْنَا مَا بِه۪ مِنْ ضُرٍّ وَاٰتَيْنَاهُ اَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً
مِنْ عِنْدِنَا وَذِكْرٰى لِلْعَابِد۪ينَ ﴿٨٤﴾ وَاِسْمٰع۪يلَ وَاِدْر۪يسَ وَذَا
الْكِفْلِۜ كُلٌّ مِنَ الصَّابِر۪ينَۚ ﴿٨٥﴾ وَاَدْخَلْنَاهُمْ ف۪ي رَحْمَتِنَاۜ
اِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِح۪ينَ ﴿٨٦﴾ وَذَا النُّونِ اِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا
فَظَنَّ اَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادٰى فِي الظُّلُمَاتِ اَنْ لَٓا اِلٰهَ
اِلَّٓا اَنْتَ سُبْحَانَكَۗ اِنّ۪ي كُنْتُ مِنَ الظَّالِم۪ينَۚ ﴿٨٧﴾ فَاسْتَجَبْنَا
لَهُۙ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّۜ وَكَذٰلِكَ نُـنْجِي الْمُؤْمِن۪ينَ ﴿٨٨﴾
وَزَكَرِيَّٓا اِذْ نَادٰى رَبَّهُ رَبِّ لَا تَذَرْن۪ي فَرْدًا وَاَنْتَ خَيْرُ
الْوَارِث۪ينَۚ ﴿٨٩﴾ فَاسْتَجَبْنَا لَهُۘ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيٰى وَاَصْلَحْنَا لَهُ
زَوْجَهُۜ اِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا
وَرَهَبًاۜ وَكَانُوا لَنَا خَاشِع۪ينَ ﴿٩٠﴾ وَالَّت۪ٓي اَحْصَنَتْ فَرْجَهَا
فَنَفَخْنَا ف۪يهَا مِنْ رُوحِنَا وَجَعَلْنَاهَا وَابْنَهَٓا اٰيَةً لِلْعَالَم۪ينَ
﴿٩١﴾ اِنَّ هٰذِه۪ٓ اُمَّتُكُمْ اُمَّةً وَاحِدَةًۘ وَاَنَا۬ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ ﴿٩٢﴾

82- Denize dalan ve bundan başka işler de gören şeytanları da o (Süleyman'ın) emrine verdik ve Biz, o (şeytanları)[1] gözetim altında tutuyorduk.

83- Hani Eyyûb, Rabbine: "(Ey Allah'ım!) Şüphesiz bu hastalık beni bunalttı, Sen merhametlilerin en merhametlisisin." diye yalvarmıştı.

84- Biz de onun duâsını kabul ettik ve hemen (Eyyûb'tan) o hastalığı giderdik. Ve (ayrıca) ona katımızdan bir rahmet ve Allah'a kulluk edenler için ibret alınacak bir örnek olmak üzere ailesini ve onlarla birlikte bir katını daha verdik.

85- İsmail, İdris ve Zü'l-Kifl'i (de hatırla.) Bunların hepsi, sabreden kimselerdi.

86- Ve onları rahmetimize soktuk. Şüphesiz onlar, inandığını yaşayan kimselerdendi.

87- Zü'n-Nûn (yani Yûnus'u da hatırla.) Hani o, (toplumuna) kızarak (onları terk edip) gitmişti ve kendisi(ni sıkıntılardan kurtarmak) hakkında Bizim bir şey yapamayacağımızı sanmıştı. (Ama sonra hatasını anlayıp balığın karnındaki) karanlıklar içerisinde: "Senden başka ilâh yoktur. Sen eksikliklerden yücesin, gerçekten de ben, zâlimlerden oldum." diyerek duâ etmişti.

88- Bunun üzerine Biz (Yûnus'un) duâsını kabul ettik ve onu üzüntüden kurtardık. İşte Biz, îman edenleri böyle kurtarırız.[2]

89- Zekeriyya'yı da (hatırla. Hani) o, Rabbine: "Ey Rabbim, (her ne kadar) Sen sona kalanların en hayırlısı isen de beni (çocuksuz) yalnız başıma bırakma." diye yalvarmıştı.

90- Biz, onun duâsını da kabul ettik. Kendisine Yahya'yı armağan ettik ve eşini de doğurmaya elverişli kıldık. Gerçekten onlar, (Allah'ın emrettiği) iyi işlerde yarışırlardı, umarak ve korkarak Bize duâ ederlerdi ve Bize gönülden saygı gösterirlerdi.

91- İffetli (Meryem'e gelince,) ona[3] (İsa'yı Cebrâil vasıtasıyla) kendi rûhumuzdan Biz üfledik. Böylece onu ve çocuğunu insanlığa bir mûcize kıldık.[4]

92- Gerçek şu ki; bütün bu (Peygamberler ve onlara îman eden ümmetler,) tek bir ümmet olarak sizin (de) ümmetinizdir. Ben de sizin tek Rabbinizim. Öyleyse yalnız Bana ibâdet edin.

---

[1] (Kurtubî, Celâleyn) Bu âyet ayrıca, "denize dalan ve bundan başka işler de gören şeytanları da o (Süleyman'ın) emrine verdik ve Biz, onların koruyucuları idik." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Yûnus (a.s)'ın zellesi, duası ve Allah'ın duasını kabulü ile ilgili Bk. (Yûnus: 98, Saffat: 139-148, Kalem: 48-50)

[3] Bu âyetteki (فَنَفَخْنَا فِيهَا) ifâdesindeki (هَا) zamirinin müennes, (Tahrim:12)'deki (هِ) zamirinin ise müzekker olması hakkında birçok yorum yapılmışsa da en uygun olanı şöyledir: Eğer (فَرْج) kelimesi mastar olarak düşünülürse, "insanın bacakları arası" demektir. Fakat bu kelime, kinâye olarak, "erkek ve kadının avret mahalli olan uzvu" anlamında kullanılır ve müzekkerliği de müennesliği de câizdir. Bu sebeple de bu kelimeye gönderilen zamir, (Tahrim: 12)'de müzekker, burada ise müennes olarak kullanılmıştır. En doğrusunu Allah bilir.

[4] Bu âyetin tercümesi, "İffetli (Meryem'e gelince,) ona (İsa'yı) rûhumuz olan (Cebrâil vasıtasıyla) Biz üfledik, böylece onu ve çocuğunu insanlığa bir mûcize kıldık." şeklinde de olabilir.

وَتَقَطَّعُوا اَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ كُلٌّ اِلَيْنَا رَاجِعُونَ ﴿٩٣﴾ فَمَنْ
يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ
وَاِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ ﴿٩٤﴾ وَحَرَامٌ عَلٰى قَرْيَةٍ اَهْلَكْنَاهَا اَنَّهُمْ
لَا يَرْجِعُونَ ﴿٩٥﴾ حَتّٰى اِذَا فُتِحَتْ يَاْجُوجُ وَمَاْجُوجُ وَهُمْ
مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ ﴿٩٦﴾ وَاقْتَرَبَ الْوَعْدُ الْحَقُّ فَاِذَا هِيَ
شَاخِصَةٌ اَبْصَارُ الَّذِينَ كَفَرُوا يَا وَيْلَنَا قَدْ كُنَّا فِي غَفْلَةٍ مِنْ
هٰذَا بَلْ كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٩٧﴾ اِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ
حَصَبُ جَهَنَّمَ اَنْتُمْ لَهَا وَارِدُونَ ﴿٩٨﴾ لَوْ كَانَ هٰؤُلَاءِ اٰلِهَةً
مَا وَرَدُوهَا وَكُلٌّ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٩٩﴾ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ وَهُمْ فِيهَا
لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾ اِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنٰى اُولٰٓئِكَ
عَنْهَا مُبْعَدُونَ ﴿١٠١﴾ لَا يَسْمَعُونَ حَسِيسَهَا وَهُمْ فِي مَا اشْتَهَتْ
اَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ ﴿١٠٢﴾ لَا يَحْزُنُهُمُ الْفَزَعُ الْاَكْبَرُ وَتَتَلَقّٰيهُمُ
الْمَلٰٓئِكَةُ هٰذَا يَوْمُكُمُ الَّذِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ﴿١٠٣﴾ يَوْمَ
نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ كَمَا بَدَاْنَا اَوَّلَ خَلْقٍ
نُعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَا اِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ ﴿١٠٤﴾ وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ
مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ اَنَّ الْاَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ ﴿١٠٥﴾

93- (Sonra) onlar, din işlerini kendi aralarında parça parça ederek dağıttılar (ama nasıl olsa sonunda) hepsi Bize dönecekler.

94- Artık kim, bir mü'min olarak Allah'ın istediği gibi yaşarsa, onun hiçbir çabası boşa gitmeyecektir. Çünkü o iyi işlerin yazıcısı, Biziz de ondan.

95- Artık helâk ettiğimiz bir ülke (halkının) tekrar dünya hayatına dön(erek îman et)meleri imkânsızdır.[1]

96-97- Ye'cuc ve Me'cuc(un setleri)[2] açılıp da onlar, her bir tepeden akın etmeye başlayınca[3] ve gerçekten vâdedilen (kıyamet anı) yaklaşınca,[4] bir de bakarsın ki kâfirler, gözleri yuvalarından fırlamış bir şekilde: "Yazıklar olsun bize, biz bu (kıyamet) anından tam bir gaflet içerisindeymişiz ve (üstelik bir de) bizler, (hakikaten) zâlimlerdenmişiz." derler.

98- (Ey müşrikler! Tıpkı bu kâfirler gibi) gerçekten siz de Allah'ın dışında taptıklarınız da cehennem kütüklerisiniz ve (er geç) oraya varacaksınız.

99- Eğer o (taptıklarınız, gerçek) ilâhlar olsalardı, cehenneme hiç girerler miydi? Oysa onların tümü, cehennemde ebedî olarak kalacaklardır.

100- O (ilâhlara tapanlar,) cehennemde inim inim inlerler de (taptıkları cehennemlik ilâhları,)[5] onları hiç duyamazlar.

101- Ama Bizim daha önce kendileri hakkında güzel sözler söylenmiş bulunduğumuz (İsa, Uzeyr ve bir kısım melekler) var ya işte onlar, cehennemden tamamen uzaklaştırılmış kimselerdir.

102- Onlar, cennette gönüllerinin arzuladığı (sayısız nîmet) içerisinde ebedî olarak yaşarlarken cehennemin uğultusunu bile duymazlar.

103- Onları, o en büyük korku (olan kıyamet korkusu) hüzünlendirmediği gibi, melekler de o gün onları: "İşte bu gün, size dünyada vâdedilen gününüzdür." diyerek karşılayacaklardır.

104- Biz, göğü kitabın sahifelerini katlar gibi katlayacağımız gün, onu ilk defa yarattığımız gibi üzerimize bir borç olarak, yeniden yaratarak (eski durumuna) getireceğiz. Bunu da ancak Biz yaparız.

105- Yemin olsun ki zikir (olan Tevrât'tan) sonra, Zebûr'da da: "Şüphesiz yeryüzüne (hâkim olmaya) ancak salih kullarım vâris[6] olacaktır." diye yazdık.

---

[1] Bu âyet, "Artık helâk ettiğimiz bir ülke (halkının helâki görünce) küfürlerinden vazgeçmemeleri imkânsızdır." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Celâleyn, Kurtubî

[3] Bk. (Kehf: 94)

[4] Bu ifâdeden, "Ye'cuc ve Me'cuc'un," kıyametin alametlerinden olabileceği anlaşılmaktadır. Ancak bunun nasıl olacağı ile ilgili olarak elimizde çok net bilgiler olmadığı için ğayba taş atmaya kalkışmadan sadece, "en doğrusunu Allah bilir" demek, en doğrusudur.

[5] Mekkeli müşriklerin, kendilerine tapılan Îsâ (a.s), Uzeyr ve meleklerin de cehenneme gideceklerini sormaları üzerine bundan sonraki âyetler indirilmiştir. (Vâhidî)

[6] Mü'minlerin tıpkı atalarından kalan mirasın peşine düştükleri gibi Allah'ın kendilerine yaptığı bu vaadin de peşine düşmeleri kendilerine bir görevdir.

إِنَّ فِى هٰذَا لَبَلَاغًا لِقَوْمٍ عَابِدِينَ ﴿١٠٦﴾ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا
رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ ﴿١٠٧﴾ قُلْ إِنَّمَا يُوحٰى إِلَىَّ أَنَّمَا إِلٰهُكُمْ إِلٰهٌ
وَاحِدٌ فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٨﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ اٰذَنْتُكُمْ
عَلٰى سَوَٓاءٍ وَإِنْ أَدْرِٓى أَقَرِيبٌ أَمْ بَعِيدٌ مَا تُوعَدُونَ ﴿١٠٩﴾
إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ ﴿١١٠﴾ وَإِنْ
أَدْرِى لَعَلَّهُ فِتْنَةٌ لَكُمْ وَمَتَاعٌ إِلٰى حِينٍ ﴿١١١﴾ قَالَ رَبِّ احْكُمْ
بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمٰنُ الْمُسْتَعَانُ عَلٰى مَا تَصِفُونَ ﴿١١٢﴾

سُورَةُ الْمُؤْمِنُونَ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ الَّذِينَ هُمْ فِى صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ
﴿٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
لِلزَّكٰوةِ فَاعِلُونَ ﴿٤﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ
﴿٥﴾ إِلَّا عَلٰى أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ
مَلُومِينَ ﴿٦﴾ فَمَنِ ابْتَغٰى وَرَٓاءَ ذٰلِكَ فَأُولٰٓئِكَ هُمُ الْعَادُونَ
﴿٧﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٨﴾

106- Gerçek şu ki (Allah'a hakkıyla) kulluk eden bir topluluk için bu[1] (Kur'an'da) mükemmel bir öğüt vardır.

107- (Ey Muhammed!) Biz, seni âlemler (deki tüm akıllı varlıklar) için ancak bir rahmet[2] olarak gönderdik.

108- Onlara (seni de ilâhlaştırmamaları için): "Gerçekten bana, 'sizin ilâhınız yalnızca bir tek ilâh (olan Allah)'tır, artık Müslüman olacak mısınız? (yoksa olmayacak mısınız?)' diye vahyolunuyor." de.

109- Buna rağmen yüz çevirecek olurlarsa, onlara: "(Bunları) sizin hepinize hiç ayırım yapmadan açıkça ilan ediyorum. Tehdit edildiğiniz (sorgu ve azab günü) yakın mı, uzak mı? (onu ben) bilemem." de.

110- (Onlara ayrıca): "Şüphesiz O (Allah,) sözün açığa vurulanını da içinizde saklamakta olduklarınızı da bilir,"

111- (Yine onlara): "Bu (sürenin açıklanmaması,) sizin için (belki) bir denemedir. (Belki de) belli bir vakte kadar (dünyadan) yararlanmanız (için verilen bir fırsat)tır. Ben bunu bilemem." de.

112- (Bütün bunlardan sonra Muhammed de): "Ey Rabbim! (Aramızda) âdil kanunlarınla hükmet. (Ey kâfirler!) Bizim Rabbimiz, sizin her türlü (keyfi) tanımlamalarınızdan kendisine sığınılan ve Rahman (olan Allah)'tır." dedi.

74- MÜ'MİNÛN SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Mü'minler gerçekten umdukları hayra[3] ulaşmıştır.[4]

2-3- O (mü'minler,) namazlarında huşû[5] sahibidirler ve boş söz (ve yararsız şeyler)den yüz çevirirler.

4- Ve o (mü'minler,) zekât[6] (görevlerini) yerine getirirler.

5-6- Ve o (mü'minler,) eşleri ve cariyeleri[7] dışında mahrem yerlerini (herkesten) korurlar.[8] Onların (bu iki durumda da) ayıplanmaları söz konusu değildir.[9]

7-8- Kim bunun ötesini ararsa,[10] işte onlar sınırı aşmış olurlar.[11] Ve o (mü'minler,) emanetlerini ve sözlerini yerine getirirler.

---

1 "Bu" kelimesinden, "Kur'an" anlaşılabildiği gibi, bu sûre ve Zebûr'da mü'minlere verilen "yeryüzüne vâris olma" emri de anlaşılabilir.

2 Eğer Allah, tüm insanlığa merhamet etmeyip de kendilerine doğru yolu gösteren Kur'an'la Muhammed (a.s)'ı göndermeseydi, âlemlerdeki akıllı varlıkların hali ne olurdu? İşte bu, Allah'ın bir rahmetidir.

3 **Felah**: arzu edilen şeye ulaşmak veya sonsuz hayır, **İflah**; sonsuz hayra, cennete ulaşmak demektir.

4 Hz. Ömer (r.a)'den: ...Bir gün Rasûlüllah'a vahiy indi, bir saat bekledik, açılınca kıbleye dönüp ellerini kaldırdı, dua etti, sonra da: "Bana on âyet indirildi; bunları yerine getiren cennete girecektir." dedi ve Mü'minûn sûresinin ilk on âyetini okudu. (Tirmizî)

5 **Huşû**: korkmak, boyun eğmek, sükûn ve iltifatı terk etmek anlamlarına gelir. Terim olarak huşû: Allah'ın azameti karşısında kişinin kendi küçüklüğünü göstererek, Onun emirlerine boyun eğip saygı hissi duyması demektir. Namazdaki şeklî huşû ise: secde yerine bakıp sağa sola, şuna buna iltifat etmemektir.

6 Buradaki zekât'tan, temizlik de anlaşılabilir. O zaman bu âyet, "...(nefsî, bedenî ve malî) temizliklerini yerine getirirler." şeklinde de tercüme edilebilir.

7 Yemin; sağ el demektir. Sağ ellerin sahip olduğu ise; meşru şekilde kazanılan köleler demektir. Burada konu kadınlar olduğu için kastedilen cariyelerdir. Cariyelerle evlenme şartları için Bk. (Nisâ:3, 25, Ahzab: 50, Nur: 32)

8 Bu âyet, "ve o (mü'minler), ırzlarını korurlar." şeklinde de tercüme edilebilir.

9 Aynı âyetler için Bk. (Mearic: 29-30)

10 Bu âyetten, "müt'a"nın haramlığı anlaşılmaktadır.

11 7,8 ve 9. âyetlerin aynısı için Bk. (Mearic:31-33)

9- Ve o (mü'minler,) namazlarına devam ederler.[1]

10- İşte (dünya hâkimiyetine ve cennete) sadece onlar, vâris olurlar.

11- Firdevs (cennetin)'e vâris olan bu kimseler, orada sonsuz kalırlar.

12- Yemin olsun Biz insanı, çamurdan süzerek yarattık.

13- Sonra o (çamurdan süzüleni), insan tohumu halinde sağlam bir karargâh (olan ana karnına) yerleştirdik.

14- Sonra o insan tohumu'ndan, pıhtılaşmış kanı (embriyoyu) yarattık. Pıhtılaşmış kandan (şekli) belli belirsiz (bir çiğnemlik) et parçası yarattık. Daha sonra o (şekli) belli belirsiz (bir çiğnemlik) et parçasından, kemikler yarattık. Ardından da kemiklere et giydirdik[2] sonra onu bambaşka bir yaratık yaptık. Yaratanların en güzeli olan Allah'ın şânı ne yücedir.

15- Sonra siz, bunun ardından öleceksiniz.

16- Sonra da kıyamet günü, kesinlikle diriltileceksiniz.

17- Yemin olsun Biz, sizin üzerinizde yedi (yol) sistem[3] yarattık ve Biz, ne yarattığımızı çok iyi biliriz.

18- Biz, gökten suyu belirli bir ölçüye[4] göre indirdik ve onun yerde durmasını sağladık. Şüphesiz Biz, onu giderme gücüne de sahibiz.

وَالَّذِينَ هُمْ عَلٰى صَلَوَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ (٩) اُولٰٓئِكَ
هُمُ الْوَارِثُونَ (١٠) اَلَّذِينَ يَرِثُونَ الْفِرْدَوْسَ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ (١١) وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ
(١٢) ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نُطْفَةً فٖى قَرَارٍ مَكٖينٍ (١٣) ثُمَّ خَلَقْنَا
النُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ
عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ اَنْشَاْنَاهُ خَلْقًا اٰخَرَ
فَتَبَارَكَ اللّٰهُ اَحْسَنُ الْخَالِقٖينَ (١٤) ثُمَّ اِنَّكُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ
لَمَيِّتُونَ (١٥) ثُمَّ اِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ تُبْعَثُونَ (١٦) وَلَقَدْ
خَلَقْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعَ طَرَٓائِقَ وَمَا كُنَّا عَنِ الْخَلْقِ غَافِلٖينَ
(١٧) وَاَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً بِقَدَرٍ فَاَسْكَنَّاهُ فِى الْاَرْضِ
وَاِنَّا عَلٰى ذَهَابٍ بِهٖ لَقَادِرُونَ (١٨) فَاَنْشَاْنَا لَكُمْ بِهٖ جَنَّاتٍ
مِنْ نَخٖيلٍ وَاَعْنَابٍ لَكُمْ فٖيهَا فَوَاكِهُ كَثٖيرَةٌ وَمِنْهَا تَاْكُلُونَ
(١٩) وَشَجَرَةً تَخْرُجُ مِنْ طُورِ سَيْنَٓاءَ تَنْبُتُ بِالدُّهْنِ وَصِبْغٍ
لِلْاٰكِلٖينَ (٢٠) وَاِنَّ لَكُمْ فِى الْاَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقٖيكُمْ
مِمَّا فٖى بُطُونِهَا وَلَكُمْ فٖيهَا مَنَافِعُ كَثٖيرَةٌ وَ مِنْهَا
تَاْكُلُونَ (٢١) وَعَلَيْهَا وَعَلَى الْفُلْكِ تُحْمَلُونَ (٢٢)

19- Böylece, onunla size içlerinde, yiyip[5] durduğunuz çok sayıda meyveler bulunan hurma ve üzüm bahçeleri yarattık.

20- Ve (o sudan) bir de Sina dağında yetişen, hem yağ hem de yiyenlerin (ekmeğine) katık (edecekleri zeytin) veren, bir ağaç[6] (türü de yarattık).

21- Gerçekten karınlarının içerisinde (yaratılan sütten) içirdiğimiz, birçok şekilde yararlandığınız ve (etlerinden) yediğiniz ehli hayvanlarda da sizin için ibretler vardır.

22- O (ehli hayvanların) üzerinde ve gemilerde taşınırsınız.[7]

---

[1] Bu ilk dokuz âyet, "Namazlarında huşu sahibi olan, boş söz (ve yararsız şeyler)den yüz çeviren, zekât (görevlerini) yerine getiren, eşleri ve cariyeleri dışında mahrem yerlerini (herkesten) koruyan, - Onların (bu iki durumda) ayıplanmaları söz konusu değildir ve kim bunun ötesini ararsa, işte onlar da sınırı aşmış olurlar.- emanetlerini ve sözlerini yerine getiren ve namazlarına devam eden Mü'minler, gerçekten umdukları hayra ulaşmıştır." şeklinde de toplanabilir.

[2] İnsanın yaratılışı için Bk. (Hacc: 5)

[3] **Taraik:** (tarikat) kelimesinin çoğulu olup, "kat, yol ve sistem anlamlarına gelir. Yedi kelimesi de çokluktan kinâye olarak düşünülürse, bu âyetle kastedilen; "yedi, yani onlarca katı bulunan gökler veya üzerimizde mahiyetini bilemeyeceğimiz onlarca yol ve sistemler" olabilir.

[4] Suyun ölçülü olması, iki şekilde anlaşılabilir. **1-** Su oksijen ve hidrojenden oluştuğuna göre, oluşumu yapay olmayıp, bir yaratıcının eseridir. **2-** Yağmurun yağması, sadece buharların buluta, bulutun suya dönüşümüyle oluyor zannedilmemelidir. Zîrâ bütün şartlar oluştuğu halde her zaman yağmur yağmamaktadır. Yani bunların tamamı Allah'ın koyduğu ölçüye göre olmaktadır.

[5] Onların bir kısmını yer, bir kısmını da satarak rızık temin edersiniz.

[6] Bu âyete göre zeytinin anayurdu Sina Dağıdır.

[7] Bu ifâdede; insanlar tarafından imal edilen eşyaların da Allah tarafından yaratıldığına ve Peygamberlere verdiği bilgilerle imal edildiğine, işaret vardır. Bk. (Nahl: 8)

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوحًا اِلٰى قَوْمِه۪ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ
مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ اَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ الْمَلَؤُا الَّذ۪ينَ
كَفَرُوا مِنْ قَوْمِه۪ مَا هٰذَٓا اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُر۪يدُ اَنْ يَتَفَضَّلَ
عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ لَاَنْزَلَ مَلٰٓئِكَةً مَا سَمِعْنَا بِهٰذَا
ف۪ٓي اٰبَٓائِنَا الْاَوَّل۪ينَ ﴿٢٤﴾ اِنْ هُوَ اِلَّا رَجُلٌ بِه۪ جِنَّةٌ فَتَرَبَّصُوا
بِه۪ حَتّٰى ح۪ينٍ ﴿٢٥﴾ قَالَ رَبِّ انْصُرْن۪ي بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٢٦﴾
فَاَوْحَيْنَٓا اِلَيْهِ اَنِ اصْنَعِ الْفُلْكَ بِاَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا فَاِذَا
جَٓاءَ اَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ فَاسْلُكْ ف۪يهَا مِنْ كُلٍّ زَوْجَيْنِ
اثْنَيْنِ وَاَهْلَكَ اِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ مِنْهُمْ وَلَا
تُخَاطِبْن۪ي فِي الَّذ۪ينَ ظَلَمُوا اِنَّهُمْ مُغْرَقُونَ ﴿٢٧﴾ فَاِذَا
اسْتَوَيْتَ اَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلْكِ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ
الَّذ۪ي نَجّٰينَا مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِم۪ينَ ﴿٢٨﴾ وَقُلْ رَبِّ اَنْزِلْن۪ي
مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَاَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِل۪ينَ ﴿٢٩﴾ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ
لَاٰيَاتٍ وَاِنْ كُنَّا لَمُبْتَل۪ينَ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ اَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ
قَرْنًا اٰخَر۪ينَ ﴿٣١﴾ فَاَرْسَلْنَا ف۪يهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ اَنِ
اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ اَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٣٢﴾

23- Yemin olsun, Biz Nûh'u kendi toplumuna (Peygamber olarak) gönderdik. O (toplumuna): "Ey Kavmim! (Sadece) Allah'a kulluk edin. Sizin için Ondan başka bir ilâh yoktur. Hâlâ sakınmayacak mısınız?" dedi.

24- Bunun üzerine, toplumunun ileri gelen kâfirleri: "Bu, sadece size karşı üstünlük elde etmek isteyen, sizin gibi bir insandır. Eğer Allah (Peygamber göndermek) isteseydi, kesinlikle bir melek gönderirdi. Hem biz geçmişteki atalarımızdan böyle bir şey de duymadık." dediler.

25- (Ve devamla): "Bu adam, bir deliden başka bir şey değil. Onu bir süre gözetim altında tutun." (dediler.)

26- (Nuh). "Ey Rabbim! Onların beni yalanlamalarına karşılık, bana yardım et." dedi.

27- Biz de ona: "(Ey Nûh!) Bizim gözetimimiz altında ve vahyimizle[1] o gemiyi yap.[2] Sonunda Bizim emrimiz gelip tandır kaynamaya başlayınca,[3] çifti olan her şeyden ikişer (tane) ve (küfründen dolayı) helâki kesinleşmiş olan (eşin) dışında, aileni ona yükle. Tufanda boğulmayı hak eden zâlimler konusunda da (sakın) Benimle muhâtap olma." diye vahyettik.

28- (Ve devamla): "Sen, yanındakilerle birlikte gemiye bindiğinde: 'Bizi bu zâlimler topluluğundan kurtaran Allah'a hamdolsun' de."

29- "Ey Rabbim! Beni bereketli bir yere indir. Sen, konaklatanların en hayırlısısın de." (diye vahyettik.)

30- Şüphesiz bunda birtakım ibretler vardır ve gerçekten Biz, (kullarımızı böyle) imtihan ederiz.

31- Sonra onların ardından başka nesiller, yarattık.[4]

32- Onlara da kendi içlerinden: "(sadece) Allah'a kulluk edin. Sizin için Ondan başka bir ilâh yoktur. Hâlâ sakınmayacak mısınız?" (desin diye) Peygamber gönderdik.

---

[1] Bu ifâdeden; Peygamberlerin, Allah'tan aldıkları bilgi ile insanlara gemi yapımına kadar her türlü bilgi ve sanatı, öğrettiği anlaşılmaktadır. Yani bilginin kaynağı akıl değil, vahiydir.

[2] Buradaki "gemi" kelimesinin belirli olmasından, Hz. Nûh'un önceden o gemiden haberi olduğunu veya Hz. Nûh'a geminin yapısı veya yapılacağı hakkında önceden vahiyle bilgi verildiği anlaşılabilir. Bk. (Hûd: 37)

[3] "Tandır kaynamaya" ifâdesi; "(geminin) buhar kazanları kaynamaya, yeryüzü su fışkırtmaya, (geminin) güç kaynağı çalışmaya, (mûcize olarak Hz. Nûh'un özel) tandırı kaynamaya, iş kızışmaya" başladı, şekillerinde anlaşılabilirse de bizce en uygunu; "geminin güç kaynağı çalışmaya başlayınca..." şeklinde olanıdır. Zîrâ bu gemi Allah'ın kontrolü altında yapılan mükemmel bir gemidir. Teknolojisi bilinmiyor olabilir. Bk. (Hûd: 25-48)

[4] Bu nesil: Hz. Hûd'un toplumu olan Âd veya Hz. Salih'in toplumu Semûd olabilir.

وَقَالَ الْمَلَاُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِلِقَٓاءِ الْاٰخِرَةِ
وَاَتْرَفْنَاهُمْ ف۪ي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۙ مَا هٰذَٓا اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْۙ يَاْكُلُ
مِمَّا تَاْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٣﴾ وَلَئِنْ اَطَعْتُمْ
بَشَرًا مِثْلَكُمْ اِنَّكُمْ اِذًا لَخَاسِرُونَ ﴿٣٤﴾ اَيَعِدُكُمْ اَنَّكُمْ اِذَا
مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا وَعِظَامًا اَنَّكُمْ مُخْرَجُونَ ﴿٣٥﴾ هَيْهَاتَ
هَيْهَاتَ لِمَا تُوعَدُونَ ﴿٣٦﴾ اِنْ هِيَ اِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ
وَنَحْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوث۪ينَ ﴿٣٧﴾ اِنْ هُوَ اِلَّا رَجُلٌ افْتَرٰى
عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا وَمَا نَحْنُ لَهُ بِمُؤْمِن۪ينَ ﴿٣٨﴾ قَالَ رَبِّ انْصُرْن۪ي
بِمَا كَذَّبُونِ ﴿٣٩﴾ قَالَ عَمَّا قَل۪يلٍ لَيُصْبِحُنَّ نَادِم۪ينَ ﴿٤٠﴾
فَاَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ بِالْحَقِّ فَجَعَلْنَاهُمْ غُثَٓاءًۚ فَبُعْدًا لِلْقَوْمِ
الظَّالِم۪ينَ ﴿٤١﴾ ثُمَّ اَنْشَاْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ قُرُونًا اٰخَر۪ينَ ﴿٤٢﴾
مَا تَسْبِقُ مِنْ اُمَّةٍ اَجَلَهَا وَمَا يَسْتَاْخِرُونَ ﴿٤٣﴾ ثُمَّ اَرْسَلْنَا
رُسُلَنَا تَتْرَاۜ كُلَّمَا جَٓاءَ اُمَّةً رَسُولُهَا كَذَّبُوهُ فَاَتْبَعْنَا بَعْضَهُمْ
بَعْضًا وَجَعَلْنَاهُمْ اَحَاد۪يثَۚ فَبُعْدًا لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٤٤﴾
ثُمَّ اَرْسَلْنَا مُوسٰى وَاَخَاهُ هٰرُونَ بِاٰيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُب۪ينٍۙ ﴿٤٥﴾
اِلٰى فِرْعَوْنَ وَمَلَا۬ئِه۪ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَال۪ينَۚ ﴿٤٦﴾

33- (O Peygambere;) kendi kavminden, kâfir olan, âhirete kavuşmayı yalanlayan ve kendilerine dünya hayatında nîmet verdiğimiz ileri gelen adamlar: "Bu, sizin yediklerinizden yiyen, içtiklerinizden içen, sizin gibi bir insandır."[1] dediler.

34- (Ve devamla): "Yemin olsun eğer siz, sizin gibi bir insana itaat ederseniz, kesinlikle aldanırsınız."[2]

35- "O, sizi ölüp toprak ve kemik olduktan sonra, yeniden diriltileceksiniz diye mi korkutuyor?"

36- "Heyhat, korkutulduğunuz şey (gerçek olmaktan) ne kadar da uzak!"

37- "(Bizim için) dünya hayatımızdan başka bir (gerçek) yoktur. (Kimimiz) ölürüz, (kimimiz) yaşarız[3] ve biz bir daha, asla diriltilmeyeceğiz."

38- "O, kesinlikle yalanlarını Allah'a yakıştıran bir adamdır ve biz ona inanmıyoruz." (dediler.)

39- (Peygamber de): "Ey Rabbim! Beni yalanlamalarına karşılık bana yardım et." dedi.

40- (Allah da): "Onlar, çok yakında gerçekten pişman olacaklar." buyurdu.

41- (Derken,) o korkunç ses, onları gerçekten yakalayıverdi. (Böylece) Biz de onları çör çöp haline getiriverdik. (Sonunda) o zâlimler topluluğu, defoldu gitti.[4]

42- Sonra onların ardından başka nesiller de yarattık.

43- Hiç bir ümmet, kendi ecelini öne de alamaz, geriye de bırakamaz.

44- Sonra, Peygamberlerimizi ardı ardına gönderdik (ama) her ümmet, kendisine gelen Peygamberini yalanladı. Biz de onları peş peşe helâk edip hepsini birer ibret kıssaları haline getirdik. (Sonunda) o inanmayan toplumlar da defolup gittiler.[5]

45-46- Daha sonra Mûsa ve kardeşi Hârûn'u da Firavun'a ve onun ileri gelenlerine mûcizelerimizle ve apaçık bir delil olan (Tevrâtla) gönderdik. Fakat onlar, büyüklük tasladılar. Zâten onlar kendilerini beğenmiş kimselerdi.

---

[1] Bu özellikler; zamanımız kâfirlerinin de en belirgin özelliklerindendir. Zamanımız kâfirleri de tıpkı dedeleri gibi Peygamberliği kabul etmemekle beraber, Peygamberleri normal bir insan seviyesinde göstermek için, insanları yiyip içtiği şeylerle ve sosyal statüleriyle ölçerler.

[2] İnsanın insana itaatini kayıtsız şartsız inkâr eden bu söz, esasen anarşistliktir. İyi veya kötü, bir insanın başkanlığında toplanmayan bir toplum yoktur. İnsanın insana itaati ancak, Allah'ın koyduğu kurallar çerçevesinde olur. Müslümanlar da Peygamberlerine ve kendilerinden olan emir sahiplerine, Rableri olan Allah'ın koyduğu kanunlar çerçevesinde itaat ederler. Zîrâ itaat, ortaya konulan kanunlar çerçevesinde olur. Kanun koymak demek ise rablik iddiâ etmek demektir. Allah'ın dışında peydahlanan bu rablere bilerek ve isteyerek itaat ise, İslâm'a göre küfür veya şirktir. İşte bu kâfirler, Peygamberlere değil, bir kısım insanlara itaati emrederlerken ya onları bilerek ve isteyerek ilâhlaştırmaktadırlar ya da çok aptalca bir iş yaptıklarının hâlâ farkına varmamaktadırlar. Çünkü bir insanın tıpkı kendisi gibi yaratılmış bir insanda kutsallık görmesi, onu ululaması, rableştirmesi eğer bir çıkar uğruna değilse, hakikaten bu iş aptallık sınırlarını bile zorlayan bir iştir.

[3] Yani; kimimiz bir taraftan ölür, kimimiz de doğar hayata geliriz bu, böyle sürer gider.

[4] Âyetin son bölümü; "Kahrolsun zâlimler topluluğu!" şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] Âyetin son bölümü; "Kahrolsun inanmayan toplumlar!" şeklinde de tercüme edilebilir.

فَقَالُوا اَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَابِدُونَ ﴿٤٧﴾
فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ ﴿٤٨﴾ وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسَى
الْكِتَابَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٤٩﴾ وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَاُمَّهُ اٰيَةً
وَاٰوَيْنَاهُمَا اِلٰى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَمَعِينٍ ﴿٥٠﴾ يَا اَيُّهَا الرُّسُلُ
كُلُوامِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا اِنّ۪ى بِمَا تَعْمَلُونَ عَل۪يمٌ
﴿٥١﴾ وَاِنَّ هٰذِه۪ اُمَّتُكُمْ اُمَّةً وَاحِدَةً وَاَنَا رَبُّكُمْ فَاتَّقُونِ ﴿٥٢﴾
فَتَقَطَّعُوا اَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ
﴿٥٣﴾ فَذَرْهُمْ ف۪ى غَمْرَتِهِمْ حَتّٰى ح۪ينٍ ﴿٥٤﴾ اَيَحْسَبُونَ اَنَّمَا
نُمِدُّهُمْ بِه۪ مِنْ مَالٍ وَبَن۪ينَ ﴿٥٥﴾ نُسَارِعُ لَهُمْ فِى الْخَيْرَاتِ
بَلْ لَايَشْعُرُونَ ﴿٥٦﴾ اِنَّ الَّذ۪ينَ هُمْ مِنْ خَشْيَةِرَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ
﴿٥٧﴾ وَالَّذ۪ينَ هُمْ بِاٰيَاتِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٨﴾ وَالَّذ۪ينَ هُمْ
بِرَبِّهِمْ لَايُشْرِكُونَ ﴿٥٩﴾ وَالَّذ۪ينَ يُؤْتُونَ مَٓااٰتَوْاوَقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ
اَنَّهُمْ اِلٰى رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ ﴿٦٠﴾ اُولٰٓئِكَ يُسَارِعُونَ فِى الْخَيْرَاتِ
وَهُمْ لَهَاسَابِقُونَ ﴿٦١﴾ وَلَانُكَلِّفُ نَفْسًااِلَّاوُسْعَهَاوَلَدَيْنَاكِتَابٌ
يَنْطِقُ بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٦٢﴾ بَلْ قُلُوبُهُمْ ف۪ى غَمْرَةٍ
مِنْ هٰذَا وَلَهُمْ اَعْمَالٌ مِنْ دُونِ ذٰلِكَ هُمْ لَهَا عَامِلُونَ ﴿٦٣﴾

47- Onlar hemen: "Kavimleri bize kölelik eden, bizim gibi şu iki insana mı inanacağız (yani)?" dediler.

48- Böylece o ikisini yalanladılar ve helâk edilenlerden oldular.

49- Yemin olsun ki, Mûsa'ya kitabı, onlar hak yolu bulsunlar diye Biz, verdik.

50- Biz, Meryem'in oğlunu ve annesini tek bir mûcize[1] kıldık ve ikisini barınmaya elverişli ve akarsuyu olan bir tepeye[2] yerleştirdik.

51- Ey Peygamberler! Güzel ve temiz olan şeylerden yiyin[3] ve (inandığınız) iyi işleri yaşayın. Gerçekten Ben yaptıklarınızı çok iyi bilirim.

52- İşte (sizin de içerisinde olduğunuz) şu ümmet, tek bir ümmettir.[4] Ben de sizin Rabbinizim. Öyleyse Benden hakkıyla sakının.[5]

53- Fakat insanlar, din konusunda aralarında bölük pörçük oldular. Her grup da kendi elinde kalanla sevinmeye başladı.

54- Şimdi sen onları, belli bir süreye kadar kendi sapkınlıkları ile baş başa bırak!

55- Onlar, mal ve çocuk vererek, kendilerine yardım ettiğimizi mi zannediyorlar?

56- Hâlbuki Biz, (din göndererek) onların iyiliğine koşuyoruz. Fakat onlar, işin farkında değiller.

57- Gerçekten, Rablerine saygılarından dolayı titreyenler,

58- Rablerinin âyetlerine îman edenler,

59- Rablerine asla ortak koşmayanlar,

60- Ve Rablerinin huzuruna varacaklarından dolayı, yaptıkları ibâdetleri kalpleri titreyerek yapanlar, (var ya!)

61- İşte onlar; (Allah'a) hakkıyla kullukta birbirini geçmek için yarışırlar.

62- Biz, kimseye gücünün yeteceğinden fazlasını yüklemeyiz ve elimizde kesinlikle doğruyu söyleyen bir de kitap[6] vardır ve onlar (âhirette) asla haksızlığa uğratılmazlar.

63- Bilakis, onların kalpleri bunlardan gafildir. Üstelik onların, bunların dışında yapmakta oldukları birtakım (kötü) işleri[7] de vardır.

---

[1] Hz. Îsâ ve Hz. Meryem ayrı ayrı değil, ikisi birden bir mûcizedir.

[2] Bu tepenin yeri hakkındaki rivâyetler çok çelişkili olduğu için âyette olduğu gibi isim belirtmeden tercüme etmeyi daha uygun gördük.

[3] Burada Peygamberlere karşı; "yediğinizden yiyor ve içtiğinizden içiyor" diyenlerin sözlerine bir cevap vardır. Yani; Peygamberler de yer ve içerler. Fakat kâfirler gibi haram ve helâlını, pisini ve temizini seçmeden yemezler. Halkı sömürüp iliklerini emmezler. Sonra keyif ve zevk için değil, güzel çalışıp iyi işler yaparak Allaha ibâdet edip, şükürlerini ifa etmek için yerler.

[4] **Ümmet**: Herhangi bir insan grubuna uyan veya uyması istenen insan topluluğudur. Yani; bir önderin etrafında güçlü bir birlik içerisinde toplanan, belirli bir gaye için düzenli bir şekilde çalışan ve sonuçta da çeşitli insan sınıfları ve grupları üzerine hâkim olan, insan toplumu demektir. Cemaatlere göre ümmet, kişilere göre önder gibidir. Buna göre ümmet, çeşitli insan sınıfları ve grupları üzerine hâkim bir milletin fertlerinden oluşan, sosyal bir toplumdur. Müslümanlara ümmet denilebilmesi için bu şartların yerine getirilmesi gerekir.

[5] Benden başkasından sakın korkmayın.

[6] Herkesin dünyada yaptıklarının yazılı olduğu "amel defteri" denilen kitap vardır.

[7] Allah'tan başkalarına tanrılık yakıştırmak, azizlere, velîlere tapınmak gibi...

حَتّٰٓى اِذَٓا اَخَذْنَا مُتْرَفٖيهِمْ بِالْعَذَابِ اِذَا هُمْ يَجْـَٔرُونَ ﴿٦٤﴾
لَا تَجْـَٔرُوا الْيَوْمَ اِنَّكُمْ مِنَّا لَا تُنْصَرُونَ ﴿٦٥﴾ قَدْ كَانَتْ اٰيَاتٖى
تُتْلٰى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ عَلٰٓى اَعْقَابِكُمْ تَنْكِصُونَ ﴿٦٦﴾ مُسْتَكْبِرٖينَ
بِهٖ سَامِرًا تَهْجُرُونَ ﴿٦٧﴾ اَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ اَمْ جَٓاءَهُمْ
مَا لَمْ يَأْتِ اٰبَٓاءَهُمُ الْاَوَّلٖينَ ﴿٦٨﴾ اَمْ لَمْ يَعْرِفُوا رَسُولَهُمْ فَهُمْ
لَهُ مُنْكِرُونَ ﴿٦٩﴾ اَمْ يَقُولُونَ بِهٖ جِنَّةٌ بَلْ جَٓاءَهُمْ بِالْحَقِّ وَاَكْثَرُ
هُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ ﴿٧٠﴾ وَلَوِ اتَّبَعَ الْحَقُّ اَهْوَٓاءَهُمْ لَفَسَدَتِ
السَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فٖيهِنَّ بَلْ اَتَيْنَاهُمْ بِذِكْرِهِمْ فَهُمْ
عَنْ ذِكْرِهِمْ مُعْرِضُونَ ﴿٧١﴾ اَمْ تَسْـَٔلُهُمْ خَرْجًا فَخَرَاجُ رَبِّكَ
خَيْرٌ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقٖينَ ﴿٧٢﴾ وَاِنَّكَ لَتَدْعُوهُمْ اِلٰى صِرَاطٍ
مُسْتَقٖيمٍ ﴿٧٣﴾ وَاِنَّ الَّذٖينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ عَنِ الصِّرَاطِ
لَنَاكِبُونَ ﴿٧٤﴾ وَلَوْ رَحِمْنَاهُمْ وَكَشَفْنَا مَا بِهِمْ مِنْ ضُرٍّ لَلَجُّوا
فٖى طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٧٥﴾ وَلَقَدْ اَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا
اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَتَضَرَّعُونَ ﴿٧٦﴾ حَتّٰٓى اِذَا فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ
بَابًا ذَا عَذَابٍ شَدٖيدٍ اِذَا هُمْ فٖيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٧﴾ وَهُوَ الَّذٖٓى
اَنْشَاَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْـِٔدَةَ قَلٖيلًا مَا تَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾

64- Sonunda, onların en şımarıklarını azap ile yakaladığımız zaman, bir de bakarsın ki onlar hemen yalvarmaya başlarlar.[1]

65- (Onlara o zaman): "Bugün (boşuna) yalvarıp durmayın, (çünkü siz,) Bizden asla yardım göremeyeceksiniz..."

66- "Gerçekten Benim âyetlerim size okunurken siz, onlara sırt çeviriyordunuz..."

67- "(Hatta âyetlerime) karşı büyüklük taslayarak, geceleyin (Kâbe'nin etrafında toplanıp) ağzınıza geleni söylüyordunuz." (denilecek.)[2]

68- Onlar, (Allah'ın) sözü olan (Kur'an'ı) anlamak mı istemiyorlar? Yoksa onlara, geçmişteki atalarına gelmeyen bir şey mi geldi?[3]

69- Yoksa Peygamberlerini tanıyamadılar da bu yüzden mi onu inkâr ediyorlar?

70- Yahut onda bir delilik olduğunu mu söylüyorlar? Hayır! (Aslında) o, kendilerine gerçekleri[4] getirmiştir. Fakat onların çoğu, gerçeklerden hoşlanmıyor.

71- Eğer hakkın[5] (sahibi olan Allah), onların arzularına uyacak olsaydı, gökler, yer ve onlarda bulunanlar kesinlikle alt üst olurdu. Hayır! Biz, (Aslında) onlara içerisinde (gündemlerini oluşturacak) kitaplarını getirdik. Fakat onlar, kendi kitaplarından yüz çeviriyorlar.[6]

72- (Ey Muhammed!) Yoksa sen, onlardan bir ücret mi istiyorsun? Oysa Rabbinin sana vereceği ücret, daha üstündür. Çünkü O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.

73- Aslında sen, onları hak yola davet ediyorsun.

74- Ancak âhirete inanmayanlar, ısrarla dosdoğru yoldan sapıyorlar.

75- Eğer Biz, o (kâfirlere) merhamet edip, (dünyada) içerisinde bulundukları sıkıntılarını giderseydik, onlar (yine) azgınlıklarında kalmaya (ısrarla) devam ederlerdi.

76- Yemin olsun, (hatta) onlara azap bile etseydik, yine de Rablerine boyun eğmez ve yalvarmazlardı.

77- Sonunda, üzerlerine azabı çok şiddetli bir kapı açtığımız zaman, bir de bakacaksın ki onlar, o (cehennemde) ümitlerini yitirerek ne yapacaklarını şaşırıp kalacaklar.

78- (Ey insanlar!) Sizin için kulaklar, gözler ve gönüller yaratan, O (Allah)'tır. Ne kadar da az şükrediyorsunuz.

---

1 (جَأَرَ) fiili "öküzün böğürmesi" anlamına geldiğ için bu âyetin sonu: "bir de bakarsın ki onlar hemen (öküz gibi) böğürmeye başlarlar" şeklinde de tercüme edilebilir.

2 Kureyşliler geceleri Kâbe'nin etrafında toplanarak tavaf yapmak yerine Kâbe ile övünüyorlar ve Müslümanlar hakkında ileri geri konuşuyorlardı. Bunun üzerine, bu âyet nâzil oldu. (Esbâb-ı Nüzûl-Suyûti)

3 Konuyla ilgili olarak... Bk. (Yasin: 6)

4 Yani gerçeklerle dolu olan Kur'an'ı...

5 Burada mecâz vardır. Zîrâ hak, herhangi birine uymaz, hakkın sahibi olan kişi başkalarına uyar. Bundan dolayı tercüme yukarıdaki gibi yapılmıştır.

6 Bu âyetin sonu: "Hayır, Biz onlara içerisinde kendilerinden bahsederek, kendilerini şereflendiren kitaplarını getirdik. Fakat onlar kendi şereflerinden yüz çeviriyorlar." şeklinde de tercüme edilebilir. Bk. (Enbiyâ: 10)

وَهُوَ الَّذٖى ذَرَاَكُمْ فِى الْاَرْضِ وَ اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٧٩﴾
وَهُوَ الَّذٖى يُحْيٖى وَيُمٖيتُ وَلَهُ اخْتِلَافُ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ
اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٨٠﴾ بَلْ قَالُوا مِثْلَ مَا قَالَ الْاَوَّلُونَ ﴿٨١﴾
قَالُٓوا ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٨٢﴾
لَقَدْ وُعِدْنَا نَحْنُ وَاٰبَٓاؤُنَا هٰذَا مِنْ قَبْلُ اِنْ هٰذَٓا اِلَّٓا
اَسَاطٖيرُ الْاَوَّلٖينَ ﴿٨٣﴾ قُلْ لِمَنِ الْاَرْضُ وَمَنْ فٖيهَٓا اِنْ
كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٤﴾ سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ اَفَلَا تَذَكَّرُونَ
﴿٨٥﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمٰوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ
الْعَظٖيمِ ﴿٨٦﴾ سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ اَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٨٧﴾ قُلْ
مَنْ بِيَدِهٖ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجٖيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ
اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾ سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ فَاَنّٰى تُسْحَرُونَ
﴿٨٩﴾ بَلْ اَتَيْنَاهُمْ بِالْحَقِّ وَاِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٩٠﴾ مَا اتَّخَذَ
اللّٰهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ اِلٰهٍ اِذًا لَذَهَبَ كُلُّ اِلٰهٍ
بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَا بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا
يَصِفُونَ ﴿٩١﴾ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَالٰى عَمَّا
يُشْرِكُونَ ﴿٩٢﴾ قُلْ رَبِّ اِمَّا تُرِيَنّٖى مَا يُوعَدُونَ ﴿٩٣﴾

79- Sizi, yeryüzünde yaratan[1] da O (Allah)'tır. (Sonunda) hepiniz, Onun (huzurunda) toplanacaksınız.

80- Yaşatan da Odur, öldüren de (Odur.) Gece ile gündüzün ardı ardına gelişi de Onun bir (kanunu)dur. Hâlâ aklınızı kullanmayacak mısınız?

81- Buna rağmen onlar, öncekilerin dedikleri gibi dediler.

82- (Öncekiler): "Sahi biz, ölüp de bir toprak ve kemik yığını haline gelmişken, gerçekten yeniden diriltileceğiz öyle mi?"[2] demişlerdi.

83- (Bunlar da): "Yemin olsun biz de daha önceki atalarımız da bununla tehdit edilmiştik. Bu kesinlikle eskilerin masallarından[3] başka bir şey değildir." (dediler.)

84- (Ey Muhammed! Onlara): "Eğer biliyorsanız (söyleyin bakalım), bu dünya ve onda bulunanlar kime aittir?" diye sor.

85- Onlar elbette: "Allah'ındır" diyecekler. (Sen de): "Öyleyse siz, hâlâ bunu idrak etmeyecek misiniz?" de.

86- (Ey Muhammed! Onlara): "Yedi göğün Rabbi ve kâinatın (kudret ve hüküm tahtının) Rabbi kimdir?" diye sor.

87- Onlar elbette: "(Onlar da) Allah'ındır." diyecekler. (Sen de): "Öyleyse siz, Ondan hiç korkmuyor musunuz?" de.

88- (Bir de onlara): "Eğer biliyorsanız (söyleyin bakalım,) her şeyin hükümranlığı elinde olan, kendisi her şeyi koruyup kollayan fakat asla korunmaya (muhtaç olmayan) kimdir?" diye sor.

89- Onlar elbette: "Allah'tır." diyecekler. (Sen de) onlara: "Nasıl (ve nereden) büyüleniyorsunuz?" de.

90- Aslında Biz, onlara mutlak doğruyu getirdik. Fakat onlar, gerçekten yalan söylüyorlar.

91- Allah, asla çocuk edinmemiştir ve Onunla birlikte başka bir ilâh da yoktur. Eğer böyle olsaydı, her ilâh elbette kendi yarattığını alıp götürürdü[4] ve birbirlerine üstünlük taslamaya çalışırlardı. Allah onların yakıştırdıkları bütün eksikliklerden çok yücedir.

92- O görülmeyeni de görüleni de bilendir ve O, onların ortak koştukları şeylerden çok yücedir.

93- (Ey Muhammed!): "Ey Rabbim! Eğer onların tehdit edildikleri (azaba çarptırıldıklarını) bana mutlaka göstereceksen,"[5] de.

---

[1] (ذَرَأَ) fiili; yaratmak, çoğaltmak ve ekmek anlamlarına gelir. Buna göre âyetin bu bölümü "Sizi yeryüzünde üreme yoluyla yaratıp çoğaltan da O (Allah)'tır." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Buradaki soru inkâr içindir. Yani kesinlikle diriltilmeyeceğiz anlamınadır. Konuyla ilgili olarak Bk. (İsra: 49, 98, Saffat: 16, Vakıa: 47)

[3] **Esatir**: öncekilerin yazdıkları şeyler, hurafeler, uydurma ve saçma masallar, destanlar demektir. Yunanlılar buna "Mitoloji" derler. Kâfirler böyle demekle; "Kur'an ilâhî, bir kitap değil, bunun kaynağı eskiden yazılmış olan kitaplardır, Muhammed bunu eski kitaplardan alıp yazdırıyor. Öyleyse bu bir mûcize olmayıp, boş satırlardan, hurafelerden ve masallardan ibarettir." demek istiyorlar. Bu günkü kâfirlerin de İslâm'a karşı yegâne sözleri; hurafe demekten başka bir şey değildir. Hattâ bazıları da "bu dine hurafeler karışmış bunları ıslah etmeli" diyerek dindarlık kisvesi altında dinsizlik yapmaktadırlar. Bk. (En'am: 25, Enfâl: 31, Nahl: 24, Furkan: 5, Neml: 68, Ahkaf: 17, Kalem: 15, Mutaffifin: 13)

[4] Yani her ilâh, sadece kendi yarattıklarıyla ilgilenir, onları korur, çok geçmeden de kâinat alt üst olurdu.

[5] Yani; "Ben sağ iken onları mutlaka cezâlandıracaksan." demektir.

94- (Ve) "Ey Rabbim! Bu durumda beni, şu zâlimler topluluğunun içerisinde bırakma." (de.)

95- Biz onları tehdit ettiğimiz (azabı,) elbette sana gösterme gücüne de sahibiz.[1]

96- (Ama sen,) o kötülüğü en güzel bir davranışla sav. Çünkü Biz, onların asılsız yakıştırmalarını çok iyi biliriz.

97- Ve: "Ey Rabbim! Şeytanların[2] (her tür) kışkırtmalarından sana sığınırım." de.

98- Ve "Ey Rabbim! Onların Bana yaklaşmalarından da sana sığınırım." (de.)

99- Sonunda, onlardan birine ölüm geldiği zaman: "Ey Rabbim! (Ne olur) beni (dünyaya) geri gönderin." der.

100- (Ve devamla:) "(daha önce) ihmâl ettiğim konularda iyi işler işleyeyim."[3] (der.) Hayır; bu söylediği, sadece kendi lafıdır.[4] Yeniden dirilecekleri güne kadar onların arkalarında (geri dönülmez) bir engel[5] vardır.

101- Sur'a[6] üfürülünce, artık o gün onların aralarında akrabalık bağları da kalmaz, birbirlerini de arayıp soramazlar.

102-103- Artık (o gün) kimin (sevap) tartısı ağır basarsa onlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridir. Kimin de (tartmaya değer) bir iyiliği yoksa[7] işte o kendi kendilerine yazık edenler, ebedî olarak cehennemde kalırlar.

---

[1] Yani, Biz onları sen sağ iken azaba çarptırma ve onların azaba çarptırıldıklarını sana gösterme gücüne de sahibiz.

[2] Veya şeytanî güçlerin...

[3] Âyetin bu bölümü "o boşa geçirdiğim dünyada iyi işler yapayım." şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] Yani tamamen yalandır.

[5] **Berzah**: iki şey arasında bulunan ayırıcı çizgi, demektir. Coğrafyada; iki deniz arasında bulunan kara parçasına denir. Burada ise; Dünya hayatı ile âhiret hayatı arasına Allah tarafından konulan, bir engel veya süre anlamınadır.

[6] **Sur**: Bazılarına göre "vav" harfinin fethalı okunmasıyla sûret'in çoğulu suver olup, sur'a üfürmek de sûretlere rûh üfürmek şeklinde anlaşılmışsa da bu çok doğru değildir. Müfessirlerin çoğunluğuna göre **sur**; büyük boru gibi bir şeydir ki İsrâfîl isimli melek tarafından üç defa üfürülecektir. Birincisinde; göklerde ve yerde kim varsa Allah'ın diledikleri dışında herkes dehşetinden sarsılacaktır. İkincisinde; Allah'ın diledikleri dışında herkes ölecektir. Üçüncüsünde ise; herkes kabirlerden kalkıp mahşere toplanacaklardır. Bk. (Zümer: 68)

[7] Buradaki "terazisi hafif gelmek" demek, terazinin sevap tarafında bir şey bulunmaması demektir. Bk. (A'raf: 9, Kâria: 8)

رَبِّ فَلَا تَجْعَلْن۪ي فِي الْقَوْمِ الظَّالِم۪ينَ ﴿٩٤﴾ وَ اِنَّا عَلٰٓى
اَنْ نُرِيَكَ مَا نَعِدُهُمْ لَقَادِرُونَ ﴿٩٥﴾ اِدْفَعْ بِالَّت۪ي هِيَ اَحْسَنُ
السَّيِّئَةَ نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَصِفُونَ ﴿٩٦﴾ وَقُلْ رَبِّ اَعُوذُ بِكَ
مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاط۪ينِ ﴿٩٧﴾ وَاَعُوذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَحْضُرُونِ
﴿٩٨﴾ حَتّٰٓى اِذَا جَٓاءَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ
﴿٩٩﴾ لَعَلّ۪ٓي اَعْمَلُ صَالِحًا ف۪يمَا تَرَكْتُ كَلَّاۜ اِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ
قَٓائِلُهَاۜ وَمِنْ وَرَٓائِهِمْ بَرْزَخٌ اِلٰى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿١٠٠﴾ فَاِذَا
نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَٓا اَنْسَابَ بَيْنَهُمْ يَوْمَئِذٍ وَلَا يَتَسَٓاءَلُونَ
﴿١٠١﴾ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَاز۪ينُهُ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٢﴾ وَمَنْ
خَفَّتْ مَوَاز۪ينُهُ فَاُو۬لٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ خَسِرُٓوا اَنْفُسَهُمْ ف۪ي جَهَنَّمَ
خَالِدُونَ ﴿١٠٣﴾ تَلْفَحُ وُجُوهَهُمُ النَّارُ وَهُمْ ف۪يهَا كَالِحُونَ
﴿١٠٤﴾ اَلَمْ تَكُنْ اٰيَات۪ي تُتْلٰى عَلَيْكُمْ فَكُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٠٥﴾
قَالُوا رَبَّنَا غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا وَكُنَّا قَوْمًا ضَٓالّ۪ينَ ﴿١٠٦﴾
رَبَّنَٓا اَخْرِجْنَا مِنْهَا فَاِنْ عُدْنَا فَاِنَّا ظَالِمُونَ ﴿١٠٧﴾ قَالَ اخْسَؤُ۫ا
ف۪يهَا وَلَا تُكَلِّمُونِ ﴿١٠٨﴾ اِنَّهُ كَانَ فَر۪يقٌ مِنْ عِبَاد۪ي يَقُولُونَ
رَبَّنَٓا اٰمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَاَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِم۪ينَ ﴿١٠٩﴾

104- Ateş, onların yüzlerini yakar ve onlar orada, dişleri sırıtmış bir halde kala kalırlar.

105- (Allah, onlara): "Size âyetlerim okunur okunmaz, onları yalanlayanlar sizler değil miydiniz?" der.

106- (Cehennemlikler de): "Ey Rabbimiz! Biz, kötü arzularımıza yenik düştük ve sapkın bir topluluk olduk." derler.

107- (Ve devamla:) "Ey Rabbimiz! Bizi buradan çıkart. Eğer biz, önceki durumumuza tekrar dönersek, işte o zaman gerçekten zulmetmiş oluruz." (derler.)

108- (Allah da onlara): "Kalın kaldığınız yerde! Ve Benimle (bir daha) asla konuşmayın!" der.

109- (Ve devamla): "Gerçekten Benim kullarımdan,[8] 'Ey Rabbimiz! (Biz Sana) îman ettik, bizi bağışla ve bize merhamet et, zîrâ Sen merhamet edenlerin en hayırlısısın', diyen bir grup vardı (da),"

---

[8] Bunlar, Muhâcirlerden; Bilal, Ammar, Suhayb ve Selmân (r.a) idi. (Celâleyn, Kurtubî)

فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سِخْرِيًّا حَتّٰٓى اَنْسَوْكُمْ ذِكْر۪ي وَكُنْتُمْ
مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ ﴿١١٠﴾ اِنّ۪ي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُٓوا
اَنَّهُمْ هُمُ الْفَٓائِزُونَ ﴿١١١﴾ قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْاَرْضِ عَدَدَ
سِن۪ينَ ﴿١١٢﴾ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا اَوْ بَعْضَ يَوْمٍ فَسْـَٔلِ الْعَٓادّ۪ينَ
﴿١١٣﴾ قَالَ اِنْ لَبِثْتُمْ اِلَّا قَل۪يلًا لَوْ اَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١٤﴾
اَفَحَسِبْتُمْ اَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَاَنَّكُمْ اِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ
﴿١١٥﴾ فَتَعَالَى اللّٰهُ الْمَلِكُ الْحَقُّۚ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ رَبُّ الْعَرْشِ
الْكَر۪يمِ ﴿١١٦﴾ وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَۙ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِه۪ۙ
فَاِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّه۪ۜ اِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ ﴿١١٧﴾ وَقُلْ
رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَاَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِم۪ينَ ﴿١١٨﴾

سُورَةُ السَّجْدَةِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

الٓمٓ ﴿١﴾ تَنْز۪يلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ ف۪يهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَم۪ينَۜ
﴿٢﴾ اَمْ يَقُولُونَ افْتَرٰيهُۚ بَلْ هُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ لِتُنْذِرَ
قَوْمًا مَٓا اَتٰيهُمْ مِنْ نَذ۪يرٍ مِنْ قَبْلِكَ لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿٣﴾

110- "Siz, onlarla, Beni unutacak[1] kadar (fazla) alay ediyor ve onların (durumuna) hep gülüşüp duruyordunuz,"

111- "Bugün Ben, sabrettiklerinden dolayı onları mükâfatlandırdım. Doğrusu onlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridir." (der.)

112- (Allah onlara ayrıca): "Siz, yeryüzünde kaç yıl yaşadınız?" diye sorar.

113- (Onlar da): "Bir gün veya daha az bir süre kaldık, onu sayan (meleklere) sor." dediler.[2]

114- (Allah): "(Orada) çok az kaldınız. Keşke bunu (vaktiyle) bilmiş olsaydınız." dedi.

115- (Ve devamla): "Bizim, sizi boş bir amaç uğruna yarattığımızı ve sizin gerçekten Bize döndürülmeyeceğinizi mi sanmıştınız?" (dedi.)

---

[1] Yani onlarla alay edeceğiz diye, Beni unutuyordunuz.

[2] Âyetin son bölümü "onu, sayısını bilenlere sor (biz unuttuk) dediler." şeklinde de tercüme edilebilir.

116- Egemenliğin ortaksız sahibi ve gerçek olan Allah, her türlü noksanlıktan uzaktır, Ondan başka ilâh yoktur ve yüce Arş'ın[3] sahibi Odur.

117- Her kim de Allah ile birlikte başka bir ilâha taparsa -ki onun bu hususta[4] hiçbir delili yoktur- o kimsenin hesabı ancak Rabbinin katındadır. Şüphesiz, kâfirler asla kurtuluşa eremezler.

118- Ve (Ey Muhammed!): "Ey Rabbim! (Beni) bağışla ve (bana) merhamet et, Sen merhamet edenlerin en hayırlısısın." de.

75- SECDE SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Elif, Lâm Mîm.

2- Bu kitabın, âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından indirildiğinde hiçbir şüphe yoktur.[5]

3- O (kâfirler): "Bunu (Muhammed) uydurdu" mu diyorlar? Hâlbuki o (Kitap,) belki hak yolu bulurlar diye, senden önce kendilerine uyarıcı gönderilen[6] bir toplumu,[7] (tekrar) uyarman için Rabbin tarafından (indirilen) gerçek (kitap)tır.

---

[3] **Arş**: tavan, tavana nispetle çatı, kubbe, balkon, çadır ve çardak anlamlarına gelir. Arş, kralların tahtı anlamında da kullanılır. Kinâye olarak da arş; tahtın ayrılmaz özelliği olan "mülk ve saltanat" demektir. Kürsü ile arş, aynı anlamda da kullanılmıştır. İslâmi terim olarak arş; bütün âlemi kuşatan, sınırlarını insan aklının kavrayamadığı, gökler, cennet, sidre ve kürsünün üzerinde olduğu tasavvur edilen âlem demektir.

[4] Yani Allah'tan başka ilâhlar olduğu ve onlara tapılacağı konusunda...

[5] Bu âyet, "İçerisinde hiçbir çelişki bulunmayan bu kitap, âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından indirilmiştir." şeklinde de tercüme edilebilir.

[6] Bu toplumun babalarına, Hz. İsmail (a.s) daha önce Peygamber olarak gönderilmişti.

[7] Âyetin bu bölümü: "senden önce kendilerine uyarıcı (Peygamber) gönderilmeyen bir toplumu" şeklinde de tercüme edilebilir. Bu tercümede (مَا) nafiye, yukarıdaki tercümede ise ism-i mevsul olarak alınmıştır. Bk. (Yasin: 6, Kasas: 46, İsrâ: 15, Secde: 3)

اَللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا ف۪ي
سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِۜ مَا لَكُمْ مِنْ دُونِه۪
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا شَف۪يعٍۜ اَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٤﴾ يُدَبِّرُ الْاَمْرَ مِنَ
السَّمَٓاءِ اِلَى الْاَرْضِ ثُمَّ يَعْرُجُ اِلَيْهِ ف۪ي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُٓ
اَلْفَ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ﴿٥﴾ ذٰلِكَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
الْعَز۪يزُ الرَّح۪يمُۙ ﴿٦﴾ اَلَّذ۪ٓي اَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَاَ
خَلْقَ الْاِنْسَانِ مِنْ ط۪ينٍۚ ﴿٧﴾ ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ
مِنْ مَٓاءٍ مَه۪ينٍۚ ﴿٨﴾ ثُمَّ سَوّٰيهُ وَنَفَخَ ف۪يهِ مِنْ رُوحِه۪ وَجَعَلَ
لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْـِٔدَةَۜ قَل۪يلًا مَا تَشْكُرُونَ ﴿٩﴾
وَقَالُٓوا ءَاِذَا ضَلَلْنَا فِي الْاَرْضِ ءَاِنَّا لَف۪ي خَلْقٍ جَد۪يدٍۜ
بَلْ هُمْ بِلِقَٓاءِ رَبِّهِمْ كَافِرُونَ ﴿١٠﴾ قُلْ يَتَوَفّٰيكُمْ مَلَكُ
الْمَوْتِ الَّذ۪ي وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ تُرْجَعُونَ ﴿١١﴾
وَلَوْ تَرٰٓى اِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُؤُ۫سِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْۜ رَبَّنَٓا
اَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا اِنَّا مُوقِنُونَ ﴿١٢﴾
وَلَوْ شِئْنَا لَاٰتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدٰيهَا وَلٰكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ
مِنّ۪ي لَاَمْلَئَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ اَجْمَع۪ينَ ﴿١٣﴾

4- Gökleri, yeri ve her ikisinin arasındakileri altı zaman diliminde yaratan, sonra kâinatın yönetimini[1] hâkimiyeti altına alan, Allah'tır. Sizin Ondan başka, dostunuz da şefâatçiniz de yoktur. Siz, hâlâ bunu idrak etmeyecek misiniz?

5- Gökten yere kadar bütün işlerin, Onun tarafından idare edilmesi,[2] sonra (bu işlerin) Onun huzuruna yükselmesi, size göre bin yıl kadar süren bir zaman[3] diliminde olur.

6- İşte O (Allah), görülmeyeni de görüleni de bilen, çok şerefli (ve) pek merhametli olandır.

7- O, her şeyi en güzel[4] şekilde yaratan ve insanı yaratmaya çamurdan başlayandır.

8- Sonra, onun soyunu bayağı bir suyun özünden (süzerek) yaratan (da Odur).

9- Daha sonra da onu düzenli bir şekle sokup, ona kendi rûhundan[5] üfleyen (de Odur). (Ey insanlar!) Size kulak, gözler ve gönüller var eden (Allah'a) ne kadar da az şükrediyorsunuz?

10- Ve (kâfirler): "Biz toprakta kaybolup gittikten sonra, yeniden mi yaratılacağız?" dediler. Doğrusu onlar, Rablerine kavuşmayı inkâr edenlerdir.

11- (Ey Muhammed! Onlara): "Sizin için görevlendirilen ölüm meleği,[6] (bir gün) sizi vefat ettirecek ve sonra Rabbinize döndürüleceksiniz." de.

12- Eğer günâhkârları, Rablerinin huzurunda (pişmanlıklarından dolayı) başları öne eğilmiş olarak: "Ey Rabbimiz! (Şimdi) gördük ve duyduk. Bizi (dünyaya bir daha) gönder de gerçekten inananlar olarak (orada) doğru işler yapalım." (diye yalvarırlarken) bir görsen.

13- Eğer Biz dileseydik, herkesi (âhirette) kurtarırdık.[7] Fakat Benim, "cehennemi kesinlikle cinlerin ve insanların (kâfirleriyle) tamamen dolduracağım."[8] sözüm, mutlaka gerçekleşecektir.

---

[1] Bk. (Yûnus: 3, Elmalılı)

[2] **Tedbir**: Bir işin sonunu görerek ona göre gereğini yapmak demektir. Allah'ın tedbiri ise, hikmetine göre irade buyurmasıdır. Burada fiilin şimdiki zaman olması yaratmanın ve idarenin her an devam etmekte olduğunu gösterir. Allah, Yahûdîlerin dediği gibi; evreni yaratıp sonra istirahata çekilmemiştir.

[3] "Bin" ifâdesi, uzun bir devirden kinâyedir. Bu, süre daha az veya daha çok olabilir. Buna göre âyetin tercümesi, "Gökten yere kadar bütün işlerin, Onun tarafından idare edilmesi, sonra (bu işlerin) Onun huzuruna yükselmesi, size göre çok uzun bir zaman diliminde olur." şeklinde de olabilir.

[4] Buradaki güzellik, Allah'ın hikmetine uygun olmaktır. Mesela; gül güzel olduğu gibi, dikeni de güzeldir. Çünkü Allah, öyle uygun görmüştür.

[5] Yani rûhunun bir parçasını alıp ona vermedi. Kendi rûhunda bulunan bazı özelliklerden, diğer hayvanlara nispetle daha fazlasını (konuşmak, bilmek, hissetmek... gibi.) insana verdi.

[6] Bu meleğin; Azraîl olduğu rivâyet edilmekte ise de bu isim, Kur'an'da ve ciddi kaynaklarda geçmemektedir. Kur'an'daki ölüm meleği ise (Enfâl: 50, En'am: 61 ve Nahl: 32)'de çoğul olarak ifâde edilmiştir. Bu âyetlere göre; ölüm melekleri vardır, bunların ismi Azraîl ise, Azraîl; bir melek adı olmayıp, Allah'ın insanların rûhlarını almakla görevlendirdiği bir melek grubunun adıdır. Yani ölüm meleği tek değil, pek çoktur. Ayrıca Naziat ve Naşidat melekleri için de Bk. (Naziat: 1-2)

[7] Âyetin bu bölümü; "Eğer Biz dileseydik, herkesi (dünyadayken) hak yola ulaştırırdık..." şeklinde de tercüme edilebilir. Ama o zaman imtihan etmenin hiçbir esprisi kalmazdı.

[8] Çünkü Allah, tüm insanlara elçileri vasıtasıyla ne yapıp ne yapmayacaklarını bildirmiş ve emrettiklerini yapmadıkları zaman da cehenneme koyacağını açıkça belirtmiştir. İşte Allah'ın bu sözü, âhirette gerçekleşecek ve onlar, orada affedilmeyeceklerdir.

فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هٰذَاۚ اِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا
عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾ اِنَّمَا يُؤْمِنُ بِاٰيَاتِنَا
الَّذِينَ اِذَا ذُكِّرُوا بِهَا خَرُّوا سُجَّدًا وَسَبَّحُوا بِحَمْدِ رَبِّهِمْ
وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿١٥﴾ تَتَجَافٰى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ
يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًاۘ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ
﴿١٦﴾ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَا اُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ اَعْيُنٍۚ جَزَاءً
بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾ اَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ
فَاسِقًاۜ لَا يَسْتَوُونَ ﴿١٨﴾ اَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَاْوٰىۘ نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾ وَاَمَّا
الَّذِينَ فَسَقُوا فَمَاْوٰيهُمُ النَّارُۜ كُلَّمَا اَرَادُوا اَنْ يَخْرُجُوا
مِنْهَا اُعِيدُوا فِيهَا وَقِيلَ لَهُمْ ذُوقُوا عَذَابَ النَّارِ الَّذِي
كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٠﴾ وَلَنُذِيقَنَّهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْاَدْنٰى
دُونَ الْعَذَابِ الْاَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٢١﴾ وَمَنْ اَظْلَمُ
مِمَّنْ ذُكِّرَ بِاٰيَاتِ رَبِّهِ ثُمَّ اَعْرَضَ عَنْهَاۜ اِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ
مُنْتَقِمُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَلَا تَكُنْ
فِي مِرْيَةٍ مِنْ لِقَائِهِ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِبَنِي اِسْرَائِيلَۚ ﴿٢٣﴾

14- (Onlara o gün): "Öyleyse bu gününüzle karşılaşmayı unutmanızın (cezasını) çekin. Bugün Biz de sizi, gerçekten (cehennemde) unuttuk.[1] Haydi, yaptıklarınıza karşılık ebedî azabı (bolca) tadın bakalım." denilir.

15- Bizim âyetlerimize gerçekten ancak, bunlarla kendilerine uyarı yapılınca, hemen secdeye kapananlar ve büyüklük taslamadan Rablerini hamd ile tesbih edenler, îman eder. secde

16- Onların vücutları, korkuyla ve umutla Rablerine yalvarmak için, yataklardan uzak kalır ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden de Allah yolunda harcarlar.[2]

17- Hiç bir nefis, (dünyada) yaptıklarına karşılık olarak, kendilerini (âhirette) nice göz kamaştırıcı (nîmetlerin) beklediğini bilemez.

18- Hiç îman eden kimse, yoldan çıkmış bir kimse gibi olur mu? Bunlar, elbette eşit olmazlar.

19- (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlara, yaptıklarının karşılığı olarak, içerisinde kalacakları cennet (konakları) vardır.

20- Hak yoldan çıkanların içerisinde kalacakları yer ise, çıkmak istediklerinde her defasında içerisine tekrar atıldıkları cehennem ateşidir. Ve onlara: "Haydi! Ateşin yalanlayıp durduğunuz azabını tadın bakalım." denilir.

21- Belki yola gelirler diye onlara, o büyük (âhiret) azabından önce, yakın (dünya) azabından[3] da mutlaka tattıracağız.

22- Kendisine Rabbinin âyetleri hatırlatıldıktan sonra, onlara sırtını dönenden daha zâlim kim olabilir? Biz, böyle günâhkârlardan intikamımızı kesinlikle alırız.

23- (Ey Muhammed!) Bizim Mûsa'ya İsrâil oğullarına yol gösterici olarak verdiğimiz kitap (gibi) bir kitabın, sana da verildiğinden sakın şüphe etme.[4]

---

[1] Bu, unutma, onların cehennemde unutulmuş gibi bırakılması veya orada ebedî kalacakları anlamınadır, yoksa Allah, asla unutmaz.

[2] Bu âyet, "Onlar, korkuyla ve umutla Rablerine yalvarmak için, geceleri kalkar ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden de Allah yolunda harcarlar." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] **Yakın azap**; Bedir yenilgisi, yedi yıl süren kıtlık ve açlık veya kabir azabı olabilir.

[4] Yani, daha önce Mûsa'ya verdiğimiz gibi şimdi de sûrenin başında açıklandığı üzere sana da kitap veriyoruz. Bunda sakın en küçük bir şüpheye dahi düşme.

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ اَئِمَّةً يَهْدُونَ بِاَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِاٰيَاتِنَا
يُوقِنُونَ ﴿٢٤﴾ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيمَا كَانُوا
فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٢٥﴾ اَوَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ
مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِنِهِمْ اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ
اَفَلَا يَسْمَعُونَ ﴿٢٦﴾ اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ اِلَى الْاَرْضِ
الْجُرُزِ فَنُخْرِجُ بِهِ زَرْعًا تَأْكُلُ مِنْهُ اَنْعَامُهُمْ وَاَنْفُسُهُمْ اَفَلَا
يُبْصِرُونَ ﴿٢٧﴾ وَيَقُولُونَ مَتٰى هٰذَا الْفَتْحُ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
﴿٢٨﴾ قُلْ يَوْمَ الْفَتْحِ لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ كَفَرُوا اِيمَانُهُمْ وَلَا هُمْ
يُنْظَرُونَ ﴿٢٩﴾ فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ وَانْتَظِرْ اِنَّهُمْ مُنْتَظِرُونَ ﴿٣٠﴾

سُورَةُ الطُّورِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَالطُّورِ ﴿١﴾ وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ ﴿٢﴾ فِي رَقٍّ مَنْشُورٍ ﴿٣﴾ وَالْبَيْتِ
الْمَعْمُورِ ﴿٤﴾ وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ ﴿٥﴾ وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ
﴿٦﴾ اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ﴿٧﴾ مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ ﴿٨﴾ يَوْمَ
تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا ﴿٩﴾ وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا ﴿١٠﴾

24- Biz, sabretmeleri ve bizim âyetlerimize tereddütsüz inanmaları sebebiyle, onların içerisinden (insanları) emrimizle hak yola ulaştıran, önderler yetiştirdik.[1]

25- Şüphesiz, senin Rabbin, kıyamet günü onların anlaşmazlığa düştükleri şeyler hakkında, aralarını mutlaka ayıracaktır.[2]

26- (Mekkeli müşrikleri,) yurtlarında gezip durdukları, kendilerinden önce helâk ettiğimiz nice nesillerin (akıbeti,) hak yola yöneltmedi mi? Şüphesiz, bütün bunlarda mûcizeler vardır. (Bunlara) hâlâ kulak vermeyecekler mi?

27- Kupkuru yerlere suyu ulaştırdığımızı, onunla hayvanlarının ve kendilerinin yedikleri bitkileri yetiştirdiğimizi görmüyorlar mı? Hâlâ da göremeyecekler mi?

28- (Bir de): "Eğer doğru söylüyorsanız, şu kıyamet[3] ne zaman kopacak? (olmazsa o gün inanalım)" diyorlar.

29- (Onlara): "Kıyamet günü, kâfirlere îmanları bir fayda vermeyecek ve onlara (îman etmeleri için) bir süre de tanınmayacak." de.

30- Ve hemen onlardan yüz çevir ve onların beklediği gibi, sen de (sonucu) biraz bekle.

76- TÛR SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- (Sînâ) dağına,[4]

2-3- Yayılmış ince deri üzerine, yazılmış kitaba,[5]

4- Ma'mûr eve,[6]

5- Yükseltilmiş tavana,[7]

6- Kaynatılmış denize[8] yemin olsun ki,

7- Rabbinin azabı mutlaka gerçekleşecektir.

8- Ve o (azaba) engel olacak, hiçbir şey de yoktur.

9-10- O gün gök, sarsıldıkça sarsılacak, dağlar ise yerinden oynayacaktır.

---

[1] Bu âyette, Allah'ın bir topluma önderler gönderme yasası verilmektedir. Buna göre bir toplum Allah'ın Kitabına sarılmaz ve îmanında direnç göstermezse, Allah, o toplumun içerisinden önder şahsiyetleri asla yetiştirmez. O toplum da sürünmeye devam eder gider. Yani Allah, yatan bir topluma, gökten zembille önder göndermez.

[2] Mü'minleri cennete, diğerlerini cehenneme koyarak aralarında hükmünü verecektir.

[3] Burada "fetih" kelimesi, hak ile bâtılın arasının açılması anlamında kullanıldığı için, "kıyametin kopması" şeklinde tercüme edilmiştir. Bu kelime, A'raf 89'da da aynı anlamda kullanılmıştır.

[4] **Tûr**: Süryanicede dağ demektir.

[5] Bazı müfessirler bu kitabın, Tevrât veya Levh-i mahfuz olduğunu söylemişlerse de kitabın nekra olması sebebiyle bunun, henüz bilinmedik başka bir kitap olması daha doğrudur.

[6] Ma'mûr kelimesinden, "imar edilmiş" veya "ömrü uzun" anlamında kullanılırsa kıyamete kadar duracak olan Kâbe anlaşılabilir. Ayrıca bazı müfessirler, bunun Beyt-i Ma'mur olduğunu da söylemişlerdir.

[7] Yani gökyüzüne veya cennetin seması olan arş'a...

[8] **Mescur**: alevlendirilmiş, kızdırılmış, dolgun, taşkın, karışkan, boş anlamlarına gelir. Ancak, yukarıdaki Sina dağını ipucu olarak alırsak, bu denizin firavunun helâk edildiği "Kızıl Deniz" olma ihtimâli de vardır.

فَوَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١١﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي خَوْضٍ يَلْعَبُونَ
﴿١٢﴾ يَوْمَ يُدَعُّونَ إِلَى نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا ﴿١٣﴾ هَذِهِ النَّارُ الَّتِي
كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٤﴾ أَفَسِحْرٌ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ
﴿١٥﴾ اصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا
تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ
وَنَعِيمٍ ﴿١٧﴾ فَاكِهِينَ بِمَا آتَاهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقَاهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ
الْجَحِيمِ ﴿١٨﴾ كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٩﴾
مُتَّكِئِينَ عَلَى سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ
﴿٢٠﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ أَلْحَقْنَا بِهِمْ
ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا أَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا
كَسَبَ رَهِينٌ ﴿٢١﴾ وَأَمْدَدْنَاهُمْ بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ
﴿٢٢﴾ يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْثِيمٌ ﴿٢٣﴾
وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَكْنُونٌ ﴿٢٤﴾
وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٥﴾ قَالُوا إِنَّا كُنَّا
قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ﴿٢٦﴾ فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَانَا عَذَابَ
السَّمُومِ ﴿٢٧﴾ إِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ﴿٢٨﴾

11-12- İşte o gün, daldıkları saçmalıklarla oyalanan yalancıların vay haline!

13- O gün onlar, itilip kakılarak cehennem ateşine atılacaklar.

14- (Onlara): "İşte sizin yalanlamakta olduğunuz ateş, budur." (denilecek.)

15- (Ayrıca onlara): "Bu da mı bir büyü? Yoksa siz, (bunun da mı gerçek olduğunu) göremiyor musunuz?"

16- "Haydi girin ona. Artık sabretseniz de sabretmeseniz de sizin için fark etmez. Siz, sadece yaptıklarınızla cezâlandırılıyorsunuz." (denilecek.)

17- Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar, kesinlikle cennetler ve nîmetler içerisindedirler.

18- Rablerinin kendilerine verdiği nîmetler ve Rablerinin, kendilerini cehennem azabından koruması sebebiyle huzurludurlar.

19-20- (Onlara cennette): "(Dünyada) yaptıklarınızın karşılığı olarak sıra sıra dizilmiş tahtlar üzerinde kurulup oturarak afiyetle yiyin, için." (denilir.) (Ayrıca) Biz, onları güzel gözlü, beyaz tenli ve kusursuz eşlerle de evlendireceğiz.[1]

21- Biz, soyları îmanda kendilerine uyan Müslümanların soylarını, kendilerine kavuşturuyoruz ve onların sevaplarından da bir şey eksiltmeyiz.[2] -(Ama yine de) herkes(in kurtuluşu) kendi kazandığına bağlıdır.-[3]

22- Ve onlara, arzuladıkları her türlü meyve ve eti de bolca vereceğiz.

23- Orada (içerisinde) sarhoş etmeyen ve günâha sokmayan içecekler bulunan kadehlerden, (birlikte) içecekler.

24- Kendilerine ait (sedef içerisinde saklı inciler gibi) tertemiz hizmetçileri de etraflarında dönüp duracaklar.

25-26- (Cennettekiler) birbirleriyle: "Doğrusu biz, bundan önce ailemiz(in akıbeti) hakkında çok korkar idik."[4] diyerek, sohbet edecekler.[5]

27- (Ve devamla): "Allah, lütufta bulunarak bizi, (cehennemin) kavurucu[6] azabından korudu."

28- "Şüphesiz biz, bundan önce, sadece Ona kulluk ederdik. Gerçekten O, iyiliği bol, esirgemesi çok olanın ta kendisi imiş." (diyecekler.)

---

[1] Konuyla ilgili olarak Bk. (Saffat: 48-49, Vakıa: 35-37 Duhân: 54 ve dipnotu.).

[2] Yani çocuklar, baba ve analarının îmanından dolayı, onlarla buluşturulacaklardır. Yani, cennette onlarla birlikte bulunacaklardır. Ayrıca, çocukları ile buluşturmak için baba ve anaların dereceleri de düşürülmeyecek, aksine onlarla bir arada bulunmaları için çocuklarının dereceleri yükseltilecektir. Bu müjde, ergenlik çağına ulaşıp kendi isteği ile îman eden ve büyüklerine, uyan çocuklar hakkındadır.

[3] Demek ki çocuklar, kendi kazançları olmaksızın, sadece babalarının, kazançlarıyla kendilerini kurtaramazlar. Ancak îman ile çalıştıkları takdirde, atalarının feyzinden istifâde edebilirler.

[4] Bu ifâdeden; insanın dünyadaki bilincinin, öldükten sonra da kesintisiz bir şekilde devam edeceği anlaşılmaktadır.

[5] Bu âyet: "(Cennettekiler) birbirleriyle; 'doğrusu biz daha önce ailemiz içerisinde (sonumuzdan) korkardık.' diyerek, sohbet edecekler." şeklinde de anlaşılabilir.

[6] **Semum**; gözeneklere işleyen, zehirli, sıcak, rüzgâr demektir. Ayrıca Semum, cehennemin isimlerinden de biridir.

فَذَكِّرْ فَمَٓا اَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ﴿٢٩﴾
اَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَتَرَبَّصُ بِهٖ رَيْبَ الْمَنُونِ ﴿٣٠﴾ قُلْ
تَرَبَّصُوا فَاِنّٖى مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَرَبِّصٖينَ ﴿٣١﴾ اَمْ تَاْمُرُهُمْ
اَحْلَامُهُمْ بِهٰذَٓا اَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٣٢﴾ اَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ
بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾ فَلْيَاْتُوا بِحَدٖيثٍ مِثْلِهٖٓ اِنْ كَانُوا صَادِقٖينَ
﴿٣٤﴾ اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ اَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٣٥﴾ اَمْ
خَلَقُوا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بَلْ لَا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾ اَمْ عِنْدَهُمْ
خَزَٓائِنُ رَبِّكَ اَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ ﴿٣٧﴾ اَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ
يَسْتَمِعُونَ فٖيهِ فَلْيَاْتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبٖينٍ ﴿٣٨﴾ اَمْ
لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ﴿٣٩﴾ اَمْ تَسْـَٔلُهُمْ اَجْرًا فَهُمْ مِنْ
مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴿٤٠﴾ اَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤١﴾
اَمْ يُرٖيدُونَ كَيْدًا فَالَّذٖينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكٖيدُونَ ﴿٤٢﴾ اَمْ
لَهُمْ اِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٣﴾ وَ اِنْ
يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَٓاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ ﴿٤٤﴾
فَذَرْهُمْ حَتّٰى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذٖى فٖيهِ يُصْعَقُونَ ﴿٤٥﴾
يَوْمَ لَا يُغْنٖى عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْـًٔا وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٤٦﴾

29- (Ey Muhammed!) Sen, sadece hatırlat. Çünkü Rabbinin nîmeti sayesinde sen kâhin de değilsin, mecnun da değilsin.

30- Yoksa onlar, (senin için): "O da bir şairdir, biz onun da zamanla helâk olup gitmesini bekliyoruz." mu diyorlar?

31- (Sen de onlara): "Siz benim helâk olmamı bekliyorsanız, ben de sizin helâk olmanızı bekliyorum." de.

32- Onlara bu (şaçma-sapan) şeyleri, ya akılları emrediyor ya da onlar, gerçekten azgın bir toplumdurlar.

33- Yoksa bir de: "Onu (Muhammed) kendisi uydurdu." mu diyorlar? Aslında, (bu dediklerine) kendileri bile inanmıyorlar.[1]

34- Eğer bu sözlerinde samimi iseler, haydi o (Kuran'ın) benzeri bir söz, uydursunlar.

35- Yoksa onlar, bir (yaratıcıları) olmaksızın mı yaratıldılar? Veya kendi kendilerini mi yarattılar?

36- Yoksa gökleri ve yeri, onlar mı yarattı? Aslında, (buna) kendileri bile kesinlikle inanmıyorlar.

37- Yahut Rabbinin hazinelerinin kendilerinin yanında bulunduğunu mu, ya da kendilerinin her şeye hâkim olduğunu mu (zannediyorlar)?

38- Yoksa onların, üzerine çıkıp (gizli bilgileri) dinleyebilecekleri bir merdivenleri mi var? Eğer içlerinden dinleyen, birisi varsa (dinlediğini) ispat etsin (de görelim.)

39- (Demek) kızlar Onun, oğullar sizin öyle mi?

40- (Ey Muhammed!) Yoksa onlar, senin kendilerinden bir ücret isteyeceğinden, böylece de onları ağır bir borç altına sokacağından mı (korkuyorlar?)

41- Yoksa ğayb (bilgisi)[2] onların yanında da kendileri (oradan istediklerini) mi yazıyorlar?[3]

42- Yoksa (sana) bir tuzak mı kurmak istiyorlar?[4] Asıl tuzağa düşecek olanlar, o kâfirlerin kendileridir.

43- Yoksa kendilerinin, Allah'tan başka bir ilâhları olduğunu mu (zannediyorlar?) Allah, onların kendisine ortak koştuklarından çok yücedir.

44- Onlar göğün bir parçasının, (azap olarak) indiğini görseler bile, (inatlarından): "Bu sadece bir bulut yığınıdır." derler.[5]

45- (Ey Muhammed!) Öyleyse sen, helâk olacakları günlerine kavuşuncaya kadar onları (kendi hallerine) bırak.

46- O gün[6] onlara planları bir fayda vermediği gibi, onlar (kimseden) yardım da göremezler.

---

[1] Bu âyet; "Yahut: 'Onu (Muhammed) kendisi uydurdu.' mu diyorlar? Hayır, onlar îman etmiyorlar." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Ğayb için Bk. (Hûd: 31)

[3] Bu iki âyet için Bk. (Kalem: 44, 45)

[4] Yani sana ve Müslümanlara bir suikast tertip etmek mi istiyorlar. Bu ifâde, Mekkeli müşriklerin Peygamber Efendimiz için Dar'ün-Nedve'de düzenlemeyi kararlaştırdıkları suikastı, haber vermektedir.

[5] (Şuara: 187) de, "Eğer doğru söyleyenlerden isen (haydi), göğü tepemize parça parça düşür de (görelim.)" dedikleri halde, istedikleri azabın tepelerine inmekte olduğunu görseler bile, azap başlarına inmedikçe yine de inanmazlar.

[6] Bu günün, Bedir günü olduğu hakkında rivâyetler varsa da kıyamet veya helâk günleri de olabilir.

وَاِنَّ لِلَّذ۪ينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذٰلِكَ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ
﴿٤٧﴾ وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَاِنَّكَ بِاَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
ح۪ينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾ وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاِدْبَارَ النُّجُومِ ﴿٤٩﴾

سُورَةُ الْمُلْكِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

تَبَارَكَ الَّذ۪ي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿١﴾ اَلَّذ۪ي
خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيٰوةَ لِيَبْلُوَكُمْ اَيُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ
الْعَز۪يزُ الْغَفُورُ ﴿٢﴾ اَلَّذ۪ي خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرٰى
ف۪ي خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِنْ تَفَاوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرٰى مِنْ
فُطُورٍ ﴿٣﴾ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ اِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا
وَهُوَ حَس۪يرٌ ﴿٤﴾ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَاب۪يحَ وَجَعَلْنَاهَا
رُجُومًا لِلشَّيَاط۪ينِ وَاَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّع۪يرِ ﴿٥﴾ وَلِلَّذ۪ينَ
كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَص۪يرُ ﴿٦﴾ اِذَا اُلْقُوا
ف۪يهَا سَمِعُوا لَهَا شَه۪يقًا وَهِيَ تَفُورُ ﴿٧﴾ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ
كُلَّمَا اُلْقِيَ ف۪يهَا فَوْجٌ سَاَلَهُمْ خَزَنَتُهَا اَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذ۪يرٌ ﴿٨﴾

47- Şüphesiz o zâlimlere, bunun dışında da bir azap vardır. Fakat (insanların) çoğu, bunu bilmiyorlar.

48- Rabbinin hükmüne sabret, çünkü sen, Bizim gözlerimizin önündesin. Kalktığın zaman Rabbini hamd ile (sürekli olarak) an.

49- Gecenin bir bölümünde ve yıldızların batışından sonra da Onu hamd ile (sürekli) an.

77- MÜLK SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Bütün kâinatın mutlak hükümranlık ve yönetimi[1] elinde olan (Allah'ın) şânı çok yücedir. Çünkü Onun, her şeye gücü yeter.

---

[1] Bütün kâinatta, Dünya ve Âhirette tasarruf ve saltanat, yönetmek, hüküm koymak ve bu hükümleri uygulamak, dilediğine kuvvet ve mülk vermek ve dilediği zaman da bunu almak, sadece Allah'a mahsustur ve Onun elindedir.

2- O, ölümü ve hayatı; hanginizin daha güzel iş yapacağını denemek için yarattı ve O, çok güçlüdür, çok bağışlayandır.

3- O (Allah) birbiriyle uyumlu[2] yedi göğü (öyle) yaratmıştır ki, Rahman olan Allah'ın tüm yarattıklarında hiçbir uyumsuzluk[3] göremezsin. Gözünü çevir de bir bak, orada bir uyumsuzluk[4] görebiliyor musun?

4- Sonra gözünü döndürüp oraya tekrar tekrar bak. Göz(ün uyumsuzluk bulmaktan) umudunu keserek, bitkin[5] bir halde sana geri dönecektir.

5- Şüphesiz Biz, dünyaya ait olan gökyüzünü parlak kandillerle donattık ve bunları, şeytanlar[6] için zanna dayanarak, rasgele konuşma aracı kıldık[7] ve onlar için (bir de) çılgın ateşin azabını hazırladık.

6- Rablerini inkâr edenler için gidilecek yerlerin en kötüsü olan, cehennem azabı vardır.

7- (Kâfirler,) oraya atıldıklarında, onun kaynarken çıkardığı korkunç uğultuyu işitirler.

8- Öfkesinden neredeyse patlayacak gibi olan (cehenneme) atılan her bir gruba, onun bekçileri: "Size (dünyada) bir uyarıcı gelmedi mi?" diye soracaklar.

---

[2] **Tıbak:** kelimesi mutabakat manasına mastar veya tabak yahut tabakanın çoğuludur. Burada tıbak kelimesi "yedi" kelimesinden hal'dir. Birinci anlamıyla; birbirine uyumlu, ahenkli, aralarında sıkı nizamı ve ilişkisi olan demektir. İkinci anlamıyla tabaka tabaka, kat kat demektir. Ancak müfessirlerin çoğunluğu birinci anlamı tercih etmişlerdir.

[3] **Tefavüt:** çelişki gibi iki şey arasındaki uyumsuzluk, perişanlık, başkalık ve nizamsızlık demektir.

[4] **Fütur:** yarık ve çatlak demek olan fatr kelimesinin, çoğuludur. Burada düzensizlik, intizamsızlık ve uyumsuzluk anlamındadır.

[5] **Hâsien:** husû'den etken sıfat fiildir. O da; köpeği azarlayıp kovmak, göz dumanlanıp kamaşmak, uyuşup feri kaçmak ve bitkinleşmek anlamlarına gelir.

[6] Bu şeytanlar; gerek insanlardan, gerekse cinlerden, şeytanlık özelliğini kazanmış şahıslar veya aynı özelliklere sahip düşünce sistemleri, olabilir.

[7] **Rücum** kelimesi, mecâzen, "zanna dayanarak rasgele konuşmak, tahmin yürütmek" anlamlarında kullanılır. Burada kastedilen ise; medyumlar, astrologlar, falcılar veya Peygamberler dışında gökten kendilerine bilgi geldiğini iddiâ eden sahtekâr, şeytan rûhlu kimseler olabilir. En doğrusunu ise Allah bilir.

9- Onlar da: "Evet! Gerçekten bize bir uyarıcı geldi, fakat biz, onu yalanladık ve ona; 'Allah hiç bir şey indirmedi,[1] siz sadece büyük bir sapkınlık içerisindesiniz,' dedik." diyecekler.

10- Ve: "Eğer (onu) dinleseydik veya aklımızı kullansaydık, (şimdi) şu çılgınca yanan cehennemin halkından, olmazdık." diyecekler.

11- Kahrolsun! Şu, çılgınca yanan cehennemin günâhlarını itiraf eden halkı.

12- Rablerini görmedikleri halde Ondan (sevgiye dayalı bir korku ile) korkanlara gelince; onlar için bir af ve çok büyük bir mükâfat vardır.

13- (Ey İnsanlar!) Sözünüzü ister gizleyin, ister açığa vurun. Şüphesiz O (Allah,) gönüllerin özündekileri kesinlikle bilendir.

14- O yaratan, (yarattıklarını) hiç bilmez mi? Çünkü O, her şeyi inceden inceye bilen,[2] her şeyden haberdar olandır.

15- O (Allah), yeryüzünü sadece size boyun eğdirdi.[3] Öyleyse haydi onun omuzlarında[4] yürüyün[5] ve Allah'ın rızkından yiyin. (Sonunda) dönüş Onadır.

16- Gökte olan (Allah)'ın,[6] o (yeryüzü) çalkalanırken sizi yere geçirmeyeceğinden emin misiniz?[7]

قَالُوا بَلٰى قَدْ جَٓاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللّٰهُ
مِنْ شَيْءٍ اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ﴿٩﴾ وَقَالُوا لَوْ
كُنَّا نَسْمَعُ اَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِٓي اَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿١٠﴾
فَاعْتَرَفُوا بِذَنْبِهِمْ فَسُحْقًا لِاَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿١١﴾ اِنَّ
الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَاَجْرٌ كَبِيرٌ
﴿١٢﴾ وَاَسِرُّوا قَوْلَكُمْ اَوِ اجْهَرُوا بِهِ اِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ﴿١٣﴾ اَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ
﴿١٤﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي
مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَاِلَيْهِ النُّشُورُ ﴿١٥﴾ ءَاَمِنْتُمْ مَنْ
فِي السَّمَٓاءِ اَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْاَرْضَ فَاِذَا هِيَ تَمُورُ
﴿١٦﴾ اَمْ اَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَٓاءِ اَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا
فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ﴿١٧﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾ اَوَلَمْ يَرَوْا اِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ
صَٓافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا يُمْسِكُهُنَّ اِلَّا الرَّحْمٰنُ اِنَّهُ بِكُلِّ
شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾ اَمَّنْ هٰذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصُرُكُمْ
مِنْ دُونِ الرَّحْمٰنِ اِنِ الْكَافِرُونَ اِلَّا فِي غُرُورٍ ﴿٢٠﴾

17- Yoksa gökte olan (Allah)'ın üzerinize taş yağdırmayacağından emin misiniz? İşte o zaman benim uyarmam nasılmış öğrenirsiniz.

18- Doğrusu, onlardan öncekiler de yalanlamışlardı. (Sonunda) Benim de (onları) inkârım nasıl olurmuş? (gördüler).

19- Onlar, üzerlerinde (kanatlarını) açıp kapayarak uçan kuşları görmüyorlar mı? Onları (orada) ancak Rahman (olan Allah) tutuyor. Şüphesiz O, her şeyi hakkıyla görendir.

20- Rahman (olan Allah)'tan başka size yardım edecek güç, kim olabilir? Şu kâfirler gerçekten büyük bir yanılgı içerisindedirler.

---

[1] Bu sözleri söyleyen kâfirlerin ateist olmayıp, Peygamberlik müessesesini inkâr eden deist oldukları anlaşılmaktadır. Bu grubun içerisine Peygamberleri kabul etseler de Peygamberliği kendilerince tanımlayan, bugünkü Hıristiyanlar, Yahûdîler ve Müslüman olduğunu söyleyen sapkın gruplar girmektedir.

[2] **Lâtîf:** lütuf mastarından; en ince şeyleri yapan ve yaratıkların muhtaç olduğu şeyleri ihsan eyleyen yani lütufkâr. Letafet mastarından ise; en ince, gizli işleri bütün inceliğiyle bilen, anlamlarına gelir.

[3] **Zelûl:** uysal, istenildiği gibi çekilip götürülmeye müsâit olan şey demektir. Yani bu uysallık, hakir ve hor anlamına değil, kolaylık ve uygunluk anlamınadır. Bir şey zelûl olmakla beraber şerefli de olabilir.

[4] **Menakib:** omuz anlamına gelen menkib'in çoğuludur. Burada kelimenin ikil değil de çoğul kullanılmasından, bunun normal omuz değil de mecâzen, uysallıkta ve itaatte aşırılık anlamına geldiği anlaşılmaktadır.

[5] Bu ifâde iki şekilde anlaşılabilir. **a-** onun sınırları içerisinde yürümek.) **b-** onun üzerinde, bir binit üzerinde gibi yürümek. (Yani yürüyen Arz, onun üzerinde dolaylı olarak yürüyen de biz, olmuş oluruz.)

[6] Bununla kastedilen Allah'ın kendisidir. Burada Sema, sadece gök dediğimiz semadan ibaret değil, mecâzen üstünlük ve bütün yaratıkların, mekânın ve zamanın üzerinde olan yücelik anlamınadır. Gök, her zaman sema demenin yerini tutmaz. Onun için, "Allah semadadır" demek, "Allah şu gözlerimizle gördüğümüz göktedir" anlamına gelmez. Yani yeryüzü de gökyüzü de zâten semadadır. Yani Allah her yerdedir. Ayrıca bu ifâdeyi "Allah'ın manevi şahsı ve hükümranlığı bütün kâinata hâkimdir." şeklinde anlamak da mümkündür.

[7] Sizi hiç helâk etmeyeceğinden yahut yeryüzü ile birlikte batırıvermesinden, eminsiniz de hiç korkunuz kalmadı mı?

اَمَّنْ هٰذَا الَّذ۪ي يَرْزُقُكُمْ اِنْ اَمْسَكَ رِزْقَهُۚ بَلْ لَجُّوا ف۪ي عُتُوٍّ
وَنُفُورٍ ﴿٢١﴾ اَفَمَنْ يَمْش۪ي مُكِبًّا عَلٰى وَجْهِه۪ٓ اَهْدٰٓى اَمَّنْ يَمْش۪ي
سَوِيًّا عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَق۪يمٍ ﴿٢٢﴾ قُلْ هُوَ الَّذ۪ٓي اَنْشَاَكُمْ
وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْـِٔدَةَۜ قَل۪يلًا مَا تَشْكُرُونَ
﴿٢٣﴾ قُلْ هُوَ الَّذ۪ي ذَرَاَكُمْ فِي الْاَرْضِ وَاِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾
وَيَقُولُونَ مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ ﴿٢٥﴾ قُلْ اِنَّمَا
الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِۖ وَاِنَّمَٓا اَنَا۬ نَذ۪يرٌ مُب۪ينٌ ﴿٢٦﴾ فَلَمَّا رَاَوْهُ زُلْفَةً
س۪يٓـَٔتْ وُجُوهُ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا وَق۪يلَ هٰذَا الَّذ۪ي كُنْتُمْ بِه۪ تَدَّعُونَ
﴿٢٧﴾ قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ اَهْلَكَنِيَ اللّٰهُ وَمَنْ مَعِيَ اَوْ رَحِمَنَاۙ فَمَنْ
يُج۪يرُ الْكَافِر۪ينَ مِنْ عَذَابٍ اَل۪يمٍ ﴿٢٨﴾ قُلْ هُوَ الرَّحْمٰنُ اٰمَنَّا
بِه۪ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَاۚ فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ ف۪ي ضَلَالٍ مُب۪ينٍ ﴿٢٩﴾ قُلْ
اَرَاَيْتُمْ اِنْ اَصْبَحَ مَٓاؤُ۬كُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْت۪يكُمْ بِمَٓاءٍ مَع۪ينٍ ﴿٣٠﴾

سُورَةُ الْحَٓاقَّةِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلْحَٓاقَّةُۙ ﴿١﴾ مَا الْحَٓاقَّةُۚ ﴿٢﴾ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا الْحَٓاقَّةُۜ ﴿٣﴾

21- Eğer O (Allah), rızkını kesecek olsa, size kim rızık verebilir? Hayır, onlar, büyüklenmekte ve haktan uzaklaşmakta inat etmektedirler.

22- (Bir düşünün!) Yüzüstü sürünen mi, yoksa dosdoğru yol üzerinde dümdüz yürüyen mi daha doğru yoldadır?

23- (Ey Muhammed!): "Sizi yaratan, size kulaklar, gözler ve gönüller veren O (Allah)'a, ne kadar da az şükrediyorsunuz." de.

24- (Onlara bir de): "Sizi, yeryüzünde yaratan Odur. (Sonunda) hepiniz, yine Onun (huzurunda) toplanacaksınız." de.

25- (Ama kâfirler bir de): "Eğer doğru söylüyorsanız (şu tehdit edip durduğunuz) azap ne zaman gerçekleşecek."[1] diyorlar.

26- (Sen de onlara): "O (azabın ne zaman geleceğini) sadece Allah bilir. Ben, apaçık bir uyarıcıdan başka bir şey değilim." de.

27- Sonunda o (azabı) yakından gördükleri zaman, kâfirlerin yüzleri kapkara kesilir ve (onlara): "Sizin isteyip durduğunuz işte budur!" denilir.

28- (Ey Muhammed!): "Söyleyin bakalım! Eğer Allah, beni ve benimle birlikte olanları helâk etse ya da bizi esirgerse (sizin için ne fark eder?) Bu durumda kâfirleri acıklı azaptan kim kurtaracak?" de.

29- (Onlara yine): "Bizim inandığımız ve kendisine güvendiğimiz, ancak Rahman olan Allah'tır. Artık siz, kimin apaçık bir sapkınlık içerisinde olduğunu pek yakında öğreneceksiniz." de.

30- (Onlara bir de): "Söyleyin bakalım! Eğer (bir sabah) suyunuz yerin dibine çekiliverecek olursa, bu durumda size bir kaynak suyunu kim getirebilir?" de.

78- HAKKA SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- O kıyamet günü (var ya),[2]

2- Ne (müthiş) kıyamet günüdür o![3]

3- O kıyamet gününün tam gerçekliğini sana (Allah'tan başka) kim bildirebilir ki?[4]

---

[1] Aynı âyet için Bk. (Yûnus: 48, Enbiyâ: 38, Neml: 71, Sebe': 29, Yasin: 48, Mülk: 25)

[2] **Hâkka:** Meydana gelmesi şüphesiz olan, bütün sevap ve günâhın belirleneceği ve mağlup olunan gün, yani kıyamet günü demektir.

[3] Buradaki soru, tazim için olduğundan dolayı tercüme bu şekilde yapılmıştır.

[4] Yani o hâkka, öyle müthiş bir gündür ki onun büyüklüğünü yaratıklardan birinin, tahmin edebilmesi mümkün değildir. Onu, kimse tasavvur edemez. Onun gerçekten ne olduğunu ancak meydana gelişi anlatır. Meydana gelişi de insan aklıyla değil, ancak Allah'tan gelecek bir haber ile bilinebilir.

كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ ﴿٤﴾ فَاَمَّا ثَمُودُ فَاُهْلِكُوا
بِالطَّاغِيَةِ ﴿٥﴾ وَاَمَّا عَادٌ فَاُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ
﴿٦﴾ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ اَيَّامٍ حُسُومًا
فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعٰى كَاَنَّهُمْ اَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ
﴿٧﴾ فَهَلْ تَرٰى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ﴿٨﴾ وَجَٓاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ
قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ ﴿٩﴾ فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ
فَاَخَذَهُمْ اَخْذَةً رَابِيَةً ﴿١٠﴾ اِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَٓاءُ حَمَلْنَاكُمْ
فِي الْجَارِيَةِ ﴿١١﴾ لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَٓا اُذُنٌ
وَاعِيَةٌ ﴿١٢﴾ فَاِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ ﴿١٣﴾
وَحُمِلَتِ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً ﴿١٤﴾
فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾ وَانْشَقَّتِ السَّمَٓاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ
وَاهِيَةٌ ﴿١٦﴾ وَالْمَلَكُ عَلٰٓى اَرْجَٓائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ
فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ ﴿١٧﴾ يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفٰى مِنْكُمْ
خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾ فَاَمَّا مَنْ اُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ فَيَقُولُ هَٓاؤُمُ اقْرَؤُا
كِتَابِيَهْ ﴿١٩﴾ اِنِّي ظَنَنْتُ اَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَهْ ﴿٢٠﴾ فَهُوَ فِي
عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٢١﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾ قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ﴿٢٣﴾

4- Semûd ve Âd (toplumları,) işte o kıyamet gününü yalanladılar.

5- Bu nedenle Semûd (toplumu,) korkunç bir sesle helâk edildi.

6- Âd (toplumu) ise; soğuk ve gürültülü, azgın bir kasırga ile helâk edildi.

7- (Allah) o kasırgayı, onların kökünü kazımak için aralıksız yedi gece, sekiz gündüz, üzerlerine musallat etti. O toplumu, orada yere serilmiş haldeyken bir görseydin sanki onlar, içi boş hurma kütükleri gibiydiler.

8- Şimdi onlardan arda kalan (bir şey,) görebiliyor musun?

9- Firavun, ondan öncekiler[1] ve yerle bir olan şehirlerin[2] (halkları da) aynı hatayı (işleye) geldiler.

10- Ve onların hepsi de Rablerinin (kendilerine gönderdiği) Peygambere karşı geldiler. Allah da onları, (inkârlarına göre) artan bir azapla helâk etti.

11-12- Sular kabardığı zaman, bu (helâk) olayı (ileride) sizlere bir uyarı olsun ve duyduğu şeyden ibret alabilen kulaklar[3] iyice duysun diye, sizi o (Nuh'un) gemisinde Biz taşıdık.[4]

13-14- Artık sur'a birinci defa üflendiği, yeryüzü ve dağların yerlerinden kaldırılıp birbirine çarpılarak bir defada darmadağın edildiği zaman (var ya!)

15- İşte o gün, artık kıyamet kopmuştur.

16- O gün, gökyüzü de yarılmış ve iyice özü kaçmıştır.

17- Melekler de o (gökyüzü)'nün etrafındadır. O gün, Rabbinin Arşı'nı bunların da üzerinde bulunan sekiz (taşıyıcı) taşır.[5]

18- (Ey insanlar!) İşte o gün, (hepiniz Allah'ın) huzuruna alınırsınız ve size ait hiçbir sır, kesinlikle gizli kalmaz.

19-20- (O gün) kitabı[6] sağ eline verilen kişi: "Gelin, şu kitabımı bir okuyun. Doğrusu ben, bu hesaplaşma ile karsılaşacağıma (ta dünyadayken) kesinlikle inanıyordum." der.[7]

21-22-23- O, meyveleri sarkmış, yüce bir cennette, hoşnut kalacağı bir hayat içerisindedir.

---

[1] Yani İslâm'a göre ilk çağdakiler...

[2] Lût kavminin, Sodom ve Gomore şehirleri...

[3] Buradaki, "kulak" kelimesi, "dinlediklerini aklında tutan, ders alan, âhireti inkârın sonunun ne kadar korkunç olacağını unutmayan dinleyicilerden" kinâyedir.

[4] Yani sizi Biz, atalarınızın sulbünde taşıdık.

[5] Burada (ثَمَانِيَةٌ)'nin temyizi zikredilmediği için bu sekizin ne olduğu bilinmemektedir. Bu konuda bazı fikirler yürütülmüş, rivâyetler aktarılmış ise de bunlar, sahih değildir. Ancak bunların; melek veya taşıyıcı olabileceği düşünülebilir. (فَوْقَهُمْ)'deki zamirin çoğul olması da melek cinsi veya bütün melekler demek olduğuna işaret etmektedir. Sonuç olarak; bu âyet, müteşâbihattandır. Allah'ın taht üzerine oturacağı ve meleklerin de onu taşıyacağı şeklinde düşünülemez. Âyette de buna dâir bir ifâde yoktur. Allah, cisim ve mekândan münezzehtir.

[6] Altı tanesi bu sûrede (مَالِيَهْ ، سُلْطَانِيَهْ ، حِسَابِيَهْ ، كِتَابِيَهْ), bir tanesi de Kâria'da (مَا هِيَهْ) olan bu yedi kelimenin sonundaki (ه)'ler (ha-i sekt) mütekellim (ى)'sındaki fethanın okunabilmesi için fazladan getirilmiştir.

[7] Bu âyetten kıyamet günü "kitabını sağ tarafından alanların" hiç kimseden kaçmayıp, bilakis eşine dostuna bu kitabı övünerek göstereceği anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili olarak Bk. (Abese: 34-36, İnşikak: 7-8)

كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنٖيٓـًٔا بِمَٓا اَسْلَفْتُمْ فِى الْاَيَّامِ الْخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾
وَاَمَّا مَنْ اُو۫تِىَ كِتَابَهُ بِشِمَالِه۪ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنٖى لَمْ اُو۫تَ كِتَابِيَهْ
﴿٢٥﴾ وَلَمْ اَدْرِ مَا حِسَابِيَهْ ﴿٢٦﴾ يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ
﴿٢٧﴾ مَٓا اَغْنٰى عَنّٖى مَالِيَهْ ﴿٢٨﴾ هَلَكَ عَنّٖى سُلْطَانِيَهْ ﴿٢٩﴾
خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ الْجَحٖيمَ صَلُّوهُ ﴿٣١﴾ ثُمَّ فٖى سِلْسِلَةٍ
ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ﴿٣٢﴾ اِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ
بِاللّٰهِ الْعَظٖيمِ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَحُضُّ عَلٰى طَعَامِ الْمِسْكٖينِ ﴿٣٤﴾
فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هٰهُنَا حَمٖيمٌ ﴿٣٥﴾ وَلَا طَعَامٌ اِلَّا مِنْ غِسْلٖينٍ
﴿٣٦﴾ لَا يَأْكُلُهُٓ اِلَّا الْخَاطِؤُنَ ﴿٣٧﴾ فَلَٓا اُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ
﴿٣٨﴾ وَمَا لَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾ اِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرٖيمٍ ﴿٤٠﴾
وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلٖيلًا مَا تُؤْمِنُونَ ﴿٤١﴾ وَلَا بِقَوْلِ
كَاهِنٍ قَلٖيلًا مَا تَذَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾ تَنْزٖيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمٖينَ
﴿٤٣﴾ وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْاَقَاوٖيلِ ﴿٤٤﴾ لَاَخَذْنَا مِنْهُ
بِالْيَمٖينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتٖينَ ﴿٤٦﴾ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ اَحَدٍ
عَنْهُ حَاجِزٖينَ ﴿٤٧﴾ وَاِنَّهُ لَتَذْكِرَةٌ لِلْمُتَّقٖينَ ﴿٤٨﴾ وَاِنَّا لَنَعْلَمُ
اَنَّ مِنْكُمْ مُكَذِّبٖينَ ﴿٤٩﴾ وَاِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرٖينَ ﴿٥٠﴾

24- Ve onlara; "daha önceden (ücretini) peşin ödemenize karşılık olmak üzere, (şimdi burada) afiyetle yiyin ve için." denilir.

25- (O gün) kitabı sol eline verilen kişi ise: "Keşke kitabım bana hiç verilmeseydi." der.

26- (Ve devamla): "Keşke hesabımı hiç bilmeseydim."

27- "Keşke (ölümümle) her şey bitseydi."

28- "Malımın da bana bir yararı olmadı."

29- "Gücüm (ve kudretim) de mahvoldu" (der.)

30-31- (Allah): "Onu yakalayın ve hemen bağlayın, sonra onu cehenneme atın."

32- "Sonra da yetmiş arşın[1] uzunluğunda bir zincire vurup, gönderin."

33-34- "Çünkü o, yüce Allah'a îman etmiyor, ve kimseyi yoksula hakkı olan[2] yiyeceği vermeye de teşvik etmiyordu." der.

35- (Artık) bugün, onun orada hiç bir yakın dostu[3] yoktur.

---

[1] Buradaki "yetmiş" ifâdesi, çokluktan kinâye olabilir. O zaman anlam: "son derece uzun bir zincir." olur.
[2] Bk. (Mâûn: 3)

36-37- Yiyeceği de sadece büyük günâhkârların yiyeceği olan pis bir yiyecektir.[4]

38-39- Hayır! (Başka söze lüzum yok!) Görebildiğiniz ve göremediğiniz şeyler üzerine yemin ederim ki,

40- Kesinlikle o (Kur'an,) şerefli bir elçinin (Allah'tan getirdiği) sözdür.

41- Onun, bir şairin sözü olmadığına, ne kadar da az inanıyorsunuz.

42- Ve onun, bir kâhinin[5] de sözü olmadığını, ne kadar da az düşünüyorsunuz.

43- Hâlbuki o, Âlemlerin Rabbi olan Allah tarafından indirilmiştir.[6]

44- Eğer (Peygamber bile), Bizim adımıza bazı sözler uydurmuş olsaydı,

45-46- Biz, onun bütün güç ve kudretini[7] alıverir sonra da şah damarını koparırdık.

47- Sizden hiç biriniz de buna engel olamazdı.

48- Çünkü o (Kur'an, Allah'a) karşı hata etmekten sakınanlar için, bir öğüttür.

49- Elbette Biz, içinizde ona inanmayanların bulunduğunu biliyoruz.

50- Gerçekten o (Kur'an,) kâfirler için (kahredici) bir gönül yarasıdır.

---

[3] **Hamîm:** yakın dost, kaynar su ve soğuk su anlamlarına gelir. Burada ilk anlamında kullanılmıştır.
[4] **Ğislîn:** yıkantı, yaradan akan irin yıkantısı, çok pis yiyecek ve pislik demektir.
[5] **Kâhin:** gelecekte olacak şeylerden haber alıp vermeğe uğraşan, sırları bildiğini ve geçmiş olayları haber verdiğini iddiâ eden kimse demektir. Peygamberimiz: "her kim gelecekten haber verene veya kâhine gider de onun dediğine inanırsa o, Allah'ın Elçisine indirileni inkâr etmiş olur." buyurmuştur. (Müslim, Ebû Dâvut, Tirmîzî) Remil, cifir, falcılık, bakıcılık, ispiritizm, pisişizm, medyumluk, ebced hesabıyla gelecekten haber vermek, keşifte bulunmak, kâhinliğin çeşitlerindendir. Bunlarla uğraşmamak ve bunlarla uğraşanlara da itibar etmemek, dinin bir gereğidir.
[6] Kur'an dışında Allah tarafından indirilen başka bir kitap yoktur. Her ne kadar bazıları, bazı kitapların, "Allah tarafından indirildiğini, Allah'ın indirdiği kitaplara eşdeğerde olduğunu veya Tevrât, İncil ve Zebûr olduğu iddiâ edilen kitapların Allah kelamı olduğunu" söylüyorlarsa da; bu, onların zanları ve vehimleridir. Zan ise sözlerin en yalanıdır.
[7] Sağ el; mecâzen güç, kudret anlamına geldiği için tercüme yukarıdaki şekilde yapılmıştır.

51- Ve o, gerçeğin ta kendisidir.

52- O halde yüce Rabbinin adını (sürekli olarak) an.[1]

79- MEARİC SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3-4- Birisi,[2] kâfirlere gelecek (âhiret) azabını soruyor. O azap, ancak melekler ve Cebrâil'in yükselebileceği makamlara sahip olan Allah'ın katındandır. O (azaba) kimse engel olamaz ve o gün, (kâfirlere) elli bin[3] yıl gibi gelir.

5- (Ey Muhammed!) Sen, güzelce sabret.

6-7- Doğrusu onlar, o azabı (ihtimâlden) uzak görüyorlarsa da Biz, onu pek yakın görüyoruz.

8- O (azabın geleceği) gün gök, erimiş maden gibi olacak.

9- Dağlar da (etrafa) atılmış yün gibi olacak.

10- (İşte o gün,) hiç bir dost, dostunu dahi soramayacak.

11-12-13- Onlar, (kıyamet günü) ancak (kendi) kendilerine gösterilecekler.[4] (İşte o gün) her bir günâhkâr, o günün azabından kurtulmak için, oğullarını, eşini, kardeşini ve kendisini barındıran sülâlesini, fidye olarak vermek ister.

---

[1] Aynı âyet için Bk. (Vakıa: 74, 96)

[2] Müfessirlerin çoğunluğuna göre Nadr b. Hâris'in; "Ey Allah'ım bu Kur'an eğer doğruysa bizim üzerimize gökten taş yağdır." demesi üzerine bu âyetler indirilmiştir. (Esbâb-ı Nüzûl-Suyûtî) Yukarıdaki tercüme (تَعْرُجُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ) cümlesi (الْمَعَارِجِ) için cümle-i mu'tarıza kabul edilerek yapılmıştır.(Kurtubî)

[3] Bu, "elli bin yıl" ifâdesi, çokluktan kinâye olabilir.

[4] Yani, kendilerinden başkasını görmeye zamanları olmayacak kadar, meşgul olacaklar. Bk. (Abese: 37)

وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ﴿٥١﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

سُورَةُ الْمَعَارِجِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

سَاَلَ سَٓائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿١﴾ لِلْكَافِر۪ينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ
﴿٢﴾ مِنَ اللّٰهِ ذِي الْمَعَارِجِ ﴿٣﴾ تَعْرُجُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ
اِلَيْهِ ف۪ي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْس۪ينَ اَلْفَ سَنَةٍ ﴿٤﴾ فَاصْبِرْ
صَبْرًا جَم۪يلًا ﴿٥﴾ اِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَع۪يدًا ﴿٦﴾ وَنَرٰيهُ قَر۪يبًا
﴿٧﴾ يَوْمَ تَكُونُ السَّمَٓاءُ كَالْمُهْلِ ﴿٨﴾ وَتَكُونُ الْجِبَالُ
كَالْعِهْنِ ﴿٩﴾ وَلَا يَسْـَٔلُ حَم۪يمٌ حَم۪يمًا ﴿١٠﴾ يُبَصَّرُونَهُمْ
يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَد۪ي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَن۪يهِ ﴿١١﴾
وَصَاحِبَتِه۪ وَاَخ۪يهِ ﴿١٢﴾ وَفَص۪يلَتِهِ الَّت۪ي تُؤْو۪يهِ ﴿١٣﴾
وَمَنْ فِي الْاَرْضِ جَم۪يعًا ثُمَّ يُنْج۪يهِ ﴿١٤﴾ كَلَّا اِنَّهَا لَظٰى
﴿١٥﴾ نَزَّاعَةً لِلشَّوٰى ﴿١٦﴾ تَدْعُوا مَنْ اَدْبَرَ وَتَوَلّٰى ﴿١٧﴾
وَجَمَعَ فَاَوْعٰى ﴿١٨﴾ اِنَّ الْاِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا ﴿١٩﴾ اِذَا
مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ﴿٢٠﴾ وَاِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿٢١﴾

14- Hattâ yeryüzündekilerin tümünü (versin) de tek kendisini kurtarsın (ister.)

15-16- Fakat ne mümkün! Doğrusu o, yanmakta olan (cehennemin,) insanın her tarafına saldıran[5] ateşidir.

17-18- (O cehennem,) yüz çevirip (gerçeklere) sırtını dönen, (servet) toplayıp (üst üste) yığan kimseleri, (kendisine) çağırır!

19- Gerçekten insan, tahammülsüz olarak yaratılmıştır.

20- Kendisine bir kötülük dokunduğu zaman, dayanamaz sızlanır.

21- Kendisine bir hayır dokunduğu zaman da bencillik eder.

---

[5] Âyetin bu kısmı; "İnsanın başının derisini soyan" şeklinde de tercüme edilebilir.

إِلَّا الْمُصَلِّينَ ﴿٢٢﴾ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٢٣﴾
وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ ﴿٢٤﴾ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ
﴿٢٥﴾ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ ﴿٢٦﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ﴿٢٧﴾ إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ
مَأْمُونٍ ﴿٢٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٢٩﴾ إِلَّا عَلَى
أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٣٠﴾
فَمَنِ ابْتَغَى وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٣١﴾ وَالَّذِينَ
هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ ﴿٣٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ
بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ ﴿٣٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ
يُحَافِظُونَ ﴿٣٤﴾ أُولَئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ ﴿٣٥﴾ فَمَالِ
الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ ﴿٣٦﴾ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ
عِزِينَ ﴿٣٧﴾ أَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ
﴿٣٨﴾ كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾ فَلَا أُقْسِمُ
بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ إِنَّا لَقَادِرُونَ ﴿٤٠﴾ عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ
خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤١﴾ فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا
وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٤٢﴾

22-23- Ancak namaz kılıp, namazlarında devamlı olanlar, böyle değildir.

24-25- (Namaz kılmakla beraber) mallarından hem isteyen, hem de istemekten utanan yoksul için belirli bir pay ayıran,

26- Cezâ (ve hesap) gününün doğruluğuna inanan (böyle değildir.)

27- Zîrâ onlar, Rablerinin azabından gerçekten korkan, kimselerdir.

28- Zâten Rabbinin azabından, kimse güven içerisinde değildir.[1]

29-30- (Ve onlar,) mahrem yerlerini (herkesten) korurlar.[2] Ancak eşleri ve cariyeleri hariç...

(Bu iki durumda) ayıplanmaları söz konusu değildir.[3]

31- Kim de bunun ötesini ararsa işte onlar; sınırı aşmış olurlar.[4]

32- Ve o (Mü'minler,) emanetlerini[5] ve sözlerini yerine getirirler. [6]

33- Ve onlar, şâhitliklerinde dürüsttürler.

34- Ve onlar, namazlarına devam ederler. [7]

35- İşte onlar, cennetlerde ağırlanacak olan kimselerdir.

36-37- Şimdi kâfirlere ne oluyor ki, sana doğru sağdan soldan topluluklar halinde başlarını dikerek koşuşuyorlar.[8]

38- O (kâfirlerden) her biri, nîmetlerle donatılmış cennete sokulacağını mı umuyor?

39- Hayır, (kesinlikle ummasınlar!) Doğrusu Biz, onları çok iyi bildikleri bir şeyden yarattık.

40-41- Hayır! (Artık başka söze lüzum yok!) Doğuların ve bâtıların[9] Rabbine yemin ederim ki Bizim gücümüz, onların yerine kendilerinden daha hayırlılarını getirmeğe yeter ve (bu konuda da) Bizim önümüze, kimse geçemez.

42- (Ey Muhammed!): Sen, o kâfirleri bırak! Kendilerine (azap) vâdedilen günlerine kavuşuncaya kadar, dalsınlar ve oynaya dursunlar (bakalım.)[10]

---

[1] Bir kimseye Rabbinin azap etmeyeceği garantili değildir. Çünkü kimsenin bu dünyada her şeyi hallettiğini, bütün görevlerini yerine getirdiğini iddiâ etmesi mümkün olmadığı gibi kimse de kaderini bilemez. Yani bugüne kadar hiç hata etmediği düşünülse bile, yarın ne hale geleceğini, Allah'tan başka kimse, bilemez. (Bu âyet diğer âyetlerin arasında mu'tarıza konumundadır.)

[2] Bu âyet, "ırzlarını korurlar." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Aynı âyet için Bk. (Mü'minun: 5, 6)

[4] Aynı âyet için Bk. (Mü'minun: 7)

[5] Emanet ifâdesi içerisine; mal ile birlikte bütün dini emir ve yasaklar, Allah ve kul hakları ve velâyetler de girer.

[6] Aynı âyet için Bk. (Mü'minun: 8)

[7] Aynı âyet için Bk. (Mü'minun: 9)

[8] Bu âyet, Mekkeli müşriklerin Peygamberimizin etrafına toplanıp, onun söyledikleriyle alay ederek; "eğer Muhammed'in dediği gibi bu Müslümanlar Cennete gireceklerse biz, onlardan önce gireriz" demeleri üzerine nâzil olmuştur. (Kurtubî)

[9] Burada doğu ve batı'nın çoğul kullanılması; güneşin her gün aynı yerden doğup aynı yerden batmadığı anlamına gelebilir.

[10] Aynı âyet için Bk. (Zuhruf: 83)

يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصُبٍ
يُوفِضُونَ (٤٣) خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ۚ ذَٰلِكَ
الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ (٤٤)

سُورَةُ النَّبَإِ (مَكِّيَّة)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ (١) عَنِ النَّبَإِ الْعَظِيمِ (٢) الَّذِي هُمْ فِيهِ
مُخْتَلِفُونَ (٣) كَلَّا سَيَعْلَمُونَ (٤) ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ (٥) أَلَمْ
نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا (٦) وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا (٧) وَخَلَقْنَاكُمْ
أَزْوَاجًا (٨) وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا (٩) وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ
لِبَاسًا (١٠) وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا (١١) وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ
سَبْعًا شِدَادًا (١٢) وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا (١٣) وَأَنْزَلْنَا
مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا (١٤) لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا
(١٥) وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا (١٦) إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا (١٧)
يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا (١٨) وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ
فَكَانَتْ أَبْوَابًا (١٩) وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا (٢٠)

43- O (kıyamet) günü onlar, kabirlerinden sanki dikili bir hedefe yönelmişler gibi koşarak çıkarlar.

44- (İşte) onların bakışlarının, yere saplandığı ve kendilerini de bir alçaklığın bürüdüğü gün, onlara vâdedilen (kıyamet) gününün ta kendisidir.

80- NEBE' SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3- (Şu müşrikler,) hakkında kendi aralarında bile anlaşamadıkları, o büyük haberi[1] birbirlerine niçin sorup duruyorlar?

4- Hayır! O, (onların dedikleri gibi değil!) Bunu yakında bilecekler.

5- Sonra yine hayır! O, (onların dedikleri gibi değil!) Bunu çok yakında anlayacaklar.

6-7- Biz, yeryüzünü bir döşek, dağları da birer kazık kılmadık mı?

8- Sizi de çifter çifter[2] yaratmadık mı?

9- Uykunuzu bir dinlenme (hali) kılmadık mı?[3]

10- Geceyi de bir örtü yapmadık mı?

11- Gündüzü ise (geçiminiz için) çalışıp kazanma zamanı kılmadık mı?[4]

12- Ve üzerinize de sapasağlam yedi (göğü)[5] bina etmedik mi?

13- (Güneşi) oraya parıl parıl parlayan bir ışık kaynağı[6] kılmadık mı?

14-15-16- Yağmur yağdırma zamanı gelmiş bulutlardan da kendisiyle tohumlar, bitkiler ve ağaçları birbirine girmiş bahçeler yetiştirmek için şarıl şarıl akan sular indirmedik mi?[7]

17- Şüphesiz, (mü'min'i kâfirden) ayırt etme günü (olan kıyamet), belirlenmiş bir vakittir.

18- O gün (ikinci) sur'a üfürülünce, hepiniz dalga dalga (mahşere) geleceksiniz.

19- O sırada gökyüzü açılacak ve orada kapılar oluşacaktır.

20- Artık dağlar yürütülmüş ve birer hayal oluvermiştir.

---

[1] Bu haber; Peygamber gönderilmesi, Kur'an, kıyamet ve âhiret haberidir.

[2] Yani; erkek ve dişi, çeşit çeşit, boy boy, güzel ve çirkin gibi biri diğerini hatırlatan eşler halinde...

[3] **Sübat**: Rahatlık, dinlenme, uyku, ölüm anlamına gelir.

[4] 10 ve 11. âyetler mecâzen; "Sizin için geceyi (bir çeşit) ölüm kılıp, gündüzü de yeni bir diriliş yapmadık mı?" şeklinde de anlaşılabilir.

[5] "Sapasağlam yedi" ifâdesi, "üzerinize" karinesiyle anlaşılan bir mecâz-ı mürsel olarak "sapasağlam yedi gök" demektir. Bu âyet, göğün yedi tane olduğunu ifâde ederse de çokluktan kinâye olarak da düşünülebilir. Buna göre âyetin tercümesi: "Ve üzerinize de sapasağlam birçok (göğü) bina etmedik mi?" şeklinde olabilir. Bk. (Bakara: 29, Fussilet: 12, Talak: 12)

[6] "Parıl parıl parlayan bir ışık kaynağı" ifâdesi, "parıl parıl parlayan" karinesiyle anlaşılan bir mecâz-ı mürsel olarak, "güneş" demektir.

[7] 6. âyetin başındaki soru harfi, buraya kadar ki tüm âyetler için geçerli olduğundan, bu durum tercümelerine yansıtılmıştır.

إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿٢١﴾ لِلطَّاغِينَ مَآبًا ﴿٢٢﴾ لَابِثِينَ
فِيهَا أَحْقَابًا ﴿٢٣﴾ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ﴿٢٤﴾ إِلَّا
حَمِيمًا وَغَسَّاقًا ﴿٢٥﴾ جَزَاءً وِفَاقًا ﴿٢٦﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ
حِسَابًا ﴿٢٧﴾ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَّابًا ﴿٢٨﴾ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ
كِتَابًا ﴿٢٩﴾ فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾ إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ
مَفَازًا ﴿٣١﴾ حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ﴿٣٢﴾ وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا ﴿٣٣﴾
وَكَأْسًا دِهَاقًا ﴿٣٤﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًا ﴿٣٥﴾
جَزَاءً مِنْ رَبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا ﴿٣٦﴾ رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمٰنِ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ﴿٣٧﴾ يَوْمَ يَقُومُ
الرُّوحُ وَالْمَلٰئِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ
وَقَالَ صَوَابًا ﴿٣٨﴾ ذٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلٰى
رَبِّهِ مَآبًا ﴿٣٩﴾ إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ
مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا ﴿٤٠﴾

سُورَةُ النَّازِعَاتِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

21-22-23- (O gün) cehennem, (dünyada) azgınlık yapanlar için gerçekten bir gözetleme[1] ve ebedî olarak kalacakları, son varış yeridir.

24-25-26- (Onlar) orada, (dünyada) yaptıklarına tam uygun bir cezâ olarak, kaynar sudan ve irinden başka, hiç bir serinlik ve içecek tadamayacaklar.

27- Çünkü onlar, hesaba çekileceklerini hiç ummuyorlardı.

28- Ve âyetlerimizi, sürekli yalanlıyorlardı.

29- Ama Biz de; (yaptıkları) her şeyi bir kitaba yazıyorduk.

30- (O gün onlara): "Haydi şimdi (cezanızı) çekin bakalım. Artık size, azabınızı artırmaktan başka bir şey yapmayacağız." (denilecek.)

[1] Zebanîlerin kâfirleri yakalamak için gözetip durdukları bir gözetleme yeri...

31-32-33-34- Şüphesiz, (Allah'a) karşı hata etmekten sakınanlar için, içerisinde bahçeler, bağlar, gepegenç ve olağanüstü güzellikte eşler[2] ve dopdolu kadehler bulunan, cennet[3] vardır.[4]

35- (Onlar) orada, asla boş söz ve yalan işitmezler.

36-37- (İşte bütün bunlar); göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların, Rahman olan ve kimsenin kendisine hitâp etmeye gücü yetmeyen Rabbinden,[5] bir karşılık ve fazlasıyla yeterli bir mükâfattır.

38- O gün Cebrâil ve melekler, saflar halinde duracaklar ve ancak Rahman olan (Allah)'ın izin verdikleri, Onun uygun gördükleri hakkında (şefâat için) konuşabileceklerdir.

39- İşte bu gün, kesinlikle gerçektir. Ona göre dileyen, Rabbine bir yol tutsun.

40- İşte böylece Biz size, çok yakın bir azabı haber vermiş olduk. O gün belirli kişiler, dünyada elleriyle yaptıklarına bakacak ve (sonunda) bu kâfirler:[6] "Ah ne olurdu keşke ben de bir toprak[7] olsaydım!" diyecekler.

[2] (كَوَاعِبَ) kelimesi mecâzen: "çarpıcı, göz alıcı, harika, olağan üstü güzel" anlamlarına gelmektedir. (Lisan'ül-Arab)Yukarıdaki tercüme bu durum dikkate alınarak yapılmıştır. Tefsir ve meâllerin genelinde verilen anlam ise, "cennetin sadece erkeklere ait ve kadınların da onlara ikram edilen bir meta' olduğu" kanaatini verdiği için tercih edilmemiştir.

[3] **Mefaz:** mimli mastar veya ism-i mekân olarak; korkulardan kurtulup murada ermek yahut büyük bir kurtuluş yeri, yani cennet demektir.

[4] 32-34. âyetler (مَفَازًا) kelimesine bedel-i iştimâl olarak tercüme edilmiştir.

[5] Yukarıdaki tercüme, (رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا) cümlesi (رَبِّكَ)'den bedel ve (اَلرَّحْمٰنِ) kelimesi de atf-ı beyan olarak yapılmıştır.

[6] "Kişi" ve "kâfir" kelimeleri cins isim oldukları için çoğul tercüme edilmişlerdir.

[7] Bu ifâde; "Dünyada insan olarak yaratılmayaydım da toprak olaydım", "bugün toprak olaydım da dirilmeyeydim" mecâzen; "keşke dünyada (toprak gibi) mütevazı olup, Allaha itaat etseydim." diye de anlaşılabilir.

81- NÂZİÂT SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3-4-5- (Kâfirlerin rûhlarını) boğarak şiddetle söküp çıkaran, (Müslümanların rûhlarını) kolaylıkla alan,[1] (Allah'ın emirlerini) sür'atle yerine getiren, (bunun) için hemen harekete geçen ve (Allah'ın emriyle) kâinatı idare eden (melek)lere yemin olsun ki![2]

6-7- O (kıyamet) günü(nün) şiddetli sarsıntısı, mutlaka olacaktır. Arkasından da onu, (birçok) sarsıntı izleyecektir.

8-9- İşte o gün, (korkudan) yürekleri hoplayanların, bakışları yere saplanıp kalacaktır.

10-11- (Onlar hâlâ): "Gerçekten biz, ölüp, kabirlerde çürümüş kemik yığını haline geldikten sonra, tekrar diriltilecek miyiz?" diyorlar.

12- Ve: "demek ki bu, çok zararlı bir dönüş!" diye de (alay ediyorlar.)

13-14-15- Oysa o, korkunç bir çığlıktan ibarettir ve o anda onlar, (kabirlerinden) meydana çıkıverirler. Sana Mûsa'nın haberi geldi mi?[3]

16- Bir zamanlar Rabbin ona, kutsal "Tuvâ[4] vadisinde" (şöyle) seslenmişti.

17- (Ey Mûsa!): "(Şimdi) sen Firavun'a git. Çünkü o gerçekten azıttı."

18-19- "Ona: 'senin (günâhlarından) temizlenme niyetin var mı? Sana, saygı duyup korkman için Rabbini tanıtayım mı?' de"[5]

20- (Mûsa) ona en büyük mûcizeyi gösterdi.[6]

21-22- Fakat o, (hemen) yalanladı ve şiddetle reddetti. Sonra da sırtını döndü (ve Mûsa'nın aleyhine) çalışmağa başladı.

23-24- Sonra (halkını) toplayıp, haykırarak; "ben, sizin en yüce Rabbinizim." dedi.

---

[1] Buraya kadar olan iki grup; "ölürken bedenlerinden azap ile çıkan kâfir rûhlar ve bedenlerinden neşeyle çıkan Müslüman rûhlar" şeklinde de anlaşılabilir.

[2] Yukarıdaki beş âyette sayılan sıfatların, mevsufları zikredilmediği için bunların ne olduğunu tam bilmek mümkün değildir. Ancak tercümede; bunların, "melek" olduğu hakkındaki, Hz. Ali, İbn-i Mes'ud, Mücahid, Hasan Basrî ve Süddî gibi şahsiyetlerin kanaatleri dikkate alınmıştır. Bazıları da bunların yıldız isimleri olduğunu söylemişlerdir.

[3] Bu soruda meâni bilginlerine göre ispat ve icab vardır ve "o bilgi sana kesinlikle geldi" demektir. **Hadis** ise; insana yakaza halinde veya uykuda, vahiy veya işitme yoluyla gelen söz demektir. Aynı âyet için Bk. (Tâ Hâ 9)

[4] **Tuvâ**: Bazılarına göre bir vadi adıdır, bazılarına göre de kelime anlamıyla o an için mukaddes hale getirilen "gizlenmiş" bir vadidir. Bk. (Tâ Hâ 12)

[5] (Tâ Hâ 44) deki Hz. Mûsa ve Hârûn'a "yumuşak söz söyleyin" emrinin, Hz. Mûsa tarafından uygulaması bu şekilde olmuştur.

[6] Bk. (Tâ Hâ 57-77)

وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًاۙ (1) وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًاۙ (2) وَالسَّابِحَاتِ
سَبْحًاۙ (3) فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًاۙ (4) فَالْمُدَبِّرَاتِ اَمْرًاۢ (5) يَوْمَ
تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُۙ (6) تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُۜ (7) قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ
وَاجِفَةٌۙ (8) اَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌۢ (9) يَقُولُونَ ءَاِنَّا لَمَرْدُودُونَ
فِي الْحَافِرَةِۜ (10) ءَاِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخِرَةًۜ (11) قَالُوا تِلْكَ اِذًا
كَرَّةٌ خَاسِرَةٌۢ (12) فَاِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌۙ (13) فَاِذَا هُمْ
بِالسَّاهِرَةِۜ (14) هَلْ اَتٰيكَ حَد۪يثُ مُوسٰىۢ (15) اِذْ نَادٰيهُ رَبُّهُ
بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًىۚ (16) اِذْهَبْ اِلٰى فِرْعَوْنَ اِنَّهُ طَغٰىۘ (17)
فَقُلْ هَلْ لَكَ اِلٰٓى اَنْ تَزَكّٰىۙ (18) وَاَهْدِيَكَ اِلٰى رَبِّكَ فَتَخْشٰىۚ
(19) فَاَرٰيهُ الْاٰيَةَ الْكُبْرٰىۘ (20) فَكَذَّبَ وَعَصٰىۘ (21) ثُمَّ اَدْبَرَ
يَسْعٰىۘ (22) فَحَشَرَ فَنَادٰىۘ (23) فَقَالَ اَنَا رَبُّكُمُ الْاَعْلٰىۘ (24)
فَاَخَذَهُ اللّٰهُ نَكَالَ الْاٰخِرَةِ وَالْاُو۫لٰىۜ (25) اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَعِبْرَةً
لِمَنْ يَخْشٰىۜ (26) ءَاَنْتُمْ اَشَدُّ خَلْقًا اَمِ السَّمَٓاءُۜ بَنٰيهَا (27) رَفَعَ
سَمْكَهَا فَسَوّٰيهَاۙ (28) وَاَغْطَشَ لَيْلَهَا وَاَخْرَجَ ضُحٰيهَا (29)
وَالْاَرْضَ بَعْدَ ذٰلِكَ دَحٰيهَاۜ (30) اَخْرَجَ مِنْهَا مَٓاءَهَا وَمَرْعٰيهَا
(31) وَالْجِبَالَ اَرْسٰيهَاۙ (32) مَتَاعًا لَكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْۜ (33)

25- Allah da onu, hem âhiret hem de dünya azabı vermek için derhal helâk etti.[7]

26- İşte bütün bunlarda; Allah'tan korkan kimseler için, birer ibret vardır.

27- (Ey Kâfirler!) Sizi yaratmak mı, yoksa (Allah'ın) göğü bina etmesi mi? (daha zordur.)

28- Çünkü O, onu enine boyuna yükseltip, bir düzene koydu.

29- Gecesini yavaş yavaş gidererek, gündüzünü yaydı.

30- Sonra da yeryüzünü (hamur bezesi gibi) yuvarladı.[8]

31-32-33- (Daha sonra) sizin ve hayvanlarınızın yaşaması için, ondan suyunu ve bitki örtüsünü çıkarttı ve dağlarını yerleştirdi.

---

[7] (نَكَالَ الْاٰخِرَةِ وَالْاُولٰى) cümlesi (اَخَذَ) fiili için mefûl'ün leh olarak tercüme edilmiştir.

[8] (يَدْحُو - دَحٰى); yaymak, hamur bezesini yuvarlamak demektir. Bu âyetten, yeryüzünün göklerden daha sonra yaratıldığı ve bu yaratılışın küre şeklinde değil de hamur bezesi gibi, kutupları basık, dağı, vadileri bulunan yuvarlak bir şekilde olduğu anlaşılmaktadır.

فَإِذَا جَاءَتِ الطَّٓامَّةُ الْكُبْرٰى ﴿٣٤﴾ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ
مَا سَعٰى ﴿٣٥﴾ وَبُرِّزَتِ الْجَح۪يمُ لِمَنْ يَرٰى ﴿٣٦﴾ فَأَمَّا
مَنْ طَغٰى ﴿٣٧﴾ وَاٰثَرَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ﴿٣٨﴾ فَإِنَّ الْجَح۪يمَ
هِيَ الْمَأْوٰى ﴿٣٩﴾ وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّه۪ وَنَهَى النَّفْسَ
عَنِ الْهَوٰى ﴿٤٠﴾ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوٰى ﴿٤١﴾ يَسْـَٔلُونَكَ
عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسٰيهَا ﴿٤٢﴾ ف۪يمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرٰيهَا ﴿٤٣﴾
إِلٰى رَبِّكَ مُنْتَهٰيهَا ﴿٤٤﴾ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرُ مَنْ يَخْشٰيهَا ﴿٤٥﴾
كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحٰيهَا ﴿٤٦﴾

٨٢ سُورَةُ الْإِنْفِطَارِ (مَكِّيَّةٌ) ١٩

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا
الْبِحَارُ فُجِّرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ﴿٤﴾ عَلِمَتْ نَفْسٌ
مَا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ ﴿٥﴾ يَٓا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ
الْكَر۪يمِ ﴿٦﴾ الَّذ۪ي خَلَقَكَ فَسَوّٰيكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾ ف۪ٓي أَيِّ
صُورَةٍ مَا شَٓاءَ رَكَّبَكَ ﴿٨﴾ كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالدّ۪ينِ ﴿٩﴾

34- O en büyük felaket (olan kıyamet) geldiği zaman, (var ya!)

35- İşte o gün insan, (o güne kadar) neyin peşinde koştuğunu çok iyi anlar.

36- (O gün), cehennem de oraya girecek (kâfir)ler için sergilenir.

37-38-39- Artık kim azıtır ve dünya hayatını seçerse, şüphesiz (onun) varacağı yer, cehennemdir.

40-41- Kim de Rabbinin hükümranlığından[1] korkar ve kendisini kötülükten alıkoyarsa, şüphesiz onun varacağı yer de cennettir.

42- (Ey Muhammed!) Sana kıyametin ne zaman kopacağını soruyorlar.[2]

43- Bu ne (demek)? Sen zâten, onun alametlerindensin.

44- Onunla ilgili en son bilgi ise, Rabbine aittir.

45- Sen, sadece Rablerinden (sevgiye dayalı bir korku ile) korkanlar için bir uyarıcısın.

46- Onlar, o (kıyamet gününü) gördükleri zaman, (dünyada) bir akşam veya kuşluk vaktinden fazla kalmamışa dönecekler.

82- İNFİTÂR SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Gökyüzü yarıldığı zaman,

2- Yıldızlar dökülüp-saçıldığı zaman,

3- Denizler kaynatıldığı zaman,[3]

4- Kabirlerin içerisindekiler, dışarıya çıkarıldığı zaman,[4]

5- (İşte o an) herkes, (âhiret için) neyi hazırladığını ve neyi hazırlamadığını anlar.

6- Ey insan! Seni ihsanı bol Rabb'ine karşı aldatan şey nedir?

7- O Allah ki; seni yarattı, insanlık seviyesine getirdi ve sana en güzel şekli verdi.

8- Ama dilerse O, senin bu (şeklini) bozar ve dilediği (başka bir) şekle de sokabilir.[5]

9- Hayır! (Bu, sizin zannettiğiniz gibi değil!)[6] Aslında siz, (Allah'ın) dinini yalanlıyorsunuz.

---

[1] (مَقَامَ) mastar anlamıyla tercüme edilmiştir.

[2] Aynı âyet için Bk. (A'raf: 187)

[3] Bu âyet, "denizler akıtılarak yeryüzünün her tarafını kapladığı zaman." şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] (بُعْثِرَتْ) kelimesi Arapçada; "bir şeyi kısaca ifâde etmek" için kullanılan türdendir ve "dirilme zamanı gelip kabirlerin içerisindekilerin dışarıya çıkarılması" demektir. Tıpkı havkale'nin; (لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ), hamdele'nin; (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) demek olduğu gibi... (Elmalılı) Konuyla ilgili olarak Bk. (Adiyat: 9)

[5] Bu âyet, "Seni(n organlarını) dilediği şekilde birbirine ekleyebilir." şeklinde de tercüme edilebilir.

[6] (Kurtubî)

وَاِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَۙ ﴿١٠﴾ كِرَامًا كَاتِبِينَۙ ﴿١١﴾ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ
﴿١٢﴾ اِنَّ الْاَبْرَارَ لَفٖى نَعٖيمٍۚ ﴿١٣﴾ وَاِنَّ الْفُجَّارَ لَفٖى جَحٖيمٍۚ
﴿١٤﴾ يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدّٖينِ ﴿١٥﴾ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَٓائِبٖينَؕ ﴿١٦﴾
وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا يَوْمُ الدّٖينِۙ ﴿١٧﴾ ثُمَّ مَٓا اَدْرٰيكَ مَا يَوْمُ الدّٖينِؕ
﴿١٨﴾ يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْـًٔاؕ وَالْاَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلّٰهِ ﴿١٩﴾

سُورَةُ الْاِنْشِقَاقِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

اِذَا السَّمَٓاءُ انْشَقَّتْۙ ﴿١﴾ وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْۙ ﴿٢﴾ وَاِذَا
الْاَرْضُ مُدَّتْۙ ﴿٣﴾ وَاَلْقَتْ مَا فٖيهَا وَتَخَلَّتْۙ ﴿٤﴾ وَاَذِنَتْ
لِرَبِّهَا وَحُقَّتْؕ ﴿٥﴾ يَٓا اَيُّهَا الْاِنْسَانُ اِنَّكَ كَادِحٌ اِلٰى رَبِّكَ
كَدْحًا فَمُلَاقٖيهِۚ ﴿٦﴾ فَاَمَّا مَنْ اُوتِىَ كِتَابَهُ بِيَمٖينِهٖۙ ﴿٧﴾ فَسَوْفَ
يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسٖيرًاۙ ﴿٨﴾ وَيَنْقَلِبُ اِلٰٓى اَهْلِهٖ مَسْرُورًاؕ ﴿٩﴾
وَاَمَّا مَنْ اُوتِىَ كِتَابَهُ وَرَٓاءَ ظَهْرِهٖۙ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ يَدْعُوا ثُبُورًاۙ
﴿١١﴾ وَيَصْلٰى سَعٖيرًاؕ ﴿١٢﴾ اِنَّهُ كَانَ فٖٓى اَهْلِهٖ مَسْرُورًا ﴿١٣﴾
اِنَّهُ ظَنَّ اَنْ لَنْ يَحُورَۚ ﴿١٤﴾ بَلٰٓىۚ اِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهٖ بَصٖيرًاؕ ﴿١٥﴾

10-11-12- (Şunu iyi bilin ki,) sizin üzerinizde, dürüst kâtiplik yapan[1] ve yaptığınız her şeyi bilen, gözcü melekler var.

13- Şüphesiz itaatkâr kullar, (âhirette) nîmetler içerisindedirler.

14- İsyankâr kullar ise (âhirette) kesinlikle cehennemdedirler.

15-16- Din günü[2] onlar, oraya girecekler ve oradan hiç çıkmayacaklardır.

17- Bu din gününün tam gerçekliğini sana (Allah'tan başka) kim bildirebilir ki?

18- Sonra, bu din gününün tam gerçekliğini sana (Allah'tan başka) kim bildirebilir ki?[3]

19- O gün, kimse kimseye bir fayda sağlayamayacaktır ve o gün buyruk sadece Allah'a aittir.

83- İNŞİKÂK SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Gök yarıldığı zaman,[4]

2- Rabbinin emrini dinleyip, kendisine yaraşır şekilde boyun eğdiği zaman,

3- Yeryüzü dümdüz edildiği zaman,[5]

4-5- İçindekileri dışarıya atıp,[6] tamamen boşalarak, Rabbinin emrini dinleyip, kendisine yaraşır şekilde boyun eğdiği zaman, (var ya!)

6- "-Ey insan! (Unutma ki) sen, Rabbine kavuşuncaya kadar, çalışıp çabalayacaksın. Sonunda da mutlaka Ona kavuşacaksın.-"[7]

7- (O gün,) kitabı sağ eline verilenler,

8- Hesabını kolayca verecek,[8]

9- Ve ailesine sevinçli bir şekilde dönecek.

10- (O gün) kitabı arkasından verilenler ise,

11- Derhal, yok olmayı isteyecek,

12- Ve ardında da cehenneme girecek.

13- Çünkü o, (bir zamanlar) ailesi içerisinde keyif çatıyordu.

14- (Ve) o, rahatının asla bozulmayacağını zannediyordu.

15- Ama tam tersine Rabbi, onun (ne yaptığını) görüp duruyordu.

---

1 Bunlar "kiramen kâtibin" adı verilen meleklerdir.
2 Âhiret demektir. Bk. (Fatiha: 4)
3 Bu âyetin tekrar edilmesinin sebebi; bu din gününün, hem cennetliklere hem de cehennemliklere ait olmasından dolayı olabilir.
4 Aynı ifâde için Bk. (Rahman: 37)
5 Âyetin tercümesi: "yeryüzü (çekilip uzatılarak) genişletildiği zaman." şeklinde de olabilir.
6 Yani; "ölüleri kabirlerinden fırlattığı, içerisindeki ağırlıklarını, hazinelerini dışarıya atarak, tamamen boşaldığı zaman," demektir.
7 Yani: Ey insan! Sen dünyada, asla rahat yüzü görmeyeceksin. Rahat ancak âhirettedir. Öyleyse kendine, Allah'ın sana verdiği bu özelliklere yakışacak yaşayış biçimini ve Onun huzuruna çıktığında seni rahata kavuşturacak yolu seç. Bu âyet kendisinden öncesi ve sonrası arasında bir cümle-i mu'tarıza durumundadır.
8 Âyetin tercümesi: "kolay bir hesaba tabi tutulacak." şeklinde de olabilir. Hz. Aişe'den: Peygamber (s.a): "kıyamet günü hesaba çekilen kimse, helâk olur." buyurdu. Ben de; Ey Allah'ın Rasûlü! Allah, "(O gün) kitabı sağ eline verilenler, hesabını kolayca verecek." buyurmuyor mu? Dedim. O da: "o hesaba çekilme değil, sadece bir arzdır. Eğer bir kimse inceden inceye hesaba çekilecek olursa, helâk olur." buyurdu.(Buharî, Müslim, Tirmizî, Ebû Dâvud)

فَلَٓا اُقْسِمُ بِالشَّفَقِۙ ﴿١٦﴾ وَالَّيْلِ وَمَا وَسَقَۙ ﴿١٧﴾ وَالْقَمَرِ
اِذَا اتَّسَقَۙ ﴿١٨﴾ لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍۜ ﴿١٩﴾ فَمَا لَهُمْ
لَا يُؤْمِنُونَۙ ﴿٢٠﴾ وَاِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْاٰنُ لَا يَسْجُدُونَۜ
﴿٢١﴾ بَلِ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا يُكَذِّبُونَۘ ﴿٢٢﴾ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا
يُوعُونَۘ ﴿٢٣﴾ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَل۪يمٍۙ ﴿٢٤﴾ اِلَّا الَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ اَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

٣٠ سُورَةُ الرُّومِ (مَكِّيَّةٌ) ٣٠

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

الٓمٓ ﴿١﴾ غُلِبَتِ الرُّومُۙ ﴿٢﴾ ف۪ٓي اَدْنَى الْاَرْضِ وَهُمْ
مِنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَۙ ﴿٣﴾ ف۪ي بِضْعِ سِن۪ينَۜ لِلّٰهِ
الْاَمْرُ مِنْ قَبْلُ وَمِنْ بَعْدُۜ وَيَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَۙ
﴿٤﴾ بِنَصْرِ اللّٰهِۜ يَنْصُرُ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَهُوَ الْعَز۪يزُ الرَّح۪يمُ
﴿٥﴾ وَعْدَ اللّٰهِۜ لَا يُخْلِفُ اللّٰهُ وَعْدَهُ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾ يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِنَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۚ
وَهُمْ عَنِ الْاٰخِرَةِ هُمْ غَافِلُونَ ﴿٧﴾

16-17-18- Hayır! (Başka söze lüzum yok!) Akşamın alaca karanlığına, geceye ve içerisinde barındırdığı şeylere ve dolunay haline gelen aya yemin olsun ki;

19- Elbette siz, halden hale[1] geçeceksiniz.

20- Bu böyleyken; o (kâfirlere) ne oluyor da inanmıyorlar?

21- Ve kendilerine Kur'ân okunduğu zaman (niçin) secde etmiyorlar?[2] (secde)

22- Tam tersine o kâfirler bir de (onu) yalanlıyorlar.

23- Oysa Allah, onların gönüllerinde sakladıklarını[3] çok iyi biliyor.

---

[1] Yani siz, hep aynı halde kalmayacaksınız. Gençlik, yaşlılık, ölümden sonra diriliş, mahşerde cezâ ve mükâfat aşamasına geleceksiniz.

[2] Yani, onun emir ve yasaklarına boyun eğmiyorlar ve secde etmeleri gerekirken, secde etmiyorlar? Bu âyetteki secde; Hanefilere göre vacip, Şafii'lere göre sünnettir.

[3] Yani; gönüllerinde ne gibi fikirler, bozuk inançlar beslediklerini, tasdik etmeleri gerekirken neden yalanladıklarını, bununla neler kazanmak, kaplarına

24- (Ey Muhammed!) Artık sen onları acı bir azapla müjdele (de sevinsinler!)

25- Şüphesiz (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlar, bunun dışındadır ve onlara, hesapsız bir mükâfat vardır.[4]

84- RÛM SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Elif, Lâm, Mîm.

2-3-4-5- Rumlar (Mekke'ye) en yakın bir yerde yenilgiye uğradılar.[5] Ama onlar, bu yenilgilerinden birkaç yıl sonra galip gelecekler. Eninde sonunda emir Allah'ındır. Ve o gün mü'minler de Allah'ın yardımından dolayı sevinecekler.[6] Zîrâ O (Allah,) dilediğine yardım eder ve O, çok şereflidir, pek merhametlidir.

6- (İşte bu,) Allah'ın verdiği bir sözdür ve Allah verdiği sözden asla caymaz. Fakat insanların pek çoğu bunu bilmiyorlar.

7- O (kâfirler,) dünya hayatının (sadece) görünen kısmını bilirler ve (dünyanın) sonunun (ne olacağını ise) asla bilemezler.

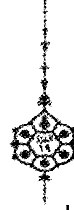
---

neler doldurmak, defterlerine neler yazdırmak istediklerini Allah tamamıyla biliyor. (Elmalılı)

[4] Aynı âyet için Bk. (Fussilet: 8, Tin: 6)

[5] Peygamberimizin döneminde Bizans ile İran, dünyanın en büyük iki devleti idi. Milâdi 613 senesinde birbirleriyle iki cepheden savaşmışlar ve İranlılar galip gelmişlerdi. İranlılar kendilerine iltihak eden yirmi altı bin Yahûdî ve altmış binden fazla Hıristiyan'ı öldürmüşler, hattâ İskenderiye'den İstanbul'a kadar olan bölgeyi de işgal etmişlerdi. Bizanslıların bu mağlûbiyetine Mekkeli müşrikler çok sevinmişler ve Müslümanlara; "siz ve Hıristiyanlar kitap ehlisiniz, biz ve İranlılar ümmîyiz, bizim dostlarımız dostlarınızı yendiler, biz de sizi yeneceğiz." dediler. Bunun üzerine bu âyetler inmiştir.

[6] Bu âyet inince Hz. Ebû Bekir müşriklere; "Allah sizin gözlerinizi aydınlatmayacak, Peygamberimiz haber verdi. Rumlar, İranlılara galip gelecek." dedi. Bunun üzerine Übey b. Halef, bahse girmeyi teklif etti ve yüz devesine bahse girdiler. Bedir günü Rumlar İranlılara galip gelince, Ebû Bekir, Übey'in vârislerinden develeri aldı ve Peygamberimizin emriyle fakirlere dağıttı.

اَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا فِى اَنْفُسِهِمْ مَا خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ
وَمَا بَيْنَهُمَا اِلَّا بِالْحَقِّ وَاَجَلٍ مُسَمًّى وَاِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ
بِلِقَاۤئِ رَبِّهِمْ لَكَافِرُونَ ﴿٨﴾ اَوَلَمْ يَسِيرُوا فِى الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَانُوا اَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً
وَاَثَارُوا الْاَرْضَ وَعَمَرُوهَا اَكْثَرَ مِمَّا عَمَرُوهَا وَجَاۤءَتْهُمْ
رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوا اَنْفُسَهُمْ
يَظْلِمُونَ ﴿٩﴾ ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ اَسَاۤؤُا السُّوۤاٰى اَنْ كَذَّبُوا
بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِؤُنَ ﴿١٠﴾ اَللّٰهُ يَبْدَؤُا الْخَلْقَ
ثُمَّ يُعِيدُهُ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿١١﴾ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ
الْمُجْرِمُونَ ﴿١٢﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ مِنْ شُرَكَاۤئِهِمْ شُفَعٰۤؤُا
وَكَانُوا بِشُرَكَاۤئِهِمْ كَافِرِينَ ﴿١٣﴾ وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يَوْمَئِذٍ
يَتَفَرَّقُونَ ﴿١٤﴾ فَاَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَهُمْ
فِى رَوْضَةٍ يُحْبَرُونَ ﴿١٥﴾ وَاَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا
وَلِقَاۤئِ الْاٰخِرَةِ فَاُولٰۤئِكَ فِى الْعَذَابِ مُحْضَرُونَ ﴿١٦﴾
فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ﴿١٧﴾ وَلَهُ
الْحَمْدُ فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ ﴿١٨﴾

8- Ve onlar, Allah'ın, gökleri, yeri ve her ikisinin arasındakileri, hak[1] ile ve belirli bir süre için yarattığını, kendi aralarında hiç düşünmüyorlar mı? Gerçekten, insanların pek çoğu, (âhirette) Rablerine kavuşacaklarını kesinlikle inkâr etmektedirler.

9- O (kâfirler,) yeryüzünde gezip dolaşıp da kendilerinden öncekilerin sonlarının ne olduğunu hiç görmüyorlar mı? Hâlbuki onlar, kendilerinden daha güçlü idiler, toprağı altüst etmişler[2] ve onu, kendilerinin imar ettiğinden daha çok imar etmişlerdi. Peygamberleri de onlara apaçık deliller getirmişti. Allah, onlara asla zulmetmedi, bilakis onlar (helâki gerektirecek suçu işleyerek) kendi kendilerine zulmettiler.[3]

10- Sonra en kötü cezâ (olan cehennem,) Allah'ın âyetlerini yalanlamaları ve onlarla alay etmeleri sebebiyle, kötülük yapanların oldu.[4]

11- Yaratılışı ilk defa başlatan, sonra da onu aralıksız devam ettiren Allah'tır ve en sonunda hepiniz, Ona döndürüleceksiniz.

12- Kıyamet kopacağı gün, günâhkârlar ümitlerini yitirerek (ne yapacaklarını şaşırıp) kalırlar.

---

[1] Buradaki "hak", şaşmaz ve asla değişmez kurallar anlamındadır.

[2] Yani, ekin ekmek, ağaç dikmek, su veya maden çıkarmak için...

[3] Yani Allah, onları suçsuz yere helâk etmiyordu. Aslında Allah, suçsuz yere helâk etse de zulüm olmaz. Çünkü Allah, her şeyin gerçek sahibidir. Ama Allah bunu da yapmaz. Malikin mülkünde dilediğini yapması zulüm olmaz. Zulüm; bir başkasının hukukuna tecavüz edildiği zaman olur. Bir suçun cezâsını vermek ise zulüm değil, bilakis adalettir. Esas zulüm; zâlime hak ettiği cezâsını vermemektir.

[4] Bu âyet, "Sonra, Allah'ın âyetlerini yalanlayıp, onlarla alay ederek kötülük yapanların sonu, pek kötü oldu." şeklinde de tercüme edilebilir.

13- (Allah'a) eş koştukları ilâhlarından kendilerine bir şefâatçi çıkmaz ve onlar, ortaklarını da inkâr ederler.

14- Kıyamet kopacağı gün var ya! İşte o gün, (inananlarla inanmayanlar) birbirlerinden ayrılırlar.

15- (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlara gelince onlar, (cennet) bahçesinde ağırlanırlar.

16- Âyetlerimizi ve âhirete kavuşmayı yalanlayarak, kâfir olanlara gelince; onlar da azapla yüz yüze bırakılırlar.

17- Öyleyse akşama ulaştığınızda[5] ve sabaha kavuştuğunuzda[6] (namaz kılarak) Allah'ın şânını yüceltin.

18- Göklerde ve yerde her türlü övgünün Ona ait olduğunu (bilerek) günün sonuna[7] ve öğle vaktine ulaştığınızda da (namaz kılarak Allah'ın şânını yüceltin.)

---

[5] Akşam ve yatsı namazlarını kılın.

[6] Sabah namazını kılın.

[7] İkindi vaktine...

يخرج الحي من الميت ويخرج الميت من الحي
ويحي الارض بعد موتها وكذلك تخرجون ١٩
ومن اياته ان خلقكم من تراب ثم اذا انتم بشر تنتشرون
٢٠ ومن اياته ان خلق لكم من انفسكم ازواجا لتسكنوا
اليها وجعل بينكم مودة ورحمة ان في ذلك لايات
لقوم يتفكرون ٢١ ومن اياته خلق السموات والارض
واختلاف السنتكم والوانكم ان في ذلك لايات
للعالمين ٢٢ ومن اياته منامكم بالليل والنهار وابتغاؤكم
من فضله ان في ذلك لايات لقوم يسمعون ٢٣ ومن
اياته يريكم البرق خوفا وطمعا وينزل من السماء ماء
فيحي به الارض بعد موتها ان في ذلك لايات لقوم
يعقلون ٢٤ ومن اياته ان تقوم السماء والارض بامره
ثم اذا دعاكم دعوة من الارض اذا انتم تخرجون ٢٥
وله من في السموات والارض كل له قانتون ٢٦ وهو
الذي يبدؤا الخلق ثم يعيده وهو اهون عليه وله المثل
الاعلى في السموات والارض وهو العزيز الحكيم ٢٧

19- Allah, ölüden diriyi, diriden de ölüyü çıkarır[1] ve ölümünden sonra da yeryüzünü tekrar diriltir. İşte siz de (âhirette) aynen böyle diriltileceksiniz.

20- (Allah'ın) sizi topraktan yaratması sonra da sizin, (yeryüzüne) yayılan bir beşer olmanız, Onun âyetlerindendir.

21- (Allah'ın) size kendi cinsinizden[2] kendileriyle sükûnete eresiniz diye eşler yaratması ve eşlerinizle aranıza (sürekli) bir sevgi ve şefkat yerleştirmesi[3] de Onun âyetlerindendir. Şüphesiz bunda, düşünen bir toplum için gerçekten, âyetler vardır.

22- Göklerin ve yerin yaratılması, dillerinizin ve renklerinizin[4] farklı olması da Onun âyetlerindendir. Şüphesiz bunda, bilenler için gerçekten âyetler vardır.

23- Geceleri uyumanız, gündüzleri lütfundan rızık aramanız da Onun âyetlerindendir. Şüphesiz bunda, (hakka) kulak veren bir toplum için gerçekten âyetler vardır.

24- Size şimşeği, hem korku hem de umut kaynağı olarak göstermesi, gökten su indirerek ölümünden sonra yeri onunla diriltmesi de Onun âyetlerindendir. Şüphesiz bunda da aklını kullanan bir toplum için gerçekten âyetler vardır.

25- Göğün ve yerin Allah'ın emriyle (kurulduğu düzen üzere) durması da Onun âyetlerindendir.[5] Sonra sizi yeryüzünden kalkmaya çağırınca, (kabirlerinizden) derhâl çıkarsınız.

26- Göklerde ve yerdekiler O (Allah'a) aittir ve her şey Ona, boyun eğer.

27- Yaratılışı ilk defa başlatan, sonra da onu aralıksız devam ettiren Allah'tır ve bu Ona göre çok kolaydır. Göklerde ve yerde en yüce sıfat Onundur ve O, çok güçlüdür, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

---

[1] Yani, gıdadan hayvan, cahilden âlim, kâfirden mü'min, uyuyandan uyanık çıkarır.

[2] Allah, sizlere başka bir hayvan cinsinden değil de kendi cinsinizden yani sizin gibi insan cinsinden, eşler yaratmıştır. Yoksa kadını, erkeğin sol kaburga kemiğinden değil! Bu âyete göre, evlenen çiftlerin aralarında ısınma, meyil ve sükûnet kalmayıp, yerini kin ve nefret aldığı zaman, boşanmak meşru olur. Konu ile ilgili olarak Bk. (Nisâ:1, En'am: 98, A'raf: 189, Zümer: 6)

[3] İnsan türünün arasındaki sevgi ve şefkat, hayvanlar gibi sadece belirli dönemlere ait olmayıp, süreklidir. Hattâ bu sevgi ve şefkat sadece eşler arasında değil, tüm insanlar arasında da vardır ve esas olan da budur.

[4] Bu âyetten; dillerin ve renklerin de Allah tarafından yaratıldığı anlaşılmaktadır. Yoksa insanların dilleri, garip seslerden gelişerek, renkleri de bulundukları bölgelere göre evrimleşerek meydana gelmemiştir. Bk. (Bakara: 31, Hucurat: 13)

[5] Bu âyet "göğün ve yerin, (günü gelince) Onun emri ile durması (yani kıyametin kopması) da Onun mûcizelerindendir." şeklinde tercüme edilebilir.

ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِنْ اَنْفُسِكُمْۜ هَلْ لَكُمْ مِنْ مَا مَلَكَتْ
اَيْمَانُكُمْ مِنْ شُرَكَٓاءَ فٖى مَا رَزَقْنَاكُمْ فَاَنْتُمْ فٖيهِ سَوَٓاءٌ
تَخَافُونَهُمْ كَخٖيفَتِكُمْ اَنْفُسَكُمْۜ كَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ
لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ (٢٨) بَلِ اتَّبَعَ الَّذٖينَ ظَلَمُٓوا اَهْوَٓاءَهُمْ
بِغَيْرِ عِلْمٍۚ فَمَنْ يَهْدٖى مَنْ اَضَلَّ اللّٰهُۜ وَمَا لَهُمْ مِنْ
نَاصِرٖينَ (٢٩) فَاَقِمْ وَجْهَكَ لِلدّٖينِ حَنٖيفًاۜ فِطْرَةَ اللّٰهِ
الَّتٖى فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَاۜ لَاتَبْدٖيلَ لِخَلْقِ اللّٰهِۜ ذٰلِكَ الدّٖينُ
الْقَيِّمُۙ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَۙ (٣٠) مُنٖيبٖينَ اِلَيْهِ
وَاتَّقُوهُ وَاَقٖيمُوا الصَّلٰوةَ وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكٖينَۙ (٣١)
مِنَ الَّذٖينَ فَرَّقُوا دٖينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًاۜ كُلُّ حِزْبٍ بِمَا
لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ (٣٢) وَاِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ
مُنٖيبٖينَ اِلَيْهِ ثُمَّ اِذَٓا اَذَاقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً اِذَا فَرٖيقٌ مِنْهُمْ
بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَۙ (٣٣) لِيَكْفُرُوا بِمَٓا اٰتَيْنَاهُمْۜ فَتَمَتَّعُواۗ فَسَوْفَ
تَعْلَمُونَ (٣٤) اَمْ اَنْزَلْنَا عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا فَهُوَ يَتَكَلَّمُ بِمَاكَانُوا
بِهٖ يُشْرِكُونَ (٣٥) وَاِذَٓا اَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً فَرِحُوا بِهَاۜ
وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدٖيهِمْ اِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ (٣٦)

28- (Allah) size kendi hayatınızdan bir örnek veriyor. (Mesela); Size verdiğimiz rızıklarda, hiç köleleriniz, eşit şekilde hak sahibi ve birbirinizden çekindiğiniz gibi onlardan da çekinmeye râzı olacağınız ortaklarınız gibi olabilir mi? (de putlarınızı, Allah'la denk görüyorsunuz.) İşte Biz, aklını kullanabilen bir toplum için âyetleri böyle açıklarız.[1]

29- Bilakis zâlimler, (hak bir) bilgiye dayanmadan, sadece kendi (boş) arzularına uyuyorlar. Allah'ın şaşırttığını kim hak yola ulaştırabilir? (Bu hususta) onların yardımcıları da yoktur.

30- O halde sen, bâtıl olan her şeyden uzaklaşarak yüzünü, Allah'ın insanların yaratılışına uygun olarak ortaya koyduğu hak dine, tamamen çevir. Zîrâ Allah'ın koyduğu değiştirilemeyen dinler, en doğru dinlerdir, ama insanların pek çoğu bunu, bilmiyorlar.[2]

31- Ona gönülden bağlanarak yönelin, Ondan hakkıyla sakının, namazı dosdoğru ve devamlı kılın ve sakın müşriklerden de olmayın.

32- (Bir de sakın) o, dinlerini bölük pörçük eden, kendileri param parça olmuş ve her biri de kendi elindekiyle övünüp duran kimselerden de olmayın.

33- İnsanlara bir zarar dokunduğu zaman, Rablerine gönülden bağlanarak duâ ederler, sonra da (Allah) onlara kendisinden bir rahmet tattırınca hemen onlardan bir grup Rablerine şirk koşarlar.[3]

34- (Onlar, bunu) kendilerine verdiğimiz (nîmetlere karşı) nankörlük etmek için (yaparlar). (Ey kâfirler! Dünya nîmetleri ile biraz) oyalanın (bakalım) yakında gerçeği öğreneceksiniz.[4]

35- Yoksa Biz onlara, ispatlayıcı bir delil indirdik de Ona ortak koşmalarını o mu söylüyor?

36- Biz insanlara bir rahmet (bereket) tattırdığımız zaman, onunla sevinirler; kendi elleriyle yaptıkları sebebiyle onlara bir sıkıntı isabet ettiğinde ise hemen (Allah'ın rahmetinden) ümit kesiverirler.

[1] Bu âyette Allah, müşriklerin kölelerini bile kendilerine eşit görmezlerken, hiç işe yaramayan putlarının, Kendisine nasıl eşit veya eş olabileceğini, sert bir şekilde sorgulamaktadır. Bunu anlayamayanların da aklını kullanamayan kimseler olduğunu ifâde etmektedir. Konu ile ilgili diğer benzetmeler için Bk. (Nahl: 71, 75, 76)

[2] **Hanif**: lügatte sapıklıktan hak yola, çarpıklıktan doğruluğa, eğriden doğruya giden demektir. Bu kavram, İbrahim (a.s)'ın dinine isim olmuştur ki başka dinlerden, bâtıl mabutlardan çekinip yalnız bir Allaha eğilen, müvahhid demektir. **Fıtrat** ise; hakkı kabul ve idrak kabiliyeti, **fıtrata sarılmak** da hakkın emirleri doğrultusunda yaşamak demektir. Buna göre dinîn iki kaynağı vardır: Biri fıtrat, diğeri ise kesb'tir. Fıtrat, ilâhîdir ve Allah'ın insanın rûhuna yerleştirdiği ve insana hep hakkı tavsiye eden yaratılışıdır. Bu hakka yönelme duygusu her insanın gönlünde gizli bir şekilde vardır. Kâfirler bile başı daralınca bu duygularına sarılırlar ama bunu belli etmezler. Kesb, ise gönülde bulunan bu duygunun istikametinde gidip, hakkı aramak, bulmak ve onun emirleri doğrultusunda yaşamaktır. İşte bu çabanın karşılığı, âhirette cennet, dünyada ise Allah'ın fıtrata uygun emirlerini yaşama huzuru ve rahatlığıdır. Çünkü Allah'ın ortaya koyduğu dinler, insanın fıtratına en uygun dinlerdir. Bu dinlerde, Allah insanın fıtratını değiştirmedikçe asla değişme olmaz. Ancak âhirette bir değişme olabilir. Zîrâ âhirette Allah, insanı yepyeni bir fıtratla yaratacaktır. Sonuç olarak; dinsizlik ve Allah'tan başkasına tapmak fıtrata aykırı bir sapkınlıktır. Fıtrat dini demek, Allah dini demektir. O da hanîflik, yani İslâm Dinidir. Fakat insanların pek çoğu bunu bilmezler de dini fıtratta değil, âdette ararlar veya boş arzularına uyarak, Allah'ın dinlerini değiştirmeye kalkarlar.

[3] Şükredecek yerde, tutarlar da bu, şundan oldu, bundan oldu, benden oldu, senden oldu diyerek Allah'ın lütfunu başkalarına yamamaya kalkarlar.

[4] Bk. (Nahl: 55)

اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيَقْدِرُ اِنَّ فٖى
ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٣٧﴾ فَاٰتِ ذَا الْقُرْبٰى حَقَّهُ
وَالْمِسْكٖينَ وَابْنَ السَّبٖيلِ ذٰلِكَ خَيْرٌ لِلَّذٖينَ يُرٖيدُونَ وَجْهَ
اللّٰهِ وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٣٨﴾ وَمَٓا اٰتَيْتُمْ مِنْ رِبًا لِيَرْبُوَا
فٖٓى اَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُوا عِنْدَ اللّٰهِ وَمَٓا اٰتَيْتُمْ مِنْ زَكٰوةٍ
تُرٖيدُونَ وَجْهَ اللّٰهِ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُضْعِفُونَ ﴿٣٩﴾ اَللّٰهُ الَّذٖى
خَلَقَكُمْ ثُمَّ رَزَقَكُمْ ثُمَّ يُمٖيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيٖيكُمْ هَلْ مِنْ
شُرَكَٓائِكُمْ مَنْ يَفْعَلُ مِنْ ذٰلِكُمْ مِنْ شَيْءٍ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى
عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٠﴾ ظَهَرَ الْفَسَادُ فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا
كَسَبَتْ اَيْدِى النَّاسِ لِيُذٖيقَهُمْ بَعْضَ الَّذٖى عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ ﴿٤١﴾ قُلْ سٖيرُوا فِى الْاَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ
عَاقِبَةُ الَّذٖينَ مِنْ قَبْلُ كَانَ اَكْثَرُهُمْ مُشْرِكٖينَ ﴿٤٢﴾ فَاَقِمْ
وَجْهَكَ لِلدّٖينِ الْقَيِّمِ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَأْتِىَ يَوْمٌ لَا مَرَدَّ لَهُ مِنَ
اللّٰهِ يَوْمَئِذٍ يَصَّدَّعُونَ ﴿٤٣﴾ مَنْ كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُ وَمَنْ عَمِلَ
صَالِحًا فَلِاَنْفُسِهِمْ يَمْهَدُونَ ﴿٤٤﴾ لِيَجْزِىَ الَّذٖينَ اٰمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْ فَضْلِهٖ اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْكَافِرٖينَ ﴿٤٥﴾

37- Onlar, Allah'ın rızkı dilediğine genişletip (dilediğine) de daralttığını görmüyorlar mı? Şüphesiz bunda, îman eden bir toplum için, gerçekten ibretler vardır.

38- Akrabaya, yoksula ve yolda kalan kimseye[1] hakkını[2] ver. Bu, Allah'ın rızasını kazanmak isteyenler için daha hayırlıdır ve işte bunlar da gerçekten kurtuluşa erenlerdir.

39- İnsanların malları içerisinde artması için verdiğiniz fâiz,[3] Allah katında artmaz. Ama Allah'ın rızasını kazanmak isteyerek verdiğiniz zekât(a gelince); işte (onu verenler, sevaplarını ve mallarını) kat kat artıranlardır.[4]

40- (Önce) sizi yaratan, sonra size rızık veren, sonra da sizi vefat ettiren, daha sonra da sizi (âhirette tekrar) dirilten, hep Allah'tır. Hiç sizin Allah'a ortak koştuklarınızdan, bunların herhangi birini yapabilecek birisi var mı? Allah, onların kendisine ortak koştukları şeylerden çok uzak ve pek yücedir.

41- İnsanların elleriyle yaptıkları (günâhları) yüzünden, karada ve denizde düzen bozuldu. Belki dönerler diye,[5] (Allah) onlara, yaptıklarının bir kısmını (zaman zaman) tattırıyor.[6]

42- (Ey Muhammed! Onlara): "yeryüzünde gezin de sizden önceki, çoğu müşrik olan (toplumların) sonunun nasıl olduğunu, bir görün!" de.

43- Sen, Allah'tan başkasının geri çeviremeyeceği ve insanların (Müslüman ve kâfirler olarak) birbirlerinden ayrılacakları (kıyamet) günü gelmeden önce, yüzünü dosdoğru din olan (İslâm'a) çevir.[7]

44- Kim inkâr ederse, onun inkârı kendisinedir.[8] Kim de (inandığı) iyi işleri yaparsa, onlar da kendilerine (cennette) rahat bir yer hazırlamış olurlar.

45- (İşte bu, Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanları kendi lütfundan ödüllendirmesi içindir. Şüphesiz O, kâfirleri kesinlikle sevmez.

[1] "**Yol çocuğu**"; "yolda kalmış kimse" demektir.
[2] Bu hak; maddi yardım, ziyaret ve her türlü iyilik, demektir.
[3] Faiz hakkında inen ilk âyet bu âyettir. İlk defa bu âyette faizin iyi olmadığı vurgulanmış ve daha sonra da haram kılınmıştır. Riba (faiz) ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 275, 276, 278, Nisâ: 161, Âlu İmrân: 130)
[4] Bk. (Bakara: 261)

[5] Yani yaptıklarının acısını biraz tatsınlar da tevbe edip şirkten vazgeçerek fıtrat dinine, hakka dönsünler diye.
[6] Bu âyet "İnsanların elleriyle yaptıkları sonucunda, karada ve denizdeki (doğal denge) bozuldu. Belki (hatalarından) dönerler diye, (Allah) onlara, yaptıklarının kötü sonuçlarını (zaman zaman) tattırıyor" şeklinde de tercüme edilebilir.
[7] Bk. (Rum: 14)
[8] Yani inkârının sorumluluğuna katlanır.

وَمِنْ اٰيَاتِه۪ٓ اَنْ يُرْسِلَ الرِّيَاحَ مُبَشِّرَاتٍ وَلِيُذ۪يقَكُمْ مِنْ رَحْمَتِه۪
وَلِتَجْرِيَ الْفُلْكُ بِاَمْرِه۪ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِه۪ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ
﴿٤٦﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا اِلٰى قَوْمِهِمْ فَجَٓاؤُ۫هُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَانْتَقَمْنَا مِنَ الَّذ۪ينَ اَجْرَمُواۜ وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ
الْمُؤْمِن۪ينَ ﴿٤٧﴾ اَللّٰهُ الَّذ۪ي يُرْسِلُ الرِّيَاحَ فَتُث۪يرُ سَحَابًا فَيَبْسُطُهُ
فِي السَّمَٓاءِ كَيْفَ يَشَٓاءُ وَيَجْعَلُهُ كِسَفًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ
خِلَالِه۪ۚ فَاِذَٓا اَصَابَ بِه۪ مَنْ يَشَٓاءُ مِنْ عِبَادِه۪ٓ اِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ
﴿٤٨﴾ وَاِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ اَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ مِنْ قَبْلِه۪ لَمُبْلِس۪ينَ
﴿٤٩﴾ فَانْظُرْ اِلٰٓى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ
مَوْتِهَاۜ اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِ الْمَوْتٰىۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ
﴿٥٠﴾ وَلَئِنْ اَرْسَلْنَا ر۪يحًا فَرَاَوْهُ مُصْفَرًّا لَظَلُّوا مِنْ بَعْدِه۪ يَكْفُرُونَ
﴿٥١﴾ فَاِنَّكَ لَا تُسْمِعُ الْمَوْتٰى وَلَا تُسْمِعُ الصُّمَّ الدُّعَٓاءَ اِذَا وَلَّوْا
مُدْبِر۪ينَ ﴿٥٢﴾ وَمَٓا اَنْتَ بِهَادِ الْعُمْيِ عَنْ ضَلَالَتِهِمْۜ اِنْ تُسْمِعُ
اِلَّا مَنْ يُؤْمِنُ بِاٰيَاتِنَا فَهُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٥٣﴾ اَللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَكُمْ
مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ
قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةًۜ يَخْلُقُ مَا يَشَٓاءُۚ وَهُوَ الْعَل۪يمُ الْقَد۪يرُ ﴿٥٤﴾

46- Size kendi rahmetinden tattırmak, emriyle gemileri yürütmek ve Onun lütfundan (rızkınızı) aramanıza, müjdeci olmak üzere rüzgârları göndermesi, O (Allah)'ın mûcizelerindendir. Umulur ki, (Allah'ın bu nîmetlerine) şükredersiniz.

47- Yemin olsun Biz, senden önce, kendi kavimlerine apaçık belgeler getiren Peygamberler gönderdik ve sonunda (Peygamberlere îman etmeyen) günâhkârları da helâk ettik. Böylece, inananlara yardım etmek, Bizim üzerimize bir borç oldu.

48- Rüzgârları gönderip, bulutları hareket ettiren, onları gökte dilediği gibi yayan ve parçalayan, hep Allah'tır. Sonunda sen, onların arasından çıkan yağmuru Allah'ın kullarından dilediğine verdiğinde, onların derhal sevince boğulduklarını görürsün.

49- Hâlbuki onlar, yağmurun yağmasından kısa bir süre önce, neredeyse umutlarını, tamamen kesmişlerdi.

50- Şimdi (Ey İnsanoğlu!) Allah'ın rahmetinin eseri olarak ölümünden sonra yeryüzünü nasıl dirilttiğine bir bak. Şüphesiz O, ölüleri de böyle diriltecektir. Çünkü Onun, her şeye gücü yeter.

51- Yemin olsun Biz, bir rüzgâr göndersek de onlar, yeryüzündeki (bitkilerinin) sarardığını görseler, hemen onun ardından (önceki rahmetimizi) inkâr ederler.

52- Bil ki sen (hakka) daveti ölülere[1] işittiremediğin gibi, arkalarını dönüp giden sağırlara da duyuramazsın.[2]

53- Sen körleri de saptıkları yoldan çevirip hak yola getiremezsin. Sen (hakkı) ancak, (gönülden) teslim olarak âyetlerimize îman edenlere, duyurabilirsin.[3]

54- Sizi (önce) zayıf olarak yaratan, bu zayıflığın ardından (size) güç veren, sonra bu güçlü (dönemin) ardından Sizi (tekrar) zayıflatan ve saçlarınızı ağartan da hep Allah'tır. O ne dilerse onu yaratır. Çünkü O, her şeyi bilen, her şeye gücü yetendir.

---

[1] **Mevta**'dan kastedilen "hakkı duymayan kâfirler"dir. Allah'ın âyetlerinden hiç etkilenmedikleri için duygusuzlukları yönüyle ölülere benzetilmişlerdir. Nitekim devamındaki sağırlar ve körler de böyledir.

[2] Bk. (Neml: 80)

[3] Bk. (Neml: 81)

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُقْسِمُ الْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا غَيْرَ سَاعَةٍ
كَذٰلِكَ كَانُوا يُؤْفَكُونَ ﴿٥٥﴾ وَقَالَ الَّذِينَ اُو۫تُوا الْعِلْمَ
وَالْاِيمَانَ لَقَدْ لَبِثْتُمْ فِى كِتَابِ اللّٰهِ اِلٰى يَوْمِ الْبَعْثِ فَهٰذَا
يَوْمُ الْبَعْثِ وَلٰكِنَّكُمْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٥٦﴾ فَيَوْمَئِذٍ
لَا يَنْفَعُ الَّذِينَ ظَلَمُوا مَعْذِرَتُهُمْ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٥٧﴾
وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِى هٰذَا الْقُرْاٰنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ وَلَئِنْ
جِئْتَهُمْ بِاٰيَةٍ لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا مُبْطِلُونَ
﴿٥٨﴾ كَذٰلِكَ يَطْبَعُ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٩﴾
فَاصْبِرْ اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفَّنَّكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ ﴿٦٠﴾

سُورَةُ الْعَنْكَبُوتِ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

الٓمٓ ﴿١﴾ اَحَسِبَ النَّاسُ اَنْ يُتْرَكُوا اَنْ يَقُولُوا اٰمَنَّا وَهُمْ
لَا يُفْتَنُونَ ﴿٢﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ
اللّٰهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ﴿٣﴾ اَمْ حَسِبَ
الَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ اَنْ يَسْبِقُونَا سَٓاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٤﴾

55- Kıyametin koptuğu gün, günâhkârlar, (dünyada) ancak bir saat kadar yaşadıklarına yemin ederler. İşte onlar, (dünyada haktan) böyle çevriliyorlardı!

56-Kendilerine ilim ve îman verilenler[1] ise, (onlara): "Yemin olsun ki siz, Allah'ın kitabında[2] yazılan, o yeniden diriliş gününe kadar (dünyada) kaldınız. İşte bu da yeniden diriliş günüdür. Ama siz, bunu (bir türlü) bilmiyordunuz." derler.

57- Artık o gün, zâlimlerin mazeretleri de bir fayda vermeyecek ve onlardan Allah'ı hoşnut etmeye çalışmaları da istenmeyecek.

58- Biz, bu Kur'an'da insanlara her türlü örneği getirdik. Ama sen, onlara bir âyet getirince o kâfirler, kesinlikle: "Siz ancak düzmece şeyler ortaya koyuyorsunuz." derler.

---

[1] "Kendilerine ilim ve îman verilenler:" melekler, Peygamberler, ümmetin âlimleri, o ümmetin mü'minleri ve ya tüm mü'minler olabilir. (Kurtubî)

[2] Yani levh-i mahfuzda...

59- Böylece Allah da anlamak istemeyenlerin kalplerini mühürler.

60- (Ey Muhammed!) Sabret, şüphesiz Allah'ın sana verdiği söz gerçektir ve hakka gerçekten inanmayanlar seni kesinlikle, gevşekliğe sürükleyemezler.

85- ANKEBÛT SÛRESI
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Elif, Lâm, Mîm.

2- İnsanlar, sadece, "inandık" diyerek hiç imtihan edilmeden, (başıboş) bırakılacaklarını mı[3] sandılar?[4]

3- Yemin olsun ki onlardan önceki (ümmet)leri de imtihandan geçirdik. (İleride) kimin doğru (söylediğini,) kimin yalancı olduğunu, Allah kesinlikle bildirecektir.[5]

4- Yoksa bütün bu kötülükleri[6] yapanlar, Bizden kurtulabileceklerini mi sanıyorlar?[7] (Eğer böyle zannediyorlarsa) Ne kadar yanlış hüküm veriyorlar.

---

[3] Bu soru inkarîdir. Yani, "bunu akıllarından bile geçirmesinler, kesinlikle böyle olmayacaktır," demektir.

[4] Bu âyetin iniş sebebi ile ilgili rivâyetler şöyledir: **a-** Ammâr b. Yâsir, Ayyâş b. Ebî Rebîa, Velîd b. Velîd ve Seleme b. Hişâm'ın Mekke'de işkence görmeleri sebebiyle nâzil oldu. **b-** Mekke'de bir takım insanlar, Müslüman olacaklarına dâir söz vermişlerdi. Hicret âyeti nâzil olunca sahabe Medîne'den bunlara, "hicret etmedikçe Müslümanlığınız kabul edilmeyecek" diye yazdı. Onlar da derhal Medîne'ye doğru yola çıktılar. Müşrikler de takip edip geri çevirdiler. İşte o vakit haklarında bu âyet nâzil oldu. Bu âyetin nâzil olduğunu duyunca tekrar yola çıktılar. Müşrikler de takip ettiler. Sonuçta birbirleriyle çarpıştılar, kimi şehit oldu, kimi de kurtuldu. (Vâhidî) **c-** Bedir günü ilk şehit olan "Seyyid'üş-Şühedâ" diye anılan "Mihca' b. Abdullah hakkında nâzil olduğu söylenmiştir. Bk. (Elmalılı: Sh. 3765)

[5] Bu âyetin metnindeki "bilecektir" ifâdesi, "bildirecektir, ayırt edecektir veya karşılığını verecektir" anlamlarınadır. (Beyzâvî)

[6] Burada özellikle, Müslümanlara karşı yapılan kötülükler bahis konusudur. Yani küfür, dinsizlik taassubu, şehvetler ve ihtiraslar sebebiyle Müslümanlara husumet besleyen, zulüm eden kimseler kastedilmektedir.

[7] Bu soru da inkarîdir. Yani, "bizden asla kurtulamazlar," demektir.

مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَٓاءَ اللّٰهِ فَاِنَّ اَجَلَ اللّٰهِ لَاٰتٍۜ وَهُوَ السَّم۪يعُ
الْعَل۪يمُ ﴿٥﴾ وَمَنْ جَاهَدَ فَاِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِه۪ۜ اِنَّ اللّٰهَ لَغَنِيٌّ
عَنِ الْعَالَم۪ينَ ﴿٦﴾ وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَنُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّـَٔاتِهِمْ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ اَحْسَنَ الَّذ۪ي
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧﴾ وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًاۜ وَاِنْ
جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ ب۪ي مَا لَيْسَ لَكَ بِه۪ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَاۜ
اِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَاُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ وَالَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِح۪ينَ
﴿٩﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ فَاِذَٓا اُو۫ذِيَ فِي اللّٰهِ
جَعَلَ فِتْنَةَ النَّاسِ كَعَذَابِ اللّٰهِۜ وَلَئِنْ جَٓاءَ نَصْرٌ مِنْ رَبِّكَ
لَيَقُولُنَّ اِنَّا كُنَّا مَعَكُمْۜ اَوَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَعْلَمَ بِمَا ف۪ي صُدُورِ
الْعَالَم۪ينَ ﴿١٠﴾ وَلَيَعْلَمَنَّ اللّٰهُ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْمُنَافِق۪ينَ
﴿١١﴾ وَقَالَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا لِلَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اتَّبِعُوا سَب۪يلَنَا وَلْنَحْمِلْ
خَطَايَاكُمْۜ وَمَا هُمْ بِحَامِل۪ينَ مِنْ خَطَايَاهُمْ مِنْ شَيْءٍۜ
اِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٢﴾ وَلَيَحْمِلُنَّ اَثْقَالَهُمْ وَاَثْقَالًا مَعَ
اَثْقَالِهِمْ وَلَيُسْـَٔلُنَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَمَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿١٣﴾

5- Kim Allah'a kavuşmayı umuyorsa, şüphesiz Allah'ın belirlediği vakit[1] kesinlikle gelecektir. Zîrâ O (Allah,) hakkıyla işiten, (her şeyi) çok iyi bilendir.

6- Kim de (Allah yolunda) cihad ederse, yalnız kendisi için cihad eder,[2] şüphesiz Allah'ın, âlemlere ihtiyacı yoktur.[3]

7- (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri[4] yaşayanlara[5] gelince, Biz şüphesiz onların (geçmişteki) kötülüklerini örteceğiz ve onları yaptıklarından daha güzeliyle mükâfatlandıracağız.[6]

8- Biz insana, anne ve babasına (karşı) iyi (davranmasını) tavsiye ettik. Ve eğer onlar, bilmediğin bir şeyle Bana ortak koşman için seninle uğraşırlarsa, sakın onlara itaat etme.[7] Zâten dönüşünüz Banadır ve Ben, (o gün) tüm yaptıklarınızı size haber vereceğim.

9- (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlara gelince; Biz onları, elbette inandığını yaşayan kullar arasına katacağız.

10- İnsanlardan öyleleri de vardır ki; "Allah'a îman ettik." der(ler). Fakat Allah için (herhangi bir) eziyete uğrayınca, insanların azabını Allah'ın azabı ile eş değerde sayarak (onlara itaat ederler).[8] Ama Rabbinden Müslümanlara bir zafer gelince de kesinlikle, "biz sizlerle birlikteyiz." derler.[9] Hâlbuki Allah, âlemlerin gönüllerinde sakladıklarını en iyi bilen değil midir?[10]

11- Hâlbuki Allah (ileride) kimin gerçekten îman ettiğini, kimin münâfık olduğunu, kesinlikle bildirecektir.

12- Kâfirler, îman edenlere, (aslında) onların hiç bir hatasını yüklenemeyecekleri halde: "Siz bizim yolumuza uyun, biz de sizin bütün günâhlarınızı yüklenelim." derler. İşte onlar, yalancıların tâ kendileridir.

13- O (kâfirler,) hem kendi (günâhlarının) yüklerini, hem de kendi yükleriyle birlikte başkalarının yüklerini de yüklenecekler[11] ve kıyamet günü, uydurdukları şeylerden dolayı hesaba çekileceklerdir.

---

[1] Cezâ ve mükâfatın verileceği âhiret hayatı, kıyamet günü veya diriliş günü...

[2] Âyetin bu bölümü, "Kim de çalışırsa, yalnız kendisi için çalışır" şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Yani O, hiçbir şeye muhtaç değildir.

[4] **Amel-i Salih**: İyi ve faydalı işler demektir. Bir iş, Allah'ın ve Rasûlü'nün koyduğu ölçülere uyduğu müddetçe iyi ve faydalıdır. Allah ve Rasûlünden başkalarının, iyi ve kötüyü belirleme hakkı yoktur. Zâten belirleseler de bu, onların iyi ve kötüleridir.

[5] "Amel-i salih yapmak" demek, "inandığını tam olarak yaşamak" demektir.

[6] Âyetin bu bölümü: "...biz şüphesiz onların kötülüklerini örteceğiz ve onları yaptıklarının en güzeliyle mükâfatlandıracağız." diye de tercüme edilebilir. Ancak, böyle tercüme yapılırsa, bir defa bile iyilik yapanın kesinlikle onunla mükâfat görmesi gerekeceğinden; yukarıdaki tercüme daha doğrudur. Bu âyet; Müslümanlara yaptıkları kullukların karşılıklarının fazlasıyla ve kat kat verileceğini müjdelemektedir. Konuyla ilgili olarak Bk. (Tevbe: 121, Nur: 38)

[7] Sa'd b. Ebî Vakkas: Anneme Müslüman olduğumu söyleyince; "sen dinini bırakıncaya kadar hiçbir şey yiyip içmeyeceğim" diyerek beni dinimden çevirmeye çalıştı. İnsanlar bana günlerce, "ey anasının katili!" dediler. Ben de gidip anneme: "Ey anneciğim senin yüz tane canın olsa ve her gün bir tanesi çıksa ben dinimi asla terk etmem. Bundan sonra ister ye, ister yeme" dedim. Bendeki bu azmi görünce yedi ve bu âyet indi. (Tirmîzî) Bk. (Bakara: 83, Nisâ: 36, En'am: 151, İsrâ: 23, Ahkaf: 15, Lokman: 12-13)

[8] Böylece onlara ilâhlık payesi verirler, Allah'tan çok onlardan korkarlar.

[9] Yani münâfıklık yaparlar.

[10] Bu soru inkârîdir ve "elbette en iyi bilendir." demektir. Ayrıca bu âyet kâfirlerin eziyetleri karşısında dinlerinden dönen bazı Müslümanlar hakkında inmiştir.

[11] Yani Allah, veballerinden dolayı yükleyecek.

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوحًا اِلٰى قَوْمِهٖ فَلَبِثَ فٖيهِمْ اَلْفَ سَنَةٍ
اِلَّا خَمْسٖينَ عَامًا فَاَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٤﴾
فَاَنْجَيْنَاهُ وَاَصْحَابَ السَّفٖينَةِ وَجَعَلْنَاهَا اٰيَةً لِلْعَالَمٖينَ ﴿١٥﴾
وَاِبْرٰهٖيمَ اِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ اعْبُدُوا اللّٰهَ وَاتَّقُوهُ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ
اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٦﴾ اِنَّمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَوْثَانًا
وَتَخْلُقُونَ اِفْكًا اِنَّ الَّذٖينَ تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ لَا يَمْلِكُونَ
لَكُمْ رِزْقًا فَابْتَغُوا عِنْدَ اللّٰهِ الرِّزْقَ وَاعْبُدُوهُ وَاشْكُرُوا لَهُ اِلَيْهِ
تُرْجَعُونَ ﴿١٧﴾ وَاِنْ تُكَذِّبُوا فَقَدْ كَذَّبَ اُمَمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَا
عَلَى الرَّسُولِ اِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبٖينُ ﴿١٨﴾ اَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ
اللّٰهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعٖيدُهُ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسٖيرٌ ﴿١٩﴾ قُلْ
سٖيرُوا فِي الْاَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ بَدَاَ الْخَلْقَ ثُمَّ اللّٰهُ يُنْشِئُ
النَّشْاَةَ الْاٰخِرَةَ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ ﴿٢٠﴾ يُعَذِّبُ مَنْ
يَشَاءُ وَيَرْحَمُ مَنْ يَشَاءُ وَاِلَيْهِ تُقْلَبُونَ ﴿٢١﴾ وَمَا اَنْتُمْ بِمُعْجِزٖينَ
فِي الْاَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ
وَلَا نَصٖيرٍ ﴿٢٢﴾ وَالَّذٖينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَلِقَائِهٖ اُولٰئِكَ
يَئِسُوا مِنْ رَحْمَتٖي وَاُولٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلٖيمٌ ﴿٢٣﴾

14- Yemin olsun Biz, Nûh'u da kendi kavmine gönderdik. O, onların içerisinde bin seneden elli sene eksik yaşadı. Sonunda onlar, (şirklerine) zulümlerine devam ederlerken, tûfân da onları yakalayıverdi.

15- Sonunda Biz, onu da gemidekileri de kurtardık ve bu (olayı)[1] akıllılar âlemine ibret (alınacak bir olay) kıldık.

16- İbrahim'i de (kendi kavmine gönderdik).[2] O da kavmine: "Yalnız Allah'a kulluk edin ve Ondan hakkıyla sakının. Eğer bilirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır."

17- "Siz, kesinlikle Allah'ı bırakıp birtakım putlara tapmaktan ve sadece yalan üretmekten[3] başka bir şey yapmıyorsunuz.[4] (Gerçek şu ki), sizin Allah'tan başka taptıklarınız, size rızık (bile) veremezler. Öyleyse rızkı Allah'ın katında arayın, kulluğu ve şükrü sadece Ona yapın. (Sonunda zâten) Ona döndürüleceksiniz." dedi.

18- (Ey Mekkeliler! Muhammed'i) yalanlarsanız (yalanlayın,) sizden önceki ümmetler de (kendi Peygamberlerini) yalanlamışlardı. Zâten Peygambere düşen, apaçık bir tebliğden başka bir şey değildir.[5]

19- Allah'ın yaratma işini başlangıçta nasıl yaptığını, sonra da onu (âhirette) tekrar nasıl yapacağını bilmiyorlar mı?"[6] (İşte bütün bunlar,) Allah'a göre çok kolaydır.

20- (Ey Muhammed!): "Yeryüzünde dolaşırken, (Allah'ın her şeyi) baştan nasıl yarattığına bir bakın. (İşte) Allah, âhirette de (her şeyi aynen öyle) yaratacaktır.[7] Şüphesiz Allah'ın, gücü her şeye yeter,"

21- "O dilediğine (adaletiyle) cezâ verir, dilediğine de (lütfuyla) merhamet eder. Ve (sonunda hepiniz,) Ona döndürüleceksiniz,"

22- "Siz, yerde de gökte de (Allah'ı asla) âciz bırakamazsınız. (Zâten) sizin Allah'tan başka, dostunuz da yardımcınız da yoktur." de.

23- Allah'ın âyetlerini ve Ona (âhirette) kavuşmayı inkâr edenler var ya, işte onlar, Benim rahmetimden ümit kesmiş[8] olanlardır ve acıklı azap da onlar içindir.

---

1 Bundan maksat, gemi de olabilir.

2 Bu parantez içi, tefsirlerdeki rivâyetlere göre: **a-** "İbrahim'i de (kurtarmıştık)..." veya **b-** "İbrahim'i de (hatırla)... " şeklinde de olabilir.

3 Buradaki (خَلَقَ) fiili, "yaratmak" anlamında değil, "iftira etmek" anlamındadır. Zâten iftira da "aslı astarı olmayan yani yoktan meydana getirilen söz," demektir.

4 Hep iftira ve yalan söylüyorsunuz, yalan yere birer hayâl oldukları halde onlara tanrı diyorsunuz, bunu açıkça söylemeseniz bile uygulamalarınızla onları, ilâh konumuna getiriyorsunuz. İşte böyle hayâl olan fânîlere ilâhlık payesi vermek, çok büyük bir küfürdür.

5 Bu hitap, Hz. İbrahim'e ait olabilirse de onun sözlerini hikâye sırasında Rasûlüllah'a hitap olması daha belirgindir. Eğer bu hitabı Hz. İbrahim'e ait kabul edersek o zaman tercüme, "Eğer yalanlarsanız (yalanlayın), sizden önceki ümmetler de (kendi Peygamberlerini) yalanlamışlardı." dedi. Şeklinde olur.

6 Âyetin bu bölümü: "Onlar, Allah'ın yaratmayı nasıl yaptığını, sonra bunu nasıl tekrarladığını bilmiyorlar mı?" şeklinde de tercüme edilebilir.

7 Âyetin bu bölümü, metne sadık kalarak: "Yeryüzünde dolaşın ve Allah (her şeyi) ilk baştan nasıl yaratmış bakın. İşte Allah bundan sonra âhiret hayatını da (aynı şekilde) yaratacaktır." şeklinde de tercüme edilebilir.

8 Allah'ın rahmetine ulaşabilecekleri bir kullukları ve yüzleri olmadığını, bildikleri için...

فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِه۪ٓ اِلَّٓا اَنْ قَالُوا اقْتُلُوهُ اَوْ حَرِّقُوهُ
فَاَنْجٰيهُ اللّٰهُ مِنَ النَّارِۜ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ
(24) وَقَالَ اِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَوْثَانًاۙ مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ
فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۚ ثُمَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَكْفُرُ بَعْضُكُمْ بِبَعْضٍ
وَيَلْعَنُ بَعْضُكُمْ بَعْضًاۘ وَمَأْوٰيكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ
نَاصِر۪ينَۗ (25) فَاٰمَنَ لَهُ لُوطٌۢ وَقَالَ اِنّ۪ي مُهَاجِرٌ اِلٰى رَبّ۪يۜ
اِنَّهُ هُوَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ (26) وَوَهَبْنَا لَهُٓ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ
وَجَعَلْنَا ف۪ي ذُرِّيَّتِهِ النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ وَاٰتَيْنَاهُ اَجْرَهُ فِي
الدُّنْيَاۚ وَاِنَّهُ فِي الْاٰخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِح۪ينَ (27) وَلُوطًا اِذْ
قَالَ لِقَوْمِه۪ٓ اِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَۘ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ
اَحَدٍ مِنَ الْعَالَم۪ينَ (28) اَئِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ وَتَقْطَعُونَ
السَّب۪يلَ وَتَأْتُونَ ف۪ي نَادٖيكُمُ الْمُنْكَرَۜ فَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِه۪ٓ
اِلَّٓا اَنْ قَالُوا ائْتِنَا بِعَذَابِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِق۪ينَ (29)
قَالَ رَبِّ انْصُرْن۪ي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِد۪ينَ (30) وَلَمَّا جَٓاءَتْ
رُسُلُنَٓا اِبْرٰه۪يمَ بِالْبُشْرٰىۙ قَالُٓوا اِنَّا مُهْلِكُٓوا اَهْلِ هٰذِهِ
الْقَرْيَةِۚ اِنَّ اَهْلَهَا كَانُوا ظَالِم۪ينَۚ (31)

24- (Bunun üzerine İbrahim'in) kavminin cevabı: "Onu öldürün ya da yakın" demekten başka bir şey olmadı. Sonunda Allah da onu, ateşten kurtardı. Şüphesiz bunda, inanan bir topluluk için, ibretler vardır.

25- (İbrahim de): "Siz, dünya hayatında sadece aranızdaki karşılıklı menfaatten dolayı, Allah'ın dışındaki (bir takım) şeyleri (kendinize) ilâhlar edindiniz.[1] Sonra kıyamet günü ise birbirinizi[2] inkâr edecek ve birbirinize lânet yağdıracaksınız. Sizin varacağınız yer, ateştir ve hiç kimse size yardım da etmeyecektir." dedi.

26- (Bunun üzerine) Lût, hemen ona îman etti ve (İbrahim): "Gerçekten ben, Rabbime hicret edeceğim.[3] Çünkü gerçek güç ve hüküm sahibi olan, sadece Odur."[4] dedi.

27- Biz, (İbrahim'e) İshak'ı ve Yâkûb'u hediye ettik ve Peygamberliği ve kitabı[5] da (belirli bir süreye kadar)[6] onun soyuna has kıldık. (Yaptıklarının) karşılığını[7] (da daha) dünyada iken verdik. Şüphesiz o, âhirette de kesinlikle salihlerdendir.

28- Lût'u da (kendi kavmine gönderdik.)[8] O, kavmine: "Siz gerçekten, sizden önce (akıllılar) âleminden hiç kimsenin, sizden daha ileriye gitmediği[9] çirkin bir işi yapıyorsunuz."

29- "Siz, (hâlâ) ille de erkeklere ilişmeye, (bu iş için) yol kesmeye ve toplantılarınızda pis işler[10] yapmaya devam edecek misiniz?" dedi. Bunun üzerine kavminin cevabı sadece: "Eğer doğru söylüyorsan, (haydi) bize Allah'ın azabını getir (bakalım.)" demek oldu.

30- (Lût da): "Ey Rabbim! Ortalığı fesada veren (bu) kavme karşı, bana yardım et." diye duâ etti.

31- Bizim elçilerimiz (olan melekler,) İbrahim'e müjde[11] ile geldikleri zaman: "Biz, şu ülkenin kâfir olan halkını kesinlikle helâk edeceğiz." dediler[12]

---

[1] Âyetin bu bölümü: "Siz, sırf aranızdaki dünya hayatına has sevgi uğruna Allah'ı bırakıp birtakım putlar edindiniz..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Yani ilâhlarınız sizi, siz de ilâhlarınızı inkâr edeceksiniz veya tanımayacaksınız...

[3] Tebliğin fayda vermediği ve Allah'ın hükümlerinin icra edilmediği bir yere çakılıp kalmanın anlamsızlığı, buradan çok net bir şekilde anlaşılmaktadır.

[4] Tırnak içerisindeki sözler Hz. Lût (a.s)'a ait de olabilir. Bk. (Saffat: 99 ve devamı.)

[5] Kendisinden sonra gelen Tevrât, İncil ve Kur'an gibi kitapları veya yepyeni din ve şeriatı...

[6] Hz. Muhammed (a.s)'a kadar...

[7] Onu överek veya onun soyundan başka Peygamberler göndererek...

[8] Bu parantez içi, tefsirlerdeki rivâyetlere göre: **a-** Lût'u da (kurtarmıştık)..." veya **b-** "Lût'u da (hatırla)... " şeklinde de olabilir.

[9] Âyetin bu bölümü: "gerçekten siz, sizden önce âlemlerde hiç kimsenin yapmadığı çirkin bir işi yapıyorsunuz..." şeklinde de tercüme edilebilir. Konuyla ilgili olarak Bk. (A'raf: 80-84, Neml: 54-58)

[10] Bu pis işlerin; toplum içerisinde sesli yellenmek, yabancı ve gariplerle alay etmek, açıktan birbirlerine ilişmek gibi daha pek çok şey olduğu hakkında rivâyetler vardır.

[11] İshak ve Yâkûb'un hediye edileceği müjdesi...

[12] Geniş bilgi için Bk. (Hûd: 69-76)

قَالَ اِنَّ فِيهَا لُوطًاۜ قَالُوا نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَنْ فِيهَا لَنُنَجِّيَنَّهُ وَاَهْلَهُ
اِلَّا امْرَاَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٣٢﴾ وَلَمَّا اَنْ جَاءَتْ رُسُلُنَا
لُوطًا سِيءَ بِهِمْ وَضَاقَ بِهِمْ ذَرْعًا وَقَالُوا لَا تَخَفْ وَلَا تَحْزَنْ
اِنَّا مُنَجُّوكَ وَاَهْلَكَ اِلَّا امْرَاَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٣٣﴾
اِنَّا مُنْزِلُونَ عَلٰى اَهْلِ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا
يَفْسُقُونَ ﴿٣٤﴾ وَلَقَدْ تَرَكْنَا مِنْهَا اٰيَةً بَيِّنَةً لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٣٥﴾
وَاِلٰى مَدْيَنَ اَخَاهُمْ شُعَيْبًاۙ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ وَارْجُوا
الْيَوْمَ الْاٰخِرَ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْاَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٣٦﴾ فَكَذَّبُوهُ
فَاَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَاَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٣٧﴾ وَعَادًا
وَثَمُودَا۬ وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَسَاكِنِهِمْ وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ
اَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَۙ ﴿٣٨﴾
وَقَارُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مُوسٰى بِالْبَيِّنَاتِ
فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْاَرْضِ وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ ﴿٣٩﴾ فَكُلًّا اَخَذْنَا
بِذَنْبِهِۚ فَمِنْهُمْ مَنْ اَرْسَلْنَا عَلَيْهِ حَاصِبًاۚ وَمِنْهُمْ مَنْ اَخَذَتْهُ
الصَّيْحَةُۚ وَمِنْهُمْ مَنْ خَسَفْنَا بِهِ الْاَرْضَۚ وَمِنْهُمْ مَنْ اَغْرَقْنَاۚ
وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٤٠﴾

32- (İbrahim): "Ama orada Lût da var." deyince, (melekler): "Orada kimin olduğunu biz daha iyi biliriz. Biz, arkada kalacaklardan olan karısı dışında, onu ve ailesini kesinlikle kurtaracağız." dediler.

33- Elçilerimiz Lût'a gelince o, onlar(ın) gelişinden dolayı kötüleşti[1] ve içi daraldı. (Melekler de ona): "Sakın korkma ve kederlenme. Arkada kalacaklardan olan karın dışında, seni de aileni de kesinlikle kurtaracağız..."

34- "...Şüphesiz biz, bu ülke halkının üzerine yoldan çıkmaları sebebiyle, gökten iğrenç bir azap indireceğiz." dediler.

35- Yemin olsun ki Biz, gerçekleri görebilecek bir topluluk için orada (dillere destan) açık bir işaret[2] (de) bıraktık.

36- Medyen'e[3] de kardeşleri Şuayb'ı (gönderdik.) O (da kavmine): "Ey kavmim! Sadece Allah'a kulluk edin, âhiret gününe inanın[4] ve bozgunculuk yaparak, yeryüzünde fesat çıkarmayın." dedi.

37- Onlar, onu yalanlar yalanlamaz, hemen onları büyük bir sarsıntı yakalayıverdi ve oldukları yerde, diz üstü çöke kaldılar.[5]

38- Âd ve Semûd (kavimlerini) de (helâk ettiğimiz,) memleketlerinin halinden sizce (de) açıkça anlaşılabilecek durumdadır. Zîrâ onlar (kendi sapkınlıklarını) beğenip dururlarken,[6] şeytan, yaptıklarını süslü gösterip, onları hak yoldan çevirmişti.

39- Kârûn'u, Firavun'u ve Hâmân'ı[7] da (helâk ettik). Yemin olsun ki Mûsa, onlara apaçık âyetler getirince onlar, güçlerinin Bize yetmeyeceğini bile bile,[8] hemen yeryüzünde büyüklük tasladılar.

40- İşte Biz, onların hepsini kendi günâhları sebebiyle kimini üzerine taş yağdırarak, kimini şiddetli bir çığlıkla, kimini yerin dibine geçirerek, kimini de suda boğarak[9] helâk ettik. Allah, onlara zulmetmiyor bilakis onlar, (helâki gerektirecek suç işleyerek) kendi kendilerine zulmediyorlardı[10].

---

[1] Zîrâ melekler bir Peygambere vahiy getirme dışında, ancak helâki haber vermek için gelirler ve bu her işin bittiğinin işaretidir.

[2] Bu işaret onların helâk edilen beldelerinin harabeleri veya bu helâk olayının hikâyesi olabilir.

[3] **Medyen**: Hz. İbrahim (a.s) soyundan gelen Medyen'in neslinden bir kavim olup Şab denizi civarında onun kurduğu "Medyen" şehrinde yaşamışlardır. Bunlara Şuayb (a.s) Peygamber olarak gönderilmiştir. Bu kavmin en büyük özelliği ölçüyü, tartıyı eksik tutmalarıdır ve onlar da helâk edilmişlerdir.

[4] Âyetin bu bölümü: "âhiret gününden korkun..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] Âyetin bu bölümü: "...birbiri üzerine yığılarak ölüverdiler..." şeklinde de tercüme edilebilir. Aynı âyet için Bk. (A'raf: 78, 91)

[6] Âyetin bu bölümü, "onlar basiret sahipleri olduklarını zannederlerken veya kendilerinin hak yolda olduklarını zannederlerken." şeklinde de tercüme edilebilir.

[7] Bu âyette verilen bu üç isim çok manidardır. Zîrâ **Kârûn**; sermayenin, **Firavun**; ilâhlaşmış otoritenin, **Hâmân** ise bürokrasinin helâk edilen en önemli temsilcileridir. Bu yapıda olanlar, Allah'ın koyduğu kurallara uymadıkları müddetçe daima helâk olmaya mahkûmdurlar.

[8] Âyetin bu bölümü: "...Mûsa onlara apaçık âyetler getirince onlar, (hayırda) öncülük etmeyip, hemen yeryüzünde büyüklük tasladılar..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[9] Lût kavmi; üzerlerine taş yağdırılarak, Semûd kavmi; şiddetli bir çığlıkla, Kârûn; yerin dibine geçirilerek, Nûh ve Firavun'un kavimleri de; suda boğularak helâk edilmiştir.

[10] Bir suçun cezâsını vermek zulüm değil, bilakis adalettir. Esas zulüm; zâlime hak ettiği cezâsını vermemektir.

41- Allah'tan başka velîler[1] edinenlerin durumu, kendi evini kendisi yapan örümcek gibidir.[2] Keşke onlar, evlerin en dayanıksızının, örümceğin evi olduğunu bir bilselerdi![3]

42- Allah, onların kendisi dışında nelere taptıklarını çok iyi bilir. (Çünkü) O, çok güçlü ve mükemmel hüküm sahibidir.

43- İşte bunlar, Bizim insanlara verdiğimiz, ancak âlimlerin anlayabileceği misallerdir.

44- Allah, gökleri ve yeri asla değişmeyen ölçülerle yarattı. İşte bunda, inananlar için tam bir ibret vardır.

45- (Ey Muhammed!): Sana vahyedilen Kitabı oku ve namazı dosdoğru ve devamlı kıl. Çünkü namaz, (Müslüman'ı) aşırı arzulardan ve Allah'a isyandan korur.[4] Hele Allah'ın, sizin yaptıklarınızı bilip de (sizi) anması, çok daha büyüktür.[5]

46- İçlerindeki zâlim[6] olanları hariç, Kitap Ehli olan (Yahûdî ve Hıristiyanlarla) en güzel şekilde[7] mücadele edin. Ve: "Biz, hem bize indirilen, hem de size indirilen (kitapların aslın)a îman ettik. (Aslında) bizim ilâhımız da sizin ilâhınız da yalnız kendisine inandığımız,[8] tek olan Allah'tır." deyin.

مَثَلُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَوْلِيَٓاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِۚ
اِتَّخَذَتْ بَيْتًاۜ وَاِنَّ اَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِۢ لَوْ كَانُوا
يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾ اِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِه۪ مِنْ شَيْءٍۜ
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤٢﴾ وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِۚ
وَمَا يَعْقِلُهَٓا اِلَّا الْعَالِمُونَ ﴿٤٣﴾ خَلَقَ اللّٰهُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ
بِالْحَقِّۜ اِنَّ ف۪ي ذٰلِكَ لَاٰيَةً لِلْمُؤْمِن۪ينَ ﴿٤٤﴾ اُتْلُ مَٓا اُو۫حِيَ اِلَيْكَ
مِنَ الْكِتَابِ وَاَقِمِ الصَّلٰوةَۜ اِنَّ الصَّلٰوةَ تَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَٓاءِ
وَالْمُنْكَرِۜ وَلَذِكْرُ اللّٰهِ اَكْبَرُۜ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ ﴿٤٥﴾ وَلَا
تُجَادِلُٓوا اَهْلَ الْكِتَابِ اِلَّا بِالَّت۪ي هِيَ اَحْسَنُۗ اِلَّا الَّذ۪ينَ ظَلَمُوا
مِنْهُمْ وَقُولُٓوا اٰمَنَّا بِالَّذ۪ٓي اُنْزِلَ اِلَيْنَا وَاُنْزِلَ اِلَيْكُمْ وَاِلٰهُنَا
وَاِلٰهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٤٦﴾ وَكَذٰلِكَ اَنْزَلْنَٓا
اِلَيْكَ الْكِتَابَۜ فَالَّذ۪ينَ اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يُؤْمِنُونَ بِه۪ۚ وَمِنْ
هٰٓؤُ۬لَٓاءِ مَنْ يُؤْمِنُ بِه۪ۜ وَمَا يَجْحَدُ بِاٰيَاتِنَٓا اِلَّا الْكَافِرُونَ ﴿٤٧﴾
وَمَا كُنْتَ تَتْلُوا مِنْ قَبْلِه۪ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِيَم۪ينِكَ
اِذًا لَارْتَابَ الْمُبْطِلُونَ ﴿٤٨﴾ بَلْ هُوَ اٰيَاتٌ بَيِّنَاتٌ ف۪ي صُدُورِ
الَّذ۪ينَ اُو۫تُوا الْعِلْمَۜ وَمَا يَجْحَدُ بِاٰيَاتِنَٓا اِلَّا الظَّالِمُونَ ﴿٤٩﴾

47- İşte Biz, sana bu Kitabı indirdikçe; hem kendilerine Kitap verdiklerimiz, hem de şu (Araplar) ona îman ediyorlar. Zâten Bizim âyetlerimizi, ancak kâfirler inkâr eder.

48- Hâlbuki bu (Kur'an)ndan önce sen, hiç bir kitap okumaz ve sağ elinle yazı da yazmazdın. (Eğer bir de) böyle olsaydı, bâtıl peşinde koşanlar şüphe ederlerdi.[9]

49- Bilakis o (Kur'an), kendilerine ilim verilen kimselerin sinelerinde (parıldayan) apaçık âyetlerdir. Zâten Bizim âyetlerimizi ancak (azılı kâfir olan) zâlimler, inkâr eder.

---

1 Burada **ilâhlar** denilmeyip de **velîler** denilmesi, özellikle gizli şirki işaret içindir. Ayrıca gösteriş yaparak Allah'a ibâdet edenler bu ibâdetlerini, kendileri gibi insanları şeyh, önder, kurtarıcı ve vasıta edinip onları ilâhlaştıranlar da onları, Allah'ın dışında velî edinmiş olurlar.

2 Burada teşbih-i temsili vardır. Yani benzetme yönü tek değildir. Velîler örümceğe değil, kendi ilâhı olan velîyi kendi kafasına göre icat eden birisi, kendi eliyle evini yapan örümceğe, bu ilâhlaştırılan velîlerin ilâhî kuvvet ve kudret karşısındaki durumu, örümceğin evinin son derece zayıflığına ve bu velî edinilenlerden gelen menfaatleri de örümceğin evi vasıtasıyla edindiği basit menfaatlere, benzetilmiştir.

3 Bu âyet kendi ilâhı olan velîyi kendi kafasına göre seçenlerin kâfirler gibi tamamen evsiz olmayıp, dünyalık birkaç sinek avlayacak kadar son derece basit bir evlerinin bulunduğunu, ama bunun yanında ebedî âhiret yurduna karşılık, basit dünya sineklerini, tercih etmelerinin yanlışlığını da ifâde etmektedir.

4 Namaz, Müslümanı; hak yola sevk ederek ve kılınan namazların aralarında işlenen küçük günâhlara kefaret olarak, iki yönlü korur. Eğer kılınan namaz günâhlara kefaret olmuyor ve kılanı aşırı arzulardan ve Allah'a isyandan korumuyorsa o Müslüman, gerçek namazı kılmıyor demektir.

5 Âyetin bu bölümü: "Allah'ı (namazla) anmak ise elbette en büyük (ibâdet)tir. Allah yaptıklarınızı bilir..." şeklinde de tercüme edilebilir.

6 Bu âyetteki zâlim kâfir anlamındadır. Zîrâ en büyük zulüm şirktir. Yahûdî ve Hıristiyanların büyük bir çoğunluğu da Îsâ ve Uzeyr'i Allah'ın oğlu kabul ederek, Allah cimridir (Mâide: 64), Allah fakirdir biz zenginiz (Âlu İmrân:181) diyerek, Allah'a şirk koşmuşlar ve dolayısıyla kâfir olmuşlardır.

7 Meselâ: kabalığa incelikle, sertliğe yumuşaklıkla, öfkeye hazımla, gevezeliğe nasîhatle, şiddete vakarla karşılık vererek, hakkı anlatın.

8 "...bizim, yalnız kendisine inandığımız..." ifâdesinde onlara bir gönderme vardır. Zîrâ onlar, âlim ve ruhbanlarını rab edinmişler ve neticede, Hıristiyanlar rab kavramını gerçek İncil'dekinin dışarısına çıkartmışlardır.

9 Şüphelerine bahane bulurlardı. Gerçi hakkı arayanlar hiç şüphe etmezler, çünkü Kur'an'ın i'cazı için Peygamberin ümmî olması şart değildir. Nice okur-yazarlar vardır ki iki lafı bir araya getiremezler. Nitekim diğer Peygamberler ümmî değillerdi.

وَقَالُوا لَوْلَا اُنْزِلَ عَلَيْهِ اٰيَاتٌ مِنْ رَبِّهٖ قُلْ اِنَّمَا الْاٰيَاتُ
عِنْدَ اللّٰهِ وَاِنَّمَا اَنَا نَذٖيرٌ مُبٖينٌ ﴿٥٠﴾ اَوَلَمْ يَكْفِهِمْ اَنَّا
اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلٰى عَلَيْهِمْ اِنَّ فٖي ذٰلِكَ لَرَحْمَةً
وَذِكْرٰى لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾ قُلْ كَفٰى بِاللّٰهِ بَيْنٖي وَبَيْنَكُمْ
شَهٖيدًا يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَالَّذٖينَ اٰمَنُوا
بِالْبَاطِلِ وَكَفَرُوا بِاللّٰهِ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٥٢﴾
وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَوْلَا اَجَلٌ مُسَمًّى لَجَٓاءَهُمُ
الْعَذَابُ وَلَيَأْتِيَنَّهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٥٣﴾ يَسْتَعْجِلُونَكَ
بِالْعَذَابِ وَاِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحٖيطَةٌ بِالْكَافِرٖينَ ﴿٥٤﴾ يَوْمَ
يَغْشٰيهُمُ الْعَذَابُ مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ اَرْجُلِهِمْ
وَيَقُولُ ذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥٥﴾ يَا عِبَادِيَ الَّذٖينَ
اٰمَنُوا اِنَّ اَرْضٖي وَاسِعَةٌ فَاِيَّايَ فَاعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ كُلُّ نَفْسٍ
ذَٓائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ اِلَيْنَا تُرْجَعُونَ ﴿٥٧﴾ وَالَّذٖينَ اٰمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُبَوِّئَنَّهُمْ مِنَ الْجَنَّةِ غُرَفًا تَجْرٖي
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَا نِعْمَ اَجْرُ الْعَامِلٖينَ
﴿٥٨﴾ اَلَّذٖينَ صَبَرُوا وَعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٥٩﴾

50- (Ehl-i kitabın hakkı kabul etmeyen kısmı): "Ona Rabbinden bir kısım mûcizeler[1] indirilse olmaz mıydı?" dediler.[2] (Sen de onlara): "Mûcizeler yalnızca Allah'ın katındadır. Ben ise, sadece apaçık bir uyarıcıdan başka bir şey değilim." de.

51- Kendilerine okunmakta olan Kitabı, sana indirmemiz onlara yetmiyor mu?[3] Şüphesiz bu (kitapta,) inanan bir topluluk için gerçekten bir rahmet ve bir öğüt vardır.

52- (Ey Muhammed! Kâfirlere): "Benimle sizin aranızda (benim doğruluğuma) şahit olarak, göklerde ve yerde olanı bilen Allah yeter. Allah'ı inkâr ederek bâtıla inananlar ise, gerçekten hüsrana uğrayanlardır." de.

53- (Ey Muhammed!) Senden azabı hemen getirmeni istiyorlar. Eğer (Allah tarafından) belirlenmiş bir süre olmasaydı, azap onlara (şu ana kadar) kesinlikle gelirdi. (Eğer böyle giderlerse) o bekledikleri azap, farkına varmadıkları bir anda, onlara ansızın gelecektir.

54- Senden azabı hemen getirmeni istiyorlar. Oysa cehennem, o kâfirleri elbet bir gün, mutlaka kuşatacaktır.

55- Azabın onları üstlerinden ve ayaklarının altından kuşatacağı gün, (Allah da kâfirlere): "Yaptıklarınızın karşılığını tadın (bakalım.)" der.

56- Ey Benim inanan kullarım![4] Şüphesiz Benim yeryüzüm çok geniştir,[5] öyleyse sadece Bana kulluk edin.

57- Her canlı ölümü tadacak,[6] sonra da Bize döndürüleceksiniz.

58- (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlara gelince, onları içerisinde ebedî olarak kalacakları cennette, zemîninden ırmaklar akan köşklere yerleştireceğiz. İnandığını yaşayanların mükâfatı ne de güzeldir.

59- (Çünkü) onlar, (sadece) Rablerine hakkıyla tevekkül ederek, sabredenlerdir.

---

[1] Mûsa (a.s)'ın asası, Salih (a.s)'ın devesi, Îsâ (a.s)'ın sofrası gibi...

[2] Sanki bazı mûcizeler indirilse inanacaklarmış gibi. Aslında bu ifâdelerinin altında yatan esas maksatları, Allah'a akıl vermek ve onu kontrolleri altına almaktır. Çünkü onların derin devletlerinin ana yöntemi, budur.

[3] Bu âyetin, eğer öncesine bakarsak, "O (Muhammed'e) Rabbinden bir kısım mûcizeler indirilse olmaz mıydı?" diyen zâlimlere cevap olarak indirildiği anlaşılır. Ayrıca bu âyet, Hz. Ömer gibi bazı Müslümanların Yahûdîlerden öğrendikleri bir kısım şeyleri yazılı olarak Peygamber (a.s)'a getirince; Peygamberimizin: "bir kavmin kendi Peygamberlerinin getirdiğini bırakarak başkasının, başkalarına getirdiğine rağbet etmeleri, sapkınlıklarına kâfidir." buyurmaları üzerine nâzil olmuştur. (Dârimî)

[4] "Ey benim inanan kullarım!" ifâdesi, bir şeref hitabıdır ve bu hitaba Allah'ın kâfir kulları dâhil değildir. Allah'ın bu kullarını, şeytanın bile azdıramayacağını bilerek, "Senin şerefine yemin ederim ki ben, onların tümünü kesinlikle azdıracağım. Ancak onlardan has kulların bunun dışındadır." (Sa'd: 82-83) dediği halis kullarıdır. Yani bu hitap, "ey benim îman şerefiyle şereflenen kullarım!" demektir.

[5] Haberiniz olsun Benim arzım çok geniştir. Sadece sizin bulunduğunuz yerden ibaret değildir. O halde sadece Bana kulluk edin. Yani bulunduğunuz memlekette sadece Bana kulluk etmek mümkün olmazsa, orada çakılıp kalmayın. Onu serbest yapabileceğiniz bir yere gidin, hicret edin veya o baskılardan kurtulmak için ne yapmak icap ediyorsa onu yapın. Benim huzuruma sudan sebepleri mazeret olarak getirmeyin.

[6] Konuyla ilgili olarak Bk. (Âlu İmrân: 18 ve dipnotu, Enbiyâ: 35)

وَكَاَيِّنْ مِنْ دَٓابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَاۗ اَللّٰهُ يَرْزُقُهَا وَاِيَّاكُمْۘ وَهُوَ
السَّم۪يعُ الْعَل۪يمُ ﴿٦٠﴾ وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضَ وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَيَقُولُنَّ اللّٰهُۚ فَاَنّٰى
يُؤْفَكُونَ ﴿٦١﴾ اَللّٰهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَٓاءُ مِنْ عِبَادِه۪
وَيَقْدِرُ لَهُۜ اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَل۪يمٌ ﴿٦٢﴾ وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ
مَنْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهَا
لَيَقُولُنَّ اللّٰهُۜ قُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِۜ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٦٣﴾
وَمَا هٰذِهِ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَٓا اِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌۜ وَاِنَّ الدَّارَ الْاٰخِرَةَ
لَهِيَ الْحَيَوَانُۢ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٦٤﴾ فَاِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ
دَعَوُا اللّٰهَ مُخْلِص۪ينَ لَهُ الدّ۪ينَۚ فَلَمَّا نَجّٰيهُمْ اِلَى الْبَرِّ اِذَا هُمْ
يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾ لِيَكْفُرُوا بِمَٓا اٰتَيْنَاهُمْۚ وَلِيَتَمَتَّعُوا فَسَوْفَ
يَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾ اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّا جَعَلْنَا حَرَماً اٰمِناً وَيُتَخَطَّفُ
النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْۜ اَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِنِعْمَةِ اللّٰهِ يَكْفُرُونَ
﴿٦٧﴾ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِباً اَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ
لَمَّا جَٓاءَهُۜ اَلَيْسَ ف۪ي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِلْكَافِر۪ينَ ﴿٦٨﴾ وَالَّذ۪ينَ
جَاهَدُوا ف۪ينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَاۜ وَاِنَّ اللّٰهَ لَمَعَ الْمُحْسِن۪ينَ ﴿٦٩﴾

60- Kendi rızkını bile taşıyamayan nice canlılara da size de rızkı, Allah veriyor. Çünkü O, herkesi işiten, her şeyi hakkıyla bilendir.[1]

61- Eğer o (kâfirlere): "Gökleri ve yeri kim yarattı, güneşi ve ayı kim (emrinize) âmâde kıldı?" diye sorsan, kesinlikle: "Allah" derler. (Buna rağmen haktan) nasıl da çevriliyorlar![2]

62- Allah, kullarından dilediğine (onları imtihan için) kesinlikle rızkı genişletir de daraltandır da. Çünkü Allah, (ne yapacağını) çok iyi bilir.

63- Eğer o (kâfirlere): "Gökten suyu indirerek, ölümünden sonra yeryüzünü dirilten kimdir?" diye sorsan, kesinlikle: "Allah" derler. (Sen de onlara): "(Öyleyse) hamd Allah'a mahsustur." de. Ama onların pek çoğu (bunu) akıl etmezler.

64- Bu dünya hayatı, yalnızca bir eğlence ve oyalanmadan başka bir şey değildir. Âhiret yurduna gelince işte, asıl hayat odur. Ah bunu bir bilseler...

65- O (kâfirler,) gemiye bindikleri zaman, dini yalnız Allah'a has kılarak sadece Ona, gönülden yalvarırlar.[3] Ama (Allah,) onları karaya çıkarıp kurtarınca, bir de bakarsınız hemen Ona ortaklar bulurlar.

66- (Bunu) kendilerine verdiklerimize nankörlük etmek ve (dünyalık) menfaatler elde etmek için (yaparlar). Ama onlar, (neyin ne olduğunu) pek yakında anlayacaklar.[4]

67- (O Mekkeli müşrikler,) çevrelerindeki insanlar birbirini kırıp-geçirirken, Bizim Harem'i (Mekke'yi) güvenilir bir yer kıldığımızı bilmiyorlar mı? Onlar, (bunu bildikleri halde,) bâtıla inanıp, Allah'ın nîmetlerine hâlâ nankörlük mü ediyorlar?

68- Yalanlarını Allah'a yakıştıran[5] veya kendisine hak geldiği halde onu yalanlayandan daha zâlim, kim olabilir? Kâfirlere cehennemde yer mi yok?

69- Bizim yolumuzda (ihlâsla) çalışanlara[6] Biz, kesinlikle yollarımızı göstereceğiz.[7] Çünkü Allah, mutlaka Kendisine, Onu görüyormuşçasına kulluk edenlerle beraberdir.

---

[1] Hicret emredilince bazıları, "rızkımızı temin edemeyeceğimiz bir memlekete nasıl gideriz?" demişlerdi. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu.

[2] Onların inkârları bile, kendilerine ait değildir. Çünkü onlar, kendi akıllarıyla bile kâfir olacak kadar, akıllarını kullanamazlar.

[3] Allah'a eş koştukları tüm put, velî, önder ve koruyucuları unutarak, sadece Allah'a yalvarırlar.

[4] Âyetin bu bölümü: "Kendilerine verdiklerimize nankörlük etsinler ve (biraz) safa sürsünler bakalım! Ama pek yakında bilecekler." şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] Bir kötülük yaptıkları zaman; "biz anamızdan babamızdan böyle gördük, bunu bize Allah emrediyor, Peygamberimiz yaşasaydı o da böyle yapardı, Kur'an bugün inse bizim dediğimiz gibi inerdi..." tarzında sözler söyleyenler.

[6] Bu âyet; fiili savaşla yapılacak cihad farz kılınmadan önce, nâzil olmuştur. Onun için de buradaki cihad; Allah'ın dinini öğrenmek ve Onun rızasını kazanmak için çalışmak demektir.

[7] Bu âyette; ihlâsla kulluk edenlere Allah, bilmediklerini öğretme müjdesi vermektedir.

سُورَةُ الْمُطَفِّفِينَ (مَكِّيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَيْلٌ لِلْمُطَفِّف۪ينَ ﴿١﴾ اَلَّذ۪ينَ اِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ
﴿٢﴾ وَاِذَا كَالُوهُمْ اَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾ اَلَا يَظُنُّ اُولٰٓئِكَ
اَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ﴿٤﴾ لِيَوْمٍ عَظ۪يمٍ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ
الْعَالَم۪ينَ ﴿٦﴾ كَلَّٓا اِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَف۪ي سِجّ۪ينٍ ﴿٧﴾ وَمَٓا
اَدْرٰيكَ مَا سِجّ۪ينٌ ﴿٨﴾ كِتَابٌ مَرْقُومٌ ﴿٩﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّب۪ينَ
﴿١٠﴾ اَلَّذ۪ينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ الدّ۪ينِ ﴿١١﴾ وَمَا يُكَذِّبُ بِه۪ٓ اِلَّا كُلُّ
مُعْتَدٍ اَث۪يمٍ ﴿١٢﴾ اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيَاتُنَا قَالَ اَسَاط۪يرُ الْاَوَّل۪ينَ ﴿١٣﴾
كَلَّا بَلْ رَانَ عَلٰى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ كَلَّٓا اِنَّهُمْ
عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ اِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَح۪يمِ
﴿١٦﴾ ثُمَّ يُقَالُ هٰذَا الَّذ۪ي كُنْتُمْ بِه۪ تُكَذِّبُونَ ﴿١٧﴾ كَلَّٓا اِنَّ كِتَابَ
الْاَبْرَارِ لَف۪ي عِلِّيّ۪ينَ ﴿١٨﴾ وَمَٓا اَدْرٰيكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿١٩﴾ كِتَابٌ
مَرْقُومٌ ﴿٢٠﴾ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢١﴾ اِنَّ الْاَبْرَارَ لَف۪ي نَع۪يمٍ ﴿٢٢﴾ عَلَى
الْاَرَٓائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٢٣﴾ تَعْرِفُ ف۪ي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّع۪يمِ ﴿٢٤﴾

86- MUTAFFİFÎN SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2- Ölçüp-tartarken, çalanlara[1] yazıklar olsun![2] Onlar, insanlardan bir şey alırken tam ölçerler,

3- Başkalarına bir şey ölçerken veya tartarken de eksik ölçer ve tartarlar.

4-5-Yoksa onlar o büyük günde (hesap vermek için) diriltileceklerini zannetmiyorlar mı?

6- İşte o gün tüm insanlar, âlemlerin Rabbinin huzurunda duracaklar.

7- Hayır, (sakın böyle olmayın!) Çünkü (Allah'ın) isyankâr kullarının yazısı kesinlikle Siccîn'dedir.

8- Bu Siccîn'in tam gerçekliğini sana (Allah'tan başka) kim bildirebilir ki?

9- O, sağlam yazılı, (yanlış ihtimâli olmayan) bir kitaptır.

10-11- O gün, (âhireti) yalanlayanların vay haline![3] Onlar, din gününü de yalanlıyorlar.

12-13- Hâlbuki o günü, ancak kendisine âyetlerimiz okunduğu zaman; "(bunlar), eskilerin masallarıdır." diyen saldırgan ve günâha düşkün kimse yalanlar.

14- Hayır, (onlar öyle değil!) Aksine, onların işledikleri günâhlar, kalplerinin üzerine pas[4] bağlamıştır. [5]

15-16- Hayır! Doğrusu onlar o gün, Rablerini asla göremeyecekler. Çünkü onlar, kesinlikle cehenneme girecekler.

17- Sonra da onlara: "İşte bu, yalanlayıp durduğunuz cehennemdir." denilecek.

18- Hayır! (Sakın bunlardan olmayın! Allah'ın) itaatkâr kullarının yazısı da kesinlikle Illiyyîn'dedir.

19- Bu illiyyîn'in tam gerçekliğini sana (Allah'tan başka) kim bildirebilir ki?

20- O; sağlam yazılı, (yanlış ihtimâli olmayan), bir kitaptır.

21- Ve onun şâhitleri ise, Allah'a yaklaştırılmış[6] (kimseler)dir.

22- Şüphesiz (Allah'ın) itaatkâr kulları, (âhirette) nîmetler içerisindedirler.

23-24- Onlar, tahtlar üzerinde etraflarına bakarlar. Sen, onları yüzlerindeki nîmet pırıltısından tanırsın.

---

[1] **Mutaffifîn:** mutaffif'in çoğuludur. Mutaffif: "alırken fazla, verirken eksik ölçen" demektir. Yani, ölçüp tartarken bir şeyler çalan kimselere mutaffifîn denilir.

[2] **Veyl:** "vay, yazık, vay haline, yazıklar olsun" demektir. Bir de veyl, "helâk oldu veya olsun" manasına beddua olarak da kullanılır. Ayrıca "veyl", cehennemde bir vadinin veya kapının da ismidir. Bu âyet: "O gün cehennem, ölçüp-tartarken, çalanlara aittir." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Aynı âyet için Bk. (Mürselat: 15, 19, 24, 28, 34, 37, 40, 45, 47, 49)

[4] Burada "lâm", "râ"ya idğam olunmamak için Hafs rivâyetine göre lâmda hafif bir sekte yapılır.

[5] Peygamber Efendimiz: "Kul bir günâh işleyince kalbinde siyah bir nokta oluşur. Eğer vazgeçip, tevbe eder ve istiğfar ederse kalbi yine parlar. Yok, döner tekrar yaparsa o leke artar, sonunda kalbini tamamen kaplar. İşte Allah'ın kitabında bahsettiği 'rân' budur." buyurmuştur.(Tirmizî,Neseî,İbn-i Mâce)

[6] **Mukarrabûn:** "Mukarrab" kelimesinin çoğuludur. Bunlar, Kur'an'da Allah'ın kendilerinden övgüyle bahsettiği kimselerdir ve kısaca, "Allah'ın katında yakınlığa ve en yüksek makama erdirilmiş iyi kullardır." Bu kullar azîmet ile amel ederek cenneti kazananlardır. Bu sebeple "normal Müslümanların iyi gördükleri mukarrabûn için kötüdür." (حَسَنَاتُ الْاَبْرَارِ سَيِّئَاتُ الْمُقَرَّب۪ينَ) denilmiştir. Vakıa: 10 ve 11. ayetteki sabikûn'un, mukarrabûn olduğu ifâde edilerek her ikisi de aynı anlamda kullanılmıştır. Yani mukarrabun, Allah'ın huzurunda bütün mertebelerin ilerisinde bulunan sabikûndur.

25-26- Onlara, kapağı ilk defa açılan, lezzetli bir içecek sunulur. Onun sonu da misk kokar. Artık imrenecekler, işte buna imrensinler.

27-28- (O içeceğin) karışımı, (Allah'a) en çok yaklaştırılanların içecekleri bir kaynak olan Tesnim'dendir.[1]

29- Doğrusu o günâhkârlar, (dünyada iken) inananlara gülüyorlardı.[2]

30- Onlarla karşılaştıklarında, kaş göz ederek alay ediyorlardı.

31- Evlerine de (yaptıklarıyla övünerek), gülüşe gülüşe dönüyorlardı.

32- (Hattâ onlar), onları görünce, "işte bunlar, gerçekten sapıtmışlar!" diyorlardı.

33- Oysa onlar mü'minlerin üzerine (Allah tarafından) koruyucu olarak gönderilmemişlerdi.

34-35- İşte bugün de inananlar, tahtları üzerinden, onların bakıp bakıp gülecekler.

36- Nasıl? Şimdi kâfirler, yaptıklarının karşılığını buldular mı?[3]

87- BAKARA SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Elif, Lâm Mîm,

2- Bu, kendisinde şüphe[4] olmayan tek kitaptır.[5] Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar için[6] doğru yolu gösteren (âyetler) ondadır.[7]

---

[1] **Tesnim:** yukarı yükseltmek, terfi etmek anlamında mastardır. Cennet kaynaklarından bir çeşme, Cennet içeceklerinin en yükseğidir. Bu âyetten, Allah'a en çok yaklaştırılanların tesnimi sürekli içeceği, bu derecede olmayanların ise, bu içeceği sadece ikram edildiği zaman içeceği, anlaşılmaktadır.

[2] Ebû Cehl, Velîd b. Mugîre ve benzeri Mekke müşrikleri Ammar, Suheyb, Bilâl, Habab, gibi Müslümanlarla alay ediyorlar ve onların durumuna gülüyorlardı. Bu âyetin iniş sebebi bu olaydır. (Kurtubî)

[3] Son üç âyetin toplu anlamı; "işte bugün de inananlar, tahtları üzerinden, o (kâfirlerin haline) bakıp bakıp, 'kâfirler, yaptıklarının cezâsını buldular mı?' diyerek gülecekler." şeklinde de olabilir.

[4] **Rayb:** şüphe, kuşku, zan, töhmet ve çelişki demektir. Âyetin bu bölümü: "Bu, çelişkisiz tek kitaptır." şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] Yeryüzünde "kitap" denilince ancak Kur'an-ı Kerim anlaşılır. Bu sebeple Peygamberimizin hadislerinin toplandığı kitaplara bile "kitap" denilmez, "sünnet" denilir. Müslümanlara göre kitap: Peygamberimiz Muhammed (a.s)'a Allah tarafından, Cebrail vasıtasıyla, vahiy yoluyla indirilen ve bize tevatüren ulaşan, Allah kelamıdır.

[6] Aslında bu kitap, bütün insanlık için hidâyet kaynağı olarak indirilmiştir. Fakat bu hidâyetten istifadenin ilk şartı, Allah'tan hakkıyla sakınmayı istemektir.

[7] Bu âyet;(فِيهِ)'nin mercii (الْكِتَابُ) düşünülürse, "Allah'a karşı hata etmekten sakınanlara dosdoğru yolu göstermek üzere (indirilen) bu kitapta hiçbir şüphe yoktur." şeklinde de tercüme edilebilir.

يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ ﴿٢٥﴾ خِتَامُهُ مِسْكٌ وَفِي ذٰلِكَ
فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ﴿٢٦﴾ وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ ﴿٢٧﴾ عَيْنًا
يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ
اٰمَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا
انْقَلَبُوا إِلٰى أَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا
إِنَّ هٰؤُلَاءِ لَضَالُّونَ ﴿٣٢﴾ وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ ﴿٣٣﴾
فَالْيَوْمَ الَّذِينَ اٰمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٤﴾ عَلَى الْأَرَائِكِ
يَنْظُرُونَ ﴿٣٥﴾ هَلْ ثُوِّبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

سُورَةُ الْبَقَرَةِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

الٓمٓ ﴿١﴾ ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِينَ ﴿٢﴾
الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾ وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ
مِنْ قَبْلِكَ وَبِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ﴿٤﴾ أُولٰئِكَ عَلٰى
هُدًى مِنْ رَبِّهِمْ وَأُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥﴾

3- Onlar, ğayba inanır,[8] namazı dosdoğru ve devamlı kılar ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden[9] Allah yolunda harcarlar.[10]

4- (Ey Muhammed!) onlar, sana indirilene ve senden öncekilere indirilenlere[11] iman ettikleri gibi âhirete[12] de gönülden kesin bir bilgiyle inanırlar.

5- İşte onlar, Rab'lerinin gösterdiği hak yol üzerindedirler ve asıl kurtuluşa erenler de onlardır.[13]

---

[8] Âyetin bu bölümü; "Onlar, (peygamberin haber verdiği Allah'a) görmeden inanırlar" şeklinde de tercüme edilebilir. Bk. (Enbiya: 49)

[9] Bu ifadeden, Allah yolunda harcamak için zengin olmanın şart olmadığını ve insanın rızık olarak verilen her şeyden (mal, ilim, din gibi) Allah yolunda harcamasının gerektiğini anlamak mümkündür.

[10] Âyetin sonundaki aynı ifadeler için Bk. (Enfâl: 3)

[11] Yani sana ve indirilen kitaba ve senden önceki peygamberlere ve indirilen kitapların aslına iman ederler.

[12] Ayrıca (الْآخِرَةِ) kelimesinin belirli (ma'rife) olarak kullanılması; "sadece Allah'ın bildirdiği âhiret." anlamını ifade eder. Zira pek çok dinde kendilerine mahsus âhiret inancı vardır ama bunların İslâm'ın âhiret inancıyla bir ilgisi yoktur.

[13] Aynı âyet için Bk. (lokman: 5)

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ ءَاَنْذَرْتَهُمْ اَمْ لَمْ تُنْذِرْهُمْ
لَا يُؤْمِنُونَ (6) خَتَمَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوبِهِمْ وَعَلٰى سَمْعِهِمْ
وَعَلٰٓى اَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ (7) وَمِنَ
النَّاسِ مَنْ يَقُولُ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَمَا هُمْ
بِمُؤْمِنِينَ (8) يُخَادِعُونَ اللّٰهَ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ
اِلَّٓا اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ (9) فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ
اللّٰهُ مَرَضًا وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ (10)
وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْاَرْضِ قَالُٓوا اِنَّمَا نَحْنُ
مُصْلِحُونَ (11) اَلَٓا اِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلٰكِنْ لَا يَشْعُرُونَ
(12) وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ اٰمِنُوا كَمَٓا اٰمَنَ النَّاسُ قَالُٓوا اَنُؤْمِنُ
كَمَٓا اٰمَنَ السُّفَهَٓاءُ اَلَٓا اِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَٓاءُ وَلٰكِنْ لَا يَعْلَمُونَ
(13) وَاِذَا لَقُوا الَّذِينَ اٰمَنُوا قَالُٓوا اٰمَنَّا وَاِذَا خَلَوْا اِلٰى
شَيَاطِينِهِمْ قَالُٓوا اِنَّا مَعَكُمْ اِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُنَ
(14) اَللّٰهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ
(15) اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدٰى فَمَا رَبِحَتْ
تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ (16)

6- (Ey Muhammed!)Uyarmanın da uyarmamanın da kendileri için bir farkı olmayan o kâfirler, (sana) asla îman etmeyecekler.[1]

7- Çünkü Allah, onların kalplerini ve (gönül) kulaklarını mühürlemiştir ve onların (gönül) gözlerinin[2] üzerinde de perde vardır. En büyük azap ise işte böylelerinedir.

8- İnsanlardan kimileri de gerçekten îman etmedikleri halde: "Biz Allah'a ve âhiret gününe îman ettik." derler.

9-10- (Akıllarınca) onlar, (böyle yaparak) Allah'ı ve mü'minleri aldatmaya çalışırlar. Oysa onlar, farkına varmadan sadece kendilerini aldatmaktadırlar. Çünkü onların kalplerinde hastalık[3] vardır. Allah da onların hastalıklarını çoğaltmıştır. Bu yalanlamalarından dolayı, (âhirette) onlar için acıklı bir azap vardır.

11- O (münâfıklara): "Yeryüzünde bozgunculuk yapmayın." denilince onlar: "Hayır, (yeryüzüne) barışı, ancak biz getiririz."[4] derler.

12- Aman dikkat edin; gerçekten o (münâfıklar,) bozguncuların ta kendisidir. Ama onlar, bunun farkına (asla) varamayacaklar.

13- Ve (yine) o (münâfıklara): "Siz de şu insanların îman ettiği gibi îman edin." denilince; "Biz de şu budalaların[5] îman ettikleri gibi mi îman edelim?"[6] derler. Şunu iyi bilin ki, gerçekten asıl budalalar kendileridir. Fakat onlar bunu asla anlayamayacaklar.

14- Onlar, Müslümanlarla karşılaştıkları zaman: "Biz de îman ettik." derler. Fakat şeytanlarıyla[7] baş başa kalınca: "Aslında biz, kesinlikle, sizin yanınızdayız. Biz, (onlarla) sadece alay ediyoruz." derler.[8]

15- (Aslında) Allah, o (münâfıkları) kendi azgınlıkları içerisinde şaşkın bir halde bırakarak onlarla, alay etmektedir.

16- Hidâyete karşılık sapkınlığı satın alanlar, işte bunlardır. Ve bu alışverişleri kendilerine bir kazanç sağlamadığı gibi, onlar asla doğru yolu da bulamayacaklardır.

---

[1] Bu âyetin tercümesi mecâzen, "Sana asla îman etmeyecek olan o kâfirleri, uyarsan da uyarmasan da hiç fark etmez." şeklinde de anlaşılabilir.

[2] Buraya "gönül" parantezinin ilave edilmesi; çok kullanılan (أُذُن ve عَيْن) yerine (سَمْع ve بَصَر) kelimelerinin kullanılmasındandır. Bu bölüm "onların hakkı algılayışları kapalıdır." şeklinde de anlaşılabilir.

[3] Bu, îmansızlık hastalığıdır. Sıhhatin esas, hastalığın anormal olduğu gibi, îman esas, küfür anormaldir.

[4] Yani kendilerini, yeryüzünün ve orada yaşayanların tek hâkimi ve kanun koyucuları olarak görürler. Fakat kanunların, bir işe yaramayıp, yeryüzünde fesada sebep olduğunun farkına varmazlar.

[5] **Sefihlik:** Budalalık, fikirsizlik, görüş ve düşüncede boş şeylere tabi olmak, akıl ile değil de zevk ile hareket etmek demektir.

[6] Allah'ın insanları birbirlerine eşit tutmasına karşılık münâfıklar, kendilerini diğer insanlarla eşitliğe râzı olmuyorlar. Yani kendilerinin seçkin kimseler olduklarını iddiâ ediyorlar. Bir de açıkça "biz, îman etmiyoruz" demek yerine, dinde kendilerine bir ayrıcalık verilmesini istiyorlar. Tıpkı yeryüzünü ıslah için uydurdukları sistemlerinde, ayrıcalıklıların olduğu gibi...

[7] **Şeytan:** Azgınlıkta son derece yüze çıkmış, haktan uzak, yanlış ve bâtıl olan, demektir. Şeytan kelimesi, insan, hayvan ve tüm yaratıklar ve düşünce tarzlarından pis, azgın ve inatçı olanları için kullanılan bir cins isimdir. Yani şeytanlık, tıpkı Müslümanlık gibi bir sıfattır. Şeytanlaşan ilk varlık, cinlerden olan İblis'tir. Bu sebeple İblis'in özelliklerini taşıyan tüm akıllı varlıklara ve düşünce sistemlerine "şeytan" denilir. Olağan üstü özellikler verilerek, yarı ilâh halinde ve adına "şeytan" denilen özel bir varlık söz konusu değildir.

[8] Bu 14 âyette Allah insanları; "Müslümanlar, kâfirler ve münâfıklar" diye üç gruba ayırmıştır. Her Müslüman'ın da insanları, böyle kategorize etmesi gerekir. Bunun dışındaki sınıflandırmalar şeytanlaşan sistemlere aittir.

17- Bu (münâfık)ların durumu,[1] (karanlıkta) ateş yakan, tam ateş etrafını aydınlatınca da Allah'ın görme duyusunu alarak[2] kendisini hiçbir şeyi göremeyeceği koyu bir karanlıkta bıraktığı kimsenin durumu, gibidir.[3]

18- (Onlar,) zâten hem sağır, hem dilsiz, hem de kördürler. İşte onlar, (bundan dolayı hakka) dönmeyecekler.

19- Ya da (bunların durumu); zifirî karanlık, gök gürültülü ve şimşekli bir gökyüzünün her tarafından yağan, şiddetli bir yağmur fırtınasına tutulmuş, gök gürültüsünü duyunca da ölüm korkusuyla parmaklarını[4] kulaklarına sokan[5] kimselerin durumu gibidir. Oysa Allah, kâfirleri çepeçevre kuşatmıştır.

20- (O esnada) şimşek sanki gözlerini kör edecekmiş gibi çakıp, onların çevrelerini aydınlatınca, orada birazcık yürürler, üzerlerine karanlık çökünce de oldukları yerde dikilir kalırlar. Eğer Allah dileseydi, elbette onların kulaklarını sağır, gözlerini de kör ederdi. Şüphesiz Allah'ın gücü, her şeye yeter.

21- Ey insanlar! Allah'a karşı hata etmekten sakınabilmeniz için yalnız, sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize, kulluk edin.

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِى اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا اَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ
ذَهَبَ اللّٰهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِى ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٧﴾
صُمٌّ بُكْمٌ عُمْىٌ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ ﴿١٨﴾ اَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ
السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ اَصَابِعَهُمْ
فِى اٰذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَ اللّٰهُ مُحِيطٌ
بِالْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾ يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ اَبْصَارَهُمْ كُلَّمَا
اَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَاِذَا اَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا وَلَوْ شَاءَ
اللّٰهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَ اَبْصَارِهِمْ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ
قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾ يَا اَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِى خَلَقَكُمْ
وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾ اَلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ
الْاَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَاَخْرَجَ
بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ اَنْدَادًا وَاَنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾ وَاِنْ كُنْتُمْ فِى رَيْبٍ مِمَّا نَزَّلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا
فَاْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اِنْ
كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾ فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ
الَّتِى وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ اُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٤﴾

22- O (Allah), sizin için yeryüzünü bir döşek, gökyüzünü de koruyucu bir tavan[6] olarak yarattı. Ve o gökten indirdiği su ile size, rızık olmak üzere (çeşitli) meyveler çıkardı. Öyleyse (bütün bunları) bile bile sakın Allah'a, eşler koşmayın.

23- (Ey kâfirler!) Eğer kulumuz (Muhammed-'e) indirdiğimiz (Kur'an)'dan şüphe ediyorsanız, haydi siz de onunkilere benzer bir sûre getirin (de görelim.) Ve eğer doğru söylüyorsanız, Allah'tan başka güvendiğiniz yardımcılarınızı da (yardıma) çağırın.[7]

24- Bunu (bugüne kadar) yapamadığınıza, (gelecekte de) asla yapamayacağınıza göre; kâfirler için yakıtı insanlar ve taşlar olarak hazırlanan cehennemden, sakının.

---

[1] **Mesel:** Bir şeyin benzeri, demektir. Daha önce yaşanan bir hâdise ve bir tecrübeden dolayı söylenen ve "atasözü" diye dilden dile dolaşan güzel sözlere de mesel, denilmiştir. (Darb-ı mesel) "Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer" gibi. Edebiyatta bir hakikati diğer bir hakikate veya bir hayale veya meşhur bir meseleye benzeterek temsili bir şekilde ifâde etmeğe "temsil" denilir ki teşbih, istiâre, hakikat ve mecâz gibi kısımlara ayrılır. (Özetle-Elmalılı)

[2] Bu ifâdeyi birçok müfessir, "ateş sönmüş" şeklinde ifâde etmişlerse de; ateş sönmeden Allah'ın onların görecek gözlerinin nurlarını alıvermiş olması, daha zahir ve daha edebidir. (Zemahşeri)

[3] Bu ve 19'la 20. âyetlerde, mükemmel birer teşbih-i temsilî vardır. Bu teşbihte İslâm dini, yağmura, kâfirlerin şüpheleri karanlıklara, Allah'ın müjde ve uyarıları gök gürültüsüne, kâfirlerin ve münâfıkların başına gelecek musîbetler ise yıldırımlara benzetilmiştir. Son bölümde ise; İslâm, yıldırımların ışığına ve adamın yürüyüşü de münâfıkların fırsat buldukça o ışıktan istifâde etmelerine, temsilî olarak benzetilmiştir.

[4] Bu ifâdede bir "mecâz-ı mürsel" vardır. Yani parmaktan kastedilen, parmakların ucudur. Zîrâ parmak kulağa girmez. Bu mecâzla; münâfıkların korkularının büyüklüğü anlatılmaktadır. Yani; onlar, "korkularından kulaklarına parmaklarının tümü sığacak olsa, onları da sokacaklar" denilmek istenmektedir.

[5] Aslında gök gürültüsünü ve şimşeği gördükten sonra, gök gürültüsünden korkmanın ve kulak tıkamanın bir faydası yoktur. Zâten şimşek çakınca olacak olur, yıldırım yere düşer ve yapacağını yapar. Münâfıkların şaşkınlığı, olsa olsa böyle olur.

[6] Bu şekilde tercüme için, Bk. (Enbiyâ: 32)

[7] Bu çok önemli bir meydan okumadır. Allah'tan başka hiçbir sistem koyucu, kendi sistemini bu şekilde tartışmaya açma cesaretinde bulunamaz. Bu da Kur'an'ın tam bir hikmet olduğunun, ispatıdır. Bu meydan okuma, Kur'an'ın tamamından, bir sûreye hattâ Kur'an'ın benzeri bir söze kadar indirilmiştir. Bk. (Yûnus: 38, Hûd: 13, İsrâ: 88, Kasas: 49, Tûr: 34)

وَ بَشِّرِ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ اَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رِزْقًا
قَالُوا هٰذَاالَّذِى رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَاُتُوا بِهِ مُتَشَابِهًا وَلَهُمْ فِيهَا
اَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَاخَالِدُونَ ﴿٢٥﴾ اِنَّ اللّٰهَ لَايَسْتَحْيِى اَنْ
يَضْرِبَ مَثَلًامَابَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا فَاَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوافَيَعْلَمُونَ
اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَاَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَا ذَٓا اَرَادَ
اللّٰهُ بِهٰذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيراً وَيَهْدِى بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهٓ
اِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾ اَلَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ
وَيَقْطَعُونَ مَٓا اَمَرَ اللّٰهُ بِهٓ اَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِى الْاَرْضِ
اُولٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٧﴾ كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللّٰهِ وَ كُنْتُمْ
اَمْوَاتًا فَاَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمِيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيِيكُمْ ثُمَّ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ
﴿٢٨﴾ هُوَالَّذِى خَلَقَ لَكُمْ مَافِى الْاَرْضِ جَمِيعاً ثُمَّ اسْتَوٰٓى
اِلَى السَّمَٓاءِ فَسَوّٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ
﴿٢٩﴾ وَاِذْقَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّى جَاعِلٌ فِى الْاَرْضِ خَلِيفَةً
قَالُٓوااَتَجْعَلُ فِيهَامَنْ يُفْسِدُفِيهَاوَيَسْفِكُ الدِّمَٓاءَوَنَحْنُ نُسَبِّحُ
بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ اِنِّٓى اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٣٠﴾

25- (Ey Muhammed! Allah'ın istediği gibi) îman edip (inandığı) iyi işleri yaşayanlara, zemîninden ırmaklar akan cennetlerin, kendileri için olduğunu müjdele. Onlara rızık olarak o (cennetten) her bir meyve ikram edildiğinde: "işte bunlar bize daha önce (dünyadayken) rızık olarak (vâdedilen) şeylerdir."[1] diyecekler. Onlara orada birini diğerine tercih edemeyecekleri rızıklar verilecek. Onlara cennette tertemiz eşler de vardır ve onlar, orada ebedî olarak kalacaklardır.

26- Şüphesiz Allah, (gerçekleri açıklamak için) bir sivrisineği ve onun da üzerinde bir varlığı,[2] örnek olarak göstermekten asla çekinmez.[3] Îman edenler, bunların Rableri tarafından ortaya konulan bir gerçek olduğunu bilirler. Kâfirler ise hemen: "Allah, bu örnekle ne demek istedi?" derler. Hâlbuki Allah, bununla birçoğunu şaşırtır, birçoğunu da hak yola yöneltir. O (Allah,) bununla ancak dosdoğru yoldan çıkanları şaşırtır.

27- O Allah'a, (yaratılışlarında) verdikleri (tevhit) sözünü bozan, Allah'ın gözetilmesini emrettiği şeyleri yerine getirmeyen ve yeryüzünde bozgunculuk çıkaran o (fasıklar) var ya; işte onlar, gerçekten kendilerine yazık eden kimselerdir.

28- (Ey kâfirler!) Nasıl oluyor da; sizler ölü iken[4] sizi yoktan yaratan[5], sonra öldürecek[6], sonra da (tekrar) diriltecek[7] olan ve en sonunda da kendisine döndürüleceğiniz Allah'ı, inkâr ediyorsunuz?[8]

29- Yeryüzünde bulunan bütün varlıkları sizin için yaratan, sonra da göklere yönelip, onları yedi[9] gök olarak düzenleyen, hep Odur ve O, her şeyi çok iyi bilendir.

30- Bir zamanlar Rabbin meleklere:[10] "Ben yeryüzünde bir halîfe[11] yaratacağım." deyince, (melekler): "Biz Sana hamd ederek şânını, yüceltip ve Seni eksikliklerden uzak tutup[12] dururken; Sen, orada bozgunculuk yapacak ve kan dökecek[13] bir kimse mi yaratacaksın?"[14] dediler. Allah da: "Ben, sizin bilmediklerinizi bilirim." dedi.

---

1 Âyetin bu bölümü; "Onlara rızık olarak o (cennetten) her bir meyve ikram edildiğinde onlar; 'bu bundan önce dünyada bize verilenlerdendir', diyecekler. " şeklinde tercüme edilebilirse de yukarıdaki tercüme; dünya nîmetleriyle, âhiret nîmetlerinin aynı olmayacağı kanaatiyle daha uygun görülmüştür. (Kurtubî)

2 (مَا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا) ifâdesi: "O, bir sivrisineği ve onun üzerindeki (kanat vesaire gibi ufak tefek) şeyleri", (Elmalılı) "O, bir sivrisinek ve küçüklükte daha fazla yani, daha da küçük olan şeyleri" (Zemahşeri) veya "O, bir sivrisineği ve daha irisi arasında olan şeyleri" (Kurtubî) şekillerinde de anlaşılabilir.

3 Allah, sineği (Hacc: 73)'de, örümcek ve evini, (Ankebut: 41)'de, karıncayı (Neml: 18)'de ve bal arısını da (Nahl: 68-69)'da örnek olarak vermiştir.

4 Dünya ölçülerine göre diri değilken, dünyada yokken.

5 Âdem'i çamurdan, sizi ana karnında nutfe'den yaratan.

6 Eceliniz gelince...

7 Âhirette hesaba çekmek için...

8 Bu âyetten reenkarnasyon (ruh göçü) yani, "tenasüh inancı" anlaşılamaz. Çünkü tekrar dirilme, ancak âhirettedir. Konuyla ilgili olarak Bk. (Hacc: 66)

9 Buradaki "yedi" rakamı çokluktan kinâye olup, "birçok" anlamına da gelebilir.

10 **Melek:** güçlü, kuvvet sahibi, elçi demektir. Melekler; Allah'a ibâdetle meşgul olan rûhanî, nuranî, varlıklardır. Allah'ın kendilerine verdiği emirleri yerine getirirler ve asla itaatsizlik etmezler.

11 Yani, Kendi sıfatımdan ona bazı yetkiler vereceğim, Benim adıma kanunlarımı uygulayacak ve sonra onun ardından gelenler halefi olarak aynı görevi yapacak. (Elmalılı)

12 **Takdis:** Allah için kalbi temizlemek, Allahı yüceltmek ve bir şeyi pisliklerden temizlemek, demektir.

13 Meleklerin, "insanın yeryüzünde fesat çıkaracağını ve kan dökeceğini" önceden bilmeleri, onların levh-i mahfuzdan bazı bilgilere sahip olmaları veya Allah'ın bu konuda onlara önceden bir kısım bilgi vermesi ile olabilir.

14 Âdem'in yaratılışı için Bk. (Sâd: 71-72, Hicr: 28)

31- Ve (Allah) Âdem'e (insan için gerekli)[1] isimlerin hepsini öğretti. Sonra onları, meleklere göstererek:[2] "Eğer dediklerinizde samimi iseniz, haydi şunların isimlerini Bana söyleyin bakalım." dedi.[3]

32- (Bunun üzerine) melekler: "(Ey Rabbimiz!) Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız. Sen bize ne öğrettiysen biz ancak onu biliriz. Şüphesiz Sen, her şeyi bilirsin ve hüküm (ve hikmet) sahibi olanın tâ kendisisin." dediler.

33- (Allah:) "Ey Âdem! Bunların (ne olduklarını) onlara isimleriyle beraber söyle." dedi. O da, onları meleklere isimleriyle beraber söyleyince, (Allah): "Ben size, göklerin ve yerin bütün gizli bilgilerini, sizin açıkladıklarınızı ve sakladıklarınızı da bilirim, demedim mi?" dedi.

34- Ve Biz, meleklere:[4] "Âdem'e secde edin." deyince İblis'in[5] dışında hepsi secde ettiler. O ise (secde etmekten) kaçındı, büyüklük tasladı ve o, kâfirlerden oldu.[6]

35- Ve Biz: "Ey Âdem! Sen eşinle birlikte (içerisinde bulunduğun) şu cennete[7] yerleş. İkiniz de oranın (yiyeceklerinden) istediğinizi, dilediğiniz gibi yiyin. Fakat şu ağaca[8] yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz." dedik.

36- Fakat şeytan, ikisinin ayağını birden ora

وَعَلَّمَ اٰدَمَ الْاَسْمَٓاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلٰٓئِكَةِ فَقَالَ
اَنْبِـُٔونٖي بِاَسْمَٓاءِ هٰٓؤُلَٓاءِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقٖينَ ﴿٣١﴾ قَالُوا
سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَٓا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَاۜ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلٖيمُ الْحَكٖيمُ
﴿٣٢﴾ قَالَ يَٓا اٰدَمُ اَنْبِئْهُمْ بِاَسْمَٓائِهِمْۚ فَلَمَّٓا اَنْبَاَهُمْ بِاَسْمَٓائِهِمْ
قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ اِنّٖٓي اَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
وَاَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٣﴾ وَاِذْ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ
اسْجُدُوا لِاٰدَمَ فَسَجَدُٓوا اِلَّٓا اِبْلٖيسَۜ اَبٰى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ
الْكَافِرٖينَ ﴿٣٤﴾ وَقُلْنَا يَٓا اٰدَمُ اسْكُنْ اَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ
وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَاۖ وَلَا تَقْرَبَا هٰذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا
مِنَ الظَّالِمٖينَ ﴿٣٥﴾ فَاَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَاَخْرَجَهُمَا مِمَّا
كَانَا فٖيهِۖ وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّۚ وَلَكُمْ فِي
الْاَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ اِلٰى حٖينٍ ﴿٣٦﴾ فَتَلَقّٰٓى اٰدَمُ مِنْ رَبِّهٖ
كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِۜ اِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحٖيمُ ﴿٣٧﴾ قُلْنَا اهْبِطُوا
مِنْهَا جَمٖيعًاۚ فَاِمَّا يَاْتِيَنَّكُمْ مِنّٖي هُدًى فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ
فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٨﴾ وَالَّذٖينَ كَفَرُوا
وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَٓا اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ فٖيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٩﴾

dan kaydırdı[9] ve onları, içerisinde bulundukları yerden çıkardı. Biz de: "Haydi! (Şeytan ile) siz, birbirinize düşman olarak yeryüzünde belirli bir süreye kadar barınmak ve geçinmek üzere oradan inin." dedik.

37- Âdem, hemen Rabbinden (birtakım) kelimeler alarak (tevbe etti) ve (Allah da) onun tevbesini kabul buyurdu. Şüphesiz Allah, tevbeleri çok kabul eden ve çok merhametli olandır.

38- Biz onlara: "Haydi hep beraber[10] oradan[11] inin. Artık, (ileride) tarafımdan size bir yol gösterici geldiğinde, kim Benim gösterdiğim yola uyarsa; işte onlar için bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır." dedik.

39- Ve: "Kâfir olup da âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, işte cehennemlikler bunlardır ve onlar orada sonsuz kalacaklardır." (dedik.)

---

[1] Bu parantez (الأَسْمَاءَ) kelimesinin belirli olarak kullanılmasından dolayı eklenmiştir. Yani Allah, insana bildiklerinin tümünü değil, insan için gerekli olanını öğretmiştir.

[2] Allah'ın, Âdem'e bütün isimleri veya meleklerin isimlerini öğretmesi; Âdem'in ilim ve kelâm sıfatlarına mazhar kılındığını göstermekte ve İslâm'a göre bilginin kaynağının Allah olduğunu, açıkça ifâde etmektedir. (عَرَضَهُمْ) deki (هُمْ) zamiri akıllılar için kullanıldığından; Hz. Âdem'e ve meleklere arz edilenlerin sadece eşya olmayıp, Âdem'in zürriyetinden gelenler de olabilir.

[3] Bilginin kaynağı için Bk. (Bakara: 37, Mâide: 31)

[4] Burada iblis'in Âdem'e secde etmesi emredilmemişse de (A'raf: 12, Hicr: 32, Sâd: 75)'de emredilmektedir.

[5] **İblis:** pişmanlık duyup mahzun olmak ve ümidini kesmek demektir. Bundan dolayı "iblis" kelimesi bu şeytanlaşan varlığın ismi olmayıp, sıfatı olabilir. (Ebû Cehil gibi...)

[6] Âyetin son bölümü: "O ise, (secde etmekten) kaçındı, büyüklük tasladı ve zâten o, kâfirlerden idi." diye de tercüme edilebilir. Buna göre; "Allah'ın emir ve yasaklarını beğenmeyenin" kâfirliğine, hükmedilebilir.

[7] Bu Cennet'in, dünyada olma ihtimâli kuvvetlidir. Çünkü Hz. Âdem dünyada yaratılmıştır. Eğer bu, âhiretteki cennet olsaydı şeytan oraya giremezdi.

[8] Bu ağacın ne olduğu hakkında net bir bilgi yoktur. Önemli olan, ağaca yaklaşmama yasağıdır.

[9] Bk. (A'raf: 20-21, Tâ Hâ: 120-121)

[10] Yani; "Ey Âdem ile eşi ve ey iblis! İnananlar ve şeytanlar olarak." Bk. (A'raf: 24, Tâ Hâ: 123)

[11] Yani Âdem ve eşinin yaratıldığı cennetten veya içerisinde bulundukları makamdan...

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا
بِعَهْدِي أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ ﴿٤٠﴾ وَآمِنُوا بِمَا أَنْزَلْتُ
مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي
ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِيَّايَ فَاتَّقُونِ ﴿٤١﴾ وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ
وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤٢﴾ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا
الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾ أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ
وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٤٤﴾
وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ
﴿٤٥﴾ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُو رَبِّهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ رَاجِعُونَ
﴿٤٦﴾ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ
وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾ وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي
نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا
عَدْلٌ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٤٨﴾ وَإِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ
يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُذَبِّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ
نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَٰلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿٤٩﴾ وَإِذْ فَرَقْنَا بِكُمُ
الْبَحْرَ فَأَنْجَيْنَاكُمْ وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥٠﴾

40- Ey İsrâil[1] oğulları! Size ihsan ettiğim nîmetimi unutmayın. Bana verdiğiniz sözü tutun ki Ben de size verdiğim sözü, yerine getireyim. Öyleyse yalnız Benden, korkun.

41- Gelin, yanınızda bulunan (Tevrât)'ı doğrultucu olarak indirdiğim (şu Kur'an'a) îman edin, onu inkâr edenlerin ilki de siz olmayın. Âyetlerimi ucuza[2] satmayın ve Bana karşı hata etmekten kesinlikle sakının.

42- Hakkı; bâtıl ile örtmeyin ve hakkı bile bile gizlemeyin.

43- Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin ve rükû edenlerle birlikte siz de rükû edin.[3]

44- (Ey İsrâil oğulları!) Bir de siz, kitabı(nız olan Tevrât'ı) okuduğunuz halde; bir yandan insanlara iyiliği[4] emredip, öte yandan kendinizi unutuyor musunuz?[5] Siz, bunu hâlâ anlamayacak mısınız?

45- (Ey îman edenler!) Sabır[6] ve namazla (Allah'tan) yardım dileyin. Şüphesiz (namaz,) Allah'a gönülden saygı gösterenlerden başkasına ağır bir iştir.

46- İşte onlar, Rablerine kavuşacaklarını ve Ona kesinlikle döneceklerini bilirler.

47- Ey İsrâil oğulları! Size ihsan ettiğim nîmetimi ve sizi (bir dönem) âlemlere üstün kıldığımı, unutmayın.[7]

48- Ve kimsenin, kimseye hiçbir şekilde faydasının olmayacağı, hiç kimseden şefâatin kabul edilmeyeceği, hiçbir fidyenin alınmayacağı ve kimsenin de başkalarından yardım görmeyeceği günden, sakının.[8]

49- (Ey İsrâil oğulları!) Firavun ailesi, sizin oğullarınızı boğazlayarak, kadınlarınızı sağ bırakarak[9] size en dayanılmaz işkenceleri yaparken, sizi onların elinden Bizim kurtardığımızı ve bunun, sizin için Rabbinizden gelen büyük bir imtihan olduğunu (unutmayın.)[10]

50- Ve bir zamanlar Bizim, sizin için o denizi[11] yarıp, sizi kurtardığımızı ve gözlerinizin önünde Firavun'un ailesini suda boğduğumuzu da (unutmayın.)[12]

---

[1] **İsrâil:** Hz. Yakub'un lâkabı veya diğer adıdır. Bk. (Âlu İmrân: 93, Meryem: 58) İsrâil kelimesi, İbranice bir kelime olup; "Abdullah" yani "Allah'ın kulu" anlamına gelir.

[2] Yani; Allah adına verdiğiniz sözü, dünyalıklara değişmeyin. Zîrâ âhirete göre dünyanın tamamı ucuzdur.

[3] Yahûdîlerin namazında rükû bulunmadığından, bu emredilen namazın, Müslümanların kıldığı namaz olduğunu anlamak, mümkündür. Yani bu ifâdelerle Yahûdîlere, "Müslüman olun" denilmektedir.

[4] **Birr:** geniş iyilik, bol iyilik etmek demektir. Tabiî ki bu iyiliğin Allah'ın iyi dediği şeyler olması gerekir.

[5] İnsanlara iyiliği emredip, onları kötülüklerden alıkoyarken, böylece başkalarını irşat edip de kendisini unutmak; onları cehennemden kurtarıp kendisini ateşe atmak, demektir. Bu aynı zamanda, kişinin kendi kendisini yalanlaması ve söylediği sözün, bir kıymetinin olmadığı, anlamına gelir.

[6] **Sabır:** Acıya ve sıkıntılara katlanmak, onu savmak için dayanmak ve direnmek demektir.

[7] Aynı âyet için Bk. (Bakara: 122)

[8] Mu'tezile, bu âyete dayanarak âhirette büyük günâh işleyenlere şefâatin olmayacağı, kanaatine varmışlardır. Ehl-i Sünnete göre; buradaki şefâatin kabul olunmaması özellikle kâfirler hakkındadır ve hitâp, küfürde ısrar edenlere mahsustur. Veya buradaki şefâat; "iltimas, adamını bulma" anlamındadır. Bu sebeple de kendiliklerinden şefâat edebilirler düşüncesiyle Peygamberler ve velîlere tapınmamalı ancak Allah'a kul olunmalıdır. Çünkü O, istediğine istediği zaman şefâat ettirir. (Elmalılı)

[9] (يَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ) "kadınlarınızı sağ bırakıp..." ifâdesi; **a-** Kadınlarınızı öldürmüyor, **b-** Kadınlarınızın iffetlerine dokunuyorlar, **c-** Hamile kadınlarınızın hayâlarına dokunarak çocuklarını öldürüyorlardı şeklinde de anlaşılabilir. Bk. (A'raf: 141, İbrahim: 6)

[10] Aynı ifâdeler için Bk. (A'raf: 141)

[11] Bu, "Şab Denizi" diye de bilinen, "Kızıl Denizdir."

[12] Konu ile ilgili olarak Bk: (Enfâl: 54, Yûnus: 90-92, Tâ Hâ: 78, Şuara: 66, Zuhruf: 55, Müzzemmil: 16)

وَاِذْ وٰعَدْنَا مُوسٰٓى اَرْبَعٖينَ لَيْلَةً ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهٖ
وَاَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿٥١﴾ ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ لَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ ﴿٥٢﴾ وَاِذْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَالْفُرْقَانَ لَعَلَّكُمْ
تَهْتَدُونَ ﴿٥٣﴾ وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهٖ يَا قَوْمِ اِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ
اَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ فَتُوبُوا اِلٰى بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوا
اَنْفُسَكُمْ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ اِنَّهُ
هُوَ التَّوَّابُ الرَّحٖيمُ ﴿٥٤﴾ وَاِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسٰى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ
حَتّٰى نَرَى اللّٰهَ جَهْرَةً فَاَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ
﴿٥٥﴾ ثُمَّ بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٥٦﴾
وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَاَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوٰى
كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلٰكِنْ كَانُوا
اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٥٧﴾ وَاِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هٰذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا
مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا
حِطَّةٌ نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَنَزٖيدُ الْمُحْسِنٖينَ ﴿٥٨﴾
فَبَدَّلَ الَّذٖينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذٖى قٖيلَ لَهُمْ فَاَنْزَلْنَا عَلَى
الَّذٖينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٥٩﴾

51- Bir zamanlar, Mûsa ile kırk geceliğine[1] sözleşmiştik. Sonra siz, onun arkasından buzağıyı (ilâh) edinerek zalimlerden olmuştunuz.

52- Sonra da Biz, belki şükredersiniz diye sizi bağışlamıştık.

53- Ve dosdoğru yola gelesiniz diye de Mûsa'ya Kitab'ı ve (hakkı bâtıldan) ayırma feraseti[2] vermiştik.

54- Bir zamanlar Mûsa, toplumuna: "Ey kavmim! Siz, buzağıyı (ilâh) edinmekle sadece kendinize zulmettiniz. Gelin, sizi kusursuz bir şekilde yaratan (Allah)'ınıza tevbe edin ve nefislerinizi öldürün.[3] İşte bu, sizi kusursuz bir şekilde yaratan (Rabb)'iniz katında, sizin için daha hayırlıdır." demişti. Şüphesiz Allah, tevbeleri çok kabul eden ve çok merhametli olandır.

55- (Ey İsrâil oğulları!) Siz, Mûsa'ya: "Ey Mûsa! Biz, Allah'ı açıkça görünceye kadar sana asla inanmayacağız." deyince, bakıp dururken sizi yıldırım çarpıvermişti.[4]

56- Sonra belki şükredersiniz diye, sizi (adeta) ölümünüzden sonra dirilttik.[5]

57- Sonra sizin üzerinize bulutla gölge yaptık ve bir de size rızık olarak verdiklerimizin, temizlerinden yiyin diye (katımızdan) tatlı ve etli yiyecekler[6] indirdik.[7] Ama onlar, zulmü Bize yapmadılar, (bunun tersini yaparak) esasen kendilerine, zulmediyorlardı.

58- (Ey İsrâil oğulları!) Bir zamanlar da size: "Şu şehre girin ve oranın (yiyeceklerinden) istediğinizi, dilediğiniz gibi yiyin,[8] kapıdan da secde ederek girin[9] ve 'günâhlarımızı bağışla!' deyin ki (Biz de) sizin günâhlarınızı affedelim. Unutmayın ki Biz, iyilik edenlere nîmetlerimizi daha da artıracağız." dedik.[10]

59- Ama bir kısım zalimler, o sözü kendilerine söylenenin dışında başka bir sözle değiştirdiler.[11] Biz de o zalimlerin yaptıkları bozgunculuğa karşılık, hemen üzerlerine gökten iğrenç bir azap indirdik.

1 Bu olay, (A'raf: 142)'de: "Biz, Mûsa ile otuz geceliğine sözleştik, süreye on gece daha ekledik ve böylece Rabbinin belirlediği buluşma süresi, kırk geceye ulaştı." şeklindedir. Gece ifâdesi; hem geceyi, hem de gündüzü kapsar. Bazı sûfî ekollerindeki "kırk bekleme" geleneği, bu olaydan alınmış ve "hâşâ Peygamberlik stajı" gibi algılanılarak kötüye kullanılmıştır. Bu kırk gün içerisinde Hz. Mûsa'nın "çile" ve "riyazatla" meşgul olduğu kanaati, sağlam rivâyetlere dayanmamaktadır.

2 Hz. Mûsa'ya verilen kitabın Tevrât olduğunda, ihtilâf yoktur. Fakat **Furkan;** Tevrât'ın bir sıfatı, Tevrât'taki şer'î hükümler, Hz. Mûsa'ya verilen mûcizeler ve Hz. Mûsa'ya kitap ile beraber verilen, hakkı bâtıldan ayırma feraseti olabilir. Hattâ bunların tamamını birden anlamada da bir sakınca yoktur.

3 "Nefislerinizi öldürün." demek; herkesin kendisini öldürmesi yani intihar etmesi, herkesin birbirini öldürmesi ve mecâzen nefsi yok etmek anlamlarına gelebilir. Âyette tevbe emrinin bulunmasından dolayı, mecâzî anlam daha uygun olabilir.

4 Bu ifâdeden bunların ölmedikleri fakat ölüm haline gelmiş oldukları anlaşılmaktadır. Bk. (Nisâ: 153)

5 Buradan, "yıldırım çarpınca bunların öldükleri, sonra Allah'ın onları tekrar diriltti̇ği" anlaşılabilir.

6 Konu ile ilgili Bk. (A'raf: 160, Tâ Hâ: 80)

7 Son bölüm, "üzerinize de (katımızdan) kudret helvası ve bıldırcın eti indirdik." şeklinde de tercüme edilebilir.

8 Tefsirlerde bu şehrin: Beyt'ül Makdis, Eriha, Şam, Remle, Ürdün ve Filistin olduğu rivâyetleri vardır. Konu ile ilgili olarak Bk. (A'raf: 161)

9 Bu ifâde: "Şehre barbar ve acımasız despotlar gibi değil, Muhammed (a.s)'ın Mekke'nin fethinde yaptığı gibi Allah'tan korkarak, boyun eğip alçak gönüllü bir şekilde girin." şeklinde de anlaşılabilir. (Mevdudi)

10 Bk. (A'raf: 161, Nisâ: 154)

11 Bu zâlimler, Allah'ın kendilerini affetmesi için söylemeleri gereken (حِطَّةٌ) "günâhlarımızı bağışla!" sözünü, alay ederek,"bize kırmızı buğday ver!" anlamına gelen (حِنْطَةٌ) sözüyle değiştirdiler ve şehre secde ederek girmeleri gerekirken de sırf Allah'a muhalefet olsun diye, arka üstü sürünerek girdiler. (İbnü Kesir) Bk. (A'raf: 162)

وَاِذِ اسْتَسْقٰى مُوسٰى لِقَوْمِه۪ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ
فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ
كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ رِزْقِ اللّٰهِ وَلَا تَعْثَوْا فِي الْاَرْضِ مُفْسِد۪ينَ
٦٠ وَاِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسٰى لَنْ نَصْبِرَ عَلٰى طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ
لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِتُ الْاَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّٓائِهَا
وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَا قَالَ اَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذ۪ي هُوَ اَدْنٰى
بِالَّذ۪ي هُوَ خَيْرٌ اِهْبِطُوا مِصْرًا فَاِنَّ لَكُمْ مَا سَاَلْتُمْ وَضُرِبَتْ
عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ وَبَٓاؤُ۫ بِغَضَبٍ مِنَ اللّٰهِ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ
كَانُوا يَكْفُرُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيّ۪نَ بِغَيْرِ الْحَقِّ
ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ٦١ اِنَّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا
وَالَّذ۪ينَ هَادُوا وَالنَّصَارٰى وَالصَّابِـ۪ٔينَ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ
الْاٰخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ٦٢ وَاِذْ اَخَذْنَا م۪يثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا
فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا اٰتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا ف۪يهِ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ٦٣ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَلَوْلَا
فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِر۪ينَ ٦٤

60- Mûsa, kavmi için su bulmak isteyince, Biz de ona: "Âsâ'nı taşa vur!" dedik. Derhal o (taştan) on iki pınar fışkırmaya başladı. Her kabîlenin, hangi pınardan su içeceği de belirlenmişti. Biz, onlara: "Allah'ın size verdiği rızıktan yiyin, için ve yeryüzünde bozguncular olarak sakın fesat çıkartmayın." (dedik.)[1]

61- Siz, (bir zamanlar Mûsa'ya): "Ey Mûsa, biz, bir tür yemeğe artık sabredemeyeceğiz, bizim için Rabbine[2] dua et de; bize yerin bitirdiği sebzesinden, kabağından, hıyarından, sarımsağından, mercimeğinden ve soğanından çıkarsın." demiştiniz. (O da size): "Siz, daha iyiyi, şu daha aşağı şeylerle mi değiştirmek istiyorsunuz? (Öyleyse) haydi dönün[3] (o zaman) Mısır'a.[4] Çünkü sizin istediğiniz şeyler, (orada) vardır." demişti. İşte (bu olaydan sonra); onların alınlarına perişanlık ve alçaklık damgası vuruldu ve Allah'tan bir gazaba da uğradılar.[5] Bu, onların Allah'ın âyetlerini inkâr etmeleri ve Peygamberlerini, (Allah'a) isyan ederek ve haddi aşarak, haksız yere öldürmeleri,[6] yüzündendi.

62- Şüphesiz inananlardan, (Mûsa'nın dinini terk edip) Yahûdî olanlardan, Hıristiyanlar ve Sâbiî'lerden[7] Allah'a ve âhiret gününe inanarak (inandığı) iyi işleri yaşayanların,[8] mükâfatı Rableri katındadır, onlar için bir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır.[9]

63- (Ey İsrâil oğulları!) Bir zamanlar dağı[10] (bir gölgelik gibi) üzerinize kaldırarak sizden bağlayıcı söz almış ve: "Eğer Allah'tan hakkıyla sakınmak istiyorsanız size verdiğimiz (kitaba) sımsıkı sarılın ve içerisindekini hatırınızdan çıkarmayın." demiştik.[11]

64- Siz ise, bundan sonra verdiğiniz sözden döndünüz. Eğer Allah'ın size lütuf ve merhameti olmasaydı, kesinlikle ziyana uğrayanlardan olurdunuz.

---

[1] Konu ile ilgili olarak Bk. (A'raf: 160)

[2] İsrâil Oğullarının, Hz. Mûsa'ya: "Rabbimize duâ et" demeyip, "Rabbine duâ et" demelerinden; onların Hz. Mûsa'ya ve getirdiği dine, gerçekten îman etmedikleri veya küstahlıkta oldukça ileri gittikleri anlaşılmaktadır.

[3] Ey İsrâil oğulları! Soğan, sarımsak yemek istiyor, Mısır'da zillet içerisindeki halinizi özlüyorsanız, yani Allah'ın bu kadar lütfu size çok geldiyse, buyurun tekrar geldiğiniz yere gidin. Ne haliniz varsa görün.

[4] **Mısr:** hem özel isim, hem de cins isim olur. Cins isim olarak, kasaba veya şehir, özel isim olarak ise Yahûdîlerin kaçtıkları ve senelerce köle olarak bulundukları belde, yani, "Mısır" demektir.

[5] Yani, onların dünyada yaşadıkları en ufak güvenlik bile kendileri tarafından kazanılmamıştır; aksine, başkalarının yardımları ile güvenliğe sahip olmuşlardır. Eğer bazı durumlarda biraz güç kazanmışlarsa, bunu; kendi çabalarıyla değil, başkaları sayesinde elde etmişlerdir.

[6] Bk. (Âlu İmrân: 21, 112, Nisâ: 155)

[7] **Sâbiî**: lügatte; dininden çıkıp başka bir dine giren demektir. Bu mana itibariyle Sâbiî; "İslâm dışındaki bütün dinler" anlamına gelir. Bk. (Mâide:69,Hacc:17)

[8] Her ne kadar kâfirlere karşı yufka yürekliler, bu ifâdelerden; Yahûdî ve Hıristiyanların da Allah'a ve âhiret'e inandıkları sürece cennete girecekleri kanaatindelerse de âyetin devamındaki "Salih Amel" ifadesini görmek zorundadırlar. **Salih amel:** Allah'a ve âhiret'e îmandan sonra, Allah'ın indirdiği hükümlere göre yaşamak demektir. Bu da; diğer kitaplar bozulduğuna göre, sadece Kur'an'a uymakla mümkündür. Bk. (Elmalılı)

[9] Bu âyette ifâde edilen dört sınıfın her birisine korku ve hüznün olmaması için şart olarak, "Allah'a, âhiret gününe inanıp, inandıkları bu iyi işleri yaşamaları" şartı konulmuştur. Burada dikkat çekilmek istenen esas konu; diğerlerinin korkmamalarını sağlamak olmayıp, Müslüman'ım diye geçindiği halde, tıpkı Yahûdî ve Hıristiyanlar gibi inandığını yaşamayanların da uyarılmalarını vurgulamak olabilir.

[10] Bazı müfessirler, bu dağın, "Sina Dağı" olduğunu, bazıları da herhangi bir dağ olduğunu söylemişlerse de burada esas olan; dağın isminden ziyade, İsrâil Oğullarının Allah'a gönülden değil de zorla îman ettiklerini, Allah'ın dilerse insanları kendisine böyle de îman ettirme gücüne sahip olduğunu ifâde etmektir.

[11] Bk. (Bakara: 93, Nisâ: 154, A'raf: 171)

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذٖينَ اعْتَدَوْا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا
لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئٖينَ ﴿٦٥﴾ فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِمَا بَيْنَ
يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقٖينَ ﴿٦٦﴾ وَاِذْ قَالَ مُوسٰى
لِقَوْمِهٖٓ اِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُكُمْ اَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةًۜ قَالُٓوا اَتَتَّخِذُنَا
هُزُوًاۜ قَالَ اَعُوذُ بِاللّٰهِ اَنْ اَكُونَ مِنَ الْجَاهِلٖينَ ﴿٦٧﴾ قَالُوا
ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَۜ قَالَ اِنَّهُ يَقُولُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ
لَا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌۜ عَوَانٌ بَيْنَ ذٰلِكَۜ فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ
﴿٦٨﴾ قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا لَوْنُهَاۜ قَالَ اِنَّهُ يَقُولُ
اِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَٓاءُۙ فَاقِعٌ لَوْنُهَا تَسُرُّ النَّاظِرٖينَ ﴿٦٩﴾ قَالُوا
ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَۙ اِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَيْنَاۜ وَاِنَّٓا
اِنْ شَٓاءَ اللّٰهُ لَمُهْتَدُونَ ﴿٧٠﴾ قَالَ اِنَّهُ يَقُولُ اِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا
ذَلُولٌ تُثٖيرُ الْاَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَۚ مُسَلَّمَةٌ لَا شِيَةَ
فٖيهَاۜ قَالُوا الْـٰٔنَ جِئْتَ بِالْحَقِّۜ فَذَبَحُوهَا وَمَا كَادُوا
يَفْعَلُونَ ﴿٧١﴾ وَاِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادّٰرَءْتُمْ فٖيهَاۜ وَاللّٰهُ مُخْرِجٌ
مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَۚ ﴿٧٢﴾ فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَاۜ كَذٰلِكَ
يُحْيِ اللّٰهُ الْمَوْتٰى وَيُرٖيكُمْ اٰيَاتِهٖ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٣﴾

65-66- (Ey İsrâil oğulları!) içinizden cumartesi yasağını çiğneyenleri, Bizim onlara: "Birer aşağılık maymunlar olun!" dediğimizi[1] ve bunu; o olayı görenler ve sonradan gelenler için bir ibret ve Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar için bir öğüt kıldığımızı da biliyorsunuz.

67- Bir zamanlar da Mûsa toplumuna: "Allah, sizin bir sığır kesmenizi emrediyor."[2] deyince onlar: "Sen bizimle alay mı ediyorsun?" dediler. (O da): "Ben, cahillerden olmaktan Allah'a sığınırım." dedi.

68- Onlar da: "Rabbine bizim için dua et de bize onun nasıl bir (sığır) olduğunu açıklasın." dediler. (Mûsa): "Rabbim o sığırın ne yaşlı ne de körpe olup bu ikisi arasında orta yaşlı bir sığır olduğunu söylüyor. Haydi, size emredileni hemen yapın." dedi.

69- Onlar (tekrar): "Rabbine bizim için dua et de bize onun rengini açıklasın." dediler. (Mûsa da): "Rabbim, o (sığırın) görenlerin gözüne hoş gelen, parlak sapsarı renkte bir sığır olduğunu söylüyor." dedi.

70- Onlar (bu defa da): "Rabbine bizim için dua et de bize onun nasıl bir (sığır) olduğunu (iyice) açıklasın. Çünkü bize bu sığır, biraz karışık geldi.[3] Biz bu karışıklığın içerisinden ancak Allah dilerse çıkarız." dediler.

71- (Mûsa): "Rabbim o sığırın yeri sürüp, ekin sulayarak boyunduruk altında ezilmemiş, kusursuz ve alacasız bir sığır olduğunu söylüyor." dedi. Bunun üzerine onlar: "İşte şimdi tam anlattın."[4] diyerek onu kestiler. Ama az kalsın bunu yapmayacaklardı.[5]

72- (Ey İsrâil oğulları!) Hani siz, bir adam öldürüp suçu birbirinize atmaya kalkmıştınız. Oysa Allah, sizin gizlediğinizi kesinlikle ortaya çıkaracaktı.

73- Bunun için: "O (kesilen sığırın) bir parçasını o öldürülen adamın (cesedine) vurun." dedik. İşte Allah, belki akıl edersiniz diye ölüleri dirilterek size mûcizelerini böyle gösterir.[6]

---

[1] Bazı müfessirler, bu "birer aşağılık maymunlar olun!" ifâdesini "maymun gibi olun, maymun karakterli olun" şekillerinde anlamışlarsa da müfessirlerin çoğunluğuna ve ibarenin zahirine göre bu, gerçek anlamında kullanılmıştır. Bk. (A'raf: 163-166)

[2] Allah'ın Yahûdîlere sığır kesin diye emretmesini onların akılları almadı. Çünkü onlar, sığırı kutsal bir varlık olarak gördükleri için kurban edilebileceğini tasavvur edemiyorlardı. Bu âyet, bu emrin Hz. Mûsa'nın Peygamberliğinin ilk yıllarında verildiğine işaret etmektedir. Firavunlar ve etrafındakiler sığıra taptıkları için sığırın kesilme emri, Firavunların putlarını boğazlamak demek olacağından, çok önemliydi. Zîrâ bu, Firavunlara isyan ve kurulu düzene karşı bir kıyam anlamı taşıyordu. Ama Yahûdîler bu emri yerine zor getirdiler, hattâ ilk fırsatta Samiri'nin yaptığı buzağı heykeline taptılar. Gönüllerindeki buzağı sevgisini bir türlü atamadılar.

[3] Yahûdiler, "Yani biz, bu sığırın nasıl bir sığır olduğunu bir türlü anlayamadık" diyerek aslında anladıkları halde Allah'ın emrini hafife almaya kalkıştılar.

[4] Âyetin bu bölümü, kelime anlamı itibariyle, "İşte şimdi gerçeği anlattın" şeklinde tercüme edilebilir. Yukarıdaki anlam cümle akışına daha uygun düştüğü için tercih edilmiştir.

[5] İsrâil oğulları Allah'ın bu emrinden kurtulmak için güya ayrıntılı bilgi almak istediler. Aslında kolaylıkla yapabilecekleri işi çok soru sorarak zora soktular. Sonunda bu kurnazlıkları kendilerine pahalıya mal oldu.

[6] Bu âyette bahsedilen olayla ilgili bazı rivâyetler varsa da bu rivâyetler arasında pek tutarlılık olmadığı için bahse değer bulunmamış, olayın sadece Kur'an'da nakledildiği şekli ile yetinilmiştir. Doğrusunu Allah bilir.

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ اَوْ اَشَدُّ
قَسْوَةً وَاِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْاَنْهَارُ وَاِنَّ
مِنْهَا لَمَا يَشَّقَّقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَاِنَّ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ
مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٤﴾ اَفَتَطْمَعُونَ
اَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللّٰهِ
ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ وَاِذَا
لَقُوا الَّذِينَ اٰمَنُوا قَالُوا اٰمَنَّا وَاِذَا خَلَا بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ
قَالُوا اَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ
عِنْدَ رَبِّكُمْ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾ اَوَلَا يَعْلَمُونَ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ
مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعْلِنُونَ ﴿٧٧﴾ وَمِنْهُمْ اُمِّيُّونَ لَا يَعْلَمُونَ
الْكِتَابَ اِلَّا اَمَانِيَّ وَاِنْ هُمْ اِلَّا يَظُنُّونَ ﴿٧٨﴾ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ
يَكْتُبُونَ الْكِتَابَ بِاَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هٰذَا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ
لِيَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ اَيْدِيهِمْ
وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ ﴿٧٩﴾ وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ
اِلَّا اَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ اَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللّٰهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ
اللّٰهُ عَهْدَهُ اَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾

74- Bundan sonra kalpleriniz, taş gibi katılaştı hatta (taştan) da beter hale geldi. Ama öyle taşlar vardır ki, içlerinden ırmaklar fışkırır, öyleleri vardır ki, çatlar ve onlardan su sızar, öyleleri de vardır ki, Allah korkusu ile (dağlardan aşağı) yuvarlanır. (Şunu iyi bilin ki) Allah, yaptıklarınızdan asla habersiz değildir.

75- Siz, o (Yahûdîlerin) Allah'ın (Tevrât'taki) sözünü işitip ve iyice anladıktan sonra, içlerinden onu bile bile değiştiren güruhun, size inanacaklarını mı umuyorsunuz?

76- Onlar, Müslümanlarla karşılaştıkları zaman: "Biz de îman ettik." derler.[1] Fakat birbirleriyle baş başa kalınca: "Allah'ın size açıkladıklarını, Rabbinizin katında aleyhinize delil olarak kullansınlar diye mi o (Müslümanlara) anlatıyorsunuz? Siz, bunu hâlâ anlamayacak mısınız?"[2] derler.

77- Onlar, kendilerinin sakladıklarını da açığa vurduklarını da Allah'ın bildiğini hiç anlamayacaklar mı?

78- Onların içerisinde bir de; kitabı[3] anlamayan ve bütün bildikleri birtakım asılsız kuruntulardan ibaret olan ümmiler[4] vardır. Onlar da sadece kanaatlerine göre, hüküm veriler.

79- O kitabı[5] kendi elleri ile yazdıktan sonra, az bir değer karşılığında satmak için: "Bu, Allah katındandır." diyenlerin vay haline. O, ellerinin yazdıkları (yalanlar) yüzünden, yazıklar olsun onlara! Ve yine yazıklar olsun onların kazandıklarına!

80- Bir de o (Yahûdîler): "Cehennem ateşi bize ancak, birkaç günden başka dokunmayacak." dediler.[6] (Ey Muhammed!) Sen de onlara: "Siz, Allah'tan böyle bir söz mü aldınız? -ki Allah sözünden asla dönmez- yoksa Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?" de.

---

1 Yani Müslümanlara yaltaklanırlar...

2 Yani, Muhammed ve arkadaşlarına; gerek son Peygamberin özellikleri ve gerekse İsrâil oğullarının başından geçen olaylar hakkında Allah'ın Tevrât'ta siz Yahûdîlere haber verdiği bilgileri, anlatıyor ve sizi mağlûp etmeleri için ellerine delil mi veriyorsunuz? Siz söylemeseniz onlar bunları nereden bilecekler? Siz, bunun sonunun nereye varacağını hiç düşünmüyor musunuz? (Elmalılı)

3 Bu kitap, Mûsa (a.s)'a inen Tevrât'tır. (Celâleyn)

4 **Ümmî**: kelimesi, anadan doğduğu hal üzere bulunan yani, okuması yazması, tahsili olmayan demektir. Konuyla ilgili olarak Bk. (Âlu İmrân: 20, A'raf: 157-158, Cuma: 2)

5 Buradaki "kitap" kelimesinin belirli (ma'rife) olarak kullanılmasından dolayı bu kitabın, "Tevrât" olma ihtimâli çok kuvvetlidir. Bazı rivâyetlerde (Taberî, Kurtubî) Yahûdîlerin bir kısım küçük kitapçıklar, risaleler yazıp, bunları; "Allah'tan gelen kitapmış" gibi insanlara dünya menfaatleri karşılığı verdikleri aktarılmaktadır. Ayrıca buradan; Yahûdî âlimlerinin Tevrât'ı kendi arzularına uydurmakla kalmayıp, içerisine kendi yorumlarını, tarihlerini, bâtıl inançlarını, uydurdukları teorileri, ekleyip bütün bunları, "Kitab-ı Mukaddes" diye insanlara yutturmaya çalışmaları da anlaşılabilir.

6 Yahûdîler, kendilerinin Allah'ın dostları ve oğulları oldukları için mutlaka cennete gideceklerine inanmakla birlikte, bir ihtimâl cehenneme gidenlerinin de; orada çok az kalacaklarına inanarak, dinlerine ihânet etmişlerdir. (Celâleyn, Taberî) Aynı ifâdeler için Bk. (Âlu İmrân: 24) Bu âyet, Yahûdîlerin: **1-** "Bizim buzağıya ibâdetimiz, Mûsa'nın yokluğunda kırk gün olmuştu. Bunun için biz Yahûdîler, Cehennemde kırk günden fazla kalmayacağız." **2-** "Dünyanın ömrü yedi bin senedir. Biz de her bin sene için bir gün azap göreceğimize göre, cehennemde yedi günden fazla kalmayacağız." **3-** "Cehennemin bir ucundan Zakkum ağacına kadar olan ucu, kırk senelik yoldur ve biz bu kırk senelik yolu kırk günde geçeceğiz." demeleri üzerine nâzil olmuştur. (Kurtubî, Vâhidî) Tabiî ki Yahûdîlerin bu ifâdelerinin İslâmi manada gerçeklikle bir ilgisi olmayıp tamamen gönüllerini avutmalarından ibarettir.

بَلٰى مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَاَحَاطَتْ بِهٖ خَطٖيـَٔتُهُ فَاُولٰٓئِكَ
اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فٖيهَا خَالِدُونَ ﴿٨١﴾ وَالَّذٖينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فٖيهَا خَالِدُونَ ﴿٨٢﴾
وَاِذْ اَخَذْنَا مٖيثَاقَ بَنٖٓي اِسْرَٓائٖيلَ لَا تَعْبُدُونَ اِلَّا اللّٰهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ
اِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكٖينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ
حُسْنًا وَاَقٖيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ اِلَّا قَلٖيلًا
مِنْكُمْ وَاَنْتُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٨٣﴾ وَاِذْ اَخَذْنَا مٖيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ
دِمَٓاءَكُمْ وَلَا تُخْرِجُونَ اَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ اَقْرَرْتُمْ
وَاَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٨٤﴾ ثُمَّ اَنْتُمْ هٰٓؤُلَٓاءِ تَقْتُلُونَ اَنْفُسَكُمْ
وَتُخْرِجُونَ فَرٖيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ
بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاِنْ يَأْتُوكُمْ اُسَارٰى تُفَادُوهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ
عَلَيْكُمْ اِخْرَاجُهُمْ اَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ
بِبَعْضٍ فَمَا جَزَٓاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذٰلِكَ مِنْكُمْ اِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيٰوةِ
الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يُرَدُّونَ اِلٰٓى اَشَدِّ الْعَذَابِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ
عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٥﴾ اُولٰٓئِكَ الَّذٖينَ اشْتَرَوُا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا
بِالْاٰخِرَةِ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿٨٦﴾

81- Evet! (Bu, onların dediği gibi değil!)[1] Doğrusu kim, bir günâh işler ve günâhı da kendisini kuşatırsa, işte cehennemlikler, bunlardır ve onlar, orada sonsuz kalacaklardır.

82- (Allah'ın istediği gibi) îman edip (inandığı) iyi işleri yaşayanlara gelince, işte onlar, cennetliklerdir ve onlar, orada ebedî olarak kalacaklardır.

83- Bir zamanlar Biz, İsrâil oğullarından: "Allah'tan başkasına kulluk etmeyin, anaya, babaya, akrabalara, yetimlere ve yoksullara iyilik edin, insanlara güzel söz söyleyin, namazı dosdoğru kılın ve zekâtı verin." diye sağlam söz almıştık. Sonra siz, küçük bir azınlık dışında döneklik yaparak (bu sözünüzden de) döndünüz.[2]

84- (Ey İsrâil oğulları!) Bir de sizden: "Birbirinizin kanını dökmeyin ve birbirinizi yurtlarınızdan sürüp çıkarmayın." diye de sağlam söz almıştık sonra siz, bunu kabul etmiştiniz. Buna da hepiniz şâhitsiniz.[3]

85- Birbirinizi öldüren, içinizden bir bölümünüzü onlara karşı günâh ve düşmanlıkta aranızda işbirliği yaparak, yurtlarından sürüp çıkaran sizsiniz. Sonra; esir düşüp size geldikleri zaman fidye vererek kendilerini kurtaran[4] da sizsiniz.[5] Oysa onları sürgüne göndermeniz bile size haram kılınmıştı. Yoksa siz, (o elinizdeki) kitabın bir bölümüne inanıp, bir bölümünü inkâr mı ediyorsunuz? Oysa içinizden böyle yapanların cezâsı, dünya hayatında zilletten başka bir şey değildir. Onlar, kıyamet günü azabın en şiddetlisine uğratılacaklardır. (Şunu iyi bilin ki) Allah, yaptıklarınızdan asla habersiz değildir.

86- Âhiret'e karşılık, dünya hayatını satın alanlar, işte bunlardır. Onların, (âhiretteki) azapları hafifletilmediği gibi kimseden de yardım göremeyeceklerdir.

---

[1] Bu parantez, (بَلٰى)'nın içerdiği anlamdan dolayı konulmuştur. (Celâleyn)

[2] Âyetin sonundaki (وَاَنْتُمْ مُعْرِضُونَ) cümlesi hal olarak tercüme edilmiştir. Bu bölüm, "Sonra siz, küçük bir azınlık dışında (bu sözünüzden de) döndünüz. Siz, zâten döneksiniz." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Bu âyetteki alınan söz, Peygamberimiz Medîne'ye hicret ettikten sonra Medîne'deki Yahûdîlerin Peygamberimizle yaptıkları sözleşmeye bir işaret olabilir.

[4] Âyetin bu bölümünün, "sonra; onlar size esir düştükleri zaman, kendilerinden fidye almağa kalkışan..." şeklinde de tercüme edilmesi mümkündür.

[5] Medîne'deki Yahûdîlerden Kureyza oğulları Evs kabîlesinin, Nadîr ve Kaynuka oğulları ise Hazrec kabîlesinin müttefiki idiler. Bunlar, birbirleriyle savaştıkları zaman Yahûdîler, müttefiklerinin tarafında olur ve kendi kardeşleriyle savaşırlardı. Ancak aralarından esir düşenleri de fidyelerini vererek kurtarırlardı. Bu âyet, bu olaya işaret etmektedir.

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِه۪ بِالرُّسُلِ
وَاٰتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَاَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ
اَفَكُلَّمَا جَٓاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوٰٓى اَنْفُسُكُمُ اسْتَكْبَرْتُمْ
فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ﴿٨٧﴾ وَقَالُوا قُلُوبُنَا
غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾
وَلَمَّا جَٓاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ
وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذ۪ينَ كَفَرُوا فَلَمَّا
جَٓاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِه۪ فَلَعْنَةُ اللّٰهِ عَلَى الْكَافِر۪ينَ
﴿٨٩﴾ بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِه۪ٓ اَنْفُسَهُمْ اَنْ يَكْفُرُوا بِمَٓا اَنْزَلَ
اللّٰهُ بَغْيًا اَنْ يُنَزِّلَ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِه۪ عَلٰى مَنْ يَشَٓاءُ مِنْ
عِبَادِه۪ فَبَٓاؤُ۫ بِغَضَبٍ عَلٰى غَضَبٍ وَلِلْكَافِر۪ينَ عَذَابٌ
مُه۪ينٌ ﴿٩٠﴾ وَاِذَا ق۪يلَ لَهُمْ اٰمِنُوا بِمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوا
نُؤْمِنُ بِمَٓا اُنْزِلَ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَٓاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ
مُصَدِّقًا لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ اَنْبِيَٓاءَ اللّٰهِ مِنْ قَبْلُ
اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِن۪ينَ ﴿٩١﴾ وَلَقَدْ جَٓاءَكُمْ مُوسٰى بِالْبَيِّنَاتِ
ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِه۪ وَاَنْتُمْ ظَالِمُونَ ﴿٩٢﴾

87- Yemin olsun ki Mûsa'ya Kitabı Biz, verdik ve onun izinden giden[1] çok sayıda Peygamber, gönderdik. Meryem'in oğlu İsa'ya da apaçık hükümler[2] verdik ve kendisini Rûh'ül Kudüs[3] (olan Cebrâîl) ile destekledik. (Ey İsrâil oğulları!) Size ne zaman bir Peygamber, canınızın istemediği bir şey getirse hep büyüklük taslayarak, onlardan kimini yalanlayıp, kimini de öldürecek misiniz?[4]

88- (Yahûdîler) bir de: "Bizim kalplerimiz (senin davetine) kapalıdır."[5] dediler. (Hayır, o öyle değil,) tam tersine Allah, onları kâfirlikleri sebebiyle lânetlemiştir. Bundan dolayı onların, pek azı îman eder.

89- İşte, daha önce kâfirlere karşı kendisiyle zafer kazanmak istedikleri ve o öteden beri bilip durdukları (Peygamber),[6] onlara Allah katından yanlarında bulunan (Tevrât)'ı doğrultucu bir kitap getirince, onu derhal inkâr ettiler. Allah'ın lâneti bütün kâfirlerin üzerine olsun.

90- O (Yahûdîlerin,) Allah'ın kendi lütfu olarak kullarından dilediğine[7] vahiy indirmesini çekemeyerek Allah'ın indirdiklerini inkâr etmek sûretiyle kendilerini sattıkları şey, ne kadar da kötüdür. Onlar, gazap üstüne gazaba, bu yüzden uğradılar. İşte bu kâfirler için (âhirette) alçaltıcı bir azap vardır.

91- Onlara: "Allah'ın indirdiğine inanın." denilince; "Biz, sadece bize indirilene inanırız." derler ve ondan sonra gelen ve yanlarında bulunan (Tevrât)'ı doğrultucu gerçek kitap olan (Kur'an)'ı inkâr ederler. (Ey Muhammed!) Onlara: "Eğer siz, inanan kimselerseniz, daha önce Allah'ın(size gönderdiği) Peygamberlerini, niçin öldürüyordunuz?"[8] de.

92- Hatta bir zamanlar Mûsa, size apaçık belgeler getirmişti de sonra siz, onun arkasından buzağıyı (tanrı) edinmiştiniz. İşte siz, (böyle) zalim kimselersiniz.

---

[1] Yani Mûsa'nın ve gerçek Tevrât'ın izinde ve ayni şeriatla görevli nice Peygamberler gönderdik. Bunlar, Dâvut, Süleyman, İlyas, El'yesa, Zekeriya, Yûnus, Yahya ve Îsâ (a.s)'dır.

[2] **Beyyine:** açık olan ve bir davayı net bir şekilde ispat eden açık delil ve hüküm demektir. Bunlar, Peygamberlerin mûcizeleri ve getirdikleri kitaplardır.

[3] **Rûh'ül Kudüs:** hiç bir şaibesi olmayan, pak, mukaddes, tertemiz rûh, bereket rûhu yahut kutsal rûh demektir ki, bu da Cebrâîl'dir. Rûh'ul-Kudüs: Terim olarak: **1-** Rûhullah (Allah'ın Rûhu), **2-** İncil, **3-** Cebrâîl, yani Cebrâîl'in, Rûh'ül Emin gibi diğer bir ismi anlamlarına gelmektedir. Ancak müfessirlerin büyük çoğunluğu, üçüncü anlamı tercih etmişlerdir. Özellikle Hz. İsa'nın "Ruh'ul-Kudüs'le desteklenmesi" ifâdesi ise, Hz. Meryem'e onu müjdeleyenin ve onu terbiye edenin, Cebrâîl olmasına bir işaret olabilir. Bk. (Bakara: 253, Mâide: 110, Nahl: 102)

[4] Yani diğer Peygamberleri öldürdüğünüz gibi Muhammed (a.s)'ı öldüremeyeceksiniz.

[5] (قُلُوبُنَا غُلْفٌ) ifâdesi, "bizim kalplerimiz ilimle doludur." veya "bizim kalbimiz temizdir." şeklinde anlaşılabilir.

[6] Medîne ve civarındaki Yahûdîler, Hz. Muhammed (a.s) Peygamber olarak gelmeden önce, savaştıkları müşrik Araplara; "ahir zamanda çıkacak olan Peygamberin zamanı geldi, gölgesi bastı, biz onunla beraber sizi Âd ve Semûd kavmi gibi yok edeceğiz." derlerdi. Efendimizin gelmesinden önce Kureyza ve Nadîr Yahudîleri Evs ve Hazrec kabîlelerine karşı onun hürmetine Allah'tan yardım dilerlerdi. Bu âyet bu olaylara işaret etmektedir.

[7] Peygamberliği, İsrâil oğullarından alıp, Muhammed (a.s)'ı Peygamber yapmasını çekemeyerek; bu Peygamber, bizden ve bizim ırkımızdan değil deyip, onu inkâr ettiler.

[8] Yani siz, Peygamber öldürmek Tevrât'ta haram kılındığı halde, Zekeriya ve Yahya'yı öldürüp, Hz. İsa'yı öldürmeye niçin teşebbüs ettiniz. Sonra bu Peygamberler, hep sizin soyunuzdan ve size gönderilen Peygamberler değil miydi?

وَاِذْ اَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَٓا
اٰتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمَعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاُشْرِبُوا
فٖى قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ قُلْ بِئْسَمَا يَاْمُرُكُمْ بِهٖٓ
اٖيمَانُكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنٖينَ ﴿٩٣﴾ قُلْ اِنْ كَانَتْ لَكُمُ
الدَّارُ الْاٰخِرَةُ عِنْدَ اللّٰهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا
الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقٖينَ ﴿٩٤﴾ وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ اَبَدًا بِمَا
قَدَّمَتْ اَيْدٖيهِمْ وَاللّٰهُ عَلٖيمٌ بِالظَّالِمٖينَ ﴿٩٥﴾ وَلَتَجِدَنَّهُمْ
اَحْرَصَ النَّاسِ عَلٰى حَيٰوةٍ وَمِنَ الَّذٖينَ اَشْرَكُوا يَوَدُّ
اَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ اَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُزَحْزِحِهٖ مِنَ
الْعَذَابِ اَنْ يُعَمَّرَ وَاللّٰهُ بَصٖيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾ قُلْ
مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرٖيلَ فَاِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلٰى قَلْبِكَ بِاِذْنِ اللّٰهِ
مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرٰى لِلْمُؤْمِنٖينَ ﴿٩٧﴾
مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَرُسُلِهٖ وَجِبْرٖيلَ وَمٖيكَالَ
فَاِنَّ اللّٰهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرٖينَ ﴿٩٨﴾ وَلَقَدْ اَنْزَلْنَٓا اِلَيْكَ اٰيَاتٍ
بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَٓا اِلَّا الْفَاسِقُونَ ﴿٩٩﴾ اَوَ كُلَّمَا عَاهَدُوا
عَهْدًا نَبَذَهُ فَرٖيقٌ مِنْهُمْ بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٠﴾

93- (Ey İsrâil oğulları!) Bir zamanlar dağı[1] (bir gölgelik gibi) üzerinize kaldırarak Sizden bağlayıcı söz almış ve: "Eğer Allah'tan hakkıyla sakınmak istiyorsanız size verdiğimiz (kitabı) sımsıkı sarılın ve ona kulak verin." (demiştik.)[2] Kâfirlikleri sebebiyle buzağı sevgisi[3] gönüllerine iyice yerleştiği için, onlar da: "İşittik ve isyan ettik." demişlerdi. (Ey Muhammed!) Onlara: "Eğer inanıyorsanız, îmanınız size ne kötü şeyler emrediyor!" de.

94- Ve onlara: "(Ey Yahûdîler!) Eğer (iddia ettiğiniz gibi) Allah katında âhiret yurdu başka insanların değil de sadece sizin ise[4] ve o iddianızda da samimi iseniz; haydi ölümü temenni edin (bakalım)." de.[5]

95- Onlar, (dünyada) kendi elleriyle yaptıkları kötülüklerden dolayı ölümü, hiçbir zaman kesinlikle istemeyecekler. Şüphesiz Allah, böyle zalimleri çok iyi bilir.

96- Sen, o (Yahûdîleri) insanlar içerisinde yaşamaya karşı, müşriklerden bile çok daha düşkün olarak bulacaksın. Bunlardan her biri, bin yıl yaşatılmalarını ister.[6] Oysa (uzun yaşatılmaları) kendilerini azaptan asla kurtaracak değildir. Ve Allah, onların yaptıklarını görüp durmaktadır.

97- (Ey Muhammed!): "Cebrâîl'e kim düşman olursa, (şunu iyi bilsin ki) gerçekten o (Kitabı,)[7] Allah'ın izniyle kendinden önceki (kitapları) doğrultmak, Müslümanlara hak yolu göstermek ve (cenneti) müjdelemek için senin kalbine indiren Odur."[8] de.

98- Kim Allah'a, meleklerine, Peygamberlerine, Cebrâîl'e ve Mikail'e düşman olursa bilsin ki Allah da tüm kâfirlerin düşmanıdır.

99- (Ey Muhammed) Biz, sana apaçık âyetler indirdik ki bunları, sadece, hak yoldan çıkanlar inkâr eder.

100- O (Yahûdîler), ne zaman kuvvetli bir söz verdilerse, içlerinden bir grup, onu hep bozmadı mı? Aslında onların çoğu, (bilerek) inanmayacaklar.

---

[1] Bazı müfessirler, bu dağın, "Sina Dağı" olduğunu, bazıları da herhangi bir dağ olduğunu söylemişlerse de burada esas olan; dağın hangi dağ olduğu değil, İsrâil Oğullarının, Allah'a gönülden değil de zorla îman ettiklerini, Allah'ın dilerse insanları kendisine böyle de îman ettirme gücüne sahip olduğunu, ifâde etmektir.

[2] Bk. (Bakara: 63, Nisâ: 154, A'raf: 171)

[3] Konu ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 67)

[4] Yani, ölümden sonraki hayatın tamamen size ait olduğuna inanıyorsanız, böyle elemler ve kederlerle dolu şu üç beş günlük Dünya hayatına niçin bu kadar sarılıyor ve zillet içerisinde yaşayarak tüm insanların başına belâ oluyorsunuz.

[5] Yahûdîlerin bu tür iddiâları ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 111, Mâide: 18)

[6] Âyetin buraya kadar olan bölümü, "(Ey Muhammed!) sen o (Yahûdîleri), yaşamaya karşı insanların en düşkünü olarak bulacaksın. Müşriklerden her biri de bin yıl yaşatılmalarını ister." şeklinde de tercüme edilebilir.

[7] Yani Kur'an-ı Kerim'i...

[8] Bu ve bundan sonraki üç âyetin indiriliş sebebi ile ilgili bazı rivâyetler varsa da en kuvvetli olanı şöyledir: Peygamberimiz Medine'ye hicret edince, Fedek Yahudilerinin âlimlerinden Abdullah b. Suriya'nın Peygamberimize bazı sorular sorduktan sonra: "Sana hangi Melek, geliyor da Allah'ın söylediklerini iletiyor?" demesi üzerine Efendimiz: "Cebrâîl" buyurmuşlardı. Bunun üzerine o Yahudi: "O, bizim düşmanımızdır, o savaş ve şiddet getirir. Bizim elçimiz olan melek, Mikail'dir. O ise, müjde, ucuzluk ve bolluk getirir. Sana gelen melek, o olsa idi, biz sana iman ederdik." demesi üzerine bu âyet nazil olmuştur. (Özetle- Ahmet b. Hanbel)

وَلَمَّا جَٓاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ نَبَذَ
فَر۪يقٌ مِنَ الَّذ۪ينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللّٰهِ وَرَٓاءَ ظُهُورِهِمْ
كَاَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾ وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاط۪ينُ عَلٰى
مُلْكِ سُلَيْمٰنَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمٰنُ وَلٰكِنَّ الشَّيَاط۪ينَ كَفَرُوا
يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَٓا اُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ
هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ اَحَدٍ حَتّٰى يَقُولَٓا اِنَّمَا
نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِه۪ بَيْنَ
الْمَرْءِ وَزَوْجِه۪ وَمَا هُمْ بِضَٓارّ۪ينَ بِه۪ مِنْ اَحَدٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ
وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرٰيهُ
مَا لَهُ فِي الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِه۪ٓ اَنْفُسَهُمْ
لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾ وَلَوْ اَنَّهُمْ اٰمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ
مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ خَيْرٌ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انْظُرْنَا وَاسْمَعُوا وَلِلْكَافِر۪ينَ
عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿١٠٤﴾ مَا يَوَدُّ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ
وَلَا الْمُشْرِك۪ينَ اَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللّٰهُ
يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِه۪ مَنْ يَشَٓاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظ۪يمِ ﴿١٠٥﴾

101- Onlara Allah katından; yanlarındaki kitabı doğrultucu bir Peygamber gelince, kendilerine kitap verilenlerden bir kısmı, sanki hiçbir şey bilmiyorlarmış gibi, Allah'ın Kitabını arkalarına attılar.

102- Ve o (Yahûdîler,) şeytanların[1] Süleyman'ın hükümranlığı aleyhine, uydurduğu sözlere uydular.[2] Oysa Süleyman kâfir olmadı, ancak bu şeytanlar; büyüyü[3] ve Bâbil'de Hârut ile Mârut adındaki iki meleğe indirileni[4] insanlara (farklı) öğreterek kâfir oldular. Hâlbuki o iki (melek): "Biz, sadece bir imtihan vesilesiyiz (büyü yaparak) sakın kâfir olma."[5] demedikçe hiç kimseye (bildiklerini) öğretmiyorlardı. O (Yahûdîler), Allah'ın izni olmadıkça kimseye zarar veremeyecekleri halde;[6] onlardan kocayla karısının arasını açacak şeyleri öğreniyorlardı.[7] (Yani) onlar, kendilerine zarar verecek ve hiç faydası olmayacak bu şeyleri, satın alanın âhirette hayırdan bir payı olmayacağını bildikleri halde, öğreniyorlardı. Karşılığında kendilerini sattıkları şeyin ne kadar kötü olduğunu keşke bir bilselerdi?

103- Eğer onlar, gerçekten îman edip, Allah'a karşı hata etmekten sakınsalardı, Allah tarafından verilecek sevap, (onlar için) daha hayırlı olurdu. Keşke bunu, bir bilselerdi.

104- Ey îman edenler! "râinâ"[8] demeyin, "bizi gözet" deyin ve O Peygamberi iyi dinleyin. Kâfirler için acıklı bir azap olduğunu (unutmayın.)

105- Gerek kitap ehlinden, gerekse müşriklerden olan kâfirler, Rabbinizden size herhangi bir hayır indirilmesini asla arzu etmezler. Hâlbuki Allah, Rahmetini dilediğine tahsis eder. Çünkü Allah, çok büyük lütuf sahibidir.

---

1 Bu şeytanlar, hem cin şeytanları hem de insan şeytanları idi. Zâten Mısır'dan beri İsrâil oğulları arasında sihir, bilinmeyen bir şey değildi. Fakat bu defa şeytanlıkları, Süleyman (a.s)'ın devleti aleyhinde siyasî entrikalara dönüşmüştü. Sonunda: "Süleyman, bir Peygamber değil, sihirbaz bir hükümdar idi ve sihirlerini, mûcize gibi gösterirdi." diye iftiralar ettiler. (Elmalılı)

2 Âyetin bu bölümü, "o (Yahûdîler,) Süleyman'ın hükümranlığı aleyhinde şeytanların yolunu takip ettiler." şeklinde de tercüme edilebilir.

3 Büyü için Bk. (Ta Ha: 58, Felak: 4 ve dipnotu.)

4 Âyetteki bu ifâdeden; bu iki meleğin insanlara doğrudan doğruya büyüyü öğretmeyip, büyü yapmaya müsâit şeyler öğrettiği veya Yahûdîlerin bu iki meleğin öğrettiklerini, büyü için kullandıklarını anlamak mümkündür.

5 Büyü yapmanın; kişiyi kâfirliğe sürükleyeceği buradan açıkça anlaşılmaktadır.

6 Bu ifâdeden; büyünün Allah'ın izni olmadıkça kimseye zarar veremeyeceğini anlamak mümkündür. Ancak insanlar, Allah'ın "koruma" sıfatına îmanda zaaf gösterip, kendilerine Allah'tan başka koruyucular aramaya başlayınca; Allah'ın korumasından uzaklaştıkları için yapılan büyülerin zarar verebileceği düşünülebilir.

7 (وَمَٓا اُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ) deki (مَا) olumsuzluk edatı ve cümle (وَمَا كَفَرَ سُلَيْمٰنُ) üzerine atıf olarak düşünülürse âyetin bu bölümü, "...Oysa Süleyman kâfir olmadığı gibi Bâbil'de Hârut ile Mârut adındaki iki meleğe de (büyü adına) bir şey indirilmedi. Ancak şeytanlar; insanlara büyüyü öğreterek kâfir oldular. Hâlbuki o iki (melek): "Biz, sadece bir imtihan vesilesiyiz, (büyü yaparak) sakın kâfir olma." demedikçe hiç kimseye (bir şey) öğretmiyorlardı." şeklinde de tercüme edilebilir. (Kurtubi) Ayrıca bazı müfessirler, "Babil'de Hârut ve Mârut adında iki meleğe bir şey indirilmedi, Hârut ve Mârut hikâyesi de bu şeytanların uydurduğu bir yalandır" şeklinde anlamışlarsa da bu, ayetin metnine ve metnin akışına pek uygun düşmemektedir. (Geniş açıklama için Bk. Elmalılı)

8 İslâm'ın ilk yıllarında Müslümanlar, Peygamberimize; "bizi gözet, müsaade buyur da anlayalım." anlamına gelen (رَاعِنَا)"Râinâ" ifâdesini kullanırlardı. Daha sonra Allah, Müslümanlara bu ifâdenin yerine, aynı anlama gelen (اُنْظُرْنَا)ifâdesini kullanmalarını emir buyurdu. Zîrâ Yahûdîler, bu(رَاعِنَا) ifâdesini kendi aralarında birbirlerine hakaret etmek için kullandıkları ve "bizim çoban" anlamına gelen (رَاع۪ينَا)ifâdesine benzetiyorlar ve bununla Peygamberimize hakaret etmeye çalışıyorlardı. İşte Allah, bu âyetle Müslümanların Yahûdîlerin sahtekârlıklarına fırsat vermemelerini, sağlamıştır. Bk. (Nisâ: 46)

مَا نَنْسَخْ مِنْ اٰيَةٍ اَوْ نُنْسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَٓا اَوْ مِثْلِهَاۜ
اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿١٠٦﴾ اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ
اللّٰهَ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَص۪يرٍ ﴿١٠٧﴾ اَمْ تُر۪يدُونَ اَنْ تَسْـَٔلُوا
رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسٰى مِنْ قَبْلُۜ وَمَنْ يَتَبَدَّلِ
الْكُفْرَ بِالْا۪يمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَٓاءَ السَّب۪يلِ ﴿١٠٨﴾ وَدَّ كَث۪يرٌ
مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ ا۪يمَانِكُمْ
كُفَّاراًۚ حَسَداً مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ
لَهُمُ الْحَقُّۚ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتّٰى يَأْتِيَ اللّٰهُ بِاَمْرِه۪ۜ
اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿١٠٩﴾ وَاَق۪يمُوا الصَّلٰوةَ
وَاٰتُوا الزَّكٰوةَۜ وَمَا تُقَدِّمُوا لِاَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ
عِنْدَ اللّٰهِۜ اِنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَص۪يرٌ ﴿١١٠﴾ وَقَالُوا لَنْ
يَدْخُلَ الْجَنَّةَ اِلَّا مَنْ كَانَ هُوداً اَوْ نَصَارٰىۜ تِلْكَ
اَمَانِيُّهُمْۜ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ ﴿١١١﴾
بَلٰى مَنْ اَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّٰهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُٓ اَجْرُهُ عِنْدَ
رَبِّه۪ۖ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١١٢﴾

106- Biz herhangi bir âyetin daha hayırlısını veya benzerini getirmedikçe, onu asla yürürlükten kaldırmaz[1] ve de unutturmayız.[2] Sen, Allah'ın gücünün her şeye yettiğini hiç bilmez misin?

107- (Yine) Sen, gerçekten göklerin ve yerin hükümranlığının, Allah'a ait olduğunu ve sizin Allah'tan başka dostunuzun da yardımcınızın da olmadığını hiç bilmez misin?

108- (Ey Müslümanlar!) Yoksa siz de Peygamberinizden, daha önce (Yahûdîlerce) Mûsa'dan istenilen şeyler gibi bir takım isteklerde mi bulunmak istiyorsunuz? Hâlbuki her kim, îmanı küfürle değiştirirse artık o, dosdoğru yolun ortasında sapıtmış olur.

109- Kitap Ehlinden pek çoğu, kendilerine mutlak gerçeğin ne olduğu belli olduktan sonra, sırf içlerindeki kıskançlıktan dolayı, îmanınızdan sonra sizi tekrar kâfirliğe döndürmek isterler. (Ey îman edenler!) Allah'tan onlara bir belâ gelinceye kadar onlara, aldırış etmeyin ve (onlara) ilişmeyin. Şüphesiz Allah'ın gücü, her şeye yeter.

110- Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin. Kendiniz için (dünyada iken) iyilik olarak ne yaparsanız, Allah'ın katında onun daha hayırlısını bulursunuz. Şüphesiz Allah, sizin yaptıklarınızı görüp durmaktadır.

111- Onlar: "Yahûdî veya Hıristiyan olmadıkça, kesinlikle kimse cennete giremeyecek." dediler. Bu, onların asılsız kuruntularıdır. Sen, onlara: "Eğer doğru söylüyorsanız getirin (o zaman) delilinizi!" de.

112- Hayır, her kim (inandığı) iyi işleri yaşayarak, özünü Allah'a teslim ederse, onun mükâfatı Rabbi katındadır. Onlar için bir korku yoktur ve onlar, mahzun da olmayacaklardır.

---

1 **Nesih:** değiştirmek, bir şeyi diğerinin yerine getirmek ve yok etmek anlamına gelir. Dini terim olarak ise: "her hangi bir dini hükmün daha sonra gelen diğer bir dini hükümle kaldırılması veya değiştirilmesidir." Kendisinden önceki hükmü kaldıran hükme, "nâsih", hükmü kaldırılana da "mensûh" denilir. Neshin câiz olup olmadığı ve bunun "İslâm Şeriatı"nda meydana gelip gelmediği konusunda İslâm âlimleri arasında farklı görüşler vardır. Ancak bu âyetteki (مِنْ اٰيَةٍ) ifâdesinden ve (Nahl: 101) den; Kur'an'da nesih olduğu, (Nisâ: 160-161, Yûnus: 15, A'lâ: 6-7) âyetlerinden de Allah'ın gönderdiği tüm dinlerde olabileceği, anlaşılmaktadır. İslâm âlimlerinin büyük bir çoğunluğu, neshin câiz olduğu kanaatindedirler. Bunlara göre Kur'an, kendisinden önce indirilmiş kitapları neshettiği gibi İslâmi hükümlerin, tedricen indirilmesinden dolayı bazı âyetlerin hükümleri de sonradan kaldırılmış veya değiştirilmiştir. Zâten nesih, Allah'ın gönderdiği tüm dinlerin îman esaslarında değil, emir ve yasaklarda söz konusudur. Bu değiştirmeler de; Müslümanların, dinî görevlerini kolaylaştırmak ve pratik bir şekle sokmak amacıyla meydana gelmiştir. Zâten bu âyette de "öncekinden daha hayırlısını veya benzerini" ifâdesi, önceki hükmün hayırsız olmadığı, sonraki hükmün daha hayırlı veya benzer olduğu açıkça ifâde edilmektedir. Nesih konusunda ittifak halinde olan İslâm âlimleri nâsih ve mensûh hakkında ihtilâf etmişlerdir. İmam Şafiî'nin de içlerinde bulunduğu bir grup müctehid, bir Kur'an âyetini, ancak başka bir Kur'an âyetinin neshedebileceği görüşündedirler. Neshedildiği halde metni Kur'an'da bulunan âyetlerin hükmü geçersizdir. Ancak bu âyetler, yeni Müslüman olanlar veya ortaya çıkan yeni durumlar için "Müslümanların kendilerinden olan devlet başkanları" tarafından tedric amacıyla geçici olarak kullanılabilir. Kur'an-ı Kerim'de neshin câiz olmadığını ilk ileri süren, Mutezile âlimlerinden el-Isfahânî'dir. Yenilerden bazıları, tatmin edici izah yapamasalar da neshe karşı çıkmışlardır. Muhammed Esed'in, bu konuda İslâm'ın nezaket sınırlarını aşarak neshi kabul edenlere hakarete varan sözler söylemesi hiç de hoş olmamıştır. Bk. (Nisâ: 160-161, Nahl: 101)

2 Bir âyetin, Allah tarafından başka bir âyetle değiştirilmesi; Allah'ın hikmetindendir. Önceki kötü, sonraki iyi gibi anlaşılamaz. Her ikisi de iyidir. Bunu; Allah, önce birinci iyiyi, sonra da ikinci iyiyi uygulamamızı emretmiş, şeklinde anlamak gerekir.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتِ النَّصَارٰى عَلٰى شَيْءٍ وَقَالَتِ
النَّصَارٰى لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلٰى شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ
كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللّٰهُ يَحْكُمُ
بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١١٣﴾ وَمَنْ
اَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللّٰهِ اَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ
وَسَعٰى فِي خَرَابِهَا اُو۬لٰٓئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ اَنْ يَدْخُلُوهَا
اِلَّا خَٓائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ
عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٤﴾ وَلِلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَاَيْنَمَا
تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾ وَقَالُوا
اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ كُلٌّ لَهُ قَانِتُونَ ﴿١١٦﴾ بَدِيعُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
وَاِذَا قَضٰٓى اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿١١٧﴾ وَقَالَ
الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللّٰهُ اَوْ تَأْتِينَٓا اٰيَةٌ كَذٰلِكَ
قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ قَدْ
بَيَّنَّا الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿١١٨﴾ اِنَّٓا اَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ
بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْـَٔلُ عَنْ اَصْحَابِ الْجَحِيمِ ﴿١١٩﴾

113- Sözde, hepsi de kitabı (Tevrât ve İncil'i) okuyup durdukları halde; Yahûdîler: "Hıristiyanlar hiç bir şey üzere değildirler", Hıristiyanlar da: "Yahûdîler hiç bir şey üzere değildirler."[1] dediler. Hiçbir şey bilmeyen (kitapsız) cahiller de birbirleri hakkında tıpkı onların söylediklerini, söylediler. Allah ise kıyamet günü, anlaşmazlığa düştükleri şeyler hakkında, aralarında (gerçek) hükmü verecektir.

114- Allah'ın mescidlerinde[2] Onun adının anılmasını engelleyen ve bunları yıkmaya çalışanlardan[3] daha zalim kim olabilir?[4] Oysa onların oralara ancak korkarak girmeleri gerekir.[5] Bu, onlar için dünyada bir zillettir. Âhirette ise onlar için büyük bir azap, vardır.

115- Doğu da Allah'ındır, batı da. (Yüzünüzü) ne tarafa dönerseniz, Allah'ın zatı oradadır.[6] Ve Allah, geniş (nîmet sahibi)dir, (her şeyi) hakkıyla bilendir.

116- (o kâfirler): "Hâşâ Allah, çocuk edindi"[7] dediler. Bilakis göklerde ve yerde ne varsa hepsi Onundur ve her şey, Ona boyun eğer.

117- O, göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır ve O, bir işin olmasına karar verirse, ona sadece "ol" der, (o da) hemen oluverir.

118- Bilgiden nasibi olmayanlar da: "Allah bizimle de konuşsa ya da bize de bir âyet gönderse olmaz mıydı?" dediler. Onlardan öncekiler de tıpkı onların bu söyledikleri gibi söylemişlerdi. Bunların kalpleri (nasıl da) birbirine benziyor. Biz, âyetleri ancak Allah'a gönülden inanan bir toplum için, anlaşılır kıldık.

119- (Ey Muhammed!) Şüphesiz Biz, seni hak (Kur'an) ile müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Sen cehennemliklerden kesinlikle sorumlu da değilsin.[8]

---

[1] Yahûdîler ve Hıristiyanlar, birbirlerinin dinlerinin hiçbir dayanağının olmadığını, söyleyerek, birbirlerinin dinlerini, kökünden çürüttüler ve kâfir olduklarını söylediler.

[2] Bazı mealciler buradaki "mescidler" ifâdesinden, mevcut kiliseleri ve havraları da anlamaya çalışmışlarsa da bunlar; sadece bizim Peygamberimizin ve önceki Peygamberlerin dinlerindeki esas işlevini yerine getiren mescidlerdir. Yoksa sonradan put hane haline getirilen kilise ve tapınaklar, değildir. Bk. (Hacc: 40)

[3] Yani, o mescidlerin içerisinde Allah'ın hükümlerinin îfâ ve ifâde edilmesine engel koyan, madden veya manen harap olmasına, yıkılmasına, onların hiçbir işe yaramaz hale getirilmesine veya mescidlikten çıkarılmasına çalışandan daha zâlim kim olabilir?

[4] Müfessirlerin büyük çoğunluğuna göre bu âyet, Beyt-i Makdis'in tahribi ve Hıristiyanların Mescid-i Aksa'da ibâdeti yasaklamalarına dikkat çekmektedir. (Beyt-i Makdis ilk defa, Bâbil imparatoru Buhtü'n-Nasr tarafından tahrip edilmiş ve "İsrail Devleti" yıkılmıştı. İran hâkimiyetine geçen Kudüs ve civarı daha sonra da Romalıların idaresine geçmişti. Hz. Ömer zamanına kadar Hıristiyanlar, orayı çöplük yapmışlar ve Allah'a ibâdet ve duâ etmek isteyenleri menetmişlerdi.) Esasen bu âyet, Mekke müşriklerinin Efendimizin ve Müslümanların Kâbe'ye girmelerini yasaklamalarına işaret etmekle birlikte, tüm mescidler hakkında yapılmış ve yapılacak tahribin tamamını kapsamaktadır.

[5] Onların, mescidlere emin bir şekilde girmeye hakları yoktur. Siz cihad ederek onları öyle bir korkutun ki onlar oraya elini kolunu sallayarak giremesinler.(Celâleyn)

[6] Bu âyete göre: **1-** Allah'ın bir mekânı ve yönü yoktur, bütün yönler, Onundur. **2-** Namaz kılmak için bir mescidde bulunmak, Müslümanlar için zorunlu değildir, yeryüzünün her tarafında namaz kılınabilir. **3-** Yeryüzünün tamamı Müslümanlara mescid kılındığı için, kâfirlerin yeryüzünde Müslümanlardan korkarak ve çekinerek dolaşmaları gerekir. **4-** Her ümmetin ayrı ayrı kıbleleri olabilir. Bu âyet, ilerideki "kıblenin değiştirilmesi" ile ilgili âyet için hazırlık da olabilir.

[7] Yaratma ile doğurmayı, bile bile birbirine karıştırarak Allah'tan doğduğunu iddiâ ettikleri ilâhlar uydurup, onlara taptılar. Melekleri Allah'ın kızları, Mesih'i ve Üzeyir'i oğulları ilan ettiler ve onlara oğul şerefi vererek Allah'lık makamına ortak ettiler.

[8] Âyetin son bölümü, Peygamberimizin: "Keşke babamın ve annemin şu anda ne yaptıklarını bilseydim." demesi üzerine indirilmiştir. (Kurtubî, Taberî, Vâhidî)

120- Sen, onların dinlerine[1] uymadıkça, Yahûdîler de Hıristiyanlar da senden asla hoşlanmayacaklardır. Sen, onlara: "Allah'ın gösterdiği yol, doğru yolun ta kendisidir." de. Eğer, sana gelen bu (vahiy) ilminden sonra, onların arzularına uyacak olursan, (o zaman) sana, Allah'tan başka dost da yardımcı da yoktur.

121- Bizim kendilerine verdiğimiz Kitaba gerçekten îman edenler, onu gereği gibi[2] okurlar.[3] Kim de onu inkâr ederse, onlar da gerçekten hüsrana uğrayanlardır.

122- Ey İsrâil oğulları! Size ihsan ettiğim nîmetimi ve sizi (bir dönem) âlemlere üstün kıldığımı, unutmayın.[4]

123- Ve kimsenin, kimseye hiçbir şekilde faydasının olmayacağı, hiç kimseden fidyenin alınmayacağı gibi şefâatinin de kabul edilmeyeceği ve kimsenin başkalarından hiçbir yardım görmeyeceği günden sakının.[5]

124- Rabbi, İbrahim'i birtakım kelimelerle deneyip, o da onları tam olarak yerine getirince, Allah ona: "Şüphesiz Ben, seni insanlara imam[6] kılacağım" demişti. İbrahim: "Benim soyumdan da..."[7] deyince, Allah; "Benim bu konuda vereceğim söz, zalimlere asla ulaşmaz." buyurdu.

125- Biz, Kâbe'yi insanlar için sürekli yönelme makamı (kıble) ve güvenilir bir yer[8] kılınca, size: "İbrahim'in makamını[9] namaz yeri edinin."[10] dedik. İbrahim ve İsmail'e de: "Tavaf edenler, itikâfa çekilenler, rükû ve secde edenler için evimi temiz tutun."[11] diye emrettik.

126- Hani İbrahim: "Ey Rabbim! Bu şehri güvenilir bir belde kıl ve oranın halkından Allah'a ve âhiret gününe inananları çeşitli ürünlerle rızıklandır." diye dua edince,[12] (Allah): "Onlardan kâfir olanı da (dünyadan) kısa bir süre yararlandırır sonra onu, dönüş yerlerinin en kötüsü olan cehennem azabına, kesinlikle sürüklerim." buyurdu.

وَلَنْ تَرْضٰى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارٰى حَتّٰى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ
قُلْ اِنَّ هُدَى اللّٰهِ هُوَ الْهُدٰى وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَٓاءَهُمْ بَعْدَ الَّذ۪ي
جَٓاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَص۪يرٍ ﴿١٢٠﴾ اَلَّذ۪ينَ
اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِه۪ اُو۬لٰٓئِكَ يُؤْمِنُونَ بِه۪ وَمَنْ
يَكْفُرْ بِه۪ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٢١﴾ يَا بَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪يلَ اذْكُرُوا
نِعْمَتِيَ الَّت۪ٓي اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَاَنّ۪ي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَم۪ينَ
﴿١٢٢﴾ وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْز۪ي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْـًٔا وَلَا يُقْبَلُ
مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ﴿١٢٣﴾
وَاِذِ ابْتَلٰٓى اِبْرٰه۪يمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَاَتَمَّهُنَّ قَالَ اِنّ۪ي جَاعِلُكَ
لِلنَّاسِ اِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّت۪ي قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِم۪ينَ
﴿١٢٤﴾ وَاِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَاَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ
اِبْرٰه۪يمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَٓا اِلٰٓى اِبْرٰه۪يمَ وَاِسْمٰع۪يلَ اَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ
لِلطَّٓائِف۪ينَ وَالْعَاكِف۪ينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿١٢٥﴾ وَاِذْ قَالَ
اِبْرٰه۪يمُ رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا بَلَدًا اٰمِنًا وَارْزُقْ اَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ
مَنْ اٰمَنَ مِنْهُمْ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَاُمَتِّعُهُ
قَل۪يلًا ثُمَّ اَضْطَرُّهُٓ اِلٰى عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَص۪يرُ ﴿١٢٦﴾

---

[1] **Millet:** Takip edilen yol veya metot, demektir. Buna göre, takip edilen bir yol eğri de olsa doğru da olsa bir dindir. Her ne kadar din, şeriat ve millet; aynı anlama gelirse de aralarındaki incelik şöyledir. Takip edilen yolun inanç boyutuna din, yaşayış boyutuna şeriat, sosyal boyutuna da millet denilebilir. Buna göre millet, sosyal bir toplumun etrafında toplandığı, toplumsal olarak tabi olup gönülden uyduğu yol ve metot demektir. Yani, İslâm bir millet olduğu gibi, küfür de bir millettir. İslâm'ın dışında Yahûdîlik, Hıristiyanlık, sosyalistlik, kapitalistlik, gibi çeşitli milletler de vardır. Her millet, kendi sistematiği içerisinde belirli oranda tutarlı olabilir. Her ne kadar, "küfür tek milletse" de onlar bile kendi içlerinde senteze ve diyaloga kapalıdır. Buna göre bir Müslüman sadece Müslüman olabilir. "Hem Müslüman'ım hem de başka bir sistemdenim" diyenler ise yeni bir din uydurmuşlardır. O da küfür dinleri içerisinde bir din olarak yerini alır.

[2] Onu ve hükümlerini bozmadan, anlamlarını, gözeterek, saygılı, devamlı, anlamadıklarını ehlinden sorarak iyi niyet, temiz kalple ağızla okurlar. Gelişi güzel, baştan savmaca, şarkı, gazel gibi okumazlar. (Elmalılı)

[3] Âyetin bu bölümü "Bizim kendilerine verdiğimiz kitabı gereğince okuyanlar var ya işte onlar, ona gerçekten inananlardır." şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] Aynı âyet için Bk. (Bakara: 47)

[5] Aynı konu ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 48 ve dipnotu.)

[6] **İmam:** öne düşmek, ön, öncül ve kendisine uyulan kimse, önder demektir.

[7] Yani, bana vereceğin nîmeti, imameti ve Peygamberliği onlara da ver diye duâ etti. Ancak, "hepsine" demedi. Ayrıca bu âyet, zâlimlerin imamete ehil olmadığına ve zâlim önderlerin başkanlıktan indirilmelerinin vacip olacağına da delil olabilir.

[8] Konu ile ilgili olarak Bk. (Ankebut: 67, Mâide: 97)

[9] **Makâm-ı İbrahim:** İbrahim (a.s)'ın Kâbe'yi inşa ederken veyahut insanları hacca davet ederken, üzerine çıktığı taşın bulunduğu yerdir.

[10] Bu ayeti, "İbrahim'in konumu veya küfre karşı duruşu gibi bir duruş edinin" şeklinde anlamak da mümkündür.

[11] Bk. (Hacc: 26-29 ve dipnotları)

[12] Hz. İbrahim'in bu duâyı, eşini ve oğlu İsmail'i Mekke'de Kâbe'nin yeri civarına bırakınca yaptığı, rivâyet edilmektedir. En doğrusunu ise Allah bilir.

وَاِذْ يَرْفَعُ اِبْرٰهٖيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَاِسْمٰعٖيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا
اِنَّكَ اَنْتَ السَّمٖيعُ الْعَلٖيمُ ﴿١٢٧﴾ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ
وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَٓا اُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَاَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا اِنَّكَ
اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحٖيمُ ﴿١٢٨﴾ رَبَّنَا وَابْعَثْ فٖيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ
يَتْلُوا عَلَيْهِمْ اٰيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكّٖيهِمْ
اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزٖيزُ الْحَكٖيمُ ﴿١٢٩﴾ وَمَنْ يَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ اِبْرٰهٖيمَ
اِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَاِنَّهُ فِي الْاٰخِرَةِ
لَمِنَ الصَّالِحٖينَ ﴿١٣٠﴾ اِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ اَسْلِمْ قَالَ اَسْلَمْتُ لِرَبِّ
الْعَالَمٖينَ ﴿١٣١﴾ وَوَصّٰى بِهَٓا اِبْرٰهٖيمُ بَنٖيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ اِنَّ
اللّٰهَ اصْطَفٰى لَكُمُ الدّٖينَ فَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾
اَمْ كُنْتُمْ شُهَدَٓاءَ اِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ اِذْ قَالَ لِبَنٖيهِ
مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدٖي قَالُوا نَعْبُدُ اِلٰهَكَ وَاِلٰهَ اٰبَٓائِكَ اِبْرٰهٖيمَ
وَاِسْمٰعٖيلَ وَاِسْحٰقَ اِلٰهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٣﴾
تِلْكَ اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْـَٔلُونَ
عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٤﴾ وَقَالُوا كُونُوا هُودًا اَوْ نَصَارٰى تَهْتَدُوا
قُلْ بَلْ مِلَّةَ اِبْرٰهٖيمَ حَنٖيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكٖينَ ﴿١٣٥﴾

127-128- İbrahim ve İsmail, Kâbe'nin temellerini yükseltirken:[1] "Ey Rabbimiz! (Bunu) bizden kabul buyur. Şüphesiz en iyi işiten ve eksiksiz bilen Sensin. Ey Rabbimiz! İkimizi de Sana eksiksiz îman edenlerden kıl, soyumuzdan gerçekten Müslüman bir ümmet çıkar, bize ibâdet şeklimizi (ve yerimizi)[2] göster ve tevbelerimizi kabul buyur. Şüphesiz Sen, tevbeleri kabul eden ve çok merhamet edensin."

129- "Ey Rabbimiz! İçlerinden onlara; Senin âyetlerini okuyacak, Kitap ve hikmeti öğretecek, kendilerini (bâtıl inançlardan) temizleyecek bir Peygamber[3] gönder. Şüphesiz Sen, çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibisin." (diye dua ediyorlardı.)

130- Kendini bilmezlerin dışında İbrahim'in dininden kim yüz çevirebilir ki? Çünkü onu dünyada, Biz (Peygamber olarak) seçtik, şüphesiz o, âhirette de kesinlikle iyilerdendir.[4]

131- Zîrâ Rabbi ona: "Sen, Bana gönülden kulluk et."[5] buyurunca, o: "Ben, tüm varlığımla âlemlerin Rabbine teslim oldum." dedi.

132- İbrahim ve Yakup bu (emri), oğullarına vasiyet ederek: "Ey oğullarım! Şüphesiz Allah, sizlere bu dini seçti, siz de mutlaka Müslümanlar olarak ölün." (diye tavsiyede bulundu.)

133- Yoksa siz, Yakup'a ölüm gelip çattığında oğullarına: "Benden sonra kime kulluk edeceksiniz?" diye sorunca, onlar da: "Tek ilâh olarak, senin ilâhına ve ataların İbrahim'in, İsmail'in ve İshak'ın ilâhı (Allah'a) kulluk edeceğiz. Ve biz, sadece Ona (teslim olan) Müslümanlarız." dediklerinde, orada mı bulunuyordunuz?

134- Onlar, gelip-geçmiş bir ümmettir. Onların kazandıkları kendilerine, sizin kazandığınız da size aittir. Siz, onların yaptıklarından asla sorumlu tutulmayacaksınız.[6]

135- Onlar, size: "Yahûdî veya Hıristiyan olun ki doğru yolu bulasınız." dediler. Sen onlara: "(Asla böyle değil) bilakis biz, Hakk'a yönelen ve asla müşriklerden olmayan İbrahim'in dosdoğru dinine[7] uyarız." de.

---

[1] Bu âyetteki İbrahim ve İsmail (a.s)'ın "Kâbe'nin temellerini yükseltmesi" ifâdesinden; Kâbe'nin önceden, Hz. Âdem zamanında yapıldığı, kaybolan ilk Kâbe'nin temellerini Hz. İbrahim'in bulup, inşa ettiği anlaşılabilir.

[2] Bk. (Hacc: 67)

[3] Bu Peygamberle kastedilenin, Hz. Muhammed (a.s) olduğu açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Çünkü İsmail (a.s)'ın zürriyeti içerisinden başka bir Peygamber, gelmemiştir.

[4] Abdullah b. Selâm, yeğeni Seleme ile Muhâciri İslâm'a davet eder ve onlara, "Allah Tevrât'ta 'ben İsmail'in çocuklarından Ahmet isminde bir Peygamber göndereceğim, ona îman eden hidâyete ve olgunluğa erecek, îman etmeyen de lânetlenmiştir.' buyurdu" der. Bunun üzerine Seleme îman eder, Muhâcir ise îman etmez. Bu olay üzerine de bu âyet nâzil olur. (Esbâb-ı Nüzûl, Suyuti)

[5] (اَسْلِمْ) ifâdesi, "teslim ol, Müslüman ol." şeklinde tercüme edildiği zaman, âyetin anlamı yukarıdaki yedi âyetin içeriğine ve "Hz. İbrahim'in hiç müşrik olmadığı" âyetine (Bakara: 135, Âlu İmrân: 67) ters düşmektedir. Bu sebeple bu fiilin diğer anlamı olan, "halisane ibâdet etmek" (Celâleyn, Kurtubî,) anlamı tercih dilmiştir.

[6] Aynı âyet için Bk. (Bakara: 141) Aynı konu için Bk. (Tûr: 52, Müddessir: 38, Necm: 39)

[7] Yani; İbrahim (a.s)'ın diğer dinleri terk eden, tek Allah'a inanmayı esas alan, Kur'an'ın ifâdesiyle İslâm dinine... Bu ve benzeri âyetlere göre; İbrahim (a.s)'ın dini, "İslâm Dini"dir. Müslümanların dışındakiler Hz. İbrahim'in dininin takipçileri olamazlar. Çünkü Hz. İbrahim'in dini, tek Allah inancına dayanır. Îsâ (a.s) ve Üzeyir'i Allah'ın oğlu saydıkları için Allah tarafından, kâfir oldukları belirtilen Yahûdî ve Hıristiyanların, kendilerini İbrahim'in dininden saymalarını anlamak mümkün ise de onları İbrahîmî dinlerden sayan Müslümanları anlamak hiç mümkün değildir. Bunlar, ya Kur'an okumuyorlar ya da okuduklarını anlamak istemiyorlar. Bk. (Âlu İmrân: 95, Nisâ: 125, En'am: 161, Nahl: 125)

قُولُوا اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَا اُنْزِلَ اِلَيْنَا وَمَا اُنْزِلَ اِلٰى اِبْرٰهٖيمَ وَاِسْمٰعٖيلَ
وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ وَالْاَسْبَاطِ وَمَا اُوتِيَ مُوسٰى وَعٖيسٰى
وَمَا اُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْهُمْ
وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٦﴾ فَاِنْ اٰمَنُوا بِمِثْلِ مَا اٰمَنْتُمْ بِهٖ فَقَدِ
اهْتَدَوْا وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا هُمْ فٖي شِقَاقٍ فَسَيَكْفٖيكَهُمُ اللّٰهُ
وَهُوَ السَّمٖيعُ الْعَلٖيمُ ﴿١٣٧﴾ صِبْغَةَ اللّٰهِ وَمَنْ اَحْسَنُ مِنَ اللّٰهِ
صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ ﴿١٣٨﴾ قُلْ اَتُحَاجُّونَنَا فِي اللّٰهِ
وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا اَعْمَالُنَا وَلَكُمْ اَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ
لَهُ مُخْلِصُونَ ﴿١٣٩﴾ اَمْ تَقُولُونَ اِنَّ اِبْرٰهٖيمَ وَاِسْمٰعٖيلَ
وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ وَالْاَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا اَوْ نَصَارٰى قُلْ
ءَاَنْتُمْ اَعْلَمُ اَمِ اللّٰهُ وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ
اللّٰهِ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٠﴾ تِلْكَ اُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ
لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْـَٔلُونَ عَمَّا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٤١﴾ سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلّٰيهُمْ
عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتٖي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ
يَهْدٖي مَنْ يَشَاءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقٖيمٍ ﴿١٤٢﴾

136- (Ey Muhammed!) Onlara: "Biz, Allah'a, bize indirilen (kitaba), İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, onun torunlarına indirilene, Mûsa'ya, İsa'ya ve tüm Peygamberlere Rableri tarafından indirilen (tüm kitaplara) inandık. Biz, onların arasında hiçbir fark gözetmeyiz. Zîrâ O (Allah'a) gerçekten îman edenler, sadece bizleriz." de.[1]

137- (Ey îman edenler!) Eğer onlar, sizin inandığınız gibi inanırlarsa (ancak o zaman) doğru yolu bulmuş olurlar.[2] Yok, eğer onlar, (bundan) yüz çevirirlerse, (o zaman haktan) çok uzak bir ayrılık içerisine düşerler. Onlara karşı sana sadece Allah yeter. Çünkü O, en iyi işiten ve eksiksiz bilendir.

138- (Ey îman edenler!) Onlara: "Allah'ın boyası (ile boyanın,)[3] boyası Allah(ın boyasın)dan daha güzel olan kim olabilir ki? İşte biz, (sadece) Ona kulluk ederiz." (deyin.)

139- (Ey Muhammed!) Onlara: "Bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbiniz olan Allah hakkında bizimle tartışmaya mı girişiyorsunuz?[4] Bizim yaptıklarımız bize, sizin yaptıklarınız da size aittir. İşte biz, Ona gönülden bağlanmış kimseleriz." de.

---

[1] Konuyla ilgili olarak ve aynı anlamı ifâde etmesi yönüyle Bk. (Âlu İmrân: 84)

[2] Bu âyetten; Yahûdî ve Hıristiyanların ancak Allah'a, Hz. Muhammed (a.s)'a ve Kur'an'a inanarak doğru yolu bulacakları çok açık bir şekilde ifâde edilmiştir. Buradan da dinler arası diyaloğun, ancak hepsinin Müslüman olmasıyla gerçekleşebileceği hükmü çıkmaktadır.

[3] Yukarıdaki (صبغة الله) ifâdesi mahzuf bir fiilin mef'ulü olarak tercüme edilmiştir. Bu istiârede; "Allah'ın Dini, Allah'ın boyasına" benzetilerek; "Ey insanlar sadece Allah'ın boyasıyla boyanın yani Allah'ın dinine girin, başka dinlerle vaftiz olarak, Yahûdîler gibi yıkanarak cennete gireceğinizi zannederek uğraşıp durmayın." denilmek istenmiştir.

[4] Yani, "bizim bildiğimiz Allah'ı, bize mi öğreteceksiniz?"

140- Yoksa siz, gerçekten İbrahim'in, İsmail'in, İshak'ın, Yakup'un ve onun torunlarının Yahûdî ya da Hıristiyan olduklarını mı söylüyorsunuz? (Ey Muhammed!) Onlara: "Siz mi daha iyi biliyorsunuz, yoksa Allah mı? Allah'tan kendisine bildirilen bir gerçeği saklayandan daha zalim kim olabilir? (Şunu iyi bilin ki) Allah, yaptıklarınızdan asla habersiz değildir." de.

141- Onlar, gelip-geçmiş bir ümmettir. Onların kazandıkları kendilerine, sizin kazandığınız da size aittir. Siz, onların yaptıklarından asla sorumlu tutulmayacaksınız.[5]

142- İnsanlardan birtakım beyinsizler: "Onları daha önce yöneldikleri kıblelerinden çeviren nedir?" diyecekler. (Ey Muhammed!) onlara: "Doğu da Allah'ındır, batı da O, dilediğini dosdoğru yola iletir." de.

---

[5] Aynı âyet için Bk. (Bakara: 134) Aynı konu için Bk. (Tûr: 52, Müddessir: 38, Necm: 39)

وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ اُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَٓاءَ عَلَى النَّاسِ
وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًاۜ وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ
عَلَيْهَٓا اِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلٰى عَقِبَيْهِۜ
وَاِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً اِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللّٰهُۜ وَمَا كَانَ اللّٰهُ
لِيُضِيعَ اِيمَانَكُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ بِالنَّاسِ لَرَؤُ۫فٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٣﴾ قَدْ نَرٰى
تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَٓاءِۚ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضٰيهَاۖ فَوَلِّ
وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِۜ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ
شَطْرَهُۜ وَاِنَّ الَّذِينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ لَيَعْلَمُونَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْۜ
وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾ وَلَئِنْ اَتَيْتَ الَّذِينَ اُو۫تُوا
الْكِتَابَ بِكُلِّ اٰيَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَۚ وَمَٓا اَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْۚ وَمَا
بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍۜ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَٓاءَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا
جَٓاءَكَ مِنَ الْعِلْمِۙ اِنَّكَ اِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٥﴾ اَلَّذِينَ اٰتَيْنَاهُمُ
الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ اَبْنَٓاءَهُمْۜ وَاِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ لَيَكْتُمُونَ
الْحَقَّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٦﴾ اَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
الْمُمْتَرِينَ ﴿١٤٧﴾ وَلِكُلٍّ وِجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّيهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِۜ اَيْنَ
مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللّٰهُ جَمِيعًاۜ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٤٨﴾

143- Böylece Biz sizi, Peygamberin size örnek olduğu gibi sizin de insanlara örnek olmanız için, aklı başında[1] (dengeli) bir ümmet kıldık.[2] (Ey Muhammed!) Biz, Peygambere uyanları, ökçeleri üzerinde geri dönenlerden ayırt edelim diye senin daha önce yöneldiğin (Kâbe'yi) kıble yaptık.[3] Doğrusu (bu,) Allah'ın dosdoğru yolu gösterdiği kimselerden başkasına elbette ağır gelir. (Unutmayın ki) Allah, sizin îmanınızı asla boşa götürmez.[4] Çünkü Allah, insanlara karşı çok şefkatlidir, merhametlidir.

[1] **Vasat:** orta, her tarafı denk, mutedil, hayırlı, aklı başında demektir. (Kurtubî)
[2] Âyetin bu bölümü "Böylece Biz sizi, (âhirette) Peygamberin size şâhit olacağı gibi sizin de insanlara şâhit olmanız için aklı başında bir ümmet yaptık." şeklinde de anlaşılabilir.
[3] Peygamberimiz, Mekke'de iken Kâbe'ye dönerek namaz kılardı. Medîne'ye hicretinden sonra Kudüs'e doğru namaz ile emrolunmuş ve bu şekilde on altı veya on yedi ay civarında namaz kılmıştı. (Celâleyn, Kurtubî)
[4] Yani Allah, sizin îmanınızı veya îmanınızın eseri ve alâmeti olan namazlarınızı asla zayi etmez. Kıble değişse bile Allah, bundan önce kıldığınız namazları ve vefat edenlerin namazlarını boşa götürmez. (Elmalılı)

144- Biz, senin yüzünü göğe çevirip durduğunu görüyoruz ve seni, hoşlanacağın kıbleye kesinlikle döndüreceğiz. Artık yüzünü, hemen Mescid-i Haram yönüne çevir. Bundan böyle nerede olursanız olun,[5] yüzlerinizi (namazda) o tarafa çevirin.[6] Şüphesiz kendilerine kitap verilenler, bunun Rablerinden gelen bir gerçek olduğunu elbette bilirler. (Şunu iyi bilin ki) Allah, yaptıklarınızdan kesinlikle habersiz değildir.

145- Yemin olsun ki sen; kendilerine kitap verilenlere her türlü delili getirsen bile onlar, yine senin kıblene asla uymazlar. (Hatta) senin, onların kıblesine uymadığın gibi onlar, birbirlerinin kıblesine de uymazlar. Eğer, sana gelen bu (vahiy bilgisinden) sonra, onların arzularına uyacak olursan, (işte o zaman) sen de kesinlikle zalimlerden olursun.

146- Kendilerine kitap verdiklerimiz, o (Peygamberi,) kendi oğullarını bildikleri gibi, bilirler.[7] Fakat onlardan bir bölümü, bu gerçeği bile bile gizlerler.

147- Gerçek (hak) Rabbindendir. Şu halde sakın kuşkuya kapılanlardan olma.[8]

148- Her toplumun yöneldiği bir kıblesi vardır.[9] (Ey îman edenler!) Siz, birbirinizle iyiliklerde yarışın. Zîrâ nerede olursanız olun sonunda Allah, hepinizi bir araya getirir.[10] Şüphesiz Allah'ın gücü, her şeye yeter.

[5] Bu ifâdeden namaz kılmak için Müslümanlara özel bir yerin (mescid, cami gibi) şart olmadığı anlaşılmaktadır.
[6] Artık bu emirle eski kıble (Mescid-i Aksa) neshedilmiş ve namazda yeni Kıble olan Mescid-i Haram'a yönelmek farz kılınmış oldu. Buna göre namazda; yüzün ve bedenin Mescid-i Haram'dan başka bir tarafa döndürülmesi namazı bozar. Âyette kıble"in Kâbe değil de içerisinde Kâbe'nin de bulunduğu Mescid-i Haram olarak belirtilmesi de çok önemlidir. Bu alan Kâbe'den daha geniş olması sebebiyle uzak memleketlerdekiler için kıblenin isabet ettirilmesi daha da kolaylaşmıştır.
[7] Âyetin bu bölümü için Bk. (En'am: 20)
[8] Küçük farkla aynı âyet için Bk. (Âlu İmrân: 60)
[9] Bu ifâdeden kıblenin; sadece namazda kendisine dönülen sembolik bir yön olmadığı ve her toplumun kıblesinin o toplumun dinini, inancını ve ideallerini temsil ettiği, anlaşılmaktadır. Her ne kadar bu yönelme yerleri, açıkça söylenmese de zorluklarla karşılaşıldığı zaman müracaat edilen yerlerden anlaşılmaktadır.
[10] Yani aynı Kıbleye yöneldiğiniz sürece: **a-** hepiniz aynı dine, aynı gayeye ve aynı düşünceye sahip olursunuz. **b-** yönleriniz ve yöreleriniz ayrı olduğu halde hepiniz, "Mescid-i Haram" içerisinde namaz kılıyor gibi muntazam bir cemaat olursunuz. Bu âyetin mefhum-i muhalifinden; birbirleriyle tek yumruk halinde olamayan Müslümanların, her ne kadar namazda Kâbe'ye yönelseler de gönül kıblelerini şaşırma ihtimâli olduğu anlaşılabilir.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
وَاِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٩﴾ وَمِنْ
حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ
مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ
حُجَّةٌ اِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي
وَلِاُتِمَّ نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٠﴾ كَمَا اَرْسَلْنَا
فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ اٰيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿١٥١﴾
فَاذْكُرُونِي اَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونِ ﴿١٥٢﴾ يَا
اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلٰوةِ اِنَّ اللّٰهَ مَعَ
الصَّابِرِينَ ﴿١٥٣﴾ وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ اَمْوَاتٌ
بَلْ اَحْيَاءٌ وَلٰكِنْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿١٥٤﴾ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ
الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْاَمْوَالِ وَالْاَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ
وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٥﴾ اَلَّذِينَ اِذَا اَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا اِنَّا
لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ ﴿١٥٦﴾ اُولٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ
مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَاُولٰئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ ﴿١٥٧﴾

149- Her nereden (yola) çıkarsan çık, yüzünü (namazda) mutlaka Mescid-i Haram'a doğru çevir. Şüphesiz bu, kesinlikle Rabbinden gelen bir gerçektir. Ve Allah, yaptıklarınızdan habersiz değildir.

150- Her nereden (yola) çıkarsan çık, yüzünü (namazda) mutlaka Mescid-i Haram'a doğru çevir. (Ey îman edenler!) Siz de; nerede olursanız olun, zalimlerin dışındaki insanların, aleyhinize kullanacakları bir bahane bulamamaları için yüzünüzü (namazda) mutlaka o (Kâbe) tarafına çevirin. Size vereceğim nîmetlerimi tamamlamam ve dosdoğru yolunuzu bulabilmeniz için onlardan korkmayın, sadece Benden korkun.

151- Nitekim Biz, içinizden[1] size âyetlerimizi okuyan, sizi (bâtıl inançlardan) temizleyen, size kitap ve hikmeti bildiren ve daha önce bilmediğiniz şeyleri de size öğreten bir Peygamber gönderdik.

152-153- O halde siz, (yalnızca) Beni anın ki Ben de sizi anayım.[2] Bana şükredin ve sakın nankörlük etmeyin. (Ey îman edenler!) Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım dileyin. Şüphesiz Allah, sabredenlerle beraberdir.

154- Ve Allah yolunda öldürülenlere de sakın "ölüler" demeyin. Aksine onlar, sizin anlayamayacağınız bir şekilde diridirler.[3]

155-156- Biz, sizi (dünya hayatı boyunca) korku, açlık ve mal, can ve ürün eksiltmeleri ile mutlaka imtihan edeceğiz.[4] Bunu sabredenlere müjdele. Ki onların başlarına bir sıkıntı geldiği zaman: "Biz, Allah için varız ve yine Ona döneceğiz."[5] derler.

157- İşte, Rablerinin en büyük affı ve merhameti bunların üzerinedir ve gerçekten dosdoğru yolda olanlar da bunlardır.[6]

---

[1] Yani o, sizin gibi bir insan hem de sizin soyunuzdan her yönüyle bilip tanıdığınız bir Peygamberdir.

[2] **Zikir:** Anmak, hatırlamak ve ezberlemek anlamına gelir. Terim olarak ise Allah'ı, kendisinin belirlediği usûl ve ifâdelerle anmak ve hatırlamak demektir. Zikir: **a-** Dil ile yapılan zikir: (Allah'ı isimleriyle anmak, hamd ve tesbih etmek, kitabını okumak, duâ etmektir.) **b-** Kalp ile yapılan zikir: (Allah'ı gönülden anmaktır.) **c-** Beden ile yapılan zikir: (Bedenin uzuvlarından her birini Allah'ın emrettiği şeyler için kullanıp, yasakladığı şeyleri yapmaktan korumaktır.) Tasavvuf ekollerinin kendilerine göre yaptıkları zikir tanımlama ve çeşitleri ile ilgili olarak, sahih hadis kaynaklarında herhangi bir rivâyet bulunmamaktadır. Genellikle bu rivâyetlerin kaynağı, kendilerinden menkuldür. Peygamberimizin uygulamalarında Allah, sıfatlarıyla ve kelime-i tevhit'le zikredilmiş ve bunun sayısı da yüzü geçmemiştir. Sünnette sadece "Allah" ve "hû" lafızlarıyla zikir uygulaması yoktur ve bu şekildeki zikir, câiz değildir.

[3] Yani siz, onların hayatını hissedemezsiniz. O akıl ile idrak olunamayan hakikî bir hayattır. Bu âyete göre şehitler bizim anladığımız anlamda ölü olmakla birlikte, bizim anlayamayacağımız bir şekilde diridirler. Bk. (Âlu İmrân: 169) Ayrıca benzeri âyetlerden, rûhların baki olduğu ve bir kısım şeyleri idrak edebileceği de anlaşılmaktadır.

[4] Bazı müfessirler, bu âyetteki imtihan vesilesi olan şeyleri, farz olan ibâdetlerin sonuçlarına işaret gibi görerek: "korkuyu" Allah korkusuna, "açlığı" Ramazan orucuna, "mal eksikliğini" zekâta, "nüfus eksikliğini" cihada ve şehitliğe, "ürün eksikliğini" çocuk ve kazanç kayıplarına benzetmişlerdir.

[5] Peygamberimiz: "Allah, kendisine bir sıkıntı isabet edip de Allah'ın kendisine emrettiği şekilde 'Biz, Allah için varız ve yine Ona döneceğiz, Ey Allah'ım beni bu sıkıntıdan kurtar ve bana bunun yerine bundan daha hayırlısını ver.' diyen her Müslüman'a, ondan daha hayırlısını verir." buyurmuştur. (Müslim)

[6] Yukarıdaki üç âyet, "Biz, sizi (dünya hayatınd) korku, açlık ve mal, can ve ürün eksiltmeleri ile mutlaka imtihan edeceğiz. Başlarına bir sıkıntı geldiği zaman: "Biz, Allah için varız ve yine Ona döneceğiz." diyerek bunlara sabredenlere: 'Rablerinin en büyük af ve merhametinin onlara olacağını ve kendilerinin gerçekten dosdoğru yolda olduklarını.' müjdele." diye toparlanabilir.

إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللّٰهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ اَوِ
اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ اَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ
خَيْرًا فَاِنَّ اللّٰهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٥٨﴾ اِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَٓا
اَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدٰى مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ
فِى الْكِتَابِ اُولٰٓئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللّٰهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ ﴿١٥٩﴾
اِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَاَصْلَحُوا وَبَيَّنُوا فَاُولٰٓئِكَ اَتُوبُ عَلَيْهِمْ
وَاَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾ اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ
كُفَّارٌ اُولٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالنَّاسِ اَجْمَعِينَ
﴿١٦١﴾ خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ
يُنْظَرُونَ ﴿١٦٢﴾ وَاِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ
الرَّحِيمُ ﴿١٦٣﴾ اِنَّ فِى خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ
الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِى تَجْرِى فِى الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ
النَّاسَ وَمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَٓاءِ مِنْ مَٓاءٍ فَاَحْيَا بِهِ الْاَرْضَ
بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَٓابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ
وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَٓاءِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٦٤﴾

158- Şüphesiz "Safa" ve "Merve",[1] Allah'ın şiârlarındandır.[2] Buna göre kim, Hacc için Kâbe'yi ziyaret eder veya Umre yaparsa, bu ikisini tavaf etmesinde kendisi için bir sakınca yoktur. Kim de kendi gönlünden koparak hayırlı bir iş yaparsa,[3] bilsin ki Allah, şükredenlerin mükâfatını veren ve her şeyi bilendir.

159- İndirdiğimiz apaçık delilleri ve en doğru yolu gösteren (âyetleri,) Biz insanlar için kitapta açıkladıktan sonra, onları gizleyenlere;[4] Allah lânet ettiği gibi lânet ediciler de lânet eder.

160- Ancak Allah'ın istediği gibi davranıp gerçekleri açıklayarak tevbe edenler, bunun dışındadır. Ben, onların tevbelerini kabul ederim. Çünkü Ben, tevbeleri kabul eden ve çok merhamet edenim.

161- Şüphesiz, inkâr edip, kâfir olarak ölenlere gelince; Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların lâneti, onların üzerine olsun.

162- Onlar, bu (ceza) içerisinde sürekli olarak kalacaklardır. Onların bu azapları hafifletilmediği gibi, yüzlerine de bakılmayacaktır.[5]

163- (Ey insanlar) sizin ilâhınız tek olan ilâhtır. Tek ilâh ise, sadece O, Rahman ve Rahim olan Allah'tır.

164- Şüphesiz, göklerin ve yeryüzünün yaratılışında, gece ile gündüzün birbirini izlemesinde, insanların faydasına olan şeyleri denizde taşıyan gemilerde, Allah'ın gökten su indirip onunla ölmüş olan yeryüzünü diriltmesinde, her çeşit canlıyı orada yaymasında, rüzgârları estirmesinde ve gökle yer arasında emre hazır bekleyen bulutları yönlendirmesinde, akıl sahipleri için kesinlikle mûcizeler vardır.

---

1 **Safa:** Kaygan taş, sert kaya demektir. Kâbe'nin güney-doğusundaki küçük bir tepedir. **Merve:** ise küçük ve yumuşakça taş demek olup Kâbe'nin kuzey doğusundaki küçük bir tepedir. Hz. İbrahim, Allah'ın emriyle hacc yaparken, Safa ve Merve tepeleri arasında tavaf etmiştir. Daha sonra, insanlar Safa üzerine İsaf, Merve üzerine de Nâile adında iki put dikmişlerdir. Peygamberimiz, Müslümanlara "Hacc'ı" öğretirken bu iki tepe arasında sa'y etmiş ve yanındakilere de sa'y etmelerini emretmiştir.

2 Şiâr için Bk. (Hacc: 32)

3 Âyetin bu bölümü, "Kim de bu hayırlı işi (umreyi) kendi gönlünden koparak (nafile olarak) yaparsa, bilsin ki Allah, şükredenlerin mükâfatını veren ve her şeyi bilendir." şeklinde de anlaşılabilir ve buna göre de nafile umre'nin câizliği anlaşılabilir.

4 Yani dünya menfaatleri uğruna onları ve hükümlerini tamamen veya kısmen tahrif ederek gizleyen veya söylemeyenlere…

5 Aynı âyet için Bk. (Âlu İmrân: 88)

165- İnsanlardan bir kısmı da Allah'ın berisinde[1] Allah'ı sever gibi sevdikleri çeşitli ilâhlar edinirler.[2] Oysa îman edenler her şeyden çok Allah'ı severler. O zalimler, bütün güç ve kuvvetin, Allah'a ait olduğunu ve Allah'ın azabının, çok şiddetli olduğunu cehennem azabını gördükleri zaman; anlayacaklarına, şimdiden anlasalardı ya!

166- (Âhirette) kendilerine uyulanlar, azabı görünce, kendilerine uyanlardan kaçmaya başlayacaklar ve böylece aralarındaki bütün bağlar, kopacaktır.

167- (O zaman) onların peşine düşenler: "Keşke bize bir daha dünyaya geri dönme fırsatı verilse de şimdi onların bizden kaçtıkları gibi, biz de onlardan kaçsaydık." diyecekler. Böylece Allah, onlara bütün yaptıklarını her taraflarını saran faydasız pişmanlıklar biçiminde gösterecek ve onlar, cehennemden de asla çıkamayacaklardır.

168- Ey insanlar! Yeryüzünde olan şeyleri helal (ve) temiz[3] olarak yiyin ve sakın şeytanın peşinden gitmeyin. Çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır.

169- O, size sadece kötülüğü, edepsizliği ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri söylemenizi, emreder.

---

[1] Yani Allah'ı inkâr etmeden, Onun berisinde, Ondan daha fazla önem verdikleri, Onun sıfatlarından bir kısmını kendilerine vererek ilâhlaştırdıkları, putlar veya putlaştırılmış kimseler edinirler.

[2] Bu âyet, bize gösteriyor ki, ilâhlıkta sevgi, son derece önemli bir esastır. Mabut, en çok sevilendir, böyle son derece sevilen şeyler de mabut edinilmiş olur. Sevginin hükmü ise itaattir. Bunun için de son derece itaat, ancak mabuda edilir. Müfessirlerin büyük çoğunluğu, bu "edinilen ilâhları"; insanların Allah'a karşı günâh işleme hususunda itaat ettikleri "efendileri, reisleri ve büyükleri" diye açıklamışlardır. İşte bu insanlar, onları Allah gibi severler, onlara mabut muamelesi yaparlar ve Allah'a isyan ederler. İşte bunlara, Allah'ın sevdiği kullarını ve Peygamberleri mabut derecesine çıkaranlar da dâhildir. Bunun için Allah'ın velîlerini, Peygamberlerini, melekleri Allah'ı sever gibi sevmekten kaçınmalıdır. Zîrâ "Allah için" sevmekle "Allah sever gibi" sevmek arasındaki farkı bilmek gerekir. Allah'ı sevenler, Allah'ın sevgili kullarını da severler, lâkin Allah gibi değil, Allah için severler. Üzülerek söylemek gerekirse "vahdet-i vücud" adı altında bir "ateist felsefe" vardır ki, din ve ahlâk namına en büyük zarar, hep bundan çıkagelmiştir. Ve her nerede bir şirk varsa, bu felsefeyle az çok bir alâkası vardır. İslâm dininde emrolunan tevhit, (لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ) "Allah'tan başka ilâh yoktur" tevhid-i ülûhiyettir. Bu kelime-i tevhid, ateist vahdet-i vücut felsefesinde, (لَا مَوْجُودَ اِلَّا هُوَ) şeklini alır ve "her mevcut Odur" manasıyla tefsir edilir hattâ (همه اوست) "her şey Odur" diyerek her şeyin dışında Allah'ı görecek yerde her şeyde ve hattâ her şeyi, Allah görmek isterler. Bunun neticesinde de Allah'ı sevmekle, birilerini Allah gibi sevmeyi birbirine karıştırırlar. Sonuç olarak, reislerini ve büyüklerini Allah sever gibi sevenler ve onların emirlerine itaat ederek Allaha isyan edenler, bunları Allah'a eş kabul etmiş olurlar ki putperestliğin esası, işte bu tarz sevgidedir. (Özetle-Elmalılı)

[3] Âyetin bu bölümü: "...Allah'ın size verdiği helal (ve) temiz rızıkları yiyin..." şeklinde de tercüme edilebilir. Ancak helal ve temiz rızık haram yolla da elde edilebileceğinden dolayı, yukarıdaki tercüme daha uygun bulunmuştur.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ
اللّٰهِ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا اَشَدُّ حُبًّا لِلّٰهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا اِذْ
يَرَوْنَ الْعَذَابَ اَنَّ الْقُوَّةَ لِلّٰهِ جَمِيعًا وَاَنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ
(١٦٥) اِذْ تَبَرَّاَ الَّذِينَ اتُّبِعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا وَرَاَوُا الْعَذَابَ
وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْاَسْبَابُ (١٦٦) وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ اَنَّ
لَنَا كَرَّةً فَنَتَبَرَّاَ مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّؤُا مِنَّا كَذٰلِكَ يُرِيهِمُ اللّٰهُ
اَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ عَلَيْهِمْ وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ
(١٦٧) يَا اَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْاَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا
وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ (١٦٨)
اِنَّمَا يَاْمُرُكُمْ بِالسُّوٓءِ وَالْفَحْشَاءِ وَاَنْ تَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ مَا
لَا تَعْلَمُونَ (١٦٩) وَاِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّبِعُوا مَا اَنْزَلَ اللّٰهُ قَالُوا بَلْ
نَتَّبِعُ مَا اَلْفَيْنَا عَلَيْهِ اٰبَاءَنَا اَوَلَوْ كَانَ اٰبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ
شَيْـًٔا وَلَا يَهْتَدُونَ (١٧٠) وَمَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي
يَنْعِقُ بِمَا لَا يَسْمَعُ اِلَّا دُعَاءً وَنِدَاءً صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ
لَا يَعْقِلُونَ (١٧١) يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ
مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُونَ (١٧٢)

170- O (insanlara):"Allah'ın indirdiklerine uyun." denilince onlar: "Tam tersine biz, atalarımızı üzerinde bulduğumuz şeye uyarız."[4] derler. (Peki!) Onların ataları, hiçbir şeye akılları ermeyen ve doğru yolu bulamamış kimseler olsalar bile mi?[5]

171- Kâfirler, bağırma ve çağırmadan başka bir şeyi duymayan ve kendi kendine haykırıp duran hayvan gibidirler.[6] Zâten onlar, hem sağır, hem dilsiz, hem de kördürler. İşte onlar, (bundan dolayı hakkı) asla anlamazlar.

172- Ey îman edenler! Eğer sadece Allah'a kulluk ediyorsanız; Bizim size rızık olarak verdiklerimizi temiz olarak yiyin ve Allah'ın nîmetine şükredin.

---

[4] Bu âyette, her ne kadar bu ifâdeler kâfirler için kullanılmışsa da "emrin hususiliği, hükmün umumiliğine mani olmadığı" için emir, tüm insanlarla birlikte Müslümanlar için de geçerlidir. Buna göre tüm Müslümanların, babalarından kalan gelenek ve göreneklere körü körüne uymayıp bunları Kur'an ve sünnet süzgecinden geçirme mecburiyeti vardır.

[5] Bu âyet, müşrik Arapların böyle söylemeleri üzerine nâzil olmuştur. Bir rivâyette göre de böyle diyen ve âyetin indirilmesine sebep olanlar, Yahûdîlerden bir gruptur. (Taberî)

[6] Bu âyette, temsili bir teşbih vardır. Yani o kâfirler, çoban, kendilerine: "insan gibi yiyin, için, yayılın" derse anlamazlar. Onlar ancak ıslık, düdük ve haykırma gibi manasız sesleri dinlerler. Allah ve Peygamberden bir şey anlamazlar, anlam yüklü sözleri duymazlar.

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا
أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللّٰهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ
عَلَيْهِ إِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٧٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا
أَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولٰئِكَ
مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ يَوْمَ
الْقِيٰمَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٤﴾ أُولٰئِكَ
الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدٰى وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ
فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ﴿١٧٥﴾ ذٰلِكَ بِأَنَّ اللّٰهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ
بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ
بَعِيدٍ ﴿١٧٦﴾ لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ
وَالْمَغْرِبِ وَلٰكِنَّ الْبِرَّ مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ
وَالْمَلٰئِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّنَ وَاٰتَى الْمَالَ عَلٰى حُبِّهِ ذَوِي
الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي
الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتَى الزَّكٰوةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ
إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ
أُولٰئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾

173- O (Allah,) size leşi, kanı, domuz etini ve Allah'tan başkası adına kesilmiş[1] olan (hayvanların etini yemeyi) kesinlikle haram kıldı. Fakat kim de mecbur kalırsa onun, saldırmamak ve sınırı aşmamak şartıyla[2] (yemesinde) bir günâh yoktur. Zîrâ Allah, çok bağışlayandır, pek esirgeyendir.[3]

174- Allah'ın indirdiği kitaptan bazı bölümleri gizleyerek, onları az bir değer karşılığında satanlar, karınlarına sadece (cehennem) ateşi dolduruyorlar. Kıyamet günü Allah, onlarla konuşmayacak ve günâhlarını affetmeyecektir. Ve onlar için orada, acıklı bir azap vardır.

175- Şu, hidâyete karşılık sapkınlığı, bağışlanmaya karşılık azabı satın alanlar, cehennem ateşine karşı ne kadar da cüretkârdırlar.[4]

176- Bu (cehennem azabı,) Allah'ın bu Kitabı hak olarak indirmesin(i inkâr etmelerin)den dolayıdır.[5] Bu Kitap konusunda görüş ayrılığına düşenler,[6] (haktan) çok uzak bir ayrılık içerisindedirler.

177- Ey insanlar!) Sizin yüzlerinizi doğuya veya batıya çevirmeniz iyilik değildir. Asıl iyilik; Allah'a, âhiret gününe, meleklere, kitaba, Peygamberlere îman eden, mallarını sevmelerine rağmen; akrabalara, yetimlere, yoksullara, yolda kalanlara, dilencilere ve kölelere veren, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren, söz verdikleri zaman sözlerinde duran, zorda, darda ve savaş zamanında sabreden kimselerin iyilikleridir. İşte bunlar, doğruluklarını ispat etmiş kimselerdir ve gerçekten Rablerine karşı hata etmekten sakınanlar da bunlardır.[7]

---

[1] Allah'tan başkası adına kesilen hayvanların, yenilmesi haramdır. Meselâ; herhangi bir yerde Allah için kurban kesmek câiz ve etinin yenilmesi helâl ise de falan türbe namına kesilen kurbanın etinin yenilmesi, haramdır.

[2] Yani ölmeyecek kadar yemek, haram değildir. Ancak bu sınır, aşılırsa haram olur. Her ne kadar "zaruretler haramları mubah kılar"sa da "zaruretin miktarını aşmak" haramdır.

[3] Aynı konunun teferruatı için Bk. (Mâide: 3, En'am: 118-119, 121, 145, Nahl: 115)

[4] Yani kendilerini cehennem ateşine götürecek işleri yapmaya ne kadar da hevesli ve cüretkârdırlar. (Kurtubî, Taberî)

[5] (Kurtubî)

[6] Yani kitaplara îman hususunda ayrılığa düşerek, Allah'ın indirdiği kitapların hepsine inanmayıp, sadece birine inananlar veya bir kitabın bir kısmına inanıp bir kısmına inanmayanlar.

[7] Peygamber Efendimiz: "Her kim bu âyet ile amel ederse îmanını kemale erdirmiş olur." Buyurmuşlardır. (Elmalılı)

178- Ey îman edenler! Öldürmelerde sizin üzerinize; hüre hür, köleye köle, dişiye dişi[1] olmak üzere, kısas farz kılındı. Ancak öldürenin cezâsı, öldürülenin kardeşi (velîsi) tarafından kısmen bile bağışlanırsa, öldürenin gereken diyeti, uygun şekilde ve güzellikle (ölenin vârislerine) ödemesi gerekir. İşte bu, Rabbinizden bir hafifletme ve bir rahmettir. Her kim, bundan sonra haddi aşarsa, onun için âhirette acıklı bir azap vardır.

179- Ey akıl sahipleri! Sizin Allah'a karşı hata etmekten sakınabilmeniz için, kısasta hayat vardır.

180-181- İçinizden biri, ölmek üzereyken, eğer geride mal bırakmışsa anaya, babaya ve yakın akrabalara uygun bir biçimde (adaletlice) vasiyette[2] bulunması, Allah'tan hakkıyla sakınanlar üzerine farz kılınmıştır.[3] Her kim de bu vasiyeti işittikten sonra onu değiştirirse,[4] bunun günâhı tamamen onu değiştirene aittir.[5] Şüphesiz Allah, (söylediklerinizi) hakkıyla işitendir, (her şeyi) tam bilendir.

182- Bunun yanında, vasiyet edenin haksızlık yaptığından yahut günâha meyletmesinden endişe ederek (tarafların) aralarını bulan kimseye de bir günâh yoktur. Zîrâ Allah, çok bağışlayandır, pek esirgeyendir.

183- Ey îman edenler! "Allah'tan hakkıyla sakınasınız diye, sizden önceki ümmetlere farz kılındığı gibi, size de oruç farz kılındı.

[1] Yani öldürülen kim olursa olsun, onun katili veya katilleri, o öldürülen kimseden daha fazla bir hayat hakkına sahip değildir. Bu ifâdeler mecâzen, kısasta eşitlik ve hak ilkesini ifâde eder. Yahûdîlerin yaptığı gibi öldürenin sosyal statüsüne göre uygulama genişliğini ve keyfiliğini reddeder. Bu konunun uygulaması ile ilgili içtihat farklılıkları ve yöntemleri için fıkıh kitaplarına müracaat edilebilir.

[2] **Vasiyyet:** lügatte tavsiye anlamına gelen bir isimdir. Terim olarak, bir kimsenin yaşarken veya ölümü halinde bulunamaması sebebiyle diğer kimselerden bir şey yapmasını istemesi demektir.

[3] Her ne kadar bu âyette vârise vasiyet emredilmişse de daha sonra inen miras âyetlerinin işareti ve bu hususta Peygamberimizin hadisleriyle, bu âyetin hükmü nesh edilmiştir. Selef âlimlerinin çoğunluğuna göre, buradaki nesih, akrabaların tamamı için değil, sadece vâris olanları için geçerlidir. Yani vârise vasiyet câiz değildir. Zîrâ Peygamber Efendimiz: "Vârise vasiyet diğer vârisler müsaade etmedikçe câiz olmaz." (Kurtubî), "bundan sonra vârise vasiyet yoktur" (Tirmîzî) ve "Şunu iyi bilin ki Allah, mirastan her hak sahibine hakkını verdi, artık bundan sonra vârise vasiyet yoktur." (İbnü Kesir) buyurmuşlardır. Vâris dışındakilere vasiyet ise, malın üçte birinden fazla olamaz. (Konuyla ilgili bilgi için Bk. Elmalılı ve Fıkıh kitapları.)

[4] Vakıflar, ölüm sonrasına kaldığı için, vasiyet hükmündedir. Hattâ Ebû Hanife vakfı vasiyet olarak kabul eder. Bunun için de "kim bu vasiyeti işittikten sonra onu değiştirirse" hükmünün vakıflara da şamil olduğu kanaatindedir. Buna göre; vakıfların vakfiyesini değiştirenler ve vakıfları yok edenler, bu günâhlarının cezâsını, çekeceklerdir.

[5] Bu âyete göre, vasiyet esnasında şâhit bulunması şart değildir ve vasiyet edilen şahsın meşru olan vasiyeti, mutlaka yerine getirmesi gerekir. Önceki âyette nesih olduğu halde bu âyette yoktur. Çünkü o âyet, vasiyet edilen şahıslarla ilgili bu âyet ise, vasiyetin yerine getirilmesi ile ilgilidir.

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلٰىۜ
اَلْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْاُنْثٰى بِالْاُنْثٰىۜ فَمَنْ عُفِيَ
لَهُ مِنْ اَخ۪يهِ شَيْءٌ فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ وَاَدَٓاءٌ اِلَيْهِ بِاِحْسَانٍۜ
ذٰلِكَ تَخْف۪يفٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَرَحْمَةٌۜ فَمَنِ اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ
فَلَهُ عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿١٧٨﴾ وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيٰوةٌ يَٓا اُو۬لِي
الْاَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧٩﴾ كُتِبَ عَلَيْكُمْ اِذَا حَضَرَ
اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ اِنْ تَرَكَ خَيْرًاۚ اۨلْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَب۪ينَ
بِالْمَعْرُوفِۚ حَقًّا عَلَى الْمُتَّق۪ينَ ﴿١٨٠﴾ فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا
سَمِعَهُ فَاِنَّمَٓا اِثْمُهُ عَلَى الَّذ۪ينَ يُبَدِّلُونَهُۜ اِنَّ اللّٰهَ سَم۪يعٌ عَل۪يمٌۜ
﴿١٨١﴾ فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوصٍ جَنَفًا اَوْ اِثْمًا فَاَصْلَحَ بَيْنَهُمْ
فَلَٓا اِثْمَ عَلَيْهِۜ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَح۪يمٌ ﴿١٨٢﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذ۪ينَ مِنْ
قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَۙ ﴿١٨٣﴾ اَيَّامًا مَعْدُودَاتٍۜ فَمَنْ كَانَ
مِنْكُمْ مَر۪يضًا اَوْ عَلٰى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ اَيَّامٍ اُخَرَۜ وَعَلَى
الَّذ۪ينَ يُط۪يقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْك۪ينٍۜ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا
فَهُوَ خَيْرٌ لَهُۜ وَاَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٤﴾

184- (Oruç[6] size) sayılı günlerde olmak üzere (farz kılındı).[7] Sizden her kim (bu günlerde) hasta yahut yolcu olursa (tutamadığı günler sayısınca) diğer günlerde (tutsun). Oruç tutmaya zor dayananlar[8] da (tutamadığı her oruç için) bir fakiri doyuracak kadar fidye[9] versin. Bununla beraber kim de kendi gönlünden koparak hayır yaparsa bu, kendisi için daha iyidir. Eğer bilirseniz, oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.

[6] **Sıyam:** savm, kelimesinin çoğulu olup lügatte, nefsi meylettiği şeylerden tutmak, demektir.

[7] Bu bölüm, önceki âyetteki (كُتِبَ) fiilinin mef'ulüdür. Buna göre tercüme: "Allah'tan hakkıyla sakınasınız diye, sizden önceki ümmetlere farz kılındığı gibi, size de sayılı günlerde oruç tutmak farz kılındı." şeklinde olur.

[8] (يُطِيقُونَ)genelde "dayanamayanlar" diye tercüme edilmektedir. Bazıları da kelimenin olumlu ve (يَسْتَطِيعُونَ) kelimesiyle eş anlamlı olduğunu ve bu ayetin "oruç tutmaya gücü yetenler" şeklinde tercüme edilmesi gerektiğini söylemektedirler. Ancak hasta ve misafire kaza vacib olduğu halde sıhhatli ve mukimin muhayyer olması bir tenakuzdur. (يُطِيقُونَ) kelimesi, "güçsünmek, zor dayanmak" anlamlarına geldiği için yukarıdaki tercüme tercih edilmiştir.(Bk.Elmalılı)

[9] Orucun fidyesi, bir fakiri bir gün doyurmak veya doyuracak miktarda parasını vermektir.

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذ۪ٓي اُنْزِلَ ف۪يهِ الْقُرْاٰنُ هُدًى لِلنَّاسِ
وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدٰى وَالْفُرْقَانِۚ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ
فَلْيَصُمْهُۜ وَمَنْ كَانَ مَر۪يضًا اَوْ عَلٰى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ
اَيَّامٍ اُخَرَۜ يُر۪يدُ اللّٰهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُر۪يدُ بِكُمُ الْعُسْرَ
وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللّٰهَ عَلٰى مَا هَدٰيكُمْ وَلَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ ﴿١٨٥﴾ وَاِذَا سَاَلَكَ عِبَاد۪ي عَنّ۪ي فَاِنّ۪ي قَر۪يبٌۜ
اُج۪يبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ اِذَا دَعَانِۙ فَلْيَسْتَج۪يبُوا ل۪ي وَلْيُؤْمِنُوا
ب۪ي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾ اُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ
الرَّفَثُ اِلٰى نِسَٓائِكُمْۜ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَاَنْتُمْ لِبَاسٌ
لَهُنَّۜ عَلِمَ اللّٰهُ اَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ اَنْفُسَكُمْ فَتَابَ
عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْۚ فَالْـٰٔنَ بَاشِرُوهُنَّ وَابْتَغُوا مَا كَتَبَ
اللّٰهُ لَكُمْۖ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتّٰى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ
الْاَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْاَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِۖ ثُمَّ اَتِمُّوا
الصِّيَامَ اِلَى الَّيْلِۚ وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ وَاَنْتُمْ عَاكِفُونَۙ فِي
الْمَسَاجِدِۜ تِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ فَلَا تَقْرَبُوهَاۜ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ
اللّٰهُ اٰيَاتِه۪ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٨٧﴾

185- Ramazan[1] ayı, insanlara dosdoğru yolu gösteren ve (âyetleri) en doğru yolun ve (hakkı bâtıldan) ayırma ferasetinin açık delillerinden oluşan Kur'an'ın indirildiği aydır.[2] Sizden bu ayı görenler, onda oruç tutsun. Her kim, (bu günlerde) hasta yahut yolcu olursa, (tutamadığı günler sayısınca) diğer günlerde (tutsun).[3] Zîrâ Allah, sayıyı tamamlamanız ve size dosdoğru yolu göstermesine karşılık, Allah'ı yüceltmeniz ve Ona (gerektiği gibi) şükredebilmeniz için size kolaylık ister, zorluk istemez.

186- Eğer kullarım sana Benden sorarlarsa; Ben (onlara) pek yakınım,[4] Bana dua ettiği zaman dua edenin duasını kabul ederim. O halde onlar doğru yolu bulabilmeleri için Benim emirlerime uysunlar ve Bana gerçekten inansınlar.[5]

187- (Ey îman edenler!) Oruç (tutulan günlerin) gecelerinde eşlerinize yaklaşmanız size helâl kılındı. Çünkü onlar, sizin için bir elbise, siz de onlar için bir elbise (gibi)siniz.[6] Allah, gerçekten (uygulamalarınızla) kendinize zulmettiğinizi bildiği için, sizin isteğinizi kabul etti ve sizi bu sıkıntıdan kurtardı.[7] Şimdi artık Allah'ın size (onlardan) vereceği nasibi aramak için eşlerinize (serbestçe) yaklaşın.[8] Siyah iplik gibi olan tanyeri, size beyaz iplik[9] gibi görününceye kadar yiyin, için.[10] Sonra da ertesi geceye[11] kadar orucu tamamlayın.[12] Yok, eğer Mescitlerde itikâfa[13] girmişseniz, eşlerinize yaklaşmayın. İşte bütün bu (hükümler,) Allah'ın koyduğu kurallardır. Sakın bunlara yaklaşmayın. Allah kendisinden hakkıyla sakınsınlar diye insanlara âyetlerini, işte böyle açıklamaktadır.

---

1 **Ramazan:** Kelime anlamı itibariyle, güz mevsiminin evvelinde yağıp yeryüzünü tozdan kurtaran yağmur veya kızgın yerde yalınayak yürüyerek yanmak, demektir. Bazıları Ramazan'ın Allah'ın isimlerinden olduğunu ve tek olarak değil de "Şehr-i Ramazan" olarak söylenmesi gerektiğini söylemişlerse de bu rivâyetler, zayıftır. (Kurtubî) Efendimiz Ramazan kelimesini tek olarak kullanmıştır. (Müslim)

2 Yani, Kur'an bu ayda indirilmeğe başlandı. Burada mecâz vardır. Yani Kur'an'ın tamamı zikredilmiş, bir kısmı kastedilmiştir. Bu âyette Kur'an, Ramazan ayında, (Duhân: 1-3) mübârek bir gecede (Kadir: 1) "Kadir Gecesinde" indirildiği ifâde edilmektedir. Bu üç âyetten; "Kur'an Ramazan ayının mübârek gecesi olan kadir gecesinde indirilmeye başlanmıştır." anlamı çıkar.

3 (فَمَنْ شَهِدَ) ifadesi: "Ramazan ayına erişenler, ramazan ayında mukim olanlar, Ramazan hilâlini görenler" şekillerinde anlaşılabilir. Ancak Ramazan hilalini gözetleme hususunda çok fazla hadis rivâyeti olduğu için bu âyetle "ru'yet-i hilal" konusunda ictihada gerek yoktur. (Elmalılı)

4 Burada "kişisel yakınlık" ile duâları kabuldeki sür'ate mecâz yapılmıştır. Zîrâ Allah, mekândan münezzeh olduğu için, Onda mekânî yakınlık var sayılırsa; mekânın bir kısmını Onun kapsamasının dışında ve mekânı Ondan daha geniş farz etmiş oluruz. Bk. (Kaf: 16)

5 Allah duâları ancak bu şartlarla kabul eder.(A'raf:155)

6 Âyetin bu bölümü bir teşbih-i beliğ'dir. Yani siz, elbise gibi birbirinizle sarmalaşırsınız veya elbisenin ayıpları örtmesi ve sizi tehlikelerden koruması gibi her biriniz diğerinin iffetini, korursunuz demektir. Ayrıca âyette kadınların önce zikredilmesinden iffeti korumada önceliğin kadınlarda olduğu da anlaşılabilir. Bk. (A'raf: 189)

7 Orucu farz kılan ve şeklini belirleyen âyetler gelmeden önce Müslümanlar, biraz da ehli kitap olduğunu söyleyenlerden etkilenerek, farklı uygulamalar yapıyorlardı. Yani bir kısmı, iftardan sonra yatsı namazını kılıncaya veya yatıp uyuyuncaya kadar yiyip içiyor ve eşleriyle beraber oluyordu. Bir kısmı da oruçlu olduğu günlerin gecelerinde, eşleriyle beraber olmuyordu. (Özetle, Tirmîzî) Bu âyet, böyle farklı uygulamaları ve bu uygulamalarla meydana gelebilecek hataları açıklığa kavuşturmuş ve Müslümanların hataları varsa bunların affedildiğini müjdelemiştir.

8 **Mübâşeret:** tenini tenine dokundurmak demektir ki, eşler arası cinsel ilişkiden kinâyedir. Buradaki emir mutlak anlamda olmayıp, mubahlığını beyan anlamındadır.

9 Buradaki "siyah ve beyaz iplik" mecâz olup, tan yerinin siyah çizgi halinden, ağarıp beyaz çizgi haline gelmesi demektir.

10 Yani sabahleyin şafak sökünceye, tan yeri iplik gibi ağarıncaya kadar yiyin için.

11 Burada kastedilen "gece", güneşin batması yani akşam namazı vaktinin girmesi zamanıdır.

12 Bu âyete göre orucun farzları; vakit, niyet ve imsaktır.

13 **i'tikâf:** kelime anlamı olarak, bir yerde nefsini hapsederek durup beklemek demektir. Dini terim olarak ise: bir mescidde i'tikâf niyeti ile beklemektir.

188- (Ey îman edenler!) Birbirinizin mallarını haksızlıkla yemeyin ve insanların mallarından bir kısmını bile bile günâhkârlık yaparak yemek için, hâkimlere rüşvet olarak vermeyin.[1]

189- Sana, hilâller hakkında[2] soru soruyorlar. Sen, onlara: "Onlar, insanların ve hac vakitlerinin ölçüsüdür.[3] Bir de sizin evlere arka taraflarından girmeniz iyilik değildir.[4] Esas iyilik, Allah'a karşı hata etmekten sakınan kimsenin tutumudur.[5] (Gerçekten) kurtuluşa erebilmek için Allah'a karşı hata etmekten sakının." de.

190- Sizinle savaşanlarla siz de Allah yolunda savaşın ve sınırı da aşmayın. Çünkü Allah, sınırları aşanları sevmez.[6]

191- (Ey îman edenler!) O (kâfirleri) yakaladığınız yerde öldürün ve sizi çıkardıkları yerden, siz de onları çıkartın.[7] Zîrâ fitne,[8] adam öldürmekten daha kötüdür.[9] Onlar, Mescid-i Haram yanında size karşı savaş açmadıkça siz, onlarla savaşmayın. Yok, eğer onlar, sizinle savaşırlarsa siz de onlarla savaşın. İşte o kâfirlerin cezâsı, böyledir.

192- Eğer onlar, kâfirliğe son verirlerse şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, esirgeyendir.

[1] Abdan, İmri'ül-Kays'ı bir arazi hakkında dava ederek Peygamberimize geldi. Bu esnada bu âyet nâzil olunca, İmri'ül-Kays bu araziyi Abdan'a teslim etti. (Vâhidî)

[2] **Ehille:** hilâl'in çoğuludur ve kök itibarıyla; ay ilk defa görünmek ve sevinmek anlamına gelir. İki günlükten sonraki aya da hilal denilmez. Yani hilal; ayın ilk ve son doğduğu iki güne verilen isimdir.

[3] Konu ile ilgili olarak Bk. (Yûnus: 5, İsrâ: 12)

[4] Bu âyetin kinâyeli anlamı: "Allah'ın âyetlerini ve hikmeti getirmekle görevli olan Peygamberi bir büyücü ve Kur'an'ı bir büyü kitabı yerine koyarak bu tip sorular sorup işe tersinden yaklaşmayın." olabilir. (Elmalılı)

[5] Cahiliyede bir erkek, bir şeye niyet eder de yapamazsa veya ihrama girdikleri zaman, evlerinin veya çadırlarının arkalarını delip oradan girip çıkmayı iyilik sayarlardı. Bu âyet bu geleneği ortadan kaldırmıştır.

[6] Müfessirlerin büyük bir çoğunluğuna göre bu âyet, Hudeybiye anlaşmasından sonra kâfirlerle savaş hakkında inen ilk âyettir. Zulme uğrayan Müslümanların kâfirlerle savaşmasına müsaade eden ilk âyet ise, (Hacc: 39. âyettir.)

[7] Onları, "harem bölgesinde" bile olsalar, yakaladığınız yerde öldürün ve vatanınızı onların elinden kurtarın.

[8] **Fitne**: altın ve gümüş gibi bir madeni iyisini kötüsünden ayırt etmek için ateşe sokmak demektir. Mecâzen, sıkıntıya sokmak, imtihan etmek, anlamlarına da gelir.

[9] Yani savaş ve adam öldürmek kötüdür, ama fitne, bundan daha da kötüdür. Çünkü savaşın sıkıntısı çabuk geçer, ama fitneninki devam eder. Bu sebeple fitneyi ortadan kaldırmak Müslümanlar için bir savaş sebebidir. (Elmalılı) Bk.(Enfâl: 39)

وَلَا تَأْكُلُوٓا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَٓا اِلَى
الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَر۪يقًا مِنْ اَمْوَالِ النَّاسِ بِالْاِثْمِ وَاَنْتُمْ
تَعْلَمُونَ ﴿١٨٨﴾ يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْاَهِلَّةِۜ قُلْ هِيَ مَوَاق۪يتُ
لِلنَّاسِ وَالْحَجِّۜ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِاَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا
وَلٰكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقٰىۚ وَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ اَبْوَابِهَاۖ وَاتَّقُوا
اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٨٩﴾ وَقَاتِلُوا ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ الَّذ۪ينَ
يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُواۜ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَد۪ينَ ﴿١٩٠﴾
وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَاَخْرِجُوهُمْ مِنْ حَيْثُ
اَخْرَجُوكُمْ وَالْفِتْنَةُ اَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِۚ وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتّٰى يُقَاتِلُوكُمْ ف۪يهِۚ فَاِنْ قَاتَلُوكُمْ
فَاقْتُلُوهُمْۜ كَذٰلِكَ جَزَٓاءُ الْكَافِر۪ينَ ﴿١٩١﴾ فَاِنِ انْتَهَوْا فَاِنَّ
اللّٰهَ غَفُورٌ رَح۪يمٌ ﴿١٩٢﴾ وَقَاتِلُوهُمْ حَتّٰى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ
وَيَكُونَ الدّ۪ينُ لِلّٰهِۜ فَاِنِ انْتَهَوْا فَلَا عُدْوَانَ اِلَّا عَلَى الظَّالِم۪ينَ
﴿١٩٣﴾ اَلشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَاتُ قِصَاصٌۜ
فَمَنِ اعْتَدٰى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدٰى
عَلَيْكُمْۖ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوٓا اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّق۪ينَ ﴿١٩٤﴾

193- (Ey îman edenler!) Fitne ortadan kalkıp, Allah'ın dini (yeryüzüne) egemen oluncaya kadar,[10] o (kâfirlerle) savaşın.[11] Eğer (Allah'tan başkasına tapmaktan) vazgeçerlerse artık düşmanlık ancak zalimlere karşıdır.[12]

194- Haram ayın, haram aya karşılık olduğu gibi yasaklar da karşılıklıdır.[13] Buna göre size saldırana, onun size saldırdığı gibi siz de ona karşılık verin. Allah'a karşı hata etmekten sakının. Şunu iyi bilin ki Allah, kendisinden hakkıyla sakınanlarla beraberdir.

[10] Peygamber (a.s): "Ben, bütün insanlar 'Allah'tan başka ilâh yoktur' deyinceye kadar onlarla savaşmakla görevlendirildim..." buyurmuştur. (Buhari, Müslim)

[11] Yani, tüm bâtıl dinler, Allah'ın dini karşısında tamamen yok oluncaya ve hiç kimse Allah'tan başkasına itaate zorlanmayıncaya kadar, tüm kâfirlerle savaşın.

[12] Bu ve benzeri âyetlerden, İslâm'ın emrettiği cihadın bölgesel olmayıp, evrensel olduğu ve bunun da hiçbir mazeretle savsaklanamayacağı anlaşılmaktadır. Bk. (Âlu İmrân:19,85,Mâide:3,Enfâl:39,Ahzab:27, Fâtır: 39)

[13] Yani haram ayın saldırı yasağına uymayanın cezâsı, bu haram ayın sağladığı güvenceden yoksun kalmak olacağı gibi, başkalarının dokunulmazlıklarını çiğneyenlerin dokunulmazlıkları da gözetilmez. Yani dokunulmazlıklar karşılıklıdır.

وَاَنْفِقُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ وَلَا تُلْقُوا بِاَيْدِيكُمْ اِلَى التَّهْلُكَةِ
وَاَحْسِنُوا اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٩٥﴾ وَاَتِمُّوا الْحَجَّ
وَالْعُمْرَةَ لِلّٰهِ فَاِنْ اُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا
تَحْلِقُوا رُؤُسَكُمْ حَتّٰى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحِلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ
مَرِيضًا اَوْ بِهٖٓ اَذًى مِنْ رَاْسِهٖ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ اَوْ صَدَقَةٍ
اَوْ نُسُكٍ فَاِذَٓا اَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ اِلَى الْحَجِّ فَمَا
اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلٰثَةِ اَيَّامٍ فِى
الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ اِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ ذٰلِكَ
لِمَنْ لَمْ يَكُنْ اَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا
اللّٰهَ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٩٦﴾ اَلْحَجُّ اَشْهُرٌ
مَعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ
وَلَا جِدَالَ فِى الْحَجِّ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمْهُ اللّٰهُ وَتَزَوَّدُوا
فَاِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوٰى وَاتَّقُونِ يَٓا اُولِى الْاَلْبَابِ ﴿١٩٧﴾ لَيْسَ
عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَاِذَٓا اَفَضْتُمْ
مِنْ عَرَفَاتٍ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَاذْكُرُوهُ
كَمَا هَدٰيكُمْ وَاِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهٖ لَمِنَ الضَّٓالّٖينَ ﴿١٩٨﴾

195- Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmamak ve hep iyilik yapmak için (mallarınızı,) Allah yolunda harcayın.[1] Şüphesiz Allah, iyilik yapanları sever.[2]

196-(Ey îman edenler!) Haccı da Umreyi de Allah için tam olarak yerine getirin.[3] Eğer (ihramdan sonra bir şekilde) yoldan alıkonulursanız, gücünüzün yeteceği bir kurbanı kesin ve o kurban,[4] yerine varıp kesilinceye kadar da başlarınızı tıraş etmeyin. Fakat içinizden hasta ya da başından rahatsızlığı olanlar, (tıraş olurlarsa fidye olarak) ya oruç tutsun ya sadaka versin ya da kurban kessin. Eğer güvene kavuşursanız hacca kadar umre yaparak yararlanmak isteyenler,[5] gücünün yeteceği bir kurban kessin. Kurban kesmeye gücü yetmeyenler ise, üç günü Hacc'da, yedi günü de evinize döndüğünüz zaman olmak üzere toplam on gün oruç tutsun. Bu hükümler, ailesi Mescid-i Haram civarında oturmayanlar içindir. Allah'a karşı hata etmekten sakının. İyi bilin ki Allah'ın cezâsı, çok şiddetlidir.

197- Hacc (öteden beri) bilinen aylardır.[6] Her kim, bu aylarda (ihrama girerek) haccı kendine farz hale getirirse (bilsin ki) hacc'da (ihramlı iken) eşlere yaklaşmak, günâh işlemek ve kavga etmek yasaktır. (Unutmayın ki) hayır olarak yaptıklarınızın tamamını Allah bilir. Şüphesiz azıkların en hayırlısı takva ise de yanınıza azıklarınızı da alın.[7] Ey temiz akıl sahipleri, Bana karşı hata etmekten kesinlikle sakının.

198- (Hacc'da ticaret yaparak) Rabbinizin lütfundan rızkınızı aramanızda size bir günâh yoktur.[8] Arafat'tan[9] hep birlikte ayrılınca, (Müzdelife'deki) Meş'ar'ül Haram'da Allah'ı anın.[10] Siz, önceleri (yani) son derece sapkınlardan iken, Onun sizi anıp da dosdoğru yola ilettiği gibi siz de Allah'ı (Ona şükrederek) anın.

---

[1] Mallarınızı, Allah yolunda harcamazsanız, kâfirlerin size hâkim olmalarına sebep olur ve kendinizi, ellerinizle tehlikeye atarsınız.

[2] Müslümanlardan birisi, İstanbul surlarındaki düşman üzerine açıktan hücum edince: "Bu adam, kendisini tehlikeye atıyor." dediler. Ebû Eyyub El-Ensarî de: "Bu âyet, Allah, Peygamberine yardım edip İslâm'ı galip kılınca, 'artık mallarımızın başında durup onların ıslahı ile meşgul olsak mı?' diyenler hakkında indi."dedi.(Tirmîzî)

[3] Bu âyete göre bazı sahabi ve müfessirler umrenin vacip, bazıları da bu tercümeye göre nafile olduğu kanaatine varmışlardır. Bazılarına göre de hacc, (Âlu İmrân: 97)'le farz kılınmıştır. Bk. (Hacc: 25-31)

[4] Konuyla ilgili olarak Bk. (Mâide: 2)

[5] Umre yaptıktan sonra hacca kadar ihramdan çıkıp onun nîmetlerinden yararlananlar, yani; Hacc-ı Kıran veya Hacc-ı temettu' yapanlar, kurban kessin.

[6] Yani hacc'ın vakti, öteden beri insanlar arasında net bir şekilde bilinen aylardır. Bunlar, Şevval, Zilkade ve Zilhicce aylarıdır ve bu aylarda bir değişiklik yapılmamıştır. Her ne kadar müşrikler "nesî" (Bk. Tevbe: 37 ve dipnotu) yaparak haccın zamanını değiştirmişlerse de ayların adını değiştirememişlerdir. Peygamber Efendimizin veda haccı, normal zamanında yapılmış ve bugüne kadar da ayların zamanında bir değişiklik yapılmamıştır. Günümüzde Müslüman olduklarını iddiâ eden "çağdaş nesî'ciler," müşriklerden de ileri giderek haccın senede birkaç defa yapılmasını bile söylemişlerdir. Buna delil olarak da "ay" kelimesinin çoğul olduğunu göstermişler ama işlerine gelmediği için (اَشْهُرٌ) kelimesinin "cem'ül kıllet" (üçle dokuz arası için kullanılan azlık çoğulu) olduğunu bilerek unutmuşlardır.

[7] Yani Yemenlilerin yaptığı gibi; "biz mütevekkiliz" diyerek hacca azıksız gelip, diğer Müslümanlara yük olmayın. (Kurtubî) Zîrâ bu yapılan iş, takva değildir. Asıl takva Allah'a karşı hata etmekten sakınmaktır.

[8] Yani Allah'ın koyduğu kurallara göre yapılan ticaretin, Hacca engeli ve size de bir günâhı yoktur.

[9] **Arafat:** Zilhicce'nin 9. günü hacıların vakfe yaptıkları, Mekke'ye 20 km. uzaklıkta "Cebel'ür-Rahme" (Rahmet Dağı) ve etrafındaki bölgedir. Zilhicce'nin 9. gününe, hacıların Arafat'a çıkmalarından dolayı "yevm'ül Arafat" (Arafat günü) denilir. Ramazan bayramı öncesine, "arafa günü" denilmesi yanlıştır. Peygamberimiz, Arafat'ta: "Hacc Arafat'tır, kim Müzdelife gecesi fecrin doğmasından önce vakfeye yetişirse, haccı idrak etmiş olur..." buyurmuştur. (Tirmizî, Ebû Dâvud, Nesâî, İbn-i Mâce)

[10] **Meş'ar'ül Haram:** Müzdelife'de Kuzah adı verilen bir tepedir. Önceleri burada ocaklar, mumlar ve büyük kandiller yakılırdı. Şimdi ise üzerine bu isimle anılan büyük bir mescid yapılmıştır. Bu âyet, Meş'ar'ül Haram'ın yanındaki Müzdelife'de vakfeyi emretmektedir. Müzdelife'de kılınan akşam ve yatsı namazları burada yapılması istenen zikrin en güzel uygulamasıdır. Burada sabah namazı vaktine kadar durup, sabah namazını kılmak ise sünnettir.

199- Sonra insanların dalgalar halinde ilerlediği yerden, siz de (Mina'ya doğru) Allah'tan affınızı dileyerek, coşkulu bir şekilde ilerleyin. Zîrâ Allah, çok bağışlayandır, pek esirgeyendir.

200- Hacc ibâdetini yerine getirdikten sonra (daha önce) atalarınızı yâd ettiğiniz gibi, hatta ondan daha güçlü bir şekilde Allah'ı anın.[1] İnsanlardan öyleleri var ki: "Ey Rabbimiz! Bize dünyada güzellik ver." diye dua ederler. İşte böylelerinin âhirette hayırdan bir payı olmayacaktır.

201- Onlardan öyleleri de vardır ki: "Ey Rabbimiz! Bize dünyada da güzellik ver, âhirette de güzellik ver ve bizi cehennem azabından koru!" diye dua ederler.

202- İşte bunlar, kazandıkları şeylerin karşılığını fazlasıyla göreceklerdir. Çünkü Allah, hesabı pek çabuk görendir.

203- Sayılı günlerde[2] Allah'ın adını anın.[3] Her kim iki gün[4] içerisinde (Mina'dan) dönmek için acele ederse, bir günâh yoktur. Her kim de orada takva için daha uzun süre kalırsa ona da bir günâh yoktur. Öyleyse Allah'a karşı hata etmekten sakının. (Bir gün,) Onun huzurunda toplanacağınızı da iyi bilin.

204- İnsanlardan öylesi de vardır ki, kalbindeki (duygularında samimi olduğuna) Allah'ı şâhit göstererek, dünya hayatı ile ilgili sözleri senin hoşuna gidebilir. Oysa gerçekte o, (sana karşı) azılı bir düşmandır.

205- Senden ayrılır ayrılmaz yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya, ekinleri tahrip edip nesilleri bozmaya çalışır. Hâlbuki Allah, bozgunculuk çıkarmayı kesinlikle sevmez.

206- Ona: "Allah'a karşı hata etmekten sakın!" denilince de günâhları ile gururlanmaya başlar. Onun hakkından ancak yatakların en kötüsü olan cehennem gelir.[5]

ثُمَّ اَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ اَفَاضَ النَّاسُ وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٩٩﴾ فَاِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَذِكْرِكُمْ
اٰبَاءَكُمْ اَوْ اَشَدَّ ذِكْرًا فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا اٰتِنَا فِي الدُّنْيَا
وَمَا لَهُ فِي الْاٰخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ ﴿٢٠٠﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا اٰتِنَا
فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿٢٠١﴾
اُولٰئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِمَّا كَسَبُوا وَاللّٰهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٢٠٢﴾
وَاذْكُرُوا اللّٰهَ فِي اَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا
اِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَاَخَّرَ فَلَا اِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقٰى وَاتَّقُوا اللّٰهَ
وَاعْلَمُوا اَنَّكُمْ اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٠٣﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ
قَوْلُهُ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَيُشْهِدُ اللّٰهَ عَلٰى مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ اَلَدُّ
الْخِصَامِ ﴿٢٠٤﴾ وَاِذَا تَوَلّٰى سَعٰى فِي الْاَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ
الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الْفَسَادَ ﴿٢٠٥﴾ وَاِذَا قِيلَ لَهُ
اتَّقِ اللّٰهَ اَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْاِثْمِ فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ
﴿٢٠٦﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ
رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠٧﴾ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ
كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ اِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ ﴿٢٠٨﴾

207- İnsanlardan öylesi de vardır ki Allah'ın rızasını kazanmak için canını bile verir. Doğrusu Allah, kullarına karşı son derece şefkatlidir.[6]

208- Ey îman edenler! Bütün varlığınızla hep birlikte İslâm'a girin ve sakın şeytanın peşinden gitmeyin.[7] Çünkü o, sizin için açık bir düşmandır.

---

[1] Müşrik Araplar, hacc ibâdetini tamamladıktan sonra Mina'da bir süre dururlar soylarını ve onların yaptıkları işleri anlatırlar ve bunlarla övünürlerdi. Bu âyet yapılan bu cahiliye âdetini, ortadan kaldırmıştır.

[2] **Sayılı Günler**: "Eyyam-ı Teşrik" denilen Zilhiccenin 9-13. günleri, yani kendisinde "teşrik tekbirleri"nin getirildiği günlerdir. Hacc ile ilgili olarak bir de "Bilinen günler" vardır ki bu günler de; Kurban Bayramının ilk 3 günü yani kendisinde kurban kesilen günlerdir ki bu üç güne "eyyam-ı nahir" de denilir. Bk. (Hacc: 28)

[3] Bu eyyam-ı teşrik denilen günlerde telbiye ve teşrik tekbirleri getirerek Allah'ın adını bol bol anın.

[4] Kurban bayramının ikinci ve üçüncü günü...

[5] Zühre oğullarının reislerinden Ahnes b. Şerîk Es-Sekafi, Medîne'ye gelip Müslüman olmuş, bu da Peygamberimizin çok hoşuna gitmişti. Hattâ Ahnes: "Ben, gerçekten Müslüman olmak için geldim ve doğru olduğuma da Allah şâhittir." demişti. Efendimizin yanından ayrılınca Müslümanların ekili bahçelerinden birine uğramış, bahçeyi yakıp içerisindeki hayvanları öldürmüştü. Bu âyetler, bu olay üzerine nâzil olmuştur. (Vâhidî)

[6] Mekke müşrikleri Suheyb b. Sinan'a dininden döndürmek için işkence etmişlerdi. Suheyb, Mekkelilere: "Ben ihtiyar bir adamım, benim bir miktar malım var, benim sizden veya düşmanlarınızdan olmamın size zararı da olmaz, faydası da. Ben sözümden caymam. Malımı size verir, dinimi sizden satın alırım." demiş, onlar da buna râzı olup onu, salıvermişlerdi. Suheyb Medîne'ye gelirken bu âyet nâzil oldu. Medîne'ye girerken Hz. Ebû Bekir ona: "Alış verişin kârlı olsun ey Suheyb! Allah senin hakkında bir âyet indirdi." dedi.

[7] Yani, hiçbir tereddüde yer vermeksizin, her şeyinizle İslâm'a girin. Düşüncelerinizi, kültürünüzü, biliminizi, davranışlarınızı ve hayatınızın her yönünü İslâm'a teslim edin. Bu teslimiyetiniz, kişiler çapında değil, ümmet çapında olsun. Hepiniz birden bu yapıda olun. Hayatınızın bir bölümünde İslâm'a uyan, diğer bölümünde İslâm'a uymayan kimseler olmayın. Şeytanların, şeytani sistemlerin ve uşaklarının peşine düşmeyin.

فَاِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَاجَاۤءَتْكُمُ الْبَيِّنَاتُ فَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ
عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٠٩﴾ هَلْ يَنْظُرُونَ اِلَّٓا اَنْ يَاْتِيَهُمُ اللّٰهُ فٖى ظُلَلٍ
مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلٰٓئِكَةُ وَقُضِىَ الْاَمْرُۜ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ
﴿٢١٠﴾ سَلْ بَنٖٓى اِسْرَٓائٖيلَ كَمْ اٰتَيْنَاهُمْ مِنْ اٰيَةٍ بَيِّنَةٍۜ وَمَنْ
يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَتْهُ فَاِنَّ اللّٰهَ شَدٖيدُ الْعِقَابِ
﴿٢١١﴾ زُيِّنَ لِلَّذٖينَ كَفَرُوا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِنَ
الَّذٖينَ اٰمَنُواۢ وَالَّذٖينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ وَاللّٰهُ يَرْزُقُ
مَنْ يَشَٓاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢١٢﴾ كَانَ النَّاسُ اُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ
اللّٰهُ النَّبِيّٖنَ مُبَشِّرٖينَ وَمُنْذِرٖينَۖ وَاَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ
لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فٖيمَا اخْتَلَفُوا فٖيهِۜ وَمَا اخْتَلَفَ فٖيهِ اِلَّا
الَّذٖينَ اُو۫تُوهُ مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا بَيْنَهُمْۚ
فَهَدَى اللّٰهُ الَّذٖينَ اٰمَنُوا لِمَا اخْتَلَفُوا فٖيهِ مِنَ الْحَقِّ بِاِذْنِهٖۜ
وَاللّٰهُ يَهْدٖى مَنْ يَشَٓاءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقٖيمٍ ﴿٢١٣﴾ اَمْ حَسِبْتُمْ
اَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَاْتِكُمْ مَثَلُ الَّذٖينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْۜ
مَسَّتْهُمُ الْبَاْسَٓاءُ وَالضَّرَّٓاءُ وَزُلْزِلُوا حَتّٰى يَقُولَ الرَّسُولُ
وَالَّذٖينَ اٰمَنُوا مَعَهُ مَتٰى نَصْرُ اللّٰهِۜ اَلَٓا اِنَّ نَصْرَ اللّٰهِ قَرٖيبٌ ﴿٢١٤﴾

209- Size, apaçık âyetler geldikten sonra haktan saparsanız,[1] Allah'ın çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibi olduğunu bilin.

210- Yoksa o (kâfirler,) Allah'ın kendilerine bulutların gölgeleri arasında meleklerle birlikte gelmesini ve böylece helâk olmalarını mı bekliyorlar? Unutmayın ki (sonunda) bütün işler, Allah'a döndürülür.

211- (Ey Muhammed!) İsrâil oğullarına apaçık nice mûcizeler verdiğimizi bir sor. Kim Allah'ın nîmeti kendisine geldikten sonra onu, (İsrail oğulları gibi) değiştirirse, şüphesiz Allah'ın cezâsı çok şiddetlidir.

212- Kâfirlere dünya hayatı (kendi nefisleri tarafından) güzel gösterildi de (bu yüzden) onlar, îman edenlerle alay ediyorlar. Hâlbuki Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar, kıyamet günü onlardan üstün olacaklardır. Şüphesiz Allah, dilediği kimseye hesapsız rızık verir.

213- (Vaktiyle) insanlar, tek bir ümmetti.[2] Allah, Peygamberleri onlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdi[3] ve insanların anlaşmazlığa düşecekleri konularda aralarında hükmetmeleri için onlarla birlikte gerçekleri açıklayan (birer) kitap gönderdi.[4] Ancak kitap verilenler, kendilerine apaçık âyetler geldikten sonra, aralarındaki çekememezlik yüzünden anlaşmazlığa düştüler. Fakat Allah, izni ile îman edenleri, üzerinde anlaşmazlığa düşülen konularda gerçeğe ulaştırdı. Zîrâ Allah, doğru yola dilediklerini iletir.

214- (Ey îman edenler!) Yoksa siz, sizden öncekilerin başlarına gelenlerin benzeri sizin de başınıza gelmeksizin, Cennete kolayca girivereceğinizi mi zannettiniz? Zîrâ onlar, kendilerine dokunan yoksulluk ve sıkıntılarla öyle sarsılmışlardı ki sonunda Peygamberler ve beraberindeki Müslümanlar: "Allah'ın yardımı ne zaman gelecek!" diyordu. Şunu iyi bilin ki şüphesiz Allah'ın yardımı, pek yakındır.[5]

---

[1] Yani Allah'ın dinine, Onun istediği gibi girmezseniz veya girip de itikadınızı bozarsanız... (Kurtubî)

[2] **Ümmet:** Herhangi bir insan grubuna uyan veya uyması istenen insan topluluğudur. Yani; bir önderin etrafında güçlü bir birlik içerisinde toplanan, belirli bir gaye için düzenli bir şekilde çalışan ve sonuçta da çeşitli insan sınıfları ve grupları üzerine hâkim olan, insan toplumu demektir. Cemaatlere göre ümmet, kişilere göre önder gibidir. Buna göre ümmet, hâkim bir milletin fertlerinden oluşan, sosyal bir toplumdur. Müslümanlara ümmet denilebilmesi için bu şartların yerine getirilmesi gerekir. Bk. (Âlu İmrân: 104, Hûd: 8, Mü'minun: 52, Zuhruf: 22)

[3] Allah, her topluma mutlaka Peygamber göndermiştir. Peygamberimizin bir sahih hadisinde, "yüz yirmi dört bin" gibi bir sayıdan bahsedilmiş ise de bu, "çokluktan kinâye" olabilir. Kur'an'da yalnız 25 Peygamberin ismi zikredilir. Bunlar da; Âdem, İdris, Nûh, Hûd, Sâlih, Lût, İbrahim, İsmail, İshak, Yakub, Yûsuf, Şuayb, Mûsa, Hârûn, Davud, Süleyman, Eyyub, Zü'l-Kifl, Yûnus, İlyas, Elyesa, Zekeriyya, Yahya, İsâ ve Muhammed (a.s)'dır. Lokman ve Zü'l-Karneyn'in Peygamber olma ihtimâli varsa da Üzeyr için böyle bir ihtimâl söz konusu değildir. Bk. (Secde: 3, Tevbe: 30, İsrâ: 15, Kasas: 46, Fâtır: 24, Yasin: 36)

[4] Bu âyetten, bütün Peygamberlere Kitap yani vahiy gönderildiği, fakat bunların kendi aralarında muhtelif oldukları anlaşılmaktadır. Bu kitaplardan Kur'an'da adı geçenler; Tevrât, Zebûr, İncil ve Kur'an'dır. Konu ile ilgili olarak Bk. (Mâide: 5 ve dipnotları)

[5] Bu âyet, Peygamberimizin Mekke'den Medîne'ye hicret ettikten sonraki çektiği sıkıntılar veya Uhud ve Hendek savaşları sebebiyle nâzil olmuştur. (Vâhidî)

215- (Ey Muhammed!) Sana, (mallarını) Allah yolunda nereye harcayacaklarını soruyorlar. Sen, onlara: “Hayır olarak vereceğiniz mal, anaya, babaya, yakın akrabalara, yetimlere, yoksullara ve yolda kalanlara aittir. Allah, hayır olarak yaptıklarınızın tamamını, mutlaka bilir.” de.

216- Hoşunuza giden bir iş olmasa da savaş, size farz kılındı.[1] Hoşunuza gitmeyen bir şey, hakkınızda daha hayırlı olabildiği gibi, hoşunuza giden bir şey de hakkınızda daha kötü olabilir.[2] Çünkü Allah (her şeyi) bilir, siz (hiçbir şey) bilmezsiniz.[3]

217- (Ey Muhammed!) Sana haram ayı[4] yani onda savaşmayı soruyorlar.[5] Sen, onlara: “O ayda savaşmak, büyük bir günâhtır. Fakat insanları Allah’ın yolundan alıkoymak, Allah'ı ve Mescid-i Haram'ı inkâr etmek ve halkını oradan çıkarmak, Allah katında en büyük günâhtır. Fitne ise, adam öldürmekten çok daha büyük günâhtır.[6] Eğer ellerinden gelse onlar, sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşmaktan asla çekinmezler. Sizden kim, dininden döner ve kâfir olarak ölürse, işte onların, dünyada da âhirette de bütün yaptıkları boşa gideceği gibi cehennemde sonsuz kalacak olanlar da onlardır.[7]

يَسْـَٔلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلْ مَٓا اَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ
وَالْاَقْرَبِينَ وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا
مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهٖ عَلِيمٌ ﴿٢١٥﴾ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ
لَكُمْ وَعَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْـًٔا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسٰٓى اَنْ تُحِبُّوا
شَيْـًٔا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٦﴾ يَسْـَٔلُونَكَ
عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَنْ
سَبِيلِ اللّٰهِ وَكُفْرٌ بِهٖ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاِخْرَاجُ اَهْلِهٖ مِنْهُ
اَكْبَرُ عِنْدَ اللّٰهِ وَالْفِتْنَةُ اَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ
حَتّٰى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ اِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ
عَنْ دِينِهٖ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَاُو۬لٰٓئِكَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فِي
الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَاُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٧﴾
اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ
اُو۬لٰٓئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢١٨﴾ يَسْـَٔلُونَكَ
عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَٓا اِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ
وَاِثْمُهُمَٓا اَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْـَٔلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ
الْعَفْوَ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١٩﴾

218- Allah'ın rahmetini ancak, îman edenler ve hicret edip Allah yolunda cihad edenler, umabilirler. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, pek esirgeyendir.

219- (Ey Muhammed!) Sana, içki ve kumar hakkında soruyorlar. Sen, onlara: “Onların her ikisinde de bir kısım faydalarıyla birlikte büyük günâh vardır. Fakat onların günâhları faydalarından çok daha büyüktür.” de.[8] Ve sana Allah yolunda neyi, harcayacaklarını soruyorlar. Sen, onlara: “ihtiyaçlarınızdan kalanını...”[9] de. İşte Allah, düşünüp anlayasınız diye size âyetlerini, böyle açıklamaktadır.

---

[1] Âyetin bu bölümü, “zorunuza giden bir iş olsa da savaş, size farz kılındı” şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Yukarıdaki tercüme (خَيْرٌ ve شَرٌّ) kelimelerine ism-i tafdil anlamı verilerek yapılmıştır. Âyetin bu bölümü, “Bir şey hakkınızda daha hayırlı olduğu halde hoşunuza gitmeyebildiği gibi, başka bir şey de hakkınızda daha kötü olduğu halde hoşunuza gidebilir.” diye de tercüme edilebilir.

[3] Hoşlanıp hoşlanmamak, göreceli (izafi) bir his olduğu için sadece bu hisle hayır ve şer, fayda ve zarar belirlenemez. Zîrâ o zaman kişiler adedince, iyi ve kötü olması gerekir. Soyut olarak iyi ve kötü olmayıp, bir referansa göre iyi veya kötü olabilir. İslâm’a göre iyi ve kötü, ancak Allah ve Peygamberler tarafından belirlenir. Şahsi iyi ve kötülerin İslâm göre bir değeri, yoktur.

[4] Haram aylar için Bk. (Mâide: 2, Tevbe: 36, Hacc: 60)

[5] Yukarıdaki tercüme, (قِتَالٍ فِيهِ)’nin öncesinden “bedel-i iştimal” olduğu düşünülerek yapılmıştır.

[6] Fitne ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 191, Zariyat: 13)

[7] Peygamberimiz (a.s) Mekke ile Taif arasındaki Batn-ı Nahle bölgesine Mekkeli müşrikleri gözlemeleri için sekiz kişilik bir seriyye göndermişti. Peygamberimiz kendilerine savaş izni vermediği halde bunlar, Kureyş'in bir ticaret kervanına saldırıp, bir kişiyi öldürmüş ve kalanını esir alarak ganîmetlerle birlikte Medîne'ye dönmüşlerdi. Olayın Cumâd’el-Uhrâ ayının sona erdiği gün mü, yoksa Recep ayının ilk günü mü meydana geldiği tam bilinmediğinden Kureyşliler, Yahûdîler ve münâfıklar, Müslümanlar aleyhinde konuşmaya başladılar. Ancak bu olay, Hz. Peygamber'in izni olmaksızın gerçekleşmişti. Peygamberimiz bunlara: "Ben, size savaş izni vermemiştim." dedi ve ganîmetleri kabul etmedi. Bu âyet, işte bu olay üzerine nâzil oldu. (Kurtubî, Vâhidî)

[8] Bu âyet, içki hakkında nâzil olan (Nahl: 67.) âyetten sonra, içkinin zararından açıkça bahseden ilk âyettir. Daha sonra nâzil olan (Nisâ:43.) âyetle birlikte bu âyet, (Mâide: 90-91.) âyetlerle metni Kur’anda kalmakla birlikte nesh edilmiştir. Bk. (Mâide: 90-91)

[9] Yani malınızın ihtiyacınızdan fazlasını, verdiğiniz zaman size kolay gelenini, vermesi sizin gönlünüze zor gelmeyenini... (Kurtubî)

فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِۜ وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْيَتَامٰىۜ قُلْ اِصْلَاحٌ
لَهُمْ خَيْرٌۜ وَاِنْ تُخَالِطُوهُمْ فَاِخْوَانُكُمْۜ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدَ
مِنَ الْمُصْلِحِۜ وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ لَاَعْنَتَكُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ
﴿٢٢٠﴾ وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَاتِ حَتّٰى يُؤْمِنَّۜ وَلَاَمَةٌ مُؤْمِنَةٌ
خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكَةٍ وَلَوْ اَعْجَبَتْكُمْۚ وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتّٰى
يُؤْمِنُواۜ وَلَعَبْدٌ مُؤْمِنٌ خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ وَلَوْ اَعْجَبَكُمْۜ اُو۬لٰٓئِكَ
يَدْعُونَ اِلَى النَّارِۚ وَاللّٰهُ يَدْعُٓوا اِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِاِذْنِهۚ
وَيُبَيِّنُ اٰيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٢١﴾ وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ
الْمَحِيضِۜ قُلْ هُوَ اَذًىۙ فَاعْتَزِلُوا النِّسَٓاءَ فِي الْمَحِيضِۙ وَلَا
تَقْرَبُوهُنَّ حَتّٰى يَطْهُرْنَۚ فَاِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ اَمَرَكُمُ
اللّٰهُۜ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٢٢٢﴾ نِسَٓاؤُكُمْ
حَرْثٌ لَكُمْۖ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ اَنّٰى شِئْتُمْۘ وَقَدِّمُوا لِاَنْفُسِكُمْۜ وَاتَّقُوا
اللّٰهَ وَاعْلَمُٓوا اَنَّكُمْ مُلَاقُوهُۜ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٢٣﴾ وَلَا تَجْعَلُوا
اللّٰهَ عُرْضَةً لِاَيْمَانِكُمْ اَنْ تَبَرُّوا وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِۜ
وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٤﴾ لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ بِاللَّغْوِ فِٓي اَيْمَانِكُمْ
وَلٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْۜ وَاللّٰهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٢٥﴾

220- (O âyetler,) hem dünya hakkında, hem de âhiret hakkındadır. Ve (Ey Muhammed!) Sana yetimler hakkında soruyorlar. Sen onlara: "Onların durumlarını düzeltmek (işlerine karışmamaktan) çok hayırlıdır. Eğer kendileriyle bir arada yaşıyorsanız artık onlar, sizin kardeşlerinizdir. Allah, kimin işleri bozucu ve kimin de düzeltici olduğunu iyi bilir. Eğer Allah dileseydi sizi zora koşardı. Şüphesiz Allah çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibidir.[1]

221- (Ey Îman edenler!) Müşrik kadınlarla, onlar Müslüman olmadıkça, kesinlikle evlenmeyin. Çünkü Müslüman bir cariye, çok hoşunuza giden müşrik bir kadından daha hayırlıdır. Müşrik erkeklerle de onlar Müslüman olmadıkça, sakın evlenmeyin. Çünkü Müslüman bir köle, çok hoşunuza giden müşrik bir erkekten daha hayırlıdır.[2] Zîrâ onlar, sizi Cehenneme çağırırlarken, Allah ise sizi, izni ile Cennete ve affa nail olmaya çağırıyor ve âyetlerini insanlara belki düşünüp (inanırlar) diye (böyle) açıkça anlatıyor.[3]

222- Sana, kadınların ay hali hakkında soruyorlar.[4] Sen onlara: "O, bir rahatsızlık halidir. Ay hali dönemlerinde kadınlardan uzak durun ve temizleninceye kadar onlara yaklaşmayın. Temizlendikleri zaman da onlara Allah'ın size emrettiği yoldan yaklaşın. Şüphesiz Allah, tevbe edenleri ve tertemiz olanları sever." de.

223- Kadınlarınız sizin tarlanız gibidir. Tarlanıza nasıl isterseniz öyle varın.[5] Kendiniz için önceden hazırlık yapın[6] ve Allah'a karşı hata etmekten sakının. Bir gün mutlaka Allah 'a kavuşacağınızı iyi bilin. (Ey Muhammed!) Bunu, Müslümanlara müjdele.

224- (Ey îman edenler!) Sakın Allah adına yaptığınız yeminleri iyilik etmenize, Allah'a karşı hata etmekten sakınmanıza ve insanların arasını bulmanıza engel yapmayın. Şüphesiz Allah, (söylediklerinizi) hakkıyla işitendir, (her şeyi) tam bilendir.[7]

225- Allah, sizi yeminlerinizdeki (bilmeyerek söylediğiniz) boş sözlerinizden dolayı sorumlu tutmayıp,[8] kasıtlı olarak yaptığınız yeminlerinizden dolayı sorumlu tutar.[9] Çünkü Allah, çok bağışlayandır ve (kullarına karşı da) çok yumuşak davranandır.

---

[1] Nisâ: 10 ve En'am: 152. âyetler inince Müslümanlar, yetimlerle birlikte yaşamak ve onların mallarıyla ilgilenmekten çekinir oldular. Hattâ yemeklerini bile ayırdılar. Bunun üzerine, bu âyet nâzil oldu. (Özetle-Nesâî) Bk. (Nisâ: 2, 3, 6, 10, En'am: 152, İsrâ: 34)

[2] (Mâide:17, 72, 73, Tevbe: 30)'a göre, Hz. İsa'yı Allah'ın oğlu ve ilâh kabul eden Hıristiyanlarla, Üzeyir'i Allah'ın oğlu kabul eden Yahûdîler, kesinlikle kitap ehli olmayıp kâfirdir. Bunların kestikleri yenmez ve bunların kadınlarıyla da evlenilemez. (Mâide:5)'e göre Hıristiyan ve Yahûdîlerden, sadece tek Allah'a inanan, Mesih ve Üzeyir'i Allah'ın oğlu kabul etmeyenler, kitap ehli sayılır. Bunlara kız verilmez ve kızlarıyla evlenilebilir.

[3] İslâm'ın ilk yıllarında Müslümanlar, kitaplı-kitapsız kâfirlerle genel olarak kız alır verirlerdi. Abdullah b. Revaha Müslüman bir cariyesini azad etmiş ve onunla evlenmişti. İnsanlardan bir kısmı da onu, bundan dolayı kınamışlardı. Ebû Mersed müşrik ve güzel bir kadınla evlenmek için Peygamberimizden izin istemişti. Bu âyet, bu olaylar üzerine nâzil olmuştur. (Özetle, Vâhidî)

[4] Müşrik Araplar, Yahûdîler ve Mecusîler, ay halindeki kadınlarla birlikte bulunmazlar, onlarla yemek yemezlerdi. Hıristiyanlar ise ay halini önemsemezler, eşleri ile birlikte bile olurlardı. Sahabeden Ebû'd-Dehdah, Üseyd ve Abbad bu konuyu Peygamberimize sordular ve bunu üzerine de bu âyet, nâzil oldu. (Tirmîzî)

[5] **Hars:** kök anlamıyla, "ekin ekmek demek olup, tarla" anlamında bir isimdir. Bununla kadının kadınlık uzvu bir tarlaya, erkeğin nutfesi tohuma, doğacak çocuk da bitecek ürüne benzetilerek bir istiâre yapılmış ve kadınlara yaklaşma yeri, izah edilmiştir. Bu âyete göre kadınlara varılacak yer, aynı olmak kaydıyla, şekli serbest bırakılmıştır.

[6] Bu ifâde; sadece kendi şehvetinizi düşünmeyin, eşlerinize yaklaşmadan önce hazırlık yapın veya yaklaşırken "besmele" çekin, diye de anlaşılmıştır. (Taberî)

[7] Böyle yemin etmeyin. Eğer etmişseniz böyle yeminlerinizde durmanız, Allah'ın rızasına uygun değildir.

[8] **Lağv:** kelime olarak, "itibar edilemeyecek kadar önemsiz söz" demektir. **Yemin-i lâğv** ise; bir yalan kastı bulunmaksızın yapılan yemindir. Bu yeminlerden dolayı keffaret gerekmez. Bk. (Mâide: 89)

[9] Yukarıdaki tercüme; "kalplerinizin kazandıkları" ifâdesinin, mecâzen, "kasıtlı olarak yaptığınız yeminleriniz" anlamına geldiği için yapılmıştır. Bk. (Mâide: 89)

226- Eşlerine yaklaşmamaya yemin edenler için, dört ay bekleme süresi vardır.[1] Eğer (bu süre içerisinde eşlerine) dönerlerse, şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, pek esirgeyendir.
227- Yok, eğer (eşlerini) boşamaya karar verirlerse şüphesiz Allah, (söylediklerinizi) hakkıyla işitendir, (her şeyi) tam bilendir.
228- Boşanmış kadınlar, (tekrar evlenmek için) kendi kendilerine üç ay hali[2] görünceye kadar beklerler. Eğer Allah'a ve âhiret gününe inanıyorlarsa, Allah'ın rahimlerinde yarattığı (çocuğu) saklamaları onlara helal olmaz. Bu süre içerisinde eğer aralarını düzeltmek isterlerse, evliliklerini tekrar sürdürmeye kocaları daha çok hak sahibidir. Erkeklerin kadınlar üzerinde bulunan hakları gibi, kadınların da erkekler üzerinde hakları vardır. Ancak erkeklerin, kadınlar üzerinde(ki hakları,) bir derece fazladır.[3] Şüphesiz Allah, çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibidir.
229- Boşanma(da geri dönüş) iki defadır. (Bundan sonra evlilik) ya meşru ölçüler içerisinde devam eder ya da iyilikle bitirilir. Eşlerinize (mihir olarak) verdiğiniz bir şeyi geri almanız sizin için asla helâl olmaz. Meğerki her ikisi de Allah'ın sınırlarını gözetemeyeceklerinden korkmuş olsunlar. Yani, her ikisinin Allah'ın sınırlarını gözetemeyeceklerinden korkarsanız (boşanmaları için) kadının, kocasına fidye vermesinde iki taraf için de bir günâh yoktur.[4] İşte bütün bu (hükümler,) Allah'ın koyduğu kurallardır sakın onları aşmayın. Kimler Allah'ın koyduğu sınırları aşarsa işte onlar, zalimlerin ta kendileridir.
230- (Erkek,) karısını (üçüncü defa) boşadıktan sonra, (kadın) onun dışında bir başka erkekle evlenmedikçe ona helâl olmaz. Eğer (sonraki koca) o (kadını) boşar ve (birinci koca ile aynı kadın,) Allah'ın sınırlarını gözeteceklerine inanırlarsa, tekrar birbirlerine dönmelerinde ikisi için de bir günâh yoktur.[5] İşte bütün bu (hükümler,) Allah'ın öğrenmek isteyen bir toplum için koyduğu kurallardır.

لِلَّذ۪ينَ يُؤْلُونَ مِنْ نِسَٓائِهِمْ تَرَبُّصُ اَرْبَعَةِ اَشْهُرٍ فَاِنْ فَٓاؤُ
فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَح۪يمٌ ﴿٢٢٦﴾ وَاِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَاِنَّ اللّٰهَ
سَم۪يعٌ عَل۪يمٌ ﴿٢٢٧﴾ وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِاَنْفُسِهِنَّ ثَلٰثَةَ
قُرُٓوءٍ وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ اَنْ يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّٰهُ ف۪ٓي اَرْحَامِهِنَّ
اِنْ كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَبُعُولَتُهُنَّ اَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ
ف۪ي ذٰلِكَ اِنْ اَرَادُٓوا اِصْلَاحًا وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذ۪ي عَلَيْهِنَّ
بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ وَاللّٰهُ عَز۪يزٌ حَك۪يمٌ
﴿٢٢٨﴾ اَلطَّلَاقُ مَرَّتَانِ فَاِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ اَوْ تَسْر۪يحٌ
بِاِحْسَانٍ وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ اَنْ تَأْخُذُوا مِمَّٓا اٰتَيْتُمُوهُنَّ شَيْـًٔا
اِلَّٓا اَنْ يَخَافَٓا اَلَّا يُق۪يمَا حُدُودَ اللّٰهِ فَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا يُق۪يمَا
حُدُودَ اللّٰهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا ف۪يمَا افْتَدَتْ بِه۪ تِلْكَ
حُدُودُ اللّٰهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللّٰهِ فَاُو۬لٰٓئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٢٩﴾ فَاِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ
حَتّٰى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ فَاِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَٓا
اَنْ يَتَرَاجَعَٓا اِنْ ظَنَّٓا اَنْ يُق۪يمَا حُدُودَ اللّٰهِ وَتِلْكَ حُدُودُ
اللّٰهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢٣٠﴾

---

[1] **İ'lâ:** yemin etmek anlamına gelir. Terim olarak; kocanın nikâhlı karısıyla birlikte olmayacağına dâir, Allah adına yemin etmesi, demektir. Peygamber (a.s)'ın "i'lâ" yaptığı bilinmektedir. (Buhari, Müslim) Hanefilere göre; bir koca, karısına: "Vallahi seninle temasta bulunmayacağım" derse, i'lâ yapmış olur. Şâyet dört ay içerisinde eşine dönerse, yeminini bozulduğu için keffaret verir ve nikâhları devam eder. Karısına bu süre içerisinde dönmezse, eşler birbirlerinden boşanmış olurlar. Bu âyetle, cahiliye döneminde bir-iki yıl olan i'lâ süresi, dört aya indirilmiştir.
[2] **Kuru':** Kadınların kirlilik veya temizlik halleri anlamında ortak kullanılan, mücmel bir kelimedir. Malikî ve Şafiî'lere göre bu kelime "temizlik", Hanifi'lere göre "ay hali" demektir. Buna göre hür ve boşanmış kadınların tekrar evlenebilmeleri için, üç defa âdet görünceye kadar, hamile olup olmadıklarının belirlenmesi için beklemeleri gerekir ve buna "iddet" denilir. Bk. (Bakara: 234, Ahzab: 49, Talak: 1-4)
[3] Talak hakkı erkekte olduğu için, evliliği sürdürmeyi isteme hakkı öncelikle erkeğe aittir. Ancak kadın, bu isteği reddetme hakkına sahiptir. Bu bölüm, "erkekler için onlar üzerinde bir derece (farkı) vardır." diye de anlaşılabilir.

[4] **Hülû' (Mühalâ'a):** Kadının fidye karşılığında kocasını boşanmaya râzı ederek boşanması demektir. Eğer karı-koca anlaşamaz da konu mahkemeye götürülür ve hâkim onların birlikte olamayacaklarına kanaat getirirse, kadının ödemesi için bir fidye miktarı belirler. Koca bunu kabul edip, karısını boşamak zorundadır. Bu fidye, kadının mihrini aşamaz.
[5] Buna "Hulle" denilir. **Hulle:** üç talakla boşanmış olan bir kadının, eski kocasına tekrar dönebilmesi için, iddetini bekledikten sonra başka bir erkekle usulüne göre evlenip, ölüm veya boşanma ile bu evliliğin sona ermesi ve kadının eski kocasına helâl hâle gelmesi demektir. İkinci evliliğin anlaşmalı olmaması gerekir.

وَاِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَاَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ
اَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِتَعْتَدُوا وَمَنْ
يَفْعَلْ ذٰلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا اٰيَاتِ اللّٰهِ هُزُوًا
وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَمَا اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ
وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ بِهِ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ ﴿٢٣١﴾ وَاِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ اَنْ
يَنْكِحْنَ اَزْوَاجَهُنَّ اِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ ذٰلِكَ يُوعَظُ
بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ ذٰلِكُمْ اَزْكٰى
لَكُمْ وَاَطْهَرُ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٢﴾ وَالْوَالِدَاتُ
يُرْضِعْنَ اَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ اَرَادَ اَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ
وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ
نَفْسٌ اِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ
وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذٰلِكَ فَاِنْ اَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ
مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَاِنْ اَرَدْتُمْ اَنْ تَسْتَرْضِعُوا
اَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِذَا سَلَّمْتُمْ مَا اٰتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ
وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٣﴾

231- (Ey îman edenler!) Kadınları boşayıp da bekleme sürelerini doldurdukları zaman[1] onları; ya meşru bir biçimde yanınızda tutun ya da meşru bir biçimde bırakın. Fakat Allah'ın sınırlarını çiğneyerek, sadece zarar vermek için onları (yanınızda) tutmayın.[2] Kim, böyle yaparsa ancak kendi kendine zulmetmiş olur. Sakın Allah'ın âyetleriyle alay etmeyin.[3] Allah'ın size verdiği nîmeti ve size öğüt vermek için indirdiği Kitap'ı ve hikmeti hatırınızdan çıkartmayın. Allah'a karşı hata etmekten sakının ve iyi bilin ki Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.

232- (Ey îman edenler!) Kadınları boşayıp da bekleme sürelerini doldurdukları zaman eğer (daha önceki) kocaları ile meşru bir biçimde anlaşırlarsa[4] evlenmelerine engel olmayın.[5] İşte bu, içinizden Allah'a ve âhiret gününe inanan kimselere verilen bir öğüttür. Bu öğüt, sizin için daha hayırlı ve daha temizdir. Çünkü Allah, (her şeyi) bilir, siz ise (hiçbir şey) bilmezsiniz.[6]

233- (Eşinden boşanmış olan) anneler, eğer çocuğun babası emzirmeyi tamamlatmak isterse çocuklarını iki tam yıl, emzirirler.[7] (Bu esnada) annenin yiyecek ve giyeceklerini geleneklere uygun bir biçimde sağlamak, çocuk kendisinin olan (babaya) aittir. Çünkü kimseye gücünün yeteceğinden fazlası, yüklenemez. Anneye çocuğundan dolayı eziyet çektirilemeyeceği gibi, çocuk kendisinin olan (babaya) da çocuğundan dolayı eziyet çektirilemez.[8] Bu sorumluluğun aynısı babanın vârisleri için de geçerlidir.[9] Eğer ana ve baba, aralarında anlaşarak rızaları ile çocuğu (süre tamamlanmadan) memeden kesmek isterlerse bunda her ikisi için de bir günâh yoktur. Ve eğer çocuklarınızı (bir sütanneye) emzirtmek isterseniz, gönül rahatlığıyla meşru bir sütanneye vermenizde de sizin için bir günâh yoktur.[10] Allah'a karşı hata etmekten sakının ve iyi bilin ki Allah, her şeyi hakkıyla görendir.

---

1 Boşama ve iddet ile ilgili olarak Bk. (Talak: 1-4)

2 Boşadığınız kadınlarınız iddetlerinin sonuna yaklaştıklarında ya onlarla evliliğinizi sürdürün ya da boşayın. Mihirlerini vermemek için onları hülû'a ve iki veya üç defa iddet beklemeğe mecbur etmeyin.

3 Yani nikâhı, boşanmayı, iddeti, mihiri hafife almayın. Bunlar Allah'ın koyduğu değişmez kurallardır. Zîrâ Peygamberimiz: "üç şeyin ciddisi de ciddi, şakası da ciddidir. Bunlar, nikâh, talâk ve köle azat etmedir." buyurmuşlardır. (Kurtubî)

4 Bu parantez âyetin metnindeki (اَزْوَاجَهُنَّ) ifâdesine dayanılarak ilave edilmiştir. Bu hüküm, iki defa yapılabilen "geri dönüşü mümkün olan boşama" (ric'î talak) için, kadının da rızası olmak kaydıyla geçerlidir. Boşama üçüncü defa gerçekleşmişse, artık tekrar dönüş, söz konusu değildir.

5 Âyetin bu bölümü, "(Ey kocalar!) Kadınları boşayıp da bekleme sürelerini doldurdukları zaman eğer meşru bir biçimde anlaşarak başka kocaya varmak isterlerse, onların evlenmelerine engel olmayın." diye anlaşılabilir.

6 Ma'kıl b. Yesar'ın kız kardeşini, kocası boşamış. Kocası kadın, iddetini bekledikten sonra pişman olmuş, yeniden evlenmek istemiş. Buna kadın da râzı olmuş, fakat kardeşi: "o, seni boşadı, sen yine ona varmak istiyorsun, eğer tekrar ona varırsan yüzüm yüzüne haram olsun." demiş. Rasûlullah Ma'kıl'ı çağırmış ve bu âyeti okumuştu. Ma'kıl da: "Rabbimin emriyle burnum sürtüldü, Ey Allah'ım! râzı oldum ve emrine uydum." demiş ve kız kardeşini kocasına nikâhlamış. (Tirmîzî)

7 Bk. (Ankebut: 8, Lokman: 14, Ahkaf: 15, Talak: 6)

8 Âyetin bu bölümü, "Anne çocuğundan dolayı (kocasına) eziyet çektirmeyeceği gibi, çocuk kendisinin olan (baba) da çocuğundan dolayı (karısına) eziyet çektirmesin." şeklinde de tercüme edilebilir.

9 Eğer bu esnada çocuğun babası vefat eder ve çocuğa da kâfi miktarda mal kalırsa o, onun nafakasıdır. Yok, eğer kâfi miktarda mal kalmazsa çocuğa vârislerin bakması vacibtir.

10 Yukarıdaki tercüme âyetin akışına daha uygun olduğu için tercih edilmiştir. (Kurtubî) Genelde bu bölüm, "Ve eğer çocuklarınızı (bir sütanneye) emzirtmek isterseniz, vereceğiniz ücreti güzelce ödedikten sonra sizin için bir günâh yoktur." şeklinde tercüme edilmektedir.

234- İçinizden ölenlerin (geride) bıraktığı eşleri, (tekrar evlenmek için) kendi kendilerine dört ay on gün beklerler.[1] İddet sürelerini doldurduklarında onların kendi haklarında verecekleri meşru kararlardan dolayı size bir sorumluluk yoktur.[2] Ve Allah, yaptıklarınızdan (tümüyle) haberdardır.

235- (İddet bekleyen) kadınlara, kendileriyle evlenmek istediğinizi sezdirmenizde ya da böyle bir arzuyu gönlünüzden geçirmenizde sizin için bir günâh yoktur. Çünkü Allah, sizin onları gönlünüzden geçireceğinizi bilip durmaktadır. Onlarla meşru sözler dışında sakın gizlice sözleşmeyin[3] ve iddet süresi dolmadıkça da kesinlikle nikâh kıymaya kalkışmayın.[4] Allah'ın, gönüllerinizden geçen her şeyi bildiğini bilin ve Ondan sakının. Unutmayın ki Allah, çok bağışlayandır ve (kullarına karşı da) çok yumuşak davranandır.

236- Kendilerine el sürmediğiniz ve mihirlerini de belirlemediğiniz kadınları boşamanızda, sizin için bir günâh yoktur. (Bu durumda) onlara, zenginseniz kendi gücünüze göre, dardaysanız da kendi gücünüze göre, örfe uygun bir şekilde hediye verin. Böyle yapmak, güzel bir kulluk yapmak isteyenler[5] üzerine bir borçtur.

237- Eğer kadınların mihirlerini belirler de onları kendilerine el sürmeden boşarsanız, kendilerinin ya da nikâhlarını akdetmeye yetkili velîsinin bağışlaması durumu dışında belirlediğiniz mihrin, yarısını ödemeniz gerekir.[6] Aranızdaki derece farkını[7] unutmayarak, sizin (mihrin tamamını) vermeniz takvaya daha uygundur. Şüphesiz Allah, sizin tüm yaptıklarınızı görüp durmaktadır.

238- Bilinen namazları ve o orta namazı[8] (titizlikle) koruyun ve namazlara, Allah'a gönülden bağlanarak durun.[9]

239- Eğer (bir şeyden) korkarsanız (namazlarınızı) yürüyerek[10] yahut binek üstünde (kılın).[11] Güvene kavuşunca Allah'ın size bilmediğiniz şeyleri öğrettiği gibi (namazı öylece kılarak) Onun adını anın.

وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ اَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِاَنْفُسِهِنَّ اَرْبَعَةَ
اَشْهُرٍ وَعَشْرًا فَاِذَا بَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا فَعَلْنَ فِي
اَنْفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٣٤﴾ وَلَا جُنَاحَ
عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ اَوْ اَكْنَنْتُمْ فِي اَنْفُسِكُمْ
عَلِمَ اللّٰهُ اَنَّكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ وَلٰكِنْ لَا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا اِلَّا اَنْ
تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا تَعْزِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتّٰى يَبْلُغَ الْكِتَابُ
اَجَلَهُ وَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِي اَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَاعْلَمُوا
اَنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٣٥﴾ لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِنْ طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ
تَمَسُّوهُنَّ اَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتِّعُوهُنَّ عَلَى الْمُوسِعِ
قَدَرُهُ وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرُهُ مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ
﴿٢٣٦﴾ وَاِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ اَنْ تَمَسُّوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً
فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ اِلَّا اَنْ يَعْفُونَ اَوْ يَعْفُوَا الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ
وَاَنْ تَعْفُوا اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى وَلَا تَنْسَوُا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ اِنَّ اللّٰهَ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٧﴾ حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلٰوةِ
الْوُسْطٰى وَقُومُوا لِلّٰهِ قَانِتِينَ ﴿٢٣٨﴾ فَاِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا اَوْ رُكْبَانًا
فَاِذَا اَمِنْتُمْ فَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَمَا عَلَّمَكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٩﴾

---

[1] Yani başkalarıyla evlenemezler, süslenemezler ve görücüye çıkamazlar. Fakihlerin çoğunluğuna göre, eşi ölen hamile kadınların iddeti, çocuğunu doğuruncaya kadardır.

[2] Yani bu durumdaki kadınlar, iddetten sonra meşru olmak şartıyla kendileri hakkında kendileri karar verirler. Bundan dolayı size bir sorumluluk, yoktur.

[3] Bu ifâdeden, evlenme düşüncesinde bile olsalar kadın ve erkeklerin aralarında gizlice sözleşerek, buluşmalarının haram olduğu anlaşılmaktadır. Ancak gizli olmamak kaydıyla ve Allah'ın koyduğu kuralları çiğnememek şartıyla birbirlerine evlilik teklif etmelerinde, bir erkeğin bir kadınla evlenmeyi gönlünden geçirmesinde ve bunu, o kadına meşru bir biçimde aktarmasında bir sakınca yoktur.

[4] Buna göre bir kadının iddet süresi içerisindeyken, fiili evlilik daha sonra olmak düşüncesiyle bile nikâhlanması, haramdır.

[5] **Muhsin**: İyilik yapan, her ne kadar Allah'ı görmese de Allah'ın kendisini gördüğünü hiç aklından çıkarmadan Allah'ın iyi dediği şeyleri yapan kişi demektir.

[6] Âyetin bu bölümü; "Eğer kadınların mihirlerini belirler de onları kendilerine el sürmeden boşarsanız, kendilerinin bağışlaması durumu dışında belirlediğiniz mihrin yarısını ödemeniz gerekir. Ya da (eşini boşayarak) nikâh düğümünü çözen koca, (yarım olan hakkını) bağışlasın." şeklinde de anlaşılabilir.

[7] Bu derece farkı ile ilgili Bk. (Bakara: 228 ve dipnotu.)

[8] "**Orta namaz**"ın hangi namaz olduğu konusu, ihtilâflıdır ve bunun tam olarak bilinmesi de mümkün değildir. Orta namazın; sabah, öğle, ikindi, akşam, yatsı namazı veya beş vakit namazın tamamı olduğuna dâir rivâyet vardır. Bu namazın, öğle veya ikindi namazı olma ihtimâli, daha kuvvetli görünmektedir. Ancak orta namazın net olarak belirtilmemesi; bütün namazlara itinayı temin için olabilir.

[9] **Kunut:** namazda ilave duâ etmek için kıyamı uzatmak, demektir. Her namazda, iftitah tekbirinden sonra ilk yapılan iş, ayakta durmak olduğu için her namaz esasen bir kunuttur. Fakat vitir namazı gibi bazı namazlarda kıyamda bir tekbir ile ilave duâ için kıyamı uzatmağa da "kunut" denilir ki terim anlamıyla kunut budur. Bu âyet indirildikten sonra ashab namaza durduğu vakit, sağa sola bakmaktan ve dünyalık bir iş yapmaktan sakınırdı.

[10] (رِجَالٍ) kelimesi (رَجُل) kelimesinin değil (رَاجِل) kelimesinin çoğuludur, "yaya yürüyen" anlamına gelir. Bk.(Hacc:27)

[11] Yani duruma göre nasıl ve ne tarafa durmak mümkün ise kıble şartı aranmaksızın, yürürken veya binek üzerinde olsun namazınızı münferiden kılın. Bu namaza da "korku namazı" denilir ve bu namazda rekât eksiltilmez. Ancak savaşta kılınan "korku namazı" farklıdır. Bk. (Nisâ: 102)

والذين يتوفون منكم ويذرون ازواجا وصية لازواجهم
متاعا الى الحول غير اخراج فان خرجن فلا جناح عليكم
في ما فعلن في انفسهن من معروف والله عزيز حكيم
(٢٤٠) وللمطلقات متاع بالمعروف حقا على المتقين (٢٤١)
كذلك يبين الله لكم اياته لعلكم تعقلون (٢٤٢) الم تر الى
الذين خرجوا من ديارهم وهم الوف حذر الموت فقال
لهم الله موتوا ثم احياهم ان الله لذو فضل على الناس
ولكن اكثر الناس لا يشكرون (٢٤٣) وقاتلوا في سبيل الله
واعلموا ان الله سميع عليم (٢٤٤) من ذا الذي يقرض الله
قرضا حسنا فيضاعفه له اضعافا كثيرة والله يقبض
ويبصط واليه ترجعون (٢٤٥) الم تر الى الملا من بني
اسرائيل من بعد موسى اذ قالوا لنبي لهم ابعث لنا ملكا
نقاتل في سبيل الله قال هل عسيتم ان كتب عليكم
القتال الا تقاتلوا قالوا وما لنا الا نقاتل في سبيل الله
وقد اخرجنا من ديارنا وابنائنا فلما كتب عليهم القتال
تولوا الا قليلا منهم والله عليم بالظالمين (٢٤٦)

240- İçinizden vefat edip de (geride) eşler bırakanların, eşleri (evlerinden) çıkarılmaksızın, onlara bir yıl boyunca yetecek kadar mal vasiyet etmeleri gerekir. Yok, eğer kadınlar, kendiliklerinden evlerinden çıkarlarsa, kendileri ile ilgili yapacakları meşru bir davranıştan dolayı size bir günâh yoktur. Şüphesiz Allah, çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibidir.[1]

241- Eşlerinden boşanan kadınların meşru bir şekilde (nafakalarını vererek) geçimlerini sağlamak, Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar için bir borçtur.[2]

242- İşte Allah, düşünüp anlayasınız diye size âyetlerini böyle açıklamaktadır.

243- Binlerce kişilik kalabalıklar halinde ölüm korkusu ile yurtlarından kaçan ve Allah'ın kendilerine "ölün" dediği ve arkasından da (kendilerine Peygamberler göndererek) yeniden dirilttiği (nice toplumların olduğunu) bilmiyor musun?[3] Şüphesiz Allah, insanlara karşı elbette lütuf sahibidir, fakat insanların pek çoğu, Ona şükretmezler.

244- (Ey îman edenler!) Allah yolunda savaşın ve iyi bilin ki Allah, (söylediklerinizi) hakkıyla işitendir, (her şeyi) tam bilendir.

245- Kim Allah'a karşılıksız güzel bir borç verirse, Allah da onun karşılığını ona kat kat fazlası ile verir. Darlık veren de bolluk veren de Allah'tır. (Sonunda) hepiniz Ona döndürüleceksiniz.[4]

246- Mûsa'dan sonra İsrâil oğullarının ileri gelenlerinin (yaptıklarını) bilmiyor musun? Onlar, Peygamberlerinden birine: "Bize bir hükümdar tayin et de Allah yolunda savaşalım." dediler. O (Peygamber) de onlara: "Size savaş farz kılınırsa, acaba yapmamazlık eder misiniz?" dedi. Onlar da: "Bizler, yurtlarımızdan ve çocuklarımızın yanından sürülmüş durumda iken, niçin Allah yolunda savaşmayalım ki?" dediler. Ama savaşmak kendilerine farz kılınınca pek azı dışında hepsi, bundan yüz çevirdiler. Şüphesiz Allah, böyle zalimleri çok iyi bilir.[5]

---

[1] Bu âyetteki bir yıllık süre ile 234. âyetteki dört ay on günlük süre, aynı şey değildir. Buradaki bir yıl, "yararlanma hakkı", dört ay on gün ise "iddet süresi"dir. Bu, "kendiliklerinden evlerinden çıkarlarsa" ifâdesinden de net bir şekilde anlaşılmaktadır. Ancak daha sonra inen miras âyetlerinin işareti ve bu hususta Peygamberimizin hadisleriyle, bu ve Bakara: 180. âyetin hükümleri nesh edilmiştir. Bk. (Bakara: 180, Nisâ: 12)

[2] Burada bahsedilen **nafaka;** iddet bekleyen kadına kocası tarafından iddeti süresince verilmesi gereken geçimlik maldır. Boşanmış bir kadının iddetini tamamladıktan sonra, çocuğunu emzirmesi halinde kocanın boşadığı karısına, emzirme süresi boyunca nafaka vermesi gerekir. (Talak: 6) Kız ve erkek çocukların her türlü nafakaları ise babalarına aittir. 236 ve 237. âyetlerde belirtilen kadınlar, boşandıklarında nafaka söz konusu değildir. Vefat iddeti bekleyen kadına da nafaka gerekmez. Çünkü karısı, ona varis olur ve miras payını alır.

[3] Bu toplumla ilgili pek çok rivâyet olmasına rağmen bunlara, sağlam kaynaklara dayanmamaları sebebiyle itibar edilmemiştir. Yukarıdaki tercüme de olay genelleştirilerek yapılmıştır. En doğrusunu ise Allah bilir.

[4] Konuyla ilgili olarak Bk. (Hadid: 11)

[5] Bu âyette bahsedilen Peygamberin kim olduğu, bu olayın nerede ve nasıl cereyan ettiği ve olayın konusu hakkında, tefsirlerde birbirine uymayan pek çok rivâyet bulunmaktadır. Bu rivâyetlerin çoğunluğu ya Tevrât olduğu iddiâ edilen kitaba ya da Yahûdî kaynaklarına dayandırıldığı için buraya almaya değer görülmemiştir. Bu rivâyetlerin bu âyetle verilmek istenen mesaja engel olacağı ve gerekseydi Allah'ın, bunlar hakkında bilgi vereceği düşüncesiyle olay, sadece Kur'an'daki şekliyle aktarılmıştır.

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ اِنَّ اللّٰهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًاۜ
قَالُوا اَنّٰى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ اَحَقُّ
بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِۜ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ
اصْطَفٰيهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِۜ
وَاللّٰهُ يُؤْتٖي مُلْكَهُ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلٖيمٌ ﴿٢٤٧﴾
وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ اِنَّ اٰيَةَ مُلْكِهٖٓ اَنْ يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ
فٖيهِ سَكٖينَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَبَقِيَّةٌ مِمَّا تَرَكَ اٰلُ مُوسٰى وَاٰلُ
هٰرُونَ تَحْمِلُهُ الْمَلٰٓئِكَةُۜ اِنَّ فٖي ذٰلِكَ لَاٰيَةً لَكُمْ اِنْ
كُنْتُمْ مُؤْمِنٖينَ ﴿٢٤٨﴾ فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِۙ
قَالَ اِنَّ اللّٰهَ مُبْتَلٖيكُمْ بِنَهَرٍۚ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ
مِنّٖيۚ وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَاِنَّهُ مِنّٖٓي اِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ
غُرْفَةً بِيَدِهٖۚ فَشَرِبُوا مِنْهُ اِلَّا قَلٖيلًا مِنْهُمْۜ فَلَمَّا جَاوَزَهُ
هُوَ وَالَّذٖينَ اٰمَنُوا مَعَهُۙ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ
بِجَالُوتَ وَجُنُودِهٖۜ قَالَ الَّذٖينَ يَظُنُّونَ اَنَّهُمْ مُلَاقُوا
اللّٰهِۙ كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلٖيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثٖيرَةً بِاِذْنِ اللّٰهِۜ
وَاللّٰهُ مَعَ الصَّابِرٖينَ ﴿٢٤٩﴾

247- Peygamberleri onlara: "Allah, size hükümdar olarak Tâlût'u[1] tayin etti" deyince: "O bize nasıl hükümdar olabilir?[2] Hâlbuki biz, hükümdarlığa ondan daha çok layığız. Sonra ona servet ve zenginlik yönünden geniş imkânlar da verilmemiştir." dediler. Peygamberleri onlara: "Onu size hükümdar olarak Allah, tayin etti ve ona bilgi ve beden üstünlüğü verdi. Çünkü Allah, geniş (nîmet sahibi) dir, (her şeyi) hakkıyla bilendir." dedi.

248- Peygamberleri onlara: "Onun hükümdarlığının belgesi size meleklerin taşıdığı, içerisinde size yönelik bir güven duygusu,[3] Mûsa ailesinin ve Hârûn ailesinin geride bıraktığı bazı önemli eşyaların bulunduğu bir sandığın[4] gelmesidir. Eğer inanırsanız, bunlar sizin için birer mûcizedir." dedi.[5]

249- Tâlût, ordusu ile birlikte sefere çıkınca (askerlerine): "Allah, sizi bir ırmakla imtihan edecek. Kim, bu ırmağın suyundan içerse benden değildir. Kim de onun suyundan içmez, sadece bir avuç dolusu ile yetinirse o, bendendir." dedi. Askerlerin az bir kısmı dışında, onların çoğu bu ırmaktan içtiler. O, yanında kalan Müslümanlarla birlikte ırmağı geçince, o (geride kalanlar):[6] "Bizim bugün, Câlût ve ordusuna karşı koyacak gücümüz yok." dediler. Fakat Allah'ın huzuruna çıkacaklarına kesinlikle inananlar: "Allah'ın izni ile nice az sayıdaki topluluklar, nice çok sayıdaki topluluklara galip gelmiştir." dediler. Doğrusu Allah, sabredenlerle beraberdir.

---

[1] **Tâlût** isminin Arapçada, uzunluk(طول) kelimesiyle ilgisi düşünülürse; "kudret ve uzunlukta mübalağa" anlamını içerir. Buna göre Tâlût, özel isim olabileceği gibi bir sıfat veya lakab da olabilir. Bu şahsın, ismi ile ilgili olarak Süryani ve İbrani dillerinde bir kısım kelimeler kullanılmışsa da bunlar, alınmaya değerde görülmemiştir.

[2] Âyetin bu bölümü, "onun, bizim üzerimize hükümdar tayin edilmesi nasıl olur?" diye de tercüme edilebilir.

[3] **Sekîne:** sükûnet, vakar, sebat ve güven duygusu demektir. Hafifliğin ve telâşın zıddıdır. Kendisiyle insana güven duygusu gelen bir âyet veya bir alâmete de sekîne denilir. Meselâ bir ordu için sancak bir sekînedir.

[4] **Tabut:** sandık, demektir. Bu sandıkla ilgili rivâyetlerin tamamına yakını, İsrâiliyyat kaynaklı olduğu için güvenilmesi ve rivâyet edilmesi çok doğru değildir. Ancak İbn-i Abbas'tan gelen bir rivâyete göre, içerisinde, "Tevrât'ın saklandığı bir sandık", olduğu düşünülebilir.

[5] Bu âyette zikredilen, sekîne, Hz. Mûsa ve Hârûn ailelerinin geride bıraktıkları şeyler ve sandık; ne oldukları tam olarak bilinmeyen, Allah'ın o dönemde Tâlût'un hükümdarlığını ispat mahiyetinde gönderdiği birer mûcizedir. Konuyla ilgili rivâyet ve bilgilerin hemen hemen tümü, Yahûdî kaynaklıdır. Bu sebeple güvenilmesi, mümkün değildir. Ancak müfessirlerin olaya açıklık getireceğiz diye dipnotlarını ve izahlarını Tevrât olduğu iddiâ edilen kitaptaki ne olduğu belli olmayan rivâyetlerle doldurmaları ve Mevdudi gibi saygın birisinin de: "Kitab-ı Mukaddes, Tabut'un ayrıntıları konusunda Kur'an'dan farklıdır, fakat buna rağmen ondan çok şeyler öğrenmemiz mümkündür." demesi, hayret vericidir. En doğrusunu Allah bilir.

[6] Bu bölüm, "onunla birlikte suyu geçen askerlerin bir kısmı" şeklinde de anlaşılabilir.

وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالُوا رَبَّنَا اَفْرِغْ عَلَيْنَا
صَبْرًا وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ
٢٥٠ فَهَزَمُوهُمْ بِاِذْنِ اللّٰهِ وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ وَاٰتٰيهُ
اللّٰهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ وَلَوْلَا دَفْعُ
اللّٰهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْاَرْضُ وَلٰكِنَّ
اللّٰهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ٢٥١ تِلْكَ اٰيَاتُ اللّٰهِ نَتْلُوهَا
عَلَيْكَ بِالْحَقِّ وَاِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ٢٥٢ تِلْكَ
الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ
اللّٰهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ وَاٰتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ
الْبَيِّنَاتِ وَاَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلَ
الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ
وَلٰكِنِ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ اٰمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ
شَاءَ اللّٰهُ مَا اقْتَتَلُوا وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ ٢٥٣ يَا
اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ
يَاْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ
وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ ٢٥٤

250- Tâlût ve askerleri, Câlût ve ordusu ile karşılaşınca: "Ey Rabbimiz! Bizim üzerimize sabır yağdır, bize dayanma gücü ver ve kâfirlere karşı bize yardım et." diye dua ettiler.[1]

251- Böylece, Allah'ın izniyle onları yenilgiye uğrattılar. Dâvût, Câlût'u öldürdü. Allah da ona, hükümranlık ve Peygamberlik verdi ve ona dilediği şeyleri öğretti.[2] Eğer Allah'ın, (savaşı emrederek) insanların bir kısmıyla (Müslümanlarla), bir kısmını (kâfirleri) yok etme (emri) olmasaydı,[3] yeryüzü kesinlikle fesada uğrardı. Şüphesiz Allah, âlemlere karşı elbette lütuf sahibidir.

252- (Ey Muhammed!) İşte bütün bunlar Allah'ın sana, mutlak gerçekler olarak açıkladığımız âyetleridir ve sen kesinlikle, (Allah'ın gönderdiği) Peygamberlerden (birisi)sin.

253- İşte Biz, bu Peygamberlerin her birine, birbirinden üstün özellikler verdik.[4] Allah, onlardan bir kısmıyla konuştu, bir kısmının da derecelerini yükseltti.[5] Meryem'in oğlu İsa'ya da apaçık hükümler verdik ve kendisini, Rûh'ül Kudüs[6] (olan Cebrâîl) ile destekledik. Eğer Allah dileseydi, bu Peygamberlerin arkasından gelen ümmetler, kendilerine apaçık âyetler geldikten sonra birbirleriyle savaşmazlardı. Fakat onlar, aralarında anlaşmazlığa düştüler ve onlardan kimileri îman etti, kimileri de kâfir oldu. Allah dileseydi kimse birbiriyle savaşmazdı.[7] Ama Allah neyi dilerse onu yapar.

254- Ey îman edenler, fidye verilerek, şefâat edilerek ve adamını bularak kurtuluşun olmadığı[8] o (hesap) günü gelmeden önce, Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden, Allah yolunda harcayın. İşte o kâfirler, zalimlerin ta kendileridirler.

---

[1] Savaş halindeyken Allah'ı anmak; ya kalbe korku geldiği zaman Allah'ı hatırlamakla ya da kalplerden geçenleri dil ile de söyleyip, Allah'tan yardım istemekle olur. Tıpkı Tâlût ve ordusunun, Câlût'la savaşırken yaptıkları gibi. Bk. (Âlu İmrân: 146, 147 Enfâl: 45)

[2] Allah'ın Hz. Dâvut'a öğrettikleri ile ilgili olarak Bk. (Enbiyâ: 79, 80 Neml: 15, Sebe': 10,11)

[3] Eğer Allah, savaşılarak yapılan cihadı (kıtali) emretmeseydi; kâfirler yeryüzüne tamamen hâkim olur ve diğer dinlere mensup insanlar bile dinlerini yaşayamazlardı. Bu âyete göre, diğer insanların da huzurunu sağlamak, Müslümanların, dolayısıyla da devletlerinin görevlerindendir.

[4] Âyetin bu bölümü: "(Ey Muhammed!) İşte Biz, bu Peygamberlerin, kimini kiminden üstün kıldık." şeklinde de tercüme edilebilir. Aynı ifâdeler için Bk. (İsra: 55)

[5] Hz. Mûsa (a.s) ile Sina Dağında konuştuğu, Hz. Muhammed (a.s)'ı miraca yükselttiği gibi.

[6] Bk. (Bakara: 87, Mâide: 110, Nahl: 102)

[7] Eğer Allah savaşmayı yasaklasaydı; bu işi yapacak insanlara irade ve kudreti vermezdi. Böylece Allah'ın imtihan etme hikmeti yok olur ve kulların iradelerine müdahale etmiş ve hâşâ sözünde durmamış olurdu.

[8] Ehl-i Sünnete göre; buradaki şefâatin kabul olunmaması, özellikle kâfirler hakkındadır ve hitâp, küfürde ısrar edenlere mahsustur. Bu sebeple de kendiliklerinden şefâat edebilirler düşüncesiyle Peygamberler ve velîleri ilâhlaştırmak, haramdır.

اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ اَلْحَيُّ الْقَيُّومُۚ لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌۜ
لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۜ مَنْ ذَا الَّذ۪ي يَشْفَعُ
عِنْدَهُٓ اِلَّا بِاِذْنِه۪ۜ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْد۪يهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْۚ وَلَا
يُح۪يطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِه۪ٓ اِلَّا بِمَا شَٓاءَۚ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَۚ وَلَا يَؤُ۫دُهُ حِفْظُهُمَاۚ وَهُوَ الْعَلِيُّ
الْعَظ۪يمُ ﴿٢٥٥﴾ لَٓا اِكْرَاهَ فِي الدّ۪ينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ
الْغَيِّۚ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ
بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى لَا انْفِصَامَ لَهَاۜ وَاللّٰهُ سَم۪يعٌ عَل۪يمٌ ﴿٢٥٦﴾
اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى
النُّورِۜ وَالَّذ۪ينَ كَفَرُٓوا اَوْلِيَٓاؤُ۬هُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ
مِنَ النُّورِ اِلَى الظُّلُمَاتِۜ اُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ ف۪يهَا
خَالِدُونَ ﴿٢٥٧﴾ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذ۪ي حَٓاجَّ اِبْرٰه۪يمَ ف۪ي رَبِّه۪ٓ
اَنْ اٰتٰيهُ اللّٰهُ الْمُلْكَۢ اِذْ قَالَ اِبْرٰه۪يمُ رَبِّيَ الَّذ۪ي يُحْي۪
وَيُم۪يتُۙ قَالَ اَنَا۬ اُحْي۪ وَاُم۪يتُۜ قَالَ اِبْرٰه۪يمُ فَاِنَّ اللّٰهَ
يَأْت۪ي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ
فَبُهِتَ الَّذ۪ي كَفَرَۜ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِم۪ينَۚ ﴿٢٥٨﴾

255- Allah, kendisinden başka bir ilâh bulunmayan, hep diri ve bütün yarattıklarını sürekli gözetip durandır. Onu gaflet de basmaz, uyku da tutmaz. Göklerde ve yerde her ne varsa hepsi, kesinlikle Onundur. Onun huzurunda, izni olmaksızın kimse (kimseye) şefâatte bulunamaz.[1] O (Allah, kullarının) yaptıklarını da yapacaklarını da bilir. Fakat onlar, kendisi dilemedikçe Onun ilminden hiç bir şeyi kavrayamazlar. Onun hükümranlığı,[2] bütün gökleri ve yeri kuşatmıştır ve o ikisinin korunması, Ona asla güç gelmez. Çünkü O, çok yücedir ve pek büyüktür.

256- Dinde zorlama[3] yoktur. Çünkü doğruluk sapkınlıktan tamamen ayrılmıştır. Artık kim tağutu[4] inkâr edip sadece Allah'a inanırsa, artık o, kopmayan sağlam bir kulpa yapışmıştır. Şüphesiz Allah, (söylediklerinizi) hakkıyla işitendir, (her şeyi) tam bilendir.

257- Allah, îman edenlerin dostudur ve onları (küfür) karanlıklarından (îman)[5] aydınlığına çıkarır. Kâfirlerin dostları ise tağut'tur[6] ve bunlar da onları, (îman) aydınlığından (küfür) karanlıklarına çıkarır.[7] İşte cehennemlikler bunlardır ve onlar, orada sonsuz kalacaklardır.

258- Allah, kendisine hükümdarlık verdi diye şımararak, rabbi konusunda İbrahim ile tartışmaya girişen[8] (adamın yaptıklarını,) bilmiyor musun? İbrahim ona: "Benim Rabbim, hem diriltir hem de öldürür." deyince o: "Ben de hem diriltir hem de öldürürüm." dedi. Bunun üzerine İbrahim: "Allah, güneşi doğudan getiriyor, haydi sen de onu batıdan getir, bakalım." deyince o kâfir, şaşırıp kaldı. Şüphesiz Allah, böyle zalim bir toplumu, asla dosdoğru yola ulaştırmaz.

---

[1] Bu ifâdeyi, Allah'tan şefâat umulamaz şeklinde anlamak doğru olmaz. Doğrusu şöyledir. Şefâatin tamamı Allah'ın elinde olup şefâat edecekleri de şefâat edilecekleri de Allah belirleyecektir. Bunun bilgisi Allah'ın katında olduğuna ve kimsenin de Allah'ın ilmini kuşatamayacağına göre; bu dünyada hiç kimse, kimsenin şefâat hakkına sahip olacağını iddiâ edemez. Kimse de birileri için, "Allah şefâatinden mahrum etmesin" gibi laflar edemez. Bk. (Bakara: 48, 254 A'raf: 46, Meryem: 87, Zümer: 44)

[2] **Kürsi:** üzerine tek kişinin oturduğu sandalye ve meliklerin üzerinde oturdukları taht, demektir. Bundan kinâye olarak da mülk ve saltanat anlamlarına gelir. Buradaki anlamı ise, "Allah'ın hükümranlığı, ilmi, otoritesi azameti ve hâkimiyeti" demektir.

[3] **İkrah:** kelime olarak, zorlamak, beğenmemek ve tiksinmek anlamlarına gelir. Burada (فِي الدّ۪ينِ) ikraha müteallik olmayıp, haberdir. Buna göre âyetin anlamı: "ikrah türü hiçbir şey, İslâm'da mevcut değildir." şeklinde olur. Bu âyeti, sadece, "dinde, dine zorlama yoktur ama dünyaya veya başka şeylere zorlama olabilir" şeklinde anlamak, yanlış olup, "Belki âlemde ikrah bulunabilir ama dinde, dinin hükümlerinde, zorlama olmaz" şeklinde anlamak daha doğrudur. Yani ikrah ile yapılan ibâdetlerde, dinin vâdettiği sevap bulunmaz ve bunlara da ibâdet denilemez. Bir de ikrahı "hoşlanmamak" anlamında anlamaya çalışırsak o zaman bu âyetin anlamı, "dinde hoşlanılmayacak bir şey yoktur." şeklinde de olabilir.

[4] Bk. (Bakara:257,Nisâ:60,76,Mâide:60,Nahl:36,Zümer:17)

[5] Allah, Kur'an'da sürekli olarak kâfirliği karanlıklara, îmanı ve Müslümanlığı aydınlığa benzetmiştir. Bu sebeple karanlık ve aydınlık kelimelerinin, önüne bu parantezler ilave edilmiştir. Ayrıca karanlığın çoğul olması küfür çeşitlerinin çokluğuna, nurun tekil olması ise hakkın tekliğine, işarettir. Bk. (Mâide:16, İbrahim:1,5, Ahzab:43, Hadid: 9, Talak: 11)

[6] Bk. (Nisâ:60,76, Mâide:60, Nahl:36, Zümer:17, 18)

[7] Görülüyor ki Allah'a, îman etmeyen kâfirler, tağutları inkâr bile etmiş olsalar, yine tağutlara boyun eğmekten kurtulamayacaklardır. Çünkü insanın toplumdan uzak ve kuralsız yaşaması mümkün olmadığı için, Allah'ın emirlerini dinlemeyenler, sonuçta mutlaka tağutların emirlerine mahkûm olacaklardır. (Elmalılı)

[8] Bu âyette ve diğer bazı âyetlerde Hz. İbrahim'le uğraştığı ve onu ateşe atma emrini verdiğinden bahsedilen bu adamın, bazı rivâyetlere göre Nemrut olduğu söylenmektedir. Nemrut, Hz. İbrahim'in yaşadığı dönemde ülkenin hükümdarının veya makamının ismi, olabilir. Ancak bu bilgilerin çoğu, Yahûdî kökenli olup efsanevî rivâyetlerden ibarettir. Bu sebepten dolayı da bu rivâyetler, buraya alınmaya değer görülmemiştir. Esasen şahsın kimliği değil, temsil ettiği tağuti yapı önemlidir ve Kur'an da bu yapıyı ele almaktadır. Hz. İbrahim'le uğraşan bu adamla ilgili olarak Bk. (En'am: 76-80, Nahl: 26, Enbiyâ: 51-74, Şuara: 71-74, Ankebut: 16-25, Saffat: 85-98)

اَوْ كَالَّذ۪ي مَرَّ عَلٰى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلٰى عُرُوشِهَاۚ قَالَ
اَنّٰى يُحْي۪ هٰذِهِ اللّٰهُ بَعْدَ مَوْتِهَاۚ فَاَمَاتَهُ اللّٰهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ
بَعَثَهُۜ قَالَ كَمْ لَبِثْتَۜ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا اَوْ بَعْضَ يَوْمٍۜ قَالَ بَلْ
لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ اِلٰى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْۚ
وَانْظُرْ اِلٰى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ اٰيَةً لِلنَّاسِ وَانْظُرْ اِلَى
الْعِظَامِ كَيْفَ نُنْشِزُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًاۜ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُۙ
قَالَ اَعْلَمُ اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿٢٥٩﴾ وَاِذْ قَالَ
اِبْرٰه۪يمُ رَبِّ اَرِن۪ي كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتٰىۜ قَالَ اَوَ لَمْ تُؤْمِنْۜ
قَالَ بَلٰى وَلٰكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْب۪يۜ قَالَ فَخُذْ اَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ
فَصُرْهُنَّ اِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلٰى كُلِّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ
ادْعُهُنَّ يَأْت۪ينَكَ سَعْيًاۜ وَاعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ عَز۪يزٌ حَك۪يمٌ ﴿٢٦٠﴾
مَثَلُ الَّذ۪ينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ اَنْبَتَتْ
سَبْعَ سَنَابِلَ ف۪ي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍۜ وَاللّٰهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ
يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَل۪يمٌ ﴿٢٦١﴾ اَلَّذ۪ينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ ف۪ي
سَب۪يلِ اللّٰهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَٓا اَنْفَقُوا مَنًّا وَلَٓا اَذًۙى لَهُمْ اَجْرُهُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْۚ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٦٢﴾

259- Yahut binalarının duvarları, tavanlarının üzerine çökmüş şehre[1] uğrayan (kimsenin[2] olayına) benzer bir şey, gördün mü? O kimse: "Acaba Allah, burayı ölümünden sonra nasıl diriltecek?" deyince Allah, onu yüz yıl ölü bırakmış ve sonra tekrar dirilterek ona: "(Ölü olarak) ne kadar kaldın?" demişti. O da: "Bir gün ya da bir günden daha az bir süre" demişti. Allah, (ona): "Hayır, sen, (ölü olarak) yüz yıl kaldın, dön de hâlâ bozulmamış olan şu yiyecek ve içeceklerine bir bak. (Aynı durumdaki) eşeğine de bir bak. Seni de böylece (öldürüp tekrar dirilterek,) insanlara bir ibret yaptık. Şu kemikleri, nasıl birleştirip arkasından üzerlerine et giydirdiğimize de bir bak." demişti. (Sonunda) bu kimse, işin içyüzünü iyice anlayınca: "Biliyorum ki gerçekten Allah'ın gücü, her şeye yeter." dedi.

260- Bir zamanlar İbrahim: "Ey Rabbim! Ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster." dedi.[3] (Allah da ona:) "Yoksa buna inanmıyor musun?"[4] deyince, (İbrahim): "Evet (inanıyorum), ancak kalbimin kesin kanaat getirmesi için (bunu istiyorum)." dedi. Bunun üzerine Allah, ona: "(Ey İbrahim!) Öyleyse bildiğin dört tane kuşu al ve onları yakından incele, sonra onları (parçalayıp) her bir parçasını bir dağın üzerine bırak,[5] arkasından da onları çağır. Onlar sana koşarak gelecekler. (Şunu) iyi bil ki Allah, çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibidir." buyurdu.

261- Mallarını Allah yolunda harcayanların durumu, her başağı yüz taneli yedi başak veren bir tohum tanesine, benzer. Allah, dilediğine bunu, daha da katlar. Çünkü Allah, geniş (nîmet sahibi) dir, (her şeyi) hakkıyla bilendir

262- (Ayrıca) Mallarını Allah yolunda harcadıktan sonra harcadıklarını başa kakmayanlar ve onu, onur kırma aracı olarak kullanmayanların mükâfatı, Rableri katındadır. Onlar için bir korku yoktur ve onlar, mahzun da olmayacaklardır.[6]

---

[1] Bu şehirle ilgili rivâyetler, Yahûdî kaynaklı olduğu için üzerinde durmaya değer nitelikte değildir. Zâten (قَرْيَةٍ) kelimesi de belirsiz (nekra) olarak zikredilmiştir.

[2] Bu kimsenin kimliği hakkında Üzery'den Hızır'a kadar çok çeşitli ve çelişkili rivâyetler de genelde Yahûdî kaynaklı olduğu için üzerinde durmaya değer nitelikte değildir. Ancak kendisine vahiy geldiği, âyetin devamından anlaşıldığı için Peygamber olma ihtimâli kuvvetlidir.

[3] Yani Hz. İbrahim, "Ey Rabbim! Senin ölüleri dirilttiğini biliyorum. Ama bunun nasıl olduğunu bana göstermeni Senden niyaz ediyorum" demek istedi.

[4] Aslında fiil, "di'li geçmiş zaman" olmasına rağmen mana akışına uygun olması açısından "şimdiki zaman" olarak tercüme edilmiştir.

[5] Âyetin bu bölümü: "(Ey İbrahim!) Öyleyse bildiğin dört tane kuşu al, onları kesip, parçala ve sonra onun her bir parçasını bir dağın üzerine bırak..." şeklinde de tercüme edilebilir.

[6] Bu âyet, Tebük savaşına hazırlanan İslâm ordusuna, Abdurrahman b. Avf (r.a)'ın dört bin dirhem Hz. Osman (r.a)'ın da bin deve, sadaka vermeleri üzerine indiği rivâyet edilmektedir. (Vâhidî)

قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَٓا اَذًى وَاللّٰهُ
غَنِيٌّ حَلِيمٌ ﴿٢٦٣﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ
بِالْمَنِّ وَالْاَذٰى كَالَّذٖى يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَٓاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ
بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ عَلَيْهِ تُرَابٌ
فَاَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلٰى شَيْءٍ مِمَّا
كَسَبُوا وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦٤﴾ وَمَثَلُ الَّذِينَ
يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمُ ابْتِغَٓاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ اَنْفُسِهِمْ
كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ اَصَابَهَا وَابِلٌ فَاٰتَتْ اُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ فَاِنْ
لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٦٥﴾ اَيَوَدُّ
اَحَدُكُمْ اَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَاَعْنَابٍ تَجْرٖى مِنْ
تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ لَهُ فٖيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَاَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ
ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَٓاءُ فَاَصَابَهَٓا اِعْصَارٌ فٖيهِ نَارٌ فَاحْتَرَقَتْ كَذٰلِكَ
يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٦٦﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ
اٰمَنُٓوا اَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّٓا اَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ
الْاَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبٖيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِاٰخِذٖيهِ
اِلَّٓا اَنْ تُغْمِضُوا فٖيهِ وَاعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ حَمٖيدٌ ﴿٢٦٧﴾

263- Gönül alan hoş bir söz ve kusurları bağışlamak, peşinden incitme gelen bir sadakadan, daha hayırlıdır. (Unutmayın ki) Allah, hiç bir şeye muhtaç değildir ve (kullarına karşı da) çok yumuşak davranandır.

264- Ey îman edenler! Allah yolundaki harcamalarınızı, Allah'a ve âhiret gününe inanmadıkları halde, mallarını sadece insanlara gösteriş olsun diye harcayanlar gibi başa kakma ve onur kırma aracı olarak, geçersiz kılmayın. İşte böylelerinin durumu, üzerinde bir miktar toprak bulunan ve şiddetli bir yağmur yağınca çırılçıplak kalıveren, yalçın bir kayanın durumuna benzer. Bunlar, yaptıkları bu işten dolayı hiçbir şey elde edemezler. Şüphesiz Allah, zalim bir toplumu, asla dosdoğru yola ulaştırmaz.

265- Mallarını, sadece Allah'ın rızasını kazanmak ve gönüllerindeki îmanı pekiştirmek için harcayanların durumu da yüksekçe bir tepede bulunan, şiddetli bir yağmur yağınca ürünlerini iki kat olarak veren ve bol yağmur isabet etmese de mutlaka çisenti gören verimli bir bahçe gibidir. Şüphesiz Allah, sizin tüm yaptıklarınızı görüp durmaktadır.

266- (Ey îman edenler!) Sizden birinizin, zemîninden ırmaklar akan, içerisinde her türlü meyvesi bulunan bir hurma ve üzüm bahçesi olsa ve kendisi yaşlanmış olduğu halde bakıma muhtaç çocukları da varken bu bağın ansızın esen, ateşli bir kasırga ile yanıp kül olmasını hiç ister mi? İşte Allah, düşünüp anlayasınız diye size âyetlerini böyle açıklamaktadır.

267- Ey îman edenler! Kazandıklarınızın temiz olanları[1] ile yerden sizin için çıkardığımız nîmetlerden,[2] Allah yolunda harcayın. Kendinize verildiği zaman iğreneceğiniz kadar kötü şeyleri, sakın sadaka olarak vermeye kalkmayın. Şunu iyi bilin ki Allah, hiç bir şeye muhtaç olmayan ve daima övülmeye layık olandır.[3]

---

[1] Sadakalarınızı, kazandıklarınızın temizlerinden; yani helâl olarak kazandıklarınızdan ve bunların iyi ve hoş olanlarından verin.

[2] Yani; hububat, meyveler, madenler, deniz mahsulleri, havadan elde edilen nîmetler ve defineler gibi yerden çıkan her şeyden ve bunların da iyilerinden, Allah yolunda harcayın.

[3] Yani kendinize verildiğinde alamayacağınız kadar kötü ve iğrenç şeyleri, Allah yolunda sadaka olarak sakın vermeye kalkışmayın. Rivâyetlere göre, sadaka emredildiği zaman bazı Müslümanlar, hurma salkımlarını getirirler, muhtaç olanlar yesinler diye Mescide asarlardı. Bu esnada bazıları da câiz olduğu kanaatiyle döküntü, bozuk, çürük çarık şeyleri getirirlerdi. Bu tür olaylar üzerine bu âyet nâzil oldu. Bu âyetten, her malın vacip olan vergisinin, kendi cinsinden olacağı anlaşılmaktadır. Meselâ altına altın, gümüşe gümüş, paraya para, hayvana kendi cinsinden hayvan, buğdaya buğday, arpaya arpa gibi... Ancak bunların kıymetlerini vermek mükellefin isteğine aittir. (Elmalılı)

اَلشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَاْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِۚ وَاللّٰهُ يَعِدُكُمْ
مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًاۜ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌۚ ﴿٢٦٨﴾ يُؤْتِي الْحِكْمَةَ
مَنْ يَشَاءُۚ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ اُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًاۜ وَمَا
يَذَّكَّرُ اِلَّا اُولُوا الْاَلْبَابِ ﴿٢٦٩﴾ وَمَا اَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ اَوْ
نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُهُۜ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ اَنْصَارٍ
﴿٢٧٠﴾ اِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَۚ وَاِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا
الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْۜ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْۜ وَاللّٰهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٧١﴾ لَيْسَ عَلَيْكَ هُدٰيهُمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ
يَهْدِي مَنْ يَشَاءُۜ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَلِاَنْفُسِكُمْۜ وَمَا
تُنْفِقُونَ اِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللّٰهِۜ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ يُوَفَّ
اِلَيْكُمْ وَاَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٢﴾ لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ اُحْصِرُوا
فِي سَبِيلِ اللّٰهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْاَرْضِۘ يَحْسَبُهُمُ
الْجَاهِلُ اَغْنِيَاءَ مِنَ التَّعَفُّفِۚ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمٰيهُمْۚ لَا يَسْـَٔلُونَ
النَّاسَ اِلْحَافًاۜ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٢٧٣﴾
اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ
اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْۚ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٤﴾

268- (Ey îman edenler!) Şeytan,[1] sizi fakirlikle korkutur ve size daima aşırı çirkinlikleri emreder. Allah ise size, kendi katından büyük bir af ve mükâfat vâdeder. Çünkü Allah, geniş (nîmet sahibi)dir, (her şeyi) hakkıyla bilendir.

269- Allah, hikmeti[2] kime dilerse, ona verir. Kime de hikmet verilirse, ona büyük bir hayır verilmiş demektir. İşte bunu, ancak temiz akıl sahibi olan kimseler idrak ederler.

270- Allah, kendi yolunda yaptığınız her harcamayı ve adadığınız her adağı,[3] kesinlikle bilir. Zalimlerin ise asla bir yardımcısı yoktur.

271- (Ey îman edenler!) Eğer sadakaları[4] açıktan verirseniz bu yaptığınız şey, çok güzeldir.[5] Yok, eğer onları gizler ve (kimse görmeden) fakirlere verirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır ve bir kısım günâhlarınızın bağışlanmasına da sebep olur. Çünkü Allah, yaptıklarınızdan (tümüyle) haberdardır.

272- (Ey Muhammed!) Onları doğru yola getirmek sana düşmez,[6] Allah, ancak dilediğini doğru yola iletir. Sadece Allah'ın rızasını kazanmak için harcamanız şartıyla, Allah yolunda hayır olarak her ne harcarsanız o, kendi menfaatinizedir.[7] Allah yolunda hayır olarak her ne harcarsanız, (âhirette) karşılığı size asla haksızlık yapılmadan eksiksiz olarak verilecektir.

273- (Allah yolundaki harcamalarınızı) kendilerini Allah'ın yoluna adayan,[8] bu yüzden de yeryüzünde (kazanç için) koşmaya fırsat bulamayan[9] ve iffetlerinden dolayı tanımayanlarca zengin sanılan, fakirlere verin. Sen, onları yüzsüzlük edip kimseden bir şey istemediklerinden dolayı ancak yüz ifâdelerinden tanırsın. Allah, kendi yolunda yaptığınız her harcamayı, mutlaka bilir.

274- Mallarını gece-gündüz, gizli veya açıktan Allah yolunda harcayanların mükâfatı, Rablerinin katındadır, onlar için bir korku yoktur ve onlar, mahzun da olmayacaklardır.[10]

---

1 Yani şeytanlık sıfatına sahip olan herkes, her türlü fikir, düşünce, sistem, nefis ve tüm şeytani güçler...

2 Konuyla ilgili olarak Bk.(Hûd:1, Şuara: 21, Yasin:2)

3 Adak ve adaklarla ilgili hükümler için Bk. (Âlu İmrân: 35, Meryem:26,Hacc:29, Ahzab:23, Saffat: 107, Saf:2)

4 **Sadaka:** kök itibariyle; doğru söylemek, tasdik etmek, Allah rızası için vermek, dost olmak, olgunlaştırmak ve mihir vermek anlamlarına gelir. Terim olarak ise, "bir Müslüman'ın malından ihtiyacı olanlara sadece Allah için temlik edilmek üzere verdikleridir." Sadakanın; ihtiyaç, temlik ve Allah için olmak üzere üç şartı vardır. Sadaka, farz ve nafile olmak üzere de iki kısımdır. Farz olanına, zekât denilir. Bir Müslüman'ın, çoluk çocuğunun nafakasını temin etmesi de bir sadakadır. Müfessirlerin çoğunluğuna göre buradaki sadaka, nafile olarak yapılan sadakalardır ve bunların gizli olarak verilmesi, gösteriş ihtimâlini ortadan kaldırması sebebiyle daha sevaptır. Ancak Zekât, farz olan sadaka olduğu için açıktan verilmesi, daha doğrudur ve sadece Müslümanlara verilir. Sadakalarla ilgili olarak ayrıca Bk. (Bakara: 276, Tevbe: 6 ve dipnotları, 79, 104)

5 Buradaki (فَنِعِمَّا هِيَ) ifâdesinin aslı (فَنِعْمَ مَا هِيَ)'dir. Cümlenin takdiri ise (نِعْمَ شَيْئًا اَبْدَؤُهَا) şeklindedir. Yukarıdaki tercüme, bu esas alınarak yapılmıştır.

6 Yani, ey Muhammed! Onları yola getirmek senin görevin değil sen, ancak irşat ve tebliğle görevlisin. Bk. (Âlu İmrân: 20, Mâide: 92, 99, Ra'd: 40, Nahl: 35, 82, Nur: 54, Ahzab: 18, Yasin: 17, Şûra: 48, Teğabün: 12)

7 Âyetin bu bölümü, "(Allah yolunda) hayır olarak her ne harcarsanız o, kendi menfaatinize olduğundan dolayı siz de sadece Allah'ın rızasını kazanmak için infak edersiniz."şeklinde de tercüme edilebilir.

8 Yani, Allah yolunda cihad yapmaya kendisini vakfetmiş olan fakirlere.

9 Allah yolundaki meşguliyetleri veya âcizlikleri sebebiyle nafakalarını kazanma imkânları olmayanlara...

10 Bu âyet; Hz. Ebû Bekir (r.a)'ın sahip olduğu kırk bin dinarın, on binini gece, on binini gündüz, on binini gizli, on binini de açıktan olmak üzere Allah yolunda harcaması üzerine, nâzil olmuştur. (Elmalılı) Hz. Ali (r.a)'ın dört dirhemi vardı. Bunun birini gece, birini gündüz, birini gizli, birini de açıktan olmak üzere tasadduk etti. Peygamberimiz de niçin böyle yaptın diye sorunca: "Rabbimin vaadine ulaşmış olmak için." dedi. O da: "O, senindir." buyurdu. (Vâhidî)

اَلَّذ۪ينَ يَأْكُلُونَ الرِّبٰوا لَا يَقُومُونَ اِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذ۪ي
يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّۜ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُٓوا اِنَّمَا
الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبٰواۢ وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰواۜ فَمَنْ
جَٓاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّه۪ فَانْتَهٰى فَلَهُ مَا سَلَفَۜ وَاَمْرُهُٓ
اِلَى اللّٰهِۜ وَمَنْ عَادَ فَاُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۚ هُمْ ف۪يهَا
خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾ يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا وَيُرْبِي الصَّدَقَاتِۜ
وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ اَث۪يمٍ ﴿٢٧٦﴾ اِنَّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ لَهُمْ اَجْرُهُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْۚ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٧﴾
يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبٰٓوا
اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِن۪ينَ ﴿٢٧٨﴾ فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ
مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِه۪ۚ وَاِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُؤُ۫سُ اَمْوَالِكُمْۚ لَا
تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾ وَاِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ
اِلٰى مَيْسَرَةٍۜ وَاَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ
﴿٢٨٠﴾ وَاتَّقُوا يَوْمًا تُرْجَعُونَ ف۪يهِ اِلَى اللّٰهِ ثُمَّ تُوَفّٰى كُلُّ
نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾

275- Fâiz yiyenler (âhirette) ancak şeytan çarpmış (deli)ler gibi kalkarlar.[1] Bu, onların: "alış veriş de fâiz[2] gibidir." demelerinden dolayıdır. Hâlbuki Allah, alış verişi helâl, fâizi ise haram kılmıştır. Kim, kendisine Rabbinden bir öğüt gelir gelmez (fâiz yemekten) vazgeçerse geçmişte aldığı fâizler onun kendisine,[3] hakkındaki karar da Allah'a aittir. Fakat kim de (fâize) geri dönerse işte onlar, içerisinde sürekli olarak kalmak üzere cehenneme gideceklerdir.

276- Allah, fâizi yok eder, sadakaları ise artırır. Allah, günâhtan korkmayan böyle kâfirleri sevmez.

277- Şüphesiz (Allah'ın istediği gibi) îman edip (inandığı) iyi işleri yaşayan, namazı dosdoğru ve devamlı kılan ve zekâtı verenlerin mükâfatı, Rableri katındadır. Onlar için bir korku olmadığı gibi onlar, mahzun da olmayacaklardır.

278- Ey îman edenler! Allah'a karşı hata etmekten sakının ve eğer gerçekten inanıyorsanız, henüz elinize geçmemiş fâizi almaktan vazgeçin.

279- Eğer böyle yapmazsanız, Allah ve Peygamberi tarafından size savaş açıldığını bilin.[4] Eğer (fâizciliğe) tevbe ederseniz, hem haksızlık etmemiş hem de haksızlığa uğramamış olmanız için anaparalarınız, sizindir.[5]

280- Eğer borçlu zorluk içindeyse, ona eli bolalıncaya kadar süre tanıyın. Eğer bilirseniz, alacağınızı bağışlamanız sizin için daha hayırlıdır.

281- Allah'a döneceğiniz ve sonra herkese kazancının haksızlık edilmeksizin eksiksizce ödeneceği günden sakının.

---

[1] Bu bölüm, "Faiz yiyenler ancak şeytan çarpmış (deli)ler gibi dolaşırlar." şeklinde de anlaşılabilir.

[2] **Riba (faiz):** artma, fazlalaşma, gelişme anlamına gelen bir mastardır. Dini terim olarak; cins ve miktarı aynı ve alınıp satılması, dinen helal olan iki mal, biri diğeriyle karşılıklı olarak değiştirildiğinde bir taraf için kabul edilen fazlalığa **riba** denir. "Riba" yerine Türkçede daha çok **"faiz"** veya "**nem'a**" kelimesi kullanılmaktadır. Tıpkı "mescid" yerine "cami" kelimesinin kullanıldığı gibi. Câhiliyye döneminde asıl borca, "re'sül-mâl" (ana mal) fazlalığa ise, "ribâ" adı verilirdi. Bugünkü faiz işlemleri, nitelik bakımından câhiliyye döneminde uygulanandan başka bir şey değildir. Bir şeyin nitelikleri değişmedikçe adının değişmesi, bu konudaki hükmün değişmesini gerektirmez. Faiz hakkında inen ilk âyet, "faizin malı artırmayacağını" bildiren (Rum: 39.) âyettir. (Nisâ: 160-161.) âyetlerde ise; "Tevrât'ta Yahûdîlere de faizin yasaklandığı" belirtilmiştir. Daha sonra inen (Âlu İmrân: 130.) âyette de "faizi yemek yani almak haram" kılınmıştır. Peygamberimiz: "Altın altınla, gümüş gümüşle, buğday buğdayla, arpa arpayla, hurma hurmayla ve tuz tuzla misli misline, birbirine eşit ve peşin olarak değiştirilirler. Ama bunların cinsleri ayrı olursa peşin olarak, istediğiniz gibi satış yapın. Her kim bu şekil değiştirmede fazla verir veya alırsa kesinlikle ribâ yapmış olur." buyurmuştur. (Tirmizî) Veda hutbesinde de faizin kaldırıldığı açıkça ifâde edilmiştir. İmam Ebû Yûsuf, altın ve gümüş dışındaki madenî ve kâğıt paralarda enflasyon farkını faiz olarak kabul etmemiştir. Kâğıt para denilen "banknotlar", İslâm hukukuna göre para olmayıp esas para olan altın veya gümüş karşılığında verilen, senetlerdir. İslâm dışı ekonomilerin bir ürünü olan faiz için İslâm Hukukundan çözüm yolu aramak, onların bu olumsuzluğunu İslâm'a temizletmeye kalkışmak demektir. Bu sebeple bugünkü faiz türlerinin İslâm'a göre durumunun tartışmasına girilmemiştir.

[3] Yani o faizler geri alınmaz. Çünkü İslâm hukukunda, muamelatla ilgili yeni gelen bir hüküm, daha önce yapılan muameleler için uygulanmaz.

[4] Bu bölüm, "Eğer böyle yapmazsanız, Allah'a ve Peygamberine karşı savaş açtığınızı bilin." diye tercüme edilebilir.

[5] Buradan, ister kâfirlerin, isterse haramlığına inandığı halde faizi terk etmeyenlerin, tıpkı zekâtı inkâr veya vermekten çekinenler gibi ya mürted veya İslâm devletine isyan etmiş olacakları anlaşılmaktadır. Hariçteki kâfirlere ilân-ı harp, her zaman zarurî olmadığı halde bunlar için vacip kılınmıştır. Buna göre; faizden sakınmak, "İslâm Devleti" uyruğundakilerin hepsine farz-ı ayın olduğu gibi faizi kaldırmak da önemli bir toplumsal farzdır. (Özetle-Elmalılı) İslâm dışı yönetimler altında yaşayan Müslümanların görevi, çeşitli bahaneler uydurarak faizli sistemlere uyum sağlamak değildir.

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ اِلٰٓى اَجَلٍ مُسَمًّى
فَاكْتُبُوهُۜ وَلْيَكْتُبْ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِۖ وَلَا يَأْبَ
كَاتِبٌ اَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللّٰهُ فَلْيَكْتُبْۚ وَلْيُمْلِلِ الَّذٖي
عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللّٰهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْـًٔاۜ فَاِنْ
كَانَ الَّذٖي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفٖيهًا اَوْ ضَعٖيفًا اَوْ لَا يَسْتَطٖيعُ
اَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِۜ وَاسْتَشْهِدُوا
شَهٖيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْۚ فَاِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ
وَامْرَاَتَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَٓاءِ اَنْ تَضِلَّ اِحْدٰيهُمَا
فَتُذَكِّرَ اِحْدٰيهُمَا الْاُخْرٰىۜ وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَٓاءُ اِذَا مَا
دُعُواۜ وَلَا تَسْـَٔمُٓوا اَنْ تَكْتُبُوهُ صَغٖيرًا اَوْ كَبٖيرًا اِلٰٓى
اَجَلِهٖۜ ذٰلِكُمْ اَقْسَطُ عِنْدَ اللّٰهِ وَاَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَاَدْنٰٓى
اَلَّا تَرْتَابُٓوا اِلَّٓا اَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدٖيرُونَهَا
بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَلَّا تَكْتُبُوهَاۜ وَاَشْهِدُٓوا
اِذَا تَبَايَعْتُمْۖ وَلَا يُضَٓارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهٖيدٌۜ وَاِنْ تَفْعَلُوا
فَاِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْۜ وَاتَّقُوا اللّٰهَۜ وَيُعَلِّمُكُمُ اللّٰهُۜ وَاللّٰهُ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَلٖيمٌ ٢٨٢

282- Ey îman edenler! Birbirinize belirli bir süre sonra ödenmek üzere borç alış verişinde bulunduğunuz zaman, bunu yazın.[1] Aranızdan bir kâtip[2] onu doğru dürüst bir şekilde yazsın ve hiçbir kâtip Allah'ın kendisine öğrettiği gibi yazmaktan kaçınmasın (hemen) yazsın. Borçlu taraf,[3] (kâtibe senedi) yazdırırken,[4] Rabbi olan Allah'a karşı hata etmekten sakınarak hiçbir şeyi eksik bırakmasın.[5] Eğer borçlu, aklı kıt, âciz, ya da yazdıramayacak durumda[6] ise, onun yerine velîsi, doğru dürüst yazdırsın. (Buna,) erkeklerinizden[7] iki kişiyi de şâhit yapın. Eğer iki tane erkek yoksa o zaman şâhitliğine rıza göstereceğiniz bir erkekle, iki kadını[8] (şâhit yapın) ki onlardan birisi hata ederse, diğeri ona hatırlatabilsin. Şâhitler, çağırıldıkları zaman (şâhitlik etmekten) kaçınmasınlar. İster küçük olsun ister büyük olsun o (borçları,) süresiyle birlikte yazmaya üşenmeyin. Zîrâ bu, Allah katında daha adil, şâhitlik için daha güvenilir ve sizin şüphelenmemeniz için en kestirme yoldur. Yalnız aranızdaki alış-veriş, peşin olursa bunu yazmamanızda sizin için bir sakınca yoktur. Alış-verişlerinizi de şâhit tutarak yapın.[9] Yazana da şahide de asla zarar verilmesin. Eğer bunun tersini yaparsanız bu, sizin için günâhkârca bir davranıştır. Allah'a karşı hata etmekten sakının. Çünkü (bunları size,) Allah öğretiyor. (Unutmayın ki) Allah, her şeyi çok iyi bilendir.

---

[1] Buna göre; borçların vadelerinin belirlenmesi ve bir de yazılarak kayıt altına alınması, gerekmektedir.

[2] Buna göre, İslâm Devlet yapılanması içerisinde "kâtibi âdil" (noter) müessesesinin bulunması, devletin ana görevlerindendir. Bu durumdaki bir Müslüman'ın borcunu ve alacağını kayıt altına aldırması ve bu kâtiplerin de müracaat durumunda bunu yazmaları, farz-ı ayındır.

[3] "Üzerinde hak olan" ifâdesi, mecâzen "borçlu" anlamında kullanıldığı için tercüme bu şekilde yapılmıştır.

[4] Yani, senedi notere yazdırma görevi, borçlu olan tarafa aittir.

[5] Senedi yazdırırken ifâdesinde sahtekârlık yapmasın ve her şeyi açık-seçik bir şekilde yazdırsın.

[6] Yani borçlu sefih, çocuk, saf, dilsiz, tutuklu, cahil gibi her hangi bir sebepten dolayı söyleyip yazdırmağa gücü yetmeyen bir kimse ise...

[7] Şâhit olacak erkeklerin ve kadınların, Müslümanlardan olma mecburiyeti vardır. Yani Müslüman olmayanların, Müslümanların yaptıkları akitlerde şâhitlikleri asla kabul edilemez. Ancak başkası bulunamazsa, görgü şahidi olarak kabul edilebilir.

[8] Bir erkek yerine iki kadının şâhitlik yapması, akitleri ilgilendiren konulardadır. Görgü şâhitliğinde böyle bir durum, söz konusu değildir. Akitler sonunda meydana gelebilecek anlaşmazlıklara, kadınların şâhit olarak karıştırılması, İslâm aile yapısına sıkıntı vereceğinden ve kadını lüzumsuz yere meşgul edeceğinden bu, kadın hakkını ihlal değil, kadınları böyle şeylerle rahatsız etmeme, hakkıdır. Zâten âyette bunun sebebi, açıkça belirtilmiştir. Allah, bunu böyle murat etmiştir. Birilerine şirin görünmek amacıyla yapay sebepler bulmaya hiç gerek yoktur. Bu husus, sadece Müslümanları ilgilendireceğinden, İslâmi kaygıları olmayanların bu konuda söz söyleme hakları olmadığı gibi bu hükümleri beğenmeyenlerin, bu dine inanma zorunlulukları da yoktur. İnanmadıkları bir dindeki kadınların sözde haklarını, durumdan vazife çıkararak savunmalarına ise hiç gerek yoktur.

[9] Alış-verişlerinizi göz önünde yapın. Saklı gizli alış-verişler yaparak, hakkınızda şüpheler uyandırmayın.

283- Eğer bir yolculukta olur da (senetlerinizi) yazacak kimse bulamazsanız, (borca karşılık) bir rehin[1] almanız gerekir. Eğer birbirinize güvenerek bir emanet bırakırsanız, emanet bırakılan kimse, emaneti sahibine versin[2] ve Rabbi olan Allah'a karşı hata etmekten sakınsın. Sakın şâhitlik ederken (bildiklerinizi) saklamayın. Kim şâhitlik ederken (bildiklerini) saklarsa, onun kalbi günâhla dolar. (Unutmayın ki) Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilendir.

284- Göklerde ve yerde her ne varsa şüphesiz hepsi Allah'ındır. Gönüllerinizde bir şeyi açığa vursanız da saklı tutsanız da Allah sizi onunla mutlaka hesaba çeker sonra da dilediğini bağışlar, dilediğini de cezâlandırır. Şüphesiz Allah'ın gücü her şeye yeter.

285- Peygamber, kendisine Rabbi tarafından indirilenlere îman ettiği gibi mü'minler de (îman etti.) Hepsi birlikte, Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve "biz, Onun Peygamberlerinden hiçbirisini diğerlerinden ayırmayız" (diyerek) Peygamberlerine de îman ettiler. Ve onlar: "İşittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz! Bizim günâhlarımızı bağışla. Çünkü dönüş, Sanadır." dediler.[3]

286- -Allah herkesi, ancak gücünün yettiği kadarıyla sorumlu tutar. Herkesin kazandığı (iyilik) kendi lehine olduğu gibi kazandığı (kötülük) de kendi aleyhinedir.-[4] (Ve onlar): "Ey Rabbimiz!

وَاِنْ كُنْتُمْ عَلٰى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ
فَاِنْ اَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ اَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ
اللّٰهَ رَبَّهُ وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ وَمَنْ يَكْتُمْهَا فَاِنَّهُ اٰثِمٌ قَلْبُهُ
وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨٣﴾ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا
فِي الْاَرْضِ وَاِنْ تُبْدُوا مَا فِي اَنْفُسِكُمْ اَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ
بِهِ اللّٰهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ عَلٰى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٨٤﴾ اٰمَنَ الرَّسُولُ بِمَا اُنْزِلَ اِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ
وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰئِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ
بَيْنَ اَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا
وَاِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٢٨٥﴾ لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا لَهَا
مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ
اَخْطَاْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا اِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا
وَارْحَمْنَا اَنْتَ مَوْلٰينَا فَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٦﴾

سُورَةُ الْاَنْفَالِ (مَدَنِيَّةٌ)

Eğer unutur ya da yanılırsak bizi hesaba çekme. Ey Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmeyeceği yükü de yükleme,[5] bizi affet, günâhlarımızı bağışla ve bize merhamet et. Çünkü bizim tek efendimiz Sensin. Kâfir toplumlara karşı bize yardım et." (dediler.)[6]

---

[1] Bu şartlarda rehin alınması gerekir. Ancak bu, "yolculukta olmaz veya kâtip bulursanız rehin alamazsınız." şeklinde anlaşılmamalıdır. Bir borç karşılığında her zaman ve her şartta rehin verilebilir. Efendimiz, seferde olmadığı halde rehin vermiştir.

[2] Bu bölümü, "eğer (sadece) güvenerek birbirinize borç vermişseniz, kendisine güvenilen kimse borcunu mutlaka ödesin." şeklinde de anlaşılabilir.

[3] Bakara: 284. âyet nâzil olunca bu, sahabeye pek ağır geldi. Peygamberimizin huzuruna geldiler ve: "Ey Allah'ın Elçisi! Biz, namaz, oruç, cihad, sadaka gibi gücümüz yetecek ibâdetlerle sorumlu idik. Fakat şimdi bize bu âyet indirildi. Bizim buna gücümüz yetmeyecek." dediler. Peygamber (a.s): "Yoksa sizden önceki kitap ehli gibi 'işittik ve isyan ettik mi demek istiyorsunuz? Sakın öyle yapmayın. Siz, 'işittik ve itaat ettik. Ey Rabbimiz! Bizim günâhlarımızı bağışla. Çünkü dönüş Sanadır.' deyin." buyurdu. Sahabe bunu, sürekli söylemeye başladılar ve bu, onların dillerine tesbih oldu. Bundan sonra, işte bu âyet ve daha sonra da bundan sonraki âyet nâzil oldu. (Müslim) Bakara'nın son iki âyetinin Mekki olup, mirac esnasında Cebrâîl'in aracılığı olmadan nâzil olduğu ile ilgili rivâyetler varsa da Medeni oldukları ile ilgili rivâyetler de mevcuttur. (Kurtubî)

[4] Âyetin bu bölümü, cümle-i mu'tarıza (ara cümle) olarak araya girmiştir. Bundan sonrası ise yine yukarıdaki (وَقَالُوا)nun mekûl'ül kavli'dir. Bazı müfessirler, bu bölümün de Müslümanların sözlerinden olduğunu söylemişlerse de ara cümle olarak düşünülmesi daha uygun görülmüştür.

---

[5] Bu ifâde, "Allah herkesi, ancak gücünün yettiği kadarıyla sorumlu tutar." ifâdesiyle ters düşmez. Çünkü yukarıdaki ifâde, Allah'ın bir sünnetidir. Ancak Allah'ın bir topluma bu sünnetin dışında yük yüklemesi, "o toplumun imtihan edilmesi" anlamına geldiği için Allah, Müslüman kullarının bu duruma düşmemelerini hatırlatmak için böyle duâ etmelerini istemektedir.

6[6] Bakara sûresinin son iki âyetinin faziletleri hakkında, pek çok rivâyet vardır. Bunlardan bir kısmı şu şekildedir. Peygamberimiz: "her kim geceleyin Bakara sûresinin son iki âyetini okursa o, ona yeter." (Kütüb-i Sitte) ve "Allah, Bakara sûresini iki âyetle sona erdirdi ki bunları bana, arşın altındaki bir hazineden verdi. Bunları öğrenin, kadınlarınıza-oğullarınıza öğretin çünkü bunlar, hem salâttır, hem Kur'an'dır, hem de duâdır." buyurmuştur. Hz. Ömer ve Hz. Ali (r.a): "Bakara sûresinin sonundaki bu âyetleri, okumadan uyumayandan daha akıllı bir adam görmedim." demişlerdir. Ebû Meysere: "Cebrâîl, Efendimize Bakara sûresinin sonunda "âmin" demesini söyledi." demiştir. (Hâkim, Beyhâkî)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الْاَنْفَالِ قُلِ الْاَنْفَالُ لِلّٰهِ وَالرَّسُولِ فَاتَّقُوا
اللّٰهَ وَاَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَاَطِيعُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُ اِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿١﴾ اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ اِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَجِلَتْ
قُلُوبُهُمْ وَاِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ اٰيَاتُهُ زَادَتْهُمْ اِيمَانًا وَعَلٰى
رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾ اَلَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ
دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٤﴾ كَمَا
اَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَاِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
لَكَارِهُونَ ﴿٥﴾ يُجَادِلُونَكَ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ
كَاَنَّمَا يُسَاقُونَ اِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٦﴾ وَاِذْ
يَعِدُكُمُ اللّٰهُ اِحْدَى الطَّٓائِفَتَيْنِ اَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ اَنَّ غَيْرَ
ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ
بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ﴿٧﴾ لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ
الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ﴿٨﴾ اِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ
فَاسْتَجَابَ لَكُمْ اَنِّي مُمِدُّكُمْ بِاَلْفٍ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُرْدِفِينَ ﴿٩﴾

88- ENFÂL SÛRESİ

Rahman, Rahim Allah'ın adıyla

1- (Ey Muhammed!) Sana savaş ganîmetlerinin (hükmünü) soruyorlar. Sen, onlara: "ganîmetler hakkında (hüküm vermek) Allah'a ve Elçisine aittir.[1] Onun için siz, gerçekten îman eden kimseler iseniz, Allah'tan hakkıyla sakının, birbirinizle ilişkilerinizi düzeltin, Allah'a ve Elçisine itaat edin." de.

2- Gerçek mü'minler, ancak Allah anıldığı zaman kalpleri ürperen,[2] kendilerine Allah'ın âyetleri okununca, onların îmanlarını artıran kimselerdir ve onlar; sadece Rablerine hakkıyla tevekkül ederler.

3- İşte o (mü'minler), namazı dosdoğru ve devamlı kılar ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden, Allah yolunda harcarlar.

4-5- İşte gerçek mü'minler, onlardır.[3] (Ey Muhammed!) Tıpkı Rabbinin seni, hak uğruna savaşmak için[4] evinden çıkardığında olduğu gibi, onlara Rablerinin katında yüksek dereceler, büyük bir af ve tükenmez bir rızık vardır. Oysa Müslümanların bir kısmı, o zaman bundan hiç hoşlanmamışlardı.

6- Ve gerçek ortaya çıktıktan sonra[5] bile, sanki göz göre göre ölüme sürükleniyorlarmış gibi, seninle (savaş hakkında) tartışıyorlardı.[6]

7-8- İşte o zaman Allah, size iki topluluktan birisinin[7] sizin olacağını vâdediyordu. Siz ise silâhsız olan (kervanın) sizin olmasını arzu ediyordunuz. Hâlbuki Allah, emriyle hakkı gerçekleştirmek, kâfirlerin kökünü kazımak, günâhkârlar hoşlanmasalar da mutlak doğruyu ortaya çıkarmak ve bâtılı yok etmek istiyordu.

9- Rabbinizden (daha sonra da) yalvararak yardım istemiştiniz.[8] O, da: "Ben, size peş peşe gelen bin melek ile yardım edeceğim."[9] diyerek duânızı hemen kabul buyurmuştu.

---

[1] Yani savaş ganîmetleri hakkında hüküm vermek Allah'a ve Rasûlüne aittir. Bunda kimsenin görüş bildirme hakkı yoktur. Allah ve Rasûlü nasıl emrederse hüküm odur. Bu hüküm ise, 41. âyette gelecektir.

[2] Aynı konu için Bk. (Hac: 35, Zümer: 23)

[3] Hakikatte mü'min diye, ancak bunlara denilir. Zîrâ onlar hem kalpleri, hem kalıpları ile mü'mindirler.(Elmalılı)

[4] Bedir savaşı için...

[5] Yani; Bedir'de Savaş yapılacağı anlaşıldıktan sonra...

[6] Yani; ya savaşı sevmediklerinden ya da ellerindeki iki atlı ve 313 yayadan ibaret bir güçle savaş için tam hazırlanmamış oldukları düşüncesiyle.

[7] Bu iki topluluğun birisi, Ebû Süfyân'ın kırk atlı himâyesinde Şamdan gelmekte olan Kureyş kervanı idi. Diğeri ise, Ebû Cehil kumandasında, Mekke'den yola çıkan ve Bedir'e doğru gelen, bin kişilik silâhlı Kureyş ordusu idi. Peygamberimiz, bu kervanın gelişini haber vererek Medîne'den hareket etmiş, Sahabenin birçoğu ise, hedefin bu kervan olduğu düşüncesiyle fazla silâhlanmamışlardı. Ordunun Bedir'e doğru geldiğini Cebrâil, Peygamberimize bildirince Efendimiz, yolda ashâbıyla istişare etti. Sahabenin birçoğu; "bizce düşmanı karşılamaktan, kervanı takip etmek, daha iyi olur" dediler. Peygamberimiz ise savaşmaktan yana idi. Uzun görüşmelerden sonra: Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz. Sa'd b. Ubade, Mikdad b. Amr ve Sa'd b. Muaz (r.a) Peygamberimizden yana görüş belirttiler ve sonunda savaş yapmaya karar verildi.

[8] Hz. Ömer'den; Peygamberimiz, müşriklere baktı bin kişiler, bir de ashâbına baktı üç yüz on küsur kişi. Bunun üzerine kıbleye döndü ve iki elini uzatıp, "Ey Allah'ım bana verdiğin sözü yerine getir, Ey Allah'ım şu, beş on kişiden oluşan Müslümanlar, helâk olursa, yeryüzünde sana ibâdet eden kalmayacak." diye duâ ediyordu. Bu esnada omzundan ridâsı yere düştü. Ebû Bekir, hemen kalkarak ridâsını tekrar omzuna koydu ve: "Ey Allah'ın Rasûlü! Rabbine yalvarışın, yeter artık. O, sana verdiği sözü mutlaka yerine getirecektir." dedi. Ardından da bu âyet indirildi. (Buhari, Müslim)

[9] Bu kadar meleğe ne gerek vardı? Allah, dilediğini meleksiz yapamaz mıydı? Ve O, dileyince bir Melek, Dünyanın altını üstüne getirmeğe kâfi gelemez miydi? dememek için durum 10. âyette açıklanmaktadır. Bu sayı, sonra üç bine daha sonra da beş bine, çıkarılmıştır. Bk. (Âlu İmrân: 124)

وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰى وَلِتَطْمَئِنَّ بِه۪ قُلُوبُكُمْ وَمَا
النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ عَز۪يزٌ حَك۪يمٌ ﴿١٠﴾ اِذْ
يُغَشّ۪يكُمُ النُّعَاسَ اَمَنَةً مِنْهُ وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَٓاءِ
مَٓاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِه۪ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ
وَلِيَرْبِطَ عَلٰى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْاَقْدَامَ ﴿١١﴾ اِذْ يُوح۪ي
رَبُّكَ اِلَى الْمَلٰٓئِكَةِ اَنّ۪ي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا سَاُلْق۪ي
ف۪ي قُلُوبِ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْاَعْنَاقِ
وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ﴿١٢﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ شَٓاقُّوا اللّٰهَ
وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَاِنَّ اللّٰهَ شَد۪يدُ الْعِقَابِ
﴿١٣﴾ ذٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَاَنَّ لِلْكَافِر۪ينَ عَذَابَ النَّارِ ﴿١٤﴾ يَٓا
اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اِذَا لَق۪يتُمُ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا زَحْفًا فَلَا تُوَلُّوهُمُ
الْاَدْبَارَ ﴿١٥﴾ وَمَنْ يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُٓ اِلَّا مُتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ
اَوْ مُتَحَيِّزًا اِلٰى فِئَةٍ فَقَدْ بَٓاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللّٰهِ وَمَأْوٰيهُ
جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَص۪يرُ ﴿١٦﴾ فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ
قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى وَلِيُبْلِيَ
الْمُؤْمِن۪ينَ مِنْهُ بَلَٓاءً حَسَنًا اِنَّ اللّٰهَ سَم۪يعٌ عَل۪يمٌ ﴿١٧﴾

10- Yardım yalnız Allah katından olduğu halde Allah, bunu sadece size müjde olması ve onunla kalbinizin yatışması için yapmıştı. Şüphesiz Allah, çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibidir.[1]

11- O zaman Allah, sizin korkunuzu silip, dinlendirmek üzere uykuya daldırıyor[2] ve sizi temizlemek, sizden şeytanın pisliğini gidermek, kalplerinizi (birbirine) bağlamak[3] ve onunla ayaklarınızı sağlam basmanızı sağlamak için gökten üzerinize yağmur indiriyordu.[4]

12- İşte o anda Rabbin meleklere: "Ben sizinle beraberim, siz mü'minlere destek olun. Ben, kâfirlerin yüreklerine korku salacağım. Siz, hemen onların boyunlarına ve bütün parmaklarına vurun." diye vahyediyordu.

13- Bu, onların Allah'a ve Peygamberine karşı isyan etmelerinden dolayıdır. Kim, Allah'a ve Peygamberine karşı isyan ederse, şunu iyi bilsin ki Allah'ın cezâsı, çok şiddetlidir.

14- Şimdilik siz bunu tadın. (Sizin gibi) kâfirlere bir de (âhirette cehennem) ateşinin azabı vardır.

15- Ey îman edenler! Kâfirlerle karşılaştığınız zaman, onlar sürüler halinde bile olsalar, sakın onlara arkalarınızı dönüp kaçmayın.

16- Böyle bir günde her kim, savaş taktiği olarak veya diğer bir safta yeniden mevzilenmek dışında, onlara arkasını dönerse, yönünü kesinlikle Allah'ın gazabına dönmüş olur. Ve onun son barınma yeri, (cehennem) ateşidir. Orası, da ne kötü bir dönüş yeridir.

17- (Ey îman edenler!) O gün (Bedir'de,) onları siz, öldürmediniz, Allah öldürdü.[5] (Ey Muhammed!) Attığın zaman da sen atmadın, fakat Allah attı.[6] Ve Allah, bunu mü'minlere güzel bir kazanç sağlamak için (yaptı). Şüphesiz Allah, (söylediklerinizi) hakkıyla işitendir, (her şeyi) tam bilendir.[7]

---

[1] Anlam yönüyle âyet için Bk. (Âlu İmrân: 126)

[2] Müslümanlar, daha önce hesaplayamadıkları bir tehlikeyle karşılaşınca, paniğe kapılmışlardı. O sırada savaştan bir önceki gece, birden bire derin bir uykuya dalmışlardı. Hz. Ali (r.a)'ın rivâyetine göre Peygamberimizden başka herkes uyumuş, o ise sabaha kadar namaz kılıp, duâ etmişti. Sabahleyin ise hepsinin gönüllerini mükemmel bir güven duygusu sarmıştı. (Kurtubî) Bk. (Âlu İmrân: 154)

[3] Konu ile ilgili olarak Bk. (Âlu İmrân: 200)

[4] Bedir'e müşrik ordusu daha önce gelmiş, su kuyularının bulunduğu yere mevzilenmiş ve Müslümanlara su vermiyorlardı. Müslümanlar, susamışlar, içmek ve temizlenmek için su bulamıyorlardı. Ayrıca bulundukları yer, kumluktu ve hareket imkânları çok zayıftı. Bütün bunlarla beraber müşriklerin sayı üstünlüğü, onların kalbine korku veriyordu. Savaştan önce bir süre yağmur yağdı. Uykuyla kalpleri sakinleşen Müslümanlar bu yağmurla da suya kavuştular, kalplerindeki vesveseleri yok oldu ve zemîn sertleştiği için de mükemmel bir hareket kabiliyeti kazandılar.

[5] Size yardım etmek, sizi kâfirlerin üzerine göndermek, onların kalplerine korku düşürmek ve en önemlisi sizi vasıta kılmak, sûretiyle.

[6] Yani Bedir'de kâfir ordusuna atılan okları, mızrakları ve attığın her şeyi sen atmadın. Bunları Allah, at emrini vererek, attığın şeyi hedefine ulaştırarak, düşmanı bozup sizi galip getirerek, attı. Buna göre senin ve savaşan Müslümanların, övünmeye hiç bir haklarının olmadığını bilmeleri gerekir. Çünkü bütün bunları yaratan ve emri veren, Allah'tır.

[7] Buradan bir kısım sûfî ekoller, vahdet-i vücut felsefesine delil bulmaya çalışmışlarsa da bu doğru değildir. Bu âyetin, vahdet-i vücut felsefesiyle bir ilişkisi asla düşünülemez. Zîrâ bu savaşta mücahidler oturup, onların yerine Allah savaşmamış, bilhassa Allah'ın Rasûlü ve sahabe bilfiil savaşın içerisinde bulunmuş, ölmüş ve öldürmüşlerdir. Bir de savaşanların bizzat Allah olduğunu düşünme gibi bir hakiki şirk noktasına varılmaktadır ki, bu da vahdet-i vücut felsefesinin gerçekten şirk olduğunu ortaya koyar. Ancak, onların bu savaş esnasındaki fiillerini Allah yaratmış ve onlara yardım etmiştir. Zâten bunu yapacak tek güç de Odur. Bu da Onun vahdaniyetinin ispatıdır. Sonuçta bu savaşta; ölen de öldüren de atan da atılan da vardır. Bunları yapan, bizatihi Allah değil, bunlara hâkim olan ve hükmeden, Allah'tır. Bk. (Zuhruf: 15, Casiye: 13, K'af: 16, Hadid: 3)

ذٰلِكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ مُوهِنُ كَيْدِ الْكَافِرِينَ ﴿١٨﴾ اِنْ تَسْتَفْتِحُوا
فَقَدْ جَٓاءَكُمُ الْفَتْحُۚ وَاِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْۚ وَاِنْ تَعُودُوا
نَعُدْۚ وَلَنْ تُغْنِيَ عَنْكُمْ فِئَتُكُمْ شَيْـًٔا وَلَوْ كَثُرَتْۙ وَاَنَّ اللّٰهَ مَعَ
الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُٓوا اَطِيعُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُ
وَلَا تَوَلَّوْا عَنْهُ وَاَنْتُمْ تَسْمَعُونَ ﴿٢٠﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ
قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢١﴾ اِنَّ شَرَّ الدَّوَٓابِّ عِنْدَ
اللّٰهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٢٢﴾ وَلَوْ عَلِمَ اللّٰهُ فِيهِمْ
خَيْرًا لَاَسْمَعَهُمْ وَلَوْ اَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾
يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُولِ اِذَا دَعَاكُمْ لِمَا
يُحْيِيكُمْۚ وَاعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهٖ وَاَنَّهُٓ اِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُص۪يبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ
خَٓاصَّةًۚ وَاعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾ وَاذْكُرُٓوا اِذْ
اَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْاَرْضِ تَخَافُونَ اَنْ يَتَخَطَّفَكُمُ
النَّاسُ فَاٰوٰيكُمْ وَاَيَّدَكُمْ بِنَصْرِهٖ وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٦﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَخُونُوا
اللّٰهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُٓوا اَمَانَاتِكُمْ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٧﴾

18- İşte Allah, kâfirlerin tuzağını böyle bozar.

19- (Ey kâfirler!) Fetih istiyorsanız,[1] işte fetih geldi. Ve eğer (inkârdan) vazgeçerseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. Yok, eğer tekrar aynı şeyi yaparsanız, Biz de tekrar aynı şeyi yaparız. Şunu iyi bilin ki topluluğunuz ne kadar kalabalık olursa olsun, size asla fayda sağlamayacaktır. Çünkü Allah, mü'minlerle beraberdir.

20- Ey îman edenler! Allah'a ve Onun Peygamberine itaat edin. (O Peygamberi) dinleyip dururken, sakın onun emirlerinden yüz çevirmeyin.

21- Ve dinlemedikleri halde, "dinledik" diyen (Yahûdîler ve müşrikler) gibi de olmayın!

22- Çünkü yeryüzünde dolaşan canlıların, Allah katında en kötüsü, (gerçekleri) anlamak istemeyen, o sağırlarla dilsizlerdir.

23- Eğer Allah, onlarda bir hayır görseydi elbette onlara da işittirirdi. Yok, eğer işittirseydi bunlar, yine de aldırmazlar, döner giderlerdi.

24- Ey îman edenler! Peygamber sizi, size hayat verecek şeylere[2] davet ettiği zaman, Allah'a ve Peygambere (isteyerek) itaat edin. Ve Allah'ın, kişi ile kalbi arasına gireceğini[3] ve Onun huzurunda toplanacağınızı, bilin.

25- Aranızdan yalnız zâlimlere dokunmakla kalmayacak olan fitneden[4] sakının ve Allah'ın azabının çok şiddetli olduğunu da bilin.

26- (Ey îman edenler!) Yeryüzünde az bir grup olduğunuz, sömürüldüğünüz ve insanların sizi her an tepelemesinden korktuğunuz günleri, hatırlayın. Öyle iken Allah, sizi kendisine şükretmeniz için barındırdı, yardımıyla güçlendirdi ve tertemiz şeylerle, rızıklandırdı.

27- Ey îman edenler! Allah'a ve Peygambere ihanet etmediğiniz gibi sakın emanetlerinize de ihanet etmeyin.

---

[1] Mekkeli müşrikler, Bedir'e hareket ettikleri zaman Kâbe'nin örtüsüne yapışmışlar ve: "Ey Allah! İki ordunun en yükseğine ve iki topluluğun en doğrusuna ve iki grubun en iyisine yardım et." diye duâ etmişler ve Allah'tan fetih istemişlerdi. (Kurtubî, Vâhidî)

[2] Yani, sizi eşya ve hayvanlıktan çıkarıp insanlığa yükseltecek, sizi kâfirlere karşı daima diri tutacak, sizi cennete kavuşturacak olan, Allah'ın dinine, emir ve yasaklarına...

[3] O halde; kalbinizle aranız açılmadan, canınız elinizden alınmadan, fırsat elinizde iken, Allah'ın Rasûlü sizi, size hayat verecek şeylere davet ettiği zaman, ihmal etmeyip istekle icabet edin. (Elmalılı)

[4] Bk. (Bakara: 191 ve dipnotu)

وَاعْلَمُوٓا اَنَّمَٓا اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاَنَّ اللّٰهَ عِنْدَهُٓ اَجْرٌ
عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اِنْ تَتَّقُوا اللّٰهَ يَجْعَلْ لَكُمْ
فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّـَٔاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ
الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾ وَاِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ اَوْ يَقْتُلُوكَ
اَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللّٰهُ وَاللّٰهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ
﴿٣٠﴾ وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَٓاءُ لَقُلْنَا
مِثْلَ هٰذَٓا اِنْ هٰذَٓا اِلَّٓا اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ ﴿٣١﴾ وَاِذْ قَالُوا اللّٰهُمَّ
اِنْ كَانَ هٰذَا هُوَ الْحَقَّ مِنْ عِنْدِكَ فَاَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ
السَّمَٓاءِ اَوِ ائْتِنَا بِعَذَابٍ اَلِيمٍ ﴿٣٢﴾ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَاَنْتَ
فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللّٰهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿٣٣﴾ وَمَا لَهُمْ اَلَّا
يُعَذِّبَهُمُ اللّٰهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوٓا
اَوْلِيَٓاءَهُ اِنْ اَوْلِيَٓاؤُهُٓ اِلَّا الْمُتَّقُونَ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ
﴿٣٤﴾ وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ اِلَّا مُكَٓاءً وَتَصْدِيَةً فَذُوقُوا
الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٥﴾ اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ
اَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ فَسَيُنْفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ
حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوٓا اِلٰى جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ﴿٣٦﴾

28- (Ey îman edenler!) Mallarınızın ve çocuklarınızın, sizin için kesinlikle birer imtihan konusu olduğunu ve en büyük mükâfatın ise Allah'ın katında bulunduğunu, çok iyi bilin.

29- Ey îman edenler! Allah'a karşı gelmekten hakkıyla sakınırsanız, O, size bir (hakkı bâtıldan) ayırma feraseti verir, (dünyada) küçük günâhlarınızı örter ve (âhirette de) sizi bağışlar. Çünkü Allah, çok büyük lütuf sahibidir.

30- (Ey Muhammed!) Hani bir zamanlar, o kâfirler, seni tutup bağlamak yahut öldürmek, ya da (Mekke'den) çıkarmak için sana tuzak kurarlarken,[1] Allah da onlara tuzak kuruyordu. Zîrâ Allah, tuzak kuranların en hayırlısıdır.[2]

31- O (müşriklere) âyetlerimiz okunduğu zaman, "tamam duyduk! İstersek bunun gibisini, biz de söyleriz. Zâten bunlar kesinlikle eskilerin masallarından[3] başka bir şey değildir." dediler.

32- Onlar, bir zamanlar da; "Ey Allah'ım! Eğer bu, Senin katından gelmiş bir hak kitap ise, hiç durma üstümüze gökten taşlar yağdır veya bize daha acı bir azap ver."[4] demişlerdi.

33- Hâlbuki Sen onların içlerinde iken Allah, onlara azap etmeyeceği gibi onlar, Allah'tan af diledikleri sürece onlara azap etmeyecektir.[5]

34- Onlar, hizmetine ehil olmadıkları halde (inananları) Mescid-i Harama girmekten menedip dururlarken, Allah, onlara neden azap etmesin ki? Çünkü onun hizmetine ehil olanlar, ancak Allah'tan hakkıyla sakınanlardır. Ama onların çoğu, bunu bilmiyorlar.

35- Hâlbuki Kâbe huzurunda onların ibâdet namına yaptıkları, ıslık çalıp el çırpmaktan[6] başka bir şey değildir.[7] O halde inkârınızın karşılığı olan şu azabı, tadın bakalım.

36- Kâfirler mallarını, (insanları) Allah yolundan alıkoymak için harcıyorlar, bundan böyle de harcayacaklar. Sonra o harcamaları, kendilerine dert olacak ve sonunda da yenilecekler. En sonunda ise o kâfirler, toptan cehenneme gönderilecekler.

---

[1] Müşrikler, Medîneli Müslümanların Peygamberimize gelip biat ettiklerini öğrenince, telâşlandılar ve hemen, Dar'ün-Nedve'de toplandılar. Aralarına şeytanlığı kuvvetli olan ve Necidli olduğunu söyleyen bir ihtiyar da katıldı. İçlerinden birisi; "Peygamberi bağlayıp, bir odaya hapsetmeyi" teklif edince ihtiyar: "Bu olmaz! Çünkü onun kavminden size silâh çekip gelirler ve onu kurtarırlar." dedi. Birisi de; "Onu bir deveye yükletip, Mekke'den dışarıya çıkarmayı" önerdi. Yine o ihtiyar: "Böyle de olamaz! Çünkü o, gider başka bir toplumu ifsat eder, sonra gelir sizinle savaşır." dedi. Sonunda Ebû Cehil: "Her kabîleden birer delikanlı alalım, ellerine birer kılıç verelim, hepsi birden vursunlar, öldürsünler. Haşim Oğulları bütün Kureyş ile savaşamaz. Şâyet diyet talep ederlerse de veririz." dedi. Bunun üzerine ihtiyar: "işte bu görüş, çok iyi." dedi. Müşrikler, sonunda buna karar verip dağıldılar. Derhal Cebrâil gelip, Peygambere durumu haber verdi ve hicret emrini getirdi. (Suyûtî)

[2] Yani Allah'ın tuzak kurması, bir şerri ortadan kaldırmak ve tuzak kuranlara haddini bildirmek içindir.

[3] **Esâtîr**: öncekilerin yazdıkları şeyler, hurafeler, uydurma masallar, destanlar demektir. Yunanlılar buna, "Mitoloji" derler. Kâfirler, böyle demekle; "Kur'an, ilâhî bir kitap değil, bunun kaynağı eskiden yazılmış olan kitaplardır, Muhammed, bunu eski kitaplardan alıp yazdırıyor. Öyleyse bu bir mûcize olmayıp, boş satırlardan, hurafelerden ve masallardan ibarettir." demek istiyorlar.

[4] Konuyla ilgili olarak Bk. (Mearic: 1-4)

[5] Yani, onların içlerinden af dileyip îmana gelenler veya gelecekler varken, Allah, onlara öyle köklerini kazıyacak bir azabı vermez. Nitekim hiç bir kavim, Peygamberleri içlerinden alınmadan, helâk edilmemiştir.

[6] **Mükâ':** ıslık, dudakla veya elle üflemek ve öttürmek sûretiyle ıslık çalmak demektir. Üfleyerek çalınan düdük seslerine de bu isim verilir. **Tasdiye:** ses çıkartmak, alkış tutmak veya eğlenip oynamak gibi her hangi bir maksatla el vurmak, demektir.

[7] Mekkeli müşrikler, erkek ve kadın, açık-saçık, el ele tutuşup, ıslık çalıp, alkış tutarak Kâbe'nin etrafında dolaşırlar ve böylece ibâdet ettiklerini söylerlerdi. Bu kâfirler, bir de Peygamberimiz ve Müslümanlar, Kâbe'ye ibâdet için geldiklerinde, böyle tören yapmakta ileri giderler, gösteri ve gürültü yaparlardı. Bugün de bunların devamı niteliğinde olanların, çok önemli törenlerini ıslık çalarak, alkış tutarak veya düdükler öttürerek yapması boşuna olmasa gerek. Hele bunu, ne yaptığının farkına varmadan yapan Müslümanlara ne demeli...

لِيَمِيزَ اللّٰهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضَهُ عَلٰى
بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلَهُ فِي جَهَنَّمَ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ
﴿٣٧﴾ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا اِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ
وَاِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْاَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾ وَقَاتِلُوهُمْ حَتّٰى
لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلّٰهِ فَاِنِ انْتَهَوْا فَاِنَّ اللّٰهَ بِمَا
يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٩﴾ وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ مَوْلٰيكُمْ نِعْمَ
الْمَوْلٰى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٤٠﴾ وَاعْلَمُوا اَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ
فَاَنَّ لِلّٰهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاكِينِ
وَابْنِ السَّبِيلِ اِنْ كُنْتُمْ اٰمَنْتُمْ بِاللّٰهِ وَمَا اَنْزَلْنَا عَلٰى عَبْدِنَا يَوْمَ
الْفُرْقَانِ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤١﴾
اِذْ اَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوٰى وَالرَّكْبُ اَسْفَلَ
مِنْكُمْ وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لَاخْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ وَلٰكِنْ لِيَقْضِيَ
اللّٰهُ اَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيٰى مَنْ
حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ وَاِنَّ اللّٰهَ لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٤٢﴾ اِذْ يُرِيكَهُمُ اللّٰهُ
فِي مَنَامِكَ قَلِيلًا وَلَوْ اَرٰيكَهُمْ كَثِيرًا لَفَشِلْتُمْ وَلَتَنَازَعْتُمْ
فِي الْاَمْرِ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ سَلَّمَ اِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤٣﴾

37- Allah bunu, pislikleri temizlerden ayırt etmek ve bu pislikleri üst üste koyup, yığarak cehenneme koymak için böyle yapar. İşte bunlar, gerçekten hüsrana uğrayanların ta kendileridir.

38- (Ey Muhammed!) O kâfirlere: "Eğer (inkârcılıklarına) son verirlerse geçmişteki (günâhlarının) bağışlanacağını, yok (inkârcılıklarına) tekrar dönerlerse, öncekilerin halinin gözlerinin önünde olduğunu" söyle.

39- Ortalıkta fitne kalmayıp, Allah'ın dini (yeryüzüne) tamamen egemen oluncaya kadar,[1] o (kâfirlerle) savaşın.[2] Eğer (Allah'tan başkasına tapmaktan) vazgeçerlerse muhakkak ki Allah, onların yaptıklarını görür.[3]

40- O kâfirler yok, vazgeçmez de tekrar eskiye dönerlerse, artık yardımcınızın Allah olduğunu iyi bilin.[4] O, ne güzel dost ve ne güzel yardımcıdır.

41- Eğer siz, Allah'a ve iki toplumun çarpıştığı, hak ile bâtılın ayrıldığı o (Bedir) günü, kulumuza indirdiğimiz şeylere[5] îman eden gerçek mü'minler iseniz; savaş ganîmeti olarak aldıklarınızın, beşte birinin kesinlikle Allah'a, Peygambere, onun akrabalarına, yetimlere, düşkünlere[6] ve yolda kalmışlara ait olduğunu[7] ve Allah'ın gücünün her şeye yettiğini iyi bilin.[8]

42- O (Bedir) günü siz, vadinin (Medîne'ye) yakın tarafında idiniz, onlar da uzak tarafında idiler. Kervan ise, sizden daha aşağıdaydı. Eğer buluşmak üzere aranızda sözleşseydiniz dahi bu şekilde buluşamazdınız. Fakat Allah, olması gerekenin olması, helâk olanın apaçık bir delil görerek ölmesi, sağ kalanın da yine apaçık bir delil görerek yaşaması için böyle takdir etti. Şüphesiz Allah, (söylediklerinizi) hakkıyla işitendir, (her şeyi) tam bilendir.

43- (Ey Muhammed!) Allah, sana rüyanda onları az gösteriyordu. Eğer Allah, sana onları çok gösterseydi, kesinlikle çekinirdiniz ve savaş konusunda anlaşmazlığa düşerdiniz. Fakat Allah, sizi bundan kurtardı. Çünkü Allah, gönüllerin özündekileri, kesinlikle bilendir.

---

[1] Peygamber (a.s): "Ben bütün insanlar, 'Allah'tan başka ilâh yoktur' deyinceye kadar onlarla savaşmakla görevlendirildim. Onlar, onu demedikçe benden canlarını kurtaramazlar." buyurmuştur. Küçük farklılıklarla (Müslim, Buhari, Kurtubî, Taberî)

[2] Yani, Allah'ın kullarını başkalarına veya başkalarının kullarına mahkûm eden, bâtıl dinler ve felsefi sistemler, Allah'ın dini karşısında tamamen yok oluncaya ve yeryüzünde kimse Allah'tan başkasına itaate zorlanmayıncaya kadar, kendilerine kitap verilen ve verilmeyen kâfirlerle savaşın.

[3] Bu ve benzeri âyetlerden, yeryüzünün tamamının Müslümanlar için, "vâdedilen topraklar" olduğu, İslâm'ın emrettiği "cihadın bölgesel olmayıp, evrensel" olduğu ve bunun da hiçbir mazeretle ihmal edilemeyeceği anlaşılmaktadır. Bk. (Bakara: 193, Âlu İmrân: 19,85, Mâide: 3, Ahzab: 27, Fâtır: 39)

[4] Yani onların düşmanlıklarından, güçlerinden, propagandalarından, palavralarından ve koalisyonlarından korkmayın. Hiçbir güce, ittifaka, yardıma ve desteğe değil sadece Allah'a güvenin.

[5] Yani; vahye, meleklere ve Allah'ın yardımına...

[6] **Miskîn:** çok daha düşkün, fakirliği açıkça belli olan, âciz ve zelil kimse demektir.

[7] Savaş ganîmetlerinin tamamı, öncelikle Allah'ındır. Ancak; ganîmetlerden beşte biri, Allah yolunda harcanmak üzere devlete, kalan beşte dördü ise gazilere verilir. Gaziler, dilerlerse haklarını alırlar, dilerse diledikleri kadarını Allah için terk edebilirler. Devletin aldığı beşte bir ise âyette belirtilen yerlere İslâm Devleti tarafından harcanır.

[8] Bu âyetin, Bedir Savaşı esnasında veya Bedir'den otuz üç gün sonra Beni Kaynuka' savaşı esnasında nâzil olduğu rivâyet edilmektedir. Bu âyetin, 1. âyeti nesh ettiği görüşünde olanlar varsa da âlimlerin çoğunluğu bunu kabul etmeyip, bu âyetin 1. âyeti açıkladığı kanaatindedirler. Doğrusu da budur.

44- Ve Allah, olması gerekenin olması için; onlarla karşılaştığınızda, onları sizin gözünüze az gösterdiği gibi[1] sizi de onların gözüne az gösteriyordu.[2] (Nasıl olsa sonunda) bütün işler, Allah'a döndürülür.

45- Ey îman edenler! Bir düşman topluluğu ile karşılaştığınız zaman, sıkı durun ve kurtuluşunuzu umabilmek için Allah'ı çokça anın.[3]

46- Ayrıca Allah'a ve Rasûlü'ne itaat edin. Ve birbirinizle çekişmeyin. Sonra, gücünüz zayıflar ve devletiniz elden gider. Sabırlı olun, çünkü Allah, kesinlikle sabredenlerle beraberdir.

47- Yurtlarından çalım satarak ve insanlara gösteriş yaparak çıkan ve insanları Allah'ın yolundan alıkoyan (kâfir)ler gibi olmayın. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızı (ve yapacaklarınızı ilmiyle) kuşatandır.

48- O zaman şeytan, onlara yaptıkları işi güzel gösterip: "Bu gün, ben de sizin yanınızdayken insanlardan hiç kimse, sizinle asla baş edemez." demişti. Fakat daha iki taraf birbirini görünce arkasını dönüp kaçtı ve: "Ben, kesinlikle sizden uzağım. Ben, sizin görmediğinizi görüyorum[4] ve ben, Allah'tan korkuyorum." dedi. Çünkü Allah'ın cezâsı, çok şiddetlidir.[5]

49- (Ey îman edenler!) O sırada münâfıklar[6]

---

[1] Bu bölüm: "onları sizin gözünüzde büyütmüyordu." şeklinde de anlaşılabilir. Yani; Müslümanların, kâfirlerin sayıca üstünlüklerinden yılmamalarını sağlıyordu.

[2] Böylece, onların sizi umursamamalarını sağlıyordu. Onların, Müslümanları çok az görmeleri savaş başlamadan önce idi. Nitekim Ebû Cehil: "Muhammed ve arkadaşları, yiyecek olsa bir deveye bile yetmez!" demişti. (Kurtubî) Fakat savaş başlayıp da Allah, Müslümanları melekleriyle takviye edince müşrikler, Müslümanları kendilerinin iki katı kadar görmeye başlamışlardı. Bk. (Âlu İmrân: 13)

[3] Savaş halindeyken Allah'ı anmak; ya kalbe korku geldiği zaman Allah'ı hatırlamakla ya da kalplerden geçenleri dil ile de söyleyip, Allah'tan yardım istemekle olur. Tıpkı Tâlût ve ordusunun, Câlût'la savaşırken: "Ey Rabbimiz! Kalbimizi sabırla doldur; bize dayanma gücü ver; kâfirlere karşı bize yardım et."(Bakara:250) dedikleri gibi.

[4] Yani, "Allah'ın Müslümanlara yardım için gönderdiği melekleri" görüyorum dedi.

[5] "Çünkü Allah'ın cezâsı, çok şiddetlidir." sözü, şeytana ait de olabilir. Ayrıca burada şeytanın, Allah'tan korkması, bizim bildiğimiz anlamda inananların Allah'tan korkması şeklinde değil de şeytanın Allah'ın ne yapacağını bilmesinden dolayı süfli bir korkudur. Bu konuda Seyyid Kutub, "Yani şeytan, onlardan uzaklaştı ve onların başına geleceklerden korktu. Yüce Allah'ın Müslümanlara melekleri yardımcı olarak gönderdiğini görünce, müşriklerin durumuna, üzüldü." demiştir.

[6] Bunlar; Medîne'de kalan münâfıklarla, Bedir savaşına katılan tek münâfık olan Muattib b. Kuşeyr idi.

وَاِذْ يُرِيكُمُوهُمْ اِذِ الْتَقَيْتُمْ فٖٓى اَعْيُنِكُمْ قَلٖيلًا وَيُقَلِّلُكُمْ فٖٓى
اَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِىَ اللّٰهُ اَمْرًا كَانَ مَفْعُولًاۜ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ
الْاُمُورُ ﴿٤٤﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اِذَا لَقٖيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا
وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثٖيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَۚ ﴿٤٥﴾ وَاَطٖيعُوا اللّٰهَ
وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رٖيحُكُمْ وَاصْبِرُواۜ
اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرٖينَۚ ﴿٤٦﴾ وَلَاتَكُونُوا كَالَّذٖينَ خَرَجُوا مِنْ
دِيَارِهِمْ بَطَرًا وَرِئَٓاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبٖيلِ اللّٰهِۜ وَاللّٰهُ
بِمَا يَعْمَلُونَ مُحٖيطٌ ﴿٤٧﴾ وَاِذْ زَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ اَعْمَالَهُمْ
وَقَالَ لَاغَالِبَ لَكُمُ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَاِنّٖى جَارٌ لَكُمْۚ فَلَمَّا
تَرَٓاءَتِ الْفِئَتَانِ نَكَصَ عَلٰى عَقِبَيْهِ وَقَالَ اِنّٖى بَرٖٓیءٌ مِنْكُمْ
اِنّٖٓى اَرٰى مَا لَاتَرَوْنَ اِنّٖٓى اَخَافُ اللّٰهَۜ وَ اللّٰهُ شَدٖيدُ الْعِقَابِۚ
﴿٤٨﴾ اِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذٖينَ فٖى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ غَرَّ
هٰٓؤُلَٓاءِ دٖينُهُمْۜ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَاِنَّ اللّٰهَ عَزٖيزٌ حَكٖيمٌ
﴿٤٩﴾ وَلَوْ تَرٰٓى اِذْ يَتَوَفَّى الَّذٖينَ كَفَرُواۙ الْمَلٰٓئِكَةُ يَضْرِبُونَ
وُجُوهَهُمْ وَاَدْبَارَهُمْۚ وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرٖيقِ ﴿٥٠﴾ ذٰلِكَ بِمَا
قَدَّمَتْ اَيْدٖيكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبٖيدِۙ ﴿٥١﴾

ve kalplerinde hastalık bulunanlar,[7] (sizin için): "şu adamları, dinleri aldattı." diyorlardı. Hâlbuki Allah'a tevekkül eden kimse, Allah'ın kesinlikle çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibi olduğunu (bilir.)

50- Meleklerin, o kâfirlerin yüzlerine ve sırtlarına vurarak, "tadın bakalım şu cehennemin azabını!" diye diye canlarını alırken, sen onları bir görmeliydin.

51- (Ey kâfirler!) İşte bu (azap,) sizin ellerinizle kazandığınız (günâhlar) sebebiyledir. Çünkü Allah, kesinlikle kullara zulmedici değildir.[8]

---

[7] Bunlar da; Mekkelilerden Müslüman olmuş, fakat îman kalplerine henüz yerleşmemiş ve şüphelerinden dolayı hicret etmemiş kimselerdi. Bunlar, müşriklerle beraber savaşa istemeyerek çıkmışlar, Müslümanların az olduklarını görünce de: "Bunları dinleri aldatmış" diyerek, kâfirlerle beraber olmaya karar vermişlerdi. O gün Bedir'de bu adamlardan; Kays b. Velid b. Muğire, Ebû Kays b. Fakih b. Muğire ve Haris b. Zem'a b. el-Esved ve Aliy b. Ümeyye ve Âs b. el-Münebbih müşriklerle beraber öldürüldüler. (Taberî)

[8] Aynı âyet için Bk. (Âlu İmrân: 182)

كَدَأْبِ اٰلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَفَرُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِ
فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ بِذُنُوبِهِمْ اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٥٢﴾
ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِعْمَةً اَنْعَمَهَا عَلٰى قَوْمٍ حَتّٰى
يُغَيِّرُوا مَا بِاَنْفُسِهِمْ وَاَنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٣﴾ كَدَأْبِ اٰلِ
فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِ رَبِّهِمْ فَاَهْلَكْنَاهُمْ
بِذُنُوبِهِمْ وَاَغْرَقْنَا اٰلَ فِرْعَوْنَ وَكُلٌّ كَانُوا ظَالِمِينَ ﴿٥٤﴾
اِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللّٰهِ الَّذِينَ كَفَرُوا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ
﴿٥٥﴾ اَلَّذِينَ عَاهَدْتَ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي
كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ ﴿٥٦﴾ فَاِمَّا تَثْقَفَنَّهُمْ فِي الْحَرْبِ
فَشَرِّدْ بِهِمْ مَنْ خَلْفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿٥٧﴾ وَاِمَّا تَخَافَنَّ
مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ اِلَيْهِمْ عَلٰى سَوَاءٍ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ
الْخَائِنِينَ ﴿٥٨﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا اِنَّهُمْ
لَا يُعْجِزُونَ ﴿٥٩﴾ وَاَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ
وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّٰهِ وَعَدُوَّكُمْ وَاٰخَرِينَ
مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمْ اَللّٰهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ
شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ يُوَفَّ اِلَيْكُمْ وَاَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٦٠﴾

52- (Bunların gidişatı), tıpkı Firavun ailesinin ve onlardan önceki (kâfir)lerinki gibidir. Onlar, Allah'ın âyetlerini inkâr etmişler, Allah da onları günâhları sebebiyle yakalayıvermişti. Çünkü Allah, çok güçlüdür, cezâsı çok şiddetli olandır.

53- Bunun böyle olması; bir toplumun (tek tek) kendi durumlarını değiştirmedikçe, Allah'ın da o topluma verdiği nîmeti, değiştirmemesinden dolayıdır.[1] Şüphesiz Allah, (söylediklerinizi) hakkıyla işitendir, (her şeyi) tam bilendir.

54- (Bunların gidişatı,) tıpkı Firavun ailesinin ve onlardan önceki (kâfir)lerinki gibidir. Onlar, Allah'ın âyetlerini yalanlamışlar, Biz de onları günâhları sebebiyle helâk edivermiştik. Onlardan firavun ailesini suda boğmuştuk. Çünkü onların hepsi de zâlim idiler.

55- Allah katında yaratıkların en kötüsü, bir türlü îman etmeyen kâfirlerdir.

56- Onlar, kendileriyle antlaşma yaptığın halde her defasında antlaşmalarını, hiç çekinmeden bozan kimselerdir.

---

[1] İslâm'da fert ve toplum birbirinden sorumludur, Allah'ın va'di şarta bağlıdır ve İslâm'ın toplumu değiştirme yasası böyledir. Bk. (R'ad: 11)

57- Eğer onları savaşta yakalarsan, ibret almaları için, onlara vereceğin (ceza ile) kendilerinden sonrakilere de gözdağı ver.[2]

58- Eğer (antlaşma yaptığın) bir toplumun, hainlik yapmasından korkarsan, sen de onlara misilleme olarak, (antlaşmayı bozduğunu) kendilerine açıkça bildir. Çünkü Allah, ihanet edenleri sevmez.[3]

59- Sakın (Bedir'de sağ kalan) o kâfirler, yakalarını kurtardıklarını sanmasınlar. Çünkü onlar, (Bizi) kesinlikle âciz bırakamazlar.

60- (Ey îman edenler!) Hem Allah düşmanlarını, hem de kendi düşmanlarınızı, ayrıca Allah'ın bilip de sizin bilmediğiniz gizli düşmanlarınızı korkutup-caydırmak için; onlara karşı hazırlayabildiğiniz kadar,[4] her çeşit (askeri) kuvvet ve savaş atları hazırlayın.[5] Allah yolunda harcadıklarınızın sevabı, asla haksızlığa uğratılmaksızın size eksiksiz ödenir.

---

[2] Bu âyet "(Ey Muhammed!) Eğer savaşta onları ele geçirirsen, onları geride kalanlara ibret olacak biçimde cezâlandır." şeklinde de anlaşılabilir.

[3] Bu âyet; İslâm Devletinin, uluslar arası antlaşmalar yapma ve bu antlaşmaları bozma yasasıdır. Yani, buna göre bir İslâm Devleti, antlaşma yaptığı bir devletle savaşmaz, kalleşlik etmez. Ancak, onların kalleşlik edecekleri hakkında kesin bilgilere dayanarak şüphelenirse, o zaman antlaşmayı bozduğunu açıkça bildirir, karşı devlete savaş ilan eder ve ne yapacaksa ondan sonra yapar. Bu âyet Kureyza Yahûdîlerinin ihâneti üzerine nâzil olmuştur. (Suyûtî)

[4] Yani kâfirlerin bir tuzağı olan, "silâhsızlanma ve nükleer silâh indirimi anlaşmaları" gibi saçmalıklar yapmadan, hazırlayabildiğiniz kadar çok savaş malzemesi, hazırlayın. Kuvvet hazırlamanın sınırı ise, insanın gücünün en son noktasıdır.

[5] Bir Müslüman'ın gücü oranında maddi hazırlık yapması, cihadın gereğidir. Âyet, düşmanlara karşı savaş için yapılacak hazırlığın; araçlarının, sınıflarının ve sebeplerinin farklılığına göre yapılmasını emrediyor. Özellikle, "atlı savaş birlikleri" ifâdesinin kullanılması, Kur'an'ın hitâp ettiği insanlar döneminde savaşta en etkin araç olmasındandır. Savaş araçlarını tekâmül ettirmeleri için Allah, Müslümanlara ayrıca; "onlara karşı hazırlayabildiğiniz kadar, her çeşit kuvvet, hazırlayın." buyurmuştur. İslâm Devletinin Yeryüzünde askeri kuvvet bulundurması mutlaka gereklidir. Bu kuvvetin görevleri ise: **a-** İslâm inancını benimsemek isteyenlerin önündeki engelleri kaldırmak, inananların dinlerini kâfirlerden korumak. **b-** İslâm Yurduna saldırmayı düşünenleri caydırmak. **c-** Bütün yeryüzünde din, Allah'ın oluncaya kadar kafirlerle savaşmak. **d-** Yeryüzünde kendisine ilâhlık sıfatı yakıştırarak, insanları kendi kanunlarıyla yöneten, tüm beşerî güçleri yok etmektir. (Özetle, Fi Zılâl'il-Kur'an-Seyyid Kutub) Bk. (Âlu İmrân: 200)

61- Eğer onlar barışa yanaşırlarsa, sen de barıştan yana ol ve Allah'a güven. Çünkü O, hakkıyla işitendir, eksiksiz bilendir.

62-63- Yok, eğer sana hile yapmak isterlerse, seni yardımıyla ve mü'minlerle destekleyen ve mü'minlerin kalplerini birbirlerine ısındıran O Allah, kesinlikle sana yeter. Yoksa sen, yeryüzünde olan her şeyi harcasaydın bile onların kalplerini birbirlerine ısındıramazdın. Ama onları(n kalplerini) birbirlerine, Allah ısındırdı. Şüphesiz Allah, çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

64- Ey Peygamber! Sana ve sana uyan mü'minlere, Allah yeter.

65- Ey Peygamber! Mü'minleri sürekli olarak savaşa teşvik et.[1] Eğer sizden sabreden yirmi kişi olursa, (kâfirlerden) iki yüz kişiye galip gelirler ve eğer sizden yüz kişi olursa, kâfirlerden bin kişiye galip gelirler. Bu ise, onların gerçekten anlayışsız bir topluluk olmalarındandır.[2]

66- Şimdi ise Allah, sayınızın arttığını[3] bildiği için, size bunu hafifletti. O halde sizden, Allah'ın izniyle sabreden yüz kişi olursa (kâfirlerden) iki yüz kişiye galip gelir ve yine sizden, bin kişi olursa (kâfirlerden) iki bin kişiye galip gelir. Çünkü Allah, sabredenlerle beraberdir.

67- Yeryüzünde üstünlüğünü perçinlemedikçe, hiçbir Peygamberin (savaşlarda) esir alması doğru değildir.[4] Siz, geçici dünya malını istiyorsunuz. Hâlbuki Allah, sizin hesabınıza âhireti istiyor. Şüphesiz Allah, çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibidir.[5]

وَاِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ اِنَّهُ هُوَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦١﴾ وَاِنْ يُرِيدُوا اَنْ يَخْدَعُوكَ فَاِنَّ حَسْبَكَ
اللّٰهُ هُوَ الَّذِي اَيَّدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾ وَاَلَّفَ بَيْنَ
قُلُوبِهِمْ لَوْ اَنْفَقْتَ مَا فِي الْاَرْضِ جَمِيعًا مَا اَلَّفْتَ بَيْنَ
قُلُوبِهِمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ اَلَّفَ بَيْنَهُمْ اِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾ يَا اَيُّهَا
النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللّٰهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٤﴾ يَا اَيُّهَا
النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ اِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ
صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَاِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا اَلْفًا
مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٦٥﴾ اَلْاٰنَ خَفَّفَ اللّٰهُ
عَنْكُمْ وَعَلِمَ اَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا فَاِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ
يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَاِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ اَلْفٌ يَغْلِبُوا اَلْفَيْنِ بِاِذْنِ اللّٰهِ
وَاللّٰهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٦٦﴾ مَا كَانَ لِنَبِيٍّ اَنْ يَكُونَ لَهُ اَسْرٰى
حَتّٰى يُثْخِنَ فِي الْاَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللّٰهُ يُرِيدُ
الْاٰخِرَةَ وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٧﴾ لَوْلَا كِتَابٌ مِنَ اللّٰهِ سَبَقَ
لَمَسَّكُمْ فِيمَا اَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦٨﴾ فَكُلُوا مِمَّا
غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٦٩﴾

68- Allah tarafından önceden verilmiş bir hüküm[6] olmasaydı, aldığınız (fidyeden) dolayı size mutlaka büyük bir azap dokunurdu.

69- (Ey îman edenler!) Artık elde ettiğiniz ganîmetten helâl ve temiz olarak yiyin ve Allah'a karşı (hata etmekten) sakının. Muhakkak ki Allah, çok bağışlayandır, çok esirgeyendir.

---

[1] Yani onları iyice eğit, terbiye ve teşvik et, sürekli savaş eğitimi ver ki, gafil avlanmasınlar.

[2] Bu âyete göre, 1/10 nispetine kadar olan düşman karşısında sabretmek gerekmektedir. İslâm'ın ilk yıllarındaki askeri teşkilâtlanmanın aslı budur. Müslümanlar yeryüzünde bu olağanüstü şartların yaşandığı durumlara düşerlerse, yapılacak savaştaki ölçü, bu olabilir. Yani, bu nispetten aşağı durumda iseler, "azız" diye durmayıp, bu nispete ulaşıncaya kadar asker yetiştirecekler sonra Peygamberin savaş siyasetine uygun şekilde savaşa hazır olacaklar ve savaşacaklardır. Bazıları bu âyetin sonraki âyetle nesh edildiğini söylemişlerse de bu doğru değildir. Müfessirlerin çoğunluğuna göre burada nesh olmayıp, hafifletme vardır. Sonraki âyet, İslâm devletinin, gücüne kavuştuğu zamanlar için, bu âyet ise olağanüstü şartlar için, geçerlidir.

[3] Yukarıdaki ifade, (ضَعْف) fiili "artmak, fazla olmak" anlamına da geldiği için tercih edilmiştir.

[4] **İshan:** kalınlaştırmak demektir. Terim olarak ise; harpte düşmanın kuvvetlerini iyice vurarak, ordusunu kımıldayamayacak derecede yenmek anlamına gelir. Buna göre bu âyet: "Hiç bir Peygamberin bulunduğu yerde küfrü tamamen ortadan kaldırıp, İslâm'ı hâkim kılacak şekilde, Allah düşmanlarını yok edinceye kadar, onların askerlerini esir alması ve onlarla uğraşması doğru değildir." şeklinde anlaşılır. Hele o esirlerin mal karşılığı serbest bırakılması ise, hiç doğru değildir. Hanefiler bunu câiz görmemişler ve bu şartlar altında esirlerin öldürülmesinin gerektiği kanaatinde olup bunda, "düşmana para ile asker kazandırmak vardır." demişlerdir. Bk. (Muhammed: 4 ve dipnotu)

[5] Bedir gününde, Peygamberimiz arkadaşlarına; "Esirler hakkında ne düşünüyorsunuz?" diye sordu. Ebû Bekir: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bunlar, soydaşların ve akrabalarındır. Onları serbest bırak ve tevbeye çağır, belki Allah, tevbelerini kabul eder." Ömer: "Onlar, seni yalanladılar ve yurdundan çıkardılar, onların boyunlarını vur." dedi. Peygamberimiz sustu ve hiçbirine bir şey söylemedi. Ebû Bekir'in görüşü, hoşuna gitti ve onları fidye alarak serbest bıraktı. Bunun üzerine de yaptığı bunun yanlış olduğunu bildiren bu âyet, nâzil oldu. (Özetle, Müslim, Ebû Davud, Tirmîzî) Bedir, Müslümanlar ve müşrikler arasında meydana gelen ilk savaştı. O zaman Müslümanlar azınlık, müşrikler ise çoğunluk durumundaydı. Savaşta alınan esirlerin hemen orada öldürülmesi, müşriklerin sayılarının azalması ve güçlerinin kırılması açısından çok önemliydi. Bu, onları bir daha Müslümanlara saldırmaktan caydıracaktı. Şüphesiz bu, ganîmetlerden daha önemliydi. İşte bundan dolayı Allah, Müslümanların Bedir'de esir almalarını, sonra da onları mal karşılığı serbest bırakmalarını hoş karşılamamıştır. En doğrusunu ise Allah bilir. Bk. (Fi Zılâl'il-Kur'an / Seyyid Kutub)

[6] "İctihat hatalarından dolayı cezâ vermemek, Bedir ehline azap etmemek" hükmü, Levh-i mahfuzda bulunmasaydı...

يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِٓي اَيْد۪يكُمْ مِنَ الْاَسْرٰٓىۙ اِنْ يَعْلَمِ
اللّٰهُ ف۪ي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِمَّٓا اُخِذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرْ
لَكُمْۜ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَح۪يمٌ ﴿٧٠﴾ وَاِنْ يُر۪يدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ
خَانُوا اللّٰهَ مِنْ قَبْلُ فَاَمْكَنَ مِنْهُمْۜ وَاللّٰهُ عَل۪يمٌ حَك۪يمٌ ﴿٧١﴾
اِنَّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ
ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ وَالَّذ۪ينَ اٰوَوْا وَنَصَرُٓوا اُو۬لٰٓئِكَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَٓاءُ
بَعْضٍۜ وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ
مِنْ شَيْءٍ حَتّٰى يُهَاجِرُواۚ وَاِنِ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدّ۪ينِ
فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ اِلَّا عَلٰى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ م۪يثَاقٌۜ وَاللّٰهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَص۪يرٌ ﴿٧٢﴾ وَالَّذ۪ينَ كَفَرُوا بَعْضُهُمْ اَوْلِيَٓاءُ
بَعْضٍۜ اِلَّا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْاَرْضِ وَفَسَادٌ كَب۪يرٌ ﴿٧٣﴾
وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ وَالَّذ۪ينَ
اٰوَوْا وَنَصَرُٓوا اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّاۜ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ
كَر۪يمٌ ﴿٧٤﴾ وَالَّذ۪ينَ اٰمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا
مَعَكُمْ فَاُو۬لٰٓئِكَ مِنْكُمْۜ وَاُو۬لُوا الْاَرْحَامِ بَعْضُهُمْ اَوْلٰى
بِبَعْضٍ ف۪ي كِتَابِ اللّٰهِۜ اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَل۪يمٌ ﴿٧٥﴾

70- Ey Peygamber, elinizdeki esirlere: "Eğer Allah, sizin kalplerinizde bir hayır bulursa, sizden alınan (fidyeden) daha hayırlısını size verir ve sizi affeder. Çünkü Allah, çok bağışlayandır, çok esirgeyendir." de.[1]

71- Eğer sana ihanet etmek isterlerse, bundan önce Allah'a hainlik ettiklerinden dolayı, Allah'ın seni onlara karşı üstün getirdiğini ve Allah'ın, (her şeyi) hakkıyla bildiğini, hüküm (ve hikmet) sahibi olduğunu sakın (unutmasınlar.)

72- İman edip hicret edenler, mallarıyla ve canlarıyla Allah yolunda cihad edenler, onları barındırıp yardım edenler, gerçekten birbirlerinin dostlarıdırlar. İman edip de henüz hicret etmemiş olanlar[2] üzerinde, onlar hicret edinceye kadar herhangi bir velâyet hakkınız yoktur. Bununla beraber onlar, sizden aranızda antlaşma bulunmayan bir topluma karşı din konusunda yardım isterlerse, kendilerine mutlaka yardım etmeniz gerekir. (Unutmayın ki) Allah, bütün yaptıklarınızı hakkıyla görür.

73- (Aslında) kâfirler de birbirlerinin dostlarıdırlar. Eğer siz, (kendi aranızda dost olma işini) yapmazsanız, (işte o zaman) yeryüzünde büyük bir fitne ve fesat çıkar.

74- İman edip hicret edenler, Allah yolunda cihad edenler ve onları barındırıp yardım edenler var ya işte gerçek mü'minler, onlardır. Onlara Rablerinin katında, büyük bir af ve tükenmez bir rızık vardır.

75- Daha sonra, îman edip (Medîne'ye) göçenler ve sizinle birlikte cihad edenler de sizin gibidir.[3] Bir de, Allah'ın kitabına göre, akrabalar birbirlerine daha yakındırlar.[4] Şüphesiz Allah, (ne yapacağını) çok iyi bilir.

---

[1] Bedir savaşında, Peygamberimizin amcası Hz. Abbas da esirler arasındaydı. Hz. Abbas, Müslüman olmasına rağmen Mekkeli müşriklerin zorlamasıyla bu savaşa, orduya yemek vermek üzere katılmıştı. Fakat sıra kendisine gelmeden esir düştü. Yanında yirmi okka altın vardı. Peygamberimizin huzuruna getirildiğinde, Müslüman olduğunu söyleyince, Peygamberimiz: "Dediğin doğruysa Allah, sana karşılığını verir fakat yaptığın işe göre sen, bizim aleyhimizdesin." dedi. Üzerindeki altın alındıktan sonra Peygamberimiz, onun Akil b. Ebi Tâlib ve Nevfel b. Haris'in fidyelerini de ödemesini istedi. Daha sonra Hz. Abbas: "Allah, bana o altınların yerine daha hayırlısını verdi, şimdi yirmi kölem var. Bir de Allah, bana Zemzemi verdi ki karşılığında Mekke'nin bütün mallarını verseler istemem." dedi. Bu âyet bu olay üzerine indirilmiştir. (Özetle Kurtubî, Taberî, Vâhidî)

[2] İman edip de hicret etmeyip, hâlâ dâr'ül-harb vatandaşı olanlar.

[3] Buradaki (مِنْكُمْ) ifâdesi (مِثْلُكُمْ) anlamınadır. (Kurtubî) Yukarıdaki tercüme de buna göre yapılmıştır.

[4] Medîne'ye hicretten sonra, Hz. Peygamber Muhâcirlerle Ensar arasında kardeşlik esasını ortaya koymuş, bu da onların birbirlerine mirasçı oldukları şeklinde bir anlamaya sebep olmuştu. Bu âyet mirasın sadece kan bağı ile belirlendiğini bildirmektedir.

89- ÂLU İMRAN SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Elif, Lâm Mîm,

2- Allah, kendisinden başka bir ilâh bulunmayan, hep diri ve bütün yarattıklarını sürekli gözetip durandır.

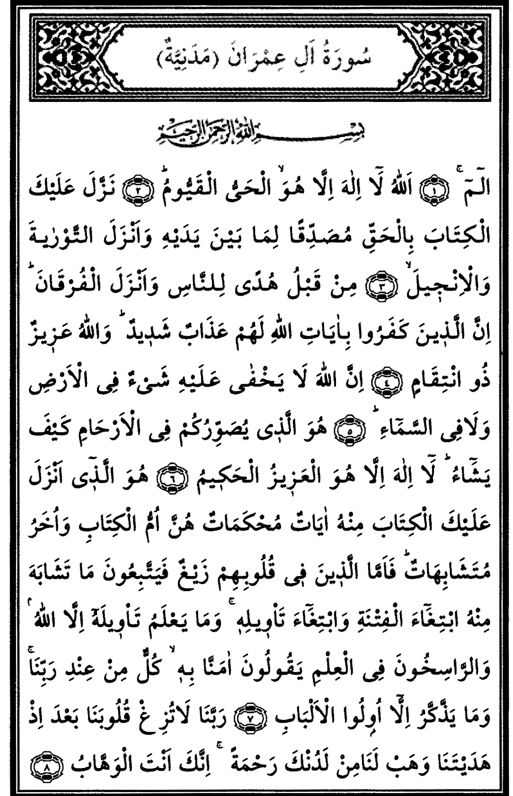
3-4- (Ey Muhammed!) O (Allah,) bu Kitabı sana, gerçekleri açıklamak ve kendisinden önceki (kitapları) doğrultmak[1] için peyderpey indirdi.[2] O, (Bu kitaptan) önce, insanlara doğru yolu göstermek için, Tevrât'ı ve İncil'i indirdiği gibi hakkı bâtıldan ayırt eden[3] hükümleri de indirdi. Şüphesiz Allah'ın âyetlerini inkâr edenler için, çok şiddetli bir azap vardır. Çünkü Allah, daima üstündür, intikam sahibidir.

5- Yerde de gökte de hiç bir şey, kesinlikle Allah'tan gizli kalmaz.

6- Size, analarınızın karnında, dilediği gibi şekil veren Odur. O, çok güçlü, hüküm (ve hikmet) sahibi (Allah)'tan başka bir ilâh, yoktur.

7- (Ey Muhammed!) O Allah, sana bu kitabı indirendir. Bu kitabın bir kısım âyetlerinin anlamı açıktır ve bunlar, kitabın özüdür.[4] Diğer bir kısmı da benzer anlamlı âyetlerdir.[5] Kalplerinde yamukluk olanlar, sadece fitne çıkarmak ve keyfi yorumlar yapmak için kitabın benzer anlamlı âyetlerinin peşine düşerler. Hâlbuki onların yorumunu, sadece Allah bilir. İlim erbabı olanlar ise: "Biz, bu (Kitab'ın) tamamının, Allah katından geldiğine inandık." derler. İşte bunu, ancak temiz akıl sahibi olan kimseler, idrak ederler.

8- (Böyle kimseler): "Ey Rabbimiz! Bizleri doğru yola ulaştırdıktan sonra, kalplerimizi haktan saptırma, bize kendi katından rahmet bağışla. Şüphesiz, karşılıksız veren, sadece Sensin."

---

[1] (مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ) ifâdesi: **a-** Kur'an, kendisinden önceki kitaplardan ve Peygamberlerden bahsederek onların asıllarının meşruluğunu yani, uyduruk şeyler olmadığını ortaya koymuştur. **b-** Kur'an, kendisinden önceki kitaplar ve Peygamberlerin, daha sonra insanlar tarafından bozulan dinlerinin doğrusunu getirmiştir. Yani Kur'an, "kutsal kitaplar"dır diye piyasada dolaşan, aslı bozulmuş kitapları tasdik etmek, onların gerçek olduğunu ifâde etmek için gönderilmemiştir. Sonuç olarak; "bizden öncekilerin şeriatları, ancak Allah ve Rasûlü tarafından nakledilmek şartı ile bizim de şeriatımızdır." Bk. (Mâide: 43, 48, En'am: 91, Yûnus: 37, Fâtır: 31, Hâkka: 43. âyetler ve bunların dipnotları.)

[2] **Tenzil**: indirmek demektir ve çokluk ifâde eder. Toptan indirmeye **inzal**, birçok defada indirmeye **tenzil** denilir.

[3] **Furkan**: ayırmak, ayırt etmek anlamında mastardır. Önemli davaları halleden kesin delil ve mûcizelere furkan denilir. Bu manâ ile Kur'an'ın bir ismi de "el-Furkan" dır. (Furkan: 1) Ancak Allah (Enbiyâ: 48) de Tevrât için de bu ifâdeyi kullanmıştır. Yukarıdaki tercüme bu durum dikkate alınarak yapılmıştır.

[4] **Muhkem:** âyet ve hadislerde bulunan ve anlamı, açık olan lafızlar demektir. Fıkıh Usulünde anlamı açık olan lafızlar; zâhir, nass, müfesser ve muhkem olmak üzere dörttür. Bu sıralamada muhkem; anlamı en açık olan lafızdır. Bunun zıddı ise; anlamı kapalı ve yorum isteyen kelimeler demek olan, müteşâbih'tir. Kur'ân'da zamanın değişmesi ile değişmeyen, muamelatla ilgili temel hükümler, îman ve ahlak esasları ve benzeri hükümler, genelde muhkemdir.

[5] **Müteşâbih:** Kur'an'da anlamı kapalı, birçok anlama gelebilen, tefsirinde güçlük çekilen veya anlaşılamayan, âyet veya kelimelerdir. Bunların hangi anlama geldikleri, ancak, ek bilgilerle anlaşılabilir. Müteşâbihler çeşitlidir. Bunlardan "hurûf'ül-mukattaa" dediğimiz (الم) gibi âyetlerin anlaşılması mümkün değildir. Hakkında ek bilgi bulunmayan; "Onun üzerinde on dokuz vardır." (Müddessir: 30) gibi âyetlerin de anlaşılması, sıkıntılıdır. Ancak bazıları, âyetlerdeki mecâz, istiâre ve kinâye gibi sanatları anlayışlarına göre müteşâbih olarak görebilmektedir. (Bk. Fetih: 10 ve dipnotu.) Sonuç olarak; Kur'an'da müteşâbih âyetler vardır, fakat bunların sayısı onları anlayanlara göre değişebilir. Yani, herkesin kendi ilmi seviyesine göre müteşâbihleri olabilir. Her şeyin doğrusunu ise, Allah bilir. Bk. (Elmalılı)

رَبَّنَا اِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُخْلِفُ
الْمِيعَادَ ﴿٩﴾ اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَٓا
اَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ﴿١٠﴾ كَدَاْبِ
اٰلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا فَاَخَذَهُمُ
اللّٰهُ بِذُنُوبِهِمْ وَاللّٰهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١١﴾ قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا
سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ اِلٰى جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٢﴾ قَدْ كَانَ
لَكُمْ اٰيَةٌ فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَاُخْرٰى
كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُمْ مِثْلَيْهِمْ رَاْيَ الْعَيْنِ وَاللّٰهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ مَنْ
يَشَٓاءُ اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِاُو۬لِي الْاَبْصَارِ ﴿١٣﴾ زُيِّنَ لِلنَّاسِ
حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَٓاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ
مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْاَنْعَامِ وَالْحَرْثِ
ذٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَاٰبِ ﴿١٤﴾ قُلْ
اَؤُ۬نَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذٰلِكُمْ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَاَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ
وَرِضْوَانٌ مِنَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿١٥﴾ اَلَّذِينَ يَقُولُونَ
رَبَّنَا اِنَّنَا اٰمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٦﴾

9- "Ey Rabbimiz! Kendisinde şüphe olmayan (mahşer) gününde, insanları bir araya getirecek olan, kesinlikle Sensin. Şüphesiz Allah, verdiği sözden asla dönmez." (diye dua ederler.)

10-11- Gerçek şu ki, onların malları da çocukları da Allah'ın azabından o kâfirleri asla kurtaramayacaktır. Çünkü onlar; tıpkı âyetlerimizi yalanlayan ve Allah'ın da bu günâhları sebebiyle kendilerini helâk ettiği, Firavun'un ailesi ve ondan öncekiler gibi, cehennemin yakıtıdırlar. Şüphesiz Allah'ın cezâsı, çok şiddetlidir.

12- (Ey Muhammed!) O kâfir (Yahûdî)lere: "Siz de pek yakında mutlaka yenilgiye uğratılacak ve sonunda da yatakların en kötüsü olan cehenneme doldurulacaksınız." de.[1]

13- (Ey îman edenler! Bedir'de) karşılaşan iki topluluğun durumunda sizin için büyük bir ibret vardır. O topluluğun birisi, Allah yolunda çarpışıyor, diğer kâfirler (topluluğu) ise, onları göz kararıyla kendilerinin iki misli görüyordu.[2] Böylece Allah, yardımıyla dilediği tarafı[3] destekliyordu. Şüphesiz bunda, (Allah'ın kudretini) görebilenler için büyük bir ibret vardır.

14- İnsanlara; kadınları, çocukları, altın ve gümüş yığınlarını,[4] soylu atları, davarları ve ekinleri aşırı sevmek, çok çekici gösterildi.[5] Hâlbuki bunlar, dünya hayatının geçici kazançlarıdır. Oysa varılacak yerin en güzeli, Allah katındadır.

15- (Ey Muhammed! Onlara): (Ey insanlar!) Size, Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar için bunlardan daha hayırlısını haber vereyim mi? İşte onlar; içerisinde sürekli kalacakları, zemîninden ırmaklar akan cennetler, tertemiz eşler ve Allah'ın rızasıdır. Şüphesiz Allah, kullarını hakkıyla görür." de.

16- Onlar: "Ey Rabbimiz! Biz, kesinlikle inandık, bizim günâhlarımızı bağışla ve bizi cehennem azabından koru!" diyen,

---

[1] Peygamberimiz Bedir'de Mekkeli müşrikleri yenip Medîne'ye dönünce, Yahûdîleri Kaynuka oğullarının pazaryerinde topladı ve onlara: "Ey Yahûdîler! Gelin Mekkelilerin başına gelen, sizin de başınıza gelmeden Müslüman olun." dedi. Onlar da: "Ey Muhammed! Sen, kendi kendine üstünlük taslama. Çünkü sen savaş nedir bilmeyen, tecrübesiz bir toplumla savaştın. Eğer sen, bizimle savaşsaydın o zaman bizim nasıl insanlar olduğumuzu ve daha önce bizim gibilerle karşılaşmadığını anlardın." dediler Bu olay üzerine Allah, bu âyeti indirdi. (Ebu Dâvut)

[2] Bedir savaşında, Allah, savaştan önce her iki tarafı da birbirlerine az gösteriyordu. (Enfâl: 43, 44) Böylece, kâfirleri Müslümanların gözünde büyütmüyor, kâfirlerin de Müslümanları umursamamalarını sağlıyordu. Onların, Müslümanları çok az görmeleri, savaş başlamadan önce idi. (Enfâl: 44) Nitekim Ebû Cehil: "Muhammed ve arkadaşları, yiyecek olsa bir deveye bile yetmez!" demişti. (Kurtubî) Fakat savaş başlayıp da Allah, Müslümanları melekleriyle takviye edince müşrikler, Müslümanları kendilerinin iki katı kadar görmeye başlamışlardı. Bk. (Enfâl: 7, 41-44)

[3] Yani Müslümanları...

[4] Arapçada kantar; sınırsız bir ölçü, demektir. Mecâzen, "yerle gök arası mal" anlamında kullanılır.

[5] Yani insanlar, bunları pek hoş gördüler, sevilecek şeyleri sadece bunlar, zannettiler. Aslında bunlar, meşru nîmetlerdir. Ama bunların sevgisi Allah'ın koyduğu sınırları aşan bir noktaya ulaşırsa, işte o zaman tehlikeli olmağa başlarlar.

17- Sabırlı, doğruluktan şaşmayan, (Allah'a) itaat eden, mallarını Allah yolunda harcayan ve seher vakitlerinde Allah'a yalvaran kimselerdir.

18- Allah'ın, tek ilâhın kendisi olduğuna şâhitlik ettiği gibi melekler ve adaletten ayrılmayan tüm ilim erbabı da tek ilâhın, O güçlü, hüküm (hikmet) sahibi (Allah) olduğuna görmüşçesine îman ederler.[1]

19- Allah katında tek (hak) din,[2] İslâm Dinidir.[3] O kitap verilenler kendilerine bilgi geldikten sonra karşılıklı ihtirasları yüzünden anlaşmazlığa düştüler. Her kim, Allah'ın âyetlerini inkâr ederse, şunu iyi bilsin ki Allah, hesabı pek çabuk görendir.

20-Onlar, seninle tartışmaya kalkışırlarsa: "Ben, bana uyan kimselerle birlikte tüm varlığımı Allah'a teslim ettim." de. Kendilerine kitap verilenlere ve ümmîlere de: "Siz de Müslüman olmaya var mısınız?" de. Eğer onlar, Müslüman olurlarsa, dosdoğru yolu bulurlar. Yok, eğer yüz çevirirlerse sana düşen, sadece duyurmaktır. Şüphesiz Allah, kulları(nın yaptıklarını) çok iyi görür.

21- Allah'ın âyetlerini inkâr ederek, Peygamberlerini haksız olarak öldürenleri[4] ve insanlar içerisinde adaleti emredenlerin canına kıyanları, acıklı bir azapla müjdele.

22- İşte onların, dünyada da âhirette de bütün yaptıkları boşa gidecek ve onlara, kimse de yardım etmeyecektir.

---

[1] Şam'lı Hıristiyan âlimlerinden iki kişi, Medîne'ye gelince biri, diğerine: "bu şehir, ahir zamanda gelecek olan o Peygamberin şehrine ne kadar da benziyor." dedi. Peygamberimizin huzuruna girip, ondaki özellikleri görünce: "Sen Muhammed misin?" dediler. O da: "evet" dedi. Bunun üzerine onlar: "Biz, sana bir şey soracağız, eğer haber verirsen sana îman edeceğiz." dediler. Peygamberimiz de: "Sorun." dedi. Onlar: "Bize Allah'ın kitabındaki en büyük şahadeti haber ver." dediler ve bu esnada bu âyet, nâzil oldu. Bunun üzerine ikisi de Müslüman oldular ve Peygamberimizi tasdik ettiler. (Vâhidî)

[2] **Din:** Cezâ veya mükâfat, anlamına mastardır. Terim olarak din: akıllıların kendi istekleriyle seçtikleri ve kendilerini iyiliğe götüren manevî bir yol ve kanun, demektir. Gerçek dinde; itaat edilen bir rab ve o rabbin ortaya koyduğu, uyulduğu zaman mükâfat, uyulmadığı zaman ise cezânın olduğu kuralların bulunması ve o rabbe itaat eden kulların olması gerekir. (Kafirun: 6.) âyette Allah'ın kâfirlerin dinlerinden de "din" olarak bahsetmesi, bunların da din olduğu, fakat hak din olmadıklarını ifade eder. Buna göre iradeli olarak yapılan her türlü tapınma veya kabul edilen her türlü düşünce tarzı, birer dindir.

[3] **İslâm:** Silm, selm ve selâmet kökünden türeyen İf'al babından mastardır. Bu babtaki anlamları ise: itaat etmek, sulh yapmak, Müslüman olmak, Allah'a teslim olmak, bütün kalbiyle bağlanmak, tam olarak korumak, demektir. Terim olarak İslâm: Allah'ın Peygamberleri vasıtasıyla tüm insanlara, inanmaları ve itaat etmeleri için gönderdiği hak dinler, demektir. Kur'an'a göre bütün Peygamberlere gelen hak dinlerin ortak ismi, İslâm'dır. Bu dinden başka bir din aramak ya Allah'ın üzerine çıkmaya çalışmak veya Allah'ın dışında birisine iradesini teslim etmek demektir ki bunun her ikisi de dinsizlik ve küfürdür. Bu sebeple de Yahûdîlik ve Hıristiyanlığın, Allah'ın katında hiçbir itibarı yoktur.

[4] Bk. (Bakara: 61, Âlu İmrân: 112, Nisâ: 155)

الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ
بِالْأَسْحَارِ ﴿١٧﴾ شَهِدَ اللّٰهُ أَنَّهُ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلٰئِكَةُ وَأُولُوا
الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾ إِنَّ
الدِّينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْإِسْلَامُ وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا
مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللّٰهِ
فَإِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩﴾ فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ
وَجْهِيَ لِلّٰهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأُمِّيِّينَ
ءَأَسْلَمْتُمْ فَإِنْ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ
الْبَلَاغُ وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللّٰهِ
وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ
مِنَ النَّاسِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢١﴾ أُولٰئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ
أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٢٢﴾ أَلَمْ
تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ
اللّٰهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ يَتَوَلّٰى فَرِيقٌ مِنْهُمْ وَهُمْ مُعْرِضُونَ
﴿٢٣﴾ ذٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ
وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٢٤﴾

23- (Ey Muhammed!) Şu kendilerine kitaptan bir pay verilenlerin (hallerini,) görmüyor musun?[5] Onlar, aralarında hükmetmeleri için Allah'ın kitabına çağırılıyorlar, fakat sonra aralarından bir kısmı bu kitaba sırt çevirerek dönüp gidiyor.[6]

24- (Onlar): "Cehennem ateşi bize ancak, birkaç günden başka dokunmayacak." demelerinden dolayı, (böyle yapıyorlar.) İşte onların uydurdukları bu şeyler, onları dinleri hakkında ihanete sürüklemiştir.[7]

---

[5] Âyetin bu bölümü; "(Ey Muhammed!) Şu kendilerine kitaptan bir pay verilenlerin, (hallerine) bir bak!" şeklinde de tercüme edilebilir.

[6] Peygamberimiz, Allah'a îmana davet etmek için bir gün Yahûdîlerin bulundukları yere gider. Onlardan, Nuaym b. Amr ve Haris b. Zeyd, Peygamberimize: "Ey Muhammed! Sen hangi dindesin?" diye sorar. O da: "Ben, İbrahim'in dini üzereyim" buyurur. Bunun üzerine Yahûdîler: "İbrahim Yahûdî idi." deyince Peygamberimiz: "Haydi öyleyse gelin Tevrât aramızda hakem olsun." der. Onlar, bundan çekinirler ve bu olay üzerine bu âyet nâzil olur. Ayrıca bu âyetin (Mâide: 41) de bahsedilen olay üzerine indirildiği hakkında da rivâyetler vardır. (Vâhidî)

[7] Yahûdîler, kendilerinin Allah'ın dostları ve oğulları oldukları için mutlaka cennete gideceklerine inanmakla birlikte, bir ihtimâl cehenneme gidenlerin de; "atalarının, Allah'ı bırakıp, Samiri'nin yaptığı buzağı heykeline taptıkları süre olan, kırk gün" kadar orada kalacaklarına inanarak dinlerine ihânet etmişlerdir. (Celâleyn) Bk. (Bakara: 80)

فَكَيْفَ اِذَا جَمَعْنَاهُمْ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ
مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٥﴾ قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ
تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَٓاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَٓاءُ وَتُعِزُّ
مَنْ تَشَٓاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَٓاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٦﴾ تُولِجُ الَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِي
الَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ
وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَٓاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٧﴾ لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ
الْكَافِرِينَ اَوْلِيَٓاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ
فَلَيْسَ مِنَ اللّٰهِ فِي شَيْءٍ اِلَّا اَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقٰيةً وَيُحَذِّرُكُمُ
اللّٰهُ نَفْسَهُ وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصِيرُ ﴿٢٨﴾ قُلْ اِنْ تُخْفُوا مَا فِي
صُدُورِكُمْ اَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمْهُ اللّٰهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا
فِي الْاَرْضِ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾ يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ
نَفْسٍ مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوٓءٍ
تَوَدُّ لَوْ اَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ اَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهُ
وَاللّٰهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٣٠﴾ قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِي
يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾

25- Acaba, o geleceğinde hiç şüphe olmayan ve kimseye haksızlık edilmeksizin kazandıklarının karşılığının verileceği gün, onları bir araya topladığımızda, onların (durumları) nasıl (olacak)?

26- (Ey Muhammed! Sen, Rabbine): "Ey hükümranlığın gerçek sahibi olan Allah'ım! Sen hâkimiyeti dilediğine verdiğin gibi, dilediğinden de hâkimiyeti geri alırsın. Dilediğini şereflendirdiğin gibi, dilediğini de rezil edersin. Çünkü her türlü iyilik senin elindedir. Senin gücün her şeye yeter."

27- "Sen geceyi gündüzün içine soktuğun gibi, gündüzü de gecenin içine sokarsın. Ölüden diriyi çıkardığın gibi, diriden de ölüyü çıkarırsın. Dilediğine de hesapsız rızık verirsin." (diye dua et.)[1]

28- Müslümanlar, sakın mü'minleri bırakıp da kâfirleri dost edinmesinler. Kâfirlerden gelebilecek bir tehlikeden korunmak dışında[2] kim böyle yaparsa, Allah adına (sayılabilecek) bir şey üzerinde, değildir.[3] Allah, sizi sadece kendisinden korunmanız hususunda uyarır. (Unutmayın ki) dönüş, yalnız Allah'adır.

29- (Ey Muhammed! Onlara): "Gönüllerinizde olanı, gizleseniz de açığa vursanız da Allah, onu kesinlikle bilir. Ve O, göklerde olanı da yerde olanı da çok iyi bilir. Çünkü Allah'ın gücü, her şeye yeter.

30- (O mahşer) günü her nefis, yaptığı tüm iyilikleri karşısında hazır bulur ve yaptığı kötülüklerle karşılaşınca da onlarla kendi arasında, uzak bir mesafenin olmasını ister. Allah, size asıl kendisinden sakınmanızı emreder. Doğrusu Allah, kullarına karşı son derece şefkatlidir.

31- (Ey Muhammed!): "Eğer siz, Allah'ı gerçekten seviyorsanız, bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günâhlarınızı bağışlasın. Şüphesiz Allah, çok bağışlayıcıdır, pek de merhamet edicidir." de.[4]

---

[1] Bu âyetin Nüzûl sebebi ile ilgili muhtelif rivâyetler varsa da bunlar, pek kuvvetli görülmemektedir. Ancak, Peygamberimizin ümmetine İran ve Bizans mülklerini vâdetmesi üzerine, münâfıklarla Yahûdîlerin: "Heyhat! Muhammed nere, İran ve Bizans nere? Muhammed'e Mekke ve Medîne yetmedi mi de İran ve Bizans devletlerine göz dikiyor." demeleri üzerine indirildiği rivâyeti yaygın olarak nakledilmiştir. (Celâleyn, Vâhidî, Kurtubî)

[2] Bu durumlarda, "takıyye" yaparak îmanı gizlemenin bir sakıncası yoktur. Bunu abartıp da takıyye yapacakmışım diye, ömür boyu kâfirlere kölelik yapmanın bir anlamı olmadığı gibi dinde yeri de yoktur. Takıyye'nin sınırları ile ilgili olarak Bk. (Nahl: 106 ve dipnotları.)

[3] Yani, hayır gibi görünse de yaptığı işlerinin her birinin Allah katında bir değeri ve sevabı yoktur.

[4] Bu âyet, müşriklerin; "biz, Allah'ı severiz. Şu putlara ise sadece Allah'a yakınlaşmak için taparız.", Yahûdîlerin; "biz, Allah'ın dostları ve oğullarıyız." ve Hıristiyanların; "biz Mesih'e sadece Allah'a olan sevgimizden dolayı taparız." demelerine cevaptır.

32- Ve onlara: "Allah'a ve Peygamber'e itaat edin!" de. Eğer yüz çevirirlerse, şüphesiz Allah, kâfirleri sevmez.[1]

33-34- Gerçekten Allah, birbirinin soyundan gelme tek nesil olarak; Âdem'i, Nûh'u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini seçerek, âlemlere üstün kıldı.[2] Çünkü O, hakkıyla işitendir, eksiksiz bilendir.

35- İmran'ın karısı: "Ey Rabbim! Karnımdaki (çocuğu,) sadece Sana hizmet etmek üzere,[3] Senin yoluna adadım. Onu benden kabul buyur. Şüphesiz en iyi işiten ve eksiksiz bilen Sensin." dedi.[4]

36- Onu doğurunca da; -Allah'ın onun ne doğurduğunu ve erkeğin kız gibi olmadığını gâyet iyi bildiği halde-: "Ey Rabbim! İşte onu doğurdum ve ona Meryem adını verdim. Onu ve soyunu, (her türlü) kovulmuş şeytandan Senin himâyene havâle ediyorum." dedi.[5]

37- Bunun üzerine Rabbi, onu (adak olarak) güzel bir şekilde kabul buyurdu ve onu, Zekeriyya'nın himâyesine vererek güzel bir bitki gibi yetiştirdi. Zekeriya, (Meryem'in bulunduğu) o şerefli yere[6] her girdiğinde, onun yanında yiyecek bulunca ona: "Ey Meryem! Bu sana nereden geldi?" dedi. O da: "Bu, Allah'ın katındandır. Şüphesiz Allah, dilediği kimseye hesapsız rızık verir." dedi.

38- Orada Zekeriyya, Rabbine: "Ey Rabbim! Bana kendi katından temiz bir nesil bağışla.

---

[1] Bu âyetten; Allah'a itaatin göstergesinin Peygambere itaat olduğu, Peygambere itaati ne şekilde olursa olsun reddetmenin ise küfür olduğu anlaşılmaktadır.

[2] **Istıfa:** Bir şeyin en safını, temizini seçip almaktır. Buradaki ıstıfa ise; Allah'ın saf ve temize vücut vermesi, yarattıklarının içerisinden en saf ve temizini seçmesi, anlamında kullanılmıştır.

[3] **Muharrer:** azat edilmiş, demektir ki mabet hizmetçisi veya Dünyadan uzak, anlamlarında açıklanmıştır.

[4] Bu âyet ve devamındaki Meryem kıssasında da diğer kıssalarda olduğu gibi bazıları akılarınca gördükleri boşlukları, Yahûdî ve Hıristiyan kaynaklarından doldurmuşlardır. Biz, burada sadece Allah'ın ve varsa Rasûlü'nün söylediklerini ifâde etmekle yetineceğiz. Zîrâ bu kaynaklardan gelen bilgilerin doğruluğunu, Kur'an reddetmektedir.

[5] Bu âyet: "Onu doğurunca da; -Allah'ın onun ne doğurduğunu gâyet iyi bildiği halde-: 'Ey Rabbim! İşte onu kız olarak doğurdum, erkek kız gibi değildir. Ona Meryem adını verdim. Onu ve soyunu (her türlü) kovulmuş şeytandan Senin himâyene havâle ediyorum.' dedi." şeklinde de anlaşılabilir.

[6] **Mihrab:** mescidlerin ön tarafında imamın duracağı yer, demektir. Mecâzen, mescidlere ve en şerefli, en ileri mevkilere de mihrab denilir.

قُلْ اَطِيعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُولَ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ
الْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى اٰدَمَ وَنُوحًا وَاٰلَ اِبْرٰهِيمَ
وَاٰلَ عِمْرٰنَ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٣٣﴾ ذُرِّيَّةً بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ
وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٣٤﴾ اِذْ قَالَتِ امْرَاَتُ عِمْرٰنَ رَبِّ اِنِّى
نَذَرْتُ لَكَ مَا فِى بَطْنِى مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّى اِنَّكَ اَنْتَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٣٥﴾ فَلَمَّا وَضَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ اِنِّى
وَضَعْتُهَا اُنْثٰى وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا وَضَعَتْ وَلَيْسَ الذَّكَرُ
كَالْاُنْثٰى وَاِنِّى سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَاِنِّى اُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا
مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٣٦﴾ فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ
وَاَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا
الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ اَنّٰى لَكِ هٰذَا
قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ
﴿٣٧﴾ هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِى مِنْ لَدُنْكَ
ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً اِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾ فَنَادَتْهُ الْمَلٰئِكَةُ وَهُوَ
قَائِمٌ يُصَلِّى فِى الْمِحْرَابِ اَنَّ اللّٰهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيٰى مُصَدِّقًا
بِكَلِمَةٍ مِنَ اللّٰهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٣٩﴾

Şüphesiz Sen, duayı hakkıyla işitensin."[7] diye dua etti.[8]

39- Zekeriyya mescidde namaz kılarken[9] melekler ona: "Allah sana, Allah'tan bir kelime olan (İsa)'yı[10] tasdik edecek,[11] efendi, iffetli[12] ve salihlerden bir Peygamber olarak, Yahya'yı müjdeliyor." diye seslendiler.[13]

---

[7] Nesil, Arapçada; tekil, çoğul, erkek ve dişi için kullanılan bir kelimedir. Hz. Zekeriyya'nın bu duâsında kastettiği nesil, bir oğlan çocuğudur. Bk. (Meryem: 8)

[8] Hz. Zekeriyya'nın duâsı için Bk. (Meryem: 5)

[9] Bu ifâdeden, namazın önceki ümmetlere de farz kılınan bir ibâdet olduğu, anlaşılmaktadır.

[10] Buradaki, "Allah'tan bir kelime" Îsâ (a.s) dır. Çünkü Kur'an'da Allah, Hz. İsa'dan "kelime" olarak bahseder. (Âlu İmrân:45, Nisâ: 171) Çünkü Hz. İsa; Allah'ın oğlu değil, sadece "ol" emriyle olan bir "kelimesi"dir.

[11] Bu âyetten: Hz. Yahya'nın Hz. İsa'yı ilk tasdik eden zat olduğu, anlaşılmaktadır. Ayrıca Yahya (a.s) Allah'ın olağan üstü şeyler yaratabileceğinin fiili bir şahidi olarak, Hz. Meryem'in olağanüstü bir şekilde hamile kaldığının da bir tasdikidir.

[12] **Hasûr:** Gücü varken şehvetlerden nefsini korumuş, iffetli, gönlünden bir kötülük arzusu dahi geçirmemiş kimse, demektir.

[13] Hz. Zekeriyya'nın duâsına verilen başka bir cevapla ilgili olarak. Bk. (Meryem: 7)

قال رب انى يكون لى غلام وقد بلغنى الكبر وامراتى
عاقر قال كذلك الله يفعل ما يشاء ﴿٤٠﴾ قال رب اجعل
لى اية قال ايتك الا تكلم الناس ثلثة ايام الا رمزا
واذكر ربك كثيرا وسبح بالعشى والابكار ﴿٤١﴾ واذ
قالت الملئكة يا مريم ان الله اصطفيك وطهرك
واصطفيك على نساء العالمين ﴿٤٢﴾ يا مريم اقنتى
لربك واسجدى واركعى مع الراكعين ﴿٤٣﴾ ذلك من
انباء الغيب نوحيه اليك وما كنت لديهم اذ يلقون
اقلامهم ايهم يكفل مريم وما كنت لديهم اذ يختصمون
﴿٤٤﴾ اذ قالت الملئكة يا مريم ان الله يبشرك بكلمة
منه اسمه المسيح عيسى ابن مريم وجيها فى الدنيا
والاخرة ومن المقربين ﴿٤٥﴾ ويكلم الناس فى المهد
وكهلا ومن الصالحين ﴿٤٦﴾ قالت رب انى يكون لى
ولد ولم يمسسنى بشر قال كذلك الله يخلق ما
يشاء اذا قضى امرا فانما يقول له كن فيكون ﴿٤٧﴾
ويعلمه الكتاب والحكمة والتورية والانجيل ﴿٤٨﴾

40- Zekeriyya: "Ey Rabbim! Bana ihtiyarlık gelip çattığı ve karım da kısır olduğu halde, benim nasıl bir oğlum olabilir?" dedi. (Ona gelen melek de): "Orası öyle ama Allah, ne dilerse onu yapar." dedi.[1]

41- (Zekeriya): "Ey Rabbim, (çocuğum olacağına dâir) bana bir mûcize ver."[2] dedi. (Allah da) Senin mûcizen, insanlarla üç gün (üç gece) işaretleşme dışında konuşamamandır. (Sen, bu arada) Rabbinin adını çokça an ve Onu akşam ve sabah (sürekli olarak) noksan sıfatlardan tenzih et." buyurdu.[3]

42-43- Bir zamanlar melekler: "Ey Meryem! Allah, (kulları arasından) seni seçti, seni tertemiz kıldı ve seni, bütün dünya kadınlarına tercih etti.[4] Ey Meryem! Rabbine gönülden bağlan, ona secde et ve rükû edenlerle birlikte rükû et."[5] demişlerdi.

---

[1] Yukarıdaki tercüme ve ilave edilen parantez, (Meryem: 9) dikkate alınarak yapılmıştır.

[2] Hz. Zekeriyya (a.s)'ın bu ifâdesi, Hz. İbrahim'in "Bir zamanlar İbrahim: "Ey Rabbim! Ölüleri nasıl dirilttiğini bana göster." dedi. (Allah da ona:) "Yoksa buna inanmıyor musun?" buyurdu..." ifâdesine benzemektedir.

[3] Bk. (Meryem: 10)

44- (Ey Muhammed!) İşte bu; Bizim, sana vahiyle bildirdiğimiz, ğayb'a ait haberlerdendir. Onlar, "kim Meryem'in sorumluluğunu üstlenecek?" diye kalemleri ile kur'a çekerlerken sen, onların yanında olmadığın gibi, onlar birbirleriyle çekişirken de yanlarında değildin.[6]

45- Bir de Melekler ona: "Ey Meryem! Allah sana adı Meryem'in oğlu Îsâ Mesih olan bir kelimeyi müjdeliyor. O, dünyada da âhirette de çok şerefli[7] ve Allah'a çok yakın kullardandır."

46- "O, hem beşikte iken hem de yetişkinliğinde insanlarla konuşacak ve şüphesiz inandığını yaşayan kimselerden olacaktır." dedi.

47- (Meryem): "Ey Rabbim! Bana bir insan dokunmadığı halde benim çocuğum nasıl olabilir? dedi. Allah: "Orası öyle ama Allah ne dilerse onu yaratır. Zîrâ O, bir işin olmasına karar verirse, ona sadece 'ol' der, (o da) hemen oluverir. " buyurdu.[8]

48- "Sonra Allah ona; kitabı,[9] hikmeti,[10] Tevrât'ı ve İncil'i[11] öğretecek."

---

[4] Peygamberimiz: "Dünya kadınları içerisinde (örnek olarak); İmrân'ın kızı Meryem, Firavunun karısı, Hüveylid'in kızı Hatice ve Muhammed'in kızı Fatıma yeter." buyurmuştur. (Taberî)

[5] 43. âyet; "Ey Meryem! Rabbine gönülden bağlan ve namaz kılanlarla beraber namaz kıl." şeklinde de anlaşılabilir. Ancak önce secdenin daha sonra da rükû'nun zikredilmesi, bazı müfessirler tarafından, Hz. Meryem'in kıldığı namazda rükû'nun secdeden sonra yapıldığı şeklinde anlaşılmışsa da, mecâzen "Allah'ın emrine itaat et" şeklinde de anlaşılabilir.

[6] Hz. Meryem'le ilgili en doğru haber budur. Sakın birilerinin yanındaymış gibi anlattığı haberlere itibar etme.

[7] **Vecih**: haysiyetli, şerefli, sevgili, yüzlü demektir.

[8] Aynı konu için Bk. (Meryem: 20, 35)

[9] Bu kitap ifâdesi; "yazı yazmayı" şeklinde de anlaşılabilir. Ayrıca bu ifâdeden; Hz. İsa'nın okur-yazar bir Peygamber olduğunu, bunu doğuştan değil Allah'ın öğretmesiyle öğrendiğini, sonuçta onun bir beşer olduğunu anlamak mümkündür. (Kurtubî, Celâleyn, Taberî)

[10] Yani okuduğunu anlayıp ondan hüküm çıkartmayı ve o hükümleri ümmetine örnek olmak üzere yaşamayı...

[11] Bu âyetteki kitap'tan kastedilenin "Tevrât", "hikmet"ten kastedilenin ise "İncil" olması düşünülürse âyetin tercümesi; "Ona (ondan önceki) kitap (olan) Tevrât'ı ve bir hikmet olan İncil'i öğretecek." şeklinde de olabilir. Bk. (Mâide: 110)

وَرَسُولًا اِلٰى بَنٖٓى اِسْرَٓائٖيلَ اَنّٖى قَدْ جِئْتُكُمْ بِاٰيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ
اَنّٖٓى اَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطّٖينِ كَهَيْـَٔةِ الطَّيْرِ فَاَنْفُخُ فٖيهِ فَيَكُونُ
طَيْرًا بِاِذْنِ اللّٰهِ وَاُبْرِئُ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ وَاُحْيِ الْمَوْتٰى
بِاِذْنِ اللّٰهِ وَاُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَاْكُلُونَ وَمَا تَدَّخِرُونَ فٖى بُيُوتِكُمْ
اِنَّ فٖى ذٰلِكَ لَاٰيَةً لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنٖينَ (٤٩) وَمُصَدِّقًا
لِمَا بَيْنَ يَدَىَّ مِنَ التَّوْرٰيةِ وَلِاُحِلَّ لَكُمْ بَعْضَ الَّذٖى حُرِّمَ
عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِاٰيَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطٖيعُونِ
(٥٠) اِنَّ اللّٰهَ رَبّٖى وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هٰذَا صِرَاطٌ مُسْتَقٖيمٌ
(٥١) فَلَمَّٓا اَحَسَّ عٖيسٰى مِنْهُمُ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ اَنْصَارٖٓى
اِلَى اللّٰهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ اَنْصَارُ اللّٰهِ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ
وَاشْهَدْ بِاَنَّا مُسْلِمُونَ (٥٢) رَبَّنَٓا اٰمَنَّا بِمَٓا اَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا
الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدٖينَ (٥٣) وَمَكَرُوا وَمَكَرَ اللّٰهُ
وَاللّٰهُ خَيْرُ الْمَاكِرٖينَ (٥٤) اِذْ قَالَ اللّٰهُ يَا عٖيسٰٓى اِنّٖى مُتَوَفّٖيكَ
وَرَافِعُكَ اِلَىَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذٖينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذٖينَ
اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذٖينَ كَفَرُوٓا اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ ثُمَّ اِلَىَّ
مَرْجِعُكُمْ فَاَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فٖيمَا كُنْتُمْ فٖيهِ تَخْتَلِفُونَ (٥٥)

49- "Ve Allah, onu İsrâil oğullarına Peygamber olarak gönderecek." buyurdu. (İsa, Peygamber olunca) onlara: "Şüphesiz ben, size Rabbinizden bir mûcize, getirdim. Bakın ben, size çamurdan kuş biçiminde bir şey yapıyor, sonra ona üflüyorum, o da Allah'ın izni ile bir kuş oluveriyor. Allah'ın izni ile anadan doğma körleri ve alacalıyı iyileştiriyor, hatta ölüleri diriltiyorum.[1] Evlerinizde ne yediğinizi ve neleri biriktirdiğinizi de size haber veriyorum. Eğer inanırsanız bunlar, sizin için birer mûcizedir."

50- (Ve): "Ben, benden önce gönderilen Tevrât'ın doğrusunu söylemek, size haram kılınan bazı şeyleri helal kılmak için (gönderildim) ve size Rabbinizden âyetler[2] getirdim. Allah'tan hakkıyla sakının ve bana itaat edin."

51- "(Şüphesiz) Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse sadece Ona kulluk edin. İşte hak yol budur."[3] dedi.

52- İsa, onların inkârcılığını anlayınca: "Allah'la beraber kim bana yardımcıdır?"[4] diye sordu. Havariler de: "Allah'ın yardımcıları bizleriz. Biz, Allah'a îman ettik. Sen, bizim kesinlikle Müslüman olduğumuza şâhit ol." dediler.[5]

53- Ve (o Havariler): "Ey Rabbimiz! Biz, senin indirdiğine[6] îman ettik, o Peygambere[7] uyduk. Öyleyse bizi de (tüm) îman edenlerle beraber yaz."[8] (diye dua ettiler.)[9]

54- (Yahûdîler ise, İsa'ya) bir tuzak[10] kurdular. Allah da onlara bir tuzak kurdu.[11] Zîrâ Allah, tuzak kuranların en hayırlısıdır.

55- Bunun üzerine Allah: "Ey İsa, şüphesiz seni Ben, vefat ettireceğim,[12] kendi katıma yükselteceğim[13] ve seni kâfirlerin iftiralarından arındıracağım.[14] Sana uyanları ise, kıyamete kadar o kâfirlere üstün kılacağım. Sonra dönüşünüz bana olacak ve anlaşmazlığa düştüğünüz şeyler hakkında, aranızda (gerçek) hükmümü vereceğim." buyurdu.

---

[1] Aynı konu ile ilgili olarak Bk. (Mâide: 110)

[2] "Âyet" kelimesi, cins isim olduğu için çoğul olarak tercüme edilmiştir.

[3] Aynı âyet için Bk. (Meryem: 36 ve bir zamir farkıyla, Zuhruf: 64)

[4] Âyetin bu bölümü genellikle (إِلَى) harf-i cerrine (-e, -a) anlamı verilerek "Allah'a (giden yolda) benim yardımcılarım kimdir? Allah için benim yardımcılarım kimlerdir?" şeklinde tercüme edilmiştir. Ancak (إِلَى) harf-i cerri (مَعَ) anlamına da geldiği için (Muğni'l Lebîb) yukarıdaki tercüme, bu anlam dikkate alınarak yapılmıştır.

[5] Bu âyetteki ifâdelerin bir benzeri için Bk. (Saf: 14) Ayrıca, Hıristiyanlara Kur'an'da "nasârâ" denilmesi onların bu âyette belirtilen (نَحْنُ أَنْصَارُ اللّٰهِ) ifâdelerinden alınmış olabilir.

[6] Yani Îsâ (a.s) tarafından getirilen İncil'e...

[7] Yani Hz. Îsâ (a.s)'a...

[8] Burada (مَعَ) kullanılmasından; Havarilerin, sadece kendi ümmetlerinin şâhitlerinden olarak yazılmayı istemeyip, tüm ümmetlerin şâhitleriyle beraber yazılmak istedikleri anlaşılmaktadır.

[9] Bu duânın bir benzeri için Bk. (Mâide: 83)

[10] **Mekr:** karanlık, gizli, hissedilmeyecek hile ile başkasına zarar vermeye çalışmak demektir.

[11] Yani Allah'ın tuzak kurması; bir şerri ortadan kaldırmak, tuzak kuranlara haddini bildirmek içindir. Benzer ifâdeler için Bk. (Neml: 50)

[12] Buna göre; Hz. İsa, Yahûdîler tarafından öldürülmeyip, Allah tarafından vefat ettirilerek kendi katına yükseltilmiştir. Yani Hz. İsa, ölmüştür ve göklerde bir yerde dünyaya ineceği günü beklememektedir. Tefsirlerin pek çoğunda, "Hz. İsa'nın ölmediği" şeklindeki yorumlar, dayanaksızdır ve âyetin zahirine de aykırıdır.(Nisâ:158)

[13] Arapçada "Allah'ın katına yükselmek", mecâzen "vefat etmek" veya (Meryem: 57) deki gibi, "Allah'ın rahmetine ve yüce mertebelere ulaşmak" anlamına gelmektedir.

[14] Allahın kâfirlere yaptığı tuzak bu olabilir. Çünkü onlar Îsâ diye başkasını çarmıha germişlerdi. Bk. (Nisâ: 157)

فَاَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَاُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فِى الدُّنْيَا
وَالْاٰخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٥٦﴾ وَاَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ اُجُورَهُمْ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ
﴿٥٧﴾ ذٰلِكَ نَتْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْاٰيَاتِ وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ ﴿٥٨﴾
اِنَّ مَثَلَ عِيسٰى عِنْدَ اللّٰهِ كَمَثَلِ اٰدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ
لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٥٩﴾ اَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ
﴿٦٠﴾ فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ
تَعَالَوْا نَدْعُ اَبْنَاءَنَا وَاَبْنَاءَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَاَنْفُسَنَا
وَاَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللّٰهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ ﴿٦١﴾
اِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ اِلٰهٍ اِلَّا اللّٰهُ وَاِنَّ
اللّٰهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٢﴾ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ
بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٦٣﴾ قُلْ يَا اَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا اِلٰى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ
بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اَلَّا نَعْبُدَ اِلَّا اللّٰهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْـًٔا وَلَا يَتَّخِذَ
بَعْضُنَا بَعْضًا اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا
بِاَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾ يَا اَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تُحَاجُّونَ فِى اِبْرٰهِيمَ
وَمَا اُنْزِلَتِ التَّوْرٰيةُ وَالْاِنْجِيلُ اِلَّا مِنْ بَعْدِهِ اَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٥﴾

56- Kâfirlere gelince; onları dünyada da âhirette de kendilerine kimsenin yardım edemeyeceği, çok şiddetli bir azaba çarptıracağım.

57- (Allah'ın istediği gibi) îman edip (inandığı) iyi işleri yaşayanların mükâfatlarını Allah, kendilerine tastamam verecektir. Çünkü Allah, zalimleri hiç sevmez.

58- (Ey Muhammed!) Bunları Biz, sana âyetlerden ve hikmet dolu Kur'an'dan okuyoruz.

59- Şüphesiz, Allah katında İsa'nın durumu, Âdem'in durumu gibidir.[1] Allah, onu topraktan yarattı, sonra ona "ol" dedi, o da hemen oluverdi.[2]

60- İşte bu gerçek, senin rabbindendir, o halde sakın şüphe edenlerden olma.[3]

61- Sana gelen bu bilgiden sonra kim, bu konuda seninle tartışacak olursa onlara: "Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi bir araya toplayalım, sonra da Allah'ın lânetinin yalancıların üzerine olmasını dileyerek, karşılıklı lânetleşelim." de.[4]

62- İşte (İsa hakkında) anlatılanların en doğrusu kesinlikle budur. Allah'tan başka ilâh yoktur. Ve Allah, çok güçlü, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

63- Eğer onlar, (hâlâ) yüz çevirirlerse, şüphesiz o bozguncuları Allah, çok iyi bilir.

64- (Ey Muhammed!) onlara: "Ey kitap ehli! Gelin, sizinle bizim aramızda ortak ilke belirleyelim.[5] Allah'tan başkasına kulluk etmeyelim, Ona hiçbir şeyi ortak koşmayalım ki Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi ilâhlaştırmasın."[6] de. Yok, eğer onlar, yine yüz çevirirlerse, (îman edenler olarak): "Bizim gerçekten Müslüman olduğumuza (siz de) şâhit olun." deyin.

65- Ey kitap ehli! Tevrât'ı da İncil'i de kendisinden sonra indirildiği halde siz, ne diye İbrahim hakkında tartışıyorsunuz? Bunu hâla anlamayacak mısınız?[7]

---

[1] Âdem'in de babası-annesi bile yoktur. Ey Yahûdîler! Siz Tevrât olduğunu iddiâ ettiğiniz kitapta, Âdem'in anasız babasız yaratıldığı ifâdelerine inanıyor da Hz. İsa'nın babasız yaratıldığına niçin inanmıyorsunuz?

[2] Necran Hıristiyanları Peygamberimize gelerek: "Sana ne oluyor da bizim sahibimiz olan Îsâ hakkında kötü sözler söylüyorsun?" dediler. O da: "Ne demişim?" deyince: "Sen onun kul olduğunu söylüyorsun." dediler. Peygamberimiz de: "Evet o, Allah'ın kulu, Peygamberi ve iffetli bir kadın olan Meryem'e verdiği bir kelimesidir." buyurdu. Bunun üzerine kızarak: "Sen hiç babasız doğan bir insan gördün mü? Eğer doğru söylüyorsan, buna benzer bir olay göster." dediler ve bu âyet nâzil oldu. (Vâhidî)

[3] Küçük farklılıkla aynı âyet için Bk. (Bakara: 147)

[4] Bu âyete "mübahele" âyeti denilir. **Mübahele**: "hangi taraf yalancı ise, ona Allah lânet etsin" diye karşılıklı lânetleşmek, demektir. Önceki âyette belirtilen olaydan sonra Necran temsilcilerini Peygamberimiz, mübaheleye davet etti, onlar buna yanaşmadılar ve İslâm zimmetini kabul ederek, memleketlerine döndüler. (Vâhidî)

[5] Âyetin bu bölümü, pek çok meâlde olduğu gibi; "Sizinle bizim aramızda müşterek olan bir söze geliniz." şeklinde tercüme edilirse, kitap ehli olduğu var sayılanlarla, biz Müslümanlar arasında ortak inançların bulunması gerekir. Hâlbuki Allah, Peygamber ve ibâdet konuları başta olmak üzere onlarla bizim aramızda, hiçbir benzerlik bulunmamaktadır. "Aynı Allah'a inanıyoruz" diyerek yola çıkan diyalogcular, ya onların nasıl bir Allah'a inandıklarını bilmiyorlar, ya da kendilerinin nasıl bir Allah'a inandıklarından haberleri yok. Bu tür yanlış anlaşılmalara sebep olmaması için tercüme yukarıdaki şekilde yapılmıştır.

[6] Bu ifâdeler; Yahûdîlik ve Hıristiyanlığın İslâm'la bir ilgisinin bulunmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Yani onlara; "gelin Müslüman olun" denilmek istenmektedir.

[7] Necran Hıristiyanları ve Yahûdî âlimleri, Peygamberimizin huzurunda tartıştılar. Yahûdî âlimleri: "İbrahim Yahûdî idi." dediler. Hıristiyanlar da: "Hayır! İbrahim Hıristiyan idi." dediler. Bu olay üzerine bu âyet nâzil oldu.

هَٓا اَنْتُمْ هٰٓؤُلَٓاءِ حَاجَجْتُمْ فٖيمَا لَكُمْ بِهٖ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَٓاجُّونَ
فٖيمَا لَيْسَ لَكُمْ بِهٖ عِلْمٌۜ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ
﴿٦٦﴾ مَا كَانَ اِبْرٰهٖيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلٰكِنْ كَانَ
حَنٖيفًا مُسْلِمًاۜ وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكٖينَ ﴿٦٧﴾ اِنَّ اَوْلَى
النَّاسِ بِاِبْرٰهٖيمَ لَلَّذٖينَ اتَّبَعُوهُ وَهٰذَا النَّبِيُّ وَالَّذٖينَ اٰمَنُواۜ
وَاللّٰهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنٖينَ ﴿٦٨﴾ وَدَّتْ طَٓائِفَةٌ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ
لَوْ يُضِلُّونَكُمْۜ وَمَا يُضِلُّونَ اِلَّٓا اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٩﴾
يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَاَنْتُمْ تَشْهَدُونَ
﴿٧٠﴾ يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَتَكْتُمُونَ
الْحَقَّ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٧١﴾ وَقَالَتْ طَٓائِفَةٌ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ
اٰمِنُوا بِالَّذٖٓي اُنْزِلَ عَلَى الَّذٖينَ اٰمَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ وَاكْفُرُٓوا
اٰخِرَهُ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٧٢﴾ وَلَا تُؤْمِنُٓوا اِلَّا لِمَنْ تَبِعَ
دٖينَكُمْۜ قُلْ اِنَّ الْهُدٰى هُدَى اللّٰهِ اَنْ يُؤْتٰٓى اَحَدٌ مِثْلَ
مَٓا اُوتٖيتُمْ اَوْ يُحَٓاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْۜ قُلْ اِنَّ الْفَضْلَ
بِيَدِ اللّٰهِ يُؤْتٖيهِ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلٖيمٌ ﴿٧٣﴾ يَخْتَصُّ
بِرَحْمَتِهٖ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظٖيمِ ﴿٧٤﴾

66- İşte siz, böylesiniz. Diyelim ki hakkında biraz bilgi sahibi olduğunuz (İsa) hakkında tartıştınız. Peki, hakkında hiç bir bilgi sahibi olmadığınız (İbrahim) hakkında, niçin tartışıyorsunuz? (Şunu unutmayın ki) Allah, (her şeyi) bilir, siz (hiçbir şey) bilmezsiniz.

67- İbrahim, Yahûdî olmadığı gibi, Hıristiyan da olmadı. Şüphesiz O, sadece Allah'a yönelen bir Müslüman idi ve o, asla müşriklerden[1] değildi.

68- Gerçekten insanların İbrahim'e en yakın olanı, ona (zamanında) uyanlar, şu Peygamber ve Müslümanlardır. Allah da işte o Müslümanların, dostudur.[2]

69- Kitap ehlinden bir takım kimseler, sizi yoldan çıkarmayı arzu ettiler. Oysa onlar, farkına varmadan, sadece kendilerini yoldan çıkarırlar.[3]

70- Ey kitap ehli! Siz, Allah'ın âyetlerini göz göre göre niçin inkâr ediyorsunuz?

71- Ey kitap ehli! Niçin doğruyu eğriyle karıştırıyor ve bile bile, doğruları gizliyorsunuz?

72-73- Kitap ehlinden bir takım kimseler de: "Mü'minlere indirilenlere, îmanlarından dönmeleri için günün başlangıcında inanın, sonunda da onu inkâr edin. Ancak kendi dininize uyan kimselere, (gerçekten) inanın." dediler. (Ey Muhammed!) Sen onlara: "Doğru yolun ta kendisi, Allah'ın gösterdiği yoldur." de. (Bir de onlar, birbirlerine): "Size verilenin bir benzerinin başka bir kimseye de verildiğine yahut bunların Rabbinizin huzurunda sizin aleyhinize delil getireceklerine de" (inanmayın dediler).[4] Sen de onlara: "Lütuf tamamen Allah'ın elindedir ve onu dilediğine verir. Çünkü Allah, geniş (nîmet sahibi)dir, (her şeyi) hakkıyla bilendir." de.

74- Rahmetini, dilediği kuluna has kılar. Çünkü Allah, çok büyük lütuf sahibidir.

---

[1] Yani; İbrahim (a.s), asla kendilerini İbrahim'in milletinden sayan, Kureyş ve diğer müşriklerin dinlerinden olmamıştı. Veya İbrahim, (a.s) hayatı boyunca, asla müşrik olmamıştı. Bu sebeple de Allah'a oğullar isnat eden dinlerin, İbrahim (a.s)'ın diniyle hiçbir ilgisi yoktur ve o dinlere, "İbrahîmî Dinler" denilmesi, Hz. İbrahim'e ve dinine yapılacak en büyük hakarettir ve bu ehl-i kitap olduğunu iddiâ edenlerin seviyesine alçalmaktır.

[2] Yahûdîlerin reislerinden birisi, Peygamberimize gelerek: "Ey Muhammed! İyi biliyorum ki insanların içerisinde İbrahim'in dinine, senden ve senin dışındakilerden en yakın olanı benim. Çünkü o, Yahûdî idi. Senin yaptığın çekememezlikten başka bir şey değildir." dedi. Bu âyet, bunun üzerine nâzil oldu. (Kurtubî)

[3] Bu âyet; Muaz b. Cebel, Huzeyfe b. Yemen ve Ammar b. Yasir gibi bazı sahabeleri, Kureyza, Nadîr ve Kaynuka Yahûdîlerinin kendi dinlerine davet etmeleri üzerine nâzil olmuştur. (Kurtubî) Bk. (Bakara: 109)

[4] Bu bölümün tercümesi, "(Ey Muhammed!) Sen onlara: "Doğru yolun ta kendisi, Allah'ın gösterdiği yoldur. (Siz, bunları) size verilenin bir benzerinin başka bir kimseye de verildiği yahut onların Rabbinizin huzurunda sizin aleyhinize delil getirecekleri için mi? (yapıyorsunuz.)" şeklinde de anlaşılabilir.

وَمِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ اِنْ تَأْمَنْهُ بِقِنْطَارٍ يُؤَدِّهٖٓ اِلَيْكَۚ وَمِنْهُمْ
مَنْ اِنْ تَأْمَنْهُ بِدٖينَارٍ لَا يُؤَدِّهٖٓ اِلَيْكَ اِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَٓائِمًاۜ
ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْاُمِّيّٖنَ سَبٖيلٌۚ وَيَقُولُونَ
عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾ بَلٰى مَنْ اَوْفٰى بِعَهْدِهٖ
وَاتَّقٰى فَاِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَّقٖينَ ﴿٧٦﴾ اِنَّ الَّذٖينَ يَشْتَرُونَ
بِعَهْدِ اللّٰهِ وَاَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلٖيلًا اُولٰٓئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي
الْاٰخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ وَلَا يَنْظُرُ اِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
وَلَا يُزَكّٖيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلٖيمٌ ﴿٧٧﴾ وَاِنَّ مِنْهُمْ لَفَرٖيقًا
يَلْوُنَ اَلْسِنَتَهُمْ بِالْكِتَابِ لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ وَمَا
هُوَ مِنَ الْكِتَابِۚ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَمَا هُوَ مِنْ
عِنْدِ اللّٰهِۚ وَيَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٨﴾
مَا كَانَ لِبَشَرٍ اَنْ يُؤْتِيَهُ اللّٰهُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ ثُمَّ
يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا عِبَادًا لٖي مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلٰكِنْ كُونُوا
رَبَّانِيّٖنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَۙ ﴿٧٩﴾
وَلَا يَأْمُرَكُمْ اَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلٰٓئِكَةَ وَالنَّبِيّٖنَ اَرْبَابًاۜ
اَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ اِذْ اَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨٠﴾

75- Kitap ehlinden öylesi vardır ki ona yüklü bir emanet bıraksan, onu sana eksiksiz iade eder.[1] Öylesi de vardır ki; ona bir dinar bile emanet etsen,[2] "kendi dinimizden olmayanlara karşı yaptıklarımızdan dolayı bize bir sorumluluk yoktur." demeleri sebebiyle, tepesine dikilmedikçe onu sana geri vermez. Ve böylece onlar, Allah'a karşı, bile bile yalan söylerler.

76- Evet! (onlara, yaptıklarından dolayı bir sorumluluk vardır.)[3] Kim sözünde durur ve Allah'tan hakkıyla sakınırsa, şüphesiz Allah, kendisinden hakkıyla sakınanları sever.

[1] Yahûdî âlimlerinden, daha sonra Müslüman olan Abdullah b. Selâm, Kureyşten birisinin emanet olarak bıraktığı bin iki yüz okka altını eksiksiz teslim etmiş idi. (Celâleyn)

[2] Yahûdîlerden Fenhas b. Âzura' Kureyşten birisinin kendisine emanet bıraktığı bir dinarı inkâr etmişti. (Kurtubî)

[3] Bu parantez(بَلٰى)'nın içerdiği anlamdan dolayı konulmuştur. (Celâleyn)

77- Allah adına verdikleri sözü ve yeminleri, ucuza[4] satanların, âhirette hayırdan bir payları yoktur. Kıyamet günü Allah, onlarla konuşmayacak, onların yüzüne bakmayacak ve günâhlarını affetmeyecektir. Ve onlar için orada, acıklı bir azap vardır.

78- Onlardan öyleleri de vardır ki kitapta olmayan bir şeyi, Allah'ın kitabından sanmanızı sağlamak için dilleriyle çarpıtırlar.[5] Ve ardından da Allah tarafından gönderilmeyen şeyler için: "Bu, Allah'ın katındandır." derler. Böylece Allah adına bile bile, yalan söylerler.

79- Allah'ın kendisine kitap, yetki ve Peygamberlik verdiği bir kimsenin, daha sonra kalkıp da: "Allah'ı bırakarak bana kulluk edin." demesi yaraşmaz.[6] O, dese dese: "Okuyup öğrendiğiniz bu kitap gereğince, Allah'ın has kulları olun." der.[7]

80- Ve yine onun size, "melekleri ve Peygamberleri rab edinmenizi" emretmesi de yaraşmaz.[8] O, size Müslüman olduktan sonra, kâfir olmanızı hiç emreder mi?

[4] Yani; Allah adına verdiğiniz sözü, dünyalıklara değişmeyin. Zîrâ âhirete göre dünyanın tamamı ucuzdur.

[5] Konu ile ilgili olarak Bk. (Nisâ: 42 ve dipnotu.)

[6] Bu âyet, Yahûdî ve Hıristiyan iki kişinin Peygamberimize gelerek: "Ey Muhammed! Sen bizim sana ibâdet etmemizi ve seni rab edinmemizi mi istiyorsun?" demeleri üzerine nâzil olmuştur. (Vâhidî)

[7] Bu âyet, "Allah'ın kendisine kitap, yetki ve Peygamberlik verdiği bir kimsenin, sonra kalkıp da: 'Allah'ı bırakarak bana kulluk edin.' dediği, daha hiç olmadı. Onlar, sadece: 'Okuyup öğrendiğiniz bu kitap gereğince Allah'ın has kulları olun.' der." şeklinde de anlaşılabilir.

[8] Peygamberimiz: "Sizden hiç biriniz, kölelerine kulum demesin, hizmetçim desin ve yine kimseye de rabbim demesin, efendim desin." buyurmuştur. (Kurtubî)

وَاِذْ اَخَذَ اللّٰهُ م۪يثَاقَ النَّبِيّ۪نَ لَمَٓا اٰتَيْتُكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ
ثُمَّ جَٓاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِه۪ وَلَتَنْصُرُنَّهُۜ
قَالَ ءَاَقْرَرْتُمْ وَاَخَذْتُمْ عَلٰى ذٰلِكُمْ اِصْر۪يۜ قَالُٓوا اَقْرَرْنَاۜ
قَالَ فَاشْهَدُوا وَاَنَا۬ مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِد۪ينَ ﴿٨١﴾ فَمَنْ تَوَلّٰى
بَعْدَ ذٰلِكَ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٨٢﴾ اَفَغَيْرَ د۪ينِ اللّٰهِ
يَبْغُونَ وَلَهُٓ اَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا
وَكَرْهًا وَاِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾ قُلْ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَٓا اُنْزِلَ عَلَيْنَا
وَمَٓا اُنْزِلَ عَلٰٓى اِبْرٰه۪يمَ وَاِسْمٰع۪يلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ
وَالْاَسْبَاطِ وَمَٓا اُو۫تِيَ مُوسٰى وَع۪يسٰى وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْۖ
لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِنْهُمْۘ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٨٤﴾ وَمَنْ
يَبْتَغِ غَيْرَ الْاِسْلَامِ د۪ينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُۚ وَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ
مِنَ الْخَاسِر۪ينَ ﴿٨٥﴾ كَيْفَ يَهْدِي اللّٰهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ
ا۪يمَانِهِمْ وَشَهِدُٓوا اَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ وَجَٓاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُۜ وَ
اللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِم۪ينَ ﴿٨٦﴾ اُو۬لٰٓئِكَ جَزَٓاؤُ۬هُمْ اَنَّ
عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللّٰهِ وَالْمَلٰٓئِكَةِ وَالنَّاسِ اَجْمَع۪ينَۙ ﴿٨٧﴾ خَالِد۪ينَ
ف۪يهَاۚ لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَۙ ﴿٨٨﴾

81- Allah, Peygamberler (vasıtasıyla geçmiş ümmetler)den:[1] “Ben size Kitap ve hikmet verdikten sonra elinizde bulunanların doğrusunu söyleyen bir Peygamber gelince, ona kesinlikle inanacak ve kendisini destekleyeceksiniz” diye söz almış ve onlara: “Bunu kabul ettiniz ve omuzlarınıza yüklediğim bu görevi üstlendiniz mi?” demişti. Onlar da: “Kabul ettik.” dediler. (Bunun üzerine Allah,): “Siz de birbirinize şâhit olun, zâten Ben de sizinle beraber şâhitlik edeceğim.” buyurdu.

82- Artık kim, bundan sonra (sözünden) dönerse işte onlar, hak yoldan çıkanların tâ kendileridir.

83- Yoksa onlar, Allah'ın dininden başka bir din mi arıyorlar? Hâlbuki göklerde ve yerde kim varsa,[2] ister istemez Ona boyun eğmiştir. Zâten (hepsi) sonunda Ona döndürülecekler-dir.[3]

84- (Ey Muhammed!) onlara: “Biz, Allah'a, bize indirilen (kitaba,) İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yâkûb'a, onun torunlarına indirilene, Mûsa'ya, İsa'ya ve tüm Peygamberlere Rableri tarafından indirilen (tüm kitaplara) inandık. Biz, onların arasında hiçbir fark gözetmeyiz.[4] Zîrâ Allah’a gerçekten îman edenler, sadece bizleriz.” de.[5]

85- (Bundan sonra) kim, İslâm'dan başka bir din ararsa o din, ondan asla kabul edilmeyecek[6] ve o kimse, âhirette de hüsrana uğrayanlardan olacaktır.[7]

86- Allah, kendilerine apaçık belgelerin geldiğini ve Peygamberin hak olduğunu görerek îman edip daha sonra da kâfir olan bir toplumu, nasıl dosdoğru yola ulaştırır? Şüphesiz Allah, zalim bir toplumu, asla dosdoğru yola ulaştırmaz.[8]

87- İşte böylelerinin cezâsı, Allah'ın, meleklerin ve tüm insanların lânetinin, onların üzerlerine olmasıdır.

88- Onlar, bu (ceza) içerisinde sürekli olarak kalacaklardır. Onların bu azapları hafifletilmediği gibi, yüzlerine de bakılmayacaktır.[9]

---

[1] Bu parantez, Kurtubî'de nakledilen Basriyyun'un görüşü olarak âyetin daha iyi anlaşılması için alınmıştır.

[2] (مَنْ) akıllılara delalet ettiği için, bu âyetteki secde edenlerden kastedilenler, akıllı olan varlıklardır.

[3] Yahûdî ve Hıristiyanlardan bir grup, Peygamber Efendimizin huzurunda İbrahim (a.s)’ın dini hakkında tartışarak, her biri kendi dinlerinin onun dinine daha yakın olduğunu iddiâ ettiler. Bunun üzerine Peygamberimiz: “Asla öyle değil! Her iki din de onun dininden çok uzaktadır.” buyurunca bu âyet nâzil oldu. (Vâhidî)

[4] Konu ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 136, 285)

[5] Benzer ifâdeler için Bk. (Bakara: 136)

[6] Konu ile ilgili olarak Bk. (Âlu İmrân: 19, Mâide: 3 ve dipnotları.)

[7] Bu âyet, Ensar’dan olan Haris b. Süveyd hakkında nâzil olmuştur. O ve on iki arkadaşı İslâm dinini terk edip kâfir olarak Mekke’ye gittiler. Bu âyet nâzil olunca, kardeşi ona tevbe etmesi için haber gönderdi. Daha sonra bu kimseler, tevbe ederek tekrar Müslüman oldular. (Kurtubî)

[8] Ensardan bir adam, Müslüman olduktan sonra dininden dönerek müşrik oldu. Daha sonra pişman olarak Peygamberimize, “tevbe ederse tevbesinin kabul edilip edilmeyeceğini” sormaları için kavminden birilerini gönderdi. Onlar, gelip Peygamberimize: “Falan kişi pişman oldu ve tevbe etmek istiyor. Onun için tevbe etme imkânı var mıdır?” diye sordular. Bu olay üzerine bu âyetten 89. âyete kadar olan âyetler nâzil oldu. (Nesâî)

[9] Aynı âyet için Bk. (Bakara: 162)

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿٨٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ ثُمَّ ازْدَادُوا
كُفْرًا لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ وَأُولٰئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِلْءُ
الْأَرْضِ ذَهَبًا وَلَوِ افْتَدٰى بِهِ أُولٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ
وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ ﴿٩١﴾ لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتّٰى تُنْفِقُوا
مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٩٢﴾ كُلُّ
الطَّعَامِ كَانَ حِلًّا لِبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلٰى
نَفْسِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرٰيةُ قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرٰيةِ فَاتْلُوهَا
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٣﴾ فَمَنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ
مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ فَأُولٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩٤﴾ قُلْ صَدَقَ
اللّٰهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرٰهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
﴿٩٥﴾ إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى
لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٦﴾ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَقَامُ إِبْرٰهِيمَ وَمَنْ
دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ
إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٩٧﴾

89- Ancak, daha sonra gerçekten tevbe edip durumunu düzeltenlere gelince, şüphesiz ki Allah, (kullarını) çok bağışlayandır, esirgeyendir.

90- Şüphesiz îman ettikten sonra tekrar inkâr ederek kâfirlikte ileri gidenlerin, (kâfirliklerine devam ettikleri sürece)[1] tevbeleri asla kabul olunmayacaktır. Çünkü onlar, sapkınların tâ kendileridir.[2]

91- İnkâr edip, kâfir olarak ölenlere gelince; yeryüzü dolusu altını fidye olarak verseler bile, bunların hiç birisinin tevbesi asla kabul edilmeyecektir. Ve âhirette onlara, kendilerine kimsenin yardım edemeyeceği, çok acıklı bir azap vardır.[3]

92- Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça, gerçek iyiliğe[4] asla ulaşamazsınız. (Allah yolunda) harcadığınız her şeyi Allah, hakkıyla bilir.[5]

93- İsrâil'in (Yâkûb'un),[6] Tevrât'ın indirilişinden önce kendisine yasakladıkları dışında kalan tüm yiyecekler, İsrâil oğulları'na helâl idi.[7] (Ey Muhammed!) onlara: "Eğer doğru söylüyorsanız, Tevrât'ı getirip okuyun." de.

94- Artık kim, bundan sonra yalanlarını Allah'a yakıştırırsa işte onlar, zalimlerin ta kendileridir.

95- (Ey Muhammed!) Onlara: "Allah, doğru söyledi. Öyleyse sadece Hakk'a yönelen ve asla müşriklerden olmayan İbrahim'in dinine, uyun." de.

96- Şüphesiz bütün âlemlere bereket ve hidâyet kaynağı olarak, insanlar için (yeryüzünde) kurulan ilk ev,[8] Bekke'dekidir.[9]

97- İbrahim'in makamı olan orada, apaçık mûcizeler vardır. Ve oraya giren, emniyette olur. Oraya gitmeye gücü yetenlerin, Kâbe'yi haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerindeki bir hakkıdır. Kim bunu inkâr ederse, şüphesiz Allah, tüm âlemlerde kimseye muhtaç değildir.

---

[1] (Kurtubî)

[2] Bu âyet, "Şüphesiz (Hz. Mûsa'ya) îmanlarının arkasından (Hz. İsa'yı) inkâr eden, sonra da (Hz. Muhammed'i) inkâr ederek kâfirlikte ileri giden (Yahûdîler)'in (kâfirliklerine devam ettikleri sürece) tevbeleri, asla kabul olunmayacaktır. Çünkü onlar, sapkınların ta kendileridir." şeklinde de anlaşılabilir. (Celâleyn)

[3] Konu ile ilgili olarak Bk. (Nisâ: 14)

[4] **Birr:** İhsan, geniş hayır, en mükemmel hayır, hayra ulaşan ve kastedilmiş bulunan fayda, demektir. Ancak müfessirler, bu kelimeye; cennet, salih amel, dinin şerefi, takva ve sevap anlamları vermişlerdir.

[5] Bu âyetten, soyut îmanın gerçek hayra ulaşmak için yeterli olamayacağı, îman ve ilimden sonra kişinin onu hayatına uygulaması ve malının sevdiği kısmından bir miktarını Allah yolunda harcamasının gerektiği, anlaşılmaktadır. Buna göre; îman dinin başlangıcı, birr ise gayesidir. (Elmalılı)

[6] Buradaki "İsrail" kelimesi Hz. Yâkûb (a.s)'ın lâkabıdır. Her ne kadar bazıları, bununla İsrâil Oğulları kastedilmektedir demişlerse de çoğunluk bununla kastedilenin, Yâkûb (a.s) olduğu kanaatindedirler.

[7] Tevrât'tan önce Hz. Yâkûb'un kendine haram kıldığı şeyler dışında diğer yiyecekler, İsrâil oğullarına haram değildi. Hz. Yâkûb da bunları, ya adak olarak, ya da hastalığından dolayı kendisine yasaklamıştı. Ancak, En'am: 146. âyette İsrâil oğullarının yemeleri yasaklanan; sığır ve davar (koyun-keçi) dışındaki tüm tırnaklı hayvanların (ister geviş getirsin isterse getirmesin deve, at, eşek, kuşlar... gibi) etleri ve iç yağıyla böbrek yağları, esasen haram olduklarından dolayı değil de onlara sadece azgınlıklarının bir cezâsı olarak yasaklanmıştı. Bk. (En'am: 146)

[8] Ebû Zerr, (r.a) Peygamberimize: "Ey Allah'ın Rasûlü! Yeryüzünde ilk önce hangi mescid yapıldı? dedim. O da: "Mescid-i Haram." dedi. "Sonra hangisidir?" dedim. O: "Mescid-i Aksa." deyince, "aralarında kaç yıl var?" diye sordum. Peygamberimiz: "kırk sene." buyurdular. diye rivâyet etmiştir. (Taberî, Kurtubî)

[9] Bekke: Müfessirlerin büyük çoğunluğuna göre, Mekke demektir. Kurtubî, Razi ve Zemahşeri gibileri; Mekke'nin, "beldenin ismi," Bekke'nin de "Kâbe'nin bulunduğu yer," anlamına geldiğini ifâde etmişlerdir. Bazıları da; Arapların zaman zaman "mim" harfini "be" harfi ile telaffuz ettiklerini örnek vererek Mekke ile Bekke'nin aynı şey olduğunu ifâde etmişlerdir. Bekke'nin "kalabalık" kökünden, Mekke'nin ise, "suyu az olmak" kökünden türediği de rivâyet edilmiştir.

قُلْ يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ شَه۪يدٌ
عَلٰى مَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٨﴾ قُلْ يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَصُدُّونَ عَنْ
سَب۪يلِ اللّٰهِ مَنْ اٰمَنَ تَبْغُونَهَا عِوَجًا وَاَنْتُمْ شُهَدَٓاءُ وَمَا اللّٰهُ
بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٩﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اِنْ تُط۪يعُوا
فَر۪يقًا مِنَ الَّذ۪ينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ ا۪يمَانِكُمْ
كَافِر۪ينَ ﴿١٠٠﴾ وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَاَنْتُمْ تُتْلٰى عَلَيْكُمْ اٰيَاتُ
اللّٰهِ وَف۪يكُمْ رَسُولُهُ وَمَنْ يَعْتَصِمْ بِاللّٰهِ فَقَدْ هُدِيَ اِلٰى صِرَاطٍ
مُسْتَق۪يمٍ ﴿١٠١﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِه۪
وَلَا تَمُوتُنَّ اِلَّا وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾ وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّٰهِ
جَم۪يعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ كُنْتُمْ اَعْدَٓاءً
فَاَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَاَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِه۪ٓ اِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلٰى
شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَاَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ
اٰيَاتِه۪ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾ وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ اُمَّةٌ يَدْعُونَ اِلَى
الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاُو۬لٰٓئِكَ
هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذ۪ينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا
مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاُو۬لٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظ۪يمٌ ﴿١٠٥﴾

98- Onlara: "Ey kitap ehli! Allah yaptıklarınızı görüp dururken, niçin Allah'ın âyetlerini inkâr ediyorsunuz?" de.

99- "Ey kitap ehli! Siz, Allah'ın yaptıklarınızdan habersiz olmadığını bildiğiniz halde, Allah'ın yolunu eğri göstermeye yeltenerek mü'minleri Allah'ın yolundan niçin çevirmeye kalkışıyorsunuz?" de.

100- Ey îman edenler! Kendilerine kitap verilenlerden hangi gruba uyarsanız uyun, onlar, sizi îmanınızdan sonra kâfirliğe döndürürler.

101- (Sonra) size, Allah'ın âyetleri okunup dururken ve Allah'ın Peygamberi de aranızdayken siz, nasıl kâfir olabilirsiniz ki? Kim, Allah'a sımsıkı bağlanırsa o, kesinlikle en doğru yola iletilir.[1]

102- Ey îman edenler! Allah'a karşı hata etmekten son derece[2] sakının, mutlaka ve mutlaka Müslümanlar olarak ölün.

103- Hep birlikte asla ayrılığa düşmeden, Allah'ın ipi (olan İslâm Dini)ne sımsıkı sarılın ve Allah'ın bu nîmetini sakın unutmayın. Zîrâ Allah, o nîmetiyle kalplerinizi uzlaştırarak sizi, bir zamanlar birbirinize düşman iken, kardeş yaptı. Hatta siz, bir ateş çukurunun tam kenarındayken O, sizi oraya düşmekten kurtardı. Allah size, en doğru yola ulaşasınız diye âyetlerini işte böyle açıklıyor.

104- Sizden[3] (Müslümanları sürekli) İslâm'a çağıran, iyiliği emredip kötülükten sakındıran, nitelikli bir topluluk[4] bulunsun.[5] İşte onlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.

105- (Ey îman edenler!) Kendilerine apaçık hükümler geldikten sonra, parçalanıp ayrılığa düşen (Hıristiyan ve Yahûdî[6])ler gibi olmayın.[7] İşte onlara büyük bir azap vardır.

---

[1] Bir gün, Evs ve Hazrec'li sahabeler bir yerde otururlarken yanlarından Şemmas b. Kays adında bir Yahûdî geçer. Onların aralarındaki muhabbeti görünce: "bunlar böyle toplandıkça bizim buralarda huzurumuz kalmaz." der. Hemen bir Yahûdî gencine: "şunların yanlarına otur ve Buas gününü ve aralarındaki önceki düşmanlıkları hatırlatan şiirlerden bir miktar oku." der. (**Buas**: cahiliye'de Evs ile Hazrec'in yüz yirmi sene kadar düşmanlık yaptıktan sonra aralarında meydana gelen savaştır.) Yahûdî gencin ihtiyarın dediğini yapmasından sonra, bir münakaşa başlar ve iki taraf birbirlerine girmek üzereyken durum, Peygamberimize haber verilir. Peygamberimiz, yanlarına gelerek: "Ey Müslümanlar! Ben aranızda bulunurken siz, cahiliyye davası mı güdüyorsunuz? Allah sizi İslâm'a erdirdikten ve küfürden kurtardıktan sonra yine eski kâfirliğinize mi dönüyorsunuz?" diye nasîhat eder. Bunun üzerine hepsi hatalarının farkına vararak silâhlarını bırakıp, ağlaşarak birbirlerine sarılırlar. Bu olaydan sonra 101-103. âyetler nâzil olmuştur. (Özetle, Elmalılı, Kurtubî, Vâhidî)

[2] Yukarıda (حَقَّ تُقَاتِه۪) ifadesi hakkında Peygamberimiz: "Allah'a itaat etmek, asla isyan etmemek, Allah'ı sürekli anmak, asla unutmamak ve Allah'a şükretmek, asla inkâr etmemek, demektir." buyurmuştur. (Buhari)

[3] Yani Müslümanları hayra davet eden ümmetin, kendilerinden olması gerekmektedir. Buna göre İslâm toplumu, ümmetin eğitimini ve daveti, kesinlikle kendilerinin dışındaki düşüncelere sahip kimselere teslim edemez.

[4] **Ümmet**: Herhangi bir insan grubuna uyan veya uyması istenen insan topluluğudur. Yani; bir önderin etrafında güçlü bir birlik içerisinde toplanan, belirli bir gaye için düzenli bir şekilde çalışan ve sonuçta da insanlar üzerine hâkim olan, nitelikli insan toplumu demektir. Cemaatlere göre ümmet, kişilere göre önder gibidir. Bk. (Hûd: 8, Mü'minun: 52, Zuhruf: 22)

[5] Bu âyete göre, İslâm toplumunun devlet yapılanması içerisinde; "Davet" ve "Emr-i b'il-ma'ruf nehy-i an'il mün-ker" teşkilatının bulunması gerektiğini, anlamak mümkündür. Emir ve nehiy ifâdelerinden, bu nitelikli Müslümanların, iyiliği emir ve kötülüğü yasaklamada İslam'ın genel ahlak kurallarını açıkça ihlal edenlere karşı güç kullanabilecekleri de anlaşılabilir.

[6] (Celâleyn, Kurtubî, Taberî, Elmalılı)

[7] Yani, Dinin bir kısım emirlerini tanıyıp bir kısmını tanımayarak parçalayan, dinlerini çeşitli mabutlar ve önderlerle çatallandıran veya din başka, devlet başkadır diyerek, dinlerini işlerinden uzaklaştıranlar gibi olmayın.

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ
وُجُوهُهُمْ أَكَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ
تَكْفُرُونَ ﴿١٠٦﴾ وَأَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ فَفِي رَحْمَةِ
اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٧﴾ تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ
بِالْحَقِّ وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾ وَلِلَّهِ مَا فِي
السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿١٠٩﴾
كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ
لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ
﴿١١٠﴾ لَنْ يَضُرُّوكُمْ إِلَّا أَذًى وَإِنْ يُقَاتِلُوكُمْ يُوَلُّوكُمُ الْأَدْبَارَ
ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١١١﴾ ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ أَيْنَ مَا ثُقِفُوا
إِلَّا بِحَبْلٍ مِنَ اللَّهِ وَحَبْلٍ مِنَ النَّاسِ وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ
وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ
بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا
وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٢﴾ لَيْسُوا سَوَاءً مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ
أُمَّةٌ قَائِمَةٌ يَتْلُونَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ اللَّيْلِ وَهُمْ يَسْجُدُونَ ﴿١١٣﴾

106- O bir kısım yüzlerin ağarıp, bir kısım yüzlerin karardığı (mahşer) günü, yüzleri kararanlara: "(Demek) siz, îmanınızdan sonra kâfir mi olmuştunuz? Öyleyse, kâfir olmanızın karşılığı olarak tadın bakalım şu azabı." (denilecek.)

107- Yüzleri ağaranlar ise, Allah'ın rahmeti (olan cennetler) içerisinde ebedî kalacaklar.

108- İşte bütün bunlar, Allah'ın sana, mutlak gerçekler olarak açıkladığımız âyetleridir. (Şunu iyi bilin ki) Allah, kullarına asla zulüm etmek istemez.

109- Göklerde ve yerde her ne varsa şüphesiz hepsi, Allah'ındır ve (sonunda) bütün işler, Allah'a döndürülür.

110- Siz, insanlar(ın iyiliği) için ortaya çıkarılan, onlara iyiliği emredip, kötülükten sakındıran ve Allah'a gerçekten inanan en hayırlı ümmetsiniz.[1] Keşke kitap ehli de böyle inansaydı; elbette bu, kendileri için çok daha hayırlı olurdu. İçlerinden îman edenler de var, ama onların pek çoğu hak yoldan çıkmış (fasık)ların ta kendileridir.

111- Onlar, size eziyetten başka hiçbir zarar veremezler. Eğer onlar, sizinle savaşmaya kalkışırlarsa, arkalarını dönüp kaçarlar sonra da onlara yardım eden bulunmaz.[2]

112- O (Yahûdîler,) nerede bulunurlarsa bulunsunlar; (Müslüman olarak) Allah'ın ipine sarılmadıkça ve Müslümanlarla yaptıkları antlaşmalara uymadıkça, alçaklıkla damgalandılar, Allah'ın gazabına uğradılar ve alınlarına da perişanlık damgası vuruldu.[3] Bu, onların Allah'ın âyetlerini inkâr etmeleri ve Peygamberlerini, (Allah'a) isyan ederek ve haddi aşarak haksız yere öldürmeleri,[4] yüzündendir.

113- (Ama bunların) hepsi bir değildir. Kitap ehli[5] içerisinde geceleri kalkıp, Allah'ın âyetlerini okuyarak, secdeye kapanarak dosdoğru olan bir ümmet de vardır.[6]

---

[1] Burada Muhammed ümmetinin asıl özelliğinin; îmanları ve "emr-i b'il-ma'ruf ve nehy-i an'il-münker" yapmaları olduğu vurgulanmaktadır. Aslında bu görevin, esas itibarı ile yalnız devlet yöneticilerine ait olmayıp, tüm Müslümanların bizzat veya dolaylı olarak bununla ilgilenmeleri gerektiği de anlaşılmaktadır. Zâten bir ümmetin hayırlı olmasının, çoğunluğunun ıslahı ile olabileceği ve nitekim diğer kitap ehli olanların bu özelliklerini yitirmelerinin, onların fasıklar olarak yoldan çıkmalarına sebep olduğu da açıklanmaktadır. (Özetle-Elmalılı)

[2] Bu âyetteki ifâdeleri okuduktan sonra; Allah'ın vadinin şarta bağlı olduğunu unutmamak gerekir. Zîrâ Allah, 100. âyette bu vaatte bulunacağı Müslümanların özelliklerini belirtmiştir. Bunun bu şekilde olduğunun en büyük şahidi ise tarihtir. Müslümanlar, ne zaman bu şartları terk ettilerse; izzet ve şereflerini kaybetmişlerdir.

[3] Yani, onların dünyada yaşadıkları en ufak güvenlik bile kendileri tarafından kazanılmamıştır; aksine, başkalarının yardımları ile güvenliğe sahip olmuşlardır. Onlar, bunu ya Allah adına Müslüman devletlerden ya da başka sebeplerle Müslüman olmayan devletlerden almışlardır. Eğer bazı durumlarda biraz güç kazanmışlarsa, bunu; kendi çabalarıyla değil, başkaları sayesinde elde etmişlerdir. (Mevdudi)

[4] Yani "peygamberleri öldürmek gibi bir hakları bulunmadığı halde" demektir. Bu ayeti, "peygamberleri hak etmedikleri halde öldürüyorlardı" şeklinde anlarsak, o zaman, "peygamberlerin öldürülmeyi hak edebilecekleri" de anlaşılabilir ki bu, peygamberler için asla düşünülemez. Bk. (Bakara: 61, Âlu İmran: 21, 181, Nisâ: 155)

[5] Müfessirlerin çoğunluğuna göre bunlar; Mûsa ve Îsâ (a.s)'ın Peygamberliğine gerçekten îman etmiş kimselerdir ki bunların pek çoğu, kısa zaman sonra Müslüman olmuşlardır. Bazı müfessirler de bunların, "Gerçek Kitap Ehli" olan Müslümanlar, olduğu kanaatindedirler.

[6] Bu ve bundan sonraki iki âyet; **1-** Abdullah b. Selâm, Sa'leb b. Said, Üseyd b. Ubeyd gibi Müslüman olan Yahûdîlerin faziletlerini beyan hakkında nâzil olmuştur. **2-** Necran'dan kırk, Habeşistan'dan otuz iki, Bizans'tan üç olmak üzere Müslüman olan yetmiş beş kişi hakkında nâzil olmuştur. **3-** Hicretten önce Hanif olup da Peygamberimiz Medîne'ye gelince Müslüman olan Es'ad b. Zürare, Bera b. Ma'rur ve Muhammed b. Mesleme hakkında nâzil olmuştur. (Elmalılı)

يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولٰٓئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ
﴿١١٤﴾ وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ
﴿١١٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ
مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا وَأُولٰٓئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٦﴾
مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هٰذِهِ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ
أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتْهُ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّٰهُ
وَلٰكِنْ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا
بِطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ
الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ
الْاٰيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٨﴾ هَا أَنْتُمْ أُولَاءِ تُحِبُّونَهُمْ وَلَا
يُحِبُّونَكُمْ وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا لَقُوكُمْ قَالُوا اٰمَنَّا وَإِذَا
خَلَوْا عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ
إِنَّ اللّٰهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١١٩﴾ إِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ
تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا
لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللّٰهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾

114- Onlar; Allah'a ve âhiret gününe inanırlar, iyiliği emredip, kötülükten sakındırırlar, (Allah'ın emrettiği) iyi işlerde birbirleriyle yarışırlar. Şüphesiz onlar, inandığını yaşayan kimselerdendir.

115- Onların yaptıkları hiçbir iyilik karşılıksız kalmayacaktır. Şüphesiz Allah, kendisine karşı (hata etmekten) sakınanları çok iyi bilir.

116- O kâfirlerin malları da çocukları da kendilerini, Allah'ın azabından asla kurtaramayacaktır. İşte cehennemlikler, bunlardır ve onlar, orada sonsuz kalacaklardır.

117- Onların şu dünya hayatındaki harcamaları, kendilerine zulmeden bir topluluğun ekinlerini vurup da mahveden dondurucu bir rüzgâra benzer. Allah onlara asla zulmetmedi, fakat onlar, (kâfirlik yaparak) kendi kendilerine zulmediyorlar.

118- Ey îman edenler! Kendi dışınızdakilerden[1] sakın sırdaş[2] edinmeyin. Çünkü onlar; size fenalık etmekten asla geri durmazlar ve size sıkıntı veren şeylerden memnun olurlar. Gerçi onların kinleri, ağızlarından dökülen (sözlerin)den belli olmaktadır ama esas gönüllerinde saklı tuttukları kinleri ise, çok daha büyüktür. İşte Biz, belki aklınızı kullanırsınız diye âyetleri sizin için böyle, anlaşılır kıldık.

119- (Ey îman edenler!) Siz, öyle kimselersiniz ki onlar, kitapların tümüne inandığınız için sizi hiç sevmedikleri halde siz, onları da seversiniz.[3] Bir de onlar, sizinle karşılaştıklarında "inandık" derler. Fakat kendi başlarına kaldıklarında ise size duydukları kinlerinden dolayı, parmaklarının uçlarını ısırırlar. (Ey Muhammed!) Onlara: "Öfkenizden çatlayın!" de. Şüphesiz Allah, gönüllerin özündekileri çok iyi bilir.

120- Eğer size bir iyilik dokunursa o (kâfirlerin) ağırına gider yok, eğer size bir kötülük dokunursa onlar, ona da çok sevinirler. (Ey îman edenler!) Eğer sabreder ve Allah'a karşı hata etmekten sakınırsanız, onların hileleri size kesinlikle zarar veremez. Çünkü Allah, yaptıklarınızı (ve yapacaklarınızı ilmiyle) kuşatandır.[4]

---

[1] Yani Müslüman olmayanlardan...

[2] **Bıtane:** elbisenin astarı demektir. Mecâzen bir kimsenin "tüm sırlarına vakıf olan yakın dostu ve sırdaşı" anlamında da kullanılır.

[3] Yani siz, kendinizin dışındakileri de seversiniz. Müslüman, herkesin iyiliğini ister, herkese sevgiyle bakar, haklarını korur, yardım eder ve kimseye kötülük etmek istemez. Çünkü Müslüman'ın şiârı budur.

[4] Yani, her ne yapacaksanız onu kesinlikle, bilir.

وَاِذْ غَدَوْتَ مِنْ اَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِن۪ينَ مَقَاعِدَ لِلْقِتَالِ وَاللّٰهُ
سَم۪يعٌ عَل۪يمٌ ﴿١٢١﴾ اِذْ هَمَّتْ طَٓائِفَتَانِ مِنْكُمْ اَنْ تَفْشَلَا وَاللّٰهُ
وَلِيُّهُمَا وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢٢﴾ وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ
اللّٰهُ بِبَدْرٍ وَاَنْتُمْ اَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢٣﴾ اِذْ
تَقُولُ لِلْمُؤْمِن۪ينَ اَلَنْ يَكْفِيَكُمْ اَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلٰثَةِ اٰلَافٍ
مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ مُنْزَل۪ينَ ﴿١٢٤﴾ بَلٰٓى اِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُمْ
مِنْ فَوْرِهِمْ هٰذَا يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ اٰلَافٍ مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ
مُسَوِّم۪ينَ ﴿١٢٥﴾ وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰى لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ
قُلُوبُكُمْ بِه۪ وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ الْعَز۪يزِ الْحَك۪يمِ ﴿١٢٦﴾
لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِنَ الَّذ۪ينَ كَفَرُٓوا اَوْ يَكْبِتَهُمْ فَيَنْقَلِبُوا خَٓائِب۪ينَ
﴿١٢٧﴾ لَيْسَ لَكَ مِنَ الْاَمْرِ شَيْءٌ اَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ اَوْ يُعَذِّبَهُمْ
فَاِنَّهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٢٨﴾ وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ
يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَٓاءُ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَح۪يمٌ ﴿١٢٩﴾
يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبٰٓوا اَضْعَافًا مُضَاعَفَةً وَاتَّقُوا
اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٣٠﴾ وَاتَّقُوا النَّارَ الَّت۪ٓي اُعِدَّتْ لِلْكَافِر۪ينَ
﴿١٣١﴾ وَاَط۪يعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٣٢﴾

121- (Ey Muhammed!) Sen, mü'minleri savaş mevzilerine yerleştirmek için sabah erkenden evinden[1] (Uhud'a) doğru yola çıktığında, Allah her şeyi hakkıyla işitiyor ve biliyordu.

122- İşte o zaman sizden iki topluluk,[2] kendilerinin yardımcıları Allah olduğu halde, korkarak geri çekilmeye yeltenmişlerdi. Öyleyse îman edenler, sadece Allah'a tevekkül[3] etsinler.

123- Nitekim Allah, güçsüz olduğunuz halde size Bedir'de[4] de yardım etmişti.[5] Allah'a gerçekten şükretmiş olmak için, Ona karşı hata etmekten hakkıyla sakının.

124-125- O zaman sen, Müslümanlara: "Rabbinizin sizi, katından indirilen üç bin melekle[6] takviye etmesi, sizin için yeterli değil mi? Eğer sabreder ve Allah'tan hakkıyla sakınırsanız, tabiî ki yeterli! Buna rağmen (düşmanlarınız) size şu anda ansızın saldırsalar (bile) Rabbiniz, onların peşine düşen[7] beş bin melekle daha sizi takviye eder." diyordun.

126- Yardım, yalnız Allah katından olduğu halde Allah, bunu sadece size müjde olması ve onunla kalbinizin yatışması için yapmıştı. Şüphesiz Allah, çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibidir.[8]

127- Zîrâ (Allah,) kâfirlerin bir kısmını helâk ederek veya perişan ederek (yaptığı bu yardımı,) onlar umutsuz bir şekilde dönüp gitsinler (diye yaptı.)

128- Bu konuda senin (onlar hakkında) yapabileceğin hiç bir şey yoktur. Eğer Allah, dilerse onlara tevbe nasip eder, dilerse de zalim olduklarından dolayı onları cezâlandırır.

129- Göklerde ve yerde her ne varsa, şüphesiz hepsi, dilediğini bağışlayan, dilediğini de cezâlandıran Allah'a, aittir. Çünkü Allah, çok bağışlayıcıdır, pek de merhamet edicidir.

130- Ey îman edenler! Sakın malda sürekli katlama demek olan fâizi[9] yemeyin. (Gerçekten) kurtuluşunuzu umabilmek için Allah'a karşı hata etmekten sakının.

131- Kâfirler için hazırlanmış olan cehennemden de sakının.

132- (Rabbinizin) size rahmet etmesi için Allah'a ve Peygambere itaat edin.

---

[1] O gün Peygamberimiz Uhud savaşına Hz. Aişe'nin evinden hareket etmiş idi. (Kurtubî)
[2] Bu iki topluluk, Abdullah b. Übey'in tarafına katılmaya hazırlanan Hazrec'den Seleme oğulları ve Evs'ten Haris oğullarıdır. (Kurtubî) Bk. (Nisâ: 88, 89)
[3] **Tevekkül**: lügatte âcizliğini ortaya koymak ve başkasına güvenmek, anlamına gelir. Dini terim olarak ise **Tevekkül**: Kulun sebepleri yerine getirdikten sonra, Allah'a karşı âcizliğini ortaya koyup, sadece ona güvenmesidir.
[4] **Bedir:** Mekke ile Medîne arasında bir kuyu ve suyunun, ismidir. Bu kuyu ve dibindeki suya, ay gibi parlak ve yuvarlak olduğundan dolayı Bedir ismi verilmiştir. Daha sonra o bölge, Bedir adıyla anılmıştır.
[5] Bedir savaşı ile ilgili olarak. Bk. (Enfâl: 4-19, 41-44, 59, 67-70 ve dipnotları)
[6] Allah, Bedir Savaşında Müslümanlara önce bin melekle yardım etmişti. Bu ve bundan sonraki âyette ifâde edilen üç bin ve beş bin meleğin gönderilmesi olayının, Uhud savaşında olduğu rivâyetler arasında varsa da; Bedir Savaşında olduğu rivâyetleri daha kuvvetlidir. (Kurtubî) Bk. (Enfâl: 9)
[7] (مُسَوِّم۪ينَ) kelimesi; tefsir ve meâllerde genellikle "nişanlı" kelimesiyle tercüme edilmişse de yukarıda kelimenin "takip etmek" şeklindeki sözlük anlamı, daha uygun düştüğü kanaatiyle tercih edilmiştir.
[8] Anlam yönüyle aynı âyet için Bk. (Enfâl: 10)
[9] Riba ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 275, 276, 278, Nisâ: 161, Rum: 39)

133- (Ey insanlar!) Rabbinizin affını ve Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar için hazırlanan, genişliği gökler ile yerin genişliği kadar olan Cenneti[1] kazanmak için koşuşun.

134- O (Allah'tan hakkıyla sakınan)lar, bollukta da darlıkta da (mallarını) Allah yolunda harcarlar, öfkelerini yutarlar, insanların (hatalarını) bağışlarlar. Şüphesiz Allah, iyilik edenleri[2] sever.

135- Ve onlar, bir aşırılık yaptıkları yahut birbirlerine zulmettikleri zaman Allah'ı hatırlayarak, hemen günâhlarının affedilmesini dilerler. Zâten günâhları Allah'tan başka kim affedebilir ki? Ve onlar, işledikleri günâhlarda bilerek ısrar etmezler.

136- İşte onların mükâfatı, Rableri tarafından affedilmek ve zemîninden ırmaklar akan ve içerisinde sürekli olarak kalacakları Cennetlerdir. İnandığını yaşayanların mükâfatı ne de güzeldir.[3]

137- (Ey îman edenler!) Sizden önce nice sünnetler,[4] gelip geçmiştir. Yeryüzünde dolaşın ve (Allah'ın âyetlerini) yalanlayanların sonunun nasıl olduğunu bir görün.[5]

وَسَارِعُوا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمٰوَاتُ
وَالْاَرْضُ اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٣﴾ اَلَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِى
السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ
النَّاسِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾ وَالَّذِينَ اِذَا فَعَلُوا
فَاحِشَةً اَوْ ظَلَمُوا اَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللّٰهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ
وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ اِلَّا اللّٰهُ وَلَمْ يُصِرُّوا عَلٰى مَا فَعَلُوا
وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٣٥﴾ اُولٰٓئِكَ جَزَٓاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ
وَجَنَّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعْمَ
اَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿١٣٦﴾ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا
فِى الْاَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٣٧﴾
هٰذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٨﴾ وَلَا تَهِنُوا
وَلَا تَحْزَنُوا وَاَنْتُمُ الْاَعْلَوْنَ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾ اِنْ
يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ وَتِلْكَ الْاَيَّامُ
نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللّٰهُ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ
شُهَدَٓاءَ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٠﴾ وَلِيُمَحِّصَ اللّٰهُ
الَّذِينَ اٰمَنُوا وَيَمْحَقَ الْكَافِرِينَ ﴿١٤١﴾

138- Bu (Kur'ân,) insanlar için bir açıklama, Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar için bir rehber ve bir öğüttür.

139- (Ey îman edenler!) Sakın gevşemeyin, karamsarlığa kapılmayın. Eğer gerçekten inanıyorsanız, en üstün olan daima sizsiniz.

140- Eğer siz, (Uhud'da) bir yara almışsanız, o toplum da (Bedir'de) benzeri bir yara almıştı. Biz, bu tür (acı) günleri insanlar arasında, döndürür dururuz. (Bu,) Allah'ın sizden îman edenleri belirlemesi ve sizden şehitler edinmesi içindir.[6] Şüphesiz Allah, zalimleri asla sevmez.

141- Bir de bu, Allah'ın îman edenlerin günâhlarını gidermesi ve kâfirleri helâk etmesi, içindir.

---

[1] Bu ve (Hadid: 21.) âyetten, Cennet'in göklerden ve yerden daha büyük olduğu anlaşılabilirse de bu ifâde tarzı, genişlikten bir kinâye olarak da düşünülebilir.

[2] **Muhsin**: İyilik yapan, güzel hareket eden, her ne kadar Allah'ı görmese de Allah'ın kendisini gördüğünü hiç aklından çıkarmadan Allah'ın iyi dediği şeyleri yapan kişi demektir. Çünkü Allah'ın iyi olarak belirlediği şeyler dışında mutlak iyi yoktur. Diğer iyiler, göreceli iyilerdir.

[3] Âyetin sonundaki; "İnandığını yaşayanların mükâfatı ne de güzeldir." ifâdesi, günâh işleyip tevbe ederek affedilmeyi bekleyenlerden, Allah'ın rahmetini celbedecek şekilde çalışarak, cennete girmeyi hak edenlerin daha iyi olduklarına bir teşvik olabilir.

[4] Burada "sünnetler"den kastedilen; Âd ve Semûd kavimleri gibi geçmiş ümmetler, o ümmetlerin insanları yönettikleri zulüm düzenleri ve bu düzenleriyle birlikte Allah'ın gazabına uğrayarak helak edilmeleridir. (Kurtubi)

[5] Yani Allah: "Ey Müslümanlar! Uhud Savaşında kâfirler, size karşı bir miktar başarı göstermişse de buna üzülmeyin. Sizden önce, insanlık tarihinde böyle nice olaylar yaşanmıştır. Fakat sonuç, diama Allah'a hakkıyla îman edenlerin olmuştur." demek istemiştir. (Elmalılı)

[6] Yani Allah bunu; bazılarınızın Kendi yolunda şehit olarak ölmesine izin vermek için yapar. Bu da sizin için kötü bir şey değildir. Her halükarda karlı olan yine sizsiniz.

اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللّٰهُ الَّذ۪ينَ جَاهَدُوا
مِنْكُمْ وَيَعْلَمَ الصَّابِر۪ينَ ﴿١٤٢﴾ وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ
قَبْلِ اَنْ تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَاَيْتُمُوهُ وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿١٤٣﴾ وَمَا مُحَمَّدٌ
اِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ اَفَائِنْ مَاتَ اَوْ قُتِلَ
انْقَلَبْتُمْ عَلٰٓى اَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلٰى عَقِبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ
اللّٰهَ شَيْـًٔا وَسَيَجْزِي اللّٰهُ الشَّاكِر۪ينَ ﴿١٤٤﴾ وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ اَنْ
تَمُوتَ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ كِتَابًا مُؤَجَّلًا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِه۪
مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْاٰخِرَةِ نُؤْتِه۪ مِنْهَا وَسَنَجْزِي الشَّاكِر۪ينَ
﴿١٤٥﴾ وَكَاَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَث۪يرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا
اَصَابَهُمْ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللّٰهُ يُحِبُّ
الصَّابِر۪ينَ ﴿١٤٦﴾ وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ اِلَّٓا اَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا
ذُنُوبَنَا وَاِسْرَافَنَا ف۪ٓي اَمْرِنَا وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى
الْقَوْمِ الْكَافِر۪ينَ ﴿١٤٧﴾ فَاٰتٰيهُمُ اللّٰهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ
الْاٰخِرَةِ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِن۪ينَ ﴿١٤٨﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا
اِنْ تُط۪يعُوا الَّذ۪ينَ كَفَرُوا يَرُدُّوكُمْ عَلٰٓى اَعْقَابِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا
خَاسِر۪ينَ ﴿١٤٩﴾ بَلِ اللّٰهُ مَوْلٰيكُمْ وَهُوَ خَيْرُ النَّاصِر۪ينَ ﴿١٥٠﴾

142- Yoksa siz, Allah'ın içinizdeki cihad edenleri bilmeden ve sabredenleri görmeden[1] Cennete girivereceğinizi mi zannettiniz?

143- Siz, ölümle[2] karşılaşmadan önce onu arzulayıp duruyordunuz. Ama onunla karşılaşınca da baka kaldınız.[3]

144- (Ey îman edenler!) Muhammed, kendisinden önce gelip geçen bütün Peygamberler gibi, sadece bir Peygamberdir. Şimdi eğer o, ölür ya da öldürülürse topuklarınız üzerinde geriye mi döneceksiniz?[4] Kim, (böyle) topukları üzerinde geriye dönerse bilsin ki Allah'a, asla zarar veremez. (Unutmayın ki) Allah, şükredenleri mutlaka mükâfatlandıracaktır.[5]

145- Hiç kimse, kendisi için belirlenen süreye kadar, Allah'ın izni olmadıkça kesinlikle ölmez.[6] (Yaşadığı sürece) kim, dünya nîmetini isterse kendisine ondan veririz, kim de âhiret nîmetini dilerse ona da ondan[7] veririz. Ama sonunda Biz, kesinlikle şükredenleri mükâfatlandıracağız.

146- Nice Peygamber, kendilerine îman eden pek çok Allah erleri ile beraber, Allah yolunda; başlarına gelenlerden dolayı yılmadan, gevşemeden ve kimseye de boyun eğmeden, savaştılar Allah (işte böyle) sabredenleri sever.

147- Onlar sadece: "Ey Rabbimiz! Bizim günâhlarımızı ve yaptığımız işlerdeki aşırılıklarımızı bağışla, ayaklarımızı kaydırma ve kâfirler karşısında bize yardım et." demişlerdir.

148- Allah da onlara, hem dünya nîmetini, hem de âhiret nîmetinin en güzelini verdi. Çünkü Allah, iyilik edenleri sever.

149- Ey îman edenler! Siz, eğer kâfirlere uyarsanız onlar, sizi topuklarınızın üzerinde gerisin geriye döndürürler. İşte o zaman, hüsrana uğrayanlardan olursunuz.

150- Sakın böyle yapmayın! Çünkü sizin yardımcınız,[8] sadece Allah'tır. O, yardım edenlerin en hayırlısıdır.[9]

---

[1] Allah her şeyi bilen ve gören olduğu halde bu ifâdenin kullanılması, bu olayın henüz meydana gelmediğine işaret etmektedir. Allah'ın ilmi, ezeli ve ebedîdir.

[2] Buradaki ölümden kastedilen, savaştır. Yoksa ölümü temenni etmek câiz değildir. Ancak bir Müslüman'ın şehitliği temenni etmesi câizdir. Zîrâ yaşamamak için ölmekle, (yani intihar etmekle) âhirette, gerçekten yaşamak için şehit olmak arasında büyük bir fark vardır. Bu sebeple; Allah yolunda savaşanlar sadece bu maksatla hareket etmeli ve ölümle karşılaştıkları zaman da ondan kaçınmamalıdırlar.

[3] Bu âyet, Bedir savaşına katılamayıp da: "keşke biz de Bedir savaşına katılanlar gibi bir savaş olsa, ona katılıp, şehit olsaydık" diye savaşmak isteyen, daha sonra Uhud savaşına çıkınca pek varlık gösteremeyen bazı Müslümanlar hakkında indirilmiştir. (Suyûtî, Celâleyn)

[4] "Topuklar üzerinde geriye dönmek"; Kur'an'da, ya savaştan firardan kinâye veya dinden dönmekten mecâz olmak üzere iki anlamda kullanılır.

[5] Bu âyet, Uhud Savaşında, Müslümanların galibiyetinden sonra, okçuların yerlerini terk etmeleri üzerine, müşriklerin Müslümanlara tekrar saldırmaları ve bu saldırı sırasında da Peygamberimizin öldüğü haberlerini duyan bazı Müslümanların savaşı terk etmeleri olayı ile ilgili olarak, nâzil olmuştur. (Vâhidî) Ancak âyette "ölmek" fiili "öldürülmek" fiilinden önce zikredildiğinden dolayı; "Peygamber (a.s)'ın da bir insan olduğu, diğer tüm Peygamberler gibi onun da öleceği" vurgulanmaktadır. Nitekim Peygamberimizin vefatında Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer'i, bu âyeti okuyarak teselli etmiştir.

[6] Yani Muhammed ölür veya öldürülürse, bu mutlaka Allah'ın izniyle olacaktır. Bir insan, hangi şekilde ölecekse öyle ölür. Ve onun dünyada iki eceli yoktur. Buna göre, "ecel-i müsemma" ve "ecel-i kaza" diye iki ecel tasavvur etmek doğru değildir. Çünkü ecel tektir, Allah, onu o kimsenin kendi iradesiyle nasıl bir hayat tarzı benimseyeceğini ezelî/ebedî ilmiyle bilerek takdir etmiştir. Allah'ın takdiri, asla değişmez. (Özetle Elmalılı)

[7] Âyetteki (مِنْ) ba'zıyyet ifâde ettiği için Allah o nîmetlerin tamamını değil de uygun gördüğü kadarını verir.

[8] (Celâleyn, Kurtubî)

[9] Bu âyetin tercümesi: "Tam tersine, Mevlânız olan Allah'a (itaat edin.) Çünkü O, yardım edenlerin en hayırlısıdır." şeklinde de yapılabilir.

سَنُلْق۪ي ف۪ي قُلُوبِ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ بِمَٓا اَشْرَكُوا بِاللّٰهِ
مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِه۪ سُلْطَاناًۚ وَمَأْوٰيهُمُ النَّارُۜ وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِم۪ينَ ﴿١٥١﴾
وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللّٰهُ وَعْدَهُٓ اِذْ تَحُسُّونَهُمْ بِاِذْنِه۪ۚ حَتّٰىٓ اِذَا فَشِلْتُمْ
وَتَنَازَعْتُمْ فِي الْاَمْرِ وَعَصَيْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَٓا اَرٰيكُمْ مَا تُحِبُّونَۜ
مِنْكُمْ مَنْ يُر۪يدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُر۪يدُ الْاٰخِرَةَۚ ثُمَّ صَرَفَكُمْ
عَنْهُمْ لِيَبْتَلِيَكُمْۚ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْۜ وَاللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِن۪ينَ
﴿١٥٢﴾ اِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلْوُ۫نَ عَلٰٓى اَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ
ف۪ٓي اُخْرٰيكُمْ فَاَثَابَكُمْ غَمّاً بِغَمٍّ لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلٰى مَا فَاتَكُمْ
وَلَا مَٓا اَصَابَكُمْۜ وَاللّٰهُ خَب۪يرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٥٣﴾ ثُمَّ اَنْزَلَ عَلَيْكُمْ
مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ اَمَنَةً نُعَاساً يَغْشٰى طَٓائِفَةً مِنْكُمْۙ وَطَٓائِفَةٌ قَدْ
اَهَمَّتْهُمْ اَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِۜ يَقُولُونَ
هَلْ لَنَا مِنَ الْاَمْرِ مِنْ شَيْءٍۜ قُلْ اِنَّ الْاَمْرَ كُلَّهُ لِلّٰهِۜ يُخْفُونَ
ف۪ٓي اَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَۜ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْاَمْرِ
شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هٰهُنَاۜ قُلْ لَوْ كُنْتُمْ ف۪ي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذ۪ينَ كُتِبَ
عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ اِلٰى مَضَاجِعِهِمْۚ وَلِيَبْتَلِيَ اللّٰهُ مَا ف۪ي صُدُورِكُمْ
وَلِيُمَحِّصَ مَا ف۪ي قُلُوبِكُمْۜ وَاللّٰهُ عَل۪يمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٥٤﴾

151- Biz, o kâfirlerin kalplerine; Allah'ın hakkında hiçbir delil indirmediği şeyleri Ona eş koşmaları sebebiyle, bir korku salacağız. Onların son barınma yerleri, ateştir ve o zalimlerin barınağı ne kadar da kötüdür.

152- (Ey îman edenler!) Allah, size verdiği sözü yerine getirmişti ve siz de Onun izniyle düşmanlarınızı kırıp geçiriyordunuz. Ancak Allah, size arzuladığınız (zaferi) gösterince; gevşediniz, savaş konusunda görüş ayrılığına düştünüz ve (Peygamberin emrine) itaat etmediniz.[1] Çünkü kiminiz dünyayı istiyordu, kiminiz de âhireti istiyordu. Sonra sizi imtihan etmek için geri çevirip bozguna uğrattı. Buna rağmen yine de sizi affetti. Çünkü Allah, îman edenlere karşı gerçekten, lütuf sahibidir.

153- Peygamber, sizi arkanızdan çağırıp dururken, siz arkanıza bile bakmadan (dağa)[2] çıkıyordunuz. Allah da size, başınıza gelenlerin üzüntüsünü dahi unutturacak sıkıntı üzerine sıkıntı veriyordu.[3] Şüphesiz Allah, yaptığınız her şeyden haberdardır.

154- Sonra o sıkıntının ardından Allah, içinizden bir grubun üzerine, kendilerini saran bir güven duygusu ve uyku,[4] indirmişti. Diğer grup[5] ise; kendi derdine düşmüştü. Çünkü onlar, Allah hakkında cahiliyye zihniyetiyle, gerçek dışı bir düşünceye kapılarak: "Bu işte bizim de bir payımız var mı?"[6] diyorlardı. (Ey Muhammed!) Onlara: "(Hayır,) işlerin tamamı, kesinlikle Allah'a aittir." de. Aslında onlar, sana açıklayamadıkları bir şeyi içlerinde saklıyarak, kendi kendilerine: "Eğer bu işte bizim bir payımız olsaydı[7] şimdi biz, burada böyle öldürülmezdik." diyorlar. Sen de onlara: "Eğer siz, evlerinizde de olsaydınız, öldürülmeleri takdir edilmiş olanlar, mutlaka öldürülecekleri yerlere çıkıp gideceklerdi." de. (Şunu iyi bilin ki) Allah, (bunu) gönüllerinizdekini denemek ve kalplerinizde bulunanları[8] temizlemek için yaptı. Çünkü Allah, gönüllerin özündekileri, çok iyi bilir.

---

1 Yani okçular, Hz. Peygamberin (a.s)'ın belirlediği yerden ayrılarak, komutanları Abdullah b. Cübeyr'in emrini dinlemediler.

2 Bu parantez, Uhud Savaşının seyri dikkate alınarak ilave edilmiştir.

3 Yani ganîmetiniz elinizden gidiyor, bir kısmınız öldürülüyor veya yaralanıyor, Peygamberinizin öldürüldüğü haberine üzülüyordunuz. İşte bu olayda, acının acıyı unutturduğu görüldü. Zîrâ en büyük zannedilen sıkıntıları bile unutturacak sıkıntılar olur. Ve Allah, bir anda mağlupları galip, mahzunları memnun edebilir.(Elmalılı)

4 Yani Müslümanlara... Müşrikler, Uhud'dan "yine geleceğiz" diye tehdit savurarak ayrılmışlardı. Müslümanlar ise, müşriklerin tekrar hücum etmelerinden veya giderken Medîne'ye bir baskın yapmalarından endişe ediyorlardı. İşte bu sıkıntı içerisinde bulundukları sırada Allah, onlara bir güven duygusu verdi ve uyuklamağa başladılar. Ebû Talha (r.a): "Uhud günü başımı kaldırdım, kimi gördüysem kalkanının altında uyuyordu, o gün ben de uyku basanlardan idim, elimden kılıcım düşerdi alırdım. Sonra kamçım düşerdi onu alırdım. (Elmalılı) Bu olayın bir benzeri, daha önce Bedir Savaşında da meydana gelmişti. Bk. (Enfâl: 11)

5 Bunlar, Uhud savaşına ganîmet elde etmek amacıyla katılan münâfıklardır. Bunların büyük bir kısmı, zâten savaşa katılmadan ayrılmışlardı. Savaşa katılanları ise önce intikam almış gibi bir sevinç hissetmişler, sonra da her iki taraf için şüpheli bir konumda bulunduklarından gözlerine uyku girmemişti.

6 Bu ifâde, "Daha sonra (gelecek hâkimiyetten) bize de bir pay var mı? Veya Bizim bu zaferi engellememiz için üzerimize düşen bir görev var mı?" şeklinde de anlaşılabilir.

7 Yani bu savaşa çıkılırken bizim dediklerimiz dikkate alınsaydı veya Muhammed'in vâdettikleri doğru olsaydı şimdi biz burada böyle yenilmezdik.

8 Yani, vesveseleri, şüpheleri, günâhları...

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ
الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٥٥﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ
كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا
غُزًّى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَٰلِكَ
حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
بَصِيرٌ ﴿١٥٦﴾ وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مُتُّمْ لَمَغْفِرَةٌ مِنَ
اللَّهِ وَرَحْمَةٌ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ ﴿١٥٧﴾ وَلَئِنْ مُتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ
لَإِلَى اللَّهِ تُحْشَرُونَ ﴿١٥٨﴾ فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ
وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ
عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ
فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾ إِنْ يَنْصُرْكُمُ
اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ
مِنْ بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦٠﴾ وَمَا كَانَ
لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ
تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦١﴾

155- O iki toplumun karşılaştığı gün, sizin içinizden (savaştan) kaçanların ayaklarını, bazı hataları[1] sebebiyle ancak şeytan kaydırmıştır. Ama yine de Allah, onları affetmiştir. Çünkü Allah, çok bağışlayandır ve (kullarına karşı da) çok yumuşak davranandır.

156- Ey îman edenler! Sizler, sakın savaş için yolculuğa çıkan kardeşleri hakkında; Allah'ın bunu, kalplerine (tesellisi mümkün olmayan) bir acı olarak koyması sebebiyle; "Eğer onlar yanımızda olsalardı, ölmezler ya da öldürülmezlerdi" diyen kâfirler gibi olmayın. Dirilten de öldüren de Allah'tır ve Allah, yaptıklarınızı görüp durmaktadır.

157- Eğer Allah yolunda öldürülür veya ölürseniz, size Allah'tan gelecek af ve rahmet, onların topladıkları dünya nîmetlerinden daha hayırlıdır.

158- ölseniz de öldürülseniz de hepiniz mutlaka, Allah'ın huzurunda toplanacaksınız.

159- (Ey Muhammed!) Sen, (o zaman) onlara, sadece Allah'tan gelen bir merhamet sayesinde yumuşak davrandın. Eğer sen, katı kalpli, sert, birisi olsaydın şüphesiz onlar, senin etrafından dağılıp giderlerdi. Yine de sen, onları affet, kendileri için (Allah'tan) af dile, yapacağın işler hakkında onlara da danış.[2] Eğer bir işe karar verirsen o zaman da Allah'a tevekkül et. Çünkü Allah, Kendisine tevekkül edenleri kesinlikle sever.

160- Eğer Allah, size yardım ederse size kimse galip gelemez. Yok, eğer sizi yardımsız bırakırsa[3] (bu durumda) Ondan başka, size kim yardım edebilir ki? Öyleyse îman edenler, sadece Allah'a tevekkül[4] etsinler.

161- Hiç bir Peygamber, asla emanete ihanet etmez.[5] Kim, emanete ihanet ederse, kıyamet gününe, ihanet ettiği şeyle gelir. Sonra da herkese kazandığının karşılığı, haksızlığa uğratılmaksızın, (tam olarak) verilir.[6]

---

[1] Bu kimselerin hataları, belirtilmeyerek Allah tarafından örtülmüştür. Buradan günâhın insanı günâha sevk edeceğini de anlamak mümkündür.

[2] **Müşavere:** bir iş hakkında işaret almak demektir. Kök itibariyle arı kovanından bal almak anlamına gelir. Buradaki emrin hususiliği umumiliğine mani olmadığı için tüm Müslümanlar için geçerlidir. Buna göre Müslümanların, hakkında vahiy bulunmayan konularda, önderlerinin görüşlerini almaları ve işlerini onlara danışarak yapmaları vaciptir. Bk. (Şura: 38 ve dipnotu.) Peygamberimiz, ashâbıyla istişare etmeye çok önem verirdi. Bedir, Uhud ve Hudeybiye'de istişare ettiği gibi ifk olayında bile Hz. Ali ve Üsame (r.a) ile istişare etmiştir. Hz. Ali'den: Peygamberimize bu âyetteki (عَزَمْتَ) kelimesi hakkında sorulunca: "O, görüş sahibi olan insanlara danışmak ve o konuda onlara uymaktır." buyurmuşlardır. (İbnü Kesir, Ebû Dâvut, Tirmîzî, Nesâi) Buradan da istişare edilecek kimselerin, olur olmaz kimseler olmayacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca demokrasideki seçim ve meclisi, "İslâmî şûra" ile karıştırmamak gerekir. Zîrâ demokrasideki meclisin görevi, yasamadır. İslâm'da yasama sadece Allah'a ve Peygambere aittir.

[3] Uhud savaşında Peygamberin emrine itaatsizlik etmeniz üzerine yaptığı gibi...

[4] **Tevekkül**: lügatte âcizliğini ortaya koymak ve başkasına güvenmek anlamına gelir. Dini terim olarak ise Tevekkül: Kulun sebepleri yerine getirdikten sonra, Allah'a karşı âcizliğini ortaya koyup, sadece ona güvenmesidir.

[5] **Ğulûl:** ganîmetten gizli bir şey aşırmak, emanete ihânet etmek demektir. Bu fiil, devlet mallarını kötüye kullanmak anlamında da kullanılır.

[6] Bu âyet, sevap ve cezânın kişinin kazancının karşılığı olarak verildiğine ve Cebriye mantığının yanlışlığına delildir. (Kurtubî)

اَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللّٰهِ كَمَنْ بَٓاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللّٰهِ وَمَأْوٰيهُ
جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَص۪يرُ ﴿١٦٢﴾ هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ
بَص۪يرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿١٦٣﴾ لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِن۪ينَ اِذْ
بَعَثَ ف۪يهِمْ رَسُولًا مِنْ اَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ اٰيَاتِه۪
وَيُزَكّ۪يهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَۚ وَاِنْ كَانُوا مِنْ
قَبْلُ لَف۪ي ضَلَالٍ مُب۪ينٍ ﴿١٦٤﴾ اَوَلَمَّٓا اَصَابَتْكُمْ مُص۪يبَةٌ
قَدْ اَصَبْتُمْ مِثْلَيْهَاۙ قُلْتُمْ اَنّٰى هٰذَاۜ قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِكُمْۜ
اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿١٦٥﴾ وَمَٓا اَصَابَكُمْ يَوْمَ الْتَقَى
الْجَمْعَانِ فَبِاِذْنِ اللّٰهِ وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِن۪ينَۙ ﴿١٦٦﴾ وَلِيَعْلَمَ الَّذ۪ينَ
نَافَقُواۚ وَق۪يلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ اَوِ ادْفَعُواۜ
قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالًا لَاتَّبَعْنَاكُمْۜ هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ اَقْرَبُ
مِنْهُمْ لِلْا۪يمَانِۚ يَقُولُونَ بِاَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ ف۪ي قُلُوبِهِمْۜ
وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَۚ ﴿١٦٧﴾ اَلَّذ۪ينَ قَالُوا لِاِخْوَانِهِمْ
وَقَعَدُوا لَوْ اَطَاعُونَا مَا قُتِلُواۜ قُلْ فَادْرَؤُا عَنْ اَنْفُسِكُمُ
الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ ﴿١٦٨﴾ وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذ۪ينَ قُتِلُوا
ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ اَمْوَاتًاۜ بَلْ اَحْيَٓاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَۙ ﴿١٦٩﴾

162- Allah'ın rızasına uyan kimse, hiç Allah'ın gazabına uğrayarak son barınma yeri (cehennem) ateşi olan kimse gibi, olur mu? Orası ne kötü bir dönüş yeridir.

163- Onların, Allah'ın katında ayrı ayrı dereceleri vardır. Çünkü Allah, onların yaptıklarını görüp durmaktadır.

164- Yemin olsun ki Allah, Müslümanlara kendilerinden olan, onlara (Allah'ın) âyetlerini okuyan, onları (bâtıl inançlardan) temizleyen ve onlara kitap ve hikmeti[1] öğreten bir Peygamber göndererek büyük bir lütufta bulunmuştur. Şüphesiz onlar, daha önce apaçık bir sapkınlık içerisinde idiler.[2]

165- (Uhud'da) başınıza bir belâ gelince: "Bu da nereden geldi?" dediniz. Hâlbuki siz, (Bedir'de) onların başlarına bunun iki katı belâ getirmiştiniz. (Ey Muhammed!) Onlara; "Bu başınıza gelen, kendi (hatanız) yüzündendir." de. Şüphesiz, Allah'ın gücü her şeye yeter.

166-167- İki topluluğun karşılaştığı (Uhud savaşı) gününde başınıza gelen musîbet, kesinlikle Allah'ın izniyledir. Bu (musibetin sebebi) ise; (Allah'ın) gerçekten îman edenleri belirleyerek, münâfıklık yapanları, ayırt etmesi içindir. Onlara: "Gelin, ya Allah yolunda savaşın, ya da savunma yapın." denilince: "Eğer biz, savaşmayı bilseydik, kesinlikle sizin peşinizden gelirdik." dediler.[3] O gün (Müslümanlara göre) onlar, kalplerinde olmayan şeyi ağızları ile söyleyerek, îmandan çok küfre daha yakın idiler. Hâlbuki Allah, onların gizlediklerini, en iyi bilendir.[4]

168- Onlar, (bir de) kendileri (evlerinde) oturup (savaşa katılan) kardeşleri için: "Eğer onlar da bize uysalardı öldürülmezlerdi" dediler.[5] (Sen) onlara: "Eğer doğru söylüyorsanız, haydi kendinizi ölümün elinden kurtarın bakalım!" de.

169- Allah yolunda öldürülenleri sakın (bildiğin) ölülerden sanma![6] Aksine onlar, bizzat Rab'leri tarafından rızıklandırılan diridirler.[7]

---

[1] Yani Kur'an'ı ve sünneti veya Kur'an'ı ve fıkhı. (Kurtubî) Ayrıca Bk.(Bakara:269,Şuara:21, Yasin: 2)

[2] Aynı konu ile ilgili olarak Bk. (Cuma: 2)

[3] Bu bölüm, "Eğer biz, gerçekten savaş yapılacağını bilseydik, kesinlikle sizin peşinizden gelirdik. dediler." şeklinde de tercüme edilebilir.

[4] Bu iki âyet, Uhud savaşına katılamayan ve Peygamber Efendimizi terk eden, Abdullah b. Übey ve onun peşine takılan 300 münâfık hakkında, indirilmiştir. (Kurtubî)

[5] Bu sözü söyleyenin de Abdullah b. Übey olduğu rivâyet edilmektedir. Bu sözde; münâfıkların Müslümanları savaşa gitmekten engellemek için teşvikte bulunduklarını ikrar, öldürülenleri tahkir ve eceli inkâr vardır. (Elmalılı)

[6] Yukarıdaki tercüme, (قُتِلُ) fiilinden sonra (أمْوَاتًا) kelimesi kullanıldığı için bu şekilde yapılmıştır. Bundan dolayı "şehitler", bizim anladığımız anlamda ölü olmakla birlikte, bizim bilmediğimiz bir şekilde diridirler. Dünyada herhangi bir tasarrufta bulunamazlar. Bk. (Bakara: 154)

[7] Hanefi, Şafii ve Malikilere göre Allah yolunda savaşarak şehit olanlar, "Allah'ın katında diri olmaları" sebebiyle yıkanmadan defnedilirler. Zîrâ Peygamberimiz Ebû Dâvut ve Buhârî'nin naklettiği bir hadiste, Uhud Şehitleri hakkında: "Onları kanlarıyla ve elbiseleriyle defnedin." buyurmuştur. Ancak şehitler üzerine cenaze namazı kılmanın bir sakıncası yoktur.

فَرِحِينَ بِمَا اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖۙ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ
يَلْحَقُوا بِهِمْ مِنْ خَلْفِهِمْۙ اَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
﴿١٧٠﴾ يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍۙ وَاَنَّ اللّٰهَ لَا يُضِيعُ
اَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧١﴾ اَلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلّٰهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ
مَا اَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ اَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا اَجْرٌ عَظِيمٌۚ
﴿١٧٢﴾ اَلَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ اِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ
فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ اِيمَانًا وَقَالُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ
﴿١٧٣﴾ فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوٓءٌۙ
وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿١٧٤﴾ اِنَّمَا ذٰلِكُمُ
الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ اَوْلِيَٓاءَهُۖ فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ اِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ ﴿١٧٥﴾ وَلَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِۚ
اِنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوا اللّٰهَ شَيْـًٔاۜ يُرِيدُ اللّٰهُ اَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ حَظًّا
فِي الْاٰخِرَةِۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٦﴾ اِنَّ الَّذِينَ اشْتَرَوُا
الْكُفْرَ بِالْاِيمَانِ لَنْ يَضُرُّوا اللّٰهَ شَيْـًٔاۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿١٧٧﴾
وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا اَنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ خَيْرٌ لِاَنْفُسِهِمْۜ
اِنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ لِيَزْدَادُوا اِثْمًاۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٧٨﴾

170- Onlar, Allah'ın kendilerine lütfundan verdikleriyle sevinirler ve arkalarından (şehit olup) kendilerine katılmamış olanlar için; "hiçbir korkunun olmadığını ve onların üzüntü de duymayacaklarını" müjdelerler.[1]

171-172- Onlar, (ayrıca) Allah'tan bir nîmet ve bir lütuf olarak Allah'ın; yaralandıktan sonra Allah ve Peygamberin davetine uyan mü'minlerin, (yaptıklarının) karşılığını kesinlikle boşa çıkarmayacağını ve onlardan Allah'ı görüyormuş gibi ibâdet edenlere ve Allahtan hakkıyla sakınanlara büyük bir mükâfatın olduğunu da müjdelerler.

173- Çünkü onlar, insanlar kendilerine: "(Bakın) herkes size (saldırmak için) bir araya geldi. Öyleyse, onlardan korkun." dedikçe, îmanları daha da güçlenen ve: "Allah bize yeter, O ne güzel bir vekildir." diyen kimselerdir.

174- (İşte o kimseler,) Allah'ın rızasına uyduklarından dolayı Allah'tan gelen bir nîmet ve lütufla kendilerine hiç bir kötülük dokunmadan geri döndüler.[2] Şüphesiz Allah, sınırsız lütuf sahibidir.[3]

175- İşte o şeytan, sizi (sadece) kendi dostlarından korkutuyor.[4] (Ey îman edenler!) Eğer gerçekten îman etmiş iseniz, sakın onlardan korkmayın, Benden korkun.

176- (Ey Muhammed!) Kâfirlikte yarışanlar, sakın seni üzmesin. Çünkü onlar, Allah'a hiç bir şekilde zarar veremezler. Allah, onlara âhirette bir nasip vermemek istiyor. Çünkü (âhirette) onlar için büyük bir azap vardır.

177- Îman karşılığında kâfirliği satın alanlar, Allah'a hiç bir şekilde zarar veremezler. Ve onlar için (âhirette,) acıklı bir azap vardır.

178- O kâfirler, kendilerine süre tanımamızın[5] kendileri hakkında daha hayırlı olduğunu sanmasınlar. Bizim, onlara süre tanımamız, ancak günâhlarını artırmaları içindir. Zîrâ (âhirette) onlara, rezil edici bir azap vardır.

---

[1] 170. âyetin baş tarafının, 169. âyetin son tarafına hal olması sebebiyle bu iki âyetin tercümesi "(Ey Muhammed!) Allah yolunda öldürülenleri sakın (bildiğin) ölülerden sanma! Aksine onlar, Allah'ın, lütfundan kendilerine verdikleriyle sevinerek bizzat Rab'leri tarafından rızıklandırılan ve arkalarından (şehit olup) kendilerine katılmamış olanlar için; 'hiçbir korkunun olmadığını ve onların üzüntü de duymayacaklarını' müjdeleyen, diridirler." şeklinde de yapılabilir.

[2] Bu âyette Müslümanların bir zarara uğramadan döndükleri savaş, müfessirlerin büyük çoğunluğuna göre; "Bedr-i Suğra" savaşıdır. Konu ile ilgili olarak Bk. (Nisâ: 84) Ancak bu savaşın, Uhud savaşı olma ihtimâli de vardır. Her şeyin en doğrusunu Allah bilir.

[3] Peygamberimiz, Uhud savaşının sonunda Ebû Süfyân'la bir sene sonra Bedr-i suğra mevsiminde savaşmak üzere sözleşmişti. Günü gelince insanları savaşmaya davet etti. Fakat bazı Müslümanlar, bu savaştan çekindiler. Bunun üzerine bu âyet indirildi. Peygamberimiz: "Ben, yalnız başıma kalsam yine giderim." buyurdu ve yetmiş kadar atlı ile hareket etti, Allah da kâfirlerin kalbine bir korku verdi ve caydırdı. Peygamberimiz Bedir'de sekiz gün kaldı ve ticaret yaptı. Bedr-i süğra: Kinane Oğullarına ait pazaryeri olarak kullanılan ve Arapların her sene sekiz gün toplanıp alış veriş yaptıkları bir sudur. (Kurtubî)

[4] Yani; size, şeytanlık yaparak, "(bakın) herkes size (saldırmak için) bir araya geldi. Öyleyse, onlardan korkun." (Âlu İmrân: 173) diyen o adam (Naîm b. Mes'ud), sadece sizi kendi dostları olan Ebû Süfyân ve arkadaşlarından korkutmak istiyor. (Kurtubî)

[5] Yani; onlara uzun ömür vermemizi veya Uhud savaşında kendilerini helâk etmeyip de biraz daha yaşamalarına müsaade etmemizi...

مَا كَانَ اللّٰهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنٖينَ عَلٰى مَٓا اَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتّٰى
يَمٖيزَ الْخَبٖيثَ مِنَ الطَّيِّبِۜ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُطْلِعَكُمْ
عَلَى الْغَيْبِ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَجْتَبٖي مِنْ رُسُلِهٖ مَنْ يَشَٓاءُ
فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖۚ وَاِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ اَجْرٌ
عَظٖيمٌ ﴿١٧٩﴾ وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذٖينَ يَبْخَلُونَ بِمَٓا اٰتٰيهُمُ
اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ هُوَ خَيْرًا لَهُمْۜ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْۜ سَيُطَوَّقُونَ
مَا بَخِلُوا بِهٖ يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ وَلِلّٰهِ مٖيرَاثُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ
وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبٖيرٌ ﴿١٨٠﴾ لَقَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّذٖينَ
قَالُٓوا اِنَّ اللّٰهَ فَقٖيرٌ وَنَحْنُ اَغْنِيَٓاءُۢ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا
وَقَتْلَهُمُ الْاَنْبِيَٓاءَ بِغَيْرِ حَقٍّۙ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرٖيقِ
﴿١٨١﴾ ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدٖيكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ
لِلْعَبٖيدِۚ ﴿١٨٢﴾ اَلَّذٖينَ قَالُٓوا اِنَّ اللّٰهَ عَهِدَ اِلَيْنَٓا اَلَّا نُؤْمِنَ
لِرَسُولٍ حَتّٰى يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُۜ قُلْ قَدْ جَٓاءَكُمْ
رُسُلٌ مِنْ قَبْلٖي بِالْبَيِّنَاتِ وَبِالَّذٖي قُلْتُمْ فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ
اِنْ كُنْتُمْ صَادِقٖينَ ﴿١٨٣﴾ فَاِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ
مِنْ قَبْلِكَ جَٓاؤُ بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَالْكِتَابِ الْمُنٖيرِ ﴿١٨٤﴾

179- Allah, böylece Müslümanları, sizin durumunuzda bırakmayacak ve sonunda mutlaka pis olanı temiz olandan ayıracaktır. (Bunu yapmak için) Allah, sizi ğayb'ın bilgisine erdirecek değildi.[1] Fakat Allah, (ğayb'ı) Peygamberlerinden dilediğini seçerek (onunla bildirir).[2] (Ey insanlar!) O halde sadece Allah'a ve Onun Peygamberlerine îman edin. Eğer (böyle) îman eder ve Allah'a karşı hata etmekten sakınırsanız, sizin için çok büyük bir mükâfat vardır.

180- Allah'ın, lütfundan kendilerine verdiği nîmetlerini (Onun yolunda) harcamada cimrilik edenler, bunun, kendileri için daha hayırlı olduğunu sanmasınlar. Tersine bu, kendileri için çok kötüdür. Çünkü cimrilik ederek (yanlarında) tuttukları mal, kıyamet günü onların boyunlarına dolanacaktır. Allah, yaptıklarınızdan (tümüyle) haberdardır.

181- Allah: "Şüphesiz Allah fakirdir, biz ise zenginiz." diyenlerin[3] sözünü kesinlikle işitmiştir. Biz, onların bu söylediklerini ve Peygamberleri haksız olarak öldürmelerini de (hesaplarına tek tek) yazacağız[4] ve onlara: "Tadın bakalım şu cehennemin azabını!" diyeceğiz.

182- İşte bu (azap), sizin ellerinizle kazandığınız (günâhlar) sebebiyledir. Çünkü Allah, kesinlikle kullara zulmedici değildir.[5]

183- (Ey Muhammed!) "Allah, bize (gökten inen) bir ateşin yiyeceği kurban mûcizesini[6] getirmedikçe, hiçbir Peygambere inanmamamızı emretti" diyen (Yahûdî)lere: "Size, benden önce de (bir takım) mûcizeler ve (özellikle) sözünü ettiğiniz mûcizeyi gösteren nice Peygamberler gelmişti. Eğer siz, gerçekten doğru insanlarsanız onları niçin öldürdünüz?" de.[7]

184- (Ey Muhammed!) Eğer onlar, seni yalanladılarsa, (unutma ki) senden önce apaçık mûcizeler, sahifeler ve aydınlatıcı kitaplar getiren Peygamberler de yalanlanmıştı.

---

[1] Yani Allah, hepinize ğayb'ın bilgilerini verip, onların münâfık olduklarını sizin bir bakışta anlamanızı sağlamaz. O, onların münâfıklıklarını böyle olaylarla sınayarak size bildirir. Çünkü Onun kanunu böyledir.

[2] Bu âyet, ğayb'ın insanlar tarafından bilinemeyeceğini, Peygamberlerin de ğayb'ı ancak Allah bildirirse bilebileceklerini açıkça belirtmektedir.

[3] Bunlar, "Kim Allah'a karşılıksız güzel bir borç verirse, Allah da onun karşılığını ona, kat kat fazlası ile verir." (Bakara: 245, Hud: 11) âyeti inince zayıf Müslümanlara yukarıdaki ifadelerle sataşan Yahûdî âlimlerinden Finhas ve etrafındakilerdir. (Kurtubî,)

[4] Buradaki, "yazacağız" ifâdesi, mecâzen: "ihmâl etmeyeceğiz, unutmayacağız" anlamına da geldiğinden bu âyeti, "Onların bu söylediklerini ve Peygamberleri haksız olarak öldürmelerini asla unutmayacağız." şeklinde de anlamak mümkündür.

[5] Aynı âyet için Bk. (Enfâl: 51)

[6] Bu, "ateşin yiyeceği kurban mûcizesi," Yahûdîler tarafından uydurulan bir yalandır. Tevrât olduğu iddiâ edilen kitapta, "yakılmış kurbanlardan" bahsedilmesi, Peygamberliğin işareti olarak böyle bir mûcizenin gerekliliğini Allah'ın emretmesini, asla gerektirmez. Yalnız âyetin son bölümü, bazı Peygamberlerin sağlıklarında bu şekilde bir mûcize gösterdiklerine işaret olabilir. Aslında Yahûdîler, "bu kurban mûcizesi gösterilirse îman edeceğiz" sözlerinde samimi değildirler. Çünkü daha önce bu mûcizeyi gösteren Peygamberleri, (Hz. Zekeriyya ve Hz. Yahya'yı) hâlâ inkâr etmektedirler.

[7] Yahudilerin büyüklerinden, Kâ'b b. Eşref, Malik b. Sayf, Vehb b. Yehuza, Zeyd b. Manuh, Finhas b. Azura ve Hüyey b. Ahtab Peygamberimize gelip: Ey Muhammed! Sen, Allah'ın seni bize bir Elçi olarak gönderdiğini ve sana bir kitap indirdiğini iddiâ ediyorsun, hâlbuki Allah bize Tevrât'ta, Allah tarafından gönderildiğini iddiâ eden bir Peygambere bize ateşin yiyeceği bir kurban mûcizesi getirmedikçe îman etmememizi emretmiştir. Eğer sen, bu mûcizeyi gösterirsen sana îman ederiz." demişlerdi. Âyet bu olay üzerine indirilmiştir. (Vâhidî)

كُلُّ نَفْسٍ ذَٓائِقَةُ الْمَوْتِ وَاِنَّمَا تُوَفَّوْنَ اُجُورَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَاُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيٰوةُ
الدُّنْيَٓا اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ ﴿١٨٥﴾ لَتُبْلَوُنَّ فٖٓي اَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ
وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذٖينَ اُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذٖينَ
اَشْرَكُٓوا اَذًى كَثٖيرًا وَاِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا فَاِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ
الْاُمُورِ ﴿١٨٦﴾ وَاِذْ اَخَذَ اللّٰهُ مٖيثَاقَ الَّذٖينَ اُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ
لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ فَنَبَذُوهُ وَرَٓاءَ ظُهُورِهِمْ وَاشْتَرَوْا بِهٖ ثَمَنًا
قَلٖيلًا فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ ﴿١٨٧﴾ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذٖينَ يَفْرَحُونَ بِمَٓا
اَتَوْا وَيُحِبُّونَ اَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ
مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلٖيمٌ ﴿١٨٨﴾ وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرٌ ﴿١٨٩﴾ اِنَّ فٖي خَلْقِ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاخْتِلَافِ الَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَاٰيَاتٍ لِاُولِي
الْاَلْبَابِ ﴿١٩٠﴾ اَلَّذٖينَ يَذْكُرُونَ اللّٰهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلٰى جُنُوبِهِمْ
وَيَتَفَكَّرُونَ فٖي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ
هٰذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾ رَبَّنَٓا اِنَّكَ مَنْ
تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ اَخْزَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمٖينَ مِنْ اَنْصَارٍ ﴿١٩٢﴾

185- Her canlı, ölümü tadacaktır[1] ve kıyamet günü, yaptıklarınızın karşılığı size tastamam verilecektir. Cehennemden uzaklaştırılıp cennete konulan kimse ise gerçekten kurtuluşa ermiştir. Zîrâ dünya hayatı, aldatıcı bir zevkten başka bir şey değildir.

186- (Ey îman edenler!) Siz, mallarınızla ve canlarınızla mutlaka imtihan olunacaksınız. Hatta gerek sizden önce kendilerine kitap verilenlerden ve gerekse müşriklerden pek çok incitici söz, işiteceksiniz. Eğer (bunlara) sabreder ve Allah'a karşı hata etmekten sakınırsanız, şüphesiz bu, kararlılık gerektiren işlerdendir.

187- Bir zamanlar Allah, kendilerine kitap verilenlerden, "O (kitabı,)[2] insanlara mutlaka açıklayacaksınız ve onu, asla gizlemeyeceksiniz." diye söz almıştı. Fakat onlar, bu sözlerine sırt çevirerek, onu ucuza[3] sattılar. İşte onların yaptıkları bu alışveriş, ne kadar kötüdür.

188- O yaptıklarıyla övünen ve yapmadıklarıyla da övülmek isteyenlerin, azaptan kurtulabileceklerini sanma ve sakın böyle bir zanna kapılma.[4] Zîrâ onlar için (âhirette) acıklı bir azap, vardır.

189- Göklerin ve yerin hâkimiyeti Allah'ındır. Ve Onun gücü, kesinlikle her şeye yeter.

190- Göklerin ve yeryüzünün yaratılışında ve gece ile gündüzün birbirini izlemesinde, akıl sahipleri için kesinlikle mûcizeler, vardır.

191- O (akıl sahipleri) ayaktayken, otururken ve uzanmışken (her hallerinde) Allah'ı dillerinden düşürmezler,[5] göklerin ve yerin yaratılışı üzerinde inceden inceye düşünürler. Ve: "Ey Rabbimiz! Sen, bütün bunları boşuna yaratmadın. Biz, Seni bütün eksikliklerden uzak tutarız, bizi Cehennem azabından koru." (derler.)

192- "Ey Rabbimiz! Sen, kimi cehenneme koyarsan onu rezil-rüsva edersin. Artık orada zalimler için bir yardımcı da yoktur."

---

[1] **Nefis**, şahıs ve rûh anlamlarına geldiği gibi ölümsüz olan rûh, anlamına da gelmektedir. Çünkü tatmak, hayat eseridir ve ölümün tadını alanın da ölümsüz olması gerekir. Yoksa zevk, tasavvur olunamaz. Buna göre bu âyet; "her nefis, bedeninin ölümünü tadacaktır." şeklinde de anlaşılabilir. Bu da; rûhun, bedenin ölümüyle ölmeyeceğini ifâde eder. Bundan da ölümün, sadece bedene mahsus olduğunu, rûhun yok olmayacağını anlamak mümkündür. (Özetle-Elmalılı) Ayrıca bu âyetten, insanlarla birlikte cinlerin ve meleklerin de öleceği anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili olarak Bk. (Enbiyâ: 35, Ankebut: 57)

[2] Veya o kitapta daha sonra Peygamber olarak gelecek olan Muhammed (a.s)'ın Peygamberliğini...

[3] Yani; Allah adına verdikleri sözü, dünyalıklarla değiştiler. Zîrâ âhirete göre dünyanın tamamı ucuzdur, değersizdir.

[4] Yukarıdaki tercüme, ikinci (لَا تَحْسَبَنَّ) fiili birincinin te'kidi şeklinde düşünülerek yapılmıştır.

[5] Zikir için Bk. (Bakara:152 ve dipnotu)

193- "Ey Rabbimiz! Biz, 'sadece Rabbinize îman edin' diyerek (tüm insanları) îmana çağıran davetçiyi[1] işitir işitmez, hemen îman ettik. Ey Rabbimiz! Günâhlarımızı bağışla, kusurlarımızı ört ve bizleri itaatkâr kullarınla beraber huzuruna kabul et."

194- "Ey Rabbimiz! Bize Peygamberlerin vasıtasıyla vâdettiklerini ver ve kıyamet günü bizi, rezil-rüsva etme. Şüphesiz Sen, verdiğin sözden asla dönmezsin." (diye dua ederler.)

195- Bunun üzerine Rableri, onlara: "Ben, ister erkek olsun, ister kadın olsun, sizden çalışan hiç kimsenin emeğini boşa çıkarmam. Çünkü sizin birbirinizden farkınız yoktur.[2] Hicret edenlerin, yurtlarından çıkarılanların, Benim yolumda eziyet çekenlerin, savaşanların ve öldürülenlerin günâhlarını kesinlikle örtecek ve onları, kendilerine Allah tarafından verilmiş bir mükâfat olarak zemîninden ırmaklar akan Cennetlere koyacağım. Zîrâ mükâfatın en güzeli, yalnız Allah katındadır." diye cevap verdi.

196- Kâfirlerin yeryüzünde istedikleri gibi hareket eder görünmeleri, sakın seni aldatmasın.

197- Bunlar, basit dünyalıklardır. Sonra onların barınma yerleri, yatakların en kötüsü olan cehennemdir.

198- Fakat Rablerine karşı hata etmekten sakınanlar için ilk ikram olarak, zemîninden ırmaklar akan ve içlerinde ebedî olarak kalacakları cennetler vardır. İşte böyle itaatkâr kullar için Allah'ın katındakiler, daha hayırlıdır.

---

[1] Bu davetçi, Peygamber efendimiz olabileceği gibi Kur'an veya daha sonra gelen davetçiler de olabilir.

[2] Yani, "kulluk yönüyle hepiniz insansınız ve Ben, herkesi birbirine eşit tutarım. Erkekler, unutmasınlar ki kadınlar da kendileri gibi insandır. Ben, kadın-erkek, arasında hiçbir ayırım yapmam." Ümmü Seleme (r.a)'nın Peygamberimize: "Ey Allah'ın Rasûlü! Ben, Allah'ın kadınların hicreti hakkında söylediği bir şey, duymadım." demesi üzerine, bu âyet indirilmiştir. (Tirmîzî)

رَبَّنَٓا اِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادٖى لِلْاٖيمَانِ اَنْ اٰمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَاٰمَنَّاۗ
رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّـَٔاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْاَبْرَارِ ١٩٣
رَبَّنَا وَاٰتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلٰى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِنَّكَ
لَا تُخْلِفُ الْمٖيعَادَ ١٩٤ فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ اَنّٖى لَٓا اُضٖيعُ
عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ اَوْ اُنْثٰىۚ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍۚ فَالَّذٖينَ
هَاجَرُوا وَاُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَاُو۫ذُوا فٖى سَبٖيلٖى وَقَاتَلُوا
وَقُتِلُوا لَاُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّـَٔاتِهِمْ وَلَاُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرٖى مِنْ
تَحْتِهَا الْاَنْهَارُۚ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ١٩٥
لَا يَغُرَّنَّكَ تَقَلُّبُ الَّذٖينَ كَفَرُوا فِى الْبِلَادِ ١٩٦ مَتَاعٌ قَلٖيلٌ ثُمَّ
مَاْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ١٩٧ لٰكِنِ الَّذٖينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ
جَنَّاتٌ تَجْرٖى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَا نُزُلًا مِنْ عِنْدِ
اللّٰهِ وَمَا عِنْدَ اللّٰهِ خَيْرٌ لِلْاَبْرَارِ ١٩٨ وَاِنَّ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ
لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ وَمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْهِمْ خَاشِعٖينَ
لِلّٰهِ لَا يَشْتَرُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ ثَمَنًا قَلٖيلًا اُو۬لٰٓئِكَ لَهُمْ اَجْرُهُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ اِنَّ اللّٰهَ سَرٖيعُ الْحِسَابِ ١٩٩ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا
اصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ٢٠٠

199- Kitap ehlinden;[3] Allah'ın emrine boyun eğip, Allah'a, size indirilene ve kendilerine indirilene inanarak, Allah'ın âyetlerini ucuza satmayanlar da vardır. Onların mükâfatı da Rableri katındadır. Şüphesiz Allah, hesabı pek çabuk görendir.

200- Ey îman edenler! Gerçekten kurtuluşunuzu umabilmek için; sabredin, sabır yarışında düşmanlarınızı geride bırakın, onlara karşı tetikte durun[4] ve Allah'a karşı hata etmekten sakının.

---

[3] Bunlar, daha önce kitap ehlinden olup da Müslüman olan kimselerdir. Yoksa bir kimsenin, "ben Yahûdî veya Hıristiyan'ım" derken Allah'a ve Hz Muhammed (a.s)'a ve ona indirilene îman etmesi mümkün değildir. Bazı müfessirler de bunların, "Gerçek Kitap Ehli" olan Müslümanlar olduğu kanaatindedirler. Ayrıca bu âyet, 113. âyetin dipnotunda bahsi geçen konunun izahı niteliğindedir. Bu âyetin, Necaşi vefat edince Peygamberimizin onun cenaze namazını kılması üzerine ileri geri konuşanlar hakkında indirildiği de rivâyet edilmiştir. (Vâhidî)

[4] Râbıta ile ilgili olarak Bk. (Kehf: 14)

سُورَةُ الْأَحْزَابِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللّٰهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِر۪ينَ وَالْمُنَافِق۪ينَۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ
عَل۪يمًا حَك۪يمًاۙ ﴿١﴾ وَاتَّبِعْ مَا يُوحٰٓى اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَب۪يرًاۙ ﴿٢﴾ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَك۪يلًا
﴿٣﴾ مَا جَعَلَ اللّٰهُ لِرَجُلٍ مِنْ قَلْبَيْنِ ف۪ي جَوْفِه۪ۚ وَمَا جَعَلَ
اَزْوَاجَكُمُ الّٰٓـِٔي تُظَاهِرُونَ مِنْهُنَّ اُمَّهَاتِكُمْۚ وَمَا جَعَلَ
اَدْعِيَٓاءَكُمْ اَبْنَٓاءَكُمْۜ ذٰلِكُمْ قَوْلُكُمْ بِاَفْوَاهِكُمْۜ وَاللّٰهُ يَقُولُ الْحَقَّ
وَهُوَ يَهْدِي السَّب۪يلَ ﴿٤﴾ اُدْعُوهُمْ لِاٰبَٓائِهِمْ هُوَ اَقْسَطُ عِنْدَ اللّٰهِۚ
فَاِنْ لَمْ تَعْلَمُٓوا اٰبَٓاءَهُمْ فَاِخْوَانُكُمْ فِي الدّ۪ينِ وَمَوَال۪يكُمْۜ وَلَيْسَ
عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ ف۪يمَٓا اَخْطَأْتُمْ بِه۪ۙ وَلٰكِنْ مَا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْۜ
وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَح۪يمًا ﴿٥﴾ اَلنَّبِيُّ اَوْلٰى بِالْمُؤْمِن۪ينَ مِنْ اَنْفُسِهِمْ
وَاَزْوَاجُهُٓ اُمَّهَاتُهُمْۜ وَاُو۬لُوا الْاَرْحَامِ بَعْضُهُمْ اَوْلٰى بِبَعْضٍ
ف۪ي كِتَابِ اللّٰهِ مِنَ الْمُؤْمِن۪ينَ وَالْمُهَاجِر۪ينَ اِلَّٓا اَنْ تَفْعَلُٓوا
اِلٰٓى اَوْلِيَٓائِكُمْ مَعْرُوفًاۜ كَانَ ذٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٦﴾

90- AHZÂB SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Ey Peygamber! Allah'a (karşı hata etmekten) sakın, kâfirlere[1] ve münâfıklara[2] itaat etme. Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.[3]

2- Ve sadece sana Rabbinden vahyedilene uy. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızı eksiksiz bilir.

3- Sadece Allah'a güven, (sana) vekil olarak Allah, yeter.

4- Nasıl ki Allah, bir insanın göğüs boşluğunda iki kalp[4] yaratmamışsa, zıhar[5] yaptığınız eşlerinizi, sizin anneleriniz yapmamış ve evlâtlıklarınızı[6] da öz oğullarınız olarak yaratmamıştır. Bütün bunlar, sizin ağzınızdan çıkan, tamamen (bâtıl) sözlerdir. En doğruyu ancak, hak yola ulaştıran Allah, söyler.[7]

5- O (evlâtlıkları) babalarının isimleri ile çağırın. Bu, Allah katında daha doğrudur. Eğer onların babalarını bilmiyorsanız, (şunu iyi bilin ki) onlar, sizin din kardeşleriniz ve dostlarınızdır.[8] Ancak gönülden isteyerek (bile bile) yaptıklarınızın dışındaki hatalarınızdan dolayı, sizin için bir günâh yoktur. Çünkü Allah, çok bağışlayıcıdır, pek de merhamet edicidir.

6- Peygamber, mü'minlere kendilerinden daha yakındır. (Dolayısıyla) onun eşleri, onların anneleridir.[9] Akrabalar da Allah'ın Kitabında (belirtildiği gibi) birbirlerine öteki Müslümanlardan ve muhâcirlerden daha yakındır. Ancak diğer dostlarınıza da güzel davranmanız gerekir. İşte bütün bunlar, bu kitapta yazılmıştır.

---

[1] Ebû Süfyân ve İkrime gibi...

[2] Abdullah b. Übey gibi...

[3] Ebû Süfyân ve İkrime, Uhud savaşından sonra Medîne'ye gelerek, Abdullah b. Übey'in evine misafir olurlar ve Peygamberimiz de onlara sadece görüşmeleri konusunda güvence verir. Bu adamlar, Peygamberimize yanında Ömer b. Hattap varken: "Bizim putlarımızın aleyhinde konuşma, hattâ onların şefâat edeceklerini söyle, biz de senin dinine karışmayalım" derler. Bunun üzerine Hz. Ömer, "Ey Allah'ın Rasûlü izin ver de şunları öldüreyim." der. Peygamberimiz güvence verdiğini söyleyerek, buna müsaade etmez ve onları Medîne'den kovar. Bu olay üzerine de bu âyet indirilir. (Vâhidî)

[4] Bu bir temsildir. Ayrıca bu temsilden kimsenin içerisinde ikinci bir kimse olmayacağı, yani "Süleyman'dan içeri bir Süleyman" daha olamayacağı açıkça anlaşılmaktadır. Zira insan, rûhuyla ve bedeniyle birlikte tek varlıktır. Onun içerisinde kendi iradesi ve kontrolü dışında olan ikinci bir varlık düşünmek söz konusu değildir. Buna göre, sapkın vahdet-i vücûd mantığının eseri olan, "Bir ben vardır bende, benden içeri" demek, doğru değildir.

[5] **Zıhar**: Bir adamın, eşine: "senin sırtın bana anamın sırtı gibi olsun veya sen, bana anamın sırtı gibisin." demesidir. Bu, mecâzen; "anam bana nasıl haram ise sen de bana, öyle haramsın" demektir. Araplar, böyle denilen bir kadını, ana gibi kabul ederler, hemen ayrılırlar ve bir daha onunla tekrar evlenmezlerdi. Burada onlara ana gibi demekle, hakikaten anne olmayacakları ve bu âdetin yanlışlığı, anlatılmaktadır. Konuyla ilgili hükümler için Bk. (Mücadele: 2-4)

[6] Bu âyetten, İslâm'da evlâtlık diye bir müessesenin olmadığı, bunun müşriklerin bâtıl bir inancı olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Onlar hakkında oğul hükümleri uygulanamaz. Yani; onun boşadığı bir kadınla evlenmek haram olmaz. Bk. (Ahzab: 37)

[7] Âyetin son bölümünden de insanların uydurdukları sözlerin, geleneklerin Allah'ın sözleri karşısında hiçbir değerinin olmadığı ifâde edilmektedir.

[8] Böyle yaparak onların gerçek kimliklerini koruyun ve kişiliklerini rencide etmeyin.

[9] Yani erkek Müslümanların onları nikâhlamaları haram, hümet etmeleri ise farzdır. Hz. Aişe (r.a)'ya kadının birisi, "Ey anneciğim" diye hitap edince, Hz. Aişe; "Ben sizin değil, erkeklerinizin annesiyim." diye cevap vermiştir. (Kurtubî)

وَاِذْ اَخَذْنَا مِنَ النَّبِيّٖنَ مٖيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَاِبْرٰهٖيمَ
وَمُوسٰى وَعٖيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَاَخَذْنَا مِنْهُمْ مٖيثَاقًا غَلٖيظًا
(٧) لِيَسْـَٔلَ الصَّادِقٖينَ عَنْ صِدْقِهِمْ وَاَعَدَّ لِلْكَافِرٖينَ
عَذَابًا اَلٖيمًا (٨) يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ
عَلَيْكُمْ اِذْ جَٓاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رٖيحًا وَجُنُودًا
لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصٖيرًا (٩) اِذْ جَٓاؤُ۫كُمْ
مِنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ اَسْفَلَ مِنْكُمْ وَاِذْ زَاغَتِ الْاَبْصَارُ وَبَلَغَتِ
الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللّٰهِ الظُّنُونَا (١٠) هُنَالِكَ ابْتُلِيَ
الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدٖيدًا (١١) وَاِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ
وَالَّذٖينَ فٖى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللّٰهُ وَرَسُولُهُٓ اِلَّا
غُرُورًا (١٢) وَاِذْ قَالَتْ طَٓائِفَةٌ مِنْهُمْ يَٓا اَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ
لَكُمْ فَارْجِعُوا وَيَسْتَاْذِنُ فَرٖيقٌ مِنْهُمُ النَّبِيَّ يَقُولُونَ اِنَّ بُيُوتَنَا
عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ اِنْ يُرٖيدُونَ اِلَّا فِرَارًا (١٣) وَلَوْ دُخِلَتْ
عَلَيْهِمْ مِنْ اَقْطَارِهَا ثُمَّ سُئِلُوا الْفِتْنَةَ لَاٰتَوْهَا وَمَا تَلَبَّثُوا
بِهَٓا اِلَّا يَسٖيرًا (١٤) وَلَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللّٰهَ مِنْ قَبْلُ لَا
يُوَلُّونَ الْاَدْبَارَ وَكَانَ عَهْدُ اللّٰهِ مَسْـُٔولًا (١٥)

7-8- Biz bir zamanlar senden, Nûh'tan, İbrahim'den, Mûsa'dan, Meryem'in oğlu İsa'dan ve tüm Peygamberlerden kesin sözlerini almıştık.[1] İşte Biz, (Peygamberlerden) o çok ağır sözü, doğrulardan doğruluklarını sormak[2] ve kâfirlere de acıklı bir azap hazırlamak için aldık.

9- Ey îman edenler! Allah'ın sizin üzerinizdeki nîmetini, hatırlayın. Hani size orduları geldiğinde,[3] onlara karşı bir rüzgâr ve sizin göremediğiniz ordular göndermiştik. (İşte o zaman) Allah, sizin ne yaptığınızı[4] görüp duruyordu.

10- Onlar, size hem üst tarafınızdan, hem de aşağı tarafınızdan saldırıya geçince,[5] gözlerin feri kaybolmuş, yürekler ağızlara gelip dayanmış ve aklınıza Allah hakkında (birtakım) düşünceler gelmeye başlamıştı.

11- İşte o anda îman edenler, çok şiddetli bir şekilde sarsılarak imtihan edildiler.

12- O gün, münâfıklar ve kalplerinde hastalık bulunanlar da:[6] "Allah ve Elçisi, bize sadece boş vaatlerde bulundu." diyorlardı.

13-14- Onlardan bir grup: "Ey Yesrib'liler! Haydi, durmayın evlerinize dönün." diyordu. Bir kısmı da: "Gerçekten evlerimiz korumasızdır." diye Peygamberden izin istiyordu. Hâlbuki onların evleri korumasız değildi, onlar sadece kaçmak istiyorlardı. Eğer (o gün) onların etrafından üzerlerine saldırılsaydı sonra da kendilerinden fitne (çıkarmaları) istenseydi; şüphesiz onlar, bunu tereddütsüz yaparlardı.

15- Oysa onlar, bundan önce; "Arkalarını dönüp, kaçmayacaklarına" dâir Allah'a söz vermişlerdi. Allah'a verilen sözün (hesabı, âhirette) mutlaka sorulur.

---

[1] Elçiliği kabul ile; dine davet, Allah'ın dinini tebliğ ve uygulamaya dâir verdikleri sözlerini.

[2] Allah'ın o doğrulara doğruluklarından sorması, onların sadakatlerini açıklamak içindir. (Elmalılı) Buradaki doğrular, Müslümanlardır ve bunlardan doğruluklarının sorulması ise, bir öğretmenin başarılı öğrencisine, davetlilerin huzurunda soru sorup onun başarısını ispatlayacak cevap alması gibidir. Bu soru, o doğru kulları onurlandırma, başarılarını duyurma, ödülün kazanıldığını açıklama ve onları övme amacına yönelik bir sorudur. (Özetle- Seyyid Kutub/Fî Zılâl'il Kur'an)

[3] H. 5. yılda Yahûdî Nadîr Oğullarının da kışkırtmasıyla Arap kabîlelerinin büyük bir kısmı, (Kureyş, Kinâne, Esed, Süleym, Necid, Gatafan, Hevâzin kabîleleri, Nadîr ve Kureyza Yahûdîleri) toplanarak Müslümanları yok etmek amacıyla on iki bin (veya yirmi dört bin) kişiden oluşan bir müttefik ordusu hazırladılar ve Medîne'ye yürüdüler. Peygamberimiz (a.s) bunların hazırlanmakta olduklarını haber alınca ashâbıyla istişare etti. Selmân-ı Farisî'nin (r.a) tavsiyesiyle Seniyyet'ül Veda' tepelerini arkalarına alarak, düşmanla aralarına hendek kazılmasına karar verdi. Sonra üç bin kişilik bir ordu ile karşılarına çıktı. Kuşatmanın üzerinden bir aya yakın zaman geçti, ok ve taş atışmaktan başka bir şey yapamıyorlardı. Mevsim kış idi, derken bir gece Allah, soğuk bir rüzgâr gönderdi. Rüzgâr, Kureyş ordusunu üşütüyor, toprakları yüzlerine savuruyor, ateşlerini söndürüyor, çadırlarını söküyordu. Askerlerin etrafında ise Melekler tekbir alıyorlardı. Bunun üzerine, "Muhammed bize büyüye başladı, haydi çabuk gidelim" demeye başladılar. Kureyş ile Yahûdîlerin arası da açıldı ve tutunamadılar, bozulup kaçtılar. Bu savaşa Ahzab veya Hendek savaşı denilmiştir.

[4] Ne zahmetler çektiğinizi, nasıl hendek kazdığınızı, üç gün aç kaldığınızı...

[5] Gatafan grubu dağ tarafından, Kureyş grubu da düz arazi tarafından saldırmış, bazı müşrikler de hendeği aşmışlardı. O gün savaşın en sıkıntılı günü idi. Hattâ Peygamberimiz bazı namazlarını vaktinde kılamamıştı.

[6] Muattib b. Kuşeyr: "Biz, korkudan tuvalete gidemezken Muhammed bize Kisrâ'nın ve Kayser'in hazinelerini vâdediyor, bu boş bir vaattir." demişti.

قُلْ لَنْ يَنْفَعَكُمُ الْفِرَارُ اِنْ فَرَرْتُمْ مِنَ الْمَوْتِ اَوِ الْقَتْلِ وَاِذًا
لَا تُمَتَّعُونَ اِلَّا قَليلًا ﴿١٦﴾ قُلْ مَنْ ذَا الَّذى يَعْصِمُكُمْ مِنَ
اللّٰهِ اِنْ اَرَادَ بِكُمْ سُٓوءًا اَوْ اَرَادَ بِكُمْ رَحْمَةً وَلَا يَجِدُونَ
لَهُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلِيًّا وَلَا نَصيرًا ﴿١٧﴾ قَدْ يَعْلَمُ اللّٰهُ الْمُعَوِّقينَ
مِنْكُمْ وَالْقَٓائِلينَ لِاِخْوَانِهِمْ هَلُمَّ اِلَيْنَا وَلَا يَأْتُونَ الْبَأْسَ اِلَّا
قَليلًا ﴿١٨﴾ اَشِحَّةً عَلَيْكُمْ فَاِذَا جَٓاءَ الْخَوْفُ رَاَيْتَهُمْ يَنْظُرُونَ
اِلَيْكَ تَدُورُ اَعْيُنُهُمْ كَالَّذى يُغْشٰى عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَاِذَا
ذَهَبَ الْخَوْفُ سَلَقُوكُمْ بِاَلْسِنَةٍ حِدَادٍ اَشِحَّةً عَلَى الْخَيْرِ
اُولٰٓئِكَ لَمْ يُؤْمِنُوا فَاَحْبَطَ اللّٰهُ اَعْمَالَهُمْ وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى
اللّٰهِ يَسيرًا ﴿١٩﴾ يَحْسَبُونَ الْاَحْزَابَ لَمْ يَذْهَبُوا وَاِنْ يَأْتِ
الْاَحْزَابُ يَوَدُّوا لَوْ اَنَّهُمْ بَادُونَ فِى الْاَعْرَابِ يَسْـَٔلُونَ
عَنْ اَنْبَٓائِكُمْ وَلَوْ كَانُوا فيكُمْ مَا قَاتَلُٓوا اِلَّا قَليلًا ﴿٢٠﴾
لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فى رَسُولِ اللّٰهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا
اللّٰهَ وَالْيَوْمَ الْاٰخِرَ وَذَكَرَ اللّٰهَ كَثيرًا ﴿٢١﴾ وَلَمَّا رَاَ الْمُؤْمِنُونَ
الْاَحْزَابَ قَالُوا هٰذَا مَا وَعَدَنَا اللّٰهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللّٰهُ
وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ اِلَّٓا اِيمَانًا وَتَسْليمًا ﴿٢٢﴾

16- (Ey Muhammed! Onlara): "Eğer ölmekten veya öldürülmekten kaçıyorsanız, kaçmak size (dünyadan) kısa bir süre yararlanmanın dışında hiç bir fayda vermez." de.

17- (Bir de onlara): "Eğer (Allah) size bir kötülük isteyecek veya bir rahmet dileyecek olsa, Allah'tan size (gelen bu şeylere) kim engel olabilir ki?" de. Zâten onlar, Allah'tan başka bir dost da bir yardımcı da bulamazlar.

18- Gerçekten Allah, içinizden "bize gelin" diyerek kardeşlerini (savaşmaktan) alıkoyanları ve kendilerinin de savaşa az bir menfaat karşılığında geldiklerini çok iyi biliyor.[1]

19- (Zâten onlar,) sizi hep kıskanırlar. Hele korku anı gelip çattığında, onların, üzerine ölüm baygınlığı çökmüş kimseler gibi gözleri dönerek sana baktıklarını görürsün.[2] Korku anı gidince de ganîmete[3] düşkünlüklerinden dolayı sizi sivri dilleri ile incitirler. İşte onlar, gerçekten îman etmemiş kimselerdir ve Allah, onların yaptıklarını boşa çıkarmıştır. Bu ise Allah'a göre çok kolaydır.

20- O (münâfıklar,) düşman birliklerinin gitmediklerini zannediyorlardı.[4] Eğer düşman birlikleri geri gelecek olursa, o (münâfıklar) çölde bedevîler arasına kaçıp, sizden gelecek haberleri uzaktan sormayı, yok eğer içinizde kalacak olurlarsa da savaşmayı pek az istiyorlardı.

21- Gerçekten, Allah'ı ve âhiret gününü uman ve Allah'ı sürekli (düşünce ve yaşayışıyla) ananlar için Allah'ın Elçisinde, pek güzel bir örnek[5] vardır.[6]

22- Müslümanlar, düşman birliklerinin (akıbetini) görünce: "işte bu, Allah'ın ve Elçisinin bize vâdet-tiği sonuçtur. Demek ki Allah ve Elçisi, doğru söylemiş." dediler. Ve (bu sonuç,) onların sadece îmanlarını ve (Allah'a) teslimiyetlerini arttırdı.[7]

---

[1] Bu âyeti son bölümü "Zâten bunların pek azı savaşa gelir." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Yani korkularından ne yapacaklarını şaşırırlar ve senden yardım dilenmeye başlarlar veya tavır yaparak seni minnet altına almak isterler.

[3] (Celâleyn, Kurtubî)

[4] Yani müşrikler, kuvvetlerini toparlayıp yeniden gelecekler ve savaşa devam edecekler, zannediyorlardı.

[5] **Üsve**: uyulacak, arkasından gidilecek, örnek alınacak şey demektir. (أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) ifadesi ise, "pek güzel bir örnek" anlamında Kur'an-ı Kerim'de sadece Hz. Peygamber, Hz. İbrahim ve onunla birlikte iman edenler için kullanılmaktadır. Bk. (Mümtahine: 4, 6)

[6] Yani, Peygamberimiz, din ve ahlâkın teorisini tebliğ etmekle kalmamış, gerek savaşta, gerek barışta pratiğiyle ve bütün incelikleriyle kendisinde somut olarak örneklendirmiştir. Onun için Hz. Muhammed'in hayatının her noktasında insanlık âlemi için en güzel örnekler vardır.

[7] Bu âyet, "Müslümanlar, (düşman) birliklerini görünce (korkmadılar ve): 'Bu Allah'ın ve Elçisinin, bize vâdettiği (zafer)dir. Allah ve Elçisi doğru söylemiştir.' dediler. Ve bu, onların sadece îmanlarını ve (Allah'a) teslimiyetlerini artırdı." diye de tercüme edilebilir. Ancak yukarıdaki tercüme, konunun akışına daha uygun düşmektedir.

23- İnananlardan öyle kimseler var ki, Allah'a verdikleri sözde sadakat gösterip; kimi (şehit olarak) adaklarını gerçekleştirdi[1] kimi de (şehit olmayı) beklemektedir. Ve onlar, sözlerinden asla caymadılar.

24- Allah, (bu imtihanı) sözünde duranları sözlerinde durmalarından dolayı mükâfatlandırmak, münâfıkları da dilerse cezâlandırmak veya (tevbe ederlerse) tevbelerini kabul etmek için (yapar.) Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, pek merhamet edendir.

25- Allah, kâfirleri (savaştan) hiç bir fayda elde edemeden öfkeleriyle yüzüstü bıraktı. Savaşta Allah, (yardımcı olarak) mü'minlere kâfi geldi.[2] Çünkü Allah çok güçlüdür, çok üstündür.

26- (Allah, kendilerine) kitap verilenlerden (kâfirleri) destekleyenleri, bir kısmını öldürmeniz, bir kısmını da esir almanız (sûretiyle) kalelerinden indirdi ve onların kalplerine de korku saldı.[3]

27- Ve Allah sizi, o (Yahûdîlerin) topraklarına, yurtlarına, mallarına ve daha ayak basmadığınız nice yerlere[4] mirasçı kıldı. Allah'ın gücü, her şeye yeter.

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللّٰهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَنْ
قَضٰى نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا ﴿٢٣﴾ لِيَجْزِيَ
اللّٰهُ الصَّادِقِينَ بِصِدْقِهِمْ وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ إِنْ شَاءَ أَوْ يَتُوبَ
عَلَيْهِمْ إِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٤﴾ وَرَدَّ اللّٰهُ الَّذِينَ كَفَرُوا
بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللّٰهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللّٰهُ
قَوِيًّا عَزِيزًا ﴿٢٥﴾ وَأَنْزَلَ الَّذِينَ ظَاهَرُوهُمْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ
مِنْ صَيَاصِيهِمْ وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ فَرِيقًا تَقْتُلُونَ
وَتَأْسِرُونَ فَرِيقًا ﴿٢٦﴾ وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ
وَأَرْضًا لَمْ تَطَؤُهَا وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا ﴿٢٧﴾ يَا أَيُّهَا
النَّبِيُّ قُلْ لِأَزْوَاجِكَ إِنْ كُنْتُنَّ تُرِدْنَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا
فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُنَّ وَأُسَرِّحْكُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٢٨﴾ وَإِنْ كُنْتُنَّ
تُرِدْنَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَالدَّارَ الْآخِرَةَ فَإِنَّ اللّٰهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ
مِنْكُنَّ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٩﴾ يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ مَنْ يَأْتِ مِنْكُنَّ بِفَاحِشَةٍ
مُبَيِّنَةٍ يُضَاعَفْ لَهَا الْعَذَابُ ضِعْفَيْنِ وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ
يَسِيرًا ﴿٣٠﴾ وَمَنْ يَقْنُتْ مِنْكُنَّ لِلّٰهِ وَرَسُولِهِ وَتَعْمَلْ صَالِحًا
نُؤْتِهَا أَجْرَهَا مَرَّتَيْنِ وَأَعْتَدْنَا لَهَا رِزْقًا كَرِيمًا ﴿٣١﴾

28–29- Ey Peygamber! Eşlerine: "Eğer siz, dünya hayatını ve onun güzelliklerini istiyorsanız, gelin sizi mihirlerinizi vererek güzelce boşayayım, yok eğer Allah'ı, Rasûlü'nü ve âhiret yurdunu istiyorsanız, şüphesiz Allah, içinizden Allah'ın istediği gibi iyi olanlara büyük bir mükâfat hazırlamıştır."[5] de.

30- Ey Peygamber hanımları! Sizden kim (Peygamber'e karşı) açık bir kabahat işlerse, onun azabı, (âhirette) iki kat artırılır. Bu ise Allah'a göre pek kolaydır.

31- Ama sizden kim de Allah'a ve Rasûlü'ne gönülden itaat eder ve (inandığı) iyi işleri yaşarsa, ona mükâfatını iki kat veririz ve ona (âhirette de) muhteşem bir rızık hazırlarız.

---

[1] Sahabeden, Osman b. Affan, Talha b. Ubeydullah, ve Amr b. Fudayl, Hamza, Mus'ab b. Umeyr, Enes b. Nadîr (r.a) Rasûlullah'ın (a.s) yanında hangi savaşta bulunurlarsa bulunsunlar, kendilerini sebat edip şehit oluncaya kadar çarpışmaya adamışlardı. Onlardan; Hamza, Mus'ab b. Umeyr ve Enes b. Nadîr gibi bazıları şehit oldular, bazıları da (Osman ve Talha) sonradan şehit oldular. (Allah, onların hepsinden râzı olsun.)

[2] Yani savaştan kurtardı, savaş yaptırmadan düşmanlarını defetti.

[3] Buradaki "ehl-i kitap," Yahûdîlerden Kureyza oğullarıdır. Bunlar, Peygamberimize verdikleri sözden caydılar ve "Hendek Savaşına" katılan müşriklere destek verdiler. Hendek savaşının ertesi günü Müslümanlar, Medîne'ye dönünce, Cebrâil Peygamberimize gelmiş ve: "zırhını çıkarıyor musun? Melekler, henüz silâhı bırakmadılar, Allah sana Kureyza oğulları üzerine yürümeni emrediyor..." demişti. Bunun üzerine Kureyza oğulları kuşatıldı. Kuşatma yirmi, yirmi beş gün sürdü. Peygamberimizin hükmüne değil de Sa'd b. Muaz'ın hükmüne râzı oldular. Bunun üzerine erkekleri öldürüldü, çocuk ve kadınları esir edildi. (Elmalılı, Kurtubî)

[4] Bu yerin, Mekke, Hayber, Bizans, İran ve Filistin olabileceği ile ilgili rivâyetler vardır. Aslında bunu; "Dünya üzerinde Müslümanların ayak basmadığı her yer," olarak anlamak daha doğrudur. Zîrâ Allah, Müslümanlara, "fitne ortadan kalkıncaya ve din tamamen Allah'ın oluncaya kadar" kâfirlerle savaşmayı emretmiştir. Yani Müslümanlara vâdolunan yer, dünyanın tamamıdır. Bk. (Bakara: 193, Enfâl: 39)

[5] Hendek savaşı ve Hayber'in fethinden sonra Müslümanlar refaha kavuşmuşlardı. Peygamberimizin eşleri de ziynet, elbise ve biraz daha lüks bir hayat istemişlerdi. Bunun üzerine bu âyetler inince Peygamberimiz, eşlerini isterlerse boşayabileceği konusunda serbest bıraktı. Onlar da; "Allah'ı, Rasûlü'nü ve âhiret yurdunu isteriz." dediler. Ayrıca bu âyetten bir kimsenin eşine, "isterse boşayabileceğini" söylemesinin, boşama anlamına gelmeyeceği de anlaşılmaktadır.

يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ مِنَ النِّسَاءِ إِنِ اتَّقَيْتُنَّ
فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ
وَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٣٢﴾ وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ
تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى وَأَقِمْنَ الصَّلَاةَ وَآتِينَ الزَّكَاةَ
وَأَطِعْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ
الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا ﴿٣٣﴾ وَاذْكُرْنَ
مَا يُتْلَى فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا ﴿٣٤﴾ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ
وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ
وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ
وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ
وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ
اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا
﴿٣٥﴾ وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ
أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُبِينًا ﴿٣٦﴾

32- Ey Peygamberin hanımları! Eğer (Allah'tan) hakkıyla sakınıyorsanız, (iyi bilin ki) siz, diğer kadınlardan herhangi biri gibi değilsiniz![1] Kalbinde hastalık bulunanların kötü şeyler ummamaları için yumuşak ve tatlı bir edâ ile konuşmayın. Sözü, güzel bir tarzda söyleyin.

33- Önceki cahiliyet döneminde olduğu gibi süslenerek dışarıya çıkmayıp, evlerinizde vakarla oturun.[2] Namazı dosdoğru ve devamlı kılın, zekâtı verin, Allah'a ve Rasûlü'ne itaat edin. Ey (Peygamberin) ev halkı![3] Gerçekten Allah, (bu emirlerle) sizi sadece günâhtan korumak ve tertemiz kılmak istiyor.

34- Evlerinizde okunmakta olan Allah'ın âyetlerini ve hikmetini, (düşünüp) öğrenin.[4] Şüphesiz Allah, her şeyin iç yüzünü bilendir ve her şeyden haberi olandır.

35- Şüphesiz Allah, Müslüman erkekler ve Müslüman kadınlara, mü'min erkekler ve mü'min kadınlara, itaat eden erkekler ve itaat eden kadınlara, doğru erkekler ve doğru kadınlara, sabırlı erkekler ve sabırlı kadınlara, mütevazı erkekler ve mütevazı kadınlara, sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlara, oruç tutan erkekler ve oruç tutan kadınlara, ırzlarını koruyan erkekler ve (ırzlarını) koruyan kadınlara, Allah'ı çokça zikreden erkekler ve (Allah'ı çokça) zikreden kadınlara, büyük bir bağış ve büyük bir mükâfat hazırlamıştır.[5]

36- Allah ve Rasûlü, bir işe karar verdiği zaman, mü'min bir erkek ve mü'min bir kadının o işte kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur.[6] Kim Allah'a ve Rasûlü'ne isyan ederse, şüphesiz o, apaçık bir şekilde sapıtmıştır.

---

[1] Yani siz, hem Peygamberlerin en hayırlısının hanımları, hem de mü'minlerin analarısınız.

[2] Allah bu âyetle, Peygamberimizin hanımlarına ve kızlarına yalnız tesettürü değil, bilhassa yabancı erkeklere görünmemeyi de vacip kılmıştır. Diğer Müslüman kadınlara tesettür vacip ise de "yabancı erkeklere görünmeme," vacip değil, müstehabtır.Bk.(Nur:31, Ahzab:59)

[3] **Ehl-i Beyt**: "Ev halkı" demektir. Burada kastedilen ise Peygamberin ev halkı'dır. Âyetteki hitap, Peygamberin eşlerine olduğu için ehl-i beyt'ten de öncelikle onlar anlaşılmaktadır. Fakat(عَنْكُمْ) ve (يُطَهِّرَكُمْ)'de (كُمْ) zamiri kullanılmıştır. Arapçada cemi müzekkerler, hem erkeğe hem de kadına şamildir. Demek ki ehl-i beyt denilince; Peygamberin eşleri, kızları, oğulları ve aileye mensup erkekler, anlaşılmaktadır. Hz. Hasan ve Hüseyin, Hz. Ali, Peygamberin torunları ve damadı olduğundan onlar da ehl-i beyt'tendir. Buna göre Peygamberimizin diğer kızlarının, damatlarının ve onların çocuklarının da ehl-i beyt'ten olması gerekir ve zâten de öyledir. Fakat Şianın; âyetin esas konusunu oluşturan, Peygamberimizin hanımlarını dahi hesaba katmayarak ehl-i beyt'in Ali, Hasan, Hüseyin ve Fatıma'dan ibaret olduğunda ısrar etmeleri tuhaflıktan da ötedir. Âyette hakkında işaret dahi bulunmayan Selmân-ı Farisi'nin bile ehl-i beyt'ten sayılıp, Peygamberimizin hanımlarının dışarıda bırakılmasının iyi niyetle izahı mümkün değildir. Bu, olsa olsa ya kasıt ya tarihi bir kin veya bâtıl bir itikattır. Hele hele Şia'daki ehl-i beyt'in masumiyeti inancının, Kur'anla izahı hiçbir şekilde mümkün değildir. Ayrıca (Hûd: 73)'te de ehl-i beyt kavramı Hz. İbrahim'in aile fertleri için kullanılmıştır.

[4] Ey Peygamberin hanımları ve kızları, evlerinizde Allah'ın âyetlerini ve hikmetini toplanıp araştırın, yani Kur'an'ı ve Peygamberin sünnetini öğrenin, ilim tahsil edin. Evlerinizi ilim yuvaları haline getirin veya evlerinizde Allah'ın âyetlerini konuşun.

[5] Peygamberimizin eşlerinin: "demek bizim zikrolunacak hiç iyi tarafımız yok ki Allah Kur'an'da hep erkekleri zikrediyor, bizim hiç bir ibâdetimiz kabul buyurulmayacak diye korkuyoruz." demeleri üzerine bu âyet, nâzil oldu. (Tirmîzî)

[6] Peygamberimiz, halasının kızı Zeyneb binti Cahş'ı Zeyd b. Harise ile evlendirmek isteyince; Zeyneb ve kardeşi Abdullah, buna pek rıza göstermemişlerdi. Bunun üzerine bu âyet, nâzil olmuştur. (Kurtubî)

37- (Ey Muhammed!) Allah'ın kendisine (îman) nîmeti verdiği, senin de kendisine (kölelikten azat) nîmeti verdiğin kişiye:[1] "Eşini boşama ve Allah'tan sakın." diyordun. İnsanlardan çekinerek Allah'ın (ileride) açığa vuracağı şeyi[2] kendi nefsinde gizliyordun. Oysa Allah, kendisinden çekinmene çok daha lâyıktı.[3] Sonunda Zeyd, ondan ilişkisini kesip (boşayınca), Biz, onu seninle evlendirdik.[4] Biz bunu, evlatlıklarının ilişkilerini kesip (boşadıkları kadınlarla) mü'minlerin evlenmelerinde bir güçlük olmaması için yaptık. Böylece Allah'ın emri yerine getirilmiş oldu.

38- Allah'ın kendisine farz kıldığı[5] bir şeyden dolayı Peygamberi kınayamazsınız.[6] (Zira bu,) Allah'ın daha önce geçenlerde de olan bir sünnetidir ve Allah'ın emri, takdir edilmiş bir kaderdir, (mutlaka yerine gelir).

39- O (Peygamberler,) Allah'ın gönderdiklerini insanlara duyurur, Allah'tan başka kimseden korkmayıp sadece Ona hakkıyla saygı gösterirlerdi. Hesap görücü olarak Allah yeter.[7]

40- (Ey îman edenler!) Muhammed, sizin erkeklerinizden hiç birisinin (gerçek) babası değildir;[8] O sadece, Allah'ın elçisi ve Peygamberlerin sonuncusudur. Ve Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.

وَاِذْ تَقُولُ لِلَّذٖٓى اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاَنْعَمْتَ عَلَيْهِ اَمْسِكْ عَلَيْكَ
زَوْجَكَ وَاتَّقِ اللّٰهَ وَتُخْفٖى فٖى نَفْسِكَ مَا اللّٰهُ مُبْدٖيهِ وَتَخْشَى
النَّاسَ وَاللّٰهُ اَحَقُّ اَنْ تَخْشٰيهُ فَلَمَّا قَضٰى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا
لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنٖينَ حَرَجٌ فٖٓى اَزْوَاجِ اَدْعِيَٓائِهِمْ اِذَا
قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ مَفْعُولًا ﴿٣٧﴾ مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ
مِنْ حَرَجٍ فٖيمَا فَرَضَ اللّٰهُ لَهُ سُنَّةَ اللّٰهِ فِى الَّذٖينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ
وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ قَدَرًا مَقْدُورًا ﴿٣٨﴾ اَلَّذٖينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللّٰهِ
وَيَخْشَوْنَهُ وَلَا يَخْشَوْنَ اَحَدًا اِلَّا اللّٰهَ وَكَفٰى بِاللّٰهِ حَسٖيبًا ﴿٣٩﴾
مَا كَانَ مُحَمَّدٌ اَبَٓا اَحَدٍ مِنْ رِجَالِكُمْ وَلٰكِنْ رَسُولَ اللّٰهِ وَخَاتَمَ
النَّبِيّٖنَ وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلٖيمًا ﴿٤٠﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا
اذْكُرُوا اللّٰهَ ذِكْرًا كَثٖيرًا ﴿٤١﴾ وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَاَصٖيلًا ﴿٤٢﴾
هُوَ الَّذٖى يُصَلّٖى عَلَيْكُمْ وَمَلٰٓئِكَتُهُ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ
اِلَى النُّورِ وَكَانَ بِالْمُؤْمِنٖينَ رَحٖيمًا ﴿٤٣﴾ تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ
سَلَامٌ وَاَعَدَّ لَهُمْ اَجْرًا كَرٖيمًا ﴿٤٤﴾ يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ اِنَّٓا اَرْسَلْنَاكَ
شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذٖيرًا ﴿٤٥﴾ وَدَاعِيًا اِلَى اللّٰهِ بِاِذْنِهٖ وَسِرَاجًا
مُنٖيرًا ﴿٤٦﴾ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنٖينَ بِاَنَّ لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ فَضْلًا كَبٖيرًا ﴿٤٧﴾

41-42- Ey îman edenler! Allah'ı çok zikredin ve Onu sabah ve akşam (sürekli) tesbih edin.

43- Sizi (küfür) karanlıklarından (îman) aydınlığına çıkarmak için Allah, size rahmet eder, melekleri de duâ eder.[9] Çünkü O, inananlara karşı çok merhametlidir.

44- Onların kıyamet günü birbirlerine olan temennileri, "selam"dır. Ve (Allah,) onlara mükâfatını, cömertçe hazırlamıştır.

45-46- Ey Peygamber! Biz, seni sadece bir şahit,[10] müjdeci, uyarıcı ve izni ile Allah'a çağıran bir davetçi ve yol gösteren bir ışık olarak, gönderdik.

47- Mü'minlere; gerçekten (kendilerine) Allah'tan büyük bir lütuf bulunduğunu müjdele!

---

[1] Bu kişi, Peygamberimizin evlatlığı diye bilinen azatlı kölesi Zeyd b. Harise'dir. Efendimiz daha sonra bu zatı halasının kızı Zeyneb binti Cahş ile evlendirmişti.

[2] Peygamberimizin Zeynep'le evlenmesinin Allah tarafından emredileceğini veya Zeyd'le Zeyneb'in boşanacaklarını... Zira Zeyneb'in gönlü Zeyd'e bir türlü ısınmamıştı. Çünkü o, asil bir aileden geliyor, Zeyd ise azatlı bir köle idi ve aralarında denklik (küfüv) bulunmuyordu. Bunu da Peygamberimiz biliyordu, ama evlenmelerini kendisi istediği için bir türlü söyleyemiyordu.

[3] Hz. Aişe: "Eğer Peygamber (a.s) Allah'tan aldığı vahiylerden herhangi birini gizlemek isteseydi, bu âyeti gizlerdi." demiştir. (Kurtubî)

[4] Âyetteki bu ifâdeden; Zeynep'le Peygamberimizin evlenmesinin tamamen Allah'ın emriyle olduğu anlaşılmaktadır. Hattâ bu bir emir olduğu için aralarında ayrıca bir nikâh da kıyılmamıştır. Bu, tamamen özel bir olaydır. Bu konuyla ilgili olarak batılıların ve sonunun nereye varacağını kestiremeyen Müslüman ilim adamlarının yakışıksız rivâyetlerinin ise aslı yoktur.

[5] Yani, Peygamberin Zeynep'le evlenmesi...

[6] Âyetin bu bölümü "Peygambere herhangi bir güçlük yoktur." şeklinde de tercüme edilebilir.

[7] Son bölüm "(Bunların) mükâfatını vermeye, ancak Allah'ın gücü yeter." şeklinde tercüme edilebilir.

[8] Zeyd'in de babası değildir ve aralarında hukûkî olarak akrabalık hükümlerinin uygulanması imkansızdır. Her ne kadar her Peygamber, "ümmetinin babasıdır" denilebilirse de bu, mecâzendir.

[9] **Salât** kelimesi; Allah için rahmet, melekler için dua, mü'minler için ise hürmet anlamına gelir. Bk.(Ahzab:56)

[10] Allah'ın birliğine şâhit, Allah'a nasıl kulluk edileceğine bir örnek ve ümmetin yaptıklarına âhirette şahadet edecek bir şâhit olarak gönderdik.

وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ وَدَعْ اَذٰيهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ
وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيلًا ﴿٤٨﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوٓا اِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنَاتِ
ثُمَّ طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ اَنْ تَمَسُّوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ
تَعْتَدُّونَهَا فَمَتِّعُوهُنَّ وَسَرِّحُوهُنَّ سَرَاحًا جَمِيلًا ﴿٤٩﴾ يَٓا اَيُّهَا
النَّبِيُّ اِنَّٓا اَحْلَلْنَا لَكَ اَزْوَاجَكَ الّٰتِٓي اٰتَيْتَ اُجُورَهُنَّ وَمَا مَلَكَتْ
يَمِينُكَ مِمَّٓا اَفَٓاءَ اللّٰهُ عَلَيْكَ وَبَنَاتِ عَمِّكَ وَبَنَاتِ عَمَّاتِكَ وَبَنَاتِ
خَالِكَ وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ الّٰتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ وَامْرَاَةً مُؤْمِنَةً اِنْ
وَهَبَتْ نَفْسَهَا لِلنَّبِيِّ اِنْ اَرَادَ النَّبِيُّ اَنْ يَسْتَنْكِحَهَا خَالِصَةً لَكَ
مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ قَدْ عَلِمْنَا مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ فِٓي اَزْوَاجِهِمْ
وَمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُمْ لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ حَرَجٌ وَكَانَ اللّٰهُ
غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٠﴾ تُرْجِي مَنْ تَشَٓاءُ مِنْهُنَّ وَتُؤْوِٓي اِلَيْكَ مَنْ
تَشَٓاءُ وَمَنِ ابْتَغَيْتَ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذٰلِكَ اَدْنٰٓى اَنْ
تَقَرَّ اَعْيُنُهُنَّ وَلَا يَحْزَنَّ وَيَرْضَيْنَ بِمَٓا اٰتَيْتَهُنَّ كُلُّهُنَّ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ
مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيمًا حَلِيمًا ﴿٥١﴾ لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَٓاءُ
مِنْ بَعْدُ وَلَٓا اَنْ تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ اَزْوَاجٍ وَلَوْ اَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ
اِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا ﴿٥٢﴾

48- Sakın kâfirlere ve münâfıklara itaat etme, eziyetlerine de aldırma ve Allah'a tevekkül et. Vekîl olarak Allah yeter.

49- Ey îman edenler! Müslüman kadınları nikâhlayıp sonra henüz zifafa girmeden[1] onları boşarsanız, bu durumda sizin onların iddet beklemelerini isteme hakkınız yoktur.[2] Bir de onlara bir miktar mal verin[3] ve onları güzellikle serbest bırakın.

[1] **Halvet-i sahîha**, yani kadın ve erkeğin, kimsenin izinsiz giremeyeceği bir yerde, yalnız kalması demektir. Halvet-i sahîha olan bir kadın, zifafa girmiş sayılır ve iffetinden şüphe edilir. Bu, onun iffetsiz olduğu anlamına gelmez.

[2] **İddet**: Eşinden ayrılan kadının, tekrar evlenebilmek için beklemek zorunda olduğu süre, demektir. Bu süre; boşananlarda; "üç ay hali," kocası ölenlerde; "dört ay on gün," hamilelerde ise "doğuruncaya kadardır." Bk. (Bakara: 226, 228,234,Talak:1,4) Kadınların iddet beklemesi, kocalarının onlar üzerindeki bir hakkıdır.

[3] **Mihir**: Evlenme sırasında erkek tarafından kadına ödenen, dinen alt ve üst sınırı belirlenmeyen, tarafların anlaşacakları bir miktar mal veya para, demektir. Peygamberimiz (a.s) mihirsiz hiçbir evliliğe müsaade etmemiştir. Mihir, kadının hakkıdır. Mihir, evlilik hayatı süresince veya kocasını kaybetmesi veya boşanması hâlinde, yeni bir hayat programı hazırlayıncaya kadar kadın için bir yedek akçe, niteliğindedir. Bu âyetteki durumda erkek, kadına eğer mihir belirlenmişse mihrin yarısını, belirlenmemişse makul bir miktar mal verir. Bk. (Bakara: 236, 237)

50- Ey Peygamber! Sana bir zorluk olmaması için Biz, mihirlerini verdiğin eşlerini, Allah'ın sana ganîmet olarak verdiği kadın köleleri,[4] amcanın,[5] halalarının, dayının, teyzelerinin seninle beraber hicret eden kızlarını, bir de eğer kendisini Peygambere hibe eder ve Peygamber de kendisiyle evlenmeyi kabul ederse, böyle bir inanmış kadını, diğer Müslümanlara değil, sadece sana mahsus olmak üzere helâl kıldık.[6] Biz (daha önce) eşleri ve kadın köleleri hakkında mü'minlere yapmaları gerekeni de bildirdik.[7] Şüphesiz Allah, çok bağışlayan, pek merhamet edendir.

51- (Ey Peygamber!) o (eşlerinden) dilediğinin (yanında geceleme sırasını) geri bırakıp, dilediğini de yanına alabilirsin.[8] Sırasını geri bıraktığın hanımlarından dilediğini tekrar yanına almanda da sana bir zorluk yoktur. Böyle yapman onların mutlu olmalarına, üzülmemelerine ve hepsinin, senin verdiklerine râzı olmalarına daha uygundur. Allah, gönüllerinizde ne varsa hepsinin bilir. Çünkü Allah, her şeyi bilendir, (kullarına karşı) çok yumuşaktır.

52- (Bir de) sana bundan sonra, güzellikleri hoşuna gitse[9] bile, (başka) kadınlarla evlenmen ve bu eşlerini[10] (boşayıp) yerine başka eşler alman, helâl değildir.[11] Ancak kadın kölelerle evlenmen bunun dışındadır.[12] Ve Allah, her şeyi görüp gözetendir.

[4] Hür kadınla evlenmeyle, cariye ile evlenme arasında ki fark; cariye ile evlenirken mihirin olmamasıdır. Zîrâ cariyenin satın alınma bedeli ve evlilik sonucunda hürriyetine kavuşma ihtimâli hür kadının mihirine denktir, hattâ daha da fazladır. Cariye ile evlenmede de nikâh şarttır. Peygamberimizin Marie ile evliliği bunun en güzel örneğidir.

[5] Ebû Talip'in kızı Ümmü Hânî: "Peygamberimiz önce benimle evlenmek istedi, ben kabul etmedim, sonra da Allah bu âyeti indirdi, ben ona helâl olamadım. Çünkü ben onunla hicret etmemiştim." demiştir. (Tirmîzî)

[6] Bir Müslüman kadın, eğer kendisini mihirsiz olarak Peygambere hibe eder, o da onu nikâh etmek isterse böyle bir evliliğin yapılması sadece peygambere has olmak üzere mümkündür. Kendilerini Efendimize hibe etmiş olan kadınların Havle binti Hakîm (Buhârî) Meymune binti Hâris, Zeyneb binti Huzeyme, Ümmü Şerîk binti Câbir (Zemahşeri) olduğunu söylemişlerse de İbn-i Abbas Efendimizin, hiç bir kadınla böyle evlenmediğini söylemiştir. (Kurtubî)

[7] Bk: (Bakara: 221, Nisâ: 3, 19–25)

[8] Birden fazla eşlilerin, eşleri arasında sıra takip etmeleri, vaciptir. Fakat bu, Peygamberimize vacip kılınmayıp arzusuna bırakılmıştır.

[9] Bu ifâdeye göre; bir kimsenin evlenmek istediği kimseye bakmasında sakınca yoktur.

[10] Bunlar Aişe binti Ebi Bekir, Hafsa binti Ömer, Ümmü Habîbe binti Ebî Süfyân, Sevde binti Zem'a, Ümmü Seleme binti ebi Ümeyye, Safiyye binti Huyey, Meymune binti Hâris, Zeyneb binti Cahş, Cüveyriyye binti Hâris (r.a)'dır.

[11] Çünkü onlar, 28. ve 29. âyetlerde belirtildiği gibi, Allah ve Rasûlü'nü tercih ettikleri için Allah da onları böyle mükâfatlandırmıştır. Peygamber (a.s) da vefatına kadar buna riâyet etmiştir.

[12] Zîrâ Peygamberimiz bundan sonra, Marie isimli bir cariye ile nikâhlı olarak evlenmiş ve bundan da İbrahim isimli oğlu dünyaya gelmiştir.

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ اِلَّٓا اَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ
اِلٰى طَعَامٍ غَيْرَ نَاظِر۪ينَ اِنٰيهُۙ وَلٰكِنْ اِذَا دُع۪يتُمْ فَادْخُلُوا فَاِذَا
طَعِمْتُمْ فَانْتَشِرُوا وَلَا مُسْتَأْنِس۪ينَ لِحَد۪يثٍۜ اِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ
يُؤْذِي النَّبِيَّ فَيَسْتَحْي۪ مِنْكُمْۘ وَاللّٰهُ لَا يَسْتَحْي۪ مِنَ الْحَقِّۜ
وَاِذَا سَاَلْتُمُوهُنَّ مَتَاعًا فَسْـَٔلُوهُنَّ مِنْ وَرَٓاءِ حِجَابٍۜ ذٰلِكُمْ
اَطْهَرُ لِقُلُوبِكُمْ وَقُلُوبِهِنَّۜ وَمَا كَانَ لَكُمْ اَنْ تُؤْذُوا رَسُولَ
اللّٰهِ وَلَٓا اَنْ تَنْكِحُٓوا اَزْوَاجَهُ مِنْ بَعْدِه۪ٓ اَبَدًاۜ اِنَّ ذٰلِكُمْ كَانَ
عِنْدَ اللّٰهِ عَظ۪يمًا ﴿٥٣﴾ اِنْ تُبْدُوا شَيْـًٔا اَوْ تُخْفُوهُ فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ
بِكُلِّ شَيْءٍ عَل۪يمًا ﴿٥٤﴾ لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ ف۪ٓي اٰبَٓائِهِنَّ وَلَٓا اَبْنَٓائِهِنَّ
وَلَٓا اِخْوَانِهِنَّ وَلَٓا اَبْنَٓاءِ اِخْوَانِهِنَّ وَلَٓا اَبْنَٓاءِ اَخَوَاتِهِنَّ وَلَا
نِسَٓائِهِنَّ وَلَا مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُنَّۚ وَاتَّق۪ينَ اللّٰهَۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى
كُلِّ شَيْءٍ شَه۪يدًا ﴿٥٥﴾ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّۜ
يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْل۪يمًا ﴿٥٦﴾ اِنَّ الَّذ۪ينَ
يُؤْذُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَاَعَدَّ
لَهُمْ عَذَابًا مُه۪ينًا ﴿٥٧﴾ وَالَّذ۪ينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِن۪ينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
بِغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَاِثْمًا مُب۪ينًا ﴿٥٨﴾

53- Ey îman edenler! Peygamberin evlerine, bir yemeğe davet edilmedikçe, sadece yemek hazırlanmasını beklemek ve birbirinizle konuşmak için (rasgele) girmeyin.[1] Ancak (yemeğe) çağrıldığınız zaman girin, yemeği yiyince de hemen dağılın. Gerçekten bu halinizle siz, Peygambere eziyet ediyorsunuz, ama o da size (bunu söylemekten) çekiniyor. Fakat Allah, doğruyu söylemekten çekinmez. (Bir de) Peygamber'in hanımlarından bir şey istediğiniz zaman, perde[2] arkasından isteyin. Bu, hem sizin kalplerinizi, hem de onların kalplerini daha temiz tutar. Sizin Allah'ın Elçisine eziyet etmeniz ve vefatından sonra da onun hanımlarıyla evlenmeniz asla (helal) olamaz.[3] Doğrusu bu, Allah katında çok büyük bir günâhtır.

54-55- Bir şeyi açığa vursanız da saklı tutsanız da (fark etmez.) Şüphesiz Allah, her şeyi hakkıyla bilir. Fakat onların babaları,[4] oğulları, kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kadınları[5] ve kadın köleleri ile (perdesiz konuşmalarında) bir sakınca yoktur. (Ey kadınlar!) Allah'a karşı (hata etmekten) sakının. Şüphesiz Allah, her şeyi eksiksiz görmektedir.

56- Şüphesiz, Peygambere, Allah rahmet eder ve melekleri duâ eder.[6] Ey îman edenler! Siz de ona hürmet edin[7] ve tam teslim olun.[8]

57- Allah'a ve Rasûlü'ne eziyet edenlere[9] gelince; Allah, onlara dünyada da, âhirette de lânet etmiş ve onlar için aşağılatıcı bir azap hazırlamıştır.

58- Mü'min erkeklere ve mü'min kadınlara yapmadıkları (bir iş) sebebiyle eziyet edenlere gelince; onlar da gerçekten iftira etmiş ve apaçık bir günâh yüklenmişlerdir.[10]

---

[1] Bu âyet, Peygamberin mü'minlere kendilerinden daha yakın, hanımlarının da onların anneleri olduğunu, mü'minlerin Peygamberin evlerine kendi evleri gibi izinsiz girmelerinin de yasaklandığını bildirmektedir. Bu âyet; Peygamberimizin Zeynep'le evlendiğinde verilen düğün yemeğinde nâzil olmuştur. (Buharî, Tirmizî)

[2] **Hicab**: İki şey arasına giren veya birini diğerinden ayıran, gizleyen şey demektir. Bu; perde, cam, örtü, pencere, duvar v.s. olabilir. Burada zahiri manasıyla perde anlamında kullanıldığı açık olmakla birlikte, mecâzen Peygamberin hanımlarına gösterilmesi gereken saygı anlamına da gelebilir. Peygamber hanımlarının erkeklerle ilişkileri bu şekilde ise, Müslüman hanımların da buna uymaları, mutlaka gerekir. Bu âyetle evlerde kadınların bulundukları bölümün, yabancı erkeklerin girip çıkacağı bölümlerden ayrılması farz kılınmıştır. O zamana kadar Araplarda böyle bir gelenek yoktu.

[3] İşte onların Müslümanların anneleri olmalarının asıl anlamı budur. Peygambere kasten eza etmek küfür olduğu gibi eşleriyle evlenmeyi helâl saymak da öyledir.

[4] Buna; dede, amca ve dayı dâhildir.

[5] Kadınların kadınları; hizmetçiler, akrabalarından olan kadınlar ve tanıdıkları Müslüman kadınlar, demektir.

[6] **Salât** kelimesi; Allah için rahmet, melekler için istiğfar, mü'minler için hürmet anlamına gelir. Bk. (Ahzab: 43)

[7] Bu âyete göre Peygambere ismi zikrolundukça salâvat farzdır. Peygamber (a.s): "Allah benim için iki Melek görevlendirmiştir. Benim ismim bir Müslüman'ın yanında anılıp da bana salâvat getirince o iki melek ona: Allah seni bağışlasın der. Allah ve diğer melekler de âmin derler. Benim ismim bir Müslüman'ın yanında anılıp da bana salâvat getirmezse o iki melek ona: "Allah seni bağışlamasın der. Allah ve diğer melekler de: âmin derler." buyurmuştur. (Kurtubî) Namazda tahiyyattaki "salli ve barik" dualarını okumak Hanefilere göre sünnet, Şafiilere göre, vaciptir.

[8] Bu âyetin son bölümü "Ey îman edenler! Siz de ona salâvat getirin ve tam bir teslimiyetle selam verin." şeklinde de tercüme edilebilir.

[9] Allah'a eziyet tabiri, mecâzdır. Bu ifâde; Allah hakkında uygunsuz söz söyleyen, Allah'ın râzı olmayacağı işler yapan anlamına gelir.

[10] Bu âyet: Münâfıklardan ve fasıklardan bazılarının, geceleyin dışarı çıkan kadınlara sataşmaları üzerine indirilmiştir. Bu âyet, iftira ile gıybetin farkını da belirler.

يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِاَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَٓاءِ الْمُؤْمِنِينَ
يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ ذٰلِكَ اَدْنٰٓى اَنْ يُعْرَفْنَ
فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٩﴾ لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ
الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي
الْمَدِينَةِ لَنُغْرِيَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَٓا اِلَّا قَلِيلًا
﴿٦٠﴾ مَلْعُونِينَ اَيْنَمَا ثُقِفُٓوا اُخِذُوا وَقُتِّلُوا تَقْتِيلًا ﴿٦١﴾
سُنَّةَ اللّٰهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللّٰهِ
تَبْدِيلًا ﴿٦٢﴾ يَسْـَٔلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ اِنَّمَا عِلْمُهَا
عِنْدَ اللّٰهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبًا ﴿٦٣﴾ اِنَّ
اللّٰهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَاَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿٦٤﴾ خَالِدِينَ فِيهَٓا
اَبَدًا لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٦٥﴾ يَوْمَ تُقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ
فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَٓا اَطَعْنَا اللّٰهَ وَاَطَعْنَا الرَّسُولَا ﴿٦٦﴾
وَقَالُوا رَبَّنَٓا اِنَّٓا اَطَعْنَا سَادَتَنَا وَكُبَرَٓاءَنَا فَاَضَلُّونَا السَّبِيلَا
﴿٦٧﴾ رَبَّنَٓا اٰتِهِمْ ضِعْفَيْنِ مِنَ الْعَذَابِ وَالْعَنْهُمْ لَعْنًا
كَبِيرًا ﴿٦٨﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ اٰذَوْا
مُوسٰى فَبَرَّاَهُ اللّٰهُ مِمَّا قَالُوا وَكَانَ عِنْدَ اللّٰهِ وَجِيهًا ﴿٦٩﴾

59- Ey Peygamber! Eşlerine, kızlarına ve mü'minlerin hür kadınlarına; "(dışarıya çıktıklarında) dış elbiselerini (cilbablarını)[1] üzerlerine giyinmelerini" söyle. Zîrâ onların tanınıp eziyet görmemeleri için en uygun olan (kıyafet) budur. Allah, çok bağışlayandır, pek merhametlidir.

60- Yemin olsun, eğer, münâfıklar, kalplerinde hastalık bulunanlar ve Medîne'de kışkırtıcı haberler yayanlar (bu hareketlerinden) vazgeçmezlerse, Biz seni onlara saldırtırız, sonra onlar orada, seninle birlikte ancak çok az bir süre kalabilirler.

61- (Hatta) görüldükleri yerde yakalanırlar ve lânetlenmiş olarak, teker teker öldürülürler.

62- Bu, daha önce gelip geçenler hakkında Allah'ın (uygulanan) sünnetidir ve Allah'ın sünnetinde, (kıyamete kadar) asla bir değişme göremezsin.

63- İnsanlar, sana kıyametin (ne zaman kopacağını soruyorlar. (Sen onlara): "Onu ancak Allah bilir." de. (Doğrusu) kıyametin kopma zamanı pek yakın bile olsa bu, sana bildirilmemiştir.[2]

64- Gerçekten Allah, kâfirlere lânet etmiş ve onlara çılgın bir ateş hazırlamıştır.

65- (Onlar) orada, bir dost ve yardımcı bulamadan ebedî olarak kalacaklardır.

66- Ateşte yüzlerinin darmadağın olacağı gün, onlar: "Keşke Allah'a ve Peygambere itaat etseydik!" derler.

67- Ve: "Ey Rabbimiz! Gerçekten biz, efendilerimize ve büyüklerimize uyduk, onlar da bizi hak yoldan saptırdılar." derler.

68- (Ve devamla): "Ey Rabbimiz! Onlara (bizim azabımızın) iki katı azap ver ve onlara en büyük bir şekilde lânet et." (derler.)

69- Ey îman edenler! Mûsa'ya eziyet edip de Allah'ın Mûsa'yı onların dediklerinden temize çıkarttığı kimseler gibi olmayın. Zîrâ o, Allah katında çok şerefli[3] idi.[4]

---

[1] **Cilbâb**: Baştan ayağa kadar vücudu örten çarşaf, başörtüsü ve peçe gibi dış giysinin adıdır. Cilbab ile tesettür; kaşlarına kadar başını örttükten sonra büküp yüzünü de örtmek ve yalnız tek bir gözü açık bırakmak veya alnın üzerinden sıkıca sardıktan sonra burnun üzerinden dolayıp gözlerinin ikisi de açık kalsa bile yüzün büyük çoğunluğunu ve göğsü tamamen örtmektir. (Kurtubî, Elmalılı) Ümmü Seleme (r.a.), "Bu âyet nâzil olunca ensar kadınları dışarıya çıktılar ve başlarına bağladıkları siyah örtülerden dolayı sanki başlarında siyah kargalar varmış gibi görünüyorlardı." (Ebû Dâvut) Bu âyetten her ne kadar yüzü tamamen örtmenin farz olduğu anlaşılmamakta ise de peçe yapmanın yasak olduğu da anlaşılamaz. Müslüman kadınlar, fitne durumuna göre peçe yapabilirler. Bu daha efdal olanıdır.

[2] Bu âyetin son bölümü "(doğrusu) bu sana bildirilmemiştir. Belki de kıyametin kopma zamanı pek yakındır." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] **Vecih**: haysiyetli, mevki sahibi, şerefli, sevgili, yüzlü demektir.

[4] Rivâyetlere göre bu âyet, Peygamberimizin Zeynep'le evlenmesinden dolayı yapılan dedikodular üzerine, bir rivâyete göre de ifk olayı üzerine nâzil olmuştur.

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدٖيدًاۙ ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ
لَكُمْ اَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْۜ وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ
فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظٖيمًا ﴿٧١﴾ اِنَّا عَرَضْنَا الْاَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ وَالْجِبَالِ فَاَبَيْنَ اَنْ يَحْمِلْنَهَا وَاَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا
الْاِنْسَانُۜ اِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًاۙ ﴿٧٢﴾ لِيُعَذِّبَ اللّٰهُ الْمُنَافِقٖينَ
وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِكٖينَ وَالْمُشْرِكَاتِ وَيَتُوبَ اللّٰهُ عَلَى
الْمُؤْمِنٖينَ وَالْمُؤْمِنَاتِۜ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَحٖيمًا ﴿٧٣﴾

سُورَةُ الْمُمْتَحِنَةِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوّٖي وَعَدُوَّكُمْ اَوْلِيَٓاءَ
تُلْقُونَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَٓاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّۚ
يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَاِيَّاكُمْ اَنْ تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ رَبِّكُمْۜ اِنْ كُنْتُمْ
خَرَجْتُمْ جِهَادًا فٖي سَبٖيلٖي وَابْتِغَٓاءَ مَرْضَاتٖي تُسِرُّونَ
اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِۗ وَاَنَا اَعْلَمُ بِمَٓا اَخْفَيْتُمْ وَمَٓا اَعْلَنْتُمْۜ
وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَٓاءَ السَّبٖيلِ ﴿١﴾

70- Ey îman edenler! Allah'a karşı hata etmekten sakının ve sözü daima doğru ve yerinde söyleyin.

71- (Böylece) O (Allah) da işlerinizi düzeltsin, günâhlarınızı bağışlasın. Kim Allah'a ve Elçisine itaat ederse o, kesinlikle en büyük kazanç (olan cennete) kavuşur.

72- Gerçekten Biz, emaneti[1] göklere, yere ve dağlara sunduk da onlar, bunu yüklenmekten kaçınıp ondan korktular. Fakat o (emaneti sadece) insan yüklendi. (Buna rağmen) o (insan cinsi,) çok zâlim, çok cahildir.

73- (Emaneti insana yüklememizin sebebi ise): Allah'ın, münâfık erkeklere ve münâfık kadınlara, müşrik erkeklere ve müşrik kadınlara azap etmek, Müslüman erkeklerin ve Müslüman kadınların da tövbelerini kabul etmek istemesidir. Çünkü Allah, çok bağışlayandır, pek merhamet edendir.

91- MÜMTEHİNE SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Ey iman edenler! Allah'tan size geleni inkâr ederek Benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları sakın gizli sevgi besleyerek dost edinmeyin. Zira onlar, Peygamberi de sizi de sadece Rabbiniz olan Allah'a inanmanızdan dolayı, yurdunuzdan çıkartıyorlar. Benim yolumda cihat etmek ve Benim rızamı kazanmak için savaştığınız kimselere, içinizden (nasıl) sevgi besliyorsunuz? Hâlbuki Ben, sizin gizlediğiniz ve açığa vurduğunuz her şeyi çok iyi bilirim. Ve sizden her kim, bunu yaparsa (işte o,) dosdoğru yoldan sapmış olur.[2]

---

[1] Bu emanet; Allah'ın gerek kendi hukukuna ve gerekse halkın hukukuna ait emir ve yasaklar, hilâfet, akıl ve irade özelliği olabilir.

[2] Peygamberimiz, Mekke'nin fethi için hazırlık yaptığı sırada sahabeden bazılarına niyetinin Mekke olduğunu gizlice söylemişti. Hâtıb b. Ebî Belte'a da bunlardan birisi idi. Hâtıb b. Ebî Belte'a, Sâre adında Mekke'den Medine'ye gelen bir kadınla, Mekke'deki yakınlarını korumak amacıyla bir mektup yazarak gizlice Mekke'ye göndermişti. Kadın, yola çıktıktan sonra Cebrail durumu Peygamberimize haber verdi. Peygamberimiz hemen Hz. Ali, Zübeyr ve Mıkdad'ı (r.a) gönderdi. Onlar, mektubu kadının sakladığı yerden bulup çıkardılar ve Peygamberimize getirdiler. Bunun üzerine Ebî Belte'a; "Bu mektubu inkârından ve küfre rıza gösterdiğinden değil de Mekke'deki yakınlarını himaye etmek için" yazdığını söyledi. Rasulullah da "dosdoğru söyledi" buyurdu. Hz. Ömer, "Ey Allah'ın Rasulü! Bana müsaade buyur boynunu vurayım" deyince, Peygamber Efendimiz: "O, Bedir savaşına katıldı." buyurdular. Bu ayetin iniş sebebi özetle bu olaydır. (Buharî, Müslim, Tirmizî)

إِنْ يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ اَعْدَآءً وَيَبْسُطُوٓا اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ
وَاَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوٓءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ ﴿٢﴾ لَنْ تَنْفَعَكُمْ
اَرْحَامُكُمْ وَلَآ اَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ وَاللّٰهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣﴾ قَدْ كَانَتْ لَكُمْ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فٖٓي
اِبْرٰهٖيمَ وَالَّذٖينَ مَعَهُ اِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ اِنَّا بُرَءٰٓؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا
تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ
وَالْبَغْضَآءُ اَبَدًا حَتّٰى تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَحْدَهُٓ اِلَّا قَوْلَ اِبْرٰهٖيمَ
لِاَبٖيهِ لَاَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَٓا اَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا
عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَاِلَيْكَ اَنَبْنَا وَاِلَيْكَ الْمَصٖيرُ ﴿٤﴾ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا
فِتْنَةً لِلَّذٖينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزٖيزُ الْحَكٖيمُ
﴿٥﴾ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فٖيهِمْ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللّٰهَ
وَالْيَوْمَ الْاٰخِرَ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمٖيدُ ﴿٦﴾
عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذٖينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً
وَاللّٰهُ قَدٖيرٌ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحٖيمٌ ﴿٧﴾ لَا يَنْهٰيكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذٖينَ
لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدّٖينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ اَنْ
تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوٓا اِلَيْهِمْ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطٖينَ ﴿٨﴾

2- Eğer onlar, size galip gelselerdi, size düşman kesilirler, ellerinden ve dillerinden gelen bütün kötülükleri yaparlar[1] ve sizin de kâfir olmanızı isterlerdi.

3- (Şunu iyi bilin ki) kıyamet günü, yakınlarınız da çocuklarınız da size hiçbir fayda veremezler. Çünkü (o gün) Allah, aranızı ayıracak ve sadece, yaptıklarınıza bakacaktır.

4- (Ey İman edenler!) İbrahim ve onunla birlikte olanlarda; İbrahim'in babasına: "(Allah'tan) senin affını dileyeceğim. Fakat Allah'tan sana (gelecek) hiçbir şeyi önlemeye de gücüm yetmez." demesi dışında[2] sizin için gerçekten pek güzel bir örnek[3] vardır. Onlar, toplumlarına: "şüphesiz biz, artık sizi tanımayarak sizden de, Allah'ı bırakıp (Onun yerine) taptıklarınızdan da uzağız. Artık sizinle bizim aramızda siz, tek olan Allah'a iman edinceye kadar sonsuz bir düşmanlık ve bir nefret, başlamıştır." dediler. Onlar, (daha sonra): "Ey Rabbimiz! Biz sadece sana güvendik, sana yöneldik. Dönüş de ancak sanadır."

5- "Ey Rabbimiz! Bizi, zâlimler topluluğu için (onları bize musallat ederek) deneme konusu kılma,[4] Ey Rabbimiz! Bizi bağışla. Şüphesiz çok güçlü, hüküm (ve hikmet) sahibi olan ancak sensin." diye (dua ettiler.)

6- Yemin olsun onlarda, içinizden Allah'ı ve âhiret gününü umanlar için, pek güzel bir örnek vardır. Her kim de tersini yaparsa şunu bilsin ki Allah, hiç bir şeye ihtiyacı olmayan, övülmeye layık olandır.

7- Sizinle, o (kâfirlerden) düşmanlık besledikleriniz arasında dostluğu, ancak Allah meydana getirebilir.[5] (Ve buna) ancak, Allah'ın gücü yeter. Çünkü Allah, çok şerefli bir affedicidir.

8- Allah, sizin dininize saldırmayan ve sizi vatanınızdan çıkarmayan (gayr-ı müslimlere) iyilik yapmanızı ve onları adaletle yönetmenizi yasaklamaz. Çünkü Allah, adaletli davrananları sever.[6]

---

[1] Âyetin bu bölümü, "Eğer onlar, size galip gelselerdi, size düşman kesilirler ve size, ellerini ve dillerini kötülükle uzatırlardı." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Ayetin bu bölümü, Hz. İbrahim'in kâfir olan babası için yaptığı ve Allah tarafından hoş karşılanmayan bu duasının, "güzel bir örnekten" istisna edildiği düşüncesiyle tercüme bu şekilde yapılmıştır.

[3] **Üsve**: uyulacak, arkasından gidilecek, örnek alınacak şey demektir. (أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) ifadesi ise, "pek güzel bir örnek" anlamında Kur'an-ı Kerim'de sadece Hz. Peygamber, Hz. İbrahim ve onunla birlikte iman edenler için kullanılmaktadır. Bk. (Ahzab: 21, Mümtahine: 6)

[4] Yani bizi, onlara yenik duruma düşürme, ellerine düşürüp bizi onlar karşısında rezil etme, bizim yüzümüzden Peygamberini ve dinini hakir kılma ve bizi bunlarla imtihan etme.

[5] Nitekim Mekke'nin fethinden sonra, yirmi sene boyunca Müslümanlara düşmanlığın her türlüsünü yapanlar bile (Ebu Süfyân, Haris b. Hişam, Süheyl b. Amr gibi...) İslâm'a girmek için yarışmışlar ve çok geçmeden bütün Arap yarımadası, İslâm'a girmiştir.

[6] Hz. Ebû Bekir'in kızı, Esma: "müşrike olan annem bana ziyarete gelmişti. Rasûlullah'a, ona iltifat edeyim mi diye sordum. Allah bu âyeti indirdi, Rasûlullah da bana: evet ona iltifat et." buyurdu. (Buhari) Bazı müfessirler de bu âyetin, Peygamberimizle anlaşma yapan Huzaa, Beni Haris, Kinane ve Müzeyne kabîleleri hakkında nâzil olduğunu rivâyet etmişlerdir. (Kurtubî) Ancak âyetin zahiri esas alınarak bu hükümlerin, âyette zikredilen iki özelliğe sahip tüm gayr-ı müslimler hakkında olması, daha uygun olabilir. Yani Müslümanların, İslâm Yurdunda (Dar'ül İslâm) yaşayan gayr-ı müslimleri, iyilik ve adaletle yönetmeleri gerekir.

إنما ينهيكم الله عن الذين قاتلوكم في الدين وأخرجوكم
من دياركم وظاهروا على إخراجكم أن تولوهم ومن
يتولهم فأولئك هم الظالمون (9) يا أيها الذين آمنوا
إذا جاءكم المؤمنات مهاجرات فامتحنوهن الله أعلم
بإيمانهن فإن علمتموهن مؤمنات فلا ترجعوهن
إلى الكفار لا هن حل لهم ولا هم يحلون لهن وآتوهم
ما أنفقوا ولا جناح عليكم أن تنكحوهن إذا آتيتموهن
أجورهن ولا تمسكوا بعصم الكوافر وسئلوا ما أنفقتم
وليسئلوا ما أنفقوا ذلكم حكم الله يحكم بينكم والله
عليم حكيم (10) وإن فاتكم شيء من أزواجكم إلى الكفار
فعاقبتم فآتوا الذين ذهبت أزواجهم مثل ما أنفقوا
واتقوا الله الذي أنتم به مؤمنون (11) يا أيها النبي إذا
جاءك المؤمنات يبايعنك على أن لا يشركن بالله شيئا
ولا يسرقن ولا يزنين ولا يقتلن أولادهن ولا يأتين ببهتان
يفترينه بين أيديهن وأرجلهن ولا يعصينك في معروف
فبايعهن واستغفر لهن الله إن الله غفور رحيم (12)

9- Allah, ancak sizin dininize saldıran, sizi vatanınızdan çıkarmak isteyen ve (vatanınızdan) çıkarılmanız için onlara yardım edenleri dost edinmenizi yasaklar. Kim, onları dost edinirse işte onlar, zâlimlerin ta kendisidir.

10- Ey îman edenler! Müslüman kadınlar göç ederek size geldikleri zaman, -her ne kadar onların îmanlarını Allah daha iyi bilirse de- onları (bir de siz,) imtihan edin.[1] Eğer onların (gerçekten) îman etmiş olduklarını anlarsanız, sakın onları kâfirlere geri göndermeyin. (Çünkü) bu (kadınlar,) onlara helal olmadığı gibi, onlar da bu (kadın)lara helal değildir. Onların (kâfir kocalarına) mihirlerini iade edin.[2] Kendilerine mihirlerini verdiğiniz takdirde, onları nikâhlamanızda sizin için bir sakınca yoktur. (Ey îman edenler!) kâfir kadınları nikâhınız altında tutmayın ve (siz de onlara) verdiğiniz mihirlerinizi isteyin. Onlar da (size katılan kadınlarının) mihirlerini istesinler. İşte bütün bunlar, Allah'ın aranızda hükmetmek için koyduğu kanunlarıdır. (Çünkü) Allah, hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.[3]

11- Eğer eşlerinizden biri, sizi bırakıp kâfirlere kaçar, siz de (size gelen eşlerinden dolayı o kâfirlere) tazminat ödemek durumunda olursanız, eşleri gitmiş olanlara (o tazminattan mihir olarak) harcadıkları kadarını verin.[4] Ve inandığınız Allah'a karşı hata etmekten sakının.

12- Ey Peygamber! Mü'min kadınlar, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık etmemek, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek,[5] başkasının çocuğunu kocasına isnatta bulunmamak[6] ve senin (Allah'tan) getirdiklerine asla karşı çıkmamak[7] hususunda sana biat etmeye gelince, sen onların biatlerini hemen kabul et ve Allah'tan, onlar için bağışlanma dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.[8]

---

[1] Bu âyetten, İslâm Yurdunda "îman ettik" diyenlerin, îmanlarını, yaşayışlarıyla ispat etmelerinin gerektiği, anlaşılmaktadır.

[2] Fiilin çoğul olmasından, bu kadınlar mihirlerini ödeyemezlerse bunu, Devletin ödeyeceği anlaşılabilir.

[3] Bu âyet; Ukbe b. Ebi Muayt'ın, Medîne'ye hicret edip mihri ödendikten sonra Zeyd b. Hârise ile evlenen kızı Ümmü Gülsüm ve Sayfiyy b. Rahib'in, Medîne'ye hicret edip, mihri ödendikten sonra Hz. Ömer ile evlenen eski eşi Sübey'a hakkında, nâzil olmuştur.

[4] Yani sizin eşlerinizden biri dar'ül harbe kaçar, sonra da onların kadınlarından îman ederek size hicret eden olur ve bu suretle siz de onlara tazminat vermek durumuna düşerseniz; eşleri kaçıp dar'ül harbe gitmiş olanlara eşlerine daha önceden vermiş oldukları mihirlerini kâfirlere verilecek tazminattan keserek verin. Bazı müfessirlerce bu âyet; "Eğer eşlerinizden biri, sizi bırakıp kâfirlere kaçar, siz de (onlarla savaşıp) galip gelirseniz, eşleri gitmiş olanlara (ganimetten mihir olarak), harcadıkları kadar verin." şeklinde de anlaşılmıştır.

[5] Çocuklarınızı, gerek ana karnında nüfus planlaması adı altında olsun, gerekse doğmuş olanları toprağa gömmek veya ihmâl etmek sûretiyle olsun öldürmeyin.

[6] "Elleri ve ayakları arasında iftira edileni getirmek" demek; "ya başka bir kadının doğurduğu bir çocuğu alıp veya kendi doğurduğu ile değiştirip, ben doğurdum diyerek veya başka bir erkekten gayri meşru' olarak almış olduğu bir çocuğu, kocasına isnat etmekten" mecâzdır. Yukarıdaki tercüme de buna göre yapılmıştır. Ancak buradan, gıybet, nemime, yalan ve sahtekârlığın da anlaşılması mümkün olduğu için, her ikisini de anlayarak her ikisinden de sakınmak daha doğru olur.

[7] Yani gerek emredilen iyiliklerin, gerekse yasaklanan kötülüklerin, hiç birine asi olmayıp itaat etmek. (Zira isyan, ya emre, ya da nehye karşı olur. Emrin maruf ve meşru olması iyilik ile emrolunmasında, nehyin maruf ve meşru olması da kötülükleri yapmanın yasaklanmasındadır.) (Elmalılı)

[8] Bu âyet, Mekke'nin fetih günü nâzil olmuş, Peygamberimiz Safâ Tepesi üzerinde erkeklerden biat alırken, onun adına Hz. Ömer de aşağıda kadınlardan biat almıştır. Hz. Aişe'den rivâyet olunduğuna göre bu âyet, yukarıdaki imtihan âyetiyle beraber nâzil olmuştur. (Müslim)

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا
مِنَ الْاٰخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ اَصْحَابِ الْقُبُورِ ﴿١٣﴾

سُورَةُ النِّسَٓاءِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذ۪ي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ
وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَث۪يرًا
وَنِسَٓاءً وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذ۪ي تَسَٓاءَلُونَ بِه۪ وَالْاَرْحَامَ اِنَّ اللّٰهَ
كَانَ عَلَيْكُمْ رَق۪يبًا ﴿١﴾ وَاٰتُوا الْيَتَامٰٓى اَمْوَالَهُمْ وَلَا
تَتَبَدَّلُوا الْخَب۪يثَ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُٓوا اَمْوَالَهُمْ اِلٰٓى
اَمْوَالِكُمْ اِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَب۪يرًا ﴿٢﴾ وَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا
تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامٰى فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ
النِّسَٓاءِ مَثْنٰى وَثُلٰثَ وَرُبَاعَ فَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا تَعْدِلُوا
فَوَاحِدَةً اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ ذٰلِكَ اَدْنٰٓى اَلَّا تَعُولُوا
﴿٣﴾ وَاٰتُوا النِّسَٓاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَاِنْ طِبْنَ لَكُمْ
عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَن۪ٓيـًٔا مَر۪ٓيـًٔا ﴿٤﴾

13- Ey îman edenler! Allah'ın gazabına uğrayan[1] ve kâfirlerin kabirde bulunan kimselerden umutlarını kestikleri gibi, âhiretten umutlarını kesen bir toplumu,[2] sakın dost edinmeyin.

92- NİSÂ SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten[3] yaratan ve onun eşini de kendi cinsinden[4] yaratıp ikisinden de birçok erkekler ve kadınlar meydana getiren Rabbinize karşı, (hata etmekten) sakının. Ve birbirinizden dilekte bulunurken, adına yemin verdiğiniz Allah'tan ve akrabalık (bağlarını koparmak)tan da sakının. Şüphesiz Allah, sizi (her an) görüp gözetendir.

2- Yetimlerin mallarını kendilerine verin,[5] temizi pisle değişmeyin[6] ve onların mallarını kendi mallarınıza katarak yemeyin. Zîrâ bu, çok büyük bir günâhtır.

3- Eğer, (velîsi olduğunuz) yetim kızlarla[7] evlendiğinizde, onlara karşı adaletli davranamamaktan korkarsanız, size helâl olan başka kadınlarla veya cariyelerle[8] iki, üç ve dörde kadar evlenebilirsiniz.[9] Eğer aralarında adaletsizlik yapmaktan korkarsanız, o zaman tek kadınla evlenin.[10] Bu, adaletsizlik yapmamanız için en uygun olanıdır.

4- (Evleneceğiniz) kadınlara mihirlerini[11] bir hak olarak (gönül hoşluğuyla) verin. Eğer onlar, kendi istekleriyle size bir kısmını bağışlarlarsa onu da afiyetle yiyin.

---

1 Bunlar Fatiha'da da belirtildiği gibi, Yahûdîlerdir.

2 Burada (قَوْمًا) kelimesinin nekra olması sebebiyle kastedilenlerin belirli bir toplum olmayıp, âyette zikrolunan özellikleri taşıyan tüm toplumların buna dâhil olması daha doğru olabilir.

3 Yani bu nefis, Âdem (a.s) olabileceği gibi her insanın babası da olabilir. Abduh, Esed gibi bazıları "nefis" kelimesini, "insanlık" veya "canlı" anlamında anlamaya çalışmışlarsa da bu izahları Âdem (a.s)'ın yaratılışıyla ilgili âyetlerle örtüşmemiştir.

4 Yani, Âdem'in eşini başka türden değil, kendisi gibi insan cinsinden kıldı. Bk. (En'am: 98, A'raf: 189, Zümer: 6)

5 Gatafan kabîlesinden birisi, kardeşinin yetim çocuğu baliğ olup malını isteyince, malını vermez. Durumu Peygamberimize arz ederler. Bu âyet nâzil olunca adam: "Biz, Allah'a ve Rasûlüne itaat eder ve büyük vebalden Allah'a sığınırız." der ve çocuğun malını, verir. Peygamberimiz de: "böyle açgözlülükten korunup, Rabbine itaat eden, Onun cennetine girer." buyurur. Çocuk da malını Allah yolunda infak eder. Bunu üzerine Peygamberimiz: "mükâfat sâbit oldu, fakat günâh baki kaldı." Buyurunca, bunun ne demek olduğu sorulur, o da: "çocuğun mükâfatı sâbit, fakat babasının günâhı baki." buyurur. (Bu çocuğun babası müşrik idi.) (Kurtubî, Vâhidî) Bk. (En'am: 152, İsrâ: 17)

6 Yani; Yetimin iyi bir malını kendinizin kötü bir malıyla değiştirmeyin, kendi helal malınızı yetimin malıyla değiştirerek haram yapmayın, kendi malınıza iyi bakıp yetimin malını kötü bir halde bırakmayın.

7 Veya "dul kalmış kadın"larla.

8 **Yemin**; sağ el demektir. "Sağ ellerinizin sahip olduğu" ise; meşru şekilde kazandığınız köle ve cariyeleriniz demektir. Burada konu, kadınlar olduğu için kastedilen cariyelerdir.

9 Allah, Müslüman erkeklere tek eşliliği tavsiye etmiştir. Ancak, gerektiği zaman dörde kadar evlenmelerine de izin vermiştir. Birçokları bu çok evlilik ruhsatının akıllarınca izahını yapmaya çalışmışlarsa da bu izahlar, o şahısları bağlar. "Allah böyle uygun görmüştür" demek en doğrusudur. Bu âyet, evliliği çoğaltmak için değil dörtle sınırlandırmak için indirilmiştir. Bk. (Elmalılı)

10 Tercüme (فَاِنْ خِفْتُمْ اَلَّا تَعْدِلُوا) ifâdesinin parantez cümlesi olduğu düşünülerek bu şekilde yapılmıştır. Cariye ile evlenmede de nikâh şarttır. Peygamberimizin Marie ile evliliği bunun örneğidir. Bk. (Nur: 32)

11 Mihirle ilgili olarak Bk. (Bakara: 236-237, Mâide: 5, Ahzab: 28-29, 49-50)

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَٓاءَ اَمْوَالَكُمُ الَّت۪ي جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ
قِيَامًا وَارْزُقُوهُمْ ف۪يهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا
مَعْرُوفًا ﴿٥﴾ وَابْتَلُوا الْيَتَامٰى حَتّٰٓى اِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَۚ
فَاِنْ اٰنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُٓوا اِلَيْهِمْ اَمْوَالَهُمْۚ وَلَا
تَأْكُلُوهَٓا اِسْرَافًا وَبِدَارًا اَنْ يَكْبَرُواۜ وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا
فَلْيَسْتَعْفِفْۚ وَمَنْ كَانَ فَق۪يرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِۜ
فَاِذَا دَفَعْتُمْ اِلَيْهِمْ اَمْوَالَهُمْ فَاَشْهِدُوا عَلَيْهِمْۜ وَكَفٰى
بِاللّٰهِ حَس۪يبًا ﴿٦﴾ لِلرِّجَالِ نَص۪يبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ
وَالْاَقْرَبُونَۖ وَلِلنِّسَٓاءِ نَص۪يبٌ مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ
وَالْاَقْرَبُونَ مِمَّا قَلَّ مِنْهُ اَوْ كَثُرَۜ نَص۪يبًا مَفْرُوضًا ﴿٧﴾
وَاِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ اُو۬لُوا الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاك۪ينُ
فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٨﴾ وَلْيَخْشَ
الَّذ۪ينَ لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّةً ضِعَافًا خَافُوا
عَلَيْهِمْۖ فَلْيَتَّقُوا اللّٰهَ وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَد۪يدًا ﴿٩﴾ اِنَّ
الَّذ۪ينَ يَأْكُلُونَ اَمْوَالَ الْيَتَامٰى ظُلْمًا اِنَّمَا يَأْكُلُونَ ف۪ي
بُطُونِهِمْ نَارًاۜ وَسَيَصْلَوْنَ سَع۪يرًا ﴿١٠﴾

5- Allah'ın sizin geçiminize sebep kıldığı mallarınızı, ahmaklara vermeyin. O mallarla onları yedirin, giydirin ve onlara güzel söz söyleyin.

6- Evlenme çağına gelinceye kadar yetimleri gözetip deneyin. Onların olgunlaştıklarını görürseniz, mallarını kendilerine teslim edin. Büyüyecekler endişesiyle, onları israf ederek, çarçabuk yemeyin. Zengin olan velî, onların malına tenezzül etmesin, fakir olan velî ise (emeğine) uygun olarak yesin. Mallarını teslim ederken de yanınızda şâhit bulundurun. (Bunların) mükâfatını vermeye, ancak Allah'ın gücü yeter.[1]

7- Ana-baba ve yakın akrabaların bıraktıkları mirasta, erkeklerin payı olduğu gibi ana-baba ve yakın akrabaların bıraktıkları mirasta kadınların da payı vardır. Bu (pay,) ister çok olsun, ister az olsun farz kılınmış birer paydır.[2]

8- Eğer mirasın bölüştürülmesi sırasında (vâris olmayan) akrabalar, yetimler ve yoksullar da hazır bulunursa, onlara da ondan bir şeyler verin ve onlara güzel söz söyleyin.[3]

9- Kendileri, arkalarında yetim çocuklar bıraktıkları takdirde, onlar hakkında korktukları gibi, (yetimlere haksızlık etmekten) de korksunlar. Allah'a karşı (hata etmekten) sakınsınlar ve doğru söz, söylesinler.

10- Yetimlerin mallarını haksız bir biçimde yiyenler, karınları (dolusu) bir ateşten başka bir şey yemiş olmazlar ve (sonunda da) cehennemi boylarlar.

---

[1] Âyetin son bölümü "hesap görücü olarak Allah yeter." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Araplar, "mızraklarıyla savaşmayan ve yurdunu müdafaa etmeyen vâris olamaz" derler ve kadınlara mirastan pay vermezlerdi. Evs b. Sâbit, vefat etmiş ve eşi Ümmü Kâhle, üç kızı ve iki tane amcaoğlu kalmış, vasileri olan Süveyd ve Arfece adındaki iki adam, cahiliye âdeti üzere ölünün mirasını kendilerine almışlar, eşine ve kızlarına hiç bir şey vermemişlerdi. Bunun üzerine Ümmü Kâhle Peygamberimize gelerek, şikâyet etmiş, o da: "haydi evine git Allah'ın bu konu da göndereceği emri bekle." buyurmuşlardı. Bu âyet, bu olay üzerine indirilmiştir. İşte bu âyet miras ile ilgili genel hükümleri bildiren ilk âyettir. Böylece o toplumda kadınların da mirastan paylarının olduğu, ilk defa ifâde edilmiş oldu.

[3] Bu âyetteki fiillerin emir kipinde olmasından dolayı, bazı âlimler böyle yapmanın farz olduğu kanaatine varmışlardır.

يُوصِيكُمُ اللّٰهُ فِي اَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ
فَاِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ وَاِنْ كَانَتْ
وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلِاَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ
مِمَّا تَرَكَ اِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ فَاِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ اَبَوَاهُ
فَلِاُمِّهِ الثُّلُثُ فَاِنْ كَانَ لَهُ اِخْوَةٌ فَلِاُمِّهِ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ
وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا اَوْ دَيْنٍ اٰبَاؤُكُمْ وَاَبْنَاؤُكُمْ لَا تَدْرُونَ
اَيُّهُمْ اَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا فَرِيضَةً مِنَ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيمًا
حَكِيمًا (11) وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ اَزْوَاجُكُمْ اِنْ لَمْ يَكُنْ
لَهُنَّ وَلَدٌ فَاِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمُ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْنَ مِنْ
بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِينَ بِهَا اَوْ دَيْنٍ وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ
اِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ فَاِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ
مِمَّا تَرَكْتُمْ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ تُوصُونَ بِهَا اَوْ دَيْنٍ وَاِنْ كَانَ
رَجُلٌ يُورَثُ كَلَالَةً اَوِ امْرَاَةٌ وَلَهُ اَخٌ اَوْ اُخْتٌ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ
مِنْهُمَا السُّدُسُ فَاِنْ كَانُوا اَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ
فِي الثُّلُثِ مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصٰى بِهَا اَوْ دَيْنٍ غَيْرَ
مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِنَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ (12)

11- Allah size, çocuklarınızın (alacağı miras) hakkında erkeğe, iki kadın payı kadar emreder.[1] (Çocuklar) ikiden fazla kadın iseler, (ölenin) bıraktığı malın üçte ikisi onların,[2] (çocuk) yalnız bir kadınsa yarısı onundur. Eğer ölenin çocuğu varsa, bıraktığı malda ana ve babasından her birinin hissesi altıda birdir. (Ölenin) çocuğu yok da ana ve babası ona vâris olmuşlarsa, anasının hissesi üçte birdir.[3] (Aynı durumda ölenin) eğer kardeşleri varsa,[4] anasının hissesi altıda birdir. (Bu miras paylaşımı, ölenin) vasiyeti[5] yerine getirildikten ve borçları ödendikten, sonra yapılır. Babalarınız ve oğullarınızdan, hangisinin size fayda bakımından daha yakın olduğunu, siz bilemezsiniz.[6] İşte bütün bunlar, Allah tarafından belirlenmiş (miras payları)dır. Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

12- Eğer hanımlarınızın çocukları yoksa vasiyetleri yerine getirildikten ve borçları ödendikten sonra, bıraktıkları mirasın yarısı sizindir. Şâyet çocukları varsa o zaman mirasın dörtte biri sizindir. Eğer sizin çocuklarınız yoksa vasiyetleriniz yerine getirildikten ve borçlarınız ödendikten sonra, bıraktığınız mirasın dörtte biri hanımlarınızındır.[7] Şâyet çocuklarınız varsa o zaman mirasın sekizde biri hanımlarınızındır.[8] Miras bırakan erkek veya kadının, çocukları ana ve babası olmayıp[9] bir erkek veya bir kız kardeşi varsa, (ölenin) vasiyetleri yerine getirildikten ve borçları ödendikten sonra, Allah tarafından bir emir olarak her birinin hissesi altıda birdir. Eğer (bu kardeşler,) birden fazla iseler, üçte bir hisseye aralarında zarara uğratılmaksızın ortaktırlar.[10] Şüphesiz Allah, hakkıyla bilendir ve halîmdir.[11]

---

[1] Yani erkeğe kadının payının, iki katını emreder. Mirastan erkeğin iki, kadının bir pay almasının pek çok hikmeti çeşitli eserlerde yer almışsa da âyetin sonunda, "bu hisselerin Allah tarafından belirlenmiş miras payları" olduğu ifâde edilmektedir. Bu sebeple yapılan yorumlara saygı duyulmakla beraber, bunların şahsi yorumlar olduğunu unutmamak gerekir. Sonuçta Allah, böyle uygun görmüş demek, en doğrusudur. Zâten her şeyin en doğrusunu da O bilir.

[2] Ölenin oğlu olmayıp da kızları, birden fazlaysa mirasın 2/3'ünü kendi aralarında eşit olarak paylaşırlar. Kızların hisseleri, kaç tane olurlarsa olsunlar 2/3'ü geçemez. Erkek çocuklar ve erkek kardeşleriyle beraber bulunan kız çocukları, asabe oldukları için mirastan kalanı alırlar ve aralarında ikili birli taksim ederler.

[3] Aynı durumda baba, asabe olur ve kalanı alır.

[4] Kardeşler, vâris olsun veya olmasın durum değişmez. Yani annenin hissesi 1/6 olur.

[5] Bu vasiyet, vârislere olamaz. Vârislerin dışındakilere de üçte birden fazla olamaz.

[6] Yani bunların hangisinin Dünya ve âhirette size daha faydalı olacağını siz, bilemezsiniz. Onun için vârislerinizi birbirine tercih ederek, Allah'ın emrinin dışına çıkmayın. Vârislerinize vasiyet ederek, aralarında adaletsizlik yapmayın.

[7] Erkeklerin eşleri birden fazla bile olsa tümünün mirastan payı, tek eş gibi düşünülür ve bu âyette belirtilen hisseleri kendi aralarında eşit olarak paylaşırlar. Yani eşlerin hisselerinin tamamı 1/4 veya 1/8'i geçemez.

[8] Eşinizin çocuklarının sizden, sizin çocuklarınızın da eşinizden olması şart değildir. Yani bu çocuklar, sizin başka eşinizden veya eşinizin sizden önceki eşinden olabilir. Ayrıca bu âyet (Bakara: 240) da belirtilen, "hanımlarını geride bırakarak vefat edecek olanların, eşleri için bir senelik yetecek kadar mal vasiyet etmeleri" hükmünü kaldırmıştır.

[9] **Kelâle:** Baba, anne ve çocukların dışındaki akrabalık demektir. Çocuğu, annesi ve babası bulunmayan murise (miras bırakan) de ölüye nispetle çocuk, anne ve baba konumunda bulunmayan vârise de kelâle denilir.

[10] Yani mirastan kendilerine düşen 1/3 hisseyi aralarında erkek kadın ayrımı yapmadan eşit olarak bölüşürler.

[11] **Halîm:** hiddetten uzak, yumuşak huylu ve son derece sabırlı demektir.

13- İşte bütün bu (hükümler,) Allah'ın koyduğu kurallardır. (Şunu iyi bilin ki) kim, Allah'a ve Elçisine itaat ederse (Allah) onu, zemîninden ırmaklar akan cennetlere sokar. İşte en büyük kurtuluş budur.

14- Kim de Allah'a ve Peygamberine isyan eder ve Allah'ın koyduğu sınırları aşarsa, Allah onu da içerisinde sonsuz kalacağı cehenneme koyar. Ona orada, rezil edici bir azap vardır.

15- Kadınlarınızdan fuhuş[1] yapanlara karşı içinizden hemen[2] dört şâhit getirin. Eğer onlar şâhitlik ederlerse, o kadınları ölüm alıp götürünceye yahut Allah kendileri hakkında başka bir yol gösterinceye kadar, evlerde hapsedin.[3]

16- Sizden o (fuhşu) yapan her iki tarafa[4] da eziyet edin.[5] Eğer onlar, tevbe edip kendilerini düzeltirlerse (onlara eziyet etmekten) vazgeçin. Çünkü Allah, tevbeleri çok kabul eden ve çok merhamet edendir.

17- Allah'ın kabul edeceğini vâdettiği tevbe, ancak, bilmeyerek günâh işleyip hemen tevbe edenlerin tevbesidir.[6] İşte Allah, sadece bunların tevbelerini kabul eder. Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

---

[1] **Fahişe:** Haddini aşmış çok çirkin, aşırı edepsizlik, arzu ve istek demektir. "El fahişe" şeklinde ma'rife olarak, zina anlamında kullanılır.

[2] Bu olayın arkasından, zaman aşımına uğramadan derhal dört adet şâhit getirin. Buradaki zaman aşımı; şehirlerde bir ay, köylerde dört veya altı aydır.

[3] Âyetin ilk kısmındaki, "dört şâhit getirme" hükmü devam etmiş, son bölümdeki "ölünceye kadar evlerde hapis" hükmüne ise (Nur: 4.) âyetle açıklama getirilmiştir. Yani âyetin ikinci bölümündeki hüküm, nesh edilmiştir.

[4] Buradaki (وَالَّذَانِ) kelimesinin hem ikil, hem de müzekker olmasından dolayı, müfessirler arasında farklı yorumlar yapılmıştır. Bir kısmı, önceki âyetin kadınlar, bu âyetin de erkekler için ayrı bir hüküm belirlediğini, Mücahid ve Isfahani gibi bir kısmı da âyetin zahirini esas alarak, bunun kadın erkek arası zina ilişkisi için değil de erkekler arası sapık ilişkiler için hüküm belirlediğini ifâde etmişlerdir. Elmalılı bu konuda: "önce kadınlar hakkında ömür boyu hapis emredilmiş, bu âyet daha sonra indirilerek, ömür boyu hapsi neshetmiş ve daha sonra da Nur sûresi 4. âyetle burada mücmel olan ta'zir cezâsı beyan olunarak had cezâsı getirilmiştir. En uygun olanı da bu olsa gerektir." demiştir.

[5] Yani takdiri, siz Müslümanların "devlet başkanına" ait olmak üzere, sözlü veya fiili cezâ ile cezâlandırın

[6] Bu âyete göre tevbede esas olan, günâhın kasıtla değil bilmeyerek işlenmesi ve hemen arkasından bir an önce tevbe edilmesidir. Bundan sonraki âyetten de anlaşılacağı gibi, bu tevbenin ölümden önce olması gerekir. Ancak ölümün ne zaman geleceği bilinemeyeceğinden dolayı tevbe'nin bir an önce yapılması, en doğru olanıdır. Konuyla ilgili olarak Bk. (En'am: 12-54, A'raf: 156 ve dipnotu, Tevbe: 104, Tâ Hâ: 82, Nur: 31, Şura: 25, Tahrim: 8)

تِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرٖى
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَا وَذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظٖيمُ ﴿١٣﴾ وَمَنْ
يَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فٖيهَا وَلَهُ
عَذَابٌ مُهٖينٌ ﴿١٤﴾ وَالّٰتٖى يَاْتٖينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَٓائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا
عَلَيْهِنَّ اَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَاِنْ شَهِدُوا فَاَمْسِكُوهُنَّ فِى الْبُيُوتِ
حَتّٰى يَتَوَفّٰيهُنَّ الْمَوْتُ اَوْ يَجْعَلَ اللّٰهُ لَهُنَّ سَبٖيلًا ﴿١٥﴾ وَالَّذَانِ
يَاْتِيَانِهَا مِنْكُمْ فَاٰذُوهُمَا فَاِنْ تَابَا وَاَصْلَحَا فَاَعْرِضُوا عَنْهُمَا اِنَّ
اللّٰهَ كَانَ تَوَّابًا رَحٖيمًا ﴿١٦﴾ اِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللّٰهِ لِلَّذٖينَ يَعْمَلُونَ
السُّٓوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرٖيبٍ فَاُولٰٓئِكَ يَتُوبُ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ
وَكَانَ اللّٰهُ عَلٖيمًا حَكٖيمًا ﴿١٧﴾ وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذٖينَ يَعْمَلُونَ
السَّيِّاٰتِ حَتّٰٓى اِذَا حَضَرَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ اِنّٖى تُبْتُ الْـٰٔنَ
وَلَا الَّذٖينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ اُولٰٓئِكَ اَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا اَلٖيمًا
﴿١٨﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ اَنْ تَرِثُوا النِّسَٓاءَ كَرْهًا
وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَٓا اٰتَيْتُمُوهُنَّ اِلَّٓا اَنْ يَاْتٖينَ
بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَاِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ
فَعَسٰٓى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْـًٔا وَيَجْعَلَ اللّٰهُ فٖيهِ خَيْرًا كَثٖيرًا ﴿١٩﴾

18- Yoksa günâh işleyip de kendilerine ölüm gelip çatınca, "ben şimdi tevbe ettim." diyenler, bir de kâfir olarak ölenler için tevbe yoktur. İşte bunlara Biz, âhirette acıklı bir azap hazırladık.

19- Ey îman edenler! Kadınlara zorla vâris olmanız size helal değildir.[7] Açık bir hayâsızlık yapmaları dışında, verdiğiniz (mihirden) bir kısmını geri almak için onlara baskı yap(ıp boşanmaya zorla)mayın.[8] Onlarla iyi geçinin. Şunu iyi bilin ki sizin hoşlanmadığınız bir şeye, Allah fazlasıyla hayır takdir etmiş olabilir.

---

[7] Âyetin bu bölümü: "Ey îman edenler! Kadınları miras yoluyla zorla almanız size helâl değildir." şeklinde de tercüme edilebilir. Cahiliye döneminde; bir adam vârisi olduğu yakınlarından biri öldüğü zaman, eşinin veya çadırının üzerine elbisesini atıp, "malına vâris olduğum gibi karısına da vâris olacağım" der ve o kadına sahip olurdu. Dilerse onu başkası ile evlendirir, dilerse evlendirmez, kendi de evlenmez, böylece malına sahip olurdu. Yine cahiliye döneminde bazı erkekler, hoşlanmadıkları ama malları bulunan eşlerini, sadece miraslarına konmak amacıyla ölünceye kadar tutar, boşamazlardı. Bu âyet, bu iki kötü geleneği ortadan kaldırmıştır.

[8] Bir hayâsızlığı ispat edilerek kocası tarafından boşanan kadına, mihri verilmez. Bu âyette; sadece mihrini vermemek için kadınların suçsuz yere bu duruma düşürülmemesi emredilmektedir.

وَاِنْ اَرَدْتُمُ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَكَانَ زَوْجٍ وَاٰتَيْتُمْ اِحْدٰيهُنَّ قِنْطَارًا
فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْـٔاً اَتَأْخُذُونَهُ بُهْتَانًا وَاِثْمًا مُبِينًا ﴿٢٠﴾ وَكَيْفَ
تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ اَفْضٰى بَعْضُكُمْ اِلٰى بَعْضٍ وَاَخَذْنَ مِنْكُمْ
مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿٢١﴾ وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ اٰبَاؤُكُمْ مِنَ النِّسَاءِ اِلَّا
مَا قَدْ سَلَفَ اِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٢٢﴾ حُرِّمَتْ
عَلَيْكُمْ اُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَاَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ
وَبَنَاتُ الْاَخِ وَبَنَاتُ الْاُخْتِ وَاُمَّهَاتُكُمُ الّٰتِي اَرْضَعْنَكُمْ
وَاَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ وَاُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَائِبُكُمُ الّٰتِي
فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ الّٰتِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَاِنْ لَمْ تَكُونُوا
دَخَلْتُمْ بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ اَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ
اَصْلَابِكُمْ وَاَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْاُخْتَيْنِ اِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ اِنَّ اللّٰهَ
كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٢٣﴾ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ اِلَّا مَا مَلَكَتْ
اَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَاُحِلَّ لَكُمْ مَا وَرَاءَ ذٰلِكُمْ اَنْ
تَبْتَغُوا بِاَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ
بِهِ مِنْهُنَّ فَاٰتُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا
تَرَاضَيْتُمْ بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٢٤﴾

20- Eğer bir eşi boşayıp da yerine başka bir eşle evlenmek isterseniz, onlardan birisine yüklü bir miktarda[1] mihir vermiş bile olsanız, o verdiğiniz (maldan) hiç bir şeyi geri almayın. O kadına iftira atarak ve apaçık bir günâha girerek verdiğinizi geri almak hiç olur mu?

21- Siz, (daha önce) birbirinizle içli dışlı olduğunuz ve onlar, sizden sağlam bir teminat[2] almış olduğu halde onu (böyle bir yolla) nasıl geri alabilirsiniz?

22- (Cahiliye döneminde) olanlar bir yana, babalarınızın evlendiği kadınlarla sakın evlenmeyin.[3] Şüphesiz bu, pek çirkin, çok iğrenç ve son derece kötü bir gelenektir.

23- (Ey îman edenler!) Size; anneleriniz,[4] kızlarınız,[5] kız kardeşleriniz,[6] halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşlerinizin kızları, kız kardeşlerinizin kızları, sizi emziren sütanneleriniz, sütkız kardeşleriniz,[7] karılarınızın anneleri ve kendileri ile gerdeğe girdiğiniz karılarınızdan olan gözetiminiz altındaki üvey kızlarınız, haram kılındı. Eğer onların anneleri ile gerdeğe girmemişseniz (onlarla evlenmenizde) size bir günâh yoktur. Kendi soyunuzdan olan öz oğullarınızın eşleri[8] ile evlenmeniz ve iki kız kardeşi birden nikâhlamanız[9] da size haramdır. Ancak cahiliye döneminde geçen geçmiştir. Şüphesiz ki Allah, çok bağışlayıcıdır, pek de merhamet edicidir.

24- Savaş esiri olarak elinize geçmiş cariyeler dışında,[10] evli kadınlarla evlenmeniz Allah'ın bir emri olarak size haramdır.[11] Bunların dışında kalan kadınlarla, iffetli olarak, zina etmeksizin[12] mihirlerini vererek nikâhlanmanız size helâl kılındı. Bu kadınlardan nikâh ile faydalanmanıza karşılık kendilerine aranızda kararlaştırılmış olan mihirlerini, hakları olarak verin. Daha önce belirlenen mihri, eşinizle anlaşarak yeni bir miktara bağlamanızda da bir sakınca yoktur. Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

---

[1] Bu ifâdeden kadına verilecek mihrin üst sınırının açık olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Peygamberimiz, bu miktarın fazla tutulmamasını tavsiye etmiş, hattâ uygulamalarında bir demir yüksüğü veya Kur'an'dan bazı âyetleri bile mihir olarak kabul buyurmuşlar ve bunu tavsiye etmişlerdir. Hz. Ömer, (r.a) bu mihir için bir sınır koymaya kalkınca, Müslüman bir kadın: "Ey Ömer! Allah veriyor, sen alıyor musun!" dedi ve bu âyeti okudu. Hz. Ömer, bunun üzerine: "bu kadın isabet etti, Ömer hata etti." dedi. (Kurtubî)

[2] Bu teminat; Allah'ın emri ve Peygamberin sünneti üzere yapılan nikâh sözleşmesidir.

[3] Cahiliye döneminde erkekler, babalarının boşadığı veya babaları ölünce dul kalan eşleri ile evlenirlerdi. Bu âyete göre; babaların gerek nikâhlı, gerekse nikâhsız olarak beraber oldukları kadınları, oğullarının veya torunlarının nikâhlamaları yasaklanmıştır. Nikâh kelimesi, lügatte evlenmek anlamına geldiği gibi, birbirine girmek ve kucağa çekmek anlamına da geldiğinden; babaların nikâhsız ilişki kurdukları kadınlar ile oğullarının nikâhlanmaları da buna dâhildir.

[4] Analarınıza; babanızın ve ananızın anaları ve onların da anaları dâhildir. Çünkü "ana" ifâdesi çoğul kullanılmıştır.

[5] Kızlarınıza; oğullarınızın ve kızlarınızın kızları olan torunlarınız ve torunlarınızın torunları da dâhildir.

[6] Kız kardeşlerin; ana-baba bir, baba bir veya ana bir olmaları fark etmez.

[7] Sütanneler ve sütkız kardeşler haram olunca buna kıyasla; sütbabalar, sütkızlar, süt halalar, süt teyzeler, sütkardeşler ve kızları da buna dâhildir. Zîrâ Peygamberimiz: "Soydan haram olanların hepsi, emzirmeden dolayı da haram olur." buyurmuştur. (Kurtubî)

[8] Buna bütün torunların eşleri de dâhildir.

[9] Burada ölçü; biri erkek farz edildiği takdirde diğerine nikâhı câiz olmayan iki kadının, bir nikâh altında bulunmaları haramdır. (Bir kızla halasının, teyzesinin, erkek ve kız kardeşinin kızlarının aynı erkekle bir arada nikâhlanmaları haramdır.) Ancak, bunlardan birisi ölür veya eşinden boşanırsa, diğeriyle aynı erkek daha sonra evlenebilir. Bunun dışında, daha önce zikredilenlerin haramlığı ebedîdir.

[10] Buradaki istisna, İslâm uğruna cihad amacı ile yapılan savaşlarda esir alınmış cariyeler ile ilgilidir. Bu kadınlar, kendi yurtlarında evli bile olsalar, yurtları ile ilişkileri kesilince oradaki kâfir kocaları ile de nikâhları biter. Hamile olmadıklarının anlaşılması için bir defa âdet görmeleri yeterlidir. Bundan sonra bu kadınlarla nikâhlanmak helâl olur.

[11] Bu bölüm, "meşru yollarla evli bulunduğunuz eşleriniz dışında, evli kadınlarla evlenmeniz Allah'ın bir emri olarak size haramdır." şeklinde de tercüme edilebilir.

[12] **Sefeh:** esasen kan ve su karışımı sıvıları döküp akıtmak demektir. "Müsafehe" ise; sadece suyunu boşaltmak, yani sadece keyfini yetirmek anlamını ifâde eder. Bundan dolayı da zinaya "sifah" denilir. Bu ifâdeden, bir çeşit zina demek olan, müt'a nikâhının haram olduğu da anlaşılabilir.

وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا اَنْ يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ
فَمِنْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ مِنْ فَتَيَاتِكُمُ الْمُؤْمِنَاتِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ
بِاِيمَانِكُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَانْكِحُوهُنَّ بِاِذْنِ اَهْلِهِنَّ وَاٰتُوهُنَّ
اُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ مُحْصَنَاتٍ غَيْرَ مُسَافِحَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ
اَخْدَانٍ فَاِذَا اُحْصِنَّ فَاِنْ اَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى
الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ وَاَنْ
تَصْبِرُوا خَيْرٌ لَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٥﴾ يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُبَيِّنَ
لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللّٰهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦﴾ وَاللّٰهُ يُرِيدُ اَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ
يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ اَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا ﴿٢٧﴾ يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ
يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْاِنْسَانُ ضَعِيفًا ﴿٢٨﴾ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ
اٰمَنُوا لَا تَاْكُلُوا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ اِلَّا اَنْ تَكُونَ تِجَارَةً
عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا اَنْفُسَكُمْ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا
﴿٢٩﴾ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ عُدْوَانًا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا
وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرًا ﴿٣٠﴾ اِنْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ
عَنْهُ نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا ﴿٣١﴾

25- (Ey îman edenler!) Sizden hür ve mü'min kadınlarla evlenmeye malî durumu elverişli olmayanlar, ellerinizin altındaki Müslüman cariyelerinizle evlensinler. Sizin îmanınızı en iyi bilen Allah'tır. Zâten siz hepiniz, birbirinizle aynısınız.[1] Onların namuslu olanları, zinadan uzak duranları ve gizli dost tutmayanları ile sahiplerinin iznini alarak ve uygun şekilde mihirlerini vererek evlenin. Eğer onlar, evlendikten sonra zina yapacak olurlarsa onların cezâları, hür kadınlara verilecek cezânın yarısıdır. Bu hükümler, içinizden günâh işlemekten korkanlara tanınan bir imkândır. Yok, eğer sabrederseniz bu, sizin için daha hayırlıdır.[2] Şüphesiz ki Allah, çok bağışlayıcıdır, pek de merhamet edicidir.

26- Allah size, (helâl ile haramı) açıkça bildirmek, sizi sizden önceki iyilerin yollarına iletmek ve günâhlarınızı bağışlamak istiyor. Çünkü Allah, (her şeyi) hakkıyla bilen, hüküm (ve hikmet) sahibi olandır.

27- (Ey îman edenler!) Allah sizin tevbelerinizi kabul etmek isterken, nefislerinin aşırı arzuları peşinden koşanlar ise sizin tamamen yoldan çıkmanızı istiyorlar.

28- İnsan, zayıf yaratılmış olduğu için Allah, sizin ağır sorumluluklarınızı (böylece) hafifletmek istiyor.

29- Ey îman edenler! Birbirinizin mallarını haksız yolarla[3] değil,[4] karşılıklı anlaşmaya dayalı (meşru) ticaret yolu ile yiyin. Birbirinizin canına kıymayın.[5] Şüphesiz Allah, size karşı çok merhametlidir.

30- Kim, düşmanlık ve zulüm yolu ile bu (haram kılınan şeyleri) yaparsa, (bilsin ki) Biz, ileride onu, Cehennem ateşine atacağız. Bu ise, Allah'a göre çok kolaydır.

31- Eğer siz, yasaklandığınız büyük günâhlardan sakınırsanız, Biz de sizin diğer kabahatlerinizi örter ve sizi pek güzel bir makama yerleştiririz.

---

[1] Yani; Müslüman olduktan sonra, ha hür olmuşsunuz, ha köle olmuşsunuz fark etmez. Onlarla evlenmek bir erkek için zül değil, esas zül, iffetsizliktir.

[2] Cariyelerle evlenmek, ancak evlenemeyip de zina korkusu bulunanlar içindir. Bu korku olmadığı takdirde cariyelerle evlenmek, mendub bile değildir. Zîrâ bu, hür ve iffetli kadınlara zarar vermesi yönünden sıkıntılıdır. Bunun için Hz. Ömer: "cariye ile evlenen her hangi bir hür, hürriyetinin yarısını zayi etmiş olur" demiştir.

[3] Yani; hırsızlık, gasp, kumar, faiz, israf ve her türlü gayr-ı meşru yollarla yemeyin.

[4] Bu istisna edatından önce zikredilen bâtıl işler, "müstesna minh'e" mana itibariyle dâhil olmayacağı için bu istisna, munkatı' istisna olarak kabul edilmiş ve tercüme bu şekilde yapılmıştır. Zîrâ munkatı' istisna kasr ifâde etmeyeceğinden tercümeyi; "mallarınızı aranızda haksız yollarla yemeniz haram, fakat kendi rızanızla yaptığınız ticaret dinen bâtıl bile olsa helaldir." şeklinde anlamamak gerekir.

[5] Âyetin bu bölümü, şu şekillerde anlaşılabilir: 1- Kasten intihar ederek kendinizi öldürmeyin. 2- Hind fakirlerinin yaptığı gibi Allah'a kulluğu zühtte arayıp, zühd'ü de rûhbanlık zannederek nefislerinizi ezmeyin. 3- Ticareti takvaya ters görerek, kendinizi fakirleştirmeyin. 4- Ticaret yapacağım diye kendinizi tehlikeye atmayın. 5- Birbirinizi hiç bir şekilde öldürmeyin. 6- Hıristiyan ve diğer rûhbanlar gibi, nefislerinizi öldürmeyin ve bunu bir ibâdet zannetmeyin. (Özetle-Elmalılı)

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللّٰهُ بِه۪ بَعْضَكُمْ عَلٰى بَعْضٍ لِلرِّجَالِ نَص۪يبٌ
مِمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَٓاءِ نَص۪يبٌ مِمَّا اكْتَسَبْنَ وَسْـَٔلُوا اللّٰهَ مِنْ
فَضْلِه۪ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَل۪يمًا ﴿٣٢﴾ وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا مَوَالِيَ
مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْاَقْرَبُونَ وَالَّذ۪ينَ عَقَدَتْ اَيْمَانُكُمْ
فَاٰتُوهُمْ نَص۪يبَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَه۪يدًا ﴿٣٣﴾
اَلرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَٓاءِ بِمَا فَضَّلَ اللّٰهُ بَعْضَهُمْ عَلٰى بَعْضٍ
وَبِمَٓا اَنْفَقُوا مِنْ اَمْوَالِهِمْ فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ
لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللّٰهُ وَالّٰت۪ي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ
وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَاِنْ اَطَعْنَكُمْ فَلَا
تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَب۪يلًا اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيًّا كَب۪يرًا ﴿٣٤﴾ وَاِنْ خِفْتُمْ
شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ اَهْلِه۪ وَحَكَمًا مِنْ اَهْلِهَا اِنْ
يُر۪يدَٓا اِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللّٰهُ بَيْنَهُمَا اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَل۪يمًا خَب۪يرًا ﴿٣٥﴾
وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِه۪ شَيْـًٔا وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا وَبِذِي
الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاك۪ينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبٰى وَالْجَارِ
الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّب۪يلِ وَمَا مَلَكَتْ
اَيْمَانُكُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ﴿٣٦﴾

32- Bir de Allah'ın, sizi birbirinizden üstün kıldığı[1] şeyleri, hasretle arzu etmeyin.[2] Erkeklerin kazandıklarından bir nasipleri olduğu gibi, kadınların da kazandıklarından bir nasipleri vardır.[3] Siz, sadece Allah'ın lütfundan isteyin. Çünkü Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.

33- Ana-babaların, akrabaların ve yeminli sözleşmeler yaptığınız kimselerin her birinin miraslarına, mirasçılar tayin ettik. Öyleyse bu pay sahiplerine, mirastan paylarını verin. Şüphesiz Allah her şeyi görüp durmaktadır.

34- Allah'ın, insanları birbirinden üstün kılması[4] ve erkeklerin mallarını (aile fertleri için) harcamaları[5] sebebiyle erkekler,[6] kadınlar üzerine koruyucu ve yöneticidirler.[7] İyi kadınlar, itaatkâr olup, Allah'ın korunmasını (emrettiği) gizli şeyleri korurlar.[8] Çirkeflik[9] yapmasından korktuğunuz kadınlara, (durumlarına göre) ya öğüt verin ya yataklarda onlardan uzaklaşın ya da dövün.[10] Eğer itaat ederlerse, artık onların aleyhine başka bir yol aramayın.[11] Çünkü Allah çok yücedir, çok büyüktür.[12]

35- Eğer karı-kocanın aralarının açılmasından endişe ederseniz, onlara biri erkeğin öbürü de kadının akrabası olan iki arabulucu gönderin. Eğer bu (arabulucular,) onları gerçekten barıştırmak isterlerse; Allah, onların arasını bulur. Şüphesiz Allah, her şeyi hakkıyla bilir, her şeyden haberdardır.

36- (Ey îman edenler!) Sadece Allah'a ibâdet edin ve Ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. (Sonra) anaya, babaya, akrabaya, yetimlere, fakirlere, yakın komşulara, uzak komşulara, yakın arkadaşlara, yolda kalanlara, elinizin altındaki kölelere iyilik edin. Şüphesiz Allah, kendisini beğenip övünenleri sevmez.

---

[1] Konuyla ilgili olarak Bk. (Nahl: 71)

[2] Yani birbirinizin malına göz dikmeyin, düşmanlık etmeyin, Allah'ın erkeğe iki, kadına bir hisse vermesine itiraz etmeyin, birbirinizi Allah vergisi üstünlükleriniz nedeniyle kıskanmayın ve Allah'ın takdirine râzı olun.

[3] Yani kimsenin yaptığı boşa gitmez, mutlaka karşılığını görür. Bu âyet; Ümmü Seleme'nin (r.a); "keşke biz de erkek olsaydık da cihad etseydik ve onların kazandıkları sevap gibi biz de sevap kazansaydık." demesi üzerine indirilmiştir. (Celâleyn)

[4] (بَعْضَهُمْ) deki zamirin müzekker olması sebebiyle tercü-me bu şekilde yapılmıştır. Bu âyeti: "Allah erkekleri, kadınlardan üstün yaratmıştır." şeklinde anlamak doğru olmaz.

[5] Yani; erkeklerin ailenin nafakasından, yerine göre bakımından anne ve kız kardeşlerinin nafakasından sorumlu olmaları, evliliklerinde mihir sorumluluklarının bulunması...

[6] Bu âyette Allah, kadın ve erkeğin birbirlerine üstünlüğü diye bir şey ifâde etmemekte, sadece kadın ve erkeğin sorumluluklarını belirtmektedir. Maddeci ve faydacı mantıkla bakıldığında reislik bir üstünlük vesilesidir. Ama İslâm mantığıyla bakıldığında Reislik, Allah'ın takdir buyurduğu, birçok sorumlulukları ve kötüye kullanıldığında da vebali büyük olan, zor bir görevdir. Her Müslüman sonuçta Rabbinin kendisine uygun gördüğü mirastan, sorumlulukları kadar bütün görevleri hakkıyla yerine getirme sorumluluğuna sahip olmak zorundadır.

[7] **Kavvam:** "kaim" kelimesinin mübalağasıdır. Kaim ise; bir kimsenin işine bakan ve o işi koruyan, dikkatle gözeten, muhafaza eden, kâhya, müdür ve muhafız anlamlarına gelir. Bu ifâde; erkeğin kadına hâkimiyetini göstermekle birlikte, onlara hizmetle beraber bir hâkimiyet ifâde etmektedir. Yani Allah, bir taraftan erkeğin üstünlüğünü ifâde ederken, diğer taraftan da kadının kıymet ve faziletini işaret etmektedir. (Elmalılı) Bu âyet, yukarıdaki miras âyetlerinin devamı olduğu için o âyetlerle bağlantı kurulursa; "(Erkekler mirastan kadınların iki katı pay alırlar. Çünkü) Allah'ın, insanları birbirinden üstün kılması ve erkeklerin mallarını (aile fertleri için) harcamaları sebebiyle erkekler, kadınlar üzerine koruyucu ve yöneticidirler. (İşte bu, Allah'ın bir hüküm ve hikmetidir.)" şeklinde de anlaşılabilir.

[8] Peygamber Efendimiz: "Kadınların en hayırlısı yüzüne baktığın zaman sevindiren, emrettiğin zaman itaat eden ve senin yokluğunda da senin malını ve iffetini koruyan kadındır." buyurmuş ve bu âyeti okumuştur. (İbnü Kesir)

[9] **Nüşûz:** lügatte "tümseklik" anlamına gelir. Mecâzen, "kadının kocasına kafa tutup isyankâr bir tavır alarak itaat etmemesi" anlamında kullanılır. Yukarıdaki "çirkeflik" tabiri bunu karşılayacağı düşüncesiyle kullanılmıştır.

[10] Kadının çirkefliğine göre hangisi daha uygunsa terbiye maksadıyla onu yapın. Sınırı aşmayın. Âyette yapılacak şeylere bir sıra konmadığı için tercümeye (durumlarına göre) ilavesi yapılmıştır.

[11] Onları affedin ve onlara eziyet edip durmayın.

[12] Bu âyette nüşûz, sadece kadınlar için zikredilmiştir. İnsanın aklına; "erkeklerde nüşuz olursa ne olacak?" gibi bir soru takılabilir. Erkeklerin serkeşliği ile ilgili hükümler, ileride 128. âyette ele alınacaktır.

اَلَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَٓا
اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِۜ وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًاۚ ﴿٣٧﴾
وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ رِئَٓاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ
وَلَا بِالْيَوْمِ الْاٰخِرِۜ وَمَنْ يَكُنِ الشَّيْطَانُ لَهُ قَرِينًا فَسَٓاءَ
قَرِينًا ﴿٣٨﴾ وَمَاذَا عَلَيْهِمْ لَوْ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ
وَاَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللّٰهُۜ وَكَانَ اللّٰهُ بِهِمْ عَلِيمًا ﴿٣٩﴾ اِنَّ
اللّٰهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍۚ وَاِنْ تَكُ حَسَنَةً يُضَاعِفْهَا
وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ اَجْرًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾ فَكَيْفَ اِذَا جِئْنَا مِنْ
كُلِّ اُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلٰى هٰٓؤُلَٓاءِ شَهِيدًاۜ ﴿٤١﴾
يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا الرَّسُولَ لَوْ تُسَوّٰى
بِهِمُ الْاَرْضُۜ وَلَا يَكْتُمُونَ اللّٰهَ حَدِيثًاۚ ﴿٤٢﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ
اٰمَنُوا لَا تَقْرَبُوا الصَّلٰوةَ وَاَنْتُمْ سُكَارٰى حَتّٰى تَعْلَمُوا
مَا تَقُولُونَ وَلَا جُنُبًا اِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتّٰى تَغْتَسِلُواۜ وَاِنْ
كُنْتُمْ مَرْضٰٓى اَوْ عَلٰى سَفَرٍ اَوْ جَٓاءَ اَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَٓائِطِ
اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَٓاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَٓاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا
فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَاَيْدِيكُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٤٣﴾

37- (Çünkü) onlar, cimrilik ettikleri gibi herkese de cimri olmalarını tavsiye ederler ve Allah'ın kendilerine lütfundan verdiklerini gizlerler. Biz, (bu) kâfirlere alçaltıcı bir azap hazırladık.

38- Bu (kâfirler,) mallarını sadece insanlara gösteriş olsun diye harcarlar ve Allah'a ve âhiret gününe de asla îman etmezler. Şeytan kime arkadaş olursa (bilsin ki) o, ne kötü bir arkadaştır!

39- Eğer bu (kâfirler,) Allah'a ve âhiret gününe îman etseler ve Allah'ın kendilerine verdiği rızıktan (Allah yolunda) harcasalardı ne olurdu sanki? Şüphesiz Allah, onları çok iyi bilir.

40- Allah, kimseye zerre kadar zulüm etmez. Eğer yapılan iyilik, zerre kadar da olsa Allah onun (sevabını) kat kat artırır ve Kendi katından ona çok büyük bir mükâfat verir.

41- Her ümmetten bir şâhit getirdiğimiz[1] ve seni de bunların üzerine bir şâhit yaptığımız zaman acaba bu (kâfirlerin) halleri nasıl olacak?

42- İşte o gün, Allah'ı inkâr edip, Peygambere isyan edenler, yerle bir olmayı isteyecekler ama onlar, Allah'tan bir sözü bile gizleyemeyecekler.[2]

43- Ey îman edenler! Sarhoş iken, ne söylediğinizi bilinceye, cünüp iken de -yolcu olmanız dışında- boy abdesti alıncaya kadar, namaza yaklaşmayın.[3] Eğer hasta olmuşsanız veya yolcu iseniz yahut helâdan gelmişseniz ya da kadınlara yaklaşmış[4] ve de su bulamamışsanız; temiz bir topraktan[5] yüzlerinize ve ellerinize sürerek teyemmüm[6] edin. Şüphesiz ki Allah, çok affedicidir, pek bağışlayıcıdır.[7]

---

[1] Her ümmetin şahidi, o ümmetin Peygamberidir.

[2] Bu âyet, "İşte o gün, Allah'ı inkâr edip, Peygambere isyan edenler, yerin dibine geçmeyi isteyecekler ama onlar, Allah'tan yaptıkları hiçbir şeyi gizleyemeyecekler." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Bu âyetin iniş sebebini Hz. Ali (r.a) şöyle anlatır. Bir gün Abdurrahman b. Avf bizi yemeğe davet etti. Yemekle birlikte şarap da ikram etti. Şarap bizden alacağını aldı. Namaz vakti gelince önümüze geçip, bize namaz kıldırdı. Namazda Kafirun sûresini (قُلْ يَا اَيُّهَا الْكَافِرُونَ لَا اَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ وَ نَحْنُ نَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ) şeklinde yanlış okudu. Allah da bu âyeti indirdi. (Tirmî-zî) Bu yasaklama, sarhoşun namaz kılamayacağına delâlet ettiği gibi, sarhoşun ve cünüp olan kimselerin mescidlere giremeyeceğine de dolaylı olarak delâlet edebilir.

[4] Buradaki dokunma, karı-koca ilişkisidir. El veya diğer uzuvların yani tenin tene dokunması ihtilâflıdır. Hanefilere göre; kadının erkeğe, erkeğin kadına dokunmasıyla abdest bozulmaz. Şafiilere göre namaz abdesti bozulur, gusül abdesti bozulmaz.

[5] (Mâide: 6.) âyette, bu âyetten fazla olarak (مِنْهُ) ifâdesi bulunduğu için tercüme bu şekilde yapılmıştır. Bu ifâdeden dolayı taş ve mermer türü olan şeylerle teyemmümün câiz olup olmayacağı hakkında ihtilâf vardır. Buna göre taş ile teyemmüm ruhsat, toprak ile teyemmüm ise, ihtiyattır.

[6] Teyemmümün kelime anlamı, kastetmek demek olduğu için niyetsiz teyemmüm, olmaz.

[7] Bu âyet, içkinin yasaklanması hakkındaki Bakara: 219. âyetten sonra inen ikinci âyettir. Bu konunun teferruatı için Bk. (Mâide: 90 ve dipnotları.)

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذٖينَ اُوتُوا نَصٖيبًا مِنَ الْكِتَابِ يَشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ
وَيُرٖيدُونَ اَنْ تَضِلُّوا السَّبٖيلَ ﴿٤٤﴾ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاَعْدَٓائِكُمْ وَكَفٰى
بِاللّٰهِ وَلِيًّا وَكَفٰى بِاللّٰهِ نَصٖيرًا ﴿٤٥﴾ مِنَ الَّذٖينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ
الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهٖ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَاسْمَعْ غَيْرَ
مُسْمَعٍ وَرَاعِنَا لَيًّا بِاَلْسِنَتِهِمْ وَطَعْنًا فِي الدّٖينِ وَلَوْ اَنَّهُمْ قَالُوا
سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا وَاسْمَعْ وَانْظُرْنَا لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاَقْوَمَ وَلٰكِنْ
لَعَنَهُمُ اللّٰهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ اِلَّا قَلٖيلًا ﴿٤٦﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ
اُوتُوا الْكِتَابَ اٰمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا مُصَدِّقًا لِمَا مَعَكُمْ مِنْ قَبْلِ اَنْ
نَطْمِسَ وُجُوهًا فَنَرُدَّهَا عَلٰٓى اَدْبَارِهَٓا اَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّٓا
اَصْحَابَ السَّبْتِ وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ مَفْعُولًا ﴿٤٧﴾ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَغْفِرُ
اَنْ يُشْرَكَ بِهٖ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ
فَقَدِ افْتَرٰٓى اِثْمًا عَظٖيمًا ﴿٤٨﴾ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذٖينَ يُزَكُّونَ اَنْفُسَهُمْ
بَلِ اللّٰهُ يُزَكّٖي مَنْ يَشَٓاءُ وَلَا يُظْلَمُونَ فَتٖيلًا ﴿٤٩﴾ اُنْظُرْ كَيْفَ
يَفْتَرُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَكَفٰى بِهٖٓ اِثْمًا مُبٖينًا ﴿٥٠﴾ اَلَمْ تَرَ اِلَى
الَّذٖينَ اُوتُوا نَصٖيبًا مِنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ
وَيَقُولُونَ لِلَّذٖينَ كَفَرُوا هٰٓؤُلَٓاءِ اَهْدٰى مِنَ الَّذٖينَ اٰمَنُوا سَبٖيلًا ﴿٥١﴾

44- Şu kendilerine kitaptan bir pay verilenlerin, sapkınlığı satın aldıklarını ve sizin yoldan çıkmanızı istediklerini görmüyor musun?

45- Allah, sizin düşmanlarınızı (sizden) daha iyi bilir. Size gerçek bir dost olarak Allah yettiği gibi, yardımcı olarak da Allah yeter.

46- (Mûsa'nın dinini terk edip) Yahûdî olanlardan bir kısmı, bu dine hakaret etmek amacı ile (Allah'ın kitabındaki) kelimelerin anlamlarını değiştirerek[1] ve dillerini eğerek-bükerek: "işittik ve isyan ettik, (asıl sen bizi) dinle behey söz dinlemez!"[2] ve râinâ"[3] diyorlar. Hâlbuki onlar, "işittik ve itaat ettik; bizi dinle ve gözet" deselerdi, kendileri için daha hayırlı ve daha doğru olurdu. Fakat Allah küfürleri yüzünden onları lânetlemiştir. Ancak onların pek azı, îman ederler.

47- Ey kendilerine kitap verilenler! Gelin yanınızda bulunan (Tevrât)'ı doğrultucu olarak indirdiğimiz bu kitaba, Biz birtakım yüzleri tersine çevirip mahvetmeden[4] yahut cumartesi yasağını çiğneyen[5] (Yahûdîleri) lânetlediğimiz gibi sizleri de lânetlemeden önce, îman edin. (Şunu bilin ki) Allah'ın emrettiği her şey, mutlaka yerine getirilir.

48- Şüphesiz Allah, kendisine eş koşulmasını asla affetmez. Ama bunun dışında, dilediği kimselerin (günâhlarını) bağışlar. Her kim de Allah'a eş koşarsa, gerçekten Ona çok büyük bir günâh ile iftira etmiş olur.

49- Şu kendilerini temize çıkaranları görmüyor musun? Hâlbuki ancak Allah, dilediğini temize çıkarır. Ve onlar, kıl kadar bile haksızlığa uğratılmazlar.

50- Bak, nasıl da yalan(lar)ını Allah'a yakıştırıyorlar. Onlara apaçık günâh olarak bu yeter.

51- Bir de, şu kendilerine kitaptan bir pay verilenleri görmüyor musun? Onlar puta[6] ve tağuta inanıyorlar. Ve kâfirler için "bunlar, Müslümanlardan daha doğru yoldadır." diyorlar.[7]

---

[1] Konu ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 75, Nisâ: 13, 41)

[2] (وَاسْمَعْ غَيْرَ مُسْمَعٍ) ifâdesi; "(asıl sen bizi) dinle behey söz dinlemez, dinle sözü dinlenmeyesice, dinle iyi şeyler işitmeyesice, benden duymuş olduğunu kimseye söylemeden dinle" anlamlarına da gelebilir.

[3] İslâm'ın ilk yıllarında Müslümanlar, Peygamberimize; "bizi gözet, müsaade buyur da anlayalım" anlamına gelen(رَاعِنَا) "Râinâ" ifâdesini kullanırlardı. Daha sonra Allah, Müslümanlara bu ifâdenin yerine, aynı anlama gelen (اُنْظُرْنَا) ifâdesini kullanmalarını emir buyurdu. Zîrâ Yahûdîler bu(رَاعِنَا)ifadesini kendi aralarında birbirlerine hakaret etmek için kullandıkları ve "bizim çoban" anlamına gelen (رَاعِينَا) ifâdesine benzetiyorlar ve böylece bununla Peygamberimize hakaret etmeye çalışıyorlardı. İşte Allah, bu âyetle Yahûdîlerin bu şekildeki sahtekârlıklarını ortaya koymuştur. Türkçe meâlcilerden bazılarının, özellikle bu âyetteki "Râinâ" ifâdesine, "bizi güt" anlamı vermeleri, çok gariptir. (Bakara: 104.) âyete bu anlamı vererek Müslümanları "güdülecek mahlûk", Peygamberimizi de "çoban" yerine koymaları, onlara hakaret içermekle birlikte anlaşılabilirse de Nisâ: 46. âyette Yahûdîlerin kendilerini "güdülecek mahlûk" yerine koyup Peygamberimize bu şekilde bir taleple gelebileceklerini anlamak hiç mümkün değildir.

[4] (طَمَسَ) fiilinin diğer anlamları için Bk. (Yûnus: 88, Yasin: 66, Kamer: 37, Mürselat: 8)

[5] Konu ile ilgili olarak Bk. (Bakara: 65-66)

[6] **Cibt:** sözlükte: "kendisinde hayır bulunmayan bayağı şey-put, kâhin, sihir, şeytan" demektir. Terim olarak; "Allah'tan başka ilâh edinilen canlı ve cansız ilahlar, putlar ve Allah'ın hâkimiyetine karşı çıkan her türlü İslâm dışı şahsiyet, düşünce, hukuk, devlet ve hâkimiyet anlayışı" anlamında kullanılmıştır. Kur'an'da sadece bu ayette zikredilen cibt kelimesi tağut kelimesiyle aynı anlamda, hatta biri diğerinin yerine de kullanılmıştır.

[7] Bk. (Bakara:256-257, Maide: 60, Nahl: 36, Zümer: 17)

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ وَمَن يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَن تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا
﴿٥٢﴾ أَمْ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّنَ الْمُلْكِ فَإِذًا لَّا يُؤْتُونَ النَّاسَ نَقِيرًا
﴿٥٣﴾ أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِن فَضْلِهِ فَقَدْ
آتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَآتَيْنَاهُم مُّلْكًا عَظِيمًا
﴿٥٤﴾ فَمِنْهُم مَّنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُم مَّن صَدَّ عَنْهُ وَكَفَىٰ بِجَهَنَّمَ
سَعِيرًا ﴿٥٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا سَوْفَ نُصْلِيهِمْ نَارًا كُلَّمَا
نَضِجَتْ جُلُودُهُم بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَذُوقُوا الْعَذَابَ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٥٦﴾ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَّهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا
ظَلِيلًا ﴿٥٧﴾ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا
وَإِذَا حَكَمْتُم بَيْنَ النَّاسِ أَن تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا
يَعِظُكُم بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٥٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنكُمْ فَإِن
تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ
تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٥٩﴾

52- İşte bunlar, Allah'ın lânet ettiği kimselerdir. Allah kime lânet ederse, artık ona asla bir yardımcı bulamazsın.

53- Yoksa bu (Yahûdîlerin, Allah'ın) hükümranlığında bir paylar mı var? Eğer öyle olsaydı onlar, insanlara çekirdeğin bir parçasını[1] bile vermezlerdi.

54- Yoksa o (Yahûdîler,) Allah'ın insanlara lütfundan verdiği nîmetleri[2] kıskanıyorlar mı? Şüphesiz Biz, İbrahim'in soyundan gelenlere de kitap ve hikmet vermiş, onlara da büyük bir hükümranlık ihsan etmiştik.

55- İşte o Yahûdîlerden bir kısmı, ona[3] gerçekten îman etti. Bir kısmı da ondan yüz çevirdi. O îman etmeyenlere de ateş olarak cehennem yeter.

56- O âyetlerimizi inkâr edenleri, yakında derileri kavruldukça azabın acısını daha iyi duysunlar diye kendilerine başka deriler vereceğimiz bir ateşe, sokacağız. Şüphesiz Allah, çok güçlüdür, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

57- (Allah'ın istediği gibi) îman edip (inandığı) iyi işleri yaşayanları ise, zemîninden ırmaklar akan, içlerinde ebedî olarak kalacakları ve kendilerine orada tertemiz eşlerin bulunduğu cennetlere koyacağız. Ve onları, orada koyu gölgeler altına alacağız.

58- Allah size, emanetleri ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman da adaletle hükmetmenizi emrediyor. Allah, böylece size ne güzel şeylerle[4] öğüt veriyor. Şüphesiz Allah, her şeyi hakkıyla işiten, hakkıyla görendir.

59- Ey îman edenler! Allah'a itaat edin, Peygambere itaat edin ve sizden olan[5] emir sahibine de (itaat edin.)[6] Eğer gerçekten Allah'a ve âhiret gününe inanıyorsanız, herhangi bir konuda anlaşmazlığa düştüğünüzde o konunun (çözümünü) Allah'a ve Peygamber'e havâle ediniz.[7] Çünkü böyle yapmanız, (sizin için) daha hayırlı ve sonuç bakımından da en iyisidir.

---

[1] (نَقِيرًا) Çekirdekteki küçük oyuk ve mecâzen çok az şey anlamına gelir. Bu âyet, "Eğer öyle olsaydı onlar, insanlara hiçbir şey vermezlerdi." şeklinde de anlaşılabilir.

[2] Yani vahiy ve Peygamberlik nîmetlerini...

[3] "O" zamirinin; Hz. Muhammed(a.s)'a, Hz. İbrahim (a.s)'a veya Kur'an'a gitmesi mümkündür. (Kurtubî)

[4] (نِعِمَّا) ifâdesi, (نِعْمَ شَيْئًا) anlamında olduğu için tercüme bu şekilde yapılmıştır.

[5] Müslümanlara kendilerinden olmayan (yani Müslüman olmayan) emir sahiplerine itaat, vacip değildir. Ancak, itaatin vacip olmaması isyanın vacip olmasını gerektirmez. Bu sebeple Müslüman olmayan bir beldede yaşayan Müslümanların, sürekli isyankârlar olarak nitelendirilmemeleri, Allah'a ve Rasûlüne karşı kötülüklerden kaçınıp, kendi aralarında belirleyecekleri ve kendilerinden olan emir sahiplerine itaat etmeleri ve Tağutlara asla boyun eğmemeleri gerekir. Çünkü İslâm hukukunun temel kurallarından birisi de "Allah'a isyan konusunda kimseye itaatin" helal olmayacağıdır.

[6] Âyetin baş tarafında Allah'a ve Peygambere itaat ayrı ayrı emredilirken, "emir sahiplerine itaat" Allah ve Peygamber üzerine atıfla emredilmiştir. Bu da; emir sahiplerine itaatin, onların Allah'a ve Peygambere itaatleriyle ilgili olduğunu yani "onlar Allah'a ve Peygambere itaat ettikleri sürece onlara itaatin" gerektiğini anlatmaktadır.

[7] Yani o konuyu kendi keyfinize göre halletmeye veya sizden olmayan emir sahiplerine ve tağutlara hallettirmeye kalkışmayın. Konuyu önce Allah'ın kitabına sonra Peygamberin sünnetine havâle edin. Bunlarda bulamazsanız sizden olan emir sahiplerine müracaat edin veya benzer olaylara ehlince kıyas ederek çözüme kavuşturun.

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ اَنَّهُمْ اٰمَنُوا بِمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَٓا
اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ اَنْ يَتَحَاكَمُٓوا اِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ
اُمِرُٓوا اَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ اَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالاً بَعِيداً
(٦٠) وَاِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا اِلٰى مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ وَاِلَى الرَّسُولِ رَاَيْتَ
الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُوداً (٦١) فَكَيْفَ اِذَٓا اَصَابَتْهُمْ
مُصِيبَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيهِمْ ثُمَّ جَٓاؤُكَ يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ اِنْ اَرَدْنَٓا اِلَّٓا
اِحْسَاناً وَتَوْفِيقاً (٦٢) اُولٰٓئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللّٰهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ
فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ وَقُلْ لَهُمْ فِٓي اَنْفُسِهِمْ قَوْلاً بَلِيغاً (٦٣)
وَمَٓا اَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ اِلَّا لِيُطَاعَ بِاِذْنِ اللّٰهِ وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَلَمُٓوا
اَنْفُسَهُمْ جَٓاؤُكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا
اللّٰهَ تَوَّاباً رَحِيماً (٦٤) فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتّٰى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا
شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِٓي اَنْفُسِهِمْ حَرَجاً مِمَّا قَضَيْتَ
وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيماً (٦٥) وَلَوْ اَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ اَنِ اقْتُلُٓوا اَنْفُسَكُمْ
اَوِ اخْرُجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ اِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ وَلَوْ اَنَّهُمْ فَعَلُوا
مَا يُوعَظُونَ بِهِ لَكَانَ خَيْراً لَهُمْ وَاَشَدَّ تَثْبِيتاً (٦٦) وَاِذاً لَاٰتَيْنَاهُمْ
مِنْ لَدُنَّٓا اَجْراً عَظِيماً (٦٧) وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطاً مُسْتَقِيماً (٦٨)

60-(Ey Muhammed!) Şu, kendilerinin "sana indirilene de senden öncekilere indirilenlere de inandıkları" yalanını söyleyip, sonra da inkâr etmekle emrolundukları tağut[1] önünde muhakemeleşmek isteyenleri, görmüyor musun?[2] İşte şeytan, onları (haktan çok) uzak bir sapkınlığa düşürmek istiyor.[3]

61- Onlara: "Allah'ın indirdiğine ve Peygambere gelin!" denilince o münâfıkların, senden tamamen uzaklaştıklarını görürsün.

62- Peki, nasıl oluyor da bunlar, kendi elleriyle yaptıkları bir kötülük yüzünden, başlarına bir felaket gelince sana gelerek: "Biz, sadece iyilik yapmak ve arayı bulmak istemiştik." diye, Allah adına yemin ediyorlar?

63- Allah'ın kalplerindeki (fenalıklarının derecesini) iyi bildiği bu kimselere, sakın yüz verme, onlara öğüt ver ve onlara, gönüllerine tesir edecek güzel söz, söyle!

64- Biz, bütün Peygamberleri Allah'ın izni ile kendilerine sadece itaat edilmek üzere, gönderdik.[4] Eğer onlar birbirlerine zulmettikleri zaman sana gelerek Allah'tan af dileselerdi ve Peygamber de onlar adına af dileseydi, elbette Allah'ı tevbeleri kabul edici ve merhametli olarak bulacaklardı.

65- Hayır! Öyle değil. Rabbine yemin olsun ki onlar, aralarında anlaşmazlığa düştükleri her konuda, senin hakemliğine başvurmadıkça sonra da senin vereceğin karara gönüllerinde bir sıkıntı duymaksızın kesin bir teslimiyetle uymadıkça, gerçekten îman etmiş olmazlar.

66- Eğer Biz, onlara: "Kendinizi öldürün veya yurtlarınızdan çıkın." diye emretmiş olsaydık, bunu içlerinden ancak pek azı yapabilirdi. Oysa onlar, kendilerine verilen emirleri tutsalardı, elbette haklarında hem daha hayırlı, hem de (îmanlarını) daha pekiştirici olurdu.

67-68- Ve o zaman elbette kendilerine katımızdan büyük mükâfat verirdik ve onları kesinlikle dosdoğru yola iletirdik.

---

[1] Konuyla ilgili olarak Bk. (ve dipnotu, Nisâ:76, Mâide: 60, Nahl: 36, Zümer: 17,18) [1] **Tâğut:** kelime olarak azan, azgın, azman, azdırıcı demektir. **Terim olarak** ise: Allah'a karşı zorla veya gönül rızası ile tapınılan, rab kabul edilen veya edilmeyen insan, şeytan, put ve her türlü düşünce ve sistem demektir. Tağut'un açığı da gizlisi de görünürü de görünmezi de olabilir. Aslında putlar, asıl tağutlar değil, tağutların temsilcileridir. Bu sebeple de putların veya putlaştırılanların arkasına gizlenen asıl tağutları (derin güçleri) görmek gerekir. Bu güçler, bazen Hz. Îsâ ve Üzeyr (a.s) gibilerinin bile arkasına gizlenebilirler. Tağutları reddetmek demek; onları hiç tanımamak ve Allah'a îmandan önce, onları inkâr etmek, demektir. Burada "kâfirlerin dostlarının" çoğul ve "tağut" kelimesinin tekil olarak kullanılması, kâfirlerin dostlarının genel isminin veya kâfirlerin dostlarının, "tağut" olduğuna bir işarettir. Bk. (Bakara: 257, Nisâ: 76, Mâide: 60, Nahl: 36, Zümer: 17, 18)

[2] Bu âyetin indiriliş sebebi şöyledir: Bir Yahûdî ile bir münâfık arasında anlaşmazlık oldu. Yahûdî Hz. Peygambere, münâfık ise Ka'b b. Eşref'e giderek muhakeme olmak istedi. Yahûdî, buna yanaşmayınca beraberce Hz. Peygamber'e geldiler. O, da Yahûdî'nin lehine karar verdi. Dışarıya çıkınca münâfık, bir de Hz. Ömer'e gidelim dedi. Yahûdî Hz. Ömer'e "biz, Hz. Muhammed'in huzurunda muhakemeleştik ve o, benim lehime karar verdi ve bu, adam onun hükmüne râzı olmuyor" dedi. Hz. Ömer olayın doğru olup olmadığını münafığa sordu. Doğru olduğunu öğrenince dışarıya çıkıp kılıcını kuşandı ve yanlarına gelip münafığı öldürdü ve "Allah ve Rasûlü'nün hükmüne râzı olmayan hakkında böyle hükmederim" dedi. Bk. (Nur: 48–52)

[3] Bu âyetteki olayın hususiliği, hükmün umumiliğine mani olmadığı için bu hüküm, kıyamete kadar bu tipler için geçerlidir.

[4] Buna göre; Peygambere itaat, Allah'ın emrine itaat, ona isyan ise Allah'a isyandır.

69- Allah'a ve Peygamber'e itaat edenler, (cennette) Allah'ın kendilerine nîmet verdiği; Peygamberlerle, dosdoğru kullarla,[1] şehitlerle ve (Allah'ın) iyi kullarıyla birlikte olacaklar. İşte bunlar, ne güzel arkadaşlardır![2]

70- İşte bu, Allah'ın bir lütfudur. Bilen olarak sana, Allah yeter.

71- Ey îman edenler! (Düşmanlarınıza) karşı her türlü savunma tedbirinizi alın.[3] Onlarla küçük birlikler halinde[4] savaştığınız gibi, (gerektiğinde de) topyekûn savaşın.[5]

72- Şüphesiz içinizden bazıları vardır ki (cihad konusunda) pek ağırdan alırlar. (Hatta bunlar,) eğer sizin başınıza bir musîbet gelirse: "(iyi ki) Allah lütfetti de onlarla beraber bulunmadım." diye (sevinir.)

73- Allah'tan size bir zafer gelince de sanki sizi daha önce hiç tanımıyormuş gibi, "keşke ben de onlarla birlikte olsaydım da o büyük başarıdan, ben de bir pay kapsaydım."[6] der.

74- O halde dünya hayatını, ebedî âhiret hayatı karşılığında satanlar, Allah yolunda savaşsınlar. Her kim, Allah yolunda savaşır da öldürülür veya galip gelirse, Biz ona yarın (âhirette,) çok büyük bir mükâfat vereceğiz.

75- (Ey îman edenler!) size ne oluyor da Allah yolunda ve: "Ey Rabbimiz! Bizleri bu halkı zalim olan memleketten kurtar, bize katından bizi iyi idare edecek bir sahip ve yine bize katından bir kurtarıcı gönder." diye yalvarıp duran ezilmiş erkekler, kadınlar ve çocuklar uğrunda savaşmıyorsunuz?[7]

وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُولَ فَاُو۬لٰٓئِكَ مَعَ الَّذ۪ينَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ
مِنَ النَّبِيّ۪نَ وَالصِّدّ۪يق۪ينَ وَالشُّهَدَٓاءِ وَالصَّالِح۪ينَۚ وَحَسُنَ
اُو۬لٰٓئِكَ رَف۪يقاًۜ ﴿٦٩﴾ ذٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللّٰهِۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ عَل۪يماً
﴿٧٠﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ اَوِ انْفِرُوا
جَم۪يعاً ﴿٧١﴾ وَاِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لَيُبَطِّئَنَّۚ فَاِنْ اَصَابَتْكُمْ مُص۪يبَةٌ
قَالَ قَدْ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيَّ اِذْ لَمْ اَكُنْ مَعَهُمْ شَه۪يداً ﴿٧٢﴾ وَلَئِنْ
اَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللّٰهِ لَيَقُولَنَّ كَاَنْ لَمْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ
مَوَدَّةٌ يَا لَيْتَن۪ي كُنْتُ مَعَهُمْ فَاَفُوزَ فَوْزاً عَظ۪يماً ﴿٧٣﴾ فَلْيُقَاتِلْ ف۪ي
سَب۪يلِ اللّٰهِ الَّذ۪ينَ يَشْرُونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا بِالْاٰخِرَةِۜ وَمَنْ يُقَاتِلْ
ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ فَيُقْتَلْ اَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْت۪يهِ اَجْراً عَظ۪يماً
﴿٧٤﴾ وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ وَالْمُسْتَضْعَف۪ينَ
مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَٓاءِ وَالْوِلْدَانِ الَّذ۪ينَ يَقُولُونَ رَبَّنَٓا اَخْرِجْنَا
مِنْ هٰذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ اَهْلُهَاۚ وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ وَلِياًّۚ
وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَص۪يراًۜ ﴿٧٥﴾ اَلَّذ۪ينَ اٰمَنُوا يُقَاتِلُونَ
ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِۚ وَالَّذ۪ينَ كَفَرُوا يُقَاتِلُونَ ف۪ي سَب۪يلِ الطَّاغُوتِ
فَقَاتِلُٓوا اَوْلِيَٓاءَ الشَّيْطَانِۚ اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَع۪يفاً ﴿٧٦﴾

76- İman edenlerin, Allah'ın yolunda savaştıkları gibi kâfirler de tağut'un[8] yolunda savaşırlar. O halde (Ey îman edenler!) Siz şeytanın dostlarına karşı savaşın. Şunu bilin ki şeytanın tuzağı, daima zayıftır.[9]

---

[1] Bu âyette Peygamberlerden sonra sıddîklerin zikredilmesi, Peygamberimizden sonra halîfenin Hz. Ebû Bekir olacağına bir işaret olabilir. (Kurtubî)

[2] Hz. Aişe (r.a)'dan: Bir gün adamın birisi Peygamber Efendimize gelerek,: "Ey Allah'ın Elçisi! Ben, seni nefsimden, ailemden ve çocuklarımdan daha çok seviyorum. Evimdeyken aklıma sen gelince dayanamayıp, yanına geliyorum ve sana bakıyorum. Senin ve benim öldüğümü düşününce biliyorum ki sen, cennette Peygamberlerle birlikte olacaksın. Cennete girince, ben seni orada görememekten korkuyorum." dedi. Peygamberimiz o adama bir şey söyleyemedi ve arkasından bu âyet indirildi. (Vâhidî)

[3] Âyetin bu bölümünden; İslâm Devletinin, kendi güvenliğini sağlayabilmesi için bir ordusunun bulunması, bu ordunun da düşmanlarına korku verebilmesi için her türlü teçhizata sahip bulunması, eğitiminin sürekli olması ve her an savaşa hazır bulunması gerektiği anlaşılmaktadır.

[4] **Sübat:** sübe'nin çoğulu olup; ondan fazla kişiden meydana gelen süvari topluluğu, takımı demektir. Âyetin bu bölümünden Müslümanların düşmanlarıyla seriyyeler halinde gerilla savaşı yapabilecekleri anlaşılabilir.

[5] Bu ifâdeyle de; seferberlik durumunda tüm Müslümanların İslâm ordusuna katılmalarının gerektiği emredilmiştir.

[6] Yani savaşa katılmadığına değil, o savaştan elde edilen ganîmetlerden bir pay alamadığına yanar, tutuşur.

[7] Âyette kastedilen bu belde; Mekke'dir. Olayın hususiliği, hükmün umumiliğine mani olmadığı için bu hüküm, kıyamete kadar bu durumda olan tüm beldeler için geçerlidir. Müslümanların kendi beldelerinde Allah'ın hükümleriyle hükmetme düzenini sağladıktan sonra, ezilen Müslümanların yardımına koşma ve onları zâlimlerin zulmünden kurtarma mecburiyeti olduğu, bu âyetten anlaşılmaktadır. Ayrıca bu âyetten, Müslümanların sadece Allah'ın rızasını kazanmak, mazlumları zâlimlerin pençesinden kurtarmak ve halk üzerinde Allah'ın kanunlarını uygulamak için savaşacakları, anlaşılmaktadır.

[8] Konuyla ilgili olarak Bk. (Bakara: 257 ve dipnotu, Nisâ: 60, Mâide: 60, Nahl: 36, Zümer: 17,18)

[9] Her ne kadar zaman zaman Müslümanlar, sıkıntı ve baskı altında kalsalar bile sonunda mutlak galip olanlar, onlar olacaktır. Şeytanların ve tağutların kurdukları tuzaklar mutlaka bozulacaktır. Allah, yeryüzüne sadece "Müslümanları vâris" kılmıştır (Enbiyâ: 105, Ahzab:27) ve Müslümanlara, "yeryüzünde fitne kalmayıncaya, Allah'ın dini (yeryüzüne) egemen oluncaya kadar, kâfirlerle savaşmayı" emretmiştir. (Bakara:193, Enfâl: 39) Allah'ın katında "din, sadece İslâm dinidir ve onun dışında başka bir din, asla kabul edilmeyecektir." (Âlu İmrân:19-85) "En mükemmel din de İslâm Dinidir" (Mâide:3) ve Allah "yeryüzüne Müslümanları, halîfe tayin etmiştir." (Fâtır: 39) Bu konuda bu kadar hüküm varken mutlaka bu hükümlere duyarlı Müslümanlar var olacak ve bu sonuca, onlar ulaşacaklardır. Selam olsun onlara.

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذ۪ينَ ق۪يلَ لَهُمْ كُفُّٓوا اَيْدِيَكُمْ وَاَق۪يمُوا الصَّلٰوةَ
وَاٰتُوا الزَّكٰوةَۚ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ اِذَا فَر۪يقٌ مِنْهُمْ
يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللّٰهِ اَوْ اَشَدَّ خَشْيَةًۚ وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ
كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَۚ لَوْلَٓا اَخَّرْتَنَٓا اِلٰٓى اَجَلٍ قَر۪يبٍۜ قُلْ مَتَاعُ
الدُّنْيَا قَل۪يلٌۚ وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِمَنِ اتَّقٰى وَلَا تُظْلَمُونَ فَت۪يلًا ﴿٧٧﴾
اَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ ف۪ي بُرُوجٍ مُشَيَّدَةٍۜ
وَاِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ يَقُولُوا هٰذِه۪ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِۚ وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ
يَقُولُوا هٰذِه۪ مِنْ عِنْدِكَۜ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِۜ فَمَا لِهٰٓؤُ۬لَٓاءِ
الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَد۪يثًا ﴿٧٨﴾ مَٓا اَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ
فَمِنَ اللّٰهِۘ وَمَٓا اَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَۜ وَاَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ
رَسُولًاۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَه۪يدًا ﴿٧٩﴾ مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ اَطَاعَ
اللّٰهَۚ وَمَنْ تَوَلّٰى فَمَٓا اَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَف۪يظًاۜ ﴿٨٠﴾ وَيَقُولُونَ
طَاعَةٌۘ فَاِذَا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَٓائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذ۪ي
تَقُولُۜ وَاللّٰهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَۚ فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ
عَلَى اللّٰهِۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَك۪يلًا ﴿٨١﴾ اَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْاٰنَۜ
وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللّٰهِ لَوَجَدُوا ف۪يهِ اخْتِلَافًا كَث۪يرًا ﴿٨٢﴾

77- Kendilerine: "Siz, (şimdilik) savaştan uzak durun, namazı dosdoğru ve devamlı kılın ve zekâtı verin." denilenleri biliyorsun değil mi? Onlara (Allah yolunda) savaşmak farz kılınınca, içlerinden insanlardan Allah'tan korkar gibi korkan, hatta daha da fazla korkan bir grup, (şimdi): "Ey Rabbimiz niye bize savaşmayı (hemen) farz kıldın, bize biraz daha süre verseydin olmaz mıydı? deyiverdiler. (Ey Muhammed!) Onlara: "Dünya hayatının kazançları gelip-geçicidir. Âhiret ise, Allah'a karşı hata etmekten sakınanlar için daha hayırlıdır ve size orada kıl kadar[1] bile haksızlık edilmez." de.

78- Her nerede olursanız olun hatta yüksek kaleler içerisinde bile bulunursanız bulunun, ölüm sizi bulur. (Ey Muhammed!) Eğer onlara bir iyilik ulaşırsa: "Bu Allah'tandır" derler, yok eğer başlarına bir kötülük gelirse: "Bu senin yüzündendir." derler. Sen de onlara: "Hayır, hepsi Allah'tandır." de. Bu adamlara ne oluyor da kendilerine söylenen sözü, anlamaya bir türlü yanaşmıyorlar?

79- (Ey insanoğlu!) Sana gelen her iyilik, Allah'tandır, sana dokunan her kötülük de kendindendir.[2] (Ey Muhammed!) Biz, seni bütün insanlara bir elçi olarak gönderdik. Buna şâhit olarak da Allah yeter.

80- Peygambere itaat eden, Allah'a itaat etmiş demektir. Kim de (ona itaatten) yüz çevirirse, (Ey Muhammed!) Biz, seni onlara bekçi olarak göndermedik.[3]

81- (O münâfıklar) senin yüzüne karşı, "tamam" derler, fakat senin yanından çıkar çıkmaz, onlardan bir kısmı, sana söylediklerinin tam tersini yaparlar. Allah da onların (bu yaptıklarını) yazar. Sen onlara aldırış etme. Allah'a güven. Koruyucu olarak sana, Allah yeter.

82- Onlar, bu Kur'ân'ı gereği gibi düşünüp anlamaya hiç çalışmıyorlar mı? Eğer o, Allah'tan başkası tarafından (indirilmiş) olsaydı, onda birçok çelişki bulurlardı.

---

[1] **Fetil:** hurma çekirdeğinin ortasındaki ince iplik gibi çizgi demek olup, azlık ve önemsizlikten mesel için kullanılır.

[2] Yani bir insana dokunan kötülüğü Allah yaratırsa da bu, o insana kendi tercihinden dolayı isabet eder.

[3] Bu âyet; Peygambere mutlak itaati emreden ve bunu Allah'a itaatle eşdeğerde gören bir âyettir. Peygamber Efendimiz de bu konuda: "Kim bana itaat ederse Allah'a itaat eder, kim de bana isyan ederse Allah'a isyan eder. Yine kim benim halîfeme itaat ederse, bana itaat eder, kim de benim halîfeme isyan ederse bana isyan eder." buyurmuşlardır. (Müslim) Konuyla ilgili olarak Bk. (Âlu İmrân: 32, 132, Nisâ: 59,69, Mâide: 92, Enfâl: 20,46 Nur: 54, 56, Ahzab: 21, Muhammed: 33, Haşr: 7, Mücadele: 13, Teğabün: 12)

83- (Onlar,) kendilerine güven veya korku hususunda bir haber gelince onu hemen yayıverdiler. Hâlbuki o haberi, Peygambere ya da kendilerinden olan yetkililere götürselerdi, onların içerisinden sonuç çıkarmaya gücü yetenler, onu anlarlardı.[1] Eğer Allah size karşılıksız iyilik yapmasaydı ve size karşı merhametli olmasaydı, pek azınız dışında hepiniz şeytana uyardınız.[2]

84- (Ey Muhammed!) Sen, Allah yolunda savaş! Sen sadece kendinden sorumlusun.[3] Mü'minleri de sürekli olarak (kâfirlerle savaşmaya) teşvik et.[4] Umulur ki Allah, böylece kâfirlerin gücünü kırar. Şüphesiz Allah'ın kuvvet ve kudreti çok fazla ve cezâsı, çok şiddetlidir.[5]

85- Kim, güzel bir işe vasıta olursa, onun o işin sevabından bir nasibi olduğu gibi, kim de kötü bir şeye vasıta olursa, onun da o kötülükten bir payı vardır. Çünkü Allah'ın, her şeye gücü yeter.

86- (Ey îman edenler!) Size selam verildiği zaman, siz ona ondan daha güzeliyle veya aynısıyla karşılık verin.[6] Şüphesiz Allah, her şeyin hesabını gereği gibi yapandır.

---

[1] Bugün, haber yayma gücü elinde bulunan medya da bu âyetin kapsamına girebilir. Hattâ bu âyetten İslâm Devletinin, medyayı haber konusunda denetlemesi gerektiği de anlaşılabilir.

[2] Bu âyetin indiriliş sebebiyle ilgili olarak iki rivâyet vardır. **1-** Münâfıklar, fırsat buldukça yalan haber yayıyorlar, bazı zayıf Müslümanlar da Seriyyelerin durumuyla ilgili gelen iyi veya kötü haberlerin doğruluğunu tam araştırmadan, olur olmaz şeyler söylüyorlardı. **2-** Peygamberimizin eşlerinden uzak durduğu bir sırada, Hz. Ömer mescidde insanların üzgün bir şekilde; "Peygamberimizin eşlerini boşadığı hakkında konuştuklarını görmüş ve buna inanamamış. Hemen Peygamberimizin huzuruna giderek bir fırsatını bulup: "Ey Allah'ın Elçisi eşlerini boşadın mı?" diye sormuş. "Hayır" cevabını alınca da çıkıp: bir tellal bularak, "Peygamberimizin eşlerini boşamadığını" insanlara duyurmuş. (Müslim)

[3] Yani, sen ancak kendinden sorumlusun, o halde yalnız da kalsan bu görevini yerine getir. Senin görevini yerine getirmen için illaki birilerinin olması, şart değil.

[4] Yani onları iyice eğit, sürekli savaş eğitimi ver ki, gafil avlanmasınlar. Aynı emir için Bk. (Enfâl: 65)

[5] Peygamberimiz, Uhud savaşının sonunda Ebû Süfyân'la bir sene sonra, Bedr-i suğra mevsiminde savaşmak üzere sözleşmişti. Günü gelince insanları savaşmaya davet etti. Fakat bazı Müslümanlar, bu savaştan çekindiler. Bunun üzerine bu âyet indirildi. Peygamberimiz: "ben yalnız başıma kalsam yine giderim" buyurdu ve yetmiş kadar atlı ile hareket etti, Allah da kâfirlerin kalbine bir korku verdi ve caydırdı. Peygamberimiz, Bedirde sekiz gün kaldı ve ticaret yaptı. Bedr-i suğra: Kinane Oğullarına ait pazaryeri olarak kullanılan ve Arapların, her sene sekiz gün toplanıp alış veriş yaptıkları bir sudur. (Kurtubî)

[6] Müslümanların birbirlerine olan selamı (اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ), bunun daha güzeli ise (اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللّٰهِ وَ بَرَكَاتُهُ)'dur.

وَاِذَا جَٓاءَهُمْ اَمْرٌ مِنَ الْاَمْنِ اَوِ الْخَوْفِ اَذَاعُوا بِهٖ وَلَوْ رَدُّوهُ
اِلَى الرَّسُولِ وَاِلٰٓى اُو۬لِي الْاَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذ۪ينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ
مِنْهُمْ وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ اِلَّا
قَل۪يلًا ﴿٨٣﴾ فَقَاتِلْ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ لَا تُكَلَّفُ اِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ
الْمُؤْمِن۪ينَ عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَكُفَّ بَأْسَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا وَاللّٰهُ اَشَدُّ
بَأْسًا وَاَشَدُّ تَنْك۪يلًا ﴿٨٤﴾ مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ
نَص۪يبٌ مِنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا
وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ مُق۪يتًا ﴿٨٥﴾ وَاِذَا حُيّ۪يتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا
بِاَحْسَنَ مِنْهَا اَوْ رُدُّوهَا اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ حَس۪يبًا
﴿٨٦﴾ اَللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ
ف۪يهِ وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَد۪يثًا ﴿٨٧﴾ فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِق۪ينَ
فِئَتَيْنِ وَاللّٰهُ اَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا اَتُر۪يدُونَ اَنْ تَهْدُوا مَنْ اَضَلَّ
اللّٰهُ وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَب۪يلًا ﴿٨٨﴾ وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ
كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَٓاءً فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ اَوْلِيَٓاءَ حَتّٰى
يُهَاجِرُوا ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ
حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا وَلَا نَص۪يرًا ﴿٨٩﴾

87- Tek ilâh kendisi olan Allah, (meydana geleceği hakkında) hiç bir şüphe olmayan kıyamet gününde, sizi mutlaka bir araya toplayacaktır. Kimin sözü, Allah'ın (sözünden) daha doğru olabilir?

88- (Ey îman edenler!) Siz, Allah'ın kendilerini yaptıkları sebebiyle terslerine döndürüp reddettiği münâfıklar hakkında, niçin iki gruba ayrılıyorsunuz? Yoksa Allah'ın saptırdığını, siz mi doğru yola ulaştırmak istiyorsunuz? (Ey Muhammed!) Allah'ın saptırdıklarına, sen (bile) asla bir çıkış yolu bulamayacaksın.

89- Onlar, kendilerinin kâfir oldukları gibi, sizin de kâfir olup kendileriyle bir olmanızı arzu ettiler. Bu yüzden, Allah'ın yoluna hicret edinceye[7] kadar onlardan hiçbirini, sakın dost edinmeyin. Eğer bundan yüz çevirirlerse, onları yakalayın ve bulduğunuz yerde öldürün.[8] Ve onlardan kesinlikle dost da yardımcı da edinmeyin.

---

[7] Mekke'den Medîne'ye hicretten sonra, "İslâm diyarına" hicret olmayacağı için bu hicret; "münâfıkların Uhud Savaşına katılması, îmana dönmesi ve Peygamberle birlikte olması" anlamınadır. (Kurtubî)

[8] Burada yer konusunda bir ayrım yapılmadığı için bu kimselerin, Kâbe'nin içerisinde bile yakalansalar öldürülmeleri gerekir.

اِلَّا الَّذٖينَ يَصِلُونَ اِلٰى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مٖيثَاقٌ اَوْ
جَٓاؤُ۫كُمْ حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ اَنْ يُقَاتِلُوكُمْ اَوْ يُقَاتِلُوا
قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَٓاءَ اللّٰهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتَلُوكُمْ
فَاِنِ اعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يُقَاتِلُوكُمْ وَاَلْقَوْا اِلَيْكُمُ السَّلَمَ
فَمَا جَعَلَ اللّٰهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبٖيلًا ﴿٩٠﴾ سَتَجِدُونَ
اٰخَرٖينَ يُرٖيدُونَ اَنْ يَاْمَنُوكُمْ وَيَاْمَنُوا قَوْمَهُمْ كُلَّمَا
رُدُّٓوا اِلَى الْفِتْنَةِ اُرْكِسُوا فٖيهَا فَاِنْ لَمْ يَعْتَزِلُوكُمْ
وَيُلْقُٓوا اِلَيْكُمُ السَّلَمَ وَيَكُفُّٓوا اَيْدِيَهُمْ فَخُذُوهُمْ
وَاقْتُلُوهُمْ حَيْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ وَاُو۬لٰٓئِكُمْ جَعَلْنَا لَكُمْ
عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُبٖينًا ﴿٩١﴾ وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ اَنْ يَقْتُلَ
مُؤْمِنًا اِلَّا خَطَـًٔا وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَـًٔا فَتَحْرٖيرُ رَقَبَةٍ
مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ اِلٰٓى اَهْلِهٖٓ اِلَّٓا اَنْ يَصَّدَّقُوا فَاِنْ كَانَ
مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرٖيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ
وَاِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مٖيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ
اِلٰٓى اَهْلِهٖ وَتَحْرٖيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ
شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِنَ اللّٰهِ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٖيمًا حَكٖيمًا ﴿٩٢﴾

90- Ancak, sizinle aralarında anlaşma bulunan bir topluma sığınan yahut sizinle de kendi toplumlarıyla da savaşmayı içlerine sindiremeyip tarafsız olarak size gelen kimselere dokunmayın. Allah dileseydi, onları da size musallat eder, onlar da sizinle savaşırlardı. Eğer onlar, size sataşmaz, savaş açmaz ve size barış teklif ederlerse; (şunu iyi bilin ki) Allah, onların aleyhinde size herhangi bir yola girme hakkı vermemiştir.

91- Ancak (onların içerisinden) hem sizden emin olmak, hem de toplumlarından emin olmak isteyen ve ne zaman fitneye çağırılsalar onun içerisine körü körüne dalanları da bulacaksın. Eğer bunlar, sizden uzak durmaz, sizinle barış içerisinde yaşamak istemez ve sizinle savaştan el çekmezlerse, onları da yakalayın ve bulduğunuz yerde öldürün. Böylece Biz, onlarla (savaşmanız için) size açık bir yetki verdik.

92- Bir Müslüman, bir başka Müslüman'ı yanlışlıkla olması dışında, asla öldüremez. Yanlışlıkla bir Müslüman'ı öldürenin, Müslüman bir köle[1] azat etmesi ve ölenin ailesine de diyet vermesi, gerekir. Eğer (ölenin ailesi), bu (diyeti) bağışlarsa o başka.[2] Eğer öldürülen Müslüman, düşmanınız olan bir toplumdan ise o zaman da yine Müslüman bir köle azat etmesi gerekir. Eğer öldürülen (Müslüman,) kendileriyle aranızda antlaşma bulunan bir toplumdan ise, öldürenin, ölenin ailesine diyet vermesi ve mü'min bir köle azat etmesi gerekir. Bunlara gücü yetmeyenlerin de Allah tarafından tevbesinin kabulü için arka arkaya iki ay oruç tutması gerekir. Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

---

[1] Kölenin erkek veya kadın olmasında fark yoktur.

[2] Ayyaş b. Rebia el-Mahzûmî Müslüman olmuş ve akrabalarının şerrinden kaçarak Medîne'ye hicret etmişti. Bunun üzerine anası o dönüp gelmedikçe, yiyip-içmemeğe ve tavan altına girmemeğe yemin eder. Ebû Cehil, Hâris b. Zeyd ile beraber gider onu Medîne'de bulur ve Mekke'ye gitmeye ikna eder. Medîne'den yola çıktıktan sonra onu yanındaki Hâris'le birlikte iyice bir döver ve elleri bağlı olarak anasına götürür. Anası da önceki dinine dönmedikçe bağlarını çözmeyeceğine yemin eder. Bunun üzerine Ayyaş, dil ile inkâr eder ve arkasından da Medîne'ye tekrar hicret eder. Daha sonra Hâris de Müslüman olup hicret eder. Haris, Medîne'ye gelirken Ayyaş ona Kuba'da rastlar ve onu Müslüman olduğunu bilmeyerek öldürür. Fakat sonra onun Müslüman olduğunu öğrenince yaptığına pişman olarak, Peygamberimize gelir ve "onu öldürdüm fakat Müslüman olduğunu bilmiyordum" der. Bu âyet de bu olay üzerine nâzil olur. (Vâhidî)

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ
اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿٩٣﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ
أَلْقَىٰ إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمُ كَثِيرَةٌ كَذَٰلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ فَمَنَّ اللَّهُ
عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٩٤﴾ لَا يَسْتَوِي
الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ
بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ
الْحُسْنَىٰ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا
عَظِيمًا ﴿٩٥﴾ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا
رَحِيمًا ﴿٩٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ
قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ
تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمْ
جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٩٧﴾ إِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ
وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا ﴿٩٨﴾

93- Her kim de bir Müslüman'ı bile bile öldürürse onun (âhiretteki) cezâsı, içerisinde ebedî olarak kalacağı cehennemdir. Allah ona gazaplanmış, lânetlemiş ve ona büyük bir azap hazırlamıştır.[1]

94- Ey îman edenler! Allah yolunda savaşa çıktığınız zaman iyice araştırın. Size selam veren kimselere, dünya hayatının geçici menfaatlerini elde etmek için "sen Müslüman değilsin"demeyin. Zîrâ asıl ganîmetler, Allah'ın katındadır. Bir zamanlar siz de öyle iken, Allah size lütfetti (de Müslüman oldunuz.) O halde araştırmanızı iyi yapın. Doğrusu Allah, bütün yaptıklarınızdan haberdardır.[2]

95- Mü'minlerden, özürsüz[3] olarak yerlerinde oturanlarla mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda cihad edenler, asla eşit olamazlar.[4] Allah, mallarıyla canlarıyla cihad edenleri, derece bakımından oturanlardan, üstün kılmıştır. Bununla beraber Allah, hepsine de cenneti vâdetmiştir ama mücahitleri oturanlardan çok daha büyük mükâfat vâdederek, üstün kılmıştır.

96- Ve onlara; Kendi katından yüksek dereceler, büyük bir mağfiret ve tükenmez rahmet vermiştir. Çünkü O, çok bağışlayıcı, çok merhamet edicidir.

97- Melekler, (hicret etmeyerek) kendilerine zulmeden kişilerin[5] canlarını alırken onlara: "Sizin dünyadaki durumunuz neydi?" deyince, onlar da: "Biz, o beldenin zavallılarıydık." diyecekler. Melekler de onlara: "Allah'ın toprağı hicret etmenize yetecek kadar geniş değil miydi?" diye cevap verecekler. Onların barınma yerleri, varılacak yerlerin en kötüsü olan cehennemdir.[6]

98- Ancak gerçekten zavallı olan erkekler, kadınlar ve çocuklardan, çaresiz kalan ve hicret etmeye yol bulamayanlar bunun dışındadır.

---

[1] Mikyas b. Dababe ve kardeşi Hişam, Müslüman olmuşlardı. Mikyas bir gün, kardeşi Hişam'ı Neccar Oğulları içerisinde öldürülmüş olarak buldu. Gelip durumu Peygamberimize haber verdi. Peygamberimiz de onu, Zübeyr b. Iyaz ile birlikte Neccar Oğullarına gönderdi. Katili biliyorlarsa kısas için Mikyas'a teslim etmelerini, bilmiyorlarsa diyetini ödemelerini emretti. Neccar Oğulları: "Allah'ın Rasûlünü işitiyoruz ve ona itaat ediyoruz. Fakat katili bilmiyoruz ve diyeti ödüyoruz." dediler ve yüz deve getirip Mikyas'a teslim ettiler. Onlar da develeri alıp Medîne'ye döndüler. Yolda şeytan, Mikyas'a: "kardeşinin diyetini kabul edeceksin de kendine sövdürecek misin? Yanındakini öldür, intikamını al, diyet de yanına kâr kalsın." diye vesvese verdi. Zübeyr b. Iyaz'ın gafil bir anını bulup, kaya ile başını ezerek öldürdü ve develerin birine binip Mekke'ye çekti gitti. Bu âyet, bu olay üzerine nâzil oldu. Peygamberimiz Mekke'nin fethi günü bu şahsa eman vermedi ve Müslümanlar, onu sokağın birinde bulup öldürdüler. (Kurtubî, Vâhidî)

[2] Fedek halkından Mirdas b. Nehiyk tek başına Müslüman olmuştu. Peygamber (a.s)'ın bir seriyyesi bunlara gitmiş, onlar da kaçışmışlardı. Mirdas, Müslümanlığına güvenerek kaçmadı ve kelime-i şahadet getirip onlara selam verdi. Fakat Üsame b. Zeyd onu öldürüp koyunlarını aldı. Durumu Peygamberimize haber verdiler. Peygamberimiz, kızdı ve: "siz onu beraberindeki mala göz dikerek öldürdünüz." buyurdu. Sonra bu âyeti, Üsame'ye okudu. Üsame: Ey Allah'ın Rasûlü, benim için Allah'tan af dile." deyince Peygamberimiz: "O adam, Allah'tan başka ilâh yoktur demişken bu nasıl olur?" buyurdu. Üsame: "bunu o kadar çok söyledi ki keşke önceden Müslüman olmamış bulunsaydım da bu gün olsaydım diye temenni ettim" demiştir. (Vâhidî)

[3] **Zarar:** bir kimsede bulunan hastalık, körlük veya topallık gibi sakatlık, âcizlik eksiklik demektir.

[4] Zeyd b. Sâbitten; Rasulullah, bu âyet nâzil olup bana yazdırırken, ashabtan kör olan Ümmü Mektum geldi ve: "Ey Allah'ın Rasûlü benim de cihad etmeye gücüm yetseydi, ben de cihad ederdim, fakat âmâyım." dedi. Bu esnada Rasûlullah'a vahiy baygınlığı geldi, dizi dizimin üstündeydi ve öyle ağır bastı ki ezip ufalayacak zannettim. Sonra açıldı. (Özetle, Tirmîzî, Kurtubî)

[5] Bu âyet, Mekke'de Müslüman olup da kendilerine hicret farz kılındığı halde hicret etmeyerek, kendi kendilerine zulmeden kimseler, hakkında indirilmiştir. Bu kimseler, daha sonra Bedir savaşına Mekkeli müşriklerle beraber katılmışlar ve bir kısmı orada öldürülmüştür. (Vâhidî) Bu âyete göre, bir yerde dinini yaşamaya imkân bulamayan bir Müslüman'ın, oradan hicret etmesi vaciptir.

[6] Bu âyet nâzil olunca Peygamberimiz, bunu Mekke'de bulunan Müslümanlara, göndermişti. Cündüb b. Damre (r.a) çok yaşlı bir zat olmasına rağmen oğullarına; "beni yola çıkartın, çünkü ben, zayıf kimselerden olmadığım gibi yolu bilmeyenlerden de değilim, vallahi bu gece Mekke'de yatmam." dedi. Oğulları onu bir sedyeye koyup Medîne'ye doğru yola çıkardılar. Bu zat yolculuğa dayanamayıp yolda vefat etti. (Vâhidî)

فَاُو۬لٰٓئِكَ عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللّٰهُ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٩٩﴾
وَمَنْ يُهَاجِرْ فٖي سَبٖيلِ اللّٰهِ يَجِدْ فِي الْاَرْضِ مُرَاغَمًا كَثٖيرًا وَسَعَةً
وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهٖ مُهَاجِرًا اِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِهٖ ثُمَّ يُدْرِكْهُ
الْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ اَجْرُهُ عَلَى اللّٰهِ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَحٖيمًا ﴿١٠٠﴾
وَاِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْاَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَقْصُرُوا مِنَ
الصَّلٰوةِ اِنْ خِفْتُمْ اَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذٖينَ كَفَرُوا اِنَّ الْكَافِرٖينَ كَانُوا
لَكُمْ عَدُوًّا مُبٖينًا ﴿١٠١﴾ وَاِذَا كُنْتَ فٖيهِمْ فَاَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلٰوةَ
فَلْتَقُمْ طَٓائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُٓوا اَسْلِحَتَهُمْ فَاِذَا سَجَدُوا
فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَٓائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَٓائِفَةٌ اُخْرٰى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا
مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَاَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذٖينَ كَفَرُوا لَوْ
تَغْفُلُونَ عَنْ اَسْلِحَتِكُمْ وَاَمْتِعَتِكُمْ فَيَمٖيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً
وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اِنْ كَانَ بِكُمْ اَذًى مِنْ مَطَرٍ اَوْ كُنْتُمْ
مَرْضٰٓى اَنْ تَضَعُٓوا اَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ اِنَّ اللّٰهَ اَعَدَّ
لِلْكَافِرٖينَ عَذَابًا مُهٖينًا ﴿١٠٢﴾ فَاِذَا قَضَيْتُمُ الصَّلٰوةَ فَاذْكُرُوا
اللّٰهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلٰى جُنُوبِكُمْ فَاِذَا اطْمَاْنَنْتُمْ فَاَقٖيمُوا
الصَّلٰوةَ اِنَّ الصَّلٰوةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنٖينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا ﴿١٠٣﴾

99- Bu kimselere gelince, umulur ki Allah, bunları affeder. Şüphesiz ki Allah çok affedicidir, pek bağışlayıcıdır.

100- Her kim Allah yolunda hicret ederse, yeryüzünde sığınacak birçok güzel yer ve elverişli geçim imkânları bulur. Her kim de Allah ve Peygamber uğruna hicret etmek için evinden çıkar, sonra bu yolda ölürse, şüphesiz onun mükâfatı Allah'a aittir ve Allah, çok bağışlayıcı, çok merhamet edicidir.[1]

101- Yeryüzünde (savaş için) sefere çıktığınızda, kâfirlerin size bir kötülük yapacaklarından korkarsanız, namazı kısaltarak kılmanızın bir sakıncası yoktur. Şüphesiz kâfirler, sizin açık düşmanınızdır.[2]

102- (Ey Muhammed!) Sen, onların aralarında bulunup da onlara namaz kıldırdığında içlerinden bir kısmı, silâhlarını da yanlarına alarak seninle beraber namaza dursun. (Namazdakiler) secdeye varınca, diğerleri sizi korusun. Sonra namaz kılmamış olan diğerleri, güvenlik tedbirlerini ve silâhlarını yanlarına alarak gelip seninle beraber, (namazın kalanını) kılsın.[3] Çünkü kâfirler, sizin silâhlarınızı ve eşyalarınızı bırakmanızı ve bu esnada size ansızın baskın yapmayı şiddetle arzu ederler. Eğer yağmurdan zarar görecekseniz ya da hasta iseniz, silâhlarınızı bırakmanızın bir sakıncası yoktur. Bununla beraber, sakın tedbiri de elden bırakmayın. Şüphesiz Allah, kâfirler için aşağılatıcı bir azap hazırlamıştır.[4]

103- O (korku namazını) kıldıktan sonra da ayaktayken, otururken ve uzanmışken (her halinizde) Allah'ı anmayı, dilinizden düşürmeyin. (Tehlikenin geçtiğinden) emin olunca, namazı tam olarak kılın.[5] Zîrâ namaz, mü'minlere vakitleri belirlenmiş bir farzdır.

[1] 101. âyette bahsi geçen Cündüb b. Damre Medîne'ye gelirken yolda Ten'iym mevkiine varınca, vefat edeceğini hissedip sağ elini sol eline koyarak: "Ey Allah'ım! Şu Senin, şu da Rasûl'ünün eli, Rasûlün sana ne ile biat ettiyse, ben de öyle biat ediyorum" der ve rûhunu teslim eder. Bunu duyan bazıları: "Medîne'de vefat etseydi, mükâfatı tam olurdu." derler. Bu âyet de bunun üzerine nâzil olur. (Vâhidî)

[2] Buradaki seferin, "Allah yolunda" olup olmaması belirtilmediği için bazıları bu hükmün, normal seferler için de geçerli olduğunu söylemişlerdir. Âyetin zahirinden bunu çıkartmak mümkündür. Ancak âyetin devamından, bu hükmün cihad için çıkılan sefere ait olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Sonraki âyetten de anlaşılacağı gibi burada kastedilenin "korku namazı" olması, daha kuvvetlidir.

[3] Yani, askerleri önce iki kısma ayır, bir kısmı düşman karşısında siperde beklerken, bir kısmı da seninle beraber, namaza dursun. Namaz kılanlar da silâhlarını bırakmasınlar. Bunlar, secde edip birinci rek'atı bitirince siperlere geçsinler ve namaz kılmayanlar, gelip ikinci rek'atı seninle beraber kılsınlar. Böylece namazı tamamlasınlar. İşte esas namazı kısaltma budur. Çünkü İslâm'ın ilk yıllarında dört rek'atlı farz namazların aslı, ikişer rek'at idi. Bu, daha sonra seferde iki rek'at olarak kaldı, hazarda dörde çıkartıldı. Bu sebepten dolayı seferde kılınan iki rek'atlık namazlar, tam olarak namazı kısaltma sayılmamıştır. Konunun teferruatı için fıkıh kitaplarına müracaat edilebilir.

[4] Korku namazı ile ilgili bu hükümler, savaş halinde olmaksızın düşmandan ani bir saldırı beklendiği durumlar için de geçerlidir. Savaş devam ederken, Hanefiler'e göre, namaz tehir edilir. İmam Malik ve İmam Sevrî'ye göre ise eğer rükû ve secde yapmak mümkün değilse, namaz ima ile kılınır. Korku namazı ile ilgili bu hükümler indikten sonra Hz. Peygamber, (a.s) Hendek savaşında arka arkaya dört vakit namazı tehir etmiş ve daha sonra bu namazları, sırasıyla kılmıştır.

[5] Yani vakti gelen namazınızı tam kılın veya savaş esnasında kılamadığınız namazlarınızı kazâ edin.

وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ اِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَاِنَّهُمْ
يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا يَرْجُونَ
وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٠٤﴾ اِنَّا اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الْكِتَابَ
بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا اَرٰيكَ اللّٰهُ وَلَا تَكُنْ
لِلْخَائِنِينَ خَصِيمًا ﴿١٠٥﴾ وَاسْتَغْفِرِ اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ غَفُورًا
رَحِيمًا ﴿١٠٦﴾ وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَانُونَ اَنْفُسَهُمْ
اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا اَثِيمًا ﴿١٠٧﴾ يَسْتَخْفُونَ
مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللّٰهِ وَهُوَ مَعَهُمْ اِذْ يُبَيِّتُونَ
مَا لَا يَرْضٰى مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا
﴿١٠٨﴾ هَا اَنْتُمْ هٰؤُلَاءِ جَادَلْتُمْ عَنْهُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
فَمَنْ يُجَادِلُ اللّٰهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَمْ مَنْ يَكُونُ عَلَيْهِمْ
وَكِيلًا ﴿١٠٩﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا اَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ
يَسْتَغْفِرِ اللّٰهَ يَجِدِ اللّٰهَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١١٠﴾ وَمَنْ يَكْسِبْ
اِثْمًا فَاِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلٰى نَفْسِهِ وَكَانَ اللّٰهُ عَلِيمًا حَكِيمًا
﴿١١١﴾ وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً اَوْ اِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيئًا
فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَاِثْمًا مُبِينًا ﴿١١٢﴾

104- O (düşman) topluluğunu[1] takip etmekte, gevşeklik göstermeyin. Eğer siz, acı çekiyorsanız onlar da tıpkı sizin acı çektiğiniz gibi acı çekiyorlar. Üstelik siz, Allah'tan, onların ümit edemeyecekleri şeyleri umuyorsunuz.[2] Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

105- (Ey Muhammed!) Biz, sana Kitabı mutlak doğru (hükümler)le insanlar arasında Allah'ın sana gösterdiği şekilde hükmetmen için indirdik.[3] Sakın hainlerin savunucusu[4] olma.

106- Allah'tan af dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayıcıdır, pek de merhamet edicidir.

107- Kendi nefislerine ihanet edenlerden[5] yana mücadeleye girişme.[6] Şüphesiz Allah, ihanette ileri gidip, pek günâhkâr olanları sevmez.

108- Bunlar, (ihanetlerini) insanlardan gizliyorlarsa da Allah'tan asla gizleyemezler. Oysa onlar, geceleyin Allah'ın râzı olmadığı sözleri tasarlarlarken O, onların yanı başlarındadır. Çünkü Allah, onların yaptıkları her şeyi (ilmiyle) kuşatmıştır.[7]

109- Haydi siz dünya hayatında onları savundunuz. Peki, (yarın) kıyamet gününde onları Allah'a karşı kim savunacak? Yahut onların koruyuculuğunu, kim üzerine alacak?

110- Kim, bir kötülük işler yahut nefsine zulmeder, sonra da Allah'tan affını dilerse, Allah'ı çok bağışlayıcı, pek de merhamet edici olarak bulur.

111- Kim, başkasına bir kötülük yaparsa, (aslında) o kötülüğü kendi kendisine yapmış olur. Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

112- Kim de bir hata veya bir günâh işler, sonra onu suçsuz bir kimsenin üzerine atarsa, şüphesiz apaçık bir iftirada bulunmuş ve apaçık bir günâh yüklenmiş olur.

---

1 Bir kısım müfessirler, bu âyetin Uhud savaşı sonrasında Medîne arazisinin dışına kadar takip edilen müşrik ordusu, hakkında nâzil olduğunu, bazıları da bunun, genel anlamda düşmanı takip etmek için indirildiğini söylemişlerdir. (Kurtubî)

2 Yani onların acıları yanlarına kâr kalacak. Siz ise çektiğiniz sıkıntıların karşılığını, âhirette cennet olarak göreceksiniz. Yani karlı olan her halükarda sizsiniz.

3 Bu âyet, Kur'an'ın esas indiriliş sebebini net bir şekilde ifâde etmektedir. Buna göre Kur'an, İslâm Devletinin ve o devletin yürütme organlarının, hükümlerini Allah'ın kitabında gösterdiği şekilde vermelerinin yollarını gösteren bir kitaptır.

4 Yani, hainler lehine düşman olma. Sakın hainleri savunmak için kimseye düşmanlık etme ve onların avukatı kesilme.

5 Bir insanın, kendi nefsine ihânet etmesi, daima kötülük yaparak, kendisini cehennemle yüz yüze getirmesi, kendisini aldatması ve Allah'ın kendisine bir emaneti olan nefsine ihânet etmesi, demektir.

6 Kendi kendilerine ihânet edenlerin tarafından olma yani onların koruyuculuğuna soyunma.

7 Yani Allah'tan hiçbir şeyi gizleyemezler.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَٓائِفَةٌ مِنْهُمْ اَنْ
يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ اِلَّٓا اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ
شَيْءٍ وَاَنْزَلَ اللّٰهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ
تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ عَظ۪يمًا ﴿١١٣﴾ لَا خَيْرَ
ف۪ي كَث۪يرٍ مِنْ نَجْوٰيهُمْ اِلَّا مَنْ اَمَرَ بِصَدَقَةٍ اَوْ مَعْرُوفٍ اَوْ
اِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ ابْتِغَٓاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ
فَسَوْفَ نُؤْت۪يهِ اَجْرًا عَظ۪يمًا ﴿١١٤﴾ وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ
مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدٰى وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَب۪يلِ الْمُؤْمِن۪ينَ
نُوَلِّه۪ مَا تَوَلّٰى وَنُصْلِه۪ جَهَنَّمَ وَسَٓاءَتْ مَص۪يرًا ﴿١١٥﴾ اِنَّ اللّٰهَ
لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِه۪ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَٓاءُ
وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَع۪يدًا ﴿١١٦﴾ اِنْ يَدْعُونَ
مِنْ دُونِه۪ٓ اِلَّٓا اِنَاثًا وَاِنْ يَدْعُونَ اِلَّا شَيْطَانًا مَر۪يدًا ﴿١١٧﴾
لَعَنَهُ اللّٰهُ وَقَالَ لَاَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ نَص۪يبًا مَفْرُوضًا
﴿١١٨﴾ وَلَاُضِلَّنَّهُمْ وَلَاُمَنِّيَنَّهُمْ وَلَاٰمُرَنَّهُمْ فَلَيُبَتِّكُنَّ اٰذَانَ
الْاَنْعَامِ وَلَاٰمُرَنَّهُمْ فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللّٰهِ وَمَنْ يَتَّخِذِ
الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِنْ دُونِ اللّٰهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُب۪ينًا ﴿١١٩﴾

113- (Ey Muhammed!) Eğer Allah'ın sana lütuf ve merhameti olmasaydı, onlardan bir takımı seni yanıltmaya çalışırdı. Hâlbuki onlar, sadece kendi kendilerini saptırırlar, sana hiçbir zarar veremezler. Çünkü Allah, kitabı ve hikmeti indirerek, sana daha önce bilmediğin gerçekleri öğretmiştir. Şüphesiz Allah'ın sana olan lütfu, son derece büyüktür.

114- Bir sadaka vermeyi yahut bir iyilik yapmayı veyahut da insanların arasını düzeltmeyi emredenlerin dışında, onların kendi aralarındaki gizli konuşmalarının pek çoğunda, bir hayır yoktur. Kim, bunları sadece Allah'ın rızasını kazanmak için yaparsa, yakında Biz, ona büyük bir mükâfat vereceğiz.

115- Kim de kendisine dosdoğru yol[1] belli olduktan sonra mü'minlerin yolundan başka bir yola giderek Peygambere isyan ederse, onu döndüğü yolla baş başa bırakır ve varılacak yerlerin en kötüsü olan cehenneme sokarız.

116- Şüphesiz Allah, kendisine eş koşulmasını asla affetmez. Ama bunun dışında, dilediği kimselerin (günâhlarını) bağışlar. Her kim de Allah'a eş koşarsa, gerçekten derin bir sapkınlığa düşmüş olur.

117- O (müşrikler,) Allah'ı bırakıp da dişi putlara[2] tapıyorlar.[3] Hâlbuki onlar, (böyle yaparak) azgın şeytandan başka bir şeye tapmıyorlar.

118- 119- Onlar, kendilerine: "Elbette Senin kullarından, belirli bir kısmını alıp saptıracağım, onları boş kuruntulara sokacağım, onlara hayvanların kulaklarını yarmalarını[4] ve Allah'ın yarattığını değiştirmelerini[5] emredeceğim." diyen ve Allah'ın lânet ettiği (azgın şeytana taparlar.) Allah'ı bırakıp da şeytanı dost edinenler, şüphesiz apaçık bir şekilde perişan olacaklar.

---

1 Yani Allah'a, Peygambere ve Müslümanların kendilerinden olan devlet yöneticilerine itaat yolu... Bunun dışındaki bütün yollar, Müslümanların yolu değildir.

2 Yani bunlara göre ilâh mefhumu, her şeyden önce bir kadın hayalidir. Bundan dolayı da putlarının çoğunluğunu, kadın şeklinde düşünürler, kadın isimleriyle isimlendirirler ve kendilerine put olarak, âcizleri seçerlerdi. Arap müşrikler, Allah isminin dişili olarak "el-lât", "el-azîz" isminin dişili olarak da "el-uzzâ" ismini verdikleri putlara taparlardı. Arapların her kabîlesinin bir putu vardı ve onları, "filân oğullarının dişisi" diye anarlardı. Yani putlara, "dişi" derlerdi. Hattâ Allah'ın meleklerini de dişi olarak kabul ederlerdi. Yunanlılar ve diğer putperest toplumların da putları genellikle "dişi" idi. Böylece varsayılan güzellere taparak yaşayan güzelleri aşağılarlar ve onları, en sefil oyuncaklar haline sokarlardı.

3 Bu âyet, (اِنَاثًا) kelimesi hal olarak düşünülürse; "Onlar, Allah'ın dışındakilere, kadın gibi yalvarırlar." şeklinde de anlaşılabilir. Yani bu; "Peygamberlere ve Allah'a karşı diklenirler ama diğerlerine gelince kadınlar gibi yalvarırlar." demektir. Bugün bunların benzerleri bol miktarda görülmektedir.

4 Araplar, bir dişi deve beş defa doğurur ve beşincisi erkek olursa, kulağını yararlar ve ondan faydalanmayı haram sayarlardı. Yani kendilerince kutsallar icat ederlerdi. Tıpkı orta Asya ülkelerindekilerin, Allah'ın nîmetleri içerisinde özellikle "ekmeği" kutsallaştırdıkları gibi...

5 Yaratılışı bozacaklar. Bu konuda müfessirlerin verdikleri örneklerin başlıcaları şöyledir: Kadını erkek, erkeği kadın yapmağa çalışacaklar, kadın yerine erkek, erkek yerine kadın kullanacaklar, kılıklarını değiştirecekler, nikâh yerine fuhşu tercih edecekler, temizi bırakıp pisliklere koşacaklar. Helâle haram, harama helâl, iyiye kötü, kötüye iyi diyecekler, Allah'ın gönderdiği "hak dinleri" bırakıp bâtıl dinler ve fikirler arkasında koşacaklar.

120- Çünkü şeytan, onlara (bir kısım) vaatlerde bulunur ve kendilerini boş kuruntulara daldırır. Zâten şeytan, onlara aldatmadan başka bir şey vâdetmez ki.

121- Bunların varacakları yer, kurtulmak için bir kaçış yolu bulunmayan cehennemdir.

122- (Allah'ın istediği gibi) îman edip (inandığı) iyi işleri yaşayanları ise, Allah'ın gerçek bir vaadi olarak zemîninden ırmaklar akan, içlerinde ebedî olarak kalacakları cennetlere koyacağız. Söz verme ve onu yerine getirme bakımından, Allah'tan daha doğru kim olabilir?

123- (Cenneti elde etmek,) kesinlikle sizin de kendilerine kitap verilenlerin de kuruntularına göre olmaz. Kim bir kötülük işlerse[1] aynısıyla cezâlandırılır ve (o kimse,) Allah'tan başka bir dost da bir yardımcı da bulamaz.[2]

124- Erkek veya kadınlardan; zerre kadar haksızlığa uğratılmaksızın cennete, ancak îman edip (inandığı) iyi işleri yaşayanlar girerler.

125- (İnandığı) iyi işleri yaşayarak, özünü Allah'a teslim eden ve İbrahim'in dosdoğru dinine[3] uyan kimseden, daha dindar kim olabilir? Çünkü Allah, İbrahim'i dost[4] edinmişti.

---

[1] İster Müslüman olsun, ister kitap ehli olsun fark etmez, kötülük yapan herkes, cezâsını görür.

[2] Yahûdî ve Hıristiyanlar; "bizim Peygamberimiz ve kitabımız, sizin Peygamberiniz ve kitabınızdan daha önce geldi ve biz, İbrahim'in dini üzereyiz." dediler. Yahûdîler: "Cennete ancak Yahûdî olanlar girecek," Hıristiyanlar da; "cennete ancak Hıristiyan olanlar girecek." diye iddiâ ettiler. Müslümanlar da: "bizim Peygamberimiz, sizin Peygamberinizden sonradır ve Peygamberlerin sonuncusudur. Kitabımız da sizin kitabınızdan sonradır ve onlara hâkimdir. Ve biz, İbrahim, İsmail ve İshak'ın dini üzereyiz ve Cennete ancak bizim dinimizde olanlar girecek." dediler. Bunun üzerine bu ve sonraki âyet nâzil oldu. (Taberî, Kurtubî, Vâhidî)

[3] Yani; İbrahim (a.s)'ın diğer dinleri terk eden, tek Allah'a inanmayı esas alan, Kur'an'ın ifâdesiyle İslâm dinine... Bu ve benzeri âyetlere göre; İbrahim (a.s)'ın dini, İslâm Dinidir. Müslümanların dışındakiler, Hz. İbrahim'in dinin takipçileri olamazlar. Çünkü Hz. İbrahim'in dini, tek Allah inancına dayanan bir dindir. Îsâ ve Üzeyr'i Allah'ın oğlu saydıkları için Allah tarafından kâfir oldukları belirtilen Yahûdî ve Hıristiyanların, kendilerini İbrahim'in dininden saymalarını anlamak mümkün ise de onları İbrahîmî dinlerden sayan Müslümanları anlamak hiç mümkün değildir. Bunlar, ya Kur'an okumuyorlar, ya da okuduklarını anlamak istemiyorlar...

[4] **Halil:** bir kimsenin sırlarını bilen, sevgisi gönlünün derinliklerine işleyen dostu, demektir. Bu âyette, Allah'ın Hz. İbrahim'i dost edinmesi; iki insan arasındaki ahbaplık şeklinde düşünülemez. Bu olsa olsa Allah'ın Hz. İbrahim'i şereflendirmesinden ve onu bir kısım sırlara vakıf kılmasından, mecâz olabilir.

يَعِدُهُمْ وَيُمَنّ۪يهِمْۜ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ اِلَّا غُرُورًا ﴿١٢٠﴾
اُو۬لٰٓئِكَ مَاْوٰيهُمْ جَهَنَّمُۘ وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَح۪يصًا ﴿١٢١﴾ وَالَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ
تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَٓا اَبَدًاۜ وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّاۜ وَمَنْ اَصْدَقُ
مِنَ اللّٰهِ ق۪يلًا ﴿١٢٢﴾ لَيْسَ بِاَمَانِيِّكُمْ وَلَٓا اَمَانِيِّ اَهْلِ الْكِتَابِۜ
مَنْ يَعْمَلْ سُٓوءًا يُجْزَ بِه۪ۙ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلِيًّا
وَلَا نَص۪يرًا ﴿١٢٣﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ
اَوْ اُنْثٰى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَاُو۬لٰٓئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ
نَق۪يرًا ﴿١٢٤﴾ وَمَنْ اَحْسَنُ د۪ينًا مِمَّنْ اَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّٰهِ وَهُوَ
مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ اِبْرٰه۪يمَ حَن۪يفًاۜ وَاتَّخَذَ اللّٰهُ اِبْرٰه۪يمَ خَل۪يلًا
﴿١٢٥﴾ وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۜ وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ
شَيْءٍ مُح۪يطًا ﴿١٢٦﴾ وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَٓاءِۜ قُلِ اللّٰهُ يُفْت۪يكُمْ
ف۪يهِنَّۙ وَمَا يُتْلٰى عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ ف۪ي يَتَامَى النِّسَٓاءِ
الّٰت۪ي لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ اَنْ تَنْكِحُوهُنَّ
وَالْمُسْتَضْعَف۪ينَ مِنَ الْوِلْدَانِۙ وَاَنْ تَقُومُوا لِلْيَتَامٰى بِالْقِسْطِۜ
وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِه۪ عَل۪يمًا ﴿١٢٧﴾

126- Göklerde ve yerde her ne varsa şüphesiz hepsi, Allah'ındır ve Allah, her şeyi (ilmiyle) kuşatmıştır.

127- (Ey Muhammed!) Senden kadınlar hakkında fetva[5] isteyenlere: "Onlarla ilgili Allah'ın açıkladığı hüküm: -kendileri için (Allah'ın) farz kıldığı haklarını[6] vermeyerek nikâhlamak istediğiniz yetim kadınlar, çaresiz çocuklar ve yetimlere karşı âdil davranmanız hakkında- size Kitap'ta okunan âyetlerdir. (Unutmayın ki) Allah, sizin her yaptığınız iyiliği mutlaka bilir." de.

---

[5] **İstifta:** Gençleştirip kuvvetlendirmek kökünden alınmıştır. Sanki bir kimsenin sıkıntısını halledenin onu dinçleştirmiş olacağı düşüncesiyle; mecâzen "bir konuda sıkıntıyı giderici hüküm verme" anlamında kullanılmıştır. Fetva verenin; o konuda bilgili, yetkili ve iyi niyetli olması gerekir. Yani ancak, Müslüman, ihsan sahibi ve dini hükümleri kurallarına göre bilen âlimler, fetva verebilirler.

[6] Bu haklar: miras ve mihirdir.

وَاِنِ امْرَاَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا اَوْ اِعْرَاضًا فَلَا
جُنَاحَ عَلَيْهِمَا اَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ
خَيْرٌ وَاُحْضِرَتِ الْاَنْفُسُ الشُّحَّ وَاِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا
فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٢٨﴾ وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا
اَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ
الْمَيْلِ فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَاِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَاِنَّ
اللّٰهَ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٢٩﴾ وَاِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللّٰهُ كُلًّا
مِنْ سَعَتِهِ وَكَانَ اللّٰهُ وَاسِعًا حَكِيمًا ﴿١٣٠﴾ وَلِلّٰهِ مَا فِي
السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ اُوتُوا
الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَاِيَّاكُمْ اَنِ اتَّقُوا اللّٰهَ وَاِنْ تَكْفُرُوا
فَاِنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ غَنِيًّا
حَمِيدًا ﴿١٣١﴾ وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ
وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيلًا ﴿١٣٢﴾ اِنْ يَشَاْ يُذْهِبْكُمْ اَيُّهَا النَّاسُ
وَيَاْتِ بِاٰخَرِينَ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى ذٰلِكَ قَدِيرًا ﴿١٣٣﴾ مَنْ
كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللّٰهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ
وَكَانَ اللّٰهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿١٣٤﴾

128- Eğer bir kadın kocasının serkeşliğinden[1] yahut kendisini ihmâl edeceğinden korkarsa, kendi aralarında anlaşma yolu ile ilişkilerini, yeniden düzene koymalarının bir sakıncası yoktur. Anlaşmak, (geçimsizlikten) daha hayırlıdır ve (insanların) nefsi, bencilliğe eğilimlidir. Eğer (birbirinize) iyi davranır, Allah'tan hakkıyla sakınırsanız, şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.[2]

129- Ne kadar da uğraşsanız, eşleriniz arasında adaleti asla sağlayamazsınız. O halde en azından birisine tamamen kapılıp öbürünü askıda bırakmayın.[3] Eğer (birbirinize) iyi davranır ve Allah'tan hakkıyla sakınırsanız, şüphesiz Allah, çok bağışlayıcı, çok merhamet edicidir.

130- Eğer eşler, birbirlerinden ayrılacak olurlarsa Allah, onların her ikisini de geniş lütfuyla muhtaç duruma düşmekten korur. Çünkü Allah, nîmetleri bol olandır, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

131- Göklerde ve yerde her ne varsa, şüphesiz hepsi Allah'ındır. Sizden önce kendilerine kitap verilenlere ve özellikle size, Allah'tan hakkıyla sakınmanızı emrettik. Yok, eğer inkâr ederseniz, (şunu iyi bilin ki) göklerde ve yerde her ne varsa hepsi Allah'ındır ve Allah, hiçbir şeye muhtaç değildir, övülmeye en lâyık olandır.

132- Göklerde ve yerde her ne varsa şüphesiz hepsi Allah'ındır. Koruyucu olarak sana, Allah yeter.

133- Ey insanlar! Eğer (Allah,) dilerse sizi yok eder ve yerinize başkalarını getirir.[4] Zîrâ Allah'ın gücü, her şeye yeter.

134- Kim, bu dünyanın nîmetlerini isterse, bilsin ki dünyanın da âhiretin de nîmetleri Allah'ın katındadır. Allah, her şeyi çok iyi işiten ve çok iyi görendir.

---

[1] Kocanın serkeşliği; eşinden hoşlanmayıp surat asması, geçimsizlik yaparak yanına yaklaşmaması ve kocalık görevlerini yerine getirmemesi şeklinde anlaşılabilir. Bu konuda kadınlarla ilgili hükümler için Bk. (Nisâ: 34)

[2] İbn-i Abbas'tan: Peygamberimizin eşi Sevde binti Zem'a, Rasûlullah'ın kendisini boşamasından korkarak Peygamberimize: "Beni boşama, eşin olarak kalayım ve nöbetimi Hz. Aişe'ye devredeyim." dedi ve böyle yaptılar. Bu âyet, bu olay üzerine indi. (Tirmîzî)

[3] Yani bu ve 3. âyete göre; erkeklerin kadınlar hakkında iki türlü adaleti emredilmektedir. Birisi: mihir, nafaka ve nöbet hususundaki adalettir ki bunu mutlaka yapmak gerekir. Diğeri ise; kadının gönlünü almak ve ona güzel davranmaktır. Bu âyette vurgulanan; "adaleti tam sağlamak mümkün değilse de kadını tamamen ihmâl edip askıda bırakmamaktır." Ayrıca bu âyet, 3. âyetteki; "Eğer aralarında adaletsizlik yapmaktan korkarsanız, o zaman tek kadınla evlenin." emrinin veciz bir izahıdır. Peygamberimiz: "iki eşi olup da birine tamamen meyleden kimse kıyamet gününe yamuk olarak gelir." buyurmuştur. (Ebu Davut, Tirmîzî)

[4] Bu âyet nâzil olunca Peygamber Efendimiz, ellerini Selmân-ı Fârisî'nin sırtına koymuş ve: "onlar, bunun kavmi'dir" buyurmuştur. (Kurtubî, Taberî) Konuyla ilgili olarak Bk. (Mâide: 54, Muhammed: 38)

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا كُونُوا قَوَّام۪ينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَٓاءَ لِلّٰهِ وَلَوْ
عَلٰٓى اَنْفُسِكُمْ اَوِ الْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَب۪ينَۚ اِنْ يَكُنْ غَنِيًّا اَوْ
فَق۪يرًا فَاللّٰهُ اَوْلٰى بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوٰٓى اَنْ تَعْدِلُواۚ وَاِنْ
تَلْوُٓا اَوْ تُعْرِضُوا فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَب۪يرًا ﴿١٣٥﴾ يَٓا
اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ وَالْكِتَابِ الَّذ۪ي نَزَّلَ
عَلٰى رَسُولِه۪ وَالْكِتَابِ الَّذ۪ٓي اَنْزَلَ مِنْ قَبْلُۜ وَمَنْ يَكْفُرْ
بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِه۪ وَكُتُبِه۪ وَرُسُلِه۪ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ فَقَدْ ضَلَّ
ضَلَالًا بَع۪يدًا ﴿١٣٦﴾ اِنَّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ اٰمَنُوا
ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْرًا لَمْ يَكُنِ اللّٰهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا
لِيَهْدِيَهُمْ سَب۪يلًاۜ ﴿١٣٧﴾ بَشِّرِ الْمُنَافِق۪ينَ بِاَنَّ لَهُمْ عَذَابًا
اَل۪يمًاۙ ﴿١٣٨﴾ اَلَّذ۪ينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِر۪ينَ اَوْلِيَٓاءَ مِنْ دُونِ
الْمُؤْمِن۪ينَۜ اَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَاِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَم۪يعًاۜ
﴿١٣٩﴾ وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ اَنْ اِذَا سَمِعْتُمْ اٰيَاتِ
اللّٰهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَاُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتّٰى
يَخُوضُوا ف۪ي حَد۪يثٍ غَيْرِه۪ۘ اِنَّكُمْ اِذًا مِثْلُهُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ
جَامِعُ الْمُنَافِق۪ينَ وَالْكَافِر۪ينَ ف۪ي جَهَنَّمَ جَم۪يعًاۙ ﴿١٤٠﴾

135- Ey îman edenler! Kendinizin, ananızın, babanızın ve akrabalarınızın aleyhinde bile olsa, Allah için şâhitlik ederek, adaleti ayakta tutan kimseler olun.[1] (Haklarında şâhitlik ettikleriniz,) ister zengin olsunlar, ister fakir olsunlar Allah, onları herkesten daha fazla gözetir.[2] Sakın adaletten ayrılarak, nefsinizin arzusuna uymayın.[3] Eğer (şâhitliği) gizler veya (şâhitlikten) çekinirseniz, (bilin ki) Allah, yaptıklarınızdan (tümüyle) haberdardır.

136- Ey îman edenler! Allah'a, Peygamberine, Peygamberine indirdiği Kitaba[4] ve daha önce indirdiği kitaplara[5] gerçekten îman edin.[6] Kim, Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, Peygamberlerini ve âhiret gününü[7] inkâr ederse, (haktan çok) uzak bir sapkınlığa düşmüş olur.[8]

137- Îman edip sonra inkâr ederek, sonra tekrar îman edip, tekrar inkâr ederek kâfirlikte ileri gidenleri Allah, asla bağışlamayacak ve doğru yola ulaştırmayacaktır.

138- (Ey Muhammed! Şu) münâfıklara, kendilerini acıklı bir azabın beklediğini müjdele.

139- (Çünkü) onlar, mü'minleri bırakıp, kâfirleri dost ediniyorlar. Yoksa (şanı ve) şerefi, onların yanında mı arıyorlar? Hâlbuki bütün (şan ve) şeref, tamamıyla, Allah'a aittir.

140- Allah, size Kitapta (daha önce): "Allah'ın âyetlerinin inkâr edildiğini ve onların alaya alındığını işittiğiniz zaman, başka bir konuya geçinceye kadar onlarla bir arada oturmamanızı, yoksa sizin de onlar gibi olacağınızı" bildirmişti.[9] Şüphesiz Allah, münâfıkların ve kâfirlerin hepsini, cehennemde bir araya getirecektir.

---

[1] Yani, başkasının sizde bir hakkı varsa doğruyu söyleyerek ananız, babanız ve akrabanızın aleyhine bile olsa şâhitlikten kaçınmayın veya üçüncü bir şahıs için yapılan şâhitlik, ananız, babanız ve akrabanızın zararına bile olsa yine dosdoğru şâhitlik edin.

[2] Âyetin bu bölümü, "(Haklarında şâhitlik ettikleriniz) ister zengin olsunlar, ister fakir olsunlar, (tercih edilmeye) Allah, onlardan daha layıktır." şeklinde de anlaşılabilir.

[3] Âyetin bu bölümü, "Sakın adalet yapıyoruz diye, nefsinizin arzusuna uymayın." şeklinde de anlaşılabilir.

[4] Yani, Muhammed (a.s)'a ve Kur'an-ı Kerim'e...

[5] Burada "kitap" kelimesi, cins isim olduğu için çoğul olarak tercüme edilmiştir. Yani, "Kur'an'dan önce Allah'ın indirdiği kitap cinsinden olanlara" demektir.

[6] Soyut bir şekilde "îman ettik" demekle yetinmeyin. Îman ettiğiniz şeyin, gerçekten "îman ettik" demeye layık olup-olmadığını iyi araştırın. Şunun iyi bilin ki, burada bahsedilenlerin dışındakilere îmanınız geçersizdir. Yani, Allah diye; İsa'ya, Yehova'ya veya çeşitli put ve sistemlere, Kitap diye; Tevrât ve İncil olduğunu iddiâ ettiğiniz kitaplara veya putlaştırdığınız kişilerin kitaplarına, Peygamber diye; çeşitli filozof veya uyduruk önderlere v.s. inanmayın. Çünkü bunlara îman, îman değildir. Gerçek îman; Allah'a, Peygamberlerine ve onların getirdikleri kitaplarla bu kitaplardaki hükümlere îmandır.

[7] Bunlardan birini inkâr etmek, diğerini de inkâr etmeyi doğuracağından, tamamına birden îman etmek gerekir.

[8] Yahûdîlerden Abdullah b. Selam, Ka'b'ın oğulları Esed ve Üseyd, Sa'lebe b. Kays bir grup kitap ehli, Peygamberimize: "Ey Allah'ın Rasûlü! Biz, sana ve kitabına, Mûsa'ya, Tevrât'a ve Uzeyr'e îman ediyoruz ve bunların dışındaki kitaplara ve Peygamberlere îman etmiyoruz." dediler. Bu olay üzerine bu âyet indirildi. (Vâhidî) Bu âyet nâzil olduktan sonra, bu şahısların hepsi Müslüman oldular.

[9] Bk. (En'am: 68) Bu âyette sadece Peygamberimiz için ortaya konulan hüküm, burada çoğul olarak tüm Müslümanlar için tekrar konulmuştur.

اَلَّذ۪ينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْۚ فَاِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللّٰهِ قَالُٓوا
اَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْۘ وَاِنْ كَانَ لِلْكَافِر۪ينَ نَص۪يبٌۙ قَالُٓوا اَلَمْ
نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ وَنَمْنَعْكُمْ مِنَ الْمُؤْمِن۪ينَۜ فَاللّٰهُ يَحْكُمُ
بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِۜ وَلَنْ يَجْعَلَ اللّٰهُ لِلْكَافِر۪ينَ عَلَى
الْمُؤْمِن۪ينَ سَب۪يلًاۚ ﴿١٤١﴾ اِنَّ الْمُنَافِق۪ينَ يُخَادِعُونَ اللّٰهَ
وَهُوَ خَادِعُهُمْۚ وَاِذَا قَامُٓوا اِلَى الصَّلٰوةِ قَامُوا كُسَالٰىۙ
يُرَٓاؤُ۫نَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللّٰهَ اِلَّا قَل۪يلًاۘ ﴿١٤٢﴾ مُذَبْذَب۪ينَ
بَيْنَ ذٰلِكَۗ لَٓا اِلٰى هٰٓؤُ۬لَٓاءِ وَلَٓا اِلٰى هٰٓؤُ۬لَٓاءِۜ وَمَنْ يُضْلِلِ
اللّٰهُ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَب۪يلًا ﴿١٤٣﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا
الْكَافِر۪ينَ اَوْلِيَٓاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِن۪ينَۜ اَتُر۪يدُونَ اَنْ تَجْعَلُوا
لِلّٰهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُب۪ينًا ﴿١٤٤﴾ اِنَّ الْمُنَافِق۪ينَ فِي الدَّرْكِ
الْاَسْفَلِ مِنَ النَّارِۚ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَص۪يرًاۙ ﴿١٤٥﴾ اِلَّا الَّذ۪ينَ
تَابُوا وَاَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللّٰهِ وَاَخْلَصُوا د۪ينَهُمْ لِلّٰهِ
فَاُو۬لٰٓئِكَ مَعَ الْمُؤْمِن۪ينَۜ وَسَوْفَ يُؤْتِ اللّٰهُ الْمُؤْمِن۪ينَ اَجْرًا
عَظ۪يمًا ﴿١٤٦﴾ مَا يَفْعَلُ اللّٰهُ بِعَذَابِكُمْ اِنْ شَكَرْتُمْ وَاٰمَنْتُمْۜ
وَكَانَ اللّٰهُ شَاكِرًا عَل۪يمًا ﴿١٤٧﴾

141-O (münâfıklar,) hep sizin (başınıza gelecekleri) bekler dururlar. Eğer Allah, size zafer nasip ederse; "Biz, sizin yanınızda değil miydik?" derler. Yok, eğer (zafer) kâfirlere nasip olursa, (bu defa da onlara): "Biz, size üstünlük sağlamışken[1] sizi Müslümanlara karşı korumadık mı?"[2] derler.[3] Allah, kıyamet günü aranızda (gerçek) hükmünü verecektir. Şüphesiz Allah, kâfirlere mü'minler karşısında üstün gelme fırsatını, asla vermez.

142- O münâfıklar, (kendilerince) Allah'ı aldatmaya çalışıyorlar. Hâlbuki onları asıl aldatan, Allah'tır.[4] Onlar, namaza kalktıkları zaman da sadece insanlara gösteriş yapmak için üşenerek kalkarlar ve Allah'ın (adını) çok az anarlar.

143- O münâfıklar, İki taraf arasında yalpalar dururlar ve ne bu tarafa ne de öteki tarafa yâr olurlar.[5] (Ey Muhammed!) Allah'ın saptırdığına, sen (bile) asla bir çıkış yolu bulamayacaksın.

144- Ey îman edenler! Sakın Müslümanları bırakıp da kâfirleri dost edinmeyin. Siz, (onlar gibi yaparak) Allah'a karşı, kendi aleyhinize işleyecek açık bir delil verir misiniz hiç?[6]

145- Münâfıkların yeri, kesinlikle cehennem ateşinin dibidir. (Ey Muhammed!) Onlar, oradayken sen (bile onlara) bir yardımcı bulamazsın.

146- Ancak tevbe edenler, Allah'ın istediği gibi davrananlar, Allah'a sarılanlar ve dinlerine Allah için gönülden bağlananlar, bunun dışındadır. Onlar, mü'minlerle beraberdir ve Allah, mü'minlere çok büyük bir mükâfat verecektir.

147- Eğer şükreder ve îman ederseniz, Allah sizi niye azaba çarptırsın ki? Allah, şükredenlerin mükâfatını veren ve her şeyi bilendir.

---

[1] Yani, fırsat elimizde iken Müslümanlarla beraber olup sizinle savaşsaydık, sizi perişan edemez miydik?

[2] Bu bölüm, "Biz, sizin (Müslüman olmanızı) engelleyerek, sizi Müslümanlara karşı korumadık mı?" şeklinde de anlaşılabilir.

[3] Aynı konu için Bk. (Nisâ: 72, 73)

[4] Yani, "Allah'ın aldatması," bir şerri ortadan kaldırmak ve kendisini aldatmaya kalkışanlara, haddini bildirmek içindir.

[5] Yani onlar, ne Müslümanlara, ne de kâfirlere yar olurlar, ikisi arasında bocalar dururlar.

[6] Buradaki soru; inkari olarak anlaşılmış ve o şekilde tercüme edilmiştir. Yani, "tabiî ki siz, münâfıkların yaptığı gibi yapmazsınız." demektir.

لَا يُحِبُّ اللّٰهُ الْجَهْرَ بِالسُّوٓءِ مِنَ الْقَوْلِ اِلَّا مَنْ ظُلِمَ
وَكَانَ اللّٰهُ سَمِيعًا عَلِيمًا ﴿١٤٨﴾ اِنْ تُبْدُوا خَيْرًا اَوْ تُخْفُوهُ
اَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوٓءٍ فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا ﴿١٤٩﴾ اِنَّ
الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ اَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ
اللّٰهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ
وَيُرِيدُونَ اَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذٰلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥٠﴾ اُولٰٓئِكَ
هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَاَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا
﴿١٥١﴾ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اَحَدٍ
مِنْهُمْ اُولٰٓئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ اُجُورَهُمْ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا
رَحِيمًا ﴿١٥٢﴾ يَسْـَٔلُكَ اَهْلُ الْكِتَابِ اَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ كِتَابًا
مِنَ السَّمَٓاءِ فَقَدْ سَاَلُوا مُوسٰٓى اَكْبَرَ مِنْ ذٰلِكَ فَقَالُوٓا اَرِنَا
اللّٰهَ جَهْرَةً فَاَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ بِظُلْمِهِمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا
الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ فَعَفَوْنَا عَنْ ذٰلِكَ
وَاٰتَيْنَا مُوسٰى سُلْطَانًا مُبِينًا ﴿١٥٣﴾ وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ
بِمِيثَاقِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمُ ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُلْنَا لَهُمْ
لَا تَعْدُوا فِي السَّبْتِ وَاَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿١٥٤﴾

148-149- Allah, zulme uğrayanların dışında, kötülüğün sözle, açıkça söylenmesinden hoşlanmaz.[1] Şüphesiz Allah, sizin bir iyiliği açıkça veya gizlice yaptığınızı da bir kötülüğü bağışladığınızı da hakkıyla işiten ve bilendir. Şunu bilin ki Allah, çok affedicidir, her şeye güç yetirendir.

150-151- Allah'ı ve Peygamberlerini inkâr edenler, Allah ile Peygamberlerinin arasını ayırmak isteyenler ve: "(Peygamberlerin) kimisine inanırız, kimisini de inkâr ederiz." diyerek kendilerine (îmanla inkâr) arasında bir yol tutmak isteyenler var ya; işte gerçek kâfirler, onlardır.[2] Şüphesiz Biz de bu kâfirlere, aşağılayıcı bir azap hazırladık.

152- (Buna karşılık,) Allah'a ve aralarında hiçbir ayırım yapmadan Peygamberlerine inananlara gelince, Allah onların mükâfatını ileride verecektir. Şüphesiz Allah, çok bağışlayıcı, çok merhamet edicidir.

153- Kitap ehli[3] (kalkmış bir de) senden kendilerine gökten bir kitap indirmeni[4] istiyorlar. Hâlbuki onlar, vaktiyle: "Allah'ı bize açıkça göster." diyerek, Mûsa'dan bundan daha da büyüğünü istemişler[5] ve bu zulümlerinden dolayı da kendilerini yıldırım çarpmıştı. Arkasından kendilerine apaçık mûcizeler geldiği halde onlar, buzağıya tapmışlardı. Biz, onların bu günâhlarını Mûsa'ya apaçık bir hüküm vererek[6] affetmiştik.

154- Ve (Bize) söz vermeleri için dağı[7] (bir gölgelik gibi) onların üzerlerine kaldırmıştık[8] bir de onlara: "o kapıdan secde ederek girin"[9] dedik. Yine onlara: "Cumartesi yasağını[10] çiğnemeyin" dedik ve onlardan kesin bir söz aldık.

---

[1] Yani Allah, kötülüğün, sözle bile ortaya konulmasını istemez. Ancak mazlum olan kimse feryat edebilir, zâlimler aleyhine beddua edebilir veya onun kötülüklerini söyleyip, kötü sözlerine karşılık verebilir. (Elmalılı)

[2] Bu âyete göre kâfirler; birisi, Allah'a da Peygambere de îman etmeyenler, diğeri Allah'a îman ettiğini iddiâ edip de Allah'ın gönderdiği Peygamberlere inanmayanlar, bir diğeri ise Peygamberlerin bir kısmına îman ettiğini söyleyip de bir kısmını inkâr edenler olmak üzere, üç kısımdır. Son iki kısım kâfirler, görüldüğü üzere kendilerinin ehl-i kitap olduklarını iddiâ etmekle birlikte, Allah'ın gönderdiği Peygamber ve Kitapların bir kısmına inanıp, bir kısmını inkâr eden, Yahûdîler ve Hıristiyanlardır. Ve bu âyet, doğrudan doğruya, bunlar hakkında nâzil olmuştur. (Kurtubî) Ayrıca bu âyetten; îman ile küfür arasında, "bir orta sınıfın" olmadığı ve Allah'ın gönderdiği Peygamberlerden ve kitaplardan bir tanesini bile inkârın, dolayısıyla Allah'ı inkâr yani gerçek kâfirlik olduğu, açıkça anlaşılmaktadır.

[3] Buradaki ehl-i kitapla kastedilenler, Yahûdîlerdir.

[4] Burada Yahûdîlerin, kitabı Allah'ın değil de Peygamberin indirmesini istemeleri, dikkate değer. Zîrâ bunlar, kitapları Peygamberlerin değil de Allah'ın indirdiğini bildikleri halde, Peygamberimize bu şekilde bir teklifle gelerek ve hem de kitabın özellikle kendilerine indirilmesini isteyerek, güya akıllarınca Peygamberimizi alaya almak istiyorlardı.

[5] Aynı konu için Bk. (Bakara: 55)

[6] Yani bu isyanlarına tevbe olması için kendilerini öldürmelerini emrederek. Bk. (Bakara: 54)

[7] Bazı müfessirler, bu dağın, "Sina Dağı" olduğunu, bazıları da herhangi bir dağ olduğunu söylemişlerse de burada esas olan; dağın hangi dağ olduğu değil, İsrâil Oğullarının Allah'a gönülden değil de zorla îman ettiklerini, Allah'ın dilerse insanları kendisine böyle de îman ettirme gücüne sahip olduğunu, ifâde etmektir.

[8] Bk.(Bakara: 63,93, A'raf: 171)

[9] Bk. (Bakara: 58, A'raf: 161)

[10] Bk. (Bakara: 65, Nisâ: 47, A'raf: 163, Nahl: 124)

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ وَكُفْرِهِمْ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَقَتْلِهِمُ الْاَنْبِيَاۤءَ
بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ طَبَعَ اللّٰهُ عَلَيْهَا بِكُفْرِهِمْ
فَلَا يُؤْمِنُونَ اِلَّا قَلِيلًا ﴿١٥٥﴾ وَبِكُفْرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلٰى مَرْيَمَ
بُهْتَانًا عَظِيمًا ﴿١٥٦﴾ وَقَوْلِهِمْ اِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ
مَرْيَمَ رَسُولَ اللّٰهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلٰكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ
وَاِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِى شَكٍّ مِنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ
اِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٧﴾ بَلْ رَفَعَهُ اللّٰهُ اِلَيْهِ
وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٨﴾ وَاِنْ مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ اِلَّا
لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا
﴿١٥٩﴾ فَبِظُلْمٍ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ اُحِلَّتْ
لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ كَثِيرًا ﴿١٦٠﴾ وَاَخْذِهِمُ الرِّبٰوا
وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَاَكْلِهِمْ اَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَاَعْتَدْنَا
لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا اَلِيمًا ﴿١٦١﴾ لٰكِنِ الرَّاسِخُونَ فِى
الْعِلْمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ يُؤْمِنُونَ بِمَا اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَا اُنْزِلَ
مِنْ قَبْلِكَ وَالْمُقِيمِينَ الصَّلٰوةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَالْمُؤْمِنُونَ
بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ اُولٰئِكَ سَنُؤْتِيهِمْ اَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٦٢﴾

155- (Biz, onları) verdikleri sözlerden caymaları, Allah'ın âyetlerini inkâr etmeleri, Peygamberlerini haksız olarak öldürmeleri ve: "Bizim kalplerimiz perdelidir."[1] demeleri sebebiyle (lânetledik.)[2] Doğrusu Allah, kâfirlikleri sebebiyle onların kalplerini mühürlemiştir. Bundan dolayı onların ancak pek azı, îman ederler.

156- (Onları) Meryem'e büyük bir iftira[3] atarak kâfir olmalarından dolayı da (lânetledik.)

157- Bir de (Biz,) onları: "Biz, Allah'ın Peygamberi Meryem oğlu Îsâ Mesih'i öldürdük." demelerinden dolayı (lânetledik.) Hâlbuki onlar, onu öldürmedikleri gibi asmadılar da. Fakat kendilerine öyle gösterildi.[4] Bu konuda anlaşmazlığa düşenler bile, tam bir şüphe içerisindedirler. Çünkü onların bu hususta, zandan başka bir bilgileri yoktur. Doğrusu onlar, onu kesinlikle öldürmemişlerdir.[5]

158- Tersine Allah, onu (vefat ettirerek)[6] kendi katına yükseltmiştir.[7] Şüphesiz Allah, çok güçlüdür, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

159- Kitap ehli'nin tamamı, ölümlerinden önce İsa'ya îman etmek zorundadır.[8] (Eğer îman etmezlerse,) kıyamet günü o, onların aleyhinde şâhitlik edecektir.

160-161- (Mûsa'nın dinini terk edip) Yahûdî olanlara; yaptıkları zulümler, pek çok kimseyi Allah'ın yolundan alıkoymaları, yasaklandıkları halde fâiz almaları ve insanların mallarını haksız yere yemelerinden dolayı, daha önce kendilerine helâl kılınan temiz şeyleri haram kıldık.[9] İşte (böyle yaparak,) onlardan kâfir olanlara acıklı bir azap hazırladık.

162- Biz, onlardan; ilim erbabı olup, sana indirilene ve senden öncekilere indirilenlere îman ederek Müslüman olanlara, namazı dosdoğru ve devamlı kılanlara, zekâtı verenlere, Allah'a ve âhiret gününe îman edenlere, büyük bir mükâfat vereceğiz.

---

[1] Buradaki (قُلُوبُنَا غُلْفٌ) ifâdesi, "bizim kalplerimiz ilimle doludur." veya "bizim kalbimiz temizdir." şeklinde de anlaşılabilir.

[2] Bu parantez, aynı âyetin (Mâide: 13)'te (لَعَنَّا) fiiliyle beraber zikredilmesinden dolayı ilave edilmiştir.

[3] Yahûdîler Hz. Meryem'e zina isnat ederek, Hz. İsa'nın gayr-ı meşru bir çocuk olduğunu iddiâ ederler. Bu; Allah'ın, babasız bir çocuk yaratamayacağını iddiâ etmek demektir.

[4] Yani öldürdükleri kimse, kendilerine Hz. Îsâ gibi gösterildi veya kendilerine Hz. İsa'yı öldürmüşler gibi geldi.

[5] Yani onlar, Hz. İsa'yı öldürmediler. Bu konudaki rivâyetlerin tamamı Hıristiyan ve Yahûdî kaynaklı olduğu ve bu haberlerin güvenilir tarafları bulunmadığı için buraya almaya değer görülmemiştir. Zâten bu konuda Hıristiyanlar da aralarında ihtilâf ettiklerinden, ne dediklerini ve ne demek istediklerini kendileri de bilmemektedir.

[6] Bu parantez, aynı olayın, (Âlu İmrân: 55) deki anlatılışına dayanılarak ilave edilmiştir. Buna göre; Hz. İsa, Yahûdîler tarafından öldürülmeyip, Allah tarafından vefat ettirilerek kendi katına yükseltilmiştir. Yani Hz. İsa, ölmüştür ve göklerde bir yerde dünyaya ineceği günü beklememektedir. Tefsirlerin pek çoğundaki, "Hz. İsa'nın ölmediği" şeklindeki yorumlar, dayanaksızdır ve âyetlerin zahirine de aykırıdır. Bk. (Âlu İmrân: 55)

[7] Arapçada "Allah'ın katına yükselmek", Türkçedeki "hakka yürümek" gibi, mecâzen "vefat etmek" veya (Meryem: 57) de kullanıldığı gibi, "Allah'ın rahmetine kavuşmak, yüce mertebelere ulaşmak" anlamına gelmektedir.

[8] Bu âyet; "gerçekten kendisinin kitap ehli olduğunu iddiâ edenler, Hz. İsa'nın Peygamber olduğuna ölmeden önce mutlaka inanacaktır." şeklinde anlaşıldığı ve bu tercümenin de yanlış anlaşılmalara sebep olduğu için tercümenin yukarıdaki şekilde yapılması, daha uygun düşmektedir. Yahûdîler ve Hıristiyanlar, eğer cennete girmek istiyorlarsa; tıpkı Müslümanlar gibi Hz. Mûsa ve Hz. İsa'nın Allah'ın kulu ve elçisi olduklarına ve son dinin İslâm, son Peygamberin de Muhammed (a.s) olduğuna îman etmek mecburiyetleri vardır. Bk. (Nisâ: 162)

[9] Konu ile ilgili olarak Bk. (Âlu İmrân: 93, En'am: 146)

اِنَّٓا اَوْحَيْنَٓا اِلَيْكَ كَمَٓا اَوْحَيْنَٓا اِلٰى نُوحٍ وَالنَّبِيّٖنَ مِنْ
بَعْدِهٖۚ وَاَوْحَيْنَٓا اِلٰٓى اِبْرٰهٖيمَ وَاِسْمٰعٖيلَ وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ
وَالْاَسْبَاطِ وَعٖيسٰى وَاَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهٰرُونَ وَسُلَيْمٰنَۚ
وَاٰتَيْنَا دَاوُ۫دَ زَبُورًاۚ ﴿١٦٣﴾ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ
مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَۜ وَكَلَّمَ اللّٰهُ مُوسٰى
تَكْلٖيمًاۚ ﴿١٦٤﴾ رُسُلًا مُبَشِّرٖينَ وَمُنْذِرٖينَ لِئَلَّا يَكُونَ
لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَزٖيزًا
حَكٖيمًا ﴿١٦٥﴾ لٰكِنِ اللّٰهُ يَشْهَدُ بِمَٓا اَنْزَلَ اِلَيْكَ اَنْزَلَهُ
بِعِلْمِهٖۚ وَالْمَلٰٓئِكَةُ يَشْهَدُونَۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهٖيدًا ﴿١٦٦﴾
اِنَّ الَّذٖينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبٖيلِ اللّٰهِ قَدْ ضَلُّوا
ضَلَالًا بَعٖيدًا ﴿١٦٧﴾ اِنَّ الَّذٖينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ
اللّٰهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرٖيقًاۙ ﴿١٦٨﴾ اِلَّا طَرٖيقَ
جَهَنَّمَ خَالِدٖينَ فٖيهَٓا اَبَدًاۜ وَكَانَ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسٖيرًا
﴿١٦٩﴾ يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَٓاءَكُمُ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ
رَبِّكُمْ فَاٰمِنُوا خَيْرًا لَكُمْۜ وَاِنْ تَكْفُرُوا فَاِنَّ لِلّٰهِ مَا فِى
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٖيمًا حَكٖيمًا ﴿١٧٠﴾

163- Biz, Nûh'a ve ondan sonra gelen tüm Peygamberlere vahyettiğimiz gibi, sana da vahyettik. Biz, (aynı şekilde) İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yâkûb'a, onun torunlarına, İsa'ya, Eyyûb'a, Yûnus'a, Hârûn'a ve Süleyman'a da vahyettik. Dâvût'a da Zebur'u verdik.[1]

164- (Hatta Biz,) daha önce sana anlattığımız Peygamberlerle birlikte, sana anlatmadığımız başka Peygamberlere[2] de (vahyettik).[3] Ve Allah, Mûsa ile de özel bir şekilde konuştu.[4]

165- (İşte Biz, bu) Peygamberleri, insanların Peygamberlerden sonra Allah'a karşı bir bahaneleri kalmasın diye müjdeciler ve uyarıcılar olarak gönderdik. Şüphesiz Allah, çok güçlüdür, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

166- Fakat Allah, sana indirdiği kitabın kendi bilgisiyle indirildiğinin bizzat kendisi şahididir. Hatta buna, Melekler de şâhittir. (Esasen buna,) sadece Allah'ın şâhitliği yeter.

167- Şüphesiz inkâr edip, insanları Allah'ın yolundan alıkoyanlar, kesinlikle (haktan çok) uzak bir sapkınlığa düşmüş olur.

168-169- İşte Allah, böyle kâfirleri ve zalimleri,[5] asla bağışlamayacak ve onları, içerisinden hiç çıkmayacakları cehennemin yolundan başka bir doğru yola da asla ulaştırmayacaktır. Bu ise, Allah'a göre çok kolaydır.

170- Ey insanlar! Peygamber size, Rabbinizden gerçekten doğru şeyler getirdi. Öyleyse kendi iyiliğiniz için buna inanın. Yok, eğer inkâr ederseniz, bilin ki göklerde ve yerde olanların hepsi, Allah'ındır. Şüphesiz Allah, her şeyi bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

---

[1] Burada bilhassa Dâvut (a.s) ve Zebûr'un zikredilmesinin sebebi: **a-** Kureyş, Peygambere karşı mücadele için Yahûdîlere müracaat edince, Yahûdîlerin "Mûsa'dan sonra Peygamber, Tevrât'tan sonra kitap yoktur," demelerine bir cevaptır. **b-** Aynı zamanda büyük bir melik de olan Dâvut (a.s)'ın mülkü değil de Zebûr'un zikredilmesi, üstünlüğün mal / mülk ile değil, ilim ve din ile olduğunu gösterir. Bk. (İsra: 55)

[2] Aynı konu ile ilgili olarak Bk. (Mü'min: 78)

[3] Bu ve (Mü'min: 78.) âyetten; tüm Peygamberlerin Kur'an'da ismi zikredilenlerden ibaret olmadığı ve gelen Peygamberlerin de sadece orta doğu ve civarına gelmediği, anlaşılabilir. Yani yeryüzünün her tarafına pek çok Peygamber gönderilmiştir. Ancak Hz. Muhammed (a.s)'ın Peygamber olduğu bölge ve civarında Peygamber olanlar, Kur'an'da örnek olarak zikredilmiş olabilir. En doğrusunu ise Allah bilir.

[4] Allah'ın, Mûsa (a.s) ile konuşması, vahyin çeşitlerinden birisidir ve Hz. Mûsa'ya hastır. Bunu mutlak mef'ul olarak zikredilen (تَكْلٖيمًا) ifâdesinden anlamak mümkün olabilir. Allah'ın Hz. Mûsa ile bu tür konuşma olayı, (A'raf: 143, Tâ Hâ: 11-48)'e bakılırsa birden fazla olmuştur. Buna benzer bir vahiy türünü, Peygamberimizin Mi'rac esnasında aldığı vahiy şeklinde de görmek mümkündür. Bk. (Necm: 10)

[5] Yani Muhammed (a.s)'ın Peygamberliğini inkâr etmek gibi bir zâlimlikte bulunanları...

يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا ف۪ي د۪ينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى
اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّۜ اِنَّمَا الْمَس۪يحُ ع۪يسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ
اللّٰهِ وَكَلِمَتُهُۚ اَلْقٰيهَٓا اِلٰى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُۘ فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ
وَرُسُلِه۪ۚ وَلَا تَقُولُوا ثَلٰثَةٌۜ اِنْتَهُوا خَيْرًا لَكُمْۜ اِنَّمَا اللّٰهُ
اِلٰهٌ وَاحِدٌۜ سُبْحَانَهُٓ اَنْ يَكُونَ لَهُ وَلَدٌۢ لَهُ مَا فِي
السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَك۪يلًاۚ ﴿١٧١﴾
لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَس۪يحُ اَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلّٰهِ وَلَا الْمَلٰٓئِكَةُ
الْمُقَرَّبُونَۜ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِه۪ وَيَسْتَكْبِرْ
فَسَيَحْشُرُهُمْ اِلَيْهِ جَم۪يعًا ﴿١٧٢﴾ فَاَمَّا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ فَيُوَفّ۪يهِمْ اُجُورَهُمْ وَيَز۪يدُهُمْ مِنْ فَضْلِه۪ۚ
وَاَمَّا الَّذ۪ينَ اسْتَنْكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا
اَل۪يمًاۙ وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلِيًّا وَلَا نَص۪يرًا
﴿١٧٣﴾ يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَٓاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ
وَاَنْزَلْنَٓا اِلَيْكُمْ نُورًا مُب۪ينًا ﴿١٧٤﴾ فَاَمَّا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ
وَاعْتَصَمُوا بِه۪ فَسَيُدْخِلُهُمْ ف۪ي رَحْمَةٍ مِنْهُ وَفَضْلٍۙ
وَيَهْد۪يهِمْ اِلَيْهِ صِرَاطًا مُسْتَق۪يمًاۜ ﴿١٧٥﴾

171- Ey Kitap ehli![1] Dininiz konusunda aşırılığa kaçıp, Allah hakkında gerçek olmayan sözler, söylemeyin![2] Şunu iyi bilin ki; Meryem'in oğlu Îsâ Mesih, sadece Allah'ın bir Peygamberi, Meryem'e sunduğu bir kelimesi[3] ve Ondan gelen, bir rûhtur.[4] Allah'a ve bütün Peygamberlerine (Allah) üçtür demeden inanın. Kendi hayrınız için bundan vazgeçin. Muhakkak ki tek ilâh, Allah'tır. O, çocuk sahibi olmak gibi eksikliklerden uzaktır. Göklerde ve yerde her ne varsa şüphesiz hepsi, Allah'ındır. Her şeyi yaratıcı olarak, sadece Allah yeter.

172- Mesih de Allah'a yakın melekler de Allah'a kul olmaktan asla kaçınmazlar. Kim, ona kul olmaktan kaçınır ve büyüklük taslarsa, şunu iyi bilsin ki Allah, onların hepsini (âhirette) huzuruna toplayacaktır.[5]

173- (Allah,) (kendisinin istediği gibi) îman edip iyi (işleri) yaşayanların mükâfatlarını, eksiksiz olarak vereceği gibi onlara lütfundan daha da fazlasını verecektir. Kendisine kul olmayı kendilerine yedirmeyip büyüklük taslayanları da acıklı bir azaba çarptıracaktır. Ve onlar, Allah'tan başka kendilerine bir dost ve bir yardım edici de bulamayacaklardır.

174- Ey insanlar! Size Rabbinizden bir delil[6] geldi ve Biz, size apaçık bir nur (olarak da Kur'an'ı) indirdik.

175- Allah'a inanıp Ona sımsıkı sarılanlara gelince (Allah,) onları kendi rahmeti ve lütfu içerisine alacak ve onları kendisine varan dosdoğru bir yola iletecektir.

---

[1] Bu âyetteki, "Kitap Ehlinden" kastedilenler, Hıristiyanlardır.

[2] Yani, Allah'ın baba, oğul ve kutsal rûhtan meydana gelen ve ne olduğu belirsiz bir şey olduğunu, iddiâ edip durmayın

[3] Yani sadece bir "ol" emridir. Allah'ın bir şeyi yaratması için ona sadece ol demesi, yeterlidir. O da hemen oluverir. Bu sebeple Allah'ın İsa'yı yaratması için başka, hiçbir şeye ihtiyacı yoktur.

[4] Yani, Allah'ın kendi rûhundan bir parça değil, Allah'ın tüm insanlara yaratıp verdiği rûh gibi İsa'ya da verdiği bir rûhtur.

[5] Necran Hıristiyanlarından bir grup, Peygamberimize gelerek: "Sen, bizim sahibimize karşı ayıp ediyorsun!" dediler. Peygamberimiz: "sizin sahibiniz kim?" buyurunca onlar: "İsa" dediler. Efendimiz: "Ben ne dedim?" buyurunca onlar: "Sen, ona Allah'ın kulu ve elçisidir diyorsun!" dediler. Peygamberimiz de: "Allah'a kul olmak, bir ayıp değildir." buyurdu. Bu âyet, bu olay üzerine inmiştir. (Vâhidî)

[6] Yani, delil olarak Muhammed (a.s) geldi. (Taberî)

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللّٰهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ اِنِ امْرُؤٌا هَلَكَ
لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ اُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرِثُهَا اِنْ
لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ فَاِنْ كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ
وَاِنْ كَانُوا اِخْوَةً رِجَالًا وَنِسَاءً فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ
يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اَنْ تَضِلُّوا وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٧٦﴾

سُورَةُ الزَّلْزَالِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴿١﴾ وَاَخْرَجَتِ الْاَرْضُ
اَثْقَالَهَا ﴿٢﴾ وَقَالَ الْاِنْسَانُ مَا لَهَا ﴿٣﴾ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ
اَخْبَارَهَا ﴿٤﴾ بِاَنَّ رَبَّكَ اَوْحٰى لَهَا ﴿٥﴾ يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ
النَّاسُ اَشْتَاتًا لِيُرَوْا اَعْمَالَهُمْ ﴿٦﴾ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ
ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ﴿٧﴾ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ﴿٨﴾

سُورَةُ الْحَدِيدِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

176- (Ey Muhammed!) Senden fetva isteyenlere: "Allah, (geride ana-baba ve çocuk bırakmaksızın ölen) kelâle'nin[1] mirası hakkında şöyle hükmediyor; Eğer geride çocuk bırakmaksızın[2] ölen erkeğin, sadece bir kız kardeşi varsa, mirasının yarısı onundur. Fakat o erkek kardeş, kız kardeşine aynı şekilde vâris olursa mirasın tamamı onundur.[3] Eğer o (ölen erkeğin) iki kız kardeşi[4] varsa, bıraktığı mirasın üçte ikisi onlarındır. Eğer o (ölen erkeğin,) hem erkek hem de kız kardeşleri bulunursa, erkeğin hissesi, iki kızın hissesi kadardır. Sapkınlığa düşmeyesiniz diye Allah, hükmünü böyle açıklıyor. Allah her şeyi hakkıyla bilir." de.

---

[1] Kelâle için Bk. (Nisâ: 12)

[2] Mirasın bu şekilde taksim edilmesi için ölen kimsenin, ana ve babasının da bulunmaması gerekir. Uygulama sünnette bu şekilde olmuştur.

[3] Bu bölüm tercüme edilirken daha kolay anlaşılması için zamirlerin mercileri açık olarak tercüme edilmiştir.

[4] İki ve yukarısının hükmü aynıdır. Yani iki ve daha fazla kadınların mirastan hisseleri 2/3'ü geçemez.

93- ZİLZÂL SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2- Yeryüzü, bütün şiddetiyle sarsıldığı ve yeryüzünün ağırlıklarını[5] çıkarıp attığı zaman.

3- Ve belirli insanların:[6] "Buna ne oluyor?" dediği zaman.

4-5- İşte o gün yeryüzü, bütün haberlerini Rabbinin ona vahyettiği şekilde anlatacaktır.

6- O gün insanlar, (dünyada) yaptıkları kendilerine gösterilmek üzere, (mahşere) gruplar halinde götürülecekler.

7- (Ve o gün) zerre kadar hayır yapan onun (karşılığını kesinlikle) görecek.

8- Zerre kadar şer yapan da onun (karşılığını mutlaka) görecek.

---

[5] Bu ağırlıklar: kabirlerindeki ölüler, içerisindeki hazineler yani yeryüzünde o güne kadar gizli kalan her şey olabilir.

[6] İnsan kelimesi ma'rife olduğu için bu ilave yapılmıştır. Bu insanlar ise kâfirlerdir. Çünkü Müslümanlar, kıyametin kopacağını ve bunun nasıl olacağını bilen ve buna inanan, kimselerdir. (Kurtubî)

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
(١) لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ يُحْيِى وَيُمِيتُۚ وَهُوَ
عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (٢) هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ
وَالْبَاطِنُۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ (٣) هُوَ الَّذِى خَلَقَ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى
الْعَرْشِۜ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِى الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا
يَنْزِلُ مِنَ السَّمَٓاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَاۜ وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا
كُنْتُمْۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (٤) لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِۜ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ (٥) يُولِجُ الَّيْلَ فِى
النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِۜ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ
(٦) اٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَاَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلَفِينَ
فِيهِۜ فَالَّذِينَ اٰمَنُوا مِنْكُمْ وَاَنْفَقُوا لَهُمْ اَجْرٌ كَبِيرٌ (٧)
وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِۚ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا
بِرَبِّكُمْ وَقَدْ اَخَذَ مِيثَاقَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (٨) هُوَ
الَّذِى يُنَزِّلُ عَلٰى عَبْدِهِٓ اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ
الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِۜ وَاِنَّ اللّٰهَ بِكُمْ لَرَؤُفٌ رَحِيمٌ (٩)

94- HADÎD SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Göklerde ve yerde olan her şey Allah'ı tesbih etmektedir.[1] Zîrâ O, çok güçlüdür, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

2- Göklerin ve yerin hâkimiyeti Onundur. Dirilten de öldüren de Odur. Ve Onun gücü kesinlikle her şeye yeter.

3- O (Allah,) hem öncesiz, hem sonrasız, hem varlığı (eserleriyle) görünen hem de (zatının hakikati) gizli olandır ve O, her şeyi hakkıyla bilendir.[2]

4- Muhakkak ki; sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı zaman diliminde yaratan, sonra kâinatın (arşın) yönetimini hâkimiyeti altına alan, yerin içine gireni de ondan çıkanı da gökten ineni de oraya yükseleni de bilen, nerede olursanız olun, sizinle beraber olandır. Ve Allah, sizin ne yaptığınızı hakkıyla görüp durandır.

5- Göklerin ve yerin hâkimiyeti Onundur ve (sonunda) bütün işler, Allah'a döndürülür.

6- Gerçekten O (Allah,) her an geceyi gündüze, gündüzü de geceye sokup durandır ve O, gönüllerin içerisinde ne varsa, onu da hakkıyla bilendir.

7- (Ey insanlar!) Allah'a ve Peygamberine îman edin. Sizi hâkim kıldığı ve size harcama yetkisi verdiği şeylerden, Allah yolunda harcayın. Artık sizden inanan ve Allah yolunda harcayanlar için büyük bir mükâfat vardır.

8- (Ey İnsanlar!) Size ne oluyor ki, Peygamber sizi Rabbinize inanmağa çağırdığı ve (bu konuda) sizden sağlam söz almış olduğu halde,[3] eğer inananlardan iseniz niçin Allah'a îman etmiyorsunuz?

9- Sizi, (küfür) karanlıklarından (îman) aydınlığına çıkarması için kuluna apaçık âyetler indiren, Odur. Şüphesiz Allah, size karşı çok şefkatlidir, çok merhametlidir.

---

[1] Konuyla ilgili olarak Bk. (Haşr: 1, Saf: 1)

[2] Çünkü her şey, Onun varlığına delildir. Yani, var olurken Onun kendisinden önce var olduğunu ispat etmeyen hiçbir şey yoktur. Bu yüzden Vahdet-i Vücutçular gibi, her göründeni, O zannetmemelidir. Çünkü O, görünen olmakla beraber, gizli olandır da. Zîrâ O, duyularla his olunamaz ve Onun hakikati, akılların idrak ve ihatasına sığmaz.

[3] (اَخَذَ) fiilinin öznesi, Allah da Peygamber de olabilir. Eğer özne Allah olursa, alınan söz (قَالُوا بَلٰى) sözü, yok eğer özne Peygamber olursa, alınan söz, ona olan biat olur.

وَمَا لَكُمْ اَلَّا تُنْفِقُوا فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ وَلِلّٰهِ مٖيرَاثُ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِۜ لَا يَسْتَوٖى مِنْكُمْ مَنْ اَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ
وَقَاتَلَۜ اُو۬لٰٓئِكَ اَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذٖينَ اَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ
وَقَاتَلُواۜ وَكُلًّا وَعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنٰىۜ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبٖيرٌ
﴿١٠﴾ مَنْ ذَا الَّذٖى يُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ
اَجْرٌ كَرٖيمٌ ﴿١١﴾ يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنٖينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعٰى
نُورُهُمْ بَيْنَ اَيْدٖيهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ بُشْرٰيكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ
تَجْرٖى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَاۜ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ
الْعَظٖيمُۚ ﴿١٢﴾ يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذٖينَ
اٰمَنُوا انْظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْۚ قٖيلَ ارْجِعُوا وَرَٓاءَكُمْ
فَالْتَمِسُوا نُورًاۜ فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌۜ بَاطِنُهُ
فٖيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُۜ ﴿١٣﴾ يُنَادُونَهُمْ اَلَمْ
نَكُنْ مَعَكُمْۜ قَالُوا بَلٰى وَلٰكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ اَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ
وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْاَمَانِيُّ حَتّٰى جَٓاءَ اَمْرُ اللّٰهِ وَغَرَّكُمْ بِاللّٰهِ
الْغَرُورُ ﴿١٤﴾ فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنْكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذٖينَ
كَفَرُواۜ مَأْوٰيكُمُ النَّارُۜ هِىَ مَوْلٰيكُمْۜ وَبِئْسَ الْمَصٖيرُ ﴿١٥﴾

10- (Ey İnsanlar! Sonunda) göklerin ve yerin mirası, Allah'ın olduğu halde, sizi Allah yolunda harcamaktan alıkoyan nedir? Elbette içinizden fetihten[1] önce (Allah yolunda) harcayan ve savaşanlar, (ötekilerle) bir olmaz. Onların derecesi, -Allah hepsine de en güzel sonuç (olan cenneti) vâdetmiş olduğu halde-, sonradan (Allah yolunda) harcayan ve savaşanlardan daha büyüktür. Ve Allah yaptıklarınızdan (tümüyle) haberdardır.[2]

11- Kim Allah'a güzel bir borç[3] verirse, Allah onun karşılığını kat kat verir[4] ve ona (ayrıca) bolca verilecek bir mükâfat da vardır.

12- O gün, inanan erkeklerin ve inanan kadınların (îmanlarının) nurlarını, onların önlerinden ve sağ taraflarından koşarken görürsün. Ve o gün onlara: "Bugün müjdeler olsun size! İçerisinde ebedî olarak kalacağınız, zemîninden ırmaklar akan cennetler, sizindir. İşte bu, en büyük kurtuluştur." denilir.

13- O gün, münâfık erkekler ile münâfık kadınlar, îman edenlere: "(Ne olur) bize bir bakın da, sizin nurunuzdan birazcık yararlanalım."[5] diyecekler. O zaman onlara: "(Haydi) arkanıza dönün de bir nur bulabilirseniz bulun (bakalım)" denilir.[6] Derken onların arasına, kapısının içerisinde rahmet, dışarısında azap bulunan bir sur çekilir.

---

[1] Bu Fethin, Mekke'nin fethi olmasından Hudeybiye fethi olması daha kuvvetlidir. Zîrâ Rivâyetler sûrenin Uhud savaşından sonra Hudeybiye antlaşması öncesi hicretin 4-5. yıllarında nâzil olduğu yolundadır.

[2] Bu âyet, Hz. Ebû Bekir (r.a) hakkında nâzil olmuştur. (Vahidî)

[3] **Karz-ı hasen:** malın en iyisini seçip, sadece Allah rızası için ihlâsla Allah'ın istediği yerlere vermektir.

[4] Burada; Allah'a karz-ı hasen tabiri mecâzdır. Bir Müslüman'ın malının en iyisini seçip Allah yolunda ihlâsla vermesi ve Allah'ın da karşılığını taahhüt buyurması karz-ı hasene teşbih olunarak fiilde bir istiâre-i tebe'iyye veya genel anlamında bir istiâre-i temsiliyye vardır. (Elmalılı)

[5] Âyetin tırnak içerisindeki bölümü "(Ne olur) bizi biraz gözetin de, biz de sizin içinize girelim." şeklinde de tercüme edilebilir.

[6] Buradaki "dönün" emri, "defolun" gibi bir azardır. Yani; onlara; "haydi mümkünse dünyaya dönün de bir nur arayın bakalım. Nurun esas aranacağı yer orası idi. Onun da kazanılma sebebi Allah'ın emirlerine itaat idi." denilecek.

14- (Münâfıklar,) onlara: "(dünyada) biz de sizlerle birlikte değil miydik?"[7] diye bağrışacaklar. Müslümanlar da onlara: "Evet, (bizlerle birlikte idiniz) fakat siz, kendi kendinizi aldattınız, (inananların helâk olmalarını) beklediniz, (Allah'ın dininden) şüphe ettiniz, (köksüz) idealleriniz sizi hep aldattı ve sonunda da Allah'ın emri (olan ölüm) geliverdi. Ve (bir de) o aldatıcı (şeytan) sizi, Allah'ın affına güvendirerek[8] baştan çıkardı." diyecek.

15- (Ey münâfıklar!) işte bu sebeple[9] artık bugün sizden ve kâfirlerden herhangi bir fidye kabul edilmez. Sizin sığınacağınız yer, cehennemdir. Size yaraşan dost da odur ve orası ne kötü bir dönüş yeridir!

---

[7] Yani; "bizler de îman etmiştik ve sizlerle birlikte ibâdet etmiştik." diyerek, dünyada Müslüman gibi göründüklerinden medet ummaya çalışacaklar.

[8] Yani şeytan, sizi Allaha: "günâhın ne zararı olabilir? Nasıl olsa Allah affeder, hattâ affetmek zorundadır. Siz keyfinize bakın. Bu adamlar da çok ileri gidiyorlar..." diyerek, haksız yere güvendirdi.

[9] Âyetin başındaki (ف) sebebiyye olduğu için bu ilave yapılmıştır.

الم يأن للذين امنوا ان تخشع قلوبهم لذكر الله وما نزل
من الحق ولا يكونوا كالذين اوتوا الكتاب من قبل فطال
عليهم الامد فقست قلوبهم وكثير منهم فاسقون ﴿١٦﴾
اعلموا ان الله يحيي الارض بعد موتها قد بينا لكم الايات
لعلكم تعقلون ﴿١٧﴾ ان المصدقين والمصدقات واقرضوا
الله قرضا حسنا يضاعف لهم ولهم اجر كريم ﴿١٨﴾ والذين
امنوا بالله ورسله اولئك هم الصديقون والشهداء عند
ربهم لهم اجرهم ونورهم والذين كفروا وكذبوا باياتنا
اولئك اصحاب الجحيم ﴿١٩﴾ اعلموا انما الحيوة الدنيا
لعب ولهو وزينة وتفاخر بينكم وتكاثر في الاموال
والاولاد كمثل غيث اعجب الكفار نباته ثم يهيج
فتريه مصفرا ثم يكون حطاما وفي الاخرة عذاب شديد
ومغفرة من الله ورضوان وما الحيوة الدنيا الا متاع
الغرور ﴿٢٠﴾ سابقوا الى مغفرة من ربكم وجنة عرضها
كعرض السماء والارض اعدت للذين امنوا بالله ورسله
ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء والله ذو الفضل العظيم ﴿٢١﴾

16- Îman edenlerin,[1] Allah'ı anma ve Ondan inen gerçeğe gönülden bağlanma zamanı daha gelmedi mi? (Ey Muhammed! Onlara); "daha önce kendilerine kitap verilen, sonra üzerlerinden uzun bir süre geçince, kalpleri katılaşıp da birçoğu fâsık olanlar[2] gibi olmamalarını" söyle.

17- Allah'ın, ölümünden sonra yeryüzünü diriltiğini aklınızdan hiç çıkartmayın! Belki aklınızı kullanırsınız diye âyetleri sizin için anlaşılır kıldık.[3]

18- Şüphesiz sadaka veren erkeklere, sadaka veren kadınlara ve Allah'a güzel bir borç verenlere, verdiklerinin karşılığı kat kat verilir. Ayrıca onlara bolca verilecek bir mükâfat da vardır.

19- Allah'a ve Onun elçilerine gerçekten îman edenler var ya işte onlar, sıddîklerdir.[4] Şehitlere[5] gelince onların, Rablerinin huzurunda ayrıca bir mükâfatları ve nurları vardır.[6] İnkâr ederek âyetlerimizi yalanlayanlar ise, cehennemliklerin ta kendisidir.

20- Şunu iyi bilin ki Dünya hayatı, sadece oyun, eğlence, gösteriş, kendi aranızda övünme yarışı, servet ve çocuk sahibi olma hırsından ibarettir.[7] (Bu hayat,) tıpkı bitirdiği ekin, (önce) çiftçilerin[8] hoşuna giden, sonra kuruyup, sapsarı kesilen, sonra da çör çöp oluveren bir yağmur gibidir. Âhirette, şiddetli azap da vardır, Allah'ın bağışlaması ve rızası da vardır. Dünya hayatı ise, aldatıcı bir zevkten başka bir şey değildir.

21- (Ey insanlar!) Birbirinizle, Rabbinizin affını ve Allah'a ve Onun elçisine inananlar için hazırlanan, genişliği gök ile yerin genişliği kadar olan Cenneti kazanmak için yarışın. İşte bu, Allah'ın dilediğine verdiği lütfudur. Çünkü Allah, çok büyük lütuf sahibidir.

---

[1] Bunlar; Müslüman olduklarını söyleyerek, Peygamber ve arkadaşlarının saflarına katılan, ama İslâm'ın sorunlarına gönüllerinde yer vermeyen duyarsız kimselerdir. Hattâ bunların, münâfıklar olduğu da rivâyet edilmektedir. (Vâhidî, Kurtubî)

[2] Burada kastedilenler, Yahûdîler ve Hıristiyanlardır. Ancak Allah'ın diniyle ve Kur'an'ın âyetleriyle ahbaplaşanların da bu sınıfa girme ihtimâli çok yüksektir.

[3] Eğer siz, aklınızı kullanır, hatalarınızı anlar ve hakka yönelirseniz, ölmüş yeryüzünü dirilttiğimiz gibi, sizin de gönüllerinizde yok olmaya başlayan îmanlarınızı tekrar canlandırırız.

[4] **Sıddîk:** Allah ve Rasûlünü tasdik eden ve bu tasdikinde de en ileri seviyeye ulaşan kimse demektir.

[5] **Şehit:** Allah yolunda can veren mücahid ki Cennetlik olduğuna, dünyada şehadet edilmiş kimse, demektir.

[6] Âyetin bu bölümü, bir bütün olarak da düşünülebilir. O zaman tercüme "Allah'a ve Peygamberlerine îman edenler var ya, işte onlar, Rableri yanında sıddîkler ve şehitler mertebesine erenlerdir. Onların mükâfatları ve nurları vardır." şeklinde olabilir.

[7] Aynı konu için Bk. (En'am: 32, Muhammed: 36)

[8] **Küfür**; kelimesinin sözlük anlamı; örtmek demektir. Çiftçiler tohumu toprağa atıp örttükleri için onlara da "kâfir" denilmiştir. Ancak burada tevriye de düşünülebilir. Bu durumda kâfirler de kastedilmiş olabilir. Bu da onların, hayvanî bir hayata meyillerinin olduğuna bir işarettir.

مَٓا اَصَابَ مِنْ مُصٖيبَةٍ فِي الْاَرْضِ وَلَا فٖٓي اَنْفُسِكُمْ اِلَّا
فٖي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ اَنْ نَبْرَاَهَاۜ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسٖيرٌۚ
(٢٢) لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلٰى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَٓا اٰتٰيكُمْۜ
وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍۙ (٢٣) اَلَّذٖينَ يَبْخَلُونَ
وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِۜ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِيُّ
الْحَمٖيدُ (٢٤) لَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَاَنْزَلْنَا
مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمٖيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِۚ وَاَنْزَلْنَا
الْحَدٖيدَ فٖيهِ بَأْسٌ شَدٖيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللّٰهُ
مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِۜ اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ عَزٖيزٌ (٢٥)
وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوحًا وَاِبْرٰهٖيمَ وَجَعَلْنَا فٖي ذُرِّيَّتِهِمَا
النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍۚ وَكَثٖيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ
(٢٦) ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعٖيسَى ابْنِ
مَرْيَمَ وَاٰتَيْنَاهُ الْاِنْجٖيلَ وَجَعَلْنَا فٖي قُلُوبِ الَّذٖينَ اتَّبَعُوهُ
رَاْفَةً وَرَحْمَةًۜ وَرَهْبَانِيَّةَۨ ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ اِلَّا
ابْتِغَٓاءَ رِضْوَانِ اللّٰهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَاۚ فَاٰتَيْنَا
الَّذٖينَ اٰمَنُوا مِنْهُمْ اَجْرَهُمْۚ وَكَثٖيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ (٢٧)

22- Gerek yeryüzünde görülen, gerekse başınıza gelen her musîbet, yaratılmadan önce tarafımızca mutlaka bir kitaba yazılmıştır. Şüphesiz bu, Allah'a göre pek kolaydır.

23- (Allah bunu), kaybettiğiniz (dünyalıklara) üzülmeyesiniz ve Allah'ın size verdiği nîmetlerle de şımarmayasınız diye (açıklamaktadır.) Çünkü Allah, kendisini beğenip övünenlerin hiçbirisini sevmez.

24- Çünkü onlar, hem cimrilik ederler, hem de insanlara cimriliği emrederler. Kim, (haktan) yüz çevirirse (şunu iyi bilsin ki) hiç bir şeye ihtiyacı olmayan, övülmeye layık olan, sadece Allah'tır.

25- Biz, Peygamberlerimizi apaçık delillerle gönderdik ve insanları adil bir düzen ile yönetsinler diye onlarla birlikte kitabı ve en adaletli kanunları, indirdik.[1] Ayrıca büyük caydırıcılığı ve sertliği yanında insanlara yönelik birçok faydaları olan demiri[2] de kimin, Allah'ı ve Peygamberi görmediği halde destekleyeceğini ortaya çıkarmak için indirdik.[3] Şüphesiz Allah, çok güçlüdür (ve) çok şereflidir.

26- Yemin olsun ki Biz, Nûh'u ve İbrahim'i elçi olarak gönderdik ve o ikisinin soylarına Peygamberlik ve kitap verdik. Öyle iken, içlerinden bir kısmı, hak yolu kabul etmiş, birçoğu ise hak yoldan sapmıştır.

27- Sonra onların ardından Peygamberlerimizi birbiri ardınca gönderdik. (Daha sonra da) kendisine İncil'i[4] verdiğimiz Meryem'in oğlu İsa'yı (Peygamber olarak) gönderdik. Ona uyanların kalplerine de şefkat ve merhamet yerleştirdik. Bizim, kendilerine emretmediğimiz halde uydurdukları ruhbanlığa[5] gelince; onlar onu, güya Allah'ın rızasını kazanmak için uydurdular ama buna da gerektiği gibi uymadılar. Biz de onlardan îman edenlere mükâfatlarını verdik. Fakat onlardan birçoğu hak yoldan saptılar.

---

1 "Mizan" kelimesi sadece "terazi" olarak tercüme edildiği zaman, âyet tam anlaşılamadığı için yukarıdaki tercüme daha uygun görülmüştür.

2 Çünkü silâhlar ve harp âletleri demirden yapılır ve onda insanlar için iğneden ipliğe her konuda pek çok menfaatler, vardır. Bu âyette, Peygamberlerin Allah'tan getirdikleri sistemin, demir ve demirle yapılan savaş araçlarıyla korunması ve bu savaş araçlarının da ancak Allah'ın dinini ayakta tutmak için kullanılması gerektiğine veya adaletin, kitap ve mizanla temin edilip, demirle yani devlet gücüyle ayakta tutulmasına işaret edilmektedir. Zîrâ yaptırım gücü bulunmayan ve insanların gönüllerine hapsedilen bir din, asla ayakta duramaz.

3 Bu âyetteki "indirdik" ifâdesinden demirin, yeryüzünün yaratılışında mevcut olmayıp, daha sonra yeryüzüne indirildiği de anlaşılabilir. Nitekim bu konu ile ilgili bazı bilimsel verilerin de olduğu tartışılmaktadır.

4 Bugün Hıristiyanların ellerinde bulunan Matta, Markos, Luka ve Yuhanna isimli kitaplar, isimlerinden de anlaşıldığı üzere "incilciler tarafından" sonradan Hz. İsa'nın hayat hikâyesi olarak yazılmış kitaplardır.

5 **Ruhbanlık**; büyük bir korku hissiyle çekilip, Dünya zevklerini terk ederek, züht ve riyazat ile ibâdette aşırılığa kaçmak, demektir. Yani Hıristiyan veya diğer dinlere mensup rahiplerin, Allah adına uydurdukları yaşayış biçimidir. Buradan, Allah'ın emretmediği ve birilerinin Allah adına uydurduğu her türlü aşırılığa kaçan ibâdet türlerinin Müslümanlık adına bile olsa ruhbanlığa girdiği anlaşılmaktadır.

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَاٰمِنُوا بِرَسُولِه۪ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ
رَحْمَتِه۪ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِه۪ وَيَغْفِرْ لَكُمْۜ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَح۪يمٌۙ
(٢٨) لِئَلَّا يَعْلَمَ اَهْلُ الْكِتَابِ اَلَّا يَقْدِرُونَ عَلٰى شَيْءٍ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ
وَاَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللّٰهِ يُؤْت۪يهِ مَنْ يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظ۪يمِ (٢٩)

سُورَةُ مُحَمَّدٍ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلَّذ۪ينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَب۪يلِ اللّٰهِ اَضَلَّ اَعْمَالَهُمْ (١) وَالَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَاٰمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَهُوَ
الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْۙ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّـَٔاتِهِمْ وَاَصْلَحَ بَالَهُمْ (٢) ذٰلِكَ
بِاَنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا اتَّبَعُوا الْبَاطِلَ وَاَنَّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اتَّبَعُوا الْحَقَّ
مِنْ رَبِّهِمْۜ كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ لِلنَّاسِ اَمْثَالَهُمْ (٣) فَاِذَا لَق۪يتُمُ
الَّذ۪ينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِۜ حَتّٰٓى اِذَٓا اَثْخَنْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا
الْوَثَاقَۗ فَاِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَاِمَّا فِدَٓاءً حَتّٰى تَضَعَ الْحَرْبُ اَوْزَارَهَاۚ
ذٰلِكَۜ وَلَوْ يَشَٓاءُ اللّٰهُ لَانْتَصَرَ مِنْهُمْ وَلٰكِنْ لِيَبْلُوَا بَعْضَكُمْ
بِبَعْضٍۜ وَالَّذ۪ينَ قُتِلُوا ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ فَلَنْ يُضِلَّ اَعْمَالَهُمْ (٤)

28- Ey îman edenler! Allah'a karşı hata etmekten sakının ve Onun Peygamberine, îman edin ki O, size rahmetinden iki kat versin,[1] ışığında yürüyeceğiniz bir nur lütfetsin ve sizi bağışlasın. Allah, çok bağışlayandır, çok esirgeyendir.

29- Kendilerine kitap verilenler, şunu iyi bilsinler ki onlar, Allah'ın lütfundan hiç bir şey elde edemeyeceklerdir. (Çünkü) lütuf, tamamen Allah'ın elindedir ve onu dilediğine verir. Ve Allah, büyük lütuf sahibidir.

---

[1] Yani, birisi önceki Peygamberlere îmanınızın karşılığı, birisi de kendi Peygamberinize olan îmanınızın karşılığı olarak. Ebû Mûsa el-Eş'arî'den: Peygamber (a.s); "üç kişi vardır ki, bunlar iki kere mükâfata ulaşırlar: Birincisi, ehl-i kitaptan olup da kendi Peygamberine ve daha sonra bana îman eden kişiye iki ecir vardır. İkincisi, bir cariyesi olup da onu güzelce terbiye edip, âzad ettikten sonra, onunla evlenen adama iki ecir vardır. Üçüncüsü, Rabbine ibâdetini güzel yapan ve efendisine itaat eden köleye de iki ecir vardır." buyurmuştur. (Buhari-Müslim-İbnü Kesir)

95- MUHAMMED SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Hem kâfir olup, hem de (insanları) Allah'ın yolundan alıkoyanların işlerini, Allah boşa çıkarmıştır.

2- (Allah), inanıp (inandığı) iyi işleri yaşayanların ve Muhammed'e Rablerinden bir hakk olarak indirilen (Kur'an'a) îman edenlerin, (önceki) kötülüklerini örter ve durumlarını düzeltir.

3- Şüphesiz bunun sebebi, kâfirlerin bâtıla uymaları, îman edenlerin ise Rablerinden gelen gerçeklere uymalarıdır. İşte Allah, insanlara kendilerinin misallerini böyle verir.

4- Kâfirlerle karşı karşıya geldiğiniz zaman,[2] onları iyice bozguna uğratıp sindirinceye[3] kadar boyunlarının köküne vurarak öldürün[4] ve kalanlarını da esir alın. Sonra savaşın sona ermesi için onları, ya bir lütuf olarak (bırakın) ya da bir fidye (karşılığı salıverin).[5] İşte bu, (Allah'ın emridir.) Eğer Allah isteseydi, elbette onlardan intikam(ını kendisi) alırdı. Fakat O, sizi birbirinizle imtihan etmek için (size onlarla savaşmayı emrediyor.) Allah yolunda öldürülenlerin yaptıkları, kesinlikle boşa gitmeyecektir.

---

[2] Bu karşılaşma, savaş şeklinde olabileceği gibi, kâfirlerin, Müslümanların özgürlüklerini ellerinden almaya çalıştıkları ve inandıklarını yaşamalarına engel oldukları durumlarda da olabilir.

[3] Yani; kâfirlerle başladığınız savaş, dünyadan kalkana, kâfirlerle harp ihtimâli kalmayana yahut yeryüzünde din, Allah'ın oluncaya kadar.

[4] Yani onlarla savaşarak, onları öldürün.

[5] Bu ifâdeden bazıları, savaştan sonra esirlerin öldürülmeyeceğini anlamışlardır. Fakat âlimlerin çoğunluğu Müslümanların İmamı'nın bu konuda, muhayyer olduğu kanaatindedir. Şöyle ki; **a-** Bu esirleri, Müslüman olmadıkları takdirde İmam dilerse öldürür. **b-** Dilerse köleleştirebilir. Çünkü bunda İslâm'ın menfaati vardır. **c-** Dilerse Müslümanlara Ehl-i zimmet olarak bırakabilir. **d-** Dilerse Müslüman esirlerle mübadele edebilir. **e-** Mal karşılığı serbest bırakabilir. Hanefiler, bunu câiz görmemişlerdir. Zîrâ bunda, düşmana para ile asker kazandırmak vardır. Bedir'deki bu uygulama Enfâl: 67-69. âyetlerle Allah tarafından hoş karşılanmamıştır. **f-** Esirlerin hiç bir şey alınmaksızın salıverilmesi ise, Hanefi, Maliki ve Hanbelî mezheplerince uygun görülmemiştir.

سَيَهْدِيهِمْ وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ ﴿٥﴾ وَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمْ
﴿٦﴾ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اِنْ تَنْصُرُوا اللّٰهَ يَنْصُرْكُمْ وَيُثَبِّتْ
اَقْدَامَكُمْ ﴿٧﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعْسًا لَهُمْ وَاَضَلَّ اَعْمَالَهُمْ ﴿٨﴾
ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاَحْبَطَ اَعْمَالَهُمْ ﴿٩﴾ اَفَلَمْ
يَسِيرُوا فِى الْاَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
دَمَّرَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ اَمْثَالُهَا ﴿١٠﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ مَوْلَى
الَّذِينَ اٰمَنُوا وَاَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلٰى لَهُمْ ﴿١١﴾ اِنَّ اللّٰهَ يُدْخِلُ
الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَاْكُلُونَ كَمَا تَاْكُلُ الْاَنْعَامُ وَالنَّارُ
مَثْوًى لَهُمْ ﴿١٢﴾ وَكَاَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِىَ اَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ الَّتِى
اَخْرَجَتْكَ اَهْلَكْنَاهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ ﴿١٣﴾ اَفَمَنْ كَانَ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِنْ
رَبِّهِ كَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا اَهْوَاءَهُمْ ﴿١٤﴾ مَثَلُ الْجَنَّةِ
الَّتِى وُعِدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا اَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ اٰسِنٍ وَاَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ
لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ وَاَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَاَنْهَارٌ مِنْ
عَسَلٍ مُصَفًّى وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ
كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِى النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ اَمْعَاءَهُمْ ﴿١٥﴾

5- Allah, onları dosdoğru yola iletecek ve onların durumlarını düzeltecektir.

6- Ve onları, kendileri için (en güzel şekilde) süslediği[1] cennete sokacaktır.

7- Ey inananlar! Siz, Allah'ın (dinine) yardım ederseniz, O da size yardım eder ve ayaklarınızı kaydırmaz.

8- Kâfirlere gelince Allah, onların belâlarını versin ve yaptıkları her işte onları şaşırtsın.

9- İşte bütün bunlar; onların, Allah'ın indirdiğinden nefret etmeleri sebebiyledir. (Öyleyse Allah,) onların yaptıklarını da boşa çıkartsın.

10- O (kâfirler,) yeryüzünde gezip dolaşıp da kendilerinden öncekilerin sonlarının ne olduğunu ve Allah'ın, onları helâk ettiğini hiç görmüyorlar mı? Şüphesiz kâfirlere de böylesi yaraşır.

11- Çünkü Allah, îman edenlerin koruyucusudur. Kâfirlerin ise, kesinlikle koruyucusu yoktur.

12- Şüphesiz Allah, îman edip (inandığı) iyi işleri yaşayanları, zemîninden ırmaklar akan cennetlere sokar. Kâfirler ise, (dünyada) sadece zevklerine bakar ve hayvanlar gibi yerler. Onların varacakları yer de ateştir.

13- Ey Muhammed! Biz, seni (şu yurdundan) çıkaran şehir halkından daha kuvvetli nice şehirleri helâk ettik de onlara yardım eden kimse çıkmadı.

14- Rabbinden apaçık bir mûcize üzere bulunan kimse, hiç kötü işi kendisine güzel görünen ve kendi arzularının peşine düşen kimse gibi olur mu?

15- Allah'a karşı hata etmekten sakınanlara vâdedilen, içerisinde bayatlamayan sudan ırmaklar, tadı bozulmayan sütten nehirler, içenlere lezzet veren içeceklerden dereler ve süzme baldan kanallar, kendilerine her türlü meyveler[2] ve Rablerinden bir de bağışlanma[3] bulunan cennettekilerin durumu, hiç ateşi mesken tutan ve bağırsaklarını parçalayan kaynar sudan içirilen kimseler gibi olur mu?

---

[1] Bu ayet, "Ve onları, kendilerine önceden vadettiği/ bildirdiği/ tanıttığı cennete sokacaktır." şeklinde de tercüme dilebilir.

[2] Veya "dünyada yaptıkları güzel işlerin karşılıkları..."

[3] Müslümanlar için ilk bağışlanma, "cennete girmeden önce günâhları ile hesaba çekmeme" şeklindeki bağışlanmadır. Cennetteki bağışlanma ise; onları orada utandırmamak için "günâhlarını hiç anmamak, hatırlatmamak, minnet altına almamak" anlamında olabilir.

وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ اِلَيْكَۚ حَتّٰٓى اِذَا خَرَجُوا مِنْ عِنْدِكَ
قَالُوا لِلَّذ۪ينَ اُو۫تُوا الْعِلْمَ مَاذَا قَالَ اٰنِفًاࣞ اُو۬لٰٓئِكَ الَّذ۪ينَ
طَبَعَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوبِهِمْ وَاتَّبَعُٓوا اَهْوَٓاءَهُمْ ﴿١٦﴾ وَالَّذ۪ينَ
اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى وَاٰتٰيهُمْ تَقْوٰيهُمْ ﴿١٧﴾ فَهَلْ يَنْظُرُونَ
اِلَّا السَّاعَةَ اَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةًۚ فَقَدْ جَٓاءَ اَشْرَاطُهَاۚ فَاَنّٰى
لَهُمْ اِذَا جَٓاءَتْهُمْ ذِكْرٰيهُمْ ﴿١٨﴾ فَاعْلَمْ اَنَّهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ
وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِن۪ينَ وَالْمُؤْمِنَاتِۜ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ
مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوٰيكُمْۚ ﴿١٩﴾ وَيَقُولُ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَوْلَا
نُزِّلَتْ سُورَةٌۚ فَاِذَٓا اُنْزِلَتْ سُورَةٌ مُحْكَمَةٌ وَذُكِرَ ف۪يهَا
الْقِتَالُۙ رَاَيْتَ الَّذ۪ينَ ف۪ي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يَنْظُرُونَ اِلَيْكَ
نَظَرَ الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِۜ فَاَوْلٰى لَهُمْۚ ﴿٢٠﴾
طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَعْرُوفٌࣞ فَاِذَا عَزَمَ الْاَمْرُࣞ فَلَوْ صَدَقُوا اللّٰهَ
لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْۚ ﴿٢١﴾ فَهَلْ عَسَيْتُمْ اِنْ تَوَلَّيْتُمْ اَنْ
تُفْسِدُوا فِي الْاَرْضِ وَتُقَطِّعُٓوا اَرْحَامَكُمْ ﴿٢٢﴾ اُو۬لٰٓئِكَ
الَّذ۪ينَ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ فَاَصَمَّهُمْ وَاَعْمٰٓى اَبْصَارَهُمْ ﴿٢٣﴾
اَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْاٰنَ اَمْ عَلٰى قُلُوبٍ اَقْفَالُهَا ﴿٢٤﴾

16- Onlardan kimi de seni dinler gibi yapar, senin yanından çıkınca da kendilerine ilim verilen (Müslümanlara): "O, biraz önce ne söyledi?" diyerek (seni hafife alırlar.) İşte onlar; Allah'ın, kalplerini mühürlediği ve kendi arzularının peşine düşen kimselerdir.

17- Dosdoğru yolu bulanlara gelince (Allah,) onların hidâyetlerini artırır ve onlara kendisinden hakkıyla sakınma yollarını lutfeder.

18- Onlar farkında değillerken işaretleri beliren kıyamet gününün, kendilerine ansızın gelmesinden başka bir şey mi bekliyorlar? Fakat o gün kendilerine geldikten sonra, anlamalarının onlara hiç yararı olur mu?

19- Ey Muhammed! Allah'tan başka ilâh olmadığını iyi bil! Hem kendi, hem Müslüman erkekler ve hem de Müslüman kadınların günâhları için (Allah'tan) bağışlanma dile. Allah, sizin gezip dolaştığınız yeri de duracağınız yeri de bilir.[1]

[1] Âyetin son bölümü "Allah, sizin dünyanızı da âhiretinizi de bilir" şeklinde de anlaşılabilir.

20-21- (Ey Muhammed!) İman edenler: "Keşke (kâfirlerle savaşmamıza izin veren) bir sûre indirilseydi." diyorlar. Fakat (bu konuda hükmü) açık bir sûre indirilip de savaş söz konusu olunca, kalplerinde hastalık olanların sana, kendilerine ölüm baygınlığı gelmiş gibi baktıklarını, görürsün. Aslında onlara yakışan;[2] (Allah'ın emrine) itaat etmek ve uygun olanı söylemekti. İş ciddiye bindiği zaman, Allah'a verdikleri sözde dursalardı, elbette kendileri için bu daha hayırlı olurdu.

22- Eğer (savaştan) kaçarsanız, yeryüzünde bozgunculuk yapmaya ve akrabalarınızı[3] kırdırmaya sebep olmaz mısınız?[4]

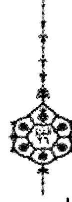
23- İşte bunlar; Allah'ın lânetlediği, (kulaklarını) sağır, gözlerini kör ettiği kimselerdir.

24- Bunlar, Kur'an'ı hiç düşünmüyorlar mı? Yoksa kalplerinin üzerinde kilitleri mi var?

[2] Âyetin son bölümü, (أَوْلٰى) kelimesi, (وَيْلٌ) kelimesinin ism-i tafdili olarak alınırsa; "onlara çok çok yazıklar olsun." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] **Erham**: Rahim'in çoğuludur. Rahim, esasen çocuğun meydana geldiği ana karnı demektir. Akrabalığın menşe'i olması sebebiyle akrabalığa da rahim, denilmiştir.

[4] Yani; bu korkaklıkla döner harpten kaçar da ordu bozanlık edip, düşmanın yurdunuzu istilâsına sebebiyet verir ve böylece çoluk çocuğunuzu, kadınlarınızı, akrabalarınızı parçalatabilir misiniz? Çünkü İslâm ordusunda fesat çıkarıp, düşman istilâsına sebebiyet verildiği takdirde meydana gelecek sonuç, budur. Bu âyet, "Demek sizler, iş başına gelecek olursanız, yeryüzünde bozgunculuk yapacak ve akrabalık bağlarını da koparacaksınız, öyle mi?" şeklinde de tercüme edilebilir.

إِنَّ الَّذِينَ ارْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ
الْهُدَى الشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَىٰ لَهُمْ ﴿٢٥﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ
قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ اللَّهُ سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ الْأَمْرِ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ ﴿٢٦﴾ فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ
يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ ﴿٢٧﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ اتَّبَعُوا
مَا أَسْخَطَ اللَّهَ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ ﴿٢٨﴾
أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ أَنْ لَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ
أَضْغَانَهُمْ ﴿٢٩﴾ وَلَوْ نَشَاءُ لَأَرَيْنَاكَهُمْ فَلَعَرَفْتَهُمْ
بِسِيمَاهُمْ وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٠﴾ وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ
مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَنَبْلُوَ أَخْبَارَكُمْ ﴿٣١﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا
وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ
لَهُمُ الْهُدَىٰ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَسَيُحْبِطُ أَعْمَالَهُمْ
﴿٣٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ
وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ ﴿٣٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا
عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ﴿٣٤﴾

25- Şüphesiz, kendilerine dosdoğru yol açıkça belli olduktan sonra, gerisin geri (küfre) dönenlere şeytan, büyük günâhları önemsiz göstermiş ve onları boş hayallere kaptırmıştır.

26- İşte bütün bunlar; onların, Allah'ın indirdiğinden hoşlanmayanlara:[1] "Biz bazı işlerde size itaat edeceğiz." demelerinden dolayıdır. Oysa Allah, onların bütün gizlediklerini bilir.

27- Melekler yüzlerine ve sırtlarına vurarak canlarını alırlarken, onların hali nasıl olacak bakalım?

28- İşte bu da; onların Allah'ı gazaplandıran şeylere uymaları ve Onun rızasına sebep olacak şeyleri beğenmemelerinden dolayıdır. Böylece Allah, onların amellerini boşa çıkarmıştır.

29- Yoksa kalplerinde hastalık bulunanlar, kendi kinlerini, Allah'ın hiç açığa çıkarmayacağını mı sandılar?

30- Eğer Biz, dileseydik elbette o (münâfıkları) sana bildirirdik, sen de onları yüzlerinden tanırdın. Aslında sen, onları konuşma tarzlarından da tanırsın. Ve Allah, bütün yaptıklarınızı çok iyi bilir.

31- Biz, içinizden (Bizim yolumuzda) cihad edenlerle, sabredenleri ortaya çıkarıncaya kadar, sizi deneyeceğiz ve bu konudaki haberlerinizi (herkese) bildireceğiz.[2]

32- Hem kâfir olup, hem de (insanları) Allah'ın yolundan alıkoyanlar ve kendilerine dosdoğru yol açıkça belli olduktan sonra Peygambere karşı çıkanlar, Allah'a hiç bir şekilde zarar veremedikleri gibi (Allah,) onların yaptıklarını da boşa çıkaracaktır.

33- Ey îman edenler! Allah'a itaat edin, Peygambere itaat edin"[3] ve böylece yaptıklarınızı boşa götürmeyin.

34- Şüphesiz Allah, hem kâfir olup hem de (insanları) Allah'ın yolundan alıkoyanları ve sonunda da kâfir olarak ölenleri, kesinlikle affetmeyecektir.

---

[1] Bunlar; Benî Kureyza ve Benî Nadîr Yahûdîleri ile Kureyş müşrikleridir. Ayet her ne kadar indirildiği zamanda bunlara hitap ediyorsa da kıyamete kadar bunlar gibilerine de işaret etmektedir.

[2] Âyetin son bölümü "haberlerinizi açıklayıncaya kadar sizi imtihan edeceğiz." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Bk. (Âlu İmrân: 32, Nisâ: 59, Enfâl: 20, Nur: 54)

فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا اِلَى السَّلْمِ وَاَنْتُمُ الْاَعْلَوْنَ وَاللّٰهُ
مَعَكُمْ وَلَنْ يَتِرَكُمْ اَعْمَالَكُمْ ﴿٣٥﴾ اِنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ
وَلَهْوٌ وَاِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ اُجُورَكُمْ وَلَا يَسْـَٔلْكُمْ
اَمْوَالَكُمْ ﴿٣٦﴾ اِنْ يَسْـَٔلْكُمُوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبْخَلُوا وَيُخْرِجْ
اَضْغَانَكُمْ ﴿٣٧﴾ هَا اَنْتُمْ هٰؤُلَاۤءِ تُدْعَوْنَ لِتُنْفِقُوا فِى
سَبِيلِ اللّٰهِ فَمِنْكُمْ مَنْ يَبْخَلُ وَمَنْ يَبْخَلْ فَاِنَّمَا يَبْخَلُ
عَنْ نَفْسِه۪ وَاللّٰهُ الْغَنِىُّ وَاَنْتُمُ الْفُقَرَاۤءُ وَاِنْ تَتَوَلَّوْا
يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوا اَمْثَالَكُمْ ﴿٣٨﴾

سُورَةُ الرَّعْدِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

الۤمۤرٰ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ وَالَّذ۪ٓى اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ
الْحَقُّ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ اَللّٰهُ الَّذ۪ى رَفَعَ
السَّمٰوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ
وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْر۪ى لِاَجَلٍ مُسَمًّى يُدَبِّرُ
الْاَمْرَ يُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاۤءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ ﴿٢﴾

35- (Ey îman edenler!) Siz, üstün durumda iken, sakın gevşeyerek barış istemeyin.[1] Çünkü Allah, sizinle beraberdir ve O, sizin yaptıklarınızı asla boşa götürmez.

36- Dünya hayatı, sadece bir oyun ve eğlenceden ibarettir.[2] Eğer gerçekten îman eder ve Allah'a karşı hata etmekten sakınırsanız O, size (yaptıklarınızın) karşılığını tam verir, mallarınızı (tamamen harcamanızı) da istemez.[3]

37- Eğer (Allah,) sizden mallarınızın (tümünü) isteyerek bu isteğinde sizi zorlasaydı, o zaman vermeme hakkınız olurdu, hattâ bu sizin kinlerinizi ortaya çıkarmaya da sebep olurdu.[4]

38- İşte sizler, böylece; Allah yolunda harcamaya çağrılıyorsunuz.[5] Fakat sizden kimileri (bu konuda) cimrilik ediyor. (Şunu iyi bilin ki) cimrilik eden, sadece kendisine cimrilik eder.[6] Zîrâ Allah zengin, fakir olanlar ise, sizsiniz. Eğer siz, (Allah yolunda harcamayarak) bu işe sahip çıkmazsanız Allah, yerinize sonunda sizin gibi olmayacak başka bir toplum getiriverir.[7]

96- RA'D SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Elif, lâm, mîm, râ. (İşte) bunlar, o Kitab'ın âyetleridir ve sana Rabbinden indirilen (bu kitap,) gerçeğin ta kendisidir. Fakat insanların pek çoğu (ona) inanmazlar.

2- Allah; görüp durduğunuz gökleri, direksiz olarak[8] yükseklere kaldıran, sonra kâinatın (arşın) yönetimini hâkimiyeti altına alan,[9] her biri belirlenmiş bir süreye kadar dönen güneş ile ayı (kendisine) boyun eğdiren, her işi idare edip duran[10] ve belki Rabbinize kavuşacağınıza tam olarak inanırsınız diye âyetleri açıklayandır.

---

[1] Âyetin son bölümü, "(Ey îman edenler!) Siz üstün durumda iken, sakın barış isteyerek gevşemeyin." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] Aynı konu ile ilgili olarak Bk. (En'am:32, Hadid: 20)

[3] Yani, Allah yolunda cihad etmek için lâzım gelen yerlere mallarınızın tamamını harcayıp da ortada kalakalmanızı istemez.

[4] Bu âyet, "Eğer Allah mallarınızın (tamamını) isteseydi ve sizi buna zorlasaydı, o zaman cimrilik ederdiniz ve bu da sizin kinlerinizi ortaya çıkarırdı." şeklinde de tercüme edilebilir. Bu âyetten; Allah'ın, insanlara yükümlülükler koyarken güçlerini ve ihtiyaçlarını nasıl gözettiği çok iyi anlaşılmaktadır. Çünkü insanı yaratan O dur. O halde yarattıklarını en iyi bilen de O dur.

[5] Buradaki infaka davet, ileride Mekke'nin fethi için yapılacak olan seferin habercisi olabilir.

[6] Çünkü bu infakla elde edilecek sonuçlardan mahrum kalarak, yine kendisi kaybeder.

[7] Aynı konu ile ilgili olarak Bk. (Nisâ:133, Mâide: 54)

[8] Âyetin bu bölümü: "...görünmez direklerle..." diye de tercüme edilebilir.

[9] **İstiva etmek:** Yarattığı kâinatın her türlü idaresini hükmü altına alarak hükmünü ve saltanatını icraya başlamak demektir. (Elmalılı: c.4,s.2670)

[10] (يُدَبِّرُ) fiilinin şimdiki/geniş zaman kipinde olması; Allah'ın yaratmasının olup-bitmiş bir şey olmayıp, sürekli olduğunu ve her an devam edip-durduğunu gösterir.

وَهُوَ الَّذٖى مَدَّ الْاَرْضَ وَجَعَلَ فٖيهَا رَوَاسِىَ وَاَنْهَارًا وَمِنْ
كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فٖيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشِى الَّيْلَ النَّهَارَ
اِنَّ فٖى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٣﴾ وَفِى الْاَرْضِ قِطَعٌ
مُتَجَاوِرَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِنْ اَعْنَابٍ وَزَرْعٌ وَنَخٖيلٌ صِنْوَانٌ
وَغَيْرُ صِنْوَانٍ يُسْقٰى بِمَاءٍ وَاحِدٍ وَنُفَضِّلُ بَعْضَهَا عَلٰى بَعْضٍ
فِى الْاُكُلِ اِنَّ فٖى ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾ وَاِنْ تَعْجَبْ
فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ ءَاِذَا كُنَّا تُرَابًا ءَاِنَّا لَفٖى خَلْقٍ جَدٖيدٍ اُولٰٓئِكَ
الَّذٖينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ وَاُولٰٓئِكَ الْاَغْلَالُ فٖٓى اَعْنَاقِهِمْ وَاُولٰٓئِكَ
اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فٖيهَا خَالِدُونَ ﴿٥﴾ وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ
قَبْلَ الْحَسَنَةِ وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثُلَاتُ وَاِنَّ رَبَّكَ لَذُو
مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ عَلٰى ظُلْمِهِمْ وَاِنَّ رَبَّكَ لَشَدٖيدُ الْعِقَابِ ﴿٦﴾
وَيَقُولُ الَّذٖينَ كَفَرُوا لَوْلَٓا اُنْزِلَ عَلَيْهِ اٰيَةٌ مِنْ رَبِّهٖ اِنَّمَٓا اَنْتَ
مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ ﴿٧﴾ اَللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ اُنْثٰى وَمَا
تَغٖيضُ الْاَرْحَامُ وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَىْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ ﴿٨﴾ عَالِمُ
الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبٖيرُ الْمُتَعَالِ ﴿٩﴾ سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ اَسَرَّ
الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهٖ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِالَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ ﴿١٠﴾

3- (Ve O Allah), yeryüzünü enine boyuna döşeyen, onda sâbit dağlar ve ırmaklar yaratan, orada ürünlerin her birinden iki çift[1] yaratan, geceyi gündüze bürüyendir. Şüphesiz bunlarda düşünen bir topluluk için ibretler vardır.

4- Yeryüzünde birbirine komşu olan kıtalar, aynı su ile sulandığı halde ürünlerini birbirinden farklı kıldığımız[2] üzüm bağları, ekinler, çatallı ve çatalsız hurmalar da vardır. Şüphesiz bunlarda, aklını kullanan bir topluluk için ibretler vardır.

5- (Ey Muhammed!) Eğer şaşacaksan, asıl onların: "Biz toprak olduktan sonra gerçekten yeniden mi yaratılacağız?" demelerine şaş. İşte onlar, hem Rablerini inkâr eden, hem boyunlarına (ateşten) halkalar geçirilen ve hem de içerisinde ebedî kalacakları cehennemin dostları olanlardır.

6- (Onlar,) kendilerinden önce nice (helâk) örnekleri gelip geçtiği halde (hâlâ) senden, iyilikten önce kötülüğü çabuklaştırmanı istiyorlar. (Şunu iyi bilsinler ki) Rabbin, insanların zulmüne karşılık af sahibi[3] (olduğu gibi) senin Rabbin, cezâsı çok şiddetli olandır da...

7- Kâfirler: "Ona Rabbinden bir mûcize indirilseydi olmaz mıydı?" diyorlar. (Ey Muhammed!) sen, sadece bir uyarıcısın[4] ve bütün topluluklar için bir yol gösterici (hâdî) vardır...

8- ...(O da) Allah'tır.[5] (O Allah) her dişinin neye gebe olduğunu,[6] ana karınlarının neyi eksiltip neyi artırdığını[7] bilir. O'nun katında her şeyin bir ölçüsü vardır.

9- O, görülmeyeni de görüleni de bilir. O büyüktür, her şeyden yücedir.[8]

10- (O Allah'ın ilmi karşısında,) sizden sözü(nü) saklayanla, onu açığa vuran ve gece(nin karanlığında) gizlenenle, güpegündüz (açıkça ortalıkta) gezen eşittir.[9]

---

[1] Veya çifter çifter...

[2] "Ürünlerini birbirinden farklı kıldığımız" demek; renkleri, tatları, şekilleri birbirine benzemeyen meyveler demektir. Bu da tabiatın Allah tarafından her an yeniden yaratıldığını ve bunun sürekliliğini göstermektedir.

[3] Yani; onlar isyan ile kendilerine yazık ederlerken, Allah onları hemen hesaba çekivermez, günâhlarını örter. Böylece tevbelerine zaman bırakır, rahmetini gazabının önüne alır. Eğer Allah, yaptıkları yüzünden insanları (hemen) cezâlandırsaydı, dünyada kimse kalmazdı. Bk. (Fâtır: 45)

[4] Yani; sen ancak bir uyarıcısın, onları hidâyetle yola getirecek değilsin.

[5] Bu âyetin başındaki "Allah" lâfzı, önceki âyetteki "hâdî" kelimesinden bedeldir. Çünkü Allah'tan başka Peygamberler de dâhil hiçbir hâdî yoktur. Bk. (A'raf: 186, Furkan: 31)

[6] "Her dişinin neye gebe olduğunu" demekten; hangi tohumdandır, helâlden midir? Haramdan mıdır? Erkek midir? Dişi midir? Yaşayacak mı yaşamayacak mı? İleride Müslüman mı olacak? yoksa kâfir mi? gibi şeyler anlaşılırsa da asıl kastedileni en iyi Allah bilir.

[7] "Ana karınlarının neyi eksiltip neyi artırdığını" demekten; taşıdığı şeyden neyi sakatlar neyi tamamlar? Vakti erken mi geç mi olur? Adedi bir mi, iki veya daha fazla mı olur? gibi şeyler anlaşılabilirse de asıl kastedileni en iyi Allah bilir.

[8] Bunlar gizli olan bilgilerdir ve bunları ancak Allah bilir. Bu bilgiler ise; kıyamet'in zamanı, yağmurun yağdırılması, rahimlerde olan, bir kimsenin yarın ne kazanacağı ve kimin nerede öleceğidir. Bunlara muğayyebat-ı hamse denir. Muğayyebat-ı hamse ile ilgili olarak Bk. (Lokman: 34)

[9] Yani hepsini işitir ve bilir.

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِه۪ يَحْفَظُونَهُ مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ
اِنَّ اللّٰهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتّٰى يُغَيِّرُوا مَا بِاَنْفُسِهِمْ وَاِذَٓا اَرَادَ
اللّٰهُ بِقَوْمٍ سُٓوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِه۪ مِنْ وَالٍ ﴿١١﴾
هُوَ الَّذ۪ي يُر۪يكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنْشِئُ السَّحَابَ
الثِّقَالَ ﴿١٢﴾ وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِه۪ وَالْمَلٰٓئِكَةُ مِنْ خ۪يفَتِه۪
وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُص۪يبُ بِهَا مَنْ يَشَٓاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ
فِي اللّٰهِ وَهُوَ شَد۪يدُ الْمِحَالِ ﴿١٣﴾ لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذ۪ينَ
يَدْعُونَ مِنْ دُونِه۪ لَا يَسْتَج۪يبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ اِلَّا كَبَاسِطِ كَفَّيْهِ
اِلَى الْمَٓاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِه۪ وَمَا دُعَٓاءُ الْكَافِر۪ينَ
اِلَّا ف۪ي ضَلَالٍ ﴿١٤﴾ وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْاٰصَالِ ﴿١٥﴾ قُلْ مَنْ
رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ قُلِ اللّٰهُ قُلْ اَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِه۪ٓ
اَوْلِيَٓاءَ لَا يَمْلِكُونَ لِاَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا قُلْ هَلْ يَسْتَوِي
الْاَعْمٰى وَالْبَص۪يرُ اَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ اَمْ
جَعَلُوا لِلّٰهِ شُرَكَٓاءَ خَلَقُوا كَخَلْقِه۪ فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ
قُلِ اللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿١٦﴾

11- O (insanın) önünde ve arkasında onu Allah'ın emriyle koruyan (melekler) vardır.[1] Bir toplum, (tek tek) kendi durumlarını değiştirmedikçe Allah da onların durumlarını değiştirmez.[2] Eğer Allah bir topluluğun helâkini isterse, onu engelleyecek hiç bir güç yoktur. Zâten onların, Ondan başka koruyucuları da yoktur.

12- Size hem korku, hem de umut kaynağı olarak şimşeği gösteren, (yağmur yüklü) ağır bulutları yaratan, (sadece) O (Allah)'tır.

13- Gök gürültüsü de melekler de Onun korkusundan dolayı Onu hamd ile tesbih eder. (Allah,) kendisiyle uğraşanlardan dilediğine yıldırımlar gönderip onlarla o kimseleri yakar. Çünkü O, cezâsı pek şiddetli olandır.

14- Mutlak doğru olan duâ, yalnız Ona (yapılan duâ)dır.[3] Onların Allah'ı bırakıp da yalvardıkları kimseler ise, onlara hiç bir şekilde cevap veremezler. Onlar (tıpkı) suyun ağzına gelmesi için, suya doğru (ağzını değil de) iki avucunu uzatan kimse gibidir. Oysa (böyle yaptığı müddetçe) o (kimse,) o (su)ya asla ulaşamaz ki! İşte o kâfirlerin duâsı, böyle boşuna uğraşmaktan başka (bir şey) değildir.

15- Göklerde ve yerde kim varsa,[4] ister istemez kendileri de gölgeleri de sabah akşam (sürekli olarak) sadece Allah'a secde eder. (secde)

16- (Ey Muhammed! O kâfirlere): "Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?" de (ve) (onların cevabını beklemeden) "Allah'tır." de. (Bir de onlara): "(demek) O'nu bırakıp, kendilerine fayda ve zarar (bile) veremeyen ilâhlar mı edindiniz?" de. (Tekrar onlara): "Görmeyenle gören, hiç eşit olur mu? Veya karanlıklarla nur hiç eşit olur mu?" de.[5] Yoksa (o müşrikler,) Allah'a, Onun gibi yaratan ortaklar buldular da bunların yaratmasını, Allah'ın yaratmasına mı benzettiler?[6] (Ve onlara): "Allah, her şeyin yaratıcısıdır ve O, tektir, mükemmel güç sahibidir." diye söyle.

---

[1] Âyetin bu bölümü: "...O (insanın) önünde ve arkasında onun (ne yaptığını) kayıt altına alan ve (ne olduklarını Allah'ın bildiği) varlıklar vardır..." diye de tercüme edilebilir.

[2] İslâm'da fert ve toplum birbirinden sorumludur, Allah'ın va'di şarta bağlıdır ve İslâm'ın toplumu değiştirme yasası böyledir. Eğer bir toplum "Allah'tan yaşayışlarının değişmesini" istiyorsa tek tek kendi durumlarını değiştirerek toplumsal duâsını yapmak zorundadır. Bk. (Enfâl: 53)

[3] Âyetin bu bölümü: "...hak dine olan davet, ancak Ona olan davettir." diye tercüme edilebilir. Bk. (Bakara: 186)

[4] (مَنْ) akıllılara delalet ettiği için, buradaki secde edenlerden kastedilenler akıllı olan varlıklardır.

[5] Burada; görmeyenler, karanlığa, görenlerse, nura benzetilerek leff-i neşr-i müretteb sanatı yapılmıştır.

[6] Allah'ın yarattığı ile onların yarattıkları fark olunamayacak derecede birbirine benzedi de şüphede mi kaldılar? Böyle bir ihtimâl hiç olur mu? Müşriklerin hatalarının esas sebebi işte budur.

اَنْزَلَ مِنَ السَّمَٓاءِ مَٓاءً فَسَالَتْ اَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ
زَبَدًا رَابِيًاۜ وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ فِى النَّارِ ابْتِغَٓاءَ حِلْيَةٍ اَوْمَتَاعٍ
زَبَدٌ مِثْلُهُۜ كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَۜ فَاَمَّا الزَّبَدُ
فَيَذْهَبُ جُفَٓاءًۚ وَاَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِى الْاَرْضِۜ
كَذٰلِكَ يَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَۜ ﴿١٧﴾ لِلَّذٖينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمُ
الْحُسْنٰىۜ وَالَّذٖينَ لَمْ يَسْتَجٖيبُوا لَهُ لَوْاَنَّ لَهُمْ مَا فِى الْاَرْضِ
جَمٖيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَا فْتَدَوْا بِهٖۜ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ سُٓوءُ الْحِسَابِۙ
وَمَاْوٰيهُمْ جَهَنَّمُۜ وَبِئْسَ الْمِهَادُ ﴿١٨﴾ اَفَمَنْ يَعْلَمُ اَنَّمَٓا اُنْزِلَ
اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ اَعْمٰىۜ اِنَّمَا يَتَذَكَّرُ اُولُوا
الْاَلْبَابِۙ ﴿١٩﴾ اَلَّذٖينَ يُوفُونَ بِعَهْدِ اللّٰهِ وَلَا يَنْقُضُونَ الْمٖيثَاقَۙ
﴿٢٠﴾ وَالَّذٖينَ يَصِلُونَ مَٓا اَمَرَ اللّٰهُ بِهٖٓ اَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ
وَيَخَافُونَ سُٓوءَ الْحِسَابِۜ ﴿٢١﴾ وَالَّذٖينَ صَبَرُوا ابْتِغَٓاءَ وَجْهِ
رَبِّهِمْ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً
وَيَدْرَؤُنَ بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةَ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِۙ ﴿٢٢﴾
جَنَّاتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ اٰبَٓائِهِمْ وَاَزْوَاجِهِمْ
وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَالْمَلٰٓئِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍۚ ﴿٢٣﴾

17- (Allah,) gökten bir su indirince dereler alabildiğince çağlayıp akarken, selin üzerinde bir köpük oluşur, (bir de) ziynet eşyası veya bir âlet yapmak için ateşte erittikleri (madenlerde)[1] de bunun gibi bir köpük vardır. İşte Allah, hak ile bâtıla böyle misal verir. (Bâtıla benzetilen) köpüğe gelince, o yok olur gider,[2] (hakka benzetilen) insanların faydalandığı şey ise, yerde kalır.[3] İşte Allah örnekleri böyle (yerli yerince) verir.

18- Rablerinin davetini kabul edenlere en güzel gaye (olan cennet) vardır. Onun davetini kabul etmeyenler ise, yeryüzünde olanların tamamı ve bunların bir katı daha kendilerinin olsa, hepsini verip (azaptan) kurtulmak isterlerdi. Hesabın en kötüsü onlar içindir. Onların barınma yerleri ise, yatakların en kötüsü olan cehennemdir.

19- Rabbinden sana indirilen (Kur'an)'ın mutlak doğru olduğunu bilen kişi, hiç (hakkı) görmeyen kimse gibi olur mu? (Elbette olmaz.) Bunu ancak temiz akıl sahibi olan kimseler, idrak ederler.[4]

20- Onlar, Allah'a (yaratılışlarında verdikleri tevhit) sözünü yerine getiren ve (Allah'a verdikleri) hiçbir sözden caymayan kimselerdir.

21- (Yine) onlar, Allah'ın gözetilmesini emrettiği şeyleri gözeten,[5] Rablerine hakkıyla saygı gösteren ve kötü hesaptan çok korkan, kimselerdir.

22- (Ve yine) onlar, sadece Rablerinin rızasını isteyerek sabreden, namazı dosdoğru ve devamlı kılan, kendilerine rızık olarak verdiklerimizden gizli ve açık infak eden ve kötülüğü iyilikle savan[6] kimselerdir. Şu (dünya) yurdunun sonucu (olan âhiret saadeti,) sadece onlar içindir.

23- (O mutlu sonuç ise;) Adn cennetleridir. Onların babalarından, eşlerinden ve soylarından iyi olanlar da (o cennetlere) girerler. Melekler de her bir kapıdan onların yanına, girerler.

---

[1] Yani Allah, sudan başka yeryüzüne altın, gümüş, bakır, demir gibi bir takım madenler de indirmiştir.

[2] Hak galip gelip çağlarken, her ne kadar bâtıl bazen yüze çıkarsa da sonunda köpük gibi atılır, söner gider.

[3] Bu âyette; Allah'ın indirdiği su vahiy bilgisine, insanların erittikleri madenler, esas bilgiden çalışmalarla elde edilen ictihadî bilgilere, köpükler ise zaman zaman kâfirlerin yeryüzünde güç sahibi olmalarına benzetilmiştir.

[4] Bu âyetin Hz. Hamza ile Ebû Cehil veya Hz. Ömer ile Ebû Cehil veya Hz. Ammar b. Yâsir ile Ebû Cehil hakkında nâzil olduğu rivâyet olunmaktadır. (Kurtubî)

[5] Allah'la, peygamberle ve akrabalarla ilgiyi kesmemek, komşusunun ve bütün mü'minlerin hukukuna riâyet etmek... gibi.

[6] Bu âyete göre, saldırgana aynıyla mukabele, bir azimet değil ruhsattır. Ve kötülüğe kötülükle mukabele için değil, saldırganın kötülüğünü engellemek üzere meşru'dur. Yoksa zarara zarar, şerre şer ile karşılık vermek câiz değildir.

سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٤﴾ وَالَّذِينَ
يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا اَمَرَ اللّٰهُ بِهِ
اَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْاَرْضِ اُولٰٓئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ
سُوٓءُ الدَّارِ ﴿٢٥﴾ اَللّٰهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيَقْدِرُ وَفَرِحُوا
بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا فِي الْاٰخِرَةِ اِلَّا مَتَاعٌ ﴿٢٦﴾
وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَٓا اُنْزِلَ عَلَيْهِ اٰيَةٌ مِنْ رَبِّهِ قُلْ اِنَّ اللّٰهَ
يُضِلُّ مَنْ يَشَٓاءُ وَيَهْدِٓي اِلَيْهِ مَنْ اَنَابَ ﴿٢٧﴾ اَلَّذِينَ اٰمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ
قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللّٰهِ اَلَا بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٨﴾ اَلَّذِينَ
اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبٰى لَهُمْ وَحُسْنُ مَاٰبٍ ﴿٢٩﴾ كَذٰلِكَ
اَرْسَلْنَاكَ فِٓي اُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَٓا اُمَمٌ لِتَتْلُوَا عَلَيْهِمُ الَّذِٓي
اَوْحَيْنَٓا اِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمٰنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ
عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَاِلَيْهِ مَتَابِ ﴿٣٠﴾ وَلَوْ اَنَّ قُرْاٰنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ
اَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْاَرْضُ اَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتٰى بَلْ لِلّٰهِ الْاَمْرُ جَمِيعًا
اَفَلَمْ يَايْـَٔسِ الَّذِينَ اٰمَنُٓوا اَنْ لَوْ يَشَٓاءُ اللّٰهُ لَهَدَى النَّاسَ جَمِيعًا
وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ اَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا
مِنْ دَارِهِمْ حَتّٰى يَاْتِيَ وَعْدُ اللّٰهِ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿٣١﴾

24- (Ve onlara): "Sabrettiğiniz için Allah'ın selamı üzerinize olsun. (Dünya) yurdunun sonucu (olan âhiret saadeti) ne de güzeldir." derler.

25- Allah'a (yaratılışlarında) verdikleri (tevhit) sözünü bozan, Allah'ın gözetilmesini emrettiği şeyleri yerine getirmeyen ve yeryüzünde bozgunculuk çıkaranlar var ya; (Allah'ın) laneti de en kötü yurt (olan cehennem de) onlar içindir.

26- Allah, rızkı dilediğine genişletir ve (dilediğine) de daraltır. O (kâfirler) hep dünya hayatıyla avundular. Hâlbuki âhiret hayatının yanında dünya hayatı, çok basit bir şeydir.

27- Kâfirler: "O (Peygambere) Rabbinden bir mûcize indirilse olmaz mıydı?" diyorlar. (Ey Muhammed sen de onlara): "Şüphesiz Allah, dilediğini şaşırtır, kendisine hakkıyla yöneleni[1] de hak yola yöneltir." de.

[1] **İnâbe**: Hakka yönelmek ve tevbe etmek, hayır nöbetine girmek demektir. Geniş bilgi için Bk. (Elmalılı Sh: 2983)

28- İşte bunlar, îman eden ve kalpleri Allah'ın zikriyle[2] huzur bulanlardır.[3] Şunu iyi bilin ki; kalpler sadece Allah'ı anmakla huzur bulur.

29- Ne mutlu![4] O, (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlara (ve onların) varacakları o güzel yurda.[5]

30- (Ey Muhammed!) işte Biz seni, kendisinden önce nice ümmetler gelip geçen ve Rahman'ı inkâr eden bir ümmete, sana vahyettiğimiz (Kur'an')ı okuman için gönderdik. (Onlara): "O, benim Rabbimdir, ondan başka ilâh yoktur, Ben sadece Ona tevekkül ettim ve yönelişim de sadece Onadır." de.

31- (O kâfirler): "Keşke dağların kendisiyle yürütüldüğü, yerin parçalandığı veya ölülerin konuşturulduğu bir Kur'an olsaydı." (diyorlar.)[6] Ama tam tersine; (bu) işlerin tümü Allah'a aittir. İman edenler, eğer Allah dilerse, insanların tümünü hidâyete ulaştıracağını hâlâ anlamadılar mı? Allah'ın va'di gelince, yaptıklarından dolayı çok şiddetli bir belâ,[7] ya kâfirlerin başına isabet edip duracak veya yurtlarının yakınına inecektir. Şüphesiz Allah, verdiği sözden asla dönmez.[8]

[2] Burada zikirden maksat; (Enbiyâ: 21, Hicr: 9, Fussilet: 41) âyetlerine göre de Kur'an'dır. Yani bunlar îman etmek için Allah'ın özel zikri olan Kur'an'dan daha büyük bir zikir, delil, âyet ve mûcize olamayacağını bilirler, kalpleri bununla huzur bulur ve Kur'an'ın dışında başka deliller, zikirler ve mûcizeler aramazlar.

[3] **Mutmain olmak**: Gönül ıstırabının sükûn bulması, yatışması demektir. Allah'ı zikir etmeyen kâfir veya gafil kalpler hiç bir zaman ıstıraptan kurtulamaz, huzur bulamaz ve çarpınır dururlar.

[4] **Tûbâ**: Cennette bir ağacın ismidir. Lügat anlamı itibariyle müennes ismi tafdîl olarak; "en güzel kokulu" anlamına gelir. Bir de; gizli (حَاصِلٌ) kelimesinin haberi olarak kullanılan zarf olur ve "ne mutlu!" anlamına gelir.

[5] Bu âyet; "En mutlu hayat ve en güzel yurt, inanan ve (inandığı) iyi işleri yaşayanlaradır." diye de tercüme edilebilir.

[6] Âyetin bu bölümü: "Eğer Kur'an ile dağlar yürütülmüş veya yeryüzü parçalanmış yahut ölüler konuşturulmuş olsaydı, (kâfirler yine de inanmazlardı...)" diye de tercüme edilebilir.

[7] **Kâria**: gülle ve tokmak gibi baştan çarpan şiddetli belâ demektir. Bk. (Kâria: 1-2)

[8] Rivâyetlere göre; Mekke kâfirlerinden, Abdullah b. Ümeyyet'ül Mahzumî Peygamberimize: "Mekke'nin, şu iki dağı bizi çok sıkıyor, bunları buradan yürüt yerimiz genişlesin, oradan bize çaylar akıt, mezralar aç, dedelerimizi dirilt de bizimle konuşsunlar bakalım..." deyince bu âyet nâzil oldu. (Kurtubî, Vâhidî)

32- Yemin olsun, senden önceki Peygamberlerle de alay edildi,[1] bunun üzerine Ben de o kâfirlere bir süre verdim, sonra da onları helâk ediverdim. Benim cezâlandırmam nasılmış? (gördüler.)

33- (Şimdi de) herkesin yaptıklarına hâkim olan Allah'a, ortaklar koşarak (alay) mı (ediyorlar?) (Ey Muhammed! Onlara): "Söyleyin adlarını (da bilelim kimmiş onlar?) Yahut siz, (Allah'a) yeryüzünde bilmeyeceği bir şeyi haber mi veriyorsunuz,[2] yoksa saçmalıyor musunuz?" de. Bilakis, kâfirlere kendi kâfirlikleri (nefisleri tarafından) süslü gösterildi ve onlar, hak yoldan alıkonuldular. Allah, kimi saptırırsa, artık onun için hiçbir yol gösterici yoktur.

34- Dünya hayatında onlara bir azap vardır, âhiretin azabı ise daha şiddetlidir. Ve onları Allah'ın azabından (kurtaracak) bir koruyucu da yoktur.

35- Zemîninden ırmakların akması, yemişlerinin ve gölgeliklerinin sürekli olması, Allah'tan hakkıyla sakınanlara vâdedilen cennetin sıfatlarıdır. İşte bu, Allah'tan hakkıyla sakınanların sonudur. Kâfirlerin sonu ise cehennemdir.

36- (Gerçekten) kitap ehli[3] olanlar, sana indirilen (Kur'an)'dan dolayı sevinirler. (Ey Muhammed! Gerçekten kitap ehli olmayan) gruplardan, o (Kur'an)'ın (işlerine gelmeyen) kısımlarını inkâr edenlere: "Ben, sadece Allah'a kulluk etmekle ve Ona hiçbir şeyi eş koşmamakla emrolundum. (Hepinizi) Ona davet ediyorum ve benim dönüşüm de Onadır." de.

37- İşte böylece Biz, o (Kur'an'ı hükümleri uygulanmak üzere) Arapça bir kanun olarak indirdik. Eğer sana gelen bu (vahiy) ilminden

وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ فَاَمْلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ثُمَّ
اَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ﴿٣٢﴾ اَفَمَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ
نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَجَعَلُوا لِلّٰهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ اَمْ
تُنَبِّؤُنَهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْاَرْضِ اَمْ بِظَاهِرٍ مِنَ الْقَوْلِ بَلْ
زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مَكْرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ وَمَنْ يُضْلِلِ
اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٣﴾ لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَاقٍ ﴿٣٤﴾ مَثَلُ
الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ اُكُلُهَا
دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ
النَّارُ ﴿٣٥﴾ وَالَّذِينَ اٰتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ بِمَا اُنْزِلَ اِلَيْكَ
وَمِنَ الْاَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ قُلْ اِنَّمَا اُمِرْتُ اَنْ اَعْبُدَ اللّٰهَ
وَلَا اُشْرِكَ بِهِ اِلَيْهِ اَدْعُوا وَاِلَيْهِ مَاٰبِ ﴿٣٦﴾ وَكَذٰلِكَ اَنْزَلْنَاهُ
حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ اَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ
مَا لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلًا
مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ اَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ
اَنْ يَأْتِيَ بِاٰيَةٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ لِكُلِّ اَجَلٍ كِتَابٌ ﴿٣٨﴾

sonra, onların arzularına uyacak olursan, (işte o zaman) sana Allah'tan (başka) dost da koruyucu da yoktur.[4]

38- Yemin olsun Biz, senden önce de Peygamberler gönderdik. Onlara eşler ve çocuklar[5] verdik. Bütün Peygamberler, ancak Allah'ın izni ile mûcize getirirler. Her işin (Allah katında) belirlenmiş bir vakti vardır.[6]

---

[1] Ey Muhammed! Yani, kâfirlerin amaçları, îman etmek için cidden bir âyet ve delil istemek değil, sadece alay etmektir. Onun için bunlara hangi âyet indirilirse indirilsin yine îman etmezler. Çünkü daha önceki tüm Peygamberlere de aynı şey yapıldı. Bu, bunların âdetidir.

[2] Yani Allah biliyor ki kendisinden başka, "herkesin yaptıklarına hâkim olan" hiçbir varlık yoktur. Şüphesiz putlarınızın isimlerini söyleyecek olursanız, Allah'a ortak olacak bir isim bulamazsınız.

[3] Yahûdî ve Hıristiyanlardan tek Allah inancına sahip olup, Üzeyr ve Îsâ (a.s)'ı Allah'ın oğlu kabul etmeyen, Abdullah b. Selâm gibi Tevrât ve İncil'in hakikisine kalben inanıp onların emir ve yasaklarını yaşayanlar.

[4] Kur'an, her kitabın üstünde ve bütün milletlere hâkim Arapça hak bir kitaptır. Onun tercümelerinden doğrudan doğruya hüküm çıkarılamaz. Kur'an'dan hüküm; ehlince ve Arapçasından çıkarılır. Demek ki Kur'an, yalnız okunmakla kalmamalı, insanlar arasında onun hükümleriyle hükmedilmelidir. Bk. (Mâide:48, Nisâ:105)

[5] Bu âyete göre; bütün Peygamberler evlenen, çoluk-çocuk sahibi olan normal insanlardır. Evlenmek, çoluk-çocuk sahibi olmak, bütün Peygamberlerden gelen bir sünnettir ve bu sünnete riâyet edilmelidir. Eğer biyolojik bir sakınca yoksa evlenmemek fazilet değil, belki bütün peygamberlerin sünnetine muhalefettir.

[6] Âyetin bu bölümü: "...Her sürenin (Allah katında) yazıldığı bir kitap vardır." diye de tercüme edilebilir.

يَمْحُوا اللّٰهُ مَا يَشَٓاءُ وَيُثْبِتُۚ وَعِنْدَهُٓ اُمُّ الْكِتَابِ ﴿٣٩﴾ وَاِنْ
مَا نُرِيَنَّكَ بَعْضَ الَّذ۪ي نَعِدُهُمْ اَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ فَاِنَّمَا عَلَيْكَ
الْبَلَاغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ﴿٤٠﴾ اَوَلَمْ يَرَوْا اَنَّا نَأْتِي الْاَرْضَ
نَنْقُصُهَا مِنْ اَطْرَافِهَاۜ وَاللّٰهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِه۪ۜ وَهُوَ
سَر۪يعُ الْحِسَابِ ﴿٤١﴾ وَقَدْ مَكَرَ الَّذ۪ينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلّٰهِ
الْمَكْرُ جَم۪يعاًۜ يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍۜ وَسَيَعْلَمُ الْكُفَّارُ
لِمَنْ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٤٢﴾ وَيَقُولُ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلاًۜ قُلْ
كَفٰى بِاللّٰهِ شَه۪يداً بَيْن۪ي وَبَيْنَكُمْۙ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ ﴿٤٣﴾

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَلرَّحْمٰنُۙ ﴿١﴾ عَلَّمَ الْقُرْاٰنَۜ ﴿٢﴾ خَلَقَ الْاِنْسَانَۙ ﴿٣﴾
عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ﴿٤﴾ اَلشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍۙ ﴿٥﴾ وَالنَّجْمُ
وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ ﴿٦﴾ وَالسَّمَٓاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْم۪يزَانَۙ
﴿٧﴾ اَلَّا تَطْغَوْا فِي الْم۪يزَانِ ﴿٨﴾ وَاَق۪يمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ
وَلَا تُخْسِرُوا الْم۪يزَانَ ﴿٩﴾ وَالْاَرْضَ وَضَعَهَا لِلْاَنَامِۙ ﴿١٠﴾

39- Allah, dilediğini yok eder ve dilediğini de bırakır.[1] Ve ana kitap (olan Levh-i Mahfuz) Onun katındadır.

40- Onlara vâdettiğimiz (azabın) bir kısmını sana göstersek de senin hayatına son versek de (fark etmez,) tebliğ sana, (onların) hesabı(nı görmek de) Bize aittir.[2]

41- O (kâfirler), yeryüzünü sahip olduğu şeylerden yoksun bırakarak (zaman zaman) yokladığımızı görmüyorlar mı?[3] Allah, (dilediği gibi) hükmeder, Onun hükmünü bozacak kimse yoktur. Ve O, hesabı pek çabuk görendir.

42- Onlardan önceki (kâfir)ler de tuzaklar kurmuşlardı. Hâlbuki bütün tuzaklar(ın bozulması) Allah'a aittir. Herkesin ne kazandığını sadece O bilir. O kâfirler, (dünya hayatının sonunda) hayırlı sonucun kime nasip olacağını pek yakında anlayacaklar.

43- O kâfirler: "Sen (Allah'ın gönderdiği) bir Peygamber değilsin." derler. (Sen de onlara): "Benimle sizin aranızda, benim (Peygamber olduğuma) şâhit olarak Allah ve bu kitabı gerçekten anlayan kimseler[4] yeter." de.

97- RAHMÂN SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Rahman (olan Allah),

2- Bu Kur'an'ı (Peygamberine) öğretti,[5]

3- İnsan (cinsini) yarattı,

4- Ona, duygularını ifade etmeyi öğretti.

5- Güneş ve ayın hareketleri de belirli bir hesaba göredir.

6- Bitkiler ve ağaçlar, (Allah'a) eksiksiz itaat ederler.[6]

7-8- O (Allah), (dünya) göğünü yükseltti ve (aralarına) sınırını asla aşamayacağınız, bir genel denge kanunu[7] koydu.

9- (Siz de) ölçüyü dosdoğru uygulayın ve bu ölçüden asla şaşmayın.[8]

10- Yeryüzünü de bütün yaratıklar[9] için düzenledi.

---

[1] Allah dilediği milleti mahveder veya yaşatır, kimi ölürken kimi doğar, kimi zarar eder, kimi kâr... Veya Allah, bir zaman için meşru kıldığı hükümlerin bir kısmını diğer bir zaman için nesh eder (değiştirir,) bir kısmını da aynen bırakır.

[2] Ra'd: 31 ve 34. âyetlerde vadettiğimiz azabı, sana göstersek de göstermesek de fark etmez. Sen, bunu hiç düşünmeden görevini yap. Çünkü senin üzerine vacip olan ancak tebliğdir.

[3] Yani, ayaklarının altına serdiğimiz yeryüzünü hep aynı halde bırakıyor muyuz? O kâfirlerin vatanlarını peyderpey etrafından eksiltip küçültmüyor muyuz? Nüfuslarını kırarak, izzetlerini zillete, çevirmiyor muyuz?

[4] Kur'an ilmine sahip olmak; Kur'an'ın dilini, edebiyatını anlamak, ifâde ettiği ilimleri bilmek ve onun hak olduğunu gönülden kabul ederek emirleri doğrultusunda yaşamak demektir.

[5] (عَلَّمَ) fiili, iki mef'ule müteaddi olduğu için ikinci mef'ul, "insan, Cebrail veya Peygamber" olabilir. Ayrıca (عَلَمَ) fiili alâmet mastarından alınırsa âyetin tercümesi; "Kur'an'ı (ibret alacaklara) bir mûcize kıldı." şeklinde olabilir.

[6] Bu âyet, "yıldızlar ve ağaçlar (Allah'a) eksiksiz itaat ederler." şeklinde de tercüme edilebilir.

[7] **Mîzan:** hem "ölçü ve denge" anlamında mastar, hem de "terazi" anlamında ism-i alettir.

[8] Bu âyet, "ölçüyü adaletle tutun ve eksik tartmayın." şeklinde de tercüme edilebilir.

[9] **En'am:** halk, cin, insan ve yaratıklar demektir.

فِيهَا فَاكِهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْاَكْمَامِ ﴿١١﴾ وَالْحَبُّ ذُو
الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ ﴿١٢﴾ فَبِاَيِّ اٰلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٣﴾
خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ ﴿١٤﴾ وَخَلَقَ الْجَانَّ
مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ ﴿١٥﴾ فَبِاَيِّ اٰلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٦﴾
رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ ﴿١٧﴾ فَبِاَيِّ اٰلَاءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ﴿١٨﴾ مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿١٩﴾ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ
لَا يَبْغِيَانِ ﴿٢٠﴾ فَبِاَيِّ اٰلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢١﴾ يَخْرُجُ مِنْهُمَا
اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٢٢﴾ فَبِاَيِّ اٰلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٣﴾
وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنْشَاٰتُ فِي الْبَحْرِ كَالْاَعْلَامِ ﴿٢٤﴾ فَبِاَيِّ
اٰلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٥﴾ كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٢٦﴾ وَيَبْقٰى
وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ ﴿٢٧﴾ فَبِاَيِّ اٰلَاءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ﴿٢٨﴾ يَسْـَٔلُهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ
هُوَ فِي شَاْنٍ ﴿٢٩﴾ فَبِاَيِّ اٰلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٠﴾ سَنَفْرُغُ
لَكُمْ اَيُّهَ الثَّقَلَانِ ﴿٣١﴾ فَبِاَيِّ اٰلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٢﴾
يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اِنِ اسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ اَقْطَارِ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ اِلَّا بِسُلْطَانٍ ﴿٣٣﴾

11- Orada, (çeşitli) meyveler ve salkımlı hurma ağaçları vardır.

12- Yapraklı (olarak yetişen) taneler ve hoş kokulu bitkiler, vardır.

13- (Ey insanlar ve cinler!)[1] O halde Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?[2]

14- O, insanı ateşte pişmiş gibi kuru bir çamurdan[3] yarattı.

15- Cinleri de dumansız bir ateşten[4] yarattı.

16- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

17- O, iki doğunun da Rabbidir, iki batının[5] da Rabbidir.

18- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

19-20- O, aynı hizada bulunan iki denizi, aralarına birbirlerinin sınırını asla geçemeyecekleri şekilde engel koyarak[6] iç içe bıraktı.

21- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

22- Bu iki (denizden) inci ve mercan çıkar.

23- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

24- Denizde dağlar gibi yelken açmış gemiler de Onundur.

25- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

26- (Yer) üzerindekilerin[7] hepsi yok olacaktır.

27- Ancak son derece yüce ve lütuf sahibi olan Rabbinin zatı, baki kalacaktır.

28- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

29- Göklerde ve yerde olan herkes, Ondan ister. Çünkü O, her an her işi idare edip durmaktadır.

30- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

31- Ey insanlar ve cinler![8] Çok yakında sizin de hesabınızı göreceğiz.

32- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

33- Ey cin ve insan toplulukları! Göklerin ve yerin ötelerine geçmeye gücünüz yetiyorsa, haydi çıkın gidin. Ama Allah'ın verdiği bir güç olmaksızın bunu yapamazsınız.

---

[1] Bu ifâde, sûredeki 3, 15, 31 ve 33. âyetlerde sürekli insan ve cin ikilisinden bahsedildiği için konulmuştur. Razi de bu ikilinin, erkek ve kadın olduğunu ifâde etmektedir. En doğrusunu Allah bilir.

[2] İbn-i Ömer ve Cabir'den (r.a): Peygamberimiz, ashâbına "rahman sûresini" okuyup onlar da susunca; "ben Rablerine karşı, cinlerden sizinkinden daha güzel bir cevap işitiyorum? Ben, cinlere Kur'an okuduğumda bu âyete gelince onlar, 'Ey Rabbimiz! Hiçbir nîmetini asla yalanlamayız.' dediler." buyurdu. (Taberî) Bu âyet, (Rahman: 13, 16, 18, 21, 23, 25, 28, 30, 32, 34, 36, 38, 40, 42, 45, 47, 49, 51, 53, 55, 57, 59, 61, 63, 65, 67, 69, 71, 73, 75, 77)'de toplam 31 defa tekrar edilmiştir.

[3] Yani, hiç canlılık eseri bulunmayan çamurdan...

[4] "Dumansız ateş"; elektrik, ışın, görünmeyen gizli bir takım hayatî unsurlar şeklinde de anlaşılabilir.

[5] Bu ifâde: "**a-** 5. âyete göre güneş ve ayın doğu ve batıları, **b-** yaz ve kış günlerinin doğu ve batıları." olabilir.

[6] Bu ifâdeyi; denizde ve karada, tatlı ve acı suyun arasına engel koyup birbirine karıştırmayan, bulutlarla denizler ve mü'minlerle kâfirler arasına birbirlerine karışmamaları için engeller koyan veya iki deniz arasına kara parçaları koyup birbirlerine karışmalarını engelleyen, şeklinde anlamak mümkündür. Bk.(Furkan:53,Neml:61)

[7] (مَنْ) akıllılara delalet ettiği için tercüme yukarıdaki şekilde yapılmıştır. Yani yeryüzünde bulunan insan ve cin gibi akıllı varlıkların hepsi yok olacaktır.

[8] **Sekal**: yük ve ağırlık demektir. **Sekalan**: yeryüzünde bulunan insan ve cinlerin bir ünvanıdır. İnsanlar ve cinlere bu ünvan; yeryüzünde diğer varlıklara göre ağırlıkları, kıymetleri ve önemleri sebebiyle verilmiştir. Bir de yeryüzünde teklif ile muhâtap olan, sadece bu iki varlık bulunduğundan dolayı bu şekilde isimlendirilmişlerdir.

فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (٣٤) يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ
نَارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ (٣٥) فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
(٣٦) فَاِذَا انْشَقَّتِ السَّمَٓاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ (٣٧)
فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (٣٨) فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْـَٔلُ عَنْ ذَنْبِه۪ٓ
اِنْسٌ وَلَا جَٓانٌّ (٣٩) فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (٤٠) يُعْرَفُ
الْمُجْرِمُونَ بِس۪يمٰيهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاص۪ي وَالْاَقْدَامِ (٤١)
فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (٤٢) هٰذِه۪ جَهَنَّمُ الَّت۪ي يُكَذِّبُ
بِهَا الْمُجْرِمُونَۢ (٤٣) يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَم۪يمٍ اٰنٍ (٤٤) فَبِاَيِّ
اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (٤٥) وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّه۪ جَنَّتَانِ
(٤٦) فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (٤٧) ذَوَاتَٓا اَفْنَانٍ (٤٨) فَبِاَيِّ
اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (٤٩) ف۪يهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ (٥٠) فَبِاَيِّ
اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (٥١) ف۪يهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ (٥٢)
فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (٥٣) مُتَّكِـ۪ٔينَ عَلٰى فُرُشٍ بَطَٓائِنُهَا
مِنْ اِسْتَبْرَقٍ وَجَنَا الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ (٥٤) فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ (٥٥) ف۪يهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ اِنْسٌ
قَبْلَهُمْ وَلَا جَٓانٌّ (٥٦) فَبِاَيِّ اٰلَٓاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ (٥٧)

34- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

35- İkinizin de üzerine ateşten bir alev ve bir zehirli duman salıverilir de (ne yapsanız) kurtulamazsınız.

36- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

37- Sonra gök, yarılarak yağ gibi eriyip (kırmızı) bir gül olduğu zaman[1] (neler olacak neler!)

38- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

39- İşte o gün, insana da cinne de günâhkârlarının (anlaşılması için) soru sorulmaz.[2]

40- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

41- (Çünkü o gün) günâhkârlar, simalarından tanınır ve derhal yaka-paça[3] yakalanırlar.

42- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

43-44- İşte burası, günâhkârların yalanladıkları ve ateşiyle, son derece kaynar su arasında dolaşıp durdukları, cehennemdir.

45- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

46- Rabbinin hükümranlığından[4] sakınan kimse için ise, iki Cennet vardır.[5]

47- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

48- Onların her birinde çok çeşitli ağaçlar (vardır.)

49- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

50- İkisinde de sürekli akan iki kaynak[6] vardır.

51- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

52- İkisinde de her meyveden çifter çifter vardır.

53- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

54- (O cennetlerdekiler) astarları, atlastan olan divanlar üzerinde kurulup otururlar. (Ayrıca) bu iki cennetin meyvelerinin devşirilmesi de çok kolaydır.

55- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

56- O cennetlerde, güzel gözleri eşlerinden başkasını görmeyen ve onlardan önce kendilerine hiç bir insanın ve cinin dokunmadığı eşler[7] vardır.

57- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?

---

1 Burada, mükemmel bir temsili istiâre vardır.

2 Yani, kimin günâhkâr olup olmadığı çok iyi bilinir. Araştırmaya ihtiyaç bile duyulmaz.

3 Âyetin bu bölümü, kelimelerin mecâzî anlamlarıyla değil de esas anlamlarıyla tercüme edilirse, tercüme: "ve derhal perçemlerinden ve ayaklarından yakalanırlar." şeklinde olur.

4 (مَقَامَ) kelimesi mimli mastar ve ism-i mekân olabilir. Yukarıdaki tercüme, bu kelimeye mastar anlamı verilerek yapılmıştır. İsm-i mekân olarak tercüme edilirse bu kelimeye; "Rabbinin huzurunda duracağı yer", kinâye anlamıyla ise; "Rabbinden korkan kimse" anlamları da verilebilir.

5 Hz. Ebû Bekir'in bir gün, kıyamet, mizan, cennet ve cehennem hakkında düşünmesi ve "ben, şu yeşilliklerden bir yeşillik olaydım da hayvanlar gelip beni yeseydiler ve ben, keşke hiç yaratılmamış olsaydım." demesi üzerine bu âyet indirilmiştir. (Esbâb-ı Nüzûl - Suyûtî)

6 Onlar da; Tesnîm ve Selsebîl'dir.

7 Bk. (Sa'd: 52, Saffat: 48 ve dipnot.)

58- Sanki (onlar) birer yakut ve mercandırlar.
59- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?
60- Hiç iyiliğin, iyilikten başka bir karşılığı olabilir mi?
61- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?
62- O ikisinden başka iki cennet daha vardır.
63- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?
64- Hem de alabildiğine yemyeşil.
65- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?
66- Onların içerisinde fışkıran çifte pınarlar vardır.
67- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?
68- (O cennetlerde de) daha önce hiç görmediğiniz[1] meyveler, hurmalar ve nar ağaçları vardır.
69- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?
70- Orada tüm hayırlar ve güzellikler vardır.
71- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?
72- (Bir de) cennet çadırlarında gözleri eşlerinden başkasını görmeyen, eşler vardır.
73- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?
74- (Hem de) onlardan önce kendilerine hiç bir insanın ve cinin dokunmadığı (eşler.)
75- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?
76- (O cennetlerdekiler,) yemyeşil çemenler üzerinde[2] harikulade giysileriyle kurulup otururlar.

[1] Bu ilave, her üç meyve çeşidinin de nekra (belirsiz) olarak zikredilmesinden dolayı yapılmıştır.
[2] **Refref:** çemen, yatakların üzerine serilen çarşaf, minder, yaygı, döşeme, yastık, perde ve döşeme yapılan kumaş, perdelerin saçakları ve dalları aşağı sarkan ağaç, anlamlarına gelir.

كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٥٨﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
﴿٥٩﴾ هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ ﴿٦٠﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ
رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦١﴾ وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ﴿٦٢﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ
رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٣﴾ مُدْهَامَّتَانِ ﴿٦٤﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ﴿٦٥﴾ فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ ﴿٦٦﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا
تُكَذِّبَانِ ﴿٦٧﴾ فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ﴿٦٨﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ
رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٩﴾ فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ ﴿٧٠﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ
رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧١﴾ حُورٌ مَقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ ﴿٧٢﴾ فَبِأَيِّ
آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٣﴾ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ
﴿٧٤﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٥﴾ مُتَّكِئِينَ عَلَىٰ رَفْرَفٍ
خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ ﴿٧٦﴾ فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ
﴿٧٧﴾ تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٧٨﴾

سُورَةُ الْإِنْسَانِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

هَلْ أَتَىٰ عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا ﴿١﴾

77- (Ey insanlar ve cinler!) O halde, Rabbinizin nîmetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?
78- Son derece yüce ve lütuf sahibi olan Rabbinin şânı, çok yücedir.[3]

98- İNSAN SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- İnsanlık üzerinden, tüm zamana göre söylenmeye bile değmeyecek kadar (kısa) bir süre geçmedi mi?[4]

[3] **Tebareke** (تَبَارَكَ): Tefaul babından di'li geçmiş zamandır, çekimi yoktur ve Allah'tan başkası için kullanılmaz. Yani hem zatı, hem sıfatı hem de fiillerinde mükemmel, ulu ve yüksek olan demektir. Türkçe karşılığı tam olmamakla beraber; "yüce çok yüce ", "pek çok bereket sahibi " veya "ne kutlu " diye tercüme edilebilir.
[4] Yukarıdaki tercüme, (لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا) cümlesi (الدَّهْرِ) kelimesinin sıfatı olarak yapılmıştır. Ayrıca bu cümle (الْإِنْسَانِ)'dan hal olarak da düşünülebilir. O zaman âyet, "insan üzerine zamandan öyle bir müddet geldi ki o, anılmaya bile değer bir şey değildi." şeklinde de tercüme edilebilir.

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ
سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٢﴾ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا
كَفُورًا ﴿٣﴾ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَ وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا
﴿٤﴾ إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا
﴿٥﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ﴿٦﴾
يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ﴿٧﴾
وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ﴿٨﴾
إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا
﴿٩﴾ إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا ﴿١٠﴾ فَوَقَاهُمُ
اللَّهُ شَرَّ ذَٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا ﴿١١﴾ وَجَزَاهُمْ
بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ﴿١٢﴾ مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ
لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ﴿١٣﴾ وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ
ظِلَالُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا ﴿١٤﴾ وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ
بِآنِيَةٍ مِنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرَا ﴿١٥﴾ قَوَارِيرَ
مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ﴿١٦﴾ وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ
مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا ﴿١٧﴾ عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّىٰ سَلْسَبِيلًا ﴿١٨﴾

2- Şüphesiz Biz, insanı karmaşık bir damla sudan yarattık. İmtihan etmek için de onu, işiten ve gören kıldık.

3- (Sonra da) Biz, ona isterse (Allah'a) şükretsin, isterse de nankör olsun diye (doğru) yolu gösterdik.

4- Doğrusu Biz, kâfirler için (âhirette) zincirler, demir halkalar ve çılgınca yanan bir cehennem, hazırladık.

5- (Allah'ın) itaatkâr kulları da karışımı (hoş kokulu) "kâfur" olan, dolu kadehlerden içerler.

6- (O kâfur,) Allah'ın has kullarının, kendisinden diledikleri gibi kana kana içtikleri bir kaynaktır.

7- (O has kullar,) Allah'a verdikleri sözlerini yerine getirirler ve kötülüğü sürekli artan bir günden, korkarlar.

8- Onlar, sevdikleri yiyeceği yoksula, yetime ve esire (seve seve) yedirirler.[1]

[1] Bu âyet Hz. Ali (r.a) hakkında nâzil olmuştur. (Vâhidî)

9- (Ve onlara): "Biz, size bunu sadece Allah rızası için yediriyoruz, sizden bir karşılık ve teşekkür de beklemiyoruz."

10- "Çünkü biz, asık suratlı, çatık kaşlı[2] o gün(ün azâbın)dan dolayı Rabbimizden korkarız." derler.

11- Allah da onları o günün şerrinden koruyacak ve onların yüzlerine parlaklık, gönüllerine sevinç verecektir.

12- Ve sabırlarına karşılık onlara, cennet ve ipekten (elbiseler,) ikram edecektir.

13- Onlar, o (cennette) tahtlar üzerine kurulup oturacaklar, orada asla (yakıcı) bir güneş ve dondurucu bir soğuk da görmeyecekler.

14- (Cennet ağaçlarının) gölgeleri, onlara yaklaştırılacak ve (meyvelerinin) devşirilmesi de son derece kolaylaştırılacaktır.

15- Çevrelerinde gümüşten kaplar ve gümüş (renkli) billur kâseler, dolaştırılacaktır.

16- Büyüklüğünü kendilerinin tercih edeceği gümüş (renkli) billur kâseler...

17-18- Onlara orada, selsebil[3] olarak adlandırılan pınardan, karışımı (hoş kokulu) zencefille dolu kadehlerden içirilecek.

[2] Burada kastedilen asık suratlı ve çatık kaşlı gün değildir. Yani, "zikr'ül mahal iradet'ül hal" (yer zikredilip, durum kastedilmesi) yoluyla mecâz yapılmıştır. Bu da; "içerisinde bulunanların suratlarını asan, kaşlarını çatmalarına sebep olan gün" demektir.

[3] **Selsebil:** ilk defa Kur'an'da kullanılan bir kelime olup, sürekli akan ve içimi boğaza dokunmayan, kolay, tatlı ve suyu istenilen yere götürülebilen içecek demektir.

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَۚ اِذَا رَاَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا
مَنْثُورًا ﴿١٩﴾ وَاِذَا رَاَيْتَ ثَمَّ رَاَيْتَ نَعٖيمًا وَمُلْكًا كَبٖيرًا ﴿٢٠﴾
عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُنْدُسٍ خُضْرٌ وَاِسْتَبْرَقٌۘ وَحُلُّوا اَسَاوِرَ مِنْ
فِضَّةٍۚ وَسَقٰيهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ﴿٢١﴾ اِنَّ هٰذَا كَانَ لَكُمْ
جَزَاۤءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًاۚ ﴿٢٢﴾ اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ
الْقُرْاٰنَ تَنْزٖيلًاۚ ﴿٢٣﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ اٰثِمًا
اَوْ كَفُورًاۚ ﴿٢٤﴾ وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَاَصٖيلًاۚ ﴿٢٥﴾ وَمِنَ
الَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوٖيلًا ﴿٢٦﴾ اِنَّ هٰۤؤُلَاۤءِ يُحِبُّونَ
الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاۤءَهُمْ يَوْمًا ثَقٖيلًا ﴿٢٧﴾ نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ
وَشَدَدْنَاۤ اَسْرَهُمْۚ وَاِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَاۤ اَمْثَالَهُمْ تَبْدٖيلًا ﴿٢٨﴾ اِنَّ
هٰذِهٖ تَذْكِرَةٌۚ فَمَنْ شَاۤءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهٖ سَبٖيلًا ﴿٢٩﴾ وَمَا تَشَاۤؤُنَ
اِلَّاۤ اَنْ يَشَاۤءَ اللّٰهُۜ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلٖيمًا حَكٖيمًاۗ ﴿٣٠﴾ يُدْخِلُ
مَنْ يَشَاۤءُ فٖي رَحْمَتِهٖۜ وَالظَّالِمٖينَ اَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا اَلٖيمًا ﴿٣١﴾

سُورَةُ الطَّلَاقِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

19- Onların çevrelerinde ise, gördüğün zaman, etrafa saçılmış inciler zannedeceğin, ölümsüz genç hizmetçiler, dolaşacaklar.

20- O (cennette) her nereye bakarsan bak, bir nîmet ve yüce bir saltanat, görürsün.

21- (O cennetliklerin) üstlerinde yeşil ipekten ince ve sırmalı elbiseler olacak, gümüş bileziklerle süslenecekler ve Rableri onlara tertemiz içecekler, içirecektir.

22- (Onlara cennette): "İşte bütün bunlar, sizin yaptıklarınızın karşılığıdır. Çünkü sizin çalışmalarınız, mükâfatlandırılmaya değer görülmüştür." denilecek.

23- (Ey Muhammed!) Gerçek şu ki, Kur'an'ı sana bölüm bölüm indiren, Biziz, Biz.

24- Öyleyse, Rabbinin hükmünü vermesi için sabret ve onlardan günâhkâr veya nankör (kâfirlere) itaat etme.

25- Ve sabah, akşam[1] Rabbinin adını[2] an.

26- Gecenin bir bölümünde Ona secde et[3] ve geceleyin de Onu, uzun uzun tespih et.[4]

27- Gerçekten şu (kâfirler,) geçici dünya arzularını seviyorlar da o ağır (âhiret) gününü ihmâl ediyorlar.[5]

28- (Şunu unutmasınlar ki) onları yaratan da yaratılışlarını sapasağlam yapan da Biz olduğumuza göre, eğer dilersek onları, derhal benzerleriyle de değiştiriveririz.

29- İşte (bütün) bunlar, kesinlikle bir öğüttür. Artık kim, (îman etmek) isterse, Rabbine ancak (bunlarla) yol bulabilir.[6]

30- Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz.[7] Gerçekten Allah, her şeyi bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

31- Zîrâ O, ancak dilediğini rahmetine sokar. Ama zâlimler için de (âhirette) acı bir azap hazırlamıştır.

---

[1] **Bükra:** erken demek olup, sabahtan öğleye kadar olan vakittir. **Asîl:** öğleden akşama kadar olan zaman demektir. İkisi birden: sabahtan akşama kadar demek olup, sabah, öğle ve ikindi namazları anlaşılabilir.

[2] Yani Onun, bize kendisini anlamamız için ifâde ettiği sıfatlarını an. Sen, ancak bunları anlayabilirsin. Zatını anlamak için boşuna gayret etme. Zira Allah'ın zatını anlamak için boyundan büyük işlere girişenlerin, "zatını anlayacağım derken sıfatlarını bile inkâra varan perişanlıkları" ortadadır.

[3] Secde, cüz'ü zikredip bütününü kastetme yoluyla "namazdan" mecâzdır. Gecenin bazı bölümü de akşam ve yatsı namazlarıdır.

[4] Yani, Kur'an oku, teheccüd namazı kıl. (Müzzemmil: 1-6) Buradaki emir, Peygamberimiz için farz niteliğindeyse de bizim için de geçerlidir. Öyleyse bir Müslüman, gecelerini ne olduğu belirsiz, saçma sapan ayinlerle, değil ancak Allah'ının Peygamberine tavsiye ettiği zikirlerle ihya eder.

[5] "Arkasına atmak," mecâzen "ihmâl etmek" demek olduğundan, tercümede bu anlam tercih edilmiştir.

[6] Aynı âyet için Bk. (Müzzemmil: 19)

[7] Yani, sizin cüz'i iradeniz, ancak Allah'ın koyduğu sınırlar içerisinde kalır ve siz de ancak bundan sorumlusunuz. "Allah'ın Takdiri" dediğimiz dileme kapasitesine asla ulaşamazsınız. Bk. (Tekvir: 29)

يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ اِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَٓاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعِدَّتِهِنَّ
وَاَحْصُوا الْعِدَّةَۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ رَبَّكُمْۚ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ
بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ اِلَّٓا اَنْ يَأْت۪ينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍۜ
وَتِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِۜ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللّٰهِ فَقَدْ ظَلَمَ
نَفْسَهُۜ لَا تَدْر۪ي لَعَلَّ اللّٰهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ اَمْرًا (1)
فَاِذَا بَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ فَاَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ اَوْ فَارِقُوهُنَّ
بِمَعْرُوفٍ وَاَشْهِدُوا ذَوَيْ عَدْلٍ مِنْكُمْ وَاَق۪يمُوا الشَّهَادَةَ
لِلّٰهِۜ ذٰلِكُمْ يُوعَظُ بِه۪ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۜ
وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًاۙ (2) وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ
لَا يَحْتَسِبُۜ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهُۜ اِنَّ اللّٰهَ
بَالِغُ اَمْرِه۪ۜ قَدْ جَعَلَ اللّٰهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا (3) وَالّٰ۬ٓئ۪ي
يَئِسْنَ مِنَ الْمَح۪يضِ مِنْ نِسَٓائِكُمْ اِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ
ثَلٰثَةُ اَشْهُرٍۙ وَالّٰ۬ٓئ۪ي لَمْ يَحِضْنَۜ وَاُو۬لَاتُ الْاَحْمَالِ اَجَلُهُنَّ
اَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّۜ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ اَمْرِه۪
يُسْرًا (4) ذٰلِكَ اَمْرُ اللّٰهِ اَنْزَلَهُٓ اِلَيْكُمْۜ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ
يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّاٰتِه۪ وَيُعْظِمْ لَهُٓ اَجْرًا (5)

99- TALAK SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Ey Peygamber! Kadınları boşamak[1] istediğiniz zaman, iddetlerini[2] gözeterek boşayın ve iddet süresini iyi hesaplayın. Rabbiniz olan Allah'a karşı hata etmekten sakının. Onları, apaçık bir edepsizlik yapmaları dışında (iddet süresince) evlerinden çıkartmayın, onlar da (evlerinden) çıkmasınlar. İşte bütün bunlar, Allah'ın koyduğu kurallardır. Allah'ın kurallarını çiğneyenler ancak kendi kendilerine zulmetmiş olurlar. Ne bileceksin. Belki Allah, bundan sonra yeni bir durum ortaya çıkarıverir.[3]

2- Sonra iddet sürelerini doldurduklarında, artık onları, ya meşru ölçüler içerisinde (nikâhınız altında) tutun, ya da yine meşru ölçüler içerisinde onlardan ayrılın. İçinizden adalet sahibi iki kişiyi de şâhitliği Allah adına dosdoğru yapmaları şartıyla, (buna) şâhit tutun.[4] İşte bütün bunlarla, Allah'a ve âhiret gününe inananlara öğüt verilmektedir. Kim Allah'a karşı hata etmekten sakınırsa, Allah ona mutlaka bir çıkış yolu ihsan eder.

3- Ve ona, beklemediği yerden bir nasip verir.[5] Kim de Allah'a güvenirse O, ona yeter. Allah, hükmünü kesinlikle istediği gibi yürütür. Çünkü Allah, her şey için bir ölçü koymuştur.

4- Kadınlarınızdan âdetten kesilmiş olanlarla, (henüz) âdet görmeyenler hususunda tereddüt ederseniz, onların (iddet) bekleme süresi de üç aydır. Gebe olanların bekleme süresi ise, doğum yapmalarına kadardır. Kim Allah'a karşı hata etmekten sakınırsa, Allah ona işinde mutlaka bir kolaylık verir.

5- İşte bütün bu(nlar), Allah'ın size indirdiği emridir. Her kim Allah'a karşı hata etmekten sakınırsa Allah kusurlarını örter ve mükâfatını artırır.

---

[1] **Talâk:** Lügatte; bağı koparmak, bağlantıyı kaldırıp salıvermek demektir. Terim olarak ise: Nikâh ile sâbit olan evlilik bağını koparmak, nikâhı ortadan kaldırmak demektir. Talâk hoş olmasa da câizdir. Ancak, zaruret halinde başvurulması gereken bir çaredir. Boşama hakkı erkeğindir. Talâk hakkı kadına veya üçüncü bir şahsa da devredilebilir. (Mebsut, Bedâi') **Talâkın Çeşitleri: a- Sünnî Talâk:** Kur'an ve sünnete uygun olan boşama biçimidir. (Bu talâkın şartları; eşin hayızlı bulunmaması, hayızdan sonra temasın olmaması ve boşanmanın bir talakla yapılmasıdır.) **b- Bid'î Talâk:** Kadını hayızlı iken veya birden fazla boşamaktı ki; dinen haramdır. (Buna rağmen boşama geçerlidir.) **c- Ric'î Talâk:** Yeni bir nikâh akdi yapılmadan erkeğin eşiyle normal aile hayatına dönmesine imkân veren boşamadır. **d- Bain Talâk:** Yeni bir nikâh akdedilmeden erkeğin normal evlilik hayatına dönüşüne imkan vermeyen boşamadır. **e- Muhâlaa:** Evliliği sürdürmek istemeyen kadının kocasına bir bedel ödeyerek evlilik bağından kurtulmasıdır. (Bakara: 229) **f- Hâkim Kararıyla Boşanma:** Kadının mahkemeye başvurarak evliliğe son verdirmesidir. **g- Lian:** Birbirlerine zina isnadında bulunan eşlerin, hakim kararıyla boşanmasıdır. Bk. (Nur: 4-9)

[2] **İddet:** İslâm hukukunda evliliğin ölüm, boşanma veya fesih sebeplerinden birisiyle sona ermesi halinde yeniden evlenebilmek için kadının beklemek zorunda olduğu süredir. İslâm'da kadının iddet süreleri, boşanma sebebine göre şöyledir: **1-** Kocası ölen kadının iddeti dört ay on gündür. (Bakara: 234) **2-** Hamile kadının iddeti doğuma kadardır. (Talâk: 4) (Eğer hamilelik, evlilik dışı meydana gelmiş ve kadın suç ortağıyla evlenmek isterse, beklemeksizin evlenebilirler.) **3-** Boşanan kadınların iddeti, üç hayız (kurû) süresidir. (Bakara: 228). **4-** Hayız görmeyen küçüklerle, hayızdan kesilen yaşlıların iddeti üç aydır: (Talâk: 4). **5-** Cariyelerin talâkı iki talâk, iddeti ise iki hayızdır. (Ebu Davud, Tirmîzî) **6-** Nikâhlanıp da henüz zifafa girmeden boşananlar için iddet yoktur. (Ahzab: 49)

[3] Belki Allah, yeni bir olay çıkarır da kalbini çevirir, verdiğin talâka pişman olur, dönmek isteyiverirsin.

[4] Buradaki şâhitlik, ehl-i sünnet âlimlerinin çoğunluğuna göre; eşlerin birbirlerine dönme durumları için vacip, ayrılma durumları için menduptur. Bu, talakın sıhhatinin şartı için değil, miras gibi diğer hukuki muameleler için gerekli olabilir.

[5] Onun için boşayan da boşanan da takva ile hareket ettiği takdirde gam yemesin. Allah, ona da bir çare yaratır ve ummadığı bir yerden herkesin nasibini verir.

اَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وُجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُّوهُنَّ
لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ وَاِنْ كُنَّ اُولَاتِ حَمْلٍ فَاَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ
حَتّٰى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَاِنْ اَرْضَعْنَ لَكُمْ فَاٰتُوهُنَّ
اُجُورَهُنَّ وَأْتَمِرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَاِنْ تَعَاسَرْتُمْ
فَسَتُرْضِعُ لَهُ اُخْرٰى ﴿٦﴾ لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ
وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا اٰتٰيهُ اللّٰهُ لَا يُكَلِّفُ
اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا مَا اٰتٰيهَا سَيَجْعَلُ اللّٰهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿٧﴾
وَكَاَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ اَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ فَحَاسَبْنَاهَا
حِسَابًا شَدِيدًا وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا نُكْرًا ﴿٨﴾ فَذَاقَتْ وَبَالَ
اَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ اَمْرِهَا خُسْرًا ﴿٩﴾ اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ
عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللّٰهَ يَا اُولِي الْاَلْبَابِ اَلَّذِينَ اٰمَنُوا
قَدْ اَنْزَلَ اللّٰهُ اِلَيْكُمْ ذِكْرًا ﴿١٠﴾ رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ
اٰيَاتِ اللّٰهِ مُبَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا
يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا اَبَدًا قَدْ اَحْسَنَ اللّٰهُ لَهُ رِزْقًا ﴿١١﴾

6- (Boşadığınız) o kadınları, gücünüz ölçüsünde oturduğunuz yerin bir bölümünde oturtun ve onları rahatsız ederek zarar vermeğe kalkışmayın. Şâyet gebe iseler, çocuklarını doğuruncaya kadar, onların geçimini sağlayın.[1] Eğer çocuğu sizin namınıza emzirirlerse onlara ücretlerini verin ve (bu durumu) aranızda güzellikle konuşup anlaşın.[2] Yok, eğer anlaşamazsanız[3] (o zaman) çocuğu, (babası) başka bir kadına emzirtsin.

7- İmkânı geniş olan, nafakayı imkânına göre bol versin, rızık imkânı dar olan da (nafakayı) Allah'ın kendisine verdiği kadarından versin. Allah herkesi ancak ona verdiği kadarıyla yükümlü tutar. (Unutmayın ki) Allah, her güçlükten sonra mutlaka bir kolaylık verecektir.

8- Rabbinin ve Onun elçilerinin, emrine isyan eden nice toplumlar vardır ki Biz, onları çok şiddetli bir hesaba çektik ve onları benzeri görülmemiş bir şekilde cezâlandırdık.

9- (Onlar, böylece) yaptıklarının cezâsını tattılar ve işlerinin sonucu da tam bir helâk oldu.

10- Allah, onlara (âhirette) çok şiddetli bir azap hazırlamıştır. Öyleyse ey îman eden akıl sahipleri! Allah'a karşı hata etmekten sakının. Doğrusu Allah, size öğüt veren bir (Kur'an) indirmiştir.

11- Bir de; (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanları (küfür) karanlıklarından (îman) aydınlığına[4] çıkarması için Allah'ın apaçık âyetlerini size okuyan Peygamber (göndermiştir.) Kim îman eder, (inandığı) iyi işleri yaşarsa, Allah onu, içerisinden hiç çıkmayacağı, zemîninden ırmaklar akan cennetlere sokarak, en güzel şekilde rızıklandırır.

---

[1] Onlara çocuklarını doğuruncaya kadar nafakalarını verin. Boşanan bir kadının hamile olduğu anlaşılırsa, onun iddeti üç ay hali değil çocuğunu doğuruncaya kadardır. Boşama tarihinden itibaren hamilelik müddetinin en azı altı ay, en çoğu Hanefîlere göre iki, Şafiîlere göre dört sene olabilir. Buna göre, hamile olmayıp da iddet bekleyen kadınlara da iddet müddetince nafaka verileceği, delâlet yoluyla anlaşılır. İçerisinde yaşadıkları sistemlerle bütünleşen bazı Müslüman kadınların bundan istifade ederek boşandıkları kocalarından ölünceye kadar nafaka almaları, onları sömürmektir ve haramdır.

[2] Bu ifâdelerden anlaşıldığına göre; çocuk doğunca ona baktırma görevi, babalara aittir. Yok, eğer ana kendi namına emzirmek isterse, o zaman babanın anaya emzirme ücreti vermesi gerekmez. Ancak giyim ve diğer masraflarını verir. Bu konuda da aralarında güzelce anlaşmaları gerekir. Boşanıp ayrıldık diye eşlerin küsüşüp birbirlerine zorluk çıkarmaları da yasaklanmıştır.

[3] Yani, ücret tespitinde, kadının sağlık sebepleri veya yeniden evlenmek istemesi gibi bir sebeple...

[4] Karanlığın çoğul olması küfür çeşitlerinin çokluğuna, nurun tekil olması ise hakkın tekliğine işarettir.

اَللّٰهُ الَّذ۪ي خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّۜ
يَتَنَزَّلُ الْاَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ
قَد۪يرٌۙ وَاَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿١٢﴾

سُورَةُ الْبَيِّنَةِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

لَمْ يَكُنِ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِك۪ينَ مُنْفَكّ۪ينَ
حَتّٰى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُۙ ﴿١﴾ رَسُولٌ مِنَ اللّٰهِ يَتْلُوا صُحُفًا مُطَهَّرَةًۙ
﴿٢﴾ ف۪يهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌۜ ﴿٣﴾ وَمَا تَفَرَّقَ الَّذ۪ينَ اُو۫تُوا الْكِتَابَ اِلَّا
مِنْ بَعْدِ مَا جَٓاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُۜ ﴿٤﴾ وَمَٓا اُمِرُٓوا اِلَّا لِيَعْبُدُوا اللّٰهَ
مُخْلِص۪ينَ لَهُ الدّ۪ينَ حُنَفَٓاءَ وَيُق۪يمُوا الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوا الزَّكٰوةَ وَذٰلِكَ
د۪ينُ الْقَيِّمَةِۜ ﴿٥﴾ اِنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِك۪ينَ
ف۪ي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِد۪ينَ ف۪يهَاۜ اُو۬لٰٓئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِۜ ﴿٦﴾ اِنَّ الَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِۙ اُو۬لٰٓئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِۜ ﴿٧﴾ جَزَٓاؤُ۬هُمْ
عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَٓا
اَبَدًاۜ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُۜ ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ﴿٨﴾

12- Allah, yedi göğü ve yerden[1] de bir o kadarını yaratandır.[2] Allah'ın gücünün her şeye yettiğini ve ilminin her şeyi kuşattığını bilesiniz diye Allah'ın kanunları bunlar arasında cereyan edip durmaktadır.

[1] Kur'an'da arzın da yedi olmasına işaret eden tek âyet budur. Sema, genelde çoğul, arz ise tekil olarak ifâde edilmektedir. Ancak burada arzın çokluğu, "bir o kadarı" ifâdesinden anlaşılmaktadır. Bundan semada, başka arzların da bulunduğu anlaşılabilir.

[2] **Sema:** yüksek demek olup, yeryüzünde duran kimselerin yukarısında bulunan âlemlerin ismidir. Yedi gök ifâdesi, göğün yedi tane olduğunu ifâde ederse de çokluktan kinâye olarak da anlaşılabilir. Yani, gökler yedi ile sınırlı olmadığı gibi, yer de yedi ile sınırlı değildir. Bir de bu âyetin; Asya, Avrupa, K. Amerika, G. Amerika, Afrika, Avustralya ve Antarktika olmak üzere yedi kıtaya da işaret ettiği, düşünülebilir. Buna göre âyetin tercümesi: "Allah, birçok göğü ve aynen onlar gibi birçok yeri de yaratandır." şeklinde de olabilir.

100- BEYYİNE SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3- Kitap ehlinden ve müşriklerden olan kâfirler,[3] kendilerine açık delil olarak, Allah tarafından gönderilen ve içerisinde en doğru hükümler bulunan, tertemiz sahifeleri okuyan bir Peygamber gelinceye kadar, (diğer kâfirlerden) ayırt edilecek değillerdi.[4]

4- Hattâ kitap ehli, kendilerine bu apaçık delil geldikten sonra, (kendi aralarında bile) ayrılığa düştüler.

5- Hâlbuki onlar sadece, dini yalnız Allah'a has kılarak, Allah'a tam inanarak, namazı dosdoğru ve devamlı kılmakla ve zekât vermekle emrolunmuşlardı. İşte dosdoğru din de buydu.

6- Hem kitap ehlinden hem de müşriklerden olan kâfirler, kesinlikle ebedî olarak cehennem ateşindedirler. Çünkü onlar, yaratıkların en şerlileridir.

7- Şüphesiz (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlar ise, yaratıkların en hayırlılarıdır.

8- Rableri katında onların mükâfatı, zemîninden ırmaklar akan, ebedî kalacakları, Adn cennetleridir. Artık Allah, onlardan râzı olmuş, onlar da Ondan râzı olmuşlardır. İşte bu (mükâfat da) Rabbine severek saygı gösterenlere aittir.

[3] Burada kastedilen kâfirler, öncelikle ehl-i kitaptan olduklarını iddiâ edip de Allah'a çocuk isnat edenlerdir. Bunlar, Kur'an'a ve Rasûlullah'a îman etmemekle, inandıklarını iddiâ ettikleri kitaplarını dahi inkâr etmiş olmaktadırlar. Bk. (Bakara: 105, Mâide: 72, 73, Tevbe: 30, Ankebut: 46, Haşr: 2, 11, Beyyine: 1, 6)

[4] Yani onların foyaları, Hz. Peygamber ve Kur'an gelince ortaya çıktı. Zîrâ onlar, daha önce en doğru kimselerin kendileri olduğunu, halka yutturuyorlardı.

101- HAŞR SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Göklerde ve yerde olan her şey, Allah'ı tesbih[1] etmektedir. Zîrâ O, çok güçlüdür, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

2- Kendilerine kitap verilenlerin, kâfir olanlarını[2] ilk sürgünde yurtlarından çıkaran, O (Allah)'tır. Siz, onların çıkacaklarını zannetmediğiniz gibi onlar da kalelerinin kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Fakat sonunda Allah onlara, yüreklerine korku salmak sûretiyle beklemedikleri şekilde geliverdi de onlar, kendi evlerini, hem kendi elleriyle hem de Müslümanların elleriyle yok ettiler. Ey görebilecek gözü olanlar! (Bundan) ibret alın.[3]

3- Eğer Allah, onlara sürgünü[4] takdir etmemiş olsaydı, onları dünyada (yine de) cezâlandırırdı. Âhirette ise onlar için (ayrıca), cehennem azabı vardır.

4- Bu, onların Allah'a ve Peygamberine karşı isyan etmelerinden dolayıdır. Kim, Allah'a karşı isyan ederse, şunu iyi bilsin ki Allah'ın, cezâsı, çok şiddetlidir.

5- (Ey îman edenler! Savaş sırasında) yaş hurma ağaçlarını kesmeniz de kökleri üzerinde

---

[1] **Tesbih:** Allah'ı tenzih etmek, zatına olan imanı dil ile ikrar ve amel yönüyle lâyık olmayan her türlü şaibeden uzak tutmak anlamına gelir. Kelimenin aslı; suda çok iyi yüzerek uzaklara gitmek demektir. (Bk.Hadid: 1, Saf: 1)

[2] Bu âyette, kendilerine daha önce kitap verilen Yahûdî ve Hıristiyanların, tevhit inancını bozanlarının kâfir olarak nitelendirilmesi, ehl-i kitabın tamamının gerçekten "kitap ehli" olmadığını açıkça ifâde etmektedir. Bk. (Bakara: 105, Haşr: 11, Beyyine: 1, 6) Bunlar, Medîne Yahûdîlerinden Beni Nadîr kabilesidir.

[3] H. 3. yılın Şevval ayında Bedir'in intikamını almak amacıyla Kureyşliler Medîne'ye saldırmak için büyük bir hazırlık yaparlar. Kureyş'in üç bin askerine karşı Hz. Peygamber'in (a.s) bin asker çıkarabildiğini ve bunlardan üç yüz münafığın geri döndüğünü gören Yahûdîler, Müslümanlara yardım etmeyerek aralarındaki antlaşmayı bozarlar. Ayrıca Müslümanlar, Uhud Savaşı'nda zarara uğrayınca, Yahûdîlerin cesaretleri artar. Bunun üzerine Beni Nadir Yahûdîleri, Hz. Peygamber'e başarısız bir suikast tertiplerler. Artık bundan sonra onlara iyi niyetle davranmanın bir anlamı kalmayınca Hz. Peygamber, (a.s) hemen bir emir göndererek, "on gün içerisinde Medîne'yi terk etmelerini eğer orada kalan olursa öldürüleceğini" bildirir. Münâfık Abdullah b. Ubey de onlara yardım edeceğini vâdeder, fakat yapamaz. Bunun üzerine Hz. Peygamber, onları kuşatma altına alır ve altı günlük kuşatmadan sonra, Yahûdîler silâhları dışında develerine yükleyebildiklerini yanlarına almak şartıyla Medîne'yi terk etmeye râzı olurlar.

[4] **Cela**; bir kimsenin veya toplumun yerinden, yurdundan her hangi bir sebeple tedirgin edilerek uzaklaşması veya uzaklaştırılması demektir.

سُورَةُ الْحَشْرِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ
الْحَكِيمُ ﴿١﴾ هُوَ الَّذٖٓى اَخْرَجَ الَّذٖينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ
الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِاَوَّلِ الْحَشْرِۜ مَا ظَنَنْتُمْ اَنْ يَخْرُجُوا
وَظَنُّوٓا اَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللّٰهِ فَاَتٰيهُمُ اللّٰهُ مِنْ
حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فٖى قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ
بُيُوتَهُمْ بِاَيْدٖيهِمْ وَاَيْدِى الْمُؤْمِنٖينَ فَاعْتَبِرُوا يَٓا اُو۬لِى
الْاَبْصَارِ ﴿٢﴾ وَلَوْ لَٓا اَنْ كَتَبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَٓاءَ لَعَذَّبَهُمْ
فِى الدُّنْيَاۜ وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ ﴿٣﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ
شَٓاقُّوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُۚ وَمَنْ يُشَٓاقِّ اللّٰهَ فَاِنَّ اللّٰهَ شَدٖيدُ الْعِقَابِ
﴿٤﴾ مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لٖينَةٍ اَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَٓائِمَةً عَلٰٓى اُصُولِهَا
فَبِاِذْنِ اللّٰهِ وَلِيُخْزِىَ الْفَاسِقٖينَ ﴿٥﴾ وَمَٓا اَفَٓاءَ اللّٰهُ عَلٰى رَسُولِهٖ
مِنْهُمْ فَمَٓا اَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ
يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلٰى مَنْ يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَیْءٍ قَدٖيرٌ ﴿٦﴾

bırakmanız da Allah'ın izniyledir ve bu, o fasıkları (Allah'ın) rezil etmesi içindir.[5]

6- Allah'ın onların mallarından Peygamberine verdiği "fey'e"[6] gelince; siz onu elde etmek için at da sürmediniz deve de. Ama Allah Peygamberlerini dilediği kimselere karşı (böyle) üstün kılar. Çünkü Allah'ın gücü, her şeye yeter.

---

[5] Peygamberimiz, Nadîr Yahûdîlerini kuşatınca onların Büveyra mevkiindeki hurmalıklarının kesilmesini ve yakılmasını emretmişti. Kâfirler: "Ey Muhammed! Sen, bize fesat çıkarmayı yasaklarken, bu hurma ağaçlarını kesmek ve yakmak da ne oluyor?" dediler. Bu sözler, Müslümanların da içine kurt düşürünce bu âyet indi. (Buhari, Elmalılı) Bu âyetten, düşmana ait ağaçların savaş sırasında eğer stratejik bir önemi varsa, kesilebileceği anlaşılabilir.

[6] **Fey':** Zahmet çekilmeden, savaşılmadan elde edilen savaş ganîmeti demektir. Fey' ganîmet gibi, beşte biri İslâm Devletine alınıp kalanı gaziler arasında paylaşılmaz. Fey' Allah'ın hakkıdır ve Allah da bunu Peygamberine vermiştir. Fedek arazisi de bu şekildedir. Ömer (r.a): "Beni Nadîr'in malları, Allah'ın Rasûlüne tahsis ettiği fey' idi ve Peygamberimizin özel malı idi. Peygamberimiz ondan ailesinin bir senelik nafakasına harcar, kalanını da silâh ve hayvan alarak Allah yolunda savaş için hazırlardı." buyurmuştur. (Buharî, Müslim, Tirmizî)

مَٓا اَفَٓاءَ اللّٰهُ عَلٰى رَسُولِه۪ مِنْ اَهْلِ الْقُرٰى فَلِلّٰهِ وَلِلرَّسُولِ
وَلِذِي الْقُرْبٰى وَالْيَتَامٰى وَالْمَسَاك۪ينِ وَابْنِ السَّب۪يلِۙ كَيْ
لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْاَغْنِيَٓاءِ مِنْكُمْۜ وَمَٓا اٰتٰيكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ
وَمَا نَهٰيكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُواۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَۜ اِنَّ اللّٰهَ شَد۪يدُ الْعِقَابِۘ ﴿٧﴾
لِلْفُقَرَٓاءِ الْمُهَاجِر۪ينَ الَّذ۪ينَ اُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَاَمْوَالِهِمْ
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُۜ
اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَۚ ﴿٨﴾ وَالَّذ۪ينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْا۪يمَانَ مِنْ
قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ ف۪ي صُدُورِهِمْ
حَاجَةً مِمَّٓا اُو۫تُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ
خَصَاصَةٌۜ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِه۪ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَۚ ﴿٩﴾
وَالَّذ۪ينَ جَٓاؤُ۫ مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِاِخْوَانِنَا
الَّذ۪ينَ سَبَقُونَا بِالْا۪يمَانِ وَلَا تَجْعَلْ ف۪ي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا رَبَّنَٓا اِنَّكَ رَؤُ۫فٌ رَح۪يمٌ ﴿١٠﴾ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذ۪ينَ نَافَقُوا
يَقُولُونَ لِاِخْوَانِهِمُ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ
اُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُط۪يعُ ف۪يكُمْ اَحَدًا اَبَدًاۙ وَاِنْ
قُو۫تِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْۜ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١١﴾

7- Allah'ın (fethedilen) şehirlerin halkından Peygamberine verdiği fey', (bu servetin) sadece zenginleriniz arasında dolaşmaması için, Allah'a, Peygambere,[1] onun yakın akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolda kalmışa[2] aittir. (Ey îman edenler!) Peygamber, size neyi emrettiyse onu alın ve size neyi yasakladıysa ondan da sakının. Allah'tan hakkıyla korkun. Şüphesiz Allah, cezâsı çok şiddetli olandır.[3]

8- (Allah'ın verdiği bu ganîmetler,) bilhassa sadece Allah'ın rızasını ve ihsanını kazanmak için, Allah'a ve Onun Rasûlüne yardım ederlerken, yurtlarından ve mallarından çıkarılmak sûretiyle fakir (düşen) muhâcirlere aittir. İşte onlar, sözü özü doğru, vefakâr kimselerdir.

9- Daha önce o yurdu, hazırlayıp îman (yurdu) haline getirenler[4] ise, kendi yurtlarına hicret edenleri severler ve onlara verilenler karşısında içlerinde bir çekememezlik hissetmedikleri gibi, kendileri yoksulluk içerisinde bile bulunsalar, onları kendilerine tercih ederler. (İşte böylece) nefsinin açgözlülüğünden korunanlar, gerçekten kurtuluşa erenlerdir.

10- Onlardan sonra gelenler[5] de (onlar için): "Ey Rabbimiz! Bizi ve bizden önce îman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla ve îman edenlere karşı gönüllerimizde çekememezlik bırakma. Ey Rabbimiz! Gerçekten Sen, çok acıyan ve çok merhamet edensin." diye duâ ederler.[6]

11- (Ey Muhammed!) Münâfıkların, kendilerine kitap verilenlerden kâfir olan kardeşlerine: "Yemin olsun eğer siz, (yurdunuzdan) çıkarılacak olursanız, biz de kesinlikle sizlerle birlikte çıkarız. Size karşı olan bir kişiye bile, asla itaat etmeyiz ve eğer sizinle savaşılırsa, size mutlaka yardım ederiz." dediklerini bilmiyor musun? Allah, şâhittir ki onlar, göz göre göre yalan söylüyorlar.[7]

---

[1] Fey'in, "Allah'a ve Rasûlüne" ait olması, bu servetin "bütün icraatını Allah ve Rasûlü adına yapan" İslâm Devletine ait olmasından bir kinâye olabilir. Zâten âyetin devamında, bu malların taksiminde tek yetkili Peygamber (a.s) kılındığına göre, daha sonra bu yetki dört halîfenin de uyguladığı gibi, tamamen Müslümanların halîfelerine aittir.

[2] "**Yol çocuğu**"; "yolda kalmış kimse" demektir.

[3] Bu âyetten, Peygamber Efendimizin, din adına getirdiği ve emrettiği şeylere mutlaka itaat etmenin, yasakladığı şeylerden de kaçınmanın farz olduğu, açıkça anlaşılmaktadır. Ayrıca Nisâ: 59'a göre Müslümanların, devlet başkanlarına itaat etmeleri de farzdır. Sahabenin uygulaması da bu şekildedir. Bk. (Âlu İmrân: 32,132, Nisâ: 59, Mâide: 92, Enfâl: 1, 20, 46, Nur: 54, 56 Muhammed: 33, Mücadele: 13, Teğabün: 12)

[4] Yani Medîne'yi dar'ül İslâm yapmak için çalışıp orada îmanın ve İslâm'ın hâkim olmasına sahip çıkan Ensar...

[5] Bunlar; müfessirlerin çoğunluğuna göre Muhâcir ve Ensar'dan sonra dünyaya gelen tüm Müslümanlardır. Ancak bunların; Peygamber (a.s)'ın son döneminde Müslüman olan kimseler veya geç hicret eden Müslümanlar olması da mümkündür.

[6] Bu âyete göre; mü'minler kardeştir ve birbirlerini sevmek, kendilerinden önce yaşayan kardeşlerine hürmet etmek, kusurları varsa bile Allah'ın onları affetmesi için duâ etmek ve hiç bir mü'mine kin beslememek zorundadırlar.

[7] Bunlar; Abdullah b. Übey, Vedia b. Malik, Süveyd, Abdullah b. Nebtel ve Dâis gibi bir kısım münâfıklardır. Bunların Nadîr oğullarına haber göndererek: "Eğer siz, yurdunuzdan çıkarılırsanız, biz de yurtlarımızı ve mallarımızı bırakır sizinle beraber çıkar gideriz." demeleri üzerine bu âyet, nâzil olmuştur. (Kurtubî, Suyûtî)

لَئِنْ اُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْۚ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْۚ
وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُوَلُّنَّ الْاَدْبَارَ ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ ﴿١٢﴾ لَاَنْتُمْ
اَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللّٰهِۜ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ
﴿١٣﴾ لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا اِلَّا فِي قُرًى مُحَصَّنَةٍ اَوْ مِنْ وَرَٓاءِ
جُدُرٍۜ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌۜ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتّٰىۜ
ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَۚ ﴿١٤﴾ كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا
ذَاقُوا وَبَالَ اَمْرِهِمْۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌۚ ﴿١٥﴾ كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ
اِذْ قَالَ لِلْاِنْسَانِ اكْفُرْۚ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ اِنِّي بَرِٓيءٌ مِنْكَ اِنِّي اَخَافُ
اللّٰهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾ فَكَانَ عَاقِبَتَهُمَٓا اَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدَيْنِ
فِيهَاۜ وَذٰلِكَ جَزٰٓؤُا الظَّالِمِينَۚ ﴿١٧﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا
اللّٰهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَۜ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللّٰهَ فَاَنْسٰيهُمْ
اَنْفُسَهُمْۜ اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١٩﴾ لَا يَسْتَوٓي اَصْحَابُ النَّارِ
وَاَصْحَابُ الْجَنَّةِۜ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَٓائِزُونَ ﴿٢٠﴾ لَوْ اَنْزَلْنَا
هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰى جَبَلٍ لَرَاَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ
اللّٰهِۜ وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾

12- Şunu kesinlikle bilin ki; onlar, (yurtlarından) çıkarılacak olurlarsa bunlar, onlarla birlikte çıkmazlar. Onlara karşı savaşılırsa, yardımda bulunmazlar, yardım etseler bile arkalarını dönüp kaçarlar da sonra kendilerine asla yardım edilmez.[1]

13- Çünkü onların gönüllerinde, Allah'tan çok sizin korkunuz var.[2] Bu ise onların, gerçekten anlayışsız bir topluluk olmalarındandır.

14- O (münâfıklar ve kâfirler,) bir araya gelip sizinle ancak, iyi korunmuş şehirlerde veya siperler içerisinde saklanarak savaşırlar.[3] Onların kendi aralarındaki düşmanlıkları[4] ise çok daha şiddetlidir. Sen, onları birlik sanırsın, oysa onların kalpleri paramparçadır. Bu ise onların, gerçekten aklını kullanmayan bir topluluk olmalarındandır.

15- (Bunların da sonu,) kendilerinden az önce, yaptıklarının cezâsını tadan ve âhirette de kendileri için acı bir azap olanlar gibi olacaktır.

16- (Onlar); insana önce "inkâr et" diyen, kâfir olunca da: "(Artık) ben senden uzağım. Doğrusu ben, âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım." diyen o şeytan gibidirler.

17- Nihâyet ikisinin de sonu, içerisinde sonsuz kalacakları cehennem olacaktır. İşte (bütün) zâlimlerin cezâsı, budur.

18- Ey îman edenler! Allah'a karşı hata etmekten sakının ve herkes yarın için ne hazırladığına baksın.[5] Allah'a karşı hata etmekten (sürekli) sakının. Çünkü Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilmektedir.

19- Şu, Allah'ı unuttuklarından dolayı (Allah'ın da) onlara kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. İşte onlar, hak yoldan çıkanların tâ kendileridir

20- Cehennemliklerle Cennetlikler, asla eşit olamaz. Çünkü gerçekten kazanan kimseler, cennetliklerdir.

21- Eğer Biz, bu Kur'an'ı bir dağın üzerine indirmiş olsaydık sen onun, Allah korkusundan dolayı kesinlikle ezilip büzülerek, paramparça olduğunu görürdün.[6] İşte Biz, insanlara bu örnekleri, düşünsünler diye veriyoruz.[7]

---

[1] Yani, münâfıkların yardım etmek istedikleri Yahûdîler, hiç kimseden yardım göremezler ve Allah'ın helâkinden asla kurtulamazlar.

[2] Yani onlar, Allah'tan değil, sizden korkarlar. Tabii ki siz, Allah'ın istediği gibi birer Müslüman olduğunuz müddetçe. Kâfirler, bu karakterlerini hiç bozmamışlardır. Bu, günümüzde de aynıdır, kıyamete kadar da aynı kalacaktır.

[3] Yani onlar, mertçe ortaya çıkıp savaşamazlar. Onlar, ancak bugün de olduğu gibi ya havadan bombardıman ederler ya atom bombası ile tehdit ederler ya da çeşitli isimler altında başka milletlere ait askerleri cephelere sürerek savaşırlar.

[4] **Be's: Güç**, kuvvet, harp, azap anlamlarına gelir. Burada kastedilen anlam ise; **a-** Onların cesaretleri kendi aralarında savaştıklarında şiddetlidir. Yoksa Allah için cihad eden Müslümanların karşısında, daima hezimete mahkûmdur. **b-** Onların güçlerinin şiddeti, kendi aralarında cesaret taslayarak, tehdit savururlarken sadece laftan ibaret olarak vardır. **c-** Onlar, birbirlerini sevmez, kendi aralarında boğuşurlar. Şeklinde düşünülebilir.

[5] Yani herkes, hesaba çekilmeden önce kendisini hesaba çeksin. Kıyamet günü için "yarın" ifâdesi, kıyametin, yarın olacakmış kadar yakın olduğuna veya Allah'ın katında bugünün dünya hayatı, yarının da âhiret olduğuna işaret olabilir.

[6] Aslında dağların, kitap indirilmesine ihtiyaçları yoktur. Buna, insanlar muhtaçtır. Onun için Kur'an da bir dağın üzerine indirilmeyip, insanlara indirilmiştir. Allah, bu ifâdelerle; "Kur'an'a karşı ezilip büzülmeyen ve onun yüceliğini kabullenmeyenlerin," dağlardan daha katı bir yüreğe, taşlaşmış beyine ve bitmiş tükenmiş bir anlayışa sahip olduklarını izah için, bir istiâre-i temsiliye yapmaktadır.

[7] Âyetin son bölümü "İşte bunlar, Bizim insanlar düşünsünler diye verdiğimiz örneklerdir." şeklinde de tercüme edilebilir.

هُوَ اللّٰهُ الَّذٖى لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِۚ هُوَ
الرَّحْمٰنُ الرَّحٖيمُ ﴿٢٢﴾ هُوَ اللّٰهُ الَّذٖى لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۚ اَلْمَلِكُ
الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزٖيزُ الْجَبَّارُ
الْمُتَكَبِّرُۜ سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾ هُوَ اللّٰهُ الْخَالِقُ
الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْاَسْمَٓاءُ الْحُسْنٰىۜ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِى
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۚ وَهُوَ الْعَزٖيزُ الْحَكٖيمُ ﴿٢٤﴾

سُورَةُ النُّورِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

سُورَةٌ اَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَاَنْزَلْنَا فٖيهَٓا اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ
لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١﴾ اَلزَّانِيَةُ وَالزَّانٖى فَاجْلِدُوا كُلَّ
وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فٖى
دٖينِ اللّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِۚ وَلْيَشْهَدْ
عَذَابَهُمَا طَٓائِفَةٌ مِنَ الْمُؤْمِنٖينَ ﴿٢﴾ اَلزَّانٖى لَا يَنْكِحُ
اِلَّا زَانِيَةً اَوْ مُشْرِكَةًۘ وَالزَّانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَٓا اِلَّا زَانٍ اَوْ
مُشْرِكٌۚ وَحُرِّمَ ذٰلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنٖينَ ﴿٣﴾

22- O (Allah), ilâhlık sadece kendisine ait olan, görülmeyeni de görüleni de bilen, tek Allah'tır. O, hem Rahmandır hem de Rahimdir.[1]

23- O (Allah), ilâhlık sadece kendisine ait olan, her şeyi hükmü altına alan,[2] mukaddes,[3] güvenilen,[4] (her şeyi) görüp gözeten, son derece şerefli, hükmüne karşı gelinemeyen[5] ve çok yüce olan, tek Allah'tır. (İşte O) Allah, onların kendisine ortak koştuklarından çok yücedir.

24- O Allah; hem yaratandır, hem kusursuz var edendir, hem de yarattıklarına şekil verendir. En güzel isimler Ona aittir. Göklerde ve yerde olan her şey, Onu tesbih eder. Ve O, çok güçlüdür, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

102- NÛR SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- (Bu,) indirdiğimiz ve (hükümlerini) farz kıldığımız bir sûredir ve Biz, bu sûrede, düşünüp öğüt alasınız diye (anlaşılması kolay) apaçık âyetler indirdik.

2- Zina eden kadın ve zina eden erkeğin[6] her birine yüzer değnek vurun. Eğer Allah'a ve âhiret gününe îman ediyorsanız onlara Allah'ın dinini uygulama konusunda sizi, bir acıma duygusu tutmasın ve uygulanan cezâya mü'minlerden bir grup da şahit olsun.

3- Zina eden erkek, zina eden ya da müşrik[7] olan bir kadından başkasıyla evlenemez, zina eden kadını da zina eden ya da müşrik olan bir erkekten başkası nikâhlayamaz.[8] Bu(nun tersini yapmak), mü'minlere haram kılınmıştır.

---

[1] **Rahman**; yarattıklarına kazanmaları için hiç bir çalışmayı şart koşmadan, yaratılışlarından ilâhi rahmet veren demektir. Bu rahmet, mü'mine de kâfire de çalışana da çalışmayana da verilir. (İnsana verilen vücut, rızık ve akıl gibi.) **Rahîm**: ise, yarattıklarına kazanmaları şartı ile kazançları karşılığında ilâhi rahmet veren, demektir. (Âhirette Müslümanlara verilen, cennet ve nîmetleri gibi.) Demek ki Allah'ın rahîm sıfatı, îmanlı ile îmansızı, iyi ile kötüyü, ayırt ederek iyilere mükâfat, Allah'ın rahmet sıfatını kötüye kullanan kötülere de cezâ veren, ayırt edici bir sıfattır.

[2] **El-Melik**, bütün mevcudata hükmeden, onlar için en doğru kanunları koyan, kuvvet ve kudret sadece kendisinde olan tek sahip demektir.

[3] **El-Kuddûs**, mukaddes, bütün şaibelerden uzak, her yönüyle mükemmel, tertemiz olan...

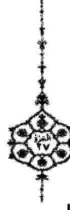
[4] **Selâm**, îman ve emniyet veren, şüpheleri yok eden.

[5] **Cebbar: a-** eksiklikleri tamamlayan, işleri düzelten, dertlere derman veren, yoksulları zengin eden, perişanlıkları yoluna koyup düzelten demektir. **b-** Dilediğini zorla yaptırmağa kadir olan, halkı iradesine mecbur eden, hükmüne karşı gelinemeyen demektir.

[6] Bu âyetteki zina edenlerden kastedilen bekâr olanlardır. Evli olup zina edenler ise recm edilirler. Bu sünnetle sâbittir. Bk. (Tecrid-i Sarih 1162, 1482 ve 2176)

[7] Müşrik erkek ve kadınların iffetleri şüphelidir. Mü'minlerin müşriklerle evlenmeleri haramdır.

[8] Bu ayetten; zinâ eden bir kimseyle iffetli bir kimsenin evlenmesinin, tıpkı müşrik birisiyle evlenmenin haram kılındığı gibi haram olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu âyet, cahiliye döneminde fahişelik yapan kadınlardan bazılarının zinâ haram kılınınca yeni Müslüman olan fakir kimselere nikâh teklif etmeleri üzerine bunların Efendimizden bu kadınlarla evlenmek için izin istemeleri sebebiyle nazil olmuştur. Konuyla ilgili olarak bazı mütalâalar şu şekildedir: **1-** Hz. Aişe (r.a): "bir kadınla zinâ eden erkekle bu âyete göre evlenilemez. Bu, haramdır." demiştir. **2-** Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Ali, İbn-i Mes'ud ve Berâ b. Âzib (r.a) de bu kanaattedir. **3-** Hasan El-Basri: "bu haramlık, zinâ suçu işleyip kendisine zinâ haddi uygulanan zâni ve zâniye haklarındadır. Asr-ı saadette hadd uygulanmış bir zâni, iffetli bir kadınla evlenmişti. Hz. Ali onun nikâhını reddetti" demiştir. **4-** Bazıları bu hükmün Medine'de İslâm'ın ilk yıllarında geçerli olup daha sonra nesh edildiğini söylemişlerse de konuyu nesh eden ayetin olmadığını, neshin icma' ile olduğunu belirtmişlerdir. Ancak icma'ın nâsih olamayacağı usul-i fıkıhta sabittir. Sonuç olarak, zâni ve zâniye zinâyı helal gören veya hafife alan kimseler ise, bu küfür olacağından bunların nikâhları, kesinlikle haramdır. Çünkü âyette zânî ve zâniye, müşrik ve müşrikeye denk tutulmuştur. Ancak, bunlar zinâyı helâl gören ve hafife alan kimseler değilse iffetli Müslümanların bunlarla evlenmeleri tahrimen mekruhtur. Nikâh yapmışlarsa bu nikâhları geçerlidir. Bk. (Elmalılı)

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ
فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَٰئِكَ
هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤﴾ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ وَأَصْلَحُوا
فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥﴾ وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ
لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ
إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٦﴾ وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ
إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٧﴾ وَيَدْرَأُ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ
أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٨﴾ وَالْخَامِسَةَ
أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٩﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ
اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ
جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَكُمْ بَلْ هُوَ
خَيْرٌ لَكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي
تَوَلَّىٰ كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١﴾ لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ
ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَٰذَا
إِفْكٌ مُبِينٌ ﴿١٢﴾ لَوْلَا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ
لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَٰئِكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٣﴾

4- Korunan (iffetli) kadınlara (zina suçu) atıp da sonra dört şahit getirmeyenlere de seksen değnek vurun ve onların şahitliklerini ebedî olarak kabul etmeyin.[1] Çünkü onlar, tam fasıktırlar.

5- Ancak bundan sonra tevbe eden ve Allah'ın istediği gibi davrananlar hariç. Çünkü Allah, gerçekten çok bağışlayıp, çok esirgeyendir.

6- Kendi eşlerine (zina suçu) atan ve kendileri dışında şahitleri bulunmayanların şahitlikleri ise, onlardan birisinin, kendisinin kesinlikle doğru söylediğine dâir Allah adına dört (kere yemin) ederek şahitlik etmesidir.

7- Beşinci (yemini) ise, eğer yalan söylüyorsa, Allah'ın lanetinin kesinlikle kendisi üzerine olmasını kabul etmesidir.

8- O (kadının) da dört kere (Allah adına) yemin ederek eşinin kesinlikle yalan söylediğine şahitlik etmesi, kendisinden (zina) cezâsını kaldırır.[2]

9- Beşinci (yemini) ise, eğer eşi doğru söylüyorsa, Allah'ın gazabının muhakkak kendisi üzerine olmasını kabul etmesidir.

10- Eğer Allah size karşılıksız iyilik yapmasaydı ve size karşı merhametli olmasaydı? (haliniz nice olurdu?) (İşte) Allah, gerçekten tevbeleri kabul eden, hüküm ve hikmet sahibidir.[3]

11- Doğrusu, (Aişe hakkında uydurulan) o iftirayı[4] getirip ortaya atanlar, sizin içinizden bir topluluktur. Siz o (iftira olayını) kendiniz için bir şer saymayın. Aksine o, sizin için bir hayırdır. O (iftiracılardan) her bir kişiye kazandığı günâhın karşılığı (bir cezâ), onlardan (iftiranın) en büyüğünü yapana[5] ise daha da büyük bir azab vardır.

12- O (iftirayı) işittiğiniz zaman, mü'min erkekler ve kadınların kendi aralarında hayırlı bir zanda bulunup: "Bu, apaçık bir iftiradır" demeleri gerekmez miydi?

13- (En azından) o (iftiraya) karşılık, dört şahit getirmeleri gerektiğini ve eğer şahitleri getiremezlerse Allah katında tam birer yalancı olacaklarını (bilmiyorlar mıydı?)

---

[1] Buna, **Kazif** denir ve cezâsı 80 değnek ve ebedî olarak şâhitliklerinin kabul edilmemesidir. Namuslu erkeklere yapılan zina iftiraları da bu âyet kapsamına girer.

[2] Buna, İslâm Hukukunda **"Lian"** denilir. Aynı hükümler erkekler için de aynen uygulanır. Bu uygulama hâkim huzurunda yapılır. Bu uygulamadan sonra eşler, birbirlerinden boşanmış olurlar. İşleri Allah'a kaldığı için ikisine de zina ve kazif cezâsı uygulanmaz ve iffetlerinden de şüphe edilmez.

[3] Tevbelerinizi kabul etmese, hikmetsiz hükümlere, nizamsız idarelere bıraksaydı siz o zaman ne yapardınız?

[4] İfk hadisesi Hz Aişe'nin (Hz. Safvan'la) iffetiyle ilgili yapılan bir iftiradır. İftirayı yapanlar Abdullah b. Übeyy, Zeyd b. Rifa', olaya karışanlar ise Mıstah b. Üsase, Hassan b. Sâbit ve Hamne binti Cahş'tır. Bu âyet indikten sonra bu şahıslara "kazif" cezâsı uygulanmıştır. Konuyla ilgili âyet, olaydan bir ay sonra inmiştir. Bu da Peygamberimizin eğer Allah bildirmezse ğaybı bilemeyeceğine de bir delildir.

[5] Yalanın en büyüğünü yapan Abdullah b. Übeyy isimli münâfıktır.

وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ لَمَسَّكُمْ
فِي مَٓا اَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٤﴾ اِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِاَلْسِنَتِكُمْ
وَتَقُولُونَ بِاَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ
عِنْدَ اللّٰهِ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ وَلَوْلَٓا اِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَٓا اَنْ
نَتَكَلَّمَ بِهٰذَا سُبْحَانَكَ هٰذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ ﴿١٦﴾ يَعِظُكُمُ اللّٰهُ اَنْ
تَعُودُوا لِمِثْلِهِٓ اَبَدًا اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٧﴾ وَيُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيَاتِ
وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٨﴾ اِنَّ الَّذِينَ يُحِبُّونَ اَنْ تَشِيعَ الْفَاحِشَةُ
فِي الَّذِينَ اٰمَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَاللّٰهُ
يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٩﴾ وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ
وَاَنَّ اللّٰهَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ ﴿٢٠﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا
خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَاِنَّهُ يَأْمُرُ
بِالْفَحْشَٓاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكٰى
مِنْكُمْ مِنْ اَحَدٍ اَبَدًا وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يُزَكّ۪ي مَنْ يَشَٓاءُ وَاللّٰهُ سَمِيعٌ
عَلِيمٌ ﴿٢١﴾ وَلَا يَأْتَلِ اُو۬لُوا الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ اَنْ يُؤْتُٓوا اُو۬لِي
الْقُرْبٰى وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَلْيَعْفُوا
وَلْيَصْفَحُوا اَلَا تُحِبُّونَ اَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَكُمْ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٢﴾

14- Eğer Allah, dünyada ve âhirette size karşılıksız iyilik yapmasaydı ve size karşı merhametli olmasaydı, içerisine daldığınız bu yaygaradan dolayı size, kesinlikle çok büyük bir azab dokunurdu.

15- Zîrâ siz, o (iftirayı) dillerinizle birbirinize aktarıp duruyor, hakkında bilginiz olmayan şeyi ağızlarınızla söylüyor ve bunu da Allah katında çok büyük günâh olmasına rağmen, basit bir şey sanıyordunuz.

16- (Sizin o iftirayı) işittiğiniz zaman: "bu konuda konuşmamız bize yakışmaz. Hâşâ kesinlikle olmaz. Bu, büyük bir iftiradır" demeniz gerekmez miydi?

17- Eğer gerçekten îman ediyorsanız, Allah size böyle bir hataya bir daha asla dönmemenizi tavsiye etmektedir.

18- İşte Allah, size âyetlerini böylece açıklıyor. (Çünkü) Allah, hakkıyla bilen, hüküm ve hikmet sahibidir.

19- İnananlar içerisinde, edepsizliğin (fuhşun) yaygınlaşmasından hoşlananlara, dünyada da[1] âhirette de acıklı bir azab vardır. (Bunun sebebini) Allah bilir, siz ise bilemezsiniz.

20- Eğer Allah'ın sizin üzerinize lütfu ve rahmeti olmasaydı, (siz o zaman ne yapardınız?) Çünkü Allah, çok acıyan, merhamet edendir.

21- Ey îman edenler! Şeytanın peşinden gitmeyin, kim şeytanın peşinden giderse, (şunu iyi bilsin ki) gerçekten o, aşırı çirkinlikleri ve kötülüğü emreder. Eğer Allah'ın üzerinizde lütfu ve rahmeti olmasaydı, sizden hiç biriniz ebedî olarak temize çıkamazdı. Ancak Allah, dilediğini temize çıkarır. Şüphesiz Allah, (söylediklerinizi) hakkıyla işitendir, (her şeyi) tam bilendir.

22- Sizden, ihsan sahibi ve varlıklı olanlar,[2] yakınlara, yoksullara ve Allah yolunda hicret edenlere sadaka vermemeye yemin etmesinler, kusurlarını affetsinler ve onları hoş görsünler. Yoksa siz, Allah'ın sizi bağışlamasını istemiyor musunuz? (Hâlbuki) Allah, çok bağışlayandır, çok esirgeyendir.

---

[1] Bunların dünyalık cezâsı "kazif"tir. (Yani 80 değnek ve ebedî olarak şâhitliklerinin kabul edilmemesidir.)

[2] Burada kastedilen şahıs Hz. Ebû Bekir'dir. Bu âyet Hz. Ebû Bekir'in "ifk hadisesinden" sonra hem fakir hem de akrabası olan Mıstah'a ifk hadisesine karışmasından dolayı, önceki gibi yardım etmeyeceğine yemin etmesi sebebiyle indirilmiştir. Bu âyet indikten sonra Hz. Ebû Bekir, Mıstah'ı affetmiş, Mıstah'a önceki gibi yardım etmeye başlamış hatta daha da fazla vermiştir.

23- Namuslu, fuhşu aklından bile geçirmeyen, Müslüman kadınlara (zina suçu) atanlar, dünyada da âhirette de lanetlenmişlerdir. Ve onlar için büyük bir azab vardır.[1]

24- Bir gün (âhirette) kendi dilleri, elleri ve ayakları, yaptıkları şeyler hakkında kendilerinin aleyhine şahitlikte bulunacaktır.

25- İşte o gün (âhirette) Allah, onlara hak ettikleri cezâyı eksiksiz verecektir ve onlar da Allah'ın gerçekten (dediğini yapan bir) Hak, olduğunu anlayacaklardır.

26- Kötü kadınlar (ve pis işler), kötü erkeklere; kötü erkekler, kötü kadınlara; iyi ve temiz kadınlar, iyi ve temiz erkeklere; iyi ve temiz erkekler de iyi ve temiz kadınlara (yaraşır). Bunlar,[2] o iftiracıların) demekte olduklarından uzaktırlar. Bunlar için Allah'tan bir bağışlanma ve (âhirette) üstün bir rızık (olan cennet) vardır.

27- Ey îman edenler! Evlerinizin dışında başkalarının evlerine (veya odalarına), sakın izin almadan ve (ev halkına) selâm vermeden girmeyin.[3] Eğer öğüt alıp düşünürseniz bu sizin için daha hayırlıdır.

---

[1] Hz Peygamber (a.s), Hz. Aişe'nin yanında otururken 23 ten 26. âyete kadar olan âyetler inince Peygamberimiz alnındaki terleri silerek "müjdeler olsun ey Aişe" dedi ve âyetleri okudu. Bunun üzerine Hz. Aişe de "Sana değil aziz ve celil olan Allah'a hamd ederim" dedi. (özetle-Ahmed b. Hanbel)

[2] Bunlar, Hz. Aişe ve Hz. Safvan'dır.

[3] Ensardan bir kadın gelerek Peygamber efendimize: "Ey Allah'ın Rasûlü! Bazen ben evimde babamın da oğlumun da görmesini istemediğim bir durumda oluyorum. Ben bu durumda iken babam veya aile fertlerimden bazı erkeklerin evime girmeleri eksik olmuyor. Bu durumda ben ne yapayım?" diye sorunca bu âyet indi. (Vâhidî)

إِنَّ الَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ
لُعِنُوا فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٢٣﴾
يَوْمَ تَشْهَدُ عَلَيْهِمْ اَلْسِنَتُهُمْ وَاَيْدِيهِمْ وَاَرْجُلُهُمْ بِمَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢٤﴾ يَوْمَئِذٍ يُوَفِّيهِمُ اللّٰهُ دِينَهُمُ الْحَقَّ
وَيَعْلَمُونَ اَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ ﴿٢٥﴾ اَلْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ
وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ وَالطَّيِّبَاتُ لِلطَّيِّبِينَ وَالطَّيِّبُونَ
لِلطَّيِّبَاتِ اُولٰٓئِكَ مُبَرَّؤُنَ مِمَّا يَقُولُونَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ
كَرِيمٌ ﴿٢٦﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ
بُيُوتِكُمْ حَتّٰى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلٰٓى اَهْلِهَا ذٰلِكُمْ
خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾ فَاِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَٓا اَحَدًا
فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتّٰى يُؤْذَنَ لَكُمْ وَاِنْ قِيلَ لَكُمُ ارْجِعُوا
فَارْجِعُوا هُوَ اَزْكٰى لَكُمْ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨﴾
لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ اَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ مَسْكُونَةٍ فِيهَا
مَتَاعٌ لَكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٢٩﴾
قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا
فُرُوجَهُمْ ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾

28- Eğer orada (izin verecek) kimseyi bulamazsanız, size izin verilinceye kadar artık oraya girmeyin ve eğer size (izin istedikten sonra) "dönün" denilirse, siz de (gücenmeden) dönün. Bu, sizin için daha iyidir. Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilendir.

29- İçerisinde (aile) oturmayan[4] ve menfaatiniz bulunan evlere (izinsiz) girmenizde sizin için bir sakınca yoktur. (Unutmayın ki) Allah, açıktan yaptıklarınızı da saklamakta olduklarınızı da bilir.

30- Müslüman erkeklere söyle: "Gözlerini (harama bakmaktan) sakınsınlar, ırzlarını korusunlar. İşte bu, onlar için daha iyidir ve gerçekten Allah, onların yaptıklarından tamamen haberdardır."

---

[4] Umuma açık han, otel, dükkân iş yeri ve terk edilmiş evler gibi.

وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ
فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ اِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ
بِخُمُرِهِنَّ عَلٰى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ اِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ
اَوْ اٰبَائِهِنَّ اَوْ اٰبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ اَوْ اَبْنَائِهِنَّ اَوْ اَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ اَوْ
اِخْوَانِهِنَّ اَوْ بَنٖى اِخْوَانِهِنَّ اَوْ بَنٖى اَخَوَاتِهِنَّ اَوْ نِسَائِهِنَّ اَوْ
مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُنَّ اَوِ التَّابِعٖينَ غَيْرِ اُو۬لِى الْاِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ
اَوِ الطِّفْلِ الَّذٖينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلٰى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ
بِاَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفٖينَ مِنْ زٖينَتِهِنَّ وَتُوبُوا اِلَى اللّٰهِ جَمٖيعًا
اَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣١﴾ وَاَنْكِحُوا الْاَيَامٰى مِنْكُمْ
وَالصَّالِحٖينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَاِمَائِكُمْ اِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ
اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلٖيمٌ ﴿٣٢﴾ وَلْيَسْتَعْفِفِ الَّذٖينَ
لَا يَجِدُونَ نِكَاحًا حَتّٰى يُغْنِيَهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ وَالَّذٖينَ يَبْتَغُونَ
الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ اِنْ عَلِمْتُمْ فٖيهِمْ
خَيْرًا وَاٰتُوهُمْ مِنْ مَالِ اللّٰهِ الَّذٖٓى اٰتٰيكُمْ وَلَا تُكْرِهُوا فَتَيَاتِكُمْ
عَلَى الْبِغَاءِ اِنْ اَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا
وَمَنْ يُكْرِهْهُنَّ فَاِنَّ اللّٰهَ مِنْ بَعْدِ اِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحٖيمٌ ﴿٣٣﴾

31- Müslüman kadınlara da söyle: "Gözlerini (harama bakmaktan) sakınsınlar, ırzlarını korusunlar ve kendiliğinden görüneni[1] hariç (vücut) ziynetlerini[2] teşhir etmesinler.[3] Başörtülerini,[4] yakalarının üstünü (kapatacak şekilde) örtsünler. (Vücut) ziynetlerini, kocalarından, babalarından, kocalarının babalarından, oğullarından, kocalarının oğullarından, kardeşlerinden, kardeşlerinin oğullarından, kız kardeşlerinin oğullarından, (Müslüman) kadınlardan, cariyelerinden, (kadınlara) arzusu kalmayan[5] erkek hizmetçilerden ve henüz kadınların mahrem yerlerini tanımayan erkek çocuklardan[6] başkasına göstermesinler.[7] (Bir de) Gizledikleri ziynetleri[8] bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar. Ey mü'min erkek ve kadınlar! (Gerçek) kurtuluşunuzu umabilmek için hep birlikte (bu emirleri yaşayarak) Allah'a, tevbe edin.[9]

32- İçinizdeki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden iyi olanları evlendirin. Eğer fakir iseler Allah da onları kendi lütfuyla zengin[10] eder. Allah geniş (nîmet sahibi) dir, (her şeyi) hakkıyla bilendir.

33- Evlenme (imkânı) bulamayanlar da Allah onları kendi lütfundan zenginleştirinceye kadar, iffetlerini korusunlar. Köle ve cariyelerden; kendi bedellerini ödeyip azad edilmek için anlaşma yapmak isteyenlerle -eğer onlarda bir iyilik görüyorsanız- hemen yazılı anlaşma yapın ve Allah'ın size verdiği maldan onlara da verin. Dünya hayatının geçici menfaatleri elde etmek için namuslarını korumak isteyen cariyelerinizi[11] fuhşa zorlamayın. Kim onları fuhşa zorlarsa bilsin ki Allah, şüphesiz onu değil zorlanan kadınları bu zorlama bittikten sonra bağışlar ve onlara merhamet eder.

---

[1] Elbise, el ve yüz gibi görünmesi zaruri olan yerleri...

[2] Çekici elbiseler, süslemeler, baş, yüz, el, ayak süsleri, makyaj ve el ile yüz dışında vücudun diğer organları. Ziynetlerden kastedilen, her ne kadar kadınların çeşitli organlarına taktıkları süs eşyaları ise de bu ayetten; ziynetleri göstermek yasaklandığına göre bunların takılma yerleri olan bedeni açmanın da öncelikle yasaklandığı kolaylıkla anlaşılır. Yani bu; "bedenlerini açmak şöyle dursun üzerlerindeki ziynetleri bile açmasınlar." demektir. Ayrıca "ziynet" ifadesinde; "zikr'ül hal iradet'ül mahal" alakasıyla "ziynetlerin takıldığı yerlerin" kastedildiği bir mecâz vardır. Bunun karînesi de; kadının bedeninden ayrı olarak o ziynetlere bakmak ve onları alıp satmanın mubah olmasıdır. Bazı âlimler de yine bu karîneye dayanarak, kadının esas ziynetinin, vücudunun tamamı olduğu kanaatine varmışlardır. Her ne kadar vücut güzelliğine "güzellik" denilirse de (Âlu İmran: 14.) ayette, "ziynet" kelimesi, "hem maddi güzellikler ve hem de yapay güzellikler" için kullanılmıştır. (Özetle-Elmalılı) Efendimiz, Hz. Esmaya "Ey Esma! Kadın ergenlik çağına gelince ondan görülebilecek olan ancak şudur" buyurmuş ve yüzünü ve ellerini işaret etmiştir. (Ebû Davûd)

[3] Başkalarına karşı süslenmesinler. Bir Müslüman kadının; süslenmek amacıyla peruk takması, dövme ve yapay ben yaptırması, kaşlarını ve tüylerini yoldurması, süs amacıyla dişlerine şekil verdirmesi ve boyanması helal değildir.

[4] Müfessirlerin nakline göre; cahiliyye kadınları da başörtüsü kullanırlardı. Fakat başörtülerini yalnız başlarının arka tarafına bağlar, yakaları açılır, gerdanları ve ziynetleri görünürdü. Görülüyor ki bu emirde tesettürün sadece farziyyeti değil, şekli de gösterilmiştir. Bu emirde, ev dışında veya içerisinde diye bir ayrım yapılmamıştır ve bu emir mutlaktır. Yani Müslüman bir kadın, yanında örtünmesi gereken erkeklerle, nerede bulunursa bulunsun örtünmek zorundadır. (Özetle-Elmalılı)

[5] "(Kadınlara) arzusu kalmayan" ifâdesi, hem fiziksel hem de zihinsel iktidarsızlığı kapsar. Hz. Peygamber Medîne'de bir "hadımın" evlere girmesini yasaklamış ve onu Medîne'den sürmüştür.

[6] Erkek çocuklar için ise bu yaş sınırı 11-12 dir. Zîrâ henüz ergenliğe ermese bile zihinsel duygu sahibi olma 12 yaşından itibaren başlar.

[7] Amca, dayı, damat ve süt akrabalar da bu kimselere dâhildir. Bu, sünnetle belirlenmiştir.

[8] Bilezik, halhal, gerdanlık, küpe gibi takıları, yere ayaklarını vurarak yürüdüklerinde açığa çıkan ve cazip görünen organları, bakış ve kokuları.

[9] Yaşamanız tevbe olsun ki, kurtuluşa erebilesiniz...

[10] Yani bu kimseleri evlendirirken para hesabına dayalı bir yaklaşım içerisinde bulunmayın...

[11] Bu âyetten cariyeler iffetli yaşamak istemezlerse fuhşa zorlanacaklar anlamı çıkmaz. Zîrâ İslâm'da fuhşa kesinlikle yer yoktur ve bu açıkça yasaklanmıştır. "Sakın zinaya yaklaşmayın, şüphesiz o, iğrenç bir hayâsızlık ve çok kötü bir yoldur." (İsra: 32) Bu âyet, Abdullah b. Übey'in zorla zina ettirerek üzerlerinden para kazandığı cariyelerinden iki tanesinin, bu durumu Hz. Peygambere şikâyet etmeleri üzerine inmiştir.

وَلَقَدْ اَنْزَلْنَا اِلَيْكُمْ اٰيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍ وَمَثَلًا مِنَ الَّذِينَ
خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ ﴿٣٤﴾ اَللّٰهُ نُورُ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ
اَلْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ
يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ
يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلٰى نُورٍ
يَهْدِي اللّٰهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ
وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٥﴾ فِي بُيُوتٍ اَذِنَ اللّٰهُ اَنْ تُرْفَعَ
وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْاٰصَالِ
﴿٣٦﴾ رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ وَاِقَامِ
الصَّلٰوةِ وَاِيتَاءِ الزَّكٰوةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ
وَالْاَبْصَارُ ﴿٣٧﴾ لِيَجْزِيَهُمُ اللّٰهُ اَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَيَزِيدَهُمْ
مِنْ فَضْلِهِ وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٨﴾
وَالَّذِينَ كَفَرُوا اَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْاٰنُ
مَاءً حَتّٰى اِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْـًٔا وَوَجَدَ اللّٰهَ عِنْدَهُ
فَوَفّٰيهُ حِسَابَهُ وَاللّٰهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٣٩﴾

34- Yemin olsun ki, size (bu Kur'an'da) açıklayıcı âyetler,[1] sizden önce gelip geçenlerden örnekler ve Allah'tan hakkıyla sakınanlar için de öğütler indirdik.

35- Allah, göklerin ve yerin[2] nûrudur.[3] Onun nûrunun misali, içerisinde ışık bulunan bir kandil gibidir. Işık bir cam fanus içerisindedir. Cam fanus (içerisindeki ışık) ise sanki doğuya da batıya da ait olmayan,[4] ateş ona dokunmasa da yağı bile ışık veren, kutlu bir zeytinağacının (yağından) yakılan, incimsi bir yıldızdır.[5] (İşte bu ışık,) nûr üstüne nûrdur. Allah, kimi dilerse ona kendi nûruyla yol gösterir.[6] Allah, bu örnekleri insanlar için vermektedir ve Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.

36- (Bu nûr üstüne nûr;) Allah'ın, yüceltilmelerini ve içlerinde adının anılmasına[7] izin verdiği evlerdedir (ve o evlerdekiler) onların içerisinde sabah akşam Onu tesbih eder dururlar.

37- Kendilerini ticaretin de alışverişin de Allah'ı anmaktan, namaz kılmaktan, zekât vermekten alıkoyamadığı erkekler var ya (onlar,) yüreklerin ve gözlerin (dehşetten) ters döneceği[8] günden korkarlar.

38- (Bunu da) Allah, kendilerine yaptıklarından daha güzeliyle karşılık versin,[9] hatta onlara lütfunu daha da artırsın (diye yaparlar.) Ve Allah, dilediği kimseyi hesapsız olarak rızıklandırır.

39- Kâfirlere gelince; onların yaptıkları işler, susayanın su sandığı, sonunda yanına varınca onun hiçbir şey olmadığını anladığı ve orada sadece Allah'ı bulduğu, dümdüz bir arazideki seraba[10] benzer. (Allah da) onun hesabını orada hemen tam olarak verir ve Allah, zâten hesabı çok çabuk görendir.

---

1 Bunlar; yukarıda zikredilen; Zina, kazif ve lian âyetleri, Mü'minlerin kötü erkek ve kadınlarla evlenme yasağı ve her türlü fuhşu yasaklayan âyetlerle, bakışları kısma, iffeti koruma, tesettür ve evlenmeyi teşvik âyetleridir.

2 Yani, evrenin tamamının...

3 **Nûr**; fiziki dünyada duyularımızla algılanan ışık demek değildir. Nûr, "ilâhî bilgi" anlamına da gelir. Zîrâ Allah'ın nûru olmadan cehalet karanlığından kurtulmak mümkün değildir.

4 Yön kavramından uzak, dünyadaki zeytin ağaçlarından olmayan... Veya bilgisini doğu ve batı felsefesinden almayan... anlamlarına gelebilir...

5 Bu âyetteki ifâdeler bir teşbih-i beliğ ve teşbih-i temsilidir. Buna göre Allah ışığa, kâinat kandile, cam fanus, Allah'ın kendisini yarattıklarından gizlediği perdeye, nûr da ilâhî vahye benzetilebilir...

6 Yani Allah'ın ve Peygamberin nûru olan ilâhî bilgileri herkes tam olarak anlayamaz...

7 Emir ve yasaklarının yaşanmasına...

8 Dehşetten allak bullak olacağı günden...

9 Konu ile ilgili olarak Bk. (Ankebût: 7 ve dipnotu.)

10 Zîrâ Allah'ın nûru devamlı, serap ise aldatıcıdır. Bu âyette kâfirlerin iyi ve hayırlı görerek yaptıkları bir kısım davranışlarının kendilerine bir faydasının olmayacağına işaret vardır.

اَوْ كَظُلُمَاتٍ ف۪ى بَحْرٍ لُجِّيٍّ يَغْشٰيهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِه۪
مَوْجٌ مِنْ فَوْقِه۪ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ
اِذَٓا اَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرٰيهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللّٰهُ لَهُ
نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ ﴿٤٠﴾ اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُسَبِّحُ لَهُ مَنْ
فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَالطَّيْرُ صَٓافَّاتٍ كُلٌّ قَدْ عَلِمَ
صَلَاتَهُ وَتَسْب۪يحَهُ وَاللّٰهُ عَل۪يمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٤١﴾ وَلِلّٰهِ
مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاِلَى اللّٰهِ الْمَص۪يرُ ﴿٤٢﴾
اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يُزْج۪ى سَحَابًا ثُمَّ يُؤَلِّفُ بَيْنَهُ ثُمَّ يَجْعَلُهُ
رُكَامًا فَتَرَى الْوَدْقَ يَخْرُجُ مِنْ خِلَالِه۪ وَيُنَزِّلُ مِنَ
السَّمَٓاءِ مِنْ جِبَالٍ ف۪يهَا مِنْ بَرَدٍ فَيُص۪يبُ بِه۪ مَنْ يَشَٓاءُ
وَيَصْرِفُهُ عَنْ مَنْ يَشَٓاءُ يَكَادُ سَنَا بَرْقِه۪ يَذْهَبُ بِالْاَبْصَارِ
﴿٤٣﴾ يُقَلِّبُ اللّٰهُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ اِنَّ ف۪ى ذٰلِكَ لَعِبْرَةً
لِاُو۬لِى الْاَبْصَارِ ﴿٤٤﴾ وَاللّٰهُ خَلَقَ كُلَّ دَٓابَّةٍ مِنْ مَٓاءٍ
فَمِنْهُمْ مَنْ يَمْش۪ى عَلٰى بَطْنِه۪ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْش۪ى عَلٰى
رِجْلَيْنِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَمْش۪ى عَلٰٓى اَرْبَعٍ يَخْلُقُ اللّٰهُ مَا
يَشَٓاءُ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿٤٥﴾

40- (Yahut da onların yaptıkları işler;) uçsuz-bucaksız bir denizdeki; üst üste dalgaların, onların üzerinde de kapkaranlık bulutların birbirine geçtiği, insanın elini çıkarttığı zaman onu bile göremeyeceği karanlıklar, gibidir. Allah kime nûr[1] vermemişse, artık onun aydınlıktan hiç nasibi yoktur.

41- Göklerde ve yerdekiler[2] ve dizi dizi uçmakta olan kuşlar, gerçekten Allah'ı tesbih ederler. Her şey, kendi duâsını ve tesbihini[3] kesinlikle bilir. Ve Allah da onların yaptıklarını hakkıyla bilendir.

42- Göklerin ve yerin mülkü (saltanatı) Allah-'a aittir ve dönüş de yalnız Allah'adır.

43- Baksana şu gerçeklere ki; Allah, bulutları (dilediği yere) sevk eder, sonra aralarını birleştirir, sonra da onları yoğunlaştırır da böylece, o bulutların içerisinden yağmurun[4] çıktığını görürsün. (Sonra bir de) gökten içerisinde dolu bulunan dağlar (gibi bulutlar) indirir, onu dilediğine isabet ettirir, dilediğini de ondan korur; şimşeğinin parıltısı ise neredeyse gözleri kamaştırıp kör edecek gibidir...

44- Allah, geceyi gündüze, gündüzü de geceye çevirir[5]. Şüphesiz bunda, (Allah'ın kudretini) görebilenler için birer ibret vardır.

45- Allah, kimi karnı üzerinde yürüyen, kimi iki ayağı üzerinde yürüyen, kimi de dört ayağı üzerinde yürüyen her canlıyı, sudan[6] yarattı. Allah, dilediği her şeyi yaratır. Şüphesiz Allah'ın gücü, her şeye yeter.

---

[1] Bu ifâde "Allah, göklerin ve yerin nûrudur" âyetindeki nûr'un maddi nûr olmadığına işaret olabilir.

[2] Akıl ve irade sahibi varlıklar... (insanlar, melekler, cinler ve diğerleri...)

[3] Diğerlerinin yaratılış gayesini, Sünnet'ullah'ı bildiği gibi insanın da yaratılış gayesini ve görevlerini bilmesi gerekir.

[4] Allah, tıpkı bu yağmur gibi, küfür karanlıkları içerisinden rahmetiyle nice îmanlı kullar çıkarır, şimşek gibi nûru parlayan Peygamberler gönderir de kâfirlerin gözleri kamaşır.

[5] Birbirini takip ettirir, birinin süresini artırır, diğerinin süresini kısaltır, gündüzü bulutlarla ve güneş tutulmasıyla geceye veya küfür karanlıklarını nûra çevirir...

[6] İlk insan olan Âdem (a.s) da suya toprak karıştırılarak (çamurdan) yaratılmıştır. "Bu sudan bir insan yaratıp, ona soy sop veren, O (Allah)'tır. (Çünkü) Rabbinin gücü, her şeye yeter." Bk. (Furkan: 54)

46- Yemin olsun ki Biz, (her şeyi) apaçık bildiren âyetler indirdik. Allah, dilediğini doğru yola iletir.

47- Onlar: "Hem Allah'a hem de Peygambere îman ve itaat ettik." derler, sonra da bunun ardından içlerinden bir grup (îman ve itaatten) yan çizer.[1] İşte bunlar, (gerçekten) îman[2] etmemişlerdir.

48- Aralarında hükmetmesi için Allah'a ve Rasûlüne çağrıldıkları zaman, bir de bakarsın ki onlardan bir kısmı, hemen yüz çevirip-dönerler.[3]

49- Eğer hüküm kendilerinden tarafa ise, ona boyun eğerek gelirler.

50- Bunların kalplerinde hastalık mı var? Yoksa şüphe mi ediyorlar? Yahut Allah ve Peygamberinin kendilerine haksızlık yapacağından[4] mı korkuyorlar? Oysa onlar, zâlimlerin[5] ta kendileridir.

51- Aralarında hükmetmesi için, Allah'a ve Rasûlüne çağrıldıkları zaman mü'minler, sadece: "işittik ve itaat ettik." derler.[6] İşte bunlar da gerçekten kurtuluşa erenlerdir.

---

[1] İtaatten yüz çevirenler her ne kadar îman ettik deseler de mü'min değil, münâfıktırlar. Yani îman laftan ibaret değildir.

[2] Gerçek îman: Allah'a ve indirdiklerine Allah'ın istediği gibi inanmak, yaşayışıyla tasdik etmek ve yaşamadığının ızdırabını hissetmektir.

[3] 48–52. âyetlerin indiriliş sebebi şöyledir: Bir Yahûdî ile bir münâfık arasında anlaşmazlık oldu. Yahûdî Hz. Peygambere, münâfık ise Ka'b b. Eşref'e giderek muhakeme olmak istedi. Yahûdî buna yanaşmayınca beraberce Hz. Peygamber'e geldiler, o da Yahûdî'nin lehine karar verdi. Dışarıya çıkınca münâfık, "bir de Hz. Ömer'e gidelim" dedi. Hz. Ömer'e Yahûdî, "biz Hz. Muhammed'in huzurunda muhakemeleştik ve o, benim lehime karar verdi ve bu adam onun hükmüne râzı olmuyor" dedi. Hz. Ömer olayın doğru olup olmadığını münafığa sordu. Doğru olduğunu öğrenince dışarıya çıkıp kılıcını kuşandı, yanlarına gelip münafığı öldürdü ve "Allah ve Rasûlü'nün hükmüne râzı olmayan hakkında böyle hükmederim" dedi. (Vâhidî) Konuyla ilgili olarak Bk. (Nisâ:60)

[4] Bir kimsenin, işine gelince ilâhî kanunları, işine gelmediği zaman, beşerî kanunları tercih etmesi münâfıklıktır.

[5] İnandığı Allah ve Peygamber'in haksızlık ve yanlış yapacağından korkmak küfürdür.

[6] Yahûdîler gibi, "işittik ve isyan ettik" demezler. Bk. (Bakara: 93, Nisâ: 46)

لَقَدْ اَنْزَلْنَٓا اٰيَاتٍ مُبَيِّنَاتٍۜ وَاللّٰهُ يَهْد۪ي مَنْ يَشَٓاءُ اِلٰى
صِرَاطٍ مُسْتَق۪يمٍ ﴿٤٦﴾ وَيَقُولُونَ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَبِالرَّسُولِ
وَاَطَعْنَا ثُمَّ يَتَوَلّٰى فَر۪يقٌ مِنْهُمْ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَۜ وَمَٓا اُو۬لٰٓئِكَ
بِالْمُؤْمِن۪ينَ ﴿٤٧﴾ وَاِذَا دُعُٓوا اِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِه۪ لِيَحْكُمَ
بَيْنَهُمْ اِذَا فَر۪يقٌ مِنْهُمْ مُعْرِضُونَ ﴿٤٨﴾ وَاِنْ يَكُنْ لَهُمُ
الْحَقُّ يَأْتُٓوا اِلَيْهِ مُذْعِن۪ينَۜ ﴿٤٩﴾ اَف۪ي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ اَمِ
ارْتَابُٓوا اَمْ يَخَافُونَ اَنْ يَح۪يفَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ وَرَسُولُهُۜ بَلْ
اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَۜ ﴿٥٠﴾ اِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِن۪ينَ اِذَا
دُعُٓوا اِلَى اللّٰهِ وَرَسُولِه۪ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ اَنْ يَقُولُوا
سَمِعْنَا وَاَطَعْنَاۜ وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾ وَمَنْ
يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَيَخْشَ اللّٰهَ وَيَتَّقْهِ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ
الْفَٓائِزُونَ ﴿٥٢﴾ وَاَقْسَمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ اَيْمَانِهِمْ لَئِنْ اَمَرْتَهُمْ
لَيَخْرُجُنَّۜ قُلْ لَا تُقْسِمُواۚ طَاعَةٌ مَعْرُوفَةٌۜ اِنَّ اللّٰهَ خَب۪يرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٥٣﴾ قُلْ اَط۪يعُوا اللّٰهَ وَاَط۪يعُوا الرَّسُولَۚ
فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْۜ وَاِنْ
تُط۪يعُوهُ تَهْتَدُواۜ وَمَا عَلَى الرَّسُولِ اِلَّا الْبَلَاغُ الْمُب۪ينُ ﴿٥٤﴾

52- Kim Allah'a ve Rasûlü'ne itaat eder, Allah'tan korkar ve (Ona karşı hata etmekten) sakınırsa, işte gerçekten kazananlar onlardır.

53- (Ey Muhammed!) Onlar, eğer sen, kendilerine emredersen; (savaşa) çıkacaklarına dâir olanca güçleriyle, Allah adına yemin ettiler. Sen de onlara: "(Yalan yere) yemin edeceğinize, emredilene itaat edin. Zâten Allah, yaptıklarınızı hakkıyla bilmektedir." de.

54- (Ey Muhammed!): "Allah'a itaat edin ve Peygambere itaat edin"[7] de. Eğer (bu itaatten) yüz çevirirseniz, Peygamberin sorumluluğu kendisine yükletilen,[8] sizin sorumluluğunuz ise size yükletilen[9] (görevler)dir. Eğer ona itaat ederseniz, hak yolu bulmuş olursunuz. Zâten Peygamber'e düşen de apaçık bir tebliğden başka bir şey değildir.

---

[7] Bk. (Âlu İmrân: 32, 132, Nisâ: 59, Mâide: 92, Enfâl: 1, 20, 46, Muhammed: 33, Mücadele: 13, Haşr: 7, Teğabün: 12)

[8] Allah'tan aldığı emir ve yasakları tebliğ etmek...

[9] Allah'a ve Peygambere tam itaat etmek...

وَعَدَ اللّٰهُ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْاَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذ۪ينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ د۪ينَهُمُ الَّذِي ارْتَضٰى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ
مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ اَمْنًاۜ يَعْبُدُونَن۪ي لَا يُشْرِكُونَ ب۪ي شَيْـًٔاۜ
وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٥﴾ وَاَق۪يمُوا
الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَط۪يعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ
﴿٥٦﴾ لَا تَحْسَبَنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا مُعْجِز۪ينَ فِي الْاَرْضِۚ
وَمَأْوٰيهُمُ النَّارُۜ وَلَبِئْسَ الْمَص۪يرُ ﴿٥٧﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا
لِيَسْتَأْذِنْكُمُ الَّذ۪ينَ مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ وَالَّذ۪ينَ لَمْ يَبْلُغُوا
الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلٰثَ مَرَّاتٍۜ مِنْ قَبْلِ صَلٰوةِ الْفَجْرِ وَح۪ينَ
تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّه۪يرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلٰوةِ الْعِشَٓاءِۜ
ثَلٰثُ عَوْرَاتٍ لَكُمْۜ لَيْسَ عَلَيْكُمْ وَلَا عَلَيْهِمْ جُنَاحٌ
بَعْدَهُنَّۜ طَوَّافُونَ عَلَيْكُمْ بَعْضُكُمْ عَلٰى بَعْضٍۜ كَذٰلِكَ
يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمُ الْاٰيَاتِۜ وَاللّٰهُ عَل۪يمٌ حَك۪يمٌ ﴿٥٨﴾ وَاِذَا بَلَغَ
الْاَطْفَالُ مِنْكُمُ الْحُلُمَ فَلْيَسْتَأْذِنُوا كَمَا اسْتَأْذَنَ الَّذ۪ينَ مِنْ
قَبْلِهِمْۜ كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيَاتِه۪ۜ وَاللّٰهُ عَل۪يمٌ حَك۪يمٌ ﴿٥٩﴾

55- Allah, içinizden (kendisinin istediği gibi) îman edenlere ve (inandığı) iyi işleri yaşayanlara; kendilerinden öncekileri güç ve iktidar sahibi kıldığı gibi[1] kendilerini de kesinlikle yeryüzünde güç ve iktidar sahibi kılacağını, kendileri için seçtiği dinlerini kuvvetle icra etme gücü vereceğini ve onların korkularını güvene çevireceğini vâdet-miştir. (Çünkü) onlar, yalnız Bana ibâdet ederler ve Bana hiç bir şeyi ortak koşmazlar. Artık bundan sonra Kim de küfre saparsa, işte onlar, hak yoldan çıkanların tâ kendileridir.

56- Rabbinizin size rahmet etmesi için[2] namazı dosdoğru ve devamlı kılın, zekâtı verin ve Peygambere itaat edin.

[1] Allah hilafeti/iktidarı kendisine inanan kullarına, onlar îmanda samimi, amelde muttaki, şirkin her türlüsünden uzak ve ihlâslı oldukları sürece verir.

[2] Bu bölüm sona alınarak, "namazı dosdoğru ve devamlı kılın, zekâtı verin ve Peygambere itaat edin ki rahmete erdirilesiniz." diye de tercüme edilebilir.

57- Sakın kâfirlerin, yeryüzünde (Allah'tan) kaçacaklarını[3] sanma. Onların son barınma yerleri, ateştir.[4] Orası da ne kötü bir dönüş yeridir.

58- Ey îman edenler! Sahibi olduğunuz köle ve cariyeleriniz ile henüz ergenlik çağına ermemiş olan (çocuk)larınız;[5] sabah namazından önce, öğleyin üstünüzü çıkardığınızda ve yatsı namazından sonra (odalarınıza girmek için) günün bu üç vaktinde izin istesinler: (Bu) üç vakit sizin için (odalarınızda) açık bulunabileceğiniz (avret[6] vakitleri)dir[7]. Bunların dışında birbirinizin yanınızda dolaşmanızda, size de onlara da bir sakınca yoktur. İşte Allah, size âyetleri böyle açıklamaktadır. Allah (her şeyi) hakkıyla bilen, hüküm (ve hikmet) sahibidir.[8]

59- Çocuklarınız, ergenlik çağına[9] girdikleri zaman, (odalarınıza girmek için) kendilerinden öncekilerin izin istedikleri gibi, onlar da izin istesinler. İşte Allah, size âyetlerini böyle açıklamaktadır. Allah (her şeyi) hakkıyla bilen, hüküm ve hikmet sahibidir.

[3] (Kurtubî)

[4] Yani cehennemdir.

[5] İster kız, ister erkek olsun fark etmez.

[6] **Avret:** "tehlike ve meşakkat yeri" anlamına gelir. Yani bir kişinin başkalarının önünde açmak istemediği yerleri demektir.

[7] Bu üç vaktin dışında sizin de odalarınızda giyinik vaziyette olmanız gerekir.

[8] Peygamber (a.s) Ensar'dan Müdlic b. Amr isimli bir çocuğu çağırmak için öğle vakti, Hz. Ömer'in evine gönderdi. Bu çocuk Hz. Ömer'in yanına girdiğinde, Hz. Ömer'i başkasının görmesini istemediği bir durumda, gördü. Bunun üzerine Hz. Ömer, Peygamberimize gelerek, "Ey Allah'ın Rasûlü! Keşke Allah, evlere girerken izin alma hususunda emir ve yasaklar gönderse..." dedi. Bu âyet, bu olay üzerine indirildi. (Vâhidî)

[9] **Ergenlik çağı**; erkekler için ihtilâm olmak, kız çocukları için ise ay halidir. Bu, kızlar için 9-12 yaş, erkekler için ise 12-15 yaş arası olabilir. Fizyolojik belirtiler olmazsa kızlar 17, erkekler de 18 yaşında ergen olmuş sayılırlar.

وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ
جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ
خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٦٠﴾ لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ
وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ وَلَا عَلَى
أَنْفُسِكُمْ أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
أُمَّهَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ إِخْوَانِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخَوَاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
أَعْمَامِكُمْ أَوْ بُيُوتِ عَمَّاتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ أَخْوَالِكُمْ أَوْ بُيُوتِ
خَالَاتِكُمْ أَوْ مَا مَلَكْتُمْ مَفَاتِحَهُ أَوْ صَدِيقِكُمْ لَيْسَ عَلَيْكُمْ
جُنَاحٌ أَنْ تَأْكُلُوا جَمِيعًا أَوْ أَشْتَاتًا فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا
فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً
كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٦١﴾
إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا
مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ
الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأْذَنْ لِمَنْ شِئْتَ
مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمُ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٦٢﴾

60- Evlenme arzusu kalmamış, oturan (ihtiyar) kadınların, süslerini teşhir[1] etmeksizin (evlerinden çıkarlarken giydikleri dış) elbiselerini çıkarmalarında[2] kendileri için bir sakınca yoktur. Yine de (bunları çıkarmayarak) iffetli davranmaları kendileri için daha hayırlıdır. Şüphesiz Allah, (söylediklerinizi) hakkıyla işitendir, (her şeyi) tam bilendir.

61- Köre güçlük yoktur, topala güçlük yoktur, hastaya da güçlük yoktur.[3] Sizin için de gerek kendi evlerinizden, gerekse babalarınızın evlerinden, annelerinizin evlerinden, erkek kardeşlerinizin evlerinden, kız kardeşlerinizin evlerinden, amcalarınızın evlerinden, halalarınızın evlerinden, dayılarınızın evlerinden, teyzelerinizin evlerinden, anahtarı size bırakılan evlerden ya da dostlarınızın (evlerin)den izinsiz yemek yemenizde bir sakınca yoktur. (Misafirlerinizle) birlikte[4] veya tek başınıza yemenizde de bir sakınca yoktur. Evlere girdiğiniz vakit, Allah tarafından mübârek, hoş bir sağlık dileği olmak üzere birbirinize selam verin.[5] İşte Allah, düşünüp anlayasınız diye size âyetlerini böyle açıklamaktadır.

62- Allah'a ve Rasûlüne (gönülden) îman eden mü'minler, toplumsal bir iş için Allah'ın Elçisi ile beraber bulundukları zaman, ondan izin almadan gitmezler.[6] Gerçekten senden izin alanlar var ya işte onlar, Allah'a ve Rasûlüne îman edenlerdir. Böylelikle senden, kendi bazı işleri için izin istedikleri zaman, onlardan uygun gördüklerine[7] izin ver ve onlar için Allah'tan bağışlanma dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayan, çok esirgeyendir.

---

[1] (مُتَبَرِّجَاتٍ)kelimesi lügatte göstermek, sergilemek anlamına gelir. Yani yabancı erkekler önünde güzellik ve süslerini sergilemek veya teşhir etmek demektir. Bir Müslüman kadının meşru yollarla ailesi içerisinde süslenmesi haram değil, bunları yabancı erkekler önünde sergilemesi, haramdır.

[2] Yani bu, çıplak kalmak değil, vücutlarını ve ziynetlerini daha dikkatlice gizlemek için kullanılan dış elbiselerini giymemek demektir.

[3] "Ey îman edenler! Birbirinizin mallarını haksız yollarla değil, karşılıklı anlaşmaya dayalı (meşru) ticaret yolu ile yiyin. Birbirinizin canına kıymayın. Şüphesiz Allah, size karşı çok merhametlidir." (Nisâ:29.) âyeti inince bazı Müslümanlar, arızalı insanları yemeğe başkalarının yanına tiksinmemeleri için götürmezlerdi. Bir de savaşa giden Müslümanlar sakatları evlerine bekçi bırakırlar onlar da o evlerden izinsiz yemekten sakınırlardı. Bu âyet bu konulardaki tereddütleri ortadan kaldırdı. (Vâhidî) Bu âyet, "Kör, topal ve hastaya gücünün üzerinde yük yüklenmez." anlamına da gelir.

[4] Bazı Müslümanlar misafirsiz yemek yemek istemezlerdi. Bu âyet, bu konuya da açıklık getirdi.

[5] Boş evlere girilince de selam verilir ve bu selamı melekler alır.

[6] Müslümanları ilgilendiren toplumsal bir iş yapılırken, Hz. Peygamber'den ve daha sonra da devlet başkanı veya rehberden izin almadan dağılmak ve ayrılmak yasaktır.

[7] Bu yetki, tamamen Peygambere ve daha sonra da halîfeye veya rehbere aittir.

لَا تَجْعَلُوا دُعَٓاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَٓاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًاۜ
قَدْ يَعْلَمُ اللّٰهُ الَّذ۪ينَ يَتَسَلَّلُونَ مِنْكُمْ لِوَاذًاۚ فَلْيَحْذَرِ
الَّذ۪ينَ يُخَالِفُونَ عَنْ اَمْرِه۪ٓ اَنْ تُص۪يبَهُمْ فِتْنَةٌ اَوْ يُص۪يبَهُمْ
عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿٦٣﴾ اَلَٓا اِنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ
قَدْ يَعْلَمُ مَٓا اَنْتُمْ عَلَيْهِۜ وَيَوْمَ يُرْجَعُونَ اِلَيْهِ فَيُنَبِّئُهُمْ
بِمَا عَمِلُواۜ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَل۪يمٌ ﴿٦٤﴾

سُورَةُ الْحَجِّ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْۚ اِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ
عَظ۪يمٌ ﴿١﴾ يَوْمَ تَرَوْنَهَا تَذْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّٓا اَرْضَعَتْ
وَتَضَعُ كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَتَرَى النَّاسَ سُكَارٰى
وَمَا هُمْ بِسُكَارٰى وَلٰكِنَّ عَذَابَ اللّٰهِ شَد۪يدٌ ﴿٢﴾ وَمِنَ
النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِي اللّٰهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّبِعُ كُلَّ شَيْطَانٍ
مَر۪يدٍ ﴿٣﴾ كُتِبَ عَلَيْهِ اَنَّهُ مَنْ تَوَلَّاهُ فَاَنَّهُ يُضِلُّهُ وَيَهْد۪يهِ
اِلٰى عَذَابِ السَّع۪يرِ ﴿٤﴾

63- Peygamberin çağırmasını, kendi aranızdan birinin çağırması gibi zannetmeyin.[1] Allah, içinizden birilerinin (arkasına) saklanarak sıvışıp kaçanları, gerçekten bilir. Böylece onun emrine aykırı davrananlar, başlarına bir fitnenin[2] yahut acı bir azabın gelmesinden sakınsınlar.

64- İyi bilin ki göklerde ve yerde olanların tamamı, Allah'ındır.[3] O, sizin ne yolda olduğunuzu kesinlikle bilir. Ve huzuruna döndürüldükleri gün, yaptıklarını kendilerine tek tek haber verir. Ve Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.

103- HACC SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Ey insanlar! Rabbinize (karşı günâha girmekten) sakının, çünkü kıyâmetin[4] sarsıntısı gerçekten çok büyük bir şeydir.

2- Onu göreceğiniz gün, her emzikli kadın emzirdiği çocuğunu unutur, her hamile kadın da çocuğunu düşürür ve insanları sarhoş olmadıkları halde sarhoş gibi görürsün. (İşte bu,) Allah'ın azabının çok şiddetli (olmasından)dır.

3- İnsanlardan kimi de Allah hakkında bilgisizce tartışır ve her azgın şeytanın[5] peşine düşer.[6]

4- O (şeytan hakkında): "Kim, onu dost edinirse, şüphesiz o (şeytan) onu saptırır ve ona cehennem azabının yolunu gösterir." (diye) hüküm verilmiştir.[7]

---

[1] Âyetin bu bölümü, "Peygamber'i, kendi aranızda birbirinizi çağırdığınız gibi çağırmayın" veya "Peygamberin duasını, kendi aranızdan birisinin duası gibi zannetmeyin" diye de tercüme edilebilir. Bu âyet indirildikten sonra Hz. Peygamber'e (a.s) "Ey Muhammed, Ey Eb'ül Kasım" şeklinde hitap edenler, "Ey Allah'ın Rasûlü, Ey Allah'ın Nebisi" diye hitap etmeye başladılar.

[2] Yani bir "bela"nın... Cafer Sadık'a göre buradaki fitne, "zâlimlerin yönetimi" demektir.

[3] Yani Allah kimseye muhtaç değildir.

[4] **Sâat:** (السَّاعَة) kelimesi, "az veya çok zaman" anlamına gelir. Ancak Kur'an'da genellikle "kıyamet" veya "kıyamet günü" anlamında kullanılmıştır.

[5] "Her azgın şeytanın" ifâdesinden şeytanın bir tane olmayıp çok olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bundan, her türlü şeytanca düşünceler de anlaşılabilir.

[6] Bu âyet; "melekler Allah'ın kızlarıdır, Kur'an eskilerin hikâyeleridir" diyen ve öldükten ve toprak olduktan sonra dirilmeyi inkâr eden Nadr b. Haris hakkında nâzil olmuştur. (Esbâb-ı Nüzûl-Suyûtî)

[7] Bu bölüm: "yazılmıştır" diye de tercüme edilebilir.

5- Ey insanlar! Eğer öldükten sonra dirilişten bir şüphe içerisindeyseniz, (şunu iyi bilin ki) size (kudretimizi) göstermek için Biz, sizi (ilk önce) topraktan,[1] (Âdem'den) sonra da bir damla sudan, sonra pıhtılaşmış kandan, sonra (şekli) belli belirsiz bir çiğnemlik (et parçasın)dan yarattık.[2] Sizden dilediğimizi, belirli bir süreye kadar ana karnında tutuyoruz, olgunluk çağına erişmeniz için sonra sizi bebek olarak (dünyaya) çıkarıyoruz. Ve sizden kiminiz vefat ettiriliyor, kiminiz de bildikten sonra hiç bir şey bilmeme durumuna gelmesi için ömrün en rezil çağı (olan yaşlılığa) götürülüyor. (Bir de) yeryüzünü ölü (gibi) görürsün[3] fakat Biz onun üzerine suyu indirince o, harekete geçer, kabarır ve her güzel bitkiden çifter[4] çifter yetiştirir.

6- İşte (bütün bunlar,) Allah'ın mutlak gerçeğin ta kendisi olduğunu, ölüleri Onun dirilttiğini ve Onun gücünün her şeye kesinlikle yettiğini (gösterir.)

7- Geleceğinden asla şüphe edilmeyen kıyametin vakti, gerçekten yaklaşmaktadır. Kabirlerdekileri de sadece Allah diriltir.

8- İnsanlardan kimi de; (kendisinin) yol göstereni ve aydınlatıcı bir kitabı olmadan, Allah hakkında bilgisizce tartışır.

9- (İnsanları) Allah'ın yolundan saptırmak amacıyla (bu işi) yalpalayarak yapar.[5] Ona dünyada rezillik vardır ve kıyamet günü de ona yakıcı (cehennem) azabı(nı) tattıracağız.

10- (Âhirette böylelerine): "İşte bu (azap,) senin ellerinle kazandığın günâhlar sebebiyledir. Çünkü Allah, kesinlikle kullara zulmedici değildir." (denilir.)

---

[1] Bu, Hz Âdem'in yaratılışıdır.

[2] Bu bölümdeki: nutfe; sperm, alaka; embrio, mudğa ise; insanın şekillenmemiş hali demektir. Daha geniş bilgi için Bk. (Mü'minun: 12-14)

[3] Âyetin bu bölümü:" ...(Bir de) yeryüzünü (ateş iken) sönmüş (olarak) görürsün..." diye de tercüme edilebilir.

[4] Bu ifâde bitkilerdeki erkek ve dişi organlar arasındaki döllenmeye de işaret olabilir.

[5] Âyetin bu bölümü:"...(Bunu da) büyüklük taslayarak (yapar)..." diye de tercüme edilebilir.

يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اِنْ كُنْتُمْ فٖى رَيْبٍ مِنَ الْبَعْثِ فَاِنَّا خَلَقْنَاكُمْ
مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ مِنْ مُضْغَةٍ مُخَلَّقَةٍ
وَغَيْرِ مُخَلَّقَةٍ لِنُبَيِّنَ لَكُمْۜ وَنُقِرُّ فِى الْاَرْحَامِ مَا نَشَٓاءُ اِلٰٓى
اَجَلٍ مُسَمًّى ثُمَّ نُخْرِجُكُمْ طِفْلًا ثُمَّ لِتَبْلُغُٓوا اَشُدَّكُمْۚ وَمِنْكُمْ
مَنْ يُتَوَفّٰى وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ اِلٰٓى اَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْلَا يَعْلَمَ
مِنْ بَعْدِ عِلْمٍ شَيْـًٔاۜ وَتَرَى الْاَرْضَ هَامِدَةً فَاِذَٓا اَنْزَلْنَا عَلَيْهَا
الْمَٓاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ وَاَنْبَتَتْ مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهٖيجٍ ﴿٥﴾ ذٰلِكَ
بِاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْحَقُّ وَاَنَّهُ يُحْيِ الْمَوْتٰى وَاَنَّهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ
قَدٖيرٌۙ ﴿٦﴾ وَاَنَّ السَّاعَةَ اٰتِيَةٌ لَا رَيْبَ فٖيهَاۙ وَاَنَّ اللّٰهَ يَبْعَثُ
مَنْ فِى الْقُبُورِ ﴿٧﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُجَادِلُ فِى اللّٰهِ بِغَيْرِ
عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُنٖيرٍۙ ﴿٨﴾ ثَانِيَ عِطْفِهٖ لِيُضِلَّ
عَنْ سَبٖيلِ اللّٰهِۜ لَهُ فِى الدُّنْيَا خِزْيٌ وَنُذٖيقُهُ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
عَذَابَ الْحَرٖيقِ ﴿٩﴾ ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ يَدَاكَ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ
بِظَلَّامٍ لِلْعَبٖيدِ ﴿١٠﴾ وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَعْبُدُ اللّٰهَ عَلٰى حَرْفٍۚ
فَاِنْ اَصَابَهُ خَيْرٌ اطْمَاَنَّ بِهٖۚ وَاِنْ اَصَابَتْهُ فِتْنَةٌ انْقَلَبَ عَلٰى
وَجْهِهٖۚ خَسِرَ الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةَۜ ذٰلِكَ هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبٖينُ ﴿١١﴾

11- İnsanlardan kimi de; Allah'a tek yönlü[6] ibâdet eder.[7] Yani kendisine bir hayır isabet ederse, bununla tatmin olur ve eğer başına bir sıkıntı gelirse yüz üstü döner.[8] (Artık) o, dünyayı da âhireti de kaybetmiştir. İşte apaçık ziyan, budur.[9]

---

[6] (عَلٰى حَرْفٍ)şüpheli, tek yönlü, şartlı diye tercüme edilebilir. İşine gelen konularda Allah'a ibâdet eder, işine gelmeyen konularda yan çizer, şart koşmaya kalkar, şüpheli şeyler yapar. Yani dinini istismar eder.

[7] Yani gönülden değil, bir kenardan, özel bir maksat için dindarlık eder veya laf olsun diye Müslüman olur.

[8] Sırtını döner, yüz üstü döner; yani dininden döner.

[9] Bu âyet; kalbi İslâm'a ısınanlardan Uyeyne b. Bedr, Akra' b. Habis, Abbas b. Mirdas'ın birbirlerine "Muhammed'in dinine gireriz, ama eğer bize bir hayır isabet ederse bu dinin gerçek olduğuna, yoksa bâtıl olduğuna inanırız." demeleri üzerine nâzil olmuştur. (Vâhidî)

يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَضُرُّهُ وَمَا لَا يَنْفَعُهُ ذٰلِكَ هُوَ
الضَّلَالُ الْبَع۪يدُ ﴿١٢﴾ يَدْعُوا لَمَنْ ضَرُّهُ اَقْرَبُ مِنْ نَفْعِه۪ لَبِئْسَ
الْمَوْلٰى وَلَبِئْسَ الْعَش۪يرُ ﴿١٣﴾ اِنَّ اللّٰهَ يُدْخِلُ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ اِنَّ
اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يُر۪يدُ ﴿١٤﴾ مَنْ كَانَ يَظُنُّ اَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللّٰهُ
فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ فَلْيَمْدُدْ بِسَبَبٍ اِلَى السَّمَٓاءِ ثُمَّ لْيَقْطَعْ
فَلْيَنْظُرْ هَلْ يُذْهِبَنَّ كَيْدُهُ مَا يَغ۪يظُ ﴿١٥﴾ وَكَذٰلِكَ اَنْزَلْنَاهُ اٰيَاتٍ
بَيِّنَاتٍ وَاَنَّ اللّٰهَ يَهْد۪ي مَنْ يُر۪يدُ ﴿١٦﴾ اِنَّ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَالَّذ۪ينَ
هَادُوا وَالصَّابِـ۪ٔينَ وَالنَّصَارٰى وَالْمَجُوسَ وَالَّذ۪ينَ اَشْرَكُوا
اِنَّ اللّٰهَ يَفْصِلُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ
شَه۪يدٌ ﴿١٧﴾ اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَمَنْ
فِي الْاَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ
وَالدَّٓوَابُّ وَكَث۪يرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَث۪يرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ
يُهِنِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ مُكْرِمٍ اِنَّ اللّٰهَ يَفْعَلُ مَا يَشَٓاءُ ﴿١٨﴾ هٰذَانِ
خَصْمَانِ اخْتَصَمُوا ف۪ي رَبِّهِمْ فَالَّذ۪ينَ كَفَرُوا قُطِّعَتْ لَهُمْ
ثِيَابٌ مِنْ نَارٍ يُصَبُّ مِنْ فَوْقِ رُؤُ۫سِهِمُ الْحَم۪يمُ ﴿١٩﴾

12- (Bunlar,) Allah'ı bırakır da kendisine zararı da faydası da olmayan şeylere ibâdet ederler. İşte (haktan) uzak(lara) sapmak böyledir!

13- (Ya da bunlar,) zararı faydasından daha yakın olan kimselere tapar. (Bunların taptıkları kimseler) ne kötü yardımcı ve ne kötü dosttur.

14- Şüphesiz Allah, îman edip (inandığı) iyi işleri yaşayanları, zemîninden ırmaklar akan cennetlere sokar. Ve Allah, istediği her şeyi yapar.[1]

15- Kim Allah'ın o (Peygamber'e) dünyada ve âhirette asla yardım etmeyeceğini sanıyorsa, göğe bir araç uzatsın sonra da (ona gelen yardımı kesebilirse) kesiversin (bakalım.)[2] (Sonra da) bu tuzağı onun öfkesini giderebilecek mi? bir baksın.[3]

16- İşte o (Kur'an'ı) apaçık âyetler olarak Biz indirdik.[4] Şüphesiz dilediğine hak yolu, ancak Allah gösterir.

17- İman edenler, (Mûsa'nın dinini terk edip de) Yahûdî olanlar, Sâbiîler,[5] Hıristiyanlar, Mecusîler[6] ve müşriklere gelince; kıyamet günü Allah, kesinlikle onların aralarını ayıracaktır.[7] Doğrusu Allah, her şeyi görüp durmaktadır.

18- Gerçekten göklerdekilerin ve yerdekilerin,[8] güneşin, ayın, yıldızların, dağların, ağaçların, hayvanların ve insanlardan birçoğunun, Allah'a secde[9] ettiğini, birçoğunun da azabı hak ettiğini görmüyor musun? Allah kimi alçaltırsa, artık onu yüceltecek birisi yoktur. Şüphesiz Allah, ne dilerse onu yapar. SECDE

19- İşte (Müslümanlarla kâfirler,) Rableri hakkında birbirleriyle mücadele eden iki düşmandır.[10] (Bunlardan) kâfirlere, (âhirette) ateşten elbiseler biçilir; başlarının üstünden de kaynar su dökülür.

---

1 Yani yapacağı işleri kimseye danışmadan yapar. Yaptığı her işin hikmetini, sebebini ve amacını sadece kendisi bilir. Kendisinden bu konuda Peygamberleri vasıtasıyla bir bilgi gelmeden, bunları kimse bilemez.

2 Âyetin bu bölümü, "...hemen yukarıya bir ip uzatsın, sonra (kendini boğup) nefesini kessin de bir baksın..." diye de tercüme edilebilir.

3 Bu soru inkaridir. Yani; "kurduğu tuzak Hz. Muhammed (a.s)'a gelecek yardımı engellemek bir tarafa, kendi öfkesini bile gideremeyecek." demektir.

4 Âyetin bu bölümü, "İşte Biz, o (Peygambere) apaçık mûcizeler indirdik..." şeklinde de tercüme edilebilir.

5 **Sâbiî**: lügatte; dininden çıkıp başka bir dine giren demektir. Bu mana itibariyle Sâbiî; "İslâm dışındaki bütün dinler" anlamına gelir. Ancak Arap örfüne göre Sâbiî; **a-** Meleklere tapanlar, **b-** Yıldızlara tapanlar, **c-** Aslı hak din olan bozulmuş bir dine inananlar, **d-** Putlara tapanlar, demektir. Bk. (Bakara: 62, Mâide: 69)

6 **Mecusiler**: Ateşe tapanlar demektir.

7 Mü'minleri cennete, diğerlerini cehenneme koyarak aralarında hükmünü verecektir.

8 Göklerde ve yerdekiler; yani; yukarılarda ve aşağılarda melek, cin, canlı, cansız ve bilmediğimiz başka boyutlarda akıllı varlık olarak her kim ve her ne varsa...

9 Burada **secde** etmek, Allah'ın koyduğu kurallara, tamamen uymak anlamınadır.

10 İbn-i Abbas'tan rivâyete göre: bu âyetten itibaren üç veya dört âyet, Medîne'de nâzil olmuştur. Bu âyet; Ebû Zer (r.a)'den rivâyet olunduğuna göre Bedir günü Hz. Hamza, Hz. Ali, Hz. Ubeyde b. Haris'in (r.a) Kureyş'ten Utbe, Şeybe b. Rebi'a ve Velîd b. Utbe ile savaş öncesi vuruşmaları üzerine nâzil olmuştur. Buna göre bu âyet: "İşte (bunlar), Rableri hakkında birbirleriyle mücadele eden iki düşmandır..." şeklinde tercüme edilebilir.

يُصْهَرُ بِهِ مَا فِي بُطُونِهِمْ وَالْجُلُودُ ﴿٢٠﴾ وَلَهُمْ مَقَامِعُ مِنْ
حَدِيدٍ ﴿٢١﴾ كُلَّمَا اَرَادُوا اَنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا مِنْ غَمٍّ اُعِيدُوا
فِيهَا وَذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿٢٢﴾ اِنَّ اللّٰهَ يُدْخِلُ الَّذِينَ
اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ
يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ اَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِبَاسُهُمْ
فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٢٣﴾ وَهُدُوا اِلَى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ وَهُدُوا اِلٰى
صِرَاطِ الْحَمِيدِ ﴿٢٤﴾ اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ
اللّٰهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفُ
فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِاِلْحَادٍ بِظُلْمٍ نُذِقْهُ مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ
﴿٢٥﴾ وَاِذْ بَوَّأْنَا لِاِبْرٰهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ اَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْـًٔا
وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ ﴿٢٦﴾
وَاَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَاْتُوكَ رِجَالًا وَعَلٰى كُلِّ ضَامِرٍ
يَاْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ ﴿٢٧﴾ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا
اسْمَ اللّٰهِ فِي اَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلٰى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ
الْاَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَاَطْعِمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ ﴿٢٨﴾ ثُمَّ لْيَقْضُوا
تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿٢٩﴾

20- Bu (kaynar su ile) iç organları ve derileri eritilir.

21- Onlara bir de (başlarına vurulan) demirden balyozlar vardır.

22- (Çektikleri) ıstıraptan dolayı oradan ne zaman çıkmak isterlerse: "Şu cehennem azabını tadın bakalım." (denilerek) oraya geri çevrilirler.

23- Şüphesiz Allah, îman edenleri ve (inandığı) iyi işleri yaşayanları zemîninden ırmaklar akan cennetlere sokar. Onlar orada altın bilezikler ve inciler takınırlar, onların oradaki elbiseleri de ipektir.

24- Onlar, sözün en güzeline ulaştırılırlar ve çok övülmeye layık olan (Allah')ın yoluna iletilirler.[1]

25- (Şunu iyi bilin ki insanları) Allah'ın yolundan, yerli ve misafirlere eşit olarak (mescid) kıldığımız Mescid-i Haram'dan alıkoyan ve orada (Müslümanlara) zulmederek onları haktan saptırmak isteyen[2] kâfirlere, acı bir azap tattırırız.[3]

26- (Bir zamanlar) Biz İbrahim'e (Allah'ın) evi (Kâbe)'nin yerini belirleyince: "Bana hiç bir şeyi ortak koşma.[4] Tavaf edenler, kıyamda duranlar, rükûya (ve) secdeye varanlar için evimi temiz tut[5]..."

27- "...Gerek yaya[6] olarak, gerekse uzak yollardan yorgun düşmüş bineklerle sana gelmeleri için, insanları hacca çağır..."

28- "...Kendileri için bir takım menfaatlere[7] şahit olsunlar ve (Allah'ın kendilerine) rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanları[8] bilinen günlerde[9] Allah'ın adını anarak kessinler. Artık bunlardan hem kendiniz yiyin hem de muhtaç(lar)ı (ve) fakir(ler)i doyurun..."

29- "...Sonra kirlerini gidersinler,[10] adaklarını (kurbanlarını keserek) yerine getirsinler ve Beyt-i Atîk[11] (Kâbe'yi) tavaf[12] etsinler." dedik.

---

[1] Bu iletilme dünya için düşünülürse; Kur'an'a ve şehitliğe, âhiret için düşünülürse; boş sözlerden uzak olan cennete, şeklinde anlaşılabilir.

[2] Bu âyetten; Mekke'de, uygulamaya konulmayan kötü niyetin dahi Allah katında sorumluluğunun olduğu anlaşılmaktadır.

[3] Bu âyetin, Hudeybiye senesi Mekkeli müşriklerin Rasûlullah'ın (a.s) ve arkadaşlarının Mescid-i Harama gitmelerini engellemeleri üzerine nâzil olduğu rivâyet olunmaktadır. Bk. (Bakara: 217)

[4] Kâbe'nin yapımında Bana ihlâstan başka bir gaye besleme, sadece Benim rızam ve Bana ibâdet maksadıyla yap. Bu konuda araya herhangi bir şey sokma.

[5] Yani Kâbe'yi putlardan, gerek hissî ve gerek manevî pisliklerden temizle veya çok temiz tut. Kâbe'yi dolaşanlar, tavaf edenler ve namaz kılanlar tertemiz bir şekilde ibâdet etsinler.

[6] (رِجَالٌ) kelimesi (رَجُلٌ) kelimesinin değil (رَاجِلٌ) kelimesinin çoğuludur ve "yaya" anlamına gelir. Bk. (Bakara: 239)

[7] Bu menfaatler; haccın şiârından olan yerleri görmek, dünya Müslümanlarını tanımak ve dünya siyasetine vakıf olmak... gibi bir takım şeyler olabilir.

[8] Kurban edilebilecek hayvanlar, ehlî hayvanlardan deve, sığır, manda, davar, (koyun ve keçi)dir.

[9] Bilinen günler: Kurban bayramının ilk 3 günüdür ve bu üç güne, "eyyam-ı nahir" de denilir.

[10] Haclarını tamamladıktan sonra; tırnaklarını kessinler, tıraş olsunlar, diğer yerlerini temizlesinler, yıkansınlar.

[11] Kâbe'ye "Beyt-i Atîk" denilmesi hakkındaki görüşler şunlardır: **1-** Atîk: antika, eski manâsına gelir ve evvel zamandan kalma demektir. Zîrâ Kâbe yeryüzündeki en eski mabettir. **2-** Atîk: yeni ve muteber manâsına gelir. Buna göre; Beyt-i atîk, şerefli, muteber ev demektir. **3-** Atîk: azat edilmiş ve hür anlamına da gelir. Zîrâ Allah onu kâfirlerden kurtardı ve ona kâfirlerin girmesini bile haram etti.

[12] Müfessirlerin çoğunluğu bu tavafın; haccın farzlarından olan "ziyaret tavafı" olduğu kanaatindedirler.

ذٰلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ حُرُمَاتِ اللّٰهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَاُحِلَّتْ
لَكُمُ الْاَنْعَامُ اِلَّا مَا يُتْلٰى عَلَيْكُمْ فَاجْتَنِبُوا الرِّجْسَ مِنَ الْاَوْثَانِ
وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ ﴿٣٠﴾ حُنَفَاءَ لِلّٰهِ غَيْرَ مُشْرِكِينَ بِهِ وَمَنْ
يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَكَاَنَّمَا خَرَّ مِنَ السَّمَاءِ فَتَخْطَفُهُ الطَّيْرُ اَوْ تَهْوِي
بِهِ الرِّيحُ فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ ﴿٣١﴾ ذٰلِكَ وَمَنْ يُعَظِّمْ شَعَائِرَ اللّٰهِ
فَاِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ ﴿٣٢﴾ لَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ اِلٰى اَجَلٍ
مُسَمًّى ثُمَّ مَحِلُّهَا اِلَى الْبَيْتِ الْعَتِيقِ ﴿٣٣﴾ وَلِكُلِّ اُمَّةٍ جَعَلْنَا
مَنْسَكًا لِيَذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ عَلٰى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْاَنْعَامِ
فَاِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌ فَلَهُ اَسْلِمُوا وَبَشِّرِ الْمُخْبِتِينَ ﴿٣٤﴾ اَلَّذِينَ اِذَا
ذُكِرَ اللّٰهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَالصَّابِرِينَ عَلٰى مَا اَصَابَهُمْ وَالْمُقِيمِي
الصَّلٰوةِ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ ﴿٣٥﴾ وَالْبُدْنَ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ
مِنْ شَعَائِرِ اللّٰهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ
فَاِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَاَطْعِمُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ
كَذٰلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٣٦﴾ لَنْ يَنَالَ اللّٰهَ
لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلٰكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوٰى مِنْكُمْ كَذٰلِكَ سَخَّرَهَا
لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللّٰهَ عَلٰى مَا هَدٰيكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٧﴾

30- İşte bunlar, (size farz kılındı). Kim de Allah'ın hürmet edilmesini istediği şeylere[1] saygı gösterirse, işte o, Rabbi katında kendisi için daha hayırlıdır. Size, özel olarak bildirilenler[2] dışındaki hayvanlar(ın etlerini yemek) helal kılındı. Öyleyse o pis putlardan sakının ve yalan söz (söylemek)ten de kaçının.

31- (Haccı) Allah'ın birliğine, Ona (hiçbir şeyi) eş koşmaksızın tam inanarak (yapın).[3] Allah'a eş koşan kimse, gökten düşerken kuşun kaptığı veya rüzgârın çok uzaklara sürüklediği şey, gibidir.

32- İşte böyle; kim Allah'ın şiârlarına[4] hürmet ederse, kesinlikle bu, kalpler(in)deki Allah korkusundandır.

33- O (kurbanlık)lardan siz, belirli bir süreye kadar istifâde edebilirsiniz.[5] Sonra o (kurbanların kesilme) yeri[6] Beyt-i Atîk (olan Kâbe)'dir.

[1] Kâbe'ye, civarına, Meş'ar'ül-Haram'a, haram aylara.
[2] Konuyla ilgili olarak Bk. (Mâide: 3)
[3] Bk. (Bakara: 196-199 ve dipnotları, Âlu İmrân: 97)
[4] **Şiâr**: nişane, sembol, arma, parola demektir ve çoğulu şeâir'dir. Allah'ın, İslâm'ın sembolü olarak belirlediği her şey, İslâm'ın şiârındandır. (Kurban, Kâbe, Safa, Merve, minare, ezan, hac, haram aylar... gibi.)

34- Biz, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği (kurbanlık) hayvanları, Onun adını anarak kessinler diye her ümmete (farklı) ibâdet şekli (ve yeri) belirledik.[7] İşte sizin ilâhınız, tek olan ilâhtır. Sadece Ona teslim olun. (Ey Muhammed!) mütevazı (kul)lar(ım)ı müjdele.

35- (İşte o mütevazılar,) Allah anıldığı zaman kalpleri ürperen,[8] başlarına gelen belâlara sabreden, namazı dosdoğru kılan ve rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda harcayan, kimselerdir.

36- Biz, (deve ve sığır gibi) büyükbaş hayvanları da size Allah'ın şiârlarından kıldık. Onlarda sizler için pek çok hayır vardır. Öyleyse onları ön ayaklarının biri bağlı halde[9] (keserken) üzerlerine Allah'ın adını anın,[10] (kurban edilince) yanları üzerine düştükleri zaman[11] da onlardan bir miktarını[12] (hem kendiniz) yiyin, (hem de) isteyemeyene de isteyene de yedirin. İşte böylece Biz, belki (nîmetlerime) şükredersiniz diye, onları sizin emrinize verdik.

37- Onların etleri de kanları da kesinlikle Allah'a ulaşmaz. Ancak Ona sizin (Allah için yaptığınız) ibâdetleriniz ulaşır. İşte (Allah), size hak yolu göstermesine karşılık (kendisini) yüceltmeniz için, onları sizin emrinize vermiştir.[13] Güzel kulluk yapanları müjdele.

[5] Mina'da kurban edilinceye kadar kurbanlıkların, sütünden, tüyünden, hizmetinden istifâde edilebilir.
[6] Hac için hazırlanan kurbanlıkların kesilme yeri "Mina" denilen mevkidir. Bu, sünnetle belirlenmiştir.
[7] Bu âyetteki (مَنْسَكًا) kelimesini, zaman ve yer ismi ve mimli mastar olduğu için üç ayrı anlam verilerek tercüme etmek mümkündür. Yukarıda, âyetlerin akışına uygun olarak iki anlam birden verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca âyetin bu bölümü: "...her ümmet için (farklı) bir ibâdet zamanı belirledik..." şeklinde de tercüme edilebilir. Bk. (Hacc: 67)
[8] Bu âyetin Hz. Ebû Bekir, Ömer ve Ali (r.a) hakkında nâzil olduğu rivâyetleri vardır. Bk. (Enfâl: 2, Zümer: 23)
[9] Bu şekilde kurban deveye mahsustur. Deve ayakta iken ön ayağının biri bağlanıp gerdanından boğazlanır ki, buna "nahr" denilir. Sığır, koyun, keçi ise yatırılıp üçayağı bağlanarak kesilir ki, buna da "zebh" denilir.
[10] Âyetin bu bölümü: "...Öyleyse onları sadece Allah'ın rızasını kazanmak için keserken üzerlerine Allah'ın adını anın..." diye de tercüme edilebilir.
[11] Üzerine "Allah'ın adını anmak", kesmekten, "yanları üzere düşmek" ölmekten kinâyedir.
[12] (مِنْهَا) daki (مِن) ba'zıyyedir. Yani kurbanlarınızın tamamını yemeyin, birazını yiyin, birazını da dağıtın demektir.
[13] Cahiliyye halkı, kestikleri develerin etlerini ve kanlarını Kâbe'ye sürerlerdi. Sahabeden bazıları, Peygamberimize "etlerimizi Kâbe'nin duvarlarına sürmeye biz daha layığız" deyince bu âyet indi.

إِنَّ اللّٰهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ
كَفُورٍ ﴿٣٨﴾ اُذِنَ لِلَّذ۪ينَ يُقَاتَلُونَ بِاَنَّهُمْ ظُلِمُوا وَاِنَّ اللّٰهَ
عَلٰى نَصْرِهِمْ لَقَد۪يرٌ ﴿٣٩﴾ اَلَّذ۪ينَ اُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ
حَقٍّ اِلَّا اَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللّٰهُ وَلَوْلَا دَفْعُ اللّٰهِ النَّاسَ بَعْضَهُمْ
بِبَعْضٍ لَهُدِّمَتْ صَوَامِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَاتٌ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ
ف۪يهَا اسْمُ اللّٰهِ كَث۪يرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللّٰهُ مَنْ يَنْصُرُهُ اِنَّ اللّٰهَ لَقَوِيٌّ
عَز۪يزٌ ﴿٤٠﴾ اَلَّذ۪ينَ اِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْاَرْضِ اَقَامُوا الصَّلٰوةَ
وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ وَاَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلّٰهِ
عَاقِبَةُ الْاُمُورِ ﴿٤١﴾ وَاِنْ يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ
نُوحٍ وَعَادٌ وَثَمُودُ ﴿٤٢﴾ وَقَوْمُ اِبْرٰه۪يمَ وَقَوْمُ لُوطٍ ﴿٤٣﴾
وَاَصْحَابُ مَدْيَنَ وَكُذِّبَ مُوسٰى فَاَمْلَيْتُ لِلْكَافِر۪ينَ ثُمَّ
اَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَك۪يرِ ﴿٤٤﴾ فَكَاَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ اَهْلَكْنَاهَا
وَهِيَ ظَالِمَةٌ فَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلٰى عُرُوشِهَا وَبِئْرٍ مُعَطَّلَةٍ
وَقَصْرٍ مَش۪يدٍ ﴿٤٥﴾ اَفَلَمْ يَس۪يرُوا فِي الْاَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ
قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا اَوْ اٰذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا فَاِنَّهَا لَا تَعْمَى
الْاَبْصَارُ وَلٰكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّت۪ي فِي الصُّدُورِ ﴿٤٦﴾

38- Şüphesiz Allah, îman edenleri (ibâdetlerine engel olanlardan) korur. Gerçekten Allah, hain kâfirleri sevmez.

39- Kendilerine haksız yere saldırılan, (Müslüman)lara, (kâfirlerle) savaşma izni verildi. Şüphesiz, Allah'ın onlara yardım etmeye gücü yeter.[1]

40- O (mazlum)lar, sadece: "Rabbimiz Allah'tır." demelerinden dolayı, haksız yere yurtlarından çıkarıldılar. Eğer Allah'ın, (savaşı emrederek) insanların bir kısmıyla, bir kısmını yok etme (emri)[2] olmasaydı,[3] manastırlar, kiliseler, havralar ve içerisinde Allah'ın adının çokça anıldığı mescidler,[4] kesinlikle yıkılır giderdi. Allah, kendi (dini)ne yardım edenlere kesinlikle yardım eder. Şüphesiz Allah, çok güçlüdür, çok şereflidir.

41- O (cihad eden mü'minleri), yeryüzünde iktidar sahibi kılarsak onlar, namazı dosdoğru ve devamlı kılarlar, zekâtı verirler, (insanlara) iyiliği emrederler, kötülükten sakındırırlar.[5] Zâten bütün işler, sonunda Allah'a aittir.

42- (Ey Muhammed!) O (kâfirler,) eğer seni yalanlıyorlarsa (üzülme.) Onlardan önceki Nûh, Âd ve Semûd toplumları da (Peygamberlerini) yalanlamıştı.

43- (Hatta) İbrahim kavmi ve Lût kavmi de (Peygamberlerini yalanlamıştı.)

44- Medyen halkı da (öyleydi). Mûsa da (toplumu tarafından) yalanlanmıştı. Ben de o kâfirlere önce belirli bir süre verdim, sonra da onları helâk ettim. (Böylece) Benim (onları) inkârım nasıl olurmuş (gördüler).

45- Biz, (halkı) zâlim olan nice ülkeleri helâk ettik. Şimdi o (ülkeler,) duvarları tavanlarının üzerine çökmüş binalar, terkedilmiş kuyular, bomboş saraylar (halindedir).

46- (Ey Muhammed! Sana inanmayanlar) Hiç yeryüzünde dolaşmıyorlar mı? (Keşke) onların anlayacak kalpleri ve işitecek kulakları olsaydı! Kesinlikle (gören) gözler kör olmaz, fakat sinelerdeki kalpler körelir.[6]

---

[1] Bu âyet; zulme uğrayan Müslümanların kâfirlerle savaşmasına müsaade eden ilk âyettir ve Peygamberimizin hicreti esnasında nâzil olmuştur. Bk. (Bakara: 190)

[2] Yani, Müslümanlarla, kâfirleri yok etme emri olmasaydı... Bu âyetten, bu görevin Müslümanlar için evrensel bir görev olduğunu anlamak mümkün olabilir.

[3] Eğer Allah, Müslümanlara, savaşılarak yapılan cihadı (kıtali) emretmeseydi; kâfirler yeryüzüne hâkim olur ve diğer dinlere mensup insanlar dahi kendi dinlerini yaşayamazlardı. Bu âyete göre, diğer insanların da huzurunu sağlamak, Müslümanların, dolayısıyla da devletlerinin asli görevlerindendir.

[4] Bu âyetteki, "içerisinde Allah'ın adının çokça anıldığı" ifâdesi, mescidlerin sıfatı olup, manastır, kilise ve havraların sıfatı değildir. Çünkü buralarda Allah'ın değil, Allah olduğu varsayılan şeylerin ismi anılmaktadır. Bazı meâllerde bu sıfatın, manastır, kilise ve havralara da verilmesi inşallah bir diyalogculuk işgüzarlığı olmayıp dalgınlıktır.

[5] İktidara geçince ahlâklarını bozmaz, dinden, adaletten ayrılmazlar. Ayrıca bu âyetten; eğer mü'minler namazı dosdoğru kılmaz, zekâtı vermez, insanlara iyiliği emretmez, kötülükten sakındırmazlar ve Allah yolunda cihadı terk ederlerse Allah'ın onlara iktidar vermeyeceği açıkça anlaşılmaktadır.

[6] Yani; bu yerleri gözleri mutlaka görür de gönülleri ibret alamayacak kadar körelmiştir veya asla ibret almak istemezler.

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ وَلَنْ يُخْلِفَ اللّٰهُ وَعْدَهُ وَاِنَّ
يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَاَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ ﴿٤٧﴾ وَكَاَيِّنْ
مِنْ قَرْيَةٍ اَمْلَيْتُ لَهَا وَهِيَ ظَالِمَةٌ ثُمَّ اَخَذْتُهَا وَاِلَيَّ
الْمَصِيرُ ﴿٤٨﴾ قُلْ يَا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّمَا اَنَا لَكُمْ نَذِيرٌ
مُبِينٌ ﴿٤٩﴾ فَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٥٠﴾ وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي اٰيَاتِنَا
مُعَاجِزِينَ اُولٰئِكَ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿٥١﴾ وَمَا اَرْسَلْنَا
مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ اِلَّا اِذَا تَمَنّٰى اَلْقَى
الشَّيْطَانُ فِي اُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللّٰهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ
يُحْكِمُ اللّٰهُ اٰيَاتِهِ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٢﴾ لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي
الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ
قُلُوبُهُمْ وَاِنَّ الظَّالِمِينَ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿٥٣﴾ وَلِيَعْلَمَ
الَّذِينَ اُوتُوا الْعِلْمَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ
لَهُ قُلُوبُهُمْ وَاِنَّ اللّٰهَ لَهَادِ الَّذِينَ اٰمَنُوا اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
﴿٥٤﴾ وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ حَتّٰى تَأْتِيَهُمُ
السَّاعَةُ بَغْتَةً اَوْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابُ يَوْمٍ عَقِيمٍ ﴿٥٥﴾

47- Onlar, senden azabın çabuk gelmesini istiyorlar.[1] (Elbette) Allah, verdiği sözden asla caymaz. (Fakat) Rabbinin katında bir gün, sizin hesabınıza göre bin yıl[2] gibidir.

48- Ben, zâlim olan nice ülkelere (önce) bir süre tanıdım, sonra da helâk ettim. (Şunu iyi bilin ki) dönüş, ancak Banadır.

49- (Ey Muhammed!): "Ey insanlar! Gerçekten ben, sizin için sadece apaçık bir uyarıcıyım..."

50- "...(Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlara, hem (Allah'ın) bağışlaması, hem de (cennette) bitmez tükenmez rızık vardır." de.

51- Bizim âyetlerimizi küçük düşürmek için uğraşanlara gelince, onlar cehennemin adamlarıdır.

52- Bizim senden önce gönderdiğimiz tüm Rasûl ve Nebi'ler,[3] (getirdikleri âyetleri) okudukları zaman, şeytan onların okuduklarına[4] da hep (saptırıcı şeyler) bulaştırmaya çalıştı. Ama Allah, şeytanın bulaştırmaya çalıştıklarını giderir ve kendi âyetlerini sağlamlaştırır. Allah, hakkıyla bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

53- (İşte Biz,) şeytanın bu saptırmalarını, kalplerinde hastalık[5] bulunanları ve kalpleri katılaşanları denemek için yaparız. Şüphesiz zâlimler, (haktan) çok uzak bir ayrılık içerisindedirler.

54- (Biz bunu,) kendilerine ilim verilenlerin, bu (Kur'an)'ın senin Rabbinden gelen mutlak gerçek olduğunu bilmeleri, hemen ona îman edip gönüllerini ona bağlamaları için de (yaparız). Şüphesiz Allah, îman edenlerin hak yol göstericisidir.[6]

55- Kâfirler ise, kıyamet ansızın gelinceye ya da verimsiz bir gün (olan kıyametin) azabı onlara yetişinceye kadar o (Kur'an) hakkında şüphe edip duracaklardır.[7]

---

[1] Bu âyet, "Eğer doğru söylüyorsan bizi tehdit ettiğin azabı bize getir!" (A'raf: 70) diyen Nadr b. Haris ve "Ey Allah, eğer bu (Kur'an) Senin katından gelmiş bir hak kitap ise, hiç durma üstümüze gökten taşlar yağdır" (Enfâl: 32) diyen Ebû Cehil b. Hişam hakkında nâzil olmuştur.

[2] Allah'ın katındaki zaman kavramı dünyadaki zaman kavramından farklıdır.

[3] Bu âyet Rasûl ile Nebî'nin anlamlarında fark olduğunu göstermektedir. Rasûl, kendisine vahiy gelen ve tebliğle görevlendirilen, Nebi ise tebliğle görevlendirilsin veya görevlendirilmesin kendisine vahiy gelen Peygamber demektir. Her Rasûl Nebi'dir, her Nebi, Rasûl değildir.

[4] **Ümniyye** (أُمْنِيَّة): İnsanın kendi gönlünden saplandığı ve sürekli olarak arkasından koştuğu hayal ve asılsız kuruntu (ideal) demektir. Bunun felsefedeki adı ise; "idealizm'dir. Bazılarının dediği gibi Peygamberler; önce hayal âleminde düşünüp sonra bu düşüncelerini din olarak ortaya atan idealistler değildir. Onların söyledikleri tamamen Allah tarafından gönderilen vahiydir.

[5] Yani kalplerinde nifak hastalığı bulunanları...

[6] 52. âyetten bu âyete kadar olan âyetlerin ğaranik uydurması hakkında indiği rivâyetleri vardır. Geniş bilgi için Bk. (Necm: 19–23)

[7] Yani ona hiç inanmayacaklardır.

اَلْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلّٰهِ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٥٦﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا فَاُولٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٥٧﴾ وَالَّذِينَ
هَاجَرُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ ثُمَّ قُتِلُوا اَوْ مَاتُوا لَيَرْزُقَنَّهُمُ اللّٰهُ رِزْقًا
حَسَنًا وَاِنَّ اللّٰهَ لَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿٥٨﴾ لَيُدْخِلَنَّهُمْ مُدْخَلًا
يَرْضَوْنَهُ وَاِنَّ اللّٰهَ لَعَلِيمٌ حَلِيمٌ ﴿٥٩﴾ ذٰلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ
بِمِثْلِ مَا عُوقِبَ بِهِ ثُمَّ بُغِيَ عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللّٰهُ اِنَّ اللّٰهَ لَعَفُوٌّ
غَفُورٌ ﴿٦٠﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ يُولِجُ الَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ
النَّهَارَ فِي الَّيْلِ وَاَنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿٦١﴾ ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ
هُوَ الْحَقُّ وَاَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَاَنَّ اللّٰهَ
هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٦٢﴾ اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ
مَاءً فَتُصْبِحُ الْاَرْضُ مُخْضَرَّةً اِنَّ اللّٰهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ ﴿٦٣﴾
لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاِنَّ اللّٰهَ لَهُوَ الْغَنِيُّ
الْحَمِيدُ ﴿٦٤﴾ اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْاَرْضِ
وَالْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِاَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ اَنْ تَقَعَ
عَلَى الْاَرْضِ اِلَّا بِاِذْنِهِ اِنَّ اللّٰهَ بِالنَّاسِ لَرَؤُفٌ رَحِيمٌ ﴿٦٥﴾

56- O (kıyamet) günü hükümranlık, yalnızca Allah'a aittir ve (o gün) onların aralarında sadece O hükmeder. (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlar ise nîmetlerle dolu cennetlerdedir.

57- Kâfirler ve âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, rezil edici azap da onlaradır.

58- Allah, kendi yolunda hicret edip sonra öldürülen veya ölenleri;[1] mutlaka güzel bir rızkla[2] rızıklandıracaktır. Şüphesiz Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır.

59- (Allah) onları, gerçekten beğenecekleri yer (olan cennete) sokacaktır. Şüphesiz Allah, hakkıyla bilendir ve halîmdir.[3]

60- İşte (bunlardan sonra,) her kim kendisine yapılan saldırıya aynısıyla karşılık verir, sonra da tekrar saldırıya uğrarsa[4] Allah, ona kesinlikle yardım eder. Şüphesiz Allah, affedicidir ve çok bağışlayıcıdır.[5]

61- İşte (Allah'ın yardımı) böyledir. Zîrâ Allah, geceyi gündüze sokar ve gündüzü de geceye sokar. Şüphesiz Allah, hakkıyla işitendir, eksiksiz görendir.

62- İşte böyle! Allah, hakkın ta kendisidir, o (kâfirlerin) Allah'ı bırakıp da taptıkları şeyler ise, bâtılın ta kendisidir. Şüphesiz, çok yüce (ve) büyük olan, sadece Allah'tır.

63- Allah'ın gökten indirdiği su ile yeryüzünün yemyeşil olduğunu hiç görmedin mi? Şüphesiz Allah, çok lütfedicidir, her şeyden haberdardır.

64- Göklerde ve yerde her ne varsa Onundur. Şüphesiz, hiç bir şeye ihtiyacı olmayan, övülmeye layık olan sadece Allah'tır.

65- Allah'ın, yerdeki her şeyi ve denizde Onun emriyle[6] akıp gitmekte olan gemileri, sizin emrinize verdiğini ve izni olmaksızın, göğü yerin üstüne düşmekten koruduğunu bilmiyor musun? Şüphesiz Allah, insanlara karşı çok şefkatlidir, çok merhametlidir.

---

[1] Bazı âlimler, öldürülenlerin kendiliğinden ölenlere göre daha üstün olduğu kanaatindedir. Ancak; "Her kim Allah'a ve Peygamberine hicret etmek maksadıyla evinden çıkar da sonra kendisine ölüm gelirse, şüphesiz onun mükâfatı Allah'a aittir." (Nisâ: 100) âyetine göre aralarında fark yoktur.

[2] Bu rızık cennet ve nîmetleridir.

[3] **Halîm**: hiddetten uzak, yumuşak huylu ve son derece sabırlı demektir.

[4] Bk. (Şura: 40, Bakara: 194)

[5] Bu âyet Peygamber (a.s)'ın haram aylardan Muharrem ayında gönderdiği seriyye, muharrem ayının son iki gününde müşriklerle karşılaşınca, Müşrikler "Muhammed'in ordusuyla hemen savaşın, çünkü onlar haram aylarda savaşmazlar" dediler ve Müslümanlara saldırdılar. Sonunda Allah, Müslümanlara yardım etti ve savaşı kazandılar. Bu olay üzerine de bu âyet indirildi.

[6] Yani; Allah'ın suya verdiği kaldırma gücüyle...

وَهُوَ الَّذٖٓى اَحْيَاكُمْ ثُمَّ يُمٖيتُكُمْ ثُمَّ يُحْيٖيكُمْ اِنَّ الْاِنْسَانَ
لَكَفُورٌ ﴿٦٦﴾ لِكُلِّ اُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا هُمْ نَاسِكُوهُ فَلَا
يُنَازِعُنَّكَ فِى الْاَمْرِ وَادْعُ اِلٰى رَبِّكَ اِنَّكَ لَعَلٰى هُدًى
مُسْتَقٖيمٍ ﴿٦٧﴾ وَاِنْ جَادَلُوكَ فَقُلِ اللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا تَعْمَلُونَ
﴿٦٨﴾ اَللّٰهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فٖيمَا كُنْتُمْ فٖيهِ تَخْتَلِفُونَ
﴿٦٩﴾ اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمَٓاءِ وَالْاَرْضِ اِنَّ
ذٰلِكَ فٖى كِتَابٍ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسٖيرٌ ﴿٧٠﴾ وَيَعْبُدُونَ
مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهٖ سُلْطَانًا وَمَا لَيْسَ لَهُمْ بِهٖ عِلْمٌ
وَمَا لِلظَّالِمٖينَ مِنْ نَصٖيرٍ ﴿٧١﴾ وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ
تَعْرِفُ فٖى وُجُوهِ الَّذٖينَ كَفَرُوا الْمُنْكَرَ يَكَادُونَ يَسْطُونَ
بِالَّذٖينَ يَتْلُونَ عَلَيْهِمْ اٰيَاتِنَا قُلْ اَفَاُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذٰلِكُمْ
اَلنَّارُ وَعَدَهَا اللّٰهُ الَّذٖينَ كَفَرُوا وَبِئْسَ الْمَصٖيرُ ﴿٧٢﴾ يَٓا اَيُّهَا
النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَاسْتَمِعُوا لَهُ اِنَّ الَّذٖينَ تَدْعُونَ مِنْ
دُونِ اللّٰهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوِ اجْتَمَعُوا لَهُ وَاِنْ يَسْلُبْهُمُ
الذُّبَابُ شَيْـًٔا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ
﴿٧٣﴾ مَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهٖ اِنَّ اللّٰهَ لَقَوِىٌّ عَزٖيزٌ ﴿٧٤﴾

66- Sizi yoktan yaratan[1], sonra öldürecek[2], sonra da (tekrar) diriltecek[3] olan sadece Odur.[4] Gerçekten insan çok nankördür.

67- Biz her ümmete (farklı) ibâdet şekli (ve yeri) kıldık.[5] Onlar da o tarzda ibâdet ettiler. Öyleyse, (Ey Muhammed! Kâfirler senin) iş(in)i sana öğretmeye kalkmasınlar.[6] Sen, (sadece) Rabbine davet et. Şüphesiz sen, dosdoğru bir yol üzerindesin.

68- Eğer (kâfirler senin) iş(in)i sana öğretmeye kalkarlarsa: "Allah, sizin yaptıklarınızı çok iyi bilir..."

69- "...Allah, kıyamet günü, anlaşmazlığa düştüğünüz şeyler hakkında aranızda (gerçek) hükmü verecektir." de.

70- Allah'ın, gökte ve yerde olanların hepsini bildiğini, gerçekten bunların bir kitapta[7] (yazılı) olduğunu ve bütün bunları (bilmeni)n Allah için pek kolay olduğunu bilmiyor musun?

71- O (müşrikler), Allah'ı bırakıp da (Allah'ın) kendilerine ispatlayıcı bir delil indirmediği ve haklarında kendilerinin de (hiç bir) bilgileri bulunmayan şeylere tapıyorlar. Zâlimler için hiç bir yardımcı yoktur.

72- Onlara âyetlerimiz açıkça okunduğu zaman, sen o kâfirlerin yüzlerindeki inkârı bilirsin. Neredeyse kendilerine âyetlerimizi okuyanlara saldırıverecek (gibi olur)lar. (Ey Muhammed!): "Size hemen bundan daha kötüsünü haber vereyim mi? O da (âhirette) Allah'ın kâfirlere vâdettiği en kötü durak olan cehennemdir." de.

73- Ey insanlar! (Size verilen şu) örneğe kulak verin.[8] Sizin, Allah'ın dışında taptıklarınızın tamamı bir araya gelseler dahi asla bir sineği bile yaratamazlar. Hatta sinek onlardan bir şey kapsa, onu bile ondan kurtaramazlar. (Şu hale bakın) isteyen de istenen de (birbirinden) güçsüz!

74- O (kâfirler), Allah'ı lâyıkıyla tam olarak tanıyamadılar. Şüphesiz Allah, çok güçlüdür, çok şereflidir.

---

[1] İlk defa Âdem'i çamurdan, sizi de ana karnında nutfeden yaratan.
[2] Eceliniz gelince...
[3] Âhirette hesaba çekmek için...
[4] Bu âyetten reenkarnasyon (ruh göçü) yani tenasüh inancı anlaşılamaz. Çünkü tekrar dirilme ancak âhirettedir.
[5] **Menasik:** "mensek" kelimesinin çoğulu olup kök anlamı, "kendisini ibâdete vermek ve kurban kesmek" demektir. Bu kelime; zaman, mekân ismi ve mimli mastar olduğu için: "ibâdet zamanı, ibâdet yeri ve ibâdet etmek" anlamlarına gelir. Burada bu üç anlam da uygun düşmektedir. Zâten bir ibâdet için bunların tümü gerekli olduğundan bu kelimenin kullanımı, fevkalade bir icaz örneğidir. Bu âyetteki (مَنْسَكًا) kelimesini, zaman ve yer ismi ve mimli mastar olduğu için üç ayrı anlam verilerek tercüme etmek mümkündür. Yukarıda, âyetlerin akışına uygun olarak iki anlam birden verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca âyetin bu bölümü: "...her ümmet için (farklı) bir ibâdet zamanı belirledik..." şeklinde de tercüme edilebilir. Bk. (Bakara: 128, Hacc: 34)
[6] Âyetin bu bölümü: "...Bu işte seninle asla çekişmesinler..." diye de tercüme edilebilir.
[7] Bu kitap; levh-i mahfuz'dur.
[8] Âyetin bu bölümü: "...Ey insanlar, size bir örnek verildi, onu dinleyin..." diye de tercüme edilebilir.

اَللّٰهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلٰٓئِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ اِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ
بَصِيرٌ ﴿٧٥﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ
الْاُمُورُ ﴿٧٦﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا
رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٧٧﴾ وَجَاهِدُوا فِي
اللّٰهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبٰيكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ
مِنْ حَرَجٍ مِلَّةَ اَبِيكُمْ اِبْرٰهِيمَ هُوَ سَمّٰيكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِنْ
قَبْلُ وَفِي هٰذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا
شُهَدَٓاءَ عَلَى النَّاسِ فَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاعْتَصِمُوا
بِاللّٰهِ هُوَ مَوْلٰيكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلٰى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٧٨﴾

سُورَةُ الْمُنَافِقِينَ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِذَا جَٓاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ اِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ اِنَّكَ
لَرَسُولُهُ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾ اِتَّخَذُوٓا اَيْمَانَهُمْ
جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ اِنَّهُمْ سَٓاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾ ذٰلِكَ
بِاَنَّهُمْ اٰمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلٰى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾

75- Allah meleklerden de insanlardan da elçiler[1] seçer. Şüphesiz Allah, hakkıyla işitendir, mükemmel görendir.

76- O, (insanların) yaptıklarını da yapacaklarını da bilir. (Sonunda) bütün işler Allah'a döndürülür.

77- Ey îman edenler! Rükû edin, secdeye varın.[2] Kurtuluşunuzu umabilmek için (sadece) Rabbinize ibâdet edin ve hayır işleyin.[3]

78- Allah için Onun istediği gibi[4] cihad edin.[5] O, (Peygamber göndermek için) sizi seçti ve atanız İbrahim'in dini(nde olduğu gibi) dinde size güçlük de yüklemedi. O (Allah,) Peygamberin sizin üzerinize şahit olması, sizin de insanlar üzerine şahitler olmanız için[6] daha önce(ki kitaplarda) da bu (Kur'an'da) da sizi 'Müslümanlar'[7] olarak isimlendirdi. Artık namazı dosdoğru ve devamlı kılın, zekâtı verin ve Allah'a sarılın. Sizin Mevla'nız Odur. O ise ne güzel dost ve ne güzel yardımcıdır.

104- MÜNAFİKUN SÛRESİ
Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- (Ey Muhammed!) Münâfıklar, senin yanına gelince: "Biz gerçekten senin kesinlikle Allah'ın elçisi olsuğuna inanıyoruz." dediler. Zâten Allah, senin kendisinin elçisi olduğunu bilip duruyor. Hattâ Allah, münâfıkların tam birer yalancı olduklarını da biliyor.

2- Onlar, sadece yeminlerini kalkan yaparak, (insanları) Allah'ın yolundan alıkoydular. Gerçekten onların yaptıkları şey, çok kötüdür.

3- Bu (münâfıklar,) hep böyledir. Onlar, önce îman eder, sonra da inkâr ederler. Onların kalpleri, (bu yüzden) mühürlenmiştir. Artık onlar, hiçbir şey anlamazlar.

---

[1] Allah'ın insanlardan seçtiği elçileri, Peygamberlerdir. Melekleri de Peygamberlere elçi olarak gönderir. (Cebrâil gibi.)

[2] Yani rükû' ve secde ile namaz kılın. İslâm'ın ilk yıllarında Müslümanlar namazda bazen rükû' bazen de secde yaparlardı. Bu âyet ile ikisinin birleştirilmesi emredilmiştir. Bu duruma göre buradaki secde, tilâvet secdesi değildir. (Şafiî mezhebine göre tilavet secdesidir.)

[3] Yani, bunları yapmakla amellerinize güvenerek; kurtuluşunuzun kesin olduğuna hükmetmeksizin ümit besleyebilirsiniz. Çünkü asıl kurtuluş, Allah'ın lütfuyladır.

[4] Yani kendi meşrebinize göre uydurup adına da cihad dediğiniz uyduruk yöntemlerle değil!

[5] **Cihad**: üç kısımdır: düşman ile cihad, şeytan ile cihad, nefis ile cihad. Hakkıyla yapılan cihad her üç yoldan da yapılan cihad'tır.

[6] Yani gerçek cihadın, dinin ve Müslümanlığın nasıl olacağını Peygamber, size öğretsin, siz de ona uyarak bütün insanlara örnek olun diye.

[7] Kur'an'a göre, önceki hak dinlerin tamamının adı "İslâm," bu dinlere tabi olanların tamamının adı da "Müslüman"dır.

وَاِذَا رَاَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ اَجْسَامُهُمْ وَاِنْ يَقُولُوا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ
كَاَنَّهُمْ خُشُبٌ مُسَنَّدَةٌ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ
الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ اَنّٰى يُؤْفَكُونَ ﴿٤﴾ وَاِذَا قِيلَ
لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللّٰهِ لَوَّوْا رُؤُسَهُمْ وَرَاَيْتَهُمْ
يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ اَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ
اَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلٰى مَنْ عِنْدَ
رَسُولِ اللّٰهِ حَتّٰى يَنْفَضُّوا وَلِلّٰهِ خَزَائِنُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ
وَلٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٧﴾ يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَا اِلَى
الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْاَعَزُّ مِنْهَا الْاَذَلَّ وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ
وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلٰكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ
اٰمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ اَمْوَالُكُمْ وَلَا اَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذٰلِكَ فَاُولٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩﴾ وَاَنْفِقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ
مِنْ قَبْلِ اَنْ يَأْتِيَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا اَخَّرْتَنِي
اِلٰى اَجَلٍ قَرِيبٍ فَاَصَّدَّقَ وَاَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾ وَلَنْ
يُؤَخِّرَ اللّٰهُ نَفْسًا اِذَا جَاءَ اَجَلُهَا وَاللّٰهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾

4- Sen, onları görünce onların kalıpları hoşuna gider ve konuştukları zaman da söylediklerini dinlemek istersin. Hâlbuki onlar, yontulmuş kereste gibidirler. İşte bu hak düşmanları, her söylenileni kendilerinin aleyhine sanırlar. Onun için onlardan sakın. Allah, onları kahretsin. Onlar, (dünyada haktan) işte böyle çevriliyorlar.

5- (Ey Muhammed!) Bir de onlara: "Gelin, Allah'ın Elçisi, sizin affedilmeniz için (Allah'a) duâ etsin." denilince onlar, (kibirlenerek) başlarını çevirirler ve sen de onların, büyüklük taslayarak çekip gittiklerini görürsün.

6- Sen, onların bağışlanmasını istesen de istemesen de onlar için birdir. Çünkü Allah, onları kesinlikle affetmeyecektir. Şüphesiz Allah, fasık-lar toplumunu, asla hak yola ulaştırmaz.

7- O (münâfıklar): "Allah'ın Elçisinin yanında bulunanlara hiç bir şey vermeyin de sonunda (onun etrafından) dağılıp gitsinler." diyorlar. Oysa göklerin ve yerin tüm hazineleri Allah'ındır, fakat münâfıklar bunu anlamıyorlar.[1]

8- Onlar, (bir de): "Eğer Medîne'ye dönersek, üstün olan (bizler,) zayıf olan (Müslümanları) oradan elbette sürüp çıkaracaktır." diyorlar. Şunu iyi bilsinler ki; asıl üstünlük Allah'a, Onun Elçisi'ne ve Müslümanlara aittir, fakat münâfıklar, bunu bilmiyorlar.[2]

9- Ey îman edenler! Mallarınız da, çocuklarınız da sakın size, Allah'ı (ve Allah için çalışmayı) unutturmasın.[3] İşte böyle yapanlar, gerçekten hüsrana uğrayanların ta kendileridir.

10- Sizden birinize ölüm gelip de: "Ey Rabbim! Benim ölümümü bir süre geciktirsen, ben de böylece biraz sadaka verip iyilerden olsam olmaz mı?" demezden önce, size rızık olarak verdiklerimizden sadaka verin.

11- Oysa Allah, eceli gelmiş bir kimsenin (ölümünü) kesinlikle ertelemez. Çünkü Allah, yaptıklarınızdan (tümüyle) haberdardır.

---

[1] Zeyd b. Erkam (r.a)'den: Bir savaşta idim. Abdullah b. Übey'in; "Peygamberin yanındakilere hiçbir şey vermeyin de etrafından dağılsınlar..." dediğini işitince bunu, amcama söyledim. O da Peygamberimize söylemiş, Peygamberimiz beni çağırttı, ben de anlattım. Efendimiz, Abdullah b. Übey ve arkadaşlarını çağırtıp bunu sordu. Onlar da söylemediklerine yemin ettiler. Bunun üzerine Rasûlüllah, beni yalancılıkla itham edip, onları tasdik etti. Ben de bundan dolayı öyle üzüldüm ki gittim evime oturdum. Amcam bana; "kendini Rasûlullah'a karşı yalancı çıkaracak kadar ileri gitmekten ne istedin?" dedi. Bunun üzerine Allah, "münafıkun sûresini" indirdi. Peygamberimiz, adam gönderip, beni çağırttı ve "Allah, seni tasdik buyurdu ey Zeyd" dedi. (Buharî, Tirmizî, Müsned) Bu sûre nâzil olunca, Rasûlullah Zeyd b. Erkam'ın kulağını tuttu ve "Allah, bunun kulağına vefa verdi." buyurdu. Abdullah b. Übey'in oğlu Abdullah, babasının bu durumunu öğrenince, Peygamberimizin huzuruna geldi ve; "Ey Allah'ın Elçisi! Bu sözünden dolayı, babamı öldürmeyi emretmişsin. Şâyet onu öldürteceksen bunu, bana emret. Ben, onun başını sana getireyim... Korkarım ki benden başka birisine emredersiniz ve o da babamı öldürürse, nefsim buna tahammül edemez. Bir Müslüman'ı bir kâfire bedel olarak öldürmüş olur, bu sebeple de cehenneme girerim." dedi, Rasûlullah; "Hayır! Biz, ona iyilikle muamele ederiz, beraberimizde bulunduğu sürece de iyilikle sohbet ederiz." buyurdu.

[2] **İzzet**; insanın kendi nefsinin hakikatini tanıması ve onu basit şeyler için hakarete düşürmeyip kıymetli tutmasıdır. **Kibir** ise; insanın kendisini bilmemesi ve kendisini bulunduğu seviyenin üzerinde görmesidir. İzzetin zıddı zillet, kibrin zıddı tevazu'dur. Hz. Hasan'a (r.a): "Ey Hasan! İnsanlar sende biraz kibir var zannediyorlar" denilince, Hz. Hasan: "o kibir değil, izzettir." demiş, bu âyeti okumuştur. (Elmalılı) Konu ile ilgili olarak Bk. (Nisâ: 139, Yûnus: 65, Fâtır: 10)

[3] Bk. (Kehf: 46, Sebe': 37, Teğabün: 14,15)

105- MÜCÂDELE SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Gerçekten Allah, eşi konusunda sana başvuran ve Allah'a şikâyette bulunan kadının[1] sözünü işitmiştir. Allah, senin onunla aranızda geçen konuşmaları da işitiyor. Şüphesiz Allah, hakkıyla işitendir, mükemmel görendir.

2- Sizden kadınlarına "zıhar"da[2] bulunanlar şunu iyi bilsinler ki o kadınlar, kendilerinin anneleri değildir. Onların anneleri, ancak kendilerini doğuran kadınlardır. Şüphesiz onlar, (böyle yaparken) çok çirkin bir söz ve yalan söylüyorlar. Şüphesiz Allah, affedicidir ve çok bağışlayıcıdır.

3- Kadınlarına "zıhar"da bulunup da sonra söylediklerinden dönenlerin, -eşler birbirlerine temas etmeden önce-[3] bir köle azat etmeleri gerekir. (Ey İnananlar! Bu konuda size emredilen, budur. Allah, yaptıklarınızdan (tümüyle) haberdardır.

---

[1] Bu kadın; Ensardan Evs b. Samit'in eşi Havle binti Sa'lebe'dir. Olay özetle şöyle olmuştur: Evs b. Samit bir gün eşine öfkelenip, "sen bana, anamın sırtı gibisin" der. (Cahiliyye geleneğinde bir adam karısına bu sözü söylediği zaman o kadın ona haram olurdu.) Sonra da söylediğine pişman olup, eşini çağırır. Kadın; "canım elinde olan rabbime yemin ederim ki sen, o sözü söyledikten sonra Allah ve Rasûlü hükmünü verinceye kadar sen benim yanıma gelemezsin!" der ve hemen Efendimizin huzuruna varıp, "Ey Allah'ın Rasûlü! Evs, beni anası gibi kıldı, kimsesiz bıraktı, benim durumum ne olacak." diye sorar. Peygamberimiz: "O sana haramdır." der. Kadın, "ama o beni boşamadı." deyince, Peygamberimiz tekrar: "O sana haramdır." der. Kadın bunun üzerine: "Allah'ım yalnızlığımın şiddetinden ve bana zor gelecek olan ayrılmamın acısından, Sana sığınırım, küçük çocuklarım var..." diye ağlamaya başlar. Bu sûrenin ilk âyetleri, bu olay üzerine indirilmiştir. Hz. Ömer, bu kadın yanına geldiği zaman ona ikram eder ve "Allah onu dinledi" derdi. (Buhari-Vâhidî)

[2] **Zıhar**: bir adamın eşine, "senin sırtın bana anamın sırtı gibi olsun veya sen bana, anamın sırtı gibisin" demesidir. Bu, mecâzen; "anam bana nasıl haram ise sen de bana öyle haramsın" demektir. Araplar, böyle denilen bir kadını, ana gibi kabul ederler, hemen ayrılırlar ve bir daha onunla tekrar evlenmezlerdi. Konuyla ilgili olarak Bk. (Ahzab: 4)

[3] Yani zıhar, eşlerin birbirlerine el sürmesine mâni bir günâh, olduğu için erkeğin keffaret olan köle azadını, eşiyle beraber olmadan önce yapması vaciptir. Ondan önce beraber olurlarsa, aralarındaki nikâh devam ettiği için bu bir zina olmazsa da haram olur.

سُورَةُ الْمُجَادَلَةِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّت۪ي تُجَادِلُكَ ف۪ي زَوْجِهَا وَتَشْتَك۪ٓي اِلَى
اللّٰهِ وَاللّٰهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا اِنَّ اللّٰهَ سَم۪يعٌ بَص۪يرٌ ﴿١﴾ اَلَّذ۪ينَ
يُظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَٓائِهِمْ مَا هُنَّ اُمَّهَاتِهِمْ اِنْ اُمَّهَاتُهُمْ اِلَّا
الّٰٓـ۪ي وَلَدْنَهُمْ وَاِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَاِنَّ
اللّٰهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ ﴿٢﴾ وَالَّذ۪ينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَٓائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ
لِمَا قَالُوا فَتَحْر۪يرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَتَمَٓاسَّا ذٰلِكُمْ تُوعَظُونَ بِه۪
وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَب۪يرٌ ﴿٣﴾ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ
مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَتَمَٓاسَّا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَاِطْعَامُ سِتّ۪ينَ
مِسْك۪ينًا ذٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ وَتِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ وَلِلْكَافِر۪ينَ
عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿٤﴾ اِنَّ الَّذ۪ينَ يُحَٓادُّونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ كُبِتُوا كَمَا
كُبِتَ الَّذ۪ينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَقَدْ اَنْزَلْنَٓا اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَلِلْكَافِر۪ينَ
عَذَابٌ مُه۪ينٌ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ جَم۪يعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا
عَمِلُوا اَحْصٰيهُ اللّٰهُ وَنَسُوهُ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَه۪يدٌ ﴿٦﴾

4- Ancak (buna imkân) bulamayanlar, -eşler birbirlerine temas etmeden önce- peş peşe iki ay oruç tutar. Buna da gücü yetmeyen, altmış fakiri doyurur. Bu (kolaylıklar,) sizin Allah'a ve Rasûlüne inanmanızdan dolayıdır. İşte bütün bu (hükümler,) Allah'ın koyduğu kurallardır. (Bunlara uymayan) kâfirlere de acı bir azap vardır.

5- Şunu iyi bilin ki Biz, apaçık kurallar indirdiğimiz halde, Allah ve Rasûl'ü ile rekabete kalkışanlar,[4] kendilerinden öncekilerin rezil edildikleri gibi rezil edileceklerdir. (İşte bu) kâfirler için (âhirette,) alçaltıcı bir azap vardır.

6- Allah, onların hepsini tekrar diriltileceği gün kendilerine ne yaptıklarını haber verecektir! Zîrâ Allah, onlar unutmuş olsalar bile, onların (yaptıklarını) tek tek saymıştır. Doğrusu Allah, her şeyi görüp durmaktadır.

---

[4] Yani, Allah'a ve Rasûlüne karşı, Onların koydukları sınırları tanımayıp, kendileri sınır koymağa kalkışmakla başkaldıranlar, onların koyduğu hükümlerin dışında hükümler koyanlar veya bu hükümlere uyanlar.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ
مِنْ نَجْوٰى ثَلٰثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ
وَلَا أَدْنٰى مِنْ ذٰلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ
يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ إِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾
أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوٰى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ
وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاؤُكَ
حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللّٰهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا
يُعَذِّبُنَا اللّٰهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا فَبِئْسَ الْمَصِيرُ
﴿٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْإِثْمِ
وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَتَنَاجَوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوٰى وَاتَّقُوا
اللّٰهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾ إِنَّمَا النَّجْوٰى مِنَ الشَّيْطَانِ
لِيَحْزُنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللّٰهِ وَعَلَى
اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ
لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللّٰهُ لَكُمْ
وَإِذَا قِيلَ انْشُزُوا فَانْشُزُوا يَرْفَعِ اللّٰهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ
وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

7- Allah'ın, göklerde ve yerde olan her şeyi eksiksiz bildiğini hiç bilmiyor musun? Zîrâ aralarında fısıldaşan üç kişinin dördüncüsü, mutlaka Odur. Onlar beş kişi (olsalar) mutlaka altıncısı, Odur. Bundan az da çok da olsalar, hattâ nerede olurlarsa olsunlar O, mutlaka onlarla beraberdir ve yaptıklarını onlara kıyamet günü tek tek haber verecektir. Çünkü O, her şeyi hakkıyla bilendir.[1]

8- (Ey Muhammed!) Gizli toplantılarında (sana düşmanlık için) fısıldaşmaları yasaklananların, sonra yasaklandıkları şeye döndüklerini, günâh, düşmanlık ve Peygambere isyan (hususunda aralarında) fısıldaştıklarını ve sana geldiklerinde de seni, Allah'ın selâmlamadığı bir şekilde selâmladıklarını bilmiyor musun? (Bir de) onlar, aralarında; "Bu söylediklerimiz yüzünden Allah'ın bize azap etmesi gerekmez miydi?" diyorlar.[2] Onlara, ancak sonunda içerisine atılacakları cehennem kâfi gelir. Çünkü orası, varılacak yerlerin en kötüsüdür.

9- Ey îman edenler! Kendi aranızda gizli konuşurken günâhı, düşmanlığı ve Peygambere karşı gelmeyi fısıldaşmayın.[3] (Bunun yerine) iyilik ve takvayı[4] konuşun. Huzuruna toplanacağınız Allah'a karşı hata etmekten sakının.

10- Şüphesiz (diğer tür) gizli fısıldaşmalar, îman edenleri üzen, şeytanın işlerindendir. Aslında Allah'ın izni olmaksızın hiçbir şey, onlara asla zarar veremez. Öyleyse Mü'minler, sadece Allah'a tevekkül etsinler.

11- Ey îman edenler, size: "Meclislerde yer açın." denildiği zaman, yer açın ki Allah da size genişlik versin. Hattâ size: "Kalkın." denildiği zaman da kalkın ki Allah da sizden inananları ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin. Allah, yaptıklarınızdan (tümüyle) haberdardır.[5]

---

[1] Rabia b. Amr ile kardeşi Habib b. Amr ve Safvan b Ümeyye bir gün kendi aralarında fısıldaşıyorlarken birisi; "Allah bizim söylediklerimizi bilir mi? der. Biri de; "bazısını bilir, bazısını bilmez." der. Üçüncüsü de; "bazısını bilirse hepsini bilir." der. Bu âyetin iniş sebebi bu olaydır. (Elmalılı)

[2] Hz. Aişe'den rivâyet olunduğuna göre; Yahûdîlerden bir grup, Rasûlullah'ın huzuruna geldiler ve "helâk olasın ey Kasım'ın Babası"(السام عليك يا أبا القاسم) dediler. Peygamberimiz de; (عليكم) "siz de" diye cevap verdi. (Buharî, Müslim)

[3] Peygamber Efendimiz; "üç kişi olduğunuz zaman insanların içerisine çıkıncaya kadar ikiniz diğerini bırakıp da kendi aranızda fısıldaşmayın. Çünkü o, onu mahzun eder." buyurmuştur. (Buharî, Tirmizî, Müslim, Ebû Davud) Buna göre; iki kişinin, bir başkasının yanında, onun bilmediği bir dil ile konuşması da üçüncüyü mahzun ettiği takdirde, bunun gibidir.

[4] **Takva:** Zarar verecek şeylerden sakınıp, kendisini iyice korumak demektir. Böylece takva, himâyeye girerek korunmak ve kendisini korumaktır. En kuvvetli koruma ise, Allahın korumasıdır. Şeriatta takva: insanın kendisini Allah'ın koruması altına koyarak, âhirette zarar verecek şeylerden iyice sakınması demektir. Takvayı sadece olumsuz ve soyut bir perhizkârlık zannetmek yanlıştır. Takva üç aşamadır. **a-** Cehennem azabından korunmak için şirkten uzaklaşıp, îman etmek. **b-** Büyük günâhları işlemekten ve küçük günâhlarda ısrardan kaçınıp, farzları yerine getirmek. **c-** Kalbini Allah'tan meşgul edecek şeylerden temizleyip, bütün varlığıyla Allah'a yönelmek.

[5] Bu âyetin iniş sebebi, özetle şöyledir: Peygamberimizin huzuruna Bedir savaşına katılanlardan bir grup sahabe geldi ve bulundukları yer, daha önce gelenlerle dolu ve dar idi. Gelenler, Peygamberimizin karşısında ayakta durdular. Onlara kimse yer vermeyince Efendimiz, üzüldü ve etrafındakilerden bazılarını kaldırmak zorunda kaldı. münâfıklar da bu olayı dillerine dolayınca bu âyet indirildi. (Vâhidî)

12- Ey îman edenler! Peygamber ile gizli bir şey konuşacağınız zaman, bu konuşmanızdan önce (fakirlere) sadaka verin. Bu, sizin için daha hayırlı ve daha temizdir.[1] Şâyet (buna imkân) bulamazsanız, şunu iyi bilin ki Allah, çok bağışlayandır, çok esirgeyendir.[2]

13- (Ey îman edenler!) Yoksa Peygamberle gizli bir şey konuşmanızdan önce sadaka vermekten korktunuz da mı yerine getirmediniz? Fakat Allah, sizi affetti. Artık namazı dosdoğru ve devamlı kılın, zekâtı verin, Allah'a ve Rasûlüne itaat edin. Çünkü Allah, yaptıklarınızdan (tümüyle) haberdardır.

14- Allah'ın kendilerine gazap ettiği (Yahûdî) toplumunu kendilerine dost edinen (münâfıkları) görmedin mi? Onlar, ne sizdendir, ne de onlardan... Ve onlar, bile bile yalan yere yemin eder dururlar. [3]

15- Allah, o (münâfıklara) çok şiddetli bir azap hazırlamıştır. Gerçekten onların yaptıkları şey, çok kötüdür.

---

[1] Bazı zenginler, Peygamberin huzuruna gelip sorularla onu aşırı bir şekilde rahatsız ediyorlar ve mecliste bulunan fakirlere fırsat vermiyorlardı. Bunun üzerine bu âyet nâzil oldu. (Vâhidî) Yani Peygamberle uzun uzadıya konuşarak sevap kazanacağınızı zannediyorsanız, bunun yerine bir fakire sadaka vermeniz, daha hayırlıdır. Ayrıca buradaki sadaka, Peygambere değil, fakirleredir. Zîrâ Peygamberler sadaka kabul etmezler.

[2] Hz. Ali (r.a): "Allah'ın kitabında bir âyet vardır ki, onunla benden önce kimse amel etmedi, benden sonra da kimse amel etmeyecektir. Bu âyet, "Necvâ âyetidir." Bu âyet inice, yanımda bir dinar vardı onu on dirheme sattım, Peygamber efendimize her soru sorduğumda bir dirhem tasadduk ettim, sonra da o âyet nesh olundu, kimse onunla amel etmedi." buyurmuştur. (Kurtubî-Tirmîzî)

[3] Bir gün Efendimiz birkaç Müslüman'la birlikte otururken; "şimdi yanınıza şeytan gözlü birisi gelecek" buyurdu. Derken gök gözlü birisi (Abdullah b. Nebtel) çıktı geldi. Peygamber Efendimiz ona: "Sen ve arkadaşların niçin benim aleyhimde konuşuyorsunuz?" buyurdu. Adam da; böyle bir şey yapmadığına yemin etmeye başlayınca, bu âyet indi. (Ahmed b. Hanbel, Vâhidî)

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُٓوا اِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ
نَجْوٰيكُمْ صَدَقَةًۜ ذٰلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَاَطْهَرُۜ فَاِنْ لَمْ تَجِدُوا
فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَح۪يمٌ ﴿١٢﴾ ءَاَشْفَقْتُمْ اَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ
نَجْوٰيكُمْ صَدَقَاتٍۜ فَاِذْ لَمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ فَاَق۪يمُوا
الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَط۪يعُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُۜ وَاللّٰهُ خَب۪يرٌ بِمَا
تَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذ۪ينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ
عَلَيْهِمْۜ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْۙ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ
وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾ اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ عَذَابًا شَد۪يدًاۜ اِنَّهُمْ سَٓاءَ مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ اِتَّخَذُٓوا اَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ
سَب۪يلِ اللّٰهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُه۪ينٌ ﴿١٦﴾ لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ
وَلَٓا اَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔاۜ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِۜ هُمْ ف۪يهَا
خَالِدُونَ ﴿١٧﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ جَم۪يعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا
يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ اَنَّهُمْ عَلٰى شَيْءٍۜ اَلَٓا اِنَّهُمْ هُمُ
الْكَاذِبُونَ ﴿١٨﴾ اِسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَاَنْسٰيهُمْ ذِكْرَ اللّٰهِۜ
اُولٰٓئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِۜ اَلَٓا اِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ
﴿١٩﴾ اِنَّ الَّذ۪ينَ يُحَٓادُّونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُٓ اُولٰٓئِكَ فِي الْاَذَلّ۪ينَ ﴿٢٠﴾

16- Onlar, yeminlerini kalkan yaparak (insanları) Allah'ın yolundan alıkoydular. İşte onlar için de (âhirette,) alçaltıcı bir azap vardır.

17- Onların malları da çocukları da kendilerini, Allah'ın azabından asla kurtaramayacaktır. İşte (cehennemin) içerisinde sonsuz kalacak olan ateş halkı bunlardır.

18- Allah'ın onların tümünü dirilteceği gün, sizlere yemin ettikleri gibi, Ona da kendilerinin dosdoğru yolda olduklarını zannederek yemin edecekler. Şunu iyi bilin ki onlar, yalancıların ta kendisidirler.

19- Şeytan, onları kuşatmış, böylelikle de onlara Allah'ı anmayı unutturmuştur. İşte onlar, şeytanın taraftarlarıdır. Şunu bilin ki, şeytanın taraftarları, gerçekten hüsrana uğrayanlardır.

20- Şüphesiz Allah ve Rasûl'ü ile rekabete kalkışanlar,[4] en alçaklarla beraberdirler.

---

[4] Yani, Allah'a ve Rasûlüne karşı, Onların koydukları sınırları tanımayıp, kendileri sınır koymağa kalkışmakla başkaldıranlar, onların koyduğu hükümlerin dışında hükümler koyanlar veya bu hükümlere uyanlar.

كَتَبَ اللّٰهُ لَاَغْلِبَنَّ اَنَا وَرُسُلٖيۜ اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ عَزٖيزٌ ﴿٢١﴾ لَا تَجِدُ
قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ يُوَٓادُّونَ مَنْ حَٓادَّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ
وَلَوْ كَانُٓوا اٰبَٓاءَهُمْ اَوْ اَبْنَٓاءَهُمْ اَوْ اِخْوَانَهُمْ اَوْ عَشٖيرَتَهُمْۜ اُو۬لٰٓئِكَ
كَتَبَ فٖي قُلُوبِهِمُ الْاٖيمَانَ وَاَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُۜ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرٖي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَاۜ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا
عَنْهُۜ اُو۬لٰٓئِكَ حِزْبُ اللّٰهِۜ اَلَٓا اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٢﴾

سُورَةُ الْحُجُرَاتِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللّٰهِ وَرَسُولِهٖ وَاتَّقُوا
اللّٰهَۜ اِنَّ اللّٰهَ سَمٖيعٌ عَلٖيمٌ ﴿١﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا لَا تَرْفَعُٓوا
اَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ
بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ اَنْ تَحْبَطَ اَعْمَالُكُمْ وَاَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿٢﴾
اِنَّ الَّذٖينَ يَغُضُّونَ اَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللّٰهِ اُو۬لٰٓئِكَ الَّذٖينَ
امْتَحَنَ اللّٰهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوٰىۜ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَاَجْرٌ عَظٖيمٌ ﴿٣﴾ اِنَّ
الَّذٖينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَٓاءِ الْحُجُرَاتِ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤﴾

21- Şüphesiz Allah: "Yemin olsun ki daima Ben ve Peygamberlerim galip geleceğiz." diye buyurmuştur. Şüphesiz Allah, çok güçlüdür (ve) çok şereflidir.

22- Allah'a ve âhiret gününe inanan bir toplumun, babaları, oğulları, kardeşleri veya akrabaları bile olsa, Allah'a ve Rasûlüne düşman olanlarla[1] dostluk ettiğini göremezsin.[2] Zîrâ onlar, öyle kimselerdir ki (Allah,) onların kalplerine îmanı yazmış ve onları îmanlarından gelen bir rûh[3] ile de desteklemiştir.[4] Ve (Alah,) onları, içerisinde sonsuz olarak kalacakları, zemînin-den ırmaklar akan cennetlere sokacaktır. Artık Allah, onlardan râzı olmuş, onlar da Ondan râzı olmuştur. İşte onlar, Allah'ın taraftarlarıdır. Şunu iyi bilin ki Allah'ın taraftarları, gerçekten kurtuluşa erenlerdir.

106- HUCURÂT SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Ey îman edenler! Allah'ın ve Rasûlü'nün huzurunda (sözleriniz ve davranışlarınızla) öne geçmeyin[5] ve Allah'tan hakkıyla korkun. Şüphesiz Allah, (söylediklerinizi) hakkıyla işitendir, (her şeyi) tam bilendir.[6]

2- Ey îman edenler! Seslerinizi Peygamberin sesinden fazla yükseltmeyin ve hiç farkına varmadan, yaptığınız kullukların boşa gitmemesi için birbirinizle bağırıp çağırarak konuştuğunuz gibi onunla da bağırıp çağırarak konuşmayın.[7]

3- Allah'ın Rasûlü'nün huzurunda seslerini kısanlar var ya işte onlar, Allah'ın kalplerini takva için imtihan ettiği kimselerdir.[8] Bağışlanma ve en büyük mükâfat da onlaradır.

4- Şüphesiz, odaların ardından sana bağıranların çoğu, düşüncesiz kimselerdir.[9]

---

[1] Veya; başkaldıran kimselerle...

[2] Yani; onları sevmemeleri gerekir veya asla sevmemelidirler.

[3] Müfessirler bu rûh'un; "yardım, Kur'an ve onun âyetleri, îman ve irfan nuru, hidâyet, Allah'ın rahmeti ve Cebrâil" demek olduğunu söylemişlerdir. (Kurtubî)

[4] Burada (مِنْهُ)'daki zamirin, Allah'a gönderilmesi de mümkündür. Bu durumda bu bölümün tercümesi: "Zira onlar, öyle kimselerdir ki, (Allah) onların kalplerine îmanı yazmış ve onları kendisinden bir ruh ile de desteklemiştir." şeklinde olur.

[5] Beşerî fikir ve düşüncelere aşırı değer yükleyerek, onları Allah ve Rasûlü'nün dininin önüne geçirmeyin.

[6] Bu âyet; **a-** Benî Temîm kabîlesinden gelen heyete reis tayini hakkında Hz. Ebû Bekir'le, Ömer'in Peygamberimizin huzurunda tartışmaları, **b-** Bazı kimselerin Kurban Bayramı günü Rasûlullah'tan önce kurban kesmeleri, Peygamberimizin de onlara yeniden kurban kesmelerini emretmesi, **c-** Bazılarının, şunun hakkında şöyle âyet inse şöyle şöyle olurdu diye kendi kendilerine akıl yürütmeleri üzerine, indirildi.

[7] Bu âyet indirilince, Hz. Ebû Bekir: "Ey Allah'ın Rasûlü vallahi ben, bundan sonra ölünceye kadar seninle çok sessiz konuşacağım" dedi, Hz. Ömer de Peygamberimize karşı öyle yavaş konuşurdu ki Peygamberimiz sormayınca, onun ne dediğini anlayamazdı. Sâbit b. Kays da "ben cehennemlik oldum" diyerek kendisini evine hapsedince, Hz. Peygamber (a.s) haber gönderip onu getirtti ve ona, "hayır! Sen hayır ile yaşayacak ve hayır ile öleceksin" buyurdu.(Buhârî- Müslim)

[8] Hz. Ömer'e halîfe iken, "kötülüğü hem istemeyip hem de yapmayan mı yoksa kötülüğü isteyip de yapmayan mı daha hayırlıdır?" diye sorulunca; Hz. Ömer: "kötülüğü isteyip de yapmayan daha hayırlıdır ve onlar, Allah'ın kalplerindeki takvalarını açığa çıkardığı kimselerdir" diye cevap verdi.

[9] Bu âyet, Beni Temim kabîlesinden gelen bir grubun Peygamberimizi kaba bir şekilde çağırması üzerine, indirilmiştir. (İbnü Kesir)

5- (Ey Muhammed!) Eğer sen onların yanlarına çıkıncaya kadar sabretselerdi, (bu) kendileri için mutlaka daha hayırlı olurdu. Ve Allah, (tevbe edenleri) çok bağışlayandır, çok esirgeyendir.

6- Ey îman edenler! Eğer fasığın[1] biri, size bir haber getirirse, onun doğruluğunu etraflıca araştırın. Yoksa bilmeden, bir topluluğa kötülükte bulunursunuz da sonra yaptıklarınıza pişman olursunuz.[2]

7- Şunu iyi bilin ki içinizde Allah'ın Elçisi vardır. Eğer o, birçok işte size uysaydı, mutlaka sıkıntıya düşerdiniz. Fakat Allah, kalplerinize îmanı süsleyerek sevdirdi, küfrü, fıskı[3] ve isyanı da çirkin gösterdi. İşte bunlar, hak yolu bulan[4] kimselerdir.

8- (Bu sizin için) Allah'ın bir lütfu ve bir nîmetidir. Allah, hakkıyla bilen, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

9- Mü'minlerden iki topluluk birbirleriyle savaşacak olurlarsa, onların aralarını düzeltin.[5] Şâyet biri diğerine haksızlıkla saldırırsa, onunla Allah'ın emrine dönünceye kadar savaşın. Eğer sonunda (Allah'ın emrine) dönerse, aralarını adaletle bulun ve adil davranın. Çünkü Allah, adaletli davrananları sever.[6]

[1] **Fasık**: yoldan çıkan, adil olmayan ve dini emirlere uymayan demektir. Bu fasıklar; şahıslar olduğu gibi zihniyetler ve bugünkü haber kaynakları da olabilir.

[2] Peygamberimiz Velîd b. Ukbe'yi Benî Mustalik kabîlesine zekât memuru olarak gönderir. O da aralarındaki önceki bir kinden dolayı, ona doğru gelen atlıların kendisini öldüreceğini zanneder ve korkup geri döner. Rasûlullah'a varıp, “onlar, dinden döndüler ve zekâtı vermediler” der. Rasûlullah da onlarla savaşmayı düşünür. Bunun üzerine bu âyet, nâzil olur. Peygamberimiz, Hâlid b. Velîd'i oraya gönderir, o da söylenilenlerin doğru olmadığını görür ve zekâtlarını alır gelir.

[3] **Fısk**: Doğruluk ve itaatten çıkış yani; kavli ve fiili îmanın gereklerine uymamak demektir.

[4] **Rüşt:** Hak yolunda metanetle dosdoğru gitmektir.

[5] İbn-i Abbas'a göre buradaki hitâp, devlet adamlarınadır. Yani ıslah ve savaş, hükümet adamlarına farz, ümmete ise farz-ı kifayedir.

[6] Rasûlullah bir merkebe biner ve Abdullah b. Übeyy'in yanına gider. Orada Rasûlullah'ın merkebi işeyince İbn-i Übeyy burnunu kapatır. Abdullah b. Revâha da: “Vallahi onun merkebinin idrar kokusu, senin misk kokundan daha hoştur.” der ve bunun üzerine birbirleriyle dövüşmeğe başlarlar ve bu âyet nâzil olur.

وَلَوْ اَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتّٰى تَخْرُجَ اِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللّٰهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُٓوا اِنْ جَٓاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَاٍ
فَتَبَيَّنُٓوا اَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلٰى مَا فَعَلْتُمْ
نَادِمِينَ ﴿٦﴾ وَاعْلَمُٓوا اَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللّٰهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي
كَثِيرٍ مِنَ الْاَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ حَبَّبَ اِلَيْكُمُ الْاِيمَانَ وَزَيَّنَهُ
فِي قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ اِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ اُولٰٓئِكَ
هُمُ الرَّاشِدُونَ ﴿٧﴾ فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَنِعْمَةً وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ
﴿٨﴾ وَاِنْ طَٓائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا
فَاِنْ بَغَتْ اِحْدٰيهُمَا عَلَى الْاُخْرٰى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتّٰى
تَفِٓيءَ اِلٰٓى اَمْرِ اللّٰهِ فَاِنْ فَٓاءَتْ فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ
وَاَقْسِطُوا اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٩﴾ اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ
فَاَصْلِحُوا بَيْنَ اَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٠﴾
يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ عَسٰٓى اَنْ يَكُونُوا
خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَٓاءٌ مِنْ نِسَٓاءٍ عَسٰٓى اَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ
وَلَا تَلْمِزُٓوا اَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْاَلْقَابِ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ
بَعْدَ الْاِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١١﴾

10- Ancak mü'minler, kardeştirler.[7] Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'tan korkun ki; merhamet olunasınız.

11- Ey îman edenler! (sizden) bir topluluk (bir başka) toplulukla ve kadınlar da kadınlarla alay etmesinler. Zîrâ (alay edilenler, Allah'ın yanında) kendilerinden daha hayırlı olabilirler. Birbirinizi ayıplamayın ve (kötü) lakaplarla çağırmayın.[8] İmandan sonra fasıklık ne kadar kötü bir isimdir. Kim (yaptığına pişman olup) tevbe etmezse işte onlar, zâlimlerin ta kendileridir.[9]

[7] Bu âyet, “mü'minler kardeşten başka bir şey değildirler” veya “Mü'minler ancak kardeştirler” şeklinde de tercüme edilebilir.

[8] Bu bölüm, “kendi kendinizi ayıplamayın ve (kötü) lakaplarla çağırmayın” diye de tercüme edilebilir.

[9] Bu âyet; Hz. Aişe'nin bir kadınla kısalığından dolayı alay etmesi üzerine nâzil olmuştur.

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اجْتَنِبُوا كَث۪يرًا مِنَ الظَّنِّۘ اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ
اِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًاۜ اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ
اَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ اَخ۪يهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُۜ وَاتَّقُوا اللّٰهَۜ اِنَّ اللّٰهَ
تَوَّابٌ رَح۪يمٌ ﴿١٢﴾ يَٓا اَيُّهَا النَّاسُ اِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَاُنْثٰى
وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَٓائِلَ لِتَعَارَفُواۜ اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ
اَتْقٰيكُمْۜ اِنَّ اللّٰهَ عَل۪يمٌ خَب۪يرٌ ﴿١٣﴾ قَالَتِ الْاَعْرَابُ اٰمَنَّاۜ قُلْ
لَمْ تُؤْمِنُوا وَلٰكِنْ قُولُٓوا اَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْا۪يمَانُ ف۪ي
قُلُوبِكُمْۜ وَاِنْ تُط۪يعُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ اَعْمَالِكُمْ
شَيْـٔاًۜ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَح۪يمٌ ﴿١٤﴾ اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا
بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ
ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِۜ اُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿١٥﴾ قُلْ اَتُعَلِّمُونَ
اللّٰهَ بِد۪ينِكُمْۜ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِۜ
وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَل۪يمٌ ﴿١٦﴾ يَمُنُّونَ عَلَيْكَ اَنْ اَسْلَمُواۜ قُلْ
لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ اِسْلَامَكُمْۚ بَلِ اللّٰهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ اَنْ هَدٰيكُمْ
لِلْا۪يمَانِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِق۪ينَ ﴿١٧﴾ اِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ غَيْبَ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ وَاللّٰهُ بَص۪يرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾

12- Ey îman edenler, zandan çok kaçının;[1] zîrâ zannın bir kısmı günâhtır. Birbirinizin gizli yönlerini araştırmayın.[2] Kiminiz de kiminizin gıybetini[3] yapmasın. Sizden biriniz, hiç ölü kardeşinin etini yemeyi sever mi? (Bak, nasıl da) tiksindiniz. Allah'tan korkun. Hiç şüphesiz Allah, tevbeleri kabul edendir, çok esirgeyendir.

13- Ey insanlar! Gerçekten Biz, sizi bir erkek ve bir kadından yarattık ve birbirinizle tanışasınız diye de sizi,[4] milletlere ve kabîlelere ayırdık. Allah katında sizin en üstününüz, kesinlikle Ondan en çok sakınanınızdır.[5] Şüphesiz Allah, hakkıyla bilendir, eksiksiz haber alandır.[6]

14- Bedevîler,[7] "İman ettik" dediler, Sen de (onlara): "Siz, (gerçekten) îman etmediniz; (sadece) Müslüman olduk deyin, zîrâ îman henüz sizin kalplerinize girmedi.[8] Eğer Allah'a ve Rasûlü'ne itaat ederseniz (Allah,) sizin yaptığınız kulluklardan hiç bir şeyi boşa götürmez. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, çok esirgeyendir." de.

15- Mü'minler ancak, Allah'a ve Rasûlü'ne îman eden, sonra (îman ettiği şeylerde) kuşkuya kapılmayan, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla savaşanlardır. İşte doğrular, ancak onlardır.

16- (Ey Muhammed!): "Allah, göklerde ve yerde olan her şeyi bilip dururken siz, Allah'a dindarlığınızı mı öğreteceksiniz? Oysa Allah, her şeyi tam bilendir." de.

17- Müslümanlıklarını senin başına kalkıyorlar.[9] (Sen de onlara): "Müslümanlığınızla beni minnet altına almayın, eğer (îmanınızda) doğruysanız; sizi îmana yönelttiği için (esasen) Allah'ın, sizi minnet altına alması gerekir." de.

18- Şüphesiz Allah, göklerin ve yerin bütün gizli bilgilerini bilir ve Allah, yaptıklarınızı görüp durmaktadır.

---

[1] Bu bölüm, "Ey îman edenler, zannın pek çoğundan kaçının" diye de tercüme edilebilir.

[2] **Tecessüs**: nabız yoklamak, dikkat ve gayretle haber araştırmak anlamlarına gelir. Terim anlamı ise bir kimsenin ayıbını araştırmak, casusluk yapmak demektir.

[3] **Gıybet**: bir kimsenin arkasından hoşlanmayacağı bir şey söylemektir. Peygamber (s.a) "gıybet kardeşini hoşlanmayacağı bir şey ile anmandır. Eğer söylediğin onda varsa gıybet etmiş olursun, yoksa ona iftira etmiş olursun" buyurdu. (Müslim, Tirmizî, Neseî) Ancak; kötülüğe engel olmak, sakındırmak ve tarif için o şahsı küçümseyici olmamak şartıyla arkasından konuşmak gıybet olmaz.

[4] Yani Âdem (a.s) ve Havva'dan veya baba ve analarınızdan.

[5] **Takva**: Nefsi korkulacak şeylerden korumak, demektir. Dinde ise; Âhirette zarar verecek şeyden veya cehennemde sonsuz kalmaya sebep olan şirkten sakınmaktır.

[6] Bu âyet soy-sop ile övünmenin, yani ırkçılığın İslâm'da yerinin olmadığını açıkça ifâde etmektedir.

[7] **A'râb**; arab'ın çoğulu değil, a'râbî'nin çoğuludur. Yani a'râb, bir köy veya kasabada ikamet etmeyip badiyede dolaşan **bedevî** göçebelere verilen isimdir. Arab ismi ise; köy veya kasabalarda yaşayanlar için kullanılır. Beni Esed kabîlesi ganîmet hevesiyle Müslümanlığa girince, Medîne'ye gelir ve biz, falancalar gibi seninle savaşmadık diyerek sadaka isteyip, Peygamberimizi minnet altına almaya kalkışır. Bu âyet bu olay üzerine nâzil olmuştur.

[8] Kur'an da îman ve İslâm ayrı yerlerde kullanıldığı zaman aynı anlamda kullanılır. Beraber kullanıldığında ise İslâm; teslim olmayı, îman ise dil ile ifâde edip, kalp ile tasdik ederek inanmayı ifâde eder. Yani her mü'min Müslüman'dır, ama her Müslüman, mü'min değildir.

[9] Bu âyet Beni Esed kabîlesinin, savaşmadan Müslüman olmalarını Peygamberimizin başına kalkmaları üzerine nâzil olmuştur.

107- TAHRİM SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Ey Peygamber! Hanımlarının rızasını gözeterek, Allah'ın helal kıldığı bir şeyi kendine niçin[1] haram ediyorsun?[2] Allah, çok bağışlayandır, pek esirgeyendir.[3]

2- Allah, yeminlerinizi (keffaretle) çözmeyi[4] size meşru kılmıştır. Çünkü Allah, sizin sahibinizdir ve O, her şeyi bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

3- Hani Peygamber, eşlerinden birine bir sır söylemiş,[5] o da bunu, (başkalarına) haber vermişti. Allah da bunu Peygamber'e açıklayınca, (Peygamber) de (bu sırrın) bir kısmını açıklamış, bir kısmını da (açıklamaktan) vazgeçmişti. Peygamber, sonunda bu durumu (eşine) söyleyince (eşi): "Bunu sana kim haber verdi?"

---

[1] Bu soru inkaridir. Yani; "Allah'ın helal kıldığı bir şeyi haram edemezsin." demektir.

[2] Bu âyetten: **a-** Peygamber de olsa hiç kimsenin Allah'ın haram kıldığını helal, helal kıldığını haram etme yetkisinin olmadığı. **b-** Helal olan bir şeyi sevmemekle haram kılmanın ayrı şeyler olduğu. **c-** Helal olan bir şeyi, sadece birilerinin hatırı için haram kılmanın yasak olduğu. **d-** Birilerinin de bir başkasını Allah'ın emirlerine ters düşürmeye zorlayıcı bir tavır takınmasının yasak olduğu, anlaşılmaktadır.

[3] Bu sûrenin ilk dört âyetinin indirilme sebebi şu iki olaydır: **a-** Hz. Aişe'den: Peygamber (a.s) her ikindi namazının sonrasında eşlerine uğrardı. Bir ara Zeyneb binti Cahş'ın odasında onun ikram ettiği bal şerbetini içtiği için daha fazla kalmaya başlamıştı. Ben bunu çok kıskandım ve Hafsa, Sevde, Safiye ile o yanımıza gelince; "ağzından meğafir kokusu geldiğini" söylemeyi kararlaştırdık. (Meğafir, kötü kokulu bir çiçektir.) Onun Zeyneb'in yanında çok kalmaması için başvurduğumuz bu hile tesirini gösterdi. Peygamber (a.s): "bir daha bal şerbeti içmemeye" söz verdi. (Buhari, Müslim, Nesâî) **b-** Bir gün Peygamberimiz, eşi Hafsa'nın odasında diğer eşi Mariye ile bir süre kalır. Hafsa bunu öğrenince çok gücenir ve Hz. Peygamber'e (a.s) çatar. Bunun üzerine Peygamberimiz de onu memnun etmek için, "bir daha Mariye ile beraber olmayacağına" söz verir. Hz. Hafsa da bunu Hz. Aişe'ye gizlice anlatır. (Bu rivâyet, Kütüb-i Sittede zikredilmemektedir.)

[4] **Tehılle:** helâl etmek, çözmek, helâl kılmak demektir. Yeminin helâl kılınması; **a-** yaptığı yemine uymakla, **b-** İnşaallah kaydıyla istisna etmekle **c-** Yeminin ısrarında bir günâh varsa bozup, keffaret vermekle olur.

[5] Âyette sır buyrulmakla, bunun karı koca arasında kalması gereken bir söz olduğu anlaşılmaktadır. Allah, âyette o eşin ismini ve bu sözün ne olduğunu bildirmeyerek aile sırlarının bilenler tarafından dahi ifşa edilmesinin câiz olmayacağına işaret buyurmaktadır. O halde en doğrusu bunların kim ve ne olduğunu Allah bilir deyip tecessüs yapılmamasıdır. Bazı tefsir ve hadis kitaplarında bu sır ile ilgili söylenenler, ayette emredilene uyması gerektiği düşüncesiyle buraya alınmamıştır.

سُورَةُ التَّحْرِيمِ (مَدَنِيَّة)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يَا اَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا اَحَلَّ اللّٰهُ لَكَۚ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ
اَزْوَاجِكَۜ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ (١) قَدْ فَرَضَ اللّٰهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ
اَيْمَانِكُمْۚ وَاللّٰهُ مَوْلٰيكُمْۚ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ (٢) وَاِذْ اَسَرَّ
النَّبِيُّ اِلٰى بَعْضِ اَزْوَاجِه۪ حَد۪يثًاۚ فَلَمَّا نَبَّاَتْ بِه۪ وَاَظْهَرَهُ اللّٰهُ
عَلَيْهِ عَرَّفَ بَعْضَهُ وَاَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍۚ فَلَمَّا نَبَّاَهَا بِه۪ قَالَتْ
مَنْ اَنْبَاَكَ هٰذَاۜ قَالَ نَبَّاَنِيَ الْعَل۪يمُ الْخَب۪يرُ (٣) اِنْ تَتُوبَا اِلَى
اللّٰهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَاۚ وَاِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ مَوْلٰيهُ
وَجِبْر۪يلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِن۪ينَۚ وَالْمَلٰٓئِكَةُ بَعْدَ ذٰلِكَ ظَه۪يرٌ (٤)
عَسٰى رَبُّهُ اِنْ طَلَّقَكُنَّ اَنْ يُبْدِلَهُ اَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ
مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ تَٓائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَٓائِحَاتٍ
ثَيِّبَاتٍ وَاَبْكَارًا (٥) يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا قُٓوا اَنْفُسَكُمْ
وَاَهْل۪يكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلٰٓئِكَةٌ غِلَاظٌ
شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللّٰهَ مَٓا اَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ (٦)

demişti. Peygamber de: "Bana (her şeyi) çok iyi bilen, (her şeyden) haberdar olan (Allah) haber verdi." demişti.

4- (Ey Peygamber eşleri!) kalpleriniz[6] eğildiği için eğer ikiniz de Allah'a tevbe ederseniz (ne âlâ!) Yok, eğer ona karşı birbirinize destekçi olmağa kalkışırsanız, şunu iyi bilin ki Allah, onun dostu, Ondan başka Cebrâil, iyi Müslümanlar ve melekler de onun yardımcısıdır.

5- Eğer o (Peygamber,) sizi boşasaydı, Rabbi ona, sizlerden daha hayırlı, Müslüman, gönülden inanan, itaat eden, tevbe eden, ibâdetini tam yapan, (hayır için) her işe koşan, gerek dul, gerekse bakire eşler verebilirdi.

6- Ey îman edenler! Kendinizi ve yakınlarınızı yakıtı insanlar ve taşlar olan ve başında, acımasız, güçlü, Allah'ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve emredildiklerini derhal yapan meleklerin bulunduğu cehennemin ateşinden koruyun.

---

[6] (قلوب)'un çoğul, zamirin ise ikil olmasından; iki grup haline gelen tüm annelerimizin kalplerinin kastedildiği anlaşılabilir. Zîrâ bu olaylar arasında annelerimiz Aişe ve Zeynep taraftarları olmak üzere, ikiye ayrılmışlardı.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا
كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً
نَصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ
وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ
يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨﴾ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ
وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٩﴾
ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطٍ
كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ
يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّاخِلِينَ
﴿١٠﴾ وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ
قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ
فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾ وَمَرْيَمَ
ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا
وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهِ وَكَانَتْ مِنَ الْقَانِتِينَ ﴿١٢﴾

7- (O melekler ki, cehennemliklere): "Ey kâfirler! Bugün özür dilemeyin. Çünkü siz sadece yaptıklarınızla cezâlandırılıyorsunuz." derler.

8- Ey îman edenler! Allah'a gönülden tevbe edin.[1] Umulur ki Rabbiniz, kötülüklerinizi örter. Allah'ın, Peygamberini ve onunla beraber inanmış olanları utandırmayacağı günde, sizi zemîninden ırmaklar akan cennetlere sokar. (O gün) onların (îmanlarının) nuru, önlerinden ve sağ taraflarından koşarken: "Ey Rabbimiz! Nurumuzu tamamla ve bizi bağışla.[2] Doğrusu, senin gücün her şeye yeter." derler.

9- Ey Peygamber! Kâfirlerle ve münâfıklarla savaş ve onlara karşı sert davran. Onların barınma yerleri, gidilecek yerlerin en kötüsü olan cehennemdir.[3]

10- Allah, kâfirlere; kullarımızdan iki iyi insanın nikâhları altında iken, onlara hainlik eden ve (sonunda kocaları) onlara Allah'tan gelen azabı engelleyemeyen, Nûh'un karısı ile Lût'un karısını örnek olarak veriyor.[4] Zîrâ sonunda o ikisine de: "Haydi, ateşe giren herkesle beraber siz de (cehenneme) girin." denilecek.

11- Allah, îman edenlere de Firavun'un; "Ey Rabbim! Bana kendi katında olan cennette bir ev yap, beni Firavundan ve onun yaptıklarından koru ve beni şu zâlimler topluluğundan kurtar." diyen karısını,[5] örnek olarak veriyor.

12- Ve; iffetini koruyan,[6] ona kendi rûhumuzdan bir rûh (olarak İsa'yı) üflediğimiz, Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını tasdik eden ve (Rabbine) gönülden bağlananlardan olan, İmran kızı Meryem'i de (örnek olarak veriyor.)

---

[1] **Tevbe:** lügatte, geri dönmek, pişman olmak demektir. İslâmi terim olarak ise; yaptığı günâhı bırakıp Allah'a yönelmek, kabahatten kabahat olduğu için pişmanlık duyarak vazgeçmektir. Bir kimsenin herhangi bir kötülükten, vicdanında onun çirkinliğini hissederek değil de bedenine veya malına zarar verdiği korkusuyla vazgeçmesi tevbe değildir. Yani tevbe; yaptığı kabahatin bir menfaatini bile görse, onun gerçekten çirkinliğini duyup, tiksinerek vazgeçmektir. **Nasuh**; halis, temiz veya çok ıslah edici, hiç bir eksik bırakmayacak şekilde eksiklikleri düzeltip onarıcı demektir. **Nasuh tevbe** ise, kabahatlerden başka bir sebeple değil, sadece Allah'ın rızasına ters oldukları için vicdanında pişmanlık duyarak ve yaptığına son derece üzülerek ve bir daha o çirkinliği yapmamağa karar vererek vazgeçmek ve kendisini buna alıştırıp, hiç bir sebep ve engel, karşısında o kabahate tekrar dönmemeğe karar vermekle olur. Hz. Ali, (r.a) bir bedevînin: "Ey Allah'ım senden af diliyorum ve sana tevbe ediyorum." dediğini işitince o bedevîye: "Ey adam! Böyle tevbe yalancıların tevbesidir. Gerçek tevbe; geçmiş günâhlara pişman olmak, yapmadığı farzları iade, bütün zulümleri ret, hasımlarla helâlleşmek, işlediği günâha bir daha dönmemeğe azmetmek, nefsi kötülüklerde büyüttüğü gibi Allaha itaatte eritmek ve ona kötülüklerin tadını tattırdığı gibi itaatin de acısını tattırmaktır." buyurmuştur. (Elmalılı)

[2] Bk. (Hadid: 12)

[3] Aynı âyet için Bk. (Tevbe: 73)

[4] Bu âyette; kâfirlerin, Peygamberlerin eşleri bile olsalar, âhirette kimsenin kimseye bir faydasının olmayacağı, temsili olarak anlatılmaktadır.

[5] Bu âyette de bir Müslüman'ın, kâfirin eşi bile olsa, Allah'ın ona yardım edeceği ve onu cennetine koyacağı temsili olarak anlatılmaktadır.

[6] Buradaki(فَنَفَخْنَا فِيهِ)ifâdesindeki(ه) zamirinin müzekker, (Enbiyâ: 91)'deki (هَا) zamirinin ise müennes olması hakkında birçok yorum yapılmışsa da en uygun olanı şöyledir: Eğer (فَرْج) kelimesi mastar olarak düşünülürse, "insanın bacakları arası" demektir. Fakat bu kelime, kinâye olarak, "erkek ve kadının avret mahalli olan uzvu" anlamında kullanılır ve müzekkerliği de müennesliği de câizdir. Bu sebeple bu kelimeye gönderilen zamir, (Enbiyâ: 91)'de müennes, burada ise müzekker olarak kullanılmıştır.

سُورَةُ التَّغَابُنِ (مَدَنِيَّة)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ
الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَیْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِى خَلَقَكُمْ
فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢﴾
خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَاَحْسَنَ
صُوَرَكُمْ وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿٣﴾ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ
بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤﴾ اَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ
قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ اَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٥﴾ ذٰلِكَ
بِاَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا اَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا
فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا وَاسْتَغْنَى اللّٰهُ وَاللّٰهُ غَنِىٌّ حَمِيدٌ ﴿٦﴾ زَعَمَ
الَّذِينَ كَفَرُوا اَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلٰى وَرَبِّى لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ
لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ ﴿٧﴾ فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ
وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِى اَنْزَلْنَا وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٨﴾

108- TEĞABUN SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Göklerde ve yerde olan her şey, Allah'ın şânını yüceltir. (Bütün kâinatın) sahibi Odur, her türlü övgü Onadır ve Onun gücü her şeye yeter.

2- Sizi yaratan Odur.[1] Sonra kiminiz kâfir, kiminiz de Müslüman olur.[2] Allah, sizin ne yaptığınızı hakkıyla görüp durandır.

3- O, gökleri ve yeri hak[3] ile yarattı, size şekil verdi ve şeklinizi de çok güzel yaptı. Dönüş ise, ancak Onadır.

4- O, göklerde ve yerde olanların hepsini bildiği gibi, sizin gizlediklerinizi de açığa vurduklarınızı da bilir. Hattâ Allah, gönüllerin özündekileri de çok iyi bilir.[4]

5- (Ey Kâfirler!) Sizden önce inkâr edip de inkârlarının karşılığı olarak (dünyada) helâki tadanların haberi size gelmedi mi? (Ayrıca âhirette) onlara, acıklı bir azap vardır.

6- İşte bu, Peygamberleri kendilerine apaçık mûcizeler getirir getirmez onların, "bize bir beşer mi hak yolu gösterecek?" diyerek küfre sapıp (hak'tan) yüz çevirmeleri sebebiyledir. Allah onlara asla muhtaç değildir. Çünkü Allah, hiç bir şeye muhtaç olmayan ve daima övülmeye layık, olandır.

7- Kâfirler, kendilerinin asla tekrar diriltilmeyeceklerini sandılar. (Ey Muhammed!) Onlara: "Evet! Rabbime yemin olsun ki siz, (âhirette) mutlaka diriltileceksiniz, sonra yaptıklarınız size haber verilecektir. Şüphesiz bu, Allah'a göre pek kolaydır." de.

8- (Ve): "Öyleyse derhal Allah'a, Onun Elçisine ve indirdiğimiz nur (olan Kur'an)'a îman edin. Ve Allah, yaptıklarınızdan (tümüyle) haberdardır." (de.)

---

[1] Yani, yaratılışınız itibarıyla sizin aranızda bir fark yoktur. Hepiniz yaratılışta eşitsiniz.

[2] Âyetin bu bölümünün, önceki bölüme hal olmayıp, takibiye olması; "insanların yaratılıştan kâfir veya Müslüman olmadıklarının" delilidir. Bu bölümün devamında da belirtildiği gibi Allah, ezelî ve ebedî ilmiyle zâten kimin kâfir, kimin Müslüman olacağını bilip durmaktadır. Ancak, bu bir bilgidir ve Allah'ın insanlara bir dayatması değildir. Eğer buradan Cebriye ve sûfiye mantığıyla; "insanların yaratılıştan kâfir veya Müslüman yaratıldıklarını" anlamaya çalışırsak o zaman kullardaki iradeyi, âhiretteki cezâ ve mükâfatı inkâr etmemiz gerekir ki bu da İslâm'ın mantığına tamamen ters olur. Yani her insan kendi irade ve tercihiyle isterse kâfir, isterse Müslüman olur. Ayrıca bu âyete göre; "her doğanın İslâm fıtratı üzerine doğduğu" ile ilgili hadisi de "her doğanın İslâm'ı kabul edecek kapasitede doğduğu" şeklinde anlamak gerekir. Konuyla ilgili olarak Bk. (Tûr: 21, Necm: 52)

[3] **Hak**: gerçek, sünnet'ullah anlamınadır. Allah onları, boşu boşuna değil hak bir amaç için ve (asla değişmeyen ölçülerle) yani hak ile kendi iradesine göre yarattı.

[4] Yani, Ondan saklayabileceğiniz hiçbir şey yoktur.

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذٰلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ وَمَنْ يُؤْمِنْ
بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحاً يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ
تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَا اَبَداًۜ ذٰلِكَ الْفَوْزُ
الْعَظ۪يمُ (9) وَالَّذ۪ينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا اُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ
النَّارِ خَالِد۪ينَ ف۪يهَاۜ وَبِئْسَ الْمَص۪يرُ (10) مَٓا اَصَابَ مِنْ
مُص۪يبَةٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِۜ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ يَهْدِ قَلْبَهُۜ وَاللّٰهُ بِكُلِّ
شَيْءٍ عَل۪يمٌ (11) وَاَط۪يعُوا اللّٰهَ وَاَط۪يعُوا الرَّسُولَۚ فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ
فَاِنَّمَا عَلٰى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُب۪ينُ (12) اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۜ
وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ (13) يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اِنَّ
مِنْ اَزْوَاجِكُمْ وَاَوْلَادِكُمْ عَدُوّاً لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْۚ وَاِنْ
تَعْفُوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَح۪يمٌ (14) اِنَّمَٓا
اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌۜ وَاللّٰهُ عِنْدَهُٓ اَجْرٌ عَظ۪يمٌ (15) فَاتَّقُوا
اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاسْمَعُوا وَاَط۪يعُوا وَاَنْفِقُوا خَيْراً لِاَنْفُسِكُمْۜ
وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِه۪ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ (16) اِنْ
تُقْرِضُوا اللّٰهَ قَرْضاً حَسَناً يُضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْۜ وَاللّٰهُ
شَكُورٌ حَل۪يمٌۙ (17) عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ (18)

9- (Allah'ın) sizi bir araya getireceği toplanma günü (var ya, işte o gün); kimin aldatıp kimin aldandığının ortaya çıkacağı (kıyamet) günüdür.[1] Kim Allah'a îman edip, inandığı iyi (işleri) yaşarsa, (Allah) onun kötülüklerini örter ve onu içerisinde ebedî kalacağı, zemîninden ırmaklar akan cennetlere sokar. İşte, en büyük kurtuluş budur.

10- İnkâr ederek âyetlerimizi yalanlayanlar ise, içerisinde sürekli kalıcılar olmak üzere, ateş halkının ta kendisidirler. Ve orası, ne kötü bir dönüş yeridir!

11- (İnsanın başına gelen) her musîbet, ancak Allah'ın izni ile gelir.[2] Kim, Allah'a (gerçekten) îman ederse, (Allah) onun kalbini doğru (düşünce)ye yöneltir.[3] Çünkü Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.

12- Allah'a itaat edin ve Peygambere de itaat edin.[4] Eğer (bu itaatten) yüz çevirirseniz, elçimize düşen, apaçık bir tebliğden başka bir şey değildir.

13- (Sadece) Allah (vardır ve) tek ilâh Odur. Öyleyse Mü'minler, sadece Allah'a tevekkül[5] etsinler..."

14- Ey îman edenler! Sizin düşmanlarınızın bir kısmı da eşleriniz ve çocuklarınızdır.[6] Şu halde onlara karşı da dikkatli olun. Yine de onları affeder, hoş görür ve bağışlarsanız, (şunu iyi bilin ki) elbette Allah, çok bağışlayıp pek esirgeyendir.

15- Mallarınız ve çocuklarınız, sizin için ancak birer imtihan konusudur. Allah'a gelince, en büyük mükâfat ve cezâ, Onun katındadır.

16- Öyleyse gücünüzün yettiği kadar[7] Allah'a karşı hata etmekten sakının, Onu dinleyin, itaat edin ve kendi iyiliğiniz için mallarınızı (Allah yolunda) harcayın. Her kim de nefsinin cimriliğinden korunursa, işte asıl kurtuluşa erenler, onlardır.[8]

17- Eğer Allah'a güzel bir borç[9] verirseniz, Allah, onu sizin için kat kat arttırır ve sizi bağışlar. Çünkü Allah, şükrün karşılığını anında verendir. (Kullarına karşı da) çok yumuşak davranandır.[10]

18- O (Allah), görülmeyeni de görüleni de bilir, çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

---

[1] **Teğabün**: karşılıklı olarak aldatma veya aldanmanın ortaya çıkması demektir. **Teğâbün günü** ise; kimin aldatıp, kimin aldandığı, kâr ve zararın belli olacağı gün yani, hesap günü olan kıyamet günü veya cennetlikler karşısında, cehennemliklerin aldandığı gün, demektir.

[2] Gerek kâfir, gerek Müslüman, bir kişi veya grubun başına, gelen her hangi bir musîbet, kesinlikle Allah'ın izniyledir. Yani Allah'ın izni olmadıkça, hiç kimsenin istemesiyle, uğraşmasıyla kimseye bir musîbet kesinlikle ulaşmadığı gibi, başına gelen bir musîbet de yok olmaz. Çünkü Allah'ın izni olmadıkça bir yaprak bile kıpırdamaz. Eğer birileri Allah'ın dışında (şeytan, cin, falanca zat, filancanın rûhu, rabıtası veya rûhaniyeti, herhangi bir nesne, boncuk, muska, türbe, tekke, yatır, cevşen, birilerinin nefesi, nazarı veya tükürüğü, baykuş v.s... gibi.) şeylerin insana fayda veya zarar verdiklerine inanırsa, onu ya doğrudan ilâh, ya da Allah'la beraber ek ilâh, edinmiş olur. Çünkü (Hadid: 22) ve (Ra'd: 11) de ifâde edildiği gibi bazı musîbetlerin, sebebinin insanın veya toplumun kendisi olduğu muhakkak ise de böyle musîbetler dahi yine Allah'ın takdiri, bilgisi ve izni olmadıkça asla meydana gelmez.

[3] **Hidâyet:** İrşadetmek, doğru yolu göstermek, doğru düşünceye ulaşmak, **dalâlet** ise; yanıltmak, sapkınlığa düşürmek demektir. Hidayet, doğruyu bulmaları için sapkın kimselere gerektiği gibi, doğru yol üzere olanlara da bu yoldan sapmamaları için gereklidir.

[4] Bk. (Âlu İmrân: 32, 132, Nisâ: 59, Mâide: 92, Enfâl: 1, 20, 46, Nur: 54, Muhammed: 33, Mücadele:13, Haşr: 7)

[5] **Tevekkül**: lügatte âcizliğini ortaya koymak ve başkasına güvenmek anlamına gelir. Dini terim olarak ise **Tevekkül**: Kulun sebepleri yerine getirdikten sonra, Allah'a karşı âcizliğini ortaya koyup, sadece ona güvenmesidir.

[6] Yukarıdaki tercüme(عَدُوًّا) kelimesinin,(اِنَّ)'nin ismi olması sebebiyle bu şekilde yapılmıştır. Burada kastedilen anlam; "Ey îman edenler! Sizin o kadar çok düşmanınız vardır ki, bunlardan bir kısmı da sizin eşleriniz ve çocuklarınızdır." şeklindedir. Genel de tüm tercümelerde bu durum, gözden kaçmış olabilir.

[7] Âlu İmrân: 102 deki (يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقَاتِه۪) emrine göre bu emir çok daha hafiftir. Yani, "Allahtan lâyıkıyla sakınamazsanız bile gücünüz yettiği kadar bari sakının" buyrulmaktadır. Zâten yukarıdaki âyet, Âlu İmrân: 102'den sonra nâzil olmuş ve ondaki hükmü biraz hafifletmiştir. (Suyûtî)

[8] Benzer ifâdeler için Bk. (Bakara: 2–5)

[9] **Karz-ı hasen:** malın en iyisini seçip, sadece Allah rızası için ihlâsla Allah'ın istediği yerlere vermektir.

[10] Kullarının dünyada yaptıklarına karşı, cezâ vermek için hiç acele etmez.

سُورَةُ الصَّفِّ (مَكِّيَّة)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَهُوَ الْعَز۪يزُ
الْحَك۪يمُ ﴿١﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ
﴿٢﴾ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللّٰهِ اَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٣﴾ اِنَّ
اللّٰهَ يُحِبُّ الَّذ۪ينَ يُقَاتِلُونَ ف۪ي سَب۪يلِه۪ صَفًّا كَاَنَّهُمْ
بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ ﴿٤﴾ وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِه۪ يَا قَوْمِ لِمَ
تُؤْذُونَن۪ي وَقَدْ تَعْلَمُونَ اَنّ۪ي رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ فَلَمَّا
زَاغُٓوا اَزَاغَ اللّٰهُ قُلُوبَهُمْ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِق۪ينَ
﴿٥﴾ وَاِذْ قَالَ ع۪يسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪يلَ اِنّ۪ي
رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرٰيةِ
وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْت۪ي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُٓ اَحْمَدُ فَلَمَّا
جَٓاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ مُب۪ينٌ ﴿٦﴾ وَمَنْ
اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعٰٓى اِلَى
الْاِسْلَامِ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِم۪ينَ ﴿٧﴾

109- SAF SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Göklerde ve yerde olan her şey, Allah'ı tesbih[1] etmektedir. Zîrâ O, çok güçlüdür, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

2- Ey îman edenler! Yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz?[2]

3- Yapmayacağınız şeyi söylemeniz, Allah katında en sevilmeyen bir şeydir.

4- Şüphesiz Allah, kendi yolunda sağlam yapılı binalar gibi kenetlenmiş saflar halinde savaşanları sever.

5- Hani Mûsa, toplumuna: "Ey kavmim! Gerçekten siz, benim Allah'ın size gönderdiği bir Peygamber olduğumu bildiğiniz halde, niçin bana eziyet ediyorsunuz?" demişti. Onlar haktan sapınca, Allah da onların kalplerini saptırdı. Elbette Allah, fasıklar toplumunu, asla hak yola ulaştırmaz.

6- Hani Meryem oğlu İsa da: "Ey İsrâil Oğulları! Gerçekten ben, hem benden önce gelen Tevrât'ı doğrultucu[3] hem de benden sonra gelecek olan Ahmed[4] adındaki Peygamberi müjdeleyici olarak, Allah'ın size gönderdiği bir Peygamberim." demişti. Fakat o (Peygamber,) onlara açık delil (olan Kur'an'ı) getirince: "Bu, apaçık bir büyüdür." dediler.

7- Kendisi İslâm'a davet olunduğu halde, yalanlarını Allah'a yakıştırandan, daha zâlim kim olabilir? Elbette Allah zâlimler toplumunu, asla hak yola ulaştırmaz.

---

[1] Konuyla ilgili olarak Bk. (Hadid: 1, Haşr: 1)

[2] Abdullah b. Selam; "biz Peygamberimizin huzurunda otururken kendi aramızda konuşarak, -keşke Allah'ın katında hangi davranışın daha iyi olduğunu bilsek de onu yapsak- dedik ve bu âyet indirildi." demiştir. (Darimi) Bu ifâdeden her Müslüman'ın mutlaka yapabileceğini söylemesi veya yapacağını söylediği meşru şeyleri mutlaka yapması ve boş yere lâf üretmemesi gerektiği anlaşılabildiği gibi ayrıca; yapılan adakların yerine getirilmesinin vacip olduğu da anlaşılmaktadır. Yani aslı meşru olan bir davranışın yapılması, adak ile vacip olur. Bu ifâde ile "o halde yapmayacağınız bir davranışı adamayın, eğer adamışsanız da onu mutlaka yerine getirin" denilmektedir.

[3] (مُصَدِّقًا) "Doğrultucu" ifâdesini "onaylayan" anlamında anlamamak gerekir. Zîrâ Hz. İsa döneminde tevrat denilen kitabın, gerçek Tevrât olmadığı gibi bizim elimizdeki Zebûr, Tevrât ve İnciller de Peygamberlerine gönderilen kitaplar değildir. Bunların içerisinde bir kısım hakikatlerin bulunmasının da hiç önemi yoktur. Zîrâ bunların içerisinde bulunması gereken hakikatler, zâten bir sonraki kitapla gönderilmiştir. Bunlar için ancak, "Zebur, Tevrât ve İncil olduğu iddiâ edilen kitaplar" demek mümkündür.

[4] Cübeyr b. Mut'ım (r.a)'den; Peygamber (a.s); "Benim birçok ismim vardır. Ben Muhammed'im, ben Ahmed'im, ben Hâşir'im ki insanlar benim yolum üzere haşr olunacaklardır, ben Mâhîy'im ki Allah küfrü benimle mahvedecektir. Ben kendisinden sonra Peygamber gelmeyecek olanım." buyurmuştur. (Buharî, Müslim, Darimî, Tirmizî, Nese'î) Ayrıca İncil olduğu iddiâ edilen kitaplarda, Hz. İsa'dan sonra geleceğinden bahsedilen Peygamberin ismi, orijinal lafzıyla değil de tercümesiyle, "Paraklit" şeklinde zikredilmektedir. Bu da daha sonra tekrar tercüme edilerek "teselli edici" şekline dönüştürülmüştür. Tabii ki bu kitapların bizim nazarımızda bir değeri olmadığı için, bunlarda Peygamberimizin isminin geçip geçmemesinin de hiçbir önemi yoktur. Zîrâ Peygamberimizin isminin esas İncil'de geçtiğini, Rabbimiz söylemektedir. Bizim için esas olan da budur. Bu konudaki tartışmaların, bu uydurma kitaplara meşruiyet kazandırmaktan başka bir faydası da yoktur.

يُرِيدُونَ لِيُطْفِؤُا نُورَ اللّٰهِ بِاَفْوَاهِهِمْ وَاللّٰهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ
كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٨﴾ هُوَ الَّذِى اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدٰى وَدِينِ
الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾
يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا هَلْ اَدُلُّكُمْ عَلٰى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ
مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ ﴿١٠﴾ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ
فِى سَبِيلِ اللّٰهِ بِاَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ
كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾ يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِى جَنَّاتِ عَدْنٍ
ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ وَاُخْرٰى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللّٰهِ
وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا
كُونُوا اَنْصَارَ اللّٰهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ
مَنْ اَنْصَارِى اِلَى اللّٰهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ اَنْصَارُ اللّٰهِ
فَاٰمَنَتْ طَائِفَةٌ مِنْ بَنِى اِسْرَائِيلَ وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَاَيَّدْنَا
الَّذِينَ اٰمَنُوا عَلٰى عَدُوِّهِمْ فَاَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ ﴿١٤﴾

سُورَةُ الْجُمُعَةِ (مَدَنِيَّةٌ)

8- Onlar, Allah'ın nurunu ağızlarıyla[1] söndürmek istiyorlar. Hâlbuki Allah, kâfirler istemeseler de nurunu mutlaka tamamlayacaktır.

9- Müşrikler hoşlanmasa da elçisini size, "en doğru yolu gösteren (Kur'an) ve Hakkın dini" ile o (dini,) bütün dinlere üstün kılmak üzere gönderen, O (Allah)'tır.[2]

10- Ey îman edenler! Size, sizi acı bir azaptan kurtaracak bir ticaretin yolunu, göstereyim mi?

11- (İşte o,) Allah'a ve Onun Elçisi'ne îman ederek, mallarınızla ve canlarınızla, Allah yolunda cihad etmenizdir.[3] Eğer bilirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır.

12- (Böyle yapın ki Allah da) sizin günâhlarınızı bağışlasın ve sizi, zemîninden ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerindeki güzel konaklara yerleştirsin. İşte, en büyük kurtuluş budur.

13- Seveceğiniz başka bir (nîmet) daha vardır ki o da; Allah'ın yardımı ve yakın bir fetihtir. (Ey Muhammed!) Bunu, inananlara müjdele.

14- Ey îman edenler! Meryem oğlu İsa'nın havarilere: "Allah'la beraber kim bana yardımcıdır?[4] deyince, Havarilerin: "Allah'ın yardımcıları bizleriz." dedikleri gibi, sizler de Allah'ın yardımcıları olun. (Sonunda) İsrâil oğullarından bir topluluk îman etti, bir topluluk da inkâr etti. Biz de düşmanlarına karşı, inananlara yardım ettik ve (sonuçta) onlar, galip geldiler.

---

[1] Bu ayette temsilî bir istiâre vardır. Zira yanan bir alev olmayan nurun ağızla üflenerek söndürülemeyeceği gibi Allah'ın mesajının kâfirlerin yaptıklarıyla yok edilmesi asla mümkün değildir. O nur, mutlaka tamamlanacaktır.

[2] Aynı âyet için Bk. (Tevbe: 33)

[3] Allah yolunda mallarınızla canlarınızla cihad etmek, her durumda; zâlimlerin ve kâfirlerin hükmü altında ezilerek, sömürülerek rezilce yaşamaktan, elbette çok daha hayırlıdır. Bunu, rezilliği rûhuna sindirenlerin anlaması mümkün değildir.

[4] Âyetin bu bölümü genellikle (إلى) harf-i cerrine (-e,-a) anlamı verilerek, "Allah'a (giden yolda) benim yardımcılarım kimdir?" şeklinde tercüme edilmiştir. Ancak (إلى) harf-i cerri (مع) anlamına da geldiği için (Muğn'il-Lebib) yukarıdaki tercüme, bu dikkate alınarak yapılmıştır.

110- CUM'A SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Göklerde ve yerde olan her şey, O her şeyi hükmü altına alan, mukaddes, çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibi olan Allah'ın şânını yüceltir.[1]

2- Ümmi[2] bir topluma, kendilerinden olan ve onlara (Allah'ın) âyetlerini okuyan, onları (bâtıl inançlardan) temizleyen, onlara kitap ve hikmeti[3] öğreten bir Peygamber gönderen, O (Allah)'tır. Şüphesiz onlar, daha önce apaçık bir sapkınlık içerisinde idiler.

3- (Elçisini) onlardan henüz kendilerine katılmamış bulunan başka insanlara da (gönderen,) O (Allah)'tır.[4] Çünkü O, çok şereflidir, pek merhametlidir.

4- İşte bu, Allah'ın dilediğine verdiği lütfudur. Çünkü Allah, çok büyük lütuf sahibidir.

5- Tevrât'ın hükümleriyle yükümlü tutulup da onun hükümlerini yaşamayanların durumu, ciltlerle kitap taşıyan eşeğin haline benzer.[5] Allah'ın âyetlerini yalanlayan (böyle) bir toplumun durumu ne acıdır. (Şunu iyi bilin ki) Allah, zâlim bir toplumu, hak yola ulaştırmaz.

---

[1] Benzer ifâdeler için Bk. (Haşr: 23)

[2] **Ümmî**: kelimesi üç anlama gelir: **a-** Anadan doğduğu hal üzere bulunan yani, okuması yazması, tahsili olmayan Araplar, **b-** Ümmete mensup, **c-** Ümm'ül-Kurâ'ya mensup, yani "Mekkeli" demektir. Müfessirlerin hemen hemen tamamı, birinci anlamı tercih etmişlerdir.

[3] Yani Kur'an'ı ve sünneti veya Kur'an'ı ve fıkhı. (Kurtubî)

[4] Peygamber (a.s)'ın Peygamberliği, yalnız Araplara mahsus olmayıp, onlardan başka diğer tüm ümmetlere de geçerlidir. Yani o Rasûl, yalnız ümmîlere değil, o anda mevcut veya ileride dünyaya gelecek tüm insanlara, Peygamber olarak gönderilmiştir.

[5] Âyetin bu bölümünün kelime kelime anlamı; "Kendilerine Tevrât yükletildiği halde, onun (emirlerini yaşayarak) taşımayanların durumu, ciltlerle kitap taşıyan eşeğin durumu gibidir." şeklindedir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ الْمَلِكِ
الْقُدُّوسِ الْعَزٖيزِ الْحَكٖيمِ ﴿١﴾ هُوَ الَّذٖى بَعَثَ فِى الْاُمِّيّٖنَ
رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ اٰيَاتِهٖ وَيُزَكّٖيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَاِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفٖى ضَلَالٍ مُبٖينٍ
﴿٢﴾ وَاٰخَرٖينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزٖيزُ
الْحَكٖيمُ ﴿٣﴾ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتٖيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو
الْفَضْلِ الْعَظٖيمِ ﴿٤﴾ مَثَلُ الَّذٖينَ حُمِّلُوا التَّوْرٰيةَ ثُمَّ لَمْ
يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ اَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ
الْقَوْمِ الَّذٖينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ
الظَّالِمٖينَ ﴿٥﴾ قُلْ يَا اَيُّهَا الَّذٖينَ هَادُوا اِنْ زَعَمْتُمْ
اَنَّكُمْ اَوْلِيَاءُ لِلّٰهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ
صَادِقٖينَ ﴿٦﴾ وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ اَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدٖيهِمْ وَ
اللّٰهُ عَلٖيمٌ بِالظَّالِمٖينَ ﴿٧﴾ قُلْ اِنَّ الْمَوْتَ الَّذٖى تَفِرُّونَ
مِنْهُ فَاِنَّهُ مُلَاقٖيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ اِلٰى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

6- (Ey Muhammed!): "Ey (Mûsa'nın dinini terk edip de)[6] Yahûdî olanlar! Eğer siz, (tüm) insanlardan ayrı olarak, sadece kendinizin Allah'ın dostları olduğunu varsayıyorsanız ve bu sözünüze de sadıksanız, o halde (dostunuza kavuşmak için) ölümü temenni edin[7] (de görelim.)" de.

7- Fakat onlar, (Dünyada) yaptıklarından dolayı ölümü asla temenni edemezler. Ve Allah, zâlimleri çok iyi bilir.

8- (Ey Muhammed! Onlara): "Şüphesiz sizin kendisinden kaçtığınız ölüm, (bir gün) sizi mutlaka yakalayacaktır. Sonra hepiniz, o görülmeyeni de görüleni de bilen (Allah)'a döndürüleceksiniz. O da yaptıklarınızı size, tek tek haber verecektir." de.

---

[6] Hz. Mûsa'nın getirdiği dinin adı, Yahûdîlik olmadığı için tercüme bu şekilde yapılmıştır. Yani bugünkü Yahûdîliğin Hz Mûsa'nın diniyle bir ilişkisi yoktur. Bunu (هَادُوا) ifâdesinden anlamak da mümkündür.

[7] Eğer o davanızda sadıksanız, ölümden kaçmayıp onu temenni edin bakalım. Niçin ölümden kaçıp da bütün gücünüzle Dünya hayatına sarılıyorsunuz.

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اِذَا نُودِيَ لِلصَّلٰوةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا
اِلٰى ذِكْرِ اللّٰهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ
(9) فَاِذَا قُضِيَتِ الصَّلٰوةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْاَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ
فَضْلِ اللّٰهِ وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثٖيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (10) وَاِذَا رَاَوْا
تِجَارَةً اَوْ لَهْوًا انْفَضُّٓوا اِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَٓائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللّٰهِ
خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ وَاللّٰهُ خَيْرُ الرَّازِقٖينَ (11)

سُورَةُ الْفَتْحِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

اِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُبٖينًا (1) لِيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ
وَمَا تَاَخَّرَ وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَيَهْدِيَكَ صِرَاطًا مُسْتَقٖيمًا (2)
وَيَنْصُرَكَ اللّٰهُ نَصْرًا عَزٖيزًا (3) هُوَ الَّذٖٓي اَنْزَلَ السَّكٖينَةَ فٖي قُلُوبِ
الْمُؤْمِنٖينَ لِيَزْدَادُٓوا اٖيمَانًا مَعَ اٖيمَانِهِمْ وَلِلّٰهِ جُنُودُ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ عَلٖيمًا حَكٖيمًا (4) لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنٖينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرٖي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدٖينَ فٖيهَا
وَيُكَفِّرَ عَنْهُمْ سَيِّـَٔاتِهِمْ وَكَانَ ذٰلِكَ عِنْدَ اللّٰهِ فَوْزًا عَظٖيمًا (5)

9- Ey îman edenler! Cuma günü (öğle vakti,) namaz için çağrı yapıldığı[1] zaman, hemen alış verişi bırakarak,[2] dosdoğru Allah'ın zikrine[3] gidin.[4] Eğer bilirseniz, elbette bu, sizin için daha hayırlıdır.[5]

10- Namaz bitince hemen, Allah'ın lütfundan rızkınızı aramak için yeryüzüne dağılın. Kurtuluşunuzu umabilmek için Allah'ı çokça anın.

11- (Ey Muhammed!) Onlar, bir ticaret veya eğlence görünce, seni ayakta bırakarak ona gittiler. Sen onlara: "Allah'ın katında bulunan, eğlenceden ve ticaretten daha hayırlıdır. Çünkü O, rızık verenlerin en hayırlısıdır." de.[6]

111- FETİH SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2-3- (Ey Muhammed!) Şüphesiz Biz, sana (Hudeybiye'de) Allah'ın geçmiş ve gelecek hatalarını bağışlaması,[7] üzerindeki nîmetini tamamlaması, seni dosdoğru bir yola yöneltmesi ve Allah'ın sana çok şerefli bir zaferle yardım etmesi için, apaçık bir fetih (zincirinin) önünü açtık.

4- Mü'minlere, îmanlarına îman katsınlar diye gönül rahatlığı indiren, O (Allah)'tır. Çünkü göklerin ve yerin orduları, Onundur ve Allah, her şeyi bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

5- (İşte bunlar, Allah'ın) inanan erkekleri ve inanan kadınları, zemîninden ırmaklar akan ve içerisinde ebedî kalacakları cennetlere koyması ve onların günâhlarını örtmesi içindir. İşte Allah katındaki en büyük kurtuluş, budur.

---

[1] Bu çağrı, imam minberde iken okunan ezandır. Rasûlullah'ın müezzini, o, minbere oturunca mescidin kapısı üzerinde ezan okur, o, minberden inince de namaz için ikamet ederdi. Bu uygulama, Hz. Ebû Bekir ve Ömer dönemlerinde de devam etti. Hz. Osman, birinci ezanı namaz vaktinde, ikinci ezanı minbere oturunca okuttu. İnince de namaz için ikamet ettirdi. Cuma için iki ezan bir ikamet üzerine sahabenin icma'ı vardır.

[2] Yani, alış-veriş yapmayın. Buradaki -bey'-, zikr-i has, irade-i âmm yoluyla muamelâttan mecâzdır. Bu yasağın süresi imamın namazdan çıkmasına kadardır.

[3] **Cuma'nın şartlarından olan zikir, hutbe ve namazdır.** Peygamberimiz, ömründe Cuma namazını hutbesiz kılmamış olduğu için hutbe, Cuma'nın şartlarından birisidir. Bu âyete göre hutbenin farzı; vakit ve zikir (el-hamdü li'llah diyecek kadar Allah'ı anmak) olmak üzere ikidir. Hutbe, terki asla câiz olmayan bir rükündür. Hutbenin kısaltılması, namazın uzatılması sünnettir. Hutbeyi uzatmak mekruhtur. Namazda haram olan şeyler, hutbede de haramdır.

[4] Yani işiniz bu olsun. Meşgul olduğunuz işi hemen bırakıp, hutbeye yetişmeğe çalışın. Telâş ile koşarak gitmeyin, zîrâ Peygamberimiz bunu yasaklamıştır.

[5] İlk Cuma Namazı, Hz.Peygamber Medine'ye gelmezden ve Cuma âyeti nâzil olmazdan önce, Medîne'deki Müslümanlar tarafından Arûbe gününde, Es'ad b. Zürare'nin (veya Mus'ab b. Umeyr'in) imametinde kırk kişilik bir cemaatle iki rekât olarak kılınmıştır. Cuma Namazı, Mekke'de farz kılınmasına rağmen oranın şartları uygun olmadığı için Mekke'deki Müslümanlar Cuma namazını kılmamışlardır. Peygamberimiz ilk Cuma namazını Medîne'ye gelirken Ranûna vadisinde kılmıştır. **Cuma'nın, farziyetinin şartları: 1-** Hür olmak, **2-** Erkek olmak, (Kadınlara farz değildir. Ancak kadınlar, dilerlerse kılabilirler.) **3-** İkamet, **4-** Sıhhat, **5-** Yürümeğe gücü yetmek, **6-** Emniyet'tir. **Edasının şartları: 1-** Tam teşekküllü şehir, (Köylerde Cuma Namazı farz olmaz.) **2-** Müslümanların kendilerinden olan devlet başkanının veya vekilinin, onun izniyle kıldırması, **3-** Vakit, **4-** Hutbe, **5-** Cemaat, (En az üç veya kırk erkek) **6-** İzn-i âmmdır. (Caminin Müslümanlara açık olması.) Bu âyet ininceye kadar, iki yıldan fazla Cuma kılınmıştır. Cumanın farziyeti, sünnetle sâbittir. Bk.(Elmalılı)

[6] Bu âyet Peygamberimiz Cuma hutbesinde iken onu bırakarak Suriye'den gelen kervanın yanına giden Müslümanlar hakkında indirilmiştir. (Buhari, Müslim)

[7] Burada ki, günâhların bağışlanması (Muhammed:19) da, "Ey Muhammed! Allah'tan başka ilâh olmadığını iyi bil! Hem kendi, hem Müslüman erkekler ve hem de Müslüman kadınların günâhları için (Allah'tan) bağışlanma dile." âyetine verilen cevabi bir müjde olabileceği gibi, kendisinin de "her gün yüz defa istiğfar ettiğini" söyleyen Peygamber (a.s)'ın, hata yapabileceğine işaret de olabilir.

6- (Bir de bunlar,) Allah hakkında kötü zanda bulunan münâfık erkeklere ve münâfık kadınlara, müşrik erkeklere ve müşrik kadınlara ve kötülük girdabı başlarına gelesilere, (Allah'ın) azap etmesi içindir. Ve Allah onlara gazap etmiş, onları lânetlemiş ve onlara varılacak yerlerin en kötüsü olan cehennemi hazırlamıştır.

7- Göklerin ve yerin orduları, Onundur ve Allah, çok güçlüdür, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

8- (Ey Muhammed!) Biz, seni sadece bir şâhit, müjdeci ve uyarıcı olarak, gönderdik (ki;)

9- (Ey İnananlar!) siz, Allah'a ve Peygamberine îman edesiniz, onu destekleyesiniz, onu saygıyla yüceltesiniz ve (Allah'ı) sabah-akşam (sürekli olarak) tesbih edesiniz diye.[1]

10- (Ey Muhammed!) Şüphesiz sana biat edenler,[2] sadece Allah'a biat etmişlerdir. Allah da onların biatlerini kabul etmiştir.[3] Şu halde, her kim verdiği sözden cayarsa, yalnızca kendi aleyhine caymış olur. Her kim de Allah adına verdiği sözü yerine getirirse, O da ona ileride büyük bir mükâfat verecektir.[4]

11- Bedevîlerden[5] geride bırakılanlar,[6] sana: "Bizi mallarımız ve ailelerimiz oyaladı. (Allah'ın) bizi affetmesi için duâ et."[7] diyerek,

[1] Buradaki zamirlerin tamamı Allah'a raci olabilir.

[2] Bu ifâde Akabe ve Hudeybiye'de, "İslâm uğrunda ölünceye kadar savaşmak" üzere sana söz verenler demekse de buradan, "Allah'a ve Peygamberine îman ettik." diyerek "İslâm'a girenler" de anlaşılabilir.

[3] Âyetin bu bölümü şu şekillerde de anlaşılabilir: **a-** Biat yaparlarken Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Çünkü onlar, Allah'ın Peygamberine biat etmekle Allah'a biat etmişlerdir. (Yani burada Peygamber, Allah'ın bir eli gibi tasvir olunmuştur. Çünkü Allah uzuvdan münezzehtir.) **b-** Allah'ın gücü onların gücünün üzerindedir. **c-** Allah da onların biatlerini kabul etmiştir. (Yani biatin kabulü, Arap geleneğinde biati kabul edenin elini, biat edenin eli üzerine koyması şeklinde olur. Bu yüzden de bu ifâde, mecâzî bir ifâdedir.) Her ne kadar birçok müfessir ve usulcüler, bu âyetin **müteşâbih** olduğu kanaatinde iseler de buradaki mecâzın ya çok iyi anlaşılmadığından ya da savundukları fikre destek amacıyla buradan Allah'a uzuv isnadına kalkışmışlardır. Kanaatimizce bu âyet müteşâbih âyetlerden değildir. Bu sebeple yukarıdaki meâl tercih edilmiştir.

[4] (عَلَيْهُ) deki (هُ) zamiri Hafs ve Zührî kıraatlerinde zammeli diğerlerinde kesreli okunmuştur.

[5] **A'râb**; a'râbî'nin çoğuludur. Yani a'râb, bir köy veya kasabada ikamet etmeyip badiyede dolaşan bedevî göçebelere verilen isimdir. Arab ise; köy veya kasabalarda yaşayanlar için kullanılır.

[6] (الْمُخَلَّفُونَ)'nin ism-i mef'ul olması sebebiyle, bu bedevîlerin Umre'ye başkalarının aklıyla hareket ederek, gitmedikleri de anlaşılabilir.

وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِق۪ينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْمُشْرِك۪ينَ وَالْمُشْرِكَاتِ
الظَّٓانّ۪ينَ بِاللّٰهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَٓائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللّٰهُ
عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَاَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَٓاءَتْ مَص۪يرًا (٦) وَلِلّٰهِ
جُنُودُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ عَز۪يزًا حَك۪يمًا (٧) اِنَّٓا
اَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذ۪يرًا (٨) لِتُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪
وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَاَص۪يلًا (٩) اِنَّ
الَّذ۪ينَ يُبَايِعُونَكَ اِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللّٰهَ يَدُ اللّٰهِ فَوْقَ اَيْد۪يهِمْ
فَمَنْ نَكَثَ فَاِنَّمَا يَنْكُثُ عَلٰى نَفْسِه۪ وَمَنْ اَوْفٰى بِمَا عَاهَدَ
عَلَيْهُ اللّٰهَ فَسَيُؤْت۪يهِ اَجْرًا عَظ۪يمًا (١٠) سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ
مِنَ الْاَعْرَابِ شَغَلَتْنَٓا اَمْوَالُنَا وَاَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا يَقُولُونَ
بِاَلْسِنَتِهِمْ مَا لَيْسَ ف۪ي قُلُوبِهِمْ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ
مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا اِنْ اَرَادَ بِكُمْ ضَرًّا اَوْ اَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا بَلْ كَانَ
اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَب۪يرًا (١١) بَلْ ظَنَنْتُمْ اَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ الرَّسُولُ
وَالْمُؤْمِنُونَ اِلٰٓى اَهْل۪يهِمْ اَبَدًا وَزُيِّنَ ذٰلِكَ ف۪ي قُلُوبِكُمْ
وَظَنَنْتُمْ ظَنَّ السَّوْءِ وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا (١٢) وَمَنْ لَمْ
يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ فَاِنَّٓا اَعْتَدْنَا لِلْكَافِر۪ينَ سَع۪يرًا (١٣)

kalplerinde olmayan şeyi, dilleriyle söyleyecekler. (Sen de onlara): "Şimdi Allah, eğer size bir zarar gelmesini dilerse veya bir fayda elde etmenizi isteyecek olsa, sizin için Allah'a karşı kim ne yapabilir? Doğrusu Allah, yaptıklarınızdan haberdardır." de.

12- Doğrusu siz, Peygamberin ve Müslümanların, ailelerine asla dönmeyeceklerini zannettiniz ve bu, sizin gönüllerinize hoş göründü. Böylece çok kötü bir zanda bulundunuz ve helâki hak eden bir toplum oldunuz.

13- Kim, Allah'a ve Peygamberine îman etmezse, (şunu iyi bilsin ki) gerçekten Biz, (âhirette) kâfirler için çılgın bir ateş hazırladık.

[7] Peygamber Efendimiz, Hudeybiye senesinde Umre için Mekke'ye gitmek istediği sırada, Kureyşin bir saldırısı ihtimâline karşı Cüheyne, Müzeyne, Ğıfar, Eşca' ve Eslem kabîlelerinin de kendisiyle beraber olmalarını istemişti. İşte bu bedevî kabîleleri henüz îman kalplerine yerleşmemiş olduğu için Rasûlullah (a.s) ile beraber gitmeyip, bir de; "Muhammed ve arkadaşları bu seferden dönemez." dediler. Bu âyette Allah, bunların bu sözlerini ve ileriye sürecekleri özürlerini Rasûlün'e önceden bildirmektedir.

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِۜ يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيُعَذِّبُ
مَنْ يَشَٓاءُۜ وَكَانَ اللّٰهُ غَفُورًا رَح۪يمًا ﴿١٤﴾ سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ
اِذَا انْطَلَقْتُمْ اِلٰى مَغَانِمَ لِتَأْخُذُوهَا ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْۚ
يُر۪يدُونَ اَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللّٰهِۜ قُلْ لَنْ تَتَّبِعُونَا كَذٰلِكُمْ قَالَ اللّٰهُ
مِنْ قَبْلُۚ فَسَيَقُولُونَ بَلْ تَحْسُدُونَنَاۜ بَلْ كَانُوا لَا
يَفْقَهُونَ اِلَّا قَل۪يلًا ﴿١٥﴾ قُلْ لِلْمُخَلَّف۪ينَ مِنَ الْاَعْرَابِ
سَتُدْعَوْنَ اِلٰى قَوْمٍ اُو۬لٖي بَأْسٍ شَد۪يدٍ تُقَاتِلُونَهُمْ اَوْ
يُسْلِمُونَۚ فَاِنْ تُط۪يعُوا يُؤْتِكُمُ اللّٰهُ اَجْرًا حَسَنًاۚ وَاِنْ
تَتَوَلَّوْا كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا اَل۪يمًا
﴿١٦﴾ لَيْسَ عَلَى الْاَعْمٰى حَرَجٌ وَلَا عَلَى الْاَعْرَجِ حَرَجٌ
وَلَا عَلَى الْمَر۪يضِ حَرَجٌۜ وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ
يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُۚ وَمَنْ يَتَوَلَّ
يُعَذِّبْهُ عَذَابًا اَل۪يمًاۚ ﴿١٧﴾ لَقَدْ رَضِيَ اللّٰهُ عَنِ الْمُؤْمِن۪ينَ
اِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا ف۪ي قُلُوبِهِمْ فَاَنْزَلَ
السَّك۪ينَةَ عَلَيْهِمْ وَاَثَابَهُمْ فَتْحًا قَر۪يبًاۙ ﴿١٨﴾ وَمَغَانِمَ
كَث۪يرَةً يَأْخُذُونَهَاۜ وَكَانَ اللّٰهُ عَز۪يزًا حَك۪يمًا ﴿١٩﴾

14- Göklerin ve yerin hükümranlığı, dilediğini bağışlayan, dilediğini de cezâlandıran Allah'a aittir. Çünkü Allah, çok bağışlayıcıdır, pek merhamet edicidir.

15- O geride bırakılanlar, siz ganîmet vâdeden (bir savaşa) gittiğiniz zaman: "Bırakın da biz de sizinle gelelim." diyerek, Allah'ın sözünü değiştirmek istiyorlar.[1] (Ey Muhammed!) Sen de: "Allah'ın, daha önce buyurduğu gibi, siz kesinlikle bizimle gelemezsiniz." de. Bunun üzerine de onlar: "Doğrusu, bizi çekemiyorsunuz." diyecekler. Hayır, (bu doğru değil.) Ama onların ancak pek azı bunu anlayabilir.

16- O bedevîlerden geride bırakılanlara: "Siz yakında çok güçlü bir toplumla, onlar Müslüman oluncaya[2] kadar (savaşmaya) çağrılacaksınız.[3] Bu durumda eğer (emre) itaat ederseniz Allah, size güzel bir mükâfat verir, ama önceki döndüğünüz gibi dönerseniz, (o zaman da) sizi acı bir azapla cezâlandırır." de.

17- Körlerin, topalların ve hastaların[4] (savaşa katılmamalarından dolayı) bir günâh yoktur.[5] (Şunu iyi bilin ki) kim, Allah'a ve Elçisine itaat ederse (Allah) onu, zemîninden ırmaklar akan cennetlere sokar. Kim (itaatten) yüz çevirirse, onu da acı bir azapla cezâlandırır.

18- Allah, o ağacın altında sana biat eden mü'minlerden[6] kesinlikle râzı olmuştur. Allah, onların gönüllerinden geçeni bildiği için, üzerlerine sükûnet indirdi ve onlara (mükâfat olarak) yakın bir fetih verdi.[7]

19- (Allah,) onları alacakları birçok ganîmetlerle de mükâfatlandırdı. Çünkü Allah, çok güçlüdür, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

---

[1] Çünkü Allah o ganîmetleri Hudeybiye de bulunanlara vâdetmiş iken, onlara katılmaya kalkışarak Allah'ın vadini değiştirmek istiyorlar. Bk. (Enfâl: 1)

[2] Bu bölüm, "Siz yakında çok güçlü bir toplumla İslâm yönetimine teslim oluncaya..." şeklinde de anlaşılabilir.

[3] Bu toplumun, Müseyleme'nin toplumu olan Benî Hanîfe, İranlılar, Bizans, Hevâzin ve Gatafan kabîleleri olduğu hakkında çeşitli rivâyetler varsa da bu âyetteki toplumun, bu olaydan sonraki bütün savaşlar için anlaşılması, daha uygundur.

[4] Kör, topal ve hasta kelimeleri cins isim olduğu için, çoğul olarak tercüme edilmiştir.

[5] Yani bu kimseler savaşa gitmeleri için zorlanamaz. Savaşmak isterlerse katılımları engellenmez. Sahabeden âmâ İbn-i Ümmi Mektum Kadisiye savaşlarının bir kısmına katılmış ve bayrak tutmuştu.

[6] Yukarıda bahsedilen bu biat, Hudeybiye'de yapılan ve Allah'ın râzı olduğunu bildirdiği için, "Biy'atü'r-Rıdvan" adı verilen biattır. Olay özetle şu şekilde olmuştur: Peygamberimiz, Hudeybiye'ye ulaşınca, Hıraş b. Ümey-ye'yi Mekkelilere, "savaş niyetinde olmayıp, Kâbe'yi ziyaret ve Umre için geldiklerini" bildirmek üzere gönderdi. Mekkeliler bu zatın devesini öldürdüler, kendisini de öldürmek istediler. O da gelip durumu Rasûlullah'a haber verdi. Bunun üzerine Peygamberimiz, Hz. Osman'ı gönderdi. Hz. Osman Kureyş'e gitti, onu akrabalarından birisi himâyesine aldı. O kimse Hz. Osman'a isterse Kâbe'yi tavaf edebileceğini söyleyince O; "Rasulullah tavaf etmedikçe ben tavaf edemem." dedi. Bunun üzerine onu göz hapsine aldılar. Bu olay, Müslümanlar arasında, "Osman öldürülmüş!" diye duyulunca Peygamberimiz "o toplum ile savaşmadan gitmeyiz." dedi ve Müslümanların kendisine biat etmelerini emretti. Müslümanlar derhal Rasûlullah'a "uğrunda ölmek ve kaçmamak üzere" söz verdiler. Bu biy'at bir semüre ağacının altında yapılmıştı ve biat eden Müslümanların sayısı 1500 kadardı. Daha sonra altında biat yapılan o ağaca insanlar gidip, yanında namaz kılmaya başlayınca Hz. Ömer, o ağacın kesilmesini emretti.

[7] Yani Mekke'den dönüşte Hayber'in fethini kendilerine bir mükâfat olarak vâdetti.

وَعَدَكُمُ اللّٰهُ مَغَانِمَ كَثٖيرَةً تَأْخُذُونَهَا فَعَجَّلَ لَكُمْ هٰذِهٖ وَكَفَّ
اَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ وَلِتَكُونَ اٰيَةً لِلْمُؤْمِنٖينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا
مُسْتَقٖيمًا ﴿٢٠﴾ وَاُخْرٰى لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ اَحَاطَ اللّٰهُ بِهَا
وَكَانَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدٖيرًا ﴿٢١﴾ وَلَوْ قَاتَلَكُمُ الَّذٖينَ
كَفَرُوا لَوَلَّوُا الْاَدْبَارَ ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصٖيرًا ﴿٢٢﴾
سُنَّةَ اللّٰهِ الَّتٖي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللّٰهِ تَبْدٖيلًا
﴿٢٣﴾ وَهُوَ الَّذٖي كَفَّ اَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ
مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ اَنْ اَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
بَصٖيرًا ﴿٢٤﴾ هُمُ الَّذٖينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ
وَالْهَدْيَ مَعْكُوفًا اَنْ يَبْلُغَ مَحِلَّهُ وَلَوْلَا رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ
وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ لَمْ تَعْلَمُوهُمْ اَنْ تَطَؤُهُمْ فَتُصٖيبَكُمْ مِنْهُمْ
مَعَرَّةٌ بِغَيْرِ عِلْمٍ لِيُدْخِلَ اللّٰهُ فٖي رَحْمَتِهٖ مَنْ يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا
لَعَذَّبْنَا الَّذٖينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا اَلٖيمًا ﴿٢٥﴾ اِذْ جَعَلَ الَّذٖينَ
كَفَرُوا فٖي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سَكٖينَتَهُ
عَلٰى رَسُولِهٖ وَعَلَى الْمُؤْمِنٖينَ وَاَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوٰى
وَكَانُوا اَحَقَّ بِهَا وَاَهْلَهَا وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلٖيمًا ﴿٢٦﴾

20- Allah, elde edeceğiniz daha birçok savaş ganîmetlerini de size vâdetti. (Hatta) şimdilik, insanların ellerini sizden çekmesi şeklindeki bu (Hudeybiye) nîmetini size, gelecekte vaat olunan ganîmetlere bir örnek olması ve sizi dosdoğru bir yola iletmesi için, peşinen verdi.

21- Ve sizin henüz kavrayamadığınız ama Allah'ın size takdir ettiği, daha başka nîmetler de (verecektir.) Çünkü Allah'ın, gücü her şeye yeter.

22- Eğer kâfirler, (o gün) sizinle savaşsalardı, kesinlikle arkalarını dönüp kaçarlar sonra kendilerini koruyacak bir dost da yardımcı da bulamazlardı.

23- Allah'ın öteden beri sürüp gelen sünneti, hep böyledir. Sen, Allah'ın sünnetinde kesinlikle bir değişiklik bulamazsın.[1]

24- Sizi, onlara karşı galip getirdikten sonra,[2] Mekke vadisinde onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çeken Odur. (İşte o zaman) Allah, sizin ne yaptığınızı görüp duruyordu.

25- Onlar, sizin Kâbe'yi ziyaret etmenize ve bekletilen kurbanların yerlerine ulaşmasına engel olan kâfirlerdir. Eğer (onların içerisindeki) kendilerini henüz tanımadığınız Müslüman erkeklerle, Müslüman kadınları bilmeyerek (kâfirlerle birlikte) öldürmeniz sebebiyle üzüntüye kapılma ihtimâliniz olmasaydı (Allah, savaşı önlemezdi. İşte) Allah, dilediklerine rahmet etmek için böyle yapmıştır. Eğer onlar, (sizin tarafınızca) birbirinden tam ayırt edilmiş olsalardı, elbette onlardan kâfirleri acı bir azaba çarptırırdık.

26- Hani o kâfirler, kalplerine tamamen cahiliye taassubu olan anlamsız bir öfke yerleştirdikleri zaman, Allah da elçisinin ve mü'minlerin heyecanını teskin etmiş ve böylece onların (Allah'a karşı hata etmekten sakınma) sözünü tutmalarını sağlamıştı.[3] Zâten onlar, buna gerçekten lâyık ve ehil olan kimselerdi. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.

[1] Yani Allah'ın kanunu böyledir. Onun yolunda savaşanlar kesinlikle kazanır, düşmanları ise daima kaybeder ve bu asla değişmeyen bir kanundur.

[2] Mekkeli müşriklerden seksen kişi sabah namazı vakti Peygamberimizi öldürmek amacıyla Ten'im dağı tarafından Peygamberimiz ve ashâbının üzerine saldırdılar. Müslümanlar bunları ele geçirdiler. Hudeybiye anlaşmasından sonra, Peygamberimiz onları serbest bıraktı. (Tirmîzî) Bu âyet, işte bu olaya işaret etmektedir.

[3] Kureyş, Peygamber Efendimize, Süheyl b. Amr el-Kureşî, Huveytıb b. Abdiluzza ve Mükriz b. Hafs'ı göndererek, bu yıl değil de gelecek yıl Kâbe'yi tavaf etmesini teklif etmiş, Rasûlullah da bunu kabul etmişti. Sonunda bunun yazılı bir anlaşma şekline getirilmesine karar verildi. Peygamberimiz, Hz. Ali'ye anlaşma metninin başlangıcına (بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ) diye yazmasını emretti. Süheyl ve arkadaşları, onu kabul etmeyince, besmelenin yerine, "Senin adınla, Ey Allah'ım!" diye yazıldı. Sonra Peygamberimizin Peygamberliğini kabul etmediklerini belirterek anlaşmaya adının, "Abdullah'ın oğlu Muhammed" şeklinde yazılmasını istediler. İşte bu ifâdeler ve anlaşmanın bazı maddeleri, Müslümanlara ağır geldi ve Müslümanlar, buna çok üzüldüler. Allah, üzerlerine sekînetini indirdi, onlar da yumuşayıp yatıştılar.

لَقَدْ صَدَقَ اللّٰهُ رَسُولَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّۚ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ
الْحَرَامَ اِنْ شَٓاءَ اللّٰهُ اٰمِن۪ينَۙ مُحَلِّق۪ينَ رُؤُ۫سَكُمْ وَمُقَصِّر۪ينَۙ
لَا تَخَافُونَۜ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذٰلِكَ
فَتْحًا قَر۪يبًا ﴿٢٧﴾ هُوَ الَّذ۪ٓي اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدٰى
وَد۪ينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدّ۪ينِ كُلِّه۪ۜ وَكَفٰى بِاللّٰهِ
شَه۪يدًاۜ ﴿٢٨﴾ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِۜ وَالَّذ۪ينَ مَعَهُٓ اَشِدَّٓاءُ
عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَٓاءُ بَيْنَهُمْ تَرٰيهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًاۘ س۪يمَاهُمْ ف۪ي وُجُوهِهِمْ
مِنْ اَثَرِ السُّجُودِۜ ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰيةِۚ وَمَثَلُهُمْ
فِي الْاِنْج۪يلِۜ كَزَرْعٍ اَخْرَجَ شَطْـَٔهُ فَاٰزَرَهُ فَاسْتَغْلَظَ
فَاسْتَوٰى عَلٰى سُوقِه۪ يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ لِيَغ۪يظَ بِهِمُ
الْكُفَّارَۜ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَاَجْرًا عَظ۪يمًا ﴿٢٩﴾

سُورَةُ الْمَائِدَةِ (مَدَنِيَّةٌ)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

27- Yemin olsun ki Allah Peygamberine o rüyayı[1] hak olarak gösterdi. Eğer Allah dilerse,[2] güven içerisinde başlarınızı tıraş ederek, saçlarınızı kısaltarak, korkmadan, Kâbe'ye mutlaka gireceksiniz. Zîrâ Allah, sizin bilmediklerinizi bilerek bu (Kâbe ziyaretinden) önce size bir de yakın bir fetih[3] nasip etti.[4]

28- Elçisini, size en doğru yolu gösteren (Kur'an) ve hak din ile Allah'ın dinini bütün dinlere üstün kılmak üzere gönderen, O (Allah)tır. (Bunların tümüne) şâhit olarak Allah, yeter.

29- (Ey İnsanlar!) Muhammed, Allah'ın Elçisidir. Onunla birlikte (Allah'a) rükû' ve secde ettiklerini gördükleriniz; kâfirlere karşı son derece katı, birbirlerine karşı ise son derece merhametlidirler. İşte onlar, sadece Allah'ın lütuf ve rızasını isterler ve onların en belirgin özellikleri yüzlerindeki secde izidir.[5] İşte bu, onların Tevrât'ta belirtilen özellikleridir.[6] Onların İncil'de belirtilen özellikleri ise (şöyledir.) Onlar tıpkı kendisiyle kâfirleri öfkelendirmesi için filizini çıkaran, onu güçlendiren, kalınlaşan, sonra gövdesinin üstünde dimdik duran ve üreticilerin hoşuna giden bir ekin gibidir. İşte Allah onlardan (kendisinin istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlara büyük bir af ve mükâfat vâdetmiştir.

[1] Rasûlullah Hudeybiye'ye gitmeden önce rüyasında; kendisinin ve arkadaşlarının "emniyet içerisinde saçlarını kazıtmış olarak Mekke'ye girdiklerini" görmüş ve bunu arkadaşlarına anlatmıştı. Onlar da Peygamberin rüyasının hak olduğunu bildiklerinden sevinmişler ve Kâbe'ye bu sene gireceklerini zannetmişlerdi. Ancak, Kâbe'ye ulaşılmadan Medîne'ye geri dönülünce münâfıklar, bunu dillerine dolamışlar ve bunun üzerine de bu âyet, indirilmiştir.

[2] Yani; oraya girişiniz kendi gayretlerinizle değil, Allah'ın dilemesiyle olacaktır.

[3] **Fetih**, önünü açmak, yol göstermek, aradaki anlaşmazlığı hükme bağlamak, kapalılığı gidermek demektir. Bazı müfessirler 1. ayette bahsi geçen fethi, "Mekke'nin fethini vaat" diye anlamışlarsa da müfessirlerin büyük bir çoğunluğu bu fethin Hudeybiye anlaşması olduğu kanaatindedirler ve bunu şu şekilde izah ederler; **a-** Peygamber Efendimiz Hudeybiye'ye harp için değil, bir umre niyetiyle hareket etmiş, fakat çarpışmayı müşrikler düşünmüşlerdi. Şiddetli bir savaş olmasa da iki taraf arasında ok ve mancınık atılmış, Müslümanlar müşrikleri yenmiş ve müşrikler anlaşma istemek zorunda kalmışlardı. **b-** Bu anlaşma ile Müslümanlar, bir Devlet olarak mevcudiyetlerini düşmanlarına resmen kabul ettirmişlerdir. Yani, "Akabe Biatleriyle" kurulan İslâm Devleti, bu anlaşma ile resmen tanınmıştır. Bu da bundan sonra başlayacak bir fetih zincirinin başlangıcı olmuştur.

[4] Yani Hayber'in fethini nasip etti ve bunu, o Peygamberinin rüyasının doğruluğuna bir delil ve işaret kıldı.

[5] Yani onların namaz kılan Müslümanlar olduklarını, görür görmez tanırsın. Onların Müslümanlıkları her hallerinden belli olur.

[6] Âyetin kalan kısmı, "İşte bu, onların Tevrât'ta belirtilen özellikleri ve İncil'de belirtilen özellikleridir. Onlar tıpkı filizini çıkaran, onu güçlendiren, kalınlaşan, sonra gövdesinin üstünde dimdik duran ve üreticilerin hoşuna gidip diğer çiftçileri öfkelendiren bir ekin gibidir. İşte Allah onlardan inanıp (inandığı) iyi işleri yaşayanlara büyük bir af ve mükâfat vâdetmiştir." şeklinde de tercüme edilebilir.

112- MÂİDE SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1- Ey îman edenler! Verdiğiniz sözleri tutun. İhramlı iken avlanmayı helal saymamanız şartı ile ileride sayılacak olanlar dışında kalan bütün hayvanlar,[1] size helâl kılındı.[2] Şüphesiz Allah, dilediği gibi hükmeder.

2- Ey îman edenler! Allah'ın (ibâdet amaçlı) sembollerine,[3] (içerisinde savaşılması) haram olan aya,[4] (Kâbe'ye) armağan edilen kurbanlığa, gerdanlıklı kurbanlara[5] ve Rablerinin lütuf ve rızasını kazanmak amacı ile Kâbe'ye yönelenlere sakın saygısızlık etmeyin. Ancak, ihramdan çıkınca avlanabilirsiniz. Sizi Mescid-i Haram'dan alıkoyduklarından dolayı bir topluma olan kininiz, sizi suç işlemeğe sevk etmesin. Birbirinizle iyilik ve takva konusunda yardımlaşın fakat günâh ve düşmanlık konusunda sakın yardımlaşmayın. Allah'a karşı hata etmekten sakının. Şunu iyi bilin ki Allah'ın, cezâsı çok şiddetlidir.

3-(Ey îman edenler!) Size, leş,[6] kan,[7] domuz eti,[8] Allah'tan başkası adına kesilen, (leş cinsinden olmak üzere) boğularak, dövülerek, yüksekten düşerek, boynuzlanarak, öldürülen, yırtıcı bir hayvan tarafından parçalanıp da ölmeden yetişip kesemediğiniz ve dikili taşlar[9] adına boğazlanan hayvanları (yemek) ve zar çekerek şâns aramanız,[10] haram kılındı.[11] İşte bütün bunlar, Allah'a

يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُٓوا اَوْفُوا بِالْعُقُودِ اُحِلَّتْ لَكُمْ بَهٖيمَةُ
الْاَنْعَامِ اِلَّا مَا يُتْلٰى عَلَيْكُمْ غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَاَنْتُمْ حُرُمٌ
اِنَّ اللّٰهَ يَحْكُمُ مَا يُرٖيدُ ﴿١﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا لَا تُحِلُّوا
شَعَٓائِرَ اللّٰهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَٓائِدَ
وَلَٓا اٰمّٖينَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا
وَاِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ اَنْ
صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا
عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوٰى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ
وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ شَدٖيدُ الْعِقَابِ ﴿٢﴾ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ
وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزٖيرِ وَمَٓا اُهِلَّ لِغَيْرِ اللّٰهِ بِهٖ وَالْمُنْخَنِقَةُ
وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطٖيحَةُ وَمَٓا اَكَلَ السَّبُعُ اِلَّا
مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَاَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْاَزْلَامِ
ذٰلِكُمْ فِسْقٌ اَلْيَوْمَ يَئِسَ الَّذٖينَ كَفَرُوا مِنْ دٖينِكُمْ فَلَا
تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دٖينَكُمْ وَاَتْمَمْتُ
عَلَيْكُمْ نِعْمَتٖي وَرَضٖيتُ لَكُمُ الْاِسْلَامَ دٖينًا فَمَنِ اضْطُرَّ
فٖي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِاِثْمٍ فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحٖيمٌ ﴿٣﴾

itaatten uzaklaşmaktır. Artık bugün[12] kâfirler, dininize karşı (koymaktan) ümitlerini kestiler. Öyleyse onlardan korkmayın, sadece Benden korkun. Bugün Ben, sizin dininizi en mükemmel haline erdirdim, böylece size olan nîmetimi tamamladım ve size (kıyamete kadar) din olarak da İslâm'ı kabul ettim.[13] Kim, aşırı açlık durumunda çaresiz olur da günâha istekle yönelmeden, bunlardan yemek zorunda kalırsa, elbette Allah, çok bağışlayandır, pek esirgeyendir.

---

[1] **En'am:** ehlî hayvanlardan deve, sığır, koyun ve keçi demektir. At, katır, eşek gibi tek tırnaklı hayvanlar buna dâhil değildir. (بَهٖيمَةُ الْاَنْعَامِ) ise ya "en'am denilen behime-ler" ya da "en'am gibi olan behimeler" yani bunlara benzeyen, ceylân geyik gibi av hayvanları demektir. Konu ile ilgili olarak Bk. (En'am: 139, 142, 144, Nahl: 5-8, Hac: 28, 30, 134, Mü'minun: 21, Zümer: 6, 66, 80, Mü'min: 79)

[2] Yani, size ihramlı iken, et yemek haram değildir. Avlananlara yardım etmemek, yol göstermemek şartı ile ihramlı olmayanların avladıkları ve kestikleri hayvanların etinden, yiyebilirsiniz.

[3] **Şiâr için** Bk: (Bakara: 158, Hac: 36)

[4] **Haram aylar** için Bk.(Bakara:194, 217, Tevbe: 36,37)

[5] Hac esnasında kesilmek üzere Mekke'ye götürülen kurbanlıkların, başka bir maksatla kullanılmasını önlemek amacıyla boyunlarına gerdanlıklar takılarak süslenirdi. Bu âyetteki, "gerdanlıklar", mecâzen "kurbanlıklar" demektir.

[6] **Meyte:** kendiliğinden ölen, usulüne uygun veya besmele çekilmeden kesilen hayvan demektir.

[7] **Dem:** hayvanın damarlarındaki kanın, damardan çıktıktan sonra yenilmesi haram olduğu gibi leş de damarlarında kan kaldığı için haram olabilir.

[8] Domuz eti, sadece Allah'ın haram kılması sebebiyle haramdır ve diğer sebepler ikinci plandadır.

[9] **Nusub:** tapınmak veya kendisine kutsallık verilerek hürmet edilmek üzere kabul edilen ve kullanılan şekilli ve şekilsiz putlar veya putlaştırılan eşyalardır. Bu özellikleri taşıyan semboller, bayraklar, rozetler, haç buna dâhildir. Bk. (Tevbe: 31)

[10] **Ezlâm:** İranlıların ve Rumların kumar oynadıkları tavla zarları ile Arapların ok türünden olan zarları demektir. Câhiliyye Arapları, önemli bir işe kalkışacakları zaman torbaya koydukları üç zar ile kısmet çekerlerdi. Zarın birine "yap", diğerine "yapma" diye yazarlar, birini de boş bırakırlardı. Torbadan çektiği zara göre hareket eder, boş zar çıkarsa, çekme işini tekrar yaparlardı.

[11] Bk. (Bakara: 173, En'am:118, 119, 121, 145, Nahl: 115)

[12] Bu âyet, H. 10. yılda Veda Haccında Arafat günü ikindiden sonra Efendimiz "Adbâ" adındaki devesinin üzerinde vakfede iken nâzil olmuştur. Bu günden sonra Peygamberimiz, seksen bir veya seksen iki gün kadar yaşamış ve bu süre de kendilerine başka bir âyet indirilmemiştir. Kur'an'ın en son inen âyeti, bu âyettir. Bu âyet inince, sahabenin pek çoğunun rahatlamasına karşılık Hz. Ebû Bekir: "Bu âyet Peygamberimizin vefatının yaklaştığına işarettir." diyerek ağlamıştır.

[13] Bu âyete göre kıyamete kadar Allah'ın kabul edeceği tek din, "İslâm Dinidir". Diğer din denilen şeylerin, Allah katında, bir değeri yoktur. Bk. (Âlu İmrân: 19, 85)

يَسْـَٔلُونَكَ مَاذَٓا اُحِلَّ لَهُمْۜ قُلْ اُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُۙ وَمَا
عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللّٰهُۘ
فَكُلُوا مِمَّٓا اَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهِۖ وَاتَّقُوا
اللّٰهَۜ اِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٤﴾ اَلْيَوْمَ اُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُۜ
وَطَعَامُ الَّذِينَ اُو۪تُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْۖ وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْۘ
وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ
اُو۪تُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ اِذَٓا اٰتَيْتُمُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ مُحْصِن۪ينَ
غَيْرَ مُسَافِح۪ينَ وَلَا مُتَّخِذ۪ٓي اَخْدَانٍۜ وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْاِيمَانِ
فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُۘ وَهُوَ فِي الْاٰخِرَةِ مِنَ الْخَاسِر۪ينَ ﴿٥﴾ يَٓا
اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُٓوا اِذَا قُمْتُمْ اِلَى الصَّلٰوةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ
وَاَيْدِيَكُمْ اِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُؤُ۫سِكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ اِلَى
الْكَعْبَيْنِۜ وَاِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُواۜ وَاِنْ كُنْتُمْ مَرْضٰٓى اَوْ
عَلٰى سَفَرٍ اَوْ جَٓاءَ اَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَٓائِطِ اَوْ لٰمَسْتُمُ النِّسَٓاءَ
فَلَمْ تَجِدُوا مَٓاءً فَتَيَمَّمُوا صَع۪يدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ
وَاَيْد۪يكُمْ مِنْهُۜ مَا يُر۪يدُ اللّٰهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلٰكِنْ
يُر۪يدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٦﴾

4- (Ey Muhammed!) Sana, kendilerine nelerin helal kılındığını soruyorlar. Onlara: "Size temiz olan yiyecekler, helal kılındı. Allah'ın size öğrettiğinden bir kısmını öğreterek eğittiğiniz av hayvanlarının, sizin için avladıkları hayvanları yiyin ve onların üzerine de Allah'ın adını anın.[1] Allah'a karşı hata etmekten sakının, çünkü Allah, hesabı pek çabuk görendir." de.

5- (Ey îman edenler!) Bugün, size temiz olan yiyecekler helal kılındı. (Ayrıca) kendilerine kitap verilenlerin[2] yiyecekleri[3] size; sizin yiyecekleriniz de onlara helâldir. İffetli ve hür mü'min kadınlarla, sizden önce kendilerine kitap verilenlerden iffetli ve hür kadınlar;[4] zina etmeksizin ve gizli dost tutmaksızın, namuslu bir şekilde mihirlerini verdiğiniz takdirde, size helâldir. Her kim, (Allah'a) îmanı ret ederse, bütün yaptıkları boşa gider ve şüphesiz onlar, âhirette ziyana uğrayanların ta kendileridir.

6- Ey îman edenler![5] Namaza kalktığınız zaman, yüzlerinizi ve dirseklere kadar ellerinizi yıkayın. Başlarınızı mesh edin,[6] topuklarınıza kadar da ayaklarınızı (yıkayın.)[7] Eğer cünüp iseniz hemen iyice temizlenin.[8] Eğer hasta olmuşsanız veya yolcu iseniz yahut helâdan gelmişseniz ya da kadınlara yaklaşmış ve de su bulamamışsanız; temiz bir topraktan[9] yüzlerinize ve ellerinize sürerek teyemmüm edin. (Bu emirlerle) Allah, size güçlük vermek istemeyip, şükredesiniz diye sizi temizlemek ve size olan nîmetini tamamlamak istiyor.

---

[1] Yani avlanmak için yetiştirdiğiniz hayvanları, avlanacak hayvanlara gönderirken "Besmele" çekin.

[2] Bunlar, Hz. Mûsa ve İsa'nın ümmetinden, tek Allah inancına sahip olanlardır. Üzeyr ve Îsâ Allah'ın oğlu diyenler, bunun dışındadır. Çünkü onlar, böyle söyleyerek kâfir olmuşlardır. Zîrâ onların ilâhları, kesinlikle Allah değildir. Bk. (Mâide: 72, Tevbe: 30-32)

[3] Bu yiyecekler, onların kestikleri hayvanların etleridir.

[4] Burada kadın konusu, ayetin baş tarafındaki yiyecek konusu gibi karşılıklı olarak belirtilmeyip sadece Müslüman erkeklerin ehl-i kitabın kadınlarıyla evlenmesinin helal kılınması sebebiyle, Müslüman kadınların gerçek kitap ehliyle ve kâfirlerle evlenmeleri, haramdır.

[5] Bu âyet, Hz. Aişe (r.a)'nın gerdanlığını kaybettiği seferde geceleyin susuz bir mevkide abdest almak mümkün olamadığından dolayı nâzil olmuştur ve özellikle teyemmümü emretmektedir. (Buharî, Müslim) Zîrâ abdest, bu âyetten önce Mekke'de namazın farz kılınmasından beri vardı. Bu âyet, nâzil oluncaya kadar Peygamberimiz, abdest almadıkça asla konuşmaz ve selam almazdı. Esasen bu âyet, abdestin her ibâdet için değil, namaz için farz olduğunu açıklamak ve Peygamberimize bir ruhsat olarak, indirilmiştir. Kur'an okumak için abdest konusunda Bk. (Vakıa: 79)

[6] Sünnetteki uygulamaya göre başın saçlı kısmının en az dörtte birinin, bir defa mesh edilmesi farzdır. Âyette, kulaklarla ilgili hüküm yoktur. Ancak kulak başa dâhil olduğu için onun da aynı ıslaklıkla mesh edilmesinde bir mahzur yoktur. Peygamberimiz bu şekilde yapmıştır. (Kurtubî)

[7] Âyetteki (وَاَرْجُلَكُمْ) kelimesi meşhur kıraatlerde mansub olarak okunur. Buna göre, çıplak ayakların yıkanması gerekir. Sünnetteki uygulama da böyledir. Hattâ Peygamberimiz, ayaklarını yıkarken topukları kuru kalan birisini uyarmıştır. Ancak sünnetteki uygulamada ayağa giyilen mest ve çorap üzerine mesh etmek vardır. Bu âyetin mecrur olarak okunması halinde ise ayakların mesh edileceği anlaşılır. Bu konudaki mezhepler arası görüş farklılıkları, fıkıh kitaplarında mevcuttur.

[8] Yani gusül abdesti alın. Bütün vücudunuzu yıkayın. (فَاطَّهَّرُوا) ifâdesinde mübalâğa bulunduğu için, vücudun mümkün olan her tarafını, ağız ve burun içlerine varıncaya kadar dikkatlice yıkamak farzdır.

[9] Nisâ: 43. âyetten fazla olarak, bu âyette (مِنْهُ) ifâdesi bulunduğu için tercüme "temiz bir toprakla" değil de "temiz bir topraktan" şekilde yapılmıştır. Bu ifâdeden dolayı, taş ve mermer türü şeylerle teyemmümün câiz olup olmayacağı hakkında ihtilâf vardır. Buna göre taş ile teyemmüm ruhsat, toprak ile teyemmüm ihtiyattır.

7- Allah'ın, üzerinizdeki nîmetini ve "işittik ve itaat ettik." dediğiniz zaman, Ona verdiğiniz bağlayıcı sözü[1] hatırlayın. Allah'a karşı hata etmekten sakının çünkü Allah, gönüllerin özündekileri, çok iyi bilir.

8- Ey îman edenler, adaletle şâhitlik yaparak, Allah için hakkı ayakta tutanlar olun.[2] Bir topluma olan kininiz, size adaletsizlik yapma günâhını işletmesin. Adaletli olun, çünkü o, Allah'a karşı hata etmekten sakınmanıza en yakın (olan, davranış)tır. Allah'a karşı hata etmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptığınız her şeyden, haberdardır.

9- Allah da (kendisinin istediği gibi) îman edip (inandığı) iyi işleri yaşayanlara; kendilerini bağışlayacağını ve onlara büyük bir mükâfat vereceğini vâdetmiştir.

10- İnkâr ederek, âyetlerimizi yalanlayanlar ise cehennemliklerin ta kendisidir.[3]

11- Ey îman edenler! Allah'ın, bir topluluğun size tecavüze yeltenmesi üzerine sizi onların ellerinden kurtarma nîmetini, hatırlayın.[4] Allah'a karşı hata etmekten sakının. Öyleyse îman edenler, sadece Allah'a tevekkül[5] etsinler.[6]

وَ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَ م۪يثَاقَهُ الَّذ۪ي وَاثَقَكُمْ بِه۪ٓ اِذْ
قُلْتُمْ سَمِعْنَا وَ اَطَعْنَا وَ اتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ عَل۪يمٌ بِذَاتِ
الصُّدُورِ ﴿٧﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا كُونُوا قَوَّام۪ينَ لِلّٰهِ شُهَدَٓاءَ
بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلٰٓى اَلَّا تَعْدِلُوا
اِعْدِلُوا هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى وَ اتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ خَب۪يرٌ بِمَا
تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ وَعَدَ اللّٰهُ الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَاَجْرٌ عَظ۪يمٌ ﴿٩﴾ وَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا وَ كَذَّبُوا
بِاٰيَاتِنَٓا اُو۬لٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَح۪يمِ ﴿١٠﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ
اٰمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ هَمَّ قَوْمٌ اَنْ يَبْسُطُٓوا
اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ اَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَ اتَّقُوا اللّٰهَ وَعَلَى
اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾ وَ لَقَدْ اَخَذَ اللّٰهُ م۪يثَاقَ بَن۪ٓي
اِسْرَٓائ۪يلَ وَ بَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَق۪يبًا وَ قَالَ اللّٰهُ اِنّ۪ي
مَعَكُمْ لَئِنْ اَقَمْتُمُ الصَّلٰوةَ وَ اٰتَيْتُمُ الزَّكٰوةَ وَ اٰمَنْتُمْ بِرُسُل۪ي
وَ عَزَّرْتُمُوهُمْ وَ اَقْرَضْتُمُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا لَاُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ
سَيِّـَٔاتِكُمْ وَ لَاُدْخِلَنَّكُمْ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ
فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَٓاءَ السَّب۪يلِ ﴿١٢﴾

12- Allah, (tıpkı sizin gibi) İsrâil oğullarından da (şöylece) bağlayıcı söz, almıştı. Biz, onların kendi aralarından on iki güvenilir kimse gönderdik.[7] Allah, onlara; "Ben, namazı dosdoğru ve devamlı kıldığınız, zekâtı verdiğiniz, Peygamberlerime îman ettiğiniz, onlara yardımda bulunduğunuz ve (dünyada karşılığını beklemeksizin) Allah'a güzel bir borç verdiğiniz sürece, sizinle beraberim, sizin kötülüklerinizi kesinlikle örteceğim ve sizi zemîninden ırmaklar akan cennetlere yerleştireceğim. Fakat bundan sonra içinizden kim de kâfir olursa dosdoğru yolun ortasında, sapıtmış olur." (buyurdu.)

---

[1] Bu bağlayıcı söz: Akabe ve Bey'at'ür-rıdvan, (Fetih: 10) her gün fatiha okurken verdiğimiz söz (Fatiha: 5) ve Allah'ın Âdemoğullarının bellerinden zürriyetlerini çıkardığında aldığı söz (A'raf: 172) olabilir. Bk. (Bakara: 285, Nisâ: 46, Nur: 51)

[2] Yani her işiniz, her sözünüz Allah için olsun, adaleti uygulamada tüm insanlara örnek olun. Adaletin, ancak Allah'ın kanunlarıyla yapılacağını unutmayın. Allah'ın kanunları dışında adalet aramayın. Aynı ifâdenin farklı bir şekli için Bk. (Nisâ: 135)

[3] Aynı âyet için Bk. (Mâide: 86)

[4] Âyetin bu bölümü yukarıda mecâzî anlamlar dikkate alınarak tercüme edilmiştir. Âyetin tercümesi Kelime anlamıyla yapılırsa; "Ey îman edenler! Allah'ın bir topluluğun size el uzatmaya yeltenmesi üzerine onların ellerini sizden çekme nîmetini hatırlayın." şeklinde olur.

[5] **Tevekkül**: lügatte âcizliğini ortaya koymak ve başkasına güvenmek anlamına gelir. Dini terim olarak ise Tevekkül: Kulun sebepleri yerine getirdikten sonra, Allah'a karşı âcizliğini ortaya koyup, sadece ona güvenmesidir.

[6] Bu âyet, Nadir Yahûdîlerinin, Peygamber (a.s) ve bazı sahabeleri, yemeklerine zehir katarak öldürmek üzere tuzak kurmaları veya Zat'ür-Rika' gazvesinde bir bedevînin, Peygamberimiz Semûre ağacı altında uyurken kılıcını çekip: "Seni benden kim kurtarabilir!" deyince, Peygamberimizin: "Allah kurtarır!" demesi üzerine Cebrâil'in gelip Peygamberimizi kurtarması olayı sonrasında nâzil olmuştur. (Buhari, Kurtubî)

[7] Bunlar, Mûsa (a.s)'ın savaşmakla görevlendirildiği şehre gidip, onların durumuna vâkıf olmak ve dönüp kendisine haber vermek için gönderilen kimselerdi. Bunlar, oraya gittiler ve onlardan korktular. Dönünce de toplumlarına bir şey söylemeyeceklerine söz verdikleri halde, sözlerinde durmayıp oranın durumunu anlattılar. Ancak, içlerinden iki kişi sözlerinde durdu. Bu iki kişi için Bk. (Mâide: 23) (Özetle-Elmalılı)

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَ جَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً
يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَ نَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ
وَ لَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلٰى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ اِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ فَاعْفُ
عَنْهُمْ وَ اصْفَحْ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ (13) وَ مِنَ
الَّذِينَ قَالُوا اِنَّا نَصَارٰى اَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا
ذُكِّرُوا بِهِ فَاَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَ الْبَغْضَاءَ اِلٰى يَوْمِ
الْقِيٰمَةِ وَ سَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللّٰهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ (14) يَا
اَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا مِمَّا
كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتَابِ وَ يَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ
اللّٰهِ نُورٌ وَ كِتَابٌ مُبِينٌ (15) يَهْدِي بِهِ اللّٰهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ
سُبُلَ السَّلَامِ وَ يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ بِاِذْنِهِ
وَ يَهْدِيهِمْ اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (16) لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا
اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللّٰهِ
شَيْئًا اِنْ اَرَادَ اَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَ اُمَّهُ وَ مَنْ
فِي الْاَرْضِ جَمِيعًا وَ لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ وَ مَا
بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (17)

13- Verdikleri sözlerden caydıkları için onları lânetledik ve kalplerini katılaştırdık. Çünkü onlar, kelimelerin anlamlarını değiştirerek, kendilerine öğretilen kitabın önemli bir bölümünü de unuttular. (Ey Muhammed!) İçlerinden pek azı hariç, onlardan daima hainlik göreceksin. Yine de sen, onları affet ve onlara aldırış etme. Şüphesiz Allah, iyilik edenleri sever.

14- "Biz, Hıristiyan'ız" diyenlerden de bağlayıcı sözlerini almıştık. Fakat onlar da kendilerine öğretilen kitabın önemli bir bölümünü unuttular. Biz de bu yüzden onların aralarına, kıyamete kadar sürecek düşmanlık ve kin saldık. Sonunda Allah, onlara ne yaptıklarını tek tek haber verecektir.[1]

15- Ey kitap ehli olan (Yahûdî ve Hıristiyanlar!) Size, Kitaptan öteden beri gizlediklerinizin bir kısmının hükmünü[2] açıklayan, birçoğuna da değinmeyen Peygamberimiz (Muhammed) geldi. Ayrıca size, Allah'tan bir nur ve açıklayıcı bir kitap (olan Kur'an) da geldi.

16- Allah, o kitapla; kendi rızasını arayanlara kurtuluşa götüren yolları gösterir, izniyle onları (küfür) karanlıklarından (îman) aydınlığına çıkarır ve onları dosdoğru bir yola iletir.[3]

17- "Allah, ancak Meryem'in oğlu Mesih'tir" diyenler, kesinlikle kâfir olmuşlardır.[4] (Ey Muhammed!) onlara: "Eğer Allah, Meryem'in oğlu Mesih'i, anasını ve yeryüzündekilerin tamamını yok etmek istese, Ona kim engel olabilir?" de. Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan tüm varlıkların mülkü (saltanatı) Allah'a aittir ve O, ne dilerse onu yaratır.[5] Çünkü Onun gücü, her şeye yeter.

---

[1] (يَصْنَعُونَ) ifâdesinde; Hıristiyanız diyenlerin yaptıklarına, sanat denilmesinden; Hıristiyanlığı bu hale onların kendi arzularıyla getirdiklerini anlamak mümkündür. Ayrıca bu ifâdenin bir de; Yahûdîlerin ticaret sevdasıyla dini, Allah'ı ve âhireti unuttukları gibi bunların da sanayileri ile övündüklerini, sanat sevdasıyla Allah'ı Peygamberi ve dini unuttuklarını veya yaptıkları tüm olumsuz şeylere bile sanat adını verdiklerini ima ettiği düşünülebilir.

[2] Bu hükümler çok fazla olmakla birlikte bunlarda bir kaçı; Hz. Muhammed (a.s)'ın Tevrât ve İncil'deki son Peygamber olduğunu ve onun özelliklerini belirten âyetler, Tevrât'taki recm cezâsı ile ilgili hükümler ve Yahûdîlerden Allah tarafından cezâ olarak maymuna çevrilen bir gurubun kıssasıdır. (Kurtubî)

[3] Bu âyetle; Yahûdî ve Hıristiyanların, ancak Hz. Muhammed (a.s)'ı Peygamber olarak kabul ederek ve Kur'an'a uyarak kurtulabilecekleri, aslını bozdukları kitaplarıyla ise küfür karanlıklarından asla çıkamayacakları, açıkça ifâde edilmektedir.

[4] Bu âyet bize, Hz. İsa'yı Allah'ın oğlu, dolayısıyla da ilâh, kabul edenlerin, asla kitap ehli olmayıp tam birer kâfir olduklarını açıkça ifâde etmektedir. Zîrâ Hıristiyanlar üçleme (teslis) inancıyla; Hz. İsa'ya ilâh derler ve "baba, oğul ve kutsal rûh" üçlüsünün, tek ilâh olduğunu yani bunların ilâhlıkta eşit olduklarını kabul ederler. Bununla da dinlerinin sanki tek tanrılı bir din olduğunu söyleyerek 3=1 veya 1=3 gibi anlamsız bir denklem kurarlar. Hattâ bu âyette belirtilen ifâdelerinden, Allah'ı reddedip Mesih'i, Allah olarak kabul ettikleri de anlaşılır ki bu çok daha kötüdür. Aynı şekilde, Yahûdîler de Üzeyr'i Allah'ın oğlu kabul ederek kâfir olmuşlardır. (Mâide: 72, 73, Tevbe: 30) Sonuç olarak Mesih'i ve Üzeyr'i Allah'ın oğlu olarak kabul eden Hıristiyan ve Yahûdîler, kesinlikle kitap ehli değildir. Bu sebeple bunların kestikleri yenmez ve bunların kadınlarıyla da evlenilmez. (Mâide: 5) Hıristiyan ve Yahûdîlerden sadece tek Allah'a inanan ve Mesih ve Üzeyr'i, Allah'ın oğlu kabul etmeyenler, kitap ehli sayılır. Kraldan çok kralcı geçinen diyalogcuların bu âyetleri bilmemeleri mümkün olmadığına göre, büyük ihtimâlle ne yaptıklarını bilmemektedirler. (Konu ile ilgili geniş bilgi için Bk. Elmalılı)

[5] Tıpkı Âdem'i babası ve anası olmadan, İsa'yı da babası olmadan yarattığı gibi...

وَ قَالَتِ الْيَهُودُ وَ النَّصَارٰى نَحْنُ اَبْنٰٓؤُا اللّٰهِ وَ اَحِبّٰٓؤُهُ
قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ اَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقَ يَغْفِرُ
لِمَنْ يَشَٓاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَٓاءُ وَ لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَ اِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾ يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ
قَدْ جَٓاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلٰى فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ
اَنْ تَقُولُوا مَا جَٓاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَٓاءَكُمْ بَشِيرٌ
وَ نَذِيرٌ وَ اللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٩﴾ وَ اِذْ قَالَ مُوسٰى
لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ اِذْ جَعَلَ فِيكُمْ
اَنْبِيَٓاءَ وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا وَ اٰتٰيكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ اَحَدًا مِنَ
الْعَالَمِينَ ﴿٢٠﴾ يَا قَوْمِ ادْخُلُوا الْاَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي كَتَبَ
اللّٰهُ لَكُمْ وَ لَا تَرْتَدُّوا عَلٰٓى اَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ
﴿٢١﴾ قَالُوا يَا مُوسٰٓى اِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ وَ اِنَّا لَنْ
نَدْخُلَهَا حَتّٰى يَخْرُجُوا مِنْهَا فَاِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا فَاِنَّا
دَاخِلُونَ ﴿٢٢﴾ قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ اَنْعَمَ اللّٰهُ
عَلَيْهِمَا ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَاِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَاِنَّكُمْ
غَالِبُونَ وَعَلَى اللّٰهِ فَتَوَكَّلُوٓا اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٢٣﴾

18- Yahûdîler ve Hıristiyanlar bir de: "Biz, Allah'ın oğulları ve dostlarıyız." dediler.[1] (Ey Muhammed!) Onlara: "O halde (Allah,) günâhlarınız yüzünden niçin size azap ediyor? Aslında siz de Onun yarattığı birer insansınız. O, dilediğini bağışlar, dilediğini de cezâlandırır. Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan tüm varlıkların mülkü (saltanatı) Allah'a aittir ve sonunda dönüş de Onadır.

19- Ey kitap ehli olan (Yahûdî ve Hıristiyanlar): Peygambersiz geçen bir ara dönemin arkasından, (yarın kıyamette): "Bize bir müjdeci ve bir uyarıcı (Peygamber) gelmedi." demeyesiniz diye, işte size gerçekleri açıklayan Peygamberimiz (Muhammed,) geldi. Böylece size de müjdeleyici ve uyarıcı gelmiş oldu. Allah'ın gücü, kesinlikle her şeye yeter.

20- Mûsa, toplumuna: "Ey kavmim! Allah'ın Size içinizden Peygamberler çıkarma, sizleri hükümdarlar[2] yapma ve dünyada hiç kimseye vermediğini size verme nîmetini hatırlayın." dedi.

21- Ve onlara: "Ey kavmim! Allah'ın sizin için yurt olarak belirlediği kutsal topraklara[3] girin, sakın geriye dönmeyin,[4] yoksa hüsrana uğrayanlardan olursunuz." (dedi.)

22- Onlar da: "Ey Mûsa! Orada güçlü kuvvetli, bir toplum var. Onlar, oradan çıkmadıkça biz, oraya asla girmeyeceğiz. Eğer onlar, oradan çıkarlarsa biz, ancak o zaman gireriz."[5] dediler.

23- (O zorba toplumdan) korkanlar arasından Allah'ın kendilerine nîmet verdiği iki adam:[6] "Onların üzerlerine kapıdan girin. Eğer oradan girerseniz, kesinlikle galip gelirsiniz. Eğer gerçekten inanıyorsanız, sadece Allah'a güvenin." dediler.

---

[1] Yani kendilerinin başka insanlara benzemediklerini, Allah'ın katında özel bir imtiyazlarının olduğunu iddiâ ederek veya Mesih ve Üzeyr'in Allah'ın oğulları, dolayısıyla kendilerinin de Allah'ın torunları olduklarını zannederek Allah'tan korkmadılar. Buna göre Müslümanlar da; Allah'a tevekkül ve duâ ederken her ne yaparsak yapalım, Allah bizi sever zannetmemeli, böyle bir hataya düşmemeli ve Allah'ın kulları olduklarını unutmamalı. Mecâzen de olsa Allah'a "baba" tabirini kesinlikle kullanmamalı.

[2] Bu ifâdeden her ne kadar Hz. Davud ve Süleyman (a.s)'ın Peygamberliği ve saltanatı anlaşılırsa da "kılmak" fiili Peygamberlik ve saltanat için ayrı ayrı kullanılmaktadır. Bu sebeple saltanatı; "Mısır'daki kölelikten kurtulup, hürriyetlerine kavuşarak, kendi başlarına bir devlet olmaları" şeklinde anlamak da mümkündür. Hattâ böyle anlamak daha doğrudur.

[3] **Arz-ı Mukaddes:** temiz ve mübârek topraklar, demektir. Bu topraklar için; Sina dağı ve etrafı veya Şam, Filistin ve Ürdün'ün bir kısmı ya da Şam toprakları, denilmiştir. Yahûdîler ise bunun, "Nil nehriyle Fırat nehri arasındaki topraklar" olduğu kanaatindedirler. Aslında âyette vâdedilen topraklar, o şartlar altında ve Allah'ın dinine sadık kaldıkları müddetçe geçerlidir. İslâm dininin kendisinden önceki dinleri kaldırması sebebiyle, bu hüküm artık geçersizdir. Vâdedilen topraklar, İslâm'la genişletilmiş ve bu topraklara Müslümanlar vâris kılınmıştır. Bu topraklar ise, "yeryüzünün tamamıdır." Konu ile ilgili olarak Bk. (Enfâl: 39)

[4] Allah ve Peygamberi inkâr ederek kâfirliğe dönmeyin.

[5] Allah'a ve Peygamber'e karşı gelerek sanki "balık kavağa çıkarsa, biz de oraya gireriz." kabilinden işi zora soktular. Yani cumartesi yasağına kılıf uydurdukları gibi buna da gerçekleşmesi mümkün olmayan bir mazeret, uydurdular.

[6] Bu olayla ilgili rivâyetler Kitab-ı Mukaddes olduğu iddiâ edilen kitaba dayandığı için, hikâye edilmeğe değer görülmemiş ve bu rivâyetlere itibar edilmemiştir. Bk. (Mâide: 12)

قَالُوا يَا مُوسٰى اِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا اَبَدًا مَا دَامُوا فِيهَا فَاذْهَبْ
اَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَا اِنَّا هٰهُنَا قَاعِدُونَ ﴿٢٤﴾ قَالَ رَبِّ
اِنّ۪ي لَٓا اَمْلِكُ اِلَّا نَفْس۪ي وَ اَخ۪ي فَافْرُقْ بَيْنَنَا وَ بَيْنَ
الْقَوْمِ الْفَاسِق۪ينَ ﴿٢٥﴾ قَالَ فَاِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ
اَرْبَع۪ينَ سَنَةً يَت۪يهُونَ فِي الْاَرْضِ فَلَا تَاْسَ عَلَى الْقَوْمِ
الْفَاسِق۪ينَ ﴿٢٦﴾ وَ اتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَاَ ابْنَيْ اٰدَمَ بِالْحَقِّ اِذْ
قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ اَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْاٰخَرِ
قَالَ لَاَقْتُلَنَّكَ قَالَ اِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّٰهُ مِنَ الْمُتَّق۪ينَ ﴿٢٧﴾
لَئِنْ بَسَطْتَ اِلَيَّ يَدَكَ لِتَقْتُلَن۪ي مَا اَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ اِلَيْكَ
لِاَقْتُلَكَ اِنّ۪ي اَخَافُ اللّٰهَ رَبَّ الْعَالَم۪ينَ ﴿٢٨﴾ اِنّ۪ي اُر۪يدُ
اَنْ تَبُٓوءَ بِاِثْم۪ي وَاِثْمِكَ فَتَكُونَ مِنْ اَصْحَابِ النَّارِ
وَذٰلِكَ جَزٰٓؤُا الظَّالِم۪ينَ ﴿٢٩﴾ فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ
اَخ۪يهِ فَقَتَلَهُ فَاَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِر۪ينَ ﴿٣٠﴾ فَبَعَثَ اللّٰهُ
غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْاَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُوَار۪ي سَوْاَةَ
اَخ۪يهِ قَالَ يَا وَيْلَتٰٓى اَعَجَزْتُ اَنْ اَكُونَ مِثْلَ هٰذَا الْغُرَابِ
فَاُوَارِيَ سَوْاَةَ اَخ۪ي فَاَصْبَحَ مِنَ النَّادِم۪ينَ ﴿٣١﴾

24- Toplumu Mûsa'ya: "Ey Mûsa! Onlar, orada bulundukça biz, oraya asla girmeyeceğiz. Sen ve Rabbin gidin ve onlarla savaşın. Biz, burada oturacağız." dediler.

25- Mûsa: "Ey Rabbim! Ben, ancak kendime ve kardeşime söz geçirebiliyorum, artık bizimle yoldan çıkmış şu kavmin arasını ayır."[1] dedi.

26- Allah Mûsa'ya: "(Ey Mûsa!) Artık o mukaddes topraklar, onlara kırk yıl haram kılınmıştır. Onlar, o topraklarda[2] serseri bir şekilde dolaşacaklar.[3] Sakın sen, o yoldan çıkmış toplum için üzülme!" buyurdu.[4]

27- Onlara, Âdem'in iki oğlunun kıssasını[5] en doğru şekliyle anlat. Hani onların her ikisi, (Allah'a) birer kurban sunmuşlardı da birininki kabul edilmiş, diğerininki kabul edilmemişti. (Kurbanı kabul edilmeyen, ötekine): "Seni öldüreceğim." deyince, diğeri ona: "Allah, yalnız kendisinden hakkıyla sakınanların (kurbanını) kabul eder." demişti.

28- (Ve devamla): "Sen, beni öldürmek amacıyla bana elini uzatsan da ben, seni öldürmek amacıyla sana elimi uzatmayacağım. Çünkü ben, âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım."

29- "Ben, senin; benim günâhımı da kendi günâhını da yüklenip, cehenneme atılacaklardan olmanı istiyorum. Çünkü (bütün) zalimlerin cezâsı, işte budur." dedi.

30- Sonunda (kurbanı kabul edilmeyenin) nefsi, kendisini kardeşini öldürmeye itti ve onu öldürerek, ziyana uğrayanlardan oldu.

31- Bunun üzerine Allah, kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini ona göstermek için toprağı eşeleyen bir karga gönderdi.[6] O da: "Yazıklar olsun bana, ben şu karga kadar olup da kardeşimin cesedini gömemedim ha?" dedi ve pişman olanlardan oldu.[7]

---

[1] Bu âyet "...Ben, ancak kendime söz geçirebiliyorum, kardeşim de benim durumumda, artık bizimle yoldan çıkmış şu kavmin arasını ayır." şeklinde de tercüme edilebilir. Bu ifâdeden, Hz. Mûsa'nın o iki kişiye de tam güvenemediği anlaşılabilir. Konuyla ilgili olarak Bk. (Mâide: 12 ve dipnotu.)

[2] İsrâil oğullarının cezâ olarak içerisinde kırk yıl dolaştıkları bu yer, Tih Çölüdür. **Tih:** içerisinden asla çıkılamayan, yolu olmayan çöl demektir. Zâten bu çöle de bu olaydan dolayı, bu isim verilmiştir.

[3] Âyetin bu bölümü; "(Ey Mûsa!) Artık o mukaddes topraklar onlara haram kılınmıştır. Onlar, kırk yıl o topraklarda, serseri bir şekilde dolaşacaklar." diye de tercüme edilebilir.

[4] Hz. Mûsa ve Hârûn'un İsrâil oğullarını Mısır'dan getirme olayının Kur'an'daki vardığı son nokta, burasıdır. Bundan sonra Hz. Mûsa ve Hârûn'un ne olduğu hakkında birçok rivâyet varsa da bu rivâyetler, Yahûdî kaynaklıdır. Sonuç olarak Allah, Hz. Mûsa ile ilgili bize bu kadar bilgi vermiştir. Bize düşen, bununla yetinip, Yahûdî kaynaklı rivâyetlerle kafamızı karıştırmamaktır.

[5] Bu ifâde: "Âdemin iki oğlunun" veya "iki Âdemoğlunun" şeklinde de anlaşılabilir. Müfessirlerin çoğunluğu, bu iki Âdemoğlunun, Kabil ve Habil olduğunu söylemişlerse de bu isimlerin gerçekliğiyle ilgili ciddi bir delil ortaya koyamamışlardır. Bazıları 32. âyetteki (مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ)ifâdesine dayanarak bu iki âdemoğlunun, İsrâil oğullarından iki kişi olduğu kanaatini haklı olarak söylemişlerdir. Olayın teferruatı ile ilgili rivâyetlerin hemen hemen tamamı, Yahûdî kaynaklı olduğu için burada rivâyet etmeye değer görülmemiş, sadece Allah'ın Kur'an'da anlattığıyla yetinilmiştir.

[6] Bu olay, bilginin kaynağının akıl değil vahy olduğunu, insan aklının eğer vahiyle beraber çalışmadığı sürece bir cesedi bile ne yapacağını kendiliğinden bilemeyeceğini, göstermektedir. Âdem (a.s)'ın tevbe etmek için ne yapacağını bilemediği gibi. (Bakara:37) Bir de buradan batı kültüründe, karganın aptallığı fikri, vahyin akıldan üstün ve karganın bu konuda bir aracı olduğunu kabullenememenin bir yansıması olarak anlaşılabilir.

[7] Ama bu pişmanlık ona hiçbir fayda vermedi.

32- İşte bu olaydan dolayı[1] Biz, İsrâil oğullarına: "Kim, bir kimseyi öldürmeye veya yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya karşılık olmaksızın, (haksız yere) bir cana kıyarsa bütün insanları öldürmüş, her kim de bir canı kurtarırsa bütün insanları, kurtarmış gibi olur." hükmünü bildirdik. Şüphesiz Peygamberlerimiz, onlara apaçık deliller getirdiler; ama onlardan pek çoğu, bundan sonra yine yeryüzünde aşırı giderek yoldan çıktılar.

33- Allah ve Rasûlüne karşı savaşan[2] ve yeryüzünde fesat çıkarmaya çalışanların cezâsı, öldürülmeleri veya asılmaları yahut ayak ve ellerinin çaprazlama kesilmesi, ya da yaşadıkları yerlerden başka bir yere sürgün edilmelerinden başka bir şey değildir.[3] Bu, onlar için dünyada bir zillettir. Âhirette ise onlar için büyük bir azap vardır.[4]

---

[1] Bu âyetin başındaki, "işte bu olaydan dolayı" ifâdesi, Âdem'in iki oğlu hadisesinin; bizzat Hz. Âdemin iki oğlu arasında değil, İsrâil oğulları arasındaki, "iki Âdemoğlu" arasında meydana geldiği ve bu hükmün de bu olaydan dolayı İsrâil oğullarına indirildiği şeklinde anlaşılabilir. Bu ifâde bir de; Hz. Âdemin iki oğlu arasındaki bu olayın, Yahûdîler ve tüm insanlar arasında her zaman olabileceğine bir örnek olmak üzere anlatılıp bu hükmün sadece İsrâil oğullarına değil tüm insanlığa emredildiği de anlaşılabilir ki, bu daha kapsamlı olur.

[2] Bu ifâde, mecâzen Allah ve Rasûlünün insanlar arasında hükmetmek üzere gönderdiği emir ve yasaklarıyla, savaşan ve onlara muhalefet eden anlamındadır. Zîrâ bir insanın, Allah'la ve vefatından sonra Peygamberleriyle fiilen savaşması, mümkün değildir.

[3] Bu âyetin uygulaması; "adam öldürmüşlerse affı câiz olmamak üzere öldürülmeleri, hem adam öldürmüşler, hem de mal çalmışlar veya ırza tecavüz etmişlerse öldürüldükten sonra ölü olarak teşhir için asılmaları, yalnız mal çalmışlarsa, çaprazlama birer elleri ile birer ayaklarının kesilmesi, yalnız yol kesmişlerse yaşadıkları yerlerden başka bir yere sürülmeleri" şeklindedir. (Elmalılı) Bu konuda Muhammed Esed'in Firavunun büyücülere söylediği sözlerle de bağlantı kurarak, muzari fiilin geleceğe delalet ettiğini, bu dört fiilin başında, onları mastarlaştıran (اَنْ)'i görmeyip, hattâ bu cümlenin isim cümlesi olduğunu da unutup, büyük ve saygın müfessirleri reddederek yaptığı yorumu anlamak, mümkün değildir.

[4] Ukül ve Ureyne'den bazı yoksul ve hasta insanlar, Medîne'ye gelip Müslüman olurlar. Efendimiz, bunlara zekât develerinin bulunduğu yere giderek sütlerinden içip geçinmelerini ve develerin sidiklerinden içerek hastalıklarını tedavi etmelerini emreder. Bu adamlar, iyileşince, dinden dönerek çobanları öldürüp, develeri götürürler ve yol kesip tecavüzler ederek kaçarlar. Fakat takip olunup yakalanırlar ve Peygamberimize getirilirler. Efendimiz, onların ellerini ayaklarını kestirip gözlerini oydurur. Bu adamlar bu şekilde bırakılır ve sonunda ölüp giderler. Bu âyet işte bu olay üzerine iner. (Nesaî)

مِنْ اَجْلِ ذٰلِكَ كَتَبْنَا عَلٰى بَنٖٓى اِسْرَٓائٖلَ اَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا
بِغَيْرِ نَفْسٍ اَوْ فَسَادٍ فِى الْاَرْضِ فَكَاَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ
جَمٖيعًا وَ مَنْ اَحْيَاهَا فَكَاَنَّمَٓا اَحْيَا النَّاسَ جَمٖيعًا
وَلَقَدْ جَٓاءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اِنَّ كَثٖيرًا مِنْهُمْ
بَعْدَ ذٰلِكَ فِى الْاَرْضِ لَمُسْرِفُونَ ﴿٣٢﴾ اِنَّمَا جَزٰٓؤُا الَّذٖينَ
يُحَارِبُونَ اللّٰهَ وَ رَسُولَهُ وَ يَسْعَوْنَ فِى الْاَرْضِ فَسَادًا
اَنْ يُقَتَّلُٓوا اَوْ يُصَلَّبُٓوا اَوْ تُقَطَّعَ اَيْدٖيهِمْ وَ اَرْجُلُهُمْ
مِنْ خِلَافٍ اَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْاَرْضِ ذٰلِكَ لَهُمْ خِزْىٌ فِى
الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظٖيمٌ ﴿٣٣﴾ اِلَّا الَّذٖينَ
تَابُوا مِنْ قَبْلِ اَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ
رَحٖيمٌ ﴿٣٤﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَابْتَغُٓوا اِلَيْهِ
الْوَسٖيلَةَ وَجَاهِدُوا فٖى سَبٖيلِهٖ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٣٥﴾
اِنَّ الَّذٖينَ كَفَرُوا لَوْ اَنَّ لَهُمْ مَا فِى الْاَرْضِ جَمٖيعًا
وَمِثْلَهُ مَعَهُ لِيَفْتَدُوا بِهٖ مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ مَا تُقُبِّلَ
مِنْهُمْ وَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلٖيمٌ ﴿٣٦﴾ يُرٖيدُونَ اَنْ يَخْرُجُوا مِنَ
النَّارِ وَ مَا هُمْ بِخَارِجٖينَ مِنْهَا وَ لَهُمْ عَذَابٌ مُقٖيمٌ ﴿٣٧﴾

34- Ancak kendilerini yakalamanızdan önce tevbe edenler, başka. Şunu iyi bilin ki Allah, çok bağışlayan ve çok merhamet edendir.

35- Ey îman edenler! Allah'a karşı hata etmekten sakının, Ona (yaklaşmak için) vesile arayın[5] ve kurtuluşunuzu umabilmek için de Onun yolunda cihad edin.

36- Yeryüzündekilerin tamamıyla birlikte bir o kadarı daha kâfirlerin olsa kıyamet gününün azabından kurtulmak için bunun tamamını fidye olarak verseler dahi onlardan hiçbir şey kabul edilmez. Ve onlar için acıklı bir azap vardır.

37- Onlar, cehennemden çıkmak isteyecekler fakat oradan kesinlikle çıkamayacaklardır. Çünkü onlara bitmez tükenmez bir azap vardır.

---

[5] **Vesile:** arzu edilen bir amaca insanı yaklaştıran sebep, demektir. Allah'a yaklaşma sebebi ise; Allah'a kulluk etmek, Onun râzı olacağı ibâdetleri yapmaktır. "Biz Müslüman'ız, Allah bizi sadece îmanımızdan dolayı sever" deyip de yatmayın. Allah'tan korkun, kötü ahlâktan sakının, yalnız bununla da kalmayın, iradenizi sarf edip sebeplere sarılın. Allaha yaklaşmak için daima vesile arayın, her fırsattan istifâde ederek, güzel işler yaparak kendinizi Allaha sevdirmeye çalışın. (Özetle-Elmalılı)

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوٓا اَيْدِيَهُمَا جَزَٓاءً بِمَا كَسَبَا
نَكَالًا مِنَ اللّٰهِ ۜ وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾ فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ
ظُلْمِهِ وَاَصْلَحَ فَاِنَّ اللّٰهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ ۜ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿٣٩﴾ اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ يُعَذِّبُ
مَنْ يَشَٓاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَٓاءُ ۜ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
﴿٤٠﴾ يَٓا اَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي
الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُٓوا اٰمَنَّا بِاَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ ۚ
وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا ۚ سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ
اٰخَرِينَ ۙ لَمْ يَأْتُوكَ ۜ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ ۚ
يَقُولُونَ اِنْ اُوتِيتُمْ هٰذَا فَخُذُوهُ وَاِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا ۜ
وَمَنْ يُرِدِ اللّٰهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا ۜ اُولٰٓئِكَ
الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللّٰهُ اَنْ يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ ۜ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ ۚ
وَلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٤١﴾ سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ
اَكَّالُونَ لِلسُّحْتِ ۜ فَاِنْ جَٓاؤُكَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ اَوْ اَعْرِضْ
عَنْهُمْ ۚ وَاِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْـًٔا ۜ وَاِنْ حَكَمْتَ
فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ ۜ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٤٢﴾

38- (Ey îman edenler!) Hırsız[1] erkek ve hırsız kadının, yaptıklarına karşılık Allah'tan bir cezâ olmak üzere (sağ) ellerini kesin.[2] Allah çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibidir.[3]

39- Kim, (hırsızlık yaparak) kendisine zulmettikten sonra tevbe eder[4] ve kendisini düzeltirse,[5] Allah, onun tevbesini kesinlikle kabul eder. Çünkü Allah, çok bağışlayan ve çok merhamet edendir.

40- Göklerin ve yerin hükümranlığının, dilediğini bağışlayan, dilediğini de cezâlandıran Allah'a ait olduğunu bilmiyor musun? Şunu iyi bil ki Allah'ın gücü, her şeye yeter.

41- Ey Peygamber, kalpleri inanmadığı halde sadece ağızlarıyla "inandık" diyerek kâfirlikte yarışanlar sakın seni üzmesin. (Mûsa'nın dinini terk edip) Yahûdî olanlara gelince; onlar[6] da sadece yalana kulak verirler, sana gelmeyen diğer bir topluluğu dinlerler,[7] kelimelerin anlamlarını değiştirirler ve "eğer size şöyle (fetva) verilirse ona uyun, verilmezse sakın uymayın!" derler.[8] Eğer Allah birini şaşırtmak isterse sen, Allah'a karşı onun için hiçbir şey yapamazsın. İşte onlar, Allah'ın kalplerini temizlemek istemediği kimselerdir. Onlar için dünyada bir zillet, âhirette ise büyük bir azap vardır.[9]

42- Onlar, sadece yalana kulak verirler ve hep haram[10] yerler. (Ey Muhammed!) Eğer onlar, sana (fetva sormak için) gelirlerse, ister aralarında hüküm ver, istersen onlardan yüz çevir. Eğer onlardan yüz çevirirsen, sana bir zarar veremezler. Yok, eğer aralarında hükmedersen, adaletle hükmet. Şüphesiz Allah, adaletli davrananları sever.

---

[1] **Sirkat:** başkasının koruma altında bulunan ve değeri olan bir malını, gizlice almaktır. Yoksa örfte alınması adet olan şeylerin, habersizce alınması, hırsızlık değildir. Hırsızlığın, cezâyı gerektirebilmesi için çalınan malın değerli denilebilecek bir miktar olması ve sahibi tarafından korunması, gerekir. Bazı kıraatlerde, "sağ el" ifâdesi geçtiği için, önce sağ el kesilir. Bu konuda icma' vardır. Hırsızlığa devam ederse; sırasıyla sol ayak, sol el ve en son sağ ayak kesilir.

[2] Âyetin bu bölümü: "Hırsız erkek ve hırsız kadının, (çalarak) elde ettiklerine karşılık, Allah'tan bir cezâ olmak üzere (sağ) ellerini kesin." diye de tercüme edilebilir.

[3] Çünkü Allah, insana güç vermiş, zekât ve sadakayı farz kılmış, fakirleri korumayı İslâm devletinin görevleri arasına koymuştur. Bu durumda hırsızlık eden, bu işi keyfi olarak yaptığından dolayı cezâlandırılır.

[4] Bu tevbe, cezânın uygulanmasından önce yapılırsa, Hanefilere göre, mal sahibi affetmedikçe cezâ düşmez, Şafiî'ye göre düşer.

[5] Hırsızın kendisini düzeltmesi demek, çaldığı malı ödemesi ve bir daha hırsızlık yapmamasıdır.

[6] Bunlar Nadîr, Kureyza ve Kaynuka Yahûdîlerinin şahsında tüm Yahudiler ve Yahudi zihniyetlilerdir.

[7] Bunlar da; içlerinden zina eden iki kişiyi recm etmek istemeyen ve durumları hakkında fetva sormak için Peygamberimize gelmeyi istemeyip de Kureyza Yahûdîlerini gönderen, Hayber Yahûdîleridir.

[8] Âyetin bu bölümü: "Ey Peygamber, kalpleri inanmadığı halde sadece ağızlarıyla "inandık" diyenlerle, (Mûsa'nın dinini terk edip) Yahûdî olanlardan, kâfirlikte yarışanlar, sakın seni üzmesin. Onlar, sadece yalana kulak verirler..." şeklinde tercüme edilebilir.

[9] Gerçek Tevrât'ta recm cezâsı vardı. Sonra Yahûdîler, bunu; "zina edene kırk kamçı vurmak ve yüzünü karalayıp, bir eşeğe ters bindirerek teşhir etmekle" değiştirdiler. Bir gün Rasûlullah Medîne'de bir Yahûdî'nin böyle dolaştırıldığını görünce, Yahûdî âlimlerinden birisine: "siz de zina edenin cezâsı böyle midir? diye sorar, o da "evet" der. Daha sonra Yahûdî eşrafından bir kadın, Hayber eşrafından bir erkekle zina eder. Hayberliler bunun hükmünü sormak için Kureyza Yahûdîlerinden birini Efendimize gönderirler ve: "Ona sor. Bizi teşhir ederse sözüne uyalım yok, recm emrederse uymayalım." derler. Rasûlullah Yahûdîlerin yanına gider ve içlerinden en bilgili olanına: "Tevrât'ta zina eden hakkında Allah'ın recm ile hükmettiğini biliyor musun?" der. O da: "Allah için evet" der. Rasûlullah da onlar hakkında recm ile hükmeder ve bu iki Yahûdî zina suçundan dolayı recm edilir. (Özetle-Müslim) Bu âyet, bu olay üzerine inmiştir.

[10] **Suht:** bir şeyin kökünü kazımak demektir. Bereketi olmaması ve sahibini perişan etmesinden dolayı mecâzen haram mal, gayrı meşru kazanç için kullanılır.

43- İçerisinde Allah'ın (bir kısım) hükmü bulunan Tevrât,[1] yanlarında olduğu halde seni nasıl hakem yapıyor, sonra ondan yüz çeviriyorlar? İşte bunlar, (gerçekten) îman etmemiş kimselerdir.

44- İçerisinde dosdoğru yolu gösteren (âyetler) ve nur bulunan ve Müslüman Peygamberlerin[2] kendisiyle Yahûdîlere hükmettiği Tevrât'ı, (Mûsa'ya) elbette Biz, indirdik. (Mûsa'nın dinini terk edip) Yahûdî olanlar hakkında; derin ilim sahipleri[3] ve hahamlar,[4] Allah'ın kitabının koruyucuları ve doğruluğunun şâhitleri olarak hükmetselerdi (onlar da) Tevrât'la (aynı) hükmü verirlerdi. (Ey Yahûdî âlimleri!) İnsanlardan korkmayın, sadece Benden korkun ve âyetlerimi ucuza satmayın. (Şunu iyi bilin ki) Allah'ın indirdiği (hükümler) ile hükmetmeyenler, kâfirlerin ta kendileridir.[5]

45- Biz, o (Tevrât)'ta o (Yahûdîlere), canın karşılığı can, gözün karşılığı göz, burnun karşılığı burun, kulağın karşılığı kulak, dişin karşılığı diş ve tüm yaralamalarda da karşılıklı kısası farz kıldık. Bununla beraber kim de (kısas hakkını) bağışlarsa bu, onun günâhlarına kefaret olur.[6]

وَكَيْفَ يُحَكِّمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرٰيةُ فِيهَا حُكْمُ اللّٰهِ
ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ وَمَٓا اُو۬لٰٓئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٣﴾
اِنَّٓا اَنْزَلْنَا التَّوْرٰيةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ
الَّذِينَ اَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْاَحْبَارُ
بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللّٰهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَٓاءَ
فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوا بِاٰيَاتٖي ثَمَنًا
قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ
﴿٤٤﴾ وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَٓا اَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ
بِالْعَيْنِ وَالْاَنْفَ بِالْاَنْفِ وَالْاُذُنَ بِالْاُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ
وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهٖ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ وَ
مَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ
﴿٤٥﴾ وَقَفَّيْنَا عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِمَا
بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرٰيةِ وَاٰتَيْنَاهُ الْاِنْجِيلَ فِيهِ هُدًى وَنُورٌ
وَمُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرٰيةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً
لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٦﴾ وَلْيَحْكُمْ اَهْلُ الْاِنْجِيلِ بِمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ فِيهِ
وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٤٧﴾

(Şunu iyi bilin ki) Allah'ın indirdiği (hükümler) ile hükmetmeyenler zalimlerin[7] ta kendileridir.

46- O Peygamberlerin ardından, yanlarındaki Tevrât'ı doğrultucu olarak Meryem oğlu İsa'yı gönderdik ve ona, içerisinde hidâyet ve nur olan, kendisinden önceki Tevrât'ın doğrultan ve Allah'tan hakkıyla sakınanlar için bir rehber ve bir öğüt olan, İncil'i verdik.

47- İncil'e uyanlar da Allah'ın bu kitapta indirdiği hükümlere göre hükmetsinler.[8] (Şunu iyi bilin ki) Allah'ın indirdiği (hükümler) ile hükmetmeyenler, (hak yoldan çıkmış) fasıkların, ta kendileridir.

---

[1] Tevrât ve İncil olduğu iddiâ edilen kitaplarda, asıllarına uygun bir kısım hükümlerin bulunma ihtimâli olabilir. Ancak böyle bir ihtimâl, bu kitapların Hz. Muhammed (a.s) ve Kur'an gönderildikten sonra, bu tahrif veya nesh edilmiş halleriyle hâlâ ilâhi kitap olmalarını gerektirmez. Bu âyette esas vurgulanmak istenen; Yahûdîlerin inandıklarını söyledikleri kitaba bile doğru-dürüst îman etmedikleri ve hükümlerine dahi uymadıklarıdır.

[2] Bu ifâdeden, Allah'ın bütün Peygamberlere gönderdiği dinin adının, "İslâm dini" ve bu dinlere uyan kimselerin de "Müslüman" olduğu anlaşılmaktadır.

[3] **Rabbaniyyûn:** Rabb'e ait olan kimseler demektir ve Rabbanî kelimesinin çoğuludur. Rabbanilerin; derin ilim sahipleri, hikmet ve takva sahibi âlimler, idareciler, kendisinde ilim ile basiretli bir yöneticiliği toplamış kimseler, helâli, haramı, emirleri ve yasakları bilen kimseler olduğu söylenmiştir. Rabbaniyyûn, Hıristiyan âlimleri; ahbâr ise Yahûdî âlimleri anlamına da gelir. (Kurtubî).

[4] **Ahbar:** Yahûdî âlimleri, din adamları, hahamlar demektir. Yahûdîler, bu kelimeyi Yahûdîliği öğreten, Yahûdî şeriatını bilen ve aralarında çıkan anlaşmazlıkları çözümleyen din adamları, anlamında kullanmışlardır.

[5] Bazıları âyetin 45. ve 47. âyetlerde de tekrar edilen son bölümünün sadece kitap ehliyle ilgili olduğu görüşündeyseler de Kur'an'ın tüm hükümleri gibi bu hükmü de aynı şartları taşıyan tüm insanlar için geçerlidir. Hz. Huzeyfe (r.a) bu görüşleri reddetmiştir. Birisi kendisine, bu âyetlerin yalnızca İsrâil oğulları ile ilgili olduğunu söyleyince, Hz. Huzeyfe (r.a): "Bu, İsrâil oğulları sizin için ne iyi kardeştirler doğrusu! Acı olan her şey onlara, tatlı olan her şey de size! Allah'a yemin olsun ki adım adım onların yollarından gidecek (ve onların gördüklerini göreceksiniz." cevabını verdi. (Taberî)

[6] Yani kısas, bir kul hakkıdır. Hak sahibi ise hakkını kullanma ve kullanmama hakkına sahiptir ve hak sahibi, istemedikçe kısas cezâsı uygulanamaz. Ancak Allah, ona affetmesini tavsiye eder ve eğer affederse de mükâfat verir. Bu hakkından vazgeçen, bütün günâhlarını affettirecek kadar büyük bir sadaka yapmış olur. Çünkü bir insana hayat kazandırmak, bütün insanları yaşatmak kadar sevaptır. (Mâide: 32)

[7] Buradaki zâlim; kâfir anlamına kullanılmıştır. Çünkü şirk, en büyük zulümdür. Bk. (Lokman: 13 ve dipnotu)

[8] Bu ifâdeden Allah'ın İncil'le Hz İsa'ya da Adem (a.s)'dan beri göndere geldiği dini yeniden gönderdiğini ve bu dine ait ayrı bir şeriat indirdiğini, anlamak mümkündür.

وَ اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ
الْكِتَابِ وَ مُهَيْمِنًا عَلَيْهِ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ وَ
لَا تَتَّبِعْ اَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ
شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ لَجَعَلَكُمْ اُمَّةً وَاحِدَةً وَلٰكِنْ
لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا اٰتٰيكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ اِلَى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ
جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ (48) وَاَنِ احْكُمْ
بَيْنَهُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ اَنْ يَفْتِنُوكَ
عَنْ بَعْضِ مَا اَنْزَلَ اللّٰهُ اِلَيْكَ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ اَنَّمَا
يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَ اِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ
لَفَاسِقُونَ (49) اَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ اَحْسَنُ مِنَ
اللّٰهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ (50) يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا
الْيَهُودَ وَالنَّصَارٰى اَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ
مِنْكُمْ فَاِنَّهُ مِنْهُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (51)
فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسَارِعُونَ فِيهِمْ يَقُولُونَ
نَخْشٰى اَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فَعَسَى اللّٰهُ اَنْ يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ اَوْ اَمْرٍ
مِنْ عِنْدِهِ فَيُصْبِحُوا عَلٰى مَا اَسَرُّوا فِي اَنْفُسِهِمْ نَادِمِينَ (52)

48- (Ey Muhammed!) Şüphesiz sana Biz, kendisinden önceki kitapları doğrultan ve onların (asıl hükümlerini) koruyan[1] bu kitabı, gerçekleri açıklamak için indirdik. Öyleyse, onların aralarında sadece Allah'ın indirdiği ile hükmet ve sana gelen hak kitaptan saparak onların arzularına uyma. (Ey insanlar!) Biz, her biriniz için (apayrı) birer şeri'at[2] ve bir minhac[3] gönderdik. Eğer Allah dileseydi, kesinlikle sizi tek bir ümmet kılardı; fakat size verdikleriyle sizi denemek istedi. Öyleyse birbirinizle iyiliklerde yarışın. Çünkü hepinizin dönüşü, Allah'a olacaktır ve O da (âhirette) hakkında anlaşamadığınız şeyler(in doğrusunu,) size mutlaka açıklayacaktır.

49- Onların aralarında sadece Allah'ın indirdiği ile hükmet ve sakın onların arzularına uyma. Onların seni, Allah'ın sana indirdiği (hükümlerin) az bir kısmından bile şaşırtmalarından sakın. Eğer (Allah'ın hükmünden) yüz çevirirlerse, Allah'ın onları bir kısım günâhları sebebiyle cezâlandırmayı dileyeceğini de iyi bil. Şüphesiz insanların pek çoğu, (yoldan çıkmış) fasıkların ta kendileridir.

50- Yoksa onlar, (İslâm öncesi) cahiliye düzenini mi istiyorlar? Tereddütsüz inanan bir toplum için, Allah'tan daha güzel hüküm veren, kim olabilir?

51- Ey îman edenler! Yahûdîleri ve Hıristiyanları sakın dost edinmeyin. Onlar, ancak kendi kendilerinin dostlarıdırlar.[4] Sizden her kim, onları dost edinirse[5] işte o, onlardan olur.[6] Şüphesiz Allah, zalim bir toplumu, asla dosdoğru yola ulaştırmaz.

52- Kalplerinde hastalık bulunan (münâfık)ların ise: "Bize bir felaket gelmesinden korkuyoruz." diyerek, onların arasında koşuştuklarını görürsün.[7] Umulur ki Allah, yakında size bir fetih nasip eder ya da kendi katından (beklenmedik) bir gelişme gösterir de onlar, gönüllerinde gizledikleri şeyden dolayı pişman olurlar.[8]

---

[1] **Müheymin:** Bir şey üzerine koruyucu olan demektir. Bu sıfat Kur'an için, Hz. Mûsa ve Hz. İsa'ya gönderilen gerçek Tevrât ve İncil'in hükümlerini koruması ve Yahûdî ve Hıristiyanların Tevrât ve İncil olduklarını söyledikleri kitapların doğrularını söylemesi sebebiyle kullanılmıştır.

[2] **Şir'a:** Sözlükte, her hangi bir su kaynağından su içmek veya almak için gidilen yol demektir. Bu da istiâre yoluyla Allah'ın bir toplum için gerekli olan hukuk sistemini göstermek için, kullarına Peygamberleri aracılığıyla gönderdiği ve onları hakka götüren yol, yani din, anlamında kullanılır. Şir'a, şeriat şeklinde de kullanılmış olup aynı kökten geldikleri için ikisi de aynı anlama gelir. Mutasavvıflar; şir'a'nın dinin genel hükümleri, yani şeriat, minhac'ın ise; şeriatın da üzerinde olan, dinin en mükemmel yaşayış biçimi olan tarikatlar olduğunu söylemişler ve bunu kişilerin anlayışına bırakmışlardır. Bu ise; tamamen mesnetsiz ve keyfi bir yorumdan başka bir şey değildir.

[3] **Minhâc:** Açık yol, metot demektir. Yani bütün şir'aları kapsayan ilâhi metot anlamında kullanılır. Her ümmete Peygamberleri tarafından getirilen hükümler, birer şir'a, bütün Peygamberlerin getirdiği ana din ilkeleri olan îman esasları ise minhac'tır. Buna göre; Hz. İsa'dan Hz. Muhammed'e kadar olan ümmetlerin şeriatı İncil'de Hz. Muhammed'den kıyamete kadar gelecek ümmetlerin şeriatı da Kur'an'dadır. Ve bütün bu şeriatların, ortak inanç esasları ve metotları da yine Kur'an'dadır.

[4] Yahûdîler Yahûdîlerin, Hıristiyanlar da Hıristiyanların dostlarıdırlar. Yani Yahûdîler kendilerinden başkasına, Hıristiyanlar da kendilerinden başkasına asla, yar olmazlar.

[5] Yani, sizden her kim onları dost edinirse, onların velâyetleri altına girerse, onlardan yardım isterse, işlerini onlara havâle ederse, o artık Hakka değil, onlara hizmet eder, onlardan sayılır ve âhirette de onlarla beraber haşr olunur.

[6] İslâm, kendi velâyeti altındaki gayr-ı müslimlere karşı hoşgörülü davranılmasını ister. Fakat onlarla işbirliği ve beşeri ilişkiler anlamında bir dostluk kurulmasını yasaklar. Kâfirlere karşı, dini yayma varsayımıyla kitap ehli olduğunu iddiâ eden kâfirlerle ittifak edilebileceğini zannetmek, ne korkunç bir bilgisizliktir! Şunu unutmayalım ki; Filistin'i Yahûdîlere verenler, Habeşistan, Eritre, Somali, Cezâyir, Yugoslavya, Türkistan, Çeçenistan, Afganistan, Irak ve tüm dünyada Müslümanların başına belâ olanlar, hep bu kendilerinin kitap ehli olduğunu iddiâ eden kâfirler değil midir?

[7] Âyetin bu bölümü; "(Ey Muhammed!) Kalplerinde hastalık bulunan (münâfık)ların ise: 'Ne yapalım, devrin tersine dönmesinden korkuyoruz.' diyerek, onların arasında koşuştuklarını görürsün." şeklinde de tercüme edilebilir.

[8] Kaynuka Yahûdîleri Peygamberimizle savaşma noktasına gelince Ubade b. Samit Peygamberimize gelerek: "Benim Yahûdîlerden pek çok dostum var, fakat ben, bunların dostluklarından Allaha ve Rasûlüne dönüyorum ve Allah ve Elçisine dostluğumu arz ediyorum." demişti. Münâfık Abdullah b. Übey ise: "ben, devrin tersine dönmesinden korkarım ve dostlarımdan vazgeçemem." demişti. (Vâhidî)

وَيَقُولُ الَّذِينَ اٰمَنُٓوا اَهٰٓؤُلَٓاءِ الَّذِينَ اَقْسَمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ
اَيْمَانِهِمْ اِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فَاَصْبَحُوا خَاسِرِينَ
﴿٥٣﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ
يَأْتِي اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُٓ اَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ
اَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَلَا يَخَافُونَ
لَوْمَةَ لَٓائِمٍ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَٓاءُ وَاللّٰهُ وَاسِعٌ
عَلِيمٌ ﴿٥٤﴾ اِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا الَّذِينَ
يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴿٥٥﴾
وَمَنْ يَتَوَلَّ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا فَاِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ
هُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٥٦﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا
الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوًا وَلَعِبًا مِنَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ
مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ اَوْلِيَٓاءَ وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ
﴿٥٧﴾ وَاِذَا نَادَيْتُمْ اِلَى الصَّلٰوةِ اتَّخَذُوهَا هُزُوًا وَلَعِبًا
ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٥٨﴾ قُلْ يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ
هَلْ تَنْقِمُونَ مِنَّٓا اِلَّٓا اَنْ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْنَا وَمَٓا
اُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ وَاَنَّ اَكْثَرَكُمْ فَاسِقُونَ ﴿٥٩﴾

53- (O zaman) îman edenler (birbirlerine): "Sizinle beraber olduklarına dâir, Allah'a olanca güçleriyle yemin edip duranlar, şu bütün çabaları boşa gidip, perişan olanlar mıydı?" derler.

54- Ey îman edenler! Sizden kim dininden dönerse, şunu bilsin ki Allah, onların yerine derhal; Kendisinin onları sevdiği, onların da Kendisini sevdiği, mü'minlere karşı son derece alçak gönüllü, kâfirlere karşı izzetli, Allah yolunda cihad eden, (bu uğurda) kimsenin kınamasından korkmayan bir toplum getirir.[1] Bu, Allah'ın dilediğine nasip ettiği bir lütfudur. Çünkü Allah, geniş (nîmet sahibi) dir, (her şeyi) hakkıyla bilendir.[2]

55- Sizin dostunuz; Allah'tır, Onun Elçisidir ve Allah'ın emirlerine boyun eğerek namazlarını dosdoğru ve devamlı kılan, zekâtlarını veren mü'minlerdir.[3]

56- Kim Allah'ı, Onun Elçisini ve mü'minleri dost edinirse, (şunu iyi bilsin ki) Allah'ın taraftarları kesinlikle galip geleceklerdir.

57- Ey îman edenler! Sizden önce kendilerine kitap verilip (Yahûdî ve Hıristiyan olardan) sizin dininizi alay ve eğlence konusu yapanları ve kâfirleri sakın dost edinmeyin. Eğer gerçekten inanıyorsanız Allah'a karşı (hata etmekten) sakının.

58- (O,) namaza çağırdığınız zaman, onu alay ve eğlence konusu yapan (kâfirleri de dost edinmeyin).[4] İşte bu, onların gerçekten aklını kullanmayan bir topluluk olmalarından dolayıdır.[5]

59- (Ey Muhammed! Onlara): "Ey kitap ehli! Siz, bizim, Allah'a, bize indirilene ve bizden öncekilere indirilenlere inanmamız ve çoğunuzun yoldan çıkmış kimseler olmanızdan dolayı mı bizden hoşlanmıyorsunuz?" de.

---

[1] Konuyla ilgili olarak Bk.(Nisâ:133, Muhammed: 38)

[2] Bu âyet, özel bir sebep üzerine değil Müslümanlara, dinden dönmenin hükmünü açıklamak için indirilmiştir.

[3] Bu bölüm, "...namazlarını kılan, rükû halindeyken bile zekâtlarını veren mü'minlerdir." şeklinde de anlaşılabilir.

[4] Bu ifâdeden; ezanı hafife almanın küfür ve ezana icabetin vacip olduğunu anlamak, mümkündür.

[5] Ezan okunup da Müslümanlar namaza kalktıkları zaman Yahûdîlerin gülüp alay ederek: "kalktılar kalkmaz olsunlar, kıldılar kılmaz olsunlar, rukû ettiler etmez olsunlar." derlerdi. (Elmalılı) Bu âyet, bu olaylar üzerine, nâzil olmuştur.

قُلْ هَلْ اُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذٰلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللّٰهِ مَنْ لَعَنَهُ
اللّٰهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ
وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ اُو۬لٰٓئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَاَضَلُّ عَنْ سَوَٓاءِ
السَّبِيلِ ﴿٦٠﴾ وَاِذَا جَٓاؤُ۫كُمْ قَالُٓوا اٰمَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكُفْرِ
وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهٖ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ
﴿٦١﴾ وَتَرٰى كَث۪يرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ
وَاَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٢﴾ لَوْلَا
يَنْهٰيهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْاَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْاِثْمَ وَاَكْلِهِمُ
السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿٦٣﴾ وَقَالَتِ الْيَهُودُ
يَدُ اللّٰهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ اَيْد۪يهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ
يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنْفِقُ كَيْفَ يَشَٓاءُ وَلَيَز۪يدَنَّ كَث۪يرًا مِنْهُمْ
مَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا وَاَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ
الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَٓاءَ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ كُلَّمَٓا اَوْقَدُوا نَارًا
لِلْحَرْبِ اَطْفَاَهَا اللّٰهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْاَرْضِ فَسَادًا وَاللّٰهُ
لَا يُحِبُّ الْمُفْسِد۪ينَ ﴿٦٤﴾ وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْكِتَابِ اٰمَنُوا وَاتَّقَوْا
لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّـَٔاتِهِمْ وَلَاَدْخَلْنَاهُمْ جَنَّاتِ النَّع۪يمِ ﴿٦٥﴾

60- (Ve onlara): "Allah katında bu konuda en kötü konumda olanı size söyleyeyim mi? İşte onlar, Allah'ın lânet ettiği, aralarından bir bölümünü maymuna ve domuza[1] dönüştürerek gazabına uğrattığı kimseler ile tağuta[2] tapan kimselerdir. İşte bunlar, konumları en kötü olan ve dosdoğru yoldan en çok sapan kimselerdir.

61- Onlar, yanınıza kâfir olarak girip, kâfir olarak çıktıkları halde bir de "îman ettik" derler. Hâlbuki Allah, onların gizlediklerini en iyi bilendir.

62- Onların pek çoğunun, günâh işlemede, düşmanlıkta ve haram yemede birbirleriyle yarıştıklarını görürsün. Onların bu yaptıkları şeyler, ne kadar da kötüdür!

63- Onların derin ilim sahibi olanları ve hahamları, onları günâh işlemekten ve haram yemekten sakındırsalar olmaz mıydı? Onların bu yaptıkları şeyler[3] ne kadar da kötüdür!

64- Bir de Yahûdîler, kendi elleri bağlanmış olduğu halde (kalkıp): "Allah'ın eli bağlıdır."[4] dediler. İşte onlar, bu söyledikleri sebebiyle lânetlendiler. Tersine Allah'ın elleri açıktır ve nasıl dilerse öyle verir. Rabbinden sana indirilen âyetler, onların pek çoğunun azgınlığını ve kâfirliğini daha da arttıracaktır. Biz, onların aralarına kıyamet gününe kadar sürecek bir düşmanlık ve kin saldık. Onlar, ne zaman savaş ateşini körükledilerse, Allah onu hep söndürdü. Onlar, yeryüzünde hep bozgunculuk peşinde koşarlar. Oysa Allah, bozguncuları asla sevmez.

65- Eğer kitap ehli, îman edip[5] Allah'a karşı hata etmekten sakınsalardı; onların da günâhlarını örter ve nîmetlerle dolu olan cennetlere koyardık.

---

[1] Bunlar, cumartesi yasağına uymayan Yahûdîlerdir. Bunların gençleri maymuna, ihtiyarları da domuza dönüştürülmüşlerdir. Bazı müfessirlere göre domuza dönüştürülenler Hıristiyanlardır. Bk. (Bakara: 65, A'raf: 166)

[2] **Tâğut:** kelime olarak azan, azdırıcı demektir. Terim olarak: Allah'a karşı zorla veya gönül rızası ile tapınılan, rab kabul edilen veya edilmeyen insan, şeytan, put ve her türlü düşünce ve sistem demektir. Aslında putlar asıl tağutlar değil, tağutların temsilcileridir. Bu sebeple de putların veya putlaştırılanların arkasına gizlenen asıl tağutları görmek gerekir. Bk. (Bakara: 257, Nisâ: 60,76, Nahl: 36, Zümer: 17,18)

[3] (يَصْنَعُونَ) ifâdesinden rabbani ve hahamların bunu bir sanat haline getirdiklerini, sorumluluğun bunlarda olduğunu, insanların dinini bunların yapay şeylerle bozduklarını anlamak, mümkündür. Bu ayeti, "Onların derin ilim sahibi olanları ve hahamları, bu kendi kafalarından çok kötü şeyler uydurup duracaklarına, onları günâh işlemekten ve haram yemekten sakındırsalar olmaz mıydı?" şeklinde anlamak da mümkündür.

[4] "Allah'ın eli bağlıdır." ifâdesi mecâzen; dilediği gibi tasarruf edemez, ihsan edemez, demektir. Buna göre âyetin bu bölümü; "Allah cimridir." şeklinde de anlaşılabilir. Buradan Yahûdîlerin, "Allah'ın her istediğini yapamadığına, kâinatı yarattıktan sonra kudretini kullarına devrettiğine ve sevaba ve günâha karışmadığına" inandıkları anlaşılmaktadır.

[5] Yani, Yehova ve teslise değil de Allah'a ve Onun son Peygamberi olan Muhammed (a.s)'a îman etselerdi...

66- Eğer onlar, (önce) Tevrât'ı ve İncil'i (sonra da) Rableri tarafından kendilerine indirilen (Kur'an'ı) gereğince uygulasalardı, hem üstlerindeki, hem de ayaklarının altındaki nîmetlerden[1] yerlerdi. Onların aralarında, aşırılığa kaçmayan ılımlı bir grup[2] olmakla birlikte, onların çoğunun yaptıkları şey, çok kötüdür.

67- Ey Peygamber! Sen (sadece) Rabbinden sana indirileni tebliğ et! Eğer bunu yapmazsan Onun elçisi olma görevini yerine getirmemiş olursun. Allah seni insanlardan korur. Şüphesiz Allah, kâfir bir toplumu, asla dosdoğru yola ulaştırmaz.

68- Onlara: "Ey kitap ehli! Siz, (önce) Tevrât'ı ve İncil'i (sonra da) Rabbiniz tarafından size indirilen (Kur'an'ı) gereğince uygulamadıkça hiçbir şey üzere değilsiniz." de.[3] Şüphesiz, Rabbinden sana indirilenler, onların pek çoğunun azgınlığını ve kâfirliğini artıracaktır. Şu halde, o kâfir toplum için sakın üzülme.

69- Muhakkak ki inananlardan, (Mûsa'nın dinini terk edip) Yahûdî olanlardan, Sâbiîler[4] ve Hıristiyanlardan, Allah'a ve âhiret gününe inanarak (inandığı) iyi işleri yaşayanlar,[5] için bir

وَلَوْ اَنَّهُمْ اَقَامُوا التَّوْرٰيةَ وَالْاِنْجٖيلَ وَمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْهِمْ
مِنْ رَبِّهِمْ لَاَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ اَرْجُلِهِمْ مِنْهُمْ
اُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ وَكَثٖيرٌ مِنْهُمْ سَٓاءَ مَا يَعْمَلُونَ ﴿٦٦﴾ يَٓا اَيُّهَا
الرَّسُولُ بَلِّغْ مَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَاِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا
بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الْكَافِرٖينَ ﴿٦٧﴾ قُلْ يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ لَسْتُمْ عَلٰى
شَيْءٍ حَتّٰى تُقٖيمُوا التَّوْرٰيةَ وَالْاِنْجٖيلَ وَمَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ
مِنْ رَبِّكُمْ وَلَيَزٖيدَنَّ كَثٖيرًا مِنْهُمْ مَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ
طُغْيَانًا وَكُفْرًا فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرٖينَ ﴿٦٨﴾
اِنَّ الَّذٖينَ اٰمَنُوا وَالَّذٖينَ هَادُوا وَالصَّابِؤُنَ وَالنَّصَارٰى
مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٩﴾ لَقَدْ اَخَذْنَا مٖيثَاقَ بَنٖٓي
اِسْرَٓائٖيلَ وَاَرْسَلْنَٓا اِلَيْهِمْ رُسُلًا كُلَّمَا جَٓاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا
لَا تَهْوٰٓى اَنْفُسُهُمْ فَرٖيقًا كَذَّبُوا وَفَرٖيقًا يَقْتُلُونَ ﴿٧٠﴾
وَحَسِبُٓوا اَلَّا تَكُونَ فِتْنَةٌ فَعَمُوا وَصَمُّوا ثُمَّ تَابَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ
ثُمَّ عَمُوا وَصَمُّوا كَثٖيرٌ مِنْهُمْ وَاللّٰهُ بَصٖيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٧١﴾

korku yoktur ve onlar, mahzun da olmayacaklardır.[6]

70- Şüphesiz Biz, İsrâil oğullarından bağlayıcı söz almış ve onlara Peygamberler göndermiştik. Onlara ne zaman bir Peygamber kendilerinin hoşlanmadığı bir şey getirirse, onlar bu (Peygamberlerden) kimisini yalanladılar, kimisini de öldürdüler.

71- Onlar, bir musîbet olmayacağını sanıp kör ve sağır kesildiler. Sonra Allah, onlara tevbe nasip etti. Ardından Allah, onların yaptıklarını görüp dururken onların pek çoğu, yine kör ve sağır kesildiler.

---

[1] Bu ifâde mecâzî olup; "baştan ayağa nîmete gark olurlardı, yeraltı ve yerüstü servetlerinden istifâde ederek refah içerisinde yaşarlardı" demektir. Bk. (A'raf: 96, İbrahim: 7, Cin: 16)

[2] Bu ılımlı grup; Yahûdîlerden Abdullah b. Selâm, Hıristiyanlardan Necaşî, Peygamberimize îman eden Ehl-i kitap veya teslisi reddeden ehl-i kitaptır. (Kurtubî)

[3] Bu ifâde; kitap ehli olduklarını söyleyen Yahûdî ve Hıristiyanların ellerinde Tevrât ve İncil adı altında bulundurdukları kitapların ve dinlerinin Allah'a, Peygamberine ve Kur'an'a îman etmedikleri sürece hiçbir şey ifâde etmediğini, açıkça belirtmektedir.

[4] **Sâbiî**: lügatte; dininden çıkıp başka bir dine giren demektir. Bu mana itibariyle Sâbiî; "İslâm dışındaki bütün dinler" anlamına gelir. Ancak Arap örfüne göre Sâbiî; **a-** Meleklere tapanlar, **b-** Yıldızlara tapanlar, **c-** Aslı hak olan bozulmuş bir dine inananlar, **d-** Putlara tapanlar, demektir. Bk. (Bakara: 62, Hacc: 17) Geniş açıklama için Bk. (Elmalılı) Burada (وَالصَّابِؤُنَ) kelimesi (وَ) ile merfu' ve (النَّصَارٰى)'dan önce zikrolunmuştur. Bu da (كَافِرُونَ–كَافِرٖينَ) gibi bir i'rab farkından ibarettir ki kelimenin esas manasında bir fark yoktur. Sâbiîn ne ise, sabiûn da odur. İkisi de Sâbiîler demektir. (Elmalılı) Buradaki (وَالصَّابِؤُنَ) kelimesinin merfu olması ile ilgili pek çok i'rab yapılmışsa da bunlardan en makulü Sibeveyh'in (وَالصَّابِؤُنَ وَالنَّصَارٰى) kelimelerinin mutarıza gibi araya alınmış bir mübteda olduğunu ve bu âyetin takdirinin, (...عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ وَالصَّابِؤُنَ وَالنَّصَارٰى كَذَلِكَ) olduğu şeklindeki i'rabıdır. (Kurtubî)

[5] Her ne kadar kâfirlere karşı yufka yürekli olanlar, bu ifâdelerden; Yahûdî, Hıristiyan ve Sâbiîlerin de Allah'a ve âhiret gününe inandıkları sürece cennete gireceklerini söylüyorlarsa da âyetin devamındaki "Salih Amel" kavramını görmek istememişlerdir. **Salih amel:** Allah'a ve âhiret'e îmandan sonra, Allah'ın indirdiği hükümlere göre, yaşamaktır. Bu da; diğer kitaplar bozulduğuna göre sadece Kur'ana uymakla mümkündür.(Bk.Elmalılı)

[6] Bu âyetteki dört sınıfın her birisine korku ve hüznün olmaması için "Allah'a, âhiret gününe inanıp, inandıkları bu iyi işleri yaşamaları" şartı konulmuştur. Burada dikkat çekilmek istenen esas konu; diğerlerinin korkmamalarını sağlamak olmayıp, Müslüman'ım diye geçindiği halde, Yahûdî ve Hıristiyanlar gibi inandığını yaşamayanların da korkmalarını vurgulamak olabilir.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ وَقَالَ
الْمَسِيحُ يَا بَنِي اِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللّٰهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ اِنَّهُ
مَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَاْوٰيهُ النَّارُ
وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ اَنْصَارٍ ﴿٧٢﴾ لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا اِنَّ
اللّٰهَ ثَالِثُ ثَلٰثَةٍ وَمَا مِنْ اِلٰهٍ اِلَّا اِلٰهٌ وَاحِدٌ وَاِنْ لَمْ يَنْتَهُوا
عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ
﴿٧٣﴾ اَفَلَا يَتُوبُونَ اِلَى اللّٰهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ وَاللّٰهُ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴿٧٤﴾ مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ اِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ
مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَاُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَاْكُلَانِ الطَّعَامَ
اُنْظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْاٰيَاتِ ثُمَّ انْظُرْ اَنّٰى يُؤْفَكُونَ ﴿٧٥﴾
قُلْ اَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا
وَاللّٰهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٧٦﴾ قُلْ يَا اَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا
فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا اَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِنْ
قَبْلُ وَاَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٧٧﴾ لُعِنَ
الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي اِسْرَائِيلَ عَلٰى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى
ابْنِ مَرْيَمَ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾

72- "Allah, ancak Meryem'in oğlu Mesih'tir" diyenler, kesinlikle kâfir olmuşlardır.[1] Oysa Mesih onlara: "Ey İsrâil oğulları, hem benim, hem de sizin Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin. Kim, Allah'a eş koşarsa, şüphesiz Allah ona cenneti haram kılar. O kimsenin, sonunda varacağı yer ise cehennemdir. Zalimler için bir yardımcı da yoktur." demişti.

73- "Allah, üçün üçüncüsüdür" diyenler de kesinlikle kâfir olmuşlardır.[2] Oysa tek ilâh (olan Allah)'tan başka ilâh yoktur. Eğer onlar, bu dediklerinden vazgeçmezlerse,[3] elbette onların içerisinden inkâr edenlere, acıklı bir azap, mutlaka dokunacaktır.

74- Bunlar, hâlâ Allah'a tevbe edip Ondan af dilemeyecekler mi? Şunu iyi bilin ki Allah, çok bağışlayan ve çok merhamet edendir.

75- Meryem'in oğlu Mesih, sadece bir Peygamberdir. Ondan önce de Peygamberler gelip geçmiştir. Onun anası da dosdoğru[4] bir kadındır. Onların her ikisi de yemek yerlerdi.[5] (Ey Muhammed!) Sen, Bizim âyetleri onlara nasıl açıkladığımıza bir bak, bir de onların nasıl yüz çevirdiklerine bak.

76- (Ve onlara): "Siz, Allah'ı bırakıp da size zarar da fayda da sağlama gücü olmayan şeylere mi tapıyorsunuz? (Şunu iyi bilin ki) Allah, hakkıyla işitendir, eksiksiz bilendir." de.

77- (Bir de) Onlara: "Ey kitap ehli! Dininizde, haksız yere ileriye gitmeyin. Sizden önceki (dönemlerde) sapıtmış, birçoklarını da saptırmış ve dosdoğru yol olan (İslâm'dan) yan çizmiş kimselerin de arzularına uymayın." de

78- İsrâil oğulları'ndan kâfir olanlar, Dâvûd'un ve Meryem'in oğlu İsa'nın diliyle lânetlenmişlerdir. Bu, onların (Allah'a) isyan etmeleri ve haddi aşmaları sebebiyledir.[6]

---

[1] Bu konuyla ilgili olarak Bk. (Mâide: 17 ve dipnotu, Tevbe: 30) Konu ile ilgili geniş bilgi için Bk. (Elmalılı. Sh: 1609–1630)

[2] Allah, "üçün üçüncüsüdür" diyenler; "ilâh üçtür fakat Allah birdir ve üçün biridir." demek isterler. Bunlar; "Allah, ancak Meryem'in oğlu Mesih'tir" diyenlerden başkalarıdır. Bundan dolayı, 72. âyet, Yâkûbiler, 73. âyet de Melkânî ve Nastûrîler hakkındadır. Hıristiyanlar, Allah "üçün üçüncüsüdür" derken; Allah üçtür demeyip, ilâh üçtür derler ve Allah'ı bu üçün üçüncüsü kabul ederler. Yani üç ilâhın üçünü de söylemeden "Allah" demiş olmazlar. Buna göre, baba, oğul ve kutsal rûhtan her biri bir ilâhtır ve bunların üçü de ilâhlıkta eşittir. Ancak üçüne birden ilâh olarak inandıkları sürece Allah'a inanmış olurlar. Bundan dolayı Hıristiyanlar, ilâh üçtür dedikleri halde; (لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ) da derler ve bununla "Mesih'ten başka ilâh yoktur" demeyi kastederler. Bu izahtan sonra kısacası bu iki tip Hıristiyanların her ikisi de bu ifâdeleri kullandıkları sürece kesinlikle kâfirdirler ve ehl-i kitap olarak kabul edilmeleri ve ehl-i kitap muamelesi görmeleri imkânsızdır. Eğer birileri hâlâ, Yahûdî ve Hıristiyanlar için "aynı Allah'a inanıyoruz" yaklaşımında bulunuyorlarsa, bunların öncelikle kendi ilâh inançlarını gözden geçirmeleri ve yeniden îman etmeleri gerekir.

[3] Yani, bu sözlerinden vazgeçmezler, Allah'a îman etmezler de böyle kâfir kalmaya devam ederlerse...

[4] Yani iffetli, Allah'a ve Peygamberlerine inanan ve îmanının gereklerini yerine getiren bir kadındır.

[5] Yani fiziki yapı itibarıyla normal birer insan idiler. Sadece İsa, Peygamber, Meryem de onun annesi idi. Biri Allah'ın oğlu, öteki de Allah'ın annesi değildi.

[6] Birçok müfessir, bu lâneti; Dâvut (a.s)'ın cumartesi yasağına uymayan Yahûdîlere, Îsâ (a.s)'ın da 112–115. âyetlerde anlatılan, "Allah tarafından indirilen sofradan" yiyenlerin, sonra nankörlük etmeleri üzerine yaptıkları lânetler olarak anlamışlardır. Ancak bu lânetlerin o Peygamberlerin "diliyle yapılması" ifâdesi, Hz. Dâvut'un dilinin mecâzen Zebûr, Hz. İsa'nın dilinin de mecâzen İncil olduğu şeklinde de anlaşılabilir. (Kurtubî) Yani, bu Yahûdîlere "hem Zebûr'da hem de İncil'de" lânet edilmiştir. Buna göre bu âyet, "İsrail oğulları'ndan kâfir olanlara, hem Zebûr'da hem de İncil'de lânet edilmiştir." şeklinde de anlaşılabilir. Bu âyetten bir de; kâfirler üzerine lânetin câiz olduğu, anlaşılmaktadır.

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا
يَفْعَلُونَ ﴿٧٩﴾ تَرٰى كَثِيرًا مِنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ اَنْفُسُهُمْ اَنْ سَخِطَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ
وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿٨٠﴾ وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ
بِاللّٰهِ وَالنَّبِيِّ وَمَا اُنْزِلَ اِلَيْهِ مَا اتَّخَذُوهُمْ اَوْلِيَاءَ وَلٰكِنَّ
كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨١﴾ لَتَجِدَنَّ اَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً
لِلَّذِينَ اٰمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ اَشْرَكُوا وَلَتَجِدَنَّ اَقْرَبَهُمْ
مَوَدَّةً لِلَّذِينَ اٰمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا اِنَّا نَصَارٰى ذٰلِكَ بِاَنَّ
مِنْهُمْ قِسِّيسِينَ وَرُهْبَانًا وَاَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨٢﴾ وَاِذَا
سَمِعُوا مَا اُنْزِلَ اِلَى الرَّسُولِ تَرٰى اَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ
الدَّمْعِ مِمَّا عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا اٰمَنَّا فَاكْتُبْنَا
مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨٣﴾ وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ
الْحَقِّ وَنَطْمَعُ اَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ﴿٨٤﴾
فَاَثَابَهُمُ اللّٰهُ بِمَا قَالُوا جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا وَذٰلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٥﴾ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا اُولٰئِكَ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿٨٦﴾

79- Onlar, yaptıkları kötülüklerden dolayı birbirlerini vazgeçirmeye de çalışmadılar. Onların bu yaptıkları şeyler, ne kadar da kötüdür!

80- Sen, onlardan birçoğunun kâfirleri dost edindiklerini görürsün. Onların, kendilerini Allah'ın gazabına uğratan ve sürekli olarak azapta bırakan kazançları, ne kadar da kötüdür.

81- Eğer o (kendilerine kitap verilenler,) Allah'a, Peygambere ve ona indirilen (Kur'ân'a) inanmış olsalardı, o (kâfirleri) dost edinmezlerdi. Fakat onların birçoğu, yoldan çıkmış kimselerdir.

82- Îman edenlere karşı en amansız düşman olanların, Yahûdîler ve Allah'a eş koşanlar, olduğunu kesinlikle göreceksin. Buna karşılık îman edenlere sevgi bakımından en yakın olanların da: "Biz Hıristiyan'ız" diyenler olduğunu mutlaka göreceksin.[1] Çünkü onların arasında, büyüklük taslamayan keşişler[2] ve rahipler vardır.[3]

83-84- Sen, onların Peygamber'e indirileni dinledikleri zaman, hakkı tanıdıklarından: "Ey Rabb'imiz inandık, öyleyse bizi de (bu dine) inananlarla beraber yaz. Biz, Rabbimizin bizi iyi kulları arasına sokmasını arzulayıp dururken, Allah'a ve bize gelen gerçeğe neden inanmayalım ki." diyerek gözlerinin yaşla dolup taştığını görürsün.

85- Allah da onları, böyle demelerinden dolayı zemîninden ırmaklar akan ve içlerinde ebedî olarak kalacakları, cennetlerle mükâfatlandıracaktır. İşte iyilik yapanların mükâfatı da budur.[4]

86- İnkâr ederek âyetlerimizi yalanlayanlar ise, cehennemliklerin ta kendisidir.[5]

---

[1] Aslında bunlar da mü'minlere dost değildirler. Fakat birbirlerine kıyas edilirse, Yahûdîlerin düşmanlık ihtimâli, Hıristiyanlarınsa sevgi ihtimâli daha fazladır. Zâten bugüne kadar Yahûdîlere nispetle Hıristiyanlardan Müslüman olanların sayısı, kat kat fazladır.

[2] **Kıssîs:** bir şeyi gece istemek ve araştırmak kökünden türetilmiştir. Din ilimlerini araştıran, ibâdete düşkün, Hıristiyan âlimi demektir.

[3] 82 ve 83. âyetler Habeşistan meliki Necaşi ve arkadaşları hakkında indirilmiştir. (Vâhidî)

[4] Bu dört âyet, Habeşistan meliki Necâşî ve arkadaşları hakkında indirilmiştir. (Vâhidî) Bu âyetin indirilişine sebep olan olay, şu şekildedir: Müslümanlar, Habeşistan'a hicret ettikleri zaman Mekke müşrikleri, onların arkalarından bir heyet göndermişler ve Necaşî'yi onların aleyhlerine tahrik ederek perişan ettirmek istemişlerdi. Bunun üzerine Necâşî, ileri gelen kıssis ve rûhbanlar ile istişare etmiş ve sonuç olarak Necaşi, Müslümanlara: "kitabınızda Hz. Meryem'in zikri var mıdır?" diye sormuş Ca'fer b. Ebi Tâlib de: "evet onun adına bir sûre vardır." demiş ve "Meryem" ve "Ta Ha" sûrelerinden birer bölüm okumuştu. Bu âyetleri dinleyen Necâşî ise ağlamıştı. Daha sonra Necâşî, Peygamberimiz Medîne'de iken yetmiş kişilik bir heyet göndermiş, O da onlara "Yasin" sûresini okumuş, onlar da ağlamışlar ve îman etmişlerdi. (Elmalılı)

[5] Aynı âyet için Bk. (Mâide: 10)

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَٓا اَحَلَّ اللّٰهُ
لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَد۪ينَ ﴿٨٧﴾ وَكُلُوا
مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذ۪ٓي اَنْتُمْ بِه۪
مُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾ لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ بِاللَّغْوِ ف۪ٓي اَيْمَانِكُمْ
وَلٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْاَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُٓ
اِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَاك۪ينَ مِنْ اَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ اَهْل۪يكُمْ
اَوْ كِسْوَتُهُمْ اَوْ تَحْر۪يرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلٰثَةِ
اَيَّامٍ ذٰلِكَ كَفَّارَةُ اَيْمَانِكُمْ اِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُٓوا اَيْمَانَكُمْ
كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ اٰيَاتِه۪ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨٩﴾ يَٓا
اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْاَنْصَابُ
وَالْاَزْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ اِنَّمَا يُر۪يدُ الشَّيْطَانُ اَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ
الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَٓاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيَصُدَّكُمْ عَنْ
ذِكْرِ اللّٰهِ وَعَنِ الصَّلٰوةِ فَهَلْ اَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾
وَاَط۪يعُوا اللّٰهَ وَاَط۪يعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ
فَاعْلَمُٓوا اَنَّمَا عَلٰى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُب۪ينُ ﴿٩٢﴾

87- Ey îman edenler! Allah'ın size helal kıldığı tertemiz (nîmetleri,) haram saymayın, sınırı da aşmayın. Çünkü Allah, sınırları aşanları sevmez.

88- Allah'ın size verdiği rızıkları, helal (ve) temiz[1] olarak yiyin ve inandığınız Allah'a karşı (hata etmekten) sakının.[2]

[1] Âyetin bu bölümü, "...Allah'ın size verdiği helal (ve) temiz rızıkları yiyin..." şeklinde de tercüme edilebilir. Ancak helal ve temiz rızık haram yolla da elde edilebileceğinden, yukarıdaki meal daha uygun bulunmuştur.

[2] Bir gün sahabeden; Ebû Bekir, Ali, İbn-i Mes'ud, Abdullah b. Ömer, Ebû Zerr, Sâlim, Mikdad b. Esved, Selmân-ı Fârisî ve Ma'kel (r.a), Osman b. Maz'unun evinde toplanıp, daima oruçlu olmağa, yatakta uyumamağa et ve yağlı şeyler yememeğe, kadınlarına yaklaşmamağa, koku sürünmemeğe, eski elbiseler giyerek dolaşmağa karar verirler. Bunun üzerine bu âyet indirilir. (Kurtubî) Bu durum Peygamberimize ulaşınca o: "bu insanlara ne oluyor! Ben namaz kılarım, uyku da uyurum, oruç tutarım iftar da ederim, et de yerim yağ da yerim, kadınlara da yaklaşırım, benim sünnetimden yüz çeviren benden değildir." buyurmuştur. (Müslim) Adamın biri, İbn-i Mes'ud'a "ben yatağı kendime haram ettim" deyince o, bu âyeti okumuş ve "yatağına yat ve yeminine keffaret ver" demiştir. Hasan-ı Basrîye; "falan zat şükrünü eda edemem diye palûze yemiyor" demişler, o da; "soğuk su içiyor mu?" diye sormuş. "Evet" demişler. Bunun üzerine o: "o halde bu adam cahil, Allah'ın soğuk sudaki nîmetinin palûzeden daha çok olduğunu bilmiyor." demiş. (Elmalılı)

89- Allah, sizi yeminlerinizdeki (bilmeyerek söylediğiniz) boş sözlerinizden dolayı sorumlu tutma-yıp, yeminlerinizdeki kasıtlı olarak söylediklerinizden dolayı sorumlu tutar.[3] O (yeminin) keffareti de; ailenize yedirdiğinizin ortalamasından on yoksulu doyurmak[4] veya giydirmek yahut da bir köle azat etmek, (bunları) bulamayan kimse için ise üç gün oruç tutmaktır. İşte yemin ettiğiniz zaman, yeminlerinizin keffareti budur. (Öyleyse) yeminlerinize sahip çıkın. Allah, şükredesiniz diye size âyetlerini böyle açıklamaktadır.

90- Ey îman edenler! İçki,[5] kumar,[6] dikili taşlar[7] ve zar çekerek şâns aramanız[8] şeytana ait pis işlerden başka bir şey değildir. (Gerçekten) kurtuluşunuzu umabilmek için bun(lar)dan hep birlikte kaçının.[9]

91- Şeytanın, içki ve kumarla yapmak istediği tek şey, sizin aranıza düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymaktır. Artık (bunlardan) vazgeçersiniz değil mi?

92- Allah'a itaat edin, Peygambere itaat edin. (Onlara karşı gelmekten) sakının. Eğer yüz çevirirseniz, şunu iyi bilin ki Elçimize düşen, apaçık bir tebliğden başka bir şey değildir.

[3] Bu tür yeminlere, "**yemin-i mün'akide**" denir. Mesela "vallahi bundan sonra et yemeyeceğim..." gibi yeminler, böyledir. Bu yeminlerin, birer akit olmaları sebebiyle mutlaka yerine getirilmeleri gerekir. Ancak yeminle yapılacağına veya yapılmayacağına söz verilen şey, haram bir şeyse kefaretinin verilip o haramın işlenmemesi; yok, helal bir şeyse verilen sözde durulması en uygunudur.

[4] Bu; ya bu fakirleri akşam ve sabah yemek yedirerek doyurmak ya da karınlarını akşam sabah doyuracak kadar ellerine para veya yiyecek vermek sûretiyle olur.

[5] **Hamr:** kök anlamıyla, örtmek manasına mastardır. Aklı bürüyüp örtmesi sebebiyle, çiğ üzüm şırasından, hurma, buğday, arpa ve darıdan yapılan ve içeni sarhoş eden içkiye denilir ki bunun Türkçe karşılığı şaraptır. Bu, özel anlamıdır. Ancak hamr, bir de genel olarak aklı örten şey anlamında kullanılır ki bu durumda aklı örten içki ve uyuşturucu madde çeşitlerinin tamamı, buna dâhil olur.

[6] **Meysir:** "kolay olmak" fiilinden mastardır. Kumarda zahmetsizce mal kazanmak veya kaybetmek esas olması sebebiyle, mecâzen kumar anlamında kullanılır. Cahiliyye Arapları kumarı ya tavla, zar ve satranç gibi oyunlarla ya da piyango şeklinde oynarlardı. Ayrıca zar yerine kullandıkları on tane okları vardı ve bunları piyango şeklinde kullanırlardı. Bu sebeple şâns oyunları kumar hükmündedir.

[7] **Nusub:** tapınmak veya kendisine kutsallık verilerek hürmet edilmek üzere kabul edilen ve kullanılan şekilli ve şekilsiz putlar veya putlaştırılan eşyalardır. Bu özellikleri taşıyan semboller, rozetler ve haç buna dâhildir.Bk.(Tevbe:31)

[8] **Ezlâm:** İranlı ve Rumların kumar oynadıkları zarları ile Arapların ok türünden zarları demektir. Bk. (Mâide: 3)

[9] Bu âyet, içkinin yasaklanması hakkındaki (Nahl: 67, Bakara: 219 ve Nisâ: 43.) âyetlerden sonra inen dördüncü ve son âyettir. Bu âyette içki, puta tapmakla beraber zikredilerek, içki içmenin, puta tapmakla aynı olduğu da vurgulanmaktadır. Bu konudaki üç âyetin de Hz. Ömer (r.a)'ın "Allah'tan bu konuda bir açıklık getirmesini" istemesi üzerine indirildiği rivâyet edilmiştir. (Nesâî)

93- (Allah'ın istediği gibi) îman edip, (inandığı) iyi işleri yaşayanlar, Allah'tan hakkıyla sakınıp (Allah'ın istediği gibi) îman edip (inandıkları) iyi işleri yaşadıkları, sonra Allah'tan hakkıyla sakınıp îman ettikleri, sonra da Allah'tan hakkıyla sakınıp iyi yaşadıkları sürece, daha önce yediklerinden dolayı kendilerine bir günâh yoktur. Elbette Allah, iyilikte bulunanları sever.[1]

94- Ey îman edenler! Allah, sizi görmedikleri halde kendisinden korkanları meydana çıkarmak için (ihramlı iken) ellerinizin ve mızraklarınızın erişebileceği av hayvanlarını (avlamanız) yoluyla deneyecektir. Bundan sonra kim, (Allah'ın) koyduğu sınırları aşarsa, işte ona acıklı bir azap vardır.[2]

95- Ey îman edenler! İhramlı iken av hayvanlarını sakın öldürmeyin. Kim bilerek bir av hayvanı öldürürse, işlediği suçun vebâlini tatması için, içinizden iki âdil kişinin öldürülen hayvana eş değerde olduğuna karar verecekleri ya bir kurbanlığı, cezâ olarak, Kâbe'ye ulaştırıp kesmesi ya keffaret olarak fakirlere yemek yedirmesi ya da buna denk olacak kadar oruç tutması, gerekir. Allah, geçmişte olanları affetmiştir. Fakat kim de bu suçu tekrarlarsa Allah, ondan intikamını alır. Çünkü Allah, daima üstündür, intikam sahibidir.

96- Size ve yolculara, deniz[3] hayvanlarını avlamak, onlardan faydalanmanız için helal kılındı.[4] Kara avı ise ihramlı olduğunuz sürece size haram kılındı.[5] Huzuruna toplanacağınız Allah'tan, hakkıyla sakının.

---

[1] Bu âyette îman ve amel-i salih iki defa ve takva ise üç mertebe olarak zikredilmiş ve sonunda ihsan mertebesine gelinmiştir. (Elmalılı)

[2] Hudeybiye senesi Peygamberimiz, Ten'im denilen yere varınca av hayvanları, Müslümanların etrafına o kadar sokulmuşlardı ki mızraklarını dürtseler yetişecek, hattâ elleriyle tutsalar, yakalayabilecek durumdaydı. Müslümanların hepsi ve bir rivâyete göre bazısı ihramlı idiler. Bu âyet, bu olay üzerine indirilmiştir. (Kurtubî)

[3] Denizden kastedilen, genel olarak büyük sulardır. Buna nehirler, göller ve büyük havuzlar da dâhildir.

[4] Deniz avı ve yenilmesi; ihramlı iken de helâldir. Bu avdan kastedilen de genel olarak balıktır. Balık, avlanıldıktan sonra kesilmeden yenilir. Kendi kendine denizde ölen balık ise yenmez. İmam Şafi'ye göre, gerek balık olsun, gerek olmasın denizden avlanan her hayvanın etini yemek helaldir.

[5] Bu âyete göre; ihramlı olan kimse, kara avı avlayamaz ve herhangi bir hayvanı da kesemez. Ancak ihramlı olmayan kimsenin avladığı veya kestiği hayvanın etinden, yiyebilir.

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا
طَعِمُٓوا اِذَا مَا اتَّقَوْا وَاٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا
وَاٰمَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَاَحْسَنُوا وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿٩٣﴾ يَٓا
اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَيَبْلُوَنَّكُمُ اللّٰهُ بِشَيْءٍ مِنَ الصَّيْدِ تَنَالُهُٓ
اَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ لِيَعْلَمَ اللّٰهُ مَنْ يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ فَمَنِ
اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٩٤﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ
اٰمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَاَنْتُمْ حُرُمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا
فَجَزَٓاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا
بَالِغَ الْكَعْبَةِ اَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ اَوْ عَدْلُ ذٰلِكَ صِيَامًا
لِيَذُوقَ وَبَالَ اَمْرِهِ عَفَا اللّٰهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمُ
اللّٰهُ مِنْهُ وَاللّٰهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ ﴿٩٥﴾ اُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ
وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ
مَا دُمْتُمْ حُرُمًا وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِٓي اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩٦﴾ جَعَلَ
اللّٰهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ
وَالْهَدْيَ وَالْقَلَٓائِدَ ذٰلِكَ لِتَعْلَمُٓوا اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِي
السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاَنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٩٧﴾

97- Allah, o hürmete layık ev olan Kâbe'yi, haram ayı,[6] (Kâbe'ye) armağan edilen kurbanı ve gerdanlıklı kurbanları[7] insanlar için (Müslüman'ca) dik duruşlarına dayanak kıldı.[8] Bu, Allah'ın göklerde ve yerde olan her şeyi hakkıyla bildiğini ve Allah'ın, (ne yapacağını) kesinlikle çok iyi bilen olduğunu, anlamanız içindir.

---

[6] Yani haccın yapıldığı, hürmete layık olan ve içerisinde bir kısım hac yasaklarının bulunduğu hac ayını...

[7] Hac esnasında kesilmek üzere Mekke'ye götürülen kurbanlıkların, başka bir maksatla kullanılmasını önlemek amacıyla boyunlarına gerdanlıklar takılarak süslenirdi. Bu âyetteki, "gerdanlıklar" ifâdesi, mecâzen bu "kurbanlıklar" demektir.

[8] Allah, Kâbe'yi insanların kendisiyle tutunup kalkınacakları, din ve dünyalarını yönlendirecekleri, Allah'a yönelecekleri, korkulardan emin olacakları, kâfirlere karşı baş kaldırışlarını başlatacakları, namazlarında yönlerini dönecekleri, maddi ve manevi dirilişlerinin dayanak noktası yapacakları güvenli bir makam kıldı. Veya ilk insan olan Hz. Âdem ve Havva'nın yeryüzünde hayatlarına başlangıç noktası ve Allah'ın huzurunda ilk ibâdet ve kulluk yeri kıldı. (Kurtubî)

اِعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ شَد۪يدُ الْعِقَابِ وَاَنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَح۪يمٌ
(98) مَا عَلَى الرَّسُولِ اِلَّا الْبَلَاغُ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ
وَمَا تَكْتُمُونَ (99) قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَب۪يثُ وَالطَّيِّبُ
وَلَوْ اَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَب۪يثِ فَاتَّقُوا اللّٰهَ يَٓا اُو۬لِي الْاَلْبَابِ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ (100) يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا لَا تَسْـَٔلُوا
عَنْ اَشْيَٓاءَ اِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ وَاِنْ تَسْـَٔلُوا عَنْهَا
ح۪ينَ يُنَزَّلُ الْقُرْاٰنُ تُبْدَ لَكُمْ عَفَا اللّٰهُ عَنْهَا وَاللّٰهُ غَفُورٌ
حَل۪يمٌ (101) قَدْ سَاَلَهَا قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ ثُمَّ اَصْبَحُوا بِهَا
كَافِر۪ينَ (102) مَا جَعَلَ اللّٰهُ مِنْ بَح۪يرَةٍ وَلَا سَٓائِبَةٍ وَلَا
وَص۪يلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلٰكِنَّ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى
اللّٰهِ الْكَذِبَ وَاَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ (103) وَاِذَا ق۪يلَ لَهُمْ
تَعَالَوْا اِلٰى مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ وَاِلَى الرَّسُولِ قَالُوا حَسْبُنَا مَا
وَجَدْنَا عَلَيْهِ اٰبَٓاءَنَا اَوَلَوْ كَانَ اٰبَٓاؤُ۬هُمْ لَا يَعْلَمُونَ
شَيْـًٔا وَلَا يَهْتَدُونَ (104) يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا عَلَيْكُمْ
اَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ اِذَا اهْتَدَيْتُمْ اِلَى اللّٰهِ
مَرْجِعُكُمْ جَم۪يعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (105)

98- Şunu iyi bilin ki Allah, hem cezâsı çok şiddetli olandır, hem de çok bağışlayandır, çok esirgeyendir.[1]

99- (Ey insanlar!) Peygambere düşen, sadece apaçık bir tebliğdir. (Unutmayın ki) Allah, açıktan yaptıklarınızı da saklamakta olduklarınızı da bilir.

100- (Ey Muhammed!) Onlara: "Pis olan şeyin çokluğu,[2] hoşuna gitse bile; pis olan şeyle, temiz olan şey[3] asla bir olmaz. Öyleyse ey akıl sahipleri! (Gerçekten) kurtuluşunuzu umabilmek için Allah'tan hakkıyla sakının." de.

101- Ey îman edenler! Kur'an inerken, sorduğunuzda size açıklanıverecek ve açıklandığında da hoşunuza gitmeyecek olan, Allah'ın sizi muaf tuttuğu şeyleri sormayın.[4] Çünkü Allah, çok bağışlayandır ve (kullarına karşı da) çok yumuşak davranandır.

102- Nitekim sizden önce bir toplum bunları sormuştu da sonra bu (soruları) sebebiyle, kâfir olmuşlardı.

103- Allah, kulağı yarılan, adak olarak bırakılan, biri erkek biri dişi olmak üzere ikiz doğuran ve on defa doğurunca yük vurulmayan hayvanların (adanmasını) hoş görmemiştir. Fakat kâfirler, çoğunun akılları ermediği halde, kendi yalan(lar)ını Allah'a yakıştırıyorlar.

104- Onlara: "Allah'ın indirdiği (Kur'an'a) ve Peygamber'e gelin." denildiğinde onlar: "Atalarımızı üzerinde bulduğumuz yol bize yeter." derler. Onların ataları, hiçbir şey bilmeyen ve dosdoğru yolda olmayan kimseler olsa da mı?

105- Ey îman edenler! Siz, (öncelikle) kendinizi düzeltin.[5] Siz dosdoğru yolda olduğunuz sürece, yoldan çıkanlar size asla zarar veremezler. (Sonunda) hepiniz (Allah)'a döndürüleceksiniz. O da yaptıklarınızı size, tek tek haber verecektir.

---

1 Bu âyet, yukarıdaki ifâdeden sonra Allah'ın koyduğu kurallara sadece Ondan korkudan dolayı değil, Onun affını ve rahmetini umarak uymamıza bir işaret, olabilir.

2 Burada vurgulanmak istenen; yaygın olan şeyin her zaman iyi ve çoğunluğun dediğinin doğru, olmadığıdır.

3 Yani iyi ile kötü, Müslüman ile kâfir, Allah'a itaat edenle isyan eden, asla bir olmaz. (Kurtubî) İyi ve kötü kavramları izafi olduğu için buradaki iyi ve kötü, keyfi iyiler ve kötüler olmayıp, Allah'ın iyi veya kötü dedikleridir.

4 Peygamberimiz: "Allah üzerinize haccı farz kıldı" buyurunca; sahabeden birisi, "her sene mi ey Allah'ın Rasûlü" dedi ve bunu üç defa tekrar etti, bunun üzerine Peygamberimiz, "hayır, fakat evet demeyeceğime nasıl emin oldun. Vallahi evet deseydim vacip olacaktı, vacip olsaydı dayanamayacaktınız, terk etseydiniz de kâfir olacaktınız. Benim sizi terk ettiğim müddetçe siz de beni terk edin, sizden evvelkiler hep çok soru sormaktan ve Peygamberlerine karşı ihtilâftan helâk oldular. Size bir şey emrettiğim zaman, gücünüz yettiği kadar tutun, yasakladığım zaman da ondan sakının." buyurdu. (Tirmîzî, İbn-i Mâce)

5 Âyetin bu bölümü: "Ey îman edenler; siz kendinize bakın." şeklinde de anlaşılabilir. Ancak bu ifâdeyi de "her Müslüman'ın kendi nefsini kurtarması" şeklinde anlamamak gerekir. Zîrâ zamirler çoğuldur ve Müslümanlar birbirlerini aralarında "iyiliği emrederek, kötülükten alıkoyarak" düzeltmek ve kontrol etmek zorundadır.

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ اِذَا حَضَرَ اَحَدَكُمُ
الْمَوْتُ ح۪ينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ اَوْ اٰخَرَانِ
مِنْ غَيْرِكُمْ اِنْ اَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْاَرْضِ فَاَصَابَتْكُمْ
مُص۪يبَةُ الْمَوْتِۜ تَحْبِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلٰوةِ فَيُقْسِمَانِ
بِاللّٰهِ اِنِ ارْتَبْتُمْ لَا نَشْتَر۪ي بِه۪ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبٰىۙ
وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللّٰهِ اِنَّٓا اِذًا لَمِنَ الْاٰثِم۪ينَ ﴿١٠٦﴾ فَاِنْ
عُثِرَ عَلٰٓى اَنَّهُمَا اسْتَحَقَّٓا اِثْمًا فَاٰخَرَانِ يَقُومَانِ
مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذ۪ينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْاَوْلَيَانِ
فَيُقْسِمَانِ بِاللّٰهِ لَشَهَادَتُنَٓا اَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا
وَمَا اعْتَدَيْنَاۘ اِنَّٓا اِذًا لَمِنَ الظَّالِم۪ينَ ﴿١٠٧﴾ ذٰلِكَ
اَدْنٰٓى اَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلٰى وَجْهِهَٓا اَوْ يَخَافُٓوا
اَنْ تُرَدَّ اَيْمَانٌ بَعْدَ اَيْمَانِهِمْۜ وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاسْمَعُواۜ
وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِق۪ينَ ﴿١٠٨﴾ يَوْمَ يَجْمَعُ
اللّٰهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَٓا اُج۪بْتُمْۜ قَالُوا لَا عِلْمَ
لَنَاۜ اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿١٠٩﴾

106- Ey îman edenler! İçinizden biri ölmek üzereyken vasiyet edeceği zaman, sizden olan,[1] sözüne güvenilir iki kişiyi şâhit tutsun. Ya da yolculuk sırasında ölüm sıkıntısıyla karşı karşıya kalırsanız o zaman da sizden olmayan[2] iki kişiyi şâhit tutun. Eğer bunların (şâhitlikleri) konusunda şüpheye düşerseniz, namazdan sonra onları alıkoyarak; "akrabamız bile olsa şâhitliğimizi bir menfaat karşılığında satmayacağız. Allah adına olan şâhitliği asla saklamayacağız, (eğer böyle yaparsak) işte o zaman günâhkârlardan oluruz." diye, kendilerine, Allah adına yemin ettirin.[3]

107- Eğer onların (yalan söyleyerek) bir günâh işledikleri anlaşılırsa; bu yüzden hakları çiğnenen (ve ölene) daha yakın olan iki kişi, "bizim şâhitliğimiz, önceki iki kişinin şâhitliğinden daha doğrudur. Çünkü biz, kimsenin hakkına tecavüz etmedik. (Eğer biz de öyle yaparsak) işte o zaman biz de zalimlerden oluruz." diye, Allah adına yemin ederek, onların yerine geçsin.

108- İşte bu, şâhitlerin şâhitliklerini gerektiği gibi yapmalarına veya yeminlerinden sonra yeminlerinin kabul edilmemesinden korkmalarına en uygun bir yoldur. Allah'tan hakkıyla sakının ve Onun emirlerini iyi dinleyin. Ve (iyi bilin ki) Allah, böyle fasık bir toplumu, asla dosdoğru yola ulaştırmaz.

109- O (mahşer) günü Allah, bütün Peygamberleri toplayacak ve onlara: "size (dünyada) ne cevap verildi?" buyuracak. Onlar da: "Bizim bir bilgimiz yok, kimsenin kavrayamadığı şeyleri en iyi bilen Sensin." diyecekler.[4]

---

[1] Yani akraba ve yakınlarınızdan veya Müslümanlardan olan...

[2] Yani Müslüman olmayanlardan... Bu durum, normal zamanlar için değil, yolculuk esnasında ölüm sıkıntısı başınıza geldiği takdirdedir. Çünkü o zaman kendinizden olan bir kimsenin bulunması, mümkün olmayabilir.

[3] Bu âyetten; Müslüman'ın bulunamadığı zaruret durumunda, Müslüman olmayanların şâhitliklerinin kabul edileceği ve şâhitlere doğruyu söyleyeceklerine dâir yemin verilebileceği anlaşılmaktadır.

[4] Yani: "ümmetlerimizin gönüllerinde gizlediklerini, arkamızdan neler yaptıklarını ancak Sen bilirsin. Görünüşte bize gösterdiklerinin de gerçeğini Sen bizden daha iyi bilirsin." diyecekler (Elmalılı)

اِذْ قَالَ اللّٰهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَت۪ي عَلَيْكَ وَعَلٰى
وَالِدَتِكَۢ اِذْ اَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي
الْمَهْدِ وَكَهْلًاۚ وَاِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرٰيةَ
وَالْاِنْج۪يلَۚ وَاِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطّ۪ينِ كَهَيْـَٔةِ الطَّيْرِ بِاِذْن۪ي
فَتَنْفُخُ ف۪يهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِاِذْن۪ي وَتُبْرِئُ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ
بِاِذْن۪يۚ وَاِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتٰى بِاِذْن۪يۚ وَاِذْ كَفَفْتُ بَن۪ٓي اِسْرَٓائ۪يلَ
عَنْكَ اِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ اِنْ
هٰذَٓا اِلَّا سِحْرٌ مُب۪ينٌ ﴿١١٠﴾ وَاِذْ اَوْحَيْتُ اِلَى الْحَوَارِيّ۪نَ
اَنْ اٰمِنُوا ب۪ي وَبِرَسُول۪يۚ قَالُٓوا اٰمَنَّا وَاشْهَدْ بِاَنَّنَا مُسْلِمُونَ
﴿١١١﴾ اِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَا ع۪يسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَط۪يعُ
رَبُّكَ اَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا مَٓائِدَةً مِنَ السَّمَٓاءِۜ قَالَ اتَّقُوا اللّٰهَ اِنْ
كُنْتُمْ مُؤْمِن۪ينَ ﴿١١٢﴾ قَالُوا نُر۪يدُ اَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا وَتَطْمَئِنَّ
قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ اَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِد۪ينَ
﴿١١٣﴾ قَالَ ع۪يسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللّٰهُمَّ رَبَّنَٓا اَنْزِلْ عَلَيْنَا مَٓائِدَةً
مِنَ السَّمَٓاءِ تَكُونُ لَنَا ع۪يدًا لِاَوَّلِنَا وَاٰخِرِنَا وَاٰيَةً مِنْكَۚ
وَارْزُقْنَا وَاَنْتَ خَيْرُ الرَّازِق۪ينَ ﴿١١٤﴾

110- Allah, o gün (İsa'ya): "Ey Meryem oğlu İsa! Sana ve annene (verdiğim) nîmetimi hatırla! Seni Rûh'ül Kudüs,[1] (olan Cebrâil) ile desteklemiştim. Hem beşikte hem de yetişkinken insanlarla konuşuyordun.[2] Sana kitabı,[3] hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i[4] öğretmiştim. İznimle çamurdan kuş şeklinde bir şey yapıyordun da ona üfleyince iznimle canlı bir kuş oluveriyordu. Benim iznimle anadan doğma körü ve alacalıyı da iyileştiriyordun. Yine benim iznimle ölüyü (dirilterek mezardan) çıkarıyordun.[5] İsrâil oğulları'na mûcizeler getirdiğinde onlardan inkâr edenlerin: 'Bu ancak düpedüz bir büyüdür' dedikleri zaman seni, onların ellerinden de Ben kurtarmıştım." buyuracak.[6]

111- (Ve devamla) "Havarilere[7] de: 'Bana ve elçime îman edin.' diye vahiy göndermiştim.[8] Onlar da: 'İman ettik, şâhit ol ki bizler, Müslüman'ız.' demişlerdi."

112- "Havariler bir de: 'Ey Meryem'in oğlu İsa, Rabbin, bize gökten bir sofra indirebilir mi?' demişler, Îsâ da: 'inanıyorsanız Allah'tan hakkıyla sakının'[9] demişti."

113- "Havarîler ise: 'Biz sadece ondan yemeyi, kalplerimizin iyice yatışmasını, senin bize doğru söylediğini anlamayı ve buna bizzat şâhit olmayı istiyoruz.' dediler."

114- Meryem oğlu Îsâ da: "Ey Rabbimiz olan Allah'ım! Bize, bizim geçmiş ve geleceklerimiz için bir bayram ve senden bir mûcize olmak üzere gökten bir sofra indir ve bizi, onunla rızıklandır. Çünkü Sen, rızık verenlerin en hayırlısısın." dedi.

---

[1] **Rûh'ül Kudüs:** hiç bir şaibesi olmayan, pâk, mukaddes, tertemiz rûh, bereket rûhu yahut kutsal rûh demektir ki, bu da Cebrâil'dir. Bk. (Bakara: 87, 253, Nahl: 102)

[2] Hz. İsa'nın beşikteki konuşması için Bk. (Meryem: 29-33)

[3] Bu kitap ifâdesi; "yazı yazmayı" diye anlaşılabilir.

[4] Bu âyetteki "kitap"tan kastedilenin "Tevrât", "hikmet"ten kastedilenin ise "İncil" olması düşünülürse âyetin tercümesi; "Sana (senden önceki) kitap (olan) Tevrât'ı ve bir hikmet olan İncil'i öğretmiştim." de olabilir.

[5] Aynı konu ile ilgili olarak Bk. (Âlu İmrân: 49)

[6] Yukarıyla bağlantı kurulunca "buyurdu" fiilinin di'li geçmiş zaman değil de, gelecek zaman olması gerekmektedir. Burada di'li geçmiş zaman kullanılarak; bu hitâbın meydana geleceğinin muhakkak olmasından dolayı gelecek, sanki olmuş gibi tasvir edilmiştir. Bu sebepten dolayı da fiil, yukarıda gelecek zaman olarak tercüme edilmiştir.

[7] **Havariyyun:** Havarî'nin çoğuludur, beyaz ve beyazlık anlamına gelir. Mecâzen halis ve temiz dost anlamında kullanılmış ve özellikle Peygamberlerin davetine yardımcı olanlara da iyi niyet ve temizliklerinden dolayı "havarî" denilmiştir. Fakat bu kelime daha çok Îsâ (a.s)'ın en seçkin yardımcıları olan kimseler hakkında kullanılmıştır ve bunlar on iki kişiden ibarettir. Hz. Îsâ bu şahısları Allah'ın dinini insanlara duyurmaları için çeşitli beldelere göndermiştir. Bunların isimleri ve haklarındaki bilgiler Hıristiyan kaynaklarına dayandığı için buraya almaya değer görülmemiştir. Bazı âlimler de Peygamberimizin havarilerinin: Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Hamza, Ca'fer, Ebû Ubeyde b. Cerrah, Osman b. Maz'un, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebî Vakkas, Talha b. Ubeydillah ve Zübeyr b. Avam (r.a) olduklarını ifâde etmişlerdir.

[8] Yani sana ve diğer bütün Peygamberlere vahy ettiğim kitaplar ile emretmiştim. Buradaki "vahiy," ilham olarak düşünülürse âyetin tercümesi; "Hani Havarilere: "Bana ve Elçime îman edin." diye ilham etmiştim." şeklinde de olabilir.

[9] Yani siz, gerçekten inanıyorsanız, Allah'ın kudretinde şüphe ima edecek ve sizi îman noktasında şüpheli duruma sokacak bu tür sözleri söylemeyin.

قَالَ اللّٰهُ اِنّ۪ي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْۚ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ
فَاِنّ۪ٓي اُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَٓا اُعَذِّبُهُٓ اَحَدًا مِنَ الْعَالَم۪ينَ ﴿١١٥﴾
وَاِذْ قَالَ اللّٰهُ يَا ع۪يسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَاَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ
اتَّخِذُون۪ي وَاُمِّيَ اِلٰهَيْنِ مِنْ دُونِ اللّٰهِۜ قَالَ سُبْحَانَكَ مَا
يَكُونُ ل۪ٓي اَنْ اَقُولَ مَا لَيْسَ ل۪ي بِحَقٍّۜ اِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ
فَقَدْ عَلِمْتَهُۜ تَعْلَمُ مَا ف۪ي نَفْس۪ي وَلَٓا اَعْلَمُ مَا ف۪ي
نَفْسِكَۜ اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾ مَا قُلْتُ لَهُمْ
اِلَّا مَٓا اَمَرْتَن۪ي بِه۪ٓ اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ رَبّ۪ي وَرَبَّكُمْۚ وَكُنْتُ
عَلَيْهِمْ شَه۪يدًا مَا دُمْتُ ف۪يهِمْۚ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَن۪ي كُنْتَ
اَنْتَ الرَّق۪يبَ عَلَيْهِمْۜ وَاَنْتَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَه۪يدٌ
﴿١١٧﴾ اِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَاِنَّهُمْ عِبَادُكَۚ وَاِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَاِنَّكَ
اَنْتَ الْعَز۪يزُ الْحَك۪يمُ ﴿١١٨﴾ قَالَ اللّٰهُ هٰذَا يَوْمُ يَنْفَعُ
الصَّادِق۪ينَ صِدْقُهُمْۜ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْر۪ي مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَٓا اَبَدًاۜ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا
عَنْهُۜ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ ﴿١١٩﴾ لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ
وَالْاَرْضِ وَمَا ف۪يهِنَّۜ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَد۪يرٌ ﴿١٢٠﴾

115- Allah da: “Ben onu size indiririm.[1] Fakat bundan sonra içinizden kim inkâr ederse, Ben ona kâinatta hiç kimseye etmediğim azabı ederim.” buyurdu.

116- (O mahşer günü) Allah, (İsa’ya): “Ey Meryem’in oğlu İsa! Sen mi insanlara: 'Beni ve annemi, Allah'tan başka iki ilâh edinin' dedin?” diyecek. O da: “(Hâşâ!) Seni, bütün eksikliklerden uzak tutarım. (Söylemeye) hakkım olmayan bir sözü söylemem bana yakışmaz. Eğer söylemiş olsaydım Sen, bunu elbette bilirdin. Çünkü Sen, benim gönlümden geçirdiğim şeyleri bilirsin, ben ise Senin gönlünde olanı asla bilemem. Çünkü kimsenin kavrayamadığı şeyleri en iyi bilen yalnız Sensin.” diyecek.

117- (Ve İsa): “Ben, onlara; ‘sadece benim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin’ diye Senin bana emretmiş olduğundan başka bir şey söylemedim. Aralarında bulunduğum sürece onların üzerinde gözetleyici oldum. Fakat Sen beni vefat ettirince onların tek gözetleyicisi (yalnız) Sen oldun. Doğrusu Sen, her şeyi görüp durmaktasın.”

118- “Eğer onlara azap edersen, onlar Senin kullarındır yok eğer onları bağışlarsan, şüphesiz Sen, çok güçlüsün, hüküm (ve hikmet) sahibisin.” (diyecek.)

119- Allah da: “işte bugün, doğrulara doğruluklarının fayda vereceği gündür. Onlara Allah’ın kendilerinden râzı, onların da Ondan râzı olacakları zemîninden ırmaklar akan ve içlerinde ebedî olarak kalacakları cennetler, vardır. İşte, en büyük kurtuluş da budur.” buyuracak.

120- Şüphesiz göklerin ve yerin mülkü (saltanatı,) Allah'a aittir ve Onun gücü, her şeye yeter.

---

[1] Bu "sofra"nın gönderilip, gönderilmediği konusunda sıhhatli bir bilgi yoktur. Sofranın gönderilmiş olması, âyetteki ifâdenin zahirine göre mümkündür ama indirildiğine ve sofranın içeriğine dâir rivâyetler İslâm kaynaklı olmadığı için anlatılmağa değer görülmemiştir. En doğrusunu Allah bilir.

سُورَةُ التَّوْبَةِ (مَدَنِيَّةٌ)

بَرَٓاءَةٌ مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهٖٓ اِلَى الَّذٖينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ
الْمُشْرِكٖينَ ﴿١﴾ فَسٖيحُوا فِى الْاَرْضِ اَرْبَعَةَ اَشْهُرٍ
وَاعْلَمُٓوا اَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِى اللّٰهِ وَاَنَّ اللّٰهَ مُخْزِى
الْكَافِرٖينَ ﴿٢﴾ وَاَذَانٌ مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهٖٓ اِلَى النَّاسِ يَوْمَ
الْحَجِّ الْاَكْبَرِ اَنَّ اللّٰهَ بَرٖٓيءٌ مِنَ الْمُشْرِكٖينَ وَرَسُولُهُ
فَاِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُٓوا اَنَّكُمْ
غَيْرُ مُعْجِزِى اللّٰهِ وَبَشِّرِ الَّذٖينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ اَلٖيمٍ
﴿٣﴾ اِلَّا الَّذٖينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكٖينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ
شَيْـًٔا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ اَحَدًا فَاَتِمُّٓوا اِلَيْهِمْ
عَهْدَهُمْ اِلٰى مُدَّتِهِمْ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَّقٖينَ ﴿٤﴾
فَاِذَا انْسَلَخَ الْاَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكٖينَ حَيْثُ
وَجَدْتُمُوهُمْ وَخُذُوهُمْ وَاحْصُرُوهُمْ وَاقْعُدُوا لَهُمْ
كُلَّ مَرْصَدٍ فَاِنْ تَابُوا وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ
فَخَلُّوا سَبٖيلَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحٖيمٌ ﴿٥﴾

113- TEVBE SÛRESİ[1]

1- (Bu âyetler,) Allah'tan ve Peygamberinden, kendileriyle antlaşma yaptığınız müşriklere resmî bir tebliğdir.[2]

2- (Ey müşrikler! Bu tebliğden itibaren İslâm) yurdunda dört ay daha dolaşın.[3] Şunu da iyi bilin ki Allah'ı asla âciz bırakamazsınız. Çünkü Allah, kâfirleri mutlaka rezil edecektir.

3- Ve (bu âyetler) bu, en büyük hac[4] gününde, Allah'tan ve Peygamberinden insanlara bir ilandır ki; Allah da Rasûlü de müşriklerden uzaktır.[5] Eğer hemen tevbe ederseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. Yok, eğer (bundan) yüz çevirirseniz şunu iyi bilin ki, Allah'ı asla âciz bırakamazsınız. (Ey Muhammed!) Kâfirleri acıklı bir azapla müjdele.

4- Ancak müşriklerden sizinle antlaşma yapan sonra da hiç kusur etmeyen ve sizin aleyhinize hiç kimseye arka çıkmayanlar, bunun dışındadır. Siz de onlarla olan antlaşmalarınıza süresi bitinceye kadar uyun. Muhakkak ki Allah, kendisinden hakkıyla sakınanları sever.

5- Şu mühlet olarak verilen aylar[6] bitince o müşrikleri nerede bulursanız, bütün köşe başlarını tutarak onlarla ya savaşın,[7] ya yakalayıp (esir alın) ya da (yurtlarında) hapsedin. Yok, eğer tevbe eder, namazı dosdoğru ve devamlı kılar ve zekâtı da verirlerse (o zaman) onları serbest bırakın. Çünkü Allah, gerçekten çok bağışlayıp, çok esirgeyendir.

---

1 Bu sûrenin başında "besmele" olmamasının sebebi, Enfâl sûresinin devamı olduğundan dolayıdır, diyenler varsa da bu rivâyetler, çok kuvvetli değildir ve bu sûre başlı başına, ayrı bir sûredir. Bu sûrenin başında "besmele"nin nâzil olduğunu, yazdırıldığını ve okunmasının câiz olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak bu "besmele çekilmemesi", sadece sûrenin başlangıcı için geçerlidir. Bölümlerinde "besmele çekilmesi" câizdir. (Elmalılı) Bu konuda Razi: "Peygamber (a.s) bu sûrenin başında besmele'yi yazdırmadığı için, ashâbı da tabiin de bu sûrenin başına besmele yazmamışlardır." der.

2 **Berae:** Bildirge, ültimatom, ferman ve resmî tebliğ, demektir. Bu sûrenin ilk bölümü, H. 9. senenin Zilkade ayında nâzil olmuştur. Hz. Peygamber, Hz. Ebû Bekir başkanlığında Kâbe'ye giden hacılara, bu âyetleri duyurmak üzere Hz. Hz. Ali'yi gönderdi ve bu âyetler, hacca gelen tüm insanlara duyuruldu. Bu sûrede ferman buyrulan, "anlaşmaların bozulması hususu" (Enfâl 58)'de zikredilen yasaya göre yapıldı. Bu resmi tebliğ: "ülkenin artık bir İslâm Devleti olduğunun, müşriklerin devlet olarak tanınmadığının" resmen ilanı ve bunun nasıl yapılacağının yasasıdır. Bundan sonra müşrikler, ya Müslüman olmak, ya savaşmak, ya da ülkeyi terk etmek zorunda kalmışlardı.

3 Bu dört aylık zaman zarfında, savaşa hazırlanmaları, ülkeyi terk etmeleri ya da İslâm'ı kabul edip etmeyecekleri konusunda düşünüp karar vermeleri için müşriklere canlarına ve mallarına dokunulmayacağına dâir bir garanti verildi.

4 O güne kadar "Umre"ye, "Hacc-ı Asğar" (küçük hac) deniliyordu. Esas hac, ilk defa yapıldığı için bu ifâde kullanılmış olabilir. Buna göre, "Hacc-ı Ekber" (en büyük hac) farz olan hac veya son şeklini almış olan ilk hac, anlamlarına gelebilir.

5 Peygamberimizin bu hacca; "müşriklerin de katılmaları ve bu hacda bazı eski geleneklerin de bulunması sebebiyle," iştirak etmediği düşünülebilir.

6 Burada bahsedilen "Haram Aylar," savaşın yasaklandığı dört ay değil, ikinci âyetle, müşriklerle savaşmanın, geçici olarak yasaklandığı dört aydır.

7 Bu dört aydan sonra, tamamen harp hali geçerlidir. Bu yüzden onların saldırısını beklemeden, savaşa hazır olun ve onları nerede bulursanız öldürün. Yakın ifâdeler için Bk. (Nisâ: 89)

6- Eğer o müşriklerden birisi, senden can güvenliği isterse, Allah'ın kelâmını dinleyebilmesi için, onun can güvenliğini sağla. Sonra da onu, güvende olacağı bir yere ulaştır.[1] Çünkü bunlar, gerçekten bilgisiz bir toplumdur.

7- O müşriklerin, Allah'la ve Onun elçisiyle herhangi bir antlaşması, nasıl mümkün olabilir ki?[2] Ancak, Mescid-i Haram yakınında antlaşma yaptıklarınız,[3] bunun dışındadır. Bunlar, size karşı dürüst oldukça, siz de onlara karşı dürüst olun. Muhakkak ki Allah, kendisinden hakkıyla sakınanları sever.

8- (Allah'ın ve Elçisinin onlarla herhangi bir antlaşması,) nasıl mümkün olabilir ki? Eğer size karşı onların ellerine bir fırsat geçse onlar, sizin gözünüzün yaşına bakmadıkları gibi sizin kişisel hukukunuzu da gözetmezler.[4] Sadece sizi, dillerinin ucuyla hoşnut etmeye çalışırlar, fakat kalpleri bu kadarına bile râzı olmaz. Çünkü onların çoğunun karakteri bozuktur.[5]

9- (Bu karaktersizler,) Allah'ın âyetlerini ucuza[6] sattılar ve Onun yolundan hemen dönüverdiler. Onların bu yaptıkları, gerçekten kendilerine ne kadar ağıra mâloldu.[7]

وَاِنْ اَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَاَجِرْهُ حَتّٰى يَسْمَعَ
كَلَامَ اللّٰهِ ثُمَّ اَبْلِغْهُ مَاْمَنَهُ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ
﴿٦﴾ كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللّٰهِ وَعِنْدَ رَسُولِهٖٓ
اِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقَامُوا
لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٧﴾ كَيْفَ وَاِنْ
يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ اِلًّا وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ
بِاَفْوَاهِهِمْ وَتَاْبٰى قُلُوبُهُمْ وَاَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨﴾ اِشْتَرَوْا
بِاٰيَاتِ اللّٰهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِهٖ اِنَّهُمْ سَٓاءَ مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩﴾ لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ اِلًّا وَلَا ذِمَّةً
وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ ﴿١٠﴾ فَاِنْ تَابُوا وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ
وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ فَاِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ وَنُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ
لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١١﴾ وَاِنْ نَكَثُوٓا اَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ
وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوٓا اَئِمَّةَ الْكُفْرِ اِنَّهُمْ لَٓا اَيْمَانَ
لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ ﴿١٢﴾ اَلَا تُقَاتِلُونَ قَوْمًا نَكَثُوٓا اَيْمَانَهُمْ
وَهَمُّوا بِاِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَؤُكُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ
اَتَخْشَوْنَهُمْ فَاللّٰهُ اَحَقُّ اَنْ تَخْشَوْهُ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾

10- (Hatta bunlar,) bir mü'minin bile gözünün yaşına bakmazlar ve kişisel hukukunu gözetmezler. Bunlar, işte bu kadar zâlim kimselerdir.

11- (Ama) eğer bunlar tevbe eder, namazı dosdoğru ve devamlı kılar, zekâtı verirlerse işte o zaman, dinde kardeşleriniz olurlar. (İşte) Biz, bilip anlamak isteyen bir topluluk için âyetleri böyle ayrıntılı olarak açıklarız.

12- Eğer verdikleri sözden sonra yeminlerini bozar ve dininize tekrar dil uzatmaya kalkarlarsa, o küfür öncüleriyle, derhal savaşın. Artık (küfürlerinden) vazgeçinceye kadar, onların yeminlerinin de bir anlamı yoktur.[8]

13- (Ey mü'minler!) Yeminlerini bozan, Peygamber'i yurdundan çıkarmaya kalkışan ve üstelik ilk önce size saldırmaya başlayan bir topluma karşı, hiç savaşmaz mısınız? Yoksa onlardan korkuyor musunuz? Eğer siz, (gerçek) mü'minler iseniz, şunu iyi bilin ki Allah, kendisinden korkmanıza daha lâyıktır.

---

[1] Yani, Allah'ın kelamını dinledikten sonra, îman etmezse canı ve malı masun olarak onu, güvende olacağı yere yani, vatanına ulaştır.

[2] Buradaki soru, inkari olduğu için bu ifâde aslında: "O müşriklerin, Allah'la ve Onun elçisiyle herhangi bir antlaşması, kesinlikle yoktur." demektir.

[3] Bunlar; Hudeybiye günü, Rasûlullah ile Kureyş arasında yapılan antlaşmaya dâhil, Kinâne oğullarından olan Bekir oğulları'nın antlaşmaya riâyet edip, sözlerinde duranlarıdır. (Taberî)

[4] Âyetin bu bölümü kelime anlamıyla, "Eğer size karşı onların ellerine bir fırsat geçse onlar, verdikleri sözlerde durmadıkları gibi sizin kişisel hukukunuzu da gözetmezler." şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] Onların insanlıkları, sadece dillerinin ucundadır, vefakârlıktan, dostluktan, Müslümanlıktan, insanlıktan, haktan, adaletten bahsederler, îman ve ibâdetten dem vururlar, kandırmak için yeminler eder, Kur'an'ı öper, namaz kılar, hattâ Kâbe'ye bile giderler. Hâlbuki onların kalplerinden geçenlerle, ağızlarından çıkan söz, taban tabana zıttır. Çünkü bunlarda insanlık ve mertlik adına bir şey yoktur. Bunlar asla utanmayan, arlanmayan karaktersiz kimselerdir. Burada "fasık" kelimesi, kök anlamı esas alınarak tercüme edilmiştir.

[6] Yani; Allah adına verdikleri sözü, dünyalıklara değiştiler. Zîrâ âhirete göre dünyanın tamamı ucuzdur.

[7] Ebû Süfyân b. Harb Peygamberimizin müttefiklerini bırakıp, kendi müttefikleri olan bedevî Araplara bir ziyafet vermiş, onlar da bu ziyafet sebebiyle sözlerinden dönmüşlerdi. (Kurtubî-Taberî)

[8] Bu âyet; Ebû Süfyân b. Harb, Hars b. Hişam, Süheyl b. Amr ve İkrime b. Ebû Cehil hakkında nâzil olmuştur. (Vâhidî)

قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبْهُمُ اللّٰهُ بِاَيْد۪يكُمْ وَيُخْزِهِمْ وَيَنْصُرْكُمْ
عَلَيْهِمْ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِن۪ينَ ﴿١٤﴾ وَيُذْهِبْ غَيْظَ
قُلُوبِهِمْ وَيَتُوبُ اللّٰهُ عَلٰى مَنْ يَشَٓاءُ وَاللّٰهُ عَل۪يمٌ حَك۪يمٌ
﴿١٥﴾ اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللّٰهُ الَّذ۪ينَ
جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ وَلَا رَسُولِه۪
وَلَا الْمُؤْمِن۪ينَ وَل۪يجَةً وَاللّٰهُ خَب۪يرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾
مَا كَانَ لِلْمُشْرِك۪ينَ اَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللّٰهِ شَاهِد۪ينَ
عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ اُو۬لٰٓئِكَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ وَفِي
النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿١٧﴾ اِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللّٰهِ مَنْ اٰمَنَ
بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ وَاٰتَى الزَّكٰوةَ وَلَمْ يَخْشَ
اِلَّا اللّٰهَ فَعَسٰٓى اُو۬لٰٓئِكَ اَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَد۪ينَ ﴿١٨﴾
اَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَٓاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ
اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَجَاهَدَ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ لَا يَسْتَوُ۫نَ
عِنْدَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِم۪ينَ ﴿١٩﴾ اَلَّذ۪ينَ اٰمَنُوا
وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ
اَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّٰهِ وَاُو۬لٰٓئِكَ هُمُ الْفَٓائِزُونَ ﴿٢٠﴾

14- (Ey mü'minler!) Siz, onlarla savaşın ki, Allah da sizin ellerinizle onları cezâlandırsın, onları rezil etsin, sizi onlara galip getirsin ve mü'min toplumun gönüllerini ferahlandırsın.

15- Ve kalplerindeki öfkeyi gidersin.[1] Böylece Allah dilediğine tevbeyi nasip eder. Gerçekten Allah, (her şeyi) hakkıyla bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

16- Yoksa siz, Allah'ın, içinizden cihad edenleri ve Allah'tan, Peygamberinden ve Müslümanlardan başka kimseyi kendisine dost edinmeyenleri, bilip (ortaya) çıkarmadan, kendi halinize bırakılıvereceğinizi mi sandınız? Oysa Allah, yaptığınız her şeyden haberdardır.

17- Kendi kâfirliklerini, kendileri bilip dururlarken, müşriklerin Allah'ın mescidlerini imar etmeleri,[2] kesinlikle mümkün değildir.[3] İşte onlar, bütün yaptıkları boşa giden ve cehennem ateşi içerisinde ebedî olarak kalacak kimselerdir.

18- Allah'ın mescidlerini, ancak Allah'a ve âhiret gününe inanan, namazı dosdoğru ve devamlı kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başka kimseden korkmayanlar, imar ederler. İşte gerçekten dosdoğru yol üzere oldukları umulanlar bunlardır.

19- (Ey müşrikler!) Siz, hacılara su dağıtma ve Kâbe'yi onarma işiyle, Allah'a ve âhiret gününe îman edip, Allah yolunda cihad edenlerin yaptığı işi, bir mi tutuyorsunuz?[4] Bunlar, Allah katında asla eşit olamazlar. Ve Allah, zâlim bir toplumu, asla dosdoğru yola ulaştırmaz.

20- Çünkü îman ve hicret edip mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda cihad edenler, Allah katında en büyük dereceye sahip kimselerdir. Ve gerçekten kazananlar da bunlardır.[5]

[1] 14 ve 15. âyette İslâm'a göre meşru bir savaşın gayeleri; "kâfirleri cezâlandırmak, rezil-rüsva etmek, Allah'ın yardımına ulaşmak, mü'min gönülleri ferahlandırmak ve kalplerdeki öfkeyi yatıştırmak" olarak açıklanmıştır.

[2] Mescitlerin imarı; **a-** binasını yenilemek, süslemek, temizlemek, döşemek ve aydınlatmakla, **b-** ziyaret etmekle, içerisinde bulunup Allah için ibâdet edilmekle, ilim öğrenilmekle ve içerisinde Müslümanların dini ve toplumsal bütün işlerinin yapılmasıyla mümkündür.

[3] Yani müşriklerin, kendilerinin kâfir olduklarını vicdanlarında bilip durdukları ve Kâbe'nin etrafına putlar dikip, Kâbe'yi çırılçıplak tavaf ederek, kâfirliklerini ispat etikleri halde, Allah'a ibâdet için yapılan Kâbe'yi imar etmelerine asla imkân ve ihtimâl yoktur.

[4] Allah yolunda cihadı terk edip de kendilerini sadece mescidlerin imar ve tezyinatına, şadırvan ve minare yaptırmaya, boya badana işlerine vakfedenlerin, bu âyetin kendilerine de bir şeyler söylediğini düşünmelerinde fayda olsa gerek.

[5] Hz. Ali, Hz. Abbas'a Müslüman olduktan sonra: "amca hicret edip, Peygamberimize katılsanız olmaz mı?" deyince, o da: "ben hicretten daha iyi bir iş yapmıyor muyum? (Baksana) Kâbe'yi ziyaret edenlere su veriyorum ve onun bakımını yapıyorum." der. Daha sonra da bu âyetler nâzil olur. (Elmalılı) Nu'man b. Beşîr'den. Rasûlüllah'ın minberi yanında idim, adamın birisi: "Ben, Müslüman olduktan sonra sadece hacılara su dağıtmaktan başka bir iş yapmasam, başka bir şey istemem." dedi. Diğer biri de: "Ben, Müslüman olduktan sonra sadece Mescid-i Haram'ı imar etmekten başka bir iş yapmasam, başka bir şey istemem." deyince, bir başkası da: "Allah yolunda cihad, bu sizin söylediklerinizden daha iyidir." dedi. Bu olay bir Cuma günü olmuştu. Derken Ömer (r.a) bunlara: "Susun! Peygamberin minberi yanında gürültü yapmayın. Namazdan sonra bu konuyu Efendimizden sorayım." dedi. Bunun üzerine, bu âyet nâzil oldu. (Müslim)

يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَهُمْ
فِيهَا نَعِيمٌ مُقِيمٌ ﴿٢١﴾ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا اِنَّ اللّٰهَ عِنْدَهُ
اَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٢﴾ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا اٰبَاءَكُمْ
وَاِخْوَانَكُمْ اَوْلِيَاءَ اِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْاِيمَانِ
وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَاُولٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾ قُلْ
اِنْ كَانَ اٰبَاؤُكُمْ وَاَبْنَاؤُكُمْ وَاِخْوَانُكُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ
وَعَشِيرَتُكُمْ وَاَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ
كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا اَحَبَّ اِلَيْكُمْ مِنَ اللّٰهِ
وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتّٰى يَاْتِيَ
اللّٰهُ بِاَمْرِهِ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٤﴾
لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ
اِذْ اَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْـًٔا
وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْاَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمْ
مُدْبِرِينَ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ اَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِينَتَهُ عَلٰى رَسُولِهِ
وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَاَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ
الَّذِينَ كَفَرُوا وَذٰلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿٢٦﴾

21- Rab'leri, onları kendi katından bir rahmet, bir rıza ve içerisinde onlara bitmez tükenmez nîmetler bulunan bir cennetle müjdeliyor.

22- Onlar, onun içerisinden hiç çıkmayıp, sürekli kalacaklardır. Çünkü en büyük mükâfat, Allah'ın katındadır.

23- Ey îman edenler! (Başkaları şöyle dursun) eğer babalarınız ve kardeşleriniz dahi îmana karşılık, küfrü tercih ederlerse, onları bile dost edinmeyin. Sizden her kim, onları dost edinirse[1] işte onlar, zâlimlerin ta kendileridir.

24- (Ey Muhammed!) Onlara: "Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, akrabalarınız, kazandığınız mallarınız, kötü gitmesinden korktuğunuz ticaretiniz, hoşlandığınız köşkler, size Allah ve Rasûlünden ve Allah yolunda cihad-dan daha sevimli geliyorsa,[2] (işte o zaman) Allah'tan size bir belânın gelmesini bekleyin.[3] Ve (şunun iyi bilin ki) Allah, böyle fasık bir toplumu, asla dosdoğru yola ulaştırmaz." de.

25- (Ey îman edenler!) Gerçekten Allah, size birçok yerde yardım ettiği gibi, o çokluğunuzla gururlanıp da size bir faydası olmayıp, yeryüzünün tüm genişliğine rağmen başınıza dar geldiği, sonra da bozguna uğrayarak geri çekilip kaçmaya başladığınız Huneyn gününde[4] de yardım etmişti.

26- Sonra Allah, elçisine ve mü'minlere, korkularını gideren bir sükûnet verdi ve (gözlerinizle) görmediğiniz ordular indirerek kâfirleri azaba uğrattı. İşte bu, o kâfirlerin cezâsıdır.

---

[1] Yani, sizden her kim, onları dost edinirse, onların velâyetleri altına girerse, onlardan yardım isterse ve işlerini onlara havâle ederse... Bir de kâfir anneye ve babaya itaat hususu vardır ki o, normal evlatlık görevidir. Ancak Allah'a isyan hususunda, Allah'ın kullarına itaat, asla mümkün değildir. Bu âyet, bunun sınırını belirlemektedir.

[2] Yani bu sevmeniz, Allah'a şirk derecesine varmamalı, Allah'ı sever gibi olmamalıdır.

[3] Yani siz, böylece cihadı terk etmekle Allah'a kulluktan çıkmış, görevlerinizi yapmamış bir takım fasıklar olacağınız için; artık her türlü helâke ve cezâya hazır olun.

[4] **Huneyn:** Mekke ile Tâif arasında bir vadinin ismidir ki Müslümanlarla Hevâzin ve Sakîf kabîleleri arasındaki savaş burada olmuştur. Huneyn savaşı, H. 8. yılın Şevval ayında, Mekke'nin fethinden sonra meydana gelmiştir. Hevâzin'in asker sayısı dört bin kadarken, İslâm ordusunun on iki bin savaşçısı bulunuyordu. Bu, Müslümanların o güne kadar ulaşabildiği en büyük sayısal güç idi. Hattâ bazı Müslümanlar, bununla övünmeye ve: "Bu ordunun karşısında kim durabilir ki?" demeye bile başlamışlardı. Fakat bu sayıya rağmen, İslâm ordusu, önce ok yağmuruna tutuldu ve öncü kuvvetler dağıldı. Arkasından da bu ric'at, gerideki hatlara da sirâyet ederek genel bir panik başladı. Buna rağmen Hz. Peygamber, (a.s) ve bir kaç ashâbı, bütün metanetleriyle yerlerinde durdu ve panik halindeki orduyu toparlayıp, bu savaşı kazandı. Daha sonra Peygamberimiz, Huneyn'de alınan esirlerin ve ganîmetlerin Cirâne de muhafazasını emrederek Tâif üzerine yürüdü. On sekiz günlük Tâif muhasarasını kaldırdıktan sonra Cirâne'ye döndü. Bu seferde elde edilen ganîmetler; altı bin esir, yirmi dört bin deve, kırk binden fazla davar ve dört bin okka kadar altın ve gümüş para idi.

ثُمَّ يَتُوبُ اللّٰهُ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ عَلٰى مَنْ يَشَٓاءُۜ وَاللّٰهُ غَفُورٌ
رَح۪يمٌ ﴿٢٧﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُٓوا اِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ
نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هٰذَاۚ
وَاِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً فَسَوْفَ يُغْن۪يكُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِه۪ٓ اِنْ
شَٓاءَۜ اِنَّ اللّٰهَ عَل۪يمٌ حَك۪يمٌ ﴿٢٨﴾ قَاتِلُوا الَّذ۪ينَ لَا يُؤْمِنُونَ
بِاللّٰهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ
وَرَسُولُهُ وَلَا يَد۪ينُونَ د۪ينَ الْحَقِّ مِنَ الَّذ۪ينَ اُو۫تُوا
الْكِتَابَ حَتّٰى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ۠
﴿٢٩﴾ وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌۨ ابْنُ اللّٰهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى
الْمَس۪يحُ ابْنُ اللّٰهِۜ ذٰلِكَ قَوْلُهُمْ بِاَفْوَاهِهِمْۚ يُضَاهِؤُ۫نَ
قَوْلَ الَّذ۪ينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُۜ قَاتَلَهُمُ اللّٰهُۘ اَنّٰى يُؤْفَكُونَ
﴿٣٠﴾ اِتَّخَذُٓوا اَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اَرْبَاباً مِنْ دُونِ اللّٰهِ
وَالْمَس۪يحَ ابْنَ مَرْيَمَۚ وَمَٓا اُمِرُٓوا اِلَّا لِيَعْبُدُٓوا اِلٰهاً
وَاحِداًۚ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۜ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣١﴾
يُر۪يدُونَ اَنْ يُطْفِؤُا نُورَ اللّٰهِ بِاَفْوَاهِهِمْ وَيَاْبَى اللّٰهُ اِلَّٓا
اَنْ يُتِمَّ نُورَهُ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ﴿٣٢﴾

27- Sonra Allah, bunun ardından dilediğine tevbe nasip eder. Çünkü Allah, gerçekten çok bağışlayıp, çok esirgeyendir.

28- Ey îman edenler! Müşrikler birer pislikten başka bir şey değildir.[1] Artık bu yıldan sonra, Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar.[2] Eğer yoksulluktan korkarsanız, biliniz ki Allah, dilerse ileride sizi, kendi lütfundan zenginleştirecektir. Gerçekten Allah, (her şeyi) hakkıyla bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

29- (Ey îman edenler!) Kendilerine kitap verilenlerden, Allah'a ve âhiret gününe inanmayan, Allah'ın ve Peygamberinin haram kıldığını haram kabul etmeyen ve hak din olan (İslâm'ı,) din edinmeyen[3] kimselerle; zelil olup, himâye altına girmelerinin karşılığı olarak cizye verecek hale gelinceye kadar, savaşın.[4]

30- Yahûdîler, "Üzeyr[5] Allah'ın oğlu" dediler, Hıristiyanlar da "Mesih, Allah'ın oğlu" dediler. Bu, onların kendilerinden önceki kâfirlerin sözlerine benzeterek ağızlarıyla uydurdukları bir sözdür. Allah, onları kahretsin. Onlar, (dünyada haktan) işte böyle çevriliyorlar.

31- Onlar, Allah'ın dışında ayrıca hahamlarını, rahiplerini ve Meryem oğlu Mesih'i kendilerine Rabler edindiler.[6] Hâlbuki onlar tek olan ve kendisinden başka ilâh bulunmayan Allah'a ibâdet etmekle emrolunmuşlardı. Allah, onların kendisine ortak koştukları şeylerden, çok uzaktır.

32- Onlar Allah'ın nurunu ağızlar(ından çıkan yalanlar)ıyla söndürmek istiyorlar. Allah ise, kâfirler istemese de nurunu mutlaka tamamlamak istiyor.

---

[1] **Müşriklik**; manevi bir pislikten başka bir şey değildir. Hasan-ı Basrî: "Bir müşrikle Mûsafaha eden abdest alsın." demiştir. Yani müşrikler, bir insan olmak itibariyle değil, sadece müşrik olmaları sebebiyle pislik gibi tiksinilecek haldedirler.

[2] Yani, bu âyetle müşriklerin Kâbe'ye ve Harem hududuna girmeleri yasaklanmıştır. Bu yasak, o günden beri kesintisiz uygulana gelmiştir. Hanefilere göre bu yasağa, diğer mescidler dâhil değildir. Çünkü Peygamberimiz, Mescid-i Nebevi'de müşrik Sakîf ve Necran heyetlerini, kabul buyurmuştur. Hazreti Ali, (r.a) bu sûreyi ilân ederken: "bu yıldan sonra müşrikler haccetmeyecek" diye tebliğ etmiştir.

[3] Bu âyete göre; Yahûdî ve Hıristiyanların inançları, "Allah'a ve ahret gününe îman" olarak, kabul edilmemektedir. Bunların îman etmiş kabul edilmelerinin şartı olarak da; bunların; "Allah'ın ve Rasûlünün haram kıldıklarını haram, helal kıldıklarını helal kabul etmeleri, yani Müslüman olmaları" emredilmektedir. Bk. (Âlu İmrân: 19,85, Mâide: 3) Demek ki bozulmuş birer din olan Yahûdîlik ve Hıristiyanlık, birer ilâhi din değildir ve Allah da böyle bir din, göndermemiştir. Bugünkü ve bundan önceki dinler arası diyalogların asıl amacı, bu iki bozuk dine Müslümanlar tarafından meşruiyet kazandırma çabasından ve yağcılıktan başka bir şey değildir.

[4] **Cizye:** hayat ve hürriyetlerinin himâyesi karşılığında kendilerine kitap verilen Yahûdî ve Hıristiyanlarla ehl-i Kitap olma ihtimali olan Mecûsîlerden alınan vergidir.

[5] **Üzeyr:** Yahûdîlerin inancına göre; Yahûdîler, Tevrât'ı terk edip, Peygamberleri öldürmeye başlayınca Tevrât'ı bilen kalmamış. Üzeyr, Yehova'ya niyaz etmiş, o da ona, Tevrât'ı ezberletmiş. Üzeyr de Tevrât'ı ezberden tekrar yazmış. Bunun üzerine de Yahûdîler, "bu olsa olsa Allah'ın oğlu olur." demişler. Yahûdîlere göre bir Peygamber olan Üzeyr'in adı, Kur'an'da sadece burada geçmektedir. Kanaatimizce Üzeyr, Peygamber değildir. Kitap ve sünnette Peygamberliği ile ilgili bir bilgi yoktur.

[6] Hatimi Taî'nin oğlu Adiy'den: Rasûlullah'a geldim boynumda altından bir haç vardı -Adiy o zaman, henüz Müslüman olmamıştı- Rasûlullah, Berae sûresini okuyordu. Bana: "Ey Adiy, şu boynundaki putu at" buyurdu, ben de attım. Sonra bu âyeti okuyunca; "Ey Allah'ın Elçisi! Ama onlar, onlara ibâdet etmezlerdi", dedim. Peygamberimiz: "Onlar, Allah'ın helâl kıldığını haram ederler, siz de bunu kabul etmez miydiniz? Onlar, Allah'ın haram kıldığına helâl derler, siz de helâl saymaz mıydınız?" dedi. Ben de evet! dedim. Allah Rasûlü: "işte bu, onlara ibâdettir." buyurdu. (Tirmîzî)

33- Müşriklerin hoşuna gitmese de kendi dinini bütün dinlere üstün kılmak üzere elçisini size, "en doğru yolu gösteren (Kur'an)" ve "Hakk din" ile gönderen, O (Allah)'tır.[1]

34- Ey îman edenler! Şu bir gerçektir ki, hahamlar ve rahiplerden birçoğu, insanların mallarını haksız yere yerler ve (onları,) Allah'ın yolundan saptırırlar.[2] Bir de altın ve gümüşü, hazineye doldurup da onları, Allah yolunda harcamayanlar var ya işte onları, acıklı bir azap ile müjdele![3]

35- O gün o altın ve gümüşler, üzerlerine cehennem ateşi yakılarak kızdırılacak, bunlarla o kimselerin alınları, yanları ve sırtları dağlanacak ve (onlara): "İşte bu, kendiniz için sakladığınız şeylerdir. Haydi, hemen ondan tadın bakalım! O saklayıp durduklarınız neymiş bir görün!" denilecek.

36- Doğrusu, Allah katında ayların sayısı; Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı günden beri geçerli olan evrensel yasasına göre, bunlardan dördü haram aylar[4] olmak üzere, on ikidir.[5] İşte (Allah'ın koyduğu) dosdoğru yasa, budur. Sakın bu aylarda (yasakları çiğneyerek,) kendinize zulmetmeyin.[6] Müşriklerin sizinle topyekûn savaştıkları gibi siz de onlarla topyekûn savaşın.[7] Şunu bilin ki Allah kendisinden hakkıyla sakınanlarla beraberdir.

---

[1] Aynı âyet için Bk. (Saf: 9)

[2] Buradaki "haksız yere yeme"; aslı astarı olmayan fetvalar vererek, ölüm, evlenme gibi dini tören ve ayinler icat ederek veya dünyadayken cenneti satarak, yapılmaktadır. Bazı Müslümanların da nikâh, sünnet, mevlit, hatim, ıskat-ı salât, muska yazmak, ğaybdan haber vermek v.s gibi aslı esası olmayan şeyleri, meslek haline getirip fiyat borsaları oluşturması, haham ve rahiplerin haksız kazançlarına ne kadar da benzemektedir.

[3] Altın ve gümüşün hakkı, insanlığın faydalanması için, para olarak kullanılmasıdır. Bunları toplayıp, gerek gömerek, gerekse ziynet eşyası olarak tedavülden çekmek ve bunlardaki Allah'ın hakkı olan zekâtı vermemek, yasaklanmıştır. Bu işi yapanlar, ister hahamlar olsun, isterse zekâtını vermeyen Müslümanlar olsun durum aynıdır.

[4] **Haram aylar**'ın üçü; birbiri ardınca gelen, Zilka'de, Zilhicce ve Muharrem ayları, biri de Receb ayıdır. Bu dört ay, tâ İbrahim ve İsmail (a.s) zamanından beri Arapların haramlığına riâyet ettikleri aylardır. Bu aylarda savaş yapılmazdı, bir adam babasının katiline bile rastlasa saldırmaz, hattâ kötü söz bile söylemezdi. Bk. (Bakara: 194, 217, Mâide: 2)

[5] Bu ayların on iki olması; şunun bunun uydurduğu bir varsayım değil, Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı gün koyduğu bir kuraldır. Bu, Allah'ın koyduğu ve asla değiştirilemeyen bilgiler (sünnetullah), akılla yapılabilecek şeyler değildir. Yani bilginin kaynağı asla akıl, olamaz.

[6] Âyetin bu bölümü; "bu haram aylarda cihadı terk veya tehir ederek kendinizi saldırıya maruz bırakmak sûretiyle, nefislerinize zulmetmeyin" şeklinde de anlaşılabilir. Bu anlayıştan da; haram aylarda cihadın yasaklanmadığı, bilhassa kâfirler saldırırsa haram aydır diyerek zarara uğranılmamasının emredildiği anlaşılmaktadır.

[7] Konuyla ilgili olarak Bk. (Bakara: 190-195)

هُوَ الَّذٖٓى اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدٰى وَدٖينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ
عَلَى الدّٖينِ كُلِّهٖ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٣٣﴾ يَٓا اَيُّهَا الَّذٖينَ
اٰمَنُٓوا اِنَّ كَثٖيرًا مِنَ الْاَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَاْكُلُونَ اَمْوَالَ
النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبٖيلِ اللّٰهِ وَالَّذٖينَ يَكْنِزُونَ
الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فٖى سَبٖيلِ اللّٰهِ فَبَشِّرْهُمْ
بِعَذَابٍ اَلٖيمٍ ﴿٣٤﴾ يَوْمَ يُحْمٰى عَلَيْهَا فٖى نَارِ جَهَنَّمَ
فَتُكْوٰى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هٰذَا مَا
كَنَزْتُمْ لِاَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ ﴿٣٥﴾ اِنَّ
عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللّٰهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فٖى كِتَابِ اللّٰهِ
يَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ مِنْهَٓا اَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذٰلِكَ
الدّٖينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا فٖيهِنَّ اَنْفُسَكُمْ وَقَاتِلُوا
الْمُشْرِكٖينَ كَٓافَّةً كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَٓافَّةً وَاعْلَمُٓوا اَنَّ
اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقٖينَ ﴿٣٦﴾ اِنَّمَا النَّسٖٓيءُ زِيَادَةٌ فِى الْكُفْرِ
يُضَلُّ بِهِ الَّذٖينَ كَفَرُوا يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا
لِيُوَاطِؤُا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ فَيُحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللّٰهُ زُيِّنَ
لَهُمْ سُٓوءُ اَعْمَالِهِمْ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْكَافِرٖينَ ﴿٣٧﴾

37- O, haram ayları ertelemek (demek olan nesî',)[8] kâfirlerin kendisiyle saptırıldığı, küfürde bir aşırılıktan başka bir şey değildir. Onlar, Allah'ın haram kıldığına, sayı bakımından uygun göstermek için onu bir yıl helal, bir yıl haram kılıyorlar. Böylelikle Allah'ın haram kıldığını (akıllarınca) helal kılmış oluyorlar. İşte (böylece,) onların kötü işleri, kendilerine (kendi nefisleri tarafından) güzel gösterilmiştir. Allah, kâfir bir toplumu asla dosdoğru yola ulaştırmaz.

---

[8] **Nesî':** lügatte; tehir etmek, geri bırakmak demektir. Terim anlamı ise; kameri aylardan "haram ayları" ertelemektir. Kameri aylar, şunlardır: Muharrem, Safer, Rabî'ul-evvel, Rabî'ul-âhir, Cumâd'el-ûlâ, Cumâd'el-uhrâ, Recep, Şa'ban, Ramazan, Şevvâl, Zilka'de, Zilhicce. Kameri yıl, yaklaşık olarak 355 gündür. Bundan dolayı, kameri aylar, mîlâdî takvime göre her yıl on gün önce başlar. İslâm'da ve önceki dinlerde ibâdetlerde kameri yıl ve aylar esas alınmıştır. Arap toplumu, bu on iki aydan Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep aylarını haram kabul eder, bu aylarda, savaş yapmazlardı. Ancak Araplar, haccı dört mevsimden işlerine gelen bir mevsimde yapmak ve haram ayların süresini kısaltmak için bu ayların sırasını değiştirmişler ve bu uygulama H. 8. yılda bu âyet indirilinceye kadar da devam etmişti. Hz. Peygamber, (a.s) Veda Haccında bu âyet uyarınca "nesî"yi geçersiz ilân edip; "Zaman, Allahın gökleri ve yeri yarattığı gündeki haline tekrar döndü" buyurmuştur. (Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud)

يَٓا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا مَا لَكُمْ اِذَا قِيلَ لَكُمُ انْفِرُوا فِي سَبِيلِ
اللّٰهِ اثَّاقَلْتُمْ اِلَى الْاَرْضِۜ اَرَضِيتُمْ بِالْحَيٰوةِ الدُّنْيَا مِنَ
الْاٰخِرَةِۚ فَمَا مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا فِي الْاٰخِرَةِ اِلَّا قَلِيلٌ
(38) اِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا اَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا
غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْـًٔاۜ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ
(39) اِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللّٰهُ اِذْ اَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا
ثَانِيَ اثْنَيْنِ اِذْ هُمَا فِي الْغَارِ اِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ
اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَاۚ فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَاَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ
تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلٰىۜ وَكَلِمَةُ اللّٰهِ
هِيَ الْعُلْيَاۜ وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (40) اِنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا
وَجَاهِدُوا بِاَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِۜ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ
لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ (41) لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا
قَاصِدًا لَاتَّبَعُوكَ وَلٰكِنْ بَعُدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُۜ وَسَيَحْلِفُونَ
بِاللّٰهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْۚ يُهْلِكُونَ اَنْفُسَهُمْۚ وَاللّٰهُ
يَعْلَمُ اِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ (42) عَفَا اللّٰهُ عَنْكَۚ لِمَ اَذِنْتَ لَهُمْ
حَتّٰى يَتَبَيَّنَ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ (43)

38- Ey îman edenler! Size ne oldu ki, "Allah yolunda topluca savaşa çıkın." denilince, olduğunuz yere çakılıp kaldınız. Yoksa dünya hayatını âhirete mi tercih ediyorsunuz? Fakat dünya hayatının geçici kazançları, âhiretin yanında ancak pek az bir şeydir.[1]

39- Eğer topluca savaşa katılmazsanız, Allah sizi acıklı bir azaba uğratır, yerinize başka bir toplumu getirir ve siz o (Peygambere,)[2] hiçbir zarar veremezsiniz. Çünkü O (Allah'ın) gücü, kesinlikle her şeye yeter.

40- Eğer siz o (Peygamber'e) yardım etmezseniz, (bilin ki) Allah, ona yardım eder. (Tıpkı) kâfirlerin onun Mekke'den çıkmasına sebep oldukları vakit, ikisi mağarada iken[3] o iki kişiden ikincisi, arkadaşına:[4] "Üzülme, çünkü Allah, bizimle beraberdir." deyince Allah'ın, onun kalbine sükûnet indirdiği ve onu, sizin görmediğiniz bir orduyla desteklediği gibi. Ve böylece Allah, o zaman kâfirlerin sözünü alçalttı. Allah'ın sözü ise (sözlerin) en yücesidir. Şüphesiz Allah, çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

41- (Ey îman edenler!) (Sizin için) kolay da olsa, zor da olsa[5] mallarınızla ve canlarınızla Allah yolunda cihad edin. Eğer bilirseniz bu, sizin için daha hayırlıdır.

42- (Ey Muhammed!) Eğer o (Tebük) seferi, bol kazançlı ve kolay bir sefer olsaydı, onlar mutlaka senin peşine düşer gelirlerdi. Fakat bu sıkıntılı (yolculuk) onlara uzun geldi. Bununla beraber bir de: "Bizim de gücümüz yetseydi, sizinle beraber kesinlikle sefere çıkardık." diye Allah adına yemin ederek, kendilerini helâk edecekler. Hâlbuki Allah, onların gerçekten yalancı olduklarını çok iyi biliyor.

43- Allah, senin (geçmiş ve gelecek) bütün günâhlarını bağışladı.[6] Sen, kimin doğru söylediği tam belli olmadan, yalancıların kimler olduğunu iyice bilmeden onlara niçin izin verdin?

---

[1] Bu durum, H. 9. yılda Huneyn ve Taif savaşlarından yeni dönüldüğü sırada, Tebük seferberliği emredildiği zaman meydana gelmiştir. Mevsim yaz, hava çok sıcak, Medîne'nin meyveleri yetişmiş, mesafe uzak ve düşman çok kuvvetli idi. Savaşılacak ordu, Bizans ordusu olduğu için, savaş hazırlığı da ağır idi. Toplam yirmi bin kişilik bir ordu ile Peygamberimiz Tebük'e hareket etmiş, bazı bedevî kabîleleri, Müslümanlardan bir kısmı ve birçok münâfık, orduya katılmak istememişlerdi. Bu ordu, Tebük'e kadar gitti, fakat Bizans ordusu karşısına çıkamayınca tekrar geri döndü. Bu olay, Müslümanlara büyük bir itibar kazandırdı. Bu âyet ve devamı, bu olay üzerine indi.

[2] "Zarar veremezsiniz" fiilinin mef'ulü Peygamber (a.s) olabileceği gibi, Allah da olabilir.

[3] Bu mağara; Mekke'ye bir saat mesafedeki Sevr Dağının tepesinde bulunan, bir mağaradır.

[4] O arkadaşı; Hz. Ebû Bekir (r.a) idi. Rivâyetlere göre; müşrikler, izleri takip ederek gelip mağaranın üzerine çıkmışlardı. Bu esnada Ebû Bekir (r.a) mahzun olmuş ve "Eğer kapıdakilerden biri ayağının ucuna baksa bizim ayaklarının altında olduğumuzu görecek!" demişti. Rasûlullah da: "Sen üçüncüleri Allah olan iki kişiyi ne zannediyorsun?" buyurdu. (Buhârî, Müslim)

[5] Bu bölüm, bazı müfessirlerce; genç ve ihtiyar, bekâr ve evli, işsiz ve iş sahibi, fakir ve zengin, yaya ve binitli, istekli ve isteksiz, cesur ve korkak yani ne halde olursanız olun şeklinde anlaşılmıştır. (Kurtubî)

[6] Bu hitâpta Peygamberimizin, Peygamberlikle beraber, kulluğunu ifâde ve münâfıklara bir tehdit vardır. Ayrıca bu âyetten, Peygamberimizin de hata (zelle) edebileceği, hata etmese bile Allah'ın affına muhtaç olduğu anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili olarak Bk. (Mü'min: 55, Muhammed: 19, Fetih: 2, Kasas: 56 ve dipnotu.) Peygamberimizin bir kısım hataları için Bk. (En'am:52, Kehf: 23, Tahrim: 1, Tevbe: 113, Abese: 1-4)

44- Allah'a ve âhiret gününe inananlar, mallarıyla ve canlarıyla cihadı (sevdikleri için) senden asla izin istemezler.[1] Allah, kendisinden hakkıyla sakınanları çok iyi bilir.

45- Senden izin isteyenler, ancak Allah'a ve âhiret gününe inanmayan, kalplerini şüphe kaplamış ve bu çelişkiler içerisinde bocalayıp duran, kimselerdir.

46- Eğer onlar, sizinle beraber (savaşa) çıkmak isteselerdi, elbette ona ciddi bir şekilde hazırlık yaparlardı. Fakat Allah, onların davranışlarını çirkin görüp, onları yoldan alıkoydu ve (kendilerine): "Siz de evlerinde oturan (kadın ve çocuklarla) beraber, oturun bakalım!" denildi.

47- Onlar, eğer sizinle beraber (savaşa) çıksalardı, zâten bozgunculuk yapmaktan başka işe yaramayacaklar ve aranıza fitne sokmak için uğraşacaklardı. Hatta içinizde, onların sözlerine kanacaklar da vardı. Allah, o zâlimleri çok iyi bilir.

48- Şurası kesindir ki bunlar, daha önce de fitne çıkarmak istediler ve sana karşı bir takım işler çevirdiler.[2] Sonunda onlar istemeseler de hak yerini buldu ve Allah'ın emri galip geldi.

49- İçlerinden bir kısmı da: "Bana izin ver, başımı derde sokma"[3] diyordu. Böylece başlarını, asıl kendileri derde soktular. Oysa cehennem, o kâfirleri elbet bir gün mutlaka kuşatacaktır.

---

[1] Nitekim Peygamberimiz, Tebük seferinde Hz. Ali'ye Medîne'de kalmasını emredince, cihaddan geri kalmak Hz. Ali'nin gücüne gitmiş ve Peygamberimiz, "Sen, benim yanımda, tıpkı Mûsa'nın yanındaki Hârûn gibisin." deyinceye kadar da buna râzı olmamıştır. (Elmalılı)

[2] Rivâyetlere göre; Peygamberimiz, Tebük seferi için Seniyyet'ül-Veda' civarında ordusunu kurmuştu. Abdullah b. Übey de askerleriyle geldi ve Zî-Cidde denilen yere kondu. Sonunda Peygamberimiz, hareket buyurunca Abdullah b. Übey diğer münâfıklarla beraber, ordudan ayrıldı. Bu münafık, daha önce de aynı işi Uhud savaşında, fitne çıkarmak amacıyla yapmıştı. (Taberî)

[3] Yani bir kısmı da: "Ey Muhammed! Sen izin versen de vermesen de zâten gitmeyeceğim. Bari izin ver de beni günâha sokma yahut gidersem ailem perişan olacak, benim mahvolmama sebep olma." demek istiyordu. Hattâ Cid b. Kays adındaki münâfık: "Ben kadınlara düşkün birisiyim. Bu yüzden sarışın Rum kızlarıyla benim başımı belâya sokma. Ben sana malımla yardım edeyim de beni bırak." bile demişti. (Kurtubî)

لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ اَنْ
يُجَاهِدُوا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ
﴿٤٤﴾ اِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ
الْاٰخِرِ وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ
﴿٤٥﴾ وَلَوْ اَرَادُوا الْخُرُوجَ لَاَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلٰكِنْ كَرِهَ
اللّٰهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ
﴿٤٦﴾ لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ اِلَّا خَبَالًا وَلَاَوْضَعُوا
خِلَالَكُمْ يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ وَفِيكُمْ سَمَّاعُونَ لَهُمْ
وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾ لَقَدِ ابْتَغَوُا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ
وَقَلَّبُوا لَكَ الْاُمُورَ حَتّٰى جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ اَمْرُ اللّٰهِ
وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٤٨﴾ وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِي وَلَا
تَفْتِنِّي اَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَاِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ
بِالْكَافِرِينَ ﴿٤٩﴾ اِنْ تُصِبْكَ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَاِنْ تُصِبْكَ
مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ اَخَذْنَا اَمْرَنَا مِنْ قَبْلُ وَيَتَوَلَّوْا وَهُمْ
فَرِحُونَ ﴿٥٠﴾ قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا اِلَّا مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَنَا هُوَ
مَوْلٰينَا وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾

50- Eğer sana bir iyilik dokunursa,[4] onların ağırına gider. Yok, eğer sana bir kötülük dokunursa: "İyi ki biz, önceden tedbirimizi almışız." derler ve sevinerek (kâfirlerin tarafına) dönüverirler.

51- (Ey Muhammed!): "Bizim başımıza, ancak Allah'ın bizim lehimize[5] takdir ettiği şeyler gelir. O, bizim sahibimizdir. Öyleyse îman edenler, sadece Allah'a tevekkül[6] etsinler." de.

---

[4] Yani, bu savaşı kazanır ve sonunda da güzel bir zafere ve ganîmete ulaşırsan...

[5] Yani bizim başımıza ne gelirse, hepsi Allah'ın takdiridir. O da netice itibarıyla mutlaka, bizim lehimizedir. Savaşı kazanırsak, nîmetlerine dünyada kavuşuruz. Yok, eğer yenilirsek şehit olur, cennete gideriz.

[6] **Tevekkül**: lügatte âcizliğini ortaya koymak ve başkasına güvenmek anlamına gelir. Dini terim olarak ise Tevekkül: Kulun sebepleri yerine getirdikten sonra, Allah'a karşı âcizliğini ortaya koyup, sadece ona güvenmesidir.

قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَآ اِلَّٓا اِحْدَى الْحُسْنَيَيْنِۜ وَنَحْنُ
نَتَرَبَّصُ بِكُمْ اَنْ يُصِيبَكُمُ اللّٰهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهٖٓ اَوْ
بِاَيْدِينَاۘ فَتَرَبَّصُٓوا اِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ ﴿٥٢﴾ قُلْ اَنْفِقُوا
طَوْعًا اَوْ كَرْهًا لَنْ يُتَقَبَّلَ مِنْكُمْۜ اِنَّكُمْ كُنْتُمْ قَوْمًا
فَاسِقِينَ ﴿٥٣﴾ وَمَا مَنَعَهُمْ اَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ
اِلَّٓا اَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللّٰهِ وَبِرَسُولِهٖ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلٰوةَ اِلَّا
وَهُمْ كُسَالٰى وَلَا يُنْفِقُونَ اِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ ﴿٥٤﴾ فَلَا
تُعْجِبْكَ اَمْوَالُهُمْ وَلَٓا اَوْلَادُهُمْۜ اِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُعَذِّبَهُمْ
بِهَا فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ اَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ
﴿٥٥﴾ وَيَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ اِنَّهُمْ لَمِنْكُمْۜ وَمَا هُمْ مِنْكُمْ
وَلٰكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرَقُونَ ﴿٥٦﴾ لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَاً اَوْ مَغَارَاتٍ
اَوْ مُدَّخَلًا لَوَلَّوْا اِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ ﴿٥٧﴾ وَمِنْهُمْ
مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِۚ فَاِنْ اُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا
وَاِنْ لَمْ يُعْطَوْا مِنْهَٓا اِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ ﴿٥٨﴾ وَلَوْ اَنَّهُمْ
رَضُوا مَٓا اٰتٰيهُمُ اللّٰهُ وَرَسُولُهُۙ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللّٰهُ سَيُؤْتِينَا
اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ وَرَسُولُهُٓۙ اِنَّٓا اِلَى اللّٰهِ رَاغِبُونَ ﴿٥٩﴾

52- (Bir de onlara): "Siz, bizim için (şehitlik veya gazilik gibi) iki güzellikten (şehitlik olan) birincisini beklersiniz.[1] Biz ise sizin için; Allah'ın kendi katından veya bizim elimizle indireceği azabı, bekliyoruz. Şimdilik bekleyin bakalım, biz de sizinle beraber (başınıza gelecekleri) bekliyoruz." de.

53- (O münâfıklara): "(Sadakalarınızı) ister gönüllü, ister gönülsüz verin (fark etmez). O verdiğiniz sadakalar, asla kabul edilmeyecektir.[2] Çünkü siz, fasık bir toplum oldunuz." de.

[1] Yani sizin, bizim için beklediklerinizin ikisi de bizim için güzeldir. Ölürsek şehit, kalırsak gazi oluruz. Fakat siz, bunların ikisinin de bahtiyarlık olduğunu takdir edemezsiniz de birine üzülür, ötekine sevinirsiniz.

[2] Bu âyetten; İslâm toplumunda, münâfıklardan ve kâfirlerden asla yardım talep edilmeyeceği, onlar verseler de asla kabul edilmeyeceği anlaşılmaktadır. Ayrıca bu âyet; Cid b. Kays'ın: "Ben, kadınlara düşkün birisiyim. Bu yüzden sarışın Rum kızlarıyla beni belâya sokma. Ben, sana malımla yardım edeyim de beni bırak." sözüne cevaptır. (Taberî)

54- Onların sadakalarının kabul olunmamasının sebebi; onların Allah'ı ve Rasûlünü inkâr etmeleri, namaza üşenerek gelmeleri ve sadakalarını da gönülsüzce vermeleridir.

55- Onların malları da çocukları da sakın seni imrendirmesin. Çünkü Allah, bunlarla sadece onlara dünya hayatında azap etmeyi ve onların, kâfir olarak canlarının çıkmasını istiyor.

56- Bir de onlar, asla sizden olmadıkları halde sizden olduklarına dâir Allah adına yemin de ederler. İşte bu, onların (sizden) ödleri patlayan bir toplum olduklarından dolayıdır.

57- Eğer onlar, (sizden korunmak için) sığınılacak bir yer yahut (barınacakları) mağaralar ya da (başlarını) sokacakları bir delik bulsalardı, hemen oraya topluca kaçarlardı.

58- (Ey Muhammed!) Onlardan ganîmetlerin dağıtımı hakkında sana dil uzatanlar da var. Onlar, eğer o sadakalardan kendilerine bir pay verilirse hoşlanırlar, onlardan kendilerine bir pay verilmeyince de hemen kızarlar.[3]

59- Keşke onlar, Allah'ın ve Rasûlünün kendilerine verdiğine râzı olsalar da: "Bize Allah yeter. İleride Allah ve Rasûlü, lütfundan bize de verir. Biz, bütün umudumuzu yalnız Allah'a bağlamış kimseleriz." deselerdi, kendileri hakkında çok daha iyi olurdu.

[3] Bu âyet, Huneyn ganîmetlerinin taksiminde yeni Müslüman olanlara biraz fazla ganîmet verilmesi üzerine itiraz eden (İbn-i Z'il-Huveysıra ve Eb'ül-Cüvaz) hakkında nâzil olmuştur. (Buhari)

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَ الْمَسَاكِينِ وَ الْعَامِلِينَ
عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ
وَفِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِنَ اللّٰهِ وَ اللّٰهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾ وَمِنْهُمُ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ
هُوَ اُذُنٌ قُلْ اُذُنُ خَيْرٍ لَكُمْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ
وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ اٰمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ
اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٦١﴾ يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ لَكُمْ لِيُرْضُوكُمْ
وَ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ اَحَقُّ اَنْ يُرْضُوهُ اِنْ كَانُوا مُؤْمِنِينَ
﴿٦٢﴾ اَلَمْ يَعْلَمُوا اَنَّهُ مَنْ يُحَادِدِ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ فَاَنَّ لَهُ
نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا ذٰلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ ﴿٦٣﴾
يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ اَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُمْ بِمَا
فِي قُلُوبِهِمْ قُلِ اسْتَهْزِؤُا اِنَّ اللّٰهَ مُخْرِجٌ مَا تَحْذَرُونَ
﴿٦٤﴾ وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ اِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ
قُلْ اَبِاللّٰهِ وَاٰيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِؤُنَ ﴿٦٥﴾ لَا
تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ اِيمَانِكُمْ اِنْ نَعْفُ عَنْ طَٓائِفَةٍ
مِنْكُمْ نُعَذِّبْ طَٓائِفَةً بِاَنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٦٦﴾

60- Sadakalar (zekâtlar)[1] Allah'tan bir farz olarak[2] ancak; fakirlere, düşkünlere,[3] (zekât toplama) memurlarına,[4] kalpleri İslâm'a ısındırılacaklara,[5] kölelere, borçlulara, Allah yolunda yapılan hizmetlere[6] ve yolda kalmışlara verilir. Gerçekten Allah, (her şeyi) hakkıyla bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.[7]

61- Yine onlardan bir kısmı da: "O, (Peygamber) her söze kulak veren safın biridir"[8] diyerek, Peygamber'i incitiyorlar. (Sen, onlara): "O, sizin için bir hayır kulağıdır. O, ancak Allah'a îman eder, mü'minlere güvenir[9] ve o, içinizden inananlar için de bir rahmettir. (Böyle şeylerle) Allah'ın Elçisini incitenlere acıklı bir azap vardır." de.[10]

62- (Ey îman edenler!) Hatta onlar, sizin gönlünüzü hoş etmek için gelip size Allah adına, yemin ediyorlar. Bunlar, eğer gerçekten îman etmiş iseler, Allah ve Rasûlü râzı edilmeye, (sizden) daha layıktır.

63- (O münâfıklar,) Allah'a ve Elçisine karşı kanun koymaya kalkışanlara,[11] içerisinde ebedî kalınacak cehennem ateşi verileceğini ve en büyük rezilliğin de bu olduğunu, bilmiyorlar mı?

64- Münâfıklar, gönüllerinden geçeni kendilerine bütünüyle haber verecek, aleyhlerine bir sûrenin inmesinden çekiniyorlar. (Ey Muhammed! Sen de onlara): "Siz, alay edin bakalım. Allah, sizin o çekindiğiniz şeyi, kesinlikle ortaya çıkaracaktır." de.

65- Eğer onlara sorarsan, "Biz sadece lafa dalmış, kendi aramızda şakalaşıyorduk." derler. Sen de: "Yani siz, Allah'la, âyetleriyle ve Peygamberiyle mi alay ediyorsunuz?"[12] de.

66- "Siz, îman ettikten sonra tekrar kâfir olduğunuz için boşu boşuna özür dileyip durmayın. Her ne kadar içinizden bir kısmını affetsek bile suçlarında ısrar eden günâhkârlara, mutlaka azap edeceğiz.

---

[1] **Sadaka:** bir Müslüman'ın malından sadece Allah için ihtiyacı olanlara temlik edilmek üzere verdikleridir. Sadakanın; ihtiyaç, temlik ve Allah için olmak üzere üç şartı vardır. Sadaka, farz ve nafile olmak üzere iki kısımdır. Farz olanına, **zekât** denilir.

[2] Sadaka; zenginin fakirlere bir lütfu değil fakirlerin zenginlerin zimmetine geçmiş bir hakkı yani bir borcun iadesi demektir. Yani sadaka, Allah'ın hakkıdır. Bundan dolayı sadaka, ancak Allah için verilir. Peygamberimizin ailesinden olan fakirlerin, zekât almaları ise haramdır.

[3] **Fakir:** kazancı ailesinin ihtiyacına yetmeyen ve çok az mala sahip olan kimse demektir. **Miskîn:** çok daha düşkün, fakirliği açıkça belli olan, âciz kimse demektir.

[4] **Zekât Memurları:** Yani, İslâm Devletinde zekât toplama işinde çalışan tahsildarlar, toplanan zekâttan bu hizmetlerinin ücretini alabilirler. Bu ücretler, bunlar için sadaka olmaz, ücret olur.

[5] **Müellefe-i Kulûb:** kalpleri İslâm'a ısınanlar, demektir. Bunlar; Müslümanlara yardımcı olan kâfirler, İslâm'a girme ihtimâli bulunanlar ve İslâm'a yeni giren kimselerdir ki bunlara, îmanları kuvvetleninceye kadar, zekât verilir. Bu uygulama, İslâm Devlet Başkanı'nın yetkisi altındadır. Uygun görürse kaldırabilir.

[6] Bu hizmetler; cihad, hac, Allah için ilim öğrenme olabilirse de İslâmi örfte bunun, "cihad ibâdeti" olmasıdır. Ve bu anlamda da bütün müfessirler ve fakihler ittifak etmişlerdir.

[7] Bu âyete göre; Allah'ın farz kıldığı sadaka, bu sekiz sınıfın dışındakilere verilemez. Sünnetteki uygulama da zekât ibâdetinin, tıpkı Cuma namazı ve Hac gibi, İslâm Devleti ve başkanı tarafından organize edilmesini ve herkesin keyfine bırakılmamasını gerektirmektedir.

[8] Araplar, "casusa" mecâzen (عَيْنٌ) "göz" dedikleri gibi, "her söyleneni dinleyip kanan saf kimselere" de mecâzen (اُذُنٌ) "kulak" dedikleri için tercümede bu mecâzî anlam tercih edilmiştir.

[9] (آمَنَ) fiili (لِ) harf-i cerriyle, "güvenmek" anlamına geldiği için tercüme bu şekilde yapılmıştır.

[10] Bu âyet, Cülâs b. Süveyd'in: "biz istediğimiz her şeyi söyleriz sonra ona varır (söylediklerimizi inkâr ederiz) o da hemen bizi tasdik eder. Çünkü Muhammed, her söze kulak veren safın biridir." demesi üzerine indirilmiştir. (Vâhidî)

[11] Yani, Allah'a ve Resulüne karşı, Onların koydukları sınırları tanımayıp, kendileri sınır koymağa kalkışmakla başkaldıranlara, onların koyduğu hükümlerin dışında hükümler koyanlara veya bu hükümlere uyanlara veya kısaca Allah ve Rasûlü ile rekabete kalkışanlara.

[12] Peygamberimiz, Tebûk'e giderken, önde giden bir süvari bölüğündeki münâfıklar, aralarında Kur'an ve Peygamberle alay ederler ve: "Şu adama bakın! Şam kalelerini ve köşklerini fethetmek istiyormuş!" derler. Allah, Elçisini bundan haberdar edince Peygamberimiz; "şu bölüğü durdurun!" buyurur ve yanlarına varıp, "siz şöyle şöyle dediniz." der. Onlar da: "Ey Allah'ın elçisi! Vallahi biz, sen ve arkadaşların hakkında bir şey demiyoruz. Sadece birbirimize seferi kısaltmak için şaka yapıyoruz." diye cevap verirler. Bu âyetler, bu olay üzerine indirilmiştir. (Vâhidî)

اَلْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ
بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ اَيْدِيَهُمْ نَسُوا
اللّٰهَ فَنَسِيَهُمْ اِنَّ الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٦٧﴾ وَعَدَ اللّٰهُ
الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا
هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعَنَهُمُ اللّٰهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ ﴿٦٨﴾ كَالَّذِينَ
مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا اَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً وَاَكْثَرَ اَمْوَالًا وَاَوْلَادًا
فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلَاقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلَاقِكُمْ كَمَا اسْتَمْتَعَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلَاقِهِمْ وَخُضْتُمْ كَالَّذ۪ي خَاضُوا
اُولٰٓئِكَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ
الْخَاسِرُونَ ﴿٦٩﴾ اَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَاُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمِ نُوحٍ
وَعَادٍ وَثَمُودَ وَقَوْمِ اِبْرٰه۪يمَ وَاَصْحَابِ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكَاتِ
اَتَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلٰكِنْ
كَانُوا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٧٠﴾ وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ
بَعْضُهُمْ اَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَيُق۪يمُونَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَيُط۪يعُونَ اللّٰهَ
وَرَسُولَهُ اُولٰٓئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللّٰهُ اِنَّ اللّٰهَ عَز۪يزٌ حَك۪يمٌ ﴿٧١﴾

67- Münâfıkların erkekleri de kadınları da birbirlerinin aynısıdır. Onlar, (birbirlerine) kötülüğü emreder, iyilikten sakındırırlar ve Allah yolunda harcamaktan kaçınırlar.[1] (Böyle yaparak) Allah'ı unuttular, Allah da onları unuttu. münâfıklar, gerçekten dosdoğru yoldan çıkanların tâ kendileridir.

68- Allah, erkek kadın bütün münâfıklara ve kâfirlere içerisinde ebedî kalacakları cehennem ateşini vâdetmiştir. Onlara ancak o yeter. Allah, onları lânetlemiştir. Onlar için bir de bitmez tükenmez bir azap vardır.

69- (Ey münâfıklar!) Siz de tıpkı sizden öncekiler gibisiniz. Hâlbuki onların gücü, sizden daha fazla, malları ve çocukları, sizden daha çok idi. Onlar, (bu dünyadan) paylarına düşeni aldılar. Sizden öncekiler, nasıl paylarına düşeni aldılarsa, siz de payınıza düşeni aldınız ve böylece, (onların bâtıla) dalıp gittikleri gibi, siz de (bâtıla) dalıp gittiniz. İşte bunlar, dünyada da âhirette de bütün yaptıkları boşa giden ve gerçekten hüsrana uğrayanların ta kendileridir.

70- O münâfıklara, kendilerinden önceki; Nûh, Âd ve Semûd toplumunun, İbrahim halkının, Meyden halkının ve o altı üstüne gelen şehirlerin (halklarının, başlarına gelen azap) haberi ulaşmadı mı?[2] Onlara da Peygamberleri, apaçık deliller getirmişti. Allah, onlara asla zulmetmedi. Bilakis onlar, (helâki gerektirecek suçu işleyerek) kendi kendilerine, zulmettiler.[3]

71- Erkek ve kadın bütün mü'minler, sadece birbirlerinin dostları (ve velileri)dirler. Onlar; birbirlerine iyiliği emreder, kötülükten sakındırır, namazı dosdoğru ve devamlı kılar, zekâtı verir, Allah'a ve Rasûlüne itaat ederler.[4] İşte bunlara da Allah, rahmet edecektir. Çünkü Allah, çok şerefli, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

---

[1] Âyetin bu bölümü "Münafıkların (birbirlerine) kötülüğü emretmek, iyilikten sakındırmak ve Allah yolunda harcamaktan kaçınmak yönüyle erkekleriyle kadınları birbirlerinin aynısıdır." şeklinde de tercüme edilebilir.

[2] **Mü'tefike:** Bütün müfessirlerce, Lût toplumunun helâk edilen şehirleri, (Sodom ve Gomore) diye tefsir edilmiştir. Ancak bu âyetten; altı üstüne gelerek helâk edilen tüm beldeleri de anlamak mümkündür.

[3] Yani Allah, onları suçsuz yere helâk etmedi. Aslında Allah, her ne kadar bunu yapmazsa da suçsuz yere helâk bile etse zulüm olmaz. Çünkü Allah, her şeyin gerçek sahibidir. Malikin mülkünde dilediğini yapması zulüm değildir. Zulüm; bir başkasının hukukuna tecavüz edildiği zaman olur. Bir suçun cezâsını vermek ise zulüm değil, bilakis adalettir. Esas zulüm; zâlime hak ettiği cezâsını, vermemektir.

[4] Kâfirlerin, müşriklerin, kendilerine kitap verilenlerin ve münâfıkların yaptıklarının tam tersini, yani Allah'ın ve Peygamberinin emrettiklerini, eksiksiz yerine getirirler.

72- Allah, erkek ve kadın bütün mü'minlere; içerisinde ebedî olarak kalacakları, zemîninden ırmaklar akan cennetleri, Adn cennetlerindeki güzel konakları ve hepsinden daha da büyüğü olan, Allah'ın rızasını vâdetmiştir. İşte, en büyük kurtuluş da budur.

73- Ey Peygamber! Kâfirlerle ve münâfıklarla savaş ve onlara karşı sert davran. Onların barınma yerleri, gidilecek yerlerin en kötüsü olan cehennemdir.[1]

74- (O sözleri,) söylemediklerine dâir Allah adına yemin ediyorlar. Hâlbuki onlar, o küfür sözünü kesinlikle söylediler ve Müslüman olduktan sonra tekrar kâfir oldular.[2] Hatta onlar, (Peygambere suikasta) bile yeltendiler, fakat başaramadılar.[3] Ve sadece Allah ve Rasûlü, onları kendi lütuflarından zenginleştirdiği için intikam almaya kalktılar. Eğer tevbe ederlerse haklarında daha hayırlı olur. Yok, (tevbeye) yanaşmazlarsa, Allah onları dünyada da âhirette de acıklı bir azapla cezâlandıracaktır. Zâten yeryüzünde onları koruyacak, dostları da yardımcıları da yoktur.

75- Onlardan kimi de, "eğer Allah, lütfundan bize verirse, mutlaka sadakamızı vereceğiz ve kesinlikle iyi kullardan olacağız." diye Allah'a söz verdiler.

76- Fakat Allah, lütfundan onlara (mal) verin-

وَعَدَ اللّٰهُ الْمُؤْمِن۪ينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْر۪ي مِنْ
تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِد۪ينَ ف۪يهَا وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً ف۪ي جَنَّاتِ
عَدْنٍ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللّٰهِ اَكْبَرُ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظ۪يمُ
٧٢ يَٓا اَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِق۪ينَ وَاغْلُظْ
عَلَيْهِمْ وَمَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَص۪يرُ ٧٣ يَحْلِفُونَ
بِاللّٰهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ
اِسْلَامِهِمْ وَهَمُّوا بِمَا لَمْ يَنَالُوا وَمَا نَقَمُٓوا اِلَّٓا اَنْ
اَغْنٰيهُمُ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِه۪ فَاِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا
لَهُمْ وَاِنْ يَتَوَلَّوْا يُعَذِّبْهُمُ اللّٰهُ عَذَابًا اَل۪يمًا فِي الدُّنْيَا
وَالْاٰخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي الْاَرْضِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَص۪يرٍ
٧٤ وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللّٰهَ لَئِنْ اٰتٰينَا مِنْ فَضْلِه۪
لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِح۪ينَ ٧٥ فَلَمَّٓا اٰتٰيهُمْ
مِنْ فَضْلِه۪ بَخِلُوا بِه۪ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُعْرِضُونَ ٧٦
فَاَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا ف۪ي قُلُوبِهِمْ اِلٰى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ بِمَٓا اَخْلَفُوا
اللّٰهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ٧٧ اَلَمْ يَعْلَمُٓوا
اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوٰيهُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ٧٨

ce, sözlerinden dönerek cimrilik ettiler.[4]

77- Allah'a verdikleri sözü tutmamaları ve yalan söylemeleri sebebiyle Allah, kendisiyle karşılaşacakları (kıyamet) gününe kadar, onların kalplerine münâfıklık soktu.

78- (O münâfıklar,) Allah'ın onların sırlarını da fısıltılarını da bildiğini ve Allah'ın kimsenin kavrayamadığı şeyleri en iyi bilen olduğunu hâlâ öğrenemediler mi?

---

[1] Aynı âyet için Bk. (Tahrim: 9)

[2] Tebük savaşı esnasında münâfıklardan, Cülâs b. Süveyd ve Vedîa b. Sâbit: "Allah'a yemin olsun, eğer Muhammed'in Medîne'deki kardeşlerimiz, efendilerimiz ve büyüklerimiz hakkında söyledikleri doğru ise, biz eşeklerden daha beteriz." diye bir söz söylediler. Âmir b. Kays da Cülâs'a: "Evet, vallahi Muhammed elbette doğru söylüyor ve sen eşekten daha betersin." dedi. Âmir, bu olayı Rasûlullah'a haber verince Cülâs Peygamberimizin yanına gelip: "Amir yalan söylüyor" dedi. Âmir de onun yalan söylediğine dâir yemin etti ve elini kaldırıp: "Ey Allah'ım! Şu dosdoğru olan Peygamberine bir şeyler indir." diye duâ etti. Arkasından da bu âyet nâzil oldu. (Kurtubî)

[3] Münâfıklar, Tebük seferi dönüşünde Peygamber (a.s)'ı geceleyin bir tepe üzerinden geçerken çukura itmeyi planladılar. Hz. Peygamber, bu planı haber aldı ve kendisi Ammar ve Huzeyfe ile tepelerin üzerinden giderken, ordunun tepelerin çevresindeki yolu takip etmesini emretti. Yolda, yüzleri örtülü on iki münafığın, kendilerini takip ettiğini gördüler. Bunun üzerine Huzeyfe, (r.a) develerini uzaklaştırabilmek için onlara doğru ilerledi. Fakat münâfıklar, onun kendilerine yaklaştığını görünce dehşete düştüler ve tanınmamak için kaçıştılar. (Kurtubî, Vâhidî)

---

[4] Bu âyet; Sa'lebe b. Hâtıb hakkında nâzil olmuştur. Sa'lebe, Peygamberimizin huzuruna gelir ve: "Ey Allah'ın Rasûlü, Allah'a duâ et de bana biraz mal versin!" der. Peygamberimiz de: "Ey Sa'lebe, şükrünü yerine getirdiğin az mal, şükrünü yapamayacağın çok maldan daha hayırlıdır." der. Sa'lebe tekrar: "Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, bana bir mal verirse mutlaka şükrünü yerine getirir ve zekâtını veririm." der. Rasûlullah duâ eder, davarları bir sürü olur ve Medîne'ye sığmaz. Sonra Cuma namazına dahi gelmez olur. Hattâ Peygamberimizin gönderdiği zekât memurlarına, zekâtı vermek istemez. Daha sonra Sa'lebe zekâtını getirir, fakat Peygamber (a.s): "Allah beni senin sadakanı kabul etmekten men etti." buyurur. Sa'lebe Peygamberimizin vefatından sonra Ebû Bekir, Ömer ve Osman'a da zekâtını getirir fakat onlar da kabul etmezler. O da helâk olur gider. (Vâhidî)

اَلَّذ۪ينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّع۪ينَ مِنَ الْمُؤْمِن۪ينَ فِي
الصَّدَقَاتِ وَالَّذ۪ينَ لَا يَجِدُونَ اِلَّا جُهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ
مِنْهُمْ سَخِرَ اللّٰهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَل۪يمٌ ﴿٧٩﴾ اِسْتَغْفِرْ
لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ اِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْع۪ينَ مَرَّةً
فَلَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ وَ
اللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِق۪ينَ ﴿٨٠﴾ فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ
بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللّٰهِ وَكَرِهُٓوا اَنْ يُجَاهِدُوا
بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا
فِي الْحَرِّ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ اَشَدُّ حَرًّا لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ
﴿٨١﴾ فَلْيَضْحَكُوا قَل۪يلًا وَلْيَبْكُوا كَث۪يرًا جَزَٓاءً بِمَا
كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾ فَاِنْ رَجَعَكَ اللّٰهُ اِلٰى طَٓائِفَةٍ
مِنْهُمْ فَاسْتَأْذَنُوكَ لِلْخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ
اَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا اِنَّكُمْ رَض۪يتُمْ بِالْقُعُودِ
اَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِف۪ينَ ﴿٨٣﴾ وَلَا تُصَلِّ عَلٰٓى
اَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ اَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلٰى قَبْرِه۪ اِنَّهُمْ كَفَرُوا
بِاللّٰهِ وَرَسُولِه۪ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨٤﴾

79- Sadakalarını cömertçe veren gönüllülere ve ancak güçlerinin yettiğini verebilen (fakir Müslümanlara) dil uzatarak alay edenlere gelince, Allah da onlarla alay edecektir. Ve onlara (ayrıca) acıklı bir azap vardır.

80- (Ey Muhammed!) Onlar için (Allah'tan) ister af dile, ister dileme (fark etmez.) Onlar için yetmiş kere[1] af dilesen de Allah, onları Allah'ı ve Elçisini inkâr etmelerinden dolayı, asla affetmeyecektir. Ve (şunu iyi biiin ki) Allah, böyle fasık bir toplumu, asla dosdoğru yola ulaştırmaz.

81-82- Sırf Allah'ın Elçisine muhalefet etmek için sefere çıkmayarak oturmaları ile sevinip, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla cihad etmek hoşlarına gitmeyenler, (bir de); "Bu sıcakta savaşa gitmeyin." dediler. (Sen) onlara: "Cehennem ateşi, çok daha sıcaktır!" de. Ah (o münâfıklar, dünyada) az güleceklerini, kazandıkları günâhın cezâsını (âhirette) çekerken çok ağlayacaklarını bir anlayabilseler![2]

83- Eğer Allah, seni onlardan bir kısmının yanına döndürür de (başka bir savaşa seninle beraber) çıkmak için senden izin isterlerse; "Artık siz, benimle beraber asla (savaşa) çıkamayacaksınız ve düşmana karşı benimle beraber asla savaşamayacaksınız! Çünkü siz, daha önce yerinizde oturup kalmaktan hoşlanmıştınız. Şimdi de evlerinde oturan (kadın ve çocuklarla) beraber, oturun kalın!" de.

84- Onlardan biri ölürse sakın (cenaze) namazını kılma ve kabrinin başında da durma. Çünkü onlar, Allah'ı ve Elçisini tanımadılar ve dosdoğru yoldan çıkmış olarak, can verdiler.[3]

---

[1] Bu yetmiş rakamı, çokluktan kinâyedir. Yani; "sen onlar için ne kadar çok istiğfar edersen et" demektir.

[2] Bu 82. âyetteki (ل)'lar emir için değil, tehdit içindir. Asıl harekeleri ise kesra'dır. (Kurtubî) Yukarıdaki tercüme, bu duruma göre yapılmıştır. Ancak emir için de düşünülebilir. O zaman âyetin tercümesi; "(O münâfıklar,) kazandıkları günâhın cezâsı olarak, (bundan sonra) az gülsünler ve (hallerine) çok ağlasınlar." şeklinde olur. Her iki tercümede de hitâp, Müslümanlara değil, münâfıklaradır. Birçokları, bu âyeti neredeyse tamamen Müslümanlar için indirilmiş gibi anlatıp, kendi mistik meşreplerinin aracı olarak kullanmışlardır. Her ne kadar Müslüman, vara-yoğa gülen, hayatı kahkahalardan ibaret olan, hafif meşrep kimse değilse de Peygamberinin ve ashâbının güldükleri kadar gülmeye, sevindikleri kadar da sevinmeye hakkı olan, kimsedir. Bu âyete göre Müslüman, dünyadaki kazançlarına, meşru bir şekilde sevinip-gülecek veya sevinip-gülemeyeceği kazançları yapmaktan kaçınacak, âhirette ise çok fazla gülüp-sevinecektir. Yoksa dünyasını çilehaneye dönüştürüp, Hint Mistikleri gibi somurtup durmayacaktır.

[3] Bu âyet, Peygamberimizin Tebük seferinden sonra ölen, münâfıkların lideri Abdullah b. Ubey'in cenaze namazını kılmaktan alıkoymak için nâzil olmuştur. Abdullah b. Ubey'in oğlu Abdullah, Peygamberimizden babasına kefen yapmak üzere gömleğini istedi, o da verdi. Daha sonra da cenaze namazını kıldırmasını istedi. Hz. Peygamber (a.s) bunu da kabul etti, fakat Hz. Ömer, (r.a) Peygamberimizden bunu yapmamasını istedi... Hz. Peygamber, tam namazı kıldırmak üzereyken, bu âyet nâzil oldu. (Kurtubî) Peygamberimizin bu namazı kıldırdığına dâir rivâyetler varsa da yukarıdaki rivâyet daha çok tercih edilmektedir. Bu âyetle, Müslümanların imamları ve liderlerinin, İslâm düşmanlarının veya münâfıkların cenaze namazlarını kıldırmaları yasaklandı.

وَلَا تُعْجِبْكَ اَمْوَالُهُمْ وَاَوْلَادُهُمْۜ اِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ
يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ اَنْفُسُهُمْ وَهُمْ
كَافِرُونَ ﴿٨٥﴾ وَاِذَٓا اُنْزِلَتْ سُورَةٌ اَنْ اٰمِنُوا بِاللّٰهِ
وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَاْذَنَكَ اُولُوا الطَّوْلِ مِنْهُمْ
وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ ﴿٨٦﴾ رَضُوا بِاَنْ
يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلٰى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا
يَفْقَهُونَ ﴿٨٧﴾ لٰكِنِ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا مَعَهُ
جَاهَدُوا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْۜ وَاُولٰٓئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ
وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨٨﴾ اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَاۜ ذٰلِكَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٨٩﴾ وَجَٓاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْاَعْرَابِ
لِيُؤْذَنَ لَهُمْ وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُۜ
سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٩٠﴾ لَيْسَ
عَلَى الضُّعَفَٓاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضٰى وَلَا عَلَى الَّذِينَ
لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ حَرَجٌ اِذَا نَصَحُوا لِلّٰهِ وَرَسُولِهِۜ
مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍۜ وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌۙ ﴿٩١﴾

85- (Ey Muhammed!) Onların malları da çocukları da sakın seni imrendirmesin. Çünkü Allah, bunlarla sadece onlara dünya hayatında azap etmeyi ve onların, kâfir olarak canlarının çıkmasını istiyor.

86- O (münafıkların) içlerinden, servet sahibi olanlar; "Allah'a inanın ve Elçisiyle beraber savaşın!" diye bir sûre indirilince, senden izin istediler ve: "Bizi bırak! Biz, oturan (kadın ve çocuklarla) beraber oturalım." dediler.

87- Onlar, oturan (kadın ve çocuklarla) beraber olmayı tercih ettiler. Böylece onların kalpleri mühürlendi. Ama onlar bunu bir türlü anlamıyorlar.

88- Fakat Peygamber ve onunla beraber olan îman edenler, mallarıyla, canlarıyla cihad ettiler. İşte tüm hayırlar ve güzellikler, onlarındır. Gerçekten kurtuluşa erenler, işte onlardır.

89- Allah, onlara içerisinde ebedî olarak kalacakları, zemîninden ırmaklar akan cennetler hazırladı. İşte, en büyük kurtuluş da budur.

90- Bedevî Araplar bile kendilerine izin verilmesi için özürlerini bildirmeye geldiler de Allah'a ve Rasûlüne yalan söyleyen (bu münâfıklar,) oturdular kaldılar. Bunların kâfir olanlarına, mutlaka acıklı bir azap, gelip çatacaktır.

91- Allah'a ve Peygamberine itaat ettikleri sürece zayıflara, hastalara ve verecek bir şey bulamayan yoksullara (savaşa katılmamalarından) dolayı bir günâh yoktur. İyilik yapanlar, asla kınanamazlar. Çünkü Allah, gerçekten çok bağışlayıp, çok esirgeyendir.[1]

[1] Zeyd b. Sâbit'ten: Ben, Peygamberimizin vahiy kâtibi idim. Bir gün "Berae Sûresini" yazıyordum. Savaş emri olan âyete gelince kalemimi kulağıma koydum. Peygamberimiz de kendisine inen âyetleri bekliyordu. Bu esnada kör bir zat geldi ve: "Ey Allah'ın Elçisi ben kör bir adam olarak savaşa nasıl katılırım?" dedi ve bu âyet indirildi. (Esbâb-ı Nüzûl-Suyûtî)

وَلَا عَلَى الَّذٖينَ اِذَا مَٓا اَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَٓا اَجِدُ
مَٓا اَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِۖ تَوَلَّوْا وَاَعْيُنُهُمْ تَفٖيضُ مِنَ الدَّمْعِ
حَزَنًا اَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَۜ ﴿٩٢﴾ اِنَّمَا السَّبٖيلُ عَلَى
الَّذٖينَ يَسْتَاْذِنُونَكَ وَهُمْ اَغْنِيَٓاءُۚ رَضُوا بِاَنْ يَكُونُوا
مَعَ الْخَوَالِفِۙ وَطَبَعَ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٩٣﴾
يَعْتَذِرُونَ اِلَيْكُمْ اِذَا رَجَعْتُمْ اِلَيْهِمْۜ قُلْ لَا
تَعْتَذِرُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَّاَنَا اللّٰهُ مِنْ اَخْبَارِكُمْۜ
وَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ ثُمَّ تُرَدُّونَ اِلٰى عَالِمِ
الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٤﴾
سَيَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ لَكُمْ اِذَا انْقَلَبْتُمْ اِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوا
عَنْهُمْۜ فَاَعْرِضُوا عَنْهُمْۜ اِنَّهُمْ رِجْسٌۘ وَمَاْوٰيهُمْ
جَهَنَّمُۚ جَزَٓاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٥﴾ يَحْلِفُونَ
لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْۚ فَاِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَاِنَّ اللّٰهَ لَا
يَرْضٰى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقٖينَ ﴿٩٦﴾ اَلْاَعْرَابُ اَشَدُّ
كُفْرًا وَنِفَاقًا وَاَجْدَرُ اَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَٓا اَنْزَلَ اللّٰهُ
عَلٰى رَسُولِهٖۜ وَاللّٰهُ عَلٖيمٌ حَكٖيمٌ ﴿٩٧﴾

92- Kendilerine binek sağlaman için sana geldikleri zaman, sen kendilerine: "Sizi üzerine bindireceğim bir şey bulamıyorum." deyince, (bu yolda) harcayacak bir şey bulamadıklarından dolayı üzülüp, gözlerinden yaş dökerek geri dönüp gidenlere[1] de (bir günâh) yoktur.

93- Ancak zengin oldukları halde, geri kalmak için senden izin isteyip, oturan (kadın ve çocuklarla) beraber olmayı tercih ettiklerinden dolayı Allah'ın kalplerini mühürledikleri kimseler, kınanır. Onlar, artık (başlarına ne geleceğini) bilmiyorlar.

94- O (münafıklar,) siz savaştan dönüp onların yanına gelince, sizden (münafıkça) özür dileyecekler. (Ey Muhammed! O zaman) onlara: "Sakın özür dilemeyin. Size kesinlikle inanmayacağız. Çünkü Allah, sizin durumunuzu bize bildirdi. Bundan sonra, Allah ve Rasûlü sizin ne yaptığınıza bakacak.[2] Daha sonra hepiniz, o görülmeyeni[3] de görüleni de bilen (Allah)'a döndürüleceksiniz. O da yaptıklarınızı size, tek tek haber verecektir." de.

95- Savaştan dönüp onların yanlarına geldiğinizde, kabahatlerini görmeyesiniz diye sizi kandırmak için Allah adına yeminler, edecekler. Siz de o pisliklerden yüz çevirin. Zâten onların varacakları yer, kendi (elleriyle) kazandıkları şeyler sebebiyle, cehennemdir.

96- Kendilerinden râzı olasınız diye, size yeminler edecekler. Eğer siz, onlardan râzı olsanız bile (şunu bilin ki) Allah, o fasıklar topluluğundan, asla râzı olmayacaktır.

97- Bedevî Araplar, inkâr ve münâfıklık bakımından daha beter ve Allah'ın, Elçisine indirdiği şeylerin sınırlarını tanımamaya daha müsâittirler.[4] Gerçekten Allah, (her şeyi) hakkıyla bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

---

[1] Bunlar yedi kişi idiler. Peygamberimize gelerek savaşa katılmak istediklerini belirttiler. Peygamberimiz: "Sizi üzerine bindireceğim bir şey bulamıyorum." deyince ağlayarak geri dönüp gittiler. (Vâhidî)

[2] Bakalım ne yapacaksınız? Yine münâfıklığınıza devam mı edeceksiniz, yoksa tevbe mi edeceksiniz. Bundan sonra ne yaparsanız yapın, Allah'tan ve Rasûlünden gizleme ihtimâliniz yoktur.

[3] Ğayb için Bk. (Hûd: 31)

[4] Bedevîler, görünüşte İslâm'ı kabul etmişlerse de, îman gönüllerine tam yerleşmemişti. Fakat İslâm devletinin gücünü görünce, İslâm'a girmenin uygun olacağını düşündüler. Fakat içlerinde İslâm'ı samimiyetle kabul edenler, azınlıktaydı. İşte bu nedenle onlar, sadece Müslüman olmanın avantajlarına sahip olmak istiyorlar, namaz kılmaya, oruç tutmaya ve zekât vermeye yanaşmıyorlardı. İslâm'ın istediği; Allah yolunda mallarını ve canlarını feda etmek, onların doğalarına aykırı geliyordu. Çünkü onlar, sadece yağmalamak ve ganîmet elde etmek için savaşırlardı. Bu âyette, bedevîlerin yukarıda değinilen zihni ve ahlâkî durumları: "Bu bedevîler, şehirli Araplardan daha ikiyüzlü ve Hakkı inkârda daha inatçı, daha dik başlıdırlar." şeklinde ifâde edilmektedir. Bunun yanı sıra bedevîler, ahlâkî ve rûhî değerleri olan insanlar gibi yaşamazlar ve hayatlarını ekonomik hayvan (homo ekonomikus) olarak devam ettirirlerdi. Bu nedenle hayvansal dürtülerinin ötesinde daha yüce bir duygu ve düşünceleri yoktu. Bu âyetlerin indirilişinden iki yıl sonra, Hz. Ebû Bekir'in (r.a) hilafeti zamanında çıkan isyan ve irtidat hareketinin en önemli nedeni, bedevîlerin yine burada adı geçen özellikleriydi. (Özetle; Tefhim'ül-Kur'an-Mevdudi)

98- Bedevî Araplardan kimi; (Allah yolunda) yapacağı harcamaya, kayıp gözüyle bakar ve en kötü belâlar kendi başlarına gelesiler, sizin başınıza belâların gelmesini beklerler. Şüphesiz Allah, (söylediklerinizi) hakkıyla işitendir, (her şeyi,) tam bilendir.

99- Bedevî Araplardan kimi de; Allah'a ve âhiret gününe inanır, (Allah yolunda) yaptığı harcamayı, Allah katında yakınlığa ve Peygamber'in duâlarını almaya bir vesile sayar. Gerçekten de bu yaptıkları, onları Allah'a yaklaştıran bir sebeptir. Böylece Allah, onları rahmetine koyacaktır. Çünkü Allah, gerçekten çok bağışlayıp, çok esirgeyendir.

100- Muhâcir ve Ensar'dan, İslâm'a ilk önce girenlerin önde gelenleri[1] ve (inandıkları) iyi işleri yaşayarak onların ardınca gidenler var ya; Allah onlardan râzı oldu, onlar da Allah'tan râzı oldular. Allah, onlara (âhirette) içerisinde ebedî ve hiç ölmemek üzere kalacakları, zemîninden ırmaklar akan cennetler hazırladı. İşte en büyük kurtuluş da budur.

101- Çevrenizdeki bedevî Araplardan[2] münâfıklar olduğu gibi, Medînelilerden de azgın münâfıklar vardır. (Ey Muhammed!) Sen, onları bilemezsin,[3] onları ancak Biz biliriz. Biz, onlara (hayatta ve kabirde olmak üzere) iki kez azap edeceğiz. Sonra da onlar (âhirette) en büyük azaba uğratılacaklardır.

102- Onlardan bir kısmı da iyi işle, kötü bir işi karıştırdıklarını (söyleyerek) günâhlarını itiraf ettiler. (Eğer tevbe ederlerse) Allah, onların tevbe-lerini kabul eder. Çünkü Allah, gerçekten çok bağışlayıp, çok esirgeyendir.

103- Onların mallarından, kendilerini temizleyeceğin ve yücelteceğin bir sadaka al[4] ve onlara duâ et.[5] Çünkü senin duân, onlara huzur verir. Şüphesiz Allah, (söylediklerinizi) hakkıyla işitendir, (her şeyi) tam bilendir.

وَمِنَ الْاَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ مَغْرَمًا وَيَتَرَبَّصُ
بِكُمُ الدَّوَائِرَ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ
(٩٨) وَمِنَ الْاَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ
وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرُبَاتٍ عِنْدَ اللّٰهِ وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ
اَلَا اِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ سَيُدْخِلُهُمُ اللّٰهُ فِي رَحْمَتِهِ اِنَّ اللّٰهَ
غَفُورٌ رَحِيمٌ (٩٩) وَالسَّابِقُونَ الْاَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ
وَالْاَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِاِحْسَانٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ
وَرَضُوا عَنْهُ وَاَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْاَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (١٠٠) وَمِمَّنْ
حَوْلَكُمْ مِنَ الْاَعْرَابِ مُنَافِقُونَ وَمِنْ اَهْلِ الْمَدِينَةِ
مَرَدُوا عَلَى النِّفَاقِ لَا تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ
مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ اِلٰى عَذَابٍ عَظِيمٍ (١٠١) وَاٰخَرُونَ
اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَاٰخَرَ سَيِّئًا
عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ (١٠٢)
خُذْ مِنْ اَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ
عَلَيْهِمْ اِنَّ صَلٰوتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (١٠٣)

---

1 Bunlar; Mescid-i Kıbleteyn'de namaz kılmış ve Bedir savaşına katılmış olanlar yahut Hudeybiye'de Beyat'ür Rıdvan'da bulunan Müslümanlardır.

2 Bu kabîleler; Cüheyne, Müzeyne, Eslem, Eşca', Gıfar kabîleleri idi. (Kurtubî)

3 Ey Muhammed! Sen, onların şahıslarını değil, münâfık olduklarını bilemezsin. Yani onlar, münâfıklıkta o derece maharet kazanmışlardır ki münâfıklıklarını senden bile gizleyebilirler. Bu âyetten, Peygamberimizin gönüllerde olan şeyleri, Allah bildirmezse, bilemeyeceği anlaşılmaktadır. Bu hükümlere rağmen kim, kendisine hayali makamlar isnat ederek, bu tür şeyleri bildiğini ifâde ederse o, kesinlikle yalan söylemekte ve Müslümanları kandırmaktadır.

4 Bu âyetten; ticaret mallarıyla, hayvan ve ziraat mallarından zekât alma yetkisinin, Müslümanların devlet başkanına ait olduğu ve mükellefin onu, kendi kendisine fakirlere vermesinin kâfi gelmeyeceği anlaşılmaktadır. Peygamberimizin ve örnek halîfelerinin uygulamaları böyledir. Ancak, evlerdeki ev eşyasının zekâtları, şahıslar tarafından verilebilir. Çünkü zekât memurlarının bunları tespiti, zordur. (Elmalılı)

5 Bunlar, Tebük Savaşına katılmayan Ebû Lübabe ve arkadaşları idi. Savaşa katılmayanlar hakkındaki âyetleri duyunca, kendilerini mescidin direklerine bağlarlar. Peygamberimiz, bunları mescidde görür ve "bunlar kim?" diye sorar. "Bunlar, siz çözünceye kadar kendilerini çözmemeye yemin ettiler." denilince, Peygamberimiz: "ben de yemin ederim ki, onların hakkında emir gelinceye kadar çözmem." buyurur. Sonra da bu âyet, nâzil olur. Bu kimseler, direklerden çözüldükten sonra; "Ey Allah'ın Elçisi, işte bizi senden alıkoyan mallarımız. Bunları al, Allah yolunda harca ve bizi temizle." derler. Peygamberimiz de: "ben sizin malınızdan almakla emrolunmadım." buyurur. Sonra da bu âyet, nâzil olur. (Kurtubî-Taberî)

اَلَمْ يَعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِه۪ وَيَأْخُذُ
الصَّدَقَاتِ وَاَنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّح۪يمُ ﴿١٠٤﴾ وَقُلِ اعْمَلُوا
فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَۜ وَسَتُرَدُّونَ اِلٰى
عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَۚ
﴿١٠٥﴾ وَاٰخَرُونَ مُرْجَوْنَ لِاَمْرِ اللّٰهِ اِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَاِمَّا يَتُوبُ
عَلَيْهِمْۜ وَاللّٰهُ عَل۪يمٌ حَك۪يمٌ ﴿١٠٦﴾ وَالَّذ۪ينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا
ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْر۪يقًا بَيْنَ الْمُؤْمِن۪ينَ وَاِرْصَادًا لِمَنْ
حَارَبَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُۜ وَلَيَحْلِفُنَّ اِنْ اَرَدْنَا اِلَّا
الْحُسْنٰىۜ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٠٧﴾ لَا تَقُمْ ف۪يهِ
اَبَدًاۜ لَمَسْجِدٌ اُسِّسَ عَلَى التَّقْوٰى مِنْ اَوَّلِ يَوْمٍ اَحَقُّ
اَنْ تَقُومَ ف۪يهِۜ ف۪يهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ اَنْ يَتَطَهَّرُواۜ وَاللّٰهُ
يُحِبُّ الْمُطَّهِّر۪ينَ ﴿١٠٨﴾ اَفَمَنْ اَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلٰى تَقْوٰى
مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ اَمْ مَنْ اَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلٰى شَفَا
جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِه۪ ف۪ي نَارِ جَهَنَّمَۜ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ
الظَّالِم۪ينَ ﴿١٠٩﴾ لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذ۪ي بَنَوْا ر۪يبَةً ف۪ي
قُلُوبِهِمْ اِلَّٓا اَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْۜ وَاللّٰهُ عَل۪يمٌ حَك۪يمٌ ﴿١١٠﴾

104- Allah'ın, kullarının tevbesini kabul ettiğini, sadakaları aldığını, Allahın tevbeleri kabul ve merhamet eden olduğunu bilmiyorlar mı?

105- (Ey Muhammed!) Onlara: "(Yapacağınızı) yapın! Yaptıklarınızı Allah da Rasûlü de mü'minler de görecektir. Sonra hepiniz, o görülmeyeni de görüleni de bilen (Allah)'a döndürüleceksiniz. O da yaptıklarınızı size, tek tek haber verecektir." de.

106- (Savaşa katılmayanların) diğer bir kısmı da Allah'ın emrine bırakılmıştır.[1] (Allah) onlara, ya azap edecek ya da tevbelerini kabul edecektir. Gerçekten Allah, (her şeyi) hakkıyla bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

107- (Münafıkların arasında)[2] bir de Müslümanlara zarar vermek, kâfirlik etmek, Müslümanların arasına ayrılık sokmak ve daha önce Allah ve Rasûlü'ne karşı savaş açmış olan kimseye yataklık etmek için mescid yapanlar ve "(bununla) iyilikten başka bir şey istemedik," diye yemin edecek olanlar da vardır. Fakat bunların, kesinlikle yalancı olduklarına Allah, şâhittir.

108- O (mescid-i dırarda)[3] sakın namaz kılma! Tâ ilk gününden takva üzerine temeli atılan mescid,[4] elbette içerisinde namaz kılmana daha layıktır. Onun içerisinde günâhlarından temizlenmeyi seven kimseler vardır. Allah, gerçekten temizlenenleri sever.

109- Binasını Allah korkusu ve rızası üzerine kuranlar mı daha hayırlıdır, yoksa yapısını yıkılmak üzere olan bir uçurumun kenarına kurup, onunla beraber kendileri de çöküp cehennem ateşine yuvarlanan kimse mi? Ve Allah, zâlim bir toplumu, asla doğru yola ulaştırmaz.

110- Onların kurmuş oldukları bu bina, kalpleri kendilerinde bulunduğu müddetçe, gönüllerinde bir pişmanlık olarak kalacaktır. Gerçekten Allah, (her şeyi) hakkıyla bilendir, hüküm (ve hikmet) sahibidir.

---

[1] Bunlar; Kâ'b b. Malik, Murare b. Rebi' ve Hilâl b. Ümeyye idi. Bunlar Akabe ve Bedir ehlinden olmalarına rağmen, tevbelerini açıkça belirtmemişlerdi.

[2] Bu şahıs, Uhud'da şehit düşen Hanzala'nın (r.a) babası olan, cahiliye döneminde Hıristiyan olup, Uhud savaşı esnasında Peygamberimize düşmanlık yapan, Huneyn savaşından sonra da Şam'a kaçan ve Bizans'ı, Müslümanlar aleyhine kışkırtan ve Peygamberimizin "El-fasık" dediği rahip, Ebû Âmir idi.

[3] **Mescid-i Dırar:** Medîne'deki münâfıkların bir bölümü, İslâm'a karşı yıkıcı çalışmalarını örgütleyebilmek için, din maskesi altında görünmeye karar verdiler. Arkalarına rahip Ebû Âmir'i ve dolayısıyla da Bizans'ı almak, Ebû Âmir'in ajanlarının yolcu ve dilenci gibi gözükerek, hiç şüphe uyandırmadan kalabilecekleri bir karargâh olarak da kullanmak amacıyla bir mescid yaptırdılar. Sonra Hz. Peygamber'e gelerek; açılış merasimi olarak namaz kıldırmasını istediler. Fakat Rasûlullah, konuyu Tebük seferi dönüşünde düşüneceğini belirterek, bu teklifi erteledi. Daha sonra seferden dönüş esnasında, Medîne yakınındaki Zi-Evan denilen yerde bu âyetin inmesiyle Hz. Peygamber, şehre girmeden bu mescidin yıkılmasını ve yerinin de çöplük yapılmasın emretti. İslâm Devleti içerisinde, Müslümanların devlet Başkanının izni olmadan, İslâm'a alternatif politikalar üretmek için yapılan veya İslâm'ı ve Müslümanları kontrol altında tutmak, İslâm'ı kendi sistemlerine uydurmak ve zararsız hale getirmek için kurulan her mescid, "mescid-i dırar" konumundadır. Bu tür mescidlere Müslümanların itibar etmemeleri, mümkünse yıkmaları, bu âyetlerle emredilmektedir.

[4] Bu mescid, bizzat Peygamberimizin kurduğu, hicret esnasında Kuba'da kaldığı günlerde namaz kıldığı, "Kuba Mescidi"dir. Ayrıca bu mescidin, "Mescid-i Nebevi" olduğu da rivâyet edilmiştir. (Kurtubî)

إِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ
لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ
وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِى التَّوْرٰيةِ وَالْاِنْجِيلِ وَالْقُرْاٰنِ وَمَنْ
اَوْفٰى بِعَهْدِهِ مِنَ اللّٰهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِى بَايَعْتُمْ
بِهِ وَذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١١١﴾ اَلتَّٓائِبُونَ الْعَابِدُونَ
الْحَامِدُونَ السَّٓائِحُونَ الرَّاكِعُونَ السَّاجِدُونَ الْاٰمِرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ
اللّٰهِ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾ مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ اٰمَنُوا
اَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا اُولِى قُرْبٰى مِنْ
بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُمْ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١١٣﴾ وَمَا
كَانَ اسْتِغْفَارُ اِبْرٰهِيمَ لِاَبِيهِ اِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا
اِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ اَنَّهُ عَدُوٌّ لِلّٰهِ تَبَرَّاَ مِنْهُ اِنَّ اِبْرٰهِيمَ
لَاَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴿١١٤﴾ وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ اِذْ
هَدٰيهُمْ حَتّٰى يُبَيِّنَ لَهُمْ مَا يَتَّقُونَ اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ
عَلِيمٌ ﴿١١٥﴾ اِنَّ اللّٰهَ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ يُحْيٖ
وَيُمِيتُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٦﴾

111- Allah, mü'minlerden canlarını ve mallarını, Allah yolunda; gerek öldürerek, gerekse öldürülerek savaşmaları karşılığında cenneti vermek üzere satın almıştır. Bu, Onun Tevrat'ta, İncil'de ve Kur'ân'da güvence altına aldığı gerçek bir va'ddir. Allah'tan daha çok, verdiği sözü yerine getiren kim olabilir ki? (Ey îman edenler!) O halde, Onunla yaptığınız bu alış verişinizden dolayı sevinin. İşte, en büyük kurtuluş da budur.

112- (İşte bunlar); tevbe eden, ibâdet eden, Allah'a hamd eden, oruç tutan,[1] rükuya varan, secdeye kapanan, iyiliği emredip, kötülükten vazgeçiren, Allah'ın koyduğu sınırları gözeten, kimselerdir. Bunu, inananlara böylece müjdele.

113- Cehennemlik oldukları, iyice belli olduktan sonra, Peygambere de îman edenlere de akraba bile olsalar, müşrikler için (Allah'tan) af dilemek yoktur.[2]

114- İbrahim'in babası için (Allah'tan) af dilemesi de sadece ona verdiği bir sözden dolayı idi.[3] Fakat onun, bir Allah düşmanı olduğu kendisine belli olunca, o işten vazgeçti. Gerçekten İbrahim, çok yufka yürekli ve yumuşak huylu birisiydi.

115- Allah, bir toplumu dosdoğru yola ilettikten sonra, sakınacakları şeyleri kendilerine iyice açıklamadıkça, asla sapıklığa düşürmez ve Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.

116- Göklerin ve yerin hâkimiyeti kesinlikle Allah'ındır. Dirilten de öldüren de Odur. Ve sizin Allah'tan başka, dostunuz da yardımcınız da yoktur

---

[1] Buradaki seyahat, İbn-i Mes'ud, İbn-i Abbas, Hz. Aişe ve Ebû Hureyre'ye göre oruç demektir. Çünkü Peygamber (a.s): "ümmetimin seyahati, oruçtur." buyurmuştur. (Kurtubî) Oruç; yiyip içmek ve birtakım sıkıntılara tahammül etmek ve bir de insanın görmediği, bilmediği bir takım şeylere vakıf olmasına vesile olması yönleriyle seyahate benzetilmiştir. Ayrıca bu ifâdeyi; "Mücahitler, Mekke'den Medîne'ye hicret edenler, ilim için sefere çıkanlar ve Allah'ın âyetlerini görmek için yeryüzünde sefer edenler," şeklinde de anlayanlar olmuştur.

[2] Bu âyet, Ebû Tâlib, hakkında indirilmiştir. Ebû Tâlib son nefesini vermek üzere iken bile Peygamberimiz onu: "Allah'tan başka ilâh olmadığına" îman etmeye çağırmış ama o: "Ben Abdülmuttalib'in dini üzereyim" diyerek îman etmekten kaçınmıştı. Bunun üzerine Peygamberimiz; "Allah'a yemin olsun ki, engellenmediğim sürece senin için af dileyeceğim" demişti. Bu olay üzerine bu âyet ve "(Ey Muhammed!): Sen, sevdiğin kimseyi hak yola ulaştıramazsın; ancak kimin hak yola ulaştırılacağını en iyi bilen Allah, dilediğini hak yola ulaştırır." (Kasas: 56) âyeti nâzil oldu. (Müslim) Ayrıca bu konu ile ilgili olarak Bk. (Tevbe: 80, İbrahim: 4) Bu âyetlerin Peygamberimizin annesi için duâ etmesi üzerine indirildiği de rivâyet edilmektedir. Yani; Peygamberimizin annesi de amcası da Müslüman değildir ve cehennemdedir. Peygamberimizin buna benzer zelleleri için Bk. (En'am:52, Kehf: 23, Tahrim: 1, Tevbe: 113, Abese: 1-4) Bu âyette; Peygamberlerin konumu net bir şekilde belirlenmektedir. Yani Peygamber bile olsa bir kimse; sevdiği bir kimseye, annesi de olsa amcası da olsa hidâyet veremez ve onu, cennete koyamaz. Bu iş, tamamen Allah'a mahsustur. Bu âyet, ayrıca, "Cehennemlik oldukları iyice belli olduktan sonra, akraba dahi olsalar, müşrikler için af dilemek Peygambere de inananlara da yaraşmaz." şeklinde de tercüme edilebilir.

[3] Konu ile ilgili olarak Bk. (Mümtahine: 4-5, Meryem: 42-48, Şuara: 69-103)

لَقَدْ تَابَ اللّٰهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِر۪ينَ وَالْاَنْصَارِ
الَّذ۪ينَ اتَّبَعُوهُ ف۪ي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَز۪يغُ
قُلُوبُ فَر۪يقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ اِنَّهُ بِهِمْ رَؤُفٌ
رَح۪يمٌ ﴿١١٧﴾ وَعَلَى الثَّلٰثَةِ الَّذ۪ينَ خُلِّفُوا حَتّٰى اِذَا
ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْاَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ
اَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوا اَنْ لَا مَلْجَاَ مِنَ اللّٰهِ اِلَّا اِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ
عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّح۪يمُ ﴿١١٨﴾ يَا
اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِق۪ينَ ﴿١١٩﴾
مَا كَانَ لِاَهْلِ الْمَد۪ينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْاَعْرَابِ اَنْ
يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِاَنْفُسِهِمْ عَنْ
نَفْسِه۪ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ لَا يُص۪يبُهُمْ ظَمَاٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا
مَخْمَصَةٌ ف۪ي سَب۪يلِ اللّٰهِ وَلَا يَطَؤُنَ مَوْطِئاً يَغ۪يظُ الْكُفَّارَ
وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَيْلاً اِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِه۪ عَمَلٌ
صَالِحٌ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُض۪يعُ اَجْرَ الْمُحْسِن۪ينَ ﴿١٢٠﴾ وَلَا
يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغ۪يرَةً وَلَا كَب۪يرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِياً
اِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ اللّٰهُ اَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢١﴾

117- Yemin olsun ki Allah, Peygambere ve o en zor günde ona uyan Muhâcirlere ve Ensâra tevbe nasip etti.[1] O zaman onların içlerinden bir kısmının, kalpleri kaymağa yüz tutmuş iken tevbelerini kabul etti. Çünkü Allah, çok acıyan, merhamet edendir.

118- Allah, hükümleri ertelenen o üç kişinin de (tevbelerini kabul etti.)[2] Çünkü onlar, (o derece bunalmışlardı ki) yeryüzü bütün genişliğine rağmen başlarına dar gelmiş, sıkıntıdan patlayacak gibi olmuşlardı. Sonunda Allah'a sığınmaktan başka bir çare olmadığını, anlamışlardı. Bunun üzerine Allah, tevbe etsinler diye onlara, tevbe nasip etti. Gerçekten Allah, tevbeleri çok kabul edendir, çok merhametli olandır.[3]

119- Ey îman edenler! Allah'a karşı hata etmekten sakının ve doğrularla beraber olun.

120- Gerek Medînelilere ve gerekse çevrelerinde yaşayan bedevî Araplara, savaşta Peygamberden geri kalmak ve kendilerini ona tercih etmek asla yakışmaz.[4] Çünkü onların, Allah yolunda katlanacakları her susuzluk, her yorgunluk, her açlık, kâfirleri öfkelendirecek bir adım atmaları ve düşmana karşı elde ettikleri her başarı karşılığında, mutlaka hesaplarına sevap yazılır. Elbette Allah, iyilikte bulunanların karşılığını kesinlikle boşa çıkarmaz.

121- Allah'ın, yaptıklarından daha güzeli ile mükâfatlandırması[5] için; onların küçük veya büyük, yaptıkları her masraf, hatta geçtikleri her vadi bile mutlaka onların lehine, (sevap olarak) yazılır.

---

[1] Allah'ın kullarına tevbesi, tevbe nasip etmek ve tevbelerini kabul etmek anlamını ifâde eder. Yani bulundukları halde bırakıvermedi, onlara rahmetiyle iltifat buyurdu.

[2] Bunlar üç kişi; Akabe biatine katılan Kâ'b b. Malik'le, Bedir ehlinden olan Murare b. Rebi' ve Hilâl b. Ümeyye idi. Bunlar, tevbe etmişler, ancak ortaya bir mazeret koymamışlardı. Bu yüzden de 106. âyetle haklarında verilecek hüküm, Allah'a bırakılmıştı. Âyetin bu bölümü, "Ve Allah, geri kalan üç kişinin de tevbelerini kabul etti." şeklinde tercüme edilebilirse de yukarıdaki tercüme Kâ'b b. Malik'in kendi rivâyetine uygun düştüğü için tercih edilmiştir.

[3] Tebük dönüşünde Hz. Peygamber, Müslümanlara sefere katılmayanlarla selamlarını dahi almamak üzere tüm ilişkilerini kesmelerini emretti. Hattâ kırk gün sonra, ailelerine de onlarla tüm ilişkilerini kesmelerini emretti. Bu kişiler, Medîne'de çok kötü bir duruma düştüler. Elli günlük bir boykottan sonra, söz konusu üç kişinin affedildiklerini ilan eden bu âyet nâzil oldu. Bu olayın Kâ'b b. Malik'in ağzından anlatıldığı rivâyet için Bk. (Elmalılı, Buhârî, Müslim) İslâm âlimleri genellikle nasuh tevbeye, Kâ'b b. Malik ve iki arkadaşının tevbesini örnek göstermişlerdir. Tevbe esasen; bu âyette belirtildiği gibi olmalıdır. Yani kişi tevbe ederken günâhına üzüntüsünden dolayı Dünya başına dar gelmeli, nefsi kendisini sıkmalı ve her şeyden kesilip Allah'a samimiyetle yönelmelidir.

[4] Rivâyet olunur ki: Ebû Hayseme; İslâm ordusu Tebük seferi için yola çıktıktan sonra, bahçesine gitmiş, eşi gölgeye hasırı sermiş, taze hurma ve soğuk su da hazırlamış. Ebû Hayseme, bunları görünce: "koyu gölge, taze hurma, soğuk su, güzel kadın... Peygamber ise açık güneşte ve rüzgârda... Bu, hayır değildir!" demiş, hemen kalkıp, devesine binmiş, kılıcını ve mızrağını alıp, ordunun peşine düşmüş. Peygamberimiz, ufuktaki serap içerisinde bir binitli görününce: "O, Ebû Hayseme'dir." buyurmuş ve ona istiğfar etmiş. (Elmalılı)

[5] Bk. (Nur: 38, Ankebut: 7)

122- Bununla beraber, mü'minlerin hepsinin, toptan savaşa katılmaları doğru değildir. Onların her kesiminden bir gurubun, dini öğrenmek ve toplumlarını geri döndüklerinde uyarmak ve böylece Allah'ın azabından sakınmalarını sağlamak üzere, geri kalmaları gerekir.[1]

123- Ey îman edenler! (Öncelikle) en yakınınızdaki kâfirlerle savaşın[2] ki sizde bir güç ve kuvvet olduğunu görsünler. Şunu da iyi bilin ki Allah, kendisinden hakkıyla sakınanlarla beraberdir.

124- Her ne zaman yeni bir sûre indirilse, o münâfıklardan kimileri: "Bu sûre hanginizin îmanını arttırdı?" diye sorar. Gerçek şu ki o sûre, ancak mü'minlerin îmanını artırır ve onlar, bu yüzden sevinç duyarlar.

125- (O sûre,) kalplerinde hastalık olanların, pisliklerine pislik katar[3] ve onlar da kâfir olarak ölür giderler.

126- O (münafıklar) kendilerinin her yıl bir iki defa sınandıklarını görmüyorlar mı? da hâlâ tevbe edip, öğüt almıyorlar.[4]

127- Aleyhlerinde bir sûre indirilince de birbirlerine (alay ederek) bakar ve: "Sizi birisi, görüyor mu?" diye sorarak,[5] sıvışır giderler.

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَٓافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ
فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَٓائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ
إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٢٢﴾ يَٓا أَيُّهَا الَّذِينَ
اٰمَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ
غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٢٣﴾ وَإِذَا مَٓا أُنْزِلَتْ
سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَيُّكُمْ زَادَتْهُ هٰذِهِٓ إِيمَانًا فَأَمَّا
الَّذِينَ اٰمَنُوا فَزَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿١٢٤﴾ وَأَمَّا
الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَى رِجْسِهِمْ
وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿١٢٥﴾ أَوَلَا يَرَوْنَ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي
كُلِّ عَامٍ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ وَلَا هُمْ يَذَّكَّرُونَ
﴿١٢٦﴾ وَإِذَا مَٓا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ نَظَرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ
هَلْ يَرٰيكُمْ مِنْ أَحَدٍ ثُمَّ انْصَرَفُوا صَرَفَ اللّٰهُ قُلُوبَهُمْ
بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٢٧﴾ لَقَدْ جَٓاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ
أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ
بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ ﴿١٢٨﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ
لَٓا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿١٢٩﴾

Allah onların kalplerini, anlayışsız bir topluluk olmalarından dolayı (îmandan) uzaklaştırmıştır.

128- (Ey insanlar!) Yemin olsun ki size, kendi içinizden,[6] sizin üstünüze titreyen öyle bir Peygamber geldi ki; zahmet çekmeniz, onu incitir ve üzer. O, mü'minlere karşı son derece şefkatli ve merhametlidir.[7]

129- (Ey Muhammed!) Eğer onlar, hâlâ (îman etmekten) yüz çevirirlerse, sen onlara sadece: "Bana tek ilâh olan Allah, yeter. Ben sadece O, hem yüce, hem de kâinat saltanatının sahibi olan (Allah'a) dayanırım." de.

---

[1] Bu âyetten din ilimlerinin öğrenilmesi ve öğretilmesinin farz-ı kifaye olduğu, cihad faslından sayıldığı ve din ilimleri için de bir seferberliğin yapılmasının gerektiği anlaşılmaktadır. Ayrıca bu âyette: cihadtan geri kalanlar hakkındaki âyetlere bakıp da Müslümanların tamamının fiili cihad için seferber olması neticesinde toplumun, cihadın asıl kaynağı olan kimseleri yetiştirmek gibi asli görevini unutmaması gerektiği emredilmektedir.

[2] Bu âyette Müslümanlara; öncelikle tebliğe en yakınlarından başlayacakları emredilmektedir. Bir kısım İslâm dışı sistemler, içerisinde yaşayan Müslümanlara kendi zulümlerini ve kâfirliklerini göstermemek için uzak ülkelerdeki Müslümanların sıkıntılarını hedef göstererek, onların kendi memleketlerinde çalışmaları gerektiğini unuttururlar. Bir kısım Müslümanlar da boyundurukları altında yaşadıkları tağutlarla mücadele etmeyi göze alamayıp hariçten gazel okuyarak, daha kolay olduğu için başkalarına akıl verme ve imkânı olsa gidip onlarla birlikte savaşmayı arzulama lafını yaparlar. Ama buna da hiç fırsat bulamadıklarından yakınır dururlar. Böylece her Müslüman'da bulunması gereken başka yerlerdeki Müslümanların dertleriyle dertlenme bilincini de sulandırırlar.

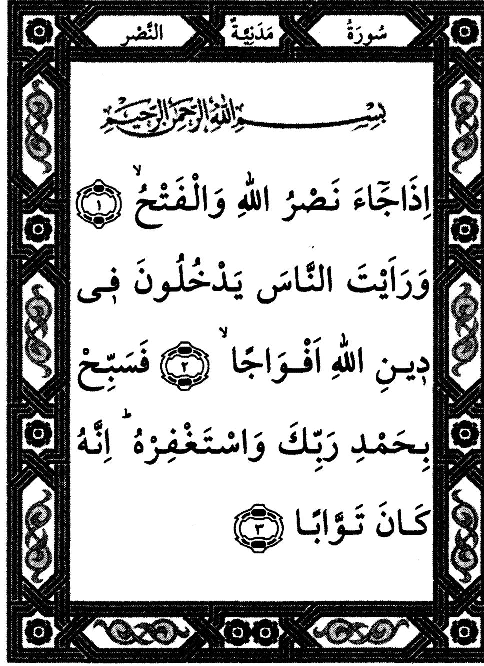
[3] Yani küfürlerine küfür, inançsızlıklarına inançsızlık, kötülüklerine kötülük ekler.

[4] Buradaki, "her yıl bir iki defa" ifâdesi sayı değil de süreklilik bildirdiği için bu âyet; "O (münafıklar) kendilerinin her zaman, sürekli olarak sınandıklarını görmüyorlar mı? da hâlâ tevbe edip, öğüt almıyorlar." şeklinde de tercüme edilebilir.

[5] Yaptıkları münâfıklıkları Peygambere ve Müslümanlara haber veren bir sûre indirilince de; sanki onların bu yaptıklarını Allah bilmiyormuş görüntüsü vererek, "yoksa biz konuşurken, bizi bir dinleyen mi oldu? derler. Böylece Allah'ı ve Onun her şeyi hakkıyla bildiğini, inkâr ederler.

[6] Yani; hem sizin gibi bir insan, hem sizin dilinizi konuşan, hem kendi içinizden, soyu-sopu bilinen, Kureyşli, bir Peygamber.

[7] Burada Rasûlullah'a esma-i hüsna'dan olan ve hiçbir Peygamber içi kullanılmayan "raûf ve rahîm" isimleri verilmiştir. Bu da Peygamberimizin diğer Peygamberlere göre olan farklarından birisidir. Ancak bazıları, bu sıfatların Peygamberimiz için kullanılamayacağı tarzında bazı şeyler söylemişse de İslâm âlimlerinin çoğunluğu, bu iki sıfatın da Allah'ın zatına mahsus sıfatlardan olmamasından dolayı Peygamber Efendimiz hakkında kullanılmasının bir sakıncası olmadığı kanaatini belirtmişlerdir. En doğrusunu Allah bilir.

114- NASR SÛRESİ

Rahman, Rahîm Allah'ın adıyla

1-2- (Ey Muhammed!) Sana Allah'ın yardımı ve fetih[1] gelecek ve sen insanların Allah'ın dinine dalga dalga girmeye başladıklarını göreceksin.[2]
3- Sen (sadece) Rabbini hamd ile (sürekli olarak) an ve Ondan bağışlanma dile.[3] Çünkü O, tevbeleri çok kabul edendir.

صدق الله العظيم

[1] Buradaki yardım, Müslümanların Kureyşe veya Araplara galip gelmesi, fetih de Mekke ve Kâbe'nin fethidir.

[2] Buradaki (إذا) zaman zarfı olarak mazi fiilin başında şart ifâde ettiği için mazinin anlamını gelecek zamana çevirir, şartın gelecekte meydana geleceğini ifâde eder.

[3] Özellikle zafer anında istiğfarda bulunmak, kişinin sevinç anında da âcizliğini hatırlayıp bu nîmetleri Allah'ın ihsan ettiğini hissetmesi içindir. Dolayısıyla insan, böyle durumlarda büyüklenme duygusunu bastırmalı, Rabbinin affına sığınmalı ve gurura yol açacak duygularını frenlemelidir. Zafer sarhoşluğuna kapılarak, her şeyin arkasındaki ilâhi iradenin varlığını unutmamalıdır.

كلام الله

ALLAH'IN KELÂMI

(NÜZÛL SIRALI)
(Meâl-Tefsir)

Kur'ân-ı Kerîm ve Meâli

Hazırlayan
Mehmet TÜRK